R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II
55
4-I
3
ROMA

55. 4. I. 3

Colleg. Soc. Jesu Romani Catal.

C. PLINII SECVNDI HISTORIA MVNDI, DENVO EMENDATA,

NON PAVCIS LOCIS EX DILIGENTI AD PERVETVSTA ET optimæ fidei exemplaria collatione nunc primũ animaduerſis caſtigatisq́ꝫ, quemadmodum euidenter in Sigiſmundi Gelenij Annotationibus operi adnexis apparet.

Adiunctus eſt Index copioſiſsimus.

13

APVD INCLYTAM BASILEAM, ANNO M. D. XXXV. MENSE MARTIO

HIERONYMVS FROBENIVS ET NICOLAVS EPISCOPIVS LECTORI S.

MIRARE fortaſsis candide lector, qni eadem Plinij æditio ſub diuerſis typographorũ ſignis ſimul & ſemel prodeat, ut dubitari queat, num Frobeniana an Heruagij affinis noſtri dederit officina: noris itaq; ſic ſe rem habere, quod hunc autorem nunc utræq; chalcographiæ iunctis copijs, partitisq; æque laboribus, cõmuniter impreſſerint, Annotationes ſcilicet
m dimidio priore operis noſtra, cum poſteriore Indicem Heruagiana: ubi ſic aduigila
m ſperamus utrinq;, quantum ad typographicam induſtriam attinet, ut lectorem pre/
j, quod huic comparando impenderit, nõ queat unquam pœnitere, præcipue quum in/
nita loca poſt multorum inſigniter eruditorum uirorum lucubrationes nõ temere caſti/
arit Sigiſmundus Gelenius, in antiquis excutiendis autoribus acutiſsimus index, ut ex
ſius cognoſces Annotationibus, cuius opera fruere εὐγνωμόνως, ac uale feliciter. Ex
ficina noſtra Cal. Martijs M. D. XXXV.

55-4-!-3

REVERENDISSIMO PRAESVLI, ET ILLVSTRISS. PRINCIPI STANISLAO TVRZO Olmutzenſi epiſcopo [redacted]

HABENT hoc egregia magnorum artificum opera præſul ornatiſſime, ut non ſolum nobilitent autores ſuos, quorum auſpicijs impendijsúe nata ſunt, aut quibus dicata fuerant, uerum etiam omnes, quicunq; uel in abſoluendo, uel in ſarciendo [illegible] aliquam induſtriæ ſuæ contulerunt. Quorundam etiam æ[illegible]tio quamuis parum felix, tamen illuſtris fuit. Quis enim ho[illegible]e noſſet Mauſolum Cariæ regulum, aut huius coniugem Artemiſiam, quis Scopam, Bryacem, Timotheum, Leocharem, aut P[illegible]thim, niſi Mauſoleum opus longe celebratiſſimũ his omnibus famam dediſſet immortalem, cum ipſum ſeſe ab iniuria temporis exedentis omnia, uindicare nõ potuerit. Nullum hodie ueſtigiũ extat operoſi tabernaculi quod condidit Moſes, aut celeberrimi quõdam templi quod Hieroſolymis extruxit Solomon, Eſdras reſtituit, & tamen ſemper uicturũ eſt in hominũ memoria nomẽ laudati Beſclehelis, & Hyram Tyriorũ regis. Quin & ipſe Solomon quamlibet alijs quoq; nominibus inclytus, bonam magnamq; gloriæ ſuæ partem nobili debet ædificio. Solidior autẽ uériorq; gloria contingit ex his monumẽtis quæ uitæ mortaliũ inſignem aliquam adſerunt utilitatem, quàm ex Aegyptiarũ pyramidum molibus, quæ præter opulentiæ barbaricæ ſtultam & ocioſam oſtentationẽ nihil habent, aut ex Labyrinthis, coloſſis, nodis inexplicabilibus, muſcis tegẽtibus quadrigam, Dodonæis lebetibus, heptaphonis porticibus alijsq; id genus argumentis, quæ delectant quidem artis & ingenij miraculo, ſed præterea nullo iuuant uſu. Huiuſmodi famam pariunt autoribus ſuis uerius quàm gloriam. Nobilitatus eſt ſuo tauro æneo Perillus, ſed ut præſtiterit obſcurum eſſe. Plus itaq; ueræ laudis promeruerũt, qui extructis pontibus, portubus, thermis, & aquæ ductibus utilitatem cum operum magnificentia coniunxerũt. E quibus omnibus, ſi quod eſt præſtantiſſimũ eligas, quid ad hoc opus, quod nobis uiuum ac ſpirans ingenij ſui monumentũ reliquit Plinius? Imò non opus eſt, ſed theſaurus, ſed uere mundus rerum omnium cognitu dignarum. Proinde non mirum ſi unum tot uiros nobilitauit, hodieq; nobilitat. Nemo fuit tam obſcurus, quin illuſtris eſſe cœperit, poſteaquam huic operi manum admouit. Perierat nobis hoc diuinũ munus ni certatim à ſummis ingenijs aduigilatũ eſſet, ut ex ruinis penè deploratis orbi renaſceretur. Inter hos prima citra controuerſiam laus debetur Hermolao Barbaro, non tantũ ob id quod primus omnium facinus longe pulcherrimũ auſus ſit aggredi, uerum etiã quod cæterorũ nemo unus plura reſtituerit. Ac ne longũ texam catalogũ, inter plurimos qui Barbari exemplũ ſunt æmulati, nõ inſtrennuã operam hic nobis nauauit Guilhelmus Budæus, uir præter abſolutam eruditionẽ, exquiſitæ diligẽtiæ. Poſt hunc Nicolaus Beraldus homo ſupra peritiã humanarũ literarũ Mathematices etiam pulchre callens, quodq; hic uel præcipuũ erat, ſani iudicij, non minore ſtudio quàm religione uerſatus eſt in hoc labore. Nuper omniũ poſtremus Ioannes Cæſareus in omni genere literarũ exercitatiſſimus, non infelicẽ operam præſtitit. Atq; horum omniũ quidem induſtriæ debemus, quod Plinium habemus multo quàm ante hac emendatiorem. Cæterum ut in picturis quibuſdam artis exquiſitæ, ſemper oculis contemplantiũ offert ſeſe noui quippiam, quod admirentur, ita in emaculando Plinio uerſantibus, nunquam defuturum eſt, quod ſarciendum ſit. Feſtiuiter quidem dictum eſt à Plauto: Negocij ſibi qui uolet uim comparare, nauim & mulierem hæc duo cõparato. Nam nullæ res magis duæ plus negocij habent. Idem ſerio ucreq; dici poteſt, nunquam ei defuturum negocium, qui in Plinio reſtituendo uelit operam ſumere. Vt enim nihil

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

aliud, certe typographorum incuria facit, ut in probatiſſimis quibuſq; ſcriptoribus, ſemper eruditis uiris, retexenda ſit, ut ita dicam, tela Penelopes, quandoquidem illi quotidie plus deprauant ſua ſocordia, quàm eruditorũ diligentia poſſit reponi. Nonnullorũ operum ea diuinitas fuit, ut omnium artificũ manus, inimitabili quadam artis eminentia deterrerent, uel à ſupplendo quod erat inchoatum, uel à ſarciendo quod erat deprauatum. Inter Apellis opera duæ potiſſimum Veneres celebrãtur à ſcriptoribus, altera emergens è mari, unde & *ἀναδυομένη* dicta, altera quam Cois inchoauit, illam etiam ſuperaturus, niſi mors inuidiſſet operi naſcenti. Prioris inferiorem partem corruptam, nullus inuentus eſt qui poſſet reficere: poſteriorem imperfectam, nemo potuit ad præſcripta lineamenta perficere. Quo magis probata eſt artificum modeſtia, hoc magis deteſtanda eſt quorundam temeritas, ne dicam impietas, qui Plinianum opus, omnibus omnium ſculptorũ ac pictorum operibus anteponendũ, ſic uel deſcribendo uel excudendo corruperunt, ut deuotis animis in tam eximij ſcriptoris exitium conſpiraſſe uideri queant. Atqui id ne fieret, oportuit regum eſſe curam, quum nullus ſit liber dignior qui regum manibus teratur, quod non ex alio citius hauriatur rerum omnium cognitio. Quid autem magis decet orbis monarchas, quàm cæteris antecellere prudentia? Prudentia uero quæ rebus periclitandis colligitur non ſolum miſera eſt, quemadmodum uere ſcripſit ille, propterea quod magno multorum malo paratur, uerum etiam diſpendioſa, ut plerunq; ſero contingat. At iſtas moras, nihilo magis fert Reſpublica, quàm nauis in mari periclitans nauclerum imperitum donec proficiat. Præſens enim periculum artificem iam promptum requirit. Itaq; Monarchas non uacat ullam uitæ portionem amittere, nec pueros eſſe licet, etiam ſi ſint imberbes, animi canicies adſit oportet: ea non aliunde rectius colligitur, quàm ex hoc opere, quod tanto compendio rerum docet uniuerſitatẽ. Mundum docet Plinius. Quid autem abſurdius, quàm imperare mundo, & neſcire quid ſit mundus? Nec eſt quod excuſent publica negocia. Talibus negocijs diſtrictus hæc ex tot librorum milibus ſcripſit Plinius. Certe par erat, aliquam horarũ partem quæ pereunt in alea, in tam frugiferam, nec minus iucundam lectionem decidere. Verum ut quò cœpi pergam, quo deteſtabilior eſt deprauatorum temeritas, hoc eruditos omnes pro ſua quemq; uirili, maiore religione admouere manũ oportet operi reſtituendo. Superſtitio quidem eſt nihil hic audere, quum tam multis hic auſus feliciſsime ceſſerit. Temeritas eſt ex quamlibet leui cõiectura expuncta uetere ſcriptura nouam inducere. Religio eſt ſeorſum annotare ſi quid probabilibus argumentis deprehenſum eſt, & eruditis ad ulteriora perueſtiganda, uelut gradum iacere. Atq; utinam in hoc pulcherrimum negocium conſpirarent omnes rei literariæ proceres, ut quiſq; quod deprehendit in medium conferat, donec Plinium haberemus abſolutum. Non leue præmium oſtenditur, uel unus locus reſtitutus promerebitur honeſtam apud ſtudioſos nominis memoriam. Is eſt Pliniani nominis ſplendor, ea eſt operis tum gratia tum utilitas. Benemerebitur de publicis ſtudijs, ſi tua autoritas Velium tuum aut ſi qui ſunt Velij ſimiles ad hanc prouinciam extimularit. Nos ex uetuſtiſsimo quodam codice, ſed ut ferè ſunt, deprauatiſsime ſcripto, non pauca reſtituimus, quæ citra ſubſidiũ exemplaris corrigi non poterant, quæq; hactenus à nemine fuerant animaduerſa. Hoc dictum ne fide careat, præſtabit hic locus libri XII. Cap. IIII. Aethiopiæ forma, ut diximus nuper allata &c. Item libro XIII. Cap. XXIIII. Apes quoque nunquam defore &c. Rurſum libro XVIII. Cap. VI. Verumq; confitentibus latifundia &c. & Cap. XXI. Omnesq; eæ differentiæ fiunt in octauis partibus ſignorũ &c. Sed ineptum ſit recenſere quicquid correctum eſt, hæc in hoc indicaui, quo lector collatis his locis cum omnium æditionibus perſpiciat ad hunc modum plurima feliciter reſtituta ex fide uetuſtiſſimi codicis, quæ nullis coniecturis potuiſſent reſtitui. In cæteris item ita uigilatũ eſt, ut meo periculo non dubitem polliceri, nunq; hactenus exiſſe Plinium felicius tractatum. Acceſſit officinæ Frobenianæ maieſtas nitorq;, qui uir mihi literis illuſtrandis natus uidetur. Iam quo cõmen-

datioq

datior etiam Plinius exiret in manus hominũ, hoc operæ tuo nomini dedicare uiſum eſt. Scio quantũ debeam incomparabili uiro fratri tuo Turzoni quondam præſuli Vratislauienſi, qui me tam procul ſemotum & ſplendidis xenijs, & amantiſſimis literis ad amicitiam prouocauit. Ab hoc ære alieno non liberat mors creditoris. Memoriæ perſoluendũ, quod ipſi perſoluere non licuit. Succeſſiſti in germani locum, iam ſemel atq; iterum laceſſens ad amicitiam. Eſt tibi res ampliſſime Præſul cum homuncione planè uitreo. Subinde periclitor. Proinde ſi deus dederit uitam longiorẽ, hanc arram eſſe putato, quæ adeo non liberat, ut obſtrictiorem etiam reddat debitorem: ſin minus, hoc erit argumentũ mihi facultatem defuiſſe non animum hominis grati memorisq;. Amplitudinẽ tuam ſeruet dominus Ieſus. Baſileæ. Anno ab orbe redempto M. D. XXV. ſexto Idus Februar.

C. PLINIVS CAECILIVS MARCO SVO S.

PErgratũ eſt mihi, ꝙ tam diligenter libros auunculi mei lectitas, ut habere omnes uelis, quæraſq; ꝗ ſint. Fungar indicis partibus, atq; etiã quo ſint ordine ſcripti, notũ tibi faciã. Eſt eñ hæc quoq; ſtudioſis nõ iniucunda cognitio. De iaculatione equeſtri unus. Hũc cũ præfectus alæ militaret, pari ingenio curaq; cõpoſuit. De uita Q. Pomponij Secũdi duo, à quo ſingulariter amatus, hoc memoriæ amici quaſi debitũ munus exoluit. Bellorũ Germaniæ uiginti, quibus omnia quæ cũ Germanis geſſimus bella collegit. Inchoauit cum in Germania militaret, ſomnio monitus. Adſtitit eñ ei quieſcẽti Druſi Neronis effigies, ꝗ Germaniæ latiſſime uictor ibi perijt. Cõmendabat memoriã ſuã, orabatq;, ut ſe ab iniuria obliuionis aſſereret. Studioſi tres, in ſex uolumina ꝑpter amplitudinẽ diuiſi, quibus oratorẽ ab incunabulis inſtituit & perficit. Dubij ſermonis octo ſcripſit ſub Nerone nouiſſimis annis, cum omne ſtudiorũ genus paulo liberius & erectius, periculoſum ſeruitus feciſſet. A fine Aufidij Baſſi XXXI. Naturæ hiſtoriarũ XXXVII. opus diffuſum, eruditũ, nec minus uariũ ꝙ̃ ipſa natura. Miraris ꝙ tot uolumina, multaq; in ijs tam ſcrupuloſa, homo occupatus abſoluerit? Magis miraberis, ſi ſcieris illum aliquãdiu cauſas actitaſſe, deceſſiſſe anno VI & L. mediũ tẽpus diſtentũ impeditũq;, qua officijs maximis, qua amicitia principũ egiſſe. Sed erat acre ingeniũ, incredibile ſtudiũ, ſumma uigilãtia. Lucubrare à Vulcanalibus incipiebat, nõ auſpicandi cauſa, ſed ſtudendi ſtatim à nocte multa: hyeme uero ab hora ſeptima, uel cũ tardiſſime, octaua, ſæpe ſexta. Erat ſanè ſomni parciſſimi, nõnunq; etiã inter ipſa ſtudia inſtantis, & deſerẽtis. Ante lucẽ ibat ad Veſpaſianũ Imperatorẽ: nã ille quoq; noctibus utebatur: inde ad delegatũ ſibi officiũ. Reuerſus domũ, quod reliquũ temporis, ſtudijs reddebat. Poſt cibũ ſæpe, quẽ interdiu leuẽ & facilẽ ueterũ more ſumebat, æſtate, ſi quid ocij, iacebat in ſole, liber legebatur, adnotabat excerpebatq;. Nihil enim unq; legit, quod non excerperet. Dicere etiã ſolebat, nullũ eſſe librũ tam malũ, ut nõ aliqua ex parte prodeſſet. Poſt ſolem plerunq; frigida lauabaẽ. Deinde guſtabat, dormiebatq; minimũ. Mox quaſi alio die ſtudebat in cœnæ tẽpus. Super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidẽ curſim. Memini quendã ex amicis, cũ lector quædam pronunciaſſet perperã, reuocaſſe, & repeti coegiſſe. Huic auunculũ meũ dixiſſe: intellexeras nempe. quũ ille annuiſſet: Cur ergo reuocabas? decẽ amplius uerſus hac tua interpellatione perdidimus. Tãta erat parſimonia tẽporis. Surgebat æſtate à cœna luce, hyeme intra primã noctis, ſed tanq; aliqua lege cogente. Hæc inter medios labores, urbisq; fremitũ. In ſeceſſu ſolũ balinei tẽpus ſtudijs eximebaẽ. Cum dico balinei, de interioribus loquor. Nam dum diſtringiẽ tergiturq;, audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere quaſi ſolutus cæteris curis, huic uni uacabat. Ad latus notarius cum libro, & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebãtur, ut ne cœli quidem aſperitas ullũ ſtudijs tẽpus eriperet. Qua ex cauſa Romæ quoq; ſella uehebaẽ. Repeto me correptũ ab eo cũ ambularẽ: Poteras, inqt, has horas nõ perdere. Perire eñ omne tẽpus arbitrabaẽ, quod ſtudijs non impartireẽ. Hac intentione tot iſta uolumina peregit, electorũq; cõmentarios CLX. mihi reliquit, opiſthographos quidẽ, & minutiſſime ſcriptos: qua ratione multiplicaẽ hic numerus. Referebat ipſe, potuiſſe ſe cũ procuraret in Hiſpania, uẽdere hos cõmentarios Largio Licinio CCCC milibus nummũ, & tunc aliquãto pauciores erãt. Nonne uideẽ tibi recordãti, quantũ legerit, quãtum ſcripſerit, nec in officijs ullis, nec in amicitia principũ fuiſſe? Rurſus cũ audis qd ſtudijs laboris impẽderit, nec ſcripſiſſe ſatis, nec legiſſe? Quid eſt eñ qd' non aut illæ occupationes impedire, aut hæc inſtãtia nõ poſſit efficere? Itaq; ſoleo ridere cũ me quidã ſtudioſum uocãt, qui ſi cõparer illi ſum deſidioſiſſimus. Ego autẽ tantũ, quẽ partim publica, partim amicorũ officia diſtringunt? Quis ex iſtis, ꝗ tota uita literis aſſident, collatus illi, nõ quaſi ſomno & inertiæ deditus erubeſcat? Extẽdi epiſtolã, ꝙ̃uis hoc ſolũ quod requirebas ſcribere deſtinaſſem, quos ſcilicet libros reliqiſſet. Confido tamen hæc quoq; tibi nõ minus grata, ꝙ̃ ipſos libros futura, quæ te nõ tantũ ad legẽdos eos, uerumetiã ad ſimile aliquid elaborandũ poſſunt æmulationis ſtimulis excitare. Vale.

C. PLINIVS TACITO SVO S.

Petis, ut tibi auunculi mei exitum ſcribam, quo uerius tradere poſteris poſſis. Gratias ago. Nam uideo morti eius, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. Quamuis enim pulcherrimarũ clade terrarũ, ut populi, ut urbes, memorabili caſu quaſi ſemper uicturus occiderit, quamuis ipſe plurima ſcripſerit, plura tamen perpetuitati eius ſcriptorũ tuorum æternitas addet. Equidem beatos puto, quibus deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda: beatiſſimos uero, quibus utrunq;. Horum in numero auunculus meus & ſuis libris, & tuis erit. Quo libentius ſuſcipio, depoſco etiam quod iniungis. Erat Miſeni, claſſemq; imperio præſens regebat. Calend. Nouembris hora ferè ſeptima, mater mea indicat ei apparere nubem inuſitata & magnitudine & ſpecie. Surgit ille, ut è ſole ſolebat, frigida guſtata: iacens enim ſtudebat. Popoſcit ſoleas, aſcendit locum, ex quo maxime miraculũ illud conſpici poterat. Nubes, incertũ procul intuentibus ex quo monte, Veſuuium fuiſſe poſtea cognitum eſt, oriebatur: cuius ſimilitudinem & formam non alia magis arbor, quàm pinus expreſſerit. Nam longiſſimo uelut trunco eſſlata in altum, quibuſdã ramis diffundebaẽ. Credo quia recenti ſpiritu euecta, dein ſeneſcente eo deſtituta, aut etiam pondere ſuo uicta, in latitudinem uaneſcebat, candida interdum, interdum ſordida & maculoſa, prout terram cineremue ſuſtulerat. Magnum id, propiusq; noſcendum, ut erudiſſimo uiro uiſum eſt. Iubet Liburnicam aptari, mihi ſi uenire unà uellem facit copiam. Reſpondi, ſtudere me malle: & forte ipſe quod ſcriberem dederat. Egrediebatur domo, accepit codicillos Retinæ claſſiarij imminente periculo exterriti: nam uilla ea ſubiacebat, nec ulla niſi nauibus fuga, ut ſe tanto diſcrimini eriperet, orabat. Vertit ille conſiliũ, & quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. Deducit quadriremes, aſcendit ipſe, non Retinæ modo ſed multis (erat enim frequens amœnitas oræ) laturus auxilium: properat illuc unde alij territi fugiunt, rectumq; curſum, rectaq; gubernacula in periculum tenet, adeo ſolutus metu, ut omnes illius mali motus, omneis figuras, ut deprehenderat oculis, dictaret enotaretq;. Iam nauibus cinis inciderat: quo propius accederet, calidior & denſior: iam pumices etiam, nigriq; & ambuſti & fracti igne lapides: iam uadum ſubitum, ruinaq; montis littora obſtantia. Cunctatus paulum, an retro flecteret, mox gubernatori ut ita faceret monenti: Fortes, inquit, fortuna iuuat: Pomponianũ pete. Stabijs erat, perueneratq; ſinu medio. Nã ſenſim circumactis curuatisq; littoribus mare infunditur. Ibi quanq; nondum periculo appropinquante, conſpicuo tamen, & cum creſceret proximo, ſarcinas contulerat in naues, certus fugæ, ſi contrarius uentus reſediſſet. Quò tunc auunculus meus ſecundiſſimo inuectus, complectitur trepidantem, conſolatur, hortatur: utq; timorẽ eius ſua ſecuritate leniret, deferri ſe in balineum iubet: lotus accubat, cœnat, atq; hilaris, aut (quod æque magnum eſt) ſimilis hilari. Interim è Veſuuio monte pluribus locis latiſſime flammæ atq; incendia relucebant, quorum fulgor & claritas tenebras noctis excipiebat. Ille agreſtium trepidatione igni relictas deſertasq; uillas per ſolitudinem ardere in remedium formidinis dictitabat. Tum ſe quieti dedit, & quieuit uteriſſimo equidem ſomno. Nam meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis grauior & ſonantior erat, ab ijs qui limini obuerſabantur, audiebatur. Sed area, ex qua diæta adibatur, ita iam cinere mixtisq; pumicibus oppleta ſurrexerat: ut ſi longior in cubiculo mora eſſet, exitus negareẽ. Excitatus procedit, ſeq; Pomponiano, cæterisq; qui peruigilarant reddit: in commune conſultant, intra tecta ne ſubſiſtant, an in aperto uagentur: nam crebris uaſtisq; tremoribus tecta nutabant, & quaſi emota ſedibus ſuis, nunc huc, nunc illuc abire aut referri uidebantur. Sub dio rurſus quanquam leuium exeſorumq; pumicum caſus metuebatur, quod tamen malorũ collatio elegit. Et apud illum quidem ratio rationẽ, apud alios timorem timor uicit. Ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtringunt. Id munimentum aduerſus incidentia fuit. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior denſiorq;, quam tamen faces multæ uariaq; lumina ſoluebant. Placuit egredi in littus, & ex proximo aſpicere, quid iam mare admitteret, quod adhuc uaſtum & aduerſum permanebat. Ibi ſuper abiectum linteum recubans ſedit, atque iterum frigidam popoſcit, hauſitq;. Deinde flammæ, flammarumq; prænuncius odor ſulphuris alios in fugam uertunt, excitant illum, qui innixus ſeruis duobus aſſurrexit, & ſtatim concidit (ut ego coniecto) craſſiore caligine ſpiritu obſtructo, clauſoq; ſtomacho, qui illi natura inualidus, & anguſtus, & frequenter intus æſtuans erat. Vbi dies redditus, is ab eo quem nouiſſime uiderat tertius, corpus inuentum integrum, illæſum, opertumq; ut fuerat indutus. Habitus corporis quieſcenti quàm defuncto ſimilior. Interim Miſeni, ego & mater. Sed nihil ad hiſtoriam. Nec tu aliud quàm de exitu eius ſcire uoluiſti: finem ergo faciam. Vnum adijciam: omnia me, quibus interfueram, quæq; ſtatim, cum maxime uera memorantur, audieram, perſecutum. Tu potiſſima excerpes. Aliud eſt enim epiſtolam, aliud hiſtoriam, aliud amico, aliud omnibus ſcribere. Vale.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

C. Plinius Secundus Veronenſis Veſpaſiano ſuo S.

LIBROS NATVRALIS HISTORIAE NOVITIVM Camœnis Quiritium tuorum opus natum apud me proxima fœtura, licentiore epiſtola narrare conſtitui tibi iucundiſſime Imperator (ſit enim hæc tui præfatio ueriſſima, dum maxime conſeneſcit in patre.) Nanq́ tu ſolebas meas eſſe aliquid putare nugas, ut obiter emolliam Catullum conterraneũ meum. Agnoſcis & hoc caſtrenſe uerbum. Ille enim, ut ſcis, permutatis prioribus ſyllabis duriuſculum ſe fecit, quàm uolebat exiſtimari à Veraniolis ſuis & Fabullis. Simul ut hac mea petulantia fiat, quod proxime non fieri queſtus es in alia procaci epiſtola noſtra, ut in quædam acta exeat: ſciantq́ omnes quàm ex æquo tecum uiuat imperium. Triumphalis & cenſorius tu, ſextũq́ conſul, ac tribuniciæ poteſtatis particeps: Et quod his nobilius feciſti, dum illud patri pariter & equeſtri ordini præſtas, præfectus prætorio eius, omniaq́ hæc Reipublicæ. Et nobis quidem qualis in caſtrenſi contubernio? Nec quicq́ mutauit in te fortunæ amplitudo in ijs, niſi ut prodeſſe tantundem poſſes ut uelles. Itaq́ cum cæteris in ueneratione tui pateant omnia illa, nobis ad colendum te familiarius audacia ſola ſupereſt. Hanc igitur tibi imputabis, & in noſtra culpa tibi ignoſces. Perfricui faciẽ, nec tamen profeci: quando alia uia occurris ingens, & longius etiam ſubmoues ingenij faſcibus. Fulgurat in nullo unquã uerius dicta uis eloquẽtiæ, tribuniciæ poteſtatis facundia. Quanto tu ore patris laudes tonas? quanto fratris amas? quantus in poëtica es? O magna fœcunditas animi: Quemadmodũ fratrem quoq́ imitareris excogitaſti. Sed hæc quis poſſet intrepidus æſtimare ſubiturus ingenij tui iudiciũ, præſertim laceſſitũ? Neq́ enim ſimilis eſt conditio publicantiũ, & nominatim tibi dicantium. Tum poſſem dicere, quid iſta legis imperator? Humili uulgo ſcripta ſunt, agricolarũ, opificum turbæ, deniq́ ſtudiorum ocioſis: quid te iudicem facis? Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo. Maiorem te ſciebam, quàm ut deſcenſurũ huc putarem. Præterea eſt quædã publica etiam eruditorũ reiectio. Vtitur illa & M. Tullius, extra omnem ingenij aleam poſitus, & (quod miremur) per aduocatũ defenditur. Hæc doctiſſimũ Perſium legere nolo, Lælium Decimum uolo. Quod ſi hoc Lucilius, qui primus condidit ſtili naſum, dicendũ ſibi putauit: ſi Cicero mutuandũ, præſertim, cum de republica ſcriberet: quanto nos cauſatius ab aliquo iudice defendimur? Sed hæc ego mihi nunc patrocinia ademi nũcupatione. Quamplurimũ refert, ſortiatur aliquis iudicem, an eligat: multumq́ apparatus intereſt apud inuitatũ hoſpitem & oblatum. Cum apud Catonem illum ambitus hoſtem, & repulſis tanq́ honoribus ineptis gaudentem, flagrantibus comitijs pecunias deponerẽt candidati, hoc ſe facere pro innocẽtia (quod in rebus humanis ſummũ eſſet) profitebant: inde illa nobilis M. Ciceronis ſuſpiratio: O te felicem M. Porti, à quo rem improbã petere nemo audet. Cum tribunos appellaret L. Scipio Aſiaticus, inter quos erat Gracchus, hoc atteſtabatur, uel inimico iudici ſe approbari poſſe. Adeo ſummũ quiſq́ cauſæ ſuæ iudicem facit, quemcunq́ eligit, unde prouocatio appellatur. Te quidem in excelſiſſimo humani generis faſtigio poſitũ, ſumma eloquentia, ſumma eruditione præditũ, religioſe adiri etiam à ſalutantibus ſcio. Et ideo immenſa præter cæteras ſubit cura, ut quæ tibi dicantur, cõdigna ſint. Verum & dijs lacte ruſtici multæq́ gentes ſupplicãt, & mola tantũ ſalſa litant, qui non habẽt thura. Neq́

ulli fuit uitio deos colere, quoquo modo poſſet. Meæ quidẽ temeritati acceſſit hoc quoq; quod leuioris operæ hos tibi dedicaui libellos. Nam nec ingenij ſunt capaces, quod alioquin nobis perquam mediocre erat: nec admittũt exceſſus aut orationes, ſermonesúe, aut caſus mirabiles, uel euentus uarios, non alia iucunda dictu, aut legentibus blanda. Sterili materia rerum natura, hoc eſt, uita narratur. & hæc ſordidiſſima ſui parte, ut plurimarum rerum aut ruſticis uocabulis aut externis, imò barbaris, etiam cum honoris præfatione ponendis. Præterea iter eſt, non trita autoribus uia, nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos qui idem tentauerit, nemo apud Grçcos qui unus omnia ea tractauerit. Magna pars, ſtudiorũ amœnitates quærimus. Quæ uero tractata ab alijs dicuntur immenſæ ſubtilitatis, obſcuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda, quæ Græci τὴς ἐγκυκλοπαιδίας uocant, & tamen ignota aut incerta ingenijs facta. Alia uero ita multis prodita, ut in faſtidium ſint adducta. Res ardua, uetuſtis nouitatem dare, nouis autoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubijs fidem, omnibus uero naturam, & naturæ ſuæ omnia. Itaq; etiam non aſſecutis, uoluiſſe, abunde pulchrum atque magnificum eſt. Equidem ita ſentio, peculiarem in ſtudijs cauſam eorum eſſe, qui difficultatibus uictis, utilitatem iuuandi prætulerũt gratiæ placendi: idq; iam & in alijs operibus ipſe feci, & profiteor mirari T. Liuium, autorem celeberrimũ, in hiſtoriarũ ſuarum, quas repetit ab origine urbis, quodam uolumine ſic orſum: Iam ſibi ſatis gloriæ quæſitum, & potuiſſe ſe deſinere, ni animus inquies paſceretur opere. Profecto enim populi gentium uictoris, & Romani nominis gloriæ, non ſuæ compoſuiſſe illa decuit. Maius meritum eſſet, operis amore, non animi cauſa perſeueraſſe: & hoc populo Romano præſtitiſſe, non ſibi. Viginti milia rerum dignarum cura, (quoniam ut ait Domitius Piſo, theſauros oportet eſſe, non libros) lectione uoluminum circiter duum milium quorum pauca admodum ſtudioſi attingunt propter ſecretum materiæ, ex exquiſitis autoribus centum, incluſimus trigintaſex uoluminibus, adiectis rebus plurimis, quas aut ignorauerant priores, aut poſtea inuenerat uita. Nec dubitamus multa eſſe quæ & nos prætererint. Homines enim ſumus, & occupati officijs: ſucciſiuisq; temporibus iſta curamus, id eſt, nocturnis, ne quid ueſtris putetis ceſſatum horis. Dies uobis impendimus. Cum ſomno ualetudinem computamus: uel hoc ſolo præmio contenti, quod dum iſta (ut ait M. Varro) muſinamur, pluribus horis uiuimus. Profecto enim uita uigilia eſt. Quibus de cauſis atque difficultatibus nihil auſo promittere, hoc ipſum tu præſtas quod ad te ſcribimus. Nec fiducia operis hæc eſt, ſed indicatura. Multa ualde pretioſa ideo uidentur, quia ſunt templis dicata. Nos quidem omnes, patrem, te, fratremq; diximus opere iuſto, temporum noſtrorum hiſtoriã orſi à fine Aufidij Baſſi. Vbi ſit ea quæres? iam pridem peracta ſancitur. Et alioquin ſtatutum erat hæredi mandare, ne quid ambitioni dediſſe uita iudicaretur. Proinde occupantibus locum faueo & poſteris, quos ſcio nobiſcum decertaturos, ſicut ipſi fecimus cum prioribus. Argumentum huius ſtomachi mei habebis, quod in his uoluminibus autorum nomina prætexui. Eſt enim benignum (ut arbitror) & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris, non ut pleriq; ex ijs quos attigi fecerunt. Scito enim conferentem me autores, deprehendiſſe à iuratiſſimis & proximis ueteres tranſcriptos ad uerbum, neque nominatos, non illa Virgiliana uirtute ut certarent, non Ciceroniana ſimplicitate, qui in libris de Republica, Platonis ſe comitem profitetur: in conſolatione filiæ Crantorem, inquit, ſequor: item Panætium de officijs. Quæ uolumina eius ediſcenda, non modo in manibus habenda quotidie, noſti. Obnoxij profecto animi, & infelicis ingenij eſt, deprehendi in furto malle quàm mutuum reddere, cum præſertim ſors fiat ex uſura. Inſcriptionis apud Græcos mira felicitas, κηρίον inſcripſere, quod uolebant intelligi fauum. Alij κέρας ἀμαλθείας, ut uel lactis gallinacei ſperare poſſis in uolumine hauſtum. Iam Ia, Muſæ, πανδέκτας, ἐγχειρίδιον, λειμὼν, πινακίδιον, inſcriptiones propter quas uadimonium deſeri poſſit. At cum intraueris, dij deæq;, quàm nihil in medio inuenies.

Noſtri

Noſtri craſſiores, Antiquitatũ, Exemplorũ, Artiumq́ꝫ quàm facetiſſimi. Lucubrationem puto, qui Antiàs ciuis erat & uocabatur, Valerius primus aſſerit: Varro in ſatyris ſuis Seſculixem & Flexibulas. Apud Græcos deſijt nugari Diodorus, & βιβλιοθήκης hiſtoriam ſuam inſcripſit. Apion quidam grammaticus, hic quem Tiberius Cæſar cymbalũ mundi uocabat, quum publicæ famæ tympanum potius uideri poſſet, immortalitate donari à ſe ſcripſit, ad quos aliqua cõponebat. Me uero non pœnitet nullum feſtiuiorem excogitaſſe titulum. Et ne in totum uidear Græcos inſectari, ex illis nos uelim intelligi pingiq́ꝫ conditoribus, quos in libellis his inuenies, abſoluta opera, & illa quoqꝫ quæ mirando non ſatiamur, pendenti titulo inſcripſiſſe: Vt, Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoata ſemper arte & imperfecta, ut contra iudiciorum uarietates ſupereſſet artifici regreſſus ad ueniam, uelut emendaturo quicquid deſideretur, ſi non eſſet interceptus. Quare plenum uerecundiæ illud eſt, quod omnia opera tanquam nouiſſima inſcripſere, & tanqꝫ ſingulis fato adempti. Tria nõ amplius, ut opinor, abſolute quæ traduntur inſcripta, ille fecit, quæ ſuis locis reddam: quo apparuit, ſummam artis ſecuritatem autori placuiſſe, & ob id magna inuidia fuere omnia ea. Ego planè meis adijci poſſe multa confiteor: nec ijs ſolis, ſed & omnibus quæ ædidi: ut obiter caueã iſtos Homeromaſtigas. Ita enim uerius dixerim, quoniam audio & Stoicos, & dialecticos, Epicureos quoqꝫ (nam de grammaticis ſemper expectaui) parturire aduerſus libellos, quos de grammatica ædidi, & ſubinde abortus facere iam decem annis, cum etiam celerius elephanti pariant: Ceu uero neſciam aduerſus Theophraſtum, hominem in eloquentia tantum, ut nomen diuinum inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam fœminam, & prouerbiũ inde natum, ſuſpendio arborem eligendi. Non queo mihi temperare, quo minus ad hoc pertinentia ipſa Cenſorij Catonis uerba ponam: ut inde appareat, etiam Catoni de militari diſciplina cõmentanti, qui ſub Africano, imò uero & ſub Annibale didiciſſet militare, & ne Africanum quidem ferre potuiſſet, qui imperator triumphum reportaſſet, paratos fuiſſe iſtos qui obtrectatione alienæ ſcientiæ famam ſibi aucupantur. Quid enim ait in eo uolumine? Scio ego quæ ſcripta ſunt, ſi palàm proferantur, multos fore qui uitilitigent, ſed ij potiſſimũ, qui ueræ laudis expertes ſunt. Eorum ego orationes ſino præterfluere. Nec Plancus illepide, cum diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo aut liberis poſt mortem Planci æderentur, ne reſpondere poſſet: Cum mortuis non niſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſſit illas, ut apud eruditos nihil impudentius iudicetur. Ergo ſecuri etiam contra uitilitigatores, quos Cato eleganter ex uitijs & litigatoribus compoſuit: quid enim illi aliud quàm litigant, aut litem quærunt? exequemur reliqua propoſiti. Quia occupationibus tuis publico bono parcendũ erat, quid ſingulis cõtineatur libris huic epiſtolæ ſubiunxi: ſummaq́ꝫ cura, ne perlegendos eos haberes, operam dedi. Tu per hoc & alijs præſtabis ne perlegant: ſed ut quiſqꝫ deſiderauerit aliquid, id tantum quærat, & ſciat quo loco inueniat. Hoc ante me fecit in literis Valerius Soranus in libris quos ἐποπτίδων inſcripſit. Vale.

C. PLINII SECVNDI HISTORIARVM MVNDI ELENCHOS LIBRORVM OMNIVM

trigintaſeptem liber unus qui primus. Summatim hæc inſunt libris ſingulis.

PRimo, præfatio operis ad Titum Veſpaſianum Imperatorem. Item autorum nomina, ex quibus deſumpſit ea quæ perſequitur libris ſex & triginta, capita rerum ſingularum attingens.	Libros
Secundo de mundo, & elementis, & ſideribus.	Mundum
Tertio primus & ſecundus Europæ ſinus.	Hactenus
Quarto tertius Europæ ſinus.	Tertius
Quinto deſcribitur Africa.	Africam
Sexto Aſiæ deſcriptio continetur.	Aſia
Septimo de homine, & rebus ab homine inuentis.	Mundus
Octano terreſtrium animalium genera.	Ad reliqua
Nono aquatilia.	Animalium
Decimo uolucrum genera.	Sequitur
Vndecimo inſecta animalia.	Reſtant
Duodecimo plantæ odoratorum.	Animalium
Decimotertio plantæ arborum peregrinarum.	Hactenus
Decimoquarto plantæ uitium.	Externæ
Decimoquinto plantæ arborum frugiferarum.	Oleam
Decimoſexto plantæ arborum ſylueſtrium.	Pomiferas
Decimoſeptimo plantæ ſatiuarum.	Naturas
Decimooctauo natura frugum & cerealium, ac ſtudia agricolatoris.	Sequitur
Decimonono linum ſpartum & hortenſia.	Siderum
Vigeſimo quæ cibis & medicinæ in plantis ſatiuis conueniant.	Maximum
Vigeſimoprimo flores & coronamenta.	In hortis
Vigeſimoſecundo coronæ & medicinæ ex herbis.	Compleſſe
Vigeſimotertio medicinæ ex uino & arboribus urbanis.	Peracta
Vigeſimoquarto medicinæ ex arboribus ſylueſtribus.	Ne ſyluæ
Vigeſimoquinto medicinæ herbarum ſponte naſcentium.	Ipſaq́ꝫ
Vigeſimoſexto noui morbi, & medicinæ quarundã herbarũ per morbos.	Senſit
Vigeſimoſeptimo herbæ aliæ quædam & medicinæ.	Creſcit
Vigeſimooctauo medicinæ ex homine & animalibus magnis.	Dicta erat
Vigeſimonono de medicinæ autoribus, & medicinæ ex reliqs animalibus.	Natura
Trigeſimo magia, & medicinæ quædam per membra.	Magicas
Trigeſimoprimo medicinæ ex aquatilibus.	Aquatilium
Trigeſimoſecundo reliqua ex aquatilibus.	Ventum
Trigeſimotertio metalla auri & argenti.	Metalla
Trigeſimoquarto metalla æris & plumbi, & artifices ærarij.	Proxime
Trigeſimoquinto pictura, coloresq́ꝫ & pictores.	Metallorum
Trigeſimoſexto marmora & lapides.	Lapidum
Trigeſimoſeptimo gemmæ.	Vt nihil

LIbro ſecundo continetur de mundo & cæleſtibus & terreſtribus, & aërijs.

An finitus ſit mundus & an unus. ca. i
De forma eius. ca. ii
De motu eius. ca. iii
Cur mundus dicatur. ca. iiii
De quatuor elementis. ca. v
De ſeptem planetis. ca. vi

De deo

De deo cap.VII
De natura ſiderũ errãtium & eorũ ambitu
De natura lunæ cap.IX (cap.VIII
De defectu ſolis & lunæ,& de nocte ca.X
De ſiderum magnitudine cap.XI
Quę quis inuenerit in obſeruatione cœleſti
caput XII
De defectibus cap.XIII
De lunæ motu cap.XIIII
Errãtiũ motus & luminũ Canonica ca.XV
Quæ eadem aliàs altiora, aliàs inferiora ui/
deantur cap.XVI
Catholica ſiderum errantium cap.XVII
Quæ ratio colores eorũ mutet cap.XVIII
Solis motus,et dierũ ięqualitatis ratio XIX
Quare Ioui fulmina aſſignentur cap.XX
Interualla ſiderum cap.XXI
De ſiderum muſica cap.XXII
De mundi geometria cap.XXIII
De repentinis ſideribus cap.XXIIII
De cometis & cœleſtibus prodigijs,natura
& ſitu,& generibus eorum cap.XXV
Hipparchus de ſideribus, per exempla hi/
ſtorica,faces,lampades,trabes,bolides,&
chaſma cæli cap.XXVI
De cœli coloribus cap.XXVII
De flamma cœli cap.XXVIII
De coronis cœleſtibus cap.XXIX
De circulis repentinis cap.XXX
Plures ſoles cap.XXXI
Plures lunæ cap.XXXII
Dierum lux nocte cap.XXXIII
Clypei ardentes cap.XXXIIII
Oſtentum cæli cap.XXXV
De diſcurſu ſtellarum cap.XXXVI
De ſtellis caſtoribus cap.XXXVII
De aere cap.XXXVIII
De ſtatis tempeſtatibus cap.XXXIX
De ui caniculæ cap.XL
Sidera in alijs ſignorũ partibus & tempori
bus aliàs influere cap.XLI
Imbriũ uentorũ,& nubium cauſæ ca.XLII
De tonitruis & fulguribus cap.XLIII
Qua ratione echo reddatur cap.XLIIII
De uentis iterum cap.XLV
Naturæ & obſeruatiões uentorũ ca.XLVI
Ventorum genera cap.XLVII
De repentinis flatibus cap.XLVIII
Alia,ꝓdigioſa genera tẽpeſtatũ cap.XLIX
Quibus in terris fulmina non cadant cap.L
Fulgurum genera & miracula cap.LI
De obſeruationibus cap.LII
De fulminibus euocandis cap.LIII
Catholica fulgurum cap.LIIII
Quæ non feriantur fulmine cap.LV
De prodigioſis pluuijs,lacte,ſanguine,car/
ne,ferro,lana,lateribus coctis cap.LVI
De crepitu armorum & tubarum de cœlo
audito cap.LVII
De lapidibus è cælo cadentibus cap.LVIII
De arcu cæleſti cap.LIX
De grandine,niue,pluuia,nebula,rore cap.
De nubiũ imaginibus cap.LXI (LX
De proprietatibus cæli in locis cap.LXII
De natura terræ cap.LXIII
De forma terræ cap.LXIIII (cap.LXV
De antipodib. an ſint, & aquæ rotũditate
Quomodo aqua ſit terræ inexa cap.LXVI
De nauigatiõne maris & flum. cap.LXVII
Quæ portio terræ habitetur cap.LXVIII
Mediam eſſe mundi terram cap.LXIX
De ſiderũ ortus inæqualitate, & de eclipſi,
& ubi & quare cap.LXX
Quæ ratio diurnæ lucis in terris cap.LXXI
Gnomica de eadẽ re, & horologio primo
caput LXXII
Vbi & quando nullæ umbræ cap.LXXIII
Vbi bis anno umbræ,& ubi in contrarium
caput cap.LXXIIII
Vbi lõgiſſimus dies, & ubi breuiſſimus ca.
Item de horologio cap.LXXVI (LXXV
Quomodo dies obſeruentur cap.LXXVII
Differentiæ gentiũ ratio cap.LXXVIII
De motu terræ cap.LXXIX
De terræ hiatibus cap.LXXX
Signa motus futuri cap.LXXXI
Auxilia cõtra motus futuros cap.LXXXII
Portenta terrarũ ſemel uiſa cap.LXXXIII
Miracula terræ motus cap.LXXXIIII
Quib.locis maria receſſerint cap. LXXXV
Ratio inſularũ enaſcentiũ cap.LXXXVI
Quę,& qbus tꝑibus enatę ſunt LXXXVII
Quas terras interruperit maria LXXXVIII
Quę inſulę cõtinẽti adiũctę cap.LXXXIX
Quæ terrę in totũ mari permutatę cap.XC
Quæ terræ ipſæ ſe ſorbuerunt cap.XCI
Quæ urbes hauſtæ ſunt à mari cap.XCII
De miraculis terrarum cap.XCIII

De terris

De terris ſemper trementibus cap. XCIIII
De inſulis ſemper fluctuantibus cap. XCV
Quibus in terris nō pluat,& aceruata terrarū miracula,& cæterorū elemētorū XCVI
Qua ratione æſtus maris accedāt,& recedāt & ubi æſtus extra rationem cap. XCVII
Miracula maris cap. XCVIII (cap. XCIX
Quæ poteſtas lunæ, & terrena, & marina,
Quæ ſolis,& quare ſalſum mare cap. C
Item de natura lunæ cap. CI
Vbi altiſsimum mare cap. CII
Miracula aquarū,fontiū,& fluminū ca. CIII
Igniū & aquarū iūcta miracula, & de malv(tha cap. CIIII
De naphtha cap. CV
De ſemper ardentibus locis cap. CVI
Ignium per ſe miracula cap. CVII
Terrę uniuerſæ mēſura,lōgitudo ca. CVIII
Harmonica mundi ratio cap. CIX
Sūma res,& hiſtorię,& obſeruatiōes CCCC XVIII.

Ex autoribus

M. Varrone,Sulpitio Gallo,Tiberio Cęſare imperatore,Q. Tuberōe,Tullio Tirone, L.Piſone,T.Liuio,Cor.Nepote,Statio Seboſo,Cælio Antipatro,Fabiano,Antiate, Muciano,Cecina, qui de Hetruſca diſciplina ſcripſit, Tarquitio, L. Aquila, qui item Sergio. Externis

Platone,Hipparcho, Timarcho,Soſigene, Petoſiri,Necepſo,Pythagoricis, Poſidonio,Caſimādro,Epigene Gnomonico,Euclide, Cerano Philoſopho, Eudoxo, Democrito, Critodemo, Thraſillo,Serapiōe, Dicæarcho,Archimede,Oneſicrito,Eratoſthene,Pythea,Herodoto,Ariſtotele,Cteſia,Artemidoro Epheſio, Iſidoro Characeno,Theopompo.

Libro III cōtinentur ſitus,gentes,maria, oppida,portus,montes,flumina,menſuræ,populi,qui ſunt,aut fuerunt.

De Europa cap. I
Bæticæ longitudo & latitudo cap. II
Hiſpania citerior cap. III
Narbonenſis prouincia cap. IIII
Italia,Tiberis,Roma,Campania cap. V
De Corſica cap. VI
De Sardinia cap. VII
De Sicilia cap. VIII
De Lipara cap. IX
De locris Italiæ fronte cap. X
Secundus Europæ ſinus cap. XI
Regio Italiæ quarta cap. XII
Quinta regio cap. XIII
Sexta regio cap. XIIII
Octaua regio cap. XV
De Pado flumine cap. XVI
De Italia trāſpadana, regio XI ca. XVII
Venetia decima regio cap. XVIII
De Iſtria cap. XIX
De alpibus & gentibus alpinis cap. XX
Illyricum cap. XXI
Liburnia cap. XXII
Macedonia cap. XXIII
Norici cap. XXIIII
Pannonia,Dalmatia cap. XXV
Mœſia cap. XXVI
Inſularū Ionij & Adriatici ſumma. Oppida gētes XXVI. Summa flumina clara. Sūmi mōtes pręclari. Summæ inſulæ. Summa ea quæ intercidere oppida & gētes. Sūma res & hiſtoriæ,& obſeruationes CCCXXVI

Ex autoribus

Turānio Graccula,Cor.Nepote, T.Liuio, Catone Cenſorio,M.Agrippa,M.Varrone,Diuo Auguſto,Varrōe Attacino,Antiate,Hygino,L.Vetere,Mela Pōponio,Curione patre,Cælio,Arūtio,Seboſo,Licinio Mutiano,Fabricio Thuſco,L.Atteio Capitone,Verrio Flacco, L. Piſone,C.Aeliano, Valeriano. Externis

Artemidoro,Alexandro polyhiſtore,Thucydide,Theophraſto, Iſidoro,Theopōpo Metrodoro Scepſio,Callicrate,Xenophōte Lāpſaceno,Diodoro Syracuſano,Nymphodoro,Calliphane,Timagene.

Libro IIII cōtinentur ſitus,gētes,maria, oppida,montes,portus,flumina, mēſuræ,populi qui ſunt,aut fuerunt.

Epirus cap. I
Ætolia cap. II
Locri cap. III
Peloponneſus cap. IIII
Achaia cap. V
De arcadia cap. VI
Græcia & Attica cap. VII
Theſſalia cap. VIII
Magneſia cap. IX
Macedonia cap. X
Thracia cap. XI

Inſulæ inter eas terras, inter quas Creta, Euboēa, Cyclades, Sporades, Mæotis, Helleſpontus, Ponti, Mæotidis, Daciæ, Sarmatiæ, Scythiæ cap.XII
Inſulæ Ponti cap.XIII
Germaniæ cap.XIIII
Inſulæ in Gallico oceano cap.XV
Britannia, & Hibernia cap.XVI
Gallia cap.XVII
Lugdunenſis Gallia cap.XVIII
Aquitania cap.XIX
Citerior Hiſpania cap.XX
Luſitania cap.XXI
Inſulæ in Oceano cap.XXII
Vniuerſæ Europæ menſura cap.XXIII
Summa oppida & gentes. Summa flumina clara. Sūma montiū clara. Sūma inſulæ quæ intercidere oppida & gentes. Summa res hiſtoriæ & obſeruationes.

Ex autoribus

M. Varrone, Catone cenſorio, M. Agrippa, diuo Auguſto, Varrōe Attacino, Cor. Nepote, Hygino, L. Vetere, Pomponio Mela, Licinio Mutiano, Fabricio Thuſco, Atteio Capitone, Atteio Philologo.

Externis

Polybio, Hecatæo, Hellanico, Damaſte, Eudoxo, Dicæarcho, Timoſthene, Ephoro, Cratete grāmatico, Serapione Antiochenſe, Callimacho, Artemidoro, Apollodoro, Agathocle, Eumacho Siculo muſico, Alexādro polyhiſtore, Thucydide, Doſiade, Anaximandro, Philiſtide Mallote, Dionyſio, Ariſtide, Callidemo, Menæchmo, Aedoſthene, Anticlide, Heraclide, Philemone, Menephonte, Pythea, Iſidoro, Philonide, Xenagora, Aſtynomo, Staphylo, Ariſtocrito, Metrodoro, Cleobulo, Poſidonio.

Libro V. continentur ſitus, gentes, maria, oppida, portus, montes, flumina, menſuræ populi qui ſunt aut fuerunt.

De Mauritania cap.I
Tingitana prouincia cap.II
Numidia cap.III
Africa cap.IIII
Cyrene cap.V
Libya Mareotis cap.VI
Inſulæ circa Africam, & ex aduerſo Africæ cap.VII
Æthiopes cap.VIII
De Aſia cap.IX
Alexandria cap.X
Arabia cap.XI
Syria, Palæſtina, Phœnice cap.XII
Idumæa, Syria, Palæſtina, Samaria, Aſcalo, Azotus, Cæſarea cap.XIII
Iudæa, Galilæa, Hierico, Emmaus, Lydda, Ioppe cap.XIIII
Iordanis cap.XV
Aſphaltites cap.XVI
Gens Eſſenorum cap.XVII
Decapolis cap.XVIII
Tyrus & Sidon cap.XIX
Mons Libanus cap.XX
Syria Antiochia cap.XXI
Caſius mons cap.XXII
Cœle Syria cap.XXIII
Euphrates cap.XXIIII
Palmira cap.XXV
Hierapolis cap.XXVI
Cilicia, & adiunctæ gentes, Pamphylia, Iſauria, Homonadū, Piſidia, Lycaonia, Taurus mons, Lycia cap.XXVII
Ninus fluuius cap.XXVIII
Laodicea, Apamia, Ionia, Epheſus. XXIX
Aeolis, Troas, Pergamus cap.XXX
Inſulæ ante Aſiam, Pamphylium mare, Rhodus, Samus, Chius cap.XXXI
Helleſpontus, Myſia, Phrygia, Galatia, Nicæa, Bithynia, Boſphorus ca.XXXII
Sūma oppida & gentes, ſumma flumina clara, ſumma montiū clara, ſumma inſulæ CXVIII. ſumma quæ intercidere oppida, ſumma res hiſtoriæ & obſeruationes.

Ex autoribus

Agrippa, Suetonio Paulino, Varrone Attacino, Cor. Nepote, Hygino, L. Vetere, Mela, Domitio Corbulōe, Licinio Mutiano, Cl. Cæſare, Aruntio, Liuio filio, Seboſo, Actis triumphorū.

Externis

Iuba rege, Hecatęo, Hellanico, Damaſte, Dicęarcho, Biōe, Timoſthene, Philonide Xenagora, Aſtynomo, Staphylo, Ariſtotele, Dionyſio, Ariſtocrito, Ephoro, Eratoſthene, Hipparcho, Panætio, Serapione Antiocheno, Callimacho, Agathocle, Polybio, Timæo mathematico, Herodoto,

Myrſilo, Alexâdro polyhiſtore, Metrodoro. Poſſidonio q periplũ aut perihegeſim: Sotade, Periandro, Ariſtarcho Sicyonio, Eudoxo, Antigene, Callicrate, Xenophõte Lampſaceno, Diodoro Syracuſano, Hãnone, Himilcone, Nymphodoro, Calliphone, Artemidoro, Megaſthene, Iſidoro, Cleobulo, Ariſtocreonte.

Libro VI. continẽtur ſitus, gentes, maria, oppida portus, flumina, menſuræ populi qui ſunt aut fuerunt.

Pontus Euxinus antea Axenos cap. I
Gens paphlagonũ & Cappadocũ cap. II
Cappadocia cap. III
Themiſcyræ regionis gentes cap. IIII
Regio Colchica, Achæi, & cæteri eodem tractu cap. V
Boſphorus Cimmericus, Mæotis. ca. VI
Gentes circa Mæotin cap. VII
Armeniæ duæ cap. VIII
Armenia maior cap. IX
Albania, Iberia cap. X
Portæ Caucaſiæ cap. XI
Inſulæ in Ponto cap. XII
Gentes in Scythico Oceano cap. XIII
Media, Caſpiæ portæ cap. XIIII
Gentes circa Hyrcanum mare cap. XV
Item aliæ gentes cap. XVI
Scytharum gentes cap. XVII
Fluuius Ganges cap. XVIII
Gentes Indiæ cap. XIX
Indus fluuius cap. XX
Arij & iunctæ gentes cap. XXI
Taprobane inſula cap. XXII
Capiſſene, Carmania cap. XXIII
Sinus Perſicus, & Arabicus cap. XXIIII
Caſcandrus inſula, Parthorũ regna XXV
Media, Meſopotamia, Babylon, Seleucia cap. XXVI
Flumen Tigris cap. XXVII
Arabia, Nomades, Nabatæi, Omani. Tylos & Ogyris inſulæ cap. XXVIII
Sinus maris rubri, Troglodytici, & Æthiopici cap. XXIX
Multiformes & miræ hoĩm effigies XXX
Inſulæ Aethiopici maris cap. XXXI
De fortunatis inſulis cap. XXXII
Terræ per menſuras computatæ digeſtio cap. XXXIII
Digeſtio terrarũ in parallelos & umbras pares cap. XXXIIII

Sũma oppida CXCV. Sũma gẽtes DLXVI. Sũma flumina clara CLXXX. Sũma mõtes clari XXXVIII. Sũma inſulæ CVIII Sũma quæ intercidere oppida aut gẽtes CXCV. Sũma res, & hiſtoriæ & obſeruationes duo M. CC. XIIII. Ex autoribus M. Agrippa, Varrone Attacino, Cor. Nepote, Hygino, L. Vetere, Mela Põponio, Domitio Corbulone, Licinio Mutiano, Claudio Cæſare. Aruntio, Seboſo, Fabricio Thuſco, Tito Liuio, Seneca, Nigidio.

Externis

Iuba rege, Hecatæo, Hellanico, Damaſte, Eudoxo, Dicearcho, Betone, Timoſthene, Patrocle, Demodamante, Clitarcho, Eratoſthene, Alexãdro Magno, Ephoro, Hipparcho, Panætio, Callimacho, Artemidoro, Apollodoro, Agathocle, Polybio, Eumacho Siculo, Alexãdro Polyhiſtore, Iſidoro, Amometo, Metrodoro, Poſſidonio, Oneſicrito, Nearcho, Megaſthene, Diogneto, Ariſtocreonte, Bione, Dialdone, Simonide minore, Baſile, Xenophonte Lampſaceno.

Libro VII. continentur gentium mirabiles figuræ.

Gentium mirabiles figuræ. cap. I
De Scythis & aliarũ diuerſitate gentiũ II
De prodigioſis partubus cap. III
De mutatiõe ſexus, & geminis partub. IIII
De hoĩe generãdo & pariẽdi tpe p illuſtria exẽpla à mẽſibus ſeptẽ ad undecim V
De cõceptibus, & ſigna ſexus in grauidis præuenientia partum. cap. VI
De cõceptu hoĩm & generatione cap. VII
De Agrippis cap. VIII
Monſtruoſi partus exciſi utero cap. IX
Qui ſint Vopiſci cap. X
Exempla numeroſæ ſobolis cap. XI
Exempla ſimilitudinum cap. XII
Quæ ſit generandi ratio cap. XIII
Item de eodem multiplicius cap. XIIII
De menſtruis mulierum cap. XV
Item de ratione partuum cap. XVI
Inſignia corporum cap. XVII
Exempla uariarũ figurarum. cap. XVIII
Diuerſorum morum exempla cap. XIX

De for-

De fortitudine & uelocitate cap.xx
De uiſu cap.xxi
De auditu cap.xxii
Exempla patientiæ cap.xxiii
Memoriæ exempla cap.xxiiii
Laus C. Iulij Cæſaris cap.xxv
Laus Pompeij Magni cap. xxvi
Laus Catonis primi cap.xxvii
Item de fortitudine cap.xxviii
De ingenijs ſiue laudibus quorundā ab ingenijs cap.xxix
De Platone, Ennio, Virgilio, M. Varrone, & M. Cicerone cap.xxx
De morum maieſtate cap.xxxi
De autoritate cap.xxxii
De diuinitate cap.xxxiii
De Naſica cap.xxxiiii
De pudicitia cap.xxxv
De pietate cap.xxxvi
De artium plurimarū excellentia, Aſtrologia, Grāmatica, Geometria ca.xxxvii
Item mira opera artificis cap.xxxviii
De ſeruitijs cap.xxxix
De præſtantia gentium cap.xl
De felicitare fœminæ cap.xli
Varia exempla fortunæ cap.xlii
De bis proſcriptis, Lucio Sylla, Q. Metello (ca.xliii
De altero Metello ca.xliiii
De diuo Auguſto cap.xlv
Quos beatiſſimos dij iudicauerunt xlvi
Quē uiuentē ut deū coli iuſſerūt ca.xlvii
De ſpatijs uitæ longiſſimis cap.xlviii
De uarietate naſcendi cap.xlix
In morbis uaria exempla cap.l
De ſignis mortis li
De his qui elati reuixerunt cap.lii
De mortibus repentinis cap.liii
De ſepultura cap.liiii
De anima, uel de manibus, uel de reſurrectione uerba gentilium inania cap.lv
Quæ quis inuenerit in uita cap.lvi
In quo primus gentiū cōſenſus cap.lvii
De literis antiquis cap.lviii
Quando primū tōſores Romæ. cap.lix
Quando primum horologia cap.lx
Sūma res & hiſtoriæ & obſeruatiōes dccxlvii. Ex autoribus
Verrio Flacco, Cn. Gellio, Licinio Mutiano, Mutio, Maſſurio, Agrippina Claudij, M. Cicerōe, Aſinio Pollione, Meſſala, Ruffo, Nepote Cor. Virgilio, Liuio, Cordo, Meliſſo, Seboſo, Cor. Celſo, Maximo Valerio, Trogo, Nigidio Figulo, Pomponio Attico, Pediano Aſconio, Sabino, Catone Cenſorio, Fabio Veſtale. Externis
Herodoro, Ariſtea, Betone, Iſigono, Cratete, Agatharchide, Calliphane, Ariſtotele, Nymphodoro, Apollonide, Philarcho, Damōe, Megaſthene, Cteſia, Taurōe, Eudoxo, Oneſicrito, Clitarcho, Duride, Artemidoro, Hippocrate med. Aſclepiade me. Heſiodo, Anacreōte, Theopōpo, Hellāico Damaſte, Ephoro, Epigene, Beroſo, Petoſiri, Necepſo, Alexandro polyhiſtore, Xenophonte, Callimacho, Democrito, Duillio, Polyhiſtore hiſtórico, Stratone, q contra Ephori theotemata ſcripſit, Heraclide, Pōtico, Aſclepiade qui tragodumena, Philoſtephano, Hegeſia, Archimacho, Thucydide, Mneſigitone, Xenagora, Metrodoro Sceptio, Antīclide, Critodemo.

Libro octauo continentur animaliū terreſtrium naturæ pedatim gradientium.
De animalibus terreſtribus, elephātorum cōmendatio, & de ſenſu eorum cap.i
Quando primum iuncti cap.ii
De docilitate eorum cap.iii
De clemētia eorū, & quod pericula ſua intelligant, & de tigridis truculentia ca.iiii
De intellectu & memoria eorum cap.v
Quando primum in Italia cap.vi
Pugnæ eorum cap.vii
Quomodo capiantur cap.viii
Quomodo domentur cap.ix
De partu eorum & reliqua natura cap.x
Vbi naſcantur & de diſcordia eorū & draconum cap.xi
De ſolertia animalium cap.xii
De draconibus cap.xiii
De ſerpentibus maximis & bois ca.xiiii
De Scythicis aialibus & ſeptentrionalibus (xv
De leonibus cap.xvi
De pantheris cap.xvii
De tigridis natura, et camelis, et camelopardali, & quādo primū Romæ uiſa xviii
De chao & cepho cap.xix
De rhinocerote cap.xx
De lyncibus & ſpingibus, & crocutis, cercopithecis

pithecis, Indicis bubus, leucrocutis, eale, tauris Aethiopiæ, mãtichora, monocerote, catoblepa, baſiliſco cap. XXI
De lupis cap. XXII
De ſerpentibus cap. XXIII
De ichneumone cap. XXIIII
De crocodilo & hippopotamo cap. XXV
Quis primus Romæ hippopotamum & crocodilos oſtendit, & medicinæ ab animalibus repertæ cap. XXVI
Quæ animalia, quas herbas oſtenderunt, cerui, lacerti, hirũdines, teſtudines, muſtela, ciconia, aper, anguis, draco, panthera, elephas, urſi, cerui, palumbes, columbæ, grues, coruus cap. XXVII
Prognoſtica animalium cap. XXVIII
Ciuitates & gentes à minutis animalibus deletæ cap. XXIX
De hyæna & crocuta & mantichora, & fibris & lutris cap. XXX
De ranis & uitulis marinis & ſtellionibus cap. XXXI
De ceruis cap. XXXII
De tragelapho & chamæleonte, & reliquis colorem mutantibus cap. XXXIII
De tarando & lycaone & thoe XXXIIII
De hyſtrice cap. XXXV
De urſis & fœtibus eorum cap. XXXVI
De muribus Ponticis & Alpinis, & herinaciis cap. XXXVII
De leontophono, lynce, melibus, & ſciuris cap. XXXVIII
De uipera, cochleis, & lacertis cap. XXIX
De canibus cap. XL
Ad canis rabidi morſum cap. XLI
De natura equorum cap. XLII
De aſinis cap. XLIII
De mulis cap. XLIIII
De bubus cap. XLV
De api boue cap. XLVI
De natura pecorũ & pecudum ca. XLVII
De generibus lanarũ & ueſtiũ ca. XLVIII
De muſimone cap. XLIX
De capris & generatione earum cap. L
De ſuibus & natura earum cap. LI
De uiuariis beſtiarum cap. LII
De ſemiferis animalibus cap. LIII
De ſimiis cap. LIIII
De leporibus & cuniculis cap. LV
De ſemiferis cap. LVI
De muribus & gliribus cap. LVII
Quæ animalia quibus locis nõ ſint LVIII.
Quæ aduenis noceant cap. LIX
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes DCCLXXXVIII.

Ex autoribus

Mutiano, Procilio, Verrio Flacco, L. Piſone, Cor. Valeriano, Catone Cẽſorio, Feneſtella, Trogo, Actio, Columella, Virgilio, Varrone, L. Metello, Scipione, Corn. Celſo, Nigidio, Trebio Nigro, Pomponio Mela, Manilio Sura.

Externis

Iuba, Polybio, Oneſicrito, Iſidoro, Antipatro, Ariſtotele, Demetrio phyſico, Democrito, Theophraſto, Euanthe, Agriopa qui Olympionicas, Hierone rege, Attalo rege, Philometore itẽ, Cteſia, Duride, Philiſto, Archita, Philarcho, Amphilocho, Athenæo, Anaxipoli Thaſio, Apollodoro Lemnio, Ariſtophãe Mileſio, Antigono Cymæo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Ariſtandro Athenæo, Bacchio Mileſio, Biõe Solẽſe, Chærea Athenæo, Diodoro Prieneo, Dione Colophonio, Epigene Rhodio, Euagone Thaſio, Euphronio Athenæo, Hegeſia Maronco, Menandris Prieneo & Heracleote, Menecrate poeta, Androcione q de agricultura ſcripſit, Æſchrione qui item, Dionyſio qui Magonem tranſtulit, Diophane qui ex Dionyſio epitomen fecit, Archelao rege, Nicandro.

Libro nono cõtinentur animaliũ aquaticorum hiſtoriæ & naturæ.

De aquatilium natura cap. I
Quare maxima in mari animalia cap. II
De Indici maris beluis cap. III
Quæ in quoq; Oceano maxima cap. IIII
De tritonum & nereidũ, & elephantorum marinorum figuris cap. V
De balenis & orcis cap. VI
An ſpirent piſces an dormiant cap. VII
De delphinis & eorũ natura mirabili VIII
De turſionibus ſiue tyrſionibus cap. IX
De teſtudinibus quomodo capiantur ca. (X
Quis primus teſtudines ſecare inſtituerit cap. XI
Tegmenta aquatilium cap. XII

De uitulo marino cap.XIII
De piſcibus pilo carentibus, & quomodo pariant, & quot eorum genera ca.XIIII
De noībus & naturis multorũ piſciũ XV
De augurijs & diuerſitate piſciũ cap.XVI
De mugili & alijs piſcibus, & quod nõ ijdẽ ubique placeant cap.XVII
De mullo, & coracino, ſalpa, ſalmone
De exocœto, muribus, po- (cap.XVIII
lypis, & murenis cap.XIX
Digeſtio piſciũ in figuras corporũ ca.XX
De anguillis cap.XXI
De captura earũ in lacu Benaco cap.XXII
De murenæ natura cap.XXIII
De planis piſcibus cap.XXIIII
De echeneide, eiúſque natura mirabili cap.XXV
De uarietate naturæ piſcium cap.XXVI
De lucerna piſce & dracõe marino XXVII
De piſcib. ſanguine carentibus ca.XXVIII
De loligine & ſepijs, & polypis, & nautilis cap.XXIX
De ozena, nauplio, & locuſtis cap.XXX
De cancris, echinis, & echinometris cap.XXXI
De cochleis cap.XXXII
De pectinibus, murice, & cõcharum generibus cap.XXXIII
De diuitijs marinis cap.XXXIIII
Quomodo naſcantur, & ubi, & quomodo inueniantur margaritæ cap.XXXV
De natura purpuræ & muricis ca.XXXVI
Quot ſint genera cap.XXXVII
Quomodo capiantur cap.XXXVIII
Romæ quãdo uſus purpuræ cap.XXXIX
De pretio earum cap.XL
De tingẽdo amethyſtino, & ex cocco byſſino cap.XLI
De pinna & pinnothere, & aquatilium ſenſu cap.XLII
De ſcolopẽdris, uulpibus & glanis XLIII
De ariete piſce ca.XLIIII
De his quæ tertiam naturam habent, non animalium neque fruticum, & de urticis, & ſpongijs cap.XLV
De caniculis marinis cap.XLVI
De animãtibus quæ ſilicea teſta includuntur, & quæ ſine ullo ſenſu, & de reliquis ſordidis animalibus ca.p.XLVII
De uenenatis marinis cap.XLVIII
De morbis piſcium cap.XLIX
De generatione eorum mira cap.L
Item de generatione, & qui piſces oua pariant cap.LI
De uuluis piſcium cap.LII
De longiſſima uita piſcium cap.LIII
De uiuarijs oſtreorum, & quis ea primus inuenerit cap.LIIII
Quis primus murenarum uiuaria fecerit
De cochlearũ uiuarijs, & quis (cap.LV
primus inſtituit cap.LVI
De piſcibus terrenis cap.LVII
De muribus Nili cap.LVIII
De anthia piſce, & quomodo capiat' LIX
De ſtellis marinis cap.LX
De dactylis eorumq́; miraculis cap.LXI
De inimicitijs & amicitijs inter ſe aquatiliũ
Summa res & hiſtoriæ & obſer- (ca.LXII
uationes DC.L.

Ex autoribus

Turanio Graccula, Trogo, Mœcenate, Alfio Flauo, Corn. Nepote, Laberio mimographo, Fabiano, Feneſtella, Mutiano, Ælio Stilone, Statio Seboſo, Meliſſo, Seneca, Cicerone, Macro Æmilio, Meſſala Coruino, Trebio Nigro, Nigidio.

Externis

Ariſtotele, Archelao rege, Callimacho, Democrito, Theophraſto, Thraſillo, Hegeſidemo Cydnio, Alexãdro Polyhiſtore

Libro X. continẽtur naturæ & hiſtoriæ animalium uolatilium.

De natura auium cap.I
De phœnice cap.II
De aquilis cap.III
Quando legionum ſigna eſſe cœperint, & cum quibus ſit aquilis bellum cap.IIII
Mirum de aquila cap.V
De uulturibus cap.VI
De ſanquale cap.VII
De accipitribus cap.VIII
De cocyce quę à ſuo gñe interimitur ca.IX
De miluis cap.X
Digeſtio auium per genera cap.XI
De inauſpicatis auibus, cornice, coruis, bubone cap.XII
De incendiaria aue cap.XIII
De cliuina cap.XIIII
De auibus incognitis cap.XV

De auibus nocturnis cap.XVI
De noctuis cap.XVII
De pico martio XVIII
De uncos ungues habentibus & digitos
De pauonibus,& quis eos pri/ cap.XIX
mus comederit cap.XX
De gallis,& quomodo caſtrentur.& de gal
linaceo locuto cap.XXI
De anſeribus, & quis primus iecur anſeri/
num comederit,& de adipe anſerino Co
mageno cap.XXII
De gruibus,ciconijs,oloribus,et peregrinis
auib9,& coturnicibus,et de glotte XXIII
De hirũdinibus, merulis, turdis & ſturnis,
turturibus & palumbis cap.XXIIII
Quæ auium perennes,quæ ſemeſtres,quæ
trimeſtres cap.XXV
De auibus mira cap.XXVI
De auibus ſeleucidibus cap.XXVII
De ibi cap.XXVIII
Quæ aues in quibus locis non ſunt,& quæ
mutant colorem,& uocem,& de luſcinijs
De merulis cap.XXX (cap.XXIX
Tempus auium geniture cap.XXXI
De halcyonibus,& de diebus earũ nauiga/
bilibus,& gauijs.& mergis cap.XXXII
De diuerſitate nidificantium auium,hirun/
dine,argatili, cynamulgis, & perdicibus
De columbis cap.XXXIIII (ca.XXXIII
De palumbis, & differentia palumborum
De paſſeribus cap.XXXVI (ca.XXXV
De tinnunculo cap.XXXVII
De uolatu & inceſſu auium cap.XXXVIII
De apodibus cap.XXXIX
De caprimulgis & plateis cap.XL
De ingenijs auium cap.XLI
De carduele & pſittaco, & auibus quæ lo/
quuntur cap.XLII
De coruorum intelligentia cap.XLIII
De Diomedeis auibus cap.XLIIII
Quæ animalia nihil diſcant cap.XLV
De potu auium cap.XLVI
De himantopode,& onocrotalis,& de pe/
regrinis auibus ca.XLVII
De multarum auium nominibus & natu
ra cap.XLVIII
De nouis auibus & fabuloſis cap.XLIX
Quis gallinas farcire inſtituerit, de auiarijs
& quis ea primus inſtituerit cap.L
De Aeſopi patina cap.LI
De generatione auium,& præter aues quæ
quadrupedes oua pariant cap.LII
De ouorum generatione, incubatu auium
& coitu cap.LIII
De uitijs & remedijs incubantiũ cap.LIIII
De augurijs ouorum cap.LV
Quæ gallinæ optimæ cap.LVI
De morbis earum & remedijs cap.LVII
De cõceptu & nũero fœtus auiũ ca.LVIII
De pauone & anſeribus cap.LIX
De ardeolis, & quomodo ſeruent optime
Quæ uolucrũ ſola animal pa (oua ca.LX
riat,& lacte nutriat cap.LXI
De conceptu uiperæ & partu, & quæ terre/
ſtrium oua pariant cap.LXII
De generatione terreſtrium cap.LXIII
De uaria generatione auium cap.LXIIII
De murium fœtu cap.LXV
De ſpina hominis anguem naſci ca.LXVI
De ſalamandra cap.LXVII
De ijs quæ naſcuntur ex nõ genitis, & quæ
nata nihil gignunt cap.LXVIII
De ſenſibus animalium cap.LXIX
Auditum & olfactũ eſſe piſcibus ca.LXX
Tactũ cõmunem eſſe omnibus cap.LXXI
Quæ uenenis uiuãt,& quę terra ca.LXXII
De cibo & potu quorundam cap.LXXIII
Quæ inter ſe diſſideant,& quæ inter ſe con
ueniant cap.LXXIIII
De ſomno animalium cap.LXXV
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes ſeptingentæ uigintiquatuor.

Ex autoribus

Manilio,Cornelio Valeriano,Actis, Vm/britio Meliore,Maſſurio Sabino,Antiſtio Labeone,Trogo,Cremutio,M. Varrone. Macro Aemilio,Meliſſo,Mutiano, Nepote,Fabio pictore,Tito Lucretio,Cor. Celſo, Horatio Deſulone,Hygino, Sarſenis, Nigidio,Manilio Sura. Externis Homero, Phœmonoẽ,Philemone,Boẽtho, q ornithogoniã, Hyla q de augurijs Ariſtotele,Theophraſto,Callimacho,Aeſchylo, Hierone,Philometore,Archita,Amphilocho Atheniẽſe,Anaxipoli Thaſio,Apollodoro Lemnio,Ariſtophane Mileſio,Antigono Cymęo,Agathocle Chio,Apollõio Pergameno,Ariſtãdro Athenæo,Bacchio Mi/

Mileſio, Bione Solenſe. Cherea Athenienſe, Diodoro Prieneo, Dione Colophonio, Democrito, Diophane Nicæenſe, Epigene Rhodio, Euagora Thaſio, Euphronio Athenæo, Iuba, Androcione q de agricultura, Aeſchrione qui item, Dionyſio qui Magonem tráſtulit, Diophane qui ex Dionyſio epitomen fecit, Nicandro, Oneſicrito, Philarcho, Heſiodo.

Libro xi. cótinentur hiſtoriæ & naturæ paruorum animalium & reptilium.

De inſectorum genere cap. i
De ſubtilitate naturæ in his cap. ii
Vtrú ſpirét, an habeát ſanguinem cap. iii
De corpore eorum cap. iiii
De apibus cap. v
Qui ordo naturæ in eis cap. vi
De uocabulis operis cap. vii
Ex quibus floribus opera fiant cap. viii
De amatoribus earum cap. ix
Ratio operis cap. x
De fucis cap. xi
Quæ natura mellis cap. xii
Quæ optima mella cap. xiii
Quæ genera mellis in ſingulis cap. xiiii
Quomodo probentur mella cap. xv
De tertio genere mellis, & quomodo apes probentur cap. xvi
Quæ regiminis ratio cap. xvii
De genere apum, & quæ inimica apibus (cap. xviii
De morbis apum ca. xix
De continendis apibus, & quomodo reparentur cap. xx
De ueſpis & crabronibus cap. xxi
De bombycib. & bombyli, & necydalo, & quis primus bombycinâ ueſté inuenerit
De bombyce Coa cap. xxiii (cap. xxii
De araneis, & generatione earú ca. xxiiii
De ſcorpionibus cap. xxv
De ſtellionibus & cicadis cap. xxvi
Cicadæ ubi nó ſint, & ubi mutæ ca. xxvii
De pennis inſectorum, & ſcarabeis, & ſcarabeorum generibus cap. xxviii
De locuſtis cap. xxix
De formicis noſtratibus cap. xxx
De Indicis cap. xxxi
De diuerſitate inſectorum cap. xxxii
De animalibus in ligno & ex ligno naſcentibus cap. xxxiii
De aïali cui cibi exitus non eſt xxxiiii
De tineis & culicibus cap. xxxv
De pyrali ſiue pyrauſta cap. xxxvi
Hiſtoria naturæ animalium per ſingula membra cap. xxxvii
De ſanguine, & quorum celerrime ſiccetur, quorum non coëat, quorum grauiſſimus, uel tenuiſſimus, uel quorum nullus cap. xxxviii
An in ſanguine principatus, & de tergore, & pilis, & mammis cap. xxxix
Notabilia animalia quæ mammis cap. xl
De lacte, & unde caſeus non fiat cap. xli
De diuerſitate caſeorum cap. xlii
Differentia membrorum hominis à cæteris animalibus cap. xliii
De ſimiarum ſimilitudine cap. xliiii
De unguibus cap. xlv
De ungulis cap. xlvi
De pedibus auiú & unguibus cap. xlvii
De pedib. iſectorú à duob. ad c. xlviii
De pomilionibus & genitalibus ca. xlix
De caudis cap. l
De uocibus cap. li
De agnaſcentibus membris, & dicta Ariſtotelis de uita hominis lii
De anima & de halitu animalium, & quæ guſtata interimant, & de uictu hominis, & quibus de cauſis nó coquatur ca. liii
De corpulentia augenda uel minuenda, & quæ guſtu famem ac ſitim ſedent liiii

Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes duo milia ducentæ ſeptuaginta.

Ex autoribus

Marco Varrone, Hygino, Scropha, Saſenna, Celſo Cornelio, Aemylio Macro, Virgilio, Columella, Iulio Aquila q de heruſca diſciplina ſcripſit, Tarquitio q item, Vmbritio qui item, Catone Cenſorio, Domitio Caluino, Trogo, Meliſſo, Fauonio, Fabiano, Mutiano, Nigidio, Manilio, Opio.

Externis

Ariſtotele, Democrito, Neoptolemo qui melliturgia, Ariſtomacho qui item, Philiſto qui item, Nicandro, Menecrate, Dionyſio qui Magonem tranſtulit, Empedocle, Callimacho, Attalo rege, Apollodoro qui de beſtijs uenenatis, Hippocrate, Eriphilo, Eraſiſtrato, Aſclepio, Themiſone,

Poſidonio Stoico, Menandris Prienenſe & Heracliote, Euphronio Athenæo, Theophraſto, Heſiodo, Philometore rege.

LIbro XII. continetur de arboribus.

De arborũ honore, & quãdo platanus primũ in Italia, & de natura earũ cap. I

De chamæplatano, & quis totonderit uiridaria cap. II

De peregrinis arboribus, & malo Aſſyria

De Indiæ arboribus, & quando (ca. III primum Romæ ebenus cap. IIII

De ſpina & ficu Indicis cap. V

De arbore pala, & arboribus Indicis ſine nominibus, & laniferis cap. VI

De piperis arboribus, & garyophylo, & alıȷs pluribus cap. VII

De macir & ſaccaro & arboribus Arianæ gentis cap. VIII

De bdellio, & arboribus Perſici maris IX

De arboribus Perſicæ inſulæ, & lanigeris arboribus cap. X

De goſſampinis & arboribus ex quibus ueſtes fiunt, & quibus modis conſtent arborum fructus cap. XI

De coſto, & nardo, & differentijs nardi cap. XII

De aſaro, amomo, amomide, & cardamomo cap. XIII

De thure & arboribus thuris cap. XIIII

De myrrha & arboribus mirrhæ cap. XV

De generibus mirrhæ, & natura, & pretio eius cap. XVI

De maſtice, ladano, & bruta, enhæmo, & ſtrobo, & de ſtyrace cap. XVII

De felicitate Arabiæ cap. XVIII

De cinnamomo & xylocinnamomo & caſia cap. XIX

De iſocinnamo, & cancamo, ac taro ca. XX

De ſerichato, & gabalio, de myrobalano cap. XXI

De phœnicobalano, & calamo odorato cap. XXII

De ammoniaco & ſphagno cap. XXIII

De cypro & aſpalatho, & maro ca. XXIIII

De balſamo, & opobalſamo, xylobalſamo, & ſtyrace, & galbano cap. XXV

De panace & ſphondylio & malobathro cap. XXVI

De oleo omphacio cap. XXVII

De bryo & œnanthe, & de elate arbore, & cinnamomo caryopo cap. XXVIII

Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes ccccDLXXVIII

Ex autoribus

M. Varrone, Mutiano, Virgilio, Fabiano, Seboſo, Põponio Mela, Flauio Proculo, Trogo, Hygino, Claudio Cæſare, Cor. Nepote, Sextio Nigro q græce de medicina ſcripſit, Caſſio Hemina, L. Piſone, Tuditano, Antiate.

Externis

Theophraſto, Herodoto, Calliſthene, Iſigono, Clitarcho, Anaximene, Duride, Nearcho, Oneſicrito, Polycrito, Olympiodoro, Diogneto, Nicobulo, Anticlide, Charace Mitylenæo, Menæchmo, Dorotheo, Xenia Athenæo, Lyco, Anteo, Ephippo, Chærea, Democle, Ptolemæo Lago, Marſya Macedone, Zoilo itẽ, Democrito, Amphilocho, Ariſtomacho, Alexandro Polyhiſtore, Iuba, Apollodoro q de odoribus ſcripſit, Heraclide medico, Archidemo itẽ, Dionyſio item, Democle item, Euphrone item, Obſenide item, Diagora item, Iolla item, Heraclide Tarentino, Xenocrate Epheſio, Eratoſthene.

LIbro tredecimo continetur de unguentis & arboribus maritimis.

De unguentis, & quando primum ſunt cognita nobis & de compoſitione cap. I

Quod unguentum regale uocetur, & quæ diapaſmara, & qualiter ſeruentur cap. II

Quanta in unguentis luxuria, & quando primum Romanis in uſu cap. III

De palmis & natura earũ et gñibus ca. IIII

De Syriæ generibus cap. V

De terebintho cap. VI

De ficu Ægyptia, & Cypria cap. VII

De ceraunia ſiliqua cap. VIII

De Perſica Ægypti, & ſpina Aegyptia IX

De pruno & arboribus circa Memphin X

De gummi generibus & papyro cap. XI

De generibus chartarũ, & quomodo chartæ fiant, & de chartarum probatione, & uitijs, & glutino earum cap. XII

De libris Numæ cap. XIII

De arboribus Aethiopiæ cap. XIIII

De Atlantis arboribus & citreis, & quæ in his laudentur, & quæ uituperentur. XV

De ar-

De arbore trogete cap.xvi
De arbore loto cap.xvii
De ſcapo ipſo & radice loti cap.xviii
De paliuro,& punico malo, & de flore punici mali cap.xix
De Aſiæ & Græciæ fruticibus cap.xx
De timelæa ſiue chamelęa,& tragacanthe, & de tragio, ſiue ſcorpione, & myrice, & brya,& galla cap.xxi
De anonymo, adtachne, & coggigrya, & thapſia cap.xxii
De cappari ſiue cynosbato aut opheoſtaphyle,& de ſari cap.xxiii
De ſpina Babylonis regia, & de cytiſo cap.xxiiii
De fructibus & arboribus noſtri maris,atque rubri & indici cap.xxv
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes cccclxviii. Ex autoribus
M. Varrone,Mutiano,Virgilio, Fabiano, Seboſo,Pomponio Mela, Fabio,Hygino Trogo,Proculo,Cl.Cæſare, Cor.Nepote, Sextio Nigro,qui Græce de medicina ſcripſit, Caſſio Hemina,L.Piſone,Tuditano, Antiate. Externis
Theophraſto,Herodoto, Calliſthene,Iſidoro,Clitarcho,Anaximene, Duride,Nearcho, Oneſicrito,Olympiodoro,Diogneto,Cleobulo, Antidide, Charace Mitylenæo,Menæchmo,Dorotheo Athenienſe, Lyco,Anteo, Ephippo, Dione, Adimãro, Ptolemæo Lago, Marſya Macedõe, Zoilo item,Democrito,Amphilocho, Alexandro Polyhiſtore,Ariſtomacho, Iuba rege, Apollodoro qui de odoribus ſcripſit, Heraclide medico, Botrye medico, Archidemo item,Dionyſio item, Democlide item, Euphrone item, Mneſicle item, Diagora item,Iolla item, Heraclide Tarentino,Xenocrito Epheſio.

Libro quattodecimo continetur de uitibus & uineis.

De uitiũ natura,& qbus modis ferãt cap.i
De generibus uitium cap.ii
Item de uitium generibus, ſecundum locorum & regionum proprietatem cap.iii
Inſignia culturæ uinearum cap.iiii
De natura uini cap.v
Vina generoſa cap.vi
Vina tranſmarina cap.vii
De uino quod uocatur bion, genera ſeptem cap.viii
De dulcium generibus xiiii cap.ix
De deuterijs & ſecundarijs,uini gña tria x
Quæ nuper in Italia generoſa uina eſſe cœperunt cap.xi
De uini obſeruatione à Romulo rege poſita cap.xii
Qui uini uſus antiquis, & de uinis antiquorum cap.xiii
De apothecis,& de uino Opimiano xiiii
De liberalitate Cæſaris in uino,& quando primum genera uini fictitij cap.xv
De uinis fictitijs cap.xvi
De hydromeli & oxymeli cap.xvii
Prodigioſa genera uini cap.xviii
Quibus uinis ad ſacra uti fas nõ ſit, & quibus generibus muſta cõdiantur ca.xix
De picis generibus, & reſinis,& muſtis cõdiendis,& de aceto & de fece cap.xx
De cellis uinarijs cap.xxi
De uitanda ebrietate cap.xxii
Sũma res & hiſtoriæ & obſeruatiões d.x.
Ex autoribus
Cor. Valeriano, Virgilio, Celſo, Catone Cẽſorio,Sarſennis patre & filio, Scropha, Varrone, D.Syllano, Fabio pictore,Trogo,Hygino,Flacco Verrio,Græcino Iulio, Actio, Columella, Maſſurio Sabino,Feneſtella,Tergilla,M. Actio Planco,Flauio, Dorſeno,Scænola,Aelio,Atteio Capitõe, Cotta Meſſalino,L.Piſone, Pompeio Leneo,Fabiano,Sextio Nigro,Vibio Ruffo.
Externis
Heſiodo,Theophraſto,Ariſtotele,Democrito,Attalo rege,Philometore rege,Archita,Xenophonte, Amphilocho Athenæo, Anaxipoli Thaſio, Apollodoro Lemnio, Ariſtophane Mileſio, Antigono Cymęo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Ariſtãdro Athenæo,Botrye item,Bacchio Mileſio,Bione Solẽſe,Chærea Atheniẽſe, Cheriſto itẽ,Diodoro Prieneo,Dione Colophõio,Epigene Rhodio, Euagora Thaſio,Euphrone Athenæo, Androcione qui de agricultura ſcripſit, Aeſchrione qui itẽ, Lyſimacho qui item, Dionyſio qui Magonem tranſtulit, Diophane qui ex Dionyſio

nyſio epitomen fecit, Aſclepiade medico, Oneſicrito, Iuba rege.

Libro quintodecimo continetur de natura frugiferarum arborũ & cultarum,

Natura frugiferarum arborum cap. I
De oleo cap. II
De natura oliuæ & oleæ incipiẽtis cap. III
De natura olei cap. IIII
De cultura oliuarum cap. V
De ſeruandis oliuis, & quomodo faciendum oleum cap. VI
De oleo factitio cap. VII
De amurca cap. VIII
Pomorũ omniũ genera & naturæ cap. IX
Nucum pinearũ genera quatuor cap. X
De malo cotoneo cap. XI
De perſico genera quatuor cap. XII
De pruno genera undecim cap. XIII
De diuerſis generibus malorum, genera uiginti nouem cap. XIIII
De piris & inſitorum uarietate cap. XV
De pomis ſeruandis cap. XVI
De cotoneis punicis, piris, & ſorbis, & uuis ſeruandis cap. XVII
De ficis, genera uiginti nouem cap. XVIII
De caprifico & caprificatione cap. XIX
De meſpilis & eorũ gñibus tribus cap. XX
De ſorbis genera quatuor cap. XXI
De nuce iuglande cap. XXII
De caſtaneis genera octo cap. XXIII
De ſiliquis, & carnoſis pomis, & moris, & de acinis & baccis cap. XXIIII
De ceraſis genera octo cap. XXV
De corno & lentiſco cap. XXVI
De generibus ſuccorũ, & de odore XXVII
De ſuccis fructuũ & arborũ, & coloribus, & odoribus, & natura pomorũ, & de cõmendatione fructuum cap. XXVIII
De myrto, genera eius XI cap. XXIX
De lauro genera tredecim cap. XXX
Sũma res et hiſtoriæ et obſeruatiões DXX

Ex auctoribus

Feneſtella, Fabiáo, Virgilio, Cornelio Valeriano, Celſo, Catóe Cenſorio, Sarſennis patre & filio, Scropha, M. Varróe, D. Sylano, Fabio pictore, Trogo, Hygino, Flacco Verrio, Græcino, Attico, Iulio Sabino, Tergilla, Cotta Meſſalino, Columella, L. Piſone, Põpeio Leneo, M. Actio Planco, Flauio Dorſeno, Scæuola, Aelio, Atteio Capitone, Seſtio Nigro, Vibio Ruffo.

Externis

Heſiodo, Ariſtotele, Democrito, Hierone rege, Archita, Philometore rege, Attalo rege, Xenophonte, Amphilocho Athenæo, Anaxipoli Thaſio, Apollodoro Lemnio, Ariſtophane Mileſio, Antigono Cymæo, Agathocle Chio, Apollodoro Pergameno, Ariſtãdro Athenæo, Bacchio Mileſio, Bione Solẽſe, Chærea Atheneo, Cheriſto itẽ, Diodoro Prieneo, Dione Colophóio, Epigene Rhodio, Euagora Thaſio, Euphranio Athenæo, Androcione q de agricultura ſcripſit, Æſchriõe q itẽ, Dionyſio q Magonẽ tranſtulit, Diophane qui ex Dionyſio epitomẽ fecit, Aſclepiade med, Eraſiſtrato itẽ, Comiade q de cõditura uini, Ariſtomacho, qui item, Hiceſio qui item, Themiſone medico, Oneſicrito, Iuba rege.

Libro XVI. continentur ſylueſtrium arborum naturæ.

Gentes ſine arbore, & miracula in ſeptentrionalis regionis arboribus cap. I
De Hercyniæ ſyluæ magnitudine cap. II
De glandiferis cap. III
De ciuica corona, & qui frondea corona donati cap. IIII
De glande genera tredecim cap. V
De fagina glande, reliquis glandibus, & carbone, & paſtu porcorum cap. VI
De glãde, & quàm multa præter glandem eædem ferant arbores cap. VII
De cachrye & cocco grano, & agarico, & ſubere cap. VIII
Quarum ſunt in uſu cortices cap. IX
De ſcandulis & pinu, pinaſtro, abiete, piceacq́, larice, tæda, taxo cap. X
Quibus modis fiant genera picis, & quomodo fiat cedriũ, & de ſpiſſa pice quomodo fiat, & qbus modis reſina coquatˀ XI
De zopiſſa, & ſapio, & quarum arborum materia in pretio cap. XII
De fraxino genera eius quatuor cap. XIII
De tilia, genera eius duo cap. XIIII
De aceris generibus decem cap. XV
De bruſco, & molluſco, & ſtaphylodẽdro, & buxo, genera tria cap. XVI
De ulmo genera quatuor cap. XVII

De arbo-

De arborum natura per ſitus cap.XVIII
Diuiſio generum cap.XIX
Quibus folia non decidant, & de rhodo-
dendro cap.XX
Item quibus folia non decidant, & quibus
non omnia folia cadant, & quibus locis
nulli arborum cap.XXI
De natura foliorum cadentium, & quibus
foliorum narij colores cap.XXII
De populo tria genera, & quorũ foliorum
figura mutetur cap.XXIII
Quæ folia uerſentur omnibus annis, quæ
foliorum è palmis cura & uſus, & folio-
rum mirabilia cap.XXIIII
De ordine naturæ in ſatis, & de flore arbo-
rum, & cõceptu, & germinatione, & par-
tu, & quo ordine floreant cap.XXV
De corno, & quo tempore quæq; ferant, &
quæ fructum nõ ferant, & quæ infelices
exiſtimantur, & quæ facillime fructum
perdunt, quibus fructus antequã folium
naſcantur cap.XXVI
De biferis & triferis, & quæ celerrime ſene-
ſcant, & de ætatibus earum cap.XXVII
De moro cap.XXVIII
De ſylueſtribus cap.XXIX
De buxo, & faba Græca ſiue loto ca.XXX
De ramis & cortice, & radicib. arborũ XXXI
De prodigioſis arboribus, & quibus mo-
dis ſponte naſcuntur, & quod nõ omnia
ubiq; naſcuntur, & quæ non alibi naſcan-
tur arbores cap.XXXII
De cypreſſo, & q̊d ex terra noua aliqua ſæ-
pe naſcãt quæ in ea añ nõ fuerũt XXXIII
De edera cap.XXXIIII
De edera quæ uocatur ſmilax cap.XXXV
De aquaticis calamis & fruticibus XXXVI
De ſalice, gñia eius VIII. & quæ preter ſalicẽ
ſint utilia ligaturis, & de rubis XXXVII
De ſuccis arborum, & natura materiarum,
& cædendis arboribus cap.XXXVIII
De larice & abiete, & ſapino, & cæteris hu-
iuſmodi arboribus cædendis XXXIX
De materijs, de magnitudine arborum, &
quæ cariem & ruinam non ſentiunt, & de
perpetuitate materiarum cap.XL
De teredinibus cap.XLI
De materijs architecti, & quæ materies ad
qd utilis, & q̄ firmior materia in tectũ XLII
De glutinanda materia, & lignis ſectilibus
cap. XLIII
De arborum ætate, & quæ genera arbo-
rum minime durant. Similiter de uiſco &
Druidibus cap.XLIIII
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes
centumtrigintaquinq;.

Ex autoribus

M. Varrone, Fœciale, Nigidio, Cor. Ne-
pote, Hygino, Maſſurio, Catone, Mutia-
no, L. Piſone, Trogo, Calphurnio Baſſo,
Cremutio, Seſtio Nigro, Cor. Boccho, Vi-
ctruuio, Græcino.

Externis

Alexandro Polyhiſtore, Heſiodo, Theo-
phraſto, Democrito, Homero, Timæo ma
thematico.

Libro XVII. continentur ſatiuarum ac
cultarum arborum naturæ.

Arborum pretia mirabilia cap.I
De natura cœli ad arbores, & quã partem
cœli ſpectare debeant cap.II
De ſocietate cœli & terræ ad arbores ca.III
De qualitate regionum cap.IIII
Genera terrarum cap.V
De terra quã Britannia & Gallia amat VI
De Græcorũ circa hanc doctrina cap.VII
De terrarum generibus cap.VIII
De cineris uſu, & de fimo, & quæ ſata ube-
riorẽ terrã faciant & quæ urant cap.IX
De ſatione arborum, & quod auulſione na
ſcuntur arbores cap.X
De transferendis ſeminarijs, & ulmis feren
dis, & ſcrobibus cap.XI
De interuallis plantandarum arborum, &
umbris, & ſtillicidijs, & ubi plantari de-
beant cap.XII
Quæ arbores tarde creſcant, & quæ celeri-
ter, & de ſabina cap.XIII
De ſatione arborũ, & inſitiõe, & quõ inuen
ta ſit tenera inſerendi emplaſtratio XIIII
De uite inſerenda cap.XV
De emplaſtratione cap.XVI
Exemplum huius rei cap.XVII
De cultura talearũ, & quibus temporibus
inſitio fiat cap.XVIII
Quæ arbores ſocietate gaudeãt, & de diſci-
plina ablaqueãdi & accumulandi ca.XIX
De ſalicto & harũdineto, & cæteris cæduis
ad per-

ad perticas,palos cap.XX
De culturis,& diſciplina excolendarum uineарum cap.XXI
De ſulco,& uinearũ putatione cap.XXII
Ratio arbuſtorum cap.XXIII
De ſeruãdis uuis,& morbis arbor. XXIIII
De uarijs prodigijs ſiue oſtentis in arboribus, deque oliueto publicam uiam olim tranſgreſſo cap.XXV
De remedijs morborũ arborũ cap.XXVI
De caprificatione & ſtercoratione XXVII
De diuerſis medicamẽtis arborum contra uenenata animalia,& contra formicas,& contra noxia animalia cap.XXVIII

Summa res & hiſtoriæ, & obſeruationes quingentæ octoginta una.

Ex autoribus

Cor.Nepote,Catone Cenſorio,M.Varrone,Celſo,Virgilio,Hygino,Sarſenis patre & filio, Scropha, Calphurnio Baſſo,Trogo,Aemilio Macro,Græcino, Columella, Attico Iulio,Fabiano,Sura Manilio,Dorſeno Mundo,C.Epidico,L.Piſone.

Externis

Iſidoro,Theophraſto, Ariſtotele, Democrito,Theopõpo, Hierõe rege,Attalo rege Philometore rege,Archita, Xenophonte, Amphilocho Athenienſe,Anaxipoli Thaſio,Apollodoro Lemnio,Ariſtophãe Mileſio,Antigono Cymæo,Agathocle Chio Apollonio Pergameno, Bacchio Mileſio, Bione,Chærea Atheniẽſe, Cheriſto item, Diodoro Prienneo, Dione Colophonio, Epigene Rhodio,Euagõe Thaſio,Euphronio Athenæo, Androcione qui de agricultura ſcripſit, Aeſchrione qui item, Lyſimacho qui item,Dionyſio qui Magonẽ tranſtulit,Diophane q ex Dionyſio epitomen fecit,Atiſtandro qui de portentis.

Libro XVIII. continetur de agricultura.
Quod antiquis maximum ſtudium agriculturæ fuit, & de hortorum maxima diligentia cap.I
Quæ corona primo Romæ cap.II
De iugere, & actu, & legibus circa pecora. & quoties & quibus tẽporibus fuit ſumma uilitas annonæ, & qui agricultura illuſtres cap.III
Ratio de agricultura cap.IIII
Laus agricolarum, & quæ obſeruanda in agro parando cap.V
De uillarũ poſitione, & præcepta antiquorum de agro colendo cap.VI
De frugum generibus & natura cap.VII
Non omnia frumẽti genera ubiq; naſci, & de reliquis in oriẽte generibus cap.VIII
De piſtorijs & molitura,& farina cap.IX
De ſimilagine,ſiligine,& alijs generibus,& de piſtura cap.X
De fermentis,& panis faciendi ratio, & genera,& quãdo primum piſtores Romæ, & de cribris & alica cap.XI
De leguminibus cap.XII
De rapis,& napis Amiterninis cap.XIII
De lupino cap.XIIII
De uicia & eruo cap.XV
De fœnogræco, & farragine, & de ocimo, & medica,& cytiſo cap.XVI
De uitijs frugum & remedijs,& qd in quoque terræ genere debeat ſeri cap.XVII
De prodigijs frugum, & arandi diſciplina, & uomerum generibus cap.XVIII
De tpibus arandi,& iunctione boum XIX
De occando, & quodã arationis genere,& de iteratione,& reſectione cap.XX
De cultura terræ cap.XXI
Exẽpla diuerſarũ terrarũ, & ſumma fertilitate,& bifera uite,& aq̃rũ differẽtia XXII
De qualitate terræ & ſtercoratione XXIII
De bonitate ſeminũ,& diſciplina ſeminandi,& quantũ ex quoq; genere frumẽti in iugero ſerendũ,& tẽporib.ſerendi XXIIII
Digeſtio ſiderũ in noctes & dies cap.XXV
Replicatio totius culturæ & qd quoq; menſe in agro fieri oporteat cap.XXVI
Ne agricolæ aſpiciãt ſtellas,ſed magis tempora ſerendæ frugis, & ortus occaſusq; ſideris in quibuſdam herbis, & de ſtellarum ortu & occaſu cap.XXVII
De pratis & repatiõe prati,& cotibus,& falcibus,et deſcriptio frugũ & ſiderũ XXVIII
De tempeſtatibus utriuſq; temporis,& remedijs ſterilitatum cap.XXIX
De meſſe, & tritico, & palea, & frumento ſeruando cap.XXX
De uindemia & autumni tẽporib. XXXI
De lunari ratione cap.XXXII
De uentorum ratione cap.XXXIII

De limitatione agrorum cap.XXXIIII
Prognoſtica tempeſtatum cap.XXXV
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes MMLX. Ex autoribus

Maſſurio Sabino, Caſſio Hemina, Verrio Flacco, L. Piſone, Cornelio Celſo, Turãnio Graccula D. Syllano, M. Varrone, Catõe Cẽſorio, Scrofa, Sarſenis patre & filio, Domitio Caluino, Hygino, Virgilio, Trogo, Ouidio, Græcino, Columella, Tuberõe. L. Aruntio q Græce de aſtris ſcripſit, Cæſare dictatore qui item, Sergio Paulo, Sabino, Fabiano, M. Cicerone, Calphurnio Baſſo, Atteio Capitone, Manilio Sura, Actio, q praxidica. Externis.

Heſiodo, Theophraſto, Ariſtotele, Democrito, Hierõe rege, Philometore rege, Attalo rege, Archelao rege, Archita, Xenophõte, Amphilocho Athenęo, Anaxipoli Thaſio, Ariſtophane Mileſio. Apollodoto Lẽnio, Antigono Cymæo, Agathocle Chio, Apollonio Pergameno, Ariſtandro Athenæo, Bacchio Mileſio, Bione Solẽſe, Chærea Athenien. Chæriſto itẽ, Diodoro Prieneo, Dione Colophonio, Epigene Rhodio, Euagora Thaſio, Euphronio Athenæo, Androcione qui de agricultura ſcripſit, Aeſchrione qui item, Lyſimacho qui item, Dionyſio qui Magonẽ trãſtulit, Diophane q ex Dionyſio epitomẽ fecit, Thalete, Eudoxo, Philippo, Callippo, Doſitheo, Parmeniſco, Melitone, Critone, Oenopide Zenone, Euctemone, Harpalo, Hecatæo, Anaximandro, Soſigene, Hipparcho, Arato, Zoroaſtre, Archibio.

LIbro decimonono continetur lini natura, & mirabilia.

De lini ſatione, et generibus eius, et quomodo perficiatur, & de mappis, et lino nõ ardente, & qñ primum in theatris uela ca.I
De ſparti natura, & quando primum uſus eius, & quomodo perficiatur, & quæ ſine radice naſcantur, & uiuant cap.II
De miſy, & tuberibus, & de fungis pezicis, laſerpitio, & magydari, & rubia, & radicula cap.III
De hortorũ cura, & digeſtio terræ naſcentium præter fruges & frutices cap.IIII
Natura & genera, & hiſtoria naſcentiũ in hortis rerum cap.V
De hortenſium herbarũ radicibus, folijs, floribus, coloribus cap.VI
Qnoto die quæque herbæ naſcuntur ſatæ, & quomodo quæque formentur uel digerantur, & quorũ ſingula genera ſunt, et quorum plura cap.VII
Natura & genera, & hiſtoriæ, ad cõdimenta in horto ſatarũ rerũ XLVI. cap.VIII
De fœniculo & cannabe cap.IX
De morbis hortorum, & remedia circa formicas, erucas, & culices cap.X
Quę magis ſint fortia uel minus, & quibus
Ratio rigãdorũ (ſalſæ aquæ pſint ca.XI
hortorũ, & quæ trãslata meliora fiant, & de ſuccis hortẽſiorũ, & ſaporibus ca.XII
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes. Ex autoribus (M.C.XLIIII

M. Actio Planco. M. Varrone, D. Syllano Catone Cẽſorio, Hygino, Virgilio, Mutiano, Celſo, Columella, Calphurnio Baſſo, Manilio Sura, Sabino, Tyrõe, Licinio Macro, Q. Hirtio, Vibio Ruffo, Ceſennio qui cepurica ſcripſit, Caſtritio item, Firmo item, Peritio. Externis

Herodoto, Theophraſto, Democrito, Ariſtomacho, Menandro qui biochreſta ſcripſit, Anaxilao.

LIbro uiceſimo cõtinentur medicinæ ex his quæ in hortis ſeruantur.

De cucumere ſylueſtri & elaterio cap.I
De anguino cucumere ſiue erratico, & de ſatiuo, & de pepone cap.II
De cucurbita ſylueſtri, & rapo cap.III
De naporum differentijs, & rhaphano ſylueſtri, & de rhaphano ſatiuo & paſtinaca
De ſtaphylino ſiue paſtinaca, & (ca.IIII
gingidio, & ſiſere, & ſeſeli, & inula, & de ce
De porro ſectiuo, & capitato, (pe cap.V
& de allio cap.VI
De lactuca ſyluatica ſiue caprina, & eſopo, & iſati, & lactuca ſatiua cap.VII
De generibus betæ, & intubis, & cichorio, & ſeri, genera duo cap.VIII
De braſſica, & lapſana, & de braſſica marina, & ſcilla, de bulbis, & bulbine cap.IX
De aſparagis & corruda, & libyco & ormi
De apio, & apiaſtro, & helio (nio cap.X
ſelino, & oreoſelino cap.XI

De petroſelino & ocimo cap.XII
De ſylueſtri ocimo,& eruca,& naſturtio,&
De mentaſtro,& menta,& (ruta cap.XIII
pulegio & nepeta,& de cumino ca.XIIII
De cumino Æthiopico, quod urinā ſtrin-
git, & de cappari, & de liguſtico ſiue pa-
nace,& cunila bubula cap.XV
Item de cunila bubula, gallinacea ſiue ori-
gano heracleotico,cunilagine molli,liba-
notide,cunila ſatiua,& montana ca.XVI
De piperiti, & origano, & oniti praſio, &
tragorigano,& heraclio,& lepidio : & de
gith,ſiue melanthio,& aniſo cap.XVII
De anetho & ſagapeno,& de papauere al-
bo & nigro,& quomodo ſuccus herbarū
colligendus eſt,& de opio ca.XVIII
De erratico & ceratico,& glaucio ſiue para
lio,& heraclio ſiue aphro,et de diacodio,
& tithymalo. cap.XIX
De portulaca ſiue peplio,coriandro,& atri
plici cap.XX
De malua,malope, & althea,& lapatho,&
oxylapatho,& hydrolapatho,& hippo-
lapatho,& bulapatho cap.XXI
De ſinapis tribus generibus, & marrubio,
& ſerpyllo,& ſiſymbrio ſiue thymbrio,et
de lini ſemine,& blito cap.XXII
De meu, & fœniculo, & hippomarathro
uel myſineo & cānabi,& de ferula & car-
Cōfectio theriacæ,cōpoſitio (duis XXIII
medicaminis Antiochi cap.XXIIII
Sūma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruatio-
nes MDCVII. Ex autoribus
Catone Cenſorio,M. Varrone, Pompeio
Leneo,Gallione,Hygino, Seſtio Nigro,q
græce ſcripſit, Iulio Baſſo qui item, Celſo,
Antonio Caſtore Externis.
Democrito, Theophraſto. Orpheo, Me-
nandro qui biochreſta ſcripſit,Pythagora,
Nicandro Medicis
Nicādro,Hippocrate,Chryſippo, Diocle,
Ophione,Heraclide,Hiceſio,Dionyſio,A
pollodoro Tarētino,Apollodoro Citiēſe,
Praxagora, Pliſtonico, Medio, Dieuche,
Cleophanto,Philiſtione,Aſclepiade,Cra-
teua,Petronio Diodoto,Iolla. Eraſiſtrato,
Diagora, Andrea, Mneſicle, Epicharmo,
Damione,Dalione,Soſimene,Theopole-
mo,Metrodoro,Solōe,Lyco,Olympiade
Thebana, Phyllino, Petridio, Mictione,
Glaucia,Xenocrate.

LIbro uigeſimoprimo continentur flo-
rum & coronamentorum naturæ

De natura florum, & coronamētorum, de
mira florum uarietate cap.I
De ſtrophiolo ſerto, & q primū flores mi-
ſcere cœperint, & quando primū corolla
inuenta uel appellata,& quare cap.II
Quis primum coronam folijs aureis & ar-
gēteis dedit.& de honore coronarum a-
pud antiquos,& de Scipionis honore,&
de pactilibus coronis, & Cleopatræ regi
næ facto cap.III
De roſa in coronis,& de generibus eius, &
ubi ſeratur cap.IIII
De lilio tria genera, & ratione ea inſerendi
De uiolis,& de caltha,& baccare, cap.V
combreto,aſaro,& croco cap.VI
De floribus antiquis, & de odoramentorū
diuerſitate,ſaliunca & polio cap.VII
De ueſtium æmulatione cum floribus, &
amarantho, & chryſocone ſiue chryſiti
caput VIII
De honore coronarū,& cyclamino,& meli
loto & trifolio,tria genera eius cap.IX
De origano, & thymo, & melle Attico, &
coniza, & Iouis flore & helenio, & abro-
tano & leucanthemo cap.X
De amaraco uel ſampſucho,& nyctegreto
& meliloto,& uiola alba & codiamino,&
de ſylueſtribus bulbis, & heliochryſo, &
lychni,& de herbis citra mare cap.XI
De cura apū, & pabulo, & morbis earum
& remedijs cap.XII
De uenenato melle, & de remedijs mellis
uenenati,& mellis inſani cap.XIII
De melle quod muſcæ non attingunt,& al-
uearijs,& cura eorum,ſi famē ſentiunt a-
pes,& quomodo cera fiat cap.XIIII
De herbis ſponte naſcentibus, & aculeatis
De carduo,ac helxine,& tribulo (cap.XV
& anchuſa cap.XVI
De differentia herbarum per folia, & quæ
herbæ toto anno floreant, & haſtula re-
gia & piſtana,& de gladiolo cap.XVII
De iunco genera ſex,& de cypero et de me
dicamentis earum & de cypiro & odora
to iunco cap.XVIII
Ex roſa

Ex roſa medicinæ, & de lilio, & de narciſſo, & ex uiola, & de baccare, & combreto, & aſaro cap.XIX
De nardo gallico, & de croco medicinæ, & crocomagmate, & ſaliũca, & polio, & iri, & holochryſo, & chryſocome et meliloto
De trifolio, & thymo, & hemero/ (ca.XX calle, & de helenio & abrotono cap.XXI
Ex leucanthemo & ſampſucho medicinæ caput XXII
De anemona medicinæ cap.XXIII
Ex œnanthe medicinæ cap. XXIIII
Ex heliochryſo medicinæ cap.XXV
Ex hyacintho medicinæ cap.XXVI
Ex uincaperuinca medicinæ, ruſco, bati, & acino cap.XXVII
Ex colocaſia medicinæ cap.XXVIII
Ex anthalio medicinæ cap.XXIX
De parthenio medicinæ cap.XXX
De ſtrychno medicinæ cap.XXXI
De corchoro & cnico cap.XXXII
De perſoluta cap.XXXIII
De menſuris & ponderibus cap.XXXIIII
Summa medicinæ hiſtoriæ & obſeruationes ſeptingentæ triginta.

Ex autoribus

Catone Cenſorio, M. Varrone, Maſſurio, Antiate, C. Helio Veſtino. Vibio Ruffino, Hygino, Pomponio Mela, Pompeio Leneo, Cornelio Celſo, Calphurnio Baſſo P. Largio, Licinio Macro, Seſtio qui græce ſcripſit, Iulio Baſſo qui item, Antonio Caſtore.

Externis

Theophraſto, Democrito, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui biochreſta ſcripſit Nicandro, Homero, Heſiodo, Muſæo, Sophocle, Anaxilao.

Medicis

Mneſtheo qui de coronis, Callimacho qui itẽ, Phania phyſico, Simo, Timariſto, Hippocrate, Chryſippo, Diocle, Ophione, Heraclide, Hiceſio, Dionyſio, Apollodoro citienſe, Apollodoro Tarẽtino, Praxagora, Pliſtonico medico, Dieuche, Cleophanto, Philiſtione, Aſclepiade, Crateua, Petronio Diodoto, Iolla, Eraſiſtrato, Diagora, Andrea, Mneſicle, Epicharmo, Damione, Dalione, Soſimene, Theopolemo, Metrodoro, Solone, Lyco, Olympiade Thebana, Phyllino, Petreio, Mictione, Glaucia, Xenocrate

Libro XXII. cõtinetur de autoritate herbarum
De gentibus herbis formæ gratia utentibus cap.I
Quod herbis ueſtes inficiantur cap.II
De corona graminea cap.III
De raritate eius cap.IIII
Qui ſoli corona ea donati cap.V
Qui ſolus centurio coronatus cap.VI
Medicinæ ex reliquis ornamẽtis, & erynge caput VII
De herba quam centumcapita uocant caput VIII
De acano & glycyrrhiza cap.IX
De tribulo & generibus eius, & medicinis caput X
De ſtœbe & medicinis eius cap.XI
De hippophye, hippope, & medicinis earum cap.XII
De urtica & medicinis eius cap.XIII
De lamio & medicinis eius cap.XIIII
De ſcorpiõe, generibusq́ ac medicinis eius caput XV
De leucacantha, & medicinis eius cap.XVI
De helxine, perdicio, parthenio, ſiderite, & medicinis eius cap.XVII
De chamæleonte, generibus ac medicinis eius cap.XVIII
De coronopo, & medicinis eius cap.XIX
De anchuſa, & pſeudanchuſa, & medicinis earum cap.XX
De onochelo, anthemi, loto, & lotometra, heliotropio, tricocco, & adianto ſiue callitricho cap.XXI
De picride, theſio, aſphodelo, halimo, acãtho, & bupreſti, elaphoboſco, ſandice, iaſione, et de caucalide, ſio, ſillibo, ſcolymo, ſiue limonio, ſoncho, condrillo ſiue condrilli, & boletis cap.XXII
De fungis, & ſilphio, & de laſere ca.XXIII
De natura mellis & aqua mulſa, & quare genere ciborum mores immutẽtur, & de melitide, & cera: & contra compoſitiones medicorum cap.XXIIII
Medicinæ ex frugibus cap.XXV
Summa medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes DCCCCVI.

Ex autoribus

Iiſdem quibus priore libro, & præter eos Chryſermo, Eratoſthene, Alcæo.

Libro XXIII cõtinet de cultis arborib9 De medicinis uuarũ recentiũ, & de ſarmẽtis uuarũ, & uinaceis, & de uua theriace, et de uua paſſa, et aſtaphide, et aſtaphiſagria, pituitaria, & labruſca, & de uite alba, & nigra, & de muſtis, & uini generib9,

De aceto ſcillino, & oxymelle, (& aceto I & ſapa, & fece uini, aceti, & ſapæ cap.II
De oleis & folijs oleæ, flore & cinere, & de oliua alba & nigra, & de amurca cap.III
De folijs oleaſtri, & œnanthino oleo, & cidno, & amygdalino, & laurino, & myrteo, chamęmyrſino, & cupreſſino, & citreo, & caryno cap.IIII
De myrobalano palma, & de palma elata
Medicinæ ex ſingulorum generum (cap.V flore, folijs, fructu, ramis, cortice, ligno, ſucco, radice, cinere cap.VI
De piris & eorum obſeruationibus, & de ficorum obſeruatione, & caprifico erineo, & aliorum generibus medicinæ cap.VII
De pineis & amygdalis, & nuce auellana, & de nuce iuglãde, & de piſtacijs, & caſtaneis, ſiliquis, cornu, & unedone, & lauro
De myrto ſatiua, & myrtidano (cap.VIII & myrto ſylueſtri cap.IX
Sũma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes MCCCCXIX.

Ex autoribus.

C. Valgio, Pompeio Leneo, Seſtio Nigro qui græce ſcripſit. Iulio Baſſo qui item, Antonio Caſtore, M. Varrone, Cornelio Celſo, Fabiano Externis

Theophraſto, Democrito, Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro qui biochreſta ſcripſit, Nicandro, Homero, Heſiodo, Muſæo, Sophocle, Anaxilao.

Medicis

Mneſtheo, Callimacho, Phania phyſico, Simo, Timariſto, Hippocrate, Chryſippo, Diocle, Ophiõe, Heraclide, hiceſio, Dionyſio, Apollodoro Cittiẽſe, Apollodoro Tarẽtino, Praxagora, Pliſtõico, Medio, Dieuche, Cleophanro, Philiſtione, Aſclepiade, Crateua, Petrõio Diodoto, Iolla, Eraſiſtrato, Diagora, Andrea, Mneſicle, Epicharmo Damione, Dalione, Soſimene, Theopolemo, Metrodoro, Solõe, Lyco, Olympiade Thebana, Phyllino, Petrino, Mictione, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXIIII continentur medicinæ ex arboribus ſylueſtribus

Medicinæ ex arboribus ſylueſtribus cap.I
Lotos cap.II
Glans cap.III
De cocco ilicis, & galla, & uiſco, pilulis, glande, & de cerri radice, & ſubere cap.IIII
De fago, & cupreſſo, & cedro magna, & de cedride, galbano cap.V
De ammoniaco, & ſtyrace, & ſpondylio, & ſphagno & terebintho, & chamæpity, & pityuſa, & reſinis, & picea & lẽtiſco ca.VI
De pice ſpiſſa & liquida, & palimpiſſa, & piſſaſphalto, & zopiſſa, & tæda, et lentiſco cap.VII
De platano, et fraxino, et acere, & alba populo, et ulmo, et tilia, & ſambuco, et iunipero cap.VIII
De ſalice, et amerina, & uitilibus, et erice caput IX
De uirga ſanguinea, et ſilere, et liguſtro, et alno, et edera, et ciſtho, & ciſſo, et erythrano, et chamæciſſo, et ſmilace, et de clematide cap.X
De harundine, & papyro, ebeno, & rhododendro, de rhue, erythro, et erythrodano alyſſo, & radicula, & apocino, & roremarino, & canchry, & ſabina, & ſelagine, & ſamulo, & gummi medicinis cap.XI
De ſpina Arabica, & ſpina alba, & acanthio, & acacia cap.XII
De uulgari ſpina & ſylueſtri, & de eryſiſceptro, & de appendice ſpina, & pyxacantho, & paliuro, aquifolia, & taxo, & rubis medicinæ cap.XIII
De cynosbato et Idæo rubo, & rhamno, & lycio, & ſarcocolla, & de oporice medicinæ cap.XIIII
De chamædrye, & chamædaphne, & chamelæa, & chamæſyce, & chamæciſſo, & chamęleuce, & chamæcypariſſo, & ampeloproſo, & ſtachye, & clinopodio, & centunculo, & clematide Aegyptia medicinę caput XV
De aro, & dracũculo, dracõtio, et ari, & milleſolio

lcfolio, & herba eiuſdē nominis,& pſeu/
dobunio, & myrrhi, & onobrychi medi
cinæ cap. XVI
De coriaceſia,& callicia,& menaide, & alijs
uigintitribus,& medicinis earū quas qui/
dā magicas eſſe dicūt, & de cōſidia, & de
aproxi,& recidiuis amorum cap. XVII
De eriphia,& lanaria,& ſtratioti medicinæ
De herba que naſcit̄ in capite ſta/ (XVIII
tuæ,& de herba è fluminib9,& herba lin/
gua,& cribro,& fimetis,& rhodora,& im
pia,& Veneris pectine,& nodia,& philā
tropo, & canaria lappa, & tordile, & de
gramine, & dactylo, & fœnogræco me/
dicinæ cap. XIX
Sūma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruatio/
nes MCCCCXVIII.

Ex autoribus

C. Valgio, Pōpeio Leneo, Seſtio Nigro q̄
græce ſcripſit, Iulio Baſſo qui itē, Antonio
Caſtore, M. Varrōe, Corne. Celſo, Fabiāo

Externis

Theophraſto, Apollodoro, Democrito,
Orpheo, Pythagora, Magone, Menandro
qui biochreſta ſcripſit, Nicādro, Homero,
Heſiodo, Muſæo, Sophocle, Anaxilao.

Medicis

Mneſtheo, Callimacho, Phāia phyſico, Si
mo, Timariſto, hippocrate, Chryſippo, Di
ocle, Ophiōe, Heraclide, Hiceſio, Dionyſio
Apollodoro Cittiēſe, Apollodoro Tarenti
no, Praxagora, Pliſtōico, Medio, Dieuche,
Cleophāto, Philiſtiōe, Aſclepiade, crateua
Petronio Diodoto, Iolla, Eraſiſtrato, Dia/
gora, Andr. Mneſicle, Epicharmo, Damio
ne, Soſimene, Theopolemo, Solōe, Lyco,
Metrodoro, Olympiade Thebana, Phylli
no, Petreio, Mictiōe, Glaucia, Xenocrate.

Libro XXV cōtinentur naturæ herbarū
ſponte naſcentium, autoritas herbarū,
& de origine uſus earum.

Naturæ herbarum ſponte naſcentiū cap. I
Qui latine uſus herbarū ſcripſerint;& quan
do ad Romanos notitia earū peruenerit,&
qui primi Græcorum de hiscōpoſuerint,&
de herbarum inuētione, & antiqua medici/
na,& quare minus exerceāt̄ eorū remedia,
& de cynothodo, & de dracunculo medici
næ. cap. II
De quodam peſtifero fonte Germaniæ,&
de Britānica, & maximis morborum do
loribus cap. III
De moly,& dodecatheo,& pæonia, uel pē
torobo, uel glycyſide, & panace, uel aſcle/
pio,& heraclio, & panace Chironio,& pa/
nace centaureo, uel pharnaceo, & heraclio
ſidereo, & hyoſcyamo, uel apollinari ſiue
altercangeno cap. IIII
De linozoſte, parthēio, hermupoa ſiue po/
tius mercuriali, & achilleo, & panace hera/
cleo, ſideriti, millefolio, & de ſcopa regia, &
hemionio, teucrio, ſplenio, de melampodio
ſiue elleboro, quotūe eorum genera, & de
nigro elleboro & albo medicinæ,& quādo
detur, & quomodo ſumendum, & quibus
non dandum,& quod mures necat cap. V
De mithridatio, & ſcordoti ſiue ſcordio,&
polemonia uel phileteria uel chiliodyna
ma,& eupatorio,& cētaurea ſiue chirōea,
& de lepto centaureo libadio, felle terræ
triorche medicinæ cap. VI
De clymeno,& gentiana,& lyſimachia, &
parthenide,& artemiſia,& ābroſia, & nym
phæa,& heraclio, & euphorbia medicinæ.
De plantagine,& bugloſ/ (ca. VII
ſa,& cynogloſſa, & buphthalmo, & ſcy/
thica, & hippice, & de iſchæmone, & de
betonica,& cantabrica,& cōſiligine,& hi/
berida, et chelidonio, et canaria, et elapho
boſco, & dictamo, & ariſtolochia, & q̄d
eius delectatiōe inuoluāt piſces,& ſtatim
capiātur,& medicinæ cōtra ſerpentiū ict9
ex herbis quas ſuperius nominauit VIII
De argemonia, & agarico, & echio,& hyo
ſcyamo,& hierobotane,& blattaria, & le
monia,& quinquefolio,& dauco, et perſo
lata,& arcio,& cyclamino, & peucedano,
omnia ad ſerpentium ictus cap. IX
De ebulo,& uerbaſco,& thelyphono,& cō
tra ſcorpionum ictus, & rubetarum & ca
num morſus,& generaliter contra omne
uenenum cap. X
Remedia ad capitis uitia cap. XI
De cētaureo, et chelidonio, et panace, et hy
oſcyamo & euphorbio ad oculoꝝ uitia XII
De anagallide ſiue corchoro, & mādrago/
ra ſiue circeio, & cicuta, & crethmoagria,&
molybdena, et capno, et acoro, et iride, coty

ledo,aizoo,& andrachne,& erigero,& de e phemero,& de labro Veneris,& de ranun/culo,ad oculorum,auriũ,narium, dentium, oriſq; uitia medicinæ cap.XIII
Summa medicinæ & hiſtoriæ & obſerua/tiones MCCXCII. Ex autoribus
Sex.Gallico, Pompeio Leneo, Seſtio Ni/gro,qui græce ſcripſit,Iulio Baſſo qui itẽ, Antonio Caſtore,Corn.Celſo.

Externis

Theophraſto,Apollodoro,Democrito,Iu ba,Orpheo,Pythagora,Magone, Menan dro,q biochreſta ſcripſit,Nicandro,Home ro, Heſiodo, Muſæo, Sophocle,Xantho, Anaxilao. Medicis
Mneſtheo,Callimacho,Phãia phyſico,Ti mariſto,Simo,Hippocrate, Chryſip.Dio/cle,Ophione,heraclide,Hiceſio,Dionyſio, Apollodoro Cittiẽſe,Apollodoro Tarenti no,Praxagora, Pliſtõico, Medio,Dieuche Cleophãto,Philiſtione,Aſclepiade,Crate/ua,Iolla,Eraſiſtrato, Diagora,Andr.Mne/ſicle,Epicharmo,Damiõe,Soſimene,The/opolemo,Metrodoro,Solõe,Lyco, Olym piade Thebana,Phyllino,Petreio, Miɛtio ne,Glaucia,Xenocrate.

Libro uiceſimoſexto cõtinentur reliquæ per morborum genera medicinæ,et de nouis morbis,& de lichene qd ſit,& quã/do primum in Italia cœperint, & de car/bunculo,elephantiaſi,& colo cap.I
Laus Hippocratis cap.II
De noua medicina, & Aſclepiade medico & qua ratiõe ueterẽ medicinã mutauerit III
Irriſio magicæ artis, & de lichene eiuſq; re/medio,& faucium cap.IIII
Ad ſtrumas, & ad digitos & ad pectus, & ad tuſſim medicinæ cap.V
De uerbaſco & cacalia uel tuſſilagine & be/chio & ſaluia,ad tuſſim cap.VI
Ad lateris dolores & pectoris, & ad ortho pnœas,ad iocineris dolorem,cordis dolo ri,pulmoni,urinæ,tuſſi,pectori,ulceribus, renibus,hepaticis, ad uomitionem & ſin/gultus,pleureticis,lateri cap.VII
De omnibus uitijs uẽtris & remedijs,& eo/rum quæ circa uel intra ſunt, & de aluo ſi ſtenda,uel ſoluenda cap.VIII
De pulegio & argemone cap.IX
De nymphæa,& abſtinentia & appetentia Veneris,& de ſatyrio erythrococco,et cra tegi & ſideriti cap.X
Medicinæ generales de pedibus, talis, arti/culis neruis & remedia cõtra morbos q to tum corpus occupant, & de merthryda & uigilijs,paralyſi, & de febribus frigidis et febre iumẽtorũ, & phreneticis & chamæa cta & aizoo,& igne ſacro cap.XI
Ad luxata membra, & cõtra morbũ regiũ, & cõtra furunculos,& fiſtulas, & inflatio/nes,& ambuſtionem,& contra alios mor/bos,ad neruos,& ſanguinem cap.XII
De herba equiſeto,nymphæa,peucedano, ſiderite,alijſq; pluribus ad ſanguinẽ ſiſtẽ/dum utilibus, & ſtephanomeli & eriſitha le,& contra uermes cap.XIII
Ad ulcera & plagas, & ad uerrucas tollen/das,& de polycnemo cap.XIIII
De pluribus experimentis ad mulierũ men ſes & uuluæ morbos, & partus ejciendos & continendos,& cutis in facie uitia,& ca/pillum tingendũ & tollendum, & quadru pedum ſcabiem cap.XV
Summa medicinæ & hiſtoriæ & obſerua/tiones MCCXCII.

Ex autoribus

M. Varrone, C.Valgio, Pompeio Leneo, Seſtio Nigro, q græce ſcripſit,Iulio Baſſo, qui item,Antonio Caſtore,Cor.Celſo.

Externis

Theophraſto,Apollodoro,Democrito,Iu ba, Orpheo,Pythagora,Magone,Menan dro,qui biochreſta ſcripſit, Nicandro,Ho/mero,Heſiodo,Muſæo,Sophocle,Xãtho Anaxilao.

Medicis

Mneſtheo,Callimacho,Phãia phyſico,Ti marho,Simo,Hippocrate,Chyſippo,Dio cle,Ophiõe,Heraclide, Hiceſio,Dionyſio, Apollodoro Tarentino,Praxagora,Pliſto nico,Medio,Dieuche, Cleopãto,Philiſtio ne,Aſclepiade, Crateua,Iolla,,Eraſiſtrato, Diagora, Andrea, Mneſicle, Epicharmo, Damione,Theopolemo, Metrodoro,So/lõe,Lyco,Thebana Olympiade,Phyllino, Petreio,Miɛtione,Glaucia,Xenocrate.

Libro uigeſimoſeptimo continentur re/liqua herbarum genera cap.I

De-

De aconito & Panthera quæ extinguitur aconito cap.II
Q đ omniũ creaturarũ cõditor ſit deus III
De Æthiopide & agerato, & aloë, & alcea & alipo, & alſina, & androſace, & androſæmo, & ambroſia, & anoni, & anagyro, & anonymo cap.IIII
De aparine & arctio & aſpleno & aſclepiade & aſtere uel bubonio, & aſcyro uel aſcyroide, & aphace & de alcibio & alectorolopho cap.V
De alo cap.VI
De alga & actea & de ampeloſagria & abſinthio cap.VII
De ballote & botrye fruticoſa & brabylla & bryo, bupleuro & catanance, calla & circeia et cirſio et crategono & thelygono et crocodilio et cynoſorchi et chriſolachano & cucubalo & conferua cap.VIII
De cocco gnidio & dipſaco & dryopteri & dryophono & elatine & empetro ſiue calcifraga, & epipacti uel elleborie, & epimedio & enneaphylo & filice, & de femore bubulo IX
De glaucio & glyciſide & gnaphalio ſiue chamæzelo & galedrago & holco & hyoſiri & holoſteo & hypopheſto ca.X
De hippogloſſa & hipicoo, idæa, iſopiro, lathyri, leontopetalo, lycopſide, & alijs quibuſdam cap.XI
De medio & myoſota & myagro & natrice & othõe & onoſma & onopordo & oſiri & oxye & batrachio & polygono & leucãthemo et phyteuma et phyllo & phyllãdrio & phalari polyrrhizo & pſerpinaca et de rhacoma, & de reſeda & ſtœchade XII
De ſolano & ſmyrnio & telephio & trichomane & thalietro & thlaſpe & tragonia & tragoni & trago & tragopogo & ſpondyli, & quod quidam morbi in quibuſdã non ſunt gentibus cap.XIII
Summa medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes DCCII.

Ex autoribus

Pompeio Leneo, Seſtio Nigro; qui græce ſcripſit, Iulio Baſſo, qui item, Antonio Caſtore, Cor. Celſo.

Externis

Theophraſto, Apollodoro qui item, Democrito, Ariſtogitõe, Orpheo, Pythagora Magone, Menãdro qui biochreſta ſcripſit, Nicandro

Medicis

Mneſtheo, & cæteris iiſdem quibus in priore libro.

Libro XXVIII cõtinentur medicinæ ex animalibus cap.I
An ſit in medendo aliqua uis uerborum, & ſanari & depelli cap.II
Remedia ex homine contra magos cap.III
De quibuſdã ſortilegijs, & ſaliua hominis caput IIII
De obſeruatione uictus cap.V
De ſternutamento & Venere, & cæteris remedijs cap.VI
De remedijs muliebribus cap.VII
Medicinæ ex animalibus peregrinis, & elephãtõ & leone, & de camelo & hyæna et crocodilo & chamæleõte & ſcinco & hippopotamo & lyncibus cap.VIII
Medicinæ cõmunes ex feris animalib9, aut eiuſdẽ generis placidis, lactis uſus, & obſeruatiões & caſeis, butyro & adipe ca.IX
Medicinę de apro & capris et equis feris, et remedia ex beſtijs cõtra oẽs morbos X
De remedijs ad morborum multa genera ex animalibus cap.XI
Ad faciei uitia, ceruicis & pectoris morbos (cap.XII
Ad ſtomachi, lumborum, & renum uitia cap.XIII
Ad aluum ſiſtendam, cœliacos, & dyſentericos, inflationes alui, rupta, tenaſmon, & tineas, et colum. cap.XIIII
Ad ueſicæ cruciatus, et calculolos, de genitaliũ et ſedis uitijs et inguinũ remedijs XV
Ad podagras, morbum comitialem, ſideratos, oſſaq; fracta remedia cap.XVI
Ad melãcholicos, lethargicos, hydropicos, ignem ſacrũ, et ad dolores neruorum remedia cap.XVII
Ad ſanguinẽ ſiſtendum, et contra ulcera et carcinomata, ad ſcabiẽ remedia ca.XVIII
Ad muliebria mala medicinæ cap.XIX
Mira de animalibus cap.XX
Summa medicinæ et hiſtoriæ & obſeruationes CLXXXV.

Ex autoribus

M. Varrone, L. Piſone, Fabiano, Verre, Antiate, Verrio flacco, Catõe Cẽſorio, Sergio Sulpitio, Licinio Macro, Celſo, Maſſurio,

Seſtio Nigro,q̃ græce ſcripſit, Bytho Dyrracheno,Ophilio medico,Granio medico.

Externis

Democrito,Apollonio,qui & mitſin, Mileto, Artemone, Sextilio Anteo, Homero, Theophraſto, Lyſimacho,Attalo, Xenocrate,Orpheo q Diophios,Archelao q itẽ, Demetrio,Sotira,Laide,Elephantide,Salpe,Olympiade Thebana, Diotimo, Iolla, Mictiõe Smyrnæo,Æſchine medico,Hippocrate,Ariſtotele,Metrodoro,Icacida medico,Heſiodo,Dialcone,Cęcilio Bione qui peri dynameon,Anaxilao,Iuba rege.

Libro xxix continentur medicinæ ex animalibus

De origine medicinæ & quando primum clinice,& quando primum iatraleptice,& de Chryſippo,et Eraſiſtrato,et empirice, & Herophilo,& reliquis illuſtribus medicis, & quoties ratio medicinæ mutata ſit, & qui primus Romæ medicus, & quãdo & quid de medicis antiqui Romani iudicauerint,& uitia medicinæ cap.i

De medicinis lanarum cap.ii

De ouorum natura cap.iii

Remedia de cane,& ex animalib9 quæ placida non ſunt ſed fera,& ex uolucribus,et contra morſus phalangiorum cap.iiii

De ſeuo camelino,& cane rabido,et lacerta & anſeribus, & columbis, & muſtelis remedia cap.v

Ad alopecias tollendas,& ad pilos reddendos,& ad lendes tollendos, & ad palpebras, & ad glaucomata, & ad oculos & parotidas remedia cap.vi

Summa medicinæ & obſeruationes dxxi

Ex autoribus

M.Varrone,L.Piſone, Verrio Flacco, Antiate, Nigidio, Caſsio Hemina, Cicerone, Plauto,Celſo,Seſtio Nigro,qui græce ſcripſit,Cęcilio medico, Metello Scipione,Ouidio poeta,Licinio Macro.

Externis

Philopatore,Homero,Ariſtotele,Orpheo Democrito,Anaxilao. Medicis

Botrye,apollodoto,Archidemo,anaxilao Ariſtone, Xenocrate,Diodoro, Chryſippo philoſopho,Horo,Nicandro, Apollonio Pitanæo.

Libro xxx continentur medicinæ ex animalibus reliquæ prioris libri

De origine magicæ artis, quando & à quibus cœperit, & à quibus celebrata fuerit, & reliquæ ex animalibus medicinæ cap.i

De ſpeciebus magiæ, Neroniſq; & magorum deteſtatio cap.ii

De talpis, & reliquæ medicinæ p morbos digeſtæ in animalibus, quorũ genera placida ſunt aut fera cap.iii

Quomodo commendetur os, & cõtra maculas faciei,& ad faucium uitia cap.iiii

Ad ſtrumas exulceratas,ad humerorum et præcordiorum dolores cap.v

De pulmonum uitijs,iecoris & ſanguinis reiectionibus cap.vi

Ad dyſentericos & uẽtris mala remedia vii

Ad calculos & ueſicæ dolores,teſtiumq;,& inguinum tumores, & ad panos cap.viii

Ad podagras & articulorũ dolores cap.ix

Remedia aduerſus morbos toti corpori x

Contra morbum regium & phreneticos,& contra febres & hydropicos cap.xi

Ad ignem ſacrũ, ad carbũculos, furũculos, ambuſta,neruorũq; cõtractiones ca.xii

Ad ſanguinem ſiſtendum, & tumores uulnerum,& ulcera, uulnera, & alia mala ex animalibus remedia cap.xiii

Ad muliebria mala medenda, & cõceptus maturandos cap.xiiii

Promiſcuæ medicinæ cap.xv

De miraculis quarundam beſtiarũ ca.xvi

Summa medicinæ & obſeruationes octingentæ liiii.

Ex autoribus

M.Varrone,Nigidio,M.Cicerone, Seſtio Nigro qui græce ſcripſit,Licinio Macro.

Externis

Eudoxo,Ariſtotele,Hermippo, Homero, Apione,Orpheo, Democrito,Anaxilao.

Medicis

Botrye,Horo,Apollodoro,Menãdro,Archimede, Ariſtone, Xenocrate, Diodoro, Chryſippo,Nicãdro,Apollonio Pitanæo.

Libro xxxi continentur medicinæ ex aquatilibus,& aquarum mirabilia.

Aquarum mirabilia cap.i

De differẽtia aquarum medicinis & obſeruationibus cclxvi.

De

De qualitate aquarũ in ſalubritate uel commoditate earum cap.III
Aquarũ ſubito naſcentiũ aut deſinentiũ ratio ca. IIII
Obſeruatio hiſtorica cap.V
Ratio aquæ ducẽdæ,& quomodo medicatis utendũ,& quid proſit nauigatio,et medicinæ aquæ marinæ cap.VI
De generibus ſalis & confecturis,& medicinis,& obſeruationibus cap.VII
De ſcombro piſce,& muria,& alece ca.VIII
De natura ſalis & eius medicinis cap.IX
De nitri generibus & confecturis, & medicinis,& obſeruationibus cap.X
De ſpongiarum natura cap.XI
Sũma medicinæ hiſtoriæ & obſeruationes nongentæuigintitres

Ex autoribus.

M.Varrone,Caſſio Parmẽſe,Cicerõe,Mutio,Cornelio Celſo,Trogo,Ouidio,Polybio,Sornatio

Externis

Callimacho, Cteſia,Eudico,Theophraſto Eudoxo,Theopompo,Polyclito,Iuba,Lyco, Apione,Epigene,Pelope, Apelle, Democrito,Thraſillo , Nicandro, Menandro comico , Attalo , Saluſtio Dionyſio , Andrea,Nicerato,Hippocrate,Anaxilao.

Libro XXXII continẽtur reliqua medicinæ ex aquatilibus.

De echeneide piſce,& mirabili eius proprietate,de torpedine & marino lepore,& mirabilia rubri maris cap.I
De ingenijs & manſuetudine quorundam piſcium, & ubi ex manu edant , & ubi reſponſa dantur ex piſcibus cap.II
De his qbus in terris & in aquis uictus eſt, & de caſtoreis medicinæ & obſeruatiões ca.III
De teſtudine,& multorũ piſciũ medicinæ & obſeruationes cap.IIII
De aquatilib9, quomodo remedia in morbos digeſta ſunt, & primum contra uenena,& uenenata animalia cap.V
De oſtreis & purpuris,alga & eorum remedia ca.VI
Ad alopecias & capillos,& oculorũ & auriũ & dentiũ,& faciei uitia VII
Promiſcuæ medicinæ cap.VIII
Ad iocineris uitia,laterumq́ꝫ, ad ſtomachi, alui,& aliæ promiſcuæ medicinæ cap.IX
Ad febres omnium generum , & contra diuerſas infirmitates cap.X
Animalium omnium in mari uiuentium CLXVI genera eſſe cap.XI
Sũma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes nongentæuigintiocto

Ex autoribus.

Licinio Macro, Trebio Nigro , Seſtio Nigro q græce ſcripſit, Ouidio poëta, Caſsio Hemina,Mecœnate,L.Atteio.

Externis

Iuba, Andrea, Salpe, Apione, Pelope,Apelle Thaſio,Thraſillo,Nicandro.

Libro trigeſimotertio cõtinentur naturæ metallorum

Quæ prima commendatio metallorum auri,& de origine anulorum aureorũ,& modo auri apud antiquos , & equeſtri ordine,& de iure anulorum aureorum cap.I
De decurijs iudicum, & quoties nomina equeſtris ordinis immutata , & donis militaribus , & quando primum corona aurea cap.II
De reliquo uſu auri in uiris & mulierib9 & de nummo aureo,& quãdo primum ſignatum eſt æs, argẽtum,& aurũ,& antequã ſignaretur qui mos in ære, & quæ maxima pecuniæ primo cẽſu, & quoties & quibus temporibus autoritas auri cap.III
Ratio naturalis auri inueniendi, & quando primum aurea ſtatua,& medicinæ ex auro cap.IIII
De chryſocolla,et medicinę ex chryſocolla VI & mirabilis natura eius glutinãdis inter ſe perficiendiſq́ꝫ metallis cap.V
De argento, & argento uiuo, & ſtibio ſiue alabaſtro , & ſcoria argenti , & de ſpuma argenti cap.VI
De minio quantæ autoritatis fuerit apud Romanos,& inuentione eius,& cinnabaris ratione in picturis,& medicinæ,de generibus minij , & ratione eius in picturis caput VII
De hydrargyro,de argento inaurando, de coticulis in argenti generibus & experimentis cap.VIII
De ſpeculis & Ægyptio argento cap.IX
De immodica pecunia, & quorũ maximæ opes fuerint,& quãdo primum pop.Romanus ſtipem ſparſerit cap.X
De luxuria & frugalitate in uaſis, & lectis argẽteis,qñ lançes immodicæ factę ca.XI

De ſtatu

De ſtatuis argenteis,& cælatura argenti, & cæteris quibuſdam ca.XII
De ſile,& ceruleo, & neſtoriano, & cilono, & quod non omni anno æqualiter ſpecies uendantur cap.XIII
Summa medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes mille ducentæ quindecim.
Ex autoribus
L.Piſone, Antiate, Verrio, M. Varrone, Cornelio Nepote, Meſſala,Ruffo, Marſo poëta,Butho, Iulio Baſſo qui de medicinis græce ſcripſit, Seſtio Nigro qui itẽ, Fabio Veſtale. Externis
Democrito, Metrodoro Scepſio, Menæchmo qui de toreurice ſcripſit, Xenocrate qui item, Antigono qui item, Heliodoro qui de Athenienſiũ anathematis, Paſitele q admirabilia opa ſcripſit, Nymphodoro, Timæo qui de medicina metallica ſcripſit, Iolla,Apollodoro,Andrea, Heraclide,Diagora Bottryẽſe,Archimede,Dionyſio,Ariſtogene,Democrito,Mneſicle, Attalo medico,Xenocrate Zenonis,Theomneſto.
Libro trigeſimoquarto continentur æris metalla,& ferri, & plumbi,& ſtanni
Genera æris,quæ Corinthia,quæ (cap.I
Deliaca,quæ Aeginetica cap.II
De cãdelabris & templorũ ornamẽtis III
Quando primum ſimulacrum Romæ factum,& de origine ſtatuarum,& honore ſtatuarum,& generibus,& figuris ca.IIII
De ſtatuis togatis, & quibuſdam alijs, & quibus primũ in columna,& quando roſtra, & quando primum publice, & quæ primum ſtatuæ Romæ cap.V
De ſtatuis ſine tunicis, & quibuſdam alijs, & quæ prima Romæ ſtatua equeſtris, & quãdo oẽs ſtatuæ priuatim & publice ſublatæ,& quib9 Romæ mulierib9, & quæ primæ ab exteris publice poſitæ cap.VI
De antiquis ſtatuarijs, & pretijs ſignorum imodicis, & coloſsis in urbe celeberrimis
Nobilitates ex ære operum & ar (cap.VII tificum CCCLXVI. cap.VIII
Differentiæ æris & mixturæ, & de ſeruãdo ære cap.IX
De cadmia medicinæ cap.X
De ſcoria & flore & ſquama æris,& ſtomomate,& ærugine,& hieracio cap.XI
De ſcolecia, & chalciti, & miſy, & ſory, & chalcantho cap.XII
De pompholyge,& ſpodio, & antiſpodio, & diphryge,& triente Seruilio ca.XIII
De ferro & ferreis metallis, & differentiæ ferri cap.XIIII
De temperatura ferri,& medicinæ ex ferro & ærugine,& rubigine,& ſquama ferri,& hygremplaſtro cap.XV
De plumbi metallis,& albo plumbo,& ni (gro cap.XVI
De ſtanno,& plumbo argentario,& quibuſdam alijs cap.XVII
Medicinæ de plumbo & ſcoria plumbi, de molibdena ſiue galena, de pſimmythio & ſandaracha cap.XVIII
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes DCCCXV. Ex autoribus
L.Piſone,Antiate, Verrio, M. Varrone, Meſſala,Ruffo,Marſo poëta,Butho, Iulio Baſſo q de medicina græce ſcripſit, Seſtio Nigro q item,Fabio Veſtale. Externis
Democrito,Metrodoro Scepſio, Menæchmo qui de toreurice ſcripſit, Xenocrate qui item, Antigono qui item, Duride qui item,Heliodoro qui Athenieñſium anathemata ſcripſit,Nymphodoro,Andrea, Heraclide, Diagora Bottyenſe,Iolla, Apollodoro, Archimede, Dionyſio, Ariſtogene, Diomede,Mneſicle, Xenocrate Zenonis, Theomneſto.
Libro tricesimoquinto cõtinetur honos picturæ
Honos picturæ cap.I
Honos imaginum cap.II
Quando primũ clypei imaginũ publice, & qñ in domibus poſiti,& de picturę initijs, & monochromato,& primis pictorib9,& antiquitate pictorum in Italia cap.III
De pictoribus Romanis, & quãdo primũ dignitas picturæ, & qui uictorias ſuas pictura propoſuerunt, & quando externis picturis dignitas Romæ cap.IIII
Ratio pingendi,de pigmentis cap.V
De coloribus natiuis & factitijs cap.VI
Qui colores udo nõ inducant,et quibus coloribus antiqui pinxerũt,& qñ primũ gladiatorum pugnæ propoſitæ ſunt cap.VII
De ætate picturæ, operum & artificum indicatura,nobilitates CCCV cap.VIII

Primum

Primum picturæ certamẽ, & qui primi pe-
nicillo pinxerunt cap.IX
De auibus per picturam deceptis, & quid
difficilimum in pictura cap. X
De auium cantu compeſcendo, & quis en-
cauſto & penicillo primus lacunaria & ca
meras pinxerit, ſparſimq́ pretia mirabi-
lia picturarum cap.XI
Plaſtices primi inuentores, de ſimulacris &
uaſis fictilibus, & pretio eorum ca.XII
Terræ uarietates, & de puluere Puteolano,
& alijs terræ generibus quæ in lapidem
uertuntur cap.XIII
De parietibus fornaceis & lateritijs, & eorũ
ratione cap.XIIII
De ſulphure & alumine, & generibus eorũ
& medicinæ cap.XV
De terra Samia & eretria & Chia & Sele-
nuſia pigniti & ampeliti medicinę ca.XVI
Cretæ genera ad ueſtium uſus, cimolia, ſar
da, umbrica, ſaxũ, argentaria cap.XVII
Qui & quorũ liberti præpoſiti cap.XVIII
De terra ex Galatha, & terra Clupea, terra
Balearica, terra Ebuſitana cap.XIX
Sũma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruatio-
nes DCCCCLVI Ex autoribus.

Meſſala oratore, Meſſala ſene, Feneſtella, Attico, Verrio, M. Varrone, Cornelio Ne-
pote, Decio Eculeone, Mutiano, Meliſſo, Victruuio, Caſſio Seuero, Longulano, Fa
bio Veſtale qui de pictura ſcripſit.

Externis

Paſitele, Apelle, Melãthio, Aſclepiodoto, Euphranore, Paraſio, Heliodoro, qui ana-
themata ſcripſit Athenis, Metrodoro qui de architectonice ſcripſit, Democrito, The
ophraſto, Apione grammatico qui de me
tallica medicia ſcripſit, Nymphodoro, An-
drea, Heraclide, Iolla, Apollodoro, Diago
ra Bottyenſe, Archidemo, Dionyſio, Ari-
ſtogene, Demade, Mneſicle, Xẽocrate Ze
nonis, Theomneſto

Libro triceſimoſexto cõtinentur naturæ
lapidum & luxuriæ marmorum cap.I
Quis primus in publicis operibus oſtende
rit cap.II
Quis primus peregrino marmore colum-
nas habuerit Romæ cap.III
Qui primum laudati marmore ſcalpendo,
& quibus temporibus cap.IIII
Nobilitates operum & artificum in mar-
more CXXVI. de marmore pario &
mauſoleo cap.V
Quando primum marmorum in ædificijs
uſus, & quis primus Romæ cruſtauerit
parietes, & quibus ætatibus quæq́ mar-
mora in uſum uenerint, & quis primus
marmora ſecuerit, & ratio ſecandi: de ha-
rena cap.VI
De naxio & armenio, & de generibus mar
morum cap.VII
De alabaſtrite & lygdino & alabandico
caput VIII
De obeliſco Thebaico, Alexandrino, & de
illo qui eſt in circo magno cap.IX
De illo qui eſt in campo Martio pro gno-
mone cap.X
De tertio obeliſco Romæ in Vaticano XI
De pyramidibus Aegyptijs & ſphinge
De labyrinthis, Ægyptio, Lem- (cap.XII
nio, & Italico cap.XIII
De penſili horto, & oppido & templo Dia
næ Epheſiæ cap.XIIII
De delubro Cyzici & lapide fugitiuo. et de
echo ſepties reſonãte, & ædificio ſine cla-
uo, & mirabilia ædificiorũ Romę ca.XV
De magnetis generibus & medicinis XVI
De lapidibus qui cito abſumũt corpora in
eis cõdita, & de his qui diu ſeruant, & de
thaſio lapide & medicinis eius cap.XVII
De ebore foſſili, & lapidibus oſſeis & pal-
matis, & aliorum generibus cap.XVIII
De corallio uel pyrite & medicinis eius, &
oſtracite, de amianto lapide & medicinis
eius, de milirino lapide & uiribus eius, de
gagate lapide & medicinis eius, de ſpõgi
is & phrygio lapide & natura eius XIX
De hæmatite & quinque generibus eius, &
ſchiſto cap.XX
De quatuor generibus aëtitis, & calamo &
ſamio & arabo & pumicibus ca.XXI
De lapidibus mortariorum medicinaliũ, &
mollibus lapidibus & ſpeculari lapide, &
ſilicibus, & phẽgite, & cotibus, & reliquis
ad ſtructuram lapidibus, igni & tempe-
ſtatibus reſiſtentibus cap.XXII
De ciſternis & calce & harenæ generibus
& mixtura calcis & harenæ & uitijs ſtru-
cturæ

cturæ,& tectorijs & columnis ca.XXIII
De medicinis calcis, & maltha & gypſo caput XXIIII
De pauimentis, & quando primũ Romæ, & ſubdialibus pauimẽtis & græcanicis,& & quando primum cameræ cap.XXV
De origine uitri, & ratione faciendi, & de obſidiano uitro, & generibus multiformibus uitri cap.XXVI
Ignium miracula, & medicinæ, prodigia caput XXVII
Sũma medicinæ & hiſtoriæ & obſeruationes.D.XXIII Ex autoribus
M. Varrone, Cælio, Galba, C.Ictio, Mutiano, Nepote Cornelio, L. Piſone, Tuberone, Seneca, Fabio Veſtale, Annio Fœciale, Fabiano, Catone Cenſorio. Victruuio.
Externis
Theophraſto, Praxitele, Iuba rege, Nicandro, Sotaco, Sudine, Alexãdro polyhiſtore, Apione, Pliſtonico, Duride, Herodoto, Euhemero, Ariſtagora, Dionyſio, Artemidoro, Bucorida, Antiſthene, Democrito, Demotele, Lycea.

Libro tricesimoſeptimo continetur origo gemmarum.
De gemma Polycratis tyrãni & Pyrrhi regis, & qui ſculptores optimi, & nobilitates artificum,& quis primus dactyliothecam Romæ habuit cap.I
De gemmis translatis in triumpho Pompei,& natura cryſtalli & medicinis, & luxuria circa eam, & quando primũ inuenta myrrhina, & luxuria circa ea,& natura myrrhinorum, & quæ mentiti ſunt autores de ſuccino. cap.II
De ortu & medicinis & generibus & luxuria ſuccinorum, & lyncurio, & medicinæ (cap.III
De adamantis generibus & medicinis,& margaritis cap.IIII
De ſmaragdi generibus, & gemmis uiridibus translucidis cap.V
De opali generibus,& uitijs,& experimentis,& uarijs gemmis cap.VI
De generibus carbunculorũ,& uitijs,& experimentis,& gemmis ardẽtibus ca.VII
De generib. topazij,& callaide,& de gemmis uiridibus nõ translucẽtibus cap.VIII
De iaſpidum generibus cap.IX
De quibuſdam gemmis per alphabeti ordinem cap.X
De gemmis quæ à membris hominum cognominantur, & quæ ab animalibus, & de his quæ à cæteris rebus cap.XI
De gemmis naſcentibus & factitijs,& figuris gemmarum cap.XII
De ratiõe probandarũ gemmarũ ca.XIII
Summa res & hiſtoriæ & obſeruationes. M.CCC. Ex autoribus
M. Varrone, Actis triumphorum, Mœcenate, Iaccho, Cornelio Bocho.
Externis
Iuba rege, Xenocrate Zenonis, Sudine, Aeſchylo, Philoxeno, Euripide, Nicãdro, Satyro, Theophraſto, Carete, Philomene Democrate, Xenotimo, Metrodoro, Sotaco, Pythea, Timæo Siculo, Nicea, Theochreſto, Aſaruba, Mnaſea, Theomene, Cteſia, Mithridate. Sophocle, Archelao rege, Calliſtrato, Democrito, Iſmenia, Olympico, Alexandro polyhiſtore, Apione, Horo Zoroaſtre, Zactalia.

Finis libri primi.

CLARISS. VIRO DOMINO DAMIANO A GOES SIGISMVNDVS GELENIVS S. P. D.

HAVD facile erat Damiane optime poſt Hermolaū ſuper hiſtoria Pliniana annotanti, impudentiæ arrogantiæue opinionē euadere, ſi primus tale aliquid attentaſſem. Nunc poſteaq; eruditorū aliquot in hoc genere lucubrationes magno applauſu exceptas uideo, non opinor ullis apologijs opus, ꝙ quæ pro parte uirili animaduerti ipſe quoq; ſtudioſis cōmunico. Et tamen etiamſi alius nemo poſt illum annotaſſet, dicere poterā: manere illi manſuramq; ſuam gratiam, quod labore ſuo nos maxima parte laboris leuarit: qui ut primus hanc uiam ingredīetibus muniuit: ita neminem quo minus eiuſdem induſtriæ ſucceſſionem capeſſeret uetuit, modo ſuis ueſtigijs inſiſtere ſtuderet: & fortaſſis quædā quæ uir ille reſtituit, poſt eius obitum à librarijs denuo uitiata ſunt. Quin & gloria illi manet illibata per nos quotquot aliquid caſtigationibus Plinianis adiecimus: neq; enim ſtatim doctior eſt qui poſterior aliquid deprehendit, ſed ſæpenumero felicior. Equidē quamuis cupide arripuerim conferendi exemplaria munus, quod partim iam expertus eſſem, id publico ſtudioſorū commodo me facturum: annotationes tamen inuitus adieci, nec niſi doctiſſimorū amicorum autoritate compulſus: quibus neq; quicquā pernegari decebat, & illis ſciebam conſilij ſui rationem conſtare. Nec hæc dico quod hoc modo uelim culpam in illos translatam, imò non deprecor arrogantiæ crimen, niſi in his annotatiōibus euicero, me nihil temere, nihil ſuperuacanee mutaſſe, ſed tamen libentius Perſiorum quàm Læliorum iudicio ſtaturus, quantumuis diuerſam ipſe Plinius iudicum reiectionem habeat: idq; non ſine cauſa. Nam ille ſua per modeſtiam extenuare maluit: nos non noſtra in medium proponimus, ſed Pliniana ex uetuſtiſſimis archetypis reuocata adſerimus. Namq; eam caſtigandi rationem ſecutus ſum, quam omnium certiſſimā uſu comperi. Quid enim certius, quàm duo peruetuſta exemplaria inter ſe conſentientia ſequi: alterū longe integerrimum, deprauatius alterum, ita tamen ut ſincerioris lectionis manifeſta etiam nunc ueſtigia retineat: maxime ſi phraſin quoq; Plinianā diligenter obſerues. Me certe hic oculatiorem fecit cum diuturna in cęteris Latinis ſcriptoribus exercitatio, dum eo attentius in his uerſor, quod non mihi ſolum caueo, ſed & his qui Frobenianos codices euoluunt proſpectum cupio: tum hic ipſe autor plus minus decies nō oſcitanter perluſtratus ac proinde iam familiarior. Et in prima quidem editione quædam non exigui momenti reſtituimus, parcius tamen quia ultro & à nemine dum demandata ea prouincia. at in ſecunda accuratius idem egimus, ſed tum quoq; ob anguſtiā temporis ſaltuatim duntaxat, prout ad ſingulos ſcrupulos res poſcere uidebatur, exēplaria conſulendo. Nunc poſtremo nactus pluſculum ocij, à capite uſq; ad calcem totum opus contuli: tantumq; erratorū ſublatum eſt, quantū ſupereſſe non eram crediturus, ni ipſe periculum feciſſem: nec ſolum eius generis quæ ſenſum uitiant, ſed etiam quæ orationis uenuſtatem deformant, maiora pleraq; quàm pro literarū numero. Dicet aliquis: Tu ne igitur poſtulas, ut quicq̄d quōcunq; mutaſti, pro ſincera lectione recipiamus, quod nemo ante te poſtulauit, quantumuis doctior. Hic quiſquis eſt non aliud reſponſum feret, quàm diuerſam eſſe meam atq; illorū caſtigandi rationem. Illi homines ingenioſi, etiam ſicunde ſe non ſatis explicabant, uel ex autorū quos citat Plinius collatione, uel alioqui coniecturis probabilibus, interdū uarijs, adiutare lectorem pro ſua benignitate conati ſunt. Ego ſecutus cōſenſum probatæ fidei codicū, quoties inueni manifeſtò ueriorem lectionem, eam in contextum repoſui. ſicubi hæſi, quod ſanè præterq; in nomenclatura herbarum, perraro incidit in tanto archetyporum præſidio: locum alijs diſquirendum relinquere malui quàm fruſtra uexare. Quoniā uero ingenue fatendum erat nōnulla hodieq; deprauata manere, ſi quis eis quoque reſtituendis operam impendere uolet, aut etiam à nobis attacta retractare, unum orabitur, à diuinationibus non ſemper feliciter cadentibus abſtineat, & ea demum adferat, quæ non ſolum ſpeciem ſinceritatis præ ſe ferant, uerūetiam alicuius ex tam multis manu ſcriptis codicibus teſtimonio fulciri poſſint. Meam uerò opellam ideo tibi uir integerrime dedicaui, quod & te hoc genus ſtudijs cum primis delectari animaduerti, & affectionis erga te meæ, quā deguſtata tua humanitas excitauit, pignus aliquod eſſe uolui: ſimul ut per te hic meus conatus innoteſcat Italis quoq;, apud quos nūc uiuis, quorumq; & exacta iudicia demiror, & candorem exoſculor. Vale. Baſileæ calendis Ianuarij, Anno M. D. XXXV

aaa

SIGISMVNDI GELENII CASTIGATIONES EX VETVSTORVM archetyporum collatione, in aliquammulta Pliniani operis loca, ab alijs antea parum animaduerſa.

EX LIBRO SECVNDO. Cap. VIII

CIrculorum quoq; cœli ratio in terræ mentione aptius dicetur, quando ad eam pertinet tota ſigniſeri modulatio, inuẽtionibus non dilatis.) Si hoc modo legamus, quo referentur hæc uerba, inuentionibus non dilatis? Non ad circulos, de quorũ inuentione hic nihil. ut iam demus ſigniferi modulationẽ hic recte poſſe dici. Veteres codices habẽt: quando ad eam tota pertinet, ſigniferi modo inuentionibus non dilatis. Vt tota referatur ad ratio, non ad modulatio, quæ uox in manuſcriptis nõ eſt: & ſenſus ſit: de uno ſignifero circulo hic ſe dicturum, quid circa eum primi Anaximander & Cleoſtratus obſeruauerint: cæterorũ circulorum mentionem cum mentione terræ aptius coniungendam: quod facit in fine libri. Minutiora annotare non uidetur neceſſe. ſatis eſt in eis quæ maioris ſunt momenti fidem codicũ quos ſequimur approbare. Tertium Martis, quod quidam Herculis uocant, ignea ardentis ſolis uicinitate, binis ferè annis conuerti.) Vetus lectio, ignei, ardentis à ſolis uicinitate: quemadmodum & Liuius ſæpe loquitur. Cauſam reddit non cur biennio circulum abſoluat, ſed cur ardens ſit & igneus. Temperari Iouem, ſalutaremq; fieri deum.) De ſydere loquitur, nõ de deo. Scriba proxime ſequentem particulã Deinde, deprauauit in deum Inde. Vt temporũ ratio facilius ſolis itineri congruat.) Facilius redundat. Circa finem capitis pro Cteſias & Soſigenes, legitur, hic idem & Soſigenes, magno manuſcriptorum codicum conſenſu. refertur autem ad Timæum. quin & in Catalogo mox poſt Timæum Soſigenes ſubijcitur. Eodem uerſu in utroq; exemplari eſt peculiaris ſyderum ratio non ſtatio. Cap. IX. Quæ menſis exitu latet, cum laborare iam creditur.) Antiquorũ atq; emendatorũ codicum lectio eſt: cum laborare non creditur, id eſt, interquieſcere creditur, eo quod tũc lucere deſinat. Vnde quod interlunio fit, aliquoties Plinio ſilente luna fieri dicitur. Vnum locum adſcribam qui primus occurrit lib. 28. cap. 7. noti ſegnius ſilente luna, coitusq; tum maribus exitiales eſſe. Tale eſt & illud apud Maronẽ: A Tenedo tacitæ per amica ſilentia lunæ. ubi interlunium ſignificat, noctisq; obſcuritatem, Græcorũ inſidijs accõmodam. Reperiuntur quidem apud poetas ſolis labores, & luna laborans, uerum illi tum de eclipſibus loquũtur. reliqui tamen uulgatam lectionem, contentus diuerſam indicaſſe, mutaturus alioqui niſi mature animaduertiſſem eſſe quibus & illa non diſpliceat. Tertio inde uerſu illic legitur de Endymione: & ob id amore eius famæ traditus. Arbitrium ſit penes eruditum lectorem.

Dein remorata in coitu.) Scripſi morata. Remorari enim actiuam ſignificationẽ habet: unde remora piſcis, quod naues remoretur. Omniũ quæ in cœlo prænoſci potuerũt magiſtra.) Lego pernoſci, ut intelligas certam & abſolutam cognitionem. de præſagijs Plinium hic non loqui indicant quæ mox ſubſequuntur: in duodecim menſium ſpacia, &c. Sequenti uerſu lege: ipſa toties ſolem: non ipſum. Cap. XI. Immenſum eſſe conſtat, quia arborum &c.) Verbum conſtat, redundat. refertur enim hæc tota oratio ad præcedens uerbum aperitur. &, qui arborum, habẽt ueteres codices, non quia. Scriba a literam geminauit. Cap. XVI. Hoc uno protinus intelligi poteſt uiſu.) Lege: hoc non protinus. Cap. XVIII. In triquetro ſemi ambitur orbe.) Legendũ, ſeminani ambitur orbe. Cap. XXV. Fiunt & hirci, uillorũ ſpecie.) Scribo, hirti. Item uerſu à fine pag. 6. ſpiræ modo, non ſpinæ. Pag. ſequentis uerſu undecimo: Eo ſidere ſignificari, non eo ſigno. Cap. XXVI. Non modo an obirent naſcerenturq;, ſed omnino aliqua tranſirent.) Melius: non modo an obirent naſcerenturue, ſed an om. &c.

Cap. XXVII. Atqui hæc ego ratis temporibus.) Rectius: Atq; hæc ego ſtatis temporibus.

Cap. XXXI. Semel in meridie.) Vetus lectio, Semel & meridie. Exemplaria conſentiunt. Mox poſt ſingula paria conſulum adiecimus coniunctionẽ, quo euidentius anni ab inuicem ſecernerentur. Cap. XXXII. Alter conſul eſt C. Fannius, non L. Annius.

Cap. XXXV. Poſtq; in lunæ magnitudinem facta ſit.) Miror cur hic hebraiſmus placuerit. Sic enim illi loquuntur: Factus eſt mihi deus in protectorem, & in locum refugij. Noſtri codices habent, lunæ magnitudine. Cap. XXXVIII. Infra lunam hæc ſedes multoq; inferior (ut animaduerto propemodũ conſtare infinitum) ex ſuperiore natura aeris, & terreni halitus miſcens utraq; ſorte confunditur.) Planior lectio: Infra lunam hæc ſedes multoq; inferior (ut animaduerto propemodum conſtare) infinitum ex ſuperiore natura aeris, infinitũ & terreni halitus miſcens, utraq; ſorte cõfunditur. Atteſtantur ambo exemplaria. Cap. XLVII. Veteres quatuor omnino ſeruauere per totidem mundi partes: ideo nec Homerus plures nominat. Hebetius mox iudicatũ id eſt. Secuta ætas octo addidit, ratione nimis ſubtili & conciſa. Proximis inter utranq; media placuit.) Eſt quidem ſenſus idem in antiqua lectione: mirum tamen quantum ſibi hic indulſerit caſtigator neſcio quis, dictiones alias addendo, alias tranſponẽdo, alias diuiſas componendo, unamq; continuam orationem in plures minutas inepte concidendo. Talem audaciam ardelionum probare non poſſum. Hermolaus extra culpam eſt: Alerienſis fortaſſe non eſt. Nunc uide ſinceriorẽ lectionem. Veteres quatuor omnino ſeruauere, per totidem mundi partes, (ideo

nec

nec Homerus plures nominat) hebeti ut mox iudicatum eſt ratione: ſecuta ætas octo addidit, nimis ſubuli & conciſa: proximis inter utranq; media placuit. Quod ſi quis contendat noſtram lectionem ſcribarū temeritate inuectam: primum exemplaria conſentiūt: deinde ſcribæ non ſolent tam feliciter errare. Caſtigatorū hæc ſolertia eſt, deprauationibus ſpeciem aliquam ſinceritatis affingere, quorū impudentia ſæpius quàm uellem anſam deſtomachandi præbet. Argeſten intelligit & Cæciam.) Diſtingue ut Cæcias ſequentibus cohæreat. & Cæciam aliqui uocant Helleſpontiam. Saluberrimus autem omniū aquilo, quia ſiccus & frigidior. noxius auſter, fortaſſe quia magis humidus.) Non uideo cur hic quoq; libuerit caſtigatoribus tantum uerborū tranſponere, fortiter contempta fide archetyporū. Auſter qui Græcis Notus, ſæpius quidem imbrifer, interdū tamē ſerenificus eſt, uel Horatio teſte: Albus ut obſcuro detergit nubila cœlo Sæpe Notus, neq; ſemper imbres adfert: utroq; modo noxius, atq; etiam magis quoties eſt ſiccus, quod tunc etiam æſtuoſus ſit. Id an non ſatis Latine Plinius expreſſit his uerbis? Saluberrimus autē aquilo. Noxius auſter: & magis ſiccus, fortaſſis quia humidus frigidior eſt. Sequenti uerſu in ambobus legitur: Eteſiæ noctu deſinunt ferè, non flare. & quorſum attinebat ſupponere flare: cum æque perfecta locutio ſit: Eteſiæ noctu deſinunt. Nec male noſtri in ſequenti uerſu: cum uocantur ornithiæ: pro quo in uulgatis eſt: qui uocantur. Nam & ornithiæ ſunt Eteſiæ, æque ſtati.

Cap. XLVIII. Rurſusq; deiecti in terram, obducta nubium cute.) Antiqua ſcriptura: rurſusq; deiecti, interim obducta. Quod ſi maiore depreſſæ nubis eruperit ſpecu, ſed minus alto quàm procella.) Scribo lato, non alto. Superius enim dixerat: ſi late ſiccam ruperint nubem, procellam gignunt. Cap. XLIX. Quod ſi ſimul rupit nubem, exarſitq;, & ignem habuit, aut poſtea concepit, fulmen eſt.) Lego, non poſtea concepit. Id addit ad differentiā preſteris, quē in fine præcedētis capitis dixit, rupta nube demum dum furit accendi. Vortex autē hoc meando diſtat à turbine, quo ſtridor à fragore.) Non diſplicet quod habent noſtra exemplaria: uortex autem remeando diſtat à turbine, & quo ſtridor à fragore. Quæ à ſeptentrione deſcendunt ad teporem, qualis eſt omnis campaniæ tractus) Rurſus in ambobus eſt: quæ à ſeptentrione diſcedunt ad teporē, qualis eſt Vrbis & Campaniæ tractus. Cap. LII. Saturni ea ſidere proficiſci.) Deeſt præpoſitio: à Saturni ſidere. Cap. LIII. Imperatum Vulſinijs & urbe & agris depopulatis ſubeunte monſtro quod uocauere Oltam.) Sincera lectio: Impetratum Volſinios urbem agris depopulatis ſubeunte monſtro, quod uocauere Voltam. Alioqui ſerū erat Iouis Tonantis auxilium, iam depopulata urbe. Quod autem ad monſtri nomen attinet, Tuſci terram uocabant uolam. Inde Volta, terrigena bellua. Cap. LV. Quia nōnullæ earum ſunt fulmine dirutæ,) Magis idonea cauſa eſt in manuſcriptis uoluminibus: nulla non earum fulmine diruta. Cap. LXIII. Cuius numen ultimum iam nullis imprecamur, rati graue.) Quid eſt imprecari numen? Imprecamur mala. Numen niſi aliquid addas, nihil mali eſt. Tranſpoſuit unam ſyllabam neſcio quis, imprecamur rati ſcribendo, pro precamur irati. Dicebant enim male precantes: ſit tibi terra grauis. Sicut contrà bene precantes: Sit tibi terra leuis: Vt eſt uidere in epitaphijs. Irati precamur defunctis terrā grauem, cupiētes & ipſam eis iratā, quaſi neſciamus ſolam nunq; homini iraſci. Cap. LXVIII. Iam primū in dimidio cōputari mihi uidetur, tanq; nulla portio ipſi decedat oceano.) Mihi redundat. nam ipſe improbat eam opinionē. & pro decedat decidatur legendū. portio terræ deciditur oceano, eiq; accedit non decedit. Europam Aſiamq; diſpartit.) In noſtris exēplaribus pro diſpertit legitur diſpeſcit. Cap. LXX. Neq; enim (ut dixere aliqui) mundus hic polo excelſiore ſe attollit, ut undiq; non cernantur hæc ſidera.) Primum non mundus hic, ſed hoc polo, legendum: deinde: aut undiq; cernerentur hæc ſidera. aut, id eſt, alioqui. nam & hoc ſignificatu apud probos autores reperitur hæc particula. Sic lib. 19. cap. 5. Effodiuntur bulbi ante uer, aut deteriores ilico fiunt. Cap. LXXI. Eundemq; remeans obuium contrario præuertebat occurſu.) Malui quod eſt in ſcriptis exēplaribus, præteruertebat. præuertimus enim ad eandem metam nobiſcum tendentes, non obuios. Et æque integra locutio eſt abſq; coniunctione que. Cap. LXXVIII. Ipſoq; crinium argumento.) Melius crurum quàm crinium. Cap. LXXXVIII. In eadem & oppidū hauſtum profundo: alioq; motu terræ ſtatinas emerſiſſe: & alio, prouolutis montibus inſulam extitiſſe Prochytā.) Veteres codices pro Statinas habent ſtagnū, ut intelligas omnia in una inſula accidiſſe, oppidū hiatu hauſtum, ſtagnum emerſiſſe, montes prouolutos, non eodem tamen terræ motu, ſed alio poſt alium.

Cap. LXXXIX. Domiſton & Prienen Mileto, Artemiſiam Parthenio promōtorio.) Illic uerius legitur: Dromiſcon & Pernen Mileto, Narthecuſam Parthenio promontorio.

Cap. XCIIII. Similiter in Reatino.) Hæ tres uoces cum fine huius capitis cohærent, non cum ſequentis initio. Cap. XCVIII. His adde, ut nihil quod equidē nouerim prætereain, Ariſtoteles.) Legendū, addit. & ſequēti uerſu redundat, affirmat. Cap. CIII. In Faliſco Clitumni amnis aqua potata candidos boues facit.) Hominem peritum regionū qui tam leui momento Clitumnū ex Vmbria in Hetruriam traduxit. Vetus lectio: In Faliſco omnis aqua

potata candidos boues facit. In Ponto fluuius Aſtaces irrigat cãpos, in quibus paſtæ oues nigro lacte æque gẽtes alunt.) Cui abſurdũ uiſum eſt Scythicã genitẽ equino lacte ali, is multo uaniora crediſiſſet, quæ Pauſanias de uictimis ex hoc armẽto tradit, & ſacras quoq; dapes apud illos equinis uiſceribus conſtare. Certe apud Maronẽ legiſſe debuerat: Et lac concretũ cum ſanguine potat equino. Quare nõ erat cur mutaret uetus lectio: in quibus paſtæ nigro lacte equæ gentem alunt.

Cap. CVI. In medio mari Hiera inſula ardet. Aeolia inſula iuxta Italiam cum ipſo mari arſit.) Nulla inſula ꝓprie uocat̃ Aeolia, ſed ex ſeptẽ Aeolijs uni nomen eſt Hiera. Proinde magis placet ãtiqua lectio: In medio mari Hiera inſula iuxta Italiã &c. Cap. CVII. Quid quod innumerabiles partus, ſed naturales ſcatent?) Pro partus illic legitur parui. naturales dixit propter præcedentem ſpeculorum mentionem: parui, quia hactenus de magnis loquutus eſt.

Cap. CVIII. Quæ menſura Artemidoro atteſtante efficit.) Melius, Artemidori ratione efficit.

EX LIBRO TERTIO. Cap. I

Libida quæ Clauſa, Stici quod Iulienſes.) Antiqui codices uerius: Ilipula quæ Laus, Aſtigi q̃d Iulienſes. ac mox pro Auia Ebdanum, Arialdunũ: pro Hebura, Vbeda: pro Ipho, Hippo: pro Tuati, Tucci. & ſubijcit: omnia Baſtetaniæ: quod aliquis in Obuia deprauauit. Obulco, quod Botiſicenſe.) Lege Pontificenſe. Ferè enim barbaris oppidorũ in hoc tractu nominibus latina cognomina adiungit. mox, Ilipa cognomine magna, Italica. magna redundat. Ab ora uenti prope Menobã.) uementi lege non uenti. Cap. III. Oppida oræ prima, Vrci.) Lege, oræ proxima. Qui Phocenſium fuere ſoboles.) Scribo Phoceenſium, à Phocæa Ioniæ, non à Phocide Helladis. Oſcenſes regionis Baſtetaniæ.) Rectius Veſcitaniæ. Hæc mediterranea eſt regio, illa maritima: quamuis & illa ſuam habeat Oſcam, ab hac diuerſam. ac mox pro Carcenſes, Cinnenſes, Cortenſes: illic legitur, Carenſes, Cincenſes, Cortonenſes. In ijs ſunt Gyri.) Legendum Giguri, atteſtante Ptolemæo. Cap. IIII. Amnis Cema.) Cum omnes geographi Varum in hac ora Galliæ finem faciant, miror cur caſtigatoribus libuerit Cemam pro Varo ſupponere, reclamantibus manuſcriptis codicibus. Cap. V. A Corſica minus LXX.) Eſt quidẽ huic fermè par interuallũ & inter Corſicam, magis tamen placet Corcyram legi quàm Corſicã, quemadmodum habent uetuſti codices. alioqui Corſica ante Sardiniam non ante Iſſam ponenda erat, eo uidelicet ordine, quo ipſæ inſulæ ſitæ ſunt. Fluuius Padus.) Pado eſt in noſtris exẽplaribus, ad differentiã Eridani. Oppido Vendiatiorũ, ciuitas Cemelion.) Melior uetus lectio: oppidũ Vediantiorũ ciuitatis Cemelion. Cæſar, Liuius & Plinius ſolent gentes Hiſpanas atq; Gallicas in ciuitates diuidere: cuiuſmodi nunc imperitum uulgus cõmunitates uocat. Sic inter Belgarum ciuitates numerantur, Remi, Treuiri, Eburones, Neruij, Morini, atq; alij. ſingulæ ciuitates plura habebãt oppida, pro ſuis quæq; opibus: quædam exiguæ non plus uno. Ita hoc loco Vediantiorũ ciuitatis oppidum Cemelion recenſetur non longe ab ora. Et Vediantij dicitur ea forma, qua in eiſdem alpibus Ebrodũtij, qui hodie ſunt Ebrodunenſes. Venidates diuerſi ſunt ab his trans Padum uicini Carnis. Atentanis græca gente.) Scribo Atintanis à recto Atintan, ſicut Acarnan.

Fluentini præfluenti Arno appoſiti.) Non mutaui lectionẽ: omnes tamen quotquot uidi manuſcripti codices, Florentinos habent. Ibi fuere Amyclæ.) Antiqua lectio: & ubi fuere Amy. mox Dein lacus Fundanus: lege addendo iuxta fidem ueterum codicum Dein locus Speluncæ, lacus Fundanus. Meminerunt huius loci Tacitus & Tranquillus. Item ſequenti uerſu pro, oppidum Formiæ antiq. Læſt. ſedes: oppidũ Formiæ, Hormiæ dictum, ut exiſtimauere, antiqua Læſtrigonũ ſedes. Nauigatione à Circeijs.) Lege, nauigatio. & pro, Capua ab XI campo dicta: illic eſt tantum, Capua ab campo dicta. nec multo poſt Verulani pro Nerulanis. Compita earum CCLXV paſſ.) Sincera lectio: compita larum CCLXV. atteſtatur Ouidianus uerſiculus: Compita grata lari, compita grata cani. nam in compitis ſacrum anniuerſariũ laribus fiebat. unde compitalia dicta, dies ei ſacrificio ſtatus. & uerba quæ ſubijciuntur intelligenda ſunt de paribus inter ſe à miliario ad omnes portas ſpatijs. Quod ſi quis altitudinẽ.) Melius, Quò ſi quis. Paulo poſt pro Ficulnea ueteres habẽt Ficana. & pro Aeneipolis conſtanter habent Antipolis. Veriſimileq; eſt Pelaſgos aut Arcadas qui cum Aboriginibus Saturniã tenebant, hoc nomen Ianiculo indidiſſe, quod id oppidulũ ſibi ex aduerſo ſitum eſſet. Ibidẽ quod Antemnas pluratiuo numero malui ſcribere, Virgiliũ quoq; ſecutus ſum nõ ſolum libros manu deſcriptos. Mutucumenſes, Olliculani.) Noſtra exemplaria, Mutucumenſes, Munienſes, Numinienſes, Olliculani. Atq; ita conſit LIII populorũ numerus. In antiquo Latio LIII populi.) Sincera lectio: Ita ex antiquo Latio. Pæſtum à Græcis Poſidonia appellatũ.) Præpoſitionem caſtigatores de ſuo adiecerũt. Idem factũ & alijs locis plurimis. Cratis fluuius pater, ut dixere, Scyllæ.) Alius eſt Cratis, non in hac ora ſed in fronte Italiæ circa Thurios. Legendum igitur, Cratæis fluuius mater, ut dixere, Scyllæ: teſtantibus Homero ſimul & emendatis exẽplaribus Plinianis. Oppida habet ciuium Romanorũ Palmam & Pollentiam, latina Cinium & Cunici, quod fœderatum Bochorum fuit.) Quis hic ſentiret erratum? eſt tamen non leue. Legendum enim: & fœderatum Bochorum fuit.

Senſus

Senſus eſt: olim V in ea inſula oppida fuiſſe, duo ius ciuitatis habuiſſe, duo ius Latij. quintum ſoederatum Romanorū fuiſſe, idq; intercidiſſe. qui lectionem mutauit, ſomniauit Bochos reges, & paternū caſum pro recto: neq; ſenſit eodem propè modo dictum, Fuit, quo illud Fuimus Troes.
 Iamnonem & Magonem.) Scio Strabonem has ſolas enumerare. fieri tamē potuit ut tertiam Saniſcram aut ignorauerit, aut prudens tanquā minus nobilem præterierit. Veriſimile eſt autem eam ſolā indigenarū fuiſſe, reliquas duas à Pœnis colonias deductas, & à deductoribus denominatas uocabula punica indicant. Sequenti uerſu pro Meraria legendum Menariæ, à menis piſcibus ſalſamento aptis. Cap. VI. Et Barpona, Menaria, Colubraria, Venaria.) Barpona uox eſt nihili & ficticia, Lege & paruæ, Men. Col. Ven. Cap. VIII. Inter ſe autem hæc promontoria late diſtant his ſpatijs. Antiqui codices: Inter ſe autem hæc promontoria ac latera diſtant his ſpatijs. Cephaledis, Aleuntiū, Agathyrſum.) Vera lectio. Cephalœdis, Aluntium, Agathirna. hanc & Liuius ſic nominat. Cephalœdis hodieq; nomē retinet. Cap. IX. Cui ſucceſſit Aeolus.) Lege: qui ſucceſſit Aeolo. & Longonis uox eſt deprauata. nam Milogonis ſiue Melogonis ſcribendū eſt, à prouentu ouium, μηλογενῶν. Cap. XII. Succentes, Lucentes.) Scribo Fucentés, Lucenſes. Fucentes à Fucino lacu, Lucenſes à Luco quopiam. & pro Muſtæris Mnuſcæos. Virg. Oliuiferæq; Mutuſcæ. & Aequiculos, non Aequicolas. Eſt enim diminutiuū. Cap. XIIII. Aeſtini, Sentinates.) Peleſtini non Aeſtini. Supra Interamnani.) Lego, ſupra Interamnam. cohærent enim hæ duæ uoces cum præcedentib. Cap. XV. Regiates, Vrbinates.) Imò Vmbranates. nam Vrbinates in VI regione cenſentur. Cap XVI.
 Finibus Ligurum Gabiennorū. Lege Vagiennorū, quorum oppidum Auguſta, non longe à fonte Padi. Cap. XVII. Tranſpadana appellatur ab eo regio nona.) Quia mox cap. 18 ſequitur, Venetia decima regio, caſtigator pro ſua ſapiētia hic ex undecima fecit nonam, oblitus ſuprà Liguriam ex deſcriptione D. Auguſti dici nonam regionē. is totam Italiam diuiſit in regiones undecim. Quod ſi hæc nona eſt, quænam erit undecima? Sequenti uerſu nō eſt fluctuoſo alueo, ſed fructuoſo, uidelicet ob importationē uariarum mercium. Cap. XIX. Pola quæ nunc Iulia pietas.) Rectius Pietas Iulia. Solet enim ferè in talibus oppidorū nominibus ſubſtantiuū adiectiuo præponi. Sic in Hiſpania, Fama Iulia, Concordia Iulia, Conſtantia Iulia. Similiter in Italia Laus Pompeia. In mediterraneo regionis decimæ, Colonia, Cremona, Brixia, Cenomannorū agro: Venetorum autem Natri Ateſte.) Antiqua & ſincera lectio: In mediterraneo regionis decimæ Coloniæ, Cremona Brixia Cenomannorū agro, Venetorum autem Ateſte. Error eſt non ſimplex. primum ſola Cremona Colonia uocatur, quaſi non & Brixia & Ateſte coloniæ fuerint: deinde Natri coloniarū enumerationi inſeritur, quo nomine nulla uſquā colonia legitur. paulo poſt Fertini legendū non Feltrini. nam hoc poſterius nomen recens eſt, & ex illo altero uetere deprauatum. Cap. XXII. Petunt in ea iura iuribus deſcriptis in decurias.) Legendum: Petunt in eam iura deſcripti in decurias. Cap. XXVI. Electridas uocauere, in quibus prouenit & ſuccinum.) Scribo, proueniret ſuccinū. Adeo ut ijs quas earū deſignent, haud unquam conſtiterit.) Particula ijs redundat: quemadmodū ſequenti uerſu hæc dictio, Trucones: ſi credimus uetuſtis iuxta atq; emendatis codicibus.

EX LIBRO QVARTO. Cap. V

INtus autē ipſa Meſſene, Ithome, Oechalia, Arene, Pteleon, Thryon, Dorion, Thamyræ uatis clara temporibus.) Lege, Dorion, Zancle, uarijs clara temporibus. Senſus eſt, hæc oppida non ſimul claruiſſe, ſed diuerſis temporibus aliud poſt aliud effloruiſſe. pleraq; heroicis tēporibus nobilia fuere, inter quæ poſt Zancle eminuit, cæteraq; obſcurauit, & ad ultimū Zanclen Meſſene, aliquāto poſt Peloponneſiacum bellum opera Thebanorū condita. Locus Thyræ, Gerania.) Thyrea eſt in uetuſtis exēplaribus: & ſic Herodotus quoq; nominat. Apeſas, Antes.) Pro his duobus nominibus unum repoſuimus, Apeſantus, ex fide eorundem codicum. Sic enim Apeſas dicitur Apeſantus latina terminatione, ſicut elephas elephantus. Cap. VII. Oppida, Sidûs, Cremyon.) Sidûs incuria ſcribarum omiſſum fuerat. Cap. XII. In quem mutatam Vlyſſis nauem.) Neminem offendat quod ubiq; Vlixem ſcripſi, ſequutus antiqua exemplaria. Fui & ipſe quondam in ea opinione ut putarem barbare dici Vlixem. Poſtea reperi apud Plutarchum οὐλυσσέα Romanos Vlixem ſua lingua appellare. Sed hæc leuiora paſſim conſectari non eſt propoſitū, duntaxat in annotationibus: in contextu & talium eſt habita ratio. Paulò poſt pro Arnoxiæ Oxiæ ſcribendū, atteſtantibus Græcis geographis. Ophiuſa, Buto, Aranus.) Scribo ad fidem codicum quos ſequor, Butoa, Rhamnûs. & ſequenti uerſu pro Plachiæ Planiæ. rurſus huic proximo pro Lycades Lichades, à Licha in hoc mare ab Hercule proiecto, cuius Naſo meminit in ſua Metamorph. Eodem uerſu pro Phocaſia Phocaria, à Phocis, hoc eſt uitulis marinis. Meſatia, Eantiron.) Lege, Meſate, Aeantion: quaſi dicas Aiacis fanum. aliquāto poſt montis Abnobæ non Arnobæ. In ora Carcinite.) Scribo, In ora à Carcinite. Cap. XIII. Circa Iſtrum Apolloniatarū una.) Lege, citra Iſtrum. aliquanto poſt: corpora prægrandes ipſorum aures tota

contegant: non integant. Cap. XVIII. Sed peninſulam ſpectatiorem excurrentem in oceanum, à fine Oſiſmiorum circuitu DCXXV M. p. longitudine. In latitudine CXXV M.) Vera lectio: circuitu DCXXV M. p. ceruice in latitudinem CXXV M. Ceruicem uocat Iſthmon, qua inſula ceu caput, cõtinenti ceu corpori cohæret. Sequẽti uerſu pro Cauratani lege Carnutani. ac mox Secuſiani liberi, pro Secuſij, Albij liberi. Cap. XIX. In primo uerſu, Bituriges liberi redundat. nam hoc ipſo capite poſt aliquot uerſus horũ facit mentionẽ. Bergebi, Tarbeli quatuor, Signani, Cocoſſates, Sexagnani.) Veteres codices: Begerri, Tarbeli quatuorſignani, Cocoſſates ſexſignani. In fine capitis deerat nomen inſulæ: & in Aquitanico ſinu Vliarus.

Cap. XX. Ipſa Pyrenæi iuga ab exortu æquinoctiali in occaſum brumalem.) Deeſt una dictio. ab exortu æqu. fuſa in oc. br. Eodem capite Peſici ſcribendum, non Piſici, & pro Gronijs Grauij, quaſi Graij. Cap. XXI. Oppidum & flumen Eumenium.) Lege Minium.

Cap. XXII. Noſtri Tarteſſon appellant, quam Pœni quondam Gadira: nam Gadira punica lingua ſeptum ſignificant.) Antiqui codices; noſtri Tarteſſon appellant, Pœni Gadir, ita punica lingua ſepem ſignificante.

EX LIBRO QVINTO. Cap. IX

CAeſareæ in Theſeo dicatus.) Quid Mauris cum Theſeo? Antiqua lectio, in Iſeo, hoc eſt in Iſidis fano: cuius numẽ, initio ab Aegyptijs orto, tota Africa religioſe colebat. Infra quod Abydus, Memnonis regia & Oſiris templo inclytum, ſeptem dierum itinere in Libyam remotũ à flumine.) O craſſum erratum. Quomodo enim Abydus infra Tentyra in Aegypto atq; adeo inter ripenſes urbes recenſetur, ſi tantum ſpatij inter eam & flumen intereſt? Itaq; repoſuimus ex manuſcriptis: VII M D p. in L. r. à fl. Cap. X. XV M. p. laxitate inſerta.) Infeſſa non inſerta. paulo poſt XI enim reperiuntur, ſuper quæ IIII. lege, ſuperq;. Cap. XII. Qui ſubtilius diuidunt, circum Euphraten Syriam, Phœnicen uolunt eſſe oram maritimam Syriæ, cuius pars ſit Idumea & Iudæa: deinde Phœnicen, deinde Syriam.) Mollius erat, circa Euphratem. Sed præſtat ab exemplaribus non diſcedere, quæ ſic habent: Qui ſubtilius diuidunt, circumfundi Syria Phœnicen uolunt, & eſſe oram maritimam Syriæ, cuius pars ſit Idumæa & Iudæa, deinde Phœnice, deinde Syria. Hic nulla mẽtio Euphratis. Syria Phœnicen à lateribus, & à tergo amplectitur: frontem mare alluit. eius oræ partes ſunt Idumæa & Iudæa, Phœnice & Syria Antiochena.

Cap. XIII. Iamnes duæ, altera uicus.) Scribo, altera intus. Cap. XIIII. Pars enim Syriæ iuncta.) Vetus, Pars eius Syriæ iuncta. Et inter toparchias eſt Gophnitica non Zophanitica. atteſtatur Ioſephus. Nomen Iudeæ modo Herodium.) Portentoſa deprauatio. Legendũ ut cohæreat cum præcedentibus: Hieroſolyma longe clariſſima urbium orientis, non Iudeæ modo: Herodium cum oppido. Eſt autẽ Herodium arcis nomen. Cap. XVII. Haud procul ab Aſphaltite.) Vetus lectio, haud procul Aſphaltite. Cap. XXVII. A mari relata, ubi uocabatur Olmia.) Legendum Hormia, à portu. Oronda, Sagaleſſos.) Oroanda eſt in codicibus manuſcriptis, & apud Liuium. Edigis, Paropamiſſus, Circius.) Scribo, Emodus, Paropamiſſus, Cirtius. In proxima ora Caria eſt, mox Ionia, ultra eam Aeolis, media Doride circumfunditur mari utroq; latere ambiente.) Hominem geographiæ peritum, quiſquis Dorida Ioniam inter & Aeolidem collocauit. Quid autem eſt libros deprauare, ſi hoc non eſt? Sincera lectio manet etiam nunc in antiquis exemplaribus. In proxima ora Caria eſt, mox Ionia, ultra eam Aeolis. Caria mediæ Doridi circumfunditur, ad mare utroq; latere ambiens. Sic ſuperius cap. 12. dixerat Syria Phœnicen circũfundi. Nec dubiũ eſt utrunq; locum ab uno caſtigatore data opera tam belle deprauatũ. Cap. XXVIII. Amnis Ninus.) Hermolao placet Ninus, de quo tamen ſubdubitat: manuſcripti libri, tum etiam typis excuſi quidam Indum habent. Et ſunt nonnulli amnes binomines. atq; haud ſcio an huic ipſi nomen mutatũ narret Liuius, poſteaquam in eum Indus belluæ rector ab elephanto prolapſus eſt. Cap. XXIX. Fuit in ora eius oppidum Temnos, nũc in extremo ſinu Smyrnæ Cheſeopolis promontoriũ. Leuce dein oppidum, quod inſula fuit finisq; Ioniæ.) Sincera lectio: Fuit in ore eius oppidũ Temnos: nunc in extremo ſinu Myrmeces ſcopuli, oppidum Leuce in promontorio quod fuit inſula, finisq; Ioniæ Phocæa.

Cap. XXXI. Elyſia, Nymphalis, Mœris.) Lege: Laſia, Nymphais, Macris. Præter has citra Rhodum Cyclopis, Tergamon.) Verius: præter has circa Rhodũ, Cyclopis, Teganon, poſteriorẽ à ſimilitudine patellæ dictam apparet. ac mox: Ciſeruſſa, Therion, Archia.) Legendum Ciſeruſſa, Therionarce. hæc inde dicta, quod in ea uenenatæ beſtiolæ obtorpeſcãt. Argiæ numero uiginti, Ethecuſa.) Lego, & Hyetuſſa: quaſi dicas Pluuialis. Cap. XXXII. In quo portus Azari.) Amyci non Azari. Is fuit Bebrycum rex, pugil eximius, à Polluce in eo certamine uictus & occiſus, cum Argonautas hoſpitio prohiberet.

EX LIBRO SEXTO. Cap. I

CAlpeq; Africæ auulſa multo maiora abſorbuiſſe quàm reliquerit ſpatia.) Antiqui codices habẽt tanto maiora: non, multo maiora. Cap. II. Carambis uadoſo excuſu.) Lege,

uaſto

uaſto excurſu,pauloपoſt:colonia Sinope Pteria.Pteria redundat. Cap. III. Megapolin, Zelam.) Scribe:Magnopolim,Zelam. & in fine capitis:Sotira,Amaſia,Comana: Lege addendo:Sotira,Amaſia,Comana, nunc manteum. hoc eſt oraculū. Teſtis eſt Strabo. Cap. IIII. Nunc manteum Genetarum,Chalybum.) In antiquis uoluminibus hoc caput ſic incipit:Gentes,Genetarum,Chalybum. Mox eſt Pharnacea op.non Pharnace: & Pyxites flu.non Pyſites.

Cap. VII. Iaxamatæ Medorum (ut ferunt) ſoboles,& ipſi in multa genera diuiſi.) Legendum,Sarmatæ.Nam Iaxamatarum gens non erat tam ampla,ut in multa genera diuidi poſſet.& mox ſubijcit,Primo Sauromatæ Gynæcocratumeni. Paulò poſt eſt: ſaliuoſis conuallibus aſperas:non ſaxoſis. Cap. IX. Adiabenen Tigris & montes in VII.M.p.cingunt.) Vera lectio:Adiabenen Tigris & montium ſinus cingunt. Cap. XV. Adiabenis connectuntur Cadurci quondam dicti,nunc Gordieni,præfluente Tigri,Hyſpiratitæ Paredoni appellati.) Veteres codices:Adiabenis connectuntur Carduchi,nunc Cordueni,præfluente Tigri: his Pranitæ Paredoni appellati.Cadurci Galliæ ſunt prouinciæ,non Parthorū regni.Et Carduchorū appellationem Macedones poſtea in mollius deflexerunt, Corduenos uocantes. Pratitarum mentio ſit & 25.capite.Circa finem huius capitis legendum: ſtadia 15680.prodendo:non,procedendo.

Cap. XVI. Fertilitatis inclytæ locus Darieum mons, gentes Tapyri, Auariaci.) Lege & diſtingue ſic:locus Darieum.mox gentes,Tapyri,Anariaci.aliquanto poſt eſt,auerſa montis Paropamiſſi:rectius quàm,aduerſa.Item pro Demodamante Demonax dux: cuius nominis fuit & philoſophus Luciani ætate non incelebris. Cap. XX. Pagungæ,Ialij.hi montiū qui perpetuo tractu oceani oram tenent incolæ.) Manuſcripti codices. Pagungæ: iam hi montium &c. Elegans uero quod mox neſcio quis X M elephantorū poſuit pro X elephantis. Mutani ſuper hos Caucaſo ſubiecti, Soleadæ, Sondræ.) Lege Montani ſuper hos. quibus enumeratis ſubijcit Taxilas iam in plana demiſſo tractu. Cap. XXII. Patrem Mabaciem commeaſſe eò.) In uetuſtis codicibus eſt: patrem Rachiæ com. eò. nam id fuit legato nomen. Scribam fefellit ſimilitudo literarum. Cap. XXIII. Hæc regio eſt ex aduerſo Bactrianorū. Deinde eius oppidum Alexandria.) Lege & diſtingue ſic.Hæc regio eſt ex aduerſo. Bactrianorū deinde,cuius oppidum Alexandria. Arianæ partem eſſe Dararin aliqui uolunt.) Pro Dararin ſcribo Daritin. Circumuectus in mediterranea Perſidis & Indiæ.) Ex India, non & Indiæ. Mille milibus paſſ. ab Alexandria abeſt oppidum Heliopolis.) Scribendum: duo M.p. ſcriptum erat hoc modo.M M.id typographi uerterunt in mille milia.adeo nulla ratio habita eſt numerorū,perinde ac ſi minimū referat: deinde ex Iuliopoli fecerunt Heliopolim,quæ alibi ſita eſt. Ibi regnat Paridion.) Lego,Pandion. Aut Mechiris Aegyptij intra diem ſextum.) Lege addendo:aut utiꝗ; Mechiris. Cap. XXVI. Habet ipſa ab ortu Caſpios.) Adde coniunctionē: Habet ergo ipſa. Antiochiam quæ à præfecto Meſopotamiæ Nicatore condita, Nicatoris uel Arbelis uocatur.) Noſtra exēplaria habent: Antiochiam quæ à præfecto Meſopotamiæ Nicanore condita, Arabis uocatur. Arabis cognominata eſt ad differentiā aliarū, ideo quod eſſet inter Arabas ſita. Nicator uero regis eſt cognomen, non Præfecti nomen. Supra Siciclaſſi tria milia paſſuū, per quos Lycus &c.) Illic tantum legitur:Supra Silci,Claſſitæ,per quos Lycus &c.pauloꝗ; poſt Gobares,non Cobares. Feruntur ei plebes urbanæ DC,eſſe.) Et hic uitiatus eſt numerus.legendū eſt:Ferunt ei plebis urbanæ DC M eſſe.alioqui male cohærēt ſequentes accuſatiui ſitum & agrū.

Cum Perſæ quoꝗ; ſchœnos & paraſangas alia menſura determinent.) Lege addendo,alij alia menſura determinent. Senſus eſt, non debere cuiquā mirum uideri quod inter autores de ſpatijs earum regionum parum conſtet, cum apud ipſos Perſas locorum indigenas alibi magis alibi minus prolixæ ſint paraſangæ: quod idem apud Germanos quoque in miliarijs accidit.

Cap. XXVII. Alterū deinde tranſit lacum, qui Teſbites appellatur.) Thoſpites non Teſbites. aliquanto poſt eſt, Zagrus mons non Sagrus. Suſianis ab oriente ſunt Choſiei.) Addo unam dictionem:ab oriente proximi ſunt.Sunt enim his ab oriente & aliæ gentes,ſed nulla æque propinqua ac Choſiei. Circuit arcem Suſarum ac Dianæ templum auguſtiſſimū,cum illis gentibus & ipſe in magna ceremonia ſit.) Vetuſta exēplaria.Circuit arcem Suſorum ac Dianæ templum auguſtiſſimū illis gentibus,& ipſe in magna ceremonia. Præter aſylum Perſarū uenientem ad unum ex Suſianis oppidum.) Lege & diſtingue: præter aſylum Perſarum uenientem,& unum ex Suſianis, uidelicet aſylis. Oppidum iuxta eum Magoa. Paſiones Sogdonaci filius.) Paſines eſt in antiquis exemplaribus: & ſic Græci geographi uocant πασίνου χάραξ.

Cap. XXVIII. Suelleni,Sarraceni,Arrareni. Oppidum in quo &c.) Scribendū: Suelleni, Sarraceni.Arra oppidum. Amyelome colonia Mileſiorum.) Mileſij colonijs ſuis,uel in barbariſſimas gentes deductis, græca tamen ſolebant imponere nomina, quemadmodū uidere licet in tot eorum colonijs per oram Ponticam diſperſis.Proinde magis placet Ampelone,à uinetis,quæ appellatio eſt in manuſcriptis exemplaribus,quàm Amyelome uox Græcis nihil ſignificans.

Cap. XXIX. A Troglodytico uero.) à præpoſitio redundat.præcedit enim in fine pro-

ximi capitis, Arabiæ latere, abſque præpoſitione. Fuit & Cambiſo.) Scribo Cambyſu paterno caſu, & græca inflexione. Sic enim pleraq; in eo tractu oppida nominantur, ἡρώων πόλις, γεμβύου πόλις. Inſulæ Stenæ diræ aliquot, Halonnenſes non pauciores, Cardamin, Topazos.) Lego, Halonneſi non pauciores, Cardamine, Topazos. Et Stenæ diræ græcæ ſunt uoces στεναὶ δέραι.

Inſula ibi Cytis, topazium ferens. & ipſa ultra ſyluas, ubi Ptolemais.) Lege & diſtingue: topazium ferens & ipſa. ultra ſyluæ. ut intelligas non in ſola Topazo inſula gemmam ipſius cognominẽ inueniri. deinde Ptolemaidis cognomen non eſt Epitherias ſed ἐπὶ θήρας, quemadmodum Antiochia ἐπὶ Δάφνῃ. Horarum ſex conſumuntur umbræ.) Non leue & hoc mendum. Caſtigauimus ſic: hora ſexta conſumuntur umbræ, hoc eſt meridie, iuxta Romanam ſupputationem.

Inſula Caſitis.) Vetuſta exẽplaria, Colocaſitis. Dictam apparet à prouentu copioſo colocaſiæ.

Celetum teſtudinum.) Eadem exemplaria habent celtium: & ſic Græci quoq; hoc genus uocant, κήλπον. Animal ſpingion.) Scribo, ſphingion. Diminutiuũ eſt à ſphinge, & ſimiarum generis eſt hoc animal. Herbas circa Meroen demũ uiridiores ſyluarumq; aliquid aperuiſſe rhinocerotũ elephantorumq; ueſtigia.) Scio uerbum hoc aperire, interdum perquam eleganter dici de nauigantibus, maxime quoties oram aliquam ſinuoſam legunt: mihi tamen uidetur hic non habere locum. proinde malui & hic manuſcripta ſequi exemplaria. quæ hanc lectionem habent: Herbas circa Meroen demum uiridiores ſyluarumq; aliquid apparuiſſe, & rhinocerotũ elephantorumq; ueſtigia. Aliam inſulam tractu dextro ſubeuntibus alueo.) Legendũ non tractu, ſed Tatu. eſt enim genitiuus græcus, & inſulæ nomen Τέττα νίσος. & dextro, ad alueum refertur.

Delubrum Ammonis eſt ibi religioſum.) Melius legitur, & ibi. Dicit enim in Meroe quoque Ammonis delubrũ eſſe, diuerſum ab illo Libyco, in quo oracula reddebantur, & quod Alexander adijt, Ammonem patrem, ut credi uolebat, ſalutaturus. Cap. XXX. Inde Paropas oppidũ, Nauos, Modundæ, Mandadini, Secanduni, Colligati, Secandæ, Nauectabæ, Cumi, Agroſpi, Aegipani, Candrogari, Arabum ſummorũ.) Hic noſtra exemplaria quæ ſequimur diſcrepant à uulgatis editionibus, inter ſe uero conſentiũt: ubi ſic legitur. Inde per ripas oppida, Nauos, Modundam, Andatim, Setundum, Colligat, Secande, Nauectabe, Cumi, Agroſpi, Aegipam, Candrogari, Arabam, Summaram. Per ripas dicit ideo, quia ſuperius ex Bionis cõmentarijs relata, in inſulis Nili ſita ſunt. Sunt autẽ appellationis barbaricæ, & accuſatiuo caſu poſita. Meridiana parte imminens mari mons.) Illic legitur: à media eius parte im. m. m. Cap. XXXI.

Contra hoc promontoriũ Gorgones inſulæ narrantur.) Lege Gorgades, quod eſt denominatiuum à Gorgon. Cap. XXXIII. Agrippa hoc idem interuallum à freto Gaditano ad ſinum Perſicum.) Legendum eſt, ad ſinum Iſſicum. Cap. XXXIIII. Beſſicam, Thraciam, Mædiam.) Eſt quidem Mædia Thraciæ pars ſicut & Beſſica, magis tamen placet ita additum mediam, quemadmodũ ſuperius dixit Hiſpania media: itemq; ſeptentrionalia Siciliæ, Narbonenſis Galliæ exortiua: quod hæ prouinciæ longe lateq; pateant. huc accedit quod in manuſcriptis non eſt diphthongus. paulopoſt pro Galliam, Aquitaniã, lege coniunctim Galliam Aquitanicam. & uerſu ſequenti, in parte Venetiæ, non in partem.

EX LIBRO SEPTIMO. Cap. XI

SEd ubi paululũ temporis inter duos conceptus interceſſit, uterq; eſt perſectus.) Lege, uterq; perſertur. Cap. XVI. Quod alij Orionis, alij Etionis, fuiſſe tradunt.) Vetus lectio: quod alij Orionis, alij Oti fuiſſe arbitrãtur. Hunc Otum tam uaſto corpore tantisq; uiribus præditum fuiſſe poetæ narrant, ut ſocio Ephialte fratre, Martem ipſum ex inſidijs aggredi ſit auſus. hos Maro Aeneidos ſexto Aloidas uocat. ſequenti uerſu illic legitur, monumentis creditur: non, traditur. & recte, mea ſententia: quod hoc poſterius ab hiſtoricis memoriæ proditum ſit, non à poetis. Salamiam Euthimenis filium.) Scribo, Salamine. Quid enim attinebat nominare puerũ? Sic mox: in filio, inquit, Cornelij Taciti. Cap. XVII. Id eſſe ſparſis manibus.) Rectius eſt, paſſis manibus. Sequenti uerſu hæc uox, quibuſdam, priore loco redundat: neq; in noſtris archetypis geminatur. Cap. XX. Obnixo contra nitentibus iumentis.) Lego, obnixus. ac mox: & ducenaria duo humeris: non, duobus. & ſequẽti uerſu, quingenario thorace, nõ quinquagenario. Cap. XXIII. Leænæ meretricis exemplum.) Exemplũ redundat. Sequenti uerſu eſt, Anaxarchi, non Anaxarchus. Cap. XXIIII. Sui uero nominis oblitus Meſſala Coruinus.) Et hic oblitus redundat. Cap. XXVI. Belloq; ciuili, quod omnia concutiebat externa.) Quid opus erat hic conciebat, mutare in concutiebat? quaſi non recte dictum eſſet, externos hoſtes, Mithridatẽ aliosq;, inteſtinis Romanorũ bellis excitos fuiſſe, ratos inuicto alioqui populo inferendi bellum nullum aliud tempus opportunius fore. Cap. XXVIII.

L. Sicinius Dentatus.) Siccium uocant manuſcripti codices, atq; etiam Liuius & Dionyſius Halicarnaſſeus. Ante xxij annos bina cœperat ſpolia.) Verior antiqua lectio: ante decimum ſeptimũ annum. nam ab hoc anno militaris ætas incipiebat. at hoc idem ante uigeſimũſecundum in tam inſigni uiro mirum uideri non debuerat. Quas Trebia Ticinusq; aut Traſymenus ciuicas

uicas coronas dedere.) Coronas aliquis interpretans primo in ſpatio quod uerſus dirimit, adſcripſit: ea uox deinde in contextũ irrepſit: alioqui elegantius ſubintelligitᷣ, quemadmodũ in laurea.
Cap. XXX. Ille ſemper alioquin exitiali appellans nomine uniuerſos ex Italia pellendos cenſuit Græcos.) Hæc tria uerba, exitiali appellans nomine, nec in uetuſtis habentur exemplaribus, nec Plinium admodum ſapiunt, & alioqui etiam abſque eis integra eſt ſententia. Quibus de cauſis haud illibenter ea ommiſimus, maxime cum ſimilem ſuperuacanea uerbula infulciendi licentiã ſæpius & alibi, & in hoc ipſo capite deprehẽderimus. Quo potius quàm uniuerſi populi & illius gentis ampliſſimo teſtimonio, & in tota uita tua, & ad conſulatũ tantũ operibus electis.) Noſtrorũ codicum lectio melior: quo potius quàm uniuerſi populi illius gentis ampliſſimi teſtimonio, & tota uita tua conſulatus tantum operibus electis. Roſcio theatralis ſeditionis autori leges ignouerunt, notataſq; ſedes ignominiæ diſcrimine æquo animo tulerunt.) Et hoc indidem reſtituimus ad hunc modum: Roſcio theatralis autori legis ignouerũt, notataſq; ſe diſcrimine ſedis æ. a. t. Cap. XXXVII. Cui ob meritum honores illos, quos Herculi, decreuit Græcia.) Senſus utcunq; manet, à uerbis Plinij diſceſſum eſt. Legendum: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decreuit Græcia. Ibidem Cleombrotus Ceus legitur, nõ Theombrotus. hic medicus fuit, alter Ambraciotes patria, profeſſione philoſophus. Relato è funere homine & conſeruato.) Lego, ſeruato. Laudatus Cteſiphon.) Lege addendo: Laudatus eſt & Cteſiphon.

Cap. XXXIX. Sed hoc pretium belli non hominis fuit: tam Hercule, quàm libidinis non fortunæ Peronetomi ſpadonis, Seiano III. M. D. mercante à Sutorio Priſco.) Hic locus multum torſit eruditos, multa fruſtra diuinantes. Atqui expedire illos potuerant ex hac difficultate exemplaria uetuſta: quæ nobis certe cum hic, tum alibi ſæpe egregie ſuccurrerũt. Ea ſic habent: tam Hercule, quàm libidinis nõ formæ, Pæzontem è ſpadonibus Seiani III M D mercante Sutorio Priſco. Nomen conuenit homini probroſo, quale eſt Comazon, quem Heliogabalus Imp. in delicijs habitum ad conſulatũ uſq; euexit. Porrò participia interdum uerti in propria nomina, nouũ uideri non debet, cum etiam paſſiua forma quædam in hoc genere reperiantur, ut Sozomenus. is fuit eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptor. Cap. XL. Numerus dierum cõputatur, ubi quæritur pondus.) Non erat mutanda uetus lectio: numerus dierum comparatur: hoc eſt, numeri dierum felicium infeliciumq; inter ſe conferuntur, uter maior ſit. Cap. XLI. Lampido Lacedæmonia refertur.) Reperitur melius, q̃ refertur. Et Ambuſti filius Rullianus eſt non Rutilianus, in Liuianis æque ac Plinianis uetuſtis exẽplaribus. Cap. XLIII. Sed accuſatus, atq; de iure uirgarũ in iudicũ conſiliũ miſſus.) Plenior ac planior eſt antiqua lectio: ſed accuſatus, atq; de iure uirgarũ in eum, iudicũ in conſiliũ miſſus. Neq; eñ in omnes paſſim ius uirgarũ magiſtratus habebat, ſed in tergum ciuis Ro. nihil illi licebat. paulopoſt legendũ ſupremo ſomnio, nõ ſomno.

Cap. XLIIII. Quod ſupereſt, neſcio maior gloriæ an indignationi dolor accedat, inter tot Metellos tam ſceleratã Catinij audaciã ſemp̃ fuiſſe inultã.) Codices antiqui habent: neſcio morũ gloriæ an indignationis dolori accedat. Subindicat Plinius, maiorem ulciſcendi libidinẽ ætate ſua regnaſſe, q̃ Metellorũ de quibus loquitur tẽpore, cum mores P. R. adhuc minus corrupti eſſent.

Cap. XLV. Proſcriptionis inuidia in collegam.) In collegã, redundat. Sollicitudo martis Actiaci Pannoniciq; belli, ruinæ pontis.) In exẽplaribus noſtris conſtanter legitur: ſollicitudo martis Actiaci, Pannonici belli ruina è turri. Videtur aliquis data opera lectionẽ mutaſſe ex Tranquillo. Hærede hoſtis ſui non ſuo filio exceſſit.) Nihil opus erat addere duas uoces: ſatis plena erat uetus lectio, nempe hæc: hærede hoſtis ſui filio exceſſit. Sed hic quoq; gloſſula interpretis irrepſit in contextũ. Cap. L. Hebeſcunt ſenſus, membra torquentur.) Torpent, non torquentur. Cap. LII. Nam Cælium Tuberonem.) Scribo C. Aelium Tuberonẽ. Tuberonũ enim familia Aeliæ gentis eſt. mox eſt Hermotimus non Hermotinus. Se enim ab inferis remiſſum, habereq; quod nunciaret.) Vetus, habere quæ nunciaret. Cap. LIII. Duo Cæſares, prætor & prætura populi Ro. functus.) Legendum, prætor & prætura perfunctus. Cum populo admodũ placuiſſet.) Adde is. Is cum p. a. p. Cap. LIIII. Et tamen multifarie priſcos ſeruauere ritus: ſicut in Cornelia domo nemo ante Syllam dictatorẽ traditur eſſe crematus.) Lege: Et tamẽ multæ familiæ priſcos ſeruauere ritus: ſicut in Cornelia nemo ante Syllã dictatorẽ traditᷣ crematus. Cap. LVI. Vtiq; in Græciã attuliſſe è Phœnice Cadmũ XVI numero.) Legendũ, intuliſſe. Hic neſcio qs ſubiecit latina elementa, cum Pli. de græcis literis loquatᷣ. quare ſuſtulimus ea: nec enim ſunt in archetypis. Doxius Cælij filius.) Cæli, nõ Cælij. Phœnices, ut Theophraſtus.) Tirynthij non Phœnices, teſte Pauſania. paulopoſt eſt Acacus inuentor argenti, nõ Ceacus. Bouem & aratrũ Briges Athenienſis.) Scribo, Buzyges. ex re nomen habet.

Cithara ædita carmina cõpoſuit Terpander.) Lege, Citharœdica car. Proſaicam orationẽ.) Apage proſaicã. Scribo, proſam orationem. Cap. LX. Naſica collega Lanati.) Lænatis legi debet.

EX LIBRO OCTAVO. Cap. I

QVippe intellectus illis ſermonis patrij, & in primis obedientia.) Rectius legitur in manuſcriptis, & imperiorũ obediẽtia. Indicis Arabici minores.) Veteres codices: Indis arãt mi

tores. Supra quoq; libri ſexti cap.19. de elephantorũ apud Indos uſu dixit: Iis arant, iis inuehuntur. Adhoc cap. huius lib. II, docens ubi naſcanť, Arabiæ non meminit. Cap. II. Lecticas etiam ferentes quaterni ſingulas, puerperas imitantes.) Nec lecticæ puerperas imitabantur, nec elephanti lecticarij. quapropter ſic ſcripſimus: lecticis etiam ferentes quaterni ſingulos, puerperas imitantes. Cap. III. Circa hos belli cura ſumma.) Veteres rectius: circa hos belluis ſumma cura. Cap. VII. Et illum dimitti pactus ſi interemiſſet. Solus ergo in harena congreſſus, magno Pœnorum dolore confecit.) Scribo ex fide noſtrorũ exemplarium: & ille, dimitti pactus ſi interemiſſet, ſolus in harena congreſſus, m.p.d.c. Et non longe à fine huius capitis: pari equitum ex aduerſo dimicante: non, è diuerſo. Cap. VIII. Antea domitandi gratia gregis, equitatu cogebant in conuallem.) Diſtinguendum: domitandi gratia, greges equ. eo.

Cap. XV. Cuius contactus ſequentes, ut ignis aliquis, comburat.) Nimium eſt, comburat. amburat, ſatis erat. Cap. XVI. Non tanq̃ periculo coactus, ſed tanq̃ amentia iratus.) Amentiæ, legi debet. Velut deputans abſconſione turpitudinẽ.) Noua elegantia, dignior tamen Apuleianis iſtis quàm Plinio. Simplicior eſt uetus lectio: uelut abſcondente turpitudinem loco. Leonum ſimul pugnam plurium.) Turbatus eſt ordo: reſtituimus ſic. Leonum ſimul plurium pugnam. Non ſine oſtento quodam, tempore illo generoſos ſpiritus iugum ſubire prodigio ſignificante.) Et hic ueram lectionem cõmonſtrant archetypa, nempe hanc: non ſine oſtento quodam temporũ, generoſos ſpiritus iugum ſubire illo prodigio ſignificante. Quod ab eo factum Græci σωτῆρος, id eſt, ſaluatoris templum Dionyſij appellauere.) Antiqui codices: quod ab eo facto Græci κεχηνότος λέοντος appellauere. ab eo facto ſcilicet ab hiatu leonis. Cap. XXI.

Nec flexu multiplici, nec ut reliquæ, corpus impellit.) Poſterius nec redundat. Interficiunt eos, cauernis facile cognitis ſola tabe. necant illi ſimul odore, moriunturq́;.) Verba quæ proximo uerſu præcedunt, faciunt ut magis probem ueterem lectionẽ, uidelicet hæc: ſæpe enim enectum concupiuere reges uidere. proinde ſic lego: Inijciunt eas cauernis, facile cognitis ſola tabe. necant illæ ſimul odore, moriunturq́;. Inijciũt eas, muſtelas ſcilicet, regiæ cupiditatis mercenarij miniſtri: alioqui mihi non fit uerisimile, muſtelam eſſe adeo nocendi auidam, ut ultrò latebras baſiliſci peruestiget, & uel cum certa ſua pernicie tam dirum monſtrum laceſſere non dubitet. Non diſſimile eſt quod de uiuerris in cuniculorũ uenatu narrat infra cap.55. Inijciunt eas, inquit, in ſpecus, qui ſunt multifores in terra. Cap. XXII. Itaq; Copas qui olympionicas ſcripſit.) Antiqui codices, Agriopas. Nomen eſt Doricum, quale Gorgopas. Et in lupum ſe conuertiſſe.) Conuertiſſe dixit, pro conuerſum eſſe. itaq; ſe redundat. Sic uertere quoq; ſæpe eſt apud Liuium reperire: id conſiliũ in caput autoris uertit: & ſimiles locutiones. Sequitur: Eundem X anno reſtitutum, athletice reſtitiſſe in pugilatu, uictoremq́; uictoria olympia reuerſum. Vetus potior: eundem decimo anno reſtitutũ athleticæ, certaſſe in pugilatu, uictoremq́; olympia reuerſum. Sic Horatius: Magna coronari quis uictor olympia. & athleticæ eſt ἀθλητικῇ, ſicut arithmeticen dicimus.

Cap. XXIII. Nec pedibus pauendas tantũ ſerpentes.) Reſtitue luxatum ordinem. Nec pedibus tantũ. Eosq́; non in fronte aut ex aduerſo cernere.) aut redundat. Cap. XXVII.

Iaculando ea petendoq́; deficiat.) Quanto melior antiqua lectio: iaculando ſe appetendoq́; deficiat. Cap. XXX. Alternis annis eſſe marem, alternis fœminã fieri.) Germana lectio: alternis annis mares alternis fœminas fieri. Cap. XXXI. Theophraſtus autor eſt, angues eo modo & ſtelliones ſenectutem exuere, eamq́; protinus deuorare.) Quonã referendum eſt illud, eo modo: nihil enim præcedit, quò referri poſſit. & exuuias deuorari, ut de ſtellionibus uerũ eſſe ipſe Plinius lib.30. cap.10. teſtatur, ita de anguibus manifeſtò falſum eſt, cum eæ paſſim reperianť. Legendũ itaq;, anguis modo: non, angues eo modo. Eoſdem peſtiferos ferũt in Græcia, innocuos eſſe in Sicilia.) Hoc quoq; ſicut id quod præcedit, ex autoritate Theophraſti refertur. Quid igitur attinebat ueterem lectionem mutare? Eoſdem peſtiferi morſus in Græcia, innoxios eſſe in Sicilia. Cap. XXXII. A partu duas habent herbas, quæ aros & ſeſelis appellantur: paſtæ redeũt ad fœtum: illos imbui lactis primo nolunt ſucco.) Cur illos potius quàm illum? Sed longe aliter ſcripſit Plinius: illis imbui lactis primos uolũt ſuccos, illis, uidelicet aro & ſeſeli, quod intelligant eis occultã quandam uim ineſſe, fœtui ſuo ſalubrem. Cap. XXXVI.

Sæpe in harena colaphis inflictis exanimantur.) Rurſus data opera uitiata lectio. Opinor parum latinũ doctulis iſtis uidebatur, infracto colapho exanimãtur. o induſtriam colapho dignam.

Arborem auerſi diripiunt.) Bellum & hoc, ſed quis unq̃ id uidit ſaltem ſcriptum aut pictum? Legendum igitur quemadmodũ habent magno conſenſu uetuſti codices: arborem auerſi derepunt: hoc eſt non proni, ſed poſterioribus primum pedibus, anterioribus interim molem corporis ſuſtentantes ne ruant: id quod notum eſt omnibus, qui modo uel ſemel urſum ab arbore deſcendentem uiderũt. atq; in hoc quoq; hominẽ imitantur, præter morem quadrupedũ. quam ob rem pulchre cohæret cum eo quod proxime præcedit: Ingrediuntur & bipedes. Cap. XXXVII.

Sunt his pares & in Aegypto: ſimiliter reſident in clunes.) Lege: ſimiliterq́; reſidunt in clunes. Aliquanto poſt, maleficio eo, aliquis de induſtria mutauit in maleficio illo, nimirum quo minus

eſſet

eſſet uocalium. Grande uero operæpretium. Cap. XXXVIII. Suſflata cute diſtentæ ictus hominũ & morſus canum arcent.) Manente ſenſu, uerba tantũmodo mutata ſunt. Sed quid opus erat? Noſtri codices habẽt, ſufflatæ cutis diſtentu. Cap. XXXIX. Vel annua fame edurant.) Rectius, durant. Scriba dormitans e literam geminauit. Cap. XL. Cui nomen Hyrcani reddidit Durides.) Duris lege, quemadmodum primo libro in catalogo. Samius is fuit, Alexandri rerum ſcriptor. Et reginã Bithyniæ Conſingin uocant ueteres codices, non Conſygnen. Scrutatur ueſtigia atque perſequitur, comitantem ad feram inquiſitorẽ loro retrahens, quamuis aquam tranſiliens ſe occultaſſet, quàm ſignificans demonſtratio eſt, cauda primum deinde roſtro.) Hæc oratio media ſui parte male ſarta eſt. Cõſulamus archetypa. Illic reperio ſic ſcriptum. Scrutatur ueſtigia atque perſequitur, comitantem ad feram inquiſitorem loro trahens: qua uiſa, quàm ſilens & occulta, quàm ſig. dem. &c. qua ſcilicet fera à cane uiſa. Vides nimirum lector, quantum interſit. Cap. XLII. In fine capitis legendum: præterque ueſicæ conuerſio: non, præterque. eſt enim is morbus iumentorũ proprius non hominũ. Simile mendum & alibi aliquoties in hoc autore occurrit. Cap. XLIII. Notum eſt, in Celtiberia ſingulas quadragenis milibus nummorũ emi.) Lege, quadragenis milibus enixas. cum enim dixiſſet, quæſtus ex iis opima prædia exſuperare, qui ferè ex fœtura ſolet fieri uberrimus, hoc ſubiecit exemplum.

Cap. XLV. Sunt autores, ipſa complente decimum menſem duos parere, nunc raro geminos.) Hæc lectio nihili eſt, Plinius longe aliud ſcripſit. Sunt autores, ipſo complente decimum menſem die parere. Gignunt raro geminos. Cap. XLVIII. Hiſpania nigri uelleris præcipuas habet: Polentia iuxta alpes, Canuſia rutili, quas Erythras uocant: item Bætica ut Canuſiũ: furuas Tarentum ac pulliginis ſuæ, & ſuccidis omnibus uſus medicatũ.) Facile agnoſcas & hic eundem caſtigatorem. Sincera lectio eſt hæc. Hiſpania nigri uelleris præcipuas habet: Polentia iuxta alpes cani: Aſia rutili, quas Erythreas uocant; item Bætica: Canuſium fului, Tarentum & ſuæ pulliginis. Succidis omnibus uſus medicatus. Quippe ahenis coquentium extractæ, indumentis uſu ueniunt.) Et hinc ſe explicare nequiuerunt, etiam doctiſſimi uiri. Vetus ac ſincera lectio: quippe ahenis polientium extracta, in tomenti uſum ueniunt. Loquitur de lanarum purgamentis. eſt autem tomentum, culcitræ fartum. Martialis: Culcitra tomento quàm uiduata ſuo. & de tomento non de indumento accipiendũ, alioqui ſatis indicant quæ ſequuntur: Antiquis enim torus è ſtramẽto erat. Sicut uilloſa, & etiam uentralia.) Coniunctio & ſuperfluit. In templo M. Anci duraſſe.) Quid ſibi uult hic M. Anci templum? aut quiſnam fuit iſte ſuppoſiticius M. Ancus? Certo ſcio in Ro. hiſtoria neminem hominũ aut deorum eſſe hoc nomine. Dicet aliquis, de Anco Marcio accipiendũ. at ex omni regum Ro. numero ſolum Romulum conſecratũ legimus. Sed quid ego his lectorẽ remoror, cum in promptu ſit in archetypis uerum nomen: in templo Sangi. Equidem demiror quod hic Sangus tantopere ignotus fuerit recentioribus grãmaticis ut etiam in Liuiana hiſtoria uno atque altero loco in Ianum ſit demutatus. & eſt quidem unius numinis utrunque nomen, ſed hæc Romana appellatio eſt, illa altera Sabina. Vehementer ſuſpicor pro talibus caſtigationibus Alerienſi nos malam gratiam debere: nam huius primi opera typographi Ro. ſunt uſi. Vndulata ueſtis primo lautiſſimis fuit.) Lege, è lautiſſimis. ac mox: Acu facere Idæi Phryges inuenerũt. Quid ſignificat acu facere, latine ſcientibus? Lego: Acu facere id (hoc eſt pingere: nam pictæ ueſtis mentio præceſſit) Phryges inuenerunt. Et ſic habent antiqua exẽplaria. Cap. L. Mares quàm maxime ſimos, longis auriculis, infractiſque armis quàm uilloſiſſimos probant.) Lege & diſtingue: Mares quãmaxime ſimos, longis auribus infractiſque, armis quàm uilloſiſſimis, probant. Cap. LIIII. Mira ſolertia, uiſco inungunt oculos, calceariſque imitatione uenantiũ tradunt.) Vetuſti codices: uiſco inungi, laqueiſque calceari. nam utroque modo capiuntur. Sequenti uerſu Cornelius ſuperflue adiectus eſt. nam & hoc ex autoritate Mutiani narrat, quod neſcio quis ad Cornelium autorem retulit. alioqui cum duo ſint in indice Cornelii, Valerianus & Celſus, Plinius cognomen adieciſſet. Item ſequenti lege, nouã exultatione adorare, non noua exultationem adoriri. Cap. LV. Vltima huius capitis dictio dilabidas eſt, non labili. Cap. LVI. Damæ manſueſcunt raro, cum feræ iure dici non poſſint.) Cum Plinius hic perquam elegantem tranſitionem faciat ad reliqua animantia, ut uidere licet in manuſcriptis, hoc modo: Hi (nempe lepores) manſueſcunt raro, cum feri dici iure non poſſint. Complura namque ſunt nec placida nec fera &c. demiror quibus intemperiis agitatus deprauator lectionem mutandam putarit, ac damas hic inſerendas, quamuis iam ante in alio genere recenſitas, nec hic ullo modo quadrantes. Et quaſi hoc parum eſſet, titulum quoque quẽ Plinius fecit De ſemiferis, ipſe uertit De damis. Sic nobis hic uere literarius porcus bonos autores caſtigat. Et talia diſſimulanter tranſilit Hermolaus, dum Ariſtotelem, dum Theophraſtũ, dum id genus alios conſulit, dum Ro. editionem cum Veneta confert, non paucis locis utranque ex æquo uitiatã, ſecurus interim quid in ipſis Plinianis habeatur archetypis, quod tamen in primis curandum erat. quod non illius inſectandi cauſa dictum accipi uelim, cui perpauci in literis conferri poſſunt, præferri

fortaſſis nemo: ſed ut appareat, hanc uiam ſuccurrendi ueterum monumentis, quam nos ingredimur, eſſe longe certiſſimam, ſi modo uiri docti negocium id qua par eſt cura ac religione tractandum ſuſcipere non grauentur. Cap. LVII. Quos cenſoriæ legis principes, Q. Scaurus & M. in conſulatu non alio modo cœnis ademere quàm conchylia.) Vbi nam legitur iſtuc conſulum par? imò ubi Q. Scaurus? deinde ubi ſic loquuntur latini ſcriptores, Q. Scaurus & M. & non potius, Q. & M. Scauri? Fatendum eſt & hic corruptã eſſe lectionem. Integra ſic habet: quos cenſoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in conſulatu: hoc eſt cenſores, & ante eos Scaurus conſul, cœ. ad. Sic enim dictum eſt hic princeps, quomodo apud Poetam: Princeps ærata Tarchon ſecat æquora prora, id eſt, primus. Librarij ferè non aliter ſcribebant que coniunctionem quàm primæ literæ puncto poſtpoſito. id lector imperitus prænomen putauit: unde deprauandi occaſio.

EX LIBRO NONO. Cap. VIII

DElphinus non tantum hominis amicum animal, uerum & muſica arte mulcetur ſymphoniæ cantu.) Rectius: non homini tantum amicũ animal uerum & muſicæ arti, m. ſ. c. Ex hominum manibus ueſcens, ferensq; ſe tractandum.) Lege, præbensq; ſe tractandum. Paulo poſt Amphilochi ſcribendum, non Amphilochij, ἀμφίλοχοι. Sunt autem in Epiro. Cap. XIII.

Ipſis in ſomno mugitus, unde nomen uituli accipiũt. Tenent diſciplinam.) Lege & diſtingue: unde nomen uituli. Accipiunt tamen diſciplinam. Cap. XV. Silurus graſſatur ubicunq; eſt omne animal appetens, equos innatantes ſæpe demergens, præcipue in Mœno Germaniæ amne prope Lisboum & in Danubio. Mari extrahitur porculo marino ſimillimus.) Hoc loco nominatim recenſentur piſces magnitudine inſignes, non marini, ſed fluuiorum, Nili, Rheni, Padi, Danubij, Boriſthenis, Gangis. horum medio catalogo non ſatis apte inſeritur marinus quidam piſcis innominatus. ſequenda igitur antiquorum codicum lectio, ut poſt Lisboum nouæ orationis initium faciamus. Et in Danubio mario extrahitur, porculo marino ſimillimus. Is uulgo Italorum etiam nunc ſemilatino nomine moro appellatur, ob ſalſamẽta illis notus, guſtu aſpectuq; porcinam ſalitam nõnihil referẽtia, Germanis barbarico uocabulo Huſio dictus. Cap. XVI. Sunt & piſcibus præſtita in hac parte auguria.) Noſtri codices melius: Sunt & in hac parte naturæ auguria, ſunt & piſcibus præſcita. Cap. XVII. Inde aduectos Tib. Claudio principe Optatus Elipertius præſ. claſſis, inter Oſtienſem & Campaniæ oram ſparſos diſſeminauit.) Lego: Optatus è libertis, ſcilicet ipſius principis. notum eſt autem ex Tranquillo & Tacito quanta fuerint potentia liberti Cæſarum. Cap. XVIII. His aquam acceptam ore remittunt.) Quiſquis hic ordinem mutauit, fecit ſermonẽ ἀμφίβολον. Vetus ordo eſt hic: his aquam emittunt, acceptam ore. Cap. XIX. Miratur Arcadia ſuum exocœtum.) Deeſt coniunctio &. Cõmemorato enim Verbani & Larij piſcium miraculo, ſubijcit, Miratur & Arcadia. Cap. XXVII.

Item miluus ſubit in ſumma maria.) Has uoces, item miluus, adiunximus fini præcedentis capitis, quas inde reſectas neſcio quis hic non ſuo loco aſſuit. Attollit cornua è mari ſeſquipedalia ferè, cornuta, quæ ab his nomen traxit.) Diuerſa lectio antiquior, quam ſecuti ſumus: Attollit è mari ſeſquipedanea ferè cornua, quæ ab his nomen traxit, ut periphraſi utatur, de uulgo nota loquens. alioqui ſuperuacaneum uideri poteſt, de etymologia admonere in re tam clara. Si quis tamen illam alteram lectionem mauult, fruatur. Cap. XXIX. Terreni maiores quàm pelagici.) Lege, pelagij, πελάγιοι. Sic Græci longe à littoribus diſſita uocant: noſtri πέλαγος, altum. In fine capitis liburnicarum ludens imagine ſcribendum ex fide archetyporum, pro liburnicarum gaudens imagine. Cap. XXX. Simulq; eam deſcendere in duo ſenſu carentia, niſi forte triſti. Id enim ibi conſtat rumore nauigantium humana calamitas in cauſa eſt.) Antiquior lectio: niſi forte triſti (id enim conſtat) omine nauigantium, humana calamitas in cauſa eſt.

Cap. XXXIII. Nauigant ex his neritæ, præbentesq; concauam ſibi partem, & alteram auræ opponentes, per ſumma æquorum uelificant.) Primum rectius legitur ueneriæ. Sunt enim conchæ non gratæ modo Veneri, ſed etiam cognatæ, ob cõmunem è mari originem: celebrisq; eſt eius deæ effigies, concham, atq; haud ſcio an ex hoc ipſo genere, pede premens. deinde mirum quod non concauam partem auræ præbeat concha, ſed diuerſam, cum concaua ſit uelificationi aptior. Sequenda igitur & hic uetera exẽplaria. Nauigant ex his ueneriæ, præbentesq; concauam ſui partem & auræ opponentes, p. ſ. æ. u. Caſtigator non intelligens quid Latinis ſignificet præbere ſe & hũc locum corrupit, & ſupra præbens ſe tractandũ, in ferens ſe tract. deprauauit, quemadmodum illic annotauimus. Cap. XXXV. Animæ hominis periculo quæſita maxime placent.) Idem caſtigator nec hic ſenſit quæſita poſitum pro acquiſita. proinde uitiauit ueterem lectionem: anima hominis quæſita m. p. ac mox: E tantis ſolis ardoribus, atque Indicis quoq; inſulis petunt, & admodũ paucis.) Sincera lectio: atq; Indicas quoq; in inſulas petuntur, & admodum paucas. Nec aliter ferè Plinius hoc uerbo utitur, quamuis ubiq; ſtudium fuit literatori neſcio cui ſyntaxin temere mutare. Speciem uerum inani inflatam.) Vetus lectio, ſpeciem modo inani inflatam. modo, id eſt, tantũmodo, frequẽs apud hunc ſcriptorem. Præcipuũ cuſto-

diunt

diunt,pelago altius merſæ,quàm ut penetrent radiꝗ.) Tu ſcribe:quare præcipuũ cuſtodiunt pelagiæ,altius merſæ quàm ut penetrent radiꝗ.De pelagiꝗs piſcibus ſupra monui. Nam apud Græcos non eſt, nec apud barbaros inuentores eius aliud ꝙ margaritæ.) Lege addendo: Nam apud Græcos id non eſt, ne apud barbaros quidem inuentores eius aliud quàm margaritæ. mox eſt, ſquamas aſſimulat:non aſſimilat,quod Gallicũ idioma ſapit. Enormes & ſeri coloriſq; marmorei.) Vetus lectio: enormes ferè c.q;.m. Lauticiam eius omnem apparatũq; detrectans.) Imò obtrectans. Gerebatq; auribus tum maxime.) Scribe:Gerebat cum maxime.In primis elegans locutio, ſed perſæpe apud bonos autores ſcribarũ uel oſcitantia uel peruerſitate mutata. Vniones conuiuis ad ſorbendum dedit.) Melius,ſorbendos dedit. Cap. XXXVI. Fraudatam ſe protinus luxuria credat, nos indiligentiæ damnet.) Magis placet uetus lectio: fraudatam profecto ſe luxuria credat, noſq; indiligentiæ damnet. Cap. XXXVII. Capiuntur autem purpuræ paruulis rariſq; conchis textu, ueluti naſſis in alto iactis. Ineſt ꝗs eſca cluſiles mordaceſq; concharum, quales uidemus has ſemineces, ſed redditas mari auido hiatu reuiuiſcentes, appetunt eas purpuræ.) Et hic locus peſſime eſt à caſtigatoribus acceptus. Deprauationibus ſingillatim cõmonſtrandis prolixior eſſe nolo:collatio eas ſatis indicabit. Scribi debet iuxta fidem archetyporum ſic: Capiuntur autem purpuræ paruulis rariſq; textu ueluti naſſis in alto iactis. Ineſt ꝗs eſca, cluſiles mordaceſq; conchæ,ceu mitulos uidemus.has ſemineces,ſed redditas mari auido hiatu reuiuiſcentes,appetunt purpuræ. Cap. XXXIX. In conchyliata ueſte cætera eadem ſine buccino, præterq; ius temperaturæ. Aeque pro indiuiſo humani potus excremento dimidia & medicamina addunt.) Hæc perobſcura ſunt, nec mirum cum ſint deprauata. Legendũ: præterq; ius temperatur aqua pro inuiſo humani potus excremento: dimidia & medicamina adduntur. Hoc eſt,præterq; quod buccinũ detrahitur,etiam hoc intereſt,quod hic ius pro lotio aqua temperatur,& ex medicaminibus dimidiũ eius inditur,quod in purpuræ tinctura indi ſolet. Præter Plinius utitur pro præterea. id ubiq; feſellit caſtigatorem, qui exceptionem eſſe putabat.

Cap. XL. Sed alia ſimt, nec habent finem uitia:iuuatq; ludere impendio, & luſus geminare miſcendo iterũ,& ipſa adulterare adulteria naturæ.) Sincerior lectio: Sed alia ſunt è fine initia: quod pulchre quadrat cum his uerbis, luſus geminare miſcendo iterum. Cap. LI. Plani piſcium quibus cauda non obeſt aculeiq;,ut teſtudines & raiæ, in coitu ſuperueniunt.) Ita ne teſtudines inter planos piſces numerãtur? Rectius: Plani piſcium quibus cauda non eſt, aculeatiq;, ut teſtudines in coitu ſuperueniũt,id eſt, teſtudinum modo. Spari, torpedo, ſquali.) Sargi, non ſpari. Circa finem capitis eſt coaleſcit uulnus,non calleſcit. Cap. LVII. In cauernis aquas hebetes remanere.) Vetus lectio,in cauernis aquas habentibus remanere.

EX LIBRO DECIMO. Cap. III

INgenitum eſt ei, teſtudines raptas frangere.) Legendum: ingenium eſt ei, id eſt, natura. Quarti generis eſt perenopterus, eadem moratur per lacus.) Vetuſta exemplaria: percnopterus,eadem oripelargus. Sequẽti uerſu: ut quam uerberet coruus:nihil erat neceſſe mutare in, utpote quã. Cap. VIII. Traditũ eſt,miſſas in ſublime ibi excipere eos.) Melius, miſſas in ſublime ſibi. Cap. IX. Ac rictu colũbis potius.) Vetus lectio:ac uictu columbi potius:ut intelligamus eam & leguminibus ueſci præter reliquorũ accipitrũ morem, ad hoc rictũ uix puto inueniri de ullis auibus,nedum de columbis. Cap. XIX. Vncos ungues habẽtes omnino non congregantur,& ſibi quoq; prædantur.) Lege: & ſibi quæq; prædantur. Cap. XXII. Scipio an Metellus uir conſularis,an M.Sextius.) Prius an ſuperfluit. Is Scipio Metellus Pompeꝗ Magni ſocer fuiſſe fertur. Cap. XXVIII. Et Cyrenaici Achorem.) Legendum,& Elei Myiagron. Atteſtatur noſtris exẽplaribus & Pauſanias. ibidem, qua litatum eſt illi die, non poſtquã litatum eſt illi deo. Cap. XXXIII. Madefactum multa aqua pennis puluerem ſpargunt.) Lege,madefactæ multa aqua. In genere item ripariarũ eſt.) Antiqua lectio: In genere parrarum eſt. Parrarum & Horatius meminit, tanꝙ inauſpicatarũ Impios parræ recinentis omen Ducat. Eadem iam pauore libera,ac materna uocante cura.) Rectius: Eadem in pauore libera ac materna uacãs cura. Non enim narrat quid perdix facere ſoleat abducto per dolũ à nidis aucupe, (nam tunc uolatu ſe proripit) ſed quo ingenio aduerſus illũ alioqui utatur,cum aut non habet pullos, aut longe alio loco habet. Cap. XL. Caprimulgi appellantur grandiores merulæ aſpectu.) Lege grandioris. Hæc minutiora pigeret annotare,niſi animaduertiſſem omnibus inoleuiſſe editionibus. Cap. XLII. Super omnia humanas uoces reddunt pſittaci, & quidem ſermocinantes. India auem hanc mittit, Pſittacem uocant.) Legendũ,pſittaci quidem etiam ſermocinantes. nam hæc uerba,ſuper omnia humanas uoces reddunt,ad præcedentia referuntur. præterea legendum, ſittacen uocat. & ita adhuc nonnullis barbaris nominatur. nam quod ad terminationes attinet,altera græca eſt,latina altera,neutra barbara. Vltimorũ hoc capite uerborũ uera lectio eſt,ac cibis blandiente,non ad ciues. ſenſus eſt apertus. Quin & proxime ſequentis cap. extrema uerba deprauate leguntur:quæ poturo ſufficeret:pro,quantum poturo ſuff.

Cap. XLIX. Venerunt in Italiam Bebriacenſes bellis ciuilibus trans Padum externæ & nouæ aues (ita enim adhuc uocantur) turdorũ ſpecie.) Quibus nam bellis ciuilibus? nam plura

fuerunt diuerſis temporibus. Deinde ſi Bebriacenſes uocabantur, uerba per parentheſim interiecta, poſt hanc uocem Bebriacenſes ſtatim ſubijci debuerant. Præclare adiuuerũt hic quoq; noſtra exẽplaria, ubi ſic legitur. Venere in Italiam Bebriacenſibus bellis ciuilibus trans Padum & nouæ aues (ita enim adhuc uocãtur) turdorum ſpecie, &c. Loquitur de bello ciuili Otoniano, quod ob cladem ad Bebriacum Galliæ Ciſalpinæ oppidum acceptam, Bebriacenſe nominat. & externæ uerbum eſt ſuperuacaneũ, inſcitia caſtigatoris adiectũ. is quiſquis fuit, non ſentiens & pro etiam dictum, putauit aliquid deeſſe. Cæterum aues ipſæ nouæ appellatæ ſunt cum recens aduenifſent, ac deinde ea appellatio manſit, etiam poſt multos annos ab earum aduentu: id quod ſatis indicare poterat uel titulus capitis, De nouis auibus. Sic enim & hic & in primo libro conſtanter habetur in manuſcrip. uoluminib. Cap. L. Gallinaceos quoq; paſcendi lacte addito cibis.) Non multum fortaſſe refert, attamen antiqua ſcriptura eſt, lacte madidis cibis. Cap. LV. Liuia Auguſta.) Vetus lectio, Iulia Auguſta. Nec erat mutanda. nam tametſi hæc ipſa gentilicio nomine Liuia primum dicta eſt, tamen iam natu grandior, ut marito tam honorifica appellatione æquaret̃, Auguſta conſalutata, & peræque honoris gratia in gentẽ Iuliam aſſcita, Iulia Auguſta uocari cœpit, relicto priore nomine. quemadmodum ex Tacito diſcere licet. Nec aliter legitur in omnibus emendatis autorum monumentis, duntaxat quoties Auguſtæ cognomen additur.

Cap. LX. Nec aliâs in pluribus tanta fœcunditas, maior tamen paruis.) Legendum: nec alia plures .ſ. parit quàm melancoryphus. Tanto fœcunditas maior paruis. Cap. LXI. Cui membrana ceu pennæ.) Melius, cui & membranaceæ pinnæ uni. Cap. LXIII. Viciſſe Olympia prægnantem equam Hecratidis Theſſali inuenimus.) Scribo, prægnantem Echecratidis. Cap. LXIIII. Ex omnibus quæ perfectos fœtus, uel tantos & innumeroſos ædunt.) Lege: Ex omnibus quæ perfectos fœtus, ſues tantum & numeroſos ædunt.

Cap. LXX. Qui ob id coguntur in naſſas.) Lege, quæ ideo conijciuntur in naſſas.

Cap. LXXIII. Orygem perpetuo ſitientẽ Africa generat, ex natura loci potu carentem, cum mirabili modo ad remedia ſitientium.) Germana lectio: Orygem perpetuo ſitientia Africæ generant, & natura loci potu carentem, mirabili modo ad rem. ſit. Sequenti uerſu ubi legitur, ſaluberrimi liquoris hauſtu ueſicis: dele, hauſtu. Cap. LXXIIII. Vulpes & milui: angues & muſtelæ & ſues.) Codices antiqui melius. Vulpes & Nili angues: muſtelæ & ſues. Componit enim animaliũ paria inter ſe diſſidentium. De aſpide miraculum à Philarcho traditur: Is enim autor eſt, &c.) Vetus lectio: De aſpide miraculum Philarcho reddatur. Vult enim Plinius fidem rei quam narrat penes autorem Philarchum eſſe. Id cum nõ intelligeret caſtigator, homo craſſæ Mineruæ, more ſuo caſtigauit, hoc eſt, mutauit in deterius.

EX LIBRO VNDECIMO. Cap. VII

NIgra cruſta eſt prima, ſaporis amari.) Lege, Comoſis cruſta eſt prima. Explanat enim has uoces, comoſin, piſſoceron, propolin, ac primo comoſin. Cap. X. Apprehenſis ponduſculo lapillis ſe librant.) Melius, apprehenſi ponduſculo lapilli ſe librant. Cap. XI. Fucus ademptis alis in alueum traiectus.) Scribo, reiectus. Cap. XII. Itaque cum prima.) Lego pro cum, tum, hoc eſt, uirgiliarũ exortu. Cap. XIII. Qua feruoris ipſius ſpuma concreſcit.) Scribe quæ, uidelicet membrana. nam ſi ſpuma nominatiuus non ablatiuus eſſet, in quam dixiſſet, potius quàm qua. Cap. XIIII. Contra copia ignauiam affert. Maciem melle non erithace paſcunt.) Non leue erratum. Lege, ac iam melle non erithace paſcuntur: ut ſit ſenſus, ſi copia mellis adſit, faſtidiri erithacen in cibo ab apibus. Et mox error errorem peperit. Quia deprauato, ac iam, in Maciem non belle cohæret, Ergo diligentiores: pro una uoce Ergo, ſuppoſitæ ſunt tres, Qui autem ſunt. Mox, Dies ſtatus inchoandi: melius quàm, ſtatutus. In fine capitis pro non alia ſuauitas uſuſq;, repoſuimus, non alia ſuauitas uiſq;. Cap. XV. Aptiſſimum in æſtimatione è thymo.) Vetus lectio, Aptiſſimũ exiſtimatur è thymo. & ſequenti uerſu pro, cum ſit, quod ſit. Sequens probatio ut ſit odoratũ & dulce, reglutinoſum.) Quid hoc uerbi eſt reglutinoſum? Reſtituimus: odoratũ, ex dulci acre, glutinoſum. Cap. XVI. Aequitas etiam in eis obſtringitur.) Lege addendo uoculam, Aequitas quidem etiam in eis obſtrin. nec caret ſua elegantia particula quidem. Sicut ſequẽti uerſu temerarie fecit qui detraxit uocem Ergo, ſcribens in primis præcipitur, pro in primis ergo præc. Nam ubi incubauere, fauos liuidos faciunt.) Antiqui codices, Nam niſi incubauere. ut quod præcedit ad opera, non de mellificio ſed de prolificatione intelligatur, quæ incubatu fit. Tertio inde uerſu adde uerbum exiſtimatur: ulceribus aptiſſimum exiſtimatur. Cap. XVII. Cum procedit, unà eſt: totum examen circa eum conglobatur.) In uetuſtis codibus aliter legitur ac diſtinguitur: Cum procedit, unà eſt totum examen, circaq; eum cõglobatur. Bellum uero quod mox aſſidui cuſtodes autoritatis, neſcio quis deprauauit in, aſſidua cuſtodientes autoritate. Apparatus inditio diem tempeſtiuũ eligentiũ.) Lego, apparatus indice, nempe murmure, quod nomen proxime præceſſit. Si quà laſſatus deficit, aut forte aberrauit, odore proſequuntur.) Verior lectio: Siqua laſſata deſ. a. f. a. odore perſequitur. nam laſſari & aberrare in regem competere non poteſt. Sedere in caſtris ducis Druſi Imperatoris, tunc proſperrime pugnatũ.) Lege; in caſtris Druſi Imp. cũ proſp. pug. & circa finem

cap.

cap. alterutra pars, quæ ſuis: non, quem ſuis. & ſequenti uerſu: maxime rixa in conuehendis floribus exorta: non, Maxima rixa & in c. ſ. e. Cap. XVIII. Aliqui non niſi intantũ adacto, ut inteſtinum ſæpe aſſequatur.) Vetus lectio: ut inteſtini quippiam ſequatur. ſequenti uerſu redundabat, dein. Adrepentesq; foribus opertas ſufflant: ab hoc ſpatio prouolãt.) Reſtituimus ex fide ueterũ codicum: adrepentesq; foribus per eas ſufflant: ad hoc prouolant. hoc eſt: ad flatum ranarum prouolant apes. Cap. XIX. Papilio etiam ignauus & inhonoratus, luminibus accenſis aduolans.) Adde uoculã hic. papilio etiam hic. quod non de quouis papilione loquatur. & aduolitans frequẽtatiua forma legendum. ſed grauius erratum mox ſequitur, utpote non ſimplex. Filis etiam araneus, quacunq; inceſſerit, alarũ maxime lanugines obtexit. non enim de araneo loquitur, ſed tertiũ nocendi modum papilionis narrat: filis etiam araneoſa, quacunq; inceſſit, alarũ maxime lanugine obtexit. Cap. XXII. Prima eas retorquere rurſusq; texere inuenit.) Veteres codices: redordiri rurſusq; texere. Cap. XXIII. Hanc ab his quoq; cogi ſubigiq;.) Quoq; redundat. ſicut antepenultimo uerſu duæ dictiones, more ceræ: quæ cera ex poſtremis ſyllabis uerbi lenteſcere nata eſt. Et primam dictionem huius capitis quæ eſt Bombyces, mutatis poſtremis literis perperam aſſuerũt fini uigeſimiſecundi capitis, cum ibi non minus grauiter q̃ argute dictum ſit, ut denudet fœminas ueſtis: ac ſi dicat nihil abſurdius fieri poſſe, quàm cum ueſtis ad tegendum partes quibus pudor debetur inuenta, eadem ad nudandũ eas adhibeatur pellucida: quæ argutia perit ſi dicas ueſtis bombycina, ac nõ ſimpliciter ueſtis. Nec puduit has ueſtes etiam uiros leuitate uſurpare, propter onera æſtiua.) Ita ne hæ ueſtes, ꝓpter onera uſurpantur, ac nõ magis propter leuitatem? Verior lectio: Nec puduit has ueſtes uſurpare etiam uiros, leuitatem propter æſtiuam. Primum fœminarũ laſciuia his uſa eſt, quæ gauderẽt nuditatem ſuam per eas ſpectari. Deinde uiri quoq; uſurpare cœperunt, ut ob delicatã leuitatem æſtati conuenientem. Cap. XXIIII. Circinato adnectens.) Hoc adiectiuũ nomen ſubſtantiuum poſcit: & habetur ſanè in manuſcriptis: circinato orbe adnectens. circinatũ uocat tam abſolutum, ut circino ductus uideri poſſit. Derelicto laxo prætenti ſumma parte.) In his uerbis equidẽ nullum cõmodum ſenſum uideo. Quod ſi legas ut in noſtris archetypis habetur: derelicta laſſo prætenti ſumma parte: ſenſus erit: prætentæ telæ ſummam partem imperfectam præ laſſitudine ab araneo derelictam. ubi arbitrari licet, legendũ eſt, non liceat. Pariunt autem oua ea in telas expanſa, quia ſaliunt.) Pro expanſa lege, & ſparſa. Ideo ſparſa, quia ſaliunt. Pariunt autem trecentos.) Repoſuimus: pariunt autem & tricenos. Cap. XXVIII. In Thraciæ partibus iuxta Olynthum.) Vetus lectio, In Thracia iuxta Olynthum. Quod in hoc annotaui, ne indocti qui ſic loqui ſolent, exemplum apud Plinium inueniri iactent. Cap. XXIX. Iidem quippe noctibus non uolare eas propter frigora tradiderunt, ignari etiam longinqua maria ab ijs tranſiri, continuata plurium dierum prolectione. Quod maxime miremur, famem quoq;, quam propter externa pabula petiere, ſciunt imminere.) Non obſcurũ erit ex collatione, quanto & hic antiqua lectio ſit incorruptior. Iidem quippe nec uolare eas noctibus propter frigora tradiderunt, ignari etiam longinqua maria ab ijs tranſiri, cõtinuata plurium dierum (quod maxime miremur) fame quoq;, quã propter externa pabula petere ſciunt. Italiam ex Africa magna cohorte infeſtant.) Scribo, Italiam ex Africa maxime coortæ infeſtant. Cap. XXXII. Multa autem inſecta & aliter naſcuntur, atq; aſilus in primis ex rore.) Aſilus nec eſt in emendatis exemplaribus, nec alioqui hic locum habere poteſt, ubi de papilionibus fit mentio, non de aſilis. Sequenti uerſu eſt inde porrigitur uermiculus, non oritur. Cap. XXXVII. Oculos unicolores nulli, cum candore omnibus mediuſculo differentes.) Vetus lectio melior: Oculus unicolor nulli, cum candore omnibus medius color differens. Ardent, intenduntur, humectantur, cohibentur.) Legi debet: humectant, conniuent. Ab ijſdem qui altero lumine orbi naſcerẽtur, Coclites uocantur: quis parui utrinq; ocelli, Lucini iniuriæ cognomen habuere.) Locus eſt fœde corruptus. Exemplaria manuſcripta habent: Ab ijſdem qui altero lumine orbi naſcerentur, Coclites uocabantur: qui paruis utriſq;, Ocellæ: Luſcini iniuriæ cognomen habuere. Vt hoc interſit inter Luſcinum & Coclitem, quod hic ſit unoculus natus, ille per uim eluſcatus. Porrò Coclitem eo modo opici ex Cyclope detorſerunt, quo ex Ganymede Caramitũ. Fuerunt autem Coclites Horatiorũ gentis, ſicut Seruiliorũ Ocellæ, Fabriciorũ Luſcini, Pompeiorũ Strabones, Papiriorũ atq; Aeliorũ Peti.

Setis intus os hirtum, & linguam etiam appellatam.) Lege, & linguam etiam ac palatum.

Cap. XXXIX. Quæ uero ratio crocodilis, ſi non cruori, ſed duritiæ tergoris tribuatur & ſolertia.) Lectio ſanè inepta, caſtiganda ad exemplaria uetera ſic: Ceu uero nõ crocodilis duritia tergoris tribuatur & ſolertia. Coarguit enim hoc exemplo quorundam opinionem, qui ſubtilitatem animi cõſtare cute operimentisq; corporum putabant. Velut languidiores cum menſtrui curſus ſtetere.) Legendũ, ut & lanugines oris, c. m. c. ſ. Cap. XL. Primogeniti in quaq; parte ſues primas premunt. & ſi eſcæ ſunt faucibus proximæ.) Prodigioſa deprauatio, cum à Plinio ſcriptũ ſit: Primis genitis in quoq; partu ſues primas præbent: eæ ſunt faucibus proximæ, ſcilicet mammæ. Cap. XLI. Tenuiſſimum camelis, mox equabus.) Manuſcripti codices habent equis, nuſquã obſeruantes recentiorũ exceptionem de ablatiuo in filiabus, equabus, aſi-

nabus. Sicut & ſupra 40.cap. Aſinis à fœtu dolent, non Aſini. Idem animaduerti & in Liuianis exemplaribus. Cap. XLII. Duobus alpes generibus pabula ſua approbant, Dalmatiæ Docleatem mittunt, Centronũ terræ Natuſicum.) Vetus lectio: Dalmaticæ Docleatem mittunt, Centronicæ Vatuſicum. Dalmaticas uocat iuga à Carnis ad Dalmatas uſque pertinentia.

Cap. XLV. Sunt autem crura his obliqua, humani poplitis modo.) Pollicis non poplitis. Qua perfoſſa, ceu uinculis, ſpiritus fugit.) Legendum, ceu iugulo ſcilicet perfoſſo.

Cap. XLVI. Leo etiamnum tortuoſos.) Scribo, tortuoſius. Cap. XLVII. Confirmant & apodas habere, nycterin & drepanin, in eis quæ rariſſime apparẽt.) Nycterin pro rara non agnoſco, quæ Græcis ueſpertilionem ſonat, uolucrem potius quàm auem, magis raræ aui rarum nomen conuenit, quemadmodum habet antiqua ſcriptura, & apodas habere, & ocen & drepanin. Cap. LIII. Qui uenena ſerpentium ſuctu è corporibus exigerent.) Melius, corporibus eximerent. Scythæ ſagittarũ ungunt aciem.) Vetus lectio, Scythæ ſagittas tingunt.

EX LIBRO DVODECIMO. Cap. IIII

VNam quam peculiarius Virgilius celebrauit ebenum.) Rectius manudeſcripta uolumina: Vnam è peculiaribus Indiæ Virg. celebrauit ebenum. Cap. VI. Quo ſapientiores Indorum uiuunt.) Lege, ſapientes, id eſt, philoſophi. Cap. IX. Facilius hoc & cruſtoſius amariusq; & gummoſum.) Lege addendo iuxta fidem ueterũ codicum: Facilius hoc & cruſtoſius amariusq;, at Indicũ humidius & gummoſum. Ibidem legitur, in libras X terni, non X tantũ.

Cap. XIII. Vt alij exiſtimauere frutice uenoſo.) Exemplaria noſtra quæ ob uetuſtatem ſequimur, habent, frutice myrtuoſo. Quod neſcio cur debuerit magis abſurdũ uideri, quàm gummoſus & ſimiles Plinianæ uoces. Cap. XVI. Faciliime aũt adulteratur Indica myrrha.) Scribo, fallaciſſime autem adult. Cap. XVIII. Periti rerum aſtruxerunt.) aſſeuerant, non aſtruxerũt. Cap. XIX. Reuehunt uitrea & ænea.) Melius, & ahena. Sterilior imbre, ceu diræ naturæ.) Vetuſti codices: ſterilior imbre, cæduæ naturæ. & mox illic legitur, uenia cædendi, non metendi. Deinde ſorte germina diſcerni.) Cremia, non germina: quæ uox uel ex pſalmographo nota eſſe poterat. Cap. XX. Per Nabathæos Troglodytasq; cõſines, qui conſidere ex Nabathæis.) Vetus lectio: per Nabathæos Troglodytas, qui conſidere ex Nabathæis. Vt intelligamus coloniam à Nabathæis negociatoribus in Troglodyticem deductam.

Cap. XXIII. Eandem quæcunq; ſit aſpalatho.) Lege, eandem quæ ſit aſpalatho.

Cap. XXV. Maxime probatur quod ante ſemel fluxit.) Melius uetus exemplar, Maxime probatur quod ante ſemen fluxit, id eſt, anteq; ſemen prolatum ſit. Paulopoſt illic legitur: Exit & in Pamphylia, ſed aridior: non, acrior.

EX LIBRO DECIMOTERTIO. Cap. I

PRimumq; id ſcire conuenit, mutata autoritate ad peius tranſiſſe gloriam.) Sincera lectio: mutatam autoritatem, & ſæpius tranſiſſe gloriam. Cap. III. Veſtes prolongant tempus.) Antiqui codices: Veſtes prorogant tempus. Summa cõmendatio eorum, ut tranſeuntẽ fœminam odor inuitet, etiam aliud agentem.) Magis placet quod in iiſdem codicibus habetur: ut tranſeunte fœmina odor inuitet etiam aliud agentes. Neq; enim uſqueadeo corrupti fuerunt Romanorũ mores, ut frequẽtior eſſet uiris quàm fœminis unguentorũ uſus, ac mox: Sed quoſdam craſſitudo maxime delectat, idipſum approbantes.) Illic eſt, ſpiſſum appellantes, nõ idipſum approbantes. Atq; Caium principem ſolitum lauari.) Lege, atq; Caium principem ſolia temperari, ſcilicet iuſſiſſe. Vtinamq; dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet iſta, nimirũ hac mercede orbem terrarũ corruptæ deuicere aquilæ.) Duas uoculas, ita eſt, quibus perquam eleganter Plinius utitur, ſcribarũ ſiue potius caſtigatorũ temeritas deprauauit in, iſta. Sic enim ſcribitur ac diſtinguit̃ in emendatis uoluminibus. Vtinamq; dicere poſſemus, quis primus inſtituiſſet. Ita eſt, nimirum hac mercede corruptæ terrarum orbem deuicere aquilæ. Sic lib. 7. cap. 40. dixit, Ita eſt profecto, alius de alio iudicat dies. Item lib. 18. cap. 6. Itaq; eſt profecto, opera non impenſa cultura conſtat. Præterea lib. 24. cap. 1. Ita eſt profecto, magnitudo populi Ro. perdidit ritus, uincendoq; uicti ſumus. Cap. IIII. Genera earum plurima: & prima fruticem non excedentia: ſterilem hanc, alibi & ipſam fertilem, breuemq; ramis obiri umbra foliorum.) Emendata lectio: ſterilem hunc, alibi & ipſum fertilem, breuiq; ramorum orbe folioſum. qui error tam craſſus eſt, ut mirum ſit à nemine deprehenſum. Præterea cæſum à dorſo puluinato, & in aluo media fiſſura pleriſq; umbilicatum.) Repoſuimus ex manuſcriptis: Præterea cæſum à dorſo puluinata fiſſura, & in aluo media pleriſq; umbilicatũ. Quod erat prius, pomis refertam.) Pro his uerbis longe alia ſunt in antiquis uoluminibus, nempe hæc: eratq; cum hæc proderem fertilis. Cap. VII. Certoq; eam fugit alienus humor, qui aluum omnem rigat.) Lege: qui aliam omnem rigat.

Cap. XI. Neq; ad alios uſus illis, quàm funibus. Rex Antigonus in naualibus uſus eſt rebus, nondum ſparto cõmunicato.) Sincera lectio: Nec alijs uſus eſt quàm inde funibus rex Antigonus in naualibus rebus, n. ſ. c. Cap. XII. Minus ſorbet. Politur & charta magis, ut ſplendeat.) Lege & diſtingue: Minus ſorbet politura charta, magis ſplendet. Deprehenditur & lentigo oculis, ſed medijs inſerta glutinamẽtis ceu tenia iunco papyri bibulo, ibi uix litera fun-

dente

dente ſe.) Voluminũ ueterum emendatior lectio: ſed inſerta medijs glutinamentis tenia, fungo papyri bibula, uix niſi litera fundente ſe. Nam fabrili à gummi cõmiſſuræ fragiles ſunt.) In eiſdem codicibus melius eſt: Nam fabrile gummisq; fragilia ſunt. Fabrile uidelicet glutinũ. & gummis genitiuus eſt à gummi, κόμμι κόμμιος. Minimũ hunc modum intergerit.) Lege, minimum hoc modo intergerij. Cap. XV. Interijt nuper incendio, quam Cethegus decedens libris xiiij. permutauerat.) Vetus lectio: Interijt nuper incendio à Cethegis deſcendens, H-S. xiiij. permutata. A Nomio Tyberij Cæſaris liberto.) Lege addendo: Item à Nomio. nam duas recenſet ampliſſimas, Ptolemæi unam, alteram Nomij. Operimento conchylij & laminæ per mediam ueſtitam fuiſſe.) Pro peſſima opera malam gratiam meritus eſt, quiſquis hic Pliniana uerba, aliquot de ſuo additis, interpolare non eſt ueritus. Nam ſincera ſcriptura tantum habet: operimento laminæ ueſtitã fuiſſe: ſenſu ſanè maniſeſto, ut intelligatur menſa nõ ſolida ex cedro, ſed ita fermè lamina ueſtita, quemadmodum lateritij parietes ornatus cauſa marmoreis cruſtis ueſtiuntur.

Nutriuntur optime ſplendeſcuntq;, manuq; ſicca fricantur ab alienis maxime: nec ab accolis læduntur, ut in his genitæ. O belle tractatum Plinium. Vide obſecro lector, quantum hæc à germana lectione diſcrepent, quæ talis eſt. Nutriũtur optime ſplendeſcuntq; manu ſicca fricatæ à balineis maxime: nec à uinis lædũtur, ut his genitæ. Cap. XVIII. Totumq; abire in lacũ.) In altum, non in lacum. Cap. XIX. Punicum malum cognomen ſibi uendicat.) Lege, cognomine ſibi uendicat. Cap. XXI. Semine colore & ſpecie foris.) Farris, non foris.

Cap. XXIIII. Vtilitas herboſa ergo, & eo lætior ſatietas, quod perquam modico pinguefcunt & quadrupedia.) Exemplaria uetera: Vtilitas quæ eruo, ſed ocyor ſatietas, perquam modico pingueſcente quadrupede. Obiterq; inter ordines allium capeſſere fertile eſt.) Lege: allium & cepe ſeri fertile eſt. Cap. XXV. Vix ut reſpicere è naui tutum ſit.) Proſpicere, non reſpicere.

EX LIBRO DECIMOQVARTO. Cap. II

VVa tam parua, ut niſi pinguiſſimo ſolo coalere non poſſit.) Rectius, colere non proſit. In neglecto ſolo moroſa, pingui putreſcit, gracili omnino non prouenit.) Legendũ, In eligendo ſolo moroſa. Moroſam in eligendo ideo dicit, quod ei nec pingue nec gracile ſatis conueniat.

Mœrica contra omnes ictus firmiſſima.) Veteres libri, contra omne ſidus ſit. Cap. III.

Et coronaria naturæ luſu ſtephanitis.) Scribo, coronario naturæ luſu. Cap. IIII. Raro quippe adhuc fuere, nec niſi importatis ſingulis teſtis milia nummûm.) Vetus lectio, nec niſi in nepotatu. Cap. VI. Pucino retulit acceptos nõ aquoſo.) Lege: pucino retulit acceptos, nõ alio uſa. Cæſarem non aliud potaturũ.) Scribo, poturum. Cap. XIII. Aromaticis delectatos.) Lege Aromaute. id enim eſt quod nũc Hippocraus uocant, cuius inuentũ uideri uolunt.

Cap. XIIII. Sic quoq; diu tranſmarina fuerunt in autoritate ad atauos uſq; noſtros, etiam falerno iam reperto, ſicut apparet ex illo comico uerſu Anaxipolis Thaſij: Quinq; Thaſij uini inde depromã, Falerni bina.) Quid ego audio, Anaxipolim Thaſium Latinos uerſus ſcriptitaſſe, an forte græce quidem ſcripſit, ſed togatas fabulas. alioqui inepte citatur teſtis, ubi agitur de autoritate quæ fuit uinis in Vrbe atq; Italia. Subijciã & hic ueterem lectionem quo magis appareat deprauatio. Sic quoq; poſtea diu tranſmarina in autoritate fuerunt, & ad auos uſq; noſtros: quin & falerno iam reperto, ſicut apparet ex illo comico uerſu: Quinq; Thaſij &c. Neque enim ratio temporũ patitur ut legamus ad atauos, de uinis quæ poſt Opimium conſulem in precio fuerunt.

Milia cadorum congiorum.) Lege, cadorum congiariorũ. i. qui congium caperent. Sequenti uerſu eſt C. Sentius, non Cenſius. Hortenſius ſuper decem cados hæredi reliquit.) Non uideo cur hoc magnum uideri debeat, cùm Lucullo eiuſdem uini pluſq; C. M. cadorum fuiſſe ſupra in hoc ipſo capite ſcriptum ſit. uerior eſt dubioprocul manuſcripta lectio X M. cadorũ, quod Scribæ hoc modo ſcribere ſolent X̄. & inde lapſus occaſio. Cap. XV. Quid ni? & Cæſar dictator triumphi ſui cœna uini falerni amphoras C. Chij cados C. in conuiuia diſtribuit.) Conuiuia hic uocat certum conuiuarũ numerum unà diſcumbentiũ, qui ferè intra Muſarũ numerũ conſiſtebat, iuxta tritum illud prouerbium: Septem conuiuium, nouem conuitiũ. Quare nimio plus eſſent centum cadi uel Cyclopum conuiuio. Itaq; malui antiquam ſcripturam ſequi. Quid, non & C. d. t. ſ. c. u. f. amphoras, Chij cados, in conuiuia diſtribuit. i. in ſingula cõuiuia ſingulos cados ſingulasq; amphoras. Cap. XVI. Myrtitem Cato quemadmodũ fecerit, hoc paulopoſt indicabimus.) Melius, Myrtitem Cato quemadmodum fieri docuerit, mox paulo indicabimus.

Ex cæteris herbis colatis.) colatis redundat. Qualem & redolent ſalicum Patauinarũ in paluſtribus uindemiæ.) Lege, qualem & ſalicum redolent Patauinorũ in p. u. Cap. XVIII.

Aſpendios, damnata à feris.) Damnata aris, lege. σπένδειν enim libare ſignificat. Aegyptus & ecbolinam habet abortiuos facientẽ.) Vetus, Aeg. & ecbolada habet, abortus facientem.

Sic & maris nauigio.) Rectius, mari nauigato. Cap. XIX. Præcepta tradiderint.) Præcepta condiderint, eſt in ueteribus, idq; non ineleganter, ut nihil opus fuerit mutare. Anni prioris uina nonnulſq; fece acetóue condiunt.) Vetus lectio: Nonnuſq; prioris uini fece acetóue condiunt. Cap. XX. Iterum ſponte feruere: qua calamitate cum deferbuit deperit ſapor.)

Cum deferbuit uoces ſunt ſuperuacaneæ, & ab interprete primū adiectæ. Acor aut fumidum uirus, aut picis aduſtio.) Lege, picis autem aduſtio. nam ſuperiora reſinæ uicia ſunt, hoc picis.

Cap. XXII. Cum priorem diem quoudie perdant, imò uero & uenientē.) Nihilo deterior erat uetus lectio: illi uero & uenientem.

EX LIBRO DECIMOQVINTO. Cap. I

M. Seruius T. F. ædilis curulis.) Antiqua ſcriptura, M. Seius L. F. Certe Seruius prænomen eſt, non nomen. Cap. III. Has enim ociſſime occupat æſtas, quia ſunt tenerrimæ, & amurca cogit decidere.) Vera lectio: has enim ocyſſime occupatas, quia ſunt tenerrimæ, amurca cogit decidere. Cum omni hora oleum decreſcat.) Lege, omni mora. Cap. VI. Præterea conchas & plumbeas cortinas aere uitiari.) Vitiata lectio eſt: reſtituimus iuxta fidem archetyporū ſic: præterea in conchas & plumbeas cortinas: ære uitiari. refertur enim ad decapulandū quod præceſſit. Cap. XI. E ſtrutheis odoratiſſima.) Lege à ſtrutheis. i. poſt ſtruthea.

Cap. XIIII. Tamen peculiare nomen dedit.) Lege addendo: his tamen peculiare. his. ſ. lanatis, quorū mentio præceſſit. A conditione caſtrati ſeminis, quæ ſpadonia appellant. Belgemela à folijs. folium enim unum, aliquando & geminum erumpit è latere medio.) Mira uero denominatio à gemino folio belgemela. ſed cur potius à gemino, cum ſæpius unicum erumpat? Antiqua exemplaria aliter habent: quæ ſpadonia appellant Belgæ. Meloſolijs folium unum, aliquando & geminum, erumpit. Mirum autem uideri non debet ſi Belgæ ſpadonia uocabant Romano & nō Gallico uocabulo, ut qui prouinciales id temporis eſſent: apud quos ipſe Plinius aliquandiu uixit, unde hoc pomum in eius noticiam uenit, urbanis alioqui non admodum notum. Meloſolium uero dictio eſt ex græca ac latina cōpoſita, quaſi μηλόφυλλον. Cap. XV. Conduntur uero pira ut uuæ, ac totidem modis, non aliter quàm in cadis. Præterea quæ pomis proprietas piris quoq; uini: ſimiliter ijs ægris medentes in eſcam dant.) Vera lectio: Condūtur uero pira ut uuæ, ac totidem modis, nec aliud in cadis præterq; pruna. Pomis proprietas piriſq; uini: ſimiliterq; in ægris medentes cauent. Cap. XVII. Oleo aſpergi ex ore, ut de palmis diximus.) Hoc nuſquam dictum eſt, ſed particula, ut redundat. mox legendum, De palmis diximus, ut ſit tranſitus ad reliqua. Ac ſi dicat, niſi inter peregrinas arbores de palmis dictum eſſet, potuiſſe hic inter ſecundas menſas de earū fructu dici. nunc de ficis proxime dicendū. Cap. XVIII.

Ad nos ex alijs tranſiere gentibus Chalcidicæ, quarum plura genera. ſiquidem & Lydiæ quæ ſunt purpureæ, & mamillanæ ſimilitudinem mammarū habent.) Legendum ex fide ueterum exemplariorū: Ad nos ex alijs tranſiere gentibus, Chalcide, Chio, quarū plura genera. ſiquidem & Lydiæ quæ ſunt purpureæ, & mamillanæ ſimilitudinem earum habent. Alioqui Plinius omiſerat Chias Romæ non incelebres, & Martiali in primis amatas. Nam Alexandrinæ cnixiores. Candicans terina, cognomine delicata.) Eadem exēplaria ueram etiam nunc lectionē retinent. Nam Alexandrima è nigris eſt, candicante rima, cognomine delicatæ. Alioqui non bene cohæret, quod mox ſubſequitur: Nigra & Rhodia eſt. Tanto propius Carthaginem pomo Cato admonuit.) Elegantior uetus lectio: Tanto propius Carthaginem pomo Cato admouit. Cap. XIX.

Ergo culices partim fraudati alimento in matre, hoc eſt, putri eius tabe, ex qua nati ad cognatā uolant.) Antiquior lectio & melior. Ergo culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri eius tabe, ad cognatā uolant. Cap. XX. Setaniæ tamen maius pomum eſt.) Tamen ſuperuacaneum eſt, natum ex proximis ſyllabis tanie, nec ad ſenſum quidquā facit. Cap. XXI.

Hæc obnoxia acri odore, nec ſuauitate iucunda.) Cuinam obnoxia? Sincera lectio: hæc obnoxia acori. odore & ſuauitate rotunda præcellunt. cæteris uini ſapor. Cap. XXV. Minus quinquennio eſt.) Satis latine dixerat Plinius, minus quinquenniū eſt: nec erat cur mutaret.

Cap. XXVIII. Aliquorū lignum ipſum in uſum & pomi uicem, ut grana myxis, quas in Aegypto gigni diximus.) Vetus lectio: Aliquorū lignum ipſum in uſu & pomi uice, ut generi amygdalæ, quam in Aegypto gigni diximus. Dixit autē his uerbis: Pomum longius piro, incluſum amygdalæ putamine & corio, colore herbido. Cap. XXIX. Quin & uirgæ anuli.) Lege, uirgei anuli. Papyrium Naſonem.) Maſſonem non Naſonem, atteſtante Liuio.

Cap. XXX. Et poſtea acceſſere genera eius. Hanc ſylueſtrem.) Quam hanc? Libri ueteres: Poſtea acceſſere genera: tinus, hanc ſylueſtrem &c. Alioqui male cohæret: acceſſit & regia, niſi tinus præcedat. Folio criſpo ac breui, quæ inuenitur rara.) Lege, inuentu rara. Præferenda utiq; myrto & oleæ eſt.) Vetus lectio: præferenda ei utroq; olea.

EX LIBRO DECIMOSEXTO. Cap. I

NAuigantibus ſimiles, cum integant aquæ circumdata naufragijs. Cum uero receſſerint, fugientes cum mari piſces circa tuguria uenantur.) Vera lectio: nauigātibus ſimiles cum integant aquæ circūdata, naufragis uero cum receſſerint: fugienteſq; cum mari &c. Non pecudes hos habere, non lacte ali ut finitimos. Ne cum feris quidem dimicare cōtingit.) Melius: Non pecudem his habere, non lacte ali ut finitimis, ne cum feris quidem dim. con. Potus non niſi ex imbre.) Legendum addendo, Potus ijs. & ſequenti uerſu, Et hæ gentes certe. Certe, ſuperfluit.

Cap. II. Roborum uaſtitas intacta.) Et hic adde unam dictionem; æuis roborū uaſtitas

intacta

intacta. Cap. III. Veluti po.Ro.ipſa corona impoſita.) Ipſi,non ipſa. Longum eſt nec ex inſtitutione operis.) Vetus lectio, nec inſtituti operis. Cap. IIII. Quicq́ patriæ muros primus ſcandens,audentẽ irrumpere occidit. Quicq́ ciuem maluit ſeruare quàm hoſtem occidere.) An non hæc inter ſe pugnant? ſicut nec id apte cohæret quod mox ſubijcitur, Vtq́ eum locum in quo ſit actum,obtineret hoſtis eo die. O ſtrenue nauatã à deprauatore operam, & cui nulla ex his quæ hic memorant̃,corona dignum ſit præmium. Reſtituimus ex fide manu deſcriptorũ hoc modo: quæ ſub ipſo Ioue datur,cuiq́ muros patria gaudens rumpit. Confert enim leges Romanas de ciuica,cum illa Græcorũ de Hieronicis,hoc eſt ſacrorum certaminũ uictoribus,in quorum honorem patria cuiq́ ſua redeunti murorũ partem diruebat, quà oppidum intraret: tanquã nihil opus eſſet mœnibus ciuitati,quæ tales uiros gigneret. mox ſubijciunt̃ capita legum. Ciuem ſeruare. Hoſtem occidere. Vtq́ eum locum in quo ſit actum,hoſtis obtineat eo die. Cap. V.

Nec non & in copia frugum.) Veteres codices: necnon & inopia frugum. Diſtinguemus ergo proprietate naturaq́,& ubi res coget,etiam græcis nominibus utendũ.) Vtendum ſuperfluit. nam omnia referuntur ad uerbum Diſtinguemus. Cap. VII. Gignunt & aliæ ramorum eius pilulas corpori non pediculo adhærentes.) Legendum, Gignunt & alæ ramorũ eius pilulas, corpore non ped.adh. Item circa finem capitis: & in folio rubente aquoſos nucleos candicantes, non rubentes, quod neſcio quis ad pilulas præcedentes referendum putauit. Cap. VIII.

Granum hoc,primoq́ ceu ſpectes frutices paruos aquifoliæ ilicis. quiſquiliũ uocant.) Sincera lectio: primoq́ ceu ſcapus fruticis paruæ aquifoliæ ilicis. cuſculium uocant. Eſt enim Hiſpanum uocabulum non Romanum. Signum hoc eius,quod in tenebris decerpitur.) Quo,non quod.

Græci cortices arborum appellant.) Vetus,corticis arborem. Cap. XVIII. Tingendi cauſa ad ſeruorũ ueſtes.) Illic legitur, ad ſeruitiorũ ueſtes. Cap. XXIIII. Et apud nos uere palmæ à matre integræ decerpuntur. meliores enim ſunt, quæ non diuiſæ fuerint.) Integra lectio: Et apud nos ferè palmis à meſſe decerpũtur. ex his meliora, quæ ſeſe non diuiſerint. Loquit̃ de folijs. Decidua à populo quernaq́.) Rectius, decidua populea quernaq́. Cap. XXV.

Cæteræ uere concepto.) Vetus lectio: cęteræ uere cœpturo. Sic fit,ut dum prima cacumina impelluntur,ſe cutis aperiat,geniculato incremento.) Et hic diuerſa lectio,ut prima cacumina impelli ſecutis appareat. Cap. XXVI. Cedri & iuniperus & ilex annuæ ferè habentur,nouusq́ fructus in ijs cum autumno pendet.) Noſtra exemplaria: Cedrus & iuniperus & ilex anniferæ habentur,nouusq́ fructus in his cum annotino pendet. Cap. XXIX. Quoniam omnis infirmitas cælo magis accidit.) Lege, cælo magis obnoxia eſt. Cap. XXXII. Faſtidio balſamum alibi naſci natura quàm in Syria noluit ferè: Necnon & palmam naſci ubiq́,aut natam parere.) Si dixiſſet alibi quàm in Iudæa, ueriſimilius erat. neq́ enim in tota Syria naſcitur, aut ulla alia eius parte præterquã Iudæa. Antiquior ac uerior lectio hæc. Faſtidit balſamum alibi naſci, Aſſyria malus alibi ferre: necnon & palma naſci ubiq́ aut nata parere. Cælum nullo modo quit flecti.) quit redundat. Mutari naturam in iiſdem locis,atq́ improuiſo ualere.) Exemplaria uetera: atq́ pro indiuiſo ualere. At in Lycijs frigidiſq́ montibus naſcitur.) Lege, at in Lycijs Phrygijſq́ m. n. Cap. XXXVI. Durantq́ eius alta tecta.) Eius non eſt quo referatur. Lego, Durantq́ æuis. Sic ſupra: æuis roborũ uaſtitas intacta. Et canore tibiæ ipſo educendæ.) Melius: & canere tibiæ ipſæ docendæ: nec aliter eſt in emendatis exemplaribus.

Cap. XXXVII. Licet populi uitibus placeant,& cæcubũ ducant.) Lege, & cæcuba educent. Sequacis ad iuncturas lenticiæ.) Rectius, ad uincturas. Mollioribus uaſis quàm ut è corio fiant.) Vilioribus, non mollioribus. Deciduæ ſalici fertilitas.) Legi debet: Cædua ſalici fertilitas. Cap. XXXVIII. Ictus ab altero capite uel grauis ſentiatur.) Atqui magis conueniebat uel leuiſſimus. Legendũ itaq́, uel graphij, non uel grauis. eſt autem graphium, ut uulgo etiam notum eſt, ſtilus ferreus, quo in ceratis tabellis quicquid libuerit exarare ſolemus. Fagis pectines tranſuerſi in pulpa apud antiquos. Inde & uaſis honos.) Diſtingue. Apud antiquos inde & uaſis honos. Cap. XL. CXX modij tunc lentis pro ſaburra ei fuere.) Pudendum erratum, cum tam modica ſaburra uix mediocri nauigio ſufficiat, nedum illi uſq́ ad miraculum ingenti. ἀλλὰ τ̃ τοιύτων ἐ φρόνις ἐπακολᾶσις, modo ſenſus ſit utcunq́ grammaticus. Vera lectio eſt, CXX M. modiûm lentis. Quas & ipſas eſſe modicas admodum miror.) Lege: quas & ipſas eſſe modico admodum miror. modico. ſ. ſimulacro. Id miratur, quod alioqui iuncturæ ferè nullæ ſint, niſi in grandibus ſimulacris. Nonne ſimulacrũ Iouis in arce è cupreſſo durat.) Veteres codices, ſimulacrum Veiouis. Cap. XLIIII Quod notatur & in ſpina fullonia.) Scribo: quod uero in ſpina fullonia. pendet enim à pręcedẽte uerbo gignatur. Edendi ratio ætatis quadragenis diebus.) Rectius, Ea medendi ratio æſtatis q.d.

EX LIBRO DECIMOSEPTIMO. Cap. III

IN aquilonem obſeruare uites & arbores poni ſuaſere.) Lege, in aquilonem obuerſas uites.

Cap. IIII. Sed idem ſolum ubicunq́ arduũ opere, difficile cultu, bonis ſuis acrius penè paſcit quàm uitijs. Affligit agricolam & carbunculus terræ, quæ ita uocatur. Emendari uitem hac ſerta putatur.) Longe emendatior ac planior uetus lectio, id quod uel abſq́ cõmonſtratore cuiuis

latine ſcienti perſpicuũ eſſe poteſt. Eſt autem hæc. Sed idem ſolum ubicunq; arduum opere, difficile cultu, bonis ſuis acrius penè quàm uitijs poſſet, affligit agricolã. Et carbunculus, terra quæ ita uocat, emendari uite macra putatur. Hæc lectio belle quadrat & ad præcedẽtia & ad ſequẽtia.

Cap. VIII. Harenacea utuntur, ſi alia non ſit, in uliginoſis uerticibus & ſi alia ſit, ubi hos gentium ſolos nouimus &c.) Emendatior lectio: Harenacea utuntur, ſi alia non ſit: in uliginoſis uero & ſi alia ſit. Vbios gentium ſolos nouimus, & reliqua. Vbij germanica gens erat, ſed in gallicam ripam à Romanis traducta, quo loco nunc eſt celeberrima Agrippinenſis colonia.

Cap. X. Amygdalæ in argilla molli meridiem ſpectanti ſeri iubentur.) Amygdala legi debet, & iubet non iubentur. Præcedit enim proximo uerſu Mago, cuius hoc eſt præceptũ. ac mox eodem uerſu, Gaudere & dura: nõ Gaudere eas in dura. Quo in genere & cum parui ſunt auelluntur.) Vetuſti codices magno conſenſu habent, & cum perna ſua auelluntur: & ita melius cohæret cum his quæ ſequũtur. Non omittendũ naturæ miraculũ, ex tam paruo gigni arbores.) Magis placet uetus lectio: non omittendo naturæ miraculo. Sic enim ſæpe Plinius loquitur.

Cap. XI. Cato craſſiorem quinq; digitis non omiſit. Idem ait attinere meridianam cœli partem ſignare in cortice.) Scribo & diſtinguo: Cato craſſiorẽ quinq; digitis. non omiſiſſet idem, attinere &c. Cato referri debet ad præcedens uerbum, præcipiũt. Et non omiſiſſet eleganti eclipſi dictum eſt, ac ſi dicat ideo à Catone omiſſum præceptum hoc, quia nullius ſit momenti.

Cap. XII. Illam inſcitiã pudendam eſſe conueniet, & adultas inter ſeſe luctari iuſto plus.) Pudenda ſanè inſcitia locum hũc deprauatũ apparet, cum in antiquis uoluminibus recte legatur: adultas interlucare iuſto plus. Interlucari autem arbores dicuntur, quoties adempta ramorũ parte, quantum opacitati earum detrahitur, tantum luci accedit: unde & interlucare dictum.

Cap. XIIII. Ne excutiatur in uento, ne cortex à ligno decidat alterutri.) Vetus lectio: ne exacuatur in uento, ne cortex à ligno decedat alterutri. præceſſit enim: calami exacutio medullam ne nudet. Cap. XV. Atque ut gemmaſcere incipiens ligetur calamus.) Legendum pro ligetur legatur. Cap. XVIII. Autumno ablaqueato, & ſtercus adijcito.) Lege addito, non adijcito. Sic enim Cato loqui ſolet. Vt eadem olìueta conſtent.) Integra lectio eſt: ut æuis eadem oliueta conſtent. Sic ſupra lib. 16. cap. 2. æuis roborũ uaſtitas intacta. Eiuſdem cap. 36. Durantq; æuis tecta alta. Mirumq; quæ Pallas caſtigatori hanc mentem dederit, ut eam uocem ubiq; aut ommitteret aut deprauaret. Conieſſa enim de tempore ſerendi æque ratio eſt uere & autumno. Id ex magna parte fieri decreuere.) Rectius in archetypis legitur & diſtinguitur hoc modo: Connexa enim de tempore ſerendi æque ratio eſt. Vere & autumno id ex magna parte fieri decreuere. Ideo faciles corucum eſſe amplexus.) Illic habetur, complexus. Cap. XXI. Et prædictis uelut armamentis uinearũ.) Hæc uerba quæ neſcio quis fini præcedentis perperã aſſuerat, huius capitis initio adpoſuimus, melius hic cohærentia. Id enim cum deciſi nec intorti trigemmes.) Lege, iidem cum deciſi. Paulo poſt pro marra deprauate legebatur, in area: ut alia ſeuiora taceam. Cap. XXII. Sulco latitudo palæ eſt.) Lege addendo: ſulco latitudo palæ ſans eſt. Intra biennium autem fructus.) Malui ueterem lectionem: Intereſt autem biennium fructus, quo tardius in ſato prouenit quàm in tranſlato. Ideo utriuſq; fructũ tardum, præterea retorridum & nodoſum puluinoſumq; reddi incremento.) Alia lectio antiquior, in quam exemplaria conſentiũt, ſic habet. Id utrunq; fructum tardum, præterea retorridum & nodoſum reddit, pumilionũ incremento. Operarum iſta computatio eſt. In latifundijs uero legitima naturæ feſtinatio.) Vetus lectio: operarum iſta computatio eſt in latifundijs, non legitima nat. feſt.

Cap. XXIII. Et ulmus detruncata à media inter ramorum ſcamna digeritur.) Legendũ, in ramorũ ſcamna. Meridianum ſolem ſpectare palmites debent.) Non male eſt in manuſcriptis, ſpectare palmæ debent. nam ſequitur mox: rami à prouectu digitorũ modo fubrigi. nec de uitibus loquitur, ſed de arboribus, quæ uitibus maritãtur. Traduces gallica cultura binis utrinq; lateribus, ſi pedum quadrageno diſtent ſpatio, quaternis uiceno, inter ſe obuij miſcentur alliganturq; uno conciliati, uirgultorũ comitatu obiter ligati qua deficiant. Aut ſi breuitas non patiatur ipſorũ, adalligato protenduntur in uiduam arborem iunco.) Repræſentabimus & hic ueterem lectionem, quam ueriorem eſſe certe illi facile iudicabunt, quibus id culturæ genus uiſu cognitum eſt, etiam hodie in ea Italiæ parte frequẽs. Nam de ciſalpina Gallia loquitur. Eſt autem talis. Traduces gallica cultura bini utrinq; lateribus, ſi pes quadrageno diſtet ſpatio, quaterni ſi uiceno, inter ſe miſcentur alligant urq; unà conciliati, uirgultorũ comitatu obiter rigorati quà deficiant: aut ſi breuitas non patiatur ipſorũ, adalligato protendũtur in uiduam arborem unco. Sed quia uilitate redituũ impendia exuperent.) Reditum non redituum. Vilitas enim de uino intelligi debet.

Carioſasq; tantũ uitis partes incipientes marceſcere deputando.) Antiqua ſcriptura, incipientes inareſcere. Quoniã certa latera eſt facilius abſcondere, quàm detorquere quo uelis. Plagas in arborũ tonſura ſupinare, uelut calices faciendi.) Satis apparet deprauatorẽ hunc neq; literaturam calluiſſe nec agriculturã. Reponenda igitur ex uetuſtis exẽplaribus incorrupta lectio, & hoc modo diſtinguendũ: quàm detorquere quò uelis plagas. In arborum tonſura ſupiniore uelut calices faciendi, ne conſiſtat humor. Cap. XXIIII. Itaq; per hyemes cœli rigorem proba-

mus

mus. Non enim ſolum infirmiſſimæ arbores gelu periclitant, ſed maximæ.) Verior lectio, & cum proxime præcedentibus Plinij uerbis melius cohærens, eſt hæc. Itaq; per hyemes cæli rigorē probamus, non ſoli. Nec infirmiſſimæ arbores gelu periclitantur, ſed maximæ. Vnde partium adhibita ſocietate, nominū quoq; cum hominū miſerijs.) Caſtigauimus ex fide manu deſcriptorū, Vnde partium debilitas, ſocietate nominū quoq; cum hominū miſerijs. Idq; aues corticis ſono experiūtur.) Adde caui. aues caui corticis ſo. exp. Quapropter & grando in ijs cauſis intelligi debet, & carbunculatio, quod pruinarū iniuria euenit.) Deeſt coniunctio &. & quod pruinarum iniuria euenit. Sunt enim tria diuerſa mala. Naſcitur hoc malum tempore humido & lento.) Lege, tepore humido. Quod araneum uocant.) quod particulam ſcriba de ſuo adiecit. Legendum (araneum uocant) per parentheſin. Idem peccatum ſcribarū & alijs locis, nec in hoc ſolo autore, deprehendere licet. Ibi autem & in reliquis partibus.) Male detracta eſt coniunctio, cum ſcriptum ſit: Et ibi autem & in reliquis partibus. Intereunt pleraq; exciſa ſtirpe.) Lego, & fiſſa ſtirpe. Olſactrix enim intelligitur, & tangi eam odore mirum in modū.) Vetus ſcriptura mollius, Olfactatrix enim intelligitur, & tangi odore mirum in modum. Cap. XXV. Inter uitia arborū eſt & prodigijs locus.) Et hic neſcio quis tres primas huius capitis uoces fini præcedentis aſſuerat. Cap. XXVI. Cæterū maiore in parte orbis etiam pluuia aut omni aqua ſeri & arari non conuenit.) Antiqua lectio manuſcriptorū uoluminum: etiam pluuias autumni aquas eriuari cōuenit. quod ſanè aptius ad præcedentia de Hiſpanorū uindemijs uerba quadrat.

Tanto magis ſi niues ſcateant.) Quis unquā uel uidit uel legit niues ſcatere? Vſq; adeo nihil referre putant iſti quem ſermonem etiam facundiſſimis autoribus affingant. Scribi debet, ſi niues iaceant. Cap. XXVII. Et ab ima parte circūforato defluens pituita abſtrahatur.) Abſtergeatur, non abſtrahatur. Similis ſtercoratio. Gaudent ea &c.) Melius, Similis fimi ratio. Gaudent ea, & reliqua. Eo anno uiolenta, proximo dulcia futura.) Lege uinolenta. De punicis loquitur. Cap. XXVIII. Multi & talpas amurca necant.) Lege addendo, Multi & has & talpas. & has. ſ. formicas, quarum mentio proxime præcedit.

EX LIBRO DECIMOOCTAVO. Cap I

TEnebris quoq; & ipſarum noctium quieti inuidentiū gemitu.) Neſcio quis detraxit unum uerbum minime hoc loco ſuperuacaneum. Legendum enim Tenebris quoq; ſuis &c.

Cap. III. Pilumni qui pilum piſtrinis inuenerunt.) Lego, inuenerat. eſt enim paternus caſus Pilumni, ſicut mox Piſonis. Et unus tantum apud autores Latinos memoratur Pilumnus, qui ob hoc ipſum inuentū ſuum à priſcis conſecratus eſt. Ludos boum cauſa celebrantes, bupetios uocabant.) Vetus ſcriptura, bubetios. Noxamúe duplionemúe decerni.) Antiqui codices, noxiamúe. Et quidem ut tradit Norbanus nudo.) In huius libri indice, ubi recenſet Plinius quos autores ſequatur, nullus eſt Norbanus: & in manuſcriptis exemplaribus tantum eſt: & quidem ut traditur nudo, nulla omnino Norbani in hoc loco mentione. D. Syllanus ſapientiæ cōpoſitiſſimæ. Quos ſequeremur prętexuimus in hoc uolumine.) Hæc duo uerba ſapientiæ cōpoſitiſſimæ neq; apte cohærent Syllano, & alioqui ſunt deprauata. Incorrupta lectio eſt hæc. Sapientes uero complures, quos ſequentes prætexuimus in hoc uolumine. Aliquot inquit reges & duces ſcripſerunt de agricultura, ſapientes uero. i. philoſophi cōplures. Cap. VI. Nouiſſimus uillam in Miſenenſi poſuit C. Marius ſepties conſul, ſed peritia caſtrametandi, ſicut cōparatus ei in cæteris etiam Sylla felix, quos cæcos fuiſſe dicere conuenit. Nec iuxta paludes ponendam eſſe, neq; aduerſo amne.) Næ hic caſtigator noſter magno conatu magnas nugas attulit. Nunc uide germanam lectionem. ſic ut cōparatos ei cæteros etiam Sylla Felix cæcos fuiſſe diceret. Cæcos ideo, quod cum Marius nouiſſimus in Miſenenſi uillam ædificaret, tamen cōmodiſſimo eam ſitu poſuit, quem alij præoccupare neglexiſſent ob imperitiam eligendi. Id teſtimonium eo grauius fuit, quia ab inimico prolatum. poſtea ſequitur, Conuenit nec iuxta pal. &c. Non fraudabo magnitudine hac quoq; ſua Cn. Pompeium.) Vera lectio: non fraudando magnitudine hac quoq; ſua Cn. Pompeio. Qua locutione per ſeptimum caſum cum ſæpe Plinius utatur, tamen caſtigatores ferè ſemper mutare eam auſi ſunt. Omnium ſententijs abſolutus itaq; eſt. Profecto opera nō impenſa cultura conſtat.) Diſtinguendū aliter hoc modo. Omnium ſententijs abſolutus. Itaq; eſt profecto, opera nō impenſa cultura conſtat. Fruteta igni optime tolluntur.) Lego frutecta. Sic enim à frutice fruxectum denominatur, ſicut à carice carectum. Cap. VII. At communis quadrupedum hominumq; uſui lupinus.) Commune lupinum, neutro genere, legi debet.

Sed nullum frumento ponderoſius.) Lege: Sed nullum frumentum ponderoſius eſt. nam Plinius miliū quoq; frumenti genus facit, ut ex quo tum panem ruſtica plebs conficeret, cum hodie in pulte ſit eius uſus, in panificio perraro. Et fortunatā Italiam frumento caneſcere candido.) Magis conuenit canere quàm caneſcere incohatiua forma: nec habent incohatiuū uetera exemplaria. Sequēti uerſu lege, peculiaris hodieq;. Adijcit Sardium ſex libras.) Vetus lectio: adijcit Sardum ſelibras: quod ueriſimilius eſt, cum ſequatur: Bœoticū totam libram addit. porrò ſelibras diſtributiue dixit. Lex naturæ certa eſt in quocunq; genere. Pani militari tertia portio ad grani pondus accedit. Sicut optimum eſſe frumentū quod in ſubactu congium aquæ capiat.) Emenda-

ta lectio

ta lectio: Lex certa naturæ, ut in quocunq; genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat: ſicut optimum frumentum eſſe, quod in ſ. c. a. c.   Quibuſdam in permixtis, ut Cyprio & Alexandrino.) Rectius, Quibuſdam in binis mixtis.   Quod quadrageſimo die quo ſatum eſt matureſcit.) Lege, quàm ſatum eſt.   Proximũ trimeſtri, quod eſt minime ponderoſum, tritico.) Scribo: Proximum è trimeſtri quodam minime ponderoſo tritico.   Probatur autem leuitate & leuore, atque ut recens ſit. Iam & Catonis dicto, apud nos hordei farina ad medendum utuntur.) Verior antiqua lectio: atq; ut recens ſit, iam & Catoni dictum. Apud nos hordei farina & ad medendum utuntur. Significat autẽ amylum tametſi rem exoticam, tamen iam tum ætate Catonis Romæ fuiſſe notum.   Ignibus durato, ac poſtea emollito.) Molito, nõ emollito.   Ita ſapientes agricolæ triticum cibarijs tantum ferunt.) Legendũ, Itaq; ſapientes.   Quod in Hiſpania & Carthagine Aprili menſe collectum eſt.) Lego, in Hiſpaniæ Carthagine. Ea eſt Carthaginenſium colonia, ab aliquibus Noua, alijs Spartaria cognominata.   Cap. VIII.   Aegyptus ſimilaginem cõficit è tritico ſuo, nequaq; Italiæ parem.) Scribo Italicæ.   Obſidionis famem deſcribẽs.) famem exprimens eſt in emendatis codicibus.   Cap. X.   Tritico nihil eſt fertilius: hoc enim natura ei attribuit.) Vetus lectio: hoc ei natura tribuit. Sequẽti uerſu eſt Byzacio Africæ campo, non Byzantio.   Triticum ante perfundi aqua multa iubet, poſtea euelli, deinde ſole ſiccatum piſo repeti.) Euelli hic male conuenit, ubi de piſtrinis ſermo eſt. Magis placet quod habẽt uetera exemplaria, eualli. Sicut paulo poſt iterum eodem uerbo utitur Plinius. Et ipſa autẽ, inquit, quæ eualluntur uariam piſturarũ rationem habent. Acus uocatur cum per ſe pinſitur ſpica. Eualli frumentum intelligo, dum repurgatur modo, nõ etiam frangitur. Id Baſilienſes molitores uernacula ſua lingua renlen dicunt: quomodo alij uocẽt neſcio.   Cap. XI.   Vulgo uero nec ſufferuere faciunt.) Lege, ſufferuefaciunt, cõpoſita dictione.   Cum apud ueteres ponderoſiſſimo cuiq; præcipue tritico ſalubritas perhibita ſit.) Craſſum hercle erratũ, pro ponderoſiſſimo cuiq; tritico præcipua ſalubritas.   A feſtinatione, ut ſpeuſici.) Imò ſpeuſtici.   Non pridem etiam è Parthia aduecti.) Lege è Parthis inuecto, aliâs oratio erit parum congrua.   Durat ſua Piceno in panis inuentione gratia, ex alicæ materia: cum nouem diebus macerata, decimo ad ſpeciem tracta, & ſubacta uuæ paſſæ ſucco eſt. Ibi poſtea in furnis, ollis indita quæ rumpantur ibi, torrent.) Admetiar & hic totidem uerbis ueterem lectionem: ea per ſe ſatis coarguet iſtam ſuppoſiticiã. cum nouem diebus macerant, decimo ad ſpeciem tractæ ſubigunt uuæ paſſæ ſucco: poſtea in furnis, ollis inditum quæ rumpantur ibi, torrent. Vtitur tractæ uocabulo & Cato cap. lxxvi.   Galliæ ſetis equorum inuenere, Hiſpaniæ lino.) Scribe, Galli è ſetis, Hiſpani è lino.   Sed inter hæc dicatur prima & alicæ ratio.) Melius manudeſcripti libri. Sed inter prima dicatur & alicæ ratio. Inter prima, ſicut in primis.   In Campania tamen laudatiſſimus campus eſt montibus ſubiacens.) Lego laudatiſſima, & aliter diſtinguo: ſicut Veronẽſi Piſanoq; agro, in Campania tamen laudatiſſima. Deinde eſt nouæ orationis initium. Campus eſt montibus ſubiacẽs.   Alica adulterina ſit maxime è Zea.) Rectius, Alica adulterina ſit, maxime quidẽ è Zea.   Cap. XII.   Ob hoc Pythagorica ſententia damnata: uel, ut alij tradidere, quoniã mortuorũ animæ ſunt in ea.) Vetus lectio: Ob hæc Pythagorica ſententia damnata: ut alij tradidere, quoniam mortuorũ animæ ſint in ea.

Eſt enim arietino capiti ſimile, unde ita appellatur. Album nigrumq; eſt & columbinũ, quod alij uenerium uocant, candidum, rotundum, leue. Arietino minus, quod religio peruigilijs adhibet. Eſt & cicercula minuti ciceris, inæquales angulos habẽs, ueluti piſum.) Hæc partim ſunt deprauata, partim (quod non leuius eſt crimen) perperam diſtincta: quamobrem totam orationem retexam. Eſt enim arietino capiti ſimile, unde ita appellatur, album nigrumq;. eſt & columbinũ, quod alij uenerium uocant, candidum, rotundũ, leue, arietino minus, quod religio peruigilijs adhibet. eſt & cicercula minuti ciceris, inæqualis, anguloſi, ueluti piſum.   Siliquæ rotundæ ciceri, cæteriſq; leguminũ longæ.) que redundat.   Cap. XIII.   In tranſcurſu eas attigere noſtri.) Scribo ea. Sunt enim rapa Plinio ubiq; neutri generis, ſicut mox, Quadrupedes & fronde eorum gaudent: non, earum.   Maſculinũ fœmininumq;.) Antiqua ſcriptura: maſculum fœmininũq;. ac rurſum ἄλλως αὖ rapam lætiorem, pro eo quod recte erat, Rapa lætiora.   Cap. XVI.   Degeneratq; ex leguminibus cracca.) Lege: degeneranſq;. nam & hæc pabulũ eſt.   Martis à ſolo radi.) Melius ad ſolum. quemadmodũ dicimus ad uiuum radi.   Cap. XXI.   At in Bactris, Africa, Cyrene, omnia hæc ſuperflua: quæ fecit indulgentia cœli.) Sincera lectio: omnia hæc ſuperuacua fecit indulgentia cæli.   Cap. XXII.   Vt merſis capitibus totis eas quærant uiribus.) Viribus abundat. Satis eſt, merſis capitibus totis. & atteſtantur antiqui codices.

Cap. XXIII.   Niſi hic male ſubſtrauiſſe pecori colonum appareat.) Integra lectio: niſi hoc contingat, male ſubſtrauiſſe pec. col. appareat.   Cap. XXIIII.   Id enim optimum, quoniam grauiſſimum: neq; alio modo utilius diſpergitur.) Antiqua ſcriptura: utilius diſcernitur.

Nihilq; in contrarium præripere quadam falſa diligentia.) Hæc uerba neq; cohærent cum ſuperioribus, neq; ſenſum habent probum. Germana lectio eſt: idq; in contrariũ præcepere quidam falſa diligentia.   Spes ardua & immenſa, miſceri poſſe cæleſtem diuinitatẽ imperitiæ, ſed contemplanda tamen, grandi uitæ emolumento.) Poſteriora uerba aliter leguntur in uetuſtis exem-

plaribus

plaribus hempe ſic: ſed tentanda tam grandi uitæ emol. Cap. XXVI. Foueas aperire, aquam de agro pellere.) Vetus lectio: Incilia aperire, aquam de a.p. Cap. XXVII. Dedi ecce tibi herbas horarũ indices, & ut ne ſic quidem oculos tuos à terra reuoces. Heliotropium ac lupinum circumaguntur cum ſole.) Antiqua ſcriptura melius: & ut ne ſole quidem oculos tuos à terra auoces, heliotropium ac lupinum circũaguntur cum illo. Cap. XXVIII. Ex hoc uſq; ad brumam decreſcunt dies, qui creuerunt ſex menſibus. At ſol ipſe ad aquilonem ſcandens, aſper, ardua emenſus ab ea meta incipit flecti.) Hæc lectio aliquot manifeſta errata habet, in uetere nihil eſt offendiculi. In hoc uſq;, à bruma dies creuerunt ſex menſibus. Sol ipſe ad aquilonem ſcandens, ac per ardua eniſus, ab ea m.i.f. Et huius ueterinorũ pabulo uerſa folia ſtringis, ſtringens autem deputas.) Sincera lectio: & huius uertam. pabulo folia eius ſtringis, uitem deputas. Hæc lectio collata ad præcedentia, quæq; mox ſequuntur, magis etiam probabitur, euidentius ueritate eius elucente. nos breuitati ſtudemus. Tranſiiſſe ſolſtitium cantu ne putes.) Emendati codices: Tranſiiſſe ſolſtitium caueto putes. Nec quæq; unquã annonæ intulere caritatem.) Lege, quæq; nunq; an. in. ca. Cap. XXX. Ritus diuerſitatẽ magnitudo facit meſſium, & raritas operariorũ.) Elegantius eſt, & caritas operarum. Alij omnino pendunt, & ab afflatu extenuari granum arbitrantur.) Quid eſt, omnino pendunt? Legendum, alij omnino pendente tabulato extenuari gra. arb. Cap. XXXI. Vindemiator Aegypto non exoritur.) Scribo, Vind. Aeg. nonis exoritur. & paulopoſt, Arcturus uero medius, non Medis. Sed iam & calendis Ianuarij defectu uaſorum uindemiantes uites uidi.) uites ſuperfluit Cap. XXXV.

Cum repente ſtellarũ fulgor obumbratur, uti neq; nubilo neq; caligine fluſtans, graues denunciantur tempeſtates.) Noſtra exemplaria rectius. Cum repente ſtellarum fulgor obſcuratur, idq; neq; nubilo neq; caligine, pluuia aut graues denunciantur tempeſtates. Cum à ſeptentrione, uentum.) Illic legitur, uentum eum. ſ. aquilonem. Sole occidente, ſi ex utraq; parte eius cælum patet, tempeſtatem ſignificabũt.) Cælum petent. ſ. nubes. Niſi ita legas, non eſt quo referas uerbum ſignificabunt. Delphini tranquillo mari laſciuientes, flatum, ex qua ueniunt parte: item ſpargentes aquam, item turbantes tranquillitatẽ.) Poſterior pars caſtiganda ſic: item ſpargentes aquam turbato, tranquillitatem. Seq; lambentes contra pluuiam.) Lege, contra pilum. Formicæ abſconditæ concurſantes.) Addenda particula uel. abſconditæ, uel concurſantes.

EX LIBRO DECIMONONO. Cap. I

TEctumq; rurſus tunditur clauis.) Lego, textumq;. ut de tela intelligatur. Quaternis denarijs ſtipula eius permutata quondam ut auri.) Equidem ſtipulas auri nuſquam antea reperi. In manuſcriptis exemplaribus legitur, ſcripula. id ponderis genus eſt. Ad cliuum uſq; in Capitolium,) Rectius, ad cliuum uſq; capitolinũ. Cap. II. In ſicco præferunt è cannabi funes. Et ſpartũ alitur etiã demeſſum, ueluti nataliũ ſit impenſa.) Germana lectio. at ſpartũ alitur etiam demerſum, ueluti natalium ſitim penſans. Superius enim dixerat, iuncum eſſe aridi ſoli. Diſtinguuntur & colore, ruffo nigroq;, & intus candido. Laudatiſſima ſunt quæ Africæ creſcunt. Anne uitium id terræ, neq; enim aliud intelligi poteſt, malum ne id ea protinus globetur magnitudine qua futurũ eſt, & uiuat ne, an non, haud facile arbitror intelligi poſſe.) Ita quidem legitur in uulgatis editionibus, ſed longe aliud eſt in emendatis exẽplaribus manu deſcriptis. Diſtinguũtur & colore, ruffo nigroq;, & intus candido, laudatiſſima Africæ. Creſcant, an ne uitium id terræ (neq; enim aliud intelligi poteſt) ea protinus globetur magnitudine qua futurũ eſt: & uiuant ne, an nõ, haud facile arbitror intelligi poſſe. Cap. III. Diuq; iam non aliud ad nos inuehitur, quàm quod in Perſide aut Media & Armenia naſcitur laſer, multo infra Cyrenaicũ. Id quoq; adulteratur gummi.) Vetus lectio, quàm quod in Perſide aut Media & Armenia naſcit̃ large, ſed multo infra Cyrenaicum: id quoq; adulteratũ gummi. Mirum, quantũ conferens candori mollitiæq;. Aeque naſcitur ſatiua ubiq;.) In uetuſtis codicibus tantũ eſt, Naſcitur ſatiua ubiq;. Aeque Echo opinor addidit, quòd præcedens oratio in eas ſyllabas exeat. Cap. IIII. Alias in Numidia atq; Aethiopia in ſepulchris aucupari, aut pugnare cum feris mandi ab eo cupientem quod mandat alius.) Caſtigauimus ex fide archetyporũ hoc modo: alias in Numidiam atq; Aethiopiæ ſepulchra: aut pugnare cum feris, mandiq; capientem quod mandat alius. in Numidiam peti, quod uerbũ eodem uerſu præcedit: non in Numidia aucupari, cum nullum ſit aucupium numidicarũ, quæ cicures ſunt gallinaceiq; generis. de his enim accipiendũ eſt. E frugibus quoq; quoddam alimentũ excogitaſſe luxuriam.) Lege addendo, excogitaſſe ſibi luxuriã. ac mox, alio pane procerum, alio uulgi, non alios. Et quæ minime accenderent ad deſideriũ panis.) Viriauit elegantiam ſermonis, quiſquis hic ad propoſitionem de ſuo addidit. Scribendum erat, accenderent deſ. ac mox, Iam quoq; in feneſtris, quoq; ſuperuacaneum eſt, nec habetur in emendatis codicibus.

Et contingat aliqua gratia operi curæq; noſtræ,) Mollior eſt antiqua lectio, operæ curæq; noſtræ. Cap. V Viuunt hauſti in ſtomacho in poſterũ diem, nec perfici queunt, in cibis non inſalubres, tamen plurimum natant. Oleum odere mire.) Aliter legitur in noſtris exemplaribus ad hunc modum: nec perfici queunt in cibis, non inſalubres tamen plurimũ. Natura oleum odere mire. Quod de ſemine eius faciũt.) Lego, quod è ſemine eius faciunt. Noſtri armoracion.)

Imò

Imò armoraciam. eſt enim latinum nomen. Adeo cæteris cibis prælatus rhaphanus, ut ex auro dicareꝰ rhaphanus.) ò battologiam. quid opus erat repetere rhaphanus? Scripſit & Morchion Græcus.) Moſchion non Morchion. Fuit eius nominis medicus, cuius libellū latine uerſum uidimus, nondum publicatū. Ineſt longitudine neruus, qui in decoctis extrahitur.) In præpoſitio redundat. Lege, qui decoctis extrahitur. Siſer his ſeritur menſibus, Februario, Martio, Aprili.) Vetus lectio. Siſeris ſatus menſibus, Febr. &c. mox eſt, Pluribus modis auſteritate uicta, non Plurimis. Sed hoc genus leuiora non ſemper annotamus, ob euitandū lectoris tedium. quale eſt mox, melle uuisq; paſſis, cum ſcribendum ſit, uuiſue. & aliquanto poſt, ſolia quæ ſunt in his ampla, pro quæ ſunt his. Effodiuntur bulbi ante uer. At deteriores ilico fiunt, ſi finduntur.) Si findūtur, ſuperfluit. Sic enim eſt in uetuſtis uoluminibus. Effodiūtur bulbi ante uer, aut de. il. fiunt. aut. i. alioqui. Sic lib. 2. cap. 70. aut undiq; cernerentur hæc ſidera. Cap. VI. Sectiui duo genera. hoc herbaceum ſolio.) hoc redundat. Sunt qui & allium & ulpicum inter opalia ac ſaturnalia ſeri aptiſſime putent.) Veteres codices, inter Compitalia ac Saturnalia. Pulchriusq; exiſtimatur tale.) Antiqua lectio: pulchriusq; tale exiſtimant quidam. Sed hoc ad ſenſum nihil refert.

Cap. VII. Mirum in betæ ſemine: non enim totū eo anno gignitur.) Non male antiqua ſcriptura: non enim totū eodem anno gignit. Nihil ocimo fœcundius. cum maledictis ac probris ſerendum præcipiunt, lætius proueniet. Satum etiam pauitur terra adacta cuminum, & qui ſerunt precantur ne exeat.) Sincera lectio: cum maledictis ac probris ſerendum præcipiunt, ut lætius proueniat. ſato pauitur terra. Et cuminum qui ſerunt precantur ne exeat. Atteſtantur uetuſti codices manuſcripti. Cap. VIII. Eſt autē ſatiuis differentia in ſolio.) Legendū: Et ſatiuis autem differētiæ in ſolio. Alij coloris & temporis ſatus genera diſcreuere.) Scribo, Alij colore, & tēpore ſatus, genera diſcreuere. Cappadocas, Græcas. Longiora his folia, caulesq; lati.) Sine cauſa mutata eſt uetus lectio. Cappadocas, Græcas, longioris has folij, caulisq; lati. Tametſi ad ſenſum perparū refert. Medici innocentiorē quàm olus eſſe iudicauere.) Verba quæ ſequuntur poſtulant ut legamus nocentiorem, quemadmodū legitur in antiquis uoluminibus. Errori occaſionē præbuit poſtrema litera præcedentis dictionis. Sequenti uerſu: utq; ualidis potius in cibo ſint: que redundat. Sed teneritas in dote fit. Frigora non tolerat.) Antiqua ſcriptura rectius: ſed teneritas in dote, ſi frigora non tolerat. Eſt etiam ſua gratia nōnunq; plantæ habitu excellentibus, halmyridia uocant.) Vera lectio ueterum exemplariū: nunq; plantæ habitum excellentibus. Intelligendū eſt enim de plantis braſſicæ. huc facit & diminutiua uox, ἁλμυρίδιον. Viret thyrſo primum emicante: qui caulem educēs, tempore ipſo quo faſtigiatus eſt in toros ſtringitur.) Duæ uoculæ quo & eſt redundant. Nullum gratius his ſolum quàm Rauennatiū. Hortorum indicauimus corrudam. Hunc intelligimus ſylueſtrem aſparagum, quem Græci orminum aut myacanthon uocant.) Diſtingue, quàm Rauennatiū hortorū. Indicauimus & corrudam. Hunc enim intelligimus ſylueſtrem aſparagum. Apricis gaudet & ſiccis, terra quāmaxime latericia.) Lego, lateraria. Latericios parietes dicimus, ex lateribus conſtructos. Laterariā terram, quæ apta ſit fingendis lateribus. A Cornelio Cethego in conſulatu collega Q. Flaminij.) Quintius Flamininus eſt uerum nomen. Sinapi, nulla cultura, melius tamen planta relata.) Legendum, planta tralata. Cap. X. Nanq; & ocimum ſe necat, degeneratq; rite in ſerpyllum.) Vera lectio, Nanq; & ocimū ſenecta degenerat in ſerpyllum. Item contra formicas.) Lege, Idem. ac mox: remedium monſtrauit limum marinum aut cinerem obturandis earum foraminibus, pro eo quod uulgo deprauate legitur, limo marino aut cinere obturatis. Naporum medicinæ ſunt.) Scribo, medicina eſt. & proxime ſequenti uerſu, Quo ſi omiſſo, non Quæ. Cap. XII. Solummodo ex omībus lapathum ſylueſtre melius. Hoc inſatiuū rumex uocatur, naſciturq; fortiſſimū. Traditur ſemel ſatum durare, nec unquā uitiari terra.) Demiror quam ob rem caſtigatoribus uiſum ſit ab archetypo hic diſcedere. Vetera exemplaria habent ſic: Solum uero ex omnibus lapathum ſylueſtre melius. hoc in ſatiuis rumex uocatur, naſciturq; fortiſſimū. traditur certe ſemel ſatum durare, nec uinci unq; à terra. Quæ ſunt ſylueſtria.) Atqui non de ſylueſtribus ſermo eſt, ſed de hortenſibus. Legendum igitur, Quæ ſunt & ſylueſtria. Alioquin extra inſidit pulueris modo.) Vetus lectio: aliquando extra inſidit. Sed perparū refert utro modo legas. Apio eximi in coctis obſonijs aceto, in eodem cellario in ſaccis odorem uino grauem.) Quis intelliget hæc? Sincera lectio: Apio eximunt coqui obſonijs acetū, eodem cellarij in ſaccis odorem uino grauem. Vera aūt uniuſcuiuſq; natura nō niſi medico effectu prænoſci poteſt.) Pernoſci, nō prænoſci.

EX LIBRO VIGESIMO. Cap. I

SVſcipitur aqua cœleſti, atq; ſubſidet. Deinde in ſole cogitur in paſtillos.) Legendū, atq; ſubſidit. deinde ſole cogitur. Idq; melius quo uetuſtius erit, quod iam CC annis ſeruatū eſſe, autor eſt Theophraſtus.) Nec hic uideo cur mutanda fuerit uetus lectio, niſi quod caſtigatores, dum archetypa legere neſciunt, nihil non corrumpunt. Atqui non ſatis eſt ſolum ſenſum utcunq; reddere, uerba etiam ipſa autoris optima fide annumeranda ſunt. Repoſuimus igitur uetera hoc modo. Melius quo uetuſtius: fuitq; iam CC annis ſeruatū, ut autor eſt Theophraſtus. Partus uero, ſi in arietis lana alligatū inſcientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab ea eximatur, & rapiatur

extra domum ipſam.) Vtrum tandem iubet eximi, partum ne ipſum, an ſemen adalligatū? atqui neutrum quadrat. Sequamur & hic antiquam ſcripturam: ita ut protinus ab exitu rapiatur extra domum. Iam euidens eſt, de ſemine accipiendum, quod raptim ab exitu fœtus efferri domo uult, quod omnis mora periculoſa ſit. Tanta uis educendi ineſt. Supereſt una uox, ipſam. Lege, ipſum, ut cum ſequentibus cohæreat: Ipſum cucumim, & reliqua. nam hactenus de ſucco & ſemine eius loquutus eſt. Cap. II. Sanat & humores ſubitos.) Tumores, non humores. Radix ſanat ulcera concreta in modum faui, quem cerion uocant.) Scribo, quæ ceria uocant. nam melius ad ulcera refertur. nec aliter legitur in emendatis codicibus. Item millepedem: ſepa Græci uocant.) Lege, millepedæ. ſ. morſus. Et putreſcit locus ipſe. Cucumis odore defectum animi.) Diſtingue, Ipſe cucumis. Idem erratum & proximo capite annotauimus. ó caſtigatores peruerſe grāmaticos, legendi ſcribendiq́ꝫ ex æquo imperitos. Cap. III. Non niſi ſaxoſis naſcens.) Adde præpoſitionē, in ſaxoſis. In morbo uero regio utiliter ſemina eius inſumuntur.) Legendum, In morbo regio utiliter ſemina eius ſumuntur. Item ſpinæ & lumborum ac coxarum dolores.) Lego, coxendicū. Et ardores capitis, & maxime infantium.) Vetus: & ardores capitis, infantium maxime. Democritus in totum ipſum abdicauit in cibis.) Rectius, in totum ea abdicauit. ea. ſ. rapa. & ſequenti uerſu ab eis, non ab eo. ibidem condirentur, non condiretur. item prodeſſe, non prodeſt. ut ex autoritate Dionyſij dictum accipiamus: & iam antea monui de rapo neutri generis, quod perpetuo raparius iſte caſtigator in rapam transmutauit, quòd uulgus ita loquatur. Hoc ad albicandam cutem.) Albicare latinum non eſt, hoc ſignificatu. ad leuigandam legi debet, non albicandam. ac mox: Nam ut ſupra diximus, erui, hordei, tritici, & lupini radix ad omnia inutilis.) Hoc nuſquam ſuperius dictum eſt, & primæ quatuor uoces non habentur in uetuſtis codicibus. quamobrem & nos deleuimus. Cap. IIII. Quanq́ꝫ & alibi naſcitur, utilior urinæ duntaxat eijciendæ.) Ciendæ, non eijciendæ. In aqua folijs eius decoctis, bibere uel ſuccum ipſius cyathis binis. Contra phlegmoni ipſos illinire tuſos utile. Inchoantibus uero recentem corticem cum melle.) Hic fœdiſſimā deprauationē ſuſtulimus, adiuti exemplaribus antiquis. Legendum enim, Aquam folijs eius decoctis bibere, uel ſuccum ipſius cyathis binis contra phthiriaſes: Phlegmoni ipſos illinire tuſos, liuori uero recenti corticem cum melle. Nec eſt neceſſe addere hanc dictionē, utile. pendet enim oratio à præcedenti uerbo Prodeſt. Cæterum ceraſtis ſcorpionibus aduerſatur, uel ipſo ſemine infectis manibus impune tractantibus. Impoſito raphano ſcorpionibus, moriūtur.) Non multo mitius hunc locum deprauator tractauit. Caſtigauimus unde & priorē hoc modo. Cætero ſcorpionibus aduerſatur: uel ipſo uel ſemine infectis manibus impune tractabis: impoſitoq́ꝫ raphano ſcorpiones moriuntur. Hydropicis quoq́ꝫ & aceto & ſinapi ſumpti.) Scribo, ex aceto aut ſinapi ſumpti. Hippocrates capillos mulierū defluos fricari raphanis.) Vetus lectio: capitis mulierum defluuia fricari. Cap. V Et Phagedænas ulcerum ſiſtit recens cum melle impoſitum. Vel aridæ farinæ inſperſam radicem eius Dieuches &c.) Lege & diſtingue ſic. & phagedænas ulcerum ſiſtit recens cum melle impoſitū, uel aridum farina inſperſum. Radicem eius Dieu. &c. Inde quoq́ꝫ eſt prouerbiū.) Melius: Indeq́ꝫ eſt prouerbiū.

Simillimam ſtaphylino herbam ſerit, quam alij gingidion uocant. Tenuius tamen & amarius, eiuſdemq́ꝫ effectus eſt coctum crudumq́ꝫ ſtomachi magna utilitate.) Ex his uerbis intelligiṫ gingidion coctum eiuſdem effectus eſſe cuius crudum. Atqui Plinius aliud dicit, uid[illegible]cet gingidij eundem eſſe effectum, quem ſtaphylini. Sed nihil mirum ſi deprauatis uerbis & pe[illegible]ram diſtinctis etiam ſenſus uitiatus eſt. Proinde rectius legetur hoc modo: quam alij gingidion uocant, tenuius tantum & amarius, eiuſdemq́ꝫ effectus. Eſtur coctum crudumq́ꝫ, ſtomachi magna utilitate.

Faſtidium abſtergit.) Abſterget grāmatiſta neſcio quis mutauit in abſtergit, quaſi uero alterū parum latine dicatur. In eadem ſententia eſt Diocles.) Lege addendo, In eadem ſententia eſt & Diocles. Heraclides contra argentū uiuum dedit, & Veneri ſubide offenſantem, ægriſq́ꝫ ſe recolligentibus. Hunc Hiceſius ideo ſtomacho utilem uideri dixit, quoniā nemo tres ſiſeres edendo continuaret: eſſe tamen utilem cōualeſcentibus & ad uitam tranſeuntibus.) Primum offenſanti legendū pro offenſantē. deinde particula hunc ſuperfluit. præterea utile bis mutatū eſt in utilem, non recte. Apparet enim ſiſer inter illa nomina cōnumerari, quæ genus cum numero mutant. Superius enim dixerat, Siſer erraticū ſatiuo ſimile eſt. Sed grauiſſimū eſt erratum, quod neſcio quis pro ad uinū tranſeuntibus, ſcripſit ad uitam tranſeuntibus, non ſentiens uerba hæc de hydropoſia ægrorū & œnopoſia intelligenda. Et quoniam pleroſq́ꝫ ſimilitudo nominū Græcorū confundit, cōtexemus & de ſeſeli.) Equidem nihil muto, tamen quia in uetuſtis codicibus eſt de ſili, tum hoc loco, tum in indice, ſubortum eſt mihi nōnihil ſuſpicionis, ne forte hic literatus aliquis græcū huius herbæ nomen pro latino ſuppoſuerit, cum hic legeret, Hoc maxime paſci dicuntur ceruæ parituræ, & meminiſſet eam herbam libro octauo in ceruorū mentione ſeſelim appellatā. Deinde offendebat eum, quod ſil pigmenti genus eſſet. Sed q́d ſi hoc uocabulū polyſemon eſt? Me etiam hoc mouet, quod hic de ea herba loquens Plinius perpetuo neutro genere utitur, cum ſeſelis fœminina uox uideatur. Hoc ideo admonui ne quid diſſimularē in ſcriptis exemplaribus deprehenſum: diſpiciant ac decernāt quibus propria cura eſt talia pueſtigandi. Boum morbis medetur,

uel ſi contritū infunditur.) Satis erat:Boum morbis tritum infunditur:nec egebant Pliniana uerba tali interpolatore. Siccata autē in umbra farina tuſa & conuulſis & inflationibus & arterijs medetur.) Legendū:Siccatæ autem in umbra farina tuſſi & conuulſis &c. Satiuæ olfactu ipſo & delachrymationi & caligini medētur, magis uero ſucci inunctione.) Caligini tantū his uerbis remedia traduntur, ſi legamus ita ut Plinius ſcriptum reliquit, nempe ſic: olfactu ipſo & delachrymatione caligini medentur. Significat delachrymationē acrimonia ceparum excitam oculorum caligini prodeſſe. Purgamenta quoq; earum cremata in cinerem illinentes ex aceto ſerpentiū morſibus, inter ipſasq; multipedes ex aceto.) Dele inter, & pro multipedes repone multipedæ. ſ. morſibus. Ipſasq;, uidelicet cepas. Et ſi ſuccum ieiuni quotidie edant.) Succum ſuperuacanea dictio eſt. Stomacho utilia eſſe, ac ſpiritus agitationi.) Lege, ſtomacho utilia eſſe ſpiritus agitatione. Apparet eundem caſtigatorē ſupra in hoc ipſo capite ex delachrymatione feciſſe delachrymationi. Cap. VI. Porro ſectiuo profluuia ſanguinis ſiſti in naribus, contrito eo obturatis.) Scribo, Porrum ſectiuum profluuia ſanguinis ſiſtit, naribus contrito eo obturatis. Neq; enim hoc ita ut ſuperius ex autoritate Varronis refert, ſed tranſitum facit ad aliam ſpeciem: quemadmodum eſt uidere in emendatis exemplaribus. Vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans.) Lege, perpetuo humore manans. Epinyctidis eſt deſcriptio. Sanguinem reijcientibus ſuccus eius cum caule aut thuris farina uel acacia datur.) Scribendū, cum gallæ aut thuris farina. Allio magna uis, magnæ etiam utilitates, contra aquarum & quorumlibet locorum mutationes.) In uetuſtis uoluminibus nec Etiam eſt, nec Quorūlibet. Aconitum, quod alio nomine pardalianches uocatur, depellit: item hyoſcyamum: contra canum morſus. Inq; uulnera cum melle imponitur.) Vetus & ſincerior lectio: A.q.a.n.p. uocatur, debellat: item hyoſcyamum, canum morſus, in quæ u. &c. Attritiſq; corporum partibus, uel ſi ueſica intumuerit.) Scribendum, uel ſi in ueſicas intumuerint. hoc eſt, etiamſi ueſicas produxerint attritæ partes.

Vel ſi decocta aqua colluantur.) Decocti, nō decocta. Porrò ſi indicare pergam quotieſcunq; in diſtinguendo peccatum eſt, uereor ne lectori tedioſum ſit. Sic & uoci plus confert.) Plus redundat. Aut ſi ſanguis etiā excreetur uel purulenta ſint. Et pituitæ ſub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo ſumptum.) In antiquis uoluminibus tantū eſt: Aut ſi ſanguis excreetur uel purulenta, ſub pruna coctum, & cum mellis pari modo ſumptum. Cætera uerba ſatis apparet eſſe nugatoris alicuius additamenta. Quartanas quoq; excutere potum caput unum cum laſerpitij obolo. In uino auſtero tuſſim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet ſanat, fractæ incoctum fabæ, atq; ita in cibo ſumptū.) Omnia hic confuſa ac uitiata, diſtinguenda emendandaq; in hunc modum, idq; ex fide archetyporū, ut reliqua. Quartanas quoq; excutere potum caput unum cum laſerpitij obolo in uino auſtero. Tuſſim & alio modo ac pectorū ſuppurationes quantaslibet ſanat, fractæ &c. Senſus eſt, tuſſim & hoc modo ſanari, & illo altero remedio iam contra quartanas dicto. Iumentis urinam reddere, atq; non torqueri tradunt.) Iumenta, nō iumentis. Cap. VII. Huius lac expiſſatū.) Scribe, ſpiſſatum. Thyrſo & folijs ſcabritia.) Vetus lectio: & ipſo & folijs ſcabricia. & ipſo. ſ. caule, quod nomen proxime præcedit. Quidā & è ſatiuis colligunt, ſucco minus efficaci.) Melius legetur, Quidam & è ſatiuis colligūt ſuccum minus efficacem. & tertio inde uerſu: nunc non paucæ reſtant, nunc ſuperfluit. Nec ulla res maiorem in ci[illegible]uiditatē incitat inhibetq;. Eadem in cauſa alterutrinq; modus eſt.) Lege & diſtingue: Nec u[illegible]es in cibis auiditatē incitat inhibetq; eadem: in cauſa alterutraq; modus eſt. Nunc pulchre cohærebit quod ſequitur: Sic & aluū copioſiores ſoluūt, modicæ ſiſtunt. Cap. VIII

Nigræ radices ita in aqua coctæ, pruriginem tollunt.) Lege, porriginem tollunt. Cap. IX

Ergo uel cum uino tritam ſorbendam, uel ex olei intinctu ſumendam.) Incorrupta lectio, Ergo uel cum his tritam ſorbendā, uel ex hoc intinctu ſumendā. pendet enim hæc oratio à præcedente.

Ex alij cōpeſcere mala corporis.) Lege addendo: & alij uero. Semen eius toſtum auxiliatur contra ſerpentes, ſungorumq; uenena. In tauri ſanguine folia cocta ſpleneticiſq; in cibo data, & cruda illita cum ſulphure & nitro, proſunt.) ò bellum medicum: hic nimirū tauri ſanguinē etiam pro antidoto præberet. germana lectio eſt hæc: contra ſerpentes, ſungorumq; uenena, & tauri ſanguinem. Folia cocta ſpleneticis in cibo data, &c. Neruis utiles: ideo & paralyticis dantur iuxta in pedibus. Qui ſunt ruffi ex his citiſſime ſanant.) Lege & diſtingue: ideo & paralyticis dantur. Luxata in pedibus qui ſunt ruffi &c. Elixos aſſis minus utiles eſſe adijciunt.) Scribo adijcit. ſ. Diocles. Cap. X. Veſicæ quoq; niſi coctum aqua. Si canibus detur, occidi eos.) Diſtingue & caſtiga ſic: Veſicæ quoq; niſi decoctum: quæ aqua ſi canibus detur, occidi eos. Alioqui canes non ueſcuntur aſparagis. Cap. XI. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore ſententiarū autoritate eſt.) Varietate, non autoritate. Nam id defunctorū epulis feralibus dicatum exiſtimatur. Ipſius quoq; uiſus claritati inimicū.) Lego, epulis feralibus dicatū eſſe, uiſus quoq; claritati inimicū. Nam hoc ex Chryſippi & Dionyſij autoritate refertur: ideoq; melius per infinitiuū legitur abſq; uerbo exiſtimat. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo.) Antiqua ſcriptura potior: Semen datur & arquatis ex uino albo. arquatis. i. ictericis. Cap. XII

Ocimum quoq; Chryſippus grauiter increpuit, inutile eſſe dicens ſtomacho, urinæ, oculorū

quoq;

quocꝫ claritati.) Duo uerba, eſſe dicens, aliquis de ſuo adiecit, mirum ni elegantiæ cauſa. Alij uero ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione qui ederit ocimum, ſanari non poſſe.) Vera lectio: Afri uero, ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione, quo ederit ocimum, ſeruari nō poſſe. Secuta ætas alacriter defendit.) Rectius, acriter defendit. Cap. XIII. Seſtius adijcit, hoc ſerpentes fugare.) Vetus lectio: Sextius adijcit, uſtum ſerpentes fugare. Multi ſucco eius cum melle attrito inunctū.) Lege, cum melle attico. Dederūt & cum bitumine infricātam.) Infricatam, non infrictā. Item uitiligines uel rugas, ſtrumas, & ſimilia cum hircino & adipe ſuillo.) Codices ueteres, Item uitiligines, uerrucas, ſtrumas, & ſimilia, cum ſtrychno & adipe ſuillo. Cap. XIIII lis cōmanducatis & impoſitis ſanari elephantiā, ſicut Magni Pompeij ætate, fortuito cuiuſdam experimēto, propter pudorem facie illita compertū eſt.) Elephantiaſin, non elephantiā hunc morbum Plinius uocare ſolet. Legendū igitur pro Elephantiā ſicut, elephantiaſin, & bene habebit tota oratio. Mentæ ipſius odor animū excitat, & ſapor auiditatē in cibis: ideo in mammarū mixtura familiares ipſæ acceſſere, ut coire denſereꝗ lac nō patiantur.) Tota uia aberratū eſt. Vera lectio eſt hæc, ideo embammatū mixturæ familiaris. Ipſa aceſcere ac coire denſeriꝗ lac non patitur. Embammata græce uocantur intinctus, ad excitandā orexim inuenti. Recenns ſuccus narium uitia ſpiritu ſubducto emendat.) Scribo, ſpiritu ſubductus. Impetigines quocꝫ, uel ſi teneatur tantum, prohibet.) Intertrigines legendum, quemadmodū eſt in archetypis. Morbo regio in uino albo ab alienis datur.) Lego, à balineis datur. Cap. XV Propter colum quocꝫ bibitur, illiniturꝗ uel penicillis feruens, uel aſtringitur faſcijs.) Vetus lectio: Propter colum quocꝫ bibitur illiniturꝗ, uel penicillis feruens apprimitur faſcijs. Sunt & quidam qui eunilam bubulam appellauerint.) Quidā ſuperuacanea uox eſt hoc loco. Cap. XVI. Trita mellis odorem habet, digitis tactu eius cohærētibus.) Melius, cohæreſcēnbus. Cap. XVII. Luxata & cōtuſa in aceto.) Archetypa, Luxata & incuſſa. Vrinam & menſtrua ciet.) Plinius ſcripſit: urinam & menſes ciet. ſicut paulopoſt, Pythagoræ inter pauca laudatū, non à Pythagora: quod genus deprauationis frequēs eſt in hoc opere. Epiphoris oculorū radicem eius tuſam imponit ſollas.) Lege addendo, è uino rad.e. Dyſentericis & tenaſmis datur.) Rectius, dyſentericis & in tenaſmo. Semen hydropicis & cœliacis dedit tritū cum menta. Verum & radicē ad renes.) Caſtigauimus ad exēplaria hoc modo: tritum cum menta è uino: radicem & ad renes. Pythagoras quidem non corripi uitio comitiali in manu habentes.) Legendū, Pythagoras quidē negat corripi. Cap. XVIII. Sed ſatiui albi calyx ipſe teritur, & bibitur ſomni cauſa. Semen elephantijs medetur.) Scribendū erat, & è uino bibitur. Item, elephantiaſi, nō elephantijs. Succus & hic, & herbæ cuiuſcꝫ.) Lege, cuiuſcunꝗ. Sequēti uerſu, ut lactucis, nō aut. Cum his aurium dolori inſtillatur.) Melius: cum hoc & auriū dolori. cum hoc. ſ. roſaceo. Sic & folijs ipſis utuntur ad ſacros ignes. Item uulnera cum aceto.) Si ſic legamus, & podagræ unum remediū peribit, nec ſacro igni ſuum ut oportet adhibebitur. Sincerā lectionem etiamnū retinent antiqui codices. Sic & folijs ipſis utunt̄. Item ad ſacros ignes & uulnera ex aceto. Experimentū opij eſt primū odore: ſincerū enim perpeti nō mos eſt. Dein in lucernis.) Indidem caſtigauimus & hæc. Sincerū enim perpeti nō eſt. mox in lucernis. Sed hic latinitatis grauior iactura eſt quàm ſenſus. Fœdiore mendo mox pro in puſtulas coit, ſcriptū eſt, in poſca coit: cum tamen experimentū fiat in aqua, non in poſca. Cap. XIX. Inter ſatiua eſt & ſylueſtria medium genus, quod niſi in aruis eſſet, ſponte naſceret̄, rhœam uocauimus & erraticū.) Lectio uetus magis Pliniū ſapit: Inter ſatiua & ſylueſtria medium genus, quoniam in aruis ſed ſponte naſceret̄, r. u. & e. Alterum eſt in ſylueſtribus generibus heraclion, uocatur ab alijs aphron) Elegantior eſt uetus lectio: Alterū è ſylueſtribus genus heraclion uocatur, ab alijs aphron. Cap. XX. Dyſenteriæ & uomicis datur ex aceto.) Noſtra exēplaria habent, eſtur ex aceto. Caput inde litum diſtillationē toto anno non ſentire.) Illic legitur: caput illitum ea diſtillationē anno toto non ſentire. Aliquanto poſt pro Coquitur difficillime repoſuimus, coqueret̄. refertur enim ad præcedentem particulam Tanꝗ.

Hippocrates uuluarū uitijs id infundi.) Lege, infundit. Duritias omnes uel cocto uel crudo utiliter illini putant.) Scribo, putauit. ſ. Lycus. Cocto aut per ſe, aut cum malua, aut lenticula.) Rectius, uel per ſe, uel cum malua aut lenticula. Cap. XXI. Aculeos omnis extrahunt illitæ crudæ, aut cum anetho potæ. Decoctæ uero cum radice ſua leporis marini uenena reſtringunt.) Incorrupta ſcriptura aliter habet: illitæ crudæ cum nitro. potæ uero decoctæ cum &c.

Nec lapathum diſſimiles effectus habet. Eſt autē ſylueſtre.) Non hoc dicit, lapathum herbam eſſe ſylueſtrem, ſed præter ſatiuum eſſe etiam aliud lapathi genus ſylueſtre. Quare melius legitur adiecto &. Eſt autem & ſylueſtre. Folijs aquoſis.) Rectius acutis, ut eſt in ueteribus uoluminibus. Vnde etiam oxalidem appellatā uideri poteſt. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cœleſti, ſanguinē prodeſt reijcientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodeſt.) Prius prodeſt redundat. Radicis tantū altitudine differens, & erga dyſentericos efficacis effectus, potum ex uino.) Veteres codices habent: & erga dyſentericos efficaci effectu, potu ex uino. Vt intelligamus, hoc quocꝫ differre à reliquis lapathi generibus, quod peculiarem uim contra dyſenteriam habeat.

Cap. XXII. Senſus atcꝫ ſternutameta capitis purgat.) Lege, ſternutamētis caput purgat.

Et uuluarũ conuerſionem ſuffitum excitat odore.) Melius,Et uuluarũ conuerſione ſuffocatas excitat odore. Addito exiguo oleo & ſalis.) Scribo, olei & ſalis. Ruptis,conuulſis,ſpaſmatũ neruis ſalutare.) Spaſticis neruis,non ſpaſmatũ. In ouum inane ſuccum adijcit is.) Rectius addit,quàm adijcit. Fugat & odore,cominus ſi uratur.) Legendum,fugat & odore omnes,ſi uratur. omnes.ſ. ſerpentes. Stomachi diſſolutiones cohibet ſiue in cibo ſumptũ, ſiue in ſucco potum.) Lego,ſiue ſucco potũ. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum uino ſedat parotidas. Cum melle aut adipe aut cera ſtomachi ſolutiones inſperſum polentæ modo.) Aliter legitur & diſtinguit̃ in uetuſtis codicibus.Epiphoras cum thure & aqua,aut cum myrrha ac uino ſedat:parotidas cum melle aut adipe, aut cera : ſtom. ſ. ſ. p. m. Ad iocineris dolores eſtur cum uua paſſa,& ad phthiſim utiliſſime.Semine fiunt & ecligmata.) Nimis ſæpe in diſtinguendo peccatum eſt,maxime in his medicinalibus libris, aliquando non uno loco in eodem capite, ut in hoc ipſo. Diſtinguendũ ad hunc modum.Ad iocineris dolores eſtur cum uua paſſa.Ad phthiſim utiliſſime è ſemine ſ.e. Cap.XXIII. Prodeſt ueſicæ cum uino leui,& fœminarũ menſtruis.) Lege addẽdo,P.u.c.u.leni,& foe.menſtruis hærẽtibus. Cap.XXIIII. Sed ante diſceſſum ab hortenſibus.) Elegantius, Sed diſceſſuri ab hortenſibus, unam compoſitionẽ ex his clariſſimã ſubtexemus.

EX LIBRO VIGESIMOPRIMO. Cap. II

QVin & uocabulum ipſum tarde inde cõmunicatum eſt.) Inde ſuperfluit. Cap.III. Cælare eos primum inſtituit P.Claudius.) Malo ueterem ſcripturam : primus inſtituit. Qui coronã parit, ipſe pecuniáue eius, uirtutis ergô arguitur, quam ſerui equiue meruiſſent. Pecuniã partã lege dicit, nemo dubitauit.) Verba Plinij quibus duodecim tabularũ legem interpretatur, reſtituimus ex fide archetyporũ. Quam ſerui equiue meruiſſent, pecunia partam lege dici,nemo dubitauit. Videlicet quia ſerui ipſi & equi pecunia parantur. Ingensq́; & his ſeueritas.) hinc,non his. P. Mutianus,cum demptam Marſiæ.) Munatius ſcribi debet. Cuius luxuria noctibus coronatũ Marſyam, literæ illius deſcribunt.) Antiqua exemplaria habent : literæ illius dei gemunt. Apparet ironiam eſſe. Florum quidem P.R.honorem Scipioni tantum adhibuit. Suario cognominabat̃, propter ſimilitudinem ſuarij cuiuſdam negotiatoris.) Pro adhibuit lege habuit, pro Suario Serapio . nam idem nomen fuit negociatori. Huius fit mentio & libri 7. cap.12. Nec ei fuit in bonis funeris impenſa.) Vetus lectio, Nec erat in bonis. Leuius hoc, fateor , ſed cum uideam in hoc capite tam multa de induſtria mutata , nihil dubito quin hoc quoq; mendum eidem debeamus cui cætera.Sequenti uerſu eſt,quaq; præferebat̃:non,quaq; parte ſer. Et aliquanto poſt pro quod nocerent capiti,legendũ quæ nocerent. Quoniam & in hoc eſt aliqua ualetudinis portio, in potu atq; hilaritate præcipue,odorũ ui ſurripiente fallaciter ſolertiam. Nanq; ſcelerata Cleopatra, apparatu belli Actiaci granficationẽ ipſius reginæ Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumente,fertur ab ore eius luſiſſe extremis coronæ floribus ueneno illitis. Ipſaq; capiti impoſita, &c.) Egregie hoc loco adiuuerũt noſtra exemplaria, in quibus ita legitur.in potu atq; hilaritate præcipue odorũ ui ſurrepente fallaciter,ſcelerata Cleopatræ ſolertia. Nanq; apparatu belli Actiaci gratificationẽ ipſius reginæ Antonio timente,nec niſi prægustatos cibos ſumente,fertur pauore eius luſiſſe,extremis coronæ floribus ueneno illitis,ipſaq; capiti impoſita. Eſt autẽ perquam familiare Plinio, ſeptimo caſu orationẽ claudere. Quis iſtas timeret inſidias?) Nihilo peior erat uetus lectio, Quis ita t.i. Adeo mihi, ſi poſſim ſine te uiuere,occaſio & ratio adeſt.) Rectius ironice,occaſio aut ratio deeſt. Cap.IIII. Contra genera eius noſtri fecere.) Contra redundat. Viliſſimã uero plurimis, ſed minutiſſimis,ſpermoniam.) Pro ſpermonia emendati codices habent ſpineolam,à ſpinis denominatã, quemadmodũ in alio genere coroneola à coronis nomen traxit. Pangæus nanq; mons in uicino ferè eſt.) Lege,Pangæus mons in uicino fert. Negauit centifoliã in coronis addi.) Antiquior lectio eſt, in coronas addi. Quæ græcula altera eſt.) Vetus lectio,Quæ è græcis altera eſt. Cap. V Nec ullis florum excelſitas maior.) Melius,nec ulli. Ita odor colorq; duplex,ut alius calicis,alius ſtaminis.) Non male uetus,& alius calicis, alius ſtaminis . nam ita ad præcedentia refertur. Inuenta eſt in his & ratio inſerendi.) Rectius,Inuenta eſt & in his. Menſe Martio macerant̃,ut colorem accipiant.) Magis placet,percipiant . ac ſi dicat,ut colorem perbibant. Cap. VI. Calathiana munus autumni,cæteris ueris.) Scribo,cæteræ ueris. Vincit numero foliorũ marinam,quinq; folia non excedentem.) Quid opus repetere folia? ſatis erat, quinq; non excedentẽ. Foliorum exilitate uſque in fila extenuata.) In antiquis uoluminibus legitur, attenuata. Prima nobilitas Cilicio croco.) Croco aut ſcriba addidit, aut interpres aliquis inter prælegendũ.Sicut paulo poſt: gaudet calcari & atteri pede.Pede non eſt in manuſcriptis. Cap. VII. Troianis temporibus ei iam erat honos. Et hos certe flores Homerus treis laudat,loton,crocon,hyacinthum.) Rectior lectio ; Troianis tẽporibus iam erat honos ei.hos certe flores &c. Dicet aliquis,leuicula ſunt iſta,nec annotatu digna.Hũc ego rogabo,ipſe æquô ne animo ferret huiuſcemodi leuicula in ſuis ſcriptis à librarijs deprauari.At multo plus religionis debetur ueterũ monumentis. Omnis autem uerno tempore acrior, & matutinis:Quicqd ad meridianas horas diei uergit,hebetatur.) Verior lectio uetus : quicquid ad meridianas horas dies uergit, Animaliũ nullum odoratũ, niſi de

pantheris

pantheris quicq; dictum eſt,ſi credimus.) Vetus lectio:niſi ſi de pantheris quod dictum eſt credimus. Dixit autem hoc lib.8.cap.17. tametſi quidam illic odorem in colorem deprauauerāt. Vt irin atq; ſaliuncā, quanq; nobiliſſimi ſit odoris utraq;.) Lego, quanq; nobiliſſimi odoris utranq;. Proxima in Macedonia,longiſſima hæc & candicans. Et ex illis tertiū locum habet Africana.) Lege & diſtingue: longiſſima hæc & candicans & exilis. Tertiū l. h. Pannonia hanc gignit & Norica.) Scribo Norici. alioqui Noricū dicendū erat, ſicut Illyricū. Superq; cætera ad famam etiam dignitatis.) Legendum,ad famam etiam ac dignitates. Cap. VIII. In quibus unguenta uiciſſe naturā gaudent.Luxuria ueſtibus quoq; prouocauit eos flores,qui colore cōmendantur.) Hæc uerba nō deprauarūt modo homines inſulſiſſimi,uerūetiam partem eorum hinc reuulſam præcedentis capitis fini aſſuerūt. Scribendū, In quibus unguento uiciſſe naturā gaudens luxuria,ueſtibus quoq; &c. Paria nunc cōponuntur,& natura atq; luxuria depugnāte.) Lege, depugnant. Cap. IX. Folia ſmilacis & ederæ in coronamēta ſe dedere, coronæq; earum obtinent principatū.) Hanc tam ingenioſam deprauationē mirum ni profeſſor aliquis excogitauit,dum diuinare mauult quàm ad archetypa recurrere. Vera lectio aliud ſonat. Folia in coronamentis ſmilacis & ederæ corymbiq; earum obtinent principatū. Quia noſtris maiore ex parte nomen dare ijs defuit cura.) Non minor priore hic error,utcunq; ſenſus manet. Plinius enim longe alijs uerbis uſus eſt:quia noſtris maiore ex parte huius nomenclaturę defuit cura. Cap. X

Non durante attico thymo niſi in afflatu maris ſeratur.) Seratur ſuperuacaneū uerbū eſt,natum ex ultima litera maris,& prima dictione ſequentis orationis Erat. Abrotonū iucundi odoris eſt & grauis.Floret æſtate.) Elegātius,Abrotonū odore iucunde graui,floret æſtate. Alſioſa enim admodum ſunt,& ſole nimio læduntur.) Hic particulā neceſſariā,per incuriam librariorū omiſſam,denuo adiecimus: & ſole tamen ni.læ. Cap. XI. Eruitur poſt æquinoctiū uernum radicitus,ſiccaturq; ad lunam xxx. diebus,ita lucens noctibus.) Lege, Erui,ſiccari,lucere:q; hæc omnia ex cōmentarijs Democriti referantur. Sequitur enim Magos Parthorumq; reges uti hac. Et in Italia quidem,ut diximus,poſt roſam.) Satis erat,in Italia quidem. Cōiunctio hic addita uitiat ſermonē. Cæterū hyacinthus maxime durat.) Lego, è cæteris hyac.m.d. Sed hæc ita,ſi deuulſa crebro prohibeatur in ſeminibus.) Legendū,prohibeatur in ſemen abire. atteſtātur uetera exēplaria: & alioqui ex illis uerbis nullus ſenſus elici poteſt. Alterū candidius, qui ferè naſcitur ad tumulos.) Rectius,in tumulis. Cap. XII. Hoſtilia uicus abluitur Pado.) Melius,alluitur. Cap. XIII. Nos tamen trademus quæ cōperimus. Herba eſt alba, uexatio quidem iumentorū eſt, ſed præcipue caprarū, appellata ægolethron.) Antiqua ſcriptura potior. Nos trademus quæ cōperimus. Herba eſt ab exitio & iumentorū quidem, ſed præcipue caprarū, appellata ægolethron. Huius flores concipiūt noxium uirus,aquoſo uere marceſcente.) Lege, marceſcētes. Aliud genus in eodem Ponti ſitu uiget, ex annona mellis.) Codices uetuſti longe aliud habent. Aliud genus in eodem Ponto gente Sannorū mellis:quod ab inſania quam gignit, mænomenon appellant.Hi ſunt quos poſterior ætas Zanos uocauit,Lazis conterminos. Vtraq; gens fuit in clientela fideq; Conſtātinopolitani Imperatoris. Et in Mauritania Cæſarienſi,Getulia contermina Maſſylis.) Emendatior lectio:& in Mauritaniæ Cæſarienſis Getulia contermina Maſſæſulis. Nam & Getuli & Maſſæſuli hanc prouinciam incolebāt,quod ipſe Plinius ſupra docuit. Remedium aduerſus has utiq; non differendū.) Lege remedio, non remediū. De quo loquendi modo iam ſupra capite tertio monui. Cap. XIIII. Circūlini aluearia fimo bubulo utiliſſimū.Operculū à tergo eſſe ambulatoriū,ut properatus intus ſit proſper. Si magnus ſit uterus aluearijs,prouentus autem ſterilis, ne operandi deſperatione curam abijciant,id paulatim reduci oportet,fallente operis incremēto.) Huius lectionis abſurditas magis detegetur,collata ad germanā lectionem,quam ex fide ueterū codicum reſtituimus ad hunc modum. Circūlini alueos fimo bubulo utiliſſimū.operculū à tergo eſſe ambulatoriū,ut proferatũ intus ſi magnus ſit alueus, aut operatio ſterilis,ne deſperatione curā abijciant: id paulatim reduci,fallente operis incremēto.

Poſt has Corſica,quoniam ex buxo ſit,& habere aliquantā uim medicaminis putatur.) Lege: quoniā ex buxo ſit,habere quandā uim m.p. Inde ligulis eligunt florem.i.candidiſſima quæq;: transfunduntq; in uas,quod exiguū marinæ habeat frigidæ.) Toties expertus fidem ueterum codicum,ne hic quidem auſus ſum ab eis diſcedere.Illi pro eligunt habent hauriunt.Item,quod exiguum frigidæ habeat. Siccant ſole,lunaq;.hoc enim candorem facit,ſi ſic ſiccantur.Et ne liquefaciant,protegūt tenui linteo.) Melior uetus lectio:Siccant ſole lunaq;.hæc enim candorem facit. ſiccantes,ne liquefaciant,p. t. l. Cap. XV Maximeq; Aegyptus,frugum fertiliſſima,ſed ut ſola ijs carere poſſit.) Non parum detraxit elegantiæ, quiſquis hic particulā quidem detraxit. Legendū enim frugum quidem fertiliſſima. Hanc à Nilo metunt.) Scribo,è Nilo. Folijs latiſſimis, etiam ſi arbores cōparentur.) Rectius, arboreis. Scandix,come,ab alijs tragopogon.) Vetus lectio:ſcandix quæ ab alijs tragopogon uocatur. Sylueſtriū duæ ſpecies. Vna mitior eſt ſimili caule, tamen rigido, itaq; & colu antiquæ mulieres utebanẽ, exilis,quam quidā atractylida uocant.) Legendū:itaq; & colu antiquæ mulieres utebātur ex illis,quare q.a.u. Cap. XVI

Et ex diuerſo ſtans anchuſa,inficiendo ligno cerisq; apta.Eſt autē mitior ijs anthemis,& phyl-

ſanthes,anemone,& aphace,) Lege:E diuerſo ſtant,anchuſa inficiendo ligno cerisq; radice apta; & è mitioribus anthemis,& phyllanthes,& anemone,& aphace.Sic eñ melius quadrabit ad præcedentia. Cap. XVII. Perdicio,quam & Aeoliæ & Aegyptij edunt,nomen dedit auis.) Verior lectio:Perdiciũ & aliæ gentes quàm Aegyptij edunt. Supra dixerat,Aegyptios præ cæteris gentibus herbis ueſci:nunc dicit, perdicium herbam etiam aliarũ gentium cibum eſſe. Iulio menſe ſecari iubet.) Lege addendo : Iulio menſe toto ſecari iubet. Cap. XVIII. Iunio menſe eximi,ante Iulium mediũ præcipiens.) Melius,Iunio menſe eximi ad Iul.m.p. Vſus ad naſſas marinas,uitilium nexus elegantium.) In antiquis codicibus tantũ eſt,uitilium elegantiam.

Quanq; profeſſus efficaciſſimũ eſſe aduerſus calculoſos.Eo fœtas fœminas quidẽ abortus facere nõ dubitat.) Sincera lectio:quanq; profeſſus efficaciſſimũ eſſe aduerſus calculoſos,eo fouet. Fœminis quidem abortus facere non dubitat. Largiori tanta uis expellit eas.) Legendũ,Largiori tanta uis,ut expellat eas. Laudatiſſimus ex Nabatæa iuncus.) Nõ erat opus hic repetere, iuncus. Cap. XIX. Ita ut à balineis inareſcant corpora.) Scribo,inareſcant corpori.

Lieniq; & ruptis uulſis proſunt.Et mẽſtruis fœminarũ in uino decoctæ:Impoſitæq; cum melle neruis præciſis medentur. Contra lichenas & lepras, & furfures in facie emendant.) Lege & diſtingue:Lieniq; & ruptis uulſis proſunt & mẽſtruis fœminarũ.In uino uero decoctæ,impoſitæq; cum melle, neruis præciſis medentur. Lichenas. Cap. XX. In hunc locũ dilata cum diſputaremus de peregrinis arboribus.) Vetuſta exẽplaria tantũ habent, dilata in peregrinis arboribus.i.in mentione peregrinarũ arborum. Siſtit purgationes mulierũ. Nardi uero eius quam Phu eodem loco appellauimus &c.) Antiqua ſcriptura melius. Siſtit purgationũ mulierũ impetus.Eius uero quod phu eodem loco appellauimus,& reliqua. Crocũ cum melle non ſoluitur.) Cum redundat. Sequenti uerſu pro uino & aqua,lege,uino aut aqua. Collyrio uni nomen dedit.) Lege addendo,Collyrio uni etiã nomen dedit. Dentictibus præcipua eſt & tuſſientibus.) Scribo,dentientibus præcipue. Partem eius ſeruantiũ,& quarundã aliarũ herbarũ,ſicuti plantaginis,ſubſtituentiũ,ſi parum mercedis tuliſſe ſeſe arbitrant.Rurſusq; ut plus operis acquirant, p. e. q. ſ. e. l. i.) Incorrupta lectio etiamnum durat in uetuſtis codicibus manudeſcriptis. Partem eius ſeruant, & quarundam aliarum herbarũ,ſicuti plantaginis : ſi parum mercedis tuliſſe ſe arbitrantur,rurſusq; opus quærunt,partem eam quam ſeruauere,eodem loco infodiunt:credo,ut uitia quæ ſanauerint,faciant rebellare. Cap. XXI. Ciet menſtrua:& ſi cruda detur, hydropicorũ aquam ſiſtit.) Siſtit uerbum ſuperfluit. nam ciet ad utrunq; refertur. Coxendicibus imponitur cum uino.Articularib.morbis trium obolorũ pondere &c.) Lege addendo non pauca uerba:Coxendicibus imponitur & articularib.morbis & luxatis tritũ ac lanæ inſperſum ex oleo. Dant & potionem articularibus morbis t. o. p. Præterea putant uſu eius quandam datam gratiam ijs ueneremq; conciliari.) Hæc dictio datam ſuperflua eſt. Coquitur panis cum farina hordeacea.) Lege,Concoquit panos. Cap. XXII. Mouet & narium ſternutamenta.) Aridum non narium. Cap. XXIII. Impoſita ulcerum facit ſtipticã uim.) Scribe,ulcus facit ſeptica ui.i.corroſiua. Cap. XXXI. Vt radice eius propius ad mota ſoporentur,illam ſopore enecante uim earum.) Sic ſcilicet Plinius loqui ſolet.Scribo,ſoporẽt illa ſopore enecans uis earum. Cap. XXXII. Nec de cnico ſiue atractylide uerboſius diſputetur.Aegyptia herba eſt,& magnũ contra uenenata animalia præbet auxiliũ.) Hanc ſententiam Plinius alijs extulit uerbis,quàm quæ in uulgaris legunẽ editionibus.Nec de cnico ſiue atractylide uerboſius dici par eſſet,Aegyptia herba,ni magnum contra uenenata animalia præberet auxilium.

EX LIBRO VIGESIMOSECVNDO. Cap. II

IAm uero infici ueſtes ſcimus admirabili ſucco.) Fuco nõ ſucco. Stans & in ſicco carpit,quo frugi mundos exculpat uſu alioquin fulgentis. Inſtrui luxuria poterat certe innocentius.) Pro uſu alioquin fulgentis,antiqua ſcriptura habet:His alioqui fulgẽtibus inſtrui poterat luxuria,certe innocentius. Et in ſacris legatiõibus quàm uerbenæ.) quàm redundat. Cap. V Donatus eſt ea L.Sicinius.) L. Siccius legendũ,etiam ſupra libro octauo monuimus. Hic Decius poſtea conſul,& imperio & collegio ſe pro uictoria deuouit.) Lege:Hic Decius poſtea ſe conſul, Imperioſo collega,pro uictoria deuouit.Intelligendũ de Manlio Imperioſo. Cap. VI. Ipſe tamen obſeſſus in toto orbe proſcriptus.Hæc corona Sertorio etiam ceſſit.) Vera lectio : Ipſe tamen obſeſſis in toto orbe proſcriptis, hac corona Sertorio ceſſit. Notum eſt ciuile bellum Sertorianum,in quo præcipua fuit opera proſcriptorũ à Sylla. Cohortibus ſeruatis,totidemq; ad eas ſeruãdas eductis.) Lege addẽdo, tribus coh.ſer. Quod & ſtatuæ eius in foro ſuo D.Auguſtus ſcripſit.) Adſcripſit non ſcripſit. Addidere uiuendi pretia deliciæ luxusq;.) Pretio non pretia.

Aliorũ hanc operam eſſe credimus.) Vetus lectio : Aliorũ hanc operæ credimus. In quibus ipſius prouidentiã naturæ.) Melius, in quibus ipſis.ſ.aculeatis. Cap. XI. Hæmorroidæ quoq; & dyſenteriæ infuſa.) Scribo, hæmorrhagiæ. Cap. XXI. Impoſita uero herba, aut inde omnino reſperſum,protinus mori.) Antiqua ſcriptura : aut uda omnino reſperſum. Sequenti uerſu lege addendo : uel ſi herba ipſa. Infantes quoq; ulcerati.) Lege,exulcerati.

Cap. XXII. Conſtat bulbos eius cum ptiſana decoctos aptiſſime mederi.) Scribo,aptiſſime

dari

dari. Folijs in quocunq; morbo decoctis magis medici utuntur.) Legendum, Ferè in quocunq;. de bulbis enim accipi debet, non de folijs. Vtrunq; prodeſſe dyſentericis & exulceratis.) Melius, etiam exulceratis. hoc eſt, etiam ſi ſit dyſenteria cum exulceratione inteſtinorũ, quod ſanè periculoſius eſt. Contra ſanguinẽ tauri demonſtrat ſucco eius uti.) Paulò elegantius uidetur: demonſtrat ſuccum eius. Optimus quidem eſt ijs cibus.) Vetus lectio magis placet: opimi quidẽ hos cibi: ut cum præcedentibus cohæreat. Si enim caligaris clauus, ſi ferri uel chalybis aliqua rubigo.) In ueteribus tantũ eſt, ferriue aliqua rubigo. Cap. XXIII. Cõmunes in omni eorum genere obſeruationes.) Illic legitur, in omni eo genere. Item hyeme quàm æſtate utilius, uerũtamen aquam bibẽntibus.) Scriptura uetus, Item hyeme quàm æſtate utilius, & tum aquam bibentibus. Atq; ex aceto his qui coagulum lactis ſorbuerint.) Lege, æque ex aceto. Qui ſe eadem cauſa præcipitauit.) Scribe, ea de cauſa. Mox eſt, coniecturã ſæpius fallacem: non, ſæpe.

Cap. XXIIII. Calefacta incitat uomitiones.) Rectius, inuitat. Quem centeſimũ annum excedentẽ cum D. Auguſtus hoſpes interrogaret, quanam ratione maxime uigorem illum animi corporiſq; cuſtodiſſet, ille reſpondit, Intus mulſo, foris oleo.) Ad ſenſum quidẽ nihil refert, libet tamen reponere ueterem lectionem, ab audaculis temere mutatã. Centeſimũ annum excédentem eum D. Auguſtus hoſpes interrogauit, quanam r.m.u.i.a. corporiſq; cuſtodiſſet. at ille reſpondit. Cap. XXV. Leuatuſq; ſiccatis pedibus mirabili modo.) Et hic nihilo peius erat antea, mirabilem in modum. Quæ à farina hordei diſtat, eo quod torretur. Ad ſtomachum utilis.) Antiqui codices, à farina hordei diſtat eo quod torretur, ob id ſtomacho utilis. Datur tepida ſorbenda, efficaciter prodeſt.) Lege: datur tepida ſorbenda efficaciter. Peculiariter tamen longo morbo ad tabitudinem redactis.) Emendata exemplaria habent, ad habitudinem redactis. ut de hecticis intelligatur. Neruorũ doloribus & alijs feruens in ſacco ponitur.) Scribendũ, imponitur. Amplius hoc oculis imponitur.) Mollius eſt: hoc amplius oculis imponitur. Et per ſe drachmæ pondere exinaniunt.) Lego, exinanit. ſ. granum. Quoniam in aluo non tumeſceret.) Vetus, intumeſceret. Semuncia amyli cum ouo & paſſis tribus.) Antiqua lectio, cum ouo & paſſi tribus ouis. Mox eſt auenacea farina, non auenæ farina. Sitanius, hoc eſt trimeſtris.) Scribe, hoc eſt è trimeſtri. ſ. frumento. Et uini, in faccis additus.) Rectius, in faccos additus.

Sed ſi largius ſumatur, aluus ſoluitur.) Sed ſuperfluit. Horrorem tertianæ & quartanæ minuere traditur.) Vetus lectio: minuere creditur. Refertur enim hoc ex uulgi opinione, non ex autoritate medicorũ. Maculas ex toto corpore emendat.) Particula ex ſuperuacanea eſt. Aqua decoctũ perniones & pruritus ſanat.) Decocti non decoctum. Si uero ad mellis craſſitudinem decoquantur ſatiui.) Adde neceſſariã particulã uel. decoquantur uel ſatiui. Supra enim dixit ſylueſtres efficaciores eſſe. Si uero cæleſti aqua decoquãtur, ſuccus ille ſmegma fit.) Diſcoquant non decoquantur. Sequenti uerſu uerbum ſolent redundat. Item fiſtulis, cum axungia ueteri, ne intus addat.) Lege addendo, ita ne intus addatur. Naſcitur inter uitia ſegetis auenæ græcæ genere.) græcæ ſuperfluit. Eſtur & per ſe, & in patinis cum tenera eſt decocta.) Poſterius & redundat.

EX LIBRO VIGESIMOTERTIO. Cap. I

ET ad expiationẽ ſanguinis quoq; adhibent, non ultra gargarizationes.) Quid faciunt gargarizationes in expiatione? Legendum igitur, ad expuitionẽ ſanguinis, qua laborantes hæmoptoicos Græci uocãt. Ideo & purgationibus ancipitem temperant.) Putant non temperãt. Error natus eſt ex geminatione præcedentis ſyllabæ. Huius enim colorem nigrũ eſſe diximus, cuius aſparagos ſimiles Diocles prætulit ueris aſparagis.) Vetus lectio: huius enim nigrum eſſe diximus. Aſparagos eius Diocles p.u.a. Oſſa infracta efficacius extrahit quàm ſupradicta.) Plinius ſcripſit, uel efficacius. i. efficacius etiam. Aiunt ſi quis in uilla eam extruxerit, fugere accipitres, tutaſq; fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento hominéq; flegma aut ſanguinem qui ſcreatur, talos circumligata ſanat.) Hoſtibus eueniat ita tractari, ut hic Plinius tractatus eſt. Equidem peruelim diſcere quanam ratione radices extruantur apud iſtos deprauatores, ut ne cætera portenta exagitem. præſtat enim ſinceram indicare lectionẽ, ex archetypis erutam. Aiunt ſi quis uillam ea tinxerit, fugere accipitres, tutaſq; fieri uillaticas alites. Eadẽ in iumento hominéq; phlegma aut ſanguinẽ qui ſe ad talos deiecerit, circumligata ſanat. Quòd ſunt candida, aut nigra, aut inter utrunq; alia ex alijs, ex quibus uinum fiat, alia ex quibus paſſum.) Emendata lectio: aut inter utrunq;, aliaq; ex quibus uinum fiat, alia ex quibus paſſum. Albana neruis utiliora. Stomacho minus quæ ſunt dulcia, uel auſtera Falerna utiliora.) Lege, auſtera uel Falerno utiliora.

In ſanguinis fluxione poſt exciſos calculos, & omnes alias roſiones foris in ſpongia impoſitũ.) Legendum, In ſanguinis fluxione poſt exciſos calculos, & omni alia, foris in ſpongia impoſitum. omni alia. ſ. ſanguinis fluxione. Cap. II. Quandiu extinguatur deſcenſionis periculum denuncians.) deſcenſionis ſuperfluit. Cap. III. Succus eorum carbunculantibus excreſcentibus circa oculos ulceribus.) Dele excreſcentibus. Nam lachrymã quæ ex arbore ipſa diſtillat, æthiopicæ maxime oleæ, mirari ſatis non eſt. Reperti ſunt qui dentium dolores, illinendos cenſerent, uenenũ eſſe prædicantes.) Hic una oratio, praua neſcio cuius induſtria, in duas diſſecta eſt. Legendum enim coniunctim, Nam lachryma quæ ex arbore ipſa diſtillat, æthiopicæ maxime

oleæ, mirari ſatis non eſt repertos qui dentium dolores illinendos cenſerent. Non enim lachrymã ipſam miratur, ſed eorum potius temeritatem qui tam ancipiti remedio uti non dubitarent, cum etiam ipſi uenenum faterentur. Cap. IIII. Fauces exaſperat, & uenena omnia cohibet hebetatq;.) Emendatior lectio: & uenena omnia hebetat: abſq; uerbo cohibet. Cum pari portione mellis ac opij.) Lege, mellis acapni. Cæterũ iners & graue ſapore corpori.) Dele ſuperfluam uocem, corpori. Cap. VI. Expetitur in grauidarũ malacia, & quoniam guſtatu mo ueat infantem.) Lego, Expetitur grauidarũ malaciæ, quoniam g.m.i. Cytinus uocatur à græcis.) Satis erat, uocatur græcis. Tales præpotiones ſexcentas de ſuo adiecerunt caſtigatores.

Cap. VII. Quoniam ſudantia huius cibi opera corpora refrigeſcunt.) Scribendũ, perfrigeſcunt. Folia eius trita illita hæmorrhoiam ſiſtunt.) Lege, hæmorrhagiam. Poſt additur omphacij aridi pondus ſextariorũ duorum, aut myrrhæ ſextarij unius, croci unius. Sed hæc ſimul mixta uel trita, miſcentur decocto.) Hic ſextarij pro denarijs ſunt ſuppoſiti, ut indicãt uetuſta exemplaria, in quibus ſic legitur. poſt additur omphacij aridi pondus X duorũ: aut myrrhæ X unius, croci X unius. hæc ſimul trita miſcentur decocto. Cap. IX. Lenius ſucco oleum eſt ex eadem myrto, & uinum quo nunq; inebriatur.) Lege addendo, lenius & uinum. Et folijs crematis utuntur & ſucco decocto.) Lege, & ſucco & decocto.

EX LIBRO VIGESIMOQVARTO. Cap. I

Similis uis Rhodiæ Cretæ, & argillæ noſtratis cõcordia ualentium. Pix oleo extrahitur.) Hæc dictio concordia, nouam orationẽ incipit, hoc modo. Concordia ualent, cum pix oleo extrahitur, quando utrunq; pinguis naturæ eſt. Cap. IIII. Emollit, diſcutit, humore ſiccat ſtrumas.) Lege, Emollit, diſcutit tumores, ſiccat ſtrumas. Vlcera cõmanducato impoſituq; optime ſanari.) Scribo, cõmanducato impoſitoq;. Cap. V Defuncta corpora incorrupta conſeruat.) Vera lectio: incorrupta æuis ſeruat. De hac loquutione & ſupra lib. xvi. monui. Cap. VI. Chamæpitys latine aiuga appellatur, diciturq; propter abortus.) Vetus & ſincera lectio, Chamæpitys latine abiga uocatur propter abortus. Abiga ab abigẽdo partu, aiugæ cum abortu nihil eſt cõmune. Cap. VIII. Ita ut puero quinq; folia tribus cyathis dentur.) Rectius diluantur quàm dentur. Aceris radix contuſa iocineris doloribus utiliſſime imponitur.) Lege, efficaciſſime imponitur. Cap. IX. Grauis quidam autor in medicina, uirgam ex eadem fractam &c.) Antiqua ſcriptura, Grauis autor in medicina, uirgam ex ea defractã. ac mox: Vulgus infelicem arborem eam appellat: non, infelicem eam arborem. Cap. XI. Erythrodanus, quam aliqui ereuthodanũ uocant.) Lege addendo, Alia eſt erythrodanus. Tingentibus & radicula ramos præparat.) Lanas non ramos. Gummi genera diximus.) Lege, Gummium.

Cap. XIII. Sed & frutex humilior atq; ſpinoſus in Niſyro.) Scribo, æque ſpinoſus, non atq;. Calculorumúe ex uino decoctum, uel præſentaneũ remedium eſt.) Niſi legas, Cauliculorum ex uino decoctum, neq; præcedentia cohærebunt apte, neq; ſequentia. Vel efficaciorem ſtomaticen præbuere.) Rectius, præbuerint. Cap. XIIII. His ſubnectemus ea, quæ Græci &c.) Non male uetus ſcriptura, His ſubtexemus. Cap. XV Atq; is nidor per infundibulum imbibitur in uetere tuſſi.) Antiqui codices habent, per infurnibulum. Cap. XVII.

Pythagoræ uero eſſe pertinax fama antiquitasq; uindicãt.) Duæ uoces, uero eſſe, redundant. Quod feciſſe ſcimus Cleemporũ, cum & alia ſuo ex nomine ederet, quis credet?) Vetus lectio: quod feciſſe Cleemporũ cum alia ſuo & nomine ederet, quis credat? Achemenidon colore eſt electri ſine ſolio naſcens in Tardaſtilis.) Legendũ, Achemenidon colore electri ſine ſolio, naſci in Tardaſtilis. nam & hoc Democritus tradit. Alio de his aptiore dicturus loco.) Lege dicturis. abunde ſit dicturis. Cap. XVIII. Celebratur autem à Græcis ſtratiotes. Eſt ea in Aegypto tantum, & inundatione Nili naſcitur.) Melior antiqua lectio: Celebratur autem & à Græcis ſtratiotis, ſed ea in Aegypto tantum & inundatione Nili naſcitur. Cap. XIX. Qui perunctus eſt, ſi deſpuat ad ſuam dexterã ter.) Lege: qui perunctus eſt, deſpuit ad ſ.d.t. Tueturq; & ab inflãmationibus placat.) Scribo: tueturq; ab inflãmationibus plagas. Decoctum ex uino gramen ad dimidias è balneis bibi iubent.) à balineis, non è balneis. Et cum caro unguibus excreuerit.) Increuit, nõ excreuerit. Diocles difficile parientibus ſemen eius dedit acetabuli menſura tritum in nouem cyathis ſæpe ad tertias partes bibere, ut qui biberint in calida lauarentur.) ó grãmaticum deprauatorẽ, cui parientes maſculini ſunt generis. Emendata lectio hæc eſt. Diocles difficile parientibus ſemen eius dedit, acetabuli menſura tritum in nouem cyathis ſapæ: ut cum tertias partes biberint, calida lauarentur: & in balneo ſudantibus dimidiũ ex relicto iterum dedit: mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio.

EX LIBRO VIGESIMOQVINTO. Cap. I

Ipſa quæ nunc dicetur herbarũ claritas, medicinæ tantũ gratia gignente eas tellure.) Satis erat dixiſſe, medicinæ tantum gignente eas tellure. Gratia, doctulus quiſpiã de ſuo adiecit. Tantum ab exeogitandis nouis, ac adiuuanda uita mores abſunt: ſummumq; opus ingeniorũ diu in hoc fuit, &c.) Codices uetuſti iuuanda habent non adiuuanda: & diu iam hoc, non diu in hoc.

Omniumq; uitam clariorem fecere cognominibus herbarũ.) Illic legitur, omniũ utiq; uitam.

Cap. II

Cap. II. Pompeius Lenæus, Magni Pompeij libertus.) Pompeij non additur in emendatis exemplaribus, nec refert addidiſſe: ſatis eſt, Magni libertus. Atq; ſubſcripſere effectus.) Deeſt una particula neceſſaria. Legendũ, atq; ita ſub.e. Verum & pictura fallax eſt ex coloribus tam numeroſis, prę̨ſertim in æmulatione naturæ, multumq; degenerat tranſcribentiũ ſors uaria.) Rectior eſt antiqua ſcriptura. Verum & pictura fallax eſt, & coloribus tam numeroſis, præſertim in æmulatione naturæ, multũ degenerat tranſcribentiũ ſors uaria. Aliqui effigie quidem indicata, & nudis quidem plerunq; nominibus defuncti.) Scribo: aliqui ne effigie quidẽ indicata, & nudis plerunq; nominibus defuncti. Durat tamen tradita perſuaſio in magna parte uulgi, ueneficijs & herbis id cogi. In eo nanq; fœminarũ ſcientiam præualere.) Malo ueterem lectionẽ: ueneficijs & herbis id cogi, eamq; num fœminarũ ſcientiam prę̨ualere. Sic enim interdũ hac parelctica particula Plinius utitur. ut ſupra xxij. libro, xxiiij. capitis initio: Eam quoq; num, quam lamium inter genera earum appellauimus. Sic enim eo loco legendũ indicauimus. Vulgus caſtigatorũ quicqd rarũ eſt pro deprauato damnat, ſuoq; mox arbitratu mutare ſibi permittit. Ea deinde lectio paſſim recipitur, etiam ſummatibus in literis uiris talia ut minutiora diſſimulantibus. Hinc fit, ut ſexcentis locis apud autores Latinos etiam nunc ſuppoſitũ ſit pro etiamnũ, aduerbiũ pro coniunctione: quamuis hoc ipſum etiam nunc, latine dicatur, ſicut hodieq; : ſed perſæpe non ſuo loco poſitũ reperitur, idq; deprauatorũ (ut dixi) opera. Multiq; Circeios agros, ubi habitauit illa.) agros redundat, nec eſt in antiquis exẽplaribus. Sunt enim Circeij oppidũ in Latio maritimũ, & antiqui Latij finis. Tum etiam cum rigaretur Aegyptus illa, non autem eſſet, poſtea fluminis limo inuecta.) Incorruptior eſt uetus lectio: cum etiam quæ rigatur Aegyptus illa non eſſet, poſtea fluminis limo inuecta. Tantũ enim Aegypto, aggerente Nilo, acceſſit, ut Pharos inſula, quam Homerus ætate ſua unius diei curſu à continẽte abeſſe ſcribit, poſtea littorali urbi Alexandriæ ponte iungeret̃. Inde & pleroſq; uideo exiſtimare.) Lege addẽdo, ita uideo exiſtimare. Sed quare nunc non plures noſcantur cauſæ? niſi quod eas agreſtes literarũq; ignari experiũtur, utpore qui ſoli inter illas uiuant.) Et hic uetus potior. Sed quare non plures noſcantur, cauſa eſt quod eas agreſtes literarumq; ignari experiũtur, ut qui ſoli inter illas uiuant. Vt radicem ſylueſtris roſæ, quam cynorhodon uocant, eblanditã ſibi aſpectu pridie in fruteto, mitteret filio bibendã in lacte. In Luſitania res gerebat̃, Hiſpaniæ proxima parte.) Atqui Luſitania remotiſſima eſt à Roma nõ proxima. Recurrendũ eſt ad archetypa, ubi ſic legitur: ut radicem ſylueſtris roſæ, quam cynorhodon uocant, blanditã ſibi aſpectu pridie in frutecto, mitteret filio bibendam. In Lacetania res gerebatur, &c. Nunc probe quadrant omnia. Eſt enim Lacetania regio Pyrenæo uicina, in ea citerioris Hiſpaniæ parte, quæ prima ſe Roma uenientibus offert. Deprauator ex In Lacetania fecit in lacte, idq; præcedẽtibus uerbis pro ſua ſapientia attexuit. eadem autoritate regioni nomen aliud, quod tum libitum eſt, finxit, nec religione ulla erga ueterũ monumẽta, nec lectorũ reſpectu, quos opinor omnes pro fungis habuit. Et talium operam typographi nonnunq; ampla mercede conducunt, ne non habeant ſimiles labra lactucas. Alius eſt quem nos in priori uolumine eiuſdem nominis diximus.) Legendũ, Alius eſt quàm quos in p.u. Tria enim dracunculi genera monſtrauit cap.16. Aliudq; miraculũ exeuntis è terra.) ò temeritatẽ. quorſum attinebat priorem lectionẽ mutare, exerentis ſe terra. Sed belle penſatum eſt damnũ ſcilicet, mox ſcribendo, in terram ſe condentis, pro in terram condentis.

Cap. III. Stomacacen medici uocabant, & ſceletyrben. Ei malo reperta auxilio eſt herba.) Haud multo minus detrimẽti accepiſſe bonos libros, dum confunditur lectio ineptis diſtinctionibus, quàm dum deprauat̃, cum alijs innumeris hic quoq; locus & qui proxime ſequetur teſtes eſſe poſſunt. Non ſolũ enim ſenſus obſcurat̃, quoties aliquid perperam diſtinctũ eſt, ſed etiam deprauandi occaſio uix aliunde ſæpius contingit. Veterũ codicum lectio talis eſt. Stomacacen medici uocabãt & ſceletyrben ea mala. Reperta &c. Miror quidem quæ nominis eſſet cauſa, niſi forte confini oceano Britanniæ uelut propinquã dicauere. Non eñ inde appellarã eam, quoniam ibi plurima naſceretur, certum eſt. Etiam tum libera Britannia fuit quidem: & hic quondã ambitus, nominibus ſuis eas adoptandi.) Sequamur & hic archetypa uetera, & ſtatim multum lucis accedet. Mirorq; nominis cauſam, niſi forte confines oceano Britanniæ uelut propinquæ dicauere. Non enim inde appellatã eam, quoniam ibi plurima naſceret̃, certum eſt, etiam tum Britannia libera. Fuit quidem & hic &c. Non fortaſſis crederet aliquis cum hæc noſtra friuola quoq; exiſtimentur.) Vetus lectio melior: nunc fortaſſis aliquibus curam noſtram friuolam quoq; exiſtimaturis.

Cap. IIII. Laudatiſſima herbarũ eſt Homero teſte, quã uocari à dijs putant moly. Aſt inuentionẽ eius Mercurio aſſignat.) Incorruptior lectio: Laudatiſſima herbarũ eſt Homero quam uocari à dijs putat moly, & inuen.e.M.a. Verſu penulimo lege, Mireq; ut contra uenenum, non Mireq; contra uenenum.

Cap. V Cum extra ſuper eam proiecta eſſent, fertur adhæſiſſe lieni.) Fertur redundat: pendent enim hæc à prę̨cedenti uerbo, conſtat. Cui ante omnes plebs aſtans plauſit.) Stans non adſtans. Is fuit nõ uulgaris honor: nam ſedens in theatro plebs plurimis & ante Druſum plauſit. Antiqui radicem, cortices quàm carnoſiſſimos eligebant.) Melius, radicem cortice quàm carnoſiſſimo ſeligebant. Turgeſcentemq; in longitudinẽ findebant.) Lege addendo: turgeſcẽtemq; acu in lon. fin. Nunc ramulos

ipſos

ipſos ab radice ſua grauiſſimi corticis,ita dantes.) Vetus lectio:Nunc ramulos ipſos ab radice & grauiſſimi corticis ita dant. Cap. VI. Alteram lenem,ſcordotin ſiue ſcordion,ipſius manu deſcriptam.) Antiqua ſcriptura,Alteram Lenæus,ſcordotin ſiue ſcordion,ipſius manu adſcriptam. Atq; in alpibus,pluribusq; locis in Lycia.) Emẽdatiores codices:& in alpibus uero,plurimiſq; alijs locis. Medetur & omniũ morbis decoctæ ſuccus.) ouium non omniũ. Cap. VII

Sunt qui ab Artemide artemiſiam cognominatã putent,quoniam priuatim medicatur fœminarũ malis.) Antiqui codices melius:Sunt qui ab Artemide Ilithyia cognominatã putent,quoniã priuatim medeatur fœminarũ malis.Solenne autẽ erat Græcis fœminis in partu Artemidem Ilithyiam inuocare,quemadmodũ Romanæ Iunonem Lucinam implorabãt. Intelligendũ igitur ab obſtetrice Artemide hoc eſt Diana denominatã herbam,non à uenatrice. Vis tanta eſt,ut uel e longinquo ſuccus excipiatur inciſæ conto.Suſcipitur excipulis uentriculo hœdino.Humor lactis uidetur effluere.Siccatur conto.Sic thuris effigiem habet.) Non paulo ſincerior eſt antiquorũ uoluminũ lectio. Vis tanta eſt ut è longinquo ſuccus excipiatr. inciſæ conto ſubditur excipulus uentriculo hœdino. humor lactis uidetur effluere:ſiccatus cum coit,thuris ef.ha. Cap. VIII.

Aliam quoq; ampliſſimã,quam ſpartaniam uocãt.Magna & ea cõmendatio,quod in ore eam habẽtes famem ſitimq; non ſentiant.) Cum dicit,magna & ea cõmendatio,ſatis apparet quod & alium eius uſum indicauit Plinius: alioqui & nõ habet quod coniungat. Quo ſit ut libenter accedam archetypis quæ ſic habẽt: Aliam utiliſſimã ad ea quæ ſpaſmata uocant. Aliam.ſ.Scythicen. Certe in indice ſpartaniæ nulla ſit mentio, ut iam nihil dubitẽ, diuinatoris cuiuſpiã opera nouam herbam hic ſubito enatam, Plinio ipſi ne per ſomniũ quidem cognitã. Vt in quibus etiamnum hodie in uirorũ lætiore conuictu.) Emendata exẽplaria habent,in numeroſo & lætiore conuictu.

Seruilius Democrates primus medenniũ.) Rectius, è primis medenniũ. Leuius & quod paulo poſt,ut dein in balneum deſcendatur in calidam, ſcriptũ eſt pro,ut deinde in balineis deſcendatur in calidam. Imponitur in ipſa inflammatione,ſed imminuta.) Vetus lectio,non in ipſa infl.

Cap. IX. Serpentes necat,cuicunq; admota fuerit: & his torporem adſert.) Exẽplaria uetuſta: cuicunq; admota fuerit feræ & hæc torporẽ affert. Senſus eſt,eam uim huic quoq; therionarcæ ineſſe,quemadmodũ magicæ illi ſupra memoratæ:unde & nomen utriq; cõmune, θηριονάρκη, ac ſi dicas feræ torpor. Cap. XIII. Quanq; mala io alijs terris mandãtur.) Manuſcripti codices habent,in aliquibus terris. Hæc cõmanducata,ſi oculis ſubinde religatur,plumbum quod eſt genus uitij,ex oculis tollit.) Sincera lectio:Hac cõmanducata ſi oculus ſubinde liniatur, p.q.e.g.uitij,ex oculo tollitur.

EX LIBRO VIGESIMOSEXTO. Cap. I

SIne dolore quidem ullo,aut ſine pernicie uitæ.) Elegantius:ſine dolore quidẽ illos,ac ſine pernicie uitæ. Nec niſi uſq; in oſſa corpus exuſtum eſſet, nõ rebellante tædio.) Et hoc mollius eſt in manudeſcriptis codicibus: ni uſq; in oſſa corpus exuſtum eſſet,rebellante tedio. H-S CC elocaſſe in eo morbo ad curandum ſeſe.) ad redundat. Duricia rubens uarijs modis.) Vetus lectio,uaricis modo. Ad poſterum uero nigreſcente.) Lege,ad poſtremũ. Quid hoc eſſe dicemus.) Rectius,dicamus. Parum enim erant homini cætera morborũ genera, cum ſupra CCC eſſent,niſi etiam noua timerentur.Neq; ipſi homines pauciora ſibi operc ſuo negocia importãt.) In emendatis exemplaribus legitur certa morborũ genera,non cætera.deinde neq; ipſi autẽ,coniunctione adiecta.præterea,opera ſua,nõ opere ſuo. Cap. II. Sedere nanq; in his ſcholis auditioni occupatũ grauius erat.) Malim ueterem lectionẽ, auditioni operatos.i.operam dantes. Sic apud Naſonẽ,Studijs operata Mineruæ. Cap. III. Aſclepiades ætate Magni Pompeij rhetoricæ magiſter,nec ſatis in ea arte quæſtuoſus.) Nihilo deterior eſt antiqua ſcriptura: orandi magiſter,nec ſatis in arte ea quæſtuoſus. Ambulationem,geſtationesq;, cum unuſquiſq; ſemetipſum ſibi præſtare poſſet intelligere.Fauentibus cunctis ineſſent uera quæ facillima erant, uniuerſum prope humanũ genus circũegit in ſe.) Sincera lectio ex antiquis exẽplaribus repetita eſt hæc: ambulationẽ,geſtationes:quæ cum unuſquiſq; ſemetipſum ſibi præſtare poſſe intelligeret, fauentibus cunctis ut eſſent uera quæ &c. Cap. IIII. Siccentur æthiopide Pontinæ paludes.) Adde aduerbiũ hodie. Siccentur hodie æthiopide. Tranſit enim à priſcis tẽporibus ad ſua. Caſtigator delicatulus hiatu offenſus ſubmouit aduerbiũ,ut illi quidem uidebatur,ſuperuacaneum. Nanq; apud eundem Democritũ inuenitur compoſitio medicamenti,quo pulchri boniq; & fortunati gignantur liberi.Cur nunq; Perſarum regi talis eſt dedita?) Præclare ſanè de Plinio merentur,qui illi talem ſermonẽ affingunt,qualis uix hoc ſeculo in aliquo uel mediocriter erudito ferri poſſet.Quid enim ſibi uolunt hæc uerba,cur nunq; Perſarum regi talis eſt dedita? Scribendum iuxta archetyporũ fidem: Nam quæ a. e. D. i. c.medicamenti,q.p.b.q; & f.g.liberi,cur nunq; Perſarũ regi tales dedit? hoc eſt pulchros bonos & fortunatos.atq; ita melius iam hæc oratio ad præcedentia quadrabit. Igitur demonſtratarũ priore libro herbarũ reliquos effectus dicemus,adijciemusq; quas ratio dictauerit.) Elegantius: reliquos effectus reddemus: adijciemus ut quaſq; ratio dictauerit. Et rumicis radix trita ex aceto illinitur.) Parũ quidem ad ſenſum refert, malo tamen & in talibus probatorũ exemplariũ fidem ſequi,ubi ſic legit: ut r.r.t.ex aceto illinat.

Petris tantũ adhærens ut muſcus.) Lege,totũ adhærens.Nam & muſcus petris totus adhæret.

Proſerpinaca cum muria & ex oleo trita.) Vetus lectio, cum muria ex menis & oleo trita. Vt nõ ex quouis ſalſamẽto muria adhibenda ſit, ſed è ſolis menis. Cap. V Condurdon herba ſolſtitialis,flore rubro, ſuſpenſa in collo, comprimere dicitur ſtrumas. Item uerbenaca cum plantagine,digitorũ uitijs omĩbus,& priuatim pterygijs. Quinq; folium medetur pectoris uitijs. Vel quod grauiſſimũ eſt tuſſis, huic medetur panacis radix in uino dulci.) In medicinalibus his libris grauiore periculo peccatur, qui tamen nihilo maiore religione tractati ſunt quàm cæteri. Vel hic locus quot mendis ſcatet? Itaq; totum retexemus, noſtra exẽplaria ſequendo. Condurdũ h.ſ.f.r.ſ.i.c. c.d.ſtrumas:ſ.u.c.p. Digitorũ uitijs omnibus,& priuatim pterygijs quinquefoliũ medetur. In pectoris uitijs uel grauiſſimũ eſt tuſſis &c. Cap. VII. Plantago autẽ per ſe ſumpta in cibo cum lente alicæue ſorbitione.) Legendũ,aut per ſe ſumpta in cibo,aut cũ lente alicæue ſorb.

Capnion herbam qui edere,bilem per urinam trahunt.) Vetus lectio melior,Capnon herbam qui edere,bilem per urinam reddunt. Radix uero conſiliginis quam nuper inuentam diximus, ſuum & pecorũ omnium remedium præſens eſt. Pulmonũ uitio uel traiecta tantũ in aricula.) Et hic uetus potior. Radix herbæ conſiliginis quam nuper inuentã diximus,ſuũ quidem & pecoris omnis remediũ præſens eſt pulmonũ uitio,uel t.t.i.a. Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis, ubi allidit unda.) Alludit,non allidit. Cacuminibus thymo,dulcis, & ſitim ſedat.) Mollius eſt, dulcis & ſitim ſedans. Cap. VIII. Pſyllium in aqua cum radicibus decoctum.) Antiqua ſcriptura, Pſyllium in aqua: Acori radicis decoctũ. Vtrobiq; ſubintelligitur uerbum bibitur, ibidem præcedens. Naturæ ei,molliendi,ſiccandi,coquendi.) Rectius,concoquendi. Cochlearibus quinq; additis in cyathis tribus uini.) Latinius eſt,in cyathos tres. Sicut mox,in aquã mulſam addito pondere X ij. Sumitur & eclígmate ad pectoris uitalia.) Vitia,non uitalia. Bibi ex aqua acetabuli menſura:dimidia detrahere pituitam.) Legendũ: bibi ex aqua acetabuli parte dimidia,detrahere pituitam. Radix eius in aqua mulſa xij pondere denariorũ.) Nimium ſanè hoc pondus eſſe uel cæco appareat.Lego X ij.pondere.Errori occaſionem dedit nota denarij.

Scammoniũ quoq; diſſolutionem facit.) Lege addendo, diſſolutionẽ ſtomachi facit. Virus redolens,fuminoſum, lingua tactu lacteſcẽs.) Scribo, gummoſum, linguæ tactu lact. Quod fit herbæ farina & tithymali marini ſucco.) Lege,erui farina. A radice folijs pendet.) Legẽdum, folijs pendulis. Farina erui, aut fici.) Ficis, non fici. Folijs tuſſis priore minus efficax.) Lege addendo:Fit & è folijs tuſſis. Semen & dentiũ cauis cera includitur. Colluuntur & dentes ſucco radicis decoctæ in uino.) Vetus lectio: colluuntur & radicis decocto è uino. Dentes repetere ſuperuacaneũ eſt:& decocti ſignificatio ſatis nota. Et ipſum etiam in aſperis naſcens.) etiam redundat. Ita ut ſit totum acetabuli modo.) Rectius,acetabuli modus. Datur in ſomnũ euntibus, addito nitro ſeu polenta. Simul ſi poſt cibũ detur.) Vera lectio: datur & in ſomnũ euntibus addito nitro uel polenta,ſi multo poſt cibũ detur In uino ictericis dari atq; illini,utiliſſimũ eſt.) Antiqui codices:hoc in uino enterocelicis dari. Et enterocelarũ remedium huic loco magis apposite conuenit,ſequundũ ordinem membrorũ. Itemq; genitaliũ inflãmationem.) Adde omnem: inflammationẽ omnem. Symphyti radix illita enterocelas cohibet. Aufert & genitaliũ nomas hypociſthis alba.) Legendũ,S.r.i.e.cohibet,genitaliũ n.h.a.Nam cohibet tam ad nomas refertur quàm ad enterocelas. Præcipueq; eius uſus ad ſtranguriam.) Elegantius abſq; coniunctione: præcipui uſus. Veſicæ autem callitrichon trita,ſimilis cumino,medetur, & data ex uino albo.) Vetus lectio:trita ſimul cum cumino,& d.ex u.a. Nec eſt neceſſe repetere uerbum medetur, eodem uerſu præcedens. Paruis è radice folijs quinis.) Melius, à radice. Cap. IX. Plurimum remedium eſſe ſi uirgo imponat.) Lege,plurimũ referre ſi uirgo imponat. Cap. X.

Quæ talis eſt,mollugo uocatur. Similis & aſperioribus folijs aſparago.) Scribendũ: quæ talis eſt,mollugo uocatur:ſimilis,ſed aſperioribus folijs,aſperugo. Vt intelligas duo lappaginis genera, utrunq; à peculiari qualitate denominatũ. Cap. XI. Ramoſam & interuallis binum palmorũ.) Rectius,Ramoſam ex interuallis. ut binũ palmorũ interualla inter ramos intelligantˀ.

Phthiſin ſanat,& plantaginis ſuccus,ſi bibatˀ. Et ipſa decocta in uino cum ſale & oleo,à ſomno matutino refrigerat.) Magis placet quod in uetuſtis habetur codicibus. Phthiſin ſanat,& plantaginis ſuccus,ſi bibatˀ,& ipſa decocta. In cibo cum ſale & oleo à ſomno matutino refrigerat. Certe hæc lectio magis Plinium reſipit:nec medicos diſſenſuros puto,ad quorũ tribunal hunc locũ reijcio, ſicut & eum qui mox ſubtexetur. Quinquefolij contrita folia ex uino ſumpta diebus xxx in betonicæ farinæ pondo denariorũ xiij.cum aceti ſcillitici cyatho.) In ijſdem codicibus longe aliud legitur,& quidem rectius,quantũ ego uideo. Quinquefolij cõtrita folia ex uino pota diebus xxxi:betonicæ farina pondere X iij cum aceti ſcillitici cyatho. E diuerſo lethargicos excitari labor eſt. Hoc præſtat euphorbiũ (ut perhibent) ex aceto naribus tactis peucedani ſucco.) Agnoſco eundem,quem prioribus duobus locis,caſtigatorẽ: quem ſi offendebat ſoporifera uis in peucedano,eadem opera poterat id omnioo tollere,cotentus euphorbio ſuo; nunc manet idem ſcrupulus, neq; docet quomodo ſit euphorbiũ adhibendũ. Sincera lectio in noſtris exemplaribus eſt hæc: hoc præſtante (ut perhibent) ex aceto naribus tactis peucedani ſucco. Eruptiones pitui-

taſq;

taſq; emendat plantago.) Scribo, Eruptiones pituitæ emendant, plantago, cyclamini radix.

Cap. XIII. Et ad hoc amplius addo, iocineris aut lateris contorſionibus.) Legendū: & hoc amplius à uocis aut lateris contentionibus. Eriſithale eſt flore luteo.) Lege, Eriſithales.

Cap. XIIII. Spicula ſagittariorū extrahit.) Sagittarum & non ſagittariorū. Pſilothrum nos quidem in muliebribus medicamētis tractamus, uerum etiam uiris in uſu eſt.) Antiqua ſcriptura: uerum iam & uiris eſt in uſu. Cum dicit iam, ſignificat nouum eius uſum apud uiros eſſe, poſtq; mores degenerare cœperunt. Quadrupedum ſcabiem ſanat hyſſopum ex oleo ſotum. Anginas peculiariter ſideritis.) Satis apparet inepte dici, hyſſopū ex oleo ſotum. In noſtris exemplaribus durat ſincera lectio. Quadrupedū ſcabiem ſanat hyſſopum ex oleo, ſuum anginas peculiariter ſideritis. EX LIBRO VIGESIMOSEPTIMO. Cap. I

CReſcit apud me certe tractatu ipſo admiratio antiquitatis.) Libens audirem quidnā mouerit caſtigatorē, ut unam particulam in ipſo ſtatim initio detraheret, idq; cōtra fidem archetyporū, quæ ſic habent. Creſcit profecto, apud me certe, t.ſ.a.a. Nunc uéro deorum fuiſſe eam apparet, aut certe diuinā etiam cum homo inuenerit: eandemq; omnium parentem genuiſſe hæc & oſtendiſſe.) In emendatis codicibus eſt, cum homo inueniret. Ibidem cōiunctio geminatur, & genuiſſe hæc & oſtendiſſe. Verūetiam montes, & excedentia in nubibus iuga, paſtuſq; pecorum & herbas quoq; inuicē oſtentant.) Hic quoq; ueteres codices à uulgatis editionibus diſcrepant: ſic enim in eis legitur: Verumetiam montes, & excedentia in nubes iuga, partuſq; eorum & herbas quoq; inuicē oſtentante. ſ. Romanæ pacis maieſtate. Cap. II. Hoc quoq; tamen in uſus humanæ ſalutis uertēre, ſcorpionū ictibus aduerſari experiendo aconitum.) Cum hæ particulæ, hoc quoq;, nihil aliud quàm aconitum referant, non erat opus repetere. Sed talia permulta paſſim ex interpretū gloſſulis in contextum irrepſerūt. Cap. III. Omnia animalia quæ ſint ſalutaria ipſis noſſe ipſa, præter hominē.) Ipſa non eſt in emendatis exēplaribus, ſenſu nihilominus abſoluto. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus uenenata, nūc demonſtrare quale ſit aconitum.) Rurſus illic minus eſt uerborum ac ſyllabarū, nullo tamen ſenſus detrimento, hoc modo, F.e.n.e.q.n.d.uenena, monſtrare q.ſ.a. Poterant uideri caſu aliquot literæ omiſſæ, niſi toties deprehenſa eſſet, quidlibet in quiduis mutandi temeritas, etiam gratis nullaq; occaſione inuitante.

Cap. IIII. Præterea in Aethiopia naſcuntur & in Ida.) Lege, præter Aethiopiam naſc. & in Ida. Huius uetuſtæ nidor urinā cit.) Scribo, Huius uſtæ nidor urinā ciet. Radice una, ceu palo in terra dimiſſa.) Rectius, in terram demiſſa. Vſus in multis & principalis aluum ſoluere, cum penè ſit ſola medicamentorū quæ per ſe id præſtant. Confirmat etiam ſtomachū, adeo ut nō infeſtet ulla uis contraria.) O hominē (ne quid durius dicam) malè feriatū, quiſquis hunc locum ſuo more interpolauit, pro elegantiſſima Plinij locutione ſuas nugas ſubſtituens. Germana lectio hæc eſt. Vſus in multis, ſed principalis aluū ſoluere, cum penè ſola medicamentorū quæ id præſtant, confirmet etiam ſtomachū, adeo non infeſtet ulla ui contraria. Vſus eius ad collectiones inflammationeſq;: quin emendat omnia quæ helxine.) Pro quin emendat omnia, ueteres codices habent, & in eadem omnia. Ambroſia uagi nominis eſt, & circa alias herbas fluctuās, fruticem unum habens denſum.) Pro fluctuans lege fluctuati .ſ. nominis: pro habens, habet. Anonymos à non inueniendo nomine nomen inuenit.) Argutior eſt uetus lectio, Anonymos non inueniendo nomen inuenit. Item ariſtogeton, in uulneribus præclara.) Hic ſtupidus aliquis conatus eſt noua metamorphoſi ex medico herbam facere, eiq; uirtutes quæ ſunt anonymi attribuere, cum ſit legendum Ariſtogitoni, & ſubintelligendū præcedens participium celebrata. Quin & in indice Ariſtogiton inter externos autores connumeratur. Cap. V Arction aliqui potius arcturū uocant.) potius redundat. Sed aſcyron maiores habet ramos qui aſcyroides uocanť.) Dele has duas uoces, ſed aſcyron: atq; ita lege: maiores habet ramos quod aſcyroides uocatur. Sic enim legitur in emendatis exēplaribus, & ſic magis lectio quadrabit: quod aſcyroides herbæ nomen ſit, non ramorū. Comæ tritæ ueluti cruentatæ.) Rectius, cruentant: hoc eſt, cruorem reddunt. Cap. VII. Actea graui foliorū odore, caulibus aniſi geniculatis.) Vetus lectio, caulibus aſperis geniculatis. Cap. VIII. Trahit eadem potione ſecundas ſemine. Lac minuitur in uino, aut mulſa aqua pota.) Lege & diſtingue hoc modo. Trahit eadem potio & ſecundas. Semine lac minuiť, in uino aut mulſa aqua poto. Cynoſorchin aliqui orchin uocant, folijs oleæ mollibus, ternis, paruiſq;, ſemipedis longitudinis, in terra ſtratis.) Antiqua ſcriptura: folijs oleæ, mollibus, ternis, per ſemipedem longitudinis in terra ſtratis. Cap. XI. Hippogloſſa folia habet figura ſylueſtris myrti.) Non Hippogloſſa, ſed Hypogloſſa. Non enim ab equinæ linguæ ſimilitudine dicitur, ſed quod paruū folium ceu lingua de folio eius exeat. Aliqui ægonychon uocant, alij dios pyron, alij heraclean.) Vetuſta exemplaria pro heraclean habent heracleos, ut ſit genitiuus quemadmodum dios, & ſubaudias pyron: ac ſi latine dicas Iouis Herculiſue triticum.

Quod & magis miror, quoniam utilis proditur ſanguinem excreantibus.) Legendum, Quod eo magis miror. Cap. XII. Vis ei ſtyptica & exulceratrix.) Scribo ſeptica.i.corroſiua, ut nunc medici uocant. Sequenti uerſu ſcribo, in Auguſtum menſem incurrente, non in Auguſto menſe. Ergo ſpecies lymphantiū hoc modo animorū eſſe credimus.) Vera lectio: ego ſpecies

lymphantiū

lymphantiũ hoc modo animorũ eſſe crediderim. Folijs rutæ, ſimilis gramini.) Antiqua lectio: folijs rutæ, ſemine graminis. De Polygono ſiue ſanguinaria loquitur. Mares autẽ ſemine tantũ differũt, quod eſt incipiente oliua.) Incorruptiores codices hanc lectionẽ habent. Mares aũt ſemine tantũ differens, quod eſt incipientis oliuæ. Mares autẽ.ſ. partus facit: quod hic quoq; ſubintelligi debet. Cap. XIII. Folijs lenticulæ denſis, amaris, aduerſis in ſe.) Lege, aduerſis inter ſe. De trichomane loquitur. Tragonis, ſiue tragion, naſcitur in Creta tantum inſula, in maritimis.) Paulo elegantius eſt: naſcitur in Cretæ tantum inſulæ maritimis.

EX LIBRO VIGESIMOOCTAVO. Cap. I

QVanq; & ipſi conſenſu proprij iudicij ita eligere laborauimus, potiusq; curæ rerũ q̃ copiæ inſtitimus.) Antiqui codices multo melius, Quanq; & ipſi conſenſu propè iudicata eligere laborauimus. Quod Plinius hic de ſe prædicat, id non minus uere ipſe quoq; uſurpare poſſem, ut qui nihil magis dum hęc tracto præ oculis habuerim q̃ ueterũ iuxta atq; emendatorũ exemplariũ inter ſe cõſenſum: cuius propoſiti nec dum poenitet, & bona quędã ſpes pollicet̃, candidos quoſq; qui Muſarũ fores pulſant hanc noſtrã opellam nõ omnino faſtidituros: fieriq; poteſt ut & illis qui iam intra adyta penetrarũt, nonnihil conferat: de ijs duntaxat loquor qui Plinianæ lectionis auidi non ſemper uetera exẽplaria ad manus habent, quò recurrere poſſint, quotieſcunq; ſcrupulus aliquis inciderit. Sanguinẽ quidem gladiatorũ bibunt, ut bibẽtibus populis procul ſint comitiales morbi.) Quanto melior uetus lectio: Sanguinẽ quoq; gladiatorũ bibunt, ut uiuẽtibus poculis, comitiales morbi. Cum è plagis hunc ne ferarũ quidẽ admoueri ori fas ſit humano.) Scribo iuxta fidem noſtrorũ exemplariũ: cum plagis ne ferarũ quidem admoueri ora fas ſit humana. Idq; magis ad præcedẽtia quadrat. Quaſi uero ſanitas uideri poſſit, feram ex homine fieri. Quin morbo dignũ, non ipſa medicinæ gratia, egregia hercule fruſtratione ſi nõ proſit. Aſpici humana exta nefas habetur, quanto magis mandi.) Et hic locus eſt unus è pulchre cõtaminatis. Reſtituimus, unde cætera, ſic: quaſi uero ſanitas uideri poſſit, feram ex homine fieri, morboq; dignũ in ipſa medicina, egregia hercule fruſtratione ſi non proſit. Aſpici humana exta nefas habetur, quid mandi? Sequẽti uerſu Feciſti redundat. Vitam quidem non adeo extendendã cenſemus, ut quoquomodo pertrahenda ſit.) Sincera lectio. Vitam quidem nõ adeo expetendam cenſemus, ut quoquo modo trahenda ſit. Vel ex hoc capite abunde perſpicuũ eſſe poteſt, & noſtrũ laborem minime ſuperuacuũ eſſe, & illos perſæpe falli, qui librorũ typis excuſorũ fiducia de ueteribus manuſcriptis uix unq; cogitant, ignari quantũ ſibi in priſcorũ monumẽtis conſpurcãdis ſacrilega publicoq; odio digna quorundã non dico amuſorũ ſed planè aſinorũ audacia pmiſerit: cum nõ raro fiat ut tenebrio quiſpiã plus mendarũ in unũ aliquod boni autoris opus ex putido ſuo cerebro inuehat, q̃ quantũ ſeptem alij docti uiri, omni conatu adniſi, perpurgare ſufficiãt. Cap. II Extat Tucciæ Veſtalis inceſtæ precatio.) Atqui inceſti crimen falſum erat: legẽdum igit̃, inceſti deprecatio. ac mox ſequẽti uerſu, anno Vrbis, non anno urbis Romæ. Nam Romæ nugator aliquis addidit contra omniũ doctorũ conſuetudinẽ. Sic dicimus anno ab Vrbe condita, non ab urbe Ro. Et omnia approbantibus DCCCXXX annorũ euentibus.) Lege, ea omnia. Mancipia fugitiua retinere in loco precationis.) Precatione, non precationis. Et quod ibi ſtatim ſubtexitur, Quod ſi ſemel recipiatur, in antiquis uoluminibus non male legitur: cum ſi ſemel recipiatur. Neq; diras aues, neq; ulla auſpicia pertinere ad eos, qui quamq; rem ingredientes obſeruare ſe ea negauerint.) In emendatis codicibus non additur aues: quibus eo libentius accedo, q; ſupra in hoc ipſo capite ſic legatur: quoties ipſæ diræ obſtrepẽtes nocuerint. Et ſolent plerunq; uoculas tales aſſuere gloſſularij, longe interdũ à ſcopo aberrantes, quod & hic factum equidem non dubito. Quinetiã & legum ipſarũ in xij tabulis uerba ſunt.) Rectius antiqua ſcriptura: Quid? non & legum &c. Inepte enim ſimul ponunt̃ etiam &. Non pauci etiam ſerpẽtes ipſas recantari, & hunc unũ eſſe ipſis intellectũ.) Aliquãto mollior eſt uetus lectio: & hunc unũ illis eſſe intellectũ: q̃ ſi repetatur, ipſos, ipſis. Incendio inter epulas nominato, aquam ſub menſa profundi abominamur.) Quem non offendat huius lectionis abſurditas? aut quis non ſentiat, alterã eſſe ſincerã, quæ in impreſſis etiam quibuſdã codicibus habetur? Incendia inter epulas nominata aquis ſub menſas profuſis abominamur. Aqua profuſa pulchrę conuenit incendiũ abominãtibus: at quid cauſæ uel cõminiſci poſſumus, cur ad incendiũ nominatũ aquæ effuſionẽ abominari debeamus? aut cur aquam effundi potius abominemur, q̃ incendij mentionẽ? Priuſq; eam ipſam nominaret, aliusue ei prædiceret.) Lege: priuſq; ipſe eam nom. Nam ipſe & alius, ſibi inuicem opponũtur. Carmina quædam extant cõtra grandines, contraq; morborũ genera, contra ambuſta. Quædam etiam in partus. Sed in prodendo obſtat ingens uerecundia.) Antiqua exẽplaria hoc loco non parum diſcrepant à uulgatis editionibus: contraq; morborũ genera, contraq; ambuſta, quædã etiam experta. ſed prodendo obſtat ingens uerecũdia. ut de experimẽtis intelligatur non de partubus. Cap. III Hominũ monſtrificas naturas & ueneficos aſpectus plenius diximus in portentis gentium.) Plenius ſuperfluit. Nam in inſula Nili Tentyrij.) Tentyra potius q̃ Tentyrij. Cap. IIII Sed & alios efficaces eius uſus recognoſcat uita. Ita deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus. Simili modo & faſcinationes repercutimus, ſiniſtræ dextræq; claudicatis occurſu.) Primũ Ita redundat, natũ ex pręce-

denti dictione uita. deinde ſiniſtræ ſimiliter ſuperfluit, Legendũ enim, faſcinationes repercutimus dextræq; claudiratis occurſum. quæ poſtrema uox cum finalẽ literã caſu aliquo amiſiſſet, nec iam cõpareret alter accuſatiuorũ, caſtigator ne nihil ageret coniunctio, de ſuo adiecit ſiniſtræ: itaq; error errorem peperit: ut ferè fit quoties abſq; archetyporũ præſidio, ex nobis ipſis ſincerã lectionẽ addiuinare conamur, iuſtiſſima hercle fruſtratione, ſed graui ſtudioſorũ incõmodo, quibus ad hũc modum nimiũ ſ[ę]pe os ſublinitur. Veniã quoq; à deis ſpei alicuius audacioris petimus, in ſinum ſpuendo. Etiam eadem ratione terna &c.) Etiam aptius præcedẽtibus cohæret, in ſinum ſpuendo etiam. Sequentibus adiunctũ ocioſum eſt. Senſus eſt: non ſimpliciter ſpuendo, ſed in ſinum etiam propriũ. Nunc mirum dicemus, ſed experimẽto facile.) Dele nunc. Sic enim magis aures ferit, atq; ad attentionẽ excitat, Mirum dicemus: & ſic ferè Plinius loqui ſolet, nec aliter habẽt probatæ fidei exẽplaria: quod diſſimulaſſem, ni ſtudium eſſet non ſenſus modo ſuos reddere Plinio, ſed uerba etiam ipſa, quantũ fieri poteſt, annumerare. Lepraſq; ieiuno illitu arceri.) Ieiunæ, nõ ieiuno. ac mox, Marcion, non Martion. Eæ ſunt: Abſtinere à cibo nimio.) Scribe tantũ, Abſtinere cibo nimio: cætera redundant: alioqui non congruet quod ſequitur, in præſentiſſ. remedijs habetur.

Notandũ, nullum animal aliud præter hominẽ calidos potus ſequi.) Et hic duæ dictiones ſuperfluũt, præter hominẽ, hominis uidelicet alicuius maleferiati aſſumentũ. Item poſca oculos cõtra lippitudines, certa experimẽta ſunt.) Sic enim claudendũ hoc caput, ut ſequentis initium ſit, Sicut totius corporis, contra quàm in uulgatis editionibus hæc capita diſtinguũtur. Cap. V Vlti moq; probro maius in ciſijs triũphalibus ſedenti dicebatur, uel in capitolio epulanti.) Tota hic ab erratũ eſt uia: in eam reducent nos archetypa, in quibus ita ſcriptũ eſt: ultimoq; probro, manus in cibis triumphali ſeni deducebaſ, uel in capitolio epulanti. Senſus eſt iam planus, qui antehac erat obſcuriſſimus. Cap. VI Digitis pectinatim inter ſeſe amplexis.) Magis placet antiqua ſcriptura: digitis pectinatim inter ſe implexis. Nam è diuerſo ſcandenteſq;.) Lege, Nam euerſos ſcandenteſq;. Atq; etiam quotidiani cinctus tali modo.) Rectius, tali nodo. Auguriũ ex homine ipſo non eſt timendi mortẽ in ægritudine.) Scribendũ, Auguriũ ex homine ipſo eſt non tim. m. in æ. Contra auriũ pituitas uermiculoſq;.) Lego, aurium pura. i. aures ſuppuratas. Vlcera capitũ, prurigines, nomas.) Pro prurigines malim porrigines, quod eſt in antiquis exemplaribus.

Cap. VII Alij cum hyſopo & adipe anſerino.) œſipo, non hyſopo. Eſt autẽ œſipum, ut Naſonis uerbis utar, ſuccus ab immundæ uellere raptus ouis. Pulmonũ quoq; incõmoda lacte mulieris ſanãtur, cui admiſceaſ impubis pueri urina & mel atticum, omnia ſingulorũ cochleariũ menſura. Murmura quoq; aurium ejci inuenio.) Confuſa ſunt remedia, hoc modo diſtinguęnda. Pulmonũ quoq; i. l. m. ſanantur. cui ſi admiſceaſ i. p. u. & m. a. o. ſ. c. menſura, m. q. a. e. i. Anguli oculorum ſubinde madificẽtur.) Madefiant, non madificenſ. Non ſegnius & in ſilente luna coitus ſuos maribus exitiales eſſe.) Legendũ: non ſegnius & ſilente luna, coituſq; tum maribus exitiales eſſe. non ſegnius ad præcedentia refertur. Metrodorus Sceſius in Cappadocia inuentũ prodit, ob multitudinẽ cantharidũ ire illas per media arua, retectis ſuper clunes ueſtibus.) Vera lectio, ob multitudinẽ cantharidum. Ire ergo per m, &c. Item nouella uitis eius tactu in perpetuũ læditur. Vt ad noxiam res medicatiſſima transferaſ, rutam & ederas ilico mori.) Lege, Item nouellas uites eius tactu in perpetuũ lædi: rutam & ederas res medicatiſſimas ilico mori. Suffraganſ & hic quẽadmodũ in cęteris uetuſta exemplaria. Aciem in cultris tonſorũ hebetari, æs contactũ graue uirus odoris accipere.) Scribo, hebeteſcere. & odoris redundat. Nam bitumen in Iudæa naſcens, ſola hac ui ſponte ſuperari. Et fila ueſtis contactæ, ut docuimus, ne igne quidẽ uincuntur quo cuncta. Ciniſq; etiam ille, ſi quis aſpergat eum lauandis ueſtibus, purpuras mutat, floribus colorẽ adimit, ne ipſis quidem fœminis malo ſuo immunibus.) Aliter in noſtris exẽplaribus legitur, & quidem non paulo melius: itaq; retexemus totum, illaq; ſequemur. Nam bitumen in Iudæa naſcens, ſola hac ui ſuperari, filo ueſtis contactæ, docuimus. Ne igne quidem uincitur quo cuncta: ciniſq; etiam ille ſi quis aſpergat lauandis ueſtibus, purpuras mutat, florem coloribus adimit, ne ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus. De bitumine Iudaico meminit ſupra lib. 7. cap. 15.

Quæ Lais & Cleophantus inter ſe contraria prodidere.) Scribendũ, Lais & Elephantis. Fuit autem utraq; meretrix, & utraq; de rebus muliebribus ſcripſit, poſterior etiã de concubitus ſchematibus, cuius & Martialis meminit, & Politianus. Legendũ itaq; mox: aut inter ipſas pugnantia, cum hæc fœcunditatẽ fieri iiſdem modis quibus illa ſterilitatẽ pronunciaret. Catalogus quoq; autorũ quos Plinius hoc libro ſequitur Laida & Elephantida coniungit. Cæterum pro radice braſſicæ uel myricæ, in manuſcriptis eſt braſſicæ uel myrti. Bythus Dyrrhachinus hebetari aſpectu ſpeculorum nitorẽ tradit. Iiſdem aduerſa rurſus contuentibus, omnem talem uim reſolui, ſi nullum piſcem habeãt ſecum.) Bonam hercule operam deprauator hic nauauit, cuius prẽmiũ equidem non aliud darem quàm magnũ aliquod malum, iam ſexcenties promerito. Sincerã lectionẽ archetypa commonſtrant, nempe hanc. Bythus Dyrrhachinus hebetata aſpectu ſpecula recipere nitorem tradit, iiſdem auerſa rurſus contuentibus: omnemq; uim talem reſolui, ſi mullum piſcem ſecum habeant.

Veſtis omnino ita infectæ portiuncula, acu uel licio, brachiali inſerta.) Lege, ac uel licio. quaſi dicat, uel unico filo. Sic & comitiales excitari, morboſq; ſanari.) morboſq; ſanari de ſuo aliquis

attexuit

attexuit, contra ueterū archetyporū fidem. Suppoſita tantū calici lacinia menſtruo tincta tali.) Satis erat: ſuppoſita tantū calici lacinia tali: idq; Plinij ciuilitatē magis decebat. cætera haud dubiū quin gloſſularius aliquis, ut ſolent, adiecerit. Correptam ſubnecti collo: & ita diſcuti morbum.) Dele &. Cap. VIII Proboſcidis tactu capitis dolor leuatur, efficacius ſi & ſternutet.) Rectius, ſi & ſternuat. Sanguis & iſchiadicis prodeſt.) Syntecticis, non iſchiadicis, ſi ueteribus ac emendatis uoluminibus credere libet. Mox ne nihil ageret caſtigator Leonis adipes cuſtodiunt, in adeps cuſtodit mutauit: & magorū uanitas promittit, in uanitates promittūt. Similiter dentis.) Lege, ſimilia. ſ. promiſſa. Setas è cauda contortas, & ſiniſtro brachio illigatas.) Scribo, adalligatas. Permutationes ſexus ex his annua uice diximus, cæteraq; mōſtrifica naturæ eius.) Antiqua ſcriptura, De permutationis ſexus annua uice diximus, cæteraq; de mōſtrifica natura eius. Præcipue pantheris eſſe in metu hyenæ dicuntur.) Germane latina lectio hæc eſt. Præcipue pantheris terrori eſſe tradunt̃. nam hyenam hic repetere quorſum attinebat? Facilius autē capi, ſi cinctus ſuos uenator, flagellumq; & ipſos equos ſeptenis alligauerit nodis.) Elegantior ſimul & uerior eſt uetus lectio, flagellūq; imperitans equo ſeptenis alligauerit nodis. Febribus quartanis iecur degustatū ante acceſſiones.) Lege, deguſtatū ter. quod non parum referre putatur in eiuſcemodi remedijs. Promiſſo in triduū conceptu.) Melius, intra triduū. In triduum aliud ſignificat: ut cum dicimus, aſſumpto in triduum cōmeatu. i. quantum tribus diebus ſufficiat. Mulieri prægnanti à pectore hyenæ caro, & pili ſeptem & genitale, à ceruice ſi alligentur dorcadis pelle collo ſuſpenſa, contineri partus promittunt.) Repræſentabit̃ & hic uetus lectio, uel quo ex collatione ueritas facilius eluceat. Mulieri candida à pectore hyenæ caro, & pili ſeptem, & genitale cerui, ſi illigētur dorcadis pelle, collo ſuſpenſa continere partus promittūt, ut ſuſpenſa neutri generis ſit, caſus accuſatiui, & omnia ſupra dicta referat. Eodem genitali & articulo ſpinæ cum adhærente corio conſeruatis.) adſeruatis, nō conſeruatis. Eodem ſuffitu mulieribus menſtrua euocari.) Scribo, mulierum menſes: quod Plinio eſt uſitatius. Membranā quæ fel continuerat, à cardiacis potam.) Codices uetuſti, quæ fel contineat, cardiacis potam. Quæ autem in ueſica inuenta ſit urina, additis oleo ex ſeſamo, & melle aſiano hauſtam prodeſſe acrimoniæ ueteri.) Deprauator quantum uideo non leui brachio caput hoc attigit. Quæ ſequimur exēplaria non addunt aſiano, neq; medici inter mellis genera aſiaticū celebrant. & pro acrimoniæ, habent ægrimoniæ. Siue lucernis, ſiue uiſu, ſiue peluibus.) Illic legitur, ſiue lucernis, ſiue pelui. Nec uideo quid hic ſiue uiſu faciat. Fimum qui in inteſtinis inuentus ſit.) Scribo, quod in int. inuentum ſit. nam neutro genere Plinius hoc nomen uſurpat. A cane uero morſis adipem illitum, & corium ſi ſit ſubſtratū.) Aeque pleno ſenſu ſcriptum erat, & corium ſubſtratū. Quid ſibi uolunt in Pliniana purpura tam crebra pannorū aſſumenta? aut qualis gratia debetur prauis iſtis ſartoribus? Perunctos om̄ibus odio euenire.) uenire, non euenire. Contra ducum ac poteſtatū iniquitates cōminiſtrant.) Quid malum cōminiſtrant. cōmonſtrānt legi debet. Si omnino aliquantulū quis ſecum habeat.) Non male uetus lectio: ſi omnino tantum aliquis ſecum habeat. Plinius ait ſufficere ſi tantū habeas tecum eam fiſtulam: alius mutauit ſenſum, docens ſatis eſſe quantulamcunq; eius partem. Canini eius dentes febres ſtatas arcent repleti, ſunt enim caui.) Lege addendo, thure repleti. Adulterant amylo aut cimolia, ſed maxime ſturni, quos captos oryza tantum paſcunt.) Coniector multū aberrauit à ſcopo. Vera lectio eſt hæc: ſed maxime qui captos oryza tantū paſcunt. Senſit enim Plinius, crocodileā ex captiuis adulterinā eſſe, utpote longe deteriorē, nimirū mutato animalis uictu. Præterq; in riſu coarguentiū.) Lego, præterq; ubi irriſu coarguendū. Eundem ſalutarē eſſe parturientibus circa domū. Sin uero domibus inferatur pernicioſiſſimū.) Egregie deprauatū & hoc, non minus quàm ſuperiora. Reſtituet̃ in integrum hoc modo. Eundem ſalutarem eſſe parturiētibus, ſi ſit domi: ſi uero inferatur, pernicioſiſſimū. Eſt enim uerus ſenſus longe alius quàm ille prior: eſt autē hic. Chamæleontem ſalutarem eſſe, ſi multo ante parturitionē illatus ſit: ſin idem parturienti iam ſuperueniat, pernicioſiſſimū eſſe. Suffragant̃ ubiq; uetuſti codices. Capitis dolores, inſperſo uino, in quo latus alterutrū maceratum ſit, ſanari fœminis.) Mirum uero ſi hoc remediū in ſolis fœminis uim ſuam exerit, in maribus non item. Diſtinctio praua ſenſum deprauat. nam fœminis paternus caſus eſt & ſequentis orationis initium hoc modo. Fœminis ſiniſtri uel pedis cineri ſi miſceatur &c. Quibus in uerbis uel detractū erat, ſi tranſpoſitū. Serpentes fugari liene inſtillato.) At quonam inſtillandus eſt, aut quomodo? Lege, Serpentes fugari ignibus inſtillato. Nam & hoc experimentū & duo proxime ſequentia, de felle non de liene accipi debent, iuxta fidem emendatorum codicum. Illita inimicorū immane odium & omnium hominū his conciliare.) Certe ad inimicorū odium nullo opus eſt ueneficio, ut qui ultro & exoſi ſunt & oderūt uiciſſim. Verior igitur uetus lectio: illita inimicorū ianuæ odium om. h. h. c. Prodeſt contra ſagittas uenenatas, ut Apelles tradit, poſtea ſumptus.) Vetus lectio: Prodeſt & contra ſagittarū uenena, ut Apelles tradit, ante poſteaq; ſumptus. Vt intelligamus eum præſeruatiuā etiam uim habere. Præterea eiuſdem decoctum cum melle ſumptū uenerem inhibere.) Paulo melius legetur, eiuſdem decocti ius cum melle. Eſt crocodilo cognatio quædam affinitaſq;.) Affinitas ſuperuacua eſt. Sequēti uerſu lege detrahendi ſanguinis, nō trahendi. Plurimi autem ſuper Saiticam inter Aegypti præfe-

cturas.) Lege, ſuper Saiticam præfecturam. ac rurſus, Item fimum ſuffitu, non fimus. &, dentes è parte læua, addita præpoſitione. Tandem finem fecit deprauator, duntaxat in hoc capite, ſed non niſi proximus capitis fini. Porrò uel hoc caput argumento eſt, quod tot mendis refertum hactenus Plinium (ut cæteros autores taceam) habuerimus, non tam librariorũ oſcitantiam in culpa eſſe, ꝗ male literatos iſtos caſtigatores, iuſtius diuinatores aut cõiectores appellãdos: qui tamẽ alibi plus alibi minus, prout collibitum eſt, ſe exercuerũt. cæterum ſcribæ inſcitia labi ſolent, non temeritate: errata ꝗ eorũ non magni negocij ſit deprehendere, maxime cordato & erudito lectori. illi cõtra homines nefarij, maiore periculo, nec tam facili remedio, & in maioris momenti rebus peccant, nulla religione nihil non contaminãtes, planeq; iuxta Flacci dictũ, mutant quadrata rotundis. Dicas eos manibus ſe deuouiſſe, niſi omnes quotquot poſſunt bonos autores ſuis uenenis infecerint, ſuisq; fœtoribus conſpurcauerint. Sed deſinat ſtomachatio, & ſi nimio quàm uellem iuſtior, & ad præſens potius negocium redeamus. Cap. IX. Sicuti è lactis uſu, utiliſſimũ cuiq; maternum, nutricis exitioſum eſt.) Vt in ipſo ſtatim portu impegit egregius gubernator: nam quid ego audio, nutricis lac infantibus exitioſum eſſe? Cur igitur tantum ubiq; nutricum numerum uidemus, infantum tamen exitia nihilo crebriora, quàm inter eos qui maternis uberibus aluntur? Lego, Sicuti de lactis uſu. Quæ uerba à prioris capitis fine pendent. Deinde, Vtiliſſimũ cuiq; maternum. Alioqui iuxta priorem lectionem non utiliſſimũ erat, ſed planè neceſſarium. Sequitur, Concipere nutrices exitioſum eſt. Sic enim quæ ſequuntur nunc demum probe quadrabunt. Minus inflat quodcunq; decoctum. Sanat uuas, lichenas. Ad omnia utile contuſa aut luxata, maxime renes, ueſicam, interanea, fauces, pulmones.) Obſecro quid cõmune licheni cum uuis? aut quis unꝗ fando audiuit, luxatos renes, ueſicam, interanea, fauces, pulmones? uel ueſicam contuſam, interaneáue, aut pulmonẽ. Quid igitur præſidij reliquũ eſt niſi in archetypis? ea ſic habent. Minus inflat quodcunq; decoctum. Vſus lactis ad omnia intus exulcerata, maxime renes &c. Nam ut in Achaia bubulum biberẽt phthiſici ſyntecticiq; & cachectæ, diximus in ratione herbarũ.) In Arcadia, non Achaia. Dixit autem hoc lib. 25. cap. 8. Quod eſt maxime coactum, in ſummo fluit. At id exemptum addito ſale, oxygala appellant.) Sic nobis transſcribũt uetera exẽplaria, qui nec legere ſciunt nec ſcribere. Lege, in ſummo fluitat. id exemptum, &c. Quod magis uirus reſpuit, hoc præſtantius iudicatur.) Quid eſt, uirus reſpuit? Lege, reſipit. Præſtantius autem medicinæ, opinor, non cibis. Oxygala fit & alio modo, acido lacte addito in recens, quod dum aceſcit utiliſſimũ eſt ſtomacho.) Legẽdum in recens quod uelis aceſcere, utiliſſimũ ſtomacho. Proxima in cõmunibus laus eſt adipi, ſed maxime ſuillo. Apud antiquos etiam religioſus erat.) Elegantior lectio, Proxima in cõmunibus adipis laus eſt, ſed maxime ſuilli, apud antiquos etiam religioſi. Medicorum aliqui admixto anſeris adipe, taurorumq; ſeuo & hyſſopo.) Rurſus œſipum deprauatũ in hyſſopum. Vbi notandum ſympathian quandam eſſe œſipo cum adipe anſerino, quãdoquidem & ſupra cap. 7. ad podagras & uuluæ dolores eædem ſpecies miſcentur. Omnino enim non niſi ad ea quæ purganda ſint, aut quæ non ſint exulcerata & calida recipitur.) Legendũ, aut quæ non ſint exulcerata, ſalſa petitur. ſ. axungia. Iamq; probe quadrabit, quod hactenus ad præcedẽtia non congruebat. Mox ſequenti uerſu contra phthiſes lege, non contra tuſſim. Sic enim in probatæ fidei uoluminibus ſcriptũ eſt, & aliâs non bene cõueniet quod mox ſequitur, ſcapulis eorum qui phthiſin ſentiunt. Parotidas admixta farina è ſalſamentaria teſta: quo genere proficit ad ſtrumas. Pruritus ad papulas in balneo perunctis tollit.) Scribo, Parotidas admixta farina ſalſamentariæ teſtæ: quo genere proficit & ad ſtrumas. Pruritus & papulas in balineo perunctis tollit. nam & hæc uox balneũ uitioſa eſt, cum uterq; Plinius balineum appellet. Quin & græcis quadriſyllabũ eſt βαλάνειον. Multi priuatim ſic taurorũ, leonum, pantherarũ ac camelorũ pinguia curari iubent.) Elegantius eſt, taurorũ leonumq; ac pantherarũ & camelorum. ut quædam coniunctionũ ceu catena nectatur. Item equarũ præterq; uirginum erodit, emarginat, ulcerat.) Lege, emarginat ulcera.

Tantum poteſt ſympathia illa de qua loquũtur.) Loquimur, non loquuntur. Hircorum ſanguini tanta uis eſt, ut ferramentorũ ſubtilitas non aliter acuatur aut induretur, aut ſcabritia poliatur, uehementiusq; quàm lima.) Antiqua lectio: ut ferramentorũ ſubtilitas non aliter acrius induretur, ſcabricia tollatur uehementius quàm lima. Et ideo ſuis quæq; dicentur effectibus.) Lego, quiſq; ſuis dicetur. nam de ſanguine tantum loquitur. Vt ſi quæ ſunt, extractas cauernis mandant.) Scribo, mandentes. Nam ut pro utpote ponitur hoc loco. Fugiũt & omnino aliquid ceruí habentes.) Vetus lectio, omnino dentem cerui habentes. nam omnino ad habentes refertur. Sic ſupra cap. 8. ſi omnino tantum aliquis ſecum habeat. Aut medulla perunctos ſeuóue cerui aut uituli.) Hinulei, non uituli. Cap. X. Item lactis hauſtus cum uua aminæa.) Taminia, non aminæa, cuius uſus in medicina nullus eſt. Canis rabidi morſu facta uulnera circũcidunt ad uiuas uſq; carnes. Quidam carnem uituli admouent.) Lege & diſtingue, C. r. m. ſ. u. c. ad uiuas uſq; partes quidam, carnemq; uituli admouent. Hoc idem præſtare & pellis è ceruice ſolida exiſtimatur: quippe tanta uis eſt animalis. Præter ea quæ retulimus, & ueſtigia eius calcata equis afferunt torporem.) Similis error priori. Legendũ: quippe tanta uis eſt animalis, præter ea quæ retulimus, ut ueſtigia eius calcata equis afferant torporem. Veruntamen fortiora eadem ꝗ in equiſi

intellig

intelligi debẽt.) Scribo, fortiora omnia eadem. Et toxica expurgantur.) Exemplaria uetuſta habent, expugnantur, ut hoc de antipathia intelligatur. Omnia ſeſami quoq; iure poto.) Vera lectio, Omaſi quoq; iure. Neq; enim ex frugibus remedia in hoc libro traduntur, ſed ex animãtibus. Ius omaſi & 12. cap. eſt inter remedia. Cap. XI. Cum ſucco oleris, ita ut unctio inareſcat.) Codices ueteres, ita ut unctio inareſcat. Sed & corruptos dentes confirmari.) Iidem codices pro corruptos, habent combuſtis. ſ. oſſibus. Aſinæ quoq; lacte percuſſu uexatos.) Manuſcripti codices, Aſinino quoq; lacte. Caſtigator ueritus, ne forte quis de maris aſini lacte id acciperet, ſcripſit aſinæ. ò ſolertiam aſininam. Cap. XII Poppeaq; hoc uxor Neronis principis inſtituit.) In uetuſtis exẽplaribus tantum eſt, Poppea hoc Neronis principis inſtituit. Sicut dicimus, Cornelia Gracchi, Terentia Ciceronis. Friuolum licet uideatur, non tamen omittendum.) Eadem exemplaria non addunt licet: tantum eſt, Friuolum uideatur, ἀνωφελῶς. Aeſtates, & quæ diſcolorem faciũt cutem.) Decolorem non diſcolorem. Hirci ſel & lentigines tollit, admixto caſeo & uino, ſulphure ſpongiæq; cinere.) Lege, & uiuo ſulphure, ſpongiæq; cinere. Labrorum ſciſſuris cum adipe anſerino.) fiſſuris, non ſciſſuris. Et bouis ungulæ cinis ex aqua: Fimum quoq; feruens ex aceto decoctũ, teſteſq; uulpini.) Lege addendo, Et bouis ungulæ cinis ex aqua: Fimum quoq; feruens ex aceto. Item ſeuum caprinum cum calce, aut fimum ex aceto decoctum, teſteſq; uulpini..

Prodeſt & ſapo: Gallorũ hoc inuentum rutilandis capillis, ex ſeuo & cinere. Optimus fagino & carpino.) Optimus non ad cinerem refertur, ſed ad ſaponẽ. ſed his duabus uocibus ſeuo & cinere, reddũtur aliæ duæ, fagino & caprino, quod poſterius in carpino deprauatũ eſt. Vngues contuſos fel uniuſcuiuſq; animalis circumligatum.) Scribo, fel cuiuſcunq; an. cir. Cap. XIIII.

Vtuntur ad utrunq; uitium & coagulo hædi in uino myrteo, magnitudine fabæ poto: & ſanguine, & eiuſdẽ in cibo formato, quem ſanguiculũ uocant.) Lege: & ſanguine eius in cibum formato. Item in uino myrtite, non myrtæo. Cornus ceruini teneri cinis, cochleis africanis cum teſtis ſuis mixtis, in uini potione.) Melius, cochleis africanis cũ teſta ſua tuſis mixtus. Cap. XV Calculos expellunt lienes equini.) Legendum, lichenes equini: itaq; ſcriptum uiſitur in uetuſtiſsimis exemplaribus. alioqui ſatis erat dicere, lien equinus. Demonſtrant urinam facere in canis cubiculo, ac uerba adijcere, ne ipſe urinam faciat ut canis in ſuo cubiculo.) Vtrobiq; cubili legendum: nam canis cubiculũ nemo unq; Latinus dixit. Quem dicunt cum interficiatur reddere urinam liquidiorem in initio, ſed in terra ſpiſſantem ſe.) Quem, calculum non onagrũ. Proinde rectior eſt antiqua ſcriptura, Quem dicitur cum interficiatur reddere urina, liquidiorẽ initio ſed in terra ſpiſſantem ſe. Cap. XVI. Perniones urſinus adeps, rimaſq; pedum omnes arcet.) Sarcit, non arcet. Iniurias à calceatu.) Vetus lectio, è calceatu. Potum uero ſublime ex aqua.) Hæc uerba male in uulgatis editionibus diſtrahũtur à pręcedentibus: & ſub limine ſcribendũ, pro ſublime. nam hoc ad magicam ſuperſtitionem attinet: & remedium ex magorũ autoritate præſcribitur.

Quis hoc quæſo inuenire potuit? Quæ eſt iſta mixtura? Cur digitus bubonis potiſſimũ electus eſt?.) Et hic uetus lectio paulo melior. Quis hoc quæſo inuenire potuit? quæue eſt iſta mixtura? cur digitus potiſſimũ bubonis electus eſt. Cap. XVII Lupi & capræ ſeui cyatho, uel lactis pari menſura, deploratũ phthiſicum conualuiſſe certus autor affirmat.) Mira uero mixtura, ſi credere dignum eſt. Equidem malim ueterem lectionem, ut ueriſimiliorem. Rupicapræ ſeui cyatho, & lactis &c. Ramenta pellis ceruinæ deſecta pumice.) Imò deiecta. pumex enim non ſecat. Sequenti uerſu pro Ruborẽ lege Rubori. pendet enim & hoc à uerbo illinitur. Sunt qui id coxiſſe aceto, utilius putent.) Rectius, Sunt qui incoxiſſe aceto utilius putent. Cap. XVIII Aut cum muſci pari pondere, aut cum propoli.) uiſci, non muſci, atteſtantibus uetuſtis exemplaribus.

Cap. XIX Tædium ueneris fieri dicit Aeſchines.) Legendum, Oſthanes. Is fuit uir Perſa, profeſſione magus. Et teſticuli equini aridi, ut potioni interſeri poſſint.) Interi, non interſeri.

Cap. XX Inſuper pedes boum, ſi prius cornua pice liquida perunganĩ.) Emendati codices, Non ſubteri pedes boum, ſi &c. EX LIBRO VIGESIMONONO Cap. I

QVanquam non ignarus ſum, nullis ante hæc Latino ſermone condita, ancepſq; ac lubricum eſſe rerum omnium nouarum principiũ, nec aliud utiq; gratię q̃ ſterilis difficultatis in promendo.) Quis obſecro in his poſtremis uerbis micam Plinianæ elegantiæ agnoſcat? In uetuſtiſſimo codice ſcriptũ repperi, Quanq; non ignarus ſim, nullis ante hæc Latino ſermone condita, ancepſq; lubricũ eſſe rerum omniũ nouarũ, talium utiq; q̃ ſteriles gratiæ difficultates in promendo. Cæterũ lubricum hic ſubſtantiuũ nomen eſt, idq; fefellit eum qui principiũ adiecit. Mirumq; & indignũ protinus ſubit, nullã artium inconſtantiorẽ fuiſſe, & etiãnum ſępius mutari cõtigerit.) contigerit redundat. Scribere in templo eius dei qui auxiliatus eſſet.) Scribo, quid auxiliatum eſſet: & eius dei, ad Aeſculapiũ refertur. A Creonte Agrigẽtino.) Legendũ, Acrone Agrigentino, ſeptimo caſu, In eum Acronẽ Empedocles ciuis eius & amicus, hoc luſit epitaphio.

ἄκρον ἰατρὸν ἄκρον, ἀκραγαντῖνον πατρὸς ἄκρε,
κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης.

In muſicos pedes uenarũ pulſu diſcreto.) Rectius, deſcripto. Cenſuſq; quanq̃ exhauſtis opibus Neapoli exornata ut hæredi H-S CCC relinqueret, quadragena id eſt Aruntius ſolus.) In ma

nuſcriptis reperio: cenſuſq;, quanq̃ exhauſti opibus Neapoli exornata, hæredi H-S C C C reliquere, quantũ ad eam ætatẽ Aruntius ſolus. ut hęc uerba de ambobus fratribus accipiãtur. Nullius hiſtrionũ par, ex quo de trigario comitatu regreſſus in publico erat.) Vetuſta ſcriptura, Nullius hiſtrionũ equarumq; trigarij comitatior egreſſus in publico erat. Vult enim autoritatem eius demonſtrare per turbas in honorẽ eius aſſectantiũ, qua in re cõfert eum gratioſiſſimis tum apud plebem, ſed hiſtrionibus aurigiſq; qui Circenſibus trigas equarũ agitarent, qua exercitatione Nero quoq; ipſe eius temporis Romanorũ princeps in primis delectabat̃. Iamq; pulchre cõgruet quod mox ſubiungit̃: cum Crinas Maſſilienſis &c. Nullo idem cenſente, ne uideat̃ aſſertio alterius.) Melius, acceſſio alterius. itaq; legitur in incorruptioribus exẽplaribus. Iis ipſis ſcilicet quæ nũc nos tradémus.) tractamus nõ trademus. Intelligendũ enim etiã de iam dictis. Quæ nos per genera uſus ſui differimus.) Rectius quem. ſ. cõmentarium. Quinimo tranſit in cõuicium.) Lege, tranſit conuiciũ. nam hoc eſt quod mox dicit, ultroq; qui periere arguũtur. At de iudice ipſo quales in conſiliũ eunt, ſtatim occaſuri.) occiſuri, non occaſuri. craſſum ſanè erratũ, quod tamen non unã ædinonẽ occupauit. Non ſunt artis iſta, ſed hominũ.) Paruulũ erratũ, ſed nõ leuis momenti. Legendũ enim, Non ſint artis iſta, ſed hominum. Archontio uulnerũ medico.) Repoſuimus ex uetuſto codice, Alconti. Huius & Martialis meminit: Oſtendit digitũ ſed impudicum, Alconti Daſioq; Symmachoq;. Et ab iiſdem deficientibus cibo ſæpius die ingeſto.) Cibos ingeſtos lege, ut cum præcedẽtibus cohæreat. Illa prodidere imperij mores.) Scribo, perdidere.

Neq; eñ dubitauerim aliquibus faſtidio futura quæ dicunt̃ animalia, at nõ Virgilio nefas fuit) nefas ſuperuacuũ eſt. ſubintelligitur enim faſtidio. Ordiemur aũt à confeſſis, hoc eſt lanis ouibuſq;.) Lege, lanis ouiſq;, de quibus ſecundo & tertio capitibus. Nec deeſſet materię pompa.) Elegantius, Nec decrat. Cap. II. Sanguinem in naribus ſiſtit cum oleo roſaceo & allio, indita auribus obturatis modico ſpiſſius.) Legendũ: & alio modo indita auribus obturatis ſpiſſius. atq; ita legitur in probatis exẽplarib. Vulnera ex uino, uel aceto, uel aqua frigida & oleo aſperſa ſanat.) Illic legitur expreſſa, non aſperſa. Sordes quoq; caudarũ concretæ in pilulas, ac ſiccatæ per ſe tuſæq; farina, & illitæ dentibus mire proſunt, etiã labentibus.) Lege, tuſæq; in farinam. Item pro labẽtibus labantibus. ſ. uacillantibus. Cap. III Sic & illita lienicis.) illita redũdat.

Cibos quot modis iuuent notũ eſt, cum tranſmittant fauciũ tumorẽ.) Vetus lectio, Cibo, quot modis iuuent notũ eſt, cum tranſmeẽt f. t. ac mox: ſimulq; uim potus & cibi habeat, nõ uini uſum.

Quo fuerint ea excellentiora, hoc præſentaneũ remediũ erit.) Scribo, hoc præſentius. Equitem Romanũ euocatum.) Pro euocatũ legi debet è Vocontijs. nam Vocõtij Galliæ ciuitas eſt, & ouorum genus, de quo loquit̃, gallis peculiare: atq; ita habent uetuſta exemplaria. Multa præterea remedia ſunt ex anſere, quod miror æque q̃ in coruis.) atqui è coruis non admodũ multa remedia traduntur. Vetuſti codices habent, æque q̃ in capris. & recte. namq; id miratur Plinius, ꝙ ex animalibus morbo obnoxijs tanta ſit remediorũ copia, anſere uidelicet & capra. Huc facit ꝙ libri præcedẽtis cap. 10. mox circa initiũ enumeratis aliquot è capra remedijs ſubijcit, quod quidem miror, cum febri negetur carere. Verũ errori occaſionẽ præbuit, quod & coruus aliquot menſibus ſingulis annis ægrotare dicatur, æque q̃ anſer. Cap. IIII Præcipue in aſcenſu ſiderum.) aſſenſu, non aſcenſu. alioqui male quadrat quod ſequitur: cum lumine lunæ fibrarũ numero creſcente ac decreſcente. ac mox, ſerpentes perſequitur, legendũ non proſequit̃. De muſtela. Tribuunt ei & ſucceſſus petitionũ à poteſtatibus, & à dijs etiã precum, morborũ remedia beneficiorum munere.) Vera lectio, morborũ remedia, ueneficiorũ amuleta. Propitiatis oratione dijs, fortunatam domũ facere promittũt.) adoratione, non oratione. Item ſi quis eam ipſam in uapore baculo ſuſtineat, aiunt eum futura præcinere.) Legendũ, aiunt enim præcauere: atteſtantibus emendatis codicibus. alioqui nec præcedentia cõgruunt, nec ſequentia. Democritus quidem monſtrat quædã ex his cõfici.) Germanior lectio, Democritus quidẽ monſtra quędam ex his cõficit. Vnde monſtrificæ dicũtur ſagæ, quales Medea & Circe fuiſſe feruntur. Quidam oleo illo ſpumã argenteam decoquunt ad emplaſtri genus, atq; illa illinunt.) Lege, atq; ita illinunt. Cap. V.

Oportet igne cõburi omnia, modo ut ſemel diximus.) Sincera lectio, Oportet autẽ cõburi omnia eodem modo, ut ſemel dicamus. Cap. VI Alij lacte mulierũ cum braſſica cinerẽ muſcarum ſubijciunt, quidã mel tantũ.) Subigũt lege non ſubijciũt: & melle, non mel. Additis duabus ſextis denarij ſextiui, ut omnia œſypo illinantur.) è ſtibi, non ſextiui. Porrò ſtibi quid ſit, ipſe Plinius docet in metallorũ tractatione. Cinis lacertæ uiridis, uel in uino albo ſole coactus.) Vetuſti codices: Lacertæ uiridis fel in uino albo ſole coactũ. Quibus pluma auriũ modo eminet.) Illic legitur, auriũ modo emicat. Apollonius Tyaneus.) Lege, Pitanęus. Eſt autẽ Pitane Aeolidis oppidũ in Aſia. Nam ut Tyanei teſtimonio Plinius utatur, temporũ ratio uix patitur: ad hoc non memorantur ulla Apollonij Tyanei in hoc genere ſcripta. Et præcipue ſpelunca ipſa impoſita fronti ad duo tempora.) Antiqua ſcriptura: impoſita per frontem ad duo tempora. Venantur eum formicæ circũligatæ capillo in cauernã eius cõiectæ, efflato prius puluere ne ſeſe condat: & ita formicæ cõplexu extrahitur.) Antiquior lectio: Venantur eum formica circũligato capillo in cauernã eius cõiecta, efflato prius puluere ne ſeſe cõdat: ita formicæ cõplexu extrahitur. At

Hercule

Hercule Diodorus & morbo regio & orthopnoicis reſtitiſſe tradit.) Rectius: At Hercule Diodorus & in morbo regio & orthopnoicis ſe id dediſſe tradit.

EX LIBRO TRIGESIMO Cap. I

IStos enim quiſq; cōmuni auditu ſaltem cognitos habet.) Melius quadrat uetus lectio: Quotus enim quiſq; auditu ſaltem cognitos habet. Siquidem Protea & Sirenū cantus apud eum non aliter intelligi uolunt: Circen utiq; & inferorū euocationem ſolū hac agi.) Quanto elegantior antiqua lectio: Circe utiq; & inferorū euocatione hoc ſolū agi. Troianis itaq; temporibus quum Chironis medicinis cōtenta eſſet ſolo Marte fulminante, miror equidē illis populis famā eius in tantum adhæſiſſe, ut Menander quoq; literarum ſubtilitatibus peritus, in eadē Telmeſſo genitus Theſſalā cognominarit fabulā, complexam ambages fœminarū detrahentiū lunam.) Non dubito quin & hic uetus lectio tanto ſit uerior, quanto tum ſimplicior eſt tum planior. Sic enim habet. Troianis itaq; temporibus, Chironis medicinis cōtenta, & ſolo Marte fulminãte, miror equidem Achillis populis famam eius in tantū adhæſiſſe, ut Menander quoq; literarum ſubtilitati genitus, Theſſ. &c. Orphea putarem è propinquo primū intuliſſe, ad uicinas uſq; ſuperſtitiones ac medicinæ profectū, ſi non ex Perſis eſſet uis tota, in Thraciamq; magice delata fuiſſet.) Hic quoq; temere diſceſſum eſt ab archetypis, in quibus ſic legitur: ſi non expers ſedes eius tota Thrace magices fuiſſet. Voluminibus Dardani è ſepulchro eius petitis.) germana Plinij uerba ſunt, in ſepulchrum eius petitis. ac mox: cætera in uiro illo probant: non, de uiro. Eſt & alia magices factio, à Moſe etiamnum & Iochabele Iudæis pendens.) Modo dixit, Eſt & alia, i. etiam alia: quid igitur opus repetere etiãnum? Emendati certe codices aliud habent, nempe ſic: à Moſe & Iamne & Iotape Iudæis pendens. Is Iamnes in thaumaturgia antagoniſta Moſi fuit coràm Pharaone, quod in Paulinis epiſtolis legimus, magus inſignis, quo factū opinor ut Plinius Moſen quoq; ſimiliter magum fuiſſe putauerit. Caſtigatorem fefellit ſimilitudo ſcripturæ, dum pro & iamne legit etiãnum: tertium nomen etiā typis excuſa quædā exemplaria habent, recte quidē mea ſententia, cum Hebræum ſit & apud Hebræos autores reperiatur. Palamq; in tempus ſiluit ſacri prodigioſi celebratio.) Lege, palamq; in tempus illud ſacra prodigioſa celebrata. Quid ipſe ego hanc memorem artem oceanū quoq; tranſgreſſam, & ad naturæ inane peruectā in Britanniā, quæ hodie eam attonite celebrat.) Elegantior & germanior lectio: Sed quid ego hæc cōmemorem in arte oceanū quoq; tranſgreſſa, & ad naturæ inane peruecta? Britannia hodieq; eam att. cel. Cap. III. At in ſuperiore dolore duos ſuperiores adalligāt.) Lego, At in ſuperiorū dolore. Fit eodem modo & dentifricium è caninis dentibus. Cinis è murino fimo inditus.) Lege & diſtingue. Fit eodem modo & dentifriciū. Cauis dentibus cinis è murino fimo inditur. Vanū eſſe arbitror, canis ortu angues cauda membranā exuere, quoniā neutrū in Italia uiſum eſt.) Antiqua ſcriptura, Vanum arbitror eſſe, canis ortu angues candidos membranā exuere, quoniā nec in Italia uiſum eſt. Pruritū quidē intolerabilē facit: & ideo utilius eſt.) Vetus lectio: & ideo tolerabilius eſt. Cap. IIII

Hæc hircino ſeuo lichenas illita ex facie tollit ſmectica ui.) Scribo, Hæc cum hircino ſeuo illita lichenas ex facie tollit ſeptica ui. Sequēti uerſu lege, cōtectuſq; braſſica: nō, cōtentuſq;. Cap. VI

Iure pecudū ſtomachus recreatᷣ.) perdicū non pecudū. Item uipera porcelli modo inaſſata.) Viuerra non uipera. Caninus ſi uiuenti exprimatur.) Lege, eximatur. Eliberat & lacerta uiridis eo dolore uiua, in olla ante cubiculū dormitorij eius cui medetur ſuſpenſa.) Emendati codices, Eo liberat & lacerta uiridis, uiua in olla ante cubiculū dormitoriū eius cui medetur ſuſpenſa Cap. VII Reſiſtit & cochlea ſicut diximus in ſuſpirioſis temperata.) Niſi legas, ſiſtit aluū & cochlea, quemadmodū eſt in uetuſtis iuxta atq; incorruptis exēplaribus, non quadrabit quod paulopoſt ſequitur. Siſtit & anatū maſcularū ſanguis. Cap. VIII Aluum cit & gallinaceorum decoctū ius.) Legendū, Aluum ciet & gallinaceorū diſcoctorum ius. Cochleas africanas cum ſua carne & teſta crematas pro cinere.) Scribo, iuxta fidem archetyporum, poto cinere: non: pro cinere. Cap. IX Fel arietis cum ſeuo muris diſſecti impoſiti.) Quis unq; uidit ſeuum muris? Lego & diſtinguo, Fel arietis cum ſeuo. Mures diſſecti impoſiti. Quod ſi putrida ſint ulcera, cera ad cicatricem perducunt.) Lege, cera addita ad c.p. Cap. X Nunc autē reuertemur ad ea quæ totis corporibus medenda ſunt.) Antiqua lectio, Nunc reuertemur ad ea quæ totis corporibus metuenda ſunt. Si dexter pes circūſcribatur, ac ueſtigiū id defodiatur.) effodiatur, non defodiatur. Item fel cum melle præcipue anguinū.) agninū, non anguinū. Ibidem, Lichen mulæ, non lien. Eadem omnia prædicanᷣ ex uipera.) Rurſus uiuerra in uiperam eſt deprauata. Vult enim eadem eſſe remedia è ſylueſtri muſtela, uiuerra appellata, quæ iam è domeſtica commonſtrauit. Et ſequenti uerſu abſtergeāt Plinianū erat non abſtergant: quod tamen ſemper mutatum eſt, ſicut ciet in cit, & cient in ciunt. balineū in balneum, aqua calda in calidam, & alia id genus non pauca. Cap. XI Bubonis quidem oculorū cinerem.) Non male antiqua lectio, Bubonis certe oculorū. Si luna, raſis barbis eorum.) Vetus lectio: radijs barbiſq; eorū. Quoniam eius erit copia ſpei de tecto.) Argutius eſt: quoniam miſeria ſpei delectat: ſuffragantibus uetuſtis exēplaribus. Cap. XIII Cinis cochlearū terrenarū: ſed & ipſæ extractæ teſtis.) In emendatis exēplaribus non eſt mentio cineris; tantū eſt, Cochlearū terrena: ſed & ipſæ extractæ teſtis.

Sicut paulopoſt, Eadem ratione & terrena cochlearū proſunt: totæq; exemptæ tuſæ & impoſitæ, recentia uulnera ſiſtunt. Quanq; & hic poſterior locus in uulgatis editionibus deprauate legitur, nimirū eiuſdē opera, cuius & ſuperior. Fimo quoq; ipſo ouium ſub teſta calefacto.) Sub teſto, non ſub teſta. Eſt aūt teſtum uas teſtaceū ſub quo placentę coquūtur. Vtitur hac uoce Cato quoq; cap.lxxvi. Adeo ut neruos quoq; abſciſſos illitis ſolidari infra ſeptimum diem Democritus perſuaſerit: itaq; in melle ſeruandos cenſet.) Antiqua ſcriptura: adeo ut neruos quoq; abſciſos illitis ſolidari infra ſeptimū diem perſuaſum ſit: itaq; in melle ſeruādos cenſent. Bubonis cerebro cum adipe anſerino mire uulnera dicuntur glutinari, quæ uocātur cacoethe. Cinis etiam feminū arietis cum lacte muliebri diligenter prius elutus linteolis ſanat. Vlula quoq; auis cocta in oleo, cui liquato miſcetur butyrum ouillum & mel, ad ulcera ſananda ualet.) Operæpretiū eſt & hic conferendi cauſa ueterem adſcribere lectionē. Bubonis cerebrū cum adipe anſerino mire uulnera dicitur glutinare: quæ uero uocantur cacoethe, cinis feminū arietis cum lacte muliebri, diligenter prius elutis linteolis: ulula auis cocta in oleo, cui liquato miſcetur butyrū ouillum & mel. Vides lector totam hanc orationē pendere ab illis uerbis, dicitur glutinare: nihilq; opus eſſe tam multis adiectis, ut iam mutata ac perperam diſtincta taceam. Cap.XIIII Muliebribus malis membranæ à partu ortium proficiunt.) Lego, In muliebribus malis. Alio modo africanæ binæ cum fœnogræco, qđ tribus digitis capiatur, additis melle cochlearibus quatuor. Illinuntur aluo, prius irino ſucco perunctæ.) Lege addendo, diſtinctiōe quoq; mutata, hoc modo: Alio modo africanæ binæ tritæ cum fœnigræci quod tribus digitis capiat, additis mellis cochlearibus quatuor, illinūtur &c. Miſcentur lomento æquis portionibus.) Vetus, æquis partibus. Putant & ter circūdatas ouo perdicis, nō inclinari.) Circūductas, non circūdatas. Cap.XV Infantibus qui lacte concreto uexantur, præſidium eſt anguinū coagulum.) Quis unq; uidit anguinū coagulum? Scribo: præſidio eſt agninū coagulum. Cogunt concipere inuitas ſetæ ex cauda mulæ, ſi iunctis inter ſe colligentur in coitu.) Antiqua lectio: ſi iunctis euellantur, inter ſe colligatæ in coitu. Byturos uocari, qui uites in Campania rodant.) Scribo, erodant.

EX LIBRO TRIGESIMOPRIMO. Cap. I

QVæ cauſa fulmina edidit.) elidit, non edidit. Cap.II Alibi frigidæ, alibi calidæ, alibi inunctæ.) Lege, alibi iunctæ. i. una cum calidis frigidæ eodem in loco. Seſtias in Narbonenſi prouincia.) Melius, Sextias. Ibi cōpoſitis uoluminibus eiſdem nominibus.) Scribo: uoluminibus eiuſdē nominis. Lacus Amphion uitiligines tollit.) Imò Alphion: nam ab hoc effectu etiam nomen inuenit. uitiligo enim ἀλφὸς grecis dicitur. Tungri ciuitas Galliæ fontem habet inſignem, plurimis bullis ſtillantem.) Rectius, bullis ſtellantē: quod in emendatis exēplaribus legit.

Eudicus in Heſtiæa Euthice.) Scribendū, in Heſtięoride. At in Luſis Arcadiæ quodam fonte mures terreſtres bibere & cōuerſari.) Viuere, non bibere. Mirum quoq; eſt quod cum piſcibus tranſit.) Vetus lectio: mirūq; ꝙ cum piſcibus tranſit. Leue hoc uideri poterat, niſi hæc ipſa menda nō uno loco occurreret. Non procul ab Euripidis poetæ ſepulchro.) ab redundat. Sic enim Plinius loqui ſolet: non procul ſepulchro. Itē calidæ aquæ in Eubœa. In Lebedo nanq; alluit riuus, in quo ſaxa in altitudinē creſcunt.) Antiqui codices, Item calidæ aquæ in Eubœæ Delio: nam quæ alluit riuus ſaxa in altitudinē creſcunt. Cap.III Curſu enim procurſuq; ipſo extenuari atq; proficere.) Legendū, Curſu enim percuſſuq; ipſo. Et ut ſæpe ad uicina lactis accedens.) Scribo, ad uiciniam lactis. Quędam aquæ uere ſtatim incipiente frigidiores ſunt, quarū non in alto origo eſt, hybernis enim cōſtant imbribus: quædam canis ortu, ſicut in Macedonia apparet. Vtrunq; ante oppidum Pellam: Incipiente enim æſtate frigida eſt paluſtris, dein maximo æſtu in excelſioribus oppidi riget.) Malui ueteres codices ſequi, in quibus ſic legitur: quædā canis ortu, ſicut in Macedoniæ Pella utrunq;. Ante oppidū enim incipiente æſtate frigida eſt paluſtris, &c. Cap.V

Illa mutatio mirabilis nulla euidente cauſa apparet.) Vera lectio: Illa mutatio mira, ubi nulla euidens cauſa apparet. Cap.VI Cum alioqui lauari calida frequenter indicarit.) Induceret, nō indicarit. Idem ad corpora ſiccanda. Qua de cauſa & frigidi mari utuntur. Præterea eſt alius uſus ſimplex.) Scribo iuxta fidem emendatorū codicum, Item corpora ſiccant, qua de cauſa & frigido mari utuntur. Præterea eſt alius uſus multiplex. Difficilius perfrigeſcit marina calefacta.) calefacti, non calefacta. Ibidem pro mammas rigentes, uetuſti codices habent mām as ſororiantes: nec dubito quin rectius, quandoquidem hoc uocabulo præter alios etiam Politianus utitur.

Cap.VII Et in Cappadociæ puteis ac fonte quem in ſalinas egerunt.) Congruentior erit lectio ſi legas, Et in Cappadocia è puteis ac fonte aquā in ſalinas ingerunt. Quicunq; ligno conſicitur ſal, niger eſt.) Vetus lectio, Quicunq; ligno conſit ſal. At è ſtagnis Tarentinus, ac è riguis Phrygius.) In uetuſtis exēplaribus tantum eſt, At è ſtagnis Tarentinus ac Phrygius. Salinarum ſinceritas ſummā fecit ſuam differentiā. Quędam enim fauilla ſalis, quæ leuiſſima ex eo eſt & candidiſſima, flos ſalis appellatur. Et flos quidem ſalis in totum diuerſa res.) Verboſior hæc lectio eſt, at uetus multo elegantior ſimul & uerior. Salinarū ſinceritas ſummā fecit ſuam differentiam quadam fauilla ſalis, quæ leuiſſima ex eo eſt & candidiſſima: appellatur flos ſalis, in totum diuerſa res.

Cap.VIII Nunc è ſcombro piſce laudatiſſimū in finibus Carthaginis ſpartariæ & cetariis,

ſociorum

ſociorū appellatur) Antiqui codices melius:laudatiſſimū in Carthaginis ſpartariç cetariјs:ſociorū id appellac. Laudatur & Clazomene garo.) Illic legitur, Laudantur & Clazomenæ. ac mox: ſicut muria Antipolis ac Thurij,iam uero & Dalmatia. Quod prius nō recte legebatur Antipolis ac Thuria.Iam uero in Dalmatia. Cap.IX Defuncta autem ac putreſcentia ita uendicans, ut durent ea per ſecula.) Sincera lectio:defuncta etiam à putreſcendo uendicans, ut durent ita per ſecula. Ad hoc maxime probac̃ Tragaſæus aut Camites.) In uetuſtis codicibus pro Tragaſæo Tattæus legitur.Is in Phrygia conficiebatur. Cap.X Podagricis in balneis ungi ſolia nitro prodeſt.) Vetus lectio, Podagricis in balineis uti ſolio nitri prodeſt. Cap.XI Item abſtergendæ lippitudini utiliſſimi. Eam quæ tenuiſſima eſt, molliſſimam quoq; eſſe oportet.) Rectius, Iidem abſtergendæ lippitudini utiliſſimi, eoſq; tenuiſſimos & molliſſimos eſſe oportet. Imponuntur & integris partibus,& fluxione occulta laborātibus, quæ diſcutienda ſunt.) Vetus lectio, ſed fluctuatione occulta laborātibus, quæ diſcutienda ſit. Sed ſpleneticis è poſca, ignibus ſacris ex aceto. Efficaciores quando aliud imponi oportet, ſic ut ſanas quoq; partes ſpatioſe operiant.) Lege & diſtingue:S.ſ.è p.i.ſ.ex aceto,efficacius quàm aliud. Imponi oportet ſic,&c.

EX LIBRO TRIGESIMOSECVNDO. Cap. I

Vitulos marinos ternas heminas capere.) Abſurda hercle lectio.Legi debet,mitulos ternas heminas capere. Id conchæ genus eſt. Cap.II Nouacula & ferrū quæ piſce tacta ſunt, olent.) Codices antiqui, Nouacula piſce quæ tacta ſunt,ferrū olent. Item in Labra Gnidij Iouis fonte.) Legendum, Item in Labradij Iouis fonte. Nam in Lyciæ Limyra fonte Apollinis,quem Dinum appellant.) Diſſentiunt ab hac lectione uetera exemplaria,quæ ſic habent. Nam in Lyciæ Myris,fonte Apollinis quem Curium appellant.Et Curius Apollinis eſt cognomen, nō fontis nomen. Cap.IIII Vrinam earū aliter quàm in ueſica diſſectarū, inueniri poſſe non arbitror, & intra eam eſſe. Hæc quoq; portentoſa à magis demonſtratur, aduerſus aſpidum ictus ſingulare remedium. Efficacior eſt tamen ut aiunt cimicibus admixtis.) Emendati codices: & inter ea hoc quoq; eſſe,quæ portentoſa magi demōſtrent,aduerſus aſpidum ictus ſingulare,efficaciore tamen ut aiunt cimicibus admixtis. Cap.V Sæpius uero quantū ueneficiū præſtaret mēſtruis mulierum.) Præſtaret redundat. Ad inueniri obiecta rana formicis.) Lege,Id inueniri. Cinis eorum ſeruatus prodeſt pauori. Prodeſt periclitantibus ex canis rabioſi morſibus.) Germana lectio, C.e.ſ. prodeſt pauore potus periclitantibus ex c.r.m. Cap.VII Huius corporis humorem penicillis deraſum claritatem oculis inunctis narrant afferre.) Scribo iuxta fidem ueterū codicum, ſpecillis deraſum. Eſt autem ſpecillum inſtrumentū inungedis oculis aptum: quemadmodū legimus lib.7.cap.53. C. Iulius medicus dum inungit,ſpecillum per oculum trahens. In calice nouo lenta pruna decoquere, deinde ſpuma pennis deterſa.) Subinde, non deinde. Cap.IX Piſciculi minuti ex uentre eius quos deuorauerit exempti.) Lego, qui deuorauerit. Morbos abigit ius mitulorū.) Hoc ius præcellit iuri Cæſareo pariter ac Pontificio, ſi uerū eſt quod hic legitur. Sed extra iocum, pro morbos abigit, legi debet, Corpus auget. Cap.X Secari harundine: ferro enim intingi,uiriumq; trahere natura deſerente.) Ferro enim infici,legendū:& deſinente pro deſerente, atteſtantibus uetuſtis codicib. Ita pueros pubeſcere negauit mango ſalpe obſtetrix.) Vera lectio,Ita pueros mangonizauit Salpe obſtetrix. Iecur ranæ dryophytes & calamitæ.) In corruptiores codices:Iecur ranæ diopetis uel calamitæ. Vidi equidem certis locis tantū numerum ranunculorū, ut cum imbre delapſæ, uel certe ex imbre prouenisſe uideri poſſent. hos opinor hic diopetes uocari,quod Græci διοπετῆ nominent quicq̄d eſt ex aere delapſum,quaſi à Ioue demiſſum. Legitur hoc uocabulum & ſupra. Pulmone marino ſi confricetur lignum, ardere uidetur, adeo ut facũlam ita præluceat.) Malo quod in uetuſtis eſt codicibus, adeo ut baculum ita præluceat.baculum autem neutro genere dixit,quemadmodum Græci βάκτρον.

EX LIBRO TRIGESIMOTERTIO.

Et in ſede manium opes quærimus,tanq̃ parum benigna fertiliq; qua ſecetur.) Pro qua ſecetur, melius leges quaqua calcatur, ut eſt in probatæ fidei uoluminibus. Cui enim fodiendi cauſa medicina eſt?) Noſtra exēplaria elegantius,Quoto enim cuiq; fodiendi cauſa medicina eſt?

Quàm innocens,quàm beata,imò uero & delicata eſſet uita,ſi nihil aliud de ea,niſi quod ſupra terras concupiſceret, haberetq; non niſi quod ſecum eſt?) Vetus lectio nōnihil uariat:ea ex uetuſtis exēplaribus totidem uerbis adſcribetur. Q.i.q.b.i.u. & d.e.u.ſi nihil aliud q̄ ſupra terras concupiſceret, breuiterq; niſi quod ſecum eſt? Parum enim erat naturæ unā inueniſſe uitæ peſtem, niſi in pretio etiam eſſet ſanies auri.) Illic legitur: Parum enim erat unam uitæ inueniſſe peſtem, niſi in pretio eſſet auri etiam ſanies. Cap.I Manus & prorſus ſiniſtræ maximam autoritatem conciliauere auro,non quidem Romani, quorū more ferendum erat bellicæ uirtutis inſigne.) Quanto melius noſtri codices:non quidem Romanæ,quorū more ferreū erat id & bellicę uirtutis inſigne. Nec præter Numæ Seruijq; Tullij alia,nec L.quidem Bruti.) Lege,ac ne L.quidem B.

Quanq̃ & de nomine ipſo ambigitur,id Græci à digitis appellauere.) Potior lectio,Quanq̃ & de nomine ipſo ambigi uideo. Græci à digitis appellauere. Aequa fortuna triumphātis & ſerui coronā ſuſtinentis.) Antiqua ſcriptura magis arridet; æque triumphantis & ſerui fortaſſe coronā

ſuſtinentis. Et conditas artes ueſtes ac uaſa aurea.) Alius pro artes ſcripſit arte, atq; ita locū belle caſtigatū putauit, cum legi debeat, & conditas arcis ueſtes. Inter Cepionē quoq; & Druſum ex anulo in auctione nauali inimicitiæ cœpere.) Venali, nō nauali. Multi prætura functi in ferreo cōſenuerint.) Lege addendo: multi prætura quoq; functi. L. Fuſidium illum, quem Scaurus in uita ſua ſcribit.) Antiqui codices, ad quē Scaurus de uita ſua ſcripſit. Nulloſq; omnino anulos maior pars gentium hominumq;, etiam qui ſub imperio noſtro degunt, hodie habent.) Lego, hodieq; habet. Alij uero & huic unum tantū, quo ſignāda ſignent. Conditurq; ille ut res rara, & ad iniuriæ uſus indigna, uelut è ſacrario promitur.) Prętulerim & hic ueterem lectionē. A.u.& h.u.t. quo ſignātem ſignent. Conditus ille ut res rara, & iniuria uſus indigna, uelut è ſacrario promitur. Porrò, quo ſignātem ſignent, ſic dictum eſt, quemadmodū illud apud Satyricū: ſed quis cuſtodiat ipſos Cuſtodes. Alij bracteas inferunt leuiore materia, & propter caſum gemmarū totam ſollicitudinē putant.) Quis hęc uerba obſecro pro Plinianis agnoſcat, cui modo Plinius uel mediocriter cognitus ſit? Imò quis non ſtatim ineptam orationē & uitioſam eſſe ſentiat? In noſtris exemplaribus legitur ſic. Alij bracteas infarcire leuiore materia, tutius propter caſum gemmarū ſollicitudini putant. Demumq; ut plurimū opum, ita ſcelera anulis fiunt.) Bene exercuit caſtigatorē & hoc caput, ut uideo, q̃uis non bonam gratiam meritum. germana lectio eſt, Deniq; ut plurimū opum ſcelera anulis fiunt. Hoc profecere mancipiorū legiones, & in domo turba externa acta. Seruorū quoq; cauſa nomenclator adhibendus. Sed aliter apud antiquos. Singuli Marcipores &c.) Quid eſt in domo turba externa acta? Sincera lectio, & in domo turba externa, ac ſeruorū quoq; cauſa nomenclator adhibendus. Aliter apud antiquos, ſinguli &c. Nunc rapiendæ cōparantur epulæ, pariterq; qui rapiant eas. Sed & claues quoq; ipſas ſignare non eſt ſatis.) Elegantius abſq; coniunctione ſed. Nunc r.c.e.p.q.q.r.eas; & c.i.ſ.n.e.ſ. Et hoc eſt quod ſupra dixit: quo ſignantē ſignent.

Celebratiorem quidem uſum cum fœnore cœpiſſe, argumento eſt conſuetudo uulgi, ad ſponſiones etiamnū anulo exiliente, ab eo tempore quo nondum erat arra uelocior.) Nec hic uideo cur mutare libuerit ueterem lectionē: ea ſic habet. Celebratior quidē uſus cum fœnore cœpiſſe debet: argumēto eſt c.u.ad ſ.e.a. exiliente, tracta ab &c. Eadem loquendi forma lib.9. cap.41. dixit, Pœnitentia hoc primū debet inueniſſe. Seruatumq; in hodiernū diem eſt.) Diem elegantius ſubintelligitur quàm exprimitur. Cap.II Propter hoc etiamnū Nongenti uocabanť ex nominibus ſelecti, ad cuſtodienda ſuffragiorū ſcita in comitijs.) Plebiſſcita paſſim legimus apud bonos latinæ linguæ autores, at ſuffragiorū ſcira equidem nuſquā legere memini. præſtiterit igitur & hic ueterum codicū fidem ſequi, toties iam expertam. Præter hos etiamnū Nongenti uocabanť ex omnibus ſelecti ad cuſtodiēdas ſuffragiorū ciſtas in comitijs. Cum C. Sulpitius Galba iuuenalem famam apud principem popinarum pœnis aucuparetur, occupatuſq; in his eſſet, queſtus in ſenatu, uulgo inſtitores eius culpæ defendi anulis.) O bellum caſtigatorē. at quid erit corrūpere ueterum monumēta, ſi hoc caſtigare dicitur. An illi parum integra uidebatur hæc uetus lectio? Cum C. Sulpicius Galba, dum iuuenalem famam apud principem popinarū pœnis aucupatur, queſtus eſſet in ſenatu &c. Quod ad equeſtrem ordinem pertinet.) Rectius, attinet. Cap.III Antonius Sopus in contumeliā naturæ uilitatē auro fecit, opus proſcriptione dignū.) Sopus redundat, nam de triūuiro intelligendū eſt, ad cuius tabulas proſcriptorias alluditur. Cap.IIII Tum maxime Auguſtum de cruore eius cœnare.) Aliæ editiones, de cruce eius. Vtraq; dictio uitioſa. Legendū, de crure eius. Vt intelligamus huic in direptione fractæ ſtatuæ crus obtigiſſe, cuius partem in hoſpitalē cœnam inſumpſerit. Cap.V Hæc ſunt tenacia eius in colore blanda.) Melius, & colori blanda. Cap.VI Lineas ex argento nigras fieri produciq; miramur.) Vetus lectio: Lineas ex argento nigras produci pleriq; mirātur. Namq; ideo etiā platyophthalmon id appellauere, quoniam in collyrijs mulierumq; epiphoris dilatet oculos, & fluxiones inhibeat oculorum.) Tutius & hic uetuſta exēplaria ſequemur, quæ ſic habent. Nanq; ideo etiam pleriq; platyophthalmon id appellauere, quoniam in calliblepharis mulierū dilatet oculos. Et fluxiones inhibet oculorū &c. Porrò calliblephari appellatione fucus palpebrarū intelligitur. Quæq; ſubſidit in mortario abigiturq;.) Lege, abijciturq;. Alij tritū in aqua triplici linteo ſiccant, fecemq; abijciunt.) Saccant, non ſiccant. Confractis tubulis ad magnitudinē auellanarū.) anulorum melius quadrat quàm auellanarū: atq; ita legitur in emendatis exēplaribus. Temperare, purgare, explere, ulcerū tumores lenire.) Scribo ex fide ueterū codicum: temperare, purgare, explere ulcera, tumores lenire. Itemq; perniones cum myrto & cera & abdomine.) In exemplaribus quorū fidem ſequimur, tantū eſt cum myrtis & cera, abdominis nulla mentione. Cap.VII Minium quoq;, & nunc inter pigmenta magnæ autoritatis, & quondā apud Romanos nō ſolum maximæ, ſed etiam ſacræ religionis, ut autor eſt Verrius, & cuius ſit neceſſe credere autoritati. Iouis ipſius ſimulacri faciem diebus feſtis minio illini ſolitam.) Codices noſtri longe melius diſtinguūt, ubi ſic legitur: & quondam apud Romanos nō ſolum maximæ ſed etiam ſacræ. Enumerat autores Verrius, quibus credere ſit neceſſe, Iouis ipſius ſimulacri &c. Cap.VIII Dum ne quid præterreat in uiſcera, ac uulnus attingat.) Lego, dum ne quid penetret. Cap.IX Quinetiam pocula ita figurātur, exculptis intus crebris ceu ſpeculis.) Alius excultis mutauit in exculptis, atq; ita

rem acu ſe attigiſſe putauit,cum legendũ eſſe expulſis,uetuſta exẽplaria nobis indicẽt. Optima
apud maiores fiebant brundiſina.) Fuerãt,non fiebant:atq; ita legit̃ in emẽdationibus uoluminib.
Conflatur in fictili circũlito argilla.) Lege addendo, Conflãtur ita in fictili. Et falſum denarij
ſpectatur exẽplar.) Falſi rectius q̃ ſalſum. Cap.x Eum qui primus acceperit hoc nomen,
decoxiſſe.) Cognomen,non nomen. M.Craſſus negabat diuitem eſſe,niſi qui reditu annuo le-
gionẽ tueri poſſet.) Nec hic uideo cur diuitem neſcio quis maluerit q̃ locupletẽ,quantũuis recla-
mantibus probatæ fidei exẽplaribus. Iuuat enim inſectari inexplebilem iſtam habendi cupidita
tem.) Nihilominus elegãs eſt, habendi cupidinẽ, quod in noſtris legitur exẽplaribus. C.Aſinio
Gallo,C.Marcio Cyrino COSS.) Cenſorino,nõ Cyrino. Cap.XI Nec copia tantũ argenti
fuerat uitæ,ſed ualidius pœnæ metu pretium.) Antiqua ſcriptura melius,ſed ualdius penè manus
pretiũ. Alioqui ex uulgata lectione quis ſenſus cõmodus elici poſſit,equidẽ non intelligo. Par-
thica ſigna & tabulas pictas inuexit.) Demiror quid ſibi uelint hic parthica ſigna per Achaicã ui-
ctoriã Romam inuecta,niſi forte caſtigator iſte Achaiam,ex qua hæc ſpolia erãt,Parthorũ prouin
ciam fuiſſe exiſtimauit.Certe manudeſcripti codices pro parthica habẽt parta.ſ.uictoria . quam le
ctionẽ ſi recipimus, nihil ſuperit ſcrupuli. Vt liberet amplecti uitia, & liceret peccare ex digna-
tione. Hinc aliqui ueterum,ut C. Marius.) Lege & diſtingue ſic.ut liberet amplecti uitia & liceret
peccare,& dignatione hinc alicui ueterum. C.Marius &c. atq; ita legitur in emendatis codicibus.
Cap.XII Vidimus & ipſi Valeriũ Fuſcum.) Arelliũ,non Valeriũ, ſuffragantibus uetuſtis
uoluminibus. Hunc Seneca inter claros ſui tẽporis oratores annumerat. Boethi apud Lyndiam
Mineruã in templo.) In templo ſuperfluit. Myos in eadem æde & Silenus & Cupido & uena-
tio in ſcyphis. Magna fama poſt hos celebratus eſt Antipater.) Exẽplaria incorruptiora aliter hic
habent ad hunc modum. Myos in eadem æde & Silenus & Cupido. Acragantis & uenatio in ſcy
phis magnã famam habuit. Poſt hos celebratus eſt Calamis, & Antipater, quiq; &c. Nec dubito
quin & hæc data opera deprauata ſint. Mox Cyzicenus Tauricus.Itẽ Ariſton & Onychus Mi
tylene laudatur.) Legendũ, Mox Cyzicenus Tauriſcus, item Ariſton & Eunicus Mitylenæi lau
dantur. Cap.XIII Non obliti Demetriũ tota Hellade Neronis principatu accuſatũ.) Sin-
cera lectio,Demetriũ à tota ſeplaſia Neronis principatu accuſatũ : atteſtantibus bonæ ſidei exem-
plaribus.Cæterũ Seplaſiæ nomine pigmentorũ atq; aromaticarũ ſpecierũ negociatores ſignifican
tur,origine uocabuli à Campanis deducta,quorũ uicus erat Seplaſia,huiuſcemodi mercibus attri
butus.

EX LIBRO TRIGESIMOQVARTO Cap. I

IMò uero ante argentũ ac penè etiam ante aurum, Corinthiũ.) Legę, Corinthio.ſ.pretium eſt.
Docuimus quandiu P.R.ære ſignato tantũ uſus eſſet.) Scribo,ære tantũ ſignato. Cap.II
Quippe cum tradatur non alia de cauſa Verrem,quem Cicero damnauerat,proſcriptũ eſſe ab
Antonio,quàm quod Corinthijs ſe ei ceſſurũ negauiſſet.) Vetus lectio: proſcriptũ cum eo ab An
tonio:hoc eſt,cum Cicerone. Cum antea in ſeculo fictores nobiles eſſe deſiſſent.) Rectius,cum
ante ſeculo.i.ante centũ annos. Inſula ipſa eſt,nec gignens,ſed officinarũ tempatura nobilitata)
Vetus lectio melius quadrat,Inſula & ipſa,nec æs gignens,ſed officinarũ temperatura nobilitata.
Cap.III Accenſio candelabri talis fuit,ut autor eſt Dion.Iuſſu præconis Cleſippus fullo gib
bere & præterea alio fœdus aſpectu fabricatus eſt,emente id Gegania ſeſtertijs L.eodemq; oſten-
tante in conuiuio emptum, ludibrij cauſa nudatus , atq; impudentia libidinis receptus in thorum,
mox in teſtamentũ, prædiues numinũ uice illud candelabrum coluit.) Quis intelliget hæc? Nunc
uide quantũ præſtent uetera exẽplaria,in quibus ad hunc modum legitur.Acceſſio candelabri ta-
lis fuit Theonis iuſſu præconis Cleſippus fullo,gibbere præterea & alio fœdus aſpectu,emente id
Gegania ſeſtertijs L:eademq; oſtentante conuiuio emptũ ludibrij cauſa nudatus, atq; impotentia
libidinis receptus in thorũ, m.i.t.p.n.u.i.c.c. Quid nunc dici potuit planius? Camillo enim cri-
mini obiecit Sp. Caruilius.) Legendũ, Camillo inter crimina obiecit Sp. Caruilius. Cap.IIII
Et iam omniũ municipiorũ & fori ſtatuæ ornamentũ eſſe cœpere,prorogariq; memoria homi-
num,& honores legi æuo & baſibus inſcribi.) Aliquanto melior eſt antiqua lectio : Et iam omniũ
municipiorũ foris ſt.o.e.c.p. q̃ m.h. & honores legendi æuo baſibus inſcribi. Cap.V To-
gata effigie antiquitus ſtatuæ dicabant.) Codices ueteres uerbis uariant,ſi non ſenſu. Togatæ effi
gies antiquitus ita dicabãtur. Et ſequenti uerſu pro,ab epheborũ gymnicis exẽplaribus,illic legit̃,
ab epheborũ è gymnaſijs exẽplaribus. Mancinus eodem habitu ſibi inſtituit, quo deditus eſt.)
ſtatuit,non inſtituit. Vnde & noſtri currus nati in his qui triũphauiſſent.) In uetuſtis codicibus
tantum eſt, Vnde & noſtris currus in his qui triumphauiſſent. Neſcio an primo honor talis à po
pulo.) Rectius,neſcio an primo honore tali à populo. Equidem & Sibyllę tres iuxta roſtra ſunt,
minores ſint licet.una quam Pacuuius Taurus ædilis plebis inſtituit,duæ quas M. Meſſala.) Ma-
gis placet uetus ſcriptura.Equidem & Sibyllæ iuxta roſtra eſſe non miror,tres ſint licet.una quam
Sex.Pacuuius Taurus &c. Cap.VI Et ante ædem Caſtorũ fuit M. Tremellij.) Lego, Q.
Marcij Tremuli. Qui regem Antiochum,dilaturũ ſe reſponſum dicẽtem.) Noſtri codices, Hic
regem Antiochũ,daturũ ſe reſponſum dicentem,&c. Habuit è diuerſo Annius ſcecialis. Eque-
ſtrem ſtatuam contra Iouis Statoris ædem in ueſtibulo ſuperiore domus Valeriæ fuiſſe Publicolæ

consulis

conſulis filiæ,camq; ſolam ſugiſſe,Tiberimq; tranſnatauiſſe.) Sincera lectio ex antiquis exēplaribus repoſita eſt hæc.E diuerſo Annius Fœcialis,equeſtrem quæ fuerit contra Iouis Statoris ædem in ueſtibulo Superbi domus,Valeriæ fuiſſe Publicolæ conſulis filiæ:camq; ſolam refugiſſe,Tiberimq; trāſnauiſſe. Paſſimq; ſtatuæ in clientelas ſunt receptæ.) Deprauatā lectionē hoc modo ex fide archetyporū reſtituimus. Paſſimq; clientes in cliētelas ita ſunt recepti. Cap.VII Deorum tantū putarem eſſe,ni Metrodorus Scepſius,cui cognomen Romani nominis odio inditū eſt, Vulſinios pulſatos propter centū & decem ſtatuarū ſigna obijceret.) Emendati codices:Deorum tantum putarem ea fuiſſe, ni Metrodorus Scepſius, cui cognomen à Ro,nominis odio inditū eſt, propter duo milia ſtatuarū Volſinios expugnatos obijceret. Signorū quoq; inexplicabili multitudine, cum Lyſippus ad ſexcenta x opera feciſſe tradatur,ante omnia, ut arti claritatem poſſent dare uel ſingula.) Illic legitur,ſingulorū quoq; inexplicabili multitudine, cū Lyſippus ad ſexcenta x opera feciſſe prodatur,tantæ omnia artis, ut claritatē poſſent dare uel ſingula. Solitum enim ex immani pretio cuiuſq; ſigni.) Lege,ex manus pretio.quod nūc uulgus illiteratū manufacturæ pretiū uocat. Cap.VIII Cephiſiodotus, Leochares, Epatodorus.) Scribo,Cephiſodotus, Leochares,Hypatodorus.& paulopoſt pro Tymokes Timocles,atteſtātibus uetuſtis exēplaribus.

Propriū eiuſdem,ut uno crure inſiſterent ſigna excogitaſſe,ut ait Varro.) Plus uerborū habent uetuſta exēplaria. P.e.u.u.c.i.ſ.excogitaſſe: quadrata tamen ea eſſe tradit Varro,& penè ad unū exemplū. Quamobrem Athenienſes eam honore habere uolētes,ne tamen ſcortum celebraſſe uiderent, animal nominis eius fecere.) Antiqua lectio melior. Quam ob rem Athenienſes & honorem ei habere uolentes,nec tamen ſcortum celebraſſe,animal nominis eius fecere. Canachus Apollinē nudum,qui Phileſius cognominat in Didymæo Aeginetici æris temperatū.) Lege, æginetica æris temperatura. Et uirtutem egregiā,utraſq; coloſſeas.) Scribo, Et Virtutē & Græciā, utraſq; coloſſeas. Alioqui non eſt quo referatur hæc dictio utraſq;. Eutychides Eurotam fecit, in quo artem ipſam amne liquidiorē plurimi dixere.) Noſtrá exemplaria:Eutychides Eurotam, in quo artem ipſo amne liquidiorē plurimi dixere. Leocras aquilam,ſentientem quid rapiat in Ganymede & quid ferat.) Lego, & cui ferat. Boethi quanq; argento melior.) Melioris rectius ꝙ melior. Habet quoq; huius gratiam doryphorus.) Elegantius, Habet gratiā ſuam huius quoq; doryphorus. Vnam ſolūmodo Zenonis Cypriam ſtatuam in expeditione non uendidit Cato.) Scribendum, Vnam ſolūmodo Zenonis ſtatuam Cypria in expeditione non uendidit Cato.

Cap.XIIII Ariſtonidas artifex cum exprimere uellet Athamantis furorem, Clearchum filium præcipitare uolentis, & præcipitato illo reſidentis pœnitentiā, ferrum & æs miſcuit.) Incorrupta manuſcriptorū codicū lectio hæc eſt. Ariſtonidas artifex cum exprimere uellet Athamantis furorem,Learcho filio præcipitato reſidentem,pœnitentiamq;,ferrum & æs miſcuit.

EX LIBRO TRIGESIMOQVINTO. Cap. II

QVæ etiam dominis mutatis domus ornamenta erant.) Argutius eſt quod in uetuſtis ſimul ac emēdatis codicibus legitur hoc modo: triūphabantq; etiā dominis mutatis ipſæ domus. Cap.III Omnes ab umbra hominis lineis circūducta.) Ab præpoſitio redūdat. Primus inuenit eos colores,teſte (ut ferunt) Arato,Cleophantus Corinthius.) Quos'nam colores,cū modo dixerit,ſine ullo etiamnū colore.Deinde quoties ita loquimur,ut ferunt,rumori nos credere ſignificamus,non certo alicuius teſtimonio:quid igitur hic facit Aratus? qui tamen nō eſt in enumeratione ſcriptorū quos in hoc libro Plinius ſequitur.Quo fit ut facile hic uetuſtis codicibus aſſentiar ubi ſic legitur. Primus inuenit eas colorare teſta,ut ferunt,trita Cleophantus Corinthius. Nimirū ſimpliciſſimus color cōueniebat rudimētis artis,quandoquidē abſolutiſſimi etiam artifices,Apelles & eius ætatis alij,non niſi quatuor coloribus pinxiſſe legunt. Durauere & cæteræ,antiquiores & ipſæ.) Satis apparet hanc dictionem cæteræ hic locum non habere.Antiqui codices habent, Durauere & Cære. Ea urbs eſt Hetruriæ, olim Agilla à Pelaſgis cultoribus uocitata. Niſi forte quis Turpilium equitem Ro. è Venetia noſtræ ætatis belle referat.) Velit referre, melius ꝙ belle referat,ſuffragantibus antiquis exēplaribus. Paulo ante cum reſtingerent ſublatas.) Lege,cum reficerent .ſ.thermæ. Cap.IX Fecit & Penelopen,in qua amores pinxiſſe uidetur.) Vetus lectio eſt, in qua pinxiſſe mores uidetur. Cap.X Ipſius autoritas tanta fuit, ut diuiſerit picturam in genera tria,quæ ante eum duo fuere,Helladicū & Aſiaticū. Aſiaticū appellabāt propter hunc qui erat Sicyonius. Dimiſſo Helladico tria facta ſunt, Ionicum,Sicyoniū,Atticū.) Viciatam lectionē caſtigauimus ex fide ueterū codicū in hunc modum:quæ ante eum duo fuere,Helladicū, & quod Aſiaticū appellabāt.Propter hunc qui erat Sicyonius,diuiſo Helladico tria facta ſunt. Ionia Græcorū fuit colonia in Aſiam deducta: Athenæ autē caput erant ueræ Helladis, in qua eſt & Sicyon,altera poſt Athenas picturæ patria.unde mox generibus ipſis cognomina ſunt facta, Atticum, Sicyoniū, & Ionicum olim Aſiaticum appellatū. Voluminibus editis, quæ doctrinā eam cōtinent.) Lege addendo, uoluminibus etiam editis. Vnde ut iam diximus ab alio pingi ſe uetuit inueterato edicto.) Melius aliquāto cohærebit oratio, ſi iuxta ueterem ſcripturā legamus hoc modo:nam ut diximus,ab alio pingi ſe uetuit edicto.porrò hęc dictio inueterato, haud dubie nata eſt ex uerbi uetuit literis aliquot ab oſcitante ſcriba repetitis,ac mox à caſtigatore quopiam quò ei

tum

tum uiſum eſt detortis. Imaginũ ille ſimilitudines adeo indiſcrete pinxit.) Rectius, Imagines adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit. Eſt & equus eius ſine fine dictus in certamine.) Aptius quadrabit ad ſequentia, ſi legas, Eſt & equus eius, ſiue fuit, pictus in certamine. Viciſſe Homeri uerſus uidetur idipſum ſcribentis.) Melius, deſcribentis. Vt idipſum repercuſſu claritates oculorũ excitaret.) Colorum, non oculorũ. Ex illaq; repoſuit ablatos colores.) Vetus lectio melius: illa repoſuit a.c. Impetus animi & libido in hæc quædam artis eum potius tulere.) Melior ordo, Impetus animi & quędam artis libido in hæc potius eum tulere. Tradunt nanq; conductũ eum ab Ariſtrato Sicyoniorũ tyranno ad pingendum quod is faciebat Teleſti poetæ monumentũ.) Vera lectio, Tradunt nanq; conduxiſſe pingendum ab Ariſtrato Sicyoniorũ tyranno quod is faciebat Teleſti poetæ monumentũ. Ariſtratus locauit pingendũ, Nicomachus conduxit. Plurimæ præterea faciles argutiæ.) Legendũ: plurimæ præterea tales argutiæ. Quamobrem daturus celeritatis famam, abſoluit uno die tabellam.) Lege addendo, Quamobrem arti daturus & celeritatis famam. Quæ nobiliſſima tabula appellata eſt ſtephanoplocos.) Scribo; quæ è nobiliſſimis eius tabula appellata eſt ſteph. Quoniã Glycera coronas uenditando ſuſtinuerat paupertatẽ.) Vetus lectio: quoniam Glycera uenditando coronas ſuſtentauerat paupertatẽ. Cap. XI Hic primus uidetur & expreſsiſſe dignitates, inſignia heroum, & uſurpaſſe ſymmetriam.) In emendatis exẽplaribus tantum eſt, Hic primus uidetur expreſsiſſe dignitates heroum, & uſurpaſſe ſymmetriam. Nobilis eius eſt tabula Epheſi, Vlixes ſimulata ueſania bouem cum equo iungens, & Palamedes dux faſce gladiũ condens.) Antiqua ſcriptura uerior: Nobiles eius tabulæ Epheſi, Vlixes ſimulata inſania bouem cum equo iungens, & palliati cogitantes, dux gladium condens. Non ſatis diſcernitur alius eodem nomine. At hunc eundem quidam faciunt olympiade CXII.) Lege & diſtingue ſic. Non ſatis diſcernit̃ alium eodem nomine, an hũc eundem quidam faciunt ol. cxij.

Nealces Venerẽ, ſolers hic arte ingenioſo operi ſuperpinxit. Siquidem cum prælium &c.) Caſtigauimus ex manuſcripto exemplari ad hunc modum. Nealces Venerem, ingenioſus & ſolers in arte. ſiquidem cum prælium nauale, & reliqua. Theontius Epicurũ cogitantem.) Vetera exemplaria, Leontium Epicuri cogitantem. ut ſit picturæ nomenclatura non pictoris, & tabula hæc Theodori operibus annumeretur. Fuit autẽ Leontium Epicuri concubina, philoſopha & ipſa nimitum ex amatoris domeſtica cõſuetudine, intantũ ut libros quoq; contra Ariſtotelem ſcripſerit, quemadmodũ legitur in præfatione ad Veſpaſianũ Imperatorem, à Plinio in operis huius frontiſpicio pręfixa. Mydon ſolus.) Lego, Mydon Soleus. i. Solenſis. Sunt enim σόλοι Ciliciæ oppidũ, & alterũ eiuſdẽ nominis in Cypro. ac mox: Stadius, non Tadius. Dianam in tabula, quæ Epheſi eſt in antiquiſſimis picturæ.) Melius, antiquiſſimæ picturæ. Diſcipulũ eius fuiſſe Antobolũ.) Scribe, Autobulum. Hoc cum fecere nõ apparet in uelis ſed in cortina pingi. In feruentes aquas merſa poſt momentũ extrahuntur picta.) Incorruptiora exemplaria aliter diſtinguũt, mutata nonnihil etiam lectione. Hoc cum fecere non apparet in uelis, ſed in cortinã pigmenti feruentis merſa poſt momentũ extrahuntur picta. Cap. XII M. Varro tradit ſibi cognitum Romæ Poſſumium nomine, à quo factas Romæ tubas. Item piſces, quos aſpectu diſcernere à ueris uix poſſes.) Crediderim noſtros potius codices germanã habere lectionẽ hoc modo. M. Varro tradit ſibi cognitũ Romæ Poſim nomine, à quo factas Romæ uuas, item piſces, ita ut nõ ſit aſpectu diſcernere à ueris. Cuius proplaſticen pluris uenire ſolitam ab artificibus ipſis, ꝙ aliorũ opera.) Illic legit̃: cuius proplaſmata pluris uenire ſolita artific. i. q. a. o. Fictilem eam fuiſſe, & ideo mirari ſolere.) Vetus lectio: Fictilem eum fuiſſe, & ideo miniari ſolitum. Sed fictilibus prolibatur ſympulis.) Antiqui codices pro ſympulis habent ſimpuuijs, quod uocabulũ & apud Satyricũ in eodem ſignificatu reperitur. Quis auſit Simpuuiũ ridere Numæ, priſcumq; catinum. Vtet tenuiorẽ humũ circũduceret.) Melius duceret, hoc quidem in loco, aſſentientibus uetuſtæ ſcripturæ uoluminib.

Exprobrauit patinarũ paludes Vitellio, memoria nõ ulla fœdiore, cuius ueneno Aſprenati reo Caſſius Seuerus accuſator obijciebat interiſſe CXXX conuiuas.) Hæc lectio nullo modo conſiſtit, cum neq; Aſprenas neq; Caſſius uſq; ad Vitellij principatũ uixerit. Emẽdati codices aliter habent. Exprobrauit patinarũ paludes Vitellij memoriæ, ꝙ illa fœdiores, cuius ueneno &c. Vitellij memoriæ dicit non Vitellio, quia tum iam ſuppliciũ dederat Vitellius. ut ſit ſenſus fœdiorẽ fuiſſe in Vitellio principe tam immanem profuſionem, ꝙ in Aſprenate priuato ueneficiũ. Cap. XV

Fungoſum atq; omnium ore dilui facile.) Legendum, omni humore dilui facile.

EX LIBRO TRIGESIMOSEXTO Cap. III

QVem M. Brutus in iurgijs ob id Venerem palatinã appellauerat.) Quem redũdat. Ante igitur artifices cenſebimus.) Melius, percenſebimus. Cap. V Quod Hipponax indignatus, amaritudinẽ carminũ diſtrinxit eos in tantũ, ut credat̃ aliquos ex ijs ad laqueũ cõpuliſſe.) Melius, amaritudinem carminũ diſtrinxit in tantum, ut credatur aliquibus ad laqueum eos compuliſſe. Quemadmodũ enim gladiũ diſtringimus petituri hoſtem, ita hic Hipponax metaphorice dicit̃ amaritudinẽ carminis, quæ illi pro telo fuit, in inimicos diſtrinxiſſe. Cuius opera Athenienſes cõplura in ædibus ſacris poſuere, præclaramq; Veneris imaginem extra muros, quæ appellatur Aphrodite exopolis.) Et hic uetus lectio eſt incorruptior. Cuius ſunt opera Athenis cõplura

in ædibus

in ædibus ſacris, præclaraq; Venus extra muros, quæ appellat̃ Aphrodite ἐν κήποις. Ἐν κήποις legendum pro exopolis, Pauſanias quoq; in Atticis atteſtat̃. Proferemus argumẽto paruo & ingenij tantum.) Argumẽta parua, non argumẽto paruo. Scopæ uero laus cum his certantis. Fecit Venerem.) Legendũ, Scopæ laus cum his certat. Is fecit Venerem. Et quemcũq; alium locum nobilitant.) Scribo, & quẽcunq; alium locum nobilitatura. neq; aliter legi cõmode poteſt. Romæ quidem magnitudo operũ eſt iam obliterata à magnis officiorũ negociorũq; aceruis, quæ omnes à contemplatione talium abducunt.) Aeque fœdum & hoc mendum ſuſtulimus ex fide ueterum codicum hoc pacto. Romæ quidem magnitudo operum eam obliterat, ac magni officiorũ negociorumq; aceruí omnes à c.t.a. Sinceritas lectionis euidentius in contextu apparebit, collatis præcedentibus ac ſequentibus. Ex quibus unus Liberum patrem palla uelatum Veneris prælert.) Vetuſti codices pro Veneris habent humeris. Hippiades & Hermerotes Tauriſci.) Vetus lectio, Hippiades Stephani, Hermerotes Tauriſci. Eodem loco Liber pater Eutychidis manu laudatur.) Manu ſupereſt, nec habetur in probatæ fidei exẽplaribus. Ex quo apparet in magni honoris autoritate habitum Lyſiæ opus.) Melius uetus ſcriptura, Ex honore apparet in magna autoritate h.l.o. & ſic tectius quadrabunt quæ ſequuntur. Quarum unam amauit eques Ro. Iunius Piſciculus.) Scribendũ, adamauit. Alij calciarent ſoccos, & omnes ex uno lapide.) Lego: alij calcearent ſoccis, omnes ex uno lapide. Nec minus Sauron atq; Batrachum obliterari conuenit.) Vox hæc, minus, delenda eſt ut hoc loco planè ſuperuacanea. Cap. VII Argumẽto xvi liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti ſummi incrementi arguentes annos eius intelliguntur.) Emendata lectio: argumẽto Nili xvi liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti ſummi incrementi augentis ſe amnis intelligunt̃. Nos ampliores triginta uidimus in ſcena, quam Calliſtus Cæſaris Claudij libertorũ potentiſſimus exædificauerat.) Magis placet uetus lectio: N.a.t.u. in cœnatione, quam Calliſtus Cæſaris Claudij libertorũ potentia notus ſibi exædificauerat.

Cap. VIII Ad terenda collyria quadam utilitate naturæ alia cõueniens.) Lego, quadam utilitate naturali conueniens. Cap. IX Hac admiratione opus effectum eſt, ut cum op. id ex. Cambyſes &c.) Scribo, Hac admiratione operis, non opus. Pedalibus ſpatijs ex eodem lapide.) Spatijs redundat. Poſtea egeſtis laterculis alleuata naue.) Scribo alleuatas naues. Et alij duo ſunt Alexandriæ ad portũ in Cæſaris templo.) Lege, in portu ad Cæſaris templum. Cap. XI

Tertius eſt in Vaticano.) Rectius, Tertius Romæ in Vaticano. Nam ſequenti uerſu in emendatis codicibus legitur: fractus eſt in molitione: non, fractus in molitudine eius. Cap. XII

Alij lateribus è luto factis extracto contis in priuatas domos diſtributo.) Vera lectio: alij lateribus è luto factis extructos pontes, peracto opere in priuatas domos diſtributos. Cap. XIII

Refecit unus omnino pauca ibi ex monte Phado Thebis rex.) Longe aliter legitur in manuſcriptis uoluminibus: Refecit unus omnino pauca ibi Circũmon ſpado Nectabis regis. Cap. XV

Id M. Agrippa fecit in ædilitate poſt conſulatum, per meatus corriuatis ſeptem amnibus, curſu præcipiti torrentiũ modo rapere atq; auferre omnia coactis. Inſuper mole imbrium concitati uada ac littora quatiũt.) Melius quadrat, mea quidem ſententia, uetus lectio. à M. Agrippa in ædilitate poſt conſulatũ, per meatus corriuati ſeptem amnes, curſuq; præcipiti torrentiũ modo rapere atq; auferre omnia coacti, inſuper mole imbriũ concitati uada ac latera quatiunt: & reliqua. Inenarrabili profecto impendio & opetariorũ multitudine.) Elegantius, & operarum multitudine.

Cap. XVI Et Magneſiacũ è Macedonia ei cõtermina.) Legendũ, è Magneſia Macedoniæ contermina. Cap. XVII Et ueſtes & calciamenta illita mortuis lapidea fieri.) Prodigioſa ſanè lectio, & à uetere multũ degenerãs, quæ ſic habet: & ueſtes & calciamẽta illata, omnia lapidea fieri. Cap. XXII Græci è lapide duro ac ſilice æquo.) Melius, ſilice æquato. Cap. XXIII

Et ciſternas harena pura & aſpera quinq; partibus.) In antiquis exẽplaribus eſt, Et ciſternas harenæ puræ aſperæ quinq; partibus. Cap. XXIIII E lapide ſpeculari, ſquamã uitalem habente.) Legendũ, ſquamam ue talem habente. Quod malthatur, oleo perficitur ante.) Perfricat̃ non perficitur. Cap. XXV In Italia è feſtucis cannea: hoc aperte ex nomine ipſo intelligi poteſt.) Nihil ſimile eſt in uetuſtis uoluminibus, ubi ſic legitur: in Italia fiſtucis pauita: hoc certe ex n.i.i.p. Pulſa deinde ex humo pauimenta in cameras tranſiere, ut pronũ uitium. Et hoc certe inuentũ ab Agrippa in thermis quas Romæ fecit. Figlinũ opus encauſto pinxit.) Et hic uetus lectio magis arridet. Pulſa deinde ex humo pauimenta in cameras tranſiere è uitro: nouitium & hoc inuentũ. Agrippa certe in thermis quas Romę fecit, figlinũ opus encauſto pinxit. Cap. XXVI

Sex M.p. à litore inter Cumas atq; Lucrinũ.) à prępoſitio redundat, nõ otioſa modo ſed & ſenſum uitians. Fit & intincturæ genere obſidianũ, ad eſcaria uaſa totum rubens uitrum, atq; non translucẽs, hæmatinon appellatũ.) Legi debet: Fit & tincturæ genere obſidianũ ad eſcaria uáſa, & totũ rubens uitrũ atq; non translucens, hæmatinon appellatũ. Nam alterũ & neceſſario addendũ, cum diuerſa genera ſint obſidianũ & hæmatinon, hoc rubẽs, illud uero nigricãs. Cap. XXVII

Repente in ſoco comparuiſſe genitale.) Lege addendo: repente in foco eius comp.

EX LIBRO TRIGESIMOSEPTIMO Cap. I

MVltum enim detractum erat gemmæ dignitati.) Erat redundat. ſunt enim uerba Iſmeniæ choraulæ

choraulæ. Vt ſibi quoq; par uideretur.) Legendũ, ut ſic quoq; par uideret̃. Sed nulla peritia electas, ſed forte quadam. His exẽplis initio uoluminis oblatis.) Lege & diſtingue ſic. ſed nulla peritia electas: forte quadam his exemplis, & reliqua. Hoc in Polycratis gemma, quæ demonſtratur illibata intactaq; ab Iſmeniæ ætate poſt multos annos, apparet ſcalpi etiam ſmaragdos ſolitos.) Melior uetus lectio. Polycratis gemma quæ demonſtrat̃, illibata intactaq; eſt. Iſmeniæ ætate multos poſt annos, a.ſ.e.ſ.ſ. Quiq; diui Auguſti imaginem ſimilem expreſſit, qua poſtea principes ſignabant.) Adde nomen artificis: quiq; d. A.i.ſ.e.q.p.p.ſ. Dioſcorides. Quidnam fuiſſe acturũ cum ſi Scipio à patre eius interemptus eſſet.) Facturum non acturum. Vitium enim eſt latinitatis hoc loco, grauius quàm prima fronte uidetur. Cap. II Seueritate uicta & ueriore luxuria quàm triumpho.) Antiqua ſcriptura: & ueriore luxuriæ triũpho. quaſi luxuria tunc uerius triumphauerit quam Pompeius. Ni uerius ſit eum deorũ oſtentum credi oportere.) Rectius noſtra exemplaria: ni uerius iræ deorũ oſtentum credi oporteret. Qui ſceptra perſonis hiſtrionũ, & cubicula uiatoria unionibus conſternebat.) Scribo iuxta fidem ueterũ codicum: qui ſceptra, & perſonas hiſtrionũ, & cubicula uiatoria unionibus conſtruebat. Dum Poppeanis præludit.) Non Poppeanis, ſed Pompeiano. ſ. theatro. ut intelligamus theatrum hoc tranſtyberinũ Pompeiani fuiſſe præludiũ. Nam Nero priuſquã probe perfricuiſſet frontem minoribus ſe oſtentauit theatris, poſtremo in Pompeij theatro in conſpectu totius populi Ro. ineptire non erubuit. Guttonibus Germaniæ genti accolis æſtuariũ Mentonomon nomine, ab oceano ſpatio ſtadiorũ ſex milium.) Sincera lectio antiquorũ uoluminũ eſt hæc. Guttonibus Germaniæ genti accoli æſtuariũ oceani Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorũ ſex milium. Centum ferè M. p. abeſt à Carnunto littus Pannoniæ, quo id à Germania inuehitur.) In emẽdatis codicibus legitur ſic. DC ferè M. p. à Carnunto Pannoniæ abeſt littus id Germaniæ ex quo inuehitur. Cap. IIII Omniũ profecto muneris talis inuentio hominis eſt.) Scribo, Numinũ profecto muneris talis inuentio omnis eſt.

Cap. V Quapropter principatũ ex ijs Aegyptij obtinent.) Niſi legas Cyprij, ut eſt in uetuſtis exemplaribus, nec præcedentia quadrabunt, nec ſequentia. Mox iuxta Carchedonẽ in qua legebatur, ſmaragdites dictus eſt.) Lego, Mons in quo legebãtur iuxta Carchedonẽ ſmaragdites dictus eſt. Cap. VIII Ergo euntes è longinquo inceſſunt, & cum toto muſco excutiunt.) Pro euntes ſcribo fundis, Ergo fundis è longinquo inceſſunt. Hoc uectigal hocq; geſtamen diutius in ceruice gratiſſimũ norunt.) Diuites, non diutius. Quidam ictu primo cepere præclaras, multi in ſecundo nullas.) Non in ſecundo, ſed inſectando. Et quidem callaides tali ſectura formantur.) Qualinam ſectura? Nihil enim præceſſit quò referatur. Incorruptiores codices habent: Et uenatus quidem callaidis talis, Sectura formantur, &c. Et uenatũ apte nominat propter funditores. Neq; eſt mutabilior alia aut mendacior uitri.) Repoſuimus ſinceram lectionẽ hoc modo. Neq; eſt imitabilior alia mẽdacio uitri. Et nilion, fulgoris ſi ante habeas breuis, & cum intueare fallacis.) Antiqua ſcriptura: fulgore hebeti, aut breui & eum intueare fallaci. Smaragdo ſimilẽ indicæ. Cyprij dicunt glaucum pinguemq;.) Melius quadrat uetus lectio, ſiue præcedentia conſideres ſiue ſequentia. Eſt autem hæc. ſmaragdo ſimilem Indi, Cypros duram glaucoq; pingui. Et ſequenti uerſu, pro talis & Iaſpis eſt, Scribo, Talis & Caſpia eſt. Cap. IX Quæ ex ijs ſmaragdo ſimilis eſt, è petra per tranſuerſum linea alba præcingitur.) Legendum, ſmaragdo ſimilis eſt, & per tranſuerſum &c. Cap. X In India & Perſidis Acidiæ monte.) Scribo, & Perſide ac Ida monte. Ad Dardanum nunc pagum quondam oppidum.) Vetus lectio, Atarne nunc pago quondam oppido. Cap. XI Adunephros eiuſdem. Theudactylus hic & à Syris colitur.) Quis intelliget hæc? Sincera lectio: Adadunephros eiuſdem oculus dicitur. deus & hic colitur Syris. ac ſi dicat, gemma hæc ab alijs Adadi ren, ab alijs Adadi oculus nominat̃. Fuit autem Adadus unus è priſcis illis Syrorũ regibus, cuius & ſacra Hebræorũ hiſtoria meminit. hunc Syri ob merita conſecratũ in cœlitum numerum retulerunt, diuiniſq; honoribus ceu peculiare ſuæ gentis numen uſq; ad Plinij tempora colere perſeuerauerũt. Cap. XIII Gemmiferi amnes ſunt, Oaxis, Mater, Ganges.) Malim ueterem lectionem, Gemmiferi amnes ſunt Aceſines & Ganges.

FINIS.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER SECVNDVS.

An finitus ſit mundus, & an unus. CAP. I.

MVNDVM, & hoc quod nomine alio cœlũ appellare libuit, cuius circunflexu teguntur cuncta, nnmen eſſe credi par eſt, ęternum, immẽſum, neq; genitum, neq; interiturũ unquam. Huius extera indagare, nec intereſt hominum, nec capit humanæ coniectura mentis. Sacer eſt, ęternus, immenſus, totus in toto, imò uero ipſe totũ: finitus, et infinito ſimilis: omnium rerum certus, & ſimilis incerto: extrà, intrà, cuncta cóplexus in ſe, idemq; rerum naturę opus, & rerum ipſa natura. Furor eſt, menſuram eius animo quoſdam agitaſſe, atque prodere auſos: alios rurſus occaſione hinc ſumpta, aut his data, innumerabiles tradidiſſe mũdos, ut totidem rerum naturas credi oporteret: aut, ſi una omnes incubaret, totidem tamen ſoles, totidemq; lunas, & cætera etiã in uno, & immenſa & innumerabilia ſidera: quaſi non eadem quęſtione ſemper in termino cogitationis occurſura, deſiderio finis alicuius: Aut, ſi hæc infinitas naturæ omnium artifici poſſit aſſignari, non illud idem in uno facilius ſit intelligi, tanto præſertim opere. Furor eſt, profecto furor, egredi ex eo: & tanquam interna eius cuncta planè iam ſint nota, ita ſcrutari extera: quaſi uero mẽſuram ullius rei poſſit agere, qui ſui neſciat: aut mens hominis uidere, quæ mundus ipſe non capiat.

De forma eius. Cap. II.

FOrmam eius in ſpeciem orbis abſoluti globatã eſſe, nomen in primis & cõſenſus in eo mortaliũ, orbem appellantiũ, ſed & argumẽta rerũ docent: nó ſolũ quia talis figura oĩbus ſui partibus uergit in ſeſe, ac ſibi ipſa tolerãda eſt, ſeq; includit & cótinet, nullarum egens cópaginũ, nec finem aut initiũ ullis ſui partibus ſentiẽs, nec quia ad motum quo ſubinde uerti debeat (ut mox apparebit) talis aptiſsima eſt: ſed oculorũ quoq; probatiõe, quod cõuexus mediusq; quacũq; cernat, quũ id accidere in alia nó poſsit figura.

De motu eius. Cap. III.

HAnc ergo formam eius, æterno & irrequieto ambitu inenarrabili celeritate, uigintiquatuor horarum ſpatio circumagi, ſolis exortus & occaſus haud dubiũ reliquere. An ſit immenſus, & ideo ſenſum aurium facile excedens, tãtæ molis rotatæ uertigine aſſidua ſonitus. non equidem facile dixerim, nó hercle magis quàm circumactorum ſimul tinnitus ſiderum, ſuosq; uoluentium orbes: an dulci quidem & incredibili ſuauitate concentus, nobis qui intus agimus, iuxta diebus noctibusq; tacitus labitur mundus. Eſſe innumeras ei effigies animalium rerumq; cunctarum impreſſas, nec (ut in uolucrum notamus ouis) leuitate cótinua lubricũ corpus, qđ clariſſimi autores dixere tenerũ, argumentis indicatur: quoniã inde deciduis rerum omniũ ſeminibus, innumerę, in mari pręcipue, ac plerunque confuſis monſtrificæ gignantur effigies. Præterea uiſus probatione, alibi plauſtri, alibi urſi, tauri alibi, alibi literę figura, candidiore medio ſuper uerticem circulo.

Cur mundus dicatur. Cap. IIII.

EQuidem & conſenſu gentium moueor. Nam quem κόσμον Græci nomine ornamenti appellauerunt, eum & nos à perfecta abſolutaq; elegantia, mũdum. Cælum quidem haud dubie cælati argumento diximus, ut interpretatur M. Varro. Adiuuat rerum ordo, deſcripto circulo, qui ſignifer uocatur, in duodecim animaliũ effigies: & per illas ſolis curſus, congruens tot ſeculis, ratio.

De quatuor elementis. Cap. V

NEc de elementis uideo dubitari, quatuor ea eſſe. Ignium ſummũ, inde tot ſtellarum collucentiũ illos oculos. Proximũ ſpiritus, quem Græci noſtriq; eodem uocabulo aëra appellãt. Vitalẽ hunc, & per cũcta rerum meabilem, totoq; cõſertũ: huius ui ſuſpenſam, cũ quarto aquarũ elemẽto, librari medio ſpatio tellurẽ. Ita mutuo cõplexu diuerſitatis effici nexũ, & leuia põderibus inhiberi, quo minus euolent: cõtraq; grauia ne ruãt, ſuſpendi leuibus in ſublime tendẽtibus. Sic pari in diuerſa niſu, ui ſua quæq; cõſiſtere, irrequieto mũdi ipſius cõſtricta circuitu: quo ſemper in ſe currẽte, imã atq; mediã in toto eſſe terrã, eandẽq; uniuerſi cardine ſtare pendentẽ, librantẽ per quæ pendeat: ita ſolã immobilẽ circa eam uolubili uniuerſitate, eandem ex omnibus necti, eidẽq; omnia inniti.

De ſeptem planetis. Cap. VI

INter hanc cælumq;, eodem ſpiritu pendent, certis diſcreta ſpatijs, ſeptem ſidera, quæ ab inceſſu uocamus errantia, quum errent nulla minus illis: eorũ medius ſol fertur amplissima magnitudine ac poteſtate: nec temporũ modo terrarũq;, ſed ſiderũ etiam ipſorum cæliq; rector. Hunc mundi eſſe totius animũ, ac planius mentẽ, hunc principale naturæ regimen, ac numen credere decet opera eius æſtimantes. Hic lucem rebus miniſtrat, auferetq; tenebras: hic reliqua ſidera occultat, hic uices temporũ, annumq; ſemper renaſcentem ex uſu naturæ temperat: hic cæli triſtitiam diſcutit, atq; etiã humani nubila animi ſerenat: hic ſuum lumen cæteris quoq; ſideribus fœnerat, præclarus, eximius, omnia intuens, omnia etiam exaudiens, ut principi literarũ Homero placuiſſe in uno eo uideo.

De deo. Cap. VII

QVapropter effigiem dei, formãq; quærere, imbecillitatis humanæ reor. Quiſquis eſt deus (ſi modo eſt alius) & quacunq; in parte, totus eſt ſenſus, totus uiſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui. Innumeros quidem credere, atque etiam ex uirtutibus uitijſq; hominum, ut pudicitiam, cõcordiã, mentem, ſpem, honorem, clementiam, fidem, aut (ut Democrito placuit) duos omnino, Pœnam & Beneficiũ, maiorem ad ſocordiam accedit. Fragilis & laborioſa mortalitas in partes iſta digeſſit, infirmitatis ſuæ memor, ut portionibus coleret quiſq;, quo maxime indigeret. Itaq; nomina alia alijs gentibus, & numina in iiſdem innumerabilia reperimus, inferis quoque in genera deſcriptis, morbiſq; & multis etiã peſtibus, dum eſſe placatas trepido metu cupimus. Ideoq; etiam publice Febris fanũ in palatio dicatũ eſt, Orbonæ ad ædem Larium ara, & Malæ fortunæ Exquilijs. Quamobrẽ maior cælitum populus etiam q; hominum intelligi poteſt, cum ſinguli quoq; ex ſemetipſis totidem deos faciant, Iunones Genioſq; adoptando ſibi. Gentes uero quædã animalia etiam, aliqua et obſcœna, pro dijs habent, ac multa dictu magis pudenda, per fœtidos cibos & alia ſimilia iurantes. Matrimonia quidem inter deos credi, tantoq; æuo ex his neminẽ naſci, & alios eſſe grandæuos ſemperq; canos, alios iuuenes atq; pueros, atricolores, aligeros, claudos, ouo editos, & alternis diebus uiuentes morienteſq;, puerilium propè deliramentorũ eſt. Sed ſuper omnem impudentiam, adulteria inter ipſos fingi, mox iurgia & odia, atq; etiam furtorũ eſſe & ſcelerum numina. Deus eſt mortali iuuare mortalem, & hæc ad æternam gloriam uia: Hac proceres iere Romani: hac nunc cæleſti paſſu cũ liberis ſuis uadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus Auguſtus, feſſis rebus ſubueniẽs. Hic eſt uetuſtiſſimus referendi benemerentibus gratiam mos, ut tales numinibus adſcribãtur. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ ſuprà retuli ſiderũ, ex hominũ nata ſunt meritis. Iouem quidẽ aut Mercuriũ, aliterue alios inter ſe uocari, & eſſe cæleſtẽ nomẽclaturã, quis nõ interpretatione naturæ fateatur? Irridendũ uero, agere curã rerum humanarũ, illud, quicquid eſt, ſummum. An ne tam triſti atq; multiplici miniſterio nõ pollui credamus dubitemuſúe? Vix propè eſt iudicare, utrũ magis conducat generi humano, quãdo alijs nullus eſt deorum

respectus

reſpectus,alijs pudendus.Externis famulantur ſacris,ac digitis deos geſtant,& monſtra quoque colunt : damnant,& excogitant cibos : imperia dira in ipſos,ne ſomno quidem quieto,irrogāt.Nō matrimonia,nō liberos,nō deniq; quicquā aliud,niſi iubētibus ſacris deligūt.Alij in ipſo Capitolio fallunt,ac Fulminantē peierāt Iouē:& hos iuuāt ſcelera,illos ſacra ſua pœnis agunt. Inuenit tamen inter has utraſq; ſentētias mediū ſibi ipſa mortalitas numen,quo minus etiā plana de deo cōiectatio eſſet.Toto quippe mūdo,& locis omnibus,omnibusq; horis, omnium uocibus Fortuna ſola inuocatur: una nominatur, una accuſatur,una agitur rea,una cogitatur, ſola laudatur,ſola arguitur,& cū cōuicijs colitur,uolubilis,à pleriſq; uero & cæca etiam exiſtimata,uaga,incōſtans, incerta,uaria,indignorum fautrix.Huic omnia expēſa, huic omnia ferūt accepta:& in tota ratione mortalium, ſola utrāq; paginā facit.Adeoq; obnoxiæ ſumus ſortis , ut ſors ipſa pro deo ſit, qua deus probatur incertus.Pars alia & hāc pellit,aſtroq; ſuo enētus aſſignat,et naſcēdi legibus:ſemelq; in omnes futuros unquā deo decretū, in reliquū uero ociū datū. Sedere cœpit ſentētia hęc,pariterq; & eruditū uulgus & rude in eam curſu uadit.Ecce fulgurum monitus,oraculorū præſcita, aruſpicū prædicta,atq; etiam parua dictu in augurijs ſternutamenta,& offenſiones pedū.Diuus Auguſtus læuum prodidit ſibi calceū præpoſtere inductū,quo die ſeditione militari propè afflictus eſt.Quę ſingula improuidam mortalitatem inuoluunt,ſolū ut inter iſta certū ſit,nihil eſſe certi, nec miſerius quicquā homine,aut ſuperbius.Cæteris quippe animantiū ſola uictus cura eſt,in quo ſpōte naturæ benignitas ſufficit.Vno quidē uel præferēda cūctis bonis, quod de gloria,de pecunia,ambitione,ſuperq; de morte nō cogitāt. Verū in his deos agere curā rerum humanarū credi,ex uſu uitæ eſt:pœnaſq; maleficijs aliquādo feras,occupato deo in tāta mole, nunq; autē irritas eſſe. Nec ideo proximū illi genitū hominē,ut uilitate iuxta beluas [illegible]. Imperfectæ uero in homine naturæ præcipua ſolatia,ne deū quidē poſſe omnia.Nāq; nec ſibi poteſt mortē conſciſcere,ſi uelit,quod homini dedit optimū in tātis uitæ pœnis: nec mortales ęternitate donare,aut reuocare defūctos:nec facere,ut qui uixit,nō uixerit:qui honores geſſit,nō geſſerit:nullūq; habere in pręterita ius,pręterq; obliuionis:atq;(ut facetis quoq; argumētis ſocietas hæc cū deo copulet) ut bis dena, uiginti nō ſint,ac multa ſimiliter efficere nō poſſet:per quæ declarat haud dubie naturæ potētia,idq; eſſe,quod deum uocamus.In hæc diuertiſſe nō fuerit alienū, uulgata propter aſſiduā quæſtionem de deo.

De natura ſiderū errantium,& eorum ambitu. Cap. VIII

HInc redeamus ad reliqua naturæ.Sidera,quæ affixa diximus mundo,nō illa(ut exiſtimat uulgus)ſingulis attributa nobis,& clara diuitibus,minora pauperibus,obſcura defectis,ac pro ſorte cuiuſq; lucentia, adnumerata mortalibus,nec cū ſuo quęq; homine orta moriunt,nec aliquē extingui decidua ſignificāt.Non tanta cęlo ſocietas nobiſcū eſt,ut noſtro fato mortalis ſit ille quoq; ſiderū fulgor. Illa nimio alimento tracti humoris igneam uim abundatia reddunt,cū decidere creduntur,ut apud nos quoq; id luminibus accēſis liquore olei notamus accidere. Cæterū æterna eſt cæleſtibus natura,intexentibus mundū,intextuq; cōcretis:potentia aūt ad terram magnopere eorū pertinēs, quæ propter effectus claritatemq; & magnitudinem,in tanta ſubtilitate noſci potuerūt, ſicut ſuo demonſtrabimus loco.Circulorū quoq; cæli ratio in terræ mentione aptius dicetur, quando ad eam tota pertinet,ſigniferi modo inuentionibus non dilatis. Obliquitatem eius intellexiſſe,hoc eſt,rerū fores aperuiſſe, Anaximāder Mileſius tradit primus olympiade quinquageſima octaua.Signa deinde in eo Cleoſtratus,et prima Arietis ac Sagittarij. Sphęram ipſam antè multo Atlas.Nūc relicto mundi ipſius corpore,reliqua inter cælum terraſq; tractentur . Summū eſſe quod uocant Saturni ſidus , ideoq; minimum uideri,& maximo ambire circulo,ac trigeſimo anno ad breuiſſima ſedis ſuę principia regredi certum eſt.Omniū aūt errantium ſiderum meatus, interq; ea ſolis & lunæ contra-

rium mundo agere curſum, id eſt, læuum, illo ſemper in dexteram pręcipiti. Et quamuis aſſidua conuerſione immenſæ celeritatis attollantur ab eo, rapiãturq; in occaſum, aduerſo tamen ire motu per ſuos quæq; paſſus: ita fieri, ne conuolutus aër, eandem in partem, ęterna mundi uertigine, ignauo globo torpeat, ſed findatur aduerſo ſiderum uerbere diſcretus & digeſtus. Saturni autem ſidus gelidæ ac rigẽtis eſſe naturæ, multoq; ex eo inferiorem Iouis circulum, et ideo motu celeriori duodenis circumagi annis. Tertium Martis, quod quidam Herculis uocant, ignei, ardentis à ſolis uicinitate, binis ferè annis cõuerti. Ideoq; huius ardore nimio, & rigore Saturni, interiectum ambobus, ex utroq; temperari Iouem, ſalutaremq; fieri. Deinde ſolis meatum eſſe partiũ quidem trecentarũ ſexaginta: ſed ut obſeruatio umbrarũ eius redeat ad notas, quinos annis dies adijci, ſuperq; quartam partem diei. Quam ob cauſam quinto anno unus intercalaris dies additur, ut temporum ratio ſolis itineri cõgruat. Infra ſolem ambit ingens ſidus appellatum Veneris, alterno meatu uagum, ipſiſq; cognominibus æmulum ſolis ac lunæ. Præueniẽs quippe & antematutinũ exoriens, luciferi nomen accipit, ut ſol alter, diem maturans: cõtrà ab occaſu refulgens, nuncupatur Veſper, ut prorogans lucem, uicẽq; lunæ reddens. Quam naturam eius Pythagoras Samius primus deprehendit, olympiade circiter quadrageſimaſecunda, qui fuit urbis Romæ annus centeſimus quadrageſimus ſecundus. Iam magnitudine extra cuncta alia ſidera eſt: claritatis quidem tantæ, ut unius huius ſtellæ radijs umbræ reddantur. Itaq; & in magno nominum ambitu eſt. Alij enim Iunonis, alij Iſidis, alij Matris deûm appellauere. Huius natura cuncta generãtur in terris. Nanq; in alterutro exortu genitali rore cõſpergens, nõ terræ modo cõceptus implet, uerũ animantium quoq; omniũ ſtimulat. Signiferi aũt ambitũ peragit trecenis & duodequinquagenis diebus, ab ſole nunq; abſiſtẽs partibus ſex atq; quadraginta longius, ut Timæo placet. Simili ratiõe, ſed nequaq; magnitudine aut ui, proximũ illi Mercurij ſidus, à quibuſdam appellatũ Apollinis, inferiore circulo fertur nouem diebus ocyore ambitu, modo ante ſolis exortum, modo poſt occaſum ſplendens, nunquam ab eo uiginti tribus partibus remotior, ut hic idem & Soſigenes docẽt. Ideo & peculiaris horũ ſiderum ratio eſt, neq; cõmunis cum ſupradictis. Nanq; ea & quarta parte cæli à ſole abeſſe & tertia, & aduerſa ſoli ſæpe cernuntur: maioreſq; alios habent cuncta plenæ cõuerſionis ambitus, in magni anni ratione dicendos.

Vetus, multiq; ex eo in terris: inferiorẽ, &c.

De lunę natuta. Cap. IX

SEd omnium admirationem uincit nouiſſimũ ſidus, terriſq; familiariſſimũ, & in tenebrarum remedium ab natura repertum, lunæ. Multiformi hæc ambage torſit ingenia contemplantium, & proximum ignorari maxime ſidus indignantium, creſcens ſemper aut ſeneſcens. Et modo curuata in cornua, modo æqua portione diuiſa, modo ſinuata in orbem, maculoſa, eademq; ſubito prænitens, immẽſa orbe pleno, ac repente nulla: aliâs pernox, aliâs ſera, & parte diei ſolis lucem adiuuans: deficiẽs, & in defectu tamẽ conſpicua: quæ mẽſis exitu latet, cum laborare iam creditr. Iam uero humilis & excelſa, & ne id quidẽ uno modo, ſed aliâs admota cælo, aliâs cõtigua montibus: nunc in aquilonem elata, nũc in auſtros deiecta: quæ ſingula in ea deprehẽdit hominũ primus Endymion, & ob id amore eius captus fama traditur. Non ſumus profecto grati erga eos, qui labore curaq; lucem nobis aperuere in hac luce: miráque humani ingenij peſte, ſanguinem & cædes condere annalibus iuuat, ut ſcelera hominum noſcantur mundi ipſius ignaris. Proxima ergo cardini, ideoq; minimo ambitu, uicenis diebus ſepteniſq; & tertia diei parte peragit ſpatia eadem, quæ Saturni ſidus altiſſimũ triginta (ut dictum eſt) annis. Dein morata in coitu ſolis biduo, cũ tardiſſime, à triceſima luce rurſus ad eaſdem uices exit: haud ſcio an omnium quę in cælo pernoſci potuerunt magiſtra. In duodecim menſium ſpatia oportere diuidi annum: quando ipſa toties ſolem, redeuntem ad principia, conſequitur. Solis fulgore eam ut reliqua ſidera tegi. Siquidem in totum mutuata ab

eo luce

eo luce fulgere, qualē in repercuſſu aquæ uolitare cōſpicimus. Ideo molliore & imperfecta ui ſoluere tantum humorē, atq; etiam augere, quē ſolis radij abſumant. Ideo & inæquali lumine aſpici: quia ex aduerſo demū plena, reliquis diebus tantū ex ſe terris oſtendat, quantum ex ſole ipſa cōcipiat. In coitu quidem non cerni, quoniā hauſtū omnē lucis auerſa illò regerat, unde acceperit. Sidera uero haud dubie humore terreno paſci, quia orbe dimidio nōnunq; maculoſa cernatᷓ, ſcilicet nondū ſuppetente ad hauriēdum ultrà iuſta ui. Maculas enim non aliud eſſe, quàm terræ raptas cum humore ſordes.

De defectu ſolis & lunæ. Cap. x.

DEfectus autem ſuos & ſolis, rem in tota cōtemplatione naturæ maxime miram, & oſtento ſimilem, eorum magnitudinum umbręq; indices exiſtere. Quippe manifeſtum eſt ſolem interuētu lunæ occultari, lunamq; terræ obiectu, ac uices reddi, eoſdē ſolis radios luna interpoſitu ſuo auferēte terræ, terraq; lunæ. Hac ſubeunte repentinas obduci tenebras, rurſumq; illius umbra ſidus hebetari. Neq; aliud eſſe noctem, q̃ terræ umbram. Figurā autem umbræ ſimilem metæ ac turbini inuerſo, quando mucrone tantum ingruat, neq; lunæ excedat altitudinē, quoniam nullum aliud ſidus eodem modo obſcuretᷓ, & talis figura ſemper in mucronem deficiat. Spatio quidē conſumi umbras, indicio ſunt uolucrū prealti uolatus. Ergo confinium illis eſt aëris terminus, initiumq; ætheris. Supra lunam pura omnia, ac diuturnæ lucis plena: A nobis autē per noctē cernuntur ſidera, ut reliqua lumina è tenebris. Et propter has cauſas nocturno tēpore deficit luna. Stati autem atq; menſtrui non ſunt utriq; defectus, propter obliquitatē ſigniferi, lunæq; multiuagos (ut dictū eſt) flexus, non ſemper in ſcrupulis partiū congruente ſiderum motu.

De ſiderum magnitudine. Cap. xi.

HAec ratio mortales animos ſubducit in cælū: ac uelut inde contemplantibus, trium maximarū rerum naturę partium magnitudinē detegit. Non poſſet quippe totus ſol adimi terris intercedēte luna, ſi terra maior eſſet q̃ luna. Certior ex utraq; uaſtitas ſolis aperitur, ut nō ſit neceſſe amplitudinem eius oculorum argumētis atq; cōiectura animi ſcrutari: immenſum eſſe, qui arborū in limitibus porrectarū in quotlibet paſſuū milia umbras paribus iaciat interuallis, tanquā toto ſpatio medius. Et quia per æquinoctium omnibus in meridiana plaga habitantibus, ſimul fiat à uertice: item quia circa ſolſtitialem circulum habitantiū meridie ad ſeptentrionem umbræ cadant, ortu uero ad occaſum. Quę fieri nullo modo poſſent, niſi multo q̃ terra maior eſſet. Et quod montē Idam exoriens latitudine exuperet, dextra læuaq; large amplectens, præſertim tāto diſcretus interuallo. Defectus lunæ magnitudinem eius haud dubia ratione declarat, ſicut terræ paruitatem ipſe deficiens. Nanq; cum ſint tres umbrarum figuræ, conſtetq;, ſi par lumini ſit materia quæ iactat umbrā, columnæ effigie iaci, nec habere finē: ſi uero maior materia quàm lumen, turbinis recti, ut ſit imum eius anguſtiſſimum, & ſimili modo infinita longitudo: ſi minor materia quàm lux, metæ exiſtere effigiem in cacuminis finē deſinentem, talemq; cerni umbram deficiente luna: palàm fit, ut nulla amplius relinquatᷓ dubitatio, ſuperari magnitudine terram: Id quidem & tacitis ipſius naturæ indicijs. Cur enim partitis uicibus anni brumalis abſcedit? ut noctium opacitate terras reficiat, exuſturus haud dubie, & ſic quoq; exurens quadam in parte. tanta magnitudo eſt.

Quæ quis inuenerit in obſeruatione cæleſti. Cap. xii

ET rationē quidem defectus utriuſq; primus Romani generis in uulgus extulit Sulpicius Gallus, qui cōſul cū M. Marcello fuit: ſed tum tribunus militum, ſolicitudine exercitu liberato, pridie q̃ Perſeus rex ſuperatus à Paulo eſt, in cōtionem ab imperatore productus ad prædicendam eclipſim, mox & cōpoſito uolumine. Apud Gręcos aūt inueſtigauit primus omniū Thales Mileſius, olympiadis xlviij. anno quarto, prædicto ſolis defectu, qui ſub Aſtiage rege factus eſt, urbis conditæ anno clxx. Poſt eos utriuſq;

ſideris curſum in ſexcentos annos præcinuit Hipparchus, menſes gentium dieſq; & horas, ac ſitus locorum, & uicos populorum complexus, æuo teſte, haud alio modo q̃ conſiliorum naturæ particeps. Viri ingentes, ſupraq; mortaliũ naturam, tantorũ numinum lege deprehenſa, & miſera hominũ mente abſoluta, in defectibus ſtellarum ſcelera aut mortem aliquam ſiderum pauente: quo in metu fuiſſe Steſichori & Pindari uatũ ſublimia ora palàm eſt deliquio ſolis, & in luna ueneficia arguente mortalitate, & ob id crepitu diſſono auxiliãte. Quo pauore ignarus cauſæ Nicias Athenienſiũ Imperator, ueritus claſſem portu educere, opes eorũ afflixit. Macti ingenio eſte cęli interpretes, rerumq; naturæ capaces, argumenti repertores, quo deos hominesq; uiciſtis. Quis eñ hęc cernens, & ſtatos ſiderũ (quoniam ita placuit appellare) labores, non ſuæ neceſſitati mortalis genitus ignoſcat? Nunc confeſſa de iiſdem breuiter atq; capitulatim attingam, ratione admodum neceſſariis locis ſtrictimq; reddita. Nam neq; inſtituti operis talis argumentatio eſt: neq; omniũ rerum afferre poſſe cauſas minus mirũ eſt, q̃ conſtare in aliquibus.

De defectibus. Cap. XIII

DEfectus ducentis uigintiduobus mẽſibus redire in ſuos orbes certũ eſt, ſoliſq; defectum nõ niſi nouiſſima primaue fieri luna, quod uocant coitum. Lunæ autem non niſi plena, ſemperq; citrà q̃ proxime fuerit. Omnibus aũt annis fieri utriuſq; ſideris defectus ſtatis diebus, horiſq; ſub terra. Nec tamen cum fiant ſuperne, ubiq; cerni, aliquãdo propter nubila, ſæpius globo terræ obſtante cõuexitatibus mũdi. Intra ducẽtos annos Hipparchi ſagacitate compertũ eſt, & lunæ defectũ aliquãdo quinto menſe à priore fieri, ſolis uero ſeptimo. Eandẽ bis in triginta diebus ſupra terras occultari, ſed ab aliis atq; aliis hoc cerni: quæq; ſunt in hoc miraculo maxime mira, cum conueniat umbra terræ lunam hebetari, nunc ab occaſus parte hoc ei accidere, nũc ab exortus. Et quanam ratione, cum ſolis exortu umbra illa hebetatrix ſub terra eſſe debeat, ſemel iam acciderit, ut in occaſu luna deficeret, utroq; ſuper terrã cõſpicuo ſidere. Nam ut in duodecim diebus utrunque ſidus quæreretur, & noſtro æuo accidit, Imperatoribus Veſpaſianis, patre III. filio iterum conſulibus.

De lunæ motu. Cap. XIIII

LVnam ſemper, auerſis à ſole cornibus, ſi creſcat, ortus ſpectare: ſi minuatur, occaſus, haud dubiũ eſt. Lucere dodrãteis ſemuncias horarum ab ſecunda adiiciẽtem uſq; ad plenũ orbem, detrahentemq; in diminutionem. Intra quatuordecim aũt partes ſolis, ſemper occultam eſſe. Quo argumẽto amplior errantiũ ſtellarũ quàm lunæ magnitudo colligitur, quando illæ & à ſeptenis interdũ partibus emergant. Sed altitudo cogit minores uideri, ſicut affixas cælo ſolis fulgore interdiu non cerni, cum æque diu ac noctu luceant: idq; manifeſtum fiat defectibus ſolis, & præaltis puteis.

Lucere dod. ſe. eſt lucere tres unius horæ quartas, et inſuper eiuſdem partẽ uigeſimã quartam

Errantium motus & luminum canonica. Cap. XV

ERrantium autem tres, quas ſupra ſolem dicimus ſitas, occultantur meantes cum eo. Exoriuntur uero matutino, diſcedentes partibus nunq; amplius undenis. Poſtea radiorum eius cõtactu teguntur, & in triquetro à partibus centum uiginti ſtationes matutinas faciunt, quæ & primæ uocantur: mox in aduerſo à partibus cẽtum octoginta, exortus ueſpertinos. Itemq; in centum uiginti ab alio latere appropinquãte, ſtationes ueſpertinas, quas & ſecũdas uocant: donec aſſecutus in partibus duodenis occultet illas, qui ueſpertini occaſus appellantur. Martis ſtella, ut propior, etiam ex quadrato ſentit radios, ab nonaginta partibus: unde & nomen accepit is motus, primus & ſecundus nonagenarius dictus ab utroq; exortu. Eadem ſtationalis ſenis mẽſibus cõmoratur in ſignis, alioqui bimeſtris, cum cæteræ utraq; ſtatione quaternos menſes non impleant. Inferiores autem duæ occultantur in coitu ueſpertino ſimili modo: relictoq; ſole, totidem in partibus faciunt exortus matutinos, atque à longiſsimis diſtantiæ ſuæ metis ſolem inſequuntur, adeptæque occaſu matutino, conduntur ac prætereunt. Mox eodem interuallo ueſpe

ri exoriuntur

ri exoriuntur uſq; ad quos diximus terminos. Ab his retrogradiũtur ad ſolem, & occaſu ueſpertino delitеſcunt. Veneris ſtella & ſtationes duas, matutinam ueſpertinamq;, ab utroque exortu facit, à longiſsimis diſtantiæ ſuæ finibus: Mercurij ſtationes breuiore momento, quàm ut deprehendi poſsit. Hæc eſt luminum occultationumq; ratio, perplexiore motu, multisq; innoluta miraculis. Siquidem magnitudines ſuas & colores mutant, & eædem ad ſeptentrionem accedunt, abeuntq; ad auſtrum, terrisq; propiores aut cælo repente cernuntur: in quibus aliter multa quàm priores tradituri, fatemur ea quoq; illorum eſſe muneris, qui primi quærendi uias demonſtrauerint: modo ne quis deſperet ſecula proficere ſemper. Pluribus de cauſis hæc omnia accidunt: prima circulorum, quos Græci abſidas in ſtellis uocant: etenim Græcis utendum erit uocabulis. Sunt autem hi ſui cuique earum, alijq; quàm mundo: quoniam terra à uerticibus duobus, quos appellauerunt polos, centrum cæli eſt, necnon ſigniferi, oblique inter eos ſiti. Omnia autem hæc conſtant ratione circini ſemper indubitata. Ergo ab alio cuique centro abſides ſuæ exurgũt. Ideoq; diuerſos habẽt orbes, motusq; diſsimiles, quoniã interiores abſidas neceſſe eſt breuiores eſſe.

Quare eadẽ aliàs altiora, aliàs inferiora uideanť. Cap. XVI.

IGitur à terræ centro abſides altiſsimæ ſunt, Saturno in ſcorpione, Ioui in uirgine, Marti in leone, Soli in geminis, Veneri in ſagittario, Mercurio in capricorno, medijs omnium partibus. Et è cõtrario ad terræ centrum humillimæ atq; proximæ. Sic fit, ut tardius mouere uideantur cum altiſsimo ambitu feruntur: nõ quòd accelerent tardentue naturales motus, qui certi ac ſinguli ſunt illis: ſed quia deductas ab ſumma abſide lineas, coartari ad centrum neceſſe eſt, ſicut in rotis radios: idemq; motus aliàs maior, aliàs minor, centri propinquitate ſentitur. Altera ſublimitatum cauſa, quoniam à ſuo centro abſidas altiſsimas habẽt in alijs ſignis. Saturnus in libræ parte uiceſima, Iupiter cancri quintadecima, Mars capricorni uiceſimaoctaua, Sol arietis uiceſimanona, Venus piſciũ decimaſexta, Mercurius uirginis decimaquinta, Luna tauri quarta. Tertia altitudinũ ratio, cæli menſura nõ circuli intelligitur, ſubire eas aut deſcendere per profundum aeris, oculis exiſtimantibus. Huic cõnexa latitudinum ſigniferi obliquitatisq; cauſa eſt. Per hunc ſtellæ quas diximus errãtes, ferũtur. Nec aliud habitatur in terris, quàm quod illi ſubiacet. Reliqua à polis ſqualent. Veneris tantũ ſtella excedit eum binis partibus. Quæ cauſa intelligitur efficere, ut quædã animalia & in deſertis mundi naſcãtur. Luna quoq; per totam latitudinẽ eius uagatur, ſed omnino nõ excedẽs eum. Ab his Mercurij ſtella laxiſsime, ut tamen è duodenis partibus (tot enim ſunt latitudinis) nõ amplius octonas pererret, neq; has æqualiter; ſed duas medio eius, & ſuprà quatuor, infrà duas. Sol deinde medio fertur inter duas partes flexuoſo draconũ meatu inæqualis, Martis ſtella quatuor medias, Iouis mediã & ſuper eã duas, Saturni duas ut ſol. Hæc erit latitudinũ ratio ad auſtrum deſcendentiũ, aut ad aquilonem ſubeuntium. Hac conſtare & tertiã illam à terra ſubeuntium in cælũ, & pariter ſcandi eam quoq; exiſtimauere pleriq; falsò: qui ut coarguantur, aperienda eſt ſubtilitas immenſa, & omnis eas complexa cauſas. Conuenit ſtellas in occaſu ueſpertino proximas eſſe terræ & latitudine & altitudine: exortusq; matutinos in initio cuiuſq; fieri: ſtationes in medijs latitudinum articulis, quæ uocãt ecliptica. Perinde confeſſum eſt motum augeri, quandiu in uicino ſint terræ: cum abſcedãt in altitudinẽ, minui. Quæ ratio lunæ maxime ſublimitatibus approbatur. Aeque nõ eſt dubium, in exortibus matutinis etiam numerũ augeri, atq; à ſtationibus primis tres ſuperiores diminui uſque ad ſtationes ſecundas. Quæ cum ita ſint, manifeſtum erit ab exortu matutino latitudines ſcandi, quoniã in eo primum abitu incipiãt parcius adijci motus: in ſtationibus uero primis & altitudine ſubire, quoniã tum primũ incipiãt detrahi numeri, ſtellæq; retroire. Cuius rei ratio priuatim reddẽda eſt. Percuſſæ in qua diximus parte, & triangulo ſolis radio inhibẽtur rectum agere curſum, & ignea ui leuãtur in ſublime. Hoc non pro-

tinus intelligi poteſt uiſu noſtro, ideoq́ꝫ exiſtimantur ſtare, unde & nomen accepit ſtatio. Progreditur deinde eiuſdẽ radiȷ̃ uiolentia, & retroire cogit uapor repercuſſas. Multo id magis in ueſpertino earũ exortu, toto ſole aduerſo, cum in ſummas abſidas expelluntur, minimeq́ꝫ cernuntur, quoniã altiſsime abſunt, & minimo ferũtur motu, tanto minore, cum hoc in altiſsimis abſidũ euenit ſignis. Ab exortu ueſpertino latitudo deſcẽditur, parcius iam ſe minuẽte motu, nõ tamen ante ſtationes ſecũdas augente, cum & altitudo deſcenditur, ſuperueniẽte ab alio latere radio, eademq́ꝫ ui rurſus ad terras deprimẽte, quæ ſuſtulerit in cælum ex priore triquetro. Tantum intereſt, ſubeant radiȷ̃, an ſuperueniant. Multoq́ꝫ eadem magis in ueſpertino occaſu accidunt. Hæc eſt ſuperiorum ſtellarum ratio: difficilior reliquarum, & à nullo ante nos reddita.

Catholica ſiderum errantium. Cap. XVII

PRimum igitur dicatur, cum ſint diuerſæ ſtellæ, cur Veneris ſtella nunquam longius XLVI partibus, Mercurius uigintitribus à ſole abſcedãt, ſæpe citra eas ad ſolem reciprocent. Conuerſas habent utræqꝫ abſidas, ut infra ſolem ſitæ: tantumq́ꝫ circulis earum ſubter eſt, quantum ſuperne prædictarum: & ideo nõ poſſunt abeſſe amplius, quoniam curuatura abſidum ibi nõ habet longitudinem maiorem. Ergo utræqꝫ ſimili ratione modum ſtatuunt abſidum ſuarum margines, ac ſpatia longitudinis latitudinum euagatione penſant. At enim cur non ſemper ad quadragintaſex & ad partes uigintitres perueniunt? Imò uero. Sed ratio canonica fallit. Nanqꝫ apparet abſidas quoqꝫ earum moueri, quod nunquam tranſeant ſolem. Itaque cum in partem ipſam eius incidêre margines alterutro latere, tum & ſtellæ ad lõgiſsima ſua interualla peruenire intelligũtur: cum citrà fuere margines totidẽ partibus, & ipſę ocyus redire †creduntur, cum ſit illa ſemper utriqꝫ extremitas ſumma. Hinc & ratio motuum conuerſa intelligitur. Superiores enim celerrime ferũtur in occaſu ueſpertino, hæ tardiſsime: illæ à terra altiſsime abſunt cum tardiſsime mouẽtur, hæ cum ocyſsime. Quia ſicut in illis propinquitas centri accelerat, ita in iȷ̃s extremitas circuli: Illæ ab exortu matutino minuere celeritatẽ incipiunt, hæ uero augere: Illæ retro curſum agunt à ſtatione matutina uſqꝫ ad ueſpertinam, Veneris à ueſpertina uſque ad matutinam. Incipit autem ab exortu matutino latitudinem ſcandere, altitudinem uero ac ſolem inſequi à ſtatione matutina, ocyſsima in occaſu matutino & altiſsima. Digredi autẽ latitudine, motumq́ꝫ minuere ab exortu matutino: retro quidem ire, ſimulq́ꝫ altitudine digredi, à ſtatione ueſpertina. Mercuriȷ̃ rurſus ſtella utroque modo ſcandere ab exortu matutino, digredi uero latitudine à ueſpertino: conſecutoq́ꝫ ſole ad quindecim partium interuallum, conſiſtit quàtriduo propè immobilis. Mox ab altitudine deſcendit, retroq́ꝫ graditur ab occaſu ueſpertino uſque ad exortum matutinum. Tantumq́ꝫ hæc & luna, totidem diebus quot ſubiere, deſcendunt. Veneris quindecim & pluribus ſubit. Rurſus Saturni & Iouis duplicato digrediũtur. Martis etiam quadruplicato. Tanta eſt naturæ uarietas, ſed ratio euidẽs, Nã quæ in uaporẽ ſolis nitũtur, etiã deſcendunt ægre. Multa promi amplius circa hæc poſſunt ſecreta naturæ legesq́ꝫ, quibus ipſa ſeruiat. Exempli gratia: In Martis ſidere, cuius eſt maxime inobſeruabilis curſus, nunqꝫ id ſtationem facere, Iouis ſidere triquetro, raro admodum ſexaginta partibus diſcreto, qui numerus ſexangulas mundi efficit formas. Nec exortus, niſi in duobus ſignis tantũ, cancri & leonis, ſimul ędere. Mercuriȷ̃ uero ſidus in piſcibus exortus ueſpertinos raros facere, crebterrimos in uirgine: in libra matutinos. Item matutinos in aquario, rariſsimos in leone. Retrogradũ in tauro & geminis nõ fieri: in cancro uero non citra uigeſimãquintã partẽ. Lunã bis coitum cum ſole in nullo alio ſigno facere q̃ꝫ geminis: nõ coire aliquãdo, in ſagittario tantũ. Nouiſsimã uero primamq́ꝫ eadẽ die uel nocte, nullo alio in ſigno q̃ꝫ ariete conſpici: id quoqꝫ paucis mortalium contigit. Et inde fama cernendi Lynceo. Non comparere in cælo Saturni ſidus & Martis cum plurimũ diebus centũſeptuaginta: Iouis triginta

al., coguntur

trigintaſex, aut cum minimũ, denis detractis diebus: Veneris ſexagintanouem, aut cum minimum, quinquaginta duobus: Mercurij tredecim, aut cum plurimum, ſeptemdecim.

Quæ ratio colores eorum mutet. Cap. XVIII

COlores ratio altitudinũ temperat, ſiquidẽ earum ſimilitudinem trahũt, in quarum aera uenêre ſubeundo, tingitq́ꝫ appropinquantes utralibet alieni meatus circulus. Frigidior in pallorem, ardentior in ruborem, uentoſus in horrorem. Sol atqꝫ cõmiſſuræ abſidum, extremæq́ꝫ orbitæ atram in obſcuritatem. Suus quidem cuiqꝫ color eſt, Saturno candidus, Ioui clarus, Marti igneus, Lucifero candens, Veſperi refulgens, Mercurio radians, Lunæ blandus, Soli cum oritur ardens, poſtea radians, his cauſis connexo uiſu & earum quæ cælo continẽtur. Nanque modo multitudo conferta ineſt circa dimidios orbes lunæ, placida nocte leniter illuſtrante eas: modo raritas, ut fugiſſe miremur plenilunio abſcondente, aut cum ſolis, ſupra'ue dictarũ radij uiſus perſtrinxere noſtros. Et ipſa autẽ luna ingruentiũ ſolis radiorũ haud dubie differẽtias ſentit, hebetãte cætera inflexos mũdi cõuexitate eos, præterq̃ ubi recti angulorũ competũt ictus. Itaqꝫ in quadrato ſolis diuidua eſt, in triquetro ſeminani ambit orbe, implet aũt in aduerſo: rurſuſq́ꝫ minuẽs eaſdẽ effigies, paribus redit interuallis, ſimili ratione qua ſupra ſolem tria ſidera.

Commiſſuræ, id eſt, caput & cauda draconis

Solis motus & dierum inæqualitatis ratio. Cap. XIX

SOl autẽ ipſe quatuor differẽtias habet, bis æquata nocte diei, Vere & Autũno, & in centrũ incidẽs terræ octauis in partibus arietis ac libræ: bis pmutatis ſpatijs, in auctũ diei, bruma octaua in parte capricorni: noctis uero, ſolſtitio totidem in partibus cancri. Inæqualitatis cauſa obliq̃tas eſt ſigniferi, cũ pars æqua mũdi ſup ſubterq́ꝫ terras omnibus fiat momẽtis. Sed quæ recta in exortu ſuo cõſurgũt ſigna, lõgiore tractu tenẽt lucẽ: quæ uero obliqua, ocyore tranſeũt ſpatio.

Quare Ioui fulmina aſsignent. Cap. XX

LAtet pleroſqꝫ, magna cæli affectatione compertum à principibus doctrinæ uiris, ſuperiorum trium ſiderũ ignes eſſe, qui decidui ad terras fulminũ nomen habeãt: ſed maxime ex ijs medio loco ſiti: fortaſsis quoniã contagiũ nimij humoris ex ſuperiore circulo, atqꝫ ardoris ex ſubiecto, per hunc modũ egerat. Ideoq́ꝫ dictũ Iouem fulmina iaculari. Ergo ut è flagrante ligno carbo cum crepitu, ſic à ſidere cæleſtis ignis expuitur, præſcita ſecũ afferẽs, ne abdicata quidẽ ſui parte in diuinis ceſſante operibus. Idq́ꝫ maxime turbato fit aere, quia collectus humor abundantiã ſtimulat, aut quia turbatur quodam ceu grauidi ſideris partu.

Interualla ſiderum. Cap. XXI

INterualla quoqꝫ ſiderum à terra, multi indagare tẽtauerũt: & ſolem abeſſe à luna undeuiginti partes, quantũ lunã ipſam à terra, prodiderũt. Pythagoras uero uir ſagacis animi, à terra ad lunam centũ uigintiſex milia ſtadiorũ eſſe collegit. Ab ea uſqꝫ ad ſolem duplũ. Inde ad duodecim ſigna triplicatũ. In qua ſentẽtia & Gallus Sulpicius noſter fuit.

De ſiderum muſica. Cap. XXII

SEd Pythagoras interdum ex muſica ratione appellat tonum, quantum abſit à terra luna. Ab ea ad Mercurium, ſpatij eius dimidium: & ab eo ad Venerem ferè tantundem. A qua ad ſolem ſeſquiplum. A ſole ad Martem tonum, id eſt, quantum ad lunam à terra. Ab eo ad Iouem dimidiũ, & ab eo ad Saturnum dimidium, & inde ſeſquiplum ad ſigniferum: ita ſeptem tonos effici, quam diapaſon harmoniã uocant, hoc eſt, uniuerſitatem cõcentus. In ea Saturnum Dorio moueri, Mercurium phthongo, Iouem Phrygio, & in reliquis ſimilia, iucunda magis quàm neceſſaria ſubtilitate.

De mundi geometria. Cap. XXIII

STadium centũ uigintiquinque noſtros efficit paſſus, hoc eſt, pedes ſexcentos uigintiquinque. Poſidonius non minus quadraginta ſtadiorum à terra altitudinem eſſe, in qua nubila ac uenti nubeſq́ꝫ proueniãt. Inde purũ liquidumq́ꝫ, & imperturbatæ lucis aerem. Sed à turbido ad lunam uicies centũ ſtadiorũ. Inde ad ſolem quinquies millies.

ſtadium · paſſus · per.

Eo

Eo ſpatio fieri,ut tam immenſa eius magnitudo non extrat terras. Plures autem nubes nongẽtis ſtadijs in altitudinẽ ſubire prodiderũt.Incõperta hæc & inextricabilia,ſed tam prodẽda, quàm ſunt prodita:in quis tamen una ratio geometricæ collectionis nunquã fallacis poſsit nõ repudiari,ſi cui libeat altius iſta perſequi.Nec ut mẽſura (id enim uelle penè dementis ocij eſt) ſed ut tantum æſtimatio coniectãdi, conſtet animo.Nam cum trecentis ſexaginta & ferè ſex partibus orbis ſolis ex circuitu eius patere appareat circulum per quem meat, ſemperq́ dimetiens tertiã partem ambitus,& tertiæ paulominus ſeptimã colligat,apparet dempta eius dimidia(quoniã terra cẽtralis interueniat)ſextam ferè partẽ huius immẽſi ſpatij,quod circa terrã circuli ſolaris animo cõprehẽditur,ineſſe altitudinis ſpatio:lunæ uero duodecimã, quoniã tanto breuiore q̃ ſol ambitu curtit:ita ferri eam in medio ſolis ac terræ.Mirũ quò procedat improbitas cordis humani,paruulo aliquo inuitata ſucceſſu,ſicut in ſupradictis occaſionẽ impudẽtiæ ratio largitur:auſiq́ diuinare ſolis ad terrã ſpacia,eadem ad cælum agunt,quoniã ſit medius ſol,ut protinus mundi quoq; ipſius mẽſura ueniat ad digitos.Quãtas enim dimetiẽs habeat ſeptimas, tantas habere circulũ duo & uiceſimas,tanq̃ planè à perpendiculo menſura cæli cõſtet. Aegyptia ratio,quam Petoſiris & Necepſos oſtendère,ſingulas partes,in lunari circulo (ut dictũ eſt)minimo,triginta tribus ſtadijs paulo amplius patere colligit:in Saturni amplìſsimo duplũ:in ſolis,quem mediũ eſſe diximus,utriuſq; mẽſuræ dimidiũ.Quæ cõputatio plurimũ habet pudoris:quoniã ad Saturni circulũ,addito ſigniferi ipſius interuallo,innumerabilis multiplicatio efficiẽ.

De repẽtinis ſideribus. Cap. XXIIII

REſtant pauca de mundo, nanque & in ipſo cælo ſtellæ repente naſcuntur.Plura earum genera.

De cometis & cæleſtibus,pdigijs,natura & ſitu,& generibus corũ. Cap. XXV

COmetas Græci uocant, noſtri crinitas, horrẽtes crine ſanguineo,& comarũ modo in uertice hiſpidas.Iidem pogonias,quibus inferiore ex parte in ſpeciẽ barbæ longæ promittitur iuba.Acontiæ iaculi modo uibrantur ocyſsimo ſignificatu.Hæc fuit de qua quinto conſulatu ſuo Titus Imperator Cæſar præclaro carmine perſcripſit,ad hunc diem nouiſsime uiſa.Eaſdem breuiores & in mucronem faſtigiatas,xiphias uocauere, quæ ſunt omniũ pallidiſsimæ, & quodam gladij nitore, ac ſine ullis radijs:quos diſceus ſuo nomini ſimilis , colore autem electro , raros è margine emittit.Pithetes doliorum cernitur figura, in cõcauo fumidæ lucis. Ceratias cornus ſpeciem habet,qualis fuit cum Græcia apud Salamina depugnauit.Lampades ardentes imitãtur faces:Hippeus equinas iubas,celerrimi motus,atq; in orbem circa ſe euntes.Fit & cãdidus cometes,argẽteo crinẽ,ita refulgens,ut uix contueri liceat, ſpecieq́; humana dei effigiem in ſe oſtendens. Fiunt & hirti uillorũ ſpecie,& iuba aliqua circundati.Semel adhuc iubæ effigies mutata in haſtam eſt,olympiade centeſimaoctaua, urbis anno tricenteſimo nonageſimooctauo.Breuiſsimum quo cernerẽtur ſpatium,ſeptem dierum annotatum eſt, longiſsimum octoginta.Mouentur aũt alij erratiũ modo,alij immobiles hærent.Omnes fermè ſub ipſo ſeptentrione,aliqua eius parte nõ certa,ſed maxime in cãdida,quæ lactei circuli nomen accepit.Ariſtoteles tradit & ſimul plures cerni,nemini cõpertũ alteri,quod equidẽ ſciam.Ventos aũt ab ijs graues æſtuſq́; ſignificari.Fiũt & hybernis mẽſibus,& in auſtrino polo,ſed ibi citra ullũ iubar,Diraq́; comperta Aethiopũ & Aegypti populis,cui nomen æui eius rex dedit Typhon, ignea ſpecie, ac ſpiræ modo intorta,uiſu quoq; toruo, nec ſtella uerius,quàm quidam igneus nodus. Sparguntur aliquãdo & errãtibus ſtellis cæteriſq́; crines. Sed cometes nunq̃ in occaſura parte cæli eſt, terrificũ magna ex parte ſidus,ac nõ leuiter piatum,ut ciuili motu Octauio cõſule, iterumq́; Pompei & Cæſaris bello.In noſtro uero æuo circa ueneficiũ,quo Claudius Cæſar imperium reliquit Domitio Neroni,ac deinde principatu eius,aſsiduum propè ac ſæuum.Referre arbitrãtur,

in quas partes ſeſe iaculetur, aut cuius ſtellæ uires accipiat, quasq́ ſimilitudines reddat, & quibus in locis emicet. Tibiarum ſpecie, muſicæ arti portendere. Obſcœnis autem moribus, in uerendis partibus ſignorum. Ingenijs & eruditioni, ſi triquetram figuram quadratamúe paribus angulis ad aliquos perenniũ ſtellarũ ſitus ædant. Venena fundere, in capite ſeptentrionalis auſtrinæúe ſerpentis. Cometes in uno totius orbis loco colitur in templo Romæ, admodum fauſtus diuo Auguſto iudicatus ab ipſo, qui incipiente eo, apparuit ludis quos faciebat Veneri genitrici, non multo poſt obitum patris Cæſaris, in collegio ab eo inſtituto. Nanq; his uerbis id gaudium prodidit: Iis ipſis ludorũ meorum diebus, ſidus crinitum per ſeptem dies in regione cæli, quæ ſub ſeptẽtrionibus eſt, conſpectum. Id oriebatur circa undecimam horam diei, clarumq́ & omnibus terris conſpicuum fuit. Eo ſidere ſignificari uulgus credidit, Cæſaris animã inter deorum immortalium numina receptam: quo nomine id inſigne ſimulacro capitis eius, quod mox in foro cõſecrauimus, adiectũ eſt. Hæc ille in publicum, interiore gaudio ſibi illũ natum, ſeq́ in eo naſci interpretatus eſt: &, ſi uerum fatemur, ſalutare id terris fuit. Sunt qui & hæc ſidera perpetua eſſe credant, ſuoq́ ambitu ire, ſed non niſi relicta à ſole cerni. Alij uero, qui naſci humore fortuito, & ignea ui, ideoq́ ſolui.

Hipparchus de ſideribus, per exempla hiſtorica faces, lampades, trabes, bolides, & chaſma cæli. Cap. XXVI

IDem Hipparchus nunquã ſatis laudatus, ut quo nemo magis approbauerit cognationem cum homine ſiderum, animasq́ noſtras partem eſſe cæli, nouam ſtellam & aliam in æuo ſuo genitam deprehendit: eiusq́ motu, qua die fulſit, ad dubitationem eſt adductus, an'ue hoc ſæpius fieret, mouerenturq́ & eæ quas putamus affixas. Idemq́ auſus, rem etiã deo improbã, annumerare poſteris ſtellas, ac ſidera ad normã expãgere, organis excogitatis, per quæ ſingularũ loca atq; magnitudines ſignarent: ut facile diſcerni poſſet ex eo, nõ modo an obirent, naſcerentur'ue, ſed an omnino aliqua tranſirẽt mouerentur'ue, item an creſcerẽt minuerẽturq́, cœlo in hæreditate cũctis relicto, ſi quiſquã qui rationem eam caperet, inuẽtus eſſet. Emicant & faces, non niſi quum decidunt uiſæ, qualis Germanico Cæſare gladiatorum ſpectaculũ ædente, præter ora populi meridiano tranſcurrit. Duo genera earum: Lampades uocãt planè faces: alterum bolidas, quale Mutinenſibus malis uiſum eſt. Diſtant, quod faces ueſtigia longa faciũt, priore ardente parte: bolis uero perpetua ardẽs, longiorem trahit limitem. Emicant & trabes ſimili modo, quas docos uocant: quales cum Lacedæmonij claſſe uicti, imperium Græciæ amiſere. Fit & cæli ipſius hiatus, quod uocant chaſma.

De cæli coloribus. Cap. XXVII.

FIt & ſanguinea ſpecies, & (quo nihil terribilius mortalium timori eſt) incendium ad terras cadẽs inde, ſicut Olympiadis centeſimæ ſeptimæ anno tertio, quũ rex Philippus Græciam quateret. Atq; hæc ego ſtatis temporibus naturæ, ut cætera, arbitror exiſtere, non ut pleriq; uarijs de cauſis, quas ingeniorum acumen excogitat: quippe ingentium malorũ fuere prænuncia. Sed ea accidiſſe, non quia hæc facta ſunt, arbitror: uerum hæc ideo facta, quia incaſura erant illa. Raritate autem occultam eorum eſſe rationem, ideoq́ non ſicut exortus ſuprà dictos defectusq́ & multa alia noſci.

De flamma cæli. Cap. XXVIII.

CErnũtur & ſtellæ cum ſole totis diebus, plerunq; & circa ſolis orbem, ceu ſpiceæ coronæ: & uerſicolores circuli, qualiter Auguſto Cæſare in prima iuuenta urbem intrante, poſt obitum patris, ad nomen ingens capeſſendum.

De coronis cæleſtibus. Cap. XXIX.

EXiſtunt eædem coronæ circa lunam, & circa nobilia aſtra, cælo quoq; inhærentia. Circa ſolem arcus apparuit L. Opimio, Q. Fabio coss. orbis L. Portio, M. Acilio.

De circulis repentinis. Cap. xxx

CIrculus rubri coloris L. Iulio, P. Rutilio coſs. Fiũt prodigioſi & lõgiores ſolis defectus, qualis occiſo dictatore Cæſare, & Antoniano bello, totius penè anni pallore continuo.

Plures ſoles. Cap. xxxi

ET rurſus plures ſoles ſimul cernũtur, nec ſupra ipſum nec infra, ſed ex obliquo, nunquam iuxta, nec contra terrã, nec noctu, ſed aut oriente aut occidente. Semel & meridie cõſpecti in Boſphoro produntur, qui à matutino tempore durauerũt in occaſum. Trinos ſoles antiqui ſæpius uidere: ſicut Sp. Poſthumio, Q. Mutio, & Q. Martio, M. Portio, & M. Antonio, P. Dolobella, & M. Lepido, L. Planco coſs. Et noſtra ætas uidit diuo Claudio principe, cõſulatu eius, Cornelio Orfito collega. Plures ſimul ꝙ tres, uiſi ad hoc æui nunꝗ produntur.

Plures lunæ. Cap. xxxii

LVnæ quoq; trinæ, ut Cn. Domitio C. Fannio conſulibus, apparuere: quos pleriq; appellauerũt ſoles nocturnos.

Dierum lux nocte. Cap. xxxiii

LVmen de cœlo noctu uiſum eſt, C. Cæcilio, Cn. Papyrio cõſulibus, & ſæpe aliâs, ut diei ſpecies noctu luceret.

Clypei ardentes. Cap. xxxiiii

CLypeus ardẽs ab occaſu ad ortum ſcintillans tranſcurrit, ſolis occaſu, L. Valerio, C. Mario coſs.

Oſtentum cœli. Cap. xxxv

SCintillam è ſtella cadere, & augeri terræ appropinquantem: ac poſtꝙ lunæ magnitudine facta ſit, illuxiſſe ceu nubilo diei: dein cum in cœlum ſe reciperet, lampadem factam, ſemel unquam proditũ, Cn. Octauio, C. Scribonio coſs. Vidit hoc Licinius Syllanus proconſul cum comitatu ſuo.

De diſcurſu ſtellarum. Cap. xxxvi

FIeri uidẽtur & diſcurſus ſtellarũ, nunꝗ temere, ut nõ ex ea parte truces uenti coriantur. Exiſtũt ſtellæ & in mari terriſq;.

De ſtellis Caſtoribus. Cap. xxxvii

VIdi nocturnis militũ uigilijs, inhærere pilis pro uallo fulgorem effigie ea: & antennis nauigantium, alijsq; nauium partibus, ceu uocali quodam ſono inſiſtunt, ut uolucres ſedem ex ſede mutãtes: graues cum ſolitariæ uenere, mergenteſq; nauigia: & ſi in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autẽ ſalutares, & proſperi curſus prænunciæ: quarum aduentu fugari diram illam, ac minacem, appellatamq; Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Caſtori id numen aſsignãt, eoſq; in mari deos inuocãt. Hominum quoq; capita ueſpertinis horis; magno præſagio circumfulgẽt. Omnia incerta ratione, & in naturæ maieſtate abdita.

De aere. Cap. xxxviii

HActenus de mundo ipſo ſideribuſq;. Nunc reliqua cœli memorabilia. Nanque & hoc cœlum appellauere maiores, quod alio nomine aera: omne quod inani ſimile, uitalem hunc ſpiritum fundit. Infra lunam hæc ſedes, multoq; inferior (ut animaduerto propemodũ cõſtare) infinitũ ex ſuperiore natura aeris, infinitũ & terreni halitus miſcẽs, utraq; ſorte confundit. Hinc nubila tonitrua & alia fulmina. Hinc grãdines, pruinæ, imbres, procellæ, turbines. Hinc plurima mortaliũ mala, & rerũ naturæ pugna ſecum. Terrena in cœlũ tendentia deprimit ſiderum uis: eademq; quæ ſponte nõ ſubeunt, ad ſe trahunt. Decidunt imbres, nebulæ ſubeunt, ſiccantur amnes, ruunt grãdines, torrent radij, & terram in mediũ undiq; impellunt. Iidem infracti reſiliunt: & quæ potuere, auferunt ſecum. Vapor ex alto cadit, rurſumq; in altũ redit. Venti ingruunt inanes, ijdemq; cum rapina remeãt. Tot animaliũ hauſtus ſpiritũ è ſublimi trahit. At ille cõtra nititũ, telluſq;, ut inani cœlo, ſpiritũ infundit. Sic ultro citro cõmeante natura, ut tormẽto aliquo, mundi celeritate diſcordia accenditur. Nec ſtare pugnæ licet, ſed aſsidue rapta cõuoluitur, & circa terram immenſo rerum quaſi globo tendit, ſubinde per nubes cœlum aliud obtexens. Ventorum hoc regnum. Itaq; præcipua eorum natura ibi, & fermè reliquas complexa cauſas: quoniã & tonitruũ & fulminum iactus, horum uiolẽtiæ pleriq; aſsignant. Quin & ideo lapidibus pluere interim, quod uento ſint rapti, & multa ſimiliter. Quãob-

tem plura ſimul dicenda ſunt.

De ſtatis tempeſtatibus. Cap. XXXIX

TEmpeſtatum rerumq́ꝫ quaſdã ſtatas eſſe cauſas, quaſdam uero fortuitas, aut adhuc rationis incompertæ, manifeſtum eſt. Quis enim æſtates & hyemes, quæq́ꝫ in temporibus annua uice intelliguntur, ſiderũ motu fieri dubitet? Ergo ut ſolis natura temperando intelligitur anno, ſic reliquorũ quoqꝫ ſiderũ propria eſt quibuſqꝫ uis, & ad ſuam cuiqꝫ naturam fertilis. Alia ſunt in liquorem ſoluti humoris fœcunda, alia cõcreti in pruinas, aut coacti in niues, aut glaciati in grandines: alia flatus, alia teporis, alia uaporis, alia roris, alia rigoris, Nec uero hæc tanta debent exiſtimari, quanta cernuntur, cum eſſe eorũ nullum minus luna tam immenſæ altitudinis ratio declaret. Igitur in ſuo quæqꝫ motu naturam ſuam exercent, quod manifeſtũ Saturni maxime tranſitus imbribus faciunt. Nec meantium modo ſiderum hæc uis eſt, ſed multorũ etiam adhærentium cælo: quoties errantium acceſſu impulſa, aut coniectu radiorum extimulata ſunt: qualiter in ſuculis ſentimus accidere, quas Græci ob id pluuio nomine hyadas appellant. Quin & ſua ſponte quædã ſtatisq́ꝫ tẽporibus, ut hœdorũ exortus. Arcturi uero ſidus non fermè ſine procelloſa grandine emergit.

De ui caniculæ. Cap. XL

NAm caniculæ exortu, accendi ſolis uapores quis ignorat? cuius ſideris effectus ampliſsimi in terra ſentiuntur. Feruent maria exoriente eo, fluctuant in cellis uina, mouentur ſtagna. Orygem appellat Aegyptus feram, quam in exortu eius contra ſtare & contueri tradit, ac uelut adorare, cum ſternuerit. Canes quidẽ toto eo ſpatio maxime in rabiem agi, non eſt dubium.

Sidera in alijs ſignorum partibus & temporibus aliâs influere. Cap. XLI

QVin partibus quoque ſignorum quorundam ſua uis ineſt, ut autumnali æquinoctio, brumaq́ꝫ, cum tẽpeſtatibus cõfici ſidus intelligimus. Nec imbribus tantũ tempeſtatibusq́ꝫ, ſed multis & corporũ & ruris experimẽtis. Afflant̃ alij ſidere, alij cõmouentur ſtatis tẽporibus aluo, neruis, capite, mente. Olea, & populus alba, & ſalices, folia ſolſtitio circumagũt. Floret ipſo brumali die, ſuſpẽſa in tectis arentis herba pulegij: rumpuntur intentæ ſpiritu membranæ. Miretur hoc, qui nõ obſeruet quotidiano experimento, herbam unam, quæ uocatur heliotropium, abeuntem ſolem intueri ſemper, omnibusq́ꝫ horis cum eo uerti, uel nubilo obumbrãte. Iam quidem lunari poteſtate oſtrearum, conchyliorumq́ꝫ, & concharum omniũ corpora augeri, ac rurſus minui. Quin & ſoricum fibras reſpondere numero lunæ, exquiſiuere diligẽtiores: Minimumq́ꝫ animal formicam ſentire uires ſideris, interlunio ſemper ceſſantem. Quo turpior homini inſcitia eſt, fatenti præcipue iumentorũ quorundam in oculis morbos cum luna increſcere ac minui. Patrocinatur uaſtitas cæli immẽſa, diſcreta altitudine in duo atqꝫ LXX ſigna. Hæ ſunt rerum aut animantiũ effigies, in quas digeſſere cælum periti. In his quidam mille ſexcentas annotauere ſtellas, inſignes uidelicet effectu, uiſu uc. Exempli gratia, in cauda tauri ſeptẽ, quas appellauere Vergilias, in fronte ſuculas, Booten, qui ſequitur ſeptentriones.

Imbrium uentorum & nubium cauſæ. Cap. XLII

EXtra has cauſas non negauerim exiſtere imbres uentosq́ꝫ: quoniã humidam à terra, aliâs uero propter uapores fumidam, exhalare caliginem certum eſt. Nubesq́ꝫ liquore egreſſo in ſublime, aut ex aere coacto in liquorem, gigni. Denſitas earũ corpusq́ꝫ haud dubio coniectatur argumẽto cum ſolem obumbrent, perſpicuum aliâs etiam urinantibus in quamlibet profundam aquarum altitudinem.

De tonitruis & fulguribus. Cap. XLIII

IGitur nõ eam inficias, poſſe in has & ignes ſuperne ſtellarum decidere, quales ſereno ſæpe cernimus, quorũ ictu cõcuti aera uerũ eſt, quando & tela uibrata ſtridunt. Cum uero in nubem peruenerint, uaporem diſſonũ gigni, ut candente ferro in aquam demerſo, & fumidũ uorticem uolui. Hinc naſci procellas. Et ſi in nube luctet̃ flatus, aut uapor, tonitrua edi: ſi erumpat ardens, fulmina: ſi longiore tractu nitatur, fulgetra. His findi nu

bem, illis perrumpi. Et eſſe tonitrua impactorum ignium plagas, ideoq; protinus coruſcare igneas nubium rimas. Poſſe & repulſu ſiderum depreſſum, qui à terra meauerit, ſpiritum nube cohibitum tonare, natura ſtrangulante ſonitum dum rixetur, ædito fragore cum erumpat, ut in membrana ſpiritu intenta. Poſſe & attritu, dum in præceps feratur, illum, quiſquis eſt, ſpiritũ accendi. Poſſe & cõflictu nubium elidi, ut duorũ lapidum, ſcintillãtibus fulgetris. Sed hæc omnia eſſe fortuita. Hinc bruta fulmina & uana, ut quæ nulla ueniant ratione naturæ. Iis percuti montes, ijs maria, omnesq; alios irritos iactus. Illa uero fatidica ex alto, ſtatisq; de cauſis, & ex ſuis uenire ſideribus. Simili modo uẽtos, uel potius flatus, poſſe & ex arido ſiccoq; halitu terræ gigni non neganerim: poſſe & aquis aera expirãtibus, qui neq; in nebulã denſet, nec craſſeſcat in nubes: poſſe & ſolis impulſu agi: quoniam uentus nõ aliud intelligatur, quàm fluctus aeris: pluribusq; etiam modis. Nanq; & è fluminibus ac niuibus, & è mari uidemus & quidẽ trãquillo, & alios quos uocant altanos è terra cõſurgere. Qui quidem cum è mari redeunt, tropæi uocantur: ſi pergunt, apogæi.

Qua ratione echo reddatur. Cap. XLIIII

MOntium uero flexus crebriq; uertices, & conflexa cubito, aut cõfracta in humeros iuga, concaui uallium ſinus, ſcindunt inæqualiter inde reſultantem aera: quæ cauſa etiam uoces multis in locis reciprocas facit.

De uentis iterum. Cap. LXV

SIne fine uentos generant iam quidam etiam ſpecus, qualis in Dalmatiæ ora, uaſto in præceps hiatu: in quem deiecto leui pondere, quamuis tranquillo die, turbini ſimilis emicat procella. Nomen loco eſt Senta. Quin & in Cyrenaica prouincia rupes quædã auſtro traditur ſacra, quam profanum ſit attrectari hominis manu, cõfeſtim auſtro uoluente harenas. In domibus etiam multis, manu facta incluſa opacitate conceptacula auras ſuas habent, adeo cauſa non deeſt. Sed plurimum intereſt, flatus ſit, an uentus. Illos ſtatos atque perſpirantes, quos non tractus aliquis, uerum terræ ſentiunt: qui non aura, non procella maris, ſed appellatione quoque ipſa uenti ſunt: qui ſiue aſsiduo mundi incitu, & contrario ſiderum occurſu naſcuntur, ſiue hic eſt ille generabilis rerum naturæ ſpiritus, hnc illucq; tanquam in utero aliquo uagus, ſiue diſparili errantium ſiderum ictu, radiorumq; multiformi iactu flagellatus aer, ſiue à ſuis ſideribus exeunt his propioribus, ſiue ab illis cælo affixis cadunt, palàm eſt illos quoq; legem naturæ habere nõ ignotam, etiamſi nondum percognitam.

Naturæ & obſeruationes uentorum. Cap. XLVI

VIginti amplius autores Græci ueteres prodidere de his obſeruationes. Quo magis miror orbe diſcordi, & in regna hoc eſt in membra diuiſo, tot uiris curæ fuiſſe tam ardua inuentu, inter bella præſertim & infida hoſpitia, piratis etiam omnium mortalium hoſtibus tranſitus fermè tenentibus: ut hodie quædam in ſuo quiſque tractu ex eorum commentarijs, qui nunquam eò acceſſere, uerius noſcat, quàm indigenarum ſcientia: nunc uero pace tam feſta, tam gaudẽte prouentu rerum artiumq; principe, omnino nihil addiſci noua inquiſitione, imò ne ueterũ quidem inuenta perdiſci. Non erant maiora præmia in multos diſperſa fortunæ magnitudine, & iſta plures ſine præmio alio quàm poſteros iuuandi eruerũt. Nanq; mores hominũ, ſenuere, nõ fructus. Et immenſa multitudo aperto quodcunq; eſt mari, hoſpitaliq; littorũ omniũ appulſu nauigat, ſed lucri non ſcientiæ gratia. Nec reputat cæca mens & tantũ auaritiæ intenta, idipſum ſcientia poſſe tutius fieri. Quapropter ſcrupuloſius quàm inſtituto fortaſsis conueniat operi, tractabo uentos, tot milia nauigantiũ cernens.

Ventorũ genera. Cap. XXVII

VEteres quatuor omnino ſeruauere, per totidẽ mũdi partes (ideo nec Homerus plures nominat) hebeti ut mox iudicatum eſt ratione: ſecuta ætas octo addidit, nimis ſubtili & conciſa: proximis inter utranq; media placuit, ad breuem ex numeroſa additis quatuor. Sunt ergo bini in quatuor cæli partibus: Ab oriẽte æquinoctiali ſubſolanus, ab

oriente

oriente brumali uulturnus: Illum apelioten, hunc eurum Græci appellant. A meridie auſter, & ab occaſu brumali africus, noton & liba nominant: Ab occaſu æquinoctiali fauonius, ab occaſu ſolſtitiali corus, zephyron & argeſten uocãt: A ſeptẽtrionibus ſeptẽtrio, interq́ eum & exortum ſolſtitialem aquilo, aparctias dicti & boreas. Numeroſior ratio quatuor his interiecerat, thraſciã, media regione inter ſeptentrionẽ & occaſum ſolſtitialem: itemq́ cæcian, media inter aquilonem & exortũ æquinoctialem: Ab ortu ſolſtitiali phœnician, media regione inter ortum brumalem & meridiem: Item inter liba & noton compoſitum ex utroque medium, inter meridiem & hybernum occidentem, libanoton. Nec finis: Alij quippe meſen nomine etiamnum addidere inter borean & cæcian, & inter eurum & noton euronotum. Sunt etiam quidã peculiares quibuſq́ gentibus uenti, non ultra certum procedentes tractum: ut Athenienſibus ſciron, paulum ab argeſte deflexus, reliquæ Græciæ ignotus. Aliubi elatior idem olympias uocatur. Conſuetudo omnibus his nominibus argeſten intelligit: & cæcian aliqui uocãt helleſpontium, & eoſdem alibi aliter. Item in Narbonẽſi prouincia clariſsimus uentorũ eſt circius, nec ulli uiolentia inferior, Oſtiam plerunq́ rectà Liguſtico mari perferens: idem non modo in reliquis partibus cæli ignotus, ſed ne Viennam quidem eiuſdem prouinciæ urbem attingens, paucis ante limitibus iugi modici occurſu tantus ille uentorum coercitus. Et auſtros in Aegyptum penetrare negat Fabianus. Quo fit manifeſta lex naturæ, uentis etiã & tempore & fine dicto. Ver ergo aperit nauigantibus maria: cuius in principio, fauonij hybernum molliunt cælum, ſole aquarij XXV. obtinẽte partem. Is dies ſextus eſt ante Februarias Idus. Competit fermè & hoc omnibus quos deinde ponam, per ſingulas intercalationes uno die anticipãtibus, ruſumq́ luſtro ſequenti ordinẽ ſeruantibus. Fauonium quidam ad VII. Cal. Martij chelidonian uocant, ab hirundinis uiſu: nonnulli uero ornithian, uno & LXX die poſt brumã, ab aduentu auium, flantem per dies IX. Fauonio contrarius eſt, quem ſubſolanum appellauimus. Datus eſt autẽ huic exortus Vergiliarum in totidẽ partibus tauri, ſex diebus ante Maias Idus, quod tempus auſtrinũ eſt, huic uento ſeptentrione cõtrario. Ardentiſsimo autẽ æſtatis tempore exoritur caniculæ ſidus, ſole primã partem leonis ingrediẽte: qui dies XV ante Auguſti Calen. eſt. Huius exortum diebus octo fermè aquilones antecedunt, quos prodromos appellant. Poſt biduum autem exortus, ijdem aquilones conſtantius perflant diebus quadraginta, quos eteſias uocant. Molliri eis creditur ſolis uapor geminatus ardore ſideris: nec ulli uentorũ magis ſtati ſunt. Poſt eos rurſus auſtri frequẽtes uſq́ ad ſidus Arcturi, quod exorit̃ XI. diebus ante æquinoctiũ autumni. Cum hoc corus incipit. Corus autumnat: huic eſt contrarius uulturnus. Poſt id æquinoctiũ diebus ferè quatuor & XL. Vergiliarum occaſus hyemem inchoat: quod tempus in III Idus Nouembris incidere cõſueuit: hoc eſt aquilonis hyberni, multumq́ æſtiuo illi diſsimilis, cuius ex aduerſo eſt africus. Ante brumam autem VII. diebus, totidemq́ poſtea, ſternitur mare halcyonum fœturæ: unde nomen ij dies traxere: reliquũ tempus hyemat. Nec tamen ſæuitia tempeſtatũ concludit mare. Piratæ primum coegere mortis periculo in mortem ruere, & hyberna experiri maria: nunc idem auaritia cogit. Ventorum frigidiſsimi ſunt quos à ſeptentrione diximus ſpirare, & uicinus his corus. ij & reliquos compeſcunt, & nubes abigunt. Humidi, africus, & præcipue auſter Italiæ. narrant & in Ponto cæcian in ſe trahere nubes. Sicci corus & uulturnus, præterquam deſinentes. Niuales aquilo & ſeptentrio. Grandines ſeptentrio importat & corus. Aeſtuoſus auſter. Tepidi uulturnus & fauonius. Iidem ſubſolano ſicciores: & in totum omnes à ſeptentrione & occidente ſicciores, quàm meridie & oriente. Saluberrimus autem omnium aquilo: noxius auſter, & magis ſiccus, fortaſsis quia humidus frigidior eſt. Minus eſurire eo ſpirante creduntur animãtes. Eteſiæ noctu deſinunt ferè, & a tertia diei hora oriuntur. In Hiſpania & Aſia ab oriente flatus eſt eorum, in Ponto ab aquilone, reliquis in partibus à meridie. Spirant autẽ & à bruma cum

uocantur ornithiæ, ſed leniores & paucis diebus. Permutant & duo naturam cum ſitu, Auſter Africæ ſerenus, aquilo nubilus. Omnes uenti uicibus ſuis ſpirant maiore ex parte, aut ut contrarius deſinenti incipiat. Cum proximi cadentibus ſurgunt, à læuo latere in dextrum (ut ſol) ambiunt. De ratione eorum menſtrua, quarta maxime luna decernit. Iiſdem autē uentis in contrarium nauigatur, prolatis pedibus, ut noctu plerunq; aduerſa uela concurrant. Auſtro maiores fluctus æduntur quàm aquilone: quoniam ille infernus ex imo maris ſpirat, hic ſummo. Ideoq; poſt auſtros noxij præcipue terræ motus. Noctu auſter, interdiu aquilo uehementior. Et ab ortu flantes diuturniores ſunt ab occaſu flantibus. Septentriones impari ferè deſinunt numero: quæ obſeruatio & in alijs multis rerum naturæ partibus ualet. Mares itaq; exiſtimātur impari numero. Sol & auget, & comprimit flatus. Auget exoriēs occidēſq;, comprimit meridianus æſtiuis temporibus. Itaque medio diei aut noctis plerunq; ſopiuntur, quia aut nimio frigore aut æſtu ſoluūtur. Et imbribus uenti ſopiuntur. Expectantur autē maxime, unde nubes diſcuſſæ adaperuere cælū. Omniū quidem (ſi libeat obſeruare minimos ambitus) redire eaſdem uices quadriennio exacto Eudoxus putat, nō uentorū modo, uerum & reliquarum tempeſtatum magna ex parte. Et eſt principiū luſtri eius ſemper intercalari anno caniculæ ortu. De generalibus uentis hæc.

De repentinis flatibus. Cap. XLVIII

NVnc de repentinis flatibus, qui exhalante terra (ut dictum eſt) coorti, rurſuſq; deiecti, interim obducta nubium cute multiformes exiſtunt. Vagi quippe & ruentes torrentiū modo, ut aliquibus placere oſtendimus, tonitrua & fulgura ædunt. Maiore uero illati pondere incurſuq;, ſi late ſiccam ruperint nubē, procellam gignunt, quæ uocatur à Græcis ecnephias. Sin uero depreſſo ſinu arctius rotati effregerint, ſine igne, hoc eſt ſine fulmine, uorticem faciunt, qui typhon uocatur, id eſt, uibratus ecnephias. Defert hic ſecum aliquid, abruptum è nube gelida conuoluens uerſanſq;, & ruinam ſuam illo pondere aggrauans, & locū ex loco mutans rapida uertigine: præcipua nauigantium peſtis, non antennas modo, uerum ipſa nauigia contorta frangēs, tenui remedio aceti in aduenientem effuſi, cui frigidiſsima eſt natura. Idem illiſu ipſo repercuſſus, correpta ſecum in cælum refert, ſorbetq; in excelſum. Quod ſi maiore depreſſæ nubis eruperit ſpecu, ſed minus lato quàm procella, nec ſine fragore, turbinem uocant, proxima quæque proſternentem. Idem ardentior accenſuſq; dum furit, preſter uocatur, amburens contacta pariter & proterens.

Alia prodigioſa genera tempeſtatum. Cap. XLIX

NOn fit autem aquilonius typhon, nec niualis aut niue iacente ecnephias. Quod ſi ſimul rupit nubem, exarſitq;, & ignē habuit, nō poſtea concepit, fulmen eſt. Diſtat à preſtere, quo flamma ab igne. Hic late funditur flatu, illud conglobatur impetu. Vortex autē remeando diſtat à turbine, & quo ſtridor à fragore. Procella latitudine ab utroque, diſiecta nube uerius quàm rupta. Fit & caligo beluæ ſimilis, nube dira nauigantibus. Vocatur & columna, cum ſpiſſatus humor rigenſq; ipſe ſe ſuſtinet. Ex eodem genere, & in longam ueluti fiſtulam nubes aquam trahit.

Quibus in terris fulmina non cadant. Cap. L

HYeme & æſtate rara fulmina, cōtrarijs de cauſis, quoniam hyeme denſatus aer nubium craſsiore corio ſpiſſatur: omniſq; terrarū exhalatio rigens ac gelida, quicquid accipit ignei uaporis, extinguit. Quæ ratio immunem Scythiam & circà rigentia a fulminum caſu præſtat, & è diuerſo nimius ardor Aegyptum. Siquidem calidi ſiccíq; halitus terræ, raros admodū tenueſq; & infirmas denſantur in nubes. Vere autem & autumno crebriora fulmina, corruptis in utroque tempore æſtatis hyemiſq; cauſis. Qua ratione crebra in Italia, quia mobilior aer mitiore hyeme & æſtate nimboſa, ſemper quodammodo uernat uel autumnat. Italiæ quoque partibus iis, quæ à ſeptentrione diſcedunt ad teporem, qualis eſt Vrbis & Campaniæ tractus, iuxta hyeme & æſtate fulgurat,

quod

quod non in alio ſitu.

Fulgurum genera & miracula. Cap. LI

FVlminum ipſorum plura genera traduntur. Quæ ſicca ueniunt, nõ adurunt, ſed diſſipant. Quæ humida, nõn urunt ſed infuſcant, Tertium eſt quod clarum uocant, mirificæ maxime naturæ, quo dolia exhauriũtur intactis operimentis, nulloq́ꝫ alio ueſtigio relicto. Aurum & æs & argentũ liquatur intus, ſacculis ipſis nullo modo ambuſtis, ac ne confuſo quidem ſigno ceræ. Martia princeps Romanarũ icta grauida, partu exanimato, ipſa citra ullum aliud incommodum uixit. In Catilinianis prodigijs, Pompeiano ex municipio M, Herennius decurio ſereno die fulmine ictus eſt.

De obſeruationibus. Cap. LII

THuſcorum literæ nouem deos emittere fulmina exiſtimãt, eaq́ꝫ eſſe undecim generum. Iouem enim trina iaculari. Romani duo tantum ex ijs ſeruauere: diurna attribuẽtes Ioui, nocturna Summano, rariora ſanè eadem de cauſa frigidioris cæli. Hetruria erumpere terra quoqꝫ arbitratur, quæ infera appellat, brumali tempore facta, ſæua maxime & execrabilia, cum ſint omnia quæ terrena exiſtimãt, non illa generalia, nec à ſideribus uenientia, ſed ex proxima atqꝫ turbidiore natura. Argumentum euidens eſt, quod omnia à ſuperiore cælo decidentia obliquos habeant ictus: hæc autem quæ uocãtur terrena, rectos. Sed quia ex propiore materia cadunt, ideo credũtur è terra exire, quoniam ex repulſu nulla ueſtigia ædant, cum ſit illa ratio non inferni ictus ſed aduerſi. à Saturni ea ſidere proficiſci ſubtiliter iſta cõſectati putãt: ſicut cremantia, à Martis. Qualiter cum Volſinij oppidũ Thuſcorum opulentiſsimũ totum concrematũ eſt fulmine. Vocant & familiaria in totã uitam fatidica, quæ prima fiunt familiã ſuam cuiqꝫ indepto. Cæterum exiſtimant non ultra decem annos portendere priuata, præterquam aut matrimonio primo facta, aut natali die. Publica non ultra triceſimum annum, præterquam in deductione oppidorum.

De fulminibus euocandis. Cap. LIII

EXtat annalium memoria, ſacris quibuſdã & precationibus uel cogi fulmina uel impetrari. Vetus fama Hetruriæ eſt, impetratum Volſinios urbem agris depopulatis ſubeunte mõſtro, quod uocauere Voltam: euocatum & à Porſena ſuo rege. Et ante eum à Numa ſæpius hoc factitatum, in primo annalium ſuorum tradit L. Piſo grauis autor: quod imitatũ parum rite Tullum Hoſtilium, ictum fulmine. Lucosq́ꝫ & aras, & ſacra habemus, interq́ꝫ Statores, & Tonantes, & Feretrios, Elicium quoqꝫ accepimus Iouem. Varia in hoc uitæ ſententia, & pro cuiuſqꝫ animo. Imperari naturæ, audacis eſt credere: nec minus hebetis, beneficijs abrogare uires: quando in fulgurum quoqꝫ interpretatione cò profecit ſciẽtia, ut uẽtura alia finito die præcinat: & an peremptura ſint fatum, aut apertura potius alia fata quæ lateant, innumerabilibus in utroque publicis priuatisq́ꝫ experimentis. Quamobrem ſint iſta (ut rerum naturæ libuit) alijs certa, alijs dubia, alijs probata, alijs damnanda. Nos cætera quæ ſunt in his memorabilia non omittemus.

Catholica fulgurum. Cap. LIIII

FVlgetrum prius cerni, quàm tonitrum audiri (cum ſimul fiant) certũ eſt. Nec mirum, quoniam lux ſonitu uelocior. Ictum autem & ſonitum congruere, ita modulante natura. Sed ſonitum profecti eſſe fulminis, nõ illati: etiamnum ſpiritum ocyorem fulmine, ideo quati prius omne & afflari quàm percuti: nec quenquam tangi qui prior uiderit fulmen, aut tonitrua audierit. Læua proſpera exiſtimãtur, quoniã læua parte mundi ortus eſt. Nec tam aduẽtus ſpectatur, quàm reditus, ſiue ab ictu reſiliat ignis, ſiue opere confecto aut igne conſumpto ſpiritus remeet. In ſedecim partes cælum in eo reſpectu diuiſere Thuſci. Prima eſt à ſeptentrionibus ad æquinoctialem exortum: ſecunda ad meridiem, tertia ad æquinoctialem occaſum, quarta obtinet, quod reliquũ eſt, ab occaſu ad ſeptentriones. Has iterum in quaternas diuiſerè partes, ex quibus octo ab exortu ſiniſtras, totidem è cõtrario appellauere dextras. Ex his maxime diræ, quæ ſeptentrionẽ ab occaſu attingunt. Itaqꝫ perplurimũ refert, unde uenerint fulmina, & quò cõceſſerint. Optimum

eſt, in exortiuas redire partes. Ideo cum à prima cæli parte uenerint, & in eandẽ conceſſerint, ſumma felicitas portenditur, quale Syllæ dictatori oſtentum datũ accipimus. Cætera ipſius mundi portione minus proſpera aut dira. Quædã fulgura enunciare nõ putant fas, nec audire, præterquam ſi hoſpiti indicẽtur aut parenti. Magna huius obſeruationis uanitas, tacta Iunonis æde, Romæ deprehenſa eſt Scauro cõſule, qui mox princeps fuit. Noctu magis quàm interdiu ſine tonitribus fulgurat. Vnũ animal hominẽ non ſemper extinguit, cætera ilico: hunc uidelicet natura tribuẽte honorẽ, cum tot beluæ uiribus præſtent. Omnia cõtrarias incubãt in partes. Homo niſi cõuertatur ui percuſſus nõ expirat. Superne icti cõſidunt. Vigilans ictus conniuẽtibus oculis, dormiẽs patẽtibus reperitur. Hominẽ ita exanimatũ cremari fas nõ eſt, condi terra religio tradidit. Nullũ animal, niſi exanimatum, fulmine accẽditur. Vulnera fulminatorũ frigidiora reliquo corpore ſunt.

Quæ non feriantur fulmine. Cap. LV

EX ijs quæ terra gignuntur, lauri fruticem non icit: nec unquam quinque altius pedibus deſcendit in terrã. Ideo pauidi altiores ſpecus tutiſsimos putãt: aut tabernacula è pellibus belluarum, quas uitulos marinos appellãt, quoniam hoc ſolum animal ex marinis non percutiat, ſicut nec è uolucribus aquilã, quæ ob hoc armiger huius teli fingitur. In Italia inter Tarracinam & ædem Feroniæ, turres bellicis temporibus deſiere fieri, nulla non earum fulmine diruta.

De ꝓdigioſis pluuijs, lacte & ſanguine, carne, ferro, lana, lateribus coctis. Cap. LVI

PRæter hæc inferiore cælo relatum in monumenta eſt, lacte & ſanguine pluiſſe M. Acilio, C. Portio COSS. Et ſæpe aliàs carne, ſicut L. Volumnio, Seruio Sulpicio COSS. exq́ ea nõ perputruiſſe quod nõ diripuiſſent aues. Item ferro in Lucanis, anno antequam M. Craſſus à Parthis interẽptus eſt, omnesq́ cum eo Lucani milites, quòrũ magnus numerus in exercitu erat. effigies quæ pluuerat, ſpongiarum ferè ſimilis fuit: aruſpices cauẽda præmonuerũt ſuperna uulnera. L. autẽ Paulo, C. Marcello COSS. lana pluuit circa caſtellũ Cariſſanum, iuxta quod poſt annum T. Annius Milo occiſus eſt. Eodem cauſam dicente lateribus coctis pluuiſſe, in eius anni acta relatum eſt.

De crepitu armorum & tubarum de cælo audito. Cap. LVII

ARmorum crepitus & tubæ ſonitus, auditos è cælo Cimbricis bellis accepimus, crebrosq́ & prius & poſtea. Tertio uero cõſulatu Marij ab Amerinis & Tudertibus ſpectata arma cæleſtia, ab ortu occaſuq́ inter ſe concurrẽtia, pulſis quæ ab occaſu erant. Ipſum ardere cælũ, minime mirũ eſt, & ſæpius uiſum, maiore ui ignis nubibus correptis.

De lapidibus è cælo cadentibus. Cap. LVIII

CElebrant Græci Anaxagoram Clazomenium, olympiadis ſeptuageſimæoctauæ ſecũdo anno, prædixiſſe cæleſtiũ literarũ ſcientia, quibus diebus ſaxum caſurũ eſſet è ſole. Idq́ factũ interdiu in Thraciæ parte ad Aegos flumen, Qui lapis etiã nunc oſtenditur, magnitudine uehis, colore aduſto, comete quoq́ illis noctibus flagrante. Quod ſi quis prædictũ credat, ſimul fateatur neceſſe eſt, maioris miraculi diuinitatẽ Anaxagoræ fuiſſe: ſoluiq́ rerum naturæ intellectum, & confundi omnia, ſi aut ipſe ſol lapis eſſe, aut unquam lapidem in eo fuiſſe credatur. decidere tamen crebro nõ erit dubium. In Abydi gymnaſio ex ea cauſa colitur hodieq́, modicus quidem, ſed quem in medio terrarũ caſurum idem Anaxagoras prædixiſſe narratur. Colitur & Caſſandriæ, quæ Potidæa uocitata eſt, ob id deducta. Ego ipſe uidi in Vocontiorum agro paulo ante delatum.

De arcu cæleſti. Cap. LIX

ARcus uocamus extra miraculum frequentes, & extra oſtentum. nam ne pluuios quidem, aut ſerenos dies, cum fide portendunt. Manifeſtũ eſt, radium ſolis immiſſum cauæ nubi, repulſa acie in ſolem refringi, colorumq́ uarietatem mixtura nubium, aeris, igniumq́ fieri. Certe niſi ſole aduerſo nõ fiunt, nec unquam niſi dimidia circuli forma. nec noctu, quamuis Ariſtoteles prodat aliquando uiſum: quod tamen fatetur idem

non

non niſi quartadecima luna poſſe. Fiunt autẽ hyeme, maxime ab æquinoctio autumnali die decreſcente. Quo rurſus creſcente ab æquinoctio uerno, nõ exiſtunt: nec circa ſolſtitium longiſſimis diebus: bruma uero, hoc eſt, breuiſſimis diebus, frequẽter. Iidem ſublimes humili ſole, humilesq́ ſublimi, & minores occidente uel oriente, ſed in latitudinem diffuſi. meridie exiles, uerum ambitus maioris. Aeſtate uero per meridiem non cernuntur: poſt autumni æquinoctium, quacunq́ hora: nec unquam plures ſimul quàm duo. Cætera eiuſdem naturæ non multis dubia eſſe uideo.

De grandine, niue, pruina, nebula, rore. Cap. LX

GRandinem cõglaciato imbre gigni, & niuem eodem humore mollius coacto, pruinam aũt ex rore gelido. Per hyemẽ niues cadere nõ grãdines, ipſasq́ grandines interdiu ſępius quàm noctu, & multo celerius reſolui quàm niues. Nebulas nec ęſtate nec maximo frigore exiſtere. Rores neq́ gelu, neq́ ardoribus, neq́ uẽtis, nec niſi ſerena nocte. Gelando liquorem minui, ſolutaq́ glacie non eundem inueniri modum.

De nubium imaginibus. Cap. LXI

VArietates colorũ figurarumq́ in nubibus cerni, prout admixtus ignis ſuperet aut uincatur.

De proprietatibus cæli in locis. Cap. LXII

PRæterea quaſdam proprietates cæli quibuſdã locis eſſe. Roſcidas æſtate Africæ noctes. In Italia Locris & in lacu Velino, nullo non die apparere arquus. Rhodi & Syracuſis nunquam tanta nubila obduci: ut non aliqua hora ſol cernatur, qualia aptius ſuis referentur locis. Hæc ſint dicta de aëre.

De natura terræ. Cap. LXIII

SEquitur terra, cui uni rerum naturæ partium, eximia propter merita, cognomen indidimus maternæ uenerationis. Sic hominum illa, ut cælum dei: quæ nos naſcentes excipit, natos alit, ſemelq́ æditos ſuſtinet ſemper: nouiſsime complexa gremio iam à reliqua natura abdicatos, tum maxime ut mater operiens: nullo magis ſacramento, quàm quo nos quoque ſacros facit, etiam monumenta ac titulos gerens, nomenq́ prorogans noſtrum, & memoriam extendens contra breuitatem æui. Cuius numen ultimum iam nullis precamur irati graue: tanquam neſciamus hanc eſſe ſolam, quæ nunquam iraſcatur homini. Aquæ ſubeunt in imbres, rigeſcunt in grandines, tumeſcunt in fluctus, præcipitantur in torrentes: aër denſatur nubibus, furit procellis: At hæc benigna, mitis, indulgens, uſusq́ mortalium ſemper ancilla, quæ coacta generat? quæ ſponte fundit? quos odores ſaporesq́? quos ſuccos? quos tactus? quos colores? quàm bona fide creditum fœnus reddit? quæ noſtri cauſa alit? Peſtifera enim animãtia, uitali ſpiritu habente culpam, neceſſe eſt illi ſeminata excipere, & genita ſuſtinere. Sed in malis generantium noxa eſt. Illa ſerpentem homine percuſſo nõ amplius recipit, pœnasq́ etiam inertium nomine exigit: illa medicas fundit herbas, & ſemper homini parturit. Quin & uenena, noſtri miſertam inſtituiſſe credi poteſt, ne in tædio uitæ diræ famis mors, terræ meritis alienniſſima, lenta nos conſumeret tabe, ne lacerũ corpus abrupta diſpergerent, ne laquei torqueret pœna præpoſtera, incluſo ſpiritu, cui quæreretur exitus: ne in profundo quæſita morte, ſepultura pabulo fieret, ne ferri cruciatus ſcinderet corpus. Ita eſt, miſerta genuit id, cuius facillimo hauſtu, illibato corpore, & cum toto ſanguine extingueremur, nullo labore, ſitientibus ſimiles: qualiter defunctos, non uolucris, non fera attingeret: terræq́ ſeruaretur, qui ſibiipſi periſſet. Et ut uerum fateamur, terra nobis malorum remedium genuit, nos illud uitæ fecimus uenenum. Nos enim & ferro, quo carere non poſſumus, ſimili modo utimur. Nec tamen quereremur merito, etiamſi maleficij cauſa tuliſſet. Aduerſus unam quippe naturæ partem ingrati ſumus: quaſi non ad delicias quaſque, non ad contumelias ſeruiat homini. In maria iacitur, aut ut freta admittamus eroditur aquis: ferro, ligno, igne, lapide, fruge, omnibus cruciatur horis: multoq́ue plus ut delicijs, quàm ut alimentis famuletur noſtris. Et tamen quę ſumma patitur atque extrema cute,

tolerabilia uideantur:Penetramus in uiſcera,auri argentiq́; uenas,& æris ac plumbi metalla fodiētes,gēmas etiam & quoſdā paruulos quærimus lapides,ſcrobibus in profundum actis. Viſcera eius extrahimus,ut digito geſtetur gēma quam petimus. Quot manus atterunt,ut unus niteat articulus? Si ulli eſſent inferi,iam profecto illos auaritię atq; luxurię cuniculi refodiſſent. Et miramur ſi eadē ad noxā genuit aliqua. Ferę enim credo cuſtodiunt illā,arcentq́; ſacrilegas manus. Nónne inter ſerpētes fodimus,& uenas auri tractamus cum ueneni †radicibus? Placatiore tamen dea ob hoc utimur, quod om̄es hi opulentiæ exitus,ad ſcelera cædesq́; & bella tendunt:quáq́; ſanguine noſtro irrigamus, inſepultis oſſibus tegimus. Quibus tamē uelut exprobrato furore tandē ipſa ſe obducit, & ſcelera quoq; mortaliū occultat. Inter crimina ingrati animi & hoc duxerim,quod naturam eius ignoramus.

al. traducibus

De forma terræ. Cap. LXIIII

EST autem figura prima,de qua cōſenſus iudicat. Orbē certe dicimus terræ,globúq́; uerticibus includi fatemur. Neq; enim abſoluti orbis eſt forma, in tantá montium excelſitate,tāta camporum planicie:ſed cuius amplexus, ſi capita linearum comprehendant ambitu,figurā abſolun orbis efficiat, id quod rerū ipſa naturæ cogit ratio, non eiſdem cauſis quas attulimus in cęlo. Nāq; in illo caua in ſe cōuexitas uergit,et cardini ſuo, hoc eſt,terrę undiq; incumbit. Hęc ut ſolida atq; cóferta,aſſurgit intumeſcenti ſimilis,extraq́; protenditur. Mundus in centrum uergit:at terra exit à centro,immenſum eius globum in formam orbis aſſidua circa eam mundi uolubilitate cogente.

De antipodibus an ſint,& aquæ rotunditate. Cap. LXV

INgens hic pugna literarum,contraq́; uulgi ,circumfundi terræ undiq; homines,conuerſisq́; inter ſe pedibus ſtare , & cunctis ſimilem eſſe cæli uerticem , ſimili modo ex quacunq; parte mediam calcari:illo quærente cur non decidant contrà ſiti:tāquam non & ratio præſto ſit,ut nos non decidere mirentur illi. Interuenit ſententia, quáuis indocili probabilis turbæ,inæquali globo,& ſi ſit figura pineę nucis,nihilominus terrā undiq; incoli. Sed quid hoc refert,alio miraculo exoriēte? pēdere ipſam ac nó cadere nobiſcū,ceu ſpiritus uis mūdo præſertim incluſi,dubia ſit:aut poſſit cadere,natura repugnāte,& quò cadat negāte. Nam ſicut igniū ſedes nó eſt niſi in ignibus,aquarū niſi in aquis,ſpiritus niſi in ſpiritu:ita terræ arcentibus cunctis,niſi in ſe locus nó eſt. Globū tamē effici mirū eſt, in tanta planicie maris camporúq́;. Cui ſententiæ adeſt Dicæarchus uir in primis eruditus,regū cura permēſus montes,ex quibus altiſſimū prodidit Pelion,M.cc l.paſſ.ratione perpendiculi,nullam eſſe eam portionē uniuerſę rotunditatis colligēs. Mihi incerta hæc uidetur cōiectatio,haud ignaro quoſdam alpium uertices,longo tractu,nec breuiore L. milibus paſſuum aſſurgere. Sed uulgo maxima hæc pugna eſt,ſi coactā in uerticē aquarum quoq; figurā credere cogatur. Atqui non aliud in rerū natura aſpectu manifeſtius. Nanq; & dependentes ubiq; guttę paruis globātur orbibus:& pulueri illatæ frondiūq́; lanugini impoſitæ,abſoluta rotūditate cernunt: & in poculis repletis media maxime tument. Quæ propter ſubtilitatē humoris,mollitiáq́; in ſe reſidentē, ratione facilius q̄ uiſu deprehēdunt. Idq́; etiam magis mirū,in poculis repletis,addito humore minimo circūfluere quod ſuperſit:cōtrà euenire ponderibus additis ad uicenos ſæpe denarios: ſcilicet quia intus recepta liquorē in uerticē attollāt, at cumulo eminēte infuſa dilabant. Eadem eſt cauſa,propter quā è nauibus terra nó cernat, è nauiū malis conſpicua:ac procul recedēte nauigio,ſi quid quod fulgeat religet in mali cacumine,paulatim deſcendere uideatur,& poſtremo occultet. Deniq; oceanus,quē fatemur ultimū,quanā alia figura cohęreret atq; nó decideret, nullo ultrà margine includēte? Ipſum id ad miraculū redit q̄nā modo etiāſi globet, extremū nó decidat mare. Cōtra q̄d,ut ſint plana maria,& qua uident figura,nó poſſe id accidere,magno ſuo gaudio magnaq́; gloria inuētores Grę ci ſubtilitate geometrica docēt. Nāq; cum è ſublimi in inferiora aquę ferāt, & ſit hæc natura earū cóceſſa,nec quiſq́; dubitet in littore ullo acceſſiſſe eas,quò longiſſime deuexitas

paſſa

paſſa ſit, procul dubio apparere, quo quid humilius ſit, propius cētro eſſe terrę: omnesq́; lineas quæ emittantur ex eo ad proximas aquas, breuiures fieri, q̃ quæ ad extremū mare à primis aquis. Ergo totas, omniq́; ex parte aquas uergere in centrū: ideoq́; non decidere, quoniā in interiora nitanť. Quod ita formaſſe artifex natura credi debet: ut cū terra arida & ſicca conſtare per ſe ac ſine humore non poſſet, nec rurſus ſtare aqua niſi ſuſtinente terra, mutuo implexu iungerenť: hac ſinus pandente, illa uero permeante totam, intrà, extrà, ſuprà, uenis ut uinculis diſcurrentibus, atq; etiam in ſummis iugis erumpente quò ſpiritu acta, & terræ pondere expreſſa, ſiphonum modo emicat: tantumq́; à periculo decidendi abeſt, ut in ſumma quęq; & altiſſima exiliat. Qua ratione manifeſtū eſt, quare tot fluminum quotidiano acceſſu maria non creſcant.

Quomodo aqua ſit terræ innexa. Cap. LXVI

EST igitur in toto ſuo globo tellus medio ambitu pręcincta circumfluo mari. Nec argumentis hoc inueſtigandum, ſed iam experimentis cognitum.

De nauigatione maris & fluminum. Cap. LXVII

A Gadibus columnisq́; Herculis, Hiſpaniæ & Galliarū circuitu, totus hodie nauigatur occidēs. Septentrionalis uero oceanus, maiore ex parte nauigatus eſt, auſpicijs diui Auguſti Germaniā claſſe circūuecta ad Cimbrorū promontoriū: & inde immenſo mari proſpecto, aut fama cognito, ad Scythicā plagā, & humore nimio rigentia. Propter quod minime ueriſimile eſt illic maria deficere, ubi uis humoris ſuperet. Iuxtà uero ab ortu ex Indico mari, ſub eodem ſidere pars tota uergens in Caſpiū mare, pernauigata eſt Macedonū armis, Seleuco atq; Antiocho regnantibus, qui & Seleucida atq; Antiochida ab ipſis appellari uoluere. Circa Caſpiū quoq; multa oceani litrora explorata, paruoq́; breuius q̃ totus hinc aut illinc ſeptentrio eremigatus. Vt tamen coniecturæ locum ſic quoq; nō relinquat, ingēns argumentū paludis Mæoticæ, ſiue ea illius oceani ſinus eſt, ut multos aduerto crediddiſſe, ſiue anguſto diſcreti † ſitu reſtagnatio. Alio latere *forte, iſthmo* Gadiū, ab eodem occidente, magna pars meridiani ſinus ambitu Mauritaniæ nauigatur hodie. Maiorem quidem eius partem, & orientis, uictoriæ magni Alexandri luſtrauere, uſq; in Arabicū ſinum. In quo res gerente C. Cæſare Auguſti filio, ſigna nauiū ex Hiſpaniēſibus naufragijs feruntur agnita. Et Hanno Carthaginis potentia florente, circumuectus à Gadibus ad finem Arabiæ, nauigationē eam prodidit ſcripto: ſicut ad extera Europæ noſcenda miſſus eodem tempore Himilco. Pręterea Nepos Cornelius autor eſt, Eudoxum quendā ſua ætate, cum Lathyrum regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum, Gades uſq; peruectū: multoq́; ante eum Cælius Antipater, uidiſſe ſe qui nauigaſſet ex Hiſpania in Æthiopiā cōmercij gratia. Idem Nepos de ſeptentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, C. Afranij in cōſulatu collegæ, ſed tum Galliæ proconſuli, Indos à rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij cauſa nauigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. Sic maria circūfuſa undiq; diuiduo globo, partem orbis auferunt nobis: nec inde huc, nec hinc illò peruio tractu. Quæ contemplatio apta detegendæ mortaliū uanitati, poſcere uidetur, ut totum hoc quicquid eſt, in quo ſingulis nihil ſatis eſt, ceu ſubiectum oculis, quantum ſit oſtendam.

Quæ portio terræ habitetur. Cap. LXVIII

IAm primum in dimidio computari uidetur, tanquā nulla portio ipſi decidatur oceano: qui toto circumdatus medio, & omnes cæteras fundēs recipiensq́; aquas, & quicquid exit in nubes, ac ſidera ipſa tot & tantæ magnitudinis paſcens, quo tandem amplitudinis ſpatio credetur habitare? Improba et infinita debet eſſe tam uaſtæ molis poſſeſſio. Adde quod ex relicto plus abſtulit cælum. Nam cum ſint eius quinque partes, quas uocant zonas, infeſto rigore & ęterno gelu premitur omne, quicquid eſt ſubiectum duabus extremis utrinq; circa uertices, hunc qui ſeptentrio uocatur, eumq́; qui aduerſus illi auſtrinus appellatur. Perpetua caligo utrobique, & alieno molliorum ſiderum aſpectu,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

maligna ac pruina tantum albicans lux. Media uero terrarũ, qua ſolis orbita eſt, exuſta flammis & cremata, cominus uapore torretur. Circa duæ tantũ inter exuſtam & rigentes, temperantꝰ: eæq; ipſę inter ſe nõ peruiæ, propter incendiũ ſideris. Ita terrę tres partes abſtulit cælum: Oceani rapina in incerto eſt. Sed & relicta nobis una portio haud ſcio an etiam in maiore damno ſit. Idem ſiquidem oceanus infuſus in multos (ut dicemus) ſinus, adeo uicino acceſſu interna maria allatrat, ut centum xv. milibus paſſuũ Arabicus ſinus diſtet ab Ægyptio mari: Caſpius uero cccl xxv. milibus à Pontico. Idem interfuſus intrat per tot maria, quibus Africam, Europã, Aſiamq; diſpeſcit. Quantũ terrarum occupet, computetꝰ etiam nunc menſura tot fluminũ, tantarum paludũ. Addantur & lacus & ſtagna: iam elata in cælũ, & ardua aſpectu quoq; iuga: iam ſyluæ uallesq; præruptæ, & ſolitudines, & mille cauſis deſerta detrahantꝰ. Hæ tot portiões terræ, imò uero, ut plures tradidere, mundi punctus (neq; enim eſt aliud terra in uniuerſo) hęc eſt materia gloriæ noſtræ, hæc ſedes: hic honores gerimus, hic exercemus imperia, hic opes cupimus, hic tumultuatur humanũ genus, hic inſtauramus bella etiam ciuilia, mutuisq; cædibus laxiorem facimus terram. Et ut publicos gentiũ furores tranſeam, hæc in qua cõterminos pellimus, furtoq; uicini ceſpitem noſtro ſolo affodimus, ut qui latiſſime rura metatus fuerit, ultraq; † fines exegerit accolas, quota terrarũ parte gaudeatꝰ uel cum ad menſurã auaritiæ ſuæ propagauerit, quam tandem portionem eius defunctus obtineatꝰ

al' finium

Mediã eſſe mundi terram. Cap. LXIX

MEdiam eſſe mundi totius haud dubijs conſtat argumentis, ſed clariſſime æquinoctij paribus horis. Nam niſi in medio eſſet, æquales dies noctesq; haberi nõ poſſe deprehenderunt & dioptræ, quæ uel maxime id cõfirmant: cum æquinoctiali tempore ex eadem linea ortus occaſusq; cernatur, & ſolſtitialis exortus per ſuam lineam, brumalisq; occaſus. Quæ accidere nullo modo poſſent, niſi in centro ſita eſſet.

De ſiderum ortus inæqualitate, & de eclipſi, & ubi, & quare Cap. LXX

TRes autem circuli ſupradictis zonis implexi, inæqualitates temporum diſtinguũt: Solſtitialis à parte ſigniferi excelſiſſima nobis, ad ſeptentrionalem plagam uerſus, contraq; ad alium polũ brumalis, item medio ambitu ſigniferi orbis incedens æquinoctialis. Reliquorum, quæ miramur, cauſa in ipſius terræ figura eſt, quã globo ſimilem, & cum ea aquas, iiſdem intelligitur argumentis. Sic eñ fit haud dubie, ut nobis ſeptentrionalis plagæ ſidera nunquam occidant, contra meridianæ nunquã oriantur: rurſusq; hęc illis non cernantur, attollente ſe contra medios uiſus terrarum globo. Septentriões non cernit Troglodytice & confinis Aegyptus: nec Canopum Italia, & quem uocant Berenices crinem, item quem ſub diuo Auguſto cognominauere Cęſaris thronon, inſignes ibi ſtellas. adeoq; manifeſto aſſurgens faſtigium curuatur, ut Canopus quartã ferè partẽ ſigni unius ſupra terrã eminere Alexãdriæ intuentibus uideatur: eadem à Rhodo terram quodammodo ipſam ſtringere: in Ponto omnino nõ cernatur, ubi maxime ſublimis ſeptentrio. Idem à Rhodo abſconditur, magisq; Alexandriæ: in Arabia nouẽbri mẽſe prima uigilia occultus, ſecũda ſe oſtendit: in Meroe ſolſtitio ueſperi pauliſper apparet, paucisq; ante exortũ Arcturi diebus pariter cũ die cernitur. Nauigantiũ hęc maxime curſus deprehendũt, in alia aduerſo, in alia prono mari, ſubitoq; cõſpicuis, atq; ut è freto emergentibus, quæ in anfractu pilæ latuere, ſideribus. Neq; eñ (ut dixere aliqui) mũdus hoc polo excelſiore ſe attolit: aut undiq; cernerentꝰ hæc ſidera. uerũ hæc eadem quibuſq; proximis ſublimiora creduntur, eademq; demerſa longinquis. utq; nunc ſublimis in deiectu poſitis uidetur hic uertex: ſic in illam terrę deuexitatem tranſgreſſis, illa ſe attollũt, reſidentibus quæ hic excelſa fuerãt, quod niſi in figura pilæ accidere nõ poſſet. Ideoq; defectus ſolis ac lunæ ueſpertinos orientis incolæ non ſentiunt, nec matutinos ad occaſum habitantes: meridianos uero ſæpius. Nobili apud Arbela magni Alexandri uictoria, luna defeciſſe noctis ſecunda hora prodita eſt: eademq; in Sicilia exoriens. Solis defe-

ctum

ctum, Vipſanio & Fonteio coss. qui fuēre ante paucos annos, factū pridie Calendas Maias, Campania hora diei inter ſeptimā & octauam ſenſit. Corbulo dux in Armenia inter horam diei decimam & undecimā prodidit uiſum, circuitu globi alia alijs detegente & occultāte. Quod ſi plana eſſet terra, ſimul omnia apparerēt cunctis, noctesq́ non fierent inæquales: neq; aliàs q̄ in medio ſitis paria duodecim horarum interualla cernerentur, quæ nunc in omni parte ſimili modo congruunt.

Quæ ratio diurnæ lucis in terris. Cap. LXXI

IDeo nec nox diesq́ quæuis eadem toto orbe ſimul eſt, oppoſitu globi noctē aut ambitu diem afferēte. Multis hoc cognitum experimentis. In Africa Hiſpaniaq́ turrium Annibalis: in Aſia uero propter piraticos terrores, ſimili ſpecularū præſidio excitato: in quis prænūciatiuos ignes ſexta hora diei accenſos, ſæpe compertū eſt, tertia noctis à tergo ultimis uiſos. Eiuſdem Alexandri curſor Philonides, ex Sicyone Elin mille & ducenta ſtadia nouem diei confecit horis: indeq́ quamuis decliui itinere, tertia noctis hora remenſus eſt. Cauſa, quod eunti cum ſole iter erat, eundem remeans obuiū contrario prætervertebat occurſu. Qua de cauſa ad occaſum nauigantes, quamuis breuiſſimo die, uincunt ſpatia nocturnæ nauigationis, ut ſolem ipſum comitantes.

Gnomica de eadem re, & horologio primo. Cap. LXXII

VAſaq́ horoſcopa nō ubiq; eidem ſunt uſui, in trecenis ſtadijs, aut ut longiſſime in quingenis, mutantibus ſemet umbris. Solis itaq; umbilici (quem gnomonē appellant) umbra, in Aegypto meridiano tēpore, æquinoctij die, paulo plus q̄ dimidiā gnomonis menſurā efficit. In urbe Roma nona pars gnomonis deeſt umbrę. In oppido Ancona supereſt quinta trigeſima. In parte Italię quæ Venetia appellat, eiſdē horis umbra gnomoni par fit.

Vbi & quando nullæ umbræ. Cap. LXXIII

SImili modo tradunt in Syene oppido, quod eſt ſupra Alexandriam quinq; milibus ſtadiorum, ſolſtitij die medio nullam umbram iaci: puteūq́ eius experimenti gratia factum, totum illuminari. Ex quo apparere tum ſolem illi loco ſupra uerticē eſſe: quod & in India ſupra flumen Hypaſin fieri tempore eodem Oneſicritus ſcripſit. Cōſtatq́ in Berenice urbe Troglodytarū, & inde ſtadijs quatuor milibus dccc. xx. in eadem gente Ptolemaide oppido, quod in margine rubri maris ad primos elephantorū uenatus conditum eſt, hoc idem ante ſolſtitiū xlv. diebus, totidemq́ poſtea fieri, & per eos xc. dies in meridiem umbras iaci. Rurſus in Meroe inſula, quæ eſt caput gentis Aethiopum, & quinq; milibus ſtadiorum à Syene in amne Nilo habitatur, bis anno abſumi umbras, ſole duodeuiceſimā tauri partem, & quartamdecimam leonis obtinente. In Indiæ gente Orctum, mons eſt Maleus nomine, iuxta quem umbræ æſtate in auſtrum, hyeme in ſeptentrionem iaciunt. Quindecim tantum noctibus ibi apparet ſeptentrio. In eadem India Patales celeberrimo portu, ſol dexter oritur, umbræ in meridiem cadunt. Septentrionem ibi Alexandro morante annotatum, prima tantum noctis parte aſpici. Oneſicritus dux eius ſcripſit: quibus in locis Indię umbræ non ſint, ſeptentrionem nō conſpici, & ea loca appellari Aſcia, nec horas dinumerari ibi.

Vbi bis anno umbræ, & ubi in contrarium Cap. LXXIIII

AT in tota Troglodytice, umbras bis quadragintaquinque diebus in anno Eratoſthenes in contrarium cadere prodidit.

Vbi longiſſimus dies, & ubi breuiſſimus. Cap. LXXV

SIc fit, ut uario lucis incremēto, in Meroe longiſſimus dies xij. horas æquinoctiales, & octo partes unius horæ colligat, Alexandriæ uero xiiij. horas. In Italia quindecim. In Britānia xvij. ubi æſtate lucidæ noctes haud dubie repromittūt id, quod cogit ratio credi: ſolſtitij diebus accedente ſole propius uerticem mundi, anguſto lucis ambitu, ſubiecta terrę cōtinuos dies habere ſenis menſibus, noctesq́ è diuerſo ad brumam remoto. Quod fieri in inſula Thule Pytheas Maſſiliēſis ſcripſit, ſex dierū nauigatione in ſeptentrionem

trionem à Britannia diſtante:quidam uero & in Mona, quæ diſtat à Camaloduno Britanniæ oppido circiter ducentis milibus,affirmant.

Item de horologio. Cap. LXXVI

VMbrarum hanc rationem,& quam uocāt gnomonicen, inuenit Anaximenes Mileſius,Anaximandri (de quo diximus) diſcipulus:primusq́ horologiū quod appellant ſcioterícon,Lacedæmone oſtendit.

Quomodo dies obſeruentur. Cap. LXXVII

IPſum diem alij aliter obſeruauere.Babylonij inter duos ſolis exortus : Athenienſes inter duos occaſus:Vmbri à meridie in meridiē:uulgus omne à luce ad tenebras:Sacerdotes Romani, & qui diē diffiniere ciuilē,itē Aegyptij & Hipparchus,à media nocte in mediam. Minora aūt interualla eſſe lucis inter ortus ſolis iuxta ſolſtitia, quàm æquinoctia apparet,quia poſitio ſigniferi circa media ſui obliquior eſt,iuxta ſolſtitium uero rectior.

Differentiæ gentium & ratio. Cap. LXXVIII

COntexēda ſunt his cæleſtibus nexa cauſis.Nanq; Aethiopas uicini ſideris uapore torreri,aduſtisq́ ſimiles gigni, barba & capillo uibrato,nō eſt dubium.Et aduerſa plaga mundi atq; glaciali,cādida cute eſſe gentes,flauis promiſſas crinibus: truces uero ex cæli rigore has & illas mobilitates habentes. Ipſoq́ crurum argumēto,illis in ſupera ſuccū reuocari,natura uaporis:his in inferas partes depelli,humore deciduo.Hic graues feras,illic uarias effigies animalium prouenire,& maxime alitum,& in multas figuras gigni uolucres.Corporum autem proceritatem utrobiq;,illic ignium niſu,hic humoris alimēto.Medio uero terrę ſalubris utrinq; mixtura, fertilis ad omnia tractus,modicus corporum habitus.Magna & in colore temperies.Ritus molles,ſenſus liquidus,ingenia fœcunda,totiusq́ naturæ capacia.Iiſdem imperia, quę nunquā extimis gentibus fuerint:ſicut ne illæ quidem his paruerint auulſę, ac pro immanitate naturę urgētis illas ſolitariæ.

De motu terræ. Cap. LXXIX

BAbyloniorū placita motus terræ,hiatusq́, & cætera omnia,ui ſiderū exiſtimāt fieri,ſed illorū trium quibus fulmina aſſignant:fieri aūt,meantiū cum ſole aut cōgruentium,& maxime circa quadrata mundi. Præclara quædā eſſe & immortalis in eo (ſi credimus) diuinitas perhibetur,Anaximandro Mileſio phyſico:quem ferunt Lacedæmonijs prædixiſſe,ut urbem ac tecta cuſtodirent:inſtare enim motū terræ:cum & urbs tota corū corruit, & Taygeti montis magna pars ad formā puppis eminēs abrupta,cladem inſuper eam ruina preſſit. Perhibet & Pherecydis Pythagoræ doctoris alia cōiectatio, ſed & illa diuina:Hauſtu aquæ è puteo præſenſiſſe, ac prędixiſſe ibi terræ motū.Quæ ſi uera ſunt, quantū à deo tandē uideri poſſunt tales diſtare,dum uiuant? Et hæc quidē arbitrio cuiuſq; exiſtimanda relinquanť, uentos in cauſa eſſe non dubiū reor. Neq; enim unq̃ intremiſcunt terræ,niſi ſopito mari:cæloq́ adeo tranquillo, ut uolatus auium non pendeant,ſubtracto omni ſpiritu qui uehit: nec unquam niſi poſt uentos conditos,ſcilicet in uenas & cauernas eius occulto afflatu.Neq; aliud eſt in terra tremor,q̃ in nube tonitruum. Nec hiatus aliud q̃ cum fulmen erumpit,incluſo ſpiritu luctante,& ad libertatem exire nitente.

De terræ hiatibus. Cap. LXXX

VAriè itaq; quatiť,& mira æduntur opera,alibi proſtratis mœnibus,alibi hiatu profundo hauſtis,alibi egeſtis molibus, alibi emiſſis amnibus, nonnunquā etiam ignibus calidis'ue fontibus,alibi aduerſo fluminum curſu.Præcedit uero comitaturq́ terribilis ſonus, aliàs murmur ſimilis mugitibus, aut clamori humano, armorum'ue pulſantium fragori, pro qualitate materiæ excipientis, formaq́ uel cauernarum uel cuniculi per quem meat,exilius graſſante in anguſto,eodem rauco in recuruis reſultante,in duris frem ente,in humidis fluctuante & ſtagnantibus:item fremente contra ſolida. Itaq; & ſine motu ſæpe æditur ſonus.Nec ſimplici modo quatitur unquam,ſed tremit uibratq́. Hiatus uero aliàs remanet,oſtendens quæ ſorbuit, aliàs occultat ore compreſſo: rurſus'que

ita

ita inducto ſolo,ut nulla ueſtigia extent,urbibus plerunq; deuoratis,agrorumq; tractu hauſto.Maritima autem maxime quatiunt.Nec montoſa tali malo caret. Exploratum eſt mihi Alpes Apenninumq; ſæpius tremuiſſe.Et autumno ac uere terræ crebrius mouentur,ſicut fiunt fulmina.Ideo Galliæ & Ægyptus minime quatiuntur, quoniam hic æſtatis cauſa obſtat,illic hyemis. Item noctu ſæpius quàm interdiu. Maximi autem motus exiſtũt matutini ueſpertiniq;: ſed propinqua luce crebri.Interdiu autem circa meridiem fiunt,& ſolis lunæq; defectu,quoniam tempeſtates tunc ſopiuntur. Præcipue uero cum ſequitur imbrem æſtus,imbres'ue æſtum.

Signa motus futuri. Cap. LXXXI

NAuigantes quoq; ſentiunt nõ dubia cõiectura,ſine flatu intumeſcente fluctu ſubito,aut quatiente icti.Intremunt uero & in nauibus poſita,æque quàm in ædificijs, crepituq; prænunciant.Quin & uolucres non impauidæ ſedent. Eſt & in cælo ſignum, præceditq; motu futuro,aut interdiu,aut paulopoſt occaſum ſereno,ceu tenuis linea nubis in longum porrectæ ſpatium. Eſt & in puteis turbidior aqua, nec ſine odoris tædio.

Auxilia contra motus futuros. Cap. LXXXII

SIcut in iiſdem eſt remedium,quale & crebri ſpecus præbent.Præcõceptum enim ſpiritum exhalant,quod in certis notatur oppidis,quæ minus quatiuntur,crebris ad eluuiem cuniculis cauata.Multoq; ſunt tutiora in iiſdem illis quæ pendent,ſicut Neapoli in Italia intelligitur: parte eius quæ ſolida eſt,ad tales caſus obnoxia. Tutiſsimi ſunt ædificiorum fornices,anguli quoque parietum,poſteſq; alterno pulſu renitẽtes.Et latere terreno facti parietes minore noxa quatiunt. Magna differentia eſt & in ipſo genere motus,pluribus ſiquidem modis quatitur. Tutiſſimũ eſt, cum uibrat criſpante ædificiorum crepitu,& cum intumeſcit aſſurgens, alternoq; motu reſidet: innoxium & cum concurrentia tecta contrario ictu arietant,quoniam alter motus alteri renititur. Vndantis inclinatio, & fluctus more quędã uolutatio infeſta eſt:aut cum in unam partem totus ſe motus impellit.Deſinunt autem tremores,cum uentus emerſit: ſin uero durauere,non ante quadraginta dies ſiſtuntur:plerũq; & tardius, utpote cum quidam annuo & bienni ſpatio durauerint.

Portenta terrarum ſemel uiſa. Cap. LXXXIII

FActum eſt ſemel, quod equidẽ in Hetruſcæ diſciplinæ uoluminibus inueni, ingens terrarum portentum L.Marcio, Sex.Iulio COSS. in agro Murinenſi. Nanq; montes duo inter ſe concurrerunt,crepitu maximo aſſultantes recedentesq;, inter eos flãma fumoq; in cælum excũte interdiu, ſpectãte è uia Aemylia magna equitũ Romanorum, familiarumq; & uiatorũ multitudine. Eo cõcurſu uillæ omnes eliſæ, animalia permulta quæ intrà fuerant, exanimata ſunt,anno ante ſociale bellũ:quod haud ſcio an funeſtius ipſi terræ Italiæ fuerit, q̃ ciuilia. Non minus mirũ oſtentũ & noſtra cognouit ætas, anno Neronis principis ſupremo,ſicut in rebus eius expoſuimus,pratis oleiſq; intercedẽte uia publica in contrarias ſedes trãſgreſſis,in agro Marrucino, prędijs Vectij Marcelli equitis Romani,res Neronis procurãtis.

Miracula terræmotus. Cap. LXXXIIII

FIunt ſimul cũ terræmotu & inundationes maris,eodẽ uidelicet ſpiritu infuſi,aut reſidentis ſinu recepti.Maximus terrę memoria mortalium extitit motus,Tiberij Cęſaris principatu, xij. urbibus Aſiæ una nocte proſtratis.Creberrimus Punico bello, intra eundem annum ſepties atq; quinquagies nunciatus Romã.Quo quidem anno ad Traſymenum lacum dimicãtes, maximum motum neq; Pœni ſenſere,nec Romani.Nec uero ſimplex malum,aut in ipſo tantum motu periculum eſt,ſed par aut maius oſtentum. Nunquam urbs Roma tremuit,ut non futuri euentus alicuius id prænuncium eſſet.

Quibus locis maria receſſerint. Cap. LXXXV

EAdem naſcentium cauſa terrarum eſt, cum idem ille ſpiritus attollẽdo potens ſolo, non ualuit erumpere.Naſcuntur enim nec fluminum tantum inuectu,ſicut Echinades inſulæ ab Acheloo amne cõgeſtæ,maiorq; pars Aegypti à Nilo, in quam à Pharo inſula noctis & diei curſum fuiſſe Homero credimus: ſed & receſſu maris, ſicut eidẽ de

Circeijs: Quod accidiſſe & in Ambraciæ portu decem miliũ paſſuũ interuallo, & Athenienſium quinq; milium ad Piręum memoratur. Et Epheſi, ubi quondam ędem Dianæ alluebat. Herodoto quidẽ ſi credimus, mare fuit ſupra Memphim uſq; ad Æthiopum montes: itemq́; à planis Arabię. Mare & circa Ilium, & tota Teuthrania, quaq́; campos intulerit Mæander.

Ratio inſularum enaſcentium. Cap. LXXXVI

NAſcunt & alio modo terræ, ac repente in aliquo mari emergunt, uelut paria ſecum faciente natura, quæq́; hauſerit hiatus, alio loco reddente.

Quæ, & quibus temporibus enatæ ſunt. Cap. LXXXVII

CLaræ iampridem inſulæ, Delos & Rhodos, memoriæ prodũtur enatæ. Poſtea minores, ultra Melon Anaphe, inter Lemnum & Helleſpõtum, Nea: inter Lebedum & Teon, Alone: inter Cycladas olympiadis cxxxv. anno quarto, Thera & Theraſia. Inter eaſdem poſt annos cxxx. Hiera, eademq́; Automate. Et ab ea duobus ſtadijs poſt annos cx. in noſtro æuo, M. Iunio Syllano, & L. Balbo coss. ad viij. Idus Iulij, Thia.

Quas terras interruperint maria. Cap. LXXXVIII

ANtę nos & iuxta Italiam inter Aeolias inſulas, item iuxta Cretam emerſit è mari M. D. paſſuum, unà cum calidis fontibus, altera olympiadis cxliij. anno tertio in Thuſco ſinu, flagrans hæc uiolento cum flatu. Proditurq́; memoriæ magna circa illam multitudine piſcium fluitante, confeſtim expiraſſe quibus ex his cibus fuiſſet. Sic & Pithecuſas in Campano ſinu ferunt ortas. Mox in his montẽ Epopon, cum repente flamma ex eo emicuiſſet, campeſtri æquatum planicie. In eadem & oppidum hauſtum profundo: alioq́; motu terræ ſtagnum emerſiſſe: & aliò, prouolutis montibus inſulam extitiſſe Prochytam. Nanq; & hoc modo inſulas rerum natura fecit. Auellit Siciliam Italiæ, Cyprũ Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Eubœæ Atalantẽ & Macrin, Besbycũ Bithyniæ, Leucoſiam Sirenũ promontorio.

Quæ inſulæ cõtinenti adiunctæ. Cap. LXXXIX

RVrſus abſtulit inſulas mari, iunxitq́; terris: Antiſſam Lesbo, Zephyrium Halicarnaſſo, Ethuſam Mindo, Dromiſcõ & Pernen Mileto, Narthecuſam Parthenio promontorio. Hybanda quodã inſula Ioniæ cc. nunc à mari abeſt ſtadijs. Syriten Epheſus in mediterranea habet, Deraſidas & Sophoniã uicina ei Magneſia. Epidaurus & Oricum inſulæ eſſe deſierunt.

Quæ terræmotu mari permutatæ. Cap. XC

IN totum abſtulit terras, primum omnium ubi Atlanticum mare eſt, ſi Platoni credimus, immenſo ſpatio. Mox interno, quæ uidemus hodie, merſam Acarnaniam Ambracio ſinu, Achaiam Corinthio, Europam Aſiamq́; Propõtide & Ponto. Ad hoc perrupit mare Leucada, Antirrhium, Helleſpontum, Boſphoros duos.

Quæ terræ ipſæ ſe ſorbuerunt. Cap. XCI

ATq; ut ſinus & ſtagna prætercam, ipſa ſe cõdens terra deuorauit Cybotum altiſſimum montem, cum oppido Curite, Sipylũ in Magneſia: & prius in eodem loco clariſſimam urbem quæ Tantalis uocabatur. Galanis & Gamales urbium in Phœnice agros cum ipſis, Phegium Aethiopiæ iugum excelſiſsimum, tanquam non infida graſſarentur & littora.

Quæ urbes hauſtæ ſint à mari. Cap. XCII

PYrrham & Antiſſam circa Męotin pontus abſtulit, Elicem & Buram in ſinu Corinthio, quarũ in alto ueſtigia apparent. Ex inſula Cea amplius triginta milia paſſuum abrupta ſubito, cum plurimis mortalium rapuit. Et in Sicilia dimidiam Tyndarida urbem, ac quicquid ab Italia deeſt. Similiter in Bœotia & Eleuſina.

De miraculis terrarum. Cap. XCIII

MOtus enim terræ ſileantur, & quicquid eſt, ubi ſaltem buſta urbium extant: ſimul ut terræ miracula potius dicamus, quàm ſcelera naturæ. Et Hercule non cæleſtia enarratu difficiliora fuerint. Metallorum opulentia tam uaria, tam diues, tam fœcunda, tot ſeculis ſuboriens: cum tantum quotidie orbe toto populentur ignes, ruinæ, naufragia, bella, fraudes, tantum uero luxuria & tot mortales conterant: gemmarum pi-

ctura tam multiplex, lapidum tam diſcolores maculæ, interq́ eos cãdor alicuius, præter lucem omnia excludens: medicatorum fontium uis: ignium ror locis emicantium, perpetua tot ſeculis incẽdia: ſpiritus letales alibi, aut ſcrobibus emiſſi, aut ipſo loci ſitu mortiferi, alibi uolucribus tantum, ut Soracte uicino urbi tractu: alibi præter hominem cæteris animantibus: nonnunquam & homini, ut in Sinueſſano agro & Puteolano: ſpiracula uocant, alij Charoneas ſcrobes, mortiferum ſpiritum exhalantes. Item in Hirpinis Anſancti, ad Mephitis ædem locum, quem qui intrauere moriuntur. Simili modo Hierapoli in Aſia, matris magnæ tantum ſacerdoti innoxium. Alibi fatidici ſpecus, quorum exhalatione temulenti futura præcinunt, ut Delphis, nobiliſſimo oraculo. Quibus in rebus quid poſſit aliud cauſæ afferre mortalium quiſpiam, quàm diffuſæ per omne naturæ ſubinde aliter atq́ aliter numen erumpens?

De terris ſemper trementibus. Cap. XCIIII

QVædam uero terræ ad ingreſſus tremunt, ſicut in Gabienſi agro, non procul urbe Roma, iugera fermè ducenta, equitantium curſu: ſimiliter in Reatino.

De inſulis ſemper fluctuantibus. Cap. XCV

QVædam inſulæ ſemper fluctuant, ſicut in agro Cæcubo, & eodem Reatino, Mutienſi, Statonienſi: In Vadimonis lacu, & ad Cutilias aquas opaca ſylua, quę nunquam die ac noctu eodem loco uiſitur: In Lydia quæ uocantur Calaminę, non uentis ſolum, ſed etiam cõtis quò libeat impulſæ, multorũ ciuium Mithridatico bello ſalus. Sunt & in Nymphęo paruę, ſaltuares dictę, quoniã in ſymphonię cãtu ad ictus modulãtium pedum mouent. In Tarquinienſi lacu magno Italiæ duæ nemora circũferunt, nunc triquetram figurã ædentes nunc rotundã cõplexu, uentis impellentibus, quadratã nunq́.

Quibus in terris nõ pluat: & aceruata terrarũ miracula, & cæterorum elementorum. Cap. XCVI

CElebre fanum habet Veneris Paphos, in cuius quandam aream non impluit. Item in Nea oppido Troadis circa ſimulacrũ Mineruæ. In eodẽ & relicta ſacrificia non putreſcunt. Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ, cautes ſtat horrenda, uno digito mobilis: eadem ſi toto corpore impellatur, reſiſtens. In Taurorũ peninſula in ciuitate Paraſino terra eſt, qua ſanantur omnia uulnera. At circa Aſſon Troadis lapis naſcitur, quo cõſumuntur omnia corpora: Sarcophagus uocat̃. Duo ſunt montes iuxta flumen Indũ, alteri natura eſt ut ferrum omne teneat, alteri ut reſpuat. Itaq́ ſi ſint claui in calceamẽto, ueſtigia auelli in altero nõ poſſe, in altero ſiſti. Locris & Crotone peſtilentiã nunq̃ fuiſſe, nec ullo terręmotu laboratũ, annotatũ eſt. In Lycia uero ſemper à terræmotu xl. dies ſerenos eſſe. In agro Ardano frumentũ ſatum nõ naſcit̃. Ad aras Murtias in Veiente, & apud Tuſculanũ, & in ſylua Ciminia loca ſunt in quibus in terrã depacta non extrahunt̃. In Cruſtumino natum fœnum ibi noxium, extrà ſalubre eſt.

Qua ratione æſtus maris accedant & recedant. Et ubi ijdem extra rationem. Cap. XCVII

ET de aquarũ natura cõplura dicta ſunt: ſed æſtus maris accedere & reciprocare, maxime mirum: pluribus quidem modis, uerum cauſa in ſole lunaq́. Bis inter duos exortus lunæ affluũt, biſq́ remeant, uicenis quaterniſq́ ſemper horis. Et primũ attollente ſe cũ ea mundo intumeſcentes, mox à meridiano cæli faſtigio uergente in occaſum reſidẽtes: ruruſq́ ab occaſu ſubter cęli ima, et meridiano cõtraria accedẽte, inundãtes: hinc donec iterũ exoriat̃, ſe ſorbẽtes. Nec unq́ eodẽ tempore quo pridie reflui, ut ancillante ſidere, trahenteq́ ſecũ auido hauſtu maria, & aſſidue aliunde q̃ pridie exoriẽte: paribus tamẽ interuallis reciproci, ſeniſq́ ſemꝑ horis, nõ cuiuſq́ diei aut noctis, aut loci, ſed ęquinoctialibus: ideoq́ inæquales uulgariũ horarũ ſpatio utcunq́ plures in eas aut diei aut noctis illarũ mẽſurę cadũt, & ęquinoctio tantũ pares ubiq́. Ingens argumentũ plenũq́ lucis ac tuicis etiã diurnæ, hebetes eſſe, qui negẽt ſubtermeare ſidera, ac rurſus eadem re-

Circeijs: Quod accidiſſe & in Ambraciæ portu decem miliū paſſuū interuallo, & Athenienſium quinq; milium ad Pirçum memoratur. Et Epheſi, ubi quondam ędem Dianæ alluebat. Herodoto quidē ſi credimus, mare fuit ſupra Memphim uſq; ad Æthiopum montes: itemq́; à planis Arabię. Mare & circa Ilium, & tota Teuthrania, quaq́; campos intulerit Mæander.

Ratio inſularum enaſcentium. Cap. LXXXVI

NAſcunt & alio modo terræ, ac repente in aliquo mari emergunt, uelut paria ſecum faciente natura, quæq́; hauſerit hiatus, alio loco reddente.

Quæ, & quibus temporibus enatæ ſunt. Cap. LXXXVII

CLaræ iampridem inſulæ, Delos & Rhodos, memoriæ produ͂tur enatæ. Poſtea minores, ultra Melon Anaphe, inter Lemnum & Helleſpōtum, Nea: inter Lebedum & Teon, Alone: inter Cycladas olympiadis CXXXV. anno quarto, Thera & Theraſia. Inter eaſdem poſt annos CXXX. Hiera, eademq́; Automate. Et ab ea duobus ſtadijs poſt annos CX. in noſtro æuo, M. Iunio Syllano, & L. Balbo COSS. ad viij. Idus Iulij, Thia.

Quas terras interruperint maria. Cap. LXXXVIII

ANtę nos & iuxta Italiam inter Aeolias inſulas, item iuxta Cretam emerſit è mari M. D. paſſuum, unà cum calidis fontibus, altera olympiadis CXLIIJ. anno tertio in Thuſco ſinu, flagrans hæc uiolento cum flatu. Proditurq́; memoriæ magna circa illam multitudine piſcium fluitante, confeſtim expiraſſe quibus ex his cibus fuiſſet. Sic & Pithecuſas in Campano ſinu ferunt ortas. Mox in his montē Epopon, cum repente flamma ex eo emicuiſſet, campeſtri æquatum planicie. In eadem & oppidum hauſtum profundo: alioq́; motu terræ ſtagnum emerſiſſe: & aliò, prouolutis montibus inſulam extitiſſe Prochytam. Nanq; & hoc modo inſulas rerum natura fecit. Auellit Siciliam Italiæ, Cyprū Syriæ, Euboeam Bœotiæ, Eubœæ Atalantē & Macrin, Besbycū Bithyniæ, Leucoſiam Sirenū promontorio.

Quæ inſulæ cōtinenti adiunctæ. Cap. LXXXIX

RVrſus abſtulit inſulas mari, iunxitq́; terris: Antiſſam Lesbo, Zephyrium Halicarnaſſo, Ethuſam Mindo, Dromiſcō & Pernen Mileto, Narthecuſam Parthenio promontorio. Hybanda quodā inſula Ioniæ CC. nunc à mari abeſt ſtadijs. Syriten Epheſus in mediterranea habet, Deraſidas & Sophoniā uicina ei Magneſia. Epidaurus & Oricum inſulæ eſſe deſierunt.

Quæ terræmotu mari permutatæ. Cap. XC

IN totum abſtulit terras, primum omnium ubi Atlanticum mare eſt, ſi Platoni credimus, immenſo ſpatio. Mox interno, quæ uidemus hodie, merſam Acarnaniam Ambracio ſinu, Achaiam Corinthio, Europam Aſiamq́; Propōtide & Ponto. Ad hoc perrupit mare Leucada, Antirrhium, Helleſpontum, Boſphoros duos.

Quæ terræ ipſæ ſe ſorbuerunt. Cap. XCI

ATq; ut ſinus & ſtagna prætercam, ipſa ſe cōdens terra deuorauit Cybotum altiſſimum montem, cum oppido Curite, Sipylū in Magneſia: & prius in eodem loco clariſſimam urbem quæ Tantalis uocabatur. Galanis & Gamales urbium in Phœnice agros cum ipſis, Phegium Aethiopiæ iugum excelſiſsimum, tanquam non infida graſſarentur & littora.

Quæ urbes hauſtæ ſint à mari. Cap. XCII

PYrrham & Antiſſam circa Męotin pontus abſtulit, Elicem & Buram in ſinu Corinthio, quarū in alto ueſtigia apparent. Ex inſula Cea amplius triginta milia paſſuum abrupta ſubito, cum plurimis mortalium rapuit. Et in Sicilia dimidiam Tyndarida urbem, ac quicquid ab Italia deeſt. Similiter in Bœotia & Eleuſina.

De miraculis terrarum. Cap. XCIII

MOtus enim terræ ſileantur, & quicquid eſt, ubi ſaltem buſta urbium extant: ſimul ut terræ miracula potius dicamus, quàm ſcelera naturæ. Et Hercule non cæleſtia enarratu difficiliora fuerint. Metallorum opulentia tam uaria, tam diues, tam fœcunda, tot ſeculis ſuboriens: cum tantum quotidie orbe toto populentur ignes, ruinæ, naufragia, bella, fraudes, tantum uero luxuria & tot mortales conterant: gemmarum pictura tam

ctura tam

ctura tam multiplex,lapidum tam diſcolores maculæ,interq́ eos cãdor alicuius,præter lucem omnia excludens:medicatorum fontium uis:ignium tot locis emicantium,perpetua tot ſeculis incẽdia:ſpiritus letales alibi,aut ſcrobibus emiſſi,aut ipſo loci ſitu mortiferi,alibi uolucribus tantum,ut Soracte uicino urbi tractu : alibi præter hominem cæteris animantibus : nonnunquam & homini , ut in Sinueſſano agro & Puteolano : ſpiracula uocant,alij Charoneas ſcrobes,mortiferum ſpiritum exhalantes. Item in Hirpinis Anſancti , ad Mephitis ædem locum , quem qui intrauere moriuntur . Simili modo Hierapoli in Aſia,matris magnæ tantum ſacerdoti innoxium. Alibi fatidici ſpecus,quorum exhalatione temulenti futura præcinunt,ut Delphis,nobiliſſimo oraculo.Quibus in rebus quid poſſit aliud cauſæ afferre mortalium quiſpiam,quàm diffuſæ per omne naturæ ſubinde aliter atq; aliter numen erumpens?

De terris ſemper trementibus. Cap. XCIIII

QVædam uero terræ ad ingreſſus tremunt,ſicut in Gabienſi agro,non procul urbe Roma,iugera fermè ducenta,equitantium curſu:ſimiliter in Reatino.

De inſulis ſemper fluctuantibus. Cap. XCV

QVædam inſulæ ſemper fluctuant, ſicut in agro Cæcubo, & eodem Reatino,Mutienſi,Statonienſi:In Vadimonis lacu, & ad Cutilias aquas opaca ſylua,quę nunquam die ac noctu eodem loco uiſitur.In Lydia quæ uocantur Calaminę,non uentis ſolum,ſed etiam cõtis quò libeat impulſæ,multorũ ciuium Mithridatico bello ſalus. Sunt & in Nymphęo paruę,ſaltuares dictę,quoniã in ſymphonię cãtu ad ictus modulãtium pedum mouent. In Tarquinienſi lacu magno Italiæ duæ nemora circũferunt, nunc triquetram figurã ædentes nunc rotundã cõplexu, uentis impellentibus,quadratã nunq̃.

Quibus in terris nõ pluat:& aceruata terrarũ miracula,& cæterorum elementorum. Cap. XCVI

CElebre fanum habet Veneris Paphos,in cuius quandam aream non impluit.Item in Nea oppido Troadis circa ſimulacrũ Mineruæ . In eodẽ & relicta ſacrificia non putreſcunt.Iuxta Harpaſa oppidum Aſiæ,cautes ſtat horrenda, uno digito mobilis:eadem ſi toto corpore impellatur,reſiſtens. In Taurorũ peninſula in ciuitate Paraſino terra eſt,qua ſanantur omnia uulnera.At circa Aſſon Troadis lapis naſcitur,quo cõſumuntur omnia corpora:Sarcophagus uocat̃. Duo ſunt montes iuxta flumen Indũ, alteri natura eſt ut ferrum omne teneat,alteri ut reſpuat.Itaq; ſi ſint claui in calceamẽto,ueſtigia auelli in altero nõ poſſe,in altero ſiſti.Locris & Crotone peſtilentiã nunq̃ fuiſſe,nec ullo terręmotu laboratũ,annotatũ eſt.In Lycia uero ſemper à terræmotu xl. dies ſerenos eſſe.In agro Ardano frumentũ ſatum nõ naſcit̃.Ad aras Murtias in Veiente, & apud Tuſculanũ,& in ſylua Ciminia loca ſunt in quibus in terrã depacta non extrahunt̃.In Cruſtumino natum fœnum ibi noxium,extrà ſalubre eſt.

Qua ratione æſtus maris accedant & recedant.Et ubi ijdem extra rationem. Cap. XCVII

ET de aquarũ natura cõplura dicta ſunt:ſed æſtus maris accedere & reciprocare,maxime mirum : pluribus quidem modis,uerum cauſa in ſole lunaq́.Bis inter duos exortus lunæ affluũt, biſq́ remeant,uicenis quaterniſq́ ſemper horis.Et primũ attollente ſe cũ ea mundo intumeſcentes, mox à meridiano cæli faſtigio uergente in occaſum reſidẽtes:rurſuſq́ ab occaſu ſubter cęli ima,et meridiano cõtraria accedẽte,inundãtes:hinc donec iterũ exoriat̃,ſe ſorbẽtes. Nec unq̃ eodẽ tempore quo pridie reflui, ut ancillante ſidere,trahenteq́ ſecũ auido hauſtu maria,& aſſidue aliunde q̃ pridie exoriẽte:paribus tamẽ interuallis reciproci,ſeniſq́ ſemp̃ horis,nõ cuiuſq; diei aut noctis,aut loci,ſed ęquinoctialibus : ideoq́ inæquales uulgariũ horarũ ſpatio utcunq; plures in eas aut diei aut noctis illarũ mẽſurę cadũt,& ęquinoctio tantũ pares ubiq;.Ingens argumentũ plenũq́ lucis ac uicis etiã diurnæ,hebetes eſſe,qui negẽt ſubter meate ſidera, ac rurſus eadem re- al. noctis

ſurgere,ſimilemq́; terris,imò uero uniuerſæ naturę exinde faciē,in iiſdē ortus occaſusq́; operibus:nō aliter ſub terra manifeſto ſideris curſu aliòue effectu,q̄ cū pręter oculos noſtros feratur. Multiplex etiamnū lunaris differētia,primumq́; ſeptenis diebus. Quippe modici noua ad diuiduā ęſtus,pleniore ab ea exundāt,plenaq́; maxime feruēt.Inde mitęſcunt.Pares ad ſeptimā primis. Iterūq́; alio latere diuidua augent. In coitu ſolis pares. Planè eadē aquilonia,& à terris longius recedēte mitiores,q̄ cū in auſtros digreſſa,propiorę niſu uim ſuam exercet. Per octonos quoq; annos ad principia motus & paria incremēta centeſimo lunæ reuocātur ambitu,augēte ea cuncta ſolis annuis cauſis,duobus ęquinoctijs maxime tumētes,& autumnali amplius q̄ uerno .Inanes uero bruma,& magis ſolſtitio.Nec tamē in ipſis,quos dixi,temporū articulis, ſed paucis poſt diebus,ſicuti neq; in plena aut nouiſſima,ſed poſtea:nec ſtatim ut lunā mundus oſtendat occultetue, aut media plaga declinet,uerum duabus ferè horis ęquinoctialibus ſerius, tardiore ſemper ad terras omniū quæ geruntur in cælo effectu cadente,q̄ uiſu, ſicuti fulguris & tonitrus & fulminū.Oēs aūt æſtus in oceano maiora integūt ſpatia inundantq́;,quàm in reliquo mari:ſiue quia totū in uniuerſitate animoſius eſt q̄ in parte,ſiue quia magnitudo aperta ſideris uim laxe graſſantis efficacius ſentit,eādē anguſtijs arcētibus. Qua de cauſa nec lacus,nec amnes ſimiliter mouentur.Octogenis cubitis ſupra Britanniam intumeſcere ęſtus,Pytheas Maſſilienſis autor eſt. Interiora aūt maria terris claudunt ut portus. Quibuſdā tamē in locis ſpatioſior laxitas ditioni paret: utpote cū plura exempla ſint,in trāquillo mari,nulloq́; uelorū impulſu,tertio die ex Italia prouectorū Vticam,æſtu feruente.Circa littora aūt magis q̄ in alto deprehēdunt hi motus:quoniā & in corpore extrema pulſum uenarū,id eſt,ſpiritus magis ſentiūt.In pleriſq; tamē æſtuarijs,propter diſpares ſiderū in quoq; tractu exortus,diuerſi exiſtūt æſtus,tēpore nō ratione diſcordes, ſicut in Syrtibus.Et quorundā tamē priuata natura eſt,uelut Tauromenitani Euripi ſæpius,& in Eubœa ſepties die ac nocte reciprocātis. Æſtus idē triduo in menſe cōſiſtit,ſeptima,octaua,nonaq́; luna.Gadibus,q eſt delubro Herculis proximus,fons incluſus ad putei modū, aliâs ſimul cū oceano augetur minuiturq́;,aliâs uero utrūq́; cōtrarijs temporibus.Eodē in loco alter,oceani motibus cōſentit.In ripa Bętis oppidū eſt,cuius putei creſcente æſtu minuuntur,augeſcunt decedēte,medijs temporū immobiles:Eadē natura in Hiſpali oppido uni puteo,cæteris uulgaris.Et Pontus ſemp extrà meat in Propōtidem, introrſus in Pontū nunq̄ refluo mari.

Miracula maris. Cap. xcviii

OMnia plenilunio maria purgātur,quædā & ſtato tempore.Circa Meſſanā & Mylas fimo ſimilia expuuntur in littus purgamēta,unde fabula ſolis boues ibi ſtabulari.His addit (ut nihil quod equidē nouerim prætereā) Ariſtoteles,nullū animal niſi ęſtu recedente expirare.Obſeruatum id multum in Gallico oceano,& duntaxat in homine compertū.

Quæ poteſtas lunæ,& terrena,& marina. Cap. xcix

QVo uera coniectatio exiſtit, haud fruſtra ſpiritus ſidus lunæ exiſtimari. Hoc eſſe quod terras ſaturet, accedēſq́; corpora impleat , abſcedens inaniat . Ideo cum incremento eius augeri conchylia, & maxime ſpiritum ſentire quibus ſanguis non ſit.Sed & ſanguine hominem etiam cum lumine eius augeri ac minui:frōndes quoq; ac pabula (ut ſuo loco dicetur) ſentire,in omnia eadem penetrante ui.

Quæ ſolis,& quare ſalſum mare. Cap.c

ITaq; ſolis ardore ſiccatur liquor:& hoc eſſe maſculum ſidus accepimus,torrens cūcta ſorbensq́;.Sic mari late patēti ſaporem incoqui ſalis,aut quia exhauſto inde dulci tenuiq́;,quod facillime trahat uis ignea, om̄e aſperius craſſiusq́; linquatur.Ideo ſummam æquorum aquam dulciorem profunda . Hanc eſſe ueriorē cauſam aſperi ſaporis,quàm quod mare terræ ſudor ſit æternus, aut quia plurimū ex arido miſceatur illi uapore, aut quia terræ natura medicatas aquas inficiat.Eſt in exēplis,Dionyſio Siciliæ tyrāno cum pulſus eſt ea potentia,accidiſſe prodigium,ut uno die in portu dulceſceret mare.

Item de natura lunæ. Cap. CI

E Cõtrario ferunt lunæ fœmineum ac molle ſidus atque nocturnũ ſoluere humorem, & trahere non auferre. Id manifeſtum eſſe, quod ferarum occiſa corpora in tabem uiſu ſuo reſoluat, ſomnoq; ſopitis torporem contractũ in caput reuocet: glaciem refundat, cunctaq; humifico ſpiritu laxet. Ita penſari naturæ uices, ſempetq; ſufficere, alijs ſiderum elementa cogentibus, alijs uero fundentibus. Sed in dulcibus aquis lunæ alimentum eſſe, ſicut in marinis ſolis.

Vbi altiſſimum mare. Cap. CII

ALtiſſimum mare xv. ſtadiorum Fabianus tradit. Alij in Ponto ex aduerſo Coraxorum gentis (uocant Bathea ponti) trecentis ferè à continenti ſtadijs immenſam altitudinem maris tradunt, uadis nunquam repertis.

Miracula aquarum, ſontium, & fluminum. Cap. CIII

MIrabilius id faciunt aquæ dulces, iuxta mare ut fiſtulis emicãtes. Nam nec aquarum natura à miraculis ceſſat. Dulces mari inuehũtur, leuiores haud dubie. Ideo & marinæ, quarum natura grauior, magis inuecta ſuſtinent. Quædã uero & dulces inter ſe ſupermeant alias. Vt in Fucino lacu inuectus amnis, in Lario Addua, in Verbano Ticinus, in Benaco Mincius, in Seuinno Ollius, in Lemano Rhodanus, hic trans alpes, ſuperiores in Italia multorũ milium tranſitu, hoſpitales ſuas tantum, nec largiores ꝗ intulere aquas euehentes. Proditum hoc & in Oronte amne Syriæ, multiſq; alijs. Quidã uero odio maris ipſa ſubeũt uada, ſicut Arethuſa fons Syracuſanus, in quo reddũt iacta in Alpheum, qui per Olympiã fluens, Peloponneſiaco littori infunditur. Subeunt terras, rurſuſq; redduntur, Lycus in Aſia, Eraſinus in Argolica, Tigris in Meſopotamia. Et quæ in Aeſculapij fonte Athenis immerſa ſunt, in Phalerico redduntur. Et in Atinate campo fluuius merſus, poſt xx. M. paſſ. exit. Et in Aquileienſi Timauus. Nihil in Aſphaltite Iudææ lacu, qui bitumen gignit, mergi poteſt: nec in Armeniæ maioris Arethuſa: is quidẽ nitroſus piſces alit. In Salentino iuxta oppidum Manduriam lacus ad margines plenus, neq; exhauſtis aquis minuitur, neq; infuſis augetur. In Ciconũ flumine, & in Piceno lacu Velino lignum deiectum, lapideo cortice obducitur: & in Surio Colchidis flumine, adeo ut lapidem plerunq; durans adhuc integat cortex. Similiter in flumine Silari ultra Surrentũ, nõ uirgulta modo immerſa, uerũ & folia lapideſcunt, aliâs ſalubri potu eius aquæ. In exitu paludis Reatinæ, ſaxum creſcit. Et in rubro mari oleæ, uirenteſq; frutices enaſcuntur. Sed & fontium plurimorum natura, mira eſt feruore. Idq; etiam in iugis alpium, ipſoq; in mari, inter Italiam & Aenariã, ut in Baiano ſinu: & in Liri fluuio, multiſq; alijs. Nam dulcis hauſtus in mari plurimis locis, ut ad Chelidonias inſulas & Aradum, & in Gaditano oceano. Patauinorum aquis calidis herbæ uirentes innaſcuntur, Piſanorũ ranæ: ad Vetulonios in Hetruria non procul à mari, piſces. In Caſinate fluuius appellat Scatebra, frigidus, abundantior æſtate. In eo ut in Arcadiæ Stymphali, enaſcuntur aquatiles muſculi. In Dodone Iouis fons cum ſit gelidus, & immerſas faces extinguat, ſi extinctæ admoueantur, accẽdit. Idem meridie ſemper deficit, qua de cauſa Anapauomenon uocãt. Mox increſcẽs ad medium noctis exuberat: ab eo rurſus ſenſim deficit. In Illyrijs ſupra fontẽ frigidũ expanſæ ueſtes accenduntur. Iouis hammonis fons interdiu frigidus, noctibus feruet. In Troglodytis fons ſolis appellatur dulcis, & circa meridiẽ maxime frigidus: mox paulatim tepeſcens, ad noctis media feruore & amaritudine infeſtatur. Padi fons medijs diebus æſtiuis uelut interquieſcẽs ſemper aret. In Tenedo inſula fons, ſemper à tertia noctis hora in ſextam ab æſtiuo ſolſtitio exundat. Et in Delo inſula Inopus fons eodẽ quo Nilus modo, ac pariter cum eo decreſcit augeturq;. Cõtra Timauũ amnem inſula parua in mari eſt cum fontibus calidis, qui pariter cum æſtu maris creſcunt minuunturq;. In agro Pitinate trans Apenninum fluuius Nouanus omnibus ſolſtitijs torrens, bruma ſiccatur. In Faliſco omnis aqua potata candidos boues facit: in Bœotia amnis Melas oues nigras: Cephiſus ex eodem lacu profluens, albas: rurſus nigras Penius, ruffaſq; iuxta Iliũ Xanthus, unde &

nomen amni. In Ponto fluuius Aſtaces irrigat campos, in quibus paſtæ nigro lacte equæ gentem alunt. In Reatino fons Neminiæ appellatus, alio atq; alio loco exoritur, annonæ mutationem ſignificans. Brundiſij in portu fons, incorruptas præſtat aquas nauigantibus. Lynceſtis aqua, quæ uocatur Acidula, uini modo temulentos facit. Item in Paphlagonia, & in agro Caleno. In Andro inſula templo liberi patris fontem nonis Ianuarijs ſemper uini ſapore fluere Mutianus ter cos. credit: Diotecnoſia uocat̃. Iuxta Nonacrim Arcadiæ Styx, nec odore differens, nec colore, epota ilico necat. Item in Beroſo Taurorum colle tres fontes, ſine remedio, ſine dolore mortiferi. In Carrinenſi Hiſpaniæ agro duo fontes iuxta fluunt, alter omnia reſpuẽs, alter abſorbens. In eadẽ gente alius, aurei coloris omnes oſtendit piſces, nihil extra illam aquam cæteris differentes. In Comẽſi iuxta Larium lacum, fons largus, horis ſingulis ſemper intumeſcit ac reſidet. In Cydonia inſula ante Lesbon fons calidus, uere tantũ fluit. Lacus Sinnaus in Aſia circũnaſcente abſynthio inficitur. Colophone in Apollinis Clarij ſpecu lacuna eſt, cuius potu mira redduntur oracula, bibentium breuiore uita. Amnes retro fluere & noſtra uidit ætas, Neronis principis annis ſupremis, ſicut in rebus eius retulimus. Iam omnes fontes æſtate q̃ hyeme gelidiores eſſe, quem fallit? Sicut illa permira naturę opera, ęs & plumbũ in maſſa mergi, dilatata fluitare. Eiuſdẽq; põderis alia ſidere, alia inuehi. Onera in aqua facilius moueri. Thyrreũ lapidẽ quãuis grandẽ innatare, eundẽq; cõminutũ mergi. Recentia cadauera ad uadũ labi, intumeſcentia attolli. Inania uaſa haud facilius q̃ plena extrahi. Pluuias ſalinis aquas utiliores eſſe, q̃ reliquas: nec fieri ſalem niſi admixtis dulcibus. Marinas tardius gelare, celerius accendi. Hyeme mare calidius eſſe, autumno ſalſius. Omne oleo tranquillari. Et ob id urinantes ore ſpargere, quoniã mitiget naturã aſperã, lucemq; deportet. Niues in alto mari nõ cadere. Cum omnis aqua deorſum ferat̃, exilire fontes, atq; etiã in Aetnæ radicibus flagrantis in tantum, ut quinquagena & centena milia paſſ. harenas flammarum globus eructet.

Igniũ & aquarũ iuncta miracula, & de maltha. Cap. CIIII

IAmq; & ignium, quod eſt naturæ quartũ elementum, reddamus aliqua miracula. Sed primum ex aquis. In Comagenes urbe Samoſata ſtagnum eſt, emittens limum (maltham uocant) flagrantẽ: cum quid attigit ſolidi, adhæret. præterea tactus ſequitur fugientes. Sic defendêre muros oppugnante Lucullo, flagrabatq; miles armis ſuis: Aquis etiam accenditur. Terra tantum reſtingui docuere experimenta.

De naphtha. Cap. CV

SImilis eſt natura naphthæ: ita appellat̃ circa Babyloniã, & in Auſtagenis Parthiæ profluens, bituminis liquidi modo. Huic magna cognatio ignium, tranſiliuntq; protinus in eam undecũq; uiſam. Ita ferunt à Medea pellicẽ crematam, poſtq̃ ſacrificatura ad aras acceſſerat, corona igne rapta.

De ſemper ardentibus locis. Cap. CVI

VErum in montium miraculis, ardet Ætna noctibus ſemper, tantoq; æuo igniũ materiæ ſufficit, niualis hybernis temporibus, egeſtumq; cinerem, pruinis operiẽs. Nec in illo tantum natura ſæuit, exuſtionẽ terris denuncians: Flagrat in Phaſelide mons Chimæra, & quidem immortali diebus ac noctibus flamma. Ignem eius accendi aqua, extingui uero terra aut fœno, Gnidius Cteſias tradit. Eadem in Lycia Hephęſtij montes, tæda flammante tacti, flagrant adeo, ut lapides quoq; riuorũ & harenę in ipſis aquis ardeant: aliturq; ignis ille pluuijs. Baculo ſi quis ex ijs accenſo traxerit ſulcos, riuos igniũ ſequi narrant. Flagrat in Bactris Cophanti noctibus uertex. Flagrat in Medis & Ceſtia gente confinio Perſidis: Suſis quidẽ ad turrim albã, è XV. caminis, maximo eorũ, & interdiu. Campus Babyloniæ flagrat, quadam ueluti piſcina iugeri magnitudine. Item Aethiopũ iuxta Heſperium montem, ſtellarũ modo cãpi noctu nitent. Similiter in Megalopolitanorum agro, tametſi internus ſit ille iucũdus, frondemq; denſi ſupra ſe nemoris non adurens, & iuxta gelidum fontem ſemper ardens. Nymphæi crater dira Apolloniatis ſuis portẽdit, ut Theopompus tradidit. Augetur imbribus, egeritq; bitumen, temperandum fonte illo

inguſtabili, aliâs omni bitumine dilutius. Sed quis hæc miretur? in medio mari Hiera inſula iuxta Italiam cum ipſo mari arſit per aliquot dies ſociali bello, donec legatio ſenatus piauit. Maximo tamen ardet incendio Theon ochema dictum, Aethiopum iugum, torrenteſq́ ſolis ardoribus flãmas egerit. Tot locis tot incẽdijs rerum natura terras cremat.

Ignium per ſe miracula. Cap. CVII

PRæterea cum ſit huius unius elementi ratio fœcunda, ſeq́ ipſe pariat, & minimis creſcat ſcintillis, quid fore putandum eſt in tot rogis terræ? Quæ eſt illa natura, quæ uoracitatem in toto mũdo auidiſsimã ſine damno ſui paſcit? Addantur ijs ſidera innumera, ingenſq́ ſol. Addantur humani ignes, & lapidũ quoq; inſiti naturæ, attrita inter ſe ligna, iam nubiũ & origines fulminũ. Excedit profecto omnia miracula, ullũ diẽ fuiſſe quo non cuncta cõflagrarẽt: cum ſpecula quoq; cõcaua aduerſa ſolis radijs facilius etiã accendãtur, quàm ullus alius ignis. Quid quòd innumerabiles parui, ſed naturales ſcatent? In Nymphæo exit è petra flamma quæ pluuijs accendit. Exit & ad aquas Scantias. Hæc quidẽ inualida cum tranſit, nec longe in alia durans materia. Viret æterno hunc fontẽ igneum contexẽs fraxinus. Exit in Mutinẽſi agro ſtatis Vulcano diebus. Reperitur apud autores, ſubiectis Ariciæ aruis, ſi carbo deciderit, ardere terrã. In agro Sabino & Sidicino unctũ flagrare lapidem. In Salentino oppido Egnatia, impoſito ligno in ſaxum quoddã ibi ſacrum, protinus flammam exiſtere. In Laciniæ Iunonis ara ſub dio ſita, cinerem immobilem eſſe, perflantibus undiq; procellis. Quin & repentinos ignes exiſtere, & in aquis, & in corporibus etiam humanis. Traſymenum lacum arſiſſe totum: Seruio Tullio dormienti in pueritia, ex capite flammam emicuiſſe: L. Martio in Hiſpania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad ultionem exhortanti, arſiſſe ſimili modo, Valerius Antias narrat. Plura mox & diſtinctius. Nunc enim quadam mixtura rerum omniũ exhibentur miracula. Verum egreſſa mens interpretationem naturæ, feſtinat legentiũ animos per totũ orbem, ueluti manu ducere.

Terræ uniuerſæ mẽnſura, longitudo & latitudo. Cap. CVIII

PArs noſtra terrarũ, de qua memoro, ambienti (ut dictum eſt) oceano uelut innatans, longiſsime ab ortu ad occaſum patet, hoc eſt, ab India ad Herculis columnas Gadibus ſacratas, octuagies quinquies centena ſeptuagintaocto. M. paſſ. ut Artemidoro placet autori. Vt uero Iſidoro, nonagies octies cẽtena & decẽ & octo M. Artemidorus adijcit amplius, à Gadibus circuitu ſacri promõtorij ad promontoriũ Artabrum, quò longiſſime frons procurrit Hiſpaniæ octingenta M. nonagintaunum. Id mẽſuræ, duplici currit uia. A Gange amne oſtioq; eius, quo ſe in eoum oceanum effundit, per Indiam Parthyenemq́; ad Myriandrũ urbẽ Syriæ, in Iſsico ſinu poſitã, quinquagies bis cẽtena, quindecim M. paſſ. Inde proxima nauigatione Cyprũ inſulã, Patara Lyciæ, Rhodũ, Aſtypalæam, in Carpathio mari inſulas, Laconicæ Tænarum, Lilybæũ Siciliæ, Calarim Sardiniæ, tricies quater centena, quinquaginta M. Deinde Gades quatuordecies cẽtena & quinquaginta M. paſſ. Quæ mẽſura uniuerſa ab eoo mari efficit octogies quinquies cẽtena, lxxviij. M. paſſ. Alia uia quæ certior, itinere terreno maxime patet, à Gange ad Euphratem amnem quinquagies cẽtena M. paſſ. & xxi. Inde Cappadociæ Mazaca cc. M. xliiij. Inde per Phrygiam, Cariam, Epheſum cccc. M. paſſ. xcviij. Ab Epheſo per Aegeum pelagus Delum ducenta M. Iſthmum ducenta duodecim M. Deinde terra & Laconico mari & Corinthiaco ſinu Patras Peloponneſi ducentaduo M. quingenti: Leucadem lxxxvi. milia quingenti: Corcyram totidem: Acroceraunia centum trigintaduo milia quingenti: Brundiſium lxxx. ſex milia quingenti: Romam ccc. milia lx. Ad alpes uſque Calcincomacum uicum dxviij. M. Per Galliam ad Pyrenæos montes Illiberim quingenta quinquagintaſex M. Ad oceanum & Hiſpaniæ oram trecenta trigintaduo M. Traiectu Gadis ſeptem milia quingenti. Quæ menſura Artemidori ratione efficit octuagieſſexies centena octogintaquinq;. Latitudo autẽ terræ à meridiano ſitu ad ſeptentrionem, dimidio ferè minor colligitur, quinquagies quater centena ſexaginta duo milia. Quo palàm fit, quantum & hinc

uapor abſtulerit, & illinc rigor. Neque enim deeſſe arbitror terris, aut non eſſe globi formam: ſed inhabitabilia utrinq; incomperta eſſe. Hæc menſura currit à littore Aethiopici oceani, quà modo habitatur, ad Meroen dl.M. Inde Alexandriam duodecies centena milia quinquaginta. Rhodũ quingenta octogintatria. Gnidũ octogintaquatuor milia quingenti. Con uigintiquinq; milia. Samũ c. milia. Chium lxxxiiij. milia. Mitylenen lxv. milia. Tenedon xxviij. milia. Sigæum promontoriũ xij. milia quingenti. Os Ponti cccxij. milia quingenti. Carambin promontorium ccl. Os Mæotidis cccxij. milia quingenti. Oſtium Tanais cclxv. M. qui curſus compēdijs maris breuior fieri poteſt lxxxix. M. Ab oſtio Tanais nihil modicum diligentiſsimi autores fecere. Artemidorus ulteriora incomperta exiſtimauit, cum circa Tanaim Sarmatarum gentes degere fateretur ad ſeptētriones uerſas. Iſidorus adiecit xii. M. L. uſq; ad Thulen, quæ cõiectura diuinationis eſt. Ego nõ minore quàm proxime dicto ſpatio, Sarmatarum fines noſci intelligo. Et alioquin quantum eſſe debet, quod innumerabiles gentes ſubinde ſedem mutantes capiat? Vnde ulteriorẽ menſuram inhabitabilis plagæ, multo eſſe maiorem arbitror. Nam & à Germania immēſas inſulas nõ pridem cõpertas, cognitũ habeo. De lõgitudine ac latitudine hæc ſunt, quæ digna memoratu putem. Vniuerſum aũt hũc circuitũ Eratoſthenes, in omniũ quidē literarũ ſubtilitate, & in hac utiq; præter cæteros ſolers, quẽ cunctis probari uideo, ducẽtorũ quinquagintaduorũ miliũ ſtadiũm prodidit. Quæ mēſura Romana cõputatione efficit trecenties quindecies cẽtena milia paſſ. Improbũ auſum: uerũ ita ſubtili argumētatione comprehēſum, ut pudeat nõ credere. Hipparchus & in coarguēdo eo, & in reliqua omni diligētia mirus, adijcit ſtadiorũ paulo minus xxv. milia.

Harmoniaca mũdi ratio. Cap. CIX.

ALia Dionyſodoro fides: neq; enim ſubtraham exemplum uanitatis Græcæ maximum. Melius hic fuit, geometrica ſcientia nobilis. Senecta diem obijt in patria. Funus duxere ei propinquæ, ad quas pertinebat hæreditas. Eæ cum ſecutis diebus iuſta peragerent, inueniſſe dicitur in ſepulchro epiſtolã, Dionyſodori nomine ad ſuperos ſcriptã, Perueniſſe eum à ſepulchro ad infimã terram: eſſeq; eò ſtadiorũ quadragintaduo milia. Nec defuere geometræ, qui interpretarētur ſignificare epiſtolã à medio terrarũ orbe miſſam, quò deorſum ab ſummo longiſsimũ eſſet ſpatium, & idem pilæ mediũ. Ex quo conſecuta computatio eſt, ut circuitu eſſe ducenta quinquagintaquinq; milia ſtadia pronunciarent. Harmoniaca ratio, quæ cogit rerũ naturã ſibi ipſam cõgruere, addit huic mēſuræ ſtadia ſeptem milia, terramq; nonageſimamſextammilleſimã totius mũdi partem facit.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER III

PROOEMIVM.

HACTENVS de ſitu & miraculis terræ, aquarumq; ac ſiderum, & ratione uniuerſitatis atq; menſura. Nunc de partibus, quanq̃ infinitũ id quoq; exiſtimatur, nec temere ſine aliqua reprehenſione tractatum. Haud ullo in genere uenia iuſtior eſt, ſi modo minime mirum eſt, hominem genitum nõ omnia humana nouiſſe. Quapropter autorẽ neminẽ unum ſequar, ſed ut quenq; ueriſsimum in quaq; parte arbitrabor. Quoniã commune fermè omnibus fuit, ut eos quiſq; diligẽtiſsime ſitus diceret, in quibus ipſe prodebat, ideo nec culpabo aut coarguam quenquam. Locorũ nuda nomina, & quanta dabitur breuitate ponentur, claritate cauſisq; dilatis in ſuas partes. Nunc enim ſermo de toto eſt. Quare ſic accipi uelim, ut ſi uidua fama ſua nomina, qualia fuere primordio ante ullas res geſtas, nuncupentur, & ſit quædã in his nomenclatura quidem, ſed mundi rerumq; naturæ. Terrarum orbis uniuerſus in tres diuiditur partes, Europam, Aſiam, Africã. Origo ab occaſu ſolis & Gaditano freto, quà irrũpens oceanus Atlanticus

iu maria interiora diffundit. Hinc intranti dextra Africa eſt, læua Europa: inter has Aſia eſt. Termini amnes, Tanais & Nilus. Quindecim M. paſſ. in longitudinē, quas diximus, fauces oceani patent, quinq; M. in latitudinē, à uico Mellaria Hiſpaniæ ad promontoriū Africæ Albū, autore Turannio Graccula iuxtà genito. T. Liuius ac Nepos Cornelius latitudinis tradiderūt, ubi minimū vij. M. paſſ. ubi uero plurimū, x. M. Tā modico ore, tam immenſa æquorū uaſtitas panditur. Nec profunda altitudo miraculū minuit. Frequētes quippe teniæ candicātis uadi, carinas territāt. Qua de cauſa limen interni maris, multi eū locū appellauere. Proxima autē faucibus utrinq; impoſiti mōtes, coercēt clauſtra, Abila Africæ, Europæ Calpe, laborū Herculis metæ. Quam ob cauſam indigenæ colūnas eius dei uocāt, credūtq; ꝑfoſſas excluſa antea admiſiſſe maria, & rerū naturæ mutaſſe faciē.

De Europa. Cap. I

PRimum ergo de Europa altrice uictoris omnium gentiū populi, longeq; terrarū pulcherrima, quam pleriq; merito non tertiā portionē fecere, uerū æquam, in duas partes ab amne Tanai ad Gaditanum fretum uniuerſo orbe diuiſo. Oceanus hoc, quod dictū eſt, ſpatio Atlanticū mare infundēs, & auido meatu terras, quæcunq; uenientē expauere, demergēs, reſiſtētes quoq; flexuoſo littorū anfractu lambit, Europam uel maxime receſsibus crebris excauās, ſed in quatuor præcipue ſinus: Quorū primus à Calpe Hiſpaniæ extimo (ut dictū eſt) mōte, Locros & Brutiū uſq; ꝓmōtoriū immēſo ambitu flectit. In eo prima Hiſpania terrarū eſt, ulterior appellata. Eadē Bætica. Mox à fine Vrgitano citerior, eademq; Tarraconēſis ad Pyrenæa iuga. Vlterior in duas ꝑ longitudinē prouincias diuiditur. Siquidē Bæticæ latere ſeptentrionali prætēditur Luſitania, amne Ana diſcreta. Ortus hic Laminitano agro citerioris Hiſpaniæ, & modo ſe in ſtagna fundēs, modo in anguſtias reſorbēs, aut in totum cuniculis cōdens, & ſæpius naſci gaudēs in Atlanticum oceanū effunditur. Tarraconenſis autem affixa Pyrenæo, totoq; eius latere decurrēs, & ſimul ad Gallicū oceanū Iberico à mari trāſuerſa ſe pandēs, Solorio mōte & Oretanis iugis Carpetaniſq; & Aſturū, à Bætica atq; Luſitania diſtinguitur. Bætica à flumine eam mediā ſecante cognominata, cunctas prouinciarū diuiti cultu, & quodā fertili ac peculiari nitore præcedit. Iuridici cōuentus ei quatuor, Gaditanus, Cordubēſis, Aſtigitanus, Hiſpalenſis. Oppida omnia numero clxxv. In iis coloniæ viij. municipia viij. Latio antiquitus donata xxix. libertate vi. fœdere ij. ſtipēdiaria cxx. Ex his digna memoratu, aut latiali ſermōe dictu facilia, à flumine Ana littore oceani oppidū Oſſonoba, Luſturia cognominatū. Interfluētes Luxia & Vriū. Mariani montes. Bætis fluuius. Littus Coréſe inflexo ſinu. Cuius ex aduerſo Gades, inter inſulas dicēdæ. Promontoriū Iunonis. Portus Beſippo. Oppida Belon, Mellaria. Fretū ex Atlātico mari. Carteia, Tarteſſos à Græcis dicta. Mons Calpe. Dein littore interno oppidū Barbeſula cum fluuio. Itē Salduba oppidū, Suel, Malacha cum fluuio fœderatorū. Dein Menoba cū fluuio. Sexifirmiū, cognomine Iuliū. Sexi & Abdera. Murgis Bæticæ finis. Orā eā uniuerſam originis Pœnorū exiſtimauit M. Agrippa. Ab Ana aūt Atlātico oceano obuerſa Baſtulorū Turdulorūq; eſt. In uniuerſam Hiſpaniā M. Varro ꝑueniſſe Iberos & Perſas, & Phœnicas, Celtaſq; & Pœnos tradit. Luſum eñi Liberi patris ac Lyſam cū eo bacchantē, nomē dediſſe Luſitaniæ, & Pana præfectū eius uniuerſæ. At quæ de Hercule ac Pyrene uel Saturno tradūtur, fabuloſa in primis arbitror. Bætis in Tarraconēſi prouincia, nō ut aliqui dixere Menteſa oppido, ſed Tygēſi exoriēs ſaltu, iuxta quē Tader fluuius, qui Carthaginēſem agrū rigat, Ilorci refugit Scipionis rogū: uerſuſq; in occaſum, Oceanū Atlanticū prouinciā adoptās petit, modicus primo, ſed multorū fluminū capax, ꝗbus ipſe famā aquaſq; aufert. Bæticæ primum ab Oſsigetania infuſus, amœno blādus alueo, crebris dextra læuaq; accolit oppidis. Celeberrima inter hunc & oceani oram in mediterraneo Segeda, quæ Augurina cognominatur, Iulia quæ Fidētia, Virgao quæ Alba, Ebura quæ Cerealis, Eliberi quod Liberini, Ilipula quæ Laus, Aſtigi quod Iulienſes, Veſci quod Fauentia,

Singilia,Hegua,Arialdunum,Agla minor,Vbeda,Caſtra uiniaria,Epiſibrium,Hippo noua,Illurco,Oſca,Eſcua,Sucubo,Nuditanum,Tucci uetus,omnia Baſtetaniæ uergentis ad mare.Conuentus uero Cordubenſis circa flumen ipſum Oſsigi,quod cognominatur Laconicum,Illiturgi quod Forumiuliũ, Ipaſturgi quod Triumphale,Sitia,& xiiij. M.paſſuũ remotum in mediterraneo Obulco, quod pontificenſe appellat̃.Mox Ripepora fœderatorũ,Sacili,Martialiũ Onoba. Et dextra Corduba,colonia patritia cognominata,inde primum nauigabili Bæti.Oppida Carbulo, Decuma:fluuius Singulis,eodem Bætis latere incidens.Oppida Hiſpalenſis conuentus,Celtiaca,Vacamana,Acria, Ilipa cognomine Italica:Et à læua Hiſpalis colonia, cognomine Romulenſis. Ex aduerſo oppidum Oſſet,quod cognominatur Iulia Conſtantia, Vergentum,quod Iulij genitor.Hippo Cauraſiarum,fluuius Menoba,& ipſe à dextro latere infuſus.Ac inter æſtuaria Bætis oppidum Nebriſſa,cognomine Veneria,& Colobona,colonia Aſta,quæ Regia dicitur.Et in mediterraneo Aſida,quæ Cæſariana.Singulis fluuius in Bætin,quo dictum eſt ordine, irrumpens, Aſtigitanam Coloniam alluit,cognomine Auguſtam firmam,ab ea nauigabilis.Huius conuentus ſunt reliquæ coloniæ immunes.Tucci,quæ cognominat̃ Auguſta gemella,Ituci quæ uirtus Iulia,Attubi quæ claritas Iulia,Vrſo quæ Genua urbanorũ,inter quæ fuit Munda cum Pompeij filio capta.Oppida libera,Aſtigi uetus,Oſtippo.Stipendiaria Callet,Calucula,Caſtra gemina, Illipula minor,Merucra,Sucrona,Obulcula,Oningis.Ab ora uenięti prope Menobam amnem & ipſum nauigabilem,haud procul accolũt Alontigiceli,Aloſtigi.Quæ aũt regio à Bæti ad fluuium Anam tendit,extra prædicta Bæturia appellat̃,in duas diuiſa partes,totidemq́ gentes: Celticos qui Luſitaniam attingunt,Hiſpalenſis conuentus:Turdulos qui Luſitaniam & Tarraconenſem accolũt,iura Cordubam petunt. Celticos à Celtiberis ex Luſitania aduenisſe manifeſtum eſt,ſacris,lingua,oppidorum uocabulis,quæ cognominibus in Bætica diſtinguuntur:Seria quæ dicitur fama Iulia: Vertobrige,concordia Iulia:Segede reſtituta Iulia:contributa Iulia, Vcultuniacum,quæ & Turiga nunc eſt:Laconimurgi,conſtantia Iulia: Tereſibus fortunales, & Callenſibus Emanici.Præter hæc in celtica Acimbro,Arunda,Arunci,Turobrica,Laſtigi,Alpeſa,Siſapona,Serippo.Altera Beturia quã diximus Turdulorũ & cõuentus Cordubenſis, habet oppida nõ ignobilia,Arſam,Merlariam,Mirobricam,regiones Oſintigi,Siſaponem. Gaditani conuẽtus ciuium Romanorũ Regina,Latinorũ Regia, Cariſa cognomine Aurelia,Vria cognominata caſtrum Iuliũ.Item Cæſaris Salutariẽſis. Stipẽdiaria Beſaro,Belippo,Barbeſula,Lacippo,Beſippo,Callet,Cappagũ,Olcatro,Itucci,Brana,Sarguncia,Andoriſippo. Longitudinẽ uniuerſam eius prodidit M.Agrippa cccclxv.M.paſſuũ,latitudinẽ cclvij.M.ſed cum termini Carthaginẽ uſq; procederẽt,quæ cauſa magnos errores computatione menſuræ ſæpius parit. Et dum alibi mutato prouinciarum modo,alibi itinerum auctis & diminutis paſsibus,incubuere maria tam longo æuo, alibi proceſſere littora,torſere ſe & fluminũ aut correxere flexus.Præterea aliunde alijs exordium mẽſuræ eſt,& aliâ meatus:ita fit, ut nulli duo cõcinant.

Bæticæ longitudo & latitudo. Cap. II

BActicæ lõgitudo nunc à Caſtulonis oppidi fine Gadeis cccclxxv.M.& à Murgi maritima ora xxij.M.paſſ. amplior.Latitudo à Carteiana ora ccxxiiij.M.paſſ.Agrippam quidẽ in tanta uiri diligẽtia, præterq́ in hoc opere cura,cum orbẽ terrarũ urbi ſpectandũ ꝓpoſiturus eſſet erraſſe quis credat, & cũ eo diuũ Auguſtũ? Is namq; cõplexam eum porticũ ex deſtinatione & cõmentarijs M.Agrippæ à ſorore eius inchoatã peregit.

Hiſpania citerior. Cap. III

CIterioris Hiſpaniæ ſicut compluriũ prouinciarũ aliquantũ uetus forma mutata eſt, utpote cum Põpeius Magnus trophæis ſuis, quæ ſtatuebat in Pyrenæo dcccxlvi. oppida ab Alpibus ad fines Hiſpaniæ ulterioris in ditionẽ à ſe redacta teſtatus ſit. Nũc uniuerſa prouincia,diuiditur in cõuentus ſeptem,Carthaginienſem,Tarraconẽſem,Cæſaraugu-

ſaraugustanum,Cluníenſem,Aſturum,Lucenſem,Bracarum.Accedunt inſulæ,quarum mentione ſepoſita,præter ciuitates cõtributas alijs,prouincia ipſa cclxxxxiij. continet oppida.In ijs colonias xij.Oppida ciuium Romanorũ xiij.Latinorũ ueterum xviij. fœderatorum unum,ſtipẽdiaria cxxxij. Primi in ora Baſtuli, poſt eos quo dicetur ordine intus recedentes Menteſani,Oretani,& ad Tagum Carpetani,iuxta eos Vaccei, Vectones,& Celtiberi,Arrebaci. Oppida oræ ꝓxima, Vrci,adſcriptumq; Bæticæ Barea,regio Mauitania,mox Deitania. Dein Conteſtania,Carthago noua,colonia:cuius à promontorio quod Saturni uocat̃, Cæſariã Mauritaniæ urbẽ clxxxviij.M.paſſ. traiectus. Reliqua in ora flumen Tader, Colonia immunis, Illici, unde Illicitanus ſinus,in eam cõtribuuntur Icoſitani:mox Latinorũ Lucentum,Dianiũ ſtipendiariũ,Sucro fluuius,& quondã oppidum,Conteſtaniæ finis.Regio Edetana amœno prætendente ſe ſtagno ad Celtiberos recedẽs. Valẽtia colonia iij.M.paſſ.à mari remota:flumen Durias:tantundem à mari Saguntum ciuium Romanorũ oppidum, fide nobile:flumen Idubeda,regio Ilergaonum. Iberus amnis nauigabili cõmercio diues, ortus in Cãtabris haud ꝑcul oppido Iuliobrica,cccel.M.paſſ.fluens,nauiũ per cclx.M.à Varia oppido capax,quẽ propter uniuerſam Hiſpaniam Græci appellauere Iberiam.Regio Coſſetania,flumen Subi,colonia Tarraco Scipionum opus, ſicut Carthago Pœnorũ.Regio Ilergetum,oppidũ Subur,flumen Rubricatum, à quo Laletani & Indigetes. Poſt eos quo dicetur ordine intus recedentes radice Pyrenæi,Auſetani,Itani,Lacetani.Perq; Pyrenæum Cerretani,dein Vaſcones.In ora autẽ colonia Barcino,cognomine Fauentia. Oppida ciuium Romanorum,Bætulo, Illuro.Flumen Larnum,Blandæ:flumen Alba, Emporiæ ı geminũ hoc,ueterũ incolarũ, & Græcorum, qui Phoceenſiũ fuere ſoboles:Flumen Tichis.Ab eo Pyrenæa Venus in latere promontorij altero xl.M. Nunc per ſingulos cõuentus reddentur inſignia præter ſupradicta.Tarracone diſceptant populi xliiij.quorũ celeberrimi ciuium Romanorum Dertuſani,Bigargitani. Latinorũ Auſetani,Cerretani,qui Iuliani cognominãtur,& qui Auguſtani, Edetani, Gerundenſes, Geſſorienſes,Teari qui Iulienſes.Stipendiariorum Aquicaldenſes,Onenſes,Betulonenſes.Cæſarauguſta colonia immunis amne Ibero affuſa,ubi oppidũ antea uocabatur Salduba,regionis Edetaniæ,recipit populos lij.Ex his ciuium Romanorũ Bellitanos,Celſenſes. Ex colonia Calaguritanos,qui Naſcici cognominãtur. Ilerdenſes Surdaonũ gentis,iuxta quos Sycoris fluuius:Oſcenſes regionis Veſcitaniæ,Turiaſſonenſes.Latinorum ueterũ Caſcantenſes,Ergauicenſes,Graccuritanos, Leonicenſes,Oſsigerdẽſes. Fœderatos Tarragenſes. Stipẽdiarios Arcobricẽſes,Andologenſes,Arocelitanos, Burſaonenſes, Calaguritanos,qui Fibularenſes cognominãtur: Complutenſes,Carenſes,Cincenſes,Cortonẽſes,Dammanitanos,Larnẽſes,Ilurſenſes, Spalenſes,Ilumberitanos, Lacetanos,Vibienſes, Pompelonenſes,Segienſes.Carthaginem conueniunt populi lxij.exceptis inſularum incolis.Ex colonia Accitana Gemellenſes,& Libiſoſona cognomine Forauguſtana,quibus duabus ius Italiæ datũ. Ex colonia Salarienſe oppidani Latij ueteris Caſtulonenſes,qui Cæſari uenales appellantur.Setabitani qui Auguſtani, Valerienſes.Stipendiariorum autem celeberrimi,Labanenſes,Baſtitani,Conſaburenſes, Dianenſes, Segeſtani, Ilorcitani, Laminitani,Menteſani,qui & Oritani,Menteſani,qui & Baſtuli,Oretani,qui & Germani cognominant̃,caputq; Celtiberiæ,Segobrigenſes,Carpetani, & Toletani Tago flumini impoſiti.Dein Viaciẽſes, Virgilienſes.In conuentum Clunienſem Varduli ducunt populos xiiij.ex quibus Labatienſes tantum nominare libeat,Turm[illegible]igi quatuor,in quibus Segiſamonẽſes,Segiſamaiulienſes.In eundem conuentũ Carietes & Vennenſes quinq; ciuitatibus uadũt,quarum ſunt Velienſes.Eódem Pelendones Celtiberorũ quatuor populis,quorũ Numantini fuere clari:ſicut in Vaccęorum xviij.ciuitatibus Intercatienſes,Pallantini,Lacobricenſes,Caucenſes. Nam in Cantabris quatuor populis Iuliobrica ſola memoratur:In Autrigonum decem ciuitatibus Tritiũ, & Virouesca.Areuacis nomen dedit fluuius Areua.

Horum

Horum ſex oppida, Saguntia & Vxama, quæ nomina crebro alijs in locis uſurpantur, præterea Sagouia, & noua Auguſta, Termes, ipſaq; Clunia Celtiberiæ finis. Ad oceanũ reliqua uergũt, Vardulíq; ex prædictis & Cantabri. Iunguntꝰ his Aſturũ XII. populi, diuiſi in Auguſtanos Aſturica urbe magnifica. In ijs ſunt Giguri, Peſici, Lanciẽſes, Zoelæ. Numerus omnis multitudinis ad CCXL. M. liberorũ capitum. Lucenſis conuẽtus populorum eſt XVI. præter Celticos & Lebunos ignobiliũ ac barbaræ appellationis, ſed liberorũ capitũ fermè CLXVI. M. Simili modo Bracarũ XXIIII. ciuitates, CCLXXV. M. capitum, ex qbus præter ipſos Bracaros Vibali, Celerini, Galleci, Aequeſilici, Querquerni citra faſtidiũ nominẽtꝰ. Lõgitudo citerioris Hiſpaniæ eſt ad finẽ Caſtulonis à Pyrenæo, ſexcentaſeptem M. paſſ. & ora paulo amplius. Latitudo à Tarracone ad littus Olarſonis CCCVII. Et radicibus Pyrenæi, ubi cuneatur anguſtijs inter duo maria, paulatim deinde ſe pandens, qua cõtingit ulteriorem Hiſpaniã, tantundem & amplius latitudini adijcit. Metallis, plumbi, ferri, æris, argenti, auri, tota fermè Hiſpania ſcatet, Citerior & ſpecularibus lapidibus: Bætica & minio. Sunt & marmorum lapidicinæ. Vniuerſæ Hiſpaniæ Veſpaſianus imperator Auguſtus iactatus procellis Reipub. Latij ius tribuit. Pyrenæi montes Hiſpanias Galliasq; diſterminãt, promõtorijs in duo diuerſa maria proiectis.

Narbonenſis prouincia. Cap. IIII

NArbonenſis prouincia appellatur pars Galliarum, quæ interno mari alluitur, Braccata ante dicta, amne Varo ab Italia diſcreta, alpiumq; ſaluberrimis Romano imperio iugis. A reliqua uero Gallia latere ſeptẽtrionali, montibus Cebenna & Iura: agrorum cultu, uirorum morumq; dignatione, amplitudine opum nulli prouinciarum poſtferenda, breuiterq; Italia uerius quàm prouincia. In ora regio Sardonum, intusq; Cõſuaranorum. Flumina Telin & Obrin. Oppida, Illiberis, magnæ quondam urbis tenue ueſtigium, Ruſcino Latinorũ, flumen Atax è Pyrenæo Rubrenſem permeans lacum: Narbo Martius, decumanorum Colonia XII. M. paſſ. à mari diſtans. Flumina, Araris, Liria. Oppida de cætero rara, præiacentibus ſtagnis, Agatha quondã Maſſilienſium, & regio Volcarum Tectoſagum: atq; ubi Rhoda Rhodiorũ fuit, unde dictus multo Galliarum fertiliſsimus Rhodanus fluuius, ex alpibus ſe rapiens per Lemanum lacum, ſegnemq; deferẽs Ararim, nec minus ſeipſo torrentẽ Iſaram, & Druentiam. Libyca appellantꝰ duo eius ora modica. Ex his alterum Hiſpanienſe, alterũ Metapinum, tertiũ idemq; ampliſsimum Maſſalioticum. Sunt autores, & Heracleam oppidum in oſtio Rhodani fuiſſe, ultra foſſam ex Rhodano centũ paſſuũ, Marij opere & nomine inſigne ſtagnũ: Aſtromela oppidũ, maritima Auaticorum, ſuperq; campi lapidei, Herculis præliorum memoria: Regio Anataliorum, & intus Deſuuiatium, Cauarumq;. Rurſus à mari Tricorium, & intus Tricollorum, Vocontiorum, & Segouellaunorum, mox Allobrogum, ac in ora Maſſilia Græcorum Phocenſium fœderata. Promontorium Chithariſta, portus, regio Camatullicorum. Dein Suelteri, ſupraq; Verucini. In ora autem hac Athenopolis Maſſilienſium: Forum Iulij Octauianorum colonia, quæ Pacenſis appellatur, & Claſsicæ: amnis in ea Argẽteus. Regio Oxybiorum, Ligaunorumq;, ſuper quos Suebri, Quariates, Adunicates. At in ora oppidũ Latinum Antipolis. Regio Deciatium: amnis Varus, ex alpium monte Cema profuſus. In mediterraneo colonia Arelate ſextanorum, Bliteræ ſeptumanorum, Arauſio ſecundanorum. In agro Cauarum Valentia, Vienna Allobrogum. Oppida latina, Aquæ ſextiæ Salyorum, Auenio Cauarum, Aptaiulia Vulgientium, Alebeceriorum Apollinarium, Alb[illegible] Heluorum, Auguſta Tricaſtinorum: Anatilia, Aeria, Bormannico, Macina, Cabellio, Carcaſum, Volcarum Tectoſagum: Ceſſero, Carpentoracte, Meminorum: Cenicenſes, Cambolecti, qui Atlantici cognominantur. Forum Voconij, Glanum, Liuij, Luteuani, qui & Foroneronienſes, Nemauſum Arecomicorum, Piſcenæ, Ruteni, Sanagenſes, Toloſani, Tectoſagi Aquitaniæ contermini, Taſcodunitari, Cononiẽſes, Vmbranici: Vocontiorum ciuitatis fœderatæ duo

capita

capita, Vaſco & lucus Auguſti. Oppida uero ignobilia xix. ſicut xxiiij. Nemauſienſibus attributa. Adiecit formulæ Galba imperator ex inalpinis Auanticos, atq; Ebrodunti os, quorum oppidũ Dinia. Longitudinẽ prouinciæ Narbonenſis cclxx. M. paſſuũ Agrippa tradit, latitudinẽ ccxlviij.

Italia, Tiberis, Roma, Campania. Cap. v

ITalia dehinc, primiq; eius Ligures, mox Hetruria, Vmbria, Latiũ, ubi Tiberina oſtia, & Roma terrarũ caput. xvi. M. paſſ. interuallo à mari. Volſcorum poſtea littus & Campaniæ, Picentinum inde, ac Lucanum Brutiumq;: quò lõgiſsime in meridiem, ab alpium penè lunatis iugis, in maria excurrit Italia. Ab eo Græciæ ora, mox Salentini, Pediculi, Apuli, Peligni, Frentani, Marrucini, Veſtini, Sabini, Picentes, Galli, Vmbri, Tuſci, Veneti, Carni, Iapides, Iſtri, Liburni. Nec ignoro ingrati ac ſegnis animi exiſtimari poſſe merito, ſi breuiter atque in tranſcurſu, ad hunc modum dicatur terra, omnium terrarum alumna eadẽ & parẽs, numine deûm electa, quæ cælum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret imperia, ritusq; molliret: & tot populorum diſcordes ferasq; linguas, ſermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret, breuiterq; una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Sed quid agam? Tanta nobilitas omnium locorum, quos quis attigerit, tanta rerum ſingularum populorumq; claritas tenet. Vrbs Roma, uel ſola in ea, & digna iam feſta ceruice facies, quo tandem narrari debet opere? Qualiter Campaniæ ora per ſe, felixq; illa ac beata amœnitas? ut palàm ſit, uno in loco gaudẽtis opus eſſe naturæ. Iam uero tota ea uitalis ac perennis ſalubritatis cæli temperies eſt, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxij ſaltus, tam opaca nemora, tam munifica ſyluarum genera, tot montiũ afflatus, tanta frugum & uitiũ olearumq; fertilitas, tam nobilia pecori uellera, tot opima tauris colla, tot lacus, tot amnium fontiumq; ubertas, totam eam perfundens, tot maria, portus, gremiumq; terrarum commercio patens undique: & tanquam ad iuuandos mortales, ipſa auide in maria procurrens. Neque ingenia ritusq; ac uiros, & lingua manuq; ſuperatas commemoro gentes. Ipſi de ea iudicauere Græci, genus in gloriam ſuam effuſiſsimum, quotam partem ex ea appellando Græciam magnam. Nimirum id quod in mentione cœli fecimus, hac quoque in parte faciendũ eſt, ut quaſdam notas ac pauca ſidera attingamus. Legentes tantum quæſo meminerint, ad ſingula toto orbe ediſſerenda feſtinari. Eſt ergo folio maxime querno aſsimilata, multo proceritate amplior quàm latitudine, in læua ſe flectens cacumine, & Amazonicæ figura deſinens parmæ, ubi à medio excurſu Cocinthos uocat̃, per ſinus lunatos duo cornua emittens, Leucopetram dextera, Lacinium ſiniſtra. Patet longitudine ab alpino fine prætoriæ Auguſtæ per Vrbem Capuamq; curſu meante Rhegium oppidum in humero eius ſitum, à quo ueluti ceruicis incipit flexus, decies centena & uiginti M. paſſuum: multoq; amplior menſura fieret Lacinium uſque, ni talis obliquitas in latus digredi uideretur. Latitudo eius uaria eſt, ccccx. milium inter duo maria, inferum & ſuperum, amnesq; Varum atque Arſiam: mediæ atque fermè circa urbem Romam ab oſtio Aterni amnis in Adriaticum mare influentis, ad Tiberina oſtia cxxxvi. & paulo minus à Caſtro nouo Adriatici maris Alſium ad Tuſcum æquor, haud ullo in loco cc. in latitudinem excedens. Vniuerſæ autẽ ambitus à Varo ad Arſiam $\overline{xxx}$. M. paſſuum lviij. efficit. Abeſt à circundatis terris, Iſtria ac Liburnia quibuſdam locis c. M. paſſuum. Ab Epiro & Illyrico l. Ab Africa minus cc. ut autor affirmat Varro. Ab Sardinia cxx. M. Ab Sicilia M. d. A Corcyra minus lxx. Ab Iſſa l. Incedit per maria cæli regione ad meridiem quidem: ſed ſi quis id diligenti ſubtilitate exigat, inter ſextam horam primamq; brumalem. Nunc ambitum eius urbesq; enumerabimus. Qua in re præfari neceſſarium eſt, autorem nos diuum Auguſtum ſecuturos, deſcriptionemq; ab eo factam Italiæ totius in regiones xi. Sed ordine eo qui littorum tractu fiet, urbium quidem uicinitates oratione utique præpropera ſeruari non poſſe: itaque interiori in parte digeſtionem in literas eiuſdem nos ſecuturos, coloniarũ mentione ſignata, quas ille in eo prodidit numero. Nec ſitus origenesq; perſequi

facile eſt, Ingaunis Liguribus (ut cæteri omittantur) agro tricies dato. Igitur ab amne Varo Nicæa oppidum à Maſsilienſibus conditum. Fluuius Pado: alpes, populiq́ inalpini multis nominibus, ſed maxime capillati: oppidum Vediãtiorum ciuitatis Cemelion, Portus Herculis Monœci; Liguſtica ora. Ligurum celeberrimi ultra alpes Sallyi, Deceates, Oxybij: citra Veneni, et Caturigibus orti Vagiẽni, Statyelli, Vibelli, Magelli, Euburiates, Caſmonates, Veliares, & quorum oppida in ora proxima dicemus. Flumen Rutuba, oppidum Albium Intemelium, flumen Merula, oppidũ Albingaunum, portus uadum Sabatium, flumen Porcifera, oppidum Genua, fluuius Feritor, portus Delphini, Tigulia, intus Segeſta Tiguliorum, flumen Macra Liguriæ finis. A tergo autem ſupradictorum omnium Apenninus mons Italiæ amplisſimus, perpetuis iugis ab alpibus tendens ad Siculum fretum. Ab altero eius latere ad Padum amnem Italiæ ditisſimum, omnia nobilibus oppidis nitent, Libarna, Dertona colonia, Trira, Barderate, Induſtria, Polentia, Carrea quod Potẽtia cognominatur, Forofului quod Valentinum, Auguſta Vagiennorum, Alba Pompeia, Aſta, aquis Statyellorum. Hæc regio ex deſcriptione Auguſti nona eſt. Patet ora Liguriæ inter amnes Varum & Macram ccxi. M. paſſ. Adnectitur ſeptimæ in qua Hetruria eſt ab amne Macra, ipſa mutatis ſæpe nominibus. Vmbros inde exegere antiquitus Pelaſgi. Hos Lydi, à quorum rege Tyrrheni, mox à ſacrifico ritu lingua Græcorum Thuſci ſunt cognominati. Primum Hetruriæ oppidum Luna portu nobile. Colonia Luca à mari recedens, propiorq́ Piſæ inter amnes Auſerem & Arnum ortæ à Pelope Piſisq́, ſiue Atintanis Græca gente. Vada Volaterrana, fluuius Cecina, Populonium Hetruſcorum quondam hoc tantum in littore. Hinc amnes Prille, mox Vmbro nauigiorum capax, & ab eo tractus Vmbriæ portusq́ Telamon, Coſſa, Volcientium à populo Romano deducta, Grauiſcæ, Caſtrum nouum, Pyrgi, Cæretanus amnis, & ipſum Cære intus M. paſſ. quatuor, Agylla à Pelaſgis conditoribus dictum: Alſium, Fregenæ. Tiberis amnis à Macra cclxxxiiij. M. paſſ. Intus coloniæ Faliſca Argis orta (ut autor eſt Cato) quæ cognominatur Hetruſcorum, Lucus Feroniæ, Ruſellana, Senenſis, Sutrina. De cætero Aretini ueteres, Aretini fidentiores, Aretini Iulienſes, Amitinenſes, Aquenſes cognomine Taurini, Blerani, Cortonenſes, Capenates, Cluſini noui, Cluſini ueteres, Fluentini præfluenti Arno appoſiti, Feſulæ, Ferentinum, Feſcennia, Hortanum, Herbanum, Nepet, Nouem pagi, præfectura Claudia Foroclodij, Piſtorium, Peruſia, Suanenſes, Saturnini, qui antè Aurinini uocabantur, Sudertani, Statones, Tarquinienſes, Tuſcanienſes, Vetulonienſes, Veientani, Veſentini, Volaterrani cognomine Hetruſci, Volſinienſes. In eadem parte oppidorum ueterum nomina retinent agri Cruſtuminus, Caletranus. Tiberis antea Tybris appellatus, & prius Albula, è media ferè longitudine Apennini finibus Aretinorum profluit, tenuis primo, nec niſi piſcinis corriuatus, emiſſusq́ nauigabilis, ſicuti Tinia & Glanis influentes in eum, nouenorum ita conceptu dierum, ſi non adiuuent imbres: ſed Tiberis propter aſpera & confragoſa, ne ſic quidem præterquam trabibus uerius quàm ratibus longe meabilis fertur, per cl. M. paſſ. non procul Tiferno Peruſia & Ocriculo, Hetruriam ab Vmbris ac Sabinis, mox citra xiij. M. paſſ. urbis Veientem agrum à Cruſtumino, dein Fidenate, Latinumq́ à Vaticano dirimens: ſed infra Aretinum Glanim duobus & xl. fluuijs auctus, præcipuis autem Nare & Aniene, qui & ipſe nauigabilis Latium includit à tergo, nec minus tamen aquis ac tot fontibus in urbem perductis: & ideo quamlibet magnarum nauium ex Italo mari capax, rerum in toto orbe naſcentiũ mercator placidisſimus. Pluribus propè ſolus quàm cæteri in omnibus terris amnes, accolitur, aſpiciturq́ uillis. Nulliq́ fluuiorum minus licet incluſis utrinq́ lateribus: nec tamen ipſe pugnat, quanquã creber ab ſubitis incremẽtis, & nuſquam magis aquis quàm in ipſa urbe ſtagnantibus. Quinimò uates intelligitur potius ac monitor, auctu ſemp religioſus uerius quàm ſæuus. Latium antiquum à Tiberi Circeios ſeruatũ eſt M. paſſ. L. longitudine. Tam tenues primordio imperij fuere radices. Colonis

ſæpe

ſæpe mutatis tenuere alij alijs temporibus, Aborigines, Pelaſgi, Arcades, Siculi, Aurunci, Rutuli. Et ultra Circeios Volſci, Oſci, Auſones, unde nomen modo Latij proceſsit ad Lirin amnem. In principio eſt Oſtia colonia à Romano rege deducta. Oppidum Laurentum, lucus Iouis indigetis, amnis Numicius, Ardea à Danae Perſei matre condita. Dein quondam Aphrodiſium, Antium colonia. Aſtura flumen & inſula. Fluuius Nymphæus, Gloſtra Romana. Circeij quondam inſula immenſo quidem mari circundata (ut creditur Homero) at nunc planicie. Mirum eſt quod hac de re tradere hominũ notitiæ poſſumus. Theophraſtus, qui primus externorũ aliqua de Romanis diligentius ſcripſit (nam Theopompus, ante quem nemo mentionẽ habuit, urbem duntaxat à Gallis captã dixit: Clitarchus ab eo proximus, legationem tantũ ad Alexandrũ miſſam) hic iam pluſquam è fama, Circeiorũ inſulæ & menſurã poſuit ſtadia lxxx. in eo uolumine quod ſcripſit Nicodoro Athenienſiũ magiſtratui, qui fuit urbis noſtræ ccccl x. anno. Quicquid eſt ergo terrarum præter x. M. paſſ. propè ambitus, adnexũ inſulæ. Poſt eũ annũ acceſsit Italiæ aliud miraculũ: A Circeijs palus Pomtina eſt, quem locũ xxiij. urbiũ fuiſſe Mutianus ter conſul prodidit: Dein flumen Vfens, ſupra quod Tarracina oppidũ, lingua Volſcorũ Anxur dictũ: & ubi fuere Amyclæ à ſerpentibus deletæ. Dein locus Speluncæ, lacus Fundanus, Caieta portus. Oppidũ Formiæ, Hormiæ dictũ, ut exiſtimauere, antiqua Læſtrygonũ ſedes. Vltra fuit oppidũ Pyræ. Colonia Minturnæ, Liri amne diuiſa Glanico appellato. Oppidũ Sinueſſa extremũ in adiecto Latio, quam quidã Sinopen dixere uocitatã. Hinc felix illa Campania eſt. Ab hoc ſinu incipiũt uitiferi colles, & temulẽtia nobilis ſucco per oẽs terras inclyto, atq; (ut ueteres dixere) ſummũ Liberi patris cũ Cerere certamen. Hinc Setini & Cæcubi obtendũtur agri. His iungũtur Falerni, Caleni. Dein cõſurgũt Maſsici, Gaurani, Surrentiniq; mõtes. Ibi Laborini campi ſternũtur, & in delicias alicæ politur meſsis. Hæc littora fontibus calidis rigantur: præterq; cætera in toto mari conchylio & piſce nobili annotantur. Nuſquam generoſior oleæ liquor. Et hoc quoq; certamen humanæ uoluptatis tenuere Oſci, Græci, Vmbri, Tuſci, Campani. In ora Sauo fluuius, Vulturnum oppidum cum amne, Liternum, Cumæ Chalcidenſium, Miſenum, portus Baiarum, Bauli, lacus Lucrinus & Auernus, iuxta quem Cimmerium oppidum quondam. Dein Puteoli colonia, Dicæarchia dicti: poſtq; Phlegræi campi, Acheruſia palus Cumis uicina. Littore autem hoc, Neapolis Chalcidenſium, & ipſa Parthenope à tumulo Sirenis appellata: Herculanium, Pompeij: haud procul aſpectãte monte Veſuuio, alluente uero Sarno amne, ager Nucerinus: & ix. M. paſſuum à mari ipſa Nuceria. Surrentum cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam ſede. nauigatio à Circeis duodeoctoginta M. paſſ. patet. Regio ea à Tiberi prima Italiæ ſeruatur, ex deſcriptione Auguſti. Intus coloniæ, Capua ab campo dicta, Aquinum, Sueſſa, Venafrum, Sora, Teanum Sidicinum cognomine, Nola. Oppida Abellinum, Aricia, Alba longa, Acerani, Allifani, Atinates, Aletrinates, Anagnini, Atellani, Afulani, Arpinates, Auximates, Auellani, Alfaterni. Et qui ex agro Latino, item Hernico, item Labicano cognominati: Bouillæ, Calatiæ, Caſinum, Calenum, Capitulum, Cernetum, Cernetani qui Mariani cognominãtur: Corani à Dardano Troiano orti: Cubulterini, Caſtrimonienſes, Cingulani: Fabienſes, in monte Albano Foropopulienſes. Ex Falerno Fruſinates, Ferentinates, Freginates, Fabraterni ueteres, Fabraterni noui, Ficolenſes, Fregellani, Foroappi, Forentani, Gabini, Interamnates, Succaſani, qui & Lirinates uocãtur, Ilionenſes, Lauinij, Norbani, Nomentani, Preneſtini, urbe quondam Stephane dicta, Priuernates, Setini, Signini, Sueſſulani, Telini, Trebulani cognomine Balinienſes, Trebani, Tuſculani, Verulani, Veliterni, Vlubrenſes, Vluernates, ſuperq; Roma ipſa: cuius nomen alterum dicere, arcanis ceremoniarum nefas habetur: optimaq; & ſalutari fide abolitum enunciauit Valerius Soranus, luitq; mox pœnas. Non aliẽnũ uidetur inſerere hoc loco exemplũ religionis antiquæ, ob hoc maxime ſilentiũ inſtitutæ. Nanq; diua Angerona, cui ſacrificatur ad diem xij. Cal. Ianuarij, ore obligato obſignatoq; ſimu-

lacrum habet. Vrbem tris portas habentē Romulus reliquit, aut (ut plurimas tradentibus credamus) quatuor. Mœnia eius collegere ambitu, imperatoribus cenſoribusq́ Veſpaſianis anno conditæ dcccxxviij. paſſ. xiij. M. cc. Complexa montes vij. ipſa diuiditur in regiones xiiij. Compita larum cclxv. eiuſdem ſpatij menſura currente à miliario in capite Ro. fori ſtatuto ad ſingulas portas, quæ ſunt hodie numero xxxvij. ita ut xij. portæ ſemel numerentur, prætereanturq́ ex ueteribus vij. quæ eſſe deſierunt. Efficit paſſuum per directum xxx. M. dcc. lxv. Ad extrema uero tectorum cum caſtris prætorijs ab eodem miliario per uicos omnium uiarum menſura colligit paulo amplius lxx. M. paſſ. Quò ſi quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æſtimationem concipiat, fateaturq́ nullius urbis magnitudinem in toto orbe potuiſſe ei comparari. Clauditur ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili. Nanq; eum muris æquauit, quà maxime patebat aditu plano. Cætero munita erat præcelſis muris, aut abruptis montibus, niſi quod expatiantia tecta multas addidere urbes. In prima regione præterea fuere, in Latio clara oppida, Satricum, Pometia, Scaptia, Pitulum, Politorium, Tellene, Tiſata, Cænina, Ficana, Cruſtumerium, Ameriola, Medullia, Corniculum, Saturnia, ubi nunc Roma eſt: Antipolis quod nūc Ianiculū in parte Romæ: Antemnæ, Camerium, Collatia, Amiternū, Norbe, Sulmo, & cum his carnē in mōte Albano ſoliti accipere populi, Albēſes, Albani, Aeſolani, Aciēſes, Abolani, Bubetani, Bolani, Cuſuetani, Coriolani, Fidenates, Foretij, Hortenſes, Latiniēſes, Lōgulani, Manates, Macrales, Mutucumēſes, Muniēſes, Numiniēſes, Olliculani, Octulani, Pedani, Polluſtini, Querquetulani, Sicani, Siſolēſes, Toleriēſes, Tutienſes, Vimitellarij, Veliēſes, Venetulani, Vicellēſes. Ita ex antiq̄ Latio liij. populi interiere ſine neſtigijs. In Cāpano aūt agro Stabiæ oppidū fuere uſq; ad Cn. Pōpeiū & L. Carbonē coss. pridie Cal. Maij, q̄ die L. Sylla legatus bello ſociali id deleuit, q̄d nūc in uillas abijt. Intercidit ibi & Taurania. Sūt & moriētis Caſilini reliquiæ. Præterea autor eſt Antias, oppidum Latinorum Apiolas captum à L. Tarquinio rege, ex cuius præda Capitolium is inchoauerit. A Surrento ad Silarum amnem xxx. M. paſſ. ager Picētinus fuit, Tuſcorum tēplo Iunonis Argiuæ ſub Iaſone cōdito inſignis. Intus oppidū Salerni, Picētia. A Silaro regio tertia & ager Lucanus Brutiusq́ incipit, nec ibi rara incolatū mutatio. Tenuerūt eā Pelaſgi, Oenotrij, Itali, Morgetes, Siculi, Græciæ maxime populi, nouiſsime Lucani à Samnitibus orti duce Lucio. Oppida Pæſtum Græcis Poſidonia appellatū, ſinus Pæſtanus, oppidū Helia, quæ nunc Velia. Promontoriū Palinurū: à quo ſinu recedēte traiectus ad columnā Rhegiā c. M. paſſuū. Proximū aūt huic flumen Melphes. Oppidū Buxentū Græce Pyxûs, Laus amnis: fuit & oppidū eodem nomine. Ab eo Brutiū littus, oppidum Blanda, flumen Batū, portus Parthenius Phocenſiū, ſinus Vibonenſis, locus Clampetiæ, oppidū Tempſa à Græcis Temeſe dictū, & Crotoniēſiū Terina, ſinusq́ ingēs Terinæus. Oppidum Conſentia. Intus in peninſula fluuius Acheron à quo oppidani Acherontini. Hippo quod nunc Vibonem Valentiam appellamus. Portus Herculis, Metaurus amnis. Tauraniū oppidū, portus Oreſtis & Medua. Oppidū Scylleū. Cratæis fluuius, mater (ut dixere) Scyllæ. Dein columna Rhegia: Siculū fretū: ac duo aduerſa promontoria: ex Italia Cænys, ex Sicilia Pelorū xij. ſtadiorū interuallo. Vnde Rhegiū xij. M. d. paſſ. Inde Apennini ſylua, promontoriū Leucopetra xij. M. paſſ. ab ea Locri cognominati à promōtorio Zephyrio, abſunt à Silaro ccciij. M. paſſuum. Et includitur Europæ ſinus primus, in eoq́ maria nuncupantur: unde irrumpit Atlanticum, ab alijs magnum: quà intrat, Porthmos à Græcis, à nobis Gaditanū fretum: cum intrauit, Hiſpanum quatenus Hiſpanias alluit: ab alijs Ibericum, aut Balearicum: mox Gallicū ante Narbonenſem prouinciam, hinc Liguſticum. Ab eo ad Siciliam inſulā, Tuſcum: quod ex Græcis alij Notiū, alij Tyrrhenum, è noſtris plurimi inferū uocāt. Vltra Siciliam quod eſt ad Salentinos, Auſoniū Polybius appellat. Eratoſthenes aūt inter oſtium oceani & Sardiniā quicquid eſt, Sardoum. Inde ad Siciliam Tyrrhenū. Ab hac Cretam uſq; Siculum. Ab ea Creticū. Inſulæ per hæc maria

ria

ria primæ omnium Pityuſæ à Græcis dictæ,à frutice pineo,nunc Ebuſus uocatur utraque ciuitate fœderata anguſto freto interfluente,patent xlij. M.paſſ.Abſunt à Dianio ſeptingentis ſtadijs,totidem Dianium per continentem à Carthagine noua.Tantundem à Pityuſis in altum,Baleares duæ,& Sucronem uerſus Colubraria.Baleares funda bellicoſas, Græci Gymnaſias dixere.Maior c.M.paſſuum longitudine:circuitu uero ccccLxxx.M.oppida habet ciuium Romanorum Palmam & Pollentiam,latina Cinium & Cunici.& fœderatum Bochorum fuit.Ab ea xxx.M.paſſ.diſtat minor,lõgitudine lx.M.circuitu cl.M. paſſ. ciuitates habet, Iamnonem,Saniſeram,Magonem. A maiore xij. M. paſſ.in altum abeſt Capraria,inſidioſa naufragijs,& è regione Palmæ urbis Menariæ ac Tiquadra,& parua Annibalis.Ebuſi terra ſerpẽtes fugat,Colubrariæ parit. Ideo infeſta omnibus,niſi Ebuſitanam terram inferentibus:Græci Ophiuſam dixere.Nec cuniculos Ebuſus gignit, populantes Balearium meſſes. Sunt aliæ xx. fermè paruæ mari uadoſo.Galliæ autẽ ora, in Rhodani oſtio Metina, mox quæ Blaſcon uocatur, tres Stœchades à uicinis Maſſilienſibus dictæ propter ordinem,quas item nominant ſingulis uocabulis,Proten & Meſen,quæ & Pomponiana uocatur,tertia Hypæa.Ab his Sturium, Phœnice, Phila,Lero, & Lerina aduerſum Antipolim,in qua Vergoani oppidi memoria.

De Corſica. Cap. VI

IN Liguſtico mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellauere,ſed Tuſco propior, à ſeptẽtrione in meridiẽ proiecta,lõga paſſ.cl.M.lata maiore ex parte l.Circuitu cccxxij. M.Abeſt à uadis Volaterranis lxij.M.paſſuũ. Ciuitates habet xxxiij.& colonias Marianam à C.Mario deductã, Aleriam à dictatore Sylla.Citra eſt Oglaſa:intra uero lx.M. paſſuum à Corſica,Planaria à ſpecie dicta,æqualis freto,ideoq; nauigijs fallax.Amplior Vrgo & Capraria,quam Græci Aegilon dixere. Item Egilium & Dianiũ quam Artemiſiam,ambæ contra Coſanum littus: & paruæ,Menaria, Colubraria, Venaria:Illua cum ferri metallis,circuitu c.M.à Populonia x.à Græcis Aethalia dicta.Ab ea Planaſia xxxix. M. Ab his ultra Tiberina oſtia in Antiano Aſtura,mox Palmaria,Sinonia,& aduerſum Formias Pontiæ. In Puteolano autem ſinu Pandataria, Prochyta non ab Aeneæ nutrice,ſed quia profuſa ab Aenaria erat. Aenaria ipſa à ſtatione nauium Aeneæ,Homero Inarime dicta, Græcis Pithecuſa, non à ſimiarum multitudine (ut aliqui exiſtimauere) ſed à figlinis doliariorum.Inter Pauſilypum & Neapolim Megaris:mox à Surrẽto viij. M.paſſuum diſtantes,Tiberij principis arce nobiles Capreæ,circuitu xl.M.paſſ.Leucothea,Extraq; conſpectum, pelagus Africum attingens Sardinia,minus ix.M.paſſuum à Corſicæ extremis,etiamnum anguſtias eas arctãtibus inſulis paruis,quæ Cuniculariæ appellantur,itemq; Phintonis foſſæ,à quibus fretum ipſum Taphros nominatur.

De Sardinia. Cap. VII

SArdinia ab oriente patens,clxxxviij. M. paſſ. ab occidente,clxx.M.à meridie, lxxiiij. M.à ſeptentrione, cxxij. circuitu, dlxij. M. abeſt ab Africa Caralitano promontorio ducenta milia,à Gadibus quatuordecies centena. Habet & à Gorditano promõtorio duas inſulas quæ uocantur Herculis, à Sulchenſi Enoſin, à Caralitano Ficariam.Quidam haud procul ab ea etiam Beleridas ponunt & Collodem,& quam uocãt Heras lutra. Celeberrimi in ea populorum Ilienſes,Balari,Corſi.Oppidorum xiiij. Sulchitani,Valẽtini, Neapolitani,Bocenſes,Caralitani ciuium Romanorũ,& Norẽſes,Colonia aũt una,quæ uocatur ad turrim Libyſonis.Sardiniam ipſam Timæus Sandaliotin appellauit ab effigie ſoleæ,Myrſilus Ichnuſam à ſimilitudine ueſtigij.Contra Pæſtanũ ſinũ Leucaſia eſt,à Sirene ibi ſepulta appellata. Contra Veliã,Pontia,& Iſcia,utræq; uno nomine Oenotrides, argumentũ poſſeſſæ ab Oenotrijs Italiæ:& cõtra Vibonẽ paruæ,quæ uocãtur Ithaceſiæ, Vlixis ſpecula.

Sicilia. Cap. VIII

VErum ante omnes claritate Sicilia, Sicania Thucydidi dicta,Trinacria pluribus, aut Triquetra à triangula ſpecie: circuitu patens,ut autor eſt Agrippa,dcxviij.M.

paſſ.quondam Brutio agro cohærēs,mox interfuſo mari auulſa xij. M. in longitudinem freto:in latitudinē autē M.d.p.iuxta columnā Rhegiam. Ab hoc dehiſcendi argumento, Rhegiū Græci nomē dedere oppido, in margine Italiæ ſito. In eo freto eſt ſcopulus Scylla, item Charybdis, mare uorticoſum,ambo clara ſæuitia. Ipſius Triquetræ,ut diximus, promontoriū Pelorus uocatur,aduerſus Scyllam uergens in Italiam,Pachynum in Græciam,cxliiij.M.ab eo diſtante Peloponneſo:Lilybæum in Africam.clxxx.M.interuallo à Mercurij promontorio:& à Caralitano Sardiniæ cxx.M.Inter ſe autē hæc promontoria ac latera diſtant his ſpatijs. Terreno itinere à Peloro Pachynum clxvi.M.paſſ.Inde Lilybæum cc.M. Inde Pelorum clxx. M. Coloniæ ibi urbes ac ciuitates lxxij:A Peloro mare Ionium ora ſpectāte,oppidū Meſſana ciuiū Ro.qui Mamertini uocātur.Promontorium Drepanū,colonia Taurominiū,quæ antea Naxos,flumen Aſines,mōs Aetna nocturnis mirus incēdijs. Crater eius patet ambitu ſtad.xx.Fauilla Taurominium & Catanam uſq; peruenit feruens,fragor uero ad Maronem & gemellos colles.Scopuli tres Cyclopū,portus Vlixis, colonia Catana. Flumina Symethum, Terias. Intus Leſtrygonij campi. Oppida,Leōtini,Megaris,amnis Pantagies. Colonia Syracuſæ,cum fonte Arethuſa. Quanquam & Temenitis,& Archidemia,& Magæa,& Cyane,& Milichie fontes in Syracuſano potantur agro. Portus Nauſtathmus,flumen Elorum, promontorium Pachynum:à qua fronte Siciliæ flumen Hirminium, oppidū Camarina,fluuius Gelas, oppidū Acragas, quod Agrigentum noſtri dixere. Thermæ colonia, amnes Atys,& Hypſa,Selinūs oppidum. Lilybæum ab eo promontoriū, Drepana,mons Eryx. Oppida Panhormum, Solūs,Himera cum fluuio,Cephalœdis,Aluntium,Agathirnum,Tyndaris colonia,oppidum Mylæ, & unde cœpimus Pelorus. Intus latinæ conditionis Centuripini,Nepini, Segeſtani:ſtipēdiarij,Aſſorini, Aetnenſes,Agyrini,Aceſtei,Acrenſes,Bidini,Citarij,Cacirini,Drepanitani, Ergetini,Eceſtiēſes,Erycini,Entellini,Etini,Edini,Enguini,Gelani,Galathani,Haleſini,Hennenſes,Hyblenſes,Herbitenſes, Herbeſſenſes, Herbulenſes,Halicyenſes,Hadranitani,Imacarēſes,Ichanenſes,Ietenſes, Mutuſtratini,Magellini,Murgentini, Mutyenſes, Menanini, Naxij, Nœeni, Petrini, Paropini, Pinthienſes,Semellitani, Scherini, Selinuntij, Symethij, Talarenſes, Tiſsinenſes, Triocalini, Triracienſes, Zanclæi Meſſeniorum in Siculo freto. Inſulæ ſunt in Africam uerſæ,Gaulos,Melita à Camerina lxxxiiij. M. paſſ. à Libybæo cxiij. Coſyra, Hieroneſos,Cæne,Galatha,Lopaduſa, Aethuſa, quam alij Aeguſam,Bucinna, & à Solunte lxxv.M.Oſteodes, contraq; Paropinos Vſtica. Citra uero Siciliam ex aduerſo Metauri amnis xij. milibus fermè paſſuū ab Italia, vij. Aeoliæ appellatæ. Eædem Liparæorum & Hephæſtiades à Græcis,à noſtris Vulcaniæ,Aeoliæ,quod Aeolus Iliacis temporibus ibi regnabat.

De Lipara. Cap. IX

Lipara cum ciuiū Ro.oppido,dicta à Liparo rege, qui ſucceſsit Aeolo,antea Milogonis uel Meligunis uocitata,abeſt xij.M.paſſ. ab Italia,ipſa circuitu paulo minori. Inter hāc & Siciliā altera,antea Theraſia appellata,nunc Hiera,quia ſacra Vulcano eſt,colle in ea nocturnas euomēte flammas. Tertia Strongyle, à Lipara M.paſſ.ad exortum ſolis uergens,in qua regnauit Aeolus,quæ à Lipara liquidiore flamma tantum differt. Cuius fumo,quinam flaturi ſint uēti,in triduū prædicere incolæ tradūtur:unde Aeolo uētos paruiſſe exiſtimatum. Quarta Didyme,minor quàm Lipara. Quinta Ericuſa,Sexta Phœnicuſa, pabulo proximarū relicta. Nouiſsima,eademq; minima, Euonymos. Hactenus de primo Europæ ſinu.

De Locris & Italiæ fronte. Cap. X

A Locris Italiæ frons incipit, magna Græcia appellata,in tres ſinus recedens Auſonij maris, quoniam Auſones tenuere primi: patet octogintaduo M. paſſ. ut autor eſt Varro. Pleriq; lxxij.M.fecere. In ea ora flumina innumera,ſed memoratu digna à Locris Sagra, & ueſtigia oppidi Caulonis,Myſtia, Conſilinum caſtrū,Cocinthū,quod eſſe longiſsimū Italiæ promontoriū aliqui exiſtimant. Dein ſinus,& Scylacæū,Scylletiū Atheni-

enſibus

enſibus cum cōderent dictum: quem locū occurrens Terinæus ſinus peninſulam efficit: & in ea portus, qui uocatur caſtra Annibalis, nuſquā anguſtiore Italia. xx. M. paſſ. latitudo eſt. Itaq; Dionyſius maior interciſam eo loco adijcere Siciliæ uoluit. Amnes ibi nauigabiles, Cæcinos, Crotalus, Semirus, Arocha, Targines. Oppidum intus Petilia, mons Clibanus, promontorium Lacinium: cuius ante oram inſula x. M. paſſ. à terra Dioſcoron, altera Calypſus, quam Ogygiam appellaſſe Homerus exiſtimatur. Preterea tres Sirenuſſę, Meloeſſa. Ipſum à Caulone abeſſe lxx. milibus paſſ. prodidit Agrippa.

Secundus Europæ ſinus. Cap. xi

A Lacinio promontorio ſecundus Europæ ſinus incipit, magno ambitu flexus, & Acroceraunio Epiri finitur promontorio, à quo abeſt lxxv. M. paſſ. Oppidum Croto, amnis Neæthus. Oppidum Thurium inter duos amnes Crathin & Sybarin, ubi fuit urbs eodē nomine. Similiter eſt inter Sirin & Acirin Heraclea, aliquando Siris uocitata. Flumina Acalandrum, Caſuentum, Oppidum Metapontum, quo tertia Italiæ regio finitur. Mediterranei Brutiorum Apruſtani tantum. Lucanorum autem Atinates, Bantini, Eburini, Grumentini, Potentini, Sontini, Sirini, Tergilani, Vrſentini, Volcentani, quibus Numeſtrani iungūtur. Pręterea interiſſe Thebas Lucanas Cato autor eſt. Et Pandoſiam Lucanorum urbem fuiſſe Theopompus, in qua Alexander Epirotes occubuit. Connectitur ſecunda regio, amplexa Hirpinos, Calabriam, Apuliam, Salentinos ccl. M. ſinu qui Tarentinus appellatur, ab oppido Laconum in receſſu hoc intimo ſito, cōtributa eò maritima colonia quæ ibi fuerat. Abeſt cxxxvi. M. paſſ. à Lacinio promontorio, aduerſam ei Calabriam in peninſulam emittens. Græci Meſſapiam à duce appellauere: & ante Peucetiam, à Peucetio Oenotri fratre. In Salentino agro inter promontoria c. M. paſſuū interſunt. Latitudo peninſulæ à Tarento Brundiſium terreno itinere xxxij. M. paſſuū patet, multoq; breuius à portu Saſina. Oppida per continentem à Tarento, Varia, cui cognomen Apulæ, Meſſapia, Aletium. In ora uero Senonum Gallipolis, quæ nunc eſt Anxa lxij. M. paſſ. à Tarento. Inde xxxiij. M. promontorium, quod Acran Iapygiam uocant, quo longiſſime in maria excurrit Italia. Ab eo Baſta oppidū, & Hydruntū decem ac nouem M. paſſuū, ad diſcrimen Ionij & Adriatici maris, quà in Gręciam breuiſſimus tranſitus. Ex aduerſo Apollonia oppidum, latitudine intercurrētis freti, quinquaginta M. non amplius. Hoc interuallum pedeſtri continuare tranſitu pontibus iactis, primum Pyrrhus Epiri rex cogitauit: poſt eum M. Varro, cum claſsibus Pompeij piratico bello præeſſet. Vtrunque aliæ impediere curæ. Ab hydrunte Soletum deſertum, dein Fratuertium. Portus Tarentinus, ſtatio militum Lupia, Balcſium, Cælium, Brundiſium l. M. paſſ. ab Hydrunte, in primis Italiæ portu nobile, ac uelut certiore trāſitu, ſicuti longiore, excipiente Illyrica urbe Dyrrachio ccxx. M. traiectu. Brundiſio conterminus Pediculorum ager. ix. adoleſcentes totidémque uirgines ab Illyrijs tredecim populos genuere. Pediculorum oppida, Rhudia, Egnatia, Barion, ante Iapyx à Dædali filio, à quo & Iapygia, Amita, Pactius, Aufidus ex Hirpinis montibus Canuſium præfluens. Hinc Apulia Dauniorum cognomine, à duce Diomedis ſocero. In qua oppidū Salapia, Annibalis meretricio amore inclytum, Sipontum, Vria: amnis Cerbalus, Dauniorum finis: portus Agaſus, promontorium montis Gargani, à Salentino ſiue Iapygio cxxxiiij. M. paſſuū ambitu: Gargani portus: Garnæ, lacus Pantanus. Flumen portuoſum Frento, Teanum Apulorum. Itemq; Larinum, Cliternia, Tifernus amnis. Inde regio Frentana. Ita Apulorum genera tria: Teani à duce Gares: Lucani, qui ſubacti à Calchāte, tenuere loca quæ nūc tenent Atinates. Dauniorum præter ſupra dicta coloniæ, Luceria, Venuſia: Oppida Canuſiū, Harpi aliquando Argos Hippium Diomede condente, mox Argirippa dictum. Diomedes ibi deleuit gentes Monadorū, Dardorumq;, & urbes duas, quæ in prouerbij ludicrū uertere, Apinam & Tricam. Cætera intus in ſecunda regione, Hirpinorū colonia una Beneuentum, auſpicatius mutato nomine, quæ quondam appellata Maleuentum. Auſeculani, Aqui-

ni, Aquiloni, Abellinates cognomine Protropi, Compſani, Caudini, Ligures qui cognominãtur Corneliani, & qui Bebiani, Veſcellani, Deculani, Aletrini, Abellinates cognominati Marſi, Atrani, Accani, Alfellani, Attinates, Arpani, Borcani, Collatini, Corinenſes, & nobiles clade Romana Cannẽſes, Dirini, Forentani, Genuſini, Herdonienſes, Hyrini, Larinates cognomine Frentani, Etinates, ex Gargano Matcolani, Neretini, Matini, Rubuſtini, Sylnini, Strapellini, Turmantini, Vibinates, Venuſini, Vlurtini. Calabrorum mediterranei, Egetini, Apameſtini, Argentini, Butuntinẽſes, Deciani, Brumbeſtini, Norbanenſes, Sturnini, Turini. Salentinorum, Aletini, Baſterbini, Neretini, Valentini, Veretini.

Regio Italiæ quarta. Cap. XII

SEequitur regio quarta gentium uel fortiſſimarum Italiæ. In ora Frentanorum à Tiferno flumen Trinium portuoſum. Oppida, Hiſtonium, Buca, Ortona, Aternus amnis. Intus Anxani cognomine Frentani, Carentini Supernates, & Infernates, Lanuẽſes: Marrucinorum Teatini: Pelignorum Corfinienſes, Superæquani, Sulmonenſes. Marſorum Anxantini, Atinates, Fucentes, Lucenſes, Maruuij, Albenſium Alba ad Fucinum lacum: Aequiculanorum Cliternini, Carſeolani: Veſtinorum Angulani, Pinnenſes, Peltuinates, quibus iunguntur Aufinates ciſmontani: Samnitium, quos Sabellos, & Græci Sannitas dixere, colonia Bouianum netus, & alterum cognomine Vndecumanorum, Aufidenates, Eſernini, Fagi, Fugali, Ficolenſes, Sepinates, Treuentinates: Sabinorum Amiternini, Curenſes, Forum Decij, Forum nouum, Fidenates, Interamnates, Nurſini, Nomentani, Reatini, Trebulani, qui cognominantur Mutuſcæi, & qui Suffenates, Tiburtes, Tarinates. In hoc ſitu ex Aequiculis interiere Comini, Tadiates, Acedici, Alſaterni. Gellianus autor eſt, lacu Fucino hauſtum Marſorum oppidum Archippe, conditum à Marſya duce Lydorum: item Vrticinorum in Piceno deletum à Romanis, Valerianns. Sabini (ut quidam exiſtimauere) à religione & deorum cultu Seuini appellati, Velinos accolunt lacus, roſcidis collibus. Nar amnis exhaurit illos ſulphureis aquis. Tiberim ex his petẽs replet, è mõte Fiſcello labens, iuxta Vacunæ nemora, & Reate in eoſdem cõditus. At ex alia parte Anio, in monte Trebanorum ortus, lacus tris amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublaqueo, defert in Tiberim. In agro Reatino Cutiliæ lacum, in quo fluctuet inſula, Italiæ umbilicum eſſe M. Varro tradit. Infra Sabinos Latium eſt, à latere Picenum, à tergo Vmbria Apennini iugis Sabinos utrinq; uallantibus.

Quinta regio. Cap. XIII

QVinta regio Piceni eſt, quondam uberrimæ multitudinis. cclx. M. Picentium in fidem Rom. popu. uenere. Orti ſunt à Sabinis uoto uere ſacro. Tenuere ab Aterno amne, ubi nunc ager Adrianus, & Adria colonia, à mari vij. M. p. flumen Vomanũ, ager prætutianus, Palmenſiſq;. Item Caſtrum nouum, flumen Batinum, Truentum cum amne: quod ſolum Liburnorum in Italia reliquum eſt. Flumina Albulates, Suinum, Heluinum, quo finitur Prætutiana regio & Picentum incipit. Cupra oppidũ, caſtellum Firmanorum, & ſuper id colonia Aſculũ Piceni nobiliſſima: Intus Nouana. In ora Cluana, Potentia, Numana à Siculis condita. Ab ijſdem colonia Ancon, appoſita promontorio Cumero in ipſo flectentis ſe orę cubito: à Gargano dxxxiij. M. p. Intus Auximates, Veregrani, Cingulani, Cuptenſes cognomine Montani, Falarienſes, Pauſulani, Pleninenſes, Ricinenſes, Septempedani, Tollentinates, Triacenſes, Vrbs ſaluia, Pollentini.

Sexta regio. Cap. XIIII

IVngitur his ſexta regio, Vmbriam complexa agrumq; Gallicum circa Ariminum. Ab Ancone Gallica ora incipit, togatæ Galliæ cognomine. Siculi & Liburni plurimi eius tractum tenuere, in primis Palmenſem, Prætutianum, Adrianumq; agrum. Vmbri eos expulere, hos Hetruria, hanc Galli. Vmbrorum gens antiquiſsima Italiæ exiſtimatur, ut quos Vmbrios à Græcis putent dictos, quod inundatione terrarum imbribus ſuperfuiſſent. ccc. eorum oppida Thuſci debellaſſe reperiuntur. Nunc in ora flumen Aeſis, Seno

gallia

gallia, Metaurus fluuius, colonia Fanũ ſortunæ, Piſaurũ cum amne. Et intus Hiſpellũ, Tuder. De cætero Amerini, Attidiates, Aſirinates, Arnates, Æſinates, Camertes, Caſuentillani, Carſulani, Dolates cognomine Salẽtini, Fulginates, Foroflaminiẽſes, Foroiuliẽſes cognomine Cõcubiẽſes, Forobremitiani, Foroſemproniẽſes, Inginini, Interamnates cognomine Nartes, Meuanates, Meuanionẽſes, Mattilicates, Narnienſes, quod oppidũ Nequinum antea uocatũ eſt: Nucerini cognomine Fauonienſes, & Camelani, Otriculani, Oſtrani, Pitulani cognomine Piſuertes, & alij Mergẽtini, Peleſtini, Sẽtinates, Sarſinates, Spoletini, Suarrani, Seſtinates, Suillates, Sadinates, Trebiates, Tuſicani, Tifernates cognomine Tiberini, & alij Metaurẽſes, Veſionicates, Vrbinates cognomine Metaurenſes, & alij Hortẽſes, Vettionẽſes, Vindinates, Viuentani. In hoc ſitu interiere Feliginates, & qui Cluſiolum tenuere ſupra Interamnã: & Sarranates, cum oppidis Acerris quæ Vafriæ cognominabantur, Turocelo, quod Vetriolum. item Solinates, Suriates, Fallienates, Apiennates. interiere & Arienates cum Crinouolo, & Vſidicani, & Plangenſes, Piſinates, Cæleſtini. Ameriam ſupraſcriptam Cato ante Perſei bellum cõditam annis dcccclxiiij. prodidit.

Octaua regio. Cap. XV

OCtaua regio determinat̃ Arimino, Pado, Apennino. In ora fluuius Cruſtumium, Ariminũ colonia cũ amnibus Arimino & Apruſa. Fluuius hinc Rubico quondam finis Italiæ. Ab eo Sapis, & Vitis, & Anemo. Rauenna Sabinorũ oppidũ, cum amne Bedeſe, ab Ancone cij. M. p. Nec procul à mari Vmbrorũ Butrium. Intus colonia Bononia, Felſina uocitata, cũ princeps Hetruriæ eſſet: Brixillũ, Mutina, Parma, Placentia. Oppida, Ceſena, Cliterna, Forũ Clodij, Liuij, Popilij, Truentinorum, Cornelij, Licini, Fauẽtini, Fidentini, Oteſini, Padinates, Regienſes à Lepido, Solonates, ſaltusq́ Galliani qui cognominantur Aquinates, Tanetani, Veliates cognomine Vecteri, Regiates, Vmbranates. In hoc tractu interierunt Boij, quorũ tribus cxij. fuiſſe autor eſt Cato: Item Senones, qui ceperant Romam.

De Pado flumine. Cap. XVI

PAdus è gremio Veſuli montis, celſiſſimum in cacumen elati, finibus Ligurũ Vagiennorum uiſendo fonte profluens, cõdensq́ ſeſe cuniculo, & in Forouibienſium agro iterum exoriens, nulli amnium claritate inferior: Græcis dictus Eridanus, ac pœna Phaethontis illuſtratus: augetur ad canis ortus liquatis niuibus, agris quàm nauigijs torrẽtior, nil tamẽ ex rapto ſibi uindicãs. atq́ ubi liquit agros ubertate largior, trecẽtis M. paſ. à fonte addẽs meatu duodenonaginta: nec amnes tantũ Apẽninos Alpinosq́ nauigabiles capiens, ſed lacus quoq́ immenſos in eũ ſeſe exonerãtes, omni numero xxx. flumina in mare Adriaticũ defert. Celeberrima ex ijs, Apennini latere iactũ, Tanarũ, Trebiam Placentinum, Tarũ, Niciam, Gabellũ, Scultennã, Rhenũ. Alpiũ uero Sturã, Morgũ, Durias duas, Seſſiten, Ticinũ, Lambrũ, Adduã, Oliũ, Minciũ. Nec alius amniũ tam breui ſpatio maioris incremẽti eſt. Vrget̃ quippe aquarũ mole, & in profundũ agitur, grauis terræ, quanq́ deductus in flumina & foſſas inter Rauennã Altinũq́ paſſuũ cxx. M. tamẽ quia largius uomit, ſeptẽ maria dictus facere. Anguſta foſſa Rauennã trahit̃, ubi Paduſa uocat̃, quondam Meſſanicus appellatus. Proximũ inde oſtiũ, magnitudinẽ portus habet, qui Vatreni dicit̃. Quo Claudius Cæſar è Britannia triũphans, prægrãdi illa domo uerius q̃ naue intrauit Adriam. Hoc ante Eridanũ oſtiũ dictũ eſt, alijs Spineticũ ab urbe Spina, quæ fuit iuxta, præualẽs ut Delphicis creditũ eſt theſauris, cõdita à Diomede. Auget ibi Padum Vatrenus amnis, ex Forocorneliẽſi agro. Proximũ inde oſtiũ Capraſiæ, dein Sagis, dein Volane, quod ante Olane uocabat̃. Omnia ea, flumina, foſſasq́, primi à Sagi fecere Tuſci, egeſto amnis impetu per trãſuerſum in Atrianorũ paludes, quæ ſeptẽ maria appellantur, nobili portu oppidi Thuſcorũ Atriæ, à q̃ Atriaticũ mare ante appellabat̃, q̃d nunc Adriaticũ. Inde oſtia plena, Carbonaria ac foſſiões Philiſtinę, q̃d alij Tartarũ uocant: oĩa ex Philiſtinæ foſſæ abundatione naſcentia, accedentibus Ateſi ex Tridentinis alpibus, & Togiſono ex Patauinorum agris. Pars eorum & proximum portum facit Brundulum,

ſicut

ſicut Edronem Medoaci duo, ac foſſa Clodia. His ſe Padus miſcet, ac per hæc effunditur, pleriſqꝫ, ut in Aegypto Nilus quod uocant Delta, triquetram figuram inter alpes atque oram maris facere proditus, ſtad. ij. M. circuitu. Pudet à Græcis Italiæ rationem mutuari. Metrodorus tamen Scepſius dicit, quoniam circa fontem arbor multa ſit picea, quæ pades Gallice uocetur, Padum hoc nomẽ accepiſſe. Ligurum quidem lingua amnem ipſum Bodincum uocari, quod ſignificet fundo carentem. Cui argumẽto adeſt oppidum iuxta Induſtria, uetuſto nomine Bodincomagum, ubi præcipua altitudo incipit.

Italia tranſpadana. Regio undecima. Cap. XVII

TRanſpadana appellaẽ ab eo regio undecima, tota in mediterraneo, cui maria cuncta fructuoſo aluco important. Oppida Vibiforum, Seguſio. Coloniæ ab alpium radicibus, Auguſta Taurinorum antiqua Ligurum ſtirpe, inde nauigabili Pado. Dein Salaſſorum Auguſta prætoria, iuxta geminas alpium fauces, Graias atque Pœninas. His Pœnos, Graijs Herculem tranſiſſe memorant. Oppidum Eporedia, Sibyllinis libris à Pop. Ro. condi iuſſum. Eporedicas Galli bonos equorum domitores uocant. Vercellæ Libycorum ex Sallyis ortæ, Nouaria ex Vertacomacoris, Vocontiorum hodieqꝫ pago, non (ut Cato exiſtimat) Ligurum: ex quibus Leui & Marici condidere Ticinum, non procul à Pado, ſicut Boij trans alpes profecti Laudem Pompeiam, Inſubres Mediolanũ. Orobiorum ſtirpis eſſe, Comum atque Bergomum, & Liciniforum, & aliquot circa populos, autor eſt Cato: ſed originem gentis ignorare ſe fatetur, quam docet Cornelius Alexãder ortam à Græcia, interpretatione etiam nominis, uitam in montibus degentibus. In hoc ſitu interijt oppidum Orobiorum Barra, unde Bergomates Cato dixit ortos, etiamnum prodente ſe altius quàm fortunatius ſitos. Interiere & Caturiges Inſubrum exules, & Spina ſupradicta. Item Melpum opulentia præcipuum, quod ab Inſubribus & Boijs & Senonibus deletum eſſe eo die, quo Camillus Veios ceperit, Nepos Cornelius tradidit.

Venetia. Decima regia. Cap. XVIII

SEquitur decima regio Italiæ Adriatico mari appoſita, Venetia, cuius fluuius Silis ex montibus Tauriſanis. Oppidum Altinum, flumen Liquentia ex montibus Opiterginis, & portus eodem nomine, colonia Concordia, flumen & portus Romatinũ, Tillauentum maius minusqꝫ, Anaſſum quo Varramus defluit, Alſa, Natiſo cum Turro præfluentes Aquileiam coloniam xij. M. paſſ. à mari ſitam. Carnorum hæc regio, iunctaqꝫ Iapidum, amnis Timauus, caſtellum nobile uino Pucinum: Tergeſtinus ſinus, colonia Tergeſte xxiij. M. paſſ. ab Aquileia. Vltra quã vi. M. paſſ. Formio amnis, ab Rauenna clxxxix. M. paſſ. antiquus auctæ Italiæ terminus, nunc uero Iſtriæ, quam cognominatam tradũt à flumine Iſtro, in Adriam effluente è Danubio amne: eidemqꝫ Iſtro ex aduerſo Padi fauces, contrario eorũ percuſſu mari interiecto dulceſcẽte, pleriqꝫ dixere falſo, & Nepos Cornelius etiam Padi accola. Nullus enim ex Danubio amnis in mare Adriaticũ effunditur. Deceptos credo, quoniam Argo nauis flumine in mare Adriaticũ deſcendit, non procul Tergeſte: nec iam conſtat quo flumine. Humeris trauectam alpes, diligentiores tradunt. Subijſſe autẽ Iſtro, dein Sao, dein Nauporto, cui nomen ex ea cauſa eſt, inter Æmonam alpeſqꝫ exorienti.

De Iſtria. Cap. XIX

ISTria ut peninſula excurrit. Latitudinem eius xl. M. paſ. circuitum neto cxxij. M. prodidere quidam. Item adhærentis Liburniæ & Flanatici ſinus. Alij Liburniæ clxxx. M. Nonnulli in Flanaticum ſinum Iapidiam promouere, à tergo Iſtriæ, cxxx. M. paſ. Dein Liburniã cl. M. fecere. Tuditanus, qui domuit Iſtros, in ſtatua ſua ibi inſcripſit, ab Aquileia ad Titium flumen ſtad. cc. Oppida Iſtriæ ciuium Ro. Aegida, Parentium: colonia Pola. quæ nunc Pietas Iulia, quondã à Colchis condita. Abeſt à Tergeſte c. M. paſſuum. Mox oppidum Neſactium: & nunc finis Italiæ fluuius Arſia. Polam ab Ancona traiectus cxx. M. paſ. eſt. In mediterraneo regionis decimæ coloniæ, Cremona Brixia Cenomannorum agro, Venetorum autem Ateſte, & oppida Acelum, Patauium, Opitergium,

Belunum, Vicetia, Mantua Thuſcorum trans Padum ſola reliqua. Venetos Troiana ſtirpe ortos autor eſt Cato. Cenomannos iuxta Maſsiliam habitaſſe in Volcis. Fertini, & Tridentini, & Bernenſes, Rhetica oppida: Rhetorum & Euganeorum Verona. Iulienſes Carnorum. Dein quos ſcrupuloſe dicere non attineat, Alutraenſes, Aſſeriates, Flamonienſes, Vanienſes, & alij cognomine Culici: Foroiulienſes cognomine Tranſpadani, Foretani, Venidates, Quarqueni, Tauriſani, Togienſes, Varuani. In hoc ſitu interiere per oram Iramine, Pellaon, Palſicium: ex Venetis Atina, & Cælina: Carnis, Segeſte, & Ocra: Tauriſcis Noreia. Et ab Aquileia ad duodecimũ lapidem, deletum oppidum etiam inuito ſenatu, à M. Claudio Marcello, L. Piſo autor eſt. In hac regione & x. lacus inclyti ſunt, amnéſque eorum partus aut alumni, ſi modo acceptos reddunt, ut Adduam Larius, Ticinum Verbanus, Mincium Benacus, Ollium Sebinus, Lambrũ Eupilis, omnes incolas Padi. Alpes in longitudinem x. M. paſſ. patere à ſupero mari ad inferum, Cælius tradit: Timagenes xxij. M. paſſ. deductis: in latitudinem, Cornelius Nepos c. M. T. Liuius tria. M. ſtadiorum: uterque diuerſis in locis. Nam & centum milia excedunt aliquando, ubi Germaniam ab Italia ſubmouent, nec lxx. M. explent, reliqua ſui parte graciles, ueluti naturæ prouidentia. Latitudo Italiæ, ſubter radices earum à Varo, per uada Sabatia, Taurinos, Comum, Brixiam, Veronam, Vicetiam, Opitergium, Aquileiam, Tergeſte, Polam, Arſiam, dccxlij. milia paſſuum colligit.

De alpibus, & gentibus alpinis. Cap. xx

INcolæ alpium multi populi, ſed illuſtres à Pola ad Tergeſtis regionem Secuſſes, Subocrini, Atali, Menocaleni, iuxtaq; Carnos quondam Tauriſci appellati, nunc Norici. His contermini Rheti & Vindelici, omnes in multas ciuitates diuiſi. Rhetos Thuſcorum prolem arbitrãtur, à Gallis pulſos duce Rheto. Verſo deinde Italiam pectore alpium latini iuris Euganeæ gentes, quarum oppida xxxiiij. enumerat Cato. Ex ijs Triumpilini uenalis cum agris ſuis populus: Dein Camuni, compluresq; ſimiles, finitimis attributi municipijs. Lepõtios & Salaſos, Tauriſcæ gẽtis idem Cato arbitrat. Cæteri ferè Lepontios relictos ex comitatu Herculis, interpretatione Græci nominis credunt, præuſtis intra ſinus alpium niue membris: eiuſdem & Graios fuiſſe poſitos in tranſitu, Graiarum alpium incolas, præſtantesq; genere Euganeos, inde tracto nomine. Caput eorum Stonos. Rhetorum Vennones, Saruneteſq; ortus Rheni amnis accolunt, Lepontiorum qui Viberi uocantur, fontem Rhodani, eodem alpium tractu. Sunt præterea Latio donati incolæ, ut Octodurenſes, & finitimi Ceutrones, Cottianæ ciuitates. Caturiges, & ex Caturigibus orti Vagienni Ligures, & qui Montani uocantur: Capillatorumq; plura genera ad confinium Liguſtici maris. Non alienum uidetur, hoc loco ſubijcere inſcriptionem è trophæo alpium, quæ talis eſt: Imperatori Cæſari Diui Fil. Aug. Pontifici Maximo, Imp. xiiij tribunitiæ poteſtatis S. P. Q. R. quod eius ductu auſpicijsq; gentes alpinæ omnes, quæ à mari ſupero ad inferum pertinebant, ſub imperium po. Rom. ſunt redactæ. Gentes alpinæ deuictæ, Triumpilini, Camuni, Vennotes, Venonetes, Hiſarci, Breuni, Nannes, Focunates, Vindelicorum gentes quatuor, Conſuanetes, Virucinates, Licates, Cattenates: Abiſontes, Ruguſci, Suanetes, Collucones, Brixentes, Lepontij, Viberi, Nantuates, Seduni, Varagri, Salaſi, Acitanones, Medulli, Vcenni, Caturiges, Brigiani, Sontiontij, Ebroduntij, Nemaloni, Edennates, Eſubiani, Veamini: Gallicæ, Triulatti, Ectini, Vergunni, Eguituri, Nementuri, Oratelli, Veruſi, Velauni, Suetri. Non ſunt adiectæ Cottianæ ciuitates xij. quæ non fuerunt hoſtiles, ſed item attributæ municipijs lege Pompeia. Hæc eſt Italia dijs ſacra, hæ gentes eius, hæc oppida populorum. Super hæc Italia, quæ L. Aemylio Paulo, C. Atilio Regulo cõſulibus, nunciato Gallico tumultu, ſola ſine externis ullis auxilijs, atq; etiam tunc ſine tranſpadanis, equitum lxxx. M. peditum dcc. M. armauit. Metallorum omniũ fertilitate nullis cedit terris. Sed interdictum id uetere conſulto patrum, Italiæ parci iubentium.

Illyricum. Cap. XXI

ARſiæ gens Liburnorũ iungitur,uſq; ad flumen Titiũ.Pars eius fuere Mentores,Hymani,Encheleç,Dudini,& quos Callimachus Peucetias appellat:nunc totũ uno nomine Illyricũ uocať generatim,populorũ pauca effatu digna, aut felicia nomina.Cõuentum Scardonitanum petunt Iapides,& Liburnorum ciuitates xiiij. è quibus Lacinienſes, Scultinos,Burniſtas, Albonenſes nominare non pigeat. Ius Italicum habent eo cõuentu Alutæ,Flanates,à quibus ſinus nominatur : Lopſi, Varubarini,immunesq; Aſſeriates,& ex inſulis Fulſinates,Curictæ.Cæterum per oram oppida à Neſactio, Aluona,Flauona, Tarſatica,Senia,Ioſpica,Ortopula,Vegium,Argyruntum,Corniniũ,Enona ciuitas,Pauſinus flumen,Tedaniũ quo finitur Iapidia.Inſulæ in eo ſinu,Abſyrtiũ,Arba,Tragurium, Iſſa,Pharos, Paros ante : Crexa, Giſſa,Portunata. Rurſus in continente colonia Iadera, quæ à Pola, clx. M.paſſ.abeſt:inde triginta M.Colentũ inſula,xviij.oſtiũ Titij fluminis.

Liburnia. Cap. XXII

LIburniæ finis.& initiũ Dalmatiæ Scardona,in amne eo xij.M.paſſ.à mari.Dein Tariotarum antiqua regio,& caſtellũ Tariona : promontoriũ Diomedis uel ut alij peninſula Hyllis,circuitu c.M.paſſ. Traguriũ ciuium Romanorũ marmore notum:Sicum, in quem locum diuus Claudius ueteranos miſit. Salona colonia,ab Iadera ccxxij. M.paſſ. petunt in eã iura deſcripti in decurias ccclxxij.Dalmatæ:xxij.Decuni : ccxxxix.Ditiones: lxix.Mezæi:lij.Sardiates.In hoc tractu ſunt,Burnum,Mandetriũ, Tribulium nobilitata Pop.Ro.prçlijs caſtella.Petũt & ex inſulis Stæi,Colentini,Separi,Epetini.Ab his caſtella,Piguntiæ,Rataneũ, Narona colonia tertij conuentus, à Salona lxxij.M.paſſ.apposita cognominis ſui fluuio,à mari xx.M.paſſ.M.Varro lxxxix. ciuitates eò uentitaſſe autor eſt.Nunc prope ſoli noſcũtur Cerauni decurijs xxiiij.Daorizi xvij.Deſiniates ciij.Docleates xxxiij.Deretini xiiij.Deremiſtæ xxx.Dindari xxxiij.Glinditiones xliij.Melcomani xxiiij.Nareſij cij.Scirtari lxxij.Siculotæ xxiiij.populatoresq; quondam Italiæ Vardæi,nõ amplius q̃ xx.decurijs.Præter hos tenuere tractũ eum Ocnei,Partheni,Hemaſini,Arthitæ,Armiſtæ.A Narone amne c.M.paſſuũ abeſt Epidaurũ colonia. Oppida ciuium Ro.Rhiziniũ,Aſcriuium, Butua,Olchinium,quod antea Colchiniũ dictũ eſt,à Colchis conditum:amnis Drilo,ſuperq; eum oppidum ciuium Romanorum Scodra,à mari xviij.M.paſſuum.Præterea multorum Græciæ oppidorum deficiens memoria , necnon & ciuitatũ ualidarum . Eo nanq; tractu fuere Labeates, Enederudini,Faſſei,Grabei,proprieq; dicti Illyrij,& Taulanti,& Pyræi.Retinet nomen in ora Nymphæum promontorium:Liſſum oppidum ciuium Romanorum,ab Epidauro c. M paſſuum.

Macedonia. Cap. XXIII

A Liſſo Macedonia prouincia,gentes Parthini, & à tergo eorum Daſſaretæ. Montes Candauiæ à Dyrrahio lxxix. M.paſſ. In ora uero ciuiũ Ro.Epidamnum colonia, propter inauſpicatum nomen à Romanis Dyrrhachium appellata :flumen Aous,à quibuſdam Æas nominatũ:Apollonia,quondam Corinthiorũ colonia vij.M.paſſ.à mari recedens.Cuius in finibus celebre Nymphæũ accolunt barbari, Amantes & Bulliones. At in ora oppidũ Oricũ à Colchis conditum. Inde initium Epiri,montes Acroceraunia,quibus hunc Europæ determinauimus ſinum . Oricum à Salentino Italiæ promontorio diſtat lxxxv.M.paſſ.A tergo Carnorum & Iapidum,quà ſe offert magnus Iſter,

Norici. Cap. XXIIII

RHetis iunguntur Norici. Oppida eorũ Virunũ,Celeia, Teurnia,Aguntũ, Viana,Aemonia,Claudia,Flauium,Soluenſe. Noricis iungũtur lacus Peiſo,deſerta Boiorum. Iam tamen colonia diui Claudij Sabaria,& oppida Carabantia,Iulia.

Pannonia. Cap. XXV

HAbitantur inde glandifera Pannoniæ:qua miteſcentia Alpium iuga,per medium Illyricum à ſeptentrione ad meridiem uerſa,molli in dextra ac læua deuexitate conſi-

dunt

dunt. Quæ pars ad mare Adriaticum ſpectat,appellatur Dalmatia,& Illyricum ſupra dictum: Ad ſeptentriones Pannonia uergit, finitur inde Danubio. In ea coloniæ, Aemona, Siſcia. Amnes clari,& nauigabiles in Danubiũ fluunt,Drauus è Noricis uiolentior,Saus ex alpibus Carnicis placidior cxv. M.paſſ. interuallo. Drauus per Serretes,Serrapillos, Iaſos,Sandrizetes: Saus per Colapianos,Breucoſq; : Populorum hæc capita: Præterea Ariuiates, Azali, Amantes,Belgites,Catari, Corneates,Acrauiſci, Hercuniates,Latouici, Oſeriates,Varciani, Monſclaudius, cuius in fronte Scordiſci,in tergo Tauriſci. Inſula in Sao Metubarris,amnicarum maxima. Præterea amnes memorandi,Calapis in Saum influens iuxta Siſciam,gemino alueo inſulam ibi efficiens,quæ Segeſtica appellatur. Alter amnis Bacuntius,in Saum Sirmio oppido influit:ubi ciuitas Sirmienſium,& Amantinorum. Inde xlv. M.paſſ. Taurunum, ubi Danubio miſcetur Saus. Supra influunt Valdanus,Vrpanus,& ipſi non ignobiles.

Mœſia. Cap. XXVI

PAnnoniæ iungitur prouincia,quæ Mœſia appellatur,ad Pontum uſque cum Danubio decurrens. Incipit à confluente ſupradicto. In ea Dardani,Celegeri,Triballi,Timachi,Mœſi,Thraces,Pontoq; contermini Scythæ. Flumina clara Dardanus, Margis, Pingius,Timachus ex Rhodope,Oeſcus ex Hæmo,Vtus,Eſcamus,Ieterus. Illyrici latitudo quà maxima eſt cccxxv. M. paſſ.colligit. Longitudo à flumine Arſia ad flumen Drinium dccc. M. à Drinio ad promontorium Acroceraunium clxxij. M. Agrippa prodidit uniuerſum hũc ſinũ Italiæ & Illyrici ambitus, $\overline{XIII}$. M. In eo duo maria quo diſtinximus fine,inferum ſiue Ionium in prima parte, interius Adriaticum,quod ſuperum uocant. Inſulæ in Auſonio mari, præter iam dictas,memoratu dignæ,nullæ,in Ionio paucæ: Calabro littore ante Brunduſium,quarum obiectu portus efficitur: contra Apulũ littus Diomedea,conſpicua monumento Diomedis:& altera eodẽ nomine, à quibuſdam Teuthria appellata. Illyrici ora mille amplius inſulis frequentatur,natura uadoſi maris, æſtuariiſq; tenui alueo intercurſantibus. Claræ ante oſtia Timaui calidorum fontium cum æſtu maris creſcentium: iuxta Iſtrorum agrum,Ciſſa, Pullariæ,& Abſyrtides Graiis dictæ,à fratre Medeæ ibi interfecto nomine Abſyrto. Iuxta eas Electridas uocauere,in quibus prouenirét ſuccinum, quod illi electrum appellant, uanitatis Græcæ certiſſimum documentum: adeo ut quas earum deſignent,haud unq; conſtiterit. Contra Iader eſt Liſſa: quæq; appellatæ cõtra Liburnos Creteæ aliquot: nec pauciores Liburnicæ,Celaduſſæ. Contra Sorium,bubus & capris laudata Brattia: Iſſa ciuium Romanorum reliqua,& cum oppido Pharia. Ab his Corcyra, Melæna cognominata cum Gnidiorum oppido diſtat xxij. milia paſſuum: inter quam & Illyricum Melita, unde catulos Melitæos appellari Callimachus autor eſt. xij. M. paſſuum ab ea iij. Elaphites. In Ionio autem mari ab Orico MM. paſſuum Saſonis piratica ſtatione nota.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER IIII

VNDE PRIMVM OMNIS GRAECIAE FABVLOſITAS, & litterarum claritas effulſit.

TERTIVS Europæ ſinus Acroceraunijs incipit montibus,finitur Helleſpõto: amplectit̃ præter minores ſinus $\overline{XIX}$.xxv. M. paſſ. In eo Epirus, Acarnania, Aetolia,Phocis, Locris, Achaia, Meſſenia,Laconia,Argolis,Megaris,Attica,Bœotia. Iterumq; ab alio mari eadem Phocis, & Locris: Doris,Phthiotis,Theſſalia,Magneſia,Macedonia,Thracia. Omnis Græciæ fabuloſitas, ſicut & literarum claritas,ex hoc primum ſinu effulſit. Quapropter in eo paululum cõmorabimur. Epiros in uniuerſum appellata,Acroceraunijs incipit montibus. In ea primi Chaones,à quibus Chaonia: dein The

ſproti, Antigonenſes: Locus Aornos, & peſtifera auibus exhalatio: Ceſtrini, Perrhæbi, quorum mons Pindus, Caſſiopæi, Dryopes, Sellæ, Hellopes, Moloſſi, apud quos Dodonæi Iouis templum, oraculo illuſtre: Tomarus mons, cētum fontibus circa radices, Theopompo celebratus.

Epirus. Cap. I.

EPirus ipſa ad Magneſiam Macedoniamq; tendens, à tergo ſuo Daſſaretas ſupradictos liberam gentem, mox feram Dardanos habet. Dardanis læuo Triballi prætenduntur latere & Mœſicæ gentes, à fronte iungunt Mædi ac Denſelatæ, quibus Thraces, ad pontum uſq; pertinētes. Ita ſuccincta Rhodopes, mox & Hemi uallatur excelſitas. In Epiri ora caſtellum in Acrocerauniis Chimæra, ſub eo aquæ regiæ fons, Oppida Mæandria, Ceſtria, flumen Theſprotiæ Thyamis, colonia Buthrotum, maximeq; nobilitatus Ambracius ſinus, faucibus ſpacioſum æquor accipiens: longitudinis xxxix. M. paſſ. latitudinis xv. M. In eū defert amnis Acheron, è lacu Theſprotiæ Acheruſia profluens xxxvi. M. paſſ. inde, & mille pedū ponte mirabilis omnia ſua mirātibus. In ſinu oppidū Ambracia. Moloſſorū flumina, Aphas, & Arachthus. Ciuitas Anactoria, lacus Pandoſia. Acarnaniæ quæ antea Curetis uocabat, oppida Heraclia, Echinus, & in ore ipſo colonia Augusti Actiū, cum templo Apollinis nobili, ac ciuitate libera Nicopolitana. Egreſſos ſinu Ambracio in Ionium, excipit Leucadiū littus, promontoriū Leucates. Dein ſinus ac Leucadia ipſa peninſula, quondam Neritis appellata, opere accolarum abſciſa à continenti, ac reddita uentorum flatu congeriem harenæ accumulantiū, qui locus uocatur Dioryctos, ſtadiorum longitudine trium. Oppidū in ea Leucas, quondā Neritum dictum. Deinde Acarnanum urbes, Halyzea, Stratos, Argos Amphilochicū cognominatū. Amnis Achelous è Pindo fluens, atq; Acarnaniam ab Aetolia dirimens, & Artemitā inſulam aſſiduo terræ inuectu continenti annectens.

Aetolia. Cap. II.

AEtolorū populi Athamanes, Tymphei, Ephyri, Aeniēſes, Perrhæbi, Dolopes, Maraces, Atraces, à quibus Atrax amnis Ionio mari infunditur. Aetoliæ oppidū Calydon eſt ſeptem milium quingentorum paſſuū à mari, iuxta Euenū amnem. Dein Macynia, Molycria: cuius à tergo Chalcis, & mons eſt Taphiaſſus. At in ora promontoriū Antirium, ubi oſtium Corinthiaci ſinus, minus mille paſſuum latitudine influētis. Aetoloſq; dirimentis à Peloponneſo. Promontorium, quod contrà procedit, appellatur Rhion: ſed in Corinthiaco ſinu oppida Aetoliæ Naupactum, Pylene: & in mediterraneo Pleuron, Halyſarna. Montes clari, in Dodone Tomarus, in Ambracia Crania, in Acarnania Aracynthus: in Aetolia Acanthon, Panætoliū, Maciniū.

Locri. Cap. III.

PRoximi Aetolis Locri, qui cognominantur Ozolæ, immunes. Oppidum Oeanthe. Portus Apollinis Phęſtij, ſinus Criſſæus. Intus oppida Argyna, Eupalia, Phæſtum, Calamiſus. Vltra Cirrhæi Phocidis campi, oppidum Cirra, portus Chalæon, à quo vij. M. paſſuum introrſus liberum oppidum Delphi, ſub monte Parnaſo, clariſsimi in terris oraculi Apollinis. Fons Caſtalius, amnis Cephiſus præfluens Delphos; ortus in Lilæa quondam urbe. Pręterea oppidū Criſa, & cum Bulenſibus Anticyra, Naulochū, Pyrrha, Amphiſſa immunis. Trichone, Tritea, Ambryſus, Drymęa regio, Daulis appellata. Dein in intimo ſinu angulus Bœotiæ alluitur cum oppidis, Gymnis, Thebis, quæ Corſicæ cognominatæ ſunt iuxta Heliconem. Tertium ab hoc mari Bœotiæ oppidum Pagæ, unde Peloponneſi proſilit ceruix.

Peloponneſus. Cap. IIII.

PEloponneſus, Apia ante appellata & Pelaſgia, peninſula haud ulli terræ nobilitate poſtferenda, inter duo maria, Aegæum & Ionium, platani folio ſimilis, propter anguloſos receſſus, circuitu dlxiij. M. paſſuum colligit autore Iſidoro. Eadem per ſinus penè tantundem adijcit. Anguſtiæ unde procedit, Iſthmos appellantur. In eo loco irrumpentia è diuerſo quæ dicta ſunt maria, à ſeptentrione & exortu eius omnē ibi latitudinem uorant, donec contrario incurſu æquorū tantorū, in quinq; M. paſſ. interuallo, exeſis utrinq; lateribus, anguſta ceruice Peloponneſum cōtingat Hellas. Corinthiacus hinc, illinc Saro-

nicus appellatur ſinus: Lecheæ hinc, Cenchreæ illinc, anguſtiarum termini, longo & ancipiti nauium ambitu, quas magnitudo plauſtris tranſuehi prohibet. Quam ob cauſam perfodere nauigabili alueo anguſtias tentauere, Demetrius rex, dictator Cæſar, C. princeps, Domitius Nero, infauſto (ut omnium patuit exitu) incepto. Medio hoc interuallo, quod Iſthmon appellauimus, applicata colli habitatur colonia Corinthus, antea Ephyra dicta, ſexagenis ab utroque littore ſtadijs, è ſumma ſua arce quæ uocatur Acrocorinthus, in qua fons Pyrene, diuerſa duo maria proſpectans. LXXXVIJ. M. paſſ. ad Corinthiacum ſinum traiectus eſt Patras à Leucade. Patræ colonia in lõgiſſimo promontorio Peloponneſi cõdita, ex Aduerſo Aetoliæ, & fluminis Eueni, minus M. paſſ. (ut dictũ eſt) interuallo, in ipſis faucibus ſinum Corinthiacum lxxxv. M. paſſ. in longitudinem uſque ad Iſthmon tranſmittunt.

Achaia. Cap. V

ACHaiæ nomen prouinciæ, ab Iſthmo incipit: ante Aegialos uocabatur, propter urbes in littore per ordinem diſpoſitas. Primæ ibi quas diximus, Lecheæ Corinthiorum portus. Mox Oluros, Pellenæorũ caſtellum. Oppida Helice, Bura, in quæ refugêre hauſtis prioribus, Sicyon, Aegira, Aegion, Erineos: Intus Cleone, Hyſiæ. Pãhormus portus, demonſtratũq; iam Rhium, à quo promontorio quinq; M. paſſ. abſunt Patræ, quas ſupra memorauimus. Locus Pheræ in Achaia, ix. montium Scioeſſa notiſſimus, fons Cymothoe. Vltra Patras oppidũ Olenum, colonia Dyme, loca Bupraſium, Hyrmine, promontorium Araxum. Cylene ſinus, promontorium Chelonates, unde Cylenen duo M. paſſ. caſtellum Phliûs. Quæ regio ab Homero Aræthyrea dicta, poſtea Aſophis. Inde Eliorũ ager, qui antea Epei uocabantur. Ipſa Elis in mediterraneo, & à Pylo xij. M. paſſ. Intus delubrũ Olympij Iouis, ludorũ claritate faſtos Græciæ cõplexum. Piſæorũ quondam oppidum, præfluente Alpheo amne. At in ora promontorium Ichthys: amnis Alpheus nauigabilis prope ſex oppida, Aulon, Leprion, promontoriũ Plataniſtus: omnia hæc ad occaſum uerſa. Ad meridiem autem Cypariſſius ſinus cum urbe Cypariſſa lxxij. milium paſſuũ circuitu. Oppida Pylos, Methone: locus Helos, promontorium Acritas, ſinus Aſinæus, ab oppido Aſine, Coronæus à Corone. finiuntur Tænaro promontorio. Ibi regio Meſſenia duodeuiginti montium. Amnis Pamiſus. Intus autem ipſa Meſſene, Ithome, Oechalia, Arene, Preleon, Thryon, Dorion, Zancle, uarijs clara temporibus. Huius ſinus circuitus lxxx. M. paſſ. traiectus uero xxx. M. Dehinc à Tænaro ager Laconicus, liberę gẽtis: & ſinus circuitu ccvi. M. traiectu xxxix. M. Oppida Tænarum, Amyclæ, Pheræ, Leuctra, & intus Sparta, Theramne, atq; ubi fuere Cardamyle, Pitane, Anthane: Locus Thyrea, Gerania. Mons Taygetus, amnis Eurotas, ſinus Aegilodes, oppidũ Pſamathus. Sinus Gytheates ab oppido: ex quo ad Cretã inſulã certiſſimus curſus. Omnia aũt Maleo promontorio includunt. Qui ſequitur ſinus ad Scylleũ, Argolicus appellatur, traiectu quinquaginta milia paſ. idẽ ambitu centũ ſeptuagintaduo milia. Oppida Boea, Epidaurus, Limera cognomine: Zarax, Cyphanta portus. Amnes, Inachus, Eraſinus, inter quos Argos hippium cognominatum, ſupra lacum Lernen, à mari M M. paſſuum, nouemq; additis milibus, Mycenæ: & ubi fuiſſe Tyrintha tradunt: & locus Mantinea. Montes, Artemius, Apeſantus, Aſterion, Parparus, alijq; undecim numero. Fontes Niobe, Amymone, Pſammate. A Scylleo ad Iſthmum clxxvij. M. paſſuum. Oppida Hermione, Trœzen, Coryphaſium: appellatumq; aliàs Inachiũ, aliàs Dipſium Argos. Portus Cænites, ſinus Saronicus olim querno nemore redimitus, unde nomen, ita Græcia antiqua appellante quercum. In eo Epidaurũ oppidum, Aeſculapij delubro celebre, Spiræum promontorium, portus Anthedon, & Bucephalus: & quas ſupra dixeramus, Cenchreæ, Iſthmi pars altera cum delubro Neptuni quinquẽnalibus inclyto ludis. Tot ſinus Pelopõneuſem oram lancinant, tot maria allatrant. Siquidẽ à ſeptentrione Ioniũ irrumpit, ab occidente Siculo pulſatur, à meridie Cretico urgetur, ab oriẽte brumali Aegæo, ab oriente ſolſtitiali Myrtoo: quod à Megarico incipiens ſinu, totam Atticam alluit.

De Arcadia. Cap. VI

MEditerranea eius Arcadia maxime tenet, undique à mari remota: initio Drymodis, mox Pelaſgis appellata. Oppida eius, Pſophis, Mantinea, Stymphalum, Tegea, Antigonea, Orchomenum, Pheneum, Palantium, unde palatium Romæ: Megalepolis Catina, Bocaliū, Carnon, Parrhaſiæ, Thelphuſa, Melanæa, Heræa, Pyle, Pellana, Agræ, Epium, Cynætha, Lepreon Arcadiæ, Parthenium, Alea, Methydriū, Eniſpe, Maciſtum, Lampe, Clitorium, Cleone, inter quæ duo oppida regio Nemæa, Bembinadia uocitata. Montes in Arcadia, Pholoe cum oppido, item Cyllene, Lyceus, in quo Lycæi Iouis delubrum: Mænalus, Artemiſius, Parthenius, Lampeus, Nonacris: prætereꝗ ignobiles octo. Amnes, Ladon è paludibus Phenei, Erymanthus è monte eiuſdem nominis in Alphæum defluentes. Reliquæ ciuitates in Achaia dicendæ, Aliphiræi, Abeatæ, Pyrgenſes, Perethes, Paregenitæ, Tortuni, Typania, Thryaſiȷ, Trittenſes. Vniuerſæ Achaiæ libertatem Domitius Nero dedit. Peloponneſus, in latitudine à promontorio Maleæ, ad oppidum Lechæum Corinthiaci ſinus clx. M. paſſ. patet. At in tranſuerſum ab Elide Epidaurum cxxv. M. Ab Olympia Argos per Arcadiam lxiiȷ. M. Ab eodem loco ad Phliunta dicta menſura eſt. Vniuerſa autem, uelut penſante æquorum incurſus natura, in montes vi. atq; lxx. attollitur.

Græcia & Attica. Cap. VII

AB Iſthmi anguſtiȷs Hellas incipit, noſtris Græcia appellata. In ea prima Attica, antiquitus Acte uocata. Attingit Iſthmum parte ſui, quæ appellatur Megaris, à colonia Megara, è regione Pagarum. Duo hæc oppida excurrente Peloponneſo ſita ſunt, utraque ex parte, uelut in humeris Helladis. Pagæi & amplius Aegoſthenenſes contributi Megarenſibus. In ora autem hac portus Schœnus. Oppida Sidûs, Cremyon. Scyronia ſaxa vi. M. longitudine, Geranea. Megara, Eleuſin. Fuere & Oenoa & Probalinthos, quæ nūc nō ſunt. Ab Iſthmo lij. M. paſſ. Piræus & Phalera portus, v. M. paſ. muro recedentibus Athenis iuncti. Libera hæc ciuitas, nec indiga ullius præconiȷ amplius, tanta claritas ſupfluit. In Attica fontes, Cephiſia, Larine, Calliroe, Enneacrunos. Mōtes, Brileſſus Aegialeus, Icarius, Hymettus, Lycabettus, amnis Iliſſos. A Pyræo xliȷ. M. paſſ. Sunium promontorium, Doriſcum promontorium. Potamos, Brauron, Ion quondam oppida. Rhamnús pagus. Marathon, campus Thriaſius, oppidum Melita, & Oropus, in cōfinio Bœotiæ. Cuius Anthedon, Oncheſtos, Theſpiæ liberum oppidum, Lebadea: nec cedentes Athenis claritate, quæ cognominantur Bœotiæ Thebæ, duorū numinum Liberi atque Herculis (ut uolunt) patria. Et Muſis natale in nemore Heliconis aſſignant. Datur & his Thebis ſaltus Cithæron, amnis Iſmenus. Præterea fontes in Bœotia, Oedipodia, Pſammate, Dirce, Epigranea, Arethuſa, Hippocrene, Aganippe, Gargaphie. Montes extra prædictos, Mycaleſus, Adiliſius, Acontium. Reliqua oppida, inter Megaram & Thebas Eleutheræ, Haliartus, Plateæ, Pheræ, Aſpledon, Hylæ, Thisbe, Erythrę, Gliſſas, Copę: iuxta Cephiſum amnē Lamia et Anichia: Medeon, Phligone, Grephis, Coronęa, Chæronia. In ora aūt infra Thebas, Ocale, Elæon, Scolos, Schœnos, Peteon, Hyrię, Mycaleſſus, Hyreſeon, Pteleon, Olyros, Tanagra liber populus, & in ipſis faucibus euripi, quem facit obiectu inſulæ Eubœæ, Aulis capaci nobilis portu. Bœotos Hyantas antiquitus dixere. Locri deinde, Epicnemidiȷ cognominant, olim Leleges appellari, per quos amnis Cephiſus defertur in mare. Oppida, Opûs, unde Opuntinus ſinus, Cynos. Phocidis in littore unum Daphnús. Introrſus in Locris Elatea, & in ripa Cephiſi (ut diximus) Lilæa, Delphosꝗ uerſus Cnemis, & Hyampolis. Rurſus Locrorū ora, in qua Larymna, Throniū, iuxta quod Boagrius amnis defertur in mare. Oppida Narycion, Alope, Scarphia. Poſtea Maliacus ſinus ab incolis dictus: in quo oppida, Halcyone, Econia, Phalara. Doris deinde, in qua Sperchios, Erineon, Boion, Pindus, Cytinū. Doridis à tergo mons eſt Oeta. Sequitur mutatis ſæpe noibus Æmonia. Eadē Pelaſgicū Argos, Hellas, eadem Theſſalia, & Dryopis, ſemper à regibus cognominata. Ibi genitus rex nomine Græcus, à

quo

quo Græcia: ibi Hellen, à quo Hellenes. Hos eoſdem Homerus tribus nominibus appellauit, Myrmidonas, & Hellenas, & Achæos. Ex his Phthiotæ nominant̃ Dorida accolentes. Eorũ oppida, Echinus in faucibus Sperchij fluminis, Thermopylarũ anguſtiæ: quo argumẽto iiij. M. paſſ. inde Heraclea, Trachin dicta eſt. mons ibi Callidromus, Oppida celebria, Hellas, Halos, Lamia, Phthia, Arne.

Theſſalia. Cap. VIII

IN Theſſalia autem Orchomenus, Minyeus antea dictus: & oppidũ Almon, ab alijs Elmon, Atrax, Pelinna, fons Hyperia. Oppida, Pheræ, quarum à tergo Pierus ad Macedoniam protenditur, Lariſſa, Gomphi, Thebæ Theſſaliæ, nemus Pteleon, ſinus Pagaſicus. Oppidum Pagaſa, idem poſtea Demetrias dictum, Tricca, Pharſalici campi cum ciuitate libera, Cranon, Iletia. Montes Phthiotidis, Nymphæus, quondam topiario naturæ opere ſpectabilis: Buzygæus, Donaceſa, Bermius, Daphiſſa, Chimerion, Athamas, Stephane. In Theſſalia ſunt iiij. atq; xxx. quorum nobiliſſimi Cerceti, Olympus, Pierus, Oſſa: cuius ex aduerſo Pindus & Othrys, Lapitharum ſedes, ad occaſum uergentes: ad ortus, Pelios: om̃es theatrali modo inflexi †caueatis ante eos lxxv. urbibus. Flumina Theſſaliæ, Apidanus, Phœnix, Enipeus, Onochonus, Pamiſus. Fons Meſſeis. Lacus Bœbeis. Et ante cunctos claritate Peneus, ortus iuxta Gomphos: interq; Oſſam & Olympum nemoroſa conualle defluens d. ſtadijs, dimidio eius ſpatio nauigabilis. In eo curſu Tempe uocantur v. M. paſſ. lõgitudine, & fermè ſeſquiiugeri latitudine, ultra uiſum hoĩs attollentibus ſe dextra læuaq; leniter cõuexis iugis. Intus ſua luce uiridãte allabitur Peneus, uiridis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus auium cõcentu. Accipit amnẽ Euroton, nec recipit, ſed olei modo ſupernatantẽ (ut dictũ eſt ab Homero) breui ſpatio portatum abdicat: pœnales aquas dirisq; genitas, argẽteis ſuis miſceri recuſans.

Ouidã legũt, cuneatis

Magneſia. Cap. IX

THeſſaliæ annexa Magneſia eſt, cuius fons Libethra. Oppida, Iolcus, Hormenium, Pyrrha, Methone, Olizon. Promontoriũ Sepias. Oppida, Caſtana, Spalathra. Promontorium Æantium. Oppida, Meliboea, Rhizus, Erymne, oſtium Penei, oppida Homolium, Orthe, Theſpiæ, Phalanna, Thaumaciæ, Gyrton, Cranon, Acarne, Dotion, Melitea, Phylace, Potniæ. Epiri, Achaiæ, Atticæ, Theſſaliæ in porrectum lõgitudo cccclxxx. M. paſſ. traditur, latitudo cclxxxvij. M.

Macedonia. Cap. X

MAcedonia poſtea cl. populorũ, duobus inclyta regibus, quondãq; terrarũ imperio, Aemathia antea dicta. Hæc ad Epiroticas gentes in ſolis occaſum recedẽs poſt terga Magneſiæ atq; Theſſaliæ, infeſtatur à Dardanis. Partem eius ſeptentrionalem Pæonia ac Pelagonia protegũt à Triballis. Oppida, Aegæ, in quo mos ſepelire reges: Berœa: & in regione quæ Pieria appellatur à nemore, Aeginium. In ora Heraclea, flumẽ Apilas: Oppida, Phina, Oloros. Amnis Haliacmõ. Intus Haloritæ, Vallei, Phylacei, Cyrrheſtæ, Tyriſſei. Pella colonia. Oppidũ Srobi ciuium Ro. Mox Antigonia, Europus ad Axium amnem, eodemq; nomine per quod Rhœdias fluit: Heordeæ Scydra, Mieza Gordiniæ. Mox in ora Ichnæ, fluuius Axius. Ad hunc finem Dardani, Treres, Pieres, Macedoniam accolunt. Ab hoc amne Pæoniæ gentes, Parorei, Heordenſes, Almopij, Pelagones, Mygdones. Montes, Rhodope, Scopius, Orbelus. Dein præiacente gremio terrarum, Arethuſij, Antiochenſes, Idomenenſes, Doberienſes, Trienſes, Allantenſes, Audariſtenſes, Moryllij, Gareſci, Lynceſtæ, Othrionei, & liberi Amantini atque Oreſtæ, coloniæ Bullidenſis & Dienſis: Xylopolitæ, Scotuſſæi liberi, Heraclea Sintica, Timphei, Coronæi. In ora ſinus Macedonici oppidũ Chalaſtra, & intus Phileros, Lete: medioq; flexu littoris Theſſalonica, liberæ conditionis. Ad hanc à Dyrrachio cxiiij. M. paſſuum. Therme. In Thermaico ſinu oppida, Dicæa, Pydna, Derra, Scione, Promontorium Canaſtræum. Oppida, Pallene, Phlegra. Qua in regione montes, Hypſizorus, Epitus, Alchione, Leuomne. Oppida, Niſſos, Brygion, Eleon, Mendæ, & in Pallenenſi iſthmo quondam Potidæa, nũc Caſſandria colonia: Anthemus, Holophyxos ſinus, Mecyberna. Oppida Phyſcella, Ampelos, Torone, Soggoſtedes: fretum quo montem Athon Xerxes rex Perſarum

continenti abſcidit, in longitudine paſſuum M. d. Mons ipſe à planicie excurrit in mare lxxv. M.paſſuum. Ambitus radicis cl. M.colligit. Oppidum in cacumine fuit Acrothon. Nũc ſunt Vranopolis, Palæotrium, Thyſſus, Cleone, Apollonia, cuius incolæ Macrobij cognominãtur. Oppidum, Caſſera, fauceſq; alteræ Iſthmi, Acanthus, Iſtria, Graſtonia, Heraclea. Regio Mygdoniæ ſubiacens. In qua recedentes à mari Apollonia, Arethuſa. In ora rurſus Poſidiũ, & ſinus cum oppido Cermoro, Amphipolis. Libera gens Biſaltæ. Dein Macedoniæ terminus amnis Strymon, ortus in Hæmo. Memorandum, in ſeptem lacus eum fundi, prinſquã dirigat curſum. Hæc eſt Macedonia, terrarum imperio potita quondam: Hæc Aſiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurũ, Caucaſum transgreſſa: hæc in Bactris, Medis, Perſis dominata, toto oriente poſſeſſo: hæc etiam Indiæ uictrix, per ueſtigia Liberi patris atq; Herculis uagata: hæc eadem eſt Macedonia, cuius uno die Paulus Æmilius imperator noſter lxxij. urbes direptas uendidit. Tantam differentiam ſortis præſtitere duo homines.

Thracia. Cap. xi

THracia ſequitur, inter ualidiſſimas Europæ gẽtes, in ſtrategias L. diuiſa. Populorum eius quos nominare non pigeat, amnem Strymonem accolunt dextero latere Denſeletæ, & Mædi, Biſaltas uſq; ſupra dictos: læuo, Digeri, Beſſorumq; multa nomina, ad Neſtum amnem Pangæi montis ima ambientem, inter Eletos, Diobeſos, Carbileſos, inde Bryſas, Sapæos. Odomantes Odryſarum gens infundit Hebrum accolentibus Carbiletis, Pyrogeris, Drugeris, Cænicis, Hypſaltis, Benis, Corpillis, Botiæis, Edonis. Eodem ſunt in tractu Selletæ, Priantæ, Doloncæ, Thyni, Celetæ, maiores Hæmo, minores Rhodopæ ſubditi. Inter quos Hebrus amnis. Oppidum ſub Rhodope Poneropolis antea, mox à conditore Philippopolis, nunc à ſitu Trimontiũ dicta. Hæmi excelſitas vi. M.paſ. ſubitur. Auerſa eius & in Iſtrũ deuexa Mœſi, Getę, Aoti, Gaugdæ, Clariæq;, & ſub ijs Aræi Sarmatæ, quos Areatas uocant, Scythæq;, & circa Ponti littora Moriſeni, Sithonijq; Orphei uatis genitores obtinent. Ita finit Iſter à ſeptẽtrione. Ab ortu Pontus ac Propontis. A meridie Ægæum mare, cuius in ora à Strymone, Apollonia, Oeſima, Neapolis, Paſtos. Intus Philippi colonia, abſunt à Dyrrachio cccxxv. M. paſſ. Scotuſa, Topiris, Neſti amnis oſtium. Mons Pangæus, Heraclea, Olynthos, Abdera libera ciuitas, ſtagnum Biſtonum & gens. Oppidũ fuit Tinda, Diomedis equorum ſtabulis dirum. Nunc ſunt Dicææ, Iſmaron, locus Parthenion, Phalceſina, Maronea prius Ortagurea dicta. Mons, Serrium & Zone, tum locus Doriſcus cxx. M. hominum capax. Ita Xerxes ibi dinumerauit exercitum. Os Hebri. Portus Stentoris. Oppidum Ænos liberũ cum Polydori tumulo, Ciconum quondam regio. A Doriſco incuruatur ora ad Macron tichos centum uigintiduorum M.paſſ. Circa quem locum fluuius Melas, à quo ſinus appellať. Oppida, Cypſela, Biſanthe, Macron tichos dictum, qua à Propontide ad Melanem ſinum inter duo maria porrectis muris procurrẽtem excludit Cherroneſum. Nanq; Thracia altero latere à Pontico littore incipiẽs, ubi Iſter amnis immergitur, uel pulcherrimas in ea parte urbes habet Iſtropolin Mileſiorum, Tomos Calatinq;, quæ antea Aceructis uocabatur. Heracleam habuit, & Bizonem terrę hiatu raptam. Nunc habet Dionyſopolin, Crunos antea dictam. Alluit Ziras amnis: Totũ eum tractum Scythæ Aroteres dicti tenuere. Eorum oppida Aphrodiſias, Libiſtos, Zigere, Borcobe, Eumenia, Parthenopolis, Gerania, ubi Pygmæorum gens fuiſſe proditur, quos Catizos Barbari uocant, creduntq; à gruibus fugatos. In ora à Dionyſopoli eſt Odeſſus Mileſiorũ. Flumen, Pamiſus. Oppidum, Terta, Naulochus. Mons Hæmus uaſto iugo procumbens in Pontũ, oppidũ habuit in uertice Ariſtæum: Nunc in ora Meſembriam, Anchialum, ubi Meſembria fuerat. Aſtice regio habuit oppidũ Anthium, nunc eſt Apollonia. Flumina Paniſſa, Rira, Tearus, Oroſines. Oppida, Thynnias, Almedeſſos, Deuelton cum ſtagno quod nunc Deultũ uocant. Veteranorũ Phinopolis, iuxta quam Boſphorus. Ab Iſtri oſtio ad os ponti paſ. dlv. M. alij

fecere

fecere. Agrippa adiecit quadraginta. Inde ad murum ſupradictum cl: ab eo Cherroneſus cxxvi. M. Sed à Boſphoro ſinus Caſthenes. Portus ſenum, & alter qui mulierum cognominatur. Promontorium, Chryſoceras, in quo oppidum Byzantium liberæ conditionis, antea Lygos dictum. Abeſt à Dyrrachio dccxi. M. paſſ. Tantũ patet longitudo terrarum inter Adriaticum mare & Proponridem. Amnes, Bathynias, Pydaras, ſiue Atyras. Oppida, Selymbria, Perinthus, latitudine ducentorum pedum continenti adnexa. Intus Byzia arx regum Thraciæ, à Terei nefaſto crimine inuiſa hirundinibus: regio Cænica, colonia Flauiopolis, ubi antea Zela oppidum uocabatur. Et à Byzia quinquaginta M. paſſuũ Apros colonia, quæ à Philippis abeſt clxxxviij. M. paſſ. At in ora amnis Erginus, oppidum fuit Gonos, deſeritur & Lyſimachia iam in Cherroneſo. Alius nanque ibi Iſthmos anguſtia ſimili eſt, eodem nomine & pari latitudine: Illuſtrãt duæ urbes utrinque littora, quæ haud diſsimili modo tenuere, Pactyæ à Propontide, Cardia à Melane ſinu, hæc ex facie loci nomine accepto, utræq; comprehenſæ poſtea Lyſimachia, v. M. paſſ. à lõgis muris. Chetroneſos à Propontide habuit Tyriſtaſin, Crithoten, Ciſſam flumini Aegos appoſitam: nunc habet à colonia Apro xxxij. M. paſ. Reſiſton, ex aduerſo coloniæ Parianæ. Et Helleſpontus ſeptẽ (ut diximus) ſtadijs Europam ab Aſia diuidẽs, quatuor illic inter ſe contrarias urbes habet. In Europa Callipolin & Seſton. In Aſia Lampſacum & Abydon. Dein promontoriũ Cherroneſi Maſtuſia aduerſum Sigeo, cuius in fronte obliqua Cynoſſema, ita appellat Hecubæ tumulus, ſtatio Achæorũ. Turris & delubrũ Proteſilai. Et in extrema Cherroneſi fronte, quæ uocatur Aeolium, oppidũ Elæũs. Dein petẽti Melanem ſinũ portus Cœlos, et Panhormus & ſupradicta Cardia. Tertius Europę ſinus ad hunc modũ clauditur. Montes extra prædictos Thraciæ Edonus, Gigemoros, Meritus, Melanphyllon. Flumina in Hebrũ cadentia Bargus, Suemus. Macedoniæ, Thraciæ, Helleſponti lõgitudo ſupradicta. Quidã dccxx. M. faciunt. Latitudo cccxxxiij. M. eſt. Aegeo mari nomen dedit ſcopulus inter Tenedum & Chium uerius quàm inſula, Aex nomine, à ſpecie capræ, quæ ita Græcis appellatur, repente in medio mari exiliens. Cernunt eum à dextra parte Andrum nauigantes ab Achaia dirum ac peſtiferũ. Aegei pars Myrtoo datur: appellatur ab inſula parua, quæ cernitur Macedoniam à Gereſto petentibus, haud procul Eubœæ Caryſto. Romani omnia hæc maria duobus nominibus appellant, Macedonicum quodcunque Macedoniam aut Thraciam attingit, Græcienſe quà Græciam alluit. Nam Græci & Ionium diuidunt in Siculum ac Creticum ab inſulis. Item Icarium, quod eſt inter Samum & Myconum. Cætera nomina ſinus dedere quos diximus. Et maria quidem genteſq; in tertio Europæ ſinu ad hunc modum ſe habent.

Inſulæ inter eas terras, inter quas Creta, Eubœa, Cyclades, Sporades, Helleſponti, Ponti, Mæotidis, Daciæ, Sarmatiæ, Scythiæ. Cap. xii

INſulæ autẽ ex aduerſo Theſprotiæ Corcyra, à Buthroto xij. M. paſſ. eadem ab Acroceraunijs quinquaginta M. cum urbe eiuſdẽ nominis Corcyra liberæ ciuitatis, & oppido Caſsiope, temploq; Caſij Iouis, paſſ. xcvij. M. in longitudinẽ patens: Homero dicta Scheria & Phæacia, Callimacho etiã Drepane. Circa eam aliquot, ſed ad Italiam uergẽs Thoronos, ad Leucadiam Paxæ duæ, quinq; M. diſcretæ à Corcyra: nec ꝑcul ab ijs ante Corcyram Ericuſa, Marate, Elaphuſa, Malthace, Trachie, Pytionia, Ptychia, Tarachie. Et à Phalacro Corcyræ promõtorio ſcopulus, in quem mutatã Vlixis nauem à ſimili ſpecie fabula eſt. Ante Leucadiã Sybota. Inter Leucadiam autẽ & Achaiam permultæ: quarum Teleboides, eædem quæ Taphiæ, ab incolis ante Leucadiam appellantur, Taphias, Oxiæ, Prinoeſſa: & ante Aetoliam Echinades, Aegialia, Cotonis, Thyatira, Geoaris, Dionyſia, Cyrnus, Chalcis, Pinara, Myſtus. Ante eas in alto Cephalenia, Zacynthus, utræq; liberæ, Ithaca, Dulichium, Same, Crocylea, Paxos. Cephalenia quondã Melæna dicta, xi. M. paſſuum abeſt, circuitu patet xliiij. Same diruta à Romanis, adhuc tamen oppida tria habet. Inter hanc & Achaiam cum oppido magnifica & fertilitate præcipua Zacyn-

thus aliquãdo appellata Hyrie, Cephaleniæ à meridiana parte xxij.M.abeſt:mons Elatus ibi nobilis.Ipſa circuitu colligit xxxvi.M.Ab ea Ithaca xij.M.diſtat,in qua mons Neritus.Tota uero circuitu patet xxv.M.paſſuum. Ab ea Araxum Peloponneſi promontorium xij. M. paſſ.Ante hanc in alto Aſteris,Prote: ante Zacynthum xxxv.M.paſſ.in eurum uentum Strophades duæ,ab alijs Plotæ dictæ.Ante Cephaleniam Letoia.Ante Pylum tres Sphagiæ, & totidẽ ante Meſſenem Oenuſſæ.In ſinu Aſinæo tres Thyrides: in Laconico Theganuſa, Cothon, Cythera cũ oppido, antea Porphyris appellata.Hæc ſita eſt à Maleæ promõtorio v.M. paſſ.ancipiti propter anguſtias ibi nauium ambitu.In Argolico Pityuſa,Irine,Ephyre. cõtra Hermioniũ agrum Tiparenus,Epiropia,Colonis, Ariſtera:contra Trœzenium Calauria, quingentos paſſus diſtans, Plateis, Belbina,Laſia, Baucidias. Contra Epidaurum Cecryphalos, Pityoneſos vi. M. paſſ. à continente. ab hac Aegina liberæ cõditionis xvij.M.p.cuius xx.M.p.prætemauigatio eſt:eadem aũt à Piræo Athenienſium portu xij.M.paſſ.abeſt,ante Oenone uocitata. Spiræo promontorio obiacẽt Elæuſa,Dendros,Craugiæ duæ,Cæciæ duæ,Selachuſa,Daeenchris,Aſpis, vij.Et in Megarico ſinu Methurides quatuor.Aegila aũt xv.M.paſ.à Cythera:eademq́ à Cretæ Phalaſarna oppido xxv.M. paſſ. Ipſa Creta altero latere ad auſtrum,altero ad ſeptentrionẽ uerſa,inter ortum occaſumq́ porrigitur, c.urbiũ clara fama. Doſiades eam à Creta nympha Heſperidis filia,Anaximander à rege Curetum,Philiſtides,Mallotes Crates primum Aeriam dictam, deinde poſtea Curetin, & Macaron nonnulli à temperie cœli appellatam exiſtimauere. Latitudine nuſquam quinquaginta M.paſſuum excedens,& circa mediam ſui partem maxime patens,longitudine implet cclxx.M.paſſuum, circuitu d.lxxxix. flectensq́ ſe in Creticum pelagus ab ea dictum,quà longiſsima eſt ad orientem Sammonium promontoriũ aduerſum Rhodo, ad occidentem Criu metopon Cyrenas uerſus expellit.Oppida eius inſignia,Phalaſarne,Elæa,Cyſamum,Pergamum,Cydon, Minoum, Apteron, Pantomatriũ,Amphimalla,Rhythymna,Panormũ, Cyteum,Apollonia,Matiũ,Heraclea,Miletos,Ampelos,Hierapytna,Lebena,Hierapolis:Et in mediterraneo,Gortyna,Phæſtum,Gnoſus,Polytheniũ,Myrina,Lycaſtus,Rhamnus,Lyctus,Dium,Aſum,Pyloros,Rhytion,Claros,Pharæ,Holopyxos, Laſos,Eleuternæ,Therapne,Marathuſa,Cytinos:& aliorum circiter lx.oppidorum memoria extat. Montes,Cadiſcus,Idæus,Dictæus,Corycus. Ipſa abeſt promontorio ſuo quod uocatur Criu metopon,ut prodit Agrippa, à Cyrenarum promõtorio Phycunte ccxxv.M.paſſ. Item Cadiſco à Malea Peloponneſi lxxx.A Carpatho inſula promontorio Sammonio, lx.M.in fauonium uentum.Hæc inter eam & Rhodum interiacet.Reliqua circa eam,ante Peloponneſum duæ Coricæ, totidem Mylæ:& latere ſeptentrionali,dextra Cretam habenti,cõtra Cydoniam Leuce,& duæ Budoræ.Cõtra Matium Dia.Contra Itanum promontoriũ Oniſa,Leuce:Contra Hierapytnam,Chryſa,Gaudos.Eodẽ tractu Ophiuſſa, Butoa,Rhamnus:circumuectiſq́ Criu metopon, tres Muſagores appellatæ. Ante Sammonium promontorium, Phocæ, Platiæ,Sirnides, Naulochos,Armedon,Zephyre.At in Hellade etiamnum in Aegeo Lichades,Scarphia,Coreſa,Phocaria,compluresq́ aliæ ex aduerſo Atticæ ſine oppidis, & ideo ignobiles. Sed contra Eleuſina clara Salamis,ante eam Pſytalia: à Sunio uero Helene v.M.paſſuum diſtans.Dein Ceos ab ea totidem, quam noſtri quidam dixere Ceam,Græci & Hydruſſam. Auulſa Eubœæ,quingẽtis longa ſtadijs fuit quondã:mox quatuor ferè partibus,quæ ad Bœotiam uergebant,eodem mari deuoratis, oppida habet reliqua, Iulida, Cartheiam:intercidere Coreſſus, Pœeſſa. Ex hac profectã delicatiorẽ fœminis ueſtẽ, autor eſt Varro. Eubœa & ipſa auulſa Bœotiæ,tam modico interfluẽte Euripo ut ponte iungat, ad meridiem promõtorijs duobus, Gereſto ad Atticam uergente, & ad Helleſpontũ Caphareo inſignis,à ſeptentrione Cæneo,nuſquã latitudinẽ ultra xl.M.paſſ.extendit,nuſquam intra xx.M.cõtrahit:ſed in longitudinem uniuerſæ Bœotiæ, ab Attica Theſſaliam uſq; prætenta in cl.M.paſſ.circuitu

uero

ueto cclxv: abeſt ab Helleſpõto parte Capharei ccxxv. M. paſ. urbibus clara quondam, Pyrrha, Porthmo, Neſo, Cerintho, Oreo, Dio, Aedepſo, Ocha, Oechalia: nũc Chalcide, cuius ex aduerſo in continenti Aulis eſt, Gereſto, Eretria, Caryſto, Oritano, Artemiſio. fonte Arethuſa, flumine Lelanto, aquisq; calidis quæ Hellopiæ uocantur nobilis, notior tamen marmore Caryſtio: antea uocitata eſt Chalcodontis, aut Macris, ut Dionyſius & Ephorus tradunt, ut Ariſtides Macra, & Callidemus Chalcis, ære ibi primum reperto: ut Menæchmus, Abantias, ut poetæ uulgo Aſopis. Extra eam in Myrtoo multæ, ſed maxime illuſtres Glauconeſos, & Aegilia. Et à promõtorio Gereſto, circa Delum in orbem ſitæ, unde & nomen traxere, Cyclades. Prima earum Andrus cum oppido, abeſt à Gereſto x. M. paſſ. à Ceo xxxix. M. Ipſam Myrſilus Cauron, deinde Antandron cognominatã tradit, Callimachus Laſiam, alij Nonagriam, Hydruſſam, Epagrin. Patet circuitu xciij. M. paſſ. Ab eadem Andro paſſus mille, & à Delo xv. M. Tenos cum oppido, xv. M. paſſuũ porrecta, quam propter aquarum abundantiam Ariſtoteles Hydruſſam appellatam ait, aliqui Ophiuſſam. Cæteræ Myconos cum monte Dimaſto, à Delo xv. M. paſſuũ. Scyros, Siphnus ante Meropia, & Acis appellata, circuitu xxviij. M. paſſuum: Seriphus xij. Præpeſinthus, Cythnos: Ipſaq; longe clariſsima, Cycladũ media, templo Apollinis & mercatu celebrata Delos: quæ diu fluctuata (ut proditur) ſola motum terræ non ſenſit ad M. Varronis ætatem. Mutianus prodidit bis concuſſam. Hanc Ariſtoteles ita appellatam prodidit, quoniam repente apparuerit enata: Aegloſthenes Cynthiam, alij Ortygiam, Aſteriam, Lagiam, Chlamydiam, Cynethum, Pyrpilen, igne ibi primum reperto. Cingitur quinq; M. paſſuum, aſſurgit Cyntho monte. Proxima ei Rhene, quam Anticlides Celaduſſam uocat, item Artemiten Helladius. Sytos quam circuitu patere xx. M. paſſuum prodidere ueteres, Mutianus clx. Olearos, Paros cum oppido ab Delo xxxviij. M. marmore nobilis, quam primo Pactiam, poſtea Minoida uocarunt. Ab ea ſeptem M. quingentis Naxus, à Delo xviij. cum oppido, quam Strongylen, dein Dian, mox Dionyſiada à uinearum fertilitate, alij Siciliam minorem, aut Callipolin appellarunt. Patet circuitu lxxv. M. paſſuum, dimidioq; maior eſt, quàm Paros: Et hactenus quidẽ Cycladas ſeruant, cæteras quæ ſequuntur Sporades. Sunt autem Hellene, Phocuſſa, Phæcaſia, Schinuſſa, Pholegandros, & à Naxo decem & ſeptem M. paſſuũ Icaros, quæ nomen mari dedit, tantundem ipſa in longitudinem patens, cum oppidis duobus, tertio amiſſo, ante uocata Doliche, & Macris, & Ichthyoeſſa. Sita eſt ab exortu ſolſtitiali à Delo quinquaginta M. paſſ. Eadem à Samo xxxv. M. Inter Euboeam & Andrum x. M. paſſuum freto. Ab ea Gereſtum cxij. M. quingenti paſſus. Nec deinde ſeruari poteſt ordo. Aceruatim ergo ponentur reliquæ. Ios à Naxo xiiij. M. paſſ. Homeri ſepulchro ueneranda, longitudinis xxv. M. antea Phœnice appellata. Odia, Letandros, Gyaros, cum oppido, circuitu xij. M. paſſ. propè. Abeſt ab Andro ſexagintaduo M. paſſuum. Ab ea Syrnos lxxx. M. paſſ. Cynethuſſa, Telos unguẽto nobilis, à Callimacho Agathuſſa appellata. Donyſa, Patmos circuitu xxx. M. paſſuum. Coraſiæ, Lebinthus, Letos, Cynara, Sicynus, quæ antea Oenoe, Heratia quæ Onus, Caſus quæ Aſtrabe, Cimolus quæ Echinuſſa. Melos cum oppido quam Ariſtides Byblida appellat, Ariſtoteles Zephyriam, Callimachus Mimallida, Heraclides Siphnum, & Acyton. Hæc inſularum rotũdiſsima eſt. Poſt Machia, Hypere quondã Patage, ut alij Platage, nũc Amorgos, Polyegos, Phyle, Thera, cum primum emerſit, Calliſte dicta: ex ea auulſa poſtea Theraſia, atque inter duas enata mox Automate, eadem Hiera: & in noſtro æuo Thia iuxta eandem Hieram nata. Diſtat Ios à Thera xxv. M. paſſ. Sequũtur Lea, Aſcania, Anaphe, Hippuris, Hippuriſſuſa. Aſtypalæa liberę ciuitatis, circuitu lxxxviij. M. p. abeſt à Cadiſco Cretæ cxxv. M. Ab ea Platea lx. M. Vnde Camina xxxviij. M. Azibinta, Laniſe, Tragia, Pharmacuſa, Techedia, Chalcia, Calydna, in qua oppida iij. Calymnæ ij. Olymnos. A qua Carpathũ, quæ nomen Carpathio mari dedit, xxv. M. paſſ. Inde Rhodum

Africo

Africo uento quinquaginta M. paſſ. à Carpatho ad Caſon vij. M. à Caſo Samonium Cretæ promontorium xxx. M. In Euripo autem Euboico primo ferè introitu Petaliæ, quatuor inſulæ, & in exitu Atalante. Cyclades, & Sporades, ab oriente littoribus Icarijs Aſiæ, ab occidente Myrtois Atticæ, à ſeptentrione Aegeo mari, à meridie Cretico & Carpathio incluſæ, per cc.M. in longitudinem iacent. Pagaſicus ſinus ante ſe habet Eutychiam, Cicynetum, & Scyrum ſupradictam, ſed Cycladum & Sporadum extimam, Gerontiam, Scadiram, Thermeuſim, Irrheſiam, Solimniam, Eudemiam, Neam, quæ Mineruæ ſacra eſt. Athos ante ſe quatuor, Peparethum cum oppido, quondam Euonnm dictam ix.M.paſſ. Scyathum xv.M. Imbrum cum oppido lxxxviij.M.paſſ. Eadem abeſt à Maſtuſia Cherroneſi lxxv.M.paſſ. Ipſa circuitu lxxij.M.paſſ. Perfunditur amne Iliſſo. Ab ea Lemnos xxij. M. quæ ab Atho lxxxvij.M.paſſ. Circuitu patet xxij.M.d.paſſuū. Oppida habet Ephæſtiā & Myrinam, in cuius forū ſolſtitio Athos eiaculatur umbram. Ab ea Thaſſos libera quinque M.paſſ. olim Aeria uel Aethria dicta. Inde Abdera cōtinentis xx. M.paſſ. Athos lxij.M. tantundem ad inſulam Samothracen, quæ libera ante Hebrum, ab Imbro xxxij.M. à Lemno xxij.M.d. attollitur monte Saoce.x.M.paſſ. portuoſiſſima omniū: Callimachus eam antiquo nomine Dardaniā nominat. Inter Cherroneſum & Samothracen utrinque ferè xv.M. Haloneſos. ultra Gethone, Lamponia, Alopeconneſus haud procul à Cœlo Chertoneſi portu, & quædā ignobiles. Deſertis quoque reddantur in hoc ſinu, quarū modo inueniri potuerunt, nomina, Deſticos, Larnos, Cyſsiros, Carbruſa, Calathuſa, Scylla, Dialeon, dicta Melantia, Draconon, Arconeſus, Diethuſa, Scapos, Capheris, Meſate, Acantion, Phateruneſos, Pateria, Calete, Neriphus, Polendos. Quartus è magnis Europæ ſinus ab Helleſponto incipiēs, Mæotis oſtio finitur. Sed totius Ponti forma breuiter amplectenda eſt, ut facilius partes noſcantur. Vaſtum mare præiacens Aſiæ & ab Europa porrecto Cherroneſi littore expulſum, anguſto meatu irrumpit in terras, ſeptem ſtadiorum, ut dictum eſt, interuallo Europam auferens Aſiæ. Primas anguſtias Helleſpontum uocant. Hac Xerxes Perſarum rex, conſtrato in nauibus ponte, duxit exercitum. Porrigitur inde tenuis Euripus lxxxvi. M. paſſ. ſpatio ad urbem Priapum Aſiæ, quà magnus Alexander tranſcendit. Inde expatiatur æquor, ruſuſque in arctum coit laxitas. Propontis appellatur. Anguſtiæ Thracius Boſphorus, latitudine d. paſſuum, quà Darius pater Xerxis copias ponte tranſuexit. Tota ab Helleſponto longitudo ccxxxix. M. paſſ. Dein uaſtum mare, pontus Euxinus, qui quondam Axenus, longe refugientes occupat terras, magnoque littorum flexu retro curuatus in cornua, ab his utrinque porrigitur, ut ſit planè arcus Scythici forma. Medio flexu iungitur oſtio Mæotici lacus. Cimmerius Boſphorus id os uocatur, M M D.paſſ. latitudine. At inter duos Boſphoros Thraciū & Cimmeriū directo curſu, ut autor eſt Polybius d.M.paſ. interſunt. Circuitu uero totius Pōti uicies ſemel cētena quinquaginta M. ut autor eſt Varro, & ferè ueteres. Nepos Cornelius ccc.M.l. adijcit. Artemidorus uicies nouies cētena xix.M. facit. Agrippa $\overline{\text{xxiii}}$.lx. milia. Mutianus $\overline{\text{xxviii}}$.lxv.M. Simili modo Europę latere mēſurā alij quatuordecies cētena lxxviij.M. p. determinauere: Alij undecies centena lxxij.M.M. Varro ad hunc modū metit: Ab oſtio Ponti Apolloniā dxxxviij.M.d.paſſ. Calatin tantundē. Ad oſtium Iſtri cxxv. Ad Boryſthenen ccl. Cherroneſum Heracleatarū oppidnm ccclxxv. M. paſſuum. Ad Panticapæum quod aliqui Boſphorum uocant, extremum in Europæ ora cc.xxij. M.d. quæ ſumma efficit $\overline{\text{xiii}}$. xxxvi. M.d. Agrippa à Byzantio ad flumen Iſtrum. d.lx. Inde Panticapæū dcxxx. Inde lacus ipſe Mæotis Tanain amnem ex Riphæis montibus defluentem accipiēs, nouiſsimum inter Europam Aſiamque finem $\overline{\text{xiiii}}$.vi.M. circuitu patere traditur. Ab alijs $\overline{\text{xi}}$.xxv.M. Ab oſtio eius ad Tanais oſtium directo curſu ccclxxv.M. paſ. eſſe cōſtat. Accolæ ſinus eius in mētione Thraciæ dicti ſunt Iſtropolin uſque. Inde oſtia Iſtri. Ortus hic in Germaniæ iugis mōtis Abnobæ, ex aduerſo Raurici Galliæ oppidi, multis ultra alpes milibus, ac per innumeras lapſus gētes Danubij

nomine

nomine, immẽſo aquarũ auctu, & unde primum Illyricum alluit Iſter appellatus, ſexaginta amnibus receptis, medio fermè numero eorum nauigabili, in pontum uaſtis ſex fluminibus euoluitur. Primum oſtium Peuces, mox ipſa Peuce inſula: à qua proximus alueus appellatus, xix. M. paſſ. magna palude ſorbetur. Ex eodem alueo & ſuper Iſtropolim lacus gignitur, lxiij. M. paſſuum ambitu, Halmirin uocant. Secundum oſtium Naracuſtoma appellatur. Tertium Caloſtoma iuxta inſulã Sarmaticam. Quartum Pſeudoſtoma, & inſula Conopon diabaſis, poſtea Boreoſtoma & Spireoſtoma. Singula aũt ora tanta ſunt, ut prodatur in xl. M. paſſuum longitudinis uinci mare, dulcemꝙ intelligi hauſtum.

Ab eo in plenum quidem omnes Scytharum ſunt gentes, uariæ tamen littori appoſita tenuere, aliàs Getæ, Daci Romanis dicti, aliàs Sarmatæ, Græcis Sauromatæ, eorumꝙ Hamaxobij aut Aorſi, aliàs Scythæ degeneres & à ſeruis orti, aut Troglodytæ, mox Alani & Roxalani. Superiora autem inter Danubium & Hercynium ſaltum, uſque ad Pannonica hyberna Carnunti, Germanorumꝙ ibi confinium, campos & plana Iazyges Sarmatæ, montes uero & ſaltus pulſi ab his Daci, ad Pathiſſum amnem à Moro, ſiue is Duria eſt, à Sueuis regnoꝙ Vanniano dirimens eos: auerſa Baſternæ tenent, alijꝙ inde Germani. Agrippa totum eum tractum ab Iſtro ad oceanum bis ad decies centum M. paſſuum in longitudinem, quantum minus quadringentis in latitudinem, ad flumen Viſtulam à deſertis Sarmatiæ, prodidit. Scytharum nomen uſquequaꝙ trãſit in Sarmatas atꝙ Germanos. Nec alijs priſca illa durauit appellatio, quàm qui extremi gentiũ harum ignoti propè cæteris mortalibus degũt. Verum ab Iſtro oppida, Cremniſcos, Aepolium, montes Macrocremnij, clarus amnis Tyra, oppido nomen imponens, ubi antea Ophiuſa dicebatur. In eodẽ inſulã ſpatioſam incolunt Tyragetæ. Abeſt à Pſeudoſtomo Iſtri oſtio centum triginta M. paſſuum. Mox Axiacæ cognomines fluminí, ultra quos Crobyzi, flumen Rode, ſinus Sagaricus, portus Ordeſus. Et à Tyra centum uiginti M. paſſuum flumen Boryſthenes, lacusꝙ & gens eodem nomine, & oppidum à mari recedens quindecim M. paſſuũ, Olbiopolis & Miletopolis, antiquis nominibus. Rurſusꝙ in littore portus Achæorum. Inſula Achillis, tumulo eius uiri clara. Et ab ea centum xxv. M. paſſuum peninſula, ad formam gladij in tranſuerſum porrecta, exercitatione eiuſdem cognominata Dromos Achilleos, cuius longitudinem lxxx. M. paſſuũ tradidit Agrippa. Totum eum tractum Taurici Scythæ & Sarmatæ tenent. Inde ſylueſtris regio Hylæum mare, quo alluitur, cognominauit, Enœcadloæ uocãtur incolæ. Vltrà Panticapes amnis, qui Nomadas & Georgos diſterminat: mox Aceſinus. Quidã Panticapen confluere infra Olbiam cum Boryſthene tradũt, diligẽtiores Hypanin: tanto errore eorum, qui illum in Aſiæ parte prodidere. Mare ſubit uaſto receſſu, donec quinꝙ M. paſſ. interuallo abſit à Mæotide, uaſta ambiens ſpatia multásꝙ gentes. Sinus Carcinites appellatur, flumen Pacyris, Oppida Naubarũ, Carcine. A tergo lacus Buges, foſſa emiſſus in mare. Ipſe Buges à Coreto, Mæotis lacus ſinu, petroſo diſcluditur dorſo. Recipit amnes Bugem, Gerrhũ, Hypanin, ex diuerſo uenientes tractu. Nam Gerrhus Baſilidas & Nomadas ſeparat. Hypanis per Nomadas & Hylæos fluit, manu facto alueo in Bugen, naturali in Coretum. Regio Scythiæ Sendica nominatur. Sed à Carcinite Taurica incipit, quondã mari circunfuſa & ipſa, quaqua nunc iacent campi. Deinde uaſtis attollitur iugis. Triginta ſunt eorũ populi. Ex ijs mediterranei xxiiij. Sex oppida, Orgocyni, Caraſeni, Aſſyrani, Tractari, Arcilachitæ, Caliordi. Iugum ipſum Scythotauri tenent. Clauduntur ab occidẽte Cherroneſo, ab ortu Scythis Satarchis. In ora à Carcinite oppida, Taphræ, in ipſis anguſtijs peninſulæ: mox Heraclea Cherroneſos, libertate à Romanis donatum. Megarice uocabatur antea, præcipui nitoris in toto eo tractu, cuſtoditis Græciæ moribus, quinꝙ M. paſſuum ambiente muro. Inde Parthenium promontorium Taurorum, ciuitas Placia. Symbolon portus. Promontorium Criu metopon, aduerſum Carambico Aſiæ promõtorio per medium Euxinum procurrens clxx. M. paſſuum interuallo: quæ maxime ratio Scythici

arcus formã efficit. Ab eo Taurorũ portus multi & lacus, oppidum Theodoſia à Criumetopo cxxij. M. paſſ. A Cherroneſo clxv. M. paſſ. Vltrà fuere oppida, Cyte, Zephyrium, Acre, Nymphæum, Dia. Reſtat longe ualidiſsimum in ipſo Boſphori introitu, Panticapæum Mileſiorũ, à Theodoſia M. xxxv. paſſ. A Cimmero uero oppido trans fretũ ſito M M D. (ut diximus) paſſ. Hæc ibi latitudo Aſiam ab Europa ſeparat, eaq; ipſa pedibus plerunq; peruia, glaciato freto. Boſphori Cimmerij latitudo xij. M. D. paſ. Oppida habet, Hermiſium, Myrmecium: & intus inſulam Alopecen. Per Mæotin autem ab extremo Iſthmo, qui locus Taphræ uocatur, ad os Boſphori cclx. M. paſſuum lõgitudo colligitur. A Taphris per continentem introrſus tenẽt Auchetæ, apud quos Hypanis oritur, Neuri apud quos Boryſthenes, Geloni, Thuſſagetæ, Budini, Baſilidæ, & cæruleo capillo Agathyrſi. Super eos Nomades: dein Anthropophagi. A Buge ſuper Mæotin Sauromatæ, & Eſſedones. At per orã ad Tanaim uſq; Mæotæ, à quibus lacus nomen accepit: ultimiq; à tergo eorum Arimaſpi. Mox Riphæi montes, & aſsiduo niuis caſu pinnarum ſimilitudine, Pterophoros appellata regio: pars mundi damnata à natura rerum, & denſa merſa caligine: neq; in alio quàm rigoris opere gelidiſq; aquilonis conceptaculis. Pone eos montes, ultraq; aquilonem, gens felix (ſi credimus) quos Hyperboreos appellauere, annoſo degit æuo, fabuloſis celebrata miraculis. Ibi credũtur eſſe cardines mundi, extremiq; ſiderum ambitus, ſemeſtri luce & una die ſolis auerſi: non, ut imperiti dixere, ab æquinoctio uerno in autumnum. Semel in anno ſolſtitio oriuntur ijs ſoles, brumaq; ſemel occidunt. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxio carẽs. Domus ijs nemora luciq;, & deorum cultus uiritim gregatimq;, diſcordia ignota & ægritudo omnis. Mors non niſi ſatietate uitæ, epulatis delibutiſq; ſenibus luxu, ex quadam rupe in mare ſalientibus. Hoc genus ſepulturæ beatiſsimum. Quidam eos in prima parte Aſiæ littorum poſuere, non in Europa, qui ſunt ibi ſimilitudine & ſitus, Attacorum nomine. Alij medios fecere eos inter utrunq; ſolem, Antipodum occaſum exorientemq; noſtrum, quod fieri nullo modo poteſt, tam uaſto mari interueniente. Qui non alibi quàm in ſemeſtri luce conſtituère eos, ſerere matutinis, meridie metere, occidẽte ſole fœtus arborum decerpere, noctibus in ſpecus condi tradiderunt. Nec libet dubitare de gente ea, cum tot autores prodãt, frugum primitias ſolitos Delon mittere Apollini, quem præcipue colunt. Virgines ferebant eas, hoſpitijs gentium per annos aliquot uenerabiles: donec uiolata fide, in proximis accolarum finibus deponere ſacra ea inſtituère, hiq; ad conterminos deferre, atque ita Delon uſq;. Mox & hoc ipſum exoleuit. Sarmatiæ, Scythiæ, Tauricæ, omniſq; à Boryſthene amne tractus longitudo dcccclxxx. M. Latitudo dccxvij. M. à M. Agrippa tradita eſt. Ego incertam in hac terrarũ parte menſuram arbitror. Verum inſtituto ordine, reliqua huius ſinus dicantur: & maria quidẽ eius nuncupauimus.

Inſulæ Ponti. Cap. XIII

HEllespontus inſulas non habet in Europa dicendas. In Ponto duæ, M. D. paſſ. ab Europa, xiiij. M. ab oſtio, Cyaneæ, ab alijs Symplegades appellatæ, traditæq; fabulis inter ſe concurriſſe: quoniam paruo diſcretæ interuallo, ex aduerſo intrantibus geminæ cernebantur, paulumq; deflexa acie, coeuntium ſpeciem præbebant. Citra Iſtrum Apolloniatarum una lxxx. M. a Boſphoro Thracio, ex qua M. Lucullus Capitolinum Apollinem aduexit. Inter oſtia Iſtri quæ eſſent diximus. Ante Boryſthenem Achillea eſt ſupradicta, eadem Leuce & Macaron appellata. Hanc temporum horum demõſtratio à Boryſthene cxl. M. ponit, à Tyra cxx. M. à Peuce inſula quinquaginta M. Cingiẽ circiter x. M. paſſ. Reliquæ in Carcinite ſinu Cephalonneſos, Rhoſphoduſa, Macra. Non eſt omittenda multorũ opinio, priuſquam digrediamur à Ponto, qui maria omnia interiora illo capite naſci, non Gaditano freto, exiſtimauere, haud improbabili argumento: quoniã æſtus ſemper è Ponto profluẽs, nunquam reciprocetur. Exeundũ deinde eſt, ut extera Europæ dicantur: tranſgreſsiſq; Riphæos montes, littus oceani ſeptentrionalis in læua, donec perueniatur Gades, legendum. Inſulæ complures ſine nominibus eo ſitu traduntur. Ex quibus

bus

Bus ante Scythiã quæ appellatur Bannomanna abeſſe à Scythia diei curſu,in quam uẽris temperie fluctibus electrũ eijciatur,Timæus prodidit. Reliqua littora incerta ſignatã fama.Septentrionalis oceanus,Amalchiũ eum Hecatæus appellat, à Paropamiſo amnẽ, quà Scythiam alluit,quod nomen eius gentis lingua ſignificat congelatũ.Philemon Morimaruſam à Cimbris uocari,hoc eſt,mortuũ mare,inde uſq; ad promontorium Rubeas, ultra deinde Croniũ:Xenophon Lampſacenus,à littore Scytharũ tridui nauigatione,inſulam eſſe immẽſæ magnitudinis,Baltiam tradit.Eandem Pytheas Baſiliam nominat.Feruntur & Oonæ,in quibus ouis auium & auenis incolæ uiuãt.Aliæ,in quibus equinis pedibus homines naſcãtur,Hippopodes appellati:Faneſiorũ aliæ,in quibus nuda alioquin corpora prægrandes ipſorũ aures tota contegãt. Incipit inde clarior aperiri fama ab gente Ingæuonum,quæ eſt prima inde Germaniæ.Seuo mons ibi immenſus,nec Riphæis iugis minor,immanem ad Cimbrorũ uſq; promontoriũ efficit ſinum,qui Codanus uocatur,refertus inſulis: quarũ clariſſima Scandinauia eſt, incompertæ magnitudinis,portionem tantũ eius,quod ſit notum,Hilleuionũ gente D.incolente pagis,quæ alterum orbem terrarũ eam appellat.Nec eſt minor opinione Eningia.Quidã hæc habitari ad Viſtulam uſq; fluuium,à Sarmatis Venedis,Scyris,Hyrris tradũt.Sinum Clylipenum uocari,& in oſtro eius inſulã Latrin. Mox alterũ ſinum Lagnũ,conterminũ Cimbris.Promontorium Cimbrorum excurrens in maria longe peninſulã efficit,quæ Cartris appellatur,xxiij.M. paſſuum.Inde inſulæ Rom.armis cognitæ. Earum nobiliſſimæ,Burchana,Fabaria à noſtris dicta,à frugis ſimilitudine ſponte prouenientis. Item Gleſſaria,à ſuccino militiæ appellata,à Barbaris Auſtrania,prætereq; Actania. Toto autem hoc mari ad Scaldin uſque fluuium,Germanicæ accolunt gentes haud explicabili menſura,tam immodica prodentium diſcordia eſt.Græci & quidã noſtri, xxv. M. paſſuũ oram Germaniæ tradiderũt: Agrippa cũ Rhetia & Norico longitudinẽ dclxxxvi.M.paſſuũ,latitudinem cclxviij.M.

Germania. Cap. XIIII

RHetiæ propè unius maiore latitudine, ſanè circa exceſſum eius ſubactæ.Nam Germania multis poſtea annis nec tota percognita eſt. Si coniectare permittitur,haud multum oræ deerit Græcorũ opinioni,& longitudinis ab Agrippa traditæ.Genera Germanorum v. Vindelici,quorum pars Burgundiones,Varrini,Carini,Guttones.Alterum genus Ingæuones,quorũ pars Cimbri,Teutoni,ac Cauchorũ gentes. Proximi autẽ Rheno Iſtæuones,quorum pars Cimbri mediterranei:Hermiones,quorum Sueui,Hermunduri,Chatti,Cheruſci.Quinta pars Peucini,Baſternæ,ſupradictis contermini Dacis.Amnes clari in oceanum defluunt, Guttalus,Viſtillus ſiue Viſtula,Albis,Viſurgis,Amiſius, Rhenus,Moſa.Introrſus uero,nulli inferius nobilitate,Hercynium iugum prætenditur.

Inſulæ in Gallico oceano. Cap. XV

IN Rheno autẽ ipſo,propè c. M.paſſ.in longitudinem,nobiliſſima Batauorũ inſula,& Cannenufatum,& aliæ Friſiorum,Cauchorũ,Friſiabonum,Sturiorum,Morſatiorum, quæ ſternuntur inter Helinm ac Fleuum. Ita appellãtur oſtia, in quæ effuſus Rhenus,ab ſeptentrione in lacus,ab occidẽte in amnem Moſam ſe ſpargit:medio inter hæc ore,modicum nomini ſuo cuſtodiẽs alueum.

Britãnia & Hybernia. Cap. XVI

EX aduerſo huius ſitus Britannia inſula,clara Græcis noſtriſq; monumentis,inter ſeptentrionem & occidentem iacet:Germaniæ, Galliæ, Hiſpaniæ,multo maximis Europæ partibus magno interuallo aduerſa. Albion ipſi nomen fuit,cum Britanniæ uocarentur oẽs,de quibus mox paulo dicemus. Hæc abeſt à Geſſoriaco Morinorũ gentis littore,pximo traiectu l.M.minimũ, circuitu uero patere tricies octies cẽtena uigintiquinq; M.Pytheas & Iſidorus tradunt,triginta propè iam annis notitiam eius Rom. armis non ultra uicinitatem ſyluæ Calidoniæ propagantibus. Agrippa longitudinem dccc.M. paſſuum eſſe: latitudinem ccc.M. credit. Eandem Hyberniæ latitudinem, ſed longitudinem cc.M.paſſ.minorem.Super eam hæc ſita abeſt breuiſſimo tranſitu à Silurum gente

xx.M. paſſ. Reliquarum nulla cxxv. M. circuitu amplior proditur. Sunt autem xl. Orcades, modicis inter ſe diſcretæ ſpatijs. Septem Acmodæ, & xxx. Hæbudes, & inter Hyberniam & Britanniã Mona, Monapia, Ricnea, Vectis, Silimnus, Andros. Infra uero Siambis, & Axantos. Et ab aduerſo in Germanicũ mare ſparſæ Gleſſariæ, quas electridas Græci recẽtiores appellauere, quod ibi Electrum naſceretur. Vltima omniũ quæ memorãtur, Thule: in qua ſolſtitio nullas eſſe noctes indicauimus, cancri ſignũ ſole tranſeũte, nullosq́ contrà per brumam dies. Hæc quidam ſenis menſibus continuis fieri arbitrãtur. Timæus hiſtoricus à Britannia introrſus ſex dierum nauigatione abeſſe dicit inſulam Mictim, in qua candidũ plumbum proueniat. Ad eam Britannos uitilibus nauigijs corio circumſutis nauigare. Sunt & qui alias prodãt, Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamq́ omnium Nerigon, ex qua in Thulen nauigetur. A Thule unius diei nauigatione mare concretum, à nõnullis Cronium appellatur.

Gallia. Cap. xvii

GAllia omnis comata uno nomine appellata, in tria populorum genera diuiditur, amnibus maxime diſtincta. A Scalde ad Sequanam Belgica. Ab eo ad Garumnam Celtica, eademq́ Lugdunenſis. Inde ad Pyrenæi montis excurſum Aquitania, Aremorica antè dicta. Agrippa uniuerſarum Galliarũ inter Rhenum & Pyrenæum, atq; oceanum ac montes Gebennam & Iuram, quibus Narbonenſem Galliam excludit, longitudinem cccccxx. M. paſſ. latitudinem cccxiij. computauit. A Scaldi incolunt externi Toxandri pluribus nominibus. Deinde Menapij, Morini, Oromanſaci iuncti pago qui Geſſoriacus uocatur: Britanni, Ambiani, Bellouaci, Haſsi. Introrſus Caſtologi, Attrebates, Neruij liberi, Veromandui, Succoni, Sueſsiones, Veruni liberi, Vlbanectes liberi, Tungri, Rinuci, Friſiabones, Betaſi, Leuci liberi, Treueri liberi antea, & Lingones fœderati, Remi fœderati, Mediomatrici, Sequani, Raurici, Heluetij. Coloniæ equeſtris & Rauriaca. Rhenũ autem accolẽtes, Germaniæ gentium in eadem prouincia, Nemetes, Tribochi, Vangiones, hinc Vbij, Colonia Agrippinenſis, Guberni, Batauí, & quos in inſulis diximus Rheni.

Lugdunenſis Gallia. Cap. xviii

LVgdunenſis Gallia habet Lexouios, Velloca ſſes, Galletos, Venetos, Abrincatuos, Oſiſmios, flumen clarũ Ligerin. Sed peninſulã ſpectatiorem excurrentẽ in oceanum, à fine Oſiſmiorũ circuitu dcxxv. M. paſſ. ceruice in latitudinem cxxv. M. Vltra eam Vanetes. Intus autẽ Hedui fœderati, Carnutani fœderati, Boij, Senones, Aulerci, qui cognominãtur Eburones, & qui Cenomanni, Meldi liberi, Parrhiſij, Trecaſſes, Andegaui, Vidugaſſes, Vadicaſſes, Venelli, Carioſuelites, Diablindi, Rhedones, Turones, Iteſui, Secuſiani liberi, in quorũ agro colonia Lugdunum.

Aquitania. Cap. xix

AQuitanicæ ſunt Ambulatri, Anagnutes, Pictones, Santones liberi, Seſignani, cognomine Vbiſci, Aquitani unde nomen prouinciæ, Sediboriates. Mox in oppidũ contributi Conuenæ, Begerri, Tarbeli quatuorſignani, Cocoſſates ſexſignani, Venami, Onobriſates, Belendi, ſaltus Pyrenæus. Infraq́ Moneſi, Oſquidates montani, Sibyllates, Camponi, Bercorcates, Bipedimui, Saſſumini, Vellates, Tornates, Conſoranni, Auſci, Eluſates, Sottiates, Oſquidates campeſtres, Succaſſes, Latuſates, Baſabocates, Vaſſei, Sennates, Cambolectri, Ageſinates Pictoribus iuncti. Hinc Bituriges liberi, qui Cubi appellantur. Dein Lemouices, Aruerni liberi, Gabales. Rurſus Narbonẽſi prouinciæ contermini Rutheni, Cadurci, Antobroges, Tarneq́ amne diſcreti à Toloſanis Petrogori. Maria circa oram, ad Rhenum ſeptentrionalis oceanus, inter Rhenum & Sequanam Britannicus, inter eum & Pyrenæum Gallicus. Inſulæ complures Venetorũ, & quæ Veneticæ appellãtur, & in Aquitanico ſinu Vliarus.

Citerior Hiſpania. Cap. xx

A Pyrenæi promontorio Hiſpania incipit, anguſtior non Gallia modo, uerumetiã ſemetipſa, ut diximus, immenſum quantũ hinc oceano, illinc Iberico mari comprimentibus. Ipſa Pyrenæi iuga ab exortu æquoctiali fuſa in occaſum brumalẽ, breuiores latere ſeptentrionali q̃ meridiano Hiſpanias faciunt. Proxima ora citerioris eſt, eiuſdemq́ Tar

raconenſis ſitus, à Pyrenæo per Oceanũ Vaſconum ſaltus, Olarſo, Vardulorum oppida Moroſgi, Menoſca, Veſperies, Amanum portus, ubi nũc Flauiobriga, colonia ciuitatũ nouem. Regio Cantabrorũ, flumen Sanga, portus uictoriæ Iuliobrigenſiũ. Ab eo loco fontes Iberi xl. M. paſſ. Portus Biendium, Origeni mixtis Cantabris. Portus eorum Veſei, Veca. Regio Aſturum, Noega oppidum, in peninſula Peſici. Et deinde cõuentus Lucẽſis à flumine Nauilubione, Cibarci, Egouarri cognomine Namarini, Iadoni, Arrotrebæ, promontorium Celticum. Amnes, Florius, Nelo, Celtici cognomine Neriæ, ſuperq́ꝫ Tamarici, quorum in peninſula tres Aræ Seſtianæ Auguſto dicatæ, Cæpori, oppidum Noela. Celtici cognomine Præſamarci, Cileni. Ex inſulis nominãdæ, Corticata, & Aunios. A Cilenis, conuentus Bracarum, Heleni, Grauij, caſtellum Tyde, Græcorũ ſobolis omnia. Inſulæ Cicæ. Inſigne oppidũ Abobrica. Minius amnis iiij. M. paſſ. ore ſpatioſus, Leuni, Seurbi, Bracarum oppidũ Auguſta, quos ſupra Gallecia. Flumen, Limia. Durius amnis ex maximis Hiſpaniæ, ortus in Pelendonibus, & iuxta Numantiam: lapſus dein per Areuacos Vacceosq́ꝫ, diſterminatis ab Aſturia Vectonibus, à Luſitania Gallecis, ibi quoqꝫ Turdulos à Bracaris arcens. Omnisq́ꝫ dicta regio à Pyrenæo metallis referta, auri, argenti, ferri, plumbi, nigri albiq́ꝫ.

Luſitania. Cap. XXI

A Durio Luſitania incipit, Turduli ueteres, Peſuri, Flumen Vacca. Oppidum Talabrica. Oppidum & flumen Minium. Oppida, Conibrica, Colippo, Eburo, Britium. Excurrit deinde in aliud uaſto cornu promontorium, quod alij Artabrum appellauere, alij magnum, multi Olyſipponenſe ab oppido, terras, maria, cælum diſterminans. Illo finitur Hiſpaniæ latus, & à circuitu eius incipit frons.

Inſulæ in Oceano. Cap. XXII

SEptentrio hinc Oceanusq́ꝫ Gallicus, occaſus illinc & oceanus Atlanticus. Promontorij excurſum lx. M. prodidere, alij xc. M. paſſ. Ad Pyrenæum inde nõ pauci XII. l. milia, & ibi gentem Artabrum, quæ nunquam fuit manifeſto errore. Artotrebas enim, quos ante Celticum diximus promontorium, hoc in loco poſuere literis permutatis. Erratum & in amnibus indytis. Ab Minio quem ſuprà diximus, cc. M. paſſ. (ut autor eſt Varro) abeſt Aeminius, quẽ alibi quidã intelligũt, & Limæam uocãt, obliuionis antiquis dictus, multumq́ꝫ fabuloſus. Ab Durio Tagus cc. M. paſſ. interueniente Munda. Tagus auriferis harenis celebratur. Ab eo clx. M. paſſ. promontorium ſacrum è media propè Hiſpaniæ fronte proſilit. XIIII. M. paſſ. inde ad Pyrenæum mediũ colligi Varro tradit. Ab Ana uero, quo Luſitaniam à Bætica diſcreuimus, ccxxvi. M. paſſ. A Gadibus cij. M. paſſ. additis. Gentes Celticæ, Turduli, & circa Tagũ Vettones. Ab Ana ad ſacrũ Luſitani: oppida memorabilia à Tago in ora, Olyſippo, equarum è Fauonio uẽto cõceptu nobile, Salacia cognominata Vrbs imperatoria, Merobrica. promontoriũ ſacrum, & alterum Cuneus. Oppida, Oſſonoba, Balſa, Myrtilis. Vniuerſa ꝓuincia diuidit̃ in cõuẽtus tres, Emeritenſem, Pacenſem, Scalabitanũ. Tota populorũ xlv. in quibus coloniæ ſunt quinqꝫ, municipium ciuium Ro. unũ. Latij antiqui tria. Stipendiaria, xxxvi. Coloniæ, Auguſta emerita Anæ fluuio appoſita, Metallinenſis, Pacenſis, Norbenſis, Cæſarcana cognomine. Contributa ſunt in eam caſtra Iulia, caſtra Cæcilia. Quinta eſt Scalabis, quæ præſidium Iulium uocatur. Municipium ciuium Ro. Olyſipo, felicitas Iulia cognominatũ. Oppida ueteris Latij, Ebora, quod idem liberalitas Iulia, & Myrtilis ac Salacia, quæ diximus. Stipẽdiariorum, quos nominare nõ pigeat, præter iam dictos in Bæticæ cognominibus, Auguſtobrigenſes, Ammiẽſes, Aranditani, Axabricẽſes, Balſenſes, Cæſarobricẽſes, Caperẽſes, Caurẽſes, Colarni, Cibilitani, Concordiẽſes, qui & Boccori, Interauſenſes, Lanciẽſes, Mirobrigẽſes, qui Celtici cognominant̃, Medubricẽſes, qui Plũbarij, Oceleſes qui & Lanciẽſes, Turduli qui Barduli & Tapori. Luſitaniã cum Aſturia & Gallecia patere lõgitudine dxl. M. paſſ. latitudine d.xxxvi. M. Agrippa prodidit. Omnes aũt Hiſpaniæ à duobus Pyrenæi ꝓmontorijs ꝑ maria totius oræ circuitu p. XXIX. M. colligere exiſtimãtur, ab alijs XXVII. M.

Ex aduerſo Celtiberiæ cõplures ſunt inſulæ, Caſsiterides dictæ Græcis, à fertilitate plumbi: & è regione Arrotrebarum promontorij, deorum ſex, quas aliqui fortunatas appellauere. In ipſo uero capite mox Bæticæ, ab oſtio freti paſſ. lxxv. M. Gadis, longa (ut Polybius ſcribit) xij. M. lata iij. M. paſſ. Abeſt à continente proxima parte minus pedes dcc. Reliqua plus ſeptem M. Ipſius ſpatiũ xv. M. paſ. eſt. Habet oppidũ ciuium Romanorum quod appellatur Auguſta urbs Iulia Gaditana. Ab eo latere quo Hiſpaniam ſpectat, paſsibus ferè c. altera inſula eſt longa iij. M. paſſ. M. lata, in qua prius oppidũ Gadium fuit. Vocatur ab Ephoro & Philiſtide, Erythia, à Timęo & Sileno Aphrodiſias, ab indigenis Iunonis. Maiorem Timęus Cotinuſſam apud eos uocatam ait: noſtri Tarteſſon appellant, Pœni Gadir, ita Punica lingua ſepem ſignificante. Erythia dicta eſt, quoniã Tyrij ab origine eorum orti ab Erythreo mari ferebantur. In hac Geryones habitaſſe à quibuſdam exiſtimantur, quorum armenta Hercules abduxerit. Sunt qui aliam eſſe eam & contra Luſitaniam arbitrentur, eodemq́ꝫ nomine quondam ibi appellatam.

Vniuerſæ Europæ menſura. Cap. XXIII

PEracto ambitu Europæ, reddenda cõſummatio eſt, nequid nõ in expedito ſit noſcere uolẽtib. Lõgitudinẽ eius Artemidorus atqꝫ Iſidorus à Tanai uſqꝫ Gades LXXXIIII M. xiiij. prodiderũt. Polybius latitudinem Europæ ab Italia ad oceanum ſcribit XI. M.L. eſſe, etiã tũ incõperta magnitudine eius. Eſt aũt ipſius Italiæ (ut diximus. XII. M. xx. ad alpes. Vnde per Lugdunũ ad portũ Morinorũ Britannicũ, quà uidet̃ menſurã agere Polybius, XI. M. lxviij. Sed certior mẽſura ac lõgior ad occaſum ſolis æſtiui oſtiumq́ꝫ Rheni, per caſtra legionũ Germaniæ ab ijſdem dirigitur alpibus XII. M. xliij. paſſ. Hinc deinde Africa atque Aſia dicentur.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER V

AFRICAE DESCRIPTIO.

AFRICAM Græci Libyam appellauere, quà mare ante eam Libicum incipiens, Aegyptio finitur. Nec alia pars terrarũ pauciores recipit ſinus, longe ab occidente littorum obliquo ſpatio. Populorum eius oppidorumq́ꝫ nomina, uel maxime ſunt ineffabilia, præterq́ꝫ ipſorum linguis, & aliás caſtella fermè inhabitant.

Mauritania. Cap. I

PRincipio terrarũ Mauritaniæ appellantur, uſqꝫ ad C. Cæſarem Germanici filium regna, ſæuitia eius in duas diuiſæ prouincias. Promontorium oceani extimũ Ampeluſia nominatur à Græcis. Oppida fuere, Liſſa, Cotes ultra columnas Herculis, nunc eſt Tingi, quondã ab Antæo conditũ: poſtea à Claudio Cæſare, cum coloniã faceret, appellatũ traducta Iulia. Abeſt à Belone oppido Bæticæ, pximo traiectu xxx. M. p. Ab eo xxv. M. p. in ora oceani colonia Auguſti Iulia conſtãtia, Zilis regũ ditioni exempta, & iura in Bæticã petere iuſſa: & ab ea xxxij. M. p. colonia à Claudio Cæſare facta Lixos, uel fabuloſiſsime ab antiqs narrata. Ibi regia Antæi, certamenq́ꝫ cũ Hercule, & Heſperidũ horti. Affundit̃ aũt huic æſtuarium è mari flexuoſo meatu, in q̊ draconis cuſtodiæ inſtar fuiſſe nunc interpretant̃. Amplectit̃ intra ſe inſulam quam ſolã è uicino tractu aliquãto excelſiore, nõ tamen æſtus maris inundat. Extat in ea & ara Herculis, nec præter oleaſtros aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus profecto mirentur portentoſa Græciæ mendacia, de ijs & amne Lixo prodita, qui cogitent noſtros nuper paulominus monſtrifica quędã de ijſdẽ tradidiſſe: prævalidam hanc urbem, maioremq́ꝫ Carthagine magna: præterea ex aduerſo eius ſitã, & propè immẽſo tractu ab Tingi: quæq́ꝫ alia Cornelius Nepos auidiſsime credidit. Ab Lixo xl. M. in mediterraneo altera Auguſti colonia eſt Babba, Iulia campeſtris appellata: & tertia Banaſa lxxv. M.

Valentia cognominata. Ab ea xxxv.M.paſſ. Volubile oppidũ,tantundem à mari utroq; diſtans:& io ora à Lixo l.M.amnis Subur,præter Banaſam colooiã defluens,magnificus & nauigabilis. Ab eo totidem M.paſſ. oppidũ Sala,eiuſdem nominis fluuio impoſitum, iam ſolitudinibus uicinum,elephantorumq́; gregibus infeſtũ,multo tamen magis Aurololum gente,per quam iter eſt ad montem Africæ uel fabuloſiſsimũ Atlantem.E medijs hunc harenis in cælum attolli prodiderunt, aſperum, ſqualentem, quà uergat ad littora oceani,cui cogoomen impoſuit. Eundem opacum nemoroſumq́;, & ſcatebris fontium riguum, quà ſpectat Africam, fructibus omnium generum ſpōte ita ſubnaſcentibus,ut nunquam ſatietas uoluptatibus deſit.Incolarũ neminem interdiu cerni,ſilere omnia haud alio quàm ſolitudinum horrore,ſubire tacitam religionem animos propius accedentium, præterq́; horrorē elati ſuper nubila, atq; in uiciniam lunaris circuli.Eundemq́; noctibus micare crebris ignibus, Aegipanum Satyrorumq́; laſciuia,impleri tibiarum ac fiſtulæ cantu,tympanorumq́; & cymbalorũ ſonitu ſtrepere. Hæc celebrati autores prodidere,præter Herculi & Perſeo laborata ibi.Spatium ad eum immenſum iocertumq́;.Fuere & Hannonis Carthaginienſium ducis commentarij,Punicis rebus florentiſsimis explorare ambitum Africæ iuſsi:quem ſecuti pleriq; è Græcis ooſtriſq́; ad alia quædam fabuloſa,& urbes multas ab eo conditas ibi prodidere, quarum nec memoria ulla,nec ueſtigium extat. Scipione Aemiliano res in Africa gerēte,Polybius annaliũ conditor ab eo accepta claſſe, ſcrutandi illius orbis gratia circumuectus, prodidit à monte eo ad occaſum uerſus ſaltus plenos feris, quas generat Africa: ad flumen Anatin ccccl xxxv. M. paſſ. Ab eo Lixum ccv.M.paſſ.Agrippa.Lixum à Gaditano freto cxij.M.paſſ.abeſſe. Inde ſinum qui uocetur Saguti. Oppidum in promontorio Mulelacha. Flumina,Subur,& Salam. Portum Rutubis à Lixo cccxiij.M.paſſ. Inde promontorium ſolis, portum Riſardir, Getulos Autololes,flumen Coſenum, gentem Scelatitos & Maſatos. Flumen Maſatat,flumen Darat,in quo crocodilos gigni. Deinde ſinum dcxvi.M.paſſ.includi montis Barce promontorio excurrente in occaſum, quod appellatur Surrentium. Poſtea flumen Palſum, ultra quod Aethiopas Peroſſos, quorum à tergo Pharuſos. Iis iuogi mediterraneos Getulos Daras. At in ora Aethiopas Daratitas,Flumen Bambotum,crocodilis & hippopotamis refertum. Ab eo montes perpetuos uſq; ad eum quem Theôn ochema dicemus. Inde ad promontorium Heſperium nauigatione dierum ac ooctium x.in medio eo ſpatio Atlantem locauit,à cæteris omnibus in extremis Mauritaniæ proditũ. Ro.arma primum Claudio principe in Mauritania bellauere. Ptolemæum regem à C.Cæſare interemptum,ulciſcente liberto Aedemone,refugientibusq́; barbaris,uentũ conſtat ad montē Atlantem. Nec ſolum conſulatu perfunctis,atq; è ſenatu ducibus,qui tum res geſſere,ſed equitibus quoq; Ro.qui ex eo præfuere ibi,Atlantem penetraſſe in gloria fuit. Quinq; ſunt(ut diximus)Ro.coloniæ in ea prouincia,peruiumq́; famæ uideri poteſt. Sed id pleruoq; fallaciſſimum experimento deprehēditur, quia dignitates cum iodagare uera pigeat,ignorãtiæ pudore mentiri non piget:haud alio fidei proniore lapſu,quàm ubi falſæ rei grauis autor exiſtit. Et quidem minus miror incomperta quædam eſſe equeſtris ordinis uiris,iam uero & ſenatorij,nil demirantibus quàm luxuriam, cuius efficaciſsima uis ſentitur atque maxima,cum ebori citroq́; ſyluæ exquirantur, omnes ſcopuli Getuli muricibus ac purpuris. Indigenæ tamen tradunt in ora ab Sala cl. M. paſſ. flumen Aſanam marioo hauſtu,ſed portu ſpectabile : mox amnem quem uocant Fut, ab eo ad Dyrin (hoc enim Atlanti nomen eſſe eorum lingua conuenit) cc.M. paſſ. interueniente flumine,cui nomen eſt Vior. Ibi fama,exiſtere circa ueſtigia habitati quondã ſoli,uinearum palmetorumq́; reliquias. Suetonius Paulinus,quem conſulē uidimus,primus Romanorũ ducũ traoſgreſſus quoq; Atlantem aliquot milium ſpatio,prodidit de excelſitate quidem eius quæ cæteri:Imas radices denſis,altiſq́; repletas ſyluis,incognito genere arborũ proceritatē ſpectabilem eſſe enodi nitore,frondes cupreſsis ſimiles,præterq́; grauitatem odoris,tenui eas obduci lanu

gine:quibus addita arte,poſſe quales è bombyce ueſtes confici. Verticem altis etiã æſtate operiri niuibus. Decumis ſe eò perueniſſe caſtris, & ultra ad fluuium,qui Niger uocatur, per ſolitudines,nigri pulueris, eminẽtibus interdũ uelut exuſtis cautibus, loca inhabitabilia feruore,quanquã hyberno tempore experto. Qui proximos inhabitẽt ſaltus,refertos elephantorũ ferarumq́; & ſerpentũ omni genere,Canarios appellari. Quippe uictũ eius animalis promiſcuũ his eſſe,& diuidua ferarũ uiſcera. Iunctam Aethiopũ gentẽ,quos Perorſos uocãt,ſatis cõſtat. Iuba Ptolemæi pater,qui primus utriq; Mauritaniæ imperauit, ſtudiorũ claritate memorabilior etiã ꝙ regno, ſimilia prodidit de Atlãte:præterq́; gigni ibi herbã euphorbiã nomine, ab inuẽtore medico ſuo appellatã. Cuius lacteũ ſuccũ miris laudibus celebrat in claritate uiſus, contra ſerpẽtes & uenena omnia,priuatim dicato uolumine. Et ſatis ſuperq́; de Atlante.

Tingitania prouincia. Cap. II.

TIngitaniæ prouinciæ lõgitudo clxx.M.paſſ.eſt. Gentes in ea,quondã præcipua Maurorum,unde nomen prouinciæ,quos pleriq; Mauruſios dixerũt. Attenuata bellis ad paucas recidit familias. Proxima illi Maſſæſulorum fuerat, ſed ſimili modo extincta eſt. Getulæ nunc tenẽt gentes,Banurri,multoq́; ualidiſsimi Autololes: Et horũ pars quondã Veſuni,qui auulſi his,propriã fecere gentẽ uerſi ad Aethiopas. Ipſa prouincia ab oriente montoſa,fert elephãtos. In Abila quoq; monte,& quos ſeptẽ fratres à ſimili altitudine appellãt:ij freto imminẽt iuncti Abilæ. Ab his ora interni maris. Flumen Tamuda nauigabile,quondã & oppidũ. Flumen Laud, & ipſum nauigiorũ capax. Ruſardir oppidũ & portus,Maluana fluuius nauigabilis, Siga oppidum ex aduerſo Malachæ in Hiſpania ſitæ, Syphacis regia,alterius iam Mauritaniæ. Nanq; diu regum nomina obtinuere,ut Boguďiana appellaretur extima: itemq́; Bochi, quæ nunc Cæſarienſis. Ab ea portus Magnus à ſpatio appellatus,ciuium Ro. oppidũ. Amnis Mulucha,Bochi Maſſæſulorumq́; finis. Quiza xenitana peregrinorũ oppidum. Arſennaria Latinorũ,tribus milibus paſſ.à mari. Cartenna colonia Auguſti,legio ſecunda. Item colonia eiuſdem deducta cohorte prætoria Gunugi,promontoriũ Apollinis. Oppidumq́; ibi celeberrimũ Cæſarea, antea uocitatum Iol, Iubæ regia, à diuo Claudio coloniæ iure donata, eiuſdem iuſſu deductis ueteranis. Oppidũ nouum, & Latio dato,Tipaſa. Itemq́; à Veſpaſiano Imperatore eodẽ munere donatũ Icoſion. Colonia Auguſti Ruſconiæ,Ruſcurium ciuitate honoratum à Claudio,Ruzaſus colonia Auguſti. Salde colonia eiuſdem,Igilgili, oppidũ Tucca impoſitum mari & flumini Ampſagæ. Intus colonia Auguſta,quæ item Succubar. Item Tubuſuptus. Ciuitates,Timici,Tigauæ. Flumina Sardabala,Nabar,gens Macurebi,flumen Vſar,gens Nabades. Flumen Ampſaga,abeſt à Cæſarea ccxxxiij.M.paſſ. Vtriuſq; Mauritaniæ longitudo dccc.xxxix.M. Latitudo cccclxvij.M.paſſuum.

Numidia. Cap. III

AB Ampſaga Numidia eſt,Maſaniſſæ clara nomine, Metagonitis terra à Græcis appellata: Numidæ uero Nomades, à permutandis pabulis: mapalia ſua,hoc eſt,domus plauſtris circumferentes. Oppida,Cullu,Ruſicade. Ab ea ad xlviij.M.paſſ.in mediterraneo colonia Cirta,Sittianorum cognomine,& alia intus Sicca, liberumq́; oppidum Bulla regia. Et in ora Tacatua,Hippo regius, flumen Armua. Oppidũ Tabracha ciuium Ro. Tuſca fluuius,Numidiæ finis: nec præter marmoris Numidici,ferarumq́; prouentum aliud inſigne.

Africa. Cap. IIII.

A Tuſca Zeugitana regio,& quæ proprie uocetur Africa,eſt. Tria promontoria,Candidum,mox Apollinis aduerſum Sardiniæ,Mercurij aduerſum Siciliæ,in altũ procurrentia,duos efficiunt ſinus: Hipponenſem proximũ ab oppido, quod Hipponem dirutum uocant,Diarrhytum à Græcis dictũ,propter aquarũ irrigua. Cui finitimum Theudalis immune oppidũ,longius à littore. Dein promontorium Apollinis, & in altero ſinu Vtica ciuium Ro. Catonis morte nobilis, flumen Bagrada. Locus,caſtra Cornelia,colonia Carthago, magnæ in ueſtigijs Carthaginis, colonia Maxulla. Oppida, Carpi, Mi-

ſua

ſoa. Et liberum Clupea in promontorio Mercurij. Item libera Curubis, Neapolis. Mox Africæ ipſius alia diſtinctio. Libyphœnices uocantur, qui Byzacium incolunt. Ita appellatur regio ccl. M. paſſ. per circuitum, fertilitatis eximiæ, cum centeſima fruge agricolis fœnus reddente terra. Hic oppida libera, Leptis, Adrumetũ, Ruſpina, Thapſus. Inde Theniæ, Macomades, Tacape, Sabrata contingens Syrtim minorem, ad quam Numidiæ & Africæ ab Ampſaga longitudo dlxxx. M. paſſ. Latitudo, qua cognitũ eſt, cc. M. Ea pars quam Africã appellauimus, diuiditur in duas prouincias, ueterẽ & nouam, diſcretas foſſa, inter Africanum ſequentem & reges, Thenas uſq; perducta, quod oppidum à Carthagine abeſt ccxvij. M. paſſ. Tertius ſinus diuiditur in geminos, duarum Syrtium uadoſo ac reciproco mari diros. Ad proximam quæ minor eſt, à Carthagine ccc. M. paſſ. Polybius tradit. Ipſam c. M. paſſuum aditu, ccc. M. ambitu. Et terra autem ſiderum obſeruatione ad eam per deſerta harenis, perq; ſerpentes iter eſt. Excipiunt ſaltus repleti ferarum multitudine, & introrſus elephantorum ſolitudines, mox deſerta uaſta, ultraq; Garamantes, ab Augylis dietũ xij. itinere diſtãtes. Super illos fuere gens Pſylli, ſuper quos lacus Lycomedis, deſertis circũdatus. Augylæ ipſi medio ferè ſpatio locantur ab Æthiopia, quæ ad occidentem uergit, & à regione quæ duas Syrtes interiacet, pari utrinq; interuallo, ſed litore inter duas Syrtes, ccl. M. paſſ. Ibi ciuitas Oecenſis, Cynips fluuius ac regio. Oppida, Neapolis, Taphra, Abrotonum, Leptis altera quæ cognominatur magna. Syrtis maior, circuitu dcxxv. M. paſſ. aditu autem cccxij. M. paſſ. Inde accolit gens Ciſipadum. In intimo ſinu fuit ora Lotophagon, quos quidam Alachroas dixere, ad Philenorum aras: ex harena ſunt eæ. Ab his non procul à continente palus uaſta amnem Tritonem, nomenq; ab eo accipit, Pallantias appellata Callimacho, & citra minorem Syrtim eſſe dicta: à multis uero inter duas Syrtes. Promontorium quod maiorem includit, Borion appellatur. Vltrà Cyrenaica prouincia. Ad hunc finem Africa à fluuio Ampſaga populos xxvi. habet, qui Ro. parent imperio. In his colonias vi. præter iã ſupradictas, Vthinam, Tuburbin. Oppida ciuium Rom. xv. ex quibus in mediterraneo dicenda Azuritanum, Abutucenſe, Aborienſe, Canopicum, Chilmanenſe, Simittuenſe, Thunuſidenſe, Tubernicenſe, Tynidrumenſe, Tibigenſe. Vcitana duo, maius & minus, Vagenſe. Oppidum Latinum unum Vſalitanum, Oppidum ſtipendiarium unum Caſtris Cornelijs. Oppida libera xxx. ex quibus dicenda intus Acolitanum, Acharitanum, Auinenſe, Abziritanum, Canopitanum, Melzitanũ, Madaurenſe, Salaphitanum, Tuſdritanum, Tiricenſe, Tiphicenſe, Tuniſenſe, Theudenſe, Tageſtenſe, Tigenſe, Vluſuburitanum, Vagenſe aliud, Vigenſe, Zamenſe. Ex reliquo numero non ciuitates tantum, ſed pleræq; etiã nationes iure dici poſſunt, ut Nattabudes, Capſitani, Miſulani, Sabarbares, Maſſyli, Niſiues, Vamacures, Ethini, Muſſini, Marchubrj, & tota Getulia ad flumen Nigrin, qui Africã ab Æthiopia dirimit.

Cyrene. Cap. v

CYrenaica eadem Pentapolitana regio illuſtratur Ammonis oraculo, quod à Cyrenis abeſt cccc. M. paſſ. fonte ſolis, urbibus maxime quinq;, Berenice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, ipſa Cyrene. Berenice in Syrtis extimo cornu eſt, quondam uocata Heſperidum ſupradictarum, uagantibus Græciæ fabulis. Nec procul ante oppidum fluuius Lethon, lucus ſacer, ubi Heſperidum horti memorãtur. Abeſt à Lepti ccclxxxv. M. paſſ. Ab ea Arſinoe, Teuchira uocitata, xliij. M. paſſ. Et deinde Ptolemais, antiquo nomine Barce, xxij. M. paſſ. Mox ccl. M. promontoriũ Phycus per Creticum mare excurrit, diſtans ccl. M. paſſuum à Tænaro Laconicæ promontorio. A Creta uero ipſa cxxv. M. Poſt id Cyrene à mari xi. M. paſſuum. A Phycunte Apolloniam xxiij. M. paſſuum. ad Cherroneſum lxxxviij. M. paſſuum. Vnde Catabathmum ccxvi. M. paſſuum. Accolunt Marmaridæ, à Paratonij fermè regione ad Syrtin uſq; maiorem porrecti. Poſt eos Ararauceles, & iam in ora Syrtis Naſamones, quos antea Meſammones Græci appellauere ab argumẽto loci, medios inter harenas ſitos. Cyrenaicus ager xv. M. paſſuum

latitudine à littore & arboribus fertilis habetur. Intus eodem ſpatio frugibus tãtum: mox xxx. M. paſſ. latitudine, & ccl. M. paſſ. longitudine, laſere modo. Poſt Naſamones Haſbitæ & Macæ niuunt. Vltra eos Hammaniẽtes xi. dierum itinere à Syrtibus maioribus ad occidentem, & ipſi quaquà uerſus harenis circundati: puteos tamẽ haud difficiles binûm ferè cubitorum inueniunt altitudine, ibi reſtagnantibus Mauritaniæ aquis. Domos ſale montibus ſuis exciſo ceu lapide conſtruunt. Ab his ad Troglodytas hyberni occaſus plaga dierum iiij. iter, cum quibus cõmercium gemmæ tantum, quam carbunculũ uocamus, ex Æthiopia nectæ. Interuenit ad ſolitudines Africæ ſuper minorem Syrtin dictas uerſa, Phaſania, ubi gentem Phazaniorum, urbesq́ Alelen & Cillabã ſubegimus. Item Cydamum è regione Sabratæ. Ab his mons longo ſpatio in occaſum ab ortu tẽdit, Ater à noſtris dictus à natura, aduſto ſimilis, aut ſolis repercuſſu accenſo. Vltra eum deſerta: Matelgæ oppidum Garamantũ: itemq́ Debris, affuſo fonte, à medio die ad mediã noctem aquis feruentibus, totidem horis ad medium diem rigentibus: clariſſimumq́ oppidum Garama caput Garamantum: omnia armis Ro. ſuperata, & à Cornelio Balbo triumphata, unius omnium externo curru & quiritium iure donato: quippe Gadibus nato ciuitas Rom. cum Balbo maiore patruo data eſt. Et hoc mirum, ſupradicta oppida ab eo capta, autores noſtros prodidiſſe. Ipſum in triumpho præter Cydamum & Garamã, omnium aliarum gẽtium urbiumq́ nomina ac ſimulacra duxiſſe, quæ iere hoc ordine: Tabidium oppidum, Niteris natio, Negligemela oppidum, Bubeium natio, Vel oppidum, Enipi natio, Thuben oppidum, mõs nomine Niger: Nitibrum, Rapſa, oppida: Diſcera natio, Debris oppidum, flumẽ Nathabur, Tapſagum oppidum, Nannagi natio, Boin oppidum, Pege oppidum, flumen Daſibari. Mox oppida continua, Baracum, Buluba, Alaſi, Balſa, Galla, Maxala, Zizama. Mons Gyri, in quo gẽmas naſci titulus præceſſit. Ad Garamantas iter inexplicabile adhuc fuit, latronibus gentis eius, puteos (qui ſunt nõ alte fodiendi, ſi locorum notitia adſit) harenis operientibus. Proximo bello, quod cum Oenſibus Romani geſſere auſpicijs Veſpaſiani Imperatoris, compendium uiæ quatridui deprehẽſum eſt. Hoc iter uocatur, præter caput ſaxi. Finis Cyrenaicus Catabathmos appellatur, oppidum & nallis repenre conuexa. Ad eum terminum Cyrenaica Africa à Syrti minore decies centena lx. M. paſſuum in longitudine patet: in latitudine qua cognitũ eſt dccc.

Libya Mareotis. Cap. VI

EA quę ſequitur regio, Mareotis Libya appellatur, Aegypto cõtermina. Tenent Marmarides, Adirmachidæ, deinde Marcotæ. Mẽſura à Catabathmo ad Paratonium lxxxvi. M. paſſ. In eo tractu uicus Apis intereſt, nobilis religione Aegypti locus. Ab eo Paratonium xij. M. paſſ. Inde Alexãdriam c. M. paſſ. latitudo clxix. eſt. Eratoſthenes à Cyrenis Alexandriam terreſtri itinere dxxv. M. prodidit. Agrippa totius Africæ à mari Atlantico cum inferiore Aegypto xxx xl. M. paſſuũ lõgitudinem. Polybius & Eratoſthenes diligentiſſimi exiſtimati, ab oceano ad Carthaginem magnam lxvi. M. paſſ. ab ea Canopum Nili proximum oſtium xvi. M. paſſuum xxix. fecerũt: Iſidorus à Tingi Canopum xxxv xcix. M. paſſuum: Artemidorus xl. minus q̃ Iſidorus.

Inſulæ circa Aphricã, & ex aduerſo Africæ. Cap. VII

INſulas non ita multas complectuntur hæc maria. Clariſſima eſt Meninx, longitudine xxxv. M. paſſuum, latitudine xxv. ab Eratoſthene Lotophagitis appellata. Oppida habet duo, Meningẽ ab Africæ latere, & altero Thoiar, ipſa à dextro Syrtis minoris promontorio paſſibus cc. ſita. Ab ea c. M. paſſ. contra læuum Cercina, cum urbe eiuſdem nominis libera, longa xxv. M. paſſuum, lata dimidium eius ubi plurimum, ac in extremo non plus v. M. paſſuum. Huic perparua Carthaginem uerſus Cercinitis ponte iungitur. Ab his l. M. ferè paſſuum, Lopaduſa, longa vi. M. paſſ. Mox Gaulos & Galata, cuius terra ſcorpionem dirum animal Africæ necat. Dicuntur & in Clupea emori, cuius ex aduerſo Coſyra cum oppido. At contra Carthaginis ſinũ duo Aegimori à re, ſcopuli uerius quàm

quâm inſulæ,inter Siciliam maxime & Sardiniam. Autores ſunt,& has quondam habitatas ſubſediſſe. Interiori autem ambitu Africæ ad meridiem uerſus,ſuperꝗ Getulos interuenientibus deſertis,primi omnium Libyægyptij,deinde Leucæthiopes habitant.

Æthiopes. Cap. VIII

SVper eos Æthiopum gentes Nigritæ,à quo dictũ eſt flumine:Gymnetes, Pharuſi,& iam oceanum attingentes, quos in Mauritaniæ fine diximus, Perorſi. Ab his omĩbus uaſtæ ſolitudines orientem uerſus,uſꝗ Garamantes,Augylaſꝗ & Troglodytas:uerisſima opinione eorũ,qui deſertis Africæ duas Aethiopias ſuperponunt,& ante omnes Homeri,qui bipertitos tradit Aethiopas,ad orientẽ occaſumꝗ uerſos. Nigri fluuio eadẽ natura quæ Nilo, calamum & papyrum,& eaſdem gignit animantes, ijſdemꝗ temporibus augeſcit. Oritur inter Tarcleos Aethiopas,& Oecalicas. Horũ oppidũ Mauin quidã ſolitudinibus interpoſuerũt. Atlantas iuxta eos,Aegipanas ſemiferos,& Blemmyas,& Gamphaſantas,& Satyros, & Himantopodas. Atlantes degeneres ſunt humani ritus,ſi credimus. Nam neque nominum ullorum inter eos appellatio eſt,& ſolem orientem occidentemꝗ dira imprecatione contuentur, ut exitialẽ ipſis agriſꝗ. Neꝗ inſomnia uiſunt,qualia reliqui mortales. Troglodytæ ſpecus excauant. Hæ illis domus,uictus ſerpentium carnes,ſtridorꝗ nõ uox:adeo ſermonis cõmercio carẽt. Garamãtes matrimoniorũ exortes, paſſim cũ fœminis degũt. Augylæ tantũ inferos colũt. Gamphaſantes nudi,prœliorumꝗ expertes,nulli externo cõgregãtur. Blemmyis tradũtur capita abeſſe,ore & oculis pectori affixis. Satyris præter figuram nihil moris humani. Aegipanis qualis uulgo pingitur forma. Himantopodes loripedes quidã, quibus ſerpendo ingredi natura eſt. Pharuſi quondam Perſæ,comites fuiſſe dicuntur Herculis ad Heſperidas tendentis. Nec de Africa plura quæ memorentur,occurrunt.

De Aſia. Cap. IX

ADhæret Aſia, quam patere à Canopico oſtio ad ponti oſtiũ Timoſthenes XXVI XXXVIIJ. M. paſſ. tradidit. Ab ore aũt ponti ad os Mæotis Eratoſthenes XV.XLV. M. paſſ. Vniuerſam uero cum Aegypto ad Tanain Artemidorus & Iſidorus LXXXVIII M. paſſuum. Maria eius complura ab accolis traxere nomina, quare ſimul indicabuntur. Proxima Africæ incolitur Aegyptus,introrſus ad meridiem recedens, donec à tergo prætendantur Aethiopes. Inferiorem eius partem Nilus,dextra læuaꝗ diuiſus amplexu ſuo determinat,Canopico oſtio ab Africa,ab Aſia Peluſiaco dxx. M. paſ. interuallo. Quam ob cauſam inter inſulas quidam Aegyptum retulere,ita ſe findente Nilo,ut triquetrã terræ figuram efficiat. Ideo multi Græcæ literæ uocabulo,Deltam appellauere Aegyptum. Menſura ab unitate aluei,unde ſe primum findit in latera,ad Canopicum oſtium, cxlvi. M. ad Peluſiacum cclvi. M. eſt. Summa pars contermina Aethiopiæ,Thebais uocaẽ. Diuiditur in præfecturas oppidorum,quas nomos uocant,Ombiten, Phathniten,Apollopoliten,Hermonthiten,Thiniten,Phanturiten,Coptiten,Tentiriten,Dioſpoliten,Antæopoliten,Aphroditopoliten, Lycopoliten. Quæ iuxta Peluſium eſt regio, nomos habet, Pharbætiten,Bubaſtiten,Sethroiten,Tanitem. Reliqua aũt Arabicum, Ammoniacũ tendentem ad Ammonis Iouis oraculum,Oxyrynchiten,Leontopoliten,Atharrabiten,Cynopoliten,Hermopoliten,Xoiten,Mendeſiũ,Sebenniten,Capaſtiten, Latopoliten,Heliopoliten,Proſopiten,Panopoliten,Thermopoliten,Buſiriten,Onuphitẽ,Saiten,Pſenethu,Phthemphu,Nancratiten,Nitriten,Gynæcopoliten,Menelaiten,Alexandriæ regione. Item Libyæ Mareotis, Heracleopolites eſt in inſula Nili,longa paſſuum l. M. in qua & oppidum Herculis appellatũ. Arſinoitæ duo ſunt:hi & Memphites, uſꝗ ad ſummum Delta perueniunt. Cui ſunt contermini ex Africa duo Oaſitæ. Quidam ex his aliqua nomina permutant, & ſubſtituunt alios nomos, ut Heroopoliten, Crocodilopoliten. Inter Arſinoitem autem ac Memphitem lacus fuit, circuitu ccl. M. p. aut ut Mutianus tradit, cccl. M. & altitudininis l. p. manu factus, à rege qui fecerat, Mœridis appellatus. Inde lxxij. M. p. abeſt Memphis, quondam arx Aegypti regũ:unde ad Ammonis oraculum xij

lnm xij. dierum iter eſt,ad ſciſſuram aũt Nili,quod appellauimus Delta, xv.M.p.Nilus incertis ortus fontibus, it per deſerta & ardentia: & immenſo longitudinis ſpatio ambulans,famaq́; tantũ inermi quæſitu cognitus ſine bellis, quæ cæteras omnes terras inuenere,originem (ut Iuba rex potuit exquirere)in mõte inferioris Mauritaniæ nõ procul oceano habet,lacu protinus ſtagnante, quẽ uocant Nilidem.Ibi piſces reperiũtur alabetæ,coracini,ſiluri,crocodilus quoq;. Inde ob argumentum hoc Nili ortus creditus,Cæſareæ in Iſeo dicatus ab eo ſpectatur hodie.Præterea obſeruatũ eſt,prout in Mauritania niues imbréſue ſatiauerint,ita Nilũ increſcere.Ex hoc lacu profuſus indignatur fluere per harenoſa & ſqualentia,conditq́; ſe aliquot dierum itinere.Mox alio lacu maiore, in Cæſarienſis Mauritaniæ gente Maſſæſylûm erumpit,& hominum cœtus ueluti circunſpicit, ijſdẽ animalium argumentis:iterum harenis receptus conditur rurſus xx. dierum deſertis ad proximos Æthiopas: atq; ubi iterum ſenſerit hominem, proſilit fonte (ut ueriſimile eſt) illo quem Nigrin uocauere.Inde Aphricã ab Æthiopia diſpeſcens,etiam ſi non protinus populis,feris tamen & beluis frequens,ſyluarumq́; opifex, medios Æthiopas ſecat,cognominatus Aſtapus, quod illarum gentium lingua ſignificat aquam è tenebris profluẽtem. Inſulas ita innumeras ſpargit,quaſdamq́; tam uaſtæ magnitudinis, quanq́; rapida celeritate,ut tamen dierum v.curſu non breuiore tranſuolet: circa clariſſimam earum Meroen, Aſtabores læuo alueo dictus,hoc eſt,ramus aquæ uenietis è tenebris:dextero uero Aſtuſapes,quod latẽtis ſignificationem adijcit:nec ante Nilus, q̃ ſe totum aquis concordibus rurſus iunxit. ſic quoq; etiamnum Siris ut ante nominatus per aliquot milia, & in totum Homero Aegyptus, alijſq́; Triton.Subinde inſulis impactus,totidẽ incitatus irritamentis,poſtremo incluſus mõtibus, nec alibi torrentior,nectus aquis properãtibus ad locum Æthiopum,qui Catadupi uocantur,nouiſſimo cataracte inter occurſantes ſcopulos non fluere immenſo fragore creditur,ſed ruere.Poſtea lenis & confractis aquis,domitaq́; uiolentia,aliquid & ſpatio feſſus,multis quamuis faucibus in Ægyptiũ mare ſe euomit. Certis tamen diebus auctu magno per totam ſpatiatus Aegyptum, fœcundus innatat terræ. Cauſas huius incrementi uarias prodidere, ſed maxime probabiles, eteſiarum eo tempore ex aduerſo flantium repercuſſum,ultro in ora acto mari:aut imbres Aethiopiæ æſtiuos,ijſdem eteſijs nubila illò ferentibus è reliquo orbe. Timæus mathematicus occultam protulit rationẽ:Phialam appellari fontẽ eius,mergiq́; in cuniculos ipſum amnem,uapore anhelantem fumidis cautibus ubi conditur. Verũ ſole per eos dies cominus facto,extrahi ardoris ui & ſuſpenſum abundare, ac ne deuoretur abſcõdi. Id euenire à canis ortu, per introitum ſolis in leonem,contra perpendiculum fontis ſidere ſtante,cum in eo tractu abſumãtur umbræ:Pleriſq; è diuerſo opinatis largiorem fluere,ad ſeptentrionem ſole diſcedente,quod in cãcro & leone euenit,Ideoq́; tunc minus ſiccari.Rurſus in Capricornum & auſtrinum polum reuerſo ſorberi, & ob id parcius fluere. Sed Timæo ſi quis extrahi poſſe credat, umbrarum defectus ijs diebus & locis ſine fine adeſt. Incipit creſcere luna noua,quæcunq; poſt ſolſtitium eſt,ſenſim modiceq́; cancrũ ſole tranſeunte,abundantiſſime autem leonem.Et reſidit in uirgine,ijſdem quibus accreuit modis.In totum autem reuocatur intra ripas in libra,ut tradit Herodotus,cẽteſimo die.Cum creſcit,reges aut præfectos nauigare eo, nefas iudicatũ eſt. Auctus eius per puteos menſuræ notis deprehenduntur.Iuſtum incrementũ eſt cubitorũ xvi. Minores aquæ non omnia rigant, ampliores detinent tardius recedendo.Hæ ſerendi tempora abſumũt ſolo madente,illæ nõ dant ſitiente. Vtrunque reputat prouincia.In xij.cubitis famem ſentit,in xiij. etiamnum eſurit: xiiij. cubita hilaritatem afferunt: xv. ſecuritatem: xvi. delicias. Maximum incrementũ ad hoc æui fuit cubitorum xviij. Claudio principe:minimumq́; Pharſalico bello, ueluti necem Magni prodigio quodam flumine auerſante. Cũ ſtetere aquæ, apertis molibus admittuntur. Vt quæq; liberata eſt terra,ſeritur. Idẽ amnis unus omnium nullas expirat auras. Ditionis Aegypti eſſe incipit à fine Aethiopię Syene:ita uocatᷣ peninſula c.M. paſſ.

ambitu

ambitu,in qua Ceraſtæ ſunt latere Arabiæ, & ex aduerſo inſulæ iiij.Philæ, dc.M. paſſ. à Nili fiſſura,unde appellari diximus Deltam:hoc ſpatium ædidit Artemidorus, & in eo ccl. oppida fuiſſe.Iuba cccc. M.paſſ.Ariſtocreon ab Elephantide ad mare dccl.M.p.Elephãtis inſula infra nouiſſimum cataracten cccc.M.p.& ſupra Syenen xvi.M.habitatur, nauigationis Ægyptiæ finis,ab Alexandria dlxxxvi.M.p. In tantum errauere ſupraſcripti.Ibi Aethiopicę cõueniunt naues.Nanq; eas plicatiles humeris transferunt,quoties ad cataractas uentum eſt.Aegyptus ſuper cęterã antiquitatis gloriã xx.M.urbium ibi Amaſe regnante habitata pręfert,nunc quoq; multis etiãſi ignobilibus frequens:celebratur tamen Apollinis,mox Leucotheæ,& Dioſpolis magna,eadem Thebe portarũ c.nobilis fama,copioſa Indicarũ Arabicarumq; merciũ,Nilo proximũ emporiũ.Mox Veneris oppidum,& iterum Iouis,ac Tentyris:infra quod Abydus,Memnonis regia & Oſiris templo inclytũ, vij.M.d.p.in Libyam remotũ à flumine.Deinde Ptolemais & Panopolis ac Veneris iterum.Et in Libyco Lycon,ubi montes finiũt Thebaidem.Ab ijs opppida Mercurij,Alabaſtrũ,canũ,& ſupradictũ Herculis.Deinde Arſinoe,& iam dicta Memphis,inter quã & Arſinoiten nomõ, in Libyco turres quæ Pyramides uocantˊ,Labyrinthus in Mœridis lacu nullo addito ligno exædificatus:& oppidũ Crialon.Vnũ præterea intus & Arabiæ conterminũ,claritatis magnæ,Solis oppidũ.

Alexandria. Cap. x

SEd iure laudetur in littore Aegyptij maris Alexandria,à magno Alexandro cõdita in Africæ parte,ab oſtio Canopico xij. M. p. iuxta Mareotin lacũ,qui lacus antea Arapotes nominabatur. Metatus eſt eã Dinocrates architectus pluribus modis memorabili ingenio, xv. M.paſſ.laxitate inſeſſa,ad effigiem Macedonicæ chlamydis,orbe gyrato laciniosſam,dextera læuaq; anguloſo procurſu,iam tum tamen quinta ſitus parte regi dicata. Mareotis lacus à meridiana urbis parte, euripo è Canopico oſtio mittitur mediterraneo cõmercio,inſulas quoq; plures amplexus, xxx. M.paſſ.traiectu, dc.ambitu,ut tradit Clau.Cæſar.Alij ſchœnos in lõgitudinem patere xl.faciunt, ſchœnumq; ſtadia xxx. ita fieri lõgitudinis cl.M.p. tantundẽ & latitudinis. Sunt in honore & intra decurſus Nili multa oppida,præcipue quæ nomina dedere oſtijs,nõ omnibus: xi. enim reperiuntur,ſuperq; quatuor,quæ ipſi falſa ora appellant:ſed celeberrimis ſeptẽ, proximo Alexandriæ Canopico,deinde Bolbitino,Sebẽnitico,Phatnitico,Mẽdeſico,Tanitico,ultimoq; Peluſiaco.Prætereas Butos,Pharbœtos,Leontopolis,Atribis,Iſidis oppidũ,Buſiris, Cynopolis,Aphroditos,Sais,Naucratis, unde oſtiũ quidã Naucraticũ nominãt, quod alij Heracleoticũ,Canopico cui proximum eſt,præferentes.

Arabia. Cap. xi

VLtra Peluſiacũ Arabia eſt, ad rubrum mare pertinẽs, & odoriferã illam ac diuitem & beatę cognomine inclytam.Hæc Catabanũ & Esbonitarũ & Scenitarũ Arabum uocatur,ſterilis,præterq; ubi Syriæ cõfinia attingit,nec niſi Caſio mõte nobilis.His Arabes iunguntur, ab oriente Canchlei, à meridie Cedrei, qui deinde ambo Nabatæis. Heroopoliticus uocatur,alterq; Lælaniticus ſinus rubri maris in Aegyptũ uergentis, cl. M. paſſuum interuallo inter duo oppida Læana,& in noſtro mari Gazam. Agrippa à Peluſio Arſinoen rubri maris oppidũ,per deſerta cxxv. M.p. tradit.tam paruo diſtat ibi tanta rerum naturæ diuerſitas.

Syria,Palæſtina,Phœnice. Cap. xii

IVxta Syria littus occupat, quondã terrarũ maxima, & pluribus diſtincta nominibus, Nanq; Palæſtina uocabatur quà cõtingit Arabas,& Iudæa,& Cœle,dein Phœnice:& quà recedit intus,Damaſcena:ac magis etiamnum meridiana, Babylonia.Et eadem Meſopotamia inter Euphratem & Tigrin,quaq; tranſit Taurũ,Sophene:citra uero etiã Comagene.Et ultra Armeniam,Adiabene,Aſſyria ante dicta:& ubi Ciliciã attingit,Antiochia.Lõgitudo eius inter Ciliciam & Arabiam cccclxx.M.p.eſt.Latitudo à Seleucia Pieria,ad oppidũ in Euphrate Zeugma, clxxv.M.p.Qui ſubtilius diuidunt,circunfundi Syria Phœnicen uolunt,& eſſe oram maritimam Syriæ,cuius pars ſit Idumæa & Iudæa,deinde Phœnice, deinde Syria. Id quod præiacet mare totum, Phœnicium appellatur.

Ipſa gens Phœnicum in gloria magna litterarum inuentionis & ſiderum, naualiumq́; ac bellicarum artium. A Peluſio Chabriæ caſtra, Caſius mons, delubrum Iouis Caſij, tumulus magni Pompeij, Oſtracine. Arabia finitur à Peluſio lxv. M. paſſuum.

Idumæa, Syria Palæſtina, Samaria, Aſcalo, Azotus, Cæſarea. Cap. XIII

MOx Idumæa incipit & Palæſtina, ab emerſu Sirbonis lacus, quẽ quidã cl. M. paſſ. circuitu tradidere: Herodotus Caſio monti applicuit: nunc eſt palus modica. Oppida Rhinocolura, & intus Rhaphea: Gaza, & intus Anthedon: mons Angaris. Regio per oram Samaria. Oppidũ Aſcalo liberũ, Azotus: Iamnes duæ, altera intus. Ioppe Phœnicum, antiquior terrarũ inundatione, ut ferunt. Inſidet collem præiacẽte ſaxo, in quo uinculorũ Andromedæ ueſtigia oſtendũt. Colit̃ illic fabuloſa Derceto. Inde Apollonia, Stratonis turris, eadẽ Cæſarea, ab Herode rege condita: nunc colonia prima Flauia, à Veſpaſiano Imperatore deducta: Finis Palæſtines clxxxix. M. paſſ. à confinio Arabiæ: deinde Phœnice. Intus aũt Samariæ oppida, Neapolis, quod antea Mamortha dicebatur, Sebaſte, in monte altiore Gamala.

Iudæa, Galilæa, Hiericho, Emmaus, Lydda, Ioppe. Cap. XIIII

SVpra Idumæam & Samariam Iudæa longe lateq́; funditur. Pars eius Syriæ iuncta, Galilæa uocatur: Arabiæ uero & Ægypto proxima, Peræa, aſperis diſperſa mõtibus, & à cæteris Iudæis Iordane amne diſcreta. Reliqua Iudæa diuiditur in toparchias x. quo dicemus ordine: Hiericuntem palmetis cõſitam, fontibus irriguam Emmaum, Lyddam, Ioppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticã, Betholenen, Tephenen, Orinen, in qua fuere Hieroſolyma longe clariſſima urbium orientis, non Iudææ modo: Herodium cum oppido illuſtri eiuſdem nominis.

Iordanis. Cap. XV

IOrdanis amnis oritur è fonte Paneade, qui cognomẽ dedit Cæſareæ, de qua dicemus: amnis amœnus, & quatenus locorum ſitus patitur, ambitioſus: accolisq́; ſe præbẽs, uelut inuitus Aſphaltitem lacũ dirum natura petit, à quo poſtremo ebibitur, aquasq́; laudatas perdit peſtilentibus mixtas. Ergo ubi prima cõuallium fuit occaſio, in lacum ſe fundit, quem plures Geneſaram uocant xvi. M. paſſuum longitudinis, vi. M. latitudinis, amœnis circunſeptum oppidis: ab oriente Iuliade & Hippo, à meridie Tarichea, quo nomine aliqui & lacum appellant, ab occidente Tiberiade, aquis calidis ſalubri.

Aſphaltites. Cap. XVI

ASphaltites nihil præter bitumen gignit, unde & nomẽ. Nullum corpus animalium recipit: tauri cameliq́; fluitant. Inde fama, nihil in eo mergi. Longitudine excedit c. M. paſſuum, latitudine maxima xxv. implet, minima ſex. Proſpicit eum ab oriente Arabia Nomadum, à meridie Macherũs, ſecunda quondam arx Iudææ ab Hieroſolymis. Eodem latere eſt calidus fons medicæ ſalubritatis Calliroe, aquarum gloriam ipſo nomine præferens.

Gens Eſſenorum. Cap. XVII

AB occidente littora Eſſeni fugitant uſque quà nocent, gens ſola, & in toto orbe præter cæteras mira, ſine ulla fœmina omni Venere abdicata, ſine pecunia, ſocia palmarum. In diem ex æquo cõuenarum turba renaſcitur, large frequentantibus quos uita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat. Ita per ſeculorum milia (incredibile dictu) gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur. Tam fœcunda illis aliorum uitæ pœnitentia eſt. Infra hos Engadda oppidum fuit, ſecundũ ab Hieroſolymis fertilitate, palmetorumq́; nemoribus: nunc alterum buſtum. Inde Maſada caſtellum in rupe, & ipſum haud procul Aſphaltite. Et hactenus Iudæa eſt.

Decapolis. XVIII

IVngitur ei latere Syriæ Decapolitana regio, à numero oppidorum, in quo non omnes eadem obſeruant. Plurimi tamen Damaſcum & Opoton riguas amne Chryſorrhoa, fertilem Philadelphiam, Raphanam, omnia in Arabiam recedentia. Scythopolin antea Nyſam, à Libero patre, ſepulta nutrice ibi, Scythis deductis. Gaddara Hieromiace præfluente, et iam dictũ Hippon Dion. Pellã aquis diuitem, Galaſam, Canathã. Intercurſant

cinguntq́;

cinguntq; has urbes tetrarchiæ,regnorum inſtar ſingulæ,& in regna contribuuntur,Trachonitis,Paneas,in qua Cæſarea cum ſupradicto fonte,Abila,Arca,Ampeloeſſa, Gabe.

Tyrus & Sidon. Cap.xix

HInc redeundũ eſt ad oram atq; Phœnicen. Fuit oppidũ Crocodilon,eſt flumen,memoria urbiũ,Dorum,Sycaminũ,promontoriũ Carmelũ,& in mõte oppidũ eodem nomine,quondam Ecbatana dictũ.Iuxta Getta,Iebba.Riuus Pagida ſiue Belus,uitri fertiles harenas paruo littori miſcens.Ipſe è palude Cendeuia à radicibus Carmeli profluit. Iuxta colonia Claudij Cæſaris Ptolemais,quæ quondã Ace.Oppidũ Ecdippa.Promontorium album.Tyrus quondam inſula,præalto mari ſeptingentis paſſibus diuiſa,nũc uero Alexandri oppugnantis operibus continens. Olim partu clara urbibus genitis,Lepti, Vtica,& illa Romani imperij æmula,terrarũ orbis auida,Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis.Nunc omnis eius nobilitas conchylio atq; purpura conſtat.Circuitus xix.M.paſſ.eſt,intra Palætyro incluſa. Oppidũ ipſũ xxij. ſtad.obtinet.Inde Euhydra,Sarepta,& Ornithon oppida:& Sidon artifex uitri,Thebarumq; Bœotiarum parens.

Mons Libanus. Cap. xx

A Tergo eius mons Libanus orſus,mille quingentis ſtad.Simyram uſque porrigitur, quà Cœle Syria cognominatur. Huic par,interiacente ualle,mons aduerſus Antilibanus obtenditur,quondam muro coniunctus. Poſt eum introrſus Decapolitana regio eſt,prædictæq; cum ea tetrarchiæ, & Palæſtinæ tota laxitas. At in ora etiamnũ ſubiecta Libano,fluuius Magoras:Berytus colonia,quę felix Iulia appellatur.Leontos oppidum, flumen Lycos, Palæbyblos, flumen Adonis. Oppida Byblos, Botrys,Gigarta,Trieris, Calamos,Tripolis,quam Tyrij & Sidonij & Aradij obtinent. Orthoſia,Eleutheros flumen.Oppida,Simyra, Marathos, contraq; Aradum Antarados ſeptem ſtadiorum oppidum,& inſula cc. paſſus à cõtinenente diſtans.Regio in qua ſupradicti deſinunt montes:& interiacentibus campis,Bargylus mons incipit.Hinc rurſus Syria,deſinente Phœnice.Oppida Carne,Balanea,Paltos,Gabale:promontorium,in quo Laodicea libera,Dioſpolis,Heraclea,Charadrus,Poſidium.

Syria Antiochena. Cap. xxi

DEinde promontoriũ Syriæ Antiochenæ.Intus ipſa Antiochia libera,Epidaphne cognominata,Oronte amne diuiditur. In promontorio aũt Seleucia libera, Pieria appellata.

Caſius mons. Cap. xxii

SVper eam mons eodem quo alius nomine,Caſius.Cuius excelſa altitudo quarta uigilia orientẽ per tenebras ſolem aſpicit:breui circũactu corporis,diem noctemq; pariter oſtendens.Ambitus ad cacumen xix. M.paſſ.eſt,altitudo per directũ iiij. At in ora amnis Orõtes,natus inter Libanũ & Antilibanũ,iuxta Heliopolin. Oppidũ Rhoſos,& à tergo portæ quæ Syriæ appellant̃, interuallo Rhoſiorũ montiũ & Tauri. In ora oppidum Myriandros,mons Amanus,in quo oppidũ Bomitæ.Ipſe ab Syris Ciliciam ſeparat.

Cœle Syria. Cap. xxiii

NVnc interiora dicantur.Cœle habet Apamiam, Marſya amne diuiſam à Nazerinorum tetrarchia.Bambycen,quæ alio nomine Hierapolis uocat̃, Syris uero Magog. Ibi prodigioſa Atargatis, Græcis aũt Dercetò dicta,colitur. Chalcidem cognominatam ad Belum,unde regio Chalcidene fertiliſſima Syriæ:& unde Cyrreſtica,Cyrrum.Gazatas,Gindarenos,Gabenos,tetrarchias duas,quæ Granucomatæ uocant̃,Hemiſenos,Hylatas, Ituræorũ gentem, & qui ex ijs Bætarreni uocant̃,Mariamitanos.Tetrarchiam,quæ Mammiſea appellat̃,Paradiſum,Pagras,Pinaritas,Seleucias præter iam dictã duas,quæ ad Euphraten, & quæ ad Belum uocãtur, Carditenſes. Reliqua aũt Syria habet,exceptis quæ cum Euphrate dicentur, Arethuſios, Berœenſes,Epiphanenſes. Ad orientem Laodicenos, qui ad Libanum cognominãtur,Leucadios,Lariſſæos, præter tetrarchias in regna deſcriptas barbaris nominibus xvij.

g Euphrates

Euphrates. Cap. XXIIII

ET de Euphrate hoc in loco dixiſſe aptiſſimum fuerit. Oritur in præfectura Armeniæ maioris Caranitide, ut prodidere ex ijs qui proxime uiderunt, Domitius Corbulo in monte Aba, Licinius Mutianus ſub radicibus montis quē Capoten appellant, ſupra Simyram xij. M. paſſ. initio Pyxirates nominatus. Fluit Derxenen primum, mox Anctiam, Armeniæ regiones à Cappadocia excludens. Daſcuſa abeſt à Simyra lxxv. M. paſſ. Inde nauigatur Paſtonam l. M. paſſ. Melitenen Cappadociæ lxxiiij. M. paſſ. Elegiam Armeniæ x. M. paſſ. acceptis fluminibus Lyco, Arſania, Arſano. Apud Elegiam occurrit ei Taurus mons, nec reſiſtit quanquam xij. M. paſſuum latitudine præualens. Omirram uocant irrumpentem, mox ubi perfregit, Euphratem, ultra quoq; ſaxoſum ac uiolentum. Arabiam inde læua, Merorum dictam regionem triſchœna menſura, dextraq; Comagenen diſterminat, pontis tamen etiam ubi Taurum expugnat patiens. Apud Claudiopolim Cappadociæ, curſum ad occaſum ſolis agit. Primo hunc illi impugnatus curſum Taurus aufert: uictusq; & abſciſus ſibimet, alio modo uincit, ac fractum expellit in meridiem. Ita naturæ dimicatio illa æquatur, hoc eunte quò uult, illo prohibente ire quà uelit. A cataractis iterum nauigatur: xl. M. paſſ. inde Comagenes caput Samoſata. Arabia ſupradicta habet oppida, Edeſſam, quæ quondam Antiochia dicebatur, Calliroen à fonte nominatam, Carras clade Craſſi nobiles. Iungitur præfectura Meſopotamiæ, originem à Syris trahens, in qua Anthemuſia & Nicephorium oppida. Mox Arabes, qui Rhetaui uocantur: horum caput Singara. A Samoſatis autē latere Syriæ, Marſyas amnis influit, Gingla Comagenen finit, Merorum ciuitas incipit. Oppida alluuntur Epiphania & Antiochia, quæ ad Euphraten uocantur. Item Zeugma lxxij. M. paſſuū à Samoſatis, tranſitu Euphratis nobile. Ex aduerſo Apamiam Seleucus, idem utriuſq; conditor, ponte iunxerat. Qui cohærent Meſopotamiæ, Rhoali uocantur. At in Syria oppida, Europū, Thapſacum quondam nūc Amphipolis, Arabes Scenitæ. Ita fertur uſq; Vram locum, in quo conuerſus ad orientē, relinquit Syriæ Palmyrenas ſolitudines, quæ uſq; ad Petrā urbem, & regionem Arabiæ felicis appellatæ, pertinent.

Palmyra. Cap. XXV

PAlmyra urbs nobilis ſitu, diuitijs ſoli & aquis amœnis, uaſto undiq; ambitu harenis includit agros: ac uelut terris exempta à rerum natura, priuata ſorte inter duo imperia ſumma, Romanorū Parthorūq;, & prima in diſcordia ſemper utrinq; cura, abeſt à Seleucia Parthorum, quæ uocatᵉ ad Tigrin dxxxvij. M. paſſuū. A proximo uero Syrię littore ducentis quinquagintaduobus milibus, & à Damaſco uigintiſeptem propius.

Hierapolis. Cap. XXVI

INfra Palmyræ ſolitudines, Stelendena regio eſt, dictæq; iam Hierapolis, ac Berœa, & Chalcis. Vltra Palmyrā quoq; ex ſolitudinibus ijs aliquid obtinet Hemeſa, item Elatium, dimidio propior Petræ q̃ Damaſcus. Aſura aūt proxime eſt Philiſcū, oppidum Parthorum ad Euphratem: ab eo Seleuciam dierum decem nauigatio, totidemq; ferè Babylonem. Scinditur Euphrates à Zeugmate lxxxiij. M. paſſuum circa uicum Maſſicen. Et parte læua in Meſopotamiam uadit per ipſam Seleuciam, circa eam præfluenti infuſus Tigri. Dexteriore autem alueo Babylonem, quondam Chaldææ caput, petit, mediamq; permeans, item quam Otrin uocant, diſtrahitur in paludes. Increſcit autem & ipſe Nili modo ſtatis diebus, paulum differens, ac Meſopotamiam inundat ſole obtinente uiceſimam partem cancri. Minui incipit in uirgine, & leone trāſgreſſo. In totum uero remeat in uigeſimanona parte uirginis.

Cilicia & adiunctę gentes Iſauricæ, Homonadū, Piſidia, Lycaonia, Pamphylia, Taurus mons, Lycia. Cap. XXVII

SEd redeamus ad oram Syrię, cui proxima eſt Cilicia. Flumen Diaphanes, mons Crocodilus, portæ Amani montis. Flumina, Andricus, Pinarus, Lycus, ſinus Iſſicus. Op-

pidum

pidum Iſſos,inde Alexandria:flumen Chlorus, oppidũ Ægæ liberum,amnis Pyramus, portæ Ciliciæ:oppida,Mallos,Magarſos,& intus Tarſos.Campi Aleij:oppida Caſſipolis,Mopſos liberũ Pyramo impoſitũ,Thynos, Zephyriũ,Anchiale. Amnes Saros,Cydnus Tarſum liberam urbem procul à mari ſecans. Regio Celendiritis cũ oppido. Locus Nymphæũ, Soloe Ciliciæ nũc Põpeiopolis,Adana,Cybita,Pinara,Pedalie,Halix,Arſinoe,Tabę,Doron.Iuxtaq; mare Corycos,eodem nomine oppidum & portus & ſpecus. Mox flumen Calicadnus.Promontoriũ Sarpedon:oppida Olme, Myle,promõtorium & oppidũ Veneris,à quo proxime Cyprus inſula.Sed in cõtinenti oppida,Myãda,Anemurium,Coraceſiũ,finiſq; antiquus Ciliciæ Melas amnis.Intus autẽ dicendi Anazarbeni,qui nũc Cæſaranguſtani,Caſtabala, Epiphania quæ antea Eniãdos,Elæuſa,Iconium. Seleucia ſupra amnem Calicadnum Trachiotis cognomine, à mari relata,ubi uocabatur Hormia.Pręterea intus flumina,Liparis,Bombos,Paradiſus.Mõs Imbarus.Cilicię Pamphyliam omnes iunxere neglecta gente Iſaurica.Oppida eius intus Iſaura,Clibanus,Lalaſſis fluuius:decurrit hic autem ad mare Anemurij regione ſupradicti.Simili modo omnibus qui eadem compoſuere,ignorata eſt contermina illi gens Homonadũ,quorum intus oppidum Homona. Cætera caſtella xliiij. inter aſperas cõualles latent. Inſident uerticem Piſidæ,quondã Solymi appellati,quorũ colonia Cęſarea, eadem Antiochia.Oppida Oroanda,Sagaleſſos.Hos includit Lycaonia in Aſiaticam iuriſdictionẽ uerſa,cũ qua cõueniunt Philomelienſes,Tymbriani,Leucolithi,Pelteni,Hyrienſes.Datur & tetrarchia ex Lycaonia,qua parte Galatiæ cõtermina eſt, ciuitatum xiiij. urbe celeberrima Iconio. Ipſius Lycaoniæ celebrant' Tembaſa in Tauro,Sinda in cõfinio Galatiæ atq; Cappadociæ.A latere aũt eius ſuper Pamphyliam ueniunt Thracũ ſoboles,Milyæ,quorũ Aricanda oppidũ.Pamphylia ante Mopſopia appellata . Mare Pamphyliũ Cilicio iungit'.Oppida eius Side,& in monte Aſpendũ,Plantaniſtũ,Perga : Promontoriũ Leucolla. Mons Sardemiſus,amnis Eurymedon iuxta Aſpendũ fluens : Cataractes, iuxta quẽ Lyrneſus & Olbia:ultimaq; eius oræ Phaſelis.Iunctum ei mare Lycium eſt,gensq; Lycia,unde uaſtus ſinus.Taurus mons,ab Eois ueniens littoribus, Chelidonio promontorio diſterminatur.Immenſus ipſe,& innumerarũ gentiũ arbiter, dextero latere ſeptẽtrionalis,ubi primum ab Indico mari exurgit,læuo meridianus, & ad occaſum tendens,mediamq; diſtrahens Aſiam, niſi opprimenti terras occurrerent maria . Reſilit ergo ad ſeptentriones, flexuſq; immenſum iter quærit,uelut de induſtria,rerum natura ſubinde æquora opponente,hinc Phœnicium,hinc Ponticum, illinc Caſpium & Hyrcanium,contraq; Mæoticũ lacum.Torquetur itaq; colliſus inter hæc clauſtra,& tamen uictor,flexuoſus euadit uſq; ad cognata Riphæorum montium iuga,numeroſis nominibus & nouis quacunq; incedit inſignis : Imaus prima parte dictus , mox Emodus , Paropamiſſus, Cirtius, Chambades, Pharphariades,Choatras,Oreges,Oroandes,Niphates,Taurus.Atq; ubi ſe quoq; exuperat,Caucaſus:ubi brachia emittit,ſubinde tentãti maria ſimilis Sarpedon,Coraceſius, Cragus,iterumq; Taurus:etiam ubi dehiſcit, ſeq; populis aperit, portarũ tamen nomine unitatem ſibi uindicans , quæ alibi Armeniæ, alibi Caſpiæ, alibi Ciliciæ uocantur.Quinetiam cõfractus,effugiens quoq; maria,plurimis ſe gentium nominibus hinc & illinc implet:à dextra Hyrcanus,Caſpius:à læua Pariedrus,Moſchicus,Amazonicus,Coraxicus, Scythicus appellatus.In uniuerſum uero Græce Ceraunius.In Lycia igitur,à promontorio eius oppidum Simena,mons Chimæra noctibus flagrans,Hephæſtiũ ciuitas,& ipſa ſæpe flagrantibus iugis.Oppidũ Olympus ibi fuit, nunc ſunt montana, Gage,Corydalla,Rhodiopolis.Iuxta mare Lymira cum amne,in quẽ Arycãdus influit,& mons Maſſycites,Andriaca ciuitas,Myra.Oppida,Apyre, & Antiphellos, quæ quondam Habeſſus, atq; in receſſu Phellus.Deinde Pyrrha,itemq; Xanthus à mari xv. M.paſſuũ,flumẽq; eodem nomine.Deinde Patara,quę prius Sataros,& in monte Sidyma.Promontorium Gragus . Vltrà par ſinus priori . Ibi Pinara,& quæ Lyciam finit Telmeſſus . Lycia quon-

dam lx. oppida habuit,nūc xxxvi. habet.Ex his celeberrima præter ſupradicta Canas, Candyba,ubi laudať Oenium nemus. Podalia Choma præfluēte.Edeſa,Cyane,Aſcan dialis,Amelas,Noſcopium,Tlos,Telandrus. Comprehēdit in mediterraneis Cabaliam, cuius tres urbes, Oenoanda, Balbura,Bubon. A Telmeſſo Aſiaticum mare ſiue Carpa/ thium, & quæ proprie uocatur Aſia. In duas eam partes Agrippa diuiſit. Vnam incluſit ab oriente Phrygia & Lycaonia, ab occidente Ægæo mari, à meridie Ægyptio,à ſeptentrione Paphlagonia.Huius longitudinem cccclxx. M.paſſ.latitudinem ccc.M.fecit.Alteram determinauit ab oriente Armenia minore,ab occidēte Phrygia,Lycaonia,Pamphylia,à ſeptentrione prouincia Pontica,à meridie mari Pamphylio,longam dlxxv. M.paſ. latā cccxxv. M.In proxima ora Caria eſt,mox Ionia,ultra eam Æolis.Caria mediç Dori di circunfunditur,ad mare utroq; latere ambiens. In ea promontoriū Pedalium. Amnis Glaucus deferens Telmeſſum. Oppida Dædala, Crya fugitiuorū.Flumen Axon,oppidum Calydna.

Indus fluuius. Cap. XXVIII

AMnis Indus in Cybiratarum iugis ortus, recipit lx. perennes fluuios, torrentes uero amplius c. Oppidū Caunos liberum,deinde Pyrnos.Portus Creſſa,à quo Rhodus inſula xx. M.locus Loryma.Oppida Thyſanuſa,Paridion,Larymna.Sinus Tymnias.Promontorium Aphrodiſias.Oppidum Hyda.Sinus ſchœnus.Regio Bubaſſus. Oppidum fuit Acanthus, alio nomine Dulopolis. Eſt in promontorio Gnidos libera,Triopia, dein Peguſa & Stadia appellata.Ab ea Doris incipit,ſed prius terga, & mediterraneas iuriſdictiones indicaſſe coueniat.Vna appellatur Cybiratica. Ipſum oppidū Phrygiæ eſt.Conueniunt eò xxv. ciuitates,

Laodicea,Apamia,Ionia,Epheſus. Cap. XXIX

CElebertima urbe Laodicea. Impoſita eſt Lyco flumini, latera alluentibus Aſopo & Capro,appellata primo Dioſpolis,dein Rhoas. Reliqui in eo conuentu quos nominare nō pigeat, Hydrelitæ,Themiſones,Hieropolitæ. Alter cōuentus à Synnada accipit nomen.Conueniunt Lycaones,Appiani,Cercopeni,Dorylæi,Midæi,Iulienſes,& reliqui ignobiles populi xv. Tertius Apamiam uadit,ante appellatam Celænas,dein Ciboton. Sita eſt in radice montis Signiæ,circūfuſa Marſya,Obrima,Orga, fluminibus in Mæandrum cadentibus.Marſyas ibi reddiť,ortus ac paulo mox conditus,ubi certauit tibiarum cantu cum Apolline,Aulocrenis:ita uocatur conuallis x. M.p.ab Apamia,Phrygiam petentibus. Ex hoc conuentu deceat nominare Metropolitas, Dionyſopolitas, Euphorbenos,Acmonenſes,Pelrenos,Silbianos.Reliqui ignobiles ix. Doridis in ſinu,Leucopolis, Amaxitos,Elæus,Euthene.Dein Cariæ oppida,Pitaiū,Eutanæ,Halicarnaſſus: ſex oppida contributa ei ſunt à magno Alexandro,Theangela,Sibde, Medmaſſa,Euranium,Pedaſum,Telmeſſum.Habitatur inter duos ſinus,Ceramicum & Iaſium.Inde Myndos, & ubi fuit Palęmyndus,Nariādus,Neapolis,Caryanda,Termera libera,Bargyla,& à quo ſinus Iaſius,oppidum Iaſus.Caria interiorum nominum fama prænitet: quippe ubi ſunt oppida,Mylaſa libera, Antiochia, ubi fuere Seminethos & Cranaos oppida, nunc eam circūfluūt Mæander & Moſſinus.Fuit in eo tractu & Mæandropolis. Eſt Eumenia Cludro flumini appoſita, Glaucus amnis,Lyſias oppidū & Orthoſia,Berecynthius tractus, Nyſa,Trallis,eadem Euāthia & Seleucia & Antiochia dicta. Alluitur Eudone amne,perfunditur Thebaide.Quidam ibi Pygmæos habitaſſe tradunt.Preterea ſunt Thydonos, Pyrrha,Eurome,Heraclea,Amyzon,Alabanda libera,quæ cōuentum eum cognominauit.Stratonicea libera, Hynidos, Ceramus,Trœzene, Phorontis. Lōginquiores eodem diſceptant foro,Othronienſes, Halydienſes, ſeu Hippini, Xyſtiani, Hydiſſenſes,Apolloniatæ,Trapezopolitæ, Aphrodiſienſes liberi. Præter hæc ſunt Coſcinus, Harpaſa appoſita fluuio Harpaſo,quo & Trallicon cum fuit alluebať. Lydia autem perfuſa flexuoſi amnis Mæandri recurſibus, ſuper Ioniam procedit, Phrygiæ ab exortu ſolis uicina,ad ſeptentrionem Myſiæ, meridiana parte Cariam amplectens, Mæonia ante appellata:

Celebra/

Celebratur maxime Sardibus in latere Tmoli montis, qui ante Timolus appellabatur, uitibus conſitus, & ex eo profluente Pactolo eodemq́ Chryſorrhoa, ac fonte Tarne: à Mæonijs ciuitas ipſa Hyde uocitata eſt, clara ſtagno Gygeo. Sardiana nunc appellatur ea iuriſdictio. Conueniuntq́ in eam extra prædictos, Macedones Cadueni, Loreni, Philadelpheni, & ipſi in radice Tmoli Cogamo flumini appoſiti Mæonij, Tripolitani: ijdem & Antoniopolitæ Mæandro alluũtur: Apollonohieritæ, Myſotmolitæ, & alij ignobiles. Ionia ab Iaſio ſinu incipiens, numeroſiore ambitu littorũ flectitur. In ea primus ſinus Baſilicus, Poſideum promontoriũ & oppidum, oraculum Branchidarum appellatum, nunc Didymæi Apollinis, à littore ſtad. xx. Et inde clxxx. Miletus Ioniæ caput, Lelegeis ante & Pityuſa & Anactoria nominata, ſuper lxxx. urbium per cuncta maria genitrix: nec fraudanda ciue Cadmo, qui primus proſam orationem condere inſtituit. Amnis Mæander ortus è lacu in mõte Aulocrene, plurimisq́ affuſus oppidis, & repletus fluminibus, crebris ita ſinuoſus flexibus, ut ſæpe credatur reuerti, Apamenam primum peruagatur regionem, mox Eumeneticam, ac dein Bargylleticos campos: poſtremo Cariam placidus, omnesq́ eos agros fertiliſſimo rigans limo, ad decimum à Mileto ſtadium lenis illabitur mari. Inde mõs Latmus. Oppida, Heraclea mõtis eius, cognominis Caricæ, Myûs, quod primo cõdidiſſe Iones narrantur, Athenis profecti, Naulochum, Priene. In ora quæ Trogilia appellatur, Geſſus amnis. Regio oĩbus Ionibus ſacra, & ideo Panionia appellata. Iuxta fugitiuis cõditum (uti nomen indicio eſt) Phygela, fuit & Maratheſium oppidum. Supra hæc Magneſia Mæandri cognomine inſignis, à Theſſalica Magneſia orta. Abeſt ab Epheſo xv. M.p. Trallibus eo amplius ccc. antea Theſſaloce & Androlitia nominata, & littori appoſita. Deraſidas inſulas ſecum abſtulit mari. Intus & Thyatira alluitur Lyco, Pelopia aliquãdo & Euhippia cognominata. In ora autem Manteum, Epheſus Amazonum opus, multis ante expetita nominibus: Alopes cum pugnatũ apud Troiam eſt, mox Ortygia & Morges uocata eſt, & Smyrna cognomine Trachea, & Samornion, & Ptelea. Attollitur monte Pione. Alluitur Cayſtro in Cylbianis iugis orto, multosq́ amnes deferẽte & ſtagnum Pegaſeum, quod Phyrites amnis expellit. Ab his multitudo limi eſt, quæ terras propagat, medijsq́ iam campis Syrien inſulam adiecit. Fõs in urbe Callippia, & templum Dianę complexi è diuerſis regionibus duo Selinuntes. Ab Epheſo Manteum aliud Colophoniorum, & intus ipſa Colophon, Haleſo affluente. Inde Apollinis Clarij phanum, Lebedos: fuit & Notium oppidum. Promontorium Coryceon, mons Mimas ccl. M. paſſuum excurrens, atque in continentibus campis reſidens. Quo in loco magnus Alexander intercidi planiciem eam iuſſerat. vij. M. d. p. longitudine, ut duos ſinus iungeret, Erythrasq́ cum Mimante circumfunderet. Iuxta eas fuere oppida Pteleon, Helos, Dorion: nunc eſt Aleon fluuius, Corinæum Mimantis promontorium, Clazomene, Parthenie, & Hippi, Chytophoria appellatæ cum inſulæ eſſent. Alexãder idem per duo ſtadia continenti adnexuit. Interiere intus Daphnûs & Hermeſia, & Sipylum, quod ante Tantalis uocabatur, caput Mæomæ, ubi nunc eſt ſtagnum Sale: ob id & Archæopolis ſubſtituta Sipylo, & inde illi Colpe, & huic Lebade. Regrediẽtibus inde abeſt xij. M. paſſuum ab Amazone condita, reſtituta ab Alexandro, in ora Smyrna, amne Melete gaudẽs nõ procul orto. Mõtes Aſiæ nobiliſſimi in hoc tractu ferè explicãt ſe, Maſtuſia à tergo Smyrnæ, & Termetis Olympi radicibus iunctus. Is in Dracone deſinit, Draco in Tmolo, Tmolus in Cadmo, ille in Tauro. A Smyrna Hermus amnis campos facit, & nomini ſuo adoptat. Oritur iuxta Dorilaum Phrygiæ ciuitatem, multosq́ colligit fluuios, inter quos Phrygem, qui nomine genti dato, à Caria eam diſterminat, Hyllum & Cryon, & ipſos Phrygiæ, Myſiæ, Lydiæ amnibus repletos. Fuit in ore eius oppidum Temnos: nunc in extremo ſinu Myrmeces ſcopuli, oppidum Leuce in promontorio quod inſula fuit, finiſque Ioniæ Phocæa. Smyrnæum conuentum magna pars Æoliæ quæ mox dicetur, frequentat: prætereà Macedones Hyrcani cognominati,

& Magnetes à Sipylo. Epheſum uero alterum lumen Aſiæ,remotiores conueniunt Cæſarienſes,Metropolitæ,Cylbiani, inferiores & ſuperiores Myſomacedones,Maſtaurenſes,Brullitæ,Hypæpeni,Dioshieritæ.

Æolis,Troas,Pergamus. Cap. xxx.

AEolis proxima eſt,quondam Myſia appellata, & quæ Helleſponto adiacet Troas. Ibi à Phocæa,Aſcanins portus, dein fuerat Lariſſa,ſunt Cyme,Myrrhine,quæ Sebaſtopolim ſe uocat: & intus Aegæ,Attalia, Poſſidea,Neon tichos,Temnos.In ora autem Titanus amnis,& ciuitas ab eo cognominata. Fuit & Grynia,nunc tãtum portus ſoli,inſula apprehenſa.Oppidum Elæa,& ex Myſia ueniens Caicus amnis.Oppidum Pitane,Canaius amnis.Intercidêre Cane,Lyſimachia,Atarnea,Carene,Ciſthene,Cilla,Cocillum,Thebæ,Aſtyre,Chryſa,Palæſcepſis,Gergithos, Neandros:nunc eſt Perperenne ciuitas,Heracleotes tractus,Coryphas oppidum,amnis Gryliofolius.Regio Aphrodiſias,quæ antea Politiceorgas.Regio Scepſis.Flumẽ Euenum,cuius in ripis intercidêre Lyrneſos & Miletos.In hoc tractu Ida mons. Et in ora quæ ſinum cognominauit & conuentum,Adramytteos olim Pedaſus dicta. Flumina Aſtron, Cormalos, Eryanos, Alabaſtros, Hieros ex Ida. Intus mons Gargara eodemq́ nomine oppidum. Rurſus in littore Antandros, Edonis prius uocata, deinde Cimmeris,& Aſſos,eadem Apollonia. Fuit & Palamedium oppidum.Promontorium Lecton diſterminans Aeolida & Troada. Fuit & Polymedia ciuitas,& Cryſſa,& Lariſſa alia. Smintheũ templum durat. Intus Colone intercidit,deportata Adramytteũ negocia.Apolloniatæ à Rhyndaco amne, Ereſſij,Miletopolitæ,Pœmaneni Macedones,Aſchilacæ,Polichnæi,Pionitæ,Cilices, Mandagandeni: in Myſia Abrettini, & Helleſpontij appellati, & alij ignobiles. Troadis primus locus Amaxitus,dein Cebrenia: ipſaq́ Troas Antigonia dicta,nunc Alexandria,colonia Ro. Oppidum Nee. Scamander amnis nauigabilis, & in promontorio quondam Sigæum oppidũ.Dein portus Achæorum in quem influit Xanthus Simoenti iunctus, ſtagnũq́ prius faciens,Palæſcamander. Cæteri Homero celebrati, Rheſus,Heptaporus,Careſus, Rhodius ueſtigia non habent.Granicus diuerſo tractu in Propontida fluit. Eſt tamen & nunc Scamãdria ciuitas parua,ac M. d. paſſ.remotũ à portu Ilium immune,unde omnis rerum claritas. Extra ſinum ſunt Rhetea littora, Rheteo & Dardanio & Ariſbe oppidis habitata.Fuit & Achilleon, oppidum iuxta tumulum Achillis cõditum à Mitylenæis, & mox Athenienſibus,ubi claſſis eius ſteterat.In Sigæo fuit & Acantium à Rhodijs conditum in altero cornu, Aiace ibi ſepulto xxx. ſtad.interuallo à Sigæo, & ipſo in ſtatione claſſis ſuæ.Supra Aeolida & partem Troadis in mediterraneo eſt,quæ uocatur Theutrania,quam Myſi antiquitus tenuere.Ibi Caicus amnis iam dictus oritur.Gens ampla per ſe,etiam cum totum Myſia appellaretur.In ea Pionię,Andera,Dale,Stabulũ,Coniſium, Tegium,Balcea, Tiare,Theutranie,Sarnaca, Haliſerne,Lycide,Parthenium,Thymbre, Oxiopum,Lygdanum,Apollonia,longeq́ clariſſimũ Aſiæ Pergamum,quod intermeat Silenus,præfluit Cetius profuſus Pindaſo mõte.Abeſt hand procul Elæa,quam in littore diximus.Pergamena uocatur eius tractus iuriſdictio.Ad eam conueniunt Thiatyreni, Mygdones,Moſſini,Bregmẽteni,Hieracomitæ,Perpereni,Tyareni,Hierapoliẽſes,Harmatopolitæ,Attalenſes,Pantaenſes,Apollodonienſes,aliæq́ inhonoræ ciuitates. A Rheteo Dardaniũ oppidum paruum abeſt ſtad. lxx. Inde xviij. M.promontorium Trapezæ,unde primum cõcitat ſe Helleſpontus.Ex Aſia interijſſe gẽtes tradit Eratoſthenes Solymorum,Lelegum, Bebrycum, Colycãtiorum, Trepſedorum.Iſidorus Arimos,& Capretas,ubi ſit Apamia cõdita à Seleuco rege inter Ciliciam,Cappadociã,Cataoniam,Armeniam.Et quoniam ferociſſimas gentes domuiſſet,initio Dameam uocatam.

Inſulæ ante Aſiam,Pamphyliũ mare,Rhodus,Samus,Chius. Cap. xxxi.

INſularũ ante Aſiam prima eſt in Canopico oſtio Nili, à Canopo Menelai gubernatore(ut ferunt)dicta.Altera iuncta ponte Alexandriæ colonia Cæſaris dictatoris Pharus, quondam diei nauigatione diſtans ab Aegypto, nunc è turri nocturnis ignibus curſum

ſum nauium regens. Nanque fallacibus uadis Alexandria, tribus omnino aditur alueis maris, Tegamo, Poſidonio, Tauro. In Phœniceo deinde mari eſt ante Ioppen Paria, tota oppidum, in qua obiectam beluæ Andromedam ferũt: & iam dicta Arados, inter quam & continentem l. cubita alto mari (ut autor eſt Mutianus) è fonte dulcis aqua tubo corijs facto, uſque à uado trahitur. Pamphylium mare ignobiles inſulas habet. Cilicium ex quinque maximis Cyprum, ad ortum occaſumq́ Ciliciæ ac Syriæ obiectam, quondam ix. regnorum ſedem. Huius circuitum Timoſthenes ccccxxix. M. d. prodidit. Iſidorus ccclxxv. M. Longitudinem inter duo promontoria, Dinaretum & Acamanta, quod eſt ad occaſum, Artemidorus clxij. d. Timoſthenes cc. uocatam antea Acamantida, Philonides Ceraſtin, Xenagoras & Aſpeliam, & Amathuſiam, & Macariam, Aſtynomus Crypron, & Coliniam. Oppida in ea xv. Paphos, Palæpaphos, Curias, Citium, Corinæum, Salamina, Amathus, Lapethos, Solœ, Tamaſeus, Epidarũ, Chytri, Arſinoe, Carpaſium, Golgœ. Fuere & ibi Cinyria, Marium, Idalium. Abeſt ab Anemurio Ciliciæ l. M. p. Mare quod prætenditur, uocant Aulona Cilicium. In eodẽ ſitu Elæuſa inſula eſt, & quatuor ante promontorium ex aduerſo Syriæ Clides, rurſusq́ ab altero capite Stiria. Contra Neampaphum Hierocepia. Contra Salamina Salaminæ. In Lycio autem mari Illyris, Telendos, Attelebuſſa, Cypriæ tres ſteriles, & Dionyſia prius Caretha dicta. Deinde contra Tauri promontorium peſtiferæ nauigantibus Chelidoniæ, totidem ab ijs cum oppido Leucola, Pactyæ, Laſia, Nymphais, Macris: Megiſta cuius ciuitas interijt. Multæ deinde ignobiles. Sed contra Chimæram Dolichiſte, Chirogylium, Crambuſſa, Rhoge, Enagora viij. M. paſſ. Dædaleon duæ, Cryeon tres, Strongyle, & contra Sidyma Antiochia, Glaucumq́ uerſus amnem Laguſa, Macris, Didymæ, Helbo, Scope, Aſpis, & in qua oppidum interijt Telandria, proximaq́ Cynorrhoduſſa. Sed pulcherrima & libera Rhodos, circuitu cxxx. M. paſſ. aut ſi potius Iſidoro credimus ciij. habitata urbibus Lindo, Camiro, Ialyſo nunc Rhodo. Diſtat ab Alexandria Aegypti dlxxviij. M. ut Iſidorus tradit: ut Eratoſthenes cccclxix. milia: ut Mutianus D. à Cypro clxvi. Vocitata eſt antea Ophiuſa, Aſteria, Aethræa, Trinacria, Corymbia, Pœeſſa, Atabyria ab rege. Deinde Macria, & Oloeſſa. Rhodiorum inſulæ, Carpathus quæ mari nomen dedit: Caſos, Achne olim: Niſyros diſtans ab Gnido xij. M. d. Porphyris antea dicta. Et eodem tractu media inter Rhodum Gnidumq́ Syme. Cingitur xxxvij. M. d. Portus benigne præbet octo. Præter has circa Rhodum, Cyclopis, Teganon, Cordyluſa, Diabetæ iiij. Hymos, Chalce cum oppido, Seutluſa, Narthecuſa, Dimaſtos, Progene: & à Gnido, Ciſeruſſa, Therionarce, Calydne cum tribus oppidis, Notio, Niſyro, Mendetero, & in Arconeſo oppidum Ceramus. In Cariæ ora quæ uocantur Argiæ, numero uiginti, & Hyetuſſa, Lepſia, Leros. Nobiliſſima uero in eo ſinu Cos, ab Halicarnaſſo quindecim M. paſſ. diſtans, circuitu c. ut plures exiſtimãt Meropis uocata. Cos ut Staphylus, Meropis ut Dionyſius, dein Nymphæa. Mons ibi Prion, & Niſyron abruptam illi putant, quæ Porphyris antea dicta eſt. Hinc Carianda cum oppido. Nec procul ab Halicarnaſſo Pidoſus. In Ceramico autem ſinu Priaponneſos, Hipponneſos, Pſyra, Mya, Lampſemandus, Paſſala, Cruſa, Pyrrhe, Sepiuſſa, Melano: paulumq́ à continente diſtans, quæ uocata eſt Cinædopolis, probroſis ibi relictis à rege Alexandro. Ioniæ ora Aegeas & Corſeas habet, & Icaron de qua dictum eſt: Laden quæ prius Late uocabatur: atque inter ignobiles aliquot, duas Camelidas Mileto uicinas: Mycalen, Trogilias, Trepſilion, Argennon, Scandalion, Samon liberam, circuitu octoginta ſeptem M. paſſuum: aut ut Iſidorus c. Partheniam primum appellatam, Ariſtoteles tradit, poſtea Dryuſan, deinde Anthemuſam: Ariſtocritus adijcit Melamphyllum, dein Cypariſſiam: alij Parthenoaruſam, Stephanen. Amnes in ea Imbraſus, Cheſius, Ibettes. Fontes Gigarto, Leucothea. Mons Cercetius. Adiacent inſulæ, Rhypara, Nymphæa, Achillea. Par claritate ab ea diſtat xciij. M. paſſuum, cum oppido Chios libera, quam Aethaliam Ephorus

priſco nomine appellat, Metrodorus & Cleobulus Chiam, à Chione nympha, aliqui à niue, & Macrin & Pityuſam. Montem habet Pellenæum, marmor Chium: circuitu cxxv M. paſſ. colligit, ut ueteres tradidere. Iſidorus ix. milia adijcit. Poſita eſt inter Samum & Lesbum, ex aduerſo maxime Erythrarũ. Finitimæ ſunt Thalluſa, quam alij Daphnuſam ſcribunt. Oenuſſa, Elaphites, Euryanaſſa, Arginuſa cum oppido. Iam hæc circa Epheſum, & quæ Piſiſtrati uocantur, Anthinæ, Myonneſos, Diareuſa. In utraq; oppida intercidere. Poroſelene cum oppido, Cerciæ, Halone, Commone, Illetia, Lepria, & Rheſperia. Procuſſæ, Bolbulæ, Phæate, Priapos, Syce, Melane, Aenare, Siduſa, Pela, Drymuſa, Anydros, Scopelos, Sycuſſa, Marathuſſa, Pſile, Peritheuſa, multæq; ignobiles. Clara uero in alto Teos cum oppido, à Chio lxxi. milia paſſuum: tantundem ab Erythris. Iuxta Smyrnam ſunt Periſterides, Carteria, Alopece, Elæuſſa, Bachina, Pyſtira, Crommyonneſos, Megale. Ante Troada Aſcaniæ, Plateæ iij. Dein Lamiæ, Plitaniæ ij. Platea, Scopelos, Getone, Artheidon, Celæ, Laguſſæ, Didymæ. Clariſsima autem Lesbos, à Chio ſexagintaquinque milia paſſuũ. Hemerte, & Laſia, Pelaſgia, Aegira, Aethiope, Macaria appellata fuit. nouem oppidis inclyta. Ex ijs Pyrrha hauſta eſt mari, Arisbe terrarum motu ſubuerſa. Antiſſam Methymna traxit in ſeipſam viij. urbibus Aſiæ in xxxvij. M. paſſ. uicina. Et Agamede obijt & Hiera. Reſtant Ereſos, Pyrrha, & libera Mitylene, annis D. potens. Tota inſula circuit, ut Iſidorus clxviij. M. paſſ. ut ueteres cxcv. M. Mõtes habet Lepethymum, Ordynũ, Maciſtũ, Creonẽ, Olympũ. A ꝓxima continẽte abeſt vij. M. d. p. Inſulæ appoſitæ, Sandalion, Leucæ v. Ex ijs Cydonea cum fonte calido. Argenuſſæ ab Æge iiij. M. p. diſtãt. Dein Phelluſa, Pedna. Extra Helleſpontũ aduerſa Sigæo littori adiacet Tenedus, Leucophrys dicta, & Phœnice, & Lymeſſos. Abeſt à Lesbo lvi. M. p. à Sigæo xij. M. d.

Helleſpontus, Myſia, Phrygia, Galatia, Bithynia, Boſphorus. Cap. XXXII

IMpetum deinde ſumit Helleſpontus, & mare incumbit, uorticibus limitem fodiẽs, donec Aſiam abrumpat Europæ. Promontorium id appellauimus Trapezam: ab eo x. M. paſſ. Abydum oppidum, ubi anguſtiæ ſeptem ſtadiorum. Deinde Percote oppidum, & Lampſacum, antea Pityuſa dictum. Parium colonia, quam Homerus Adraſtiam appellauit. Oppidum Priapos, amnis Aeſepus, Zelia, Propontis, ita appellatur ubi ſe dilatat mare. Flumen Granicum, Artace portus, ubi oppidum fuit: Vltrà inſula, quam continenti iunxit Alexander, in qua oppidũ Mileſiorum Cyzicum, antea uocitatum Arctonneſos, & Dolionis, & Dindymis, cuius à uertice mons Dindymus. Mox oppida Placia, Ariacos, Scylace, quorũ à tergo mons Olympus, Myſius dictus: ciuitas Olympena. Amnes Horiſius, & Rhyndacus, ante Lycus uocatus. Oritur in ſtagno Artynia iuxta Miletopolim, recipit Maceſton & pleroſq; alios, Aſiam Bithyniamq; diſterminãs. Ea appellata eſt Cronia, dein Theſſalis, dein Maliande & Strymonis. Hos Homerus Halizonas dixit, quando præcingitur gens mari. Vrbs fuit immenſa Attuſa nomine, nunc ſunt xv. ciuitates, inter quas Gordiu come, quæ Iuliopolis uocatur, & in ora Daſcylos. Deinde flumen Gebes, & intus Helgas oppidũ, quæ Germanicopolis, alio nomine Booſcœte, ſicut Apamia quæ nũc Myrlea Colophoniorum: flumen Etheleum, antiquus Troadis finis & Myſiæ initium. Poſtea ſinus in quo flumen Aſcanium, oppidum Bryllion, amnes Hylas, & Cios cum oppido eiuſdem nominis, quod fuit emporium nõ procul accolentis Phrygiæ, à Mileſijs quidẽ conditum, in loco tamen qui Aſcania Phrygiæ uocabatur. Quapropter nõ alibi aptius de ea dicatur. Phrygia Troadi ſuperiecta, populiſq; à promõtorio Lecto ad flumen Etheleũ prædictis, ſeptentrionali ſui parte Galatiæ contermina, meridiana Lycaoniæ, Piſidiæ, Mygdoniæq;, ab oriẽte Cappadociam attingit. Oppida ibi celeberrima præter iam dicta, Ancyra, Andria, Celænæ, Coloſſæ, Carina, Cotiaion, Cerane, Iconiũ, Midaion. Sũt autores trãſiſſe ex Europa Myſos, & Brygas, & Thynos, à qbus appellantur Myſi, Phryges, Bithyni. Simul dicendũ uidetur & de Galatia, quæ ſuperpoſita, agros maiori ex parte Phrygiæ tenet, caputq; quondã eius Gordiũ. Qui partem eam inſedere

Gallorum

Gallorum Toliſtobogi, & Voturi,& Ambiani uocantur: qui Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem, Trocmi. Prætẽditur Cappadocia à ſeptentrione & ſolis ortu, cuius uberrimam partem occupauere Tectoſages, & Teutobodiaci. Et gentes quidem hæ. Populi uero ac tetrarchiæ omnes numero cxcv. Oppida, Tectoſagum Ancyra, Trocmorum Tauium, Toliſtobogorum Peſinûs. Præter hos, celebres Attalenſes, Ataſenſes, Comenſes, Dioſhieronitæ, Lyſtreni, Neapolitani, Oeandenſes, Seleucenſes, Sebaſteni, Timoniacenſes, Tarbaſeni. Attingit Galatia & Pamphyliæ Cabaliam, & Milyas, qui circa Barin ſunt, & Cyllanticum, & Oroandicum Piſidiæ tractũ. Item Lycaoniæ partẽ Obigenen. Flumina ſunt in ea præter iam dicta, Sangarium & Gallus, à quo nomen traxere matris deum ſacerdotes. Nunc reliqua in ora, à Cio intus in Bithynia Pruſa, ab Annibale ſub Olympo condita. Inde Nicæam xxv. M. paſſ. interueniẽte Aſcanio lacu. Deinde Nicæa in ultimo Aſcanio ſinu, quæ prius Olbia: & Pruſa item altera ſub Hippio mõte. Fuere Pythopolis, Parthenopolis, Coryphanta. Sũt in ora amnes, Eluis, Bryazon, Plataneus, Areus, Siros, Gendos, qui & Chryſorrhoas. Promontoriũ in quo Megarice oppidum fuit. Inde Craſpedites ſinus uocabatur, quoniam id oppidum uelut in lacinia erat. Fuit & Aſtacum, unde & ex eo Aſtacenus idem ſinus. Fuit & Libyſſa oppidum, ubi nunc Annibalis tantũ tumulus, eſt in intimo ſinu Nicomedia Bithyniæ præclara. Leucatas promontoriũ, quo includitur Aſtacenus ſinus, à Nicomedia xlij. M. d. Rurſusq́ coeũtibus terris anguſtiæ pertinentes uſq́ ad Boſphorum Thraciũ. In ĩjs Chalcedon libera, à Nicomedia lxxij. d. Procerastis antea dicta, dein Compuſa: poſtea Cæcorum oppidũ, quod locũ eligere neſciſſent, ſeptem ſtadia diſtãte Byzantio, tanto feliciore omnibus modis ſede. Cæterum intus in Bithynia colonia Apamena, Agrippenſes, Iuliopolitæ, Bithynion. Flumina, Syriũ, Lapſias, Pharmicas, Alces, Crynis, Lylæus, Scopius, Hiera, qui Bithyniã & Galatiã diſterminat. Vltra Chalcedona deinde Chryſopolis fuit. Deinde Nicopolis, à qua nomen etiam num ſinus retinet. In q̊ portus Amyci. Deinde Naulochũ promontoriũ, Eſtiæ templum Neptuni, Boſphorus D. p. interuallo Aſiam Europæ iterũ auferens, abeſt à Chalcedone xij. M. d. paſſ. Inde fauces primæ viij. M. ccl. paſſ. ubi Phinopolis oppidũ fuit. Tenẽt oram omnem Thyni, interiora Bithyni. Is finis Aſiæ eſt, populorumq́ cclxxxij. qui ad eum locum à fine Lyciæ numerantur. Spatium Helleſpõti & Propontidis ad Boſphorum Thracium dlxxxviij. M. paſſ. diximus. A Chalcedone Sigæũ Iſidorus ccclxij. M. d. paſſ. tradit. Inſulæ in Propontide ante Cyzicum Elaphonneſus, unde Cyzicenum marmor. Eadem Neuris, & Proconneſus dicta. Sequũtur Ophiuſa, Acanthus, Phœbe, Scopelos, Porphyrione, Halone cum oppido. Delphacia, Polydora, Artacæon cũ oppido. Eſt & contra Nicomediam Demonneſos. Item ultra Heracleam aduerſa Bithyniæ Thynnias, quam barbari Bithyniam uocant. Et & Antiochia, & contra fauces Rhyndaci Besbicos, xviij. M. circuitus. Eſt & Elæa, & duæ Rhodiuſſæ, Erebinthus, Megale, Chalcitis, Pityodes.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VI.

PRAEFATIO.

PONTVS Euxinus antea ab inhoſpitali feritate Axenos appellatus eſt, peculiari inuidia naturæ, ſine ullo fine indulgentis auiditati maris. Et ipſe in Europam Aſiamq́ funditur. Non fuerat ſatis oceano ambiſſe terras, & partem earum aucta immanitate abſtuliſſe, non irrupiſſe fractis mõtibus, Calpeq́ Africæ auulſa tanto maiora abſorbuiſſe quàm reliquerit ſpatia, nõ per Helleſpontum Propontida infudiſſe, iterum terris deuoratis. A Boſphoro quoq́ in aliã uaſtitatem panditur nulla ſatietate, donec expatianti lacus à Mæoti rapinam ſuã iungant. Inuitis hoc accidiſſe terris indicio ſunt tot anguſtiæ, atque tam parua naturæ repugnantis interualla, ad Helleſpontum octingentorum

torum lxxv. paſſ. ad Boſphoros duos, uel bubus meabili tranſitu. Vnde nomen ambobus, & tanquam in diſſociatione germanitas concors. Alitum quippe cantus, canumq́; latratus inuicem audiuntur. Vocis etiã humanæ commercia inter duos orbes, manẽte colloquio, niſi cum idipſum auferũt uenti. Menſurã Ponti à Boſphoro ad Mæotiũ lacum quidam fecere XIIII. xxxviij. M. d. paſſ. Eratoſthenes c. minorem. Agrippa à Chalcedone ad Phaſin X. M. Inde Boſphorum Cimmerium ccclx. M. Nos interualla generatim ponimus comperta in noſtro æuo, quando etiã in ipſo ore Cimmerio pugnatũ eſt. Ergo à faucibus Boſphori eſt amnis Rhebas, quem aliqui Rhœſum dixerũt. Deinde Pſillis, portus Calpas. Sangarius fluuius ex indytis. Oritur in Phrygia, accipit uaſtos amnes, inter quos Tembrogium & Gallum. Et idem Sangarius à pleriſq; dictus Coralius, à quo incipiunt Maryandini ſinus, oppidumq́; Heraclea Lyco flumini appoſitum. Abeſt à Ponti ore M. ducentis: portus Acone, ueneno aconito dirus. Specus Acheruſia. Flumina Pedopiles, Callichorũ, Sonautes. Oppidum Tium, ab Heraclea xxxviij. M. paſſ. Fluuius Billis.

Gens Paphlagonum & Cappadocum. Cap. II

VLtra quem gens Paphlagonia, quam Pylæmeniam aliqui dixerũt, incluſam à tergo Galatia. Oppidũ Maſtya Mileſiorum, deinde Cromna. Quo loco Henetos adijcit Nepos Cornelius, à quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi poſtulat. Seſamum oppidum, quod nunc Amaſtris. Mons Cytorus, à Tio lxiij. M. paſſ. Oppida Cimolis, Stephane, amnis Parthenius. Promontorium Carambis uaſto excurſu, abeſt à Ponti oſtio cccxv. M. paſſ. uel ut alijs placuit cccl. M. Tantundem à Cimmerio, aut ut aliqui maluere ccexij. M. d. Fuit & oppidũ eodem nomine, & aliud inde Armine, nunc eſt colonia Sinope à Cytoro clxiiij. M. Flumen Varetum. Gens Cappadocum. Oppidum Gaziura & Gazelum. Amnis Halys, à radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamq́; decurrẽs. Oppida Gangre, Cariſſa: Amiſum liberum, à Sinope cxxx. M. paſſ. Eiuſdemq́; nominis ſinus tanti receſſus, ut Aſiam penè inſulam faciat, cc. M. paſſ. haud amplius per continentem ad Iſsicum Ciliciæ ſinum. Quo in omni tractu proditur, tres tantũ gentes Græcas iure dici, Doricam, Ionicam, Aeolicam, cæteras Barbarorũ eſſe. Amiſo iunctũ fuit oppidũ Eupatoria, à Mithridate conditũ. Victo eo, Pompeiopolis utrunq; appellatũ eſt.

Cappadocia. Cap. III

CAppadocia intus habet coloniam Claudij Cæſaris Archelaidem, quam præfluit Halys. Oppida Comana quod Sarus, Neocæſaream quod Lycus, Amaſiam quod Iris, in regione Gazacena. In Colopena uero Sebaſtiã, & Sebaſtopolin. Hæc parua, ſed paria ſupradictis. Reliqua ſui parte Melitam à Semiramide conditam, haud procul Euphrate: Diocæſaream, Tyana, Caſtabala, Magnopolin, Zelam. Et ſub monte Argæo Mazacam, quæ nunc Cæſarea nominatur. Cappadociæ pars prætẽta Armeniæ maiori, Melitene uocatur. Comagenæ, Cataonia: Phrygiæ, Garſauritis: Sargauraſanæ, Cammanene: Galatiæ, Morimene: ubi diſterminat eos Cappadox amnis, à quo nomen traxere, antea Leucoſyri dicti. A Neocæſarea ſupradicta minorẽ Armeniam Lycus amnis diſterminat. Eſt & Ceraunus intus clarus. In ora autem ab Amiſo oppidũ & flumen Chadiſia, Lycaſtum, à quo Themiſcyra regio. Iris flumen deferens Lycum. Ciuitas Ziela intus, nobilis clade Triarij, & uictoria C. Cæſaris: in ora amnis Thermodoon, ortus ad caſtellum quod uocãt Phanaroeã, præterq́; radicẽs Amazonij mõtis lapſus. Fuit oppidũ eodẽ nomine, & alia quinq;, Phamizoniũ, Themiſcyra, Sotira, Amaſia, Comana, nũc manteum.

Themiſcyræ regionis gentes. Cap. IIII

GEntes, Genetarum, Chalybum. Oppidum Cotyorum. Gentes, Tibareni, Moſſyni notis ſignantes corpora. Gens Macrocephali, oppidum Ceraſus, portus Cordulæ. Gentes Bechires, Buzeri. Flumen Melas. Gens Macrones, Sideni, flumenq́; Sidenum, quo alluitur oppidũ Polemonium, ab Amiſo cxx. M. paſſ. Inde flumina Iaſonium, Melanthium, & ab Amiſo lxxx. M. paſſ. Pharnacea oppidũ, Tripolis caſtellũ & fluuius.

Item Philocalia,& ſine fluuio Liuiopolis,& à Pharnacea c.M.paſſ. Trapezus liberum,uaſto monte clauſum. Vltra quod gens Armenochalybes, & maior Armenia xxx.M.paſſ. diſtans. In ora ante Trapezunta flumen Pyxites: ultra uero gens Sannorum Heniochorum. Flumen Abſarum cum caſtello cognomine in faucibus,à Trapezũte cl.M.paſſ. Eius loci à tergo montiũ Iberia eſt,in ora uero Heniochi,Ampreutæ,Lazi. Flumina Campſeonyſis,Nogrus,Bathis. Gentes Colchorum. Oppidũ Matium,flumen Heracleum,& promontorium eodem nomine, clariſsimusq́ Ponti Phaſis. Oritur in Moſchis, nauigatur quamlibet magnis nauigijs xxxviij.M.d.paſſ. inde minoribus longo ſpatio,põtibus cxx. peruius. Oppida in ripis habuit complura: celeberrima,Tyritacen, Cygnum,& in faucibus Phaſin. Maxime autem inclaruit Æa xv. M.paſſ. à mari, ubi Hippos & Cyanos uaſti amnes è diuerſo in eum confluunt. Nunc habet Surium tantum, & ipſum ab amne influente ibi cognominatum,uſquequò magnarũ nauium capacem eſſe diximus. Et alios accipit fluuios,magnitudine,numeroq́ mirabiles,inter quos Glaucum. In ore eius inſulæ ſine nomine. Abeſt Abſaro lxxv. M. Inde aliud flumen Charien. Gens Salæ,antiquis Phthirophagi dicti,& Suani. Flumen Cobum è Caucaſo per Suanos fluens. Dein Rhoas. Regio Ecrectice. Amnes Sigania,Terſos,Atelpos,Chryſorrhoas,gens Abſilæ,caſtellum Sebaſtopolis,à Phaſide c.M. paſſ. gens Sannigarum,oppidum Cygnus,flumen & oppidum Pityús. Deinde multis nominibus Heniochorum gentes.

Regio Colchica,Achæi,& cæteri eodem tractu. Cap. v

SVbijcitur Ponti regio Colchica, in qua iuga Caucaſi ad Riphæos montes torquẽtur, ut dictum eſt,altero latere in Euxinum & Mæotin deuexa, altero in Caſpium & Hyrcanium mare. Reliqua littora feræ nationes tenẽt Melãchlæni, Coraxi urbe Colchorum Dioſcuriade,iuxta fluuium Antemunta,nunc deſerta: quondam adeo clara,ut Timoſthenes in eam ccc.nationes,quæ diſsimilibus linguis uterentur,deſcendere prodiderit. Et poſtea à noſtris cxxx.interpretibus negocia ibi geſta. Sunt qui conditam eam ab Amphito & Telchio,Caſtoris ac Pollucis aurigis putant, à quibus ortam Heniochorum gentem feram cõſtat. A Dioſcuriade oppidũ Heracleum, diſtat à Sebaſtopoli lxxx.M.p. Achæi, Mardi,Cercetæ,poſt eos Serri,Cephalotomi. In intimo eo tractu Pityús oppidum opulentiſsimum,ab Heniochis direptum eſt. A tergo eius Epageritæ,Sarmatarum populus in Caucaſi iugis,poſt quem Sauromatæ. Ad hos confugerat Mithridates Claudio principe,narrauitq́ Thalos ijs eſſe cõfines,qui ab oriente Caſpij maris fauces attingerent: ſiccari eas æſtu recedente. In ora autem iuxta Cercetas, flumen Icaruſa,cum oppido Hiero & flumine,ab Heracleo cxxxvi.M. Inde promontorium Cronca,quo ſuperciliũ arduum tenent Toretæ,ciuitas Sindica ab Hiero lxvij.M.paſſuum. Flumen Sceaceriges.

Boſphoros Cimmericus,Mæotis. Cap. vi

INde ad Boſphori Cimmerij introitum lxxxviij.M.d.paſſ. Sed ipſius peninſulæ inter Pontum & Mæotin lacum excurrentis,non amplior lxxxvij.M.d.paſſ. longitudo eſt, latitudo nuſquam infra duo iugera. Eionem uocant. Ora ipſa Boſphori,utrinque ex Aſia atque Europa,curuatur in Mæotin. Oppida,in aditu Boſphori primo Hermonaſſa,dein Cepœ Mileſiorum. Mox Stratoclia & Phanagoria, & penè deſertũ Apaturos,ultimoq́ in oſtio Cimmerium,quod antea Cerberion uocabatur.

Gentes circa Mæotin. Cap. vii

INde Mæotis lacus in Europa dictus. A Cimmerio accolũt Mæotici, Vali,Serbi,Arechi, Zingi, Pſeſij. Dein Tanain amnem, gemino ore influentem, incolunt Sarmatæ, Medorum (ut ferunt) ſoboles,& ipſi in multa genera diuiſi. Primo Sauromatæ Gynæcocratumeni, unde Amazonum connubia. Dein Euazæ, Cottæ, Cicimeni,Meſſeniani, Coſtobocci,Choatræ,Zigœ,Dandari,Thuſſagetæ, Turcæ,uſque ad ſolitudines ſaltuoſis conuallibus aſperas: ultra quos Arimphæi,qui ad Riphæos pertinent montes. Tanain ipſum Scythæ Silyn uocãt,Mæotin Temerinda,quod ſignificat matrẽ maris. Oppidum

in Tanais quoq; oſtio fuit. Tenuere finitima primi Cares, dein Clazomenij & Mæones, poſtea Panticapenſes. Sunt qui circa Mæotin ad Ceraunios montes altiores has tradunt gentes, à littore Napæas, ſupraq; Eſſedones Colchis iunctos ac montium cacuminibus. Dein Carmacas, Oranos, Antacas, Mazacas, Aſcantios, Acapeatas, Agagámatas, Phycaros, Rhimoſolos, Aſcomárcos. Et ad iuga Caucaſi Icatalas, Imaduchos, Ranos, Anclacas, Tydios, Caraſtaſcos, Aſuciandas. Lagoum amnem ex montibus Catheis, in quẽ defluit Opharus: ubi gentes Caucadas, Opharitas. Amnem Menotharum, Imituenis ex montibus ſciſſum, inter Agedos, Carnapas, Gardeos, Acciſos, Gabros, Gregaros. Circaq; fontẽ Imitiſsi, Imituos, & Aparthenos. Alij influxiſſe eò Suitas, Auchetas, Satarneos, Aſampatas. Ab his Tanaitas & Nepheonitas uiritim deletos. Aliqui flumen Opharium labi per Cantecos & Sapeos. Tanain uero tranſiſſe Phatareos, Herticeos, Spondolicos, Synhietas, Amaſſos, Iſſos, Catacetos, Tagoros, Catonos, Neripos, Agandeos, Mandareos, Saturcheos, Spaleos.

Armeniæ duæ. Cap. VIII

PEracta eſt interior ora, omneſq; accolæ: nunc reddãtur gentes in mediterraneo ſinu, in quo multa aliter ac ueteres proditurum me non eo inficias, anxia perquiſita cura, rebus nuper in eo ſitu geſtis à Domitio Corbulone, regibuſq; inde miſsis ſupplicibus, aut regum liberis obſidibus. Ordiemur autem à Cappadocum gente. Longiſsime hæc Ponticarum omniũ introrſus recedens, minorem Armeniã maioremq; & Comagenem læuo ſuo latere tranſit: dextra uero omnes in Aſia dictas gentes, plurimis ſuperfuſa populis: magnoq; impetu ſcandẽs ad ortũ ſolis & Tauri iuga, trãſit Lycaoniã, Piſidiam, Ciliciam. Vadit ſuper Antiochiæ tractũ, & uſq; ad Cyrreſticã eius regionẽ, parte ſua quæ uocatur Cataonia, contendit. Itaq; ibi longitudo Aſiæ xiii.l.M. paſſ. efficit, latitudo dcxl.M.

Armenia maior. Cap. IX

ARmenia autem maior incipit à Pariedris montibus: Euphrate amne, ut dictum eſt, aufertur Cappadociæ: & quà diſcedit Euphrates, Meſopotamiæ, haud minus claro amne Tigri. Vtrunq; fundit ipſa, & initium Meſopotamiæ facit, inter duos amnes ituræ. Quod intereſt ibi, tenẽt Arabes Orei. Sic finem uſq; in Adiabenem perfert. Ab ea tranſuerſis iugis incluſa, latitudinem in læua pandit ad Cyrum amnem tranſuerſa in Araxem: longitudinem uero ad minorem uſque Armeniam, Abſaro amne in Pontum defluente, & Pariedris montibus (qui fundũt Abſarum) diſcreta ab illa. Cyrus oritur in Heniochijs montibus, quos alij Coraxicos uocauere, Araxes eodẽ mõte quo Euphrates vi. M. paſſ. interuallo: auctuſq; amne Muſi, & ipſe (ut plures exiſtimauere) à Cyro defertur in Caſpium mare. Oppida celebrãtur in minore Cæſarea, Aza, Nicopolis: in maiore Arſamote Euphrati proximũ, Tigri Carcathiocerta, in excelſis autem Tigranocerta, & in campis iuxta Araxem Artaxata. Vniuerſæ magnitudinẽ Aufidius quinquagies centena M. prodidit. Claudius Cæſar longitudinem à Daſcuſa ad confiniũ Caſpij maris xiii.M. paſſ. latitudinem dimidiũ eius, à Tigranocerta ad Iberiam. Diuiditur (quod certum eſt) in præfecturas quas ij ſtrategias uocant, quaſdam ex ijs uel ſingula regna quondam, barbaris nominibus cxx. Claudunt eam ab oriente montes, ſed nõ ſtatim Ceraunij, nec Adiabene regio. Quod intereſt ſpatij, Sopheni tenent: ab his iuga: ultrà Adiabeni tenent. Per conualles autẽ proximi Armeniæ ſunt Menobardi, & Moſcheni. Adiabenen Tigris & montium ſinus cingũt. Ab læua eius regio Medorum eſt, & proſpectus Caſpij maris. Ex oceano hoc (ut ſuo loco dicemus) infunditur, totumq; Caucaſijs montibus cingitur. Horum incolæ per confinium Armeniæ nunc dicentur.

Albania, Iberia. Cap. X

PLaniciem omnem à Cyro uſque, Albanorum gens tenet: mox Iberum, diſcreta ab ijs amne Alazone, in Cyrum è Caucaſijs montibus defluente. Præualent oppida Albaniæ Cabalaca, Iberiæ Harmaſtis iuxta flumen, Neotis: regio Thaſie, & Triare uſque ad Partedotos montes. Vltrà ſunt Colchicæ ſolitudines: quarum à latere ad Ceraunios uerſo

ſo

ſo, Armenochalybes habitãt, & Moſchorũ tractus ad Iberũ amnẽ in Cyrũ defluentẽ: & infra eos Sacaſſani, & deinde Macrones ad flumen Abſarũ. Sic plana ac deuexa obrinentur. Rurſus ab Albaniæ cõfinio, tota montiũ fronte, gẽtes Syluorũ feræ, & infra Lubienotum, mox Diduri & Sodij.

Portæ Caucaſiæ. Cap. XI

AB ijs ſunt portæ Caucaſiæ, magno errore à multis Caſpiæ dictæ, ingens naturæ opus, montibus interruptis repẽte, ubi fores obditæ ferratis trabibus, ſubter medias amne Dyriodori fluente, citraq; in rupe caſtello (quod uocatur Cumania) cõmunito ad arcendas tranſitu gentes innumeras: ibi loci terrarum orbe portis diſcluſo, ex aduerſo maxime Harmaſtis oppidi Iberum. à portis Caucaſijs per montes Gordyæos Valli, Suarni indomitæ gentes, auri tantũ metalla fodiunt. Ab ijs ad Pontum uſq; Heniochorum plura genera, mox Achæorum. Ita ſe habet terrarum ſinus è clariſsimis. Aliqui inter Pontum & Caſpium mare ccclxxv. M. paſſ. non amplius intereſſe tradiderunt, Cornelius Nepos cl. M. Tantis iterum anguſtijs infeſtatur Aſia. Claudius Cæſar à Cimmerio Boſphoro ad Caſpiũ mare cl. M. prodidit: eaq; perfodere excogitaſſe Nicatorem Seleucum, quo tempore ab Ptolemæo Cerauno ſit interfectus. A portis Caucaſijs ad Pontũ cc. M. paſſuũ eſſe conſtat ferè.

Inſulæ in Ponto. Cap. XII

INſulæ in Ponto Planetæ, ſiue Cyaneæ, ſiue Symplegades. Deinde Apollonia Thynnias dicta, ut diſtingueretur ab ea, quæ eſt in Europa. Diſtat à continenti paſsibus M. cingitur tribus M. Et contra Pharnaceam Chalceritis, quam Græci Ariam dixerũt, ſacramq; Marti, & in ea uolucres cum aduenis pugnaſſe, pinnarum iactu.

Gentes in Scythico oceano. Cap. XIII

NVnc omnibus quæ ſunt interiora Aſiæ dictis, Riphæos mõtes tranſcẽdat animus, dextraq; littore oceani incedat. Tribus hic è partibus cæli alluens Aſiam, Scythicus à ſeptentrione, ab oriente Eous, à meridie Indicus uocatur: uarieq; per ſinus & accolas in complura nomina diuiditur. Verũ Aſiæ quoq; magna portio appoſita ſeptentrioni, iniuria ſideris rigentis uaſtas ſolitudines habet. Ab extremo aquilone ad initiũ orientis æſtiui Scythæ ſunt. Extra eos ultraq; aquilonis initia Hyperboreos aliqui poſuere, pluribus in Europa dictos. Primũ inde naſcitur promontorium Celricæ Lytarmis, fluuius Carambucis, ubi laſſata cum ſiderum ui Riphæorum montium deficiũt iuga. Ibiq; Arimphæos quoſdam accepimus, haud diſsimilem Hyperboreis gentem. Sedes illis nemora, alimẽta baccæ, capillus iuxta fœminis uiriſq; in probro exiſtimatur, ritus clementes. Itaq; ſacros haberi narrant, inuiolatoſq; eſſe etiam feris accolarum populis: nec ipſos modo, ſed illos etiam qui ad eos perfugerint. Vltra eos planè iam Scythæ Cimmerij, Ciſianthi, Georgi, & Amazonum gens. Hæc uſq; ad Caſpium & Hyrcanium mare. Nanq; id erumpit Scythico oceano in auerſa Aſiæ, pluribus nominibus accolarũ appellatum, celeberrimis duobus Caſpio & Hyrcano. Non minus hoc eſſe quàm Pontũ Euxinũ Clitarchus putat. Eratoſthenes ponit & menſurã: ab exortu ad meridiem, per Caduſiæ & Albaniæ oram quinquies M. cccc. ſtad. Inde per Arariaticos, Amarbos, Hyrcanos, ad oſtiũ Zoni fluminis, quater M. dccc. ſtad. Ab eo ad oſtiũ Iaxartis M. cccc. Quæ ſumma efficit quindecies centena lxxv. M. p. Artemidorus hinc detrahit xxv. M. p. Agrippa Caſpium mare genteſq;, quæ circa ſunt, & cum his Armeniam diſterminans, ab oriente oceano Serico, & ab occidente Caucaſi iugis, à meridie Tauri, à ſeptẽtrione oceano Scythico, patere qua cognitum eſt ccccxc. M. paſſ. in longitudinem: ccxc. M. in latitudinem prodidit. Non deſunt uero qui eius maris uniuerſum circuitum à freto x̄x̄v̄. M. paſſ. tradunt. Irrumpit autem arctis faucibus in longitudinem ſpatioſis. At ubi cœpit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus: uelut ad Mæotiũ lacum ab ore diſcedẽs, Scythici arcus (ut autor eſt M. Varro) ſimilitudine. Primus ſinus appellatur Scythicus, utrinq; enim accolunt Scythæ, & per anguſtias inter ſe cõmeant, hinc Nomades & Sauromatæ multis nominibus, illinc Abzoæ non paucioribus. Ab introitu dextra, mucronem ipſum faucium tenẽt Vdini, Scytharum

populus:dein per oram Albani(ut ferunt) ab Iaſone orti. Ante quos mare quod eſt, Albanum nominatur. Hæc gens ſuperfuſa montibus Caucaſiis, ad Cyrum amnem, Armeniæ confinium atque Iberiæ, deſcendit, ut dictum eſt. Super maritima eius, Vdinorumq; gentem Sarmatæ, Vtidorſi, Aroteres prætenduntur: quorum à tergo indicatæ iam Amazones Sautomatides. Flumina per Albaniam decurrunt in mare, Caſſios & Albanos: deinde Cambyſes in Caucaſijs ortus mōtibus: mox Cyrus in Coraxicis, ut diximus. Oram omnem à Caucaſo præaltis rupibus inacceſſo, patere cccc.xxv. M. paſſ. autor eſt Agrippa. A Cyro Caſpiū mare uocari incipit, accolūt Caſpij. Corrigendus eſt error in hoc loco multorum, & eorum etiam qui in Armenia res proxime cum Corbulone geſſere. Nanq; hi Caſpias appellauere portas Iberiæ, quas Caucaſias diximus uocari: ſitusq; depicti, & inde miſsi, hoc nomen inſcriptū habēt. Et Neronis principis comminatio, ad Caſpias portas tendere dicebatur: cum peteret illas, quæ per Iberiā in Sarmatas tendunt, uix ullo propter appoſitos montes aditu. Ad Caſpium mare ſunt aliæ Caſpijs gētibus iunctæ: quod dignoſci nō poteſt, niſi comitatu rerum Alexandri Magni. Nanq; Perſarum regna, quæ nunc Parthorū intelligimus, inter duo maria Perſicū & Hyrcanum Caucaſijs iugis attolluntur: utrinq; per deuexa laterum Armeniæ maiori, à frontis parte quæ uergit in Comagenem, Sophene (ut diximus) copulatur, eiq; Adiabene Aſſyriorū initiū. Cuius pars eſt Arbelitis, ubi Darium Alexāder debellauit, proxima Syriæ: Totā eam Macedones Mygdoniam cognominauerunt à ſimilitudine. Oppida, Alexandria, item Antiochia quam Niſibin uocant. Abeſt ab Artaxatis dccl. M. paſſ. Fuit & Ninus impoſita Tigri, ad ſolis occaſum ſpectans, quondā clariſsima. Reliqua uero fronte qua tendit ad Caſpium mare, Atropatene, ab Armeniæ Otene regione diſcreta Araxe. Oppidū eius Gazæ ab Artaxatis quadringēta quinquaginta M. paſſ. Totidem ab Ecbatanis Medorū, quorū pars ſunt Atropateni.

Media, Caſpiæ portæ. Cap. XIIII

ECbatana caput Mediæ, Seleucus rex condidit: à Seleucia magna dccl. M. paſſ. à portis uero Caſpijs xx. M. Reliqua Medorum oppida, Phauſya, Agamzua, Apamia Rhaphane cognominata. Cauſa portarum nominis eadem quæ ſupra, interruptis anguſto tranſitu iugis, ita ut uix ſingula meent plauſtra, longitudine viij. M. paſſuum toto opere manufacto. Dextera leuaq; ambuſtis ſimiles impendent ſcopuli ſitiente tractu per xxxviij. M. paſſ. Anguſtias impedit corriuatus ſalis è cautibus liquor, atq; eadem emiſſus. Præterea ſerpentium multitudo, niſi hyeme, tranſitum non ſinit.

Gentes circa Hyrcanum mare. Cap. XV

ADiabenis connectuntur Carduchi quondā dicti, nunc Cordueni, præfluente Tigri: his Pratitæ Paredoni appellati, qui tenent Caſpias portas. Iis à latere occurrunt altero deſerta Parthiæ, & Citheni iuga. Mox eiuſdem Parthiæ amœniſsimus ſitus, qui uocatur Choata. Duæ urbes ibi Parthorum, appoſitæ quondam Medis, Calliope, & alia in rupe Iſſatis quondam. Ipſius uero Parthiæ caput Hecatompylos abeſt à portis cxxxiij. M. paſſ. Ita Parthorum quoq; regna foribus diſcluduntur. Egreſſos portis excipit protinus gens Caſpia, ad littora uſque, quæ nomen portis & mari dedit. Læua mōtoſa. Ab ea gente retrorſus ad Cyrum amnem prodūtur ccxx. M. paſſ. Ab eodem amne ſi ſubeatur ad portas dcc. M. paſſ. Hunc enim deinde cardinem Alexandri Magni itinera fecere, ab ijs portis ad Indiæ principium, ſtadia xv. M. dclxxx. prodendo: ad Bactra oppidū, quod appellant Zariaſpa, tria M. dcc. Inde ad Iaxartem amnem. v. M.

Item aliæ gentes. Cap. XVI

A Caſpijs ad orientem uerſus regio eſt Zapauortene dicta, & in ea fertilitatis inclytæ locus Darieum. mox gentes Tapyri, Anariaci, Stauri, Hyrcani, à quorum littoribus idem mare Hyrcanū uocari incipit à flumine Syderi. Circa id amnes Mazeras, Stratos, omnia ex Caucaſo. Sequitur regio Margiane apricitatis inclytæ, ſola in eo tractu uitifera, undiq; incluſa montibus amœnis ambitu ſtadiorū mille quingentorū, difficilis aditu pro-

pter

per harenoſas ſolitudines per cxx. M. paſſ. & ipſa contra Parthiæ tractum ſita, in qua Alexander Alexandriam condiderat:qua diruta à Barbaris,Antiochus Seleuci filius,eodem loco reſtituit Syrianam interfluente Margo, qui corriuatur in Zotale. is maluerat illam Antiochiam appellare. Vrbis amplitudo circuitu lxx. ſtad. In hanc Orodes Romanos Craſsiana clade captos deduxit. Ab huius excelſis per iuga Cauſi protenditur ad Bactros uſque gens Mardorum,fera, ſui iuris. Ab eo tractu gentes Ochani, Chomari,Berdrigei, Harmatotrophi,Bomarei,Commani,Marucæi,Mandrueni, Iatij. Flumina Mandrum,Cridinum;Vltraq; Choraſmij,Gandari,Attaſini, Paricani, Sarangæ,Parrhaſini, Maratiani,Naſotiani,Aorſi,Gelæ quos Græci Caduſios appellauere,Matiani. Oppidũ Heraclea,ab Alexandro conditum: quod deinde ſubuerſum ac reſtitutum,Antiochus Achaida appellauit: Derbices,quorũ medios fines ſecat Oxus amnis,ortus in lacu Oxo: Syrmatæ,Oxij,Tagæ,Heniochi,Bateni,Saraparæ,Bactri,quorum oppidum Zariaſpe, quod poſtea Bactrum à flumine appellatum eſt. Gens hæc obtinet auerſa montis Paropamiſsi, & aduerſus fontes Indi:includitur flumine Ocho. Vltrà Sogdiani,oppidũ Panda,& in ultimis eorum finibus Alexandria,ab Alexãdro magno conditum. Aræ ibi ſunt ab Hercule ac Libero patre conſtitutæ, item Cyro & Semiramide atq; Alexandro:finis omnium eorum ductus ab illa parte terrarum, includẽte flumine Iaxarte,quod Scythæ Silyn uocant:Alexander,militeſq; eius,Tanain putauere eſſe. Tranſcendit eum amnem Demonax,Seleuci & Antiochi regũ dux, quem maxime ſequimur in ijs:araſq; Apollini Didymæo ſtatuit.

Scytharum gens. Cap. XVII

VLtrà ſunt Scytharũ populi. Perſæ illos Sacas uniuerſos appellauere à proxima gente,antiqui Arameos. Scythæ ipſi Perſas,Chorſaros:& Caucaſum montem,Graucaſim:hoc eſt,niue candidũ. Multitudo populorũ innumera, & quæ cum Parthis ex æquo degat. Celeberrimi eorũ Sacæ, Maſſagetæ, Dahæ, Eſſedones,Ariacæ,Rhymnici,Peſici, Amordi, Hiſti, Edones, Camæ, Camacæ, Euchatæ, Cotieri,Antariani,Pialæ,Arimaſpi antea Cacidiri,Aſæi,Oetei. Ibi Napæi interiſſe dicũtur,& Apellæi. Nobilia apud eos flumina,Mandagræum & Caſpaſium. Nec in alia parte maior autorum incõſtantia,credo, propter innumeras uagaſq; gentes. Hauſtũ ipſius maris dulcẽ eſſe,& Alexãder Magnus prodidit,& M. Varro talem perlatum Pompeio,iuxta res gerenti Mithridatico bello,magnitudine haud dubie influentium amnium uicto ſale. Adijcit idem,Pompei ductu exploratum, in Bactros vij. diebus ex India perueniri ad Icarum flumen,quod in Oxum influat: & ex eo per Caſpium in Cyrum ſubuectas,quinque nõ amplius dierum terreno itinere,ad Phaſin in Pontũ Indicas poſſe deuehi merces. Inſulæ toto eo mari multæ. Vulgata una maxime Tazata:à Caſpio mari Scythicoq; oceano, in eam curſus inflectitur, ad orientem conuerſa littorum fronte. Inhabitabilis eius prima pars,à Scythico promontorio,ob niues: Proxima,inculta ſæuitia gentium, Anthropophagi Scythæ inſident,humanis corporibus ueſcẽtes. Ideo iuxta uaſtæ ſolitudines, ferarumq; multitudo,haud diſſimilem hominum immanitatem obſidens. Iterum deinde Scythæ,iterumq; deſerta cum beluis,uſq; ad iugum incumbens mari,quod uocãt Tabin. Nec ante dimidiam ferme longitudinem eius oræ quæ ſpectat æſtiuum orientem,inhabitatur illa regio. Primi ſunt hominum,qui noſcantur,Seres,lanicio ſyluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium caniciem:unde geminus fœminis noſtris labor,redordiendi fila, rurſumq; texendi: Tam multiplici opere,tam lõginquo orbe petitur,ut in publico matrona tranſluceat. Seres mites quidem,ſed & ipſi feris perſimiles,cœtum reliquorũ mortaliũ fugiunt,cum commercia expetãt. Primum eorũ noſcitur flumen Pſitaras, proximũ Carabi,tertium Lanos, à quo promontoriũ,Chryſe ſinus,Cyrnaba flumen,Attanos ſinus. Et gens hominũ Attacorum,apricis ab omni noxio afflatu ſecluſa collibus,eadẽ qua Hyperborei degũt temperie. De ijs priuatim cõdidit uolumen Amometus,ſicut Hecatæus de Hyperboreis. Ab Attacoris gentes Thyri & Tochari,& iam Indorum Caſiri:introrſus ad Scythas uerſi,hu

manis corporibus ueſcũtur. Nomades quoq; Indiæ uagantur. Sunt qui ab Aquilone contingi ab ipſis & Cyconas dixere, & Bryſanos. Sed inde (ut planè cõſentiũt omnes) Emodi montes aſſurgunt, Indorumq; gens incipit, non eo tantum mari adiacẽs, uerum & à meridiano, quod Indicũ appellauimus: quæq; pars orienti aduerſa recto prætẽditur ſpatio, ad flexũ & initiũ Indici maris $\overline{XVIII}$. lxxv. M. paſſ. colligit. Deinde qua flectitur in meridiem $\overline{XXIIII}$. lxxv. M. paſ. ut Eratoſthenes tradit, uſq; ad Indum, qui eſt ab occidẽte finis Indiæ. Complures aũt totam ipſius longitudinẽ xl dierũ noctiumq; uelifico nauiũ curſu determinauere: & à ſeptẽtrione ad meridiẽ $\overline{XXVII}$. l. M. paſ. Agrippa longitudinis $\overline{XXXIII}$. M. latitudinis $\overline{XXIII}$. M. pdidit. Poſidonius ab æſtiuo ſolis ortu ad hybernũ exortũ metatus eſt eã, aduerſam Galliæ ſtatuẽs, quam ab occidẽte æſtiuo ad occidentẽ hybernum metabatur totam à fauonio. Itaq; obuerſam eius uenti afflatu iuuari Indiam, ſalubremq; fieri, haud dubia ratione docuit. Alia illius cæli facies, alij ſiderũ ortus: binæ meſſes in anno, binæ æſtates, media inter illas hyeme eteſiarum flatu: noſtra uero brumali. Lenes ibi auræ, mare nauigabile, gẽtes & urbes innumerabiles, ſi quis omnes perſequi uelit. Etenim patefacta eſt nõ modo Alexãdri Magni armis, regumq; qui ei ſucceſſere, circũuectis etiã in Hyrcanũ mare & Caſpiũ Seleuco & Antiocho, præfectoq; claſsis eorum Patrocle: uerum & alijs autoribus Græcis, qui cum regibus Indicis morati ſunt: ſicut Megaſthenes, & Dionyſius à Philadelpho miſſus ex ea cauſa. Vires quoq; gentium prodidere. Nõ tamen deeſt diligentiæ locus, adeo diuerſa & incredibilia traduntur. Alexandri Magni comites in eo tractu Indiæ quem ſubegerãt, ſcripſerunt v. M. oppidorũ fuiſſe, nullum Co minus, gentium ix. Indiamq; tertiam partem eſſe terrarum omnium, multitudinem populorum innumeram, probabili ſane ratione. Indi enim propè gentiũ ſoli nunquam emigrauere finibus ſuis. Colliguntur à Libero patre ad Alexandrum Magnum reges eorum cliij. annis vi. M. cccclij. adijciunt & menſes tres. Amnium mira uaſtitas. Proditur Alexandrum Magnum nullo die minus ſtadia dc. nauigaſſe in Indo, nec potuiſſe ante menſes v. enauigare, adiectis paucis diebus: & tamen minorem Gange eſſe conſtat. Seneca etiam apud nos, tentata Indiæ commentatione lx. amnes eius prodidit, gentes duodeuiginti centumq;. Par labor ſit montes enumerare. Iunguntur inter ſe Imaus, Emodus, Paropamiſſus, Caucaſi partes, à quibus tota decurrit in planiciem immenſam, & Aegypto ſimilem. Verũ ut terrena demõſtratio intelligatur, Alexãdri Magni ueſtigijs inſiſtamus. Diognetus & Beton itinerũ eius menſores, ſcripſere, à portis Caſpijs Hecatompylon Parthorum quot diximus milia eſſe: inde Alexandriam Arion, quam urbem is rex condidit, d. lxv. M. Inde ad Prophthaſiam Drangarum cxcix. M. Inde ad Arachoſiorum oppidum d. xv. M. Inde Orthoſpanum ccl. M. Inde Alexandri oppidum l. M. In quibuſdam exemplaribus diuerſi numeri reperiũtur: hanc urbem ſub ipſo Caucaſo eſſe poſitam. Ab ea ad flumen Chepta, & oppidum Indorum Peucolaitin ccxxvij. M. Inde ad flumen Indum & oppidum Taxila lx. M. Ad Hydaſpen fluuium clarum cxx. M. Ad Hypaſin non ignobiliorem xlix. cccxc. M. qui fuit Alexandri itinerum terminus, exuperato tamen amne, ariſq; in aduerſa ripa dicatis. Epiſtolæ quoq; regis ipſius conſentiunt his. Reliqua inde Seleuco Nicatori peragrata ſunt: ad Heſidrum clxviij. M. Iomanem amnem tantundem. Exemplaria aliqua adijciunt v. M. paſſuum. Inde ad Gangen cxij. M. Ad Rhodapham cxix. M. alij cccxxv. M. in hoc ſpatio produnt. ad Calinipaxa oppidum clxvij. d. alij cclxv. M. Inde ad confluentem Iomanis amnis, & Gangis dcxxv. M. plerique adijciunt xiij. M. ad oppidumq; Palibotra ccccxxv. Ad oſtium Gangis dc. xxxviij. M. paſſ. Gentes quas memorare non pigeat à montibus Emodis, quorum promontorium Imaus uocatur, incolarum lingua niuoſum ſignificãte, Iſari, Coſyri, Izgi, & per iuga Chiſiotoſagi, multarumq; gentium cognomen Brachmanæ, quorum Maccocalingæ. flumina Pumas & Cainas (quod in Gangem influit) ambo nauigabilia. Gentes Calingæ proximi mari, & ſupra Mandei, Malli quorũ mons Mallus, tractuſq; eius finis Ganges.

Fluuius

Fluuius Ganges Cap. xviii

HVnc alĳ incertis fontibus ut Nilum,rigantemq́ uicina eodem modo,alĳ in Scythicis montibus naſci dixerunt. Influere in eum xix.amnes. Ex ĳs nauigabiles,præter iam dictos,Canucham,Vamam,Erranoboam,Coſoagum,Sonum. Alĳ cum magno fragore ipſius ſtatim fontis erumpere: deiectumq́ per ſcopuloſa & abrupta,ubi primum molles planicies contingat,in quodam lacu hoſpitari: inde lenem fluere, ubi minimum viĳ.M.paſſ.latitudine,ubi modicum,ſtadiorum c. altitudine nuſquam minore paſſ.xx.

Gentes Indiæ. Cap. xix

NOuiſsima gente Gangaridum Calingarum regio Partalis uocatur:regi lxx.M. peditum,equites mille,elephanti dcc. in procinctu bellorũ excubant. Nanq; uita mitioribus populis Indorũ multipartita degitur. Alĳ tellurem exercent,militiam alĳ capeſſunt, merces alĳ ſuas euehunt,res externas inuehunt,res publicas optimi ditiſsimiq́ temperãt, iudicia reddũt,regibus aſsident. Quintũ genus celebratæ illic,& propè in religionẽ uerſæ, ſapientiæ deditum,uoluntaria ſemper morte uitã accenſo prius rogo finit. Vnũ ſuper hoc eſt ſemiferum,ac plenũ laboris immenſi,à quo ſupradicta continẽtur,uenãdi elephantes domandiq́. Iis arant,ĳs inuehũtur,hæc maxime nouere pecuaria,ĳs dimicant,militantq́ pro finibus. Delectum in belua,uires & ætas atq; magnitudo faciũt. Inſula in Gange eſt magnæ amplitudinis,gentẽ continens unam, Modogalicam nomine. Vltra ſiti ſunt Modubæ,Molindæ, ubere cum oppido eiuſdẽ nominis magnifico,Galmodroeſi,Preti,Caliſſæ,Saſuri,Paſſalæ,Colubæ,Orzulæ,Abali,Taluctæ. Rex horũ peditum l.M.equitum iĳ.M.elephantos cccc. in armis habet. Validior deinde gens Andaræ,plurimis uicis,xxx. oppidis,quæ muris turribusq́ muniuntur, regi præbet peditum c.M.equitum ĳ.M.elephantos mille. Fertiliſsimi ſunt auri Dardæ, Setæ uero argẽti. Sed omniũ in India propè, non modo in hoc tractu, potentiam claritatemq́ antecedunt Praſĳ,ampliſsima urbe ditiſsimaq́; Palibotra. Vnde quidã ipſam gentẽ Palibotros uocant,imò uero tractũ uniuerſum à Gange. Regi eorum peditũ ſexcenta M.equitum xxx.M.elephantorum ix.M.per omnes dies ſtipendiãtur. Vnde coniectatio ingens opum eſt. Ab ĳs in interiore ſitu Monedes & Suari,quorũ mons Maleus,in quo umbræ ad ſeptentrionẽ cadũt hyeme,æſtate in auſtrum, per ſenos menſes. Septentriones eo in tractu ſemel in anno apparere,nec niſi xv. diebus,Beton autor eſt: hoc idẽ pluribus locis Indiæ fieri,Megaſthenes. Auſtrinum polum Indi Dramaſa uocant. Amnis Iomanes in Gangem per Palibotros decurrit inter oppida Methora & Cyriſoborca. A Gange uerſa ad meridiem plaga tinguntur ſole populi,iam quidem infecti, nondum tamen Aethiopum modo exuſti:quantum ad Indum accedunt,tantum colore præferunt ſidus. Indus ſtatim à Praſiorum gente,quorũ in montanis Pygmæi traduntur. Artemidorus inter duos amnes x̃xi.M.paſſ.intereſſe tradit.

Indus fluuius. Cap. xx

INdus,Sandus ab incolis appellatus, in iugo Caucaſi mõtis quod uocatur Paropamiſſus aduerſus ſolis ortũ effuſus,& ipſe undeuiginti recipit amnes. Sed clariſsimos Hydaſpen quatuor alios afferentẽ,Cantabram tres. Per ſe uero nauigabiles Aceſinũ & Hypaſin,quadã tamen aquarũ modeſtia nuſquam latior quinquaginta ſtadĳs,aut altior xv.p. ampliſsimam inſulam efficiens,quæ Praſiane nominatur,& aliam minorem quæ Patale. Ipſe per x̃ii.xl.M.p.parciſsimis autoribus nauigatus,& quodã ſolis comitatu in occaſum uerſus,oceano infunditur. Menſuram in ora ad eum ponam,ut inuenio,generatim,quanquam inter ſe nullæ congruãt. Ab oſtio Gangis ad promontoriũ Calingon,& oppidum Dandagula dccxxv.M.paſſ. Ad Tropina x̃ii.xxv.M. Ad Perimulæ promontorium,ubi eſt celeberrimũ Indiæ emporiũ dccl.ad oppidũ in inſula quam ſupra diximus Patalam dcxx.M.paſſ. Gentes mõtanæ inter eum & Iomanem Ceſi,Cetriboni ſylueſtres: deinde Megallæ,quorũ regi quingẽti elephãti,peditũ equitumq́ numerus incertus: Chryſei,Paraſangæ,Aſangæ tigri fera ſcatentes: Armant peditũ xxx.M.elephãtos ccc. equites.dccc.

Hos includit Indus, montium corona circundatos & ſolitudinibus per dcxxv.M.Infra ſolitudines, Dari, Suræ. Iterumq́ꝫ ſolitudines per clxxxviij. M.p. pleruncꝫ harenis ambientibus haud alio modo quàm inſulas mari. Infra deſerta hæc Maltecoræ, Singæ, Marohæ, Rarungæ, Moruntes, Maſuæ, Pagungæ: iam hi montiũ qui perpetuo tractu oceani oram tenent incolæ, liberi & regum expertes, multis urbibus montanos obtinent colles. Nareæ deinde, quos claudit mons altiſsimus Indicorũ Capitalia. Huius incolæ, alio latere late auri & argẽti metalla fodiũt. Ab ijs Oraturæ, quorũ regi elephanti quidẽ x. ſed amplæ uires peditum: Varetatæ, qui ſub rege elephantos nõ alunt, fiducia equitũ peditumq́ꝫ: Odomboeræ, Salabaſtræ, Horatæ urbe pulchra, foſsis paluſtribus munita: ꝑ quas crocodili, humani corporis auidiſsimi, aditũ niſi ponte nõ dant. Et aliud apud illos laudatur oppidum Automela, impoſitũ littori, quincꝫ amniũ in unũ confluẽte cõcurſu, emporio nobili. Regi eorum elephanti M. dc. peditum cl. M. equitũ quincꝫ M. Pauperior Charmarum rex, elephantos lx. paruasq́ꝫ reliquas uires habet. Ab ijs gens Pandæ ſola Indorũ regnata fœminis. Vnam Herculi ſexus eius genitam ferũt, ob idq́ꝫ gratiorẽ regno donatam præcipuo. Ab ea deducentes originem imperitant ccc. oppidis, peditum cl. M. elephãtis quingentis. Poſt hanc trecentarũ urbium Syrieni, Derangæ, Poſingæ, Buzæ, Gogiarei, Vmbræ, Nereæ, Brancoſi, Nobundæ, Cocondæ, Neſei, Pedatritæ, Salobriaſæ, Oloſtræ Patalam inſulam attingẽtes: à cuius extremo littore ad Caſpias portas xviii .xxv. M. produntur. Hinc deinde accolunt Indum aduerſum euidẽti demõſtratione Amatæ, Bolingæ, Gallitalutæ, Dimuri, Megari, Ordabæ, Meſæ. Ab his Vri, Sileni: mox deſerta in ccl. M. paſſ. Quibus exuperatis Organagæ, Abaortæ, Sibaræ, Suertæ: & ab ijs ſolitudines prioribus pares. Dein Sarophages, Sorgæ, Baraomatæ, Gumbritæq́ꝫ, quorum xij. nationes, ſingulisq́ꝫ binæ urbes. Aſeni triũ urbiũ incolæ. Caput eorũ Bucephala, Alexãdri regis equo (cui fuerat hoc nomen) ibi ſepulto conditũ. Mõtani ſuper hos Caucaſo ſubiecti, Soleadæ, Sondræ, tranſgreſsisq́ꝫ Indũ, & cum eo decurrẽtibus Samarabriæ, Sambraceni, Briſabritæ, Orſij, Antixeni, Taxilæ cũ urbe celebri, iam in plana demiſſo tractu, cui uniuerſo nomen Amandræ. Populi quatuor, Peucolaitæ, Arſagalitæ, Geretæ, Aſoi. Etenim pleric꞉ ab occidente non Indo amne determinãt, ſed adijciũt quatuor ſatrapias, Gedroſos, Arachotas, Arios, Paropamiſſadas,

Arij & iunctæ gentes. Cap. xxi

VLtimo fine Cophete fluuio, quæ omnia Ariorũ eſſe alijs placet. Necnon & Nyſam urbem plericꝫ Indiæ aſcribũt, montemq́ꝫ Merum Libero patri ſacrum: unde origo fabulæ, Iouis fœmine æditum: Item Aſpagonas gentẽ, uitis & lauri & buxi, pomorumq́ꝫ omniũ in Græcia naſcentium fertilem. Quæ memoranda & prope fabuloſa, de fertilitate terræ, ac genere frugum arborumq́ꝫ, aut ferarum aut uolucrum & aliorum animalium traduntur, ſuis quæcꝫ locis in reliqua parte operis commemorabuntur. Quatuor uero ſatrapiæ mox paulo, ad Taprobanem inſulam feſtinante animo. Sed ante ſunt aliæ, Patale, quam ſignificauimus, in ipſis faucibus Indi triquetra figura cc.xx. M.p. latitudine. Extra oſtiũ Indi, Chryſæ, & Argyræ, fertiles metallis, ut credo. Nam quod aliqui tradidere, aureum argẽteumq́ꝫ ijs ſolũ eſſe haud facile crediderim. Ab ijs xx. M.p. Crocale. Ab ea. xij. M.p. Bibaga, oſtreis & cõchylijs referta. Deinde Toralliba ix. M.p. à ſupradicta, multæq́ꝫ ignobiles.

Taprobane inſula. Cap. xxii

TAprobanen alterũ orbẽ terrarũ eſſe, diu exiſtimatũ eſt, Antichthonũ appellatione. Vt liqueret inſulam eſſe, Alexãdri Magni ætas resq́ꝫ præſtitere. Oneſicritus claſsis eius præfectus, elephãtos ibi maiores bellicoſioresq́ꝫ quàm in India gigni ſcripſit: Megaſthenes flumine diuidi, incolasq́ꝫ Palæogones appellari, auri margaritarumq́ꝫ grandium fertiliores quàm Indos. Eratoſthenes & menſurã prodidit longitudinis vij. M. ſtad. latitudinis v. M. nec urbes eſſe, ſed uicos ſeptingẽtos. Incipit ab Eoo mari, inter ortũ occaſumq́ꝫ ſolis Indiæ prætenta, & quondam credita xx. dierũ nauigatione à Praſiana gente diſtare: mox, quia papyraceis nauibus armamentisq́ꝫ Nili peteretur, ad noſtrarũ nauium curſus,

vij. dierum interuallo taxato. Mare intereſt uadoſum, ſenis nõ amplius altitudinis paſſibus, ſed certis canalibus adeo profundũ, ut nullæ ancoræ ſidãt: ob id nauibus utrinq; proræ, ne per anguſtias aluei circũagi ſit neceſſe. Siderũ in nauigãdo nulla obſeruatio. Septẽtrio nõ cernitur, ſed uolucres ſecum uehũt emittẽtes ſæpius, meatumq; earũ terras petentium comitãtur. Nec plus quàm ternis menſibus in anno nauigant. Cauent à ſolſtitio maxime c. dies, tunc illo mari hyberno. Hactenus à priſcis memorata: nobis diligentior notitia Claudij principatu cõtigit, legatis etiã ex inſula aduectis. Id accidit hoc modo: Annij Plocami, qui maris rubri uectigal à fiſco redemerat, libertus circa Arabiam nauigans, aquilonibus raptus præter Carmaniam xv. die Hippuros portũ eius inuectus, hoſpitali regis clemẽtia ſex menſium tempore imbutus alloquio, percõtanti poſtea enarrauit Romanos & Cæſarẽ: mirũ in modũ in auditis iuſtitiam ille ſuſpexit, quod pares pondere denarij eſſent in captiua pecunia, cum diuerſæ imagines indicarẽt à pluribus factos. Et hoc maxime ſollicitatus ad amicitiam, legatos quatuor miſit, principe eorũ Rachia. Ex ijs cognitum D. eſſe oppida, portũ cõtra meridiẽ appoſitũ oppido Paleſimũdo, omniũ ibi clariſſimo, ac regiæ cc. M. plebis. Stagnum intus Megisba, cclxxv. M. p. ambitu, inſulas pabuli tãtum fertiles complexum. Ex eo duos amnes erumpere, Paleſimundum, iuxta oppidum eiuſdem nominis influẽtem in portum tribus alueis, quinque ſtadiorum arctiſſimo, xv. ampliſſimo. Alterum ad ſeptẽtrionem Indiamq; uerſus, Cydara nomine. Proximum eſſe Indiæ promõtorium, quod uocetur Colaicum, quatridui nauigatione, medio in curſu ſolis inſula occurrente. Mare id colore peruiridi, præterea fruticoſum arboribus, iubas earum gubernaculis deterẽtibus. Septentriones Vergiliasq; apud nos ueluti in nouo cælo, mirabantur: Lunam quidem apud ipſos nõ niſi ab octaua ad xvi. ſupra terram aſpici fatẽtes: Canopum lucere noctibus, ſidus ingẽs & clarum. Sed maxime mirũ ijs erat, umbras ſuas in noſtrum cælum cadere, nõ in ſuum: ſolemq; à læua oriri, & in dexterã occidere potius quàm è diuerſo. Iidem narrauere, latus inſulæ quod prætenderetur Indiæ x. M. ſtad. eſſe, ab oriẽte hyberno ultra mõtes Emodos. Seras quoq; ab ipſis aſpici, notos etiam commercio. patrem Rachiæ cõmeaſſe eò. aduenis ibi feras occurſare. Ipſos uero excedere hominum magnitudinem, rutilis comis, cęruleis oculis, oris ſono truci, nulli commercio linguæ. Cætera eadem quæ noſtri negociatores. Fluminis ulteriore ripa merces poſitas iuxta uenalia tolli ab his, ſi placeat permutatio: nõ aliter odio iuſtiore luxuriæ, quàm ſi perducta mens illuc uſq; cogitet, quid & quo petatur & quare. Sed ne Taprobane quidem, quamuis extra orbem à natura relegata, noſtris uitijs caret. aurũ argẽtumq; & ibi in pretio. marmor teſtudinis ſimile, gemmæ margaritæq; in honore multo præſtãtiores, & totius luxuriæ noſtræ cumulus. Ipſorum opes maiores eſſe dicebant, ſed apud nos opulentiæ maiorem uſum. Seruum nemini, nõ in diem aut interdiu ſomnum: ædificia modice ab humo extãtia: annonam nũquam augeri, nõ fora litẽsue eſſe. coli Herculem: eligi regem à populo ſenecta clementiaq;, liberos nõ habentem: & ſi poſtea gignat, abdicari, ne fiat hæreditarium regnum. Rectores ei à populo xxx. dari: nec niſi pluriũ ſentẽtia quenquam capite damnari: ſic quoq; appellationẽ eſſe ad populũ, lxx. iudices dari: ſi liberent ij reum, amplius triginta ijs nullã eſſe dignationẽ, grauiſſimo probro. regi cultum Liberi patris, cæteris Arabum. regem, ſi quid delinquat, morte multari, nullo interimẽte, auerſantibus cũctis, & cõmercia etiam ſermonis negãtibus. Feſta uenatione abſumi, gratiſſimam eam tigribus elephantisq; cõſtare. Agros diligenter coli, pomis abundare. Eſſe & in piſcatu uoluptatem, teſtudinum maxime, quarum ſuperficie familias habitãtium cõtegi: tãta reperiri magnitudine. Vitam hominum cẽtum annis modicam. Hęc comperta de Taprobane. Quatuor ſatrapiæ, quas in hũc locum diſtulimus, ita ſe habent.

Capiſſene, Carmania. Cap. XXIII

A Proximis Indo gẽtibus mõtana Capiſſenæ habent Capiſſam urbẽ, quã diruit Cyrus. Arachoſia cũ oppido & flumine eiuſdẽ nõis, quod quidã Cophen dixere, à Se

miramidc conditũ. Amnis Hermandus præfluens per Abeſten Arachoſiorũ. Proximos ijs à meridie ad partem Arachotarũ faciũt Gedroſos, & à ſeptentrione Paropamiſſadas. Cartana oppidũ ſub Caucaſo, quod poſtea Tetrogonis dictum. Hæc regio eſt ex aduerſo. Bactriauorum deinde, cuius oppidũ Alexandria, à conditore dictũ. Syndraci, Dangulæ, Parapiani, Cantaces, Maci. Ad Caucaſum Cadruſi oppidũ ab Alexandro conditum. Infra hæc omnia, ora ab Indo. Ariana regio ambuſta feruoribus, deſertiſq; circundata, multa tamẽ interfuſa opacitate: cultores cõgregat circa duos maxime fluuios, Tonderon & Aroſapen. Oppidũ Artacaena. Arius amnis, qui pręfluit Alexandriam ab Alexandro cõditam. patet oppidũ ſtad. xxx: multoq; pulchrius, ſicut antiquius, Artacabane iterum ab Antiocho munitum, ſtad. l. Doriſci gens. Amnes Pharnacotis, Ophradus, Prophthaſia oppidum Zaraſparum, Drangæ, Argetæ, Zarangæ, Gedruſi. Oppida, Peucolais, Lymphorta, Methoricũ deſertum. Amnis Manain. Augutturi gens. Flumen Borru, Gens Vrbi, flumen nauigabile Ponamus Pandorum finibus. Item Caberon Sorarũ oſtio portuoſus. Oppidũ Condigramma. Flumen Cophes. Influunt in eum nauigabilia Sadarus, Paroſpus, Sodinus. Ananæ partem eſſe Daritin aliqui uolunt, menſuramq; produnt utriuſq; longitudine x͡ıx l. M. p. latitudine dimidio minore q̃ Indię. Alij Gedruſos & Scyros poſuere per clxxxiij. M. p. Mox Ichthyophagos Oritas, propria nõ Indorũ lingua loquentes, per cc. M. p. Inde poſuere Athiorum gentem per cc. M. Ichthyophagos omnes Alexander uetuit piſcibus uiuere. Vltrà deſerta, deinde Carmania, ac Perſis, atq; Arabia. Sed priuſquam hæc generatim perſequamur, indicare conuenit, quæ prodit Oneſicritus, claſſe Alexandri circumuectus in mediterranea Perſidis ex India, narrata proxime à Iuba: dein eam nauigationem, quæ his annis cõperta ſeruatur hodie. Oneſicriti & Nearchi nauigatio nec nomina habet manſionũ nec ſpatia. Primũq; Xylenepolis, ab Alexandro cõdita, unde cœperunt exordium, iuxta quod flumen, aut ubi fuerit, nõ ſatis explanatur. Hæc tamen digna memoratu produntur ab eis: oppidũ à Nearcho conditum in nauigatione ea. Flumen Nabrum nauiũ capax, contrà inſula diſtans lxx. ſtad. Alexandria condita à Leonato iuſſu Alexandri in finibus gentis. Argenus portu ſalubri. Flumẽ Tuberum nauigabile, quod circa Paniræ. Deinde Ichthyophagi tam longo tractu, ut xx dierũ ſpatio prænauigauerint. Inſula, quæ ſolis appellatur, & eadem cubile Nympharum, rubens, in qua nullũ animal non abſumitur, incertis cauſis. Ori gens. Flumen Carmaniæ Hytanis portuoſum & auro fertile. Ab eo primũ ſeptentriones apparuiſſe adnotauere. Arcturum nec omnibus cerni noctibus, nec totis unquã. Achemenidas uſq; illo tenuiſſe. Æris & ferri metalla & arſenici & minij exerceri. Inde promontoriũ Carmaniæ eſt: ex quo in aduerſa ora ad gentẽ Arabiæ Macas traiectus diſtat l. M. p. Inſulæ tres, quarũ Organa tantum habitatur aquoſa, à continenti xxv. M. p. Inſulæ iiij. iam in ſinu ante Perſida. Circa has hydri marini uicenũ cubitorum adnatãtes terruere claſſem. Inſula Acrotadus, item Gauratæ, in quibus Chiana gens. Flumen Hyperis in medio ſinu Perſico, onerariarũ nauium capax. Flumen Sitiogagus, quo Paſargadas ſeptimo die nauigatur. Flumen nauigabile Phirſtimus, inſula ſine nomine. Flumẽ Granius modicarum nauium capax, per Suſianen fluit: dextra eius accolunt Deximontani, qui bitumen perficiũt. Flumẽ Oroatis oſtio difficili niſi peritis, inſulę ii paruæ, inde uadoſa nauigatio paluſtri ſimilis: per euripos tamen quoſdam peragitur. Oſtium Euphratis. Lacus, quem faciunt Eulæus & Tigris iuxta Characem. Inde Tigri Suſa. Feſtos dies ibi agentem Alexandrũ inuenerunt ſeptimo menſe, poſtquam digreſſus ab ijs fuerat Patalis, tertio nauigationis. Sic Alexãdri claſſis nauigauit. Poſtea à Syagro Arabiæ promõtorio Patalen fauonio, quem Hypalum ibi uocant, peti certiſſimum uidebatur x͡ııı. xxxij. M. p. æſtimatiõe. Secuta ætas propiorem curſum tutioremq; iudicauit, ſi ab eodem promontorio Zizerum amnem portum Indiæ peteret. Diuq; ita nauigatum eſt, donec compendia inuenit mercator, lucroq; India admota eſt. Quippe omnibus annis nauigatur, ſagittariorum cohortibus impoſitis. Etenim pi-

tatæ maxime infeſtabant. Nec pigebit totũ curſum ab Ægypto exponere, nunc primum certa notitia pateſcente. Digna res, nullo anno imperij noſtri minus H—S quingenties exhauriente India & merces remittẽte, quæ apud nos centuplicato ueneant. M M paſſuum ab Alexandria abeſt oppidum Iuliopolis. Inde nauigant Nilo Coptum ccciij. M. paſſ. qui curſus Eteſijs flantibus peragitur xij. diebus. A Copto camelis itur, aquationum ratione manſionibus diſpoſitis. Prima appellatur Hydreuma xxxij. M. Secunda in monte, diei itinere. Tertia in altero hydreumate à Copto xcv. M. Deinde in monte. Mox ad hydreuma Apollinis, à Copto clxxxiiij. M. p. Rurſus in mõte. Mox ad nouũ Hydreuma à Copto ccxxxiij. M. p. Eſt & aliud Hydreuma uetus, Troglodyticũ nominatur, ubi præſidium excubat diuerticulo II. milium. Diſtat à nouo Hydreumate iiij. M. p. Inde Berenice oppidum, ubi portus rubri maris, à Copto cclviij. M. p. Sed quia maior pars itineris conficitur noctibus propter æſtus, & ſtatiuis dies abſumunt, totum à Copto Berenicen iter duodecimo die peragitur. Nauigare incipiunt æſtate media ante canis ortum, aut ab exortu protinus. Veniũtq́ circiter xxx die Ocelim Arabiæ, aut Canan thuriferæ regionis. Eſt & tertius portus, qui uocatur Muza, quem Indica nauigatio nõ petit, nec niſi thuris odorumq́ Arabicorum mercatores. Intus oppida, regia eius appellatur Saphar, aliudq́ Sabe. Indos autem petentibus utiliſſimum eſt ab Oceli egredi. Inde uento Hypalo nauigãt diebus quadraginta ad primum emporium Indiæ Muzirim, non expetendum propter uicinos piratas, qui obtinent locum nomine Hydras, neq; eſt abundans mercibus. Præterea longe à terra abeſt nauium ſtatio, lintribusq́ efferuntur onera, quæ geruntur. Regnabat ibi, cum proderẽ hæc, Celebothras. Alius utilior portus gentis Necanidon, qui uocatur Becare. Ibi regnat Pandion, longe ab emporio mediterraneo diſtante oppido, quod uocatur Moduſa. Regio aũt ex qua piper monoxylis lintribus Becaren conuehunt, uocatur Cottona: quæ omnia gentium portuumſue aut oppidorum nomina apud neminem priorum inueniuntur. Quo apparet mutari locorũ ſtatus. Ex India renauigant menſe Ægyptio Tybi incipiẽte, noſtro Decembri: aut utiq; Mechiris Ægyptij intra diem ſextum, quod fit intra Idus Ianuarias noſtras. Ita euenit, ut eodẽ anno remeent. Nauigant autem ex India uento uulturno: & cum intrauere rubrum mare, africo uel auſtro. Nunc reuertemur ad propoſitum. Carmaniæ oram patere duodecies centena L. M. paſſ. Nearchus ſcripſit. Ab initio eius ad flumen Sabin c. M. paſſuum. Inde uineas coli & arua ad flumẽ Andanin, xxv. M. ſpatio. Regio uocatur Armuzia. Oppida Carmaniæ Zetis & Alexãdria. Irrumpit deinde & in hac parte geminũ mare in terras, quod rubrum dixere noſtri, Græci Erythræum à rege Erythra, aut (ut alij) ſolis repercuſſu talem reddi colorem exiſtimantes: alij ab harena terraq́: alij tali aquæ ipſius natura.

Sinus Perſicus & Arabicus. Cap. XXIIII

SEd in duos diuiditur ſinus. Is qui ab oriẽte eſt, Perſicus appellatur XXV. M. paſſuũ circuitu, ut Eratoſthenes tradit. Ex aduerſo eſt Arabia, cuius XII. M. paſſuũ eſt lõgitudo. Rurſus altero ambitur ſinu Arabico nominato: oceanum qui influit, Azaniũ appellant. Perſicũ introitum v. M. p. latitudinis, alij iiij. fecerunt. Ab eo ad intimũ ſinum recto curſu XI. xxv. M. propemodũ conſtat eſſe, & ſitum eius humani capitis effigie. Oneſicritus & Nearchus ab Indo amne in ſinum Perſicũ, atq; illinc Babylonẽ ab Euphratis paludibus, ſcripſerũt XXV. M. paſſuum eſſe. In Carmaniæ angulo ſunt Chelonophagi, teſtudinum ſuperficie caſas tegentes, carne ueſcentes. A flumine Arbi promontorũ ipſum inhabitãt, præter capita toto corpore hirti, corijsq́ piſcium ueſtiti.

Caſcandrus inſula, Parthorum regna. Cap. XXV

AB horũ tractu Indiã uerſus Caſcãdtus deſerta inſula in oceano L. M. p. traditur: iuxtaq́ eã freto interfluẽte Stoidis, quæſtuoſa margaritis. A promõtorio Carmanis iũgunt Armozei. Quidã interponũt Arbios cccxij. M. p. toto littore. Ibi portus Macedonũ, & arę Alexãdri in ꝓmõtorio. Amnes Saganos, dein Daras & Salſos. Ab eo promontorium

torium Themiſteas, inſula Aphrodiſias habitatur. inde Perſidis initiũ ad flumen Oroatin, quo diuiditur ab Elymaide. Cõtra Perſidem inſulæ, Philos, Caſandra, Aratia cum monte præalto Neptuno ſacra. Ipſa Perſis aduerſus occaſum ſita obtinet littora d.l.M. paſſuũ, etiam in luxum diues, in Parthorum iampridem translata nomen. Horum de imperio nũc paucis. Regna Parthorũ duodeuiginti ſunt omnia, ita enim diuidũt prouincias circa duo (ut diximus) maria, rubrum à meridie, Hyrcanũ à ſeptentrione. Ex ijs undecim, quæ ſuperiora dicuntur, incipiunt à confinio Armeniæ, Caſpijsq; littoribus: pertinent ad Scythas, cum quibus ex æquo degunt. Reliqua ſeptem regna inferiora appellãtur. Quod ad Parthos attinet, ſemper fuit Parthia in radicibus montium ſæpius dictorũ, qui omñes eas gentes prætexunt. Habet ab ortu Arios, à meridie Carmaniam & Arianos, ab occaſu Pratitas, Medos, à ſeptentrione Hyrcanos, undiq; deſertis cincta. Vlteriores Parthi Nomades appellantur: citra deſerta, ab occaſu urbes eorum, quas diximus, Iſſatis & Calliope: ab oriente æſtiuo Europum, ab hyberno Mania: in medio Hecatonpylos, Arſacia: regio Niſæa Parthyenes nobilis, ubi Alexandropolis à conditore.

Media, Meſopotamia, Babylon, Seleucia. Cap. XXVI.

NEceſſarium eſt hoc in loco ſignare & Medorum ſitum, terrarumq; faciem circũagere ad Perſicum mare, quo facilius deinde reliqua noſcantur. Nanq; Media ab occaſu tranſuerſa oblique Parthiæ occurrens, utraque regna includit. Habet ergo ipſa ab ortu Caſpios & Parthos, à meridie Sittacenen & Suſianen & Perſida, ab occaſu Adiabenen, à ſeptentrione Armeniã. Perſæ rubrum mare ſemper accoluere, propter quod is ſinus Perſicus uocatur. Regio ibi maritima Cyropolis. Quà uero ipſa ſubit ad Medos Elymais. Megala appellatur locus, arduo montis aſcenſu per gradus, introitu anguſto, ad Perſepolin caput regni, dirutam ab Alexandro. Præterea habet in extremis finibus Laodiceam, ab Antiocho cõditam. Inde ad orientẽ Magi obtinent Paſſagardas caſtellũ, in quo Cyri ſepulchrum eſt: & horum Ecbatana oppidũ translatũ ab Dario rege ad montes. Inter Parthos & Arianos excurrunt Parætaceni. His gentibus & Euphrate, inferiora regna cluduntur. Reliqua dicẽmus à Meſopotamia, excepto mucrone eius Arabumq; populis, in priore dictis uolumine. Meſopotamia tota Aſſyriorum fuit uicatim diſperſa, præter Babylona & Ninum. Macedones eam in urbes congregauere, propter ubertatem ſoli. Oppida præter iam dicta, habet Seleuciam, Laodiceam, Artemitam: item in Arabum gente, qui Aroei uocantur, & Mardani, Antiochiam: quæ à præfecto Meſopotamiæ Nicanore condita Arabis uocatur. Iunguntur his Arabes, introrſus Eldamarij. Super quos ad Pellacontam flumen Bura oppidum, Salmani & Maſei Arabes. Gordyæis uero iuncti Aloni, per quos Zerbis fluuius in Tigrin cadit, Azones, Silices montani, & Orontes. Quorum ad occidentem oppidum Gangamela. Item Sue in rupibus. Suprà Silci, Claſſitæ, per quos Lycus ex Armenia fertur: Abſitris ad hybernum exortum. Azochis oppidum. Mox in campeſtribus oppida Dioſpage, Polytelia, Stratonicea, Anthemus. In uicinia Euphratis Nicephorion, quod ut diximus, Alexander iuſsit condi propter loci opportunitatem. Dicta eſt & in Zeugmate Apamia, ex qua orientem petentes excipit oppidum apprime munitum, quondam ſtadiorum ſexagintaquinque amplitudine, & ſatraparum regia appellatum, quò tributa cõferebantur, nunc in arcem redactum. Durant ut fuerãt Hebata, & ductu Pompeij Magni terminus Romani imperij Oruros, à Zeugmate ducentis quinquaginta millibus paſſuum. Sunt qui tradũt Euphratem Gobaris præfecti opere deductum, ubi eum diximus findi, ne præcipiti curſu Babyloniam infeſtaret: ab Aſſyrijs uero uniuerſis appellatum Armalchar, quod ſignificat regium flumen. quà deriuatur oppidum fuit Agrani è maximis, quod diruére Perſæ. Babylon Chaldaicarum gentium caput diu ſummam claritatem obtinuit in toto orbe, propter quam reliqua pars Meſopotamiæ Aſſyriæq; Babylonia appellata eſt, ſexaginta millia paſſ. amplexa muris, ducenos pedes altis, quinquagenos latis, in ſingulos pedes ternis di-

gitis

gitis mẽſura ampliore, q̃ noſtra, interfluo Euphrate, mirabili opere utroq;. Durat adhuc ibi Iouis Beli templũ. Inuentor hic fuit ſideralis ſcientiæ. Cætero circuitu in ſolitudinẽ rediit, exhauſta uicinitate Seleuciæ, ob id cõditæ à Nicatore intra nonageſimũ lapidẽ, in cõfluente Euphratis foſſa perducti atq; Tigris: quæ tamen Babylonia cognominat̃, libera hodie, ac ſui iuris, Macedonumq; moris. Ferunt ei plebis urbanæ dc. M. eſſe: ſitum uero mœniũ aquilæ pandentis alas: agrum totius orientis fertiliſſimũ. Inuicem ad hanc exhauriẽdam, Cteſiphontem iuxta tertiũ ab ea lapidem in Chalonitide cõdidere Parthi, quod nunc eſt caput regni. & poſtq; nihil proficiebat̃, nuper Vologeſus rex aliud oppidũ Vologeſocertã in uicino cõdidit. Sunt etiamnũ in Meſopotamia oppida, Hipparenũ, Chaldæorum & hoc ſicut Babylon, iuxta flumen Narragam, qui dedit ciuitati nomen. Muros Hipparenorũ Perſæ diruere. Orcheni quoq; tertia Chaldęorũ doctrina, in eodem ſitu locantur, ad meridiem uerſi. Ab hijs Notitæ & Orthophantæ, & Græciochantæ. Euphrate nauigari Babylonem è Perſico mari ccccxxij. M. paſſ. tradunt Nearchus & Oneſicritus. Qui uero poſtea ſcripſere, à Seleucia cccxc. M. Iuba à Babylone Characem clxxv. M. paſſuum. Fluere aliqui ultra Babylonem cõtinuo alueo priuſquam diſtrahitur in irrigua lxxxvij. M. Vniuerſo autem curſu x̄ı. M. paſſ. Inconſtantiam menſuræ diuerſitas autorum facit, cum Perſæ quoq; ſchœnos & paraſangas alij alia menſura determinẽt. Vbi deſinit alueo munire, ad cõfinium Characis accedente tractu, ſtatim infeſtant Attali latrones Arabum gens. Vltra quos Scenitæ. Ambitu uero Euphratis Nomades Arabiæ uſq; ad deſerta Syriæ, unde in meridiẽ flecti eum diximus, ſolitudines Palmyrenas relinquentem. Seleucia abeſt à capite Meſopotamiæ Euphratem nauigantibus undecies centena xxv. M. p. A mari rubro ſi Tigri nauigetur, cccxx. M. A Zeugmate dxxvij. M. Zeugma à Seleucia Syriæ ad noſtrum littus, cxxxij. M. p. Hæc eſt ibi latitudo terrarũ inter duo maria. Parthici uero regni dcccc. xliiij. M. paſſuum. Eſt etiamnum oppidum Meſopotamiæ in ripa Tigris circa cõfluentes, quod uocant Digbam.

Flumen Tigris. Cap. XXVII

SEd & de Tigri ipſo dixiſſe conueniat. Oritur in regione Armeniæ maioris, fonte conſpicuo in planicie. Loco nomen Elongoſine eſt. Ipſius, quà tardior fluit, Diglito: unde concitatur, à celeritate Tigris incipit uocari. Ita appellant Medi ſagittam. Influit lacum Arethuſam omnia illata pondera ſuſtinentem, & nitrum nebulis exhalantem. Vnũ genus ei piſcium eſt, idq; trãſcurrentis nõ miſcetur alueo, ſicut nec è Tigri piſces in lacum trãſnatant. Fertur autem & curſu & colore diſſimilis: tranſuectusq; occurrente Tauro monte in ſpecu mergitur. Subterq; lapſus, à latere altero eius erumpit. Locus uocatur Zoroanda. Eundem eſſe manifeſtũ eſt, quod demerſa perfert. Alterũ deinde tranſit lacum, qui Thoſpites appellat̃, rurſusq; in cuniculos mergit̃, & poſt xxv. M. paſſ. circa Nymphæũ redditur. Tam uicinũ Arſaniæ fluere eũ in regiõe Arhene Claudius Cæſar autor eſt, ut cum intumuere, confluant, nec tamen miſceantur. leuiorq; Arſanias, innatat iiij. M. fermè ſpatio: mox diuiſus in Euphratem mergitur. Tigris autem ex Armenia acceptis fluminibus claris, Partheni, Agnice, Phariõe, Arabas Orios Adiabenosq; diſterminans, & quam diximus Meſopotamiam faciens, luſtratis montibus Gordyæorum circa Apamiam Meſenes oppidũ, citra Seleuciam Babyloniam cxxv. M. paſſuũ, diuiſus in alueos duos, altero meridiem ac Seleuciam petit, Meſenen perfundens: altero ad ſeptentrionem flexus, eiuſdem gentis tergo campos Cauchas ſecat. Vbi remeauere aquæ, Paſitigris appellatur. Poſtea recipit ex Media Choaſpem: atque (ut diximus) inter Seleuciam & Cteſiphontẽ uectus, in lacus Chaldaicos ſe fundit, eosq; lxx. M. paſſuum amplitudine implet. Mox uaſto alueo profuſus, dextra Characis oppidi infertur mari Perſico decumo ore. Inter ii. amnium oſtia xxv. M. paſſuum fuere, aut (ut alij tradunt) vij. M. utroque nauigabili. Sed longo tempore Euphratem præcluſere Orcheni, & accolæ agros rigãtes, nec niſi per Tigrin defertur in mare. Proxima Tigri regio Parapotamia appellatur. In ea dictum

eſt de

eſt de Meſene. Oppidum eius Dibitach. Iungitur Chalonitis cum Cteſiphonte, nõ palmetis modo, uerum & olea pomiſq;, alijſq; arbuſtis nobilis. Ad eam peruenit Zagrus mons, ex Armenia inter Medos Adiabenoſq; ueniens, ſupra Paretacenen & Perſidem. Chalonitis abeſt à Perſide cccclxxx. M. paſſ. Tantum à Caſpio mari Aſſyriam abeſſe compendio itinerũ aliqui tradunt. Inter has gentes atque Meſenen Sittacene eſt, eadem Arbelitis & Palæſtine dicta. Oppidum eius Sittace Græcorum ab ortu eſt, & Sabata: Ab occaſu autem Antiochia, inter duo flumina Tigrin & Tornadotum. Item Apamia, cui nomen Antiochus matris ſuæ impoſuit, Tigris circũfunditur. Hæc diuiditur Archoo. Infra eſt Suſiane, in qua uetus regia Perſarum Suſa à Dario Hyſtaſpis filio condita: abeſt à Seleucia Babylonia ccccl. M. paſſ. Tantundem ab Ecbatanis Medorum per montem Charbanum. In ſeptentrionali Tigris alueo oppidum eſt Babytace. Abeſt à Suſis cxxxv. M. paſſ. Ibi mortalium ſoli aurum in odio cõtrahunt: Id defodiunt, ne quo cui ſit in uſu. Suſianis ad orientem uerſus iunguntur Coſſæi latrones, & Mizæorum xl. populi liberæ feritatis. Supra eos patent Parthuſi, Mardi, & Saitæ, Hyi, qui prætenduntur ſupra Elymaida, quam Perſidi in ora iũximus. Suſa à Perſico mari abſunt ccl. M. paſſuum. Quà ſubijt ad eam claſſis Alexandri Paſitigri, uicus ad lacum Chaldaicum uocatur Aphle, unde Suſa nauigatiõe lxv. M. d. paſſ. abſunt. Suſianis ab oriente proximi ſunt Choſici: ſupra Choſieos ad ſeptentrionem Meſobatene ſub mõte Cambalido, qui eſt Caucaſi ramus, inde molliſſimo trãſitu in Bactros. Suſianen ab Elymaide diſterminat amnis Eulæus, ortus in Medis: medioq; ſpatio cuniculo cõditus, ac rurſus exortus per Meſobatenen lapſus, circuit arcem Suſorum ac Dianæ templum auguſtiſſimum illis gentibus, & ipſe in magna ceremonia. Siquidem reges nõ ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant. Recipit amnem Hedypnun, præter Aſylum Perſarum uenientem, & unum ex Suſianis. oppidum iuxta eum Magoa, à Charace xv. M. paſſuum. Quidam hoc in extrema Suſiane ponunt ſolitudinibus proximum. Infra Eulæum Elymais eſt, in ora iuncta Perſidi, à flumine Oroati ad Characem ccxl. M. paſſ. Oppida eius Seleucia & Soſirate, appoſita monti Caſyro. Oram quæ præiacet, minorum Syrtium uice diximus inacceſſam cœno, plurimum limi deferentibus Brixia & Ortacea amnibus: madente & ipſa Elymaide in tantum, ut nullus ſit niſi circuitu eius ad Perſidem aditus. Infeſtatur & ſerpentibus, quos flumina deportant. Pars eius maxime inuia, Characene uocatur ab oppido Arabiæ claudẽte regna, de quo dicemus expoſita prius M. Agrippę ſentẽtia. Nanq; is Mediam & Parthiam, & Perſidem ab oriente Indo, ab occidente Tigri, à ſeptentrione Tauro, Caucaſo, à meridie rubro mari terminatas, patere in longitudinem xiii. xx. M. paſſ. in latitudinem dcccxl. prodidit. Præterea per ſe Meſopotamiam ab oriente Tigri, ab occaſu Euphrate, à ſeptentrione Tauro, à meridie mari Perſico incluſam, longitudine octingentorum M. paſſ. latitudine ccclx. Charax oppidum Perſici ſinus intimum, à quo Arabia Eudæmon cognominata excurrit, habitatur in colle manu facto inter cõfluentes, dextra Tigrin, læua Eulæum iij. M. paſſ. laxitate. Cõditum eſt primum ab Alexandro Magno: qui colonis ex urbe regia Durine (quæ tum interijt) deductis, militũq; inutilibus ibi relictis, Alexandriã appellari iuſſerat: pagumq; Pellæum, à patria ſua, quem proprie Macedonum fecerat. Flumina id oppidũ expugnauere. Poſtea Antiochus reſtituit, quintus regum, & ſuo nomine appellauit. Iterumq; infeſtatũ Paſines Sogdonaci filius, rex finitimorum Arabũ, quem Iuba ſatrapen Antiochi fuiſſe falſo tradit, oppoſitis molibus reſtituit: nomenq; ſuũ dedit, emunito ſitu iuxta in longitudinẽ iij. M. paſſ. in latitudinẽ paulo minus. Primo fuit à littore ſtadijs x. maritimũ, etiam inde pſeudoporticus habet. Iuba uero prodente L. M. paſſ. Nunc abeſſe à littore cxx. M. legati Arabum noſtriq; negociatores, qui inde uenere affirmãt. Nec ulla in parte plus aut celerius profecere terrę fluminibus inuectæ. Magis id mirũ eſt, æſtu longe ultra id accedẽte nõ repercuſſas. Hoc in loco genitum eſſe Dionyſiũ, terrarũ orbis ſitus recẽtiſſimũ autorem cõſtat, quem ad commentanda omnia

da omnia

da omnia in orientem præmiſit diuus Auguſtus, ituro in Armeniam ad Parthicas Arabicasq́; res maiore filio. Non me præterit, nec ſum oblitus, ſui quenque ſitus diligentiſſimum autorem uiſum nobis in introitu huius operis. In hac tamen parte arma Romana ſequi placet nobis, Iubamq́; regem, ad eundem Caium Cæſarem ſcriptis uoluminibus de eadem Arabica expeditione.

Arabia, Nomades, Nabatæi, Omani, Tylos, & Ogyris inſulæ. Cap. XXVIII

ARabia gentium nulli poſtferenda, amplitudine longiſsima à monte Amano à regione Ciliciæ Comageneſq́; deſcēdit, ut diximus, multis gentibus eorum deductis illò à Tigrane magno, ſponte uero ad mare noſtrum littuſq́; Ægyptiacum, ut docuimus: necnon & in media Syriæ ad Libani montem penetrantibus Nubeis, quibus iunguntur Ramiſi. Deinde Taranei, deinde Patami. Ipſa uero peninſula Arabia inter duo maria, rubrum Perſicumq́; procurrens, quodam naturæ artificio ad ſimilitudinem atque magnitudinem Italiæ mari circumfuſa, in eandem etiam cæli partem nulla differentia ſpectat. Hęc quoq; in illo ſitu felix. Eius populos à noſtro mari uſq; ad Palmyrenas ſolitudines diximus. Reliqua nunc inde peragemus. Nomades infeſtatoreſq́; Chaldæorum Scenitæ (ut diximus) claudunt, & ipſi uagi, ſed à tabernaculis cognominati, quæ ciliciјs metantur ubi libuit. Deinde Nabatæi oppidum incolunt Petram nomine in conualle, paulo minus II. M. paſſ. amplitudinis, circundatum montibus inacceſſis amne interfluente. Abeſt à Gaza oppido littoris noſtri DC. M. à ſinu Perſico CXXIJ. M. Huc conuenit utrunque biuium, eorum qui Syriæ Palmyram petiere, & eorum qui ab Gaza uenerunt. A Petra incoluerunt Omani ad Characē uſq;, oppidis quondam claris à Semiramide cōditis, Abeſamide & Soractia. Nunc ſunt ſolitudines. Deinde eſt oppidū quod Characenorū regi paret in Paſitigris ripa, Forath nomine, in quo à Petra cōueniunt, Characemq́; inde XIJ. M. p. ſecundo æſtu nauigant. E Parthico enim regno nauigantibus uicus Teredon, infra confluentem Euphratis & Tigris: læua fluminis Chaldæi obtinent, dextra Nomades Scenitæ. Quidam & alia duo oppida longis interuallis Tigris prænauigari tradunt, Barbatiam, mox Thumatam: quod abeſſe à Petra X dierum nauigatione, noſtri negociatores dicūt, Characenorumq́; regi parere: & Apamiã ſitam ubi reſtagnatio Euphratis cū Tigri confluat. Itaq; molientes incurſionem Parthos, operibus abiectis inundatione arceri. Nunc à Charace dicemus oram, Epiphani primū exquiſitam: locus ubi Euphratis oſtium fuit, flumen ſalſum, promontoriū Chaldone, uoragini ſimilius q̃ mari per L. M. oræ, flumen Achana, deſerta C. M. paſſ. uſq; ad inſulam Icharam. Sinus Capeus quem accolunt Gaulopes & Chateni. Sinus Gerraicus. Oppidū Gerra V. M. paſſ. amplitudine, turres habet ex ſalis quadratis molibus, à littore L. M. paſſ. regio Attene. Ex aduerſo Tylos inſula, totidem milibus à littore, plurimis margaritis celeberrima cum oppido eiuſdem nominis: iuxtaq́; altera minor, à promōtorio eius XIJ. M. paſſ. Vltra magnas aſpici inſulas tradunt, ad quas non ſit peruentum. Huius ambitū CXIJ. M. D. paſſuum, à Perſide longius abeſſe, adiri uno alueo anguſto. Inſula Aſgilia, Gentes Nocheti, Zurachi, Borgodi, Cataræi, Nomades. Flumen Cynos. Vltrà nauigationem incompertam ab eo latere propter ſcopulos tradit Iuba, prætermiſſa mentione oppidi Omanorum Batraſabbes, & Omanæ, quod priores celebrem portum Carmaniæ fecere. Item Omnæ & Athanæ, quæ nunc oppida maxime celebrari à Perſico mari noſtri negociatores dicunt. A flumine Canis, ut Iuba tradit, mons aduſto ſimilis. Gentes Epimaranitæ. Mox Ichthyophagi, inſula deſerta, gentes Bathymi. Eblitei montes, inſula Omœnus. Portus Machorbæ, inſulæ Etaxalos, Onchobrice: gens Chadæi. Inſulæ ſine nominibus multæ. Celebres uero Iſura, Rhinnea, & proxima in qua ſcriptæ ſunt ſtelæ lapideæ literis incognitis. Goboea portus, Bragæ inſulæ deſertæ. Gens Thaludæi. Dabanegoris regio. Mōs Orſa cū portu. Sinus Duatus, inſulæ multæ. Mons Tricoryphos. Regio Cardalena, inſulæ Solanidæ, Capina. Item Ichthyophagorum. Deinde Glari. Littus Hammæum, ubi auri metalla. Regio Canau-

na, gentes Apitami, Gaſani. Inſula Deuuade. Fons Goralus, Garpheti, inſulæ Alaea & Amnamethus. Gẽs Darræ, inſulæ Chelonitis, Ichthyophagon multæ. Eodãda deſerta, Baſag. Multæ Sabæorum. Flumina, Thamar, Amnon, inſulæ Doliçę. Fontes, Daulotes, Dora: inſulæ Pteros, Labanis, Coboris, Sambracate, & oppidũ eodem nomine in continenti. A meridie inſulæ multæ, maxima Camari. Flumen, Myſecros. Portus, Leupas. Scenitæ Sabæi. Inſulæ multæ. Emporium eorum Acila, ex quo in Indiam nauigatur. Regio, Amirhoſcuta, Damnia. Mizi maiores & minores, Drimati, Macæ. Horũ promontorium contra Carmaniã eſt. Diſtat l.M.p. Mira res ibi traditur: Numenium ab Antiocho rege Meſenæ præpoſitũ ibi uiciſſe eodem die claſſe, æſtuq́; reuerſo iterũ equitatu cõtra Perſas dimicantem, & gemina trophæa eodem in loco Ioui ac Neptuno ſtatuiſſe. Inſula in alto obiacet Ogyris, clara Erythra rege ibi ſepulto. Diſtat à continente cxxv. M. p. circuitu cxij.M.p. Nec minus altera clara in Azanio mari Dioſcuriada, diſtans à Syagro extimo promontorio cclxxx.M.p. Reliqui in continente à noto etiamnum Autaridæ, in montes vij. dierum tranſitus. Gentes Larendani, Catabani, Gebanitæ pluribus oppidis, ſed maximis, Nagia, & Tamna templorum lxv. Hæc eſt amplitudinis ſignificatio. Promontorium, à quo ad continentem Troglodytarum l.M.p. Toani, Acchitæ, Chatramotitæ, Tomabei, Antidalei, Lexianæ, Agrei, Cerbani, Sabæi arabum propter thura clariſſimi, ad utraque maria porrectis gentibus. Oppida eorũ in rubro littore Marane, Marma, Corolia, Sabatra: intus oppida Naſcus, Cardaua, Carnus, & quò merces odorum deferũt Tomala. Pars eorum Atramitæ, quorum caput Soborale lx. templa muris includens. Regia tamen omnium Mariaba. ſinum obtinet xciiij. M.paſſ. refertum inſulis odoriferis. Atramitis in mediterraneo iunguntur Minæi, mare accolunt & Elamitæ. Oppidum eiuſdem nominis. Iis iuncti Cagularæ. Oppidum Siby, quod Græci Apaten uocant: Arſicodani, Vadei cum oppido magno, Baraſei, Licheni. Sygaros inſula, quam canes non intrant, expoſitiq́; circa littora errando moriuntur. Sinus intimus in quo Leanitæ qui nomen ei dedere. Regia eorũ Agra, & in ſinu Læana, uel, ut alij, Ælana. Nam & ipſum ſinum noſtri Ælaniticum ſcripſere, alij Elenaticum, Artemidorus Aleniticum, Iuba Læniticum. Circuitus Arabiæ à Charace Læana colligere prodit quadragies octies cẽtena lxv. M. Iuba paulominus XL M. putat. Latiſſima eſt à ſeptentrione inter oppida Heroũ & Characem. Nunc & reliqua mediterranea eius dicantur. Nabatæis Thimaneos iunxerunt ueteres, nunc ſunt Taueni, Suelleni, Sarraceni. Arra oppidum in quo omnis negociatio conuenit, Hemuaræ, Analitæ: oppida, Domada, Egra. Thamudei, oppidum Badanatha. Carrei, oppidum Chariati. Achoali, oppidum Phoda: ac Minæi, à rege Cretæ Minoe (ut exiſtimant) originẽ trahentes: quorum Charmei, oppidum xiiij.M. paſſuum Mariaba, Baramalacum, & ipſum non ſpernendum: item Carnon: Rhammei, & horum origo Rhadamanthus putatur frater Minois. Homeritæ, Maſſala oppido. Hamirei, Gedranitæ, Amptæ, Iliſanitæ, Bachilitæ, Sammei, Amathei cum oppidis Neſſa & Cenneſeri. Zamareni cum oppidis Saiace, Scantate, Bacaſcami. Riphearma oppidum, quo uocabulo hordeum appellant. Autei & Raui, Gyrei & Matharæi. Helmodenes cum oppido Ebode. Agacturi in montibus, oppido xx.M.paſſ. in quo fons Emiſchabales, quod ſignificat Camelorum oppidum. Ampelone colonia Mileſiorum. Actrida oppidum: Calingij, quorum Mariaba oppidum ſignificat dominos omnium. Oppida, Pallon, Murannimal iuxta flumen, per quod Euphratem emergere putant. Gentes Agrei, Hammonij. Oppidum, Athenæ. Caurarani, quod ſignificat ditiſſimos armento, Coranitæ, Cæſani, Choani. Fuerunt & Græca oppida, Arethuſa, Lariſſa, Chalcis, deleta uarijs bellis. Romana arma ſolus in eam terrã adhuc intulit Ælius Gallus ex equeſtri ordine. Nam C. Cæſar Auguſti filius proſpexit tantum Arabiam. Gallus oppida diruit nõ nominata ab autoribus qui ante ſcripſerũt, Egran, Anneſtum, Eſcam, Maguſum, Tammacum, Labeciam, & ſupradictam Mariabam, circuitu vi.M.p. Item Caripeta, quò longiſſime proceſſit. Cæ

tera

tera explorata retulit, Nomades lacte & ferina carne ueſci. Reliquos uinum ut Indos palmis exprimere, oleū ſeſamæ. Numeroſiſſimos eſſe Homeritas, Minæis fertiles agros palmetis arbuſtiſcꝗ, in pecore diuitias. Cembanos & Arios armis præſtare, maxime Chatramotitas. Carræis latiſſimos & fertiliſſimos agros. Sabæos ditiſſimos ſyluarū fertilitate odorifera, auri metallis, agrorum rignis, mellis ceræcꝗ prouentu. De odoribus ſuo dicemus uolumine. Arabes, mitrati degunt, aut intonſo crine: barba abraditur, prætercꝗ in ſuperiore labro. Alijs & hæc intonſa: mirumcꝗ dictu, ex innumeris populis pars æqua in cómercijs aut latrocinijs degit: in uniuerſum gētes ditiſſimæ, ut apud quas maxime opes Romanorum Parthorumcꝗ ſubſiſtant, uendētibus quæ è mari aut ſyluis capiant, nihil in uicem redimentibus. Nunc reliquā oram Arabiæ cōtrariam perſequemur. Timoſthenes totū ſinum quatridui nauigatione in longitudinē taxauit, bidui in latitudinem, anguſtias iiij.M.D.p. Eratoſthenes ab oſtio xiii.M. in quancꝗ partem. Artemidorus Arabiæ latere xiiii.M.

Sinus maris rubri, Troglodytici & Æthiopici. Cap xxix

TRoglodytico uero xi lxxxij.M.paſſuū, Ptolemaida uſque. Agrippa xiiii.xxij.M. paſſ. ſine differentia laterum. Plericꝗ latitudinem cccclxij. prodiderunt, faucesꝗ hyberno orienti obuerſas, alij iiij.M. alij vij.M. alij xij.M.p. patere. Situs autē ita ſe habet. A ſinu Ælanitico alter ſinus quem Arabes Æant uocāt, in quo Heroum oppidū eſt. Fuit & Cambyſu inter Nelos & Marchadas, deductis eò ægris exercitus. Gēs Tyra. Daneon portus, ex quo nauigabilem alueū perducere in Nilū, qua parte ad Delta dictū decurrit lxij.M.p. interuallo (quod inter flumen & rubrū mare intereſt) primus omniū Seſoſtris Ægypti rex cogitauit: mox Darius Perſarū. deinde Ptolemæus ſequens: qui & duxit foſſam latitudine pedū c. altitudine xxx. in longitudinē xxxvij.M.D.p. uſcꝗ ad fontes amaros. ultrà deterruit inundationis metus, excelſiore tribus cubitis rubro mari cōperto, quàm terra Aegypti. Aliqui nō eam afferunt cauſam, ſed ne immiſſo mari corrumperetur aqua Nili, quæ ſola potus præbet. Nihilominus iter totum terendo frequentatur à mari Aegyptio, quod eſt triplex: Vnum à Peluſio per harenas, in quo niſi calami defixi regant, uia non reperitur, ſubinde aura ueſtigia operiente. Alterum uero 11.M.paſſuū ultra Caſium montem, quod à lx.M.paſſuum redit in Peluſiacam uiam. Accolunt Arabes Autei. Tertium à Gerro (quod Adipſon uocant) per eoſdem Arabes lx.M.paſſ. propius, ſed aſperum montibus & inops aquarum. Eæ uiæ omnes Arſinoen ducunt, conditam ſororis nomine in ſinu Charandra, à Ptolemæo Philadelpho: qui primus Troglodyticen excuſſit, amnem qui Arſinoen præfluit, Ptolemæum appellauit. Mox oppidum paruum eſt Ænnum, pro quo alij Philoteram ſcribunt. Deinde ſunt Azarei, ex Troglodytarum connubijs Arabes feri: Inſulæ, Sapirene, Scytala, mox deſerta ad Myos hormon, ubi fons Tadnos, mons Eos, inſula Lambe, portus multi, Berenice oppidum matris Philadelphi nomine, ad quod iter à Copto diximus. Arabes Autei & Gnebadei. Troglodytice, quā priſci Michoen, alij Midoen dixere: Mons, Pentedactylos. Inſulæ Stenæ diræ aliquot, Halonneſi non pauciores: Cardamine, Topazos, quæ gemmæ nomen dedit. Sinus inſulis refertus: ex ijs quæ Mareu uocatur, aquoſa: quæ Eratonos, ſitiens. Regum ij præfecti fuere. Introrſus Candei, quos Ophiophagos uocant, ſerpentibus ueſci aſſueti. Neque alia regio fertilior earum. Iuba qui uidetur diligentiſsime proſecutus hæc, omiſit in hoc tractu (niſi ſi exemplarium uitium eſt) Berenicen alterām, quæ Panchryſos cognominata eſt. Tertiam quæ Epidires, inſignem loco. Eſt enim ſita in ceruice longe procurrente, ubi fauces rubri maris iiij.M.D.paſſ. ab Arabia diſtant. Inſula ibi Cytis, topazium ferēs & ipſa. ultrà ſyluæ, ubi Ptolemais à Philadelpho condita ad uenatus elephantorum, ob id Epitheras cognominata, iuxta lacum Monoleum. Hæc eſt regio ſecundo uolumine à nobis ſignificata: in qua xlv. diebus ante ſolſtitium, totidēmque poſtea, hora vi. conſumuntur umbræ, & in meridienm reliquis horis cadunt, cæteris diebus in ſeptentrionem: cum in Berenice quam primam poſuimus, ipſo die ſolſtitij vi. hora umbræ in totum abſumantur

tur,nihilq; adnotetur aliud noui, dcīj.M.paſ.interuallo à Ptolemaide:res ingentis exempli,locuſq; ſubtilitatis immenſæ, mundo ibi deprehenſo: cum indubitata ratione umbrarum, Eratoſthenes mēſuram terræ prodere inde cœperit.Hinc Azanium mare,promontorium quod aliqui Hiſpalū ſcripſere.Lacus,Mādalum.Inſula Colocaſitis,& in alto multæ,in quibus teſtudo plurima.Oppidum,Suchæ,inſula Daphnidis. Oppidum, Adulitou.Aegyptiorum hoc ſerui à dominis profugi condidere. Maximū hic emporium Troglodytarum, etiam Aethiopum. Abeſt à Ptolemaide v. dierum nauigatione. Deferunt plurimum ebur,rhinocerotum cornua,hippopotamorum coria,celtium teſtudinū, ſphingia,mancipia. Suprà Aethiopes Aroteres. inſulæ quæ Aliæu uocantur,item Bacchias & Antibacchias,& Stratonis.Hine in ora Aethiopiæ ſinus incognitus,qd'admiremur,cum ulteriora mercatores ſcrutentur. Promontorium in quo fons Cucios,expetitus nauigantibus. Vltrà Iſidis portus x. dierum remigio ab oppido Adulitarum diſtans. In eum Troglodytis myrrha confertur.Inſulæ ante portum duæ, Pſeudopylæ uocantur,interiores totidem Pylæ. In altera ſtelæ lapideæ l teris incognitis. Vltra ſinus Abalites. Inſula Diodori,& aliæ deſertæ.Oppidum Gaza,promontorium & portus Moſſylicus,quò cinnamomum deuehitur.Hucuſq; Seſoſtris exercitum duxit.Aliqui unum Aethiopię oppidum ultra pōnunt in littore Baragaza. A Moſſylite promontorio Atlanticum mare incipere uult Iuba, præter Mauritanias ſuas Gadis uſq; nauigandum coro. Cuius tota ſententia hoc in loco ſubtrahenda non eſt. A promontorio Indorum quod uocatur Lepteacra, ab alījs Drepanū, proponit recto curſu præter exuſta ad Malocho inſulam x̄v̄.M. p.eſſe. Inde ad locum quem uocāt Sceneos, ccxxv.M.Inde ad inſulam Sadanum cl.M. paſſuum.Sic fieri ad apertum mare x̄v̄i̅i̅i̅.lxxxv.M.p.Reliqui omnes propter ſolis ardorem nauigari poſſe non putauerunt. Quin & commercia ipſa infeſtant ex inſulis Arabes Aſcitæ appellati, quoniam bubulos utres binos ſternentes ponte, piraticam exercent ſagittis uenenatis. Gētes Troglodytarum Iuba tradit Therothoas a uenatu dictos, miræ uelocitatis:ſicut Ichthyophagos,natātes ceu maris animalia:Bargenos,Zageras, Chalybas,Saxinas,Syrecas,Daremas,Domazanes. Quin & accolas Nili à Syene nō Aethiopum populos,ſed Arabum eſſe dicit uſq; Meroen. Solis quoq; oppidum quod nō procul Memphi in Aegypti ſitu diximus,Arabas conditores habere.Sunt & qui ulteriorem ripam Aethiopiæ auferāt, adnectantq; Africæ. ripas aūt incoluere propter aquam.Nos relicto cuiq; intelligendi arbitrio,oppida quo traduntur ordine utrinq; ponemus. A Syene prius Arabiæ latere gens Catadupi. Deinde Syenitæ. Oppida, Tacompſon, quam quidam appellauerunt Thathicen,Araniū, Seſanium, Sandura, Naſaudum, Anaudoma,Cumara,Beta,& Bochiana,Leuphitorga, Tantarene,Mœchindira,Noa, Gophoa, Gyſtatæ,Megeda,Lea,Rhemnia, Nupſia,Direa,Pataga, Bagada, Dumana, Rhadata, in quo felis aurea pro deo colebatur. Boron in mediterraneo, Mallos, proximū Meroę. ſic prodidit Bion. Iuba aliter: Oppidum in monte Megatichos, inter Aegyptum & Aethiopiam,quod Arabes Myrſon uocauere.deinde Tacompſon, Aranium,Seſanium, Piden,Mamuda,Corambin.Iuxta eam bituminis fontem,Hammodara,Proſda,Parenta,Mama,Teſſara,Gallas,Zoton,Gaucomē,Emeum,Pidibotas,Endondacometas,Nomades in tabernaculis uiuentes: Cyſten, Pemman, Gadagalen, Paloin, Primmin, Nupſin, Daſelin, Patin, Gambreues, Magaſen, Segaſmala, Cranda, Denna,Cadeumna, Thena,Batha,Alana, Macua, Scammos, Goram in inſula: ab ījs Abala,Androcalim, Seren,Mallos,Agocen. Ex Africæ latere tradita ſunt eodem nomine Tacompſos altera, ſiue pars prioris: Mogora, Sea, Edoſa, Pelenaria, Pyndis, Maguſa, Bauma, Linitima, Spyntuma,Sydopta,Genſoa,Pindicitora,Eugoa,Orſima, Suala,Mauma,Rhuma,Vrbubuma,Mulona,quod oppidum Græci Hypaton uocarunt: Pagoargas, Zannes,unde elephanti incipiant:Mamblia,Berreſa,Cetuma.Fuit quondam & Epis oppidum contra Meroen, anteq; Bion ſcriberet deletū.Hæc ſunt prodita uſq; Meroen,ex quibus hoc

tempore

tempore nullum prope utroq; latere extat. Cætera ſolitudines, nuper renunciauere principi Neroni, miſſi ab eo milites prætoriani cum tribuno ad explorandum, inter reliqua bella & Aethiopicum cogitanti. Intrauere autem & eò arma Romana diui Auguſti temporibus, duce P. Petronio, & ipſo equeſtris ordinis præfecto Aegyptijs. Oppida eorum expugnauit, quæ ſola inuenerat quo dicemus ordine, Pſelchin: Primin, Aboccin, Phthurin, Cambuſin, Attenan, Stadiſin, ubi Nilus præcipitans ſe, fragore auditum accolis aufert. Diripuit & Napata. Longiſſime aũt à Syene progreſſus eſt dccclxx. M. paſſuum. Nec tamen arma Romana ſolitudinem ibi fecerunt. Aegyptiorũ bellis attrita eſt Aethiopia, uiciſſim imperitando ſeruiendoq;, clara & potens etiam uſq; ad Troiana bella Memnone regnante: & Syriæ imperitaſſe eam, noſtroq; littore ætate regis Cephei patet Andromedæ fabulis. Simili modo & de menſura eius uaria prodidere: primus Dalion ultra Meroen longe ſubuectus: mox Ariſtocreon, & Bion, & Baſilis: Simonides minor, etiã quinquẽnio in Meroe moratus cum de Aethiopia ſcriberet. Nam & Timoſthenes claſſiũ Philadelphi præfectus, ſine menſura dierum lx. à Syene Meroen iter prodidit. Eratoſthenes dcxxv. M. Artemidorus dc. M. Seboſus ab Aegypti extremis ſexdecies cẽtena lxxv. M. paſſ. unde proxime dicti xii. lxx. Verũ omnis hæc finita nuper diſputatio eſt, quoniam à Syene dcccclxij. M. Neronis exploratores renũciauere his modis: A Syene Hieran ſycaminon liiij. M. paſſ. Inde Tania lxxv. M. paſſ. regionem Enominiton Aethiopum primam cxx. Acinam liiij. M. Pitaran xxv. Tergedum cvi. M. inſulam Gagauden eſſe in medio eo tractu. Inde primum uiſas aues pſittacos, & ab altera (quæ uocatur Artigula) animal ſphingion, à Tergedo cynocephalos. Inde Nabata lxxx. M. Oppidũ id paruum inter prędicta ſolum. Ab eo ad inſulam Meroen ccclx. M. Herbas circa Meroen demum uiridiores ſyluarũq; aliqd apparuiſſe, & rhinocerotũ elephantorũq; ueſtigia. Ipſum oppidum Meroen ab introitu inſulæ abeſſe lxx. M. p. iuxtaq; aliam inſulam Tatu dextro ſubeuntibus alueo, quæ portum faceret. Aedificia oppidi pauca. Regnare fœminã Candacen, quod nomen multis iam annis ad reginas tranſijt. Delubrum Ammonis & ibi religioſum, & toto tractu ſacella. Cæterũ cum potirẽtur rerum Aethiopes, inſula ea magnæ claritatis fuit. Tradunt armatorum ccl. M. dare ſolitam, artificum † cccc. M. alere. Reges Aethiopum xlv. & hodie traduntur.

† Aliâs, tria milia

Multiformes & miræ hominum effigies. Cap. xxx

VNiuerſa uero gens Aetheria appellata eſt, deinde Atlantia, mox à Vulcani filio Aethiope Aethiopia. Animalium hominumq; effigies mõſtrifetas circa extremitates eius gigni minime mirum, artifici ad formanda corpora effigieſq; cælandas mobilitate ignea. Ferunt certe ab orientis parte intima gentes eſſe ſine naribus, æquali totius oris planicie. Alias ſuperiore labro orbas, alias ſine linguis. Pars etiam ore concreto & naribus carens, uno tantũ foramine ſpirat, potumq; calamis auenæ trahit, & grana eiuſdem auenæ ſponte prouenietis ad ueſcendum. Quibuſdã pro ſermone nutus motuſq; membrorum eſt. Quibuſdam ante Ptolemæum Lathyrum regem Aegypti ignotus fuit uſus ignium. Quidam & Pygmæorum gentem prodiderunt ante paludes, ex quibus Nilus oriretur. In ora autem ubi deſijmus, cõtinui montes ardentibus ſimiles rubent. Troglodytis & rubro mari à Meroe tractus omnis ſuperponitur: à Napata tridui itinere ad rubrum littus, aqua pluuia ad uſum compluribus locis ſeruatẽ, fertiliſſima regione quæ intereſt auri. Vlteriora Atabuli Aethiopum gens tenet. Deinde contra Meroen Megabari, quos aliqui Adiabaras nominauere, oppidum habent Apollinis. Pars eorum Nomades, quæ elephantis ueſcitur. Ex aduerſo in Africæ parte Macrobij. Rurſus à Megabaris Memnones & Danelli, dierumq; xx. interuallo Critenſi. ultra eos Dochi. deinde Gymnetes ſemper nudi. mox Anderæ, Mathitæ, Meſagebes, Hipporeæ, atri coloris tota corpora rubrica illinunt. At ex Africæ parte Medimni. Deinde Nomades cynocephalorum lacte uiuentes, Olabi, Syrbotæ, qui octonum cubitorum eſſe dicuntur. Ariſtocreon Libyæ

latere,à Meroe oppidum Tolen dierum v.itinere tradit.Inde dierum xij. Eſar Ægyptiorum oppidum,qui Pſammetichum fugerint: in eo produntur annis ccc.habitaſſe. Contra in Arabico latere Daron oppidum eſſe eorum. Bion autem Sapen uocat, quod ille Eſar, & ipſo nomine aduenas ait ſignificari. Caput eorum in inſula Sembobitin, & tertium in Arabia Sai. Inter montes autem & Nilum Symbari ſunt, Phalanges, in ipſis uero montibus Aſachæ multis nationibus. Abeſſe à mari dicuntur dierum v.itinere. Viuũt elephantorum uenatu.Inſula in Nilo Semberritarũ, reginæ paret. Ab ea Nubei Æthiopes dierum octo itinere. Oppidum eorum Nilo impoſitum, Tenupſis. Sambri apud quos quadrupedes omnes ſine auribus, etiam elephanti. At ex Africæ parte Ptoembari, Ptoemphanæ qui canem pro rege habẽt, motu eius imperia augurantes: Auruſpi oppido longe à Nilo ſito. Poſtea Achiſarmi,Phaliges,Marigerri, Caſamarri. Bion & alia oppida in inſulis tradit,à Sembobiti Meroen uerſus dierum toto itinere xx.Proximæ inſulæ,oppidũ Semberritarũ ſub regina: & aliud Aſar.alterius oppidum Daron.Tertiam Medoen uocant,in qua oppidum Aſel. Quartam eodem quo oppidum nomine Gatoden.Inde per ripas oppida,Nauos,Modundam,Andatim,Setundum,Colligat,Secande, Naueċtabe, Cumi, Agroſpi, Ægipam, Candrogari, Arabam, Summaram. Regio ſuprà Sirbitum, ubi deſinunt montes, traditur à quibuſdam habere maritimos Aethiopas,Niſicaſtes, Niſitas, quod ſignificat ternum & quaternum oculorum uiros: non quia ſic ſint,ſed quia ſagittis præcipua cõtemplatione utãtur. Ab ea uero parte Nili quæ ſupra Syrtes maiores oceanumq́ꝫ meridianum protenditur, Dalion uocatos eſſe dicit, pluuia tãtum aqua utentes Ciſoros,Longoporos.Ab Oecalicibus dierum v.itinere Vſibalcos,Iſuelos, Pharuſos, Valios,Ciſpios. Reliqua deſerta. Deinde fabuloſa:ad occidentem uerſus Nigrœ,quorum rex unum oculum habeat in fronte. Agriophagi pantherarum & leonũ carnibus maxime uiuentes. Pamphagi omnia mandentes.Anthropophagi humana carne ueſcentes. Cynamolgi caninis capitibus. Artabatitæ quadrupedum ferarũ modo uagi. Deinde Heſperij, Peroſi quos in Mauritaniæ cõfinio diximus. Pars quædam Aethiopum locuſtis tantum uiuit, fumo & ſale duratis in annua alimenta: ij quadrageſimum uitæ annum non excedunt. Aethiopum terrã uniuerſam cum mari rubro patere in longitudinem ſemel & uicies cẽtena lxx.M.paſſ. in latitudinẽ cum ſuperiore Aegypto duodecies cẽtena xcvij.M.Agrippa exiſtimauit.Quidã lõgitudinẽ ita diuiſerunt.À Meroe Sirbitum xij.dierum nauigationẽ.Ab ea xij.ad Dabellos.Ab ijs ad oceanum Aethiopicum vi. dierum iter. In totum autem ab oceano ad Meroen dccxxv.M. paſſ.eſſe inter autores ferè conuenit: inde Syenen quantum diximus.Sita eſt Aethiopia ab oriente hyberno ad occidentem hybernum. Meridiano cardine ſyluæ hebeno maxime uirent:à media eius parte imminẽs mari mons excelſus,æternis ardet ignibus,Theon ochema dictus Græcis:à quo nauigatio quatridui ad promontorium quod Heſperionceras uocatur, cõfine Africæ iuxta Aethiopes Heſperios. Quidam & in eo tractu modicos colles amœna opacitate ueſtitos Aegipanum Satyrorumq́ꝫ produnt.

Inſulæ Aethiopici maris. Cap. xxxi.

INſulas toto eo mari & Ephorus complures eſſe tradidit,& Eudoxus & Timoſthenes, Clitarchus uero Alexandro regi renuntiatam adeo diuitem, ut equos incolæ talentis auri permutarent. Alteram, ubi ſacer mons opacus ſylua repertus eſſet, diſtillantibus arboribus odore miræ ſuauitatis. Contra ſinum Perſicum Cerne nominatur inſula aduerſa Aethiopiæ,cuius neq; magnitudo,neq; interuallũ à continente conſtat.Aethiopas tãtum populos habere traditur. Ephorus autor eſt, à rubro mari nauigantes in eam non poſſe propter ardores ultra quaſdã columnas(ita appellãtur paruæ inſulæ) prouehi.Polybius in extrema Mauritania contra montem Atlantem à terra ſtadia octo abeſſe prodidit Cernen. Nepos Cornelius ex aduerſo maxime Carthaginis à continente paſſus mille: non ampliorem circuitu duobus millibus. Traditur & alia inſula contra montem

Atlantem, & ipſa Atlantis appellata. Ab ea quinq; dierum nauigatione ſolitudines ad Æthiopas Heſperios, & promontorium quod uocauimus Heſperionceras, inde primum circumagente ſe terrarum fronte in occaſum ac mare Atlanticum. Contra hoc promontorium Gorgades inſulæ narrantur, Gorgonum quondam domus, bidui nauigatione diſtantes à continēte, ut tradit Xenophon Lampſacenus. Penetrauit in eas Hanno Pœnorum imperator, prodiditq; hirta fœminarū corpora, uiros pernicitate euaſiſſe, duarumq; Gorgonum cutes argumenti & miraculi gratia in Iunonis templo poſuit, ſpectatas uſq; ad Carthaginem captam. Vltra has etiamnum duæ Heſperides inſulæ narrātur. Adeoq; omnia circa hæc incerta ſunt, ut Statius Seboſus à Gorgonum inſulis prænauigatione Atlantis dierum xl. ad Heſperidum inſulas curſum prodiderit, ab ijs ad Heſperionceras unius. Nec Mauritaniæ inſularum certior fama eſt. Paucas modo conſtat eſſe ex aduerſo Autololū, à Iuba repertas, in quibus Getulicam purpuram tingere inſtituerat.

De fortunatis inſulis. Cap. XXXII

SVnt qui ultra eos fortunatas putant eſſe quaſdamq; alias, quorum numero idem Seboſus etiam ſpatia complexus, Iunoniam abeſſe à Gadibus dccl. M. paſſ. tradit. Ab ea tantundem ad occaſum uerſus Pluuialiam Caprariamq;: in Pluuialia non eſſe aquam niſi ex imbribus. Ab ijs ccl. M. paſſuum Fortunatas, contra læuam Mauritaniæ viij. M. paſſuum. Oram ſolis uocari in conualle à conuexitate, & Planariam à ſpecie, conuallis circuitu ccc. M. paſſ. Arborum ibi proceritatem ad centum quadragintaquatuor pedes adoleſcere. Iuba de fortunatis ita inquiſiuit: ſub meridiem poſitas eſſe prope occaſum, à Purpurarijs dccxxv. M. paſſuum, ſic ut ccl. ſupra occaſum nauigetur: deinde per ccclxxv. M. paſſ. ortus petatur. Primam uocari Ombrion nullis ædificiorum ueſtigijs: habere in montibus ſtagnum, arbores ſimiles ferulæ, ex quibus aqua exprimatur, ex nigris amara, ex candidioribus potui iucunda. Alteram inſulam Iunoniam appellari, in ea ædiculam eſſe tantum lapide extructam. Ab ea in uicino eodem nomine minorem. Deinde Caprariam lacertis grandibus refertam. In conſpectu earum eſſe Niuariam, quæ hoc nomen accepit à perpetua niue, nebuloſam. Proximam ei Canariam uocari, à multitudine canum ingentis magnitudinis: ex quibus perducti ſunt à Iuba duo: apparentq; ibi ueſtigia ædificiorum. Cum autem copia omnes pomorum & auium omnis generis abundent, hanc & palmetis caryotas ferētibus, ac nuce pinea abundare. Eſſe copiam & mellis. Papyrum quoq; & ſiluros in amnibus gigni. Infeſtari eas beluis, quæ expellātur aſsiduè, putreſcētibus. At abunde orbe terrarum extrà intrà indicato, colligēda in arctum mēſura æquorum uidetur.

Terræ per mēſuras cōputatæ digeſtio. Cap. XXXIII

POlybius à Gaditano freto longitudinē directo curſu ad os Mæotis, XXXIIII. xxxvij. M. d. paſſuum prodidit. Ab eodem initio ad orientem recto curſu Siciliam XII lx. M. d. paſſ. Cretam ccclxxv. M. paſſ. Rhodū dxxxvi. d. paſſ. Chelidonias tantundem: Cyprum ccexxv. M. paſſ. Inde Syriæ Seleuciam Pieriam cxv. M. paſſ. Quæ cōputatio efficit uicies ter cētena xl. M. paſſ. Agrippa hoc idem interuallū à freto Gaditano ad ſinum Iſsicum per longitudinem directam XXXIIII. xl. paſſuum M. taxat, in quo haud ſcio an ſit error numeri, quoniam idem à Siculo freto Alexādriam curſus XII. l. M. paſſuum tradidit. Vniuerſus autem circuitus per ſinus dictos ab eodem exordio colligit ad Mæotin lacum CLVI. M. paſſuum. Artemidorus adijcit dcclvi. M. Idem cum Mæotide CLXXXIII. xc. M. paſſ. eſſe tradit. Hæc eſt menſura inermium, & pacata audacia fortunam prouocantium hominum. Nunc ipſarum partium magnitudo comparabitur, utcunque difficultatem afferet autorum diuerſitas. Aptiſsime tamen ſpectabitur ad longitudinem latitudine addita. Eſt ergo ad hoc præſcriptum Europæ magnitudo LXXXI. xlviij. M. paſſuum. Africæ (ut media ex omni uarietate prodentium ſumatur computatio) efficit longitudo XXXVII. xlviij. M. Latitudo quà colitur, nuſquam ccl. M. paſſ. excedit. Sed quoniam à Cyrenaica eius parte dcccx. M. paſſ. eam fecit Agrippa,

deſerta eius ad Garamantas uſque quà noſcebantur, complectens, uniuerſam menſuram quæ uenit in computationem XLVI.viij.M. paſſ. efficit. Aſiæ longitudo in confeſſo eſt lxiij.M.d.cccl.M. paſſ. Latitudo ſanè computetur ab Aethiopico mari Alexandriam iuxta Nilum ſitam, ut per Meroën & Syenen menſura currat XVIII.lxxv.M.paſſ. Apparet ergo Europam paulominus dimidia Aſiæ parte maiorē eſſe quàm Aſiam. Eandē altero tanto & ſexta parte Africæ ampliorē quàm Africam. Quod ſi miſceātur omnes ſummæ, liquido patebit Europam totius terræ tertiā eſſe partem & octauā paulo amplius: Aſiam uero quartam & quartamdecimam: Africam autē quintam & inſuper ſexageſimam. His addemus etiamnum unam Græcæ inuentionis ſententiam uel exquiſitiſsimæ ſubtilitatis, ut nihil deſit in ſpectando terrarum ſitu: indicatisꝗ regionibus noſcatur, & quæ cuiꝗ earum ſocietas ſit ſiue cognatio dierum ac noctiū, quibusꝗ inter ſe pares umbræ & æqua mundi conuexitas. Ergo reddetur hoc etiam, terraꝗ uniuerſa in membra cæli digeretur. Plura ſunt autē hæc ſegmenta mundi, quæ noſtri circulos appellauere, Græci parallelos.

Digeſtio terrarū in parallelos & umbras pares. Cap. XXXIIII.

PRincipium habet Indiæ pars uerſa ad auſtrum. Patet uſque Arabiam & rubri maris accolas. Continentur Gedroſi, Perſæ, Carmani, Elymæi, Parthyene, Aria, Suſiane, Meſopotamia, Seleucia cognominata Babylonia, Arabia ad Petras uſque, Syriacœle, Peluſium Aegypti: inferiorꝗ ora quæ uocatur Alexādriæ, Africæ maritima. Cyrenaica oppida omnia, Thapſus, Hadrumetū, Clupea, Carthago, Vtica, utraꝗ Hippo. Numidia, Mauritania utraꝗ, Atlanticū mare, columnæ Herculis. In hoc cæli circumplexu æquinoctij die media, umbilicus, quem gnomonem uocāt, vij. pedes longus, umbrā non amplius iiij. pedes longam reddit. Noctis uero diciꝗ longiſsima ſpatia horas xiiij. æquinoctiales habent, breuiſsima è contrario x. Sequens circulus incipit ab India uergente ad occaſum, uadit per medios Parthos, Perſepolin, citima Perſidis, Arabiam citeriorē, Iudæam, Libani mōtis accolas. Amplectitur Babylonem, Idumæam, Samariam, Hieroſolymam, Aſcalonem, Ioppen, Cæſaream, Phœnicen, Ptolemaidem, Sidonem, Tyrum, Berytum, Botryn, Tripolin, Byblum, Antiochiā, Laodiceā, Seleuciam, Ciliciæ maritima, Cyprum, auſtrinam Cretam, Lilybæum in Sicilia, ſeptentrionalia Africæ & Numidiæ. Vmbilicus æquinoctio xxxv. pedum, umbram xxiiij. pedes longam facit. Dies autem noxꝗ maxima xiiij. horarum æquinoctialium eſt, accedente iis quinta parte unius horæ. Tertius circulus ab Indis Imao proximis oritur. Tendit per Caſpias portas Mediæ proximas, Cataoniam, Cappadociam, Taurum, Amanum, Iſſum, Cilicias portas, Solos, Tarſum, Cyprum, Piſidiam, Pamphyliæ Siden, Lycaoniā, Lyciæ Pataram, Xanthum, Caunum, Rhodum, Coum, Halicarnaſſum, Gnidum, Dorida, Chium, Delum, Cycladas medias, Gythium, Maleam, Argos, Laconiam, Elin, Olympiam, Meſſanam Peloponneſi, Syracuſas, Catinam, Sicilam mediam, Sardiniæ auſtrina, Carteiam, Gades. Gnomonis centum unciæ, umbram lxxvij. unciarum faciunt. Longiſsimus dies eſt æquinoctialium horarum xiiij. atque dimidiæ, cum xxx. parte unius horæ. Quarto ſubiacent circulo quæ ſunt ab altero latere Imai. Cappadociæ auſtrina, Galatia, Myſia, Sardis, Smyrna, Sipylus, Tmolus mons Lydiæ, Caria, Ionia, Trallis, Colophon, Epheſus, Miletos, Samos, Chios, Icarium mare, Cyclades ſeptentrionales, Athenæ, Megara, Corinthus, Sicyon, Achaia, Patræ, Iſthmos, Epirus; ſeptentrionalia Siciliæ, Narbonenſis Galliæ exortiua, Hiſpaniæ maritima à Carthagine noua, & inde ad occaſum. Gnomoni xxi. pedum, reſpondent umbræ xvij. pedum. Longiſsimus dies habet æquinoctiales horas quatuordecim, & duas tertias unius horæ. Quinto continentē ſegmēto ab introitu Caſpij maris, Bactria, Iberia, Armenia, Myſia, Phrygia, Helleſpōtus, Troas, Tenedus, Abydos, Scepſis, Ilium, Ida mons, Cyzicū, Lāpſacū, Sinope, Amiſum, Heraclea in pōto, Paphlagonia, Lemnus, Imbrus, Thaſſus, Caſſandria, Theſſalia, Macedonia, Lariſſa, Amphipolis, Theſſalonice, Pella, Edeſſa, Berœa, Pharſalia, Caryſtum, Eubœa, Bœoti, Chalcis, Delphi, Acar-

nania, Aetolia, Apollonia, Brundiſium, Tarentum, Thurij, Locri, Rhegium, Lucani, Neapolis, Puteoli, Tuſcum mare, Corſica, Baleares, Hiſpania media. Gnomoni ſeptem pedes, umbræ ſex. Magnitudo diei ſumma, horarum æquinoctialium quindecim. Sexta comprehenſio qua continetur urbs Roma, amplectitur Caſpias gentes, Caucaſum, ſeptentrionalia Armeniæ, Apolloniam ſupra Rhyndacum, Nicomediam, Nicæam, Chalcedonem, Byzantium, Lyſimachiam, Cherroneſum, Melanem ſinum, Abderam, Samothraciam, Maroneam, Ænum, Beſsicam, Thraciam mediam, Pæoniam, Illyrios, Dyrrhachium, Canuſium, Apuliæ extima, Campaniam & Hetruriam, Piſas, Lunam, Lucam, Genuam, Liguriam, Antipolin, Maſsiliam, Narbonem, Tarraconem, Hiſpaniam Tarraconenſem mediam, & inde per Luſitaniam. Gnomoni pedes nouem, umbræ octo. Longiſsima diei ſpatia, horarum æquinoctialiũ quindecim, addita nona parte unius horæ: aut, ut Nigidio placuit, quinta. Septima diuiſio ab altera Caſpij maris ora incipit: caditq́ ſupra Callatim, Boſphorum, Boryſthenem, Tomos, Thraciæ auerſa, Triballos, Illyrici reliqua, Adriaticum mare, Aquileiam, Altinum, Venetiam, Vicentiam, Patauium, Veronam, Cremonã, Rauennam, Anconam, Picenum, Marſos, Pelignos, Sabinos, Vmbriam, Ariminum, Bononiam, Placentiam, Mediolanum, omniaq́ ab Apennino: transq́ alpes, Galliam Aquitanicam, Viennam, Pyrenæum, Celtiberiam. Vmbilico trigintaquinq́ pedum, umbræ trigintaſex, ut tamen in parte Venetiæ exæquetur umbra Gnomoni: ampliſsima dies horarum æquinoctialium quindecim, & quintarum partium horæ trium. Hactenus antiquorum exacta celebrauimus. Sequentium diligentiſsimi, quod ſupereſt terrarum tribus aſsignauere ſegmentis. A Tanai per Mæotin lacum & Sarmatas uſque Boryſthenem, atque ita per Dacos partemq́ Germaniæ, Gallias, oceani littora amplexi, quod eſſet horarum ſedecim. Alterum per Hyperboreos & Britanniam, horarũ decem & ſeptem. Poſtremo Scythicum à riphæis iugis in Thulen, in quo dies continuarentur (ut diximus) noctesq́ per uices. Iidem & ante principia quæ fecimus, poſuere circulos duos. Primum per inſulam Meroen, & Ptolemaidem, in rubro mari ad elephantorum uenatus conditam: ubi longiſsimus dies duodecim horarum eſſet, dimidia hora amplior. Secundum per Syenem Aegypti euntem, qui eſſet horarum tredecim. Iidemq́ ſingulis dimidia horarum ſpatia uſque ultimum adiecere circulis. Et hactenus de terris.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VII.

PROOEMIVM.

MVNDVS, & in eo terræ, gentes, maria, inſulæ, inſignes urbes, ad hunc modum ſe habent. Animantium in eodem natura, nullius propè partis cõtemplatione minor eſt, ſiquidem omnia exequi humanus animus queat. Principiũ iure tribuetur homini, cuius cauſa uidetur cuncta alia genuiſſe natura, magna & ſæua mercede contra tanta ſua munera: ut non ſit ſatis æſtimare, parens melior homini, an triſtior nouerca fuerit. Ante omnia unum animantium cunctorũ, alienis uelat opibus: cæteris uarie tegumẽta tribuit, teſtas, cortices, coria, ſpinas, uillos, ſætas, pilos, plumam, pennas, ſquamas, uellera. Truncos etiã arboresq́ cortice, interdum gemino, à frigoribus & calore tutata eſt. Hominem tantũ nudũ, & in nuda humo, natali die abijcit ad uagitus ſtatim & ploratũ, nullũq́ tot animaliũ aliud ad lachrymas, & has protinus uitæ principio. At Hercule riſus, præcox ille & celerrimus, ante quadrageſimũ diẽ nulli datur. Ab hoc lucis rudimẽto, quæ ne feras quidẽ inter nos genitas, uincula excipiũt, & omniũ membrorũ nexus: itaq́ feliciter natus iacet, manibus pedibusq́ deuinctis, flens, animal cæteris imperaturũ: & à ſupplicijs uitam

auſpicatur

auſpicatur, unam tantum ob culpam, quia natum eſt. Heu dementiam ab ijs initijs exiſtimantium ad ſuperbiã ſe genitos. Prima roboris ſpes, primumq; temporis munus quadrupedi ſimilẽ facit. Quãdo homini inceſſus? quando uox? quando firmũ cibis os? quandiu palpitans uertex, ſummæ inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? Iam morbi, totq; medicinæ contra mala excogitatæ, & hæ quoque ſubinde nouitatibus uictæ. Cætera ſentire naturam ſuam, alia pernicitatem uſurpare, alia præpetes uolatus, alia uires, alia nare: Hominem ſcire nihil ſine doctrina, non fari, non ingredi, non ueſci: breuiterq; non aliud naturæ ſponte quàm flere. Itaque multi extitere, qui non naſci optimum cenſerent, aut quàmocyſsime aboleri. Vni animantium luctus eſt datus, uni luxuria, & quidem innumerabilibus modis, ac per ſingula membra: uni ambitio, uni auaritia, uni immenſa uiuendi cupido, uni ſuperſtitio, uni ſepulturæ cura, atque etiam poſt ſe de futuro. Nulli uita fragilior, nulli rerum omniũ libido maior, nulli pauor cõfuſior, nulli rabies acrior. Deniq; cætera animantia in ſuo genere probe degunt: congregari uidemus, & ſtare contra diſsimilia: leonum feritas inter ſe non dimicat: ſerpentum morſus nõ petit ſerpentes: ne maris quidem beluæ ac piſces, niſi in diuerſa genera, ſæuiunt: At Hercule homini plurima ex homine ſunt mala.

Gentium mirabiles figuræ Cap. I

ET de uniuerſitate quidem generis humani, magna ex parte in relatione gentium diximus. Neq; enim ritus moresq; nunc tractamus innumeros, ac totidem penè quot ſunt hominum cœtus. Quædam tamen non omittenda duco, maximeq; longius à mari degentiũ: in quibus prodigioſa aliqua & incredibilia multis, uiſum iri haud dubito. Quis enim Æthiopas antecq; cerneret, credidit, aut quid nõ miraculo eſt cum primũ in notitiam uenit? Quàm multa fieri nõ poſſe, priuſquam ſint facta, iudicãtur? Naturæ uero rerũ uis atq; maieſtas, in omnibus momentis fide caret: ſi quis modo partes eius, ac nõ totam complectatur animo. Ne pauones aut tigrium, pantherarumq; maculas, & tot animalium picturas commemorem, paruum dictu, ſed immẽſum æſtimatione, tot gentium ſermones, tot linguæ, tanta loquẽdi uarietas, ut externus alieno penè nõ ſit hominis uice. Iam in facie uultuq; noſtro, cum ſint x. aut paulo plura membra, nullas duas in tot milibus hominum indiſcretas effigies exiſtere: quod ars nulla in paucis numero præſter affectando. Nec tamen ego in pleriſq; eorũ obſtringã fidem meã, potiusq; ad autores relegabo, qui dubijs reddẽtur omnibus: modo ne ſit faſtidio Græcos ſequi, tanto maiore eorum diligẽtia uel cura uetuſtiore.

De Scythis & aliarũ diuerſitate gentium. Cap. II

ESſe Scytharum genera, & quidem plura, quæ corporibus humanis ueſcerentur, indicauimus. Idipſum incredibile fortaſſe, ni cogitemus in medio orbe terrarum ac Sicilia & Italia fuiſſe gentes huius monſtri Cyclopas, & Læſtrygonas, & nuperrime trans alpes hominem immolari gentiũ earum more ſolitum, quod paulum à mandendo abeſt. Sed & iuxta eos, qui ſunt ad ſeptentrionem uerſi, haud procul ab ipſo aquilonis exortu, ſpecuq; eius dicto, quem locum Geſclitron appellant, produntur Arimaſpi quos diximus, uno oculo in fronte media inſignes: quibus aſsidue bellũ eſſe circa metalla cum gryphis, ferarum uolucri genere quale uulgo traditur, eruente ex cuniculis aurum, mira cupiditate & feris cuſtodientibus, & Arimaſpis rapientibus, multi, ſed maxime illuſtres Herodotus & Ariſteas Proconneſius, ſcribunt. Super alios autẽ Anthropophagos Scythas, in quadam conualle magna Imai montis, regio eſt quæ uocatur Abarimon; in qua ſylueſtres uiuunt homines, auerſis poſt crura plãtis, eximiæ uelocitatis, paſsim cum feris uagantes. Hos in alio nõ ſpirare cælo; ideoq; ad finitimos reges nõ pertrahi, neq; ad Alexandrum Magnum pertractos, Beton itinerum eius menſor prodidit. Priores Anthropophagos, quos ad ſeptentrionem eſſe diximus, x. dierum itinere ſupra Boryſthenem amnem, oſsibus humanorũ capitum bibere, cutibusq; cum capillo pro mantelibus ante pectora uti, Iſigonus Nicæenſis. Idem in Albania gigni quoſdam glauca oculorum acie, à pueritia ſtatim canos, qui noctu pluſquam interdiu cernant. Idem itinere dierum x. ſupra Boryſthe-

nem

nem, Sauromatas tertio die cibū capere ſemper. Crates Pergamenus in Helleſpōto circa Parium, genus hominū fuiſſe tradit, quos Ophiogenes uocat, ſerpentum ictus contactu leuare ſolitos, & manu impoſita uenena extrahere corpori. Varro etiā nunc eſſe paucos ibi, quorum ſaliuæ cōtra ictus ſerpentum medeãtur. Similis & in Africa gens Pſyllorum fuit, ut Agatharchides ſcribit, à Pſyllo rege dicta, cuius ſepulchrū in parte Syrtium maiorum eſt. Horum corpori ingenitum fuit uirus exitiale ſerpẽtibus, ut cuius odore ſopirent eas. Mos uero, liberos genitos protinus obijciendi ſæuiſsimis earum: eoq́; genere pudicitiam coniugum experiendi, non profugientibus adulterino ſanguine natos ſerpentibus. Hæc gens ipſa quidẽ propè internicione ſublata eſt à Naſamonibus, qui nunc eas tenent ſedes. Genus tamen hominum ex his qui profugerant, aut cum pugnatum eſt, abfuerant, hodieq́; remanet in paucis. Simile & in Italia Marſorum gente durat, quos à Circes filio ortos ferũt, & ideo ineſſe ijs uim naturalem eam. Et tamen omnibus hominibus contra ſerpẽtes ineſt uenenũ. Feruntq́; ictas ſaliua, ut feruentis aquæ contactũ fugere. Quod ſi in fauces penetrauerit, etiam mori: idq́; maxime humani ieiuni oris. Supra Naſamonas confineſq́; illis Maclias, Androgynos eſſe utriuſq́; naturæ, inter ſe uicibus coeuntes, Calliphanes tradit. Ariſtoteles adijcit, dextrã mammam ijs uirilem, læuam muliebrem eſſe. In eadem Africa familias quaſdam effaſcinantium, Iſigonus & Nymphodorus tradunt: quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriãtur infantes. Eſſe eiuſdem generis in Triballis & Illyrijs, adijcit Iſigonus, qui uiſu quoque effaſcinent, interimantq́; quos diutius intueantur, iratis præcipue oculis: quod eorum malum facilius ſentire puberes. Notabilius eſſe quod pupillas binas in oculis ſingulis habeant. Huius generis & fœminas in Scythia, quæ uocantur Bithyæ, prodit Apollonides. Philarchus & in Ponto Thibiorum genus, multoſq́; alios eiuſdem naturæ: quorum notas tradit in oculo altero geminam pupillam, in altero equi effigiem: Eoſdem præterea non poſſe mergi, ne ueſte quidem degrauatos. Haud diſsimile ijs genus Pharnacum in Aethiopia prodidit Damon, quorum ſudor tabem contactis corporibus afferat. Fœminas quidem omnes ubique uiſu nocere, quæ duplices pupillas habeãt, Cicero quoque apud nos autor eſt. Adeo naturæ, cum ferarum morem ueſcendi humanis uiſceribus in homine genuiſſet, gignere etiam in toto corpore & quorundam oculis quoque uenena placuit: ne quid uſquam mali eſſet, quod in homine non eſſet. Haud procul urbe Roma in Faliſcorum agro familiæ ſunt paucæ, quæ uocantur Hirpiæ: quæ ſacrificio annuo, quod fit ad montem Soractem Apollini, ſuper ambuſtam ligni ſtruem ambulantes non aduruntur. Et ob id perpetuo ſenatuſconſulto militiæ omniumq́; aliorum munerum uacationem habent. Quorundam corpore partes naſcuntur ad aliqua mirabiles: ſicut Pyrrho regi pollex in dextero pede, cuius tactu lienoſis medebatur. Hunc cremari cum reliquo corpore non potuiſſe tradunt, conditumq́; loculo in templo. Præcipue India Aethiopumq́; tractus, miraculis ſcatent. Maxima in India gignuntur animalia. Indicio ſunt canes grandiores cæteris. Arbores quidem tantæ proceritatis traduntur, ut ſagittis ſuperari nequeant. Hæc facit ubertas ſoli, temperies cæli, aquarum abundantia (ſi libeat credere) ut ſub una ficu turmæ condantur equitum. Arundines uero tantæ proceritatis, ut ſingula internodia aluco nauigabili ternos interdum homines ferant. Multos ibi quina cubita conſtat longitudine excedere: non expuere: non capitis, aut dentium, aut oculorum ullo dolore affici, raro aliarum corporis partium: tam moderato ſolis uapore durari. Philoſophos eorum quos Gymnoſophiſtas uocant, ab exortu ad occaſum perſtare, contuentes ſolem immobilibus oculis: feruentibus harenis toto die alternis pedibus inſiſtere. In monte cui nomen eſt Milo, homines eſſe auerſis plantis, octonos digitos in ſingulis pedibus habentes, autor eſt Megaſthenes. In multis autem montibus genus hominum capitibus caninis, ferarum pellibus uelari, pro uoce latratum ædere, unguibus armatum uenatu & aucupio ueſci. Horum ſupra cxx. M. fuiſſe prodente ſe, Cteſias ſcribit: & in quadam gente Indiæ, fœminas ſemel

in

in uita parere,genitoſq́ confeſtim caneſcere.Item hominum genus qui Monoſceli uocarentur,ſingulis cruribus, miræ pernicitatis ad ſaltũ,eoſdemq́ Sciopodas uocari:quod in maiore æſtu humi iacẽtes reſupini, umbra ſe pedũ protegant:non longe eos à Troglodytis abeſſe.Rurſusq́ ab his occidentem uerſus quoſdam ſine ceruice,oculos in humeris habentes.Sunt & Satyri ſubſolanis Indorum montibus(Cartadulorum dicitur regio)perniciſſimum animal:tum quadrupedes, tum recte currentes humana effigie,propter uelocitatem niſi ſenes aut ægri non capiuntur. Choromandarum gentem uocat Tauron ſylueſtrem ſine uoce,ſtridoris horrẽdi,hirtis corporibus,oculis glaucis,dentibus caninis.Eudoxus in meridianis Indiæ uiris plantas eſſe cubitales:fœminis adeo paruas, ut Struthopodes appellentur.Megaſthenes gentem inter Nomadas Indos narium loco foramina tantum habentem,anguium modo loripedem,uocari Syrictas.Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis, Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hirtam ueſtiri frondium lanugine,halitu tantũ uiuentem,& odore quem naribus trahãt.Nullum illis cibum,nullumq́ potum:tantũ radicum florumq́ uarios odores & ſylueſtriũ malorũ,quæ ſecum portãt lõgiore itinere,ne deſit olfactus:grauiore paulo odore haud difficulter exanimari.Super hos extrema in parte montiũ Spithamæi Pygmæi narrãtur,ternas ſpithamas lõgitudine,hoc eſt,ternos dodrantes nõ excedẽtes,ſalubri cælo, ſemperq́ uernante, montibus ab aquilone oppoſitis:quos à gruibus infeſtari Homerus quoq́ prodidit.Fama eſt,inſidentes arietũ caprarumq́ dorſis,armatos ſagittis ueris tempore uniuerſo agmine ad mare deſcẽdere, & oua pulloſq́ earum alitum cõſumere:ternis eam expeditionem menſibus cõfici, aliter futuris gregibus nõ reſiſti. Caſas eorum luto pennisq́,& ouorum putaminibus conſtrui. Ariſtoteles in cauernis uiuere Pygmæos tradit. Cætera de his,ut reliqui.Cyrnios Indorũ genus Iſigonus annis centenis quadragenis uiuere.Item Aethiopas macrobios & Seras exiſtimat, & qui Athon montem incolant:hos quidem,quia uiperinis carnibus alantur: itaque nec capiti nec ueſtibus eorum noxia corpori ineſſe animalia.Oneſicritus,quibus in locis Indiæ umbræ non ſint, corpora hominum cubitorum quinûm & binorum palmorum exiſtere,& uiuere annos cxxx. nec ſeneſcere,ſed ut medio æuo mori.Crates Pergamenus Indos, qui centenos annos excedãt,Gymnetas appellat, non pauci Macrobios.Cteſias gentem ex his quæ appellatur Pandoræ,in cõuallibus ſitam,annos ducenos uiuere,in iuuenta candido capillo, qui in ſenectute nigreſcat.Contrà alios quadragenos nõ excedere annos,iunctos Macrobijs,quorũ fœminæ ſemel pariãt: idq́ & Agatharchides tradit. Prætera locuſtis eos ali, & eſſe pernices.Mandrorum nomen ijs dedit Clitarchus & Megaſthenes,trecentoſq́ eorum uicos annumerat.Fœminas ſeptimo ætatis anno parere,ſenectam quadrageſimo anno accedere.Artemidorus,in Taprobana inſula longiſſimam uitam ſine ullo corporis languore traduci.Duris,Indorum quoſdam cum feris coire, mixtoſq́ & ſemiferos eſſe partus. In Calingis eiuſdem Indiæ gente quinquennes cõcipere fœminas, octauum uitæ annum nõ excedere. Et alibi cauda uilloſa homines naſci pernicitatis eximiæ,alios auribus totos contegi.Oritas ab Indis Arbis fluuius diſterminat.Ii nullũ alium cibum nouere quàm piſcium,quos unguibus diſſectos ſole torreant: atq́ ita panem ex his faciunt,ut refert Clitarchus.Troglodytas ſuper Aethiopiam ueolociores eſſe equis, Pergamenus Crates. Item Aethiopas octona cubita longitudine excedere.Syrbotas uocari gentem eam Nomadum Aethiopum,ſecundum flumen Aſtapum ad ſeptentrionem uergentium. Gens Meniſminorum appellata,abeſt ab oceano dierũ itinere xx. animaliũ quæ cynocephalos uocamus,lacte uiuit,quorum armenta paſcit maribus interemptis,præterquam ſobolis cauſa. In Africæ ſolitudinibus hominum ſpecies obuiæ ſubinde fiũt,momẽtoq́ euaneſcũt.Hæc atq́ talia ex hominum genere ludibria ſibi,nobis miracula,ingenioſa fecit natura.Et ſingula quidẽ quæ facit indies, ac propè horas, quis enumerare ualeat? Ad detegendam eius potentiã,ſatis ſit inter prodigia poſuiſſe gentes.Hinc ad confeſſa in homine pauca.

De pro-

De prodigioſis partubus. Cap. III

TErgeminos naſci certum eſt, Oratiorũ Curiatiorumq́; exemplo. Suprà inter oſtenta ducũ, præterq́; in Aegypto, ubi fœtifer potu Nilus. Annis proximis, ſupremis diui Auguſti, Fauſta quædam è plebe, Oſtię duos mares, totidem fœminas enixa, famem quæ conſecuta eſt portendit haud dubie. Reperitur & in Peloponeſo quinos quater enixa, maioremq́; partẽ ex omni eius uixiſſe partu. Et in Aegypto ſeptenos uno utero ſimul gigni, autor eſt Trogus. Gignunt & utriuſq; ſexus, quos Hermaphroditos uocamus, olim Androgynos uocatos, & in prodigijs habitos, nũc uero in delicijs. Pompeius magnus in ornamentis theatri mirabiles fama poſuit effigies, ob id diligentius magnorũ artificum ingenijs elaboratas: inter quas legitur Eutyche, à xx. liberis rogo illata Trallibus, enixa xxx. partus. Alcippe elephantũ, quanquam id inter oſtenta eſt. Nanq; & ſerpentem peperit inter initia Marſici belli ancilla. Multiformes pluribus modis inter monſtra partus æduntur. Claudius Cæſar ſcribit Hippocentaurum in Theſſalia natum eodem die interijſſe. Et nos principatu eius allatum illi ex Aegypto in melle uidimus. Eſt inter exempla, in uterum protinus reuerſus infans Sagunti, quo anno ab Annibale deleta eſt.

De mutatione ſexus, & geminis partubus. Cap IIII.

EX fœminis mutari in mares non eſt fabuloſum. Inuenimus in annalibus, P. Licinio Craſſo, C. Caſsio Longino coss. Caſsini puerũ factum ex uirgine ſub parentibus, iuſſuq́; aruſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit uiſum à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſæ fuiſſet, nupſiſſe etiam mox barbam & uirilitatem proueniſſe, uxoremq́; duxiſſe. Eiuſdem ſortis & Smyrnæ puerũ à ſe uiſum. Ipſe in Africa uidi mutatũ in marem nuptiarũ die, L. Coſsiciũ ciuem Tiſdritanũ. Aeditis geminis rarã eſſe, aut puerperæ, aut puerperio, præterq́; alteri, uitã. Si uero utriuſq; ſexus æditi ſint gemini, rariorẽ utriq; ſalutẽ. Fœminas gigni celerius q̃ mares, ſicut celerius ſeneſcere. Sæpius in utero moueri mares, & in dextera ferè geri parte, in læua fœminas, conſtat.

De homine generando, & pariendi tempore per illuſtria exempla à menſibus ſeptem, ad XI. Cap. V

CAeteris animantibus ſtatum, & pariendi, & partus gerendi tempus eſt: homo toto anno & incerto gignitur ſpatio. Alius ſeptimo menſe, alius octauo, & uſq; ad initia decimi undecimiq́;. Ante ſeptimum menſem haud unquam uitalis eſt. Septimo, non niſi pridie poſteróue plenilunij die, aut interlunio concepti naſcuntur. Tranſlatitium in Aegypto eſt, & octauo gigni. Iam quidem & in Italia tales partus eſſe uitales. Cõtrà priſcorũ opiniones uariant hæc pluribus modis. Veſtilia C. Herdicij, ac poſtea Pomponij atq; Orfiti clariſsimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo menſe genuit, Suillium Ruffum undecimo, Corbulonem ſeptimo, utrunq; conſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo. In quo menſium numero genitis, intra quadrageſimum diem maximus labor. Grauidis autem quarto & octauo menſe, letaleſq́; in ijs abortus. Maſſurius autor eſt, L. Papyrium prætorem, ſecundo hęrede lege agente, bonorum poſſeſsionem contra eum dediſſe, cum mater partum ſe xiij menſibus diceret tuliſſe, quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum uideretur.

De conceptibus, & ſigna ſexus in grauidis præuenientia partum. Cap. VI

A Conceptu decimo die dolores capitis, oculorum uertigines tenebręq́;, faſtidium in cibis, redundatio ſtomachi, indices ſunt hominis inchoati. Melior color marem ferenti, & facilior partus: motus in utero quadrageſimo die. Cõtraria omnia in altero ſexu: Ingeſtabile onus, crurum & inguinum leuis tumor. Primus autem xc. die motus. Sed plurimum languoris in utroq; ſexu, capillum germinante partu, & in plenilunio: quod tempus æditos quoq; infantes præcipue infeſtat. Adeoq́; inceſſus, atq; omne quicquid dici poteſt in grauida, refert: ut ſalſioribus cibis uſæ, carentem unguiculis partum ædant: & ſi reſpirauere, difficilius enitantur. Oſcitatio quidẽ in enixu letalis eſt: ſicut ſternuiſſe à coi-

tu,abortiuum.

De conceptu hominum & generatione Cap. VII

MIſeret atq; etiam pudet æſtimantem quàm ſit friuola animalium ſuperbiſsimi origo,cum plerunq; abortus cauſa fiat odor à lucernarum extinctu. His principijs naſcuntur tyranni,his carnifex animus. Tu qui corporis uiribus fidis,tu qui fortunæ munera amplexaris, & te ne alumnum quidem eius exiſtimas, ſed partum: tu cuius ſemper in uictoria eſt mens,tu qui te deum credis aliquo ſucceſſu tumens, tanti perire potuiſti. Atqui etiam hodie minoris potes, quantulo ſerpentis ictus dente: aut etiam ut Anacreon poeta,acino uuæ paſſæ:ut Fabius ſenator prætor,in lactis hauſtu uno pilo ſtrangulatus. Is demum profecto uitam æqua lance penſitabit, qui ſemper fragilitatis humanæ memor fuerit.

De Agrippis. Cap. VIII

IN pedes procedere naſcentem, contra naturam eſt: quo argumento eos appellauere Agrippas,ut ægre partos:qualiter M.Agrippam ferunt genitum unico propè felicitatis exemplo in omnibus ad hunc modum genitis. Quanquam is quoq; aduerſa pedum ualetudine, miſera iuuenta, exercito æuo inter arma morteſq;, ad noxia ſucceſſu, infelici terris ſtirpe omni, ſed per utraſq; Agrippinas maxime, quæ Caium & Domitium Neronem principes genuere, totidem faces generis humani: præterea breuitate æui, quinquageſimo uno raptus anno, in tormentis adulteriorum coniugis, ſoceriq; prægraui ſeruitio, luiſſe augurium præpoſteri natalis exiſtimatur. Neronem quoque paulo ante principem,& toto principatu ſuo hoſtem generis humani,pedibus genitũ parens eius ſcribit Agrippina. Ritu naturæ capite hominem gigni mos eſt,pedibus efferri.

Monſtruoſi partus exciſi utero. Cap. IX

AVſpicatius enecta parente gignũtur:Sicut Scipio Africanus prior natus, primuſq; Cæſarũ à cæſo matris utero dictus:qua de cauſa & Cæſones appellati. Simili modo natus & Manlius, qui Carthaginem cum exercitu intrauit.

Qui ſint Vopiſci. Cap. X

VOpiſcos appellabãt è geminis, qui retenti utero naſcerentur,altero interempto abortu. Nanq; maxima,& rara,circa hoc miracula exiſtunt.

Exempla numeroſæ ſobolis. Cap. XI

PRæter mulierem,pauca animalia coitũ nouere grauida. Vnũ quidem omnino aut alterum ſuperfœtat. Extat in monumentis etiam medicorum,& quibus talia conſectari curæ fuit,uno abortu XII puerperia egeſta. Sed ubi paululum temporis inter duos conceptus interceſsit,utrunq; perfertur:ut in Hercule & Iphiclo fratre eius apparuit. & in ea,quę gemino partu,alterũ marito ſimilem, alterũ adultero genuit: Item in Proconneſia ancilla,quæ eiuſdem diei coitu,alterũ domino ſimilem,alterũ procuratori eius: Et in alia,quæ unum iuſto partu,quinq; menſium alterum ædidit: Rurſus in alia,quæ ſeptem menſium ædito puerperio,inſecutis menſibus geminos enixa eſt. Iam illa uulgata,uarie ex integris truncos gigni,ex truncis integros,eademq; parte truncos: ſigna quędam næuoſq; & cicatrices etiam regenerari. Quarto partu Dacorum originis nota in brachio redditur.

Exempla ſimilitudinum. Cap. XII

IN Lepidorum gente tres,intermiſſo ordine,obducto membrana oculo, genitos accepimus. Similes quidem alios auo: Ex ex geminis quoq; alterũ patri,alterum matri: annoq; poſt genitũ, maiori ſimilem fuiſſe ut geminũ. Quaſdam ſibi ſimiles ſemper parere, quaſdam uiro, quaſdam nulli, quaſdam fœminã patri,marem ſibi. Indubitatũ exemplũ eſt Nicæi nobilis pyctæ Byzantij geniti,qui adulterio Aethiopis nata matre,nil à cæteris colore differente,ipſe auum regenerauit Aethiopem. Similitudinũ quidem in mente reputatio eſt,& in qua credantur multa fortuita pollere,uiſus,auditus,memoria, hauſtæq; imagines ſub ipſo cõceptu. Cogitatio etiam utriuſlibet animũ ſubito tranſuolans, effingere ſimilitudinem aut miſcere exiſtimatur. Ideoq; plures in homine, quàm in cæteris omnibus animalibus differentiæ: quoniam uelocitas cogitationũ, animiq; celeritas,& ingenij uarietas

uarietas multiformes notas imprimit:cum cæteris animantibus immobiles ſint animi, & ſimiles omnibus,ſingulicꝫ in ſuo cuiqꝫ genere.Antiocho regi Syriæ,è plebe nomine Artemon in tantū ſimilis fuit,ut Laodice coniunx regia, necato iam Antiocho , mimum per eum cōmendationis,regnicꝫ ſucceſsionis peregerit. Magno Pompeio Vibius quidam è plebe & Publicius etiam ſeruitute liberatus, indiſcreta propè ſpecie fuere ſimiles, illud os probū reddentes,ipſumcꝫ honorem eximiæ frontis. Qualis cauſa patri quoqꝫ eius, Menogenis coci ſui cognomen impoſuit, iam Strabonis à ſpecie oculorum habenti, uitium imitata & in ſeruo:Scipioni Serapionis: is erat ſuarij negociatoris uile mancipium. Eiuſdem familiæ Scipioni poſt eum cognomen Salutio mimus dedit:Sicut Spinter ſecundarum,tertiarūcꝫ Pamphilus,collegio Lentuli & Metelli COSS.In quo perquam importune fortuitum hoc quoqꝫ fuit, duorum ſimul conſulum in ſcena imagines cerni. E diuerſo L. Plancus orator, hiſtrioni Rubrio cognomen impoſuit. Rurſus Curioni patri Burbuleius,itemcꝫ Meſſalæ Cenſorio Menogenes,perinde hiſtriones.Surę quidem proconſulis etiam rictum in loquendo,contractionemcꝫ linguæ,& ſermonis tumultum,non imaginem modo,piſcator quidam in Sicilia reddidit.Caſsio Seuero celebri oratori, armentarij Mitmillonis obiecta ſimilitudo eſt. Toranius M. Antonio iam triumuiro, eximios forma pueros,alterum in Aſia genitum,alterum trans alpes, ut geminos uendidit: tanta unitas erat.Poſtcꝫ deinde ſermone puerorū detecta fraude à furente increpitus Antonio eſt,inter alia magnitudinē pretij cōquerente(nam ducētis mercatus erat ſeſtertijs)reſpondit uerſutus ingenij mango, ob id ipſum ſe tanti uendidiſſe, quoniam nō eſſet mira ſimilitudo in ullis eodem utero æditis:Diuerſarum quidem gentium natales tam concordi figura reperiri,ſuper omnem eſſe taxationem: Adeocꝫ tempeſtiuam admirationem intulit,ut ille proſcriptor animus,modo & contumelia furens,nō aliud in cenſu magis ex fortuna ſua duceret.

Quæ ſit generandi ratio. Cap XII

EſT quædam priuatim diſſociatio corporum:& inter ſe ſteriles, ubi cum alijs iunxere, gignunt:ſicut Auguſtus & Liuia.Item alij aliæcꝫ fœminas tantum generant,aut mares:plerunqꝫ & alternant:ſicut Gracchorū mater duodecies,& Agrippina Germanici nouies.Alijs ſterilis eſt iuuenta:alijs ſemel in uita datur gignere.Quædam nō perferunt partus:quales ſiquando medicina & cura uicere,fœminam ferè gignunt.Diuus Auguſtus in reliqua exemplorum raritate, neptis ſuæ nepotem uidit genitum quo exceſsit anno M. Syllanum: qui quum Aſiam obtineret poſt conſulatum,Neronis principis ſucceſsione, ueneno eius interemptus eſt.Q.Metellus Macedonicus cū ſex liberos relinqueret, undecim nepotes reliquit:nurus uero generoſcꝫ, & omēs qui ſe patris appellatione ſalutarēt, uiginti ſeptem.In actis diui Auguſti temporum inuenitur, XII.conſulatu eius,L.cꝫ Sylla collega, ad III. Idus Aprilis, C. Criſpinum Hilarum ex ingenua plebe Feſulana, cum liberis nouē (in quo numero filiæ duæ fuerūt) nepotibus XXVII, pronepotibus XXIX. neptibus IX,prælata pompa,cum omnibus his in Capitolio immolaſſe.

De eodem multiplicius. Cap. XIIII

MVlier poſt quinquageſimū annum nō gignit,maior cꝫ pars quadrageſimo profluuium genitale ſiſtit.Nam in uiris Maſaniſsā regē, poſt LXXXVI. annū generaſſe filium,quem Methymathnū appellauerit, clatū eſt:Catonem Cenſoriū octogeſimo exacto,è filia Salonij clientis ſui. Qua de cauſa,aliorum eius liberorum propago, Liciniani ſunt cognominati,hi Saloniani, ex quibus Vticenſis fuit. Nuper etiā L. Voluſio Saturnino in urbis præfectura extincto,notum eſt Cornelia Scipionum gentis Voluſium Saturninum,qui fuit conſul,genitum poſt LXII. annum.Et uſqꝫ ad LXXXV.apud ignobiles uulgaris reperitur generatio.

De menſtruis mulierum. Cap. XV.

SOlum aūt animal menſtruale mulier eſt:inde unius utero,quas appellarūt molas. Ea eſt caro informis,inanima,ferri ictum & aciem reſpuens.Mouetur,ſiſticꝫ menſes: & ut partus,aliâs letalis,aliâs unà ſeneſcens,aliquando aluo citatiore excidens.Simile quid-

dam & uiris in uentre gignitur, quod uocát ſcirron: ſicut Oppio Capitoni prætorio uiro. Sed nihil facile reperiatur mulierum profluuio magis monſtrificum. Aceſcunt ſuperuentu muſta, ſterileſcunt tactæ fruges, moriuntur inſita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum quibus inſedêre, decidunt: ſpeculorum fulgor aſpectu ipſo hebetatur, acies ferri præſtringitur, eborisq́ nitor, aluei apum emoriuntur: æs etiam ac ferrũ rubigo protinus corripit, odorq́ dirus aera. Et in rabiem aguntur guſtato eo canes, atque inſanabili ueneno morſus inficitur. Quin & bituminum ſequax alioquin ac lenta natura, in lacu Iudææ (qui uocatur Aſphaltites) certo tempore anni ſupernatans, nequit ſibi auelli, ad omnem contactum adhærens, præterquàm filo quod tale uirus infecerit. Etiam formicis animali minimo, ineſſe ſenſum eius ferunt: abijciq́ guſtatas fruges, nec poſtea repeti. Et hoc tale tantũq́, omnibusq́ tricenis diebus malũ in muliere exiſtit, & trimeſtri ſpacio largius. Quibuſdam uero ſæpius menſe, ſicut aliquibus nunquam: ſed tales non gignunt, quando hæc eſt generando homini materia, ſemine è maribus coaguli modo hoc in ſeſe glomerante, quod deinde tempore ipſo animatur, corporaturq́. Ergo cum grauidis fluxit, inualidi aut non uitales partus æduntur, aut ſanioſi, ut autor eſt Nigidius.

Item de ratione partuum. Cap. XVI

IDem, lac fœminæ non corrumpi alenti partum, ſi ex eodem uiro rurſus conceperit, arbitratur. Incipiente autẽ hoc ſtatu aut deſinente, conceptus facillimi traduntur. Fœcunditatis in fœminis prærogatiuam accepimus, inunctis medicamine oculis, ſaliuam infici. Cæterũ æditis primores ſeptimo menſe gigni dentes, priusq́ in ſupera ferè parte, haud dubium eſt: Septimo eoſdem decidere anno aliosq́ ſuffici. Quoſdam & cũ dentibus naſci, ſicut M. Curium, qui ob id Dentatus cognominatus eſt: & Cn. Papyriũ Carbonem, præclaros uiros. In fœminis ea res inauſpicati fuit exempli regũ temporibus. Cum ita nata eſſet Valeria, exitio ciuitati, in quã elata eſſet, futurum, reſponſo aruſpicum uaticinante, Sueſſã Pometiá illa tempeſtate florentiſsimã deportata eſt, ueridico exitu cõſecuto. Quaſdam concreto genitali gigni, infauſto omine, Cornelia Gracchorum mater indicio eſt. Aliqui uice dentium, continuo oſſe gignuntur: ſicuti Pruſiæ regis Bithyniorũ filius, ſuperna parte oris. Dentes autẽ tantũ inuicti ſunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore. Iidem flammis indomiti, cauantur tabe pituitæ. Candorẽ trahunt quodam medicamine. Vſu atteruntur, multoq́ primũ in aliquibus deficiunt. Nec cibo tantũ & alimentis neceſſarij: quippe uocis ſermonisq́ regimen primores tenent, cõcentu quodã excipientes ictum linguæ, ſeriemq́ ſtructuræ, atq; magnitudine mutilantes molientes'ue aut hebetantes uerba: & cũ defluxere, explanationem omnem adimentes. Quin & augurijũ in hac eſſe creditur parte. Triceni bini uiris attribuuntur, excepta Turdulorũ gente: quibus plures fuere, longiora promitti uitæ putant ſpacia. Fœminis minor numerus: quibus in dextra parte gemini ſuperne, à canibus cognominati, fortunæ blandimenta pollicentur, ſicut in Agrippina Domitij Neronis matre: contrà in læua. Hominẽ priusq́ genito dente cremari, mos gentium nõ eſt. Sed mox plura de hoc, cũ membratim hiſtoria decurret. Riſiſſe eodem die quo genitus eſſet, unũ hominem accepimus Zoroaſtren. Eidem cerebrum ita palpitaſſe, ut impoſitam repelleret manũ, futuræ præſagio ſcientiæ. In trimatu ſuo cuiq; dimidiam eſſe menſuram ſtaturæ certũ eſt. In plenum autẽ cuncto mortalium generi minorem indies fieri, propemodum obſeruatur: rarosq́ patribus proceriores, conſumente ubertatem ſeminum exuſtione, in cuius uices nunc uergat æuum. In Creta terræ motu rupto monte, inuentum eſt corpus ſtans XLVI. cubitorũ, quod alij Orionis, alij Oti fuiſſe arbitrant. Oreſtis corpus oraculi iuſſu refoſſum, vij. cubitorũ fuiſſe monumentis creditur. Iam uero ante annos propè mille, uates ille Homerus nõ ceſſauit minora corpora mortalium q̃ priſca conqueri. Næuij Pollionis amplitudinem annales nõ tradunt. Sed quia populi concurſu pene interemptus eſſet, prodigij uice habitum. Proceriſsimum hominẽ ætas noſtra diuo Claudio principe Gabbaram nomine, ex Arabia aduectũ IX.

pedum

pedum & totidē unciarū uidit. Fuere ſub diuo Auguſto ſemipede addito, quorū corpora eius miraculi gratia, in cōditorio Salluſtianorū aſſeruabantur hortorū: Puſioni & Secundillæ erant nomina. Eodem præſide minimus homo duos pedes & palmū Conopas nomine, in delicijs Iuliæ neptis eius fuit: Et mulier Andromeda liberta Iuliæ Auguſtæ. Manium Maximū, & M. Tulliū equites Romanos, binûm cubitorū fuiſſe, autor eſt M. Varro: & ipſi uidimus in loculis aſſeruatos. Seſquipedales gigni quoſdā longiores, in trimatu implentes uitæ curſum, haud ignotū eſt. Inuenimus in monumentis Salamine Euthimenis filium, in tria cubita triennio adoleuiſſe, inceſſu tardū, ſenſu hebetem: & iam puberem factum uoce robuſta, abſumptū contractione membrorū ſubita triennio circumacto. Ipſi nos pridem uidimus eadem fermè omnia, præter pubertatem, in filio Cornelij Taciti equitis Romani Belgicæ Galliæ rationes procurantis. Ectrapelos Græci uocant eos: in Latino non habent nomen.

Inſignia corporum. Cap. XVII

QVod ſit hominum ſpatiū à ueſtigio ad uerticem, id eſſe paſsis manibus inter longiſsimos digitos obſeruatum eſt: ſicuti uires dextra parte maiores, quibuſdam æquas utraq;, aliquibus læua manu præcipuas: nec id unquam in fœminis: Mares præſtare pondere, & defuncta uiuentibus corpora omniū animalium, & dormientia uigilantibus. Virorum cadauera ſupina fluitare, fœminarū prona: uelut pudori defunctarum parcente natura.

Exempla uariarum figurarum. Cap. XVIII

COncretis quoſdam oſsibus, ac ſine medullis uiuere accepimus. Signum eorum eſſe, nec ſitim ſentire, nec ſudorem emittere: quanquā & uoluntate ſcimus ſitim uictam: equitemq; Romanū Iulium Viatorem è Vocontiorum gente fœderata, in pupillaribus annis aquæ ſubter cutem fuſæ morbo prohibitū humore à medicis, naturam feciſſe conſuetudine, atq; in ſenecta caruiſſe potu. Necnon & alij multa ſibi imperauere.

Diuerſorum morum exempla. Cap. XIX

FErunt Craſſum auum Craſsi in Parthis interempti nunquam riſiſſe, ob id Agelaſtū uocatum: ſicuti nec fleſſe multos. Socratem clarū ſapientia eodem ſemper uiſum uultu, nec aut hilari magis aut turbato. Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam, toruitatemq; naturæ duram & inflexibilē, affectusq; humanos adimit, quales apathes Græci uocant, multos eius generis experti: quodq; mirū ſit, autores maxime ſapientiæ, Diogenem Cynicum, Pyrrhonem, Heraclitum, Timonem, hunc quidem etiam in totius odium generis humani euectum. Sed hæc prauæ naturæ inſignia in multis uaria cognoſcuntur: ut in Antonia Druſi nunq̄ expuiſſe, in Pomponio cōſulari poeta nunq; ructaſſe. Quibus natura concreta ſunt oſſa, qui ſunt rari admodum, cornei uocantur.

De fortitudine & uelocitate. Cap. XX

COrpore ueſco, ſed eximijs uiribus Tritanum, in gladiatorio ludo Samnitium armatura celebrē, filiumq; eius militem Magni Pompeij, & rectos & tranſuerſos cancellatim toto corpore habuiſſe neruos, in brachijs etiā manibusq;, autor eſt Varro in prodigioſa uirium relatione. Atq; etiam hoſtē ab eo ex prouocatione dimicantē, inermi dextra uno digito ſuperatū, & poſtremo correptū in caſtra translatū. A. Iunius Valens meruit in prætorio diui Auguſti centurio, uehicula cū culeis onuſta donec exinanirentur, ſuſtinere ſolitus: carpenta cōprehenſa una manu retinere, obnixus cōtra nitentibus iumentis: & alia mirifica facere, quæ inſculpta monumento eius ſpectantur. Ideo M. Varro: Ruſticellus, inquit, Hercules appellatus, mulū ſuum tollebat. Fuſius Saluius duo centenaria pondera pedibus, totidem manibus, & ducenaria duo humeris cōtra ſcalas ferebat. Nos quoq; uidimus Athanatū nomine, prodigioſæ oſtentationis, quingenario thorace plumbeo indutum, cothurnisq; quingentorum pondo calciatū per ſcenam ingredi. Crotoniatam Milonem Athletam, cum cōſtitiſſet, nemo ueſtigio educebat: malū tenenti nemo digitum corrigebat. Cucurriſſe MCLX. ſtadia, ab Athenis Lacedæmonem, biduo Philippidem, magnum erat: donec Aniſtis curſor Lacedæmonius, & Philonides Alexandri

Magni, à Sicyone Elin, uno die M.CC. ſtad. cucurrerunt. Nunc quidem in circo quoſdam CLX. paſſ. tolerare non ignoramus. Nuperq́ꝫ Fonteio & Vipſanio coss. annos IX. genitum puerum à meridie ad ueſperum LXXV.M. paſſ. cucurriſſe. Cuius rei admiratio ita demum ſolida perueniet, ſi quis cogitet nocte ac die longiſsimum iter uehiculis tribus Tiberium Neronem emenſum, feſtinantem ad Druſum fratrem ægrotantē in Germania: in eo fuerunt CCM. paſſuum.

De uiſu. Cap. XXI

OCulorũ acies uel maxime fidem excedentia inuenit exempla. In nuce incluſam Iliada Homeri carmẽ in membrana ſcriptũ tradidit Cicero. Idem fuiſſe qui peruideret CXXXV.M. paſſ. Huic & nomen M. Varro reddidit, Strabonem uocatũ. Solitum autẽ Punico bello, à Lilybæo Siciliæ promontorio, exeunte claſſe Carthaginis portu, etiam numerũ nauium dicere. Callicrates ex ebore formicas, & alia tam parua fecit animalia, ut partes earum à cæteris cerni nõ poſſent. Myrmecides quidam in eodem genere inclaruit, à quo quadrigam ex eadem materia quam muſca integeret alis fabricatam, & nauem, quam apicula pinnis abſconderet.

De auditu. Cap. XXII

AVditus unum exemplum habet mirabile, prælium quo Sybaris deleta eſt, eo die quo geſtum erat, auditum Olympiæ. Nam Cimbricæ uictoriæ, Caſtoresq́ꝫ Romani qui Perſicam uictoriam ipſo die quo contigit, nunciauere, uiſus, & numinum fuere præſagia.

Exempla patientiæ. Cap. XXIII

PAtientia corporis, ut eſt crebra ſors calamitatum, innumera documenta peperit. Clariſsimum in fœminis Leænæ meretricis, quæ torta non indicauit Harmodium & Ariſtogitonem tyrannicidas: in uiris Anaxarchi, qui ſimili de cauſa cum torqueretur, præroſam dentibus linguam, unamq́ꝫ ſpem indicij in tyranni os expuit.

Memoriæ exempla. Cap. XXIIII

MEmoria neceſſarium maxime uitæ bonũ, cui præcipua fuerit haud facile dictu eſt, tam multis gloriã eius adeptis. Cyrus rex omnibus in exercitu ſuo militibus nomina reddidit. L. Scipio populo Ro. Cyneas Pyrrhi regis legatus ſenatui & equeſtri ordini Romæ poſtero die q̃ꝫ aduenerat. Mithridates duarũ & XX gentiũ rex, totidẽ linguis iura dixit, pro cõcione ſingulas ſine interprete affatus. Charmidas quidã in Græcia, quæ quis exegerit uolumina in bibliothecis, legentis modo repræſentauit. Ars poſtremo eius rei facta, & inuenta eſt à Simonide melico, conſummata Metrodoro Scepſio, ut nihil non iiſdem uerbis redderetur auditum. Nec aliud eſt æque fragile in homine, morborũ & caſus iniurias atq; etiã metus ſentiens, aliâs particulatim, aliâs uniuerſa. Ictus lapide oblitus eſt literas tantũ. Ex præalto tecto lapſus, matris & affiniũ, propinquorũq́ꝫ cepit obliuionem: Alius ægrotus, ſeruorũ etiam: ſui uero nominis Meſſala Coruinus orator. itaq; ſæpe deficere tentat ac meditatur uel quieto corpore & ualido. ſomno quoq; ſerpente cõputat, ut inanis mens quærat ubi ſit loci.

Laus C. Iulij Cæſaris. Cap. XXV

ANimi uigore præſtantiſsimũ arbitror C. Cæſarem dictatorẽ. Nec uirtutẽ conſtantiamq́ꝫ nunc cõmemoro, nec ſublimitatẽ omniũ capacem, quæ cœlo cõtinentur: ſed proprium uigorẽ celeritatemq́ꝫ quodã igne uolucrem. Scribere & legere ſimul, dictare & audire ſolitum accepimus. Epiſtolas uero tantarũ rerum quaternas pariter librarijs dictare: aut ſi nihil aliud ageret, ſeptenas. Idem ſignis collatis quinquagies dimicauit: ſolus M. Marcellum tranſgreſſus, qui undequadragies dimicauerat. Nam præter ciuiles uictorias, undecies C. & XCII.M. hominũ occiſa prælijs ab eo, nõ equidem in gloria poſuerim, tantam etiam coactam humani generis iniuriam: quod ita eſſe confeſſus eſt ipſe, bellorum ciuilium ſtragem non prodendo. Iuſtius Pompeio Magno tribuatur DCCCXLVI. naues piratis ademiſſe. Cæſari proprium & peculiare ſit, præter ſupradicta, clementiæ inſigne: qua uſque ad pœnitentiam omnes ſuperauit. Idem magnanimitatis perhibuit exemplum, cui comparari nõ poſsit aliud. Spectacula enim ædita effuſasq́ꝫ opes, aut operum magnificentiam in hac parte enumerare, luxuriæ fauentis eſt. Illa fuit uera & incompa-

rabilis

rabilis inuicti animi ſublimitas: captis apud Pharſaliam Pompeij Magni ſcrinijs epiſtolarum, iterumq́ apud Thapſum Scipionis, concremaſſe ea optima fide, atq; non legiſſe.

Laus Pompeij Magni. Cap. XXVI.

VErum ad decus imperij Ro. nō ſolū ad uiri unius pertinet uictoriam, Pompeij Magni titulos omnes, triumphosq́ hoc in loco nūcupari: æquato nō modo Alexandri Magni rerū fulgore, ſed etiam Herculis propè ac Liberi patris. Igitur Sicilia recuperata, unde primū Syllanus in Reip. cauſa exoriens auſpicatus eſt: Africa uero tota ſubacta, & in ditionem redacta, Magniq́ nomine ſpolio inde capto, eques Ro. (id quod antea nemo) curru triūphali reuectus eſt: & ſtatim ad ſolis occaſum tranſgreſſus, excitatis in Pyrenæo trophæis, oppida DCCCLXXVI. ab alpibus ad fines Hiſpaniæ ulterioris in ditionē redacta uictoriæ ſuæ aſſcripſit, & maiore animo Sertorium tacuit: belloq́ ciuili (quod omnia externa cōciebat) extincto, iterū triumphales currus eques Ro. induxit, toties imperator anteq́ miles. Poſtea ad tota maria & deinde ſolis ortus miſſus, hos retulit patriæ titulos, more ſacris certaminibus uincentium. Neq; enim ipſi coronantur, ſed patrias ſuas coronāt. Hos ergo honores urbi tribuit in delubro Mineruæ, quod ex manubijs dicabat. Cn. Pompeius Magnus Imp. bello XXX. annorū confecto, fuſis, fugatis, occiſis, in deditionem acceptis hominū uicies ſemel centenis LXXXIII. M: depreſsis aut captis nauibus DCCCXLVI. oppidis, caſtellis M.D.XXXVIII. in fidē receptis: terris à Mæotis lacu ad rubrum mare ſubactis, uotum merito Mineruæ. Hoc eſt breuiariū eius ab oriente. Triumphi uero, quem duxit ad tertiū Calendas Octobres M. Meſſala, M. Piſone conſulibus, præfatio hæc fuit: Cum oram maritimam à prædonibus liberaſſet, & imperiū maris populo Romano reſtituiſſet, ex Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia Syria, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberia, inſula Creta, Baſternis, & ſup hæc de regibus Mithridate atq; Tigrane triumphauit. Summa ſummarum in illo gloria fuit (ut ipſe in concione dixit, cum de ſuis rebus diſſereret) Aſiam ultimā prouinciarū accepiſſe, eandemq́ mediam patriæ reddidiſſe. Si quis è contrario ſimili modo uelit percenſere Cæſaris res, qui maior illo apparuit, totum profecto terrarum orbem enumeret: quod infinitum eſſe conueniet.

Laus Catonis primi. Cap. XXVII.

CAeteris uirtutū generibus uarie & multi fuere præſtantes. Cato primus Porciæ gentis, tres ſummas in homine res præſtitiſſe exiſtimatus eſt, optimus orator, optimus imperator, optimus ſenator: quæ mihi omnia, etiamſi non prius, attamen clarius fulſiſſe in Scipione Aemiliano uidentur: dempto præterea plurimorum odio, quo Cato laborauit. Itaq; ſit proprium Catonis, quater & quadragies cauſam dixiſſe: nec quenquam ſepius poſtulatum, & ſemper abſolutum.

Item de fortitudine. Cap. XXVIII.

FOrtitudo in quo maxime extiterit, immenſæ quæſtionis eſt, utiq; ſi recipiatur poetica fabuloſitas. Q. Ennius T. Cæcilium Teucrū, fratremq́ eius præcipue miratus, propter eos ſextum annalem adiecit. L. Siccius Dentatus, qui tribunus plebis fuit, Sp. Tarpeio, A. Æternio cōſulibus, haud multo poſt exactos reges, uel numeroſiſsima ſuffragia habet, centies uicies præliatus, octies ex prouocatione uictor, XLV. cicatricibus aduerſo corpore inſignis, nulla in tergo, Item ſpolia cepit xxxiiij. donatus haſtis puris duodeuiginti, phaleris xxv. torquibus tribus & lxxx. armillis clx. coronis xxvi. ciuicis xiiij. aureis VIII. muralibus III. obſidionali una, fiſco æris, x captiuis & xx ſimul bubus, Imperatores IX. ipſius maxime opera triumphantes ſecutus: pręterea (qđ optimū in operib. eius reor) uno ex ducibus T. Romulio ex cōſulatu ad populū conuicto male acti imperij rei militaris. Haud minora forēt Manlij Capitolini decora, ni perdidiſſet illa exitu uitæ. Ante xvij annū bina ceperat ſpolia. Primus omniū eques coronam muralem acceperat, VI. ciuicas, xxxvij. dona, xxxiij. cicatrices aduerſo corpe exceperat: P. Seruiliū magiſtrū equitū ſeruauerat, ipſe uulneratus humerū ac femur. Super oīa, Capitoliū ſummāq́ rē in eo ſolus à Gallis ſeruauerat, ſi nō regno ſuo ſeruaſſet. Verū ſunt in his quidē uirtutis opera magna,

ſed maiora fortunæ. M. Sergio, ut quidem arbitror, nemo quenquam hominũ iure prætulerit: licet pronepos Catilina gratiam nomini derogarit. Secũdo ſtipendio dexterã manum perdidit: ſtipẽdijs duobus ter & uicies uulneratus eſt: ob id neutra manu, neutro pede ſatis utilis: uno tantũ ſeruo, plurimis poſtea ſtipendijs debilis miles. Bis ab Annibale captus (neq; enĩ cũ quolibet hoſte res fuit) bis uinculorũ eius profugus, xx. menſibus nullo non die in catenis aut cõpedibus cuſtoditus. Siniſtra manu ſola quater pugnauit, duobus equis inſidẽte eo ſuffoſsis. Dexteram ſibi ferreã fecit, eaq; religata præliatus, Cremonam obſidione exemit, Placentiam tutatus eſt: duodena caſtra hoſtium in Gallia cepit: quæ omnia ex oratione eius apparent, habita cũ in prætura ſacris arceretur à collegis ut debilis. Quos hic coronarũ aceruos cõſtructurus hoſte mutato? Etenim plurimũ refert, in quæ cuiuſq; uirtus tempora inciderit. Quas Trebia Ticinuſq; aut Traſymenus ciuicas dedẽre? Quæ Cannis corona merita? unde fugiſſe, uirtutis ſummũ opus fuit. Cæteri profecto uictores hominum fuere, Sergius uicit etiam fortunam.

De ingenijs ſiue laudibus quorundam ab ingenijs. Cap. XXIX.

INgeniorum gloriæ quis poſsit agere delectũ, per tot diſciplinarũ genera, & tantam rerum operumq; uarietatẽ? niſi forte Homero uate Græco, nullũ feliciorẽ extitiſſe côuenit, ſiue operis fortuna, ſiue materia æſtimetur. Itaq; Alexander Magnus (etenim inſignibus iudicijs optime citraq; inuidiam tam ſuperba cenſura peragetur) inter ſpolia Darij Perſarũ regis unguentorũ ſcrinio capto, quod erat auro gemmiſq; ac margaritis precioſum, uarios eius uſus amicis demonſtrantibus (quando tædebat unguenti bellatorẽ & militia ſordidum) imò Hercule, inquit, librorũ Homeri cuſtodiæ detur: ut pretioſiſsimũ humani animi opus, quàmmaxime diuiti opere ſeruaretur. Idem Pindari uatis familiæ penatibuſq; iuſsit parci, cũ Thebas caperet. Ariſtotelis philoſophi patriã cõdidit: tantæq; rerum claritati, tam benignũ teſtimonium miſcuit. Archilochi poetæ interfectores Apollo arguit Delphis. Sophoclem tragici cothurni principem defunctũ ſepeliri Liber pater iuſsit, obſidentibus mœnia Lacedæmonijs: Lyſandro eorum rege in quiete ſæpius admonito, ut pateretur humari delicias ſuas: Requiſiuit rex quis ſupremũ diem Athenis obijſſet: Nec difficulter ex ijs quæ deus ſignificaſſet, intellexit: pacemq; funeri dedit.

De Platone, Ennio, Virgilio, M. Varrone, & M. Cicerone. Cap. XXX

PLatoni ſapientiæ antiſtiti Dionyſius tyrannus, aliàs ſæuitiæ ſuperbiæq; natus, uittatam nauẽ miſit obuiam: ipſe quadrigis albis egredientem in litore excepit. Viginti talentis unam orationem Iſocrates uendidit. Aeſchines Athenienſis ſummus orator, cũ accuſationem qua fuerat uſus, Rhodi legiſſet, legit & defenſionẽ Demoſthenis, ob quã in illud depulſus fuerat exiliũ: mirantibuſq; tum magis fuiſſe miraturos dixit, ſi ipſum orantem audiuiſſent: in calamitate teſtis ingens factus inimici. Thucydidẽ imperatorẽ Athenienſes in exilium egere, rerum conditorem reuocauere, eloquentiam mirati, cuius uirtutem damnauerant. Magnum & Menandro in comico ſocco teſtimonium regum Aegypti & Macedoniæ cõtigit, claſſe & per legatos petito: maius ex ipſo, regiæ fortunæ prælata literarum cõſcientia. Perhibuere & Romani proceres etiã exteris teſtimonia. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello, intraturus Poſidonij ſapientiæ profeſsione clari domũ, fores percuti de more à lictore uetuit: & faſces lictorios ianuę ſubmiſit is, cui ſe oriens occidenſq; ſubmiſerat. Cato Cenſorius, in illa nobili trium ſapientię procerũ ab Athenis legatione, audito Carneade, quàmprimum legatos eos cenſuit dimittendos: quoniam illo uiro argumentante, quid ueri eſſet haud facile diſcerni poſſet. Quanta morum commutatio? Ille ſemper alioquin uniuerſos ex Italia pellendos cenſuit Græcos: at pronepos ęius Vticenſis Cato, unum ex tribunatu militum philoſophum, alterum ex Cypria legatione deportauit. Eandemq; linguam ex duobus Catonibus, in illo abieciſſe: in hoc importaſſe, memorabile eſt. Sed & noſtrorum gloriam percenſeamus. Prior Africanus Q. Ennij ſtatuam ſepulchro ſuo imponi iuſsit: clarumq; illud nomen, imò uero ſpo-

lium ex

lium ex tertia orbis parte captum, in cinere ſupremo cum poetæ titulo legi. Diuus Auguſtus carmina Virgilij cremari cótra teſtamenti eius uerecundiam uetuit: maiusq́ꝫ ita uati teſtimonium cótigit, ꝙ ſi ipſe ſua carmina probauiſſet. M. Varronis in bibliotheca, quæ prima in orbe ab Aſinio Pollione de manubijs publicata Romæ eſt, unius uiuentis poſita imago eſt: haud minore (ut equidẽ reor) gloria, principe oratore & ciue, ex illa ingeniorum quæ tunc fuit, multitudine, uni hanc coronam dante, ꝙ cum eidem Magnus Pompeius piratico ex bello naualem dedit. Innumerabilia deinde ſunt exempla Romana, ſi perſequi libeat: cum plures una gens in quocunqꝫ genere eximios tulerit, ꝙ cæteræ terræ. Sed quo te M. Tulli piaculo taceam? quo'ue maxime excellentẽ inſigni prædicem? quo potius quàm uniuerſi populi illius gentis ampliſsimi teſtimonio, & tota uita tua conſulatus tantum operibus electis? Te dicente, legem agrariam, hoc eſt, alimenta ſua, abdicauerũt tribus: te ſuadente, Roſcio theatralis autori legis ignouerũt, notatasq́ꝫ ſe diſcrimine ſedis æquo animo tulerunt: te orante, proſcriptorum liberos honores petere puduit: tuũ Catilina fugit ingenium: tu M. Antonium proſcripſiſti: Salue primus omnium parens patriæ appellate, primus in toga triumphum, linguæq́ꝫ lauream merite, & facundiæ Latiarumq́ꝫ literarum parens: atqꝫ (ut dictator Cæſar hoſtis quondam tuus, de te ſcripſit) omnium triumphorum lauream adepte maiorem, quanto plus eſt, ingenij Romani terminos in tantum promouiſſe, quàm imperij.

De morum maieſtate. Cap. XXXI

RElíquis animi bonis, præſtitere cæteros mortales ſapientia, ob id Cati, Corculi, apud Romanos cognominati. Apud Græcos Socrates, oraculo Apollinis Pythij prælatus cunctis.

De autoritate. Cap. XXXII

RVrſus mortales oraculorum ſocietatem dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis conſecrando aureis literis, quæ ſunt hæc: Noſſe ſe quenque: & nihil nimium cupere: comitemq́ꝫ æris alieni atqꝫ litis, eſſe miſeriam. Quin & funus eius, cum uictore filio Olympiæ expiraſſet gaudio, tota Græcia proſecuta eſt.

De diuinitate. Cap. XXXIII

DIuinitas, & quædã cælitũ ſocietas nobiliſsima, ex fœminis in Sibylla fuit: ex uiris in Melampode apud Græcos, apud Rom. in Marcio.

De Naſica. Ca. XXXIIII

VIr optimus ſemel à condito æuo iudicatus eſt Scipio Naſica, à iurato ſenatu. Idem in toga candida bis repulſa notatus à populo. In ſumma, ei in patria mori nõ licuit: nõ Hercule magis, quàm extra uincula illi ſapientiſsimo ab Apolline iudicato Socrati.

De pudicitia. Cap. XXXV

PVdiciſsima fœmina ſemel matronarũ ſententia iudicata eſt Sulpicia Paterculi filia, uxor Fuluij Flacci: electa ex centũ præcipuis, quæ ſimulacrum Veneris ex Sibyllinis libris dedicaret. Iterũ religionis experimento Claudia, inducta Romam deorũ matre.

De pietate. Cap. XXXVI

PIetatis exempla infinita quidem toto orbe extitere, ſed Romæ unum, cui comparari cuncta non queant. Humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera, ſupplicij cauſa carcere incluſa matre, cum impetraſſet aditum, à ianitore ſemper excuſſa ne quid inferret cibi, deprehenſa eſt uberibus ſuis alens eam. Quo miraculo, matris ſalus donata filiæ pietate eſt, ambæq́ꝫ perpetuis alimentis. Et locus ille eidem conſecratus eſt deæ, C. Quintio, M. Attilio coss. templo pietatis extructo in illius carceris ſede, ubi nunc Marcelli theatrum eſt. Gracchorum pater, anguibus prehenſis in domo, cum reſponderetur, ipſum uicturũ alterius ſexus interempto: imò uero, inquit, meũ necate: Cornelia enim iuuenis eſt, & parere adhuc poteſt. Hoc erat uxori parcere, & reipublicæ conſulere. Idq́ꝫ mox cõſecutum eſt. M. Lepidus Apuleiæ uxoris charitate poſt repudiũ obijt. P. Rutilius morbo leui impeditus, nunciata fratris repulſa in cõſulatus petitione, ilico expirauit. P. Catienus Philotimus, patronũ adeo dilexit, ut hæres omnibus bonis inſtitutus, in rogũ eius ſe iaceret.

De artium

De artiũ plurimarũ excellentia, Aſtrologia, Grãmatica, Geometria. Cap. XXXVII

VAriarum artium ſcientia innumerabiles enituere, quos tamen attingi par ſit, florem hominum libantibus: Aſtrologia Beroſus, cui ob diuinas prædictiones, Athenienſes publice in gymnaſio ſtatuã inaurata lingua ſtatuêre. Grammatica Apollodorus, cui Amphictyones Græciæ honorem habuere. Hippocrates medicina, qui uenientem ab Illyrijs peſtilentiam prædixit, & diſcipulos ad auxiliandum circa urbes dimiſit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decreuit Græcia. Eandem ſcientiam in Cleombroto Ceo Ptolemæus rex Megalenſibus ſacris donauit C. talẽtis, ſeruato Antiocho rege. Magna & Critobulo fama eſt, extracta Philippi regis oculo ſagitta, & citra deformitatẽ oris curata orbitate luminis. Summa aũt Aſclepiadi Pruſienſi, cõdita noua ſecta, ſpretis legatis & pollicitationibus Mithridatis regis, reperta ratione qua uinum ægris medetur, relato è funere homine & ſeruato: ſed maxime, ſponſione facta cum fortuna, ne medicus crederetur, ſi unq̃ inualidus ullo modo fuiſſet ipſe: & uictor ſuprema in ſenecta lapſu ſcalarum exanimatus eſt. Grande & Archimedi geometricæ ac machinalis ſciẽtiæ teſtimoniũ M. Marcelli cõtigit, interdicto, cũ Syracuſæ caperentur, ne uiolaretur unus, niſi fefelliſſet imperiũ militaris imprudẽtia. Laudatus eſt & Cteſiphon Gnoſius, æde Epheſiæ Dianæ admirabiliter fabricata: Philon Athenis armamẽtario mille nauiũ: Cteſibius, pneumatica ratione & hydraulicis organis repertis: Dinocrates, metatus Alexãdro cõdente in Aegypto Alexandriã. Idem hic imperator edixit, ne quis ipſum alius q̃ Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles ſculperet, quàm Lyſippus ex ære duceret: quæ artes pluribus inclaruere exemplis.

Item mira opera artificis. Cap. XXXVIII

ARiſtidis Thebani pictoris unam tabulam, centum talentis rex Attalus licitatus eſt. Octoginta emit duas Cæſar dictator, Medeam & Aiacem Timomachi, in templo Veneris genitricis dicaturus. Candaules rex Bularchi picturam Magnetũ exitij mediocris ſpacij pari rependit auro. Rhodũ nõ incendit rex Demetrius, Expugnator cognominatus, ne tabulã Protogenis cremaret, à parte ea muri locatam. Praxiteles marmore nobilitatus eſt, Gnidiaq; Venere, præcipue uæſano amore cuiuſdam iuuenis inſigni: & Nicomedis æſtimatione regis, grandi Gnidiorũ ære alieno permutare eam conati. Phidiæ ſupiter Olympius quotidie teſtimoniũ perhibet, Mentori Capitolinus & Diana Epheſia, quibus fuere conſecrata artis eius uaſa.

De ſeruitijs. Cap. XXXIX

PRetium hominis in ſeruitio geniti maximum ad hanc diem (quod equidem comperim) fuit grammaticæ artis Daphnidis, Cn. Piſaurenſi uendente, & M. Scauro principe ciuitatis, III M DCC. ſeſtertijs licente. Exceſſere hoc in noſtro æuo nec modice hiſtriones, ſed libertatẽ ſuam mercati. Quippe cũ iam apud maiores Roſcius hiſtrio H-S. quingenta annua meritaſſe prodatur: niſi ſi quis in hoc loco deſiderat Armeniaci belli, paulo ante propter Tyridatẽ geſti, diſpenſatorẽ, quẽ Nero H-S. CXX. manumiſit. Sed hoc pretium belli nõ hominis fuit, tam hercule, quàm libidinis nõ formę Pæzontẽ è ſpadonibus Seiani III. M. D. mercante Sutorio Priſco. Quam quidẽ iniuriam lucrifecit ille mercatus in luctu ciuitatis, quoniã arguere nulli uacabat.

De præſtantia gentium. Cap. XL

GEntium in toto orbe præſtantiſsima una omni uirtute haud dubie Romana extitit. Felicitas cui præcipua fuerit homini non eſt humani iudicij: cũ proſperitatem ipſam alius alio modo, & ſnopte ingenio quiſq; terminet. Si uerum facere iudicium uolumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo eſt felix. Abunde igitur atq; indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix poteſt. Quippe ut alia non ſint, certe ne laſſeſcat fortuna metus eſt: quo ſemel recepto, ſolida felicitas non eſt. Quid, quod nemo mortalium omnibus horis ſapit? utinamq; falſum hoc, & non à uate dictum quàmplurimi iudicent. Vana mortalitas, & ad circumſcribendũ ſeipſam ingenioſa, cõputat more Thraciæ gentis: quæ calculos colore diſtinctos, pro experimẽto cuiuſq; diei in urnam condit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, atq; ita de quoq; pronunciat.

Quid, quod

Quid,quod iſte calculi candore illo laudatus dies,originem mali habuit? Quàm multos accepta afflixere imperia? quàm multos bona perdidere, & ultimis merſere ſupplicijs? Iſta nimirum bona,ſi cui inter illa.hora in gaudio fuit. Ita eſt profecto, alius de alio iudicat dies,& tamen ſupremus de omnibus:ideoq; nullis credendum eſt. Quid? quod bona malis paria nó ſunt,etiam pari numero:nec lætitia ullo minimo mœrore penſanda. Heu uana & imprudens diligentia:numerus dierum comparatur,ubi quæritur pondus.

De felicitate fœminæ. Cap. XLI

VNa fœminarum in omni æuo Lampido Lacedæmonia reperitur,quæ regis filia,regis uxor,regis mater fuit: Vna Pherenice, quæ filia, ſoror, mater Olympionicarũ: Vna familia Curionum,in qua tres continua ſerie oratores extiterũt: Vna Fabiorum,in qua tres cõtinui principes ſenatus,M.Fabius Ambuſtus,Fabius Rullianus filius, Q. Fabius Gurges nepos.

Varia exempla fortunæ. Cap. XLII

CAetera exempla fortunæ uariantis innumera ſunt.Etenim quę facit magna gaudia, niſi ex malis? aut quæ mala immenſa,niſi ex ingentibus gaudijs?

De bis proſcripto,L.Sylla,Q.Metello. Cap. XLIII

SEruauit proſcriptũ à Sylla M. Fiduſtium ſenatorem,annis XXXVI,ſed iterum proſcriptus.Sup̃ſtes Syllæ uixit,ſed uſq; ad Antoniũ: cõſtatq; nulla alia de cauſa ab eo proſcriptũ,q̃ quia proſcriptus fuiſſet. Triumphare P.Ventidiũ de Parthis uoluit quidem ſolum,ſed eundẽ in triũpho Aſculano Cn. Pompeij Strabonis duxit puerũ:quanq; Maſſurius autor eſt,bis in triumpho ductũ:Cicero,mulionem caſtrenſem ſuffarraneũ fuiſſe plurimi, iuuentam inopem in caliga militari toleraſſe. Fuit & Balbus Cornelius maior cõſul, ſed accuſatus,atq; de iure uirgarũ in eũ iudicũ in conſiliũ miſſus,primus externorũ, atq; etiam in oceano genitorũ,uſus illo honore,quem maiores Latio quoq; negauerunt. Eſt & L.Fuluius inter inſignia exempla, Tuſculanorũ rebellantium conſul:eodemq; honore,cũ tranſiſſet,exornatus confeſtim à populo Romano: qui ſolus eodẽ anno quo fuerat hoſtis,Romæ triumphauit ex ijs,quorũ conſul fuerat. Vnus hominũ ad hoc æui,felicis ſibi cognomen aſſeruit L.Sylla,ciuili nempe ſanguine, ac patriæ oppugnatione adoptatus. Et quibus felicitatis inductus argumentis? quòd proſcribere tot milia ciuium ac trucidare potuiſſet. O praua interpretatio,& futuro tempore infelix. Non melioris ſortis tunc fuere pereuntes,quorũ miſeremur hodie,cũ Syllam nemo non oderit? Age,nó exitus uitæ eius,omniũ proſcriptorũ ab illo calamitate crudelior fuit,erodente ſeipſo corpore,& ſupplicia ſibi gignẽte? Quod ut diſsimulauerit,& ſupremo ſomnio eius (cui immortuus quodámodo eſt) credamus,ab uno illo inuidiá gloria uictam: hoc tamẽ nempe felicitati ſuæ defuiſſe confeſſus eſt,quod Capitoliũ nó dedicauiſſet. Q. Metellus in ea oratione quam habuit ſupremis laudibus patris ſui L.Metelli,pontificis,bis cõſulis,dictatoris, magiſtri equitũ,quindecimuiri agris dandis,qui primus elephantos primo Punico bello duxit in triũpho,ſcriptũ reliquit:decẽ maximas res optimaſq;,in quibus quærẽdis ſapiẽtes ætatem exigerent,cõſummaſſe eũ. Voluiſſe enim primariũ bellatorem eſſe,optimum oratorem,fortiſsimũ imperatorem, auſpicio ſuo maximas res geri,maximo honore uti, ſumma ſapientia eſſe, ſummũ ſenatorem haberi, pecuniam magnam bono modo inuenire,multos liberos relinquere,& clariſsimum in ciuitate eſſe. Hæc cõtigiſſe ei,nec ulli alij poſt Romam conditam,longum eſt refellere & ſuperuacuum, abunde uno caſu refutante. Siquidem is Metellus orbam luminibus exegit ſenectam,amiſsis incendio cum Palladium raperet ex æde Veſtæ,memorabili cauſa,ſed euentu miſero. Quo fit,ut infelix quidem dici non debeat,felix tamen non poſsit. Tribuit ei populus Ro. quod nunquam ulli alij ab condito æuo,ut quoties in ſenatum iret,curru ueheretur ad curiam: Magnum & ſublime,ſed pro oculis datum.

De altero Metello. Cap. XLIIII

HVius quoq; Q. Metelli,qui illa de patre dixerat,filius, inter rara felicitatis humanæ exempla numeratur. Ná præter honores ampliſsimos,cognomenq; è Macedonia,

quatuor

quatuor filijs illatus rogo, uno prætore, tribus conſularibus, duobus triumphalibus, uno cenſorio: quæ ſingula quoque paucis contigere: in ipſo tamen flore dignitatis ſuæ, ab Catinio Labeone, cui cognomen fuit Macerioni, tribuno plebis, quem è ſenatu cenſor eiecerat, reuertens è campo meridiano tempore, uacuo foro & capitolio, ad Tarpeiū raptus ut præcipitaretur, conuolante quidē tam numeroſa illa cohorte, quæ patrē cum appellabat, ſed (ut neceſſe erat in ſubito) tarde. & tanq; in exequias, cū reſiſtendi ſacroq; ſanctum repellendi ius non eſſet, uirtutis ſuæ opera & cenſuręperiturus ægre tribuno qui intercederet reperto, à limine ipſo mortis reuocatus, alieno beneficio poſtea uixit, bonis inde etiam conſecratis à damnatu ſuo: tanquam parum eſſet, faucium certe intortarum, expreſsiq; per aures ſanguinis pœnam exactam eſſe. Equidē & Africani Aemiliani inimicum fuiſſe inter calamitates duxerim, ipſo teſte Macedonico. Siquidē liberis dixit: Ite filij, celebrate exequias, nunquam ciuis maioris funus uidebitis. Et hoc dicebat iam Balearicis & Creticis & Dalmaticis iam Macedonicus ipſe. Verum ut illa ſola iniuria æſtimetur, quis hunc iure felicem dixerit, periclitatū ad libidinē inimici, nec Africani ſaltē perire: quos hoſtes uiciſſe tanti fuit? aut quos nō honores curruſq; illa ſua uiolentia fortuna retroegit, per mediam urbē cenſore tracto (Etenim ſola hæc moriēdi ratio fuerat) tracto in capitoliū illud, in quod triumphās ipſe de eorū exuuijs, ne captiuos quidem ſic traxerat. Maius hoc ſcelus, felicitate conſecuta factum eſt, periclitato Macedonico uel funus tantum ac tale perdere, in quo à triumphalibus liberis portaretur in rogum, uelut exequijs quoque triumphans. nulla eſt profecto ſolida felicitas, quam contumelia ulla uitæ rumpit, nedum tanta. Quod ſupereſt, neſcio morū gloriæ an indignationis dolori accedat, inter tot Metellos tam ſceleratam Catinij audaciam ſemper fuiſſe inultam.

De diuo Auguſto. Cap. XLV

IN diuo quoq; Auguſto, quem uniuerſa mortalitas in hac cenſura nuncupat, ſi diligenter æſtimentur cuncta, magna ſortis humanæ reperientur uolumina. Repulſa in magiſterio equitum apud auunculum, & contra uoluntatem eius prælatus Lepidus: proſcriptionis inuidia, collegium in triumuiratu peſsimorum ciuium, nec æqua ſaltem portione, ſed prægraui Antonio: Philippenſi prælio morbus, fuga, & triduo in palude latebræ ægroti: & (ut fatentur Agrippa & Mœcenas) aqua ſubter cutem fuſa turgida latera: naufragia Sicula, & alia ibi quoq; in ſpelunca occultatio. Iam in nauali fuga urgente hoſtium manu, preces Proculeio mortis admotæ: cura Peruſinæ contentionis: ſollicitudo martis Actiaci: Pannonici belli ruina è turri: tot ſeditiones militum, tot ancipites morbi corporis: ſuſpecta Marcelli uota, pudenda Agrippæ ablegatio, toties petita inſidijs uita, incuſatæ liberorum mortes, luctúſque non tantum orbitate triſtes: adulterium filiæ, & conſilia parricidæ palam facta: contumelioſus priuigni Neronis ſeceſſus: aliud neptis adulterium: iuncta deinde tot mala: inopia ſtipendij, rebellio Illyrici, ſeruitiorum delectus, iuuentutis penuria: peſtilentia urbis, fames ſitiſq; Italiæ, deſtinatio expirandi: & quatridui inedia, maior pars mortis in corpus recepta: iuxta hæc Variana clades, & maieſtatis eius fœda ſuggillatio, abdicatio Poſthumi Agrippæ poſt adoptionem, deſiderium poſt relegationem: inde ſuſpicio in Fabium, arcanorumq; proditionem: hinc uxoris & Tiberij cogitationes ſuprema eius cura. In ſumma, deus ille, cælumq; neſcio adeptus magis an meritus, hærede hoſtis ſui filio exceſsit.

Quos beatiſsimos dij iudicauerunt. Cap. XLVI

SVbeunt in hac reputatione Delphica oracula, uelut ad caſtigandam hominum uanitatem à deo emiſſa. Duo ſunt hæc: Phedium feliciſsimum, qui pro patria proxime occubuiſſet. Iterum à Gyge rege tunc ampliſsimo terrarum conſultum, Aglaum Pſophidium eſſe feliciorem. Senior hic in anguſtiſsimo Arcadiæ angulo paruum, ſed annuis uictibus large ſufficiens, prædium colebat, nunquam ex eo egreſſus: atque (ut è uitæ genere manifeſtum eſt) minima cupidine minimum in uita mali expertus.

Quem uiuentem ut deum coli iuſſerunt. Cap. XLVII

COnſecratus eſt uiuus ſentiensq́ oraculi eiuſdem iuſſu, & Iouis deorum ſummi aſtipulatu, Euthymus pycta, ſemper Olympiæ uictor & ſemel uictus. Patria ei Locri in Italia: ibi imaginem eius & Olympiæ alteram eadem die tactam fulmine, Callimachum ut nihil aliud miratum uideo, deumq́ inſiſſe ſacrificari: quod & uiuo factitatum & mortuo: nihilq́ adeo mirum aliud, quàm hoc placuiſſe dijs.

De ſpatijs uitæ longiſsimis. Cap. XLVIII

DE ſpatio atque longinquitate uitæ hominum, nõ locorum modo ſitus, uerum exempla, ac ſua cuiq; ſors naſcendi incertum fecere. Heſiodus qui primus aliqua de hoc prodidit, fabuloſe (ut reor) multa de hominum æuo referens, cornici nouem noſtras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Et reliqua fabuloſius in phœnice ac nymphis. Anacreon poeta Arganthonio Carteſsiorum regi cl. tribuit annos, Cyniræ Cypriorum x. annis amplius, Aegimio cc. Theopompus Epimenidi Gnoſio clvij. Hellanicus quoſdam in Ætolia Epiorum gentis cc. explere. Cui aſtipulatur Damiates, memorans Pictoreum ex ijs præcipuum corpore uiribusq́, etiam ccc. uixiſſe. Ephorus Arcadum reges ccc. annis. Alexander Cornelius, Dandonem quendam in Illyrico D. uixiſſe. Xenophon in periplo, maritimorum regem dc. atque ut parce mentitus, filium eius dccc. quæ omnia inſcitia temporum acciderunt. Annum enim alij æſtate unum determinabant, & alterum hyeme: alij quadripartitis temporibus, ſicut Arcades, quorum anni trimeſtres fuere: quidã lunæ ſenio, ut Aegyptij: itaque apud eos aliqui & ſingula milia annorũ uixiſſe produ͂tur. Sed ut ad cõfeſſa tranſeamus, Arganthonium Gaditanum lxxx. annis regnaſſe propè certum eſt: putant xl. cœpiſſe. Maſiniſſam lx. annis regnaſſe indubitatum eſt. Gorgiam Siculum cviij. uixiſſe. Q. Fabius Maximus lxiij. annis augur fuit. M. Perpenna, & nuper L. Voluſius Saturninus, omnium quos in conſulatu ſententiam rogauerant, ſuperſtites fuere. Perpenna vij. reliquit ex ijs quos cenſor legerat, uixit annos xcviij. Qua in re & illud adnotare ſuccurrit, unum omnino quinquennium fuiſſe, quo ſenator nullus moreretur: cum Flaccus & Albinus cenſores luſtrum condidere uſq; ad proximos cẽſores, ab anno Vrbis quingẽteſimoſeptuageſimonono. M. Valerius Coruinus c. annos impleuit: cuius inter primum & ſextum conſulatum xlvi. anni fuere. Idem ſella curuli ſemel ac uicies ſedit, quoties nemo alius. Aequauit eius uitæ ſpatium Metellus põtifex. Et ex fœminis Liuia Rutilij xcvij. annos exceſsit. Statilia Claudio principe ex nobili domo nonagintanouem. Terentia Ciceronis ciij: Clodia Ofilij cxv. hæc quidem etiam enixa quindecies. Luceia mima centum annis in ſcena pronunciauit. Galeria Copiola Emboliaria reducta eſt in ſcenam, Cn. Pompeio, Q. Sulpicio COSS. ludis pro ſalute diui Auguſti uotiuis, annum centeſimumquartum agens: quæ producta fuerat tyrocinio à M. Pomponio ædili plebis, C. Mario, Cn. Carbone cõſulibus, ante annos nonagintaunum: & à Magno Pompeio magni theatri dedicatione, anus pro miraculo reducta. Samullam quoque c. decem annis uixiſſe, autor eſt Aſconius Pedianus. Minus miror Stephanionem (qui primus togatus ſaltare inſtituit) utriſque ſecularibus ludis ſaltaſſe, & diui Auguſti, & quos Claudius Cæſar conſulatu ſuo quarto fecit, quando lxiij non amplius anni interfuere, quanquam & poſtea diu uixit. In Tmoli montis cacumine, quod uocant Tempſin cl. annis uiuere, Mutianus autor eſt. Totidẽ annos cenſum Claudij Cæſaris cenſura T. Fullonium Bononienſem: idq́ collatis cenſibus quos ante detulerat, uitæq́ argumentis (etenim id curæ principi erat) uerum apparuit.

De uarietate naſcendi. Cap. XLIX

POſcere uidetur locus ipſe ſideralis ſcientiæ ſententiam. Epigenes cxxij. annos impleri negauit poſſe: Beroſus excedi cxvij. Durat & ea ratio, quam Petoſiris ac Necepſos tradiderunt, & tetartemorion appellant à trium ſignorum portione, qua poſſe in Ita-

liæ tractu cxxvi. annos uitæ contingere apparet. Negauere illi quenquam xc. partium exortiuam menſuram (quod anaphoras uocant) tranſgredi, & has ipſas incidi occurſu maleficorum ſiderum, aut etiam radijs eorum ſolisq́;. Rurſus Aeſculapij ſecta, quæ ſtata uitæ ſpatia à ſtellis accipi dicit, ſed quantum plurimum tribuat, incertum eſt. Rara autem eſſe dicunt longiora tempora, quandoquidem momentis horarum inſignibus lunæ dierum'ue ſeptem atque ix. (quæ nocte ac die obſeruantur) ingens turba naſcatur, ſcanſili annorum lege occidua, quam climacteras appellant, non ferè ita genitis liiij. annum excedẽtibus. Primum ergo artis ipſius inconſtantia declarat, quàm incerta res ſit. Accedunt experimenta & exempla recentiſsimi cenſus, quem intra quadriennium imperatores Cæſares Veſpaſiani, pater filiusq́; cenſores egerunt. Nec ſunt omnia uaſaria excutienda: mediæ tantum partis, inter Apenninum Padum'que, ponemus exempla. Centum uiginti annos Parmæ tres ædidere, Brixelli unus. c x x v. Parmæ duo. c x x x, Placentiæ unus. c x x x i, Fauentiæ una mulier. c x x x i i, Bononiæ L. Terentius Marci filius. Arimini uero M. Aponius c & l, Tertulla, c x x x v i i. Circa Placentiam in collibus oppidum eſt Velleiacium, in quo c x annos ſex detulere, quatuor centenos uicenos, unus c x l. M. Mutius M. filius, Galerius Felix. Ac ne pluribus moremur in re confeſſa, in regione Italiæ octaua centenûm annorum cenſi ſunt homines liiij. centenûm denûm homines lvij. centenûm uicenûm quinûm homines duo, centenûm tricenûm homines quatuor, centenûm tricenûm quinûm aut ſeptenûm totidem, centenũ quadragenûm homines tres. Alia mortalitatis inconſtãtia: Homerus eadem nocte natos Hectoré & Polydamanta tradit, tam diuerſæ ſortis uiros. C. Mario. Cn. Carbone. iii. coss. ad v. kalend. Iunias, M. Cæcilius Rufus & C. Licinius Caluus eadem die geniti ſunt, oratores quidem ambo, ſed tam diſpari euentu. Hoc etiam ijſdem horis naſcentibus in toto mundo quotidie euenit, paritérq́; domini ac ſerui gignuntur, reges & inopes.

In morbis uaria exempla. Cap. L.

PVblius Cornelius Rufus, qui conſul cum M. Curio fuit, dormiens oculorum uiſum amiſit, cum id ſibi accidere ſomniaret. E diuerſo Phalereus tum deploratus à medicis uomicæ morbo, cum mortem in acie quæreret, uulnerato pectore medicinam inuenit ex hoſte. Q. Fabius Maximus conſul apud flumen Iſaram prælio commiſſo aduerſus Allobrogum Aruernorumq́; gentes, ad vi. idus Auguſtas cxxx. M. perduellium cæſis, febri quartana liberatus eſt in acie. Incertum ac fragile nimirum eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis: malignum uero & breue etiam in ijs, quibus largiſsime cõtingit, uniuerſum utiq; æui tempus intuentibus. Quid, quod æſtimatione nocturnæ quietis, dimidio quiſque ſpatio uitæ ſuæ uiuit? pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi contingit quies. Nec reputantur infantiæ anni qui ſenſu carent, non ſenectæ in pœnam uiuacis. Tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties inuocata morte, ut nullum frequentius ſit uotum. Natura uero nihil hominibus breuitate uitæ præſtitit melius. Hebeſcũt ſenſus, membra torpent, præmoritur uiſus, auditus, inceſſus, dentes etiam ac ciborum inſtrumenta, & tamen uitæ hoc tempus annumeratur. Ergo pro miraculo & id ſolitarium reperitur exemplum, Xenophilum muſicum centum & quinq; annis uixiſſe ſine ullo corporis incommodo. At Hercule reliquis omnibus per ſingulas membrorum partes, qualiter nullis alijs animalibus, certis peſtifer calor remeat horis aut rigor: neque horis modo, ſed & diebus noctibusq́; trinis quadrinis'ue, etiam anno toto. Atque etiam morbus eſt aliquis, per ſapientiã mori. Morbis enim quoq; quaſdam leges natura poſuit. Quadrini circuitus febrem, nunquam bruma, nunquam hybernis menſibus incipere: quoſdam poſt ſexageſimum uitæ ſpatium non accidere: alios pubertate deponi, à fœminis præcipue. Senes minime ſentire peſtilentiam. Nanq; & uniuerſis gentibus ingruũt morbi, & generatim modo ſeruitijs, modo procerũ ordini, aliosq́; per gradus. Qua

in re

in re obſeruatum,à meridianis partibus ad occaſum ſolis peſtilentiam ſemper ire:nec unquam ferè aliter niſi hyeme,nec ut ternos excedat menſes.

De ſignis mortis. Cap. LI

IAm ſigna letalia:In furoris morbo riſum:ſapiẽtiæ uero ægritudine,fimbriarũ curam & ſtragulæ ueſtis plicaturas, à ſomno mouentiũ neglectum,profundi humoris è corpore effluuium:in oculorũ quidẽ & nariũ aſpectu indubitata maxime,atq; etiã ſupino aſsiduo cubitu:uenarũ inæquabili aut formicante percuſſu:quæq; alia Hippocrati principi medicinæ obſeruata ſunt. Et cũ innumerabilia ſint mortis ſigna,ſalutis ſecuritatiſq; nulla ſunt: Quippe cum Cenſorius Cato ad filinm de ualidis quoq; obſeruationem ut ex oraculo aliquo prodiderit,ſenilem iuuentã præmaturæ mortis eſſe ſignum. Morborum uero tam infinita eſt multitudo,ut Pherecydes Syrius copia ſerpentiũ ex corpore eius erumpente expirauerit. Quibuſdam perpetua febris eſt, ut C. Mœcenati. Eidem triennio ſupremo nullo horæ momẽto contigit ſomnus. Antipater Sidonius poëta omnibus annis uno die tantum natali corripiebatur febre,& eo conſumptus eſt ſatis longa ſenecta.

De his qui elati reuixerunt. Cap. LII

AViola conſularis in rogo reuixit: & quoniam ſubueniri non potuerat præualente flamma, uiuus crematus eſt. Similis cauſa in L.Lamia prætorio uiro traditur. Nam C.Ælium Tuberonem prætura functum à rogo relatum,Meſſala Rufus,& pleriq; tradunt. Hæc eſt conditio mortalinm:ad has & eiuſmodi occaſiones fortunæ gignimur,uti de homine ne morti quidem debeat credi. Reperimus inter exempla,Hermotimi Clazomenij animã relicto corpore errare ſolitam, uagamq; è longinquo multa annũciare,quæ niſi à præſenti noſci non poſſent, corpore interim ſemianimi:donec cremato eo inimici (qui Cantaridæ uocabantur)remeanti animæ uelut uaginã ademerint:Ariſtæi etiã uiſam euolantem ex ore in Proconneſo, corui effigie, magna quæ ſequitur fabuloſitate:quam equidem & in Gnoſio Epimenide ſimili modo accipio. Puerum æſtu & itinere feſſum in ſpecu vij. & l. dormiſſe annis:rerum faciem mutationemq; mirantem, uelut poſtero experrectum die:hinc pari numero dierum ſenio ingruente, ut tamen in ſeptimum & quinquageſimum atque centeſimũ uitæ duraret annum. Fœminarũ ſexus huic malo uidetur maxime opportunus,conuerſione uuluæ:quæ ſi corrigatur,ſpiritus reſtituitur. Huc pertinet nobile illud apud Græcos uolumen Heraclidis, ſeptem diebus fœminæ exanimis ad uitam reuocatæ. Varro quoq; autor eſt, xx uiris agros diuidentibus Capuæ, quendam qui efferretur feretro,domũ remeaſſe pedibus:Hoc idem Aquini accidiſſe. Romæ quoq; Corfidium materteræ ſuæ maritũ funere locato reuixiſſe, & locatorem funeris ab eo elatum. Adijcit miracula,quæ tota indicaſſe conueniat. E duobus fratribus equeſtris ordinis Corfidio maiori accidiſſe, ut uideretur expiraſſe, apertoq; teſtamento recitatum hæredem minorem funeri inſtitiſſe: interim eum, qui uidebatur extinctus, plaudendo conciuiſſe miniſteria,& narraſſe à fratre ſe ueniſſe, commendatã ſibi filiam ab eo. Demonſtratum præterea quo in loco defodiſſet aurum nullo cõſcio,& rogaſſe ut ijs funebribus quæ comparaſſet efferretur. Hoc eo narrãte, fratris domeſtici propere annũciauere exanimatum illum:& aurũ ubi dixerat repertum eſt. Plena præterea uita eſt his uaticinijs,ſed non conferenda,cum ſæpius falſa ſint,ſicut ingenti exemplo docebimus. Bello Siculo Gabienus Cæſaris claſsiarius fortiſsimus captus à Sex. Pompeio, iuſſu eius inciſa ceruice,& uix cohærente,iacuit in littore tota die. Deinde cum aduesperaniſſet,cum gemitu precibuſq; congregata multitudine petijt,uti Pompeius ad ſe ueniret,aut aliquem ex charis mitteret: ſe enim ab inferis remiſſum,habere quæ nunciaret. Miſit plures Pompeius ex amicis,quibus Gabienus dixit: Inferis dijs placere Pompeij cauſas & partes pias. Proinde euenturum futurum quem optaret, hoc ſe nunciare iuſſum. Argumentum fore ueritatis,quod peractis mandatis, protinus expiraturus eſſet. Idq; ita euenit. Poſt ſepulturam quoque

uiſorum exempla ſunt: niſi quod naturæ opera, non prodigia conſectamur.

De mortibus repentinis. Cap. LIII

IN primis autem miraculo ſunt atque frequenti mortes repentinæ. Hæc eſt ſumma uitæ felicitas, quas eſſe naturales docebimus. Plurimas prodidit Verrius: nos cum delectu modum ſeruabimus. Gaudio obiere præter Chilonem, de quo diximus, Sophocles & Dionyſius Siciliæ tyrannus, uterque accepto tragicæ uictoriæ nuncio. Mater pugna illa Cannenſi, filio incolumi uiſo contra falſum nuncium. Pudore Diodorus ſapientiæ dialecticæ profeſſor, luſoria quæſtione non protinus ad interrogationes Stilbonis diſſoluta. Nullis euidentibus cauſis obiere, dum calciantur matutino duo Cæſares, prætor & prætura perfunctus dictatoris Cæſaris pater: hic Piſis exanimatus, ille Romæ. Q. Fabius Maximus in conſulatu ſuo pridie kalend. Januarij: in cuius locum M. Orellius pauciſſimarum horarum conſulatum petijt. Item C. Vulcatius Gurges ſenator. Omnes adeo ſani atque tempeſtiui, ut de progrediendo cogitarent. Q. Aemilius Lepidus iam egrediens incuſſo pollice limini cubiculi. C. Aufidius egreſſus cum in ſenatum iret, offenſo pede in comitio. Legatus quoq; qui Rhodiorum cauſam in ſenatu magna cum admiratione orauerat, in limine curiæ protinus expirauit progredi uolẽs. Cn. Bebius Pamphilus, prætura & ipſe functus, cum à puero quæſiſſet horas. A. Pompeius in capitolio cum deos ſalutaſſet. M. Iuuentius Talua COS. cum ſacrificaret. C. Seruilius Panſa cum ſtaret in foro ad tabernam hora diei ſecunda, in P. Panſam fratrem innixus. Bebius iudex cum uadimonium differri iubet. M. Terentius Corax dum tabellas ſcribit in foro. Necnon & proximo anno, dum conſulari uiro in aurem dicit, eques Romanus, ante Apollinem eboreum, qui eſt in foro Auguſti. Super omnes C. Iulius medicus, dum inungit, ſpecillum per oculum trahens. Iam Manlius Torquatus cõſularis cum in cœna placentam appeteret. L. Durius medicus Valla, dum mulſi potionẽ haurit. Ap. Saufeius, cum à balineo reuerſus mulſum bibiſſet, ouumq; ſorberet. P. Quintius Scapula cum apud Aquiliũ Gallum cœnaret. Decimus Saufeius ſcriba cum domi ſuæ pranderet. Cornelius Gallus prætorius & T. Aetherius eques Ro. in Venere obiere. Et quos noſtra adnotauit ætas, duo equeſtris ordinis in eodem Pantomimo Mythico tum forma præcellẽte. Operoſiſsima tamen ſecuritas mortis in M. Ofilio Hilaro ab antiquis traditur, comœdiarũ hiſtrione. is cum populo admodum placuiſſet natali die ſuo, cõuiuiumq; haberet, ædita cœna calidam potionem in pultario popoſcit, ſimulq; perſonã eius diei acceptam intuens, coronam è capite ſuo in eam tranſtulit, tali habitu rigens nullo ſentiente, donec accubantium proximus tepeſcere potionem ammoneret. Hæc felicia exempla: at contra miſeriarũ innumera. L. Domitius clariſsimæ gentis apud Maſsiliam uictus, Corfinij captus ab eodem Cæſare, ueneno poto propter tædium uitæ, poſtquam biberat, omni opere ut uiueret annixus eſt. Inuenitur in actis, Felice ruſſato auriga elato, in rogum eius unum è fauentibus iecisſe ſeſe: (friuolum dictu) ne hoc gloriæ artificis daretur, aduerſis ſtudijs copia odorum corruptum criminantibus. Cum ante nõ multo M. Lepidus nobiliſsimæ ſtirpis, quẽ euenti anxietate diximus mortuũ, flammæ ui è rogo eiectus, recondi propter ardorẽ non potuiſſet, iuxtà ſarmentis alijs nudus crematus eſt.

De ſepultura. Cap. LIIII

IPſum cremare, apud Romanos nõ fuit ueteris inſtituti: terra condebãtur. At poſtquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc inſtitutum. Et tamen multæ familiæ priſcos ſeruauere ritus: ſicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus, Idq; uoluiſſe, ueritum talionem, eruto C. Marij cadauere. Sepultus intelligitur quoquo modo conditus, humatus uero humo contectus.

De anima, uel de manibus. Cap. LV

POſt ſepulturam aliæ atq; aliæ manium ambages. Omnibus à ſuprema die eadẽ quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus aut corpori aut animæ, quàm ante na-

talem

talem. Eadem enim uanitas in futurum etiam ſe propagat, & in mortis quoque tempora ipſa ſibi uitam mentitur: aliâs immortalitatem animæ, aliâs transfigurationem, aliâs ſenſum inferis dando, & manes colēdo, deumq́ faciendo, qui iam etiam homo eſſe deſierit: ceu uero ullo modo ſpirandi ratio homini à cæteris animalibus diſtet, aut non diuturniora in uita multa reperiantur, quibus nemo ſimilem diuinat immortalitatem. Quod autem corpus animæ proſequitur materiam? ubi cogitatio illi? quomodo uiſus, auditus, aut qui tangit, qui uſus eius, aut quod ſine his bonum? Quæ deinde ſedes, quantáue multitudo tot ſeculis animarum uelut umbrarum? Puerilium iſta deliramentorum, auidæq́ nunquam deſinere mortalitatis commenta ſunt. Similis & de aſſeruandis corporibus hominum ac reuiuiſcendi promiſſa Democritó uanitas, qui non reuixit ipſe. Quæ (malum) iſta dementia eſt, iterari uitam morte? quǽue genitis quies unquam, ſi in ſublimi ſenſus animæ manet, inter inferos umbræ? Perdit profecto iſta dulcedo credulitasq́ præcipuum naturæ bonū mortem, ac duplicat obitus, ſi dolere etiā poſt futuri æſtimatione euenit. Etenim ſi dulce uiuere, cui poteſt eſſe uixiſſe? At quanto facilius certiusq́, ſibi quenq́ credere, ac ſpecimen ſecuritatis antegenitali ſumere experimento.

Quæ quis inuenerit in uita. Cap. LVI

CONſentaneum uidetur, priuſquam digrediamur à natura hominum, indicare quæ cuiuſque inuenta ſunt. Emere ac uendere inſtituit Liber pater. Idem diadema regum inſigne, & triumphum inuenit. Ceres frumenta, cum antea glandè ueſcerentur. Eadem molere & conficere in Attica, Italia & Sicilia: ob id dea iudicata. Eadem prima leges dedit, ut alij putauere Rhadamanthus. Literas ſemper arbitor Aſſyrias fuiſſe: ſed alij apud Aegyptios à Mercurio, ut Gellius: alij apud Syros repertas uolunt. Vtique in Græciam intuliſſe è Phœnice Cadmum ſedecim numero. Quibus Troiano bello Palamedem adiēciſſe quatuor hac figura Θ Ξ Φ Χ. Totidē poſt eum Simonidem melicum, Ζ Η Υ Ω: quarum omniū uis in noſtris recognoſcitur. Ariſtoteles X & uiij. priſcas fuiſſe, Α Β Γ Δ Ε Ζ Ι Κ Λ Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ: & duas ab Epicharmo additas Θ Χ, quàm à Palamede mauult. Anticlides in Aegypto inueniſſe quendam nomine Menona tradit xv. annis ante Phoroneum antiquiſsimum Græciæ regem: idq́ monumentis approbare conatur. E diuerſo Epigenes, apud Babylonios dccxx. annorum obſeruationes ſiderum coctilibus laterculis inſcriptas docet, grauis autor in primis: qui minimum, Beroſus & Critodemus, cccc.lxxx. annorum. Ex quo apparet æternus literarum uſus. In Latium eas attulerunt Pelaſgi. Laterarias ac domos conſtituerūt primi Euryalus & Hyperbius fratres Athenis: antea ſpecus erant pro domibus. Gellio Doxius Cæli filius, lutei ædificij inuentor placet, exemplo ſumpto ab hirundinum nidis. Oppidum Cecrops à ſe appellauit Cecropiam, quæ nunc eſt arx Athenis. Aliqui Argos à Phoroneo rege ante conditum uolunt: quidam & Sicyonem. Aegyptij multo ante apud ipſos Dioſpolin. Tegulas inuenit Cynira Agriopæ filius, & metalla æris, utrunq́ in inſula Cypro: Item forcipem, marculum, uectem, incudem. Puteos Danaus, ex Aegypto aduectus in Græciam, quæ uocabatur Argos dipſion. Lapidicinas Cadmus Thebis, aut (ut Theophraſtus) in Phœnice. Thraſon muros. Turres, ut Ariſtoteles, Cyclopes: Tirynthij, ut Theophraſtus: Aegyptij textilia: inficere lanas Sardibus Lydi. Fuſos in lanificio Cloſter filius Arachnes, linum & retia Arachne. Fullonìam artem Nicias Megarenſis. Sutrinam Boëthius. Medicinam Aegyptij apud ipſos uolunt repertam: alij per Arabum, Babylonis & Apollinis filiū: Herbariam & medicamentariam à Chirone, Saturni & Phylliræ filio. Æs conflare & temperare, Ariſtoteles Lydum Scythen monſtraſſe, Theophraſtus Delam Phrygem putat. Aerariam fabricā alij Chalybas, alij Cyclopas. Ferrum Heſiodus in Creta eos qui uocati ſunt Dactyli Idæi. Argentum inuenit Erichthonius Athenienſis, ut alij Aeacus. Auri metalla & conflaturam, Cadmus Phœnix ad Pangeum montem: ut alij, Thoas & Eaclis in

Panchaia, aut Sol Oceani filius, cui Gellius medicinæ quoq; inuentionem & mellis aſsignat. Plumbum ex Caſsiteride inſula primus apportauit Midacritus. Fabricam ferream inuenere Cyclopes. Figlinas Chorœbus Athenieſis. In ijs orbem Anacharſis Scythes, ut alij Hyperbios Corinthius. Fabricam materiariam Dædalus, & in eam ſerram, aſciam, perpendiculum, terebram, glutinum, ichthyocollam: normam autem & libellam, & tornum, & clauem Theodorus Samius. Menſuras & pondera, Phidon Argiuus: aut Palamedes, ut maluit Gellius. Ignem è ſilice Pyrodes Cilicis filius: eundem aſſeruare in ferula, Prometheus. Vehiculum cum quatuor rotis Phryges. Mercaturas Pœni. Culturas uitium & arborum Eumolpus Athenienſis. Vinum aqua miſceri Staphylus Sitheni filius. Oleum & trapetas Ariſtæus Athenienſis. Idem mella. Bouem & aratrum Buzyges Athenieſis, ut alij Triptolemus. Regiam ciuitatem Aegyptij, popularem Attici. Poſt Theſeum tyrannus primus fuit Phalaris Agrigenti. Seruitium inuenere Lacedæmonij. Iudicium capitis in Ariopago primũ actum eſt. Prælium Afri cõtra Aegyptios primum fecere fuſtibus, quos uocant phalangas. Clypeos inuenerunt Prœtus & Acriſius inter ſe bellantes, ſiue Chalcus Athamantis filius. Loricam Mydias Meſſenius. Galeam, gladium, haſtam Lacedæmonij. Ocreas & criſtas Cares. Arcum & ſagittam Scythem Iouis filium, alij ſagittas Perſen Perſei filium inueniſſe dicunt: lanceas Aetolos, iaculum cum amento inueniſſe Aetolum Martis filium. Haſtas uelitares Tyrrhenum, pilumq;. Penthesileam Amazonem ſecurim, Piſeum uenabula. Et in tormentis ſcorpionem Cretas, catapultam Syros, Phœnicas balliſtam & fundam. Aeneam tubam Piſeum Tyrrhenum. Teſtudines Artemonem Clazomenium. Equum (qui nunc aries appellatur) in muralibus machinis Epeum ad Troiam. Equo uehi Bellerophontem. Frenos & ſtrata equorum Pelethronium. Pugnare ex equo Theſſalos, qui Centauri appellati ſunt, habitantes ſecundum Pelium montem. Bigas primum iunxit Phrygum natio, quadrigas Erichthonius. Ordinem exercitus, ſigni dationem, teſſeras, uigilias Palamedes inuenit Troiano bello. Speculatem ſignificationem eodem Sinon. Inducias Lycaon. Fœdera Theſeus. Auguria ex auibus Car, à quo Caria appellata. Adiecit ex cæteris animalibus Orpheus. Aruſpicium Delphus, igniſpicia Amphiaraus, auſpicia auium Tireſias Thebanus. Interpretationem oſtentorum & ſomniorum Amphictyon. Aſtrologiam Atlas Libyæ filius, ut alij Aegyptij, ut alij Aſſyrij. Sphæram in ea Mileſius Anaximander. Ventorum rationem Aeolus Hellenis filius. Muſicam Amphion. Fiſtulam & Monaulum Pan Mercurij. Obliquam tibiam Midas in Phrygia. Geminas tibias Marſyas in eadem gente. Lydios modulos Amphion, Dorios Thamyras Thrax, Phrygios Marſyas Phryx, Citharam Amphion, ut alij Orpheus, ut alij Linus. Septem chordis additis Terpander. Octauam Simonides addidit. Nonam Timotheus. Cithara ſine uoce cecinit Thamyras primus: cum cantu Amphion, ut alij Linus. Citharœdica carmina compoſuit Terpander. Cum tibijs canere uoce Trœzenius Dardanus inſtituit. Saltationem armatam Curetes docuere, Pyrrhicen Pyrrhus, utranque in Creta. Verſum heroicum Pythio oraculo debemus. De poematum origine magna quæſtio eſt. Ante Troianum bellum probantur fuiſſe. Proſam orationem condere Pherecydes Syrius inſtituit, tempore Cyri regis. Hiſtoriam Cadmus Mileſius. Ludos gymnicos in Arcadia Lycaon, funebres Acaſtus in Iolco, poſt eum Theſeus in Iſthmo. Hercules olympiæ athleticam. Pythus pilam luſoriam. Gyges Lydius picturam in Aegypto. In Græcia uero Pyrrhus Dædali cognatus, ut Ariſtoteli placet: ut Theophraſto, Polignotus Athenienſis. Naue primus in Græciam ex Aegypto Danaus aduenit: ante ratibus nauigabatur, inuentis in mari rubro inter inſulas à rege Erythra. Reperiũtur qui Myſos & Troianos priores excogitaſſe in Helleſponto putent, cum tranſirent aduerſus Thracas. Etiam nunc in Britãnico oceano uitiles corio circumſutæ fiunt: in Nilo ex papyro, & ſcirpo, & arundine. Longa na

ue Iaſonem primum nauigaſſe, Philoſtephanus autor eſt: Egeſias Parrhalum: Cteſias Samyram: Saphanus Semiramin: Archimachus Aegeonem: Biremem Damaſtes Erythræos feciſſe: triremem Thucydides Aminoclen Corinthium: quadriremem Ariſtoteles Carthaginienſes. Quinqueremem inſtituit Neſichthon Salaminius: ſex ordinum Xenagoras Syracuſius: ab ea ad deciremem Mneſigeton. Alexandrum magnum ferunt inſtituiſſe ad xij ordines: Philoſtephanus Ptolemæum Soterem ad quindecim: Demetrium Antigoni ad xxx. Ptolemæum Philadelphum ad xl. Ptolemæum Philopatorem, qui Tryphon cognominatus eſt, ad l. Onerariam Hippus Tyrius inuenit, lembum Cyrenenſes, cymbam Phœnices, celocem Rhodij, cercuron Cyprij. Siderum obſeruationem in nauigando Phœnices, remum Copæ, latitudinem eius Platææ, uela Icarus, malum & antennam Dædalus, Hippagum Salaminij, aut Pericles Athenienſis, tectas longas Thaſij: antea ex prora tantum & puppi pugnabatur. Roſtra addidit Piſeus Tyrrheni ancoram, Eupalamus eandem bidentem, Anacharſis harpagonas: & manus Pericles Athenienſis, adminicula gubernandi Typhis. Claſſe princeps depugnauit Minos. Animal occidit primus Hyperbius Martis filius, Prometheus bouem.

In quo primus gentium conſenſus. Cap. LVII

GEntium conſenſus tacitus primus omnium conſpirauit, ut Ionum literis uterentur.

De literis antiquis. Cap. LVIII

VEteres Græcas fuiſſe eaſdem penè quæ nunc ſunt Latinæ, indicio erit Delphica tabula antiqui æris, quæ eſt hodie in palatio, dono principum Mineruæ dicata in bibliotheca, cum inſcriptione tali, *Ναυσικράτης τισαμένου Ἀθηναῖος ἀνέθηκεν*.

Quando primum tonſores Romæ. Cap. LIX

SEquens gentium conſenſus in tonſoribus fuit, ſed Romanis tardior. In Italiam ex Sicilia uenere poſt Romam conditam anno quadringenteſimoquinquageſimoquarto, adducente P. Ticinio Mena, ut autor eſt Varro: ante intonſi fuere. Primus omnium radi quotidie inſtituit Africanus: ſequens diuus Auguſtus cultris ſemper uſus eſt.

Quando primum horologia. Cap. LX

TErtius conſenſus fuit in horarum obſeruatione, iam hic rationi accedens, quando & à quo in Græcia reperta, diximus in ſecundo uolumine. Serius etiam hoc Romæ contigit. Duodecim tabulis ortus tantum & occaſus nominatur. Poſt aliquot annos adiectus eſt & meridies, accenſo conſulum id pronunciante, cum Curio inter roſtra & Græcoſtaſin proſpexiſſet talem ſolem. A columna ænea ad carcerem inclinato ſidere, ſupremam pronunciauit. Sed hoc ſerenis tantum diebus uſque ad primum Punicum bellum. Princeps Romanis ſolarium horologium ſtatuiſſe, ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum eſt, ad ædem Quirini, L. Papyrius Curſor, cum eandem dedicaret, à patre ſuo uotam, à Fabio Veſtali proditur. Sed neque facti horologij rationem uel artificem ſignificat, nec unde translatum ſit, aut apud quem ſcriptum id inuenerit. M. Varro primum ſtatutum in publico ſecundum Roſtra in columna tradit, bello Punico primo, à M. Valerio Meſſala cõſule Catina capta in Sicilia: deportatum inde poſt xxx annos, quàm de Papyriano horologio traditur, anno urbis cccclxxvij. nec congruebant ad horas eius lineæ: paruerunt tamen ei annis undecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo fuit cenſor, diligentius ordinatum iuxtà poſuit: idq́ munus inter cenſoria opera gratiſſime eſt acceptum. Etiam tum tamen nubilo incertę fuerę horæ, uſque ad proximum luſtrum. Tunc Scipio Naſica collega Lænatis, primus aqua diuiſit horas æque noctium ac dierum. Id'que horologium ſub tecto dicauit, anno urbis dxcv. Tam diu populi Romani indiſcreta lux fuit. Nunc reuertamur ad reliqua animalia, primumq́ terreſtria.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER OCTAVVS.

De animalibus terreſtribus.elephantorũ cõmendatio,& de ſenſu eorũ. Cap. I

AD RELIQVA tranſeamus animalia,& primũ terreſtria. Maximũ eſt elephas,proximũq́; humanis ſenſibus:quippe intellectus illis ſermonis patrij,& imperiorũ obedientia, officiorumq́; quę didicere memoria,amoris & glorię uoluptas:imò uero(quę etiam in homine rara) probitas, prudentia,æquitas:religio quoque ſiderum, ſolisq́; ac lunæ ueneratio. Autores ſunt,in Mauritaniæ ſaltibus ad quendam amnem , cui nomen eſt Amilo niteſcẽte luna noua,greges eorũ deſcẽdere, ibiq́; ſe purificãtes ſolenniter aqua circumſpergi,atq; ita ſalutato ſidere in ſyluas reuerti, uitulorũ fatigatos præ ſe ferentes.Alienæ quoq; religionis intellectu,creduntur maria tranſituri nõ ante naues conſcendere,quàm inuitati rectoris iureiurando de reditu. Viſiq́; ſunt feſſi ægritudine (quando & illas moles infeſtant morbi) herbas ſupini in cælum iaciẽtes , ueluti tellure precibus allegata.Nam quod ad docilitatẽ attinet,regem adorant,genua ſubmittunt,coronas porrigunt.Indis arant minores,quos appellant nothos.

Quando primum iuncti. Cap. II

ROmæ iuncti primũ ſubiere currũ Pompeij Magni Africano triumpho , quod prius India uicta triumphante Libero patre memorat̃. Procilius negat potuiſſe Pompeij triumpho iunctos ingredi portã. Germanici Cæſaris munere gladiatorio,quoſdã inconditos motus ædidere,ſaltantium modo. Vulgare erat,per auras arma iacere non auferentibus uentis,atq; inter ſe gladiatorios cõgreſſus ædere,aut laſciuiẽte pernicitate colludere: poſtea & per funes inceſſere,lecticis etiam ferentes quaterni ſingulos puerperas imitãtes, pleniſq́; hominũ triclinijs accubitu iere per lectos,ita libratis ueſtigijs,ne quis potantium attingeretur.

De docilitate eorum. Cap. III

CErtum eſt,unum tardioris ingenij in accipiẽdis quæ tradebantur,ſæpius caſtigatum uerberibus , eadem illa meditantẽ noctu repertũ . Mirum maxime , & aduerſis quidem funibus ſubire,ſed regredi magis utiq; pronis.Mutianus ter cõſul autor eſt,aliquem ex his & literarum ductus Græcarum didiciſſe , ſolitumq́; perſcribere eius linguæ uerbis: Ipſe ego hæc ſcripſi, & ſpolia celtica dicaui. Itemq́; ſe uidente Puteolis,cum aduecti è naue egredi cogerentur,territos ſpatio procul pontis à continente porrecti,ut ſeſe longinquitatis æſtimatione fallerent,auerſos retrorſus iſſe.Prædam ipſi in ſe expetendam,ſciunt ſolam eſſe in armis ſuis,quæ Iuba cornua appellat,Herodotus tanto antiquior,& conſuetudo melius,dentes.Quamobrem deciduos caſu aliquo uel ſenecta,defodiunt : hoc ſolum ebur eſt , cætero , & in his quoque quà corpus intexit , uilitas oſſea . Quanquam nuper oſſa etiam in laminas ſecari cœpere penuria . Etenim rara amplitudo iam dentium , præterquam ex India,reperitur:cætera in noſtro orbe ceſſere luxuriæ.Dentiũ candore intelligitur iuuenta. Circa hos belluis ſumma cura : alterius mucroni parcunt, ne ſit prælijs hebes:alterius operario uſu fodiunt radices,impellunt moles.circũuentiq́; à uenantibus,primos conſtituunt quibus ſunt minimi,ne tanti prælium putetur.poſtea feſſi,impactos arbori frangunt,prædaq́; ſe redimunt.

De clemẽtia eorũ,& q̃ pericula ſua intelligãt,& de tigridis truculentia. Cap. IIII

MIrum in pleriſque animalium,ſcire quare petantur : ſed & per cuncta quid caueant. Elephas homine obuio forte in ſolitudine, & ſimpliciter oberrante , clemens placiduſq́; etiam demonſtrare uiam traditur. Idem ueſtigio hominis animaduerſo priuſquàm homine,intremiſcere inſidiarũ metu,ſubſiſtere ab olfactu,circumſpectare,iras proflare,nec calcare,ſed erutum proximo tradere:illum ſequenti, nuncio ſimili uſq; ad extremum:& tunc agmen circumagi,& reuerti, aciemq́; dirigi:adeo omniũ odori durare uirus

illud

illud,maiore ex parte ne nudorũ quidem pedum.Sic & tigris etiam feris cæteris truculenta, atq; ipſa elephãti quoq; ſpernens ueſtigia, homine uiſo transferre dicitur protinus catulos. Quonam modo agnito? ubi ante conſpecto illo quem timet? Etenim tales ſyluas minime frequẽtari certũ eſt. Sanè mirẽtur ipſam ueſtigij raritatẽ,ſed unde ſciunt timẽdos eſſe? Imò uero cur uel ſæpius cõſpectum paueant, tanto uiribus,magnitudine, uelocitate præſtãtiores? Nimirũ hæc eſt natura rerũ,hęc potẽtia eius,ſæuiſſimas ferarũ maximasq; quæ nunquam uidiſſent quod debeant timere,ſtatim intelligere cur ſit timendum.

De intellectu & memoria eorum. Cap. V

ELephanti gregatim ſemper ingrediuntur. Ducit agmen maximus natu, cogit ætate proximus. Amnem tranſituri minimos præmittunt, ne maiorum ingreſſu atterente alueũ, creſcat gurgitis altitudo. Antipater autor eſt, duos Antiocho regi in bellicis uſibus celebres etiam cognominibus fuiſſe:etenim nouere ea. Certe Cato,cum imperatorum nomina annalibus deſcriberet,eum qui fortiſſime pręliatus eſſet in Punica acie,Surum tradidit uocatum,altero dente mutilato. Antiocho uadum fluminis experienti renuit Aiax, alioquin dux agminis ſemper. Tum pronunciatum, eius fore principatum qui tranſiſſet: auſumq; Patroclum ob id phaleris argenteis,quo maxime gaudent,& reliquo omni primatu donauit. Ille qui notabatur, inedia mortem ignominiæ prætulit. Mirus nanque pudor eſt, uictusq; uocem fugit uictoris: terram ac uerbenas porrigit. Pudore nunquam niſi in abdito coeunt: mas quinquennis, fœmina decennis. Initur autem biennio, quinis (ut ferunt) cuiuſque anni diebus,nec amplius: ſexto perfunduntur amne,non ante reduces ad agmen. Nec adulteria nouere, nullaúe propter fœminas inter ſe prælia,cæteris animalibus pernicialia: non quia deſit illis amoris uis: Nanq; traditur unus amaſſe quandam in Ægypto corollas uendentem. Ac ne quis uulgariter electam putet, miretur gratam Ariſtophani, celeberrimo in arte grammatica. Alius Menandrum Syracuſanum incipientis iuuentæ in exercitu Ptolemæi,deſiderium eius quotiens non uideret,inedia teſtatus. Et unguentariam quandam dilectam Iuba tradit. Omnium amoris fuere argumenta, gaudium à conſpectu, blanditiæq; inconditæ,ſtipesq;,quas populus dediſſet,ſeruatæ,& in ſinum effuſæ. Nec mirum,eſſe amorem, quibus ſit memoria. Idem nanque tradit,agnitum in ſenecta multos poſt annos, qui rector in iuuenta fuiſſet. Idem diuinationem quandam iuſtitiæ. Cum Bochus rex triginta elephantis, totidem, in quos ſæuire inſtituerat, ſtipitibus alligatos obieciſſet, procurſantibus inter eos qui laceſſerent, non potuiſſe effici,ut crudelitatis alienæ miniſterio fungerentur.

Quando primum in Italia. Cap. VI

ELephantes Italia primũ uidit Pyrrhi regis bello, & boues Lucas appellauit, in Lucanis uiſos,anno Vrbis quadringenteſimoſeptuageſimoſecundo. Roma autẽ in triumpho,ſeptem annis ad ſuperiorem numerum additis. Eadem plurimos anno quingenteſimoſecundo, uictoria L.Metelli põtificis in Sicilia de Pœnis captos. Centum quadragintaduo fuere tranſuecti ratibus,quas doliorum conſertis ordinibus impoſuerant. Verrius eos pugnaſſe in circo,interfectosq; iaculis tradit penuria conſilij: quoniam neq; ali placuiſſet,neq; donari regibus. L. Piſo inductos duntaxat in circum, atq; ut cõtemptus eorum increſceret,ab operarijs haſtas præpilatas habẽtibus, per circum totum actos. Nec quid deinde ijs factum ſit,autores explicant,qui non putant interfectos.

Pugnæ eorum. Cap. VII

CLara eſt unius è Romanis dimicatio aduerſus elephantum, cum Annibal captiuos noſtros dimicare inter ſe coegiſſet. Nanque unum qui ſupererat, obiecit elephanto: & ille, dimitti pactus ſi interemiſſet, ſolus in harena congreſſus, magno Pœnorum dolore confecit. Annibal, cum famam eius dimicationis contemptum allaturam belluis intelligeret, equites miſit qui abeuntem interficerent. Proboſcidem eorum facillime amputari, Pyrrhi præliorum experimentis patuit. Romæ pugnaſſe Feneſtella

tradit primum omnium in circo Claudij Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Poſthumio COSS. anno urbis ſexcenteſimo quinquageſimoquiuto. Itē poſt annos xx. Lucullorum ædilitate curuli, aduerſus tauros. Pompeij quoq; altero cōſulatu, dedicatione templi Veneris uictricis, pugnauere in circo uiginti, aut ut quidam tradunt xvij, Getulis ex aduerſo iaculantibus, mirabili unius dimicatione, qui pedibus confoſſis repſic genibus in cateruas, arrepta ſcuta iaciens in ſublime, quæ decidentia uoluptati ſpectantibus erant in orbem circumacta, uelut arte non furore beluæ iacerentur. Magnum & in altero miraculum fuit, uno ictu occiſo. Pilum ſub oculo adactum, in uitalia capitis uenerat. Vniuerſi eruptionē tentauere, nō ſine uexatione populi, circundati clauſtris ferreis. Qua de cauſa Cæſar dictator, poſtea ſimile ſpectaculum editurus, euripis harenam circūdedit: quos Nero princeps ſuſtulit, equiti loca addens. Sed Pompeiani amiſſa fugæ ſpe, miſericordiam uulgi inenarrabili habitu quærentes ſupplicauere, quadam ſeſe lamentatione complorantes: tanto populi dolore, ut oblitus imperatoris, ac munificentiæ honori ſuo exquiſitæ, flens uniuerſus conſurgeret, dirasq; Pompeio, quas ille mox luit, pœnas imprecaretur. Pugnauere & Cæſari dictatori tertio conſulatu eius, uiginti contra pedites quingentos: iterum totidem turriti cum ſexagenis propugnatoribus, eodem quo priores numero peditum, & pari equitū ex aduerſo dimicante: poſtea ſinguli, principibus Claudio & Neroni, in conſummatione gladiatorum. Ipſius animalis tanta narrat̄ clemētia contra minus ualida, ut in grege pecudum occurrētia manu dimoueat, ne quid obterat imprudēs: nec niſi laceſſiti noceāt, ideoq; gregatim ſemper ambulēt, minime ex omnibus ſoliuagi. Equitatu circumuenti, infirmos aut feſſos uulneratóſue in medium agmen recipiunt: ac uelut imperio ac ratione, per uices ſubeunt. Capti celerrime mitificantur hordei ſucco.

Quomodo capiantur. Cap. VIII

CApiuntur autem in India, unum ex domitis agente rectore: qui deprehēſum ſolitarium, abactumúe à grege, uerberat ferum: quo fatigato, trāſcendit in eum, nec ſecus ac priorem regit. Africa foueis capit, in quas deerrante aliquo, protinus cæteri congerunt ramos, moles deuoluūt, aggeres cōſtruunt, omniq; ui cōnātur extrahere. Antea domitandi gratia greges equitatu cogebant in cōuallem manu factam, & longo tractu fallacem, cuius incluſos ripis foſſisq;, fame domabāt. Argumētum erat ramus, homine porrigente clementer acceptus. Nunc dentiū cauſa, pedes eorū iaculantur alioquin molliſſimos. Troglodytæ contermini Aethiopiæ, qui hoc ſolo uenatu aluntur, arbores propinquas itineri eorum cōſcendunt. Inde totius agminis nouiſſimū ſpeculati, extremas in clunes deſiliunt. Læua apprehenditur cauſa, pedes ſtipantur in ſiniſtro fœmine. Ita pendens alterum poplitem dextra cædit: ac præacuta bipēni hoc crure tardato profugiēs, alterius poplitis neruos ferit, cuncta præceleri pernicitate peragēs. Alij tutiore genere, ſed magis fallaci, intentos ingētes arcus defigunt humi longius. Hos præcipui uiribus iuuenes cōtinent, alij connixi pari conatu tendunt, ac prætereuntibus ſagittarum uenabula infigunt, mox ſanguinis ueſtigijs ſequuntur. Elephantorū generis fœminæ multo pauidiores.

Quomodo domantur. Cap. IX

DOmātur autē rabidi fame & uerberibus, elephātis alijs admotis, qui tumultuantem catenis coerceāt: & aliâs circa coitus maxime efferant̄, & ſtabula Indorum dentibus ſternūt. Quapropter arcēt eos coitu, fœminarumq; pecuaria ſeparāt, quæ haud alio modo ꝙ armentorū habent. Domiti militant, & turres armatorū in hoſtes ferunt, magnaq; ex parte orientis bella conficiunt. Proſternunt acies, proterunt armatos. Iidem minimo ſuis ſtridore terrentur, uulneratiq; & territi retro ſemper cedunt, haud minore partiū ſuarum pernicie. Indicū Afri pauent, nec cōtueri audent: nā & maior Indicis magnitudo eſt.

De partu eorum & reliqua natura. Cap. X

DEcem annis geſtare in utero uulgus exiſtimat: Ariſtoteles biennio, nec amplius ꝙ ſemel gignere, pluréſue quàm ſingulos: uiuere ducentis annis, & quoſdam trecentis.

Iuuen-

Iuuenta eorũ à ſexageſimo incipit. Gandent amnibus maxime, & circa fluuios uagantur, cum alioquin nare propter magnitudinem corporis nõ poſſint. Iidem frigoris impatientes. Maximum hoc malum, inflationemq́ & profluuium alui, nec alia morborum genera ſentiunt. Olei potu tela, quæ corpori eorum inhæreant, decidere inuenio: à ſudore autem facilius adhæreſcere. Et terram ediſſe ijs tabificum eſt, niſi ſæpius mandant. Deuorant autem & lapides. Truncos quidem gratiſſimo in cibatu habent. Palmas excelſiores fronte proſternunt, ac ita iacẽtium abſumunt fructum. Mandunt ore: ſpirant & bibunt, odoranturq́ haud improprie appellata manu. Animalium maxime odere murem: & ſi pabulum in præſepio poſitum attingi ab eo uidere, faſtidiunt. Cruciatum in potu maximum ſentiunt hauſta hirudine, quam ſanguiſugã uulgò cœpiſſe appellari aduerto. Hæc ubi in ipſo animæ canali ſe fixit, intolerãdo afficit dolore. Duriſſimum dorſo tergus, uentres molles, ſetarum nullum tegumentũ, ne in cauda quidem præſidium abigendo tædio muſcarum (nanq́ id & tanta uaſtitas ſentit) ſed cancellata cutis, & inuitans id genus animaliũ odore. Ergo cum extenti recepere examina, arctatis in rugas repente cancellis, comprehenſas enecant: Hoc ijs pro cauda, pro iuba, pro uillo eſt. Dentibus ingens pretium, & deorum ſimulacris laudatiſſima ex ijs materia. Inuenit luxuria cõmendationem & aliam, expetit in callo manus uim ſaporis, haud alia de cauſa credo quàm quia ipſum ebur ſibi mandere uidetur. Magnitudo dentium uidetur quidem in templis præcipua. Sed tamen in extremis Africæ, quà confinis Æthiopiæ eſt, poſtium uicem in domicilijs præbere: ſæpesq́ in ijs & pecorum ſtabulis pro palis elephantorum dentibus fieri, Polybius tradit, autore Guluſſa regulo.

Vbi naſcãtur, & de diſcordia eorũ & draconũ. Cap. XI

ELephãtes fert Africa ultra Syrticas ſolitudines, & in Mauritania: ferunt Æthiopes & Troglodytæ, ut dictum eſt: ſed maximos India, bellantesq́ cum ijs perpetua diſcordia dracones, tantæ magnitudinis, ut & ipſos circũflexu facili ambiant, nexuq́ nodi præſtringant. Cõmoritur ea dimicatio: uictusq́ corruens, cõplexum elidit pondere.

De ſolertia animalium. Cap. XII

MIra animalium pro ſe cuiq́ præcipua ſolertia eſt, ut ijs una ſcandendi in tantam altitudinem difficultas. Draco itaq́ iter ad pabula ſpeculatus, ab excelſa ſe arbore inijcit. Scit ille imparem ſibi luctatum contra nexus. itaque arborum aut rupium attritum quærit. Cauent hoc dracones, ob idq́ greſſus primum alligant cauda. Reſoluunt illi nodos manu. At hi in ipſa nare caput condunt, pariterq́ ſpiritum prædudunt, & molliſſimas lancinant partes. Iidem obuij deprehenſi, in aduerſos erigunt ſe, oculosq́ maxime petunt. Ita fit ut plerunq́ cæci ac fame & mœroris tabe confecti reperiantur. Quam quis aliam tantæ diſcordiæ cauſam attulerit, niſi naturæ ſpectaculum, ſibi paria componentis? Eſt & alia dimicationis huius fama. Elephantis frigidiſſimum eſſe ſanguinem, ob id æſtu torrente præcipue à draconibus expeti. Quamobrem in amnes merſos inſidiari bibentibus: arctatisq́ illigata manu in aurem morſum defigere: quoniam is tãtum locus defendi non poſſit manu. Dracones eſſe tantos, ut totum ſanguinem capiant. Itaque elephãtos ab ijs ebibi, ſiccatosq́ concidere: & dracones inebriatos opprimi, commoriq́.

De draconibus. Cap. XIII

GEnerat eos Æthiopia Indicis pares, uicenûm cubitorum. Id modo mirum, unde criſtatos Iuba crediderit. Aſachæi uocantur Æthiopes, apud quos maxime naſcuntur. Narratur in maritimis eorum quaternos quinosq́ inter ſe cratium modo implexos, erectis capitibus uelificantes ad meliora pabula Arabiæ uehi fluctibus.

De ſerpentibus maximis & bois. Cap. XIIII

MEgaſthenes ſcribit in India ſerpentes in tantam magnitudinem adoleſcere, ut ſolidos hauriant ceruos taurosq́. Metrodorus, circa Rhyndacum amnem in Ponto, ut ſuperuolantes quamuis alte perniciterq́, alites hauſtu raptas abſorbeant. Nota eſt, in punicis bellis ad flumen Bagradam à Regulo imperatore balliſtis tormentisq́, ut oppi-

dum aliquod, expugnata ſerpens cxx. pedum longitudinis. Pellis eius maxillæq́ uſque ad bellũ Numantinũ durauere Romæ in tẽplo. Faciunt his fidẽ in Italia appellatæ boæ: in tantam amplitudinẽ exeuntes, ut diuo Claudio principe, occiſæ in Vaticano ſolidus in aluo ſpectatus ſit infans. Aluntur primo bubuli lactis ſucco, unde nomẽ traxere. Cæterorum animalium, quę modo conuecta undiq; Italiæ contigere ſæpius, formas nihil attinet ſcrupuloſe referre.

De Scythicis animalibus & ſeptentrionalibus. Cap. xv

PAuciſſima Scythia gignit, inopia fruticum: pauca cõtermina illi Germania: inſignia tamen boum ferorum genera, iubatos biſontes, excellentiq́ & ui & uelocitate uros, quibus imperitũ uulgus bubalorũ nomen imponit, cũ id gignat Africa, uituli potius ceruiúe quadã ſimilitudine. Septentrio fert & equorũ greges ferorum, ſicut aſinorũ Aſia & Africa: præterea alcen, ni proceritas auriũ & ceruicis diſtinguat, inmẽto ſimilem. Item notam in Scandinauia inſula, nec unq́ uiſam in hoc orbe, multis tamen narratam, machlin, haud diſſimilem illi, ſed nullo ſuffraginum flexu: ideoq́ nõ cubantẽ, ſed accliuem arbori in ſomno, eaq́ inciſa ad inſidias capi, aliâs uelocitatis memoratæ. Labrũ ei ſuperius prægrande: ob id retrograditur in paſcẽdo, ne in priora tendens inuoluatur. Tradũt in Pæonia feram, quæ bonaſus uocetur, equina iuba, cætera tauro ſimilẽ, cornibus ita in ſe inflexis, ut non ſint utilia pugnæ. quapropter fuga ſibi auxiliari, reddentẽ ea fimum interdum & trium iugerum longitudine: cuius cõtactus ſequentes, ut ignis aliquis, amburat. Mirum pardos, pantheras, leones, & ſimilia, cõdito in corporis uaginas unguium mucrone, ne refringatur hebetetur ue, ingredi: auerſisq́ falculis currere, nec niſi appetendo protendere.

De leonibus. Cap. xvi

LEoni præcipua generoſitas, tunc cum colla armosq́ ueſtiunt iubæ. Id enim ætate contingit è leone cõceptis. Quos uero pardi generauere, ſemper inſigni hoc carẽt. Simili modo fœminæ. Magna ĳs libido coitus, & ob hoc maribus ira. Africa hæc maxime ſpectat, inopia aquarum ad paucos amnes cõgregantibus ſe feris. Ideo multiformes ibi animalium partus, uarie fœminis cuiuſq; generis mares aut ui aut uoluptate miſcente. Vnde etiam uulgare Græciæ dictum, Semper aliquid noui Africã afferre. Odore pardi coitum ſentit in adultera leo, totaq́ ui conſurgit in pœnã. Idcirco aut culpa flumine abluitur, aut longius comitatur. Semel aũt ædi partum, lacerato unguium acie utero in enixu, uulgum credidiſſe uideo. Ariſtoteles diuerſa tradit, uir quem in ĳs magna ſecuturus in parte præfandum reor: Alexandro Magno rege inflammato cupidine animalium naturas noſcendi, delegataq́ hac commẽtatione Ariſtoteli, ſummo in omni doctrina uiro aliquot milia hominum in totius Aſiæ Græciæq́ tractu parẽre iuſſa, omnium quos uenatus, aucupia, piſcatusq́ alebant: quibusq́ uiuaria, armenta, aluearia, piſcinæ, auiaria in cura erant: ne quid uſq́ genitũ ignoraretur ab eo: quos percontando, quinquaginta fermè uolumina illa præclara de animalibus condidit: quæ à me collecta in arctum cum ĳs quæ ignorauerat, quæſo ut legentes boni conſulant, in uniuerſis rerum naturæ operibus, medioq́ clariſſimi regum omniũ deſiderio cura noſtra breuiter peregrinantes. Is ergo tradit leænam primo fœtu parere v. catulos, ac per annos ſingulos uno minus, ab uno ſterileſcere. Informesq́ minimasq́ carnes magnitudine muſtelarũ eſſe initio: ſemeſtres uix ingredi poſſe, nec niſi bimeſtrem moueri. In Europa autem inter Acheloum tantum & Neſtum amnes leones eſſe, ſed longe uiribus præſtantiores ĳs quos Africa aut Syria gignant. Leonum duo genera, compactile & breue criſpioribus iubis. Hos pauidiores eſſe quàm longo ſimpliciq; uillo, eos contemptores uulnerum. Vrinam mares crure ſublato reddere ut canes: grauem odorem, nec minus halitum: raros in potu, ueſci alternis diebus: à ſaturitate interim triduo cibis carere. Quæ poſſint, in mandendo ſolida deuorare: nec capiẽte aluo, coniectis in fauces unguibus extrahere, ut (ſi fugiendum ſit) non in ſatietatem abeant. Vitam ĳs longam docet argumẽto, quod pleriq; dentibus defecti reperiãtur. Polybius Æmiliani comes, in ſenecta hominem appeti ab ĳs refert, quoniam ad perſequendas feras uires

non

non ſuperant. Tunc obſidere Africæ urbes: eaq́ de cauſa crucifixos uidiſſe ſe cum Scipione, quia cæteri metu pœnæ ſimilis abſterrerentur eadem noxa. Leoni tantum ex feris clementia in ſupplices: proſtratis parcit: & ubi ſæuit, in uiros prius quàm in fœminas fremit, in infantes non niſi magna fame. Credit Libya intellectũ peruenire ad eos precum. Captiuam certe Getuliæ reducem audiui, multorum in ſyluis impetum à ſe mitigatum alloquio, auſæ dicere ſe fœminam, profugam, infirmam, ſupplicem animalis omnium generoſiſſimi, cæteriſq́ imperantis, indignam eius gloria prædam. Varia circa hæc opinio ex ingenio cuiuſque uel caſu, mulceri alloquijs feras: quippe ubi etiã ſerpentes extrahi cantu, cogiq́ in pœnam, uerum falſum'ue ſit, uita nõ decreuerit. Leonum animi index cauda, ſicut & equorum aures. Nanq́ & has notas generoſiſſimo cuiq; natura tribuit. Immota ergo placidus, clemens, blandiẽtiq́ ſimilis, quod rarum eſt: crebrior enim iracundia eius. In principio terra uerberatur: incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur. Vis ſumma in pectore. Ex omni uulnere, ſiue ungue impreſſo ſiue dẽte, ater profluit ſanguis. Iidem ſatiati, innoxij ſunt. Generoſitas maxime in periculis deprehenditur: non in illo tantummodo, quod ſpernens tela diu ſe terrore ſolo tuetur ac uelut cogi teſtatur: cooriturq́ non tanquam periculo coactus, ſed tanquam amentiæ iratus. Illa nobilior animi ſignificatio: quamlibet magna canum & uenantium urgente ui, contemptim reſtitansq́ cedit in campis, & ubi ſpectari poteſt: idem ubi uirgulta ſyluasq́ penetrauit, acerrimo curſu fertur, uelut abſcondente turpitudinem loco. Dum ſequitur, inſilit ſaltu, quo in fuga non utitur. Vulneratus, obſeruatione mira percuſſorẽ nouit, & in quantalibet multitudine appetit. Eum uero qui tela quidem miſerit, ſed tamen non uulnerauerit, correptum raptatumq́ ſternit, nec uulnerat. Cum pro catulis fœta dimicat, oculorum aciem traditur defigere in terram, ne uenabula expaueſcat. Cæterũ dolis carent & ſuſpicione: nec limis intuentur oculis, aſpiciq́ ſimili modo nolunt. Creditum eſt à moriente humum mordeti, lachrymamq́ leto dari. Atque hoc tale tam ſæuum animal, rotarum orbes circumacti, curruſq́ inanes, & gallinaceorum criſtæ cantuſq́ etiam magis terrent, ſed maxime ignes. Aegritudinem faſtidij tantum ſentit, in qua medetur ei contumelia, in rabiem agente annexarum laſciuia ſimiarum. Guſtatus deinde ſanguis in remedio eſt. Leonum ſimul plurium pugnam, Romæ princeps dedit Q. Scæuola P. filius in curuli ædilitate. Centum autem iubatorum primus omnium L. Sylla, qui poſtea dictator fuit, in prætura. Poſt eum Pompeius Magnus in circo dc. ac in ijs iubatorum cccxv: Cæſar dictator cccc. Capere eos, ardui erat quondam operis, foueiſq́ maxime. Principatu Claudij caſus rationem docuit, pudendam penè talis feræ nomine, paſtoris Getuli ſago contra ingruentis impetum obiecto: quod ſpectaculum in harenam protinus tranſlatum eſt, uix credibili modo torpeſcente tanta illa feritate, quamuis leui iniectu operto capite, ita ut deuinciatur non repugnans: uidelicet omnis uis cõſtat in oculis. Quo minus mirum ſit, à Lyſimacho Alexandri iuſſu ſimul incluſo ſtrangulatũ leonem. Iugo ſubdidit eos, primuſq́ Romæ ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello, cum dimicatum eſſet in Pharſalicis campis, non ſine oſtento quodam temporum, generoſos ſpiritus iugum ſubire illo prodigio ſignificante: nam quod ita uectus eſt cum mima Cytheride, ſupra monſtra etiã illarum calamitatũ fuit. Primus autem hominũ leonem manu tractare auſus, & oſtendere manſuefactum, Hanno è clariſſimis Pœnorum traditur: damnatuſq́ illo argumento, quoniam nihil non perſuaſurus uir tam artificis ingenij uidebatur: & male credi libertas ei, cui in tantum ceſſiſſet etiam feritas. Sunt uero & fortuita eorũ quoq; clementiæ exempla. Mentor Syracuſanus in Syria leone obuio ſuppliciter uolutante, attonitus pauore, cum refugienti undiq; fera opponeret ſeſe, & ueſtigia lamberet adulanti ſimilis, animaduertit in pede eius tumorem uulnuſq́, et extracto ſurculo liberauit cruciatu. Pictura caſum hũc teſtatur Syracuſis. Simili modo Elpis Samius natione, in Africam delatus naue, iuxta littus conſpecto leone hiatu minaci, arborem fuga petit, Libero patre inuo-

cato:quoniam tum præcipuus uotorum locus eſt,cum ſpei nullus eſt. Neque profugienti cum potuiſſet,fera inſtiterat: & procumbens ad arborem, hiatu quo terruerat miſerationem quærebat. Os morſu auidiore inhæſerat dentibus,cruciabatq; inedia tũ penè in ipſis eius telis ſuſpectantẽ, ac uelut mutis precibus orantẽ:dum fortuitu fidens nõ eſt contra feram,multo diutius miraculo ꝙ metu ceſſatũ eſt. Degreſſus tandem euellit præbenti,& ꝙ maxime opus eſſet accommodanti. Traduntq; quamdiu nauis ea in littore ſtetit retuliſſe gratiam uenatus aggerẽdo. Qua de cauſa Libero patri templum in Samo Elpis ſacrauit, quod ab eo facto Græci κεχηνότος διονύσου appellauere. Miremur poſtea ueſtigia hominum intelligi à feris,cum etiam auxilia ab uno animaliũ ſperent. Cur enim non ad alia iretur unde medicas manus hominis ſciunt? niſi forte uis malorum,etiam feras omnia experiri cogit.

De pantheris. Cap. XVII

AEque memorandum & de panthera tradit Demetrius phyſicus,iacentem in media uia hominis deſiderio, repente apparuiſſe patri cuiuſdam Philini,aſſectatoris ſapientiæ:illum pauore cœpiſſe regredi,feram uero circumuolutari non dubie blandientẽ, ſeſe cõflictantem mœrore,qui etiam in panthera intelligi poſſet. Fœta erat,catulis procul in foueam delapſis. Primum ergo miſerationis fuit nõ expaueſcere,proximum ei curam intendere: ſecutusq; qua trahebat ueſtem unguiũ leni iniectu, ut cauſam doloris intellexit, ſimulq; ſalutis ſuæ mercedem, exemit catulos: eaq; cum ijs proſequente, uſq; extra ſolitudines deductus,læta atq; geſtiente: ut facile appareret gratiam referre,& nihil inuicem imputare,quod etiã in homine rarum eſt. Hæc fidem etiã Democrito afferunt, qui Thoantem in Arcadia ſeruatum à dracone narrat. Eum nutrierat puer dilectũ admodum:pauensq; ſerpẽtis naturam,& magnitudinẽ metuens,in ſolitudines tulerat:in quibus circumuento latronum inſidijs,agnitoq; uoce, ſubuenit. Nam quæ de infantibus ferarum lacte nutritis,cum eſſent expoſiti,produntur, ſicut de conditoribus noſtris à lupa,magnitudini fatorum accepta ferri æquius, quàm ferarum naturæ arbitror. Panthera & tigris macularum uarietate prope ſolæ beſtiarum ſpectãtur, cæteris unus ac ſuus cuiuſq; generis color eſt. Leonũ tantum in Syria niger. Pantheris in candido breues maculatũ oculi. Ferũt odore earũ mire ſollicitari quadrupedes cunctas,ſed capitis toruitate terreri. Quamobrem occultato eo,reliqua dulcedine inuitatas corripiunt. Sunt qui tradunt in armo ijs ſimilem lunæ eſſe maculam,creſcẽtem in orbes,& cauantem pari modo cornua. Nunc uarias & pardos,qui mares ſunt,appellant in eo omni genere,creberrimo in Africa Syriaq;. Quidam ab ijs pantheras candore ſolo diſcernunt,nec adhuc aliam differentiam inueni. Senatuſconſultum fuit uetus, ne liceret Africanas in Italiam aduehere. Contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius tribunus plebis,permiſitq; Circenſiũ gratia importare. Primus autem Scaurus ędilitate ſua uarias centum quinquaginta uniuerſas miſit,deinde Pompeius Magnus quadringentasdecem, diuus Auguſtus quadringentasuiginti. Idem Q. Tuberone, Fabio Max. COSS. iiij. Nonas Maij,theatri Marcelli dedicatiõe,tigrin primus omnium Romæ oſtendit in cauea manſuefactã: Diuus uero Claudius ſimul quatuor.

De tigris natura,& camelis,& camelopardali,& q̃n primũ uiſa Romæ. Cap. XVIII

TIgrin Hyrcani & Indi ferunt, animal uelocitatis tremendæ,& maxime cognitæ dum capit. Totus enim fœtus,qui ſemper numeroſus eſt, ab inſidiãte rapitur equo quàm maxime pernici, atq; in recentem ſubinde transfertur. At ubi uacuum cubile reperit fœta (maribus enim cura non eſt ſobolis) fertur præceps, odore ueſtigans. Raptor appropinquante fremitu,abijcit unum ex catulis. Tollit illa morſu,& pondere etiam ocyor acta remeat,iterumq; conſequitur,& ſubinde,donec in nauem egreſſo irrita feritas ſæuit in littore. Camelos inter armenta paſcit oriens, quorum duo genera,Bactriani & Arabici: differunt,quod illi bina habent tubera in dorſo,hi ſingula,& in pectore alterum,cui incumbant. Dentiũ ſuperiore ordine,ut boues,carent in utroq; genere. Omnes autem iumentorum in ijs terris dorſo funguntur, atq; etiam equitantur in prælijs. Velocitas inter equos,

ſed

ſed ſua cuique menſura, ſicuti uires. Nec ultra aſſuetum procedit ſpatium, nec plus inſtituto onere recipit. Odium aduerſus equos gerunt naturale. Sitim & quatriduo tolerant, implenturq; cum bibendi occaſio eſt, & in præteritum & in futurum, obturbata conculcatione prius aqua: aliter potu non gaudent. Viuunt quinquagenis annis, quidam & centenis. Vtcunque rabiem & ipſi ſentiunt. Caſtrandi genus etiam fœminas, quæ bello præparentur, inuentum eſt: fortiores ita fiunt coitu negato. Horum aliqua ſimilitudo in duo transfertur animalia: Nabin Æthiopes uocant, collo ſimilem equo, pedibus & cruribus boui, camelo capite, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus, unde appellata camelopardalis, dictatoris Cæſaris Circenſibus ludis primum uiſa Romæ. Ex eo ſubinde cernitur, aſpectu magis quàm feritate conſpicua: quare etiam ouis feræ nomen inuenit.

De chao & cepho. Cap. xix

POmpeij Magni primũ ludi oſtenderũt chaum, quem Galli rhaphiũ uocabãt, effigie lupi, pardorũ maculis. Iidem ex Æthiopia quas uocant cephos, quarũ pedes poſteriores pedibus humanis & cruribus, priores manibus fuere ſimiles. Hoc animal poſtea Roma nõ uidit.

De rhinocerote. Cap. xx

IIſdem ludis & rhinoceros, unius in nare cornu, qualis ſæpe, uiſus. Alter hic genitus hoſtis elephanto: cornu ad ſaxa limato præparat ſe pugnæ, in dimicatione aluũ maxime petens, quam ſcit eſſe molliorem. Longitudo ei par, crura multo breuiora, colot buxeus.

De lyncibus, & ſphingibus, & crocutis, cercopithecis, Indicis bubus, leucrocutis, eale, tautis Æthiopiæ, mantichora, monocerote, catoblepa, baſiliſco. Cap. xxi

LYncas uulgo frequentes, & ſphingas, fuſco pilo, mammis in pectore geminis, Æthiopia generat, multaq; alio monſtro ſimilia: pẽnatos equos & cornibus armatos, quos Pegaſos uocant: Crocutas uelut ex cane lupoq; conceptos, omnia dentibus frangentes, protinusq; deuorata conficientes uentre: Cercopithecos, nigris capitibus, pilo aſinino, & diſſimiles cæteris uoce: Indicos boues unicornes tricornesq;: Leucrocutam perniciſſimam feram, aſini feri magnitudine, cruribus ceruinis: collo, cauda, pectore leonis, capite melium, biſulca ungula, ore ad aures uſque reſciſſo, dentium locis oſſe perpetuo. Hanc feram humanas uoces tradũt imitari. Apud eoſdem & quæ uocatur eale, magnitudine equi fluuiatilis, cauda elephanti, colore nigra uel fulua: maxillas apri, maiora cubitalibus cornua habens, mobilia, quæ alterna in pugna ſiſtit, uariatq; infeſta aut obliqua, utcunque ratio monſtrauit. Sed atrociſſimos habet tauros ſylueſtres maiores agreſtibus, uelocitate ante omnes, colore fuluos, oculis ceruleis, pilo in contrarium uerſo, rictu ad aures dehiſcente, iuxtà cornua mobilia, tergori duricia ſilicis, omne reſpuens uulnus. Feras omnes uenãtur: ipſi nõ aliter quàm foueis capti, feritate ſemper intereũt. Apud eoſdem naſci Cteſias ſcribit, quam manticoram appellat, triplici dentium ordine pectinatim coeuntiũ, facie & auriculis hominis, oculis glaucis, colore ſanguineo, corpore leonis, cauda ſcorpionis modo ſpicula infigentem: uocis, ut ſi miſceatur fiſtulæ & tubæ concentus: uelocitatis magnæ, humani corporis uel præcipue appetẽtem. In India & boues ſolidis ungulis, unicornes: & feram nomine axin, hinnuli pelle, pluribus candidioribusq; maculis, ſacram Liberi patris. Orſei Indi ſimias candentes toto corpore uenantur. Aſperrimam autem feram monocerotem, reliquo corpore equo ſimilem, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu graui, uno cornu nigro media fronte cubitorũ duûm eminente. Hanc feram uiuam negant capi. Apud Heſperios Æthiopes fons eſt, Nigris, ut plerique exiſtimauere Nili caput, ut argumenta quæ diximus perſuadẽt. Iuxta hunc fera appellatur catoblepas, modica alioquin, cæteriſq; membris iners, caput tantum prægraue ægre ferens: id deiectum ſemper in terram, aliâs internecio humani generis, omnibus qui oculos eius uidere confeſtim expirantibus. Eadem & baſiliſci ſerpentis eſt uis. Cyrenaica hunc generat prouincia xij. non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula ut quodam diademạ

te inſignem. Sibilo omnes fugat ſerpentes: nec flexu multiplici ut reliquæ, corpus impellit, ſed celſus & erectus in medio incedens. Necat frutices, nō contactos modo, uerū & afflatos, exurit herbas, rumpit ſaxa. Talis uis malo eſt. Creditum quondam, ex equo occiſo haſta, & per eam ſubeunte ui, non equitem modo, ſed equum quoque abſumptum. Huic tali monſtro (ſæpe enim enectum cōcupiuere reges uidere) muſtelarum uirus exitio eſt: Adeo naturæ nihil placuit eſſe ſine pari. Inijciunt eas cauernis, facile cognitis ſoli tabe: necant illæ ſimul odore, moriunturq́;, & naturæ pugnam conficiunt.

De lupis. Cap. XXII.

SEd in Italia quoque creditur luporum uiſus eſſe noxius: uocemq́; homini quem priores contemplentur, adimere ad præſens. Inertes hos paruóſque Africa & Aegyptus gignunt, aſperos trucesq́; frigidior plaga. Homines in lupos uerti, rurſumq́; reſtitui ſibi, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia quæ fabuloſa tot ſeculis comperimus. Vnde tamen iſta uulgo infixa ſit fama in tantum, ut in maledictis uerſipelles habeat, indicabitur. Euanthes inter autores Græciæ non ſpretus, tradit Arcadas ſcribere, ex gente Anthæi cuiuſdam ſorte electum ad ſtagnum quoddam regionis eius duci, ueſtituq́; in quercu ſuſpenſo tranare, atque abire in deſerta, transfigurariq́; in lupū, & cum cæteris eiuſdem generis congregari per annos ix. Quo in tempore ſi homine ſe abſtinuerit, reuerti ad idem ſtagnum: & cum tranauerit, effigiem recipere, ad priſtinum habitum addito nouem annorū ſenio. Id quoq; Fabius, eandem recipere ueſtem. Mirum eſt, quò procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens mendacium eſt, ut teſte careat. Itaq; Agriopas qui olympionicas ſcripſit, narrat Demænetum Parrhaſium in ſacrificio quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam tum hoſtia faciebant, immolati pueri exta deguſtaſſe, & in lupum conuertiſſe: eundem decimo anno reſtitutum athleticæ, certaſſe in pugilatu, uictoremq́; olympia reuerſum. Quin & caudæ huius animalis creditur uulgo ineſſe amatorium uirus exiguo in uillo, eumq́; cum capiatur abijci: nec idem pollere, niſi uiuenti direptum. Dies quibus coeat, toto anno non amplius xij. Eundem in fame ueſci terra. Inter auguria ad dexteram commeantium præciſo itinere, ſi pleno id ore fecerit, nullum omnium præſtantius. Sunt in eo genere qui ceruarij uocantur, qualem è Gallia in Pompeij Magni harena ſpectatum diximus. Huic quamuis in fame mandenti, ſi reſpexit, obliuionem cibi ſurrepere aiunt, digreſſumq́; quærere aliud.

De ſerpentibus. Cap. XXIII.

QVod ad ſerpētes attinet, uulgatum eſt colores earū pleraſq; terras habere in quas occultent. Innumera eſſe genera. Ceraſtis corpore eminere cornicula ſæpe quadrigemina: quorum motu reliquo corpore occultato, ſollicitent ad ſe aues. Geminum caput amphisbænæ, hoc eſt & ad caput & ad caudam, tanquam parum eſſet uno ore fundi uenenum. Alijs ſquamas eſſe, alijs picturas: omnibus exitiale uirus. Iaculum ex arborum ramis uibrari: nec pedibus tantum pauendas ſerpentes, ſed & miſſili uolare tormēto. Colla aſpidum intumeſcere nullo ictus remedio, præterquam ſi confeſtim partes contactæ amputentur. Vnus huic tam peſtifero animali ſenſus, uel potius affectus eſt. Coniuga fermè uagantur: nec niſi cum compare, uita eſt: itaque alterutra interempta, incredibilis alteri ultionis cura. Perſequitur interfectorem, unumq́; eum in quantolibet populi agmine notitia quadam infeſtat, perrumpit omnes difficultates, permeat ſpatia, nec niſi amnibus arcetur, aut præceleri fuga. Non eſt fateri, rerum natura largius mala an remedia genuerit. Iam primum hebetes oculos huic malo dedit: eosq́; non in fronte ex aduerſo cernere, ſed in temporibus. itaq; excitatur, ſed ſæpius auditu q̄ uiſu.

De ichneumone. Cap. XXIIII.

HAbet deinde internecinum bellum cum ichneumone. Notum eſt animal hac gloria maxime, in eadem natum Aegypto. Mergit ſe limo ſæpius, ſiccatq́; ſole. Mox ubi pluribus eodem modo ſe corijs loricauit, in dimicationem pergit. In ea caudam attollens,

ictus irritos aduerſus excipit, donec obliquo capite ſpeculatus inuadat in fauces. Nec hoc cõtẽtus, aliud haud mitius debellat animal.

De crocodilo, & hippopotamo. Ca. XXV.

CRocodilum habet Nilus, quadrupes malum, & terra pariter ac flumine infeſtum. Vnũ hoc animal terreſtre linguæ uſu caret. Vnum ſuperiore mobili maxilla imprimit morſum, aliâs terribile, pectinatim ſtipante ſe dentiũ ſerie. Magnitudine excedit plerunq; duodeuiginti cubita. Parit oua quanta anſeres: eaq; extra eum locum ſemper incubat, prædiuinatione quadam, ad quem ſummo auctu eo anno egreſſurus eſt Nilus. Nec aliud animal ex minori origine in maiorem creſcit magnitudinem. Et unguibus hic armatus eſt, contra omnes ictus cute inuicta. Dies in terra agit, noctes in aqua, teporis utrunq; ratione. Hunc ſaturum cibo piſcium, & ſemper eſculento ore in littore ſomno datum, parua auis, quæ trochilos ibi uocatur, rex auium in Italia, inuitat ad hiandum pabuli ſui gratia, os primũ eius adſultim repurgans, mox dentes, & intus fauces quoq;, ad hanc ſcabendi dulcedinem quãmaxime hiantes: in qua uoluptate ſomno preſſum cõſpicatus ichneumon, per eaſdem fauces ut telum aliquod immiſſus, erodit aluũ. Similis crocodilo, ſed minor etiam ichneumone, eſt in Nilo natus ſcincos, contra uenena præcipuum antidotum: Item ad inflãmandam uirorum Venerem. Verum in crocodilo maior erat peſtis, quàm ut uno eſſet eius hoſte natura contenta. Itaq; & delphini immeantes Nilo, quorum dorſo tanq; ad hunc uſum cultellata ineſt pinna, abigentes eos præda, ac uelut in ſuo tantum amne regnantes, alioquin impares uiribus ipſi, aſtu interimũt. Callent enim in hoc cuncta animalia, ſciuntq; non modo ſua commoda, uerum & hoſtiũ aduerſa: norunt ſua tela, norunt occaſiones, parteſq; diſſidentium imbelles. In uentre mollis eſt tenuiſq; cutis crocodilo: ideo ſe ut territi immergunt delphini, ſubeunteſq; aluum illa ſecant ſpina. Quin & gens hominum eſt huic belluæ aduerſa in ipſo Nilo Tentyritæ, ab inſula in qua habitat appellata. Menſura eorum parua, ſed præſentia animi in hoc tantum uſu mira. Terribilis hæc contra fugaces bellua eſt, fugax contra inſequentes: ſed aduerſum ire ſoli hi audent. Quin etiam flumini innatant: dorſoq; equitantium modo impoſiti, hiantibus reſupino capite ad morſum, addita in os claua, dextra ac læua tenẽtes extrema eius utrinque, ut frenis in terram agunt captiuos: ac uoce etiam ſola territos, cogunt euomere recentia corpora ad ſepulturam. Itaque ei uni inſulæ crocodili non adnatant: olfactuq; eius generis hominum, ut Pſyllorum ſerpentes fugantur. Hebetes oculos hoc animal dicitur habere in aqua, extra acerrimi uiſus: quatuorq; menſes hyemis inedia ſemper tranſmittere in ſpecu. Quidam hoc unum quamdiu uiuat, creſcere arbitrant᷑: Viuit autem longo tempore. Maior altitudine in eodem Nilo bellua hippopotamus æditur; ungulis bifidis quales bubus, dorſo equi, & iuba, & hinnitu, roſtro reſimo, cauda & dentibus aprorum, aduncis, ſed minus noxijs: tergoris ad ſcuta galeaſq; impenetrabilis, præterquam ſi humore madeat. Depaſcitur ſegetes, deſtinatione ante (ut ferunt) determinatas in diem, & ex agro ferentibus ueſtigijs, ne quæ reuertenti inſidiæ compareantur.

Qui primus Romæ hippopotamum & crocodilos oſtendit: & medicinæ ab animalibus repertæ. Cap. XXVI

PRimus eum & quinq; crocodilos, Romæ ædilitatis ſuæ ludis M. Scaurus temporario euripo oſtendit. Hippopotamus in quadã medendi parte etiam magiſter extitit. Aſſidua nãq; ſatietate obeſus exit in littus, recẽtes harundinũ cęſuras perſpeculatus: atq; ubi acutiſſimũ uidet ſtipitem, imprimens corpus uenam quandam in crure uulnerat, atq; ita profluuio ſanguinis morbidũ aliâs corpus exonerat, & plagam limo rurſus obducit.

Quæ animalia, quas herbas oſtenderũt, cerui, lacerti, hirundines, teſtudines: muſtela, ciconia, aper, anguis, draco, panthera, elephas, urſi, palumbes, columbæ, grues, coruus. Cap. XXVII.

SImile quiddam & uolucris in eadem Aegypto monſtrauit, quæ uocat᷑ ibis: roſtri aduncitate per eam partem ſe perluens, qua reddi ciborũ onera maxime ſalubre eſt. Nec

hæc ſola, multis animalibus reperta ſunt, uſui futura & homini. Dictamū herbam extrahendis ſagittis cerui mōſtrauere, percuſſi eo telo, paſtuq́ eius herbæ eiecto. Iidē percuſſi à phalangio, quod eſt aranei genus, aut aliquo ſimili, cancros edendo ſibi medentur. Eſt & ad ſerpentum ictus præcipua, qua ſe lacerti, quoties cum his conſeruere pugnam, uulnerati refouent. Chelidoniam uiſui ſaluberrimam hirundines monſtrauere, uexatis pullorum oculis illa medentes. Teſtudo cunilæ, quam bubulam uocant, paſtu uires contra ſerpentes refouet: Muſtela ruta, in murium uenatu cum iis dimicatione conſerta: Ciconia origano. Edera apri in morbis ſibi medentur, & cancros ueſcendo, maxime mari eiectos. Anguis hyberno ſitu membrana corporis obducta, fœniculi ſucco impedimentum illud exuit, nitidusq́ uernat. Exuit autem à capite primum, nec celerius quàm uno die ac nocte replicans, ut extra fiat membranæ quod fuerat intus. Idem hyberna latebra uiſu obſcurato, marathro herbæ ſeſe affricans, oculos inungit ac refouet: ſi uero ſquamæ obtorpuere, ſpinis iuniperi ſe ſcabit. Draco uernā nauſeam ſylueſtris lactucæ ſucco reſtinguit. Pantheras perfricata carne aconito (uenenum id eſt) barbari uenantur: Occupat ilico fauces earum angor, quare pardalianches id uenenum appellauere quidam. At fera contra hęc excrementis hominis ſibi medetur: & aliâs tam auida eorum, ut à paſtoribus ex induſtria in aliquo uaſe ſuſpenſa altius quàm ut queat ſaltu contingere, iaculando ſe appetendoq́ deficiat, & poſtremo expiret: alioqui uiuacitatis adeo lētæ, ut eiectis interaneis diu pugnet. Elephas chamæleonte cōcolori frondi deuorato, occurrit oleaſtro huic ueneno ſuo. Vrſi cum mandragoræ mala deguſtauere, formicas lambunt. Ceruus herba cinare uenenatis pabulis reſiſtit. Palumbes, graculi, merulæ, perdices, lauri folio annuum faſtidiū purgant: columbæ, turtures, & gallinacei, herba quæ uocat helxine: anates, anſeres, cæteræq́ aquaticæ herba ſiderite: grues & ſimiles iunco paluſtri. Coruus occiſo chamæleonte, qui etiam uictori nocet, lauro infeſtū uirus extinguit.

Prognoſtica animaliū. Cap. XXVIII

Millia præterea, utpote cum plurimis animalibus eadē natura rerū, cœli quoq́ obſeruationem, & uentorū, imbriū, tempeſtatū præſagia, aliis alia dedere: quod perſequi immenſum eſt, æque ſcilicet, q̄ reliquam cum ſingulis hominū ſocietatem. Siquidem & pericula præmonent, nō fibris modo extisq́, circa quod magna mortalium portio hęret, ſed alia quadā ſignificatione. Ruinis imminentibus muſculi præmigrant, aranei cum telis primi cadūt. Auguria quidem artem fecere apud Romanos, & ſacerdotum collegium uel maxime ſolenne eſt. In Thracia locis rigentibus & uulpes, animal alioqui ſolerti auditu, amnes gelatos lacusq́ non niſi ad paſtus ituræ rediturǽq́ tranſeunt. Obſeruatum, eam aure ad glaciem appoſita, coniectare craſſitudinem gelu.

Ciuitates & gentes à minutis animalibus deletæ. Cap. XXIX

NEc minus clara exitii documenta ſunt etiam ex contemnendis animalibus M. Varro autor eſt, à cuniculis ſuffoſſum in Hiſpania oppidum, à talpis in Theſſalia: ab ranis ciuitatem in Gallia pulſam, ab locuſtis in Africa: ex Gyaro Cycladū inſula incolas à muribus fugatos, in Italia Amyclas à ſerpentibus deletas. Citra Cynamolgos Aethiopas late deſerta regio eſt, à ſcorpionibus & ſolpugis gente ſublata: Et à ſcolopēdris abactos Otrerietes, autor eſt Theophraſtus. Sed ad reliqua ferarum genera redeamus.

De hyęna, & crocuta, & mantichora, & fibris, & lutris. Cap. XXX

HYænis utranq́ eſſe naturam, & alternis annis mares, alternis fœminas fieri, parere ſine mare uulgus credit, Ariſtoteles negat. Collum & iuba continuitate ſpinæ porrigitur; flectiq́ue niſi circumactu totius corporis nequit. Multa præterea mira traduntur. Sed maxime ſermonem humanum inter paſtorum ſtabula aſſimulare, nomēnque alicuius addiſcere, quem euocatum foras laceret. Item uomitionem hominis imitari, ad ſollicitandos canes, quos inuadat. Ab uno animali ſepulchra erui, inquiſitione corporum. Fœminam raro capi. Oculis mille eſſe uarietates, colorumq́ue mutationes. Præterea um

bræ

bræ eius contactu canes obmuteſcere. Et quibuſdam magicis artibus omne animal, quod ter luſtrauerit, in ueſtigio hærere. Huius generis coitu leæna Aethiopica parit crocutam, ſimiliter uoces imitãtem hominum pecorumq́ꝫ. Acies ei perpetua in utraq́ꝫ parte oris, nullis gingiuis dente continuo: qui ne contrario occurſu hebetetur, capſarum modo includitur. Hominum ſermones imitari & mantichoram in Aethiopia, autor eſt Iuba. Hyænæ plurimæ gignuntur in Africa, quæ & aſinorum ſylueſtrium multitudinem fundit. Mares in eo genere ſinguli fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis æmulos, & ideo grauidas cuſtodiunt: morſuq́ꝫ natos mares caſtrant. Contrà grauidæ latebras petunt, & parere furto cupiunt, gaudentq́ꝫ copia libidinis. Eaſdem partes ſibiipſi Pontici amputant fibri, periculo urgente, ob hoc ſe peti gnari: caſtoreum id uocant medici: aliás animal horrendi morſus, arbores iuxta flumina ut ferro cædit: hominis parte comprehenſa, non antequam fracta concrepuerint oſſa, morſus reſoluit. Cauda piſcium iis, cætera ſpecies lutræ. Vtrunque aquaticum, utrique mollior pluma pilus.

De ranis, & uitulis marinis, & ſtellionibus. Cap. XXXI

RAnæ quoque rubetræ, quarum & in terra & in humore uita, plurimis refertæ medicaminibus, deponere ea quotidie ac reſumere à paſtu dicuntur, uenena tantum ſibi reſeruantes. Similis & uitulo marino uictus, in mari ac terra: ſimile fibro & ingenium. Euomit fel ſuum, ad multa medicamenta utile: Item coagulum, ad comitiales morbos: ob ea ſe peti prudens. Theophraſtus autor eſt, angues eo modo & ſtelliones ſenectutem exuere, eamq́ꝫ protinus deuorare, præripiẽtes comitiali morbo remedia. Eoſdem peſtiferi in Græcia morſus, innoxios eſſe in Sicilia.

De ceruis. Cap. XXXII

CEruis quoque eſt ſua malignitas, quanquam placidiſsimo animalium. Vrgente ui canum, ultro confugiunt ad hominem. Et in pariendo ſemitas minus cauent, humanis ueſtigiis tritas, quàm quæ ſecretæ ac feris opportunæ. Cõceptus earũ poſt Arcturi ſidus. Octonis menſibus ferũt partus, & interdũ geminos. A conceptu ſeparãt ſe. At mares relicti, rabie libidinis ſæuiunt: fodiunt ſcrobes. Tunc roſtra eorum nigreſcũt, donec aliquãdo abluant imbres. Fœminæ autẽ ante partũ purgãtur herba quadam, quæ ſeſelis dicitur, faciliore ita utentes utero. A partu duas habent herbas, quæ aros & ſeſelis appellantur: paſtæ redeunt ad fœtum: illis imbui lactis primos uolunt ſuccos, quacunq́ꝫ de cauſa. Æditos partus exercent curſu, & fugam meditari docent: ad prærupta ducunt, ſaltumq́ꝫ demonſtrant. Iam mares ſoluti deſiderio libidinis, auide petunt pabula. Vbi ſe præpingues ſenſere, latebras quærunt, fatentes incommodum pondus: Et aliâs ſemper in fuga acquieſcunt, ſtanteſq́ꝫ reſpiciunt: cum propè uentum eſt, rurſus fugæ præſidia repetentes. Hoc fit inteſtini dolore, tam infirmi, ut ictu leui rumpatur intus. Fugiunt autem latratu canum audito ſecunda ſemper aura, ut ueſtigia cum ipſis abeant. Mulcentur fiſtula paſtorali & cantu: cum erexere aures, acerrimi auditus: cum remiſere, ſurdi. Cæterum animal ſimplex, & omnium rerum miraculo ſtupens: in tantũ, ut equo aut buccula accedente propius, hominem iuxta uenantem nõ cernant: aut ſi cernant, arcum ipſum ſagittaſq́ꝫ mirentur. Maria tranant gregatim nantes porrecto ordine, & capita imponẽtes præcedentiũ clunibus, uicibuſq́ꝫ ad terga redeuntes. Hoc maxime notatur à Cilicia Cyprum traiiciẽtibus. Nec uident terras, ſed in odore earum natant. Cornua mares habẽt, ſoliq́ꝫ animaliũ omnibus annis ſtato ueris tempore amittunt: ideo ſub ipſa die quàm maxime inuia petunt. Latent amiſsis uelut inermes, ſed & hi bono ſuo inuidẽtes. Dextrũ cornu negãt inueniri, ceu medicamẽto aliquo præditũ. Idq́ꝫ mirabilius fatendũ eſt, cum & in uiuariis mutent omnibus annis: defodiq́ꝫ ab iis putant. Accenſis autem utrislibet, odore ſerpentes fugantur, & comitiales morbi deprehenduntur. Indicia quoq́ꝫ ætatis in illis gerunt, ſingulos annis adiicientibus ramos uſq́ꝫ ad ſexennes. ab eo tẽpore ſimilia reuiuiſcũt: nec poteſt ætas diſcerni, ſed dentibus ſenecta declarat. Aut enim paucos aut nullos habẽt, nec in cornibus imis ramos,

alioquin ante frontē prominere ſolitos iunioribus. Non decidunt caſtratis cornua, nec naſcuntur. erumpunt autem renaſcentibus tuberibus primo aridæ cutis ſimilia. eadem teneris increſcunt ferulis arundineas in paniculas, molli plumata lanugine. quàm diu carent ijs, noctibus procedunt ad pabula: increſcentia ſolis uapore durant, ad arbores ſubinde experientes: ubi placuerit robur, in aperta prodeunt. Capti iam ſunt, edera in cornibus uiridante, ex attritu arborum, ut in aliquo ligno teneris dum experiuntur innata. Fiunt aliquando & cādido colore, qualem fuiſſe traditur Q. Sertorij ceruam, quam eſſe fatidicam Hiſpaniæ gentibus perſuaſerat. Et ijs eſt cum ſerpente pugna. Inueſtigant cauernas, nariumꝙ ſpiritu extrahūt renitentes. Ideo ſingulare abigendis ſerpētibus, odor aduſto ceruino cornu. Contra morſus uero præcipuum remedium ex coagulo hinuli in utero occiſi. Vita ceruis in confeſſo longa, poſt c. annos aliquibus captis cum torquibus aureis, quos Alexander Magnus addiderat, adopertis iam cute in magna obeſitate. Febrium morbos non ſentit hoc animal, quin & medetur huic timori. Quaſdam nos principes fœminas ſcimus, omnibus diebus matutinis carnem eam deguſtare ſolitas, & longo æuo caruiſſe febribus: quod ita demum exiſtimant ratum, ſi uulnere uno interierit.

De tragelapho, & chamæleonte, & reliquis colorē mutātibus. Cap. XXXIII.

EST eadem ſpecie, barba tantū & armorum uillo diſtans, quem tragelaphon uocant, non alibi quàm iuxta Phaſin amnem naſcēs. Ceruos Africa propemodū ſola non gignit. At chamæleontem & ipſa, quanquam frequentiorē India. Figura & magnitudo erat lacerti, niſi crura eſſent recta & excelſiora. Latera uētri iungūtur ut piſcibus, & ſpina ſimili modo. Eminet roſtrum, ut in paruo haud abſimile ſuillo: cauda prælonga in tenuitatem deſinens, & implicans ſe uiperinis orbibus: ungues adunci, motus tardior, ut teſtudini: corpus aſperū, ut crocodilo: oculi in receſſu cauo, tenui diſcrimine prægrandes, & corpori concolores: nunquam eos operit: nec pupillæ motu, ſed totius oculi uerſatione circumaſpicit. Ipſe celſus hianti ſemper ore, ſolus animaliū nec cibo nec potu alitur, nec alio quàm aëris alimento: circa caprificos ferus, innoxius alioqui. Et coloris natura mirabilior. Mutat namque eum ſubinde, & oculis & cauda, & toto corpore: redditꝙ ſemper quemcunq; proxime attingit, præter rubrum candidumꝙ. Defuncto pallor eſt. Caro in capite & maxillis, & ad commiſſuram caudæ admodum exigua, nec alibi toto corpore: ſanguis in corde, & circa oculos tantum: uiſcera ſine ſplene. Hybernis menſibus latet ut lacerta.

De tarando & lycaone & thoe. Cap. XXXIIII.

MVtat colores Scytharum tarandus, nec aliud ex ijs quæ pilo ueſtiuntur, niſi in Indis lycaon, cui iubata traditur ceruix. Nam thoes, luporū id genus eſt procerius lōgitudine, breuitate crurū diſſimile, uelox ſaltu, uenatu uiuens, innocuū homini, habitum nō colorem mutāt, per hyemes hirti, æſtate nudi. Tarando magnitudo quæ boui, caput maius ceruino, nec abſimile: cornua ramoſa, ungula bifida, uillus magnitudine urſorū. Sed cum libuit ſui coloris eſſe, aſini ſimilis eſt. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Colorem omniū arborum, fruticum, florum, locorumꝙ reddit metuens, in quibus latet: ideoꝙ raro capitur. Mirum eſſet habitum corpore tam multiplicem dari, mirabilius & uillo.

De hyſtrice. Cap. XXXV

HYſtrices generat India & Africa ſpina contectas, ac herinaceorū generi: ſed hyſtrici longiores aculei, & cum intēdit cutem, miſſiles. Ora urgentium figit canum, & paulo longius iaculat̄. Hybernis aūt ſe menſibus condit: quæ natura multis, & ante omnia urſis.

De urſis & fœtibus eorum. Cap. XXXVI

EOrum coitus hyemis initio: nec uulgari quadrupedum more, ſed ambobus cubantibus complexiſꝙ. Deinde ſeceſſus in ſpecus ſeparatim, in quibus pariūt XXX. die, ac plurimum quinos. Hi ſunt cādida informiſꝙ caro, paulo muribus maior, ſine oculis, ſine pilo: ungues tantū prominent: hanc lambendo paulatim figurant. Nec quicquam rarius quàm parientem uidere urſam. Ideo mares quadragenis diebus latēt, fœminæ quaternis menſi-

menſi

menſibus. Specus ſi nõ habuere, ramorum fruticumq́; congerie ædificãt, impenetrabiles imbribus, molliq́; frondẽ conſtratos. Primis diebus bis ſeptenis tam graui ſomno premuntur, ut ne uulneribus quidem excitari queant. Tunc mirum in modum ueterno pinguefcunt. Illi ſunt adipes medicaminibus apti, contraq́; defluuium capilli tenaces. Ab iis diebus reſidunt, ac priorum pedum ſuctu uiuunt. Fœtus rigentes apprimendo pectori fouent, non alio incubitu quàm oua uolucres. Mirum dictu, credit Theophraſtus per id tempus coctas quoque urſorum carnes, ſi aſſeruentur, increſcere: cibi tunc nulla argumenta, nec niſi humoris minimum in aluo inueniri: ſanguinis exiguas circa corda tantum guttas, reliquo corpori nihil ineſſe. Procedunt uere, ſed mares præpingues: cuius rei cauſa nõ prompta eſt: quippe nec ſomno quidẽ ſaginatis præter quatuordecim dies, ut diximus. Exeuntes herbam quandã aron nomine laxandis inteſtinis alioqui cõcretis deuorant, circa ſurculos cum dentiunt prædomantes ora. Oculi eorum hebetantur crebro: qua maxime cauſa fauos expetunt, ut conuulneratum ab apibus os leuet ſanguine grauedinem illam. Inualidiſsimum urſo caput, quod leoni fortiſsimum: ideo urgente ui, præcipitaturi ſe ex aliqua rupe, manibus eo operto iaciuntur: ac ſæpe in harena colapho infracto exanimãtur. Cerebro ueneficium ineſſe Hiſpaniæ credũt, occiſorumq́; in ſpectaculis capita cremant, teſtato, quoniam potum in urſinam rabiem agat. Ingrediũtur & bipedes. Arborem auerſi derepunt. Tauros, ex ore cornibusq́; eorum pedibus omnibus ſuſpenſi, pondere fatigant. Nec alteri animalium in maleficio ſtultitia ſolertior. Annalibus notatum eſt, M. Piſone, M. Meſſala coss. ad XIIII. kalẽ. Octobr. Domitiũ Ænobarbum ædilem curulem urſos Numidicos C. & totidem uenatores Aethiopas in circo dediſſe. Miror adiectum Numidicos fuiſſe, cum in Africa urſos non gigni conſtet.

De muribus Ponticis, & alpinis, & herinaceis. Cap. XXXVII.

CONduntur hyeme & Pontici mures, hi duntaxat albi: quorum palatum in guſtu ſagaciſsimum, autores quonam modo intellexerint, miror. Conduntur & alpini, quibus magnitudo media eſt: ſed hi pabulo antè in ſpecus conuecto, cum quidam narrent alternos marem ac fœminam ſupra ſe complexo faſce herbæ ſupinos, cauda mordicus apprehenſa, inuicem detrahi ad ſpecum: ideoq́; illo tempore detrito eſſe dorſo. Sunt his pares & in Aegypto: ſimiliterq́; reſidunt in clunes, & binis pedibus gradiunt, prioribusq́; ut manibus utuntur. Præparant hyemi & herinacei cibos: ac uolutati ſupra iacentia poma, affixa ſpinis, unum non amplius tenentes ore, portant in cauas arbores. Iidem mutationem aquilonis in auſtrum condentes ſe in cubile, præſagiunt. Vbi uero ſenſere uenantem, contracto ore pedibusq́;, ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi põſsit præter aculeos. In deſperatione uero, urinam ex ſe reddunt tabificam tergori ſuo ſpiniſq́; noxiam, propter hoc ſe capi gnari. Quamobrem exinantia prius urina uenari, ars eſt. Et tum præcipua dos tergori, aliâs corrupto, fragili, putribus ſpinis atque deciduis, etiam ſi uiuat ſubtractus fuga: ob id non niſi in nouiſsima ſpe maleficio eo perfunditur: quippe & ipſi odere inſitum ueneficium, ita parcentes ſibi terminumq́; ſupremum opperientes, ut fermè ante captiuitas occupet. Calidæ poſtea aquæ aſperſu reſoluitur pila: apprehenſusq́; pede altero è poſterioribus, ſuſpendio ac fame necatur: aliter nõ eſt occidere & tergori parcere. Ipſum animal non uerentur pleriq́; dicere uitæ hominum ſuperuacuum eſſe, ſi nõ ſint illi aculei, fruſtra uellerum mollitie in pecude mortalibus data. Hac cute expoliuntur ueſtes. Magnum fraus & ibi lucrum monopolio inuenit, de nulla re crebrioribus ſenatuſconſultis, nulloq́; non principe adito querimoniis prouincialibus.

De leontophono, lynce, melibus, & ſciuris. Cap. XXXVIII.

VRinę & è duobus aliis animalibus ratio mira eſt. Leontophonon accipimus uocari paruum, nec aliubi naſcens ꝙ ubi leo gignitur: quo guſtato tanta illa uis, ac cæteris quadrupedum imperitãs, ilico expiret. Ergo corpus eius aduſtum aſpergũt aliis carnibus

polentæ modo, inſidiátes feræ, necantq́; etiam cinere. Tam contraria eſt peſtis. Haud immerito igitur odit leo, uiſumq́; frangit, & citra morſum exanimat. Ille contrà urinam ſpargit prudẽs, hanc quoq; leoni exitialem. Lyncũ humor ita redditus ubi gignũtur, glaciatur, areſcit'ue in gemmas carbũculis ſimiles, & igneo colore fulgẽtes, lyncuriũ uocatas, atq; ob id ſuccino à pleriſq; ita generari prodito. Nouere hoc ſciuntq́; lynces, & inuidẽtes urinam terra operiunt, eoq; celerius ſolidatur illa. Alia ſolertia in metu melibus, ſufflatæ cutis diſtentu ictus hominũ & morſus canum arcent. Præuident tempeſtatẽ & ſciuri: obturatisq́; quà ſpiraturus eſt uentus cauernis, ex alia parte aperiũt fores: de cætero ipſis uilloſior cauda pro tegumento eſt. Ergo in hyemes alijs prouiſum pabulum, alijs pro cibo ſomnus.

De uipera, cochleis, & lacertis. Cap. XXXIX

SErpentium uipera ſola terra dicitur condi, cæteræ arborum aut ſaxorum cauis. Et aliás uel annua fame durant, algore modo dempto. Omnia ſeceſſus tempore ueneno orba dormiunt. Simili modo & cochleæ. Ille quidẽ iterum & æſtatibus, adhærentes maxime ſaxis: ut etiam iniuria reſupinatæ auulſæq́;, nõ tamen exeant. In Balearibus uero inſulis cauaticæ appellatæ, nõ prorepunt è cauis terræ: neq; herba uiuunt, ſed uuæ modo inter ſe cohærent. Eſt & aliud genus minus uulgare, adhærente operculo eiuſdem teſtæ ſe operiens: obrutæ terra ſemper hæ, & circa maritimas tantum alpes quondam effoſſæ, cœpere iam erui & in Veliterno. Omnium tamen laudatiſsimæ in Aſtypalæa inſula. Lacertæ inimiciſsimum genus cochleis, negantur ſemeſtrem uitã excedere. Lacerti Arabiæ cubitales: in Indiæ uero Nyſa monte xxiiij. in longitudine pedum, colore fului aut punicei, aut cerulei.

De canibus, Cap. XL.

EX his quoque animalibus quæ nobiſcũ degunt, multa ſunt cognitu digna. Fideliſsimi ante omnia homini canes atque equi. Et pugnaſſe aduerſus latrones canem pro domino accepimus, confectumq́; plagis à corpore non receſsiſſe, uolucres & feras abigentem. Ab alio in Epiro agnitum in conuentu percuſſorem domini, laniatu & latratu coactum fateri ſcelus. Garamantum regem canes ducenti ab exilio reduxere præliantes contra reſiſtentes. Propter bella Colophonij, itemq́; Caſtabalenſes, cohortes canum habuere: eæ primæ dimicabant in acie nunquam detrectantes. Hæc erant fidiſsima auxilia, nec ſtipendiorum indiga. Canes defendére Cimbros cæſis dominis eorum plauſtris impoſiti. Canis Iaſone Lycio interfecto, cibum capere noluit, inediaq́; conſumptus eſt. Is uero cui nomen Hyrcani reddidit Duris, accenſo regis Lyſimachi rogo iniecit ſe flammæ: ſimiliterq́; Hieronis regis. Memorat & Pyrrhum Gelonis tyranni canem Philiſtus. Memoratur & Nicomedis Bithyniæ regis, uxore eius Conſingi lacerata, propter laſciuiorem cum marito iocum. Apud nos Volcatium nobilem, qui Ceſcelium ius ciuile docuit, aſturcone è ſuburbano redeuntem, cum aduesperauiſſet, canis à graſſatore defendit: Item Cælium ſenatorem ægrum Placẽtiæ ab armatis oppreſſum: nec prius ille uulneratus eſt quàm cane interempto. Sed ſuper omnia in noſtro æuo actis populi Ro. teſtatum, Appio Iunio & P. Silio coss. cum animaduerteretur ex cauſa Neronis Germanici filij, in T. Sabinum & ſeruitia eius, unius ex his canem nec à carcere abigi potuiſſe, nec à corpore receſsiſſe, abiecto in gradibus gemonijs mœſtos ædentem ululatus, magna populi Ro. corona circumſtante: ex qua cum quidam ei cibum obieciſſet, ad os defuncti tuliſſe. Innatauit idem in Tiberim cadauere abiecto ſuſtentare conatus, effuſa multitudine ad ſpectandum animalis fidem. Soli dominum nouere: & ignotum quoque, ſi repente ueniat, intelligunt. Soli nomina ſua, ſoli uocem domeſticam agnoſcunt. Itinera quamuis longa meminere. Nec ulli præter hominem memoria maior. Impetus eorum & ſæuitia mitigatur ab homine conſidente humi. Plurima alia in his quotidie uita inuenit. Sed in uenatu ſolertia & ſagacitas præcipua eſt. Scrutatur ueſtigia atque perſequitur, comitantem ad feram inquiſitorem loro trahens: qua uiſa quàm ſilens & occulta, quàm ſignificans demonſtratio eſt, cauda primum, deinde roſtro.

Ergo etiam ſenecta feſſos cæcosq́; ac debiles ſinu ferunt, uentos & odorem captantes, prodentesq́; roſtro cubilia. E tigribus eos Indi uolunt concipi: & ob id in ſyluis coitus tempore alligant fœminas. Primo & ſecundo fœtu nimis feroces putant gigni, tertio demum educant. Hoc idem è lupis Galli, quorum greges ſuum quiſque ductorem è canibus & ducem habent. Illum in uenatu comitantur, illi parent. Nanque inter ſe exercent etiam magiſteria. Certum eſt iuxta Nilum amnem currentes lambere, ne crocodilorum auiditati occaſionem præbeant. Indiam petenti Alexandro Magno, rex Albaniæ dono dederat inuſitatæ magnitudinis unum: cuius ſpecie delectatus iuſsit urſos, mox apros, & deinde damas emitti, contemptu immobili iacente. Eaq́; ſegnitie tanti corporis offenſus Imperator generoſi ſpiritus, eum interimi iuſsit. Nunciauit hoc fama regi. Itaq; alterum mittens addidit mandata, ne in paruis experiri uellet, ſed in leone elephanto'ue. duos ſibi fuiſſe: hoc interempto, præterea nullum fore. Nec diſtulit Alexander, leonemq́; fractum protinus uidit. Poſtea elephantum iuſsit induci, haud alio magis ſpectaculo lætatus. Horrentibus quippe per totum corpus uillis, ingenti primum latratu intonuit: mox ingruit aſſultans, contraq́; beluam exurgens hinc & illinc, artifici dimicatione quà maxime opus eſſet infeſtans atque euitans, donec aſsidua rotatum uertigine afflixit, ad caſum eius tellure concuſſa. Canum generibus annui partus. Iuſta ad pariendum annua ætas. Gerunt in utero ſexagenis diebus. Gignunt cæcos: & quo largiore aluntur lacte, eo tardiorem uiſum accipiunt, non tamen unquam ultra uiceſimumprimum diem, nec ante ſeptimum. Quidam tradũt, ſi unus gignatur nono die cernere: ſi gemini, decimo. Idemq́; in ſingulos adijci, totidemq́; eſſe tarditatis ad lucem dies. Et ab ea quæ fœmina ſit ex primipara genita citius cerni. Optimus in fœtu, qui nouiſsime cernere incipit, aut quem primum fert in cubile fœta. Rabies canum ſirio ardente homini peſtifera, ut diximus, ita morſis letali aquæ metu. Quapropter obuiam itur per XXX eos dies, gallinaceo maxime fimo mixto canum cibis: aut ſi præuenerit morbus, ueratro.

Ad canis rabidi morſum. Cap. XLI

AD morſum uero, unicum remediũ oraculo quodã nuper repertum, radix ſylueſtris roſæ quæ cynorhoda appellatur. Columella autor eſt, ſi quadrageſimo die quàm ſit natus, caſtretur morſu cauda, ſummusq́; eius articulus auferatur, ſequenti neruo exempto, nec caudam creſcere, nec canes rabidos fieri. Canem locutũ in prodigijs (quod equidem annotauerim) accepimus: & ſerpentem latraſſe, cum pulſus eſt regno Tarquinius.

De natura equorum. Cap. XLII.

EIdem Alexandro & equi magna raritas contigit: Bucephalon eum uocarunt, ſiue ab aſpectu toruo, ſiue ab inſigni taurini capitis armo impreſsi. Sedecim talentis ferunt ex Philonici Pharſalij grege emptum, etiam tum puero capto eius decore. Neminem hic alium quàm Alexandrum regio inſtratus ornatu recepit in ſedem, alios paſsim reijciens. Idem in prælijs memoratæ cuiuſdã perhibetur operæ, Thebarum oppugnatione uulneratus in alium tranſire Alexandrum non paſſus: multa præterea eiuſdem modi, propter quæ rex defuncto ei duxit exequias, Vrbẽ tumulo circundedit nomine eius. Nec Cæſaris dictatoris quenquam aliũ recepiſſe dorſo equus traditur, idemq́; hominis ſimiles pedes priores habuiſſe: hac effigie locatus ante Veneris genitricis ædem. Fecit & diuus Auguſtus equo tumulum, de quo Germanici Cæſaris carmen eſt. Agrigenti complurium equorum tumuli pyramides habent. Equum adamatum à Semiramide uſq; ad coitum, Iuba autor eſt. Scythæ quidem equitatus & equorum gloria ſtrepunt. Occiſo deniq; ipſorum regulo ex prouocatione dimicante, hoſtem cum uictor ad ſpoliandum ueniſſet, ab equo eius ictibus morſuq́; confectum. Alium detracto oculorum operimẽto, & cognito cum matre coitu, petiſſe prærupta, atq; exanimatum. Equam eadem ex cauſa in Reatino agro, laceratumq́; pariter aurigam inuenimus. Nanq; & cognationũ intellectus in ijs eſt: itaque in grege prioris anni ſorore libẽtius etiam quàm matre equa comitatur. Docilitas tanta eſt,

ut uniuerſus Sybaritani exercitus equitatus, ad ſymphoniæ cantum ſaltatione quadam moueri ſolitus inueniatur. Iidem præſagiunt pugnam, & amiſſos lugent dominos, lachrymasq́ꝫ interdum deſiderio fundunt. Interfecto Nicomede rege, equus eius inedia uitam finiuit. Philarchus refert Centaretum è Galatis, in prælio occiſo Antiocho, potitum equo eius conſcēdiſſe ouantem. At illum indignatione accenſum domitis frenis, ne regi poſſet, præcipitem in abrupta iſſe, exanimatumq́ꝫ unà. Philiſtus à Dionyſio relictum in cœno hærentem, ut ſeſe euelliſſet, ſecutum ueſtigia domini, examine apum iubæ inhærēte: eoq́ꝫ oſtento tyrannidem à Dionyſio occupatam. Ingenia eorum inenarrabilia iaculantes, obſequio experiuntur, difficiles conatus corpore ipſo nixuq́ꝫ †imitantium. (al. imitantiū) Iam tela humi collecta equiti porrigunt. Nam in circo ad currus iuncti, non dubie intellectum adhortationis & gloriæ fatentur. Claudij Cæſaris ſecularium ludorū circenſibus excuſſo in carceribus auriga, albati equi palmā occupauere, primatum obtinuere, oppoſita effundētes, omnia, quæ contra æmulos debuiſſent peritiſsimo auriga inſiſtente, facientes. cum puderet hominum artes ab equis uinci, peracto legitimo curſu ad metam ſtetere. Maius augurium apud priſcos, plebeis circenſibus excuſſo auriga, ita ut ſi ſtaret in Capitolium cucurriſſe equos, ſedemq́ꝫ ter luſtraſſe: maximum uero, eódem perueniſſe ab Veijs cum palma & corona, effuſo Ratumena, qui ibi uicerat: unde poſtea nomen portæ eſt. Sarmatæ longinqua itinera acturi, inedia pridie præparant eos, exiguum tantum potum impartientes: atque ita per centena milia & quinquaginta continuo curſu euntibus inſident. Viuunt annis quidam quinquagenis: fœminæ minore ſpatio: eædem quinquennio finem creſcendi capiunt, mares anno addito. Forma equorum, quales maxime legi oporteat, pulcherrime quidem Virgilio uate abſoluta eſt. Sed & nos diximus in libro de iaculatione equeſtri condito, & ferè inter omnes conſtare uideo. Diuerſa autem circo ratio quæritur. Itaq́ꝫ cum bimi in alio ſubigantur imperio, non ante quinquennes ibi certamen accipit. Partum in eo genere undenis menſibus ferunt, duodecimo gignunt. Coitus uerno æquinoctio bimo utrinq́ꝫ uulgaris, ſed à trimatu firmior partus. Generat mas ad annos trigintatres, utpote cum à circo poſt uiceſimum annum mittātur ad ſobolem reparandam. Et ad quadraginta duraſſe tradunt, adiutum modo in attollenda priore parte corporis. Sed ad generandum paucis animalium minor fertilitas, qua de cauſa per interualla admiſſuræ dantur, nec tamen quindecim initus eiuſdem anni ualet tolerare. Equarum libido extinguitur iuba tonſa. Gignunt annis omnibus ad quadrageſimum. Vixiſſe equum ſeptuaginta quinque annis proditur. In hoc genere grauida ſtans parit, præterq́ꝫ cæteras fœtum diligit. Et ſanè equis amoris innaſci ueneficium, hippomanes appellatum, in fronte, caricæ magnitudine, colore nigro: quod ſtatim ædito partu deuorat fœta, aut partum ad ubera non admittit, ſi quis præreptum habeat. Olfactu in rabiem id genus agitur. Amiſſa parente in grege armenti, reliquæ fœtæ educant orbum. Terram attingere ore triduo proximo quàm ſit genitus, negant poſſe. Quo quis acrior, in bibendo profundius nares mergit. Scythæ per bella fœminis uti malunt, quoniam urinam curſu non impedito reddant. Conſtat in Luſitania circa Olyſsipponem oppidum & Tagum amnem, equas fauonio flante obuerſas animalem concipere ſpiritū, idq́ꝫ partum fieri, & gigni pernicisſimum ita, ſed trienniū uitæ non excedere. In eadem Hiſpania Gallaica gens, & Aſturica, equini generis, quos thieldones uocamus, minori forma appellatos aſturcones gignunt: quibus non uulgaris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio: unde equis tolutim carpere incurſus traditur arte. Equo ferè qui homini morbi, præterq́ꝫ ueſicæ cōuerſio, ſicut omnibus in genere ueterino.

De aſinis. Cap. XLIII

ASinum cccc nummis emptum Q. Axio ſenatori, autor eſt M. Varro, haud ſcio an omnium pretio animaliū uicto: opera ſine dubio geruli mirifica, arando quoq́ꝫ, ſed mularū maxime progeneratione. Patria etiam ſpectatur in his, Arcadibus in Achaia, in Italia Reatinis. Ipſum animal frigoris maxime impatiens, ideo nō generatur in Ponto:

nec æquinoctio uerno, ut cætera pecua, admittitur, ſed ſolſtitio. Mares in remiſſione operis deteriores. Partus à xxx. mẽſe ocyſsimus, ſed à trimatu legitimus: totidẽ quot equæ, & eiſdem menſibus, & ſimili modo. Sed incontinens uterus urinam genitalem reddit, ni cogatur in curſum uerberibus à coitu. Raro geminos parit: paritura lucem fugit, & tenebras quærit, ne cõſpiciatur ab homine. Gignit tota uita, quæ eſt ei ad trigeſimum annum. Partus charitas ſumma, ſed aquarum tædium maius. Per ignes ad fœtus tendũt. Eædem, ſi riuus minimus interſit, horrent ita, ut pedes omnino caueant tingere. Nec niſi aſſuetos potant fontes, qui ſunt in pecuarijs, atque ita ut ſicco tramite ad potum eant: nec pontes tranſeunt, per raritatem eorum translucentibus fluuijs. Mirumq́ dictu, ſitiunt: & ſi immutentur aquæ, ut bibant cogendæ exonerandæ'ue ſunt. Nec niſi ſpatioſa incubitant laxitate. Varia nanq; ſomnio uiſa concipiunt, ictu pedũ crebro: qui niſi per inane emicuerit, repulſu durioris materiæ claudicatem ilico affert. Quæſtus ex ijs opima prædia exuperat. Notum eſt, in Celtiberia ſingulas quadragenis milibus nummorũ enixas. Ad mularum maxime partus, aurium referre in his & palpebrarũ pilos aiunt. Quamuis enim unicolor reliquo corpore, totidẽ tamen colores quot ibi fuere, reddit. Pullos earũ epulari Mœcenas inſtituit, multũ eo tẽpore prælatos onagris: poſt eum interijt autoritas ſaporis. Aſino moriente uiſo, celerrime id genus deficit.

De mulis. Cap. XLIIII

EX aſino & equa mulus gignitur menſe XII. animal uiribus in labores eximium. Ad tales partus equas neq; quadrimis minores, neq; decennibus maiores legũt: arceriq; utrunque genus ab altero narrant, niſi in infantia eius generis quod ineant lacte hauſto: quapropter ſubreptos pullos in tenebris equarum huberi, aſinarum'ue equulcos admouent. Gignitur autem mula ex equo & aſina, ſed effrenis & tarditatis indomitæ. Lenta omnia eſſe uetulis. Conceptum ex equo, ſecutus aſini coitus, abortu perimit: non item ex aſino equi. Fœminas à partu optime VII. die impleri obſeruatum eſt, mares fatigatos melius implere. Quæ non prius quàm dentes, quos pullinos appellant, iaciat, conceperit, ſterilis intelligitur, & quæ nõ primo initu generare cœperit. Equo & aſina genitos mares, hinulos antiqui uocabant: contraq́ mulos, quos aſini & equæ generarent. Obſeruatum, è duobus diuerſis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parẽtũ eſſe ſimilia: eaq́ ipſa quæ ita nata ſunt, non gignere, in omni animaliũ genere: Idcirco mulas non parere. Eſt in annalibus noſtris peperiſſe ſæpe, uerum prodigij loco habitum. Theophraſtus uulgo parere in Cappadocia tradit: ſed eſſe id animal ibi ſui generis. Mulæ calcitratus inhibetur uini crebriore potu. In plurium Græcorum eſt monumẽtis, cum equa muli coitu natum, quem uocauerint hinum, id eſt, paruũ mulum. Generantur ex equa & onagris manſuefactis mulæ ueloces in curſu, duricia eximia pedum, uerum ſtrigoſo corpore, indomito animo, ſed generoſo. Onagro & aſina genitus omnes antecellit. Onagri in Phrygia & Lycaonia præcipui. Pullis eorum ceu præſtantibus ſapore, Africa gloriatur, quos laliſiones appellant. Mulum LXXX. annis uixiſſe, Athenienſium monumentis apparet. Eo gauiſi cum templum in arce facerẽt, quod derelictus ſenecta, cadentia iumenta comitatu niſuq́ exhortaretur, decretum fecere quo caueretur, ne frumentarij negociatores ab incerniculis eum arcerent.

De bubus. Cap. XLV

BVbus Indicis camelorum altitudo traditur, cornua in latitudinem quaternorum pedum. In noſtro orbe Epiroticis laus magna, à Pyrrhi (ut ferunt) iam inde regis cura. Id conſecutus eſt, non ante quadrimatum ad partus uocãdo. Prægrãdes itaq; fuere, & hodieq; reliquiæ ſtirpium durant. At nunc anniculæ ad fœcunditatẽ poſcuntur, tolerantius tamen bimæ. Tauri generationem quadrimi implent, & ſingulis denæ eodem anno traduntur. Si autẽ poſt coitum ad dextrã partem abeant tauri, generatos mares eſſe, ſi in læuam fœminas. Conceptio uno initu peragitur: quæ ſi forte perrauit, XX. poſt die marem fœmina repetit. Pariunt menſe X. quicquid ante genitũ inutile eſt: Sunt autores, ipſo complente decimũ menſem die parere. Gignunt raro geminos. Coitus à delphini exor-

tu ad pridie nonas Ianuarij diebus XXX. aliquibus & autumno: gentibus quidem quæ lacte uiuunt ita diſpenſatus, ut omni tempore anni ſuperſit id alimentum. Tauri non ſæpius quàm bis die ineunt. Boues animalium ſoli, & retro ambulantes paſcuntur, apud Garamantas quidem haud aliter. Vita fœminis XV. annis longiſsima, maribus XX. Robur in quinquatu. Lauatione calidæ aquæ traduntur pingueſcere, & ſi quis inciſa cute ſpiritum harundine in uiſcera adigat. Non degeneres exiſtimãdi etiã minus laudato aſpectu. Plurimum lactis alpinis, quibus minimum corporis, plurimum laboris, capite non ceruice iunctis. Syriacis non ſunt palearia, ſed gibber in dorſo. Carici quoque in parte Aſiæ fœdi uiſu, tubere ſuper armos à ceruicibus eminente, luxatis cornibus, excellentes in opere narrantur: cæteri nigri coloris candidi'ue, ad laborem damnantur. Tauris minora quàm bubus cornua, tenuioraꝗ. Domitura boum in trimatu, poſtea ſera, antè præmatura. Optime cum domito iuuẽcus imbuitur. Socium enim laboris agriꝗ culturæ habemus hoc animal, tantæ apud priores curæ, ut ſit inter exempla damnatus à populo Romano, die dicta, qui concubino procaci rure omaſum ediſſe ſe negante, occiderit bouem, actusꝗ in exilium tanquam colono ſuo interempto. Tauris in aſpectu generoſitas, torua fronte, auribus ſetoſis, cornibus in procinctu dimicationem poſcentibus. Sed tota comminatio prioribus in pedibus ſtat, ira gliſcẽte alternos replicãs, ſpargensꝗ in altum harenam, & ſolius animalium eo ſtimulo ardeſcens. Vidimus de imperio dimicantes, & ideo demonſtratos rotari, cornibus cadentes excipi, iterumꝗ reſurgere, modo iacẽtes ex humo tolli, bigarumꝗ etiã curſu citato uelut aurigas inſiſtere. Theſſalorum gentis inuentum eſt, equo iuxtà quadrupedãte cornu intorta ceruice tauros necare: primus id ſpectaculum dedit Romæ Cæſar dictator. Hinc uictimæ opimæ & lautiſsima deorũ placatio. Huic tantum animali omnium quibus procerior cauda non ſtatim nato conſummatæ, ut cæteris, menſuræ creſcit uni, donec ad ueſtigia ima perueniat. Quamobrem uictimarum probatio in uitulo, ut articulum ſuffraginis cõtingat: breuiore non litant. Hoc quoque notatum, uitulos ad aras humeris hominis allatos non ferè litare, ſicut nec claudicantem: nec aliena hoſtia deos placari, nec trahente ſe ab aris. Eſt frequens in prodigijs priſcorum, bouem locutum: Quo nunciato, ſenatum ſub diuo haberi ſolitum.

De Api boue. Cap. XLVI

BOs in Aegypto etiam numinis uice colitur, Apim uocant. Inſigne ei, in dextro latere candicans macula, cornibus lunæ creſcere incipiẽtis. Nodus ſub lingua, quem cantharum appellant. Nõ eſt fas eum certos uitæ excedere annos, merſumꝗ in ſacerdotum fonte enecãt, quæſituri luctu aliũ quem ſubſtituãt, & donec inuenerint mœrent, deraſis etiam capitibus: nec tamen unquam diu quæritur. Inuẽtus deducitur Memphim à ſacerdotibus. Sunt delubra ei gemina, quæ uocant Thalamos, auguria populorũ. Alterum intraſſe lætum eſt, in altero dira portendit. Reſponſa priuatis dat, è manu conſulentium cibum capiendo. Germanici Cæſaris manum auerſatus eſt, haud multo poſt extincti. Cætero ſecretus cum ſe proripuit in cœtus, incedit ſummoto lictorum, grexꝗ puerorum comitatur carmen honori eius canentium: intelligere uidetur, & adorari uelle. Hi greges repente lymphati futura præcinunt. Fœmina bos ſemel ei anno oſtenditur, ſuis & ipſa inſignibus, quanquam alijs: ſemperꝗ eodem die & inueniri eam & extingui tradunt. Memphi eſt locus in Nilo, quem à figura uocant Phialam, omnibus annis ibi auream pateram argenteamꝗ mergentes, diebus quos habet natales Apis: ſeptem hi ſunt, mirumꝗ neminem per eos à crocodilis attingi: octauo poſt horam diei VI. redire beluæ feritatem.

De natura pecorum & lanarum. Cap. XLVII

MAgna & pecori gratia, uel in placamentis deorum, uel in uſu uellerum. Vt boues uictum hominum excolunt, ita corporum tutela pecori debetur. Generatio bimis utrinꝗ ad nouenos annos, quibuſdam & ad X. Primiparis minores fœtus. Coitus omnibus ad Arcturi occaſum, quod eſt à tertio Idus Maias ad aquilæ occaſum, id eſt XIII. ca-

kendas Auguſt. Gerunt partum diebus CL. Poſtea concepti inualidi. Cordos uocabāt antiqui poſt id tempus natos. Multi hybernos agnos præferunt uernis, quoniam magis interſit ante ſolſtitiū, quàm ante brumā firmos eſſe, ſolumq́ hoc animal utiliter bruma naſci. Arieti naturale agnas faſtidire, ſenectam ouium conſectari, & ipſe ſenecta melior, illis quoq; utilior. Ferocia eius cohibet, cornu iuxta aurē terebrato. Dextro teſte præligato fœminas generat, læuo mares. Tonitrus ſolitarijs ouibus abortus inferunt. Remediū eſt congregare eas ut cœtu iuuentur. Aquilonis flatu mares concipi dicūt, auſtri fœminas: atque in eo genere arietum maxime ſpectātur ora: quia cuius coloris ſub lingua habuere uenas, eius & lanitium eſt in fœtu, uariumq́ ſi plures fuere. & mutatio aquarum potusq́ uariat. Ouium ſumma genera duo, tectum & colonicum: illud mollius, hoc in paſcuo delicatius, quippe cum tectum rubis ueſcatur. Operimenta eis ex Arabicis præcipua. Lana autē laudatiſsima Apula, & quæ in Italia Græci pecoris appellatur, alibi Italica. Tertium locum Mileſiæ oues obtinent. Apulæ breues uillo, nec niſi penulis celebres. Circa Tarentum Canuſiumq́ ſummam nobilitatem habent. In Aſia uero eodem genere Laodiceæ. Alba circumpadanis nulla præfertur, nec libra centenos nummos ad hoc æui exceſsit ulla. Oues non ubiq; tondentur. Durat quibuſdā in locis uellendi mos. Colorum plura genera, quippe cum deſint etiam nomina eis, quas natiuas appellant, aliquot modis.

De generibus lanarum & ueſtium. Cap. XLVIII

HIſpania nigri uelleris præcipuas habet: Polentia iuxta alpes cani: Aſia rutili, quas Erythreas uocant: item Bætica: Canuſium fului: Tarentum & ſuæ pulliginis. Succidis omnibus uſus medicatus. Iſtriæ Liburniæq́ pilo propior quàm lanæ, pexis aliena ueſtibus, & quam ſola ars ſcutulato textu commendat in Luſitania. Similis circa Piſcenas prouinciæ Narbonēſis: ſimilis & in Ægypto, ex qua ueſtis detrita uſu tingitur, rurſusq́ æuo durat. Eſt & hirtæ filo craſſo in tapetis antiquiſsima gratia: iam certe priſcos ijs uſos, Homerus autor eſt. Aliter hæc Galli pingunt, aliter Parthorū gentes. Lanæ & per ſe coactæ ueſtem faciūt: & ſi addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt: imò uero etiam ignibus, nouiſsimo ſui purgamento: quippe ahenis polientium extracta, in tomenti uſum ueniunt, Galliarum, ut arbitror, inuento: certe Gallicis hodie nominibus diſcernitur. nec facile dixerim qua id ætate cœperit. antiquis enim torus è ſtramento erat, qualiter nunc etiam in caſtris gauſape. Patris mei memoria cœpere amphimalla noſtra, ſicut uilloſa etiam uentralia. Nam tunica lati claui in modum gauſape texi nunc primum incœpit. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt. De reliquarum infectu ſuis locis dicemus, in cōchylijs marinis, aut herbarum natura. Lanam cum colo & fuſo Tanaquilis, quæ eadem Caia Cæcilia uocata eſt, in templo Sangi duraſſe, prodente ſe, autor eſt M. Varro: factamq́ ab ea togam regiam undulatam in æde Fortunæ, qua Ser. Tullius fuerat uſus. Inde factum ut nubentes uirgines comitaretur colus compta & fuſus cum ſtamine. Ea prima texuit rectam tunicam, qua ſimul cum toga pura tyrones induūtur nouæq́ nuptæ. Vndulata ueſtis primo è lautiſsimis fuit, inde ſoriculata defluxit. Togas raſas Phrygianasq́, diui Auguſti nouiſsimis temporibus cœpiſſe, ſcribit Feneſtella. Crebræ papaueratæ antiquiorem habent originem, iam ſub Lucilio poëta in Torquato notatæ. Prætextæ apud Hetruſcos originem inueni. Trabeis uſos accipio reges. Pictas ueſtes iam apud Homerum fuiſſe, unde triumphales natæ. Acu facere id Phryges inuenerunt, ideoq́ Phrygiones appellati ſunt. Aurum intexere in eadem Aſia inuenit Attalus rex, unde nomen Attalicis. Colores diuerſos picturæ intexere Babylon maxime celebrauit, & nomen impoſuit. Plurimis uero licijs texere, quæ polymita appellant, Alexandria inſtituit: ſcutulis diuidere, Gallia. Metellus Scipio triclinaria Babylonica ſeſtertium octingentis milibus ueniſſe, iam tunc poſuit in Capitonis criminibus, quæ Neroni principi quadragies ſeſtertio nuper ſtetere. Seruij Tullij prætextæ, quibus ſignum Fortunæ ab eo dicatæ coopertum erat, durauere ad Seiani exitum. Mirumq́ fuit nec defluxiſſe eas, nec teredinum iniurias ſenſiſſe annis DLX.

Vidimus iam & uiuentiũ uellera, purpura, cocco, conchylio, ſeſquilibris infecta, uelut illa ſic naſci cogente luxuria. In ipſa oue ſatis generoſitatis oſtenditur breuitate crurũ, uentris ueſtitu: quibus nudus eſſet, apicas uocabãt, damnabãtq;. Syriæ cubitales ouiũ caudæ, plurimumq; in ea parte lanicij. Caſtrari agnos niſi quinquemeſtres, præmaturũ exiſtimatur.

De muſimone. Cap. XLIX

EST & in Hiſpania, ſed maxime Corſica, nõ maxime abſimile pecori, genus muſimonum, caprino uillo quàm pecoris uelleri propius. Quorum è genere & ouibus natos priſci umbros uocauerunt. Infirmiſsimum pecori caput: quamobrem auerſum à ſole, paſci cogendum. Quàm ſtultiſsima animalium lanata. Quâ timuere ingredi, unum cornu raptum ſequuntur. Vita longiſsima anni X, in Æthiopia XIII. Capris eodem loco XI. in reliquo orbe plurimum octo. Vtrunque genus intra quartum coitum impletur.

De capris, & generatione earum. Cap. L

CAPræ pariunt & quaternos, ſed raro admodum. Ferũt quinq; menſibus ut oues. Capræ pinguedine ſterileſcunt. Trimæ minus utiliter generant, & in ſenecta, nec ultra quadriennium. Incipiunt VII. menſe, & adhuc lactantes. Mutilum in utroq; ſexu utilius. Primus in die coitus non implet, ſequens efficacior, ac deinde concipiunt Nouembri menſe, ut Martio pariant turgeſcẽtibus uirgultis, aliquando anniculæ, ſemper bimæ, in trimatu inutiles. Pariunt octonis annis. Abortus frigori obnoxius. Oculos ſuffuſos capra iunci puncto ſanguine exonerat, caper rubi. Solertiã eius animalis Mutianus uiſam ſibi prodidit in ponte prætenui, duabus obuijs è diuerſo: cum circumactũ anguſtiæ nõ caperent, nec reciprocationem longitudo in exilitate cæca, torrente rapido minaciter ſubterfluente, alterã decubuiſſe, atq; ita alterã proculcatæ ſupergreſſam. Mares quàm maxime ſimos, longis auriculis infractiſq;, armis quàm uilloſiſsimis probãt. Fœminatũ generoſitatis inſigne, laciniæ corporibus è ceruice binæ dependẽtes. Nõ omnibus cornua: ſed quibus ſunt, in his & indicia annorũ per incremẽta nodorũ. Mutilis lactis maior ubertas. Auribus eas ſpirare nõ naribus, nec unq; febri carere Archelaus autor eſt: ideoq; fortaſsis, quod anima his quàm ouibus ardentior, calidioreſq; concubitus. Tradunt & noctu nõ minus cernere quàm interdiu: ideo ſi caprinũ iecur ueſcãtur, reſtitui ueſpertinam aciem his quos Nyctalopas uocãt. In Cilicia circaq; Syrtes uillo tonſili ueſtiuntur. Capras in occaſum decliui ſole, in paſcuis negant contueri inter ſeſe, ſed auerſas iacere: reliquis autem horis aduerſas, & inter cognationes. Dependet omnium mento uillus, quem aruncum uocãt: hoc ſi quis apprehenſam ex grege unam trahat, cæteræ ſtupentes ſpectant. Id etiam euenire, cum quandam herbã aliqua ex eis momorderit. Morſus earum arbori exitialis. Oliuam lambendo quoque ſterilem faciunt, eaq; ex cauſa Mineruæ non immolantur.

Erangium

De ſuibus & natura earum. Cap. LI

SVilli pecoris admiſſura à fauonio ad æquinoctium uernum, ætatis VIII. menſe: quibuſdam in locis etiã IIII. uſq; ad VII. annum. Partus bis anno, tempus utero IIII. menſium, numerus fœcunditatis ad uicenos, ſed educare tam multos nequeunt. Diebus X. circa brumam ſtatim dentatos naſci, Nigidius tradit. Implentur uno coitu, qui & geminatur propter facilitatem abortiendi: Remedium, ne prima ſubatione, neque ante flaccidas aures coitus fiat. Mares non ultra trimatum generant. Fœminæ ſenectute feſſæ cubantes coẽunt. Comeſſe fœtus his non eſt prodigium. Suis fœtus ſacrificio die quinto purus eſt, pecoris die octauo, bouis XXX. Coruncanius ruminales hoſtias, donec bidentes fierent, puras negauit. Suem oculo amiſſo putant cito extingui, alioqui uita ad XV. annos, quibuſdam & uicenos. Verũ efferantur, & aliâs obnoxium genus morbis, anginæ maxime & ſtrumæ. Index ſuis inualidę, cruor in radice ſetæ dorſo euulſæ, caput obliquum in inceſſu. Penuriam lactis præpingues ſentiunt, & primo fœtu minus ſunt numeroſæ. In luto uolutatio generi grata. Intorta cauda: id etiã notatum, facilius litare in dexterum quàm læuum detorta. Pingueſcunt LX. diebus, ſed magis tridui inedia ſaginatione orſa. Animalium

hoc maxime brutum, animamq́ꝫ ei pro ſale datam non illepide exiſtimabatur. Compertum agnitam uocem ſuarij furto abactis, merſoq́ꝫ nauigio inclinatione lateris unius remeaſſe. Quin & duces in urbe forum nundinarium domosq́ꝫ petere diſcunt: & feri ſapiunt ueſtigia palude cõfundere, urina fugam leuare. Caſtrantur fœminæ quoque ſic uti cameli, poſt bidui inediã, ſuſpenſæ pernis prioribus, uulua reciſa: celerius ita pingueſcunt. Adhibetur & ars iecori fœminarũ ſicut anſerũ, inuentum M. Apicij, fico carica ſaginatis, ac ſatie necatis repẽte mulſi potu dato. Neq; alio ex animali numeroſior materia ganeæ: quinquaginta propè ſapores, cum cæteris ſinguli. Hinc cenſoriarum legum paginæ, interdictaq́ꝫ cœnis abdomina, glandia, teſticuli, uuluæ, ſyncipita uerrina, ut tamen Publij mimorum poëtæ cœna, poſtquam ſeruitutẽ exuerat, nulla memoretur ſine abdomine, etiam uocabulo ſuminis ab eo impoſito. Placuere autem & feri ſues. Iam Catonis cenſoris orationes aprugnum exprobrant callum. In tres tamen partes diuiſo, media ponebatur lumbus aprugnus appellata. Solidum aprum Romanorum primus in epulis appoſuit P. Seruilius Rullus, pater eius Rulli, qui Ciceronis conſulatu legem agrariam promulgauit. Tam propinqua origo nunc quotidianæ rei eſt. Et hoc annales notarũt, horum ſcilicet ad emendationẽ morũ: quibus notata quidẽ cœna, ſed in principio, bini terniq́ꝫ pariter mandantur apri.

De uiuarijs beſtiarum. Cap. LII

VIuaria eorum cæterorumq́ꝫ ſylueſtrium, primus togati generis inuenit Fuluius Hirpinus, qui in Tarquinienſi feras paſcere inſtituit. Nec diu imitatores defuere L. Lucullus, & Q. Hortenſius. Sues feræ ſemel anno gignũt. Maribus in coitu plurima aſperitas. Tunc inter ſe dimicant, indurãtes attritu arborum coſtas, lutoq́ꝫ ſe tergorãtes. Fœminæ in partu aſperiores, & ferè ſimiliter in omni genere beſtiarũ. Apris maribus nõ niſi anniculis generatio. In India cubitales dentiũ flexus gemini ex roſtro, totidem à frõte ceu uituli cornua exeũt. Pilus æreo ſimilis agreſtibus, cæteris niger. At in Arabia ſuillũ genus nõ uiuit.

De ſemiferis animalibus. Cap. LIII

IN nullo genere æque facilis miſtura cũ fero, qualiter natos antiqui hybridas uocabant ceu ſemiferos, ad homines quoq;, ut in C. Antoniũ Ciceronis in cõſulatu collegam, appellatione tranſlata. Nõ in ſuibus tantũ, ſed in omnibus quoq; animalibus cuiuſcunq́ꝫ generis ullum eſt placidũ, eiuſdem inuenitur & ferũ, utpote cum hominum etiã ſylueſtrium tot genera prædicta ſint. Capræ tamen in plurimas ſimilitudines transfigurãtur. Sunt capreæ, ſunt rupicapræ, ſunt ibices pernicitatis mirãdæ, quanquam onerato capite uaſtis cornibus gladiorumq́ꝫ uaginis: in hæc ſe librant, ut tormento aliquo rotati in petras, potiſsimum è monte aliquo in alium tranſilire quærẽtes, atq; recuſſu pernicius quò libuerit exultant. Sunt & oryges, ſoli quibuſdã dicti cõtrario pilo ueſtiri, & ad caput uerſo. Sũt & damæ, & pygargi, & ſtrepſicerotes, multaq́ꝫ alia haud diſsimilia. Sed illa alpes, hæc tranſmarini ſitus mittũt.

De ſimijs. Cap. LIIII

SImiarum quoq; genera hominis figuræ proxima, caudis inter ſe diſtinguuntur. Mira ſolertia, uiſco inungi laqueisq́ꝫ calceari imitatione uenantium tradunt. Mutianus & latrunculis luſiſſe fictis cera, nuces uiſu diſtinguere: luna caua triſtes eſſe, quibus in eo genere cauda ſit, nouam exultatione adorare: Nanq; defectũ ſiderũ & cæteræ pauent quadrupedes. Simiarum generi præcipua erga fœtũ affectio. Geſtant catulos: quos manſuefactæ intra domos pepetere, omnibus demonſtrant, tractariq́ꝫ gaudent, ſimiles gratulationem intelligentis. Itaq; magna ex parte complectẽdo necant. Efferatior cynocephalis natura, ſicut mitiſsima ſatyris & ſphingibus. Callitriches toto penè aſpectu differũt: barba eſt in facie, cauda late fuſa primori parte. Hoc animal negatur uiuere in alio, q̃ Aethiopiæ, quo gignitur cœlo.

De leporibus & cuniculis. Cap. LV

ET leporum plura ſunt genera: In alpibus candidi, quibus hybernis menſibus pro cibatu niuem credũt eſſe: certe liqueſcẽte ea rutileſcũt annis omnibus. Eſt & alioqui animal intolerandi rigoris alumnum. Leporum generis ſunt & quos Hiſpania cuniculos ap-

pellat, fœcunditatis innumeræ, famemq; Balearibus inſulis, populatis meſsibus afferentes. Fœtus uentre exectos uel uberibus ablatos non repurgatis interaneis, gratiſsimo in cibatu habent: laurices uocant. Certum eſt Balearicos aduerſus prouentū eorum auxilium militare à diuo Auguſto petiſſe. Magna propter uenatum eum uiuerris gratia eſt. Inijciunt eas in ſpecus, qui ſunt multifores in terra, unde & nomen animali: atque ita eiectos ſuperne capiunt. Archelaus autor eſt, quot ſint corporis cauernæ ad excrementa lepori, totidem annos eſſe ætatis. Varius certe numerus reperitur. Idem utranque uim ſingulis ineſſe, ac ſine mare æque gignere. Benigna circa hoc natura, innocua & eſculenta animalia fœcunda generauit. Lepus omnium prædæ naſcēs, ſolus præter daſypodem ſuperfœtat, aliud educās, aliud in utero pilis ueſtitum, aliud implume, aliud inchoatū gerens pariter. Necnon & ueſtes leporino pilo facere, tentatum eſt, tactu nō perinde molli ut in cute, propter breuitatē pili dilabidas.

De ſemiferis. Cap. LVI

HI manſueſcunt raro, cum feri dici iure non poſsint. Complura nanq; ſunt nec placida nec fera, ſed mediæ inter utrunque naturæ, ut in uolucribus hirundines, apes, in mari delphini.

De muribus & gliribus. Cap. LVII

QVo in genere multi & hos incolas domuum poſuere mures, haud ſpernendum in oſtentis etiā publicis animal. Arroſis Lauinij clypeis argēteis, Marſicum portēdere bellum: Carboni imperatori apud Cluſium faſcijs, quibus in calceatu utebatur, exitiū. Plura eorum genera in Cyrenaica regione, alij lata fronte, alij acuta, alij herinaceorum genere pungentibus pilis. Theophraſtus autor eſt, in Gyaro inſula cum incolas fugaſſent, ferrum quoq; roſiſſe eos, id quod natura quadā & ad Chalybas facere in ferrarijs officinis: Autarijs quidem in metallis, ob hoc aluos eorum excidi, ſemperq; furtum id deprehendi: tantam eſſe dulcedinem furandi. Veniſſe murem CC. nummis, Caſilinum obſidente Annibale: eumq; qui uendiderat fame interiſſe, emptorem uixiſſe, annales tradunt. Cum candidi prouenere, lætum faciūt oſtentum. Nam ſoricum occentu dirimi auſpicia, annales refertos habemus. Sorices & ipſos hyeme condi, autor eſt Nigidius, ſicut glires: quos cenſoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in conſulatu, nō alio modo cœnis ademere, quàm conchylia, aut ex alio orbe conuectas aues. Semiferum & ipſum animal, cui uiuaria in dolijs idem qui apris inſtituit. Qua in re notatum, non congregari niſi populares eiuſdem ſyluæ: & ſi miſceantur alienigenæ, amne uel monte diſcreti, interire dimicando. Genitores ſuos feſſos ſenecta, alunt inſigni pietate. Senium finitur hyberna quiete: conditi enim & hi cubant: rurſus æſtate iuueneſcunt, ſimili & †muſtelis quiete. al. nitelis

Quæ animalia quibus locis nō ſint. Cap. LVIII

MIrum, rerum naturam non ſolum alia alijs dediſſe terris animalia, ſed in eodem quoque ſitu quædam aliquibus locis negaſſe. In Mæſia ſylua Italiæ, non niſi in parte reperiuntur hi glires. In Lycia dorcades nō tranſeunt montes Syris uicinos: onagri montem qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Helleſponto in alienos fines non commeant cerui: & circa Arginuſſam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fiſsis. In Pordoſelenē inſula uiam muſtelæ non tranſeunt. In Bœotiæ Lebadia illatæ ſolum ipſum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota arua ſubruunt talpæ, quarum è pellibus cubicularia uidimus ſtragula. Adeo ne religio quidem à portētis ſummouet delicias. In Ithaca lepores illati moriuntur, extremis quidem in littoribus: in Ebuſo cuniculi non ſunt, ſcatent in Hiſpania Balearibuſq;. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continēte uocalibus durat genus earum. Mutæ ſunt etiam nunc in Seripho inſula. Eædem aliò translatæ canunt: quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt. In Italia muribus araneis uenenatus eſt morſus: eoſdē ulterior Apēnino regio nō habet. Iidem ubicunq; ſint, orbitam ſi tranſiere moriūtur. In Olympo Macedoniæ monte nō ſunt lupi, nec in Creta inſula. Ibi quidem non uulpes urſi ue, atque omnino nullum maleficū animal, præter phalangium: aranei id genus, de quo dicemus ſuo loco. Mirabilius, in eadem inſula ceruos, præter

quàm

quàm in Cydoniatarum regione,non eſſe:item apros,& attagenas,herinaceos: in Africa autem nec apros,nec ceruos,nec capreas,nec urſos.

Quæ aduenis noceant. Cap. LIX

IAm quædam animalia indigenis innoxia,aduenas interimunt: ſicut ſerpentes parui in Tyrinthe, quos terra naſci proditur. Item in Syria angues, circa Euphratis maxime ripas, dormientes Syros non attingunt: aut etiam ſi calcati momordere, non ſentiuntur maleficia: alijs cuiuſcunque gentis infeſti, auide & cum cruciatu exanimantes: quamobrem & Syri non necant eos. Contrà in Latmo Cariæ monte Ariſtoteles tradit à ſcorpionibus hoſpites non lædi, indigenas interimi. Sed reliquorum quoque animalium, & præter terreſtria; indicemus genera.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER NONVS.

DE AQVATILIVM NATVRA CAP. I

ANIMALIVM quæ terreſtria appellauimus, hominum quadam conſortione degentia,indicata natura eſt. Ex reliquis minimas eſſe uolucres conuenit. Quamobrẽ prius æquorum, amnium,ſtagnorumq́; dicentur.

Quæ in mari maxima animalia. Cap. II

SVnt aũt cõpluria in ijs,maiora etiam terreſtribus. Cauſa euidens,humoris luxuria. Alia ſors alitũ,quibus uita pendentibus. In mari autem tam late ſupino, mollicq; ac fertili accremento,accipiente cauſas genitales è ſublimi,ſemperq́; pariente natura,pleraq; etiam monſtrifica repeniuntur,perplexis & in ſemet aliter atq; aliter nunc flatu, nunc fluctu cõuolutis ſeminibus atq; principijs: ut uera fiat uulgi opinio, quicquid naſcatur in parte naturæ ulla, & in mari eſſe, præterq́; multa quæ nuſquam alibi. Rerum quidem non ſolũ animalium ſimulacra eſſe, licet intelligere intuentibus uuam,gladium,ſerras,cucumim uero & colore & odore ſimilem:quominus miremur equorum capita in tam paruis eminere cochleis.

De Indici maris belluis. Cap. III

PLurima autem & maxima in Indico mari animalia,è quibus balenę quaternum iugerum,priſtes ducenûm cubitorum: quippe ubi locuſtæ quaterna cubita impleant: anguillæ quoque in Gange amne tricenos pedes. Sed in mari belluæ circa ſolſtitia maxime uiſuntur. Tũc illic ruunt turbines,tunc imbres,tunc deiectæ montiũ iugis procellæ ab imò uertunt maria, pulſatasq́; ex profundo belluas cum fluctibus uoluunt, & aliàs tanta thynnorum multitudine, ut Magni Alexandri claſſis haud alio modo, quàm hoſtium acie obuia,contrarium agmen aduerſa fronte direxerit,aliter ſparſis nõ erat euadere:non uoce, non ſonitu non ictu, ſed fragore terrentur, nec niſi ruina turbantur. Cadara appellatur rubri maris peninſula ingens. Huius obiectu uaſtus efficitur ſinus xij. dierum & noctium remigio enauigatus Ptolemæo regi, quando nullius auræ recipit afflatum. Huius loci quiete præcipua ad immobilem magnitudinẽ belluæ adoleſcunt. Gedroſos qui Arbin amnem accolunt, Alexandri Magni claſſium præfecti prodidere, in domibus fores maxillis belluarum facere,oſſibus tecta contignare, ex quibus multa quadragenûm cubitorũ longitudinis reperta. Exeunt & pecori ſimiles belluæ ibi in terrã,paſtæq́; radices fruticum remeant:& quædam equorum,aſinorum,taurorum capitibus,quę depaſcunt ſata.

Quæ in quoq; oceano maxima. Cap. IIII

MAximum animal in Indico mari priſtis & Balena eſt: In Gallico oceano phyſeter, ingentis columnæ modo ſe attollens,altiorq́; nauium uelis diluuiem quandam eructans. In Gaditano oceano arbor in tantum uaſtis diſpanſa ramis, ut ex ea cauſa fretum nunquam intraſſe credatur. Apparent & rotæ appellatæ à ſimilitudine,quaternis di-

ſtinctæ radijs, modiolos earum oculis duobus utrinque claudentibus.

De tritonum, & nereidũ, & elephantorũ marinorũ figuris. Cap. V.

TIberio principi nunciauit Olyſſipponenſiũ legatio ob id miſſa, uiſum auditumq; in quodam ſpecu concha canentem tritonem, qua noſcitur forma: & Nereidum falſa non eſt, ſquamis modo hiſpido corpore, etiam quà humanam effigiem habent. Nanque hæc in eodem ſpectata littore eſt, cuius morientis etiam gannitum triſtem accolæ audiuere longe. Et diuo Auguſto legatus Galliæ cõplures in littore apparere exanimes nereidas ſcripſit. Autores habeo in equeſtri ordine ſplendentes, uiſum ab his in Gaditano oceano marinũ hominẽ, toto corpore abſoluta ſimilitudine. aſcẽdere cum nauigia nocturnis temporibus, ſtatimq; degrauari quas inſederit partes: & ſi diutius permaneat, etiam mergi. Tiberio principe cõtra Lugdunẽſis prouinciæ littus in inſula ſimul trecentas amplius belluas reciprocãs deſtituit oceanus, miræ uarietatis & magnitudinis, nec pauciores in Santonum littore: interq; reliquas elephantos & arietes, candore tantum cornibus aſſimilatis, nereidas uero multas. Turanius prodidit expulſam belluam in Gaditana littora, cuius inter duas pinnas ultimæ caudæ cubita ſexdecim fuiſſent, dentes eiuſdem cxx. maximi dodrantum menſura, minimi ſemipedũ. Belluæ cui dicebatur expoſita fuiſſe Andromeda, oſſa Romæ apportata ex oppido Iudææ Ioppe, oſtendit inter reliqua miracula in ædilitate ſua M. Scaurus lõgitudine pedũ xl. altitudine coſtarũ Indicos elephantos excedente, ſpinæ craſſitudine ſeſquipedali.

De balenis & orcis. Cap. VI.

BAlenæ & in noſtra maria penetrant. In Gaditano oceano non ante brumam conſpici eas tradunt, cõdi autem ſtatis temporibus in quodã ſinu placido & capaci, mire gaudentes ibi parere. Hoc ſcire orcas, infeſtã his belluam, & cuius imago nulla repræſentatione exprimi poſſit alia, ꝙ carnis immẽſæ dentibus truculentæ. Irrumpũt ergo in ſecreta, ac uitulos earũ & fœtas, uel etiamnũ grauidas lancinant morſu, incuſſæq; ceu Liburnicarum roſtris fodiunt. Illæ ad flexũ immobiles, ad repugnandũ inertes, & pondere ſuo oneratæ, tunc quidem & utero graues, pariendiue pœnis inualidæ, ſolum auxiliũ nouere in altum profugere, & ſe toto defendere oceano. Contrà, orcę occurrere laborant, ſeſeq; opponere, & cautium anguſtijs trucidare, in uada urgere, ſaxis illidere. Spectãtur illa prælia, ceu mari ipſo ſibi irato, nullis in ſinu uentis, fluctibus uero ad anhelitus ictusq; quantos nulli turbines uoluunt. Orca & in portu Oſtiẽſi uiſa eſt, oppugnata à Claudio principe. Venerat tunc exædificante eo portum, inuitata naufragijs tergorum aduectorũ e Gallia: ſatiansq; ſe per cõplures dies, alueum in uado ſulcauerat, accumulata fluctibus intãtum, ut circũagi nullo modo poſſet: & dum ſaginã perſequitur, in littus fluctibus propulſa, emineret dorſo multum ſuper aquas carinæ uice inuerſæ. Prætendi iuſſit Cæſar plagas multiplices inter ora portus: profectusq; ipſe cũ prætorianis cohortibus, populo Romano ſpectaculũ præbuit, lanceas cõgerente milite è nauigijs aſſultantibus, quorũ unum mergi uidimus, reflatu belluæ oppletũ unda. Ora balenæ habent in frontibus: ideoq; ſumma aqua natantes, in ſublime nimbos efflant.

An ſpirent piſces, an dormiant. Cap. VII.

SPirant autem confeſſione omnium & pauciſſima alia in mari, quæ internorum uiſcerum pulmonem habent, quoniam ſine eo nullum animal putatur ſpirare: nec piſcium branchias habentes, anhelitũ reddere, ac per uices recipere exiſtimant, quorũ hæc opinio eſt: nec multa alia genera etiam branchijs carentia: in qua ſententia fuiſſe Ariſtotelem uideo, & multis perſuaſiſſe doctrinæ indaginibus. Nec me protinus huic opinioni eorũ accedere haud diſſimulo: quoniã & pulmonũ uice alijs poſſunt alia ſpirabilia ineſſe uiſcera, ita uolente natura: ſicut & pro ſanguine eſt multis alius humor. In aquas quidẽ penetrare uitalem hunc halitũ quis miretur, qui etiã reddi ab his cũ cernat: & in terras quoq; tãto ſpiſſiorem naturæ partem, penetrare, argumẽto animalium, quæ ſemper defoſſa uiuunt, ceu talpæ? Accedũt apud me certe efficacia, ut credã etiã omnia in aquis ſpirare naturę ſuę ſorte, primũ ſæpe adnotata piſcium æſtiuo calore quædam anhelatio, & alia tranquillo uelut

oſcitatio

oſcitatio,ipſorũ quoq; qui ſunt in aduerſa opinione,de ſomno piſciũ cófeſſio. Quis enim ſine reſpiratione ſomno locus? Pręterea bullantiũ aquarũ ſufflatio,lunæq; effectu cóchatũ quoq; corpora augeſcẽtia. ſuper oĩa eſſe auditũ & odoratũ piſcibus non erit dubiũ; ex aëris utrunq; materia.odorem quidẽ nó aliud q̃ infectum aëra intelligi poſſe. Quamobrem de his opinetur,ut cuiq; libitum erit. Branchiæ non ſunt balenis nec delphinis. Hæc duo genera fiſtulis ſpirant,quæ ad pulmonem pertinẽt,balenis à fronte, delphinis à dorſo.Et uituli marini,quos uocant phocas, ſpirant ac dormiunt in terra : Item teſtudines,de quibus mox plura.

De delphinis. Cap. VIII.

VElociſſimum omniũ animalium non ſolum marinorum eſt delphinus, ocyor uolucre,ocyor telo:ac niſi multũ infra roſtrum os illi foret medio penè in uẽtre,nullus piſcium celeritatẽ eius euaderet. Sed affert morã prouidẽtia naturæ, quia niſi reſupini atq; cõuerſi nó corripiunt, quæ cauſa præcipue uelocitatẽ eorũ oſtendit. Nam cum fame conciti,fugientem in uada ima perſecuti piſcem, diutius ſpiritum continuere,ut arcu emiſſi ad reſpirandum emicant : tantaq; ui exiliunt,ut plerunque uela nauium tranſuolent. Agunt ferè coniugia : pariunt catulos decimo menſe,æſtiuo tempore,interim & binos : nutriunt uberibus ſicut balena:atq; etiam geſtant fœtus infantia infirmos. Quin & adultos diu comitant̃,magna erga partũ charitate. Adoleſcũt celeriter,decẽ annis putant̃ ad ſummã magnitudinem peruenire : uiuunt & tricenis, quod cognitum præciſa cauda in experimentum. Abduntur tricenis diebus circa canis ortum, occultanturq; incognito modo : Quod eo magis mirum eſt : ſi ſpirare in aqua nequeunt. Solent in terram erumpere incerta de cauſa:& ſtatim tellure tacta moriũtur, multoq; ocyus fiſtula obturata. Lingua eſt his contra naturam aquatilium mobilis,breuis atq; lata,haud differens ſuillæ. Pro uoce gemitus humano ſimilis,dorſum repandum,roſtrum ſimum. Qua de cauſa nomen Simonis omnes miro modo agnoſcunt, maluntq; ita appellari. Delphinus non homini tantum amicum animal,uerum & muſicæ arti,mulcetur ſymphoniæ cãtu,& præcipue hydrauli ſono. Hominem non expaueſcit ut alienũ,obuiam nauigijs uenit,alludit exultans,certat etiam, & quamuis plena præterit uela. Diuo autem Auguſto principe Lucrinũ lacum inuectus, pauperis cuiuſdam puerum,ex Baiano Puteolos in ludum literarium itantem,cum meridiano immorans appellatum cum Simonis nomine, ſæpius fragmentis panis, quem ob id ferebãt, allexiſſet, miro amore dilexit. Pigeret referre, ni res Mœcenatis & Flauiani & Flaui Alfij, multorum' que eſſet literis mandata. Quocunque diei tempore inclamatus à puero, quamuis occultus atque abditus, ex imo aduolabat : paſtusq; è manu præbebat aſcenſuro dorſum, pinnæ aculeos uelut uagina condens: receptumq; Puteolos per magnum æquor in ludum ferebat, ſimili modo reuehens pluribus annis : donec morbo extincto puero, ſubinde ad conſuetum locum uentitans, triſtis & mœrenti ſimilis,ipſe quoque (quod nemo dubitaret) deſiderio expirauit. Alius inter hos annos in Africo littore Hipponis Diarrhyti ſimili modo ex hominum manibus neſcens, præbensq; ſe tractandum, & alludens natantibus, impoſitosq; portans, unguento perunctus à Flauiano proconſule Africæ, & ſopitus (ut apparuit) odoris nouitate, fluctuatusq; ſimilis exanimi, caruit hominum conuerſatione, ut iniuria fugatus, per aliquot menſes : mox reuerſus in eodem miraculo fuit. Iniuriæ poteſtatum inhoſpitales ad uiſendum uenientium, Hipponenſes in necem eius compulerunt. Ante hæc ſimilia de puero in Iaſſo urbe memorantur,cuius amore ſpectatus longo tempore dum abeuntem in littus auide ſequitur, in harenam inuectus expirauit. Puerum Alexander Magnus Babylone Neptuni ſacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitij fuiſſe interpretatus. In eadem urbe Iaſſo Egeſidemus ſcribit & alium puerum Hermiam nomine, ſimiliter maria perequitantem, cùm repentinæ procellæ fluctibus exanimatus eſſet, relatum : delphinumq; cauſam lethi fatentem non reuerſum in maria, atq; in ſicco expiraſſe. Hoc idem & Naupacti accidiſſe Theophraſtus tradit. Nec modus exemplorum. Eadem Amphilochi & Tarenti

ni de pueris delphiniſq; narrant. Quę faciunt ut credatur Arionem quoque citharœdicæ artis interficere nautis in mari parantibus, ad intercipiendos eius quæſtus, eblanditum, ut prius caneret cithara, congregatis cantu delphinis cum ſe iecißet in mare, exceptũ ab uno Tænarum in littus peruectũ. Eſt prouinciæ Narbonẽſis & in Neumaſiẽſi agro ſtagnum Laterra appellatũ, ubi cum homine delphini ſocietate piſcantur: innumera uis mugilum ſtato tẽpore anguſtis faucibus ſtagni in mare erũpit, obſeruata æſtus reciprocatiõe. Qua de cauſa prætendi nõ queunt retia, quæ molem ponderis ullo modo tolerent, etiãſi nõ ſolertia inſidietur tempori. Simili ratiõe in altũ protinus tendunt, quod uicino gurgite efficitur: locumq; ſolũ pandendis retibus habilẽ effugere feſtinant. Quod ubi animaduertẽre piſcãtes, cõcurrit autem multitudo temporis gnara, & magis etiã uoluptatis huius auida, totusq; populus è littore quãto poteſt clamore cõciet Simonem ad ſpectaculi euentum: celeriter delphini exaudiunt deſideria, aquilonũ flatu uocem proſequẽte, auſtro uero tardius ex aduerſo referente. Sed tũc quoq; improuiſo in auxilium aduolant. Propere apparet acies, quæ protinus diſponitur in loco ubi cõiectus eſt, pugna opponente ſeſe ab alto: trepidoſq; in uada urgent. Tum piſcatores circumdant retia, furciſq; ſubleuant. at mugilum nihilominus uelocitas tranſilit: at illos excipiũt delphini, & occidiſſe ad præſens contenti, cibos in uictoriam differunt. Opere prælium feruet, includiq; retibus ſe fortiſsime urgentes gaudent. ac ne idipſum fugam hoſtium ſtimulet, inter nauigia & retia natantes ue homines ita ſenſim elabuntur, ut exitus non appareat. Saltu quod eſt aliâs blandiſſimum his, nullus conatur euadere, ni ſummitãtur ſibi retia. egreſſus protinus ante uallum præliatur. Ita peracta captura, quos interemere diripiunt. Sed enixioris operæ quàm in unius diei præmium conſcij ſibi, opperiũtur in poſterũ: nec piſcibus tantum, ſed intrita panis è uino ſatiantur. Quæ de eodem genere piſcandi in Iaſſio ſinu Mutianus tradit, hoc differunt, quod ultro neque inclamati præſto ſint, parteſq; è manibus accipiant, & ſuum quæque cymba è delphinis ſocium habeat, quamuis noctu & ad faces. Ipſis quoque inter ſe publica eſt ſocietas. Capto à rege Cariæ, alligatoq; in portu delphino, ingens reliquorum conuenit multitudo, mœſtitia quadam, quæ poſſet intelligi, miſeratioñe petens, donec dimitti rex eum iuſſit. Quin & paruos ſemper aliquis grãdior comitatur ut cuſtos. Conſpectiq; ſunt iam defunctum portantes, ne laceraretur à belluis.

De turſionibus aquatilibus. Cap. IX

DElphinorum ſimilitudinẽ habent qui uocantur turſiones. Diſtant & triſtitia quidem aſpectus, abeſt enim illa laſciuia, maxime tamen roſtris caniculatũ maleficentiæ aſſimilati.

De teſtudinibus quomodo capiantur. Cap. X

TEſtudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut ſingularum ſuperficies habitabiles caſas integant: atq; inter inſulas rubri præcipue maris his nauigent cymbis. Capiuntur multis quidem modis, ſed maxime euectæ in ſumma pelagi antemeridiano tepore blandito, eminente toto dorſo per tranquilla fluitantes: quæ uoluptas libere ſpirandi, in tantum fallit oblitas ſui, ut ſolis uapore ſiccato cortice, non queant mergi, inuitæq; fluitent opportunæ uenantium prædæ. Ferunt & paſtum egreſſas noctu, auideq; ſaturatas laſſari: atq; ut remearint matutino, ſumma in aqua obdormiſcere: id prodi ſtertentium ſonitu, tumq; leuiter capi. Adnatare enim ſingulis ternos, à duobus in dorſum uerti, à tertio laqueum inijci ſupinæ, atq; ita ad terram à pluribus trahi. In Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, ultroq; ueniunt ſtato tempore anni in amnem Eleutherũ effuſa multitudine. Dentes nõ ſunt teſtudini, ſed roſtri margines acuti, ſuperna parte inferiorem claudente pyxidũ modo. In mari conchylijs uiuũt, tanta oris duritia, ut lapides comminuant. In terrã egreſſæ, in herbis pariũt oua, auiũ ouis ſimilia, ad cẽtena numero. Eaq; defoſſa extra aquas, & cooperta terra, ac pauita corpore & cõplanata, incubant noctibus. Educant fœtus annuo ſpatio. Quidam oculis ſpectãdo quoque oũa foueri ab ijs putant. Fœminã coitum fugere, donec mas feſtucam aliquam imponat auerſæ. Troglodytæ cor-

nigeras habẽt, ut in lyra, annexis cornibus latis, ſed mobilibus, quorũ in natando remigio ſe adiuuant: Celtium genus id uocatur eximiæ teſtudinis, ſed raræ. Nanq; ſcopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ aũt ad quos adnatant, ut ſacras adorant. Sunt & terreſtres, quæ ob id in operibus cherſinæ uocant, in Africę deſertis, qua parte maxime ſitientibus harenis ſqualent, roſcido, ut creditur, humore niuẽtes. Neq; aliud ibi animal prouenit.

Quis primus teſtudines ſecare inſtituit. Cap. XI

TEſtudinum putamina ſecare in laminas, lectosq; & repoſitoria his ueſtire, Carbilius Pollio inſtituit, prodigi & ſagacis ad luxuriæ inſtrumenta ingenij.

Tegmenta aquatilium. Cap. XII

AQuatilium tegumenta plura ſunt: Alia corio & pilis tegũtur, ut uituli & hippopotami. Alia corio tantũ, ut delphini: cortice, ut teſtudines: ſilicum duritia, ut oſtreę & conchę: cruſtis, ut locuſtæ: cruſtis & ſpinis, ut echini: ſquamis, ut piſces: aſpera cute, ut ſquatina, qua lignũ & ebora poliuntur: molli, ut murenæ: alia nulla, ut polypi.

De uitulo marino. Cap. XIII

QVæ pilo ueſtiuntur, animal pariunt, ut priſtis, balena, uitulus. Hic parit in terra pecudum more: ſecũdo partus reddit initu. Canum modo cohæret: & parit nũquam geminis plures: educat mammis fœtum. Non ante xij diem deducit in mare, ex eo ſubinde aſſuefaciens. Interficiuntur difficulter, niſi capite eliſo. Ipſis in ſomno mugitus, unde nomen uituli. Accipiunt tamen diſciplinam, uoceq; pariter & uiſu populum ſalutant, incondito fremitu: nomine uocati reſpondent. Nullum animal grauiore ſomno premitur. Pinnis quibus in mari utuntur, humi quoque uice pedum ſerpunt. Pelles eorum etiam detractas corpori, ſenſum æquorum retinere tradunt, ſemperq; æſtu maris recedente inhorreſcere: præterea dextræ pinnæ uim ſoporiferam ineſſe, ſomnosq; allicere ſubditam capiti.

De piſcibus pilo carẽtibus, & quomodo pariãt, & quot eorũ genera. Cap. XIIII

PIlo carentium duo omnino animal pariunt, delphinus ac uipera. Piſcium ſpecies ſunt ſeptuaginta quatuor: præter cruſtis intecta, quæ ſunt triginta. De ſingulis aliàs dicemus. Nunc enim naturæ tractantur inſignium.

De nominibus & naturis multorum piſcium. Cap. XV

PRæcipua magnitudine thynni. Inuenimus talenta xv. pependiſſe. Eiuſdẽ caudæ latitudinem duo cubita & palmũ. Sunt & in quibuſdã amnibus haud minores, ſilurus in Nilo, eſox in Rheno, attilus in Pado, inertia pingueſcens, ad mille aliquando libras, catenato captus hamo, nec niſi boũ iugis extractus: Atqui hunc minimus appellatus clupea, uenam quãdam eius in faucibus mira cupidine appetens, morſu exanimat. Silurus graſſatur ubicunq; eſt omne animal appetens, equos innatantes ſæpe demergens, præcipue in Mœno Germaniæ amne prope Lisboum. Et in Danubio mario extrahitur, porculo marino ſimillimus: & in Boryſthene memorat̃ præcipua magnitudo, nullis oſſibus ſpinisue interſitis, carne prædulci. In Gange Indiæ plataniſtas uocãt, roſtro delphini & cauda, magnitudine autem xv. cubitorum. In eodem eſſe Statius Seboſus haud modico miraculo affert, uermes branchijs binis lx. cubitorum, ceruleos, qui nomen à facie traxerunt. His tantas eſſe uires, ut elephantos ad potum uenientes, mordicus cõprehenſa manu eorũ abſtrahant. Thynni mares ſub uentre non habent pinnã. Intrant è magno mari Pontũ uerno tẽpore gregatim, nec alibi fœtificãt. Cordylla appellatur partus, qui fœtas redeũtes in mare autumno comitatur. Limoſæ uero à luto pelamides incipiũt uocari, & cũ annuum exceſſere tẽpus, thynni. Hi mẽbratim cæſi, ceruice & abdomine cõmendantur atq; clidio, recenti dũtaxat, & tũ quoq; graui ructu: cætera parte plenis pulpamẽtis ſale aſſeruantur. Melandria uocãtur, cæſis quernis aſſulis ſimilima. Viliſſima ex his quæ caudæ proxima, quia pingui carent: probatiſſima quæ faucibus: at in alio piſce circa caudam exercitiſſima. Pelamides in apolectos particulatimq; cõfectę, in genera cybiorũ diſpartiuntur. Piſcium genus omne præcipua celeritate adoleſcit, maxime in Ponto. Cauſa, multitudo amnium

dulces

dulces inferentium aquas. Amiam uocant, cuius incremẽtum ſingulis diebus intelligitur. Cum thynnis hæ & pelamides in Pontum ad dulciora pabula intrant gregatim cum ſuis quæq; ducibus, & primi omniũ ſcõbri, quibus eſt in aquis ſulphureus color, extra qui cæteris. Hiſpaniæ cetarias his replent, thynnis non cõmeantibus. Sed in Pontũ nulla intrat beſtia piſcibus malefica, præter uitulos & paruos delphinos. Thynni dextra ripa intrant, exeunt læua. Id accidere exiſtimat', quia dextro oculo plus cernunt, utroq; natura hebete. Eſt in Euripo Thracij Boſphori, quo Propontis Euxino iũgitur, in ipſis Europã Aſiamq; ſeparantis freti anguſtijs, ſaxũ miri candoris, à uado ad ſumma perlucens, iuxta Chalcedonem in latere Aſiæ. Huius aſpectu repente territi, ſemper aduerſum Byzãtij promontorium, ex ea cauſa appellatũ auricornu, præcipiti petũt agmine. Itaq; omnis captura Byzantij eſt, magna Chalcedonis penuria, D. paſſ. medij interfluentis Euripi. Opperiuntur autẽ aquilonis flatũ, ut ſecundo fluctu exeant ex Ponto: nec niſi intrantes Pontũ Byzantij capiuntur. Bruma nõ uagantur: ubicunq; deprehenſi uſq; ad æquinoctium ibi hybernant. Iidem ſæpe nauigia uelis euntia comitantes, mira quadã dulcedine per aliquot horarum ſpatia & paſſuũ millia à gubernaculis non ſeparantur, ne tridente quidẽ in eos ſæpius iacto territi. Quidã eos qui hoc è thynnis faciant, pompilos uocãt. Multi in Propontide æſtiuant, Pontũ nõ intrant. Item ſoleæ cum rhombi intrent: nec ſepia eſt, cũ loligo reperiatur. Saxatiliũ, turdus & merula deſunt, ſicut cõchylia, cum oſtreæ abundent. Omnia autem hybernant in Ægæo. Intrantiũ Pontum ſoli non remeant trichiæ. Græcis enim in pleriſq; nominibus uti par erit, quãdo alijs atq; alijs eoſdem diuerſi appellauere tractus. Sed hi ſoli Iſtrum amnem ſubeunt, ex eo ſubterraneis eius uenis in Adriaticum mare defluunt: itaq; & illic deſcendentes, nec unq; ſubeuntes è mari, uiſuntur. Thynnorũ captura eſt à Vergiliarũ exortu ad Arcturi occaſum: reliquo tẽpore hyberno latent in gurgitibus imis, niſi tepore aliquo euocati, aut plenilunijs. Pingueſcunt & in tantũ, ut dehiſcant. Vita longiſſima his biennio. Animal eſt paruum, ſcorpionis effigie, aranei magnitudine. Hoc ſe & thynno & ei qui gladius uocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna affigit aculeo: tantoq; infeſtat dolore, ut in naues ſæpenumero exiliant. Quod & aliàs faciunt aliorum uim timentes, mugiles maxime, tam præcipuæ uelocitatis, ut tranſuerſa nauigia interim ſuperiactent.

De augurijs & diuerſitate piſcium. Cap. XVI

SVnt & in hac parte naturæ auguria, ſunt & piſcibus præſcita. Siculo bello ambulãte in littore Auguſto, piſcis è mari ad pedes eius exilijt: quo argumẽto uates reſpõdere, Neptunũ patrẽ adoptantẽ eũ ſibi, Sex. Pompeio repudiato. Tãta erat naualis rei gloria: ſub pedibus Cæſaris futuros qui maria tẽpore illo tenerẽt. Piſciũ fœminæ maiores q; mares. In quodã genere omnino nõ ſunt mares, ſicut in erythinis & Chanis. Omnes enim ouis grauidæ capiuntur. Vagantur gregatim ferè cuiuſq; generis ſquamoſi. Capiũtur ante ſolis ortũ: tum maxime piſciũ fallitur uiſus. Noctibus quidẽ illuſtribus æque q; die cernũt. Aiunt & ſi iteretur gurges, intereſſe capturę, itaq; plures ſecũdo tractu trahi q̃ primo. Guſtu olei maxime, dein modicis imbribus gaudent aluntur q;. Quippe & harũdines, q; uis in palude prognatæ, nõ tamen ſine imbre adoleſcũt: & aliàs ubicunq; piſces in eadẽ aqua aſſidui, niſi appluat, exanimãt'. Prægelidã hyemẽ om̃es ſentiũt, ſed maxime qui lapidem habere in capite exiſtimãtur, ut lupi, coracini, ſciena, pagri. Cũ aſperæ hyemes fuere, multi cæci capiũtur. Itaq; his mẽſibus iacent in ſpeluncis cõditi, ſicut in terreſtriũ genere retulimus. Maxime hippurus & coracinus hyeme non capti, præter quã ſtatis diebus paucis, & ijſdẽ ſemper: Itẽ murena & orphus, cõger, percæ, & ſaxatiles omnes. Terra quidẽ, hoc eſt, uado maris excauato cõdi per hyemes torpedinẽ, pſittã, ſoleamq; tradunt. Quidã rurſus æſtus impatiẽtia, medijs feruoribus ſexagenis diebus latent, ut glaucus, aſelli, auratæ. Fluuiatilium ſilurus caniculæ exortu ſideratur, & aliàs fulgure ſopitur, Hoc & in mari accidere cyprino putant: Et alioquin totum mare ſentit exortum eius ſideris, quod maxime in Boſphoro apparet. Algæ enim & piſces ſuperferuntur, ab imo uerſa omnia.

De mugili & alijs piſcibus, & quod non ijdem ubiq; placeant. Cap. XVII

MVgilũ natura ridetur, in metu capite abſcõdito, totos ſe occultari credẽtium. Iiſdem tamen tanta ſalacitas, ut in Phœnice & Narbonenſi prouincia coitus tẽpore è uiuarijs marem linea longinqua per os ad brãchias religata emiſſum in mare, eademq; linea retractum fœminæ ſequãtur ad littus, rurſusq; fœminam mares partus tempore. Apud antiquos piſcium nobiliſſimus habitus acipenſer, unus omniũ ſquamis ad os uerſis, contra aquam nando meat: nullo nunc in honore eſt: quod quidẽ miror, cum ſit rarus inuentu. Quidam eum elopem uocant. Poſtea præcipuã autoritatem fuiſſe lupo & aſellis, Cornelius Nepos & Laberius poëta mimorum tradidere. Luporum laudatiſſimi, qui appellantur lanati à candore mollitiaq; carnis. Aſellorum duo genera, callariæ minores & bacchi, qui nõ niſi in alto capiuntur, ideoq; prælati prioribus. At in lupis, in amne capti præferuntur. Nunc ſcaro datur principatus, qui ſolus piſcium dicitur ruminare, herbisq; ueſci non alijs piſcibus, mari Carpathio maxime frequens. Promontorium Troadis Lecton ſponte nunq; tranſit. Inde aduectos Tiberio Claudio principe Optatus è libertis præfectus claſſis, inter Oſtienſem & Campaniæ oram ſparſos diſſeminauit. Quinquennio ferè cura eſt adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes inueniuntur Italiæ in littore, non ante ibi capti. Admouitq; ſibi gula ſapores piſcibus ſatis, & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romę parere miretur. Proxima eſt his menſa generis duntaxat muſtelarum, quas mirum dictu inter alpes quoq; lacus Rhetiæ Brigãtinus æmulas marinis generat. Ex reliqua nobilitate & gratia maxima eſt & copia mullis, ſicut magnitudo modica, binasq; libras ponderis raro admodum exuperant, nec in uiuarijs piſcinisq; creſcunt. Septẽtrionalis tantũ hos et proximã occidẽtis parte nõ gignit oceanus: cętero eorum genera plura. Nam & alga ueſcũtur, & oſtreis, & limo, & aliorum piſcium carne, barba gemina inſigniuntur inferiori labro. Lutatium ex ijs uiliſſimi generis appellant. Hunc ſemper comitatur ſargus nomine alius piſcis, & cœnum fodiente eo, excitatũ deuorat pabulum. Nec littoralibus gratia. Laudatiſſimi conchylium ſapiunt. Nomen his Feneſtella à colore mulleorum calciamentorũ datum putat. Pariũt ter anno. His certe toties fœtura apparet. Mullum expirantem uerſicolori quadam & numeroſa uarietate ſpectari, proceres gulæ narrant, rubentium ſquamarum multiplici mutatione palleſcẽtem, utiq; ſi uitro ſpectetur incluſus. M. Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in ſociorum garo (nam ea quoq; res cognomen inuenit) necari eos præcellens putauit, atque è iecore eorum alecem excogitare prouocauit. Id enim eſt facilius dixiſſe, q̃ quis uicerit. Aſinus Celer è conſularibus, hoc piſce prodigus, Claudio principe unũ mercatus octo millibus nummûm: quæ reputatio aufert tranſuerſum animũ ad contemplationẽ eorum, qui in cõqueſtione luxus cocos emi ſingulos pluris q̃ equos quiritabãt. At nunc coci triumphorum pretijs parantur, & coquorum piſces. Nullusq; prope iam mortalis æſtimatur pluris, q̃ qui peritiſſime cenſum domini mergit.

De mullo, ſalpa, & ſalmone. Cap. XVIII

MVllum lxxx. librarum in mari rubro captum Licinius Mutianus prodidit, quanti mercatura eum luxuria, ſuburbanis littoribus inuentũ? Eſt & hæc natura, ut alij alibi piſces principatum obtineãt: coracinus in Ægypto: zeus idem ſaber appellatus, Gadibus: circa Ebuſum ſalpa, obſcœnus alibi, & qui nuſq̃ percoqui poſſit, niſi ferula uerberatus: in Aquitania ſalmo fluuiatilis marinis omnibus præfertur. Piſciũ alij branchias multiplices habent, alij ſimplices, alij duplices. his aquam emittunt acceptam ore. Senectutis indicium ſquamarũ duricia, quæ non ſunt omnibus ſimiles. Duo lacus Italiæ in radicibus alpium, Larius & Verbanus appellantur, in quibus piſces omnibus annis Vergiliarum ortu exiſtunt ſquamis conſpicui crebris atq; præacutis, clauorum caligariũ effigie: nec amplius q̃ circa eum menſem uiſuntur.

De exocœto. Cap. XIX

MIratur & Arcadia ſuum exocœtũ, appellatũ ab eo quod in ſiccũ ſomni cauſa exeat. Circa Clitoriũ uocalis hic traditur, & ſine branchijs: idem aliquibus adonis dictus.

Exeunt in terram & qui marini mures uocantur, & polypi, & murenæ. Quin & in Indiæ fluminibus certum genus piſcium, ac deinde reſilit: nam ſtagna & amnes tranſeunt. Pleriſq; cuidẽs ratio eſt, ut tuto fœtus ædant, quia nõ ſunt ibi quæ deuorent fœtus, fluctusq; minus ſæuiãt. Has intelligi ab his cauſas ſeruariq; temporum uices magis miretur, ſi quis reputet quoto cuiq; hominum noſci uberrimam eſſe capturam ſole tranſeunte piſcium ſignum.

Digeſtio piſcium in figuras corporum. Cap. XX.

MArinorum alij ſunt plani, ut rhombi, ſoleæ ac paſſeres, qui à rhombis ſitu tantum corporum differũt. Dexter reſupinatus eſt illis, paſſeri læuus. Alij longi, ut murena, conger. Ideo pinnarum quoq; fiunt diſcrimina, quę pedum uice ſunt datę piſcibus. Nullis ſuper quinas. Quibuſdam binæ, quibuſdam trinæ, aliquibus nullæ. In Fucino tãtum lacu piſcis eſt, qui octonis pinnis natat. Binæ omnino longis, ut lumbricis & anguillis & congris. Nullæ, ut murenis, quibus nec branchiæ. Hæc omnia flexuoſo corporum impulſu ita mari utuntur, ut ſerpentes terra: in ſicco quoque repunt, ideo etiam uiuaciora talia. Et è planis aliqua nõ habent pinnas, ut paſtinacæ: ipſa enim latitudine natant: Et quæ mollia appellantur, ut polypi, quoniam pedes illis pinnarum uicem præſtant.

De anguillis. Cap. XXI.

ANguillæ octonis uiuunt annis. Durant & ſine aqua ſenis diebus aquilone ſpirante, auſtro paucioribus. At hyemem eædem in exigua aqua non tolerant: nec in turbida: ideo circa Vergilias maxime capiuntur, fluminibus tum præcipue turbidis. Paſcuntur noctibus. Exanimes piſcium ſolæ non fluitant.

De lacu Benaco. Cap. XXII.

LAcus eſt Italiæ Benacus, in Veronenſi agro Mincium amnem tranſmittens, ad cuius emerſus annuo tempore octobri ferè menſe, autumnali ſidere, ut palàm eſt, hyemato lacu, fluctibus glomeratæ uoluuntur in tantũ mirabili multitudine, ut in excipulis eius fluminis, ob hoc ipſum fabricatis ſingulorum milium globi reperiantur.

De murena. Cap. XXIII.

MVrena quocunq; tempore parit, cum cæteri piſces ſtato pariant. Oua eius citiſſime creſcunt: in ſicco littore lapſas uulgus coitu ſerpentium impleri putat. Ariſtoteles Myrinum uocat marem qui generat. Diſcrimen eſſe, quod murena uaria & infirma ſit, Myrinus unicolor & robuſtus, denteſq; extra os habeat. In Gallia ſeptentrionali murenis omnibus dextra in maxilla ſeptenæ maculæ, ad formam ſeptentrionis, aureo colore fulgent, duntaxat uiuentibus, pariterq; cum anima extinguuntur. Inuenit in hoc animali documenta ſæuitiæ Vedius Pollio eques Ro. ex amicis diui Auguſti, uiuarijs earum immergens damnata mancipia, non tanq; ad hoc feris terrarum nõ ſufficientibus, ſed quia in alio genere totum pariter hominem diſtrahi ſpectare non poterat. Ferunt aceti guſtu præcipue eas in rabiem agi. Tenuiſſimũ his tergus: cõtrà anguillis craſſius, eoq; uerberari ſolitos tradit Verrius prætextatos, & ob id multam his dicit non inſtitutam.

De planis piſcibus. Cap. XXIIII.

PLanorum piſcium alterum eſt genus, quod pro ſpina cartilaginem habet, raiæ, paſtinacæ, ſquatinæ, torpedo: & quos bouis, lamiæ, aquilæ, ranæ nominibus Græcia appellat. Quo in numero ſunt ſquali quoq;, quamuis non plani. Hæc græce in uniuerſum ſelache appellauit Ariſtoteles primus, hoc nomine eis impoſito: nos diſtinguere nõ poſſumus, ni cartilaginea appellare libeat. Omnia autẽ carnoſiora ſunt talia, & ſupina ueſcuntur, ut in delphinis diximus. Et cum cæteri piſces oua pariant, hoc genus ſolum ut ea quæ cete appellant animal parit, excepta quam ranam uocant.

De echeneide. Cap. XXV.

ESt paruus admodũ piſcis aſſuetus petris, echeneis appellatus: hoc carinis adhærente naues tardius ire creduntur, inde nomine impoſito, quã ob cauſam amatorijs quoq; ueneficijs infamis eſt, & iudiciorum ac litium mora: quæ crimina una laude penſat, fluxus

grauida-

grauidarum utero ſiſtens, partusq́ꝫ continens ad puerperium: In cibos tamen non admittitur. Pedes eum habere arbitratur Ariſtoteles, ita poſita pinnarum ſimilitudine. Mutianus muricem eſſe latiorem purpura, neq́ꝫ aſpero; neq́ꝫ rotundo ore, neq́ꝫ in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice, cõcha utroq́ꝫ latere ſeſe colligẽte: quibus inhærẽtibus, plenam uentis ſtetiſſe nauem, portantem nuncios à Periandro, ut caſtrarentur nobiles pueri: conchasq́ꝫ quæ id præſtiterint, apud Gnidiorum Venerem coli. Trebius Niger pedalem eſſe, & craſſitudine quinq́ꝫ digitorum: naues morari, Præterea hanc eſſe uim eius aſſeruati in ſale, ut aurum quod deciderit in altiſſimos puteos, admotus extrahat.

De uarietate naturæ piſcium. Cap. XXVI

MVtant colorem candidę hyeme menæ, & fiunt æſtate nigriores. Mutat & phycis, reliquo tempore candida, uere uaria. Eadem piſcium ſola nidificat ex alga, atq́ꝫ in nido parit. Volat hirundo, ſanè perquam ſimilis uolucri hirundini: item miluus.

De lucerna piſce, & dracone marino. Cap. XXVII

SVbit in ſumma maria, piſcis ex argumento appellatus lucerna, linguaq́ꝫ ignea per os exerta, tranquillis noctibus relucet. Attollit è mari ſeſquipedanea ferè cornua, quæ ab his nomen traxit. Rurſus draco marinus captus, atq́ꝫ immiſſus in harenam, cauernam ſibi roſtro mira celeritate excauat.

De piſcibus ſanguine carentibus. Cap. XXVIII

PIſciũ quidã ſanguine carent, de quibus dicemus. Sunt aũt tria genera: In primis quæ mollia appellant, deinde cõtecta cruſtis tenuibus, poſtremo teſtis cõcluſa duris. Mollia ſunt; loligo, ſepia, polypus, & cætera eius generis. His caput inter pedes & uentrẽ, pediculi octoni om̃ibus. Sepiæ & loligini pedes duo ex his longiſſimi & aſperi, quibus ad ora admouent cibos, & in fluctibus ſe uelut ancoris ſtabiliunt: cæteri cirri quibus uenantur.

De loligine, & ſepijs, & polypis, & nautilis. Cap. XXIX

LOligo etiam uolitat, extra aquam ſe efferens, quod & pectunculi faciunt, ſagittæ modo. Sepiarum generis mares uarij & nigriores, cõſtantiæq́ꝫ maioris. Percuſſæ tridente fœminæ auxiliãtur, at fœmina icto mare fugit. Ambo autẽ ubi ſenſere ſe apprehendi, effuſo atramento, quod pro ſanguine his eſt, infuſcata aqua abſconduntur. Polyporum multa genera: Terreni maiores q̃ꝫ pelagij, omnes brachijs ut pedibus ac manibus utuntur: cauda uero quæ eſt biſulca & acuta, in coitu. Eſt polypis fiſtula in dorſo, qua tranſmittunt mare: eamq́ꝫ modo in dexteram partem, modo in ſiniſtram transferũt. Natant obliqui in caput, quod prædurum eſt ſufflatione uiuentibus. Cæterum per brachia uelut acetabulis diſperſis, eo hauſto quodãmodo, cui adhæreſcũt, tenent ſupini, ut auelli non queant. Vada nõ apprehendunt: & grãdibus minor tenacitas. Soli mollium in ſiccum exeunt duntaxat aſperum, leuitatem odere. Veſcuntur conchyliorũ carne, quorum conchas complexu crinium frangunt: itaq́ꝫ præiacẽtibus teſtis cubile eorũ deprehenditur. Et cum alioqui brutum habeatur animal, ut quod ad manum hominis adnatat, in re quodammodo familiari callet. Omnia in domũ cõportat, dein putamina eroſa carne egerit, adnatantes piſciculos ad ea uenatur. Colorem mutat ad ſimilitudinẽ loci, & maxime in metu. Ipſum brachia ſua rodere falſa opinio eſt. Id enim à congris euenit ei: ſed renaſci ſicut coloris & lacertis caudã, haud falſum. Inter præcipua autẽ miracula eſt qui uocatur nautilos, ab alijs pompilos. Supinus in ſumma æquorum peruenit, ita ſe paulatim ſubrigens, ut emiſſa omni per fiſtulã aqua, uelut exoneratus ſentina, facile nauiget. Poſtea duo prima brachia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit. Qua uelificante in aura, cæteris ſubremigans brachijs, media cauda ut gubernaculo ſe regit. Ita uadit alto, Liburnicarum ludens imagine: & ſi quid pauoris interueniat, hauſta ſe mergens aqua.

De ozena, nauplio, & locuſtis. Cap. XXX

POlyporum generis ozena, dicta à graui capitis odore, ob hoc maxime murenis eam cõſectantibus. Polypi binis menſibus conduntur. Vltra bimatũ non uiuunt. Percutiſ

autem tabe ſemper, fœminæ celerius, & ferè à partu. Non ſunt prætereunda & L. Lucullo proconſule Bæticæ comperta de polypis, quæ Trebius Niger è comitibus eius prodidit. Auidiſſimos eſſe concharũ. illas ad tactum comprimi, præcidẽtes brachia eorum, ultroq́ꝫ eſcam ex prædante capere. Carent conchæ uiſu, omniq́ꝫ ſenſu alio ꝗ̃ cibi & periculi. Inſidiantur ergo polypi apertis: impoſitoq́ꝫ lapillo extra corpus, ne palpitatu eijciatur, ita ſecuri graſſantur, extrahuntq́ꝫ carnes: illæ ſe contrahunt, ſed fruſtra diſcuneatæ. Tanta ſolertia animalium hebetiſſimis quoqꝫ eſt. Præterea negat ullum eſſe atrocius animal ad conficiẽdum hominem in aqua. Luctatur enim complexu, & ſorbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit, cum in naufragos urinantéſue impetũ capit. Sed ſi inuertatur, elangueſcit uis. Exporrigunt enim ſe reſupinati, mire omnibus marinis expetentibus odorem quoqꝫ eorum: qua de cauſa & naſſis illinuntur. Cætera quæ idem retulit, monſtro propiora poſſunt uideri. Carteiæ in cetarijs aſſuetus exire è mari in lacus eorum apertos, atqꝫ ibi ſalſamenta populari, conuertit in ſe cuſtodum indignationem aſſiduitate furti immodici. Sepes erant obiectæ, ſed has tranſcẽdebat per arborem: nec deprehendi potuit niſi canum ſagacitate. Hi redeuntem circumuaſere noctu, cõcitiq́ꝫ cuſtodes expauere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti odore diri. Quis ibi polypum expectaſſet, aut ita cognoſceret? cum monſtro dimicare ſibi uidebantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachijs clauarum modo incuſſos, ægreq́ꝫ multis tridentibus confici potuit. Oſtendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax, atqꝫ (ut ipſius Trebij uerbis utar) barbas quas uix utroqꝫ brachio complecti eſſet, clauarum modo toroſas: longas pedum xxx. acetabulis ſiue caliculis urnalibus peluium modo, dentes magnitudini reſpõdentes. Reliquiæ aſſeruatæ miraculo, pepẽdere pondo dcc. Sepias quoqꝫ & loligines eiuſdem magnitudinis expulſas in littus illud, idem autor eſt. In noſtro mari loligines quinũm cubitorum capiuntur, ſepiæ binũm. Neqꝫ his bimatu longior uita. Nauigeram ſimilitudinem & aliam in Proponide uiſam ſibi prodidit Mutianus: concham eſſe acatij modo carinatam, inflexa puppe, prora roſtrata: in hac condi nauplium animal ſepię ſimile, ludẽdi ſocietate ſola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim nectorem demiſſis palmulis ferire ut remis. Si uero flatus inuitent, eaſdem in uſu gubernaculi porrigi, pandiq́ꝫ concharum ſinus aurę. Huius uoluptatem eſſe ut ferat, illius ut regat: ſimulq́ꝫ eam deſcendere in duo ſenſu carentia: niſi forte triſti (id enim conſtat) omine nauigãtium humana calamitas in cauſa eſt. Locuſtæ cruſta fragili muniuntur in eo genere, quod caret ſanguine. Latent menſibus quinis: Similiter cancri, qui eodem tempore occultãtur, & ambo ueris principio ſenectutem anguium more exuunt renouatione tergorum. Cætera in undis natant: locuſtæ reptantium modo fluitant: ſi nullus ingruat metus, recto meatu cornibus, quæ ſunt propria rotunditate præpilata, ad latera porrectis: ijſdem erectis in pauore oblique in latera procedunt. Cornibus inter ſe dimicant. Vnum hoc animalium, niſi uiuum feruenti aqua incoquatur, fluida carne non habet callum.

De cancris, echinis, & echinometris. Cap. xxxi

VIuunt petroſis locis, cãcri mollibus. Hyeme aprica littora ſectantur: æſtate in opaca gurgitum recedunt. Omnia eius generis hyeme læduntur, autumno & uere pingueſcunt, & plenilunio magis, quia nocte ſidus tepido fulgore mitificat. Cancrorum genera, carabi, aſtaci, maiæ, paguri, heracleotici, leones, & alia ignobiliora. Carabi cauda à cæteris cãcris diſtant. In Phœnice hippœ uocantur, tantæ uelocitatis ut conſequi non ſit. Cancris uita longa. Pedes octoni, omnes in obliquũ flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari ſimplex. Præterea bina brachia denticulatis forcipibus. Superior pars in primoribus his mouetur, inferiore immobili. Dextrum brachiũ omnibus maius. Vniuerſi ubi aliquando congregantur, os ponti euincere non ualent, quamobrem regreſſi circũeunt, apparetq́ꝫ tritum iter. Pinnother autem uocatur minimus ex omni genere, ideo opportunus iniuriæ. Huic

ſolet/

ſolertia eſt inanium oſtrearum teſtis ſe condere: & cum accreuerit, migrare in capaciores. cancri in pauore etiam retrorſum pari uelocitate redeunt. Dimicant inter ſe ut arietes aduerſis cornibus incurſantes, Contra ſerpentium ictus medentur. Sole cancri ſignum tranſeunte, & ipſorũ, cum exanimati ſint, corpus transfigurari in ſcorpiones narratur in ſicco. Ex eodem genere ſunt echini, quibus ſpinæ pro pedibus. Ingredi eſt his in orbem uolui: itaq; detritis ſæpe aculeis inueniuntur. Ex his echinometræ appellantur, quorum longiſſimæ ſpinæ, calices minimi. Nec omnibus idem uitreus color. Circa Toronen candidi naſcuntur, ſpina parua. Oua omniũ amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uerſa. Tradunt ſæuitiam maris præſagire eos, correptisq; operiri lapillis, mobilitatem pondere ſtabilientes: nolunt uolutatione ſpinas atterere. Quod ubi uidere nautici, ſtatim pluribus ancoris nauigia infrenant.

De cochleis. Cap. xxxii

IN eodem genere cochleæ, aquatiles terreſtresq;, exerentes ſe domicilio, binaq; ceu cornua protendentes contrahentesq;: oculis carent: itaq; corniculis prætentant iter.

De pectinibus, murice, & concharum generibus. Cap. xxxiii.

PEctines in mari ex eodem genere habentur, reconditi & ipſi in magnis frigoribus, ac magnis æſtibus: unguesq; uelut igne lucentes in tenebris, etiam in ore mandentium. Firmioris iam teſtæ murices, & concharum genera: in quibus magna ludentis naturæ uarietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ, planis, concauis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, leuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, uertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato: iam diſtinctione uirgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim undata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expanſa, denſata, porrecta, ſinuata breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plauſum apertis, ad buccinam recuruis. Nauigant ex his ueneriæ, præbentesq; concauam ſui partem & auræ opponentes, per ſumma æquorum uelificant. Saliunt pectines, & extra uolitant, ſeq; & ipſi carinant.

De diuitijs marinis. Cap. xxxiiii.

SEd quid hæc tam parua cõmemoro, cum populatio morum atq; luxuria non aliunde maior q̃ è cõcharũ genere proueniat? Iam quidẽ ex tota rerũ natura damnoſiſſimum uentri mare eſt, tot modis, tot menſis, tot piſciũ ſaporibus, quibus pretia capientiũ periculo fiunt.

Quomodo naſcantur, & ubi & quomodo inueniantur margaritæ. Cap. xxxv

SEd quota hæc portio eſt reputantibus purpuras, conchylia, margaritas? Parum ſcilicet fuerat in gulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite, toto corpore à fœminis iuxtà uirisq; geſtarentur. Quid mari cum ueſtibus? Quid undis fluctibusq; cum uellere? Non recte recipit hęc nos rerum natura niſi nudos. Eſto, ſi tãta uentri cũ eo ſocietas, quid tergori? Parũ ſit, niſi qui ueſcimur periculis, etiam ueſtiamur. Adeo per totum corpus, anima hominis quæſita maxime placent. Principium ergo culmenq́ue omnium rerum pretij, margaritæ tenent. Indicus maxime has mittit oceanus. Inter illas belluas tales tantasq;, quas diximus, per tot maria uenientes, tam longo terrarum tractu, è tantis ſolis ardoribus, atq; Indis quoque in inſulas petuntur & admodum paucas. Fertiliſſima eſt Taprobane & Toidis, ut diximus in circuitu mundi: Item Perimula promontorium Indiæ. Præcipue autem laudantur circa Arabiam in Perſico ſinu maris rubri. Origo atq; genitura conchæ, eſt haud multum oſtrearum conchis differens. Has ubi genitalis anni ſtimulauerit hora, pandentes ſeſe quadam oſcitatione impleri roſcido conceptu tradunt, grauidas poſtea eniti: partumq; concharum eſſe margaritas pro qualitate roris accepti: ſi purus influxerit, candorem cõſpici: ſi uero turbidus, & fœtum ſordeſcere: eundem pallere, cœlo minante conceptum: ex eo quippe conſtare, cœliq; eis maiorem ſocietatem eſſe q̃ maris, inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum. Si tempeſtiue ſatientur, grandeſcere & partus. Si fulguret, comprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si uero & tonuerit, pauidas ac repente compreſſas, quæ uocant phyſemata

efficere,ſpeciem modo inani inflatam ſine corpore:hos eſſe cõcharum abortus. Sani quidem partus multiplici conſtant cute, non improprie callum ut exiſtimari corporis poſsit: itaque & purgantur à peritis. Miror ipſo tantum eas cœlo gaudere,ſole rubeſcere,candoremq; perdere ut corpus humanum. Quare præcipuum cuſtodiũt pelagiæ, altius merſæ ꝙ ut penetrent radij. Flaueſcunt tamen & illæ ſenecta, rugiſq; torpeſcunt: nec niſi iuuenta conſtat ille qui quæritur uigor. Craſſeſcunt etiam in ſenecta, conchiſq; adhæreſcunt, nec ijs auelli queunt niſi lima: quibus una tantum eſt facies, & ab ea rotunditas, auerſis planicies,ob id tympana nominantur. Cohærentes uidemus in conchis hac dote unguenta circumferẽtibus. Cætero in aqua mollis unio,exemptus protinus dureſcit. Concha ipſa cum manum uidet comprimit ſeſe,operitq; opes ſuas,gnara propter illas ſe peti: manũq; ſi præueniat,acie ſua abſcindit,nulla iuſtiore pœna,& alijs munita supplicijs: Quippe inter ſcopulos maior pars inuenitur: ſed in alto quoq; comitantur marinis canibus: nec tamen aures fœminarum arcentur. Quidam tradunt, ſicut apibus, ita concharum examinibus ſingulas magnitudine & uetuſtate præcipuas eſſe ueluti duces, miræ ad cauendum ſolertiæ: has urinantium cura peti, illis captis, facile cæteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas ſale in naſis fictilibus,eroſa carne omni,nucleos quoſdã corporũ,hoc eſt, uniones decidere in ima. Vſu atteri non dubium eſt,coloremq; indiligentia mutari. Dos omnis in candore,magnitudine, orbe, leuore,pondere, haud promptis rebus,in tantum ut nulli duo reperiantur indiſcreti: unde nomen unionum Romanæ ſcilicet impoſuere deliciæ. Nam id apud Græcos nõ eſt,ne apud barbaros quidẽ inuentores eius aliud ꝙ margaritæ. Et in candore ipſo magna differentia. Clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimulat,aliâs magnitudine præcellens. Summa laus coloris eſt exaluminatos uocari. Et procerioribus ſua gratia eſt. Elenchos appellãt faſtigiata longitudine, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hos digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, fœminarum gloria eſt. Subeunt luxuriæ eius nomina & tędia exquiſita perditione portatu: ſiquidem cum id fecere, crotalia appellãt,ceu ſono quoque gaudeant, & colliſu ipſo margaritarum. Affectantq; iam & pauperes lictorem fœminæ in publico, unionẽ eſſe dictitantes. Quin & pedibus, nec crepidarum tantum obſtragulis,ſed totis ſocculis addunt. Neq; enim geſtare iam margaritas, niſi calcẽt,ac per uniones etiam ambulent,ſatis eſt. In noſtro mari reperiri ſolebant, crebrius circa Boſphorũ Thracium,ruffi ac parui in conchis,quas myas appellant: At in Acarnania,quæ uocatur pinna gignit. Quo apparet non uno conchæ genere naſci. Namq; & Iuba tradit Arabicis concham eſſe ſimilem pectini inſecto, hirſutam echinorum modo: ipſum unionem in carne, grandini ſimilem. Conchæ non tales ad nos afferuntur. Nec in Acarnania autem laudati reperiuntur, enormes ferè, coloriſq; marmorei. Meliores circa Actium, ſed & hi parui: & in Mauritaniæ maritimis. Alexander Polyhiſtor & Sudines ſeneſcere eos putant, coloremq; expirare. Eorum corpus ſolidum eſſe manifeſtum eſt, quod nullo lapſu frangũtur. Non aũt ſemper in media carne reperiũtur,ſed alijs atq; alijs locis. Vidimuſq; iam extremis etiam marginibus uelut è concha exeuntes: & in quibuſdam quaternos quinoſq;. Pondus ad hoc æui ſemunciæ pauci ſingulis ſcrupulis exceſſere. In Britannia paruos atq; decolores naſci certum eſt: quoniam diuus Iulius thoracem,quem Veneri genitrici in templo eius dicauit,ex Britannicis margaritis factũ uoluerit intelligi. Lolliam Paulinam, quæ fuit Caij principis matrona, ne ſerio quidem ac ſolenni ceremoniarum aliquo apparatu, ſed mediocrium etiam ſponſalium cœna, uidi ſmaragdis margaritiſque opertam,alterno textu fulgentibus,toto capite,crinibus, ſpiris,auribus,collo,manibus digitiſq;,quę ſumma quadringẽties H–S colligebat: ipſam confeſtim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes,prouinciarum ſcilicet ſpolijs partæ. Hic eſt rapinarũ exitus: hoc fuit quare M. Lollius infamatus regum muneribus in toto oriente,interdicta amicitia à Caio Cæſare Auguſti filio,uenenum biberet

bέret, ut neptis eius cccc. H-S operta ſpectaretur ad lucernas. Computet nunc aliquis ex altera parte, quantum Curius aut Fabricius in triumphis tulerint: imaginetur illorum fercula, & ex altera parte Lolliam, unam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc uiciſſe malit? Nec hæc ſumma luxuriæ exempla ſunt: Duo fuere maximi uniones per omne æuum, utrunque poſſedit Cleopatra, Ægypti reginarum nouiſsima, per manus orientis regum ſibi traditos. Hæc cum exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, ut regina meretrix lautitiã eius omnem apparatumq; obtrectans, quærente eo quid aſtrui magnificentiæ poſsit, reſpondit, una ſe cœna centies H-S abſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſionibus factis, poſtero die quo iudicinm agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret, ſed quotidianam Antonio appoſuit, irridenti, computationemq; expoſtulanti. At illa corollarium id eſſe, comſumpturamq; ſe ea in cœna taxationem confirmãs, ſolamq; ſe centies H-S cœnaturam, inferri menſam ſecundam iuſsit. Ex præcepto miniſtri unum tantum uas ante eam poſuere aceti, cuius aſperitas uisq; in tabem margaritas reſoluit. Gerebat auribus cum maxime ſingulare illud, & uere unicum naturæ opus. Itaque expectante Antonio quid nam eſſet actura, detractum alterum merſit, ac liquefactum abſorbuit. Iniecit alteri manum L. Plancus iudex ſponſionis eius, eum quoque paranti ſimili modo abſumere, uictumq; Antonium pronunciauit homine irato. Comitetur fama unionis eius patem, capta illa tantæ quæſtionis uictrice regina diſſectum, ut eſſet in utriſque Veneris auribus Romæ in pantheo dimidia eorum cœna. Non ferent tamen hanc palmam, ſpoliabunturq; etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in unionibus magnæ taxationis Clodius tragœdi Æſopi filius, relictus ab eo in amplis opibus hæres, ne in triumuiratu ſuo nimis ſuperbiat Antonius, penè hiſtrioni comparatus: & quidem nulla ſponſione ad hoc productus, quo id magis regium erat, ſed ut experiretur in gloria palati, quid ſaperent margaritæ: atque ut mire placuere, ne ſolus hoc ſciret, ſingulos uniones conuiuis ſorbendos dedit. Romæ in promiſcuum ac frequentem nſum ueniſſe, Alexandria in ditionem redacta: primum autem cœpiſſe circa Syllana tempora minutas & uiles Feneſtella tradit manifeſto errore, cum Aelius Stilo Iugurthino bello unionum nomen impoſitum maxime grandibus margaritis prodat. Et hoc tamen æternæ propè poſſeſsionis eſt. Sequitur hæredem, in mancipatum uenit ut prædium aliquod. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis pretia fecit.

De natura purpuræ & muricis. Cap. XXXVI.

PVrpuræ uiuunt annis plurimum ſeptenis. Latent ſicut murices circa canis ortum tricenis diebus. Congregãtur uerno tempore, mutuoq; attritu lentorem cuiuſdam ceræ ſaliuant. Simili modo & murices. Sed purpuræ florem illum tingendis expetitũ ueſtibus, in medijs habent faucibus. Liquoris hic minimi eſt in candida uena, unde pretioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens. Reliquum corpus ſterile. Viuas capere contendunt, quia cum uita ſua ſuccum eum euomunt. Et maioribus quidem purpuris detracta concha auferunt: minores traperis frangũt, ita demum rorem eum excipiẽtes Tyrij. Præcipuus hic Aſiæ, in Meninge Africæ, & Getulo littore oceani, in Laconica Europæ. Huic faſces ſecureſq; Romanæ uiam faciunt, idemq; pro maieſtate pueritiæ eſt. Diſtinguit ab equite curiam, dijs aduocatur placandis, omnemq; ueſtem illuminat, in triumphali miſcetur auro: quapropter excuſata & purpuræ ſit inſania. Sed unde conchylijs pretia, quis uirus graue in fuco, color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari? Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur perforando reliqua conchylia: tanta duritia aculeo eſt. Aqua dulci necantur, & ſicubi flumen immergitur: alioqui captæ, diebus quinquagenis uiuunt ſaliua ſua. Conchæ omnes celerrime creſcunt, præcipue purpuræ: anno magnitudinem implent. Quod ſi hactenus tranſcurrat expoſitio, fraudatã profecto ſe luxuria credat, noſq; indili

gentiæ damnet. Quamobrem perſequemur etiã officinas: ut tanquam in uita frugum noſcitur ratio, ſic omnes qui iſtis gaudent, præmia uitæ ſuæ calleant. Concharũ ad purpuras & conchylia eadem quidẽ eſt materia, ſed diſtat temperamento. Duo ſunt genera: Buccinum minor concha, ad ſimilitudinẽ eius buccini, quo ſonus æditur: unde & cauſa nominis, rotunditate oris in margine inciſa. Alterum purpura uocatur, calicularim procurrente roſtro, & caliculi latere introrſus tubulato, qua proferatur lingua. Præterea clauatum eſt ad turbinem uſq; aculeis in orbem ſeptenis ferè, qui non ſunt buccino, ſed utriſq; orbes totidem quot habeant annos. Buccinum non niſi petris adhæret, circaq; ſcopulos legitur.

Quot ſunt genera. Cap. XXXVII.

PVrpuræ, nomine alio pelagiæ uocant. Earũ genera plura, pabulo & ſolo diſcreta. Lutenſe putri limo, & algenſe enutritũ alga uiliſsimum: utriſq; melius Tenienſe in Tenci maris ora collectum, hoc quoq; tamen etiamnum leuius atq; dilutius: calculoſæ appellantur à calculo maris, mire apto cõchylijs: & longe optimum purpuris Dialutenſe, id eſt uario ſoli genere paſtum. Capiuntur autem purpuræ paruulis rariſq; textu ueluti naſsis in alto iactis. Ineſt ijs eſca, cluſiles mordaceſq; conchæ, ceu mitulos uidemus. has ſemineces, ſed redditas mari auido hiatu reuiuiſcentes, appetunt purpuræ porrectiſq; linguis infeſtant. at illæ aculeo extimulatæ claudũt ſeſe, comprimuntq; mordentia: ita pendentes auiditate ſua purpuræ tollũtur.

Quo capiuntur tempore. Cap. XXXVIII.

CApi eas poſt canis ortum, aut ante uernum tempus utiliſsimum: quoniam cum ſœtificauere, fluxos habẽt ſuccos. Sed id ringentium officinæ ignorant, cum ſumma uertatur in eo. Eximitur poſtea uena quam diximus, cui addi ſalem neceſſarium, ſextarios ferme in libras centenas. Macerari triduo, iuſtum. Quippe maior uis tanto quãto recentior. Feruere in plumbo, ſinguliſq; aquæ amphoris centenas atque quinquagenas medicaminis libras æquari, ac modico uapore torreri, & ideo longinquæ fornacis cuniculo. Ita deſpumatis ſubinde carnibus quas hæſiſſe uenis neceſſe eſt, decimo fermè die liquata cortina, uellus elutriatum mergitur in experimentum: & donec ſpei ſatis fiat, uritur liquor. Rubens color nigrante deterior. Quinis lana potat horis, rurſuſq; mergitur carminata, donec omnem ebibat ſaniem. Buccinum per ſe damnatur, quoniam fucum remittit. Pelagio admodum alligatur, nimiæq; eius nigritiæ dat auſteritatem illam nitoremq; qui quæritur cocci. Ita permixtis uiribus alterum altero excitatur aut aſtringitur. Summa medicaminum in libras uellerum, buccini CC, pelagij CXI. Ita fit amethyſti color eximius ille. At Tyrius pelagio primum ſatiatur immatura uiridiq; cortina: mox permutatur in buccino. Laus ei ſumma, color ſanguinis concreti, nigricans aſpectu, idemq; ſuſpectu refulgens. Vnde & Homero purpureus dicitur ſanguis.

Romæ quando uſus purpuræ. Cap. XXXIX.

PVrpuræ uſum Romæ ſemper fuiſſe uideo, ſed Romulo in trabea. Nam toga prætexta & latiore clauo Tullum Hoſtilium è regibus primum uſum Hetruſcis deuictis ſatis conſtat. Nepos Cornelius, qui diui Auguſti principatu obijt: Me, inquit, iuuene uiolacea purpura uigebat, cuius libra denarijs centum uenibat, nec multo poſt rubra Tarentina. Huic ſucceſsit dibapha Tyria, quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Hac Lentulus Spinter ædilis curulis primus in prætexta uſus improbabatur: qua purpura quis non iam, inquit, triclinaria facit? Spinter ædilis fuit urbis cõditæ anno ſeptingenteſimo, Cicerone cõſule. Dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta eſſet, ueluti magnifico impẽdio, qualiter nunc omnes penè cõmodiores purpuræ tingũtur. In cõchyliata ueſte cætera eadem ſine buccino: prætereaq; ius temperatur aqua pro inuiſo humani potus excremento, dimidia & medicamina adduntur. Sic gignitur laudatus ille pallor ſaturitate fraudata, tantoq; dilucidior, quanto magis uellera eſuriunt.

De pretio earum. Cap. XL.

PRetia medicamento ſunt quidem pro fertilitate littorum uiliora: non tamen uſquam

pelagij

pelagiꝫ libras quinquagenos nũmos excedere & buccini centenos ſciant, qui iſta mercantur immenſo. Sed alia ſunt è fine initia: iuuatq; ludere impendio, & luſus geminare miſcendo iterum, & ipſa adulterare adulteria naturæ: ſicut teſtudines tingere, argentum auro confundere ut electra fiant, addere his æra, ut Corinthia.

De tingendo amethyſtino. Cap. XLI

NOn eſt ſatis abſtuliſſe gemmæ nomen amethyſtum, rurſum abſolutus inebriatur Tyrio, ut ſit ex utroque nomen improbum, ſimulq; luxuria duplex: & cum confecere conchylia, tranſire melius in tyrium putant. Pœnitentia hoc primum debet inueniſſe, artifice mutante, quod damnabat: inde ratione nata, uotum quoque factum è uitio portentoſis ingenijs, & gemina demonſtrata uia luxuriæ, ut color alius operiretur alio, ſuauior ita fieri leniorq; dictus. Quin & terrena miſcere, coccoq; tinctum tyrio tingere ut fieret hyſginum. Coccum Galatiæ rubens granum, ut dicemus in terreſtribus, aut circa Emeritam Luſitaniæ in maxima laude eſt. Verum ut ſimul peragantur nobilia pigmenta, anniculo grano languidus ſuccus, idem à quadrimo euanidus. Ita nec recenti uires, neque ſeneſcenti. Abunde tractata eſt ratio, qua ſe uirorum iuxta fœminarumq; forma credit ampliſsimam fieri.

De pinna, & pinnothere, & aquatilium ſenſu. Cap. XLII

COncharũ generis & pinna eſt. Naſcitur in limoſis ſubrecta ſemper, nec unquam ſine comite, quem pinnotherem uocãt, aliꝫ pinnophylacem. is eſt ſquilla parua, alibi cancer dapis aſſectator. Pandit ſe pinna, luminibus orbum corpus intus minutis piſcibus præbens. Aſſultant illi protinus, & ubi licentia audacia creuit, implent eam. Hoc tempus ſpeculatus index, morſu leui ſignificat. Illa ore compreſſo quicquid incluſit exanimat, partemq; ſocio tribuit. Quo magis miror, quoſdam exiſtimaſſe, aquatilibus nullum ineſſe ſenſum. Nouit torpedo uim ſuam ipſa non torpens: merſaq; in limo ſe occultat, piſcium qui ſecuri ſupernatantes obtorpuere corripiẽs. Huius iecori teneritas nulla præfertur. Nec minor ſolertia ranæ, quæ in mari piſcatrix uocatur: eminẽtia ſub oculis cornicula turbato limo exerit, aſſultantes piſciculos pertrahens, donec tam propè accedant, ut aſsiliat. Simili modo ſquatina & rhombus abditi pinnas exertas mouent ſpecie uermiculorum: itemq; quæ uocatur raia. Nam paſtinaca latrocinatur ex occulto, tranſeuntes radio (quòd telum eſt ei) figens. Argumenta ſolertiæ huius, quod tardiſsimi piſcium hi, mugilem uelociſsimum omnium habentes in uentre reperiuntur.

De ſcolopendris, uulpibus & glanis. Cap. XLIII

SColopendræ terreſtribus ſimiles, quas centipedes uocant, hamo deuorato omnia interanea euomunt, donec hamum egerant, deinde reſorbent. At uulpes marinæ, ſimili in periculo glutiunt amplius uſque ad infirma lineæ, quæ facile prærodant. Glanus qui & glanis uocatur, auerſos mordet hamos, nec deuorat, ſed eſca ſpoliat.

De ariete piſce. Cap. XLIIII

GRaſſatur aries ut latro. Et nunc grandium nauium in ſalo ſtantium occultatus umbra, ſi quem nandi uoluptas inuitet expectat: nunc elato extra aquam capite, piſcantium cymbas ſpeculatur, occultusq; adnatans mergit.

De his quæ tertiam naturam habent, non animalium neque fruticum, & de urticis & ſpongijs. Cap. XLV.

EQuidem & his ineſſe ſenſum arbitror, quæ nec animalium, neq; fruticum, ſed tertiam ex utroq; naturam habent, urticis dico & ſpongijs. Vrticæ noctu uagantur, noctuq; mutantur, carnoſæ frondis. Iis natura ut carne ueſcantur. Vis pruritu mordax, eademq; quæ terreſtris urticæ. Contrahit ergo ſe quàm maxime rigens, ac prænatante piſciculo frondem ſuam ſpargit, complectensq; deuorat. Aliàs marcenti ſimilis, & iactari ſe paſſa fluctu algæ uice, contactos piſces, attrituq; petræ ſcalpentes pruritum inuadit. Eadem noctu pectines & echinos perquirit. dum admoueri ſibi manum ſentit, colorem mutat &

contrahitur. Tacta uredinem mittit, paulumq́ꝫ ſi fuit interualli, abſconditur. Ora ei in radice eſſe traduntur, excrementa per ſumma tenui fiſtula reddi. Spongiarum tria genera accipimus, ſpiſſum ac prædurum & aſperum, tragos id uocatur: minus ſpiſſum & mollius manon: tenue denſumq́ꝫ, ex quo penicilli, Achilleum. Naſcuntur omnes in petris, aluntur conchis, piſce, limo. Intellectum ineſſe ijs apparet, quia ubi auulſorem ſenſere, contractæ multo difficilius abſtrahuntur. Hoc idem fluctu pulſante faciunt. Viuere eſcá, manifeſto conchæ minutæ in his repertæ oſtendũt. Circa Toronen ueſci illis auulſas etiam aiunt, & ex relictis radicibus recreſcere. In petris cruoris quoq; inhærer color, Africis præcipue quæ generãtur in Syrtibus. Maximæ fiũt manæ, ſed mollíſsimæ circa Lyciã. In profundo aũt nec uentoſo molliores. In Helleſponto aſperæ, & denſæ circa Maleã. Putreſcunt in apricis locis, ideo optimæ in gurgitibus. Viuẽtibus idem qui madentibus nigricans color. Adhærent nec parte nec totæ: interſunt autẽ fiſtulæ quædam inanes, quaternæ ferè aut quinæ, per quas paſci exiſtimanẽ. Sunt & aliæ, ſed ſuperne concretæ. Et ſubeſſe membrana quædam radicibus earum intelligitur. Viuere cõſtat longo tempore. Peſsimũ omnium genus eſt earum quæ aplyſiæ uocantur, quia elui nõ poſſunt, in quibus maximæ ſunt fiſtulæ, & reliqua denſitas ſpiſſa.

De caniculis marinis. Cap. XLVI

CAnicularum maxima multitudo circa eas urinantes graui periculo infeſtat. Ipſi ferunt & nubem quandam craſſeſcere ſuper capita, planorum piſcium ſimilem, prementem eos, arcentemq́ꝫ à reciprocando, & ob id ſtilos præacutos lineis annexos habere ſeſe: quia niſi perfoſſæ ita non recedant, caliginis & pauoris, ut arbitror, opere. Nubem enim & nebulam (cuius nomine id malum appellant) inter animalia haud ullam comperit quiſquam. At cum caniculis atrox dimicatio. Inguina & calces omnemq́ꝫ candorem corporum appetũt. Salus una in aduerſas eundi, ultroq́ꝫ terrendi. Pauet enim hominem æque ac terret. Et ſors æqua in gurgite. Vt ad ſumma aquæ uentũ eſt, ibi periculũ anceps, adempta ratione contra eundi dum conetur emergere, & ſalus omnis in ſocijs. funem illi religatum ab humeris eius trahũt: hunc dimicans, ut ſit periculi ſignũ, læua quatit: dextra apprehenſo ſtilo in pugna eſt: modicus aliàs tractus. Vt prope carinam uentum eſt, niſi præceleri ui repente rapiãt, abſumi ſpectãt. Ac ſæpe iam ſubducti, è manibus auferuntur, ſi non trahentium opem, conglobato corpore in pilæ modum, ipſi adiuuere. Protendunt quidem tridẽtes illi, ſed monſtro ſolertia eſt nauigium ſubeundi, atq; ita è tuto præliãdi. Omnis ergo cura ad ſpeculandum hoc malum inſumitur.

De animalibus quæ ſilicea teſta includuntur, & quæ ſine ullo ſenſu, & de reliquis ſordidis animalibus. Cap. XLVII

CErtiſsima eſt ſecuritas uidiſſe planos piſces: quia nunq̃ ſunt, ubi maleficæ beſtiæ: qua cauſa urinantes ſacros appellãt eos. Silicea teſta incluſis fatendum eſt nullũ eſſe ſenſum, ut oſtreis. Multis eadẽ natura quę frutici, ut holothurijs, pulmonibus, ſtellis. Adeoq́ꝫ nihil non gignitur in mari, ut cauponarum etiam æſtiua animalia, pernici moleſta ſaltu, aut quæ capillus maxime celat, exiſtãt: & circumglobata eſcæ ſæpe extrahũtur: quæ cauſa ſomnum piſciũ in mari noctibus infeſtare exiſtimatur. Quibuſdã uero ipſis innaſcuntur, quo in numero chalcis accipitur.

De uenenatis marinis. Cap. XLVIII

NEc uenena ceſſant dira, ut in lepore: qui in Indico mari etiã tactu peſtilẽs, uomitum diſſolutionemq́ꝫ ſtomachi protinus creat: in noſtro offa informis, colore tantum lepori ſimilis: in Indis, & magnitudine, & pilo duriore. Tantum niuus ibi capitur. Æque peſtiferum animal araneus, ſpinæ in dorſo aculeo noxius. Sed nullũ uſqnam execrabilius q̃ radius, ſuper caudam eminens trygonis, quam noſtri paſtinacam appellant, quincunciali magnitudine. arbores infixus radici necat. arma ut telum perforat ui ferri & ueneni malo,

De morbis piſcium. Cap. XLIX

MOrbos uniuerſa genera piſcium, ut cætera animalia etiam fera, non accipimus ſentire. Verum ægrotare ſingulos manifeſtum facit aliquorum macies, cum in eodem genere

genere præpingues alij capiantur.

De generatione eorum mira. Cap. L.

QVonam modo generent, deſiderium & admiratio hominum differri non patitur. Piſces attritu uentrium coëunt, tanta celeritate ut uiſum fallant: Delphini & reliqua cete ſimili modo, & paulo diutius. Fœmina piſcis coitus tẽpore marem ſequitur, uentrem eius roſtro pulſans: ſub partu mares fœminam ſimiliter, oua ueſcẽtes earum: Nec ſatis eſt generationi per ſe coitus, niſi æditis ouis, inter ſe uerſando mares & fœminæ uitale aſperſerint uirus. Non omnibus id contingit ouis in tanta multitudine, alioqui replerentur maria & ſtagna, cum ſinguli uteri innumerabilia concipiant.

Item de generatione, & qui piſces oua pariant Cap. LI.

PIſcium oua in mari creſcunt, quædam ſumma celeritate, ut murenarum, quædam paulo tardius. Plani piſcium quibus cauda non eſt, aculeatiq́ue, ut teſtudines in coitu ſuperueniunt: Polypi crine uno fœminæ naribus adnexo: Sepiæ & loligines linguis componentes inter ſe brachia, & in contrarium nantes, & ore pariunt. Sed polypi in terram uerſo capite coëunt. Reliqua mollium tergis, ut canes. Item locuſtæ & ſquillæ, cancri, ore. Ranæ ſuperueniunt, prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehẽdente, poſterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos uocant, oculis tantum & cauda inſignes: mox pedes figurãtur, cauda findente ſe in poſteriores. Mirumq́ue ſemeſtri uita reſoluuntur in limum nullo cernẽte, & rurſus uernis aquis renaſcũtur quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Et mituli & pectines ſpõte naturæ in harenoſis proueniunt. Quæ durioris teſtæ ſunt, ut murices, purpuræ, ſaliuario lentore. Sicut aceſcente humore culices, atque ſpuma maris incaleſcente, cum admiſſus eſt imber. Quæ uero ſiliceo tegmine operiũtur, ut oſtrea, putreſcẽte limo, aut ſpuma circa nauigia diutius ſtante defixosq́ue palos, & lignum maxime. Nuper compertum in oſtrearijs, humorem ijs fœtificum lactis modo effluere. Anguillæ atterunt ſe ſcopulis, ea ſtrigmenta uiuiſcunt, nec alia eſt earum procreatio. Piſcium diuerſa genera non coëunt, præter ſquatinam & raiam, ex quibus naſcitur priori parte raiæ ſimilis, & nomen ex utroque compoſitum apud Græcos trahit. Quædam tempore anni gignuntur & in humore & in terra. Vere pectines, limaces, hirudines eodem tempote euaneſcunt. Piſcium lupus & trichias bis anno parit, & ſaxatiles omnes. Mulli ter ut chalcis, cyprinus ſexies, ſcorpiones bis ac ſargi, uere & autumno. Ex planis ſquatina ſola bis, autumno & uergiliarum occaſu. Plurimi piſcium tribus menſibus, aprili, maio, iunio. Salpæ autumno: Sargi, torpedo, ſquali circa æquinoctium. Molles uere. Sepia omnibus menſibus. Oua eius glutino atramenti ad ſpeciem uuæ cohærentia, maſculus proſequitur afflatu, aliâs ſterileſcunt. Polypi hyeme coëunt, pariunt uere oua tortili uibrata pampino, tanta fœcunditate, ut multitudinem ouorum occiſi non recipiant cauo capitis, quo prægnantes tulere. Ea excludũt quinquageſimo die, è quibus multa propter numerum intercidũt. Locuſtæ & reliqua tenuioris cruſtæ, ponũt oua ſuper oua, atq́ue ita incubant. Polypus fœmina modo in ouis ſedet, modo cauernam cancellato brachiorum implexu claudit. Sepia in terreno parit inter harundines, aut ſicubi enata alga. excludit quintodecimo die. Loligines in alto conſerta oua ædunt, ut ſepiæ. Purpuræ, murices, eiuſdemq́ue generis, uere pariunt. Echini oua plenilunijs habent hyeme, & cochleæ hyberno tempore naſcuntur. Torpedo octogenos fœtus habens inuenitur: eaq́ue intra ſe parit oua præmollia, in alium locum uteri transferens, atq́ue ibi excludens. Simili modo omnia quæ cartilaginea appellauimus. Ita fit, ut ſola piſcium & animal pariant, & oua concipiant. Silurus mas ſolus omnium ædita cuſtodit oua ſæpe & quinquagenis diebus, ne abſumantur ab alijs. Cæteræ fœminæ in triduo excludunt, ſi mas attigit. Acus ſiue belone unus piſcium dehiſcente propter multitudinem utero parit. A partu coaleſcit uulnus, quod & in cæcis ſerpentibus tradunt. Mus marinus in terrá ſcrobe effoſſa parit oua, & rurſus obruit terra. Triceſimo die refoſſá aperit, fœtumq́ue in aquam ducit.

De

De uuluis piſcium. Cap. LII.

ERythini & chanæ uuluas habere traduntur: Qui trochos appellatur à Græcis, ipſe ſe inire. Aquatilium omnium fœtus inter initia uiſu carent.

De longiſsima uita piſcium. Cap. LIII

AEui piſcium memorandum nuper exemplū accepimus. Pauſilypum uilla eſt Campaniæ, haud procul Neapoli: In ea in Cæſaris piſcinis à Pollione Vedio coniectum piſcem, ſexageſimum poſt annum expiraſſe ſcribit Annæus Seneca, duobus alijs æqualibus eius ex eodem genere etiam tunc uiuentibus: quæ mentio piſcinarum admonet, ut paulo plura dicamus hac de re, priuſquam digrediamur ab aquatilibus.

De uiuarijs oſtrearū, & quis ea primus inuenerit. Cap. LIIII

OStrearum uiuaria primus omnium Sergius Orata inuenit in Baiano, ætate L. Craſſi oratoris, ante Marſicum bellū: nec gulæ cauſa, ſed auaritiæ, magna uectigalia tali ex ingenio ſuo percipiens, ut qui primus penſiles inuenit balineas, ita mangonizatas uillas ſubinde uendendo. Is primus optimū ſaporem oſtreis Lucrinis adiudicauit, quando eadem aquatiliū genera aliubi atq; aliubi meliora: Sicut lupi piſces in Tiberi amne inter duos pontes, rhombus Rauennæ, murenæ in Sicilia, elops Rhodi: & alia genera ſimiliter, ne culinarū cenſura peragatur. Nondū Britannica ſeruiebant littora, cum Orata Lucrina nobilitabat: poſtea uiſum tanti in extrema Italia petere Brunduſiū oſtreas: ac ne lis eſſet inter duos ſapores, nuper excogitatū, famem longæ aduectionis à Brūdiſio, compaſcere in Lucrino. Eadem ætate prior Licinius Murena, reliquorū piſcium uiuaria inuenit, cuius deinde exemplum nobilitas ſecuta eſt, Philippus, Hortenſius: Lucullus exciſo etiam monte iuxta Neapolim maiore impendio quàm uillā ædificauerat euripum, & maria admiſit. Qua de cauſa Magnus Pompeius Xerxen togatum eum appellabat, Quadraginta H-S piſcinæ à defuncto illo ueniere piſces.

Quis primus murenarum uiuaria fecerit. Cap. LV

MVrenarum uiuarium priuatim excogitauit C. Hirius ante alios, qui cœnis triumphalibus Cæſaris dictatoris ſex milia numero murenarum mutuo appendit. Nam permutare quidē pretio noluit, aliá ue merce. Huius uillam intra quàmmodicam quadragies piſcinæ uenierunt. Inuaſit deinde ſingulorum piſcium amor. Apud Baulos in parte Baiana piſcinam habuit Hortenſius orator, in qua murenam adeo dilexit, ut exanimatam fleſſe credatur. In eadem uilla, Antonia Druſi, murenæ quam diligebat inaures addidit, cuius propter famam nonnulli Baulos uidere concupiuerunt.

De cochlearum uiuarijs, & quis primus inſtituit. Cap. LVI

COchlearum uiuaria inſtituit Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi, paulo ante ciuile bellum, quod cum Pompeio magno geſtum eſt, diſtinctis quidem generibus earum, ſeparatim ut eſſent albæ, quæ in Reatino agro naſcuntur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ, quibus fœcunditas: Solitanæ, quibus nobilitas. Quin & ſaginam earum commentatus eſt, ſapa & farre, alijsq; generibus, ut cochleæ quoque altiles ganeam implerent: cuius artis gloria in eam magnitudinem perducta ſit, ut octoginta quadrantes caperent ſingularum calices. Autor eſt M. Varro.

De piſcibus terrenis. Cap. LVII

PIſcium genera etiamnum à Theophraſto mira produntur: circa Babylonis rigua, decedentibus fluuijs, in cauernis aquas habentibus remanere. Quoſdam inde exire ad pabula pinnulis gradiētes, crebro caudæ motu, contraq; uenantes refugere in ſuas cauernas, & in ijs obuerſos ſtare: capita eorum eſſe ranæ marinæ ſimilia, reliquas partes gobiorum, branchias ut cæteris piſcibus. Circa Heracleam & Cromnam & multifariam in Ponto unum genus eſſe, quod extremas fluminum aquas ſectetur, cauernasq; faciat ſibi in terra, atque in his uiuat, etiam reciprocis amnibus ſiccato littore. Effodi ergo motu demum corporum uiuere eos approbant. Circa Heracleam eandem, eodemq; Ly-

eo amne decedente, ouis relictis in limo generari piſces, qui ad pabula petenda palpitent exiguis branchijs, quod fieri non indigo humoris: propter quod & anguillas diutius uiuere exemptas aquis. Oua autem in ſicco maturari, ut teſtudinum. Eadem in Ponti regione apprehendi glacie piſcium maxime gobiones, non niſi patinarum calore uitalem motum fatentes. In his quidem, tametſi mirabilis, eſt tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi piſces gratiſsimos cibis terrenos altis ſcrobibus, in his locis ubi nullæ teſtagnent aquæ, miraturq́ & ipſe gigni ſine coitu. Humoris quidem uim aliquam ineſſe quam puteis arbitratur, cum in nonnullis reperiantur piſces. Quicquid eſt, hoc certe minus admirabile talparũ facit uita ſubterranei animalis, niſi forte uermiũ terrenorũ & his piſcibus natura eſt.

De muribus Nili. Cap. LVIII

VErum omnibus his fidem Nili inundatio affert, omnia excedentem miracula. Quippe detegente eo muſculi reperiũtur inchoato opere genitalis aquæ terræq́, iam parte corporis uiuentes, nouiſsima effigie etiamnum terrena.

De anthia piſce, & quomodo capiatur. Cap. LIX

NEc de anthia piſce ſileri conuenit quæ pleroſque aduerto credidiſſe. Chelidonias inſulas diximus Aſiæ, ſcopuloſi maris, ante promontorium ſitas: ibi frequens hic piſcis, & celeriter capitur, uno genere, paruo nauigio, & concolori ueſte, eademq́ hora per aliquot dies continuos piſcator enauigat certo ſpatio, eſcamq́ proijcit. Quicquid ex eo mittitur, ſuſpecta fraus prædæ eſt: canensq́ quod timuit, cum id ſæpe factum eſt, unus aliquando conſuetudine inuitatus anthias, eſcam appetit. Notatur hic intentione diligenti, ut autor ſpei, conciliatorq́ capturæ. Neq́ enim eſt difficile, cum per aliquot dies ſolus accedere audeat. tandẽ & aliquos inuenit: paulatimq́ comitatior, poſtremo greges adducit innumeros, iam uetuſtiſsimis quibuſq́ aſſuetis piſcatorem agnoſcere, & è manu cibum rapere. Tum ille paulum ultra digitos in eſca iaculatus hamum, ſingulos inuolat uerius quàm capit, ab umbra nauis breui conatu rapiens, ita ne cæteri ſentiant, alio intus excipiẽte centonibus raptum, ne palpitatio ulla aut ſonus cæteros abigat. Conciliatorem noſſe ad hoc prodeſt, ne capiatur. Parcit piſcator fugituro in reliquum gregem. Ferunt diſcordem ſocium duci inſidiatum pulchre noto cepiſſe malefica uoluntate: agnitum in macello à ſocio, cuius iniuria erat, & dati damni formulam editam, condemnatumq́. addidit Mutianus æſtimata lite decem libris. Iidem anthiæ cum unum hamo teneri uiderint, ſpinis quas in dorſo ſerratas habẽt, lineã ſecare traduntur: eo qui tenetur, extendẽte, ut præcidi poſsit. At inter ſargos, ipſe qui tenetur, ad ſcopulos lineam terit.

De ſtellis marinis. Cap. LX.

PRæter hæc claros ſapientia autores uideo mirari ſtellam in mari. Ea figura eſt, parua admodum caro intus, extrà duriore callo. Huic tam igneum feruorem eſſe tradunt, ut omnia in mari contacta adurat, omnem cibum ſtatim peragat. Quibus ſit hoc cognitum experimẽtis, haud facile dixerim: multoq́ memorabilius duxerim id, cuius experiẽdi quotidie occaſio eſt.

De dactylis eorumq́ miraculis. Cap. LXI

COncharum è genere ſunt dactyli, ab humanorum unguium ſimilitudine appellati. His natura in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, & quanto magis humorem habeãt, lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atq́ etiã in ſolo atq́ ueſte, decidentibus guttis: ut procul dubio pateat, ſucci illã naturã eſſe, quã miremur etiã in corpore.

De inimicitijs & amicitijs inter ſe aquatilium. Cap. LXII

SVnt & inimicitiarum atque cõcordiæ miracula. Mugil & lupus mutuo odio flagrant. Conger & murena, caudas inter ſe prærodentes. Polypum in tantum locuſta pauet, ut ſi iuxtà uiderit, omnino moriatur. Locuſtam conger, rurſus polypum congri lacerant. Nigidius autor eſt, prærodere caudam mugili lupum, eoſdemq́ ſtatis menſibus concordes eſſe. Omnes autem uiuere, quibus caudæ ſic amputentur. At è contrario amicitiæ exempla ſunt, præter illos, de quorum diximus ſocietate, balena & muſculus: quando præ

grauí ſuperciliorum pondere obrutis eius oculis, infeſtantia magnitudinem uada prænatans demonſtrat, oculorumq́ uice fungitur. Hinc uolucrum naturæ dicentur.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER DECIMVS.

De natura auium. Cap. I

SEQVITVR natura auium, quarum grandiſsimi & penè beſtiarum generis, ſtruthiocameli Africi uel Æthiopici, altitudinem equitis inſidẽtis equo excedũt, celeritatem uincunt: ad hoc demum datis pennis, ut currentem adiuuent: cætero non ſunt uolucres, nec à terra tolluntur. Vngulæ ijs ceruinis ſimiles, quibus dimicant, biſulcæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra ſequentes ingerunt pedibus. Concoquendi ſine delectu deuorata mira natura, ſed nõ minus ſtoliditas, in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerint, latere ſeſe exiſtimantium. Præmia ex ijs oua, propter amplitudinem pro quibuſdam habita uaſis, conosq́ bellicos & galeas adornantes pennæ.

De phœnice. Cap. II

AEthiopes atque Indi, diſcolores maxime & inenarrabiles ferunt aues, & ante omnes nobilem Arabia phœnicem: haud ſcio an fabuloſe, unum in toto orbe, nec uiſum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, ceruleam roſeis caudam pennis diſtinguentibus, criſtis faciem caputq́ plumeo apice cohoneſtante. Primus atq́ diligẽtiſsimus togatorum de eo prodidit Manilius ſenator ille, maximis nobilis doctrinis doctore nullo: neminem extitiſſe qui uiderit ueſcentem: ſacrum in Arabia ſoli eſſe, uiuere annis DCLX. ſeneſcentem caſia thuriſq́ ſurculis cõſtruere nidum, replere odoribus, & ſuperemori. Ex oſsibus deinde è medullis eius naſci primo ceu uermiculum, inde fieri pullum. Principioq́ iuſta funeri priori reddere, & totũ deferre nidum prope Panchaiam in Solis urbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis uita magni conuerſionẽ anni fieri prodit idem Manilius, iterumq́ ſignificationes tempeſtatũ & ſiderum eaſdem reuerti. Hoc aũt circa meridiem incipere, quo die ſignũ Arietis ſol intrauerit. Et fuiſſe eius conuerſionis annũ prodente ſe P. Licinio, M. Cornelio COSS. CCXV. Cornelius Valerianus phœnicem deuolauiſſe in Aegyptũ tradit, Q. Plautio, Sex. Papinio COSS. Allatus eſt & in urbẽ, Claudij principis cẽſura, anno urbis DCCC. & in comitio propoſitus, quod actis teſtatũ eſt, ſed quẽ falſum eſſe nemo dubitaret.

De aquilis. Cap. III

EX his quas nouimus, aquilæ maximus honos, maxima & uis. Sex earũ genera: Melænaetos à Græcis dicta, eademq́ ualeria, minima magnitudine, uiribus præcipua, colore nigricans: ſola aquilarum fœtus ſuos alit, cæteræ, ut dicemus, fugant: ſola ſine clangore, ſine murmuratione. Conuerſatur autẽ in mõtibus. Secundi generis pygargus, in oppidis mãſitat & in campis, albicãte cauda. Tertij morphnos, quam Homerus & percnon uocat, aliqui & plancum, & anatariam, ſecunda magnitudine & ui: huicq́ uita circa lacus. Phœmonoë Apollinis dicta filia, dentes ei eſſe prodidit, mutæ aliâs, carentiq́ lingua: eandem aquilarũ nigerrimam, prominentiore cauda. Conſentit & Boëthus. Ingenium eſt ei, teſtudines raptas frangere è ſublimi iaciendo: quæ ſors interemit poëtam Aeſchylum, prædictam fatis, ut ferunt, eius diei ruinam ſecura cœli fide cauentem. Quarti generis eſt percnopterus: eadem oripelargus, uulturina ſpecie, alis minimis, reliqua magnitudine antecellens, ſed imbellis & degener, ut quam uerberet coruus. eadẽ ieiunæ ſemper auiditatis, & querulæ murmurationis: ſola aquilarũ exanima fert corpora, cæteræ cum occidere conſidunt. Hæc facit ut quintũ genus gneſion uocetur, uelut uerum, ſolumq́ incorruptæ originis, media magnitudine, colore ſubrutilo, rarum conſpectu. Supereſt haliæetos, clariſsi-

ma oculorum acie, librans ex alto ſeſe: uiſoq; in mari piſce, præceps in eum ruens,& diſcuſsis pectore aquis rapiens. Illa quam tertiam fecimus, circa ſtagna aquaticas aues appetit mergentes ſe ſubinde, donec ſopitas laſſataſq; rapiat. Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorum tendente, maxime ſi condenſa harundo ſit: aquila inde ictu abigente alæ,& cum appetit in lacus cadente, umbramq; ſuam nanti ſub aqua à litore oſtendente: rurſus aue in diuerſa, & ubi minime ſe credat expectari, emergente. Hæc cauſa gregatim auibus natandi, quia plures ſimul nõ infeſtantur, reſperſu pinnarum hoſtem obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipſæ nõ tolerãtes pondus apprehenſum, unà mergũtur. Haliæetus tantũ implumes etiamnum pullos ſuos percutiens, ſubinde cogit aduerſos intueri ſolis radios: & ſi cõniuentem humectantemq; animaduertit, præcipitat è nido, uelut adulterinum atq; degenerẽ: illũ cuius acies firma contrà ſteterit, educat. Haliæeti ſuũ genus non habent, ſed ex diuerſo aquilarum coitu naſcũtur. Id quidem quod ex ijs natum eſt, in oſsifragis genus habet, è quibus uultures progenerant minores: & ex ijs magni, qui omnino nõ generant. Quidam adijciũt genus aquilæ, quam barbatam uocant, Thuſci uero oſsifragam. Tribus primis & quinto aquilarũ generi inædificat nido lapis aëtites, quẽ aliqui dixere gagatem, ad multa remedia utilis, nihil igne deperdens. Eſt aũt lapis iſte prægnans: intus cum quatias, alio uelut in utero ſonãte. Sed uis illa medica nõ niſi nido direptis. Nidificãt in petris & arboribus, pariunt oua terna: excludũt pullos binos, uiſi ſunt & tres aliquãdo. Alterum expellunt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipſis cibum negauit natura, proſpiciẽs, ne omnium ferarũ fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albeſcunt inedia pennæ, ut merito partus ſuos oderint. Sed eiectos ab his cognatũ genus oſsifragæ excipiunt, & educãt cum ſuis. Verũ adultos quoq; perſequitur parẽs, & longe fugat, æmulos ſcilicet rapinæ. Et alioquin unũ par aquilarũ magno ad populandũ tractu ut ſatietur indiget. Determinãt ergo ſpatia, nec in proximo prædãtur. Rapta nõ protinus ferunt, ſed primo deponũt, expertæq; pondus tunc demũ abeũt. Oppetũt nõ ſenio, nec ægritudine, ſed fame, in tantũ ſuperiore accreſcẽte roſtro, ut aduncitas aperiri nõ queat. A meridiano autẽ tempore operãtur, & uolãt: prioribus horis diei, donec impleãtur hominũ conuentu fora, ignauæ ſedent. Aquilarũ pennæ mixtas reliquarũ alitum pennas deuorant. Negant unquam ſolã hanc alitem fulmine exanimatã, ideo armigeram Iouis cõſuetudo iudicauit.

Quando legionũ ſigna eſſe cœperint; & cum quibus ſit illis bellũ. Cap. IIII

ROmanis eam legionibus C. Marius in ſecundo conſulatu ſuo propriẽ dicauit. Erat & antea prima cum quatuor alijs: lupi, minotauri, equi, apriq; ſingulos ordines anteibant. Paucis ante annis ſola in aciem portari cœpta erat, reliqua in caſtris relinquebant. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis unquam hybernaſſe caſtra, ubi aquilarum non ſit iugum. Primo & ſecundo generi non minorum tantũ quadrupedum rapina, ſed etiã cum ceruis prælia. Multum puluerem uolutatu collectum, inſidẽs cornibus excutit in oculos, pẽnis ora uerberãs, donec præcipitet in rupes. Nec unus hoſtis illi ſatis eſt: acrior eſt cũ dracone pugna, multoq; magis anceps etiã ſi in aëre. Oua hic conſectatur aquilæ auiditate malefica, at illa ob hoc rapit ubicunq; uiſum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita ſe implicãs, ut ſimul decidat.

Mirum de aquila. Cap. V

EST percelebris apud Seſton urbem aquilæ gloria: educatam à uirgine retuliſſe gratiam: aues primo, mox deinde uenatus aggerentẽ. Defuncta poſtremo, in rogũ accenſum eius inieciſſe ſeſe, & ſimul conflagraſſe. Quam ob cauſam incolæ, quod uocant Heroum, in eo loco fecere, appellatum Iouis & uirginis, quoniam illi deo ales aſcribitur.

De uulturibus. Cap. VI

VVlturum præualent nigri. Nidos nemo attigit. Ideo etiam fuere, qui putarent illos ex aduerſo orbe aduolare falſò. Nidificant enim in excelſiſsimis rupibus. Fœtũs quidẽ ſæpe cernũtur ferè bini. Vmbricius aruſpicũ in noſtro æuo peritiſsimus, parere tradit oua tria: uno ex ijs reliqua oua nidumq; luſtrare, mox abijcere. Triduo autẽ antè aut

biduo uolare eos,ubi cadauera futura ſunt.

De ſanquale. Cap. VII

SAnqualem auem atq; immuſſulum,augures Romani in magna quæſtione habẽt. Immuſſulum aliqui uulturis pullum arbitrantur eſſe,& ſanqualem oſsifragæ. Maſſurius ſanqualem oſsifragam eſſe dicit, immuſſulum aũt pullũ aquilæ priuſquam albicet cauda. Quidã poſt Mutiũ augurẽ uiſos nõ eſſe Romæ cõfirmauere.ego (quod ueriſimilius eſt) in deſidia rerũ omniũ non arbitror agnitos.

De accipitribus. Cap. VIII

ACcipitrum genera XVI.inuenimus. Ex ijs circon claudum altero pede,proſperrimi augurij nuptialibus negocijs & pecuariæ rei. Triorchem à numero teſtium,cui principatum in augurijs Phœmonoë dedit:buteonem hunc appellãt Romani, familia etiam ex eo cognominata,cum proſpero auſpicio in ducis naui ſediſſet. Aeſalona Græci uocãt, qui ſolus omni tempore apparet. cæteri hyeme abeunt. Diſtinctio generum ex auiditate. Alij non niſi ex terra rapiunt auem, alij non niſi circa arbores uolitantem, alij ſedentem in ſublimi,aliqui uolantem in aperto. Itaq; & columbæ nouere ex ijs pericula,uiſoq; confidunt, uel ſubuolant, contra naturam eius auxiliantes ſibi. In inſula Africæ Cerne in oceano accipitres totius Maſſyliæ humi fœtificant, nec alibi naſcuntur illis aſſueti gentibus. In Thraciæ parte ſuper Amphipolim homines atque accipitres ſocietate quadam aucupantur. Hi ex ſyluis & harundinetis excitant aues, illi ſuperuolantes deprimunt. Rurſus captas aucupes diuidunt cum ijs. Traditum eſt, miſſas in ſublime ſibi excipere eos:& cum tempus ſit capturæ,clangore ac uolatus genere inuitare ad occaſionem. Simile quiddam lupi apud Mæotin paludem faciunt. Nam niſi partem à piſcantibus ſuam acceperere,expanſa eorum retia lacerant. Accipitres auium non edunt corda. Nocturnus accipiter cymindis uocatur,rarus etiam in ſyluis,interdiu minus cernẽs. Bellum interneciuum gerit cum aquila,cohærenteſq; ſæpe prehenduntur.

De coccyce,quæ à ſuo genere interimitur. Cap. IX

COccyx ex accipitre uidetur fieri,tempore anni figuram mutans, quoniam tunc non apparent reliqui, niſi perquàm paucis diebus: Ipſeq; modico tempore æſtatis uiſus non cernitur poſtea. Eſt autem neq; aduncis unguibus ſolus accipitrum, nec capite ſimilis illis, neq; alio quàm colore,ac † uictu colũbi potius. Quin & abſumit ab accipitre,ſi quando unà apparuere: ſola omnium auis à ſuo genere interempta. Mutat autem & uocem: procedit uere,occultatur caniculæ ortu:ſemperq; parit in alienis nidis, maxime palumbium, maiori ex parte ſingula oua,quod nulla alia auis:raro bina. Cauſa ſubijciendi pullos putatur, quod ſciat ſe inuiſam cunctis auibus. nam minuta quoque infeſtant:ita non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, ni feſellerit:quare nullum facit nidum,alioquin trepidum animal. Educat ergo ſubditum adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pingueſcit, & nitidus in ſe nutricem conuertit. illa gaudet eius ſpecie,miraturq; ſeſe ipſam, quod talem pepererit:ſuos comparatione eius damnat ut alienos,abſumiq; etiam ſe inſpectante patitur,donec corripit ipſam quoq; iam uolandi potens. Nulla tum auium ſuauitate carnis comparatur illi.

al. ridu

De miluis. Cap. X

MIlui ex eodem accipitrum genere,magnitudine differunt. Notandũ in his,rapaciſsimam & famelicã ſemper alitem nihil eſculenti rapere unquam ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara. ac ne ferentium quidem manibus, niſi lugubri municipiorum immolantium oſtento. Iidem uidentur artem gubernandi docuiſſe caudæ flexibus,in cœlo monſtrante natura, quod opus eſſet in profundo. Milui & ipſi hybernis mẽſibus latent, non tamen ante hirundines abeuntes. Traduntur autem & à ſolſtitijs affici podagra.

Digeſtio auium per genera. Cap. XI

VOlucrum prima diſtinctio pedibus maxime conſtat. Aut enim aduncos ungues habent,aut digitos, aut palmipedum in genere ſunt,uti anſeres, & aquaticæ ferè aues. Aduncos ungues habentia,carne tantũ ueſcuntur ex parte magna.

De inauſpicatis auibus,cornice,coruis,bubone. Cap. XII

COrnices & alio pabulo.atq; duritiem nucis roſtro repugnantem, uolantes in altum in ſaxa tegulaſue iaciunt iterũ ac ſæpius, donec quaſſatam perfringere queant.Ipſa ales eſt inauſpicatæ garrulitatis,à quibuſdam tamen laudata.Ab arcturi ſidere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templiſq; raro,alicubi omnino non aſpici,ſicut Athenis. Præterea ſola hæc etiam uolantes pullos aliquandiu paſcit : inauſpicatiſſima fœtus tempore,hoc eſt,poſt ſolſtitium. Cæteræ omnes ex eodem genere pellunt nidis pullos,ac uolare cogunt,ſicut & corui:qui & ipſi non carne tantum aluntur, ſed robuſtos quoq; fœtus ſuos fugant longius.Itaque paruis in uicis non plus bina coniugia ſunt: Circa Cranonem quidem Theſſaliæ ſingula perpetuo:genitores ſoboli loco cedunt.Diuerſa in hac & ſupradicta alite quædam.Corui ante ſolſtitium generant:ijdem ægreſcunt ſexagenis diebus,ſiti maxime,antequã fici coquantur autumno.cornix ab eo tempore corripitur morbo.Corui pariunt cum plurimum quinos.Ore eos parere aut coire uulgus arbitratur.Ideoq; grauidas, ſi ederint coruinũ ouum, per os partum reddere:atq; in totum, difficulter parere,ſi tecto inferantur. Ariſtoteles negat,nõ hercule magis quàm in Aegypto ibim:ſed illam exoſculationem,quæ ſæpe cernitur,qualem in columbis eſſe. Corui in auſpicijs ſoli uidentur intellectum habere ſignificationum ſuarum. nam cúm Mediæ hoſpites occiſi ſunt, omnes è Peloponneſo & Attica regione uolauerunt. Peſsima eorum ſignificatio,cum glutiunt uocẽ uelut ſtrangulati. Vncos ungues & nocturnæ aues habent, ut noctuæ,bubo,ululæ.Omnium horum hebetes interdiu oculi. Bubo funebris,& maxime abominatus,publicis præcipue auſpicijs,deſerta incolit:nec tantum deſolata,ſed dira, etiam & inacceſſa:noctis mõſtrum,nec cantu aliquo uocalis, ſed gemitu. Itaq; in urbibus aut omnino in luce uiſus,dirum oſtentum eſt. Priuatorum domibus inſidentem plurimis ſcio nõ fuiſſe feralem. Volat nunquã quò libuit, ſed trãſuerſus aufertur.Capitolij cellam ipſam intrauit Sex.Papellio Iſtro,L.Pedanio coss. propter quod nonis Martijs urbs luſtrata eſt eo anno.

De incendiaria aue. Cap. XIII

INauſpicata eſt & incendiaria auis,propter quam ſæpenumero luſtratam urbem in annalibus inuenimus,ſicut L.Caſsio,C.Mario coss. q̃ anno & bubone uiſo luſtrata eſt. Quæ ſit auis ea,nec reperitur,nec traditur. Quidã ita interpretantur,incendiariã eſſe quæcunq; apparuerit carbonẽ ferẽs ex aris uel altaribus. Alij ſpinturnicẽ eam uocant:ſed hæc ipſa quæ eſſet inter aues,qui ſe ſcire diceret nõ inueni.

De Cliuina. Cap. XIIII

CLiuinam quoq; auẽ ab antiquis nominatã animaduerto ignorari. Quidã clamatoriam dicũt,Labeo prohibitoriam.Et apud Nigidiũ ſubis appellat̃ auis, quæ aquilarum oua frangat.

De auibus incognitis. Cap. XV

SVnt præterea complura genera depicta in Hetruſca diſciplina,ſeculis non uiſa : quæ nunc defeciſſe mirum eſt,cum abundent etiam quæ gula humana populatur.

De auibus nocturnis. Cap. XVI

EXternorũ de augurijs peritiſsime ſcripſiſſe Hylas nomine putat̃. Is tradit noctuam, bubonem,picum arbores cauantẽ,trogonẽ,cornicem,à cauda de ouo exire:quoniam pondere capitũ peruerſa oua,poſteriorem partem corporũ fouendã matri applicent.

De noctuis. Cap. XVII

NOctuarum contra aues ſolers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine,reſupinæ pedibus repugnãt,collectæq; in arctũ,roſtro & unguibus totæ tegunt̃. Auxiliat̃ accipiter collegio quodã naturæ,bellumq; partit̃. Noctuas ſexagenis diebus hyemis cubare, & nouẽ uoces habere tradit Nigidius.

De pico martio. Cap. XVIII

SVnt & paruæ aues uncorum unguium,ut pici,martio cognomine inſignes, & in auſpicijs magni.Quo in genere arborum cauatores, ſcandentes in ſubrectum felium modo, illi uero & ſupini.percuſſi corticis ſono,pabulum ſubeſſe intelligũt.pullos in cauis educant auium ſoli. Adactos cauernis eorum à paſtore cuneos, admota quadam ab his her

ba,elabi creditur uulgò. Trebius autor eſt, clauum cuneumúe adactum quanta libeat ui arbori in qua nidum habeat, ſtatim exilire cum crepitu arboris, cum inſederit clauo aut cuneo. Ipſi principales Latio ſunt in augurijs,à rege qui nomen huic aui dedit. Vnum eorum præſcitum tranſire nō queo. In capite prætoris urbani L. Tuberonis,in foro iura pro tribunali reddentis,ſedit ita placide,ut manu prehenderetur. Reſpondere uates,exitiū imperio portendi ſi dimitteretur:at ſi exanimaretur,prætori. Et ille auem protinus cōcerpſit: nec multo pòſt impleuit prodigium. Veſcuntur & glande in hoc genere,pomisq; multæ, ſed quæ carne tantum non uiuunt,excepto miluo:quod ipſum in augurijs dirum eſt.

De uncos ungues habentibus & digitos. Cap. xix

VNcos ungues habētes omnino non congregātur, & ſibi quæq; prædātur. Sunt aūt omnes ferè altiuolæ præter nocturnas: & magis,maiores. Omnibus alæ gràndes, còrpus exiguum. Ambulant difficulter. In petris raro conſiſtunt,curuatura unguiū prohibente. Nunc de ſecūdo ordine dicamus,qui in duas diuiditur ſpecies,oſcines,& alites:illarūm generi cantus oris,his magnitudo differentiam dedit. Itaq; præcedent & ordine:

De pauonibus,& qui eos primus comederit. Cap. xx

OMnesq; reliquas in his pauonū genus,cū forma tū intellectu eius & gloria. Gēmantes laudatus expādit colores aduerſo maxime ſole,quia ſic fulgētius radiant. Simul umbræ quoſdam repercuſſus cæteris,qui in opaco clarius micant,conchata quærit cauda: oēsq; in aceruū cōtrahit pennarū,quos ſpectari gaudet oculos. Idē cauda annuis uicibus amiſſa cū folijs arborū,donec renaſcat iterū cum flore,pudibūdus ac mœrens quærit latebram. Viuit annis xxv. Colores incipit fundere in trimatu. Ab autoribus nō glorioſūm tantū animal hoc traditur,ſed & maleuolum,ſicut anſer uerecundum: quoniā has quoq; quidā addiderūt notas in his,haud probatas mihi. Pauonē cibi gratia Romæ primus occidit orator Hortēſius,aditiali cœna ſacerdotij. Saginare primus inſtituit circa nouiſsimū piraticū bellū M. Aufidius Lurco,exq; eo quæſtu reditus ſeſtertiūm ſexagena M. habuit.

De gallis,& quomodo caſtrētur,& de gallinaceo locuto. Cap. xx

PRoxime gloriam ſentiūt & hi noſtri uigiles nocturni,quos excitādis in opera mortalibus,rumpendoq; ſomno natura genuit. Norunt ſidera,& ternas diſtinguunt horas interdiu cātu. Cum ſole eunt cubitū,quartaq; caſtrēſi uigilia ad curas laboremq; reuocāt. Nec ſolis ortū incautis patiūtur obrepere, diemq; uenientem nuntiant cantu,ipſum uero cantum plauſu laterum. Imperitant ſuo generi,& regnū in quacunq; ſunt domo exercent. Dimicatione paritur hoc quoq; inter ipſos,uelut ideo tela agnata cruribus ſuis intelligentes:nec finis ſæpe cōmorientibus. Quod ſi palma cōtingit,ſtatim in uictoria canūt,ſeq; ipſi principes teſtantur. Victus occultatur ſilens,ægreq; ſeruitiū patitur. Et plebs tamen æque ſuperba gradit ardua ceruice,criſtis celſa: cœlumq; ſola uolucrū aſpicit crebro, in ſublime caudam quoq; falcatam erigēs: itaq; terrori ſunt etiā leonibus ferarū generoſiſsimis. Iam ex his quidam ad bella tantū & prælia aſsidua naſcūtur, quibus etiā patrias nobilitarunt Rhodū ac Tanagram. Secūdus eſt honos habitus Melicis ac Chalcidicis,ut planè dignæ aliti tantū honoris præbeat Romana purpura. Horum ſunt tripudia ſoliſtima. Hi magiſtratus noſtros quotidie regūt,domosq; ipſis ſuas claudūt aut reſerāt:hi faſces Ro. impellūnt aut retinent, iubent acies aut prohibēt,uictoriarū omniū toto orbe partarū auſpices: hi maxime terrarū imperio imperāt, extis etiā fibrisq; haud aliter quàm opimæ uictimæ dijs grati. Habēt oſtenta & præpoſteri eorum ueſpertiniq; cantus. Nanq; totis noctibus canendó,Bœotijs nobilem illā aduerſus Lacedæmonios præſagiuere uictoriam,ita coniecta interpretatione,quoniā uicta ales illa nō caneret. Deſinunt canere caſtrati,quod duobus fit modis,lumbis aduſtis candente ferro, aut imis cruribus:mox ulcere obliro figlina creta:facilius ita pingueſcunt. Pergami omnibus annis ſpectaculum gallorū publice æditur ceu gladiatorum. Inuenitur in annalibus, in Ariminenſi agro M. Lepido,Q. Catulo coss. in uilla Galerij locutum gallinaceum,ſemel,quod equidem ſciam.

De anſeribus,& quis primus iecur anſerinum comederit,& de adipe anſerino Comageno. Cap. XXII

EſSt & anſeri uigil cura Capitolio teſtata defenſo,per id tempus canum ſilentio proditis rebus.Quamobrem cibaria anſerum cenſores in primis locāt.Quin & fama amoris, Argis dilecta forma pueri nomine Oleni, & Glauces Ptolemæo regi cithara canētis, quam eodem tempore & aries amaſſe proditur. Poteſt & ſapientiæ uideri intellectus ijs eſſe. Ita comes perpetuo adhæſiſſe Lacydi philoſopho dicitur,nuſquam ab eo nō in publico,non in balneis,non noctu,non interdiu digreſſus.Noſtri ſapientiores,qui eos iecoris bonitate nouere.Fartilibus in magnam amplitudinem creſcit, exemptum quoq; lacte mulſo augetur. Nec ſine cauſa in quæſtione eſt, quis primus tantum bonum inuenerit, Scipio Metellus uir conſularis,an M.Seſtius eadem ætate eques Ro. Sed (quod cōſtat) Meſſalinus Cotta, Meſſalæ oratoris filius, palmas pedū ex his torrere, atq; patinis cum gallinaceorum criſtis condire reperit. Tribuetur enim à me culinis cuiuſq; palma cum fide.Mirum in hac alite, à Morinis uſq; Romam pedibus uenire. Feſſi proferuntur ad primos,ita cæteri ſtipatione naturali propellunt eos. Candidorum alterum uectigal in pluma. Velluntur quibuſdā locis bis anno. Rurſus plumigeri ueſtiuntur:molliorq; quæ corpori quàmproxima,& è Germania laudatiſſima.Candidi ibi,uerum minores,ganzæ uocantur.Pretium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis,à uigili ſtatiōe ad hæc aucupia dimiſſis cohortibus totis.Eoq; deliciæ proceſſere,ut ſine hoc inſtrumēto durare iam ne uirorum quidem ceruices poſſint.Aliud reperit Syriæ pars quæ Comagene uocatur: adipem eorū in uaſe æreo cum cinnamo niue multa obrutum,ac rigore gelido maceratū, ad uſum præclari medicaminis,quod ab gente dicitur Comagenum. Anſerini generis ſunt chenalopeces, & quibus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes,fero anſere minores. Decet tetraonas ſuus nitor,abſolutaq; nigritia, in ſupercilijs cocci rubor. Alterum eorum genus uulturum magnitudinem excedit,quorum & colorem reddit. Nec ulla ales excepto ſtruthiocamelo maius corpore implens pondus, in tantū aucta, ut in terra quoq; immobilis prehendatur. Gignunt eos alpes,& ſeptētrionalis regio.In auiarijs ſaporem perdunt. Moriuntur contumacia ſpiritu reuocato.Proximæ eis ſunt, quas Hiſpania aues tardas appellat, Græcia otidas dānatas in cibis.Emiſſa enim oſſibus medulla,odoris tædium extemplo ſequitur.

De gruibus,ciconijs,oloribus,& peregrinis auibus, & coturnicibus,de glotte. Ca. XXIII

INducias habet gens Pygmæa abſceſſu gruum (ut diximus) cum ijs dimicantium. Immenſus eſt tractus quo ueniunt,ſi quis reputet à mari eoo. Quando proficiſcātur conſentiunt, uolant ad proſpiciendum alte, ducem quem ſequantur eligunt:in extremo agmine per uices, qui acclament diſpoſitos habent,& qui gregem uoce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinētes, qui laxatus ſomno & decidens,indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam condito,alternis pedibus inſiſtētes. Dux erecto prouidet collo,ac prædicit.Eædem manſuefactæ laſciuiunt, gyroſq; quoſdam indecoro curſu uel ſingulæ peragunt. Certum eſt,Pontum tranſuolaturas,primum omnium anguſtias petere, inter duo promontoria Criu metopon & Carambin: mox ſaburra ſtabiliri. cum medium tranſierint, abijci lapillos è pedibus: cum attigerint continentem,& è gutture harenam.Cornelius Nepos,qui diui Auguſti principatu obijt, cum ſcriberet turdos paulo ante cœptos ſaginari, addidit ciconias magis placere q̃ grues:cum hæc nunc ales inter primas expetatur,illam nemo uelit attigiſſe. Ciconiæ quonam è loco ueniant, aut quò ſe referant,incompertum adhuc eſt.E longinquo uenire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æſtatis aduenas.Abituræ congregantur in loco certo:comitatæq; ſic,ut nulla ſui generis relinquatur,niſi captiua & ſerua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo uidit agmen diſcedentiū,cum diſceſſurum appareat:nec uenire,ſed ueniſſe cernimus:utrumq; nocturnis fit temporibus. Et quamuis

ultrà citráue peruolent, nunq̃ tamen aduenisse uſquã,niſi noctu exiſtimãtur. Pythonos comen uocant in Aſia patentibus campis,ubi cõgregatæ inter ſe cõmurmurant.eam quæ nouiſſima aduenit lacerant,atq; ita abeunt. Notatũ,poſt Idus Auguſtas nõ temere uiſas ibi.Sunc qui ciconijs non ineſſe linguas confirment. Honos ijs ſerpentium exitio tantus, ut in Theſſalia capitale fuerit occidiſſe,eademq́ legibus pœna, quæ in homicidã. Simili anſeres quoq; & olores ratione cõmeant. ſed horum uolatus cernitur. Liburnicarũ more roſtrato impetu feruntur,facilius ita findentes aera,quàm ſi recta fronte impellerẽt:à tergo ſenſim dilatante ſe cuneo porrigitur agmen, largeq́ impellenti præbetur auræ.Colla imponũt præcedentibus, feſſos duces ad terga recipiunt. Ciconiæ nidos eoſdẽ repetunt. genitricum ſenectam inuicem educant.Olorum morte narratur flebilis cantus,falſo,ut arbitror,aliquot experimentis. Iidem mutua carne ueſcuntur inter ſe. Verum hæc cõmeantium per maria terraſq́ peregrinatio nõ patitur differri minores quoq;, quibus eſt natura ſimilis. utcunq; enim ſupradictas magnitudo & uires corporũ inuitare uideri poſſunt. Coturnices ante etiã ſemper adueniunt q̃ grues,parua auis,& cum ad nos uenit,terreſtris potius q̃ ſublimis.Aduolant & hæ ſimili modo non ſine periculo nauigantiũ, cum appropinquauere terris. Quippe uelis ſæpe inſidunt,& hoc ſemper noctu,merguntq́ nauigia. Iter eſt his per hoſpitia certa. Auſtro non uolant,humido ſcilicet & grauiore uento. Aura tamen uehi uolunt,propter pondus corporũ,uireſq́ paruas.Hinc uolantium illa conqueſtio labore expreſſa. Aquilone ergo maxime uolant ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum ſollicitant, abeuntq́: unà perſuaſæ glottis & otis & cychramus. Glottis prælongam exerit linguam, unde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione auide profectam, pœnitentia in uolatu cum labore ſcilicet ſubit. reuerti incomitatam piget, & ſequi: nec unquam plus uno die pergit,in proximo hoſpitio deſerit.uerum inuenitur alia,antecedẽte anno relictas ſimili modo in ſingulos dies. Cychramus perſeuerãtior feſtinat etiã peruenire ad expetitas ſibi terras.itaque noctu is eas excitat,admonetq́ itineris.Otis bubone minor eſt, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus, unde & nomen illi: quidam Latine aſionem uocant: imitatrix aliàs auis ac paraſita, & quodam genere ſaltatrix. capitur haud difficulter ut noctuæ,intenta in aliquo circumeunte alio. Quod ſi uentus agmen aduerſo flatu cœperit inhibere, punduſculis lapidum apprehenſis, aut gutture harena repleto, ſtabilitæ uolant: Coturnicibus ueneni ſemen gratiſſimus cibus: quam ob cauſam eas damnauere menſæ,ſimulq́ comitialem propter morbum deſpui ſuetum,quẽ ſolę animalium ſentiunt præter hominem.

De hirũdinibus,merulis,turdis & ſturnis,turturibus & palumbis Cap. XXIIII

ABeunt & hirundines hybernis mẽſibus, ſola carne ueſcens auis ex ijs, quæ aduncos ungues nõ habent:ſed in uicina abeunt, apricos ſecutæ montiũ receſſus: inuentæq́ iam ſunt ibi nudæ atq; deplumes.Thebarũ tecta ſubire negãtur, quoniã urbs illa ſæpius capta ſit:nec Biziæ in Thracia,propter ſcelera Terei.Cecina Volaterranus equeſtris ordinis quadrigarum dominus,comprehẽſas in urbem ſecũ auferens uictoriæ nuntias amicis mittebat,in eundem nidũ remeantes illito uictoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus ſuis, cum obſideretur præſidium Romanum à Liguſtinis, hirundinem à pullis ad ſe allatam:ut lino ad pedem eius alligato nodis ſignificaret, quoto die adueniente auxilio eruptio fieri deberet.Abeunt & merulæ turdiq́,& ſturni,ſimili modo in uicina. Sed hi plumam nõ amittunt, nec occultantur,uiſi ſæpe ibi,quò hybernum pabulũ petũt.itaq; in Germania hyeme maxime turdi cernũtur. Verius turtur occultatur,pennaſq́ amittit. Abeunt & palumbes,quónam & in ijs incertũ. Sturnorum generi proprium cateruatim uolare,& quodã pilæ orbe circumagi,omnibus in mediũ agmen tendentibus. Volucrum ſoli hirundini flexuoſi uolatus,uelox celeritas, quibus ex cauſis neq; rapinæ cæterarũ alitum obnoxia eſt.Eadem demum ſola auium non niſi in uolatu paſcitur.

Quæ

Quæ auium perennes,quæ ſemeſtres,quæ trimeſtres. Cap. XXV

TEmporum magna differẽtia auibus:Perennes ut columbæ, ſemeſtres ut hirundines, trimeſtres ut turdi & turtures,& quæ cum fœtũ eduxere,abeunt,ut galguli,upupæ.

De auibus mira. Cap. XXVI

AVtores ſunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Aethiopia aues,& confligere ad Memnonis ſepulchrum,quas ob id Memnonidas uocant.Hoc idem quinto quoq; anno facere eas in Aethiopia circa regiam Memoonis, exploratũ ſibi Cremutius tradit. Simili modo pugnant Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc eſt gallinarum genus,gibberum, uarijs ſparſum plumis, quæ nouiſsimæ ſunt peregrinarum auium in menſas receptæ propter ingratum uirus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit.

De auibus ſeleucidibus. Cap. XXVII

SEleucides aues uocãtur, quarum aduentũ ab Ioue precibus impetrãt Caſii montis incolæ,fruges eorũ locuſtis uaſtãtibus. Nec unde ueniãt,quo'ue habeãt compertũ nunq̃ cõſpectis niſi cũ præſidio earũ indigetur.

De ibi. Cap. XXVIII

INuocant & Aegyptij ibes ſuas contra ſerpentium aduentum:& Elei Myiagron deum, muſcarũ multitudine peſtilentiã afferẽte:quæ protinus intereũt qua litatum eſt illi die.

Quæ aues in qbus locis nõ ſunt,& quæ mutãt colorẽ & uocẽ,& de luſcinijs. Ca. XXIX

SEd in ſeceſſu auium & noctuæ paucis diebus latere traduntur,quarum genus in Creta inſula nõ eſt:etiam ſi qua inuecta ſit emoritur.Nam hæc quoq; mira naturæ differentia:alia alijs locis negat, tanq̃ genera frugum fruticum'ue,ſic & animaliũ non naſci, tralatitium:inuecta emori mirum. Quid eſt illud unius generis ſaluti aduerſum? quæ'ue iſta naturæ inuidia? aut qui terrarum dicati auibus termini? Rhodus aquilam non habet. Tranſpadana Italia iuxta alpes Larium lacum appellat, amœnũ arbuſto agro, ad quem ciconiæ non permeant:ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubriũ tractu examina gracculorũ monedularumq;,cui ſoli aui furacitas auri argentiq; præcipue mira eſt.Picus Martius in Tarentino agro negatur eſſe. Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad urbẽ uerſus cerni cœpere picarũ genera, quæ longa inſignes cauda uariæ appellantur.Propriũ his calueſcere omnibus annis,cum ſerantur rapa. Perdices non tranſuolant Bœotiæ fines in Attica:nec ulla auis in Ponto,inſula qua ſepultus eſt Achilles,ſacratam ei ædem.In Fidenate agro iuxta urbem ciconiæ nec pullos nec nidum faciũt. At in agrum Volaterranum palumbium uis è mari quotãnis aduolat. Romæ in ædem Herculis in foro Boario,nec muſcæ nec canes intrãt. Multa præterea ſimilia,quæ prudens ſubinde omitto in ſingulis generibus,faſtidio parcens:quippe cum Theophraſtus tradat inuectitias eſſe in Aſia etiã colũbas, & pauones,& coruos, & in Cyrenaica uocales ranas. Alia admiratio circa oſcines:ferè mutãt colorem uocemq; tempore anni, ac repente fiunt aliæ:quod in grandiore alitum genere grues tantum. Eæ enim ſenectute nigreſcunt. Merula ex nigra ruffeſcit,canit æſtate,hyeme balbutit,circa ſolſtitium muta. Roſtrum quoq; anniculis in ebur transfiguratur, duntaxat maribus. Turdis color æſtate circa collum uarius,hyeme cõcolor. Luſcinijs diebus ac noctibus continuis XV. garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondiũ germine,non in nouiſsimũ digna miratu aue. Primum tanta uox tam paruo in corpuſculo,tam pertinax ſpiritus. Deinde in una perfecta muſicæ ſcientia modulatus æditur ſonus:& nunc continuo ſpiritu trahitur in longũ,nunc uariatur inflexo,nunc diſtinguitur conciſo,copulatur intorto,promittitur reuocato,infuſcatur ex inopinato:interdum & ſecum ipſe murmurat:plenus,grauis,acutus,creber,extentus,ubi uiſum eſt uibrans, ſummus, medius, imus. Breuiterq;,omnia tam paruulis in faucibus,quæ tot exquiſitis tibiarũ tormentis ars hominũ excogitauit:ut non ſit dubium hanc ſuauitatem præmonſtratã efficaci auſpicio,cum in ore Steſichori cecinit infantis. Ac ne quis dubitet artis eſſe, plures ſingulis ſunt cantus, & non ijdem omnibus, ſed ſui cuiq;. Certant inter ſe, palamq; animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe uitam, ſpiritu prius deficiente quàm

te quàm cantu. Meditantur aliæ iuniores, uerſusq; quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit, uicibusq; reticent. Intelligitur emendatę correctio, & in docente quædam reprehenſio. Ergo ſeruorũ illis pretia ſunt, & quidẽ ampliora q̃ quibus olim armigeri parabãtur. Scio ſeſtertijs vi. candidã alioquin, quod eſt prope inuſitatum, ueniſſe, quæ Agrippinæ Claudij principis coniugi dono daretur. Viſum iam ſæpe, iuſſas canere cœpiſſe, & cum ſymphonia alternaſſe: ſicut homines repertos, qui ſonum earum, addita in tranſuerſas harundines aqua, foramen inſpirantes, linguæ ue parua aliqua oppoſita mora, indiſcreta redderent ſimilitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ à xv diebus paulatim deſinunt, nec ut fatigatas poſſis dicere aut ſatiatas. Mox æſtu aucto in totum alia uox fit, nec modulata aut uaria. Mutatur & color. Poſtremo hyeme ipſa non cernitur. Linguis earum tenuitas illa prima non eſt, quæ cæteris auibus. Pariunt uere primo, cum plurimum ſena oua. Alia ratio ficedulis. Nam formam ſimul coloremq; mutãt. Hoc nomen non niſi autumno habent, poſtea melancoryphi uocantur. Sic & erithacus hyeme, idẽ phœnicurus æſtate. Mutat & upupa, ut tradit Æſchylus poeta, obſcœna aliâs paſtu auis, criſta uiſenda plicatili, contrahens eam ſubrigensq; per longitudinem capitis. Oenanthe quidem etiá ſtatos latebræ dies habet, exoriẽte ſirio occultata, ab occaſu eiuſdem prodit: quod miremur, ipſis diebus utrunque. Chlorion quoq; qui totus eſt luteus, hyeme non uiſus, circa ſolſtitia procedit.

De merulis. Cap. xxx

MErulæ circa Cyllenen Arcadiæ, nec uſquam alibi candidæ naſcuntur. Ibis circa Peluſium tantum nigra eſt, cæteris omnibus locis candida.

Tempus auium genituræ. Cap. xxxi

OScines, præter exceptas, non temere fœtus faciunt ante æquinoctium uernum, aut poſt autumnale: ante ſolſtitium autem dubios, poſt ſolſtitium uitales.

De halcyonibus, & de diebus earũ nauigabilibus, & gauijs, & mergis. Cap. xxxii

EO maxime ſunt inſignes halcyones. Dies earum partus, maria quiq; nauigant nouere. Ipſa auis paulo amplior paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili ac procero. Alterum genus earum magnitudine diſtinguitur & cantu. Minores in harundinetis canunt. Halcyonem uidere rariſſimum eſt, nec niſi Vergiliarũ occaſu, & circa ſolſtitia brumamúe, naue aliquando circumuolata, ſtatim in latebras abeuntem. Fœtificant bruma, qui dies halcyonides uocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maxime. In reliquis partibus eſt quidem mitius pelagus, Siculũ utiq; tractabile. Faciũt autẽ ſeptem ante brumã diebus nidos, & totidem ſequẽtibus pariũt. Nidi earũ admirationẽ habent, pilæ figura, paulũ eminenti ore perq; anguſto, grandium ſpongiarũ ſimilitudine: ferro intercidi nõ queunt, franguntur q; ictu ualido, ut ſpuma arida maris. Nec unde cõfingantur, inuenitur. Putãt ex ſpinis aculeatis: piſcibus enim uiuunt. Subeunt & in amnes. Pariunt oua quina. Gauiæ in petris nidificãt, mergi in arboribus. Pariunt plurimum terna. Sed gauiæ æſtate, mergi incipiente uere.

De diuerſitate nidificantium auium, hirundine, argatili, cynamolgis, & perdicibus. Cap. xxxiii

HAlcyonum nidi figura, reliquarum quoq; ſolertiæ admonet: neq; alia parte ingenia auium magis admirãda. Hirundines luto conſtruunt, ſtramento roborant. Si quando inopia eſt luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem ſpargunt. Ipſum uero nidum mollibus plumis floccisq; conſternunt tepefaciendis ouis, ſimul ne durus ſit infantibus pullis. In fœtu ſumma æquitate alternant cibum. Notabili munditia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docẽt, & foris ſaturitatem emittere. Alterum genus hirundinũ eſt ruſticarum & agreſtium, quæ raro in domibus, diuerſos figura, ſed eadem materia cõfingunt nidos, totos ſupinos, faucibus porrectis in anguſtũ, utero capaci: mirum, qua peritia occultandis habiles pullis, & ſubſternendis molles. In Ægypti Heracleotico oſtio molem cõtinuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt

ſtadij ferè unius ſpatio, quod humano opere perfici non poſſet. In eadem Ægypto iuxta oppidum Copton inſula eſt ſacra Iſidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus uernis diebus palea & ſtramento roſtrũ eius firmantes, cõtinuatis per triduum noctibus tanto labore, ut multas in opere emori conſtet. Eaq; militia illis cum anno redit ſemper. Tertiũ eſt earũ genus quæ ripas excauant, atq; ita internidificant. Harũ pulli ad cinerẽ ambuſti, mortifero fauciũ malo, multiſq; alijs morbis humani corporis medẽtur. Non faciunt hæ nidos. Migrantq; multis diebus antè, ſi futurum eſt ut auctus amnis attingat. In genere parrarũ eſt cui nidus ex muſco arido ita abſoluta perficitur pila, ut inueniri non poſſit aditus. Argatilis appellatur, eadem figura ex ligno intexens. Picorum aliquis ſuſpendit in ſurculo primis in ramis cyathi modo, ut nulla quadrupes poſſit accedere. Galgulos quidẽ ipſos depẽdentes pedibus ſomnũ capere cõfirmãt, quia tutiores ita ſe ſperant. Iam publicũ quidem omniũ eſt, tabulata ramorũ ſuſtinendo nido prouide eligere, cameraq; ab imbri aut fronde protegere denſa. In Arabia † cynamolgus auis appellatur cinnami ſurculis nidificat. Plumbatis eos ſagittis decutiunt indigenæ, mercis gratia. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle ſemper in cacuminibus ramorum ſuſpenſa. Picæ cum diligentius uiſum ab homine nidum ſenſere, oua transferunt aliò. Hoc in his auibus, quarũ digiti nõ ſunt accommodati complectendis trãsferendiſq; ouis, miro traditur modo. Nanque ſurculo ſuper bina oua impoſito, ac ferruminato alui glutino, ſubdita ceruice medio, æqua utrinq; libra deportant aliò. Nec uero ijs minor ſolertia, quæ cunabula in terra faciũt, corporis grauitate prohibitæ ſublime petere. Merops uocatur, genitores ſuos recõditos paſcens, pallido intus colore pennarũ, ſuperne cyaneo, priori ſubrutilo. Nidificat in ſpecu ſex pedũ defoſſa altitudine. Perdices ſpina & frutice ſic muniunt receptaculum, ut contra feras abunde uallentur. Ouis ſtragulum molli puluere contumulant, nec in quo loco peperere incubãt: neúe cui frequentior cõuerſatio ſit ſuſpecta, transferunt aliò. Illæ quidẽ & maritos ſuos fallunt, quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur. Tunc inter ſe dimicant mares deſiderio fœminarum: uictum aiũt Venerem pati. Id quidem & coturnices, Trogus & gallinaceos aliquando: Perdices uero à domitis feros & nouos aut uictos iniri promiſcue. Capiuntur quoq; pugnacitate eiuſdem libidinis, cõtra aucupis indicem exeũte in prœliũ duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac ſubinde ſinguli. Rurſus circa conceptũ fœminæ capiuntur, contra aucupũ fœminam exeuntes, ut rixando abigant eam. Neq; in alio animali par opus libidinis. Si cõtra mares ſteterint fœminæ, aura ab his flãte prægnãtes fiunt. Hiãtes autẽ exerta lingua per id tẽpus æſtuant, cõcipiuntq; ſuperuolantiũ afflatu, ſæpe uoce tantum audita maſculi. Adeoq; uincit libido etiã fœtus charitatẽ, ut illa furtim & in occulto incubans, cũ ſenſit fœminã aucupis accedẽtẽ ad marẽ, recanat reuocetq;, & ultro præbeat ſe libidini. Rabie quidẽ tanta ferũtur, ut in capite aucupantium ſæpe cæcæ metu ſedeant. Si ad nidũ is cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauem aut delumbem ſeſe ſimulans, ſubitoq; in procurſu aut breui aliquo uolatu cadit fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum, iamiam prehẽſurum effugiẽs, ſpemq; fruſtrans, donec in diuerſum abducat à nidis. Eadem in pauore libera, ac materna uacans cura, in ſulco reſupina gleba ſe terræ pedibus apprehenſa operit. Perdicum uita ad ſexdecim annos durare exiſtimat.

De columbis. Cap. XXXIIII

AB his columbarum maxime ſpectantur ſimili ratione mores ijdem, ſed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniugij fidẽ non uiolant, cõmunemq; ſeruant domum. Niſi cœlebs aut uidua, nidũ non relinquit. Et imperioſos mares, ſubinde etiam iniquos ferunt: quippe ſuſpicio eſt adulterij, quamuis natura nõ ſit. Tunc plenum querela guttur, ſæuiq; roſtro ictus, mox in ſatisfactione exoſculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor utriq; ſobolis æqualis: ſæpe & ex hac cauſa caſtigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti ſolatia & miniſteria ex mare. Pullis

Cinamomus

primo ſalſiorē terram collectā gutture in ora inſpuunt, præparantes tempeſtiuitatē cibo. Propriū generis eius & turturū, cum bibant colla nō reſupinare, large bibere, iumētorum modo.

De palumbibus & differentia columbarum. Cap. XXXV.

VIuere palumbes ad xxx. annū, aliquos ad xl. habemus autores, uno tantum incommodo unguium, eodem & argumento ſenectæ, qui citra perniciem reciduntur. Cantus omnibus ſimilis atq; idem, trino conficitur uerſu, præterq; in clauſula gemitu: hyeme mutis, uere uocalibus. Nigidius putat, cum oua incubat, ſub tecto nominatā palumbem relinquere nidos. Pariunt aūt poſt ſolſtitia. Columbę & turtures octonis annis uiuunt.

De paſſeribus. Cap. XXXVI

COntrà paſſeri minimum uitæ, cui ſalacitas par. Mares negantur anno diutius durare, argumēto, quia nulla ueris initio appareat nigritudo in roſtro, quæ ab æſtate incipit. Fœminis longiuſculum ſpatium. Verum columbis ineſt quidam & gloriæ intellectus. Noſſe credas ſuos colores, uarietatemq; diſpoſitam: quin etiam ex uolatu quæritur plaudere in cœlo, uarieq; ſulcare. Qua in oſtentatione ut uinctæ præbētur accipitri, implicatis ſtrepitu pennis, qui non niſi ipſis alarum humeris eliditur, alioquin ſoluto uolatu in multum uelociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipſa gloria rapit.

De tinnunculo. Cap. XXXVII.

OB id cum ijs habēda eſt auis quæ tinnunculus uocatur. Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tātum, ut uiſum uocemq; eius fugiant. Hac de cauſa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;, ſi in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare ſedem columbas: quod auro inſectis alarum articulis quæſiere aliqui, non aliter innoxijs uulneribus, multiuaga alioquin aue. Eſt enim ars illis inter ſe blandiri; & corrūpere alias, furtoq; comitatiores reuerti. Quin & internunciæ in rebus magnis fuere, epiſtolas annexas earum pedibus obſidione Mutinenſi in caſtra conſulum D. Bruto mittente. Quid uallū & uigil obſidio, atq; etiā retia amne prætenta profuere Antonio, per cœlum eunte nuncio? Et harum amore inſaniunt multi, ac ſuper tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; ſingularum & origines narrant, uetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianum denarijs quadringentis ſingula paria uenditauit, ut M. Varro tradit. Quin & patriam nobilitauere, in Campania grandiſſimæ prouenire exiſtimatæ. Harum uolatus in reputationem cæterarum quoq; uolucrū nos impellit.

De uolatu & inceſſu auium. Cap. XXXVIII

OMnibus animalibus reliquis certus & uniuſmodi, & in ſuo cuiq; genere inceſſus eſt: aues ſolæ uario meatu feruntur, & in terra & in aere. Ambulant aliquæ, ut cornices: ſaliunt aliquæ, ut paſſeres, merulæ: currunt, ut perdices, ruſticulæ: ante ſe pedes iaciunt, ut ciconiæ & grues: expandunt alas, pendentesq; raro interuallo quatiunt, aliæ crebrius, ſed & primas duntaxat pennas: aliæ & tota latera pandunt. Quædam uero maiore ex parte compreſſis uolant. Percuſſoq; ſemel aliquæ & gemino ictu aere feruntur: uelut incluſum eum premētes, eiaculātur ſeſe in ſublime, in rectū, in pronum. Impingi putes aliquas, aut rurſus ab alto cadere has, illas ſalire. Anates ſolæ, quæq; ſunt eiuſdem generis, in ſublime protinus ſeſe tollūt, atq; è ueſtigio cœlū petūt, & hoc etiā ex aqua. Itaq; in foueas quibus feras uenamur, delapſæ ſolæ euadūt. Vultur & ferè grauiores, niſi ex procurſu, aut altiore tumulo immiſſæ non euolant, cauda reguntur. Aliæ circumſpectant, aliæ flectunt colla. Nonnullæ ueſcuntur ea quæ rapuere pedibus. Sine uoce nō uolant multæ: aut è cōtrario ſemper in uolatu ſilent. Subrectæ, pronæ, obliquæ in latera, in ora, quædam & reſupinæ feruntur: ut ſi pariter cernātur plura genera, nō in eadem natura meare uideantur.

De apodibus. Cap. XXXIX

PLurimum uolant quæ apodes, quia careant uſu pedum, ab alijs cypſeli appellantur, hirundinum ſpecie. Nidificant in ſcopulis. Hæ ſunt quæ toto mari cernuntur: Nec unquam tam longo naues, tamq; continuo curſu recedunt à terra, ut non circumuo-

litent eas apodes. Cætera genera reſidũt & inſiſtunt:his quies, niſi in nido, nulla:aut pendent aut iacent. Et ingenia æque uaria, ad paſtum maxime.

De caprimulgis & plateis. Cap. XL.

CAprimulgi appellãtur grandioris merulæ aſpectu, fures nocturni:interdiu enim uiſu carent. Intrant paſtorum ſtabula, caprarũmque uberibus aduolant ſuctum propter lactis, qua iniuria uber emoritur, capriſq́ cæcitas quas ita mulſere oboritur. Platea nominatur aduolans ad eas quæ ſe in mari mergunt, & capita illarum morſu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadem cum deuoratis ſe impleuit conchis, calore uentris coctas euomit, atq; ita ex ijs eſculenta legit, teſtas excernens.

De ingenijs auium. Cap. XLI.

VIllaribus gallinis & religio ineſt: Inhorreſcunt ædito ouo, excutiũtq́ ſeſe, & circumactæ purificant, ac feſtuca aliqua ſeſe & oua luſtrant.

De carduele, & pſittaco, & auibus quæ loquũtur. Cap. XLII

MInimæ auium carduelis imperata faciunt, nec uoce tantum, ſed pedibus & ore pro manibus. Eſt quæ boum mugitus imitet, in Arelatenſi agro taurus appellata, alioquin parua. Eſt quæ equorum quoq; hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorũ pulſa imitatur, ad hunc modum ſe ulciſcens. Super omnia humanas uoces reddunt, pſittaci quidẽ etiam ſermocinantes. India auem hanc mittit, ſittacẽ uocat, uiridem toto corpore, torque tantum miniato in ceruice diſtinctam. Imperatores ſalutat, & quæ accipit uerba pronunciat, in uino præcipue laſciua. Capiti eius duritia eadẽ quæ roſtro. Hæc cum loqui diſcit, ferreo uerberatur radio: nõ ſentit aliter ictus. Cum deuolat, roſtro ſe excipit, illi innitiť, leuioremq́ ſe ita pedum infirmitati facit. Minor nobilitas, quia non ex longinquo uenit, ſed expreſſior loquacitas certo generi picarũ eſt. Adamant uerba quæ loquuntur. Nec diſcunt tantum ſed diligunt: meditantesq́ intra ſemet, cura atq; cogitatione intentionẽ non occultant. Conſtat emori uictas difficultate uerbi, ac niſi ſubinde eadem audiant, memoria falli: quærẽtes mirum in modum hilarari, ſi interim audierint id uerbum. Nec uulgaris ijs forma, quamuis non ſpectanda. Satis illis decoris in ſpecie ſermonis humani eſt. Verum addiſcere alias negant poſſe, quàm quæ ex genere earũ ſunt, quæ glande ueſcantur: & inter eas facilius, quibus quini ſunt digiti in pedibus, ac ne eas quidẽ ipſas niſi primis duobus uitæ annis. Latior ijs eſt lingua: omnibusq́ in ſuo cuiq; genere, quæ ſermonem imitantur humanum: quanquam id penè in omnibus contingit. Agrippina cõiunx Claudij Cæſaris turdum habuit (quod nunquam ante) imitantem ſermones hominum, cum hæc proderem. Habebant & Cæſares iuuenes item ſturnum, luſcinias, Græco atq; latino ſermone dociles: prætetea meditantes in diem, & aſſidue noua loquentes longiore etiam contextu. Docentur ſecreto, & ubi nulla alia uox miſceatur, aſſidente qui crebro dicat ea, quæ condita uelit, ac cibis blandiente.

De coruorum intelligentia. Cap. XLIII.

REddatur & coruis ſua gratia, indignatione quoq; populi Ro. teſtata, non ſolum conſciẽtia. Tiberio principe ex fœtu ſupra Caſtorũ ædem genitus pullus, in oppoſitã ſutrinam deuolauit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is mature ſermoni aſſuefactus, omnibus matutinis euolans in roſtra, in forum uerſus, Tiberium, deinde Germanicum & Druſum Cæſares nominatim, mox tranſeuntem populũ Ro. ſalutabat, poſtea ad tabernam remeans, plurium annorum aſſiduo officio mirus. Hunc ſiue æmulatione incitatus manceps proximæ ſutrinæ, ſiue iracundia ſubita, ut noluit uideri, excrementis eius impoſita calceis macula, exanimauit, tanta plebei cõſternatione, ut primo pulſus ex ea regione, mox & interemptus ſit, funusq́ innumeris aliti celebratum exequijs, conſtratum lectum ſuper Æthiopum duorum humeros, præcedẽte tibicine, & coronis omnium generum, ad rogum uſq;: qui cõſtructus dextra uiæ Appiæ ad ſecundũ lapidem, in campo Rediculi appellato, fuit. Adeo ſatis iuſta cauſa P. R. uiſa eſt exequiarũ ingeniũ auis:

aut ſupplicij de ciue Romano: in ea urbe, in qua multorũ principum nemo deduxerat funus: Scipionis uero Æmiliani, poſt Carthaginẽ Numantiamq; deletas ab eo, nemo uindicauerat mortem. Hoc geſtum M. Seruilio, C. Ceſtio COSS. ad v. Kalen. April. Nunc quoq; erat in urbe Roma, hæc prodente me, equitis Ro. cornix è Bætica, primum colore mira admodũ nigro, deinde plura contexta uerba exprimens, & alia atq; alia crebro addiſcens. Necnon & recens fama Crateri mocerotis cognomine in Erizena regione Aſiæ, coruorum opera uenantis, eo quod deuehebat in ſyluas eos conſidentes corniculis humeriſq;, illi ueſtigabant agebantq;, eò perducta conſuetudine, ut exeuntem ſic comitarentur & feri. Tradendum putauere memoriæ quidam, uiſum per ſitim lapides congerentem in ſitulam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, ſed quæ attingi non poſſet: ita deſcendere pauentem expreſſiſſe tali congerie, quantum poturo ſufficeret.

De Diomedeis auibus. Cap. XLIIII

NEc Diomedeas prætereibo aues: Iuba cataractas uocat, & eis eſſe dentes, oculoſq; igneo colore, cætero cãdidis tradens. Duos ſemper ijs duces: alterum ducere agmen, alterum cogere: Scrobes excauare roſtro, inde crate conſternere, & operire terra quæ ante fuerit egeſta: in his fœtificare: Fores binas omnium ſcrobibus: orientem ſpectare quibus exeant in paſcua, occaſum quibus redeant. Aluum exoneraturas ſubuolare ſemper, & contrario flatu. Vno hæ in loco totius orbis uiſuntur, in inſula, quam diximus nobilem Diomedis tumulo atq; delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum ſimiles. Aduenas barbaros clangore infeſtant, Græcis tantum adulãtur, miro diſcrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt atq; purificant: unde origo fabulæ, Diomedis ſocios in earum effigies mutatos.

Quæ animalia nihil diſcant. Cap. XLV

NOn omittendũ eſt, cũ de ingenijs diſſerimus, è uolucribus hirũdines eſſe indociles, è terreſtribus mures: cum elephanti iuſſa faciant, leones iugũ ſubeant, in mari uituli, totq; piſciũ genera miteſcant.

De potu auium. Cap. XLVI

BIbunt aues ſuctu, ex his quibus longa colla, intermittentes, & capite reſupinato uelut infundentes ſibi. Porphyrio ſolus morſu bibit: idem eſt proprio genere, omnem cibum aqua ſubinde tingens, deinde pede ad roſtrum ueluti manu afferens. Laudatiſſimi in Comagene. Roſtra ijs & prælonga crura rubent.

De himantopode, & onocrotalis, & de peregrinis auibus. Cap. XLVII

HÆc quidem & himantopodi, multo minori, quanquam eadem crurum altitudine. Naſcitur in Ægypto. Inſiſtit ternis digitis. Præcipue ei pabulũ muſcæ. Vita in Italia paucis diebus. Grauiores omnes fruge ueſcuntur, altiuolæ carne tantum. Inter aquaticas mergi ſoliti ſunt deuorare quæ cæteræ reddunt. Olorum ſimilitudinẽ onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira ut ſit capacitas. Mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddita, in ueram aluũ ruminantis modo refert. Gallia hos ſeptentrionalis proxima oceano mittit. In Hercynio Germaniæ ſaltu inuſitata genera alitũ accepimus, quarũ plumæ igniũ modo colluceãt noctibus: in cæteris nihil, præter nobilitatem longinquitate factam, memorandũ occurrit.

De multarũ auiũ nominibus, & natura. Cap. XLVIII

PHalerides in Seleucia Parthorũ, & in Aſia aquaticarum laudatiſſimæ: rurſus phaſianæ in Colchis geminas ex pluma aures ſubmittunt ſubriguntq;, Numidicæ in parte Africæ Numidia, omneſq; iam in Italia. Phœnicopteri linguam præcipui ſaporis eſſe, Apicius docuit nepotũ omniũ altiſſimus gurges. Attagen maxime Ionius celebratur, uocalis aliâs, captus uero obmuteſcens, quondam exiſtimatus inter raras aues. Iam & in Gallia Hiſpaniaq; capitur, & per alpes etiã, ubi & phalacrocoraces aues, Baleariũ inſularum peculiares: ſicut alpiũ pyrrocorax, luteo roſtro, niger, & præcipuo ſapore lagopus: pedes leporino uillo ei nomẽ hoc dedere, cætero cãdidæ, columbarũ magnitudine. Non extra ter-

tam eam

tam eam uelci facile, quando nec uina manſueſcit, & corpus occiſæ ſtatim marceſcit. Eſt & alia nomine eodem, à coturnicibus magnitudine tantũ differens, crocco tinctu cibis gratiſſima. Viſam in alpibus ab ſe peculiarē Ægypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit.

De nouis auibus & fabuloſis. Cap. XLIX

VEnere in Italiam Bebriacenſibus bellis ciuilibus trans Padũ & nouæ aues (ita enim adhuc uocãtur) turdorum ſpecie, paulum infra columbas magnitudine, ſapore grata. Baleares inſulæ nobiliorem etiam ſupradicto porphyrionem mittunt. Ibi & buteo accipitrum generis in honore menſarum eſt: item uipiones, ſic enim uocant minorē gruem. Pegaſos equino capite uolucres, & gryphas aurita adũcitate roſtri, fabuloſos reor: illos in Scythia, hos in Æthiopia. Equidem & tragopanadem, quam plures affirmant, maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo. Nec Sirenes impetrauerint fidem: licet affirmet Dino, Clitarchi celebrati autoris pater, in India eſſe: mulcerique earum cantu, quos grauatos ſomno lacerent. Qui credit iſta, & Melampodi profecto aures lambendo, dediſſe intellectũ auium ſermonis dracones non abnuet: uel quæ Democritus tradit, nominando aues, quarum confuſo ſanguine ſerpens gignatur: quem quiſquis ederit, intellecturus ſit alitum colloquia: quæque de una aue galerita priuatim cõmemorat, etiam ſine his immenſa uitæ ambage circa auguria. Nominantur ab Homero ſcopes, auium genus: neque harum ſatyricos motus cum inſident, pleriſque memoratos facile conceperim mente: neque ipſæ iam aues naſcuntur. Quamobrem de confeſſis diſſeruiſſe præſtiterit.

Quis gallinas farcire inſtituerit. De auiarijs, & quis ea primus inſtituerit. Cap. L

GAllinas ſaginare Deliaci cœpere: unde peſtis exorta, opimas aues, & ſuopte corpore unctas deuorandi. Hoc primũ antiquis cœnarũ interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij COS. XI. annis ante tertium Punicum bellum, ne quid uolucrum poneretur, præter unam gallinam, quæ nõ eſſet altilis: quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuẽtumque diuerticulum eſt, in fraude earum gallinaceos quoque paſcendi lacte madidis cibis: multo ita gratiores approbantur. Fœminæ quidem ad ſaginam non omnes eliguntur, nec niſi in ceruice pingui cute. Poſtea culinarum artes, ut clunes ſpectentur, ut diuidantur in tergora, ut à pede uno dilatatæ repoſitoria occupent. Dedere & Parthi cocis ſuos mores. Nec tamen in hoc mãgonio quicquam totum placet: hic clune, alibi pectore tantũ laudatis. Auiaria primus inſtituit, incluſis omniũ generum auibus, M. Lælius Strabo Brundiſij equeſtris ordinis. Ex eo cœpimus carcere animalia coercere, quibus natura cælum aſſignauerat.

De Æſopi patina. Cap. LI

MAxime tamen inſignis eſt in hac memoria, Clodij Æſopi tragici hiſtrionis patina, ſexcentis H-S. taxata: in qua poſuit aues cantu aliquo, aut humano ſermone uocales, nũmis ſex ſingulas coemptas: nulla alia inductus ſuauitate, niſi ut in his imitationem hominis manderet, ne quæſtus quidem ſuos reueritus illos opimos, & uoce meritos, dignus prorſus filio, à quo deuoratas diximus margaritas. Nõ ſit tamen (ut uerum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis: niſi quod minus eſt, ſummas rerum naturæ opes quàm hominum linguas cœnaſſe.

De generatione auiũ, & præter aues quæ quadrupedes oua pariant. Cap. LII

GEneratio auium ſimplex uidetur eſſe, cum & ipſa ſua habeat miracula, quoniam & quadrupedes oua gignunt, chamæleontes, lacertæ, & quæ diximus inter ſerpentes. Pennatorum autem infœcunda ſunt, quæ aduncos habẽt ungues: cenchris ſola ex his ſupra quaterna ædit oua. Tribuit hoc auium generi natura, ut fœcundiores eſſent fugaces earum quàm fortes. Plurima pariunt ſtruthiocameli, gallinæ, perdices, ſali. Coitus auibus duobus modis: Fœmina humi conſidente, ut in gallinis: aut ſtãte, ut in gruibus. Ouorum alia ſunt candida, ut columbis, perdicibus: alia pallida, ut aquaticis: alia punctis diſtincta, ut meleagridum: alia rubri coloris, ut phaſianis, cenchridi. Intus autem omne ouum

uolucrum bicolor. Aquaticis luteí plus quàm albi, idq́ ipſum magis luridum quàm cæteris. Piſcium unus color, in quo nil candidi. Auium oua ex calore fragilia, ſerpentium ex frigore lenta, piſcium ex liquore mollia. Aquatiliũ rotunda, reliqua ferè faſtigio cacuminata. Excũt à rotundiſſima ſui parte, dum pariuntur, molli putamine, ſed protinus dureſcente, quibuſcunque emergunt portionibus. Quæ oblonga ſint oua, gratioris ſaporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. Vmbilicus ouis à cacumine ineſt ceu gutta eminens in putamine.

De ouorum generatione, incubatu auium & coitu. Cap. LIII

QVædam omni tempore coeunt, ut gallinæ, & pariunt, præterquam duobus menſibus hyemis brumalibus. Ex ijs iuuencæ plura q̃ ueteres; ſed minora: & in eodem fœtu prima & nouiſſima. Eſt autem tanta fœcunditas, ut aliquæ & ſexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum ut effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima. Columbæ decies anno pariunt, quædã & undecies: in Ægypto etiã brumali menſe. Hirundines, & merulæ, & palumbi, & turtures bis anno pariũt: cæteræ aues ferè ſemel. Turdi in cacuminibus arborũ luto nidificãtes, penè contextim, in receſſu generant. A coitu x. diebus oua matureſcunt in utero. Vexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulſa, aliáue ſimili iniuria, diutius. Omnibus ouis medio uitelli parua ineſt uelut ſanguinea gutta, quod eſſe cor auium exiſtimant, primũ in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certe gutta ſalit, palpitatq́. Ipſum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo eſt. Omnibus intus caput maius toto corpore, oculi cõpreſſi capite maiores. Increſcente pullo, cãdor in mediũ uertitur, luteum circũfunditur. Viceſimo die, ſi moueatur ouum, iam uiuentis intra putamen uox auditur. Ab eodẽ tẽpore plumeſcit, ita poſitus, ut caput ſupra dextrum pedem habeat, dexterã uero alam ſupra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes naſcuntur, cõtrà quàm reliqua animalia. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariunt, & geminos interdũ excludũt, ut Cornelius Celſus autor eſt: alterum maiorem, alioqui negant omnino geminos excludi. Plus uicena quina incubanda ſubijci uetant. Parere à bruma incipiũt. Optima fœtura ante uernũ æquinoctiũ. Poſt ſolſtitium nata non implent magnitudinem iuſtam, tantoq́ minus quanto ſerius prouenere.

De uitijs & remedijs incubantium. Cap. LIIII

OVa incubari intra x. dies ædita utiliſſimũ, uetera aut recentiora infœcunda. Subijci impari numero debent. Quarto die poſtquam cœpere incubari, ſi contra lumen cacumine ouorũ apprehenſo una manu, purus & uniuſmodi perluceat color, ſterilia exiſtimantur eſſe, proq́ eis alia ſubſtituenda. Et in aqua eſt experimentũ, inane fluitat: itaq́ ſidentia, hoc eſt plena, ſubijci uolunt. Concuti uero experimento uetant, quoniam nõ gignant confuſis uitalibus uenis. Incubationi datur initium poſt nouam lunam, quia prius inchoata non proueniant. Celerius excluduntur calidis diebus. Ideo æſtate undeuiceſimo educunt fœtum, hyeme xxv. Si incubatu tonuerit, oua pereunt: & accipitris audita uoce uitiantur. Remedium cõtra tonitrum, clauus ferreus ſub ſtramine ouorum poſitus, aut terra ex aratro. Quædam autẽ & citra incubitum, ſponte naturæ gignunt, ut in Ægypti ſimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracuſis tamdiu potare ſolitum, donec cooperta terra fœtum æderent oua. Quin & ab homine perficiuntur.

De augurijs ouorum. Cap. LV

IVlia Auguſta, prima ſua iuuenta Tiberio Cæſare ex Nerone grauida, cum pareret uirilem ſexum admodum cuperet, hoc uſa eſt puellari augurio, ouum in ſinu fouendo, atque cum deponendum haberet, nutrici per ſinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Nec falſo augurata proditur. Nuper inde fortaſſe inuentum, ut oua in calido loco impoſita paleis igne modico fouerentur, homine uerſante, pariterq́, & ſtato die illinc erumperet fœtus. Traditur quædam ars gallinarij cuiuſdam, dicentis quod ex quaque eſſet. Narrantur & mortua gallina mariti earum uiſi ſuccedentes in uicem, & reliqua fœtæ mo-

te fa-

re facientes, abſtinentesq́ ſe à cantu. Super omnia eſt anatũ ouis ſubditis atque excluſis admiratio primo non planè agnoſcentis fœtum: mox incertos incubitus ſollicite cõuocantis: poſtremo lamenta circa piſcinæ ſtagna, mergentibus ſe pullis natura duce.

Quæ gallinæ optimæ. Cap. LVI

GAllinarum generoſitas ſpectatur criſta erecta, interdũ & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis imparibus, aliquando & ſuper quatuor digitos tranſuerſo uno. Ad rem diuinam, luteo roſtro pedibusq́, puræ non uidentur: ad opertanea ſacra, nigræ. Eſt & pumilionum genus non ſterile in ijs, quod non in alio genere alitũ, ſed quibus certa fœcunditas rara, & incubatio ouis noxia.

De morbis earum & remedijs. Cap. LVII

INimiciſſima autem omniũ generi pituita, maximeq́ inter meſſis & uindemiæ tempus. Medicina in fame, & cubatus in fumo, ſi utiq; ex lauro aut herba ſabina fiat: penna per tranſuerſas inſerta nares, & per omnes dies mota: cibus allium cum farre, aut aqua perfuſus, in qua lauerit noctua, aut cum ſemine uitis albæ coctus: & quædam alia.

De conceptu & numero fœtus auium. Cap. LVIII

COlumbæ proprio ritu oſculantur ante coitum. Pariunt ferè bina oua: ita natura moderante, ut alijs crebrior ſit fœtus, alijs numeroſior. Palumbes & turtures plurimum terna, nec plus quàm bis ferè pariunt: atq; ita, ſi prior fœtus corruptus eſt. Et quis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum eſt, urinum uocant. Palumbes incubat fœmina poſt meridiana in matutinũ, cætero mas. Columbæ marem ſemper & fœminam pariunt, priorem marem, poſtridie fœminam. Incubãt in eo genere ambo, interdiu mas, noctu fœmina. Excludunt XX die. Pariunt à coitu quinto. Æſtate quidem interdũ binis menſibus terna ędunt paria. Nanq; XVIII die excludunt, ſtatimq́ concipiunt. Quare inter pullos ſæpe oua inueniuntur, & alij prouolant, alij erumpunt. Ipſi deinde pulli quinquemeſtres fœtificant. Et ipſæ autem inter ſe (ſi mas nõ ſit) fœminæ æque ſaliunt, pariuntq́ oua irrita, ex quibus nihil gignitur: quæ hypenemia Græci uocant.

De pauone, & anſeribus. Cap. LIX

PAuo à trimatu parit. Primo anno unũ aut alterum ouum, ſequenti quaterna quinaúe, cæteris duodena, non amplius. intermittens binos dies ternos'ue parit, & ter anno ſi gallinis ſubijciantur incubanda. Mares ea frangunt deſiderio incubantium. Quapropter noctu & in latebris pariunt, aut in excelſo cubantes: & niſi molli ſtrato excepta franguntur. Mares ſinguli quinis ſufficiunt coniugibus. Cum ſingulæ aut binæ fuere, corrumpitur ſalacitate fœcunditas. Partus excluditur diebus ter nouenis, aut tardius triceſimo. Anſeres in aqua coeunt, pariunt uere: aut ſi bruma coiuere, poſt ſolſtitiũ quadraginta propè. Bis anno, ſi priorem fœtum gallinæ excludant, aliàs plurima oua ſedecim, pauciſſima ſeptem. Si quis ſurripiat, pariunt donec rumpantur. Aliena non excludunt. Incubanda ſubijci utiliſſimum IX aut XI. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus. Si uero tepidiores ſint, uigintiquinque. Pullis eorum urtica contactu mortifera. Nec minus auiditas, nunc ſatietate nimia, nunc ſua met ui: quando apprehenſa radice, morſu ſæpe conantes auellere, ante colla ſua abrumpũt. Cõtra urticã remediũ eſt, ſtramento ab incubatu ſubdita radix earum.

De ardeolis: & quomodo ſeruent optime oua. Cap. LX

ARdeolarum tria genera, leucon, aſterias, pellos. Hi in coitu angũtur. Mares quidem cum uociferatu ſanguinem etiam ex oculis profundunt. Nec minus ægre pariunt grauidæ. Aquila tricenis diebus incubat, & ferè maiores alites: minores uicenis, ut miluus & accipiter. Singulos ferè parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios uocatur quaternos, coruus aliquando & quinos: Incubant totidem diebus, Cornicem incubantem mas paſcit. Pica nouenos, Melancoryphus ſupra XX parit, ſemper numero impari: nec alia plures, tanto fœcunditas maior paruis: Hirundini cæci primo pulli, & ferè omnibus quibus numeroſior partus. Irrita oua, quæ hypęnemia diximus, aut mutua fœminæ inter ſe libi-

dinis imaginatione cócipiunt, aut puluere: nec columbæ tantum, ſed & gallinæ, perdices, pauones, anſeres, chenalopeces. Sunt autem ſterilia, & minora, ac minus iucundi ſaporis, & magis humida. Quidam & uento putant ea generari: qua de cauſa etiam zephyria appellantur. Hæc autem uere tãtum. Vrina fiunt, incubatione derelicta, quæ alij cynoſura dixere. Oua aceto macerata in tantum emolliuntur, ut per annulos tranſeant. Seruari ea in lomento, aut hyeme in paleis, æſtate in furfuribus utiliſſimũ. Sale exinaniri creduntur.

Quæ uolucrum ſola animal pariat, & lacte nutriat. Cap. LXI

VOlucrum animal parit ueſpertilio tantum, cui & membranaceæ pinnæ uni. Eadẽ ſola uolucrũ lacte nutrit ubera admouens, geminos uolitat amplexa infantes, ſecũq; deportat. Eidem coxendix una traditur, & in cibatu culices gratiſſimi.

De conceptu uiperæ & partu, & quæ terreſtrium oua pariant. Cap. LXII

RVrſus in terreſtribus oua pariunt ſerpẽtes, de quibus nondũ dictũ eſt. Coeunt complexu, adeo circumuolutæ ſibi, ut una exiſtimari biceps poſſit. Viperæ mas caput inſerit in os, quod illa abrodit uoluptatis dulcedine. Terreſtrium eadem ſola, intra ſe parit oua unius coloris, & mollia ut piſces. Tertia die intra uterum catulos excludit: deinde ſingulos diebus ſingulis parit, uiginti ferè numero. Itaq; cæteræ tarditatis impatientes, perrumpũt latera, occiſa parente. Cæteræ ſerpentes cõtecta oua in terra incubant, & fœtũ ſequente excludũt anno. Crocodili uicibus incubant mas & fœmina. Sed reliquorũ quoq; terreſtriũ reddatur generatio.

De generatione terreſtriũ. Cap. LXIII

BIpedum ſolus homo animal gignit. Homini tantum primi coitus pœnitentia, augurium ſcilicet uitæ à pœnitenda origine. Cæteris animalibus ſtati per tempora anni concubitus, homini (ut dictum eſt) omnibus horis dierum noctiumq;. Cæteris ſatietas in coitu, homini propè nulla. Meſſalina Claudij Cæſaris coniunx, hanc regalem exiſtimãs palmam, elegit id in certamẽ nobiliſſimã è proſtitutis ancillam mercenariæ ſtipis, eamq; die ac nocte ſuperauit quinto ac uiceſimo concubitu. In hominum genere maribus diuerticula Veneris excogitata, omnia ſcelere naturæ, fœminis uero abortus. Quantum in hac parte multo nocentiores quàm feræ ſumus? Viros auidiores Veneris hyeme, fœminas æſtate, Heſiodus prodidit. Coitus auerſus elephantis, camelis, tigribus, lyncibus, rhinoceroti, leoni, daſypodi, cuniculis, quibus auerſa genitalia. Cameli etiam ſolitudines, aut ſecreta certe petunt, neq; interuenire datur ſine pernicie. Coitus tota die eſt tantum ijs ex omnibus, quibus ſolida ungula. In quadrupedum genere mares olfactus accendit. Auertuntur & canes, phocæ, lupi, in medioq; coitu, inuitiq; etiam cohærent. Supradictorum pleriſque fœminæ priores ſuperueniunt, reliquis mares. Vrſi autem, ut dictum eſt, humanitus ſtrati: Herinacei ſtantes ambo inter ſe complexi: Feles mare ſtante, fœmina ſubiacente: Vulpes in latera proiectæ, maremq; fœmina amplexa. Taurorum ceruorumq; fœminæ uim non tolerant, ea de cauſa ingrediuntur in conceptu. Cerui uiciſſim ad alias tranſeunt, & ad priores redeunt. Lacertæ, ut ea quæ ſine pedibus ſunt, circumplexu Venerem nouere. Omnia animalia quo maiore corpore, hoc minus fœcunda ſunt. Singulos gignũt elephanti, cameli, equi: Acanthis duodenos, auis minima. Ocyſſime pariunt, quæ plurimos gignunt. Quo maius eſt animal, tanto diutius formatur in utero. Diutius geſtantur quibus longiora ſunt uitæ ſpatia. Neque creſcentium tempeſtiua ad generandum ætas, Quæ ſolidas habent ungulas, ſingulos: quæ biſulcas, & geminos pariunt. Quorum in digitos pedum fiſſura diuiſa eſt, eo numeroſiora in fœtu. Sed ſuperiora omnia perfectos edunt partus, hæc inchoatos, in quo ſunt genere leænæ, urſæ, & uulpes. Informia etiam magis quàm ſupradicta, urſæ pariunt, rarumq; eſt uidere parientes. Poſtea lambendo calefaciunt fœtus omnia ea, & figurant. Pariunt plurimum quaternos. Cæcos autem gignunt canes, lupi, pantheræ, thoes. Canum plura genera: Laconicæ, octauo menſe utrinque generant. Ferunt LX. diebus, & plurimum tribus. Cæteræ canes & ſemeſtres coitum patiuntur. Implentur omnes uno coitu. Quæ ante iuſtum tempus concepere, diu

tius cæcos habent catulos, nec omnes totidem diebus. Exiſtimatur in urina attollere crus ferè ſemeſtres,id eſt ſignum cõſummati uirium roboris, fœminæ hocidem ſidentes. Partus duodeni,quibus numeroſiſsimi, cætero quini,ſeni,aliquando ſinguli,quod prodigioſum putant: ſicut omnes mares,aut omnes fœminas gigni. Primos quoque mares pariunt,in cæteris alternant, ſi ineant opportuno & recto menſe. Ineuntur à partu ſexto menſe. Octonos Laconicæ pariunt. Propria in eo genere maribus laboris alacritas. Viuunt Laconici annis denis,fœminæ duodenis:cætera genera XV. annos,aliquando uiginti. Nec tota ſua ætate generãt,ferè à XII. deſinẽtes. Felium & ichneumonum reliqua,ut canum. Viuunt annis ſenis. Daſypodes omni menſe pariunt,& ſuperfœtant ſicut lepores. A partu ſtatim implentur. Concipiunt quamuis ubera ſiccante fœtu. Pariunt non cæcos. Elephanti, ut diximus, pariunt ſingulos, magnitudine uituli trimeſtris. Cameli duodecim menſibus ferunt:à trimatu pariunt uere, iterumq́ poſt annum implentur à partu. Equas autem poſt tertium annum,aut poſt unum ab enixu utiliter admitti putant, coguntq́ inuitas. Et mulier ſeptima die concipere facillime creditur. Equarũ iubas tondere præcipiũt, ut aſinorum in coitu patiantur humilitatem: comantes enim gloria ſuperbire. A coitu ſolæ animalium currunt ex aduerſo aquilonum auſtrorum'ue,prout marem aut fœminam concepere. Colorem ilico mutant rubriore pilo, uel quicunq; ſit pleniore: hoc argumento deſinunt admittere etiam uolentes. Nec impedit partus quaſdam ab opere,falluntq́ grauidæ. Viciſſe Olympia prægnantem Echecratidis Theſſali inuenimus. Equos,& canes,& ſues initum matutinum appetere, fœminas autem poſt meridiem blandiri,diligentiores tradunt: Equas domitas LX. diebus equire,antequam gregales: Sues tantum coitu ſpumam ore fundere: Verrem ſubantis audita uoce,niſi admittatur,cibum non capere uſque in maciem: fœminas autem in tantum efferari,ut hominem lacerent,candida maxime ueſte indutum. Rabies ea aceto mitigatur naturæ aſperſo. Auiditas coitus putatur & cibis fieri: ſicut uiro eruca,pecori cepa. Quæ ex feris mitigentur,non concipere,ut anſeres: apros uero tarde, & ceruos,nec niſi ab infantia educatos. Mirum eſt,quadrupedum prægnãtes Venerem arcent,præter equam & ſuem. Sed ſuperfœtant & daſypus & lepus tantum.

De uaria generatione animalium. Cap. LXIIII

QVæcunque animal pariunt, in capita gignunt, circumacto ſub enixum fœtu,aliàs in utero porrecto. Quadrupedes geſtantur extenſis ad longitudinem cruribus,& ad aluum ſuam applicatis: homo in ſemet conglobatus, inter duo genua naribus ſitis. Molas,de quibus ante diximus, gigni putant, ubi mulier non ex mare, uerũ ex ſemetipſa tantum conceperit: ideo nec animari, quia non ſit ex duobus: altricemq́ habere per ſe uitam illam,quæ ſatis arboribusq́ contingat.

De murium fœtu. Cap. LXV

EX omnibus quæ perfectos fœtus, ſues tantũ & numeroſos ædunt: item plures,contra naturam ſolidipedũ aut biſulcorum. Supra cuncta eſt murium fœtus, haud ſine cunctatione dicendus,quanq́ ſub autore Ariſtotele & Alexandri Magni militibus: generatio eorum lambendo conſtare nõ coitu dicitur: ex una genitos CXX tradiderunt,apud Perſas uero prægnantes & in utero parentis repertas. Et ſalis guſtatu fieri prægnãtes opinantur. Itaq; deſinit mirũ eſſe, unde uis tanta meſſes populetur muriũ agreſtiũ: in quibus illud quoque adhuc latet, quonam modo illa multitudo repente occidat. Nam nec exanimes reperiuntur, neque extat qui murem hyeme in agro effoderit. Plurimi ita ad Troadem proueniunt: Et iam inde fugauerunt accolas. Prouentus eorum ſiccitatibus tradunt: & iam obituris uermiculũ in capite gigni. Ægyptijs muribus durus pilus,ſicut herinaceis. Iidẽ bipedes ambulant,ceu alpini. Cum diuerſi quoq; generis coiere animalia,ita demum generant,ſi tempus naſcẽdi par habent. Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere (ut creditur uulgo) Ariſtoteles negat: neque incubant eædem,oblitæ quo ſint in loco enixæ,quoniam huic animali nulla memoria. Itaq; catuli per ſe erumpunt.

De ſpina hominis anguem naſci. Cap. LXVII

ANguem ex medulla hominis ſpinæ gigni, accepimus à multis. Pleraq; enim occulta & cæca origine proueniunt, etiam in quadrupedum genere.

De ſalamandra. Cap. LXVII

SIcut ſalamandra, animal lacerti figura, ſtellatum, nunquam niſi magnis imbribus proueniens, & ſerenitate deficiens. Huic tantus rigor, ut ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies. Eiuſdem ſanie, quæ lactea ore uomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, toti defluunt pili: idq; quod contactum eſt colorem in uitiliginem mutat.

De ijs quæ naſcuntur ex non genitis, & quæ nata nihil gignunt. Cap. LXVIII

QVædam uero gignuntur ex non genitis, & ſine ulla ſimili origine ut ſupradicta: & quæcunq; æſtas aut uer, ſtatumq; tempus anni generant. Ex ijs quædam nihil gignunt, ut ſalamandræ. Neq; eſt in ijs genus maſculinum fœmineum'ue, ſicut neque in anguillis, omnibusq; quæ nec animal nec ouum ex ſeſe generant. Neutrum eſt & oſtreis genus, & cæteris adhærentibus uado uel ſaxo. Quæ autem per ſe generantur, ſi in mares ac fœminas deſcripta ſunt, generant quidem aliquid coitu, ſed imperfectum & diſsimile, & ex quo nihil amplius gignatur, ut uermiculos muſcæ. Id magis declarant naturæ eorum, quæ inſecta dicuntur, arduæ explanationis omnia, & priuatim dicato opere narranda. Quapropter ingenium prędictorum & reliqua ſubtexat diſſertatio.

De ſenſibus animalium. Cap. LXIX

EX ſenſibus ante cætera homini tactus, deinde guſtus: reliquis ſuperatur à multis. Aquilæ clarius cernunt, uultures ſagacius odorantur, liquidius audiunt talpæ obrutæ terra, tam denſo atque ſurdo naturæ elemento. Præterea uoce omnium in ſublime tendente, ſermonem exaudiunt: & ſi de ijs loquare, intelligere etiam dicuntur, & profugere. Auditus cui hominum primo negatus eſt, huic & ſermonis uſus ablatus: nec ſunt naturaliter ſurdi, ut non ijdem ſint & muti. In marinis oſtreis auditum eſſe non eſt ueriſimile, ſed ad ſonum mergere ſe ſolent. Ideo & ſilentium in mari piſcantibus.

Auditum & olfactum eſſe piſcibus. Ca. LXX

PIſces quidem, auditus nec membra habent nec foramina, audire tamen eos palàm eſt: utpote cum plauſu congregari feros ad cibum conſuetudine in quibuſdam uiuarijs ſpectetur: & in piſcinis Cæſaris, genera piſcium ad nomen uenire, quoſdam ſingulos. Itaque produntur etiam clariſsime audire, mugil, lupus, ſalpa, chromis, & ideo in uado uiuere. Olfactum ijs eſſe manifeſte patet. Quippe non omnes eadem eſca capiuntur, & prius quàm appetant, odorantur. Quoſdam & ſpeluncis latentes, ſalſamento illitis faucibus ſcopuli, piſcator expellit, uelut ſui cadaueris agnitionem fugientes. Conueniuntq; ex alto etiam ad quoſdam odores, ut ſepiam uſtam, & polypum: quæ ideo conijciũtur in naſſas. Sentinæ quidam nauium odorem procul fugiunt, maxime tamen piſcium ſanguinem. Non poteſt petris auelli polypus: idem cunila admota, ab odore protinus reſilit. Purpuræ quoque fœtidis capiuntur. Nam de reliquo animalium genere quis dubitet? Cornus ceruini odore ſerpentes fugantur, ſed maxime ſtyracis: Origani, aut calcis, aut ſulphuris, formicæ necantur. Culices acida petunt, ad dulcia non aduolant.

Tactum communem eſſe omnibus. Cap. LXXI

TActus ſenſus omnibus eſt, etiam quibus nullus alius: nam & oſtreis & terreſtribus uermibus quoque. Exiſtimauerim omnibus ſenſum & guſtatus eſſe. Cur enim alios alia ſapores appetunt? in quo uel præcipua naturæ architectio. Alia dentibus prædantur, alia unguibus, alia roſtri aduncitate carpunt, alia latitudine ruunt, alia acumine excauant, alia ſugunt, alia lambunt, ſorbent, mandunt, uorant. Nec minor uarietas in pedum miniſterio, ut rapiant, diſtrahant, teneant, premant, pendeant, tellurem ſcabere non ceſſent.

Quæ uenenis uiuant,& quæ terra. Cap. LXXII

VEnenis capreæ & coturnices(ut diximus) pingueſcunt, placidiſsima animalia:at ſerpentes ouis,ſpectanda quidem draconũ arte. Aut enim ſolida hauriũt,ſi iam fauces capiunt,quæ deinde in ſemet conuoluti frangunt intus,atq; ita putamina excutiunt:aut ſi tenerior eſt & catuli adhuc ætas,orbe apprehenſa ſpiræ,ita ſenſim uehemẽterq; præſtringunt,ut amputata parte ceu ferro,reliquam quæ amplexu tenetur,ſorbeant. Simili modo auibus deuoratis ſolidis,contentione plumas,& oſſa reuomunt. Scorpiones terra uiuunt. Serpentes,cum occaſio eſt,uinum præcipue appetũt,cum alioquin exiguo indigeant potu. Eædem minimo & penè nullo cibo, cum adſeruantur incluſæ : ſicuti aranei quoque, alioqui ſuctu uiuentes. Ideo nullum interit fame aut ſiti uenenatum. Nam neque calor his,neque ſanguis, neque ſudor, quæ auiditatem naturali ſale augent. In quo genere omnia magis exitialia, ſi ſuum genus edẽre antequam noceant. Condit in theſauros maxillarum cibum ſphingiorum & ſatyrorum genus:mox inde ſenſim ad mandendum manibus expromit. Et quod formicis in annum ſolenne eſt,his in dies uel horas.

De cibo & potu quorundam. Cap. LXXIII

VNum animal digitos habentium herba alitur,lepus:ſed & fruge ſolidipedes,& è biſulcis ſues omni cibatu & radicibus. Solidipedum uolutatio propria. Serratorũ dentium carniuora ſunt omnia. Vrſi & fruge,fronde,uindemia,pomis uiuunt & apibus,cancris etiam & formicis: Lupi,ut diximus, & terra in fame. Pecus potu pingueſcit,ideo ſal illis aptiſsimus:item ueterina, quanquam & fruge & herba : ſed ut bibẽre ſecedunt. Ruminant,præter iam dicta,ſylueſtrium cerui,cum à nobis aluntur. Omnia autem iacentia potius quàm ſtantia,& hyeme magis quàm æſtate,ſeptenis ferè mẽſibus. Pontici quoq; mures ſimili modo remandunt. In potu, quibus ſerrati dentes,lambunt: Et mures hi uulgares,quamuis ex alio genere ſint. Quibus cõtinui dentes,ſorbent,ut equi,boues. Neutrum urſi,ſed aquã quoq; morſu uorant. In Africa maior pars ferarum æſtate nõ bibũt,inopia imbrium: Quam ob cauſam,capti mures Libyci,ſi biberint,moriũtur. Orygem perpetuo ſitientia Africæ generãt,& natura loci potu carentem,& mirabili modo ad remedia ſitientium. Nanq; Getuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum ſaluberrimi liquoris ueſicis. Inſidunt in eadem Africa pardi cõdenſa arborũ , occultatiq; earum ramis, in prætereuntia deſiliunt,atq; è uolucrum ſede graſſantur. Feles quidẽ quo ſilentio,quàm leuibus ueſtigijs obrepunt auibus: quàm occulto ſpeculatu in muſculos exiliunt: Excrementa ſua effoſſa obruunt terra,intelligentes odorem illum indicem ſui eſſe.

Quæ inter ſe diſsideãt,& quæ inter ſe conueniãt. Cap. LXXIIII

ERgo & alios quoſdam ſenſus eſſe quàm ſupradictos,haud difficulter apparet. Sunt enim quædã his bella amicitiæq;,unde & affectus, præter illa quæ de quibuſq; eorũ ſuis diximus locis. Diſsident olores & aquilæ: Coruus & chlorio,noctu inuicẽ oua exquirentes. Simili modo coruus & miluus,illo præripiente huic cibos: Cornices & noctua: Aquilæ & trochilus(ſi credimus)quoniã rex appellatur auium: Noctuæ & cæteræ minores aues. Rurſus cum terreſtribus muſtela & cornix: Turtur & pyralis: Ichneumones ueſpæ, & phalangia aranei. Aquaticæ,anates & gauiæ. Harpæ & triorches accipiter. Sorices & ardeolæ,inuicem fœtibus inſidiantes. Aegithus auis minima cum aſino. Spinetis enim ſe ſcabendi cauſa atterens,nidos eius diſsipat:quod adeo pauet,ut uoce omnino rudẽtis audita,oua eijciat,pulli ipſi metu cadant. Igitur aduolans ulcera eius roſtro excauat. Vulpes & Nili angues: muſtelæ & ſues. Aeſalon uocatur parua auis, oua corui frangens,cuius pulli infeſtantur à uulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipſamq; uellit. Quod ubi uiderunt corui, contrà auxiliantur, uelut aduerſus communem hoſtem. Et acanthis in ſpinis uiuit, idcirco aſinos & ipſa odit, flores ſpinæ deuorãtes. Aegithum uero anthus in tantũ,ut ſanguinem eorum credant non coire, multiſq; ob id ueneficijs infament. Diſsident thoes & leones,& minima æque ac maxima. Formicoſam arborem ſorices cauent. Librat araneus

ſe filo in caput ſerpentis porrectæ ſub umbra arboris ſuæ:tantaq; ui morſu cerebrum apprehendit, ut ſtridens ſubinde,ac uertigine rotata,ne filum quidẽ deſuper pendẽtis rumpere,adeo nõ fugere queat:nec finis ante mortem eſt.Rurſus amici pauones & columbæ, turtures & pſittaci, merulæ & turdi,cornix & ardeolæ, contra uulpium genus cummunibus inimicitijs.Harpæ & miluus contra triorchyn. Quin & affectus indicia ſunt etiam in, ſerpentibus,immitiſsimo animalium genere. Dicta ſunt,quæ Arcadia narrat de domino à dracone ſeruato, & agnita uoce hominis. De aſpide miraculum Philarcho reddatur:Is enim autor eſt, cum ad menſam cuiuſdam ueniens in Aegypto aleretur aſsidue, enixam catulos, quorum ab uno filium hoſpitis interemptum:illam reuerſam ad conſuetudinem cibi,intellexiſſe culpam,& necem intuliſſe catulo,nec poſtea in tectum id reuerſam.

De ſomno animalium. Cap. LXXV.

SOmni quæſtio non obſcuram coniectationem habet. In terreſtribus,omnia quæ cor, habent,dormire manifeſtum eſt. Aquatilia quoq; exiguum quidem etiam qui de cæteris dubitant,dormire tamen exiſtimant:non oculorum argumento,quia non habẽt genas,uerum ipſa quiete cernuntur placida ceu ſoporata,neq; aliud quàm caudas mouẽtia, & ad tumultum aliquem expauentia. De thynnis confidentius affirmatur. Iuxta ripas enim aut petras dormiunt.Plani autẽ piſcium in uado,ut manu ſæpe tollantur.Nam delphini,balenæq; ſtertentes etiam audiuntur.Inſecta quoq; dormire ſilentio apparet, quia nec luminibus quidem admotis excitentur. Homo genitus premitur ſomno per aliquot menſes:deinde longior in dies uigilia.Somniat ſtatim infans.Nam & pauore expergiſcitur,& ſuctum imitatur. Quidam uero nunquam, quibus mortiferũ fuiſſe ſignum contra conſuetudinem ſomnium,inuenimus exempla.Magnus hic inuitat locus,& diuerſis refertus documentis,utrum'ne ſint aliqua præſcita animi quieſcentis:qua fiant ratione,an fortuita res ſit,ut pleraq;.Et ſi exemplis agatur,profecto paria fiant.A uino & à cibis proxima,atque in redormitione uana eſſe uiſa,propè conuenit. Eſt autem ſomnus nihil aliud, quàm animi in medium ſeſe receſſus. Præter hominem ſomniare equos,canes,boues,pecora, capras, palàm eſt. Ob hoc creditur & in omnibus,quæ animal pariant. De ijs quæ oua gignunt, incertum eſt, ſed dormire ea certum. Verum ad inſecta tranſeamus. Hæc nanque reſtant immenſæ ſubtilitatis animalia.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VNDECIMVS.

PROOEMIVM.

De inſectis animalibus,ut ſunt apes,formicæ,& huiuſmodi.

RESTANT immenſæ ſubtilitatis animalia : quando aliqui ea neque ſpirare,& ſine ſanguine eſſe etiam prodiderunt.

De inſectorum genere. Cap. I

MVlta hæc & multigena, terreſtriũ uolucrumq; uita. Alia pennata,ut apes:alia utroq; modo, ut formicæ:aliqua & pennis & pedibus carentia. Et iure omnia inſecta appellata ab inciſuris, quæ nunc ceruicum loco, nunc pectorum atque alui præcincta ſeparãt mẽbra,tenui modo fiſtula cohærẽtia.Aliquibus uero non tota inciſura eas ambiente rugas,ſed in aluo,aut superne tantũ,imbricatis flexilibus uertebris,nuſq; alibi ſpectatiore naturæ rerũ artificio.

De ſubtilitate in his naturæ. Cap. II

IN magnis ſiquidẽ corporibus, aut certe maioribus, facilis officina ſequaci materia fuit. In his tam paruis,atq; tam nullis, quæ ratio, quanta uis,quàm inextricabilis perfectio? Vbi tot ſenſus collocauit in culice? Et ſunt alia dictu minora. Sed ubi uiſum in eo prætendit? ubi guſtatum applicauit? ubi odoratũ inſeruit? ubi uero truculentam illã & portione maximam uocẽ ingenerauit? qua ſubtilitate pennas adnexuit? prælongauit pedum crura?

ra? diſpoſuit ieiunam caueam uti aluũ, auidam ſanguinis, & potiſsimũ humani ſitim accendit? Telum uero perfodiẽdo tergori, quo ſpiculauit ingenio. Atque ut in capaci cum cerni non poſsit exilitas, ita reciproca geminauit arte, ut fodiẽdo acuminatũ pariter ſorbẽdoq; fiſtuloſum eſſet. Quos teredini ad perforãda robora cum ſono teſte dentes affixit, potiſsimumq; è ligno cibatũ fecit? Sed turrigeros elephantorũ miramur humeros, taurorumq; colla, & truces in ſublime iactus, tigrium rapinas, leonũ iubas, cum rerũ natura nuſquam magis quàm in minimis tota ſit. Quapropter quæſo, ne hæc legẽtes, quoniam ex his ſpernunt multa, etiã relata faſtidio damnẽt, cum in contemplatione naturæ nihil poſsit uideri ſuperuacuum.

Vtrum ſpirent, an habeãt ſanguinem. Cap. III

INſecta multi negarunt ſpirare, idq; ratione perſuadẽtes, quoniã uiſceri interiori nexus ſpirabilis non ineſſet: Itaq; uiuere ut fruges, arboresq;: ſed plurimum intereſſe, ſpiret aliquid an uiuat. Eadem de cauſa nec ſanguinem ijs eſſe, qui ſit nullis carentibus corde atq; iecore. Sic nec ſpirare ea quibus pulmo deſit. Vnde numeroſa quæſtionũ ſeries exoritur. Iidem enim & uocem eſſe his negant, in tanto murmure apum, cicadarũ ſonó, & alijs quæ ſuis æſtimabuntur locis. Nam mihi contuenti ſe perſuaſit rerum natura, nihil incredibile exiſtimare de ea. Nec uideo cur magis poſsint non trahere animam talia, & uiuere, quàm ſpirare ſine uiſceribus: quod etiã in marinis docuimus, quamuis arcente ſpiritum denſitate & altitudine humoris. Volare quidem aliqua, & animatu carere in ipſo ſpiritu uiuentia, habere ſenſum uictus, generationis, operis, atq; etiã de futuro curam: & quamuis non ſint membra, quæ uelut carina ſenſus inuehant, eſſe tamen his auditum, olfactum, guſtatum, eximia præterea naturæ dona, ſolertiam, animum, artem, quis facile crediderit? Sanguinem non eſſe his fateor, ſicut ne terreſtribus quidem cunctis, uerum ſimile quiddam. Vt ſepiæ in mari ſanguinis uicem atramentũ obtinet, purpurarum generi infector ille ſuccus: ſic & inſectis quiſquis eſt uitalis humor, hic erit & ſanguis, donec exiſtimatio ſua cuiq; ſit. Nobis propoſitum eſt, naturas rerum manifeſtas indicare, non cauſas indicare dubias.

De corpore eorum. Cap. IIII.

INſecta, ut intelligi poſsit, non uidentur neruos habere, nec oſſa, nec ſpinas, nec cartilaginem, nec pinguia, nec carnes, ne cruſtam quidem fragilem, ut quædã marina, nec quæ iure dicatur cutis: ſed mediæ cuiuſdã inter omnia hæc naturæ corpus, arenti ſimile, neruo mollius, in reliquis partibus ſiccius uerius quàm durius. Et hoc ſolum his eſt, nec præterea aliud. Nihil intus, niſi admodũ paucis inteſtinũ implicatũ. Itaq; diuulſis præcipua uiuacitas, & partiũ ſingularũ palpitatio. Quia quæcunq; eſt ratio uitalis, illa nõ certis ineſt membris, ſed toto in corpore, minime tamen capite: ſolumq; nõ mouet, niſi cum pectore auulſum. In nullo genere plures ſunt pedes. Et q̃bus ex his plurimi, diutius uiuũt diuulſa, ut in ſcolopẽdris uidemus. Habẽt autẽ oculos, præterq; è ſenſibus tactũ atq; guſtatũ, aliqua & odoratum, pauca & auditũ.

De apibus. Cap. V

SEd inter omnia ea principatus apibus, & iure præcipua admiratio, ſolis ex eo genere hominũ cauſa genitis. Mella contrahũt, ſuccumq; dulciſsimum atq; ſubtiliſsimum, ac ſaluberrimum. Fauos confingunt & ceras. Illæ ad uſus uitæ laborem tolerant, opera conficiunt, Remp. habẽt, conſilia priuatim ac duces gregatim: & quod maxime mirũ ſit mores habent. Præterea cum ſint neq; manſueti generis, neq; feri, tamen tanta eſt natura rerum, ut propè ex umbra minimi animalis, incõparabile effecerit quiddã. Quos efficaciæ induſtriæq; tantæ cõparemus neruos? quas uires? quos ratione medius fidius uiros? hoc certe præſtantioribus, quo nihil nouere niſi commune. Non ſit de anima quæſtio, conſtet & de ſanguine, quantulum tamen eſſe in tantulis poteſt. Æſtimemus poſtea ingenium.

Qui ordo naturæ in eis. Cap. VI

HYeme conduntur. Vnde enim ad pruinas niuesq;, & aquilonum flatus perferendos uires? Sanè & inſecta omnia, ſed minus diu, quæ parietibus noſtris occultata mature tepeſiũt. Circa apes aut temporũ locorumue ratio mutata eſt, aut errauerũt priores. Con

duntur à uergiliarum occaſu, ſed latent ultra exortum: adeo non ad ueris initium, ut dixere, nec ut quiſque in Italia de alueis exiſtimat. Ante fabas florentes non exeunt ad opera & labores, nulluſque, cum per cœlum licuit, ocio perit dies. Primum fauos conſtruunt, ceram fingunt, hoc eſt, domos cellaſque faciũt. Deinde ſobolem, poſtea mella, ceram ex floribus, melliginem è lachrymis arborum quæ glutinum pariunt, ſalicis, ulmi, harundinis, ſucco, gummi, reſina. His primum alueum ipſum intus totum, ut quodam tectorio illinunt, & alijs amarioribus ſuccis contra aliarum beſtiolarũ auiditates: id ſe facturas conſciæ, quod cõcupiſci poſſit. His deinde fores quoque latiores circumſtruunt.

De uocabulis operis. Cap. VII

PRima fundamenta comoſin uocãt periti, ſecunda piſſocerõn, tertia propolin, inter coria ceraſque, magni ad medicamina uſus. Comoſis cruſta eſt prima, ſaporis amari. Piſſoceros ſuper eam uenit, picantium modo ceu dilutior, ceræ initium plerunque è mitiore gummi. Propolis craſſioris iam materiæ additis floribus, nõdum tamẽ cera, ſed fauorum ſtabilimentum, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus obſtruuntur, odore & ipſa etiamnum graui, ut qua plerique pro galbano utantur. Præter hæc cõuehitur erithace, quam aliqui ſandaracam, alij cerinthum uocant. Hic erit apum dum operantur cibus, qui ſæpe inuenitur in fauorum inanitatibus ſepoſitus, & ipſe amari ſaporis. Gignitur autẽ rore uerno, & arborũ ſucco, gummi modo, africi minor, auſtri flatu nigrior, aquilonibus melior & rubens plurimus in Græcis nucibus. Menecrates florem eſſe dicit, futuræ meſſis indiciũ, ſed nemo præter eum.

Ex quibus floribus opera fiant. Cap. VIII

CEras ex omniũ arborum ſatorumque floribus cõfingunt, excepta rumice & chenopode. Herbarũ hæc genera. Falſo excipitur & ſpartũ, quippe cũ in Hiſpania multa in ſpartarijs mella herbã eam ſapiant. Falſo & oleas excipi arbitror, quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certũ eſt. Fructibus nullis nocetur. Mortuis ne floribus quidẽ nõ modo corporibus inſidunt. Operãtur intra ſexaginta paſſus. Et ſubinde cõſumptis in proximo floribus, ſpeculatores ad pabula ulteriora mittũt. Noctu deprehenſæ in expeditione, excubant ſupinæ, ut alas à rore protegant.

De amatoribus earũ. Cap. IX

NE quis miretur amore earũ captos, Ariſtomachum Solẽſem duodeſexaginta annis nihil aliud egiſſe: Philiſcũ uero Thaſiũ in deſertis apes colentẽ, Agriũ cognominatum: qui ambo ſcripſere de his.

Ratio operis. Cap. X.

RAtio operis: Interdiu ſtatio ad portas more caſtrorũ, noctu quies in matutinum, donec una excitet gemino aut triplici bombo, ut buccino aliquo. Tunc uniuerſæ prouolant, ſi dies mitis futurus eſt. Prædiuinant enim uentos imbreſque, & tunc ſe continent tectis. Itaque temperie cæli (& hoc inter præſcita habẽt) cum agmen ad opera proceſſit, aliæ flores aggerunt pedibus, aliæ aquam ore, guttaſque lanugine totius corporis. quibus eſt earum adoleſcentia, ad opera exeunt, & ſupradicta connehunt: ſeniores intus operantur. Quæ flores comportant, prioribus pedibus femina onerant, propter id natura ſcabra, pedes priores roſtro: totæque onuſtæ remeant ſarcina pandatæ. Excipiunt eas ternæ aut quaternæ, atque exonerant. Sunt enim intus quoque officia diuiſa. Aliæ ſtruunt, aliæ poliũt, aliæ ſuggerunt, aliæ cibum comparant ex eo quod allatum eſt. Neque enim ſeparatim uescuntur, ne inæqualitas operis & cibi fiat & temporis. Struunt orſa ea concameratione aluei, texturamque uel uſque ad ſumma tecta deducunt, limitibus binis circa ſingulos arcus, ut alijs intrent, alijs exeant. Faui ſuperiore parte affixi, & paululum etiam lateribus ſimul hærent, & pendent unà. Alueum nõ contingunt, nunc obliqui, nunc rotundi, qualiter popoſcit alueus: aliquando & duorum generum, cum duo examina concordibus populis diſſimiles habuere ritus. Ruentes ceras fulciunt, pilarum intergerinis à ſolo fornicatis, ne deſit aditus ad farciendũm. Primi ferè tres uerſus inanes ſtruuntur, ne promptũ ſit quod inuitet furantem. Nouiſſimi maxime implentur melle, ideoque auerſo aluco faui eximuntur. Gerulæ ſecundos flatus captant. Si cooriatur procella, apprehenſi ponduſculo lapilli ſe

librant. Quidam in humeros cum imponi tradunt. Iuxta uero terram uolant in aduerſo flatu uepribus hebetato. Mira obſeruatio operis. Ceſſantium inertiam notant, caſtigant mox & puniunt morte. Mira munditia. Amoliuntur omnia è medio, nullæq́ inter opera ſpurcitiæ iacent. Quin & excrementa operantium intus, ne longius recedant, unum congeſta in locum, turbidis diebus & operis otio egerunt. Cum adueſperaſcit, in aluco ſtrepunt minus ac minus, donec una circumuolet, eodem quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans: & hoc caſtrorum more. Tunc repente omnes conticeſcunt.

De fucis. Cap. XI

DOmos primum plebei exædificant, deinde regibus. Si ſperatur largior prouentus, adijciuntur contubernia & fucis. His cellarum minimę, ſed ipſi maiores apibus. Sunt autem fuci, ſine aculeo uelut imperfectæ apes, nouiſsimæq́ à feſsis & iam emeritis inchoatæ, ſerotinus fœtus, & quaſi ſeruitia uerarum apum. Quamobrem imperant ijs, primosq́ in opera expellunt, tardantes ſine clementia puniunt. Neque in opere tantum, ſed in fœtu quoque adiuuant eas, multum ad calorem conferente turba. Certe quo maior fuerit multitudo, eo maior fiet examinum prouentus. Cum mella cœperunt matureſcere, abigunt eos: multæq́ ſingulos aggreſſæ trucidant. Nec id genus niſi uere conſpicitur. Fucus ademptis alis in alueum reiectus, ipſe cæteris adimit. Regias imperatoribus futuris in una parte aluei extruunt amplas, magnificas, ſeparatas, tuberculo eminentes: quod ſi exprimatur, non gignuntur ſoboles. Sexangulæ omnes cellæ, à ſingulorū earum pedum opere. Nihil horum ſtato tēpore, ſed rapiunt diebus ſerenis munia. Et melle uno altero'ue ad ſummū die cellas replēt.

Quæ natura mellis. Cap. XII

VEnit hoc ex aëre, & maxime ſyderū exortu præcipueq́ ipſo ſirio explendeſcente fit, nec omnino prius uergiliarum exortu ſublucanis temporibus. Itaque tum prima aurora folia arborum melle roſcida inueniuntur: ac ſi qui matutino ſub dio fuere, unctas liquore ueſtes, capillumq́ concretum ſentiunt. Siue ille eſt cœli ſudor, ſiue quædā ſyderum ſaliua, ſiue purgātis ſe aëris ſuccus: utinamq́ eſſet & purus ac liquidus, & ſuæ naturæ qualis defluit primo: nunc uero è tanta cadens altitudine, multumq́ dum uenit ſordeſcens, & obuio terræ halitu infectus, præterea è fronde ac pabulis potus, & in uterculos cōgeſtus apum (ore enim uomunt) ad hæc ſucco florum corruptus, & alueis maceratus totiesq́ mutatus, magnam tamen cœleſtis naturæ uoluptatem affert.

Quæ optima mella. Cap. XIII

IBi optimus ſemper, ubi optimorum doliolis florum conditur. Atticæ regionis hic, & Siculæ, Hymetto, & Hybla ab locis, mox Calydna inſula. Eſt autē initio mel (ut aqua) dilutum, & primis diebus feruet, ut muſtum, ſeq́ purgat: uiceſimo die craſſeſcit, mox obducitur tenui membrana, quæ feruoris ipſius ſpuma concreſcit. Sorbetur optimum & minime fronde infectum, è quercus, tiliæ, harundinum folijs.

Quæ genera mellis in ſingulis. Cap. XIIII

SVmma quidem bonitatis natione conſtat (ut ſupra diximus) pluribus modis. Aliubi enim faui cera ſpectabiles gignuntur, ut in Pelignis, Sicilia: aliubi mellis copia, ut in Creta, Cypro, Africa: aliubi magnitudine, ut in ſeptentrionalibus, uiſo iam in Germania octo pedum longitudinis fauo, in caua parte nigro. In quocunq́ tamen tractu terna ſunt mellis genera, Vernum ex floribus conſtructo fauo, quod ideo uocatur anthinum. Hoc quidam attingi uetant, ut largo alimento ualida exeat ſoboles. Alij ex nullo minus apibus relinquunt, quoniam magna ſequatur ubertas magnorum ſyderum exortu. Præterea ſolſtitio, cum thymum & uua florere incipiunt, præcipua cellarum materia. Eſt autem in eximendis fauis neceſſaria diſpenſatio, quoniam inopia cibi deſperant, moriunturq́ aut effugiunt: contrà copia ignauiam affert, ac iam melle non erithace paſcuntur. ergo diligentiores, ex hac uindemia XII. partem apibus relinquunt. Dies ſtatus inchoandi, ut quadam lege naturæ, ſi ſcire aut obſeruare homines uelint, XXX ab educto examine: fereq́

ε Maio

Maio menſe includitur hæc uindemia. Alterũ genus eſt mellis æſtiui, quod ideo uocatur horæum, à tempeſtiuitate præcipua, ipſo ſirio explendeſcente poſt ſolſtitiũ diebus XXX ferè. Immenſa circa hoc ſubtilitas naturæ mortalibus patefacta eſt, niſi fraus hominũ cuncta pernicie corrumperet. Nanq; ab exortu ſyderis cuiuſcunq;, ſed nobilium maxime, aut cœleſtis arcus, ſi non ſequãtur imbres, ſed ros tepeſcat ſolis radijs, medicaméta non mella gignuntur, oculis, ulceribus, interniſq; uiſceribus dona cœleſtia. Quod ſi ſeruetur hoc ſirio exoriente, caſuq;. congruat in eundẽ diem (ut ſæpe) Veneris, aut Iouis, Mercurij ue exortus, non alia ſuauitas, uiſq; mortaliũ malis à morte uocandis, quàm diuini nectaris fiat.

Quomodo probentur mella. Cap. XV

MEl plenilunio uberius capitur, ſerena die pinguius. In omni melle quod per ſe fluit, ut muſtum oleumq;, appellaturq; acœton, maxime laudabile eſt. Aeſtiuum omne rutilum, ut diebus cõfectum ſiccioribus. Aptiſsimum exiſtimatur è thymo, coloris aurei, ſaporis gratiſsimi, quod fit palàm doliolis, pingue, marino è rore ſpiſſum. Quod cõcreſcit autem, hoc minime laudatur. Thymoſum nõ coit, & tactu prætenuia fila mittit, quod primum grauitatis argumentum eſt. Abrumpi ſtatim & reſilire guttas, uilitatis indicium habetur. Sequens probatio, ut ſit odoratum, ex dulci acre, glutinoſum, perlucidum. Aeſtiua mellatione decimã partem Thaſio Dionyſio apibus relinqui placet, ſi pleni fuerint alueis: ſi minus, pro rata portione: aut ſi inanes, omnino non attingi. Huic uindemiæ Attici ſignum dedere initium caprificialem diem Vulcano ſacrum.

De tertio genere mellis, & quomodo apes probẽtur. Cap. XVI

TErtium genus mellis, minime probatum, ſylueſtre, quod ericæum uocant. Conuehitur poſt primos autumni imbres, cum erice ſola floret in ſyluis, ob id harenoſo ſimile. Gignitur id maxime Arcturi exortu à pridie Idus Septembris. Quidã æſtiuam mellationem ad Arcturi exortum proferunt, quoniam ad æquinoctium autumni ab eo ſuperſint dies XIIII. & ab æquinoctio ad Vergiliarũ occaſum diebus XLVIII plurima ſit erice. Athenienſes tetralicem appellant, Eubœa ſiſarã, quam putant apibus eſſe gratiſsimã, fortaſsis quia nulla tunc alia ſit copia. Hæc ergo mellatio fine uindemiæ & Vergiliarũ occaſu, idibus Nouembris ferè includitur. Relinqui ex ea duas partes apibus ratio perſuadet, & ſemper eas partes fauorum, quæ habeãt erithacen. A bruma ad Arcturi exortum diebus LX. ſomno aluntur ſine ullo cibo. Ab Arcturi exortu ad æquinoctium uernum tepidiore tractu iam uigilant. Sed etiam tunc alueo ſe continẽt, ſeruatoſq; in id tempus cibos repetunt. In Italia uero hoc idem à uergiliarum exortu faciunt, & in eum dormiũt. Alueos quidã in eximẽdo melle expendũt, ita diribentes quantũ relinquãt. Aequitas quidẽ etiam in eis obſtringit: feruntq; ſocietate fraudata alueos mori. In primis ergo præcipitur ut lauti puriq; eximant mella. & furem mulierumq; menſes odére. Cum eximuntur mella, apes abigi fumo utiliſsimũ, ne iraſcãtur, aut ipſæ auide uorent. Fumo crebriore etiã ignauia earum excitatur ad opera. nam niſi incubauere, fauos liuidos faciũt. Rurſus nimio fumo inficiuntur: quarũ iniuriã celerrime ſentiũt mella, uel minimo cõtactu roris aceſcentia. Et ob id inter genera ſeruatur, quod acapnon uocãt. Album mel nõ fit quod bithymũ eſt, ſed oculis & ulceribus aptiſsimũ exiſtimatur. Fœtus quonam modo progenerarent, magna inter eruditos & ſubtilis quæſtio fuit. Apum enim coitus uiſus eſt nunq;. Plures exiſtimauere oportere cõfici floribus compoſitis apte atq; utiliter. Aliqui coitu unius, qui rex in quoq; appellatur examine. Hunc eſſe ſolum marem, præcipua magnitudine, ne fatiſcat. Ideo fœtum ſine eo nõ edi: apeſq; reliquas tanq̃ marem fœminas comitari, nõ tanquam ducem: quam probabilem aliàs ſententiam fucorum euentus coarguit. Quæ enim ratio, ut idem coitus alios perfectos, imperfectos generet alios? Propior uero prior exiſtimatio fieret, ni rurſus alia difficultas occurreret. Quippe naſcũtur aliquando in extremis fauis apes grandiores: quæ cæteras fugant. Oeſtrus uocatur hoc malum: quonam modo naſcens, ſi ipſæ fingunt? Quod certum eſt, gallinarum modo incubant. Id quod excluſum eſt, primum

uermi-

uermiculus uidetur candidus,iacens transuerſus,adhærensq́ ita ut paſcere uideatur. Rex ſtatim mellei coloris,ut electo flore ex omni copia factus,neq; uermiculus,ſed ſtatim pennígcr. Cætera turba cum formã capere cœpit, nymphæ uocãtur:ut fuci,ſirenes aut cephenes. Si quis alterutris capita demat, prius q̃ pennas habeant,pro gratiſsimo ſunt pabulo matribus. Tẽpore procedẽte inſtillãt cibos,atq; incubãt, tũ maxime murmurantes caloris (ut putant)faciẽdi gratia,neceſſarij excludẽdis pullis,donec ruptis membranis,quæ ſingulos cingũt,ouorum modo uniuerſum agmen emergat. Spectatum hoc Romæ conſularis cuiuſdã ſuburbano,alueis cornu laternæ translucido factis. Fœtus intra XLV. diem peragitur. Fit in fauis quibuſdã, qui uocatur clerus,amaræ duritia ceræ, cum fœtum inde non eduxere morbo aut ignauia,aut infœcunditate naturali. Hic eſt abortus apum. Protinus autem educti operãtur quadã diſciplina cum matribus:regemq́ iuuenem æqualis turba comitatur. Reges plures inchoantur ne deſint. Poſtea ex his ſoboles,cum adulta eſſe cœpit,concordi ſuffragio deterrimos necant,ne diſtrahant agmina. Duo autẽ genera eorum, melior ruffus quàm niger uariusq́. Omnibus forma ſemper egregia,& duplo quàm cæteris maior,pennæ breuiores, crura recta,ingreſſus celſior, in fronte macula quodam diademate candicans. Multum etiam nitore à uulgo differunt.

Quæ regiminis ratio. Cap. XVII

QVærat nunc aliquis, unus'ne Hercules fuerit, & quòd Liberi patris ſepulchrum,& reliqua uetuſtatis ſitu obruta. Ecce in re parua,uilliſq; noſtris annexa,cuius aſsidua copia eſt, non conſtat inter autores : rex nullum ne ſolus habeat aculeum,maieſtate tantum armatus : an dederit eum quidem natura, ſed uſum eius illis tantum negauerit. Illud conſtat, imperatorem aculeo non uti. Mira plebeí circa eum obedientia. Cum procedit, unà eſt totum examen, circaq́ eum conglobatur,cingit,protegit,cerni non patitur. Reliquo tempore cum populus in labore eſt, ipſe opera intus circuit ſimilis exhortanti,ſolus immunis. Circà eum ſatellites quidam lictoresq́, aſsidui cuſtodes autoritatis. Procedit foras non niſi migraturo examine. Id multo intelligitur antè, aliquot diebus murmure intus ſtrepente, apparatus indice diem tempeſtiuum eligentium. Si quis alam ei detruncet,nõ fugiet examen. Cum proceſſere,ſe quæq; proximam illi cupit eſſe,& in officio conſpici gaudet. Feſſum humeris ſubleuant, ualidius fatigatum ex toto portant. Si qua laſſata deficit,aut forte aberrauit,odore perſequitur. Vbicunq; ille conſedit, ibi cunctarum caſtra ſunt. Tunc oſtenta faciũt priuata ac publica,uua dependente in domibus templis'ue, ſæpe expiata magnis euentibus. Sedere in ore infantis Platonis, tunc etiam ſuauitatem illam prædulcis eloquij portendentes. Sedere in caſtris Druſi imperatoris, cum proſperrime pugnatum apud Arbalonem eſt, haud quaquam perpetua aruſpicum coniectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſemper. Duce prehenſo totum tenetur agmen: amiſſo dilabitur, migrantq́ ad alios. Eſſe utique ſine rege non poſſunt. Inuitæ autem interimunt eos, cum plures fuere, potiusq́ naſcentium domos diruunt, ſi prouentus deſperatur, tunc & fucos abigunt. Quanquam de ijs uideo dubitari, propriumq́ ijs genus eſſe aliquos exiſtimare,ſicut furibus,grandiſsimis inter illas ſed nigris, lataq́ aluo:ita appellatis quia furtim deuorent mella. Certum eſt,ab apibus fucos interfici. Vtiq; regem non habent. Sed quomodo ſine aculeo naſcantur,in quæſtione eſt. Humido uere melior fœtus, ſicco mel copioſius. Quod ſi defecerit alicuius aluei cibus, impetum in proximas faciunt rapinæ propoſito. At ille contrà dirigunt aciem :& ſi cuſtos adſit, alterutra pars quæ ſuis fauere ſentit, non appetit eum. Ex alijs quoq; ſæpe dimicant cauſis,easq́ acies contrarias duo imperatores inſtruunt, maxime rixa in conuehendis floribus exorta, & ſuos quibuſq; euocantibus: Quæ dimicatio iniectu pulueris aut fumo tota diſcutitur. Reconcliantur uero lacte uel aqua mulſa.

De genere apum,& quæ inimica apibus. Cap. XVIII

APes ſunt & ruſticæ ſilueſtresq́;horridæ aſpectu,multo iracundiores,ſed opere ac labore præſtantes. Vrbanarũ duo genera: Optimæ breues,uariæq́;,& in rotunditatẽ compactiles:deteriores longæ, & quibus ſimilitudo ueſparũ:etiamnum deterrimæ ex ijs piloſæ. In Põto ſunt quædã albæ,quæ bis in menſe mella faciũt. Circa Thermodoontem autem fluuiũ duo genera: Aliarum quæ in arboribus mellificant:aliarum quæ ſub terra, triplici cerarũ ordine ubertimi prouẽtus. Aculeum apibus natura dedit uentri conſertum: Ad unum ictum hoc infixo,quidam eas ſtatim emori putant. Aliqui non niſi in tantum adacto,ut inteſtini quippiam ſequatur:ſed fucos poſtea eſſe,nec mella facere,uelut caſtratis uiribus, pariterq́; & nocere & prodeſſe deſinere. Eſt in exemplis,equos ab ijs occiſos. Odere fœdos odores,proculq́; fugiunt,ſed & infectos. Itaque unguenta redolentes infeſtant,ipſæ plurimorũ animalium iniurijs obnoxiæ. Impugnant eas naturæ eiuſdem degeneres ueſpæ atq; crabrones,& è culicum genere qui uocantur muliones:populãtur hirundines,& quædam aliæ aues. Inſidiantur aquantibus ranæ, quæ maxima earum eſt operatio tum cum ſobolem faciunt. Nec hæ tantum quæ ſtagna riuosq́; obſident, uerum & rubetæ ueniunt ultro, adrepentesq́; foribus per eas ſufflant: ad hoc prouolant, confeſtimq́; abripiũtur. Nec ſentire ictus apum ranæ traduntur. Inimicæ & oues,difficile ſe à lanis earum explicantibus. Cancrorum etiã odore ſi quis iuxta coquat,exanimantur. Quin & morbos ſuãpte natura ſentiũt. Index eorum triſtitia torpens,& cum ante fores in teporem ſolis promotis aliæ cibos miniſtrant,cum defunctas progerũt, funerantiumq́; more comitantur exequias. Rege ea peſte conſumpto,mœret plebs ignauo dolore: Non cibos conuehunt, non procedunt, triſti tantũ murmure glomerantur circa corpus eius. Subtrahitur itaq; deducta multitudine:aliâs ſpectantes exanimem, luctum non minuunt. Tunc quoq; ni ſubueniatur,fame moriuntur. Hilaritate igitur & nitore ſanitas æſtimatur.

De morbis apum. Ca. XIX.

SVnt & operis morbi:cum fauos non explent, cleron uocant. Iidem blapſigoniam ſi fœtũ non peragãt. Inimica & echo eſt reſultanti ſono,qui pauidas alterno pulſat ictu: inimica & nebula. Aranei quoq; uel maxime hoſtiles,cum præualuere ut intexãt,enecant alueos. Papilio etiã hic ignauus & inhonoratus,luminibus accẽſis aduolitans,peſtifer,nec uno modo. Nam & ipſe ceras depaſcitur,& relinquit excremẽta quibus teredines gignuntur:filis etiam araneoſa,quacunq; inceſſit, alarum maxime lanugine obtexit. Naſcuntur & in ipſo ligno teredines,quæ ceras præcipue appetunt. Infeſtat & auiditas paſtus nimia florum ſatietate, uerno maxime tempore aluo cita. Oleo quidem non apes tantum,ſed omnia inſecta exanimãtur, præcipue ſi capite uncto in ſole ponantur. Aliquãdo & ipſæ contrahunt mortis ſibi cauſas,quũ ſenſere eximi mella auide uorãtes. Cætero præparcæ; & quæ alioquin prodigas atq; edaces non ſecus ac pigras & ignauas proturbent. Nocent & ſua mella ipſis,illitæq́; ab aduerſa parte moriuntur. Tot hoſtibus,tot caſibus,& quota portione eorum commemorata? tam munificũ animal expoſitum eſt. Remedia dicemus ſuis locis. Nunc enim ſermo de natura eſt.

De continendis apibus,& quomodo reparentur. Cap. XX

GAudent plauſu atq; tinnitu æris, eoq́; cõuocantur: Quo manifeſtum,auditus quoq; ineſſe ſenſum. Effecto opere,educto fœtu, functæ munere omni,exercitationẽ tum ſolennem habent:ſpatiatæq́; in aperto,& in altum datæ,gyris uolatu æditis,tum demum ad cibum redeũt. Vita eis longiſsima,ut proſpere inimica ac fortuita cedãt,ſeptenis annis uniuerſa. Alueos nunq́; ultra X annos duraſſe proditur. Sũt qui mortuas,ſi intra tectum hyeme ſeruẽtur,deinde ſole uerno torreãtur, ac ficulneo cinere toto die foueantur,putent reuiuiſcere. In totũ uero amiſſas reparari uentribus bubulis recentibus cum fimo obrutis: Virgilius iuuencorum corpore exanimato,ſicut equorum ueſpas atq; crabrones,ſicut aſinorum ſcarabeos, mutante natura ex alijs quædam in alia. Sed horum omnium coitus

cernuntur. Et tamen in fœtu eadem propè natura quæ apibus.

De ueſpis & crabronibus. Cap. XXI

VEſpæ in ſublimi è luto nidos faciũt, & in ijs ceras: Crabrones in cauernis ac ſub terra. Et horum omnium ſexangulæ cellæ, cætera autem è cortice & harena. Fœtus ipſe inæqualis ut barbaris, alius euolat, alius in nympha eſt, alius in uermiculo. Et autumno non uerno omnia ea. Plenilunio maxime creſcũt. Veſpæ quæ ichneumones uocãtur (ſunt autem minores quàm aliæ) unum genus ex araneis perimunt, phalangium appellatum, & in nidos ſuos ferunt: deinde illinunt, & ex ijs incubando ſuum genus procreant. Præterea omnes carne neſcuntur contrà quàm apes, quæ nullum corpus attingunt. Sed ueſpæ muſcas grandiores uenantur: & amputato ijs capite, reliquum corpus auferunt. Crabronum ſylueſtres, in arborum cauernis degunt: hyeme ut cætera inſecta cõduntur: uita bimatum non tranſit. Ictus eorum haud temere ſine febri eſt. Autores ſunt, ter nouenis punctis interfici hominem. Aliorum qui mitiores uidentur, duo genera: Opifices minores corpore, qui moriuntur hyeme: matres quæ biennio durant, ij & clementes. Nidos uere faciũt ferè quadrifores, in quibus opifices generẽtur. Iis educatis, alios deinde nidos maiores fingũt, in quibus matres futuras producant. Iam tum opifices funguntur munere, & paſcunt eas. Latior matrum ſpecies, dubiumq́ an habeant aculeos, quia non egrediuntur. Et his ſui fuci. Quidam opinantur omnibus his ad hyemem decidere aculeos. Nec crabronum autem, nec ueſparum generi reges aut examina: ſed ſubinde renouatur multitudo ſobole.

De bombycibus, & bombyli, & necydalo, & quis primus bombycinam ueſtem inuenerit. Cap. XXII

QVartum inter hæc genus eſt bombycũ, in Aſſyria proueniẽs, maius q̃ ſupradicta. Nidos luto fingunt, ſalis ſpecie, applicatos lapidi, tanta duritia, ut ſpiculis perforari uix poſsint. In ijs & ceras largius quàm apes faciunt, deinde maiorem uermiculum. Et alia horũ origo è grandiore uermiculo, gemina protendens ſui generis cornua. Hi erucæ ſunt. Fit deinde quod uocatur bombylis, ex ea necydalus, ex hoc in VI. menſibus bombyx. Telas araneorum modo texunt ad ueſtem luxumq́ fœminarum, quę bombycina appellatur. Prima eas redordiri, ruſusq́ texere inuenit in Ceo mulier Pamphila Latoi filia, non fraudanda gloria excogitatæ rationis, ut denudet fœminas ueſtis.

De bombyce Coa. Cap. XXIII

BOmbycas & in Co inſula naſci tradũt, cupreſsi, terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animãte. Fieri autẽ primo papiliones paruos nudosq́, mox frigorum impatiẽtia uillis inhorreſcere, & aduerſus hyemem tunicas ſibi inſtaurare denſas, pedum aſperitate radentes foliorum lanuginem in uellera. Hanc ab his cogi ſubigiq́ unguiũ carminatione, mox trahi inter ramos, tenuari ceu pectine. Poſtea apprehenſam corpori inuolui nido uolubili. Tunc ab homine tolli, fictilibusq́ uaſis tepore & furfurum eſca nutriri: atque ita ſubnaſci ſui generis plumas, quibus ueſtitos ad alia penſa dimitti. Quæ uero cœpta ſint lanificia, humore lenteſcere, mox in fila tenuari iunceo fuſo. Nec puduit has ueſtes uſurpare etiã uiros, leuitatẽ propter æſtiuã. In tantũ à lorica gerẽda diſceſſere mores, ut oneri ſint etiã ueſtes. Aſſyria tñ bombyce adhuc fœminis cedimus.

De araneis & generatione eorum. Cap. XXIIII

ARaneorum his non abſurde iungatur natura, digna uel præcipua admiratione. Plura autem ſunt genera, nec dictu neceſſaria in tanta notitia. Phalangia ex his appellantur, quorum noxij morſus, corpus exiguum, uarium, acuminatum, aſſultim ingredientium. Altera eorum ſpecies, nigri, prioribus cruribus longiſsimis. Omnibus internodia terna in cruribus. Luporum nomine minimi non texunt. Maiores in terra cauernarum exigua ueſtibula præpandũt. Tertiũ eorundẽ genus erudita operatione conſpicuum. Orditur telas, tantiq́ operis materiæ uterus ipſius ſufficit: ſiue ita corrupta alui natura

ſtato tempore (ut Democrito placet) ſiue eſt quædam intus lanigera fertilitas: tam moderato ungue, tam tereti filo & tam æquali deducit ſtamina, ipſo ſe pondere uſus. Texere à medio incipit, circinato orbe ſubtegmina adnectẽs: maculasq́ꝫ paribus ſemper interuallis, ſed ſubinde creſcentibus, ex anguſto dilatans indiſſolubili nodo implicat. Quanta arte celat pedicas ſcutulato rete graſſantes, quàm nõ ad hoc uidetur pertinere cribratæ pexitas telæ, & quadam polituræ arte, ipſa per ſe tenax ratio tramæ? quàm laxus ad flatus nõ ad reſpuenda quæ ueniant ſinus, derelicta laſſo prætenti ſumma parte, ut arbitrari licet illa quæ difficile cernuntur: atq; ut in plagis lineæ offenſæ præcipitãtur in ſinum? Specus ipſe qua cõcameratur architectura? & cõtra frigora quanto uilloſior? quàm remotus à medio, aliudq́ꝫ agenti ſimilis: incluſus uero ſic, ut ſit nec ne intus aliquis, cerni non poſsit? Age firmitas quanta irrumpentibus uentis, qua puluerum mole degrauante? Latitudo telæ ſæpe inter duas arbores, cum exercet artem & diſcit texere: Longitudo fili à culmine, ac rurſus à terra per illud ipſum uelox reciprocatio, ſubitq́ꝫ pariter ac fila deducit. Cum uero captura incidit, quàm uigilans & paratus ad curſum? licet extrema hæreat plaga, ſemper in medium currit, quia ſic maxime totum concutiendo implicat. Sciſſa protinus reficit ad polituram ſarciens. Nanq; & lacertarum catulos uenantur. hos primum tela inuoluentes, & tunc demum labra utraq; morſu apprehendẽtes, amphitheatrali ſpectaculo cum contigit. Sunt ex eo & auguria. Quippe incremento amnium futuro telas ſuas altius tollunt. Iidem ſereno nõ texunt, nubilo texũt. Ideoq́ꝫ multæ araneæ imbriũ ſigna ſunt. Fœminam putãt eſſe quæ texat, marem qui uenatur: ita paria fieri merita cõiugio. Aranei conueniũt clunibus: pariũt uermiculos ouis ſimiles. Nam nec horũ differri poteſt genitura, quoniam inſectorum uix ulla alia narratio eſt. Pariũt autẽ oua ea in telas & ſparſa, quia ſaliunt, atq; ita emittunt. Phalangius tantum in ipſo ſpecu incubat magno numero: qui ut emerſere, matrem cõſumit, ſæpe & patrem: adiuuat enim incubare. Pariunt autẽ & tricenos, cæteræ pauciores. Et incubant triduo. Conſummantur aranei quater ſeptenis diebus.

De ſcorpionibus, Cap. XXV

SImiliter his & ſcorpiones terreſtres, uermiculos ouorum ſpecie pariunt, ſimiliterq́ꝫ pereunt: peſtis importuna ueneni ſerpentium, niſi quod grauiore ſupplicio lenta per triduum morte conficiũt: uirginibus letali ſemper ictu, & fœminis ferè in totum: uiris autem matutino, exeuntes cauernis, prius q̃ꝫ aliquo fortuito ictu ieiunũ egerãt uenenũ. Semper cauda in ictu eſt, nulloq́ꝫ momẽto meditari ceſſat, ne quando deſit occaſioni. Ferit & obliquo ictu & inflexo. Venenum ab ijs candidum fundi Apollodorus autor eſt, in nouem genera deſcriptis, per colores maxime ſuperuacuos: quoniam non eſt ſcire, quos minime exitiales prædixerit. Geminos quibuſdã aculeos eſſe, maresq́ꝫ ſæuiſsimos. Nam coitũ ijs tribuit. Intelligi autẽ gracilitate & longitudine. Venenum omnibus medio die, cum incanducere ſolis ardoribus. Itemq́ꝫ cum ſitiunt, inexplebiles potu. Cõſtat & ſeptena caudæ internodia ſæuiora eſſe. Pluribus enim ſena ſunt. Hoc malum Africæ uolucre etiam auſtri faciũt, pandẽtibus brachia, ut remigia ſubleuãtes. Apollodorus idem planè quibuſdã ineſſe pennas tradit. Sæpe Pſylli, qui reliquarũ uenena terrarũ inuehentes, quæſtus ſui cauſa peregriuis malis impleuere Italiã, hos quoq; importare conati ſunt. Sed uiuere intra Siculi cœli regionem non potuere. Viſuntur tamen aliquãdo in Italia, ſed innocui, multisq́ꝫ alijs in locis, ut circa Pharum in Aegypto. In Scythia interimunt etiã ſues, alioquin uiuaciores contra uenena talia. Nigras quidem celerius ſi in aquam ſe immerſerint. Homini icto putatur eſſe remedio ipſorũ cinis potus in uino. Magnam aduerſitatem oleo merſis & ſtellionibus putant eſſe, innocuis duntaxat ijs, qui & ipſi carent ſanguine, lacertarum figura. Atque ſcorpiones in totũ nulli nocere, quibus nõ ſit ſanguis. Quidam & ab ipſis fœtum deuorari arbitrãtur. Vnum modo relinqui ſolertiſsimum, & qui ſe ipſius matris clunibus imponendo, tutus & à cauda & à morſu loco fiat. Hunc eſſe reliquorum ultorem, qui po-

ſtremo genitores ſuperne conficiat. Pariuntur autem undeni.

De ſtellionibus, & cicadis. Cap. XXVI.

CHamæleonum ſtelliones quodámodo naturam habent, rore tantum uiuentes, præterq́ araneis. Similis cicadis uita, quarũ duo genera. Minores, quæ primæ proueniunt, & nouiſſime pereunt. ſunt aũt mutæ. Sequens eſt uolatu rara. Quæ canunt, uocantur achetæ: & quæ minores ex eis ſunt, tettigoniæ: ſed illæ magis canoræ. Mares canũt in utroque genere: fœminæ ſilent. Gentes ueſcũtur ijs ad orientem, etiã Parthi opibus abundantibus. Ante coitum mares præferunt, à coitu fœminas, ouis earum correptis quæ ſunt candida. Coitus ſupinis. Aſperitas præacuta in dorſo, qua excauãt fœturæ locum in terra. Fit primo uermiculus: dein ex eo quæ uocatur tettigometra, cuius cortice rupto circa ſolſtitia euolant, noctu ſemper. Primũ nigræ atq; duræ. Vnum hoc ex ijs quæ uiuunt, & ſine ore eſt. Pro eo quiddã aculeatũ linguis ſimile, & hoc in pectore quo rorem lambunt. Pectus ipſum fiſtuloſum: hoc canunt achetæ, ut diximus. De cætero in uentre nihil eſt. Excitatæ cum ſubuolant, humorem reddũt: quod ſolum argumentũ eſt rore eaſdem ali. Iiſdem ſolis nullũ ad excremẽta corporis foramẽ. Oculi tam hebetes, ut ſi quis digitũ cõtrahens ac remittẽs ijs appropinquet, tranſeant uelut in folia. Quidã duo alia genera faciunt earum: Surculariã, quæ ſit grandior: frumentariã, quam alij auenariã uocãt. Apparet enim ſimul cum frumẽtis areſcentibus.

Cicadæ ubi nõ ſint, & ubi mutæ. Cap. XXVII.

CIcadæ nõ naſcũtur in raritate arborũ, idcirco ſunt Cyrenis circa oppidũ, nec in campis, nec in frigidis aut umbroſis nemoribus. Eſt quædam & ijs locorũ differentia. In Mileſia regione paucis ſunt locis. Sed in Cephalenia amnis quidam penuriã earum & copiam dirimit. At in Rhegino agro ſilent omnes: ultra flumen in Locrenſi canunt. Pennarum illis natura quæ apibus, ſed pro corpore amplior.

De pennis inſectorũ, & ſcarabeis, & ſcarabeorũ generibus. Cap. XXVIII.

INſectorum quædam binas gerunt pinnas, ut muſcæ: quædã quaternas, ut apes. Membranis & cicadæ uolant. Quaternas habẽt quæ aculeis in aluo armantur. Nullũ, cui telum in ore, pluribus q̃ binis aduolat pennis. Illis enim ultionis cauſa datũ eſt, his auiditatis. Nullis eorum pennæ reuiuiſcũt auulſæ. Nullum cui aculeus in aluo, bipenne eſt. Quibuſdam pennarum tutelæ cruſta ſuperuenit, ut ſcarabeis, quorum tenuior fragiliorq́ penna. his negatus aculeus: ſed in quodam genere eorũ grãdi cornua prælonga, biſulcis dentata forcipibus, in cacumine cum libuit ad morſum coeuntibus, infantũ remedijs etiã ex ceruice ſuſpendũtur. Lucanos uocat hos Nigidius. Aliud rurſus eorum genus, qui è fimo ingenteis pilas auerſis pedibus uolutant, paruosq́ in ijs contra rigorem hyemis uermiculos fœtus ſui nidulãtur. Volitant alij magno cum murmure aut mugitu. Alij focos & prata crebris foraminibus excauãt, nocturno ſtridore uocales. Lucent ignium modo noctu, laterum & clunium colore lampyrides, nunc pennarum hiatu refulgentes, nunc uero compreſſu obumbratæ, nõ ante matura pabula, aut poſt deſecta conſpicuæ. Econtrario tenebrarum alumna blattis uita, lucemq́ fugiũt in balineis maxime humido uapore prognatæ. Fodiunt ex eodem genere rutili atq; prægrandes ſcarabei tellurem aridã, fauosq́ paruæ ac fiſtuloſæ modo ſpongiæ, medicato melle fingũt. In thracia iuxta Olynthum locus eſt paruus, in quo unũ hoc animal exanimatur, ob hoc Cãtharolethrus appellatus. Pennæ inſectis omnibus ſine ſciſſura, nulli cauda niſi ſcorpioni. Hic eorũ ſolus & brachia habet, & in cauda ſpiculũ. Reliquorum quibuſdã aculeus in ore, ut aſilo, ſiue tabanũ dici placet: itẽ culicibus & quibuſdã muſcis. Omnibus aũt his in ore & pro lingua ſunt hi aculei. Quibuſdã hebetes, neq; ad punctũ, ſed ad ſuctũ, ut muſcarũ generi, in quo lingua euidẽs fiſtula eſt: Nec ſunt talibus dentes. Alijs cornicula ante oculos prætenduntur ignaua, ut papilionibus. Quædam inſecta carent pennis, ut ſcolopendræ. Inſectorum pedes quibus ſunt, in obliquum mouentur. Quorundam extremi longiores foris curuantur, ut locuſtis.

De locuſtis. Cap. xxix.

HÆ pariunt in terrã demiſſo ſpinæ caule, oua condenſa, autumni tempore. Ea durant hyeme ſub terra. Subſequẽti anno exitu ueris emittunt paruas, nigrantes, & ſine cruribus, penniſq́ꝫ reptantes. Itaqꝫ uernis aquis intereũt oua, ſicco uere maior prouẽtus. Alij duplicem earum fœtum, geminumq́ꝫ exitum tradũt. Vergiliarum exortu parere, deinde ad canis ortum obire, & alias renaſci. Quidam Arcturi occaſu renaſci. Mori matres cum pepererint, certũ eſt, uermiculo ſtatim circa fauces innaſcente, qui eas ſtrangulat. Eodem tẽpore mares obeũt. Tam friuola ratione morientes, ſerpentẽ (cum libuit) necãt ſingulæ, faucibus eius apprehenſis mordicus. Non naſcũtur niſi in planis & rimoſis locis. In India ternum pedum longitudinis eſſe tradũtur, cruribus & fœminibus ſerrarũ uſum præbẽtes cum inaruerint. Eſt & alius earũ obitus. Gregatim ſublatæ uẽto in maria aut ſtagna decidunt. Forte hoc caſuq́ꝫ euenit, non (ut priſci exiſtimauere) madefactis nocturno humore alis. Iidem quippe nec uolare eas noctibus propter frigora tradiderũt, ignari etiã longinqua maria ab ijs tranſiri, cõtinuata pluriũ dierum (quod maxime miremur) fame quoqꝫ, quam propter externa pabula petere ſciunt. Deorum iræ peſtis ea intelligitur. Nanqꝫ & grandiores cernuntur, & tanto uolant pennarũ ſtridore, ut aliæ alites credanẽ, ſolemq́ꝫ obumbrant, ſollicite ſuſpectantibus populis, ne ſuas operiant terras. Sufficiunt quippe uires; & tanqꝫ parũ ſit maria tranſiſſe, immenſos tractus permeant, diraq́ꝫ meſſibus contegunt nube, multa cõtactu adurentes: omnia uero morſu erodentes, & fores quoqꝫ tectorũ. Italiam ex Africa maxime coortæ infeſtant, ſæpe populo ad Sibyllina coacto remedia confugere, inopię metu. In Cyrenaica regione lex etiã eſt ter anno debellandi eas, primo oua obterẽdo, deinde fœtum, poſtremo adultas, deſertoris pœna in eum qui ceſſauerit. Et in Lemno inſula certa menſura præfinita eſt, quã ſinguli enecatarũ ad magiſtratus referant. Gracculos quoqꝫ ob id colũt, aduerſo uolatu occurrẽtes earũ exitio. Necare et in Syria militari imperio cogũtur. Tot orbis partibus uagatur id malũ. Parthis & hæ in cibo gratæ. Vox earũ proficiſci ab occipitio uidetur. Eo loco in cõmiſſura ſcapularum habere quaſi dẽtes exiſtimanẽ, eoſq́ꝫ inter ſe terẽdo ſtridorẽ ędere, circa duo ęquinoctia maxime, ſicut cicadæ circa ſolſtitiũ. Coitus locuſtarũ, qui & inſectorũ omnium quæ coeunt, marem portante fœmina, in eum fœminarum ultimo caudæ reflexo, tardoq́ꝫ digreſſu. Minores aũt in omni hoc genere fœminis mares.

De formicis noſtratibus. Cap. xxx

PLurima inſectorum uermiculum gignunt. Nam & formicæ ſimilem ouis uere: & hæ ut apes communicantes laborem: Sed apes utiles faciunt cibos, hæ cõdunt. Et ſi quis comparet onera corporibus earum, fateatur nullis portione uires eſſe maiores. Gerunt ea morſu. Maiora auerſæ poſtremis pedibus moliuntur, humeris obnixæ. Et ijs reip. ratio, memoria, cura. Semina arroſa cõdunt, ne rurſus in fruges excãt è terra. Maiora ad introitum diuidunt. Madefacta imbre proferunt atqꝫ ſiccant. Operantur & noctu plena luna. Eædem interlunio ceſſant. Iam in opere qui labor? quæ ſedulitas? Et quoniã ex diuerſo cõuehunt altera alterius ignara, certi dies ad recognitionẽ mutuã nundinis dantur. Quæ tunc earũ concurſatio? quàm diligens cum obuijs quædam collocutio atqꝫ percontatio? Silices itinere earũ attritos uidemus, & in opere ſemitã factam, ne quis dubitet qualibet in re quid poſſit quantulacunqꝫ ſedulitas. Sepeliũtur inter ſe uiuentiũ ſolæ, præter hominem. Non ſunt in Sicilia pennatæ.

De Indicis. Cap. xxxi

INdicæ formicæ cornua, Erythris in æde Herculis fixa, miraculo fuere. Aurum ex cauernis egerunt terræ, in regione ſeptentrionalium Indorum, qui Dardæ uocantur. Ipſis color felium, magnitudo Ægypti luporum. Erutum hoc ab ijs tempore hyberno, Indi furãtur æſtiuo feruore, conditis propter uaporem in cuniculos formicis: quę tamen odore ſollicitatę prouolant, crebroq́ꝫ lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugientes. Tanta pernicitas feritaſq́ꝫ eſt cum amore auri.

De diuerſitate inſectorum. Cap. XXXII

MVlta autẽ inſecta & aliter naſcũtur, atq; in primis ex rore. Inſidet hic raphani folio primo uere, & ſpiſſatus ſole in magnitudinem milij cogitur. Inde porrigitur uermiculus paruus, & triduo mox eruca: quæ adiectis diebus accreſcit, immobilis, duro cortice: ad tactũ tantũ mouet aranei. Hæc eruca quã chryſalidẽ appellãt, rupto deinde cortice uolat papilio.

De animalibus in ligno, & ex ligno naſcentibus. Cap. XXXIII

SIc quædam ex imbre generantur in terra, quædam & in ligno. Nec enim coſſi tantum in eo, ſed etiã tabani ex eo naſcuntur, & alia ubicunq; humor eſt nimius: ſicut intra hominem tineæ tricenum pedum, aliquando & plurium longitudine. Iam in carne exanimi, & uiuentium quoq; hominũ capillo, qua fœditate & Sylla dictator, & Alcman ex clariſſimis Græcię poetis, obiere. Hoc quidẽ & aues infeſtat, phaſianas uero interimit, niſi puluerantes ſeſe. Pilos habentiũ aſinum tantum immunem hoc malo credunt, & oues. Gignuntur aũt & ueſtis genere, præcipue lanicio interemptarũ à lupis ouium. Aquas quoq; quaſdam, quibus lauamur, fertiliores eius generis, inuenio apud autores: Quippe cum & ceræ id gignant, quod animaliũ minimũ exiſtimat. Alia rurſus generant ſordibus aridi ſoli, poſteriorum crurum laſciuia petauriſtarũ. Alia puluere humido in cauernis, uolucria.

De animali, cui cibi exitus non eſt. Cap. XXXIIII

EST animal eiuſdẽ turpitudinis, infixo ſemper ſanguini capite uiuens, atq; ita intumeſcens, unum animalium cui ſibi non ſit exitus: dehiſcitq; nimia ſatietate, alimento ipſo moriens. Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia. In ouibus & in capris hoc ſolum. Æque eſt mira ſanguinis & hirudinum geſitis in paluſtri aqua ſitis. Nanq; & hæ toto capite conduntur. Eſt & uolucre canibus peculiare ſuum malum, aures maxime lancinans, quæ defendi morſu non queunt.

De tineis, & culicibus. Cap. XXXV

IDem puluis in lanis & ueſte tineas creat, præcipue ſi araneus unà includat. Sitit enim & omnẽ humorem abſorbẽs, ariditatem ampliat. Hoc & in chartis naſcitur. Eſt earum genus tunicas ſuas trahentium quo cochleæ modo. Sed harũ pedes cernuntur. Spoliatæ expirant. Si accreuere, faciũt chryſalidem. Ficarios culices caprificus generat. Cantharides uermiculi ficorum & piri, & peuces, & cynacanthæ, & roſæ. Venenũ hoc remedia ſecũ habet. Alæ medentur, quibus demptis letale eſt. Rurſus alia genera culicum aceſcens natura gignit. Quippe cũ & in niue candidi reperiãtur, & uetuſtiore uermiculi: in media quidem altitudine rutili (nam & ipſa nix uetuſtate rubeſcit) hirti pilis, grandiores torpentesq;.

De pyrali ſiue pyrauſta. Cap. XXXVI

GIgnit aliqua & contrarium naturæ elementum. Siquidẽ in Cypri ærarijs fornacibus ex medio igni, maioris muſcæ magnitudinis uolat pẽnatum quadrupes: appellatur pyralis, à quibuſdã pyrauſta. Quandiu eſt in igne, uiuit: cum euaſit lõgiore paulo uolatu, moritur. Hypanis fluuius in Ponto, circa ſolſtitium defert acinorum effigie tenues membranas: quibus erumpit uolucris quadrupes ſupradictæ modo, nec ultra diem uiuit, unde hemerobios uocatur. Reliquis talium ab initio ad finem ſeptenarij ſunt numeri, culici & uermiculo ter ſepteni, corpus parientibus quater ſepteni. Mutatiões & in alias figuras tranſitus, trinis aut quadrinis diebus. Cætera ex his pennata, autumno ferè moriuntur: tabani quidem etiam cæcitate. Muſcis humore exanimatis, ſi cinere condantur, redit uita.

Hiſtoria naturæ animaliũ per ſingula membra. Cap. XXXVII

NVnc per ſingulas corporis partes, præter iam dicta, membratim tractetur hiſtoria. Caput habent cuncta quæ ſanguinẽ. In capite paucis animaliũ, nec niſi uolucribus, apices, diuerſi quidẽ generis. Phœnici plumarum ſerie, medio eo exeunte alio: pauonibus crinitis arbuſculis, ſtymphalidæ cirro: phaſianæ corniculis, prætérea parræ. At quæ ab illo galerita appellata quondã, poſtea Gallico uocabulo etiã legioni nomen dederat alauda. Diximus & cui plicatilem criſtam dediſſet natura, per medium caput à roſtro reſidẽtem.

Et fulicarũ generi dedit cirros. Pico quoq; Martio & grui Balcaricæ. Sed ſpectatiſſimum inſigne gallinaceis, corporeum, ſerratum: nec carnem id eſſe, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, uerũ peculiare. Draconum enim criſtas qui uiderit, non reperitur. Cornua multis quidẽ & aquatiliũ, & marinorũ, & ſerpẽtium uarijs data ſunt modis: ſed quæ iure cornua intelligãtur quadrupedũ generi tantũ. Actæonẽ enim, & Cippũ etiam in Latina hiſtoria, fabuloſos reor. Nec alibi maior naturæ laſciuia. Luſit animalium armis. Sparſit hæc in ramos, ut ceruorũ. Alijs ſimplicia tribuit, ut in eodem genere ſubulonibus ex argumento dictis. Aliorũ finxit in palmas, digitoſq; emiſit ex ijs, unde platycerotas uocãt. Dedit ramoſa capreis, ſed parua, nec fecit decidua. Cõuoluta in anfractũ arietum generi, ceu ceſtus daret: infeſta, tauris. In hoc quidẽ genere, & fœminis tribuit: in multis, tantũ maribus. Rupicapris in dorſum adunca, damis in aduerſum. Erecta aũt, rugarũq; ambitu contorta, & in leue faſtigiũ exacuta (ut lyras diceres) ſtrepſiceroti, quem addacem Africa appellat. Mobilia eadem (ut aures) Phrygiæ armẽtis: Troglodytarũ, in terrã directa: qua de cauſa obliqua ceruice paſcunt. Alijs ſingula, & hæc medio capite, aut naribus, ut diximus. Iamq; alijs ad incurſum robuſta, alijs ad ictũ: alijs adunca, alijs redunca, alijs ad iactum, pluribus modis, ſupina, cõuerſa, cõnexa: omnia in mucronẽ migrantia. In quodam genere pro manibus ad ſcabendũ corpus. Cochleis ad prætentandũ iter: corporea hæc, ſicut ceraſtis, aliquando & ſingula. Cochleis ſemper bina, & ut prętẽdantur, ac reſiliant. Vrorum cornibus Barbari ſeptẽtrionales potant, urnaſq; binas capitis unius cornua implent. Alij præfixa his pila cuſpidãt. Apud nos in laminas ſecta tranſlucent, atque etiam lumen incluſum latius fundunt, multaſq; alias ad delicias cõferuntur, nunc tincta, nunc ſublita, nũc quæ ceroſtrota picturæ genere dicuntur. Omnibus autem caua, & in mucrone demum concreta ſunt. Ceruis tantũ ſolida, & omnibus annis decidua. Boum attritis ungulis, cornua ungendo aruina, medent agricolæ. Adeoq; ſequax natura eſt, ut in ipſis uiuentiũ corporibus feruenti cera flectãtur, atq; inciſa naſcentium in diuerſas partes torqueantur, ut ſingulis capitibus quaterna fiant. Tenuiora fœminis plerunque ſunt, ut in pecore. Multis ouiũ nulla, nec ceruarũ, nec quibus multifidi pedes, nec ſolidipedũ ulli: excepto aſino indico, qui uno armatus eſt cornu. Biſulcis bina tribuit: nulli, ſuperne primores habẽti dentes. Qui putãt eos in cornua abſumi, facile coarguũtur ceruarum natura, quæ neq; dentes habent, ut neq; mares, nec tamen cornua. Cæterorũ oſſibus adhærẽt, ceruorũ tantũ cutibus enaſcuntur. Capita piſcibus portione corporum maxima, fortaſſis ut mergantur. Oſtrearum generi, nulla, nec ſpongijs, nec alijs ferè quibus ſolus ex ſenſibus tactus eſt. Quibuſdam indiſcretum caput eſt, ut cancris. In capite cunctorum animalium homini plurimus pilus, iam quidẽ promiſcue maribus ac fœminis, apud intonſas utiq; gentes: Atq; etiam nomina ex eo capillatis alpiũ incolis, Galliæ comatæ, ut tamen ſit aliqua in hoc terrarum differẽtia. Quippe Myconij carentes eo gignuntur, ſicut in Canno lienoſi. Et quædã animalium naturaliter caluẽt, ſicut ſtruthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomen eſt inde. Defluuium eorum in muliere rarum, in ſpadonibus non uiſum, nec in ullo ante Veneris uſum. Nec infra cerebrũ, aut infra uerticẽ, aut circa tempora atq; aures. Caluitium uni tantum animaliũ homini, præterq; innatũ. Canicies homini tantũ & equis: ſed homini ſemper à priori parte capitis, tum deinde ab auerſa. Vertices bini homini tãtum. Aliquibus capitis oſſa plana, tenuia, ſine medullis, ſerratis pectinatim ſtructa cõpagibus. Perfracta nõ queunt ſolidari: ſed exempta modice nõ ſunt letalia, in uicẽ eorũ ſuccedente corporea cicatrice. Infirmiſſima eſſe urſis, duriſſima pſittacis, ſuo diximus loco. Cerebrum omnia habent animalia quæ ſanguinem: etiã in mari quæ mollia appellauimus, quamuis careant ſanguine, ut polypi. Sed homo portione maximum & humidiſſimũ, omniumq; uiſcerum frigidiſſimũ, duabus ſuprà ſubterq; membranis uelatũ, quarũ alterutram rumpi mortiferum eſt. Cætero uiri q̃ fœminæ maius. Hominibus hoc ſine ſanguine, ſine uenis, & reliquis ſine pingui. Aliud eſſe q̃ medullam, eruditi docent, quoniã coquẽdo dureſcat.

Omnium cerebro medio inſunt oſſicula parua. Vni hominũ infantia palpitat,nec corroboratur ante primum ſermonis exordiũ.Hoc eſt uiſcerum excelſiſſimũ,proximumq́ꝫ cælo capitis,ſine carne,ſine cruore, ſine ſordibus:hanc habent ſenſus arcem:huc uenarum omnis à corde uis tendit,hic deſinit:hic culmen altiſſimũ,hic mentis eſt regimen.Omnium autem animalium in priora pronum,quia & ſenſus ante nos tendunt. Ab eo proficiſcitur ſomnus,hinc capitis nutatio. Quæ cerebrum non habent,non dormiunt. Ceruis in capite ineſſe uermiculi,ſub linguæ inanitate,& circa articulum quà caput iungitur, numero uiginti produntur.Aures homini tantum immobiles. Ab ijs Flaccorum cognomina. Nec in alia parte fœminis maius impendium, margaritis dependentibus. In oriente quidẽ & uiris aurum geſtare eo loci decus exiſtimatur. Animaliũ alijs maiores,alijs minores. Ceruis tantũ ſciſſæ,ac uelut diuiſæ:ſoricibus piloſæ. Sed auriculæ omnibus,animal duntaxat generantibus,excepto uitulo marino atqꝫ delphino,& quæ cartilaginea appellauimus,& uiperis.Hæc cauernas tãtum habent aurium loco,præter cartilaginea,& delphinũ, quem tamen audire manifeſtum eſt.Nam & cantu mulcẽtur,& capiuntur attoniti ſomno. Quonam modo audiãt,mirũ.Iidem nec olfactus ueſtigia habẽt,cũ olfaciant ſagaciſſime. Pennatorum animalium buboni tantum & oto,plumæ uelut aures,cæteris cauernæ ad auditum.Simili modo ſquamigeris atqꝫ ſerpentibus.In equis & omnium iumentorum genere,indicia animi præferunt: feſſis marcidæ,micantes pauidis,ſubrectæ furentibus,reſolutæ ægris.Facies homini tãtum,cæteris os aut roſtra.Frons & alijs:ſed homini tantũ triſticiæ,hilaritatis,clemẽtiæ,ſeueritatis index.In aſcenſu eius ſupercilia homini,& pariter & alterne mobilia,& in ijs pars animi.Negamus,annuimus.Hæc maxime indicãt faſtum.Superbia aliubi conceptaculũ,ſed hic ſedẽ habet.In corde naſcitur,huc ſubit, hic pendet.Nihil altius ſimul abruptiusq́ꝫ inuenit in corpore,ubi ſolitaria eſſet. Subiacẽt oculi,pars corporis precioſiſſima, & qui lucis uſu uitã diſtinguãt à morte. Nó omnibus animalium hi. Oſtreis nulli.Quibuſdã concharũ dubij.Pectines enim,ſi quis digitos aduerſum hiantes eos moueat,cõtrahuntur ut uidentes.Et ſolenes fugiunt admota ferramenta.Quadrupedum talpis uiſus non eſt,oculorũ effigies ineſt,ſi quis prætentam detrahat membranam. Et inter aues ardeolarũ genere,quos leucos uocant,altero oculo carere tradũt. Optimi augurij, cum ad auſtrum uolant, ſeptentrionémue. Solui enim pericula & metus narrant. Nigidius nec locuſtis,nec cicadis eſſe dicit. Cochleis oculorum uicem cornicula bina prætentatu implent. Nec lumbricis ulli ſunt,uermiúmue generi.Oculi homini tantum diuerſo colore,cæteris in ſuo cuiqꝫ genere ſimiles. Et equorum quibuſdam glauci, ſed in homine numeroſiſſimæ uarietatis atqꝫ differentiæ,grandiores,modici,parui,prominẽtes,quos hebetiores putant: conditi, quos clariſſime cernere, ſicut in colore caprinos.Præterea alij contuentur longinqua, alij niſi propè admota non cernunt. Multorum uiſus fulgore ſolis conſtat,nubilo die nó cernentiũ, nec poſt occaſus. Alij interdiu hebetiores,noctu præter cæteros cernunt. De geminis pupillis,aut quibus noxij uiſus eſſent,ſatis diximus. Cæſij in tenebris clariores.Ferunt Tiberio Cæſari,nec alij genitorũ mortaliũ,fuiſſe naturam, ut expergefactus noctu pauliſper,haud alio modo q̃ꝫ luce clara contueret omnia,paulatim tenebris ſeſe obducẽtibus. Diuo Auguſto equorũ modo glauci fuere,ſupraq́ꝫ hominem albicãtis magnitudinis. Quam ob cauſam diligentius ſpectari eos,iracunde ferebat. Claudio Cæſari ab angulis candore carnoſo, ſanguineis uenis ſubinde ſuffuſi:Caio principi rigentes: Neroni niſi cum cõniueret ad propè admota hebetes. Viginti gladiatorum paria in Caij principis ludo fuere, in ijs duo omnino qui contra comminationẽ aliquam non conniuerent,& ob id inuicti. Tantæ hoc difficultatis eſt homini. Pleriſque uero naturale,ut nictare non ceſſent,quos pauidiores accepimus.Oculus unicolor nulli,cum candore omnibus medius color differens.Neque ulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus,ſed homini maxime, id eſt,moderationis, clemẽtiæ,miſericordiæ,odij,amoris,triſticiæ,lætitiæ.Contuitu quoque multiformes, truces,torui,flagrantes,graues,tranſ

uerſi,limi,ſummiſſi,blandi.Profecto in oculis animus inhabitat.Ardent,intenduntur,humectant,cóniuent.Hinc illæ miſericordiæ lachrymæ. Hos cum oſculamur,animũ ipſum uidemur attingere.Hinc fletus,& rigantes ora riui.Quis ille humor eſt,in dolore tam fœcundus & paratus , aut ubi reliquo tempore ? Animo autem uidemus , animo cernimus: oculi,ceu uaſa quædam,uiſibilem eius partem accipiunt,atꝗ tranſmittunt.Sic magna cogitatio obcæcat,abducto intus uiſu.Sic in morbo comitiali aperti nihil cernũt, animo caligante.Quin & patentibus dormiunt lepores,multiꝗ hominum,quod corybantian Græci dicunt.Tenuibus multiſꝗ membranis eos natura compoſuit , calloſis contra frigora caloreſꝗ in extremo tunicis, quas ſubinde purificãt lachrymationum ſaluis, lubricos propter incurſantia & mobiles.Media eorum cornea feneſtrauit pupilla,cuius anguſtiæ nó ſinunt uagari incertam aciem , & uelut canali dirigunt , obiterꝗ incidentia facile declinant: alijs nigri, alijs atri, alijs ruffi, alijs glauci coloris orbibus circundatis, ut habili mixtura & accipiatur circumiecto candore lux,& temperato repercuſſu nó obſtrepat. Adeoꝗ ijs abſoluta uis ſpeculi, ut tam parua illa pupilla , totam imaginẽ reddat hominis.Ea cauſa eſt, ut pleræque alitum è manibus hominum oculos potiſſimum appetant , quod effigiem ſuam in ijs cernentes,uelut ad cognata deſideria ſua tendunt . Veterina tãtum quædã,ad incremẽta lunæ morbos ſentiũt. Sed homo ſolus emiſſo humore cæcitate liberatur.Poſt uiceſimum annum multis reſtitutus eſt uiſus. Quibuſdã ſtatim naſcentibus negatus nullo oculorum uicio : multis repente ablatus ſimili modo,nulla præcedente iniuria . Venas ab ijs pertingere ad cerebrum, peritiſſimi autores tradunt : ego ad ſtomachũ crediderim. Certe nulli ſine redundatione eius,eruitur oculus. Moriẽtibus illos operire,rurſuſꝗ in rogo patefacere,Quiritium magno ritu ſacrum eſt: ita more condito,ut neꝗ ab homine ſupremum eos ſpectari fas ſit, & cœlo nó oſtendi nefas. Vni animalium homini deprauantur,unde cognomina Strabonũ & Petorum. Ab ijſdem qui altero lumine orbi naſcerentur,Coclites uocabant:qui paruis utriſꝗ,Ocellę.Luſcini iniuriæ cognomen habuere. Nocturnorum animalium,uelun felium,in tenebris fulgent radiantꝗ oculi, ut contueri non ſit : & capræ lupoꝗ ſplendent,lucemꝗ iaculantur . Vituli marini & hyenæ in mille colores tranſeunt ſubinde. Quin & in tenebris multorum piſcium refulgent aridi , ſicut robuſti caudices uetuſtate putres.Non conniuere diximus,quæ nó obliquis oculis,ſed circumacto capite cernerent.Chamæleonis oculos ipſos circumagi totos tradunt.Cancri in obliquum aſpiciunt.Cruſta fragili incluſis rigentes,Locuſtis ſquilliſꝗ magna ex parte ſub eodem munimẽto prædurí eminent.Quorum duri ſunt,minus cernunt,quàm quorum humidi.Serpentium catulis,& hirundinum pullis, ſi quis eruat, renaſci tradunt. Inſectorum omnium & quibus teſtacea operimenta,oculi mouentur,ſicut quadrupedum aures. Quibus fragilia operimenta,ijs oculi duri. Omnia talia,& piſces,& inſecta, nó habent genas, nec integunt oculos.Omnibus membrana uitri modo translucida obtenditur. Palpebræ in genis homini utrinque. Mulieribus uero etiam infectæ quotidiano. Tanta eſt decoris affectatio,ut tingãtur oculi quoque. Alia de cauſa hoc natura dederat,ceu uallum quoddam niſus,& prominens munimentum contra occurſantia animalia, aut alia fortuitu incidentia.Defluere eas,haud immerito,Venere abundãtibus tradunt. Ex cæteris nulli ſunt, niſi quibus & in reliquo corpore pili.Sed quadrupedibus in ſuperiore tãtũ gena,uolucribus in inferiore:& quibus molle tergus,ut ſerpentibus:& quadrupedum quæ oua pariũt, ut lacertæ.Struthiocamelus alitũ ſola (ut homo) utrinꝗ palpebras habet.Nec genæ quidem omnibus:ideo neꝗ nictationes ijs quæ animal generãt.Grauiores alitũ inferiore gena cóniuent.Eædem nictantur,ab angulis mẽbrana obeunte.Columbæ & ſimilia utraꝗ cóniuent.At quadrupedes quæ oua pariunt, ut teſtudines,crocodili, inferiore tãtum ſine ulla nictatione,propter præduros oculos.Extremum ambitũ genæ ſuperioris, antiqui cilium uocauere,unde et ſupercilia.Hoc uulnere aliquo diductum nó coaleſcit,in paucis humani corporis menbris.Infra oculos malæ,homini tantũ,quas priſci genas uocabant,xii

tabula

tabularum interdicto radi à fœminis eas uetantes. Pudoris hæc ſedes. Ibi maxime oſtenditur rubor. Infra eas, hilaritatem riſumq́; indicantes, buccæ. Et altior homini tantum, quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere, naſus. Non alijs animalium nares eminent. Auibus, ſerpentibus, piſcibus foramina tantum ad olfactus, ſine naribus. Et hinc cognomina Simorum, Silonum. Septimo menſe genitis ſæpenumero foramina aurium & narium defuere. Labra, à quibus Brocci, Labeones dicti, & os probum duriuſue, animal generantibus: pro ijs cornea & acuta uolucribus roſtra. Eadem rapto uiuentibus adunca: collecto, recta: herbas ruentibus limumq́; lata, ut ſuum generi. Iumẽtis uice manus ad colligenda pabula ora, apertiora laniatu uiuentibus. Mentum nulli præter hominem, nec malæ. Maxillas crocodilus tantum ſuperiores mouet: terreſtres quadrupedes, eodẽ quo cætera more, præterq́; in obliquum. Dentium tria genera: Serrati, aut continui, aut exerti. Serrati pectinatim coeuntes, ne contrario occurſu atterantur, ut ſerpentibus, piſcibus, canibus. Continui, ut homini, equo. Exerti, apro, hippopotamo, elephanto. Cõtinuorum qui digerunt cibum, lati & acuti: qui conficiunt duplices: qui diſcriminãt eos, canini appellantur. Hi ſunt ſerratis longiſſimi. Continui aut utraq; parte oris ſunt, ut equo: aut ſuperiore primores non ſunt, ut bubus, ouibus, omnibusq́; quæ ruminant. Capræ ſuperiores non ſunt, præter primores geminos. Nulli exerti, quibus ſerrati: Raro fœminæ, & tamen ſine uſu. Itaque cum apri percutiant, fœminæ ſues mordent. Nulli, cui cornua, exerti. Sed omnibus concaui, cæteri dentes ſolidi. Piſcium omnibus ſerrati, præter ſcarum: huic uni aquatilium plani. Cætero multis eorum in lingua & toto ore: ut turba uulnerũ molliant, quæ attritu ſubigere non queunt: Multis & in palato, atque etiam in cauda: Præterea in os uergentes, ne excidant cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aſpidi & ſerpentibus: ſed duo in ſupera parte dextra læuaq́; longiſſimi, tenui fiſtula perforati (ut ſcorpionum aculei) uenenum infundentes. Non aliud hoc eſſe quàm fel ſerpentium, & inde uenis ſub ſpina ad os peruenire, diligentiſſimi autores ſcribunt. Quidam unum eſſe eum: & quia ſit aduncus, reſupinari cum momorderit. Aliqui tunc decidere eum, rurſusq́; recreſcere facilem decuſſu, & ſine eo eſſe quos tractari cernamus. Scorpionis caudæ ineſſe eum, & pleriſque ternos. Viperæ dentes gingiuis conduntur. Hæc eadem prægnans ueneno, impreſſo dentium repulſu uirus fundit in morſus. Volucrum nulli, dentes, præter ueſpertilionem. Camelus una ex ijs quæ non ſunt cornigera, in ſuperiori maxilla primores non habet. Cornua habentium nulli ſerrati. Et cochleæ dentes habent: indicio eſt à minimis earum deroſa uitis. At in marinis cruſtata & cartilaginea primores habere, item echinis quinos eſſe, unde intelligi potuerit miror. Dentium uice, aculeus inſectis. Simiæ dentes, ut homini. Elephanto intus ad mandendum quatuor, præterq́; eos qui prominent, maſculis reflexi, fœminis recti atque proni. Muſculus marinus, qui balenam antecedit, nullos habet: ſed pro ijs ſetis intus os hirtum, & linguam etiam ac palatum. Terreſtrium minutis quadrupedibus, primores bini utrinque longiſſimi. Cæteris cum ipſis naſcuntur: homini, poſtquam natus eſt ſeptimo mẽſe. Reliquis perpetuo manent. Mutantur homini, leoni, iumento, cani, & ruminantibus. Sed leoni & cani, non niſi canini appellati. Lupi dexter caninus, in magnis habetur operibus. Maxillares, qui ſunt à caninis, nullum animal mutat. Homini nouiſſimi, qui genuini uocantur, circiter uiceſimum annum gignuntur, multis & octogeſimo. Fœminis quoque: ſed quibus in iuuenta non fuere nati, decidere in ſenecta, & mox renaſci certum eſt. Zanclen Samothracenum ciuem, cui renati eſſent poſt centum & quatuor annos, Mutianus uiſum à ſe prodidit. Cętero maribus plures quàm fœminis in homine, pecude, capris, ſuibus. Timarchus Nicoclis filius Paphij, duos ordines habuit maxillarum. Frater eius non mutauit primores, ideoq́; prætriuit. Eſt exemplum dentis, homini & in palato geniti. At canini amiſſi caſu aliquo, nunquam renaſcuntur. Cæteris ſenecta rubeſcunt, equo tantum candidiores fiunt. Ætas ueterinorum dentibus indicatur. Equo ſunt numero XL. Amittit triceſimo

menſe primores utrinq; binos: ſequenti anno totidem proximos, cum ſubeunt dicti columellares. Quinto anno incipiente binos amittit, qui ſexto anno renaſcuntur. Septimo omneis habet, & renatos & immutabiles. Equo caſtrato prius, non decidunt dentes. Aſinorum genus triceſimo menſe ſimiliter amittit, deinde ſenis menſibus. Quod ſi nõ prius peperere quàm decidant poſtremi, ſterilitas certa. Bobus bis mutantur. Suibus decidunt nunquam. Abſumpta hac obſeruatione ſenectus in equis, & cæteris ueterinis, intelligitur dentium brochitate, ſuperciliorum canicie, & circa ea lacunis cum ferè XVI. annorum exiſtimantur. Hominum dentibus quoddam ineſt uirus. Nanque & ſpeculi nitorem ex aduerſo nudati hebetant, & columborum fœtus implumes necant. Reliqua de ijs in generatione hominum dicta ſunt. Erumpẽtibus morbi corpora infantiũ accipiunt. Reliqua animalia quæ ſerratos habent, ſæuiſſima dentibus. Linguæ non omnibus eodem modo. Tenuiſſima ſerpentibus & triſulca, uibrans, atri coloris, & ſi extrahas prælonga: lacertis bifida & piloſa: uitulis quoq; marinis duplex: ſed ſupradictis capillamenti tenuitate. Cæteris ad circumlambenda ora. Piſcibus paulominus quàm tota adhærens, crocodilis tota. Sed in guſtatu, linguæ uice carnoſum aquatilibus palatũ. Leonibus ac pardis, omnibusq; generis eius, etiam felibus, imbricatæ aſperitatis, ac limæ ſimilis, attenuansq; lambẽdo cutem hominis. Quæ cauſa etiam manſuefacta, ubi ad uicinum ſanguinem peruenit ſaliua, inuitat ad rabiem. De purpurarum linguis diximus. Ranis prima cohæret, intima abſoluta à gutture quà uocem mittunt. Mares tum uocantur ololyzontes. Stato id tempore euenit, cientibus ad coitum fœminas. Tum ſiquidem inferiore labro demiſſo, ad libramentum modicæ aquæ receptæ in fauces, palpitante ibi lingua ululatus elicitur. Tunc extenti buccarum ſinus perlucent, oculi flagrant labore perpulſi. Quibus in poſteriori parte aculei, ijs & dentes & lingua. Apibus etiam prælonga, eminens & cicadis. Quibus aculeus in ore fiſtuloſus, ijs nec lingua nec dentes. Quibuſdam inſectis intus lingua, ut formicis. Cæterum lata elephanto præcipue. Reliquis in ſuo genere ſemper abſoluta: homini tantum ita ſæpe conſtricta uenis, ut intercidi eas neceſſe ſit. Metellum Pontificem adeo inexplanatæ fuiſſe accepimus, ut multis menſibus tortus credatur, cum meditatur in dedicanda æde opiferæ dicere. Cæteris ſeptimo fermè anno ſermonẽ exprimit. Multis uero talis eius ars contingit, ut auium & animalium uocis indiſcrete ædatur imitatio. Intellectus ſaporum eſt cæteris in prima lingua, homini & in palato. Tonſillæ in homine, in ſue glandulæ. Quod inter eas uuæ nomine ultimo dependet palato, homini tantũ eſt. Sub ea minor lingua epigloſſis appellata, nulli oua generantium. Opera eius gemina, duabus interpoſita fiſtulis. Interior earum appellatur arteria, ad pulmonem atq; cor pertinens. Hanc operit in epulando, ne ſpiritu ac uoce illac meante, ſi potus cibuſue in alienum deerrauerit tramitem, torqueat. Altera exterior appellatur ſanè gula, qua cibus atque potus deuoratur. Tendit hæc ad ſtomachum, is in uentrem. Hanc per uices operit, cum ſpiritus tantum aut uox commeat, ne reſtagnatio intempeſtiua alui obſtrepat. Ex cartilagine & carne arteria, gula neruo & carne cõſtat. Ceruix nulli, niſi quibus utraq; hæc. Cæteris collum quibus tantũ gula. Sed quibus ceruix, è multis uertebratiſq; orbiculatim oſſibus flexilis ad circunſpectũ, articulorum nodis iungitur. Leoni tantum & lupo & hyænæ, ex ſingulis rectiſq; oſſibus rigens. Cætero ſpinæ annectitur. Spina lumbis oſſea, ſed tereti ſtructura, per media foramina à cerebro medulla deſcẽdente. Eandẽ eſſe ei naturã quam cerebro colligunt, quoniã prætenui eius mẽbrana modo inciſa ſtatim expiretur. Quibus longa crura, ijs longa & colla. Item aquaticis, quamuis breuia crura habẽtibus: * ſimili modo uncos ungues. Guttur homini tantum & ſuibus intumeſcit, aquarum quæ potantur plerunq; uitio. Summum gulæ fauces uocantur, extremum ſtomachus. Hoc nomine eſt ſub arteria iam carnoſa inanitas adnexa ſpinæ, ad latitudinem ac longitudinem lagenæ modo fuſa. Quibus fauces non ſunt, ne ſtomachus quidem eſt, nec colla, nec guttur, ut piſcibus, & ora uentribus iungũtur. Teſtudini marinæ lingua nulla, nec dentes, ſed roſtri acie

al. diſſimili

comminuit

comminuit omnia. Poſtea arteria & ſtomachus denticulatus callo, in modũ rubi ad conficiendos cibos, decreſcentibus crenis quicquid appropinquat uentri. Nouiſſima aſperitas, ut ſcobina fabri. Cor animalibus cæteris in medio pectore eſt: homini tantũ infra leuam papillam, turbinato mucrone in priora eminens. Piſcibus ſolis ad os ſpectat. Hoc primum naſcentibus formari in utero tradunt: deinde cerebrum, ſicut tardiſſime oculos. Sed hos primum mori, cor nouiſſime. Huic præcipuus calor. Palpitat certe, & quaſi alterum mouetur animal, intra præmolli firmoq; opertum membranæ inuolucro, munitum coſtarum & pectoris muro, ut pariat præcipuam uitæ cauſam & originem. Prima domicilia intra ſe animo & ſanguini præbet, ſinuoſo ſpecu, & in magnis animalibus triplici, in nullo non gemino. Ibi mens habitat. Ex hoc fonte duæ grandes uenæ in priora & terga diſcurrunt, ſparſæq; ramorum ſerie, per alias minores omnibus membris uitalem ſanguinem rigant. Solum hoc uiſcerum uitijs non maceratur, nec ſupplicia uitæ trahit, læſumq; mortem ilico affert. Cæteris corruptis, uitalitas in corde durat. Bruta exiſtimantur animalium quibus durum riget, audacia quibus paruum eſt, pauida quibus prægrande. Maximum autem eſt pro portione muribus, lepori, aſino, ceruo, pantheræ, muſtelis, hyænis, & omnibus timidis, aut propter metũ maleficis. In Paphlagonia bina perdicibus corda. In equorum corde & boum oſſa reperiuntur interdum. Augeri id per ſingulos annos in homine, ac binas drachmas ponderis ad quinquageſimum annum accedere: ab eo detrahi tantundem, & ideo non uiuere hominem ultra centeſimum annum defectu cordis, Ægyptij exiſtimant, quibus mos eſt cadauera aſſeruare medicata. Hirto corde gigni quoſdam homines prodit, neque alios fortioris eſſe induſtriæ, ſicut Ariſtomenen Meſſenium, qui CCC occidit Lacedæmonios. Ipſe conuulneratus & captus ſemel per cauernam latomiarum euaſit, anguſtos uulpium aditus ſecutus. Iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cum corpore exuſſit. Tertio capto, Lacedæmonij pectus diſſecuere cauſa uidendi, hirſutumq; cor repertum eſt. In corde ſummo, pinguitudo eſt quædam lætis extis. Non ſemper autem in parte extorum habitum eſt. L. Poſthumio Albino rege ſacrorum poſt centeſimamuiceſimamtertiam olympiadem, cum rex Pyrrhus ex Italia diſceſſiſſet, cor in extis aruſpices inſpicere cœperunt. Cæſari dictatori, quo die primum ueſte purpurea proceſſit, atque in ſella aurea ſedit, ſacrificanti bis in extis defuit. Vnde quæſtio magna de diuinatione argumentantibus, potuerit ne ſine illo uiſcere hoſtia uiuere, an ad tempus amiſerit? Negatur cremari poſſe in ijs, qui cardiaco morbo obierint, negatur & ueneno interemptis. Certe extat oratio Vitellij, qua reum Piſonem eius ſceleris coarguit, hoc uſus argumento: palamq; teſtatus, non potuiſſe ob uenenum cor Germanici Cæſaris cremari. Contrà genere morbi defenſus eſt Piſo. Sub eo pulmo eſt, ſpirandiq; officina, attrahens ac reddens animam, idcirco ſpongioſus, ac fiſtulis inanibus cauus. Pauca eum (ut dictum eſt) habent aquatilia, ac cætera oua parientia exiguum, ſpumoſum, nec ſanguineum, ideo non ſitiunt: Eadem eſt cauſa, quare ſub aqua diu ranæ & phocæ urinentur. Teſtudo quoq;, quamuis prægrandem & ſub toto tegumẽto habeat, ſine ſanguine tamen habet. Quanto minor hic corporibus, tanto uelocitas maior. Chamæleoni portione maximus, & nihil aliud intus. Iecur in dextra parte eſt. In eo quod caput extorum uocant, magnæ uarietatis. M. Marcello circa mortem, cum perijt ab Annibale, defuit in extis: Sequenti deinde die geminũ repertum eſt. Defuit & C. Mario, cum immolaret Vticæ. Item Caio principi calen. Ianuarijs, cum iniret conſulatum, quo anno interfectus eſt. Claudio ſucceſſori eius, quo menſe interemptus eſt ueneno. Diuo Auguſto Spoleti ſacrificãti primo poteſtatis ſuæ die, ſex uictimarum iocinera replicata intrinſecus ab ima fibra reperta ſunt: reſponſumq; duplicaturum intra annum imperium. Caput extorum triſtis oſtenti cæſum quoq; eſt, præterquam in ſollicitudine ac metu. Tunc enim perimit curas. Bina iocinera leporibus circa Briletum & Tharnen, & in Cherroneſo ad Propontidem. Mirum que, translatis aliò interit alterum. In eodem eſt fel, non

omnibus datum animalibus. In Eubœæ Chalcide nullum pecori. In Naxo prægrande geminumq́;,ut prodigij loco utrunq; aduenæ. Equi, muli,aſini,cerui,capræ,apri,cameli, delphini non habent. Murium aliqui habent. Hominum paucis non eſt,quorum ualetudo firmior,& uita longior. Sunt qui equo non quidem in iecore eſſe,ſed in aluo putent:& ceruo in cauda aut inteſtinis: Ideo tantam habent amaritudinem, ut à canibus non attingantur. Eſt autem nihil aliud, quàm purgamentum peſſimi ſanguinis, & ideo in materia eius eſt. Certe iecur nulli eſt,niſi ſanguinem habentibus. Accipit hoc à corde cui iungitur, funditq́; in uenas. Sed in ſelle nigro inſaniæ cauſa homini,morsq́; toto reddito. Hinc & in mores crimen,bilis nomine. Adeo magnum eſt in hac parte uirus, cum ſe fundit in animum. Quin & toto corpore uagũ,colorem quoq; oculis aufert: Illud quidem redditum, etiam ahenis:nigreſcuntq́; contacta eo,ne quis miretur id uenenum eſſe ſerpentium. Carent eo qui abſinthium ueſcuntur in Ponto. Sed renibus,& parte tantum altera inteſtino, iungitur in coruis,coturnicibus,phaſianis: quibuſdam inteſtino tantum,ut columbis,accipitri,murenis. Paucis auium in pectore. Serpentibus portione maxime copioſum, & piſcibus. Eſt autem pleriſq; toto inteſtino,ſicut accipitri,miluo. Præterea in pectore eſt & cetis omnibus: uitulis quidem marinis ad multa quoq; nobile. Taurorum felle aureus ducitur color. Aruſpices id Neptuno & humoris potentiæ dicauere: geminumq́; fuit diuo Auguſto, quo die apud Actium uicit. Murium iecuſculis fibræ ad numerum lunæ in menſe congruere dicuntur, totidemq́; inueniri quotum lumen eius ſit. Præterea bruma increſcere. Cuniculorum exta in Bætica gemina ſæpe reperiuntur. Ranarum rubetarum altera fibra à formicis non attingitur, propter uenenum, ut arbitrantur. Iecur maxime uetuſtatis patiens, centenis durare annis, obſidionum exempla prodidere. Exta ſerpentibus & lacertis longa. Cecinæ Volaterrano dracones emicuiſſe de extis læto prodigio traditur. Et profecto nihil incredibile ſit, exiſtimantibus, Pyrrho regi, quo die perijt, præciſa hoſtiarum capita repſiſſe, ſanguinem ſuum lambentia. Exta homini ab inferiore uiſcerum parte ſeparantur membranis,quæ præcordia appellant,quia cordi prætenduntur,quod Græci appellauerunt phrenas. Omnia quidem principalia uiſcera, membranis proprijs, ac uelut uaginis incluſit prouidens natura. In hac fuit & peculiaris cauſa uicinitas alui,ne cibo ſupprimeretur animus. Huic certe refertur accepta ſubtilitas mentis, ideo nulla eſt ei caro, ſed neruoſa exilitas. In eadem præcipua hilaritatis ſedes, quod titillatu maxime intelligitur alarum, ad quas ſubit, non alibi tenuiore cute humana,ideo ſcabendi dulcedine ibi proxima. Ob hoc in prælijs,gladiatorumq́; ſpectaculis mortem cum riſu traiecta præcordia attulerunt. Subeſt uenter ſtomachum habentibus, cæteris ſimplex,ruminantibus geminus,ſanguine carentibus nullus. Inteſtinus enim quibuſdam ab ore incipiens, quadam uia eodem reflectitur, ut ſepiæ, polypo: In homine adnexus infimo ſtomacho,ſimilis canino. His ſolis animalium inferiore parte anguſtior: itaq; & ſola uomunt, quia repleto propter anguſtias ſupprimitur cibus:quod accidere non poteſt ijs, quorum ſpatioſa laxitas eum ad inferiora tranſmittit. Ab hoc uentriculo lactes in homine & oue,per quas labitur cibus,in cæteris ile:à quibus capaciora inteſtina ad aluum, hominiq́; flexuoſiſſimis orbibus. Idcirco magis auidi ciborum, quibus ab aluo longius ſpatium. Iidem minus ſolertes, quibus obeſiſſimus uenter. Aues quoq; geminos ſinus habent. Quædam unum quo merguntur recentia ut guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, ut gallinæ, palumbes,columbæ,perdices. Cætera ferè carent eo,ſed gula patentiore utuntur,ut gracculi,corui,cornices. Quædã neutro modo,ſed uentrem proximum habent,quibus prælonga colla & anguſta,ut porphyrioni. Venter ſolidipedum aſper & durus. Terreſtrium alijs denticulatæ aſperitatis, alijs cancellatim mordacis. Quibus neq; dentes utrinq;, nec ruminatio, hic conficiuntur cibi,hinc in aluum delabuntur. Media hæc umbilico adnexa omnibus, in homine ſuillæ infima parte ſimilis, à Græcis appellatur colon, ubi dolorum magna cauſa eſt. Anguſtiſſima canibus: qua

de cauſa uehementi niſu, nec ſine cruciatu leuant eam. Inſatiabilia animalium, quibus à uentre protinus recto inteſtino tranſeunt cibi, ut lupis ceruarijs, & inter aues mergis. Ventres elephanto quatuor, cætera ſuibus ſimilia: pulmo quadruplo maior bubulo. Auibus uenter carnoſus calloſusq;. In uentre hirundinum pullis lapilli candido aut rubenti colore, qui chelidonij uocantur, magicis narrati artibus, reperiuntur. Et in iuuencarum ſecundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus, nullo pondere: ſingulare (ut putant) remedium ægre pariētibus, ſi tellurem nō attigerit. Ventriculus atq; inteſtina pingui ac tenui omento integuntur, præterquàm oua gignentibus. Huic adnectitur lien in ſiniſtra parte aduerſus iecur, cum quo locum aliquando permutat, ſed prodigioſe. Quidam eum putant ineſſe oua parientibus, item ſerpentibus admodum exiguum: Ita certe apparet in teſtudine & crocodilo, & lacertis, & ranis. Aegocephalo aut non eſſe conſtar, neq; ijs quæ careant ſanguine. Peculiare curſus impedimentū aliquando in eo: quamobrem inuritur curſorum laborantibus. Et per uulnus etiā exempto uiuere animalia tradūt. Sunt qui putent adimi ſimul riſum homini: intemperantiamq; eius conſtare lienis magnitudine. Aſiæ regio Scepſis appellatur, in qua minimos eſſe pecori tradunt, & inde ad lienem inuēta remedia. At in Brileto & Tharne quaterni renes ceruis: cōtrà pēnatis ſquamoſisq; nulli. Cætero ſummis adhærēt lumbis. Dexter omnibus elatior, & minus pinguis, ſicciorq;. Vtriq; autē pinguitudo è medio exit, præterq; in uitulo marino. Animalia in renibus pinguiſsima: oues quidem letaliter circū eos concreto pingui. Aliquando in eis inueniuntur lapilli. Renes habent omnia quadrupedum quæ animal generāt. Oua parientium teſtudo ſola, quæ & alia omnia uiſcera. Sed homo bubulis ſimiles, uelut è multis renibus cōpoſitos. Pectus, hoc eſt, oſſa præcordijs & uitalibus natura circundedit: at uentri, quem neceſſe erat increſcere, ademit. Nulli animalium circa uentrem oſſa. Pectus homini tantum latum, reliquis carinatum, uolucribus magis, & inter eas aquaticis maxime. Coſtæ homini tantū octonæ, ſuibus denæ, cornigeris tredecim, ſerpētibus triginta. Infra aluum eſt à priore parte ueſica, quæ nulli oua gignentium, præter teſtudinem: nulli niſi ſanguineum pulmonem habenti: nulli pedibus carentium. Inter eam & aluum arteriæ, ad pubem tendentes, quæ ilia appellātur. In ueſica lupi lapillus, qui Syrites appellatur. Sed in hominum quibuſdam diro cruciatu ſubinde naſcētes calculi, & ſetarum capillamēta. Veſica membrana conſtat, quæ uulnerata cicatrice nō ſolideſcit: neq; qua cerebrū aut cor inuoluitur. Plura enim membranarū genera. Fœminis eadem omnia, præterq; ueſicæ iunctus utriculus, unde dictus uterus: quod alio nomine locos appellant, hoc in reliquis animalibus uuluam. Hæc uiperæ, & intra ſe pariētibus, duplex: Oua generantium adnexa præcordijs: Et in muliere geminos ſinus ab utraq; parte laterum habet, funebris quoties uerſa ſpiritum incluſit. Boues grauidas negant præterquàm dextero uuluæ ſinu ferre, etiam cum geminos ferāt. Vulua eiecto partu melior quàm ædito. Eiectitia uocatur illa, hæc porcaria, primiparæ ſuis optima. Contrà effœtis à partu, præterquàm eodem die ſuis occiſæ, liuida ac macra. Nec nouellarum ſuum, præterquàm primiparārum probantur, potiusq; ueterum, nec dum effœtarum, & biduo ante partum, aut poſt partum, aut quo eiecerint die. Proxima eiectitiæ eſt occiſæ uno die poſt partum. Huius & ſumen optimū, ſi modo fœtus nō hauſerit: eiectitiæ deterrimum. Antiqui abdomen uocabāt, priuſquàm calleret id, ſciētes occidere nō aſſueti. Cornigera una parte dentata, & quæ in pedibus talos habēt, ſeuo pingueſcunt. Biſulca ſciſsis'ue in digitos pedibus, & non cornigera, adipe. Concretus hic: & cum refrixit, fragilis: ſemperq; in fine carnis. Contrà pingue inter carnem cutemq;, ſucco liquidum. Quædam non pingueſcūt, ut lepus, perdix. Steriliora cuncta pinguia, & in maribus & in fœminis. Seneſcunt celerius præpinguia. Omnibus animalibus eſt quoddam in oculis pingue. Adeps cunctis ſine ſenſu, qui nec arterias habet, nec uenas. Pleriſque animalium eſt pinguitudo ſine ſenſu: quam ob cauſam ſues ſpirantes à muribus tradūt arroſas. Quin & L. Apronij conſularis uiri filio detractos adipes, leuatumq; corpus immobili

onere:Et medulla ex eodem uidetur eſſe, in iuuenta rubens,& ſenecta albeſcens:Non niſi cauis hæc oſſibus, nec cruribus iumentorum aut canum: quare fracta non ferruminantur, quod defluēte euenit medulla.Eſt autem pinguis ijs,quibus adeps,ſeuoſa cornigeris: neruoſa & in ſpina tantum dorſi,oſſa non habentibus,ut piſcium generi:urſis nulla,leoni in femorum & brachiorum oſſibus paucis, exigua admodum:cætera tāta duritia,ut ignis elidatur,uelut è ſilice.& ijs dura quæ non pingueſcunt:aſinorum ad tibias canora.Delphinis oſſa non ſpinæ, animal enim pariunt: ſerpentibus ſpinæ. Aquatilium mollibus nulla: ſed corpus circulis carnis uinctum, ut ſepiæ atq; loligini. Et inſectis negatur æque eſſe ulla,Cartilaginea aquatilium habent medullam in ſpina. Vituli marini cartilaginem,nō oſſa.Item omnium auriculæ ac nares quæ modicum eminent, flexili mollitia,naturæ prouidentia,ne frangerentur. Cartilago rupta non ſolideſcit. Nec præciſa oſſa recreſcunt, præterquam ueterinis ab ungula ad ſuffraginem. Homo creſcit in lōgitudinem ad annos uſque ter ſeptenos,tum deinde ad plenitudinem. Maxime autem pubeſcens nodum quendam ſoluere,& præcipue ægritudine,ſentitur.Nerui orſi à corde,bubuloq; etiam circumuoluti,ſimilem naturam & cauſam habēt,in omnibus lubricis applicati oſſibus: nodosq; corporum,qui uocantur articuli,alibi interuentu, alibi ambitu, alibi tranſitu ligantes, hic teretes,illic lati,ut in unoquoq; poſcit figuratio.Neq; ij ſolidātur inciſi: mirumq;,uulneratis ſummus dolor,præſectis nullus.Sine neruis ſunt quædam animalia,ut piſces:arterijs enim cōſtant.Sed neq; eæ molli piſcium generi. Vbi ſunt nerui,interiores conducunt membra,ſuperiores reuocant:Inter hos latent arteriæ,id eſt, ſpiritus ſemitæ.His innatant uenæ,id eſt,ſanguinis riui. Arteriarū pulſus,in cacumine maxime membrorū euidens, index ferè morborum,in modulos certos legesq; metricas, per ætates ſtabilis aut citatus aut tardus,deſcriptus ab Herophilo medicinæ uate,mirāda arte,nimiā propter ſubtilitatem deſertus. Obſeruatiōe tamē crebri aut languidi ictus,gubernacula uitæ temperat. Arteriæ carent ſenſu,nam & ſanguine. Nec omnes uitalem cōtinent ſpiritū:præciſisq; torpeſcit tantū pars ea corporis. Aues nec uenas nec arterias habēt:item ſerpētes,teſtudines, lacertæ:minimūq; ſanguinis. Venæ in prætenues poſtremo fibras ſubter totā cutē diſperſæ,adeo in anguſtā ſubtilitatē tenuant,ut penetrare ſanguis nō poſſit,aliúdue q̄ exilis humor ab illo, qui cacuminibus innūeris ſudor appellat, in umbilico uenarū nodoſo coitu.

De ſanguine,& quorum celerrime ſiccetur,quorum nō coeat,quorum grauiſſimus uel tenuiſſimus,quorum nullus. Cap. XXXVIII

SAnguis quibus multus & pinguis, iracunda:maribus q̄ fœminis nigrior: & iuuentæ magis q̄ ſenio: & inferiore parte pinguior. Magna & in eo uitalitatis portio. Emiſſus ſpiritum ſecum trahit,tamē tactum non ſentit. Animalium fortiora, quibus ſanguis craſſior:ſapiētiora,quibus tenuior:timidiora,quibus minimus:at quibus nullus,hebetia. Taurorum celerrime coit atq; dureſcit,ideo peſtifer potu maxime. Aprorum & ceruorum,caprarumq; & bubulorum omnium nō ſpiſſatur. Pinguiſſimus aſinis,homini tenuiſſimus. Iis quibus plus quaterni pedes,nullus. Obeſis minus copioſus, quoniam abſumitur pingui. Profluuium eius uni fit in naribus homini, alijs nare altera,alijs utraq;,quibuſdā per inferna. Multis per ora ſtato tempore, ut nuper Macrino Viſco uiro prætorio,& omnibus annis Voluſio Saturnino urbis præfecto, qui nonageſimum etiam exceſſit annum. Solum hoc in corpore temporarium ſentit incrementum. Siquidem hoſtiæ abundantiorem fundunt,ſi prius bibêre. Quæ animalium latere certis temporibus diximus, non habent tunc ſanguinem, præter exiguas admodum circa corda guttas,miro opere naturæ. Sicut in homine, uim eius ad minima momenta mutari, non modo tanto minore ſuffuſi materia,uerū ad ſingulos animi habitus, pudore,ira,metu,palloris pluribus modis, item ruboris. Alius enim iræ, & alius uerecundiæ. Nam & in metu refugere, & nuſquam eſſe certum eſt:multisq; non transfluere transfoſſis,quod homini tantum euenit.Nam quæ mutari diximus, colorem alienum accipiunt quodam repercuſſu: homo ſolus in ſe mutat.

Mor

tur. Morbi omnes morsq; ſanguinem abſumunt.

An in ſanguine principatus, & de tergore, & pilis, & mammis. Cap. XXXIX.

SVnt qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putent, ſed cute operimentisq; corporũ magis aut minus bruta eſſe, ut oſtrea & teſtudines: boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati inmeantis ſpiritus, nec purum liquidumq; tranſmitti: ſic & in homine, cum craſsior calloſior ue excludat cutis: ceu uero non crocodilis & duritia tergoris tribuatur & ſolertia. Hippopotami corij craſsitudo talis, ut inde tornentur haſtæ, & tamen quædam ingenio medica diligentia. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles cetras habent, cum tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi præcipua perhibeatur illis. Ergo cutis ipſa ſenſu caret, maxime in capite. Vbicunq; per ſe, ac ſine carne eſt uulnerata non coit, ut in bucca ciliocq;. Quæ animal pariunt, pilos habent: quæ oua, pennas, aut ſquamas, aut corticem, aut teſtam ut teſtudines, aut cutem puram ut ſerpentes. Pennarum caules omnium auium præciſæ non creſcunt, uulſæ autem renaſcuntur. Membranis uolant fragilibus inſecta, humentibus hirundines in mari, ſiccis inter tecta ueſpertilio. Horum alæ quoq; articulos habent. Pili à cute exeunt craſſa hirti, fœminis tenuiores; equis in iuba largi, in armis leoni: daſypodi & in buccis intus, & in pedibus, quæ utraque Trogus & in lepore tradit, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque hirtos colligens. Villoſiſsimus animalium lepus. Pubeſcit homo ſolus: quod niſi contingat, ſterilis in gignendo eſt, ſeu maſculus, ſeu fœmina. Pili in homine partim ſimul, partim poſtea gignuntur. Congeniti autem non deſinunt, ſicut nec fœminis magnopere. Inuentæ tamen quædam defluuio capitis inualidæ: ut & lanugines oris, cum menſtrui curſus ſtetere. Quibuſdam poſt geniti uiris ſponte non gignuntur. Quadrupedibus pilum cadere atque ſubnaſci annuum eſt. Viris creſcunt maxime in capite, mox in barba. Reciſi non ut herba ab ipſa inciſura augentur, ſed ab radice exeunt. Creſcunt & in quibuſdam morbis, maxime phthiſi, & in ſenecta: defunctorum quoque corporibus. Libidinoſis congeniti, maturius defluunt: agnati, celerius recreſcunt. Quadrupedibus ſenectute craſſeſcunt, lanæq; rareſcunt. Quadrupedum dorſa piloſa, uentres glabri. Boum corijs glutinum excoquitur, taurorumq; præcipuum. Mammas homo ſolus è maribus habet: cætera animalia mammarum notas tantum. Sed ne fœminæ quidem in pectore, niſi quæ poſſunt partus ſuos attollere: Oua gignentium nulli: nec lac; niſi animal parienti. Volucrum ueſpertilio tantum. Fabuloſum enim arbitror de ſtrigibus, ubera eas infantium labris immulgere. Eſſe in maledictis iam antiquis ſtrigem conuenit: ſed quæ ſit auium, conſtare non arbitror.

Notabilia animalia quæ mammis. Cap. XL.

ASinis à fœtu dolẽt, ideo ſexto menſe arcent partus, cum equæ anno propè toto præbeant. Quibus ſolida ungula, nec ſupra geminos partus, hæc omnia binas habent mammas, nec aliubi quàm in feminibus. Eodem loci biſulca & cornigera: boues quaternas, oues capræq; binas. Quæ numeroſo fœcunda partu, & quibus digiti in pedibus, hæc plures habent toto uentre duplici ordine, ut ſues: generoſæ duodenas, uulgares binis minus. Similiter canes. Alia uentre medio quaternas, ut pantheræ: alia binas, ut leænæ. Elephas tantum ſub armis duas: nec in pectore, ſed citrà in alis occultas. Nulla in feminibus digitos habentium. Primis genitis in quoq; partu ſues primas præbent. eæ ſunt faucibus proximæ. ut ſuam quiſque nouit in fœtu quo genitus eſt ordine, eaq; alitur nec alia: detracto illa alumno ſuo ſterileſcit ilico, ac reſilit. Vno uero ex omni turba relicto, ſola munifex, quæ genito fuerat attributa deſcendit. Vrſæ mammas quaternas gerunt. Delphini binas in ima aluo papillas tantum, nec euidentes, & paulo in obliquum porrectas. Neq; aliud animal in curſu lambitur. Et balenæ autẽ uituliq; mammis nutriũt fœtus.

De lacte, & unde caſeus non fiat. Cap. XLI.

MVlieri ante ſeptimum menſem profuſum lac, inutile. Ab eo menſe, quod uitalis eſt partus, ſalubre. Pleriſq; autem totis mammis, atq; etiam alarum ſinus fluit. Cameli

lac habent donec iterũ graueſcant. Suauiſsimũ hoc exiſtimatur, ad unam menſurã tribus aquæ additis. Bos ante partum non habet. Ex primo ſemper à partu coloſtra fiunt: quæ, ni admiſceatur aqua, in pumicis modũ coëunt duritia. Aſinæ prægnantes continuo lacteſcunt. Pullis earum, ubi pingue pabulũ, biduo à partu maternum lac guſtaſſe letale eſt. Genus mali uocatur coloſtratio. Caſeus nõ fit ex utrinq; dentatis, quoniã eorum lac nõ coit. Tenuiſsimum camelis, mox equis. Craſsiſsimum aſinæ, ut quo coaguli uice utantur. Conferre aliquid & candori in mulierum cute exiſtimatur. Poppea certe Domitij Neronis coniux, quingentas per omnia ſecum fœtas trahens, balnearũ etiã ſolio totũ corpus illo lacte macerabat, extẽdi quoq; cutem credens. Omne autẽ lac igne ſpiſſatur, frigore ſereſcit. Bubulum caſeo fertilius quàm caprinũ, ex eadẽ menſura penè altero tanto. Quæ plures quaternis mammas habẽt, caſeo inutilia, & meliora quæ binas. Coagulũ hinuli, leporis, hœdi laudatum. Præcipuum tamen daſypodis, quod & profluuio alui medetur, unius utrinq; dentatorũ. Mirum, barbaras gentes quæ lacte niuãt, ignorare aut ſpernere caſei tot ſeculis dotem, dẽſantes id alioquin in acorem iucundũ, & pingue butyrũ: ſpuma id eſt lactis, concretiusq; quàm quod ſerũ uocatur. Nõ omittendũ in eo olei uim eſſe, & barbaros omnes infantesq; noſtros ita ungi.

De diuerſitate caſeorum. Cap. XLII

LAus caſeo Romæ, ubi omnium gentium bona cominus iudicantur, è prouincijs Nemauſenſi præcipua Leſuræ Gabalicíq; pagis. Sed breuis ac muſteo tantũ commendatio. Duobus alpes generibus pabula ſua approbant, Dalmaticæ Docleatem mittunt, Ceutronicæ Vatuſicum. Numeroſior Apennino. Cebanum hic è Liguria mittit, ouium maxime lactis: Æſinatem ex Vmbria: mixtoq; Hetruriæ atque Liguriæ confinio, Lunenſem magnitudine conſpicuum: quippe & ad ſingula milia pondo premitur. Proximum autem urbi Veſtinum, eumq; è Cædicio campo laudatiſsimum. Et caprarum gregibus ſua laus eſt. Agrigenti maxima, eam augente gratiam fumo, qualis in ipſa urbe cõficitur, cunctis præferendus. Nam Galliarum ſapor medicamenti uim obtinet. Trans maria uero Bithynus ferè in gloria eſt. Ineſſe pabulis ſalem, etiam ubi non detur, ita maxime intelligitur, omni in ſalem caſeo ſeneſcente: quales redire in muſteum ſaporem, aceto & thymo maceratos, certum eſt. Tradunt Zoroaſtrem in deſertis caſeo uixiſſe annis uiginti, ita temperato, ut uetuſtatem non ſentiret.

Differentia membrorũ hominis à cæteris animalibus. Cap. XLIII

TErreſtrium ſolus homo bipes. Vni iuguli, humeri, cæteris armi: uni ulnæ. Quibus animalium manus ſunt, intus tantum carnoſæ: extra, neruis & cute conſtant. Digiti quibuſdam in manibus ſeni: M. Curiatij ex patricia gente filias duas ob id Sedigitas appellatas accepi: Volcatium Sedigitum, illuſtrem in poëtica. Hominis digiti articulos habent ternos, pollex binos, & digitis aduerſus uniuerſis flectitur: per ſe uero in obliquum porrigitur, craſsior cæteris. Huic minimus menſura par eſt: duo reliqui ſibi, inter quos medius longiſsime protẽditur. Quibus ex rapina uictus quadrupedum, quini digiti in prioribus pedibus, reliquis quaterni: Leones, lupi, canes, & pauca in poſterioribus quoque quinos ungues habent, uno iuxta cruris articulum dependente: reliqua quæ ſunt minora, digitos quinos. Brachia non omnibus paria ſecum. Studioſo Thraci in C. Cæſaris ludo notum eſt dextram fuiſſe proceriorem. Animalium quædam, ut manibus, utuntur priorum miniſterio pedum, ſedentq; ad os illis admouentia cibos, ut ſciuri.

De ſimiarum ſimilitudine. Ca. XLIIII

NAm ſimiarũ genera perfectam hominis ſimulationem continent, facie, naribus, auribus, palpebris, quas ſolæ quadrupedũ & in inferiore habẽt gena. Iam mammas in pectore & brachia, & crura in contrarium ſimiliter flexa: in manibus ungues, digitos, longioremq; medium. Pedibus paulum differunt. Sunt enim ut manus prælongi, ſed ueſtigium palmæ ſimile faciunt. Pollex quoq; his & articuli ut homini: ac præter genitale tantum, & hoc in maribus, uiſcera etiam interiora omnia ad exemplar.

De unguibus. Cap. XLV

VNgues clauſulæ neruorum ſummæ exiſtimantur, omnibus hi quibus & digiti. Sed ſimiæ imbricati, hominibus lati, & defuncto creſcunt: rapacibus unci, cæteris recti, ut canibus, præter eum qui à crure pleriſque dependet. Omnia digitos habent quæ pedes, excepto elephanto. Huic enim informes numero quidem quinq;, ſed indiuiſi, ac leuiter diſcreti, unguliſq; nõ unguibus ſimiles, & pedes maiores priores. In poſterioribus articuli breues. Idem poplites intus flectit hominis modo. Cætera animalia in diuerſum poſterioribus articuli pedibus, quàm prioribus. Nam quæ animal generant, genua ante ſe flectunt, & ſuffraginum artus in auerſum. Homini genua & cubita contraria: Item urſis & ſimiarum generi, ob id minime pernicibus: Oua parientibus quadrupedum crocodilo. Lacertis priora genua poſt curuantur, poſteriora in priorem partem. Sunt autem crura his obliqua, humani pollicis modo. Sic & multipedibus, præterquàm nouiſsima ſalientibus. Aues, ut quadrupedes, alas in priora curuant, ſuffragines in poſteriora. Hominis genibus quædam & religio ineſt, obſeruatione gentium. Hæc ſupplices attingunt, ad hæc manus tendunt, hæc ut aras adorant, fortaſsis quia ineſt ijs uitalitas. Nanq; in ipſa genu utriuſq; commiſſura, dextra læuaq; à priore parte gemina quædam buccarum inanitas ineſt: qua perfoſſa, ceu iugulo, ſpiritus fugit. Ineſt & alijs partibus quædam religio: ſicut dextra oſculis auerſa appetitur, in fide porrigitur. Antiquis Græciæ in ſupplicando mentum attingere mos erat. Eſt in aure ima memoriæ locus, quem tangentes atteſtamur. Eſt poſt aurem æque dextram Nemeſios, quæ dea Latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit, quò referimus tacto ore proximum à minimo digitũ, ueniã ſermonis à dijs ibi recondentes. Varices in cruribus uiro tantum, mulieri raro. C. Marium, qui ſepties conſul fuit, ſtantem ſibi extrahi paſſum unum hominem Oppius autor eſt. Omnia animalia à dextris partibus incedunt, ſiniſtras incubant. Reliqua ut libitum eſt gradiuntur. Leo tantum & camelus pedatim, hoc eſt, ut ſiniſter pes non tranſeat dextrum, ſed ſubſequatur. Pedes homini maximi, fœminis tenuiores in omni genere. Suræ homini tantum, & crura carnoſa. Reperitur apud autores, quendam in Aegypto nõ habuiſſe ſuras. Vola homini tantum, exceptis quibuſdam. Nanque & hinc cognomina inuenta, Planci, Plauti, Scauri, Panſæ: ſicut à cruribus Vari, Vatiæ, Vatinij, quæ uitia & in quadrupedibus. Solidas habẽt ungulas, quæ non ſunt cornigera, igitur pro eis telum ungula eſt illis: Nec talos habent eadem. At quæ biſulca ſunt, habent. Iidem digitos habentibus non ſunt: neq; in prioribus pedibus omnino ulli. Camelo tali ſimiles bubulis, ſed minores paulo. Eſt enim biſulcus diſcrimine exiguo pes imus, ueſtigio carnoſo, ut urſi: qua de cauſa in longiore itinere ſine calciatu fathiſcunt.

De ungulis. Cap. XLVI

VNgulæ ueterino tantũ generi renaſcuntur. Sues in Illyrico quibuſdã locis ſolidas habent ungulas. Cornigera ferè biſulca. Solida ungula, & bicorne nullũ: Vnicorne aſinus tantũ Indicus. Vnicorne biſulcum oryx. Talos aſinus Indicus unus ſolidipedũ habet. Nam ſues ex utroq; genere exiſtimantur, ideo fœdi earum. Hominem qui exiſtimarunt habere, facile conuicti. Lynx tantum digitos habentium, ſimile quiddam talo habet: Leo etiamnum tortuoſius. Talus autem rectus eſt in articulo pedis uentre eminens, concauo in uertebra ligatus.

De pedibus auium & unguibus. Cap. XLVII

AVium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ inter utrunq;, diuiſis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, unus à calce. Hic deeſt quibuſdam longa crura habentibus. Iynx ſola utrinq; binos habet. Eadẽ linguã ſerpentium ſimilem in magnã lõgitudinem porrigit. Collũ circumagit in auerſum. Vngues ei grandes ceu gracculis. Auium quibuſdam grauioribus, in cruribus additi radij. Nulli uncos habentium ungues, longi pedes. Porrectis ad caudam cruribus uolant: quibus breues, contractis ad medium. Qui negant uolucrem ullam ſine pedibus eſſe, confirmant & apodas habere, & ocen & drepanin, in eis quæ rariſsime apparent. Viſæ iam etiam ſerpen-

tes anſerinis pedibus.

De pedibus inſectorum. Cap. XLVIII

INſectorum pedes primi longiores, duros habentibus oculos, ut ſubinde pedibus eos tergeant,ceu notamus in muſcis. Quæ ex ijs nouiſsimos habent longos,ſaliunt ut locuſtæ.Omnibus autẽ his ſeni pedes.Araneis quibuſdam prælongi accedũt bini.Internodia ſingulis terna. Octonos & marinis eſſe diximus,polypis,ſepijs,loliginibus,cãcris,qui brachia in contrarium mouẽt,pedes in orbem aut in obliquum. Iidem ſoli animalium rotundi.Cætera binos pedes duces habent,cancri tantum quaternos. Quæ hunc numerum pedum exceſſere terreſtria,ut pleriq; uermes,non infra duodenos habẽt, aliqua uero & centenos.Numerus pedum impar nulli eſt. Solidipedũ crura ſtatim iuſta naſcũtur menſura: poſtea exporrigentia ſe uerius quàm creſcentia.Itaq; in infantia ſcabunt aures poſterioribus, quod addita ætate nõ queunt,quia longitudo ſuperficiem corporum ſolam ampliat.Hac de cauſa inter initia paſci,niſi ſubmiſsis genibus non poſſunt,nec uſq; dum ceruix ad iuſta incremẽta perueniat.

De pomilionibus & genitalibus. Cap. XLIX

POmilionum genus in omnibus animalibus eſt,atq; etiã inter uolucres.Genitalia maribus quibus eſſent retro, ſatis diximus.Oſſea ſunt lupis,uulpibus,muſtelis,uiuerris, unde etiam calculo humano remedia præcipua.Vrſo quoque ſimul ut expirauerit,corneſcere aiunt.Camelino arcus intendere orientis populis fidiſsimum.Necnon aliqua gentium quoq; in hoc diſcrimina,& ſacrorũ etiã,citra perniciẽ amputãtibus matris deûm gallis.Contrà mulierũ paucis prodigioſa aſsimulatio. Sicut hermaphroditis utriuſq; ſexus: quod etiam quadrupedũ generi accidiſſe Neronis principatu primũ arbitror.Oſtentabat certe hermaphroditas ſubiuges carpento ſuo equas, in Treuerico Galliæ agro repertas: ceu planè uiſenda res eſſet, principem terrarum inſidere portentis.Teſtes pecori armentoq; ad crura decidui, ſuibus adnexi, delphino prælongi ultima conduntur aluo, & elephanto occulti:oua parientium lumbis intus adhærent,qualia ocyſsima in Venere.Piſcibus ſerpentibusq; nulli, ſed eorum uice binæ ad genitalia à renibus uenæ. Buteonibus terni.Homini tantum iniuria,aut ſponte naturæ franguntur:idq; tertium ab hermaphroditis & ſpadonibus ſemiuiri genus habent. Mares in omni genere fortiores,prætérquàm in pantheris & urſis.

De caudis. Cap. L

CAudæ præter hominem ac ſimias omnibus ferè animalibus,& oua gignẽtibus,pro deſiderio corporum : nudę hirtis, ut apris : paruæ uilloſis,ut urſis:prælongis ſetoſæ: ut equis. Amputatæ lacertis & ſerpentibus renaſcuntur.Piſcium meatus gubernaculi modo regunt:atq; etiam in dextram ac læuam motæ, ut remigio quodam impellunt. Lacertis inueniuntur & geminę.Boum caudis longiſsimus caulis,atq; in ima parte hirtus.Idem aſinis longior quàm equis,ſed ſeroſus ueterinis.Leoni infima parte,ut bubus & ſorici:pantheris nõ item:uulpibus & lupis uilloſus,ut ouibus,quibus procerior.Sues intorquent,canum degeneres ſub aluũ reflectũt.

De uocibus. Cap. LI

VOcem non habere niſi quæ pulmonem & arterias habent,hoc eſt,niſi quæ ſpirant, Ariſtoteles putat.Idcirco & inſectis ſonum eſſe,non uocem,intus meante ſpiritu,& incluſo ſonante.Alia murmur ædere,ut apes. Alia cum tractu ſtridorem,ut cicadas:Recepto enim ut duobus ſub pectore cauis ſpiritu, mobili occurſante membrana intus,attritu eius ſonare uiſcera ſat notum eſt. Cætera ſimul cum uolatu incipere audiri,& deſinere,ut muſcas, apes. Sonum enim attritu & interiore aura, non anima reddi. Locuſtas pennarum & femorum attritu ſonare, creditur ſanè. Item aquatilium pectines ſtridere cum uolant,Mollia & cruſta intecta, nec uocem nec ſonum ullum habere.Sed & cæteri piſces, quamuis pulmone & arteria careant, non in totum ſine ullo ſono ſunt. Stridorem eum dentibus fieri cauillantur. Et is qui caper uocatur in Acheloo amne grunnitum habet, & alij de quibus diximus.Oua pariẽtibus ſibilus,ſerpentibus longus,teſtudini abruptus. Ranis ſonus ſui generis,ut dictum eſt,niſi ſi & in eis ferenda dubitatio eſt,qui mox in ore concipitur non in pectore. Multum tamen in ijs refert & locorum natura. Mutæ in Macedonia

cedonia traduntur, muti & apri. Auium loquaciores quæ minores, & circa coitus maxime. Alijs in pugna uox, ut coturnicibus: alijs ante pugnam ut perdicibus: alijs cum uicere, ut gallinaceis. Iiſdem ſua maribus: alijs eadem, ut fœminis, ut luſciniarum generi. Quædam toto anno canunt, quædam certis temporibus, ut in ſingulis dictum eſt. Elephas citra nares ore ipſo, ſternutamento ſimilem elidit ſonum, per nares autem tubarum raucitati. Bubus tantum fœminis uox grauior, in alio omni genere exilior quàm maribus: in homine etiam caſtratis. Infantis in naſcẽdo nulla auditur, antequam totus emergat utero. Primus ſermo anniculo eſt. Semeſtris locutus eſt Crœſi filius in crepundijs: quo prodigio totum id concidit regnum. Qui celerius fari cœpere, tardius ingredi incipiunt. Vox roboratur à xiii. annis. Eadem in ſenecta exilior: nec in alio animaliũ ſæpius mutatur. Mira præterea ſunt de uoce digna dictu. In theatrorum orcheſtris ſcobe aut harena ſuperiecta deuoratur, & in rudi parietum circuniectu, dolijs etiam inanibus: currit eadem concauo uel recto parietum ſpatio, quamuis leui ſono dicta uerba ad alterum caput perferens, ſi nulla inæqualitas impediat. Vox in homine magnam uultus habet partem. Agnoſcimus eam prius quàm cernamus, non aliter quàm oculis: totidemq; ſunt eæ, quot in rerum natura mortales, & ſua cuiq; ſicut facies. Hinc illa gentium totq; linguarum toto orbe diuerſitas, hinc tot cantibus & modulis flexiones. Sed ante omnia explanatio animi, quæ nos diſtinxit à feris, inter ipſos quoq; homines diſcrimen alterũ æque grande ꝙ à beluis fecit.

De agnaſcẽtibus membris, & dicta Ariſtotelis de uita hominis. Cap. LII

MEmbra animalibus agnata inutilia ſunt, ſicut ſextus homini ſemper digitus. Placuit in Aegypto nutrire portentum, binis & in auerſa capitis parte oculis hominem, ſed ijs non cernentem. Miror quidem Ariſtotelem non modo credidiſſe præſcita uitæ eſſe aliqua in corporibus ipſis, uerumetiam prodidiſſe. Quæ quanquam uana exiſtimo, nec ſine cunctatione proferenda, nec in ſe quiſque & auguria anxie quærat: attingam tamen quæ tantus uir in doctrinis non ſpreuit. Igitur uitæ breuis ſigna ponit raros dentes, prælongos digitos, plumbeũ colorem, pluresq; in manu inciſuras, nec perpetuas. Contrà longæ eſſe uitæ incuruos humeris, & in manu una duas inciſuras longas habentes, & plures quàm xxxij. dentes, auribus amplis. Nec uniuerſa hæc (ut arbitror) ſed ſingula obſeruat, friuola (ut reor) & uulgo tamen narrata. Addidit morum quoq; aſpectus ſimili modo apud nos Trogus, & ipſe autor ſeueriſsimus, quos uerbis eius ſubnectiã: Frons ubi eſt magna, ſegnem animum ſubeſſe ſignificat: quibus parua, mobilem: quibus rotunda, iracundum, uelut hoc ueſtigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur in rectum, molles ſignificant: quibus iuxta naſum flexa ſunt, auſteros: quibus iuxta tempora inflexa, deriſores: quibus in totum demiſſa, maleuolos & inuidos. Oculi quibuſcunque ſunt longi, maleficos eſſe indicant. Qui carnoſos à naribus angulos habent, malitiæ notam præbent. Candidi pars extenta, notam impudentiæ habet: Qui identidem operire ſolent, inconſtantiæ. Oricularum magnitudo, loquacitatis & ſtultitiæ nota eſt. Hactenus Trogus.

De anima & de halitu animalium, & quæ guſtata interimant, & de nictu hominis, & quibus de cauſis non coquatur. Cap. LIII

ANimæ leonis uirus graue, urſi peſtilens. Contacta halitu eius nulla fera attingit, citiuſq; putreſcunt afflata reliquis. Hominis tantum natura infici uoluit pluribus modis, & ciborum ac dentium uitijs, ſed maxime ſenio. Dolorem ſentire non poterat, tactu ſenſuq; omni carebat: ſine qua nihil ſentitur. Eadem commeabat recens aſsidue, exitura ſupremo, & ſola ex omnibus ſuperfutura. Deniq; hæc trahebatur è cœlo. Huius quoque tamen reperta pœna eſt, ut neq; idipſum quo uiuitur, in uita iuuaret. Parthorum populis hoc præcipue, & à iuuenta, propter indiſcretos cibos: nanq; & uino fœtent ora nimio. Sed ſibi proceres medenẽ grano Aſſyrij mali, cuius eſt ſuauitas præcipua, in eſculenta addito. Elephantorum anima ſerpentes extrahit, ceruorum item urit. Diximus hominũ genera,

qui

qui uenena ſerpentium ſuctu corporibus eximerent. Quin & ſubus ſerpentes in pabulo ſunt,& alĳs uenenum eſt. Quæ inſecta appellauimus,omnia olei aſperſu necantur. Vultures unguento qui fugantur, alios appetunt odores: Scarabei roſam. Quoſdam ſerpentes ſcorpio occidit. Scythæ ſagittas tingunt uiperina ſanie & humano ſanguine: irremediabile id ſcelus, mortem ilico affert leui tactu. Quæ animalium paſcerentur ueneno diximus. Quædam innocua alioquin, uenenatis paſta noxia fiunt & ipſa. Apros in Pamphylia & Ciliciæ montuoſis, ſalamandra ab ĳs deuorata, qui edêre moriuntur, Nec eſt intellectus ullus in odore uel ſapore. Et aqua uinumq́ꝫ interimit,ſalamandra ibi immortua,uel ſi omnino biberit unde potetur:item rana quam rubetam uocant. Tantum inſidiarum eſt uitæ. Veſpæ ſerpente auide ueſcuntur, quo alimento mortiferos ictus faciunt. Ideoq́ꝫ magna differentia eſt uictus: ut in tractu piſce niuentium Theophraſtus prodidit, boues quoque piſce ueſci ſed nõ niſi uiuente. Homini cibus utiliſsimus ſimplex, Accruatio ſaporum peſtifera,& condimenta pernicioſiora. Difficulter autem perficiuntur omnia in cibis acria,nimia,& auide hauſta,& æſtate quàm hyeme difficilius,& in ſenecta quàm in iuuenta. Vomitiones homini ad hæc in remedium excogitatæ,frigidiora corpora faciunt, inimicæ oculis maxime ac dentibus. Somno concoquere corpulentiæ quam firmitati utilius. Ideo athletas malunt cibos ambulatione perficere. Peruigilio quidem præcipue uincuntur cibi.

De corpulentia augenda uel minuenda,& quæ guſtu famem ac ſitim ſedent. Cap. LIIII

AVgeſcunt corpora dulcibus atque pinguibus & potu: minuuntur ſiccis & aridis, frigidisq́ꝫ ac ſiti. Quædam animalia & pecudes quoque in Africa, quarto die bibunt. Homini non utique ſeptimo letalis inedia. Duraſſe & ultra undecimum pleroſque certum eſt. Mori eſuriendi ſemper inexplebili auiditate, animalium uni homini. Quædam rurſus exiguo guſtu famem ac ſitim ſedant, conſeruantq́ꝫ uires, ut butyrum,hippace,glycyrrhizon. Pernicioſiſsimum autem & in omni quidem uita quod nimium,præcipue tamen corpori,minuiq́ꝫ quod grauat quolibet modo utilius. Verum ad reliqua naturæ tranſeamus.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XII.

PROOEMIVM.

ANIMALIVM omnium, quæ noſci potuere,naturæ generatim membratimq́ꝫ ita ſe habent. Reſtãt neque ipſa anima carentia (quandoquidem nihil ſine ea uiuit)terra ædita,ut inde eruta dicantur,ac nullum ſileatur rerum naturæ opus. Diu fuere occulta eius beneficia, ſummumq́ꝫ munus homini datum, arbores ſyluæq́ꝫ intelligebantur. Hinc primũ alimentum,harum fronde mollior ſpecus,libro ueſtis. Etiamnum gentes ſic degunt. Quo magis ac magis admirari ſubit,ab ĳs principĳs cædi montes in marmora, ueſtes ad Seras peti: unionem in rubri maris profundo, ſmaragdum in ima tellure quæri. Ad hoc excogitata ſunt aurium uulnera: nimirum quoniam parum erat collo crinibusq́ꝫ geſtati, niſi infoderentur etiam corpori. Quamobrem ſequi par eſt ordinem uitæ,& arbores ante alia dicere, ac moribus primordia ingerere.

De arborum honore, & quando platanus primum in Italia,& de natura earum. Cap. I

HÆc fuere numinum templa, priſcoq́ꝫ ritu ſimplicia rura etiã nunc deo præcellentem arborem dicant. Nec magis auro fulgẽtia atq; ebore ſimulacra,quàm lucos,& in ĳs ſilentia ipſa adoramus. Arborum genera numinibus ſuis dicata perpetuo ſeruantur,ut Io

ui eſculus, Apollini laurus, Mineruæ olea, Veneri myrtus, Herculi populus. Quin & Syluanos Faunoſq; & dearũ genera ſyluis ac ſua numina, tanq̃ & cœlo, attributa credimus. Arbores poſtea blãdioribus fruge ſuccis hominẽ mitigauere. Ex iſs recreãs membra olei liquor, uireſq; potus uini, tot deniq; ſapores annui ſponte ueniẽtes: & mẽſæ, depugnetur licet earum cauſa cum feris, & paſti naufragorum corporibus piſces expetãtur, etiamnum tamen ſecundæ. Mille præterea ſunt uſus earum, ſine quis uita degi nõ poſſit. Arbore ſulcamus maria, terraſq; admouemus, arbore ædificamus tecta. Ex arbore & ſimulacra numinum fuere, nondum pretio excogitato beluarum cadaueri, anteq; ut a dijs nato iure luxuriæ, eodẽ ebore numinũ ora ſpectarẽtur & menſarũ pedes. Produnt Alpibus coërcitas, & tum inexuperabili munimento Gallias, hanc primum habuiſſe cauſam ſuperfundendi ſeſe Italiæ, quod Elico ex Heluetijs ciuis earum, fabrilem ob artem Romæ commoratus, ficum ſiccam & uuam, oleiq; ac uini præmiſſa remeans ſecum tuliſſet. Quapropter hæc uel bello quæſiſſe uenia ſit. Sed quis non iure miretur arborem umbræ gratia tantum ex alieno petitam orbe? Platanus hæc eſt, per mare Ionium in Diomedis inſulam eiuſdem tumuli gratia primum inuecta, inde in Siciliã tranſgreſſa, atq; inter primas donata Italiæ, & iam ad Morinos uſq; peruecta, ad tributarium etiã pertinẽs ſolum, ut gentes uectigal & pro umbra pendãt. Dionyſius prior Siciliæ tyrannus Rhegium in urbẽ tranſtulit eas, domus ſuæ miraculum, ubi poſtea factum gymnaſium: nec potuiſſe in amplitudinem adoleſcere, & alias fuiſſe in Italia, ac nominatim Hiſpania apud autores inuenitur. Hoc actum circa captæ urbis ætatem, tantumq; poſtea honoris increuit, ut mero infuſo enutriantur: compertum id maxime prodeſſe radicibus, docuimuſq; etiam arbores uina potare. Celebratæ ſunt primum in ambulatione Academiæ Athenis cubitorum XXXVI. unius radice ramos antecedente. Nunc eſt clara in Lycia gelidi fontis ſocia amœnitate, itineri appoſita, domicilij modo caua LXXX atq; unius pedum ſpecu, nemoroſo uertice, & ſe uaſtis protegens ramis, arborũ inſtar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid deſit ſpeluncæ imagini, ſaxea intus crepidinis corona muſcoſos complexa pumices: tam digna miraculo, ut Licinius Mutianus ter COS. & nuper prouinciæ eius legatus, prodendũ etiam poſteris putarit, epulatum intra eam ſe cum duodeuiceſimo comite, large ipſa toros præbente fronde, ab omni afflatu ſecurum, optantem imbrium per folia crepitus, lætiorem quàm marmorũ nitore, picturæ uarietate, laqueariũ auro, cubuiſſe in eadem. Aliud exemplum Caij principis, in Veliterno rure mirati unius tabulata, laxiſq; ramorum trabibus ſcamna patula, & in ea epulati, cum ipſe pars eſſet umbræ, XV conuiuarum ac miniſterij capace triclinio, quam cœnam appellauit ille nidum. Eſt Gortynæ in inſula Creta iuxta fontẽ platanus una, inſignis utriuſq; linguæ monumẽtis, nunq̃ folia dimittens: Statimq; ei Græciæ fabuloſitas ſuperfuit, Iouem ſub ea cum Europa concubuiſſe: ceu uero non alia eius generis eſſet in Cypro: ſed ex ea primũ in ipſa Creta (ut eſt natura hominũ nouitatis auida) platani ſatæ regenerauere uitiũ: quandoquidẽ cõmẽdatio arboris eius non alia maior eſt, quàm ſolem æſtate arcere, hyeme admittere. Inde in Italiam quoq; ac ſuburbana ſua Claudio principe Marcelli Eſernini libertus, ſed qui ſe potentiæ cauſa Cæſaris libertis adoptaſſet, ſpado Theſſalicus prædiues, ut merito dici poſſet is quoq; Dionyſius, trãſtulit id genus. Durantq; etiã in Italia portenta terrarũ, præter illa ſcilicet quæ ipſa excogitauit Italia.

De chamæplatano, & quis totonderit uiridaria. Cap. II

NAnq; & chamæplatani uocãtur coactæ breuitatis, quoniã arborum etiam abortus inuenimus. Hoc ergo quoq; in genere pumilionũ infelicitas dicta erit. Fit autem & ſerendi genere & recidendi. Primus Cn. Matius ex equeſtri ordine, diui Auguſti amicus, inuenit nemora tonſilia intra hos LXXX annos.

De peregrinis arboribus, & malo Aſſyria. Cap. III

PEregrinæ & ceraſi, Perſicæq;, & omnes quarũ Græca nomina aut aliena: ſed quæ ex his incolarum numero eſſe cœpere, dicentur inter fructiferas. In præſentia externas

perſequemur, à ſalutari maxime orſi. Malus Aſſyria quam alij uocant Medicam, uenenis medetur. Folium eius eſt unedonis intercurrẽtibus ſpinis. Pomum ipſum aliâs non mandi tur, odore præcellit foliorũ quoq;, qui tranſit in ueſtes unà conditus, arcetq; animalium noxia. Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt, alijs cadẽtibus, alijs matureſcentibus, alijs uero ſubnaſcentibus. Tentauere gentes transferre ad ſeſe, propter remedij præſtãtiam fictilibus in uaſis, dato per cauernas radicibus ſpiramẽto: Qualiter omnia trãſitura lõgius, ſeri arctiſſime transferriq; meminiſſe cõueniet, ut ſemel quæque dicantur. Sed niſi apud Medos & in Perſide naſci noluit. Hæc eſt autem, cuius grana Parthorum proceres incoquere diximus eſculentis, commendãdi halitus gratia. Nec alia arbor laudatur in Medis. Lanigeras Serum in mentione gentis eius narrauimus.

De Indiæ arboribus, & quando primum Romæ ebenus. Cap. IIII

ITem Indiæ arborum magnitudinem. Vnam è peculiaribus Indiæ Virgilius celebrauit ebenũ, nuſq; alibi naſci profeſſus. Herodotus eam Æthiopiæ intelligere maluit, tributi uice regibus Perſidis è materie eius centenas phalangas tertio quoq; anno penſitaſſe Æthiopas cum auro & ebore, prodendo. Non omittendum id quoque, uicenos dentes elephantorum grandes, quoniã ita ſignificauit, Æthiopas eadẽ cauſa pendere ſolitos. Tãta ebori autoritas erat urbis noſtræ trecenteſimodecimo anno: tunc em̃ autor ille hiſtoriam eam cõdidit Thurijs in Italia. Quo magis mirum eſt, quod eidem credimus, qui Padum amnem uidiſſet, neminem ad id tempus Aſiæ Græciæq;, aut ſibi cognitum. Æthiopiæ forma, ut diximus, nuper allata Neroni principi, raram arborem ebenum Meroen uſque à Syene fine imperij, per nongenta XCVI.M. paſſuum, nullamq; aliam niſi palmarũ generis eſſe docuit. Ideo fortaſſis in tributorum autoritate tertia res fuerit ebenus. Romæ eam magnus Pompeius in triumpho Mithridatico oſtendit. Accẽdi eam Fabianus negat, uritur tamen odore iucundo. Duo genera eius. Rarum id quod melius arboreũ, trunco enodi, materie nigri ſplendoris, ac uel ſine arte protinus iucũdi. Alterum fruticoſum cytiſi modo, & tota India diſperſum.

De ſpina & ficu Indicis. Cap. V

IBi & ſpina ſimilis, ſed deprehenſa uel lucernis, igni protinus trãſiliente. Nunc eas exponam quas mirata eſt Alexandri Magni uictoria, orbe eo patefacto. Ficus ibi exilia poma habet. Ipſa ſe ſemper ſerens, uaſtis diffunditur ramis: quorũ pondera adeo in terram curuantur, ut annuo ſpatio infigantur, nouamq; ſibi propaginem faciant circa parentem in orbes, quodam opere topiario. Intra ſepem eam æſtiuant paſtores, opacam pariter & munitam uallo arboris, decora ſpecie ſubter intuẽti, procúlue fornicato ambitu. Superiores eiuſdẽ rami in excelſum emicant, ſyluoſa multitudine, uaſto matris corpore, ut LX. p. pleraq; orbe colligãt, umbra uero bina ſtadia operiãt. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet: ea cauſa fructum integens, creſcere prohibet. Raruſq; eſt, nec fabæ magnitudinem excedens: ſed per folia ſolibus coctus prædulci ſapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Aceſinem maxime amnem.

De arbore pala, & arboribus Indicis ſine nominibus, & laniferis. Cap. VI

MAior alia, pomo & ſuauitate præcellentior, quo ſapientes Indorum uiuunt. Folium alas auium imitatur, longitudine trium cubitorũ, latitudine duûm. Fructum cortice emittit, admirabilem ſucci dulcedine, ut uno quaternos ſatiet. Arbori nomen palæ, pomo arienæ. Plurima eſt in Sydracis, expeditionum Alexãdri termino. Eſt & alia ſimilis huic, dulcior pomo, ſed interaneorum ualetudini infeſta. Edixerat Alexander ne quis agminis ſui id pomum attingeret. Genera arborum Macedones narrauere, maiore ex parte ſine nominibus. Eſt & terebintho ſimilis cætera, pomo amygdalis, minore tantum magnitudine, præcipuæ ſuauitatis. In Bactris uniq; hãc aliqui terebinthum eſſe proprij generis potius quàm ſimilem ei putauerunt. Sed unde ueſtes lineas faciunt, folijs moro ſimilis, calyce pomi cynorbodo. Serunt eam in campis, nec eſt gratior ullarum proſpectus. Oliua Indiæ ſterilis, præterquam oleaſtri fructu.

De pipe-

De piperis arboribus, de gariophylo, & alijs pluribus. Cap. VII

PAſsim uero quæ piper gignunt, iuniperis noſtris ſimiles, quanquam in fronte Caucaſi ſolibus oppoſita gigni tantũ eas aliqui tradidere. Semine à iunipero diſtãt paruulis ſiliquis, quales in faſeolis uidemus. Hæ priuſquam dehiſcãt decerptæ, toſtæque ſole, faciũt quod uocatur piper longum. Paulatim uero dehiſcẽtes maturitate, oſtendunt candidum piper: quod deinde toſtũ ſolibus, colore rugiſque mutatur. Verũ & ijs ſua iniuria eſt, atque cœli intemperie carbunculãtur: fiuntque ſemina caſſa et inania, quod uocãt brechmaſin, ſic Indorũ lingua ſignificante abortũ. Hoc ex omni genere aſperrimũ eſt, leuiſsimũque & pallidũ. Gratius nigrũ, leniuſque utroque candidum. Non eſt huius arboris radix, ut aliqui exiſtimauere, quod uocant zimpiberi, alij uero ſingiberi, quanquam ſapore ſimile. Id enim in Arabia atque Troglodytica in uillis naſcitur, paruæ herbæ radice cãdida. Celeriter ea cariẽ ſentit, quãuis in tanta amaritudine. Pretium eius in libras VI. Piper longũ facillime adulteratur Alexandrino ſinapi. Emitur in libras X. XV. Albũ X. VII. nigrũ X. IIII. Vſum eius adeo placuiſſe mirum eſt, In alijs quippe ſuauitas cepit, in alijs ſpecies inuitauit: huic nec pomi nec baccæ commendatio eſt aliqua: ſola placere amaritudine, & hanc in Indos peti. Quis ille primus experiri cibis uoluit? aut cui in appetẽda auiditate eſurire non fuit ſatis? Vtrunque ſylueſtre gentibus ſuis eſt, & tamen põdere emitur ut aurũ uel argentũ. Piperis arborẽ iam & Italia habet, maiorem myrto, nec abſimilem. Amaritudo grano eadẽ quæ piperi muſteo creditur eſſe. Deeſt toſta illa maturitas, ideoque & rugarũ colorisque ſimilitudo. Adulteratur iuniperi baccis mire uim trahẽtibus. In põdere quidẽ multis modis. Eſt etiamnũ in India piperis grani ſimile, quod uocatur gariophyllon grãdius fragiliusque. Tradũt in Indico luco id gigni. Aduehitur odoris gratia. Fert & ſpina piperis ſimilitudinẽ, præcipua amaritudine, folijs paruis denſiſque cyperi modo, ramis trium cubitorum, cortice pallido, radice lata, lignoſaque, buxei coloris. Hæc in aqua cum ſemine excepta in æreo uaſe medicamentũ fit, quod uocatur lycion. Ea ſpina & in Pelio monte naſcitur, adulteratque medicamentũ. Item aſphodeli radix aut fel bubulum, aut abſinthiũ, uel thus, uel amurca. Lycion aptiſsimum medicinæ, quod eſt ſpumoſum. Indi in utribus camelorum aut rhinocerotum id mittunt. Spinam ipſam in Græcia quidam pyxacanthum Chironium uocant.

De macir, & ſaccaro, & arboribus Arianæ gentis. Cap. VIII

ET macir ex India aduehitur, cortex rubẽs radicis magnæ, nomine arboris ſuæ. Qualis ſit ea, incompertũ habeo. Corticis melle decocti uſus in medicina ad dyſentericos præcipuus habetur. Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India. Eſt autẽ mel in harundinibus collectũ, gummiũ modo candidũ, dentibus fragile, ampliſsimũ nucis auellanæ magnitudine, ad medicinæ tantũ uſum. Contermina Indis gens Ariana appellatur, cuius ſpina lachrymarũ pretioſa, myrrhæ ſimilis, acceſſu propter aculeos anxio. Ibi & frutex peſtilens rhaphani, folio lauri, odore equos inuitante, qui penè equitatu orbauit Alexandrum primo introitu, quod & in Gedroſis accidit. Item laurino folio & ibi ſpina tradita eſt, cuius liquor aſperſus oculis, cæcitatẽ infert omnibus animalibus. Necnõ & herba præcipui odoris, referta minutis ſerpentibus quarũ ictu protinus moriendũ eſſet. Oneſicritus tradit in Hyrcaniæ cõuallibus ficis ſimiles eſſe arbores, quæ uocẽtur Occhi, ex quibus defluat mel horis matutinis duabus.

De bdellio & arboribus Perſici maris. Cap. IX

VIcina eſt Bactriana, in qua bdellium nominatiſsimũ. Arbor nigra eſt, magnitudine oleæ, folio roboris, fructu caprifici naturaque. Gũmi alij brochon appellãt, alij malachram, alij maldacon. Nigrũ uero & in offas conuolutũ hadrobolon. Eſſe aũt debet tranſlucidũ ſimile ceræ, odoratũ, & cũ fricat' pingue, guſtu amarũ citra acorẽ. In ſacris uino perfuſum odoratius. Naſcit' & in Arabia, Indiaque, & Media ac Babylõe. Aliq peraticũ uocãt ex Media aduectũ. Facilius hoc & cruſtoſius, amariusque: at Indicũ humidius & gummoſum. Adulteratur amygdala nuce. Cætera eius genera cortice ſcordaſti. Ita uocatur arbor æmulo gũmi. Sed deprehendunt' (quod ſemel dixiſſe & in cæteros odores ſatis ſit) odore

colore,pōdere,guſtu,igne. Bactriano nidor ſiccus, multiq́ꝫ cādidi ungués.Præterea ſuum pondus,quod grauiꝰs eſſe aut leuius nō debeat. Pretiū ſyncero in libras x. terni. Gentes ſupradictas Perſis attingit, rubro mari(quod ibi Perſicū uocauimus)longe in terra æſtus agente, mira arborum natura. Nanqꝫ eroſæ ſale, inuectis derelictisq́ꝫ ſimiles,ſicco littore radicibus nudis polyporū modo amplexæ ſteriles harenas ſpectātur.Eædem mari adueniente fluctibus pulſatæ, reſiſtunt immobiles.Quin & pleno æſtu operiuntur totæ,apparetq́ꝫ rerum argumentis, aſperitate aquarum illas ali. Magnitudo miranda eſt,ſpecies ſimilis unedonis,pomum amygdalis extrà,intus contortis nucleis.

De arboribus Perſicæ inſulæ,& lanigeris arboribus. Cap. x

TYlos inſula in eodem ſinu eſt,repleta ſyluis quà ſpectat orientem,quaq́ꝫ & ipſa æſtu maris perfunditur.Magnitudo ſingulis arboribus fici, flos ſuauitate inenarrabili,pomum lupino ſimile,propter aſperitatem intactum omnibus animalibus. Eiuſdem inſulæ excelſiore ſuggeſtu lanigeræ arbores alio modo quàm Serum.Iis folia infœcunda:quæ ni minora eſſent,uitium poterāt uideri.Ferunt cotonei mali amplitudine cucurbitas,quæ maturitate ruptæ oſtendunt lanuginis pilas,ex quibus ueſtes pretioſo linteo faciunt.

De goſſampinis,& arboribus ex quibus ueſtes fiunt,& quibus modis conſtent arborum fructus. Cap. xi

ARbores uocāt goſſampinos,fertiliores etiā Tylo in minore,quæ diſtat x. m.paſſ.Iuba circa fruticē lanugines eſſe tradit,linteaq́ꝫ fieri Indicis præſtātiora.Arabiæ aūt arbores ex quibus ueſtes faciāt,cynas uocari,folio palmæ ſimili.Sic Indos ſuæ arbores ueſtiunt.In Tylis autē & alia arbor floret albæ uiolæ ſpecie,ſed magnitudine quadruplici,ſine odore,quod miremur.In eo tractu eſt & alia ſimilis,folioſior tamen roſeiq́ꝫ floris:quē noctu comprimēs,aperire incipit ſolis exortu,meridie expādit.Incolæ dormire eū dicūt:Fert cadē inſula & palmas,oleasq́ꝫ ac uites,& cū reliquo pomorū genere ficos.Nulli arborum folia ibi decidūt.Rigaturq́ꝫ gelidis fontibus, & imbres accipit.Vicina his Arabia,flagitat quandā generū diſtinctionē, quoniā fructus is conſtat radice,frutice,cortice,ſucco,lachryma,ligno,ſurculo,flore,folio,pomo.

De coſto & nardo,& differētijs nardi. Ca. xii

RAdix & foliū Indis eſt maximo pretio. Radix coſti guſtu feruens,odore eximio,frutice aliâs inutili.Primo ſtatim introitu amnis Indi in Parale inſula,duo ſunt eius genera,nigrum, & quod melius candicās. Pretiū in libras xvi.De folio nardi plura dicere par eſt,ut principali in unguētis.Frutex eſt graui & craſſa radice,ſed breui ac nigra , fragiliq́ꝫ, quamuis pingui,ſitū redolēte ut cyperi ,aſpero ſapore,folio paruo denſoq́ꝫ.Cacumina in ariſtas ſe ſpargūt, ideo gemina dote nardi ſpicas ac folia celebrāt.Alterū eius genus apud Gangem naſcēs damnatur in totū,ozenitidis nomine,uirus redolēs.Adulteratur & pſeudonardo herba,quæ ubiqꝫ naſcitur,craſsiore atqꝫ latiore folio,& colore languido in candidum uergente.Item ſua radice permixta ponderis cauſa, & gummi,ſpumaq́ꝫ argenti aut ſtibio,cyperi'ue cortice.Syncerū quidē leuitate deprehēditur,& colore ruffo,odoriſq́ꝫ ſuauitate,& guſtu maxime ſiccāte os,ſapore iucūdo. Pretiū ſpicæ in libras xc. Folia diuiſere annonā, ab amplitudine hadroſphærū uocatur maioribus folijs* x. xxx.Quod minore folio eſt meſoſphærū appellat̃, emitur.x. lx.Laudatiſsimū microſphærū è minimis foliū: pretium eius x. lxxv.Odoris gratia omnibus maior recentibus.Nardo color qui inueterauerit nigriori melior. In noſtro orbe proxime laudat̃ Syriacū, mox Gallicū,tertio loco Creticū,quod alij quidē agrium uocāt, alij phu,folio oluſatri,caule cubitali,geniculato in purpura albicante,radice obliqua uilloſaq́ꝫ,& imitāte auium pedes.Baccaris uocatur nardum ruſticū,de quo dicemus inter flores.Sunt autē ea omnia herbæ præter Indicū.Ex ijs Gallicū & cū radice uellitur,abluiturq́ꝫ uino.Siccatur in umbra,alligatur faſciculis in charta,nō multum ab Indico differēs,Syriaco tamen leuius.Pretiū xiij.In his probatio una,ne ſint fragilia, & arida potius quàm ſicca folia. Cum Gallico nardo ſemper naſcitur herba, quæ hirculus uocatur,à grauitate odoris & ſimilitudine,qua maxime adulteratur.Diſtat,

* x. eſt, denarij xxx

quod

quod ſine cauliculo eſt,& q̃d minoribus folijs,quodq́; radicis neq; amaræ,neq; odoratæ.

De aſaro,amomo,amomide & cardamomo. Cap. XIII

NArdi uim habet & aſarum,quod & ipſum aliqui ſylueſtre nardũ appellãt.Eſt autem ederæ folijs,rotũdioribus tantũ mollioribusq́;, flore purpureo,radice Gallici nardi: Semen acinoſum, ſaporis calidi ac uinoſi. Montibus in umbroſis bis anno floret.Optimum in Ponto,proximũ in Phrygia,tertiũ in Illyrico.Foditur cum folia mittere incipit,& in ſole ſiccatur,celeriter ſitũ trahens ac ſeneſcẽs.Inuẽta nuper & in Thracia herba eſt,cuius folia nihil ab Indico nardo diſtant. Amomi uua in uſu eſt,Indica uite labruſca:ut alij exiſtimauere,frutice myrtuoſo,palmi altitudine:carpiturq́; cum radice, manipulatim leniter componitur,protinus fragile. Laudatur q́; maxime Punici mali folijs ſimile, nec rugoſis, colore ruffo.Secunda bonitas pallido.Herbaceũ peius,peſsimumq́; candidũ,quod & uetuſtate euenit.Pretiũ uuæ in libras x. lx.friato uero amomo xlviij.Naſcit̃ & in Armeniæ parte,quæ uocatur Otene,& in Media,& in Ponto.Adulteratur folijs Punicis,& gummi liquido ut cohæreat,conuoluatq́; ſe in uuæ modũ.Eſt & quæ uocatur amomis,minus uenoſa atq; durior,ac minus odorata:quo apparet,aut aliud eſſe,aut colligi immaturum.Simile his & nomine & frutice cardamomum,ſemine oblongo.Metitur eodem modo & in Arabia.Quatuor eius genera,Viridiſsimum ac pingue acutis angulis contumax fricanti, quod maxime laudatur.Proximum è ruffo candicãs.Tertium breuius atq; nigrius.Peius tamen uariũ & facile tritu,odoriſq́; parui:qui uerus,coſto uicinus eſſe debet.Hoc & apud Medos naſcitur.Pretiũ optimi in libras duodecim.Cinnamomo proxima gentilitas erat, ni prius Arabiæ diuitias indicari conueniret,cauſasq́; quæ cognomen illi felicis ac beatæ dedere.Principalia ergo in illa thus,& myrrha.Hæc & cum Troglodytis communis.

De thure,& arboribus thuris. Cap. XIIII

THura præter Arabiam nullis,ac ne Arabiæ quidem uniuerſæ.In medio eius ferè ſunt Atramitæ pago Sabæorũ capite regni Sabota, in monte excelſo,à quo octo mãſionibus diſtat regio eorum thurifera. Saba appellatur, quod ſignificare Græci myſterium dicunt:ſpectat ortus ſolis æſtiui,undique rupibus inuia, & à dextera maris ſcopulis inacceſſa.Id ſolum è rubro lacteum traditur.Syluarũ longitudo eſt ſchœnorum xx. latitudo dimidium eius. Schœnus patet Eratoſthenis ratione,ſtadia xl.hoc eſt.paſſ.quinq; M. aliqui xxij.ſtadia ſingulis ſchœnis dedere.Attolluntur colles alti,decurrunt q́; & in plana arbores ſponte natæ.Terrã argilloſam eſſe conuenit,raris fontibus ac nitroſis.Attingunt & Minæi pagus alius,per quos euehitur uno tramite anguſto.Hi primi commerciũ thuris fecere,maximeq́; exercẽt:à quibus & Minæum dictũ eſt. Nec præterea Arabum alij thuris arborem uidẽt,ac ne horum quidẽ omnes. Feruntq́; MMM nõ amplius eſſe familiarum, quæ ius per ſucceſsiones id ſibi uindicent. Sacros uocari ob id,nec ullo cõgreſſu fœminarum funerũq́;,cum incidãt eas arbores aut metant,pollui:atq; ita religione merces augeri. Quidam promiſcuum ius ijs populis eſſe tradunt in ſyluis,alij per uices annorum diuidi. Nec arboris ipſius quæ ſit facies conſtat.Res in Arabia geſsimus,& Romana arma in magnam partẽ eius penetrauere:C.etiã Cæſar Auguſti filius inde gloriam petijt, nec tamen ab ullo (quod equidem ſciam) Latino arborũ earum tradita eſt facies.Græcorũ exempla uariant.Alij folio piri,minore dũtaxat,& herbidi coloris prodidere.Alij lentiſco ſimilem ſubrutilo folio: Quidam terebinthũ eſſe,& hoc uiſum Antigono regi allato frutice.Iuba rex ijs uoluminibus quæ ſcripſit ad C.Cæſarem Auguſti filium ardentem fama Arabiæ, tradit contorti eſſe caudicis,ramis aceris maxime Pontici.Succum amygdalæ modo emittere, taleſq́; in Carmania apparere, & in Ægypto ſatas ſtudio Ptolemæorum regnantium.Cortice lauri eſſe cõſtat. Quidam & folium ſimile dixere. Talis certe fuit arbor Sardibus.Nam & Aſiæ reges ſerendi curam habuerunt. Qui mea ætate legati ex Arabia uenerunt,omnia incertiora fecerunt,quod iure miremur,uirgis etiam thuris ad nos commeantibus:quibus credi poteſt,matrem quoq; teretem,& enodi fruticare trunco.Meti ſemel

 anno

anno ſolebat, minore occaſione uendendi. Iam quæſtus alteram uindemiam affert. Prior atq; naturalis uindemia circa canis ortum flagrantiſsimo æſtu, incidentibus quà maxime uideatur eſſe prægnans, tenuiſsimusq; tendi cortex. Laxatur hic plaga, nõ adimitur. Inde proſilit ſpuma pinguis. Hæc concreta denſatur, ubi loci natura poſcat tegete palmea excipiente, aliubi area circumpauita. Purius illo modo, ſed hoc ponderoſius. Quod in arbore hæſit, ferro depectitur, ideo corticoſum. Sylua diuiſa certis portionibus, mutua innocẽtia tuta eſt. Neq; ullus ſaucias arbores cuſtodit. Nemo furatur alteri. At hercule Alexandriæ ubi thura interpollantur, nulla ſatis cuſtodit diligẽtia officinas. Subligaria ſignantur opifici. Perſona adijcitur capiti, denſus ue reticulus. Nudi emittũtur. Tanto minus fidei apud hos pœna quàm apud illos ſyluæ habent. Autumno legitur ex æſtiuo partu. Hoc puriſsimum, candidũ. Secunda uindemia eſt uere, ad eam hyeme corticibus inciſis. Ruffum hoc exit, nec comparandum priori. Illud carpheotum, hoc dathiathum uocãt. Creditur & nouellæ arboris candidius, ſed ueteris odoratius. Quidam & in inſulis melius putant gigni. Iuba in inſulis negat naſci. Quod ex eo rotũditate guttæ pepẽdit, maſculũ uocamus, cum aliàs nõ ferè mas uocetur, ubi nõ ſit fœmina. Religioni tributũ ne ſexus alter uſurparetur. Maſculũ aliqui putant à ſpecie teſtiũ dictũ. Præcipua autẽ gratia eſt mammoſo, cum hærente lachryma priore conſecuta alia miſcuit ſe. Singula hæc manũ implere ſolita inuenio, cum minore diripiẽdi auiditate lentius naſci liceret. Græci ſtagoniam & atomum tali modo appellãt, minorem autem Arabiam. Micas concuſſu eliſas mannam uocamus. Etiamnum tamen inueniuntur guttæ, quæ tertiam partem minæ, hoc eſt XXXIX denariorũ pondus æquent. Alexãdro Magno in pueritia ſine parſimonia thura ingerenti aris, pædagogus Leonides dixerat, ut illo modo cum deuiciſſet thuriferas gẽtes ſupplicaret. At ille Arabia potitus, thure onuſtam nauim miſit ei, exhortatus, ut large deos adoraret. Thus collectum Sabotam camelis conuehitur, porta ad id una patente. Digredi uia capitale leges fecere. Ibi decimas deo, quem uocant Sabin, menſura nõ pondere ſacerdotes capiunt. Nec ante mercari licet. Inde impenſæ publicæ tolerantur. Nam & benigne certo itinerum numero deus hoſpites paſcit. Euehi nõ poteſt niſi per Gebanitas, itaque & horum regi penditur uectigal. Caput eorũ Thomna abeſt à Gaza noſtri littoris Iudææ oppido LXXX. XXVII. M. paſſ. quod diuiditur in manſiones camelorum LXII. Sunt & quæ ſacerdotibus dantur portiones, ſcribisq; regũ certæ. Sed præter hos & cuſtodes, ſatellitesq;, & hoſtiarij, & miniſtri populantur. Iam quacunq; iter eſt, aliubi pro aqua, aliubi pro pabulo, aut pro manſionibus, uarijsq; portorijs pendunt, ut ſumptus in ſingulos camelos denariũm DCLXXXVIII ad noſtrum littus colligat, iterumq; imperij noſtri publicanis penditur. Itaq; optimi thuris libra XVI. pretium habet, ſecunda XV. tertia XIIII. Apud nos adulteratur reſinæ candidæ gemma per quàm ſimili, ſed deprehenditur quibus dictũ eſt modis. Probatur candore, amplitudine, fragilitate, carbone, ut ſtatim ardeat. Item ne dentem recipiat potius quàm in micas frangatur.

De myrrha, & arboribus myrrhæ. Cap. XV

MYrrham in iiſdem ſyluis permixtam arborem naſci tradidere aliqui, plures ſeparatim. Quippe multis in locis Arabiæ gignitur, ut apparebit in generibus. Cõuehitur & ex ſyluis laudata, petuntq; eam etiã ad Troglodytas Sabæi tranſitu maris. Satiua quoque prouenit, multũ ſylueſtri prælata. Gaudet raſtris & ablaqueationibus, melior radice refrigerata. Arbori altitudo ad quinq; cubita, nec ſine ſpina, caudice duro & intorto, craſſiore quàm thuris, & ab radice etiam quàm reliqua ſui parte. Corticem leuem ſimilemq; unedoni, ſcabrũ alij ſpinoſumq; dixere. Folium oliuæ, uerũ criſpius, & aculeatũ. Iuba oluſatri. Aliqui ſimilem iunipero, ſcabriorem tantũ ſpinisq; horridam, folio rotundiore, ſed ſapore iuniperi. Necnon fuere qui è thuris arbore utrunque naſci mentirentur. Inciduntur bis & ipſæ, iiſdemq; temporibus, ſed à radice uſque ad ramos, qui ualent. Sudant autem ſponte prius quàm incidantur, ſtacten dictam, cui nulla præfertur. Ab hac ſatiua,

& in ſyluestri quoq; melior æſtiua. Non dant ex myrrha portiones deo, quoniã & apud alios naſcit᷑. Regi tamen Gebanitarũ quartas partes eius pendũt. Cætero paſſim à uulgo coemptam in folles cõfarcinnt, ipſiq; unguẽtarij digerũt haud difficulter odoris atq; pinguedinis argumẽtis.

De generibus myrrhæ, & natura, & pretio eius. Cap. XVI

GEnera cõplura. Troglodytica ſyluestriũ prima. Sequens Minæa, in qua & Atramitica eſt, & Anſaritis Gebanitarum regno. Tertia Dianitis: Quarta collatitia. Quinta Sembraccna, à ciuitate regni Sabęorum mari proxima. Sexta quam Duſaritin uocãt. Eſt & candida uno tantũ loco, quæ in Meſſalũ oppidũ cõfertur. Probatur Troglodytica pinguedine, & quod aſpectu aridior eſt, ſordidaq; atq; barbara, ſed acrior cæteris. Sembracena prædictis caret uitijs, ante alias hilaris, ſed uiribus tenuis. In plenũ aũt probatio eſt minutis glebis, nec rotundis, in cõcretu albicantis ſucci & tabeſcentis: utq; fracta cãdidos ungues habeat, guſtu leniter amara. Secunda bonitas intus uarię. Peſſima intus nigra: peior ſi etiam foris. Pretia ex occaſione ementiũ uaria. Stactæ uero à VI. ad L. Satiuæ ſummum ad XXII. Erythrææ ad XVI. Hanc nolũt Arabicã intelligi. Troglodyticæ nucleo ad XIII. eius uero quam odorariã uocant ad XIIII. Adulteratur lentiſci glebis, & gummi. Item cucumeris ſucco amaritudinis cauſa, ſicut põderis ſpuma argenti. Reliqua uitia deprehẽduntur ſapore gũmi dente lenteſcentis. Fallaciſſime aũt adulterat᷑ indica myrrha, quæ ibidem quadã è ſpina colligitur. Hoc ſolũ peius India affert facili diſtinctione, tanto deterior eſt.

De maſtice, ladano, & bruta, enhæmo, & ſtrobo, & de ſtyrace. Cap. XVII

ERgo trãſit in maſticen, quæ & ex alia ſpina fit in India, itemq; in Arabia: lamam uocant. Sed maſtice quoq; gemina eſt, quoniã & in Aſia Græciaq; reperitur herba radice folia emittẽs, & cardunm ſimilem malo, ſeminis plenum: lachrymaq; erumpit inciſa parte ſumma, nix ut dignoſci poſſit à maſtice uera. Necnon & tertia in Ponto eſt, bituminis ſimilior. Laudatiſſima autẽ Chia candida, cuius pretiũ in libras XX. nigræ uero XII. Chia è lentiſco tradit᷑ gigni gummi modo. Adulteratur ut thura reſina. Arabia etiãnum & ladano gloriatur: forte caſuq; hoc, & iniuria fieri odoris, plures tradidere. Capras maleficum alias frondibus animal, odoratorũ uero fruticũ expetentius, tanq; intelligant pretia, carpere germinũ caules prædulci liquore turgẽtes, diſtillantemq; ab his caſus mixtura ſuccum improbo barbarũ uillo abſtergere. Hunc glomerari puluere, incoqui ſole. Et ideo in ladano caprarum pilos eſſe. Sed hoc nõ alibi fieri q̃ in Nabatæis, qui ſunt ex Arabia contermini Syriæ. Recentiores ex autoribus ſtrobon hoc uocant. Traduntq; ſyluas Arabum paſtu caprarum infringi, atque ita ſuccum uillis inhæreſcere, uerum autem ladanum Cypri inſulæ eſſe: ut obiter quæq; genera odorum dicantur, quamuis non terrarum ordine. Similiter hoc & ibi fieri tradunt, & eſſe œſypũm hircorum barbis genibusq; uilloſis inhærens, ſed ederæ flore deroſo, paſtibus matutinis, cum eſt rorulenta Cypros. Deinde nebula ſole diſcuſſa, puluerem madentibus uillis adhæreſcere, atq; ita ladanum depecti. Sunt qui herbam in Cypro ex qua id fiat, ledam appellent: & enim illi ledanum uocant. huius pingue inſidere: atque attractis funiculis herbam eam conuolui, atq; ita offas fieri. Ergo in utraq; gente bina genera, terrenum & factitium. Id quod terrenum eſt, friabile: factitium, lentum. Necnon & fruticem eſſe dicunt in Carmania, & ſuper Aegyptum per Ptolemæos tranſlatis plantis: aut (ut alij) generante & id thuris arbore: colligiq; ut gummi inciſo cortice, & caprinis pellibus excipi. Pretia ſunt laudatiſſimo in libras aſſes XL. Adulteratur myrti baccis, & alijs animalium ſordibus. Synceri odor debet eſſe ferus, & quodammodo ſolitudinem redolens: ipſum uiſu aridum, ſtatim tactu molleſcere, accenſum fulgerę, odore iucundo gratum. Myrtata deprehenduntur, crepitantq; in igne. Præterea ſyncero calculi potius è rupibus inhærent quàm puluis. In Arabia & olea dotatur lachryma, qua medicamentum conficitur à Græcis enhæmon dictum, ſingulari effectu contrahendis uulnerum cicatricibus: In maritimis eæ fluctibus æſtúque operiuntur. Nec baccæ nocet, cum conſtet & in folijs ſalem relinqui. Hæc ſunt peculiaria Arabiæ

& pauca præterea cõmunia, alibi dicenda, quoniam in ijs uincitur. Peregrinos ipſa mire odores & ad exteros petit. Tanta mortalibus ſuarum rerum ſatietas eſt, alienarumq; auiditas. Petunt igitur in Helimæos arborem brutã, cupreſſo fuſæ ſimilem, exalbidis ramis, iucundi odoris accenſam, & cum miraculo hiſtorijs Claudij Cęſaris prædicatã. Folia eius inſpergere potionibus Parthos tradit. Odorem eſſe proximũ cedro, fumumq; eius cõtra ligna alia remedio. Naſcitur ultra Paſitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro. Petunt & in Carmanos arborẽ ſtrobũ ad ſuffitus, perfuſam uino palmeo accendẽtes. Huius odor redit à cameris ad ſolũ iucundus, ſed aggranãs capita, citra dolorẽ tamen. Hoc ſomnum ægris quęrunt. His cõmercijs Carras oppidum aperuere, quod eſt illis nũdinarium. Inde Gabbam omnes petere ſolebant, dierum xx itinere, & Palæſtinã Syriam. Poſtea Characem peti cœptum ac regna Parthorum ex ea cauſa, autor eſt Iuba. Mihi ad Perſas etiã prius iſta portaſſe, ꝙ in Syriam aut Aegyptum uidentur, Herodoto teſte, qui tradit ſingula milia talentũ thuris annua penſitaſſe Arabas regibus Perſarũ. Ex Syria reuehunt ſtyracem, acri odore eius in focis abigentes ſuorum faſtidiũ. Cætero, nõ alia ligni genera ſunt in uſu ꝙ odorata. Ciboſq; Sabæi coquunt thuris ligno, alij myrrhæ, oppidorum uicorumq; nõ alio ꝙ ex aris fumo atq; nidore. Ad hũc ergo ſanandum urunt ſtyracem in pellibus hircinis, ſuffiuntq; tecta. Adeo nulla eſt uoluptas, quæ nõ aſſiduitate ſui faſtidiũ pariat. Eundem & ad ſerpentes fugandas urunt, in odoriferis ſyluis frequentiſſimas.

De felicitate Arabiæ. Cap. XVIII

NOn ſunt eorum cinnamomum aut caſia: & tamen felix appellatur Arabia, falſa & ingrata cognominis, quæ hoc acceptum ſuperis ferat, cum plus ex eo inferis debeat. Beatam illam fecit hominũ etiam in morte luxuria, quæ dijs intellexerat genita, adhibẽs urendis defunctis. Periti rerum aſſeuerant, nõ ferre tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps nouiſſimo Poppeæ ſuæ die cõcremauerit. Aeſtimentur poſtea toto orbe ſingulis annis tot funera, aceruatimq; cõgeſta honori cadauerum, quæ dijs per ſingulas micas dantur. Nec minus propitij erant mola ſalſa ſupplicantibus, imò uero (ut palàm eſt) placatiores. Verum Arabiæ etiãnum felicius mare eſt. Ex illo nanq; margaritas mittit. Minimaq; computatione milies centena milia ſeſtertium annis omnibus India & Seres peninſulaq; illa imperio noſtro adimunt. Tanto nobis deliciæ & fœminæ conſtant. Quota enĩ portio ex illis ad deos quæſo iam uti ad inferos pertinet?

De cinnamomo, & xylocinnamomo & caſia. Cap. XIX

CInnamomum & caſias fabuloſa narrauit antiquitas, princeps'ue Herodotus, auium nidis, & priuatim phœnicis, in quo ſitu Liber pater educatus eſſet, ex inuijs rupibus arboribuſq; decuti, carnis quam ipſæ inferrent pondere, aut plumbatis ſagittis. Item caſiam circa paludes propugnãte unguibus diro ueſpertilionum genere, aligeriſq; ſerpentibus, his cõmentis augẽtes rerũ pretia. Commutata uero fabula eſt, ad meridiani ſolis repercuſſus inenarrabilẽ quẽdam uniuerſitatis halitũ è tota peninſula exiſtere, tot generum auræ ſpirante cõcentu, Magniq; Alexãdri claſſibus Arabiam odore primum nunciatam in altum. Omnia falſa, ſiquidem cinnamomum, idemq; cinnamũ naſcitur in Aethiopia Troglodytis cõnubio permixta. Ii mercantes id à cõterminis, uehunt per maria uaſta ratibus, quas neq; gubernacula regant, neq; remi trahant uel impellãt, nõ uela, nõ ratio ulla adiuuet, cũ omniũ inſtar ibi ſint homo tantũ & audacia. Præterea hybernũ mare exigũt circa brumam, euris tum maxime flantibus. Hi recto curſu per ſinus impellũt, atq; a promontorij ambitu argeſtæ deferunt in ponũ Gebanitarũ, qui uocat Ocila. Quamobrẽ illi maxime id petũt, prodũtq; uix quinto anno reuerti negociatores, & multos interire. Contra reuehũt uitrea, & ahena, ueſtes, fibulas cũ armillis ac monilibus. Ergo negociatio illa, fœminarũ maxime fide cõſtat. Ipſe frutex duorũ cubitorũ altitudine ãpliſſimus, palmiq; minimus, iiij digitorũ craſſitudinis, ſtatim à terra ſex digitis furculoſus, arido ſimilis. Cum uiret nõ odoratus, folio origani, ſiccitate gaudens, ſterilior imbre, cæduq; natу<æ. Gignitur

quidem

quidē in planis,ſed denſiſſimis in uepribus rubisq́;,difficilis collectu. Metitur nō niſi permiſerit deus:Iouem hunc intelligunt aliqui,Aſſabinum illi uocant:xliiij boum caprarūq́; & arietum extis impetratur uenia cædendi. Nō tamen aut ante ortum ſolis,aut poſt occaſum licet.Sarmenta haſta diuidit ſacerdos, deoq́; partem ponit:reliquū mercator in naſſas cōdit.Eſt & alia fama,cum ſole diuidi,ternasq́; partes fieri, deinde ſorte cremia diſcerni:quodq́; ſoli ceſſerit relinqui,ac ſponte cōflagrare.Præcipua bonitas uirgultorū tenuiſſimis partibus,ad lōgitudinem palmi. Secunda proximis breuiore menſura,atque ita ordine.Viliſſimū quod radicibus proximum,quoniam ibi minimū corticis in quo ſumma gratiæ.Qua de cauſa pręfetuntur cacumina, ubi plurimus cortex.Ipſum uero lignum in faſtidio eſt propter origani acrimoniam:xylocinnamomū uocat̃.Pretiū eſt in libras xx. Quidam cinnami duo genera tradidere,candidū,nigricansq́;.Et quondam præferebat̃ candidum,nunc cōtrà nigrum laudatur.Atq; etiam uarium præferunt candido. Certiſſima tamen æſtimatio ne ſit ſcabrū,atq; ut inter ſeſe tritū tarde frietur.Damnatur in primis molle,aut cui albet cortex.Ius eius à Gebanitatū rege ſolo proficiſcitur,is edicto mercatu uendit.Pretia quondā fuere in libras denariorū mille. Auctū id parte dimidia eſt, incenſis,ut ferunt,ſyluis ira barbarorū.Id acciderit ne ob iniquitatē præpotentiū,an forte,nō ſatis cōſtat.Auſtros ibi tam ardenter flare,ut æſtatibus ſyluas accendant, inuenimus apud autores.Coronas ex cinnamomo interraſili auro incluſas,primus omniū in templis Capitolij atq; Pacis dicauit Imperator Veſpaſianus Auguſtus. Radicem eius magni pōderis uidimus in palatij templo,quod fecerat diuo Auguſto cōiunx Auguſta,aureæ pateræ impoſitam: ex qua guttæ æditæ annis omnibus in grana durabantur, donec id delubrum incendio cōſumptū eſt.Frutex & caſia eſt,iuxtaq́; cinnami campos naſcitur, ſed in mōtibus craſſiore ſarmento,tenui cute uerius quàm cortice; quem cōtra atque in cinnamomo leuari & exinaniri pretium eſt.Amplitudo fruticis trium cubitorum.Colos triplex. Cum primum emicat,candidus pedali menſura: deinde rubeſcit addito ſemipede:ultrà nigricans. Hæc pars maxime laudatur,ac deinde proxima:damnatur uero candida.Cōſecant ſurculos lōgitudine binûm cubitorū. Mox præſuunt recētibus corijs quadrupedum ob id interemptarum,ut ijs putreſcentibus uermiculi lignum erodant, & excauēt corticem tutum amaritudine.Probatur recens maxime & quæ ſit odoris molliſſimi,guſtúue quàm maxime feruens,potius quàm lento tepore leniter mordens,colore purpureo,quæq́; plurima minimum pōderis faciat,breui tunicarū fiſtula & nō fragili. Lactam uocant talem barbaro nomine. Alia eſt balſamodes ab odore ſimili appellata,ſed amara, ideoq́; utilior medicis,ſicut nigra unguentis.Pretia nulli diuerſiora.Optimæ in libras x. l.cæteris x. v.

De iſocinnamo,& cancamo,ac taro. Cap. xx.

HIs addidere mangones quam daphnoiden uocant,iſocinnamon cognominatā,pretiumq́; eius faciunt x.ccc.Adulteratur ſtyrace, & propter ſimilitudinem corticum lauri tenuiſſimis ſurculis.Quin & in noſtro orbe ſerit̃:extremoq́; in margine imperij,quà Rhenus alluit,uiuit in aluearijs apū ſata.Color abeſt ille torridus ſole,& ob id ſimul idem odor. Ex confinio caſiæ cinnamiq́; & cancamum ac tarum inuehitur, ſed per Nabatæos Troglodytas,qui conſidere ex Nabatæis.

De ſerichato & gabalio,& de myrobalano. Cap. xxi.

EO comportatur & ſerichatum,& gabalium, quæ intra ſe conſumunt Arabes, noſtro orbi tantum nominibus cognita,ſed cum cinnamomo caſiaq́; naſcentia.Peruenit tamen aliquando ſerichatū,& in unguēta additur ab aliquibus. Permutatur in libras x.vi. Myrobalanū Troglodytis & Thebaidi & Arabiæ,quæ Iudæā ab Ægypto diſterminat, cōmune eſt,naſcēs unguēto,ut ipſo nomine apparet. Quo itē indicatur & glandē eſſe arboris,heliotropio,quā dicemus inter herbas,ſimili folio. Fructus magnitudine auellanæ nucis.Ex his in Arabia naſcens Syriaca appellatur,& eſt candida.Cōtra in Thebaide nigra.Præfert̃ illa bonitate olei quod exprimit̃:ſed copia thebaica.Inter hæc Troglodytica

uiliſſima eſt. Sunt qui Æthiopicam iis pręferant, glandem nigram ac pinguem, nucleoꝗ gracili, ſed liquore qui exprimitur odoratiori, naſcentem in campeſtribus. Ægyptiam pinguiorem eſſe, & craſſiori cortice rubentem: & quamuis in paluſtribus naſcatur, breuiorem ſicciorémꝗ. E diuerſo Arabicã uiridem ac tenuiorẽ: & quoniam ſit mõtuoſa, ſpiſſiorem. Longe autẽ optimã Petræam, ex quo diximus oppido, nigro cortice, nucleo cãdido. Vnguentarii aũt tantum cortices premunt. Medici nucleos tundunt, affuſa eis paulatim calida aqua.

De phœnicobalano, & calamo odorato. Cap. XXII

MYrobalano in unguentis ſimilem proximũꝗ uſum habet palma in Ægypto quæ uocatur adipſos, uiridis, odore mali cotonei, nullo intus ligno. Colligitur aũt paulo ante quàm incipiat matureſcere. Quod relinquit̃ phœnicobalanus uocatur, & nigreſcit, ueſcentesꝗ inebriat. Myrobalano pretiũ in libras X bini. Inſtitores & fecẽ unguenti hoc nomine appellant. Calamus quoꝗ odoratus in Arabia naſcẽs cõmunis Indis atꝗ Syrię eſt: in qua uincit omnis, à noſtro mari centũ L. ſtadiis. Inter Libanũ montẽ, aliũꝗ ignobilem, nõ (ut quidã exiſtimauere) Antilibanũ, in cõualle modica iuxta lacũ, cuius paluſtria æſtate ſiccantur, tricenis ab eo ſtadiis calamus & iuncus odorati gignuntur. Sanè enim dicamus & de iunco, quamuis alio herbis dicato uolumine, quoniã tamẽ hic unguentorum materia tractatur. Nihil ergo à cæteris ſui generis differunt aſpectu: ſed calamus præſtantior odore, ſtatim è lõginquo inuitat, mollior tactu, melior ꝗ qui minus fragilis, & qui aſſuloſe potius quàm raphani modo frangitur. Ineſt fiſtulæ araneũ, quod uocant florem. Præſtantior eſt cui numeroſius. Reliqua probatio ut niger ſit. Damnatur aliubi. Melior quo breuior & craſſior, lentusꝗ in frangẽdo. Calamo pretium in libras XI. iunco XV. Tradũtꝗ iuncũ odoratũ & in Campania inueniri. Diſceſſimus à terris oceanum ſpectãtibus ad cõuexas in noſtra maria.

De ammoniaco & ſphagno. Cap. XXIII

ERgo Æthiopię ſubiecta Africa ammoniaci lachrymam ſtillat in harenis ſuis: inde & nomine etiã ab Ammonis oraculo, iuxta quod gignit̃ arbor quã metopion uocant: reſinæ modo aut gũmi. Genera eius duo, Thrauſton, maſculi thuris ſimilitudine, quod maxime probat̃. Alterũ pingue & reſinoſum, qđ phyrama appellãt. Adulterat̃ harenis, uelut naſcendo apprehenſis. Igitur quàm minimis glebis probatur, & ꝙ puriſſimis. Pretium optimi in libras aſſes XL. Sphagnos infra eos ſitus in Cyrenaica prouincia maxime probat̃. Alii bryõ uocãt. Secũdũ locũ obtinet Cyprius, Tertiũ Phœnicius. Fert̃ et in Ægypto naſci. Quin & in Gallia, nec dubitauerim. Sũt enĩ hoc nomine cani arborũ uilli, quales in quercu maxime uidemus, ſed odore præſtãtes. Laus prima candidiſſimis atꝗ altiſſimis, ſecũda rutilis, nulla nigris. Et in inſulis petriſꝗ nati improbant̃, omnesꝗ qbus palmarum atꝗ nõ ſuus odor ſit.

De cypro, & aſpalatho, & maro. Cap. XXIIII

CYprus in Aegypto eſt arbor ziziphi foliis, ſemine coriãdri, flore candido odorato. Coquitur hoc in oleo, premiturꝗ poſtea quod cyprus uocatur. Pretiũ ei in libras quinꝗ. Optimũ habetur è Canopica in ripis Nili nata, ſecundũ Aſcalone Iudæę, tertium Cypro inſula odoris ſuauitate. Quidã hanc eſſe dicũt arborẽ, quę in Italia liguſtrũ uocet̃. In eodem tractu aſpalathos naſcitur, ſpina candida, magnitudine arboris modicæ, flore roſæ. Radix unguentis expetitur. Tradunt in quocunꝗ frutice curuetur arquus cœleſtis, eandem quæ ſit aſpalatho, ſuauitatẽ odoris exiſtere, ſed in aſpalatho inenarrabilẽ quandam. Quidã eum Eryſiſceptrũ uocant, alii ſceptrũ: probatio eius in colore ruffo uel igneo, tactuꝗ ſpiſſo, & odore caſtoreo. Permutatur in libras XV. In Ægypto naſcitur & maron, peius ꝙ Lydium, maioribus foliis ac uariis. Illa breuia ac minuta & odorata.

De balſamo, & opobalſamo, & xylobalſamo, & ſtyrace, & galbano. Cap. XXV

SEd omnibus odoribus præfertur balſamum, uni terræ Iudææ cõceſſum, quondam in duobus tãtum hortis utroꝗ regio, altero iugerum XX nõ amplius, altero pauciorum. Oſtendere arbuſculam hanc urbi imperatores Veſpaſiani. Clarumꝗ dictu à Pompeio Magno, in triumpho arbores quoque duximus. Seruit nunc hæc, & tributa pendit cum

ſua

ſua gente, in totum alia natura quàm noſtri externiq; prodiderant. Quippe uiti ſimilior eſt quàm myrto. Malleolis ſeri dicitur, nuper uincta ut uitis: & implet colles uinearũ modo, quæ ſine adminiculis ſe ipſæ ſuſtinent. Tondetur ſimiliter fruticans, ac raſtris niteſcit. Properat naſci, intra tertium annum fructifera. Foliũ proximũ rutæ, perpetua coma. Sæuiere in eãdem Iudæi, ſicut in uitã quoq; ſuam. Contra defendẽre Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Seritq; nunc eam fiſcus: nec unquam fuit numeroſior aut procerior. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. Arbori tria genera. Tenui & capillacea coma, quod uocãt eutheriſton. Alterum ſcabro aſpectu, incuruum, fruticoſum, odoratius: hoc trachy appellant. Tertium eumeces, quia eſt cęteris procerius, leui cortice. Huic ſecunda bonitas, nouiſſima eutheriſto. Semen eius eſt uino proximum guſtu, colore ruffum, nec ſine pingui: peius in grano quod leuius atq; uiridius. Ramus craſſior ꝙ myrto. Incidiť uitro, lapide, oſſeis'ue cultellis. Ferro lædi uitalia odit. Emoritur protinus, eadem amputari ſuperuacua patiens. Incidentis manus libratur artifici temperamẽto, ne quid ultra corticem uiolet. Succus è plaga manat, quem opobalſamum uocant, eximiæ ſuauitatis, ſed tenui gutta, ploratu lanis parua colligitur in cornua. Ex ijs nouo fictili cõditur, craſſiori ſimilis oleo, & in muſto candida. Rubeſcit deinde, ſimulq; dureſcit è translucido. Alexãdro Magno res ibi gerente, toto die ęſtiuo unam concham impleri iuſtum erat. Omni uero fœcunditate è maiore horto congios ſenos, minore ſingulos, cum duplo rependebatur argento. Nunc etiam ſingularum arborum largior uena, ter omnibus percutitur æſtatibus, poſtea deputatur. Et ſarmenta quoq; in merce ſunt. DCCC amputatio ipſa ſurculusq; uenit intra quintum demum annum. Xylobalſamum uocatur, & coquitur in unguentis. Pro ſucco ipſum ſubſtituere officinæ. Corticis etiam ad medicamẽta pretium eſt. Præcipua autem gratia lachrymæ, ſecunda ſemini, tertia cortici, minima ligno. Ex hoc buxoſum eſt optimum, quod eſt odoratiſſimum: ex ſemine autem maximum et ponderoſiſſimũ, mordens guſtu, ferueſq; in ore. Adulteratur Petræo hyperico, quod coarguitur magnitudine, inanitate, longitudine, odoris ignauia, ſapore piperis. Lachrymæ probatio ut ſit pinguis, tenuis, ac modice ruffa, & in fricando odorata. Secundus candido colos. Peior uiridis, craſſusq;. Peſſimus niger. Quippe ut oleum ſeneſcit. Ex omni inciſura maxime probatur quod ante ſemẽ fluxit. Et aliâs adulteratur ſemine ſuo, uixq; maleficium deprehẽditur guſtu amariore. Eſſe enim debet lenis, non ſubacidus, odore tãtum auſterus. Vitiatur & oleo roſæ, cyperi, lentiſci, balani, terebinthi, myrti, reſina, galbano, cera Cypria, prout quæque res fuit. Nequiſſime autẽ gummi, quoniã ipſum quoq; inhæreſcit manu inuerſa, & in aqua ſidit: quæ probatio eius gemina eſt. Debet ſyncerũ & inhæreſcere, ſed hoc & gũmi addita fragili cruſta euenit. Et guſtu deprehendiť. Carbone uero, quod cera reſinaq; adulteratum eſt, nigriori flamma. Nam melle mutatum ſtatim contrahit muſcas. Præterea ſynceri denſatur in tepida aqua gutta ſidẽs ad ima uaſis. Adulterata olei modo innatat: & ſi metopio uitiatũ eſt, circulo candido cingiť. Summa probatio eſt ut lac coagulet, & in ueſte maculas nõ faciat, nec manifeſtior alibi fraus. Quippe milibus denariorũ ſextarij empti, uendente fiſco CCC denarijs ueneunt. In tantũ expedit augere liquorẽ. Xylobalſamo pretiũ in libras VI. Proxima Iudææ Syria ſupra Phœnicẽ ſtyracẽ gignit, circa Gabala & Marathũta & Caſium Seleuciæ montẽ. Arbor eſt eodem nomine, cotoneo malo ſimilis, lachrymę ex auſtero iucundioris, intus ſimilitudo harũdinis, ſuccoq; prægnans. In hãc circa canis ortũ aduolant pennati uermiculi erodẽtes, ob id in ſcobe ſordeſcit. Styrax laudať poſt ſupradicta ex Piſidia, Sidone, Cypro, Cilicia, Creta minime. Ex Amano Syriæ medicis, ſed unguentarijs magis. Colos in quacũq; natione præferť ruffus, & pinguiter lentus: deterior furfuroſus, & cano ſitu obductus. Adulteratur cedri reſina uel gũmi, aliàs melle, aut amygdalis amaris: omniaq; ea deprehenduntť guſtu. Pretiũ optimo xix. Exit & in Pãphylia, ſed aridior, minusq; ſuccoſus. Dat & Galbanũ Syria in eodẽ Amano mõte è ferula, quam eiuſdẽ nominis reſinæ modo ſtagonitin appellant. Quod maxime laudãt, cartilaginoſum, purum

ad ſimili-

ad ſimilitudinẽ ammoniaci,minimeq; lignoſum.Sic quoq; adulterat' faba aut ſagapeno. Syncerum ſi uratur,fugat nidore ſerpẽtes. Permutatur in libras v.Medicinæ hoc tãtum.

De panace,& ſpondylio,& malobathro. Cap. XXVI

PAnacẽ & unguentis eadẽ gignit, naſcentẽ & in Pſophide Arcadiæ, circaq; Erymãthi fontes,& in Africa,& in Macedonia:ferula ſui generis v.cubitorũ,folijs primo quaternis,mox ſenis in terra iacentibus, ampla magnitudine rotundis, in cacumine uero oleagineis,ſemine in muſcarijs dependente,ut ferulę:excipitur ſuccus inciſo caule meſſibus,radice in autũno. Laudatur candor eius coacti.Sequẽs pallido ſtatera. Niger color improbatur.Pretiũ optimo in libras bini aſſes.Ab hac,ferula differt quæ uocatur ſpondyliõ,folijs tantũ,quia ſunt minora,& platani diuiſura. Nõ niſi in opacis gignitur. Semẽ eodẽ nomine ſilis ſpeciẽ habet,medicinę tantũ utile.Dat & malobathron Syria,arborẽ folio cõuoluto, arido colore:ex quo exprimitur oleũ ad ungnẽta,fertiliore eiuſdẽ Ægypto:Laudatius tamen ex India uenit.In paludibus ibi gigni tradunt lentis modo, odoratius croco,nigricans,ſcabrũq; quodã ſalis guſtu.Minus probatur cãdidũ.Celerrime ſitũ in uetuſtate ſentit.Sapor eius nardo ſimilis eſſe debet ſub lingua. Odor uero in uino ſufferuefacti antecedit alios.In pretio quidẽ prodigio ſimile.eſt,à ſingulis ad CCC. peruenire libras:Oleum aũt ipſum in libras LX.

De oleo omphacio. Cap. XXVII

OLeum & omphaciũ eſt.Fit duobus generibus,& totidẽ modis,ex olea & uite. Olea adhuc alba expreſſa,deterius ex druppa: ita uocat' priuſq; cibo matura ſit iam tum colorẽ mutãs.Differentia,quod hoc uiride eſt,illud candidũ.E uite fit pſytia aut aminæa, cũ ſint acini ciceris magnitudine ante canis ortũ.In prima lanugine demetitur uua, eiuſq; melligo.Reliquum corpus ſole coquitur.Nocturni rores cauentur. In fictili condita melligo colligitur,ſubinde Cyprio ære ſeruat'.Optima quæ ruffa,acriorq;,& aridior. Pretium omphacio in libras VI. Fit & alio modo,cum in mortarijs uua immatura teritur:ſiccataq; in ſole,poſtea digeritur in paſtillos.

De bryo & œnanthe,& de elate arbore,& cinnamo caryopo. Cap. XXVIII

EOdem & bryon pertinet uua populi albæ. Optima circa Gnidũ aut Cariã,in ſitientibus aut ſiccis aſperiſq;:ſecunda in Lycia cedro.Eodẽ & œnanthe pertinet.Eſt autẽ uitis labruſcæ uua.Colligitur cũ flore, cum optime olet.Siccatur in umbra ſubſtrato linteo, atq; in cados cõditur.Præcipua ex Parapotamia,ſecũda ab Antiochia,atq; Laodicea Syriæ,tertia ex montibus Medicis. Hæc utilior medicinæ. Quidam omnibus ijs præferunt eam,quæ in Cypro inſula naſcitur.Nam quæ in Africa fit,ad medicos tantũ pertinet,uocaturq; maſſaris.Omnis autẽ ex alba labruſca præſtantior quàm è nigra.Eſt præterea arbor ad eadẽ unguenta pertinens, quam alij elatẽ uocant, quod nos abietẽ,alij palmã,alij ſpathẽ.Laudatur Ammoniaca maxime,mox Ægyptia. Dein Syriaca,dũtaxat in locis ſitientibus odorata,pingui lachryma, quæ in unguẽta additur ad domandũ oleũ. In Syria gignitur & cinnamũ,quod caryopon appellant.Hic eſt ſuccus nuci expreſſus,multũ à ſurculo ueri cinnami differens,uicina tamen gratia.Pretiũ in libras aſſes quadraginta.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XIII.

PROOEMIVM.

De peregrinis arboribus.

HACTENVS in odoribus habent pretia ſyluæ, erantq; per ſe mira ſingula,iuuitq; luxuriam ea omnia miſcere,& è cũctis unum odorem facere,ita reperta ſunt unguenta.

De unguentis,& quando primum ſunt cognita nobis, & de cõpoſitione. Cap. I

QVis primus inuenerit non traditur:Iliacis temporibus nõ erant, nec thure ſupplicabatur:Cedri tantum & citri ſuorum fruticum in ſa-

in ſacris fumo conuolutũ nidorem uerius quàm odorem nouerant, iam roſæ ſucco reperto. Nominatur enim id quoque in olei laude. Perſarũ eſſe debet gentis unguentũ. Illi madent eo, & accerſita commendatione, ingluuie natum uirus extinguunt. Primum, quod equidem inueniam, caſtris Darij regis expugnatis, in reliquo eius apparatu Alexander cepit ſcrinium unguentorum. Poſtea uoluptas eius à noſtris quoq; inter laudatiſſima atque etiam honeſtiſſima uitæ bona admiſſa eſt. Honosq́; is & ad defunctos pertinere cœpit. Quapropter plura de eo dicemus. Quæ ex his non erunt fruticum, ad præſens nominibus tantum indicabuntur, natura uero eorum ſuis reddetur locis. Vnguentis cognomina dedere alijs patriæ, alijs ſucci, alijs arbores, alijs cauſæ. Primumq́; id ſcire conuenit, mutatam autoritatem, & ſæpius tranſiſſe gloriam. Laudatiſſimum fuit antiquitus in Delo inſula, poſtea Mendeſium. Nec mixtura & compoſitione tantum hoc accidit, ſed ijdem ſucci uarie alibi ad quęlibet præualuere, aut degenerauere: Irinum Corinthi diu maxime placuit, poſtea Cyzici: ſimili modo rhodinum Phaſeli, quam gloriam abſtulere Neapolis, Capua, Præneſte. Crocinum in Solis Ciliciæ diu maxime laudatũ, mox Rhodi. Oenanthinum in Cypro, deinde in Ægypto præpoſitum, poſtea Adramyttio. Amaracinum in Coo: poſtea eodem loco prælatũ eſt Melinum. Cyprinũ in Cypro, deinde in Ægypto, ubi Mendeſium & metopiũ ſubito gratius factum eſt. Mox hæc abſtulit Phœnice, & cyprini laudẽ Ægypto reliquit. Panathenaicon ſuũ Athenæ perſeueranter obtinuere. Fuerat & Pardalium in Tarſo, cuius etiam compoſitio & mixtura obliterata eſt. Narciſſinum quoque ex flore narciſſi deſijt cõponi. Ratio faciendi duplex, ſuccus & corpus. Ille olei generibus ferè cõſtat, hoc odorum. Hæc ſtymmata uocãt, illa hedyſmata. Tertius inter hæc eſt colos, à multis neglectus. Huius cauſa adduntur cinnabari & anchuſa. Sal aſperſus olei naturã coercet. Quibus anchuſa adiecta eſt, ſal nõ additur. Reſina aut gummi adijciũtur ad continendum odorem in corpore. Celerrime is euaneſcit atq; defluit, ſi nõ ſit hæc addita. Vnguentorum expeditiſſimum fuit, primumq́; ut uerisimile eſt è bryo & balanino oleo, de quibus ſupra diximus. Increuit deinde Mẽdeſium, balanino reſina mixta magisq́; etiamnum metopio. Oleum hoc eſt, amygdalis amaris expreſſum in Ægypto. Cui addidere omphacium, cardamomum, iuncum, calamũ, mel, uinum, myrrham, ſemen balſami, galbanum, reſinam terebinthinam. Et è uiliſſimis quidem hodie eſt, ob id creditum & id in uetuſtiſſimis eſſe, quod cõſtat oleo myrteo, calamo, cupreſſo, cypro, lentiſco, malo granati cortice. Sed diuulgata maxime unguẽta crediderim roſa, quæ plurima ubiq; gignitur. Itaq; ſimpliciſſima rhodini mixtura diu fuit, additis omphacio flore roſæ, crocino, cinnabari, calamo, melle, iũco, ſalis flore aut anchuſa, uino: Similis ratio & in crocino, additis cinnabari, anchuſa, uino: Similis & in ſamſucino, admixtis omphacio, calamo. Optimũ hoc in Cypro & Mitylenis, ubi plurima ſamſucus. Miſcent̃ & uiliora genera olei è myrto, lauro, quibus additur ſamſucinũ, lilium, fœnũ Gręcũ, myrrha, caſia, nardũ, iuncus, cinnamomũ. E malis quoq; cotoneis & ſtrutheis fit oleũ (ut dicemus) melinum, quod in unguenta trãſit, admixtis omphacio, cyprino, ſeſamino, balſamo, iunco, caſia, abrotano. Suſinum tenuiſſimum omnium eſt. Conſtat ex lilijs, balano, calamo, melle, cinnamomo, croco, myrrha, aſpalatho. Et idem cyprinum ex cypro, & omphacio, & cardamomo, calamo, aſpalatho, abrotano. Aliqui & in Cyprinum addunt myrrham & panacem. Hoc optimum Sidone, mox Ægypto, ſi non addatur ſeſaminum oleum. Durat & quadriennio. Excitatur cinnamomo. Telinum fit ex oleo recẽti, cypero, calamo, meliloto, fœnogræco, melle, melino, maro, amaraco. Hoc erat celeberrimum Menandri poetæ comici ætate. Poſtea multo ſucceſſit propter gloriam appellatũ megaliũ, ex oleo balanino, balſamo, calamo, iunco, xylobalſamo, caſia, reſina. Huius proprietas, ut uentiletur in coquendo donec deſinat olere. Rurſus refrigeratum, odorem ſuum capit. Singuli quoque ſucci nobilia unguenta faciũt. In primis malobathrum, poſtea iris Illyrica, & Cyzicena amaracus: Herbarij in utraq; pauca, ſed alia alij miſcent: Qui plurima, alterutri mel, ſalis florem, ompha-

cium,agni folia,panacẽ.Externa omnia & prodigioſa.Cinnamomino adijcit balaninum oleum,xylobalſamum,calamus, iuncus, balſami ſemina,myrrha,mel odoratũ.Vnguentorum hoc craſſiſſimum.Pretia ei à XXXV.ad X.CCC.Nardinum ſiue foliatũ conſtat omphacio,balanino,iunco,coſto,nardo,amomo,myrrha,balſamo.In hoc genere conueniet meminiſſe herbarũ,quæ nardum Indicum imitarẽtur, ſpecies nouem à nobis eſſe dictas: tanta materia adulterandi eſt. Omnia autem acutiora fiunt coſto,amomo,quæ maxime nares feriũt : craſſiora myrrha ſuauioraq́;,medicinæ autem utiliora croco,acerrima per ſe amomo. Hoc & capitis dolores facit. Quidam ſatis habẽt aſpergere quæ ſunt precioſiſſima,ceteris decoctis,impendio parcẽtes:ſed non eadem eſt nis,niſi unà decoctis.Myrrha & per ſe unguentum facit ſine oleo,ſtacte duntaxat, alioquin nimiam amaritudinem affert.Cyprino uiride fit,Suſino ungninoſum,Mendeſio nigrum,rhodino cãdidum,myrrha pallidum.Hæc ſunt antiquæ inuentionis genera,& poſtea officinarum furta.Nũc dicetur cumulus ipſe deliciarum & ſumma autoritas rei.

Quod unguentum regale uocetur,& quæ diapaſmata,& qualiter ſeruentur. Cap. II

ERgo regale unguentum,appellatũ quoniam Parthorum regibus ita temperatur,conſtat myrobalano,coſto,amomo,cinnamomo,comaro,cardamomo, nardiſpica, maro,myrrha,caſia,ſtyrace,ladano,opobalſamo,calamo iũcoq́; ſyrio,œnãthe,malobathro, ſerichato,cypero, aſpalatho, panace, croco,cypro,amaraco,colato melle,uino.Nihilq́; eius rei cauſa in Italia uictrice omniũ, in Europa uero tota præter irin Illyricã & nardũ gallicum gignitur.Nam uinum,& roſa,& myrti folia oleumq́;, communia ferè omnium terrarum intelliguntur.Siccis odoribus conſtant,quæ diapaſmata nocantur.Nam fecem unguenti magma appellãt.Inter omnes potẽtiſſimus odor,quiſquis nouiſſime additur. Vnguenta optime ſeruãtur in alabaſtris,odores in oleo:quod diuturnitati eorum tanto utilius eſt,quanto pinguius, ut ex amygdalis. Et ipſa unguenta uetuſtate meliora. Sol inimicus his,quamobrem in umbra coquuntur plumbeis uaſis.Expetimentum eorum inuerſa manu capitur,ne carnoſæ partis calor uitiet.

Quanta in unguentis luxuria,& quando primum Romanis in uſu. Cap. III

HÆc eſt materia luxus è cunctis maxime ſuperuacui . Margaritæ enim gemmæq́; ad hæredem tamen tranſeunt,ueſtes prorogant tempus:unguẽta ilico expirant,ac ſuis moriuntur horis.Summa commendatio eorum, ut trãſeunte fœmina odor inuitet etiam aliud agẽtes. Exceduntq́; quadragenos denarios libræ. Tanti emitur uoluptas aliena. Etenim odorem qui gerit , ipſe non ſentit . Sed & hæc aliqua differentia ſignanda ſunt . In M.Ciceronis monumentis inuenitur,unguenta gratiora eſſe quæ terram, quàm quæ crocum ſapiant:Quando etiam corruptiſſimo in genere magis tamen iuuat quædam ipſius uitij ſeueritas.Sed quoſdam craſſitudo maxime delectat , ſpiſſum appellantes:liniq́; iam non ſolum perfundi unguentis gaudent. Vidimus etiam ueſtigia pedum tingi:quod M. Othonem monſtraſſe Neroni principi ferebant. Quæſo ut qualiter ſentiretur iuuaretq́; ab ea parte corporis? Necnon aliquẽ ex priuatis audiuimus iuſſiſſe ſpargi parietes balinearũ unguento,atq; Caium principẽ ſolia temperari. Ac ne principale uideatur hoc bonũ, & poſtea quendã ex ſeruis Neronis. Maxime tamẽ mirum eſt, hanc gratiã penetraſſe & in caſtra. Aquilæ certe ac ſigna,puluerulẽta illa & cuſtodijs horrida,inunguntur feſtis diebus: utinãq́; dicere poſſemus,quis primus inſtituiſſet. Ita eſt, nimirum hac mercede corruptæ terrarum orbem deuicere aquilæ . Iſta patrocinia quærimus uitijs , ut per hoc ius ſumantur ſub caſſide unguenta. Quando id primum ad Romanos penetrauerit,non facile dixerim.Certum eſt Antiocho rege Aſiaq́; deuictis, urbis anno quingenteſimoſexageſimo quinto,P.Licinium Craſſum,L.Iuliũ Cæſarem cenſores edixiſſe,ne quis uẽderet unguenta exotica:ſic enim appellauere. At hercule iam quidam etiam in potu addunt : tantiq́; amaritudo eſt,ut odore prodigo fruantur ex utraq; parte corporis . L.Plotiũ,L.Planci bis conſulis cenſoris'ue fratrem,proſcriptũ à triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odo

te pro-

re proditum conſtat. Quo dedecore tota abſoluta proſcriptio eſt. Quis enim non merito iudicet periſſe tales? Cæterum terrarum omnium Ægyptus accommodatiſſima unguentis: ab ea Campania eſt, copia roſæ.

De palmis, & natura eorum, & generibus. Cap. IIII

IVdæa inclyta eſt uel magis palmis, quarum natura nunc dicetur. Sunt quidem in Europa, uulgoq; Italia, ſed ſteriles. Ferunt in maritimis Hiſpaniæ fructũ, uerũ immitem, dulcem in Africa, ſed ſtatim euaneſcentem. Contra in oriente ex his uina, gentiumq; aliquibus panis: plurimis uero etiam quadrupedum cibus. Quamobrem iure dicentur externæ. Nulla eſt in Italia ſponte genita, nec in alia parte terrarum niſi in calida. Frugifera uero nuſquã, niſi in feruida. Gignit̃ leui ſabuloſaq; terra, maiore in parte & nitroſa. Gaudet & riguis, totoq; anno bibere cum amet, anno ſitienti. A fimo quidam etiam lædi putant: & Aſſyriorum pars aliqua, ſi non riuis miſceatur. Genera earum plura: & prima fruticem non excedentia: ſterilem hunc, aliubi & ipſum fertilem, breuiq; ramorum orbẽ folioſum. Tectorij uicem hic parietibus pleriſque in locis præſtat contra aſpergines. Procerioribus ſylua arbore ex ipſa, foliorum aculeo fruticãte circa totas pectinatim, quas ſylueſtres intelligi neceſſe eſt. Incerta tamen libidine etiam mitioribus ſe miſcent. Reliquæ teretes atque proceræ, denſis gradatiſq; corticum pollicibus ut orbibus, faciles ſe ad ſcandendum orientis populis præbent, utilem ſibi arboriſq; induuijs circulum mira pernicitate tum homine ſubeunte. Coma omnis in cacumine: & pomum eſt, non inter folia, ut in cæteris, ſed ſuis inter ramos palmitibus racemoſum, utraque natura, uuæ atque pomi. Folia cultrato mucrone, lateribus in ſeſe bifidatis, bellas primum demonſtrauere gemmas: nunc ad funes uitiliumq; nexus & capitũ leuia umbracula finduntur. Arboribus, imò potius omnibus quæ terra gignit, herbiſq; etiam, utrũq; ſexum eſſe diligẽtiſſimi naturæ tradunt. Quod in plenum ſatis ſit dixiſſe hoc in loco. Nullis tamen arboribus manifeſtius: Mas in palmite floret, fœmina citra florem germinat tantũ ſpinæ modo. Vtriſq; autem prima naſcitur pomi caro, poſtea lignũ intus, hoc eſt ſemen eius. Argumentum quod paruæ ſine hoc reperiuntur in eodem palmite. Eſt autem oblongum, non ut oliuis orbiculatum. Præterea cæſum à dorſo puluinata fiſſura, & in aluo media pleriſq; umbilicatũ, unde primum ſpargitur radix. Seritur autem pronum, & bina iuxta cõpoſita ſemina, ſuperque totidem, quoniam infirma ſingulis planta eſt. Quaternæ coaleſcunt. Multis candidiſq; lignum hoc à carnibus diſcinditur tunicis, alijs corpori adhærentibus: laxeq; diſtãs, tantum cacumini filo adhæret. Caro matureſcit anno. Quibuſdam tamen in locis ut Cypro, quanq; ad maturitatem nõ perueniat, grato ſapore dulcis eſt: & folium ibi latius, fructuſq; reliquis rotundior. Nec ut deuoretur corpus, uerum ut expuatur, ſucco modo expreſſo. Et in Arabia languide dulces traduntur eſſe palmæ: quanquam Iuba apud Scenitas Arabas præfert omnibus ſaporibus, quam uocant dabulan. Cætero non ſine maribus gignere fœminas ſponte ædito nemore cõfirmant, circaq; ſingulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hiſpidum, afflatu uiſuq; ipſo & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore exciſa uiduas poſt ſterileſcere fœminas. Adeo ꝙ eſt Veneris intellectus, uti coitus etiã excogitatus ſit ab homine, ex maribus flore ac lanugine, interim uero tantum puluere inſparſo fœminis. Seruntur aũt palmæ & trũco, duorum cubitorũ longitudine, à cerebro ipſo arboris uiridi fiſſuris diuiſo atq; defoſſo. Et ab radice auulſæ uitalis eſt ſatus, & ramorum tenerrimis. In Aſſyria, ipſa quoque arbor ſtrata in ſolo humido tota radicatur, ſed in frutices non in arborem. Ergo plantaria inſtituunt, anniculaſq; transferunt, & iterum bimas. Gaudent enim mutatione ſedis, uerna alibi, in Aſſyria autem circa canis ortum. Nec ferro attingunt ibi nouellas, ſed religant comas, ut in altitudinem exeant. Robuſtas deputãt craſſitudinis gratia, ſemipedales ramorũ relinquentes truncos, qui deciſi alibi necant matrem. Diximus ſalſum ab his ſolum diligi. Ergo ubi nõ eſt tale, ſalem aſpergũt, nõ radicibus, ſed lõgius paulo. Quædam in Syria & Aegypto

in binos diuidunt ſe truncos, in Creta & ternos, quædam & in quinos. Ferunt ſtatim in trimatu. In Cypro uero, Syria, Aegypto, quadrimæ aliæ, aliæ quinquēnes, altitudine hominis, nullo intus pomi ligno quamdiu ſunt nouellæ, ob id ſpadonum accepto nomine. Genera earum multa: Sterilibus ad materias, operumq́ue lautiora utitur Aſſyria, & tota Perſis. Sunt & cæduæ palmarum quoque ſyluę, germinantes rurſus ab radice ſucciſæ. Dulcis medulla earum in cacumine, quod cerebrū appellant: exemptaq́ue uiuunt, quod non aliæ. Vocantur autem chamcropes, folio latiore ac molli, ad uitilia utiliſſimo. Copioſæ in Creta, ſed magis in Sicilia. E palmis prunæ uiuaces, ignisq́ue lentus. Fructiferarū alijs breuius lignum in pomo, alijs longius: his mollius, illis durius: quibuſdam oſſeum lunatumq́ue, dente contra faſcinantes religione politum. Aliud pluribus ueſtitum paucioribus'ue tunicis: aliud craſſioribus tenuioribúsue. Ita fiunt undequinquaginta genera, ſi quis omnium perſequi uelit nomina etiam barbara, uinorumq́ue ex ijs differentias. Clariſſimæ omniū quas regias appellauere ab honore: quoniam regibus tantum Perſidis ſeruatentur, Babylone natæ uno in horto Bagou. Ita enim uocant ſpadones, qui apud eos etiam regnauere. Hortus ille nunquam niſi dominantis in aula fuit. At in meridiano orbe præcipuam obtinent nobilitatem ſyagri, proximamq́ue margarides. Eæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis ſimiliores. Quare & nomen à margaritis accepere. Vna earū arbor in Chora eſſe traditur, una & ſyagrorum. Mirumq́ue de ea accepimus, cum phœnice aue, quę putatur ex huius palmæ argumento nomen accepiſſe, iterum mori ac renaſci ex ſeipſa: eratq́ue cū hæc proderem fertilis. Ipſum pomum grande, durum, horridum, & à cæteris generibus diſtās ſapore ferino, quem ferme in apris nouimus: euidentiſſimeq́ue cauſa eſt nominis. Quarta autoritas ſandalidum, à ſimilitudine appellatarum. Iam in Aethiopiæ fine quinq́ue earum nec plures arbores tradunt, nō raritate magis quàm ſuauitate mirabiles. Ab his caryotæ maxime celebrantur, & cibo quidem ſed & ſucco uberrimæ. Ex quibus præcipua uina orienti, iniqua capiti, unde pomo nomē. Sed ut copia ibi atq́ue fertilitas, ita nobilitas in Iudęa, nec in tota, ſed Hiericunte maxime. Quanquam laudatæ & Archelaide, & Phaſelide, atque Liuiade, gentis eiuſdem conuallibus. Dos his præcipua ſucco pingui lactētibus, quodāq́ue uini ſapore in melle prædulci. Sicciores in hoc genere nicolai, ſed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorū longitudinem efficiunt. Minus ſpecioſæ, ſed ſapore caryotarū ſorores, ob hoc adelphides dictæ, proximā ſuauitatē habent, nō tamen eandem. Tertiū ex his genus pateton, nimio liquore abundat: rumpitq́ue ſe pomi ipſius etiam in ſua matre ebrietas, calcatis ſimilis. Suum genus è ſicciore turba dactylis, pręlonga gracilitate curuatis interim. Nam quos ex his deorum honori damus, Chydæos appellauit Iudæa, gens contumelia numinum inſignis. In totum arentes Thebaides atque Arabicæ, macro corpore exiles, & aſſiduo uapore torrentes, cruſtam uerius quàm cutem obducunt. In ipſa quidem Aethiopia friatur hæc (tanta eſt ſiccitas) & farinæ modo ſpiſſatur in panem. Gignitur autem in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotūdo, ſed maiore quàm mali amplitudine: Cycas uocant. Triennio matureſcunt. Semperq́ue frutici pomum eſt ſubnaſcente alio. Thebaidis fructus extemplo in cados cōditur: cum ſui ardoris anima: ni ita fiat, celeriter expirat: marceſcitq́ue nō retoſtus furnis. Ex reliquo genere plebeiæ uidētur. Syri & Iuba tragemata appellāt. Nam in alia parte Phœnices Ciliciæq́ue, populari etiam nomine à nobis appellantur balani. Eorum quoq́ue plura genera. Differunt figura rotunditatis aut proceritatis. Differunt & colore, nigriores ac rubentes. Nec pauciores ficu traduntur colores. Maxime tamē placent candidi. Diſtant & magnitudine, prout multi cubitum effecere. Quidam ſunt nō ampliores faba. Seruantur hi demum, qui naſcuntur in ſalſis atque ſabuloſis, ut in Iudæa & Cyrenaica Africa. Nō item in Ægypto, Cypro, Syria, & Seleucia Aſſyriæ. Quamobrem ſues & reliqua animalia ex his ſaginantur. Vitiati aut ueruſti eius pomi ſignum eſt, decidiſſe candidam uerrucam, quæ racemo adhæſerit. Alexandri milites palmis uiridibus ſtrangulati ſunt. In Gedroſis id factum eſt pomi genere, ali-

bi co-

bi copia euenit. Eſt enim tanta muſteis ſuauitas, ut finis mandendi non niſi periculo fiat.

De Syriæ arboribus. Cap. V

SYria præter hanc peculiares habet arbores. In nucum genere piſtacia nota. Prodeſſe aduerſus ſerpentium traduntur morſus, & potu & cibo. In ficorum autem caricas, & minores eius generis, quæ cottana uocant. Item pruna in Damaſco mõte nata, & myxa, utranque iam familiarem Italiæ. Ex myxis in Ægypto & uina fiunt. Iuniperi ſimilem habent Phœnices & cedrum minorem. Duo eius genera, Lycia & Phœnicia. Differunt folio. Nam quæ durum, acutum, ſpinoſum habet, oxycedros uocatur, ramoſa & nodis infeſta. Altera odore præſtat. Fructum ferunt myrti magnitudine, dulcem ſapore. Et maioris cedri duo genera: Quæ floret, fructum non fert. Fructifera non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. Semen eius cupreſſo ſimile. Quidam cedrelaten uocant. Ex hac reſina laudatiſſima. Materiæ uero ipſi æternitas. Itaq; & ſimulacra deorum ex ea factitauerunt. Cedrinus eſt Romę in delubro Apollo Soſianus, Seleucia aduectus. Cedro ſimilis in Arcadia eſt arbor: in Phrygia frutex uocatur.

De terebintho. Cap. VI

SYria terebinthũ habet. Ex his maſcula eſt ſine fructu. Fœminarũ duo genera. Alteri fructus rubet lentis magnitudine, alteri pallidus. Cum uite matureſcit, nõ grandior faba, odore iucũdior, tactu reſinoſus circa Idam Troadis. Sed in Macedonia breuis arbor hæc atq; fruticoſa, in Damaſco Syriæ magna. Materies ei admodũ lenta, ac fidelis ad uetuſtatem, eximij ac nigri ſplendoris, flos racemoſus oliuæ modo, ſed rubens, folia denſa. Fert & folliculos emittentes quædam animalia, ceu culices, lentoremq; reſinoſum, qui & cortice erumpit. Etiam rhus Syriæ maſcula fert, ſterili fœmina, folio ulmi paulo longiore & piloſo, foliorũ inter ſe ſemper cõtrarijs pediculis, gracili breuiq; ramo. Pelles cãdidę conficiũtur ijs. Semen lenti ſimile cum uua rubeſcit, quod uocatur rhus, medicamẽtis neceſſarium.

De ficu Ægyptia & Cypria. Cap. VII

ET in Ægypto multa genera, quæ nõ alibi. Ante omnia ficus, ob id Ægyptia cognominata. Arbor moro ſimilis folio, magnitudine, aſpectu. Pomũ fert nõ ramis, ſed caudice ipſo. Idq; ipſum ficus eſt prædulcis, ſine granis interioribus, perq; fœcundo prouẽtu, ſcalpendo tantũ ferreis unguibus: aliter nõ matureſcit. Sed cum factum eſt quarto die demetitur, alio ſubnaſcente: ſepteno ita numeroſa partu, per ſingulas æſtates multo lacte abundante. Subnaſcit̃ etiam ſi non ſcalpat̃ fœtus quater æſtate, prioremq; expellit immaturũ. Materies proprij generis inter utiliſſimas. Cæſa ſtatim ſtagnis mergit̃. Hoc eſt eius ſiccari. Et primo ſidit, poſtea fluitare incipit: certoq; fugit eam alienus humor, qui aliam omnem rigat. Cum innatare cœperit, tempeſtiuæ habet ſignũ. Huic ſimilis quadãtenus quæ uocat̃ Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice ipſo fert pomũ & ramis, cum in craſſitudinem adoleuere. Sed hęc germina emittit ſine ullis folijs radicis ſimilia. Caudex arboris ſimilis populo, folium ulmo. Fructus quaternos fundit, totiens & germinat. Sed groſſus eius nõ matureſcit, niſi inciſura emiſſo lacte. Suauitas & interiora fici, magnitudo ſorbi.

De Ceraunia ſiliqua. Cap. VIII

SImilis his ſiliqua, quam Iones Ceratoniam uocant: trunco & ipſa fertilis, ſed pomo ſiliquæ. Ob id quidam Ægyptiã ficum dixere, errore manifeſto. Nõ enim in Ægypto naſcitur, ſed in Syria Ioniaq;, & circa Gnidum, atque in Rhodo, ſemper comantibus folijs, flore candido, cũ uehementia odoris: plantigera imis partibus, & ideo ſuperficie flaueſcens, ſuccum auferente ſobole. Pomo antecedentis anni circa canis ortus detracto, ſtatim alterum parit: poſtea florem, per arcturum hyeme fœtus enutriente.

De perſica Aegypti, & ſpina Aegyptia. Cap. IX

AEgyptus & perſicam arborem ſui generis habet, ſimilem piro, folia retinentem. Fertilitas aſſidua ei, ſubnaſcente craſtino fructu. Maturitas eteſiarum afflatu. Pomum

lõgius piro, incluſum amygdalæ putamine & torio, colore herbido : ſed ubi nux illi, huic pomum, differens breuitate ac mollitie : & quamuis blandiatur prædulcis ſuauitas, innocuum. Materies bonitate, firmitudine, nigritia quoq; nihil differens à loto. Simulacra ex ea factitauere, non eadem gratia quàm fideli materie, ut ex arbore quam balanũ appellauimus, magna ex parte contorta. Naualis itaque tantum eſt. At è diuerſo cuci in magno honore palmæ ſimilis, quando & eius folijs utuntur ad textilia. Differt, quod in brachia ramorum ſpargitur. Pomo magnitudo quæ manum impleat, color fuluus, commẽdabilis ſucco ex auſtero dulci. Lignum intus grãdis firmæq; duritiæ, ex quo uelares detornãt anulos. In eo nucleus dulcis dum recens eſt. Siccatus dureſcit ad infinitum, ut mandi non poſſit, niſi pluribus diebus maceratus. Materies criſpioris elegantię, & ob id Perſis gratiſſima. Nec minus ſpina celebratur in eadem gente duntaxat nigra, quoniam incorrupta etiã in aquis durat, ob id utiliſſima nauium coſtis. Cãdida facile putreſcit. Aculeus ſpinarum & in folijs. Semen in ſiliquis, quo coria perficiuntur gallæ uice. Flos & coronis iucundus, & medicamentis utilis. Manat & gũmi ex ea. Sed præcipua utilitas quod ræſa anno tertio reſurgit. Circa Thebas hæc, ubi & quercus, & Perſica, & oliua, c c c. à Nilo ſtadijs ſyluestri tractu, & ſuis fontibus riguo.

De pruno & arboribus circa Mẽphim. Cap. x

IBi & prunus Ægyptia, nõ diſſimilis ſpinæ proxime dictæ, pomo meſpili, matureſcens bruma, nec folia dimittens. Lignum in pomo grande, ſed corpus ipſum natura copiaq; meſſium inſtar incolis. Purgatũ enim tundunt, ſeruantq; eius offas. Sylueſtris fuit & circa Memphim regio tam uaſtis arboribus ut terni nequirent uel circũplecti, unius peculiari miraculo, nec pomum propter, uſum'ue aliquem, ſed euentum. Facies enim ſpinæ folia habet ceu pennas, quæ tactis ab homine ramis, cadunt protinus, ac poſtea renaſcuntur.

De gummi generibus, & papyro. Cap. xi

GVmmi optimum eſſe ex Ægyptia ſpina conuenit, uermiculatum, colore glauco, purum ſine cortice, dentibus adhærẽs. Pretiũ eius in libras xiii. Deterius ex amygdalis amaris & ceraſo, peſſimũ ex prunis. Fluit & ex uitibus, infantiũ ulceribus aptiſſimum. & aliquando ex olea dentium dolori : ulmo etiam in Coryco monte Ciliciæ, ac iunipero, ad nihil utile : ex ulmi uero gummi & culices ibi enaſcuntur. Fit & ex ſarcocolla (ita uocatur arbor) gummi utiliſſimũ pictoribus ac medicis, ſimile pollini thuris : & ideo cãdidum quàm ruffum melius. Pretium eius quod ſuprà. Nondum paluſtria attigimus, nec frutices amnium. Prius tamen quàm digrediamur ab Aegypto & papyri natura dicetur, cum chartæ uſu maxime humanitas uitæ conſtet & memoria. Et hanc Alexãdri magni uictoria repertam, autor eſt M. Varro, condita in Aegypto Alexandria. Ante non fuiſſe chartarum uſum. in palmarum folijs primo ſcriptitatum : deinde quarundam arborum libris. Poſtea publica monumenta plumbeis uoluminibus, mox & priuata linteis cõfici cœpta, aut ceris. Pugillariũ enim uſum fuiſſe etiam ante Troiana tempora inuenimus apud Homerum. Illo uero prodente ne terram quidem ipſam totam fuiſſe, quæ nũc Aegyptus intelligitur, cum in Sebennytico ſaltẽ eius nominis charta naſcatur. Poſtea adaggeratã Nilo. Siquidem à Pharo inſula quæ nũc Alexandriæ põte iũgitur, noctis dieiq; uelifico nauigij curſu terram fuiſſe prodidit. Mox æmulatione circa bibliothecas regum Ptolemæi & Eumenis, ſupprimente chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradidit repertas. Poſtea promiſcue patuit uſus rei, qua cõſtat immortalitas hominũ. Papyrum ergo naſcitur in paluſtribus Aegypti, aut quieſcẽtibus Nili aquis, ubi euagatæ ſtagnãt, duo cubita non excedente altitudine gurgitũ, brachiali radicis obliquæ craſſitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum lõgitudine in gracilitatẽ faſtigiatum, thyrſi modo cacumen includens. Semine nullo, aut uſu eius alio quàm floris ad deos coronandos. Radicibus incolæ pro ligno utuntur : nec ignis tantum gratia, ſed ad alia quoq; utenſilia uaſorum. Ex ipſo quidem papyro nauigia texunt. Et è libro uela, tegetesq;, necnon & ue

ſtem

ſtem, atq; ſtragula ac funes. Mandunt quoq; crudum decoctumq́;, ſuccum tantum deuorantes. Naſcitur & in Syria, circa quem odoratus ille calamus lacum. Neq; aliis uſus eſt, quàm inde funibus rex Antigonus in naualibus rebus, nondum ſparto communicato. Nuper & in Euphrate naſcens circa Babylonem papyrum intellectum eſt eundem uſum habere chartæ. Et tamen adhuc malunt Parthi ueſtibus literas intexere. Præparantur ex eo chartæ, diuiſo acu in prætenues ſed quàm latiſsimas philuras.

De generibus chartarum, & quomodo chartæ fiant, & de chartarum probatione, & uitiis & glutino earum. Cap. XII

PRincipatus medio, atque inde ſciſſuræ ordine. Hieratica appellabatur antiquitus, religioſis tantum uoluminibus dicata, quæ ab adulatione Auguſti nomen accepit, ſicut ſecunda Liuiæ à coniuge eius. Ita deſcendit hieratica in tertiũ nomen. Proximum amphitheatricæ datum fuerat à confecturæ loco. Excepit hanc Romæ Fannii ſagax officina, tenuatamq́; curioſa interpollatione principalem fecit è plebeia, & nomen ei dedit. Quæ non eſſet ita recurata, in ſuo manſit amphitheatrica. Poſt hanc Saitica ab oppido, ubi maxima fertilitas ex uilioribus ramentis: propiorq́; etiamnum cortici Tæniotica à uicino loco, pondere iam hæc non bonitate uenalis. Nam emporetica inutilis ſcribendo, inuolucris chartarum ſegeſtriumq́; in mercibus uſum præbet, & ideo à mercatoribus cognominata. Poſt hanc papyrum eſt, extremumq́; eius ſcirpo ſimile, ac ne ad funes quidem niſi in humore utile. Texunturq́; omnes tabulæ madentes Nili aqua. Turbidus liquor uim glutini præbet, cum primo ſupina tabula ſcheda adlinitur, longitudine papyri, quæ potuit eſſe ſegminibus utrinque amputatis. Tranſuerſa poſtea crates peragitur. Premitur deinde prælis, & ſiccantur ſole plagulæ atque inter ſe iunguntur, proximarum ſemper bonitatis diminutione ad deterrimas. Nunquam plures ſcapo quàm uicenæ. Magna in latitudine earum differentia, XIII digitorum optimis. Duo detrahũtur hieraticæ. Fanniana denos habet. Et uno minus amphitheatrica. Pauciores Saitica, nec malleo ſufficit. Nam emporeticæ breuitas ſex digitos non excedit. Præterea ſpectantur in chartis, tenuitas, denſitas, candor, leuor. Primatum mutauit Claudius Cæſar. Nimia quippe Auguſtæ tenuitas tolerandis non ſufficiebat calamis. Ad hoc tranſmittens literas lituræ metum afferebat aduerſis, & aliâs indecoro uiſu pertranslucida. Igitur & ſecũdo corio ſtatumina facta ſunt è primo ſubtegmine. Auxit & latitudinem. Pedalis erat menſura, & cubitalis macrocolis. Sed ratio deprehẽdit uitium, unius ſchedæ reuulſione plures infeſtãte paginas. Ob hoc prælata omnibus Claudia. Auguſtæ in epiſtolis autoritas relicta. Liuiana ſuam tenuit, cui nihil è prima erat, ſed omnia è ſecunda. Scabritia leuigatur dente concha'ue, ſed caducæ literæ fiunt. Minus ſorbet politura charta, magis ſplendet. Rebellat ſæpe humor incurioſe datus, primoq́; malleo deprehenditur, aut etiam odore cum fuerit indiligentior. Deprehenditur & lentigo oculis, ſed inſerta mediis glutinamentis tenia, fungo papyri bibula, uix niſi litera fundente ſe: tantum ineſt fraudis. Alius igitur iterum texendis labor. Glutinum uulgare è pollinis flore temperatur feruente aqua, minimo aceti aſperſu. Nam fabrile gummiſq́; fragilia ſunt. Diligentior cura, molli panis fermentati colata aqua feruente: minimum hoc modo intergerii, atq; etiam Nili lenitas ſuperatur. Omne autem glutinum, nec uetuſtius eſſe debet uno die, nec recentius. Poſtea malleo tenuatur, & iterum glutino percurritur, iterumq́; conſtricta erugatur atque extenditur malleo. Ita ſunt longinqua monumenta Tiberii Caiiq́; Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum uatem ciuemq́; clariſsimum uidi annos ferè poſt CC. Iam uero Ciceronis ac diui Auguſti Virgiliiq́; ſæpenumero uidemus.

De libris Numæ. Cap. XIII

INgentia quidẽ exempla cõtra Varronis ſententiã de chartis reperiũtur. Nanq; Caſsius

cupreſſo fœminæ etiamnum ſyluestri ſimiles folio, odore, caudice. Anchorarius mons uocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatiſsimam dedit cedrum, iam exhauſtus. Menſis præcipua dos in uena criſpis, uel in uertice uarijs. Illud oblõgo euenit diſcurſu, ideoqꝫ tigrinæ appellantur. Hoc intorto, & ideo tales pantherinæ uocantur. Sunt & undatim criſpæ, maiore gratia, ſi pauonum caudæ oculos imitentur. Magna uero poſt has gratia extra prædictas criſpis denſa ueluti grani congerie, quas ob id à ſimilitudine apiatas uocant. Summa uero omnium in colore. Hic maxime mulſi placet, ſuis refulgens uenis. Poſt hæc amplitudo eſt iam totius caudicis. Iuuant plura quoqꝫ in una menſa uitia. Lignum, ita uocatur materia ſurda, & indigeſta ſimplicitas, aut platani foliorum modo digeſta. item ilignæ uenæ ſimilitudo, uel coloris: & quibus maxime obnoxias fecere æſtus uentiqꝫ, rimæ, aut capillamenta rimas imitata. Poſtea murena nigro tranſcurrens limite, uarijsqꝫ corticum punctis apprehenſus papauerum modo, & in totum atro propior color, maculæ'ue diſcolores. Virides terra condũt barbari, & illinunt cera. Artifices uero frumenti aceruis imponunt ſeptenis diebus, totidem intermiſsis: mirumqꝫ, ponderi quantum ita detrahant. Naufragia docuere nuper, hanc quoqꝫ materiam ſiccatam mari, duritie incorrupta ſpiſſari, non ullo modo uehementius. Nutriuntur optime, ſplendeſcuntqꝫ, manu ſicca fricatæ à balineis maxime: nec à uinis læduntur, ut his genitæ. Inter pauca nitidioris uitæ inſtrumenta hæc arbor eſt: quapropter inſiſtendum ei quoque paulum uidetur.

Trogete arbor quæ. Cap. XVI

NOta etiam Homero fuit: trogete uocatur, ab alijs thya. Hanc igitur inter odores uri tradit in delicijs Circes, quam deam uolebat intelligi, magno errore corũ, qui odoramenta in eo uocabulo accipiunt, cum præſertim eodem uerſu cedrum laricemqꝫ unà tradat. In quo manifeſtum eſt de arboribus tantum locutum. Theophraſtus, qui primus à Magni Alexandri ætate ſcribit quæ circa urbis Romæ quadringenteſimumquadrageſimum geſta ſunt annum, magnum iam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea referens templorũ ueterũ contignationes, quandamqꝫ immortalitatem materiæ in tectis contra uitia omnia incorruptæ. Radice nihil criſpius, nec aliunde pretioſiora opera. Præcipuam autẽ eſſe eam arborem circa Ammonis delubrũ. Naſci & interiore Cyrenaicæ parte. De menſis tamen tacuit, & aliàs nullius ante Ciceronianam uetuſtior memoria eſt: ex quo nouitiæ apparẽt. Alia eſt arbor eodem nomine, malum ferens execratum aliquibus odore & amaritudine, alijs expetitum, domos etiam decorans, nec dicenda uerboſius.

De arbore loto. Cap. XVII

EAdem Africa quà uergit ad nos, inſignem arborem loton gignit, quam uocant celtin, & ipſam Italiæ familiarem, ſed terra mutatam. Præcipua eſt circa Syrtes atque Naſamonas. Magnitudo quæ piro, quanquam Nepos Cornelius breuem tradat. Inciſuræ folio crebriores, alioquin ilicis uiderentur. Differentiæ plures, eæqꝫ maxime fructibus fiunt. Magnitudo huic fabæ, color croci, ſed ante maturitatem alius atque alius, ſicut in uuis. Naſcitur denſus in ramis myrti modo, nõ ut in Italia ceraſi. Tam dulcis ibi cibus, ut nomen etiam genti terræqꝫ dederit, nimis hoſpitali aduenarum obliuione patriæ. Ferunt uentris non ſentire morbos, qui eum mandãt. Melior ſine interiore nucleo, qui in altero genere oſſeus uidetur. Vinũ quoqꝫ exprimitur huic ſimile mulſo, quod ultra denos dies negat durare idẽ Nepos: bacchasqꝫ cõtuſas cum alica ad cibos dolijs condi. Quin & exercitus paſtos eo accepimus, ultro citroqꝫ cõmeantes per Africã. Ligno color niger. Ad tibiarũ cantus expetitur. E radice cultellis capulos breuesqꝫ alios uſus excogitant. Hæc ibi natura arboris. Eſt autem eodem nomine & herba, & in Ægypto caulis in paluſtrium genere. Recedentibus enim aquis Nili riguis, prouenit ſimilis fabæ caule, folijsqꝫ denſa congerie ſtipatis, breuioribus tantum, gracilioribusqꝫ: cui fructus in capite papaueri ſimilis inciſuris, omniqꝫ alio modo, intus grana ceu milium. Incolæ capita in aceruis putrefaciũt, mox ſeparant lauãdo & ſiccata tundunt, eoqꝫ pane utũtur. Mirũ eſt quod præter hæc tra-

 ditur

ditur. Sole occidente papauera ea comprimi, & integi folijs. Ad ortum autem aperiri donec matureſcant, floſq́ qui eſt candidus, decidat.

De ſcapo ipſo, & radice loti. Cap. XVIII

HOc amplius in Euphrate tradūt, & ſcapum ipſum & florem ueſpera mergi uſque in medias noctes: totumq́ abire in altum, ut ne dimiſſa quidem manu poſsit inueniri. Verti deinde, paulatimq́ ſubrigi, & ad exortum ſolis emergere extra aquam, ac florem patefacere, atque etiamnum exurgere, ut planè ab aqua abſit alte. Radicem lotos hæc habet mali cotonei magnitudine, opertam nigro cortice, qualis & caſtaneas tegit. Interius candidum corpus, gratum cibis, ſed crudo gratius decoctum, ſiue aqua, ſiue pruna. Nec aliunde magis, quàm purgamentis eius ſues craſſeſcunt.

De paliuro, & Punico malo, & de flore Punici mali. Cap. XIX

CYrenaica regio loton ſuæ poſtponit paliuro. Fruticoſior hæc fructuq́ magis rubēs, cuius nucleus non ſimul manditur, iucundus per ſe, atque ſuauior è uino, quin & uina ſucco ſuo commendans. Interior Africa ad Garamantas uſque, & deſerta, palmarum magnitudine & ſuauitate conſtat, nobilibus maxime circa delubrum Ammonis. Sed circa Carthaginem Punicum malum cognomine ſibi uendicat. Aliqui granatum appellant. Diuiſit & in genera, apyrinon uocando, cui lignoſus nucleus abeſt. Sed candidior ei natura, & blandiores ſunt acini, minusq́ amaris diſtincti membranis. Alia ſtructura eorum, ut in fauis, communis. Nucleos habentium V. ſpecies, dulcia, acria, mixta, acida, uinoſa. Samia & Aegyptia diſtinguuntur erythrocomis & leucocomis. Corticis maior uſus ex acerbis ad perficienda coria. Flos balauſtium uocatur, & medicinis idoneus, & tingendis ueſtibus, quarum color inde nomen accepit.

De Aſiæ & Græciæ fruticibus. Cap. XX

IN Aſia & Græcia naſcuntur frutices, Epicactis, quem alij embolinen uocant, paruis folijs, quæ pota cōtra uenena proſunt, ſicut herices contra ſerpentes.

De thymelæa, ſiue chamelæa, & tragacanthe, & de tragio, ſiue ſcorpione, & myrice, & brya, & galla. Cap. XXI

ET in quo naſcitur granum Gnidium, quod aliqui linum uocant. Fruticem uero thymelæam, alij chamelæam, alij pyros achnen, alij cneſtron, alij cneoron. Eſt ſimilis oleaſtro, folijs anguſtioribus, gummoſis ſi mordeantur, myrti magnitudine, ſemine colore & ſpecie farris, ad medicinæ tantum uſum. Tragion fruticem ſola Creta inſula gignit, terebintho ſimilem & ſemine, quod contra ſagittarum ictus efficaciſsimum tradunt. Eadem & tragacanthen, ſpinæ albæ radice, multum prælatam apud Medos aut in Achaia naſcenti. Pretium eius in libras XIII. Tragion & Aſia fert, ſiue ſcorpionem, ueprem ſine folijs, racemis rubētibus, ad medicinæ uſum. Myricen & Italia quam alij tamaricem uocant, Achaia autem bryan ſylueſtrem: inſigne in ea, quod ſatiua tantū ferat gallæ ſimilem fructum. In Syria & in Ægypto copioſa hæc eſt, cuius infelicia ligna appellamus, quę tamen infeliciora ſunt Græciæ. Gignit enim arborem oſtryn, quam & oſtryam uocant, ſolitariam circa ſaxa aquoſa, ſimilem fraxino cortice, & ramis, folio piri, paulo tamen longioribus craſsioribusq́, ac rugoſis inciſuris, quæ per tota diſcurrunt: ſemine hordeo ſimili & colore. materia eſt dura atque firma: qua in domum illata, difficiles partus fieri produnt, mortesq́ miſeras.

De euonymo, & adrachne, coggyria, & thapſia. Cap. XXII

NEc auſpicatior in Lesbo inſula arbor quæ uocatur euonymos, non abſimilis Punicæ arbori, inter eam & laurum folij magnitudine, figura uero & mollitia punicæ, flore candidiore, ſtatim peſtem denuntians. Fert ſiliquas ſeſami ſimiles, intus granum quadrangula figura, ſpiſſum, letale animantibus: necnon & in folio eadem uis. Succurrit aliquando præceps alui exinanitio. Alexander Cornelius arborem eonem appellauit, ex

qua

qua facta eſſet Argo,ſimilem roboti uiſcum ferenti,quæ nec aqua nec igni poſſet corrumpi, ſicuti nec uiſcum, nulli alijs cognitã, quod equidẽ ſciam. Adrachnen omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur,cum illa ſit herba,& andrachne uocetur,unius literæ diuerſitate. Cæterũ adrachne eſt ſylueſtris arbor,neq; in planis naſcens,ſimilis unedoni,folio tantum minore,& nunquam decidente:cortice nec ſcabro quidem,ſed qui circumgelatus uideri poſsit:tam triſtis aſpectu eſt. Similis & coggygria folio, magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine(pappum uocant)quod nulli alij arbori euenit.Similis & apharce, biſera æque quàm adrachne. Priorem fructum incipiente pubeſcere uua peragit, alterum initio hyemis: quales eos,non traditur.Et ferulam inter externas dixiſſe cõueniet, arborumq; generi aſcripſiſſe, quoniam quarundam naturæ(ſicut diſtinguemus) lignum omne corticis loco habent,hoc eſt forinſecus,ligni autem loco fungoſam intus medullam,ut ſambuci:quædã uero inanitatem,ut harundines. Ferula calidis naſcitur locis,atq; trans maria,geniculatis nodata ſcapis.Duo eius genera:Nartheca Græci uocant,aſſurgentem in altitudinẽ,Nartheciã uero ſemper humilem.A genibus exeuntia folia maxima,ut quæq; terræ proxima.Cætero natura eadem,quæ anetho,& fructus ſimilis.Nulli fruticum leuitas maior:ob id geſtata facilius,baculorum uſum ſenectuti præbet.Semen ferulæ,thapſiam quidam uocauere:decepti eo,quoniam ferula ſine dubio eſt thapſia,ſed ſui generis,folijs fœniculi,inani caule, nec excedente baculi longitudinem.Semen quale ferulæ,radix candida.Inciſa lacte manat,& cõtuſa ſucco:nec corticem abdicãt, omnia ea uenenata.Quippe etiam fodientibus nocet:ſi minima aſpirat aura,intumeſcunt corpora,faciemq; inuadunt ignes ſacri:ob id cerato prius illinunt. Quibuſdã tamen morbis auxiliari dicũt medici, permixtam alijs. Item in alopecijs ſugillatiſq; ac liuentibus:ceu uero remedia deſint,ut ſcelera cõtractent. Sed iſta prætexũt noxio inſtrumẽto:tantumq; impudentiæ eſt, ut uenenũ artis eſſe perſuadeant. Thapſia eſt in Africa uehementiſsima. Quidam caulem incidunt per meſſes,& in ipſa excauant radice quò ſuccus confluat,arefactumq; tollunt,alij folium.Radicem tundũt in pila,& ſuccũ in ſole coactum diuidũt in paſtillos.Nero Cæſar claritatem ei dedit initio imperij, nocturnis graſſationibus conuerberatam faciem illinens ſibi cum thure ceraq;,& ſequuto die cõtra famam cutem ſynceram circunferens.Ignem ferulis optime ſeruari certum eſt,eaſq; in Ægypto præcellere.

De cappari ſiue cynosbato,aut opheoſtaphyle,& de ſari. Cap. XXIII

IBi & capparis,firmioris ligni frutex,ſeminiſq; & cibi uulgati,caule quoq; unà plerunq; decerpto.Cauenda eius genera peregrina.Siquidem Arabicum peſtilens,Africum gingiuis inimicum,Marmaricum uuluis, & omniũ inflationibus. Apulum uomitus facit,ſtomachum & aluum mouet.Quidam eum cynosbaton uocant,alij opheoſtaphylen.Fruticoſi eſt generis & ſari, circa Nilum naſcens duorum cubitorum altitudine,pollicari craſsitudine,coma papyri,ſimiliq; manditur modo:radice ferrarijs officinis præcipua,carbonis uſu,propter duritiam.

De ſpina Babylonis regia,& de cytiſo. Cap. XXIIII

NOn omittendum eſt & quod Babylone ſeritur in ſpinis,quoniam non aliubi uiuit. Eſtq; ſicut uiſcum in arboribus: ſed illud in ſpina tantũ,quæ regia uocatur.Mirum, quod eadem die germinat qua iniectum eſt. Inijcitur autem ipſo canis ortu, & celerrime arborem occupat. Condiũt eo uina, & ideo ſeritur. Spina illa naſcitur & Athenis in longis muris.Frutex eſt & cytiſus, ab Ariſtomacho Athenienſi miris laudibus prædicatus pabulo ouium,aridus uero etiam ſuum: ſpondetq; iugero eius annua H-S.MM. uel mediocri ſolo reditus. Vtilitas quæ eruo, ſed ocior ſatietas, per q; modico pingueſcente quadrupede, ita ut iumenta hordeum ſpernant. Non ex alio pabulo lactis maior copia aut melior, ſuper omnia pecorum medicina à morbis omni uſu præſtante. Quin & nutricibus in defectu lactis aridum, atque in aqua decoctum, potui cum uino dari iubet: firmiores celſioreſq; infantes fore. Viridem etiam gallinis,aut ſi aruerit madefactum.Apes quoq; nunquã defore cytiſi pabulo cõtingente,promittũt Democritus & Ariſtomachus.

Nec

Nec aliud minoris impēdij eſt. Seritur cum hordeo, aut uere ſemine ut porrum, uel caule autumno ante brumam. Si ſemine, madidum. Et ſi deſint imbres, ſatum ſpargitur. Plantæ cubitales ſeruntur ſcrobe pedali. Seritur poſt æquinoctia tenero frutice. Perficitur triennio. Demetitur uerno æquinoctio cum florere deſinit, uel pueri, uel anus uiliſsima opera. Canus aſpectu, breuiterq́; ſi quis exprimere ſimilitudinē uelit, anguſtioris trifolij frutex. Datur animalibus poſt biduū ſemper. Hyeme uero quod inaruit, madidum. Satiant equos denæ libræ, & portione minora animalia: obiterq́; inter ordines allium & cepe ſeri fertile eſt. Inuentus hic frutex in Cythno inſula, inde translatus eſt in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno caſei prouentu, propter quod maxime miror rarum eſſe in Italia. Non æſtuum, non frigorum, nō grandinum, aut niuis iniuriam expaueſcit. Adijcit Hyginus, ne hoſtium quidem, propter nullam gratiam ligni.

De fruticibus & arboribus noſtri maris, atq; rubri, & Indici. Cap. XXV

NAſcuntur & in mari frutices arboresq́;, minores in noſtro. Rubrū enim & totus orientis oceanus refertus eſt ſyluis. Non habet lingua alia nomen, quod Græci uocant phycos: quoniam alga herbarum magis uocabulum intelligitur: hic autem eſt frutex. Folia lata colore uiridi gignit, quod quidam praſon uocant, alij zoſtera. Alterum genus eiuſdem, capillaceo folio ſimile fœniculo, in ſaxis naſcitur. Superius in uadis haud procul littore. Verno utrunq;, & interit autumno. Circa Cretam inſulam nato in petris purpuras quoq; inficiunt. Laudatiſsimo à parte aquilonis, aut cum ſpongijs. Tertium eſt gramini ſimile, radice geniculata & caule, qualiter calami. Aliud genus fruticum bryon uocatur, folio lactucæ, rugoſiore tantū, iam hoc interius naſcēs. In alto uero abies & quercus cubitali altitudine. Ramis earum adhærent conchæ. Quercu etiam tingi lanas tradunt. Glandem etiam quaſdam ferre in alto: naufragis hæc deprehenſa urinantibusq́;. Et aliæ traduntur prægrādes circa Sicyonem. Vitis enim paſsim naſcitur. Sed ficus ſine folijs, rubro cortice. Fit & palma fruticum generis. Extra Herculis columnas porri fronde naſcitur frutex, & alius lauri & thymi, qui ambo eiecti in pumicem transfigurantur. At in oriente mirum eſt, ſtatim à Copto per ſolitudines nihil gigni præter ſpinam, quæ ſitiens uocatur, & hanc raram admodum. In mari uero rubro ſyluas uiuere, laurum maxime & oliuam ferentem baccas: & cum pluat, fungos, qui ſole tacti mutātur in pumicem. Fruticū ipſorum magnitudo ternorum eſt cubitorum, caniculis referta, uix ut proſpicere è naui tutum ſit, remos plerunq; ipſos inuadētibus. Qui nauigauere in Indos Alexandri milites, frondem marinarum arborum tradidere in aqua uiridem fuiſſe, exemptam ſole protinus in ſalem areſcentem. Iuncos quoq; lapideos per quàm ſimiles ueris per littora, & in alto quaſdam arbuſculas colore bubuli cornus ramoſas, & cacuminibus rubentes: cum tractarētur, uitri modo fragiles, in igne autē ut ferrum inardeſcētes, reſtinctis colore ſuo redeunte. Eodem tractu inſularum ſyluas operit æſtus, quanquam altiores platanis populisq́; altiſsimis. Folia ijs lauri, flos uiolæ & odore & colore. Baccæ ut oleis, & ipſæ odoris incūdi autumno naſcentes, folijs nunquam deciduis. Harum minores totas integit mare. Maximarum cacumina extant, ad quæ naues religantur: & cum receſsit æſtus, & radices. Alias quoque arbores in alto ab eiſdem accepimus eodem in mari uiſas, ſemper folia retinentes: fructu earum lupino ſimili. Iuba tradit circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto uocari Iſidos plocamon, corallio ſimilem ſine folijs: præciſum mutato colore in nigrū dureſcere. Cum cadat, frangi. Item alium qui uocetur charitoblepharon, efficacem in amatorijs. Spathalia eo facere & monilia fœminas. Sentire eum ſe capi, durariq́; cornus modo, & hebetare aciem ferri. Quod ſi fefellerint inſidiæ, in lapidem transfigurari.

C.Plinij

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XIIII

PROOEMIVM

In quo fructiferæ arbores traduntur.

EXTERNAE arbores, indocilesq́ꝫ naſci alibi quàm ubi cœpere, & quæ in alienas non commeant terras, hactenus ferè ſunt. Licetq́ꝫ iam de cõmunibus loqui, quarũ omniũ peculiaris parens uideri poteſt Italia. Noſcentes tantum meminerint, naturas earũ à nobis interim dici, non culturas. Quanq́ꝫ & colendi maxima in natura portio eſt. Illud ſatis mirari non queo, interiſſe quarundam memoriam: atq́ꝫ etiam nominum, quæ autores prodidere, noticiam. Quis enim non cõmunicato orbe terrarum, maieſtate Romani imperij profeciſſe uitam putet cõmercio rerũ ac ſocietate feſtæ pacis, omniaq́ꝫ etiam quæ occulta ante fuerant, in promiſcuo uſu facta? At hercule non reperiuntur qui norint multa ab antiquis prodita: tanto priſcorũ cura fertilior, aut induſtria felicior fuit, ante milia annorum inter principia literarum Heſiodo præcepta agricolis pandere orſo, ſubſecutisq́ꝫ non paucis hanc curam eius, unde nobis creuit labor. Quippe cum requirenda ſint non ſolum poſtea inuenta, uerumetiam ea quæ inuenerant priſci, deſidia rerum internitione memoriæ inducta. Cuius ſomni cauſas quis alias quàm publicas mundi inuenerit? Nimirum alij ſubiere ritus, circaq́ꝫ alia mentes hominum detinentur, & auariciæ tantum artes coluntur. Antea incluſis gentiũ imperijs intra ipſas, ideoq́ꝫ & ingenijs, quadam ſterilitate fortunæ, neceſſe erat animi bona exercere: regesq́ꝫ innumeri honore artium colebantur, & in oſtentatione has præferebant opum, immortalitatem ſibi per illas prorogari arbitrantes. Quare abundabant & præmia & opera uitæ. Poſteris laxitas mundi & rerum amplitudo damno fuit, poſtq́ꝫ ſenator cenſu legi cœptus, iudex fieri cenſu, magiſtratum ducemq́ꝫ nil magis exornare quàm cenſus: poſtq́ꝫ cœpere orbitas in autoritate ſumma & potẽtia eſſe, captatio in quæſtu fertiliſſimo, ac ſola gaudia in poſſidendo, peſſum iere uitæ precia: omnesq́ꝫ à maximo bono liberales dictæ artes, in contrarium cecidere, ac ſeruitute ſola profici cœptum: hanc alius alio modo, & in alijs adorare, eodem tamen habendi quò eat ſpes omnium tendente uoto. Paſſim uero etiam egregij aliena uitia, quàm bona ſua colere malle. Ergo hercule uoluptas uiuere cœpit, uita ipſa deſijt. Sed nos obliterata quoq́ꝫ ſcrutabimur. Nec deterrebit quarundã rerum humilitas, ſicut nec in animalibus fecit. Quanquam uidemus Virgilium præcellentiſſimũ uatem, ea de cauſa hortorum dotes fugiſſe: è tantisq́ꝫ, quæ retulit, flores modo rerum decerpſiſſe, beatũ felicemq́ꝫ gratiæ XV. omnino generibus uuarum nominatis, tribus oleæ, totidem pirorum, malo uero tantum Aſſyrio, cæteris omnibus neglectis. Vnde aũt potius incipiemus quàm à uitibus? quarũ principatus in tantũ peculiaris Italiæ eſt, ut uel hoc uno omnia gentium uiciſſe, quanq́ꝫ odorifera, poſſit uideri bona: quanq́ꝫ ubicunq́ꝫ pubeſcentiũ odori nulla ſuauitas præfertur.

De uitium natura, & quibus modis ferant. Cap. I

VItes iure apud priſcos magnitudine quoq́ꝫ inter arbores numerabantur. Iouis ſimulacrum in urbe Populonia ex una cõſpicimus uite tot æuis incorruptum. Item Maſſiliæ pateram. Metaponti templum Iunonis uitigineis columnis ſtetit. Etiam nunc ſcalis tectum Epheſiæ Dianæ ſcanditur uite una Cypria, ut ferunt, quoniã ibi ad præcipuã altitudinem exeunt. Nec eſt ligno ulli æternior natura. Verũ iſta ex ſylueſtribus facta crediderim, quando hæ uites tonſura annua coërcentur, & uis earum omnis euocatur in palmites, aut deprimitur in propagines, ſucciq́ꝫ tantum gratia ex his pluribus modis ad cœli mores ſoliq́ꝫ ingenia. In Campano agro populis nubunt: maritasq́ꝫ complexæ, atq́ꝫ per ramos earum procacibus brachijs geniculato curſu ſcandentes, cacumina æquant, in tan-

tum ſublimes,ut uindemiator autoratus rogum ac tumulum excipiat. Nullo fine creſcũt, diuidiq; aut potius auelli nequeunt. Villas & domos ambiri ſingularũ palmitibus, ac ſequacibus loris, memoria quoq; dignũ inter prima Valerianus quoq; Cornelius exiſtimauit. Vna uitis Romæ in Liuiæ porticibus ſubdiales inambulationes umbroſis operculis opacat, eadem duodenis muſti amphoris fœcunda. Vlmos quidem ubiq; exuperant. Miratumq; altitudinẽ earum Ariciæ ferunt legatũ regis Pyrrhi Cyneã facete luſiſſe in auſteriori guſtu uini, merito matrẽ eius pendere in tam alta cruce. Rumborinus nocatur & alio nomine populus arbor Italiæ Padum trãſgreſſis, cuius tabulata in orbẽ patula replent: puroq; producto dracone in palmam eius, inde in ſubrectos ramorũ digitos flagella diſpergunt. Eædem modici hominis altitudine adminiculatæ ſudibus horrent, uineamq; faciũt, & aliæ improbo reptatu pampinorũq; ſuperfluitate peritia domini amplo diſcurſu atria media complentes. Tot differentias uel ſola tantũ Italia recipit. Stat prouinciarũ aliquarum per ſe uitis ſine ullo pedamento, artus ſuos in ſe colligens, & breuitate craſſitudinẽ paſcens. Vetant hoc aliubi uenti, ut in Africa & in Narbonenſis prouinciæ partibus. Excreſcere ultra ſuos pollices prohibitæ, ſemperq; paſtinatis ſimiles, herbarũ modo uagantur per arua, ac ſuccum terræ paſſim uuis bibunt, quæ ob id magnitudinẽ infantiũ puerorum in interiore Africæ parte exuperant. Vua non aliubi gratior callo, ut inde poſſit inueniſſe nomen duracini durus acinus. Nanq; genera magnitudine, colore, ſaporibus, acinis, innumera etiamnũ multiplicãtur uino. Hic purpureo lucent colore, illic fulgent roſeo, nitentq; uiridi. Candicans enim nigerq; uulgares. Tument uero mammarũ modo bumaſti. Prælongis dactyli porriguntur acinis. Eſt & illa naturæ laſciuia, ut prægrandibus adhæreant pergulis parui, mites, & ſuauitate certantes: leptoragas has uocant. Durant aliæ per hyemem, penſili concameratæ nodo. Aliæ in ſua tantum continentur anima ollis fictilibus, & inſuper dolijs incluſæ, ſtipatæ uinaceiſ circũſudantibus. Alijs gratiã qui & uinis fumus affert fabrilis, ijſq; gloriam præcipuã in fornacibus Africæ Tiberij Cæſaris autoritas fecit. Ante eum Rheticis prior menſa erat, & uuis Veronenſiũ agro. Quin & à patientia nomen acinis datur paſſis. Conduntur & muſto uuæ, ipſæq; uino ſuo inebriantur. Aliæ decoctæ in muſto dulceſcũt, aliæ uero ſobolem nouam in matre ipſa expectant translucidæ uitro: additq; acinis eandem, quam in dolijs amphoriſq́; duratricem illam firmitaté auſteritas picis infuſa pediculo. Iam inuenta uitis per ſe in uino picem reſipiẽs, Viennenſem agrum nobilitans, Arueno Secanoq; & Heluico generibus nõ pridem illuſtrata. Atq; hæc Virgilij uatis ætate incognita, à cuius obitu xc. aguntur anni. Quid quod inſertæ caſtris ſummam rerum imperiumq; continent? Centunonũ in manu uitis, & opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atq; etiam in delictis pœnam ipſam honorat. Necnon uineæ oppugnationũ dedere rationem. Nam in medicaminibus adeo magnum obtinent locum, ut per ſeſe uino ipſo remedia ſint.

De generibus uitium. Cap. II

GEnera uitium cõprehendi numero unus exiſtimauit Democritus, cũcta ſibi Græciæ cognita profeſſus. Cæteri innumera atq; infinita eſſe prodiderũt, quod uerius apparebit ex uinis. Nec omnia dicentur, ſed maxime inſignia, quippe quæ totidem penè ſunt quot agri. Quamobrem celeberrimas uitium, aut quibus eſt aliqua proprietate miraculũ, oſtendiſſe ſatis erit. Principatus datur aminæis propter firmitatem, ſenioq; proficientem uini eius ubiq; uitam. Quinq; eius genera, Ex ijs germana minor acino melius defloreſcit, imbres tẽpeſtateſq; tolerat. Nõ item maior, ſed in arbore q̃ in iugo minus obnoxia. Gemellarũ, quibus hoc nomẽ uuæ ſemper geminæ dedere, aſperrimus ſapor, ſed uires præcipuæ. Ex ijs minor auſtro læditur, cæteris uentis alitur, ut in Veſuuio monte Surrentiniſq; collibus. In reliquis Italiæ partibus non niſi arbori accõmodata. Quintũ genus lanatæ, ne Seres miremur aut Indos, adeo lanugo eam ueſtit. Prima ex amineis matureſcit ocyſſime atq; putreſcit. Proxima dignitas Nomentanis rubente materia, quapropter quidã rubellas appellauere uineas. Eæ minus fertiles uino, acinis & fece nimiæ. Cõtra pruinas fortiſſimæ

mæ,ſiccitate magis ꝙ imbre,æſtu ꝙ algore uexãtur. Quamobrem in frigidis humidiſq; principatum obtinẽt.Fertilior quæ minor acino,& folio ſciſſa minus.Apianis apes dedere cognomen,præcipue earum auidę. Ex his duo genera,Lanugine & ipſæ pubeſcunt. Diſtant,quod altera celerius matureſcit, quanꝗ & altera properante.Situs frigidos non reſpuunt,& tamen nullæ celerius imbre putreſcũt. Vina primo dulcia,auſteritatẽ annis accipiunt, & rubra fiunt.Nulla magis uite gaudet. Et hactenus potiſsima nobilitas datur peculiaribus atq; uernaculis Italiæ.Cæterę aduenere Chio Thaſo'ue.Græcula non inferior amineis bonitate,prætenera acino:& uua tam parua, ut niſi pinguiſsimo ſolo colere non proſit.Eugeniam Taurominitani colles cum generoſitatis cognomine,miſere Albano tantum agro,quoniã translata ſtatim mutatur.Nanq; eſt aliquibus tantus locorum amor,ut omnem in his gloriã ſuam relinquant, nec uſꝗ tranſeant totæ. Quod & in Rhetica Allobrogicaq́;,quam ſupra picatã appellauimus,euenit,domi nobilibus,nec agnoſcẽdis alibi. Fœcundæ tamen,bonitatis uice copiam præſtãt,Eugenia ſeruẽtibus locis,Rhetica temperatis,Allobrogica frigidis,gelu matureſcens, & colore nigra.Adhuc ex his quas diximus, ſed etiam è nigris uina uetuſtate in album colorem tranſeũt.Reliquæ ignobiles.Aliquando tamen cæli aut ſoli opera non fallunt uetuſtatem,ſicuti fecenia,& cum ea florens Biturica,acino rarior,nunꝗ floris obnoxij,quoniã antecedunt,uentiſq; & imbribus reſiſtunt Meliores tamen algentibus locis ꝙ calidis,humidis ꝙ ſitiẽtibus. Vix ulla magis tam denſo uuarum partu impatiens uariantis cœli,ſed contra tenorem unum algoris æſtus'ue conſtans. Quæ minor eſt ex eo genere,mollior.In eligẽdo ſolo moroſa.pingui putreſcit,gracili omnino non prouenit. Mediam temperiem delicate quærit, ob hoc Sabinis collibus familiaris. Vua eius indecora uiſu,ſapore iucunda,niſi matura protinus rapiatur,etiã non putreſcens cadit. Contra grandines eam tuetur foliorum amplitudo atq; duritia.Inſignes iam colore inter purpureas nigraſq; medio heluolæ ſæpius uarianti, & ob id uarianæ à quibuſdam appellatæ . Præfertur in his nigrior , utraq; alternis annis fertilis. Sed melior uino,cum parcior. Et precię duo genera magnitudine acini diſcernũtur.Quibus materies plurima,uuaq́; ollis utiliſsima,folium apio ſimile. Baſilicam Dyrrachini celebrant,Hiſpaniæ cocolobin uocant.Rarior uua, æſtus auſtroſq; tolerat, capiti inimica,copia larga.Hiſpani duo genera eius faciunt. Vnum oblongo acino,alterum rotundo,noniſsima s uindemiant. Quo dulcior cocolobis, hoc melior. Sed & auſtera tranſit in dulcem uetuſtate,& quæ dulcis fuit,in auſteritatem: tũcq; Albanum uinum æmulantur. Tradunt ueſicæ uitijs utiliſsimũ ex his potũ. Albuelis ſummis arboribus fertilior eſt,uiſula imis. Quamobrem circa eaſdem ſatæ diuerſitate naturæ locupletant. Inerticulam è nigris appellauere,iuſtius ſobriam dicturi,inueterato præcipue commendabilem uino,ſed uiribus innoxiam.Siquidem temulentiã ſola non facit. Fertilitas commendat cæteras, principemq; heluenacam. Duo eius genera.Maior,quam quidã longam,minor quam arcam appellãt,non tam fœcundam, ſed gratiorem hauſtu. Diſcernitur folio circinato. Verum utraq; gracilis. Furcas ſubdere his neceſſarium,alioquin ubertatem ſuam nõ tolerant.Maritimo afflatu gaudẽt, roſcido odore.Nulla uitium minus Italiam amat,rara,parua,putreſcens in ea:uino quoq; quod genuit,æſtatem nõ exuperans.Nec alia macro ſolo familiarior.Græcinus,qui alioqui Cornelium Celſum tranſcripſit, arbitratur nõ naturam eius repugnare Italiæ,ſed culturam,auide palmites euocantium. Ob id fertilitatem ſuam abſumi,ſi nõ præpinguis ſoli ubertas laſſeſcentem ſuſtineat. Carbunculari negatur,magna dote, ſi uerum eſt,aliqua in uite cælo non eſſe ius. Æſtum fert ſpionia,quam quidam ſpineam uocant,autumniſq; & imbribus pingueſcit. Quinimo nebulis una alitur,ob id Rauẽnati agro peculiaris. Veniculam inter optime defloreſcentes,& ollis aptiſsimam, Campani malunt ſirculam uocare, alij ſtaculam,Tarracina numiſianam, nullas uires proprias habentem,ſed totam perinde ac ſolũ ualeat.Surrentinis tamen efficaciſsima teſtis Veſuuio tenus.Ibi enim murgentina è Sicilia potiſsima, quam Pompeianam aliqui uocant, Latio demum feracem:ſicut hor-

conia in Campania,tantū uilitatis cibariæ, ſed ubertate præcipua. Tolerat & annos morica,contra omne ſidus firmiſsima,nigro acino,uinis uetuſtate rubeſcentibus.

Item de uitiū generibus,ſecundū locorū & regionū proprietatem. Cap. III

ET hactenus publica ſunt genera,cætera regionum locorumq́;,aut ex his inter ſe inſita mixta. Siquidem Thuſcis peculiaris eſt tudernis,atq; etiā eius nominis florentia. Eſt opima Aretio talpana & eteſiaca & conſeminia. Talpana nigra candidum facit muſtum. Eteſiaca fallax,quæ quo plus tulit,eo laudabilius fundit:mirumq́;,fœcūditate ceſſat. Conſeminia nigra, uino minime durante, uua maxime:poſt XV dies,quàm nlla alia metitur, fertilis,ſed cibaria. Huius folia ſicut labruſcæ, prius quàm decidant,ſanguineo colore mutantur. Euenit hoc etiā quibuſdam alijs,peſsimi generis argumento. Irniola Vmbriæ Meuanatiq́; & Piceno agro peculiaris eſt, Amiternino pumula. Iiſdem bannanica fallax eſt, amant tamen eam. Municipij uuam Pompeij nomine appellant, quamuis Cluſinis copioſiorem. Municipij & Tiburtes appellauere, quamuis oleaginam nuper inuenerint à ſimilitudine oliuæ. Nouiſsima hæc uuarum ad hoc tempus reperta eſt. Vinaciolam ſoli nouerunt Sabini & Laurenti. Nam gauranas ſcio à Falerno agro translatas uocari Falernas,celerrime ubiq; degenerātes. Necnon Tarentinum genus aliqui fecere, prædulci uua. Capnias & buccinatis,& tarrupia, in Thurinis collibus nō ante demetuntur q̃ gelauerit. Pharia gaudent Piſæ,mutina Pruſiniæ,nigro acino,intra quadriennium albeſcente uino. Mirum,ubiq; cum ſole circumagi uuam,quæ ob id ſtreptos uocatur,Et in Italia Gallicam placere,trās alpes uero Picenā. Dixit Virgilius thaſias & mareotidas,& lageas,cōpluresq́; externas,quæ non reperiūtur in Italia. Sed ſunt etiamnum inſignes uua non uino,ambroſiaca,duracina,ſine ullis uaſis in uite ſeruabilis:tanta eſt cōtra frigora æſtus tempeſtatesq́; firmitas. Nec orthampelos indiget arbore aut palis,ipſa ſe ſuſtinens:non item dactylides digitali gracilitate. Colūbinæ acinoſiſſimæ. Et magis purpureæ cognomine bimammiæ, quando nō racemos,ſed uuas alias gerūt. Item tripedanea,cui nomen à menſura eſt. Item ſcripula paſſo acino. Et Rhetica in maritimis alpibus appellata, diſsimilis laudatæ illi. Nanq; hæc breuis,conferta acino,degener uino,ſed cute omniū tenuiſsima,nucleo quem Chium uocant,uno ac minimo,acinum prægrandem unū alterumue habēs. Eſt & nigra aminæa,cui Syriacæ nomen imponūt. Item Hiſpana ignobiliū probatiſsima. In pergulis uero ſerūtur eſcariæ appellatæ,eduræ acinis,albæ nigræq́;. Et bumaſti totidem coloribus. At nondū dictæ ægia,& rhodia, & uncialis,uelut à pondere acini: Item pucina omniū nigerrima. Et coronario naturę luſu ſtephanitis,acinos folijs intercurſantibus. Et quæ forenſes uocātur,celeres prouentu,uendibiles aſpectu,portatu faciles. Contra damnātur etiam uiſu cinerea & rabuſcula & aſiniſca, minus tamen caudas uulpiū imitata alopecis. Alexandrina appellatur uitis circa Phalacram breuis,ramis cubitalibus,acino nigro fabæ magnitudine,nucleo molli & minimo,obliquis racemis prædulcibus, folio paruo & rotūdo,ſine diuiſuris. Septem his annis,in Narbonenſis prouinciæ aruo inuēta eſt uitis uno die defloreſcens,ob id tutiſsima: Narbonicam uocant,quam nunc tota prouincia conſerit.

Inſignia culturæ uinearum. Cap. IIII

CAtonum ille primus,triumpho & cenſura ſuper cætera inſignis, magis tamen etiam num claritate literarum, præceptiſq́; omniū rerum expetendarum datis generi Romano,inter prima uero agrū colēdi,illius æui cōfeſsione optimus ac ſine æmulo agricola, pauca attigit uitium genera, quarundam ex his iam etiam nominibus abolitis. Separatim toto tractatu ſententia eius indicanda eſt, ut in omni genere noſcamus quæ fuerint celeberrima,anno ſexcenteſimo urbis,circa captas Carthaginem ac Corinthum,cum ſupremum is diem obijt,& quantum poſtea CCXXX annis uita profecerit. Ergo de uitibus uuiſq́; ita prodidit, Qui locus uino optimus dicetur eſſe, & oſtentus ſolibus,aminæū minuſculum & geminum eugeniū,heluinū minuſculū conſerito. Qui locus craſsior aut nebuloſior,aminæum maius, aut murgentinū, Apicium,Lucanū ſerito. Cæteræ uites miſcellæ

maxime in quemuis agrum conueniunt. In lora recte conduntur. Quas ſuſpendas duracinas, aminæas maiores, uel ad fabrum ferrarium pro paſsis hæ recte ſeruantur. Nec ſunt uetuſtiora de illa re Latinæ linguæ præcepta: tā propè ab origine rerũ ſumus. Aminæam proxime dictam, Varro ſcantianam uocat. In noſtra ætate pauca exempla conſummatæ huius artis fuere: uerum eo minus omittenda, ut noſcantur etiam præmia, quæ in omni re maxime ſpectantur. Summam ergo adeptus eſt gloriam Acilius Sthenelus è plebe libertina, LX iugerũ non amplius uineis excultis in Nomentano agro, atque CCCC nummûm uenundatis. Magna fama & Vetuleno Ægialo perinde libertino fuit in Campaniæ rure linternino, maiorq́ꝫ etiam fauore hominum, quoniā ipſum Africani colebat exilium. Sed maxima, eiuſdem Stheneli opera Rhemio Palæmoni, aliàs grammatica arte celebri, in hiſce XX annis mercato rus DC. nummûm in eodem Nomentano, decimi lapidis ab urbe diuerticulo. Eſt autem uſquequaqꝫ nota uilitas mercis per omnia ſuburbana, ibi tamen maxima, quoniam & neglecta per indiligentiam prædia parauerat, ac ne in peſsimis quidem elegantioris ſoli. Hæc aggreſſus excolere, non uirtute animi, ſed uanitate primo, quæ nota mire in illo fuit, paſtinatis de integro uineis, cura Stheneli dum agricolam imitatur, ad uix credibile miraculum perduxit, intra octauum annum CCCC nummûm emptori addicta pendente uindemia. Cucurritq́ꝫ non nemo ad ſpectandas uuarum in ijs uineis ſtrues, literis eius altioribus contra id pigra uicinitate ſibi patrocinante: nouiſsime Anneo Seneca principe tum eruditionis, ac potentia quæ poſtremo nimia fuit ſuper ipſum, minime utiqꝫ miratore inanium, tanto prædij eius amore capto, ut non puderet inuiſo aliàs & oſtentaturo tradere palmam eam, emptis quadruplicato uineis illis intra decimum ferè curæ annum, digna opera quæ in Cæcubis Setiniſq́ꝫ agris proficeret: quando & poſtea ſæpenumero ſeptenos culeos ſingula iugera, hoc eſt amphoras cētenas quadragenas muſti dedere. Ac ne quis uictam in hoc antiquitatem arbitraretur, idem Cato denos culeos redire ex iugeribus ſcripſit, efficacibus exemplis non maria plus temerata conferre mercatori, non in rubrum littus Indicum'ue merces petitas, quàm ſedulum ruris larem. Vino antiquiſsima claritas Maroneo, in Thraciæ maritima parte genito, ut autor eſt Homerus. Neqꝫ enim fabuloſa, aut de origine uarie prodita conſectamur, præterq́ꝫ Ariſtæum primum omnium in eadem gente mel miſcuiſſe uino, ſuauitate præcipua utriuſque naturæ ſponte prouenientis. Maroneum uicies tanto addito aquæ miſcendum Homerus prodidit. Durat etiam uis in eadem terra generi, uigorq́ꝫ indomitus. Quippe cum Mutianus ter cõſul ex his qui nuperrime prodidere, ſextarios ſingulos octonis aquæ miſceri comperit præſens in eo tractu. Eſſe autem colore nigrum, odoratum, uetuſtate pingueſcere. Et Pramnio, quod Homerus celebrauit, etiā nunc honos durat. Naſcitur Smyrnæ regione, iuxta delubrum matris deûm. In reliquis generi claritas nõ fuit alicui. Anno fuit omnium generum bonitas, L. Opimio conſule, cum C. Gracchus Tribunus plebis ſeditionibus agitatis interemptus, ea cœli temperies fulſit, quam cocturam uocant, ſolis opere, natali urbis DCXXXIIII. Durantq́ꝫ adhuc uina ducentis ferè annis, iam in ſpeciem redacta mellis aſperi. Etenim hæc natura uinis in uetuſtate eſt: Nec potari per ſe queunt ſi non peruincat aqua, uſqꝫ in amaritudinē carie indomita. Sed cæteris uinis cõmendandis minima aliqua mixtura medicamenta ſunt, quo fit ut eius temporis æſtimatione in ſingulas amphoras centeni nummi ſtatuantur. Ex his tamen uſura multiplicata ſemiſsibus, quæ ciuilis ac modica eſt, in C. Cæſaris Germanici filij principatu, annis CLX. ſingulas uncias uini conſtitiſſe nobili exemplo docuimus, referentes uitā Pomponij Secundi uatis, cœnamq́ꝫ quam principi illi dedit. Tantũ pecuniarũ detinēt uini apothecæ. Nec alia res maius incrementũ ſentit ad uiceſimũ annum, maius'ue ab eo diſpendiũ, non proficiente pretio. Raro quippe adhuc fuere, nec niſi in nepotatu, ſingulis teſtis milia nummûm: Viennenſes ſoli picata ſua, quorũ genera plura diximus, pluris permutaſſe, ſed inter ſeſe amore patrio credũtur. Idqꝫ uinum frigidius reliquis exiſtimatur in frigido potu.

De natuta uini. Cap. V

VIno natura eſt, hauſto accendendi calore uiſcera intus, foris infuſo refrigerandi. Nec alienum fuerit commemorare hoc in loco, quod Androcydes ſapiẽtia clarus ad Alexandrum Magnum ſcripſit, intemperantiam eius cohibens: Vinum potaturus rex, memento te bibere ſanguinẽ terræ: ſicut cicuta homini uenenũ eſt, ſic cicutæ uinum. Quibus præceptis ſi ille obtemperauiſſet, ptofecto amicos in temnlentia nõ interemiſſet. Prorſus ut iure dici poſsit, neqꝫ uiribus corporis utilius aliud, neqꝫ aliud uoluptatibus pernicioſius ſi modus abſit.

Vina generoſa. Cap. VI

GEnera autem uini alia aliȷs grariora eſſe, quis dubitet? aut non ex eodem lacu aliud præſtantius altero germanitatem præcedere, ſiue teſta, ſiue fortuito euẽtu? Quamobrem de principatu ſe quiſque iudicem ſtatuat. Liuia Auguſta LXXXII annos uitæ pucino retulit acceptos, non alio uſa. Gignitur in ſinu Adriatici maris, non procul à Timauo fonte, ſaxeo colle, maritimo afflatu paucas coquente amphoras. Nec aliud aptius medicamentis iudicatur. Hoc eſſe crediderim, quod Græci celebrantes miris laudibus pyctanon appellauerunt ex Adriatico ſinu. Diuus Auguſtus Setinum prætulit cunctis, & ferè ſecuti principes, confeſſa propter experimẽta, non temere cruditatibus noxiȷs ab ea ſaliua: naſcitur ſupra forum Appȷ. Antea Cæcubo etat generoſitas celeberrima in paluſtribus populetis, ſinu Amydano: quod iam intercidit & incuria coloni lociqꝫ anguſtia, magis tamen foſſa Neronis, quam à Baiano lacu Oſtiam uſque nauigabilem inchoauerat. Secunda nobilitas Falerno agro erat, & ex eo maxime Fauſtiano. cura culturaqꝫ id collegerat. Exoleſcit hoc quoque, copiæ potius quàm bonitati ſtudentium. Falernus ager à ponte Campano læua petentibus urbanam coloniam Syllanam nuper Capnæ contributam incipit. Fauſtianus autem circiter quatuor miliaria à uico prope Cedias, qui uicus à Sinueſſa VI milibus abeſt. Nec ulli in uino maior antoritas: ſolo uinorum flamma accenditur. Tria eius genera, Auſterum, dulce, tenne. Quidam ita diſtinguunt, Summis collibus Gauranum gigni, mediȷs Fauſtianum, imis falernum. Non omittendum autem, nulli eorum quæ celebrentur iucundũ ſaporem uuæ eſſe. Ad tertiã palmam uarie uenere. Albana urbi uicina prædulcia ac rara in auſtero. Item Surrentina in uineis tantũ naſcẽtia, conualeſcẽtibus maxime probata, propter tenuitatem ſalubritatemqꝫ. Tiberins Cæſar dicebat cõſenſiſſe medicos, ut nobilitatem Surrentino darent, alioquin eſſe generoſum acetum. C. Cæſar qui ſucceſsit illi, nobilem uappam. Certant maſsica æqne ex monte Gaurano, Puteolos Baiasqꝫ proſpectantia. Nam falerno cõtermina Statana ad principatus uenere nõ dubie: palamqꝫ fecere, ſua quibuſqꝫ terris tẽpora eſſe, ſicut rerũ prouentus occaſusqꝫ. Iuncta his præponi ſolebãt Calena, & quæ in uineis arbuſtisqꝫ naſcũtut fundana. Ex alia uicinia urbis Veliternina, Priuetnatiaqꝫ. Nam quod Signiæ naſcitur, auſteritate nimia continendæ utile aluo, inter medicamina numeratur. Quartum curriculum publicis epulis obtinuere à diuo Iulio (is enim primus autoritatem his tribuit, ut in epiſtolis eius apparet) Mamertina, circa Meſſanam in Sicilia genita. Ex ȷs Potulana, ab autore dicta, in loco proximo Italiæ laudãtur præcipue. Eſt in eadẽ Sicilia & Taurominitanis honos, lagenis pro Mamertino plerunqꝫ ſubditis. Ex teliquis autem à ſupero mati Prætutia, atqꝫ Ancone naſcentia, & quæ à palma una forte enata palmeſia appellãtur. In mediterraneo uero Ceſenatia ac Mœcenatiana. In Veronenſi item Rhetica, Falernis tantũ poſthabita à Vergilio. Mox ab intimo ſinu maris, Adriana. Ab infero autẽ Latinienſia, Grauiſcana, Statonienſia. Hetrutiæ palmam Luna habet, Liguriæ Genua. Intet Pyrenæum alpesqꝫ Maſsilia gemino ſapore, quãdo & cõdiendis aliȷs pinguius gignit, quod uocãr ſuccoſum. Beterr arum intra Gallias conſiſtit autoritas. De reliquis in Narbonẽſi genitis aſſeuerare non eſt, quoniã officinã eius reí fecere tingentes fumo, utinamqꝫ non & herbis, ac medicaminibus noxȷs. Quippe etiã aloën mercãtur, qua ſaporem coloremqꝫ adulterãt. Verum & longiquiota Italiæ ab Auſonio mari, nõ carẽt gloria, Tarẽtina, & Seruitiana, & Conſentiæ

tiæ genita,& Tempſæ ac Babiæ, Lucanaq; antecedẽtibus Thurinis.Omniũ uero eorum maxime illuſtrata Meſſalæ potu & ſalute Lagarina, nõ procul Grumento naſcẽtia.Campania nuper excitauit nouis nominibus autoritatẽ,ſiue cura,ſiue caſu, ad quartum à Neapoli lapidẽ Trebellicis, iuxta Capuã Caulinis, & in ſuo agro Trebulanis,alioqui ſemper inter plebeia & Trifolinis gloriata.Nam Pompeianis ſummũ x annorũ incrementũ eſt, nihil ſenecta conferente. Dolore etiã capitũ in ſextam horam diei ſequẽtis infeſta deprehendũtur.Quibus exemplis,niſi fallor, manifeſtũ eſt, patriã terramq; referre non uuam: & ſuperuacuam generũ conſectationẽ in numerũ,cum eadẽ uinis aliud alijs locis pullulet. Hiſpaniarum Laletana copia nobilitãtur,elegãtia uero Tarraconẽſia,atq; Lauronẽſia:& Balearica ex inſulis,conferũtur Italiæ primis.Nec ignoro multa prætermiſſa pleroſq; exiſtimaturos,quando ſuũ cuiq; placet,& quocunq; eatur,fabula eadẽ reperiẽ: diui Auguſti iudiciorũ ac palati peritiſsimũ è libertis,cenſurã uini in epulas eius facientẽ,dixiſſe hoſpiti de indigena uino,nouũ quidẽ ſibi guſtũ eſſe eum, atq; nõ ex nobilibus, ſed Cæſarẽ non aliud poturũ.Nec negauerim & alia digna eſſe fama:ſed de quibus cõſenſus æui iudicauerint hæc ſunt.

Vina tranſmarina. Cap. VII

MOdo nunc ſimili trãſmarina dicemus. In ſumma gloria poſt Homerica illa,de quibus ſupra diximus,fuere Thaſium Chiumq;.Ex Chio quod aruiſium uocant.His addidit Lesbium Eraſiſtrati maximi medici autoritas,circiter DC annum urbis Romæ. Nunc gratia ante omnia eſt Clazomenio, poſtq; parcius mari condiũt. Lesbium ſponte naturæ ſuæ mare ſapit. Nec Cymoliti per ſe gratia ut uino: ſed cuius dulci admixto,reliquorum duritia ſuauitatem accipiat, ſimul & ætatem, quoniã uetuſtiora protinus uidentur.Ab his dignatio eſt Sicyonio,Cyprio,Telmeſico,Tripolitico,Berytio,Tyrio,Sebennytico.In Ægypto hoc naſcitur tribus generibus uuarum ibi nobile,thaſia,æthalo,peuce. Poſt hæc autoritas hippodamãtio,myſtico,canthar itæ,protropo gnidio,catacecaumenitæ,petritæ,myconio.Nam meſogitẽ capitis dolores facere compertũ eſt. Nec Epheſium ſalubre eſſe,quoniam mari & defruto condiatur.Apamenum mulſo præcipue conuenire dicitur,ſicut prætutium in Italia. Eſt enim & hæc proprietas generum,ut dulcia utique inter ſe non congruant.Exoleuit & protagion,quod Italicis proximum fecerãt Aſclepiadis ſcholæ.Apollodorus medicus in uolumine qno ſuaſit Ptolemæo regi quæ uina biberet, Italicis etiam tnm ignotis,laudauit in Ponto naſperceniten,mox otœticum,œneaten,leucadium,ambracioten,& quod cunctis prætulit ptæparentium.Sed minoris famæ eſſe dixit,quoniam poſt ſex annos non placeret.

De uini ſalſi generibus ſeptem. Cap. VIII

HActenus bonitas uini nationibus debetur.Apud Græcos iure clariſsimũ nomen accepit,quod appellauerũt bion,ad plurimos ualetudinũ uſus excogitatum,ut docebimus in parte medicinæ.Fit autẽ hoc modo, Vuæ paulũ ante maturitatẽ decerptæ,ſiccãtur acri ſole,ter die uerſatæ per triduum:quarto exprimũtur,dein cadis ſole inueterantur.Cui marinam aquam largiorẽ miſcenr, à ſerui furto origine orta,ſic menſuram explentis,Idq; tranſlatũ in album muſtũ leucochrũ appellatur.In alijs aũt gentibus ſimili modo factum tethalaſſomenon uocãt:Thalaſsiten aũt uaſis muſti deiectis in mare,quo genere præcox fit uetuſtas.Necnon apud nos quoq; Coum uinũ ex Italico faciẽdi rationẽ Cato demonſtrauit,ſuper cætera in ſole quadriennio maturandũ præcipiẽs.Rhodium Coo ſimile eſt. Phorineũ ſalſius Coo. Omnia tranſmarina ſeptẽ aut ſex annis ad uetuſtatẽ mediã peruenire exiſtimãtur.

De dulcium generibus XIIII. Cap. IX

VInum omne dulce minus odoratũ, quo tenuius, eo odoratius.Colores uinis quatuor.Albus,fuluus,ſanguineus,niger.Pſythium & melanpſythium paſsi genera ſunt, ſuum ſaporem,nõ uini referẽtia.Ciſsibilites uero mulſi,in Galatia naſcẽs,& halyntium in Sicilia.Nam ſiræũ,quod alij hepſema,noſtri ſapam appellãt,ingenij nõ naturæ opus eſt, muſto uſq; ad tertiã partem menſuræ decocto.Quod ubi factũ ad dimidiã eſt,defrutum

uocamus. Omnia in adulterium mellis excogitata. Sed priora uua terraq; conſtant. Paſſum à Cretico Cilicium probatur & Africũ & in Italia prouincijsq; finitimis. Fieri certum eſt ex uua, quam Græci ſticam uocant, nos apianam. Item ſcirpula, diutius in uite ſole uuis aduſtis, aut feruente oleo. Quidam è quacunq; dulci, dum præcocta alba faciunt ſiccantes ſole, donec paulo amplius dimidium pondus ſuperſit, tuſasq; leniter uuas exprimunt. Deinde quantũ expreſſere, adijciũt uinaceis aquæ puteanæ, ut & ſecũdariũ paſſum faciãt. Diligentiores eodem modo ſiccatis acinos eximunt: ac ſine ſarmentis madefactos uino excellenti, donec intumeſcãt, premunt. Et hoc genus ante cætera laudant. Ac ſimili modo aqua addita, ſecundarium faciunt. Mediũ inter dulcia uinumq; eſt, quod Græci aigleuces uocant, hoc eſt, ſemper muſtum. Id euenit cura, quoniam feruere prohibetur. Sic appellant muſti in uina tranſitum. Ergo mergunt è lacu protinus in aqua cados, donec bruma tranſeat, & conſuetudo fiat algendi. Eſt etiamnum aliud genus eius per ſe, quod uocat dulce Narbonenſis prouincia, & in ea maxime Vocontij. Aſſeruatur eius gratia uua diutius in uite, pediculo intorto. Ab alijs ipſe palmes inciditur in medullam, ab alijs uua torretur in tegulis: omnia ex Heluennaca uite. His adijciunt aliqui, quod uocant diachyton, uuis in ſole ſiccatis loco clauſo per dies ſeptem, in cratibus, totidem pedibus à terra alte, noctibus à rore defenſis, octauo die calcatis. Ita fieri optimi odoris ſaporisq;. Dulci è genere eſt & melitites. Diſtat à mulſo quod fit è muſto, cum quinq; congijs auſteri muſti, congio mellis & ſalis cyatho ſufferuefactis, auſterum. Sed inter hæc genera potuum ponere debeo & protropum: ita appellatur à quibuſdam muſtũ ſponte defluens, antequam calcentur uuæ. Hoc protinus diffuſum lagenis ſuis deferuere paſsi, poſtea in ſole quadraginta diebus torrent æſtatis ſecutæ ipſo canis ortu.

De deuterijs & ſecundarijs, uini genera tria. Cap. x

NOn poſſunt iure dici uina, quæ Græci deuterias appellant, Cato & nos loram, maceratis aqua uinaceis. Sed tamen inter uina operaria numerantur. Tria eorum genera: Decima parte aquæ addita quæ muſti expreſſa ſit, & ita nocte & die madefactis uinaceis, rurſusq; prælo ſubiectis. Alterum, quomodo Græci factitauere, tertia parte eius quod expreſſum ſit addita aquæ, expreſſoq; decocto ad tertias partes. Tertiũ eſt fecibus uini expreſſum, quod fecatum Cato appellat. Nulli ex his plus quàm anno uſus.

Quæ nuper in Italia generoſa uina eſſe cœperũt. Cap. xi

VErum inter hæc ſubit mentẽ, cum ſint genera nobilia, quæ proprie uini intelligi poſſint, LXXX ferè in toto orbe, duas partes ex hoc numero Italiæ eſſe, lõge præterea ante cunctas terras. Et hinc deinde altius cura ſerpit, non à primordio hanc gratiã fuiſſe.

De uini obſeruatione. Cap. xii

AVtoritatem poſt ſexcenteſimũ urbis annũ cœpiſſe. Romulum lacte nõ uino libaſſe, indicio ſunt ſacra ab eo inſtituta, quæ hodie cuſtodiũt morem. Numæ regis poſthumia lex eſt: Vino rogũ ne reſpergito. Quod ſanxiſſe illũ propter inopiam rei nemo dubitet. Eadẽ lege, ex imputata uite libari uina dijs, nefas ſtatuit, ratione excogitata, ut putare cogerentur, aliâs aratores & pigri circa pericula arbuſti. M. Varro autor eſt, Mezentium Hetruriæ regem auxiliũ Rutulis contra Latinos tuliſſe uini mercede, quod tum in Latino agro fuiſſet.

Qui uini uſus antiquis, & de uinis antiquorum. Cap. xiii

NOn licebat id fœminis Romæ bibere. Inuenimus inter exempla, Egnatij Mecennij uxorẽ, quod uinũ bibiſſet è dolio, interfectã fuiſſe à marito, eumq; cædis à Romulo abſolutum. Fabius Pictor in annalibus ſuis ſcripſit: Matronã quod loculos, in quibus erãt claues uinariæ cellæ, reſignauiſſet, à ſuis inedia mori coactam. Cato, ideo propinquos fœminis oſculũ dare, ut ſcirẽt an temetũ olerẽt. Hoc tum nomen uino erat, unde & temulẽtia appellata. Cn. Domitius iudex pronũtiauit mulierẽ uideri plus uini bibiſſe, q̃ ualetudinis cauſa uiro inſciente, ac dote multauit. Diuq; eius rei magna parſimonia fuit. L. Papyrius imperator aduerſus Samnites dimicaturus uotum fecit, ſi uiciſſet, Ioui pocillum uini.

Deniq;

Deniq; inter dona ſextarios lactis datos inuenimus, nuſquã uini. Idem Cato cum in Hiſpaniam nauigaret, unde cum triumpho rediјt, Non aliud, inquit, uinum bibi q̃ remiges: in tantum diſſimilis iſtis, qui etiam conuiuis alia quàm ſibimetipſis miniſtrant, aut procedente menſa ſubijciunt. Lautiſſima apud priſcos uina erant, myrrhæ odore cõdita, ut apparet in Plauti fabula, quæ Perſa inſcribitur, quanq; in ea & calamũ addi iubet. Ideo quidam aromatite delectatos maxime credũt. Sed Fabius Dorſennus his uerſibus decernit,

Mittebam uinum pulchrum, murinam.

Et in Achariſtione.

Panem, & polentam, uinum murinam.

Scæuolam quoq; & Lælium, & Atteium Capitonẽ in eadem ſententia fuiſſe uideo, quoniam in Pſeudolo ſit,

Quod ſi opus eſt, ut dulce promat
Indidem, ecquid habet? rogas?
Murinam, paſſum, defrutum, mellinam.

Quibus apparet non inter uina modo murinam, ſed inter dulcia quoq; nominatum.

De apothecis, & de uino Opimiano. Cap. XIIII

APothecas fuiſſe & diffundi ſolita uina, anno DCXXXIII. urbis apparet indubitato Opimiani uini argumento, iam intelligente ſuum bonũ Italia. Nondum tamen iſta genera in claritate erant. Itaq; omnia tũc genita unũ habẽt cõſulis nomen. Sic quoq; poſtea diu trãſmarina in autoritate fuerunt, & ad auos uſq; noſtros: quin & Falerno iam reperto, ſicut apparet ex illo comico uerſu, Quinq; Thaſij uini inde depromã, Falerni bina. P. Licinius Craſſus, & L. Iulius Cæſar cenſores anno urbis conditæ DCLXXV. edixerunt, ne quis uinũ Græcũ aminiumq; octonis æris ſingula quadrantalia uenderet. Hæc enim uerba ſunt. Tanta uero uino Græco gratia erat, ut ſingulæ potiones cõuictu darent. Quibus uinis autoritas fuerit ſua in menſa, M. Varro his uerbis tradit: L. Lucullus puer apud patrem nunq; lautum conuiuiũ uidit, in quo plus ſemel Græcũ uinum daret. Ipſe cum rediјt ex Aſia, milia cadorum congiariorũ diuiſit amplius centum. C. Sentius quem prætorem uidimus, Chium uinũ in domum ſuam illatũ dicebat tum primum, cum ſibi cardiaco medicus dediſſet. Hortẽſius ſuper decẽ millia cadũ hæredi reliquit. Hactenus Varro.

De liberalitate Cæſaris in uino. Cap. XV

QVid non & Cæſar dictator triumphi ſui cœna uini Falerni amphoras, Chij cados in conuiuia diſtribuit? Idem Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernũ dedit. Epulo uero in tertio conſulatu ſuo, Falernum, Chium, Leſbium, Mamertinum: quo primum tempore quatuor genera uini appoſita cõſtat. Poſtea ergo alia omnia in nobilitatem uenerunt, circiter ſeptingenteſimum urbis annum.

De uinis fictitijs. Cap. XVI

ITaq; nõ miror, innumerabilia penè genera fictitij reperta multis ante ſeculis, quæ nũc dicemus, omnia ad medicinæ uſum pertinẽtia. Omphacium quo modo fieret, propter unguenta diximus priori libro. Fit è labruſca, hoc eſt, uite ſylueſtri, quod uocat oenanthinum. Flores eius libris duabus in muſti cado macerati, poſt XXX dies mutantur. Præter hoc radix labruſcæ & acini coria perficiũt. Ii paulo poſtq; defloruere, ſingulare remediũ habent ad refrigerandos in morbis corporum ardores, gelidiſſima, ut ferunt, natura. Pars eorum æſtu moritur, priusquam reliqui qui ſolſtitiales dicuntur, uniuerſi nunquã maturescunt. Et ſi prius q̃ tota matureſcat, uua incocta detur cibo gallinaceo generi, faſtidium gignit uuas appetendi. Fictitiorum primum fit ex ipſo uino, quod uocant adynamon, hoc modo, Albi muſti ſextarij XX. aquæ dimidium, feruet donec excoquatur aquæ mẽſura. Alij marinæ ſextarios X. tantundem pluuiæ in ſole quadraginta diebus torrent. Dant ægris, quibus uini noxam timent. Proximum fit è milij ſemine maturo, cum ipſa ſtipula libram & quadrantẽ in congios duos muſti macerato, & poſt ſeptimũ menſem transfuſo.

Ex loto arbore,frutice,herba, dictũ eſt uti quæq; fierent. Fit & è pomis quæ dicemus,interpretationibus nõ niſi neceſſarijs additis. Proximumq; ei è palmis, quo Parthi & Indi utunt̃,& oriens totus,maturarũ quas uocãt Chydæas modio in aquæ congijs tribus macerato expreſſoq;.Sic fit & ſycites è fico,quẽ alij palmiprimũ,alij catorchitem uocãt.Aut ſi dulce eſſe non libeat,pro aqua tantundẽ uinaceorũ adijcitur.Ex Cypria fico & acetũ fit præcellens,atq; Alexandrino quoq; melius. Vinum fit & è ſiliqua Syriaca,& è piris,malorumq; omnibus generibus.Sed è punicis,quod rhoiten uocãt:& è cornis,meſpilis,ſorbis,moris ſiccis,nucleis pineis.Hi muſto madidi exprimũtur.Superiora per ſe mitia.Myrtitem Cato quemadmodũ fieri docuerit,mox paulo indicabimus.Græci uero & alio modo.Ramis teneris cũ ſuis folijs in albo muſto decoctis,tuſis, libram in tribus muſti cõgijs deferuere faciũt,donec duo ſuperſint. Quod ita ſylueſtris myrti baccis factũ eſt,myrtidanum uocãt.Hoc manus tingit. Ex his quæ in hortis gignuntur fit uinum è radice, aſparago,cunila,origano,apij ſemine,abrotano,menthaſtro,ruta,nepeta,ſerpillo,marubio.Manipulos binos tundunt in cadum muſti & ſapæ ſextarium, & aquæ marinæ heminam. E napis fit, x i denariorum pondere in ſextarios binos muſti addito . Item è ſcillę radice. Inter flores ex roſæ folijs tuſis , in linteolo in muſtũ colatis cum ponduſculo ut ſidat, xl pondere denariorum in ſextarios uicenos muſti,nec ante tres menſes uaſe aperto . Item è nardo gallico,& aliud è ſylueſtri. Aromatiten quoq; inuenio factitatum tantum non unguentorũ cõpoſitione,primo ex myrrha,ut diximus,mox è nardo celtico,calamo,† aſpalatho,offis in muſtum aut dulce uinum deſectis. Aliud è calamo,iunco, coſto,nardo Syriaco,amomo,caſia.cinnamomo,croco,palma,aſaro,ſimiliter et offa.Apud alios nardi, & malobathri ſelibris in muſti congios duos additis,Qualia nũc quoq; fiunt pipere & melle addito,quæ alij cõdita,alij piperata appellant . Inuenitur & nectarites ex herba, quam alij helenion,alij medicam, alij ſymphyton,alij idæam, & horeſtion, alij nectareã uocãt, radice ponderis xl denariorum in ſextarios ſex muſti addita,ſimiliter in linteo.Ex cæteris herbis fit abſinthites in xl ſextarijs muſti abſinthij Põtici libra decocta ad tertias partes,uel ſcopis abſinthij in uinum additis.Similiter hyſſopites è Cilicio hyſſopo,uncijs tribus in duos congios muſti cõiectis,aut tuſis in uinum.Fiunt utraq; & alio modo,circa radices uitium ſato.Sic & elleboriten fieri ex ueratro nigro Cato docet. Sic fit & ſcammonites.Mira uitium natura,ſaporem alienum in ſe trahẽdi,qualem & ſalicum redolent Patauinorum in paluſtribus uindemiæ.Sic & elleborũ ſeritur in Thaſo,aut cucumis ſylueſter, aut ſcammonea,quod uinum † ectromatium uocant,quoniam abortus facit.Fit & ex herbis, quarum naturæ ſuo loco dicentur , E ſtichade & radice gentianæ , & tragorigano, & dictamo,aſaro,dauco,elelisphaco,panace,acoro,conyza,thymo,mandragora,iunco. Vocarunt & † ſycinum,& ithacomelin,& lectiſphagiten, quorum iam obliterata ratio eſt.Et fruticum uero è genere, cedri utriuſq;, cupreſſi, laurus,iuniperi,terebinthi, calami,lentiſci, baccas aut lignum recens muſto decoquunt.Item chamelææ,& chamæpityos,& chamædryos lignũ.Eodem modo & ex flore, in congiũ muſti decem denariorũ põdere addito.

Veteres codices, bitumine (margin, at "† aſpalatho")

al. phthorium (margin, at "† ectromatium")

aliàs ſcyzinũ & itacomelin (margin, at "† ſycinum")

De hydromeli & oxymeli. Cap. xvii

FIt uinum & ex aqua ac melle tantum.Quinquẽnio ad hoc ſeruari cæleſtẽ iubent . Alij qui prudentiores ſtatim ad tertias partes decoquunt, & tertiam mellis ueteris adijciunt.Deinde xl diebus canis ortu in ſole habent.Alij diffuſa ita decimo die obturãt.Hoc uocatur hydromeli, & uetuſtate ſaporem uini aſſequitur, nuſq; laudatius q̃ in Phrygia. Quin & acetũ melle temperabat̃: adeo nihil intentatũ in uita fuit.Oxymeli hoc uocarũt, mellis x libris,aceti ueteris heminis quinq;,ſalis marini libra, aquę pluuię ſextarijs q̃nq;, ſufferuefactis decies,mox elutriatis,atq; ita inueteratis. Omnia ab Themiſone ſũmo autore dãnata: & hercule coactus eorũ uſus uideri põt,niſi ſi q̃s naturę opus eſſe credit aromatitẽ,& ex unguẽtis uina cõpoſita,aut ut biberent̃ genuiſſe eã frutices. Iſta ſunt cognitu iucũda,ſolertia humani animi omnia exquirẽte.Nihil q̃idẽ ex his anno durare,pręterq̃

quæ uetu

quæ uetuſtate ipſa fieri diximus, & plura ne tricenis quidem diebus, non erit dubium.

Prodigioſa genera uini. Cap. XVIII

SVnt & in uino prodigia. Dicitur in Arcadia fieri quod fœcunditatem fœminis importet, uiris rabiem. At in Achaia maxime circa Caryniam abigi partum uino, atq; etiam ſi uuam edant grauidæ, cum differentia in guſtatu non ſit. Trœzeniũ uinum qui bibunt, negantur generare. Thaſios duo genera uini diuerſa facere proditur. Vnum quo ſomnus cõcilietur, alterum uero quo fugetur. Apud eoſdem uitis theriace uocatur, cuius & uinum & uua contra ſerpentiũ ictus medetur. Libaneos thuris odore, ex qua dijs prolibant. E diuerſo aſpendios, damnata aris. Ferũt eam nec ab alite ulla attingi. Thaſiam uuam Aegyptus uocat apud ſe prædulcem, quæ ſoluit aluum. Eſt cõtra in Lycia quæ ſolutam firmat. Aegyptus & ecbolada habet abortus facientem. Vina in apothecis canis ortu mutantur quædam, poſteaq; reſtituuntur ſibi. Sic & mari nauigato, cuius iactatus his quæ durauerint tantum uetuſtatis adijcere ſentitur, quantum habuerint.

Quibus uinis ad ſacra uti fas nõ ſit, & quibus generibus muſta cõdiantur. Cap. XIX

ET quoniã religione uita conſtat, prolibare dijs nefaſtum habetur uino præter imputatæ uitis, fulmine tactæ, quamq; iuxta hominis mors laqueo pependerit, aut uulneratis pedibus calcata, & quod circũciſis uinaceis profluxerit, aut ſuperne deciduo immundiore lapſu aliquo polluto. Item Græcæ, quoniam aquam habeãt. Vitis ipſa quoq; manditur decoctis caulibus ſummis, qui & condiuntur in aceto ac muria. Verum & de apparatu uini dixiſſe cõueniat, cum Græci priuatim ea præcepta condiderint, artemq; fecerint, ſicut Euphronius, & Ariſtomachus, & Coniades, & Hiceſius. Africa gypſo mitigat aſperitatem, necnon aliquibus ſui partibus calce. Græcia argilla, aut marmore, aut ſale, aut mari, lenitatem excitat. Italiæ pars aliqua rabulana pice: ac reſina condire muſta uulgare eſt ei, prouincijsq; finitimis. Nonnuſquam prioris uini fece acetóue condiunt. Necnon & ex ipſo muſto fiunt medicamina. Decoquitur ut dulceſcat portione uirium. Nec durare ultra annuum ſpatium tale proditur. Aliquibus in locis decoquũt ad ſapas muſta, infuſisq; his ferociam frangunt. Et in hoc tamen genere, & in omni alio ſubminiſtrãt uaſa ipſa condimentis picis. Cuius faciendæ ratio proximo dicetur uolumine.

De picis generibus, & reſinis, & muſtis condiendis, & de aceto, & fece. Cap. XX

ARborũ ſucco manantiũ picem reſinamq;, aliæ ortæ in oriente, aliæ in Europa ferunt. Quæ intereſt Aſia, utrinq; quaſdam habet. In oriente optimã tenuiſſimãq; terebinthi fundũt: deinde lentiſci, quã & maſticem uocãt: poſtea cupreſſi, acerrimã ſapore. Liquidam omnes, & tantũ reſinam: craſſiorẽ uero, & ad pices faciendas cedrus. Arabica reſina alba eſt, acri odore, difficilis coquẽti. Iudaica calloſior, & terebinthina quoq; odoratior. Syriaca Attici mellis ſimilitudinẽ habet. Cypria antecedit omnes. Eſt aũt melleo colore, carnoſa. Colophonia præter cæteras fulua, ſi teratur alba fit, grauior odore, ob id nõ utuntur ea unguentarij. In Aſia quæ fit è picea, admodũ candida, ſpagas uocat́. Reſina omnis diſſoluitur oleo. Quidã & creta figlinarũ hoc fieri arbitrantur. Pudetq; confiteri, maximum iam honorem eius eſſe in euellendis uirorũ corpori pilis. Ratio autem condiendi muſta, in primo feruore, qui nouẽ diebus cum plurimũ peragitur, aſperſu picis, ut odor uino contingat, & ſaporis quædã acumina. Vehemẽtius id fieri arbitrãtur crudo flore reſinæ, excitariq; lenitatẽ. E diuerſo crapula cõpeſci feritatem nimiã, frangiq; uirus: aut ubi pigra lenitas torpeat, uirus addi. Liguriæ maxime circũpadanisq; muſtis utilitas diſcernitur hoc modo, Pugnacibus muſtis crapulę plus inditur, lenibus parcius. Sunt qui & ex utroq; condiri uelint. Necnon alia æque multiplici natura. Vitiumq; muſto quibuſdã in locis, iterum ſponte feruere: qua calamitate deperit ſapor, uappæq; accipit nomen, probroſum etiã hominũ cum degenerauerit animus. Aceti enim nequitiæ ineſt uirtus magnos ad uſus, & ſine quis uita mitior degi nõ poſſit. Cætero uinorũ medicaminis tanta cura eſt, ut cinere apud quoſdã, ceu gypſo alibi qbus diximus modis inſtaurent́. Sed cinerem è uitis ſarmẽtis, aut

quercu

quercu præferūt. Quin & marinã aquã eiuſdem rei gratia ex alto peti iubent, ſeruariq́ ab æquinoctio uerno, aut certe nocte ſolſtitio & aquilone flante hauriri, uel ſi circa uindemiã hauriatur decoqui. Pix in Italia ad uaſa uino condendo maxime probatur Brutia. Fit è piceæ reſina. In Hiſpania autem è piceaſtris, minime laudata. Eſt enim reſina harũ amara & arida, & graui odore. Differentiam rationemq́ faciendi proximo uolumine demonſtrabimus inter arbores feras. Vitia præter ſupradicta, acor, aut fumidũ uirus, picis autem aduſtio. Experimentũ uero ſi fragmenta ſubluceant, ac ſub dente lenteſcant acore iucundo. Aſia picem Indicam maxime probat, Græcia Piericam, Virgilius Naritiam. Diligentiores admiſcent nigrã maſticem, quæ in Ponto bituminis ſimilis gignitur, & iris radicem oleumq́. Nam ceram accipientibus uaſis compertum eſt uina aceſcere. Sed transferre in ea uaſa in quibus acetũ fuerit utilius, quàm in ea in quibus dulce aut mulſum. Cato iubet uina concinnari (hoc enim utitur uerbo) cineris lixiuij, cum defruto cocti parte quadrageſima, pulegij uel ſalis ſeſquilibra. Interim & tuſo marmore. Facit & ſulphuris mennonem, reſinæ uero in nouiſſimis. Super omnia addi matureſcẽte iam uino iubet muſtũ, quod ille tortiuũ appellat. Nos intelligimus nouiſſime expreſſum: & adijci muſtis tingendi gratia coloris, ut pigmentũ aliquod uini, atq; ita pinguius fieri. Tot ueneficijs placere cogitur: & miramur noxia eſſe. In uitium inclinantis experimentum eſt, laminæ plumbeæ mutatus in eo colos. Proprium autem inter liquores uino, muceſcere, aut in acetum uerti. Extantq́ medicinæ uolumina. Et fex uini ſiccata recipit ignes, ac ſine alimento per ſe flagrat. Cinis eius nitri naturam habet, eaſdemq́ uires, hoc amplius quo pinguior ſentitur.

De cellis uinarijs. Cap. XXI.

MAgna & collecto iam uino differentia in cella. Circa alpes ligneis uaſis condunt circulisq́ cingunt, atq; etiam hyeme gelida ignibus rigorem arcent. Mirum dictu, ſed aliquando uiſum, ruptis uaſis ſtetere glaciatæ moles prodigij modo, quoniã uini natura non gelaſcit, aliâs ad frigus ſtupens tantum. Mitiores plagæ dolijs condunt, infodiuntq́ terræ tota, aut ad portionẽ ſitus. Item cœlum præbent. Alibi uero impoſitis tectis arcent, traduntur q́ ad hæc præcepta. Latus cellæ uinariæ, aut certe feneſtras obuerti in aquilonem oportere, uel uſq; in exortum æquinoctialem. Sterquilinia & arborũ radices procul abeſſe, omniaq́ odoris euitandi, facillimo in uina tranſitu: ficos utiq; & caprificos. Dolijs etiam interualla dari, ne inter ſeſe uitia ſerpant, contagione uini ſemper ocyſſima. Quin & figuras referre. Ventroſa ac patula minus utilia. Picari oportere protinus à canis ortu, poſtea perfundi marina aqua aut ſalſa, ac leui cinere ſarmẽti aſpergi uel argilla, abſterſa myrrha ſuffiri, ipſasq́ ſæpius cellas. Imbecilla uina demiſſis in terram dolijs ſeruanda, ualida expoſitis. Nunq́ implenda. Et quod ſuperſit, paſſo aut defruto perungendum, admixto croco, pice ueteri cũ ſapa. Sic coopercula doliorũ medicãda, addita maſtice ac pice. Bruma aperiri uetant, niſi ſereno die. Vetant auſtro flante, lunáue plena. Flos uini candidus probatur, rubens triſte ſignum eſt, ſi nõ is uini colos ſit. Item uaſa incaleſcentia, operculáue ſudantia. Quod celeriter florere cœperit, odoremq́ trahere, non fore diutinum. Ipſa quoq; defruta ac ſapas, cum ſit cœlum ſine luna, hoc eſt, in ſideris eius coitu, neq; alio die coqui iubent. Præterea plumbeis uaſis non æreis, nucibus iuglandibus additis: eas enim fumum excipere. Campaniæ nobiliſſima expoſita ſub diuo in cadis uerberari ſole, luna, imbre, uentis, aptiſſimum uidetur.

De uitanda ebrietate. Cap. XXII.

AC ſi quis diligentius reputet, in nulla parte operoſior uita eſt, ceu nõ ſaluberrimum ad potus aquæ liquorem natura dederit, quo cætera omnia animantia utuntur. At nos uinum bibere & iumenta cogimus, tantoq́ opere, tanto labore & impendio conſtat, quod hominis mentem mutet, ac furorem gignat, milibus ſcelerũ huic deditis tanta dulcedine, ut magna pars non aliud uitæ præmium intelligat. Quinimo ut plus capiamus, ſacco frangimus uires. Et alia iritamenta excogitãtur. Ac bibendi cauſa etiam uenena conficiuntur, alijs cicutam præſumẽtibus, ut bibere mors cogat, alijs pumicis farinam, & quæ

referendo pudet docere. Cautiſſimos ex his balineis coqui uidemus, exanimesq́; efferri. Iam uero alios lectum expectare non poſſe, imò uero nec tunicam, nudos ibi protinus anhelos ingentia uaſa corripere, uelut ad oſtentationem uirium, ac plene infundere ut ſtatim euomant, rurſusq́; hauriant, id q́; iterum tertiumq́;: tanq; ad perdenda uina geniti, & tanq; effundi illa non poſſint, niſi per humanum corpus. Ad hæc pertinent peregrinæ exercitationes, & uolutatio in cœno, ac pectoroſa ceruicis repandæ oſtentatio. Per omnia hæc prædicatur ſitis quæri. Iam uero quæ uaſa adulterijs cælata? tanq; per ſe parũ doceat libidines temulentia. Ita uina ex libidine hauriuntur, atq; etiã præmio inuitatur ebrietas. Et ſi dijs placet, emitur alius, ut quantũ biberit, tantũ edat: & pretium uinolentiæ lege accipit. Alius quantum alea quæſierit, tantum bibit. Tunc auidi matronã oculi licentur, graues produnt marito: tunc animi ſecreta proferuntur. Alij teſtamenta ſua nuncupant: alij mortifera loquuntur, rediturasq́; per iugulum uoces non continent, q́; multis ita interemptis. Vulgoq́; ueritas iam attributa uino eſt. Interea ut optime cedat, ſolem orientem non uident, ac minus diu uiuunt. Hinc pallor, & genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus, effundẽtes plena uaſa, & (quæ ſit pœna præſens) furiales ſomni, & inquies nocturna. Præmiumq́; ſummũ ebrietatis libido portentoſa, ac iucundũ nefas. Poſtera die ex ore halitus fœtidi, ac ferè rerũ omniũ obliuio, morsq́; memoriæ. Rapere ſe ita uitam prædicant, cum priorẽ diem quotidie perdant, illi uero & uenientem. Tib. Claudio principe ante hos annos XL. inſtitutũ, ut ieiuni biberẽt, potusq́; uini antecederet cibos, externis & hoc artibus, ac medicorum placitis nouitate aliqua ſeſe commendantiũ. Gloriam hac uirtute Parthi quærunt. Famam apud Græcos Alcibiades meruit. Apud nos cognomen etiã Nouellius Torquatus Mediolanẽſis ad procõſulatũ uſq; è prætura honoribus geſtis, tribus congijs (unde & cognomen illi fuit) epotis uno impetu, ſpectante miraculi gratia Tiberio principe in ſenecta iam ſeuero atq; etiã aliâs ſæuo, ſed ipſa iuuenta ad merum pronior fuerat. Eademq́; cõmendatione credidere L. Piſonẽ urbis Romæ curatorẽ ab eo delectum, quod biduo duabusq́; noctibus perpotationẽ continuaſſet apud ipſum iam principẽ. Nec alio magis Druſus Cæſar regeneraſſe patrem Tiberium ferebatur. Torquati rara gloria (quando & hæc ars ſuis legibus cõſtat) nõ labaſſe ſermone, nec leuatũ uomitione, nõ altera corporis parte. Dum biberet matutinas obiſſe uigilias, plurimũ hauſiſſe uno potu. Plurimum præterea alijs minoribus addidiſſe, optima fide non reſpiraſſe in hauriendo, neq; expuiſſe, nihilq́; ad elidendũ in pauimentis ſonum ex uino reliquiſſe, diligẽti ſcito legũ contra bibendi fallacias. Tergilla Ciceronẽ M. filiũ binos congios ſimul haurire ſolitũ ipſi obijcit: Marcoq́; Agrippæ à temulẽto ſcyphum impactũ. Etenim hæc ſunt ebrietatis opera. Sed nimirũ hanc gloriã auferre Cicero uoluit interfectori patris ſui M. Antonio. Is enim ante eum auidiſſime apprehenderat hanc palmã, ædito etiã uolumine de ſua ebrietate: quo patrocinari ſibi auſus, approbauit plane (ut equidẽ arbitror) quanta per temulentiã mala terrarum orbi intuliſſet. Exiguo tẽpore ante præliũ Actiacũ id uolumẽ euomuit: quo facile intelligatur ebrius iam ſanguine ciuiũ, & tanto magis eum ſitiẽs. Nanq; & hæc neceſſitas uitiũ comitat', ut bibẽdi cõſuetudo augeat auiditatẽ. Scitumq́; eſt Scytharũ legati, quãto plus biberint, tanto magis ſitire Parthos. Eſt & occidentis populis ſua ebrietas, fruge madida: pluribus modis per Gallias Hiſpaniasq́;, nominibus alijs, ſed ratione eadem. Hiſpaniæ iam & uetuſtatẽ ferre ea genera docuerunt. Ægyptus quoq; è fruge ſibi potus ſimiles excogitauit. Nullaq́; in parte mundi ceſſat ebrietas. Meros quippe hauriunt tales ſuccos, nec diluendo ut uina mitigãt. At hercule illic tellus fruges parere uidebatur. Heu mira uitiorum ſolertia, inuentũ eſt quẽadmodũ aqua quoq; inebriaret. Duo ſunt liquores corporibus humanis gratiſsimi, intus uini, foris olei, arborũ è genere ambo præcipui, ſed olei neceſſarius. Nec ſegniter uita in eo elaborauit. Quanto tamẽ in potu ingenioſior apparebit, ad bibendũ generibus centũnonagintaquinq;, ſi ſpecies uero æſtimentur, pene duplici numero excogitatis, tantoq́; paucioribus olei: De quo in ſequenti uolumine dicemus.

Naturæ frugiferarum arborum. Cap. I

OLEAM Theophraſtus celeberrimus è Græcorum autoribus urbis Romæ anno circiter quadringẽteſimoquadrageſimo, negauit niſi intra XL. M. paſſuũ à mari naſci: Feneſtella uero omnino non fuiſſe in Italia, Hiſpania, atq; Africa, Tarquinio Priſco regnante, ab annis populi Romani CLXXXIII. quæ nũc peruenit trãs Alpes quoq;, & in Gallias, Hiſpaniasq; medias. Vrbis quidem anno quingenteſimoquinto, Appio Claudio Cæci nepote, L. Iunio COSS. olei libræ duodenæ aſſibus uenere. Et mox anno ſexcenteſimooctogeſimo, M. Seius L. F. ædilis curulis olei denas libras ſingulis aſſibus præſtitit populo Romano per totũ annũ. Minus ea miretur, qui ſciat poſt annos XXII Cn. Pompeii III. conſulatu oleum prouincijs Italiam miſiſſe. Heſiodus quoq; in primis cultum agrorum docendam arbitratus uitã, negauit oleæ ſatorem fructũ ex ea percepiſſe quenq;. Tam tarda tunc res erat. At nunc etiã in plantarijs ferunt, translatarumq; altero anno decerpũtur baccæ. Fabianus negat prouenire in frigidiſſimis oleam, neq; in calidiſſimis. Genera earum tria dixit Virgilius, orchites & radios, & pauſias. Nec deſiderare raſtros, aut falcem ullam, aut curã. Sine dubio & in ijs ſolum maxime cœlumq; refert. Veruntamen & tondentur cum & uites, atq; etiã interradi gaudent. Conſequens earum uindemia eſt, arsq; uel maior, oleum ꝙ muſta temperandi. Ex eadem quippe oliua differunt ſucci. Primum omnium cruda, atq; nondũ inchoatæ maturitatis, hoc ſapore præſtantiſſimo. Quin & ex ea prima unda præli laudatiſſima, ac deinde per diminutiones, ſiue (ut nuper inuentum eſt) exilibus regulis pede incluſo. Quanto maturior bacca, tanto pinguior ſuccus, minusq; gratus. Optima autem ætas ad decerpendũ, inter copiam bonitatemq; incipiente bacca nigreſcere. Noſtri uocãt drupas, Græci uero drypetas. Cætero diſtat, an maturitas illa in torcularibus fiat, an ramis: rigua fuerit arbor, an ſuo tantum bacca ſucco, nihilq; aliud ꝙ rores cœli biberit.

De oleo. Cap. II

VEtuſtas oleo tædium affert, nõ item ut uino, plurimumq; ætatis annuo eſt, prouida (ſi libeat intelligere) natura. quippe temulentiæ naſcentibus uinis, uti neceſſe nõ eſt: quinimmo inuitat ad ſeruandum blanda inueterati caries. Oleo noluit parci, fecitq; ea neceſſitate promiſcuũ & uulgo. Principatũ in hoc quoq; bono obtinuit Italia toto orbe, maxime agro Venafrano, eiusq; parte quæ Licinianũ fundit oleum: unde & Liciniæ gloria præcipua oliuæ. Vnguenta hanc palmã dedere, accommodato ipſis odore. Dedit & palatum delicatiore ſentẽtia. De cætero baccas Liciniæ nulla auis appetit. Reliquum certamen inter Iſtriæ terrã & Bæticæ par eſt. Vicina bonitas prouincijs, excepto Africæ frugifero ſolo. Cereri totũ id natura cõceſſit, oleum ac uinũ non inuidit tantũ, ſatisq; gloriæ in meſſibus fecit. Reliqua erroris plena, quem in nulla parte uitæ numeroſiorem eſſe docebimus.

De natura oliuæ, & oleæ incipientis. Cap. III

OLiuæ conſtant nucleo, oleo, carne, amurca: Sanies eſt hæc eius amara. Fit ex aquis, ideo ſiccitatibus minima, riguis copioſa. Suus quidem oliuæ ſuccus eſt oleum, idq; præcipue ex immaturis intelligimus, ſicut de omphacio docuimus. Augetur oleum ab Arcturi exortu ad XVI. calendas Octobris, poſtea nuclei increſcunt & caro. Cum ſitienti imbres copioſi acceſſere, uitiatur oleum in amurcam. Huius color oliuã cogit nigreſcere. Ideóq; incipiente nigritia minimum amurcæ, ante eam nihil. Et error hominum falſus, exiſtimantium maturitatis initium, quod eſt uitij proximum. Deinde quod oleum creſcere oliuæ carne arbitramur, cum ſuccus omnis in corpus abeat, lignumq; intus grandeſcat. Ergo tum maxime rigantur. Quod ubi cura multa ſiue imbribus accidit, oleum abſumitur, niſi

niſi ſecuta ſerenitate quæ corpus extenuet. Omnino enim, ut Theophraſto placet, eſt olei cauſa calor, quare & in torcularibus & iam in cellis multo igne quæritur. Tertia eſt culpa in parſimonia, quoniā propter impendium decerpendi expectatur ut decidat oliua. Qui medium temperamentum in hoc ſeruant, perticis decutiunt, cum iniuriā arborum, ſequentis anni damno. Quippe oliuantibus lex antiquiſſima fuit: Oleam ne ſtringito, ne ue uerberato. Qui cautiſſime agunt, harūdine leui ictu, nec aduerſos percutiūt ramos. Sic quoq; alternare fructus cogitur decuſſis germinibus. Nec minus, ſi expectetur ut cadat. Hærēdo enim ultra ſuū tempus, abſumunt uenientibus alimentum, & detinent locum. Argumentum eſt, quod niſi ante fauonium collectæ, nouas uires reſumunt, & difficilius cadunt. Prima ergo ab autumno colligitur, uitio operæ non naturæ, pauſia cui plurimum carnis: mox orchites, cui olei: poſt radius. Has enim ocyſſime occupatas, quia ſunt tenerrimæ, amurca cogit decidere. Differuntur uero etiam in Martium menſem calloſæ, contra humorem pugnaces, ob idq; minimæ, Licinia, Cominia, Contia, Sergia, quam Sabini regiam uocant, non ante fauonij afflatum nigreſcentes, hoc eſt, ad VI. idus Febru. Tunc arbitrantur eas matureſcere, & quoniam probatiſſimum ex ijs fiat oleum, accedere etiam ratio prauitati uidetur. Feruntq; frigore ſterilitatem fieri, ſicut copiam maturitate: cum ſit illa bonitas non temporis, ſed generis tarde putreſcentium in amurcam. Similis error collectam ſeruandi in tabulatis, nec priuſquam ſudet premendi, cum omni mora oleum decreſcat, amurca augeatur. Itaq; uulgo nō amplius ſenas libras ſingulis modijs exprimi dicunt. Amurcæ mēſuram nemo agit, quanto ea copioſior reperiatur in eodem genere diebus adiectis. Omnino in uita error eſt publicus, tumore oliuæ creſcere oleum exiſtimantium: præſertim cum magnitudine copiam olei non conſtare, indicio ſint quæ regiæ uocantur, ab alijs maiorinæ, ab alijs phauliæ, grandiſſimæ, alioquin minimo ſucco. Et in Ægypto carnoſiſſimis olei exiguū. Decapoli uero Syriæ perq; paruæ, nec cappari maiores, carne tamen cōmendantur. Quam ob cauſam Italicis tranſmarinæ præferūtur in cibis, cum oleo uincantur. Et in ipſa Italia cæteris picenæ, & Sidicinæ. Sale illæ priuatim condiuntur, & ut reliquæ, amurca ſapaúe. Necnon aliquæ oleo ſuo ſine accerſita cōmendatione puræ innatant, colymbades: franguntur eædem herbarumq; uiridium ſapore cōdiuntur. Fiunt & præcoces feruenti aqua perfuſæ, quamlibet immaturæ. Mirumq;, dulcem ſuccū oliuas bibere, & alieno ſapore infici. Purpureæ ſunt & in ijs, ut uuis in nigrum colorem tranſeuntibus, pauſiæ. Sunt & ſuperbæ, præter iam dicta genera. Sunt & prædulces, per ſe tantum ſiccatæ, uuiſq; paſſis dulciores: admodum raræ in Africa, & circa Emeritam Luſitaniæ. Oleum ipſum ſale uindicatur à pinguitudinis uitio. Cortice oleæ conciſo odorem accipit medicati, aliàs ut uino palati gratia nulla eſt. Nec tam numeroſa differentia: tribus ut plurimum bonitatibus diſtat. Odor in tenui argutior, & is tamen etiam in optimo breuis.

De natura olei. Cap. IIII

OLeo natura tepefacere corpus, & contra algores munire. Eidemq; feruores capitis refrigerare. Vſum eius ad luxuriā uertēre Græci, uitiorum omnium genitores, in gymnaſijs publicando. Notū eſt, magiſtratus honoris eius octogenis ſeſtertijs ſtrigmēta olei uendidiſſe. Oleæ honorem Romana maieſtas magnū præbuit, turmas equitum idibus Iulijs ex ea coronando: item minoribus triumphis ouantes. Athenæ quoq; uictores olea coronant, Græci uero oleaſtro Olympiæ.

De cultura oliuarum. Cap. V

NVnc dicentur Catonis placita de oliuis. In calido & pingui ſolo radium maiorem, Salentinam, orchitem, pauſiam, Sergianam, Cominianam, albiceram ſeri iubet. Adijcitq; ſingulari prudentia, quam earum in his locis optimam eſſe dicant. In frigido autem & macro Liciniam. Pingui enim aut feruenti uitiari eius oleum, arboremq; ipſam fertilitate conſumi. Muſco præterea rubro infeſtari. Spectare olueta in fauonium loco expoſito ſolibus cenſet.

De ſeruandis oliuis,& quomodo faciendum oleum. Cap. VI

NEc alio ullo modo laudat condi oliuas,optime orchites & pauſias, quàm uel uirides in muria,uel fractas in lentiſco. Oleum quàm acerbiſſima oliua optimum fieri. Cætero quàmprimum è terra colligendā. Si ioquinata ſit,lauandam. Siccari triduo ſatis eſſe. Si gelent frigora, quarto die premēdam. Hanc & ſale aſpergi. Oleum in tabulato minui, deteriusq; fieri. Item in amurca & fracibus. Eæ ſunt carnes,& inde feces. Quare ſæpius die decapulandum. Præterea in conchas & plumbeas cortinas: ære uitiari. Feruētibus omnia ea fieri clauſisq; torcularibus, & ꝙ minime uentilatis. Ideo nec ligna ibi cædi oportere. Qua de cauſa è oucleis ipſarū ignis aptiſſimus. Et è cortinis in labra fundendum, ut fraces & amurca liquentur. Ob id crebrius uaſa mūdanda, fiſcinas ſpongia tergendas, ut ꝙ maxime pura ſynceritas cooſtet. Poſtea inuentum,ut lauarentur utiq; feruenti aqua: protinus prælo ſubijcerentur ſolidæ (ita enim amurca exprimitur) mox trapetis fractę premerētur. iterum premi plus ꝙ centenos modios oō probant. Factus uocatur. Quod uero poſt molam primum eſt, flos. Factus tergeminos ferè à quaternis hominibus nocte ac die premi iuſtum eſt.

De oleo factitio. Cap. VII

NOn erat tum factitium oleum: ideoq; arbitror nihil à Catone dictum. Nunc eius genera plura. Primumq; perſequemur ea quæ ex arboribus fiunt, & inter illas ante omnes ex oleaſtro. Tenue id,multoq; amarius ꝙ oleæ, tantum ad medicamentum utile. Simillimū huic eſt ex chamelæa frutice ſaxoſo,non altiore palmo,folijs oleaſtri,baccisq;. Proximum fit & è cici,arbore in Aegypto copioſa. Alij crotonem,alij trixin,alij ſeſamum ſylueſtre appellant. Ibiq; oon pridem. Et in Hiſpania repcote prouenit altitudine oleæ, caule ferulaceo,folio uitium,ſemine uuarum gracilium,pallidarumq;. Noſtri eam uocant ricinum à ſimilitudine ſeminis. Coquitur id io aqua,innatansq; oleū tollitur. At in Ægypto ubi abundat, ſine igne & aqua ſale aſperſum exprimitur, cibis fœdum, lucernis utile. Amygdalinum, quod aliqui metopium uocaot,ex amaris nucibus arefactis, & in offam contuſis,aſperſis aqua & iterum tuſis exprimitur. Fit & è lauro,admixto druparum oleo. Quidamq; è baccis exprimunt tantum. Alij folijs modo, alij folio & cortice baccarum. Necnon ſtyracem addunt,aliosq; odores. Optima laurus ad id latifolia, ſylueſtris,nigra baccis. Simile eſt è myrto nigra, & hæc latifolia melior. Tunduntur baccæ aſperſæ calida aqua,mox decoquuntur. Alij foliorum molliſſima decoqunnt in oleo,& exprimunt. Alij deiecta ea in oleum prius ſole maturant. Eadem ratio & in ſatiua myrto, ſed præfertur ſylueſtris minore ſemine, quam quidam oxymyrſineo uocant, alij chamæmyrſineo, alij acaroo à ſimilitudine. Eſt enim breuis, fruticoſa. Fit & ex citro, cupreſſo, nucibus iuglandibus, quod carynon uocant: malis cedri, quod cedrelæon. Ex grano quoq; goidio purgato ſemine & tuſo. Item lentiſco: nam & cyprinum etiam. E glande Aegyptia ut fieret odorum cauſa,dictum eſt. Indi etiam ex caſtaneis & ſeſama atque oryza facere dicuntur. Ichthyophagi è piſcibus. Inopia cogit aliquando luminum cauſa & è platani baccis fieri, aqua & ſale maceratis. Et œnanthinum fit de ipſa œnanthe, ut dictum eſt in unguentis. Gleucino muſtum incoquitur uapore leoto. Ab alijs ſine igne circundatis uinaceis diebus XXII. bis ſingulis permixtū. Conſumiturq; muſtū oleo. Alij nō ſamſucū tantū admiſcent, ſed etiā pretioſiora odoramenta. Et in gymoaſijs quoq; cōditur odoribus,ſed uiliſſimus. Fit & de aſpalatho,calamo,balſamo,iri,cardamomo,meliloto,nardo gallico,panace,ſamſuco,helenio,cinnami radice,omniū ſuccis in oleo maceratis expreſſisq;. Sic & rhodioum è roſis,iuncinū è iūco, quod eſt roſaceo ſimillimum. Item hyoſcyamo, lupinis & narciſſo, Plurimum autē in Aegypto è rhaphaoi ſemine, aut gramine herba, quod chortinon uocant. Item ſeſama & urtica,quod cnecinum appellant. E lilio & alibi fit ſub diuo,ſole,luna, pruina macerarum. Suis herbis componunt inter Cappadociam & Seleuciam,quod Seleucinū uocaot,neruis admodū utile: ſicut in Italia è gummi. E pice fit quod picinū appellant,cum concoquitur uelleribus ſupra halitū eius expanſis atq; ita expreſſis,probatū ma/

xime

xime è Brutia. Eſt enim pinguiſsima & reſinoſiſsima. Color oleo fuluus. Sponte naſcitur in Syriæ maritimis, quod elæomeli uocãt. Manat ex arboribus pingue, craſsius melle, reſina tenuius, ſapore dulci, & hoc medicis. Veteri quoq; oleo uſus eſt ad quædã genera morborum. Exiſtimatur & ebori uindicãdo à carie utile eſſe. Certe ſimulacrũ Saturni Romæ intus oleo repletũ eſt.

De amurca. Cap. VIII

SVper omnia autem celebrauit amurcam laudibus Cato. Dolia olearia cadosq; illa imbui, ne bibãt oleum. Amurca ſubigi areas terẽdis meſsibus, ut formicæ rimæq; abſint. Quin & lutum parietũ & tectoria & pauimẽta horreorũ frumenti, ueſtiarium etiã contra teredines ac noxia animalia, amurca aſpergi: ſemina frugum perfundi. morbis quadrupedum, arborũ quoq; illa medẽdũ, efficaci ad ulcera interiora humani quoq; oris. Lora etiã ac coria omnia, & calceamina, axesq;, decocta ungi, atq; æramenta contra eruginem colorisq; gratia elegãtioris: & totã ſupellectilem ligneã, ac uaſa fictilia, in quis ficum aridã libeat aſſeruare: aut ſi folia baccasq; in uirgis myrti, aliud ue id genus ſimile. Poſtremo ligna macerata amurca, nullius fumi tedio ardere. Oleã ſi lambẽdo capra lingua cõtigerit, depauerit q; primo germinatu, ſterileſcere, autor eſt M. Varro. Et hactenus de olea atq; oleo.

Pomorum omnium genera & naturæ. Cap. IX

REliqui arborũ fructus, uix ſpecie figuráue, nõ modo ſaporibus ſuccisq; toties permixtis atq; inſitis, enumerari queũt.

Nucũ pinearũ genera quatuor. Cap. X

GRandiſsimus pineis nucibus, altiſsimeq; ſuſpenſus, intus exiles nucleos lacunatis includit toris, ueſtitos alia ferruginis tunica, mira naturæ cura molliter ſemina collocandi. Harum genus alterum Tarentinum, digitis fragili putamine, auiumq; furto in arbore. Tertium ſapiniũ è picea ſatiua, nucleorũ cute uerius quàm putamine, adeo molli, ut ſimul mandatur. Quartũ pityida uocant è pinaſtris, ſingularis remedij aduerſus tuſsim. In melle decoctos nucleos Taurini aquicelos uocãt. Pinea corona uictores apud Iſthmũ coronantur.

De malo cotoneo. Cap. XI

HIs proxima amplitudine mala quæ uocamus cotonea, & Græci cydonea, ex Creta inſula aduecta. Incuruatos trahũt ramos, prohibẽtq; creſcere parentẽ. Plura eorum genera. Chryſomela, inciſuris diſtincta, colore ad aurũ inclinato. Quæ cãdidiora, noſtratia cognominata, odoris pręſtãtiſsimi. Eſt & Neapolitanis ſuus honor. Minora ex eodem genere ſtruthea, odoratius uibrant, ſerotino prouẽtu. Precocia uero muſtea. Strutheis autem cotonea inſita ſuum genus fecere muluianum, quæ ſola ex his uel cruda manduntur. Omnia iam & uirorum ſalutatorijs cubilibus incluſa, ſimulacris noctium conſcijs impoſita. Sunt præterea parua ſylueſtria, à ſtrutheis odoratiſsima, in ſepibus naſcẽtia. Mala appellamus, quanquam diuerſi generis, perſica & granata, quæ in punicis arboribus nouem generum dicta ſunt. His acinus ſub cortice intus, illis lignum in corpore. Necnon & quædam è piris libralia appellata, amplitudinem ſibi ponderis nomine aſſerunt.

De Perſico, genera quatuor. Cap. XII

SEd Perſicorum palma duracinis. Nationũ habent cognomen Gallica & Aſiatica. Poſt autumnũ matureſcũt, æſtate præcocia intra XXX annos reperta, & primo denarijs ſingula uenundata. Supernatia è Sabinis ueniunt, popularia undiq;. Pomum innocuũ expetitur ægris: Pretiumq; iam ſingulis triceni nummi fuere, nullius maiore, Quod miremur, quia nõ aliud fugacius. Longiſsima nanq; decerpto bidui mora eſt, cogitq; ſe uenundari.

De pruno, genera XI. Cap. XIII

INgens poſtea turba prunorũ, uerſicolor, nigra, candicans. Hordearia appellata, à comitatu frugis eius. Alia eodẽ colore ſeriora maioraq;, aſinina cognominata à uilitate. Sunt & nigra, ac laudatiora cerina atq; purpurea. Necnon ab externa gẽte Armeniaca, quæ ſola & odore commendantur. Peculiaris impudentia eſt nucibus inſitorum, quæ faciem parentis ſuccumq; adoptionis exhibent, appellata ab utroque nucipruna. Et hæc autem & perſica, & cerina, ac ſylueſtria, ut uuæ autumno cadis condita, uſque ad alia naſcentia æta-

tem ſibi prorogant. Reliquorum uelocitas cito miteſcentium tranſuolat. Nuper in Bætica malina appellari cœperunt malis inſita, & alia amygdalina amygdalis. His intus in ligno nucleus amygdalæ eſt. Nec aliud pomum ingenioſius geminatum eſt. In peregrinis arboribus dicta ſunt Damaſcena, à Syriæ Damaſco cognominata, iampridem in Italia naſcentia, grandiore quanquam ligno, & exiliore carne, nec unquam in rugas ſiccata, quoniã ſoles ſui deſunt. Simul dici poſſunt populares eorũ myxæ, quæ & ipſæ nunc cœpere Romæ naſci inſitæ ſorbis. In totum quidem perſica peregrina etiã Aſiæ Græciæq; eſſe, ex nomine ipſo apparet, atq; ex Perſide aduecta. Sed pruna ſylueſtria ubiq; naſci certũ eſt. Quo magis miror, huius pomi mentionem à Catone non habitam, præſertim cum condenda demonſtraret quædam & ſylueſtria. Nam perſicæ arbores ſero, & cum difficultate tranſiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hoſpitium. Falſum eſt, uenenata cum cruciatu in Perſis gigni, & pœnarũ cauſa à regibus translata in Ægyptum, & terra mitigata. Id enim de Perſea diligentiores tradunt, quæ in totũ alia eſt, myxis rubeſcentibus ſimilis, nec extra orientem naſci uoluit. Eam quoq; eruditiores negauerunt ex Perſide propter ſupplicia translatã, ſed à Perſeo Memphi ſatam. Et ob id Alexandrum illa coronari uictores ibi inſtituiſſe, in honorẽ ataui ſui. Semper aũt folia habet & poma, ſubnaſcẽtibus alijs. Sed pruna quoq; omnia poſt Catonẽ cœpiſſe manifeſtũ eſt.

De diuerſis generibus malorum, genera XXIX. Cap. XIIII

MAlorum plura ſunt genera. De citreis cum ſua arbore diximus. Medica autẽ Græci uocant patriæ nomine. Æque peregrina ſunt zizipha, & tuberes, quæ & ipſa nõ pridem uenere in Italiã. Hæc ex Africa, illa ex Syria. Sex. Papinius, quem conſulẽ uidimus, primus utraq; attulit, diui Auguſti nouiſsimis temporibus, in caſtrorum aggeribus ſata, baccis ſimiliora quàm malis, ſed aggeribus præcipue decora, quoniam & in tecta iam ſyluæ ſcandunt. Tuberum duo genera, Candidum, & à colore ſericum dictum. Penè peregrina ſunt in uno Italiæ agro Veronenſi naſcentia, quæ lanata appellantur. Lanugo ea obducit, ſtrutheis quidẽ perſicisq; plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione inſignibus. Reliqua cur pigeat nominatim indicare, cum conditoribus ſuis æternam propagauerint memoriam, tanquam ob egregiũ aliquod in uita factũ? Niſi fallor apparebit ex eo ingenium inſerendi: nihilq; tam paruum eſſe, quod non gloriam parere poſsit. Ergo habent originem à Matio, Geſtioq; & Manlio, item Claudio. Quibus cotoneo inſito ab Appio è Claudia gente, Appiana ſunt cognominata. Odor eſt his cotoneorum, magnitudo quæ Claudianis, color rubens. Ac ne quis id ambitu ualuiſſe claritatis & familiæ putet, ſunt & ſceptiana ab inuentore libertino, inſignia rotunditate. Cato adijcit quiriana, & quæ tradit in dolijs condi ſcantiana. Omnium autem nupertime adoptata ſunt parua, gratiſsimi ſaporis, quæ petiſia nominantur. Patrias nobilitauere camerina & græcula. Cætera è cauſis traxere nomen: germanitatis cohærentia & gemella, nunquam ſingula in fœtu, coloris ſerica, cognationis melappia. Muſtea à celeritate miteſcendi: quæ nunc melimela dicuntur, à ſapore melleo. Orbiculata, à figura orbis in rotunditatem circumacti. Hæc in Epiro primum proueniſſe, argumẽto ſunt Græci, qui epirotica nocant. Mammarum effigie orthomaſtica. A conditione caſtrati ſeminis, quæ ſpadonia appellant Belgæ. Melofolijs folium unum, aliquando & geminum erumpit è latere medio. Celerrime in rugas marceſcũt pannucea. Stolide tument pulmonea, Sunt quibus ſanguineus eſt color, origine ex mori inſim tracta. Cunctis uero quæ fuerũt à ſole, partes rubẽt. Sunt & parua gratia ſaporis, atq; etiam acutiora odore, ſylueſtria. Id peculiare improbitatis & acerbitatis cõuicium, & uis tanta, ut aciem gladij præſtringat. Dacis fermè uiliſsimis nomen, quanquam primis aduentu decerpiq; properantibus.

De piris, & inſitorum uarietate. Cap. XV

EAdem cauſa in piris taxatur ſuperbiæ cognomine. Parua hæc, ſed ocyſsima. Cunctis autẽ Cruſtumina gratiſsima. Proxima ijs falerna à potu, quoniam tanta uis ſucci abundat

undat

undat. Lactea hæc uocantur, in ijsq; alia colore nigro donãt Syriæ. Reliquorum nomina aliter in alijs locis appellantur. Sed cõfeſſis urbis uocabulis autores ſuos nobilitauere decimiana, & ex eo tractum, quod pſeudodecimianũ uocant. Dolobelliana longiſſimi pediculi. Pomponiana cognomine mãmoſa, liceriana, ſeueriana: & quæ ex ijs nata ſunt tyranniana, longitudine pediculi diſtãtia. Fauoniana rubra, paulo ſuperbis maiora. Lateriana, Anitiana: Poſt autumnalia acidulo ſapore iucunda. Tiberiana appellantur, quæ maxime Tiberio principi placuere. Colorãtur magis ſole, grandeſcũtq;, alioquin eadẽ eſſent quæ liceriana. Patriæ nomina habent, ſeriſſima omniũ amerina, picentina, numantina, alexandrina, numidiana, græca, & in ijs tarẽtina: ſignina, quæ alij à colore teſtacea appellãr, ſicut onychina, purpurea. Ab odore myrapia, laurea, nardina. A tempore hordearia, collo ampullacea, & coriolana. Brutæ gentilitatis cucurbitana, acidula ſucci. Incerta nominũ cauſa eſt barbaricis uenereisq;, quæ colorata dicũt: regijsq; quæ minimo pediculo ſeſſilia, patricijs, uoconijs, uiridibus oblongisq;. Præterea dixit uolema Virgilius à Catone ſumpta, qui & ſementina, & muſtea nominat. Pars hæc uitæ iampridem peruenit ad culmẽ, expertis cuncta hominibus. Qnippe cum Virgilius inſitam nucibus arbutum, malis platanum, cerafis ulmum dicat. Nec quicquam amplius excogitari poteſt. Nullum certe pomum nouum diu iam inuenitur. Neque omnia inſita miſceri fas eſt, ſicut nec ſpinas inſeri, quando fulgura expiari nõ queũt facile: quotq; genera inſita fuerunt, tot fulgura uno ictu pronunciantur. Turbinatior piris figura. In ijs ſerotina ad hyemẽ uſq; ad matrem pendent gelu matureſcentia, græca, ampullacea, laurea: ſicut in malis amerina, ſcantiana. Conduntur uero pira ut uuæ, ac totidem modis: neque aliud in cadis prætereã pruna. Pomis proprietas pirisq; uini: ſimiliterq; in ægris medentes cauent: ac uino & aqua coquũtur, atq; pulmentarij uicem implent, quod non alia, præter cotonea & ſtruthea.

De pomis ſeruandis. Cap. XVI

IN uniuerſum uero de pomis ſeruandis præcipitur: pomaria in loco frigido ac ſicco contabulari, ſeptẽtrionalibus feneſtris ſereno die patere, auſtros ſpecularibus arcere, aquilonis quoq; afflatu poma deturpante rugis. Colligi mala poſt ęquinoctiũ autumnale, neq; ante XV lunã, neq; ante primã horã. Cadiua ſeparari, ſtramẽtis, ſtoreis, paleis'ue ſubſterni. Rara cõponi, ut limites perurij ſpiritũ æqualẽ accipiant. Amerina maxime durare, melimela minime

De cotoneis, Punicis, piris, & ſorbis, & uuis ſeruãdis Cap. XVII

COtoneis interclusis ſpiramentum omne adimendum, aut incoqui melle ea immergi'ue oportere. Punica aqua marina feruẽte indurari, mox triduo ſole ſiccata, ita ne nocturno rore contingantur, ſuſpendi. Cum libeat uti, aqua dulci perlui. M. Varro & in dolijs harenæ ſeruari iubet, & immatura obrui terra in ollis fundo effracto, ſed ſpiritu excluſo, ac ſurculo pice illito. Sic etiã creſcere amplitudine maiore quàm poſſint in arbore. Cætera mala folijs ficulnis, præterquàm cadiuis, ſingula conuolui, ciſtis'que uitilibus condi, uel creta figlinarum illini. Pira in uaſis fictilibus picatis inuerſis obrui inter ſcobes. Tarentina ſeriſsime legi. Anitiana ſeruari & in paſſo. Sorba uero & in ſcrobibus gypſato operculo, duum pedũ terra ſuperinducta, in loco aprico, inuerſis uaſis, & in dolijs ut uuas cum ramis ſuſpendi. E proximis autoribus quidam altius curam petunt: deputariq; ſtatim poma ac uites ad hunc uſum præcipiunt, decreſcente luna, poſt horam diei tertiam, cælo ſereno, ac ſiccis uentis. Similiter deligi & ex locis ſiccis, & ante perfectam maturitatem, addito ut luna infra terram ſit: uuas cum malleolo ſarmenti duro, demptis forfice corruptioribus acinis, in dolio picato recenti ſuſpendi, excluſa omni aura operculo & gypſo: ſic & ſorba, & pira, illitis omnium ſurculis pice. Dolia procul ab aqua eſſe. Quidam ſic cum palmite in gypſo condunt, capitibus eius ſcillæ infixis utrinque. Alij etiam uina habentibus dolijs, dum ne contingant ea uuæ. Aliqui mala in patinis fictilibus fluitantia, quo genere & uino odorem acquiri putant. Aliqui omnia hæc in milio ſeruare malunt. Plerique uero in ſcrobe duum pedum altitudinis harena ſubſtrata, & fictili operculo, dein terra operto.

Creta quidam etiam figlina uuas illinunt, ſiccataſq; ſole ſuſpendunt, in uſu diluentes cretam. Eandem pomis in uino ſubigunt. Mala uero generoſiſſima eadē ratione cruſtāt gypſo uel cera: quæ niſi maturuerint, incremento calycē rumpunt. Semper autē in pediculos collocant ea. Alij decerpunt cum ſurculis, eoſq; in medullam ſambuci abditos obruũt, ut ſupra ſcriptum eſt. Alij ſingulis malis pitiſq; ſingula uaſa fictilia aſſignāt, & opercula eorum picata dolio iterum includũt. Necnon aliqui in floccis capſiſq;, quas luto paleato illinunt. Alij hoc idē in patinis fictilibus: aliqui & in ſcrobe ſubiecta harena, ita ſicca operiunt mox terra. Sunt qui cotonea cera Pontica illita melle demergāt. Columella autor in puteos ciſternaſue in fictilibus uaſis pice diligēti cura illitis mergi. Liguria maritima Alpibus proxima, uuas ſole ſiccatas iunci faſcijs inuoluit, cadiſq; conditas, gypſo includit. Hoc idem Græci platani folijs, aut uitis ipſius, aut fici, uno die in umbra ſiccatis, atq; in cado uinaceis interpoſitis. Quo genere Coa uua & Berytia ſeruantur, nullius ſuauitati poſt ferendæ. Quidam ut has faciant, in cinere lixiuio tingunt protinus q; detraxere uitibus, mox in ſole ſiccant: tum folijs (ut ſupra dictum eſt) inuolutas uinaceis ſtipant. Sunt qui malunt uuas in ſcobe ramentiſue abietis, populi, fraxini ſeruare. Sunt qui ſuſpendi procul malis, protinuſq; in granarijs iubeant, quoniam optime ſit operimento puluis penſilibus. Contra ueſpas remedio eſt, oleo aſpergi ex ore. De palmis diximus.

De ficis genera XXIX. Cap. XVIII

Et reliquo genere pomorũ ficus ampliſſima eſt: quædamq; & piris magnitudine æmulæ. De Ægyptiæ Cypriæq; miraculis retulimus inter externas. Idæa rubet oliuæ magnitudine, rotundior tantum, ſapore meſpili. Alexandrinam hanc ibi uocant, craſſitudine cubitali ramoſam, materia ualidā, lentam, ſine lacte, cortice uiridi, folio tiliæ, ſed molli. Oneſicritus tradit in Hyrcania multũ noſtris eſſe dulciores, fertilioreſq;, utq; modios CCLXX. ſingulæ ferāt. Ad nos ex alijs tranſiere gentibus, Chalcide, Chio, quarum plura genera. ſiquidē & Lydiæ quæ ſunt purpureæ, & mammillanæ, ſimilitudinem earũ habent: & calliſtruthiæ parum ſapore præſtātiores, ficorum omnium frigidiſſimę. Nam de Africanis quas multi præferunt cunctis, magna quæſtio eſt: cum id genus in Africam nuperrime tranſierit, patriæ nomen obtinent. Nam Alexandrina è nigris eſt, candicante rima, cognomine delicatæ. Nigra & Rhodia eſt, & Tiburtina de præcocibus. Sunt & autorũ nomina ijs, Liuiæ, Pompeiæ: ſiccatæ hæ ſolæ in annuos uſus aptiſſime cum mariſcis, & quas harundinũ folij macula uariat. Eſt & herculanea, & albicerata, & aratia alba, pediculo minimo, latiſſima. Primo aũt prouenit porphyritis, lōgiſſimo pediculo. Comitat eam è minimis & uiliſſimis, popularis dicta. Cōtra nouiſſima ſub hyeme maturat chelidonia. Sũt præterea eædem ſerotinæ & præcoces, biferæ, alba & nigra, cum meſſe uindemiaq; matureſcentes. Serotinæ & à corio appellatæ duro: ex Chalcidicis quarundam trifero prouentu. Tarenti tantum prædulces naſcuntur, quas uocāt omas. Cato de ficis ita memorat. Ficos mariſcas in loco cretoſo aut aperto ſerito. In loco autem craſſiore aut ſtercorato, Africanas, Sed & herculaneas, ſaguntinas hybernas, tellanas, atras pediculo longo. Poſtea tot ſubiere nomina atque genera, ut uel hoc ſolum æſtimantibus appareat, mutatam eſſe uitam. Sunt & hybernæ quibuſdam prouincijs, ſicuti Mœſiæ, ſed artis, non naturæ. Paruarum genus arborum poſt autumnum fimo contegunt, deprehenſaſq; in his hyeme groſſos: quæ mitiore cœlo refoſſæ cum arbore atque in lucē remiſſæ, nouos ſoles, alioſq; quàm quibus uixere, auide tanquam iterum natę accipiunt: & cum uenientium flore matureſcunt, alieno præcoces anno, in tractu uel gelidiſsimo. Sed à Catone appellata iam tum Africana, admonet & Africæ, ad ingens documentum uſo eo pomo. Nanque perniciali odio Carthaginis flagrans, nepotumq; ſecuritatis anxius, cum clamaret omni ſenatu Carthaginem delēdam, attulit quodam die in curiam præcocem ex ea prouincia ficũ. Oſtendenſq; patribus, interrogo uos, inquit, quando hoc pomũ demptum putatis ex arbore? Cum inter omnes recens eſſe conſtaret, Atqui tertium, inquit, ante diem ſcitote de-

cerptum

cerptum Carthagine, tam prope à muris habemus hoſtem: ſtatimq́; ſumptum eſt Punicum tertium bellum, quo Carthago deleta eſt, quanquam Catone anno ſequente rapto. Quid primum in eo miremur? curam ingenij, an occaſionem fortuitã? celeritatemq́; curſus, an uehemẽtiam uiri? Supra omnia quiddã eſt, quo nihil equidem duco mirabilius, tantam illam urbem, & de terrarum orbe per CXX. annos urbis æmulam, unius pomi argumento euerſam: quod nõ Trebia aut Traſymenus, nõ Cannæ buſto inſignes Romani nominis perficere potuere: non caſtra Punica ad tertiũ lapidem uallata, portæq́; Collinæ adequitans ipſe Annibal. Tanto propius Carthaginem pomo Cato admouit. Colitur ficus arbor in foro ipſo ac comitio Romæ nata, ſacra fulguribus ibi conditis. Magiſq́; ob memoriã eius, quæ nutrix Romuli ac Remi conditoris appellata: quoniam ſub ea inuenta eſt lupa infantibus præbens rumen (ita uocabant mammam) miraculo ex ære iuxta dicato, tanquam in comitium ſponte tranſiſſet. Adacto nauigio ilico areſcit. Rurſuſq́; cura ſacerdotum ſeritur. Fuit & ante Saturni ædem urbis anno CCLX. ſublata ſacro ueſtalibus facto, cum Syluani ſimulacrum ſubuerteret. Eadem fortuito ſatu uiuit in medio foro, quà ſidentia imperij fundamenta oſtento fatali Curtius maximis bonis, hoc eſt uirtute ac pietate, ac morte præclara expleuerat. Aeque fortuita eodem loco eſt uitis atq; olea, umbrę gratia ſedulitate plebeia ſata. Ara inde ſublata gladiatorio munere diui Iulij, quod nouiſſime pugnauit in foro. Admirabilis eſt pomi huiuſce feſtinatio, unius in cunctis, ad maturitatem properantis arte naturæ.

De caprifico, & caprificatione. Cap XIX

CAprificus uocatur è ſylueſtrium genere ficus nunquam matureſcens, ſed quod ipſa non habet alijs tribuens, quoniam eſt naturalis cauſarum tranſitus, atq; è putreſcentibus identidem generatur aliquid. Ergo culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri eius tabe, ad cognatam uolant: morſuq́; ficorum crebro, hoc eſt, auidiore paſtu aperiẽtes ora earum, atque ita penetrantes, intus ſolem primo ſecum inducunt, cerealeſq́; auras immittunt foribus apertis. Mox lacteum humorẽ, hoc eſt, infantiam pomi abſumunt, quod fit & ſponte. Ideoq́; ficetis caprificus permittitur ad rationem uenti, ut flatus euolantes in ficus ferat. Inde repertũ, ut illatæ quoq; aliunde, & inter ſe colligatæ inijcerẽtur fico: quod in macro ſolo & aquilonio non deſideratur, quoniam ſponte areſcunt loci ſitu, rimiſq́; eadem, quæ culicum opera, cauſa perficit: necnõ ubi multus puluis, quod euenit maxime frequenti uia appoſita. Nanq; & pulueri uis ſiccandi, ſuccumq́; lactis abſorbendi: quæ ratio puluere & caprificatiõe hoc quoq; præſtat ne decidant, abſumpto humore tenero, & cum quadam fragilitate ponderoſo. Ficis mollis omnibus tactus: maturis frumenta intus: ſuccus matureſcentibus lactis, percoctis mellis. Seneſcunt in arbore, anuſq́; diſtillant gummi modo lachrymam, ſiccanturq́;. Honos laudatas ſeruat in capſis, Ebuſo inſula præſtantiſſimas ampliſſimáſque, mox in Marrucinis. At ubi copia abundat, implentur orcæ in Aſia, cadi autẽ in Ruſpina Africæ urbe, paniſq́; ſimul & obſonij uicem ſiccatæ implent: ut pote cum Cato cibaria ruris operarijs iuſta ceu lege ſanciens, minui iubeat per fici maturitatem, cum & obſonij uicẽ habeant recentes ficus. Sale ſiccatis & caſei loco ueſci, nuper excogitatum eſt. Ex hoc genere ſunt, ut diximus coctana & caricæ, quæq́; conſcendenti nauim aduerſus Parthos omen fecere M. Craſſo, uenales prædicantis uoce cauneæ. Omnia hæc in Albenſe rus è Syria intulit L. Vitellius, qui poſtea cẽſor fuit, cum legatus in ea prouincia eſſet, nouiſſimis Tiberij Cæſaris temporibus.

De meſpilis & eorum generibus tribus. Cap. XX

MAlorũ pirorũq́; generi adnumerentur iure meſpila atq; ſorba. Meſpilis tria genera, anthedon, ſetania. Tertiũ degenerat, tametſi anthedoni ſimilius eſt, quod gallicũ uocant. Setaniæ maius pomũ cãdidiuſq́;, acini molliore ligno: cæteris minus pomũ, ſed odore præſtantius, & quod diutius ſeruetur. Arbor ipſa de ampliſſimis. Folia anteq́; decidant rubeſcunt, radices multæ atq; altæ, & ideo inextirpabiles. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis æuo.

De ſor

De ſorbis, genera quatuor. Cap. XXI

SOrbis quadruplex differentia. Alijs enim eorum rotunditas mali, alijs turbinatio piri, alijs ouata ſpecies ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acori. Odore & ſuauitate rotunda præcellũt. Cæteris uini ſapor. Generoſiſſima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus torminale appellant, remedio tantum probabile, aſſiduum prouentu, minimumq́ꝫ pomo, arbore diſſimili, folijs penè platani. Non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & ſorba ſapa condi iubet.

De nuce iuglandi. Cap. XXII

AB his locũ amplitudine uindicauerũt, quæ ceſſere autoritati, nuces iuglãdes, quanq́ꝫ & ipſæ nuptialium Feſcenniorum comites, multum pineis minores uniuerſitate, eædemq́ꝫ portione ampliores nucleo. Necnon & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calycis, mox lignei putaminis: Quæ cauſa eas nuptijs fecit religioſas, tot modis fœtu munito: quod eſt ueriſimilius, q̃ꝫ quia cadendo tripudium ſonumúe faciant. Et has è Perſide à regibus translatas, indicio ſunt Græca nomina. Optimum quippe genus earum Perſicum atqꝫ baſilicon uocant. Et hæc fuere prima nomina. Caryon à capitis grauedine, propter odoris grauitatem conuenit dictũ. Tinguntur cortice earum lanæ, & ruffatur capillus, primum prodeuntibus nucleis. Id compertum, infectis tractatu manibus. Pingueſcunt uetuſtate. Sola differentia generum in putamine duro fragiliúe, & tenui ac craſſo, loculoſo & ſimplici. Solum hoc pomum natura compactili operimento clauſit. Nanqꝫ ſunt bifidæ putaminũ carinæ, nucleorumq́ꝫ illis quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana. Cæteris quicquid eſt, ſolidũ eſt, ut in auellanis, & ipſo nucum genere, quas antea abellinas patrio nomine uocabant. In Aſiam Græciamq́ꝫ è Ponto uenere, & ideo ponticæ nuces uocantur. Has quoqꝫ mollis protegit barba. Sed putamini nucleisq́ꝫ ſolida rotũditas ineſt. Eæ & torrẽtur. Vmbilicus illis intus in uentre medio. Tertia ab his natura amygdalis, tenuiore ſed ſimili iuglandium ſummo operimento: item ſecundo putaminis. Nucleus diſſimilis latitudine, & acriore callo. Hæc arbor an fuerit in Italia Catonis ætate, dubitatur, quoniã Græcas nominat, quas quidam & in iuglandiũ genere ſeruãt. Adijcit præterea auellanas & galbas, præneſtinas, quas maxime laudat, & conditas ollis, in terra ſeruari uirides tradit. Nunc Thaſiæ & Albenſes celebrãtur. Et Tarentinarũ duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ ſunt ampliſſimæ, & minime rotũdæ. Præterea molluſcæ, putamẽ rumpentes. Sunt qui honoris nomen interpretentur, & Iouis glandẽ eſſe dicũt. Nuper cõſularem uirũ audiui, biferas & iuglandes nuces ſe habere profitentẽ. De piſtaceis & ipſi retulimus. Et hæc autẽ idem Vitellius in Italiam primus intulit eodẽ tempore: ſimulq́ꝫ in Hiſpaniam Flaccus Pompeius eques Romanus, qui cum eo militabat.

De caſtaneis genera octo. Cap. XXIII

NVces uocamus & caſtaneas, quanquam accõmodatiores glandiũ generi: Armatum ijs echinato calyce uallum, quod inchoatum glandibus. Mirumq́ꝫ, uiliſſima eſſe quæ tanta occultauerit cura naturæ. Trini quibuſdam partus ex uno calyce, cortexq́ꝫ lentus. Proxima uero corpori membrana, & in his & in nucibus ſaporem, ni detrahatur, infeſtat. Torrere has in cibis gratius: Molitura etiam præſtant ieiunio fœminarum quandam imaginem panis. Sardibus eæ prouenere primum. Ideo apud Græcos Sardianos balanos appellant. Nam diuus Tiberius poſtea balanum nomen impoſuit, excellentioribus ſatu factis. Nunc plura earum genera. Tarentinæ faciles, nec operoſo ſunt cibo, planæ figura. Rotundior quæ balanitis uocatur, purgabilis maxime, & ſponte proſiliens. Pura & plana eſt ex eis & Salariana, Tarentina minus tractabilis. Laudatior Corelliana, & ex ea facta (quod dicemus in inſitis) meterana, quam rubens cortex præfert triangulis, & popularibus nigris quæ coctiuæ uocantur. Patria laudatiſsimis Tarentum, & in Campania Neapolis. Cæteræ ſuum pabulo gignuntur, ſcrupuloſæ corticis intra nucleos quoqꝫ ruminatione.

De ſiliquis,& carnoſis pomis,& moris,& de acinis & baccis. Cap. XXIIII

HAud procul abeſſe uideantur & prædulces ſiliquæ,niſi quod in ijs cortex ipſe manditur.Digitorũ hominis longitudo illis,& interim falcata pollicari latitudine. Glandes inter poma numerari non poſſunt. Quamobrem in ſua natura dicentur. Reliqua carnoſi ſunt generis, ea baccis atq; carnibus diſtant. Alia acinis caro, alia moris, alia unedonibus, & alia acinis inter cutem ſuccumq́;, alia myxis, alia baccis ut oliuis. Moris ſuccus, in carne uinoſus:trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger. In nouiſſimis florent, inter prima matureſcunt. Tingunt manus ſucco matura, eluunt acerba. Minimum in hac arbore ingenia profecerunt,nec nominibus,nec inſitis, nec alio modo quàm pomi magnitudine,differunt mora oſtienſia, & tuſculana.Romæ naſcuntur & in rubis, multum differente callo. Aliud corpus eſt terreſtribus fragis,aliud congeneri eorum unedoni, quod ſolum pomum ſimile fructui terræ gignitur.Arbor ipſa fruticoſa, Fructus anno matureſcit: pariterq́; floret ſubnaſcens,& prior coquitur.Mas ſit an fœmina ſterilis,inter autores non conſtat. Pomum inhonorũ,ut cui nomen ex argumento ſit unum tantũ edendi. Duobus tamen hoc nominibus appellãt Græci,comaron & memecylon.Ex quo apparet totidem eſſe genera & apud nos.Alio nomine arbutus uocatur.Iuba autor eſt,quinquagenûm cubitorum altitudine in Arabia eſſe eas. Acinorum quoq; magna eſt differentia. Primũ inter uuas ipſas callo,teneritate, craſſitudine, interiore ligno alijs paruo, & alijs etiam gemino,qui minime feraces muſti. Plurimum uero differunt ederæ ſambuciq́; acini: & figura etiam punici,anguloſi quippe ſoli.Nec cutis ulla ſingulis, præter communem quæ eſt candida. Totisq́; ſuccus & caro eſt,ijs præcipue, quibus paruulum ineſt ligni.Magna & baccis differẽtia. Aliæ nanq; ſunt oliuis, lauris:& alio modo loto,cornis: alio myrtis,lentiſco. Aquifolio enim ac ſpinæ ſine ſucco:medioq́; etiamnum genere inter baccas acinoſq́; ceraſis.Pomum his primo candidum, & ferè omnibus baccis.Mox alijs uireſcit, ut oliuis, lauris:rubet uero moris,ceraſis,cornis.Deinde nigreſcit,moris,ceraſis,oliuis.

De ceraſis,genera octo. Cap. XXV.

CEraſi ante uictoriã Mithridaticam L. Luculli non fuere in Italia. Ad urbis annũ DCLXXX is primum uexit è Ponto,annisq́; CXX.trans Oceanum in Britanniam uſq; peruenere.Eadem,ut diximus,in Aegypto nulla cura potuere gigni.Ceraſorũ aproniana maxime rubẽt:nigerrima ſunt, ut Actia. Cæciliana uero & rotũda. Iulianis gratus ſapor, ſed penè tantum ſub arbore ſua,adeo teneris,ut geſtatum non tolerent. Principatus duracinis,quæ Pliniana Campania appellat: in Belgica uero Luſitanis. In ripis etiam Rheni. Tertius ijs color è nigro ac rubenti uiridiq́;, ſimilis matureſcentibus ſemper. Minus quinquennium eſt, quod prodiere quæ uocant laurea, nõ ingratæ amaritudinis, inſitæ in lauro.Sunt & macedonica paruæ arboris, raroq́; tria cubita excedẽtis, & minore etiamnum frutice chamæceraſi. Inter prima hoc è pomis colono gratiam annuam refert. Septentrione frigidisq́; gaudet.Siccatur etiam ſole,conditurq́; ut oliua cadis.

De corno & lentiſco. Cap. XXVI

QVæ cura & cornis atq; lentiſco adhibetur,ne quid nõ hominis uentri natum eſſe uideatur.Miſcentur ſapores, & alio alius placere cogitur. Miſcentur uero & terræ cælíq; tractus. In alio cibi genere India aduocatur, in alio Aegyptus, Creta, Cyrene,ſingulæq́; terræ. Nec ceſſat in ueneficijs uita,dummodo omnia deuoret. Planius hoc fiet in herbarum natura.

De generibus ſuccorum,& de odore. Cap. XXVII

INterim quæ ſunt communia & pomis omnibusq́; ſuccis ſaporum genera XIII. reperiuntur,Dulcis,ſuauis,pinguis, amarus, auſterus, acer, acutus,acerbus,acidus ſalſus.Præter hæc, tria ſunt genera mirabili maxime natura. Vnum, in quo plures pariter ſentiuntur ſapores,ut uinis.Namque in his & auſterus, & acutus, & dulcis, & ſuauis, omnes alieni. Alterum eſt genus, in quo ſit & alienus quidem, ſed & ſuus quidam & peculiaris, ut in lacte. Siquidem ineſt ei (quod tamen iure dici non poteſt) dulce, & pingue, & ſuaue,

obtinente

obtinĕte lenitate, quæ ipſa ſuccedit in ſaporis uicem. Nullus hic aquis, ne ſuccus quidem, ut tamen eo ipſo fiat aliquis, ac ſuum genus faciat. Sentiri quidem aquæ ſaporem ullum ſuccumúe, uitium eſt. Magnum his omnibus in odore momentum, & magna cognatio, qui & ipſe nullus eſt aquis: aut ſi ſentitur, omnino uitiũ eſt. Mirum, tria naturæ præcipua elementa ſine ſapore eſſe, ſine odore, ſine ſucco: aquas, aëra, ignes.

De ſuccis fructuum, & arborum, & coloribus, & odoribus, & natura pomorum, & de commendatione fructuum. Cap. XXVIII

ERgo ſuccorum uinoſus piro, moro, myrto: minime (quod miremur) uuis. At pinguis oliuæ, lauro, nuci iuglandi, amygdalis. Dulcis uuis, ficis, palmis. Aquoſus prunis. Magna eſt & in colore ſucci differentia. Sanguineus moris, ceraſis, cornis, uuis nigris. Idem albis candidus. Lacteus in capite ficis, in corpore non item: Spumeus malis, nullus perſicis, cum præſertim duracina abundent ſucco: ſed quis eius ullum dixerit colorem? Sua & in odore miracula. Malis acutus, perſicis dilutus, dulcibus nullus. Nam & uinũ tale ſine odore, tenue odoratius. Multoq; celerius talia ad naſum ueniunt ꝗ pinguia. Quæ odorata, non eadem in guſtu tenera, quia nõ ſunt pariter odor & ſapor. Quamobrem citreis odor acerrimus, ſapor aſperrimus, quadam tenus & cotoneis: nullusq; odor ficis. Et hactenus ſint ſpecies ac genera pomorum. Naturas arctius colligi par eſt. Alia ſiliquis gignuntur, ipſis dulcibus, ſemenq; complexis amarum: cum in pluribus ſemina placeant, in ſiliqua damnentur. Alia baccis, quarum intus lignum, & extrà caro, ut oliuis, ceraſis. Aliquorum intus baccæ, foris lignum, ut in his quæ in Aegypto diximus gigni. Quæ baccis natura, eadem & pomis. Aliorum intus corpus & foris lignum, ut nucum. Aliis foris corpus, intus lignum, ut perſicis & prunis, nitinmq; cinctum fructu, cum fructus alibi muniatur uitio. Putamine clauduntur nuces, corio caſtaneæ. Detrahitur hoc iis, at in meſpilis manditur. Cruſta teguntur glandes, cute uuæ, corio & membrana punica. Carne & ſucco mora conſtant, cute & ſucco ceraſi. Quædam ſtatim à ligno recedunt, ut nuces & palmæ. Quædam adhærent, ut oliuæ, lauriq;. Quorundam generi utraq; eſt natura, ut perſicis. Etenim duracinis adhæret corpus, è lignoq; auelli nequit, cũ in cæteris facile ſeparetur. Quibuſdam nec intus, nec extra lignum, ut in palmarum genere. Aliquorum lignum ipſum in uſu & pomi uice, ut generi amygdalæ, quam in Aegypto gigni diximus. Quorundam extra gemina geminantur uiria, ut in caſtaneis, amygdalis, nucibusq; iuglandibus. Quorundam natura trigemina eſt, corpus, deinde lignũ, rurſusq; ſemen in ligno, ut perſicis. Quædam inter ſe denſa, ut uuæ, ſorba: quæ ramos circundata ex omni parte uuarum modo degrauant. Alia rara, ut in perſicis. Quædam aluo continentur, ut granata. Dependent alia pediculis, ut pira. Alia racemis, ut uuæ, palmæ. Alia & pediculis & racemis, ut ederæ, ſambuci. Alia ramo adhærent, ut in lauro. Quædam utroq; modo, ut oliuæ. Nam & breues pediculi & longi. Quædam uaſculis conſtant, ut punica, & meſpila, lotosq; in Aegypto & Euphrate. Iam uero diuerſa gratia & cõmendatio. Carne palmæ placent, cruſta thebaicæ, ſucco uuæ & caryotæ: callo pira & mala, corpore melimela, mora cartilagine, nuclei grano. Quædam in Aegypto cute, ut caricæ. Detrahitur hæc ficis uirentibus, ut putamẽ. Eadem in ſiccis maxime placet. In papyris & ferulis, ſpinaq; alba, caulis ipſe pomum eſt. Sunt & ficulni caules. In fruticoſo genere cum caule capparis: in ſiliquis uero quod manditur, quid niſi lignum eſt? non omittenda ſeminis earum proprietate. Nam neq; corpus, neq; lignum, nec cartilago dici poteſt, neq; aliud nomen inueniat.

De myrto, genera eius XI. Cap. XXIX

SVccorum natura præcipuã admirationem in myrto habet. Quando ex una omnium olei uiniq; bina genera fiunt. Item myrtidanum, ut diximus. Et alius uſus baccæ fuit apud antiquos, anteq; piper reperiretur, illam obtinens uicem, quodã etiam generoſi obſonii nomine inde tracto, quod etiam nunc myrtatũ uocatur. Eademq; origine aprorum ſapor commẽdatur, plerunq; ad intinctus additis myrtis. Arbor ipſa in Europæ citerio-

re

re cælo, quod à Ceraunijs montibus incipit, primum Circeis in Elpenoris tumulo uiſa traditur. Grçcumq́ꝫ ei nomen remanet, quo peregrinã eſſe apparet. Fuit ubi nunc Roma eſt, iam tum cum conderetur. Quippe ita tradit: myrtea uerbena Romanos Sabinosq́ꝫ, cum propter raptas uirgines dimicare uoluiſſent, depoſitis armis purgatos in eo loco qui nunc ſigna Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui pugnare dicebant. Et in ea quoque arbore ſuffimenti genus habetur. Ideo tum electa, quoniam coniunctioni & huic arbori Venus præeſt. Haud ſcio an prima etiam omniũ in locis publicis Romæ ſata ſit, fatidico quidem & memorabili augurio. Inter antiquiſsima nanqꝫ delubra habetur Quirini, hoc eſt, ipſius Romuli: in eo ſacrę myrti fuere duæ ante ædem ipſam per longum tempus. Altera patricia appellata, altera plebeia. Patritia multis annis præualuit flacceſcente plebeia, exuberans ac læta, quandiu ſenatus quoqꝫ floruit, illa uigens, plebeia torrida ac ſqualida. Quæ poſtq̃ꝫ eualuit flacceſcente patricia Marſico bello, languida autoritas patrum facta eſt, ac paulatim in ſterilitatem emarcuit maieſtas. Quin & ara uetus fuit Veneri Myrteæ, quam nũc Murtiam uocãt. Cato tria genera myrti prodidit. Nigrã, candidã, coniugulam, fortaſsis à coniugijs ex illo Cluacinæ genere. Nunc & alia diſtinctio, ſatiuæ aut ſylueſtris, & in utraqꝫ latifoliæ. In ſylueſtri propria oxymyrſine. Satiuarum generá topiarij faciunt. Tarentinam folio minuto, noſtratem patulo, exoticam denſiſsimo, ſenis foliorũ uerſibus. Hæc non eſt in uſu: ramoſa utraqꝫ alia. Coniugulam exiſtimo nunc noſtratem dici. Myrtus odoratiſsima eſt in Ægypto. Cato docuit uinũ fieri è nigra, ſiccata uſqꝫ in ariditatem in umbra, atqꝫ ita mulſo indita. Si non ſiccentur baccæ, oleum gigni. Poſtea compertum, & ex alba uinum fieri album, duobus ſextarijs myrti tuſæ in uini tribus heminis maceratæ expreſſæq́ꝫ. Folia & per ſe ſiccantur in farinam ad ulcerum remedia in corpore humano, leniter mordaci puluere, ac refrigerandis ſudoribus. Quinimmo oleo quoque (mirum dictu) ineſt quidam uini ſapor, ſimulq́ꝫ pinguis liquor, præcipua ui ad corrigenda uina, ſaccis ante perfuſis. Retinet quippe fecem, nec præter purum liquorem tranſire patitur, datq́ꝫ ſe comitem præcipua commendatione liquato. Virgæ quoque eius geſtatæ manu uiatori proſunt in longo itinere pediti. Quin & uirgei anuli expertes ferri inguinum tumori medentur. Bellicis quoque ſe rebus inſeruit, triumphansq́ꝫ de Sabinis Poſthumius Tubertus in conſulatu (qui primus omnium ouans ingreſſus urbem eſt, quoniam rem leuiter ſine cruore geſſerat) myrto Veneris uictricis coronatus inceſsit, optabilemq́ꝫ arborẽ etiam hoſtibus fecit. Hæc poſtea ouantium fuit corona, excepto M. Craſſo, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus inceſsit. Maſſurius autor eſt, curru quoque triumphantes myrtea corona uſos. L. Piſo tradit, Papyrium Maſſonem, qui primus in mõte albano triumphauit de Corſis, myrto coronatũ ludos Circẽſes ſpectare ſolitum. Auus maternus Africani ſequẽtis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtea, qui & hoc uouerat.

De lauro genera XIII — Cap. XXX

LAurus triumphis proprie dicatur, uel gratiſsima domibus ianitrix Cæſarum pontificumq́ꝫ: quæ ſola & domos exornat, & ante limina excubat. Duo eius genera tradit Cato: Delphicã & Cypriam. Pompeius Lenæus adiecit quam muſtacem appellauit, quoniam muſtaceis ſubijceretur. Hanc eſſe folio maximo, flaccidoq́ꝫ & albicante. Delphicam æquali colore, uiridiorem, maximis baccis, atqꝫ è uiridi rubentibus. Hac uictores Delphis coronari, & triũphantes Romæ. Cypriam eſſe folio breui, nigro, per margines imbricato, criſpam. Poſtea acceſſere genera: tinus, hanc ſylueſtrem laurum aliqui intelligũt, nonnulli ſui generis arborem. differt colore. eſt enim ei cærulea bacca. Acceſsit & regia, quæ cœpit Auguſta appellari, ampliſsima & arbore & folio, baccis guſtatu quoqꝫ nõ aſperis. Aliqui negant eandem eſſe, & ſuum genus regiæ faciunt longioribus folijs latioribusq́ꝫ. Iidem in alio genere baccaliam appellãt hanc quæ uulgariſsima eſt, baccarumq́ꝫ fertiliſsima. Sterilem uero earum (quod maxime miror) triumphalem, eaq́ꝫ dicunt triumphantes uti: niſi id à diuo Auguſto cœperit, ut docebimus, ex ea lauru quæ ei miſſa è cælo minima eſt altitu-

dine,folio criſpo ac breui, inuentu rara. Accedit in topiario opere taxa,excreſcente in medio folio paruulo,ueluti lacinia folij. Et ſine ea ſpadonia, mira opacitatis patientia.Itaque quanta libeat ſub umbra ſolum implet. Eſt & chamædaphne ſylueſtris frutex,eſt & Alexandrina,quam aliqui Idæam, alij hippoglottion, alij daphnitin, alij carpophyllon, alij hypelaten uocant. Ramos ſpargit à radice dodrantales, topiarij ac coronarij operis,folio acutiore quàm myrti,molliore & candidiore,maiore ſemine inter folia rubro. Plurima in Ida,& circa Heracleam Ponti, nec niſi in montoſis. Id quoq; quod Daphnoides uocatur genus,in nominum ambitu eſt. Alij enim Pelaſgum, alij eupetalon, alij ſtephanon Alexandri uocant. Et hic frutex eſt ramoſus,craſsiore ac molliore quàm laurus folio,cuius guſtatu accenditur os atque guttur, baccis è nigro ruffis. Notatum antiquis,nullum genus lauri in Corſica fuiſſe, quod nunc ſatum & ibi prouenit. Ipſa pacifera, ut quam prætendi etiam inter armatos hoſtes quietis ſit indiciũ. Romanis præcipue lætitiæ uictoriarumq; nuncia additur literis,& militũ lanceis,pilisq;.Faſces imperatorum decorat. Ex his in gremio Iouis optimi maximi deponitur, quoties lætitiam noua uictoria attulit. Idq; non quia perpetuo uiret,nec quia pacifera eſt, præferenda ei utroq; olea, ſed quia ſpectatiſsima in monte Parnaſo. Ideoq; etiam grata Apollini, aſſuetis eò dona mittere iam & regibus Romanis,teſte L. Bruto.Fortaſsis etiam in argumentum,quoniam ibi libertatem publicam is meruiſſet, lauriferam tellurem illam oſculatus ex reſponſo: Et quia manu ſatarum receptarumq; in domos, fulmine ſola nõ icitur. Ob has cauſas equidem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quàm quia ſuffimentum ſit cædis hoſtium & purgatio,ut tradit Maſſurius. Adeoq; in profanis uſibus pollui laurum & oleam fas non eſt,ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his altaria araeue debeant. Laurus quidem manifeſto abdicat ignes crepitu,& quadam deteſtatione,interaneorum etiam uitia & neruorum ligno torquente. Tiberium principem tonante cælo coronari ea ſolitum ferunt contra fulminum metus. Sed & circa diuum Auguſtum euenta eius digna memoratu.Nanq; Liuiæ Druſillæ,quæ poſtea Auguſta matrimonij nomen accepit,cum pacta eſſet illa Cæſari, gallinam conſpicui candoris ſedenti aquila ex alto abiecit in gremium illæſam.Intrepideq; miranti acceſsit miraculum, quoniam teneret roſtro laureum ramum onuſtum ſuis baccis. Cõſeruari alitem & ſobolem iuſſere aruſpices, ramumq; eum ſeri,ac rite cuſtodiri. Quod factũ eſt in uilla Cæſarum, fluuio Tiberi impoſita iuxta nonũ lapidem Flaminia uia,quæ ob id uocatur ad gallinas,mireq; ſylua prouenit.Ex ea triumphãs poſtea Cæſar,laurũ in manu tenuit,coronamq; capite geſsit, ac deinde imperatores Cæſares cuncti.Traditusq; mos eſt ramos quos tenuerunt ſerendi. Et durant ſyluæ nominibus ſuis diſcretæ, fortaſsis ideo mutatis triumphalibus.Vnius arborum latina lingua nomen imponitur uiris. Vnius folia diſtinguuntur appellatione. Lauream enim uocamus. Durat & in urbe impoſitum loco, quando loretum in Auentino uocatur,ubi ſylua lauri fuit.Eadem purificationibus adhibetur: teſtatumq; ſit obiter & ramo eam ſeri, quoniam dubitauere Democritus & Theophraſtus. Nunc dicemus ſylueſtrium naturas.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XVI. PROOEMIVM.

Sylueſtrium arborum naturæ.

POMIFERAE Arbores, quæq; mitioribus ſuccis uoluptatem primæ cibis attulerunt,& neceſſario alimento delicias immiſcere docuerunt,ſiue illæ ultro, ſiue ab homine didicere blandos ſapores adoptione & connubio,idq; munus etiam feris uolucribusq; dedimus,intra prædictas conſtãt. Proximũ erat narrare glandiferas quoq;, quæ primo uictum mortaliũ aluerunt nutrices inopis ac feræ ſortis,ni præuerti cogeret admiratio uſu cõperta,quænam qualisq; eſſet uita, ſine arbore ulla, ſine frutice uiuentium.

Gentes ſine arbore,& miracula in ſeptentrionalis regionis arboribus Cap. I

DIximus & in oriente quidem, iuxta oceanum complures ea neceſsitate gentes. Sunt uero & in ſeptentrione uiſæ nobis Cauchorum, qui maiores minoreſq; appellãtur. Vaſto ibi meatu, bis dierũ noctiumq; ſingularũ interuallis, effuſus in immenſum agitur oceanus,æternam operiens rerum naturæ controuerſiam, dubiumq; terræ ſit,an parte in maris. Illic miſera gens tumulos obtinet altos, aut tribunalia ſtructa manibus ad experimenta altiſsimi æſtus,caſis ita impoſitis:nanigantibus ſimiles cum integant aquæ circundata,naufragis nero cnm receſſerint: fugienteſq; cum mari piſces circa tuguria uenantur. Non pecudem his habere,nõ lacte ali,ut finitimis,ne cum feris quidẽ dimicare contingit; omni procul abacto frutice. Vlua & paluſtri iunco funes nectunt ad prætexẽda piſcibus retia. Captumq; manibus lutum nentis magis quàm ſole ſiccantes, terra cibos,& rigentia ſeptentrione uiſcera ſua nrunt. Potus ĳs non niſi ex imbre ſeruato ſcrobibus in ueſtibnlo domns. Et hæ gentes ſi uincantur hodie à Po.Ro.ſeruire ſe dicunt.Ita eſt profecto,multis fortuna parcit in pœnam.Aliud è ſyluis miraculum: totam reliquam Germaniam replent,adduntq; frigori umbras: altiſsimæ tamen haud procul ſuprà dictis Cauchis,circa duos præcipne lacus,littora ipſa obtinent quercus,maxima auiditate naſcendi:ſuffoſſæq; fluctibus,aut propulſæ flatibus,uaſtas complexu radicum inſulas ſecum auferunt.Atque ita libratæ ſtantes nauigant ingentium ramorum armamentis, ſæpe territis claſsibus noſtris,cum uelut induſtria fluctibus agerentur in proras ſtantium noctu,inopeſq; remedĳ illæ,prælium nauale aduerſus arbores inirent.

De Hercyniæ ſyluæ magnitudine Cap. II

IN eadẽ ſeptentrionali plaga Hercyniæ ſyluæ roborũ uaſtitas intacta æuis & cõgenita mũdo,propè immortali ſorte miracula excedit. Vt alia omittant fide caritura,cõſtat attolli colles occurſantiũ inter ſe radicũ repcuſſu. Aut ubi ſecuta tellus nõ ſit,arcus ad ramos uſq;,& ipſos inter ſe rixantes,curuari portarũ patẽtiũ modo,ut turmas equitũ tranſmittãt.

De glandiferis. Cap. III

GLandiferi maxime generis omnes,quibus honos apud Romanos perpetuus.

De ciuica corona,& qui frondea corona donati. Cap. IIII

HInc ciuicæ coronæ,militum nirtutis inſigne clariſsimum. Iam pridem uero & clementiæ imperatorum, poſtquàm ciuilium bellorum profano meritum cœpit uideri ciuem non occidere. Cedunt ĳs murales uallareſq;,& aureæ,quanquam pretio antecedentes. Cedũt & roſtratæ, quàmuis in dnobus maxime ad hoc æui celebres: M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Pompeio: itemq; M. Agrippa, tribuente Cæſare è *Siculis*, quæ & ipſa piratica fuere. Antea roſtra nauium tribunali præfixa foro decus erãt,ueluti Po.Ro.ipſi corona impoſita. Poſtq; uero tribunitĳs ſeditionibus calcari ac pollui cœpere,poſtq; uires ex publico in priuatũ magis ſinguliſq; ciuiũ quæri, & ſacroſancta omnia profana fecere,tum à pedibus eorum ſubiere in capita ciuiũ roſtra.Dedit hanc Auguſtus coronã Agrippæ, ſed ciuicam à genere humano accepit ipſe. Antiquitus quidẽ nulla niſi deo dabatur,Ob id Homerus cælo tantũ eas, & prælio uniuerſo tribuit. Viritim nero ne in certamine quidem ulli. Feruntq; primũ omniũ Liberum patrem impoſuiſſe capiti ſuo ex edera. Poſtea deorum honori ſacrificãtes ſumpſere,uictimis ſimul coronatis. Nouiſsime & in ſacris certaminibus uſurpatæ, in qnibus hodieq; non uictori datur,ſed patriam ab eo coronari pronũciatur. Inde natum,ut etiã triumphaturis conferrentur in templis dicandæ,mox ut & ludis darentur. Longum eſt, nec inſtituti operis diſſerere, quiſnam Romanorum primus acceperit. Neque enim alias nouerant quàm bellicas. Quod certum eſt; uni gentium huic plura ſunt genera quàm cunctis. Romnlus frondea coronauit Hoſtum Hoſtiliũ,quod Fidenam primus irrupiſſet. Auus hic Tulli Hoſtilĳ regis fuit. P. Decium patrẽ, tribunum militũ, frondea donauit exercitus ab eo ſeruatus, imperatore Cornelio Coſſo cos. Samnitiũ bello. Ciuica iligna primo fuit,poſtea magis placuit ex eſculo

Ioui ſacra. Variatumqꝫ & cum quercu eſt, ac data ubiqꝫ quæ fuerat, cuſtodito tantum honore glandis. Additæ leges arctæ, & ideo ſuperbæ, quaſqꝫ conferre libeat cum illa Græcorum ſumma, quæ ſub ipſo Ioue datur, cuiqꝫ muros patria gaudens rumpit. Ciuem ſeruare, hoſtem occidere. Vtqꝫ eum locum in quo ſit actum, hoſtis obtineat eo die. Vtqꝫ ſeruatus fateatur: aliâs teſtes nil proſunt. Vt ciuis fuerit. Auxilia quamuis rege ſeruato, decus id non dant. Nec creſcit honos idem imperatore conſeruato, quoniam conditores in quocunqꝫ ciue ſummum eſſe uoluerũt. Accepta licet uti perpetuo. Ludos ineunti ſemper aſſurgi, etiã ab ſenatu, in more eſt. Sedendi ius in proximo ſenatui. Vacatio munerum omnium ipſi, patriqꝫ & auo paterno. Quatuordecim eas accepit Siccius Dentatus, ut retulimus ſuo loco: ſex Capitolinus. Is quidẽ & de duce Seruilio. Africanus de patre accipere noluit apud Trebiã. O mores æternos, qui tanta opera honore ſolo donauerint: & cum reliquas coronas auro cõmendarent, ſalutẽ ciuis in pretio eſſe noluerint: clara profeſsione, ſeruari quidẽ hominẽ nefas eſſe lucri cauſa.

De glande, genera XIII. Cap. V

GLandes opes eſſe nunc quoqꝫ multarũ gentiũ, etiã pace gaudentiũ, conſtat. Necnon & inopia frugũ arefactis molitur farina, ſpiſſaturqꝫ in panis uſum. Quin & hodieqꝫ per Hiſpanias, ſecundis menſis glans inſeritur. Dulcior eadẽ in cinere toſta. Cautũ eſt præterea lege XII tabularũ, ut glandem in alienũ fundum procidentẽ liceret colligere. Genera earũ multa. Diſtant fructu, ſitu, ſexu, ſapore. Nanqꝫ alia fageæ glandi figura, alia quernæ, & alia ilignæ. Atqꝫ inter ſe quoqꝫ generũ ſingulorũ differẽtiæ. Præterea ſunt aliquæ ſylueſtres, aliæ placidiores, quæ culta obtinẽt. Iam etiã in mõtoſis planiſqꝫ diſtãt. Sicut & ſexu mares ac fœminæ. Item ſapore. Dulciſsima omniũ fagi, ut qua obſeſſos, etiã homines duraſſe in oppido Chio, tradat Cornelius Alexãder. Genera diſtinguere nõ datur noibus, quæ ſunt alia alibi. Quippe cũ robur quercũqꝫ uulgò naſci uideamus, ſed eſculũ nõ ubiqꝫ. Quartã uero generis eiuſdẽ, quæ cerrus uocat̃, ne Italiæ quidẽ maiore ex parte notã eſſe. Diſtinguemus ergo proprietate naturaqꝫ: & ubi res coget, etiam græcis nominibus.

De fagina glande, & reliquis glandibus, & carbone, & paſtu porcorũ. Cap. VI

FAgi glans nucleis ſimilis, triangula cute includitur. Folium tenue, ac leuiſsimum populo ſimile, celerrime flaueſcẽs: & media parte pleruncqꝫ gignens ſuperne paruulam baccam uitidem, cacumine aculeatã. Fagi glans muribus gratiſsima eſt, & ideo animalis eius unà prouentus. Glires quoqꝫ ſaginat. Expetitur & turdis. Arborum fertilitas omnium ferè alternat, ſed maxime fagi. Glandem quæ proprie intelligitur, ferunt robur, quercus, eſculus, cerrus, ilex, ſuber. Continẽtur hiſpido calyce, per genera plus minus complectente. Folia præter ilicem grauia, carnoſa, procera, ſinuoſa lateribus, nec cum cadunt flaueſcentia, ut fagi, pro differentia generum breuiora, uel longiora. Ilicis duo genera. Ex ijs in Italia folio non multum ab oleis diſtant, milaces à quibuſdã græcis dictæ, in prouincijs aquifoliæ. Ilicis glans utriuſqꝫ breuior & gracilior, quam Homerus acylon appellat, eoqꝫ nomine à glande diſtinguit. Maſculas ilices negant ferre. Glans optima in quercu atqꝫ grandiſſima, mox eſculo: nam roboris parua. Cerro triſtis, horrida, echinato calyce ceu caſtaneæ. Sed in querna alia dulcior, molliorqꝫ fœminæ, maris ſpiſsior. Maxime autem probantur latifoliæ ex argumẽto dictæ. Diſtant autem inter ſe magnitudine & cutis tenuitate. Item quod alijs ſubeſt tunica rubigine ſcabra, alijs protinus candidum corpus. Probatur & ea, cuius in balano utrinque ex longitudine extrema lapideſcit duritia: melior, cui in cortice, quàm cui in corpore, utrunqꝫ non niſi mari. Præterea alijs ouata, alijs rotunda, alijs acutior figura. Sicut & colos nigrior, candidiorue qui præfertur. Amaritudo in extremitatibus, mediæ dulces. Quin & pediculi breuitas proceritaſqꝫ differentiam habet. In ipſis uero arboribus quæ maximam fert, hemeris uocatur, breuior, & in orbem comoſa, alaſqꝫ ramorum crebro cauata. Fortius lignum quercus habet & incorruptius: ramoſa & ipſa, procerior tamen & craſsior candice. Excelſiſsima autem ægilops incultis amica: Ab hac proxime latifoliæ proceritas, ſed minus utilis ædificijs: atque carbone dota

ta

ua,uitijs obnoxia eſt. Quamobrem ſolida utuntur carboni, ærariorum tantum officinis compendio: quoniam deſinente flatu protinus emoriens ſæpius recoquitur: cætero plurimis ſcintillis. Idem è nouellis melior. Acerui confertis taleis recentibus luto caminantur: accenſa ſtrue contis pungitur dureſcens calyx, atq; ita ſudorem emittit. Peſsima & carboni & materiæ haliphleos dicta, cui craſſiſſimus cortex atq; caudex, & plerunq; cauus fungoſusq;. Nec alia putreſcit ex hoc genere, etiã cum uiuit. Quin & fulmine ſæpiſsime icitur, quamuis altitudine non excellat: Ideo ligno eius nec ad ſacrificia uti fas habetur. Eidem raro glans, & cum tulit amara, quam præter ſues nullum attingat animal: ac ne eæ quidem, ſi aliud pabulum habeant. Hoc quoque inter reliqua neglectæ religionis eſt, quod emortuo carbone ſacrificatur. Glans fagea ſuem hilarem facit, carnẽ coctibilem ac leuem, & utilem ſtomacho: iligna ſuem anguſtam, nitidã, ſtrigoſam, ponderoſam: querna diffuſam & grauiſsimã, & ipſa glandium æque dulciſsima. Proximam huic cerream tradit Nigidius, nec ex alia ſolidiorem carnem, ſed duram. Iligna tentari ſues, niſi paulatim detur. Hanc nouiſsimam cadere. Fungoſam carnem fieri eſculo, robore, ſubere. Quæ glandem ferunt, omnes & gallam, alterniſq; annis glandem. Sed gallam hemeris optimam, & coriis perficiendis aptiſsimam. Similem huic latifolia, ſed leuiorem, multoq; minus probatam. Fert & nigram. Duo enim genera ſunt. Hæc tingendis utilior.

De galla, & quammulra præter glandem eædem ferant arbores. Cap. VII

NAſcitur autem galla ſole de geminis exeunte, erumpens noctu ſemper uniuerſa. Creſcit uno die candidior. Et ſi æſtu excepta eſt, areſcit protinus, neque ad iuſtum incrementum peruenit: hoc eſt, ut nucleum fabæ magnitudine habeat. Nigra diutius uiret, creſcitq; ut interdũ mali compleat magnitudinẽ. Optima Comagena, deterrima ex robore: Signũ eius, quod cauernæ translucent. Robur præter fructũ plurima & alia gignit. Nanq; fert & gallæ utrunq; genus, & quædam ueluti mora, ni diſtarent arida duritia, plerunque tauri caput imitantia, quibus fructus ineſt nucleis oliuæ ſimilis. Naſcuntur in eo & pilulæ, nucibus non abſimiles, intus habentes flocculos molles, lucernarum luminibus aptos: Nam & ſine oleo flagrant, ſicuti galla nigra. Fert & aliam inutilem pilulam cum capillo, uerno tamen tempore melligeni ſucci. Gignunt & alæ ramorum eius pilulas corpore non pediculo adhærentes, candicantes umbilicis. Cætera nigra uarietate diſperſa. Media cocci colorem habẽt. Apertis amara inanitas eſt. Aliquando & pumices gignit, necnon & è foliis conuolutas pilulas: & in folio rubente aquoſos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles ſint, in quibus & culices naſcuntur: indureſcunt in modum gallæ.

De cachrye, & cocco grano, & agarico, & ſubere. Cap. VIII

FErunt robora & cachryn: ita uocatur pilula in medicina urendi uim habens. Gignitur & in abiete, larice, picea, tilia, nuce, platano, poſtquam folia cecidere, hyeme durans. Continet nucleum pineis ſimilem. Is creſcit hyeme, aperitur uere pilula tota. Cadit cum folia cœperint creſcere. Tam multifera ſunt, & tot res præter glandem pariũt robora. Sed & boletos ſuilloſq;, gulæ nouiſsima iritamenta, quæ circa radices gignuntur. Quercus probatiſſimos, robur autem & cypreſſus, & pinus, noxios. Robora ferũt & uiſcum, & mella, ut autor eſt Heſiodus. Conſtatq; rores melleos è cœlo, ut diximus, cadentes, non aliis magis inſidere frondibus. Cremari quoque roboris cinerem nitroſum eſſe certum eſt. Omnes tamen has eius dotes ilex ſolo prouocat cocco. Granum hoc, primoq; ceu ſcapus fruticis paruæ aquifoliæ ilicis. cuſculium uocant: penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donat. Vſum eius gratiorem in conchylij mentione tradidimus. Gignitur & in Galatia, Africa, Piſidia, Cilicia, peſsimum in Sardinia. Galliarum glandiferæ maxime arbores agaricum ferunt. Eſt autem fungus candidus, odoratus, antidotis efficax; in ſummis arboribus naſcens, nocte relucens. Signum hoc eius, quo in tenebris decerpitur. E glandiferis ſola quæ uocatur ægilops, fert panos arentes, muſcoſo uillo canos, non in cortice modo, uerum & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos, ut

diximus inter unguenta. Suberi minima arbor, glans peſſima, rara, cortex tantū in fructu, præcraſſus ac renaſcens, atque etiam in denos pedes undique explanatus. Vſus eius ancoralibus maxime nauium, piſcantiumq; tragulis, & cadorū obturamētis: præterea in hyberno fœminarū calceatu. Quamobrem non infacete Græci corticis arborem appellāt. Sunt qui fœminā ilicem uocēt, atq; ubi nō naſcit̃ ilex, pro ea ſubere utunt̃, in carpentarijs præcipue fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonē. Nec in Italia tota naſcit̃, aut in Gallia omnino.

Quarum ſint in uſu cortices. Cap. IX

COrtex & fagis, tiliæ, abieti, piceæ, in magno uſu agreſtium. Vaſa corbesq; ac patenriora quædā meſſibus conuehēdis uindemijsq; faciunt, atq; prætexta tuguriorum. Scribit in recenti ad duces explorator, incidens literas à ſucco. Necnon in quodam uſu ſacrorum religioſus eſt fagi cortex. Sed non durat arbor ipſa.

De ſcandulis, & pinu, pinaſtro, abiete, piceaq;, larice, tæda, taxo. Cap. X

SCandulæ è robore aptiſsimæ, mox è glandiferis alijs fagoq;: facillimæ ex oībus quæ reſinā ferunt, ſed minime durāt, præterꝙ è pino. Scandula contectā fuiſſe Romā, uſq; ad bellum Pyrrhi annis quadringentis LXX Cornelius Nepos autor eſt. Syluarum certe diſtinguebatur inſignibus, Fagutali Ioui etiam nunc, ubi lucus fageus fuit, porta querquetulana, colle in quem uimina petebātur, totq; lucis, quibuſdā & geminis. Q. Hortēſius dictator, cum plebs ſeceſsiſſet in Ianiculū, legē in eſculeto tulit, ut quod ea iuſsiſſet, oēs Quirites teneret. Peregrinæ tūc uidebant̃, quoniā non erāt ſuburbanæ, pinus atq; abies, oēsq; quæ picē gignūt, de quibus nunc dicemus, ſimul ut tota cōdiendi uina origo cognoſcatur. Quædā ferunt in Aſia, aut oriente è prædictis picem. In Europa ſex genera cognatarum arborum ferunt. Ex ijs pinus atq; pinaſter foliū habent capillamenti modo prætenue longumq;, & mucrone aculeatum. Pinus fert minimum reſinæ, interdum & nucibus ipſis, de quibus dictum eſt, uix ut aſcribatur generi. Pinaſter nihil aliud eſt ꝙ pinus ſilueſtris, mira altitudine, & à medio ramoſa, ſicut pinus in uertice. Copioſiorē dat hæc reſinā, quo dicemus modo: Gignitur & in planis. Eaſdē arbores alio nomine eſſe per oram Italiæ, quos tibulos uocant, pleriq; arbitrantur, ſed graciles ſuccinctioresq;, & enodes, liburnicarum ad uſus, penè ſine reſina. Picea montes amat atq; frigora: feralis arbor, & funebri indicio ad fores poſita, ac rogis uirēs. Iam tamen & in domos recepta, tonſili facilitate. Hæc plurimā reſinā fundit, interueniēte candida gemma, tā ſimili thuri, ut mixta uiſu diſcerni nō queat, & inde fraus ſeplaſiæ. Omnibus his generibus folia breui ſeta & craſsiore, duraq; ceu cupreſsis. Piceæ rami penè ſtatim ab radice modici, uelut brachia lateribus inhærent. Similiter abieti expetitæ nauigijs. Situs in excelſo montiū, ceu maria fugerit, nec forma alia. Materies uero præcipua trabibus, & plurimis uitæ operibus. Reſina ei uitium, unde fructus unus piceæ: exiguumq; ſudat aliquādo contactu ſolis. E diuerſo materies quæ abieti pulcherrima, piceæ ad fiſsiles ſcādulas, cupasq;, & pauca alia ſecamenta. Quinto generi ſitus idem, eadē facies: larix uocatur: materies præſtātior longe, incorrupta uis, emori cōtumax, rubens præterea, & odore acrior. Pluſculum huic erumpit liquoris, melleo colore, atq; lentiore, nunꝙ dureſcentis. Sextum genus eſt tæda proprie dicta, abundantior ſucco ꝙ reliqua, parcior liquidiorq; quàm picea, flammis ac lumini ſacrorū etiā grata. Hæ, mares duntaxat, ferūt & eam quam Græci ſycen uocant, odoris grauiſsimi. Laricis morbus eſt, ut tæda fiat. Omnia autē hæc genera accēſa, fuligine immodica, carbonem repēte expuūt cum eruptionis crepitu, eiaculanturq; longe: excepta larice, quæ nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis ui cōſumitur, ꝙ lapides. Omnia uero ea perpetuo uirēt, nec facile diſcernūtur in frōde etiam à peritis. Tanta nataliū mixtura eſt: ſed picea minus alta ꝙ larix. Illa craſsior leuiorq; cortice, folio uilloſior, pinguior, & dēſior, meliorq; flexu. At piceæ rariora ſicciora q; folia, & tenuiora, ac magis algētia: totaq; horridior eſt, & perfuſa reſina. Lignū uero abieti ſimilius. Larix uſtis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenſo nemore Pyrrhæo. Alia etiamnum generibus ipſis in ſexu differentia. Mas

breuior

breuior & durior: fœmina procerior, pinguioribus folijs & ſimplicibus, atque non rigentibus. Lignum maribus durum, & in fabrili opere contortum: fœminæ mollius, publico diſcrimine in ſecuribus. Hæ in quocunq; genere deprehendũt marem: quippe reſpnũtur, & fragoſius ſidunt, ægrius reuelluntur. Ipſaq; materies retorrida, & nigrior maribus radix. Circa Idam in Troade, & alia differentia eſt montanæ maritimæq;. Nanq; in Macedonia & Arcadia circa Elin permutant nomina. Nec conſtat autoribus, quod cuique generi attribuant, nos ita Romano diſcernimus iudicio. Abies è cunctis ampliſsima eſt, & fœmina etiam prolixior: materie mollior utiliorq;, arbore rotundior, folio pinnato denſa, ut imbres non tranſmittat, atque hilarior. In totum è ramis generum horum pannicularum modo nucamenta ſquamatim compacta dependent, præterquam larici. Hæc abietis maſculæ, primori parte nucleos habent, non item fœminæ. Piceæ uero totis panniculis, minoribus gracilioribusq;, minimos ac nigros. Propter quod Græci phthirophoron eam appellant. In eadem nucamẽta compreſsiora maribus ſunt, ac minus reſina roſcida. Similis etiamnum his aſpectu eſt, ne quid prætereatur, taxus, minus uirens, gracilisq; & triſtis, ac dira, nullo ſucco, ex omnibus ſola baccifera. Mas noxio fructu. Letale quippe baccis in Hiſpania præcipue, uenenum ineſt. Vaſa etiam uiatoria ex ea uinis in Gallia facta, mortifera fuiſſe compertum eſt. Hanc Seſtius milacem à Græcis uocari dixit: & eſſe in Arcadia tam præſentis ueneni, ut qui obdormiant ſub ea, cibum'ue capiãt, moriantur. Sunt qui & taxica hinc appellata dicant uenena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tinguntur. Repertum, innoxiam fieri, ſi in ipſam arborem clauus æreus adigatur.

Quibus modis fiant genera picis, & quomodo fiat cedriũ, & de ſpiſſa pice quomodo fiat, & quibus modis reſina coquatur. Cap. XI

PIx liquida in Europa è tæda coquitur, naualibus muniendis, multosq; ad alios uſus. Lignum eius cõciſum, furnis undiq; igni extrà circundato, feruet: primus ſudor aquæ modo fluit canali: hoc in Syria cedrium uocatur, cui tanta uis eſt, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum eo perfuſa ſeruentur. Sequens liquor, craſsior iam, picem fundit. Hæc rurſus in cortinas æreas cõiecta, aceto ſpiſſatur: & coagulata brutiæ cognomen accepit, dolijs duntaxat uaſisq; cæteris utilis, lentore ab alia pice differẽs: Item colore rutilãte, & q; pinguior eſt. E tæda omnia illa fiunt. E picea reſina, feruẽtibus cocta lapidibus, in alueis ualidi roboris: aut ſi aluei nõ ſint, ſtruis congerie uelut in carbonis uſu. Hæc in uinum additur, farinæ modo tuſa, nigrior colore. Eadem reſina ſi cum aqua lenius decoquatur coleturq;, ruffo colore lenteſcit, ac ſtillaticia uocatur. Seponũtur autem in id ferè uitia reſinæ corticisq;. Alia tẽperies ad crapulã. Nanq; flos crudus reſinæ, cũ multa haſtula tenui breuiq; auulſus, cõciditur ad cribri minuta: deinde feruẽti aqua, donec coquatur, perfunditur. Huius expreſſum pingue, præcipua reſina fit, atq; rara, nec niſi paucis in locis ſubalpinæ Italiæ, conueniens medicis. Reſinæ albæ congium in duobus aquæ pluuiæ coquunt. Alij utilius putant ſine aqua coquere lento igne tota die, utiq; uaſe æris albi. Item terebinthinam in ſartagine referuenti, hanc cæteris præferentes. Proxima ex lentiſco.

De zopiſſa & ſapio, & quarum arborum materia in precio. Cap. XII

NOn omittendum, apud eoſdem zopiſſam uocari deraſam nauibus maritimis picem cum cera, nihil non experiente uita, multo efficaciorem ad omnia quibus pices reſinæq; proſunt, uidelicet adiecto ſalis callo. Aperitur picea è parte ſolari non plaga, ſed uulnere ablati corticis, cum plurimum bipedali hiatu, ut à terra cubito cum minimum abſit. Nec corpori ipſi parcitur, ut in cæteris, quoniam haſtula in fructu eſt. Verum hæc terræ proxima laudatur: altior amaritudinem affert. Poſtea humor omnis è tota confluit in ulcus. Item in tæda. Cum id manare deſijt, ſimili modo ex alia parte aperitur, ac deinde alia. Poſtea tota arbor ſucciditur, & medulla eius uritur. Sic & in Syria terebintho detrahunt cortices. Ibi quidẽ & è ramis ac radicibus, cum reſina damnetur ex his partibus. In Macedonia laricem maſculã urunt, fœminæ radices tantũ. Theopõpus ſcripſit, in

Apolloniatarum agro picem foſsilem non deteriorem Macedonica inueniri. Pix optima ubiq; ex apricis aquilonis ſitu. Ex opacis horridior, uirusq́; præferens. Frigida hyeme deterior, ac minus copioſa & decolor. Quidam arbitrãtur in montoſis copia præſtantiorem fieri ac coloratiorẽ, & dulciorem quoq; & gratiorẽ dum reſina ſit. Decoctam autẽ minus picis reddere, quoniam in ſerum abeat, tenuioresq́; eſſe ipſas arbores quàm in planis. Sed has & illas ſerenitate ſteriliores. Fructum quædam proximo anno ab inciſu largiuntur, aliæ ſecundo, quædam tertio. Expletur autem plaga reſina, non cortice, nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit. Inter hæc genera proprium quidam fecere ſapium, quoniam ex cognatione earum ſeritur, qualis dicta eſt in nucleis. Eiusq́; arboris imas partes tædas uocant, cum ſit illa arbor nil aliud quàm picea, feritate paulum mitigata ſatu: Sapinus autem materies cæſarum è genere fiat, ſicuti docebimus.

De fraxino, genera eius quatuor. Cap. XIII

MAteriæ enim cauſa reliquas arbores natura genuit, copioſiſsimamq́; fraxinũ. Procera hæc ac teres, pennata & ipſa folio: multumq́; Homeri præconio, & Achillis haſta nobilitata. Materies eſt ad plurima utilis. Ea quidẽ quæ ſit in Ida Troadis in tantũ cedro ſimilis, ut ementes fallat cortice ablato. Græci duo genera eius fecere. Longã, enodem. Alteram, breuẽ, duriorẽ fuſcioremq́;, laureis folijs. Bumeliam uocãt in Macedonia amplisſimam lentiſsimãq́;. Alij ſitu diuiſere. Campeſtrẽ enim eſſe criſpã, montanã ſpiſſam. Folia earũ iumẽtis mortifera, cæteris ruminantiũ innocua Græci prodidere. In Italia nec iumẽtis nocẽt. Contra ſerpẽtes uero ſucco expreſſo ad potũ, & impoſita ulceribus, opifera ac nihil æque reperiũtur. Tantaq́; eſt uis, ut ne matutinas quidẽ, occidentes ue umbras, quàm ſunt longiſsimæ, ſerpens arboris eius attingat, adeo ipſam procul fugiat. Experta prodimus: Si fronde ea gyro claudat̃ ignis & ſerpens, in ignẽ potius q̃ in fraxinũ fugere ſerpentẽ. Mira naturæ benignitas, prius q̃ hæ prodeãt, florere fraxinũ, nec ante cõditas folia dimittere.

De tilia, genera duo. Cap. XIIII

IN tilia mas & fœmina differunt omni modo. Nanq; & materies maris dura, ruffiorq́; ac nodoſa, & odoratior. Cortex quoq; craſsior, ac detractus inflexibilis. Nec ſemen fert aut florẽ, ut fœmina, quæ craſsior arbore, materia candida præcellensq́; eſt. Mirũ in hac arbore, fructum à nullo animaliũ attingi, foliorũ corticisq́; ſuccũ dulcẽ eſſe. Inter corticem & lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus uincula tiliæ uocãtur: tenuiſsimæ earum philyræ, coronarum lemniſcis celebres, antiquorumq́; honore. Materies teredinem non ſentit, proceritate perquam modica, uerum utilis.

De aceris generibus X. Cap. XV

ACer eiuſdem ferè amplitudinis, operum elegãtia ac ſubtilitate cedro ſecundũ. Plura eius genera. Album quod præcipui cãdoris, uocatur gallicum, in tranſpadana Italia tranſq́; alpes naſcẽs. Alterum genus criſpo macularum diſcurſu, qui cum excellẽtior fuit, à ſimilitudine caudæ pauonum nomen accepit, in Iſtria Rhetiaq́; præcipuum. Euiliori genere craſsiueninm uocatur. Græci ſitu diſcernunt. Campeſtre enim candidum eſſe, nec criſpum, quod glinon uocant, montanũ uero criſpins duriusq́;, etiamnum è maſcula criſpius ad lautiora opera. Tertium genus zygiam, rubentem, fiſsili ligno, cortice liuido, & ſcabro. Hoc alij proprij generis eſſe malunt, & Latine carpinum appellant.

De bruſco, molluſco, & ſtaphylodendro, & buxo genera tria. Cap. XVI

PVlcherrimum uero eſt bruſcum, multoq́; excellentius etiamnum molluſcum. Tuber utrunq; arboris eius. Sed bruſcum intortins criſpnm: molluſcum ſimplicius ſparſum. Et ſi magnitudinẽ menſarũ caperet, haud dubie præferretur cedro. Nunc intra pugillares lectorumq́; ſilicios aut laminas raro uſu ſpectatur: E bruſco fiunt & menſæ nigreſcentes. Reperitur & in alno tuber: tanto deterius, quãdo ab acere alnus ipſa diſtat. Aceris mares prius florent. Etiamnum in ſiccis natæ præferuntur aquaticis, ſicut & fraxini. Eſt & trans alpes arbor ſimillima aceri albo materia, quæ uocatur ſtaphylodendron. Fert ſiliquas &

in ijs nucleos ſapore nucis auellanæ. In primis uero materies honorata buxo eſt, raro criſpicanti, nec niſi radice: cætero lenis quies materiæ, ſilētio quodā & duritie ac pallore commendabilis: in ipſa uero arbore topiario opere. Tria eius genera: Gallicum, quod in metas emittitur, amplitudinemꝗ proceriorem: Oleaſtrum in omni uſu damnatū, grauem præfert odorem. Tertium genus noſtrate uocāt: ſylueſtre, ut credo, mitigatum ſatu: diffuſius, & dēſitate parietū uirens ſemper ac tonſile. Buxus Pyrenæis, ac Cytoro mōtibus plurima, ac Berecynthio tractu. Craſsiſsima in Corſica, flore non ſpernendo: quæ cauſa amaritudinis mellis. Semen illius cunctis animantibus inuiſum. Hæc in Olympo Macedoniæ gracilior, ſed breuis. Amat frigida, aprica. In igne quoꝗ duritia quæ ferro, nec flamma, nec carbone utili.

De ulmo, genera quatuor. Cap. XVII

INter has atꝗ frugiferas, materie uitiumꝗ amicitia, accipitur ulmus. Græci duo eius genera nouere: Montoſam: quæ ſit amplior: Campeſtrē, quæ fruticoſa. Italia attineas uocat excelſiſsimas, & ex ijs ſiccanas præfert, quæ non ſint riguæ. Alterum genus gallicas. Tertium noſtrates, denſiore folio, & ab eodem pediculo numeroſiore. Quartum ſylueſtre. Attineæ non ferunt ſamara: ita uocatur ulmi ſemen: omnesꝗ radicum plantis proueniunt; reliquæ ſemine.

De arborum natura per ſitus. Cap. XVIII

NVnc celeberrimis arborum dictis, quædam in uniuerſum de cunctis indicanda ſunt. Montes amāt cedrus, larix, tæda, & cæteræ è quibus reſina gignitur. Item aquifolia, buxus, ilex, iuniperus, terebinthus, populus, ornus, cornus, carpinus. Eſt & in Apēnino frutex qui uocatur cotinus, ad liniamēta modo, conchylij colore inſignis. Montes & ualles diligit abies, robur, caſtaneæ, tilia, ilex, cornus. Aquoſis montibus gaudent acer, fraxinus, ſorbus, tilia, ceraſus. Non temere in montibus uiſæ ſunt prunus, punicæ, oleaſtri, iuglans, morus, ſambuci. Deſcendunt etiam in plana, cornus, corylus, quercus, ornus, acer, fraxinus, fagus, carpinus. Subeunt & in montoſa, ulmus, malus, pirus, laurus, myrtus, ſanguinei frutices, ilex, tingendisꝗ ueſtibus naſcētes geniſtæ. Gaudet frigidis ſorbus, & magis etiam betulla. Gallica hæc arbor mirabili candore atque tenuitate, terribilis magiſtratuum uirgis. Eadem circulis flexibilis, item corbiū ſportis. Bitumen ex ea Galliæ excoquūt. In eoſdem ſitus comitatur & ſpina, nuptiarum facibus auſpicatiſsima, quoniam inde fecerint paſtores qui rapuerunt Sabinas, ut autor eſt Maſſurius. Nunc facibus carpinus & corylus familiariſsimæ. Aquas odere cupreſsi, iuglandes, caſtaneæ, laburnum: Alpina & hæc arbor, nec uulgo nota, dura ac candida materie, cuius florem cubitalem longitudine apes non attingunt. Odit & quæ appellatur Iouis barba, in opere topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa, argenteo folio. Non niſi in aquoſis proueniunt ſalices, alni, populi, ſiler, liguſtra teſſeris utiliſsima: Item uacinia, Italiæ in aucupijs ſata, Galliæ uero etiam purpurea, tingendi cauſa ad ſeruitiorum ueſtes. Quæcunque communia ſunt montibus planisꝗ, maiora fiunt aſpectuꝗ pulchriora in campeſtribus, meliora materie criſpioraꝗ in mōtibus, exceptis malis, pirisꝗ.

Diuiſio generum. Cap. XIX

PRæterea arborum alijs decidunt folia, aliæ ſempiterna coma uirent. Quam differentiam antecedat neceſſe eſt prior. Sunt enim arborum quædam omnino ſylueſtres, quædam urbaniores, quas his placet nominibus diſtinguere. Ergo mites, quæ fructu, aut aliqua dote umbrarum'ue officio humanius iuuant, non improbe dicantur urbanæ.

Quibus folia nō decidāt, & de rhododendro. Cap. XX

HArum generi non decidunt, oleæ, lauro, palmæ, myrto, cupreſſo, pinis, ederæ, rhododendro. Et quamuis herba dicatur ſabina rhododendron, ut nomine apparet, à græcis uenit. Alij nerion uocarunt, alij rhododaphnen, ſempiternum fronde, roſæ ſimilitudine caulibus fruticoſum. Iumentis captisꝗ & ouibus uenenum eſt. Idem homini cōtra ſer-

pentium uenena remedio.

Item quibus folia non decidunt, & quibus non omnia folia cadant, & quibus locis nulli arborum. Cap. xxi

SYlueſtrium generis folia non decidunt abieti, larici, pinaſtro, iunipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifolio, ſuberi, taxo, tamarici. Inter utraque genera ſunt adrachne in Græcia & ubique unedo. Reliqua enim folia decidunt his, præterquam in cacuminibus. Non decidũt autem & in fruticum genere cuidam rubo, & calamo. In Thurino agro, ubi Sybaris fuit, ex ipſa urbe proſpiciebatur quercus una, nunquam folia dimittens, nec ante mediam æſtatem germinans. Idq; mirum eſt, Græcis autoribus proditum, apud nos poſtea ſileri. Nam locorum tanta uis eſt, ut circa Memphim Aegypti, & in Elephantine Thebaidis nulli arbori decidant, ne uitibus quidem.

De natura foliorũ cadentiũ, & quibus foliorũ uarij colores. Cap. xxii

CÆteræ omnes extra prædictas (etenim numerare longũ eſt) folia deperdunt: obſeruatumq; non areſcere niſi tenuia, & lata, & mollia. Quæ uero nõ decidant, callo craſſa & anguſta eſſe. Falſa definitio eſt, non decidere his quarum ſuccus pinguior ſit. Quis enim poteſt in ilice intelligere? Decidere Timæus mathematicus ſole ſcorpionem tranſeunte, ſideris ui, quodam ueneno aëris, putat. Cur ergo nõ eadem cauſa aduerſum omnes polleat, iure miremur. Cadunt plurimis autumno. Quædam tardius amittunt, atq; in hyemes prorogãt moras. Nec intereſt maturius germinaſſe, utpote cum quædam primæ germinent, & inter nouiſsimas nudentur: ut amygdalæ, fraxini, ſambuci. Morus autẽ nouiſsime germinat, & cum primis folia dimittit. Magna & in hoc uis ſoli. Prius decidũt in ſiccis macriſq;, & uetuſtæ prius arbori: multis etiam antequam matureſcat fructus. In ſerotina ficu, & hyberna piro, & malogranato eſt pomum tantum aſpici in matre. Neque his autem quæ ſemper retinent comas, eadem folia durant: ſed ſubnaſcentibus alijs, tum areſcũt uetera, quod euenit circa ſolſtitium. Maxime foliorum unitas in ſuo cuiq; genere permanet, præterquam populo, ederæ, crotoni, quam & ricinum diximus uocari.

De populo tria genera, & quorũ foliorũ figura mutetur. Cap. xxiii

POpuli tria genera, alba & nigra, & quæ Libyca appellat, minima folio ac nigerrima, fungiſq; enaſcentibus laudatiſsima. Alba folio bicolor, ſuperne candicans, inferiore parte uiridi. Huic nigræq;, ut crotoni, folia in iuuenta circinatæ rotunditatis ſunt: netuſtiora in angulos exeunt. E contrario ederæ anguloſa rotundãtur. Populorum folijs granďiſsima lanugo. Euolat candidæ (tradita folio numeroſiore candida) ut iulus. Folia granatis & amygdalis rubentia. Mirum in primis id, quod ulmo tiliæq;, & oleæ, & populo albæ & ſalici euenit. Circumaguntur enim folia earum poſt ſolſtitium. Nec alio argumento certius intelligitur ſidus confectum.

Quæ folia uerſentur omnibus annis, quæ foliorum è palmis cura & uſus, & foliorum mirabilia. Cap. xxiiii

EST & publica omniũ foliorũ in ipſis differẽtia. Nanq; pars inferior à terra herbido uiret colore. Ab eadẽ leuiora, neruos callumq; & articulos in ſuperiore habẽt parte: incisuras uero ſubter, ut manus humana. Oleæ ſuperne candidiora, & minus leuia: Item ederæ. Sed omniũ folia quotidie ad ſolem oſcitãt, interiores partes tepefieri nolẽtia. Superior pars omniũ lanuginẽ quantulãcunq; habet, quæ in alijs gentiũ lana eſt. In oriẽte funes ualidos è palmæ folijs fieri dictum eſt, eoſq; in humore utiliores eſſe. Et apud nos ferè palmis à meſſe decerpũtur. Ex his meliora, quæ ſeſe nõ diuiſerint. Siccãtur ſub tecto quaternis diebus: mox in ſole expandũtur, & noctibus relicta, donec candore inareſcant, poſtea in opera finduntur. Latiſsima fico, uiti, platano: anguſta myrto, punicæ, oleæ: capillata pino, cedro: aculeata aquifolio, & ilicũ generi: nã iunipero ſpina pro folio eſt: carnoſa cupreſſo, tamarici: craſsiſsima alno: longa harũdini, ſalici, palmæ etiã duplicia: circinata piro, mucronata malo, anguloſa ederæ, diuiſa platano: inſecta pectinũ modo piceæ, abieti: ſinuo-

G

ſa toto ambitu robori: ſpinoſa cute,rubo. Mordacia ſunt quibuſdam, ut urticis. Pungentia pino, piceæ, abieti, larici, cedro, aquifolijs. Pediculo breui oleæ,& ilici: longo uitibus: tremulo populis,& iiſdem ſolis inter ſe crepitantia. Iam & in pomo ipſo, mali quodam in genere, parua medijs emicãt folia, interim & gemina. Præterea alijs circa ramos, alijs in cacumine ramorum, robori & in caudice ipſo. Iam denſa, ac rara: ſemperq; lata rariora. Diſpoſita myrto, concaua buxo, inordinata pomis. Plura eodem pediculo exeuntia malis piriſq́ue. Ramuloſa ulmo,& cytiſo. Quibus adijcit Cato decidua, populea quernáque, animalibus iubens dari non perarida: bubus quidem & ficulnea, ilignaq; & ederacea: Dantur & ex harundine & lauro. Decidunt ſorbo uniuerſa, cæteris paulatim. Et de folijs hactenus.

De ordine naturæ in ſatis,& de flore arborum,& conceptu,& germinatione,& partu,& quo ordine floreant. Cap. XXV

ORdo autem naturæ annuus ita ſe habet. Primus eſt conceptus, flare incipiẽte uento fauonio circiter ferè VI Idus Feb. Hoc enim maritantur uiueſcentia è terra, quo etiam equæ in Hiſpania, ut diximus. Hic eſt genitalis ſpiritus mundi, à fouẽdo dictus, ut quidam exiſtimauere. Flat ab occaſu æquinoctiali, uer inchoãs. Catulitionem ruſtici uocant, geſtiente natura ſemina accipere, eoq; animam inferente omnibus ſatis. Concipiunt uarijs diebus, & pro ſua quæq; natura. Alia protinus, ut animalia: tardius aliqua,& diutius grauida partus gerunt: quod germinatio ideo uocatur. Pariũt uero cũ florent, floſq; ille ruptis conſtat utriculis. Educatio in pomo eſt: hoc & germinatio. Arborum flos eſt pleni ueris indicium & anni renaſcentis, flos gaudium arborum. Tunc ſe nouas, aliáſque quàm ſunt, oſtendunt: tunc uarijs colorum picturis in certamẽ uſq; luxuriãt. Sed hoc negatum pleriſq;. Nõ enim omnes florent,& ſunt triſtes quædam, quæq; nõ ſentiant gaudia annorũ. Nam neq; ilex, picea, larix, pinus, ullo flore exhilarãtur, nataléſue pomorum recurſus annuos uerſicolori nuncio promittũt: nec fici atq; caprifici, Protinus enĩ fructum flores gignunt. In ficis mirabiles ſunt & abortus, qui nunq; matureſcũt. Nec iuniperi florent. Quidam earum duo genera tradunt. Alterã florere, nec ferre. Quæ uero nõ floreat, ferre protinus baccis ſubnaſcentibus, quæ biennio hæreant. Sed id falſum, omnibuſq; ijs dura facies ſemper. Sic & hominũ multis fortuna ſine flore eſt. Omnes autem germinãt, etiam quæ nõ florent, magna & locorum differẽtia. Quippe cũ ex eodẽ genere quæ ſunt in paluſtribus priora germinent, mox campeſtria, nouiſſima in ſyluis. Per ſe autẽ tardius piri ſylueſtres ꝗ cætera. primo fauonio germinat cornus, proxime laurus, pauloq; ante æquinoctiũ tilia, acer. Inter primas uero populus, ulmus, ſalix, alnus, nuces. Feſtinat & platanus. Cæteræ uere cœpturo, aquifoliũ, terebinthus, paliurus, caſtanea, glãdes. Serotino autẽ germine malus, tardiſſimo ſuber. Quibuſdã geminatur germinatio, nimia ſoli ubertate, aut inuitantis cæli uoluptate, quod magis in herbis ſegetum euenit. In arboribus tamen nimia germinatio claſteſcit. Sunt aliæ naturales quibuſdam præterq; uernas, quæ ſuis conſtant ſideribus, quorum ratio aptius reddetur ab hoc tertio uolumine. Hyberna aquilæ exortu, æſtiua canis ortu, tertia Arcturi. Has duas quidam omnibus arboribus communes putant: ſentiri autẽ maxime in fico, uite, punicis: cauſam afferentes, quoniã in Theſſalia Macedoniaq; plurima tum ficus exeat. Maxime tamen in Aegypto apparet hæc ratio. Et reliquæ quidẽ arbores, ut primũ cœpere, cõtinuant germinationẽ. Robur,& abies,& larix intermittunt tripartito, ac terna germina ædunt: ideo & inter ſquamas corticum ſpargũt: quod omnibus arboribus in germinatione euenit, quoniam prægnãtium rumpitur cortex. Eſt aũt prima earũ incipiente uere, circiter XV diebus. Iterum germinant trãſeunte geminos ſole. Sic fit, ut prima cacumina impelli ſecutis appareat, geniculato incremẽto. Tertia eſt earũdẽ ad ſolſtitiũ breuiſſima, nec diutius ſeptenis diebus. Clareq; & tũc cernit̃ excreſcentiũ cacuminũ articulatio. Vitis ſola bis parturit, cũ primũ emittit uuã, iterũ cũ digerit. Eorũ quæ nõ florent, partus tantũ eſt & maturitas. Quædã ſtatim in ger-

minatione florent,properantꝗ in eo,ſed matureſcũt tarde,ut uites. Serotino quædã germinatu florent,maturantꝗ celeriter,ſicuti morus,quę noniſſima urbanarũ germinat,nec niſi exacto frigore,ob id dicta ſapientiſſima arborum.Sed cum cœpit, intantum uniuerſa germinatio erumpit,ut una nocte peragat etiã cum ſtrepitu . Ex his quæ hyeme aquila exoriente (nt diximus) concipiunt,floret prima omniũ amygdala mẽſe Ianuario.Martio uero pomũ maturat.Ab ea proxime florent armeniaca,dein tuberes,& prę coces. Illæ peregrinæ,hæ coactæ.Ordine autẽ naturæ,ſylueſtriũ primæ ſambucus,cui medulla plurima:& cui nulla, cornus maſcula : Vrbanarũ malus,paruoꝗ poſt,ut ſimul uideri poſſit, pirus,& ceraſus,& prunus.Sequitur laurus,illamꝗ cupreſſus,deinde punica,fici. At uites & oleæ florentibus iam ijs germinãt.Concipiunt Vergiliarũ exortu. Hoc ſidus illarũ eſt. Floret autem ſolſtitio uitis,& quæ paulo ſerius incipit olea. Defloreſcunt omnia ſeptenis diebus,nõ celerius:quædam tardius,ſed nulla pluribus bis ſeptenis. Omnia & intra VIII Idus Iulij,eteſiarum præcurſu.Nec ſtatim fructus ſequitur in aliquibus.

De corno,& quo tempore quæꝗ ferant,& quæ fructum non ferãt,& quæ infelices exiſtimantur,& quæ facillime fructum perdũt,& quibus fructus anteꝗ folium naſcant. Cap. XXVI

COrnus enim circa ſolſtitia reddit primo candidum,poſtea ſanguineum.Ex eo genere fœmina poſt autumnũ fert baccas acerbas,& inguſtabiles cũctis animantibus : lignum quoꝗ fungoſa & inutilis,cum mas è fortiſſimis quoꝗ ſit:tanta differentia ab eodem genere fit.Sed & terebinthus meſſibus reddit ſemen,& acer,& fraxinus:nuces & mala, & pira,præterꝗ hyberna aut præcocia,autumno.Glandiferæ ſerius etiamnũ, Vergiliarum occaſu : eſculus tantum,autumno. Incipiente autem hyeme quædam genera mali,piriꝗ, et ſuber.Abies flores croci colore circa ſolſtitiũ,ſemen reddit poſt uergiliarũ occaſũ.Pinus autem & picea præueniunt germinatione XV ferè diebus. Semen nero poſt uergilias & ipſæ reddunt . Cedri & iuniperus & ilex anniferæ habentur, nouusꝗ fructus in his cum annotino pendet.In maxima tamen admiratione pinus eſt. Habet fructum matureſcentem,habet proximo anno ad maturitatem uenturum,ac deinde tertio.Nec ulla arborum auidius ſe promittit.Quo mẽſe ex ea nux decerpitur,eodem matureſcit alia:& ſic diſpenſatur,ut nullo nõ menſe matureſcant.Quæ ſe in arbore ipſa diuiſere,uocantur zamiæ:lædantꝗ cæteras,niſi detrahãtur.Fructum arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt,ne ſemen quidẽ,tamarix ſcopis tantũ naſcẽs, populus,alnus,ulmus attinia,alaternus, cui folia inter ilicem & oliuam . Infelices autem exiſtimantur, damnatæꝗ religione,quæ neꝗ feruntur nnquam,neꝗ fructum ferunt.Cremutius autor eſt,nunquã uirete arborẽ,ex qua Phyllis ſe ſuſpẽderit. Quæ gummi gignũt poſt germinationem aperiuntur : gummi uero non niſi fructu detracto ſpiſſatur . Nouellæ arbores carent fructu, quandiu creſcunt.Perdunt facillime ante maturitatem,palma,ficus,amygdala,malus,pirus.Item punica quæ etiã roribus nimijs & pruinis florem amittit. Qua de cauſa inflectũt ramos eius,ne ſubrecti humorem infeſtum excipiant,atꝗ cõtineant . Pirus & amygdala etiam ſi non pluat,ſed fiat auſtrinum cælum aut nubilum,amittunt florem:& primos fructus, ſi cum defloruere tales dies fuerint.Ocyſſime autem ſalix amittit ſemen, antequam omnino maturitatem ſentiat,ob id dicta Homero frugiperda: ſecutaꝗ ætas ſcelere ſuo interpretata eſt hãc ſententiam,quando ſemen ſalicis mulieri ſterilitatis medicamentum eſſe cõſtat.Sed in hoc quoque prouidens natura,facile naſcenti & depacto ſurculo,incurioſius ſemen dedit. Vna tamen proditur ad maturitatẽ perferre ſolita,in Creta inſula, ipſo deſcenſu Iouis ſpeluncæ, toruũ ligneumꝗ magnitudine ciceris. Fiũt nero quędã & loci uitio infructuoſa,ſicut in Paro ſylua cædua quæ nihil fert.Perſicæ arbores in Rhodo,florent tantum.Fit hęc differentia & ex ſexu,in ijsꝗ mares non ferunt . Aliqui hoc permutantes , mares eſſe quæ ferant tradunt . Facit & denſitas ſterilitatem . Gignentium autem quædam & lateribus ramorum & cacuminibus ferunt , ut pirus , punica, ficus, myrtus . Cætero eadem natura quæ

frugi/

frugibus.Nanqȝ & in eis ſpica in cacumine naſcitur:legumina in lateribus. Palma ſola (ut dictum eſt) in ſpathis habet fructũ,racemis propẽdentem.Reliquis ſub folio pomum,ut protegatur, excepta fico, cui folium maximũ umbroſiſſimũqȝ, & ideo ſupra id pomum: eidemqȝ ſerius folium naſcitur ꝙ pomum.Inſigne proditur in quodã genere Cilicię,Cypri,Helladis,ficos ſub folio,groſſos uero poſt folium naſci.Ficus & præcoces habet,quas Athenis prodromos uocant.In Laconico genere maximę ſunt.

De biferis & triferis,& quæ celerrime ſeneſcant,& de ætatibus earum. Cap. xxvii

SVnt & biferæ in eiſdem.In Cea inſula caprifici triferæ ſunt.Primo fœtu ſequens euocatur, ſequẽti tertius.Hoc fici caprificãtur. Et caprifici aũt ab aduerſis folijs naſcuntur. Biferæ & in malis ac piris quædã,ſicut & præcoces.Malus ſylueſtris bifera.Sequens eius fructus poſt Arcturũ in apricis maxime. Vites quidẽ & triferæ ſunt, quas ob id inſanas uocant,quoniam in ijs alia matureſcunt, alia turgeſcunt, alia florent. M. Varro autor eſt uitem fuiſſe Smyrnæ apud mare biferam,& malum in agro Cõſentino. Hoc autẽ euenit perpetuo in Tacapenſi Africæ agro, de quo pluta aliâs: ea eſt ſoli fertilitas.Trifera eſt & cupreſſus.Nanqȝ baccæ eius colligũtur menſe Ianuario, & Maio,& Septembri, ternaſqȝ earum gerit magnitudines.Eſt uero & in ipſis arboribus etiã onuſtis peculiaris differẽtia. Summa ſui parte fertilior eſt arbutus: quercus inferiore, iuglandes,fici,mariſcæ.Omnes quo magis ſeneſcũt,hoc maturius ferunt, & in apricis locis,nec pingui terra. Sylueſtriora omnia tardiora.Quædam ex ijs omnino non matureſcunt. Item quæ ſubatãtur,aut quæ ablaqueantur,celeriora neglectis:hæc & fertiliora.Eſt etiamnum ætatis differentia.Amygdala enim & pirus in ſenecta fertiliſſimæ,ut glãdiferæ & quoddam genus ficorum.Cæteræ in iuuenta, tardiuſqȝ maturantes, quod maxime notatur in uitibus. Vetuſtioribus enim uinum melius, nouellis copioſius. Celerrime uero ſeneſcit, & in ſenecta deteriorem fructum gignit,malus. Nanqȝ & minora poma proueniũt, & uermiculis obnoxia. Quin & in ipſa arbore naſcuntur.Ficus ſola ex omnium arborum fœtu,maturitatis cauſa medicatur:iam quidem ex portentis,quoniam maiora ſunt pretia præpoſteris. Omnia autem celerius ſeneſcunt præfœcunda.Quin & protinus moriuntur aliqua, cœlo fœcunditatem omnem eblandito:quod maxime uitibus euenit.

De moro. Cap. xxviii

COntrà morus tardiſſime ſeneſcit, fructibus minime laborans. Tarde & ea quotum criſpa materies,ut acer,palma,populus.Et ſubarata ocyus ſeneſcunt.

De ſylueſtribus. Cap. xxix

SYlueſtria autẽ tardiſſime.Atqȝ in totum,omnis cura fertilitatem adijcit, fertilitas ſenectam adeoqȝ & præflorent talia & prægerminãt, atqȝ in totũ præcocia ſunt,quoniam omnis infirmitas cœlo magis obnoxia eſt.Multæ uero plura gignũt,ut diximus,in glandiferis:inter quas laurus uuas ſuas,maximeqȝ ſterilis quæ nõ gignit aliud:ob id à quibuſdam mas exiſtimatur.Ferunt & auellanæ iulos compactili callo,ad nihil utiles.

De buxo,& faba Græca,ſiue loto. Cap.xxx

PLurima uero buxus. Nam & ſemen ſuum, & granum quod carthegon uocant, & à ſeptentrione uiſcum,à meridie hyphear,de quibus plura mox paulo.Interdumqȝ pariter res quaternas habent.Arborum quædam ſimplices,quibus à radice caudex unus,& rami frequentes,ut oliuæ,fico,uiti.Quædã fruticoſi generis,ut paliurus,myrtus:Item nux auellana. Quinimò melior eſt & copioſior fructu,in plures diſperſa ramos. In quibuſdã omnino nullus,ut in ſuo genere buxo,loto tranſmarinæ.Quædam bifurcæ,atqȝ etiam in quinas partes diffuſæ. Quædam diuiduæ nec ramoſæ,ut ſambuci.Quædam indiuiduæ, ramoſæ,ut piceæ.Quibuſdam ramorum ordo, ſicut piceæ,abieti: Alijs inconditus,ut robori, malo,piro. Et abieti quidem ſubrecta diuiſura, ramiqȝ in cœlum tendentes,non in latera proni.Mirum,cacuminibus eorum deciſis moritur,totis uero detruncatis durat. Et ſi infra ꝙ rami fuere præcidatur, quod ſupereſt uiuit: ſi uero cacumen tantum auferatur,

tota moritur. Alia ab radice brachiata, ut ulmus. Alia in cacumine ramoſa, ut pinus, lotos, ſiue faba græca: quam Romæ à ſuauitate fructus ſylueſtris quidẽ, ſed ceraſorũ penè natura loton appellant. Præcipue domibus expetitur ramorum petulantia, breui caudice, latiſſima expatiantiũ umbra, & in uicinas domos ſæpe tranſilientiũ. Nulli opacitas breuior, nec aufert ſolem hyeme decidentibus folijs. Nulli cortex iucundior, aut oculos excipiens blandius. Nulli rami longiores ualidioresq́, aut plures, ut dixiſſe totidem arbores liceat. Cortice pelles tingunt, radice lanas. Malis proprium genus. Ferarum enim roſtra reddũt, adhærentibus uni maximo minoribus. Ramorum aliqui cæci, qui non germinant: quod natura fit, ſi non eualuere: aut pœna, cum deputatos cicatrix hebetauit. Quæ diuiduis in ramo natura eſt, hæc uiti in oculo, harundini in geniculo. Omnium terræ proxima craſſiora. In lõgitudinem excreſcunt abies, larix, palma, cupreſſus, ulmus, & ſi qua uniſtirpia. Ramoſarum ceraſus etiam in XL cubitorum trabes, æquali per totum duûm cubitorum craſſitudine reperitur.

De ramis, & cortice, & radicibus arborum. Cap. XXXI

QVædam ſtatim in ramos ſpargunt, ut mali. Cortex alijs tenuis, ut lauro, tiliæ. Alijs craſſus, ut robori. Alijs leuis, ut malo, fico. Idem ſcaber robori, palmæ. Omnibus in ſenecta rugoſior. Quibuſdam rumpitur ſponte, ut uiti: quibuſdam etiam cadit, ut malo, unedoni: carnoſus ſuberi, populo: membranaceus, ut uiti, harundini, libris ſimilis, ceraſo: multiplex tunicis, ut uitibus, tiliæ, abieti. Quibuſdam ſimplex, ut fico, harundini. Magna & radicum differentia. Copioſæ, fico, robori, platano: breues & anguſtæ, malo: ſingulares abieti, larici. Singulis enim innitunt, quanquã minimis in latera diſperſis. Craſſiores lauro & inæquales. Item oleæ cui & ramoſæ. At robori carnoſæ. Robora ſuas in profundum agunt. Si Virgilio quidem credimus, eſculus quantum corpore eminet, tantum radice deſcendit. Oleę, malis, & cupreſſis per ſumma ceſpitũ. Alijs recto meatu, ut lauro, oleæ. Alijs flexuoſo, ut fico. Minutis hæc capillamentis hirſuta, ut abies, multæq́ ſylueſtriũ, è quibus montani prætenuia fila decerpentes, ſpectabiles lagenas, & alia uaſa nectunt. Quidam nõ altius deſcẽdere radices, q̃ ſolis calor tepefaciat, idq́ natura loci tenuioris craſsiorisúe dixere, quod falſum arbitror. Apud autores certe inuenitur abietis plantam, cum transferretur VIII cubitorum in altitudine, nec totam refoſſam, ſed abruptam. Maxima ſpatio atq; plenitudine & cedri eſt. Ab ea platani, roboris, & glandiferarum. Quarundam radix uiuacior ſuperficie, ut lauri. Itaq; cum trunco inaruit reciſa, etiam lætius fruticat. Quidam breuitate radicum celerius ſeneſcere arbores putant: quod coarguunt fici, quarum radices longiſſimæ, & ſenectus ocyſſima. Falſum arbitror, & quod aliqui prodidere, radices arborum uetuſtate minui. Viſa etenim eſt annoſa quercus euerſa ui tempeſtatis, et iugerum ſoli amplexa. Proſtratas reſtitui plerunq;, & quadã terræ cicatrice reuiuiſcere, uulgare eſt. Et familiariſſimum hoc platanis, quæ plurimum uentorum concipiunt propter denſitatem ramorum: quibus amputatis, leuatæ onere in ſua ſcrobe reponuntur. Factumq́ iam eſt hoc in iuglandibus oleiſq́, ac multis alijs.

De prodigioſis arboribus, & quibus modis ſponte naſcant̃, & quod nõ omnia ubique naſcantur, & quæ non alibi naſcantur arbores Cap. XXXII

EST in exemplis, & ſine tempeſtate, ullaúe cauſa alia q̃ prodigij cecidiſſe multas, ac ſua ſponte reſurrexiſſe. Factum hoc populi Ro. quiritibus oſtentũ Cimbricis bellis Nuceriæ in luco Iunonis, ulmo poſtquã etiam cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipſam procũbebat, reſtituta ſpõte, ita ut protinus floreret. A quo deinde tẽpore maieſtas populi Ro. reſurrexit, quæ ante uaſtata cladibus fuerat. Memoratur hoc idem factũ & in Philippis, ſalice procidua atq; detrũcata: & Stagiris in muſæo populo alba. Omnia fauſti ominis. Sed maxime mirum, Antandri platanus etiam circumdolatis lateribus reſtibilis ſponte facta, uitæq́ reddita, lõgitudine XV cubitorũ, craſſitudine quatuor ulnarũ. Arbores quas naturæ debeamus, tribus modis naſcũtur: Sponte, aut ſemine, aut ab radice. Cura numeroſior exiſtit, de qua ſuo dicemus uolumine. Nunc eñ totus ſermo de natura eſt.

multis modis miriſq; memorabili. Nanq; non omnia in omnibus locis naſci docuimus, nec tranſlata uiuere. Hocq; aliâs faſtidio, aliâs contumacia, ſæpius imbecillitate eorũ quæ transferuntur euenit: aliâs cœlo inuidẽte, aliâs ſolo repugnãte. Faſtidit balſamum alibi naſci, Aſſyria malus alibi ferre: necnon & palma naſci ubiq;, aut nata parere: uel cum promiſit etiam oſtenditq;, ea educare, quæ tanq; inuita peperit. Non habet uires frutex cinnami in Syriæ uicina perueniẽdi. Non ferunt amomi nardiq; deliciæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari. Tentauit enim Seleucus rex. Illud maxime mirum, ipſas arbores plerunq; exorari ut uiuant, atq; tranſmigrent: aliquando & à ſolo impetrari, ut alienas alat, aduenaſq; nutriat: cœlum nullo modo flecti. Viuit in Italia piperis arbor: caſiæ uero etiam in ſeptentrionali plaga. Vixit & in Lydia thuris. Sed unde ſorbentes ſuccũ omnem ex iis ſoles coquenteſq; lachrymam? Illud proxime mirum, mutari naturam in iiſdem locis, atq; pro indiuiſo ualere. Cedrum æſtuoſis partibus dederat, at in Lyciis Phrygiiſq; montibus naſcitur. Frigus inimicum lauro fecerat, ſed in Olympo copioſior nulla eſt. Circa Boſphorum Cimmerium in Pãticapeo urbe, omni modo laborauit Mithridates rex, & cæteri incolæ, ſacrorum certe cauſa laurum myrtumq; habere, & nõ contigit: cum temporis arbores abundent ibi, punicæ ficiq;, iam mali & piri laudatiſſimæ. Frigidas eodem tractu non genuit arbores, pinum, abietem, piceam. Et quid attinet ad Pontum abire? Iuxta Romam ipſam caſtaneę ceraſiq; ægre proueniunt, perſica in Thuſculano. Necnon nuces græcę cum tædio inſeruntur, Tarracina ſyluis ſcatente earum.

De cupreſſo: & quod ex terra noua aliqua ſæpe naſcantur, quæ in ea ante nõ fuerunt. Cap. XXXIII.

CVpreſſus aduena, & difficillime naſcentium fuit, ut de qua uerbõſius ſępiuſq;, q; de omnibus aliis prodiderit Cato. Natu moroſa, fructu ſuperuacua, baccis torua, folio amara, odore uiolenta, ac ne umbra quidem gratioſa, materie rara, ut penè fruticoſi generis, diti ſacra, & ideo funebri ſigno ad domos poſita. Fœmina ſterilis diu. Metæ demum aſpectu non repudiata, diſtinguẽdis tantũ pinorum ordinibus. Nũc uero tonſilis facta in denſitate parietũ, coercitaq; gracilitate perpetuo tenera. Trahitur etiam in picturas opere hiſtoriali: uenatus claſſesue, & imagines rerũ tenui folio, breuiq; & uirẽte ſuperueſtiens. Duo genera earum: Meta in faſtigium cõuoluta, quæ & fœmina appellatur. Mas ſpargit extra ſe ramos, deputaturq;, & accipit uitem. Vtraq; autẽ immittitur in perticas aſſereſue amputatione ramorum, qui XIII anno denariis ſingulis ueneunt. Quæſtuoſiſſima in ſatus ratione ſylua. Vulgoq; dotem filiarum antiqui plãtaria appellabãt. Huic patria inſula Creta, quanq; Cato Tarẽtinam eam appellat, credo, quod primũ eò uenerit. Et in Ænaria ſucciſa regerminat. Sed in Creta quocunq; loco terram mouerit quiſpiã, niſi ferat alia, hæc gignitur, protinuſq; emicat. Illa uero etiã nõ appellato ſolo ac ſponte, maximeq; in Idæis mõtibus, & quos Albos uocãt, ſummiſq; iugis, ubi niues nunq; abſunt, plurima: quod miremur, alibi non niſi in tepore prouenienſ, & nutricẽ magnopere faſtidiens. Nec terræ tãtum natura circa has refert, aut perpetua cœli, uerum & quædam temporaria uis. Imbres aliquæ plerunq; ſemina afferunt, & certo fluunt genere, aliquando etiam incognito: quod accidit Cyrenaicæ regioni, cum primum ibi laſerpitium natum eſt, ut in herbarum natura dicemus. Nata eſt & ſylua urbi ei proxima imbre piceo craſſoq;, circiter urbis Romæ annum CCCCXXX.

De edera. Cap. XXXIIII.

EDera iam dicitur in Aſia naſci. Negauerat Theophraſtus: nec in India, niſi in monte Mero. Quin & Harpalum omni modo laboraſſe ut ſereret eam in Medis, fruſtra. Alexandrũ uero ob raritatem ita coronato exercitu, uictorem ex India rediiſſe, exemplo Liberi patris: cuius dei & nunc adornat thyrſos, galeaſq; etiam & ſcuta, in Thraciæ populis in ſolennibus ſacris. Inimica arbori ſatiſq; omnibus, ſepulchraq; ac muros rumpẽs: ſerpentium frigori gratiſſima, ut mirum ſit ullum honorem habitum ei. Duo genera eius prima ut reliquarũ, mas & fœmina. Maior traditur mas corpore, & folio duriore ac pin-

guiore & flore ad purpuram accedente. Vtrinſq; autem flos ſimilis eſt roſæ ſylueſtri, niſi quod caret odore. Species horum generum tres: Eſt enim cãdida, & nigra edera, tertiaq́ quæ uocatur helix. Etiãnum hæ ſpecies diuidũtur in alias, quoniã eſt alia fructu tantũ candida, alia & folio. Fructumq́; candidũ ferentiũ alijs denſus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui uocãtur corymbi. Item ſelenitium, cuius eſt minor acinus, ſparſior racemus. Simili modo in nigra. Alicui & ſemen nigrũ, alij crocatum: cuius coronis poetæ utũtur, folijs minus nigris, quam quidam Dionyſiã, alij Bacchicam uocãt, maximis inter nigras corymbis. Quidã apud Græcos etiãnũ duo genera huins faciũt, à colore acinorũ, erythranũ & chryſocarpũ. Plurimas habet differẽtias helix, quoniã folio maxime diſtat. Parua ſunt & anguloſa cõcinnioraq́;, cum reliquorũ generum ſimplicia ſint. Diſtat & longitudine internodiorũ, præcipue tamen ſterilitate, quoniã fructum nõ gignit. Quidã hoc ætatis eſſe nõ generis exiſtimãt: primoq́; eſſe helicem putãt, fieri ederã uetuſtate. Horum error manifeſtus intelligitur, quoniã helicis plura genera reperiũtur, ſed tria maxime inſignia. Herbacea ac uirens, quæ plurima eſt, altera cãdido folio, tertia uerſicolor, quæ Thracia uocatur. Etiãnum herbaceæ tenuiora folia, in ordinẽ digeſta, dẽſioraq́;. In alio genere diuerſa omnia. Et in uerſicolori alia tenuioribus folijs, ac ſimiliter ordinatis dẽſioribusq́;. In altera neglecta omnia hæc. Maiora quoq; ac minora ſunt folia, macularumq́; habitu diſtãt. Et in cãdidis alia ſunt cãdidiora. Adoleſcit in lõgitudinẽ maxime herbacea. Arbores aũt necat cãdida, omnẽq́; ſuccũ auferendo tãta craſſitudine augetur, ut ipſa arbor fiat. Signa eius, folia maxima atq; latiſſima, mammas erigẽtis, quæ ſunt cæteris inflexæ: racemi ſtantes, ac ſubrecti. Et quanq́; omniũ ederarũ generi radicoſa brachia, huic tamen maxime ramoſa ac robuſta. Ab ea nigræ: Sed propriũ albæ, quod inter media folia emittit brachia utrinq; ſemper amplectens. Hæc eſt & in muris, quãuis ambire nõ poſſit. Itaque etiã pluribus locis interciſa, uiuit tñ duratq́;, & totidẽ initia radicũ habet quot brachia, quibus incolumis & ſolida arbores ſugit ac ſtrãgulat. Eſt & in fructu differẽtia albę nigræq́; ederæ: quoniã alijs tãta amaritudo acini, ut aues nõ attingãt. Eſt & rigens edera, quæ ſine adminiculo ſtat, ſola omniũ generũ ob id uocata ciſſos. E diuerſo nunq́; niſi humi repens chamæciſſos.

De edera quæ uocatur ſmilax. Cap. XXXV.

SImilis eſt ederæ, è Cilicia quidẽ primũ profecta, ſed in Græcia frequẽtior, quã uocãt ſmilacẽ, dẽſis geniculata caulibus, ſpinoſis fruticoſa ramis, folio ederaceo paruo, nõ anguloſo, à pediculo emittẽte pãpinos, flore cãdido, olẽte liliũ. Fert racemos labruſcę modo non ederæ, colore rubro, cõplexa acinis maioribus nucleos ternos, minoribus ſingulos, nigros duroſq́;: infauſta omnibus ſacris & coronis, qm̃ ſit lugubris, uirgine eius nois ꝓpter amorẽ iuuenis Croci, mutata in hũc fruticẽ. Id uulgus ignorãs, plerunq; feſta ſua polluit, ederã exiſtimãdo: ſicut in poetis, aut Libero patre, aut Sileno, qs omnino neſcit qbus coronent. E ſmilace fiunt codicilli. Propriũq; materię eſt, ut admota auribus leuẽ ſonũ reddat. Ederę mira ꝓditur natura ad experiẽda uina. Si uas fiat ex ligno eius, uina trãsfluere, ac remanere aquã, ſi qua mixta fuerit.

De aquaticis calamis, & fruticibus. Ca. XXXVI.

INter ea quæ frigidis gaudent, & aquaticos frutices dixiſſe cõueniat. Principatum in his tenebũt harundines, belli paciſq́; experimentis neceſſariæ, atq; etiã in delicijs gratæ. Tegulo enim earũ domus ſuas ſeptentrionales populi operiunt, durantq́; ænis tecta alta. In reliquo uero orbe, & cameras leuiſſime ſuſpendunt. Chartisq́; ſeruinnt calami Aegyptij maxime, cognatione quadam papyri. Probatiores tamen Gnidij, & qui in Aſia circa Anaiticũ lacũ naſcuntur. Noſtratibus fungoſior ſubeſt natura, cartilagine bibula, quæ cauo corpore intus ſuperne tenui inareſcit ligno: fiſſilis, præacuta ſemper acie, geniculata. Cætero gracilitas nodis diſtincta, leui faſtigio tenuatur in cacumina, craſſiore paniculo coma, neq; hac ſuperuacua. Aut enim pro pluma ſtrata cauponarũ replet: aut ubi limoſiore callo induruit, ſicut in Belgis, contuſa & interiecta nauium commiſſuris ferruminat textus, glutino tenacior, rimiſque explendis fidelior pice. Calamis orientis populi bella conficiunt

ciunt

ciunt. Calamis ſpicula addunt irreuocabili hamo noxia. Mortem accelerant pinna addita calamis. Fitq; & ex ipſo telũ aliud fracto in uulneribus. His armis ſolem ipſum obumbrant. Propter hoc maxime ſerenos dies optant. Odere uentos & imbres, qui inter illos pacem eſſe cogũt. Ac ſi quis Aethiopas, Aegyptũ, Arabas, Indos, Scythas, Bactros, Sarmatarum tot gentes, & orientis, omniaq́; Parthorum regna diligentius computet, æqua fermè pars hominum in toto mundo calamis ſuperata degit. Præcipuus hic uſus in Creta bellatores ſuos præcipitauit. Sed in hoc quoq;, ut cæteris in rebus, uicit Italia: quando nullus ſagittis aptior calamus, q̃ in Rheno Bononienſi amne, cui plurima ineſt medulla, pondusq́; uolucre, contra flatus quoq; peruicax libra. Quippe non eadẽ gratia Belgicis. Hæc & Creticis cõmendationibus: quanq́; præferantur Indi, quorũ alia quibuſdã uidetur natura, quando & haſtarũ uicem præbent additis cuſpidibus. Harundini quidẽ Indicæ arborea amplitudo, qualẽ uulgo in templis uidemus. Differre mares ac fœminas in his quoq; Indi tradunt, Spiſſius mari corpus, fœminæ capacius. Nauigiorũ etiam uicẽ præſtant (ſi credimus) ſingula internodia. Circa Aceſinẽ amnem maxime naſcuntur. Harundo omnis ex una ſtirpe numeroſa. Atq; etiam reciſa fœcundius reſurgit. Radix natura uiuax, geniculata & ipſa. Folia Indicis tantũ breuia. Omnibus uero à nodo orſa, complexu tenues per ambitũ inducunt tunicas: atq; à medio internodio, cum plurimũ, deſinunt ueſtire, procumbuntq́;. Latera harundini calamoq́; in rotunditatẽ bina, ſuper nodos alterno ſemper inguine, ut alterum ad dextra fiat, alterum ſuperiore geniculo ad læua per uices. Inde exeunt aliquando rami, qui ſunt calami tenues. Plura autẽ genera, Alia ſpiſſior denſiorq́; geniculis, breuib. internodijs. Alia rarior maioribus, tenuior & ipſa. Calamus uero alius totus concauus, quẽ ſyringiam uocant, utiliſſimus fiſtulis, quoniam nihil eſt ei cartilaginis atq; carnis. Orchomenius eſt continuo foramine peruius, quem auleticon uocant. Hic tibijs utilior, fiſtulis ille. Eſt alius craſſiore ligno, & tenui foramine. Hunc totum fungoſa replet medulla. Alius breuior, alius ꝓcerior, exilior, craſſiorq́;. Fruticoſiſſimus q̃ uocatur donax, nõ niſi in aquaticis natus: quoniã & hæc differentia eſt multũ prælata harundine quę in ſiccis proueniat. Suũ genus ſagittario calamo, ut diximus, ſed Cretico longiſſimis internodijs, obſequentiq́; quò libeat flecti calefacto. Differentias faciũt & folia, nõ multitudine, uerũ robore & colore. Valida Laconicis, & ab una parte denſiora: quales in totum circa ſtagna gigni putant, diſſimiles amnicis, longisq́; ueſtiri tunicis, ſpatioſius à nodo ſcandente cõplexu. Eſt & obliqua harundo nõ in excelſitatẽ naſcens, ſed iuxta terram fruticis modo ſe ſpargẽs, ſuauiſſima in teneritate animalibus. Vocatur à quibuſdam elegia. Eſt & in Italia naſcens adarcha nomine, paluſtris: & cortice, tantũ ſub ipſa coma, utiliſſima dentibus: quoniã uis eadẽ eſt quæ ſinapi. De Orchomenij lacus harundinetis accuratius dici cogit admiratio antiqua. Characiã uocabant craſſiorem firmioremq́;, plotiam uero ſubtiliorem. hanc in inſulis fluitantibus natam, illam in ripis expatiantis lacus. Tertia harundo eſt tibialis calami, quẽ auleticon dicebãt. Nono hic anno naſcebatur. Nam & lacus incrementa hoc temporis ſpatio ſeruabat, prodigioſus ſi quando amplitudinem biennio extendiſſet: quod notatũ apud Chæroniã infauſto Athenienſiũ prælio, & apud Lebadiam ſæpe notatur influente Cephiſo. Cũ igitur anno permanſerit inundatio, proficiunt in aucupatoriam quoq; amplitudinẽ: uocabantur zeugitæ. Contrà bombyciæ maturius reciproco, graciles, fœminarum latiore folio atq; candidiore, modica lanugine, aut omnino nulla, ſpadonum nomine inſignibus. Hinc erant armamenta ad incluſos cantus, non ſilendo & reliquo curæ miraculo, ut uenia ſit argento iam potius cani. Cædi ſolebant tempeſtiue uſq; ad Antigenem tibicinem, cũ adhuc ſimplici muſica uterentur, ſub Arcturo: ſic præparatæ aliquot poſt annos utiles eſſe incipiebãt. Tunc quoq; multa domandæ exercitatione, & canere tibiæ ipſæ docendæ, cõprimentibus ſe ligulis, quod erat illis theatrorum moribus utilius. Poſtquã uarietas acceſſit, & cantus quoq; luxuria, cædi ante ſolſtitia cœptæ, & fieri utiles in trimatu, apertioribus earũ ligulis ad flectendos ſonos: quæ

inde ſunt & hodie. Sed tum ex ſua quanq; tantũ harundine congruere perſuaſum erat: & eam quæ radicem anteceſſerat, læuæ tibiæ conuenire: quæ cacumẽ, dextræ: immenſum, quantũ prælatis quas ipſe Cephiſus abluiſſet. Nunc ſacrificæ Tuſcorum è buxo, ludicræ uero loto, oſſibusq; aſininis & argento fiunt. Aucupatoria harundo à Panhormo laudatiſſima, piſcatoria Abaritana ex Africa. Harundinis Italiæ uſus ad uineas maxime. Cato ſeri eam iubet in humidis agris, bipalio ſubacto prius ſolo, oculis diſpoſitis interuallo ternorum pedum. Simul & corrudam, unde aſparagi fiant: concordare enim amicitiam.

De ſalice genera eius VIII & quæ præter ſalicem ſint utilia ligaturis, & de rubis. Cap. XXXVII

SAlicem uero circà, qua nulla aquaticarum utilior, licet populi uitibus placeant, & cecuba educent, licet alni ſepibus muniant, contraq; erumpentium amnium impetus, riparum muro in tutela ruris excubẽt in aqua ſatæ, cęſæq; denſius innumero hęrede proſint. Salicis ſtatim plura genera. Namq; & in proceritatem magnam emittũt iugis uinearum perticas, pariuntq; baltheo corticis uincula: & aliæ uirgas ſequacis ad uincturas lenticiæ. Aliæ praetenues uiminibus texendis ſpectabili ſubtilitate. Rurſus aliæ firmiores corbibus, ac plurimæ agricolarũ ſupellectili: candidiores ablato cortice, leuiq; tractatu, utilioribus uaſis quàm ut è corio fiant, atq; etiam ſupinarum in delicias cathedrarũ aptiſſimas. Cędua ſalici fertilitas, denſiorq; tonſura ex breui pugno uerius quàm ramo, nõ ut temur in nouiſſimis curanda arbore. Nullius quippe tutior eſt reditus minoriſue impendij, aut tempeſtatum ſecurior. Tertium locum ei in æſtimatione ruris Cato attribuit, prioremq; quàm oliuetis, quamq; frumento, aut pratis: nec quia deſint alia uincula. Siquidem & geniſtæ, & populi, & ulmi, & ſanguinei frutices, & betulæ, & harundo fiſſa, & harundinũ folia ut in Liguria, & uitis ipſa, reciſiſq; aculeis rubi alligant, & intorta corylus. Mirumq; contuſo ligno alicui maiores ad uincula eſſe uires. Salici autem præcipua dos. Finditur Gręca rubens, candidiorq; amerina, ſed paulo fragilior, ideoq; ſolido ligat nexu. In aſia tria genera obſeruant. Nigram, utiliorem uiminibus: candidã agricolarũ uſibus: tertiam, quæ breuiſſima eſt, helicen uocant. Apud nos quoq; multi totidem nomina imponunt,

ali. nitelinam

Vimineam uocant, candẽ purpuream. Alteram* uitellinam à colore, quæ ſit tenuior. Tertiam Gallicam, quæ tenuiſſima. Nec in fruticum, nec in ueprium cauliumúe, neq; in herbarum, aut alio ullo quàm ſuo genere numerentur iure ſirpi fragiles paluſtreſq; ad tegulum tegeteſq;: è quibus detracto cortice, candelæ luminibus & funeribus ſeruiũt. Firmior quibuſdam in locis earum rigor. Namq; ijs uelificant nõ in Pado tantum nautici, uerum & in mari piſcator Africus, præpoſtero more uela intra malos ſuſpendẽs. Et mapalia ſua Mauri tegũt, proximeq; æſtimanti hoc uideantur eſſe, quo inferiore Nili parte papyri ſunt uſu. Sed fruticoſi generis ſunt inter aquaticas & rubi, atq; ſambuci fungoſi generis, aliter tamen quàm ferulæ. Quippe plus ligni ac ſucci utiq; ſambuco. Ex qua magis canoram buccinam tubamq; credit paſtor ibi cæſa, ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Rubi mora ferunt, & alio genere ſimilitudinem roſæ, qui uocatur cynosbatos. Tertium genus Idæũ uocant Græci à loco. Tenuius eſt quàm cætera, minoribusq; ſpinis, & minus aduncis, Flos eius contra lippitudines illinitur ex melle, & igni ſacro. Contrà ſtomachi quoq; uitia bibitur ex aqua. Sambuci acinos habent nigros atq; paruos, humoris lenti, inficiendo maxime capillo, qui & ipſi aqua decocti manduntur.

De ſuccis arborum, & natura materiarum, & de cædendis arboribus. Cap. XXXVIII

HVmor & cortici arborum eſt, qui ſanguis earum intelligi debet, nõ idem omnibus. Ficis lacteus: huic ad caſeos figurãdos coaguli uis. Ceraſis gummoſus, ulmis ſaliuoſus, lentus ac pinguis malis, uitibus ac piris aquoſus. Viuaciora quibus lentior. Atq; in toto corpore arborũ, ut reliquorũ animalium, cutis, ſanguis, caro, nerui, uenę, oſſa, medullæ. Pro cute cortex. Mirũ, hic in moro medicis ſuccũ quærentibus, ferè hora diei ſecunda;

lapide

lapide incuſſus manat,altius fractus ſiccus uidetur.Proximi pleriſq; adipes. Ii uocantur à colore alburnum: mollis ac peſſima pars ligni,etiam in robore facile putreſcens, teredini obnoxia,quare ſemper amputabitur.Subeſt huic caro,cui oſſa:id eſt materiæ optimum. Alternãt fructus quibus ſiccius lignũ,ut olea, magis quàm quibus carnoſum, ut ceraſus. Nec omnibus adipes carnesúe largæ,ſicuti nec animalium acerrimis.Neutrũ habent buxus,cornus,olea:nec medullam,minimumq́; etiam ſanguinis:ſicut oſſa nõ habent ſorba, carnem ſambuci,& plurimam ambæ medullam:nec harundines maiore ex parte.In quarundam arborũ carnibus pulpæ uenæq́; ſunt.Diſcrimen earũ facile. Venæ latiores candidioresq́;,pulpæ fiſſilibus inſunt.Ideo fit,ut aure ad caput trabis quamlibet prælongę admota,ictus ab altero capite uel graphij ſentiatur,penetrante rectis meatibus ſono. Vnde deprehenditur an torta ſit materies,nodiſq́; conciſa. Quibuſdam ſunt tubera, ſicut ſunt in carne glandia,In ijs nec uena,nec pulpa,quodã callo carnis in ſe cõuoluto.Hoc pretioſiſſimum in cedro & acere. Cætera menſarũ genera fiſſis arboribus circinantur in pulpã, alioqui fragilis eſſet uena in orbẽ arboris cæſa.Fagis pectines tranſuerſi in pulpa. Apud antiquos inde & uaſis honos. Marcus Curius iurauit ſe ex præda nihil attigiſſe, præter guttũ faginũ quo ſacrificaret.Lignũ in longitudinẽ fluctuatur,ut quæ pars fuit ab radice, ualidius ſidit.Quibuſdam pulpa ſine uenis,mero ſtamine & tenui conſtat.Hæc maxime fiſſilia.Alia frangi celeriora quàm findi,quibus pulpa nõ eſt, ut oleæ,uites. At è contrario,totũ è carne corpus fico. Tota oſſea eſt ilex,cornus,robur, cytiſus, morus, ebenus, lotos,& quæ ſine medulla eſſe diximus.Cæteris nigricans color.Fulua cornus,in uenabulis nitet inciſuris nodata propter decorem.Cedrus & larix & iuniperus rubent.

De larice,& abiete,& ſapino,& cæteris huiuſmodi arboribus cædendis. Ca. XXXIX.

LArix fœminam habet, quam Græci uocant ægida, mellei coloris.Inuentũ eſt pictorum tabellis immortale,nulliſq́; fiſſile rimis hoc lignum.Proximum medullæ eſt. In abiete leuſon Græci uocauere. Cedrus quoq; duriſſima,quę medullæ proxima,ut in corpore oſſa,deraſo modo limo.Et ſambuci interiora mire firma traduntur. Nanq; qui uenabula ex ea faciunt,præferunt omnibus.Cõſtat enim ex cute & oſſibus.Cædi tempeſtiuum quæ decorticentur,ut teretes,ad templa cæteraq́; uſus rotundi,cum germinãt, aliàs cortice inextricabili,& carie ſubnaſcente ei,materiaq́; nigreſcente.Tigna & quibus aufert ſecuris corticem, à bruma ad fauoniũ: aut ſi præuenire cogamur, Arcturi occaſu, & ante eum fidiculæ.Nouiſſima ratione ſolſtitio.Dies ſyderũ horũ reddentur ſuo loco. Vulgo ſatis putant obſeruare,ne quæ dedolandæ arbores ſternãtur ante æditos ſuos fructus.Robur uere cæſum,teredinem ſentit,bruma autẽ,neq; uiatur,neq; pandatur, aliàs obnoxiũ etiam ut torqueat ſeſe findatq́;, quod in ſubere tempeſtiue quoq; cæſo euenit.Infinitũ refert lunaris ratio,nec niſi à uiceſima in triceſimam cædi nolunt. Inter omnes uero conuenit,utiliſſime in coitu eius ſterni, quẽ diem alij interluniũ, alij ſilentis lunæ appellant. Sic certe Tib.Cæſar,cõcremato ponte naumachiario, larices ad reſtituendũ cædi ex Rhetia præfiniuit.Quidam dicũt,ut in coitu & ſub terra ſit luna,quod fieri nõ poteſt niſi noctu. At ſi cõpetant coitus in nouiſſimũ diẽ brumæ,illa æterna ſit materies,proxime cũ ſupradictis ſyderibus.Quidã & canis ortũ addunt,& ſic cæſas materies in forũ Auguſtũ. Nec nouellæ aũt ad materiem,nec ueteres utiliſſimæ. Circunciſas quoq; ad medullã,alij nõ inutiliter relinquũt,ut omnis humor ſtantibus defluat. Mirũ, apud antiquos primo Punico bello claſsẽ Duellij imperatoris ab arbore exciſa LX die nauigaſſe.Cõtra uero Hieronem regẽ CCXX naues effectas diebus XLV tradit L. Piſo.Secũdo quoq; Punico bello, Scipionis claſſis XL die à ſecuri nauigauit.Tantũ tẽpeſtiuitas etiã in rapida celeritate pollet.Cato hominũ ſummus in omni uſu,de materijs hæc adijcit,Prẹlũ è ſapino atra potiſſimum facito.Vlmeam,pineam,nuceam,hanc àtq; aliam materiã omnẽ cũ effodies,luna decreſcente eximito poſt meridiẽ, ſine uento auſtro. Tunc erit tempeſtiua,cũ ſemen ſuũ maturũ erit.Caueto,ne per rorẽ trahas, aut doles.Idẽq; mox, Niſi intermeſtri luna atq;

dimidiata,ne tangas materiē.Tunc ne effodias,aut præcidas abs terra. Diebus quatuor proximis quibus luna plena fuerit,optime eximitur.Omnino caueto nigram materiā ne doles,ne cædas,néue tangas,niſi ſiccam,néue gelidam,néue rorulentam. Tiberius idē & in capillo tondendo ſeruauit interlunia. M. Varro aduerſus defluuia præcepit obſeruandum idē à plenilunijs.Larici & magis abieti ſucciſis,humor diu defluit. Hæ omniū arborum altiſſimæ ac rectiſſimæ.Nauiū malis antenniſꝗ propter leuitatem præfertur abies. Cōmunia his pinoꝗ,ut quadripartitos uenatū curſus bifidoſꝗ habeāt, uel omnino ſimplices.Ad fabrorum inteſtina opera medulla ſectilis.Optima quadripartitis materies,& mollior quàm cæteræ.Intellectus in cortice protinus peritis.Abietis quæ pars à terra fuit, enodis eſt:hæc qua diximus ratione fluuiata decorticatur,atꝗ ita ſapinus uocatur: ſuperior pars nodoſa duriorꝗ, ſuſterna.Et in ipſis aūt arboribus robuſtiores aquiloniæ partes.Et in totū deteriores ex humidis opaciſꝗ:ſpiſſiores ex apricis & diuturnæ. Ideo Romæ infernas abies ſupernati præfertur.Eſt per gentium quoꝗ regiones in ijs differentia. Alpibus Apeninoꝗ laudatiſſimæ:in Gallia Iura ac mōte Vogeſo: in Corſica,Bithynia, Pōto,Macedonia.Deteriores Aeneatica & Arcadica.Peſſimæ Parnaſia,& Euboica, quoniam nodoſæ ibi & contortæ, putreſcenteſꝗ facile.At cedrus in Creta,Africa,Syria laudatiſſima. Cedri oleo peruncta materies,nec tineam, nec cariem ſentit. Iunipero eadem uirtus quæ cedro. Vaſta hæc in Hiſpania,maximæꝗ baccæ eius.Medulla eius ubicunꝗ ſolidior etiam quàm cedrus.Publicū omniū uitiū uocant ſpiras,ubi ſeſe conuoluēre ueneꝗ atꝗ nodi. Inueniuntur in quibuſdā, ſicut in marmore,centra, Id eſt duritia clauo ſimilis, inimica ſerris,Et quædam forte accidunt, lapide comprehenſo aut recepto in corpus,aut alterius arboris ramo. Megaris diu ſtetit oleaſter in foro,cui uiri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultauerat.Fuitꝗ arbor illa fatalis excidio urbis,præmonitæ oraculo,cum arbor arma peperiſſet:quod ſucciſæ accidit,ocreis galeiſꝗ intus repertis.Ferunt lapides ita inuentos,ad continendos partus eſſe remedio.

De materijs,de magnitudine arborum,& quæ cariem & ruinam non ſentiunt,& de perpetuitate materiarum. Cap. XL.

AMpliſſima arborum ad hoc æui exiſtimatur Romæ uiſa, quā propter miraculum Tiberius Cæſar in eodem ponte naumachiario expoſuerat aduectam cum reliqua materie: durauitꝗ ad Neronis principis amphitheatrum. Fuit autem trabs è larice longa pedes CXX bipedali craſſitudine æqualis.Quo intelligebatur uix credibilis reliqua altitudo faſtigium ad cacumen æſtimantibus.Fuit memoria noſtra & in porticibus ſeptorum à M.Agrippa relicta,æque miraculi cauſa,quæ diribitorio ſuperfuerat uiginti pedibus breuior,ſeſquipedali craſſitudine.Abies admirationis præcipuæ in naui,quæ ex Aegypto Caij principis iuſſu,obeliſcum in uaticano circo ſtatutum, quatuorꝗ truncos lapidis eiuſdem ad ſuſtinendum eum adduxit: qua naue nil admirabilius uiſum in mari certum eſt.CXXM modiûm lentis pro ſaburra ei fuere.Longitudo ſpatium obtinuit magna ex parte Oſtienſis portus latere læuo.Ibi nanꝗ demerſa eſt à Claudio principe, cum tribus molibus,turrium altitudine in ea exædificatis obiter Puteolano puluere aduectiſꝗ. Arboris eius craſſitudo quatuor hominum ulnas complectentium implebat. Vulgoꝗ auditur octoginta nummorum & pluris malos ad eos uenundari uſus,rates uero connecti quadraginta ſeſtertijs pleraſque. At in Aegypto ac Syria reges inopia abietis cedro ad claſſes feruntur uſi. Maxima ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrij ſucciſa centumtriginta pedum, craſſitudinis uero ad trium hominum complexum. Germaniæ prædones ſingulis arboribus cauatis nauigant, quarum quædam & triginta homines ferunt. Spiſſiſſima ex omni materie, ideo & grauiſſima, iudicatur ebenus, & buxus, graciles natura: neutra in aquis fluitat, nec ſuber, ſi dematur cortex, nec larix. Ex reliquis ſicciſſima lotos, quæ Romæ ita appellatur. Deinde robur exalburnatum: & huic nigricans color, magiſꝗ etiam cytiſo, quæ proxime accedere ebenum uidetur.

Quanquam nõ deſint, qui Syriacas terebinthos nigriores affirmẽt. Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebintho ſolitus facere torno, per quẽ probať materies. Omnium hæc ſola ungi uult, meliorcÿ oleo fit. Colos mire adulteratur iuglãde ac piro ſylueſtri tinctis, atque in medicamine decoctis. Omnibus quæ diximus ſpiſſa firmitas. Ab his proxima eſt cornus: quancÿ nõ poteſt uideri materies propter exilitatẽ, ſed lignum nõ aliò penè cÿ ad radios rotarum utile: aut ſi quid cuneandũ ſit in ligno, clauiscÿ figendum ceu ferreis. Ilex item & oleaſter, & olea atcÿ caſtanea, carpinus, populus, Hæc & criſpa aceris modo, ſi ulla, materies idonea eſſet ramis ſæpe deputatis: caſtratio illa eſt, adimitcÿ uires. De cætero pleriſcÿ eorum, ſed uticÿ robori tãta duritia eſt, ut terebrari niſi madefactum non queat, & ne ſic quidem adactus auelli clauus. E diuerſo clauum non tenet cedrus. Molliſſima tilia, eadem uidetur & calidiſſima: argumentum afferunt, quod citiſſime aſcias retundat. Calidæ, morus, laurus, edera, & omnes è quibus igniaria fiunt. Exploratorũ hoc uſus in caſtris, paſtorumcÿ repperit, quoniam ad excutiendum ignem nõ ſemper lapidis occaſio eſt. Teritur ergo lignum ligno, ignemcÿ concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi, uel foliorum facillime conceptum. Sed nihil edera præſtãtius, quæ teratur lauro laurumcÿ terat. Probatur & uitis ſylueſtris, alia quàm labruſca, & ipſa ederæ modo arborem ſcandens. Frigidiſſima quæcuncÿ aquatica. lentiſſima autẽ, & ideo ſcutis faciendis aptiſſima, quorum plaga contrahit ſe protinus, clauditcÿ ſuum uulnus, & ob id contumacius tranſmittit ferrũ: in quo ſunt genere fici, ſalix, tilia, betulla, ſambucus, populus utraque. Leuiſſima ex his, ficus & ſalix, ideocÿ utiliſſimæ. Omnes autẽ etiam ad ciſtas, quæcÿ flexili crate cõſtant. Habent & candorẽ rigoremcÿ, & in ſculpturis facilitatem. Eſt lentitia platano, ſed madida ſicut alno. Siccior eadẽ ulmo, fraxino, moro, ceraſo, ſed põderoſior. Rigorem fortiſſime ſeruat ulmus, ob id cardinibus aſſamentiſque portarum utiliſſima, quoniam minime torquetur: permutanda tantum ſic, ut cacumen ab inferiore ſit cardine, radix ſuperior. Palma eſt mollis, & ſuberis materies ſpiſſa, & malus, piruscÿ, necnon acer: ſed fragiles, & quæcuncÿ criſpa. In omnibus ſylueſtria & maſcula differentias cuiuſcÿ generis augẽt. Et infœcunda firmiora fertilibus, niſi quo in genere mares ferũt, ſicut cupreſſus, & cornus. Cariem uetuſtatemcÿ non ſentiunt cupreſſus, cedrus, ebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaſter, & olea. Et ex reliquis tardiſſime larix, robur, ſuber, caſtanea, iuglans. Rimam fiſſuramcÿ non capit ſponte cedrus, cupreſſus, olea. Buxum maxime æternam putant, ebenum & cupreſſum, cedrumcÿ, claro de omnibus materijs iudicio in templo Epheſiæ Dianæ, utpote cũ tota Aſia extruente quadringentis annis peractũ ſit. Conuenit tectum eius eſſe è cedrinis trabibus. De ipſo ſimulacro deæ ambigitur. Cæteri ex ebeno eſſe tradunt: Mutianus ter conſul, ex his qui proxime uiſo eo ſcripſere, uitigineum, & nunquam mutatum, ſepties reſtituto templo. Hanc materiam elegiſſe eandem, Canetiam nomen artificis nuncupans: quod equidem miror, cum antiquiorem Mineruа quoque non modo Libero patre uetuſtatem ei tribuat. Adijcit multis foraminibus nardo rigari, ut medicatus humor alat, teneatcÿ iuncturas, quas & ipſas eſſe modico admodũ miror. Valuas eſſe è cupreſſo, & iam quadringentis propè annis durare materiam omnem nouæ ſimilem. Id quocÿ notandum, ualuas in glutinis compage quadriennio fuiſſe. Cupreſſus in eas electa, quoniam præter cætera uno in genere materiæ nitor maxime ualeat æternus. Nõne ſimulacrum Veiouis in arce è cupreſſo durat, à condita urbe quingenteſimo quinquageſimoprimo anno dicatũ? Memorabile & Vticæ templũ Apollinis, ubi Numidicarũ cedrorum trabes durãt, ita ut poſitæ fuere prima urbis eius origine, annis mille centũoctogintaocto. Et in Hiſpania Sagũti aiunt templum Dianę à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducentis ante excidium Troiæ, ut autor eſt Bocchus, infracÿ oppidum ipſum id haberi. Cui pepercit religione inductus Annibal, iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Super omnia memoratur ædes in Aulide eiuſdem deæ, ſeculis aliquot ante Troianum bellum exædificata: quõnam genere materiæ ſcientia obliterata.

In plenũ dici poteſt,utiq; quæ odore præcellát,ea æternitate pręſtare. A pręd ictis morus proxime laudatur,quæ uetuſtate etiã nigreſcit.Et quædam tamẽ in alijs diuturniora ſunt uſibus quàm alia. Vlmus in perflatu firma, robur defoſſum. Et in aquis quercus obruta, Eadem ſupra terram rimoſa facit opera torquẽdo ſeſe. Larix in humore præcipua,& alnus nigra. Robur marina aqua corrumpitur. Non improbatur in aqua & fagus & iuglãs. Hæ quidem in his quæ defodiũtur,uel principales: Item iuniperus: eadem & ſubdialibus aptiſſima. Fagus & cerrus celeriter marceſcunt. Eſculus quoq; humoris impatiens. Et contra adacta in terrã in paluſtribus alnus æterna, onerisq; quantilibet patiens. Ceraſus firma. Vlmus & fraxinus lentæ,ſed facile pãdantur,flexibiles tamẽ,ſtantesq; à circumciſura ſiccatæ fideliores. Laricem in maritimis nauibus obnoxiã teredini tradunt: & omnia præterq; oleaſtrũ & oleam. Quædam enim in mari,quædam in terra uitijs opportuniora.

De teredinibus. Cap. XLI

INfeſtantium quatuor genera. Teredines capite ad portionem grauiſſimo,rodunt dentibus. Hæ tantũ in mari ſentiuntur, nec aliam putãt teredinem proprie dici. Terreſtres tineas uocant: culicibus uero ſimiles,thripas: Quartũ eſt & è uermiculorũ genere,quorum quidẽ alij putreſcẽte ſucco,ipſa materie: alij pariũtur,ſicut in arboribus,ex eo qui ceraſtes uocatur. Cum tantũ eroſerit,ut circũagat ſe,generat aliũ. Hæc naſci prohibet in alijs amaritudo,ut cupreſſo: alijs duritia,ut buxo. Tradunt & abietem circa germinationes decorticatam qua diximus luna, aquis non corrũpi. Alexandri Magni comites prodiderunt, in Tylo rubri maris inſula arbores eſſe, ex quibus naues fierent,quas CC annis durãtes inuentas: & ſi mergerentur,incorruptas. In eadem eſſe fruticem baculis tantũ idoneæ craſſitudinis,uariũ tigrium maculis,põderoſum: & cũ in ſpiſſiora decidit,uitri modo fragilem.

De materijs architecti,& quæ materies ad quid utilis,& quæ firmior materia in tectum. Cap. XLII

APud nos materiæ finduntur aliquæ ſponte: ob id architecti eas fimo illitas ſiccari iubent,ut afflatus nõ noceant. Pondus ſuſtinere ualidæ abies, larix,etiã in trãſuerſum poſitæ. Robur,olea incuruantur ceduntq; ponderi. Illæ renituntur,nec temere rumpuntur: priusq; carie quàm uiribus deficiunt. Et palmæ arbor inualida,in diuerſum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur,palma è contrario fornicatur. Pinus & cupreſſus aduerſus cariem tineasq; firmiſſimæ. Facile pandatur iuglans. Fiunt enim & ex ea trabes,frangiq; ſe prænunciat ſtrepitu: quod in Antandro accidit,cum è balneis territi ſono profugerunt. Pinus,piceæ,alni,ad aquarum ductus in tubos cauantur. Obrutæ terra,plurimis durant annis. Eædem ſi non integantur,cito ſeneſcunt: miro modo fortiores,ſi humor extrà quoque ſuperſit. Firmiſſima ad tectum abies. Eadem ualuarum repagulis,& ad quæcunq; libeat inteſtina opera aptiſſima,ſiue Græco,ſiue Cãpano,ſiue Siculo fabricæ artis genere ſpectabilis,ramentorum crinibus pampinato ſemper orbe ſe uoluens ad incitatos runcinarũ raptus. Eadem & curribus, maxime ſociabilis glutino in tantum,ut findatur antè quã ſolida eſt.

De glutinanda materia,& lignis ſectilibus. Cap. XLIII

MAgna autẽ & glutini ratio,propter ea quæ ſectilibus laminis, ac in alio genere operiũtur. Stamineã hoc uſu probãt uenam, & uocãt fertilem,argumẽto ſimilitudinis, quoniã lachrymoſe criſpa. In omni genere & glutinũ abdicãt quædã,& inter ſe & cũ alijs inſociabili glutino,ſicut robur. Sed nec ferè cohærẽt,niſi ſimilia natura,ut ſi quis lapidem lignumq; coniungat. Cornũ maxime audit ſorbus,carpinus,buxus,poſtea tilia. Cuicũq; operi facilia,flexilia omnia,quæ lẽta diximus,prætereq; morus & caprificus. Durabilia ac ſectilia,quæ modice humida. Arida enim latius q̃ uiridia ſerris cedũt,præter robur & buxum,quæ pertinacius reſiſtunt, ſerrarumq; dentes replent æqualitate inerti: qua de cauſa alterna inclinatione egerũt ſcobẽ. Obediẽtiſſima quocũq; in opere fraxinus,eademq; corylo haſtis melior,cornu leuior,ſorbo lẽtior. Gallica uero etiã ad currus flexibilis. Vitem

æmu-

æmularetur ulmus,ni pondus eſſet in culpa.Facilis & fagus, quanquam fragilis & tenera. Eadem ſectilibus laminis in tenui flexilis,capſis que ac ſcrinijs ſola utilis . Secatur in laminas prætenues & ilex,colore quoque nō ingrata:ſed maxime fida ijs quæ teruntur,ut rotarum axibus:ad quos lentore fraxinus utilis,ſicut duricia ilex, & utroque legitur ulmus. Sunt uero & parui uſus fabrilium miniſteriorum inſignes.Ideoꝗ proditum,terebris uaginas ex oleaſtro,buxo,ilice,ulmo,fraxino utiliſſimas fieri.ex ijſdē malleos,maiores quoque è pinu & ilice. Et his autem maior ad firmitatem cauſa tempeſtiuæ cæſuræ quàm immaturæ:quippe cum ex olea duriſſimo ligno cardines in foribus diutius immoti , plantæ modo germinauerint. Cato uectes aquifolios, laureos, ulmeos fieri iubet.Hyginus manubria ruſticis carpinea,iligna,cerrea.Quæ in laminas ſecātur, quorumꝗ operimento ueſtiatur alia materies,pręcipua ſunt cedrus,terebinthus,aceris genera,buxum,palma,aquifolium,ilex,ſambuci radix,populus.Dat & alnus,ut dictum eſt,tuber ſectile,ſicut cedrus acerꝗ.Nec aliarum tubera in pretio.Mediaꝗ pars arborum criſpior, & quo propior radici minoribus magisꝗ flexilibus maculis. Hæc prima origo luxuriæ, arborem alia integi,& uiliores ligno precioſiores cortice fieri, ut una arbor ſæpius ueniret. Excogitatę ſunt & ligni bracteæ,nec ſatis.Cœpere tingi animalium cornua,dentes ſecari,lignumꝗ ebore diſtingui,mox operiri . Placuit deinde materiem & in mari quæri. Teſtudo in hoc ſecta. Nuperꝗ portentoſis ingenijs principatu Neronis inuentum,ut pigmētis perderet ſe,plurisꝗ ueniret imitata lignum.Sic lectis pretia quæruntur,ſic terebinthum uinci iubent, ſic cedrum pretioſius fieri,ſic acer decipi.Modo luxuria nō fuerat cōtenta ligno,iam lignum emi teſtudinem facit.

De arborum ætate,& quæ genera arborum minime durant.Similiter de uiſco & Druidibus. Cap. XLIIII

VIta arborū quarūdam immēſa credi poteſt, ſi quis profunda mūdi & ſaltus inacceſſos cogitet. Verū ex his quas memoria hominū cuſtodit, durāt in Literníno Africani prioris manu ſatæ oliuæ,Item myrtus eodem loco cōſpicuæ magnitudinis.Subeſt ſpecus,in quo manes eius cuſtodire draco traditur . Romæ uero lotos in Lucinæ area , anno qui fuit ſine magiſtratibus CCCLXIX urbis æde condita.Incertū quātum ipſa uetuſtior. Eſſe quidem uetuſtiorem nō eſt dubiū,cum ab eo luco Lucina nominetur. Hæc nunc circiter annum CCCCL habet. Antiquior illa eſt ſed incerta eius ætas, quæ capillata dicitur, quoniam Veſtalium uirginum capillus ad eam defertur. Verum altera lotos in Vulcanali,quod Romulus conſtituit ex uictoria de decumis,ęquæua urbi intelligitur,ut autor eſt Maſſurius.Radices eius in forū uſꝗ Cæſaris per ſtationes municipiorū penetrāt. Fuit cū ea cupreſſus æqualis,circa ſuprema Neronis principis prolapſa atꝗ neglecta. Vetuſtior aūt urbe in Vaticano ilex,in qua titulus æreis literis Hetruſcis,religione arborē iam tūc dignam fuiſſe ſignificat.Tiburtes quoꝗ originem multo ante urbem Romā habent.Apud eos extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum uetuſtiores , apud quas inauguratus traditur.Fuiſſe autem eum tradunt filium Amphiaraí , qui apud Thebas obierit una ætate ante iliacum bellum. Sunt autores & Delphicam platanum Agamemnonis manu ſatam:& alteram in Caphyis Arcadiæ luco.Sunt hodie ex aduerſo Ilienſium urbis iuxta Helleſpontum in Proteſilai ſepulchro arbores,quæ omnibus ephebijs eius cum in tātum accreuere ut Ilium aſpiciant,inareſcunt, rurſusꝗ adoleſcunt. Iuxta urbem autem quercus in Ili tumulo tunc ſatæ dicuntur, cum cœpit Ilium uocari. Argis olea nūc etiam durare dicitur,ad quā Io in uaccam mutatam Argus alligauerit . In Ponto circa Heracleā aræ ſunt Iouis Stratij cognomine,ibiꝗ quercus duę ab Herculæ ſatæ.In eodem tractu portus eſt, Amyco Bebrycū rege interfecto clarus.Eius tumulus à ſupremo die lauro tegiť,quā inſanam uocāt:quoniā ſi quid ex ea decerptū inferatur nauibus,iurgia fiāt donec abijciať.Regionem Aulocrenen diximus,per quā ab Apamia in Phrygiā itur : ibi platanus oſtenditur , ex qua pependit Marſya uictus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa eſt.

Nec

Nec non palma Deli ab eiuſdem dei ætate cõſpicitur. Olympiæ oleaſter, ex quo primus Hercules coronatus eſt, & nũc cuſtodit᷑ religioſe. Athenis quoq; olea durare traditur in certamine ædita à Minerua. E diuerſo breuiſſima uita eſt punicis, fico, malis. Ex his præcocibus breuior ꝙ ſerotinis, dulcibus ꝙ acutis, & dilutior in punicis: Item in uitibus, præcipueq; fertilioribus. Græcinus autor eſt ſexagenis annis duraſſe uites. Videntur & aquaticæ celerius interire. Seneſcũt quidẽ uelociter, ſed è radicibus repullulant, laurus, & mali, & Punicæ. Firmiſſimæ ergo ad uiuendũ oleæ, ut quas durare annis CC inter autores conueniat. Eſt in ſuburbano Thuſculani agri colle qui Corne appellat᷑, lucus, antiqua religione Dianæ ſacratus à Latio, uelut arte tonſili coma fagei nemoris. In hoc arborem mori eximiam ætate noſtra adamauit Paſſienus Criſpus, bis conſul, orator, Agrippinæ matrimonio & Nerone priuigno clarior poſtea, oſculari cõplectiq; eam ſolitus, nõ modo cubare ſub ea uinumq; illi affundere. Vicina luco eſt ilex, & ipſa nobilis, XXXV pedum ambitu caudicis X arbores metiens ſingulas magnitudinis uiſendæ, ſyluamq; ſola facit. Edera necari arbores certũ eſt. Simile quiddã & in uiſco, tametſi tardiorẽ earũ iniuriã arbitrantur. Nanq; & hoc præter fructus agnoſcitur nõ in nouiſſimis mirabile. Quædã enim in terra gigni nõ poſſunt, & in arboribus naſcuntur. Nanq; cum ſuã ſedem nõ habeant in aliena uiuunt, ſicut uiſcum. Eſt & in Syria herba, quæ uocatur cadytas, non tantũ arboribus, ſed ipſis etiã ſpinis circũuoluens ſeſe. Item circa Tempe Theſſalica, quæ polypodion uocatur, & quæ dolichos ac ſerpillum. Oleaſtro quoq; deputato quod gignatur uocant phaunos. Quod uero in ſpina fullonia hypophæſton, calyculis inanibus, folijs paruis, radice alba, cuius ſuccus ad detractiones in comitiali morbo utiliſſimus habetur. Viſci tria genera. Nanque in abiete ac larice ſtelin dicit Eubœa naſci, hyphear Arcadia. Viſcum autem in quercu, robore, ilice, pruno ſylueſtri, terebintho, nec alijs arboribus adnaſci, plerique. Copioſiſſimũ in quercu, quod dryos hyphear uocant. In omni arbore, excepta ilice & quercu, differentiã facit odor uiruſq;: & foliũ nõ iucundi odoris in utroq;, uiſco amarũ & lentũ. Hyphear ad ſaginanda pecora utilius. Vitia modo purgat primo, dein ea pinguefacit, quæ ſuffecere purgationi. Quibus ſit aliqua tabes intus, negãt durare. Ea medẽdi ratio æſtatis quadragenis diebus. Adijciunt diſcrimẽ, uiſco in his quæ folia amittãt, & ipſi decidere: cõtra adhærere nato in æterna fronde. Omnino aũt ſatũ nullo modo naſcitur, nec niſi pe[illegible]luũ auiũ redditũ, maxime palũbis & turdi. Hæc eſt natura, ut niſi maturatũ in uentre auiũ, non proueniat. Altitudo eius nõ excedit cubitalẽ, ſemper fruticoſi ac uiridis. Mas fertilis, fœmina ſterilis. Aliquãdo nõ fert. Viſcũ cõfit ex acinis qui colligũtur meſſiũ tempore immaturi. Nã ſi acceſſere imbres, amplitudine quidẽ augentur, uiſco uero marceſcũt. Siccantur deinde, & aridi tundũtur. ac cõditi in aqua putreſcũt duodenis ferè diebus. Vnũq; hoc rerũ putreſcẽdo gratiã inuenit. Inde in profluẽte rurſus malleo tuſi, amiſſis corticibus interiore carne lenteſcũt. Hoc eſt uiſcũ pennis auiũ tactu ligãdis, iuglandis oleo ſubactũ, cum libeat inſidias moliri. Nõ eſt omittẽda in ea re & Galliarum admiratio. Nihil habẽt Druides (ita ſuos appellant magos) uiſco & arbore in qua gignatur (ſi modo ſit robur) ſacratius. Iã per ſe roborũ eligũt lucos, nec ulla ſacra ſine ea fronde cõficiunt, ut inde appellati ꝙq; interpretatione græca poſſint Druides uideri. Enimuero quicq̃d adnaſcat᷑ illis, è cœlo miſſum putant, ſignumq; eſſe electæ ab ipſo deo arboris. Eſt aũt id rarum admodum inuentu, & repertũ magna religione petitur: & ante omnia ſexta luna, quæ principia menſium annorumq; his facit, & ſeculi poſt triceſimum annum, quia iam uirium abunde habeat, nec ſit ſui dimidia. Omnia ſanãtem appellantes ſuo uocabulo, ſacrificio epuliſq; ritè ſub arbore præparatis, duos admouẽt candidi coloris tauros, quorũ cornua tũc primum uinciãtur. Sacerdos cãdida ueſte cultus arborẽ ſcãdit. Falce aurea demetit. Cãdido id excipitur ſago. Tunc demũ uictimas immolãt, precantes, ut ſuũ donum deus proſperũ faciat his quibus dederit. Fœcunditatẽ eo poto dari cuicunq; animali ſterili arbitrãtur, contraq; uenena omnia eſſe remedio. Tanta gentium in rebus friuolis plerunq; religio eſt.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XVII.

PROOEMIVM.

Arborum pretia mirabilia. Caput I

NATVRA arborũ, terra mariq; ſponte ſua prouenientium, dicta eſt. Reſtat earum quæ arte & humanis ingenijs fiũt uerius q; naſcuntur. Sed prius mirari ſuccurrit, quæ abſtulimus penuria pro indiuiſo poſſeſſa à feris, depugnãte cũ ijs homine circa caducos fructus, circa pendentes uero & cum alitibus, in tanta deliciarum pretia ueniſſe, clariſsimo (ut equidẽ arbitror) exemplo L. Craſsi atq; Cn. Domitij Ænobarbi. Craſſus orator fuit in primis nominis Romani: domus ei magnifica: ſed aliquanto præſtantior in eodem palatio Q. Catuli, qui Cimbros cum C. Mario fudit, Multo uero pulcherrima conſenſu omnium ætate ea in colle uiminali C. Aquilij equitis Ro. clarioris illa etiã quàm iuris ciuilis ſcientia, cum tamen obiecta Craſſo ſua eſt. Nobiliſsimarũ gentium ambo Craſſus atq; Domitius cenſuram poſt conſulatum ſimul geſſere, anno conditæ urbis DCLXII frequentẽ iurgijs propter diſsimilitudinẽ morum. Tum Cn. Domitius, ut erat uehemẽs natura, præterea accenſus odio, quod ex æmulatione auidiſsimum eſt, grauiter increpuit tanti cenſorem habitare, pro domo eius milia nummorum identidem promittens. Et Craſſus, ut præſens ingenio ſemper, & faceto lepóre ſolers, concedere ſe reſpondit, exceptis ſex arboribus. Ac ne uno quidem denario, ſi adimerentur, emptam uolente Domitio: Craſſus. utrum'ne igitur ego ſum, inquit, quæſo Domiti, exemplo grauis & ab ipſa mea cenſura notandus, qui in domo quæ mihi hæreditate obuenit, comiter habitem: an tu, qui ſex arbores æſtimes? Eæ fuere loti, patula ramorum opacitate laſciuæ, Cæcina Largo è proceribus crebro in iuuenta noſtra eas in domo ſua oſtentante. Durauerunt q;, quoniam & de longiſsimo æuo arborum diximus, ad Neronis principis incendia, quibus cremauit urbem, annis CLXXX poſtea, cultu uirides iuueneſq;, ni princeps ille acceleraſſet, etiam arborum mortem. Ac ne quis uilem de cætero Craſsi domum, nihilq; in ea iurgante Domitio fuiſſe dicendum præter arbores, dicet, iam columnas quatuor Hymettij marmoris, ædilitatis gratia ad ſcenam ornandum aduectas, in atrio eius domus ſtatuerat, cum in publico nondum eſſent ullæ marmoreæ. Tam recens eſt opulentia: tantoq; tunc plus honoris arbores domibus afferebant, ut ſine illis ne inimicitiarum quidem pretium ſeruauerit Domitius. Fuere ab ijs & cognomina antiquis: Frondicio militi illi, qui præclara facinora Vulturnum tranſnatans fronde capiti impoſita, aduerſus Annibalem ædidit. Stolonum Liciniæ genti: ita enim appellatur in ipſis arboribus fruticatio inutilis, unde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen. Fuit & arborum cura legibus priſcis: cautum q; eſt XII tabulis, ut qui iniuria cecidiſſet alienas, lueret in ſingulas æris XXV. Quid exiſtimamus, futuras'ne eas credidiſſe ad ſupradictam æſtimationem illos, qui frugiferas tanti taxauerant? Nec minus miraculum in pomo eſt, multarum circa ſuburbana fructu annuo addicto binis milibus nummûm, maiore ſingularum reditu, quàm erat apud antiquos prædiorum. Ob hoc inſita, & arborum quoque adulteria excogitata ſunt, ut nec poma pauperibus naſcerentur. Nunc ergo dicemus quo maxime modo tantum ex his uectigal contingat, ueram colendi rationem abſolutamq; prodituri. Et ideo non uulgata tractabimus, nec quæ conſtare animaduertimus, ſed incerta atque dubia, in quibus maxime fallitur uita. Nam diligentiam in ſuperuacuis affectare, non noſtrum eſt. Ante omnia autem in uniuerſum, & quæ ad cuncta arborum genera pertinent in commune de cælo terraq; dicemus.

Vide Val. Maximum lib. 9

De natura cæli ad arbores, & quam partē cæli ſpectare debeant. Cap. 11

AQuilone maxime gaudent, denſiores ab afflatu eius lætioreſq;, & materiæ firmioris. Qua in re pleriq; falluntur, cum in uineis pedamēta nō ſint à uento eo opponenda, & id tantum à ſeptentrione ſeruandum. Quinimo tempeſtiua frigora plurimum arborum firmitati conferunt, & ſic optime germinant: alioqui ſi blandiantur auſtri, defatiſcentes, ac magis etiā in flore. Nam ſi cum defloruere, protinus ſequātur imbres, in totum poma depereūt: adeo ut amygdala & pyri, etiā ſi omnino nubilum fiat, auſtrinus'ue flatus, amittāt fœtus. Circa uergilias quidem pluere, inimiciſsimū uiti & oleæ: quoniā tunc coitus ēſt earum. Hoc eſt illud quatriduū oleis decretorium, hic articulus auſtrinus nubili ſpurci quod diximus. Fruges quoque peius matureſcunt auſtrinis diebus, ſed celerius. Illa ſunt noxia frigora, quæ ſeptentrionibus aut præpoſteris fiunt horis. Hyemem quidem aquiloniam eſſe, omnibus ſatis utiliſsimum. Imbres uero tunc expetēdi euidens cauſa eſt, quoniam arbores fœtu exinanitas, & foliorum quoq; amiſsione languidas, naturale eſt auide eſurire. Cibus autē earum imber. Quare tepidam eſſe hyemem, ut abſumpto partu arborum, ſequatur protinus conceptus, id eſt, germinatio, ac deinde alia floreſcendi exinanitio, inutiliſsimum experimentis creditur. Quinimo ſi plures ita continuentur anni, etiam ipſæ moriuntur arbores, quoniam nemini dubia pœna eſt in fame laborantium. Ergo qui dixit hyemes ſerenas optandas, non pro arboribus uota fecit. Nec per ſolſtitia imbres nitibus conducunt. Hyberno quidem puluere lætiores fieri meſſes, luxuriantis ingenij fertilitate dictum eſt. Alioqui uota arborum communia ſunt frugumq́;, niues diutinas ſedere. Cauſa, non ſolum quia animam terræ, euaneſcentem exhalatione, includunt & comprimunt, retroq; agunt in uires frugum atq; radices: uerū quod & liquorem ſenſim præbent, purum præterea leuiſsimumq́;, quando nix aquarum cæleſtium ſpuma eſt. Ergo humor ex his nō uniuerſus ingurgitans diluenſq;, ſed quomodo ſititur diſtillans, uelut ex ubere alit omnia quæ non inundat. Tellus quoq; illo modo fermenteſcit, & ſucci plena, ac lacteſcentibus ſatis non effœta, cum tempus aperit, tepidis arridet horis. Ita maxime frumenta pingueſcūt, præterq; ubi calidus ſemper aër eſt, ut in Ægypto. Continuatio enim & ipſa conſuetudo, idem quod modus alibi efficit: plurimumq; prodeſt ubicunq; nō eſſe quod noceat. In maiore parte orbis, cum præcoces excurrēre germinationes, euocatæ indulgentia cæli, ſecutis frigoribus exuruntur. Qua de cauſa ſerotinæ hyemes noxiæ ſylueſtribus quoque, quæ magis etiam dolent urgente umbra ſua, nec adiuuante medicina, quoniam ueſtire teneras intorto ſtramento in ſylueſtribus non eſt. Ergo tempeſtiuæ aquæ hybernis primum imbribus, deinde germinationem antecedentibus. Tertium tempus eſt cum educant poma, nec protinus, ſed iam ualido fœtu. Quæ fructus ſuos diutius continent, longioreſq; deſiderant cibos, his & ſerotinæ aquæ utiles, ut uiti, oleæ, punicis. Hæ iam pluuiæ generis cuiuſque arboribus diuerſo modo deſiderantur, alijs alio tempore maturantibus. Quapropter ijſdem imbribus quædam lædi uideas, alia iuuari, & in eodem genere, ſicut in piris. Alio die hyberna quærūt pluuias, alio uero præcocia, ut pariter quidem omnia deſiderent. Hybernum tempus eſt ante germinationem, quæ aquilonem auſtro utiliorem facit. Ratio eadem mediterranea maritimis præfert (ſunt enim plerunq; frigidiora) & montuoſa planis, & nocturnos imbres diurnis. Magis fruuntur aquis ſata, nō ſtatim auferēte eas ſole. Connexa & ſitus uineatū arbuſtorumq; ratio eſt, quas in horas debeāt ſpectare. Virgilius ad occaſus ſeri damnauit. Aliqui ſic maluere, q̃ in exortu. A pluribus meridiem probari aduerto. Nec arbitror perpetuū quicq; in hoc præcipi poſſe. Ad ſoli naturam, ad loci ingenium, ad cæli cuiuſq; motes dirigenda ſolertia eſt. In Africa meridiem uineas ſpectare, & ſi uiti inutile, colono ſalubre eſt, quoniam ipſa meridianæ ſubiacet plagæ: quapropter qui ibi in occaſum aut ſeptentriones cōſeret, optime miſcebit ſolum cælo, cum Virgilius occaſus improbet. Nec de ſeptentrione relinqui dubitatio uidetur. Atqui in Ciſalpina Italia magna ex parte uineis ita poſitis, compertum eſt nullas eſſe fertiliores.

Multum

Multum rationis obtinent uenti. In Narbonenſi prouincia atque Liguria, & parte Hetruriæ, contra circium ſerere imperitia exiſtimatur: eundemq; obliquum accipere, prouidentia. Is enim ibi æſtatem temperat, ſed tanta plerunq; uiolentia, ut auferat tecta.

De ſocietate cæli & terræ ad arbores. Cap. III

QVidam cælum terræ parere cogunt: ut quæ in ſiccis ſerãtur, orientem ac ſeptentriones ſpectent: quæ in humidis, meridiem. Necnon ex ipſis uitibus cauſas mutuãtur, in frigidis præcoces ſerendo, ut maturitas antecedat algorem. Quæ poma uitesq; rores oderint, contra ortus, ut ſtatim auferat ſol: quæ ament, ad occaſus, uel etiã ad ſeptẽtriones, ut diutius eo fruãtur. Cæteri uero ferè rationẽ naturæ ſecuti, in aquilonem obuerſas uites & arbores poni ſuaſere. Odoratiorem etiam fieri talem fructum Democritus putat.

De qualitate regionum. Cap. IIII

AQuilonis ſitũ uentorumq; reliquorum, diximus ſecũdo uolumine, dicemusq; proximo plura cœleſtia. Interim manifeſtum uidetur ſalubritatis argumentũ, quoniam in meridiem etiam ſpectantium ſemper ante decidunt folia. Similis & in maritimis cauſa. Quibuſdam locis afflatus maris noxij, in plurimis ijdem utiles: quibuſdam ſatis è longinquo aſpicere maria, iucundum: propius admouere ſalis halitum, inutile. Similis & fluminum ſtagnorumq; ratio. Nebulis adurunt, & æſtuantia refrigerant opacitatẽ, atq; etiam rigore gaudent, quæ diximus. Quare experimẽtis optime creditur. A cælo proximum eſt terræ dixiſſe rationẽ, haud faciliore tractatu. Quippe non eadẽ arboribus conuenit & frugibus plerunq;, nec pulla qualem habet Campania, ubiq; optima uitibus, aut quæ tenues exhalat nebulas. Nec rubrica multis laudata. Cretam in Albenſiũ Pompeianorũ agro, & argillam cunctis ad uineam generibus anteponũt, quanq; præpingues, quod excipitur in eo genere. Inuicem ſabulum album in Ticinenſi, multisq; in locis nigrum itemq; rubrum, etiam pingui terræ permixtum, infœcundum eſt. Argumenta quoq; iudicantiũ ſæpe fallunt. Non utiq; ſolum lætum eſt, in quo proceræ arbores nitent, præterq; illis arboribus. Quid enim abiete procerius? at quæ uixiſſe poſſit alia in loco eodem? Nec luxurioſa pabula pinguis ſoli ſemper indicium habent. Nam quid laudatius Germaniæ pabulis? & tamen ſtatim ſubeſt harena tenuiſſimo ceſpitũ corio. Nec ſemper aquoſa eſt terra, cui proceritas herbarũ, non Hercule magis ꝙ pinguis adhærẽs digitis, quod in argillis arguitur. Scrobes quidẽ regeſta in eos nulla complet, ut denſa atq; rara ad hunc modũ deprehendi poſſit, ferroq; omnis rubiginẽ obducit. Nec grauis aut leuior iuſto deprehẽditur pondere. Quod enim pondus terræ iuſtum intelligi poteſt? Nec fluminibus aggeſta ſemper laudabilis, quando ſeneſcãt ſata quædam aqua. Sed neq; illa quæ laudatur, diu præterq; ſalici utilis ſentitur. Inter argumenta ſtipulæ craſſitudo eſt, tanta alioquin in Laborino Campaniæ nobili campo, ut ligni uice utantur. Sed idem ſolum ubicunq; arduum opere, difficile cultu, bonis ſuis actius penè quàm uitijs poſſet, affligit agricolam. Et carbunculus, terra quæ ita uocatur, emendari uite macra putatur. Nam tophus ſcaber natura friabilis expetitur quoque ab autoribus. Virgilius & quæ filicem ferat non improbat uitibus. Salſæq; terræ multa melius credũtur, tutiora à uitijs innaſcentiũ animalium. Nec colles opere nudantur, ſi quis perite fodiat. Nec campi omnes minus ſoles atque perflatus ꝙ opus ſit accipiunt. Et quaſdam pruinis ac nebulis paſci diximus uites. Omnium rerum ſunt quædam in alto ſecreta, & ſuo cuique corde peruidenda. Quid? quod mutãtur ſæpe iudicata quoq; ac diu comprehenſa? In Theſſalia circa Lariſſam emiſſo lacu frigidior facta ea regio eſt, oleæ deſierunt quæ prius fuerant. Item uites aduri (quod non antea) Thracia ſenſit admoto Hebro. Et circa Philippos cultura ſiccata regio mutauit cæli habitũ. At in Syracuſano agro aduena cultor elapidato luto ſole perdidit fruges, donec regeſſit lapides. In Syria leuem tenui ſulco imprimunt uomerem, quia ſubeſt ſaxum exurens æſtate ſemina. Iam in quibuſdam locis ſimiles æſtus immodici, & frigorum effectus. Eſt fertilis Thracia frugum rigore, æſtibus Africa & Aegyptus. In Chalcia Rhodiorum inſula locus qui-

dam eſt in tantum fœcundus, ut ſuo tempore ſatum demetant hordeũ, ſublatumq; protinus ſerant, & cum alijs frugibus metant. Glareoſum oleis ſolum aptiſsimum in Venafrano, pinguiſsimum in Bætica. Pucina uina in ſaxo coquuntur. Cæcubæ uites in Pontinis paludibus madent. Tanta eſt argumentorũ & ſoli uarietas ac differentia. Cæſar Vopiſcus, cum cauſam apud cẽſores ageret, campos Roſciæ dixit Italiæ ſumẽ eſſe, in quibus perticas pridie relictas gramẽ operiret. Sed nõ niſi ad pabnlum probantur. Non tamen indociles natura nos eſſe noluit, & uitia confeſſa fecit, etiam ubi bona certa non fecerat. Quamobrem primum crimina dicamus

Genera terrarum Cap. v

TErram amaram ſiue macrã ſi quis probare uelit, demõſtrant eam atræ degenereſq; herbæ: frigidam autem retorride nata. Item uliginoſam, triſtia: rubricam oculi argillamq;, operi difficillimas, quæq; raſtros ac uomeres ingẽtibus glebis onerent: quanquam nõ quod operi, hoc & fructui ſit aduerſum. Item è contrario cineraceã, & ſabulum album. Nam ſterilis denſa callo facile deprehenditur nel nno ictu cuſpidis. Cato breuiter atque ex ſuo more uitia determinat: Terram carioſam caue ı néue plauſtro, néue pecore impellas. Quid putamus hac appellatione ab eo tantopere reformidari, ut penè ueſtigijs quoqne interdicat? Redeamus ad ligni cariem, & inueniemus illa, quæ in tantum abominatur uitia, aridæ, fiſtuloſæ, ſcabræ, caneſcentis, exeſæ, & pumicoſæ. Plus dixit una ſignificatione, quàm poſsit ulla copia ſermonis enarrari. Eſt enim interpretatione uitiorum quædam non ætate (quæ nulla in ea intelligi poteſt) ſed natura ſua, anus terra: & ideo infœcunda ad omnia, atque imbecilla. Idem agtum optimum iudicat ad radicem montium planicie in meridiem excurrente, qni eſt torius Italiæ ſitus: terram nero teneram, quæ uocetur pulla. Erit igitur hæc optima, & operi ſatior. Intelligere modo libeat dictam mira ſignificatione teneram: & quicquid optari debet, in eo uocabulo inuenitur. Illa temperatæ ubertatis, illa mollis faciliſq; culturæ, nec madida, nec ſitiens. Illa poſt uomerem niteſcens: qualem fons ingeniorum Homerus in armis à deo cælatam dixit: addiditq; miraculum nigreſcentis, quamuis fieret in anro. Illa quam recentem exquirunt improbæ alites uomerem comitantes, coruiq; aratoris neſtigia ipſa rodentes. Reddatur hoc in loco lnxuriæ quoque ſententia, & aliqua in propoſitum. Certe Cicero lux doctrinarum altera, meliora, inquit, unguenta ſunt quæ terram, quàm quæ crocum ſapinnt. Hoc enim maluit dixiſſe, quàm redolent. Ita eſt profecto. Illa enim erit optima quæ unguenta ſapiet. Quod ſi admonendi ſumus, qnalis ſit terræ odor ille qui quæritur, conringit ſæpe etiam quieſcente ea ſub occaſu ſolis, in quo loco arcus cœleſtis deiecerit capita ſua: & cum à ſiccitate continua immaduit imbre: tunc emittit illũ ſuum halitum dininum ex ſole conceptum, cui comparari ſuauitas nulla poſsit. Is eſſe odor in commota debebit, repertusque neminem fallet: ac de terra odor optime indicabit. Talis ferè eſt in noualibus cæſa netere ſylua, quæ conſenſu laudatur. Et in frugibns quidem ferendis eadem terra utilior intelligitur, quoties intermiſſa cultura qnieuit: quod in uineis nõ ſit. Eoq; diligentius eligenda eſt, ne uera exiſtat opinio eorum qui iam Italiæ terram exiſtimauere laſſam. Operis quidem facultas in alijs generibus conſtat & cælo, nec poteſt arari poſt imbres aliqua, ubertatis uitio lenteſcens. Contrà, in Byzacio Africæ illum centena & quinquagena fruge fertilem campum, nullis cum ſiccus eſt arabilem tauris, poſt imbres uili aſello, & à parte altera iugi anu uomerem trahente uidimus ſcindi. Terram enim terra emendari (ut aliqui præcipiunt) ſuper tenuem pingui iniecta, ant gracili, bibulaq; ſuper humidam ac præpinguem, dementia operæ eſt. Quid enim poteſt ſperare, qui talem colit?

De terra quam Britannia & Gallia amat. Cap. vi

ALia eſt ratio, quam Britannia & Gallia innenere aleñdi eam ipſa, quod genus uocant margam. Spiſſior ubertas in ea intelligitur. Eſt autem quidam terræ adeps, ac uelut glandia in corporibus, ibi denſante ſe pinguitudinis nucleo.

De Græ

De Græcorum circa hanc doctrina. Cap. VII

NOn omiſere & hoc Græci, Quid enim intentatum illis? Leucargillion uocant candidam argillã, qua in Megarico agro utũtur, ſed tantũ in humida frigidaq; terra. Illas Gallias Britanniasq; locupletãtes cum cura dici conuenit. Duo genera fuerant. Plura nuper exerceri cœpta proficientibus ingenijs. Eſt enim alba, ruffa, columbina, argillacea, rophacea, harenacea. Natura duplex, aſpera, aut pinguis. Experimenta utriuſque in manus, uſusq; geminus, aut ut fruges tantũ alant, aut ędant & pabulũ. Fruges alit tophacea alba, quæ ſi ſit inter fontes reperta, eſt ad infinitũ fertilis, uerum aſpera tractatu: & ſi nimia iniecta eſt, exurit ſolũ. Proxima eſt ruffa, quæ uocatur capnumargos, intermixto lapide terræ minutæ, harenoſæ. Lapis cõtunditur in ipſo campo, primisq; annis ſtipula difficulter cæditur propter lapides. Impendio tamẽ minimo leuitate dimidio minoris ꝙ cæteræ inuehitur. Inſpergitur rara, ſale eã miſceri putant. Vtrunq; hoc genus ſemel iniectũ in L annos ualet, & frugũ & pabuli ubertate.

De terrarũ generibus. Cap. VIII

QVæ pingues eſſe ſentiũtur, ex his præcipua alba. Plura eius genera. Mordaciſſimũ quod ſupra diximus. Alterum genus albæ cretæ argẽtaria eſt. Petitur ex alto, in cẽtenos pedes actis plerunq; puteis, ore anguſtatis, intus (ut in metallis) ſpatiãte uena. Hac maxime Britannia utitur. Durat annis LXXX. Neq; eſt exemplum ullius, qui bis in uita hanc eidem iniecerit. Tertiũ genus candidæ gliſchromargon uocant. Eſt autem creta fullonia mixta pingui terra, pabuli quàm frugum fertilior, ita ut meſſe ſublata ante ſementem alteram lætiſſimum ſecetur. Dum in fruge eſt, nullum aliud gramen emittit. Durat XXX annis, denſior iuſto cymini modo ſtrangulat ſolum. Columbinam Gallia ſuo nomine eglecopalam appellat: glebis excitatur lapidum modo: ſole & gelatione ita ſolúitur, ut tenuiſſimas bracteas faciat. Hæc ex æquo fertilis. Harenacea utuntur, ſi alia nõ ſit, in uliginoſis uero & ſi alia ſit. Vbios gentium ſolos nouimus, qui fertiliſsimum agrum colentes, quacunque terra infra tres pedes effoſſa, & pedali craſsitudine iniecta lætificent. Sed ea non diutius annis X prodeſt. Hedui & Pictones calce uberrimos fecere agros, quæ ſanè & oleis, & uitibus utiliſſima reperitur. Omnis autem marga arato inijcienda eſt, ut medicamentum rapiatur: & fimi deſiderat aliquantulum quæ primo plus aſpera, & quæ in herbas nõ effunditur; alioqui nouitate quæcũq; fuerit ſolum lædet, ne ſic quídem primo poſt anno fertilis. Intereſt & quali ſolo quęratur. Sicca enim humido melior, arido pinguis. Temperatæ alterutra, creta uel columbina conuenit.

De cineris uſu, & de fimo, quæ ſata uberiorẽ terram faciãt, & quæ urãt. Cap. IX

TRanſpadanis cineris uſus adeo placet, ut anteponant fimo iumentorum, quod quia leuiſſimum eſt, ob id exurunt, Vtroq; tamẽ pariter non utuntur in eodem aruo, nec in arbuſtis cinere, nec quaſdam ad fruges, ut diximus. Sũt qui puluere quoq; uuas ali iudicent, pubeſcentesq; puluerent, & uitium arborumq; radicibus aſpergant. Quod certum eſt Narbonẽſi prouinciæ, & uindemias certius ſic eo coqui, quia plus puluis ibi quàm ſol cõfert. Fimi plures differentię, ipſa re antiqua. Iam apud Homerũ regius ſenex agrum ita ſuis manibus lætificans reperitur. Augeas rex in Græcia excogitaſſe traditur. Diuulgaſſe uero Hercules in Italia, quæ regi ſuo Stercutio Fauni filio ob hoc inuentum immortalitatem tribuit. M. Varro principatum dat turdorum fimo ex auiarijs. Quod etiam pabulo boum ſuumq; magnificat: neq; alio cibo celerius pingueſcere aſſeuerat. De noſtris moribus bene ſperare eſt, ſi tanta apud maiores fuere auiaria, ut ex his agri ſtercorarentur. Proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, natantium alitum damnato. Cæteri autores conſenſu humanas dapes ad hoc in primis aduocant. Alij ex his præferunt hominum potus, in coriariorũ officinis pilo madefacto. Alij per ſeſe, aqua iterum, largiusq; etiam quàm cum bibitur admixta. Quippe plus iam ibi male domandum eſt, cum ad uirus illud uini homo acceſſerit. Hæc ſunt certamina, quibus inuicem ad tellurem quoque alendam utuntur homines. Proxime ſpurcitias ſuum laudant. Columella ſolus

damnat. Alij cuiuſcunq; quadrupedis ex cytiſo. Aliqui columbaria præferũt. Proximum deinde caprarum eſt, ab hoc ouium, deinde boum, nouiſſimum iumentorum. Hæ fuere apud priſcos differentiæ, ſimulq; præcepta (ut inuenio) re tali utendi, quando & hic uetuſtas utilior: uiſumq; iam eſt apud quoſdam prouincialium, in tantũ abundante geniali copia pecudum, farinæ nice cribris ſuperinijci, fœtore aſpectuq; temporis uiribus in quandam etiam gratiam mutato. Nuper repertũ, oleas gaudere maxime cinere è calcarijs fornacibus. Varro præceptis adijcit, equino quod ſit leuiſſimum ſegetes alendas. Prata uero grauiore, et quod ex hordeo fiat, multasq; gignat herbas. Quidam etiam bubulo iumentorum præferũt, ouillumq; caprino. Omnibus uero aſininum, quoniam lentiſsime mandant. E contrario uſus aduerſus utrunq; pronunciat. Inter omnes autem conſtat nihil eſſe utilius lupini ſegete, priuſquàm ſiliquetur, aratro uel bidentibus uerſa, manipulis'ue circa radices arborum uel uitium obrutis. Etiam ubi non ſit pecus, culmo ipſo uel etiam filice ſtercorare arbitrantur. Cato ſtercus unde fiat, ſtramenta, lupinum, paleas, fabalia, ac frondes ilignas, quernasq;. E ſegete euellito ebulũ, cicutam, & circum ſalicta herbam auctam, uluamq;: ea ſubſternito ouibus, frondemq; putridã. Vinea ſi macruerit, ſarmẽta ſua comburito, & ibidem inarato, Itemq; ubi ſaturus eris frumentũ, oues ibi delectato. Necnon et ſatis quibuſdam ipſis paſci terrã dicit. Segetẽ ſtercorant fruges, lupinũ, faba, uicia. Sicut è contrario cicer quia uellitur, & quia ſalſum eſt, hordeũ, fœnum Græcum, eruũ, hęc omnia ſegetem exurunt, & omnia quæ uelluntur. Nucleos in ſegetem ne indideris. Virgilius & lino ſegetẽ exuri, & auena, & papauere arbitratur. Fimeta ſub dio cõcauo loco, & qui humorem colligat, ſtramento intecta, ne in ſole areſcant, palo è robore depacto fieri iubet. Ita fore ne innaſcantur his ſerpentes. Fimum miſcere terræ, plurimnm refert fauonio flante, ac luna ſitiente. Id plerique praue intelligunt à fauonij ortu faciendũ, ac Februario menſe tantũ, cum id pleraq; ſata alijs poſtulent menſibus. Quocũq; tempore fiat, curandum ut ab occaſu æquinoctiali flante uento fiat, luna decreſcente ac ſicca. Mirũ in modum augetur ubertas effectusq; eius obſeruatione tali.

De ſatione arborum, & quod auulſione naſcuntur arbores — Cap. X

ABunde prædicta ratione cæli ac terræ, nunc de his arboribus dicemus, quæ cura hominum atq; arte proueniunt. Nec pauciora propè ſunt genera, tam benigne naturę gratiam retulimus. Aut enim ſemine proueniunt, aut plantis radicis, aut propagine, aut auulſione, aut ſurculo, aut inſito & cõſecto arboris trunco. Nam folia palmarũ apud Babylonios ſeri, atq; ita arborem prouenire, Trogũ credidiſſe demiror. Quædam pluribus generibus ſeruntur, quædã omnibus. Ac pleraq; ex his natura ipſa docuit, & in primis ſemen ſerere, cum decidens exceptumq; terra uiuiſceret. Sed quędã non aliter proueniunt, ut caſtaneæ, iuglãdes, cæduis duntaxat exceptis. Ex ſemine aũt quanq; diſſimili, ea quoq; quæ & alijs modis ſeruntur, ut uites, & mala, atq; pira. Nanq; ijs pro ſemine nucleus, non ut ſupradictis fructus ipſe. Et meſpila ſemine naſci poſſunt. Omnia hæc tarda prouentu, ac degenerantia, & inſito reſtituenda. Interdũ etiam caſtaneæ. Quibuſdã natura contrà, omnino non degenerandi, quoquo modo ſerantur, ut cupreſſis, palmis, lauris. Nanque & laurus pluribus modis ſeritur. Genera eius diximus. Ex his auguſta, & baccalis & tinus ſimili modo ſeruntur. Baccæ menſe Ianuario aquilonis afflatu ſiccante legũtur, expanduntur q; rarę, ne calefiant aceruo. Poſtea quidã fimo ad ſerendũ paratas, urina madefaciunt. Alij in qualo pedibus in profluente deculcant, donec auferatur cutis. Alioquin uligo infeſtat, nec patitur naſci. In ſulco repaſtinato palmi altitudine, uicenæ ferè aceruatim menſe Martio: eædem & propagine ſerũtur. Triumphalisq; talea tantum. Myrti genera omnia in campania baccis ſeruntur, Romæ propagine Tarentina. Democritus & alio modo ſeri docet, grãdiſſimis baccarũ tuſis leuiter ne grana frangãtur, eaq; intrita reſtem circumlini, atq; ita ſeri: parietẽ fore denſitatis, ex quo uirgulæ differantur. Sic & ſpinas ſepis cauſa ſerunt, tomice moris ſpinarum circũlita. Pilas aũt laurus & myrti inopia à trimatu tempeſti-

uum eſt

um eſt transferre. Inter ea quæ ſemine ſeruntur, Mago in nucibus operoſus eſt. Amygdala in argilla molli meridiem ſpectanti ſeri iubet. Gaudere & dura calidaꝗ terra, in pingui aut humida mori ac ſterileſcere. Serendas quàmmaxime ſalcatas & è nouella, fimoꝗ diluto maceratas per triduũ, aut pridie quàm ſerantur aqua mulſa. Mucrone dėfigi, aciem lateris in aquilonem ſpectare: ternas ſimul ſerẽdas trianguli ratione, palmo inter ſe diſtantes: denis diebus adaquari donec grandeſcãt. Iuglandes nuces porrectæ ſerũtur commiſſuris iacentibus. Pineæ nucleis ſeptenis ferè in ollas perforatas additis: aut ut laurus, quæ baccis ſeritur: Citrea, grano & propagine: ſorba, ſemine & à radice plãta, & auulſione proueniũt. Sed illa in calidis, ſorba & in frigidis & humidis. Natura & plãtaria demõſtrauit, multarum radicibus pullulante ſobole denſa, & pariente matre quas enecet. Eius quippe umbra turba indigeſta premitur, ut in lauris, punicis, platanis, ceraſis, prunis. Paucorũ in hoc genere rami parcũt ſoboli, ut ulmorũ palmarumꝗ. Nullis uero tales pulli proueniũt, niſi quarum radices amore ſolis atque imbris in ſumma tellure ſpatiantur. Omnia ea non ſtatim moris eſt in ſua locari, ſed prius nutrici dari, atꝗ in ſeminarijs adoleſcere, iterumꝗ migrare. Qui tranſitus mirum in modũ mitigat etiam ſylueſtres: ſiue arborũ quoꝗ, ut hominum natura nouitatis ac peregrinationis auida eſt: ſiue diſcedentes uirus relinquunt, manſueſcuntꝗ tractatu (ceu feræ) dum radici auellitur planta. Et aliud genus ſimile natura monſtrauit, auulſiꝗ arboribus ſtolones uixere. Quo in genere & cum perna ſua auelluntur, partemꝗ aliquam è matris quoꝗ corpore auferũt ſecum fimbriato corpore. Hoc modo plantantur punicæ, coryli, mali, ſorbi, meſpili, fraxini, fici, in primisꝗ uites. Cotoneum ita ſatum degenerat. Ex eodẽ inuentu eſt, ſurculos abſciſſos ſerere. Hoc primo ſepis cauſa factũ, ſambucis, cotoneo, & rubis depactis. Mox & culturæ, ut populis, alnis, ſalici, quæ uel inuerſo ſurculo ſeritur. Iam eæ ibi diſponuntur, ubi libeat eſſe eas. Quamobrem ſeminarij curam antè conuenit dici, ꝙ tranſeat ad alia genera. Nanꝗ & huic principio eligi ſolum refert, quoniã nutricem indulgentiorem eſſe ꝙ matrem ſæpe conuenit. Sit ergo ſiccũ ſuccoſumꝗ bipalio ſubactũ, aduenis hoſpitale, & ꝙſimillimũ terræ in quam tranſferendum ſit. Ante omnia elapidatum munitumꝗ ad incurſum etiam gallinacei generis. Quàm minime rimoſum, ne penetrans ſol exurat fibras. Interuallo ſeſquipedum ſeri, ne ſe inter ſe contingant. Præter alia uitia etiã uerminoſa fiunt: ideo ſarriri conuenit ſæpius, herbasꝗ auelli. Præterea ſemina ipſa fruticantia ſupputare, ac ſalcem pati conſueſcere. Cato & furcis crates imponi iubet, altitudine hominis, ad ſolem recipiendum: atꝗ integi culmo ad frigora arcenda. Sic pirorum malorumꝗ ſemina nutriri, ſic pineas nuces, ſic cupreſſos, ſemine ſatas & ipſas. Minimis id granis cõſtat, ut uix perſpici quædã poſsint: non omittẽdo naturæ miraculo, ex tam paruo gigni arbores, tanto maiore tritici & hordei grano, ne quis fabam reputet. Quid ſimile originis ſuæ habẽt malorũ pirorumꝗ ſemina: his principijs reſpuentẽ ſecures materiem naſci, indomita põderibus immẽſis præla, arbores uelis, turribus murisꝗ impellẽdis arietes? Hæc eſt naturæ uis, hæc potẽtia. Super omnia erit, è lachryma naſci aliquid, ut ſuo loco dicemus. Ergo è cupreſſo fœmina (mas enim ut diximus non gignit) pilulæ collectæ, quibus docui menſibus ſiccantur ſole: ruptæꝗ emittunt ſemen, formicis mire expetitum: ampliato etiam miraculo, tantuli animalis cibo abſumi natalem tantarum arborum. Seritur menſe Aprili, area æquata cylindris, aut uolgiolis, denſum: terraꝗ cribris ſupercernitur pollicis craſsitudine. Contra immane pondus attollere ſe non ualet, retorqueturꝗ ſub terra. Ob hoc parcitur ueſtigijs. Leniter rigatur à ſolis occaſu in trinis diebus, ut æqualiter bibat, donéc erumpant. Differuntur poſt annum dodrantali filo cuſtodita temperie, ut uiridi cælo ſerãtur, ac ſine aura. Mirumꝗ dictu, periculum eo tantum die eſt, ſi rorauerit quantulumcunꝗ imbrem, aut ſi afflauerit. De reliquo tutæ ſunt perpetua ſecuritate, aquasꝗ poſtea odere. Et zizifa grano ſeruntur menſe Aprili. Tuberes melius inſerũtur in pruno ſylueſtri, & malo cotoneo, & in calabrice: ea eſt ſpina ſylueſtris. Quæcunꝗ optime & myxas recipit, utiliter & ſorbos.

De transferendis ſeminarijs,& ulmis ſerendis,& ſcrobibus. Cap. XI

PLantas ex ſeminario transferre in aliud priusquàm ſuo loco ponantur operoſe præcipi arbitror, licet translatione folia latiora fieri ſpondeant. Vlmorum prius quàm folio ueſtiantur, ſamara colligenda eſt circa Martias Kalen. cum flaueſcere incipit. Deinde biduo in umbra ſiccata ſerenda, denſa in refracto, terra ſuper minutatim cribrata craſsitudine quæ in cupreſsis. Pluuiæ ſi non adiuuent, riganda. Differendæ ex arcarum uenis poſt annum in ulmaria, interuallo pedali in unamquamq; partem. Maritas ulmos autumno ſerere utilius, quia carent ſemine. Nam eæ è plantis ſeruntur. In arbuſtũ quinquennes ſub urbe transferunt, aut (ut quibuſdam placet) quæ uicenùm pedum eſſe cœperunt: ſulco qui nouenarius dicitur, altitudine pedum trium, pari latitudine, & eo amplius circa poſitas pedes terni undique è ſolido adaggerãtur. Arulas id uocant in Campania. Interualla ex loci natura ſumuntur. Aridiores ſerendas in campeſtribus conuenit. Populos & fraxinos, quia feſtinantius germinant, diſponi quoque maturius conuenit, hoc eſt, ab Idibus Feb. plantis & ipſas naſcentes. In diſponẽdis arboribus arbuſtiſq;, ac uineis, quincuncialis ordinum ratio uulgata & neceſſaria, nõ perflatu modo utilis, uerum & aſpectu grata, quocunq; modo intueare, in ordinem ſe porrigente uerſu. Populis eadem ratio ſemine qua ulmos ſerendi, transferendi quoque è ſeminarijs eadem & ſyluis. Ante omnia igitur in ſimilem transferri terram aut meliorem oportet. Nec è trepidis aut præcocibus in frigidos, aut ſerotinos ſitus, ut neq; ex his in illos. Præfodere ſcrobes ante (ſi fieri poſſet) tanto donec pingui ceſpite obducantur. Mago ante annum iubet, ut ſolem pluuiaſq; combibant: aut ſi conditio largita non ſit, ignes in medio fieri ante menſes duos, nec niſi poſt imbres in his ſeri. Altitudinem earum in argilloſo, aut duro ſolo trium cubitorum eſſe in quanq; partẽ. In prunis palmo amplius, & ubiq; caminata foſſura ore compreſsiore ſint. Nigra uero terra duo cubita, & palmum quadratis angulis. Eadem menſura Græci autores conſentiunt, non altiores quino ſemipede eſſe debere, nec latiores duobus pedibus, Nuſquam uero ſeſquipede minus alto, quoniam in humido ſolo ad uicina aquæ perueniat. Cato, ſi locus aquoſus ſit, inquit, latas pedes ternos. In faucibus imiſq; palmum & pedem, altitudine IIII pedum, eas lapide cõſterni: aut ſi non ſit, perticis ſalignis uiridibus. Si neq; eæ ſint, ſarmẽtis, ita ut in altitudinem ſemipedem trahantur. Nobis adijciendum uidetur ex prædicta arborũ natura, ut altius dimittantur eæ quæ ſumma tellure gaudent, tanq; fraxinus, olea. Hæc & ſimilia quaternos pedes oportet demitti. Cæteris ſar eſt, ſi altitudinis pedes ternos effecerint. Excide, inquit, radicem iſtam Papyrius Curſor imperator, ad terrorem Præneſtinorũ prætoris. Deſtringi ſecurius ſe teſte, innoxium abradi partes, quæ ſe nudauerint terra. Aliqui lapides rotundos ſubijci malunt, qui & contineant humorem, & tranſmittant: non item planos facere, & à terreno arcere radicem, exiſtimantes. Glarea ſubſtrata, inter utranq; ſententiam fuerit. Arborem nec minorem bima, nec maiorem trima transfetti quidam præcipiunt: alij cum annum impleat: Cato craſsiorem quinque digitis. Non omiſiſſet idem, ſi attineret meridianam cæli partem ſignare in cortice, ut translata in ijſdem & aſſuetis ſtatueretur horis: ne aquiloniæ meridianis oppoſitæ ſolibus finderentur, & algerent meridianæ aquilonibus. Quod è diuerſo affectant etiam quidam in uite ficoq;, permutantes in contrariũ. Denſiores enim folio ita fieri, magiſq; protegere fructum, & minus amittere: ficumq; ſic etiam ſcanſilem fieri. Plerique id demum cauent, ut plaga deputati cacuminis meridiem ſpectet, ignari fiſſuris nimij uaporis opponi. Id quidem in horam diei quintam uel octauam ſpectare maluerim. Aeque latet non negligendum, ne radices mora inareſcãt, ne'ue à ſeptentrionibus, aut ab ea parte cæli uſq; ad exortum brumalem uento flante effodiantur arbores, aut certe non aduerſæ ijs uentis radices præbeantur. Propter quod emoriuntur ignaris cauſæ agricolis. Cato omnes uentos, & imbrem quoq; in tota translatione damnat. Et hoc proderit, quàmplurimum terræ in qua uixerit, radicibus cohærere, ac totas ceſpite circumligari: cum ob id Cato

in

in corbibus transferri iubeat. Procul dubio utiliſsime quidam ſummã terram cõtentus eſt ſubdi. Quidam punicis malis ſubſtrato lapide, nõ rumpi pomum in arboribus tradũt. Radices inflexas poni melius. Arborẽ ipſam ita locari, ut media ſit totius ſcrobis, neceſſariũ. Ficus ſi ſcilla (bulborum hoc genus eſt) ſeratur, ocyſsime ferre traditur pomũ, neq; uermiculationi obnoxiũ: quo uitio nõ carent reliqua poma, ſimiliter ſata. Radicũ eius magnam adhibendã curã, ut exemptas appareat, non auulſas, quis dubitet? Qua ratione & reliqua confeſſa omittimus, ſicuti terram circa radices fiſtucato ſpiſſandam, quod Cato primum in ea re eſſe cenſet: plagam quoque à trunco oblini fimo & folijs præligari præcipiens.

De interuallis plantandarum arborum, & umbris, & ſtillicidijs, & ubi plantari debeant. Cap. XII

HVius loci pars eſt ad interualla pertinens. Quidam punicas, & myrtos, & lauros denſiores ſeri iuſſerũt, in pedibus tamen nouenis. Malos amplius paulo, uel magis etiam piros, magisq; amygdalas, & ficus: quod optime dijudicabit ramorum amplitudinis ratio, locorumq;, & umbræ cuiusq; arboris: quoniã has quoque obſeruari oportet. Breues ſunt, quis magnarũ arborum, quod in orbem ramos circinent, ut in malis pirisq;. Eædem enormes ceraſis, lauris. Iam quædam umbrarum proprietas. Iuglandium grauis & noxia; etiam capiti humano, omnibusq; iuxtà ſatis. Necat germina & pinus, ſed uentis utraque reſiſtit, quoniam & protecta uinearum ratione egent. Stillicidia, pinus, quercus, ilicis ponderoſiſsima. Nullum cupreſsi, umbra minima, & in ſe conuoluta. Ficorum leuis, quamuis ſparſa, ideoq; inter uineas ſeri non uetantur. Vlmorum leuis, etiam nutriens quæcunq; opacat. Attico hæc quoque uidetur è grauiſsimis: nec dubito, ſi emittantur in ramos. Conſtrictæ quidem ulmi noxiam eſſe non arbitror. Iucunda & platani, quanquàm craſſa. Licet gramini credere non ſoli, haud alia lætius operiente toros. Populo nulla ludentibus folijs. Pinguis alno, ſed paſcens ſata. Vitis ſibi ſufficit, mobili folio, iactatuq; crebro ſolem umbra temperans: eodem graui protegens in imbre. Omnium ferè leuis umbra, quorum pediculi longi. Non faſtidienda hæc quoque ſcientia, atq; non in ultimis ponenda, quando quibusq; ſatis umbra aut nutrix, aut nouerca eſt. Iuglandium quidẽ pinorumq; & picearum, & abietis, quæcunque attigere, non dubie uenenum eſt. Stillicidij breuis definitio eſt. Omnium quæ proiectu frondis ita diffunduntur, ut per ipſas non defluant imbres, ſtilla ſæua eſt. Ergo plurimũ intererit hac in quæſtione, terra in qua ſeremus in quantum arbores quasq; alat. Iam per ſe colles minora quærunt interualla. Ventoſis locis crebriores ſeri conducit. Olea tamen maximo interuallo, de qua Catonis Italica ſententia eſt: in XXV pedibus minimum, plurimum XXX ſeri. Sed hoc uariatur locorum natura. Non alia maior in Bætica arbor. In Africa uero (fides penes autores erit) miliarias uocari multas narrant à pondere olei, quod ferant annuo prouentu. Ideo LXXV pedes Mago interuallo dedit undiq;: etiam in macro ſolo ac duro, atq; uentoſo, cum minimum XLV. Bætica quidem uberrimas meſſes inter oleas metit. Illam inſcitiam pudendam eſſe conueniet, adultas interlucare iuſto plus, & in ſenectam præcipitare, aut (plerunq; ipſis qui poſuere coarguentibus imperitiam ſuam) totas excidere. Nihil eſt fœdius agricolis, quàm geſtæ rei pœnitentia, multo iam ut præſtet laxitate delinquere.

Quæ arbores tarde creſcant, & quæ celeriter: & de ſabina. Cap. XIII

QVædam autem natura tarde creſcunt, & in primis ſemine tantum naſcentia, & longo æuo durantia. At quæ cito occidunt, uelocia ſunt, ut ficus, punica, prunus, malus, pirus, myrtus, ſalix, & tamen antecedũt diuitijs. In trimatu enim ferre incipiunt, oſtendentes & antè. Ex his lentiſsima pirus. Ocyſsima omnium cypirus, & pſeudocypirus frutex. Protinus enim floret, ſemenq; profert. Omnia uero celerius adoleſcunt ſtolonibus ablatis, unamq; in ſtirpem redactis alimentis. Eadẽ natura & propagines docuit. Rubi nanq; curuati gracilitate & ſimul proceritate nimia, defigunt rurſus in terram capita, iterumq; naſcuntur ex ſeſe, repleturi omnia ni reſiſtat cultura, prorſus ut poſsint uideri homines

terræ cauſa geniti. Ita peſsima atq; execrãda res, propaginem tamen docuit, atq; radicem acquiri uiridem. Eadem autem natura eſt ederis. Cato propagari præter uitem tradit ficum, oleam, punicam, malorum genera omnia, laurum, prunos, myrtos, nuces aûellanas, & prænestinas, platanum. Propaginũ duo genera: ramo ab arbore depreſſo in ſcrobem quatuor pedum quoquò, & poſt biennium amputato flexu, plantaq; tranſlata poſt trimatum: quas ſi longius ferre libeat, in qualis ſtatim, aut uaſis fictilibus defodere propagines aptiſsimum, ut in ijs transferantur. Alterum genus luxurioſius, radices in ipſa arbore ſollicitando, traiectis per uaſa fictilia uel qualos ramis, terraq; circumpactis: atque hoc blandimento impetratis radicibus, inter poma ipſa & cacumina (in ſumma enim cacumina hoc modo petuntur) audaci ingenio arborem aliã longe à tellure faciendi, eodem quo ſuprà biennij ſpatio abſciſſa propagine, & cum qualis illis ſata. Sabina herba propagine ſeritur & auulſione. Tradunt fece uini, aut è parietibus latere tuſo mire ali. Iiſdem modis roſmarinum ſerunt & ramo, quoniã neutri ſemen. Rhododendron propagine & ſemine.

De ſatione arborum, & inſitione, & quomodo inuenta ſit tenera inſerendi emplaſtratio. Cap. XIIII

SEmine quoq; inſerere natura docuit, raptim auium fame deuorato, ſolidoq;, & alui tepore madido, cum fœcundo fimi medicamine abiecto in mollibus arborum lecticis, & uentis ſæpe tranſlato in aliquas corticũ rimas: Vnde uidimus ceraſum in ſalice, platanũ in lauro, laurum in ceraſo & baccas ſimul diſcolores. Tradunt & monedulam condentem ſemina in theſauros cauernarum, eiuſdem rei præbere cauſas. Hinc nata inoculatio ſutoriæ ſimili fiſtula aperiendi in arbore oculum cortice exciſo, ſemenq; includẽdi eadem fiſtula ſublatum ex alia. In ficis autem & malis hæc fuit inoculatio antiqua. Virgiliana quærit ſinum in nodo gemmæ expulſi corticis, gemmamq; ex alia arbore includit. Et hactenus natura ipſa docuit. Inſitionem autem caſus, magiſter alius, & penè numeroſior, ad hunc modum: Agricola ſedulus caſam ſepis munimento cingens, quo minus putreſcerent ſudes, limen ſubdidit ex edera. At ille uiuaci morſu apprehenſæ, ſuam ex alieno fecere uitam, apparuitq; truncum eſſe pro terra. Aufertur ergo ſerra æqualiter ſuperficies, leuigatur falce truncus. Ratio poſtea duplex: Et prima inter corticem lignumq; inſerendi. Timebant priſci truncũ findere. Mox inforare auſi medio. Ipſiq; medullæ calamum imprimebant, unum inſerentes. neque enim plures capiebat medulla. Subtilior poſtea ratio uel ſenos adijcit, mortalitati eorum ex numero ſuccurrere perſuaſa, per media trunco leniter fiſſo, cuneoq; tenui fiſſuram cuſtodiente, donec cuſpidatim deciſus deſcendat in rimam calamus. Multa in hoc ſeruanda. Primum omnium quæ patiatur coitum talem arbor, & cuius arboris calamus. Varie quoq; & non iiſdem partibus ſubeſt omnibus ſuccus. Vitibus ficiſq; media ſicciora, & è ſumma parte conceptus, ideo illinc ſurculi petuntur. Oleis circa medias ſuccus, inde & ſurculi, cacumina ſitiunt. Facillime coaleſcũt, quibus eadem corticis natura, quæq; pariter florentia eiuſdem horæ germinationem ſuccorumq; ſocietatem habent. Lenta enim res eſt, quoties humidis repugnant ſicca, mollibus corticum duri. Reliqua obſeruatio, ne fiſſura in nodo fiat, repudiat quippe aduenam inhoſpitalis duritia: ut in parte nitidiſsima, ne longior multo tribus digitis, ne obliqua, ne tranſlucens. Virgilius ex cacumine inſeri uetat. Certumq; eſt, ab humeris arborum orientem æſtiuum ſpectantibus ſurculos petendos, & è feracibus, & è germine nouello, niſi uetuſtæ arbori inſerantur. Ii enim robuſtiores eſſe debent. Præterea ut prægnãtes, hoc eſt germinatione turgentes, & qui parere illo ſperauerint anno. Bimi utiq; nec tenuiores digito minimo. Inſeruntur autẽ & inuerſi, cum id agitur, ut minor altitudo in latitudinẽ ſe fundat. Ante omnia gemmantes nitere cõuenier, nihil uſquam ulceroſum eſſe, aut retorridum. Spei fauet medulla calami commiſſuræ, ſi in matre ligni corticiſq; iungatur. Id enim ſatius quàm foris cortici æquari. Calami exacutio medullam ne nudet. Tenui tamen fiſtula detegat, ut faſtigatio leui deſcendat cuneo, tribus non amplior digitis. Quod facillime contingit, tinctum

aqua

aqua radentibus. Ne exacuatur in uento, nec cortex à ligno decedat alterutri. Calamus ad corticem uſque ſuum deprimatur. Ne luxetur dum deprimitur, ne'ue cortex replicetur in rugas. Ideo lachrymantes calamos inſeri non oportet, non hercule magis quàm aridos: quia illo modo labat humore nimio cortex, hoc uitali defectu non humeſcit, neque concorporatur. Id etiam religionis ſeruant, ut luna creſcente calamus utraq; deprimatur manu. Et alioquin in hoc opere duæ ſimul manus minus nituntur, neceſſario temperamento. Validius enim demiſsi tardius ferunt, fortius durant: contrarium ex diuerſo. Ne hiſcat nimium rima, laxeq; capiat, aut ne parum: & exprimat, aut compreſſum necet. Hoc maxime præcauendum, ut præualide accipientis trunco in media fiſſura relinquatur. Quidam ueſtigio fiſſuræ falce in truncis facto, ſalice præligant marginem ipſum. Poſtea cuneos figunt, continente uinculo libertatem dehiſcendi. Quædam in plantario inſita eodem die transferuntur. Si craſsior truncus inſeratur, inter corticem & lignũ inſeri melius, cuneo optime oſſeo ne cortice rumpatur laxato. Cerasi libro dempto finduntur. Hæ ſolæ & poſt brumam inſeruntur. Dempto libro habent ueluti lanuginem, quæ ſi comprehendit inſitum, putrefacit. Incolumi cuneo adactum utiliſsime aſtringitur. Inſerere aptiſsimum quàmproximum terræ, ſi patiatur nodorum truncíq; ratio. Eminere calami ſex digitorum longitudine non amplius debent. Cato argillæ, uel cretæ harenam, fimumq; bubulum admiſceri, atque ita uſque ad lentorem ſubigi iubet, idq; interponi & circumlini. Ex ijs quæ commentatus eſt, facile apparet illa ætate inter lignum & corticem, nec alio modo inſerere ſolitos, aut ultra latitudinem duûm digitorum calamos demittere. Inſeri autem præcipit pira ac mala per uer, & poſt ſolſtitium diebus L poſt uindemias. Oleas autem & ficos per uer tantum luna ſitiente, hoc eſt, ſicca. Præterea poſt meridiem, ac ſine uento auſtro. Mirum, quod non contentus inſitum muniſſe, ut dictum eſt, & ceſpite ab imbre frigoribusq; protexiſſe, ac mollibus bifidorum uiminum faſcibus, lingua bubula (herbæ id genus eſt) inſuper obtegi iubet, eamq; illigari opertam ſtramentis. Nunc autem abunde arbitrantur paleato luto libros farcire, duos digitos inſito extante. Verno inſerentes tempus urget, incitantibus ſe gemmis, præterquàm in olea, cuius diutiſsime oculi parturiunt, minimumq; ſucci habent ſub cortice, qui nimius inſitis nocet. Punicam uero & ficum quanquàm alias ſicca ſint, recraſtinare minime utile. Pirum uel florentem inſerere licet, & in Maium quoque menſem protendere inſitionem. Quod ſi longius afferantur pomorum calami, rapo infixos optime cuſtodire ſuccum arbitrantur. Seruariq; inter duos imbrices iuxta riuos uel piſcinas, utrinq; terra obſtructos.

De uite inſerenda. Cap. xv

VItium uero in ſcrobibus ſiccis ſtramento opertos, ac deinde terra obrutos, ut cacumine exiſtant. Cato uitem tribus modis inſerit. Præſectam findi iubet per medullam, in eam ſurculos exacutos (ut dictum eſt) adigi, medullas iungi. Altero ſi inter ſeſe uites contingant, utriuſq; in obliquum latere contrario adraſo, iunctis medullis colligari. Tertium genus eſt, terebrare uitem in obliquum ad medullam, calamoſq; addere longos pedes binos: atque ita ligatum inſitum, intritaq; illitum operire terra, calamis ſubrectis. Noſtra ætas correxit, ut Gallica uteretur terebra, quæ excauat, nec urit, quoniam aduſtiò omnis hebetat, atque ut gemmaſcere incipiens legatur calamus. Nec plus quàm binis àb inſito eminear oculis, ulmeo uimine alligatus, binaq; circuncidatur acie à duabus partibus, ut inde potius diſtillet humor, qui maxime uites infeſtat. Deinde cum eualuiſſent flagella pedes binos, uinculum inſiti incideretur, ubertati craſsitudine permiſſa. Vitibus inſerendis tempus dedere ab æquinoctio autumno ad germinationis initia. Satiuæ plantæ ſylueſtrium radicibus inſeruntur natura ſiccioribus. Si ſatiuæ ſylueſtribus inſerantur, degenerant in feritatem. Reliqua cælo conſtant. Aptiſsima inſitis ſiccitas. Huius enim remedium appoſitis fictilibus uaſis modicus humor per cinerem diſtillat. Inoculatio rores amat leues.

De emplaſtratione. Cap. XVI

EMplaſtri ratio & ipſa ex inoculatione nata uideri poteſt. Craſſo autem maxime corticis conuenit, ſicut eſt ficis. Ergo amputatis omnibus ramis ne ſuccum auocent, nitidiſſima in parte, quaqꝫ præcipua cernatur hilaritas, exempta ſcutula (ita ne deſcendat ultrà ferrum) cortici, imprimitur ex alia cortex par cum ſui germinis mamma, ſic compage denſata cicatrici ut locus nõ ſit, & ſtatim unitas fiat, nõ humorem, nõ afflatum recipiẽs: nihilominus tamen & luto munire, & uinculo melius. Hoc genus non pridem repertum uolunt, qui nouis moribus fauẽt. Sed id etiã apud ueteres Græcos inuenitur, & apud Catonem, qui oleam ficumqꝫ ſic inſeri iuſsit, menſura etiam præfinita ſecundum reliquam diligentiam ſuam. Cortices ſcalpro excidi quatuor digitorum longitudine, & trium latitudine, atqꝫ ita coagmentari, & illa ſua intrita oblini. Eadem ratione & in malo. Quidam huic generi miſcuere fiſſuram in uitibus, exempta cortice teſſella, ſurculo à latere plano adigẽdo: Tot modis inſitam arborem uidimus iuxta Tiburtes tiliam, omni genere pomorum onuſtam, alio ramo nucibus, alio baccis, aliũde uite, ficis, piris, punicis, malorumqꝫ generibus. Sed huic breuis fuit uita. Nec tamen omnẽ experimẽtis aſſequi naturã poſſumus. Quædam enim naſci, niſi ſponte, nullo modo queunt: eaqꝫ immitibus tantum & deſertis locis proueniũt. Capaciſsima inſitorum omnium dicitur platanus, poſtea robur: uerum utraqꝫ ſapores corrumpũt. Quædã omni genere inſeruntur, ut ficus & punicæ. Vitis non recipit emplaſtra, nec quibus tenuis ac caducus rimoſusqꝫ cortex. Neqꝫ inoculationem ſiccæ aut humoris exigui. Fertiliſsima omniũ inoculatio, poſtea emplaſtratio. Sed utraqꝫ infirmiſsima. Et quæ cortice nitũtur tantũ, uel leui aura ocyſſime deplantãtur. Inſerere firmiſſimũ, & fœcũdius ꝗ ſerere.

Exemplum huius rei. Cap. XVII

NOn eſt omittenda raritas unius exempli. Corellius eques Ro. Ateſte genitus, inſeruit caſtaneam ſuomet ipſam ſurculo in Neapolitano agro. Sic facta eſt caſtanea, quæ ab eo nomen accepit inter laudatas. Poſtea hæres eiuſdem libertus Corellianam iterum inſeruit. Hæc eſt inter eas differẽtia, illa copioſior, hæc Corelliana melior. Reliqua genera caſus ingenio ſuo excogitauit, ac defractos ſerere ramos docuit, cum pali defixi radices cepiſſent. Multa ſic ſeruntur, in primiſqꝫ ficus: omnibus quidem alijs modis naſcens, præterqꝫ talea. Optime quidem, ſi uaſtiore ramo pali modo exacuto adigat alte, exiguo ſuper terram relicto capite, eoqꝫ ipſo harena cooperto. Ramo ſeruntur & punica, palis laxato prius meatu: Item myrtus. Omniũ horum longitudine trium pedũ, craſsitudine minus brachiali, cortice diligẽter ſeruato, trũco exacuto. Myrtus & taleis ſeritur: morus talea tantum, quoniã ramo eam ſeri religio fulgurum prohibet. Quapropter de talearum ſatu nunc dicendum eſt. Seruandum in eo ante omnia, ut taleæ ex feracibus fiant arboribus, ne curuæ, ne ſcabræ, aut bifurcæ, ne ue tenuiores quàm ut manum impleãt, ne minores pedalibus, ut illibato cortice, atqꝫ ut ſectura inferior ponatur ſemper, & quod erit ab radice: accumuleturqꝫ germinatio terra, donec robur planta capiat.

De cultura talearum, & quibus temporibus inſitio fiat. Cap. XVIII

QVæ cuſtodienda in talearum cultura Cato iudicauerit, ipſius uerbis optime præcipiemus: Taleas oleaginas, quas in ſcrobe ſaturus eris, tripedaneas facito. Diligenterqꝫ tractato, ne liber laboret, cum dolabis aut ſecabis. Quas in ſeminario ſaturus eris, pedales facito: eas ſic inſerito: Locus bipalio ſubactus ſit, beneqꝫ glutus. Cum taleã demittis, pede taleam opprimito. Si parũ deſcẽdat, malleo aut mateola adigito, cautoqꝫ ne librum ſcindas. Cum adigis, palo prius locũ feceris, quò taleam demittas, ita melius uiuet talea. Et ubi trimæ ſunt, tũ deniqꝫ cutæ ſint, ubi liber ſe uertet. Si in ſcrobibus aut in ſulcis ſeras, ternas taleas ponito. Eas diuaricato ſupra terrã, ne plus quatuor digitos trãſuerſos emineãt, uel oculos ſerito. Diligenter eximere oleam oportet, & radices quàmplurimas cum terra ferre. Vbi radices bene operueris, calcare bene ne quid noceat. Si quis quærat quod tempus oleæ ſerendæ ſit, agro ſicco per ſementem, agro læto per uer. Oliuetum diebus XV

ante æquinoctium uernum incipito putare. Ex eo die dies XL recte putabis. Id hoc modo putato. Quà locus recte ferax erit, quæ arida erunt, & ſi quid uentus interfregerit, eà omnia eximito. Quà locus ferax non erit, id plus concidito, aratoq; bene, enodatoq;. Stirpes leues facito, circum oleas autumno ablaqueato, & ſtercus addito. Qui oliuetũ ſæpiſsime & altiſsime miſcebit, is tenuiſsimas radices exatabit. Radices ſi ſurſum abibunt, craſſiores fient, & eo in radices uires oleæ abibũt. Quæ genera olearũ, uel in quo genere terræ uiuere & ſeri debeãt, quoq; ſpectare oliueta, diximus in ratione olei. Mago in colle & ſiccis, & argilla, & inter autumnũ & brumam ſeri iuſsit. In craſſo aut humido, aut ſubriguo, à meſſe ad brumam. Quod præcepiſſe eum Africæ intelligitur. Italia quidẽ nunc uere maxime ſerit. Sed ſi & autumno libeat, poſt æquinoctium XL diebus ad Vergiliarum occaſum. XIIII ſoli dies ſunt, quibus ſeri noceat. Africæ peculiare quidẽ in oleaſtro eſt inſerere. Quadam æternitate conſeneſcunt proxima adoptioni uirga emiſſa, atq; ita alia arbore ex eadẽ iuueneſcẽte: iterumq; & quoties opus ſit, ut æuis eadem oliueta conſtẽt. Inſeritur autẽ oleaſter calamo & inoculatione. Olea, ubi quercus effoſſa ſit, male ponitur: quoniam uermes qui raucæ uocantur, in radice quercus naſcuntur & tranſeunt. Non inhumare taleas, aut ſiccare prius quàm ſerantur, utilius compertum. Vetus oliuetum ab æquinoctio uerno intra Vergiliarum exortũ interradi alternis annis, melius inuentum: Item muſcum circundare radici. Circumfodi autem omnibus annis à ſolſtitio duum cubitorum ſcrobe pedali altitudine: ſtercorari tertio anno. Mago idẽ amygdalas ab occaſu Arcturi ad brumam ſeri iubet. Pira non eodem tempore omnia, quoniã non æque floreant. Eadem oblonga aut rotunda, ab occaſu Vergiliarum ad brumam. Reliqua genera media hyeme, ab occaſu ſagittæ, ſubſolanum aut ſeptentrionem ſpectantia. Lautum ab occaſu aquilæ ad occaſum ſagittæ. Connexa enim de tempore ſerendi æque ratio eſt. Vere & autumno id ex magna parte fieri decreuere. Eſt & alia hora circa canis ortus, paucioribus nota, quoniã non omnibus locis utilis pariter intelligitur. Sed haud omittẽda nobis, nõ tractus alicuius rationẽ, uerũ naturæ potius indagãtibus. In Cyrenaica regione ſub eteſiarum flatu conſerunt: necnon & in Græcia, oleam maxime in Laconia. Cos inſula & uites tunc ſerit. Cæteri apud Græcos inoculare & inſerere non dubitant, ſed arborem non ſerunt. Plurimumq; in eo locorum natura pollet. Nanq; in Ægypto omni ſerunt menſe, & ubicunq; imbres æſtiui nõ ſunt, ut in India & Æthiopia. Neceſſario poſt hæc autumno ſeruntur arbores. Ergo tria tempora eadem germinationis, uer, & canis Arcturiq; ortus. Neq; enim animalium tantum eſt ad coitum auiditas, ſed multo maior eſt terræ ac ſatorum omnium libido: qua tempeſtiue uti, plurimum intereſt cõceptus. Peculiare utique in inſitis, cum ſit mutua cupiditas utrinq; coëundi. Qui uer probant, ab æquinoctio ſtatim admittunt, prædicãtes germina parturire, ideo faciles corticum eſſe complexus. Qui præferũt autumnũ, ab Arcturi exortu, quoniam ſtatim radicem quandam capiant, & ad uer parata ueniant, atq; nõ protinus germinatio auferat uires. Quædam tamen ſtatutum tempus anni habent ubiq;, ut cerasi & amygdalæ circa brumã, ſerendi uel inſerendi. De pluribus locorum ſitus optime iudicabit. Frigida enim & aquoſa uerno conſeri oportet, ſicca & calida autumno. Communis quidem Italiæ ratio tempora ad hunc modum diſtribuit: Moro ab Idib. Februarijs in æquinoctium, piro autumnum, ita ut brumam XV nec minus diebus antecedant. Malis æſtiuis & cotoneis, item ſorbis, prunis, poſt mediam hyemem in Idus Februarias. Siliquæ Græcæ & perſicis ante brumam per autumnum: Nucibus, iuglandi, & pineæ, & auellanæ Græcæ, atq; caſtaneæ, à kalendis Martijs ad Idus eaſdem: Salici, geniſtæ, circa Martias calendas. Hanc in ſiccis ſemine, illam in humidis uirga ſeri diximus.

Quæ arbores ſocietate gaudeãt, & de diſciplina ablaqueandi & accumulandi. Cap. XIX

EST etiam noua inſerendi ratio, ne quid ſciens quidem prætercam, quod uſquam inuenerim, Columellæ excogitata, ut affirmat ipſe, qua uel diuerſæ inſociabileſq; naturæ arborum copulẽtur, ut fici atq; oleæ. Iuxta hanc ſeri ficum iu-

bet,non ampliore interuallo,quàm ut contingi large poſsit,ramo oleæ quàm maxime ſequaci atque obedituro: cumq; omni interim tempore edomari meditatione curuandi. Poſtea fico adepta uires, quod euenire trimæ atque utique quinquenni, detruncata ſuperficie,ipſaq; deputata,ut dictũ eſt, adraſo cacumine defigi in crure fici,cuſtoditum uinculis,ne curuatura fugiat.Ita quodam propaginum inſitorumq; temperamento,triennio communi inter duas matres coaleſcere. Quarto anno abſciſum totũ adoptantis eſſe:nondum uulgata ratione, haud mihi certe ſatis comperta. Cæterum eadem illa de calidis frigidisq; & humidis & ſiccis ſupra dicta ratio, & ſcrobes fodere monſtrauit. In aquoſis enim neque altos,neque amplos facere expedit:aliter æſtuoſo ſolo & ſicco,ut quàm maxime accipiant aquam contineantq;. Hæc & apud ueteres arbores colendi ratio eſt. Feruentibus enim locis accumulant æſtate radices operiuntq;,ne ſolis ardor exurat. Alibi ablaqueãt,perflatusq; admittũt.Iidem hyeme cumulis à gelu uindicãt.Contrà illi hyeme aperiũt,humoremq; ſitiẽtibus quærũt. Vbicunq; circũfodiẽdi arbores ratio in circuitu pedes in orbẽ ternos,neq; id in pratis,quãdo amore ſolis humorisq; in ſumma tellure oberrant.Et de arboribus hæc quidẽ fructus gratia ſerẽdis inſerẽdisq; in uniuerſum ſint dicta.

De ſalicto & harundineto,& cæteris cæduis ad perticas,palos. Cap. XX

HInc reſtat earũ ratio, quæ propter alias ſeruntur,uineas maxime,cæduo ligno.Principatum in iјs obtinẽt ſalices,quarũ ſatio fit loco madido,tamen refoſſo duos pedes & ſemipedẽ,talea ſeſquipedali,uel pertica, quæ utilior quo plenior. Interuallo eſſe debẽt pedes ſeni.trimæ pedibus binis à terra putatione coërcentur,ut ſic ſe in latitudinem fundãt; ac ſine ſcalis tondeãtur.Salix enim fœcũdior eſt quo terræ propior.Has quoq; omnibus annis cõfodi iubent menſe Aprili. Hæc eſt uiminalium cultura.Perticalis & uirga & talea ſeritur foſſura eadem.Perticas ex ea cædi iuſtum eſt quarto ferè anno. Et eæ autem ſeneſcentium propagine ſarciũt locum, pertica immerſa,ac poſt annum reciſa.Salicis uiminalis iugera ſingula ſufficiunt XXV uineæ iugeribus.Eiuſdem rei cauſa populus alba ſeritur bipedaneo paſtinatu,talea ſeſquipedali,biduo ſiccata,palmipede interuallo,terra ſuperin iecta duorum cubitorum craſsitudine.Harundo etiamnum dilutiore quàm hæ ſolo gaudet.Seritur bulbo radicis, quem alij oculum appellãt,dodrantali ſcrobe,interuallo duum pedum & ſemipedis: reficiturq; ex ſeſe uetere harundineto extirpato,quod utilius repertum quàm caſtrare ſicut antea. Nanq; inter ſe radices ſerpunt, mutuoq; diſcurſu necãtur: Tempus inſerendi, priuſquam oculi harundinum intumeſcant,ante kalen.Martias. Creſcit ad brumam uſque,deſinitq; cum dureſcere incipit. Hoc ſignum,quod tempeſtiuã habet cæſuram:& hanc aũt,quoties & uineam fodiendam putant. Seritur & tranſuerſa,non alte terra cõdita,erumpuntq; ſingulis oculis totidem plantæ.Seritur & deplantata pedali ſulco binis obrutis gemmis, ut tertius nodus terram attingat prono cacumine, ne rores concipiat.Cæditur & decreſcente luna. Vineis anno ſiccata utilior quàm uiridis.Caſtanea pedamentis omnibus præfertur facilitate tractatus,perdurandi peruicacia,regerminatione cædua uel ſalice lætior.Quærit ſolũ facile,nec non harenoſum,maximeq; ſabulum humidum aut carbunculum, uel tophi etiam farinam, quamlibet opaco ſeptentrionaliq; & præfrigido ſitu,uel etiã decliui. Recuſat eadem gallicam,rubricam,cretam,omnemq; terræ fœcunditatẽ,qua ſeri nuces diximus.Sed niſi ex maximis non prouenit,nec niſi quinis aceruatim ſatis.Perfringi ſolum debet ſuprà ex Nouembri menſe in Februariũ:quo ſolutæ,ſponte cadunt ex arbore, atq; ſubnaſcuntur. Interualla ſint pedalia undique ſulco dodrantali. Ex hoc ſeminario transferuntur in aliud,bipedali interuallo,plus biennio. Sunt & propagines nulli quidẽ faciliores. Nudata enim radice,tota in ſulco proſternitur. Tunc ex cacumine ſuper terrã relicto renaſcitur, & alia ab radice.Sed translata neſcit hoſpitari, pauetq; nouitatem. Biennio ferè poſtea proſilit. Ideo nucibus potius quàm radice plantaria cædua implentur. Cultura non alia quàm ſupradictis fodiendis ſupputandisq; per biennium ſequẽs.De cætero ipſa ſe colit,umbra ſtolones ſuperuacuos enecante. Cæditur

intra

intra ſeptimum annum. Sufficiunt pedamenta iugeri unius uicenis uinearum iugeribus, quando etiam ea bifida ſtirpe fiunt,durátq; ultra alteram ſyluæ ſuæ cæſuram. Eſculus ſimiliter prouenit, cæſura triennio ſerior, nimis moroſa naſci. In quacunq; terra ſeritur,naſcitur è balano, ſed non niſi eſculi,ſcrobe dodrantali, interuallis duorum pedum ſeritur leuiter quater anno. Hoc pedamentum minime putreſcit,læſumq; maxime fruticat. Præterea hæc ſunt cædua quæ diximus,fraxinus, laurus,perſica,corylus,malus,ſed tardius naſcuntur. Terram defixa uix tolerāt,non modo humorem. Sambucus contrà firmiſsima ad palum,taleis ſeritur ut populus. Nam de cupreſſo ſatis diximus.

De culturis,& diſciplina excolendarum uinearum. Cap. xxi

ET prædictis uelut armamentis uinearum,reſtat ipſarũ natura præcipua tradenda cura. Vitium ſurculi & quarundā arborũ, quibus fungoſior intus natura eſt,geniculatis ramorũ nodis interſepiũt medullam. Ferulæ ipſæ breues,& ad ſumma breuiores,articulis utiq; duobus internodia includunt. Medulla,ſiue illa uitalis anima eſt,ante ſe tendit,longitudinem impellēs,quandiu nodis peruia patet fiſtula. Cum uero concreti ademere tranſitum,repercuſſa erumpit,ab ima ſui parte, iuxta priorem nodũ alternis laterum ſemper inguinibus,ut dictũ eſt in harũdine ac ferula, quorũ dextrũ ab imo intelligitur articulo,læuum in proximo,atq; ita per uices. Hæc uocatur in uite gemma,cum ibi ceſpitē facit. Antè uero q̃ faciat,in concauo oculus:& in cacumine ipſo,germen. Sic palmites,nepotes,uuæ, folia,pampini gignũtur. Mirumq;,firmiora eſſe in dextra parte genita. Hos ergo in ſurculis nodos cum ſerũtur,medios ſecare oportet,ita ne profluat medulla. Et in fico quidē dodrantales paxilli ſolo patefacto ſeruntur,ſic ut deſcendat quæ proxima arbori fuerit,duo oculi extra terrā emineant. Oculi autē in arborũ ſurculis proprie uocātur unde germināt. Hac de cauſa & in plātarijs aliquādo eodē anno ferũt,quos fuere laturi fructus in arbore, cum tempeſtiue ſati prægnantes,inchoatos conceptus alibi pariunt. Ita ſatas ficos,tertio anno transferre facile: Hoc pro ſeneſcendi celeritate attributũ huic arbori,ut citiſsime proueniat. Vitiũ numeroſior ſatus. Primũ omniũ nihil ſeritur ex his,niſi inutile & deputatum in ſarmento. Opputatur autē quicquid proximo tulit fructũ. Solebat capitulatus utrinq; è duro ſurculus ſeri,eoq; argumēto malleolus uocatur etiā nunc. Poſtea auelli cũ ſua calce cœptus eſt,ut in fico : neq; eſt aliud uiuacius. Tertiũ genus adiectũ etiamnum expeditius ſine calce,propter quod ſagittæ uocātur, cum intorti pangũtur. Iidē cum deciſi nec intorti trigemmes. Plures aũt ex eodē ſurculo hoc modo fiũt. Serere è pampinarijs ſterile eſt:nec niſi fœcũdo oportet. Quæ raros habēt nodos,infœcundæ iudicātur. At denſitas gemmarum,fertilitatis indiciũ eſt. Quidā ſeri uetant niſi eos,qui floruerint,ſurculos. Sagittas ſerere minus utile,quoniā in transferendo facile rumpitur quod intortũ fuit. Seruntur pedali, non breuiores,lōgitudine,quinq;,ſex'ue nodorũ. Pauciores tribus gemmis in hac mēſura eſſe nō poterũt. Inſeri eodē die quo putanē,utiliſsimũ. Si multo poſtea neceſſe ſit ſerere cuſtoditos(uti præcepimus)oportet caueri utiq;,ne extra terrā poſiti ſole inareſcāt,uento'ue aut frigore hebetentur. Qui diutius in ſicco fuerint priuſq; ſerantur,in aqua pluribus diebus reuiuiſcāt. Solũ apricum & q̃ampliſsimũ in ſeminario,ſiue in uinea,bidente paſtinari debet ternos pedes,bipalio alto marra reijci quaternorũ pedũ ferramento,ita ut in pedes binos foſſa procedat. Foſſatũ purgari, & extēdi,ne crudũ relinquatur. Verũ & exigi menſura. Male paſtinatũ deprehendũt ſcamna inæqualia. Metienda eſt & ea pars quæ interiacet puluini. Surculi ſerũtur & in ſcrobe & in ſulco longiore,ſuper quos tenerrima ingeritur terra. Sed in gracili ſolo fruſtrà,niſi ſubſtrato pinguiore. Nec minus quàm duos integi oportet,& proximā attingi terrā,& eodē paxillo deprimi & ſpiſſari. Intereſſe in plantario ſeſquipedes inter bina ſemina in latitudinem, in longitudinē ſemiſſes. Ita ſatos malleolos XXIIII menſe recidere ad imum articulũ,niſi ipſi parcatur. Oculorũ inde materia emicat cum aqua,XXXVI menſe uiuiradix transfertur. Eſt & luxurioſa ratio uites ſerēdi,ut quatuor malleoli uehementi uinculo colligētur in parte luxurioſa:atq; ita uel per oſſa bubuli

cruris,uel per colla fictilia traiecti,obruantur binis eminentibus gemmis.Humeſcunt hoc modo,reciſiq; palmitem emittunt. Poſtea fiſtula fracta radix libere capit uires, uuamq; fert,& omnium corporum ſuorum acinos. In alio genere inuētu nouitio finditur malleolus,medullaq; eraſa in ſe colligãtur ipſi caules, ita ut gemmis parcatur omni modo. Tum malleolus in terra fimo mixta ſeritur,& cum ſpargere cœperit caules,deciditur,foditurq; ſæpius. Talis uuæ acinos nihil intus ligni habituros Columella promittit, cum uiuere ſemina ipſa perquàm mirum ſit,& medulla adempta naſci. Surculis eriam quibuſnam ſit articulatio arboris, non omittendū uidetur. Nanq; buxi tenuiſsimis quinis ſenisúe colligatis depacti proueniunt. Quondam in obſeruatione erat, ut defringerentur ex imputata buxo,aliter uiuere non crediti.Detraxere hæc experimenta ſeminarij curaq;. Sequitur uinearum ratio. Quinq; generū hæ:Sparſis per terram palmitibus,aut per ſe uitę ſub recta, uel cum adminiculo ſine iugo, aut pedatæ ſimplici iugo,aut compluuiatæ quadruplici.Quæ pedatæ ratio erit, eadē intelligitur eius quoq;,in qua ſine adminiculo uitis per ſe ſtabit. Id enim non fit niſi pedamenti inopia. Simplici iugo conſtat porrecto ordine, quem canterium appellant.Meliorq; ea uino,quando ſibi ipſa non obumbrat,aſsiduoq; ſole coquitur, & afflatum magis ſentit,& celerius rorem dimittit:Pampinationi quoq; & occationi,omniq; operi facilior. Super cætera defloreſcit utilius.Iugum fit pertica aut harundine,aut crine, funiculóue, ut in Hiſpania Brundiſioq;.Compluuiata copioſior uino eſt,dicta à cauis ædium cōpluuijs.Diuidit̃ in quaternas partes totidē iugis.Huius ſerēdi ratio dicetur,eadē ualitura in omni genere,in hoc uero numeroſior tantū.His uero tribus ſeritur modis:Optime in paſtinato,ꝓxime in ſulco,nouiſsime in ſcrobe.De paſtinatione dictū eſt.

De ſulco,& uinearum putatione. Cap. XXII

SVlco latitudo palæ ſatis eſt:Scrobibus ternorū pedū in quamcunq; partem.Altitudo in quocunq; genere tripedalis,ideo nec uitis minor transferri debet,extatura etiãnum duabus gemmis . Emolliri terrã minutis in ſcrobe ima ſulcis,fimoq; miſceri neceſſarium. Cliuoſa altiores poſcunt ſcrobes,præterea puluinatis à deuexitate labris.Quæ ex his longiores fient,ut uites binas accipiant.E diuerſo aliæ locabuntur. Eſſe uitis radicem in media ſcrobe oportet. Sed ipſam innixam ſolido in orientem æquinoctialem ſpectare.Adminicula prima è calamo accipere.Vineas limitari decumatio XVIII pedum latitudinis ad contrarios uehiculorum tranſitus, alijsq; tranſuerſis limitibus denûm pedum diſtingui per media iugera. Aut ſi maior modus ſit, totidem pedū cardine, quot decumano limitari.Semper uero quintanis ſemitari,hoc eſt, ut quinto quoq; palo ſingulæ iugo paginæ includantur. Solo ſpiſſo, non niſi repaſtinato,nec niſi uiuiradicem ſeri:tenero & ſoluto,uel malleolum ſulco, uel ſcrobe. In colles ſulcos agere tranſuerſos melius quàm paſtinare,ut defluuia palis eorum contineãtur.Aquoſo cælo,uel ſicco ſolo,malleolos ſerere autumno, niſi ſi tractus ratio mutauerit. Siccus enim & calidus autumno poſcit ſeri,humidus frigidusq; etiam ueris exitu. In arido ſolo uiuiradix quoq; fruſtrà ſeritur. Male & in ſiccis malleolus, niſi poſt imbrem. At in riguis,uel frondens uitis,& uſq; ad ſolſtitium recte,ut in Hiſpania.Quieſcere uentos ſationis die utiliſsimum.Pleriq; auſtros optant,Cato abdicat. Intereſſe medio temperamento inter binas uites oportet pedes quinos.Minimum autem læto ſolo pedes quaternos, tenui plurimum octonos.Vmbri & Marſi ad uicenos intermittunt arationis gratia in his quæ uocant porculeta. Pluuio & caliginoſo tractu rariores poni,ſicco denſiores congruit.Subtilitas parſimoniæ compēdia inuenit,cum uinea in paſtinato ſeritur, obiter ſeminarium faciendi, ut uiuiradix loco ſuo,& malleolus qui transferatur,inter uites ordine feratur.Quæ ratio in iugero circiter XVI M uiuiradices donat.intereſt autē biennium fructus,quo tardius in ſato prouenit quàm in tranſlato.Viuiradix poſita in uinea poſt annum reſecatur uſq; ad terram, ut unus tantū emineat oculus,adminiculo iuxtà affixo, & fimo addito. Simili modo & ſecundo anno reciditur,uiresq; cōcipit,& intra ſe paſcit ſuffecturas oneri, cum aliâs feſtinatione pariēdi graciléſcat,

ac emucida, ni cohibeatur caſtigatione tali, in fœtum exeat tota. Nihil auidius naſcitur, ac niſi ad pariendũ uires ſeruẽtur, tota fit fœtus. Pedamẽta optima quæ diximus, aut ridicæ robore, oleaq́; aut ſi non ſint, pali è iunipero, cupreſſo, laburno, ſambuco. Reliquorũ generum ſudes omnibus annis reciduntur. Saluberrima in iugo harundo cõnexa faſciculis, durat quinis annis. Cum breuiores palmites ſarmento iunguntur inter ſe funium modo, ex hoc arcus funeta dicuntur. Tertius uineæ annus palmitem uelocem robuſtumq́; emittit, & quem faciat ætas uitem. Hic in iugum inſilit. Quidam tunc excæcant eum ſupina falce auferendo oculos, ut noxia iniuria longius euocent. Vtilior enim conſuetudo pariendi, ſatiusq́; pampinos adiugatæ detergere, uſquequo placeat roborari eam. Sunt qui uetant tangi proximo anno quo translata ſit, neque ante LX menſem falce curari. Tunc autem ad tres gemmas recidi. Alij proximo quidem anno recidunt, ſed ut ternos quaternoſ'ue ſingulis annis adijciant articulos, quarto demum perducant ad iugum. Id utrunque fructum tardum, præterea retorridum & nodoſum reddit, pumilionum incremento. Optimum autem, matrem eſſe firmam, poſtea fœtum audacem. Nec tutum eſt quod cicatriſoſum, magno imperitiæ errore. Quicquid eſt tale, plagis naſcitur, nõ è matre. Totas enim habet illa uires dum roboratur, & annuos accipit tota fœtus, cum permiſſum fuerit naſci. Nil natura portionibus parit. Quæ cum excreuerit, ſatis firma protinus in iugo collocari debebit: Sin etiamnum infirmior erit, ſub ipſo iugo hoſpitari reciſa: uiribus non ætate decernitur. Temerarium eſt, ante craſſitudinem pollicatem uiti imperare. Sequenti anno palmites ſalutentur pro uiribus matris ſinguli aut gemini. Iidem & ſecundo, ſi cogit infirmitas, nutriantur: tertioq́; demum anno duo adijciantur. Nec ſunt plures quaternis unquam permittendi. Breuiterq́;, nõ indulgendum eſt, & ſemper inhibenda fœcunditas: Ea eſt enim natura, ut parere malit quàm uiuere. Quicquid materiæ adimitur, fructui accedit. Illa ſemina mauult, quàm fructum gigni, quoniam fructus caduca res eſt. Sic pernicioſe luxuriat, nec ampliat ſe, ſed egerit. Dabit conſilium & ſoli natura. In macro etiã ſi uires habebit, reciſa intra iugum moretur, ut omnis fœtura ſub eo exeat. Minimum id eſſe debebit interuallum, ut attingat iugum, ſuperetq́; non teneat: adeo non recumbat in eo, nec delicate ſe ſpargat. Ita temperetur hic modus, ut creſcere etiã malit quàm parere. Palmes duas treſ'ue gemmas ſub iugo habere debet ex quibus materia naſcatur: tunc per iugum mergi alligariq́;, ut ſuſtineatur iugo, non pendeat. Vinculo mox aſtrictus à tertia gemma alligari, quoniam & ſic coërcetur impetus materiæ, denſioresq́; citrà pampini exultant: cacumen religari uetant. Natura hæc eſt, deiecta pars aut præligata fructum dat, plurimumq́; ipſa curuatura. Quod citra eſt, materiem mittit, offenſante credo ſpiritu, & illa quam diximus medulla. Quæ ita emicuerit materia, fructum dabit anno ſequẽte. Sic duo genera palmitum: Quod è duro exit, materiamq́; in proximum annum promittit, pampinarium uocatur: at ubi ſupra cicatricem eſt, fructuarium. Alterum ex anniculo palmite, ſemperq́; fructuarium relinquitur ſub iugo. Et qui uocatur cuſtos. Hic eſt nouellus palmes, non longior tribus gemmis, proximo anno materiam daturus, ſi uitis luxuria ſe conſumpſerit. Et alius iuxta eum uerrucæ magnitudine, qui furunculus appellatur, ſi forte cuſtos fallat. Vitis antequàm ſeptimũ annum à ſurculo compleat, euocata ad fructum euaneſcit, ac moritur. Nec ueterem placet palmitem in longum, & ad quartum uſq; pedamentum emitti, quod alij dracones, alij iuniculos uocant, ut faciant quæ maſculeta appellant. Cum induruit uitis, peſſimum in uinea traducere. Quinto anno & ipſi palmites intorquentur, ſingulæq́; è ſingulis materiæ emittuntur, ac deinde è proximis, prioresq́; amputantur: ſemper cuſtodem relinqui melius, ſed is proximus uiti eſſe debet, nec lõgior quàm dictũ eſt. Ei ſi luxuriauerint palmites, intorqueri: ut quatuor materias, uel duas ſi unijuga erit uinea, emittat. Si per ſe uitis ordinabitur ſine pedamento, qualecunq; tamen initio adminiculũ deſiderabit, dum ſtare cõdiſcat, & recta ſurgere. Cætera à primordio eadem. Diuidi autem putatione pollices æquali examine undiq;, ne prægrauet fructus parte ali

qua,obiter idem deprimens prohibebit in excelſum emicare. Huic uineæ trium pedum altitudo excelſior nutat,cæteris à quinto, dum ne excedat hominis longitudinem iuſtam. Iis quoq; quæ ſpargũtur in terra breuis ad innitendũ caueas circundẽt,ſcrobibus per ambitum actis,ne uagi palmites inter ſe pugnẽt occurſantes:maiorq; pars terrarum ita ſupinam in tellure uindemiã metit. Siquidẽ & in Africa,& in Ægypto Syriaq;,ac tota Aſia, & multis locis Europæ hic mos præualet. Ibi ergo iuxta terrã cõprimi debet uitis:eodem modo & tempore nutrita radice,quo in iugata uinea,ut ſemper pollices tantũ relinquãtur fertili ſolo cum tribus gemmis, graciliore quinis:præſtatq; multos eſſe ꝗ lõgos. Quæ de natura ſoli diximus, tanto potẽtiora ſentientur, quanto propior fuerit uua terræ. Genera ſeparari ac ſingulis cõſeri tractibus utiliſsimũ. Mixtura enim generum etiã in uino nõ modo in muſto diſcors. Aut ſi miſceantur,nõ alia ꝗ pariter matureſcẽtia iungi neceſſarium. Iuga altiora quo lætior ager,& quo planior:item roſcido,nebuloſo,minusq; uentoſo conueniunt.Contrà,humiliora gracili & arido,æſtuoſo,uentisq; expoſito.Iuga ad pedamentum ꝗ arctiſsimo nodo uinciri oportet,uitem leui contineri. Quæ genera uitiũ,& in quali ſolo cæloq; eſſent cõſerenda,cum enumeraremus naturas earũ & uinorũ,notauimus: De reliquo cultu uehemẽter ambigitur. Pleriq; æſtate tota poſt ſingulos rores cõfodi iubent uineam. Alij uetant gemmantem: decuti enim oculos,tactuq; intrantiũ deteri:& ob id arcendum procul omne quidem pecus,ſed maxime lanatum,quoniã facillime auferat gemmas:Inimicos & pubeſcente uua raſtros:ſatisq; eſſe uineam ter anno confodi,ab æquinoctio uerno ad uergiliarũ exortũ,& canis exortum,& nigreſcente acino. Quidam ita determinant: Veterem ſemel à uindemia ante brumam,cum alij ablaqueare & ſtercorare ſatis putent. Iterũ ab Idib. Aprilis anteꝗ cõcipiat,hoc eſt,in VI Idus Maij. Deinde priusq; florere incipiat,& cum defloruerit,& uariãte ſe uua. Peririores affirmãt,ſi iuſto ſæpius fodiatur,in tantũ tenereſcere acinos,ut rumpantur. Quæ fodiuntur,ante feruẽtes horas diei fodiendas cõuenit:ſicuti lutũ neq; arare,neq; fodere: Foſsione puluerem excitatũ cõtra ſoles nebulasq; prodeſſe. Pampinatio uerna in confeſſo eſt,ab Idibus Maijs intra dies X utiq; anteꝗ florere incipiat,& eam infra iugũ debere fieri. De ſequente uariant ſentẽtiæ. Cum defloruerit,aliqui pampinandũ putant:alij ſub ipſa maturitate. Sed de his Catonis præcepta decernent. Nanq; & putationũ tradenda ratio eſt. Protinus hanc à uindemia,ubi cæli tepor indulget,adoriũtur. Sed hoc fieri nunꝗ debet ratione naturæ ante aquilæ exortum, ut in ſiderum cauſis docebimus proximo uolumine. Imò uero fauonio,quoniam anceps culpa ſit præproperæ feſtinationis. Si ſaucias recenti medicina mordeat quædam hyemis ruminatio,certũ eſt gemmas earum frigore hebetari,plagasq; findi,& cæli uitio exuri oculos lachryma diſtillãte. Nam gelu fragiles fieri quis neſciat? Operarum iſta computatio eſt in latifundijs, non legitima naturæ feſtinatio: quo maturius putantur apris diebus,eo plus materiæ fundunt:quo ſerius,eo fructum uberiorem. Quare macras prius cõuenit putare,ualidas nouiſsime. Plagam omnem obliquam fieri, ut facile decidant imbres: & ad terram uerti,quàm leuiſsima cicatrice acie falcis exacta plagaq; cõuelata. Recidi autẽ ſemper inter duas gemmas, ne ſit uulnus oculis in reciſa parte. Nigram eſſe eam exiſtimãt:& donec ad ſynceram ueniatur,recidendam: quoniam è uitioſa materie utilis non exeat. Si macra uiris idoneos palmites non habeat, ad terrã recidi eam,nouosq; elici utiliſsimum. In pampinatione nõ hos detrahere pampinos, qui cum uua ſint:Id enim uuas ſupplãtat, præterq; in nouella uinea. Inutiles iudicantur in latere nati,non ab oculo: quippe etiam uua quæ naſcatur è duro rigeſcente,ut niſi ferro detrahi nõ poſsit. Pedamentum quidam inter duas uites utilius putant ſtatui,& facilius ablaqueantur ita,meliusq; eſt uinjugæ uineæ,ſi tamen & ipſi iugo ſint uires,nec flatu infeſta regio. In quadripartita ꝗ proximum oneri adminiculum eſſe debet:ne tamen impedimentũ ſentiat ablaqueatio,cubito abeſſe, non amplius: ablaqueari autem prius quàm putari iubent. Cato de omni cultura nimium ita præcipit: Quàm altiſsimam uineam facito, alligatoq; recte, dum ne nimium conſtringas

gas

gas,hocq; modo eam curato: Capita uitium putata circunfodito,atare incipito. Vltrò citroq; ſulcos perpetuos ducito. Vites teneras quamprimū propagato, ueteres quàm minimum caſtrato. Potius ſi opus fuerit deijcito,bienniòq; poſt præcidito. Vitem nouellam reſecari tum erit tempus,ubi ualebit. Si uinea ab uite caluata erit,ſulcos interponito,ibiq; uiuiradicem ſerito: Vmbram à ſulcis remoueto,crebroq; fodito. In uinea ueteri ſerito ocymum. Si macra erit,quod granū capit ne ſerito, & circum capita addito ſtercus,paleas,uinaceas,aut aliquid horunce. Vbi uinea frondere cœperit,pampinato. Vineas nouellas alligato crebro,ne caulis præfringatur. Et quæ iam in perticā ibit, eius pāpinos teneros alligato leuiter,porrigitóque. Quæ ubi recte ſteterint, ubi uua uaria fieri cœperit,uites ſubligato. Vitis inſitio una eſt per uer,altera cum uua floret:ea optima eſt. Vineam ueterem ſi in alium locum transferre uoles, duntaxat brachium craſſum primum deputato. Binas gemmas nec amplius relinquito. Ex radicibus bene effodito. Et caue radices ne ſaucies. Ita uti fuerit ponito in ſcrobe, aut in ſulco, operitoq;,& bene occulcato. Eodemq; modo uineam ſtaturninato,alligato,laxatoq; uti fuerat,crebroq; fodito. Ocymum quod in uinea ſeri iubet,antiqui appellabant pabulū,umbræ patiens,quod celerrime proueniat.

Ratio arbuſtorum. Cap. XXIII

SEquitur arbuſti ratio, mirum in modum damnata Sarſenæ patri filióque, celebrata Scrofæ,uetuſtiſſimis poſt Catonē,peritiſſimisq;, ac ne à Scrofa quidem, niſi uni Italiæ conceſſa: cum tam longo iudicetur æuo, nobilia uina non niſi in arbuſtis gigni, & in his quoque laudatiora ſummis, ſicut uberiora imis: Adeo excelſitate proficitur. Hac ratione & arbores eliguntur. Prima omnium ulmus, excepta propter nimiam frondem atinia. Deinde populus nigra,eadem de cauſa,minus denſa folio. Non ſpernunt plerique & fraxinum,ficumq;,& etiam oleam,ſi non ſit umbroſa ramis. Harum ſatus cultusq; abunde tractatus eſt. Ante triceſimum ſextum menſem attingi falce uetantur. Alterna ſeruantur brachia. Alternis putantur annis. Sexto anno maritantur. Tranſpadana Italia præter ſupradicta,cornu,populo,tilia, acere, orno, carpino, quercu, arbuſtat agros: Venetia ſalice,propter uliginem ſoli. Et ulmus detruncata à media in ramorum ſcamna digeritur, nulla ferè XX pedum altiore arbore. Tabulata earum ab octauo pede altitudinis dilatantur in collibus ſiccisq; agris, à XII in campeſtribus & humidis. Meridianum ſolem ſpectare palmæ debent. Rami à proiectu digitorum modo ſubrigi, tonſili in his tenuium quoque uirgultorum barba, ne obumbrent. Interuallum iuſtum arborum, ſi aretur ſolum, quadrageni pedes in terga frontemq;, in latera uiceni. Si non aretur, hoc in omnes partes. Singulis denas ſæpe adnutriunt uites,damnato agricola minus ternis. Maritare niſi ualidas inimicum,enecante ueloci uitium incremento. Serere tripedaneo ſcrobe neceſſarium,diſtantes inter ſeſe arboremq; ſingulis pedibus. Nihil ibi malleolis atque paſtinationi,nulla fodiendi impendia: utpote cum arbuſti ratio hac peculiari dote præſtet, quod in eodem ſolo ſeri fruges & uitibus prodeſt. Superq; quod uindicans ſe altitudo, non,ut in uinea, ad arcendas animaliū iniurias pariete, uel ſepe, uel foſſarum utique impendio muniri ſe cogat. In arbuſto è prædictis ſola uiuiradicis ratio,item propaginum,et hæc gemina,ut diximus. Qualorum in ipſo tabulato maxime probata, quoniam à pecore tutiſsima eſt. Altera, deflexa uite uel palmite iuxta ſuam arborem, aut circa proximam cœlibem. Quod ſupra terram eſt è matre, radi iubetur ne fruticet. In terra nō pauciores gemmæ quatuor obruuntur ad radicem capiendam,extrà in capite binę relinquuntur. Vitis in arbuſto quatuor pedes in longo conſtat, omni ſulco tres lato, alto duos cum ſemipede. Poſt annum propago inciditur ad medullam, ut paulatim radicibus ſuis aſſueſcat. Caulis à capite ad duas gemmas reciditur. Tertio totus mergus abſciditur,reponiturq; altius in terram, ne ex reciſo frondeat. Tolli uiuiradix à uindemia protinus debet. Nuper repertum, draconem ſerere iuxta arborem: ita appellamus palmitem emeritum, pluribusq; induratum annis. Hunc præciſum quàm maxima amplitudine tri-

bus partibus longitudinis deraſo cortice quatenus obruatur, unde & raſilem uocant, deprimere ſulco, reliqua parte ad arborem erecta, ocyſſimum in uite. Si gracilis ſit uitis aut terra, uſitatum eſt quàmproxime ſolum decidi, donec firmetur radix: ſicut neq; roſcidam ſeri, neq; à ſeptentrionis flatu. Vites aquilonem ſpectare debent ipſæ, palmites autem ea rundem ad meridiem. Non eſt feſtinandum ad putationem nouellæ, ſed primo in circulos materies colligēda, nec niſi ualidæ putatio admouēda. Seriora ferè anno ad fructum arbuſta, quàm uitis iugata. Sunt qui omnino putari uetant, priuſquam arborum longitudinem æquauerit. Prima falce ſex pedes à terra recidatur flagello infrà relicto, & naſci coacto in curuatione materiæ. Tres ei gemmæ nō amplius deputato ſuperſint. Ex his emiſſi palmites proximo anno imis inſerantur ſcamnis, ac per ſingulos annos ad ſuperiora ſcandant, relicto ſemper duramento in ſingulis tabulatis, & emiſſario uno, qui ſubeat uſque quo placuerit. De cætero putatione omni, flagella quæ proxime tulerint recidātur. Noua circūciſis undiq; capreolis ſpargantur in tabulatis. Vernacula putatio deiectis per ramos uitium crinibus circunueſtit arborem, crineſq; ipſos uuis: Gallica in traduces porrigitur, Aemiliæ uiæ in ridicas attiniarum ambitu frondem earum fugiens. Eſt quorūdam imperitia ſub ramo uinculo ſuſpendendi, ſuffocante iniuria: quando contineri debet uimine, non arctari. Quinimo etiam quibus ſalices ſuperſunt, molliore hoc uinculo facere malūt, herbaq; ſiculi quam uocant ampelodeſmon. Græcia uero uniuerſa iunco, cypero, ulua. Liberam quoq; uinculo per aliquot dies uagari, & inconditam ſpargi, atq; in terra quam per totum annum ſpectauerit recumbere. Nanque ut ueterina à iugo, & canes à curſu uolutatio iuuat, ita tum & uitium porrigi lumbos, Arbor quoque ipſa gaudet aſſiduo leuata onere ſimilis reſpiranti. Nihil eſt in opere naturæ, quod non exemplo dierum noctiumq; aliquas uices feriarum uelit. Ob id protinus à uindemia putari, & laſſas etiamnum fructu ædito, improbatur, ut putatæ rurſus alligētur alio loco. Nanque orbita uinculi ſentitur uexatione non dubia. Traduces Gallica cultura bini utrinq; lateribus, ſi pes quadrageno diſtet ſpatio, quaterni ſi uiceno, inter ſe obuij miſcentur alliganturq; unà conciliati, uirgultorum comitatu obiter rigorati quà deficiant: aut ſi breuitas non patiatur ipſorum, adalligato protenduntur in uiduam arborem unco. Traducem bimum præcidere ſolebant. Oneratis enim uetuſtate melius donare tempus ut tranſilē faciant, ſi largiatur craſſitudo, aliás utile toros futuri draconis paſci. Vnum etiamnū genus eſt medium inter hoc & propaginem, totas ſupplantandi in terram uites, cuneiſq; findendi, & in ſulcos plures ſimul ex una propagandi, gracilitate ſingularum firmata circunligatis haſtilibus, nec reciſis qui à lateribus excurrant pampinis. Nouarienſis agricola traducum turba non contentus, nec copia ramorum, impoſitis etiamnum patibulis palmites circumuoluit. Itaque præter ſoli uitia, cultura quoque torua fiunt uina. Alia culpa iuxta urbem uaracinis, quæ alternis putantur annis, non quia id uiti conducat, ſed quia uilitate reditum impendia exuperent. Medium temperamentum in Carſeolana ſequuntur, carioſaſq; tantum uitis partes incipientes inareſcere deputando, cęteris ad uuam relictis detracto onere ſuperuacuo pro nutrimento omni eſt raritas uulneris. Sed niſi pingui ſolo talis cultura degenerat in labruſcam. Arbuſta arari quàm altiſsime deſiderant, & ſi tantum frumenti ratio non exigit. Pampinari ea non eſt moris, & hoc compendium operæ. Deputantur cum uite pariter interlucata denſitate ramorum, qui ſint ſuperuacui, & abſumant alimenta. Plagas ad ſeptentrionem, aut ad meridiem ſpectare uetuimus. Melius, ſi neq; in occaſus ſolis. Diu dolent talia quoq; ulcera, & difficile ſaneſcunt, algendo nimis æſtuandoúe. Non eadem in uite quæ in arbuſtis libertas, quoniam certa latera eſt facilius abſcondere, quàm detorquere quò uelis plagas. In arborum tōſura ſupiniore uelut calices faciendi, ne cōſiſtat humor. Viti adminicula addenda quæ ſcandat apprehenſa, ſi maiora ſint.

De ſeruandis uuis, & morbis arborum. Cap. XXIIII.

Vitium generoſarū pergulas quinquatribus putandas, & quarū ſeruare uuas libeat,

decreſcente

decreſcente luna tradunt. Quæ uero interlunio ſint putatæ, nullis animalium obnoxias eſſe. Alia ratione plena luna noctu tondendas, cũ ſit ea in leone, ſcorpione, ſagittario, tauro: atq; in totũ ſerendas plena, aut creſcente utiq;, cenſent. Sufficiunt in Italia cultores deni in centena iugera uinearũ. At abunde ſatu cultuq; arborum tractato, quoniam de palmis ac cytiſo in peregrinis arboribus affatim diximus, ne quid deſit, indicanda reliqua natura ſit, magnopere pertinens ad omnia ea. Infeſtantur nanque & arbores morbis. Quid enim genitum caret his malis? Et ſylueſtriũ quidem pernicioſos negãt eſſe, uexariq; tantum grandine in germinatione aut flore. Aduri quoque feruore, aut flatu frigidiore præpoſtero die, quoniã ſuo frigora etiam proſunt ut diximus. Quid ergo? nõne & uites algore intereunt? Hoc quidem eſt quo deprehendatur ſoli uitium, quoniã nõ euenit niſi in frigido. Itaq; per hyemes cæli rigorem probamus, non ſoli. Nec infirmiſſimæ arbores gelu periclitãtur, ſed maximæ, uexatiſq; ita prima cacumina inareſcunt, quoniam præſtrictus gelu non potuit eò peruenire humor. Arborum quidam communes morbi, quidam priuati generum. Communis uermiculatio eſt, ſideratio, et dolor membrorũ. Vnde partium debilitas, ſocietate nominum quoq; cum hominum miſerijs. trũca dicimus certe corpora, & oculos germinum exuſtos, ac multa ſimili ſorte: itaq; laborant & fame & cruditate, quę fiunt humoris quantitate. Aliquæ uero & obeſitate: ut omnia quæ reſinam ferunt, nimia pinguedine in tædam mutantur: & cum radices quoq; pingueſcere cœpere, intereunt ut animalia nimio adipe: aliquando & peſtilentia per genera, ſicut inter homines, nunc ſeruitia, nunc plebes urbana & ruſtica. Vermiculantur magis minus'ue quædã, omnes tamen ferè, idq; aues caui corticis ſono experiũtur. Iam quidem & in hoc luxuria eſſe cœpit: prægrandeſq; roborum delicatiore ſunt in cibo. coſſos uocant: atq; etiam farina ſaginati, hi quoq; altiles fiunt. Maxime autem arborum hoc ſentiunt piri, mali, fici: minus quæ amaræ ſunt & odoratæ. Eorum qui in ficis exiſtunt, alij naſcuntur ex ipſis, alios parit qui uocatur ceraſtes. Omnes tamen in ceraſten figurantur, ſonumq; ædunt paruuli ſtridoris. Et ſorbus arbor infeſtatur uermiculis ruffis piloſis, atq; ita emoritur. Meſpilus quoq; in ſenecta obnoxia ei morbo eſt. Sideratio tota cælo conſtat. Quapropter & grando in his cauſis intelligi debet, & carbunculatio, & quod pruinarum iniuria euenit. Hæc enim uerno tepore inuitatis & erumpere audentibus ſatis mollibus inſidens, adurit lacteſcentes germinum oculos, quod in flore carbũculũ uocãt. Pruinæ pernicioſior natura, quoniã lapſa perſidet, gelatq;, ac ne aura quidem ulla depellitur, quia non fit niſi immoto aere & ſereno. Proprium tamen ſiderationis eſt, ſub ortu canis ſiccitatum uapor, cum inſitæ ac nouellæ arbores moriuntur, præcipue ficus, & uites. Olea præter uermiculationem, quam æque ac ficus ſentit, clauum etiam patitur, ſiue fungum placet dici uel patellam. Hæc eſt ſolis exuſtio. Nocere tradit Cato & rubrum muſcum. Nocet plerunq; uitibus atq; oleis nimia & fertilitas. Scabies communis omnium eſt. Impetigo & quæ adnaſci ſolent cochleæ, peculiaria ficorum uitia: Nec ubique, Sunt enim quædam ægritudines & locorum. Verum ut homini neruorum cruciatus, ſic & arbori, ac duobus ęque modis. Aut enim in pedes, hoc eſt, radices erumpit uis morbi: aut in articulos, hoc eſt, cacuminum digitos, qui longiſſime à toto corpore exeunt. Inareſcunt ergo, & ſunt apud Græcos ſua nomina utrique uitio. Vndiq; primo dolor, mox & macies earum partium fragilis, poſtremo tabes morbusq; non intrante ſucco, aut non perueniente: maximeq; id fici ſentiunt. Caprificus omnibus immunis eſt, quæ adhuc diximus. Scabies gignitur roribus lenis poſt uergilias. Nam ſi rariores fuere, perfundunt arborem, non ſcalpunt ſcabie. Cæterum ſi cadunt, ſiue imbres nimij fuere, alio modo ficus laborat radicibus madidis. Vitibus præter uermiculationem & ſiderationem morbus peculiaris articulatio, tribus de cauſis. Vna, ui tempeſtatum germinibus ablatis. Altera, ut notauit Theophraſtus, in ſupinũ exciſis. Tertia, culturæ imperitia læſis. Omnes enim earũ iniuriæ in articulis ſentiũtur. Siderationis genus eſt in his deflореſcentibus rotatio. Aut cum acini priuſquam creſcãt decoquuntur in callum.

Aegrotant

Ægrotant & cum alſere,læſis uredine attonſarum oculis. Ex calore hoc euenit intempeſtiuo,quoniam omnia modo conſtant, certoq́ꝫ temperamẽto fiunt. Et culpa uinitorum colentium,cum præſtringuntur ut dictũ eſt. Aut circumfoſſor iniurioſo ictu uerberauit. Vel etiam ſubarator imprudens luxauit radices,corpusúe deſquamauit. Eſt & quædam cõtuſio falcis hebetioris. Quibus omnibus cauſis difficilius tolerant frigora aut æſtus,quoniã in ulcus penetrat omnis à foris iniuria. Infirmiſſima uero malus, maximeq́ꝫ quæ dulcis eſt. Quibuſdã debilitas ſterilitatẽ nõ necem affert, ut ſi quis pino cacumẽ auferat uel palmæ. Sterileſcunt enim,nec moriuntur. Aegrotãt aliquando & poma ipſa per ſe ſine arbore,ſi neceſſarijs temporibus imbres aut tepores uel afflatus defuere, aut contra abundauere. Decidunt enim aut deteriora fiũt. Peſſimum eſt inter omnia cum defloreſcentẽ uitem & oleam percuſſit imber,quoniã ſimul defluit fructus. Sunt ex eadẽ cauſa naſcẽtes & erucæ dirum animal,eroduntq́ꝫ frondem,aliæ florem:oliuarum quoq́ꝫ ut in Mileto, ac depaſtam arborem turpi facie relinquunt. Naſcitur hoc malum tepore humido, & lento. Fit aliud ex eodem, ſi ſol acrior inſecutus inuſsit ipſum uitiũ, ideoq́ꝫ mutauit. Eſt etiamnum peculiare oliuis ac uitibus (araneum uocant) cum ueluti telæ inuoluunt fructum & abſumunt. Adurũt & flatus quidam eas maxime,ſed & alios fructus. Nam uermiculationem & poma ipſa per ſe quibuſdam annis ſentiunt,mala,pira,meſpila,punica. In oliua ancipiti euentu,quando ſubeunt nati, fructum adimunt:angent, ſi in ipſo nucleo fuere erodentes eum. Gigni illos prohibent pluuiæ,quæ fiũt poſt Arcturũ. Eædem ſi auſtrinæ fuere,generant,in drupis quoq́ꝫ,quæ matureſcentes tunc ſunt præcipue caducæ. Id riguis magis euenit,etiamſi non ceciderint,faſtidiendis. Sunt & culicũ genera aliquibus moleſta,ut glandibus,fico,qui uidentur ex humore naſci, tunc dulci ſubdito corticibus. Et ægrotatio quidem ferè in his eſt. Quædã temporũ cauſæ,aut locorũ,non proprie dicuntur morbi,quoniam protinus necant,ſicut tabes cum inuaſit arborem,aut uredo:uel flatus alicuius regionis proprius, ut eſt in Apulia atabulus, in Eubœa olympias. Hic enim ſi flauit circa brumam,frigore exurit arefaciẽs, ut nullis poſtea ſolibus recreari poſſint. Hoc genere cõualles & appoſita fluminibus laborãt,præcipueq́ꝫ uitis,olea,ficus. Quod cum euenerit,detegitur ſtatim in germinatione:in oliua tardius. Sed in omnibus ſignum eſt reuiuiſcendi,ſi folia amiſere:alioquin quas putes præualuiſſe,moriuntur. Nonnunquam inareſcunt folia,eadẽq́ꝫ reuiuiſcũt. Aliæ in ſeptentrionalibus,ut Ponto,Phrygia,frigore aut gelu laborant,ſi poſt brumam continuauere XL diebus. Et ibi autẽ & in reliquis partibus, ſi protinus æditis fructibus gelatio magna conſecuta eſt, etiam paucis diebus necat. Quæ iniuria hominum cõſtant,ſecũdas habẽt cauſas. Pix,oleum,adeps inimica præcipue nouellis. Cortice in orbem detracto necantur, excepto ſubere,quod ſic etiam iuuatur. Craſſeſcens enim præſtringit & ſtrangulat. Nec adrachne offenditur, ſi nõ ſimul incidatur & corpus. Alioquin & ceraſus,& tilia,& uitis corticem mittunt,ſed non uitalem, nec proximum corpori, uerum eum qui ſubnaſcente alio expellitur. Quarundam natura rimoſus cortex, ut platanis. Tiliæ renaſcitur paulo minus quàm totus. Ergo his quarum cicatricẽ trahit, medentur luto fimoq́ꝫ:& aliquãdo proſunt,ſi non uehementior frigorum uel calorum uis ſecuta eſt. Quædam tardius ita moriuntur,ut robora & quercus. Refert & tempus anni. Abieti enim & pino ſi quis detraxerit ſole taurum uel geminos tranſeunte cum germinant, ſtatim moriuntur. Eandem iniuriã hyeme paſſæ diutius tolerant. Similiter ilex & robur, & quercus. Quod ſi anguſta decorticatio fuerit, nihil nocet ſupradictis. Infirmiores quidem & in ſolo gracili, uel ab una tantũ parte detractus interimit. Similem & decacuminatio rationẽ habet cupreſſi,piceæ,cedri. Eæ enim detracto cacumine,aut ignibus aduſto intereunt. Similem & depaſtio animaliũ. Oleam quidẽ, etiam ſi lambat capra, ſterileſcere, autor eſt Varro,ut diximus. Quædam hac iniuria moriuntur. Aliqua deteriora fiunt, ut amygdalæ:ex dulcibus enim transfigurantur in amaras, Aliqua uero etiam utiliora,ut apud Chios pirus,quam phocida appellãt. Nam detruncatio diximus quibus prodeſſet.

Intere

Intereunt pleraq; & fiſſa ſtirpe, exceptis uite, malo, fico, punica. Quædã uel ab ulcere tantum. Ficus hãc iniuriam ſpernit, & omnia quæ reſinam gignũt. Radicibus amputatis mori, minime mirũ eſt. Pleræq; tamen non omnibus, ſed maximis, aut quæ ſunt inter illas uitales abſciſſis, moriuntur. Necant inuicem inter ſeſe umbra, uel denſitate atque alimenti rapina. Necat & edera uinciens. Nec uiſcum prodeſt & cytiſus, nec auro, quod alimon uocant Græci. Quorundam natura non necat quidem, ſed lædit odore, aut ſucci mixtura, ut raphanus & laurus uitem. Olfactatrix enim intelligitur, & tangi odore mirũ in modum: Ideoq; cum iuxta ſit, auerti & recedere, ſaporemq; inimicũ fugere. Hinc ſumpſit Androcydes medicinam contra ebrietates, raphanum mandi præcipiens. Odit & caulem et olus omne, odit & corylum, ni procul abſint, triſtis atq; ægra. Nitrum quidem & alumen, marina aqua calida, & fabæ putamina uel erui, ultima uenena ſunt.

De uarijs prodigijs ſiue oſtentis in arboribus: deq; olíueto publicã uiam olim tranſgreſſo. Cap. XXV

INter uitia arborũ, eſt & prodigijs locus. Inuenimus enim ſine folijs natas: uitem & malum punicã ſtirpe fructũ tuliſſe nõ palmite aut ramis, uitẽ uuas ſine folijs, oleas quoq; amiſiſſe folia baccis hærẽtibus. Sunt & miracula fortuita. Nam & oliua in totũ ambuſta reuixit, & in Bœotia deroſæ à locuſtis ficus iterum germinauere. Mutantur arbores & colore, fiuntq; ex nigris cãdidæ, non ſemper prodigioſæ, & maxime quæ ex ſemine naſcuntur, ut populus alba in nigram tranſit. Quidam & ſorbum ſi in calidiora loca uenerit, ſterileſcere putant. Prodigio aũt fiunt ex dulcibus acerba poma, aut dulcia ex acerbis, è caprifico fici & contrà, graui oſtento, cum in deteriora mutantur, ex olea in oleaſtrum, ex candida uua & fico in nigras: ut Laodiceæ Xerxis aduentu platano in oleam mutata: qualibus oſtentis Ariſtandri apud Græcos uolumen ſcatet, ne in infinitum abeamus: apud nos uero C. Epidij cõmentarij, in quibus arbores locutæ quoq; reperiuntur. Subſedit in Cumano arbor graui oſtento, paulo ante Pompeij Magni bella ciuilia, paucis ramis eminentibus. Inuentũ Sibyllinis libris internicionẽ hominũ fore, tantoq; eam maiorẽ, quanto propius ab urbe poſtea facta eſſet. Sunt prodigia & cũ alienis locis naſcuntur, ut in capitibus ſtatuarũ uel aris, & cum in arboribus ipſis alienæ. Ficus in lauro nata eſt Cyzici ante obſidionem. Simili modo Trallibus palma in baſi Cæſaris dictatoris circa bella ciuilia eius. Necnon & Romæ in Capitolio in capite bis bello Perſei enata palma, uictoriam triumphosq; portendit: ac tempeſtatibus proſtrata, eodem loco ficus enata eſt, M. Meſſalæ C. Caſſij cenſorũ luſtro. A quo tempore pudicitiam ſubuerſam Piſo grauis autor prodidit. Super omnia quæ unquam audita ſunt erit prodigium in noſtro æuo Neronis principis ruina factum in agro Marrucino, Vectij Marcelli è primis equeſtris ordinis oliueto uniuerſo uiam publicam tranſgreſſo, aruisq; inde è contrario in locum oliueti profectis.

De remedijs morborum arborum. Cap. XXVI

NVnc expoſitis arborum morbis, conſentaneum eſt dicere & remedia. Ex his quædam ſunt cõmunia omnium, quædam propria quarundam. Communia, ablaqueatio, accumulatio, afflari radices, aut cooperiri, riguis dato potu, uel ablato, fimi ſucco refectis, putatione leuatis onere. Item ſucco emiſſo quibuſdam ueluti detractio ſanguinis, circumraſi corticis uitium extenuatio, & domitura palmitũ. Gemmas ſi frigus retorridas hirſutasq; fecerit, repumicatio, & quædam politura. Arborũ ijs aliæ magis, aliæ minus gaudent: ueluti cupreſſus & aquam aſpernatur & fimũ, & circumfoſſuram amputationemq;, & omnia remedia odit: quinetiam necatur. Riguis & uites, & punicæ præcipue aluntur. Ficus arbor ipſa riguis alitur, pomũ uero eius marceſcit. Amygdalæ ſi colantur foſſione, florem amittunt. Nec inſitas circũfodere oportet, priuſq; ualidæ ferre cœperint poma. Plurimæ autem amputari ſibi uolunt oneroſa ac ſuperuacua, ſicut nos ungues & capillum. Reciduntur ueteres totæ, ac ruſus à ſtolone aliquo reſurgũt, ſed nõ omnes, nec niſi quarum

naturam

naturam pati diximus. Rigua æſtiuis uaporibus utilia, hyeme inimica, autumno uaria. Et hoc eſt ex natura ſoli, quippe cum uindemiator Hiſpaniarũ ſtagnãte ſolo uuas demetat. Cæterum maiore in parte orbis etiam pluuias autumni aquas eriuari conuenit. Circa canis ortus rigua maxime proſunt, ac ne tunc quidem nimia. quoniam inebriatis radicibus nocent. Et ætas modũ temperat. Nouellæ enim minus ſitiunt. Deſiderant autem maxime rigari quæ aſſueuere. Contrà ſiccis locis genita non expetunt humorem, niſi neceſſarium. Aſperiora uina rigari uriq; cupiunt in Sulmonenſi Italiæ agro Fabiano, ubi & arua rigantur. mirumq; quod herbæ aqua illa necantur, fruges aluntur, & riguus pro ſarculo eſt. In eodem agro bruma, tanto magis ſi niues iaceant geléue, ne frigus uites adurat, circumfundunt riguis, quod ibi tepidare uocãt, memorabili natura in amne ſolo. Sed idem æſtate uix tolerandi rigoris.

De caprificatione, & ſtercoratione. Cap. XXVII

CArbunculi ac rubiginum remedia demonſtrabimus uolumine proximo. Interim eſt & ſcarificatio quædam in remedijs: cũ macie corticis ex ægritudine aſtringente ſe, iuſtóq; plus uitalia arborum cõprimente, exactam falcis aciem utraq; manu imprimentes, perpetuis inciſuris deducunt, ac ueluti cutem laxãt. Salutare id fuiſſe, argumento ſunt dilatatæ cicatrices, & internato corpore expletæ. Magnaq; ex parte ſimilis hominum medicina & arborum eſt, quando earum quoq; terebrãtur oſſa. Amygdalæ ex amaris dulces fiunt, ſi circumfoſſo ſtipite, & ab ima parte circumforato defluens pituita abſtergeatur: & ulmis detrabitur ſuccus inutilis, ſupra terram foratis uſq; ad medullã in ſenecta, aut cum alimento nimio abundare ſentiũtur. Idem & ficorũ turgido cortice inciſuris in obliquum leuibus emittitur. Ita fit ne decidant fructus. Pomiferis quę germinãt, nec ferunt fructum, fiſſa radice inditur lapis, fertileſq; fiunt. Hoc idem & amygdalis, è robore cuneo adacto. In piris ſorbiſq; è tæda, ac cinere & terra cooperto. Etiam radices circuncidiſſe prodeſt uitium luxuriãtium ficorumq;, & circunciſis cinerem addidiſſe. Fici ſerotinæ fiunt, ſi primæ groſſi, cum fabæ magnitudinẽ exceſſere, detrahantur. Subnaſcuntur enim quæ ſenus matureſcunt. Eædem cum frondere incipiunt, ſi cacumina rami cuiuſq; detrahãtur, firmiores fertilioréſque fiunt. Nam caprificatiõe maturata, in ea culices naſci è groſſis manifeſtum eſt: quoniam cum euolauere, nõ inueniuntur intus grana, quæ in eos uerſa apparet. Exeundi tanta eſt auiditas, ut pleriq; aut pede relicto aut pẽna pariter erumpãt. Eſt & aliud genus culicum, quos uocant centrinas, fucis apum ſimiles ignauia maliciaq; cum pernicie uerorum & utilium. Interimunt enim illos, atq; ipſi moriuntur. Vexant & tineæ ſemina ficorum. Cõtra quas remedium, in eadem ſcrobe defodere Italicam lentiſcum inuerſa parte quæ fuerit à cacumine. Vberrimas autem ficus rubrica amurca diluta, & cum fimo infuſa radicibus frondere incipientium facit. Caprificorum laudantur maxime nigræ, & in petroſis, quoniam frumenta plurima habeãt, caprificatio ipſa poſt imbrem. In primis aũt cauendum, ne ex remedijs uitia fiant, quod euenit nimia aut intempeſtiua medicina. Interlucatio arboribus prodeſt, ſed omnium annorum trucidatio inutiliſſima. Vitis tantũ tonſuram annuam quærit, alternam myrtus, punicæ, oleæ, quia celeriter fruticeſcunt. Cæteræ rarius tondentur: Nulla autumno. Ac ne raduntur quidem, niſi uere putatione. Plagæ ad uitalia ſunt omnia quæcũq; nõ ſuperuacua. Similis fimi ratio. Gaudent eo, ſed cauẽdum eſt ne in feruore ſolis admoueatur, ne immaturũ, ne ualidius quàm opus ſit. Vrit uineas ſuillum, niſi quinquennio interpoſito, præter quàm ſi riguis diluatur. Et è coriariorũ ſordibus niſi admixta aqua. Item largius. Iuſtum exiſtimant in denos pedes quadratos tres modios. Id quidẽ ſoli natura decernet. Colũbino ac ſuillo plagis quoq; arborũ medent. Si mala punica acida naſcantur, ablaqueatis radicibus fimum ſuillum adhibent: eo anno uinolenta, proximo dulcia futura. Alij urina hominis, aqua mixta riganda cenſent quater anno, ſingulis amphoris: aut cacumina ſpargi uino laſere diluto. Si findantur in arbore, pediculum intorqueri. Ficis utique amurcam affundi. Cæteris arboribus ægris, fecem uini, ac lupinum circa radices earũ ſeri. Aqua quoq; lupini decocti circumfuſa, pomis

prodeſt

prodeſt. Fici cum Vulcanalibus tonuit,cadunt. Remedium eſt,ut ante ſtipula hordeacea areæ ſtringantur. Ceraſos præcoces facit,cogitq́; matureſcere calx admota radicibus. Et hæc ante omnia poma interuelli melius eſt,ut quæ relicta ſunt grandeſcant.

De diuerſis medicamentis arborum contra uenenata animalia,& contra formicas, & contra noxia animalia. Cap. XXVIII

QVædam pœnā emendantur,aut morſu excitantur,ut palmæ & lentiſci. Salſis enim aquis aluntur. Salis uim & cinis, ſed leniorē habet. Ideo ficis aſperguntur ruta ne fiant uerminoſæ,néue radices putreſcāt. Quin & uitium radicibus aquam ſalſam iubent affundi,ſi ſint lachrymoſæ. Si uero fructus earū decidant,cinerem aceto aſpergi, ipſasq́; illini,aut ſandaracha,ſi putreſcat uua. Si uero fertiles nō ſunt,aceto acri ſubacto cinere rigari atq; oblini. Quod ſi fructum nō maturent,prius inareſcentem,præciſarū ad radices plagam,fibrasq́;,aceto acri & urina uetuſta madefacere,atq; eo luto obruere,ſæpe fodere. Olearum,ſi parū promiſere fructus,nudatas radices hyberno frigori opponunt,eaq́; caſtigatione proficiunt. Omnia hæc annua cæli ratione cōſtant. Et aliquando ſerius poſcunt,aliquādo celerius. Necnon ignis aliquid prodeſt,ut harūdini. Ambuſta nanq; denſiot mitiorq́; ſurgit. Cato & medicamenta quædā cōponit,menſuræ quoq; diſtinctione, ad maiorum arborū radices amphoram,ad minorū urnam amurcæ,& aquæ portionem æquā,ablaqueatis prius radicibus paulatim affundi iubēs. In olea hoc amplius,ſtramētis antea circūpoſitis: Item fico. Huius præcipue ueterē terrā adaggerari radicibus,ita futurū ut nō decidāt groſſi,maiorq́; fœcūditas nec ſcabra proueniat. Simili modo ne conuolnolus fiat in uinea,amurcę cōgios duos decoctos in craſſitudinē mellis,rurſus cū bituminis tertia parte,& ſulphuris quarta ſub dio coqui,quoniā exardeſcat ſub tecto. Hoc uites circa capita ac ſub brachijs ungi: ita nō fore cōuoluolū. Quidā cōtenti ſunt fumo huius mixturę ſuffire uineas ſecundo flatu,cōtinuo triduo. Pleriq; nō minus auxilij & alimenti arbitrantur in urina q̄ Cato in amurca,addita modo aquæ pari portione,quoniā p ſe noceat. Alij uoluocē appellāt animal prærodēs pubeſcentes uuas: quod ne accidat,falces cū ſint exacutæ fibrina pelle detergūt,atq; ita putant. Aut ſanguine urſino liniri uolunt poſt putationē eaſdē. Sunt arborū peſtes & formicæ. Has abigunt,rubrica ac pice liquida peruncti s caudicib. Necnō & piſce ſuſpēſo iuxtà in unū locū cōgregāt. Aut lupino trito cū oleo radices linūt. Multi & has & talpas amurca necāt: cōtraq́; erucas & mala ne putreſcant,lacertæ uiridis felle tāgi cacumina iubēt. Priuatim aūt cōtra erucas ambiri arbores ſingulas à muliere incitati mēſis nudis pedibus recincta. Itē ne quod animal paſtu malefico decerpat frondē,fimo boū diluto aſpergi folia, quoties imber interueniat,quoniā ita abluatur uirus medicaminis: mira quędā excogitante ſolertia humana. Quippe cū auerti carmine grandines credant pleriq;,cuius uerba inſerere non equidē ſerio auſim,quanq̄ à Catone prodita,cōtra luxata membra iungēda harundinū fiſſurę. Idē arbores religioſas lucosq́; ſuccidi permiſit ſacrificio prius facto: cuius rei rationē notionēq́; eodē uolumine tradidit.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER DECIMVSOCTAVVS.

PROOEMIVM

Quod antiquis maximū ſtudium agriculturæ fuit, & de hortorum ſingulari diligentia. Cap. I

SEQVITVR natura frugū hortorumq́; ac florum,quæq́; alia præter arbores aut frutices benigna tellure proueniūt,uel per ſe tantū herbarum immenſa contemplatione, ſi quis æſtimet uarietatem,numerū,flores,odores, coloresq́;, & ſuccos ac uires earum, quas ſalutis aut uoluptatis hominū gratia gignit. Qua in parte primū omniū patrocinari terræ, & adeſſe cun-

ctorum parenti iuuat, quanq́; inter initia operis defenſæ. Quoniam tamen ipſa materia intus accendit ad reputationem eiuſdem parientis & noxia, noſtris eam criminibus urgemus, culpamq́; noſtrā illi imputamus. Genuit uenena, ſed quis inuenit illa præter hominem? Cauere ac refugere alitibus feriſq́; ſatis eſt. Atq; cum in arbores exacuant limentq́; cornua elephanti, & ſaxo rhinocerotes, & utroq; apri dentium ſicas, ſciantq́; ad nocendū ſe præparare animalia, quod tamē eorum tela ſua excepto homine uenenis tingit? Nos & ſagittas ungimus, ac ferro ipſi nocentius aliquid damus. Nos & flumina inficimus & rerum naturæ elementa. Ipſum quoque quo uiuitur aerem in perniciem uertimus. Neq; eſt ut putemus ignorari ea ab animalibus, quæ quidem quæ præpararent contra ſerpentium dimicationem, quæ poſt prælium ad medendū excogitarent indicauimus. Nec ab ullo prætet hominē ueneno pugnatur alieno. Fateamur ergo culpam, ne ijs quidem quæ naſcuntur contenti: etenim complura eorū genera humana manu fiunt. Quid? nō & hominis quidem ut uenena naſcuntur? Atra ceu ſerpentiū lingua uibrat, tabesq́; animi contrectata adurit culpantiū omnia, ac diratum alitū modo, tenebris quoq; ſnis & ipſarum noctium quieti inuidentium gemitu (quæ ſola uox eorū eſt) ut inauſpicatarum animantium nice obuij quoq; uetent agere, aut prodeſſe uitæ. Nec ullum aliud abominati ſpiritus præmiū nouere, quàm odiſſe omnia. Verū & in hoc eadē naturæ maieſtas, tanto plures bonos genuit ac frugi, quanto fertilior in ijs quæ iuuant aluntq́; : quorū æſtimatione & gaudio nos quoq;, relictis æſtuationi ſuæ iſtis hominū turbis, pergemus excolere uitam: eoq́; conſtantius, quo operæ nobis maior quàm famæ gratia expetitur. Quippe ſermo circa rura eſt, agreſtesq́; uſus, ſed quibus uita honosq́; apud priſcos maximus fuerit.

Quæ corona prima Romæ. Cap. II

ARuorum ſacerdotes Romulus in primis inſtituit, ſeq́; duodecimū fratrē appellauit inter illos, ab Acca Laurentia nutrice ſua, ſpicea corona quæ uitta alba colligaretur, in ſacerdotio ei pro religioſiſsimo inſigni dara, quæ prima apud Romanos fuit corona: honosq́; is nō niſi uita finitur, & exules etiā captosq́; comitatur. Bina tunc iugera po. Ro. ſatis erant, nulliq́; maiorē modū attribuit: quo ſeruos paulo ante principis Neronis, contemptis huius ſpatij uiridarijs, piſcinas iuuat habere maiores, gratūq́; ſi nō aliquē & culinas. Numa inſtituit deos fruge colere, & mola ſalſa ſupplicare, atq; (ut autor eſt Hemina) far torrere, quoniā toſtū cibo ſalubrius eſſet. Id uno modo cōſecutū, ſtatuēdo nō eſſe purū ad rē diuinā niſi toſtū. Is & fornacalia inſtituit farris torrendi ferias, & æque religioſas terminis agrorū. Hos eñ deos tunc maxime nouerāt. Seiamq́; à ſerēdo, Segeſtā a ſegetibus appellabāt, quarū ſimulacra in circo uidemus. Tertiā ex ijs nominare ſub tecto religio eſt. Ac ne deguſtabāt qdē nouas fruges aut uina anteq̄ ſacerdotes primitias libaſsēt.

De iugere, & actu, & legibus circa pecora, & quoties & quibus temporibus fuit ſumma uilitas annonæ, & qui agri cultura illuſtres. Cap. III

IVgerum uocabatur, quod uno iugo boum in die exarari poſſet. Actus, in quo boues agerentur, cū aratur, uno impetu iuſto. Hic erat CXX pedū, duplicatusq́; in longitudinem iugerum faciebat. Dona ampliſsima imperatorum ac fortium ciuium, quantū quis uno die plurimum circumarauiſſet. Item quartarij farris aut heminæ conferente populo. Cognomina etiam prima inde, Pilumni, qui pilum piſtrinis inuenerat: Piſonis à piſendo. Iam Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum, ut quiſq; aliquod optime genus ſereret. Iuniorum familiæ Bubulcum nominauerunt, qui bubus optime utebatur. Quin & in ſacris nihil religioſius confarrationis uinculo erat. Nouæq́; nuptæ farreum præferebant. Agrum male colere, cenſorium probrum iudicabatur. Atq; (ut refert Cato) quem uirum bonū colonū dixiſſent, ampliſsime laudaſſe exiſtimabāt. Hinc & locupletes dicebāt, loci, hoc eſt, agri plenos. Pecunia ipſa à pecore appellabat'. Etiam nunc in tabulis cenſorijs paſcua dicuntur omnia, ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc ſolū uectigal fuerat. Multatio quoq; non niſi ouium boumq́; impendio dicebatur: non omittenda priſcarum le-

gum

gum beneuolentia. Cautū quippe eſt, ne bouem priuſq̄ ouem nominaret qui indiceret multam. Ludos boum cauſa celebrantes, bubetios uocabant. Seruius rex, ouiū boumq́ effigie primus æs ſignauit. Frugem quidē aratro quęſitā furtim nocte pauiſſe, ac ſecuiſſe, puberi XII tabulis capitale erat, ſuſpenſumq́ Cereri necari iubebant grauius q̄ in homicidio conuictū: Impubem prætoris arbitratu uerberari, noxiamúe duplionemúe decerni. Iam diſtinctio honosq́ ciuitatis ipſius nō aliunde erat. Ruſticæ tribus laudatiſsimæ eorum qui rura haberēt. Vrbanæ uero, in quas transferri ignominiæ eſſet, deſidiæ probro. Itaq; quatuor ſolæ erāt à partibus urbis, in quis habitabant, ſuburrana, palatina, collina, exquilina. Nundinis urbem reuiſitābant, & ideo comitia nundinis haberi non licebat, ne plebs ruſtica auocaretur. Quies ſomnusq́ in ſtramentis erat. Gloriam deniq; ipſam à farris honore adoream appellabant. Equidē etiam uerba priſcæ ſignificationis admiror. Ita enim eſt in cōmentarijs Pontificum: Augurio canario agendo dies conſtituantur, priuſq̄ frumenta uaginas exeant, & anteq̄ in uaginas perueniant. Ergo ijs moribus non modo ſufficiebant fruges, nulla prouinciarū paſcente Italiam, uerumetiā annonæ uilitas incredibilis erat. Manius Marcius ædilis plebis primū frumentū populo in modios aſsibus donauit. Minucius Augurinus, qui Sp. Melium coarguerat, farris pretiū in trinis nundinis ad aſſem redegit undecimus plebei tribunus: qua de cauſa ſtatua ei extra portā trigeminam, à populo ſtipe collata ſtatuta eſt. Trebius in ædilitate aſsibus populo frumentum pręſtitit. Quam ob cauſam & ei ſtatuæ in Capitolio & palatio dicatæ ſunt. Ipſe ſupremo die populi humeris portatus in rogum eſt. Verum quo anno mater deūm aduecta Romam eſt, maiorē ea æſtate q̄ antecedentibus annis x factā eſſe tradūt. M. Varro autor eſt, cum L. Metellus in triumpho plurimos duxit elephantos, aſsibus ſingulis farris modios fuiſſe, item uini congios, ficiq́ ſiccæ pondo XXX, olei pondo X, carnis pondo XII. Nec è latifundijs ſingulorum contingebat arcentiū uicinos. Quippe etiam lege Stolonis Licinij incluſo modo D iugerum, & ipſo ſua lege damnato, cū ſubſtituta filij perſona amplius poſsideret. Luxuriantis iam reip. fuit iſta menſura. Marci quidem Curij poſt triumphos immeoſumq́ terrarum adiectum imperio nota concio eſt, perniciosum intelligi ciuem, cui ſeptem iugera nō eſſent ſatis. Hæc autem menſura plebi poſt exactos reges aſsignata eſt. Quænam ergo tantæ ubertatis cauſa erat? Ipſorū tunc manibus imperatorum colebantur agri (ut fas eſt credere) gaudēte terra uomere laureato, & triumphali aratore: ſiue illi eadē cura ſemina tractabāt, qua bella, eademq́ diligentia arua diſponebant, qua caſtra: ſiue honeſtis manibus omnia lætius proueniūt, quoniā & curioſius fiūt. Serentem inuenerunt dati honores Serranum, unde cognomen. Aranti quatuor ſua iugera in Vaticano, quę prata Quintia appellantur, Cincinnato uiator attulit dictaturam, & quidem ut traditur nudo, plenoq́ pulueris etiamnum ore. Cui uiator, uela corpus, inquit, ut proferam Senatus populiq́ Romani mandata. Tales tum etiam uiatores erāt, quod ipſum nomen inditum eſt ſubinde & ex agris ſenatum ducesq́ accerſentibus. At nunc eadem illa uincti pedes, damnatæ manus, inſcripti uultus exercent: non tamen ſurda tellure, quæ parens appellatur, coliq́ dicitur & ipſa: honore his abſumpto, ut nō inuita ea, & indigne ferente, credatur id fieri. Sed nos miramur ergaſtulorum non eadem emolumenta eſſe quæ fuerunt imperatorum. Igitur de cultura agri præcipere principale fuit & apud exteros. Siquidē & reges fecere, Hiero, Philometor, Attalus, Archelaus: & duces, Xenophon, & Pœnus etiam Mago: cui quidem tantum honorem ſenatus noſter habuit Carthagine capta, ut cum regulis Africæ bibliothecas donaret, unius eius duodetriginta uolumina cenſeret in Latinam linguam transferenda, cum iam M. Cato præcepta condidiſſet, peritisq́ linguæ Punicæ dandum negocium, in quo præceſsit omnis uir clariſsimæ familiæ D. Syllanus. Sapientes uero complures, quos ſequentes prætexuimus in hoc uolumine, non ingrate nominando M. Varrone, qui octogeſimumprimum uitæ annū agens de ea re prodendum putauit.

Ratio de agricultura Cap. IIII

APud Romanos multo ſerior uitium cultura eſſe cœpit. Primoq́; ut neceſſe erat arua tantum coluere. Quorum nobis ratio nunc tractabitur nõ uulgari modo, uerum ut adhuc fecimus, & uetuſtis & poſtea inuentis omni cura perquiſitis, cauſaq́; rerũ & ratione ſimul eruta. Dicemus & ſydera, ſyderumq́; ipſorũ terreſtria ſigna dabimus indubitata. Quandoquidem qui adhuc ea diligentius tractauere, quibuſuis oratoribus potiuſq́; agricolis ſcripſiſſe poſſunt uideri. Ac primũ omniũ oraculis maiore ex parte agemus, quę nõ in alio uitæ genere plura certioráue ſunt. Cur enim nõ uideantur oracula, à certiſsimo die, maximeq́; ueridico uſu profecta? Principium autem à Catone ſumemus.

Laus agricolarum, & quæ obſeruanda in agro parando. Cap. V

FOrtiſsimi uiri & milites ſtrenuiſsimi ex agricolis gignuntur, minimeq́; male cogitantes. Prædiũ ne cupide emas. In re ruſtica operæ ne parcas, in agro emendo minime. Quod male emptum eſt, ſemper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarũ uim, & uicinũ. Singula magnas interpretationes habent, nec dubias. Cato in conterminis hoc amplius æſtimari iubet, quo pacto niteát. In bona eſt, inquit, regione bene nitere. Attilius Regulus ille Punico bello bis cõſul aiebat, neq; fœcundiſsimis locis inſalubrem agrum parandũ, neq; effœtis ſaluberrimũ. Salubritas loci nõ ſemper incolarum colore detegitur, quoniã aſſueti etiã in peſtilentibus durant. Præterea ſunt quædã partibus anni ſalubria: Nihil autẽ ſalutare eſt, niſi quod toto anno ſalubre. Malus eſt ager, cũ quo dominus luctatur. Cato inter prima ſpectari iubet, ut ſolũ ſua uirtute ualeat qua dictum eſt poſitione. Vt operariorũ copia propè ſit oppidumq́; ualidum: Vt nauigiorũ euectus uel itinerũ: Vt bene ædificatus & cultus, in quo falli pleroſq; uideo. Segniciem enim prioris domini pro emptore eſſe arbitrantur. Nihil eſt dãnoſius deſerto agro. Itaq; Cato, De bono dño melius emi, nec temere cõtemnendã alienã diſciplinã: agroq́; ut homini, q̃uis quæſtuoſus ſit, ſi tñ & ſumptuoſus, nõ multũ ſupereſſe. Ille in agro quæſtuoſiſsimã iudicat uitẽ, nõ fruſtra, quoniã ante omnia de impenſæ ratione cauit. Proxime hortos riguos, nec id falſò, ſi & ſub oppido ſint. Et prata, quæ antiqui parata dixere. Idẽq́; Cato interrogatus, quis eſſet certiſsimus quęſtus, reſpondit, Si bene paſcat. Quis proximus? ſi mediocriter paſcat. Sũma omniũ in hoc ſpectãdo fuit, ut fructus is maxime probarẽt, qui q̃ minimo impẽdio cõſtaturus eſſet. Hoc ex locorũ occaſione aliter alibi decernitur. Eodemq́; pertinet, quod agricolã uendacẽ oportere eſſe dixit. Fundũ in adoleſcentia cõſerendũ ſine cunctatione, ædificandũ nõ niſi cõſito agro. Tũc quoq; cunctãter, optimũq́; eſt (ut uulgo dixere) aliena inſania frui, ſed ita, ut uillarũ tutela nõ ſit oneri. Eũ tamen qui bene habitet, ſæpius uentitare in agrum, frontemq́; domini plus prodeſſe q́; occipitiũ, nõ mentiuntur.

De uillarũ poſitione, & præcepta antiquorũ de agro colendo. Cap. VI

MOdus hic probatur, ut neq; fundus uillam quærat, neq; uilla fundum. Non ut fecerunt iuxta diuerſis eadẽ ætate exemplis L. Lucullus & Q. Scæuola, cũ uilla Scæuolæ fundus careret, uilla Luculli agro. Quo in genere cenſoria caſtigatio erat, minus arare q́; uerrere. Nec hoc ſine arte quadã eſt. Nouiſsimus uillã in Miſenenſi poſuit C. Marius ſepties cõſul, ſed peritia caſtrametandi, ſic ut cõparatos ei cæteros etiam Sylla Felix cęcos fuiſſe diceret. Cõuenit nec iuxta paludes ponendã eſſe, neq; aduerſo amne. Quanq́; Homerus omnino è flumine ſemper antelucanas auras inſalubres ueriſsime tradit. Spectare in æſtuoſis locis ſeptentrionẽ debet, meridiem in frigidis. In temperatis exortũ æquinoctialem. Agri ipſius bonitas, quibus argumentis iudicãda ſit, quanq́; de terræ optimo genere differentes abunde dixiſſe poſſumus uideri, etiamnũ tamẽ traditas notas ſubſignabimus, Catonis maxime uerbis, Ebulũ, uel prunus ſylueſtris, uel rubus, bulbus minutus, trifoliũ, herba pratenſis, quercus, ſylueſtris pirus maluſq́;, frumentarij ſoli notæ. Itẽ nigra terra, & cinerei coloris. Omnis creta coquit, niſi permacra. Sabulũ etiam, niſi id pertenue eſt: & multo campeſtribus magis quàm cliuoſis reſpondent eadem. Modũ agri in primis

ſeruandum

ſeruandũ antiqui putauere. Quippe ita cenſebant, Satius eſſe minus ſerere, & melius arare. Qua in ſententia & Vergilium fuiſſe uideo. Verumq; confitentibus latifundia perdidere Italiam. Iam uero & prouincias: ſex domini ſemiſſem Africæ poſsidebant, cũ interfecit eos Nero princeps: nõ fraudando magnitudine hac quoq; ſua Cn. Pompeio, qui nunquam agrũ mercatus eſt conterminũ. Agro empto domũ uendendã inclementer, atq; nõ ex utilitate publici ſtatus Mago cenſuit, hoc exordio præcepta pandere ingreſſus, ut tamen appareat aſsiduitatẽ deſideratã ab eo. Dehinc peritia uillicorũ in cura habenda eſt, multaq; de ijs Cato præcepit. Nobis ſatis ſit dixiſſe, q̃ proximũ dño cordi eſſe debere, & tamen ſibimetipſi nõ uideri. Coli rura ergaſtulis peſſimũ eſt, & quicquid agitur à deſperantibus. Temerariũ uideatur unam uocem antiquorum poſuiſſe, & fortaſsis incredibile penitus exiſtimetũ, Nihil minus expedire q̃ agrũ optime colere. L. Tarius Ruffus infima natalium humilitate, conſulatũ militari induſtria meritus, antiquæ aliàs parſimoniæ, circiter mille H-S liberalitate diui Auguſti congeſtũ uſq; ad detractionẽ hæredis exhauſit, agros in Piceno coemendo, colendoq; in gloriã. Internicionẽ ergo famemq; cenſemus? Imò hercule iudico modũ rerum omnium utiliſsimũ. Bene colere neceſſariũ eſt, optime damnoſum, præterq; ſobole ſua, colonóue paſcẽdis. Alioqui domino aliquas meſſes colligere nõ expedit, ſi cõputetur impendiũ operæ. Nec temere oliuam. Nec quaſdam terras diligenter colere, ſicuti in ſicilia tradunt. Itaq; decipi aduenas. Quonam igitur modo utiliſſime colentur agri? ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Sed defendi æquũ eſt abauos, qui præceptis ſuis proſpexere uitæ. Nã cũ dicerent malis, intelligere uoluere uiliſſimos. Summum prouidentiæ illorũ fuit, ut quamminimum eſſet impendij. Præcipiebant enim iſta, qui triumphali denas argenti libras in ſuppellectile crimini dabãt, q mortuo uillico relinquere uictorias, & reuerti in ſua rura poſtulabãt, quorũ prædia colenda ſuſcipiebat reſp. exercitusq; ducebant ſenatu illis uillicante. Inde illa reliqua oracula, Nequam agricolam eſſe quiſquis emeret, quod præſtare ei fundus poſſet. Malũ patremfamiliàs quiſquis interdiu faceret quod noctu poſſet, niſi intempeſtate cæli. Peiorẽ qui profeſtis diebus ageret quod feriatis deberet. Peſſimũ qui ſereno die ſub tecto potius operaretur, q; in agro. Nequeo mihi temperare, quo minus unum exemplũ antiquitatis afferam, ex quo intelligi poſſit, apud populũ etiam de culturis agendi morem fuiſſe, qualiter defendi ſoliti ſint illi uiri. C. Furius Creſinus è ſeruitute liberatus, cũ in paruo admodũ agello largiores multo fructus perciperet, q; ex ampliſſimis uicinitas, in inuidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret ueneficijs. Quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in ſuffragiũ tribus oporteret ire, inſtrumentum ruſticũ omne in forum attulit, & adduxit filiam ualidam, atq; (ut ait Piſo) bene curatam ac ueſtitam, ferramenta egregie facta, graues ligones, uomeres ponderoſos, boues ſaturos. Poſtea dixit, Veneficia mea Quirites hæc ſunt, nec poſſum uobis oſtendere, aut in forum adducere lucubrationes uigiliasq; & ſudores. Omniũ ſententijs abſolutus. Itaq; eſt profecto, opera nõ impenſa cultura cõſtat. Et ideo maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerunt. Reliqua præcepta reddentur ſuis locis, quæ propria ſingulorum generum erunt. Interim cõmunia quæ ſuccurrunt, nõ omittemus. Et in primis Catonis humaniſſimũ & utiliſſimũ, Id agendum, ut diligãt uicini. Cauſas reddit ille, quas exiſtimamus nulli eſſe dubias. Inter prima idem cauet, ne familiæ malæ ſint. Nihil ſero faciendum in agricultura omnes cenſent: iterumq; ſuo quæq; tempore facienda. Et tertio præcepto, prætermiſſa fruſtrà reuocari. De terra carioſa execratio Catonis abunde indicata eſt. Quanquam prædicere non ceſſat is. Quicquid per aſellũ fieri poteſt, uiliſſime conſtat. Filix biennio moritur, ſi frondem agere nõ patiaris. Id efficaciſſime contingit, germinantis ramis baculo decuſſis: Succus enim ex ipſa defluens, necat radices. Aiunt & circa ſolſtitium auulſas non renaſci, nec harundine ſectas, aut exaratas uomeri harundine impoſita. Similiter & harundinẽ exarari filice uomeri impoſita præcipiunt. Iuncoſus ager uerti pala debet, at in ſaxoſo bidentibus. Fru

tecta igni optime tolluntur.Humidiorem agrũ foſſione cõcidi atq; ſiccari, utiliſſimũ eſt, Foſſas autẽ retuſis locis apertas relinqui,in ſolutiore terra ſepibus firmari, Imbricibus ac ſupinis lateribus procumbere,quaſdam occæcari,& in alias dirigi maiores patentioreſq;, ſi ſit occaſio,ſilice uel glarea ſterni.Ora utrinq; lapidibus ſtatuminari,& alio ſuperintegi. Syluæ extirpandæ rationẽ Democritus prodidit,lupini flore in ſucco cicutę uno die macerato,ſparſiſq; radicibus.

De frugum generibus & natura. Cap. VII

ET quoniam præparatus eſt ager,natura nunc indicabitur frugum.Sunt aũt duo prima earũ genera,Frumenta,ut triticum,hordeum:& legumina, ut faba & cicer.Differentia uero notior,quàm ut indicari deceat.Frumenti ipſius totidem genera per tempora ſatu diuiſa. Hyberna quæ circa uergiliarum occaſum ſata terra per hyemem nutriuntur, ut triticum,far,hordeum.Aeſtiua quæ æſtate ante uergiliarum exortum ſeruntur,ut milium,panicum,ſeſama,horminum,irio,Italiæ duntaxat ritu. Alioquin in Græcia & Aſia omnia uergiliarum occaſu ſeruntur.Quædam autẽ utroq; tempore in Italia.Ex his quædam & tertio,ueris ſcilicet.Aliqui uerna,milium,panicum,lentem,cicer,alicam appellant, Sementica autem triticũ,hordeum,fabam,napum,rapam. Et in tritici genere pars aliqua pabuli eſt,quadrupedũ cauſa ſati,ut farrago:& in leguminibus,ut uicia.At cõmune quadrupedum hominumq; uſui,lupinum.Legumina omnia ſingulas habent radices,pręter fabam,eaſq; ſurculoſas,quia nõ in multa diuiduntur:altiſſimas autẽ cicer.Frumenta multis radicantur fibris ſine ramis.Erumpit à primo ſatu hordeũ die ſeptimo:legumina quarto,uel cum tardiſſime ſeptimo:faba à XV die ad XX:legumina in Aegypto tertio die.Ex hordeo alterum caput grani in radicem exit,alterũ in herbam,quæ & prior floret. Radicem craſſior pars grani fundit,tenuior florem.Cæteris ſeminibus eadem pars,& radicem & florem.Frumenta hyeme in herba ſunt, uerno tempore faſtigiantur in ſtipulam, quæ ſunt hyberni generis: at milium & panicum in culmum geniculatum & concauũ, ſeſama uero in ferulaceum.Omnium ſatorum fructus,aut ſpicis continetur,ut tritici,hordei,munitur;q; uallo ariſtarum quadruplici:aut includitur ſiliquis,ut leguminum:aut uaſculis,ut ſeſamæ,ac papaueris.Milium,ac panicum tantum pro indiuiſo,& paruis auibus expoſita ſunt. Indefenſa quippe membranis continentur. Panicum à paniculis dictum,cacumine languido nutante, paulatim extenuato culmo penè in ſurculũ prædenſis aceruatũ granis, *cũ longiſſimo pedali:milij comæ granũ complexæ fimbriato capillo curuantur.Sunt & panico genera,Mammoſo,è pano paruis racemato paniculis,& cacumine gemino.Quin & colore diſtinguunẽ,candido,nigro,ruffo,etiã purpureo.Panis multifarie & è milio fit,è panico rarius.Sed nullũ frumentũ ponderoſius eſt,aut quod coquẽdo magis creſcat.LX enim pondo panis è modio reducunt,modiumq; pultis ex tribus ſextarijs madidis. Milium intra hos decem annos ex India in Italiam inuectum eſt,nigrũ colore, amplum grano,harundineum culmo.Adoleſcit ad pedes altitudine ſeptem prægrandibus culmis,Lobas uocant,omniũ frugũ fertiliſſimũ.Ex uno grano terni ſextarij gignuntur.Seri debet in humidis. Frumenta quædam in tertio geniculo ſpicam incipiunt concipere, quædam in quarto,ſed etiamnũ occultam.Genicula aũt ſunt tritico quaterna,farri ſena,hordeo octona.Sed non ante ſupradictum geniculorum numerum conceptus eſt ſpicæ : qui ut ſpem ſui fecit,quatuor aut quinq; tardiſſime diebus florere incipiunt:totidemq; aut paulo pluribus defloreſcunt,hordea uero cũ tardiſſime ſeptem. Varro quater nouenis diebus fruges abſolui tradit,& menſe nono meti.Fabæ in folia exeunt,ac deinde caulem emittunt, nullis diſtinctum internodijs.Reliqua legumina ſurculoſa ſunt . Ex his ramoſa, cicer, eruum,lens.Quorundam caules ſparguntur in terram,ſi non habeant adminiculum,ut piſorum.Quod ſi non habuere,deteriora fiunt.Leguminum unicaulis faba ſola,unus & lupinis . Cæteris ramoſus prætenui ſurculo . Omnibus uero fiſtuloſus. Folium quædam à radice mittunt,quædam à cacumine.Frumentum & hordeum utrunq;, & quicquid in ſtipula eſt,in cacumine unum folium habet.Sed hordeo ſcabra ſunt,cæteris leuia. Multipli

Vetus, cum longiſsima pedali obſi.

cia con-

cia contrà fabæ,ciceri,piſo.Frumentis foliũ harundinaceũ, fabæ rotundũ,& magnæ leguminũ parti.Longiora eruiliæ & piſo. Faſeolis uenoſa,ſeſamę & irioni ſanguinea.Cadunt folia lupino tantum,& papaueri.Legumina diutius florẽt,& ex his eruũ ac cicer, ſed diutiſſime faba XL diebus.Non autẽ ſinguli ſcapi tandiu, quoniam alio deſinente alius incipit:nec tota ſeges, ſicut frumenti,pariter.Siliquant̃ uero omnia diuerſis diebus,& ab ima primum parte,paulatim flore ſubeunte.Frumenta cum defloruere c[illegible]ſeſcunt, maturanturq́;,cum plurimũ diebus XL perficiuntur:item faba,Pauciſſimis cicer.Id enim à ſemẽte diebus XL perficitur. Milium,& panicum,& ſeſama,& omnia æſtiua, XL diebus maturantur à flore,magna terræ cæliq́; differẽtia.In Aegypto enim hordeũ ſexto à ſatu menſe,frumenta ſeptimo metuntur.In Hellade hordeũ.In Peloponneſo octauo,& frumenta etiamnum tardius. Grana in ſtipula crinito textu ſpicantur.In faba leguminibusq́;,alternis lateribus ſiliquant̃.Fortiora ad hyemes frumenta, legumina in cibo.Tunicæ frumento plures.Hordeum maxime nudũ,& alica,ſed præcipue auena. Calamus altior frumento,quàm hordeo.Ariſta mordacior hordeo.In area exteruntur triticum & ſiligo, & hordeum.Sic & ſeruntur pura,qualiter moliuntur,quia toſta nõ ſunt. E diuerſo far, milium, panicum purgari niſi toſta non poſſunt.Itaq; hæc cũ ſuis folliculis ſeruntur cruda. Et far in uaginulis ſuis ſeruant ad ſatus,atq; nõ torrent. Leuiſſimum ex his hordeum, raro excedit XV libras, & faba XXII.Ponderoſius far, magisq́; etiamnum triticũ. Far in Aegypto ex olyra conficitur.Tertium genus ſpicæ hoc ibi eſt.Galliæ quoq; ſuum genus farris dedere:quod illic brance uocant,apud nos ſandalum,nitidiſſimi grani.Et alia differentia eſt,quod ferè quaternis libris plus reddit panis quàm far aliud.Populũ Ro. farre tantũ è frumento CCC annis uſum, Verrius tradidit.Tritici genera plura,quæ fecere gentes.Italico nullũ equidẽ comparauerim candore ac pondere,quo maxime decernitur, Montanis modo comparetur Italiæ agris externum,in quo principatum tenuit Bœotia, deinde Sicilia,mox Africa.Tertium pondus erat Thracio Syrioq́;, deinde Aegyptio,athletarum cum decreto,quorum capacitas iumentis ſimilis,quem diximus ordinem fecerat.Græcia & Ponticum laudauit,quod in Italiam nõ peruenit.Ex omni eadẽ genere grani prætulit dracontiam,ſtrangiam & ſelenuſiũ,argumento craſſiſſimi calami : itaq; pingui ſolo hæc genera aſſignabat.Leuiſſimũ & maxime inane, ſeu tenuiſſimi calami, in humidis ſeri iubebat,quoniam multo egeret alimento. Hæ fuere ſententiæ Alexandro Magno regnante,cum clariſſima fuit Græcia,atq; in toto terrarum orbe potentiſſima : ita tamen ut ante mortem eius annis ferè CXLV, Sophocles poeta in fabula Triptolemo frumentum Itali cum ante cuncta laudauerit,ad uerbum tranſlata ſententia,

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Quæ laus peculiaris hodieq́; Italico eſt.Quo magis admiror poſteros Græcorũ nullam mentionẽ huius feciſſe frumenti.Nunc ex his generibus quæ Romã inuehunt̃,leuiſſimũ eſt Gallicũ,atq; è Cherroneſo aduectũ, quippe nõ excedũt in modium uicenas libras, ſi quis granũ ipſum ponderet.Adijcit Sardum ſelibras, Alexandrinũ & trientes:hoc & Siculi pondus.Bœoticũ totam libram addit,Africũ & dodrantes.In tranſpadana Italia ſcio uicenas quinas libras farris modios pendere,circa Cluſiũ & ſenas. Lex certa naturæ,ut in quocunq; genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat:ſicut optimum frumentũ eſſe,quod in ſubactu congiũ aquæ capiat.Quibuſdam generibus per ſe pondus, ſicut Balearico:modio tritici panis pondo XXX reddit.Quibuſdã in binis mixtis,ut Cyprio & Alexandrino,XX propè libras nõ excedentibus.Cypriũ fuſcum eſt,panemq́; nigrum facit:itaq; miſcetur Alexandrinũ candidum,redduntq́; XXV pondo.Thebaicũ libras adijcit.Marina aqua ſubigi,quod pleriq; maritimis in locis faciũt occaſione lucrandi ſalis,uiliſſimũ.Non alia de cauſa opportuniora morbis corpora exiſtũt.Galliæ & Hiſpaniæ frumento in potum reſoluto,quibus diximus generibus,ſpuma ita concreta pro fermento utuntur, Qua de cauſa leuior illis quàm cæteris panis eſt. Differẽtia eſt & calami.

Craſſior quippe melioris eſt generis. Plurimis tunicis Thracium triticum ueſtitur, ob nimia frigora illi plagæ exquiſitū. Eadem cauſa & trimeſtria inuenit, detinentibus terras niuibus, quod tertio ferè à ſatu menſe & in reliquo orbe metitur. Totis hoc alpibus notū, & hyemalibus prouincijs nullum hoc frumento lætius. Vnicalamum præterea, nec uſq̧ capax, ſeriturq̧ nō niſi tenui terra. Eſt & bimeſtre circa Thraciū ſinū, quod quadrageſimo die quàm ſatū eſt matureſcit: mirumq̧, nulli frumēto plus eſſe ponderis, & furfuribus carere. Vtitur eo & Sicilia, & Achaia, montoſis utraq̧ partibus. Eubœa quoq̧ circa Caryſtum. Intantū fallitur Columella, qui ne trimeſtris quidē propriū genus exiſtimauerit eſſe, cū ſit antiquiſſimū. Græci trimenon uocant. Tradunt in Bactris grana tantæ magnitudinis fieri, ut ſingula ſpicas noſtras æquēt. Primū ex omnibus frumentis ſeritur hordeū. Dabimus & dies ſerendi cuiq̧ generi, natura ſingulorū expoſita. Hordeū Indis ſatiuum & ſylueſtre, ex quo panis apud eos præcipuus. Italici quidem maxime oryza gaudent, ex qua priſanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryzæ quidē folia carnoſa, porro ſimilia, ſed latiora: altitudo cubitalis, flos purpureus, radix gemmeæ rotunditatis. Antiquiſſimum in cibis hordeum, ſicut Athenienſium ritu Menandro autore apparet, & gladiatorum cognomine, qui hordearij uocabantur. Polentam quoq̧ Græci nō aliunde prēferūt. Pluribus fit hæc modis: Græci perfuſum aqua hordeū ſiccant nocte una, ac poſtero die frigunt, deinde molis frangūt. Sunt qui uehementius toſtū rurſus exigua aqua aſpergant, ſiccentq̧ prius q̄ molant, Alij uero uirentibus ſpicis decuſſum hordeū recens purgant, madidūq̧ in pila tundunt, atq̧ in corbibus eluunt, ac ſiccatū ſole rurſus tundūt, & purgatū molunt. Quocunq̧ autē genere præparato, uicenis hordei libris, ternas ſeminis lini, & coriandri ſelibras, ſaliſq̧ acetabulo, torrentes ante omnia miſcēt in mola. Qui diutius uolūt ſeruare, cū polline ac furfuribus ſuis condūt nouis fictilibus. Italia ſine perfuſione toſtū in ſubtilem formam molit, iiſdem additis, atq̧ etiam milio. Panem ex hordeo antiquis uſitatum uita damnauit, quadrupedumq̧ tradidit refectibus. Priſanæ inde uſus ualidiſſimus ſaluberrimuſq̧, tantopere probatur. Vnum laudibus eius uolumen dicauit Hippocrates, clariſſimus medicinæ ſcientia. Priſanæ bonitas præcipua Vticenſi. In Aegypto uero ea eſt, quæ fit ex hordeo cui ſunt bini anguli. In Bœotia & Africa genus, ex quo fiat, hordei glabrum appellat Turannius. Idem olyram & oryzam eandem eſſe exiſtimat. Priſanæ conficiendæ uulgata ratio eſt. Simili modo ex tritici ſemine tragū fit, in Campania duntaxat & Aegypto. Amylū uero ex omni tritico ac ſiligine, ſed optimū ex trimeſtri. Inuentio eius Chio inſulæ debetur, & hodie laudatiſſimū inde eſt, appellatū ab eo quod ſine mola fiat. Proximū è trimeſtri quodam minime ponderoſo tritico. Madeſcit dulci aqua ligneis uaſis, ita ut integat, quinquies in die mutata. Melius ſi & nocte, ita ut miſceatur pariter emollitū, prius quàm aceſcat. Linteo aut ſportis ſiccatū tegulæ infunditur illitæ fermēto, atq̧ ita in ſole denſatur. Poſt Chium maxime laudatur Creticū, mox Aegyptium. Probatur autem leuitate & leuore, atq̧ ut recens ſit, iam & Catoni dictum. Apud nos hordei farina & ad medendū utuntur. Mirumq̧, in uſu iumentorū ignibus durato, ac poſtea molito, offiſq̧ humana manu demiſſis in aluum, maiores uires, toroſq̧ corporis fieri. Spicæ quædam binos ordines habēt, quædam plures uſq̧ ad ſenos. Grano ipſi aliquot differentiæ, longius, leuiuſq̧, aut breuius, aut rotundius, candidius, nigrius, uel cui purpura eſt. Vltimo ad polentā, contra tempeſtates candido maxima infirmitas. Hordeum frugum omniū molliſſimū eſt, ſeri nō ualet, niſi in ſicca & ſoluta terra, ac niſi læta: pálea ex optimis. Stramento uero nullū comparatur. Hordeū ex omni frumento minime calamitoſum, quia tollitur antequam triticum occupet rubigo. Itaq̧ ſapientes agricolæ triticum cibarijs tantū ſerunt. Hordeum ſarculo ſeri dicunt, propterea celerrime redit, fertiliſſimumq̧: quod in Hiſpaniæ Carthagine aprili menſe collectum eſt, hoc ſeritur eodem menſe in Celtiberia, eodemq̧ anno bis naſcitur. Rapitur omne à prima ſtatim maturitate feſtinantius quàm cætera. Fragili enim ſtipula & tenuiſſima palea granū

continetur

continetur. Meliorem etiam polentam fieri tradunt, ſi non exacta maturitate tollatur.

Non omnia frumenti genera ubiqꝫ naſci, & de reliquis in oriente generibus. Ca. VIII

FRumenti genera nō eadem ubiqꝫ: neqꝫ ubi eadem ſunt, iiſdem nominibus. Vulgatiſſima far, quod adoreum ueteres appellauere, ſiligo, triticū. Hæc plurimis terris communia. Arinca Galliarū propria, copioſa & Italiæ eſt. In Aegypto aūt ac Syria, Ciliciaqꝫ & Aſia, ac Græciæ parte peculiares zea, olyra, riphe. Aegyptus ſimilaginē cōficit è tritico ſuo, nequaꝙ Italicæ parē. Qui zea utuntur, nō habēt far. Eſt & hæc Italiæ in Campania maxime, ſemenqꝫ adpellatur. Hoc habet nomē res præclara, ut mox docebimus: propter quā Homerus ζείδωρος ἄρουρα dixit: nō ut aliqui arbitrant̄, quoniā uitā donaret. Amylum quoqꝫ ex ea fit, priore craſſius. Hæc ſola differentia eſt. Ex omni genere duriſſimum far, & cōtra hyemes firmiſſimū. Patitur frigidiſſimos locos, & minus ſubactos, uel æſtuoſos, ſitientesqꝫ. Primus antiquis Latio cibus, magno argumento in adoreę donis, ſicuti diximus. Pulte autē non pane uixiſſe longo tempore Romanos manifeſtū, quoniā inde & pulmentaria hodieqꝫ dicunt̄. Et Ennius antiquiſſimus uates obſidionis famē exprimēs, offam eripuiſſe plorantibus liberis patres cōmemorat. Et hodie ſacra priſca atqꝫ nataliū pulte fritilla cōficiuntur: uideturqꝫ tam puls ignota Græciæ fuiſſe, ꝙ Italiæ polēta. Tritici ſemine auidius nullū eſt, nec quod plus alimenti trahat. Siliginem proprie dixerim tritici delitias: candor eſt, & ſine uirtute, & ſine pondere, cōueniēs humidis tractibus, quales Italiæ ſunt & Galliæ comatæ. Sed & trans alpes in Allobrogū tantū Aruernorumqꝫ agro pertinax, in cæteris ibi partibus biennio in triticū tranſit. Remediū, ut grauiſſima quæqꝫ grana eius ſerantur.

De piſtoriis, & molitura, & farina. Cap. IX

E Siligine lautiſſimus panis, piſtrinarūqꝫ opera laudatiſſima. Præcellit in Italia, ſi Cāpana Piſis natæ miſceat̄. Ruffior illa, at Piſana candidior, pōderoſior uero cretacea. Iuſtū eſt è grano Cāpanæ quā uocāt caſtratā, è modio redire ſextarios quatuor ſiliginis, uel è gregali ſine caſtratura ſextarios quinqꝫ, Præterea floris ſemodiū. Et cibarii, quod ſecundariū uocant, ſextarios quatuor. furfuris ſextarios totidē. è Piſana autē ſiliginis ſextarios V. cætera paria ſunt. Cluſina Aretinaqꝫ etiamnum ſextarios ſiliginis aſſumunt: in reliquis pares. Si uero pollinē facere libeat XVI pondo panis redeūt, & cibarii tria, furfurū ſemodiū. Molæ diſcrimine hoc cōſtat. Nā quæ ſicca molunt̄, plus farinæ reddūt: quæ ſalſa aqua ſparſa, candidiorē medullā, uerū plus retinēt in furfure. Farinā à farre dictā nomine ipſo apparet. Siligineæ farinæ modius Gallicæ XXII libras panis reddit, Italicæ duabus tribúsue amplius in artopticio pane. Nā furnaceis binas adiiciūt libras in ꝗcunqꝫ genere.

De ſimilagine, & ſiligine, & de aliis generibus, & de piſtura. Cap. X

SImilago ex tritico fit laudatiſſima. Ex Africo iuſtum eſt è modiis redire ſemodios, & pollinis ſextarios quinqꝫ. Ita enim appellant in tritico, quod florē in ſiligine. Hoc ærariæ officinæ chartariæqꝫ utuntur. Præterea ſecundarii ſextarios quatuor, furfurumqꝫ tantundem. Panes uero è modio ſimilaginis CXXII, è floris modio CXVII. Pretium huic annona media in modios farinæ XL aſſes, ſimilagini caſtratæ octonis aſſibus amplius, ſiligini caſtratę duplū. Eſt & alia diſtinctio. Similago L, pollin aūt XVII pondo panis reddere niſa, tritici XXX cū triente, & ſecundarii panis quinas ſelibras, totidē cibarii, & furfurū ſextarios ſex. Siligo nunꝗ matureſcit pariter, nec ulla ſegetū minus dilationē patitur propter teneritatem, iis quæ maturuere protinus granū dimittentibus. Sed minus ꝙ cætera frumenta in ſtipula periclitat̄, quoniā ſemper rectā habet ſpicā: nec rorem cōtinet, qui rubiginē faciat. Ex arinca dulciſſimus panis, ipſa ſpiſſior ꝗ far, & maior ſpica, eadē & ponderoſior. Raro modius grani nō XVI libras implet. Exteritur in Græcia difficulter: ob id iumentis dari ab Homero dicta. Hæc enim eſt quā olyram uocat. Eadē in Aegypto facilis fertiliſqꝫ. Far ſine ariſta eſt. Itē ſiligo, excepta ea quæ Laconica appellatur. Adiiciunt̄ his genera, bromos, ſiligo exceptitia, & tragos, externa omnia ab oriente inuecta, oryzę ſimilia. Tiphe & ipſa eiuſdem generis, ex qua fit in noſtro orbe oryza. Apud Gręcos eſt zea.

Traduntqꝫ

Traduntq́ eam ac tiphen cum ſint degeneres,redire ad frumentum,ſi piſtę ſerantur,nec protinus,ſed tertio anno.Tritico nihil eſt fertilius:hoc ei natura tribuit, quoniam eo maxime alat hominem:utpote cum è modio,ſi ſit aptum ſolū,quale in Byzacio Africæ campo, centeni quinquageni modij reddantur. Miſit ex eo loco diuo Auguſto procurator eius ex uno grano(uix credibile dictu)quadringēta paucis minus germina,extátq́ de ea re epiſtolæ.Miſit & Neroni ſimiliter CCCXL ſtipulas ex uno grano.Cum centeſimo quidem & Leontini Siciliæ campi fundunt,alijq́,& tota Bætica,& in primis Aegyptus.Fertiliſsima tritici genera,ramoſum,aut quod centigranū uocant. Inuentus eſt iam & ſcapus unus centū fabis onuſtus.Aeſtiua frumenta diximus,ſeſamam, milium,panicū. Seſama ab Indis uenit,ex ea & oleum cōficiunt. Color eius candidus.Huic ſimile eſt in Aſia Grę ciaq́ eryſimum:idemq́ erat niſi pinguius eſſet,quod apud nos uocant irionem, medicaminibus annumerandū potius quàm frugibus. Eiuſdem naturæ & horminū à Græcis dictum,ſed cymino ſimile,ſeriturq́ cum ſeſama:hoc & irione nullum animal ueſcitur uirentibus.Piſtura nō omniū facilis.Quippe & Hetruria ſpicam farris toſti pinſente pilo præferrato,fiſtula ſerrata, & ſtella intus denticulata,ut niſi intenti pinſant, cōcidantur grana, ferroq́ frangant. Maior pars Italiæ ruido utitur pilo, rotis etiā quas aqua uerſet obiter, & molat.De ipſa ratione pinſendi Magonis proponetur ſentētia . Triticū ante perfundi aqua multa iubet,poſtea eualli,deinde ſole ſiccatum pilo repeti. Simili modo hordeum. Huius ſextarios XX ſpargi duobus ſextarijs aquæ.Lentem torrere prius,deinde cū furfuribus leuiter pinſi.Aut addito in ſextarios XX lateris crudi fruſto,& harenæ ſemodio.Eruiliam iiſdem modis quibus lentē.Seſamam in calida maceratā exporrigi.Deinde cōfricari,frigidæ immergi,ut paleę fluctuēt,iterumq́ exporrigi in ſole ſuper lintea.Quod niſi feſtinato peragatur,lurido colore muceſcere.Et ipſa autē quæ eualluntur,uariam piſturarum rationē habēt.Acus uocatur cū per ſe pinſitur ſpica tantū aurificum ad uſus. Si uero in area teritur cū ſtipula,palea,ut maiore in terrarū parte ad pabula iumentorum . Milij, & panici,& ſeſamæ purgamenta,appludam uocant,alibi alijs nominibus.Milio Campania præcipue gaudet, pultemq́ candidam ex eo facit. Fit & panis prædulcis. Sarmatarū quoq; gentes hac maxime pulte aluntur, & cruda etiā farina equino lacte uel ſanguine è cruris uenis admixto.Aethiopes no aliā frugem q́ milij hordeiq́ nouere.Panico Galliæ quædā,præcipue Aquitania utitur. Sed & circūpadana Italia addita faba, ſine qua nihil cōficiunt.Ponticæ gentes nullū panico præferunt cibum. Cætero æſtiua frumenta riguis magis etiam quàm imbribus gaudēt.Milium & panicū aquis minime,cū in folia exeunt. Vetant ea inter uites arboresq́ frugiferas ſeri,terram emacrari hoc ſatu exiſtimantes.

De fermentis,& panis faciendi ratio, & genera,& quando primum piſtores Romæ,& de cribris,& alica. Cap. XI

MIlij præcipuus ad fermenta uſus, è muſto ſubacti in annunm tempus. Simile fit ex tritici ipſius furfuribus minutis & optimis,è muſto albo triduo maturato ſubactis, ac ſole ſiccatis.Inde paſtillos in pane faciendo dilutos,cū ſimilagine ſeminis feruefaciunt, atq; ita farinæ miſcent,ſic optimū panem fieri arbitrantes. Græci in binos ſemodios farinæ ſatis eſſe beſſes fermenti conſtituere. Et hæc quidem genera uindemijs tantum fiunt. Quo libeat uero tempore,ex aqua hordeoq́ bilibres offę feruenti foco,uel fictili patina torrentur cinere & carbone,uſq; dum rubeāt . Poſtea operiuntur in uaſis donec aceſcant, hinc fermentū diluitur.Cum fieret aūt panis hordeaceus,eruiliæ,aut cicerculæ admixtione fermentabatur:iuſtumq́ erat,duæ libræ in V ſemodios.Nunc fermentū fit ex ipſa farina quæ ſubigitur prius quàm addatur ſal ad pultis modū decocta,& relicta donec aceſcat. Vulgo uero nec ſufferuefaciunt,ſed tantū pridie aſſeruata materia utuntur.Palamq́ natura eſt acore fermentari:ſicut & ualidiora eſſe corpora,quæ fermentato pane alantur: quippe cū apud ueteres ponderoſiſsimo cuiq; tritico,pręcipua ſalubritas perhibita ſit.Panis ipſius uaria genera perſequi ſuperuacuū uidet:aliâs ab obſonijs appellati,ut oſtrearij:

aliâs

aliâs à delicijs,ut artolagani,aliâs à feſtinatione,ut ſpeuſtici: necnõ à coquendi ratione,ut furnacei,uel artopticij,aut in clibanis cocti:nõ pridem etiam è Parthis inuecto, quẽ aquaticum uocant,quoniam aqua trahitur,tenuem & ſpongioſa inanitate,alij Parthicũ.Summa laus,ſiliginis bonitate & cribri tenuitate conſtat. Quidam ex ouis aut lacte ſubigunt. Butyro uero gentes etiam pacatæ, ad operis piſtorij genera tranſeunte cura. Durat ſua Piceno in panis inuentione gratia, ex alicæ materia:eũ nouem diebus macerant, decimo ad ſpeciem tractæ ſubigunt uuæ paſſæ ſucco:poſtea in furnis,ollis inditum quę rumpantur ibi,torrent.Neq; eſt ex eo cibus niſi madefacto,quod fit lacte maxime mulſo.Piſtores Romæ non fuerunt ad Perſicum uſq; bellum, annis ab urbe condita ſuper DLXXX. Ipſi panẽ faciebant Quirites,mulierumq; id opus erat,ſicut etiam nunc in plurimis gentium.Artoptam Plautus appellat in fabula quam Aululariam ſcripſit:magna ob id concertatione eruditorũ,an is uerſus poetæ ſit illius: certumq; ſit, Attei Capitonis ſententia, toſtum panem lautioribus coquere ſolitos, piſtoresq; tantum eos qui far pinſebant,nominatos.Nec cocos uero habebant in ſeruitijs,eosq; ex macello conducebant.Cribrorũ genera Galli è ſetis equorũ inuenere,Hiſpani è lino excuſſoria & pollinaria,Aegyptus è papyro atq; iunco.Sed inter prima dicatur & alicæ ratio,præſtantiſsimę ſaluberrimæq;: quæ palma frugum indubitanter Italiam contingit.Fit ſine dubio & in Aegypto,ſed admodum ſpernenda.In Italia uero pluribus locis,ſicut Veronenſi Piſanoq; agro,in Campania tamen laudatiſsima. Campus eſt ſubiacens montibus nimboſis totis quidẽ XL M paſ.planicie. Gratia terræ eius(ut protinus ſoli natura dicatur)puluerea ſumma, inferior bibula, & pumicis uice fiſtulans: montium quoq; culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atq; tranſmittit, nec dilui aut madere uoluit propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum humorem nullis fontibus reddit, ſed temperat, & concoquens intra ſe uice ſucci continet. Seritur toto anno, panico ſemel,bis farre. Et tamen uere ſegetes quæ interquieuere fundunt roſam odoratiorem ſatiua.adeo terra nõ ceſſat parere. Vnde uulgo dictum,Plus apud Campanos unguenti,quàm apud cæteros olei fieri.Quantum autem uniuerſas terras campus circumcampanus antecedit,tantũ ipſum pars eius,quæ Laboriæ uocantur,quem Phlegræum Græci appellant. Finiuntur Laboriæ uia ab utroque latere conſulari,quæ à Puteolis,& quæ à Cumis Capuam ducit.Alica fit è Zea quam ſemen appellauimus.Tunditur granum eius in pila lignea.Nam lapidis duritia conteritur. Nobilius,ut notum eſt,pilo uinctorũ pœnali opera. Primori ineſt pyxis ferrea:excuſsis inde tunicis,iterũ iiſdem armamentis nudata conciditur medulla.Ita fiunt alicæ tria genera,minimũ,ac ſecundariũ:grandiſsimũ uero aphærema appellant. Nondum habent candorem ſuũ quo præcellunt,iam tamen Alexandrinæ præferunt,Poſtea (mirũ dictu) admiſcetur creta,quæ tranſit in corpus,coloremq; & teneritatem affert.Inuenitur hæc inter Puteolos & Neapolim in colle Leucogeo appellato. Extatq; diui Auguſti decretũ, quo anno ad uicena milia Neapolitanis pro eo numerari iuſsit è fiſco ſuo,coloniam deducẽs Capuam.Adiecitq; cauſam afferendi, quoniam negaſſent Campani alicam confici ſine eo metallo poſſe.In eodem reperitur & ſulphur. Emicantq; fontes Oraxi oculorum claritati,& uulnerum medicinæ,dentiumq; firmitati.Alica adulterina fit maxime quidem è zea,quæ in Africa degenerat.Latiores eius ſpicæ,nigrioresq;,& breui ſtipula. Pinſunt cũ harena,& ſic quoq; difficulter conterũt utriculos,fitq; dimidia modij menſura.Poſteaq; gypſi pars quarta inſpargitur,atq; ut cohæſit,farinario cribro ſubcernunt. Quæ in eo remanſit,exceptitia appellat,& grandiſsima eſt. Rurſus quæ tranſit,arctiore cernitur, & ſecundaria uocatur.Itẽ cribraria,quæ ſimili modo in tertio remanſit cribro anguſtiſsimo,& tantum harenas tranſmittente.Alia ratio ubiq; adulterandi. Ex tritico candidiſsima atq; grandiſsima eligunt grana,& ſemicocta in ollis,poſtea arefaciunt ſole ad initiũ, rurſusq; leuiter aſperſa molis frangunt. Ex zea pulchrius quàm ex tritico fit granum, quamuis id alicæ uitium ſit.Candorem autem ei pro creta lactis incocti mixtura confert.

De

De leguminibus Cap. XII

SEquitur natura leguminũ, inter quæ maximus honos fabæ: quippe ex qua tentatus ſit etiã panis. Lomentũ appellatur farina ea, aggrauaturq́ pondus illa ex omni legumine. Iam uero & pabulo uenalis. Fabæ multiplex uſus omnium quadrupedum generi, præcipue homini. Frumento etiam miſcetur apud pleraſq; gentes, & maxime panico ſolida, ac delicatius fracta. Quin & priſco ritu fabacia ſuæ religionis dijs in ſacro eſt, præcipua pulmentari cibo, & hebetare ſenſus exiſtimata, inſomnia quoq; facere. Ob hæc Pythagorica ſententia damnata: ut alij tradidere, quoniã mortuorũ animæ ſint in ea. Qua de cauſa parentando utiq; aſſumitur. Varro & ob hæc flaminem ea non ueſci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres reperiantur. In eadem peculiaris religio. Namq; fabam utiq; è frugibus referre mos eſt auſpicij cauſa, quę ideo refrina appellatur. Et auctionibus eam adhiberi lucroſum putãt. Sola certe frugum etiam exeſa repletur creſcente luna. Aqua marina, aliáue ſalſa non percoquitur. Seritur ante Vergiliarum occaſum leguminum prima ut antecedat hyemẽ. Vergilius per uer eam ſeri iubet, circumpadanæ Italiæ ritu. Sed maior pars malunt fabalia maturæ ſationis, quàm trimeſtrem fructũ eius. Nam ſiliquæ caulesq; gratiſsimi ſunt pabulo pecori. Aquas in flore maxime cõcupiſcit, cum uero defloruit, exiguas deſiderat. Solum in quo ſata eſt lætificat ſtercoris uice. Ideo circa Macedoniam Theſſaliamq́ cum florere incepit, uertunt arua. Naſcitur & ſua ſponte pleriſq; in locis, ſicut ſeptentrióalis Oceani inſulis, quas ob id noſtri fabarias appellãt. Item in Mauritania ſylueſtris paſsim, ſed prædura, & quæ percoqui non poſsit. Naſcitur & in Aegypto ſpinoſo caule: qua de cauſa crocodili oculis timentes refugiũt. Longitudo ſcapo quatuor cubitorũ eſt, ampliſsima craſsitudo. Nec genicula habet molli calamo. Simile caput papaueri, colore roſeo. In eo fabæ nõ ſupra tricenas. Folia ampla. Fructus ipſe amarus & odore, ſed radix perquam lauta incolarum cibis, cruda, & omnino decocta, harundinũ radicibus ſimilis. Naſcitur & in Syria, Ciliciaq́, & in Torone Chalcidis lacu. Ex leguminibus autẽ nouembri ſeruntur lens, & in Græcia piſum. Lens amat ſolũ tenue magis q̃ pingue, cœlũ utiq; ſiccũ. Duo genera eius in Aegypto, alterũ rotundius nigriusq́, alterũ ſua figura. Vnde uario uſu tranſlatũ eſt in lenticulas nomẽ. Inuenio apud autores æquanimitatem fieri ueſcentibus ea. Piſum in apricis ſeri debet, frigorũ impatientiſsimũ. Ideo in Italia, & in auſteriore cœlo non niſi uerno tempore, terra facili ac ſoluta. Ciceris natura eſt gigni cũ ſalſilagine, ideo ſolũ urit. Nec niſi madefactũ pridie, ſeri debet. Differentiæ plures, magnitudine, figura, colore, ſapore. Eſt enim arietino capiti ſimile, unde ita appellatur, album nigrumq́. eſt & columbinum, quod alij uenerium uocant, candidum, rotundum, leue, arietino minus, quod religio peruigilijs adhibet. eſt & cicercula minuti ciceris, inæqualis anguloſi, ueluti piſum. Dulciſsimum autẽ id quod eruo ſimillimum, firmiusq́ quod nigrum & ruffum, quàm quod album. Siliquæ rotundæ ciceri, cæteris leguminum longæ, & ad figuram ſeminis latæ. Piſo cylindraceæ. Faſeolorũ cum ipſis manduntur granis. Serere eos qua uelis terra licet, ab Idib. Octobris in caleñ. Nouembris. Legumina cũ matureſcere cœperint, rapienda ſunt, quoniam cito exiliunt, latentq́ cũ decidere, ſicut & lupinum.

De rapis & napis Amiterninis. Cap. XIII

QVanq; prius de rapis dixiſſe cõueniat. in tranſcurſu ea attigere noſtri, paulo diligẽtius Græci, & ipſi tamẽ inter hortenſia: ſi iuſtus ordo fiat, á frumento protinus aut certe faba dicendis, quando alijs præſtantior uſus ab his non eſt. Ante omnia nanq; cunctis animalibus naſcuntur, nec in nouiſsimis ſatiant ruris alitum quoq; genera, magisq́ ſi decoquantur aqua. Quadrupedes & fronde eorũ gaudent. Et homini non minor rapaciorum ſuis horis gratia, quàm cymarum: flaccidorum quoq;, & in horreis enecatorum, uel maior quàm urentium. Ipſa uero durant & in ſua terra ſeruata: & poſtea paſſa, penè ad alium prouentũ, famemq́ ſentiri prohibent. A uino atq; meſſe tertius hic tranſpadanis fructus. Terram nõ moroſe eligit, penè ubi nihil aliud ſeri poſsit. Nebulis & pruinis,

ac frigore ultro aluntur amplitudine mirabili. Vidi XL libras excedentia. In cibis quidem noſtris pluribus modis commendatur, durantq; ad alia ſinapis acrimonia domita, etiam coloribus picta præter ſuũ ſex alijs, purpureo quoq;: neq; aliud in cibis tingui decet. Genera eorum Græci duo prima fecere, maſculum fœmininumq;, & ea ſerendi modo ex eodem ſemine. Denſiore enim ſatu maſculeſcere, item in terra difficili. Semen præſtantius quo ſubtilius. Species uero omnium tres. Aut enim in latitudinem fundi, aut in rotunditatem globari. Tertiã ſpeciem ſylueſtrem appellauere, in longitudinẽ radice procurrente, raphani ſimilitudine, & folio anguloſo ſcabroq;, ſucco acri: qui circa meſſem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum. Frigore dulciora fieri exiſtimantur, & grandiora. Tepore in folia exeunt. Palma in Nurſino agro naſcentibus. Taxatio in libras ſeſtertij ſinguli, & in penuria bini. Proxima in algido natis. Napi uero Amiternini, quorum eadem ferè natura, gaudent æque frigidis. Seruntur & ante calend. Martias in iugero ſextarij quatuor. Diligentiores quinto ſulco napum ſeri iubent, rapa quarto, utroque ſtercorato: Rapa lætiora fieri, ſi cum palea ſeminẽtur. Serere nudũ uolunt, precantem ſibi & uicinis ſerere ſe: Satus utriq; generi iuſtus, inter duorum numinum dies feſtos, Neptuni atq; Vulcani. Feruntq; ſubtili obſeruatione, quota luna procedente hyeme nix prima ceciderit, ſi totidem luminum die intra prædictum temporis ſpatium ſerantur, mire prouenire. Seruntur & uere in calidis atq; humidis.

De lupino. Cap. XIIII

LVpino eſt uſus proximus, cum ſit & homini & quadrupedũ generi ungulas habenti communis. Remedium eius, ne metẽtes fugiat exiliendo, ut ab imbre tollatur. Nec ullius quæ ſerũtur natura, aſſenſu terræ mirabilior eſt. Primũ omnium cum ſole quotidie circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo demonſtrat. Ter præterea floret. Terram amat, terraq; operiri nõ uult. Et unum hoc ſeritur non arata, ubi fuerit maxime ſabuloſa & ſicca, atq; etiam harenoſa. Coli utiq; non uult. Tellurem adeo amat, ut quamuis frutectoſo ſolo coniectum inter folia uepresq;, ad terram tamen radice perueniat. Pingueſcere hoc ſatu arua uineasq; diximus. Itaq; adeo non eget fimo, ut optimi uicem repræſentet: Nihilq; aliud nullo impendio conſtat, ut quod ne ſerendi quidem gratia opus ſit afferre: Protinus ſeritur ex aruo: ac ne ſpargi quidẽ poſtulat decidens ſponte. Primũq; omnium ſeritur, nouiſſimũ tollitur: utrunq; ſeptembri ferè menſe, quia ſi nõ anteceſſit hyemem, frigoribus obnoxium eſt. Impune præterea iacet, uel derelictum etiam, ſi non protinus ſecuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine ſua tutum. Plerunq; tamen leui ſulco integũt. Ex denſiore terra rubricam maxime amat. Ad hanc alendam poſt tertium florem uerti debet, in ſabulo poſt ſecundum. Cretoſa tantum limoſaq; odit, & in ijs non prouenit. Maceratum calida aqua, homini in cibo eſt. Nam bouem unum modij ſinguli ſatiãt, ualidumq; præſtant: quando etiã impoſitũ puerorum uentribus, pro remedio eſt. Condi in fumo maxime conuenit, quoniam in humido uermiculi umbilicum eius in ſterilitatem caſtrant. Si depaſtum ſit in fronde, inarari protinus ſolum opus eſt.

De uicia & eruo. Cap. XV

ET uicia pingueſcunt arua, nec ipſa agricolis operoſa: uno ſulco ſata, non ſarritur, non ſtercoratur, nec aliud q̃ deoccatur. Sationis eius tria tempora: Circa occaſum arcturi, ut decẽbri menſe paſcat, tunc optime ſeritur in ſemen. Æque nanq; fert depaſta. Secunda ſatio menſe Ianuario eſt: nouiſſima Martio, tum ad frondem utiliſſima. Siccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime amat, non aſpernatur etiam umbroſa. Ex ſemine eius, ſi lecta matura eſt, palea cæteris præfertur. Vitibus præripit ſuccũ, langueſcuntq;, ſi in arbuſtis ſeratur. Nec erui operoſa cura eſt. Hoc amplius q̃ uitia runcatur, & ipſum medicaminis uim obtinẽs. Quippe per eruum diuum Auguſtũ curatum, epiſtolis ipſius memoria extat. Sufficiunt ſingulis boum iugis modij quini ſati. Martio menſe ſatum, noxium eſſe bubus aiunt: Item autumno graucdinoſum. Innoxium aũt fieri primo uere ſatum.

De fœno Græco,& farragine,& de ocymo,& medica,& cytiſo Cap. XVI.

ET ſilicia, hoc eſt fœnum Græcũ, ſcarificatione ſeritur, nõ altiore quatuor digitorum ſulco: quantoq́ peius tractatur,tanto prouenit melius.Rarum dictu,eſſe aliquid cui proſit negligentia. Id autem quod ſecale atq; farrago appellatur,occari tãtum deſiderat. Secale Taurini ſub alpibus aſiam uocant, deterrimũ, & tantum ad arcendũ famem utile: fœcunda,ſed gracili ſtipula,nigritia triſte,ſed pondere præcipuum. Admiſcetur huic far, ut mitiget amaritudinem eius,& tamen ſic quoq; ingratiſſimum uentri eſt.Naſcitur qualicunque ſolo cum centeſimo grano: ipſumq́ pro lætamine eſt. Farrago ex recrementis farris prædenſa ſeritur, admixta aliquando & uicia. Eadem in Africa fit ex hordeo.Omnia hæc pabularia: degeneransq́ ex leguminibus quæ uocatur cracca: in tantum columbis grata,ut paſtas ea negent fugitiuas illius loci fieri. Apud antiquos erat pabuli genus,quod Cato ocymum uocat,quo ſiſtebãt aluum bubus.Id erat è pabulis ſegete uiridi deſecta anteꝙ gelaret.Sura Manilius id aliter interpretatur,& tradit fabæ modios decẽ, uiciæ duos,tantundẽ & eruiliæ in iugero autumno miſceri & ſeri ſolitos. Melius & auena Græca,cui non cadit ſemen,admixta.Hoc uocitatũ ocymum,boumq́ cauſa ſeri ſolitum. Varro appellatum à celeritate proueniędi,à Græco quod ὠκὺς dicunt. Medica externa, etiam Græcię,ut à Medis aduecta per bella Perſarũ,quæ Darius intulit,ſed uel in primis dicẽda: Tãta dos eius eſt,cũ uno ſatu amplius ꝙ tricenis annis duret.Similis eſt trifolio, caule folijsq́ geniculata:quicquid in caule aſſurgit,folia contrahuntur. Vnum de ea & cytiſo uolumen Amphilochus fecit confuſim.Solum in quo feratur,elapidatũ purgatumq́ ſubigitur autumno: mox aratum & occatum integitur crate iterũ & tertiũ, quinis diebus interpoſitis, & fimo addito. Poſcit autem ſiccum ſuccoſumq́, uel riguum.Ita præparato ſeritur menſe Maio,aliàs pruinis obnoxia.Opus eſt denſitate ſeminis omnia occupari, interuaſcentesq́ herbas excludi.id præſtant in iugera modia uicena.Cauendum ne adurat terraq́ protinus integi debet.Si ſit humidum ſolum herboſum'ue, uincitur,& deſciſcit in pratũ. Ideo protinus altitudine unciali herbis omnibus liberanda eſt manu potius quàm ſarculo.Secatur incipiens florere,& quoties refloruit. Id ſexies euenit per annos,cum minimum quater.In ſemen matureſcere prohibendum eſt,quia pabulum utilius eſt uſq; ad trimatum.Verno ſeri debet,liberatiq́ cęteris herbis:ad trimatũ marris ad ſolũ radi.Itaq; reliquæ herbæ intereunt ſine ipſius damno,propter altitudinem radicũ.Si euicerint herbæ remedium unicum eſt aratio,ſæpius uertendo,donec omnes aliæ radices intereãt.Dari non ad ſatietatem debet,ne repellere ſanguinem neceſſe ſit:Et uiridis utilior eſt. Areſcit ſurculoſe,ac poſtremo in puluerem inutilem extenuatur.De cytiſo, cui & ipſi principatus datur in pabulis,affatim diximus inter frutices.Et nũc frugum omnium natura peragenda eſt,cuius in parte de uitijs quoq; dicatur

De uitijs frugũ & remedijs,& quid in quoq; terræ genere debeat ſeri. Cap. XVII

PRimum omnium frumenti uitium auena eſt,& hordeum in eam degenerat:ſicut ipſa frumenti fit inſtar: quippe cum Germaniæ populi edant eam, neq; alia pulte uiuant. Soli maxime cœliq́ humore hoc euenit uitium.Sequẽtem cauſam habet imbecillitas ſeminis, cum diutius retẽtum eſt terra, prius quàm erũpat.Eadem eſt ratio, ſi carioſum fuit cum ſereret. Prima aũt ſtatim eruptiõe agnoſcitur, ex quo apparet in radice eſſe cauſam. Eſt & aliud ex uicino auenæ uitium,cum amplitudine inchoata granum,ſed nõdum matura prius quàm roboretur corpus, afflatu noxio caſſum & inane à ſpica euaneſcit quodam abortiuo. Venti autem tribus temporibus nocent frumento & hordeo: In flore aut protinus cum defloruere, uel matureſcere incipientibus. Tum enim exinaniunt grana. Prioribus cauſis naſci prohibent. Nocet & ſol crebet è nube: Naſcuntur & uermiculi in radice, cum ſementem imbribus ſecutis incluſerit repentinus calor humorem. Gignuntur & in grano,cum ſpicæ in pluuijs calor inferueſcit.Eſt & cãtharus dictus ſcarabeus paruus,frumẽta erodens.Omnia ea animalia cum cibo deficiunt. Oleum,pix,adeps,contraria ſe/

ria ſeminibus:cauendumq́; ne contacta eis ſerantur. Imber in herba utilis tantum:Florentibus autem frumento & hordeo nocet,leguminibus innocuus,præterquam ciceri. Maturescentia frumenta imbre læduntur,& hordeum magis.Naſcitur & herba alba,panico ſimilis, occupans arua, pecori quoque mortiſera. Nam lolium & tribulos, & carduos lappas'que, non magis quàm rubos, inter frugum morbos potius quàm inter ipſius terræ peſtes numerauerim. Cæleſte frugũ uinearumq́; malum, nullo minus noxium eſt rubigo. Frequentiſſima hæc in roſcido tractu, conuallibusq́;, ac perflatum non habentibus E diuerſo carent ea uentoſa & excelſa. Inter uitia ſegetum & luxuria eſt, cum onerata fertilitate procumbũt. Commune autem omnium ſatorum uitium urica, etiam ciceris,cum ſalſilaginem eius abluendo imber dulcius id facit.Eſt herba quæ cicer enecat & eruum,circumligando ſe, uocatur orobanche: Triticum ſimili modo æra: Hordeum feſtuca quæ uocatur ægilops: Lentem herba ſecuridaca,quam Græci à ſimilitudine pelecinon uocãt. Et hæ quidem complexu necant. Circa Philippos autem ateramon nominant in pingui ſolo herbam,qua faba necatur: teramon, qua in macro, cum udam quidam uentus afflauit.Aeræ granum minimum eſt in cortice aculeato.Cum eſt in pane,celerrime uertigines facit:Aiuntq́; in Aſia & Græcia balneatores cum uelint turbam pellere, carbonibus id ſemen inijcere. Naſcitur & phalangius in eruo,beſtiola aranei generis,ſi hyems aquoſa ſit. Limaces naſcuntur in uicia:& aliquando è terra cochleæ minutæ,mirũ in modum erodentes eam. Et morbi quidem ferè hi ſunt. Remedia eorum quæcunq; pertinent ad herbas, in ſarculo, & cum ſemen iactatur cinere. Quæ uero in ſemine & circa radicem conſiſtunt, præcedente cura cauentur. Vino ante ſemina perfuſa,minus ægrotare exiſtimant. Virgilius nitro & amurca perfundi iubet fabam: ſic etiam grandeſcere promittit. Quidam uero ſi triduo ante ſatum urina & aqua maceretur,præcipue adoleſcere putant. Ter quidem ſarritam modium fractæ è modio ſolidę reddere. Reliqua ſemina cupreſſi folijs tuſis ſi miſceantur,non eſſe uermiculis obnoxia, nec ſi interlunio ſerantur. Multi ad milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubent prius quàm ſarriatur, defodiq́; in medio inclusam uaſe fictili:ita nec paſſerem,nec uermem nocere: ſed eruendam priuſquam metatur,alioqui amarum fieri. Quin & armo talpæ cõtacta ſemina uberiora eſſe. Democritus ſucco herbæ, quæ appellatur aizoon in tegulis naſcens tabulis'ue, latine uero ſedum aut digitellum, medicata ſeri iubet omnia ſemina. Vulgo uero, ſi dulcedo noceat,& uermes radicibus inhæreãt, remedium eſt amurca pura, ac ſine ſale ſpargere,deinde ſarrire. Si in articulum ſeges ire cœperit,runcare,ne herbæ uincant. Peſtem à milio atq; panico ſturnorum paſſerum'ue agmina ſcio abigi herba,cuius nomen eſt ignotum, in quatuor angulis ſegetis defoſſa,mirũ dictu,ut omnino nulla auis intret.Mures abiguntur cinere muſtelæ, uel felis diluto, & ſemine ſparſo,uel decoctarum aqua. Sed redolet uirus animalium eorum etiam in pane.Ob id felle bubulo ſemina attingi utilius putant.Rubigo quidem,maxima ſegetum peſtis,lauri ramis in aruo defixis, tranſit in earum ſolia ex aruis. Luxuria ſegetum caſtigatur dente pecoris in herba duntaxat, & depaſtæ quidem uel ſæpius nullam in ſpica iniuriam ſentiunt. Retonſarũ uero etiam ſemel, omnino certum eſt,granum longius fieri, ſed inane caſſumq́;, ac ſatum non naſci. Babylone tamen bis ſecant, tertio depaſcunt,alioqui ſolia tãtum fierent.Sic quoq; cum quinquageſimo fœnore meſſes reddit exilitas ſoli:uerum diligentioribus cum centeſimoquinquageſimo. Neq; eſt cura difficilis, quàm diutiſſime aqua rigandi, ut præpinguis & denſa ubertas diluatur. Limum autem non inuehunt Euphrates Tigriſq́;,ſicut in Aegypto Nilus.Nec terra ipſa herbas gignit. Vbertatis tamen tantæ ſunt, ut ſequente anno ſponte reſtibilis fiat ſeges, impreſſis ueſtigio ſeminibus:quæ tanta ſoli differentia admonet terræ genera in fruges deſcribere. Igitur Catonis hæc ſententia eſt, In agro craſſo & læto frumentum ſeri.Si uero nebuloſus ſit idem,raphanum.milium,panicum in frigido & aquoſo prius ſerendũ,poſtea in calido.In ſolo autem rubricoſo,uel pullo,uel harenoſo,ſi nõ ſit aquoſum,lupinum. In creta

& rubrica, & aquoſiore agro adoreum. In ſicco & non herboſo, nec umbroſo, triticum. In ſolo ualido fabam. Viciam uero quàm minime in aquoſo herbidoq́. Siligine & triticum in loco aperto æditoq́, qui ſole quàm diutiſſime torreatur. Lentem in fruteċtoſo & rubricoſo, qui non ſit herbidus. Hordeum in nouali, & in aruo quod reſtibile poſſit fieri: trimeſtre, ubi ſementem maturam facere non poſſit, & cuius craſſitudo ſit reſtibilis. Subtilis & illa ſententia, Serenda ea in tenuiore terra, quæ non multo indigent ſucco, ut cytiſus & cicer, exceptis leguminibus quæ uelluntur è terra, non ſubſecantur. Vnde & legumina appellata, quia ita leguntur. In pingui autem, quæ cibi ſunt maioris, ut olus, triticum, ſiligo, linum. Sic ergo tenue ſolum hordeo dabitur, minus enim alimenti radix poſcit: leuior terra denſiorq́, tritico. In loco humili far adoreum, potius quàm triticum ſeretur: temperato, & triticum & hordeum. Colles robuſtius, ſed minus reddũt triticũ. Far & ſiligo, & cretoſum & uliginoſum ſolum ſortiuntur.

De prodigijs frugum, & arandi diſciplina, & uomerum generibus. Cap. XVIII

ET in frugibus oſtentum ſemel (quod equidem inuenerim) accidit, P. Aelio, Cn. Cornelio COSS. quo anno ſuperatus eſt Annibal. In arboribus enim tunc nata produntur frumenta. & quoniam de frugum terræq́ generibus abunde diximus, nũc de arandi ratione dicemus, ante omnia Aegypti facilitate commemorata. Nilus ibi coloni uice fungens, euagari incipit, ut diximus, a ſolſtitio aut noua luna, ac primo lẽte, deinde uehementius quamdiu in leone ſol eſt. Mox pigreſcit in uirginem tranſgreſſo, atq; in libra reſidet. Si duodecim cubitos non exceſſit, fames certa eſt. Nec minus ſi XVI exuperauit. Tanto enim tardius decedit, quanto abundantius creuit, & ſementem arcet. Vulgo credebatur ab eius deceſſu ſerere ſolitos, mox ſues impellere ueſtigijs ſemina deprimentes: & in madido ſolo credo antiquitus factitatum. Nunc quoq; no multo grauiore opera, ſed tamen inarari certum eſt abiecta prius ſemina in limo digreſſi amnis, hoc eſt, Nouembri menſe incipiente: poſtea pauci runcant, quod botaniſmon uocant. Reliqua pars nõ niſi cum falce arua uiſit paulo ante Calend. Aprilis. Peragitur autem meſſis menſe Maio, ſtipula nunq; cubitali. Quippe ſabulum ſubeſt, granumq́ limo tantum continetur. Excellentius Thebaidis regioni frumẽtũ, quoniam paluſtris Aegyptus. Similis ratio, ſed felicitas maior Babyloniæ Seleuciæ, Euphrate atq; Tigri reſtagnantibus, quoniam ibi rigandi modus manu temperatur. Syria quoque tenui ſulco arat, cum multifariam in Italia octoni boues ad ſingulos uomeres anhelent. In omni quidem parte culturæ, ſed in hac quidẽ maxime ualet oraculum illud, Quid quæq; regio patiatur. Vomerum plura genera, Culter uocatur, prædenſam, prius quàm proſcindatur, terram ſecans, futurisq́ ſulcis ueſtigia præſcribens inciſuris, quas reſupinus in arando mordeat uomer. Alterum genus eſt uulgare, roſtrati uectis. Tertium in ſolo facili, nec toto porrectũ dentali, ſed exigua cuſpide in roſtro. Latior hæc quarto generi, ſed exacutior in mucronem faſtigiata, eodemq́ gladio ſcindẽs ſolum, & acie laterum radices herbarum ſecans: id non pridem inuentum in Rhetia. Galliæ uero duas addiderunt rotulas, quod genus uocãt planarati. Cuſpis effigiem palæ habet. Serunt ita nõ niſi culta terra, & ferè noua. Latitudo uomeris ceſpites uerſat. Semen protinus iniiciunt, crateſq́ dentatas ſuper trahunt. Nec ſarrienda ſunt hoc modo ſata, ſed porcellis binis terniſq́ ſic arant. Vno boum iugo cenſeri anno facilis ſoli quadragena iugera, difficilis tricena, iuſtum eſt.

De temporibus arandi, & iunctione boum. Cap. XIX

IN arando magnopere ſeruãdum eſt Catonis oraculum. Quid eſt primum? Agrũ bene colere. Quid ſecundum? Bene arare. Quid tertium? Stercorare. Sulco uario ne ares. Tempeſtiue ares. Tepidioribus locis à bruma proſcindi arua oportet, frigidioribus ab æquinoctio uerno. Et maturius ſicca regione quàm humida. Maturius denſa terra quàm ſoluta, pingui quàm macra. Vbi ſiccæ & graues æſtates, terra cretoſa aut gracilis, utilius

inter

inter ſolſtitium & autumni æquinoctium aratur. Vbi leues æſtus, frequentes imbres, pingue herboſumq; ſolum, ibi melius caloribus. Altum & graue ſolum etiam hyeme moueri placet: tenue ualde & aridū, paulo ante ſationis tempus. Sunt & hic ſuæ leges. Lutoſam terram ne tangito. Vi omni arato. Prius quàm ares proſcindito. Hoc utilitatem habet, quod inuerſo ceſpite herbarum radices necantur. Quidam utique ab æquinoctio uerno proſcindi uolunt. Quod uere ſemel aratum eſt, à temporis argumento ueruactum uocatur. Hoc in nouali atque requietó neceſſarium eſt. Nouale eſt, quod alternis annis ſeritur. Araturos boues quàm arctiſſime iungi oportet, ut capitibus ſublatis arent: ſic minime colla contundunt. Si inter arbores uitesq; aretur, fiſcellis capiſtrari, ne germinum tenera præcerpant. Securiculā inſitiuam pendere, qua intercidantur radices. Hoc melius quàm conuelli aratro, bouesq; luctari. In arando uerſum peragi, nec ſtriare in actu ſæpius. Iuſtum eſt proſcindi ſulco dodrantali iugerum uno die, iterari ſeſquiiugerum, ſi ſit facilitas ſoli: ſi minus, proſcindi ſemiſſem, iterari aſſem: quando & animalium labori natura leges ſtatuit. Omne aruum rectis ſulcis, mox & obliquis ſubigi debet. In collibus tranſuerſo tantū monte aratur, ſed modo in ſuperiora, modo in inferiora roſtrante uomere. Tantumq; eſt laboris homini, ut etiam boum uice fungatur. Certe ſine hoc animali montanæ gentes ſarculis arant. Arator, niſi incuruus, præuaricatur. Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur, ubi inuentum eſt. Purget uomerem ſubinde ſtimulus cuſpidatus rulla. Scāna inter duos ſulcos cruda ne relinquantur, glebæ ne exultēt. Male aratur aruum, quod ſatis frugibus occandum eſt. Id demum recte ſubactum erit, ubi non intelligetur utrò uomer ierit. In uſu eſt, & collicias interponere, ſi ita locus poſcat, ampliore ſulco, quæ in foſſas aquam deducant.

De occando, & quodam arationis genere, & iteratione, & reſectione. Cap. xx.

ARatione per trāuerſum iterata, occatio ſequitur, ubi res poſcit, crate uel raſtro, & ſato ſemine iteratio. Hæc quoq; ubi conſuetudo patitur, crate dentata, uel tabula aratro adnexa, quod uocant lirare, operientes ſemina: unde primum appellata deliratio eſt. Quarto ſeri ſulco Virgilius exiſtimatur uoluiſſe, cum dixit optimā eſſe ſegetem, quæ bis ſolem, bis frigora ſenſiſſet. Spiſſius ſolum, ſicut plerunq; in Italiā, quinto ſulco ſeri melius eſt, in Thuſcis uero nono. At fabā & uiciam non proſciſſo ſerere ſine damno, cōpendium operæ eſt. Non omittemus unam etiamnū arandi rationem, in tranſpadana Italia bellorum iniuria excogitatam. Salaſſi cum ſubiectos Alpibus depopularētur agros, panicum miliumq; iam excreſcēs tentauere. Poſtquā reſpuebat natura inararūt. At illæ meſſes duplicatę docuere, quod nunc uocant artrare, id eſt, aratrare, ut credo tunc dictū. Hoc fit uel incipiente culmo, cum iam is bina ternáue emiſerit folia. Nec recens ſubtrahemus exemplum, in Treuerico agro tertio ante hunc annū compertum. Nam cum hyeme prægelida captæ ſegetes eſſent, reſeuerunt, reſarrientes campos menſe Martio, uberrimasq; meſſes habuerunt. Nunc reliqua cultura tradetur per genera frugum.

De cultura terræ. Cap. xxi.

SIliginem, far, triticum, ſemen, hordeum occato, ſarrito, runcato quibus dictum erit diebus. Singulæ operæ cuiq; generi in iugero ſufficient. Sarculatio induratā hyberno rigore ſoli triſtitiā laxat temporibus uernis, nouosq; ſoles admittit. Qui ſarriet, caueat ne frumenti radices ſuffodiat. Triticum hordeum, ſemen, fabam bis ſarrire melius. Runcatio cum ſeges in articulo eſt euulſis inutilibus herbis, frugum radicem uindicat, ſegetéq; diſcernit à ceſpite. Leguminum cicer eadem quæ far deſiderat. Faba runcari non geſtit, quoniam euincit herbas. lupinum runcatur tantū. Miliū, panicū occatur & ſarritur, nō iteratur, nō runcatur: ſilicia & faſcoli occantur tantū. Sunt genera terræ, quarum ubertas pectinari ſegetē in herba cogat. Cratis & hoc genus, dentatæ ſtilis ferreis. Eadē nihilominus & depaſcuntur. Quæ depaſta ſunt, ſarculo iterū excitari neceſſariū. At in Bactris, Africa, Cyrene, omnia hæc ſuperuacua fecit indulgentia cæli, & à ſemente non niſi nonis menſibus in-

atꝗam redeunt, quia ſiccitas coercet herbas, fruges nocturno tactas rore nutriens. Vergilius alternis ceſſare arua ſuadet, & hoc, ſi patiantur ruris ſpatia, utiliſsimum proculdubio eſt. Quod ſi neget cõditio, far ſerendum, unde lupinum aut uicia aut faba ſublata ſint, & quæ terram faciant lætiorem. In primisq; & hoc notandũ, quædam propter alia ſeri obiter: ſed parum prouenire priori diximus uolumine, ne eadem ſæpius dicãtur. Plurimum enim refert ſoli cuiuſque ratio.

De ſumma fertilitate, & bifera uite, & aquarum differentia. Cap. XXII

CIuitas Africæ in medijs harenis, petentibus Syrteis Leptinq; magnam, uocatur Tacape, felici ſuper omne miraculum riguo ſolo: ternis ferè M. paſſ. in omnem partem fons abundat, largus quidem, ſed certis horarum ſpatijs diſpenſatus inter incolas. Palmæ ibi prægrandi ſubditur olea, huic ficus, fico punica, illi uitis, ſub uite ſeritur frumentũ, mox legumen, demum olus, omnia eodem anno, omniaq; aliena umbra alũtur. Quaterna cubita eius ſoli in quadratum, nec ut à porrectis metiãtur digitis, ſed in pugnum contractis, quaternis denarijs uenundãtur. Super omnia eſt, biferam uitem bis anno uindemiare. Et niſi multiplici partu exinaniatur ubertas, pereunt luxuria ſinguli fructus. Nunc uero toto anno metitur aliquid. Cõſtatq; fertilitati nõ occurrere homines. Aquarũ quoq; differentia magna riguis eſt. In Narbonẽſi prouincia nobilis fons Orge nomine eſt. In eo herbæ naſcuntur in tantũ expetitæ bubus, ut merſis capitibus totis eas quærant. Sed illas in aqua naſcentes certum eſt non niſi imbribus ali. Ergo quiſq; ſuam terram aquamq; nouerit.

De qualitate terræ & ſtercoratione. Cap. XXIII

SI fuerit illa terra quam appellauimus teneram, poterit ſublato hordeo milium ſeri, eo condito raphanus: his ſublatis hordeum uel triticum, ſicut in Campania: ſatisq; talis terra aratur cum ſeritur. Alius ordo, ut ubi adoreum fuerit, ceſſet IIII menſibus hybernis, & uernam fabam recipiat, aut ante hyemalem ne ceſſet. Necnon minus pinguis alternari poteſt ita, ſi frumẽto ſublato legumen tertio feratur. Gracilior & in annum tertium ceſſet. Frumentum quidam ſeri uetãt, niſi in ea quæ proximo anno quieuerit. Maximam huius loci partem ſtercorationis obtinet ratio, de qua & priori diximus uolumine. Hoc tantum unum in confeſſo eſt, niſi ſtercorato ſeri non oportere, quanquã & hic leges ſint propriæ. Milium, panicum, rapa, napus, niſi in ſtercorato non ſerantur. Nõ ſtercorato frumentum potius quàm hordeũ ſerito, Item in noualibus, tametſi in illis fabam ſeri uolunt, eandem ubicunq; quàm recentiſſime ſtercorato ſolo. Autumno aliquid ſaturus, Septembri mẽſe fimum inaret poſt imbrem. Vtiq; ſi uerno erit ſaturus, per hyemem fimum diſponat. Iuſtum eſt uehes XVIII iugero tribui: diſpergere autem prius quàm areſcat, aut iactato ſemine. Si hæc omiſſa ſit ſtercoratio, ſequens eſt prius ꝙ ſerat, ante puluerẽ. Quod ut hanc quoq; curam determinemus, iuſtum eſt ſingulas uehes fimi denario ire, in ſingulas pecudes minores, in maiores denas: niſi cõtingat hoc, male ſubſtrauiſſe pecori colonum appareat. Sunt qui optime ſtercorari putent, ſub dio retibus incluſa pecorum manſione. Ager ſi non ſtercoratur, alget. Si nimium ſtercoratus eſt, aduritur: ſatiusq; eſt id ſæpe, quàm ſupra modum facere. Quo calidius ſolum eſt, eo minus addi ſtercoris, ratio eſt.

De bonitate ſeminum, & diſciplina ſeminãdi, & quantum ex quoq; genere frumenti in iugero ſerendũ, & temporibus ſerendi. Cap. XXIIII

SEmen optimum anniculum, bimum deterius, trimum peſſimũ, ultrà ſterile: & in uno omnium definita genere ratio eſt. Quod in ima area ſubſedit, ad ſemen reſeruandum eſt. Id enim optimum, quoniam grauiſsimum: neque alio modo utilius diſcernitur. Quæ ſpica per interualla ſemina habebit, abijcietur. Optimum granum quod rubet, & dentibus fractum eundem habet colorem, Deterius, cui plus intus albi eſt. Certum terras alias plus ſeminis recipere, alias minus. Religioſum'que inde primum coloris augurium, cum auidius accipiat, eſurire creditur, & comeſſe ſemen. Sationem locis humidis celerius fieri ratio eſt, ne ſemen imbre putreſcat. Siccis ſerius, ut pluuiæ ſequantur: ne diu iacens

atque

atque non concipiens, uaneſcat. Itemq; feſtinata ſatione denſum ſpargi ſemen, quia tarde concipiat: Serotina rarum, quia denſitate nimia necetur. Artis quoq; cuiuſdam eſt, æqualiter ſpargere: Manus utique congruere debet cum gradu, ſemperq; cum dextro pede. Fit quoq; quorundam occulta ratione, quod ſors genialis atq; fœcunda eſt. Non transferendum eſt ex ſrigidis locis ſemen in calida, neq; ex præcocibus in ſerotina: idq; in contrariũ præcepere quidam falſa diligentia. Serere in iugero temperati ſoli iuſtum eſt tritici aut ſiliginis modios v, ſarris aut ſeminis (quod frumenti genus ita appellamus) x, hordei vi. Fabæ quintam partem amplius quàm tritici, uiciæ xii, ciceris & cicerculæ & piſi iii, lupini x, lentis iii, ſed hanc cum fimo arido ſeri nolunt, erui vi, ſiliciæ vi, faſeolorum iiii, pabuli xx: milij, panici ſextarios quatuor. Pingui ſolo plus, gracili minus. Eſt & alia diſtinctio. In denſo, aut cretoſo, aut uliginoſo ſolo, tritici aut ſiliginis modios vi. In ſoluta terra & nuda, & ſicca, & læta, quatuor. Macies enim ſoli maior, niſi rarum culmum habeat, ſpicam mitam facit & inanem. Pinguia arua ex una ſeminis radice ſruticem numeroſum fundũt, denſamq; ſegetem è raro ſemine emittunt. Ergo inter quatuor & ſex modios pro natura ſoli, àlij quinque non minus ſeri, pluresʹne recipiunt: item in conſito, aut cliuoſo, ut in macro. Huc pertinet oraculum illud magnopere cuſtodiẽdum, Segetem ne defruges. Adiecit ijs Accius in praxidico, ut ſereretur, cum luna eſſet in ariete, geminis, leone, libra, aquario: Zoroaſtres ſole xii partes ſcorpionis tranſgreſſo, cum luna eſſet in tauro. Sequitur huc dilata & maxima indigens cura de tempore fruges ſerendi quæſtio, magnaq; ex parte ratione ſiderum connexa. Quam ob rem ſententias omnium in primis ad id pertinentes exponemus. Heſiodus, qui princeps omnium de agricultura præcepit, unum tempus ſerendi tradidit à uergiliarum occaſu. Scribebat enim in Bœotia Helladis, ubi ita ſeri diximus. Inter diligentiſsimos conuenit, ut in alitum quadrupedumq; genitura, eſſe quoſdam ad conceptum impetus terræ. Hos Græci ita definiunt, cum ſit calida & humida. Virgilius triticum, & far à uergiliarum occaſu ſeri iubet, hordeum inter æquinoctium autumni & brumam: uiciam uero, faſeolos & lentem, Boote occidente. Quo fit, ut horum ſiderum aliorumq; exortus & occaſus digerendi ſint in ſuos dies. Sunt qui & ante uergiliarum occaſum ſeri iubeant, duntaxat in arida terra, calidiſq; prouincijs. Cuſtodiri enim ſemen corrumpente humore, & à proximo imbre uno die erumpere. Alij ſtatim ab occaſu uergiliarum ſequi imbres, à ſeptimo ferè die. Aliqui in frigidis ab æquinoctio autumni, in calidis ſetius, ne ante hyemem luxurient. Inter omnes autem conuenit circa brumam ſerendum nõ eſſe, magno argumento: quoniam hyberna ſemina, cum ante brumam ſata ſint, ſeptimo die erumpant: ſi poſt brumam, uix xl. Sunt qui properent, atq; ita pronuncient, feſtinatam ſementem ſæpe decipere, ſerotinam ſemper. E contrario alij, uel uere potius ſerendum, quàm male in autumno. Atq; ubi fuerit neceſſe, inter ſauonium & uernum æquinoctium. Quidam omiſſa cæleſti cura ut inutili, temporibus definiunt. Vere linum & auenam, & papauer: atque uti nunc etiam tranſpadani ſeruant, uſque in quinquatrus, fabam: ſiliginem Nouembri menſe, Far Septembri extremo uſque in Idus Octobris. Alij poſt hunc diem in Calend. Nouembris. Ita his nulla naturæ cura eſt, illis nimia & ideo cæca ſubtilitas, cum res inter ruſticos geratur, literarumq; expertes, non modo ſiderum. Et confitendum eſt, cælo maxime conſtare ea: quippe Virgilio iubente prædiſci uentos ante omnia, ac ſiderum mores, neque aliter quàm nauigantibus ſeruari. Spes ardua & immenſa, miſceri poſſe cæleſtem diuinitatem imperitiæ, ſed tentanda tam grandi uitæ emolumento. Prius tamen ſideralis difficultas, quam ſenſere etiam periti, ſubijcienda contemplationi eſt: quo deinde lætior mens diſcedat à cælo, & facta ſentiat, quæ futura prænoſci non poſsint.

Digeſtio ſiderum in noctes & dies. Cap. xxv

PRimum omniũ dierum ipſorum anni, ſoliſq; motus propè inexplicabilis ratio eſt ad ccclxv adijciunt etiamnũ intercalarios diei noctiſq; quadrãtes. Ita fit, ut tradi non

poſsint certa ſiderum tempora. Accedit confeſſa rerum obſcuritas, nunc præcurrente, occ paucis diebus, tempeſtatum ſignificatu, quod prochemaſin Græci uocant: nunc poſtueniente, quod epichemaſin: & plerunq; aliàs citius, aliàs tardius cæli effectu ad terram deciduo: unde uulgo ſerenitate reddita, cōfectum ſidus audimus. Præterea cum omnia hæc, ſtatis ſideribus cæloq; affixis conſtent, interueniūt motu ſtellarum grandines, imbres, & ipſi noo leui effectu ut docuimus, turbantq; conceptæ ſpei ordinem. Idq; ne nobis tantū putemus accidere, & reliqua fallit animalia ſagaciora circa hoc, ut quo uita eorum cōſtet: æſtiuasq; alites præpoſteri aut præproperi rigores necant, hybernas æſtus. Ideo Virgilius errantium quoque ſiderum rationem ediſcendam præcipit, admonēs obſeruandum frigidæ Saturni ſtellæ tranſitum. Sunt qui certiſsimum ueris indicium arbitrētur ob infirmitatē animalis, papilionis prouentū. Id eo ipſo anno cum cōmentaremur hæc, notatum eſt, prouentum eorum ter repetito frigore extinctum, aduenasq; uolucres ad VI Calend. Februarij ſpem ueris attuliſſe, mox ſæuiſsima hyeme conflictatas. Res anceps primum omnium à cælo peti legem, deinde eam argumētis eſſe quærendā. Super omnia eſt mundi conuexitatis, terrarumq; globi differentia, eodem ſidere alio tempore alijs aperiente ſe gentibus. Quo fit, ut cauſa eius noo ijſdem diebus ubiq; ualeat. Addidere difficultatem & autores, diuerſis io locis obſeruando, mox etiam in ijſdem diuerſa prodendo. Tres autem fuere ſectæ, Chaldæa, Ægyptia, Græca. His addidit apud nos quartam Cæſar dictator, annos ad ſolis curſum redigens ſingulos, Soſigene perito ſciētiæ eius adhibito. Et ea ipſa ratio poſtea comperto errore correcta eſt: ita ut XII annis continuis non intercalaretur, quia cœperat ſidera annus morari, qui prius antecedebat. Et Soſigenes ipſe trinis cōmentationibus, quanq; diligeotior eſſet cæteris, nō ceſſauit tamen addubitare ipſe ſemet corrigendo. Autores prodidere ea, quos prætexuimus uolumini huic, raro ullius ſentētia cum alio congruente. Minus hoc in reliquis mirum, quos diuerſi excuſauerint tractus. Eorum qui in eadē regione diſsidere, unam diſcordiā ponemus exempli gratia. Occaſum matutinum uergiliarum Heſiodus (nam huius quoque nomine extat Aſtrologia) tradidit fieri, cum æquinoctium autumni cōficeretur, Thales XXV die ab æquinoctio, Anaximander XXIX, Euctemon XLVIII. Nos ſequemur obſeruationem Cæſaris, maximeq; hæc erit Italiæ ratio. Dicemus tamen & aliorum placita. Id quooiam non unius terræ, ſed totius naturæ interpretes ſumus, non autoribus poſitis (id enim uerboſum eſt) ſed regionibus: ut legentes tantum meminerint, breuitatis gratia, cum Attica nominata fuerit, ſimul intelligere Cycladas inſulas: cum Macedonia Magneſiam, Thraciam: cum Ægyptus Phœnicen, Cyprum, Ciliciam: cum Bœotia Locridem, Phocidem, & finitimos ſemper tractus: cum Helleſpontus Cherrooeſum, & continentia uſq; Atho montem: cum Ionia Aſiam, & inſulas Aſiæ: cum Peloponeſus Achaiam, & ad heſperū iacētes terras. Chaldæi Aſſyriam & Babyloniam demonſtrabūt. Africam, Hiſpanias, Gallias ſileri non erit mirum. Nemo enim obſeruauit in ijs, qui ſiderum proderet exortus. Non tamen difficili ratione dignoſcentur in illis quoq; terris digeſtione circulorū, quam in ſexto uolumine fecimus: qua cognatio cæli non gentium modo, uerum urbium quoq; ſingularum intelligitur nota ex his terris quas nominauimus, ſumpta conuexitate circuli pertinentis ad quas quiſq; quæret terras, & ad earum ſiderū exortus, per omniū circulorū pares umbras. Indicandū & illud, tempeſtates ipſas ardores ſuos habere quadrinis anois: & eaſdem non magna differētia reuerti ratione ſolis: octonis uero augeri eaſdē, centeſima reuoluēte ſe luna. Omnis aūt ratio obſeruata eſt tribus modis, exortu ſiderū occaſuq;, & ipſorū temporū cardinibus. Exortus occaſusq; biois modis intelligūtur. Aut enim aduentu ſolis occultantur ſtellæ & conſpici deſiount, aut eiuſdem abſceſſu proferūt ſe. Emerſum hoc melius quàm exortum conſuetudo dixiſſet: & illud occultationem potius quàm occaſum. Alio modo quo die incipiunt apparere uel deſinūt, oriēte ſole uel occidente, matutioi ueſpertini ue cognominati, prout alterutris eorum mane uel crepuſculo cōtingit. Dodrantes horarū, cum minimum,

interualla

interualla ea deſiderant ante ſolis ortum, uel poſt occaſum, ut aſpici poſsint. Præterea bis quædam exoriuntur & occidunt. Omnisq́ ſermo de his eſt ſtellis, quas adhærere cælo diximus. Cardo temporum quadripartita anni diſtinctione conſtat, per incremẽta lucis. Augetur hæc à bruma, & æquatur noctibus uerno æquinoctio diebus XC horis tribus. Deinde ſuperat noctes ad ſolſtitiũ diebus XCIII horis XII uſq; ad æquinoctiũ autumni. Et tum æquata die procedit ex eo ad brumã diebus LXXXIX horis III. Horæ nunc in omni acceſsione æquinoctiales, nõ cuiuſcunq; diei ſignificãtur: omnesq́ eæ differẽtiæ fiũt in octauis partibus ſignorũ, Bruma capricorni, ab VIII calend. Ianuarij ferè: æquinoctium uernum, arietis: ſolſtitium, cancri: alterumq́ æquinoctium, libræ: qui & ipſi dies raro non aliquos tempeſtatum ſignificatus habent. Rurſus hi cardines ſingulis etiamnum articulis temporum diuidũtur, per media omnes dierum ſpatia. Quoniã inter ſolſtitium & æquinoctium autumni, fidiculæ occaſus autumnum inchoat die XLV. At ab æquinoctio eo ad brumam, uergiliarum matutinus occaſus hyemem die XLIII. Inter brumam & æquinoctium die XLV flatus fauonij uernum tempus. Ab æquinoctio uerno initium æſtatis die XLVIII uergiliarum exortus matutinus. Nos incipiemus à ſementibus frumenti, hoc eſt, uergiliarum occaſu matutino. Nec deinde paruorum ſiderum mentione concidenda ratio eſt, & difficultas rerum augenda, cum ſidus uehemens Orionis ijſdem diebus longo decedat ſpatio. Semẽtibus tempora pleriq; præſumũt, & ab XI die autumnalis æquinoctij fruges ſerunt, adueniẽte coronæ exortu, cõtinuis diebus certo propè imbrium promiſſo. Xenophon non anteq; deus ſignum dederit. Hoc Cicero Nouembris imbre fieri interpretatus eſt, cum ſit uera ratio non prius ſerendi, quàm folia cœperint decidere. Hoc ipſo uergiliarum occaſu fieri putant. Aliqui ad III Idus Nouembris, ut diximus, ſeruant, quoniam id ſidus etiã ueſtis inſtitoris eſt, & eſt in cælo notatu facillimum. Ergo ex occaſu eius de hyeme augurantur, quibus eſt cura inſidiãdi negociatoris auaritia. Nubilo occaſu pluuioſam hyemem denunciat, ſtatimq́ augent lacernarum pretia: ſereno aſperam, & reliquarum ueſtium accendunt. Sed ille indocilis cæli agricola, hoc ſignum habeat inter ſuos uepres, humumq́ ſuã aſpiciẽs, cum folia uiderit decidua. Sic indicatur anni temperies, alibi tardius, alibi maturius. Ita enim ſentitur, ut cæli lociq́ efficit natura: idq́ in hac ratione præcellit, quod eadẽ & in mundo publica eſt, & unicuiq; loco peculiaris. Miretur hoc qui non meminerit ipſo brumali die pulegium in carnarijs florere: adeo nihil occultum eſſe natura uoluit. Et ſerẽdi igitur hoc dedit ſignum. Hæc eſt uera interpretatio, argumentum naturæ ſecum afferẽs. Quippe ſic terram peti ſuadet, promittitq́ quandã ſtercoris uicem, & contra rigores terram flatusq́ operiri à ſe nunciat, & monet feſtinari. Varro in fabæ utiq; ſatu hanc obſeruationẽ cuſtodiri præcipit. Alij plena luna ſerendam. Lentem uero à XXV ad XXX. Viciam quoque ijſdem lunæ diebus. Ita demum ſine limacibus fore. Quidam pabuli cauſa ſic ſeri iubent, ſeminis autem uere. Eſt & alia manifeſtior ratio, mirabiliore naturæ prouidentia, in qua Ciceronis ſententiam ipſius uerbis ſubſignabimus,

Iam uero ſemper uiridis, ſemperq́ grauata
Lentiſcus, triplici ſolita eſt grandeſcere fœtu:
Ter fruges fundens, tria tempora monſtrat arandi.

Ex his unum hoc erit idem & lino & papaueri ſerendo. Cato de papauere ita tradit: Virgas & ſarmenta, quæ tibi in ſatione ſuperant, in ſegete comburito. Vbi eas combuſſeris, ibi papauer ſerito ſylueſtre: quod in miro uſu eſt melle decoctum ad faucium remedia. Visq́ ſomnifera etiam ſatiuo. Et hactenus de hyberna ſemente.

Replicatio totius culturæ, & quid quoq; menſe in agro fieri oporteat. Caput XXVI

VErum ut pariter omnis culturæ quoddã breuiariũ peragatur, eodẽ tempore cõuenit & arbores ſtercorare, accumulare item uineas: ſufficit in iugerũ opera: & ubi patietur

loci

loci ratio, arbuſta ac uineas putare, ſeminarijs ſolum bipalio præparare, incilia aperire, aquam de agro pellere, torcular lauare & recõdere. A calend. Nouembris gallinis oua ſupponere nolito, donec bruma cõficiatur. In eum diem ternadena ſubijcito æſtate tota, hyeme pauciora, nõ tamen infra nouena. Democritus talẽ futurã hyemem arbitratur, qualis fuerit brumæ dies, & circa eum terni: item ſolſtitio æſtatem. Circa brumam pleriſq; bis ſeptem halcyonum fœtura uentorũ quiete mollius cælum: ſed & in his & in alijs omnibus ex euẽtu ſignificationum intelligi ſydera debebunt, nõ ad dies utiq; præfinitos expectari tempeſtatũ uadimonia. Per brumam uitem ne colito. Vina tum defecari, uel etiã diffundi Hyginus ſuadet à cõfecta ea ſeptimo die, utiq; ſi ſeptima luna competat. Ceraſa circa brumam ſeri. Bubus glandem tunc aſpergi cõuenit in iuga ſingula modios CCXL. Largior ualetudinem infeſtat, & quocunq; tẽpore detur, ſi minus XXX diebus cõtinuis data ſit, narrant uerna ſcabie pœnitere. Materiei cædẽdæ tẽpus hoc dedimus. Reliqua opera nocturna maxime uigilia conſtãt, cum ſint noctes tãto ampliores. Qualos, crates, fiſcinas texere. Faces incidere. Ridicas præparare interdiu XXX, palos LX. In lucubratione ueſpertina ridicas V, palos X. totidẽ antelucana. A bruma in fauoniũ Cæſari nobilia ſydera ſignificãt, III calend. Ianuarij matutino canis occidẽs. Quo die Atticæ & finitimis regionibus aquila ueſperi occidere traditur. Pridie nonas Ianuarij Cæſari delphinus matutino exoritur, & poſtero die fidicula, quo Ægypto ſagitta ueſperi occidit. Item ad VI Idus Ianuar. eiuſdem delphini ueſpertino occaſu continui dies hyemãt Italiæ, & cum ſol in aquarium ſentiatur tranſite, quod ferè XVI calend. Febr. euenit: VIII calend. ſtella regia appellata Tuberoni in pectore leonis occidit matutino. Et pridie nonas Feb. fidicula ueſperi. Huius temporis nouiſsimis diebus, ubicunq; patietur cæli ratio, terram ad roſarum & uineæ ſatum uertere bipalio oportet. Iugero operæ LX ſufficiũt. Foſſas purgare, aut nouas facere. Antelucanis ferramẽta acuere, manubria aptare, dolia quaſſa ſarcire, ipſorumq; laminas ſcabẽdo purgare, aut nouas facere. A fauonio in æquinoctiũ uernum Cæſari ſignificat XVII calend. Martij triduũ uarie. Et VIII calend. hirundinis uiſu, & poſtero die Arcturi exortu ueſpertino. Item III nonas Martij Cæſar cancri exortu id fieri obſeruauit. Maior pars autorum uindemiatoris emerſu VIII Idus aquilonij piſcis exortu, & poſtero die Orionis. In Attica miluium apparere obſeruatur. Cæſar & Idus Martias ferales ſibi annotauit ſcorpionis occaſu: XV uero calend. Aprilis Italiæ miluũ oſtendi, XII calend. equum occidere matutino. Hoc interuallũ temporis uegetiſsimũ agricolis, maximeq; operoſum eſt, in quo præcipue fallũtur. Neq; enim eo die uocãtur ad munia, quo fauonius flare debeat, ſed quo cœperit. Hoc acri intẽtione ſeruandũ eſt. Hoc illo menſe ſignũ deus habet, obſeruatione minime fallaci aut dubia, ſi quis attẽdat. Vnde ſpiret is uẽtus, quaq; parte ueniat, diximus ſecũdo uolumine, & dicemus mox pauló operoſius. Interim ab eo die (quiſquis ille fuerit) quo flare cœperit, non utiq; VI Idus Febr. ſed ſiue anteq; uer præuenerit, ſiue poſtq; hyemarit, poſt eam diem, inquam, innumera ruſticos cura diſtringat, & prima quæq; peragantur, quæ differri nequeunt. Trimeſtria ſerãtur. Vites putentur, qua diximus ratione. Oleæ curentur. Poma ſerãtur inſeranturq;. Vineæ paſtinẽtur. Semina digerãtur, inſtaurẽtur alia. Harundines, ſalices, geniſtæ ſerantur cædanturq;. Serantur uero ulmi, populi, platani, uti dictũ eſt. Tum & ſegetes cõuenit purgare, ſarrire hybernas fruges, maximeq; far. Lex certa in eo cum quatuor fibrarũ eſſe cœperit. Faba uero non anteq; triũ foliorũ. Tunc quoq; leui ſarculo purgare uerius q; fodere. Florentem utiq; XV primis diebus non attingere. Hordeũ niſi ſit ſiccum, ne ſerito. Putationẽ æquinoctio peractã habeto. Vineæ iugerum quaternæ operæ putant, alligantq;. In arbuſto ſingulæ operæ arbores XV. Eodẽ hoc tempore hortorũ roſariorumq; cura eſt, quæ ſeparatim proximis uoluminibus dicẽt, eodem & topiariorũ. Tunc optime ſcrobes fiũt. Terra in futurũ proſcinditur, Virgilio maxime autore, ut glebas ſol coquat. Vtilior ſentẽtia, quæ nõ niſi temperatũ ſolũ in medio uere arari iubet: quoniã in pingui ſtatim ſulcos occupãt herbæ, gracili inſecuti æſtus exiccãt: tũ namq;

ſuccum

ſuccum uenturis ſeminibus auferunt. Talia autumno melius arari certum eſt. Cato uerna opera ſic diffinit: ſcrobes fieri, ſeminaria propagari in locis craſsis & humidis: ulmos, ficos, poma, oleas, prata ſtercorari luna ſitiẽte. Quæ rigua nõ erunt, ab afflatu fauonij defendi, purgari herbas, malas radicitus erui, ficus interpurgari, ſeminaria fieri, & uetera farciri, Hæc antequam uinea florere incipiat. Itemꝗ piro florente arare incipiat macra harenoſaꝗ. Poſtea utiꝗ grauiſsima & aquoſiſsima. Ita poſtremo arato. Ergo hæc aratio has habebit notas, lentiſci primũ fructum oſtendẽtis, ac piri florẽtis. Erit & tertia in bulborũ ſatu ſcillæ. Item in coronamentorum narciſsi. Nanꝗ & hæc ter florent: primoꝗ flore primam arationem oſtendũt, medio ſecundam, tertio nouiſsimam, quãdo inter ſeſe alia alijs notas præbent. Ac non in nouiſsimis cauetur, ne fabis florentibus attingatur edera. Id enim noxium & exitiale ei eſt tempus. Quædam uero & ſuas habent notas, ſicuti ficus. Cum folia pauca in cacumine acetabuli modo germinẽt, tunc maxime ſerendas ficus. Æquinoctium uernum ad VIII kalend. Aprilis peragi uidetur. Ab eo ad uergiliarum exortum matutinum, Cæſari ſignificant kalend. Aprilis. III Nonas Aprilis in Attica uergiliæ ueſperi occultantur. Eædem poſtridie in Bœotia. Cæſari autẽ & Chaldæis Nonis, Ægypto Orion & gladius eius incipiunt abſcondi. Cæſari ſexto Idus ſignificatur imber libræ occaſu: decimoquarto kalend. Maij Ægypto ſuculæ occidũt ueſperi, ſidus uehemens & terra mariꝗ turbidum, decimoſexto Atticæ, XV Cæſari, cõtinuoꝗ triduo ſignificat. Aſſyriæ autẽ XII kalend. Hoc eſt uulgo appellatũ ſidus Paliliciũ, quoniã XI kalend. Maij urbis Romæ natalis, quo ferè ſerenitas redditur, claritatẽ obſeruationi dedit, nimborũ argumẽto hyadas appellantibus Græcis has ſtellas. Quod noſtri à ſimilitudine cognominis Græci propter ſues impoſitũ arbitrantes, imperitia appellauere ſuculas. Cæſari ad VIII Calend. notatur dies, VII Calend. Ægypto hœdi exoriuntur, VI Calend. Bœotiæ & Atticæ canis ueſperi occultatur, fidicula mane oritur: V. Calend. Aſſyriæ Orion totus abſcõditur, tertio autem canis: VI. Nonas Maij Cæſari ſuculæ matutino exoriuntur, & VIII Idus capella pluuialis. Ægypto autem eodem die canis ueſperi occultatur. Sic ferè in VI Idus Maij, qui eſt uergiliarum exortus, decurrunt ſidera. In hoc temporis interuallo, XV diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſuffecerit, dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium uites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum uocant. Dedecus enim habetur, opprobriumꝗ meritum, falcem ab illa uolucre in uite deprehendi, ut ob id petulantiæ ſales etiam cum primo uere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles uidentur. Adeo minima quæꝗ in agro naturalibus trahuntur argumentis. Extremo autem hoc tempore panici milijꝗ ſatio eſt. Iuſtum eſt hoc ſeri maturato hordeo, atꝗ etiam in eodem aruo. Eſtꝗ ſignum illius maturitatis, & horum ſationis commune, lucentes ueſpere per arua cicindelæ. Ita appellant ruſtici ſtellantes uolatus, Græci uero lampyridas, incredibili benignitate naturæ.

Ne agricolæ aſpiciant ſtellas, ſed magis tempora ſerendæ frugis, & ortus occaſusꝗ ſideris, in quibuſdã herbis, & de ſtellarũ ortu & occaſu. Cap. XXVII

IAm uergilias in cælo notabiles caterua fecerat, non tamen his contenta, terreſtres fecit alias, ueluti uociferans, Cur cælum intueris agricola? Cur ſidera quæris ruſtice? iam te breuiore ſomno feſſum premunt noctes. Ecce tibi inter herbas tuas ſpargo peculiares ſtellas, easꝗ ueſpere, & ab opere diſiungenti oſtendo: ac ne poſsis præterire, miraculo ſolicito. Vides'ne ut fulgor igni ſimilis alarum compreſſu tegatur, ſecumꝗ lucem habeat & noctem? Dedi ecce tibi herbas horarum indices: & ut ne ſole quidem oculos tuos à terra auoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo. Cur etiam nunc altius ſpectas, ipſumꝗ cælum ſcrutaris? Habes ante pedes tuos ecce uergilias. In certis eæ diebus proueniunt, durantꝗ fœdere ſideris huiuſce: partumꝗ eas illius eſſe certum eſt. Proinde quiſquis æſtiuos fructus ante illas ſeuerit, ipſe fruſtrabitur ſeſe. Hoc interuallo & apicula procedens fabam florere indicat, fabaꝗ floreſcens eam euocat. Dabitur

bitur & aliud finiti frigoris indicium. Cum germinare uideris morum, iniuriam poſtea frigoris timere nolito. Ergo opera, taleas oliuarum ponere, ipſaſq; oleas interradere, rigare prata æquinoctij diebus primis. Cum herba creuerit in feſtucam, arcete aquas. Vineas pampinare. Et huic lex ſua, cum pampini quatuor digitos longitudine expleuerint. Pampinat una opera iugerum. Segetes iterare. Sarritur uero diebus uiginti. Ab æquinoctio ſartura nocere & uineæ & ſegeti exiſtimatur. Et oues lauandi hoc idem tempus eſt. A uergiliarum exortu ſignificant Cæſari poſtridie arcturi occaſus matutini, tertio Idus Maij Fidiculæ exortus. XII calend. Iunij capella ueſpere occidens & in Atrica canis. XI calend. Cæſari Orionis gladius occidere incipit: tertio Nonas Iunij Cæſari & Aſſyriæ aquila ueſperi oritur, octauo Idus arcturus matutino occidit, Italiæ ſexto, & quarto Idus Delphinus ueſperi exoritur: decimoſeptimo calendas Iulij gladius Orionis exoritur, quod Ægypto poſt quatriduum. XI calend. eiuſdem Orionis gladius Cæſari occidere incipit. VIII Calend. Iulij uero longiſsima dies totius anni, & nox breuiſsima ſolſtitium conficiunt. In hoc temporis interuallo uineæ pampinantur, curaturq; ut uinea uctus ſemel foſſa ſit, bis nouella. Oues tondentur, lupinum ſtercorandi cauſa uertitur, terra proſcinditur, uicia in pabulum ſecatur, faba metitur, deinde concutitur.

De pratis & reparatione prati, & cotibus, falcibus, & deſcriptio frugum, & ſiderum. Cap. XXVIII

PRata circa calend. Iunij cæduntur, quorum facillima agricolis cura, ac minimi impendij, hæc de ſe poſtulat dici. Relinqui debent in læto ſolo, uel humido, uel riguo, eaq; aqua pluuia rigari uia publica. Vtiliſsimum ſimul & herbæ arare, deinde cratire, ſerere florem ex fœnilibus, atq; ex præſepibus fœno dilapſum ſpargere, prius quàm cratiantur. Nec primo anno rigari, nec paſci ante ſecunda fœniſecia, ne herbæ uellantur, obtrituq; hebetentur. Seneſcunt prata, reſtituiq; debent faba in his ſata, uel rapis, uel milio. Mox inſequēte anno frumēto, rurſusq; in prata tertio relinqui. Præterea quotiens ſecta ſint, ſicilire, hoc eſt, quæ fœniſeces prætereūt ſecari. Eſt enim in primis inutile, naſci herbas ſementaturas. Herba optima in prato trifolij, proxima graminis, peſsima mimmuli, ſiliquis etiam dira ferendis. Inuiſa & equiſelis eſt, à ſimilitudine equinæ ſetæ. Secandi tempus cum ſpica defloreſcere cœperit, atq; roborari, ſecandumq; antequam inareſcat. Cato fœnū, inquit, ne ſero ſeces, prius quàm ſemen maturum ſit ſecato. Quidam pridie rigant ubi ſunt rigua. Noctibus roſcidis ſecari melius. Quædā partes Italiæ poſt meſſem ſecāt. Fuit hoc quoq; maioris impendij apud priores, Creticis tantū tranſmarinisq; cotibus notis, nec niſi oleo falcis aciem excitantibus. Igitur cornu propter oleum ad crus ligato fœniſex incedebat. Italia aquarias cotes dedit, limæ uice imperātes ferro. Sed aquaria protinus uiret. Falcium ipſarum duo genera. Italicū breuius, ac uel inter uepres quoq; tractabile. Galliarū latifundia maioris cōpendij, quippe medias cædunt herbas, breuioresq; prætereūt. Itali fœnum ex dextera una manu ſecant. Iuſtum eſt una opera iugerum in die deſecari, alligariq; manipulos tria mil. CC quaternorum pondo. Sectum uerti ad ſolem, nec niſi ſiccum conſtrui oportet. Ni fuerit hoc obſeruatū diligēter, exhalare matutino nebulam quandā, metasq; mox ſole accendi, & conflagrare certum eſt. Rurſus rigari deſecta oportet, ut ſecetur autumnale fœnum, quod uocant cordum. Interamnæ in Vmbria quater anno ſecantur, etiam non rigua. Ter uero pleriſque in locis, & poſtea in ipſo pabulo non minus emolumenti eſt quàm à fœno. Armentorum id cura, iumentorumq; progeneratio ſuum cuiq; conſilium dabit optimum, maxime quadrigarum quæſtus. Solſtitium peragi in VIII parte cancri, & VIII calendas Iulij diximus. Magnus hic anni cardo, magna res mundi. In hoc uſque, à bruma dies creuerunt ſex menſibus. Sol ipſe ad aquilonem ſcandens, ac per ardua eniſus ab ea meta incipit flecti, & digredi ad auſtrum, aucturus noctes alijs ſex menſibus, ablaturusq; diei menſuram. Ex hoc deinde conuehendi, rapiendiq; fructus alios atq; alios tempus, & præparādi ſe contra ſæuam feramq; hyemem: decebatq;

hoc

hoc diſcrimen indubitatis notis ſignaſſe naturam. Quam ob rem eas manibus ipſis agricolarum ingeſſit, uertiq; iuſſit ipſa die folia, et eſſe confecti ſideris ſignũ. Nec ſyluestrium arborum remotarumq;, ne in ſaltus deuios monteſq; eundum eſſet quærentibus ſigna: non rurſus urbanarum quæq; topiario tãtum coluntur, quanquam & in his illa uiſantur. Vertit oleæ ante pedes ſatæ: uertit tiliæ ad mille uſus petendæ: uertit populi albæ etiam uitibus nuptæ. Adhuc parum eſt, inquit, ulmum uite dotatam habes, & huius uertam. pabulo folia eius ſtringis, uitem deputas. aſpice & tenes ſidus. alia parte cælum reſpiciunt, quàm qua ſpectauere pridie. Salice omnia alligas, humillima arborũ, ipſe toto capite altior, & huius folia circumaguntur, quid te ruſticum quereris? Non ſtat per me quo minus cælum intelligas, & cæleſtia ſcias. Dabo & auribus ſignum. Palumbũm utique exaudi gemitus. Tranſiſſe ſolſtitium caueto putes, niſi cum incubantem uideris palumbum. A ſolſtitio uſque ad fidiculæ occaſum VI Calend. Iunij Cæſari Orion exoritur, zona autem eius IIII nonas Aſſyriæ, Aegypto uero procyon matutino æſtuoſus, quod ſidus apud Romanos non habet nomen, niſi caniculam hanc uelimus intelligi, hoc eſt minorem canem: ſanè ut in aſtris pingitur. Eſt autem magnopere pertinens, ſicut paulo mox docebimus: III Nonas Chaldæis corona occidit matutino. Atticę Orion totus eo die exoritur. Pridie Idus Iulij & Aegyptijs Orion deſinit exoriri: XVI Calend. Auguſti Aſſyriæ procyon exoritur. Dein poſtridie, fere ubiq; confeſſum inter omnes ſidus indicans, quod canis ortum uocamus, ſole partem primam leonis ingreſſo. Hoc fit poſt ſolſtitium XXIII die. Sentiunt id maria & terræ, multæ uero & feræ, ut ſuis locis diximus. Neq; eſt minor ei ueneratio, q; deſcriptis in deos ſtellis. Accenditq; ſolem, & magnam æſtus obtinet cauſam: XVIII Calend. Auguſti Aegypto aquila occidit matutino, eteſiarũq; prodromi flatus incipiunt, quod Cæſar X Calend. ſentire Italiam exiſtimauit. Aquila Atticæ matutino occidit: III Calend. regia in pectore leonis ſtella matutino Cæſari immergitur: VIII Idus Aug. arcturus medius occidit: III Idus fidicula occaſu ſuo autumnum inchoat, uti is adnotat. Sed ut uera ratio id fieri inuenit VI Idus eiuſdem. In hoc temporis interuallo res ſumma uitium agitur, decretorio uuis ſidere illo, quod caniculã appellauimus: Vnde carbunculare dicuntur, ut quodam uredinis carbone exuſtæ. Non cõparantur huic malo grandinis procellæ, quęq; nunq; annonæ intulere caritatẽ. Agrorũ quippe mala ſunt illa. Carbunculus aũt regionum late patentium, nõ difficili remedio, niſi calumniari naturam rerum homines q; ſibi prodeſſe mallent. Ferunt Democritũ qui primus intellexit oſtenditq; cum terris cæli ſocietatẽ, ſpernentibus hanc curam eius opulentiſſimis ciuiũ, præuiſa olei caritate ex futuro uergiliarum ortu, qua diximus ratione, oſtendemuſq; iam plenius, magna tum uilitate propter ſpem oliuæ coëmiſſe in toto tractu omne oleum, mirãtibus qui paupertatem & quietem doctrinarum ei ſciebant in primis cordi eſſe. Atque ut apparuit cauſa & ingens diuitiarũ curſus, reſtituiſſe mercedẽ anxiæ & auidæ dominorũ pœnitentiæ, contentũ ita probaſſe, opes ſibi in facili cũ uellet fore. Hoc poſtea Seſtius è Romanis ſapientiæ ſectatoribus Athenis fecit eadem ratione. Tanta literarũ occaſio eſt: Quas equidẽ miſcebo agreſtibus negocijs q; potero dilucide atq; perſpicue. Pleriq; dixere rorem inuſtum ſole acri, frugibus rubiginis cauſam eſſe, & carbunculi uitibus. Quod ex parte falſum arbitror, omnẽq; uredinẽ frigore tantũ, innoxio conſtare ſole. Id manifeſtũ fiet attẽdentibus. Nam primũ omnium non hoc euenire, niſi noctibus & ante ſolis ardorem, deprehenditur, totumq; lunari ratione cõſtat: quoniam talis iniuria nõ fit niſi interlunio, plenáue luna, hoc eſt pręualente: utroque enim habitu plena eſt, ut ſæpius diximus. Sed interlunio omne lumen quod à ſole accipit, cælo regerit. Differentia utriuſq; habitus magna, ſed manifeſta. Nanque interlunio æſtate calidiſſima eſt, hyeme gelida. E cõtrario in plenilunio æſtate gelidas facit noctes, hyeme tepidas. Cauſa euidens, ſed alia redditur à Fabiano, Græcis que autoribus. Aeſtate enim interlunio neceſſe eſt tum ſole nobis proximo circulo currat, igne eius cominus recepto candens: eadem interlunio abſit hyeme,

quando abſcedit & ſol. Item plenilunio æſtiuo procul abeat aduerſa ſoli: hyeme autem ad nos per æſtiuum circulum accedat. Ergo per ſe roſcida quoties alget, infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas cõgelat. Ante omnia autem duo genera cæleſtis iniuriæ meminiſſe debemus. Vnum quod tempeſtates uocamus, in quibus grãdines, procellæ, cæteraq; ſimilia intelliguntur: quæ cum acciderint, uis maior appellatur. Hæc ab horridis ſideribus exeũt, ut ſæpius diximus, ueluti Arcturo, Orione, hœdis. Alia ſunt illa, quæ ſilente cælo ſerenisq; noctibus fiunt, nullo ſentiente niſi cũ facta ſunt. Publica hæc, & magnæ differentiæ à prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellãtibus: omnibus uero ſterilitatem. De his nunc dicemus, à nullo ante nos prodita, prius'que cauſas reddemus.

De tempeſtatibus utriusq; temporis, & remediis ſterilitatum. Cap. XXIX.

DVæ ſunt præter lunarem, paucisq; cæli locis conſtant. Nanq; uergiliæ priuatim attinent ad fructus, ut quarum exortu æſtas incipiat, occaſu hyems, ſemeſtri ſpatio intra ſe meſſes uindemiasq; & omnium maturitatem complexæ. Eſt præterea in cælo, qui uocatur lacteus circulus, etiam uiſu facilis. Huius defluuio uelut ex ubere aliquo ſata cuncta lacteſcunt, duorum ſiderum obſeruatione, aquilæ in ſeptentrionali parte, & in auſtrina caniculæ, cuius mentionem ſuo loco fecimus. Ipſe circulus fertur per ſagittarium atque geminos, ſolis centro bis æquinoctialem circulum ſecans, commiſſuras eorum obtinente hinc aquila, illinc canicula. Ideo effectus utriusque ad omnes frugiferas pertinent terras: quoniã in his tantum locis ſolis terræq; centra congruunt. Igitur horum ſiderum diebus, ſi purus atq; mitis aër genitalẽ illum lacteumq; ſuccum tranſmiſerit in terras, læta adoleſcunt ſata. Si luna, qua dictũ eſt ratione, roſcidũ frigus aſperſerit, admixta amaritudo, ut in lacte, puerperium necat. Modus in terris huius iniuriæ, quẽ fecit in quacunq; conuexitate comitatus utriusq; cauſę. Et ideo nõ pariter in toto orbe ſentitur, ut nec dies. Aquilam diximus in Italia exoriri ad XIII kalend. Ianuarii. Nec patiť ratio naturę quicq̃ in ſatis ante eum diem ſpei eſſe certæ. Si uero interluniũ incidat, omnes hybernos fructus & præcoces lædi neceſſe eſt. Rudis fuit priſcorum uita, atq; ſine literis: non minus tamen ingenioſam fuiſſe in illis obſeruationẽ apparebit, q̃ nũc eſſe rationẽ. Tria nãq; tẽpora fructibus metuebãt, propter quod inſtituerunt ferias, diesq; feſtos, rubigalia, floralia, uinalia. Rubigalia Numa conſtituit anno regni ſui XI. quæ nunc aguntur ad VII kalen. Maii, quoniam tunc ferè ſegetes rubigo occupat. Hoc tẽpus Varro determinat ſole tauri partẽ decimam obtinẽte, ſicut tunc ferebat ratio. Sed uera cauſa eſt, quod poſt dies undeuiginti ab æquinoctio uerno, per id quatriduum, uaria gentium obſeruatione in IIII Kalend. Maii, canis occidit, ſidus & per ſe uehemens, & cui præoccidere caniculam neceſſe ſit. Iidem itaq; Floralia IIII Kalend. eiuſdem inſtituerũt, urbis anno quingenteſimo ſextodecimo, ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene defloreſcerẽt. Hunc diem Varro determinat, ſole tauri partem quartamdecimam obtinente. Ergo ſi in hoc quatriduum inciderit plenilunium, fruges & omnia quæ florebunt lædi neceſſe erit. Vinalia priora quæ ante hos dies ſunt IX Kalẽd. Maii deguſtãdis uinis inſtituta, nihil ad fructus attinent. Nec quæ adhuc diximus ad uites oleasq;, quoniam earũ conceptus exortu Vergiliarũ incipit ad VI Idus Maii, ut docuimus. Aliud hoc quatriduũ eſt, quod neq; rore ſordere uelint: exhorrent enim frigidum ſidus arcturi poſtridie occidẽs: & multo minus plenilunium incidere. IIII nonas Iunii iterum aquila exoritur ueſperi, decretorio die florẽtibus oleis uiribusq; ſi pleniluniũ in eum incidat. Equidem & ſolſtitium VIII Calend. Iulii in ſimili cauſa duxerim, & canis ortum poſt dies à ſolſtitio XXIIII. ſed interlunio accidẽte, quoniã uapore conſtat culpa, acinìq; præcoquuntur in callum. Rurſus plenilunium nocet ad IIII nonas Iulii, cum Ægypto canicula exoritur: uel certe XVI Calẽd. Aug. cum Italiæ. Itẽ XIII Calẽd. Auguſti, cũ aquila occidit, usq; in X Calẽd. eiuſdẽ. Extra has cauſas ſunt uinalia altera, quæ agũtur ad XIII Calẽd. Septẽbris. Et Varro à fidicula incipiẽte occidere mane, determinat, quod uult initium

tium autumni eſſe,& hunc diem feſtum tempeſtatibus leniendis eſſe inſtitutum. Nunc fidiculam occidere ad VI Idus Auguſti ſeruatur. Intra hæc conſtat cæleſtis ſterilitas. Neq; negauerim poſſe eã permutari arbitrio legentiũ, locorũ æſtimantiũ naturas. Sed à nobis rationẽ demõſtratam eſſe ſatis eſt. Reliqua obſeruatione cuiuſq; cõſtabunt. Alterutrum quidẽ fore in cauſa, hoc eſt pleniluniũ aut interluniũ, non erit dubiũ. Et in hoc mirabilem admirari benignitatẽ naturæ ſuccurrit: iamprimũ hanc iniuriam omnibus annis accidere, nõ poſſe, propter ſtatos ſyderũ curſus: nec niſi paucis noctib9 anni, idq; quãdo futurũ ſit, facile noſci. Ac ne per omnes mẽſes timeretur, earũ quoq; lege diuiſum, æſtate interlunia præterquam biduo ſecura eſſe, hyeme plenilunia: nec niſi æſtiuis breuiſsimiſq; noctibus metui, diebus nõ idem ualere. Præterea tam facile intelligi, ut formica minimum animal interlunio quieſcat, plenilunio etiam noctibus operetur. Auem parram oriente Sirio, ipſo die non apparere, donec occidat. E diuerſo uireonem prodire ipſo ſolſtitij die. Neutrum uero lunæ ſtatum noxium eſſe, ne noctibus quidem, niſi ſerenis, et omni aura quieſcente: quoniam neq; in nube, neq; in flatu cadunt rores: ſic quoq; non ſine remedio. Sarmenta aut palearum aceruos, & euulſas herbas fruticeſq;, per uineas campoſq; cum timebis, incendito, fumus medebitur. Hic è paleis & contra nebulas auxiliatur, ubi nebulæ nocẽt. Quidam tres cancros uiuos cremari iubent in arbuſtis, ut carbunculi non noceant. Alij ſiluri carnem leuiter uri à uento, ut per totam uineã fumus diſpergatur. Varro autor eſt, ſi fidiculæ occaſu, quod eſt initiũ autumni, uua picta conſecretur inter uites, minus nocere tempeſtates. Archibius ad Antiochum Syriæ regem ſcripſit: Si fictili nouo obruatur rubeta rana in media ſegete, non eſſe noxias tempeſtates. Opera ruſtica huius interualli, terram iterare, arbores circumfodere, ubi æſtuoſa regio poſcat, accumulare. Germinãtia niſi in ſolo luxurioſo fodienda non ſunt. Seminaria purgari ſarculo. Meſſem hordeaceam facere. Aream ad meſſem creta præparare, Catonis ſententia amurca temperata, Vergilij operoſius. Maiore ex parte æquant tantum, & fimo bubulo dilutiore illinunt. Id ſatis ad pulueris remedium uidetur.

De meſſe, & tritico, & palea, & frumento ſeruando. Cap. XXX.

MEſſis ipſius ratio uaria. Galliarum latifundijs ualli prægrãdes dentibus in margine infeſtis, duabus rotis per ſegetem impelluntur, iumento in contrarium iuncto: ita direptæ in uallũ cadunt ſpicæ. Stipulæ alibi mediæ falce præciduntᷣ, atq; inter duas mergites ſpica diſtringitur. Alibi ab radice euellunt. Quod qui faciunt, proſcindi ab ſe obiter agrum interpretantur, cum extrahant ſuccum. Differentia hæc, Vbi ſtipula domos cõtegunt, q̃ longiſsimam ſeruant. Vbi fœni inopia eſt, ſtramento paleam quærũt. Panici culmo nõ tegunt. Milij culmum ferè inurunt. Hordei ſtipulam bubus gratiſsimam ſeruant. Panicum & milium ſingillatim pectine manuali legunt Galliæ. Meſsis ipſa alibi tribulis in area, alibi equarũ greſsibus exteritur, alibi perticis flagellatur. Triticum quo ſerius metitur, copioſius inuenitur. Quo celerius uero, hoc ſpecioſius ac robuſtius. Lex aptiſsima, anteq̃ granum indureſcat, & cum iam traxerit colorem. Oraculum uero, biduo celerius meſſem facere potius quàm biduo ſerius. Siliginis & tritici etiam ratio in area horreoq;. Far, quia difficulter excutitur, conuenit cum palea ſua condi, & ſtipula tantũ & ariſtis liberatur. Palea plures gentium pro fœno utũtur. Melior ea quæ tenuior minutiorq;, & pulueri propior: ideo optima è milio, proxima hordeo, peſſima ex tritico, præterq̃ iumentis opere laborãtibus. Culmum ſaxoſis locis cum inaruit, baculo frangunt ſubſtratu animalium. Si palea defecit, & culmus teritur. Ratio hæc: maturius deſectus muria diu reſperſus, dehinc ſiccatus in manipulos conuoluitur, atque ita pro fœno bubus datur. Sunt qui accendunt in aruo & ſtipulas, magno Vergilij præconio. Summa autem ratio, ut herbarum ſemen exurant. Ritus diuerſitatẽ magnitudo facit meſſium, & caritas operarũ. Connexa eſt ratio frumenti ſeruandi. Horrea operoſa, tripedali craſsitudine pariete lateritio, exædificari iubent aliqui. Præterea ſuperne impleri, nec afflatus admittere, aut feneſtras

habere ullas. Alij ab exortu tantum æſtiuo, aut ſeptentrione: eaq; ſine calce conſtrui, quoniam ſit frumēto inimiciſsima. Nam quæ de amurca præceperint indicauimus. Alibi contrà ſuſpendunt granaria lignea columnis, & perflari undiq; malunt, atque etiam à fundo. Alij omnino pendēte tabulato extenuari granū arbitrantur: & ſi tegulis ſubiaceat, conferueſcere. Multi uentilari quoq; uetant. Gurgulionem enim non deſcendere infra quatuor digitos, nec amplius periclitari. Columella & fauonium uentū conferre frumēto præcipit, quod miror equidem, ſicciſsimum alioqui. Sunt qui rubeta rana in limine horrei pede è longioribus ſuſpenſa, inuehere iubeant. Nobis referre plurimum tempeſtiuitas condendi uidebitur. Nam ſi parum toſtum atq; robuſtum collectum ſit, aut calidū conditū, inimica innaſci neceſſe eſt. Diuturnitatis cauſæ plures. Aut in ipſius grani corio, cum eſt numeroſius, ut milio: aut ſucci pinguedine, qui pro humore ſufficit tantum, ut ſeſamæ: aut amaritudine, ut lupino & cicerculæ. In tritico maxime creſcunt animalia, quoniam ſpiſsitate ſua concaleſcit, & furfure craſſo ueſtitur. Tenuior hordeo palea, exilis & legumini, ideo nō generant. Faba craſsioribus tunicis operitur, ob hoc efferueſcit. Quidā ipſum triticum diuturnitatis gratia aſpergunt amurca, mille modios quadrantali. Alij Chalcidica aut Carica creta, aut etiā abſinthio. Eſt & Olynthi ac Cerinthi Eubœæ terra, quæ corrumpi nō ſinat. Nec ferè condita in ſpica læduntur. Vtiliſsime tamen ſeruantur in ſcrobibus, quos ſiros uocant, ut in Cappadocia, & in Thracia. In Hiſpania & Africa, ante omnia ut ſicco ſolo fiant curant: mox ut palea ſubſternantur. Præterea cum ſpica ſua conduntur. Ita frumenta ſi nullus ſpiritus penetret, certum eſt nihil maleficum naſci. Varro autor eſt, ſic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium uero centum. Fabam & legumina in olearijs cadis oblita cinere, longo tempore ſeruari. Item fabam à Pyrrhi regis ætate, in quodam ſpecu Ambraciæ uſq; ad piraticum Pompei Magni bellum duraſſe, annis circiter CXX. Ciceri tantū nullæ beſtiolæ in horreis innaſcūtur. Sunt qui urceis cinere ſubſtratis & illitis acetum habentibus, leguminum aceruos ſuperingerant, ita non naſci maleficia credentes. Alij, qui in ſalſamentarijs cadis gypſo illinant. Alij, qui lentem aceto laſerpitiato reſpergant, ſiccatamq; oleo inungant. Sed breuiſsima obſeruatio, quod uitijs carere uelis, interlunio legere. Quare plurimum refert, condere quis malit, an uendere. Creſcente enim luna frumenta grandeſcunt.

De uindemia & autumni temporibus. Cap. XXXI

SEquitur ex diuiſione temporum autumnus à fidiculæ occaſu ad æquinoctium, ac deinde uergiliarum occaſum, initiumq; hyemis. His interuallis ſignificatur, pridie Idus Auguſti Atticæ equus oriēs, ueſpera Ægypto & Cæſari Delphinus occidēs. XI Calend. Septembris Cæſari & Aſſyriæ ſtella quæ uindemiator appellat̃, exoriri mane incipit, uindemiæ maturitatem promittens. Eius argumentum erunt acini colore mutati. Aſſyriæ V Caleñ. & ſagitta occidit, & eteſiæ deſinunt. Vindemiator Ægypto nonis exoritur. Atticæ arcturus matutino, & ſagitta occidit mane. Quinto Idus Septēbris Cæſari capella oritur ueſperi. Arcturus uero medius pridie Idus, uehementiſsimo ſignificatu terra mariq; per dies quinq;. Ratio eius hæc traditur, Si delphino occidēte imbres fuerint, non futuros per arcturum. Signum orientis eius ſideris ſeruetur hirundinum abitus, nanque deprehenſæ intereunt. Decimoſexto Caleñ. Octobris Aegypto ſpica, quam tenet uirgo, exoritur matutino, eteſiæq; deſinūt. Hoc idem Cæſari XIIII Caleñ. XIII Aſſyriæ ſignificāt, & XI Caleñ. Cæſari commiſſura piſciū occidens, ipſumq; æquinoctij ſidus VIII Caleñ. Octobris. Deinde conſentiunt, quod eſt rarum, Philippus, Callippus, Doſitheus, Parmeniſcus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, Ion, IIII Caleñ. Octobris capellā matutino exoriri, & III Caleñ. hœdos. Sexto Nonas Octobris Atticæ corona exoritur mane. Aſiæ & Cæſari V Caleñ. heniochus occidit matutino. Tertio Caleñ. Cæſari corona exoriri incipit, & poſtridie occidunt hœdi ueſperi. VIII Idus Octobris Cæſari fulgens in corona ſtella oritur. Et III Idus uergiliæ ueſperi. Idibus corona tota. Sexto Caleñ. Nouemb. ſuculæ ue-

ſperi

ſperi exoriuntur. Pridie Calend. Cæſari Arcturus occidit, & ſuculæ exoriuntur cum ſole. Quarto Nonas Arcturus occidit neſperi. Quinto Idus Nouembris gladius Orionis occidere incipit. Deinde III Idus uergiliæ occidūt. In his temporum interuallis opera ruſtica, napos, raphanos ſerere, quibus diebus diximus. Vulgus agreſte & rapa poſt ciconiæ diſceſſum male ſeri putat. Nos omnino poſt Vulcanalia, & præcocia cum panico. A fidiculæ autem occaſu uiciam, faſeolos, pabulum. Et hoc ſilēte luna ſeri iubēt. Et frondis præparandæ tempus hoc eſt. Vnus frondator quatuor frondarias fiſcinas complere in die iuſtum habet. Si decreſcente luna præparetur, non putreſcit. Aridā colligi nō oportet. Vindemiam antiqui nunquam exiſtimauere maturam ante æquinoctiū: iam paſſim rapi cerno. Quam ob rem & huius tempora notis argumentisq; ſignentur. Leges ita ſe habent; Vuam calidam ne legito, hoc eſt, in eius ſiccitate, ac niſi imber interuenerit. Hanc ne legito rorulentam, hoc eſt, ſi ros nocturnus fuerit, nec prius quàm ſole diſcutiatur. Vindemiare incipito, cum ad palmitem pampinus procumbere cœperit, aut cum exempto acino ex denſitate interuallum non compleri apparuerit, acinum non augeri. Acino plurimum refert, ſi cōtingat creſcente luna uindemiare. Preſſura una culeos XX implere debet. Hic eſt pes inſtus. Ad totidem culeos & lacus XX iugeribus unum ſufficit torculū. Premuntq; aliqui ſingulis, utilius binis, licet magna ſit uaſtitas ſingulis. Longitudo in his refert, non craſſitudo. Spatioſa melius premunt. Antiqui funibus uittisq; loreis ea detrahebāt & uectibus. Intra C annos inuenta Græcanica, mali rugis per cochleas bullantibus, palis affixa arbori ſtella, à palis arcas lapidū attollente ſecum arbore, quod maxime probatur. Intra XXII hos annos inuentum, paruis prælis, & minori torculari, ædificio breuiore, & malo in medio decreto, tympana impoſita uinaceis, ſuperne toto pondere urgere, & ſuper præla conſtruere congeriem. Hoc & poma colligendi tempus & obſeruatio, cum aliquod maturitate non tempeſtate deciderit: hoc & feces exprimendi: hoc & defrutum coquendi, ſilente luna noctu: aut ſi interdiu, plena. Cęteris diebus aut ante exortum lunæ, aut poſt occaſum. Nec de nouella uite aut paluſtri, nec niſi è matura uua, nec niſi folijs deſpumandum: quia ſi ligno contingatur uas, aduſtum ac fumoſum fieri putant. Iuſtum uindemiæ tempus ab æquinoctio ad uergiliarum occaſum dies XLIIII. Ab eo die oraculum occurrit, frigidum picari pro nihilo ducentium. Sed iam & Calendis Ianuarij defectu uaſorum uindemiantes uidi, piſcinisq; muſta condi, aut uina effundi priora, ut dubia reciperentur. Hoc non tam ſæpe prouentu nimio euenit, quàm ſæuitia inſidiantiū caritati ciuili. Sed æqui patrisfamiliàs modus eſt annonæ, cuiuſq; anni utilitate. Id peræque lucroſiſſimū. Reliqua de uinis affatim dicta ſunt. Item uindemia facta oliuam eſſe rapiendam, & quæ ad oleum pertinent, quæq; à uergiliarum occaſu agi debent.

De lunari ratione. Cap. XXXII

HIs quæ ſunt neceſſaria adijcientur de luna, uentisq; & præſagijs, ut ſit tota ſideralis ratio perfecta. Nanque Virgilius etiam in numeros lunæ quædam digerenda putauit, Democriti ſecutus oſtentationem. Nos legum utilitas, quę in toto opere, in hac quoque mouet parte. Omnia quæ cæduntur, carpuntur, tonduntur, innocentius decreſcente luna quàm creſcente fiunt. Stercus niſi decreſcēte luna ne tāgito. Maxime intermenſtrua dimidiaq; ſtercorato. Verres, iuuencos, arietes, hœdos decreſcente luna caſtrato. Oua luna noua ſupponito. Scrobes luna plena noctu facito. Arborum radices luna plena operito. Humidis locis interlunio ſerito, & circa interlunium quatriduo. Ventilari quoque frumenta ac legumina, & cōdi circa extremam lunam iubent. Seminaria cum luna ſupra terram ſit, fieri: Calcari muſta, cum luna ſub terra. Item materies cædi, quæq; alia locis ſuis diximus. Neq; facilior eſt obſeruatio ac iam dicta à nobis ſecundo uolumine: ſed quod intelligere uel ruſtici poſſint, Quoties ab occidente ſole cernetur, prioribusq; noctis horis lucebit, creſcens erit, & oculis dimidiata iudicabitur. Cum uero occidente ſole orietur ex aduerſo, ita ut pariter aſpiciantur, tunc erit plenilunium. Quoties ab ortu ſolis orietur,

prioribusq́ noctis horis detrahet lumen, & in diurnas extendet, decreſcens erit, iterumq́ dimidia. In coitu uero, quod interlunium uocant, cum apparere deſierit. Supra terras autem erit, quamdiu & ſol, interlunio, & prima tota die, ſecunda horę noctis unius dextante ſicilico, ac deinde tertia uſque ad quintamdecimam, multiplicatis horarum iiſdem portionibus: quintadecima tota ſupra terras noctu erit, eadémque ſub terris tota die. Decimaſexta ad primæ horæ nocturnæ dextantem ſicilicum ſub terra aget, eaſdem'que portiones horarum per ſingulos dies adiiciet uſque ad interlunium. Et quantum primis partibus noctis detraxerit, quod ſub terris agat, tantundem nouiſſimis ex die adiiciet ſuper terram. Alternis autem menſibus xxx implebit numeros, alternis uero detrahet ſingulos. Hæc erit ratio lunaris.

De uentorum ratione. Cap. XXXIII

VEntorum paulo ſcrupuloſior. Obſeruato ſolis ortu quocunq́ libeat die, ſtātibus hora diei ſexta, ſic ut ortum eum à ſiniſtro humero habeant, cōtra mediam faciē meridies, à uertice ſeptentrio erit. Qui ita limes per agrum currit, cardo appellatur. Circūagi deinde melius eſt, ut umbram ſuam quiſq́ cernat, alioqui poſt hominem erit. Ergo permutatis lateribus, ut ortus illius diei à dextro humero fiat, occaſus à ſiniſtro, tūc erit hora VI. cum minima umbra cōtra medium fiat hominem. Per huius mediam longitudinem duci ſarculo ſulcum, uel cinere lineam, uerbi gratia pedū XX cōueniet: mediamq́ menſuram, hoc eſt in X pede, circūſcribi circulo paruo, qui uocetur umbilicus. Quæ pars fuerit à uertice umbræ, hæc erit uentus ſeptentrionalis. Illò tibi putator arborum plagæ ne ſpectēt, néue arbuſta uineæ'ue, niſi in Africa, Cyrenis, Aegypto. Illinc flante ne arato quæq́ alia præcepimus. Quæ pars lineæ fuerit à pedibus umbræ, meridiem ſpectans, hæc uentū auſtrum dabit, quem à Græcis notum diximus uocari. Illinc flatu ueniente, materiam uineamq́ agricola ne tractes. Humidus aut æſtuoſus Italiæ eſt. Africæ quidem incendia cum ſerenitate affert. In hunc Italiæ palmites ſpectent, ſed non plagæ arborū uitium'ue. Hunc olíueti metator uergiliarum quatriduo, hūc caueat inſitor calamis, gemmiſq́ inoculator. De ipſa regionis eius hora præmonuiſſe conueniet. Frondem medio die arborator ne cædito. Cum meridiem adeſſe ſenties paſtor, æſtate contrahente ſe umbra, pecudem à ſole in opaca cogito. Cum æſtate paſces, in occidentem ſpecta ante meridiem, poſt meridiem in orientem. Aliter noxiū, ſicut hyeme & uere ſi in rorulentum duceres. Nec cōtra ſeptentrionem paueris ſuprà dictum. Clodunt ita, lippiuntúe ab afflatu, & alno cita pereunt. Qui fœminas concipi uoles, in hunc uentum ſpectantes iniri cogito.

De limitatione agrorum. Cap. XXXIIII

DIximus ut in media linea deſignaretur umbilicus. Per hunc mediū tranſuerſa currat alia. Hæc erit ab exortu æquinoctiali ad occaſum æquinoctialem. Et limes qui ita ſecabit agrum, decumanus uocabitur. Ducātur deinde aliæ duæ lineæ in decuſſeis obliquę, ita ut à ſeptentrionis dextera leuáque ad auſtri dexteram læuamq́ deſcendant. Omnes per eundem currāt umbilicum, omnes inter ſe pares ſint, omnium interualla paria. Quæ ratio ſemel in quoq; agro ineunda erit: uel ſi ſæpius libeat uti, è ligno facienda, regulis paribus in tympanum exiguum, ſed circinatum adactis. Ratione qua doceo, occurrendum ingeniis quoq; imperitorum eſt. Meridiem excuti placet, quoniā ſemper eſt idem: ſol autem quotidie ex alio cæli momento quàm pridie oritur: ne quis forte ad exortum capiendam putet lineam. Ita cæli exacta parte, quod fuerit lineæ caput ſeptentrioni proximum à parte exortiua, ſolſtitialē habebit exortū, hoc eſt longiſsimi diei, uentumq́ aquilonem, borean à Græcis dictum. In hūc ponito arbores uiteſq́. Sed hoc flante ne arato, frugem ne ſerito, ſemen ne iacito. Præſtringit enim atq; percellit hic radices arborum, quas poſiturus afferes. Præmonitus eſto: alia robuſtis, pſunt, alia infantibus. Nec ſum oblitus in hac parte uentum à Græcis poni, quem cæciam uocāt. Sed idem Ariſtoteles uir immēſæ ſubtilitatis, qui idipſum fecit, rationem cōuexitatis mundi reddit, quia cōtrarius aquilo africo flat

flat. Nec tamen eum toto anno in prædictis timet agricola. Mollit ſidera æſtate media, mutatq; nomen,& eteſias uocatur. Ergo cum frigidum ſenties,caueto, ac quacunq; aquilo prædicitur,tanto pernicioſior ſeptentrio eſt. In hũc Aſiæ,Græciæ,Hiſpaniæ,maritimæ Italiæ, Campaniæ, Apuliæ arbuſta uineæq; ſpectent. Qui mares concipi uoles, in hunc paſcito,ut ſic in eundem ineant. Ex aduerſo aquilonis ab occaſu brumali Africus flabit, quem Græci Liba uocant. In hunc à coitu cum ſe pecus circumegerit, fœminas conceptas eſſe ſcito. Tertia à ſeptentrione linea,quam per latitudinem umbræ duximus, & decumanam uocauimus,exortum habebit æquinoctialem,uentumq; ſubſolanum,Græcis Apelioten dictum. In hunc ſalubribus locis uillæ uineæq; ſpectent. Ipſe leniter pluuius,tamen eſt ſiccior fauonius,ex aduerſo eius ab æquinoctiali occaſu, zephyrus à Græcis nominatus. In hunc ſpectare olіueta Cato iuſsit. Hic uer inchoat, aperitq; terras tenui frigore ſaluber. Hic uites putandi,frugesq; curandi,arbores ſerendi,poma inſerendi,oleas tractandi ius dabit, afflatuq; nutricium exercebit. Quarta à ſeptentrione linea,eadem auſtro ab exortiua parte proxima, brumalem habebit exortum, uentumq́ue uulturnum, eurum à Græcis dictum,ſicciorem & ipſum tepidiorémque. In hunc apiaria & uineæ Italiæ,Galliarumq; ſpectare debent. Ex aduerſo uulturni flabit corus, ab occaſu ſolſtitiali & occidentali latere ſeptentrionis, à Græcis dictus argeſtes, ex frigidiſsimis & ipſe ſicut omnes qui à ſeptentrionis parte ſpirant. Hic & grandines infert. Cauendus & ipſe non ſecus ac ſeptentrio. Vulturnus ſi à ſerena cæli parte cœperit flare, non durabit in noctem: at ſubſolanus in maiorem partem noctis extenditur. Quiſquis erit uentus,ſi feruidus ſentietur, pluribus diebus permanebit. Aquilonem prænunciat terra ſicceſcens repẽte,auſtrum humeſcens rore occulto.

Prognoſtica tempeſtatum Cap. XXXV

ETenim prædicta ratione uentorum, ne ſæpius eadem dicantur,tranſire conuenit ad reliqua tempeſtatum præſagia, quoniam & hoc placuiſſe Virgilio magnopere uideo. Siquidem in ipſam meſſem ſæpe concurrere prælia uentorum damnoſa imperitis te fert. Tradunt eundem Democritum metente fratre eius Damaſo ardẽtiſsimo æſtu oraſſe,ut reliquæ ſegeti parceret,raperetq; deſecta ſub tectum,paucis mox horis ſæuo imbre uaticinatione approbata. Quinimo & harundinẽ non niſi impendente pluuia ſeri iubent, & fruges inſecuturo imbre. Quã ob rem & hæc breuiter attingemus,ſcrutati maxime pertinentia, primumq; à ſole capiemus præſagia. Purus oriens atq; nõ feruens ſerenũ diem nunciat:at hybernam pallidus grandinem. Si & occidit pridie ſerenus, & oritur,tanto certior fides ſerenitatis. Concauus oriens pluuias prædicit: Item uentos,cum ante exoriẽtem eum nubes rubeſcunt. Quod ſi & nigræ rubentibus interuenerint,& pluuias. Cum orientis atq; occidentis radij rubent,coire pluuias. Si circa occidentem rubeſcunt nubes, ſerenitatem futuræ diei ſpondent. Si in exortu ſpargent̃,partim ad auſtrum,partim ad aquilonem,pura circa eum ſerenitas ſit licet,pluuiã tamen uentosq; ſignificabunt. Si in ortu aut in occaſu cõtracti cernentur radij,imbrem. Si in occaſu eius pluet,aut radij in ſe nubem trahent,aſperã in proximũ diem tempeſtatẽ ſignificabũt. Cum oriẽte radij nõ illuſtres eminebunt,quamuis circũdati nube non ſint,pluuiã portendent. Si ante exortũ nubes globabuntur,hyemem aſperam denunciabunt. Si ab exortu repellent̃, & ad occaſum abibunt, ſerenitatem. Si nubes ſolem circũcludent,quãto minus luminis relinquent, tãto turbidior tempeſtas erit. Si uero etiam duplex orbis fuerit,eo atrocior. Quod ſi in exortu fiet ita ut rubeſcant nubes,maxima oſtendetur tempeſtas. Si non abibunt,ſed incumbent, à quocunque uento fuerint,eum portendent. Si à meridie,& imbrem. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is ſe aperit,expectetur uentus. Si totus defluxerit æqualiter,ſerenitatem dabit. Si in exortu longe radios per nubes porriget,& medius erit inanis,pluuiam ſignificabit. Si ante ortum radij ſe oſtendent,aquam & uentum. Si circa occidentem candidus circulus erit,noctis leuem tempeſtatem. Si nebula,uehementiorẽ. Si candente ſole,uentum.

Si ater circulus fuerit, ex qua regione is ruperit ſe uentum magnum. Proxima ſunt iure lunæ præſagia. Quartam eam maxime obſeruat Ægyptus. Si ſplendens exorta puro nitore fulſerit, ſerenitatem: ſi rubicunda, uentos: ſi nigra, pluuias portendere creditur. In quinta, cornua eius obtuſa, pluuiam: erecta & infeſta nentos ſemper ſignificãt, quarta tamen maxime. Cornu eius ſeptentrionale acuminatum atque rigidum, illum præſagit uentum. Inferius auſtrum: utraque recta, noctem uentoſam. Si quartam orbis rutilus cinget, uentos & imbres præmonebit. Apud Varronem ita eſt, Si quarto die luna erit recta, magnam tempeſtatem in mari præſagiet, niſi ſi coronã circa ſe habebit, & eam ſynceram: quoniam illo modo non ante plenam lunam hyematurum oſtendit, Si plenilunio per dimidium pura erit, dies ſerenos ſignificabit: ſi rutila, uẽtos, nigreſcẽs, imbres. Si caligo orbis nubem incluſerit, uentos quà ſe ruperit: ſi gemini orbes cinxerint, maiorem tempeſtatem, Et magis ſi tres erunt, aut nigri, aut interrupti atque diſtracti. Naſcens luna, ſi cornu ſuperiore obatro ſurget, pluuias decreſcẽs dabit: ſi inferiore, ante pleniluniũ: ſi in media nigritia illa fuerit, imbrem in plenilunio. Si plena circa ſe habebit orbẽ, ex qua parte is maxime ſplendebit, ex ea uentum oſtendet. Si in ortum cornua craſsiora fuerint, horridam tempeſtatem. Si ante quartam non apparuerit, uento fauonio flante, hyemalis toto menſe erit. Si XVI uehementius flammea apparuerit, aſperas tempeſtates præſagiet. Sunt & ipſius lunæ octo articuli, quoties in angulos ſolis incidit, pleriſque inter eos tantũ obſeruantibus præſagia eius, hoc eſt tertia, ſeptima, undecima, decimaqninta, decimanona, uigeſimatertia, nigeſimaſeptima, & interlunium. Tertio loco ſtellarum obſeruationem eſſe oportet. Diſcurrere eæ uidentur interdum, uentiq́ protinus ſequuntur. In quarum parte ita præſagiuere, Cælnm cum æqualiter totum erit ſplendidum, articulis temporum quos propoſuimns, autumnum ſerenum præſagibunt & frigidum. Si uer & æſtas non ſine riguo aliquo tranſierint, autumnum ſerenum & denſum minusq́ uentoſum facient. Autumni ſerenitas uentoſam hyemem facit. Cum repente ſtellarum fulgor obſcuratur, & id neq́ nubilo, neq́ caligine, plnuia aut graues denunciantur tempeſtates. Si uolitare plures ſtellæ uidebuntur, quò ferentur albeſcentes, uentos ex ijs partibus nunciabũt. Aut ſi curſitabunt, certos. Si id in pluribus partibus fiet, inconſtantes uentos effundent. Si ſtellarum errantium aliquam orbes incluſerint, imbres. Sũt in ſigno cancri duæ ſtellæ paruæ, aſelli appellatæ, exiguũ inter illas ſpatiũ obtinente nubecula, quam præſepia appellãt. Hæc cum cælo ſereno apparere deſierit, atrox hyems ſequitur. Si alterã earũ aquiloniam caligo abſtulit, auſter ſæuit. Si auſtrinã, aquilo. Arquus cum ſunt duplices, pluuias nunciãt, A pluuijs ſerenitatem nõ perinde certam. Circuli noui circa ſidera aliqua, pluuiã. Cum æſtate uehementius tonuit quàm fulſit, uẽtos ex ea parte denũciat. Contrà ſi minus tonuit, imbrem. Cum ſereno cælo fulget, pluuiæ erunt & tonitrua, & hyemabit. Atrociſsime autẽ, cum ex omnibus quatuor partibus cæli fulgurabit. Cum ab aquilone tantũ, in poſterum diem aquam portẽdit. Cum à ſeptentrione, uentũ eum. Cnm ab anſtro uel coro, aut fauònio nocte ſerena fulgurauerit, uentũ & imbrem ex ijſdem regionibus demõſtrabit. Tonitrua matutina uentum ſignificãt, imbrem meridiana. Nubes cum ſereno cælo ferũtur, à quacunq́ parte id fiet, expectentur uenti: ſi eodem loco globabuntur, appropinquante ſole diſcutientur. Et hoc ſi ab Aquilone fiat, uentos: ſi ab auſtro, imbres portendẽt. Sole occidẽte, ſi ex utraque parte eius cælnm petent, tempeſtatem ſignificabunt. Vehemẽtius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur: ab occidente, in poſterum diem. Si nubes ut uellera lanæ ſpargentur multæ ab oriente, aquam in triduum præſagient. Cum in cacuminibus montium nubes conſident, hyemabit. Si cacumina pura fient, diſſerenabit. Nube grauida candicante, quod uocant tempeſtatem albam, grando imminebit. Cælo quamuis ſereno, nubecula quamuis parua, uentum procelloſum dabit. Nebulæ è montibus deſcendentes, aut cælo cadentes, nel in uallibus ſedentes, ſerenitatem promittunt. Ab his terreni ignes proxime ſignificant: pallidi nanq́ murmurantesq́ tempeſtatum nuncij ſentiuntur,

pluuiæ

pluuiæ etiam, in lucernis fungi. Si flexuoſe uolitet flamma, uentum. Et lumina cum ex ſeſe flammas elidunt, aut uix accenduntur. Item cum in eo pendentes coaceruantur ſcintillæ, uel cum tollentibus ollas carbo adhæreſcit: aut cum contectus ignis è ſe fauillā diſcutit, ſcintillamue emittit: uel cum cinis in foco concreſcit, & cum carbo uehemēter perlucet.

Eſt & aquarum ſignificatio. Mare ſi in tranquillo portu à curſu ſtabit, & murmurauerit intra ſe, uentum prædicit. Si identidem, & hyemem, & imbrem. Litoris ripæq; ſi reſonabunt tranquilla, aſperā tempeſtatem, Item maris ipſius tranquillus ſonitus, ſpumæue diſperſæ, aut aquæ bullantes. Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemem portendunt. Sæpe & ſilentio intumeſcit, flatuq; altius ſolito iam intra ſe eſſe uentos fatetur. Equidem & montium ſonitus, nemorumq; mugitus prædicunt. Et ſine aura quæ ſentiatur, folia ludētia. Lanugo populi aut ſpinæ uolitans, aquiſq; pluma innatans. Atq; etiam in campis tempeſtatem uenturam præcedens ſuus fragor: cæli quidem murmur, non dubiam habet ſignificationem. Præſagiunt & animalia. Delphini tranquillo mari laſciuientes, flatum, ex qua ueniunt parte: item ſpargentes aquam turbato, tranquillitatem. Loligo uolitans, conchæ adhæreſcentes, echini affigentes ſeſe, aut harena ſaburrantes, tempeſtatis ſigna ſunt. Ranæ quoq; ultra ſolitū uocales. Et fulicæ matutino clangore. Item mergi anateſq;, pennas roſtro purgantes, uentum. Cæteræq; aquaticæ aues cōcurſantes. Grues in mediterranea feſtinantes. Mergi maria aut ſtagna fugientes, Grues ſilentio per ſublime uolantes, ſerenitatem, Sic noctua in imbre garrula: at ſereno, tempeſtatem. Coruiq; ſingultu quodam latrantes, ſeq; concutientes, ſi continuabunt, uentos: ſi uero carptim uocem reſorbebunt, uentoſum imbrem. Graculi ſero à pabulis recedentes, hyemem. Et albæ aues cum congregabūtur. Et cum terreſtres uolucres cōtra aquam clangores dabunt, perfundentes ſeſe: ſed maxime cornix. Hirundo tam iuxta aquā uolitans, ut penna ſæpe percutiat. Quæq; in arboribus habitant, fugitantes in nidis ſuis. Et anſeres continuo clangore intempeſtiui. Ardea in medijs harenis triſtis. Nec mirum, aquaticas, aut in totum uolucres præſagia aëris ſentire. Pecora exultantia, & indecora laſciuia ludentia, eandem ſignificationem habent. Et boues cœlum olfactantes, ſeq; lambentes contra pilum. Turpeſq; porci alienos ſibi manipulos fœni lacerantes, Segniterq; & contra induſtriam ſuam abſconditæ formicæ, uel concurſantes aut oua progerentes. Item uermes terreni erumpētes. Trifolium quoq; inhorreſcere, & folia contra tempeſtatem ſubrigere certum eſt. Necnon & in conuiuijs menſiſq; noſtris, uaſa quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitorijs linquentia, diras tempeſtates prænunciant.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XIX.

PROOEMIVM, in quo lini natura continetur, & mirabilia.

SIDERVM quoque tempeſtatumq; ratio, uel imperitis facili, atq; indubitato modo monſtrata eſt: uereq; intelligētibus non minus conferūt rura deprehendendo cælo, ꝗ ſideralis ſcientia agro colendo. Proximam multi hortorum curam fecere. Nobis non protinus tranſire ad iſta tempeſtiuum uidetur, Miramurq; quoſdam ſciētiæ gratia, eruditionis ſuæ gloriam ex his petentes, tam multa præterijſſe, nulla mētione habita tot rerum ſponte curaue prouenientiū, præſertim cum pleriſq; earum pretio uſuq; uitæ maior etiam quàm frugibus perhibeatur autoritas. Atq; ut à cōfeſsis ordiamur utilitatibus, quæq; nō ſolū terras omnes, uerum etiā maria repleuere, ſeritur, ac dici neq; inter fruges, neq; inter hortenſia poteſt, linum. Sed in qua nō occurret uitæ parte, quodue miraculum maius, herbā eſſe quæ admoueat Ægyptum Italiæ: intantū, ut Galerius à freto Siciliæ Alexandriam ſeptima die peruenerit, Babillius ſexta, ambo præfecti: æſtate uero

proxima

proxima Valerius Marianus ex prætorijs ſenatoribus, à Puteolis nono die leniſsimo flatu: herbá eſſe quæ Gadeis ab Herculis colúnis ſeptimo die Oſtiam afferat, & citeriorem Hiſpaniá quarto, prouinciá Narbonéſem tertio, Africá altero: quòd etiá molliſsimo flatu contigit C. Flacco legato Vibij Criſpi proconſulis: Audax uita, ſcelerũ plena, aliquid ſeri, ut uentos procellaſq; recipiat: & parum eſſe fluctibus ſolis uehi. Iam uero nec uela ſatis eſſe, maiora nauigijs. Sed quamuis amplitudini antemnarũ ſingulæ arbores ſufficiant, ſuper eas tamen addi uelorum alia uela: præterq; alia in proris, & alia in puppibus pandi, ac tot modis prouocari mortẽ. Deniq; tá paruo ſemine naſci, quod orbẽ terrarũ ultro citroq; portet, tam gracili auena, tam nó alte à terra tolli: neq; id uiribus ſuis necti, ſed paſſum tuſumq; & in mollitiẽ lanæ coactũ, iniuria naturę, ac ſumma audacia, & quò peruenire nulla execratio ſufficit, contra inuentorẽ dictũ ſuo loco à nobis: cui ſatis nó fuit hominẽ in terra mori, niſi periret & inſepultus. At nos priore libro imbres & flatus cauendos, frugũ cauſa fructuſq;, præmonebamus, Ecce ſeritur hominis manu, metitur eiuſdẽ hominis ingenio, quod uentos in mari optet. Præterea ut ſciamus fauiſſe pœnas, nihil gignitur facilius: ut ſentiamus nolente id fieri natura, urit agrum, deterioremq; ipſum facit.

De lini ſatione, & generibus eius, & quomodo perficiatur, & de mappis, & lino non ardente, & quando primum in theatris uela. Cap. I

SEritur ſabuloſis maxime, unoq; ſulco, nec magis feſtinát aliud. Vere ſatum æſtate uellitur, & hanc quoque terræ iniuriam facit. Ignoſcat tamen aliquis Ægypto ſerenti, ut Arabiæ Indiæq; merces importet, itáne & Galliæ cenſentur hoc reditu: Monteſq; mari oppoſitos eſſe nó eſt ſatis, & à latere Oceani obſtare ipſum quod uocát inane: Cadurci, Caleti, Ruteni, Bituriges, ultimiq; hominũ exiſtimati Morini, imò uero Galliæ uniuerſæ uela texunt. Iam quidem & tranſrhenani hoſtes, nec pulchriorem aliam ueſtem eorũ fœminæ nouere. Qua admonitione ſuccurrit quod M. Varro tradit, in Serranorum familia gentiliciũ eſſe, fœminas linea ueſte non uti. In Germania autem defoſsi atq; ſub terra id opus agunt. Similiter in Italia ratione alia inter Padum Ticinumq; amnes, ubi à Setabi tertia in Europa lino palma: ſecundá enim in uicino allianis capeſſunt retouina, & in Æmilia uia Fauentina. Candore allianis ſemper crudis Fauentina præferuntur: retouinis tenuitas ſumma denſitaſq;, candor æque ut Fauentinis, ſed lanugo nulla: quod apud alios gratiam, apud alios offenſionem habet. Neruoſitas filo æqualior penè quàm araneis, tinnituſq;, cum dente libeat experiri: ideo duplex quàm cæteris pretium. Et Hiſpania citerior habet ſplendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem. Et tenuitas mira, ibi primum carbaſis repertis: nam dudum ex eadem Hiſpania Zoëlicum uenit in Italiam, plagis utiliſsimũ. Ciuitas ea Callæciæ & Oceano propinqua. Eſt ſua gloria & Cumano in Campania, ad piſcium & alitum capturam. Eadem & plagis materia. Neq; enim minores cũctis animalibus inſidias, q; nobiſmetipſis lino tendimus. Sed Cumanæ plagæ concidũt apros, & hæ caſſes'ue ferri aciem uincunt. Vidimuſq; iam tantæ tenuitatis, ut anulũ hominis cum epidromis tranſirent, uno portante multitudinem qua ſaltus cingerẽtur. Nec id maxime mirum, ſed ſingula earũ ſtamina centeno quinquageno filo cóſtare, ſicut paulo ante Iulio Lupo, qui in præfectura Ægypti obijt. Mirentur hoc, ignorantes in Ægyptij quondá regis, quem Amaſim uocát, thorace in Rhodiorum inſula oſtendi in templo Mineruæ CCCLXV filis ſingula fila conſtare. Quod exemplum per ſe expertum nuper Romæ prodidit Mutianus ter conſul, paruaſq; iam reliquias eius ſupereſſe hac experientium iniuria. Italia ex Pelignis etiamnum linis honorem habet, ſed fullonum tantũ in uſu. Nullum eſt candidius, lanæ'ue ſimilius, ſicut in culcitris præcipuam gloriam Cadurci obtinent. Galliarum hoc & tométa pariter inuentum. Italiæ quidem mos etiam nunc durat in appellatione ſtraméti. Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimũ lucri. Quatuor ibi genera. Taniticum, ac Peluſiacũ, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus in quibus naſcuntur. Superior pars Ægypti in Arabiam uergens,

gignit fruticem, quem aliqui goſſipion uocāt, plures xylon, & ideo lina inde facta xylina. Paruus eſt, ſimilemq́; barbatæ nucis defert fructum, cuius ex interiore bombyce lanugo netur: Nec ulla ſunt eis in candore mollitia'ue præferēda. Veſtes inde ſacerdotibus Ægypti gratiſsimæ. Quartum genus Orchomenium appellant. Fit è paluſtri uelut harundine, duntaxat panicula eius. Aſia è geniſta facit lina ad retia præcipua, in piſcando durantia, frutice madefacto x diebus. Æthiopes Indiq́; è malis, Arabes cucurbitis, in arboribus, ut diximus, genitis. Apud nos maturitas eius duobus argumentis intelligitur, intumeſcente ſemine, aut colore flaueſcēte. Tunc euulſum, & in faſciculos manuales colligatum, ſiccatur in ſole pendens conuerſis ſuperne radicibus uno die: mox quinq; alijs, in contrarium inter ſe uerſis faſcium cacuminibus, ut ſemen in medium cadat. Inter medicamina huic uis, & in quodam ruſtico ac prædulci Italiæ tranſpadanæ cibo, ſed iampridem ſacrorum tantum gratia. Deinde poſt meſſem triticeam uirgæ ipſæ merguntur in aquam ſolibus tepefactam, pondere aliquo depreſſæ. Nulli enim leuitas maior. Maceratas indicio eſt membrana laxatior. Iterumq́; inuerſæ, ut prius, ſole ſiccantur. Mox arefactæ in ſaxo tunduntur ſtupario malleo. Quod proximum cortici fuit, ſtupa appellatur, deterioris lini, lucernarum ferè luminibus aptior. Et ipſa tamen pectitur ferreis hamis, donec omnis membrana decorticetur. Medullæ numeroſior diſtinctio, candore, mollitia. Linumq́; nere & uiris decorum eſt. Cortices quoq; decuſsi clibanis & furnis præbent uſum. Ars depectendi digerendiq́;: Iuſtum eſt è quinquagenis faſcium libris quinas denas carminari. Iterum deinde in filo politur, illiſum crebro in ſilice ex aqua: textumq́; rurſus tunditur clauis, ſemper iniuria melius. Inuentū iam eſt etiam quod ignibus nō abſumeretur. Viuū id uocant, ardentesq́; in focis conuiuiorum ex eo uidimus mappas, ſordibus exuſtis ſplendeſcentes igni magis ꝙ poſſent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis fauillam ab reliquo ſeparant cinere. Naſcitur in deſertis aduſtisq; ſole Indiæ, ubi nō cadunt imbres, inter diras ſerpētes: aſſueſcitq́; uiuere ardendo, rarum inuentu, difficile textu propter breuitatem. Ruffus de cætero colos, ſplēdeſcit igni. Cum inuentum eſt, æquat pretia excellentium margaritarū. Vocatur autem à Græcis aſbeſtinū ex argumēto naturæ. Anaxilaus autor eſt, linteo eo circundatā arborem, ſurdis ictibus, & qui non exaudiātur cædi. Ergo huic lino principatus in toto orbe. Proximus byſsino, mulierū maxime delitijs circa Elim in Achaia genito, quaternis denarijs ſcripula eius permutata quondā, ut auri. Repertaq́; linteorum lanugo, è uelis nauium maritimarū maxime, in magno uſu medicinæ eſt, & cinis ſpodij uim habet. Eſt & inter papauera genus quoddā, quo candorē lintea præcipuum trahūt. Tentatum eſt tingi linum quoque, & ueſtium inſaniam accipere in Alexandri Magni primum claſsibus, Indo amne nauigantis, cum duces eius ac præfecti in certamine quodā uariaſſent inſignia nauium, ſtupueruntq́; littora flatu uerſicoloria implente. Velo purpureo ad Actium cum M. Antonio Cleopatra uenit, eodemq́; effugit. Hoc fuit imperatoriæ nauis inſigne. Poſtea in theatris tantū umbrā fecere: quod primus omnium inuenit Q. Catulus, cum Capitoliū dedicaret. Carbaſina deinde uela primus in theatro duxiſſe traditur Lentulus Spinter Apollinaribus ludis. Mox Cæſar dictator totū forum Romanum intexit, uiamq́; ſacram ab domo ſua ad cliuum uſq; Capitolinum, quod munere ipſo gladiatorio mirabilius uiſum tradunt. Deinde & ſine ludis Marcellus Octauia ſorore Auguſti genitus, in ædilitate ſua, auunculo XI conſule Calendis Auguſti, uelis forum umbrauit, ut ſalubrius litigantes conſiſterent: quantum mutatis moribus Catonis Cenſorij, qui ſternendum quoq; forum muricibus cenſuerat. Vela nuper colore cæli ſtellata per rudentes, terra etiā in amphitheatris principis Neronis rubente: in cauis ædium, & muſcum à ſole defendunt. Cætero mā ſit candori pertinax gratia. Honor etiam & Troiano bello. Cur enim non & prælijs interſit, ut naufragijs? Thoracibus lineis paucos tamen pugnaſſe, teſtis eſt Homerus. Hinc fuiſſe & nauium armamēta apud eundem interpretantur eruditiores: quoniam cum ſparta dixit, ſignificauerit ſata.

De ſparti natura, & quando primum uſus eius, & quomodo perficiatur, & quæ ſine radice naſcantur, & uiuant. Cap. II

SParti quidẽ uſus multa poſt ſecula cœptus eſt: nec ante Pœnorũ arma, quæ primum Hiſpaniæ intulerunt. Herba & hæc ſponte naſcens, & quæ nõ queat ſeri, iuncusq; proprie aridi ſoli, uni terræ dato uitio. Nanq; id malum telluris eſt, nec aliud ibi ſeri aut naſci poteſt. In Africa exiguum & inutile gignitur. Carthaginienſis Hiſpaniæ citerioris portio, nec hæc tota, ſed quatenus parit, montes quoq; ſparto operit. Hinc ſtrata ruſticis eorum, hinc ignes facesq;, hinc calciamina, & paſtorũ ueſtis, animalibus noxium præterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos uſus laborioſe euellitur, ocreatis cruribus, manibusq; tectis manicis, conuolutum oſſeis ligneis'ue conamentis. Nunc iam in hyemem uix. Facillime tamen ab Idibus Maijs in Iunias: hoc maturitatis tempus. Vulſum faſcibus in aceruo

al., animatum †adunatum biduo, tertio reſolutum, ſpargitur in ſole, ſiccaturq;, & rurſus in faſcibus redit ſub tecta. Poſtea maceratur aqua marina optime, ſed & dulci ſi marina deſit. Siccatumq; ſole iterum rigatur, ſi repente urgeat deſiderium, perfuſum calida in ſolio, ac ſiccatum ſtans compendiũ operæ fatetur. Hoc autem tunditur, ut fiat utile, præcipue in aquis mariq; inuictum. In ſicco præferunt è cannabi funes. At ſpartum alitur etiam demerſum, ueluti natalium ſitim penſans. Eſt quidem eius natura interpollis, rurſusq; quàm libeat uetuſtum nouo miſcetur. Veruntamen complectetur animo, qui uolet miraculum æſtimare, quanto ſit in uſu omnibus terris nauium armamentis, machinis ædificationum, alijsq; deſiderijs uitæ. Ad hos omnes uſus quæ ſufficiant, minus XXX M paſſuum in latitudinem à littore Carthaginis nouæ, minusq; in longitudinem eſſe reperiẽtur. Longius uehi impendia prohibent. Iunco Græcos ad funes uſos nomini credamus, quo herbam eam appellãt: poſtea palmarũ folijs philuraq;, manifeſtum eſt: & inde translatum à Pœnis ſparti uſum, per quàm ſimile ueri eſt. Theophraſtus autor eſt, eſſe bulbi genus circa ripas amnium naſcens, cuius inter ſummum corticem eamq; partem qua ueſcuntur, eſſe laneam naturam, ex qua mapalia ueſtesq; quædam conficiãtur. Sed neque regionem in qua id fiat, neq; quicquam diligẽtius, præterq; eriophoron id appellari, in exemplaribus, quæ equidem inuenerim, tradit: neque omnino ullam mentioné habet ſparti, cuncta cura magna perſecutus CCCCXC annis ante nos, ut alio loco iam diximus: quo apparet, poſt id temporis ſpatiũ in uſum ueniſſe ſpartum. Et quoniam à miraculis rerũ cœpimus, ſequemur eorum ordinem, in quibus uel maximum eſt, aliquid naſci aut uiuere ſine ulla radice. Tubera uocãtur hæc, undiq; terra circumdata, nullisq; fibris nixa, aut ſaltẽ capillamentis, nec utiq; extuberante loco in quo gignũtur, aut rimam agente, neque ipſa terræ cohærẽt. Cortice etiã includuntur, ut planè nec terram eſſe poſsimus dicere, neq; aliud quàm terræ callũ. Siccis hæc ferè & ſabuloſis locis frutectoſisq; naſcuntur. Excedunt ſæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Duo eorum genera, harenoſa dentibus inimica, & altera ſyncera. Diſtinguuntur & colore, ruffo nigroq;, & intus candido, laudatiſsima Africæ. Creſcant, an ne uitiũ id terræ (neque enim aliud intelligi poteſt) ea protinus globetur magnitudine qua futurum eſt: & uiuantne, an non, haud facile arbitror intelligi poſſe. Putreſcendi enim ratio communis eſt ijs cum ligno. Lartio Licinio prætorio uiro iura reddenti in Hiſpania Carthagine, paucis his annis ſcimus accidiſſe, mordenti tuber, ut deprehenſus intus denarius primos dentes inflecteret. Quo manifeſtum erit, terræ naturam in ſe globari: quod certum eſt ex ijs, quæ naſcuntur & ſeri non poſſunt.

De miſy, & tuberibus: de fungis pezicis, laſerpitio & magydari, & rubia, & radicula. Caput III

SImile eſt quod in Cyrenaica prouincia uocant miſy, præcipuum ſuauitate, odore ac ſapore, ſed carnoſius: & quod in Thracia ceraunium. De tuberibus hæc traduntur peculiariter: Cum fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tunc naſci, & maxime è tonitribus, nec ultra annum durare, tenerrima autem uerno eſſe. Quibuſdam locis acceptãtur

riguis

riguis.& ſeruntur, ſicut Mitylenis. Negāt naſci niſi exundatione fluminū inuecto ſemine ab Tiaris. Eſt autē is locus in quo plurima naſcuntur. Aſiæ nobiliſſima circa Lampſacum & Alopeconeſum, Græciæ uero circa Elin. Sunt & in fungorū genere à Græcis dicti pezicæ, qui ſine radice aut pediculo naſcuntur. Ab his proximum dicetur autoritate clariſſimū laſerpitium, quod Græci ſilphion uocant, in Cyrenaica prouincia repertum: cuius ſuccum uocant laſer, magnificum in uſu medicamentisq;, & ad pondus argētei denarij penſum. Multis iam annis in ea terra non inuenitur: quoniam publicani, qui paſcua conducūt, maius ita lucrum ſentientes, depopulantur pecorum pabulo. Vnus omnino caulis noſtra repertus memoria, Neroni principi miſſus eſt. Si quando incidit pecus in ſpem naſcentis, hoc deprehenditur ſigno: oue cum comederit dormiēte protinus, capra ſternutāte. Diuq; iam nō aliud ad nos inuehitur, quàm quod in Perſide aut Media & Armenia naſcit̃ large, ſed multo infra Cyrenaicū: id quoq; adulteratū gūmi, aut ſagopenio, aut faba fracta. Quo minus omittēdū uidet̃, C. Valerio, M. Herennio COSS. Cyrenis aduecta Romam publice laſerpitij pondo XXX. Cæſarem uero dictatorem initio belli ciuilis, inter aurū argentumq; protuliſſe ex ærario laſerpitij pondo CXI. Id apud autores Græciæ euidentiſſimos inuenimus natum imbre piceo repente madefacta tellure, circa Heſperidum hortos Syrtinq; maiorem, ſeptē annis ante oppidū Cyrenarum, quod conditū eſt urbis noſtræ anno CXLIII. Vim autem illam per quatuor milia ſtadium Africæ ualuiſſe. In ea laſerpitium gigni ſolitum, rem feram ac contumacem: & ſi coleretur, in deſerta fugientē: radice multa craſſaq;, caule ferulacco, haud ſimili craſſitudine. Huius ſolia maſpetum uocabant apio maxime ſimilia. Semen erat ſoliaceum, ſolium ipſum uere deciduum. Veſci pecora ſolita, primoq; purgari, mox pingueſcere, carne mirabilem in modum iucunda. Poſt folia amiſſa, caule ipſo & homines ueſcebantur decocto, aſſo, elixoq;: eorum quoq; corpora XL. primis diebus purgante à nitrijs omnibus. Succus duobus modis capiebatur, è radice atq; caule. Et hæc duo erant nomina, rhizias, atq; caulias, uilior ille ac putreſcens. Radice cortex niger, & ad mercis adulteria. Succum ipſum in uaſa coniectum, admixto ſurfure, ſubinde concutiendo ad maturitatem perducebant: ni ita feciſſent, putreſcentē. Argumentum erat maturitatis, color, ſiccitasq; ſudore finito. Alij tradunt laſerpitij radicem fuiſſe maiorem cubitali, tuberq; in ea ſuper terram. Hoc inciſo, profluere ſolitum succū ceu lactis, ſupernato caule, quem magydarin uocarunt. Folia aurei coloris pro ſemine fuiſſe, cadentia à canis ortu, auſtro flante. Ex his laſerpitiū naſci ſolitū, annuo ſpatio & radice & caule cōſummātibus ſeſe. Hoc & circūfodi ſolitū prodidere. Nec purgari pecora, ſed ægra ſanari, aut protinus mori, quod in paucis accidere. Perſico ſilphio prior opinio congruit. Alterū genus eſt quod magydaris uocat̃, tenerius & minus uehemēs, ſine ſucco: quod circa Syriā naſcit̃, nō proueniēs in Cyrenaica regione. Gignitur & in Parnaſo mōte copioſius, quibuſdā laſerpitium uocātibus, perq; omnia adulterat̃ rei ſaluberrimæ utiliſſimæq; autoritas. Probatio ſynceri prima in colore modice ruffo, & cū frāgit̃, candido intus, mox trāſlucēte: gutta aquæ ſaliuaq; liqueſcit. Vſus in multis medicaminibus. Sūt etiānum duo genera, nō niſi ſordido nota uulgo, cū quæſtu nullo polleāt. In primis rubia, tingēdis lanis & corijs neceſſaria. Laudatiſſima Italica, & maxime ſuburbana, & omnes penè prouinciæ ſcatent ea. Sponte prouenit, ſeriturq; ſimilitudine eruiliæ. Verum ſpinoſus ei caulis: geniculatus hic eſt, quinis circa articulos in orbe folijs. Semen eius rubrum eſt. Quos in medicina uſus habeat, ſuo dicemus loco. At quæ uocatur radicula, lauandis demum lanis ſuccum habet: mirum, quantum conſerens candori mollitiæq;. Naſcitur ſatiua ubique, ſed ſponte præcipua in Aſia Syriaq;, ſaxoſis & aſperis locis. Trans Euphratē tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo cibis indigenarū expetito, & tingenti quicquid ſit, cum quo decoquatur, folio oleæ. Struthion Græci uocant, floret æſtate, grata a ſpectu: uerum ſine odore, ſpinoſa, & caule lanuginoſo. Semen ei nullum, radix magna, quæ conciditur ad quem dictum eſt uſum.

De hortorum cura, & digeſtio terræ naſcentium præter fruges & frutices. Cap. IIII

AB his ſupereſt reuerti ad hortorum curam, & ſuapte natura memorandam, & quoniam antiquitas nihil prius mirata eſt, quàm Heſperidum hortos, ac regum Adonis & Alcinoi, itemq́; penſiles, ſiue illos Semiramis, ſiue Aſſyriæ rex Cyrus fecit, de quorum opere alio uolumine dicemus. Romani quidem reges ipſi coluere. Quippe etiam ſuperbus Tarquinius nunciũ illũ ſæuũ atq; ſanguinanũ filio remiſit ex horto. In XII. tabulis legum noſtrarũ nuſq; nominatur uilla, ſemper in ſignificatione ea hortus: in horti uero hæredium. Quam rem comitata eſt & religio quædam: hortosq́; & fores tantum contra inuidentium effaſcinationes dicari uidemus. In remedio ſatyrica ſigna, quanquã hortos tutelæ Veneris aſſignante Plauto. Iam quidam hortorum nomine in ipſa urbe delicias, agros, uillasq́; poſſident. Primus hoc inſtituit Athenis Epicurus hortorũ magiſter. Vſq; ad eum, moris non fuerat in oppidis haberi rura. Romæ quidem per ſe hortus ager pauperis erat. Ex horto plebei macellum, quanto innocentiore uictu? Mergi enim credo in profunda ſatius eſt, & oſtrearũ genera naufragio exquiri, aues ultra Phaſidem amnem peti, & fabuloſo quidem terrore tutas, imò ſic pretioſiores, alias in Numidiã atq; Æthiopiæ ſepulchra: aut pugnare cum feris, mandiq́ue capientem quod mandat alius. At hercule, quàm uilia hæc, quàm parata uoluptati ſatietatiq́ue, niſi eadem quæ ubique indignatio occurreret? Ferendũ ſane fuerit exquiſita naſci poma, alia ſapore, alia magnitudine, alia mõſtro, pauperibus interdicta: inueterari uina, ſaccisq́; caſtrari: nec cuiq; adeo longã eſſe uitam, ut non ante ſe genita potet: è frugibus quoq; quoddã alimentũ ſibi excogitaſſe luxuriam, ac medullam tantum earũ, ſuperq́; piſtrinarum operibus & cælaturis uiuere, alio pane procerum, alio uulgi, tot generibus uſq; ad infimam plebem deſcendente annona. Etiámne in herbis diſcrimen inuentum eſt, opesq́ue differentiã fecere in cibo, etiam uno aſſe uenali? In his quoq; aliqua ſibi naſci tribus negant, caule in tantum ſaginato, ut pauperis mẽſa nõ capiat. Sylueſtres fecerat natura corrudas, ut quiſq; demeteret paſſim. Ecce altiles ſpectantur aſparagi. Et Rauenna ternos libris rependit. Heu prodigia uentris. Mirum eſſet non licere pecori carduis ueſci, non licet plebei. Aquæ quoq; ſeparantur: & ipſa naturæ elementa ui pecuniæ diſcreta ſunt. Hi niues, illi glaciem potant, pœnasq́; montiũ in uoluptatem gulæ uertũt. Seruatur algor æſtibus, excogitaturq́; ut alienis menſibus nix algeat. Decoquunt alij aquas, mox & illas hyemant. Nihil itaq; homini ſic, quomodo rerum naturæ placet. Etiámne herba aliqua diuitijs tantũ naſcitur? Nemo Sacros Auentinosq́; montes, & iratæ plebis ſeceſſus circũſpexerit. Mors enim certe æquabit quos pecunia ſuperauerit. Itaq; hercule nullũ macelli uectigal maius fuit Romæ, clamore plebis incuſantis apud omnes principes, donec remiſſum eſt portoriũ mercis huius: compertumq́; non aliter quæſtuoſius cenſum haberi aut tutius, ac minore fortunæ iure, cũ credatur penſio ea pauperum. Is in ſolo ſponſor eſt, & ſub dio reditus, ſuperficiesq́; cælo quocunque gaudens. Hortorum Cato prædicat caules. Hinc primum agricolæ æſtimabãtur priſci, & ſic ſtatim faciebant iudicium, nequam eſſe in domo matremfamiliàs (etenim hæc cura fœminæ dicebatur) ubi indiligẽs eſſet hortus. Quippe è carnario aut macello uiuẽdũ eſſe. Nec caules ut nũc maxime probabant, dãnantes pulmentaria quæ egerent alio pulmentario. Id erat oleo parcere. Nam gari deſideria etiam erant in exprobratione. Horti maxime placebant, quia non egerent igni, parcerentq́; ligno, expedita res & parata ſemper: unde & acetaria appellantur, facilia concoqui, nec oneratura ſenſum cibo, & quæ minime accenderent deſiderium panis. Pars eorum ad condimenta pertinens, fatetur domi uerſuram fieri ſolitam, atq; non Indicum piper quæſitum, quæq́; trans maria petimus. Iam in feneſtris ſuis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant, antequam præfigi proſpectus omnis coëgit multitudinis innumeræ ſæua latrocinatio. Quam ob rem ſit aliquis & his honos, néue autoritatem rebus uilitas adimat, cum præ

ſertim

ſertim etiam cognomina procerum inde nata uideamus, Lactucinosq; in Valeria familia non puduiſſe appellari; & contingat aliqua gratia operæ curæq; noſtræ, Virgilio quoq; confeſſo, quàm ſit difficile uerborum honorem tam paruis perhibere. Hortos uillæ iungendos non eſt dubium, riguosq; maxime habendos, ſi contingat profluo amne. Siminus, è puteo pertica, organisúe neumaticis, uel tollenonum hauſtu rigandos. Solũ proſcindendum à fauonio, in autumnum præparandum eſt poſt XIIII. dies, iterandũq; ante brumam. Octo iugerum operis palari iuſtum eſt. Fimum tres pedes alte cum terra miſceri, areis diſtingui easqúe reſupinis puluinorum toris, ambire ſingulas tramitum ſulcis, quà detur acceſſus homini, ſcatebrisq; decurſus. In hortis naſcentium alia bulbo commendantur, alia capite, alia caule, alia folio, alia utroque, alia ſemine, alia cortice, alia cute, aut cartilagine, alia carne, alia tunicis carnoſis. Aliorum fructus in terra eſt, aliorum & extra, aliorum nõ niſi extra. Quædam iacent creſcuntq;, ut cucurbitæ & cucumis. Eadem & pendent, quanquam grauiora multo etiam ijs quæ in arboribus gignuntur. Sed cucumis cartilagine. Cortex huic uni maturitate tranſit in lignum. Terra conduntur rhaphani, napiq;, & rapa, atq; alio modo inulæ, ſiſer, paſtinacæ. Quædã uocabimus ferulacea, ut anethum, maluas. Nanq; tradunt autores, in Arabia maluas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorũ uſum præbere extẽplo. Sed & arbor eſt malua in Mauritania Lixi oppidi æſtuario, ubi Heſperidum horti fuiſſe produntur CC. paſ. ab Oceano, iuxta delubrũ Herculis, antiquius Gaditano, ut ferũt. Ipſa altitudinis pedũ XX. craſſitudinis quam circũplecti nemo poſſit. In ſimili genere habebitur & cannabis. Nec non & carnoſa aliqua appellabimus, ut ſpongias in humore pratorum enaſcentes. Fungorum enim callum, in ligni arborumq; natura diximus, & alio genere tuberum paulo ante.

Natura & genera, & hiſtoria naſcentium in hortis rerum. Cap. V

CArtilaginei generis, extraq; terrã eſt cucumis, mira uoluptate Tiberio principi expetitus. Nullo quippe non die contigit ei, penſiles eorum hortos promouentibus in ſoles rotis olitoribus: rurſusqúe hybernis diebus intra ſpecularium munimenta reuocantibus. Quin & lacte mulſo, ſemine eorum biduo macerato, apud antiquos Græciæ autores ſcriptum eſt ſeri oportere, ut dulciores fiant. Creſcũt qua coguntur forma. In Italia uirides & quàm minimi, in prouincijs quàm maximi & citrini aut nigri. Placẽt copioſiſſimi Africæ, grandiſſimi Moeſiæ: cum magnitudine exceſſere, pepones uocantur. Viuunt hauſti in ſtomacho in poſterum diem, nec perfici queunt in cibis, non inſalubres tamen plurimum. Natura oleum odere mire, nec minus aquas diligunt. Deſecti quoq;, ad eas modice diſtantes adrepunt, contrà oleum refugiunt: aut ſi quid obſtet, uel ſi pendeant, curuantur. Idq; uel una nocte deprehenditur, ſi uas cum aqua ſubijciatur à quatuor digitorum interuallo deſcendentibus ante poſterum diem: at ſi oleum eodẽ modo ſit, in hamos curuatis. Iidem in fiſtula flore dimiſſo, mira longitudine creſcunt. Ecce cũ maxime noua forma eorum in Campania prouenit, mali cotonei effigie. Forte primo natũ ita audio unũ, mox ſemine ex illo genus factum, melopeponas uocãt. Non pendent hi, ſed humi rotũdantur. Mirum in his, præter figuram coloremq;, & odorem, quod maturitatem adepti, quanquam non pendentes, ſtatim à pediculo recedunt. Columella ſuum tradit commentum, ut toto anno contingant: Fruticem rubi quàm uaſtiſſimum in apricum locũ transferre, & recidere, duûm digitorum relicta ſtirpe, circa uernum æquinoctium: ita in medulla rubi ſemine cucumeris inſito, terra minuta fimoq; circumaggeratas reſiſtere frigori radices. Cucumerũ Græci tria genera fecere: Laconicum, Scytalicũ, Bœoticum. Ex his tantum Laconicum aqua gaudere. Sunt qui herba, quæ uocat culix nomine, trita, ſemen eorum maceratum ſeri iubeant, ut ſine ſemine naſcantur. Similis & cucurbitis natura, duntaxat in naſcendo. Æque hyemem odere. Amant rigua ac fimum. Seruntur ambo ſemine in terra ſeſquipedali foſſura, inter æquinoctium uernũ & ſolſtitium: Parilibus tamen aptiſſime. Aliqui malũt ex Calen. Martij cucurbitas, & Nonis cucumeres, & per quinqua-

trus ſerere, ſimili modo reptantibus flagellis, ſcandentes parietum aſpera in tectum uſq;, natura ſublimitatis auida. Vires ſine adminiculo ſtandi nō ſunt, uelocitas pernix, leui umbra cameras ac pergulas operiens. Inde hæc duo prima genera: Camerarium, & plebeium, quod humi repit. In priore mire tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Cucurbita quoq; omni modo faſtigiatur, uaginis maxime nitilibus, coniecta in eas poſtquam defloruit. Creſcit qua cogitur forma, plerunq; & draconis intorti figura. Libertate uero penſili conceſſa, iam uiſa eſt IX pedum lōgitudinis. Particulatim cucumis floret, ſibi ipſe ſuperfloreſcens, & ſicciores locos patitur, candida lanugine obductus, magiſq; cum creſcit. Cucurbitarum numeroſior uſus. Et primus caulis in cibo. Atq; ex eo in totum natura diuerſa. Nuper in balinearum uſum uenere urceorum uice. Iampridem uero etiā cadorum ad uina condenda. Cortex uiridi tener. Deraditur nihilominus in cibis. Cibos ſalubres ac leues pluribus modis exiſtimant, qui perfici humano uentre nō queant, ſed non intumeſcant. Semina quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt: item ab imis, ſed non comparandas ſupradictis: quæ in medio, rotūdas: quæ lateribus, craſſas breuioreſq;. Siccantur in umbra, & cum libeat ſerere, in aqua macerātur. Cibis quo longiores tenuioreſque, eo gratiores. Et ob id ſalubriores quæ pēdēdo creuere, minimumq́; ſeminis tales habent, duritia eius in cibis gratiam terminante. Eas quæ ſemini ſeruentur, ante hyemē præcidi non eſt mos. Poſtea fumo ſiccantur, condendis hortenſiorum ſeminibus ruſticæ ſupellectili. Inuēta eſt ratio, qua cibis quoque ſeruarentur, eodemq́; modo cucumis, uſque ad alios penè prouentus. & id quidē in muria fit. Sed & ſcrobe, opaco in loco harena ſubſtrato, fœnoq; ſicco opertos, ac deinde terra, uirides ſeruari tradunt. Sunt & ſylueſtres in utroq; genere, & omnibus ferè hortenſibus. Sed & his medica tantum natura eſt. Quam ob rem differentur in ſua uolumina.

Reliqua cartilaginum naturæ terra occultantur omnia. In quibus de rapis abūde dixiſſe poteramus uideri, niſi medici maſculini ſexus facerent in his rotunda: latiora uero & concaua fœminini, præſtantiora ſuauitate, & ad condiendum faciliora, quæ ſæpius ſata tranſeunt in marem.

Iidem naporum v. genera fecere: Corinthium, Cleonæum, Liothaſium, Bœoticum, & quod per ſe uiride dixerunt. Ex ijs in amplitudinem adoleſcit Corinthium, nuda ferè radice. Solū enim hoc genus ſuperne tendit, non ut cætera in terram. Liothaſium quidam Thracium appellant, frigorū patientiſſimum. Ab eo Bœoticum dulce eſt, rotunditate etiam breui notabile, neq; ut Cleonæum prælongum. In totum quidem, quorum tenuiora folia, ipſi quoq; dulciores: quorū ſcabra & anguloſa & horrida, amariores. Eſt præterea genus ſylueſtre, cuius folia ſunt erucæ ſimilia. Palma Romæ Amiterninis datur, inde Nurſinis, tertia noſtratibus. Cætera de ſatu eorum in rapis dicta ſunt.

Cortice & cartilagine conſtant raphani: multiſq; eorum cortex craſſior etiam quàm quibuſdam arborum. Amaritudo plurima illi eſt, & pro craſſitudine corticis. Cætera quoq; aliquando lignoſa. Et uis mira colligēdi ſpiritum, laxandiq́; ructum. Ob id cibus illiberalis, utiq; ſi proxime olus mandatur: ſi uero cum oliuis drupis, rarior ructus fit, minuſq́; fœtidus. Ægypto mire celebratur propter olei fertilitatem, quod è ſemine eius faciunt. Hoc maxime cupiunt ſerere, ſi liceat: quoniam & quæſtus plus quàm è frumento, & minus tributi eſt, nullumq́; copioſius oleum. Genera raphani Græci fecere tria foliorum differentia, criſpi, atq; leuis, & tertium ſylueſtre. Atque huic leuia quidem, ſed breuiora ac rotunda, copioſaq́; atque fruticoſa: ſapor autem aſper, & medicamenti inſtar ad eliciendas aluos. Et in prioribus tamen differentia ſeminis eſt, quoniam aliqua peius, aliqua admodum exiguum ferunt. Hæc uitia non cadunt niſi in criſpa folia. Noſtri alia fecere genera. Algidenſe à loco, longum atque tranſlucidum. Alterum rapi figura, quod uocāt Syriacum, ſuauiſſimum ferè ac tenerrimum, hyemiſq; patiens. Præcipuum tamen eſt, quod è Syria non ptidem aduectum apparet, quoniam apud autores non reperitur, id autem tota hyeme durat. Etiamnum unū ſylueſtre Græci agrion uocant, Pontici armon, alij leucen, noſtri armoraciam, fronde copioſius quàm

corpore

corpore. In omnibus autem probãdis maxime ſpectantur caules. Imminuũ enim rotũdiores craſſioresq́ue, ac longis canalibus. Folia ipſa triſtiora, & angulis horrida. Seri uult raphanus terra ſoluta, humida. Fimum odit, palea cõtentus. Frigore adeo gaudet, ut in Germania infãtiũ puerorũ magnitudinẽ æquet. Seritur poſt Idus Feb. ut uernus ſit, iterumq́ue circa Vulcanalia, quæ ſatio melior. Multi & Martio & Aprili ſerũt, & Septẽbri. Incipiente incremento: confert alterna folia circũobruere, ipſos uero accumulare. Nã qui extra terram emerſit, durus fit atq; fungoſus. Ariſtomachus detrahi folia per hyemem iubet, & ne lacunæ ſtagnent accumulare: ita in æſtatem grandeſcere. Quidam prodidere, ſi palo adacto cauerna palea inſternatur ſex digitorum altitudine, deinde in ſemen fimumq́ue & terra congeratur, ad magnitudinẽ ſcrobis creſcere. Præcipue tamen ſalſis alũtur. Itaq; etiam talibus aquis irrigantur, & in Ægypto nitro ſpargunt, ubi ſunt ſuauitate præcipui. In totum quoq; ſalſugine amaritudo eorũ eximitur, fiuntq́ue coctis ſimiles. Nãq; & cocti dulceſcunt, & in naporum uicem tranſeunt. Crudos medici ſuadent ad colligenda acria uiſcerum dandos cum ſale ieiunis eſſe, atq; ita uomitionibus præparant meatũ. Tradunt & præcordijs neceſſariũ hunc ſuccũ, quando phthiſin cordi intus inhærẽtẽ, nõ alio potuiſſe depelli compertũ ſit in Ægypto, regibus corpora mortuorũ ad ſcrutandos morbos inſecãtibus. Atq; ut eſt Græca uanitas, fertur in templo Apollinis Delphis adeo cæteris cibis prælatus raphanus ut ex auro dicaret, beta ex argento, rapũ e plumbo. Scires non ibi genitũ M. Curium imperatorem, quem in hoſpitio, legatis aurũ repudiaturo afferentibus, rapũ torrentem in foco inuẽtum annales noſtri prodidere. Scripſit & Moſchion Græcus unũ de raphano uolumen. Vtiliſſimi in cibis hyberno tẽpore exiſtimant: ijdẽq́ue dentibus ſemp inimici, quoniã atterãt. Ebora certe poliunt. Odiũ his cũ uite maximũ, refugitq́ue iuxta ſatos. Lignoſiora ſunt reliqua, in cartilaginũ genere à nobis poſita. Mirũq́ue, omnibus uehementiam ſaporis ineſſe. Ex ijs paſtinacæ unum genus agreſte ſponte prouenit, ſtaphilinos Græce dicitur. Alterum ſeritur radice uel ſemine, primo uere uel autũno, ut Hygino placet februario, auguſto, ſeptẽbri, octobri, ſolo quàm altiſſime refoſſo. Annicula utilis eſſe incipit, bima utilior, gratior autumno, patiniſq́ue maxime. Et ſic quoq; uirus illi intractabile eſt. Hibiſcũ à paſtinaca gracilitate diſtat, damnatũ in cibis, ſed medicinæ utile. Eſt & quartum genus in eadem ſimilitudine paſtinacæ, quã noſtri gallicam uocant. Græci uero daucon: cuius genera etiam quatuor fecere. Inter medica dicendum ſiſer, & ipſum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis à Germania. Gelduba appellatur caſtellum Rheno impoſitũ, ubi generoſitas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Ineſt longitudine neruus, qui decoctis extrahitur amaritudinis tamen magna parte relicta: quæ mulſo in cibis temperata, etiam in gratiam uertitur. Neruus idem & paſtinacæ maiori, dũtaxat anniculæ. Siſeris ſatus menſibus, februario, martio, aprili, auguſto, ſeptembri, octobri. Breuior his eſt, ſed toroſior amariorque, inula, per ſe ſtomacho inimiciſſima: eadem dulcibus mixtis ſaluberrima. Pluribus modis auſteritate uicta gratiã inuenit. Nanq; & in pollinem tũditur arida, liquidoq; dulci temperatur: & decocta poſca, aut aſſeruata, uel macerata pluribus modis, & tũc mixta defruto, aut ſubacta melle, uuiſue paſſis, aut pinguibus caryotis. Alio rurſus modo cotoneis, malis, uel ſorbis, aut prunis, aliquando pipere aut thymo uariata, defectus præcipue ſtomachi excitat, illuſtrata maxime Iuliæ Auguſtæ quotidiano cibo. Superuacuũ eius ſemen, quoniã oculis ex radice exciſis, ut harundo ſeritur. Et hæc autem ſeritur, & ſiſer, & paſtinaca utroq; tempore, uere & autumno, magnis ſeminũ interuallis, nullàue minus quàm ternorum pedum, quoniam ſpatioſe fruticat. Siſer autem transferre melius. Proxima his eſt bulborũ natura quos Cato in primis ſerendos præcipit, celebrans Megaricos. Verum nobiliſſima eſt ſcilla, quanquã medicamini nata, acetoq́ue exacuẽdo. Nec ulli ãplitudo maior, ſicut nec uis aſperior. Duo genera medica: Maſculus albis folijs, fœmina nigris: Et tertiũ genus eſt cibis gratum: Epimenidium uocatur anguſtius folio, ac minus aſpero. Seminis plurimum omnibus. Cele-

rius tamen proueniunt ſatæ bulbis circa latera natis. Et ut creſcant, folia quæ ſunt his ampla, deflexa circa obruuntur. Ita ſuccum omnem in ſe trahunt capita. Sponte naſcuntur copioſiſſime in Balearibus Ebuſoq́ꝫ inſulis, ac per Hiſpanias. Vnum de ĳs uolumen condidit Pythagoras philoſophus, colligens medicas uires, quas proximo reddemus libro. Reliqua bulborũ genera differunt colore, magnitudine ſuauitate. Quippe cum quidam crudi mandãtur, ut in Cherroneſo Taurica. Poſt hos in Africa nati maxime laudantur, mox Apuli. Genera Græci hæc fecere: Bulbinen, ſetanion, pythion, acrocorion, ægilopa, ſiſyrinchion. In hoc mirum, imas eius radices creſcere hyeme: uerno autem cum apparuerit uiola, minui ac contrahi, tum deinde bulbũ pingueſcere. Eſt inter genera, quod in Ægypto aron uocant, ſcyllæ proximum amplitudine, folĳs lapathi, caule recto duũm cubitorum, baculi craſſitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda. Effodiũtur bulbi ante uer, aut deteriores ilico fiunt. Signum maturitatis, folia inareſcentia ab imo. Vetuſtiores improbant. Item paruos & longos. Contra rubicundis rotundioribusq́ꝫ laus, & grandiſſimis. Amaritudo pleriſq́ꝫ in uertice eſt. Media eorum dulcia. Bulbos non naſci, niſi ex ſemine, priores tradiderunt. Sed & Prænestinis campis ſponte naſcuntur, ac ſine modo etiam in Remorum aruis,

De hortenſiũ herbarũ radicibus, folĳs, floribus, coloribus. Cap. VI

HOrtẽſibus omnibus ferè ſingulæ radices, ut rhaphano, betæ, apio, maluæ. Ampliſſima autẽ lapatho, ut quæ deſcẽdat ad tria cubita. Syluestri minores, tumidæ. Effoſſa quoq́ꝫ diu uiuit. Quibuſdam tamen capillatæ, ut apio, maluæ. Quibuſdam ſurculoſæ, ut ocimo. Alĳs carnoſæ ut betæ, aut magis etiamnum croco. Aliquibus ex cortice & carne conſtant, ut rhaphano, & rapis. Quorundam geniculatæ ſunt ut graminis. Quæ rectam non habent radicem, ſtatim plurimis nituntur capillamentis, ut atriplex, & blitum. Scilla autem & bulbi, & cepe, & allium, non niſi in rectum radicantur. Sponte naſcentium quædam numeroſiora ſunt radice quàm folio, ut aſpalax, perdicium, crocum. Florent cum fraxino ſerpyllum, abrotanum, napi, rhaphani, menta, ruta, & cætera quidem cum cœpere defloreſcũt. Ocimum autem particulatim & ab imo incipit: qua de cauſa diutiſſime floret. Hoc & in heliotropio herba euenit. Flos alĳs cãdidus, alĳs luteus, alĳs purpureus. Folia cadunt à cacuminibus, origano, inulæ, & aliquando rutæ iniuria læſæ. Maxime concaua ſunt cepæ, gethyo. Allium cepaſq́ꝫ inter deos iureiurando habet Ægyptus. Cepe genera apud Græcos, ſardia, ſamothracia, alſidena, ſetania, ſchiſta, Aſcalonia, ab oppido Iudeæ nominata. Omnibus etiam odor lachrymoſus, & præcipue Cyprĳs, minime Gnidĳs. Omnibus corpus totum pinguitudinis earum cartilagine. E cunctis ſetania minima excepta tuſculana, ſed dulcis. Schiſta autem & aſcalonia condiunt. Schiſtam hyeme cum coma ſua relinquũt, uere folia detrahunt, & alia ſubnaſcuntur ĳſdem diuiſuris: unde, & nomen. Hoc exemplo reliquis quoq́ꝫ generibus detrahi iubent, ut in capita creſcant potius quàm in ſemina. Aſcaloniarum propria natura. Etenim uelut ſteriles ſunt ab radice, & ob id ſemine ſeri illas, non deponi iuſſere Græci. Præterea ſerius circa uer cum germinãt trãſferri, ita craſſeſcere, & tunc properare præteriti temporis penſitatione. Feſtinandũ autem in his eſt, quoniam maturæ celeriter putreſcunt. Si deponantur, & caulem emittunt & ſemen, ipſæq́ꝫ euaneſcunt. Eſt & colorũ differentia. Samo enim & Sardibus candidiſſimæ proueniunt. Sunt in honore & Creticæ, de quibus dubitant an eædẽ ſint quæ Aſcaloniæ quoniã ſatis capita craſſeſcũt: depoſitis, caules & ſemina. Diſtant ſapore tãtũ dulci. Apud nos duo prima genera. Vnum condimentarium, quod illi gethyon, noſtri pallacanã uocant. Seritur menſibus martio, aprili, maio. Alterum capitatum, æque ab æquinoctio autumni, uel fauonio. Genera eius auſteritatis ordine. Africana, Gallica, Tuſculana, Amiternina. Optima autem quæ rotũdiſſima. Itẽ ruffa acrior quàm candida, ſicca, quàm uiridis. & cruda quàm cocta, ſicca quàm condita. Seritur Amiternina frigidis & humidis locis, & ſola allĳ modo capite, reliquæ ſemine. Proximaq́ꝫ æſtate nullũ ſemen emittunt, ſed

caput

caput tantum quod inareſcit. Sequenti autē anno permutata ratione ſemen gignitur, caput ipſum corrumpitur. Ergo omnibus annis ſeparatim ſemen cepe cauſa ſeritur, ſeparatim cepe ſeminis. Seruantur autem optime in paleis. Gethyum penè ſine capite eſt, ceruicis tantum longæ, & ideo totum in fronde, ſæpiusq́ reſecatur, ut porrum. Ideo & illud ſerunt, nō deponunt. Cætero cepas ter foſſo ſolo ſeri iubent, extirpatis radicibus herbarum in iugera denas libras. Intermiſceri ſatureiā, quoniā melius proueniat. Runcari præterea, & ſarriri, ſi non ſæpius, quater. Aſcaloniā menſe Februario ſerunt noſtri. Semen cepatum nigreſcere incipiens, antequam mareeſcat metunt. Et de porro in hanc cognationem dici cōueniat, præſertim cum ſectiuo nuper autoritatem dederit princeps Nero, uocis grātia, ex oleo ſtatis menſium omnium diebus, nihilq́ aliud, ac ne pane quidem ueſcendo. Seritur ſemine ab æquinoctio autumno: ſi ſectiuum facere libuit, denſius. In eadem area ſecatur donec deficiat, ſtercoraturq́ ſemper ſi nutritur in capita antequam ſecetur. Cum increuit in aliam aream transfertur, ſummis folijs leuiter reciſis ante medullam, & capitibus retractis, tunicisue extremis. Antiqui ſilice uel tegula ſubiecta capita dilatabant. Hoc item in bulbis. Nunc ſarculo leuiter conuelluntur radices, ut delumbatæ alant, neq; diſtrahant. Inſigne quod cum fimo lætoq́ ſolo gaudeat, rigua odit, & tamen proprietate quadam ſoli conſtat. Laudatiſſimus in Ægypto, mox orchiæ atq; aricie. Sectiui duo genera. Herbaceum folio, inciſuris eius euidentibus, quo utuntur medicamentarij. Alterū genus ſuauioris folij, rotundiorisq́, inciſuris leuioribus. Fama eſt, Melā equeſtris ordinis reum ex procuratione à Tiberio principe acceřſitū, in ſumma deſperatione ſucco porri ad trium denariorum argenteorum pondus hauſto, confeſtim expiraſſe ſine cruciatu. Ampliorem modum negant noxium eſſe. Allium ad multa ruris præcipue medicamenta prodeſſe creditur. Tenuiſſimis & quæ ſeparantur in uniuerſum uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & his ſeparatim ueſtitis. Aſperi ſaporis, quo plures nuclei fuere, hoc eſt aſperius. Tedium huic quoq; halitu, ut cepis, nullum tamen coctis. Generū differentia in tempore. Præcox matureſcit LX. diebus. Tum in magnitudine. Vlpicum quoque in hoc genere Græci appellauere allium Cyprium, alij antiſcorodon, præcipue Africæ celebratum inter pulmentaria ruris, grandius alio. Tritum in oleo & aceto, mirū quantum increſcat ſpuma. Quidam ulpicum & allium in plano ſeri uetant, caſtellatimq́ grumulis imponi, diſtantibus inter ſe pedes ternos. Inter grana digiti intereſſe debent, ſimulatque tria folia eruperint, ſarriri. Grandeſcunt quo ſæpius ſarriuntur. Matureſcentium caules depreſſi in terram obruuntur, ita cauetur ne in frondem luxuriēt. In frigidis utilius uere ſeri quàm autumno. Cæterum ut odore careant, omnia hæc iubentur ſeri, cum luna ſub terra ſit, colligi cū in coitu. Sine his Menander è Græcis autor eſt, allium edentibus, ſi radicem betæ in pruna toſtam ſuperederint, odorē extingui. Sunt qui & allium & ulpicum inter Cōpitalia ac Saturnalia ſeri aptiſſime putēt. Alliū & ſemine prouenit, ſed tarde. Primo enim anno porri craſſitudine capite efficitur: ſequenti diuiditur, tertio conſummatur: pulchriusq́ tale exiſtimāt quidā. In ſemen exire non debet: ſed intorqueri caulis ſationis gratia, uti caput ualidius fiat. Quod ſi diutius alliū cepeq́ inueterari libeat, aqua ſalſa tepida capita intingēda ſunt. Ita diuturniora fient, melioraq́ uſui, ſed in ſatu ſterilia. Alij contenti ſunt primo ſuper prunas ſuſpendiſſe, abundeq́ ita profici arbitrātur ne germinent. Quod facere allium cepamq́ extra terram quoq; certum eſt, & cauliculo acto euaneſcere. Aliqui & allium palca optime ſeruari putant. Allium eſt & in aruis ſponte naſcens, alum hoc uocant: quod aduerſus improbitatem alitum depaſcentium ſemina coctum, ne renaſci poſſit, abijcitur: ſtatimq́ quæ deuorauere aues, ſtupētes manu capiuntur, & ſi paulum commorauere ſopitæ. Eſt & ſylueſtre, quod urſinum uocant, odore molli, capite prætenui, folijs grandibus.

Quoto die quæq; herbæ naſcuntur ſatæ, & quomodo quæq; foueantur uel digerantur, & quorum ſingula genera ſunt, & quorũ plura. Cap. VII

IN horto ſatorum celerrime naſcitur ocimum, blitũ, napus, eruca: tertio enim die erumpunt: anethũ quarto, lactuca quinto, rhaphanus ſexto, cucumis & cucurbitæ ſeptimo, prior cucumis, naſturtiũ ac ſinapi quinto, beta æſtate ſexto, hyeme decimo, atriplex octauo, cepe XIX. aut XX. gethyum X. aut XII. Contumacius coriandrũ. Cunila quidẽ & origanum poſt XXX. diem. Omnium autem difficillime apium, quadrageſimo enim die cũ celerrime, quinquageſimo maiore ex parte emergit. Aliquid & ſeminũ ætas confert, quoniam recentiora maturius gignuntur: in porro, gethyo, cucumere, cucurbita. Ex uetere aũt celerius proueniunt apium, beta, cardamum, cunila, origanum, coriãdrum. Mirum in betæ ſemine: non enim totum eodẽ anno gignit, ſed aliquid ſequente, aliquid tertio. Itaq; ex copia ſeminis, modice naſcitur. Quædã anno tantũ ſuo pariunt, quædã ſæpius, ſicut apiũ, porrum, gethyum. Hæc enim ſemel ſata, pluribus annis reſtibili fertilitate proueniunt. Semina plurimis rotũda, aliquibus oblonga, paucis foliacea & lata, ut atriplici. Quibuſdam anguſta & canaliculata, ut cumino. Differũt & colore, nigro candidoq;: item duritie. Surculacea in folliculo ſunt rhaphano, ſinapi, rapo. Nudũ ſemen apij, coriãdri, anethi, fœniculi, cumini. Cortice obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi. At lactucis in lanugine. Nihil ocimo fœcundius, cum maledictis ac probris ſerendum præcipiunt, ut lætius proueniat: ſato pauitur terra. Et cuminum qui ſerunt precantur ne exeat. Quæ in cortice ſunt, difficillime inareſcunt, maximeq; ocimum, & gith. Siccantur omnia, ac ſunt fœcunda. Vtique meliora naſcuntur aceruatim ſato ſemine, quàm ſparſo. Ita certe porrum & allium ſerunt in lacinijs colligatum. Apium etiam paxillo cauerna facta, ac fimo ingeſto. Naſcuntur autem omnia aut ſemine, aut auulſione. Quedam ſemine & ſurculo, ut ruta, origanum, ocimum: præcidunt enim & hoc cum peruenit ad palmæ altitudinem. Quædam & radice & ſemine, ut cepa, allium, bulbi, & ſi quorum radicem anniferotum relinquũt. Eorum uero quæ à radice naſcuntur, radix diuturna & fruticoſa eſt, ut bulbi, gethyi, ſcillæ. Fruticant alia & non capite, ut apium & beta. Caule reciſo ferè quidẽ omnia regerminant, exceptis quæ non ſcabrũ caulem habent: & in uſum uero ocimũ, rhaphanus, lactuca. Hanc etiam ſuauiorem putãt à regerminatione. Rhaphanus utiq; iucũdior detractis folijs antequam decauleſcat. Hoc & in rapis. Nam & eadem direptis folijs cooperta terra creſcunt, durãtq; in æſtate. Singula genera ſunt ocimo, lapatho, blito, naſturtio, erucæ, atriplici, coriandro, anetho: Hæc enim ubiq; eadem ſunt, neque aliud alio melius uſquam. Rutam furtiuam tantum prouenire fertilius putant, ſicut apes furtiuas peſſime. Naſcuntur etiam non ſata, mentaſtrum, nepeta, intubum, pulegium. Contrà plura genera ſunt eorum quæ diximus dicemusq;, & in primis apio.

Natura & genera, & hiſtoriæ ad condimenta in horto ſatarum rerum XXXVI. Cap. VIII

ID enim quod ſpõte in humidis naſcitur, helioſelinũ uocat, uno folio, nec hirſutũ. Rurſus in ſiccis hipposelinũ, pluribus folijs, ſimile helioſelino. Tertiũ eſt oreoſelinũ, cicutæ folijs, radice tenui, ſemine anethi, minutiore tantũ. Et ſatiui aũt differẽtiæ in folio, denſo, criſpo, aut rariore & leniore. Itẽ caule tenuiore, aut craſſiore. Et caulis aliorũ cãdidus eſt, aliorum purpureus, aliorũ uarius. Lactucæ Græci tria fecere genera: Vnũ lati caulis, adeo ut hoſtiola olitoria ex his factitari ꝓdiderint. Foliũ his paulo maius herbaceo & anguſtiſſimum, ut alibi cõſumpto incremento. Alterũ rotundi caulis. Tertiũ ſeſſile, quod laconicon uocãt. Alij colore & tempore ſatus genera diſcreuere. Eſſe eñ nigras, quarũ ſemen mẽſe Ianuario ſeratur: albas, quarum Martio: rubentes, quarum Aprili. At omnium earum plantas poſt binos menſes differri. Diligẽtiores plura genera faciũt, purpureas, criſpas, cappadocas, Græcas. Longioris has folij, caulisq; lati, præterea longi & anguſti, intubis ſimilis. Peſſimũ aũt genus cũ exprobratione amaritudinis appellauere picrida. Eſt etiãnum alia

diſtinctio

diſtinctio atræ, quæ meconis uocat, à copia lactis ſoporiferi, quanquam omnes ſomnum parere creduntur. Apud antiquos Italiæ hoc ſolũ genus earũ fuit, & ideo lactucæ nomen adeptæ. Purpuream maximæ radicis, Cæcilianã uocant. Rotundam uero ac minimæ radicis, latis folijs, aſtylida. Quidamq; eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur ueneri. Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo æſtate gratæ ſtomacho faſtidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Diuus certe Auguſtus lactuca cõſeruatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ medici, cum priores eam ob religionẽ minime cõmanducarent: in tantũ recepta cõmendatione, ut ſeruari etiam in alienos menſes eas oxymelite repertũ ſit. Sanguinem quoq; augere credũtur. Eſt etiãnum quæ uocatur caprina lactuca, de qua dicemus inter medicas. Et ecce cum maxime cœpit irrepere ſatiuis admodum probata, quæ cilicia uocatur, folio cappadocæ, niſi criſpum latiusq; eſſet. Nec ex eodem genere poſſunt dici, neq; ex alio intubi, hyemis impatientiores, uirusq; præferẽtes, ſed caule non minus grati. Seruntur uerno plãtæ eorum, ultimo uere transferuntur. Eſt & erraticum intubum, quod in Ægypto cichoriũ uocãt, de quo plura alias. Inuentũ omnes thyrſos uel folia lactucarum protogare urceis conditos, ac recentes in patinis coquere. Seruntur lactucæ anno toto lætis & riguis ſtercoratisq;, binis menſibus inter ſemen plantamq; & maturitatem. Legitimum tamen, á bruma ſemẽ iacere, plantam fauonio trãsferre: aut ſemen fauonio, plantam æquinoctio uerno. Albæ maxime hyemem tolerant. Humore omnia hortenſia gaudent, & ſtercore, præcipue lactucæ, & magis intubi. Seri etiam radices illitas fimo intereſt, & repleri ablaqueata humo. Quidã & aliter amplitudinẽ augent, reciſis cum ad ſemipedem excreuerint, fimoq; ſuillo recenti illitis. Candorem uero putant contingere ijs dũtaxat quæ ſint ſeminis albi, ſi harena de littore à primo incremento cõgeratur in medias, atq; increſcentia folia contra ipſas religentur. Beta hortenſiorũ leuiſſima eſt. Eius quoq; à colore duo genera Græci faciunt, nigrum, & candidum, quod præferunt, parciſſimi ſeminis, appellantq; ſiculũ, candoris ſane diſcrimine præferentes & lactucæ. Noſtri betæ genera faciunt uernũ & autumnale, à tẽporibus ſatiuis, quanq; & Iunio ſeritur. Trãsferuntur aũt in planta quoq;, & oblini fimo radices ſuas, locumq; ſimiliter madidũ amant. Vſus ijs & cũ lente ac faba, idẽq; qui oleris: & præcipuus, ut lenitas excitet acrimonia ſinapis. Medici nocentiorem quàm olus eſſe iudicauere. Quam ob rem appoſitas nõ nemini guſtare etiã religio eſt, ut ualidis potius in cibo ſint. Gemina ijs natura, & oleris & capite ipſo exilientis bulbi. Species ſumma in latitudine. Ea cõtingit ut in lactucis, cũ cœperint colorẽ trahere impoſito leui pondere. Neq; alij hortenſiorũ latitudo maior. In binos pedes aliquãdo ſe pandũt, multũ & ſoli natura cõferente eis. Et in Circeiẽſi agro ampliſſimæ proueniunt. Sũt qui betas punico malo florente optime ſeri exiſtimẽt, transferri aũt, cũ quinq; foliorũ eſſe cœperint. Mira differẽtia, ſi uera eſt, candidis ſolui aluos modice, nigris inhiberi. Et cũ braſſica corrumpat in dolio uini ſapor, odore betæ folijs demerſis reſtitui. Olus caulesq; quibus nũc principatus hortorũ, apud Græcos in honore fuiſſe non reperio. Sed Cato braſſicæ miras canit laudes, quas in medẽdi loco reddemus. Genera eius facit tria: Vnam extentis folijs, caule magno. Alteram criſpo folio, quã apianam uocat. Tertiam minutis caulibus, lenem, teneram, minimeq; probat. Braſſica toto anno ſeritur, quoniã & toto ſecatur. Vtiliſſime tamẽ ab æquinoctio autumni. Transfert cũ quinq; foliorũ eſt. Cymas à prima ſectione præſtat proximo uere. Hic eſt quidã ipſorũ caulium delicatior teneriorq; cauliculus, Apicij luxuria, & per eũ Druſo Cæſari faſtiditus, non ſine caſtigatione Tiberij patris. Poſt Cymam ex eadẽ braſſica cõtingunt æſtiui autumnalesq; cauliculi, mox hyberni, iterũq; cymæ, nullo æque genere multifero, donec ſua fertilitate cõſumatur. Tertia circa ſolſtitiũ, ex qua ſi humidior locus eſt æſtate, ſiccior autũno plantat. Humor fimusq; ſi defuere, maior ſaporis gratia eſt: ſi abũdauere, lætior fertilitas. Fimum aſininum maxime conuenit. Eſt hæc quoq; res inter opera ganeæ, quapropter nõ pigebit uerboſius pſequi. Præcipuus fit caulis ſapore ac magnitudine, primũ omniũ ſi in repaſti-

nato

nato ſeras,dein ſi terram fugientes cauliculos ſeces,à terraq; proceritate luxurioſa attollentes ſe,exaggerando aliam accumules ita,ne plus quàm cacumen emineat. Tritianũ hoc genus uocatur,bis cõputabili impendio tædioq;. Cætera genera cõplura ſunt. Cumanũ ſeſſili folio,capite patulũ, aricinũ altitudine nõ excelſius, folio nũeroſius quàm tenuius. Hoc utiliſſimũ exiſtimat,quia ſub omnibus penè folijs fruticat cauliculis peculiaribus. Pompeianum procerius,caule ab radice tenui, intra folia craſſeſcit. Rariora hæc anguſtioraq;, ſed teneritas in dote,ſi frigora non tolerat:quibus etiã aluntur brutiani,prægrãdes folijs, caule tenues,ſapore acuti. Sabellico uſq; in admirationẽ criſpa ſunt folia, quorũ craſſitudo caulẽ ipſum extenuat,ſed dulciſſimi perhibent ex omnibus. Nuper ſubiere lacuturres ex cõualle Aricina, ubi quondã fuit lacus turriſq; quæ remanet, capite prægrandes,folio innumeri. Alij in orbem porrecti, alij in latitudinẽ toroſi. Nec plus ullis capitis poſt tritianum,cui pedale aliquãdo cõſpicitur, & cyma nullis ſerior. Cuicũq; autem generi pruinæ plurimum ſuauitatis conferunt:& niſi obliquo uulnere defendatur medulla,plurimũ nocent. Semini deſtinati non ſecantur. Eſt etiam ſua gratia nunquam plantæ habitum excellentibus,halmyridia uocant,quoniam niſi in maritimis non proueniunt,nauigatione quoq; longinqua uiridibus adſeruatis. Statim deſecti ita ne humum attingant,in cados olei quàm proxime ſiccatos,obturatoſq; conduntur omni ſpiritu excluſo. Sunt qui plantam in transferendo alga ſubdita pediculo nitróue trito,quod tribus digitis capiatur,celeriorem ad maturitatem fieri putent. Sunt qui ſemen trifolij nitrumq; ſimul tritum aſpergant folijs. Nitrum in coquendo etiam uiriditatem cuſtodit. Aut Apiciana coctura oleo ac ſale prius quàm coquantur maceratis. Eſt inter herbas genus inſerendi, præciſis germinibus caulis,& in medullam ſemine ex alijs addito. Hoc & in cucumere ſylueſtri. Necnon olus quoq; ſylueſtre eſt triũ foliorũ, diui Iulij carminibus præcipue iociſq; militaribus celebratũ. Alternis quippe uerſibus exprobrauere lapſana ſe uixiſſe apud Dyrrhachiũ. præmiorum parſimoniam cauillantes. Eſt autem id cyma ſylueſtris. Omnium hortenſiorum lautiſſima cura aſparagis. De origine eorum in ſylueſtribus curis abunde dictum, & quo modo eos iuberet Cato in harundinetis ſeri. Eſt & aliud genus incultius aſparago,mitius corruda, paſſim etiam montibus naſcens refertis ſuperioris Germaniæ campis,non inſcito Tiberij Cæſaris dicto,herbam ibi quandam naſci ſimillimam aſparago. Nam quod in Neſide Campaniæ inſula ſponte naſcitur,longe optimum exiſtimatur. Hortenſiũ ſeritur ſpongijs. Eſt enim plurimæ radicis,altiſſimeq; germinat. Viret thyrſo primũ emicãte:qui caulem educẽs,tempore ipſo faſtigatus in toros ſtringitur. Poteſt & ſemine ſeri. Nihil diligentius comprehendit Cato,nouiſſimũq; libri eſt, ut appareat repentinam ac nouitiã uiro curam fuiſſe. Locũ ſubigi iubet humidũ aut craſſum. Semipedali undiq; interuallo ſeri,ne calcetur. Præterea ad lineã grana bina aut terna paxillo dimitti,uidelicet, ſemine tum tantũ ſerebant. Id fieri ſecundũ æquinoctiũ uernũ. Stercore ſatiari, crebro purgari,caueri ne cũ herbis euellant aſparagi. Primo anno ſtramento ab hyeme protegi. Vere aperiri,ſarriri,runcari. Tertio incẽdi uerno. Quo maturius incenſus eſt, hoc melius prouenit. Itaq; harundinetis maxime cõuenit,quæ feſtinãt incendi. Sarriri iubet idẽ non antequam aſparagus natus fuerit,ne in ſarriendo radices uexent. Ex eo uelli aſparagum ab radice. Nam ſi defringat,ſtirpeſcere,& intermori. Velli donec in ſemẽ eat. Id aũt matureſcere ad uer,incendiq;:ac rurſus cũ apparuerint aſparagi, ſarriri, ac ſtercorari. Ac poſt annos nouẽ,cũ iam uetus ſit, digeri, ſubacto ſolo ſtercoratoq;. Tum ſpongijs ſeri, ſingulorũ pedum interuallo. Quin & ouillo fimo nominatim uti,quoniam aliud herbaſceret. Nec quicquam poſtea tentatum utilius apparuit, niſi quod circa Idus Februarij defoſſo ſemine aceruatis paruulis ſcrobibus ſerunt,plurimum maceratum fimo. Dein nexis inter ſe radicibus, ſpongias factas poſt æquinoctium autumni diſponunt pedalibus interuallis, fertilitate in denos annos durante. Nullum gratius his ſolum quàm Rauennatium hortorum. Iudicauimus & corrudam. Hũc.n. intelligimus ſylueſtrẽ aſparagum, quẽ Græci or

minum

minum aut myacanthon uocant,alijsúe nominibus. Inuenio naſci & arietis cornibus tuſis atq; defoſſis. Poterát uideri dicta omnia quæ in pretio ſunt, niſi reſtaret res maximi quæſtus,non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud Carthaginem magnam,Cordubamq́; præcipue, ſeſtertia ſena milia ex ijs aruis reddere,quoniam portẽta quoq; terrarum in ganeam uertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes conſciæ. Carduos ergo duobus modis ferunt:autumno planta, & ſemine ante Nonas Martias. Plantæq́ue ex eo diſponũtur ante Idus Nouembris, aut in locis frigidis circa fauonium. Stercorantur etiam,ſi dijs placet, lætiusq́; proueniunt:condiunturq́; aceto,melle diluto,addita laſeris radice & cumini, ne quis dies ſine carduo ſit. Cætera in tranſcurſu dici poſſunt.

Ocimum Parilibus optime ſeri ferunt. Quidam & autumno:iubentq́;, cũ hyeme ſeratur,aceto ſemen perfundi. Eruca quoq; & naſturtium, uel æſtate uel hyeme facillime naſcuntur. Eruca præcipue frigorum contemptrix, diuerſæ eſt quàm lactuca naturæ, concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentum æquet. Naſturtiũ nomen accepit à narium tormento. Et inde uigoris ſignificatio prouerbio id uocabulum uſurpauit, ueluti torporem excitãtis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni. Ruta quoq; ſeritur fauonio, & ab æquinoctio autũni,odit hyemem & humorẽ ac fimum. Apricis gaudet & ſiccis,terra q́; maxime lateraria. Cinere uult nutriri. Hic & ſemini miſcetur, ut careat erucis. Autoritas etiam peculiaris apud antiquos ei fuit. Inuenio muſtũ rutatum populo datum à Cornelio Cethego, in conſulatu collega Quintij Flaminini,comitijs peractis. Amicitia eſt ei & cũ fico,in tantũ, ut nuſq́; lætior proueniat quàm ſub hac arbore. Seritur & ſurculo, melius in perfoſatã fabã indito,quæ ſucco nutrit comprehendendo ſurculũ. Seritur & à ſeipſa. Nãq; incuruato cacumine alicuius rami,cũ attigerit terram,ſtatim radicatur. Eadem & in ocimo natura, niſi quod difficilius creſcit. Sed durata runcatur nõ ſine difficultate, prouenientibus ulceribus,ni munitis manibus id fiat,oleóue defenſis. Conduntur autem & eius folia,ſeruanturq́ue faſciculis. Ab æquinoctio uerno ſeritur apium,ſemine paululum in pila pulſato. Criſpius ſic putant fieri, aut ſi ſatum calcetur cylindro pedibusúe. Proprium ei quod colorẽ mutat. Honos ipſi in Achaia, coronare uictores ſacri certaminis Nemeæ. Eodem tempore ſeritur menta planta: uel ſi nondum germinat, ſpongia. Minus hæc humido gaudet. Æſtate uiret, hyeme flaueſcit. Genus eius ſyluestre, mentaſtrum eſt. Et hoc propagatur ut uitis, uel ſi inuerſi rami ſerantur. Mentæ nomen ſuauitas odoris apud Græcos mutauit, cum alioqui mintha uocaretur, unde ueteres noſtri nomen declinauerũt. Grato menta menſas odore percurrit in ruſticis dapibus. Semel ſata,diutina ætate durat. Congruit pulegio, cuius natura in carnarijs refloreſcens ſæpius dicta eſt. Hæc quoq; ſeruantur ſimili genere,mentã dico pulegiumq́; & nepitam. Condimentorũ tamen omniũ faſtidijs cyminũ amiciſſimum. Naſcit in ſumma tellure uix hærens, & in ſublime tendens. In putridis & calidis maxime locis,medio ſerendum uere. Alterũ eius genus ſylueſtre,quod ruſticũ uocãt,alij Thebaicũ: ſi tritũ ex aqua potetur, in dolore ſtomachi prodeſt. In Carpetania noſtri orbis maxime laudatur,alioqui Æthiopico Africoq́; palma eſt. Quidã huic Ægyptium præferũt. Sed præcipue oluſatrũ miræ naturæ eſt. Hippoſelinũ Græci uocant, alij ſmyrneũ. E lachryma caudicis ſui naſcitur. Seritur & radice. Succũ eius qui colligũt, myrrhæ ſaporem habere dicunt. Autorq́; eſt Theophraſtus, myrrha ſata natũ. Hipposelinũ ueteres præceperant in locis incultis,lapidoſis,iuxta maceriam ſeri. Nunc & repaſtinato ſeritur,& à fauonio poſt æquinoctium autumni. Quippe cũ capparis quoq; ſeratur ſiccis maxime,area in defoſſu cauata, ripiſq́; undiq; circunſtructis lapide: aliàs euagatur per agros,& cogit ſolum ſterileſcere. Floret æſtate. Viret uſq; ad uergiliarum occaſum, ſabuloſis familiariſſimum. Vitia eius quod trans maria naſcitur, diximus inter peregrinos frutices. Peregrinum & careum, gentis ſuæ nomine appellatum, culinis principale. In quacunque terra ſeri uult, ratione eadem qua oluſatrum. Laudatiſſimum tamen in Caria,proximum Phrygia. Liguſti-

cum

cum ſylueſtre eſt. In Liguriæ ſuæ montibus ſeritur. Vbiq; ſuauius ſatiuũ, ſed ſine uiribus. Panacem aliqui uocãt. Crateuas apud Græcos cunilam bubulã eo nomine appellat. Cæteri ferè conizoides, cunilaginem. Thymbram uero quæ ſit cunila. Hæc apud nos habet uocabulum & aliud, ſatureia dicta in condimentario genere. Seritur menſe Februario, origano æmula. Nuſquam utrunq; additur, quippe ſimilis effectus. Sed cunilæ Ægyptium origanum tantum præfertur. Peregrinum fuit & lepidium. Seritur à fauonio. Dein cum fruticauit, iuxta terram præciditur. Tunc runcatur, ſtercoraturq;. Per biennium hoc. Poſtea iiſdem fruticibus utuntur, ſi non ſæuitia hyemis ingrauat, quãdo impatientiſſimum eſt frigorum. Exit & in cubitalẽ altitudinem, foliiſ laurinis, ſed mollibus: uſusq; eius non ſine lacte. Gith piſtrinis, aniſum & anethum culinis & medicis naſcuntur. Sagapenum & ipſum in hortis quidem, ſed medicinæ tantum. Sunt quædam comitantia aliorum ſatus, ut papauer. Nanq; cum braſſica ſeritur, ac portulaca, & eruca cum lactuca. Papaueris ſatiui tria genera: Candidum, cuius ſemen toſtum in ſecunda menſa cũ melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis ruſtici cruſtæ inſpergitur affuſo ouo inhærens, ubi inferiorem cruſtam apium githq; cereali ſapore condiunt. Alterũ genus eſt papaueris nigrũ, cuius ſcapo inciſo lacteus ſuccus excipitur. Tertium genus rhœam uocant Græci, id noſtri erraticum. Sponte quidẽ, ſed in aruis cum hordeo maxime naſcitur, erucæ ſimile, cubitali altitudine, flore ruſo & protinus deciduo, unde & nomen à Græcis accepit. De reliquis generibus papaueris ſponte naſcentis dicemus in medicinæ loco. Fuiſſe autem in honore apud Romanos ſemper, indicio eſt Tarquinius Superbus, qui legatis à filio miſſis decutiendo papauera in horto altiſſima, ſanguinarium illud reſponſum hac facti ambage reddidit. Rurſus alio comitatu æquinoctio autumni ſeruntur coriandrũ, anethum, atriplex, malua, lapathum, cerephyllon, quod pæderota Græci uocant: & acerrimum ſapore, ignei effectus ac ſaluberrimum corpori, ſinapi, nulla cultura, melius tamen planta tralata. Quin è diuerſo uix eſt ſato ſemel eo liberare locũ, quoniam ſemen cadens protinus uiret. Vſus eius etiam pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectũ acrimoniæ. Coquuntur & folia ſicut reliquorum olerum. Sunt autem trium generum: Vnum gracile, alterum ſimile rapi foliiſ, tertium erucæ. Semen optimum Ægyptium. Athenienſes napy appellauerunt, alii thapſi, alii ſaurion. Serpyllo & ſiſymbrio mõtes pleriq; ſcatent, ſicut in Thracia, ubi aquæ deferunt ex iis auulſos ramos ſerũtque. Item Sicyone ex ſuis montibus, & Athenis ex Hymetto. Simili modo & ſiſymbrium ſerunt. Lætiſſimum naſcitur in puteorum parietibus, & circa piſcinas, ac ſtagna.

De fœniculo & cannabe. Cap. IX

RELIQUA ſunt ferulacei generis ceu fœniculum, anguibus (ut diximus) gratiſſimum, ad condienda plurima cũ inaruit. Eiq; perquàm ſimilis thapſia, de qua diximus inter externos frutices. Deinde utiliſſima funibus cannabis ſeritur à fauonio. Quo denſior eſt, eo tenerior. Semen eius cũ eſt maturum, ab æquinoctio autumni diſtringitur, & ſole aut uento aut fumo ſiccatur. Ipſa cannabis uellitur poſt uindemiã, ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima Alabandica, plagarum præcipue uſibus. Tria eius ibi genera: Improbatur cortici proximum, aut medullæ. Laudatiſſimũ eſt è medio, quæ meſa uocatur. Secunda mylaſea. Quod ad proceritatẽ quidem attinet, roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat. Ferulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus. Semen eius in Italia cibus eſt. Conditur quippe duratq; in urceis, uel anni ſpacio. Duo ea genera. Caules, & racemi. Corymbiam hanc uocant, corymboſq; quos condiunt.

De morbis hortorũ, & remedia circa formicas, & erucas, & culices. Cap. X

MORBOS hortenſia quoque ſentiunt, ſicut reliqua terræ ſata. Nanque & ocimum ſenecta degenerat in ſerpyllum, & ſiſymbrium in calaminham. Et ex ſemine braſſicæ ueteris rapa fiunt, atque inuicem. Et necatur cyminum ab imo dorſo, niſi

repurgetur

repurgetur. Eſt autem unicaule, radice bulbo ſimili non niſi in ſolo gracili naſcens. Aliàs priuatim cymini morbus ſcabies. Et ocimum ſub canis ortu palleſcit. Omnia uero acceſſu mulieris menſtrualis flaueſcunt. Beſtiolarum quoque genera innaſcuntur. Napis culices, rhaphano erucæ, & uermiculi. Item lactucis & oleri. Vtriſque hoc amplius limaces & cochleæ. Porro uero priuatim animalia quæ facillime ſtercore iniecto capiuntur, condentia in id ſe. Ferro quoq; non expedite tangi rutam, cunilam, mentam ocimum, autor eſt Sabinus Tyro in libro cepuricon, quem Mœcenati dicauit. Idem contra formicas non minimum hortorum exitium ſi non ſint rigui, remedium monſtrauit, limũ marinũ aut cinerẽ obturãdis earum foraminibus. Sed efficaciſſime heliotropio herba necantur. Quidam & aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina eſt, ſiliquas unà ſeri, ſicut olerũ cicer, Arcet enim erucas. Quo ſi omiſſo iam natæ ſint, remedium abſinthij ſuccus decocti inſperſus, & ſedi quam aizoum uocant, genus hoc herbæ diximus. Semẽ olerum ſi ſucco eius madefactum ſeratur, olera nulli animalium obnoxia futura tradunt. In totum uero nec erucas, ſi palo imponantur in hortis oſſa capitis ex equino genere fœminæ duntaxat. Aduerſus erucas & cancrum fluuiatilem in medio horto ſuſpẽſum auxiliari narrant. Sunt qui ſanguineis uirgis tangant ea, quæ nolunt his obnoxia eſſe. Infeſtant & culices hortos, riguos præcipuè, ſi ſint arbuſculæ aliquæ. Hi galbano accenſo fugantur.

Quæ magis ſint fortia uel minus, & quibus ſalſæ aquæ proſint. Cap. XI

NAm quod ad permutationem ſeminũ attinet, quibuſdam ex ijs firmitas maior eſt, ut coriãdro, betæ, porro, naſturtio, ſinapi, erucæ, cunilæ, & ferè acribus. Infirmiora autem ſunt atriplici, ocimo, cucurbitæ, cucumi: & æſtiua omnia hybernis magis durant, minime aũt gethyum. Sed ex his quæ ſunt fortiſſima, nullũ ultra quadrimatũ utile eſt, duntaxat ſerẽdo. Cunilis & ultrà tempeſtiua ſunt. Peculiaris medicina rhaphano, betæ, rutæ, cunilæ, in ſalſis aquis, quæ & alioqui plurimũ ſuauitati & fertilitati conferũt. Cæteris dulcium aquarũ rigua proſunt. Vtiliſſimæ ex ijs quæ frigidiſſimæ, & quæ potu ſuauiſſimæ. Minus utiles è ſtagno, & quas elices inducunt, quoniam herbarum ſemina inuehũt. Præcipue tamen imbres alunt. Nam & beſtiolæ innaſcentes necantur.

Ratio rigandorum hortorum, & quæ tranſlata meliora fiant, & de ſuccis hortenſiorum & ſaporibus. Cap. XII

HIs horæ rigandi matutina atque ueſpera, ne inferueſcat aqua ſole, Ocimo tantum & meridiana, etiam ſatum celerrime erumpere putant, inter initia feruenti aqua aſperſum. Omnia autem tranſlata meliora grandioraq; fiunt, maxime porri napiq;. In trãſlatione & medicina eſt, deſinuntq; ſentire iniurias, ut gethyum, porrum, rhaphani, apium, lactucæ, rapæ, cucumis. Omnia autem ſylueſtria ferè ſunt & folijs minora & caulibus, ſucco acriora, ſicut cunila, origanum, ruta. Solũ uero ex omnibus lapathum ſylueſtre melius. hoc in ſatiuis rumex uocatur, naſciturq; fortiſſimum: traditur certe ſemel ſatum durare, nec uinci unquam à terra, maxime iuxta aquam. Vſus eius cum priſana tantũ in cibis leuiorem gratioremq; ſaporem præſtat. Sylueſtre ad multa medicamina utile eſt. Adeoq; nihil omiſit cura, ut carmine quoq; comprehenſum reperiã, in fabis caprini fimi ſingulis cauatis, ſi porri, erucæ, lactucæ, apij, intubi, naſturtij ſemina incluſa ſerant, mire prouenire. Quæ ſunt & ſylueſtria, eadem in ſatiuis ſicciora intelligũt & acutiora. Nanq; & ſuccorum ſaporumq; dicenda differẽtia eſt, uel maior in his quàm pomis. Sunt autem acres cunilæ, origani, naſturtij, ſinapis. Amari, abſinthij, centaureæ. Aquatiles, cucumeris, cucurbitæ, lactucæ. Acuti tantum cunilæ. Acuti & odorati, apij, anethi, fœniculi. Salſus tantũ è saporibus non naſcitur, aliquando extrà inſidit pulueris modo, & circulis tantũ aquæ, ut intelligatur uana, ceu plerunq; uitæ perſuaſio. Panax piperis ſaporem reddit, magis etiam ſiliquaſtrum, ob id piperitidis nomine accepto. Libanotis odorem thuris, murrha myrrhæ. De panace abunde dictum eſt. Libanotis locis putridis & macris ac roſcidis ſeritur ſemine. Radicem habet oluſatri, nihil à thure differentem. Vſus eius poſt annũ ſtomacho ſa-

lubertimus. Quidam eam nomine alio roſmarinum appellant. Et ſmyrnium olus ſeritur iiſdem locis, myrrhamq́; radice reſipit. Eadẽ & ſiliquaſtro ſatio. Reliqua à cæteris & odore & ſapore differunt, ut anethum. Tantaq́; eſt diuerſitas atq; uis, ut nõ ſolum aliud alio mutetur, ſed etiam in totum auferatur. Apio eximunt coqui obſonijs acetum, eodem cellarij in ſaccis odorem uino grauem. Et hactenus hortenſia dicta ſint, ciborum gratia duntaxat. Maximum quidem opus in iiſdem naturæ reſtat, quoniam prouentus tantum adhuc, ſummasq́; quaſdam tractauimus. Vera autem cuiuſq; natura non niſi medico effectu pernoſci poteſt, opus ingens occultumq́; diuinitatis, & quo nullũ repetiri poſſit maius. Ne ſingulis id rebus contexeremus iuſta fecit ratio, cum ad alios medendi deſideria pertinerent, longius utriuſq; dilationibus futuris ſi miſcuiſſemus. Nunc ſuis quæq; partibus conſtabunt, poteruntq́; à uolentibus iungi.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XX.

PROOEMIVM.

MAximum hinc opus naturæ ordiemur, & cibos ſuos homini narrabimus, fateriq́; cogemus ignota eſſe per quæ uiuat. Nemo id paruũ ac modicum exiſtimauerit, nominũ uilitate deceptus. Pax ſimul in his aut bellum naturæ dicetur, odia amicitiæq́ue rerum ſurdarum ac ſenſu carentium. Et quo magis miremur, omnia ea hominum cauſa (quod Græci ſympathiam appellauere) quibus cuncta conſtant, ignes aquis reſtinguentibus, aquam ſole deuorante, luna pariente, altero alterius iniuria deficiente ſidere. Atque ut à ſublimioribus recedamus, ferrum ad ſe trahente magnete lapide, & alio rurſus abigente à ſeſe: Adamãtem opum gaudium, infragilem omni cætera ui & inuictum, ſanguine hircino rumpente, quæq́ue alia in ſuis dicemus locis, paria uel maiora mira. Tantum uenia ſit, à minimis, ſed à ſalutaribus ordiemur, primũq́; ab hortenſibus.

De cucumere ſylueſtri & elaterio. Cap. I

CVcumim ſylueſtrem eſſe diximus multo infra magnitudinem ſatiui. Ex eo fit medicamentum, quod uocatur elaterium, ſucco expreſſo è ſemine. Cuius cauſa niſi maturius incidatur, ſemen exilit, oculorum etiã periculo. Seruatur autem decerptus una nocte, poſtero die inciditur harundine. Semen quoq; cinere conſpergitur, ad coërcendam ſucci abundantiam: qui expreſſus ſuſcipitur aqua cœleſti, atque ſubſidit, deinde ſole cogitur in paſtillos, ad magnos mortalium uſus. Obſcuritates & uitia oculorum ſanat, genarumq́ue ulcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, ſuccoq́; dentium dolori medetur. Arida cum reſina impetiginem & ſcabiem, quæ pſoram & lichenas uocant, parotidas & panos ſanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum ſuccus auribus ſurdis cum aceto inſtillatur. Elaterium tempeſtiuum eſt autumno. Nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Si quis recentiore uti uelit, paſtillos in nouo fictili igne lento in aceto domet. Melius quo uetuſtius: fuitq́ue iam ducentis annis ſeruatum, ut autor eſt Theophraſtus. Et uſque ad quinquageſimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum eſt, ſi admotum prius quàm extinguat, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Pallidum ac leue herbaceo ac ſcabro melius, ac leniter amarum. Putant conceptus adalligato ſemine adiuuari, ſi terram non attigerit. Partus uero, ſi in arietis lana alligatum inſcientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab exitu rapiatur extra domum. Ipſum cucumim qui magnificant, naſci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis, alij in Arcadia tradunt, ſimilem heliotropio, cuius inter folia & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis ſemen. Eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliqui etiã ab eo ſcor

pionium

plonium cucumin uocant, efficaciſſimum cõtra ſcorpionum ictus & ſemine & elaterio, & ad purgãdum uterum, aluosq́. Modus portione uirium ab dimidio obolo ad ſolidum. Copioſius necat. Sic & contra phthiriaſin bibitur & hydropiſes. Illitum anginas & arterias cum melle & oleo uetere ſanat.

De anguino cucumere, ſiue erratico, & de ſatiuo, & de pepone. Cap. II

MVlti hunc eſſe apud nos qui anguinus uocatur, ab alĳs erraticus, arbitrantur. Quo decocto ſparſa mures de eius medicina non attingunt. Iidem podagris cum articulorum morbis decoctũ in aceto, illinunt præſentaneo remedio. Lumborũ uero dolori ſemine ſole ſiccato, dein trito xxx. denariorũ pondere in hemina dato aquæ. Sanat & tumores ſubitos illitũ cum lacte mulierum. Purgat eas elateriũ. Sed grauidis abortũ facit. Suſpirioſis prodeſt. Morbo uero regio in nares cõiectum. Lentigines ac maculas è facie tollit in ſole illitũ. Multi eadẽ omnia ſatiuis attribuunt. Magnum etiam in eis momentũ. Nanq; & eorũ ſemen quantum tres digiti apprehẽderint, cũ cumino tritũ, potumq́; in uino tuſſientibus auxiliatur. Sed & phreneticis in lacte mulieris. Et dyſentericis acetabuli menſura. Purulenta autem expuentibus cũ cumino pari pondere, & iocineris uitĳs in aqua mulſa. Vrinã mouet ex uino dulci, & in renũ dolore dyſtenibus ſimul cũ cumino infunditur. Pepones qui uocantur, refrigerãt maxime in cibo, & emolliunt aluũ. Caro eorũ epiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Radix ſanat ulcera cõcreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadẽ cõtra uomitiones ſiccatur, in farina tuſa datur quatuor obolis in aqua mulſa, ita ut qui biberit, quingentos poſtea paſſus ambulet. Hæc farina & in ſmegmata adĳcitur. Cortex quoq; uomitionẽ mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuſcunq; ſatiui illita. Eadem cũ melle epinyctidas ſanant: cum uino, canis morſus. Item millepedæ, ſepa Græci uocant, oblõgam, piloſis pedibus, pecori præcipue nociuam. Morſum tumor inſequitur, & putreſcit locus. Ipſe cucumis odore defectum animi. Coctos deraſo cortice, ex oleo, aceto, & melle, iucundiores eſſe certũ eſt.

De cucurbita ſyluestri, & rapo. Cap. III

CVcurbita ſyluestris quoq; inuenit̃, ſomphos à Græcis appellata, inanis, unde & nomen, digitali craſſitudine, nõ niſi in ſaxoſis naſcens. Huius cõmanducatæ ſuccus ſtomacho admodũ prodeſt. Colocynthis uocatur alia, ipſa plena, ſed minor q̃ ſatiua. Vtilior pallida, quãdo eius ſunt medicinæ. Herbacea arefacta per ſe inanit aluum. Infuſa quoq; dyſteribus, inteſtinorũ omniũ uitĳs medetur & renũ, & lumborum, & paralyſi. Eiecto ſemine, aqua mulſa in ea decoquitur ad dimidias, ſic tuſſienti infunditur obolis quatuor. Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo regio utiliter ſemina eius ſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes eius cum abſinthio & ſale dentium dolorem tollunt. Succus uero cum aceto caleſactus mobiles ſiſtit. Item ſpinæ & lumborum ac coxendicum dolores, cum oleo ſi infricetur. Præterea mirum dictu: ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febribus, ſanare dicunt̃ quas Græci periodicas uocant. Satiuæ quoq; raſæ ſuccus tepeſactus auribus medetur. Caro eius interior ſine ſemine, clauis pedũ, & ſuppurationibus quæ Græci uocant apoſtemata. Decoctæ aũt uniuerſæ ſuccus, dentium motus ſtabilit & dolores inhibet. Vinum cum ea ſeruefactum, oculorum etiam impetus. Folia eius cum recentibus cupreſſi, cõtuſa, & impoſita, ipſa quoq; toſta in argilla, ac trita cum adipe anſeris uulneribus medetur. Necnon ramentis corticis recentes podagras refrigerat, & ardores capitis, infantium maxime. Et ignes ſacros, deſtrigmentis, uel his impoſitis, uel ſeminibus. Succus ex ſtrigmentis illitus cũ roſaceo & aceto, febrium ardores refrigerat. Aridæ cinis impoſitus mire cõbuſta ſanat. Chryſippus medicus damnabat eas in cibis. Sed omnium conſenſu, ſtomacho utiliſſimæ iudicantur, & interaneorum ueſicarumq́; exulcerationibus. Eſt & rapo uis medica. Perniones feruẽs impoſitum ſanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruẽs podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tuſum cum ſale cuicunq; uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, contra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe proditur. A multis uero antidoti uim ha-

bere in uino & oleo. Democritus in totum abdicauit in cibis, propter inflationes. Diodes magnis laudibus extulit, etiam Venerem ſtimulari ab eis profeſſus: Item Dionyſius. Magisq́ ſi eruca condirentur. Toſta quoque articulorum dolori cum adipe prodeſſe. Syluestre rapum in aruis maxime naſcitur, fruticoſum, ſemine cădido, duplo maiore quàm papaueris. Hoc ad leuigandam cutem in facie, totoque corpore, utuntur, mixta urina pari menſura. Erui, hordei, tritici, & lupini radix ad omnia inutilis.

De naporum differentijs, & rhaphano ſylueſtri, & rhaphano ſatiuo, & paſtinaca. Cap. IIII

NAporum duas differentias & in medicina Græci ſeruant. Anguloſis foliorum caulibus florentis, quod bunion uocant, purgationibus fœminarum, & ueſicæ, & urinæ utile decoctum, potum ex aqua mulſa, uel ſucci drachma. Semen dyſentericis toſtum, tritum in aqua calida, è cyathis quatuor. Sed urinam inhibet, ſi non lini ſemen unà bibatur. Alterum genus buniada appellant, & rhaphano & rapo ſimile: ſeminis præclari contra uenena, ob id & in antidotis utuntur illo. Rhaphanum & ſylueſtrĕ eſſe diximus. Laudatiſſimum in Arcadia, quanquam & alibi naſcitur, utilior urinæ duntaxat ciendæ. Cætero bilem detrahunt. Præterea cortices in uino. Præter ea quæ circa eos dicta ſunt, ſtomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Eſt & ſatiui uſus in Italia, & armoraciam uocant ſatiuam. Satiui uero decocti mane poti ad ternos cyathos, comminuunt & eijciunt calculos. Iidem in poſca decocti, contra ſerpentiū morſus illinuntur. Ad tuſſim etiam mane ieiunis rhaphanus prodeſt cum melle: Semen eorum toſtum ipſumque commanducatum, ad lagonoponon: Aquam folijs eius decoctis bibere, uel ſuccum ipſius cyathis binis contra phthiriaſes: phlegmoni ipſos illinire tuſos, liuori uero recenti corticem cum melle: ueternoſis autem ꝙ acerrimos mandere, ſemenq́ toſtum, dein cŏtritum cum melle, ſuſpirioſis. Iidĕ & contra uenena proſunt. Cætero & ſcorpionibus aduerſatur: uel ipſo uel ſemine infectis manibus impune tractabis: Impoſitoq́ rhaphano ſcorpiones moriuntur. Salutares & contra fungorum aut hyoſcyami uenena æque, ut Nicander tradit. Et contra uiſcū quoq; dari Apollodori duo iubent, ſed Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccū. Liené item extenuant: iocineri proſunt. & lumborū doloribus. Hydropicis quoq; ex aceto aut ſinapi ſumpti, & lethargicis: Praxagoras & ilioſis dădos cenſet, Pliſtonicus & colicis. Inteſtinorū ulcera ſanăt: at purulenta præcordiorū, ſi cū melle edătur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti, inteſtinorū animalia detrahūt. Itĕ ad tertias decocto eorū poto cū uino, enterocelis proſunt: ſanguinĕ quoq; inutilĕ ſic extrahūt. Medius ad hæc & ſanguinĕ excreantibus coctos dari iubet: & puerperis ad lactis copiă augendă. Hippocrates capitis mulierum defluuia fricari rhaphanis: & ſuper umbilicū imponi, cŏtra tormĕta uuluæ. Reducūt & cicatricĕ ad colorĕ. Semen quoq; ex aqua impoſitū, ſiſtit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus uenerĕ hoc cibo ſtimulari putat, ob id fortaſſis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblŏgis duntaxat naſcunť, excitare oculorū aciĕ dicūť. Vbi uero acrior rhaphani medicina admota ſit, hyſſopū dari protinus imperăt. Hæc antipathia eſt. Et aurium grauitati ſuccū rhaphani inſtillant. Nă uomituris, ſummo cibo eſſe eos, utiliſſimū eſt. Paſtinacæ ſimile hibiſcū, quod molochen agrian uocăt, & aliqui pliſtolochiă, ulceribus cartilaginis & oſſibus fractis medetur. Folia eius ex aqua pota aluū ſoluūt, ſerpentes abigūt. Apum, ueſparū, crabronū ictibus illita medentur. Radicĕ eius ante ſolis ortū erută inuoluunt lana coloris quĕ natiuū uocăt, præterea ouis quæ fœmină peperit, ſtrumisq́ uel ſuppuratis alligant. Quidă ad hūc uſum auro effodiendă cenſent, cauendūq; ne terră attingat. Celſus & podagris quæ ſine tumore ſint, radicĕ eius in uino decoctam imponi iubet.

De ſtaphylino ſiue paſtinaca, & gingidio, & ſiſere, & ſeſeli, & inula, & de cepe. Cap. V

ALterum genus eſt ſtaphylinos, quod paſtinacam erraticam uocant. Eius ſemĕ contritum

tritum & in uino potũ, tumentẽ aluũ, & ſuffocationes mulierũ doloresq; lenit, in tantum ut uuluas corrigat, illitũ quoq; è paſſo uentri eatũ proſit: uiris uero prodeſt, cũ panis portione æqua tritum, ex uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinam, & phagedænas ulcerum ſiſtit recens cum melle impoſitum, uel aridum farina inſperſum. Radice eius Dieuches contra iocineris ac lienis, ilium, lumborũ, & renum uitia, ex aqua mulſa dari iubet. Cleophantus & dyſentericis ueteribus. Philiſtio in lacte coquit, & ad ſtranguriam dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropicis, ſimiliter & opiſthotonicis, & pleuriticis, & comitialibus. Habentes eam, feriri à ſerpentibus negantur: aut qui antè guſtauerint, non lædi. Percuſſis imponitur cũ axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorium ineſſe ſtaphylino dixit, fortaſſis quoniam Venerem ſtimulari hoc cibo certũ eſt: ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & ſatiua pollet. Efficacior tamen ſylueſtris, magisq; in petroſis nata. Semen ſatiuæ quoque contra ſcorpionum ictus, ex uino aut poſca, ſalutare eſt. Radice eius circunſcalpti dentes, dolore liberantur. Syria in hortis operoſiſſima. Indeq; eſt prouerbiũ Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimam ſtaphylino herbam ſerit, quam alij gingidion uocant, tenuius tantum & amarius, eiuſdemque effectus. Eſtur coctũ crudumq; ſtomachi magna utilitate. Siccat enim ex alto omnes eius humores. Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt et effectu: ſtomachũ excitat, faſtidiũ absterget. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit & Venerem. In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea cordi cõuenire conualeſcẽtium, aut poſt multas uomitiones perq; utile. Heraclides contra argentum uiuũ dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægrisq; ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho utile uideri dixit, quoniam nemo tres ſiſeres edendo continuaret: eſſe tamen utile conualeſcentibus ad uinum tranſeuntibus. Satini priuatim ſuccus cum lacte caprino potus, ſiſtit aluum.

Et quoniam pleroſq; ſimilitudo nominum Græcorum confundit, contexemus & de ſeſeli, ſed hoc eſt uulgaris notitiæ. Optimum Maſſilienſe: lato enim grano & fuluo eſt. Secundum Æthiopicum, nigrius. Creticum odoratiſſimum omnium. Radix iucũdi odoris eſt. Semen eius eſſe & uultures dicuntur. Prodeſt homini ad tuſſim ueterẽ, rupta, conuulſa, in uino albo potum. Item opiſthotonicis, & iocinerum uitijs, & torminibus, & ſtranguriæ, duarum aut trium ligularum mẽſura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedũ. Hoc maxime paſci dicuntur ceruæ parituræ. Illinitur & igni ſacro. Multumq; in ſummo cibo cõcoctionibus confert, uel folio, uel ſemine. Quadrupedũ quoq; aluum ſiſtit, ſiue tritũ potui infuſum, ſiue mandendo cõmanducatum è ſale. Boum morbis tritũ infunditur. Inula quoq; à ieiunis commanducata, dentes confirmat, ſi ut eruta eſt terram nó attingat: condita tuſſim emendat. Radicis uero decoctæ ſuccus tineas pellit: ſiccatæ autem in umbra farina tuſſi, & conuulſis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morſus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur. Cepæ ſylueſtres non ſunt. Satiuæ olfactu ipſo & delachrymatione caligini medentur, magis uero ſucci inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris ſanare, commanducatæ cum pane. Et canis morſus, uirides ex aceto illitæ, aut ſiccæ cum melle & uino, ita ut poſt diem tertium ſoluantur. Sic & tritæ ſanãt. Toſtam in cinere epiphoris multi impoſuere cũ farina hordeacea, & genitaliũ ulceribus. Succo & cicatrices oculorum & albugines, & argema inunxere: & ſerpentium morſus, & omnia ulcera cũ melle. Item auricularũ cũ lacte mulierum: & in ijſdem ſonitũ ac grauitatem emendantes, cũ adipe anſerino, aut cũ melle ſtillauere: Et ex aqua bibendũ dederunt repente obmuteſcentibus: In dolore quoq; ad dentes colluendos inſtillauere, & plagis beſtiarũ omnium, priuatim ſcorpionum. Alopecias fricuere & pſoras tuſis cepis. Coctas dyſentericis ueſcendas dedere, & contra lumborũ dolores, purgamenta quoq; earum cremata in cinerem illinentes ex aceto ſerpentium morſibus ipſasque multipedæ ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuerſitas. Proximi inutilia eſſe præcordijs & concoctioni, inflationemque & ſitim facere dixerunt. Aſclepiadis ſcho-

la, ad ualidũ quoq; colorẽ profici hoc cibo. Et ſi ieiuni quotidie edant, firmitatẽ ualetudinis cuſtodiri: ſtomacho utilia eſſe, ſpiritus agitatione: uentrẽ mollire, hæmorrhoidas pellere ſubditas pro balanis: ſuccum cum ſucco fœniculi contra incipientes hydropiſes mire proficere. Item contra anginas, cum ruta & melle. Excitari eiſdem lethargicos. Varro, quæ ſale aut aceto piſa eſt areſactaq;, uermiculis non infeſtari, autor eſt.

De porro ſectiuo, & capitato, & de allio. Cap. VI

PORrũ ſectiuũ profluuia ſanguinis ſiſtit in naribus, contrito eo obturatis, uel gallæ mixto, aut mentæ: Itẽ ex abortu profluuia, poto ſucco cum lacte mulierum. Tuſſi etiam ueteri ac pectoris & pulmonis uitijs medetur. Illitis folijs ſanantur & ambuſta & epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetãs, & in angulo oculi perpetuò humore manãs. Quidam eodem nomine appellant puſtulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel beſtiarum morſus ex aceto: Item ſerpentiũ. Autium uero uitia cũ felle caprino, uel pari menſura mulſi: Stridores, cũ lacte mulieris: Capitis dolores, ſi in nares fundatur: dormituriſue, in aurem duobus ſucci cochlearibus uno mellis. Succus & ad ſerpentium ſcorpionumq; ictus in potu bibitur cũ mero, & ad lumborũ dolores cũ uini hemina potus. Sanguinem uero excreantibus & phthiſicis, diſtillationibus lõgis, uel ſuccus, uel ex ipſo cibus prodeſt. Item morbo regio, uel hydropicis: Et ad renum dolores, cum priſanæ ſucco acetabuli menſura. Idem modus cũ melle, uuluas purgat. Toſtus uero editur & contra fungorũ uenena, imponit̃ & uulneribus. Venerẽ ſtimulat, ſitim ſedat, ebrietates diſcutit. Sed oculorũ aciem hebetare traditur: inflationem quoq; facere, quæ tamen ſtomacho nõ noceat, uentremq; molliat, Voci ſplendorem affert. Capitato maior eſt ad eadem effectus. Sanguinem reijcientibus ſuccus eius cũ gallæ aut thuris farina uel acacia datur. Hippocrates & ſine alia mixtura dari iubet: Vuluasq; cõtractas aperiri putat, Fœcunditatem etiam fœminarũ hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgat. Tuſſim & diſtillationes thoracis, pulmonis & arteriæ uitia ſanat, datum in ſorbitione priſanæ uel crudum, præter capita, ſine pane, ita ut alternis diebus ſumatur: uel ſi purulẽta excreent: Sic & uoci uel Veneri, ſomnoq; multũ confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluũ ſiſtũt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illitusq; inficit canos. Allio magna uis, magnæ utilitates contra aquarum & locorum mutationes. Serpentes abigit, & ſcorpiones odore: atq;, ut aliqui tradidere, & beſtiarum omnium ictibus medetur, potu uel cibo, uel illitu: priuatim contra hæmorrhoidas prodeſt, cum uino redditum uomitu. Ac ne contra araneorum murum uenenatum morſum ualere miremur, aconitum, quod alio nomine pardalianches uocatur, debellat: Item hyoſcyamum: canum morſus, in quæ uulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentium quidem ictus potum cum teſtibus ſuis, efficaciſſime ex oleo illinit̃, Attritisq; corporũ partibus, uel ſi in ueſicas intumuerint. Quin & ſuffitu eo, ſecundas partus euocari exiſtimauit Hippocrates: cinere eorũ cum oleo, capitis ulcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum, aliqui crudum id dedere. Diocles hydropicis cum centaurea, aut in fico duplici ad euacuandam aluum: quod efficacius præſtat uiride, cum coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui & tritum in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbum regium uino miſcuit: & contra ileum in oleo & pulte, ſic illinens ſtrumis quoq;. Antiqui & inſanientibus dabant crudũ. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodeſt. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit, uel ſi decocti aqua colluantur, addaturq́ue ipſum in caua dentium. Auribus etiam inſtillatur ſuccus cum adipe anſerino. phthiriaſes & prurigines potum, tuſum item cum aceto & nitro compeſcit, diſtillationes cum lacte coctum, uel tritum permixtumúe caſeo molli: quo genere & raucitatem extenuat: Vel phthiſin, in fabæ ſorbitione. In totum autem coctum utilius eſt crudo, elixumq́ue toſto: ſic & uoci confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulſo coctum. Tenaſmo in pulte medetur: Temporum doloribus illitum, elixum & puſtulis coctum cum melle,

deinde

deinde tritum: Tuſſi cum adipe uetuſto decoctũ, uel cum lacte: Aut ſi ſanguis etiam excreetur, uel purulenta, ſub pruna coctum, & cum mellis pari modo ſumptum: Conuulſis & ruptis cum ſale & oleo. Nam cum adipe tumores ſuſpectos ſanat. Extrahit fiſtulis uitia cum ſulphure & reſina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, ſanatq́ cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus: Sic & ſacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colorem reducit, combuſtum ex melle. Credunt & comitialem morbum ſanare, ſi quis eo in cibo utatur ac potione. Quartanas quoque excutere potum caput unum cum laſerpitij obolo in uino auſtero. Tuſſim & alio modo ac pectorum ſuppurationes quantaſlibet ſanat, fractæ incoctum fabæ, atq; ita in cibo ſumptum, donec ſanitatem reſtituat. Facit & ſomnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Veneremq́ quoque ſtimulat cum coriandro uiridi tritum, potumq́ è mero. Vitia eius ſunt, quod oculos hebetat, inflationes facit, ſtomachum lædit copioſius ſumptum, ſitim gignit. Cæterum contra pituitam & gallinis & gallinaceis prodeſt mixtum farre in cibo. Iumenta urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, ſi trito natura tangatur.

De lactuca ſyluatica, ſiue caprina, & eſopo, & iſati, & lactuca ſatiua. Cap. VII

LActucæ ſponte naſcentis primũ eſt genus eius quam caprinam uocant, qua piſces in mare deiecta protinus necantur, qui ſunt in proximo. Huius lac ſpiſſatum, mox in aceto pondere obolorum duũm, adiecto aquæ uno cyatho, hydropicis datur. Caule & folijs contuſis, aſperſo ſale, nerui inciſi ſanantur. Eadem trita ex aceto, colluta matutinis bis menſe, dentiũ dolorem prohibet. Alterum eſt genus quod Græci eſopon uocant. Huius folia trita, & cum polẽta illita, ulceribus medentur. Hæc in aruis naſcitur. Tertium genus eſt in ſyluis naſcens, iſatin uocant. Huius folia trita cum polenta, uulneribus proſunt. Quarto infectores lanarum utuntur, quod glaſtum uocant: ſimile erat lapatho ſylueſtri folijs, niſi quod plura habet & nigriora. Sanguinem ſiſtit. Phagedænas & putreſcentia ulcera quæ ſerpunt, ſanat: Item tumores ante ſuppurationem. Contra ignem ſacrum radice uel folijs prodeſt, uel ad lienes pota. Hæc propria ſingulis. Communia autẽ ſponte naſcentibus, candor, caulis interdum cubitali longitudine, & ipſo, & folijs ſcabricia. Ex his rotunda folia & breuia habentem, ſunt qui hieraciam uocent: quoniam accipitres ſcalpẽdo eam, ſuccoq́ oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant. Succus omnibus candidus, uiribus quoque papaueri ſimilis: carpitur per meſſes inciſo caule, conditur in fictili nouo, ad multa præclarus. Sanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierũ. Arcet nubeculas, cicatrices aduſtionesq́ omnes, præcipue caligines. Imponitur etiã oculis in lana contra epiphoras. Idem ſuccus aluum purgat, in poſca potus ad duos obolos. Serpentiũ ictibus medetur in uino potus. Et folia toſta thyrſiq́ triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur maxime contra ſcorpionum ictus. Verum contra phalangia, cõmixto uino ex aceto. Alijs quoq; uenenis reſiſtunt, exceptis quæ ſtrangulando necant, aut ijs quæ ueſicæ nocent: Item pſimmythio excepto: Imponuntur & uentri ex melle atq; aceto, ad detrahẽda uitia alui. Vrinæ difficultates ſuccus emẽdat. Crateuas eum & hydropicis obolis duobus in aceto & cyatho uini dari iubet. Quidã & è ſatiuis colligũt ſuccũ minus efficacẽ. Peculiares earũ uires partim iam dictæ ſunt, ſomnum faciendi, Veneremq́ inhibendi, æſtum refrigerandi, ſtomachum purgãdi, ſanguinẽ augendi: Non paucæ reſtant, quoniam & inflationes diſcutiunt, ructusq́ lenes faciunt, concoctiones adiuuant. Cruditatem ipſæ nequaquàm faciunt. Nec ulla res in cibis auiditatem incitat inhibetq́ eadem: in cauſa alterutraq; modus eſt. Sic & aluum copioſiores ſoluunt, modicæ ſiſtunt. Lentitiam pituitæ digerunt, atq;, ut aliqui tradiderũt, ſenſus purgant. Stomachi diſſoluti utiliſſime adiuuantur, in eo uſu & oxypori obolis aſperitatem addito dulci ad intinctum aceti temperantes, ſi craſſior pituita ſit ſcillite aut uino abſinthite, ſi & tuſſis ſentiatur hyſſopite admixto. Dantur cœliacis cũ intubo erratico, & ad duritiam præcordiorum. Dantur & melancholicis candidæ copioſiores, & ad ueſicæ uitia. Praxagoras & dyſentericis dedit. Ambu

ſtis quoq; proſunt recentibus, priusq́; puſtulæ fiant, cum ſale illitæ. Vlcera etiam quæ ſerpunt coërcent, initio cũ aphronitro, mox in uino. Tritæ igni ſacro illinũtur. Cõuulſa & luxata caulibus tritis cũ polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularũ ex uino & polenta. In cholera quoq; coctas patellis dederũt, ad quod utiliſſimæ quàm maximi caulis & amaræ: Quidã lacte infundunt. Deferuefacti hi caules & ſtomacho utiliſſimi traduntur, ſicut ſomno ſatiua maxime lactuca, & amara lactensq́;, quã miconidẽ uocauimus. Hoc lac & oculorũ claritati cũ muliebri lacte utiliſſimũ eſſe præcipitur, dum tempeſtiue capiti inungũtur: Oculorũ quoq; uitijs quæ frigore in ijs facta ſunt. Miras & alias inuenio laudes. Thoracis etiam uitijs prodeſſe nõ ſecus q̃ abrotonũ, cũ melle Attico. Purgari & fœminas hoc cibo. Semen ſatiuarũ contra ſcorpiones dari. Semine trito ex uino poto & libidinum imaginationes in ſomno cõpeſci. Tentantes aquas non nocere lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

De generibus betæ, & intubis, & cichorio, & ſeri, genera duo. Cap. VIII

NEc beta ſine remedio eſt utraq;. Siue candidæ, ſiue nigræ radix recẽs, & madefacta, ſuſpenſa funiculo, contra ſerpentium morſus efficax eſſe dicitur. Candida beta cocta, & cum allio crudo ſumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctæ, porriginem tollunt; atq; in totum efficacior eſſe traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines: item ſonitum aurium ſedat, infuſus ijs: ciet urinam. Medetur dyſentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoq; dentium ſedat illitus ſuccus, Et contra ſerpentium ictus ualet, ſed huius radici duntaxat expreſſus. Ipſa uero decocta, pernionibus occurrit. Albæ ſuccus epiphoras ſedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem ſacrum. Sine oleo trita licet, aduſtis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta, eadem contra ulcera quæ ſerpunt illinitur: & alopecijs cruda, & ulceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditur, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta fluctuationes ſtomachi ſiſtit & uentris. Eſt & beta ſylueſtris, quam limonion uocant, alij neuroides, multum minoribus tenuioribusq́; ac denſioribus folijs, undecim ſæpe caulium, Huius folia ambuſtis utilia, guttantia aſtringunt. Semen acetabili menſura dyſentericis prodeſt. Aqua & è radice coctæ maculas ueſtium eblui dicunt, itemq́; membranarum. Intubi quoque non extra remedia ſunt: Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq́; cum uino potus, iocineribus & ueſicæ, & epiphoris imponitur. Erraticum apud nos quidam ambugiam appellauere. In Ægypto cichorium uocant, quod ſylueſtre ſit. Satiuum autem ſerin, quod eſt minus & uenoſius. Cichorium refrigerat. In cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccusq́; decocti uentrem ſoluit. Iocineri & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, urinæ tormina diſcutit, Item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit. Veſicam adiuuat. Mulierum quidem decoctum purgationibus in aqua adeo prodeſt, ut emortuos partus trahat. Adijciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Quod quidem propter ſingularem ſalubritatẽ aliqui chreſton appellant, alij pancration. Et ſylueſtre genus, alij hedypnoida uocant, latioris folij. Stomachum diſſolutum aſtringit cocta: crudaq́; ſiſtit aluũ. Et dyſentericis prodeſt, magis cum lente. Rupta & conuulſa utroq; genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris & ipſa lactucæ ſimillima, duorũ generũ eſt. ſylueſtris melior. Nigra iſta & æſtiua. Deterior hyberna & candidior. Vtraque tamen ſtomacho utiliſſima, præcipue quem humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant uel illitæ, diſcutiuntq́; & alios quàm ſtomachi. Cum polenta ſylueſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtram mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & ſanguinem reijcientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu. Petronius Diodotus, qui antilegomena ſcripſit, in totum damnauit ſerin multis modis arguens. Sed aliorum omnium opinio reſiſtit.

De braſſica

De braſſica, & lapſana, & de braſſica marina, & ſcilla, & de bulbis, & bulbine. Cap. IX

Braſſicæ laudes longum eſt exequi, cum & Chryſippus medicus priuatim uolumẽ ei dicauerit per ſingula membra hominis digeſtũ, & Dieuches: ante omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarint. Cuius ſententiam uel eo diligentius perſequi par eſt, ut noſcatur qua medicina uſus ſit annis DC. In tres ſpecies diuiſere eam Græci antiquiſſimi. Criſpam, quam ſelinada uocauerunt, à ſimilitudine apij foliorum, ſtomacho utilem, aluum modice mollientem. Alteram leam, latis folijs é caule exeũtibus. Vnde caulodem quidam uocauere, nullius in medicina momẽti. Tertia eſt proprie adpellata crambe, tenuioribus folijs, & ſimplicibus dẽſiſſimisq́ue, amarior, ſed efficaciſſima. Cato criſpam maxime probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorum caligini ſcintillationibusq́ue, uel ſtomacho, præcordijs, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, menta, laſeris radicula ſumptam acetabulis duobus matutino: tantamq́ue eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſe ſentiant. Ergo uel cum his tritam, ſorbendam, uel ex hoc intinctu ſumendam. Podagræ autem, morbisq́ue articularijs illini cum rutæ, coriandri, & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoq; eius decocta, neruos articulosq́' mire iuuari: Si foueãtur uulnera, & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſint. Foueri prius aqua calida iubet, ac bis die tritã imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores euocari, quæq́ue diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, uigilias'p tollere decoctam, ſi ieiuni edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina ſi decocta iterum decoquatur, addito oleo, ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahi per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui braſſicam eſitauerit, aſſeruari, calefactamq́ue neruis remedio eſſe. Verba ipſius ſubijciam, ad exprimendam ſententiam: Pueros puſillos ſi laues ea urina, nunquam debiles fieri. Auribus quoque ex uino ſuccum braſſicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idque etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeuerat. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græcorum quoq; opiniones iam & Catonis cauſa poni conuenit, in ijs duntaxat quæ ille prætermiſerit. Biles detrahere non percoctam putant. Item aluum ſoluere, eandemq́; bis coctam ſiſtere. Vino aduerſari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorum claritati conferre multum: ſuccũ uero crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimũ. Facillime concoqui, ciboq́ue eo ſenſus purgari. Eraſiſtrati ſchola clamat, nihil eſſe utilius ſtomacho neruisq́', ideo paralyticis & tremulis dari iubet, & ſanguinem excreãtibus. Hippocrates cœliacis & dyſentericis bis coctam cum ſale. Item ad teneſmon & renum cauſas, lactis quoque ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationẽ fœminis. Crudus quidem caulis ſi mãdatur, partus quoq; emortuos pelli. Apollodorus aduerſus fungorum uenena ſemẽ aut ſuccum bibendum cenſet. Philiſtion opiſthotonicis ſuccum ex lacte caprino cum ſale & melle. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæq́ue ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies XL. Ictericis, necnon & phreneticis radicis crudæ ſuccum garganzandum bibendumq́' demonſtrat. Contra uero ſingultus cum coriandro & anetho, & melle ac pipere, ex aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentium ictibus, & ſordibus ulceribus, ac uetuſtis, uel ipſam aquam cum hordeacea farina. Succum ex aceto, uel cum fœno Græco. Sic aliqui & articulis, podagrisque imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita leuat. Item repentinas caligines: has & ſi manditur ex aceto. Sugillata uero & alios liuores pura illita. Lepras, & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſſime imponi aſſerit, Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta, Contra ardorem febrium & ſtomachi uitia cum rutæ ſemine; & ad ſecundas.

Et muris

Et muris aranei morſus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Ex omnibus braſſicæ generibus ſuauiſſima eſt cyma, & ſi inutilis habetur, difficilis in coquendo, & renibus cõtraria. Illud quoq; non eſt omittendũ, aquam decoctæ ad tot uſus laudatam fœtere humi effuſam. Stirpiũ braſſicæ aridorũ cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicũ dolores cũ adipe pervetuſto. At cũ laſere & aceto in uicẽ pſilothri euulſis illitus pilis, naſci alios prohibet. Bibitur & cum oleo ſubferuefactus, uel per ſe elixus ad conuulſa & rupta intus, lapſumq; ex alto. Nulla ergo ſunt crimina braſſicæ? imò uero apud eoſdẽ animæ grauitatem facere, dentibus & gingiuis nocere, & in Ægypto propter amaritudinem nõ eſtur. Syluestris, ſiue erraticæ immenſo plus effectus laudat Cato, adeo ut aridæ quoque farinam in olfactorio collectam, uel odore tantũ naribus rapto, uitia earum grauocolentiamq; ſanare affirmet. Hãc alij petream uocant, inimiciſſimam uino, quam præcipue uitis fugiat: aut ſi non poſſit fugere, moriatur. Folia habet bina, parua, rotũda, leuia, plantis oleris ſimilior, candidior ſatiua & hirſutior. Hãc inflationibus mederi, Melancholicis quoq; ac uulneribus recentibus, cum melle, ita ne ſoluantur ante diem ſeptimũ, Strumis, fiſtulis, in aqua cõtritã, Chryſippus autor eſt. Et alij uero cõpeſcere mala corporis quæ ſerpant: nomas uocant. Item excreſcentia abſumere. Cicatrices ad planum reducere. Oris ulcera & tonſillas mãducatam & coctam ſucco gargarizato cum melle tollere. Item pſoras & lepras ueteres, ipſius tribus partibus cũ duabus aluminis in aceto acri illitis. Epicharmus ſatis eſſe eam cõtra canis rabioſi morſum imponi. Melius ſi cum laſere & aceto acri. Necari quoq; canes ea, ſi detur ex carne. Semẽ eius toſtũ auxiliatur cõtra ſerpentes, fungorumq; uenena, tauri ſanguinem. Folia cocta ſpleneticis in cibo data, & cruda illita cum ſulphure & nitro proſunt. Item mammarũ duritiæ. Radicũ cinis uuæ in faucibus tumẽti tactu medetur, & parotidas cũ melle illitus reprimit, ſerpentiũ morſus ſanat. Vitiũ braſſicæ unum & magnũ argumentũ addemus & mirabile. Cruſtæ ſi occupent intus uaſa omnia in quibus aquæ feruent, in tantũ, ut non ſit eas auellere, ſi braſſica in ijs decoquatur abſcedunt. Inter ſyluestres braſſicas & lapſana eſt, pedalis altitudinis, hirſutis folijs, napi ſimillimis, niſi candidior eſſet flore. Coquitur in cibo. Aluum leniter emollit. Marina braſſica uehementiſſime ex omnibus aluũ ciet. Coquitur propter acrimoniã cum pingui carne, ſtomacho inimiciſſima. Scillarum in medicina alba eſt quæ maſculus, fœmina nigra. Scilla quæ candidiſſima fuerit, utiliſſima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è uiuo eſt, conſutum ſuſpenditur lino modicis interuallis. Poſtea arida fruſta in cadũ aceti q; aſperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte uas cõtingant. Hoc fit ante ſolſtitium diebus XLVIII. Gypſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis, totius diei ſolem accipientibus: Poſt eũ numerũ dierum tollitur uas, ſcilla eximitur, acetũ transfunditur. Hoc clariorem oculorum aciem facit. Salutare eſt ſtomachi laterumq; doloribus, parum ſumptum binis diebus. Sed tanta uis eſt, ut auidius hauſtum extinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Prodeſt & gingiuis & dentibus, uel per ſe commanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle ſumpta. Linguæ quoq; recens ſubiecta præſtat, ne hydropici ſitim ſentiant. Coquitur plurimis modis in olla, quæ cõijciatur in clibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut fruſtatim in patinis. Et cruda ſiccatur, deinde conciditur, coquiturq́ue in aceto, tum ſerpentium ictibus imponitur. Toſta quoque purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vſus ſic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad ſpleneticos & ſtomachicos, ſi non ſentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuſſim ueterem cum ſuſpirio. Diſcutit & folijs ſtrumas, quadrinis diebus ſoluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maxime ut coctionem facias. Sic & interiora purgat. Rimas pedum ſanat in oleo cocta, & mixta reſinæ. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras ſcillam in limine quoque ianuæ ſuſpenſam malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Cæterum bul

rum bulbi ex aceto & ſulphure uulneribus in facie medentur. Per ſe uero triti neruorum contractioni, & ex uino porrigini: cum melle canum morſibus. Eraſiſtrato placet cum pice. Sanguinem idem eos ſiſtere tradit illitos cum melle. Alij ſi è naribus fluat, coriandrum & farinam adijciunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino auſtero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & ſic lippitudini medetur. Æque uitia quæ ſunt in facie, eorum rubentes maxime, in ſole illiti, cum melle & nitro emendant: lentiginem cum uino, aut cucumi cocto. Vulneribus quoque mire proſunt per ſe, aut (ut Damion) ex mulſo, ſi quinto die ſoluantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem præcordiorum emolliunt. Dyſentericis in uino ex aqua cæleſti temperato dantur. Ad conuulſa intus, cũ ſilphio pilulis fabæ magnitudine. Ad ſudorem tuſi illinuntur. Neruis utiles: ideo & paralyticis dantur. Luxata in pedibus qui ſunt ruffi, ex his citiſſime ſanant cũ melle & ſale. Venerem maxime Megarici ſtimulãt. Hortenſij partum cum ſapa aut paſſo ſumpti. Sylueſtres interaneorum plagas & uitia cũ ſilphio pilulis deuoratis ſedant. Et ſatiuorum ſemen cõtra phalangia bibitur in uino. Ipſi ex aceto illinũtur contra ſerpentium ictus. Semen antiqui bibendum inſanientibus dabant. Flos bulborũ tritus crurum maculas uarietatesq́; igne factas emendat. Diocles oculos hebetari ab ijs putat. Elixos aſſis minus utiles eſſe adijcit, & difficile concoqui ex ui uniuſcuiuſque naturæ. Bulbinem Græci uocant herbam porraceis folijs, rubicundo bulbo. Hæc traditur uulneribus mire utilis duntaxat recentibus. Bulbus, quem uomitoriũ uocãt ab effectu, folia habet nigra, cæteris longiora.

De aſparagis & corruda, & libyco, & orminio. Cap. x

VTiliſſimus ſtomacho cibus aſparagi, ut traditur. Cumino quidem addito inflationes ſtomachi colicq́; diſcutiunt, ijdem oculis claritatem afferũt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & ſpinæ doloribus inteſtinorumq́; uitijs proſunt, uino cũ coquũtur addito. Ad lumborum & renũ dolores, ſemen trium obolorum pondere, pari cumini bibitur. Venerem ſtimulant. Vrinam cient utiliſſime, præterq́; quod ueſicam exulcerant. Radix quoq́; plurimorũ prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos quoq́; exturbat, lumborum & renum dolores ſedat. Quidã & ad uuluæ dolorem radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta cõtra elephãtiaſin proficit. Aſparago trito cum oleo perunctum pũgi ab apibus negant. Sylueſtrem aſparagum aliqui corrudam, aliqui Libycum uocant, Attici orminium. Huius ad ſupradicta omnia efficacior uis, & candidiori maior. Regium morbum extenuat. Veneris cauſa aquam eorum decoctam bibi iubẽt ad heminam. Ad idem & ſemen ualet cũ anetho, ternis utrũque obolis. Datur & ad ſerpentium ictus ſuccus decoctus. Radix quoq́; miſcetur radici marathri inter efficaciſſima auxilia. Si ſanguis per urinam reddat, ſemen aſparagi, & apij, & cumini ternis obolis in uini cyathis duobus, quinis diebus Chryſippus dari iubet. Sic & hydropicis contrarium eſſe, quamuis urinam moueat, docet: Item Veneri: Veſicæ quoq́; niſi decoctum: quæ aqua ſi canibus detur, occidi eos. In uino decoctæ radicis ſuccũ ſi ore cõtineatur, dentibus mederi.

De apio, & apiaſtro, & helioſelino, & oreoſelino. Cap. xi

APio gratia uulgo eſt. Nanq́; rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiã habent. Præterea oculis illitũ cum melle, ita ut ſubinde foueantur feruẽti ſucco decocti, alijſq́; membrorũ epiphoris per ſe tritũ, aut cum pane, uel polenta impoſitũ, mire auxiliatur. Piſces quoq́; ſi ægrotẽt in piſcinis, apio uiridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore ſententiarum uarietate eſt. Diſtinguitur ſexu. Chryſippus fœminã eſſe dicit criſpioribus folijs & duris, craſſo caule, ſapore acri & feruido. Dionyſius nigriorem, breuioris radicis, uermiculos gignentem. Ambo neutrum ad cibos admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum eſſe, uiſus quoque claritati inimicum. Caule fœminæ uermiculos gigni. Ideoq́; eos qui ederint ſterileſcere mares fœminasq́;. In puerperijs uero ab eo cibo

comitiales

comitiales fieri qui ubera hauriunt. Innocentiorem tamen eſſe marem. Eaq; cauſa eſt, ne inter nefaſtos frutices damnetur. Mammarum duritiam impoſitis folijs emollit. Suauiores aquas potui incoctum præſtat. Succo maxime radicis cum uino lumborum dolores mitigat. Eodem iure inſtillato grauitatem aurium. Semine urinam ciet, mēſtrua ac ſecundos partus. Et ſi foueātur ſemine decocto, ſuggillata reddit colori. Cum oui albo illitum, aut ex aqua coctum potumq́; renibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino ueſicæ calculos frangunt. Semen datur & arquatis ex uino albo. Apiaſtrum Hyginus quidem meliſſophyllon appellat. Sed in confeſſa damnatione eſt uenenatum in Sardinia. Contexenda enim ſunt omnia, ex eodem nomine apud Græcos pendentia. Oluſatrum quod hippoſelinum uocant, aduerſatur ſcorpionibus. Poto ſemine torminibus interaneis medetur. Itemq́; difficultatibus urinæ ſemē eius decoctum ex mulſo potum. Radix eius in uino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabioſi morſibus potum & illitum medetur: Succus eius algentes calefacit potus. Quartum genus ex eodem faciunt aliqui oreoſelinon, palmum alto frutice ac recto, ſemine cumino ſimile, urinæ & menſtruis efficax. Helioſelino uis priuata contra araneos. Sed & oreoſelino fœminæ purgantur è uino.

De petroſelino & ocimo. Cap. XII

ALio genere petroſelinon quidam appellant in ſaxis natum, præcipuum ad uomicas, cochlearibus binis ſucci additi in cyathum marrubij ſucci, atq; ita aquæ calidæ tribus cyathis. Addidere quidam buſelinon, differens breuitate caulis à ſatiuo & radicis colore ruffo, eiuſdem effectus. Præualere contra ſerpentes potum & litum. Ocimū quoq; Chryſippus grauiter increpuit, inutile ſtomacho, urinæ, oculorum quoq; claritati. Præterea inſaniam facere & lethargos & iocineris uitia. Ideóque capras id aſpernari: hominibus quoq; fugiendum cenſet. Adijciunt quidam, tritum ſi operiatur lapide, ſcorpionem gignere: commanducatum & in ſole poſitum, uermes afferre. Afri uero, ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione, quo ederit ocimum, ſeruari nō poſſe. Quinimo tradunt aliqui manipulo ocimi cum cancris decem marinis uel fluuiatilibus trito, conuenire ad id ſcorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere ocimi cibum. Secuta ætas acriter defendit, nam id eſſe capras. Nec minus quàm mentam & rutam ſcorpionum terreſtrium ictibus, marinorumq́ue uenenis mederi ex uino, addito aceto exiguo. Vſu quoque compertum, deficientibus ex aceto odoratu ſalutare eſſe. Item lethargicis & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cum roſaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impoſitum ex uino. Stomacho quoq; eſſe utile, inflationes & ructum ex aceto diſſoluere ſumptum. Aluum ſiſtere impoſitū, urinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodeſſe. Choleras eo & diſtillationes ſtomachi inhiberi. Ergo etiam cœliacis Philiſtio dedit: & coctum dyſentericis, & colicis Pliſtonicus. Aliqui & in teneſmo & ſanguinem excreantibus in uino, duritia quoq; præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitq́; lactis prouentum. Auribus utiliſſimum infantium, præcipue cum adipe anſerino. Semen tritum & hauſtum naribus, ſternutamenta mouet, & diſtillationes quoq; capiti. Illitum uuluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento ſutorio tollit. Venerem ſtimulat. Ideo etiam equis aſiniſq́; admiſſuræ tempore ingeritur.

De ſylueſtri ocimo, & eruca, & naſturtio, & ruta. Cap. XIII

SYlueſtri ocimo uis efficacior ad eadem omnia, peculiaris ad uitia quæ uomitionibus crebris contrahuntur. Vomiciſq́; uuluæ, contraq́; beſtiarum morſus radix in uino eſt efficaciſſima. Erucæ ſemen ſcorpionū uenenis & muris aranei medetur. Beſtiolas omnes innaſcentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiūt uerbera ſubituris potum ex uino, duritiam quandam contra ſenſum inducere. In cōdiendis obſonijs tanta eſt ſuauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putant ſubtrita eruca ſi foueantur oculi, claritatem reſtitui. Tuſſim

tui. Tuſſim infantium ſedari. Radix eius in aqua decocta fracta oſſa extrahit. Nam de uenere ſtimulanda diximus: tria folia ſylueſtri erucæ ſiniſtra manu decerpta, & trita in aqua mulſa ſi bibantur. E contrario naſturtiū uenerem inhibet, animum exacuit. Vt diximus, duo eius genera. Album purgat, detrahit bilem potum in aqua x. pondere. Cum lomento ſtrumis illitum opertumq́ꝫ braſſica prædare medetur. Alterum eſt nigrius, quod capitis uitia purgat. Viſum clarificat. Cōmotas mentes ſedat ex aceto ſumptum. Lienem ex uino potum, uel cum fico. Tuſſim ex melle, ſi quotidie ieiuni ſumant. Semen ex uino omnia inteſtinorum animalia pellit, efficacius addito mentaſtro. Prodeſt & contra ſuſpiria & tuſſim cum origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos diſcutit cum pice, extrahitq́ꝫ corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorū album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uero è melle utiliſſime. Seſtius adijcit uſtum ſerpentes fugare, ſcorpionibus reſiſtere. Capitis dolores contrito & alopecias emendari addito ſinapi; grauitatem aurium trito impoſito auribus cum fico. Dentium dolores infuſo in aureis ſucco. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anſerino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad ſuppuratione perducit, & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cū polenta ex aceto illinitur: Item licheni: Item unguibus ſcabris, quippe natura eius cauſtica eſt. Optimum autem Babylonium. Sylueſtri uero ad omnia ea effectus maior. In præcipuis autē medicaminibus ruta eſt. Latiora ſatiuæ folia, rami fruticoſiores. Sylueſtris horrida ad effectum eſt, & ad omnia acrior. Succus exprimitur, tuſa ea & aſperſa modice aqua, & in pyxide Cypria aſſeruatur. Hic copioſior datus ueneni noxiam obtinet, in Macedonia maxime iuxta flumen Alyacmon. Mirumq́ꝫ, cicutæ ſucco extinguitur, adeo etiam uenenorum uenena ſunt, quando cicutæ ſuccus prodeſt manibus colligentium rutam. Cæterum inter prima immiſcetur antidotis, præcipueq́ꝫ Galatica. Quæcunqꝫ autē ruta & per ſe pro antidoto ualet, folijs tritis, & ex uino ſumptis. Contra aconitum maxime & uiſcum. Item fungos, ſiue in potu detur, ſiue in cibo. Simili modo contra ſerpentium ictus, utpote cum muſtelæ dimicaturæ cum his, rutam prius edendo ſe muniant. Valent & contra ſcorpionum ictus, & araneorum apum, crabronum, ueſparum aculeos, & cantharidas, ac ſalamandras, canis'ue rabioſi morſus: acetabuli menſura ſuccus è uino bibitur, & folia trita uel cōmanducata imponūtur cum melle & ſale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uero perunctos aut eam habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesq́ꝫ, ſi uratur ruta, nidorem fugere. Efficaciſſima tamen eſt ſylueſtris radix cum uino ſumpta, eandē adijciūt efficaciorem eſſe ſub dio potam. Pythagoras & in hac marem minoribus herbaceiq́ꝫ coloris folijs à fœmina diſcreuit: eam lætioribus folijs & colore. Idem oculis noxiam putauit falſò, quoniam ſcalptores & pictores hoc cibo utuntur oculorum cauſa. Cum pane quoqꝫ uel naſturtio ſatiuæ atqꝫ ſylueſtris propter uiſum. Vt aiunt, multi ſucco eius cum melle Attico inuncti diſcuſſerunt caligines, uel cum lacte mulieris puerū enixæ, uel puro ſucco angulis oculorum tactis. Epiphoras cum polenta impoſito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & roſaceo illita. Si uero ſit cephalea, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates diſcutit, mox inflationes, dolores ſtomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitq́ꝫ conuerſas illita in melle toto uentre & pectore. Hydropicis cū fico, & decocta ad dimidias partes, potaq́ꝫ ex uino. Sic bibitur, & ad pectoris dolores, laterumq́ꝫ & lumborum, tuſſes, ſuſpiria: pulmonum, iocinerum, renum uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines, decoquuntur folia poturis: Et in cibo uel cruda, uel decocta conditáue prodeſt. Item torminibus in hyſſopo decocta, & cum uino. Sic & ſanguinē ſiſtit interiorē, & narium indita, ſic & collutis dentibus prodeſt. Auribus quoqꝫ in dolore ſuccus infunditur, cuſtodito ut diximus modo. E ſylueſtri uero contra tarditatem & ſonitum cum roſacco, uel cum laureo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ inſtillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & ſerpyllum, & laurū, illinentes capita, &

cum ſylueſtre eſt. In Liguriæ ſuæ montibus ſeritur. Vbiq; ſuauius ſatiuũ, ſed ſine uiribus. Panacem aliqui uocãt. Crateuas apud Græcos cunilam bubulã eo nomine appellat. Cæteri ferè conizoides, cunilaginem. Thymbram uero quæ ſit cunila. Hæc apud nos habet uocabulum & aliud, ſatureia dicta in condimentario genere. Seritur menſe Februario, origano æmula. Nuſquam utrunq; additur, quippe ſimilis effectus. Sed cunilæ Ægyptium origanum tantum præfertur. Peregrinum fuit & lepidium. Seritur à fauonio. Dein cum fruticauit, iuxta terram præciditur. Tunc runcatur, ſtercoraturq́;. Per biennium hoc. Poſtea ijſdem fruticibus utuntur, ſi non ſæuitia hyemis ingrauat, quãdo impatientiſſimum eſt frigorum. Exit & in cubitalẽ altitudinem, folijs laurinis, ſed mollibus: uſusq́; eius non ſine lacte. Gith piſtrinis, aniſum & anethum culinis & medicis naſcuntur. Sagapenum & ipſum in hortis quidem, ſed medicinæ tantum. Sunt quædam comitantia aliorum ſatus, ut papauer. Nanq; cum braſſica ſeritur, ac portulaca, & eruca cum lactuca. Papaueris ſatiui tria genera: Candidum, cuius ſemen toſtum in ſecunda menſa cũ melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis ruſtici cruſtæ inſpergitur affuſo ouo inhærens, ubi inferiorem cruſtam apium githq́; cereali ſapore condiunt. Alterũ genus eſt papaueris nigrũ, cuius ſcapo inciſo lacteus ſuccus excipitur. Tertium genus rhœam uocant Græci, id noſtri erraticum. Sponte quidẽ, ſed in aruis cum hordeo maxime naſcitur, erucæ ſimile, cubitali altitudine, flore ruſo & protinus deciduo, unde & nomen à Græcis accepit. De reliquis generibus papaueris ſponte naſcentis dicemus in medicinæ loco. Fuiſſe autem in honore apud Romanos ſemper, indicio eſt Tarquinius Superbus, qui legatis à filio miſſis decutiendo papauera in horto altiſſima, ſanguinarium illud reſponſum hac facti ambage reddidit. Rurſus alio comitatu æquinoctio autumni ſeruntur coriandrũ, anethum, atriplex, malua, lapathum, cerephyllon, quod pæderota Græci uocant: & acerrimum ſapore, ignei effectus ac ſaluberrimum corpori, ſinapi, nulla cultura, melius tamen planta tralata. Quin è diuerſo nix eſt ſato ſemel eo liberare locũ, quoniam ſemen cadens protinus uiret. Vſus eius etiam pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectũ acrimoniæ. Coquuntur & folia ſicut reliquorum olerum. Sunt autem trium generum: Vnum gracile, alterum ſimile rapi folijs, tertium erucæ. Semen optimum Ægyptium. Athenienſes napy appellauerunt, alij thapſi, alij ſaution. Serpyllo & ſiſymbrio mõtes pleriq; ſcatent, ſicut in Thracia, ubi aquæ deferunt ex ijs auulſos ramos ſeruntque. Item Sicyone ex ſuis montibus, & Athenis ex Hymetto. Simili modo & ſiſymbrium ſerunt. Lætiſſimum naſcitur in puteorum parietibus, & circa piſcinas, ac ſtagna.

De fœniculo & cannabe. Cap. IX

RElíqua ſunt ferulacei generis ceu fœniculum, anguibus (ut diximus) gratiſſimum, ad condienda plurima cũ inaruit. Eiq́; perquàm ſimilis thapſia, de qua diximus inter externos frutices. Deinde utiliſſima funibus cannabis ſeritur à fauonio. Quo denſior eſt, eo tenerior. Semen eius cũ eſt maturum, ab æquinoctio autumni diſtringitur, & ſole aut uento aut fumo ſiccatur. Ipſa cannabis uellitur poſt uindemiã, ac lucubrationibus decorticata purgatur. Optima Alabandica, plagarum præcipue uſibus. Tria eius ibi genera: Improbatur cortici proximum, aut medullæ. Laudatiſſimũ eſt è medio, quæ meſa uocatur. Secunda mylaſea. Quod ad proceritatẽ quidem attinet, roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat. Ferulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus. Semen eius in Italia cibus eſt. Conditur quippe duratq́; in urceis, uel anni ſpacio. Duo ea genera. Caules, & racemi. Corymbiam hanc uocant, corymboſq́; quos condiunt.

De morbis hortorũ, & remedia circa formicas, & erucas, & culices. Cap. X

MOrbos hortenſia quoque ſentiunt, ſicut reliqua terræ ſata. Nanque & ocimum ſenecta degenerat in ſerpyllum, & ſiſymbrium in calamintham. Et ex ſemine braſſicæ ueteris rapa fiunt, atque inuicem. Et necatur cyminum ab imo dorſo, niſi

repurgetur

repurgetur. Eſt autem unicaule, radice bulbo ſimili non niſi in ſolo gracili naſcens. Aliàs priuatim cymini morbus ſcabies. Et ocimum ſub canis ortu palleſcit. Omnia uero acceſſu mulieris menſtrualis flaueſcunt. Beſtiolarum quoque genera innaſcuntur. Napis culices, rhaphano erucæ, & uermiculi. Item lactucis & oleri. Vtriſque hoc amplius limaces & cochleæ. Porro uero priuatim animalia quæ facillime ſtercore iniecto capiuntur, condentia in id ſe. Ferro quoq; non expedire tangi rutam, cunilam, mentam ocimum, autor eſt Sabinus Tyro in libro cepuricon, quem Mœcenati dicauit. Idem contra formicas non minimum hortorum exitium ſi non ſint rigui, remedium monſtrauit, limũ marinũ aut cinerẽ obturãdis earum foraminibus. Sed efficaciſſime heliotropio herba necantur. Quidam & aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina eſt, ſiliquas unà ſeri, ſicut olerũ cicer, Arcet enim erucas. Quo ſi omiſſo iam natæ ſint, remedium abſinthij ſuccus decocti inſperſus, & ſedi quam aizoum uocant, genus hoc herbæ diximus. Semẽ olerum ſi ſucco eius madefactum ſeratur, olera nulli animalium obnoxia futura tradunt. In totum uero nec erucas, ſi palo imponantur in hortis oſſa capitis ex equino genere fœminæ duntaxat. Aduerſus erucas & cancrum fluuiatilem in medio horto ſuſpẽſum auxiliari narrant. Sunt qui ſanguineis uirgis tangant ea, quæ nolunt his obnoxia eſſe. Infeſtant & culices hortos riguos præcipuè, ſi ſint arbuſculæ aliquæ. Hi galbano accenſo fugantur.

Quæ magis ſint fortia uel minus, & quibus ſalſæ aquæ proſint. Cap. XI

NAm quod ad permutationem ſeminũ attinet, quibuſdam ex ijs firmitas maior eſt, ut coriãdro, betæ, porro, naſturtio, ſinapi, erucæ, cunilæ, & ferè acribus. Infirmiora autem ſunt atriplici, ocimo, cucurbitæ, cucumi & æſtiua omnia hybernis magis durant, minime aũt gethyum. Sed ex his quæ ſunt fortiſſima, nullũ ultra quadrimatũ utile eſt, duntaxat ſerẽdo. Cunilis & ultrà tempeſtiua ſunt. Peculiaris medicina rhaphano, betæ rutæ, cunilæ, in ſalſis aquis, quæ & alioqui plurimũ ſuauitati & fertilitati conferũt. Cæteris dulcium aquarũ rigua proſunt. Vtiliſſimæ ex ijs quæ frigidiſſimæ, & quæ potu ſuauiſſimæ. Minus utiles è ſtagno, & quas elices inducunt, quoniam herbarum ſemina inuehũt. Præcipue tamen imbres alunt. Nam & beſtiolæ innaſcentes necantur.

Ratio rigandorum hortorum, & quæ tranſlata meliora fiant, & de ſuccis hortenſiorum & ſaporibus. Cap. XII

HIs horæ rigandi matutina atque ueſpera, ne inferueſcat aqua ſole, Ocimo tantum & meridiana, etiam ſatum celerrime erumpere putant, inter initia feruenti aqua aſperſum. Omnia autem tranſlata meliora grandioraq; fiunt, maxime porri napiq;. In trãſlatione & medicina eſt, deſinuntq; ſentire iniurias, ut gethyum, porrum, rhaphani, apium, lactucæ, rapæ, cucumis. Omnia autem ſylueſtria ferè ſunt & folijs minora & caulibus, ſucco acriora, ſicut cunila, origanum, ruta. Solũ uero ex omnibus lapathum ſylueſtre melius, hoc in ſatiuis rumex uocatur, naſciturq; fortiſſimum: traditur certe ſemel ſatum durare, nec uinci unquam à terra, maxime iuxta aquam. Vſus eius cum ptiſana tantũ in cibis leuiorem gratioremq; ſaporem præſtat. Sylueſtre ad multa medicamina utile eſt. Adeoq; nihil omiſit cura, ut carmine quoq; comprehenſum reperiã, in fabis caprini fimi ſingulis cauatis, ſi porri, erucæ, lactucæ, apij, intubi, naſturtij ſemina incluſa ſerant, mire prouenire. Quæ ſunt & ſylueſtria, eadem in ſatiuis ſicciora intelligũt & acutiora. Namq; & ſuccorum ſaporumq; dicenda differẽtia eſt, uel maior in his q̃ pomis. Sunt autem acres cunilæ, origani, naſturtij, ſinapis. Amari, abſinthij, centaureæ. Aquatiles, cucumeris, cucurbitæ, lactucæ. Acuti tantum cunilæ. Acuti & odorati, apij, anethi, fœniculi. Salſus tantũ è ſaporibus non naſcitur, aliquando extrà inſidit pulueris modo, & circulis tantũ aquæ, ut intelligatur uana, ceu plerunq; uitæ perſuaſio. Panax piperis ſaporem reddit, magis etiam ſiliquaſtrum, ob id piperitidis nomine accepto. Libanotis odorem thuris, murrha myrrhæ. De panace abunde dictum eſt. Libanotis locis putridis & macris ac roſcidis ſeritur ſemine. Radicem habet oluſatri, nihil à thure differentem. Vſus eius poſt annũ ſtomacho ſa-

lubertimus. Quidam eam nomine alio roſmarinum appellant. Et ſmyrnium olus ſeritur ijſdem locis, myrrhamq́ radice reſipit. Eadē & ſiliquaſtro ſatio. Reliqua à cæteris & odore & ſapore differunt, ut anethum. Tantaq́ eſt diuerſitas atq; uis, ut nō ſolum aliud alio mutetur, ſed etiam in totum auferatur. Apio eximunt coqui obſonijs acetum, eodem cellarij in ſaccis odorem uino grauem. Et hactenus hortenſia dicta ſint, ciborum gratia duntaxat. Maximum quidem opus in ijſdem naturæ reſtat, quoniam prouentus tantum adhuc, ſummasq́ quaſdam tractauimus. Vera autem cuiuſq; natura non niſi medico effectu pernoſci poteſt, opus ingens occultumq́ diuinitatis, & quo nullū reperiri poſſit maius. Ne ſingulis id rebus contexeremus iuſta fecit ratio, cum ad alios medendi deſideria pertinerent, longius utriuſq; dilationibus futuris ſi miſcuiſſemus. Nunc ſuis quæq; partibus conſtabunt, poteruntq́ à uolentibus iungi.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XX.

PROOEMIVM.

MAximum hinc opus naturæ ordiemur, & cibos ſuos homini narrabimus, faterić cogemus ignota eſſe per quæ uiuat. Nemo id paruū ac modicum exiſtimauerit, nominū uilitate deceptus. Pax ſimul in his aut bellum naturæ dicetur, odia amicitiæq́ue rerum ſurdarum ac ſenſu carentium. Et quo magis miremur, omnia ea hominum cauſa (quod Græci ſympathiam appellauere) quibus cuncta conſtant, ignes aquis reſtinguentibus, aquam ſole deuorante, luna pariente, altero alterius iniuria deficiente ſidere. Atque ut à ſublimioribus recedamus, ferrum ad ſe trahente magnete lapide, & alio rurſus abigente à ſeſe: Adamātem opum gaudium, infragilem omni cætera ui & inuictum, ſanguine hircino rumpente, quæq́ue alia in ſuis dicemus locis, paria uel maiora mira. Tantum uenia ſit, à minimis, ſed à ſalutaribus ordiemur, primūq́ ab hortenſibus.

Ce cucumere ſylueſtri & elaterio. Cap. I

CVcumim ſyueſtrem eſſe diximus multo infra magnitudinem ſatiui. Ex eo fit medicamentum, quod uocatur elaterium, ſucco expreſſo è ſemine. Cuius cauſa niſi maturius incidatur, ſemen exilit, oculorum etiā periculo. Seruatur autem decerptus una nocte, poſtero die inciditur harundine. Semen quoq; cinere conſpergitur, ad coërcendam ſucci abundantiam: qui expreſſus ſuſcipitur aqua cœleſti, atque ſubſidit, deinde ſole cogitur in paſtillos, ad magnos mortalium uſus. Obſcuritates & uitia oculorum ſanat, genarumq́ue ulcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, ſuccoq́ dentium dolori medetur. Arida cum reſina impetiginem & ſcabiem, quæ pſoram & lichenas uocant, parotidas & panos ſanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum ſuccus auribus ſurdis cum aceto inſtillatur. Elaterium tempeſtiuum eſt autumno. Nec ullum ex medicamentis longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Si quis recentiore uti uelit, paſtillos in nouo fictili igne lento in aceto domet. Melius quo uetuſtius: fuitq́ue iam ducentis annis ſeruatum, ut autor eſt Theophraſtus. Et uſque ad quinquageſimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum eſt, ſi admotum prius quàm extinguat, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Pallidum ac leue herbaceo ac ſcabro melius, ac leniter amarum. Putant conceptus adalligato ſemine adiuuari, ſi terram non attigerit. Partus uero, ſi in arietis lana alligatum inſcientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab exitu rapiatur extra domum. Ipſum cucumim qui magnificant, naſci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis, alij in Arcadia tradunt, ſimilem heliotropio, cuius inter folia & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis ſemen. Eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliqui etiā ab eo ſcor-

pionium

plonium cucumin uocant, efficaciſſimum cõtra ſcorpionum ictus & ſemine & elaterio, & ad purgãdum uterum, aluoſq;. Modus portione nirium ab dimidio obolo ad ſolidum. Copioſius necat. Sic & contra phthiriaſin bibitur & hydropiſes. Illitum anginas & arterias cum melle & oleo uetere ſanat.

De anguino cucumere, ſiue erratico, & de ſatiuo. & de pepone. Cap. II

MVlti hunc eſſe apud nos qui anguinus uocatur, ab alijs erraticus, arbitrantur. Quo decocto ſparſa mures de eius medicina non attingunt. Iidem podagris cum articulorum morbis decoctũ in aceto, illinunt præſentaneo remedio. Lumborũ uero dolori ſemine ſole ſiccato, dein trito XXX. denariorũ pondere in hemina dato aquæ. Sanat & tumores ſubitos illitũ cum lacte mulierum. Purgat eas elateriũ. Sed grauidis abortũ facit. Suſpirioſis prodeſt. Morbo uero regio in nares cõiectum. Lentigines ac maculas è facie tollit in ſole illitũ. Multi eadẽ omnia ſatiuis attribuunt. Magnum etiam in eis momentũ. Nanq; & eorũ ſemen quantum tres digitĩ apprehẽderint, cũ cumino tritũ, potumq; in uino tuſſientibus auxiliatur. Sed & phreneticis in lacte mulieris. Et dyſentericis acetabuli menſura. Purulenta autem expuentibus cũ cumino pari pondere, & iocineris uitijs in aqua mulſa. Vrinã mouet ex uino dulci, & in renũ dolore dyſteribus ſimul cũ cumino infunditur. Pepones qui uocantur, refrigerãt maxime in cibo, & emolliunt aluũ. Caro eorũ epiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Radix ſanat ulcera cõcreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadẽ cõtra uomitiones ſiccatur, in farina tuſa datur quatuor obolis in aqua mulſa, ita ut qui biberit, quingentos poſtea paſſus ambulet. Hæc farina & in ſmegmata adijcitur. Cortex quoq; uomitionẽ mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuſcunq; ſatiui illita. Eadem cũ melle epinyctidas ſanant: cum uino, canis morſus. Item millepedæ, ſepa Græci uocant, oblõgam, piloſis pedibus, pecori præcipue nociuam. Morſum tumor inſequitur, & putreſcit locus. Ipſe cucumis odore defectum animi. Coctos deraſo cortice, ex oleo, aceto, & melle, iucundiores eſſe certũ eſt.

De cucurbita ſylueſtri, & rapo. Cap. III

CVcurbita ſylueſtris quoq; inuenitur, ſomphos à Græcis appellata, inanis, unde & nomen, digitali craſſitudine, nõ niſi in ſaxoſis naſcens. Huius cõmanducatæ ſuccus ſtomacho admodũ prodeſt. Colocynthis uocatur alia, ipſa plena, ſed minor q; ſatiua. Vtilior pallida, quãdo eius ſunt medicinæ. Herbacea arefacta per ſe inanit aluum. Infuſa quoq; dyſteribus, inteſtinorũ omniũ uitijs medetur & renũ, & lumborum, & paralyſi. Eiecto ſemine, aqua mulſa in ea decoquitur ad dimidias, ſic tuſſienti infunditur obolis quatuor. Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo regio utiliter ſemina eius ſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes eius cum abſinthio & ſale dentium dolorem tollunt. Succus uero cum aceto calefactus mobiles ſiſtit. Item ſpinæ & lumborum ac coxendicum dolores, cum oleo ſi infricetur. Præterea mirum dictu: ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febribus, ſanare dicunt quas Græci periodicas uocant. Satiuæ quoq; raſæ ſuccus tepefactus auribus medetur. Caro eius interior ſine ſemine, clauis pedũ, & ſuppurationibus quæ Græci uocant apoſtemata. Decoctæ aũt uniuerſæ ſuccus, dentium motus ſtabilit & dolores inhibet. Vinum cum ea feruefactum, oculorum etiam impetus. Folia eius cum recentibus cupreſſi, cõtuſa, & impoſita, ipſa quoq; toſta in argilla, ac trita cum adipe anſeris uulneribus medetur. Necnon ramentis corticis recentes podagras refrigerat, & ardores capitis, infantium maxime. Et ignes ſacros, de ſtrigmentis, uel his impoſitis, uel ſeminibus. Succus ex ſtrigmentis illitus cũ roſaceo & aceto, febrium ardores refrigerat. Aridæ cinis impoſitus mire cõbuſta ſanat. Chryſippus medicus damnabat eas in cibis. Sed omnium conſenſu, ſtomacho utiliſſimæ iudicantur, & interaneorum ueſicarumq; exulcerationibus. Eſt & rapo uis medica. Perniones feruẽs impoſitum ſanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruẽs podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tuſum cum ſale cuicunq; uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, contra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe proditur. A multis uero antidoti uim ha-

bere in uino & oleo. Democritus in totum abdicauit in cibis, propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam Venerem ſtimulari ab eis profeſſus: Item Dionyſius. Magisq́ ſi eruca condirentur. Toſta quoque articulorum dolori cum adipe prodeſſe. Syluestre rapum in aruis maxime naſcitur, frutico ſum, ſemine cādido, duplo maiore quàm papaueris. Hoc ad leuigandam cutem in facie, totoque corpore, utuntur, mixta urina pari menſura. Erui, hordei, tritici, & lupini radix ad omnia inutilis.

De naporum differentijs, & rhaphano ſylueſtri, & rhaphano ſatiuo, & paſtinaca. Cap. IIII

NAporum duas differentias & in medicina Græci ſeruant. Angulosis foliorum caulibus florentis, quod bunion uocant, purgationibus fœminarum, & ueſicæ, & urinæ utile decoctum, potum ex aqua mulſa, uel ſucci drachma. Semen dyſentericis toſtum, tritum in aqua calida, è cyathis quatuor. Sed urinam inhibet, ſi non lini ſemen unà bibatur. Alterum genus buniada appellant, & rhaphano & rapo ſimile: ſeminis præclari contra uenena, ob id & in antidotis utuntur illo. Rhaphanum & ſylueſtrē eſſe diximus. Laudatiſſimum in Arcadia, quanquam & alibi naſcitur, utilior urinæ duntaxat ciendæ. Cætero bilem detrahunt. Præterea cortices in uino. Præter ea quæ circa eos dicta ſunt, ſtomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Eſt & ſatiui uſus in Italia, & armoraciam uocant ſatiuam. Satiui uero decocti mane poti ad ternos cyathos, comminuunt & eijciunt calculos. Iidem in poſca decocti, contra ſerpentiū morſus illinuntur. Ad tuſſim etiam mane ieiunis rhaphanus prodeſt cum melle: Semen eorum toſtum ipſumque commanducatum, ad lagonoponon: Aquam folijs eius decoctis bibere, uel ſuccum ipſius cyathis binis contra phthiriaſes: phlegmoni ipſos illinire tuſos, liuori uero recenti corticem cum melle: ueternoſis autem q́ acerrimos mandere, ſemenq́ toſtum, dein cōtritum cum melle, ſuſpirioſis. Iidē & contra uenena proſunt. Cætero & ſcorpionibus aduerſatur: uel ipſo uel ſemine infectis manibus impune tractabis: Impoſitoq́ rhaphano ſcorpiones moriuntur. Salutares & contra fungorum aut hyoſcyami uenena æque, ut Nicander tradit. Et contra uiſcū quoq; dari Apollodori duo iubent, ſed Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccū. Lienē item extenuant: iocineri proſunt. & lumbotū doloribus. Hydropicis quoq; ex aceto aut ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilioſis dādos cenſet, Pliſtonicus & colicis. Inteſtinorū ulcera ſanāt: at purulenta præcordiorū, ſi cū melle edātur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti, inteſtinorū animalia detrahūt. Itē ad tertias decocto eorū poto cū uino, enterocelis proſunt: ſanguinē quoq; inutilē ſic extrahūt. Medius ad hæc & ſanguinē excreantibus coctos dari iubet: & puerperis ad lactis copiā augendā. Hippocrates capitis mulierum defluuia fricari rhaphanis: & ſuper umbilicū imponi, cōtra tormēta uuluæ. Reducūt & cicatricē ad colorē. Semen quoq; ex aqua impoſitū, ſiſtit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus uenerē hoc cibo ſtimulari putat, ob id fortaſſis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblōgis duntaxat naſcunt̄, excitare oculorū aciē dicūt̄. Vbi uero acrior rhaphani medicina admota ſit, hyſſopū dari ꝓtinus imperāt. Hæc antipathia eſt. Et aurium grauitati ſuccū rhaphani inſtillant. Nā uomituris, ſummo cibo eſſe eos, utiliſſimū eſt. Paſtinacæ ſimile hibiſcū, quod molochen agrian uocāt, & aliqui pliſtolochiā, ulceribus cartilaginis & oſſibus fractis medetur. Folia eius ex aqua pota aluū ſoluūt, ſerpentes abigūt. Apum, ueſparū, crabronū ictibus illita medentur. Radicē eius ante ſolis ortū erutā inuoluunt lana coloris quē natiuū uocāt, præterea ouis quæ fœminā peperit, ſtrumisq́ uel ſuppuratis alligant. Quidā ad hūc uſum auro effodiendā cenſent, cauendūq́ ne terrā attingat. Celſus & podagris quæ ſine tumore ſint, radicē eius in uino decoctam imponi iubet.

De ſtaphylino ſiue paſtinaca, & gingidio, & ſiſere, & ſeſeli, & inula, & de cepe. Cap. V

ALterum genus eſt ſtaphylinos, quod paſtinacam erraticam uocant. Eius ſemē contritum

tritum

tritum & in uino potũ, tumentẽ aluũ, & ſuffocationes mulierũ doloresq; leuit, in tantum ut uuluas corrigat, illitũ quoq; è paſſo uentri eatũ proſit: uiris ueto prodeſt, cũ panis portione aqua tritum, ex uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinam, & phagedænas ulcerum ſiſtit recens cum melle impoſitum, uel aridum farina inſperſum. Radicẽ eius Dieuches contra iocineris ac lienis, ilium, lumborũ, & renum uitia, ex aqua mulſa dari iubet. Cleophantus & dyſentericis ueteribus. Philiſtio in lacte coquit, & ad ſtranguriam dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropicis, ſimiliter & opiſthotonicis, & pleuriticis, & comitialibus. Habentes eam, feriri à ſerpentibus negantur, aut qui antè guſtauerint, non lædi. Percuſſis imponitur cũ axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorium ineſſe ſtaphylino dixit, fortaſſis quoniam Venerem ſtimulari hoc cibo certũ eſt: ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & ſatiua pollet. Efficacior tamen ſylueſtris, magiſq; in petroſis nata. Semen ſatiuæ quoque contra ſcorpionum ictus, ex uino aut poſca, ſalutare eſt. Radice eius circunſcalpti dentes, dolore liberantur. Syria in hortis operoſiſſima. Indeq; eſt prouerbiũ Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimam ſtaphylino herbam ſerit, quam alij gingidion uocant, tenuius tantum & amarius, eiuſdemque effectus. Eſtur coctũ crudumq; ſtomachi magna utilitate. Siccat enim ex alto omnes eius humores. Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt et effectu: ſtomachũ excitat, faſtidiũ abſterget. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit & Venerem. In eadem ſententia eſt & Diocles. Præterea cordi cõuenire conualeſcẽtium, aut poſt multas uomitiones perq; utile. Heraclides contra argentum uiuũ dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægriſq; ſe recolligentibus. Hiceſius ideo ſtomacho utile uideri dixit, quoniam nemo tres ſiſeres edendo continuaret: eſſe tamen utile conualeſcentibus ad uinum tranſeuntibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte caprino potus, ſiſtit aluum.

Et quoniam pleroſq; ſimilitudo nominum Græcorum confundit, contexemus & de ſeſeli, ſed hoc eſt uulgaris notitiæ. Optimum Maſſilienſe: lato enim grano & fuluo eſt. Secundum Æthiopicum, nigrius. Creticum odoratiſſimum omnium. Radix iucũdi odoris eſt. Semen eius eſſe & uultures dicuntur. Prodeſt homini ad tuſſim ueterẽ, rupta, conuulſa, in uino albo potum. Item opiſthotonicis, & iocinerum uitijs, & torminibus, & ſtranguriæ, duarum aut trium ligularum mẽſura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedũ. Hoc maxime paſci dicuntur ceruæ pariturę. Illinitur & igni ſacro. Multumq; in ſummo cibo cõcoctionibus confert, uel folio, uel ſemine. Quadrupedũ quoq; aluum ſiſtit, ſiue tritũ potui infuſum, ſiue mandendo cõmanducatum è ſale. Boum morbis tritũ infunditur. Inula quoq; à ieiunis commanducata, dentes confirmat, ſi ut eruta eſt terram nõ attingat: condita tuſſim emendat. Radicis uero decoctæ ſuccus tineas pellit: ſiccatæ autem in umbra farina tuſſi, & conuulſis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morſus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur. Cepæ ſylueſtres non ſunt. Satiuæ olfactu ipſo & delachrymatione caligini medentur, magis uero ſucci inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris ſanare, commanducatæ cum pane. Et canis morſus, uirides ex aceto illitæ, aut ſiccæ cum melle & uino, ita ut poſt diem tertium ſoluantur. Sic & tritæ ſanãt. Toſtam in cinere epiphoris multi impoſuere cũ farina hordeacea, & genitaliũ ulceribus. Succo & cicatrices oculorum & albugines, & argema inunxere: & ſerpentium morſus, & omnia ulcera cũ melle. Item auricularũ cũ lacte mulierum: & in ijſdem ſonitũ ac grauitatem emendantes, cũ adipe anſerino, aut cũ melle ſtillauere: Et ex aqua bibendũ dederunt repente obmuteſcentibus: In dolore quoq; ad dentes colluendos inſtillauere, & plagis beſtiarũ omnium, priuatim ſcorpionum. Alopecias friuere & pſoras tuſis cepis. Coctas dyſentericis uęſcendas dedere, & contra lumborũ dolores, purgamenta quoq; earum cremata in cinerem illinentes ex aceto ſerpentium morſibus ipſaſque multipedæ ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuerſitas. Proximi inutilia eſſe præcordijs & concoctioni, inflationemque & ſitim facere dixerunt: Aſclepiadis ſcho-

la,ad ualidũ quoq; colorẽ profici hoc cibo. Et ſi ieiuni quotidie edant, firmitatẽ ualetudinis cuſtodiri:ſtomacho utilia eſſe, ſpiritus agitatione: uentrẽ mollire,hæmorrhoidas pellere ſubditas pro balanis:ſuccum cum ſucco fœniculi contra incipientes hydropiſes mire proficere.Item contra anginas,cum ruta & melle. Excitari eiſdem lethargicos. Varro,quæ ſale aut aceto piſa eſt areſactaq;,uermiculis non infeſtari,autor eſt.

De porro ſectiuo,& capitato,& de allio. Cap. VI

PORrũ ſectiuũ profluuia ſanguinis ſiſtit in naribus,contrito eo obturatis,uel gallæ mixto,aut mentæ: Itẽ ex abortu profluuia,poto ſucco cum lacte mulierum. Tuſſi etiam ueteri ac pectoris & pulmonis uitijs medetur. Illitis folijs ſanantur & ambuſta & epinyctides:ita uocatur ulcus aciem hebetãs,& in angulo oculi perpetuò humore manãs. Quidam eodem nomine appellant puſtulas liuentes,ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel beſtiarum morſus ex aceto: Item ſerpentiũ. Aurium uero uitia cũ felle caprino,uel pari menſura mulſi:Stridores,cũ lacte mulieris: Capitis dolores,ſi in nares fundatur:dormituriſue,in aurem duobus ſucci cochlearibus uno mellis. Succus & ad ſerpentium ſcorpionumq; ictus in potu bibitur cũ mero, & ad lumborũ dolores cũ uini hemina potus. Sanguinem uero excreantibus & phthiſicis,diſtillationibus lõgis,uel ſuccus, uel ex ipſo cibus prodeſt. Item morbo regio, uel hydropicis: Et ad renum dolores, cum priſanæ ſucco acetabuli menſura. Idem modus cũ melle,uuluas purgat. Toſtus uero editur & contra fungorũ uenena,imponit̃ & uulneribus. Venerẽ ſtimulat,ſitim ſedat,ebrietates diſcutit. Sed oculorũ aciem hebetare traditur: inflationem quoq; facere, quæ tamen ſtomacho nõ noceat,uentremq́; molliat, Voci ſplendorem affert. Capitato maior eſt ad eadem effectus. Sanguinem reijcientibus ſuccus eius cũ gallæ aut thuris farina uel acacia datur. Hippocrates & ſine alia mixtura dari iubet: Vuluasq́; cõtractas aperiri putat. Fœcunditatem etiam fœminarũ hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgat. Tuſſim & diſtillationes thoracis, pulmonis & arteriæ uitia ſanat,datum in ſorbitione priſanæ uel crudum,præter capita,ſine pane, ita ut alternis diebus ſumatur:uel ſi purulẽta excreent: Sic & uoci uel Veneri,ſomnoq́; multũ confert. Capita bis aqua mutata cocta,aluũ ſiſtũt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illitusq́; inficit canos. Allio magna uis,magnæ utilitates contra aquarum & locorum mutationes. Serpentes abigit,& ſcorpiones odore: atq;, ut aliqui tradidere, & beſtiarum omnium ictibus medetur, potu uel cibo, uel illitu: priuatim contra hæmorrhoidas prodeſt, cum uino redditum uomitu. Ac ne contra araneorum murum uenenatum morſum ualere miremur,aconitum, quod alio nomine pardalianches uocatur, debellat: Item hyoſcyamum: canum morſus, in quæ uulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentium quidem ictus potum cum reſtibus ſuis, efficaciſſime ex oleo illinit̃. Attritisq́; corporũ partibus, uel ſi in ueſicas intumuerint. Quin & ſuffitu eo, ſecundas partus euocari exiſtimauit Hippocrates: cinere eorũ cum oleo,capitis ulcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum,aliqui crudum id dedere. Diocles hydropicis cum centaurea,aut in fico dupliti ad euacuandam aluum: quod efficacius præſtat uiride,cum coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui & tritum in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbum regium uino miſcuit:& contra ileum in oleo & pulte, ſic illinens ſtrumis quoq;. Antiqui & inſanientibus dabant crudũ. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodeſt. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit,uel ſi decocti aqua colluantur,addaturq́ue ipſum in caua dentium. Auribus etiam inſtillatur ſuccus cum adipe anſerino. phthiriaſes & prurigines potum, tuſum item cum aceto & nitro compeſcit, diſtillationes cum lacte coctum,uel tritum permixtumúe caſeo molli: quo genere & raucitatem extenuat: Vel phthiſin, in fabæ ſorbitione. In totum autem coctum utilius eſt crudo, elixumq́ue toſto: ſic & uoci confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit,in aceto mulſo coctum. Tenaſmo in pulte medetur: Temporum doloribus illitum, elixum & puſtulis coctum cum melle,

deinde tritum: Tuſſi cum adipe uetuſto decoctũ, uel cum lacte: Aut ſi ſanguis etiam excreetur, uel purulenta, ſub pruna coctum, & cum mellis pari modo ſumptum: Conuulſis & ruptis cum ſale & oleo. Nam cum adipe tumores ſuſpectos ſanat. Extrahit fiſtulis uitia cum ſulphure & reſina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, ſanatq́ cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus: Sic & ſacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colorem reducit, combuſtum ex melle. Credunt & comitialem morbum ſanare, ſi quis eo in cibo utatur ac potione. Quartanas quoque excutere potum caput unum cum laſerpitij obolo in uino auſtero. Tuſſim & alio modo ac pectorum ſuppurationes quantaſlibet ſanat, fractæ incoctum fabæ, atq; ita in cibo ſumptum, donec ſanitatem reſtituat. Facit & ſomnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Venerem quoque ſtimulat cum coriandro uiridi tritum, potumq́è mero. Vitia eius ſunt, quod oculos hebetat, inflationes facit, ſtomachum lædit copioſius ſumptum, ſitim gignit. Cæterum contra pituitam & gallinis & gallinaceis prodeſt mixtum farre in cibo. Iumenta urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, ſi trito natura tangatur.

De lactuca ſyluatica, ſiue caprina, & eſopo, & iſati, & lactuca ſatiua. Cap. VII

LActucæ ſponte naſcentis primũ eſt genus eius quam caprinam uocant, qua piſces in mare deiecta protinus necantur, qui ſunt in proximo. Huius lac ſpiſſatum, mox in aceto pondere obolorum duûm, adiecto aquæ uno cyatho, hydropicis datur. Caule & folijs contuſis, aſperſo ſale, nerui inciſi ſanantur. Eadem trita ex aceto, colluta matutinis bis menſe, dentiũ dolorem prohibet. Alterum eſt genus quod Græci eſopon uocant. Huius folia trita, & cum poléta illita, ulceribus medentur. Hæc in aruis naſcitur. Tertium genus eſt in ſyluis naſcens, iſatin uocant. Huius folia trita cum polenta, uulneribus proſunt. Quarto infectores lanarum utuntur, quod glaſtum uocant: ſimile erat lapatho ſylueſtri folijs, niſi quod plura habet & nigriora. Sanguinem ſiſtit. Phagedænas & putreſcentia ulcera quæ ſerpunt, ſanat: Item tumores ante ſuppurationem. Contra ignem ſacrum radice uel folijs prodeſt, uel ad lienes pota. Hæc propria ſingulis. Communia autẽ ſponte naſcentibus, candor, caulis interdum cubitali longitudine, & ipſo, & folijs ſcabricia. Ex his rotunda folia & breuia habentem, ſunt qui hieraciam uocent: quoniam accipitres ſcalpẽdo eam, ſuccoq́ oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant. Succus omnibus candidus, uiribus quoque papaueri ſimilis: carpitur per meſſes inciſo caule, conditur in fictili nouo, ad multa præclarus. Sanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierũ. Arcet nubeculas, cicatrices aduſtionesq́ omnes, præcipue caligines. Imponitur etiã oculis in lana contra epiphoras. Idem ſuccus aluum purgat, in poſca potus ad duos obolos. Serpentiũ ictibus medetur in uino potus. Et folia toſta thyrſiq́ triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur maxime contra ſcorpionum ictus. Verum contra phalangia, cõmixto uino ex aceto. Alijs quoq; uenenis reſiſtunt, exceptis quæ ſtrangulando necant, aut ijs quæ ueſicæ nocent: Item pſimmythio excepto: Imponuntur & uentri ex melle atq; aceto, ad detrahẽda uitia alui. Vrinæ difficultates ſuccus emẽdat. Crateuas eum & hydropicis obolis duobus in aceto & cyatho uini dari iubet. Quidã & è ſatiuis colligũt ſuccũ minus efficacẽ. Peculiares earũ uires partim iam dictæ ſunt, ſomnum faciendi, Veneremq́ inhibendi, æſtum refrigerandi, ſtomachum purgãdi, ſanguinẽ augendi: Non paucæ reſtant, quoniam & inflationes diſcutiunt, ructusq́ lenes faciunt, concoctiones adiuuant. Cruditatem ipſæ nequaquàm faciunt. Nec ulla res in cibis auiditatem incitat inhibetq́ eadem: in cauſa alter utraq; modus eſt. Sic & aluum copioſiores ſoluunt, modicæ ſiſtunt. Lentitiam pituitæ digerunt, atq;, ut aliqui tradiderũt, ſenſus purgant. Stomachi diſſoluti utiliſſime adiuuantur, in eo uſu & oxypori obolis aſperitatem addito dulci ad intinctum aceti temperantes. ſi craſſior pituita ſit ſcillite aut uino abſinthite. ſi & tuſſis ſentiatur hyſſopite admixto. Dantur cœliacis cũ intubo erratico, & ad duritiam præcordiorum. Dantur & melancholicis candidæ copioſiores, & ad ueſicæ uitia. Praxagoras & dyſentericis dedit. Ambu

ſtis quoq; proſunt recentibus, priusq́; puſtulæ fiant, cum ſale illitæ. Vlcera etiam quæ ſerpunt coërcent, initio cũ aphronitro, mox in uino. Tritæ igni ſacro illinũtur. Cõuulſa & luxata caulibus tritis cũ polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularũ ex uino & polenta. In cholera quoq; coctas patellis dederũt, ad quod utiliſſimæ quàm maximi caulis & amaræ: Quidã lacte infundunt. Deferuefacti hi caules & ſtomacho utiliſſimi traduntur, ſicut ſomno ſatiua maxime lactuca, & amara lactensq́;, quã miconidẽ uocauimus. Hoc lac & oculorũ claritati cũ muliebri lacte utiliſſimũ eſſe præcipitur, dum tempeſtiue capiti inungũtur: Oculorũ quoq; uitijs quæ frigore in ijs facta ſunt. Miras & alias inuenio laudes. Thoracis etiam uitijs prodeſſe nõ ſecus ꝗ̃ abrotonũ, cũ melle Attico. Purgari & fœminas hoc cibo. Semen ſatiuarũ contra ſcorpiones dari. Semine trito ex uino poto & libidinum imaginationes in ſomno cõpeſci. Tentantes aquas non nocere lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

De generibus betæ, & intubis, & cichorio, & ſeri genera duo. Cap. VIII

NEc beta ſine remedio eſt utraq;. Siue candidæ, ſiue nigræ radix recẽs, & madefacta, ſuſpenſa funiculo, contra ſerpentium morſus efficax eſſe dicitur. Candida beta cocta, & cum allio crudo ſumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctæ, porriginem tollunt; atq; in totum efficacior eſſe traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines: item ſonitum aurium ſedat, infuſus ijs: ciet urinam. Medetur dyſentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoq; dentium ſedat illitus ſuccus. Et contra ſerpentium ictus ualet, ſed huius radici duntaxat expreſſus. Ipſa uero decocta, pernionibus occurrit. Albæ ſuccus epiphoras ſedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem ſacrum. Sine oleo trita licet, aduſtis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta, eadem contra ulcera quæ ſerpunt illinitur: & alopecijs cruda, & ulceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditur, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta fluctuationes ſtomachi ſiſtit & uentris. Eſt & beta ſylueſtris, quam limonion uocant, alij neuroides, multum minoribus tenuioribusq́; ac denſioribus folijs, undecim ſæpe caulium. Huius folia ambuſtis utilia, guttantia aſtringunt. Semen acetabili menſura dyſentericis prodeſt. Aqua & è radice coctæ maculas ueſtium elui dicunt, itemq́; membranarum. Intubi quoque non extra remedia ſunt: Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq́; cum uino potus, iocineribus & ueſicæ, & epiphoris imponitur. Erraticum apud nos quidam ambugiam appellauere. In Ægypto cichorium uocant, quod ſylueſtre ſit. Satiuum autem ſerin, quod eſt minus & uenoſius. Cichorium refrigerat. In cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccusq́; decocti uentrem ſoluit. Iocineri & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, urinæ tormina diſcutit, Item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit. Veſicam adiuuat. Mulierum quidem decoctum purgationibus in aqua adeo prodeſt, ut emortuos partus trahat. Adijciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Quod quidem propter ſingularem ſalubritatẽ aliqui chreſton appellant, alij pancration. Et ſylueſtre genus, alij hedypnoida uocant, latioris folij. Stomachum diſſolutum aſtringit cocta: crudaq́; ſiſtit aluũ. Et dyſentericis prodeſt, magis cum lente. Rupta & conuulſa utroq; genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris & ipſa lactucæ ſimillima, duorũ generũ eſt. ſylueſtris melior. Nigra iſta & æſtiua. Deterior hyberna & candidior. Vtraque tamen ſtomacho utiliſſima, præcipue quem humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant uel illitæ, diſcutiuntq́; & alios quàm ſtomachi. Cum polenta ſylueſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtram mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & ſanguinem reijcientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu. Petronius Diodotus, qui antilegomena ſcripſit, in totum damnauit ſerin multis modis arguens. Sed aliorum omnium opinio reſiſtit.

De braſſica

De braſſica, & lapſana, & de braſſica marina, & ſcilla, & de bulbis, & bulbine. Cap. IX

BRaſſicæ laudes longum eſt exequi, cum & Chryſippus medicus priuatim uolumẽ ei dicauerit per ſingula membra hominis digeſtũ. & Dieuches: ante omnes autem Pythagoras & Cato non parcius celebrarint. Cuius ſententiam uel eo diligentius perſequi par eſt, ut noſcatur qua medicina uſus ſit annis DC. In tres ſpecies diuiſere eam Græci antiquiſſimi. Criſpam, quam ſelinada uocauerunt, à ſimilitudine apij foliorum, ſtomacho utilem, aluum modice mollientem. Alteram leam, latis folijs é caule exeũtibus. Vnde caulodem quidam uocauere, nullius in medicina momẽti. Tertia eſt proprie adpellata crambe, tenuioribus folijs, & ſimplicibus dẽſiſſimiſq;, amarior, ſed efficaciſſima. Cato criſpam maxime probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorum caligini ſcintillationibuſq;, uel ſtomacho, præcordijs, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, menta, laſeris radicula ſumptam acetabulis duobus matutino: tantamq; eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſe ſentiant. Ergo uel cum his tritam, ſorbendam, uel ex hoc intinctu ſumendam. Podagræ autem, morbiſq; articularijs illini cum rutæ, coriandri, & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoq; eius decocta, neruos articuloſq; mire iuuari: Si foueãtur uulnera, & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſint. Foueri prius aqua calida iubet, ac bis die tritã imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores euocari, quæq; diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, uigiliaſq; tollere decoctam, ſi ieiuni edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina ſi decocta iterum decoquatur, addito oleo, ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahi per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui braſſicam eſitauerit, aſſeruari, calefactamq; neruis remedio eſſe. Verba ipſius ſubijciam, ad exprimendam ſententiam: Pueros puſillos ſi laues ea urina, nunquam debiles fieri. Auribus quoque ex uino ſuccum braſſicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idque etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeuerat. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græcorum quoq; opiniones iam & Catonis cauſa poni conuenit, in ijs duntaxat quæ ille prætermiſerit. Biles detrahere non percoctam putant. Item aluum ſoluere, eandemq; bis coctam ſiſtere. Vino aduerſari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorum claritati conferre multum: ſuccũ uero crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimũ. Facillime concoqui, ciboq; eo ſenſus purgari. Eraſiſtrati ſchola clamat, nihil eſſe utilius ſtomacho neruiſq;, ideo paralyticis & tremulis dari iubet, & ſanguinem excreãtibus. Hippocrates cœliacis & dyſentericis bis coctam cum ſale. Item ad tenaſmon & renum cauſas, lactis quoque ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationẽ fœminis. Crudus quidem caulis ſi mãdatur, partus quoq; emortuos pelli. Apollodorus aduerſus fungorum uenena ſemẽ aut ſuccum bibendum cenſet. Philiſtion opiſthotonicis ſuccum ex lacte caprino cum ſale & melle. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæq; ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies XL. Ictericis, necnon & phreneticis radicis crudæ ſuccum gargarizandum bibendumq; demonſtrat. Contra uero ſingultus cum coriandro & anetho, & melle ac pipere, ex aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentium ictibus, & ſordibus ulceribus, ac uetuſtis, uel ipſam aquam cum hordeacea farina. Succum ex aceto, uel cum fœno Græco. Sic aliqui & articulis, podagriſque imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita leuat. Item repentinas caligines: has & ſi manditur ex aceto. Sugillata uero & alios liuores pura illita. Lepras, & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſſime imponi aſſerit, Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta, Contra ardorem febrium & ſtomachi uitia cum rutæ ſemine: & ad ſecundas.

Er muris aranei morſus,foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Ex omnibus braſſicæ generibus ſuauiſſima eſt cyma, & ſi inutilis habetur,difficilis in coquendo,& renibus cōtraria.Illud quoq; non eſt omittendū, aquam decoctæ ad tot uſus laudatam fœtere humi effuſam. Stirpiū braſſicæ aridorū cinis,inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicū dolores cū adipe peruetuſto. At cū laſere & aceto in uicē pſilothri euulſis illitus pilis, naſci alios prohibet. Bibitur & cum oleo ſubferuefactus, uel per ſe elixus ad conuulſa & rupta intus, lapſumq; ex alto. Nulla ergo ſunt crimina braſſicæ? imò uero apud eoſdē animæ grauitatem facere,dentibus & gingiuis nocere, & in Ægypto propter amaritudinem nō editur. Syluestris, ſiue erraticæ immenſo plus effectus laudat Cato, adeo ut aridæ quoque farinam in olfactorio collectam, uel odore tantū naribus rapto,uitia earum graucolentiamq; ſanare affirmet. Hāc alij petream uocant,inimiciſſimam uino,quam præcipue uitis fugiat:aut ſi non poſſit fugere,moriatur. Folia habet bina,parua,rotūda,leuia,plantis oleris ſimilior,candidior ſatiua & hirſutior. Hāc inflationibus mederi, Melancholicis quoq; ac uulneribus recentibus,cum melle,ita ne ſoluantur ante diem ſeptimū, Strumis, fiſtulis,in aqua cōtritā,Chryſippus autor eſt. Et alij uero cōpeſcere mala corporis quæ ſerpant:nomas uocant. Item excreſcentia abſumere. Cicatrices ad planum reducere. Oris ulcera & tonſillas mādicatam & coctam ſucco gargarizato cum melle tollere. Item pſoras & lepras ueteres,ipſius tribus partibus cū duabus aluminis in aceto acri illitis. Epicharmus ſatis eſſe eam cōtra canis rabioſi morſum imponi. Melius ſi cum laſere & aceto acri. Necari quoq; canes ea,ſi detur ex carne. Semē eius toſtū auxiliatur cōtra ſerpentes, fungorumq; uenena,tauri ſanguinem. Folia cocta ſpleneticis in cibo data,& cruda illita cum ſulphure & nitro proſunt. Item mammarū duritiæ. Radicū cinis uuæ in faucibus tumēti tactu medetur,& parotidas cū melle illitus reprimit,ſerpentiū morſus ſanat. Viriū braſſicæ unum & magnū argumentū addemus & mirabile. Cruſtæ ſi occupent intus uaſa omnia in quibus aquæ feruent,in tantū,ut non ſit eas auellere,ſi braſſica in ijs decoquatur abſcedunt. Inter ſylueſtres braſſicas & lapſana eſt, pedalis altitudinis,hirſutis folijs,napi ſimillimis, niſi candidior eſſet flore. Coquitur in cibo. Aluum leniter emollit. Marina braſſica uehementiſſime ex omnibus aluū ciet. Coquitur propter acrimoniā cum pingui carne,ſtomacho inimiciſſima. Scillarum in medicina alba eſt quæ maſculus,fœmina nigra. Scilla quæ candidiſſima fuerit,utiliſſima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è uiuo eſt, conſutum ſuſpenditur lino modicis interuallis. Poſtea arida fruſta in cadū aceti q; aſperrimi pendentia immerguntur,ita ne ulla parte uas cōtingant. Hoc fit ante ſolſtitium diebus XLVIII. Gypſo deinde oblitus cadus ponitur ſub tegulis, totius diei ſolem accipientibus: Poſt eū numerū dierum tollitur uas, ſcilla eximitur, acetū transfunditur. Hoc clariorem oculorum aciem facit. Salutare eſt ſtomachi laterumq; doloribus,parum ſumptum binis diebus. Sed tanta uis eſt,ut auidius hauſtum extinctæ animæ momento aliquo ſpeciem præbeat. Prodeſt & gingiuis & dentibus, uel per ſe commanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle ſumpta. Linguæ quoq; recens ſubiecta præſtat,ne hydropici ſitim ſentiant. Coquitur plurimis modis in olla,quæ cōijciatur in clibanum aut furnum,uel adipe aut luto illita,aut fruſtatim in patinis. Et cruda ſiccatur,deinde conciditur, coquiturq; in aceto,tum ſerpentium ictibus imponitur. Toſta quoque purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vſus ſic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad ſpleneticos & ſtomachicos, ſi non ſentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tuſſim ueterem cum ſuſpirio. Diſcutit & folijs ſtrumas, quadrinis diebus ſoluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maxime uti coctionem facias. Sic & interiora purgat. Rimas pedum ſanat in oleo cocta,& mixta reſinæ. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras ſcillam in limine quoque ianuæ ſuſpenſam malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Cæte-

rum bul

rum bulbi ex aceto & ſulphure uulneribus in facie medentur. Per ſe uero triti neruorum contractioni, & ex uino porrigini: cum melle canum morſibus. Eraſiſtrato placet cum pice. Sanguinem idem eos ſiſtere tradit illitos cum melle. Alij ſi è naribus fluat, coriandrum & farinam adijciunt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino auſtero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & ſic lippitudini medetur. Æque uitia quæ ſunt in facie, eorum rubentes maxime, in ſole illiti, cum melle & nitro emendant: lentiginem cum uino, aut cucumi cocto. Vulneribus quoque mire proſunt per ſe, aut (ut Damion) ex mulſo, ſi quinto die ſoluantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem præcordiorum emolliunt. Dyſentericis in uino ex aqua cæleſti temperato dantur. Ad conuulſa intus, cũ ſilphio pilulis fabæ magnitudine. Ad ſudorem tuſi illinuntur. Neruis utiles: ideo & paralyticis dantur. Luxata in pedibus qui ſunt ruffi, ex his citiſſime ſanant cũ melle & ſale. Venerem maxime Megarici ſtimulãt. Hortenſij partum cum ſapa aut paſſo ſumpti. Syluestres interaneorum plagas & uitia cũ ſilphio pilulis deuoratis ſedant. Et ſatiuorum ſemen cõtra phalangia bibitur in uino. Ipſi ex aceto illinũtur contra ſerpentium ictus. Semen antiqui bibendum inſanientibus dabant. Flos bulborũ tritus crurum maculas uarietatesq; igne factas emendat. Diocles oculos hebetari ab ijs putat. Elixos aſſis minus utiles eſſe adijcit, & difficile concoqui ex ui uniuſcuiuſque naturæ. Bulbinem Græci uocant herbam porraceis folijs, rubicundo bulbo. Hæc traditur uulneribus mire utilis duntaxat recentibus. Bulbus, quem uomitoriũ uocãt ab effectu, folia habet nigra, cæteris longiora.

De aſparagis & corruda, & libyco, & orminio. Cap. X

VTiliſſimus ſtomacho cibus aſparagi, ut traditur. Cumino quidem addito inflationes ſtomachi coliq; diſcutiunt, ijdem oculis claritatem afferũt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & ſpinæ doloribus inteſtinorumq; uitijs proſunt, uino cũ coquũtur addito. Ad lumborum & renũ dolores, ſemen trium obolorum pondere, pari cumini bibitur. Venerem ſtimulant. Vrinam cient utiliſſime, præterq; quod ueſicam exulcerant. Radix quoq; plurimorũ prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos quoq; exturbat, lumborum & renum dolores ſedat. Quidã & ad uuluæ dolorem radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta cõtra elephãtiaſin proficit. Aſparago trito cum oleo perunctum pũgi ab apibus negant. Syluestrem aſparagum aliqui corrudam, aliqui Libycum uocant, Attici orminium. Huius ad ſupradicta omnia efficacior uis, & candidiori maior. Regium morbum extenuat. Veneris cauſa aquam eorum decoctam bibi iubẽt ad heminam. Ad idem & ſemen ualet cũ anetho, ternis utrũque obolis. Datur & ad ſerpentium ictus ſuccus decoctus. Radix quoq; miſcerent radici marathri inter efficaciſſima auxilia. Si ſanguis per urinam reddat, ſemen aſparagi, & apij, & cumini ternis obolis in uini cyathis duobus, quinis diebus Chryſippus dari iubet. Sic & hydropicis contrarium eſſe, quamuis urinam moueat, docet: Item Veneri: Veſicæ quoq; niſi decoctum: quæ aqua ſi canibus detur, occidi eos. In uino decoctæ radicis ſuccũ ſi ore cõtineatur, dentibus mederi.

De apio, & apiaſtro, & helioſelino, & oreoſelino. Cap. XI

APio gratia uulgo eſt. Nanq; rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiã habent. Præterea oculis illitũ cum melle, ita ut ſubinde foueantur feruẽti ſucco decocti, alijsq; membrorũ epiphoris per ſe tritũ, aut cum pane, uel polenta impoſitũ, mire auxiliatur. Piſces quoq; ſi ægrotẽt in piſcinis, apio uiridi recreantur. Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore ſententiarum uarietate eſt. Diſtinguitur ſexu. Chryſippus fœminã eſſe dicit criſpioribus folijs & duris, craſſo caule, ſapore acri & feruido. Dionyſius nigriorem, breuioris radicis, uermiculos gignentem. Ambo neutrum ad cibos admittendum, imò omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum eſſe, uiſus quoque claritati inimicum. Caule fœminæ uermiculos gigni. Ideoq; eos qui ederint ſterileſcere mares fœminasq;. In puerperijs uero ab eo cibo

comitiales

tui. Tuſſim infantium ſedari, Radix eius in aqua decocta fracta oſſa extrahit. Nam de uenere ſtimulanda diximus: tria folia ſyluestri erucæ ſiniſtra manu decerpta, & trita in aqua mulſa ſi bibantur. E' contrario naſturtiũ uenerem inhibet, animum exacuit. Vt diximus, duo eius genera. Album purgat, detrahit bilem potum in aqua x. pondere. Cum lomento ſtrumis illitum opertumq́ꝫ braſſica prædare medetur. Alterum eſt nigrius, quod capitis uitia purgat. Viſum clarificat. Cõmotas mentes ſedat ex aceto ſumptum. Lienem ex uino potum, uel cum fico. Tuſſim ex melle, ſi quotidie ieiuni ſumant, Semen ex uino omnia inteſtinorum animalia pellit, efficacius addito mentaſtro. Prodeſt & contra ſuſpiria & tuſſim cum origano & uino dulci, Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos diſcutit cum pice, extrahitq́ꝫ corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorũ album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uero è melle utiliſſime. Seſtius adijcit uſtum ſerpentes fugare, ſcorpionibus reſiſtere. Capitis dolores contrito & alopecias emendari addito ſinapi; grauitatem aurium trito impoſito auribus cum fico. Dentium dolores infuſo in aureis ſucco. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anſerino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad ſuppuratione͂ perducit, & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cũ polenta ex aceto illinitur: Item licheni: Item unguibus ſcabris, quippe natura eius cauſtica eſt. Optimum autem Babylonium. Syluestri uero ad omnia ea effectus maior. In præcipuis autẽ medicaminibus ruta eſt. Latiora ſatiuæ folia, rami fruticoſiores. Syluestris horrida ad effectum eſt, & ad omnia acrior. Succus exprimitur, tuſa ea & aſperſa modice aqua, & in pyxide Cypria aſſeruatur. Hic copioſior datus ueneni noxiam obtinet, in Macedonia maxime iuxta flumen Alyacmon. Mirumq́ꝫ, cicutæ ſucco extinguitur, adeo etiam uenenorum uenena ſunt, quando cicutæ ſuccus prodeſt manibus colligentium rutam. Cæterum inter prima immiſcetur antidotis, præcipueq́ꝫ Galatica. Quæcunqꝫ autẽ ruta & per ſe pro antidoto ualet, folijs tritis, & ex uino ſumptis. Contra aconitum maxime & uiſcum. Item fungos, ſiue in potu detur, ſiue in cibo. Simili modo contra ſerpentium ictus, utpote cum muſtelæ dimicaturæ cum his, rutam prius edendo ſe muniant. Valent & contra ſcorpionum ictus, & araneorum apum, crabronum, ueſparum aculeos, & cantharidas, ac ſalamandras, canis'ue rabioſi morſus: acetabuli menſura ſuccus è uino bibitur, & folia trita uel cõmanducata imponũtur cum melle & ſale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uero perunctos aut eam habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesq́ꝫ, ſi uratur ruta, nidorem fugere. Efficaciſſima tamen eſt ſyluestris radix cum uino ſumpta, eandẽ adijciũt efficaciorem eſſe ſub dio potam. Pythagoras & in hac marem minoribus herbaceiq́ꝫ coloris folijs à fœmina diſcreuit: eam lætioribus folijs & colore. Idem oculis noxiam putauit falſò, quoniam ſcalptores & pictores hoc cibo utuntur oculorum cauſa. Cum pane quoqꝫ uel naſturtio ſatiuæ atqꝫ ſyluestris propter uiſum. Vt aiunt, multi ſucco eius cum melle Attico inuncti diſcuſſerunt caligines, uel cum lacte mulieris puerũ enixæ, uel puro ſucco angulis oculorum tactis. Epiphoras cum polenta impoſito. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & roſaceo illita. Si uero ſit cephalea; cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates diſcutit, mox inflationes, dolores ſtomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitq́ꝫ conuerſas illita in melle toto uentre & pectore. Hydropicis cũ ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq́ꝫ ex uino. Sic bibitur, & ad pectoris dolores, laterumq́ꝫ & lumborum, tuſſes, ſuſpiria: pulmonum, iocinerum, renum uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines, decoquuntur folia poturis: Et in cibo uel cruda, uel decocta conditáue prodeſt. Item torminibus in hyſſopo decocta, & cum uino. Sic & ſanguine͂ ſiſtit interiore͂, & narium indita, ſic & collutis dentibus prodeſt. Auribus quoqꝫ in dolore ſuccus infunditur, cuſtodito ut diximus modo. E' ſyluestri uero contra tarditatem & ſonitum cum roſaceo, uel cum laureo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ inſtillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & ſerpyllum, & laurũ, illinentes capita, &

ſe, uitijsq; pulmonis. Singultus & uomitus ſiſtit cum ſucco granati, ut Democritus monſtrat. Recentis ſuccus narium uitia ſpiritu ſubductus emendat. Ipſa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam impoſita cum polenta, etſi mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra ſcolopendras, & ſcorpiones marinos, & ad ſerpentes. Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item ſedis uitijs. Intertrigines quoq; uel ſi teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulſo inſtillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto guſtatam, ita ne uellatur: ſi is qui mordeat, dicat ſe lieni mederi per dies IX. Aridæ quoq; farinam tribus digitis apprehenſam, & ſtomachi dolorē ſedare in aqua: & ſimiliter aſperſa in potionem, uentris animalia expellere. Magna ſocietas cum hac ad recreandos defectos animo pulegio, cum ſurculis ſuis in ampulas uitreas aceti utriſque deiectis. Qua de cauſa dignior è pulegio corona uertigini quàm è roſis, cubiculis noſtris pronunciata eſt. Nam & capitis dolores impoſita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æſtusq; iniuriam, & ab ſiti traditur: neque æſtuare eos, qui duos è pulegio ſurculos impoſitos auribus in ſole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta & aceto. Fœmina efficacior. Eſt autem hæc flore purpureo. Mas candidum habet. Nauſeas cum ſale & polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autē ex aqua item roſiones ſiſtit, & uomitiones cū aceto & polenta. Inteſtinorū uitia melle decocta & nitro ſanat. Vrinam pellit ex uino: & ſi aminæum ſit, & calculos, & interiores omnes dolores. Ex melle & aceto ſedat menſtrua, & ſecundas. Vuluas conuerſas corrigit. Defunctos partus eijcit. Semen obmuteſcentibus olfactu admouetur. Comitialibus in aceto cyathi menſurā datur. Si aquæ inſalubres bibendæ ſint, tritum inſpergitur. Salſitudines corporis, ſi cū uino tradat, minuit. Neruorū cauſa & in contractione cū ſale & aceto & melle cōfricatur opiſthotono. Bibitur ad ſerpentium ictus decoctum: Ad ſcorpionum in uino tritum, maxime quod in ſiccis naſcitur. Ad oris exulcerationes, ad tuſſim efficax habetur. Flos recentis incenſus, pulices necat odore. Xenocrates pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante acceſſionem olfactandū dari, aut ſtragulis ſubijci, & ita collocari ægrū, inter remedia tradit. Syluestri eadem uis efficacior eſt, quod ſimile eſt origano, minoribus folijs ꝙ ſatiuum, & à quibuſdam dictamnus uocatur. Guſtatum à pecore capriſq;, balatum concitat. Vnde quidam Græci literas mutantes blechon uocauerunt. Natura tam feruens eſt, ut illitas partes exulceret. In tuſſi ex perfrictione fricari ante balnea conuenit, & ante acceſſionum horrorem conuulſis & torminibus. Podagris mire prodeſt. Epaticis cum melle & ſale bibendum datur, pulmonū uitia excreabilia facit. Ad lienem cum ſale utile eſt, & ueſicæ, & ſuſpirijs, & inflationibus decoctum ſucco æqualiter, & uuluas corrigit: & contra ſcolopendram terreſtrem uel marinam, item ſcorpiones, priuatimq; ualet contra hominis morſum. Radix contra increſcentia ulcera recens potentiſſima. Arida uero cicatricibus decorem affert. Item pulegio eſt nepetæq; ſocietas. Decocta enim in aqua ad tertias diſcutiunt frigora, mulierumq; menſtruis proſunt. Et æſtate ſedant calores. Nepeta quoque uires contra ſerpentes habet. Fumum ex ea nidoremq; fugiunt, quam & ſubſternere in metu obdormituris utile eſt. Tuſa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius inſtillatus naribus ſupinis, profluuium ſanguinis ſiſtit. Item radix, quæ cum myrti ſemine in paſſo tepido gargarizata anginis medetur. Cuminum ſylueſtre eſt prætenue, quaternis aut quinis folijs, ueluti ſerratis. Sed ſatiuo magnus uſus, in ſtomachi præcipue remedijs. Diſcutit pituitas & inflationes, tritum & cum pane ſumptū, uel potum ex aqua uinoq;: tormina quoq; & inteſtinorum dolores. Veruntamen omne pallorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt Portij Latronis clari inter magiſtros dicendi adſectatores ſimilitudinem coloris ſtudijs contracti imitatos: & paulo antè Iulium Vindicem adſertorem illum à Nerone libertatis, captatione teſtamēti

ſic lenocinatum. Narium ſanguinem paſtillis inditum, uel ex aceto recẽs ſiſtit. Et oculorũ epiphoris per ſe impoſitum, tumentibus cum melle prodeſt. Infantibus imponi in uentre ſatis eſt. Morbo regio in uino albo à balineis datur.

De cumino Aethiopico, quod urinam ſtringit, & de cappari, & de liguſtico ſiue panace, & cunila bubula. Cap. XV.

AEthiopicum maxime in poſca illinitur cum melle. Africano priuatim urinæ incontinentiam cohiberi putant. Satiuum datur ad iocineris uitia toſtum, tritum in aceto. Item ad uertiginem. Iis uero quos acriore ui urina mordeat, in dulci tritum uino. Ad uuluarum uitia in uino: præterq; impoſitis uellere folijs: teſtium tumoribus, toſtũ, tritumq́; cum melle, aut roſaceo & cera. Syluestre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad ſerpentes cum oleo, ad ſcorpiones, ad ſcolopendras. Siſtit & uomitionem nauſeasq; ex uino, quantum apprehenderint tres digiti. Propter colum quoq; bibitur, illiniturq́;, uel penicillis feruens adprimitᷓ faſcijs. Strangulationes uuluæ potũ in uino aperit, tribus drachmis in tribus cyathis uini. Auribus inſtillatur ad ſonitus atque tinnitus cum ſeuo uitulino, uel melle. Sugillatis illinitur cum melle, & uua paſſa, & aceto. Lentigini nigræ ex aceto. Eſt cumino ſimillimum, quod Græci uocant ammi. Quidam uero Aethiopicum cuminũ id eſſe exiſtimant. Hippocrates regium appellat, uidelicet, quia efficacius in Aegypto iudicauit. Pleriq; alterius naturæ in totum putant, quoniam ſit exilius & candidius. Similis autem & huic uſus. Nanq; & panibus Alexandrinis ſubigitur, & condimentis interponitur. Inflationes & tormina diſcutit. Vrinam & menſtrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini ſemine ſcorpionum ictus in uino potum drachmis duabus: priuatimq́; ceraſtarum, cum pari portione myrrhæ. Colorem quoq; bibentium ſimiliter mutat in pallorem. Suffitum cum uua paſſa aut reſina, uuluas purgat. Tradũt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitũ. De cappari ſatis diximus inter peregrinos frutices. Non utendum tranſmarino. Innocentius Italicum eſt. Ferunt, eos qui quotidie id edunt, paralyſi non periclitari, nec lienis doloribus. Radix eius uitiligines albas tollit, ſi trita in ſole fricetur. Splenicis prodeſt in uino potu. radicis cortex duabus drachmis, dempto balnearum uſu. Ferũtq; XXXV. diebus per urinam & aluum totum lienẽ emitti. Bibitur in lumborum doloribus ac paralyſi. Dentiũ dolores ſedat tritum ex aceto ſemen decoctum, uel mandncata radix. Infunditur & auriũ dolori decoctũ oleo. Vlcera quæ phagedænas uocant, folia & radix recens cum melle ſanant. Sic & ſtrumas diſcutit radix. Parotidas uermiculoſq; cocta in aqua. Iocineris quoq; malis medetur. Dant & ad tineas in aceto & melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit, ſtomacho inutiles eſſe inter autores conuenit. Liguſticum aliqui panacem uocant, ſtomacho utile eſt. Item conuulſionibus & inflationibus. Sunt & qui cunilam bubulam appellauerint, ut diximus, falſò.

Item de cunila bubula, gallinacea ſiue origano heracleatico, cunilagine, molli, libanotide, cunila ſatiua & montana. Cap. XVI.

CVnilæ præter ſatiuam plura ſunt in medicina genera. Quæ bubula appellatᷓ, ſemen pulegij habet, utile ad uulnera cõmanducatum impoſitumq́;, ut quinto poſt die ſoluatur. Contra ſerpentes quoq; in uino bibitur, ac tritum plagæ imponitur. Vulnera ab ijs facta perfricantur. Itẽ teſtudines cum ſerpentibus pugnaturæ hac ſe muniunt: quidamq́; in hunc uſum panacem uocant. Sedat & tumores, & uirilium mala ſicca, uel folijs tritis, in omni uſu mire congruens ex uino. Eſt alia cunila, gallinacea appellata noſtris, Græcis origanum heracleoticum. Prodeſt oculis trita addito ſale. Tuſſim quoque emendat & iocinerum uitia. Laterum dolores cum farina, oleo & aceto in ſorbitionem temperata. Præcipue uero ſerpentium morſus. Tertium genus eſt eius, quæ à Græcis maſcula, à noſtris cunilago uocatur, odoris fœdi, radicis lignoſæ, folio aſpero. Vires eius uehementiſſimas in omnibus generibus earum tradunt. Manipulo quoq; eius abiecto, omnes è tota domo blattas conuenire ad eam. Priuatim aduerſus ſcorpiones ex poſca pollere. Tribus folijs

ex oleo

ex oleo peruncto homine, fugari ſerpentes. Econtrario quæ mollis uocatur, piloſioribus folijs ac ramis, & aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tactu eius cohæreſcentibus. Altera thuris, quam libanotidem appellamus. Medetur utraq; contra ſerpentes ex uino uel aceto. Pulices etiam contritæ cum aqua ſparſæ necant. Satiua quoque ſuos uſus habet. Succus eius cum roſaceo auriculas iuuat. Ipſa ad ictus bibitur. Fit ex ea montana, ſerpyllo ſimilis, efficax contra ſerpentes. Vrinam mouet, purgat & à partu mulieres. Concoctionem mire adiuuat, & ad cibos auiditatem. Vtraq; uel in cruditate ieiunis in potione aſperſa. Luxatis quoq; utilis. Contra neſparum & ſimiles ictus, ex farina hordeacea & poſca, utiliſſima. Libanotidis alia genera ſuis dicentur locis.

De piperiti & origano, & oniti praſio, & tragorigano, & heraclio, & lepidio, & de gith, ſiue melanthio, & aniſo. Cap. XVII

Piperitis quam & ſiliquaſtrum appellauimus, contra morbos comitiales bibitur, Caſtore taliter demonſtrante. Caule rubro & longo, denſis geniculis, folijs lauri, ſemine albo, tenui, guſtu piperis. Vtilis gingiuis, dentibus, oris ſuauitati & ructibus. Origanum quod in ſapore cunilam æmulatur, ut diximus, plura genera in medicina habet, & onitin uel praſion appellant, non diſſimile hyſſopo. Priuatim eius uſus contra torſiones ſtomachi in tepida aqua, & cruditates. Contra araneos ſcorpioneſque in uino albo. Luxata & incuſſa in aceto, & oleo, & lana. Tragoriganon ſimilius eſt ſerpyllo ſylueſtri. Vrinã ciet, tumores diſcutit, contra uiſcum potum uiperæq; ictum efficaciſſimum, ſtomachoq; acida ructanti & præcordijs. Tuſſientibus quoque cum melle datur, & pleuriticis, & peripneumonicis. Heracliũ quoque tria genera habet, nigrius latioribus folijs, glutinoſum. Alterũ exilioribus, molliuſq;, ſampſucho non diſſimile, quod aliqui praſion uocare malunt. Tertium eſt inter hæc medium, minus quàm cætera efficax. Optimum autem Creticum. Nam & iucunde olet. Proximum Smyrnæum. Deinde heracleoticum ad potum utilius, quod onitin uocant. Communis autem uſus ſerpentes fugare, Percuſſis eſui dare decoctum, Potu urinam ciere, Ruptis, conuulſis mederi cum panacis radice, Hydropicis cum fico, aut cum hyſſopo, acetabuli menſuris decoctum ad ſextam. Item ad ſcabiẽ, pruriginem, pſoras in deſcenſione balnearum. Succus auribus infunditur cum lacte mulieris. Tonſillis quoq; & uuis medetur, Capitis ulceribus. Venena opij & gypſi extinguit decoctum, ſi cum cinere & uino bibatur. Aluum mollit acetabuli menſura. Sugillatis illinitur, Item dentium dolori, quibus etiam & candorem facit cũ melle & nitro. Sanguinem narium ſiſtit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias aſperas cũ galla & melle teritur. Ad lienem folia cũ melle & ſale. Craſſiores pituitas & nigras extenuat coctum cũ aceto & ſale ſumptum paulatim. Regio morbo tritum cũ oleo in nares infunditur. Laſſi perungũtur ex eo, ita ut ne uenter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat. Furunculos aperit cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones ſanguinis in genitalibus tuſum, ex aceto illitũ. Reliquias purgationum à partu. Lepidium inter urentia intelligitur. Sic & in facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & roſaceo facile ſanetur. Sic & lepras & pſoras tollit ſemper facile, & cicatricum ulcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quã doleat, cõpeſcere dolorem. Gith ex Græcis, alij melanthion, alij melaſpermon uocant, Optimum quàm excitatiſſimi odoris, & quàm nigerrimum. Medetur ſerpentium plagis & ſcorpionum. Illini ex aceto ac melle reperio, incenſoq; ſerpentes fugari. Bibitur drachma una contra araneos. Diſtillationem narium diſcutit tuſum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto & infuſum naribus. Cum irino oculorum epiphoras & tumores. Dẽtium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum aut commanducatum. Item lepras & lentigines ex aceto. Difficultates ſpirandi addito uino potum. Duritias tumoreſq; ueteres & ſuppurationes illitum. Lac mulierum auget continuis diebus ſumptum. Colligitur ſuc-

cus eius, ut hyoſcyami. Similiter largius uenenum eſt, quod miremur, cum ſemen gratiſſime panes etiam condiat. Oculos quoque purgat, urinam & menſes ciet. Quinimo linteolo alligatis tantum granis xxx. ſecundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in urina: culices ſuffitu necare. Item muſcas. Et aniſum aduerſus ſcorpiones ex uino bibitur. Pythagoræ inter pauca laudatum, ſiue crudum, ſiue decoctum. Item uiride aridum'ue, omnibus quæ condiuntur, quæque intinguntur deſideratum. Panis etiam cruſtis inferioribus ſubditum. Saccis quoque additur. Cum amaris nucibus uina commendat. Quin ipſum oris halitum iucundiorem facit, fœtoré mque tollit manducatum matutinis cum ſmyrneo, & melle exiguo, mox uino collutum. Vultum iuniorem præſtat. Inſomnia leuat ſuſpenſum in puluino, ut dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præſtat, quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor deſijt cibos poſcere. Ob has cauſas quidam anicetum id uocauere. Laudatiſſimum eſt Creticum, proximũ Ægyptium. Hoc liguſtici uicem præſtat in condimẽtis. Dolores capitis leuat ſuffitum naribus. Epiphoris oculorum è uino radicem eius tuſam imponit Iollas: ipſum cum croco pari modo & uino, & per ſe tritum cum polenta ad magnas fluxiones extrahendaq́ue, ſi qua in oculis inciderint. Narium quoque carcinodes conſumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & hyſſopo ex aceto gargarizatum. Auribus infunditur cum roſaceo. Thoracis pituitas purgat toſtum, cum melle ſumptum melius. Cum acetabulo aniſi nuces amaras L. purgatas tere in melle ad tuſſim. Facillime uero aniſi drachmæ tres, papaueris duæ miſcentur melle ad fabæ magnitudinem, & ternis diebus ſumuntur. Præcipuum autem eſt ad ructus, ideo inflationibus ſtomachi, & inteſtinorum torminibus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctum potumq́ue inhibet. Folijs decoctis digerit cruditates. Succus decocti cum apio olfactus ſternutamenta inhibet. Potum ſomnum concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorum tumores. Et pectorum uitijs, neruis quoque quibus ſuccinctum eſt corpus, utiliſſimum. Prodeſt eius & capitis doloribus inſtillari ſuccum cum oleo decocti. Non aliud utilius uentri & inteſtinis putant, ideo dyſentericis & in teneſmo datur toſtum. Aliqui addunt & opium, pilulis in die ternis lupini magnitudine in uini cyatho dilutis. Dieuches & ad lumborum dolores ſucco uſus eſt. Semen hydropicis & cœliacis dedit tritum cum menta è uino radicem & ad tenes. Dalion herbarius parturientibus ex eo cataplaſma impoſuit cum opio: Item uuluarum dolori. Deditq́ue bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinunt uel recẽs cum polenta. Sic & infantibus comitiale uitium aut contractiones ſentientibus. Pythagoras quidem negat corripi uitio comitiali in manu habentes, Ideóque quamplurimum domi ſerendum. Parere quoque facilius olfactantes. Et ſtatim à partu dandum potui polenta aſperſa. Soſimenes contra omnes duritias ex aceto uſus eſt eo: & contra laſſitudines, in oleo decoquens addito nitro. Semine eius poto, laſſitudinis auxilium uiatoribus ſpopondit. Heraclides ad inflationes ſtomachi ſemen tribus digitis cum caſtorei obolis duobus ex mulſo dedit. Similiter ad uentris aut inteſtinorum inflationes. Et orthopnoicis, quod ternis digitis prehenderit ſeminis, tantundem hyoſcyami cum lacte aſinino. Multi uomituris acetabula eius & folia lauri decem trita in aqua, bibenda inter cœnam ſuadẽt. Strangulationes uuluæ, ſi manducetur & linatur calidum, uel ſi bibatur cum caſtoreo in aceto & melle, ſedat. Vertigines à partu cum ſemine cucumeris & lini pari menſura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis diſcutit. Tlepolemus ad quartanas trinis digitis ſeminis aniſi & fœniculi uſus eſt, in aceto & mellis cyatho uno. Leuit articulares morbos, cum amaris nucibus illitum. Sunt qui & aſpidum uenenis aduerſari naturam eius putent. Vrinam ciet. Sitim cohibet. Venerem ſtimulat. Cum uino ſudorem leniter præſtat. Veſtes quoque à tineis defendit. Efficacius ſemper recens & quo nigrius. Stomacho tamen inutile eſt præterquam inflato.

De anetho

De anetho & ſagapeno, & de papauere albo & nigro, & quomodo ſuccus herbarum colligendus eſt, & de opio. Cap. XVIII.

ANethum quoq; ructus mouet, & tormina ſedat. Aluum ſiſtit. Ephiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet ſemen feruẽs, olfactum. Sumptum ex aqua, ſedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat: oculos & genitură hebetat. Sacopenium quod apud nos gignitur, in totũ tranſmarino alienatur. Illud enim ammoniaci lachrymæ ſimile, ſagapenon uocatur. Prodeſt laterũ & pectoris doloribus, cõuulſis, tuſſibus ueteribus excreationibusq;, præcordiorũ tumoribus. Sanat & uertigines, tremulos, opiſthotonicos, lienes, lumbos, perfrictiones. Datur & olfactandũ ex aceto in ſtrangulatu uuluæ. Cæteris & potu datur, & cum oleo infricatur, Prodeſt & contra mala medicamenta. Papaueris ſatiui diximus genera & ſponte naſcentis alia promiſimus. Sed ſatiui albi calyx ipſe terit̃, & è uino bibit̃ ſomni cauſa. Semen elephantiaſi medet̃. E nigro papauere ſapor gignitur ſcapo inciſo, ut Diagoras ſuadet, cũ turgeſcit: ut Iollas, cum defloreſcit hora diei ſereni, hoc eſt, cum ros in eo exaruerit. Incidi iubẽt ſub capite & calyce. Nec in alio genere ipſum incidit̃ caput. Succus & hic, & herbæ cuiuſcũq;, lana excipitur: aut ſi exiguus eſt, ungue pollicis ut lactucis, & poſtero die magis quod inaruit. Papaueris uero largus denſatur, & in paſtillos tritus in umbra ſiccatur, non ui ſoporifera modo, uerum ſi copioſior hauriatur etiam mortifera per ſomnum: opion uocant. Sic ſcimus interemptum Licinij Cecinnæ prætorij uiri patrem in Hiſpania baiuli, cum ualetudo impatibilis odiũ uitæ feciſſet. Item pleroſq; alios. Qua de cauſa magna cõcertatio extitit. Diagoras & Eraſiſtratus in totum damnauere, ut mortiferum, infundi uetantes. Præterea quoniam uiſui noceret. Addidit Andreas, ideo non protinus excæcari eo, quoniam adulteraretur Alexãdriæ. Sed poſtea uſus eius non improbatus eſt medicamento nobili, quod diacodion uocant. Semine quoq; eius trito in paſtillos, è lacte utuntur ad ſomnum. Item ad capitis dolores cum roſaceo. Cum hoc & auriũ dolori inſtillatur. Podagris illinit̃ cum lacte mulierũ. Sic & folijs ipſis utũtur. Item ad ſacros ignes & uulnera ex aceto. Ego tamen dãnauerim collyrijs addi. Multoq; magis quas uocãt lexipyretas, quaſq; pepticas & cœliacas. Nigrum tamen cœliacis in uino datur. Satiuũ omne magis rotundat capita. At ſylueſtri longũ ac puſillũ, & ad omnes effectus ualentius. Decoquitur & bibitur cõtra uigilias, eadẽq; aqua fouent ora. Optimũ in ſiccis, & ubi raro pluit. Cũ capita ipſa & folia decoquũtur, ſuccus meconium uocatur, multum opio ignauior. Experimentum opij eſt primum odore: ſyncerum enim perpeti non eſt, mox in lucernis, ut pura luceat flamma, aut extinctũ demum oleat, quæ in fucato nõ eueniũt. Accenditur quoq; difficilius, & crebro extinguitur. Eſt ſynceri experimẽtum & in aqua, quia nebula innatat: fictũ in puſtulas coit. Sed maxime mirum, æſtiuo ſole deprehendi, Syncerum enim ſudat, & ſe diluit, donec ſucco recenti ſimile fiat. Mneſides optime ſeruari putat hyoſcyãmi ſemine adiecto. Alij in faba.

De erratico & ceratiti, & glaucio ſiue paralio, & heraclio ſiue aphro, & de diacodio, & tithymalo. Cap. XIX.

INter ſatiua & ſylueſtria medium genus, quoniam in aruis ſed ſponte naſceretur, rhœam uocauimus & erraticum. Quidam id decerptum protinus cum toto calyce mandunt. Aluum exinaniunt capita quinq; decocta in uini tribus heminis pota, & ſomnũ faciunt. Sylueſtrium unum genus, ceratitin uocãt, nigrũ, cubitali altitudine, radice craſſa & corticoſa, calyculo inflexo ut cornicula. Folia minora & tenuiora q̃ cæteris ſylueſtribus, ſemẽ exile. Tempeſtiuũ eſt meſſibus. Aluũ purgat dimidio acetabulo in mulſo. Folia trita cum oleo, argema iumentorum ſanant. Radix acetabuli menſura cocta in duobus ſextarijs ad dimidias, datur ad lumborum uitia & iocineris. Carbunculis medentur ex melle folia. Quidam hoc genus glaucion uocant, alij paralion. Naſcitur enim in afflatu maris, aut nitroſo loco. Alterum è ſylueſtribus genus heraclion uocatur, ab alijs aphron,

folijs(ſi procul intuearis)ſpeciem paſſerum præſentantibus,radice in ſumma terræ cute,ſemine ſpumeo.Ex hoc lina ſplendorem trahũt æſtate.Tunditur in pila comitialibus morbis,acetabuli menſura in uino albo. Vomitiones enim facit.Medicamento,quod diacodion & aſteriace uocatur,utiliſſimum.Fit autem huius papaueris aut cuiuſcunq; ſylueſtris capitibus c x x. in aquæ cæleſtis ſextarijs tribus biduo maceratis, in eademq; diſcoctis,dein deſiccatis, iterumq; cum melle decoctis ad dimidias partes napore tenui. Addidere poſtea drachmas ſenas croci, hypociſthidis, thuris,acaciæ,& paſſi Cretici ſextarium. Hæc oſtentatione, ſimplex quidem & antiqua illa ſalubritas, papauere & melle conſtat. Tertium genus eſt tithymalon,mecona uocãt,alij paralion,folio leui,albo ,capite magnitudinis fabæ.Colligitur uua florente.Siccatur in umbra.Semen potum purgat aluum,dimidio acetabulo in mulſo.Cuiuſcunq; autem papaueris caput uiride,uel ſiccum,illitũ epiphoras oculorum lenit. Opium ex uino meraculo ſi protinus deť,ſcorpionum ictibus reſiſtit.Aliqui hoc tantum nigro tribuunt,.ſi capita eius uel folia terantur.

De portulaca ſiue peplio,coriandro & atriplici. Cap. xx.

EST & portulaca quam peplion uocant,non multum ſatiua efficacior.Cuius memorabiles uſus traduntur. Sagittarum uenena, & ſerpentium hæmorrhoidum & preſterum reſtringi,pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahi. Item hyoſcyami,pota è paſſo expreſſo ſucco.Cum ipſa non eſt,ſemen eius ſimili effectu prodeſt.Reſiſtit & aquarũ uitijs,capitis dolori,ulceribuſq; in uino tuſa & impoſita. Reliqua ulcera cõmanducata cum melle ſanat.Sic & infantium cerebro imponitur, umbilicóque prociduo.In epiphoris uero omnium,fronte temporibuſq; cum polenta. Sed ipſis oculis,è lacte & melle. Eadem, ſi procident,prodeſt,folijs tritis cum corticibus fabæ. Puſtulis cum polenta & ſale, & aceto. Vlcera oris,tumoremqúe gingiuarum commanducata cruda ſedat,Item dentium dolores. Tonſillarum ulcera, ſuccus decoctæ. Quidam adiecere paulum murræ. Nam & mobiles dentes ſtabilit commanducata. Cruditates ſedat, nocemqú firmar,& ſitim arcet. Ceruicis dolores, cum galla & lini ſemine pari menſura ſedat. Mammarum uitia, cum melle aut cimolia creta. Salutaris & ſuſpirioſis, ſemine cum melle hauſto. Stomachum in acetarijs ſumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et aliás manducata refrigerat etiam inteſtina. Vomitiones ſiſtit. Dyſenteriæ & uomicis eſtur ex aceto, uel bibitur cum cumino. Tenaſmis autem cocta,& comitialibus cibo uel potu prodeſt. Purgationibus mulierum, acetabuli menſura in ſapa. Podagris calidis, cum ſale illita, & ſacro igni. Succus eius potus renes iuuat, ac ueſicas. Ventris animalia pellit. Ad uulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorum duritias emollit. Metrodorus, qui ἐπιτομὴν τῶν ῥιζοτομουμένων ſcripſit, purgationibus à partu dandam cenſuit. Venerem inhibet, Veneriſqúe ſomnia. Praetorij uiri pater eſt, Hiſpaniæ princeps, quem ſcio propter impatibiles uuæ morbos, radicem eius filo ſuſpenſam è collo gerere, præterquàm in balneis. & ita liberatum incommodo omni. Quinetiam inueni apud autores, caput illitum ea diſtillationem anno toto non ſentire. Oculos tamen hebetare putatur. Coriandrum inter ſylueſtria non inuenitur. Præcipuum tamen eſſe cõſtar Aegyptium. Valet contra ſerpentiũ genus unum,quod amphisbænas nocant, potum impoſitúmque.Sanat & alia uulnera. Epinyctidas,puſtulas tritum: Sic & omnes tumores collectioneſq;, cum melle aut uua paſſa. Panos uero ex aceto tritum. Seminis grana tria in tertianis deuorari iubent ante aliqui acceſſionem: uel plura illini fronti. Sunt qui & ante ſolis ortum ceruicalibus ſubijci efficaciter putent. Vis magna ad refrigerandos ardores uiridi. Vlcera quoque quæ ſerpunt, ſanar cum melle,uel uua paſſa:item teſtes, ambuſta, carbunculos, aures: cum lacte mulieris epiphoras oculorum:uentris & inteſtinorum fluxiones ſemen ex aqua potum. Bibitur & in choleris cum ruta. Pellit animalia interaneorum, cum mali punici ſucco & oleo ſemen potũ.

Xenocrates

Xenocrates tradit rem miram, ſi uera eſt: Menſtrua contineri uno die, ſi unum granum biberint fœminæ, biduo ſi duo, & totidem diebus quot grana ſumpſerint. M. Varro, coriandro ſubtrito cum aceto, carnem incorruptam æſtate ſeruari putat. Atriplex & ſylueſtre eſt & ſatiuum, accuſatum à Pythagora, tanq; faceret hydropicos, morbóſque regios & pallorem, coqueretur difficillime: ac ne in hortis quidem iuxta id naſci quicquam niſi languidum culpauit. Addidere Dionyſius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos. Nec niſi mutata ſæpius aqua coquendum: ſtomacho contrarium eſſe, lentigines & papulas gignere. Miror, quare difficulter in Italia id naſci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates uuluarum uitijs id infundit cum beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto, uel crudo utiliter illini putauit. Item ignem ſacrum, cum melle, aceto, nitroq;: Similiter podagris. Vngues ſcabros detrahere dicitur ſine ulcere. Sunt qui & morbo regio dent ſemen eius cum melle, arterias & tonſillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto uel per ſe, uel cum malua aut lenticula, concitantes uomitiones: Sylueſtri capillos tingunt, & ad ſupradicta utuntur.

De malua, malope, & althea, & lapatho, & oxylapatho, & hydrolapatho, & hippolapatho, & bulapatho. Cap. XXI.

E Contrario in magnis laudibus malua eſt utraque, & ſatiua & ſylueſtris. Duo genera earum amplitudine folij diſcernuntur. Maiorem Græci malopen uocant in ſatiuis. Alteram ab emolliendo uentre, dictam putant malachen. E ſylueſtribus, cui grande folium & radices albæ, althea uocatur, ab excellentia effectus à quibuſdam ariſtalthea. Omne ſolum in quo ſerantur, pinguius faciunt. Huic contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipue ſcorpionum, ueſparum, ſimiliumq;, & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti ante, uel habentes eas, non feriuntur. Folium impoſitum ſcorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnis extrahunt illitæ crudæ cum nitro potæ, uero decoctæ cum radice ſua: leporis marini uenena reſtringunt: & ut quidam dicunt. ſi uomatur. De eiſdem mira & alia traduntur. Sed maxime, ſi quotidie quis ſucci ex qualibet earum ſorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite ſanant in urina putrefactæ, lichenas & ulcera oris cum melle. Radix decocta, furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec deſinat dolor. Eadem ſtrumas & parotidas panóſque, addita hominis ſaliua, purgat citra uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituita & nauſeis liberat. Radix mammarum uitijs occurrit, adalligata in lana nigra. Tuſſim in lacte cocta, & ſorbitionis modo ſumpta, quinis diebus emendat. Stomacho inutiles Sextius Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas eſſe cum adipe anſeris. Aliqui purgari fœminas, folijs earum manus plenæ menſura, in oleo & uino ſumptis. Vtique conſtat parturientes folijs ſubſtratis celerius ſolui, protinus à partu reuocanda, ne uulua ſequatur. Dant & ſuccum bibendum parturientibus ieiunis, in uino decocta hemina. Quin & ſemen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeóque ex ueneri naſcuntur, ut ſemen unicaulis aſperſum genitali, fœminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta adalligatas. Teneſmo & dyſentericis utiliſſime infundi. Item ſedis uitijs, uel ſi foueantur. Melancholicis quoque ſuccus datur cyathis ternis tepidus, & inſanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ ſucci. Hic & calculoſis, & inflatione & torminibus, aut opiſthotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et ſacris ignibus & ambuſtis, decocta in oleum folia imponuntur: & ad uulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodeſt, & ueſicæ, & inteſtinorum roſionibus. Vuluas & cibo & infuſione mollit in oleo, ſuccus decoctæ pori meatus ſuaues facit. Altheæ in omnibus ſupradictis efficacior radix:

præcipue conuulſis ruptisq;. Cocta in aqua aluum ſiſtit. Ex uino albo ſtrumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in uino folia decocta & illita tollũt. Eadem arida in lacte decocta, quamlibet pernicioſæ tuſſi citiſſime medentur. Hippocrates uulneratis, ſitientibusq; defectu ſanguinis, radicis decoctæ ſuccũ bibendum dedit. Et ipſam uulneribus cum melle & reſina. item contuſis, luxatis, tumentibus, & muſculis, neruis articulis impoſuit. Et aſmaticis ac dyſentericis in uino bibendam dedit. Mirũ, aquam radice ea addita addenſari ſub dio, atq; lacteſcere. Efficacior aũt quo recentior. Nec lapathum diſſimiles effectus habet. Eſt aũt & ſylueſtre, quod alij oxalidem appellant, ſatiuo proximum, folijs acutis, colore betæ candidæ, radice minima: noſtri uero rumicem, alij lapathum cantherinũ, ad ſtrumas cum axungia efficaciſſimum. Eſt & alterum genus, ferè oxylapathon uocãt, ſatiuo idẽ ſimilius, & acutiora habet folia ac rubriora, nõ niſi in paluſtribus naſcẽs. Sunt qui hydrolapathon tradũt in aqua natũ. Eſt & aliud hippolapathon, maius ſatiuo, candidiusq; ac ſpiſſius. Sylueſtria ſcorpionum ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta ſi coletur, ſuccus dentibus auxiliatur: ſi uero bibatur, morbo regio. Semen ſtomachi inextricabilia uitia ſanat. Hippolapathi radices priuatim ungues ſcabroſos detrahũt. Dyſentericos, ſemen duabus drachmis in uino potum, liberat. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cæleſti, ſanguinem reijcientibus adiecta acacia lentis magnitudine prodeſt. Præſtantiſſimos paſtillos faciunt ex folijs & radice, addito nitro & iure exiguo. In uſu aceto diluunt. Sed ſatiuum in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant, In uino nero decocta, ſtrumas & parotidas, & calculos: Poto uino & lienes, cœliacos æque & dyſentericos, & teneſmos. Ad eademq; omnia efficacius ius lapathi: & ructus facit, & urinam ciet, & caliginem oculorum diſcutit. Item pruritum corporis, in ſolia balinearum additum, aut prius ipſum illitum ſine oleo. Firmat & commanducata radix dentes. Eadem decocta cum uino, ſiſtit aluum: folia ſoluunt. Adiecit Solon (ne quid omittamus) bulapathon: radicis tantum altitudine differens, & erga dyſentericos effectu, potu ex uino.

De ſinapis tribus generibus, & marrubio, & ſerpyllo, & ſiſymbrio, ſiue thymbreo, & de lini ſemine, & blito. Cap. XXII.

SInapi, cuius in ſatiuis tria genera diximus, Pythagoras principatũ habere ex his, quorum ſublime uis feratur, iudicauit, quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad ſerpentium ictus & ſcorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum uenena diſcutit. Cõtra pituitam tenetur in ore donec liqueſcat, aut gargarizatur cum aqua mulſa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uuam gargarizatur cum aceto & melle, Stomacho utiliſſimum contra omnia uitia, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo ſumptũ. datur & ſuſpirioſis. Item comitialibus tepidum cum ſucco cucumerum. Senſus atq; ſternutamentis caput purgat, aluum mollit, menſtrua & urinam ciet. Et hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tuſum ternis partibus comitiali morbo. Et uuluatũ conuerſione ſuffocatas excitat odore, aceto mixto: Itẽ lethargicos. Adijcit tordilion. Eſt aũt id ſemen ex ſeſeli. Et ſi uehementior ſomnus lethargicos premat, cruribus aut etiã capiti illinitur cũ fico ex aceto. Veteres dolores, thoracis, lumborũ, coxendicũ, humerorũ, & in quacunq; parte corporis ex alto uitia extrahenda ſunt, illitum cauſtica ui emendat puſtulas faciẽdo. At in magna duritia ſine fico impoſitũ: uel ſi uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pſoras, lepras, phthiriaſes, lithanicos, opiſthotonicos. Inungunt quoq; ſcabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusq; tribus modis exprimitur in fictili, caleſcitq; in eo in ſole modice. Exit & è cauliculo ſuccus lacteus, qui ita cum induruit, dentiũ dolori medetur, Semen ac radix cũ immaduere muſto, cõteruntur, manusq; plenæ menſura ſorbentur ad firmandas fauces, ſtomachum, oculos, caput, ſenſusq; omnes: mulierũ etiam laſſitudines, ſaluberrimo genere medicinæ. Calculos quoq;

diſcutit

diſcutit potum ex aceto. Illinitur & liuoribus ſugillatiſq́ cum melle & adipe anſerino, ut cera Cypria. Fit & oleum ex ſemine madefacto in oleo expreſſoq́, quo utũtur ad neruorum rigores, lumborumq́ & coxendicum perfrictiones. Sinapis naturam effectuſq́ eoſdem habere traditur adarca, inter ſyluas tacta, in cortice calamorũ ſub ipſa coma naſcens. Marrubium plerique inter primas herbas commendauere, quod Græci praſion uocant, alij linoſtrophon, nonnulli philopeda, aut philochares, notius quàm ut indicandum ſit. Huius folia ſemenq́ contrita proſunt contra ſerpentes, pectorũ & lateris dolores, tuſſim ueterem. Et ijs qui ſanguinem eijciunt, eximie utile, ſcapis eius cum panico aqua decoctis, ut aſperitas ſucci mitigetur. Imponitur ſtrumis cum adipe. Sunt qui uiridis ſemen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei & ſalis, ſorbere ieiunos ad tuſſim iubeant. Alij nihil comparant in eadem cauſa marrubij & fœniculi ſuccis ad ſextarios ternos expreſſis, decoctiſq́ ad ſextarios duos, cum addito mellis ſextario, rurſus decocto ad ſextarios duos, ſi cochlearij menſura in die ſorbeatur in aquæ cyatho. Et uirilium uitijs tuſum cũ melle mire prodeſt. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulſis, ſpaſticis neruis ſalutare. Potum aluum ſoluit cum ſale & aceto. Item menſtrua & ſecundas mulierum. Arida farina cum melle ad tuſſim ſiccam efficaciſſima eſt. Itẽ ad gangrenas & pterygia. Succus uero auriculis & naribus & morbo regio minuendæq́ bili cum melle prodeſt. Item contra uenena inter pauca potens. Ipſa herba ſtomachum & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauenda tamen exulceratæ ueſicæ & renum uitijs. Dicitur ſuccus claritatem oculorum adiuuare. Caſtor marrubij duo genera tradit, Nigrum, & quod magis probat, candidum. In ouum inane ſuccum addit is, ipſumq́ ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, uomicas rumpere, purgare, perſanare promittens: illitis etiam uulneribus à carne factis tuſo cum axungia ueteri. Serpyllum à ſerpendo putant dictum. Quod in ſylueſtri euenit, in petris maxime. Satiuum non ſerpit, ſed ad palmi altitudinem increſcit. Pinguius uoluntarium, & candidioribus folijs ramiſq́ aduerſus ſerpentes efficax, maxime cenchrin & ſcolopendras terreſtres ac marinas, & ſcorpiones, decoctis in uino ramis folijſq́. Fugat & odore omnes ſi uratur. Et contra marinorum uenena præcipue ualet. Capitis doloribus decoctum in aceto illinitur temporibus ac fronti cum roſaceo. Item phreneticis, lethargicis: contra tormina, & urinæ difficultatem, anginas, uomitiones drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur & ad iocinerum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes terit in cyathis duobus aceti & mellis. Siſymbrium ſylueſtre à quibuſdam thymbræum appellatum, pedali non amplius altitudine. Quod in riguis naſcitur, ſimile naſturtio eſt. Vtrunque efficax aduerſus aculeata animalia, ut crabrones & ſimilia. Quod in ſicco ortum odoratum eſt, & inſeritur coronis anguſtiore folio. Sedant utraque capitis dolorem. Item epiphoris. Alij panem addunt; Alij per ſe decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutiſq́ uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impoſitum, diebuſq́ detractum. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi diſſolutiones cohibet ſiue in cibo ſumptum, ſiue ſucco potum. Non edendũ grauidis. niſi mortuo conceptu. Quippe etiam impoſitũ eijcit. Monet urinã cum uino potum. Sylueſtre & calculos. Quos uigilare opus ſit excitat infuſum capiti cum aceto. Lini ſemen cum alijs quidem in uſu eſt. Et per ſe mulierum cutis uitia emendat in facie. Oculorũ aciem ſucco adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha ac uino ſedat: Parotidas cum melle aut adipe, aut cera: Stomachi ſolutiones inſperſum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniſo illitum. Torretur ut aluum ſiſtat. Cœliacis, & dyſentericis imponitur ex aceto. Ad iocineris dolores eſtur cum uua paſſa. Ad phthiſin utiliſſimè è ſemine fiunt ecligmata. Muſculorum, neruorum, articulorum, ceruicum duritias, cerebri membranas mitigat farina ſeminis, nitro aut ſale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris ſylueſtris extrahit quæcunque corpori inhæreant. Sic & fracta oſſa.

Serpere

Serpere ulcus in uino decocta prohibet: eruptiones pituitæ cum melle. Emendat ungues
ſcabros cum pari modo naſturtij: & teſtium uitia & ramices cum reſina & murra, & gan/
grenas ex aqua. Stomachi dolores cum fœno Græco ſextarijs utriuſq; decoctis in aqua
mulſa. Inteſtinorum & thoracis perniřioſa uitia, clyſtere in oleo & melle. Blitum iners
uidetur ac ſine ſapore, aut acrimonia ulla. Vnde conuitium fœminis apud Menandrum
faciunt mariti. Stomacho inutile eſt. Ventrem adeo turbat, ut choleram faciat aliquibus.
Dicitur tamen aduerſus ſcorpiones potum è uino prodeſſe & clauis pedũ illiniti Item lieni
& temporum dolori ex oleo. Hippocrates menſtrua ſiſti eo cibo putat.

De meu, & fœniculo, & hippomarathro uel myrſineo, & cannabi, & de ferula,
& carduis. Cap. XXIII

MEu in Italia non niſi à medicis ſeritur, & ijs admodum paucis. Duo genera eius, No
bilius athamanticum uocant, illi tanq̃ ab Athamante inuentum, hi quoniam lau/
datiſſimum in Athamania reperiatur, folijs aniſo ſimile, & caule aliquando bicubitali, ra/
dicibus multis & obnigris, quibuſdam altiſſimis. Minus ruffum quàm illud alterum. Ciet
urinam in aqua potum, radice trita uel decocta. Inflationes ſtomachi mire diſcutit. Itẽ, tor/
mina & ueſicæ uitia: uuluarumq; articulis cum melle, infantibus cum apio illitũ imo uen/
tri urinas mouet. Fœniculum nobilitauere ſerpentes, guſtatu, ut diximus, ſenectam exu/
endo, oculorumq; aciem ſucco eius reficiendo. Vnde intellectum eſt, hominum quoq; cali
ginem præcipue eo releuari. Colligitur hic caule turgeſcente. In ſole ſiccatur, inungitur ex
melle. Vbiq; hoc eſt. Laudatiſſimus in Iberia è lachrymis fit, & ex ſemine recenti. fit etiam
è radicibus prima germinatione inciſis. Eſt & in hoc genere ſylueſtre, quod alij hippoma
rathron, alij myrſineum uocãt, folijs maioribus guſtu acriore, procerius brachiali craſſitu/
dine, radice candida. Naſcitur in calidis, ſed ſaxoſis. Diocles & aliud hippomarathri genus
tradit, longo & anguſto folio, ſemine coriandri. Medicinæ in ſatiuo, ad ſcorpionum ictus
& ſerpentiũ, ſemine in uino poto. Succus & auribus inſtillatur, uermiculoſq; in his necat.
Ipſum condimentis propè omnibus inſeritur. Oxyporis etiam aptiſſime. Quin & panis
cruſtis ſubditur. Semen ſtomachum diſſolutum aſtringit, uel in febribus ſumptum. Nau
ſeam ex aqua tritum ſedat. Pulmonibus & iocineribus laudatiſſimum. Ventrẽ ſiſtit cum
modice ſumitur, urinã excitat, & tormina mitigat decoctum, lactiſq; defectu potũ mam/
mas replet. Radix cum ptiſana ſumpta renes purgat, ſiue decocto ſucco, ſiue ſemine ſum/
pto. Prodeſt & hydropicis radix ex uino cocta: Itẽ conuulſis. Illinuntur folia tumoribus ar
dentibus ex aceto. Calculos ueſicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo hau/
ſtum facit. Verendis amiciſſimum, ſiue ad fouendum radice cum uino cocta, ſiue contrita
in oleo illitum. Multi tumoribus & ſugillatis cum cera illinunt. Et radice in ſucco uel cum
melle contra canis morſum utuntur, & contra multipedem ex uino. Hippomarathron
ad omnia uehementius. Calculos præcipue pellit. Prodeſt ueſicæ cũ uino leni, & fœminarũ
menſtruis hærentibus. Efficacius in eo ſemen q̃ radix. Modus in utroq; quod duobus di
gitis tritũ addit̃ in potionẽ. Petridius, qui ophiaca ſcripſit, & Miction q rhizotomumena,
aduerſus ſerpentes nihil hippomarathro efficacius putauere. Sanè & Nicander non in no
uiſſimis poſuit. Cãnabis in ſyluis primum nata eſt, nigriore folio & aſperiore. Semen eius
extinguere geniturã uirorum dicit̃. Succus ex eo uermiculos aurium, & quodcũq; animal
intrauerit ejicit, ſed cũ dolore capitis. Tãtaq; uis ei eſt, ut aquæ infuſa, coagulare eã dicatur.
Et ideo iumentorũ aluo ſuccurrit pota in aqua. Radix cõtractos articulos emollit in aqua
cocta: Item podagras & ſimiles impetus. Ambuſtis cruda illinitur, ſed ſæpius mutatur pri/
uſquam areſcat. Ferula ſemen ſimile anetho habet. Quæ ab uno caule diuiditur in cacu
mine, fœmina putatur. Caules eduntur decocti, commendanturq; muſto ac melle, ſtoma
cho utiles. Sin plures ſumpti, capitis dolores faciũt. Radix denarij pondere in uini cyathis
duobus, bibitur aduerſus ſerpentes: Et ipſa radix imponitur. Sic & torminibus medetur.
Ex oleo aũt & aceto, contra ſudores immodicos, uel in febribus proficit. Succus ferulæ al/
uum

uum ſiſtit, fabæ magnitudine deuoratus. E uiridi ferula ramuſculus, utilis eſt ad omnia ea uitia. Ad ſanguinem ſiſtendum decem grana ſeminis bibũtur, in uino trita, uel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant luna quarta, ſexta, ſeptima, ligulæ menſura. Natura ferularum murenis infeſtiſſima eſt, tactæ ſiquidem ea moriuntur. Caſtor radicis ſuccum & oculorum claritati conferre multum putauit. Et de carduorum ſatu inter hortenſia diximus, quapropter & medicinam ex ĳs non differamus. Syluestrium genera ſunt duo. Vnum fruticoſius à terra ſtatim. Alterum unicaule craſſius. Vtriq; folia pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter caneſcentem, & abeuntem cum aura: ſcolymon Græci uocant. Hic antequam floreat contuſus atq; expreſſus, illito ſucco alopecias replet. Radix cuiuſcũq; ex aqua decocta, potoribus ſitim facere narratur. Stomachum corroborat: & uuluis (ſi credimus) etiam conferre aliquid traditur, ut mares gignantur. Ita enim Chæreas Athenienſis ſcripſit, & Glaucias, qui circa carduos diligentiſſimus uidetur. Manducatus carduus, odorem commendat oris.

Confectio theriacæ, compoſitio medicaminis Antiochi. Cap. XXIIII.

SEd diſceſſuri ab hortenſibus, unam compoſitionem ex his clariſſimam ſubtexemus, aduerſus uenenata animalia, inciſam lapide uerſibus in limine ædis Æſculapĳ. Serpylli duûm denariorũ pondus: opopanacis & milĳ tantundem ſingulorum, trifolĳ pondus denarĳ: anethi & fœniculi feminis, & aniſi, & ammĳ, & apĳ, denariorum ſenum ſingulis generibus, erui farinæ duodecim. Hæc tuſa cribrataq; uino quàm poſſit excellẽti, digeruntur in paſtillos, uictoriati pondere. Ex his ſinguli dantur ex uini mixti cyathis ternis. Hac theriaca magnus Antiochus rex aduerſus omnia uenena uſus traditur.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXI.

PROOEMIVM.

De natura florum & coronamentorum, de mira florum uarietate. Cap. I.

IN hortis ſeri & coronamenta iuſſit Cato, inenarrabili florũ maxime ſubtilitate: quando nulli poteſt facilius eſſe loqui, quàm rerũ naturæ pingere, laſciuienti præſertim & in magno gaudio fertilitatis tam uarie ludenti. Quippe reliqua, uſus alimentiq; gratia genuit: ideoq; ſecula ãnoſq; tribuit ĳs. Flores uero odoreſq; in diẽ gignit: magna (ut palàm eſt) admonitione hominũ, quæ ſpectatiſſime floreant, celerrime marceſcere. Sed ne pictura quidem ſufficiente imagini colorum reddendæ, mixturarũ uarietati, ſiue alterni atq; multiplices inter ſe nectantur, ſiue priuatis generũ funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum, quædam coronæ per coronas currunt.

De ſtrophiolo ſerto, & qui primum flores miſcere cœperint, & quando primum corolla inuenta uel appellata, & quare. Cap. II.

TEnuioribus utebantur antiqui, ſtrophia appellantes, unde nata ſtrophiola. Quin & uocabulum ipſum tarde communicatum eſt, inter ſacra tantum & bellicos honores coroniſſuum nomen uindicantibus. Cum uero è floribus fierent ſerta, à ſerendo ſeruiæ appellabantur: quod apud Græcos quoq; non adeo antiquitus placuit. Arborum enim ramis coronari in ſacris certaminibus, mos erat primum: Poſtea uariari cœptum mixtura uerſicolori. Florumq; inuicem odores coloreſq; accendère Sicyonĳ, ex ingenio Pauſiæ pictoris atq; Glyceræ coronariæ, dilectæ admodum illi, cum opera eius pictura imitaretur, & illa prouocans uariaret, eſſetq; certamen artis ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atq; in primis appellata Stephanoplocos, qua pinxit ipſam. Idq; factũ eſt poſt olympiadem centeſimam. Sic coronis è floribus receptis, paulo mox ſubiere quæ

uocâtur Ægyptiæ,ac deinde hybernæ,cum terra flores negat,ramento è cornibus tincto, Paulatimq́ & Romæ ſubrepſit appellatio,corollis inter initia propter gracilitatem nominatis:mox & corollarijs, poſtq́ è lamina ærea tenui inaurata aut inargentata dabantur.

Quis primum coronam folijs aureis & argenteis dedit,& de honore coronarũ apud antiquos,& de Scipionis honore,& de pactilibus coronis, & Cleopatræ reginæ facta. Cap. III.

CRaſſus diues,primus argento auroq́ folia imitatus,ludis ſuis coronas dedit. Acceſſeruntquê & lemniſci,quos adijci ipſarum coronarũm honos erat propter Hetruſcas,quibus iungi niſi aurei non debebant. Puri diu fuere ij. Cælare eos primus inſtituit P.Claudius Pulcher,bracteasq́ etiam Philyræ dedit. Semper tamen autoritas uel ludicro quæſitarum fuit. Nanq; ad certamina in circum per ludos & ipſi deſcendebant, & ſeruos ſuos quoſq́ mittebant. Inde illa XII. tabularum lex:Qui coronam parit,ipſe pecuniáue eius,uirtutis ergô arguitur. Quam ſerui equiúe meruiſſent,pecunia partam lege dici, nemo dubitauit. Quis ergo honos? ut ipſi mortuo, parentibusq́ eius,dum intus poſitus eſſet,forisúe ferrerut,ſine frande eſſet impoſita. Aliâs in uſu promiſcuo ne ludicræ quidẽ erant. Ingensq́ & hinc ſeueritas. L.Fuluius argentarius, bello Punico ſecũdo,cum corona roſacea interdiu è pergula ſua in forum proſpexiſſe dictus,ex autoritate ſenatus in carcerem adductus,non ante finem belli emiſſus eſt. P.Munatius,cum demptam Marſyæ coronam è floribus capiti ſuo impoſuiſſet,atque ob id duci eum in uincula triumuiri iuſſiſſent,appellauit Trib.Pleb. Nec interceſſere illi,aliter quàm Athenis,ubi comeſſabũdi iuuenes ante meridiem conuentus ſapientium quoque doctrinæ frequẽtabant. Apud nos exemplum licentiæ huius non eſt aliud quàm filia diui Augusti,cuius luxuria noctibus coronatum Marſyam,literæ illius dei gemunt. Florum quidem pop.Romanus honorem Scipioni tantũ habuit. Serapio cognominabatur,propter ſimilitudinem ſuarij cuiuſdam negociatoris. Ob id erat in tribunatu plebei admodum gratus,dignusq́ Africanorum familia. Nec erat in bonis funeris impenſa. Aſſes ergo contulit populus,ac funus elocauit: quáque præferebatur,flores è proſpectu omni ſparſit. Et iam tunc coronæ deorum honos erant,& larium publicorum priuatorumqúe,ac ſepulchrorum & manium. Summáque autoritas pactili coronæ. Sutiles ſaliorum ſacris inuenimus & ſolẽnes cœnis. Transiere deinde ad roſaria:eoq́ luxuria proceſſit,ut nõ eſſet gratia niſi mero folio:ſutilibus mox petitis ab India,aut ultra Indos. Lautiſſimũ quippe habetur è nardi folio eas dari,aut ueſte ſerica uerſicolores unguentis madidas. Hunc habet nouiſſime exitum luxuria fœminarum. Et apud Græcos quidẽ de coronis priuatim ſcripſere Mneſtheus atque Callimachus medici,quæ nocerent capiti:quoniam & in hoc eſt aliqua ualetudinis portio,in potu atque hilaritate præcipue,odorum ui ſurrepente fallaciter,ſcelerata Cleopatræ ſolertia. Nanq; apparatu belli Actiaci gratificationẽ ipſius reginæ Antonio timente, nec niſi prægustatos cibos ſumẽte, fertur pauore eius luſiſſe,extremis coronæ floribus ueneno illitis, ipſaq́ capiti impoſita,mox procedente hilaritate inuitauit Antonium ut coronas biberent. Quis ita timeret inſidias? Ergo concerpta in ſcyphum incipiente haurire oppoſita manu:En ego ſum,inquit, illa chare Antoni, quam tu noua prægustantium diligentia caues, adeo mihi,ſi poſſim ſine te uiuere, occaſio aut ratio deeſt. Inde eductum cuſtodia bibere iuſſit ilico expirantem. De floribus extra ſupradictos ſcripſit Theophraſtus apud Græcos. Ex noſtris autem inſcripſere aliqui libros anthologicon. Flores uero perſecutus eſt nemo, quod equidem inueniam. Nec nos nunc ſcilicet coronas nectemus. Id enim friuolum eſt. Sed de floribus quæ uidebuntur digna, memorabimus. Pauciſſima noſtri genera coronamentorum inter hortenſia nouere,ac penè uiolas roſasqúe tantum.

De roſa

De roſa in coronis,& de generibus eius,& ubi ſeratur. Cap. IIII.

ROſa naſcitur ſpina uerius quàm frutice,in rubo quoq; proueniens, illic etiam iucundi odoris,quàmnis anguſti. Germinat omnis primo incluſa granoſo cortice. Quo mox intumeſcẽte,& in uirides alabaſtros faſtigiato,paulatim rubeſcẽs dehiſcit,ac ſeſe pandit,in calycis medio ſui ſtantis complexa luteos apices. Vſus eius in coronis propè minimus eſt.Oleo maceratur,idq; iam à Troianis temporibus,Homero teſte. Præterea in unguenta tranſit,ut diximus.Per ſe medicas artes præbet. Emplaſtris atque collyrijs inſeritur mordaci ſubtilitate. Menſarum etiam delicijs inungendis minime noxia. Genera eius noſtri fecere celeberrima Præneſtinã & Campanam. Addidere alij Mileſiam,cuius ſit ardentiſſimus colos, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachiniam minus rubentem.Mox Alabandicam,uiliorem albicantibus folijs. Viliſſimam uero plurimis, ſed minutiſſimis ſpineolam. Differunt enim multitudine foliorum,aſperitate,leuore, colore, odore. Pauciſſima quina folia,ac deinde numeroſiora,cum ſit genus eius quam centifoliam uocant:quæ eſt in Campania Italiæ,Græciæ uero circa Philippos:ſed ibi non ſuæ terræ prouentu.Pangæus mons in uicino fert,numeroſis folijs ac paruis,unde accolæ transferentes conſerunt,ipſaque plantatione proficiunt.Non autem talis odoratiſſima eſt, nec cui latiſſimum maximumq; folium.Breuiterque index odoris,ſcabritia corticis. Cepio Tiberij Cæſaris principatu,negauit centifoliam in coronas addi, præterquam extremos uelut ad cardines,nec odore,nec ſpecie probabilem . Eſt & quæ Græca appellatur à noſtris,à Græcis lychnis,non niſi in humidis locis proueniens, nec unquam excedens quinq; folia,uiolæ magnitudine,odore nullo.Eſt & alia græcula appellata,cõuolutis foliorum paniculis,nec dehiſcens niſi manu coacta, ſemperq; naſcenti ſimilis,latiſſimis folijs. Alia funditur è caule maluaceo, folia oleacea habẽs,moſceuton uocãt.Atq; inter has media magnitudine autumnalis,quam coroneolam uocant.Omnes ſine odore,præter coroneolam & in rubo natam:tot modis adulterantur. Et alias uera quoque plurimum ſolo præualet. Cyrenis odoratiſſima eſt, ideóque ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hiſpaniæ,hyeme tota præcox.Refert & cæli temperies.Quibuſdam enim annis minus odorata prouenit.Præterea locis omnis ſiccis quàm humidis odoratior: Seri nec pinguibus uult,nec argilloſis locis,nec riguis,contenta raris:proprieq; ruderatum agrum amat. Præcox Campana,ſera Mileſia.Nouiſſime tamen deſinit Præneſtina. Fodiuntur altius quàm fruges, leuius quàm uites. Tardiſſime proueniunt ſemine, quod in ipſo cortice eſt ſub ipſo flore opertum lanugine,ob id potius caule cõciſo inſeruntur.Et ocellis radicis, ut harundo,unum genus inſeritur pallidæ ſpinoſæ,longiſſimis uirgis quinquefoliæ, quæ è græcis altera eſt. Omnis autem reciſione atq; uſtione proficit:translatione quoq;,ut uitis.optime ocyſſimeq; prouenit,ſurculis quaternum digitorum longitudine,aut ampliore,poſt uergiliarum occaſum ſata:dein per fauonium translata,pedalibus interuallis,crebroq; circumfoſſa.Qui præcocem faciunt,pedali circa radicem ſcrobe aquam calidam infundunt,germinare incipiente calyce.

De lilio tria genera,& ratione ea inſerendi. Cap. V.

LIlium roſæ nobilitate proximum eſt,& quadam cognatione unguenti oleiq;,quod lirinon appellatur.Et impoſitum etiam maxime roſas decet, medio prouentu earum incipiens.Nec ulli florum excelſitas maior,interdum cubitorum trium,languido ſemper collo,& nõ ſufficiẽte capitis oneri.Candor eius eximius,folijs foris ſtriatis,& ab anguſtijs in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus,effigie calathi,reſupinis per ambitum labris,tenuiq; filo & ſemine ſtãtibus in medio crocis.Ita odor colorq; duplex,& alius calycis,alius ſtaminis,differentia anguſta. In unguenti uero oleiq; uſu,& folia nõ ſpernuntur.Eſt flos nõ diſſimilis illi in herba quam conuoluolũ uocãt,naſcẽs per fruteta,nullo odore,nec crocis intus,candorẽ tantũ referens,ac ueluti naturæ rudimentũ lilia facere condiſcentis. Alba lilia ijſdem omnibus modis ſerũtur,quibus roſa.Et hoc amplius lachryma ſua,ut hippo-

ſelinum,nihilq; eſt fœcundius,una radice quinquagenos ſæpe emittente bulbos.Eſt & rubens lilium,quod Græci crinon uocant.Alij florem eius cynorhodon.Laudatiſſimum in Antiochia & Laodicea Syriæ,mox in Phaſelide.Quartum locũ obtinet in Italia naſcens. Sunt & purpurea lilia,aliquando gemino caule,carnoſiore tantum radice,maioriſq; bulbi,ſed unius:Narciſſum uocãt. Huius alterũ genus flore candido, calyce purpureo. Differentia à lilijs eſt & hæc,quod narciſſis folia in radice ſunt,probatiſſimis in Lyciæ montibus.Tertio generi cætera eadem,calyx herbaceus. Omnes ſerotini. Poſt arcturum enim florent,ac per æquinoctium autumnum.Inuenta eſt & in his ratio inſerendi,monſtrificis hominum ingenijs.Colliguntur nanq; menſe Iulio ſcapi areſcẽtes,liliaq; ſuſpendũtur in fumo. Dein nudantibus ſe nodulis, in fece nigri uini uel Græci menſe martio macerantur,ut colorem percipiant:atq; ita in ſcrobiculis ſeruntur,heminis fecis circũfuſis.Sic fiunt purpurea lilia:mirumq;,ita tingi aliquid, ut naſcatur infectum.

De uiolis & de caltha,& de baccare,combreto,aſaro & croco. Cap. VI.

VIolis honos proximus.Earum plurima genera.Purpureæ,luteæ,albæ:plantis omnes ut olus ſatæ.Ex ijs uero quæ ſponte apricis & macris locis proueniunt purpureæ,latiore folio ſtatim ab radice carnoſa exeunt, ſolæq; Græco nomine à cæteris diſcernuntur, appellata Ia,ut ab his Ianthina ueſtis.Sed ſatiuis maxima autoritas luteis. Genera ijs tuſculana,& quæ marina appellatur, folio aliquanto latiore,ſed minus odorato. In totum uero ſine odore,minutoq; folio calathiana,munus autumni,cæteræ ueris.Proxima ei caltha eſt concolori amplitudine. Vincit numero foliorum marinam,quinque non excedentem:Eadẽ odore ſuperatur.Eſt enim grauis caltha.Non leuior ei quam ſcopam regiã appellant:quanquam folia eius olent,nõ flores.Baccar quoq; radicis tantũ odoratæ eſt,à quibuſdã nardũ ruſticũ appellatũ. Vnguenta ex ea radice fieri ſolita apud antiquos, Ariſtophanes priſcæ comœdiæ poẽta teſtis eſt. Vnde quidam errore falſo barbaricam eam appellabant. Odor eſt ei cinnamomo proximus.Gracili ſolo nec humido prouenit. Simillimũ ei cõbretũ appellatur,foliorũ exilitate uſq; in fila attenuata, & procerius quàm baccar. Nec hæc ſunt tantum,ſed eorũ quoq; error corrigendus eſt,qui baccar,ruſticũ nardũ appellauere.Eſt enim alia herba ſic cognominata, quã Græci aſaron uocant,cuius ſpeciẽ figuramq; diximus in nardi generibus.Quinimo aſaron inuenio uocitari,quoniam in coronas nõ addatur. Crocũ ſylueſtre optimũ ſerere in Italia minime expedit,ad ſcrupula uſq; ſingula areis decoquẽtibus.Seritur radicis bulbo. Satiuũ latius, maiusq; & nitidius, ſed multo leuius degenerans. Sed nec ubiq; fœcũdum,etiam Cyrenis, ubi ſemper flores laudatiſſimi.Prima nobilitas Cilicio,& ibi in Coryco mõte.Dein Lycio,monte Olympo. Mox Centuripino Siciliæ.Aliqui Phlegræo ſecundum locum dedere. Adulteratur nihil æque.Probatio ſynceri,ſi impoſita manu crepat ueluti fragile.Humidum enim,quod euenit adulteratione,cedit. Altera probatio:ſi manu prolata ad ora, leniter faciem oculoſq; mordeat.Eſt per ſe genus ſatiui blãdiſſimũ uulgo,cũ ſit medio candidũ,dialeucon uocãt. Cõtrà Cyrenaico uitiũ,quod omni croco nigrius eſt,& celerrime marceſcit. Optimũ ubicũq; quod pinguiſſimũ,& breuibus capillis:peſſimum uero, quod ſitum redolet. Mutianus autor eſt,in Lycia anno ſeptimo aut octauo trãſferri in locũ ſubactũ,atq; ita degenerãs renouari. Vſus eius in coronis nuſq;.Herba enim eſt folio anguſto penè in capillamẽti modũ. Sed uino mire cõgruit,præcipue dulci,tritũ & ad theatra replenda.Floret uergiliarum occaſu paucis diebus,folioq; florẽ expellit. Viret bruma & colligitur.Siccatur umbra melius etiam hyberna.Carnoſa & illi radix,uiuaciorq; quàm cæteris.Gaudet calcari,& atteri,pereundoq; melius prouenit.Ideo iuxta ſemitas ac fontes lætiſſimum.

De floribus antiquis,& de odoramentorũ diuerſitate,ſaliunca,& polio. Cap. VII.

TRoianis tẽporibus iam erat honos ei.Hos certe flores Homerus treis laudat,loton, crocon,hyacinthum.Omnium autem odoramẽtorum,atq; adeo herbarũ differẽtia eſt in colore,& odore,& ſucco.Odorato ſapor raro ulli non amarus,è contrario dulcia ra-

ro odora-

ro odorata. Itaq; & uina muſtis odoratiora, & ſylueſtria magis omnia ſatiuis. Quorũdam odor ſuauior e longinquo, propius admotus hebetatur, ut uiolæ. Roſa recens à longinqno olet, ſicca propius. Omnis aũt uerno tẽpore acrior, & matutinis: quicquid ad meridianas horas dies uergit, hebetatur. Nouella quoq; uetuſtis minns odorata. Acerrimus tamẽ odor omniũ æſtate media. Roſa & crocũ odoratiora, cũ ſerenis diebns legũtur: & omnia in calidis quàm in frigidis. In Ægypto tamen minime odorati flores, quia nebuloſus & roſcidus aër eſt à Nilo flumine. Quorundã ſuauitati grauitas ineſt. Quædam cũ uirent non olent, propter humorẽ nimiũ: ut buceros, quod eſt fœnũ Græcũ. Acutus odor nõ omniũ ſine ſucco eſt, ut uiolæ, roſæ, croco. Quæ uero ex acutis ſucco carẽt, eorũ omnium odor grauis, ut in lilio utriuſq; generis. Abrotonũ & amaracus acres habent odores. Quorũdã flos tantũ iucundus, reliquæ partes ignauæ, ut uiolæ ac roſæ. Hortenſiũ odoratiſſima quæ ſicca, ut ruta, menta, apiũ, & quæ in ſiccis naſcãtur. Quædã uetuſtate odoratiora, ut cotonea: eademq; decerpta, q̃ in ſuis radicibus. Quædã nõ niſi defracta, aut ex attritu olẽt. Alia nõ niſi detracto cortice. Quædã uero nõ niſi uſta, ſicut thura myrrhæq;. Flores triti omnes amariores q̃ intacti. Aliqua arida diutius odorẽ cõtinent, ut melilotos. Quædã locũ ipſum odoratiorẽ faciũt, ut iris, quin & arborẽ totã cuiuſcũq; radices attingũt. Heſperis noctu magis olet, inde nomine inuẽto. Animaliũ nullũ odoratũ, niſi ſi de pantheris quod dictũ eſt credimus. Illa quoq; nõ omittenda differentia, odoramentorũ multa nihil pertinere ad coronamenta, ut irin atq; ſaliuncã, quanq; nobiliſſimi odoris utranq;. Sed iris radice tantũ cõmendatur, unguentis & medicinæ naſcens. Laudatiſſima in Illyrico. Et ibi quoq; non in maritimis, ſed in ſylueſtribus Drilonis & Naronæ. Proxima in Macedonia, longiſſima hæc & candicans & exilis. Tertiũ locum habet Africana, ampliſſima inter omnes, guſtuq; amariſſima. Illyrica quoq; duorum generũ eſt. Rhaphanitis à ſimilitudine, quæ & melior: Rhizotomos ſubruffa. Optima, quæ ſternutamenta tactu mouet. Caulẽ habet cubitalẽ, & rectũ. Floret diuerſi coloris ſpecie, ſicut arquus cæleſtis, unde & nomen. Non improbatur & Piſidica. Et foſſuri tribus antè menſibus mulſa aqua circũfuſa, hoc ueluti placamento terræ blandiũtur, circumſcripta mucrone gladij orbe triplici: & cum legerint eam, protinus in cælũ attollunt. Natura eſt feruens, tractataq; puſtulas ambuſti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut caſti legãt. Teredines non ſicca modo, uerũ & in terra celerrime ſentit. Optimũ antea irinum Leucade & Elide ferebatur. Iampridẽ enim & ſeritur. Nũc è Pamphylia. Sed Ciliciũ maxime laudatur, atq; ſeptentrionale. Saliunca folioſa quidẽ eſt, ſed breuis, & quæ necti non poſſit. Radici numeroſæ cohæret, herba uerius quàm flos, denſa ueluti manu preſſa, breuiterq; ceſpes ſui generis. Pannonia hãc gignit & Norici, alpiumq; aprica: urbiũ Eporedia, tantæ ſuauitatis, ut metallũ eſſe cœperit. Veſtibus interponi eam gratiſſimum. Sic & apud Græcos polion herbã, inclytam Muſæi & Heſiodi laudibus, ad omnia utilẽ prædicantiũ, ſuperq; cætera ad famam etiã ac dignitates: prorſuſq; miram, ſi modo (ut tradunt) folia eius mane candida, meridie purpurea, ſole occidente cerulea aſpiciuntur. Duo genera eius, campeſtre maius, ſylueſtre quod minus eſt. Quidam teuthrion uocant. Folia canis hominis ſimilia, à radice protinus nunquam palmo altiora. Et de odoratis floribus ſatis dictum.

De ueſtiũ æmulatione cũ floribns, & amaranto, & chryſocome, ſiue chryſiti. Cap. VIII.

IN quibus unguẽto uiciſſe naturã gaudẽs luxuria, ueſtibus quoq; ꝓuocauit eos flores, qui colore cõmendant. Hos aĩaduerto tres eſſe principales. Vnũ in cocco, qui in roſis micat. Gratius nihil tradit̃ aſpectu, & in purpuras Tyrias, dibaphaſq; ac Laconicas. Aliũ in amethiſto, qui in uiola: & ipſe in purpureũ, quẽq; iãthinũ appellauimns. Genera eñ tractamus, in ſpecies multas ſeſe ſpargẽtia. Tertius eſt qui ꝓprie cõchylij intelligit̃, multis modis: Vnus in heliotropio, & in aliquo ex his plerũq; ſaturatior. Alins in malua, ad purpuram inclinãs. Alius in uiola ſerotina, cõchyliorũ uegetiſſima. Paria nũc cõponuntur, & natura atq; luxuria depugnãt. Lutei uideo honorem antiquiſſimum, in nuptialibus flãmeis

rotum fœminis conceſſum. Et fortaſſis ideo non numerari inter principales, hoc eſt, commnnes maribus ac fœminis, quoniam ſocietas principatum dedit. Amaranto non dubie uincimur. Eſt autē ſpica purpurea uerius, quàm flos aliquis, & ipſe ſine odore. Mirumq́ꝫ in eo, gaudere decerpi, & lætius renaſci. Prouenit Auguſto menſe. Durat in autumnnm. Alexandrino palma, qui decerptus aſſeruatur. Mirumq́ꝫ, poſtquam defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiſcit, & hybernas coronas facit. Summa eius natura in nomine eſt, appellato, quoniā nō marceſcat. In nomine & cyani colos. Item holochryſi. Omnes autem hi flores non fuere in uſu Alexādri Magni ætate, quoniam proximi à morte eius autores ſiluere de illis: quo manifeſtū eſt poſtea placuiſſe. A Græcis tamen repertos quis dubitet? non aliter Italia uſurpante nomina illorum. At Hercules petilio ipſa nomen impoſuit autumnali, circaq́ꝫ uepres naſcenti, & tantum colore commendato, qui eſt roſæ ſylueſtris. Folia parua, quina. Mirumq́ꝫ in eo flore, inflecti cacumen, & non niſi retorto folia naſci, paruo calyce, ac uerſicolori, luteum ſemen includēte. Luteus & bellio paſtillicantibus quiquagenisquinis barbulis coronatur. Pratenſes hi flores, ac ſine uſu pleriq́ꝫ, & ideo ſine nominibus. Quin & hiſipſis alia alij uocabula imponunt. Chryſocome ſiue chryſitis, non habet Latinam appellationē. Palmi altitudine eſt, comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex auſtero dulci, in petroſis opacisq́ꝫ naſcens.

De honore coronarum, & cyclamino, & meliloto, & trifolio, tria genera eius. Cap. IX.

ET ferè peractis colorū quoq́ꝫ celeberrimis, tranſeat ratio ad eas coronas, quæ uarietate ſola placent. Duo earum genera, quando aliæ flore cōſtant, aliæ folio. Florem eſſe dixerim geniſtas. Nanq́ꝫ & ijs decerpitur luteus: Itē rhododēdron. Item zizipha, quæ & Cappadocia uocantur: his odoratus ſimilisq́ꝫ olearum floribus. In uepribus naſcitur cyclaminum, de quo plura aliàs. Flos eius coloſſinus in coronas admittitur. Folia in coronamentis ſmilacis & ederæ, corymbiqúe earum obtinent principatum, de quibus in fruticum loco abunde diximus. Sunt & alia genera, nominibus Græcis indicanda, quia noſtris maiore ex parte huius nomenclaturæ defuit cura. Et pleraq́ꝫ eorum in exteris terris naſcūtur, nobis tamen cōſectāda: quoniā de natura ſermo, non de Italia eſt. Ergo in coronamenta folio uenere melothron, ſpireon, trigonon, cneoron, quod caſiā Hyginus uocat. Et quod cunilaginem quæ conyza, melliſſophylon quod apiaſtrum, meliloton quod ſertulā Campanā uocamus. Eſt enim in Campania Italiæ laudatiſſima, Græcis in Sunio, mox Chalcidica & Cretica, ubicunq́ꝫ uero aſperis & ſylueſtribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas, indicio eſt nomē ſertulæ, quod occupauit. Odor eius croco uicinus eſt & flos, ipſa cana. Placet maxime folijs breuiſſimis atq́ꝫ pinguiſſimis. Folio coronar & trifolium. Tria eius genera: Minyanthes uocant Græci, alij aſphaltion, maiore folio, quo utuntur coronarij. Alterum acuto, oxytriphyllon. Tertiū ex omnibus minutiſſimū. Inter hæc neruoſi cauliculi quibuſdam, ut marathro, hippomarathro, myophono. Vtuntur è ferulis & corymbis, & ederæ flore purpureo. Eſt & in alio genere earum ſylueſtribus roſis ſimilis. Et in ijs quoq́ꝫ colos tantum delectat, odor autem abeſt. Et cneori duo genera, nigri atq́ꝫ candidi. Hoc & odoratum. Ramoſa ambo. Florent poſt æquinoctium autumni.

De origano, & thymo, & melle Attico, & conyza, & Ionis flore, & helenio, & abrotono, & leucanthemo. Cap. X.

TOtidem & origani in coronamentis ſpecies. Alterius enim nullum ſemen. Id cui odor eſt Creticum uocatur. Totidem & thymi: candidū ac nigricans. Floret autem circa ſolſtitia, cum & apes decerpunt, & augurium mellis eſt. Prouentum enim ſperant apiarij large floreſcente eo. Læditur imbribus amittitq́ꝫ florem. Semē thymi nō poteſt deprehendi, cum origani per quàm minutum, nō tamen fallat. Sed quid intereſt occultaſſe id naturā? In flore ipſo intelligitur, ſatóque eo naſcitur. Quid non tentauere homines? Mellis Attici in toto orbe ſumma laus exiſtimatur. Ergo translatum eſt ex Attica thymum, &

uix

uix flore(uti docemus) ſatum. Sed alia ratio naturæ obſtitit, nõ durante attico thymo, niſi in afflatu maris. Erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo, ideóque non naſci in Arcadia. Tunc oleam non putabant gigni, niſi intra c c c. ſtadia à mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in prouincia Narbonenſi refertos ſcimus: hoc penè ſolo reditu, è longinquis regionibus pecudum milibus conuenientibus, ut thymo ueſcantur. Et conyzæ duo genera in coronamentis, mas ac fœmina. Differentia in folio. Tenuius fœminæ & conſtrictius anguſtiusq;. Imbricatũ maris & ramoſius. Flos quoq; magis ſplendet eius, Serotinus utriq; poſt arcturũ. Mas odore grauior, fœmina acrior. Et ideo contra beſtiarum morſus aptior. Folia fœminæ mellis odorẽ habent. Maſculæ radix à quibuſdã libanotis appellatur, de qua diximus. Et tantum folio coronant Iouis flos, amaracus, hemerocalles, abrotonum, heleniũ, ſiſymbrũi, ſerpyllum, omnia ſurculoſa roſæ modo. Colore tantum placet Iouis flos, odor abeſt: ſicut & illi qui Græce phlox uocatur. Et ramis autem & folio odorata ſunt, excepta ſerpyllo. Helenium è lachrymis Helenæ dicitur natum. Et ideo in Helena inſula laudatiſſimum. Eſt autem frutex humi ſe ſpargens dodrantalibus ramulis, folio ſimili ſerpyllo. Abrotonũ odore iucunde graui floret æſtate. Flos aurei coloris. Vacuum ſponte prouenit. Cacumine ſuo ſe propagat. Seritur autem ſemine melius quàm radice aut ſurculo: ſemine quoq; non ſine negocio: plantaria transferuntur. Sic & adoniũ. Vtrũq; æſtate. Alſioſa enim admodũ ſunt, & ſole tamen nimio lædũtur. Sed ubi cõualuere, ritu uitis fruticãt. Abrotono ſimile odore leucãthemũ eſt, flore albo folioſum.

De amaraco uel ſampſucho, & nyctegreto, & meliloto, & uiola alba, & codiamino, & de ſylueſtribus bulbis, & heliochryſo, & lychni, & de herbis citra mare. Cap. XI.

AMaracum Diocles medicus & Sicula gens appellauere, quod Ægyptus & Syria ſampſuchum. Seritur utroq; genere, & ſemine & ramo, uiuacius prædictis, & odore melius. Copioſum amaraco æque quàm abrotono ſemẽ. Sed abrotono radix una, & alte deſcendens, cæteris in ſummo terræ leuiter hærens. Reliquorum ſatio autumno ferè incipiente, nec non & uere quibuſdam locis quæ umbra gaudent, & aqua ac fimo. Nyctegretum inter pauca miratus eſt Democritus, coloris ignei, folijs ſpinæ, nec à terra ſe attollentem, præcipuam in Gedroſia narrat. Erui poſt æquinoctium uernum radicitus, ſiccarię ad lunam XXX. diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorumq; reges uti hac herba ad uota ſuſcipienda. Eandem uocari chenomychon, quoniam anſeres à primo conſpectu eius expaueſcant ab alijs nictilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat. Melilotos ubique naſcitur. Laudatiſſima tamen in Attica. Vbicunque uero recens, nec candicans, & croco quàm ſimillima: quanquam in Italia odoratior & candida. Florum prima uer nũciantium, uiola alba. Tepidioribus uero locis etiam hyeme emicat. Poſtea quæ appellatur purpurea. Proxime flammea, quæ & phlox uocatur, ſylueſtris duntaxat. Codiaminon bis anno, uere & autumno. Æſtates hyemesq; fugit. Seriores ſupradictis aliquando narciſſus & lilium trans maria, in Italia quidem, ut diximus, poſt roſam. Nam in Græcia tardius etiamnum anemone. Eſt autem hæc ſylueſtrium bulborum flos, aliáque quàm quæ dicetur in medicinis. Sequitur œnanthe, melanion, ex ſylueſtribus heliochryſos. Deinde alterum genus anemones quæ limonia uocatur. Poſt hanc gladiolus comitatus hyacinthis. Nouiſſima roſa. Eadẽq; prima deficit, excepta ſatiua, è cæteris hiacynthus maxime durat, & uiola alba, & œnanthe. Sed hæc ita, ſi deuulſa crebro prohibeatur in ſemen abire. Naſcitur locis tepidis. Odor idem ei qui germinantibus uuis, atq; inde nomen. Hyacinthũ comitatur fabula duplex, luctum præferens eius quẽ Apollo dilexerat, aut ex Aiacis cruore æditi, ita diſcurrẽtibus uenis, ut Græcarũ literarum figura A I legatur inſcripta. Heliochryſos florem habet auro ſimilem, folium tenue, cauliculũ quoq; gracilem, ſed durum. Hoc coronare ſe magi, ſi & unguenta ſumantur ex auro, quod apyron uocãt, ad gratiam quoque uitæ gloriamq; pertinere arbitrantur. Et uerni quidem flores hi ſunt.

Succedunt illis æſtiui, lychnis, & Iouis flos, & alterum genus lilij. Item tiphyon & amaracus, quem phrygium cognominant. Sed maxime ſpectabilis pothos. Duo genera huius. Vnum cui flos hyacinthi eſt: Alterũ candidius, qui ferè naſcitur in tumulis, quoniam fortius durat. Et iris æſtate floret. Abeunt & hi marceſcuntq;. Alij rurſus ſubeunt autumno. Tertium genus lilij & crocum, in utroq; genere. Vnum hebes, alterum odoratum: primis omnia imbribus emicantia. Coronarij quidem & ſpinæ flore utuntur, quippe cũ ſpinæ albæ cauliculi inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Hic eſt trans maria ordo florum. In Italia uiolis ſuccedit roſa, huic interuenit lilium, roſam cyanus excipit, cyanum amarantus. Nam uincaperuinca ſemper uiret, in modum lineæ folijs geniculatim circundata. Topiaria herba: inopiam tamen florum aliquando ſupplet. Hæc à Græcis chamædaphne uocatur. Vita longiſſima uiolæ albæ eſt trimatu. Ab eo tempore degenerat. Roſa & quinquennium perfert, non reciſa nec aduſta. Illo enim modo iuueneſcit. Diximus & terram referre plurimum. Nam in Ægypto ſine odore hæc omnia: tantumq; myrtis odor præcipuus. Alicubi etiam binis menſibus antecedit germinatio omnium. Roſaria à fauonio foſſa oportet eſſe, iterumq; ſolſtitio. Et id agendum, ut intra id tempus purgata ac pura ſint.

De cura apum, pabulo & morbis earum, & remedijs. Cap. XII.

VErum hortis coronamentiſq; maxime aluearia & apes côueniunt, res præcipui quæſtus cõpendijq;, cum fauit. Harum ergo cauſa oportet ſerere thymum, apiaſtrum, roſam, uiolas, lilium, cytiſum, fabam, eruilium, cunilam, papauer, conyzam, caſiam, melilotum, meliſſophyllum, cerinthen. Eſt autem cerinthe folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis ſuccum habente. Horum floris auidiſſimæ ſunt, atque etiam ſinapis, quod miremur, cum oliuæ florem ab his non attingi conſtet. Ideoq; hanc arborem procul eſſe melius ſit: cum aliquas quàm proxime ſeri côueniat, quæ & euolantium examina inuitent, nec longius abire patiãtur. Cornum quoq; arborem caueri oportet. Nam flore eius deguſtato, aluo cõcita moriuntur. Remediũ, ſorba cõtuſa è melle præbere his, uel urinam hominum, uel boum, aut grana punici mali, aminæo uino cõſperſa. At geniſtas circun ſeri aluearijs gratiſſimũ. Mirũ eſt dignumq́; memoratu de alimẽtis quod cõperi. Hoſtilia uicus alluitur Pado. Huius inquilini pabulo circà deficiente imponũt nauibus aluos, noctibuſq; quina milia paſſuum contrario amne naues ſubuehunt. Egreſſæ luce apes paſtæq́;, ad naues quotidie remeant, mutantes locũ, donec pondere ipſo preſſis nauibus, pleni aluei intelligantur, reuectiſq́; eximantur mella.

De uenenato melle, & de remedijs mellis uenenati, & mellis inſani. Cap. XIII.

ET in Hiſpania mulis prouehunt, ſimili de cauſa: Tãtumq́; pabulum refert, ut mella quoq; uenenata fiant. Heracleæ in Ponto, quibuſdam annis perniciosiſſima exiſtũt, ab ijſdem apibus facta. Nec dixere autores è quibus floribus ea fierent. Nos tradêmus quæ comperimus. Herba eſt ab exitio & iumentorum quidem, ſed præcipue caprarum, appellata ægolethron. Huius flores concipiunt noxium uirus aquoſo uere marceſcentes. Ita fit, ut non omnibus annis ſentiatur hoc malum. Venenati ſigna ſunt, quod omnino non denſatur, quod color magis rutilus eſt, odor alienus, ſternutamẽta protinus mouẽs, quod ponderoſius innoxio, Qui edêre, abijciunt ſe humi, refrigerationẽ quærẽtes: nam & ſudore difluũt. Remedia ſunt multa, quæ ſuis locis dicemus. Sed quoniam ſtatim repræſentari aliqua in tantis inſidijs oportet, mulſum uetus è melle optimo & ruta: ſalſamenta etiamſi reijciantur ſumpta crebro. Certumq́; eſt id malum per excremẽta ad canes etiam peruenire, ſimiliterq; torqueri eos. Mulſum tamen ex eo inueteratum, innocuum eſſe conſtat. Et fœminarum cutem nullo melius emendari cum coſto, ſugillata cum aloë. Aliud genus in eodem Ponto gente Sanoorum mellis, quod ab inſania, quam gignit, mænomenon uocant. Id exiſtimatur contrahi flore rhododendri, quo ſcatent ſyluæ. Genſq́; ea cum ceram in tributa Romanis præſtet, mel (quoniã exitiale eſt) nõ uendit. Et in Perſide,

& in

& in Mauritaniæ Cæſarienſis Getulia, contermina Maſſæſulis, uenenati faui gignuntur quidamq; à parte quo nihil eſſe fallacius poteſt, niſi quod liuore deprehenduntur. Quid ſibi uoluiſſe naturam ĳs arbitremur inſidĳs, ut ab ĳſdem apibus, nec omnibus annis fierēt, aut nō totis fauis? Parū eni erat genuiſſe rem, in qua uenenū facillime daretur, etiamne hoc ipſa in melle tot animalibus dedit? Quid ſibi uoluit, niſi ut cautiorem minuſq; auidum faceret hominem? Non enim ipſi melli, ſed apibus iam cuſpides dederat, & quidem uenenatas, remedio aduerſus has utiq; non differendo. Ergo maluæ ſucco, aut foliorū ederæ perungi ſalutare eſt, uel percuſſos eas bibere. Mirum tamen eſt, uenena portantes ore, fingenteſq; ipſas non mori: niſi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus: ſicut contra ſerpentes Pſyllis Marſiſq; inter homines.

De melle quod muſcæ non attigunt, & aluearĳs, & cura eorum ſi famem ſentiunt apes, & quomodo cera fiat. Cap. XIIII.

ALiud in Creta miraculum mellis. Mons eſt Carina IX. M. paſ. ambitu, intra quod ſpatium muſcæ non reperiuntur, natumq; ibi mel nuſquam attingunt. Hoc experimento ſingulare medicamentis eligitur. Aluearia orientem æquinoctialem ſpectare conuenit, aquilonem euitent. Nec fauonium minus. Aluearia optima è cortice, ſecūda ferula, tertia uimine: multi ea & ſpeculari lapide fecere, ut operantes intus ſpectarent. Circumlini alueos fimo bubulo utiliſſimū. operculum à tergo eſſe ambulatorium, ut proferatur intus ſi magnus ſit alueus, aut ſterilis operatio, ne deſperatione curam abĳciant: id paulatim reduci, fallente operis incremento. Aluearia hyeme ſtramento operiri, crebro ſuffiri, maxime fimo bubulo. Cognatum hoc ĳs innaſcentes beſtiolas necat, araneos, papiliones, teredines, apesq́ue ipſas excitat. Et araneorum quidem exitium facilius eſt, papilio maior peſtis. Tollitur uero cum matureſcit malua noctu, interlunio, cælo ſereno, accenſis lucernis ante alueos. In eam flammam ſeſe ingerunt. Si cibus deeſſe cenſeatur apibus, uuas paſſas ſiccáſue, ficosq́ue tuſas, ad fores earum poſuiſſe conueniet. Item lanas tractas madentes paſſo, aut defruto, aut aqua mulſa. Gallinarum etiam crudas carnes. Quibuſdam etiam æſtatibus ĳdem cibi præſtandi, cum ſiccitas continua florum alimentum abſtulit. Alueorum, cum mel eximitur, illini oportet exitus, meliſſophyllo aut geniſta tritis. aut medios alba uite præcingere, ne apes diffugiant. Vaſa mellaria aut fauos lauari aqua præcipiunt: hac decocta, fieri ſaluberrimum acetum. Cera fit expreſſis fauis, ſed antè purificatis aqua, & triduo in tenebris ſiccatis. quarto die liquatis igni in nouo fictili, aqua fauos tegente, tunc ſporta colatis. Rurſus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturq́ue alia frigida, uaſis melle circūlitis. Optima quæ Punica uocatur. Proxima quàm maxime fulua, odoriſq; mellei, pura, natione autem Pontica, quam conſtare equidem miror inter uenenata mella. Deinde Cretica. Plurimum enim ex propoli habet, de qua diximus in natura apum. Poſt has Corſica, quoniam ex buxo fit, habere quandam uim medicaminis putatur. Punica fit hoc modo: Ventilatur ſub dio ſæpius cera fulua. Deinde feruet in aqua marina, ex alto petita, addito nitro. Inde ligulis hauriūt florē, id eſt, candidiſſima quæq;, tranfunduntq; in uas, quod exiguum frigidæ habeat. Et rurſus marina decoquūt ſeparatim, dein uas ipſum refrigerant. Et cū hæc ter fecere, iuncea crate ſub diuo ſiccant ſole, lunáq;, hæc enim candorē facit: ſiccantes, ne liqueſaciāt, protegunt tenui linteo. Candidiſſima uero fit, poſt inſolationem etiamnum recocta. Punica medicinis utiliſſima. Nigreſcit cera addito chartarum cinere, ſicut anchuſa admixta rubet. Varioſq; in colores pigmentis trahitur, ad reddēdas ſimilitudines, & innumeros mortaliū uſus, parietumq; etiam & armorum tutelam. Cætera de melle apibusq; in natura earum dicta ſunt. Et hortorum quidem omnis ferè ratio peracta eſt.

De herbis ſponte naſcentibus & aculeatis. Cap. XV.

SEquuntur herbæ ſponte naſcentes, quibus pleræq; gentiū utuntur in cibis, maximeq; Ægyptus, frugū quidē fertiliſſima, ſed ut ſola ĳs carere poſſit: tāta eſt ciborū ex herbis abundan-

abundantia. In Italia paucisſimas nonimus, fraga, tanum, ruſcum, batin marinam, batin hortenſianam, quam aliqui aſparagnm gallicum uocant. Præter has paſtinacam pratenſem, lupum ſalictarium, eaq́ue uerius oblectamenta quàm cibos. In Ægypto nobiliſſima eſt colocaſia, quam cyamon aliqui uocant. Hanc è Nilo metunt, caule cum coctus eſt araneoſo in mandẽdo, thyrſo autem qui inter folia emicat ſpectabili, folíjs latiſſimis, etiam ſi arboreis comparentur, ad ſimilitudinẽ eorum, quæ perſonata in noſtris amnibus uocamus. Adeóq; Nili ſui dotibus gaudent, ut implexis colocaſiæ folíjs in uariam ſpeciem uaſorum, potare gratiſſimum habeant. Seritur iam hæc in Italia. In Ægypto proxima autoritas cichorio eſt, quam diximus intubum erraticum. Naſcitur poſt uergilias. Floret particulatim. Radix ei lenta, quare etiam ad uincula utuntur illa. Anthalium longius à flumine naſcitur, meſpili magnitudine & rotunditate, ſine nucleo, ſine cortice, folio cyperi. Mandunt igni paratum. Mandunt & œtum, cui pauca ſolia minimáque, uerum radix magna. Aracidna quidem & aracos cum habeant radices ramoſas ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, ant quicquam aliud ſupra terram habẽt. Reliqua uulgarium in cibo apud eos herbarum nomina cõdrylla, hypochœris, & caucalis, anthriſcum, ſcandix, quæ ab alíjs tragopogon uocaẗ, folíjs croco ſimillimis: partheniũ, ſtrychnũ, corchorus. Et æquinoctio naſcens aphace, acinos, quam epipetron uocant, quæ nunquam floret. At è contrario aphace ſubinde marçeſcente flore emittit alinm, tota hyeme totóq; uere uſqne in æſtatem. Multas præterea ignobiles habẽt, ſed maxime celebrant cnicon Italiæ ignotam, ipſis autem oleo non cibo gratam. Hoc faciunt è ſemine eius. Differentia prima, ſylueſtris & ſatiuæ. Syluestrium duæ ſpecies: Vna mitior eſt, ſimili caule, tamen rigido: itaq; & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis, quare quidam attractylida uocant. Semen eius candidum & grande, amarum. Altera hirſutior toroſiore caule, & qui penè hnmi ſerpat, minuto ſemine. Aculeatarum generis hæc eſt, quoniã diſtinguenda ſunt & genera. Ergo quædam herbarum ſpinoſa ſunt, quædam ſine ſpinis. Spinoſarũ multæ ſpecies. In totum ſpina eſt aſparagus, ſcorpio, nullum enim folium habet. Quædam ſpinoſa foliata, ut carduus, eryngion, glycyrrhizon, & urtica. Iis enim omnibus folíjs ineſt aculeata mordacitas. Aliqua & ſecundũ ſpinam habent folium, ut tribulus, & ononis. Quædã in ſolio habent & in caule, ut phleos, qnod aliqui ſtœben appellauere. Hippophyes ſpinis geniculatum. Tributa proprietas, quod & fructũ ſpinoſum habet. Ex omnibus his generibns urtica maxime noſcitur, acetabulis in flore purpuream lanuginẽ fundentibus, ſæpe altior binis cubitis. Plures eius differẽtiæ. Sylueſtris, quã fœminã uocãt, mitior. Et in ſylueſtri quæ dicitur cania, acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folíjs. Quæ uero etiã odorem fundit, herculanea uocatur. Semen omnibus copioſum, nigrum. Mirum, ſine ullis ſpinarum aculeis lanuginem ipſam eſſe noxiam: & tactu tantũ leui pruritum, puſtulasq́; confeſtim aduſto ſimiles exiſtere. Notũ eſt & remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipſa herba gignitur, nec niſi ſolibns roborata. Incipiens quidẽ ipſa naſci uere, nõ ingrato multis etiã religioſo in cibo eſt ad pellẽdos totius anni morbos. Sylueſtriũ quoq; radix, omnẽ carnem teneriorem facit ſimul cocta. Quæ innoxia eſt, morſu carens, lamium uocatur. De ſcorpione dicemus inter medicas.

De carduo, & helxine, & tribulo, & anchuſa. Cap. XVI.

CArduus & folio & caule ſpinoſas lanugines habet. Item acorna, leucacanthos, chalceos, cnidos, polyacanthos, onopyxos, helxine, ſcolymos. Chamæleon, in folíjs nõ habet aculeos. Eſt & illa differentia, quod qnædam in íjs multicaulia ramoſaqúe ſunt, nt carduus. Vno autem caule nec ramoſum, cnidos. Quædam cacumine tantum ſpinoſa ſunt, nt eryngium. Quædam æſtate florent, ut tetralix, & helxine. Scolymus qnoq; floret ſero & diu. Acorna colore tantũ ruffo diſtinguitur, & pinguiore ſucco. Idem erat attractylis quoq;, niſi candidior eſſet, & niſi ſanguineum ſuccum funderet. Qua de cauſa phonos uocatur à quibuſdam, odore etiam grauis, ſero matureſcẽte ſemine, nec ante autumnum,

quanquàm

quanquam id de omnibus ſpinoſis dici poteſt. Verum omnia hæc & ſemine & radice naſci poſſunt. Scolymus carduorum generis ab ijs diſtat, quod radix eius ueſcendo eſt decocta. Mirum, quod ſine interuallo tota æſtate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit. Aculei areſcente folio deſinunt pungere. Helxine rara uiſu eſt, neq; in omnibus terris eſt, radice folioſa, ex qua media ueluti malum extuberat, contectum ſua fronde. Huius uertex ſummus lachrymam continet iucundi ſaporis, acanthicen maſtichen appellatam. Et cactos quoque in Sicilia tantum naſcitur, ſuæ proprietatis & ipſa, cuius in terra ſerpunt caules, è radice emiſſi, lato folio & ſpinoſo. Cauleſq; uocant cactos. Nec faſtidiūt in cibis inueteratos quoq;. Vnum caulem rectum habent, quem uocant pternica, eiuſdem ſuauitatis, ſed uetuſtatis impatientem. Semen ei lanuginis, quem pappon uocāt: quo detracto & cortice, teneritas ſimilis cerebro palmæ eſt: uocant aſcaliam. Tribulus non niſi in paluſtribus naſcitur. Dira res alibi. Iuxta Nilum & Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in uadum, folio ad effigiem ulmi, pediculo longo. At in reliquo orbe genera duo, uni cicerculæ folia, alteri aculeata. Hic & ſerius floret, magiſque ſepta obſidet uillarum. Semen ei rotundius, nigrū in ſiliqua. Alteri harenaceum. Spinoſorū etiamnum aliud genus ononis. In ramis enim ſpinas habet appoſito folio rutæ ſimili, toto caule ſoliatum in modum coronæ, ſequitur à frugibus, aratro inimica, uiuaxq; præcipue. Aculeatarum caules aliquarum per terram ſerpunt, ut eius quam coronopum uocant. E diuerſo ſtant anchuſa inficiendo ligno ceriſq; radice apta, & è mitioribus anthemis, & phyllanthes, & anemone, & aphace. Caule foliato eſt & crepis, & apate. Differētia foliorum & hic quæ in arboribus, breuitate pediculi ac longitudine, anguſtijs ipſius folij, amplitudine, angulis, inciſuris, odore, flore. Diuturnior hic quibuſdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio, aphace, onochlæ.

Differentia herbarum per folia, & quæ herbæ toto anno floreant, & de haſtula regia, & piſtana, & gladiolo. Cap. XVII.

MVltis inter hæc æterna folia, ſicut quibuſdā arborū: in primiſq; heliotropio, adianto. Aliud rurſus ſpicatarū genus, ex quo eſt cynops, alopecuros, ſtelephuros, quā quidam ortyga uocāt, alij plantaginem, de qua plura dicemus inter medicas: thryallis. Ex ijs alopecuros ſpicam habet mollem & lanuginem denſam, non diſſimilem uulpium caudis, unde ei & nomen. Proxima eſt ei & ſtelephuros, niſi quod illa particulatim floret. Cichorion & ſimilia, circa terram folia habent, germinantibus ab radice poſt uergilias. Perdicium & aliæ gentes q; Ægyptij edunt: nomen dedit auis, id maxime eruēs. Craſſas, plurimaſq; habet radices. Item ornithogale, caule tenero, candido, ſemipedali radice, bulboſa, molli, tribus aut quatuor agnatis. Coquitur in pulte. Mirū, loton herbam & ægilopa, non niſi poſt annū è ſemine ſuo naſci. Mira & anthemidis natura, quod à ſūmo florere incipit, cū cæteræ omnes quæ particulatim florent, ab ima ſui parte incipiāt. Notabile & in lappa quæ adhæreſcit, quoniā in ipſa flos naſcitur, non euidens, ſed intus occultus, & intra ſe germinat uelut animalia quæ in ſe pariunt. Itē circa Opuntem opuntia eſt herba, etiā homini dulcis. Mirūq; è folio eius radicē fieri, ac ſic eam naſci. Iaſione unū foliū habet, ſed ita implicatum, ut plura uideantur. Condrylla amara eſt, & acri in radice ſucco. Amara & aphace, & quæ picris nominatur, & ipſa toto anno florens: nomen ei amaritudo impoſuit. Notabilis & ſcillæ crociq; natura, quod cū omnes herbæ foliū primū emittāt, mox in caulem rotūdentur, in ijs caulis prior intelligit̃ quàm foliū. Et in croco quidē flos impellitur caule: in ſcilla uero caulis exit, deinde flos ex eo emergit. Eadēq; ter floret (ut diximus) tria tēpora ſationū [illegible]cēdens. Bulborū generi quidā adnumerant & cypiri, hoc eſt, gladioli radicem. Dulcis [illegible]t, & quæ decocta panē etiam gratiorē faciat, pōderoſiorēq; ſimul ſubacta. Nō diſſimilis eſt & quæ theſion uocat̃, guſtu aſpera. Cæteræ eiuſdē generis folio differūt. Aſphodelus oblongū & anguſtum habet, ſcilla latum & tractabile, gladiolus ſimile nomini

Aſphodelus

Aſphodelus manditur, & ſemine toſto & bulbo. Sed hoc in cinere toſto, dein ſale & oleo addito: præterea tuſo cũ ficis, præcipua uoluptate, ut uidetur Heſiodo. Tradit̃ & ante portas uillarum ſatum, remedio eſſe cõtra ueneficorũ noxam. Aſphodeli mentionem & Homerus fecit. Radix eius napis modicis ſimilis eſt. Neq; alia numeroſior LXXX. ſimul aceruatis ſæpe bulbis. Theophraſtus & ferè Græci, princepsq́; Pythagoras, caulem eius cubitalem, & ſæpe duum cubitorum, folijs porri ſylueſtris, anthericon uocauere: radicem uero, id eſt, bulbos, aſphodelon. Noſtri illud albucum uocant, & aſphodelum haſtulã regiam. Ea eſt & caulis acinoſi. Eius duo genera faciunt. Albuco eſt ſcapus cubitalis, amplus, purus, leuis. De quo Mago præcipit, exitu menſis Martij & initio Aprilis, cum floruerit, nondum ſemine eius intumeſcente, demetendum: findendosq́; ſcapos, & quarto die in ſolem proferendos. Ita ſiccatis manipulos faciendos. Item piſtanã dicit à Græcis uocari, quam inter uluas ſagittam appellamus. Hanc ab Idibus Maij uſq; ad finem Octobris menſis decorticati, atq; leni ſole ſiccari iubet. Idem & gladiolum alterum, quem typiron uocant, & ipſum paluſtrem, Iulio menſe toto ſecari iubet ad radicem, tertioq́; die in ſole ſiccari, donec candidus fiat. Quotidie autem ante ſolem occidentem in tectum referri, quoniã paluſtribus defectis nocturni rores noceant.

De iunco genera ſex, & de cypero, & de medicamentis eorum, & de cypiro, & odorato iunco. Cap. XVIII.

Similia præcipit & de iunco, quem mariſcon appellant, ad texendas tegetes, & ipſum Iunio menſe eximi ad Iulium medium præcipiens. Cætera de ſiccando, eadem quæ de ulua ſuo loco diximus. Alterum genus iuncorum facit, quod marinum, & à Græcis oxyſchœnon uocari inuenio. Tria genera eius: acuti, ſterilis, quem marem, & oxyn Græci uocant: reliqua fœminini, ferentis ſemen nigrum, quem melancranin uocant. Craſſior hic & fruticoſior. Magisq́; etiamnũ tertius, qui uocatur holoſchœnos. Ex bis melancranis ſine alijs generibus naſcitur. Oxys autem & holoſchœnos eodem ceſpite. Vtiliſſimus ad utilia holoſchœnos, quia mollis & carnoſus eſt. Fert fructum ouorum cohærẽtium modo. Naſcitur autem is, quem marem appellamus, ex ſemetipſo, cacumine in terrã defixo: melancranis autem ſuo ſemine. Alioquin omnium radices omnibus annis intermoriũtur. Vſus ad naſſas marinas, uirilium elegantiam, lucernarum lumina, præcipua medulla, amplitudine iuxta maritimas Alpes tanta, ut inciſo uentre impleant penè unciarum latitudinem, in Ægypto uero cribrorum longitudinem, non alias utiliorem. Quidam etiamnũ unum genus faciunt, iunci trianguli, cyperon uocant. Multi uero non diſcernunt à cypiro uicinitate nominis. Nos diſtinguemus utrunque. Cypirus eſt gladiolus, ut diximus, radice bulboſa, laudatiſſimus in inſulis Creta, dein Naxo, & poſtea Phœnice. Cretico candor odorq́; uicinus nardo, Naxio acrior, Phœnicio exiguum ſpirans, nullus Ægyptio. Nam & ibi naſcitur. Diſcutit duritias corporum. Iam enim remedia dicemus, quoniã & florum odorumq́; generi eſt magnus uſus in medicina. Quod ad cyperon attinet, Apollodorum quidem ſequar, qui negabat bibendum: quanquam profeſſus efficaciſſimum eſſe aduerſus calculoſos, eo fouet. Fœminis quidem abortus facere non dubitat. Mirumq́ue tradit, barbaros ſuffitum huius herbæ excipientes ore, lienes conſumere: & non egredi domibus, niſi ab hoc ſuffitu. Vegetiores enim firmioresq́; ſic etiam fieri. Intertriginũ & alarum uitijs, perfrictionibusq́; cum oleo illitum, non dubie mederi. Cyperos iuncus eſt, qualiter diximus, anguloſus, iuxta terram candidus, cacumine niger, pinguisq́ue. Folia ima porraceis exiliora, in cacumine minuta, inter quæ eſt ſemen. Radix oliuæ nigræ ſimilis, quã cum oblonga eſt, cyperida uocãt, magni in medicina uſus. Laus cypero prima ammoniaco, ſecunda Rhodio, tertia Thracio, nouiſſima Ægyptio, quod & confundit intellectum, quoniam & cypiros ibi naſcitur. Sed cyperos duriſſima uixq́; ſpirans. Cæteris odor & ipſis nardum imitans. Eſt & per ſe Indica herba, quæ cyperis uocatur, gingiberis effigie: cõmanducata croci uim reddit. Cypero uis in medicina pſilothri. Illinitur pterigijs, ulceribusq́; geni

talium

talium,& quæ in humore ſunt omnibus,ſicut oris ulceribus. Radix aduerſus ſerpentium ictus & ſcorpionũ præſertim,remedio eſt. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis,ut expellat eas. Vrinam ciet,& calculos,ob id utiliſſima hydropicis. Illinitur & ulceribus quæ ſerpunt,ſed his præcipua quæ in ſtomacho ſunt,ex uino uel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias,tuſſi medetur. Semen toſtum & in aqua potum,ſiſtit aluum,& fœminarũ menſes,capitiſq; dolores facit. At qui uocatur holoſchœnos,eius quæ proxima ſunt radicis,cõmanducantur aduerſus araneorum morſus. Inuenio etiamnum unum iunci genus,quod euripicen uocãt. Huius ſemine ſomnum allici,ſed modũ ſeruandum ne ſopor fiat. Ob id & odorati iunci medicinæ dicentur,quoniam & in Syriacœle (ut ſuo loco retulimus) naſcitur. Laudatiſſimus ex Nabatæa,cognomine teuchites,proximus Babylonius,peſſimus ex Africa,ac ſine odore. Eſt autem rotundus,uinoſæ mordacitatis ad linguam. Syncerus in confricando odorem roſæ emittit,rubentibus fragmentis. Diſcutit inflationes,ob id ſtomacho utilis,bilemq; & ſanguinem reijcientibus. Singultus ſedat,ructus mouet,urinam ciet,ueſicæ medetur. Ad muliebres uſus decoquitur. Opiſthotonicis cũ reſina arida imponitur. Excalfactoria & roſa. Vteros aſtringit, refrigerat. Vſus eius diuiditur in folia & flores. Capita foliorum parteſq; candidæ, ungues uocantur. In flore aliud eſt ſemen,aliud capillus in capite,aliud cortex,aliud calyx. Folium ſiccatur,aut tribus modis exprimitur. Per ſe,cum ungues non detrahuntur:ibi enim humoris plurimum. Aut cum detractis unguibus, reliqua pars aut oleo aut uino maceratur in ſole uaſis uitreis. Quidam & ſalem admiſcent,& anchuſam nonnulli,aut aſpalathum,aut iuncum odoratum,quia talis maxime prodeſt uuluæ ac dyſentericis. Exprimuntur eadem folia detractis unguibus,trita per linteum ſpiſſum in æreum uas,leniq; igni ſuccus coquitur, donec fiat craſſitudo mellis. Ad hoc eligi oportet odoratiſſima quæq; folia.

Ex roſa medicinæ,& de lilio,& de narciſſo,& ex uiola,& de baccare,& combreto,& aſaro. Cap. XIX.

VInum quomodo fieret è roſa diximus inter genera uini. Vſus ſuccis ad aures, oris ulcera,gingiuas,tonſillas,gargarizatus,ſtomachũ,uuluas, ſedis uitia,capitis dolores. In febre per ſe,uel cum aceto ad ſomnos,nauſeas. Folia urũtur in calliblepharum. Et ſiccis femina aſperguntur. Epiphoras quoq; arida leniunt. Flos ſomnum facit. Inhibet fluxiones mulierum,maxime albas,in poſca potus:& ſanguinis excreationes. Stomachi quoq; dolores,quantum in uini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum,nec anniculo uetuſtius & in umbra ſiccatur. Nigrũ inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni ſacro non ueteri. Naribus ſubductum caput purgat. Capita pota uentrem & ſanguinem ſiſtunt. Vngues roſæ epiphoris ſalubres ſunt. Vlcera enim oculorum roſa ſordeſcunt,præterq; initijs epiphoræ,ita ut arida cũ pane imponatur. Folia quidem uitijs ſtomachi,roſionibus & uitijs uentris,& inteſtinorum, & præcordijs utiliſſima uel illita. Cibo quoq; lapathi modo condiuntur. Cauendus in his ſitus celeriter inſidens. Et aridis & expreſſis aliquis uſus. Diapaſmata inde fiunt ad ſudores coërcendos,ita ut à balineis inareſcant corpori,dein frigida abluantur. Syluestris cum adipe urſino alopecias mirifice emendat. Lilij radices multis modis florem ſuũ nobilitauere,contra ſerpẽtium ictus ex uino potæ,& contra fungorũ uenena. Propter clauos pedũ in uino decoquũtur, triduoq; non ſoluuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ,pilos quoq; aduſtis reddũt. E mulſo potæ inutilem ſanguinem cum aluo trahunt:lieniq; & ruptis uulſis proſunt,& menſtruis fœminarum. In uino uero decoctæ, impoſitæq; cum melle neruis præciſis medentur. Lichenas & lepras,& furfures in facie emẽdant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta, uulneribus imponuntur. Epiphoris teſtium,in melle cum hyoſcyamo & farina tritici. Semen illinit' igni ſacro:flos & folia ulcerum uetuſtati. Succus qui flore expreſſus eſt,ab alijs mel uocatur,ab alijs ſyriũ,ad emolliendas uuluas ſudoreſq; faciendos,& ſuppurationes coquendas. Narciſſi duo genera in uſu medici recipiunt. Vnum purpureo flore,& alte

rum herbaceum. Hunc ſtomacho inutilem, & ideo uomitorium, aluoſq; ſoluentem, neruis inimicum, caput grauantem, & à narçe narciſſum dictum, non à fabuloſo puero. Vtriuſq; radix mulſei ſaporis eſt. Ambuſtis prodeſt cum exiguo melle. Sic & uulneribus & luxatis. Panis uero cũ melle & auenæ farina. Sic & infixa corpori extrahit. In polenta tritus oleoq́; cõtuſis medetur & lapide percuſſis. Purgat uulnera permixtus farinæ. Nigras uitiligines emaculat. Ex hoc flore fit narciſſinum oleum ad emolliendas duritias, calfacienda quæ alſerint. Auribus eſt utiliſſimus, ſed capitis dolores facit. Violæ ſylueſtres ſunt & ſatiuæ. Purpureæ refrigerant. Contra inflãmationes illinuntur ſtomacho ardenti. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorũ priuatim epiphoris, & ſede procidente uuluáue. Et contra ſuppurationes. Crapulã & grauedines capitis impoſitis coronis olfactúue diſcutiunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum eſt ex ijs, comitialibus medetur, maxime pueris in aqua potũ. Semen uiolæ ſcorpionibus aduerſatur. Contrà flos albæ ſuppurata aperit. Ipſa diſcutit. Et alba aũt & lutea extenuant menſtrua, urinam cient. Minor uis eſt recentibus. Ideoq; aridis poſt annũ utendum. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menſes trahit. Radices eius cum aceto illitæ ſedãt lienem: item podagram: oculorũ aũt inflammationes cum myrrha & croco. Folia cũ melle purgant capitis ulcera, cũ cerato rimas ſedis, & quæ in humidis ſunt. Ex aceto uero collectiones ſanant. Baccar in medicinæ uſu aliqui ex noſtris perpenſam uocant. Auxiliatur contra ſerpentes, capitis dolores feruoresq;. Item epiphoras. Mammis tumentibus à partu & ægilopis incipientibus & ignibus ſacris. Odor ſomnũ gignit. Radicẽ decoctã bibere ſpaſticis, euerſis, cõuulſis, ſuſpirioſis, ſalutare eſt. In tuſſi uetere radices eius tres quatuorúe decoquuntur ad tertias partes. Hæc potio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones tollit, & ueſicæ calculos. Conditur cum diapaſmate. Veſtibus odoris gratia inſeritur. Combretum quod ſimile ei diximus, tritum cum axungia, uulnera mire ſanat. Aſarum iocinerũ uitijs ſalutare eſſe traditur, uncia ſumptũ in hemina mulſi mixti. Aluum purgat ellebori modo. Hydropicis prodeſt & præcordijs uuluiſq; ac morbo regio. In muſtum ſi addatur, facit uinum urinis ciendis. Effoditur cum folia emittit. Siccatur in umbra. Situm celerrime ſentit.

De nardo Gallico, & de croco medicinæ, & crocomagmate, & ſalinnca, & polio, & iri, & holochryſo, & chryſocome, & meliloto. Cap. xx.

ET quoniam quidam, ut diximus, nardum ruſticum nominauere radicem baccaris, contexemus & Gallici nardi remedia in hunc locum dilata in perigrinis arboribus. Ergo aduerſus ſerpentes duabus drachmis in uino ſuccurrit. Inflammationibus coli, uel ex aqua, uel ex uino. Item iocineris & renum ſuffuſiſq; felle. Et hydropicis per ſe, uel cum abſinthio. Siſtit purgationum mulierum impetus. Eius uero quod phu eodẽ loco appellauimus, radix datur potui trita, uel decocta ad ſtrangulatiões, uel pectoris dolores, uel laterum. Menſes quoq; ciet. Bibitur cum uino. Crocum melle non ſoluitur, nulloq; dulci. Facillime aũt uino, aut aqua. Vtiliſſimũ in medicina. Adſeruatur cornea pyxide. Diſcutit inflammationes omnes quidem, ſed oculorum maxime ex ouo illitum. Vuluarum quoq; ſtrangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renũ, iocinerũ, pulmonũ ueſicarumq;, peculiariter inflammationi earum uehemẽter utile. Item tuſſi & pleureticis. Tollit & pruritus. Vrinam ciet. Qui crocum prius biberint, crapulam nõ ſentiunt. Ebrietati eo reſiſtũt. Coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatẽ. Somnũ facit. Caput leniter mouet. Venerem ſtimulat. Flos eius igni ſacro illinitur cum creta cimolia. Ipſum plurimis medicaminibus miſcetur. Collyrio uni etiã nomen dedit, ex eo quoq; expreſſo unguẽto crocino, quod crocomagma appellãt. Habet ſuas utilitates cõtra ſuffuſiones oculorũ. Vrinas magis excalefacit q̃ crocũ ipſum. Optimũ quod guſtatũ ſaliuã denteſq; inficit. Iris ruffa melior q̃ candida, infantibus eam circũligari ſalutare eſt, dentientibus præcipue & tuſſientibus, tinearumúe uitio laborãtibus inſtillari. Cæteri effectus eius nõ multũ à melle differunt. Vlcera purgat capitis præcipue, ſuppurationes ueteres. Aluũ ſoluit duabus drachmis cum melle.

Tuſſim

Tuſſim, tormina, inflationes pota. Lienes ex aceto. Contra ſerpentium & araneorũ morſus, ex poſca ualet. Contra ſcorpiones, duarum drachmarum pondere in pane uel aquã ſumitur. Contra canũ morſus, ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorũ doloribus. Lumbis uero & coxendicibus cum reſina illinitur. Vis ei concalfactoria. Naribus ſubducta, ſternutamẽta mouet, caputq́ purgat. Dolori capitis cũ cotoneis malis aut ſtrutheis illinit̃. Crapulas quoq; & orthopnœas diſcutit. Vomitiones ciet, duobus obolis ſumpta. Oſſa fracta extrahit, impoſita cum melle. Ad parony chias farina eius utuntur. Cũ uino, ad clauos uel uerrucas, triduoq́ nõ ſoluitur. Halitus oris cõmanducata abolet, alarumq́ uitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, ſed genituram cõſumit. Sedis rimas & condylomata, omniaq́ in corpore excreſcentia ſanat. Sunt qui ſylueſtrem xyrin uocent. Strumas hæc uel panos uel inguina diſcutit. Præcipitur, ut ſiniſtra manu lecta ad hos uſus ſeruetur: colligentesq́ dicant cuius hominis utiq; cauſa eximant. Scelus herbariorum aperitur in hac mentiõe. Partẽ eius ſeruant, & quarundã aliarũ herbarum, ſicut phlantaginis: & ſi parum mercedis tuliſſe ſe arbitrãtur, rurſusq́ opus quærunt, partem eam quam ſeruauere, eodem loco infodiunt: credo, ut uitia quæ ſanauerint, faciant rebellare. Saliuncæ radix in uino decocta, ſiſtit uomitiones, corroborat ſtomachum.

Polio Muſæus & Heſiodus perungi iubent dignationis gratia, gloriæq́ auidos polium tractare, colere. Polium contra ſerpentes ſubſternitur uel portatur. Medici in uino decoquunt recens, uel aridum, illinuntq́, uel ſpleneticis propinant ex aceto: Morbo regio in uino. Et hydropicis incipientibus in uino decoctum. Vulneribus quoque ſic illinunt. Secũdas mulierum partusq́ emortuos repellit: Item dolores corporis: Veſicas inanit. Et epiphoris illinitur. Nec magis alia herba conuenit medicamento, quod alexipharmacon uocant. Stomacho tamen inutile eſſe, caputq́ eo impleri, & abortum fieri poto, aliqui negant. Ad religionem addunt, ubi inuentum ſit, protinus ad alligandum contra oculorum ſuffuſionem, cauendumq́ ne terram attingat. Hi & folia eius thymo ſimilia tradunt, niſi quod molliora ſunt, & lanariore canicie. Cum ruta ſylueſtri, & ſi teratur ex aqua cæleſti, aſpidas mitigare dicitur: & non ſecus atq; cytinus aſtringit & cohibet uulnera, prohibetq́ ſerpere. Holochryſos medetur ſtranguriæ in uino pota, & oculorũ epiphoris illita. Cum fece uero uini cremata in polenta, lichenas emendat. Chryſocomes radix calfacit, & ſtringit. Datur potui ad iocinerum uitia: Item pulmonum. Vuluæ dolores in aqua mulſa decocta. Ciet menſtrua: & ſi cruda detur, hydropicorũ aquam. Meliſſophyllo ſiue melittena ſi perungantur aluearia, non fugient apes. Nullo enim magis gaudent flore. Copia iſtius examina facillime continentur. Idem præſentiſſimum eſt contra ictus earum, ueſparumq́, & araneorum, item ſcorpionum. Item contra uuluarum ſtrangulationes, addito nitro. Contra tormina, è uino. Folia eius ſtrumis illinuntur, & ſedis uitijs, cum ſale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes diſcutit, & ulcera ſanat. Articularios morbos ſedat, canisq́ morſus. Prodeſt dyſentericis ueteribus & cœliacis, & orthopnoicis, lienĩbus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum ſucco cum melle inungi, eximium habetur. Melilotos quoque oculis medetur cum lacte, aut cum lini ſemine. Maxillarum quoque dolores lenit: & capitis cum roſaceo: item aurium è paſſo, quæq́ in manibus intumeſcunt, uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda tritáque. Idem effectus eſt ad uuluas. Teſtes uero & ſedem prociduam, quæque ibi ſint uitia, recens ex aqua decocta, uel ex paſſo. Adiecto roſaceo illinitur ad carcinomata. Deferueſcit in uino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

De trifolio, & thymo, & hemerocalle, & de helenio, & abrotono. Cap. XXI.

TRifolium ſcio credi præualere contra ſerpentium ictus & ſcorpionũ, ex uino aut poſca, ſeminis granis uiginti potis: uel folijs, & tota herba decocta: ſerpentesq́ nunquã in trifolio aſpici. Præterea celebratis autoribus, contra omnia uenena pro antidoto ſufficere XXV. grana eius, quod minyãthes ex eo appellauimus, tradi. Multa alia præterea in

remedijs eius adſcribi. Sed me contra ſententias eorum grauiſſimi uiri autoritas mouet. Sophocles enim poëta uenenatũ id dicit. Simus quoq; medicus decocti, aut cõtriti ſuccũ infuſum corpori, eaſdem uredines facere, quaſi percuſſus à ſerpente. Ergo non aliter utendum eo ꝗ contra uenena cenſuerim. Fortaſſis enim & his uenenis inter ſe contraria ſit natura, ſicut multis alijs. Item animaduerto ſemen eius cuius minima ſint folia, utile eſſe ad cuſtodiendã mulierum cutis gratiam, in facie illitum. Thymum colligi oportet in flore, & in umbra ſiccari. Duo autem ſunt genera eius, Candidum, radice lignoſa, in collibus naſcẽs, quod & præfertur: Alterũ, nigrius: floriſq; nigri. Vtraq; oculorũ claritati multum conferre exiſtimantur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinæ tuſſi eclegmate faciles excreationes facere cum aceto & ſale. Sanguinem concreſcere nõ pati c̃ melle: Longas faucium diſtillationes extrà illita cũ ſinapi, extenuare: Item ſtomachi & uentris uitia. Modice his tamen utendũ eſt, quoniã excalfaciũt, quamuis ſiſtũt aluũ: quæ ſi exulcerata ſit denarij pondus in ſextarium aceti & mellis addi oportet: Item ſi lateralis dolor ſit, aut inter ſcapulas, aut in thorace. Præcordijs medẽtur ex aceto cum melle: quæ potio datur, & in alienatione mentis ac melancholicis. Datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli thymo. Prodeſt & orthopnoicis & anhelationi, mulierumq; menſibus retardatis. Vel ſi emortui ſint in utero partus, decoctũ in aqua ad tertias. Et uiris uero cõtra inflationes, cũ melle & aceto. Et ſi uenter turgeat, teſteſue aut ueſicæ dolor exigat. E uino tumores & impetus tollit impoſitũ. Item cũ aceto, callum & uerrucas. Coxendicibus imponitur & articularib. morbis, & luxatis tritũ ac lanæ inſperſum ex oleo. Dãt & potionẽ articularib. morbis triũ obolorũ põdere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in faſtidio, tritũ cũ ſale. Hemerocalles pallidũ è uiridi & molle foliũ habet, radicẽ odoratã atq; bulboſam. Quæ cũ melle impoſita uentri, aquã pellit, & ſanguinẽ etiã inutilem. Folia epiphoris oculorũ, mãmarũq; poſt partũ doloribus illinunt. Heleniũ ab Helena, ut diximus natum, fauere creditur formæ: cutẽ mulierũ in facie reliquoq; corpore nutrire incorruptam. Præterea putant uſu eius quandã gratiam ijs ueneremq; cõciliari. Attribuunt & hilaritatis effectũ eidem potæ in uino, eumq; quẽ habuerit nepenthes illud prædicatũ ab Homero, quod triſticia omnis aboleatur. Eſt aũt ſucci prædulcis. Prodeſt & orthopnoicis radix eius in aqua ieiunis pota. Eſt autẽ candida intus & dulcis. Bibitur & contra ſerpentium ictus ex uino. Mures quoq; contrita dicitur necare. Abrotonum duorum traditur generum, Campeſtre ac montanum. Hoc fœminã, illud marem intelligi uolumus. Amaritudo abſinthij in utroq;. Siculum laudatiſſimum, dein Galaticum. Vſus eſt & folijs, ſed maior ſemine ad excalfaciendũ: ideo neruis utile, tuſſi, orthopnoicis, conuulſis, ruptis, lumbis, urinæ anguſtijs. Datur bibendum manualibus faſciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & ſemen tuſum in aqua drachmæ pondere. Prodeſt & uuluæ. Concoquit panos cũ farina hordeacea, & oculorũ inflammationibus illinitur, cotoneo malo cõcocto. Serpentes fugat. Cõtra ictus earum bibitur cum uino, illiniturq;. Efficaciſſimum contra ea, quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut ſcorpionum & phalangiorum: & contra uenena alia pota prodeſt, & quoquo modo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhærẽt corporibus. Pellit & interaneorum mala. Ramo eius ſi ſubijciatur puluino, uenerem ſtimulari aiunt: efficaciſſimamq; eſſe herbam contra omnia ueneficia, quibus coitus inhibeatur.

Ex leucanthemo & ſampſucho medicinæ. Cap. XXII.

LEucanthemũ ſuſpirioſis medetur, duabus partibus aceti permixtum. Sampſuchum ſiue amaracum, in Cypro laudatiſſimum & odoratiſſimum, ſcorpionibus aduerſatur, ex aceto ac ſale illitum. Menſtruis quoq; multũ confert impoſitum. Minor eſt eidem poto uis. Cohibet & oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina diſcutit. Et urinis & hydropicis utile. Mouet & aridum ſternutamenta. Fit ex eo oleum, quod ſampſuchinum uocatur aut amaracinum, ad excalefaciẽdos emolliendoſq; neruos: & uuluas

calo

calefacit. Et folia ſuggillatis cum melle, & luxatis cum cera proſunt.

De anemona medicinæ. Cap. XXIII.

ANemonas coronarias tantum diximus: Nunc reddemus & medicas. Sunt qui phenion nocent. Duo eius genera, Syluestris prima, altera in cultis naſcens, utraq; ſabuloſis. Huiusq; plures ſpecies. Aut enim phœniceum florẽ habet, quæ & copioſiſſima eſt, aut purpureum, aut lacteũ. Harum triũ folia apio ſimilia ſunt. Nec temere ſemipedem altitudine excedunt, cacumine aſparagi. Flos nunq; ſe aperit niſi uento ſpirante, unde & nomen accepit. Syluestri amplitudo maior, latioribusq; folijs, flore phœniceo. Hanc, errore ducti, argemonẽ putãt multi: alij rurſus papauer, quod rhœan appellauimus. Sed diſtinctio magna, ꝙ utraq; hæc poſtea floret. Nec aut ſuccũ illarũ anemonæ reddũt, aut calyces habent, nec niſi aſparagi cacumen. Proſunt anemonæ capitis doloribus & inflãmationibus, uuluis mulierũ, lacti quoq;. Et menſtrua cient cũ ptiſana ſumptæ, aut uellere appoſitæ. Radix cõmanducata pituitam trahit, dentes ſanat, decocta oculorum epiphoras. Magi multum quidẽ ijs tribuere, quamprimum aſpiciatur eo anno tolli iubentes: diciq;, colligẽ eas tertianis & quartanis remedio. Poſtea alligari florem panno roſeo, & in umbra aſſeruari, ita cum opus ſit adalligari. Quæ ex his phœniceum florem habet, radice contrita, cuicũq; animaliũ impoſita, ulcus facit ſeptica ui. Et ideo expurgandis ulceribus adhibetur.

Ex œnanthe medicinæ. Cap. XXIIII.

OEnanthe herba naſcitur in petris, folio paſtinacæ, radice magna, numeroſa. Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præſtant, ſecũdasq; purgant. Tuſſim è melle tollunt: urinam cient. Radix & ueſicæ uitijs medetur.

De heliochryſo medicinæ. Cap. XXV.

HEliochryſum, quod alij chryſanthemon uocãt, ramulos habet cãdidos, folia ſubalbida, abrotono ſimilia: ad ſolis repercuſſum, aureæ lucis in orbẽ uelati corymbis dependentibus, qui nunq; marceſcũt. Qua de cauſa deos coronant illo: quod diligentiſſime ſeruauit Ptolemæus rex Ægypti. Naſcitur in frutectis. Ciet urinas è uino pota, & mẽſes. Duritias & inflammationes diſcutit. Ambuſtis cũ melle imponitur. Cõtra ſerpentium ictus & lumborum uitia bibitur. Sanguinem concretum uentris aut ueſicæ abſumit cum mulſo. Folia eius triũ obolorũ pondere ſiſtunt profluuia mulierũ in uino albo. Veſtes tuetur odore nõ ineleganti.

Ex hyacintho medicinæ, & lychnide. Cap. XXVI.

HYacinthus in Gallia eximie prouenit. Hoc ibi pro cocco hyſginum tingitur. Radix eſt bulbacea, mangonicis uenalitijs pulchre nota: quæ è uino dulci illita, pubertatem coërcet, & nõ patitur erumpere. Torminibus & araneorum morſibus reſiſtit. Vrinam impellit. Contra ſerpentes & ſcorpiones, morbumq; regiũ, ſemen eius cum abrotono datur.

Lychnis quoq; flammea illa aduerſus ſerpẽtes, ſcorpiones, crabrones, ſimiliaq; bibitur è uino, ſemine trito. Syluestris eadẽ ſtomacho inutilis. Aluũ ſoluit. Ad detrahendã bilem efficaciſſima duabus drachmis. Scorpionibus adeo contraria, ut omnino uiſa ea torpeſcant. Radicem eius Aſiani boliten uocant: qua alligata oculo, albugines tolli dicuntur.

Ex uincaperuinca medicinæ, ruſco, bati, & acino. Cap. XXVII.

ET uincaperuinca, ſiue chamædaphne, arida tuſa hydropicis datur in aqua, cochleari menſura, celerrimeq; reddunt aquã. Eadẽ decocta in cinere, ſparſa uino, tumores ſiccat. Auribus ſucco medeẽ. Aluinis impoſita multũ prodeſſe diciẽ. Ruſci radix decocta, bibitẽ alternis diebus in calculorũ ualetudine, & tortuoſiore urina, uel cruẽta. Radicẽ pridie erui oportet, poſtero mane decoqui, ex ea ſextariũ uini cyathis duobus miſceri. Sũt qui & crudã radicẽ tritã ex aqua bibãt: & in totũ ad uirilia, cauliculis eius in uino & aceto tritis, nihil utilius putãt. Batis quoq; aluũ mollit. Illinitur podagricis toſta & cõtuſa. Acinon & coronarũ cauſa & ciborũ Ægyptij ſerũt. Eademq; erat quæ ocimũ, niſi hirſutior ramis ac folijs eſſet, & ad modũ odorata. Ciet mẽſes & urinas.

Ex colocaſia medicinæ. Cap. XXVIII.

Colocaſia Glaucias acria corporis leniri putauit, & ſtomachum iuuari.

Ex anthalio medicinæ. Cap. XXIX.

ANthalij, quod Ægyptij edunt, nullum alium reperi uſum. Eſt & herba anthyllon, quam alij anticellion uocant, duorum generum, folijs & ramis lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ſabuloſis apricis naſcens, ſubſalſa guſtanti. Altera chamæpityi ſimilis, breuior & hirſutior, purpurei floris, odore grauis, in ſaxoſis naſcens. Prior uuluis aptiſſima, & ex roſaceo ac lacte impoſita & uulneribus. Bibitur in ſtranguria renumq; doloribus, tribus drachmis. Altera bibitur in duritia uuluarum, & in torminibus, & in comitiali morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis.

De parthenio medicinæ. Cap. XXX.

PArthenium, alij leucanthen, alij amaracum uocant. Celſus apud nos, perdicium & muralium. Naſcitur in hortorũ ſepibus, flore albo, odore mali, ſapore amaro. Ad inſidendum decoctæ in duritia uuluarum, & inflãmationibus. Siccatum, cum melle, & aceto poſitum, bilem trahit atram. Ob hoc contra uertigines utilis, & calculoſis. Illinitur & ſacro igni: item ſtrumis, cum axungia inueterata. Magi contra tertianas ſiniſtra manu euelli eam iubent, diciq; cuius cauſa uellatur, nec reſpicere. Dein eius folium ægri linguæ ſubijcere, ut mox in cyatho aquæ deuoretur.

De ſtrychno medicinæ. Cap. XXXI.

STrychno, quam quidam trychnon ſcripſere, utinam nec coronarij in Ægypto uterentur, quos inuitat ederæ florum ſimilitudo, in duobus eius generibus. Quorũ alterum, cui acini coccinei, granoſi folliculi, halicacabum uocãt, & alij callion. Noſtri autem ueſicariam, quoniam ueſicæ & calculis proſit. Frutex eſt ſurculoſus uerius quàm herba, folliculis magnis latisq;, & turbinatis, grandi intus acino, qui matureſcit Nouembri menſe. Tertio folia ſunt ocimi, minime diligenter demonſtranda, remedia non uenena tractanti: quippe inſaniam facit paruo quoque ſucco. Quanquam & Græci autores in iocum uertere. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies uanas imaginesque conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam inſaniam facere. Quicquid uero adijciatur ponderi, repræſentari mortem. Hoc eſt uenenũ, quod innocẽtiſſimi autores ſimpliciter dorycnion appellauere, ab eo, quod cuſpides in prælijs tingerentur illo paſſim naſcẽte. Qui parcius ſpectauerant, manicon cognominauere: qui nequiter occultabant, erythron, aut neurida: ut nonnulli, periſſon: ne cauendi quidem cauſa curioſius dicendum. Quin & alterum genus, quod halicacabon uocant, ſoporiferum eſt, atque etiam opio uelocius ad mortem: ab alijs morion, ab alijs moly appellatum. Laudatum uero à Diocle & Euenore, à Timariſto quidem etiam carmine, mira obliuione innocentiæ: quippe præſentaneum remedium ad dentium mobiles firmandos, ſi colluerentur halicacabo uni exceptionẽ addidere, ne diutius id fieret. Delirationem enim gigni eo. Nec demonſtranda remedia, quorum medicina maioris mali periculum afferat. Commendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Et nihil eſſe corporis malorum, cui nõ ſalutare ſit ſtrychnos, Xenocrates prædicat. Non tamen auxilia eorum tanti ſunt, ut uel profutura de ijs cõmemorare fas putem, præſertim tanta copia innoxiorum medicaminũ. Halicacabi radicem bibunt qui ſunt uaticinãdi callentes, quod furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolunt. Remedio eſt (id enim libentius retulerim) aqua copioſa mulſa calida potui data. Nec illud præteribo, aſpidũ naturæ halicacabum in tantum aduerſam, ut radice eius propius admota ſoporetur illa ſopore enecans uis earũ. Ergo trita ex oleo percuſſis auxiliatur.

De corchoro & cnico. Cap. XXXII.

COrchorum Alexandrini cibi herba eſt, cõuolutis folijs ad ſimilitudinem mori. Præcordijs, ut ferunt, utilis, alopecijsq; & lentigini. Bonum quoque ſcabiem celerrime ſanari ea inuenio. Apud Nicandrum quidem & ſerpẽtium morſus, antequàm floreat. Nec de cnico ſiue atractylide uerboſius dici par eſſet, Ægyptia herba, ni magnum contra uenenata animalia præberet auxilium, Item aduerſus fungos. Conſtat à ſcorpione percuſſos, quandiu teneant eam herbam, non ſentire cruciatum.

De per-

De perſoluta. Cap. XXXIII.

ET perſolutam Ægyptus in hortis ſerit, coronarum gratia. Duo genera eius, fœmina ac mas. Vtraq; ſubdita uenerem inhiberi, ultrorum maxime, tradunt.

De menſuris & ponderibus. Cap. XXXIIII.

ET quoniam in menſuris quoq; ac ponderibus, crebro Græcis nominibus utendum eſt, interpretationem eorum ſemel in hoc loco ponemus Drachma Attica (ferè enim Attica obſeruatione medici utũtur) denarij argentei habet pondus. Eademq́ ſex obolos pondere efficit. Obolus X. chalcos. Cyathus pendet per ſe drachmas X. Cum acetabuli menſura dicitur, ſignificat heminæ quartam partem, id eſt, drachmas XV. Mna quam noſtri minam uocant, pendet drachmas Atticas centum.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXII.

PROOEMIVM.

COMPLESSE poterant miracula ſui natura atq; tellus, reputantium uel prioris tantũ uoluminis dotes, totq; genera herbarum, utilitatibus hominum, aut uoluptatibus genita. Sed quãto plura reſtant, quantoq; mirabiliora inuentu? illa enim maiore parte cibi aut odoris decorisúe commendatio ad numeroſa experimenta duxit. Reliquarum potentia approbat, nihil à rerum natura ſine aliqua occultiore cauſa gigni.

De gentibus, herbis formæ gratia utentibus. Caput I.

EQuidem & formæ gratia ritusq; perpetui, in corporibus ſuis aliquas exterarum gentium uti herbis quibuſdam, aduerto animũ. Illinunt certe alijs aliæ faciem in populis Barbarorum fœminæ, maresq; etiam apud Dacos & Sarmatas corpora ſua inſcribunt. Simile plantagini glaſtum in Gallia uocatur: quo Britannorum coniuges nurusq; toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.

Quod herbis ueſtes inficiantur. Cap. II.

IAm uero infici ueſtes ſcimus admirabili fuco. Atq; ut ſileamus, Galatiæ, Africæ, Luſitaniæ granis, coccum Imperatorijs dicatum paludamentis, tranſalpina Gallia herbis tyrium atque conchylium tingit, omneisq; alios colores. Nec quærit in profundis murices, ſeſeq́ obijciendo eſcam, dum præripit beluis marinis, intacta etiam ancoris ſcrutatur uada, ut inueniat per quod facilius matrona adultero placeat, corruptor inſidietur nuptæ. Stans & in ſicco carpit, quo frugi mũdos exſculpat. His alioqui fulgẽtibus inſtrui poterat luxuria, certe innocentius. Nunc propoſitum iſta conſectari non eſt, nec cõmittemus, ut ſubijciendo utiliora, luxuriam utilitate circumſcribamus, dicturi & alijs herbis tingi lapides parietesqúe pingi. Nec tingendi tamen rationem omiſiſſemus, ſi unquam ea liberalium artium fuiſſet. Interim fortius augetur autoritas: quæ quanta debeatur etiam ſurdis, hoc eſt, ignobilibus herbis perhibebitur. Siquidem autores imperij Ro. conditoresq; immenſum quiddam & hinc ſumpſere, quoniam non aliunde ſagmina in remedijs publicis fuere, & in ſacris legationibusq; uerbenæ. Certe utroq; nomine idem ſignificatur, hoc eſt, gramen ex arce cum ſua terra euulſum: ac ſemper & legati cum ad hoſtes clarigatumq́ mitterentur, id eſt, res raptas clare repetitum, unus utiq; Verbenarius uocabatur.

De corona graminea. Cap. III.

COrona quidem nulla fuit graminea nobilior, in maieſtate populi terrarũ principis, præmijsqúe gloriæ. Gemmatæ & aureæ, uallares, murales, roſtratæ, ciuicæ, triumphales, poſt hanc fuere funtqúe cunctæ magno interuallo, magnaqúe differentia. Cæte-

ras omnes ſinguli,& duces ipſi,imperatoreſq; militibus,aut aliquando collegis dedere.

De raritate eius. Cap. IIII.

DEcreuit in triumphis ſenatus,cura belli ſolutus, & populus ocio ſus:graminea nunquã niſi in deſperatione ſuprema contigit ulli,niſi ab uniuerſo exercitu ſeruato decreta. Cæteras imperatores dedere,hãc ſolam miles imperatori. Eadẽ uocatꝰ obſidionalis, liberatis obſidione abominãdoq; exitio totis caſtris. Quod ſi ciuicæ honos uno aliquo ac uel humillimo ciue ſeruato,præclarus ſacerq; habetur,quid tandẽ exiſtimari debet,unius uirtute ſeruatus uniuerſus exercitus. Dabatur hæc uiridi è gramine,decerpto inde ubi obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Nanq; ſummũ apud antiquos ſignũ uictoriæ erat, herbã porrigere uictos,hoc eſt,terra & altrice ipſa humo,& humatione etiã cedere:quẽ morẽ etiã nunc durare apud Germanos ſcio.

Qui ſoli corona ea donati. Cap. V.

DOnatus eſt ea L. Siccius Dentatus ſemel,cum ciuicas quatuordecim meruiſſet,depugnaſſetq; CXX. prælijs ſemper uictor. Tanto rarius eſt ſeruatorem unum à ſeruatis donari. Quidam imperatores & ſæpius donati ſunt,ueluti P. Decius Mus, Tribunus militum ab exercitu,altera ab his,qui in præſidio obſeſſi fuerãt,quanta eſſet eius honoris autoritas,confeſſus religione:ſiquidem donatus bouem album Marti immolauit, & C. fuluos,qui ei uirtutis cauſa dati fuerant ſimul ab obſeſſis. Hic Decius poſtea ſe conſul,Imperioſo collega,pro uictoria deuouit. Data eſt & à ſenatu populoq; Romano,qua claritate nihil equidem in rebus humanis ſublimius duco,Fabio illi,qui rem omnem Romanam reſtituit non pugnando. Nec data cum magiſtrum equitum & exercitum eius ſeruaſſet: tunc ſatius fuit nomine nouo coronari, appellatum patrem ab his quos ſeruauerat:ſed quo dictum eſt conſenſu honoratus eſt, Annibale ex Italia pulſo. Quæ corona adhuc ſoli ipſius imperij manibus impoſita eſt,& quod peculiare ei eſt,ſola à tota Italia data.

Qui ſolus centurio coronatus. Cap. VI.

PRæter hos contigit eius coronæ honos M. Calphurnio Flammæ,Tribuno militum in Sicilia:Centurioni uero uni ad hoc tempus Cn. Petreio Atinati, Cimbrico bello. Primum pilum is capeſſens ſub Catulo,excluſam ab hoc legionem ſuã hortatus, Tribunum ſuum dubitantem per caſtra hoſtium erumpere interfecit,legionemq́; eduxit. Inuenio apud autores,eundem præter hunc honorem, aſtantibus Mario & Catulo COSS. prætextatum immolaſſe ad tibicinem foculo poſito. Scripſit & Sylla dictator,ab exercitu ſe quoq; donatũ apud Nolam,legatum bello Marſico. Idq́; etiam in uilla ſua Tuſculana, quæ fuit poſtea Ciceronis, pinxit. Quod ſi uerum eſt, hoc execrabiliorem eum dixerim, quandoquidem eam capiti ſuo proſcriptione ipſe detraxit,tanto paucioribus ciuium ſeruatis,quàm poſtea occiſis. Addat etiamnum huic gloriæ ſuperbum cognomen Felicem, ipſe tamen obſeſſis in toto orbe proſcriptis,hac corona Sertorio ceſſit. Æmilianum quoque Scipionem Varro autor eſt donatum obſidionali in Africa,Manlio COS. tribus cohortibus ſeruatis,totidemq́ue ad ſeruandas eas eductis:quod & ſtatuæ eius in foro ſuo diuus Auguſtus adſcripſit. Ipſum Auguſtum cum M. Cicerone filio conſulem idibus Septembribus ſenatus obſidionali donauit. Adeo ciuica non ſatis uidebatur. Nec præterea quenquam hac inuenimus donatum. Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore:ſed quæcunq; fuerant in periculi ſede,quamuis ignobiles ignotæq;,honorem nobilem faciebant:Quod latere apud nos minus quidem miror,cernens negligi ea quoq;,quæ ad ualetudinem conſeruandam,cruciatusq́; corporis propulſandos,& mortem arcendam pertinent. Sed quis non mores iure caſtiget? Addidere uiuendi pretio deliciæ,luxusq́;. Nunq; fuit cupido uitæ maior,nec minor cura. Aliorum hanc operæ credimus,ac ne mandato quidem noſtro alios id agere,medicisq́; prouiſum eſſe. Proh, bonis ipſi fruimur uoluptatis,& (quo nihil equidem probroſius duco) uiuimus aliena fiducia. Imò uero pleriſq; ultro etiam irriſui ſumus iſta commentantes,atq; friuoli operis arguimur. Magna,quanquam immenſi laboris,ſolatia ſperni cum rerum natura,quam certe non defuiſſe nobis doce

docebimus,& inuiſis quoque herbis inſeruiſſe remedia. Quippe cum medicinas dederit etiam aculeatis. Hæc enim proxime reſtãt ex his,quas priori libro nominauimus, in quibus ipſis prouidentiam naturæ ſatis admirari amplectiq; non eſt. Dederat quas diximus molles,cibiſq; gratas. Pinxerat remedia in floribus,uiſuq; ipſo animos inuitauerat, etiã delicijs auxilia permiſcens. Inde excogitauit aliquas aſpectu hiſpidas,tactu truces, ut tantum non uocem ipſius fingentis illas,rationemq; reddentis exaudire uideamur,ne ſe depaſcat auida quadrupes,ne procaces manus rapiant,ne neglectu ueſtigia obterãt,ne inſidens ales infringat:his muniendo aculeis teliſq; armando,remedijs ut tuta ac ſalua ſint. Ita hoc quoque quod in ijs odimus,hominum cauſa excogitatum eſt.

Medicinæ ex reliquis ornamentis,& erynge. Cap. VII.

ET dara in primis aculeatarum erynge eſt,ſiue eryngion,contra ſerpentes & uenenata omnia naſcens. Aduerſus ictus morſuſq;,radix eius bibitur drachmæ pondere in uino: aut,ſi plerũq; tales iniurias comitatur & febris,ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax contra cherſydros ac ranas. Omnibus uero contra toxica & aconita efficaciorem Heradides medicus,in iure auſeris decoctam,arbitratur. Apollodorus aduerſus toxica cũ rana decoquit,cæteri in aqua. Ipſa dura,fruticoſa,ſpinoſis folijs, caule geniculato, cubitali,& maiore aliquando,alia albicans,alia nigra,radice odorata,& ſatiua quidem eſt. Sed ſponte naſcitur in aſperis & ſaxoſis,& in littoribus maris,durior,nigriorq;,folio apij.

De herba quam centum capita uocant. Cap. VIII.

EX his candidã noſtri centum capita uocant. Omnes eiuſdem effectus,caule & radice in cibos Græcorũ recèptis utroq; modo,ſiue coquere libeat,ſiue cruda ueſci. Portentoſum eſt quod de ea traditur. Radicẽ eius alterutrius ſexus ſimilitudinem referre,raram inuentu,ſed ſi uiris cõtigerit mas,amabiles fieri. Ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho. Multæ circa hoc non magorum ſolum uanitates,ſed etiam Pythagoricorum. Sed in medico uſu præter ſupradicta auxiliatur inflationibus, torminibus, cordis uitijs, ſtomacho,iocineri,præcordijs in aqua mulſa,lieni in poſca. Item ex mulſa renibus, ſtranguriæ,opiſthotonicis,ſpaſmis,lumbis,hydropicis,comitialibus,mulierum menſibus,ſiue ſubſidant, ſiue abundent,uuluarumq; omnibus uitijs. Extrahit infixa corpori cũ melle. Strumas,parotidas,panos,recedentes ab oſſibus carnes ſanat cũ axungia ſalſa, & cerato, item fracturas. Crapulam præſumpta arcet,aluũ ſiſtit. Aliqui è noſtris ſub ſolſtitio colligi eam iuſſere. Ex aqua cæleſti imponi om̃ibus ceruicis uitijs. Oculorũ quoq; albugines ſanare adalligatam tradiderunt.

De acano & glycyrrhiza. Cap. IX.

SVnt qui & acanon eryngio aſcribant,ſpinoſam breuemq;,ac latam herbam, ſpiniſq; lationibus. Hanc impoſitã,ſanguinẽ mire ſiſtere. Alij eryngen falsò eandẽ putauerunt eſſe & glycyrrhizam,quare ſubiũgi eam protinus refert. Et ipſa ſine dubio inter aculeatas eſt,folijs echinatis,pinguibus,tactuq; gummoſis,fruticoſa,binum cubitorum altitudine, flore hyacinthi,fructu pilularum platani magnitudinis. Præſtantiſſima in Cilicia,Ponto ſecunda,radice dulci,& hac tantũ in uſu. Capitur ea uergiliarũ occaſu,longa ceu uiti, coloris buxei. Melióra; nigra,quæq; lenta,q̃ quæ fragilis. Vſus in ſubditis decocta ad tertias, cætero ad mellis craſſitudinẽ,aliquãdo & ruſæ,quo genere & uulneribus imponitur & ſaucium uitijs omnibus. Itẽ uoci utiliſſimo ſucco,ſie ut ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito. Itẽ thoraci,iocineri. Hac diximus ſitim famemq; ſedari. Ob id quidã adipſon appellauere eam,& hydropicis dedere ne ſitirent. Ideo & cõmanducata ſtomatice eſt,& ulceribus oris inſperſa ſæpe,& pterygijs. Sanat & ueſicæ ſcabiẽ,renũ dolores,condylomata,ulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis,drachmarum duarũ pondere,& pipere,hemina aquæ. Cõmanducata ſanguinẽ ex uulnere ſiſtit. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderũt.

De tribulo & generibus eius,& medicinis. Cap. X.

TRibuli unum genus in hortis naſcitur,alterũ in fluminibus tantũ. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Eſt enim refrigerantis naturæ, & ideo utilis contra inflam-

inflammationes collectionesq́ꝫ. Vlcera per ſe erumpentia, & præcipue in ore, cum melle ſanat: Item tonſillas. Potus calculos frangit. Thraces, qui ad Strymona habitant, folijs tribuli equos ſaginant. Ipſi nucleo uiuunt, panem facientes prædulcem, & qui cõtrahat uentrem. Radix caſte pureq́ꝫ collecta, diſcutit ſtrumas. Semen adalligatum, uaricum dolores ſedat: Tritum uero & in aquam ſparſum, pulices necat.

De ſtœbe, & medicinis eius. Cap. XII.

STœbe, quam aliqui phleon uocãt, decocta in uino, præcipue auribus purulentis medetur: Item oculis ictu cruentatis: Hæmorrhagiæ quoqꝫ & dyſenteriæ infuſa.

De hippophye & hippope, & medicinis earum. Cap. XII.

HIppophyes in ſabuloſis maritimisq́ꝫ naſcitur, ſpinis albis. Ederæ modo racemoſa eſt, candidis & ex parte rubentibus acinis. Radix ſucco madet, qui aut per ſe conditur, aut paſtillis farinæ. Hæc bilem detrahit obolo ponderis, ſaluberrime cum mulſo. Eſt altera hippope, ſine caule, ſine flore, folijs tantum minutis. Huius quoque ſuccus hydropicis mire prodeſt. Debent accommodatæ eſſe equorum naturæ, necꝫ ex alia cauſa nomen accepiſſe. Quippe quædam animalium remedijs naſcuntur, locupleti diuinitate ad gerenda præſidia: ut non ſit mirari ſatis ingenium eius, diſponentis auxiliũ in genera, in cauſas, in tempora, ut alijs proſit, atqꝫ alijs horis, diesq́ꝫ nullus propè ſine præſidijs reperiatur.

De urtica & medicinis eius. Cap. XIII.

VRtica quid eſſe inuiſius poteſt? At illa præter oleum, quod in Ægypto ex ea fieri diximus, uel plurimis ſcatet remedijs. Semen eius cicutæ contrarium eſſe Nicander affirmat. Item fungis & argento uiuo. Apollodorus & ſalamandris cum iure decoctæ teſtudinis. Item aduerſari hyoſcyamo, & ſerpẽtibus, & ſcorpionibus. Quin illa ipſa amaritudo mordax, uuas in ore, procidentesq́ꝫ uuluas, & infantium ſedes, tactu reſilire cogit. Lethargicos expergiſci tactis cruribus, magisq́ꝫ fronte. Eadem canis morſibus addito ſale medetur. Sanguinem trita naribus indita ſiſtit, & magis radice. Carcinomata & ſordida ulcera, ſale admixto: itẽ luxata ſanat, & panos, parotidas, carnesq́ꝫ ab oſſibus recedentes. Semen potum cum ſapa, uuluas ſtrãgulantes aperit, & profluuia nariũ ſiſtit impoſitum. Vomitiones, in aqua mulſa ſumptũ à cœna faciles præſtat, duobus obolis: Vno autem, in uino poto laſſitudines recreat. Vuluæ nitijs toſtum, acetabuli menſura: potum in ſapa, reſiſtit ſtomachi inflationibus. Orthopnoicis prodeſt cũ melle, & thoracẽ purgat eodẽ ecligmate. Et lateri medetur cum ſemine lini: Addunt hyſſopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem uentrem toſtum cibo emollit. Hippocrates uuluam purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari toſto acetabuli mẽſura dulci poto, & impoſito cum ſucco maluæ. Inteſtinorum animalia pelli cum hydromelite & ſale. Defluuia capitis, ſemine illito cohoneſtari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cũ oleo uetere, aut folia cum urſino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tuſa cum aceto, non minus utilis: Item lieni. Et cocta in uino diſcutit panos, cum axungia uetere ſalſa. Eadem pſilothrum eſt ſicca.

Condidit laudes eius Phanias phyſicus, utiliſſimã cibis coctã conditamúe profeſſus arteriæ, tuſſi, uẽtris diſtillationi, ſtomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cũ oleo ſudorẽ, coctam cũ conchulis ciere aluum, cum ptiſana pectus purgare, mulierumq́ꝫ menſes: cum ſale ulcera quæ ſerpunt cohibere. Succus quoqꝫ in uſu eſt. Expreſſus illitúsqꝫ fronti, ſanguinem narium ſiſtit: potus urinã ciet, calculos rumpit, uuam gargarizatus reprimit. Semen colligi meſſibus oportet. Alexandrinũ maxime laudatur ad omnia hæc. Et miniores quidem teneræq́ꝫ efficaces. Sed præcipue ſylueſtris illa, & amplius lepras è facie tollit, in uino pota. Si quadrupes fœtum non admittat, urtica naturam fricandam monſtrant.

De lamio, & medicinis eius. Cap. XIIII.

EA quoque num, quam lamium inter genera earum appellauimus, mitiſſima, & folijs non mordentibus, medetur cum mica ſalis contuſis incuſſisque, inuſtis, & ſtrumis tumoribus, podagris, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur

medetur. Quidam è noſtris tempore diſcreuere genera. Autumnalis urticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægri nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem cõtra quartanas pollere. Iidem urticæ radice addito ſale, infixa corpori extrahi. Folijs cum axungia ſtrumas diſcuti: uel ſi ſuppurauerint, erodi compleriq;.

De ſcorpione, generibusq;, ac medicinis eius. Cap. XV.

EX argumento nomen accepit ſcorpius herba. Semen enim habet ad ſimilitudinem caudæ ſcorpionis, folia pauca. Valet & aduerſus animal nominis ſui. Eſt & alia eiuſdẽ nominis effectusq; ſine folijs, aſparagi caule, in cacumine aculeũ habens, & inde nomen.

De leucacantha, & medicinis eius. Cap. XVI.

LEucacantham alij phyllon, alij iſchiada, alij polygonaton appellãt, radice cyperi, quæ commanducata dentium dolorem ſedat. Item laterum & lumborum, ut Hiceſius tradit, ſemine poto drachmis octo, aut ſucco. Eademq; ruptis conuulſis medetur.

De helxine, perdicio, parthenio, ſiderite, & medicinis eius. Cap. XVII.

HElxinem aliqui perdicium uocant, quoniam perdices ea præcipue neſcantur. Alij ſideritin, nonnulli partheniũ. Folia habet mixtæ ſimilitudinis plantagini & marrubio, cauliculos denſos, leuiter rubentes, ſemina in capitibus lappaceis adhærentia ueſtibus, unde & helxinem dictam nolũt. Sed nos qualis uera eſſet helxine, diximus priori libro. Hæc aũt inficit lanas, ſanat ignes ſacros & tumores, collectionesq; omnes, & adusta. Panos ſuccus eius cum pſimmythio. Ignes ſacros, tumores, collectionesq;, & guttura incipientia turgeſcere. Item ueterẽ tuſſim cyatho hauſto. Et omnia in humido. Sicut tõſillas & uarices cũ roſaceo. Imponitur & podagris cum caprino ſeuo ceraq; Cypria. Perdicium ſiue parthenium (nam ſideritis alia eſt) à noſtris herba urceolaris uocatur, ab alij aſtericũ, folio ſimilis ocimo, nigrior tantũ, naſcens in tegulis, parietinisq;. Medetur cum mica ſalis trita ijſdem omnibus quibus lamium, & eodem modo. Item uomicæ calefacto ſucco pota. Et cõtra ulcera, rupta, lapſusq; & præcipitia, aut uehiculorum euerſiones ſingularis. Vernula charus Pericli Athenienſium principi, cum is in arce templũ ædificaret, repſiſſetq; ſuper altitudinem faſtigij, & inde cecidiſſet, hac herba dicitur ſanatus, monſtrata Pericli ſomnio à Minerua. Quare parthenium uocari cœpta eſt, aſſignaturq; ei deæ. Hic eſt uernula cuius effigies ex ære fuſa eſt, & nobilis ille Sphlanchnoptes.

De chamæleone, generibusq;, & medicinis eius. Cap. XVIII.

CHamæleonem aliqui ixian uocant. Duo genera eius. Candidior aſperiora folia habet, ſerpit in terra echini modo ſpinas erigens, radice dulci, odore grauiſſimo. Quibuſdam in locis uiſcum gignit album ſub alis foliorum, maxime circa canis ortum, quomodo thura naſci dicuntur, unde & ixia appellatur. Hoc ut maſtiche utũtur mulieres. Quare & chamæleon uocetur, uarietate foliorum euenit. Mutat enim cum terra colores, hic niger, illic uiridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; alijs coloribus. Ex his candidus hydropicos ſanat ſucco radicis decoctæ. Bibitur drachma in paſſo. Pellit & interaneorũ animalia acetabuli menſura ſucci eiuſdem in uino auſtero cum origani ſcopis. Facit ad difficultatẽ urinæ. Hic ſuccus occidit canes ſuesq; in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in ſe mures ac necat, niſi protinus aquam ſorbeant. Radicem eius aliqui conciſam ſeruari iubent funiculis pendentem, decoquuntq; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant. Ex nigris aliqui marem dixere, cui flos purpureus eſſet, & fœminam cui uiolaceus. Vno naſcuntur caule cubitali, craſſitudine digitali. Radicibus earũ lichenes curantur, cum ſulphure & bitumine unà coctis. Commanducatis uero dentes mobiles, aut in aceto decoctis. Succo ſcabiem etiam quadrupedum ſanant. Et ricinos canũ necant. Iuuencas quoque anginæ modo. Quare à quibſdam ulophonon uocatur, & cynozolon, propter grauitatem odoris. Ferunt & hæc uiſcum ulceribus utiliſſimum. Omnium autem generum earum radices, ſcorpionibus aduerſantur.

De coro

De coronopo, & medicinis eius. Cap. XIX.

COronopus oblonga herba eſt cum fiſſuris. Seritur interim, quoniam radix cœliacis præclare facit in cinere toſta.

De anchuſa, & pſeudanchuſa, & medicinis earum. Cap. XX.

ET anchuſæ radix in uſu eſt, digitali craſſitudine. Finditur papyri modo, manusꝗ inficit ſanguineo colore, præparat lanas præcioſis coloribus. Sanat ulcera in cerato, præcipue ſenum, item aduſta. Liquari non poteſt in aqua, oleo diſſoluitur: idꝗ ſyncerae experimentum eſt. Datur & ad renum dolores drachma eius potui in uino. Aut ſi febris ſit, in decocto balani. Item iocinerum uitijs, & lienis, & bile ſuffuſis. Lepris & lentigini illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & farina luxatis imponuntur. Et pota drachmis duabus in mulſo aluum ſiſtunt. Pulices necare radix in aqua decocta traditur. Eſt & alia ſimilis, pſeudanchuſa ob id appellata, à quibuſdã uero enchuſa, aut doris, & multis alijs nominibus, lanuginoſior, & minus pinguis, tenuioribus folijs, & languidioribus. Radix oleũ non fundit, ſed rubentẽ ſuccũ: & hoc ab anchuſa diſcernit. Cõtra ſerpẽtes efficaciſſima potu foliorũ, uel ſeminis. Folia ictibus imponũtur. Virus ſerpentiũ fugat. Bibit & ꝓpter ſpinã. Foliũ eius ſiniſtra decerpi iubẽt magi, & cuius cauſa ſumatur dici, tertianisꝗ febribus alligari.

De onochilo, anthemi, loto, & lotometra, heliotropio, tricocco, & adianto ſiue callitricho. Cap. XXI.

ESt & alia herba proprio nomine onochilon, quam aliqui anchuſam uocant, alij arcebion, alij onochelim, aliqui rhexiam, multi enchuſam, paruo frutice, flore purpureo, aſperis folijs & ramis, radice meſſibus ſanguinea, cætero nigra, in ſabuloſis naſcens, efficax cõtra ſerpentes, maximeꝗ uiperas, & radice & folijs, æque cibo ac potu. Vires habet meſſibus. Folia trita odorẽ cucumeris reddũt. Datur in cyathis tribus uulua procidente. Pellit & tineas cũ hyſſopo. Et in dolore renũ aut iocineris ex aqua mulſa, ſi febris ſit: ſin aliter ex uino bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur. Habentes eam, à ſerpentibus feriri negãtur. Eſt & alia huic ſimilis flore rubro, minor, & ipſa ad eoſdẽ uſus. Traduntꝗ cõmanducata ea, ſi inſpuatur, mori ſerpentem. Anthemis magnis laudibus celebratur ab Aſclepiade. Aliqui leucanthemida uocant. Alij leucanthemum, alij eranthemon, quoniam uere floreat. Alij chamæmilon, quoniam odorem mali habeat. Nonnulli melanthemon uocant. Genera eius tria flore tantum diſtant, palmum non excedentia, paruisꝗ floribus, ut rutæ candidis, aut melinis, aut purpureis. In macro ſolo, aut iuxta ſemitas colligitur uere, & in coronamenta reponitur. Eodem tempore & medici folia tuſa in paſtillos digerũt, Item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ unius pondere, cõtra ſerpentiũ omnium ictus. Pellit mortuos partus. Item menſtrua in potu, & urinã, calculosꝗ. Inflatiões, iocinerum uitia, bilem ſuffuſam, ægilopiam cõmanducata, ulcerũ eruptiones manantes ſanat. Ex omnibus his generibus ad calculos efficaciſſima eſt quæ florem purpureũ habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuſcula eſt. Hanc proprie quidã eranthemon uocãt. Loton qui arborem putant tantum eſſe, uel Homero autore coargui poſſunt. Is enim inter herbas ſubnaſcẽtes deorum uoluptati, loton primã nominauit. Folia eius cum melle, oculorum cicatrices, argema, nubeculas diſcutiũt. Eſt & lotometra, quæ fit ex loto ſata, ex cuius ſemine ſimili milio, fiũt panes in Ægypto à paſtoribus, maxime aqua uel lacte ſubacto. Negatur quicquam illo pane ſalubrius eſſe, aut leuius dum caleat. Refrigeratus difficilius concoquitur, fitꝗ ponderoſus. Conſtat, eos qui illo uiuant, nec dyſenteria nec teneſmo, neq; alijs morbis uentris infeſtari. Itaq; inter remedia eorum habetur. Heliotropij miraculum ſæpius diximus, cum ſole ſe circumagentis, etiam nubilo die: tantus ſideris amor eſt. Noctu uelut deſiderio contrahit cæruleũ florem. Genera eius duo, Tricoccum, & helioſcopium. Hoc altius (quanquã utrunq; ſemipedalem altitudinem non excedat) ab ima radice ramoſum. Semen in folliculo meſſibus colligitur. Naſcitur non niſi in pingui ſolo, cultoꝗ maxime: tricoccum ubiq;. Si decoquatur, inuenio cibis placere. Et in lacte

iucundius

fucundius aluum molliri. Et ſi decocti ſuccus bibatur, efficaciſſime exinaniri. Maioris ſuccus excipitur æſtate, hora ſexta, miſcetur cum uino, ſic firmior. Capitis dolores ſedat roſaceo admixto. Verrucas cum ſale tollit ſuccus è folio: unde noſtri uerrucariam herbam appellauere, aliꝭ cognominari effectibus digniorem. Nanq; & ſerpentibus & ſcorpionibus reſiſtit, ex uino aut aqua mulſa, ut Apollophanes & Apollodorus tradūt. Folia infantium diſtillationibus, quod ſiriaſin uocant, illita medentur. Item contractionibus, etiam ſi id comitialiter accidat. Decocto quoq; foueri eos ſaluberrimū eſt. Potum id pellit tineas, & renum harenas. Si cuminum adiꝭciatur calculos frangit. Decoqui cum radice oportet, quæ cum foliꝭs & hircino ſeuo podagris illinitur. Alterum genus quod tricoccum appellauimus, & alio nomine ſcorpiuron uocatur, foliꝭs non ſolum minoribus, ſed etiam in terram uergentibus. Semen ei eſt effigie ſcorpionis caudæ, quare ei nomen. Vis ad omnia uenenata & phalangia, & contra ſcorpiones præcipue illita. Non feriuntur habentes. Et ſi terram ſurculo heliotropiꝭ circumſcribat aliquis, negant ſcorpionem egredi. Impoſita uero herba, aut uda omnino reſperſum, protinus mori. Seminis grana quatuor pota, quartanis prodeſſe dicuntur, tria uero tertianis: uel ſi herba ipſa ter circumlata ſubiꝭciatur capiti. Semen & uenerē ſtimulat. Cum melle panos diſcutit. Et uerrucas hoc nnq; heliotropiū radicitus extrahit, & excreſcentia in ſedibus. Spinæ quoq; aclumborū ſanguinē corruptum trahit, illitum ſemen & potum in iure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente. Cortex uero liuentibus colorem reddit. Magi heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari iubent ab ipſo ægro, precariq́; eum, ſoluturum ſe nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Aliud adianto miraculum, æſtate uiret, bruma non marceſcit, aquas reſpuit, perfuſum merſumúe ſicco ſimile eſt tāta diſſociatio deprehendit̃, unde & nomen à Græcis, alioquin frutici topiario. Quidā callitrichon uocāt, aliꝭ polytrichon, utrūq; ab effectu. Tingit enim capillum: & ad hoc decoquitur in uino cum ſemine apiꝭ, adiecto oleo copioſe, ut criſpum denſumq́; faciat. Defluere autem prohibet. Duo eius genera, candidius, & nigrum breuiuſq́;. Id quod maius eſt polytrichon, aliud trichomanes uocant. Vtrique ramuli nigro colore nitent foliꝭs filicis, ex quibus inferiora aſpera ac fuſca ſunt: omnia autem cōtrariꝭs pediculis denſa inter ſe ex aduerſo: radix nulla: umbroſas petras, parietumq́; aſpergines, ac fontium maxime ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia, quod miremur, cum aquas non ſentiat. Calculos è corpore mire pellit, frangitq́;, utique nigrum. Qua de cauſa potius quàm quod in ſaxis naſceretur, à noſtris ſaxifragum appellatum crediderim. Bibitur è uino quantum terni decerpſere digiti. Vrinam cient. Serpentium & araneorum uenenis reſiſtunt. In uino decocti aluum ſiſtunt. Capitis dolores corona ex his ſedat. Contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebro auferendi ne pereant: Hoc & in alopeciꝭs. Strumas diſcutiunt, furfureſq́; in facie, & capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & iocineri, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum abſinthio. Secundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut rubi ſucco poti. Infantes quoque exulcerati perunguntur ex ꝭs cum roſaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq́; eſſe utiliſſimos.

De picride, theſio, aſphodelo, halino, acantho, bupreſti, elaphoboſco, ſcandice, iaſione, & de caucalide, ſio, ſillybo, ſcolymo ſiue limonio, ſoncho, condrillo ſiue condrilli, & boletis. Cap. XXII.

Picris ab inſigni amaritudinis cognominatur, ut diximus, rotundo folio. Tollit eximie uerrucas. Theſium quoq; non diſſimili amaritudine eſt, ſed purgat aluum, in quem uſum teritur ex aqua. Aſphodelum de clariſſimis herbarum, quam heroion aliqui appellauerunt, Heſiodus & in ſyluis naſci dixit: Dionyſius, marem ac fœminam eſſe. Defectis corporibus & phthiſicis conſtat bulbos eius cum ptiſana decoctos aptiſſime dari: pa-

nemq́ꝫ ex his cum farina ſubactis, ſaluberrimum eſſe. Nicander & contra ſerpentes ac ſcorpiones, uel caulem quem anthericon uocauimus, uel ſemen, uel bulbos dedit in uino tribus drachmis: Subſtrauitq́ꝫ ſomno cõtra hos metus. Datur & cõtra nenenata marina, & cõtra ſcolopendras terreſtres. Cochleæ mire in Campania caulem eum perſequuntur, & ſugendo areſaciunt. Folia quoqꝫ illinũtur uenenatorum uulneribus ex uino. Bulbi neruis articulisq́ꝫ cum polenta tuſi illinuntur. Prodeſt & cõciſis ex aceto lichenas fricare: Item ulceribus putreſcentibus ex aqua imponere: Mammarũ quoqꝫ & teſtiũ inflãmationibus. Decocti in fece uini, oculorum epiphoris ſuppoſito linteolo medentur. Ferè in quocunqꝫ morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tibiarum tetra ulcera, rimasq́ꝫ corporum quacũqꝫ in parte farina areſactorũ. Autumno aũt colliguntur, cũ plurimũ ualent. Succus quoqꝫ ex tuſis expreſſus, aut decoctus, utilis ſit corporis dolori cũ melle: Idem odorẽ corporis iucundũ affectãtibus, cũ iri arida & ſalis exiguo. Folia etiã ſupradictis medẽtur: Et ſtrumis, panis, ulceribus in facie, decocta cũ uino. Cinis è radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo ſuccus, perniones & ambuſta. Et ad grauitatẽ aurium infunditur. A cõtraria aure in dolore dentiũ. Prodeſt & urinæ pota modice radix, & menſtruis, & lateris doloribus. Item ruptis, cõuulſis, tuſſibus, drachmæ pondere in uino pota. Eadẽ & uomitiones adiuuat cõmanducata. Semine ſumpto turbatur uenter. Chryſermus & parotidas in uino decocta radice curauit: Itẽ ſtrumas, admixta cachry ex uino. Quidã aiunt, ſi impoſita radice pars eius in fumo ſuſpendatur, & quarta die ſoluatur, unà cũ radice areſcere ſtrumã. Sophocles ad podagras utroqꝫ modo, cocta crudaq́ꝫ uſus eſt. Ad perniones decoctam ex oleo dedit, & ſuffuſis felle in uino, & hydropicis. Venerem quoqꝫ cõcitari cũ uino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & pſoras, radice in aceto decocta, tolli dicit. Itẽ ſi cocta ſit cum hyoſcyamo & pice liquida, alarũ quoqꝫ & feminũ uitia. Et capillũ criſpiorem fieri, raſo prius capite, ſi radice ea fricetur. Simus lapides renum in uino decocta atqꝫ pota eximit. Hippocrates ſemen eius ad impetus lienis dari cenſet. Iumentorũ quoqꝫ ulcera ac ſcabiem, radix illita, aut decoctæ ſuccus ad pilũ reducit. Mures etiam eadem fugantur, cauerna præcluſa moriuntur. Aſphodelon ab Heſiodo quidam halimon appellari exiſtimauere, quod falſum arbitror. Eſt enim ſuo nomine halimon, non parui & ipſum erroris inter autores. Alij enim fruticẽ eſſe dicũt denſum, candidũ, ſine ſpina, folijs oleæ, ſed mollioribus. Coquitur aũt hoc ciborum gratia. Radix tormina diſcutit, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. Itẽ cõuulſa & rupta. Alij olus maritimũ eſſe dixere ſalſum, & inde nomen, folijs in rotũditate longis, laudatũ in cibis. Duorum præterea generũ, ſylueſtre, & mitius: utrũqꝫ prodeſſe dyſentericis etiã exulceratis cum pane, ſtomacho uero ex aceto. Vlceribus uetuſtis illini crudum, & uulnerum recẽtium impetus lenire, & luxatorum pedum ac ueſicæ dolores. Sylueſtri tenuiora folia, ſed in eiſdem remedijs effectus maiores, & in ſananda hominum ac pecorum ſcabie. Præterea nitorem corpori fieri, dentibusq́ꝫ candorem, ſi fricentur radice ea. Semine linguæ ſubdito ſitim nõ ſentiri. Hos quoque mandi, & utraque etiam condiri. Crateuas tertium quoqꝫ genus tradidit, longioribus folijs & hirſutioribus, odore cupreſſi: naſci ſub edera maxime, prodeſſe opiſthotonicis, contractionibus neruorum, tribus obolis in ſextariũ aquæ. Acanthos eſt topiaria & urbana herba, elato longoq́ꝫ folio, crepidines marginum, adſurgentiumq́ꝫ puluinorum toros ueſtiens. Duo genera eius ſunt, aculeatum & criſpum, quod breuius: Alterum leue, quod aliqui pæderota uocant, alij melamphyllum. Huius radices uſtis luxatisq́ꝫ mire proſunt. Item ruptis, conuulſis & phthiſin metuentibus incoctæ cibo, maxime ptiſana. Podagris quoqꝫ illinuntur tritæ & calefactæ calidis. Bupleuron in ſponte naſcentium holerum numero Græci habent, caule cubitali, folijs multis longisq́ꝫ, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate, in medicina à Glaucone & Nicandro. Semen cõtra ſerpentes ualet. Folia ad ſecundas fœminarum, uel ſuccum ex uino illinunt. Et ſtrumis folia cum ſale & uino. Radix contra ſerpentes datur in uino, & urinæ ciendæ. Bupreſtim

magna inconſtantia Græci in laudibus ciborũ etiam habuere. Iidemq; remedia tanquam contra uenenum prodiderunt. Et ipſum nomen indicio eſt, boum certe uenenũ eſſe, quos diſſilire deguſtata fatentur. Quapropter nec de hac plura dicemus. Eſt uero cauſa, quare uenena monſtremus inter gramineas coronas, niſi libidinis cauſa expetenda alicui uidetur, quam non aliter magis accendi putant quàm potu. Elaphoboſcon ferulaceum eſt, geniculatum, digiti craſſitudine, ſemine corymbis dependentibus ſimili effigie, ſed non amaris, folijs olu ſatri: & hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinam ciendam, lateris dolores ſedandos, rupta, cõuulſa ſananda, inflationes diſcutiendas, coli quoq; tormenta. Contra ſerpentium omniumq; aculeatorũ ictus. Quippe fama eſt, hoc pabulo ceruos reſiſtere ſerpentibus. Fiſtulas quoq; radix nitro addito illita ſanat. Siccanda autem in eos uſus prius eſt, ne ſucco ſuo madeat, qui contra ſerpentium ictus nõ facit eam deteriorẽ. Scandix quoq; in olere ſylueſtri à Græcis ponitur, ut Opion & Eraſiſtratus tradunt. Item decocta aluum ſiſtit. Semine ſingultus confeſtim ex aceto ſedat. Illinitur ambuſtis, urinas ciet. Decoctæ ſuccus prodeſt ſtomacho, iocineri, renibus, ueſicæ. Hæc eſt quam Ariſtophanes Euripidi poëtæ obijcit iocularitet, matrem eius ne olus quidem legitimum uenditaſſe, ſed ſcandicem. Eadem erat anthriſcus, ſi tenuiora folia & odoratiora haberet. Peculiaris laus eius, quod fatigato uenere corpori ſuccurrit, marceſcentesq; ſenio iam coitus excitat. Siſtit profluuia alba fœminarum. Et iaſone olus ſylueſtre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum: concilium uocant. Et huius eadem commendatio ad ſtimulandos coitus. Cruda ex aceto in cibo ſumpta, mulieribus lactis ubertatem præſtat. Salutaris eſt phthiſin ſentientibus. Infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremq; eius cutem efficit. Eſtur & caucalis, fœniculo ſimilis, breui caule, flore candido, cordi utilis. Succus quoq; eius bibitur, ſtomacho perquam cõmodatus & urinæ, calculiſq; & harenis pellendis, & ueſicæ pruritibus. Extenuat & lienis, iocineris, renumq; pituitas. Semen menſes fœminarum adiuuat, bilemq; à partu ſiccat. Datur & contra profluuia genituræ uiris. Chryſippus & conceptionibus eam putat conferre multum. Bibitur in uino ieiunis. Illinitur & cõtra uenena marinorum, ſicut Petreius in carmine ſuo ſignificat. His adnumerant ſion, latius apio, in aqua naſcens, pinguius, nigriusqúe, copioſum ſemine, ſapore naſturtij. Prodeſt urinis, renibus, lienibus, mulierumqúe menſibus, ſiue ipſum in cibo ſumptum, ſiue ius decocti, ſiue ſemen è uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquiſq; quæ gignũt eos reſiſtit. Dyſentericis prodeſt infuſum. Item lentigini illitum, & mulierum uitijs in facie noctu illitum, momentoq; cutem emendat, & ramices lenit, & ſcabiem equorũ. Sillybum chamæleonti albo ſimilem, æque ſpinoſam, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice, ubi naſcitur, coquere tanti eſt, ita operoſa eius culina traditur. In medicina nullum uſum habet. Scolymon quoque in cibos recipit oriens, & alio nomine limonion appellat. Frutex eſt nunquam cubitali altior, criſtiſq; foliorum ac radice nigra, ſed dulci, Eratoſtheni quoq; laudata in pauperis cœna. Vrinam ciere præcipue traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerẽ ſtimulare in uino, Heſiodo & Alcæo teſtibus: qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſſimas, uiroſq; in coitum pigerrimos ſcripſere, uelut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc ualentiſſimo. Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ uncia, in uini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balineo ieiuno itemqúe poſt cibum cyathis ſingulis pota. Mirum eſt, quod Xenocrates promittit experimento, uitium id ex alis per urinam effluere. Eſtur & ſonchos, ut quem Theſeo apud Callimachum apponat Hecale, uterq; albus & niger, lactucæ ſimiles ambo, niſi ſpinoſi eſſent, caule cubitali anguloſo, intus cauo, ſed qui fractus copioſo lacte manet. Albus, qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis lactucarum modo. Eraſiſtratus calculos per urinam pelli eo monſtrat, & oris graueolentiam cõmanducato corrigi. Succus trium cyathorum menſura, in uino albo & oleo calefactus, adiuuat partus, ita ut à partu ambulent grauidæ. Datur & in ſor-

bitione. Ipſe caulis decoctus facit lactis abundantiam nutricibus, coloremꝗ meliorem infantium: utiliſſimus his, quæ lac ſibi coire ſentiant. Inſtillatur auribus ſuccus, calidusꝗ in ſtranguria bibitur cyathi menſura, & in ſtomachi roſionibus cum ſemine cucumeris nucleisꝗ pineis. Illinitur & ſedis collectionibus. Bibitur contra ſerpentes ſcorpionesꝗ, radix uero illinitur. Eadem decocta in oleo punici mali calyce, aurium morbis præſidium eſt. Hæc omnia ex albo. Cleemporus nigro prohibet uesci, ut morbos faciente, de albo cōſentiens. Agathodes etiam contra ſanguinem tauri demonſtrat ſuccum eius. Refrigeratoriam tamen uim eſſe conuenit nigro, & hac cauſa imponendum cum polenta. Zenon radice albi ſtranguriam docet ſanari. Condrillon ſiue condrille, folia habet intubi circūroſis ſimilia, caulem minus pedalē, ſucco madentem amaro, radice fabæ ſimili, aliquādo numeroſa. Habet proximā terræ maſtichen tuberculo ſabæ, quæ appoſita fœminarum menſes trahere dicitur. Tuſa cum radicibus tota, diuiditur in paſtillos, contra ſerpentes, argumento probabili. Siquidem mures agreſtes læſi ab his, hanc eſſe dicūtur. Succus ex uino coctæ, aluum ſiſtit. Eadem palpebrarū pilos inordinatiſſimos, pro gummi efficaciſſime regit. Dorotheus ſtomacho & concoctionibus utilem carminibus ſuis pronunciauit. Aliqui fœminis & oculis, generationiꝗ uirorum contrariam putauere. Inter ea quæ temere manduntur, boletos merito poſuerim, opimi quidē hos cibi, ſed immenſo exemplo in crimen adductos, ueneno Tiberio Claudio principi per hāc occaſionem à coniuge Agrippina dato: quo facto illa terris uenenum alterum, ſibiꝗ ante omnes, Neronem ſuum dedit. Quorundam ex his facile noſcūtur uenena, diluto rubore, rancido aſpectu, liuido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro. Non ſunt hæc in quibuſdam, ſicciꝗ & nitri ſimiles, ueluti guttas in uertice albas ex tunica ſua gerunt. Voluam enim terra ob hoc prius gignit, ipſum poſtea in uolua ceu in ouo eſt luteū. Nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primo naſcēte, mox in pediculo corpus abſumitur, raróque unquam geminis ex uno pede. Origo prima cauſaꝗ è limo, & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis ferè glandiferæ: initióque ſpuma lentior, dein corpus membranæ ſimile, mox partus. Vt diximus, illa pernicialia, prorſus improbanda. Si enim caligaris clauus, ferriúe aliqua rubigo, aut panni marcor affuerit naſcenti, omnem ilico ſuccum alienum ſaporemqúe in uenenum decoquit: deprehendiſſeꝗ niſi agreſtes poſſunt atque qui colligunt. Dicunt ipſi alia uitia, nunc quidem ſi ſerpentis cauerna iuxtà fuerit, ſi pateſcentes primo adhalauerit, capaci uenenorum cognatione ad uirus accipiendum. Itaque caueri conueniet, priuſquam ſe condant ſerpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores fruticesqúe, ab emerſu earum ad latebram uſque uernantes: & uel fraxini tantum folia, nec poſtea naſcentia, nec antè decidentia. Et boletis quidem ortus occaſusꝗ omnis intra dies ſeptem eſt.

De fungis, & ſilphio, & de laſere. Cap. XXIII

FVngorum lentior natura, & numeroſa genera, ſed origo nō niſi ex pituita arborum. Tutiſſimi, qui rubent callo, minus diluto rubore quàm boleti. Mox candidi, uelut apice flaminis inſignibus pediculis. Tertium genus ſuilli, uenenis accommodatiſſimum. Familias nuper interemere, & tota conuiuia, Anneum Serenum præfectum Neronis uigilum, & tribunos, & centuriones. Quæ uoluptas tanta ancipitis cibi? Quidam diſcreuere arborum generibus, fico, ferula, & gummi ferentibus: Nos item fago, aut robore, aut cupreſſo, ut diximus. Sed iſta quis ſpondet in uenalibus? Omnium colos liuidus. His aberit ueneni argumentum, quo ſimilior fuerit arborum fici. Aduerſus hæc diximus remedia, dicemusꝗ, interim ſunt aliqua & in his. Glaucias ſtomacho utiles putat boletos. Siccantur pendentes ſuilli, iunco transfixi, quales è Bithynia ueniunt. Hi fluxionibus alui, quas rheumatiſmos uocant, medentur, excreſcētibusqúe in ſede carnibus: minuunt enim eas, & tempore abſumunt, Item lentigines, & mulierum uitia in facie. Lauantur etiam ut plumbum, in oculorum medicamenta. Sordidis ulceribus, & capitis eruptionibus, canum

morſibus ex aqua illinuntur. Libet & coquendi dare aliquas communes in omni eo genere obſeruationes, quando ipſæ ſuis manibus deliciæ præparant hunc cibum ſolum, & cogitatione antè paſcuntur, ſuccineis nouaculis aut argenteo apparatu comitante. Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fient: innocentiores, qui nitro addito coquentur, ſi utiq; percoquantur. Tutiores fient cũ carne cocti, aut cũ pediculo piri. Proſunt & pira confeſtim ſumpta. Debellat eos & aceti natura, cõtraria ijs. Imbribus proueniunt omnia hæc.

Imbre & ſilphion. Venit primo è Cyrenis, ut dictum eſt. Ex Syria nunc maxime importatur, deterius Parthico, ſed Medico melius, extincto omni Cyrenaico, ut diximus. Vſus ſilphij in medicina. Nam folia ad expurgandas uuluas, pellendoſq; emortuos partus decoquuntur in uino albo odorato, ut bibatur menſura acetabuli à balineis. Radix prodeſt arterijs exaſperatis, & collectionibus ſanguinis illinitur. Sed in cibis concoquitur ægre. Inflationes facit & ructus. Vrinæ quoq; noxia. Sugillatis cum uino & oleo amiciſſima, & cum cera ſtrumis. Verrucæ ſedis crebriore eius ſuffitu cadunt. Laſer è ſilphio profluens quo diximus modo, inter eximia naturæ dona numeratum, pluribus compoſitionibus inſeritur. Per ſe autem algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat. Fœminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uuluæ ad menſes ciendos. Pedum clauos circunſcarificatos ferro, mixtum ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutum. Andreas ſpondet, copioſius ſumptũ nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre ſenibus & fœminis: Item hyeme quàm æſtate utilius, & tum aquam bibentibus: cauendumq; ne qua intus ſit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempeſtiue enim datum, cauterij uim obtinet: aſſuetis etiam utilius quàm expertibus. Ad extera corporum, indubitatas confeſſiones habet. Venena telorum & ſerpentiũ extinguit potum, ex aqua uulneribus his circumlinitur. Scorpionum tãtum plagis ex oleo. Vlceribus uero non matureſcẽtibus, cum farina hordeacea, uel fico ſicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per ſe uiſco ſuperlitum ut hæreat. Sic & ad canis morſus. Excreſcẽtibus circa ſedem, cum tegmine punici mali ex aceto decoctum. Clauis pedum, qui uulgo morticini appellantur, nitro mixto, antè ſubactum. Carnes replet cum uino & croco, aut pipere, aut murium fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur. Sic & callo. Clauis pedũ ſuperraſis præcipuæ utilitatis. Contra aquas malas, peſtilentes tractus, uel dies. In tuſſi, uua, fellis ueteri ſuffuſione, hydropiſi, raucitatibus: Confeſtim enim purgat fauces, uocemq; reddit. Podagras, in ſpongia dilutum poſca lenit. Pleureticis in ſorbitione uinum poturis datur, contractionibus, opiſthotonicis, ciceris magnitudine cera circumlitum. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tuſſi uetuſta, cum porro ex aceto datur: æque ex aceto his qui coagulũ lactis ſorbuerint. Præcordiorum uitijs, ſyntecticis, comitialibus in uino, in aqua mulſa linguæ paralyſi. Coxendicibus & lumborũ doloribus cum decocto melle illinitur. Non cenſuerim quod autores ſuadent, cauernis dentium in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui ſe ea de cauſa præcipitauit ex alto. Quippe tauros inflammat naribus illitis, ſerpentes auidiſſimas uini admixtũ rumpit. Ideo nec inungi ſuaſerim cum attico melle, licet præcipiant. Quas habeat utilitates admixtum alijs, immenſum eſt referre, & nos ſimplicia tractamus: quoniam in his naturam eſſe apparet, in illis coniecturam ſæpius fallacem, nulli ſatis cuſtodita in mixturis concordia naturæ ac repugnantia. Qua de re mox plura dicemus.

De natura mellis & aqua mulſa, & quare genere ciborum mores immutentur, & de melitite & cera: & contra compoſitiones medicorum. Cap. XXIIII

NOn eſſet mellis autoritas in precio minor quàm laſeris, ni ubique naſceretur: illud ipſa fabricata ſit natura, ſed huic gignendo animal, ut diximus: innumeros ad uſus, ſi quoties miſceatur æſtimemus. Prima propolis alueorum (de qua diximus) aculeos & omnia infixa corpori extrahit, tubera diſcutit, dura concoquit, dolores neruorum mulcet, ulceráque iam deſperantia cicatrice includit. Mellis quidem ipſius natura talis eſt, ut pu-

treſcere corpora non ſinat,iucundo ſapore atque non aſpero,alia quàm ſalis natura.Faucibus,tonſillis,anginæ,omnibusq; oris deſiderijs utiliſſimum,areſcentiq; in febribus linguæ.Iam uero peripneumonicis,pleuriticis decoctum.Item uulneribus à ſerpente percuſſis.Et contra uenena fungorum.Paralyticis in mulſo, quanquam ſuæ mulſo dotes conſtant.Mel auribus inſtillatũ cũ roſaceo:lendes & fœda capitis animalia necat.Vſus deſpumati ſemper aptior,ſtomachum tamen inflat,bilem auget, faſtidium creat, & oculis per ſe inutile aliqui arbitrantur. Rurſus quidam angulos exulceratos melle tangi ſuadent. Mellis cauſas atque differentias nationéſque & indicationem,in apium,ac deinde florum natura diximus,cum ratio operis diuidi cogeret miſcenda.

Rurſus naturam rerum pernoſcere uolentibus,in mellis operibus & aqua mulſa tractari debet.Duo genera eius,ſubitæ ac recentis,alterum inueteratæ. Repentina deſpumato melle præclaram utilitatem habet in cibo ægrotantium leui,hoc eſt alicæ elutæ,uiribus recreandis,ore ſtomachóque mulcendo,ardore refrigerando. frigidam enim utilius dari uentri molliendo, inuenio apud autores.hunc potum bibendũ alſioſis:Item animi humilis & præparci,quos illi dixere micropſychos. Et eſt ratio ſubtilitatis immenſæ à Platone deſcendẽs:Corpuſculis rerum leuibus,ſcabris,anguloſis,rotundis,magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus,ideo nõ eadem omnibus amara aut dulcia eſſe. Sic & in laſſitudine proniores eſſe ad iracundiã,& in ſiti.Ergo & hæc animi aſperitas,ſeu potius animæ,dulciore ſucco mitigatur.Lenit tranſitũ ſpiritus,& molliores facit meatus,ne ſcindant euntem redeuntemq;.Experimenta in ſe cuiq;:Nullius nõ ira luctuſq;,triſtitia & omnis animi impetus cibo mollitur.Ideoq; obſeruanda ſunt,quæ non ſolum corporum medicinam, ſed & morum habent.

Aqua mulſa & tuſſientibus utilis traditur,calefacta inuitat uomitiones. Cõtra uenenum pſimmythij ſalutaris,addito oleo.Item contra hyoſcyamum, cũ lacte maxime aſinino,& cõtra halicacabum,ut diximus.Infunditur & auribus & genitaliũ fiſtulis. Vuluis imponitur cum pane molli,ſubitis tumoribus, luxatis,leniendiſq; omnibus. Inueteratæ uſum damnauere poſteri,minus innocẽtem aqua,minuſq; uino firmum. Longa tamen uetuſtate trãſit in uinũ,ut cõſtat inter omnes,ſtomacho inutiliſſimũ,neruiſq; cõtrarium. Semper mulſum ex uetere uino utiliſſimum,facillimeq; cũ melle concorporatur,quod in dulci nunquàm euenit.Ex auſtero factum non implet ſtomachũ,neq; ex decocto melle, minuſq; inflat,quod ferè euenit. Appetendi quoq; reuocat auiditatẽ cibi.Aluũ mollit frigido potu pluribus,calido ſiſtit.Corpora auget.Multi ſenectam longam mulſi tantũ nutritu tolerauere,neq; alio ullo cibo,celebri Pollionis Romuli exemplo:Centeſimũ annum excedentẽ cũ diuus Auguſtus hoſpes interrogauit, quanã ratione maxime uigorẽ illum animi corporiſq; cuſtodiſſet.At ille reſpondit:Intus mulſo,foris oleo. Varro regiũ cognominatũ morbũ arquatum tradit,quoniã mulſo curetur.Melitites quo fieret modo ex muſto & melle,docuimus in ratione uini.Seculis iam fieri nõ arbitror hoc genus, inflationibus obnoxiũ.Solebat tamen inueteratũ alui cauſa dari in febre:Itẽ articulario morbo,& neruorũ infirmitate laborãtibus, & mulieribus uini abſtemijs.

Mellis naturæ adnexa cera eſt,de cuius origine,bonitate,nationibus ſuis diximus locis.Omnis autem mollit,calefacit,explet corpora:recens melior.Datur in ſorbitione dyſentericis,ſaniq; ipſi,in pulte alicæ prius toſtæ. Aduerſatur lactis naturæ:ac milij magnitudine x. grana ceræ hauſta, nõ patiuntur coagulari lac in ſtomacho. Si inguen tumeat,albã cerã in pube fixiſſe remedio eſt.Nec huius uſus,quos mixta alijs præſtat,enumerare medicina poſſit,ſicuti nec cæterorum quæ cũ alijs proſunt.Iſta,ut diximus,ingenijs cõſtant. Nõ fecit cerata,malagmata,emplaſtra,collyria,antidota,parens illa ac diuina rerum artifex:officinarũ hæc,imò uerius auaritiæ cõmenta ſunt.Naturæ quidẽ opera abſoluta atq; perfecta gignuntur:paucis ex cauſa non ex coniectura rebus aſſumptis,ut ſucco aliquo ſicca temperẽtur ad meatus, aut corpore alio humentia ad nexus.Scrupulatim quidẽ colligere ac miſcere uires,nõ coniecturæ humanæ opus,ſed impudẽtiæ eſt. Nos nec Indicarum Arabicarumq; mercium,

aut

aut externi orbis attingimus medicinas. Nõ placent remedijs tam longe naſcentia: nõ nobis gignuntur: imò ne illis quidem, alioquin nõ uenderent. Odorũ cauſa unguẽtorumq́; & deliciarũ, ſi placet, etiam ſuperſtitionis gratia emãtur, quoniam thure ſupplicamus & coſto. Salutẽ quidẽ ſine his poſſe cõſtare, uel ob id probabimus, ut tanto magis ſui delicias pudeat. Sed medicinas è floribus coronamentiſq; & hortenſijs, quæq; mandũtur herbis proſecuti, quonam modo frugum omittemus? Nimirum & has indicare conueniet.

Medicinæ ex frugibus. Cap. XXV

IN primis ſapientiſſima animalium eſſe conſtat, quæ fruge ueſcãtur. Siliginis grana cõbuſta & trita in uino aminæo, oculis illita epiphoras ſedãt. Tritici uero ferro combuſta ijs, quæ frigus uſſerit, præſentaneo ſunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta, neruorum contractionibus, cum roſaceo uero & fico ſicca myxiſq; decoctis furfures tonſillis faucibuſq; gargarizatiõe proſunt. Sex. Pomponius prætorij uiri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, cũ horreis ſuis uentilandis præſideret, correptus dolore podagræ, merſit in triticum ſeſe ſuper genua: leuatuſq; ſiccatis pedibus mirabilẽ in modũ, hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis tanta eſt, ut cados plenos ſiccet. Paleam quoq; tritici uel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubẽt, quaq; decoctæ ſunt aqua foueri. Eſt in farre uermiculus teredini ſimilis: quo cauis dentium cera incluſo, cadere uitiati dicuntur, etiam ſi fricentur. Olyram arincam diximus uocari. Hac decocta fit medicamentũ, quod Ægyptij atharam uocant, infantibus utiliſſimum, ſed & adultos illinunt eo. Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impetuſq; diſcutit, lenit & cõcoquit. Decoquitur aliàs in mulſa aqua, aut fico ſicca. Ad iocineris dolores eam in poſca poſitam concoqui opus eſt, aut cum uino. Cum uero inter coquendũ diſcutiendumq; cura eſt, tunc in aceto melius, aut in fece aceti, aut cotoneis piriſúe decoctis. Ad multipedum morſus cum melle, ad ſerpentium in aceto, & contra ſuppurantia, ad extrahendas ſuppurationes ex poſca, addita reſina & galla. Ad concoctiones uero & ulcera uetera, cum reſina. Ad duritias cum fimo columbarũ, aut fico ſicca, aut cinere. Ad neruorum inflammationes, aut inteſtinorum uel laterum, uel uirilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab oſſibus caro recedit. Ad ſtrumas cum pice, & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco cõtra tumores præcordiorum, uel in febribus cum melle uel adipe uetuſto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Zeæ, ex qua alicam fieri diximus, efficacior etiã hordeacea uidetur, trimeſtris mollior. Ex uino rubro ad ſcorpionum ictus tepida, & ſanguinem excreantibus: Item arteriæ. Tuſſi cum caprino ſeuo, aut butyro. Ex fœnogræco molliſſima omnium. Vlcera manantia ſanat, & furfures corporis, ſtomachi dolores, pedes & mammas cum uino & nitro cocta. Ærina magis cæteris purgat ulcera uetera, & gangrenas. Cum rhaphano & ſale & aceto lichenas: Lepras cum ſulphure uiuo. Et capitis dolores cum adipe anſerino impoſita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini ſemine decocta in uino. De polentæ generibus in frugum loco ſatis diximus, locorum ratione à farina hordei diſtat eo quod torretur, ob id ſtomacho utilis. Aluum ſiſtit, impetuſqúe rubicundi tumoris. Et oculis illinitur & capitis dolori cum menta, aut alia refrigerante herba. Item pernionibus & ſerpentium plagis: Item ambuſtis ex uino. Inhibet quoque puſtulas. Farina in pollinem ſubacta, uim extrahendi humoris habet, ideo & cruore ſuffuſis in faſcias uſque ſanguinem perducit. Efficacius in ſapa. Imponitur & pedum callo clauiſqúe. Nam cum oleo uetere ac pice decocto polline, condylomata & alia omnia ſedis uitia quàm maxime calido mirabilem in modum curantur. Pulte corpus augetur. Farina qua chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus datur tepida ſorbenda efficaciter. Alica res Romana eſt, & non pridem excogitata, alioquin non ptiſanæ potius laudes ſcripſiſſent Græci. Non dum arbitror Pompeij Magni ætate in uſu fuiſſe, & ideo uix quicquam de ea ſcriptum ab Aſclepiadis ſchola. Eſſe quidem eximie utilem nemo dubitat, ſiue eluta detur ex aqua

mulſa,ſiue in ſorbitiones decocta,ſiue in pultem.Eadem in aluo ſiſtenda torretur, dein ſauorum cera coquitur,ut ſupra diximus. Peculiariter tamen longo morbo ad habitudinem redactis,ſubuenit,ternis eius cyathis in ſextariũ aquæ ſenſim decoctis,donec omnis aqua conſumatur.Poſtea ſextario lactis ouilli aut caprini addito per continuos dies,mox adiecto melle.Tali ſorbitionis genere emendantur ſyntexes. Milio ſiſtitur aluus,diſcutiuntur tormina,in quem uſum torretur antè.Neruorum doloribus & alijs feruens in ſacco imponitur:neq; aliud utilius,quoniam leuiſſimum molliſſimumq́; eſt,& caloris capaciſſimum.Itaq; talis uſus eius eſt ad omnia quibus calor profuturus eſt. Farina eius cum pice liquida,ſerpentium & multipedæ plagis imponitur. Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit.Effectus habet quos milium . In uino potum prodeſt dyſentericis.Similiter his quæ uaporãda ſunt,excalfactum imponitur. Siſtit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die hauſtum:Sic prodeſt & ad tormina. Seſama trita in uino ſumpta,inhibet uomitiones.Aurium inflãmationi illinitur & ambuſtis.Eadem efficit & dum in herba eſt.Hoc amplius oculis imponitur decocta in uino. Stomacho inutilis cibus, & animæ grauitatem facit.Stellionum morſibus reſiſtit:Itẽ ulceribus,quæ cacoëthe uocant. Et auribus oleũ quod ex ea fit,prodeſſe diximus. Seſamoides à ſimilitudine nomẽ accepit,grano amaro,folio minore.Naſcitur in glareoſis. Detrahit bilẽ in aqua potũ. Semen illinitur igni ſacro, diſcutit panos. Eſt etiamnũ aliud ſeſamoides Anticyræ naſcens,quod ideo aliqui anticyticon uocant:cætera ſimile erigeronti herbæ,de qua ſuo dicemus loco. Granum ſeſamæ datur in uino dulci ad detractiones,quantum trinis digitis capitur,miſcentq́; ellebori albi unũ & dimidium obolũ,purgationẽ eam adhibentes,maxime inſanæ melancholiæ,comitialibus, podagris. Et per ſe drachmæ pondere exinanit. Hordeum optimum,quod candidiſſimum.Succus decocti in aqua cœleſti digeritur in paſtillos,ut infundat exulceratis interaneis,& uuluis.Cinis eius ambuſtis illinitur, & carnibus quæ recedunt ab oſſibus,& eruptionibus pituitæ,muris aranei morſibus.Idem aſperſo ſale ac melle,candorem dentibus,& ſuauitatem oris facit. Eos qui pane hordeaceo utũtur, morbo pedũ tentari negant.Nouemq́; granis ſi furunculum quis circũducat,ſingulis ter, manu ſiniſtra,& omnia in ignẽ abijciat,cõfeſtim ſanari aiunt.Eſt & herba phœnicæa appellata à Græcis, à noſtris uero hordeum murinum. Hæc trita ex uino pota,præclare ciet menſes.Priſanæ quæ ex hordeo fit,laudes uno uolumine condidit Hippocrates,quæ nũc omnes in alicam tranſeunt.Contrà quanto innocentior eſt alica. Hippocrates tantũ ſorbitionis gratia laudauit,quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniã ſitim arceret, quoniam in aluo non intumeſceret,quoniã facile redderetur,& aſſuetis hic ſolus cibus in febri bis die poſſet dari,tantum remotus ab iſtis qui medicinam fame exercent. Sorbitionem tamen dari totam uetuit,aliudúe quàm ſuccum priſanæ.Item quãdiu pedes frigidi eſſent, tunc quidem nec potionem dandam:Fit & ex tritico glutinoſior,arteriæq́; exulceratæ utilior. Amylon hebetat oculos,& gulæ inutile contrà quàm creditur.Item ſiſtit aluum,epiphoras oculorum inhibet,& ulcera ſanat.Item puſtulas & fluxiones ſanguinis,genas duras emollit.Datur cum ouo his,qui ſanguinem reiecerint. In ueſicæ uero dolore, ſemuncia amyli cũ ouo & paſſi tribus ouis ſufferuefacta, à balineo. Quin & auenacea farina decocta in aceto,næuos tollit. Panis hic ipſe quo uiuitur,innumeras penè cõtinet medicinas. Ex aqua & oleo aut roſaceo mollit collectiones, ex aqua mulſa duritias ualde mitigat. Datur ex uino ad diſcutienda quæ præſtringi opus ſit,& ſi magis etiamnum ex aceto: Aduerſus acutas pituitæ fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant: Item ad percuſſa,luxata . Ad omnia autem hæc fermentatus, qui uocatur autopyros,utilior. Illinitur & paronychijs, & callo pedum in aceto, Vetus aut nauticus panis tuſus atque iterum coctus, ſiſtit aluum . Vocis ſtudioſis,& contra diſtillationes, ſiccum eſſe primo cibo utiliſſimum eſt . Sitanius,hoc eſt è trimeſtri , incuſſa in facie , aut diſquamata, cum melle aptiſſime curat.Candidus ægris,aqua calida frigidáue madefactus, leuiſſimum cibum

bum præbet. Oculorum tumori ex uino imponitur. Sic & puſtulis capitis, aut adiecta arida myrto. Tremulis panem ex aqua eſſe ieiunis ſtatim à balineis demonſtrant. Quin & grauitatem odorum in cubiculis uſtus emendat, & uini, in ſaccos additus. Auxiliatur & faba. Nanq; ſolida fricta, ferueńsq́; in acre acetum cõiecta, torminibus medetur. In cibo freſſa, & cum allio cocta, contra deploratas tuſſes ſuppurationesq́; pectorum, quotidiano cibo ſumitur: & cõmanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos diſcutiendóſue imponitur: & in uino decocta, ad teſtium tumores & genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item liuoribus, combuſtis medetur. Voci eam prodeſſe, autor eſt M. Varro. Fabalium etiam ſiliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorum ueteres dolores, cum adipis ſuilli uetuſtate prodeſt. Et per ſe corticès decocti ad tertias ſiſtunt aluum. Lens optima quæ facillime coquitur, eáque quæ maxime aquam abſorbet. Aciem quidem oculorum obtundit, & ſtomachum inflat, ſed aluum ſiſtit in cibo, magisq́; diſcocta cœleſti aqua: eadem ſoluit, minus percocta. Cruſtulas ulcerum rumpit, eáque quæ intra os ſunt, purgat & aſtringit. Collectiones omnes impoſita ſedat, maximeq́; exulceratas & rimoſas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Contra ſuppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ ſuccus, ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur: Ad ſedem, cum roſaceo aut cotoneo: In iĳs quæ acrius remedium exigant cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inareſcat, adĳciunt & betæ folia. Imponitur & ſtrumis panisq́;, uel maturis uel matureſcentibus, ex aceto diſcocta. Rimis ex aqua mulſa: & gangrenis cum punici tegmine. Item podagris, cum polenta, & uuluis, & renibus, pernionibus, ulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter diſſolutionem ſtomachi xxx. grana lentis deuorantur. In cholericis quoque & dyſenteria, efficacior eſt in tribus aquis cocta: in quo uſu melius ſemper eam torrere aut tundere, ut quàm tenuiſſima detur, uel per ſe, uel cum cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni eſt inutilis, & capitis dolori, neruoſisqúe omnibus, & felli, nec ſomno facilis: ad puſtulas utilis. ignique ſacro & mammis in aqua marina decocta, in aceto autem duritias & ſtrumas diſcutit. Stomachi quidem cauſa, polentæ modo potionibus inſpergitur. Quæ ſunt ambuſta, aqua ſemicocta curat, poſtea trita, & per cribrum effuſo furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex poſca coquitur ad guttura. Eſt & paluſtris lens, per ſe naſcens in aqua non fluente, refrigeratoriæ naturæ: Propter quod collectionibus illinitur, & maxime podagris. Et per ſe & cum polenta glutinat & interanea procidentia. Eſt ſylueſtris & eliſphacos dicta à Græcis, ab aliĳs phacos. Ea eſt ſatiua lente leuior, & folio minore, atque ſicciore & odoratiore. Eſt & alterum genus eius ſylueſtris, odore graui: hæc mitior. Folia habet cotonei mali effigie, ſed minora & candida, quæ cum ramis decoquuntur. Menſes ciet & urinas, & paſtinacæ marinæ ictus ſanat. Torporem autem obducit percuſſo loco. Bibitur cum abſinthio ad dyſenteriam. Cum uino eadem commorantes menſes trahit. Abundantes ſiſtit decocto eius poto. Per ſe impoſita herba, uulnerum ſanguinem cohibet. Sanat & ſerpentium morſus. Et ſi in uino decoquatur, prurius teſtium ſedat. Noſtri, qui nunc ſunt, herbariĳ elelisphacon Græce, Latine ſaluiam uocant, mentæ ſimilem, canam, odoratam: partus emortuos ea appoſita extrahunt. Item uermes aurium ulcerumq́;. Cicer & ſylueſtre eſt, foliĳs ſatiuo ſimile, odore graui. Si largius ſumatur, aluus ſoluitur, & inflatio contrahitur, & tormina. Toſtum ſalubrius habetur. Cicercula etiamnum magis in aluo proficit. Farina utriuſque ulcera manantia capitis ſanat, efficacius ſylueſtris. Item comitiales & iocinerum tumores, & ſerpentium ictus. Ciet menſes & urinas, grano maxime. Emendat & lichenas, & teſtium inflammationes, regium morbum, hydropicos. Lædunt omnia hæc genera exulceratam ueſicam, & renes. Gangrenis utiliora cum melle, & his quæ cacoëthe uocantur. Verrucarum in omni genere prima luna ſingulis granis ſingulas tangunt, eáque grana in linteolo deligata poſt ſe abĳciunt;

ita fu

ita fugari uitium arbitrantes. Noſtri præcipiunt arietinum in aqua cum ſale diſcoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus urinæ: ſic & calculos pellit, morbumqꝫ regiũ: Eiuſdem folijs ſarmentiſqꝫ decoctis aqua, quàm maxime calida, morbos pedum lenit, & ipſum calidum tritumqꝫ illitum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ & quartanæ minuere creditur. Nigrum autem cum gallæ dimidio tritum, oculorum ulceribus ex paſſo medetur. De eruo quædam in mentione eius diximus, nec potentiam ei minorem ueteres quàm braſſicæ tribuêre. Contra ſerpentium ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumqꝫ morſum. Si quis eruum quotidie ieiunus edat, lienem eius abſumi certiſſimi autores affirmant. Farina eius (ut ait Varro) maculas toto corpore emendat. Serpere ulcera non patitur: in mammis efficaciſſimum. Carbunculos rumpit ex uino. Vrinæ difficultates, inflationem, uitia iocineris, teneſmon, & quæ cibum non ſentiant, atropha appellata toſtum, & in nucis auellanæ magnitudinem melle collectum deuoratumqúe corrigit. Item impetigines, ex aceto coctum, & quarto die ſolutum. Panos in melle impoſitum ſuppurare prohibet. Aqua decocti perniones & pruritus ſanat fouendo. Quin & uniuerſo corpori, ſi quis quotidie ieiunus biberit, meliorem fieri colorem exiſtimant. Cibis idem hominis alienum. Vomitiones mouet, aluum turbat, capiti & ſtomacho onerosum. Genua quoqꝫ degrauat. Sed madefactum pluribus diebus, miteſcit. Bubus iumentiſqúe utiliſſimum. Siliquæ eius uirides, priuſquam indureſcant, cum ſuo caule folijſqúe contritæ, capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoqꝫ ſylueſtres ſunt, omni modo minores ſatiuis, prærerquàm amaritudine. Ex omnibus quæ eduntur, ſicco nulli minus ponderis eſt, nec plus utilitatis. Miteſcunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequẽtiores in cibo exhilarant. Amari contra aſpidas ualent. Vlcera atra, aridi decorticatiqꝫ triti, ſuppoſito linteolo, ad uiuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti diſcutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, uel in febri datur ad uentris animalia pellenda, minoribus triginta annorum: Pueris uero impoſiti in uentrem ieiunis proſunt. Et alio genere toſti, & in defruto poti, uel ex melle ſumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, faſtidium detrahunt. Farina eorum aceto ſubacta, papulas prurituſqúe in balneis illita cohibet, & per ſe ſiccat ulcera. Liuores emendat. Inflammationes cum polenta ſedat. Sylueſtrium efficacior uis eſt contra coxendicum & lumborum debilitatem. Ex iiſdem decocta lentigines & fouentium cutem corrigunt, Si uero ad mellis craſſitudinem decoquantur uel ſatiui, uitiligines nigras & lepras emendant. Satiui quoque rumpunt carbunculos impoſiti, panos & ſtrumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto, cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero cœleſti aqua diſcoquantur, ſuccus ille ſmegma fit quo fouere gangrenas, eruptiones pituitæ, ulcera manantia, utiliſſimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menſtruis hærentibus. Lieni crudi cum fico ſicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum chamæleonte herba decocti aqua in potum collata. Sanant & ſcabiem quadrupedum omnium, in amurca decocti, uel utroque liquore poſtea mixto. Fumus crematorum culices necat. Irionem inter fruges ſeſamæ ſimilem eſſe diximus, & à Græcis eryſimon uocari: Galli uelarum appellant. Eſt autem fruticoſum, folijs erucæ anguſtioribus paulo, ſemine naſturtij. Vtiliſſimum tuſſientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborũ uitijs, pleureticis, torminibus cœliacis. Illinitur uero parotidum & carcinomatum malis. Teſtium ardoribus ex aqua, aliàs cum melle. Infantibus quoque utiliſſimum. Item ſedis uitijs & articularijs morbis, cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & ſuſpitioſis. Item fiſtulis, cum axungia ueteri, ita ne intus addatur. Horminum ſemine (ut diximus) cumino ſimile eſt, cætero porro, dodrantali altitudine. Duorum generum alteri ſemen nigrius, & oblongum. Hoc ad Venerem ſtimulandam, & ad oculorum argema & albugines. Alteri candidius ſemen & rotundius. Vtroque tuſo extrahuntur aculei ex corpore: Per

ſe illitum

ſe illitum ex aqua, folia ex aceto impoſita, panos per ſe uel cum melle diſcutiunt. Item furunculos, priuſquam capita faciant, omnesq́ꝫ acrimonias. Quin & ipſæ frugum peſtes in aliquo ſunt uſu. Infelix dictum eſt à Virgilio lolium. Hoc tamen molitum, ex aceto coctum, impoſitumq́ꝫ, ſanat impetigines, celerius quo ſæpius mutatum eſt. Medetur & podagris, alijsq́ꝫ doloribus cum oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti ſextario uno dilui mellis uncias duas iuſtum eſt: ita temperatis ſextarijs tribus, decocta farina lolij ſextarijs duobus, uſq́ꝫ ad craſſitudinem, calidumq́ꝫ ipſum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit oſſa fracta. Miliaria appellatur herba quæ necat milium. Hæc trita, & cornu cum uino infuſa, podagras iumentorum dicitur ſanare. Bromos ſemen eſt ſpicam ferentis herbæ, naſcitur inter uitia ſegetis auenæ genere, folio & ſtipula triticum imitatur. In cacuminibus dependentes, paruulas uelut locuſtas habet. Semen utile ad cataplaſmata, atque hordeum & ſimilia. Prodeſt tuſſientibus ſuccus. Orobanchen appellauimus necantem eruum & legumina, alij cynomorion eam appellant, à ſimilitudine canini genitalis, cauliculus eſt ſine folijs, pinguis, rubens. Eſtur & per ſe, in patinis cum tenera eſt decocta. Et leguminibus innaſcuntur beſtiolæ uenenatæ, quæ manus pungunt, & periculum uitæ afferunt, ſolifugarum generis. Aduerſus has omnia eadem medētur, quæ contra araneos & phalangia demonſtrantur. Et frugum quidem hæc ſunt in uſu medico. Ex ijſdem fiunt & potus, zythum in Ægypto, celia & ceria in Hiſpania, ceruiſia & plura genera in Gallia, alijsq́ꝫ prouincijs, quorum omnium ſpuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, præſtat ad uini tranſire mentionem, atque à uite ordiri medicinas arborum.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXIII.

PROOEMIVM.

PEracta cerealiũ in medendo quoq; natura eſt, omniumq́ꝫ quæ ciborũ aut florum odorumq; gratia proueniunt ſupina tellure. Non ceſſit his Pomona, parteſq; medicas pendentibus quoq; dedit, non contenta protegere, arborumq́ꝫ alere umbra quæ diximus, imò uelut indignata plus auxilij ineſſe his quæ longius à cœlo abeſſent, quæq; poſtea cœpiſſent. Primum enim homini cibum fuiſſe inde, & ſic inductos cœlum ſpectare, paſciq; & nunc ex ſe poſſe ſine frugibus. Ergo Hercule artes in primis dedit nitibus, non contenta delicias etiam & odores atque unguenta omphacio & œnanthe ac maſſari (quæ ſuis locis diximus) nobiliter inſtruxiſſe: Plurimum, inquit, homini uoluptatis ex me eſt. Ego ſuccum uini, liquorem olei gigno. Ego palmas & poma, totq; uarietates: neque (ut tellus) omnia per labores, aranda tauris, terenda areis, deinde ſaxis, ut quando quantóue opere cibi fiant. At ex me parata omnia, nec curuo adoranda aratro, nec cura laboranda, ſed ſeſe porrigentia ultro: & ſi pigeat attingere, etiam cadentia. Certauit ipſa ſecum, pluſq; utilitatis cauſa genuit etiam quàm uoluptatis. Folia uitium & pampini capitis dolores, inflammationesq́ue corporum mitigant cum polenta. Folia per ſe ardores ſtomachi ex aqua frigida: cum farina uero hordei, articularios morbos. Pampini triti & impoſiti, tumorem omnem ſiccant. Succus eorum dyſentericis infuſus medetur. Lachryma uitium, quæ ueluti gummi eſt, lepras & lichenas, & pſoras, nitro antè præparatas ſanat. Eadem cum oleo ſæpius pilis illitis, pſilothri effectum habet, maximéq; aqua quam uirides accenſæ uites exudant, qua & uerrucæ tolluntur. Pampini ſan-

guinem

guinem excreantibus,& mulierum à conceptu defectioni diluti potu proſunt. Cortex uitium & folia arida, uulnerum ſanguinem ſiſtunt,ipſumq́ꝫ uulnus conglutinant. Vitis albæ uiridis tuſæ ſucco & thure impetigines tolluntur. Cinis ſarmẽtorum uitiumq́ꝫ & uinaceorum,condylomatis & ſedis uitijs medetur ex aceto:Item luxatis & ambuſtis, & lienis tumori,cum roſacco & ruta & aceto.Item igni ſacro,ex uino citra oleum aſpergitur,& intertrigines & pilos abſumit. Dant & bibendum cinerem ſarmentorum ad lienis remedia aceto conſperſum,ita ut bini cyathi in tepida aqua bibantur,ne'qꝫ qui biberit,in lienem iaceat.Clauiculæ ipſæ quibus repunt uites,tritæ,& ex aqua potæ ſiſtunt uomitionum conſuetudinem. Cinis uitium cum axungia uetere contra tumores proficit,fiſtulas purgat mox & perſanat,neruorum dolores frigore ortos, contractionesq́ꝫ:contuſas uero partes cum oleo,carnes excreſcentes in oſſibus cum aceto & nitro,ſcorpionum & canum plagas cum oleo.Corticis per ſe cinis combuſtus pilos reddit. Omphacium qua fieret ratione incipientis uuæ pubertate,in ungnentorum loco docuimus. Nunc ad medicinam de eo pertinẽtia indicabimus. Sanat ea quæ in humido ſunt ulcera,ut oris,tonſillarum,genitalium.Oculorum claritati plurimum confert.Scabriciæ genarum,ulceribusq́ꝫ angulorum, nubeculis,ulceribus,quacunqꝫ in parte manantibus,cicatricibus marcidis,oſſibus purulente limoſis.Frangitur uehementia eius melle aut paſſo.Prodeſt & dyſentericis, ſanguinem excreantibus,anginis.Omphacio cohæret œnanthe,quam uites ſylueſtres ferunt,dicta à nobis in unguenti ratione.Laudatiſſima in Syria, maxime circa Antiochiæ & Laodiceæ montes:& ex alba uite refrigerat, aſtringit, uulneribus inſpergitur,ſtomacho illinitur,utilis urinæ,iocineri, capitis doloribus, dyſentericis, cœliacis, cholericis. Contra faſtidia obolo ex aceto pota. Siccat manantes capitis eruptiones, efficaciſſima ad uitia quæ ſunt in humidis.Ideoq́ꝫ & oris ulceribus,& uerendis ac ſedi.Cum melle & croco aluum ſiſtit.Genarum ſcabiem emendat,oculorumq́ꝫ lachrymationes.Ex uino ſtomachi diſſolutionem.Ex aqua frigida pota ſanguinis excreationes. Cinis eius ad collyria, & ad ulcera purgãda,& paronychia,& pterygia probatur. Vritur in furno,donec panis percoquatur.

Maſſaris odoribus tantum gignitur,omniaq́ꝫ ea auiditas humani ingenij nobilitauit, rapere feſtinando.

De medicinis uuarum recentium,& ſarmentis uuarum,& uinaceis,& de uua theriace & de uua paſſa,& aſtaphide,& aſtaphiſagria,pituitaria,& labruſca,& de uite alba,& nigra,& de muſtis,& uini generibus & aceto. Cap. 1

MAtureſcentium autem uuæ uehementiores nigræ, ideoq́ꝫ uinũ ex his minus iucundum:ſuauiores albæ, quoniam è tranſlucido facilius accipitur aër. Recentes ſtomachum & ſpiritum inflant,aluumq́ꝫ turbant,Itaqꝫ in febri damnantur utiqꝫ largiores. Grauedinem enim capiti, morbumq́ꝫ lethargicum faciunt. Innocentiores,quæ decerptæ diu pependere:qua uentilatione etiam utiles fiunt ſtomacho ægrisq́ꝫ. Nam & refrigerant leuiter,& faſtidiũ auferũt.Quæ autem in uino dulci conditæ fuere,caput tentant. Proximæ ſunt penſilibus in palea ſeruatæ.Nam & uinaccis ſeruatæ,& caput & ueſicam & ſtomachũ infeſtant.Siſtunt tamen aluum,ſanguinem excreantibus utiliſſimæ. Quæ uero in muſto fuere,peiorem uim etiamnum habent,quàm quæ in uinaceis.Sapà quoqꝫ ſtomacho inutiles facit:Saluberrimas putant medici in cœleſti aqua ſeruatas,etiamſi minime iucundas:ſed uoluptatem earũ in ſtomachi ardore ſentiri,& in amaritudine iecoris felliſq́ꝫ uomitione in choleris,hydropicis,cum ardore febrium ægrotantibus. At in ollis ſeruatæ, & os & ſtomachum & auiditatem excitant.Paulo tamen grauiores exiſtimantur fieri uinaceorum halitu. Vuæ florem in cibis ſi edêre gallinacci,uuas non attingunt. Sarmẽta earum in quibus acini fuere,aſtringendi uim habent,efficaciora ex ollis. Nuclei acinorũ eandem uim obtinent. Hi ſunt qui in uino capitis dolorem faciũt. Toſti triticiq́ꝫ ſtomacho utiles ſunt.Inſpergitur farina eorum polentæ modo potionis dyſentericis, & cœliacis,& diſſolutis ſtomacho.Decocto etiam eorum fouere pſoras & pruritũ,utile eſt. Vinacci per

ſe,minus

ſe, minus capiti aut ueſicæ nocēt quàm nuclei: Mammarum inflationi triti cum ſale utiles. Decoctum eorū ueteres dyſentericos & cœliacos iuuat, & potione & fotu. Vua theriace, de qua ſuo loco diximus, contra ſerpentium ictus eſtur. Pampinos quoque eius edendos cenſent imponendosq́; , uinumq́; & acetum ex his factum auxiliarem contra eadem uim habent. Vua paſſa, quam aſtaphida uocant, ſtomachum, uentrem, interanea tentaret, niſi pro remedio in ipſis acinis nuclei eſſent. Iis exemptis, ueſicæ utilis habetur, & tuſſi alba utilior. Vtilis & arteriæ & renibus, ſicut ex his paſſum, priuatim è ſerpentibus contra hæmorrhoida potens. Teſtium inflammationi cum farina cumini aut coriandri imponuntur. Item carbunculis, articularibus morbis, ſine nucleis tritæ cū ruta: fouere ante uino ulcera oportet. Sanant epinyctidas & dyſenteriam cum ſuis nucleis: Et in oleo coctæ gangrenis illinuntur cū cortice rhaphani & melle. Podagris & unguiū mobilibus cū panace, & per ſe ad purgandum os caputq́; , cum pipere commanducātur. Aſtaphiſagria ſiue ſtaphis, quā uuam taminiam aliqui uocāt falsò, ſuum enim genus habet, cauliculis nigris rectis, folijs labruſcæ, fert folliculos uerius q̄ acinos, uirides, ſimiles ciceri: in his nucleum triāgulum. Matureſcit cum uindemia nigreſcitq́; , cum taminiæ rubentes norimus acinos: ſciamusq́; illam in apricis naſci, hanc non niſi in opacis. His nucleis ad purgationem uti non cenſuerim propter ancipitem ſtrangulationem, nec ad pituitam oris ſiccandam, fauces enim lædunt. Phthiriaſi caput & reliquum corpus liberant triti. Facilius admixta ſandaracha: Item pruritu & pſoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto: Ad aurium uitia, rheumatiſmum cicatricū, ulcerū manātia. Flos tritus in uino contra ſerpētes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiā uim ardoris. Quidā eam pituitariam uocant, & plagis ſerpentium utiq; illinunt. Labruſca quoq; œnanthen fert, ſatis dictā, quæ à Græcis ampelos agria appellatur, ſpiſſis & candicantibus folijs, geniculata, rimoſo cortice: fert uuas rubentes cocci modo, quæ cutem in facie mulierum purgant, & uarijs coxendicum & lumborum uitijs tuſæ cum folijs & ſucco proſunt. Radix decocta in aqua, pota in uini Coi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur. Hanc potius crediderim eſſe, quam uulgus uuam taminiam uocat. Vtuntur ea pro amuleto, & ad exſpuitionē ſanguinis quoq; adhibēt, nō ultra gargarizationes, & ne quid deuoretur, addito ſale, thymo, aceto mulſo. Ideo & purgationibus ancipitem putant. Eſt huic ſimilis, ſed in ſalictis naſcens, ideo diſtinguitur nomine, cum eoſdem uſus habeat, & ſalicaſtrum uocatur. *Scabiem* & pruriginem hominum quadrupedumq́; aceto mulſo trita hæc efficacius tollit. Vitis alba eſt, quam Græci ampeloleucen, alij ophioſtaphylon, alij melothron, alij pſilothrum, alij archezoſtin, alij cedroſtin, alij madon appellant. Huius ſarmenta longis & exilibus internodijs geniculata ſcandunt. Folia pampinoſa, ad magnitudinē ederæ diuiduntur ut uitium. Radix alba, grandis, rhaphano ſimilis initio: ex ea caules aſparagi ſimilitudine exeunt. Hi decocti in cibo aluum & urinā cient. Folia & caules exulcerant corpus: utiq; ulcerum phagedænis, & gangrenis, tibiarumq́; tædio cum ſale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet, ſucco rubente poſtea croci. Nouere id qui coria perficiunt, illo enim utuntur. Pſoris & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumq́; . Radix numeroſis utilitatibus nobilis, contra ſerpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, uarosq́; & lentigines, & ſugillata emendat, & cicatrices. Eademq́; præſtat decocta in oleo. Decoctæ datur & comitialibus potus: Item mente cōmotis, & uertigine laborātibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipſa autē largior aliquanto, ſenſus purgat. Illa uis præclara, quod oſſa infracta extrahit in aqua impoſita, ut bryonia: quare quidā hanc albam bryoniam uocāt. Alia uero nigra efficacior in eodē uſu cū melle & thure. Suppurationes incipientes diſcutit, ueteres maturat & purgat. Ciet menſes & urinam. Ecligma ex ea fit ſuſpirioſis, & contra lateris dolores, uulſis, ruptis. Splenem ternis obolis pota xxx. diebus conſumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs digitorum. Ex uino ſecūdas fœminarum appoſita trahit: & pituitā, drachma pota in aqua mulſa. Suc-

cus radicis colligi debet ante maturitatem ſeminis: qui illitus per ſe & cum eruo, lætiore quodam colore & cutis teneritate, mangonizat corpora: ſerpentes fugat. Tunditur ipſa radix cum pingui fico, erugatq́; corpus ſi ſtatim bina ſtadia ambulentur: aliàs urit, niſi frigida abluatur. Iucundius hoc idem præſtat nigra uitis, quoniam alba prutitum affert. Eſt ergo & nigra quam proprie bryoniam uocant, alij chironiam, alij gynecanthen, aut aproniam, ſimilem priori, præterquam colore. Huius enim nigrum eſſe diximus. Aſparagos eius Diocles prætulit ueris aſparagis in cibo urinæ ciendæ, lieniq́ue minuendo. In fruteċtis & harundinetis maxime naſcitur. Radix foris nigra, intus buxeo colore, oſſa infraċta uel efficacius extrahit quàm ſupradiċta. Cæterum eidem peculiare eſt, quod iumentorum ceruicibus unice medetur. Aiunt ſi quis uillam ea cinxerit, fugere accipitres, tutásque fieri uillaticas alites. Eadem in iumento hominéque phlegma aut ſanguinem qui ſe ad talos deiecerit circunligata ſanat. Et haċtenus de uitium generibus. Muſta differentias habent naturales has, quod ſunt candida aut nigra aut inter utrunq;, aliaq́; ex quibus uinum fiat, alia ex quibus paſſum: cura differentias innumerabiles facit. In plenum ergo hæc dixiſſe conueniat: Muſtum omne ſtomacho inutile, uenis iucundum. A balineis rapim & ſine interſpiratione potum, necat: Cantharidum naturæ aduerſatur: Item ſerpentibus, maxime hæmorrhoidi & ſalamandræ. Capitis dolores facit, & gutturi inutile. Prodeſt renibus, iocineri, & interaneis ueſicæ: colleuat enim ea. Priuatim contra buprestin ualet. Contra meconium, laċtis coagulationem, cicutã, toxica, dorycnium, ex oleo potum, redditumq́; uomitionibus. Ad omnia infirmius album, iucũdius paſſi muſtum, & quod minorem capitis dolorem afferat. Vini genera differentiasq́; perquam multas expoſuimus, & ferè cuiuſq; proprietates. Neq; eſt ulla pars difficilior traċtatu, aut numeroſior: quippe cum ſit tardum diċtu, pluribus proſit an noceat: præterea q́; ancipiti euentu potu ſtatim auxilium ſit, aut uenenum. Etenim de natura ad remedia tantum pertinente nũc loquimur. Vnum de dando eo uolumen Aſclepiades condidit, ab eo cognominatum: qui uero poſtea de uolumine illo diſſeruere, innumera. Nos iſta Romana grauitate, artiumqúe liberalium appetentia, non ut medici, ſed ut iudices ſalutis humanæ diligenter diſtinguemus. De generibus ſingulis diſſerere immenſum & inexplicabile eſt, diſcordibus medicorum ſententijs. Surrentinum ueteres maxime probauere, ſequens ætas Albanum aut Falernum. Deinde alia alij, iniquiſſimo genere decreti, quod cuiq; gratiſſimum cæteris omnibus pronunciando. Quin ut conſtarent ſententiæ, quota portio tamen mortalium ijs generibus poſſet uti? Iam uero nec proceres uſquam ſynceris. Eò uenere mores, ut nomina modo cellarum ueneant, ſtatimqúe in lacubus uindemiæ adulterentur. Ergo hercle, mirum diċtu, innocentius iam eſt quodcunque & ignobilius. Hæc tamen facere conſtantiſſime uidentur ſententiæ uiċtoriam, quorum mentionem fecimus, ſi quis hoc quoq; diſcrimen exigat. Falernum nec in nouitate, nec in nimia uetuſtate corpori ſalubre eſt. Media eius ætas à quintodecimo anno incipit. Hoc non rigido potu ſtomacho utile, non item in calido. Et in diutina tuſſi ſorbetur merum utiliter à ieiunis: Item in quartanis. Nullo æque uetiæ excitantur. Aluum ſiſtit, corpus alit. Creditum eſt obſcuritatem uiſus facere: nec prodeſſe neruis, aut ueſicæ. Albana neruis utiliora. Stomacho minus quæ ſunt dulcia, auſtera uel falerno utiliora. Concoċtionem minus adiuuant, ſtomachum modice implent. At ſurrentina nullo modo, nec caput tentant, ſtomachi & inteſtinorum rheumatiſmos cohibent. Cæcuba iam non gignuntur. At quæ ſuperſunt Setina, cibos concoqui cogunt. Virium plus Surrentino, auſteritatis Albano, uehemẽtiæ minus Falerno. Ab his Statana non longo interuallo abfuerint. Aluo citæ Signinum maxime conducere indubitatum eſt. Reliqua in commune dicentur. Vino aluntur uires, ſanguis colosq́; hominum. Hoc quoq; diſtat orbis medius, & mitior plaga à circumieċtis: quantum illis feritas facit roboris, tãtum nobis hic ſuccus. Laċtis potus oſſa alit, frugum neruos, aquæ carnes. Ideo minus ruboris eſt in corporibus illis, & minus roboris, contraq́; labores patientiæ.

Vino modico nerui inuantur, copioſiore læduntur, ſic & oculi, Stomachus recreatur, appetentia ciborum innitatur, triſtitiæ cura hebetatur, urina & algor expellitur, ſomnus conciliatur. Præterea uomitionẽ ſiſtit, collectiones extrà lanis humidis impoſitis mitigat. Aſclepiades utilitatem uini æquari uix deorum potentia poſſe pronunciauit. Vetus copioſiore aqua miſcetur, magiſq́; urinam expellit: minus ſiti reſiſtit. Dulce minus inebriat, ſed ſtomacho innatat. Auſterum facilius concoquitur. Leuiſſimum eſt quod celerrime inneteratur. Minus infeſtat neruos, quod uetuſtate dulceſcit. Stomacho minus utile eſt pingue, nigrum, ſed corpora magis alit. Tenue & auſterum minus alit, magis ſtomachum nutrit. Celerius per urinã tranſit, tantóque magis capita tentat: hoc & in omni alio ſucco ſemel dictum ſit. Vinum ſi ſit fumo inueteratum, inſaluberrimum eſt. Mangones iſta in apothecis excogitauere. Iam & patres familiâs ætatẽ ademere his, quæ per ſe cariem traxere. Quo certe uocabulo ſatis conſilij dedere priſci, quoniã & in materijs cariem fumus erodit. At nos è diuerſo fumi amaritudine uetuſtatem indui perſuaſum habemus. Quæ ſunt admodum exalbida, hæc uetuſtate inſalubria fiunt. Quo generoſius uinum eſt, hoc magis uetuſtate craſſeſcit, & in amaritudinem corpori minime utilem coit. Condire eo aliud minus annoſum, inſalubre eſt. Sua cuique uino ſaliua innocentiſſima, ſua cuiq; ætas gratiſſima, hoc eſt, media. Corpus augere uolẽtibus, aut mollire aluum, conducit inter cibos bibere. Contrà minuentibus aluumq́; cohibentibus, ſitire in edendo, poſtea parum bibere. Vinum ieiunos bibere nouitio inuento, inutiliſſimũ eſt. Curas rigoremq́; animi impedit, ad procinctum tendentibus: ſomno accommodatum ac ſecuritatibus. Iamq́; dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum miniſtrauit. Sic quoque in prouerbium ceſſit, ſapientiam uino obumbrari. Vino debemus homines, quod ſoli animalium nõ ſitientes bibimus. Aquæ potus interponere utiliſſimum. Itemquè iugi ſuperbibere ebrietati, quam quidem frigidæ potus extemplo diſcutit. Meracis potionibus per uiginti dies ante canis ortum, totidemquè poſtea, ſuadet Heſiodus uti. Merum quidem remedio eſt contra cicutas, coriandrum, aconita, uiſcum, meconium, argentum uiuum, apes, ueſpas, crabrones, phalangia, ſerpentium ſcorpionumquè ictus, contráque omnia quæ refrigerando nocent. Priuatim contra hæmorrhoidas, preſteras, fungos. Item contra inflationes roſionesquè præcordiorum, & quorum ſtomachus in uomitiones effunditur: & ſi uenter aut interanea rheumatiſmũ ſentiant. Dyſentericis, ſudatoribus, in longa tuſſi, in epiphoris, meracum. At uero cardiacis, in mamma læua merum in ſpongia imponi prodeſt. Ad omnia autem maxime album inueteraſcens. Vtiliter etiam fouetur uino calido uirilitas iumentis, quo etiam infuſo cornu laſſitudinem auferri aiunt. Simias quadrupedeſq́; quibus digiti ſunt, negant creſcere aſſuetas meri potu. Nunc circa ægritudines ſermo de uinis erit. Saluberrimum liberaliter genitis, Campaniæ quodcunq; tenuiſſimum: uulgo uero, quod quenq; maxime iuuerit ualidum. Vtiliſſimũ omnibus ſacco uiribus fractis. Meminerimus ſuccum eſſe, qui feruẽdo uires è muſto ſibi fecerit. Miſceri plura genera, omnibus inutile. Saluberrimum, cui nihil in muſto additũ eſt: meliuſq́;, ſi nec uaſis pix affuit. Marmore enim & gypſo aut calce condita, quis non etiam ualidus expauerit? In primis igitur uinum marina aqua factum, inutile eſt ſtomacho, neruis, ueſicæ. Reſina condita, frigidis ſtomachis utilia exiſtimantur. Non expedire uomitoribus, ſicut neq; muſtum, neque ſapa, neq; paſſum. Nouitium reſinatum nulli conducit. Capitis dolorem & uertigines facit, ab hoc dicta crapula eſt. Tuſſientibus & in rheumatiſmo nominata proſunt. Itẽ cœliacis & dyſentericis, mulierum menſibus. In hoc genere rubrum nigrumuè magis conſtringit, magiſq́; calefacit. Innocentius pice ſola conditum. Sed & picem meminiſſe debemus, non aliud eſſe, quàm combuſtæ reſinæ fluxum. Hoc genus uini excalefacit, cõcoquit, purgat: pectori, uentri utile. Item uuluarum dolori, ſi ſine febre ſint, ueteri rheumatiſmo, exulcerationi, ruptis, conuulſis, uomicis, neruorum infirmitati, inflationibus, tuſſi, anhelationibus, luxatis, in ſuccida lana impoſitũ. Ad omnia hæc utilius id quod ſponte naturæ

ſuæ picem reſipit, picatumq́; appellat᷑. Heluennaco quoq; tamen nimio caput tentari con uenit. Quod ad febriū ualetudines attinet, certum eſt nō dandum in febre, niſi ueteribus ægris, uinum: nec niſi declinante morbo. In acutis uero periculis, nullis niſi qui manifeſtas remiſſiones habeant, & has noctu potius. Dimidia enim pars periculi eſt, noctu, hoc eſt, ſpe ſomni bibētibus. Nec à partu abortiue, nec à libidine ægrotantibus, nec in capitis doloribus, nec quorū acceſſiones cum frigore extremitatum fiant, nec in febri tuſſientibus, nec in tremore neruorumq́; doloribus uel fauciū, aut ſi uis morbi circa illa intelligat᷑, nec in duritia præcordiorū, uenarum uehementia, neq; in opiſthotono, tetano, nec ſingultientibus, nec ſi cum febre dyſpnoea ſit. Minime uero oculis rigentibus, & genis ſtantibus, aut defectis grauibusq́;: nec quorū conniuentiū perlucebunt oculi, neu palpebris nō coēuntibus, uel ſi dormientibus hoc idem eueniet: aut ſi cruore ſuffunduntur oculi, uel ſi lemæ in oculis crūt. Minime lingua fungoſa, nec graui, & ſubinde imperfecta loquentibus: nec ſi urina difficile reddetur, neq; expaueſcentibus repente, nec ſpaſticis, aut rurſus torpētibus: nec ſi per ſomnos genitura effundetur. Cardiacorū morbo unicam ſpem in uino eſſe, certum eſt. Sed id dandū quidam non niſi in acceſſione cenſent, alij nō niſi in remiſſione. Illi ut ſudorem coërceant: hi quia tutius putant, minuente ſe morbo, quā pluriū ſententiam eſſe uideo. Dari utiq; nō niſi in cibo debet, nec à ſomno, nec præcedente alio potu, hoc eſt, utiq; ſitienti, nec niſi in deſperatione ſumma, & uiro facilius quàm fœminæ, ſeni q̃ iuueni, iuueni q̃ puero, hyeme q̃ æſtate, aſſueris potius q̃ expertibus. Modus dādi pro uehementia uini. item mixtura. Atq; uulgo ſatis putant unū uini cyathum duobus aquæ miſceri. Si diſſolutio ſit ſtomachi, dandum: & ſi cibus non deſcendat. Inter uini genera quæ fingi docuimus, nec fieri iam arbitror, & ſuperuacaneum eorum uſum, cum ipſis rebus ex quibus finguntur doceamus uti. Et aliàs modum exceſſerat medicorū in his oſtētatio, ueluti è napis uinum utile eſſe ab armorū equitandiue laſſitudine præcipientium, atq; ut reliqua omittamus, etiam è iunipero. Et quis ſanius cenſeat, abſinthite uino utendum potius q̃ abſinthio ipſo? In reliquis omittatur & palmeū, capiti noxiū, uentriq́; tantum molliendo, & ſanguinem excreantibus non inutile. Fictitium non poteſt uideri, quod bion appellauimus, cum ſit in eo ſola pro arte feſtinatio. Prodeſt ſtomacho diſſoluto, aut cibos non perficienti, prægnantibus, defectis, paralyticis, tremulis, uertigini, torminibus, iſchiadicis. In peſtilentia quoq; ac peregrinationibus, uim magnam auxiliandi habere dicitur. Vini etiam uitiū tranſit in remedia. Aceto ſumma uis eſt in refrigerādo, nō tamen minor in diſcutiendo: ita fit, ut infuſum terræ ſpumet. Dictū eſt ſæpius, dicetur q́;, quotiens cum alijs proſit. Per ſe hauſtū faſtidia diſcutit, ſingultus cohibet, ſternutamēta olfactu. Vim in balineis æſtus arcet, ſi cōtineatur ore. Quin & cū aqua bibitur. Multorū ſtomacho utiliter gargarizatur. Cum eadē conualeſcentiū & à ſolis ardoribus. Oculis quoq; illo modo ſaluberrimum. Plurimū fotu medetur poſt uredines. Item lepris, furfuribus, ulceribus manantibus, canis morſibus, ſcorpionum ictibus, ſcolopendrarū, muriſaranei: contraq́; omnium aculeatorum uenena & pruritus. Item cōtra multipedæ morſum. Calidū in ſpongia appoſitum, adiecto ſulphuris ſextante ſextarijs tribus aceti, aut hyſſopi faſciculo, medetur ſedis uitijs. In ſanguinis fluxione poſt exciſos calculos, & omni alia, foris in ſpongia impoſitum, intus potum cyathis binis quàm acerrimū. Conglobatū utiq; ſanguinem diſcutit. Contra lichenas & bibitur & imponitur. Siſtit aluos, & rheumatiſmos interaneorū infuſum. Item procidentia ſedis uuluæq́;. Tuſſimueterē inhibet, & gutturis rheumatiſmos, orthopnœā, dentiū labefactionem. Veſicæ nocet, neruorū q́; infirmitatibus. Neſciere medici quantum cōtra aſpidas polleret. Nuper ab aſpide calcata percuſſus utrē aceti ferens, quoties depoſuiſſet ſentiebat ictū, aliàs illæſo ſimilis. Intellectum ibi remedium eſt, potuq́; ſuccurſum. Neq; altero os colluunt uenena exugētes. In totū domitrix uis hæc nō ciborū modo eſt, uerū & rerū plurimarū. Saxa rūpit infuſum, quæ nō ruperit ignis antecedens. Cibos quidem & ſapores non alius magis ſuccus cōmendat aut excitat: in quo uſu mitigatur toſto pane

ſto pane

ſto pane aut uino, uel accenditur pipere ac laſere: ntiq; ſale compeſcitur. Nõ eſt prætereundum in eo exemplum ingens. Siquidẽ M. Agrippa ſupremis ſuis annis cõflictatus graui morbo pedum, cum dolorem eum perpeti nequiret, unius medicorum portentoſa ſcientia, ignorante diuo Auguſto, tanti putauit uſu pedũ ſenſuq; omni carere, dũmodo & dolore illo careret, demerſis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi.

De aceto ſcillino, & oxymelle, & ſapa, & fece uini, aceti, & ſapæ. Cap. II

ACetum ſcillinum inueteratũ magis probatur: prodeſt ſuper ea quæ diximus aceſcentibus cibis: guſtatum enim diſcutit pœnam eam. Et his qui ieiuni uomunt: callum enim faucium facit, ac ſtomachi: odorem oris tollit, gingiuas aſtringit, dentes firmat, colorem meliorem præſtat. Tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat, & tranſitum auditus aperit. Oculorum aciem obiter exacuit. Comitialibus, melancholicis, uertiginoſis, uuluarum ſtrangulationibus, percuſſis aut præcipitatis, & ob id ſanguine conglobato, neruis infirmis, renum uitijs percq; utile. Cauendum exulceratis. Oxymeli antiqui (ut Dieuches tradit) hoc modo temperabant: Mellis minas decem, aceti ueteris heminas quinq;, ſalis marini pondo, thymbræ quadrantem, aquæ marinæ ſextarios quinq; pariter coquebant, decies deferueſcente cortina, atq; ita diffundebãt inueterabantq;. Suſtulit totum id Aſclepiades, coarguitq;. Nam etiam in febribus dabant. Profuiſſe tamen fatentur contra ſerpentes quas ſepas uocant, & cõtra meconium, ac uiſcum, & anginas, calidum gargarizatũ, & auribus, & oris gutturiſq; deſiderijs, quæ nunc omnia oxalme cõtingunt: id ſale & aceto recente efficacius eſt. Vino cognata res ſapa eſt, muſto decocto donec tertia pars ſuperſit. Ex albo hoc melius. Vſus cõtra cantharidas, bupreſtin, pinorum erucas, quas pityocampas uocant, ſalamandras, & contra mordẽtia uenenata. Secũdas partuſq; emortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus autor eſt, nenenum eſſe ſi quis ieiunus à balineis id bibat. Conſequens horum eſt fex uini, ſui cuiuſq; generis. Ergo uini feci tanta uis eſt, ut deſcendentes in cupas enecet. Experimentum demiſſa præbet lucerna, quandiu extinguatur periculum denuncians. Illota miſcetur medicamentis. Cum iridis uero pari pondere, eruptionibus pituitæ illinitur. Et ſicca uel madida contra phalangia, & teſtium mammarumq; inflammationes, uel in quacũque parte corporis. Item cum hordeacea farina, & thuris polline in uino decocta crematur, & ſiccatur. Experimentum eſt legitime coctæ, ut refrigerata linguam tactu uideatur urere. Celerrime exanimatur loco non incluſo cõdita. Crematio ei multũ uiriũ adijcit. Vtiliſſima eſt ad cõpeſcendas lichenas furfureſq;, cum fico decocta. Sic & lepris & ulceribus manãtibus imponitur. Fungorum naturæ contraria eſt pota, ſed magis cruda. Oculorum medicamẽtis cocta & lota miſcetur. Medetur illita & teſtibus & genitalibus. In uino autẽ aduerſus ſtrangurias bibitur. Cũ expirauerit quoq;, lauãdis corporibus & ueſtibus utilis, tuncq; uſum acaciæ habet. Fex aceti pro materia acrior ſit neceſſe eſt, multoq; magis exulceret. Reſiſtit ſuppurationum incrementis, ſtomachũ, interanea, uentrẽ, illita adiuuat. Siſtit earũ partiũ rheumatiſmos, & mulierum menſes. Panos diſcutit nondum exulceratos, & anginas. Sacros ignes cum cera. Mãmas lactis ſui impatientes eadem extinguit. Vngues ſcabros aufert. E ſerpentibus contra ceraſtas ualidiſſima cum polenta: Cum melanthio autem contra crocodili morſus, & canis. Et hæc cremata ampliat uires. Tunc addito lentiſcino oleo, illita una nocte ruffat capillum. Eadem ex aqua in linteo appoſita, uuluas purgat. Sapæ fece ambuſta ſanantur, melius addita lanugine harundinis. Eadẽ quoq; fece decocta potaq;, tuſſes ueteres. Decoquitur in patinis cum ſale & adipe ad tumorem quoq; maxillarum & ceruicum.

De oleis, & folijs oleæ, & flore, & cinere, & de oliua alba & nigra, & de amurca. Cap. III.

OLearum proxima autoritas intelligitur. Folia earũ uehementiſſime aſtringunt, purgant, ſiſtunt. Itaq; commãducata impoſita ulceribus medentur, & capitis doloribus illita cum oleo. Decoctum eorum cum melle his quæ medici uſſerint, gingiuarum inflam

matlonibus,paronychijs,ſordidisq; ulceribus excreſcẽtibus.Cum melle profluuium ſanguinis è neruoſis partibus cohibet.Succus eorum carbunculantibus circa oculos ulceribus,& puſtulis,procidentijsq; pupillæ efficax,quapropter in collyria additur.Nam & ueteres lachrymationes ſanat,& genarum eroſiones. Exprimitur autem ſuccus tuſis,affuſo uino & aqua cœleſti,ſiccatusqúe in paſtillos digeritur.Siſtit menſes in lana admotus uuluæ.Vtilis & ſaniem emanantibus. Item condylomatis,ignibus ſacris,quæqúe ſerpunt ulcera,epinyctidi.Eoſdem & flos earum habet effectus. Vruntur & cauliculi floreſcentes, ut ſpodij uicem cinis præſtet,uinóque infuſo iterum uritur.Suppurationes & panos illinunt cinere eo,uel folijs tuſis cum melle,oculos uero cum polenta. Succus fruticis recentis accenſi diſtillans,ſanat lichenas,furfures,manantia ulcera. Nam lachryma quæ ex arbore ipſa diſtillat,Æthiopicæ maxime oleæ,mirari ſatis non eſt repertos qui dentium dolores illinendos cenſerent,uenenum eſſe prædicantes,atq; etiam in oleaſtro quærendam. E radice oleæ quamtenerrime cortex deraſus,in melle crebro guſtatu medetur ſanguiné reijcientibus,& ſuppurata extuſſientibus. Ipſius oleæ cinis cum axungia tumores ſanat, extrahitqúe fiſtulis uitia,& ipſas ſanat. Oliuæ albæ ſtomacho utiliores, uentri minus. Præclarum habent antequam condiantur uſum,recentes per ſe cibi modo deuoratæ.Medentur enim arenoſæ urinæ,item dentibus,aut attritis,aut conuulſis. Nigra oliua ſtomacho inutilior,uentri facilior,capiti & oculis non conuenit. Vtraque ambuſtis prodeſt trita & illita.Sed nigra commanducatur,& protinus ex ore impoſita,puſtulas gigni prohibet.Colymbades ſordida ulcera purgant,inutiles difficultatibus urinæ. De amurca poteramus uideri ſatis dixiſſe,Catonem ſecuti,ſed reddenda medicinæ quoque eſt. Gingiuis & oris ulceribus,dentium ſtabilitati efficaciſſime ſubuenit. Item ignibus ſacris infuſa,& his quæ ſerpu[illegible] Pernionibus nigræ oliuæ amurca utilior.Item infantibus fouendis. Albæ uero mulierum uuluæ in lana admouetur.Multo autem omnis amurca decocta efficacior. Coquitur in cupreo uaſe ad craſſitudinem mellis. Vſus eius cum aceto, aut uino uetere,aut mulſo,ut quæque cauſa exigat in curatione oris,dentium, aurium,ulcerum manantium,genitalium, rhagadum. Vulneribus in linteolis imponitur,luxatis in lana: ingens hic uſus, utique inueterato medicamento. Talé enim fiſtulas ſanat. Infunditur ſedis,genitalium,uuluæ exulcerationi, Illinitur uero podagris incipientibus. Item articularibus morbis.Si uero cum omphacio recoquatur ad mellis craſſitudinem,caſuros dentes extrahit. Item iumentorum ſcabiem,cum decocto lupino & chamæleonte herba,mire ſanat.Cruda amurca podagris foueri utiliſſimum.

De folijs oleaſtri,& œnanthino oleo,& cicino,& amygdalino,& laurino,& myrteo,chamæmyrſino,& cupreſſino,& citreo,& caryno. Cap. IIII.

OLeaſtri foliorum eadem natura.Spodiumq́; è cauliculis uehementius inhibet rheumatiſmos.Sedat & inflammationes oculorum,purgat ulcera,alienata explet,excreſcentia leniter erodit,ſiccat,& ad cicatricem perducit: cætera ut in oleis. Peculiare autem quod folia decoquuntur ex melle,danturqúe cochlearibus contra ſanguinis excreationes. Oleum tamen acrius atque efficacius:& os quoq; colluitur illo ad dentium infirmitatem. Imponuntur folia & paronychijs,& carbunculis,& contra omnem collectionem cum uino. Iis uero quæ purganda ſunt,cum melle.Miſcentur oculorũ medicamentis, & coctum foliorum,& ſuccus oleaſtri. Vtiliter etiam auribus inſtillatur cum melle,uel ſi pus effluat. Flore oleaſtri condylomata illinuntur & epinyctides. Item cum farina hordeacea uenter, in rheumatiſmo cum oleo capitis dolores. Cutem in capite ab oſſibus recedentem cauliculi decocti,& cum melle impoſiti comprimunt. Ex oleaſtro maturi in cibo ſumpti ſiſtunt aluum. Toſti autem & cum melle triti,nomas repurgant, carbunculos rumpunt.

Olei naturam cauſasq́; abunde diximus. Ad medicinam ex olei generibus hæc pertinent. Vtiliſſimum eſt omphacinum,proxime uiride. Præterea quammaxime recens, niſi cum uetuſtiſſimum quæritur,tenue,odoratum,quodq́; non mordeat,è diuerſo quàm in

cibos

cibos eligitur. Omphacinum prodeſt gingiuis. Si contineatur in ore, colorem dentium cuſtodit magis quàm aliud: ſudores cohibet. Oenanthino idem eſt effectus qui roſaceo, Omni autem oleo mollitur corpus, uigorem & robur accipit. Stomacho contrarium. Auget ulcerum incrementa. Fauces exaſperat, & uenena omnia hebetat, præcipue pſimmythij & gypſi in aqua mulſa, aut ficorũ ſiccarũ decocto potum, contra meconium ex aqua, contra cantharidas, bupreſtin, ſalamandras, pityocampas per ſe potum, redditumq́ue uomitionibus, contra omnia ſupradicta laudatiſſimum. Et laſſitudinum perfrictionumq́ue refectio eſt: tormina calidum potum cyathis ſex, magisq́ue ruta ſimul decocta pellit. Item uentris animalia. Soluit aluum heminæ menſura, cum uino & calida aqua potum, aut priſanæ ſucco. Vulnerarijs emplaſtris utile. Faciem purgat. Bubus infuſum per nares donec ructent, inflationem ſedat. Vetus autem magis excalfacit corpora, magisq́; diſcutit ſudores. Duritias magis diffundit. Lethargicis magis auxiliare, & inclinato morbo. Oculorum claritati confert aliquid, cum pari portione mellis acapni. Capitis doloribus remedium eſt. Item ardoribus in febri cum aqua: & ſi uetuſti non ſit occaſio, decoquitur, ut uetuſtatem repræſentet. Oleum cycinum bibitur ad purgationes uentris cum pari calidæ menſura. Priuatim dicitur purgare præcordia. Prodeſt & articulorum morbis, duritijs omnibus, uuluis, auribus, ambuſtis. Cum cinere uero muricum, ſedis inflammationibus, item pſoræ. Colorem cutis commendat, capillumq́ue fertili natura euocat. Semen ex quo fit, nulla animans attingit. Ellychnia ex nua fiunt, claritatis præcipuæ. Ex oleo lumen obſcurum propter nimiam pinguitudinem. Folia igni ſacro illiniuntur ex aceto. Per ſe autem recentia mammis & epiphoris. Eadem decocta in uino inflammationibus cum polenta & croco: per ſe autem triduo impoſita faciem purgant. Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem erugat, nitorem commendat, uaros cum melle tollit è facie. Prodeſt & auribus, cum roſaceo & melle & mali punici germine decoctum, uermiculóſque in his necat, & grauitatem auditus diſcutit, ſonos incertos & tinnitus, obiter capitis dolores & oculorum. Medetur furunculis, & à ſole uſtis cum cera. Vlcera manantia & furfures cum uino expurgat, condylomata cum meliloto. Per ſe uero capiti illitum, ſomnum allicit. Oleum laurinum utilius quo recentius, quoq́ue uiridius colore. Vis eius excalfactoria, & ideo paralyticis, ſpaſticis, iſchiadicis, ſugillatis, capitis doloribus, inueteratis diſtillationibus, auribus, in calyce punici calfactũ illinitur. Similis & myrtei olei ratio, aſtringit, indurat, medetur gingiuis, dentium dolori, dyſenteriæ, uuluæ exulceratæ, ueſicis, ulceribus uetuſtis uel manantibus, cum ſquama æris & cera. Item eruptionibus, ambuſtionibus. Attrita ſanat & furfures, rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem grauem corporis. Aduerſatur cantharidi, bupreſti, alijsq́; malis medicamentis, quæ exulcerando nocent. Chamæmyrſinæ ſiue oxymyrſinæ eadem natura. Cupreſſinũ oleum eoſdem effectus habet quos myrteum. Item citreum. E nuce uero iuglande quod caryinum appellauimus, alopecijs utile eſt, & tarditati aurium infuſum. Item capitis doloribus illitum. Cæterum iners & graue ſapore. Enimuero ſi quid in nucleo putridi fuerit, totus modus deperit. Ex gnidio grano factum, eandem uim habet quam cycinũ. Ex lentiſco factum, utiliſſimum acopo eſt. Idemq́; proficeret æque ut roſaceum, ni durius paulo intelligeretur. Vtuntur eo & contra nimios ſudores, papuláſque ſudorum. Scabiem iumentorum efficaciſſime ſanat. Balaninũ oleum repurgat uaros, furunculos, lentigines, gingiuas. Cypros qualis eſſet, & quemadmodũ ex ea fieret oleum, docuimus. Natura eius excalfacit, mollit neruos. Folia ſtomacho illinuntur, & uuluæ concitatæ ſuccus quoq́; eorum apponitur. Folia recentia cõmanducata, ulceribus in capite manantibus, item oris medentur, & collectionibus, condylomatis. Decoctum foliorũ ambuſtis & luxatis prodeſt. Ipſa ruffant capillum tuſa, adiecto ſtruthei mali ſucco. Flos capitis dolores ſedat cũ aceto illitus. Idem cõbuſtus in cruda olla nomas ſanat, & putreſcentia ulcera per ſe, uel cum melle. Odor floris olet, qui ſomnum facit. Aſtringit gleucinum, & refrigerat, eadẽ ratione qua & œnanthinum.

Balſaminum longe precioſiſſimum omnium,ut in unguentis diximus,contra omnes ſerpentes efficax.Oculorum claritati plurimũ confert,caliginem diſcutit. Item dyſpnœas, collectiones omnes duritiasq́ lenit.Sanguinẽ denſari prohibet, ulcera purgat:auribus, capitis doloribus,tremulis,ſpaſticis,ruptis perquam utile. Aduerſatur aconito ex lacte, potum.Febres cum horrore uenientes perunctis leuiores facit.Vtendum tamen modice, quoniam adurit,augetq́ uitia nõ ſeruato temperamento. Malobathri quoq; naturam & genera expoſuimus.Vrinam ciet.Oculorum epiphoris uino expreſſum,utiliſſime imponitur:Item frontibus dormire uolentibus:Efficacius ſi & nares illinantur:aut ſi ex aqua bibatur.Oris & halitus ſuauitatem commẽdat,linguæ ſubditum folium,ſicut & ueſtium odorem interpoſitum. Hyoſcyaminum emolliendo utilius,neruis inutile. Potum quidem cerebri motus facit. Therminum è lupinis emollit, proximum roſaceo effectum habens. Narciſſinum dictum eſt cum ſuo flore. Raphaninum phthiriaſes longa ualetudine cõtractas tollit,ſcabritiasq́ cutis in facie emendat. Seſaminum aurium dolores ſanat,& ulcera quæ ſerpunt,& quæ cacoẽthe uocant. Lirinon quod & phaſelinũ & Syrium uocauimus, renibus utiliſſimum eſt, ſudoribusque euocandis, uuluæ molliendæ, concoquẽdoq́ intus. Seleucicũ neruis utile eſſe diximus,ſicut herbaceum quoq;,quod Enguini circa Flaminiam uiam uendunt. Elæomeli,quod in Syria ex ipſis oleis manare diximus,ſapore melleo non ſine nauſea,aluum emollit:bilem præcipue detrahit,duobus cyathis in hemina aquæ datis:qui bibẽre torpeſcunt, excitanturq́ crebro. Potores certaturi præſumũt ex eo cyathum unum. Piſſino oleo uſus eſt paſſim ad quadrupedum ſcabiem. Eſt à uitibus oleisq́ proxima nobilitas palmis:Inebriant recentes,capitis dolorem afferunt minus ſiccæ,nec quantũ uidetur utiles ſtomacho,tuſſim exaſperant,corpus augent.Succum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant ægris ad uires recreandas, ſitim ſedandam,in quem uſum præferebant Thebaicas.Sanguinem quoq; excreantibus utiles,in cibo maxime.Illinũtur caryotæ ſtomacho,ueſicæ,uentri, inteſtinis. Cũ cotoneis, & cera,& croco ſugillata emendant. Nuclei palmarum cremati in fictili nouo, cinere loto ſpodij uicem efficiunt,miſcenturq́ collyrijs,& calliblephara faciunt addito nardo.

De myrobalano palma,& de palma elata. Cap. V

PAlma quæ fert myrobalanum,probatiſſima in Ægypto,oſſa non habet reliquarum modo in balanis.Aluum & menſes ſiſtit in uino auſtero,& uulnera conglutinat. Palma,ſiue elate,ſiue ſpathe, mediciuæ confert germina, folia, corticem. Folia imponuntur præcordijs,ſtomacho,iocineri,ulceribus quæ ſerpunt cicatrici repugnantia. Pſoras cortex eius tener cum reſina & cera ſanat diebus xx. Decoquitur & ad teſtium uitia. Capillum denigrat ſuffitu,partus extrahit.Datur bibẽdus renum uitijs & ueſicæ, & præcordiorum, & capiti & neruis inimicus. Vuluæ ac uentris fluxionem ſiſtit decoctum eius.Item cinis ad tormina potus in uino albo,in uuluarum uitijs efficaciſſimus.

Medicinæ ex ſingulorum generum flore,folijs, fructu, ramis, cortice, ligno, ſucco,radice, cinere. Cap. VI.

PRoximæ uarietates generum medicinarumq́,quæ mala habent. Ex his uerna,acerba,ſtomacho inutilia ſunt:aluum,ueſicam circũagunt:neruos lædũt. Cocta meliora. Cotonea cocta ſuauiora.Cruda tamen dũtaxat matura,proſunt ſanguinẽ excreantibus, ac dyſentericis,cholericis,cœliacis.Non idem poſſunt decocta,quoniã amittunt conſtringentem illam uim ſucci.Imponuntur & pectori in febris ardoribus:& tamen decoquũtur in aqua cœleſti,ad eadem quæ ſupraſcripta ſunt.Ad ſtomachi autem dolores cruda decoctáue cerati modo imponuntur.Lanugo eorũ carbunculos ſanat, cocta in uino, & illita cum cera.Alopecijs capillum reddunt.Quæ ex his cruda in melle condiuntur,aluum mouent. Mellis autem ſuauitati multum adijciunt, ſtomachóque id utilius faciunt. Quæ uero in melle condiuntur cocta,quidam ad ſtomachi uitia trita cum roſæ folijs decoctis daur pro cibo.Succus crudorum lienibus,orthophnoicis,hydropicis prodeſt:Item mammis

mis,condylomatis, uaricibus.Flos & uiridis & ſiccus inflammationibus oculorum,excreationibus ſanguinis, menſibus mulierũ. Fit & ſuccus ex his mitis,cum uino dulci tuſſis,utilis & cœliacis & iocineri. Decocto quoque eorum fouentur,ſi procidant uuluæ & interanea. Fit & oleum ex his,quod melinum uocauimus,quoties non fuerint in humidis nata. Ideo utiliſſima quæ ex Sicilia ueniunt. Minus utilia ſtruthia,quamuis cognata. Radix eorum circumſcripta terra manu ſiniſtra capitur,ita ut qui facit dicat quæ capiat,& cuius cauſa: ſic adalligata ſtrumis medetur. Melimela & reliqua dulcia,ſtomachum & uentrem ſoluunt,ſiticuloſa,æſtuoſa,ſed neruos non lædunt. Orbiculata ſiſtunt aluum & uomitiones,urinas cient. Sylueſtria mala ſimilia ſunt uernis acerbis, aluumqúe ſiſtunt. Sanè in hunc uſum immatura opus ſunt. Citrea contra uenenum in uino bibuntur,uel ipſa uel ſemen. Faciunt oris ſuauitatem,decocto eorum colluto,aut ſucco expreſſo. Horum ſemen edendum præcipiunt in malacia prægnantibus: ipſa uero cõtra infirmitatem ſtomachi,ſed non niſi ex aceto facillime manduntur. Punici mali nouem genera nunc iterare ſuperuacuum. Ex his dulcia,quæ apyrina alio nomine appellauimus, ſtomacho inutilia habentur,inflationes pariunt,dentes gingiuasq; lædunt. Quæ uero ab his ſapore proxima uinoſa diximus,paruum nucleum habentia,utiliora paulo intelliguntur. Aluum ſiſtunt & ſtomacho proſunt, duntaxat pauca, citráque ſatietatem. Sed hæc minime danda: quanquam omnino nulla in febri,nec carne acinorum utili nec ſucco. Cauentur æque uomitionibus,ac bilem rejicientibus. Vuam in his,ac ne muſtum quidem,ſed protinus uinum aperuit natura. Vtrunq; uero aſperiore cortice. Hic ex acerbis in magno uſu. Vulgus coria maxime perficere illo nouit, ob id malicorium appellant medici. Vrinam cieri eodem monſtrant: mixtáque galla in aceto decocto, mobiles dentes ſtabilire. Expetitur grauidarum malaciæ,quoniam guſtatu moueat infantem. Diuiditur malum, cœleſtiqúe aqua madeſcit ternis ferè diebus. Hæc bibitur frigida cœliacis, & ſanguinem excreantibus. Ex acerbo fit medicamentum,quod ſtomatice uocatur,utiliſſimum oris uitijs, narium,aurium,oculorum caligini: pterygijs,genitalibus,& his quas nomas uocant,& quæ in ulceribus excreſcunt. Contra leporem marinum hoc modo, Acinis detracto cortice tuſis,ſuccóque decocto ad tertias,cum croci,& aluminis ſciſſi, myrrhæ,mellis Attici ſelibris. Alij & hoc modo faciunt. Punica acida multa tunduntur,ſuccus in cacabo nouo coquitur mellis craſſitudine,ad uirilitatis & ſedis uitia,& omnia quæ lycio curantur,aures purulentas,epiphoras incipientes,rubras maculas. In manibus rami punicorum ſerpentes fugant. Cortice punici ex uino decocti & impoſiti,perniones ſanantur. Contuſum malum ex tribus heminis uini,decoctum ad heminam, tormina & tineas pellit. Punicum in olla noua,operculo indito,in furno roſtum & contritum, potumqúe in uino, ſiſtit aluum diſcutit tormina. Primus pomi huius partus florere incipientis,cytinus uocatur Græcis, miræ obſeruationis multorum experimento. Si quis unum ex his,ſolutus uinculo omni cinctus & calceatus,atque etiam annuli,decerpſerit duobus digitis, pollice & quarto ſiniſtræ manus,atq; ita luſtratis leui tactu oculis,mox in os additũ deuorauerit ne dente contingat,affirmatur nullam oculorum imbecillitatem paſſurum eo anno. Iidem cytini ſiccati tritiq;,carnes excreſcentes cohibent: gingiuis & dentibus medentur: uel ſi mobiles ſint,decocto ſucco. Ipſa corpuſcula trita,ulceribus quæ ſerpunt putreſcuntúe illinuntur. Item oculorum inflammationi inteſtinorumqúe: & ferè ad omnia quæ cortices malorum, Aduerſantur ſcorpionibus. Non eſt ſatis mirari curam diligentiamq; priſcorum, qui omnia ſcrutati,nihil intentatum reliquere. In hoc ipſo cytino floſculi ſunt, antequam ſcilicet malum ipſum prodeat erumpentes,quos balauſtium uocari diximus. Hos quoq; ergo experti inuenerunt ſcorpionibus aduerſari. Siſtunt potu menſes fœminarum, ſanant oris ulcera,tonſillas,uuam,ſanguinis excreationes, uentris & ſtomachi ſolutiones, genitalia,ulcera quacunq; in parte manantia. Siccauere etiam, ut ſic quoque experirentur, inueneruntq; tuſorum farina dyſentericos à morte reuocari, aluum ſiſti. Quin & nu-

dicos

deos ipſos acinorum experiri non piguit. Toſti tuſiq́ꝫ ſtomachum iunant, cibo aut potione inſperſi. Bibuntur ex aqua cœleſti, ad ſiſtendum aluum. Radix decocta ſuccum emittit, qui tineas necat, uictoriati pondere. Eadem diſcocta in aqua, qnas lycium præſtat utilitates. Eſt & ſylueſtre punicum, à ſimilitudine appellatum. Eius radices rubro cortice denarij pondere ex uino potæ ſomnos faciunt. Semine poto, aqua quæ ſubierit cutem, ſiccat. Mali punici corticis ſumo culices fugantur.

De piris & eorum obſeruationibus, & de ficorum obſeruatione, & caprifico, & erineo, & aliorum generibus medicinæ. Cap. VII.

Pirorum omnium cibus etiam ualentibus onerosus, ægris quoq́ꝫ uini modo negatur. Decocta eadem mire ſalubria & grata, præcipue cruſtumina. Quæcunqne uero cum melle decocta, ſtomachũ adiuuant. Fiunt cataplaſmata è piris, ad diſcutienda corporum uitia: & decocto eorũ ad duritias utuntur. Ipſa aduerſantur boletis atque fungis, pellnntq́ꝫ pondere & pugnante ſucco. Pirũ ſylueſtre tardiſsime matureſcit. Cõciditur, ſuſpenſumq́ꝫ ſiccatur ad ſiſtendum aluum, quod & decoctũ eius potum præſtat. Decoquuntur & ſolia cum pomo ad eoſdem uſus. Pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. Mala piraq́ꝫ portatu iumentis mire grauia ſunt uel pauca. Remedio aiunt eſſe, ſi prius edenda dentur aliqua, aut utiq́ꝫ oſtendantur. Fici ſuccus lacteus, aceti naturam habet. Itaq́ꝫ coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi, & in umbra ſiccatur ad aperienda ulcera, cienda menſtrua, appoſitu cum luteo oui, aut potu cum amylo. Podagris illinitur cum farina fœnigræci & aceto. Pilos quoque detrahit, palpebrarumq́ꝫ ſcabiem emendat, Item lichenas & pſoras. Aluũ ſoluit. Lactis ficulni natura aduerſatur crabronum, ueſparumq́ꝫ, & ſimilium uenenis, priuatim ſcorpionum. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quæ non maturuere fici ſtrumis illinuntur, omnibusq́ꝫ quæ emollienda ſunt diſcutiendáue. Præſtant hæc & per ſe ſolia. Et alij uſus eorum tanquam in fricando lichene & alopecijs, & quæcunque exulcerari opus ſit. Et aduerſus canis morſus, ramorum teneri cauliculi cuti imponuntur. Iidem cum melle ulceribus quæ ceria uocantur, illinuntur. Extrahũt infracta oſſa cum papaueris ſylueſtris folijs. Canum rabioſorum morſus, ſolio trito ex aceto reſtringunt. E nigra ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, murisaranei morſibus cum cera. Cinis earum è folijs gangrenis, conſumendisq́ꝫ quæ excreſcunt. Fici maturæ urinam cient, aluum ſoluunt, ſudorem mouent, papulasq́ꝫ. Ob id autumno inſalubres, quoniam ſudantia huius cibi opera corpora perfrigeſcunt. Nec ſtomacho utiles, ſed ad breue tempus, & uoci contrariæ intelliguntur. Nouiſsimæ ſalubriores quàm primæ, medicatæ uero nunquam. Iuuenum uires augent: ſenibus meliorem ualetudinem faciunt, minusque rugarum. Sitim ſedant, calorem reſrigerant. Ob id non negandæ in febribus conſtrictis, quas ſtegnas uocant. Siccæ fici ſtomachum lædunt: gutturi & faucibus magnifice utiles. Natura his excalfaciendi. Sitim adferunt. Aluum molliunt, rheumatiſmis eius & ſtomacho contrariæ, Veſicæ ſemper utiles, & anhelatoribus, ac ſuſpirioſis, Item iocinerum, renum, lienum uitijs. Corpus & uires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo paſcebantur. Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos tranſtulit. Recolligentibus ſe à longa ualetudine utiliſſimæ. Item comitialibus & hydropicis omnibusq́ꝫ quæ maturanda aut diſcutienda ſunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. Coctæ cum hyſſopo pectus purgant, pituitam, tuſſim ueterem. Cum uino antem ad ſedem, & tumorem maxillarũ, & furunculos, panos, parotidas decoctæ illinnntur. Vd le & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quoq́ꝫ eædem cum fœnogræco utiles ſunt pleuriticis, & peripneumonicis. Cum ruta coctæ torminibus proſunt. Tibiarum ulceribus cum æris flore. Pterygijs cum punico malo. Ambuſtis, pernionibus cum cera. Hydropicis coctæ in uino, & cum abſinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum ſiſtunt manducatæ. Scorpionum ictibus cum ſale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impoſitæ. Carcinomati, ſi ſine ulcere eſt, quampinguiſſimã ficum imponi, penè ſin-

gulare

gulæ remedium eſt: item phagedænæ. Cinis nõ ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, aſtringit. Bibitur & ad diſcutiendum ſanguinem concretum. Item percuſſis, præcipitatis, conuulſis, ruptis, cyathis ſingulis aquæ & olei. Datur tetanicis & ſpaſticis. Item potus uel infuſus cœliacis, dyſentericis. Et ſi quis eo cum oleo perungatur, excalfacit. Item cum cera & roſaceo ſubactus, ambuſtis cicatricem tenuiſſimam obducit. Luſcioſos ex oleo illitus emendat, dentiumq́; uitia, crebro fricatu. Produnt etiam, ſi quis inclinata arbore, ſupino ore aliquem nodum eius morſu abſtulerit nullo uidente, atque in aluta illigatum licio è collo ſuſpenderit, ſtrumas & parotidas diſcuti. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera ſanat. Crudæ groſſi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollũt. Spodij uicem exhibet fruticum à radice exeuntium cinis. Bis toſtus adiecto pſimmythio digeritur in paſtillos, ad ulcera oculorum & ſcabritiam. Caprificus etiamnum multo efficacior fico. Lactis minus habet: ſurculo quoq; eius lac coagulatur in caſeum. Exceptum id coactumq́; in duritiam, ſuauitatem carnibus affert. Fricatur diluto ex aceto. Miſcetur exulceratorijs medicamẽtis. Aluum ſoluit, uuluam cum amylo aperit. Pota menſes ciet cum luteo oui. Podagris cum farina fœnigræci illinitur. Lepras, pſoras, lichenas, lentigines expurgat. Item uenenatorum ictus, & canis morſus. Dentium quoq; dolori hic ſuccus appoſitus in lana prodeſt, aut in cauis eorum additus. Cauliculi & folia, admixto eruo, contra marinorum uenena proſunt. Adijciunt & uinum. Bubulas carnes additi caules magno ligni compendio percoquunt. Groſſi illitæ ſtrumas, & omnium collectionem emolliunt & diſcutiunt, Aliquatenus & folia. Quæ molliſſima ſunt ex his, cum aceto ulcera manãtia & epinyctidas & furfures ſanant. Cum melle item & folijs, ceria ſanant, & canis morſus. Recentes cum uino, phagedænas. Cũ papaueris folijs oſſa extrahũt. Groſſi caprifici inflammationes diſcutiunt ſuffitu. Reſiſtũt & ſanguini taurino poto, & pſimmythio, & lacti coagulato potæ. Item aqua decoctæ atque illitæ parotidas ſanant. Cauliculi aut groſſi eius quamminutiſſimæ, ad ſcorpionum ictus è uino bibuntur. Lac quoque inſtillatur plagæ & folia imponuntur. Item aduerſus murem araneum. Cauliculorum cinis uuam faucium ſedat. Arboris ipſius cinis ex melle, rhagadia. Radix deferuefacta in uino, dentium dolores. Hyberna caprificus in aceto cocta & trita, impetigines tollit. Illiniuntur ramenta rami ſine cortice quamminutiſſima ad ſcobis modum. Caprifico quoq; medicinæ unius miraculum additur, Corticem eius impubeſcentem puer impubis ſi defracto ramo detrahat dentibus, medullam ipſam adalligatam ante ſolis ortum, prohibere ſtrumas. Caprificus tauros quamlibet feroces, collo eorum circũdata, in tantum mirabili natura compeſcit, ut immobiles præſtet. Herba quoque quam Græci erineon uocant, reddenda in hoc loco propter gentilitatem. Palmum alta eſt, cauliculis quinis ferè, ocimi ſimilitudine, flos candidus, ſemen nigrum, paruum: tritum cum melle Attico, oculorum epiphoris medetur: utcunque autem decerpta manat lacte multo & dulci herba, perquam utilis aurium dolori, nitri exiguo addito. Folia reſiſtunt uenenis. Pruni folia decocta tonſillis, gingiuis, uuæ, proſunt in uino decocta, & ſubinde ore colluto. Ipſa pruna aluum molliunt, ſtomacho uero utiliſſima, ſed breui momento. Vtiliora perſica, ſuccusq́ue eorum, etiamnum in uino aut in aceto expreſſus. Nec eſt alius eis pomis innocentior cibus. Nuſquam minus odoris, ſucci plus, qui tamen ſitim ſtimulet. Folia eius trita illita, hæmorrhagiam ſiſtunt. Nuclei perſicorum in aceto & oleo, capitis doloribus illinuntur. Syluestrium quidem prunorum baccæ, uel è radice cortex, in uino auſtero ſi decoquantur, ita ut triens ex hemina ſuperſit, aluum & tormina ſiſtunt. Satis eſt ſingulos cyathos decocti ſumi. Et in ijs & ſatiuis prunis eſt limus arborum, quem Græci lichena appellant, rhagadijs & condylomatis mire utilis. Mora in Ægypto & Cypro ſui generis, ut diximus, largo ſucco abundant, ſummo cortice deſquamato: altiore plaga, ſiccantur, mirabili natura. Succus aduerſatur uenenis ſerpentium, prodeſt dyſentericis, diſcutit panos omnéſque collectiones: uulnera conglutinat, capitis dolores ſedat, item aurium: ſpleneticis bibitur.

Illinitur

Illinitur & contra perfrictiones. Celerrime teredinem ſentit. Nec apud nos ſucco uſus minor. Aduerſatur aconito & araneis, in uino potus. Aluum ſoluit, pituitasq́ ac tineas & ſimilia uentris animalia extrahit: Hoc idem præſtat & cortex tritus. Folia tingunt capillum cum fici nigræ & uitis corticibus ſimul coctis in aqua cœleſti. Pomi ipſius ſuccus aluum ſoluit pronnus. Ipſa poma ad præſens ſtomacho utilia, refrigerant, ſitim faciunt: Si non ſuperueniat alius cibus, intumeſcunt. Ex immaturis ſuccus ſiſtit aluum: ueluti animalis alicuius, in hac arbore obſeruandis miraculis, quæ in natura eius diximus. Fit ex pomo panchreſtos ſtomatice, eadem arteriace appellata, hoc modo, Sextarij tres ſucci è pomo, leui uapore ad craſſitudinem mellis rediguntur. Poſt additur omphacij aridi pondus x duorum, aut myrrhæ x unius, croci x unius. Hæc ſimul trita miſcentur decocto. Neque eſt aliud oris, arteriæ, uuæ, ſtomachi, iucundius remedium. Fit & alio modo, Succi ſextarij duo, mellis Attici ſextarius, decoquuntur ut ſupra diximus. Mira ſunt præterea quæ produntur. Mori germinatione prius quàm in ſolia exeant, ſiniſtra decerpi iubentur futura poma, ricinos Græci uocant. Hi terram ſi non attigere, ſanguinem ſiſtunt adalligati, ſiue ex uulnere fluat, ſiue ore, ſiue naribus, ſiue hæmorrhoidis: ad hoc ſeruantur repoſiti. Idem præſtare & ramus dicitur, luna plena defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam menſium. Hoc & quocunq; tempore ab ipſis decerptũ ita ut terrã non attingat, adalligatumq́ exiſtimant præſtare. Folia mori trita, aut arida decocta ſerpentium ictibus imponuntur. Ad idemq́ potu proficitur. Scorpionibus aduerſatur è radice corticis ſuccus ex uino aut poſca potus. Reddenda eſt & antiquorum compoſitio, Succum expreſſum pomi maturi immaturiq́ mixtũ, coquebãt in uaſe æreo ad mellis craſſitudinem. Aliqui myrrha adiecta & cupreſſo præduratum uas ſole torrebant, permiſcentes ſpatha ter die. Hæc erat ſtomatice, quæ & uulnera ad cicatricẽ perducebat. Alia ratio, ſuccũ ſiccato exprimebãt pomo, multũ ſapori obſoniorum conferente. In medicina uero contra nomas & pectoris pituitas, & ubicunq; opus eſſet aſtringi uiſcera. Dentes quoq; colluebant eo. Tertiũ genus ſucci, folijs & radice decoctis ad ambuſta ex oleo illinenda. Imponũtur & per ſe folia. Radix per meſſes inciſa, ſuccum dat aptiſſimũ dẽtium dolori, collectionibusq́, & ſuppurationibus. Aluũ purgat. Folia mori in urina madefacta pilũ corijs detrahũt. Ceraſa aluum molliunt, ſtomacho inutilia. Eadem ſiccata aluum ſiſtunt, urinam cient. Inuenio apud autores, ſi quis matutino roſcida cum ſuis nucleis deuoret, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

Meſpila, exceptis ſetanijs, quæ malo propiorem uim habent, reliqua aſtringũt ſtomachum, ſiſtuntq́ aluum. Item ſorba ſicca, nam recentia ſtomacho & aluo citæ proſunt.

De pineis & amygdalis, & nuce auellana, & de nuce iuglande, & de piſtacijs, & caſtaneis, ſiliquis, cornu, & unedone, & lauro. Cap. VIII.

NVces pineæ, quæ reſinam habent, contuſæ leuiter, additis in ſingulis ſextarijs aquæ ad dimidium decoctæ, ſanguinis excreationi medentur, ita ut cyathi bini bibantur ex eo. Corticis è pino in uino decoctum cõtra tormina datur. Nuclei nucis pineæ ſitim ſedant, & acrimoniam ſtomachi roſionesq́, & contrarios humores conſiſtentes ibi, & infirmitatem uirium roborant, renibus & ueſicæ utiles. Fauces uidentur exaſperare & tuſſim. Bilem pellũt poti ex aqua, aut uino aut paſſo, aut balanorum decocto. Miſcetur his contra uehementiores ſtomachi roſiones cucumeris ſemen & ſuccus portulacæ. Item ad ueſicæ ulcera & renum, quoniam & urinam cient. Amygdalæ amaræ radicum decoctum cutem in facie corrigit, coloremq́ hilariorem facit. Nuces ipſæ ſomnum faciunt & auiditatem. Vrinam & menſes cient. Capitis dolori illinũtur, maximeq́ in febri: ſi ab ebrietate, ex aceto & roſaceo & aquæ ſextario. Et ſanguinem ſiſtunt. Cum amylo & menta lethargicis comitialibusq́ proſunt. Capite peruncto epinyctidas ſanant, è uino ueteri ulcera putreſcentia: Canum morſus cum melle. Et furfures ex facie antè fotu præparata. Item iocineris & renum dolores ex aqua potæ: & ſæpe ex ecligmate cum reſina terebinthina.

Calculoſis & difficili urinæ in paſſo,& ad purgandam cutem in aqua mulſa tritæ ſunt efficaces. Proſunt eclígmate iocineri,tuſſi & colo cũ eleliſphaco modice addito. In melle ſumitur nucis auellanæ magnitudo. Aiunt quinis ferè præſumptis ebrietatem non ſentire potores: Vulpesq́; ſi ederint eas,nec cõtingat è uicino aquam lambere,mori. Minus ualent in remedijs dulces,& hæ tamen purgant,& urinam cient. Recentes ſtomachum implent. Nucibus Græcis cum abſinthij ſemine ex aceto ſumptis,morbus regius ſanari dicitur: Item illitis per ſe uitia ſedis,& priuatim condylomata. Item tuſſi & ſanguinis reiectioni prodeſt. Nuces iuglandes Græci à capitis grauedine appellauere. Etenim arborum ipſarum foliorumq́; uires,in cerebrum penetrant. Hocq́; minore momẽto,ſed in cibis nuclei faciunt. Sunt autem recentes iucundiores, ſiccæ unguinoſiores,& ſtomacho inutiles,difficiles concoctu,dolorem capitis inferentes,tuſſientibus inimicæ,& uomituris ieiunis aptæ in tenaſmo ſolo,trahunt enim pituitam. Eædem præſumptæ uenena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduerſantur cepis,leniuntq́; carũ ſaporem. Aurium inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum ruta mammis & luxatis. Cũ cepa autem & ſale & melle,canis hominisq́; morſui. Putamine nucis iuglandis,dens cauus inuritur. Putamen combuſtum tritumq́; in oleo aut uino,infantiũ capite peruncto,nutrit capillum,& ad alopecias eo ſic utuntur. Quo plures quis nuces ederit,hoc facilius tineas pellit. Quæ peruetere ſunt nuces, gangrenis & carbunculis medentur: Item ſugillatis. Cortex iuglandium,lichenum uitio & dyſentericis prodeſt. Folia trita cum aceto,aurium dolori. In ſanctuarijs Mithridatis maximi regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari cõmentario ipſius manu compoſitionẽ antidoti,è duabus nucibus ſiccis,item ficis totidẽ,& rutæ folijs uiginti ſimul tritis,addito ſalis grano:& qui hoc ieiunus ſumat,nullũ uenenum nociturum illo die. Contra rabioſi quoq; canis morſus,nuclei à ieiuno homine commanducati illitiq́; præſenti remedio eſſe dicuntur. Nuces auellanæ capitis dolorem faciunt,inflationẽ ſtomachi,& pinguedini corporis conferunt plus quàm ſit uerisimile. Toſtæ & diſtillationi medentur. Tuſſi quoq; ueteri tritæ,& in aqua mulſa potæ. Quidã adijciunt grana piperis,alij è paſſo bibunt. Piſtacia eoſdem uſus & effectus habent, quos pinei nuclei,præterq́; ad ſerpentium ictus,ſiue edantur,ſiue bibantur. Caſtaneæ uehementer ſiſtunt ſtomachi & uentris fluxiones,aluum cient, ſanguinem excreantibus proſunt,carnes alunt. Siliquæ recentes,ſtomacho inutiles,aluum ſoluunt. Eædem ſiccatæ ſiſtunt,ſtomachóque utiliores fiunt. Vrinam cient. Syriacas in dolore ſtomachi ternas in aquæ ſextarijs decoquunt quidam ad dimidium, eumq́; ſuccum bibunt. Sudor uirgæ corni arboris lamina ferrea candente exceptus,non contingente ligno,illitaq́; inde ferrugo,incipientes lichenas ſanat. Arbutus ſiue unedo,fructum fert difficilem concoctioni,& ſtomacho inutilem. Laurus excalfactoriam naturam habet,& folijs,& cortice,& baccis. Itaq; decoctũ ex his,maxime è folijs,prodeſſe uuluis & ueſicis conuenit. Illita uero ueſparum crabronumq́; & apium: Item ſerpentium uenenis reſiſtunt,maxime ſepis,dipſadis & uiperæ. Proſunt & menſibus fœminarũ cum oleo cocta. Cum polenta autem quæ tenera ſunt trita,ad inflammationes oculorũ,cum ruta teſtium,cum roſacco capitis dolores,aut cum irino. Quin & cõmanducata atq; deuorata per triduum terna, liberant à tuſſi. Eadem proſunt ſuſpirijs trita cum melle. Cortex radicis caueudus grauidis. Ipſa radix calculos rumpit,iocineri prodeſt,tribus obolis in uino odorato pota. Folia pota uomitiones mouent. Baccæ menſes trahũt appoſitæ tritæ,uel potæ. Tuſſim ueterem & orthopnœam ſanant binæ,detracto cortice in uino potæ. Si & febris ſit,ex aqua aut eclígmate ex aqua mulſa,aut ex paſſo decoctæ. Proſunt & phthiſicis eodem modo,& omnibus thoracis rheumatiſmis. Nam & cõcoquunt pituitam,& extrahunt. Aduerſus ſcorpiones quaternæ ex uino bibuntur. Epinyctidas ex oleo illitæ & lentigines,& ulcera manantia, & ulcera oris,& furfures: Cutis pruriginem ſuccus baccarum emẽdat,& phthiriaſin. Auriũ dolori & grauitati inſtillatur cũ uino uetere & roſacco. Perunctos eo fugiũt uenenata omnia

Prodeſt contra ictus & potus, maxime autem eius laurus, quæ tenuiora habet folia. Baccæ cum uino ſerpentibus, & ſcorpionibus, & araneis reſiſtunt. Ex oleo & aceto illinuntur & lieni & iocineri. Gangrenis cum melle. Et in fatigatione etiam aut perfrictione ſucco eo perungi, nitro adiecto prodeſt. Sunt qui celeritati partus multum cōferre putent radicem, acetabuli menſura in aqua potam, efficacius recentem quàm aridam. Quidam aduerſus ſcorpionum ictus, decem baccas dari iubent potui. Item & in remedio uuæ iacentis, quadrantem pondo baccarum foliorumúe decoqui in aquæ ſextarijs tribus ad tertias, eamq; calidam gargarizare: Et in capitis dolore, impari numero baccas cum oleo conterere, & calefacere. Laurus delphicæ folia trita olfactataq; ſubinde, peſtilentiæ contagia prohibent, tāto magis ſi & urantur. Oleum ex Delphica ad cerata acopumq;, ad perfrictiones diſcutiendas, neruos laxandos, lateris dolores, febreſq; frigidas utile eſt. Item ad aurium dolorem, in mali punici cortice tepefactum. Folia decocta ad tertias partes aquæ, uuam cohibent gargarizatione: potu alui dolores, inteſtinorumq;. Tenerrima ex his trita in uino, papulas prurituſq;, illita noctibus. Proxime ualent cætera lauri genera. Laurus Alexandrina ſiue Idæa, partus celeres facit, radice pota trium denariorū pondere, in uini dulcis cyathis tribus. Secundas etiam pellit, menſeſq; eodem modo pota. Daphnoides (ſiue his nominibus quæ diximus) ſylueſtris laurus prodeſt, aluum ſoluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum ſale in hydromelite mādūcata. Pituitas extrahit folium & uomitus, ſtomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæúe, purgationis cauſa ſumuntur.

De myrto ſatiua, & myrtidano, & de myrto ſylueſtri. Cap. IX

MYrtus ſatiua candida, minus utilis eſt medicinæ quàm nigra. Semen eius medetur ſanguinem excreantibus. Item contra fungos in uino potum. Odorem oris commendat uel pridie commanducatum. Item apud Menandrum ſynariſtuſæ hoc edunt. Datur & dyſentericis denarij pondere in uino. Vlcera difficilia in extremitatibus corporis ſanat, cum uino ſubferuefactum. Imponitur lippitudini cum polenta, & cardiacis in mām̄a ſiniſtra: Et contra ſcorpionis ictus in mero, & ad ueſicæ uitia, capitis dolores, & ægilopas antequam ſuppurent: Item tumoribus, exemptiſq; nucleis in uino uetere tritum eruptionibus pituitæ. Succus ſeminis aluum ſiſtit, urinam ciet. Ad eruptiones puſtulatū pituitæq; cum cerato illinitur: & contra phalāgia. Capillum denigrat. Lenius ſucco oleum eſt ex eadem myrto, lenius & uinū quo nunquā inebriatur. Inueteratū ſiſtit aluum & ſtomachū, tormina ſanat, faſtidium abigit. Foliorum arentium farina ſudores cohibet inſperſa, uel in febri. Vtilis & cœliacis & procidentiæ uuluarum, ſedis uitijs, ulceribus manantibus, igni ſacro fotu, capillis fluētibus, furfuribus: Item alijs eruptionibus, ambuſtis. Additur quoq; in medicamento quod liparas uocant, eadem de cauſa qua oleum ex his, efficaciſſimū ad ea quæ in humore ſunt, tanquā in ore & uulua. Folia ipſa fungis aduerſantur trita ex uino, cum cera uero articularibus morbis & collectionibus. Eadem in uino decocta dyſentericis & hydropicis potui dantur. Siccantur in farinam quæ inſpergitur ulceribus, aut hæmorrhoidæ. Purgant & lentigines, pterygia & paronychia & epinyctidas, condylomata, teſtes, tetra ulcera: Item ambuſta cum cerato. Ad aures purulentas & folijs crematis utuntur & ſucco & decocto. Comburuntur & in antidota: Item cauliculi flore decerpti, in nouo fictili operto cremari in furno, dein triti ex uino. Et ambuſtis foliorū cinis medetur. Inguē ne intumeſcat ex ulcere, ſatis eſt ſurculum tantum myrti habere ſecum, nō ferro nec terra contactum. Myrtidanum diximus quomodo fieret: Vuluæ prodeſt appoſitum fotu, & illitu. Multo efficacius & cortice & folio & ſemine. Exprimitur & folijs ſuccus molliſſimis in pila tuſis, affuſo paulatim uino auſtero, aliàs aqua cœleſti, atque ita expreſſo utūtur ad oris ſediſq; ulcera, uuluæ & uentris: capillorum nigritiam, malarum perfuſiones, purgationes lentiginum, & ubi cōſtringendū aliquid eſt. Myrtus ſylueſtris, ſiue oxymyrſine, ſiue chamæmyrſine, baccis rubētibus & breuitate à ſatiua diſtat. Radix eius in honore eſt, decocta uino, ad renum dolores pota, & difficili urinæ, præcipueq; craſſæ & grauiter olenti: Mor

ti: Morbo regio, & uuluarum purgationi trita cum uino. Cauliculi quoq; incipientes aſparagorum modo in cibo ſumpti, & in cinere cocti: Semen cum uino potum, aut oleo aut aceto, calculos frangit. Item in aceto & roſaceo tritum, capitis dolores ſedat: & potum morbum regium. Caſtor oxymyrſinen myrti folijs acutis, ex qua fiunt ruri ſcopæ, ruſcum uocauit, ad eoſdem uſus. Et hactenus habent ſe medicinæ urbanarum arborum. Tranſeamus ad ſylueſtres.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXIIII.

PROOEMIVM.

Medicinæ ex arboribus ſylueſtribus. Cap. I

NE ſyluæ quidem, horridiorq; naturæ facies, medicinis carent, ſacra illa parente rerum omnium, nuſquã non remedia diſponente homini, ut medicina fieret etiam ſolitudo ipſa, ſed ad ſingula illius diſcordiæ atq; cõcordiæ miraculis occurſantibus. Quercus & olea tam pertinaci odio diſſidẽt, ut altera in alterius ſcrobe depactæ moriantur. Quercus uero & iuxta nucem iuglandẽ. Pernicialia & braſſicæ cũ uite odia: ipſumq; olus, quo uitis fugatur, aduerſum cyclamino & origano areſcit. Quin & annoſas iam, & quæ ſternãtur arbores, difficilius cædi, ac celerius inareſcere tradũt, ſi prius manu quàm ferro attingantur. Pomorum onera à iumẽtis ſtatim ſentiri: ac niſi prius oſtendantur his, quàmuis pauca portent, ſudare ilico. Ferulæ aſinis gratiſſimæ ſunt in pabulo, cæteris uero iumẽtis præſentaneo ueneno: qua de cauſa id animal Libero patri aſſignat, cui & ferula. Surdis etiam rerũ ſua cuiq; ſunt uenena, ac minimis quoq;. Philyra coci & polline nimiũ ſalem cibis eximunt. Prædulcium faſtidium ſal temperat. Nitroſæ aut amaræ aquæ, polenta addita mitigantur, ut intra duas horas bibi poſſint: Qua de cauſa & in ſaccos uinarios additur polenta. Similis uis Rhodiæ cretæ, & argillæ noſtratis. Concordia ualent cum pix oleo extrahitur, quando utrũq; pinguis naturæ eſt. Oleum ſolum calci miſcetur, quando utrũq; aquas odit. Gũmi aceto facilius eluitur, atramentũ aqua. Innumera præterea alia, quæ ſuis locis dicentur aſſidue. Hinc nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia parata uulgo, inuentu facilia, ac ſine impendio, ex quibus uiuimus. Poſtea fraudes hominum & ingeniorum, capturæ officinas inuenere iſtas, in quibus ſua cuiq; homini uenalis promittitur uita. Statim compoſitiones & mixturæ inexplicabiles decantãtur. Arabia atq; India in medio æſtimãtur, ulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia uera quotidie pauperrimus quiſq; cœnet. Nam ſi ex horto petantur, aut herba uel frutex quæratur, nulla artium uilior fiat. Ita eſt profecto, magnitudo populi Romani perdidit ritus, uincendo uicti ſumus. Paremus externis, & una artium imperatoribus quoq; imperat. Verum de his aliàs plura.

Lotos. Cap. II

LOton herbam, itemq; Ægyptiam eodem nomine, aliàs & Syrticã arborem, diximus ſuis locis. Hæc lotos, quæ faba Græca appellatur à noſtris, aluũ baccis ſiſtit. Ramenta ligni decocta in uino proſunt dyſentericis, menſtruis, uertigini, comitialibus. Cohibent & capillum. Mirum, his ramentis nihil eſſe amarius, fructuq; dulcius. Fit & è ſcobe eius medicamẽtum, ex aqua myrti decocta, ſubacta, & diuiſa in paſtillos, dyſentericis utiliſſimũ, pondere uictoriati cum aquæ cyathis tribus.

Glans. Cap. III

GLans intrita duritias quas cacoẽthes uocant, cum ſalſa axungia ſanat. Vehementiora ſunt ligna & in oibus cortex ipſe, corticiq; tunica ſubiecta. Hæc decocta iuuat cœ-

liacos. Dyſentericis etiam illinitur, uel ipſa glans. Eademq́ue reſiſtit ſerpentiũ ictibus, rheumatiſmis, ſuppurationibus. Folia & baccæ, uel cortex, uel ſuccus decocti proſunt contra toxica. Cortex illinitur decoctus lacte uaccino, ſerpentis plagæ. Datur ex uino dyſentericis. Eadem & ilici uis.

De cocco ilicis, & galla, & uiſco, pilulis, glande, & de cerri radice, & ſubere. Cap. IIII

COccum autem ilicis, uulneribus ex aceto recẽtibus imponitur. Epiphoris ex aqua, & oculis ſuffuſis ſanguine inſtillatur. Eſt autem genus ex eo in Attica ferè & Aſia naſcens, celerrime in uermiculum ſe mutans, quod ideo ſcolecion uocãt, improbantq́ue. Principalia eius genera diximus. Nec pauciora gallæ genera fecimus, ſolidam, perforatã: Item albam, nigram, maiorem, minorem: uis omnium ſimilis. Optima Comagena. Excreſcẽtia in corpore tollit. Proſunt gingiuis, uuæ, oris exulcerationi. Crematæ & in uino extinctæ, cœliacis. Dyſentericis illinuntur. Paronychijs ex melle, & unguibus ſcabris, pterygijs, ulceribus manantibus, condylomatis, uulneribus quæ phagedænica uocantur. In uino autẽ decoctæ auribus inſtillantur, oculis illinũtur. Aduerſus eruptiones & panos cũ aceto. Nucleus commanducatus dentiũ dolorem ſedat: Item intertrigines, & ambuſta. Immaturæ ex his ex aceto potæ, lienem conſumunt. Eædem crematæ, & aceto ſalſo extinctæ: menſes ſiſtunt, uuluaſq́ue procidentes fotu. Omnes capillos denigrant. Viſcum è robore præcipuum diximus haberi, & quo conficeretur modo. Quidam contuſum in aqua decoquũt, donec innatet. Quidam commanducantes acinos, expuunt cortices. Optimum eſt, quod ſine cortice eſt, quodq́ue leuiſſimum, extrà fuluum, intus porraceum, quo nihil eſt glutinoſius. Emollit, diſcutit tumores, ſiccat ſtrumas. Cum reſina & cera panos mitigat omnis generis. Quidam & galbanum adijciunt, pari pondere ſingulorum, eoq́ue modo & ad uulnera utuntur. Vnguiũ ſcabricias expolit, ſi ſeptenis diebus ſoluantur, nitroq́ue colluantur. Quidã id religione efficacius fieri putant, prima luna collectum è robore ſine ferro. Si terram non attigit, comitialibus mederi. Conceptum fœminarum adiuuare, ſi omnino ſecum habeant. Vlcera commanducato impoſitoq́ue efficaciſſime ſanari. Roboris pilulæ ex adipe urſino alopecias capillo replent. Cerri folia & cortex, & glans, ſiccat collectiones ſuppurationesq́ue: Fluxiones ſiſtit. Torpentes membrorũ partes corroborat decoctũ eius fotu: cui & inſidere expedit, ſiccandis aſtringẽdiſúe partibus. Radix cerri aduerſatur ſcorpionibus. Suberis cortex tritus, ex aqua calida potus, ſanguinem fluentem ex utralibet parte ſiſtit. Eiuſdem cinis ex uino calido, ſanguinem excreantibus magnopere laudatur.

De fago & cupreſſo, & cedro magna, & de cedride, galbano. Cap. V

FAgi folia manducantur in gingiuarum labiorumq́ue uitijs. Calculis glandis fagineæ cinis illinitur: Item cum melle alopecijs. Cupreſſi folia trita, ſerpentium ictibus imponuntur: & capiti cum polenta, ſi à ſole doleat: Item ramici, qua de cauſa & bibuntur. Teſtium quoq́ue tumori cum cera illinuntur. Capillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis, & è uino aminæo ſubacta, pedum ac neruorum dolores ſedant. Pilulæ aduerſus ſerpentium ictus bibuntur, aut ſi eijciatur ſanguis. Collectionibus illinuntur. Ramici quoq́ue, teneræ tuſæ cum axungia & lomento, proſunt. Bibuntur ex eadem cauſa. Parotidi & ſtrumæ cum farina imponuntur. Exprimitur ſuccus tuſis cum ſemine, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in uino potus illituſq́ue, cum fico ſicca pingui, exemptis granis, uitia teſtium ſanat, tumores diſcutit, & cũ fermento ſtrumas. Radix cum folijs trita potaq́ue, ueſicæ & ſtranguriæ medetur: & contra phalangia. Ramenta pota menſes cient, ſcorpionum ictibus aduerſantur. Cedrus magna, quam cedrelaten uocant, dat picem quæ cedria uocatur, dentiũ doloribus utiliſſimã. Frangit enim eos & extrahit: dolores ſedat. Cedri ſuccus, ex ea quomodo fieret diximus, magni ad lumina uſus, ni capitis dolorem inferret. Defuncta corpora incorrupta æuis ſeruat, uiuentia corrumpit: mira differentia, cum uitam auferat ſpirantibus, defunctis pro uita ſit.

ta ſit. Veſtes quoque corrumpit, & animalia necat. Ob hoc non cenſeam in anginis hoc remedio utendum, neque in cruditatibus, quod ſuaſere aliqui, guſtu: dentes quoque collucere ex aceto in dolore timuerim, uel grauitati aut uermibus auriũ inſtillare. Portentum eſt quod tradunt, abortiuum fieri in uenere antè perfuſa uirilitate. Phthiriaſes perungere eo non dubitauerim, itemq́ porrigines. Suadent & contra uenenum leporis marini bibere in paſſo. Facilius in elephantiaſi illinatur. Et ulcera ſordida & excreſcentia in ijs autores quidam & oculorum albugines caliginesq́ innnxere eo: Et contra pulmonis ulcera cyathum eius ſorbere iuſſernnt: Item aduerſus tineas. Fit ex eo & oleum, quod piſſelcon uocant, uehementioris ad omnia eadem uſus. Cedri ſcobe ſerpentes fugari certũ eſt: item baccis tritis cum oleo, ſi qui perungãtur. Cedrides, hoc eſt, fructus cedri, tuſſim ſanant, urinam cient, aluum ſiſtunt, utiles ruptis, conuulſis, ſpaſticis, ſtranguriæ, nuluis, admoti. Contra lepores marinos, eademq́ue quæ ſuprà, collectionibus inflãmationibusq́. De galbano diximus. Neque humidum neque aridum probatur, ſed quale docuimus. Per ſe bibitur ad tuſſim ueterem, ſuſpiria, rupta, conuulſa. Imponitur iſchiadicis, lateris doloribus, panis, furunculis, corpori ab oſſibus recedenti, ſtrumis, articulorum nodis, dentinm quoque doloribus. Illinitur & cum melle capitis ulceribus. Purulentis infunditur auribus cum roſaceo, aut nardo. Odore comitialibus ſubuenit, & uulua ſtrangulante & in ſtomachi defectu. Abortus non exeuntes trahit appoſitu uel ſuffitu: Item ramis ellebori circumlitum atq́ ſubiectum. Serpentes nidore urentium fugari diximus. Fugiunt & perunctos galbano. Medetur & à ſcorpione percuſſis: Bibitur & in difficili partu fabæ magnitudine in uini cyatho, uuluasq́ conuerſas corrigit. Cum myrrha autem & in uino mortuos partus extrahit. Aduerſatur & uenenis, maxime toxicis, cũ myrrha & in uino. Serpẽtes oleo & ſpondylio mixto tactu necat. Nocere urinæ exiſtimatur.

De ammoniaco, & ſtyrace, & ſpondylio, & ſphagno, & terebintho, & chamæpity, & pityuſa, & reſinis, & picea, & lentiſco. Cap. VI

SImilis ammoniaci natura atq́ lachrymæ probandæ ut diximus, mollit, calefacit, diſcutit, diſſoluit. Claritati uiſus in collyrijs conuenit: Pruritum, cicatrices, albugines oculorũ tollit. Dentiũ dolores ſedat, efficacius accenſum. Prodeſt dyſpnoicis, pleureticis, pulmonibus, ueſicis, urinæ cruẽtæ, lieni, iſchiadicis potum. Sic & aluum ſoluit. Articulis & podagræ cum pari pondere picis aut ceræ & roſaceo coctũ. Maturat panos, extrahit clauos cum melle. Sic & duritias emollit. Lieni cum aceto & cera cypria, uel roſaceo efficaciſſime imponitur. Laſſitudines perungi cũ aceto & oleo exiguóq́ nitro, utile eſt. Et ſtyracis naturam in peregrinis arboribus expoſuimus. Placet præter illa quæ diximus, maxime pinguis, purus, albicantibus fragmentis. Medetur tuſſi, faucibus, pectoris uitijs, uuluæ præcluſæ, duriticue laboranti. Ciet menſes potu, appoſituq́ aluũ mollit. Inuenio potu modico triſtitiã animi reſolui, largiore cõtrahi. Sonitus auriũ emẽdat infuſum, ſtrumas illitũ neruorumq́ nodos. Aduerſatur uenenis, quæ frigore nocẽt, ideo & cicutæ. Spôndylion unà demonſtratum, infunditur capitibus phreneticorum, & lethargicorum: Item capitis doloribus longis. Cum oleo uetere bibitur, & in iocinerum uitijs, morbo regio, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum ſtrangulatione, quibus & ſuffitu prodeſt. Aluum mollit. Illinitur ulceribus ſerpentibus cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur. Sed ſuccus cum exprimitur integendus eſt, quoniam mire appetitur à muſcis & ſimilibus. Radix deraſa, & in fiſtulas coniecta, callum earum erodit. Auribus quoque inſtillatur cum ſucco. Datur & ipſa contra morbum regium, & in iocineris uitio & uuluarum. Capillos criſpos facit perunctò capite. Sphagnos, ſiue ſphacos, ſiue bryon, & in Gallia ut indicauimus naſcitur, uuluis decocto inſidẽtium utilis: Item genibus & fœminum tumoribus, mixtus naſturtio, & aqua ſalſa tritus. Cum uino ac reſina ſicca potus, urinam pellit celerrime. Hydropicos inanit, cum uino & iunipero tritus & potus. Terebinthi ſolia & radix colle-

ctionibus imponuntur. Decoctum eorum ſtomachum firmat. Semen in capitis dolore bibitur in uino, & contra difficultatem urinæ. Ventrem leniter emollit. Venerem excitat. Piceæ & laricis folia trita & in aceto decocta, dentium dolori proſunt. Cinis corticũ intertrigini & ambuſtis. Potus aluum ſiſtit, urinam mouet. Suffitu uuluas corrigit. Piceæ folia priuatim iocineri utilia ſunt, drachmæ pondere in aqua mulſa pota. Syluas eas duntaxat, quæ picis reſinæq; gratia radantur, utiliſſimas eſſe phthiſicis, aut qui longa ægritudine non recolligant uires, ſatis conſtat: Et illum cœli aëra plus ita quam nauigationem Ægyptiam proficere, plus quàm lactis herbidos per montium æſtiua potus. Chamæpitys latine abiga uocatur propter abortus, ab alijs thus terræ: cubitalibus ramis, flore pinus & odore. Altera breuior & incuruæ ſimilis. Tertia eodem odore, & ideo nomine quoque, paruulo cauliculo, craſſitudine digitali, folijs ſcabris, exilibus, albis, in petris naſcens. Omnes herbæ, ſed propter cognationem nominis non differendæ. Proſunt aduerſus ſcorpionum ictus: Item iocineri illitæ cum palmis aut cotoneis: Renibus & ueſicæ, decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quoque regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decoctæ bibuntur. Nouiſſima contra ſerpentes ualet cum melle. Sic & appoſita uuluas purgat. Sanguinem denſatum extrahit pota. Sudores facit perunctis ea, peculiariter renibus utilis. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborum quoq; dolorem uictoriati pondere in uino finit, & tuſſim recentem. Mortuos partus, ex aceto cocta potaq;, eijcere pˀtinus dicit̃. Cũ honore &. pityuſa ſimili de cauſa dicet̃, quã quidã in tithymali genere numerãt. Frutex eſt ſimilis piceæ, flore paruo purpureo. Bilẽ & pituitam per aluũ detrahit radix, decocti hemina: aut ſeminis ligula in balanis. Folia in aceto decocta, furfures cutis emendãt: mãmas quoq; mixto rutæ decocto & tormina, & ſerpentiũ ictus, & in totum collectiones incipientes. Reſinã è ſupradictis arboribus gigni docuimus, & genera eius & nationes in ratione uini, ac poſtea in arboribus. Summæ ſpecies duæ, ſicca, & liquida: Sicca è pinu & picea fit, liquida è terebintho, larice, lentiſco, cupreſſo. Nam & eæ ferunt in Aſia & Syria. Falluntur qui eandem putant eſſe è picea atque larice. Picea enim pinguem, & thuris modo ſuccoſam fundit: larix gracilem, ac mellei liquoris, uirus redolentem. Medici liquida raro utuntur, & in ouo fere: è larice propter tuſſim ulceráque uiſcerum. Nec pinea magnopere in uſu: cæteris non niſi coctis. Et coquendi genera ſatis demonſtrauimus. In arborum differentia placet terebinthina, odoratiſſima atque leuiſſima: nationum Cypria & Syriaca, utraque mellis Attici colore, ſed Cypria carnoſior ſicciorq;. In ſicco genere quærũt ut ſit candida, pura, perlucida. In omni aũt, ut montana potius quàm campeſtris: item aquilonia potius quàm ab alio uento: Reſoluitur reſina ad uulnerũ uſus & malagmata oleo, in potiones amygdalis amaris. Natura in medendo contrahere uulnera, purgare, diſcutere collectiones: Item pectoris uitia. Terebinthina illinitur: & eadem calida membrorum doloribus ſpaſticisq; illinitur in ſole, totisq; corporibus, mangonum maxime cura, ad gracilitatem emendandam, ſpatijs ita laxantium cutem per ſingula membra, capacioraq; ciborum facienda corpora. Proximum locum obtinet è lentiſco. Ineſt ei uis aſtringendi. Mouet & ante cæteras urinam. Reliquæ uentrem emolliunt, cruda concoquunt, tuſſim ueterem ſedant, uuluæ oneta extrahunt etiam ſuffitæ. Priuatim aduerſantur uiſco. Panos & ſimilia, cum ſeuo taurino & melle ſanant. Palpebras lentiſcina cõmodiſſime replicat. Fractis quoq; utiliſſima, & auribus purulentis: Item in prurito genitalium. Pineæ capitis uulneribus optime medetur.

De pice ſpiſſa & liquida: & palimpiſſa, & piſſaſphalto, & zopiſſa, & teda, & lentiſco. Cap. VII

PIx quoq; unde & quibus conficeretur modis, indicauimus. Et eius duo genera, ſpiſſum, liquidumq;. Spiſſarum utiliſſima medicinæ eſt brutia, quoniam pinguiſſima & reſinoſiſſima utraſq; præbet utilitates, ob id magis rutila quàm cæteræ. Id enim quod in

hoc

hoc adijciunt, ex maſcula arbore meliorem eſſe, non arbitror poſſe intelligi. Picis natura excalfacit, explet. Aduerſatur priuatim ceraſtæ morſibus cum polenta: Item anginæ cum melle, diſtillationibus & ſternutamentis. Purulentis auribus infunditur cū roſaceo: Illinitur cum cera. Sanat lichenas, aluum ſoluit, excreationes pectoris adiuuat eclígmate, aut illita tonſillis cum melle. Sic & ulcera purgat: Explet cum uua paſſa & axungia. Carbunculos purgat, & putreſcentia ulcera. Quæ uero ſerpunt, cū pineo cortice aut ſulphure. Phthiſicis etiam cyathi menſura quidam dederunt, & cōtra ueterem tuſſim: Rhagadas ſedis & pedum, panosq́ & ungues ſcabros emendat. Vuluæ duritias & cōuerſiones, odore: Item lethargicos. Strumas item cum farina hordeacea, & pueri impubis urina decocta ad ſuppurationem perducit. Et ad alopecias ſicca pice utuntur. Ad mulierum mammas brutia, ex uino ſubferuefacta cum polline farraceo, quàm calidiſſimis impoſitis. Liquida pix, oleumq́ quod piſſeleon uocant, quemadmodum fieret diximus. Quidam iterum decoquunt, & uocant palimpiſſam. Liquida anginæ perunguntur intus & uua. Ad aurium dolores, daritatem oculorum, oris circumlitiones, ſuſpirioſos, uuluas, tuſſim ueterem, & crebras excreationes pectoris, ſpaſmos, tremores, opiſthotonos, paralyſes, neruorum dolores. Præſtantiſſimum ad canum & iumentorum ſcabiem. Eſt & piſſaſphaltos, mixta bitumini pice, naturaliter ex Apolloniatarum agro. Quidam ipſi miſcent, præcipuum ad ſcabiem pecorum remedium, aut ſi fœtus mammas læſerit. Naturale optimum ex eo, quod cum feruet, innatat. Zopiſſam eradi nauibus diximus, cera marino ſale macerata. Optima hæc à tyrocinio nauium. Additur autem in malagmata ad diſcutiendas collectiones. Tedæ decoctæ in aceto, dentium dolores efficaciter colluunt. Lentiſci, & arbores, & ſemen, & cortex, & lachryma urinam cient, aluum ſiſtunt. Decoctum eorum ulcera quæ ſerpunt, fotu. Illinitur in humidis & igni ſacro, gingiuas colluit. Folia dentibus in dolore atteruntur, mobiles decocto colluuntur. Capillum tinguit. Lachryma ſedis uitijs prodeſt, cum quid ſiccari excalfieriúe opus ſit. Decoctum & è lachryma ſtomacho utile, ructum & urinam mouens, quod & capitis dolori cum polenta illinitur. Folia uero tenera oculis inflammatis illinuntur. Item maſtiche lentiſci replicandis palpebris, & ad extendendam cutem in facie, & ſmegmata adhibetur, & ſanguinem reijcientibus, tuſſi ueteri: & ad omnia quæ ammoniaci uis. Medetur & attritis paribus, ſiue oleo è ſemine eius facto ceræq́ mixto, ſiue folijs ex oleo decoctis, ſiue cum aqua uirilia foueantur. Scio Democraten medicum in ualetudine Conſidiæ M. Seruilij conſularis filiæ, omnem curationem auſteram recuſantis, diu efficaciter uſum lacte caprarum, quas lentiſco paſcebat.

De platano, & fraxino, & acere, & alba populo, & ulmo, & tilia, & ſambuco, & iunipero. Cap. VIII

PLatani aduerſantur ueſpertilionibus. Pilulæ earum in uino potæ x quatuor pondere, omnibus ſerpentium & ſcorpionum uenenis medentur: Item ambuſtis. Tuſæ autem cum aceto acri, magíſque ſcillite ſanguinem omnem ſiſtunt. Et lentiginem & carcinomata, melanias quoque ueteres, addito melle emendant. Folia & cortex illinuntur collectionibus & ſuppurationibus, & decoctum eorum. Corticis autem in aceto dentium remedium eſt: Folia eorum tenerrima in uino albo decocta, oculorum. Lanugo foliorum, & auribus & oculis inutilis. Cinis pilularum ſanat ambuſta igni uel frigore. Cortex è uino ſcorpionum ictus reſtinguit. Fraxinus quam uim aduerſus ſerpentes haberet, indicauimus. Semen folijs eius ineſt, quo medentur iocineris & lateris doloribus in uino. Aquam quæ ſubit cutem, extrahunt. Corpus obeſum leuant onere, ſenſim ad maciem reducentes, ijſdem folijs cum uino tritis ad uirium portionem, ita ut puero quinque folia tribus cyathis diluantur, robuſtioribus ſeptem folia quinque cyathis uini. Non omittendum, ramenta eius & ſcobem quibuſdam cauenda prædici. Aceris radix cōtuſa iocineris doloribus efficaciſſime imponitur. Populi albæ uuarū in unguentis uſum

expoſuimus. Cortex potus iſchiadicis & ſtranguriæ prodeſt. Foliorum ſuccus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenentibus intertrigo nõ metuatur. Populus nigra efficaciſſima habetur, quæ in Creta naſcitur. Comitialibus ſemen ex aceto utile. Fundit illa & reſinam exiguã, qua utuntur ad malagmata. Folia podagris in aceto decocta imponuntur. Humor è cauis populi nigræ efflués, uerrucas papulaſq; & attrita corporis tollit. Populi ferunt & folijs guttam, ex qua apes propolin faciunt. Gutta quoq; aquæ propolis ex aqua remedium quàm efficax eſt. Vlmi & folia & cortex & rami uim habent ſpiſſandi. & uulnera contrahendi. Corticis utiq; interior tilia lepras ſedat, & folia ex aceto illita. Corticis denarij pondus potum in hemina aquæ frigidæ aluum purgat, pituitaſq; & aquas priuatim trahit. Imponitur & collectionibus lachryma, & uulneribus & ambuſtis, quæ decocto fouere prodeſt. Humor in folliculis arboris huius naſcẽs, cuti nitorẽ inducit, facieméq; gratiorem præſtat. Cauliculi foliorũ primi uino decocti tumores ſanant, extrahuntq; per fiſtulas. Idem præſtant & tiliæ corticis. Multi corticem commanducatum uulneribus utiliſſimum putant. Folia trita aqua aſperſa pedum tumori. Humor quoq; è medulla uti diximus caſtratæ arboris effluens, capillum reddit capiti illitus, defluenteſq; continet. Arbor tilia leniter tuſa ad eadem ferè utilis eſt, atq; oleaſter. Folia autem tantum in uſu, & ad infantium ulcera in ore commanducata, decocta urinam cient, menſes ſiſtunt illita, ſanguinem pota detrahunt. Sambucus habet alterũ genus magis ſylueſtre, quod Græci chamæacten, alij helion uocant, multo breuius. Vtrinſq; decoctum in uino ueteri foliorum, uel ſeminis, uel radicis ad cyathos binos potũ, ſtomacho inutile eſt, aluo detrahens aquam. Refrigerat etiam inflammationem, maxime recentis ambuſti: Et canis morſum cum polenta molliſſimis foliorũ illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranæ quæ circa cerebrũ eſt, lenit infuſus. Acini eius infirmiores quàm reliqua tingunt capillum. Poti acetabuli menſura, urinam mouent. Foliorũ molliſſima ex oleo & ſale eduntur, ad pituitam bilemq; detrahendã. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in uino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniũt: uuluas emolliunt, has & foliorũ decoctum inſidentiũ. Caules teneri minoris ſambuci, in patinis cocti, aluum ſoluunt. Reſiſtũt folia & ſerpentium ictibus in uino pota. Podagricis cũ ſeuo hircino uehementer proſunt cauliculi illiti. Iidemq; in aqua macerantur, ut ea ſparſa pulices necentur. Foliorũ decocto ſi locus ſpargatur, muſcæ necantur. Boa appellatur morbus papularum, cũ rubent corpora, ſambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum ſoluit. Iuniperus uel ante cætera omnia excalfacit, extenuat, cedro aſſimilis. Et eius duo genera: altera maior, altera minor. Vtraq; accenſa ſerpentes fugat. Semen ſtomachi, pectoris, lateris doloribus utile. Inflationes languoreſq; diſcutit, tuſſes concoquit & duritias. Illitũ tumores ſiſtit: item aluũ, baccis ex uino nigro potis: Item uentris tumores illitis. Miſcetur & antidotis oxyporis. Vrinas ciet. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur cõuulſis, ruptis, torminibus, uuluis, iſchiadicis cũ uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt qui & perungant corpus è ſemine eius in ſerpentium metu.

De ſalice, & amerina, & uitilibus, & erice. Cap. IX

SAlicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed ſi prius colligatur, ſanguinem reijcientibus prodeſt. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta ſanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto ſucco ſuo. Eſt autem hic trium generum. Vnum arbor ipſa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, exciſo cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purganda quæ obſtent oculis. Item ad ſpiſſanda quæ opus ſunt, ciendamque urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius ſuccus eſt detruncatione ramorum à falce diſtillans. Ex his ergo aliquis cum roſaceo in calyce punici calfactus, auribus infunditur: uel folia cocta, & cum cera trita imponuntur: Item podagricis. Cortice & folijs in uino decoctis foueri neruos utiliſſimum. Flos tritus cum folijs furfures purgat in facie. Folia contrita & pota intemperan-

tiam

tiam libidinis coërcent, atque in totum auferunt uſum ſæpius ſumpta. Amerinæ nigræ ſemen cum ſpuma argenti pari pondere, à balneo illitum, pſilothrum eſt. Non multum à ſalice uitilium uſu diſtat uitex, foliorum quoque aſpectu, niſi odore gratior eſſet. Græci lygon uocant, alij agnon: quoniam matronæ theſmophorijs Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, his folijs cubitus ſibi ſternunt. Duo genera eius. Maior in arborem ſalicis modo aſſurgit: minor ramoſa folijs candidioribus lanuginoſis. Prima albũ florem mittit cũ purpureo, quæ & candida uocatur: Nigra, quæ tantũ purpureum. Naſcuntur in paluſtribus campis. Semen potum uini quendam ſaporem habet, & dicitur febres ſoluere. Et cum unguantur oleo, admixtum ſudorem facere. Sic & laſſitudines diſſoluere. Vrinam cient & menſes. Caput tentant uini modo, nam & odor ſimilis eſt. Inflationes pellunt in inferiora. Aluum ſiſtũt, hydropicis & lienibus per quàm utiles. Lactis ubertatem faciunt. Aduerſantur uenenis ſerpentium, maxime quæ frigus inferunt. Minor efficacior ad ſerpentes, bibitur ſeminis drachma in uino uel poſca, aut duabus foliorum tenerrimorum. Et illinuntur utraq; aduerſus araneorum morſus: uel perunctis tantum, ſuffitu quoque aut ſubſtratu fugant uenenata. Ad Venerem impetus inhibent: eóque maxime phalangijs aduerſantur, quorum morſus genitale excitat. Capitis dolorem ex ebrietate ſedant cum roſaceo flos tenericq; cauliculi. Seminis decoctum uehementiorem capitis dolorem diſſoluit foru, & uuluam etiam ſuffitu uel appoſitu purgat, aluum cum pulegio & melle potum. Vomicas panosq; difficile concoquentes; cum farina hordeacea mollit. Lichenas & lentigines cum aphronitro & aceto ſemen ſanat, & oris ulcera & eruptiones cum melle: teſtium cum butyro & folijs uitium: rhagadas ſedis cum aqua illitum. Luxatis cum ſale, & nitro, & cera. Et ſemen, & foliũ additur in malagmata neruorum & podagras. Semen inſtillatur in oleo decoctum capiti in lethargia & phreneſi. Virgam qui in manu habeant aut cinctu, negantur intertriginem ſentire. Ericen Græci uocant fruticem nõ multum à myrice differentem, colore roriſmarini, & penè folio. Hoc aduerſari ſerpentibus traduut. Geniſta quoq; uinculi uſum præſtat. Flores apibus gratiſſimi. Dubito an hæc ſit quam Græci autores ſparton appellauere, cum ex ea lina piſcatoria apud eos factitari docuerim: & nunquid hãc deſignauerit Homerus, cum dixit nauium ſparta diſſoluta. Nondum enim fuiſſe Africanum uel Hiſpanum ſpartum in uſu certum eſt. Et cum ſutiles fierent naues, lino tamen non ſparto unquam ſutas. Semen eius quod Græci eodem nomine appellant, in folliculis phaſeolorum modo naſcens, purgat ellebori uice, drachma & dimidia pota in aquæ mulſæ cyathis quatuor ieiunis. Ramis ſimiliter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus, & tuſis, ſuccũ dant iſchiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidam marina aqua macerare malũt, & infundere clyſtere. Perunguntur eodem ſucco iſchiadici addito oleo. Quidam ad ſtranguriam utuntur ſemine. Geniſta tuſa cum axungia, genua dolentia ſanat. Myricen, quam & tamaricen uocat Lenæus, ſimilem ſcopis amerinis dicit. Sanari ea carcinomata in uino decocta tritáque cum melle illita. Arbitrantur quidam hanc eſſe tamaricem: ſed ad lienem præcipua eſt, ſi ſuccus eius expreſſus in uino bibatur: Adeóque mirabilem eius antipathiam contra ſolum hoc uiſcerum faciunt, ut affirment, ſi ex ea alueis factis bibant ſues, ſine liene inueniri. Et ideo homini quoque ſplenetico cibum potumq; dant in uaſis ex ea factis. Grauis autor in medicina, uirgam ex ea defractam, ut neque terram neque ferrum attingeret, ſedare uentris dolores aſſeuerauit impoſitam, ita ut tunica cinctuq; corpori apprimeretur. Vulgus infelicem arborem eam appellat, ut diximus, quoniã nihil ferat, nec ſeratur unquã. Corinthus, & quæ circà eſt regio, bryoniam uocat. Eiuſq; duo genera facit. Syluestrem planè ſterilem, alteram mitiorem. Hæc fert in Ægypto Syriáq; etiam abundãter lignoſum fructũ, maiorem galla, aſperum guſtu, quo medici utuntur uice gallæ, & in compoſitionibus quas antheras uocãt. Et lignum aũt & flos, & folia, & cortex in eoſdẽ uſus adhibentur, quanquam remiſſiora. Datur ſanguinem reijcientibus cortex tritus, & cõtra profluuia fœminarum, cœliacis quoq;.

Idem tuſus impoſituſq́; collectiones omnes inhibet. Folijs exprimitur ſuccus ad hæc eadem, & in uino decoquuntur: ipſa uero adiecto melle gangrenis illinuntur. Decoctum eorum in uino potum, uel impoſitum cũ roſaceo & cera ſedat. Sic & epinyctidas ſanant. Ad dentium dolorẽ auriumq́;, decoctum eorũ ſalutare eſt: radix ad eadem, ſimiliter & folia. Hæc amplius ad ea quæ ſerpunt, imponuntur cũ polenta. Semen drachmæ pondere aduerſus phalangia & araneos bibitur. Cum adipe aliliũ uero pingui furunculis imponitur. Efficax & contra ſerpentium ictus, præterquàm aſpidũ. Necnon morbo regio, phthiriaſi, lendibusq́; decoctũ infuſum prodeſt, abundãtiamq́; mulierũ ſiſtit. Cinis arboris ad omnia eadẽ prodeſt. Aiunt, ſi bouis caſtrati urinæ immiſceatur, uel in potu uel in cibo, uenerem finiri. Carbóq́; ex eo genere urina ea reſtinctus, in umbra conditur: idem cum libeat accendere, reſoluitur. Magi & id ex ſpadonis urina fieri tradiderunt.

De uirga ſanguinea & ſilere, & liguſtro, & alno, & edera, & ciſtho, & ciſſo, & erythrano, & chamæciſſo, & ſmilace, & de clematide. Cap. x

NEc uirga ſanguinea felicior habetur. Cortex eius interior cicatrices, quæ præſanauere aperit. Sileris folia illita fronti, capitis dolores ſedant. Eiuſdem ſemen tritum in oleo phthiriaſes coërcet. Serpentes & hunc fruticem refugiunt, baculumq́ue ruſtici ob id ex eo gerunt. Liguſtrum eadem arbor eſt, quæ in oriente cypros. Suos in Europa uſus habet. Succus eius neruis, articulis, algoribus: folia ubique ueteri ulceri cum ſalis mica, & oris exulcerationibus proſunt. Acini contra phthiriaſin, item cõtra intertrigines, foliáue. Sanant & gallinaceorum pituitas acini. Folia alni ex feruenti aqua certiſſimo remedio ſunt tumori. Ederæ genera xx. demonſtrauimus. Natura omnium in medicina anceps. Mentem turbat, & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iiſdem neruis adhibita foris prodeſt. Eadem natura quæ & aceto, ei eſt. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam cient potu, capitis dolorem ſedant, præcipue cerebro continentiq́; cerebrũ membranæ utiliter mollibus impoſitis folijs, cum aceto & roſaceo tritis & decoctis, addito poſtea roſaceo oleo. Illinuntur autem fronti & decocto eorum fouetur os, caputq́; perungitur. Lieni & pota & illita proſunt. Decoquuntur & contra horrores febrium eruptionesq́; pituitæ, aut in uino teruntur. Corymbi quoq́; poti uel illiti, lienem ſanant: iocinera autem illiti. Trahũt & menſes appoſiti. Succus ederæ tædia narıũ grauеolentiamq́; emendat, præcipue albæ ſatiuæ. Idem infuſus naribus caput purgat, efficacius, addito nitro. Infunditur etiã purulentis auribus, aut dolentibus cũ oleo. Cicatricibus quoq́; decorẽ facit. Ad lienes efficacior albæ eſt, ferro calefactus: ſatisq́; eſt acinos ſex in uini cyathis duobus ſumi. Acini quoq́; ex eadem alba terni, in aceto mulſo poti, tineas pellunt: in qua curatione uentri quoq́; impoſuiſſe eos utile eſt. Ederæ quã chryſocarpon appellauimus, baccis aurei coloris uiginti, in uini ſextario tritis, ita ut terni cyathi potẽtur, aquam quæ cutem ſubierit, per urinam educit Eraſiſtratus. Eiuſdem acinos v. tritos in roſaceo oleo, calefactosq́; in cortice punici, inſtillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci ſuccum habent, præſumpti potu, à crapula tutos præſtant. Item ſanguinem excreantes, aut torminibus laborantes. Ederæ nigræ candidiores corymbi poti, ſteriles etiam uiros faciunt. Illinitur decocta in uino omniũ ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint. Lachryma ederæ pſilothrum eſt, phthiriaſinq́ue tollit. Flos cuiuſcunque generis trium digitorum captu, dyſentericos & aluum citam emendat, in uino auſtero bis die potus. Et ambuſtis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillũ corymbi. Radicis ſuccus in aceto potus, contra phalangia prodeſt. Huius quoque ligni uaſe ſpleneticos bibentes ſanari inuenio. Et acinos terunt, moxq́ue comburunt, & ita illinunt ambuſta, prius perfuſa aqua calida: Sunt qui & incidant ſucci gratia, eóque utantur ad dentes eroſos, frangíque tradunt, proximis cera munitis ne lædantur. Gummi etiam in edera quærunt, quod ex aceto utiliſſimum dentibus promittunt. Græci uicino uocabulo ciſthon appellant fruticem maiorem thymo, folijs ocimi. Duo eius genera. Flos maſculo roſaceus, fœminæ albus. Ambo proſunt

ſunt dyſentericis & ſolutionibus uentris, in uino auſtero trinis digitis flore capto, & ſimiliter bis die poto. Vlceribus ueteribus & ambuſtis cum cera, & per ſe oris ulceribus. Sub his maxime naſcitur hypociſthis, quam inter ederas diximus. Ciſſos erythranos ab iiſdem appellatur ſimilis ederæ, coxendicibus utilis è uino potus: Item lumbis: Tantamq; uim accipiũt, ut ſanguinem urina detrahant. Item chamæciſſon appellant ederam, nõ attollentem ſe à terra. Et hæc contuſa in uino acetabuli menſura, lieni medetur. Folia ambuſtis cum axungia. Smilax quoq; qui & nicophoros cognominatur, ſimilitudinem ederæ habet, tenuioribus folijs. Coronam ex eo factam impari foliorum numero, aiunt capitis doloribus mederi. Quidam duo genera ſmilacis dixere. Alterum immortalitati proximum, in conuallibus opacis, ſcandentem arbores comantibus acinorum corymbis, cõtra uenenata omnia efficaciſſimis, in tantũ, ut acinorum ſucco infantibus ſæpe inſtillato, nulla poſtea uenena nocitura ſint. Alterũ genus culta amare, & in his gigni, nullius effectus. Illam eſſe ſmilacem priorẽ, cuius lignum ad aures ſonare diximus. Similem huic aliqui dematida appellauerunt, repentem per arbores, geniculatam & ipſam. Folia eius lepram purgant. Semen aluum ſoluit acetabuli mẽſura, in aquæ hemina, aut aqua mulſa. Datur ex eadem cauſa & decoctum eius.

De harundine, & papyro, & ebeno, & rhododendro, de rhue erythro, & de erythrodano, alyſſo & radicula, & apocyno & rore marino, & canchry, & ſabina, & ſelagine, & ſamulo, & gũmi medicinis. Cap. XI

HArundinis genera XXIX. demonſtrauimus, non aliter euidentiore illa natura, quam continuis his uoluminibus tractamus. Siquidem harundinis radix cõtrita & impoſita, filicis ſtirpem corpore extrahit: item harundinem filicis radix. Et quo plura genera fecimus, illa quæ in India Syriaq; naſcitur, odorum unguentorumq; cauſa, urinam mouet cum gramine, aut apij ſemine decocta. Ciet menſtrua admotu. Medetur conuulſis duobus obolis pota, iocineri, renibus, hydropi, tuſſi etiam ſuffitu, magiſq; cum reſina. Furfuribus ulceribuſq; manantibus cum myrrha decocta. Excipitur & ſuccus eius, fitq; elaterio ſimilis. Efficaciſſima autem in omni harundine, quæ proxima radici. Efficacia & genicula. Harundo Cypria, quæ donax uocatur, corticis cinere alopecias emendat: Item putreſcentia ulcera. Folijs eius ad extrahendos aculeos utuntur. Efficacius & cõtra ignes ſacros, collectioneſq; omnes. Vulgaris harundo extractoriam uim habet, & recens tuſa, non in radice tantum, Multum enim & ipſam harundinem ualere tradunt. Medetur & luxatis, & ſpinæ doloribus radix in aceto illita. Eadem recens trita & in uino pota, uenerẽ cõcitat. Harundinũ lanugo illata auribus, obtundit auditum. Cognata in Ægypto res eſt harundini papyrus, præcipuæ utilitatis cum inaruit, ad laxandas ſiccandaſq; fiſtulas, & in tumeſcendo ad introitum medicamentorum aperiendas. Charta quæ fit ex ea, cremata inter cauſtica eſt. Cinis eius ex uino potus ſomnũ facit. Ipſa ex aqua impoſita callum ſanat.

Ne in Ægypto quidem naſcitur ebenus, ut docuimus. Nec tractamus in medicina alienos orbes: nõ omittetur tamẽ ꝓpter miraculũ. Scobẽ eius oculis unice mederi dicũt. lignóque ad cotem trito cũ paſſo, caliginẽ diſcutit: Ex aqua uero radice, albugines oculorũ. Item tuſſim pari modo dracunculi radicis adiecto cũ melle. Ebenũ medici & inter erodentia aſſumunt. Rhododendros ne nomẽ quidẽ apud nos inuenit latinũ, rhododaphnen uocant, aut neriũ. Mirũ, folia eius quadrupedũ uenenũ eſſe, homini uero cõtra ſerpentes præſidium, ruta addita è uino pota. Pecus etiam & capræ, ſi aquã biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur. Nec rhus latinũ nomen habet, cum in uſum pluribus modis ueniat. Nam & herba eſt ſylueſtris, folijs myrti, cauliculis breuibus, quæ uenena & tineas pellit: & frutex coriarius appellat̃, ſubrutilus, cubitalis, craſſitudine digitali: cuius aridis folijs, ut malicorio coria perficiũtur. Medici aũt rhoicis utunt̃ ad cõtuſa: itẽ cœliacos & ſedis ulcera, aut quæ phagedænas uocãt, trita cũ melle, & illita cũ aceto. Decoctũ eorũ inſtillatur au

tibus

ribus purulẽtis. Fit & ſtomatice decoctis ramis ad eadem quæ ex moris, ſed efficacior admixto alumine. Illiniturq́ eadem hydropicorum tumoribus. Rhus, quæ erythros appellatur, frutex eſt, & huius fruticis ſemen uim habet aſtringendi refrigerandiq́. Aſpergitur pro ſale obſonijs. Aluos ſoluit, omnesq́ carnes cum ſilphio ſuauiores facit. Vlceribus medetur manantibus cum melle: Aſperitati linguæ, percuſſis, liuidis, deſquamatis eodem modo. Capitis ulcera ad cicatricem celerrime perducit, & fœminarum abundantiam ſiſtit cibo. Alia eſt erythrodanus, quã aliqui ereuthodanũ uocant, nos rubiam, qua tingũtur lanæ, pellesq́ perficiuntur: in medicina urinam ciet, morbum regium ſanat ex aqua mulſa, & lichenas ex aceto illita: & iſchiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix ſemenq́ trahunt menſes, aluũ ſiſtunt, & collectiones diſcutiunt. Contra ſerpentes rami cum folijs imponuntur. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quoſdã morbũ regium ſanari hoc frutice, etiamſi adalligatus ſpectetur tantum. Diſtat ab eo qui alyſſon uocatur, folijs tantum & ramis minoribus: nomen accepit, quod à cane cõmorſos rabiem ſentire non patitur, potus ex aceto adalligatusque. Mirum eſt quod additur, ſaniem conſpecto omnino frutice eo ſiccari. Tingentibus & radicula lanas præparat, quam ſtruthion à Græcis uocari diximus. Medetur morbo regio & ipſa decocti eius potu: item pectoris uitijs. Vrinam ciet, aluum ſoluit, & uuluas purgat. Quamobrem aureum poculum medici uocant. Ea & ex melle prodeſt magnifice ad tuſſim, orthopnœæ cochlearis menſura. Cum polenta uero & aceto lepras tollit. Eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, pellitq́. Panos diſcutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miſcetur & malagmatis & collyrijs, claritatis cauſa. Ad ſternutamenta utilis inter pauca. Lieni quoq; ac iocineri. Eadem pota denarij unius pondere ex mulſa aqua, ſuſpirioſos ſanat. Sic & pleureticos, & omnes lateris dolores, apocyni ſemen ex aqua. Frutex eſt, folio ederæ, molliore tamen, & minus longis uiticulis, ſemine acuto, diuiſo, lanuginoſo, graui odore. Canes & oẽs quadrupedes necat in cibo datum. Eſt & roſmarinum. Duo genera eius. Alterũ ſterile, alterum cui & caulis & ſemen reſinaceum, quod canchrys uocatur. Folijs odor thuris. Radix uulnera ſanat uiridis impoſita, & ſedis procidentia, condylomata & hæmorrhoidas. Succus & fruticis & radicis morbum regium, & ea quæ repurganda ſunt. Oculorũ aciem exacuit. Semen ad uetera pectoris uitia datur potui. Et ad uuluas cũ uino & pipere. Menſes adiuuat. Podagris illinitur cum ærina farina. Purgat & lentigines, & quæ excalfacienda ſunt, aut cùm ſudor quærendus, illitum: Item conuulſis. Auget & lac in uino potum; Item radix. Ipſa herba ſtrumis cum aceto illinitur, ad tuſſim cum melle prodeſt. Canchrys multa genera habet, ut diximus. Sed hæc quæ ex rore ſupradicto naſcitur, ſi fricetur, reſinoſa eſt. Aduerſatur uenenis & uenenatis, præterquam anguibus. Sudorem mouet, tormina diſcutit, lactis ubertatem facit. Herba ſabina, brathy appellata à Græcis, duorum generum eſt. Altera tamaricæ ſimilis folio eſt, altera cupreſſo. Quare quidam Creticam cupreſſum dixerunt. A multis in ſuffitus pro thure aſſumitur. In medicamẽtis uero duplicato pondere eoſdem effectus habere quòs cinnamum traditur. Collectiones minuit, & nomas cõpeſcit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. Illinitur igni ſacro & carbunculis. Cũ melle & uino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ ſanari tradunt. Similis herbæ huic ſabinæ eſt ſelago appellata. Legitur ſine ferro dextra manu per tunicã, qua ſiniſtra exuitur uelut à furante, candida ueſte ueſtito, puréq; lotis nudis pedibus, ſacro facto prius quàm legatur, pane, uinoq́. Fertur in mappa noua. Hanc contra omnem perniciem habendam prodidere Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum uitia fumum eius prodeſſe. Iidem ſamolum herbam nominauere naſcentem in humidis: Et hanc ſiniſtra manu legi à ieiunis contra morbos ſuum boumq́, nec reſpicere legentem, nec alibi quàm in canali deponere, ibiq; conterere poturis. Gummiũ genera diximus. Ex his maiores effectus meliotis cuiuſq; erunt. Dentibus inutiles ſunt. Sanguinem coagulant, & ideo reijcientibus ſan-

guinem proſunt. Item ambuſtis, arteriæ uitijs: Inutilem urinã cient, amaritudines hebetãt aſtrictis cæteris. Quæ ex amygdala amara eſt, ſpiſſandiq́ꝫ uiribus efficacior, habet excalfactorias uires. Præponunt autẽ prunorum & ceraſorũ ac uitiũ. Siccant illitæ & aſtringũt: Ex aceto uero infantiũ lichenas ſanãt. Proſunt & tuſſi ueteri, quatuor obolis in mixto potis. Creduntur & colorẽ gratiorẽ facere, ciborumq́ꝫ appetentiã, & calculoſis prodeſſe cum paſſo potæ. Oculorum & uulnerum utilitatibus maxime conueniunt è ſpina Ægyptia.

De ſpina Arabica, & ſpina alba, & acanthio, & acacia, Cap. XII.

SPinæ Arabicæ laudes in odorum loco diximus: & ipſa ſpiſſat ſtringitq́ꝫ diſtillationes omnes, & ſanguinis excreationes, menſiumq́ꝫ abundantiam, etiamnum radice ualentior. Spinæ albæ ſemen contra ſcorpiones auxiliatur. Corona ex ea impoſita, capitis dolores minuit. Huic ſimilis eſt ſpina illa, quam Græci acanthion uocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneoſa lanugine obductis: qua collecta, etiam ueſtes quædã bombycinis ſimiles fiunt in oriente. Ipſa folia uel radices ad remedia opiſthotoni bibuntur. Eſt & acaciæ ſpina. Fit in Ægypto alba nigraq́ꝫ arbore: Item uiridi, ſed longe melior è prioribus. Fit & in Galatia tenerrima ſpinoſiore arbore. Semen omnium lenticulæ ſimile, minore eſt tantum & grano & folliculo. Colligitur autumno, antè collectum nimio ualidius. Spiſſatur ſuccus ex folliculis aqua cœleſti perfuſis, mox in pila tuſis exprimitur organis, tunc denſatur in ſole mortarijs in paſtillos. Fit & ex folijs minus efficax. Ad coria perficienda ſemine pro galla utuntur. Foliorum ſuccus & Galatiacæ acaciæ nigerrimus improbatur: Item qui ualde ruffus. Purpurea aut leucophæa, & quæ facillime diluitur, ui ſumma ad ſpiſſandum refrigerandumq́ꝫ eſt, oculorum medicamentis ante alias utiles. Lauantur in eos uſus paſtilli ab alijs, torrentur ab alijs. Capillum tingunt. Sanant ignem ſacrum, ulcera quæ ſerpunt, & humida uitia corporis, collectiones, articulos contuſos, perniones, pterygia. Abundantiam menſium fœminis ſiſtunt, uuluamq́ꝫ & ſedem procidentes. Item oculos, oris uitia & genitalium.

De uulgari ſpina & ſylueſtri, & de eryſiſceptro, & de appẽdice ſpina, & pyxacantho, & paliuro, aquifolia, & taxo, & rubis medicinæ. Cap. XIII.

VVlgaris quoq́ꝫ hæc ſpina, ex qua cortinæ fulloniæ implentur, radicis uſus habet. Per Hiſpanias quidem multi, & inter odores, & ad unguenta utuntur illa, aſpalathũ uocãtes. Eſt ſine dubio hoc nomine ſpina ſylueſtris in oriẽte (ut diximus) candida, magnitudine arboris inſtar. Sed & frutex humilior æque ſpinoſus in Niſyro & Rhodiorũ inſulis, quẽ alij eryſiſceptrũ, alij adipſatheon, ſiue dipſacon, ſiue †diacheton uocant. Optimus qui minime ferulaceus, rubens, & in purpuram uergens, detracto cortice, naſcitur pluribus locis, ſed non ubiq́ꝫ odoratus. Quã uim haberet cœleſti arcu in eum innixo, diximus. Sanat tetra oris ulcera & ozenas, genitalia exulcerata aut carbunculãtia, item rhagadia, inflationes potu. Diſcutit & ſtrangurias cortex. Sanguinẽ reddentibus medetur decoctum eius. Aluum ſiſtit cortex, Similia præſtare ſylueſtrem quoq́ꝫ putãt. Spina eſt appendix appellata, quoniam baccæ puniceo colore in ea appendices uocantur. Hæ crudæ per ſe, & aridæ in uino decoctæ, aluum citam, ac tormina compeſcunt: Pyxacanthi baccæ contra ſerpentium ictus bibunt. Paliurus quoq́ꝫ ſpinæ genus eſt. Semen eius Afri zuram uocant, contra ſcorpiones efficaciſſimum: Item calculoſis & tuſſi. Folia aſtrictoriam uim habent. Radix diſcutit panos, collectiones, uomicas: Vrinas trahit pota. Decoctum eius potum in uino aluum ſiſtit. Serpentibus aduerſatur. Radix præcipue datur in uino. Aliqui folia contuſa addito ſale, articulorum morbis imponunt. Proſunt baccæ purgationi fœminarum, cœliacis, dyſentericis, ac cholericis. In uino potæ aluum ſiſtunt. Radix decocta & illita, extrahit infixa corpori. Vtiliſſima eſt & luxatis, tumoribusq́ꝫ. Aquifolia arbor in domo aut uilla ſata, ueneficia arcet. Flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit. Itemq́ꝫ baculum ex ea factum, in quoduis animal emiſſum, etiam ſi citrà ceciderit defectu mittentis, ipſum per ſeſe recubitu propius adlabi: tam præcipuam naturam ineſſe arbori. Taxi arboris

Dioſcorides diaxylon

ſumus mures necat. Nec rubos ad maleficia tantum gennit natura, ideoq́; ex eis mora nel hominibus cibos dedit. Vim habent ſiccandi, aſtringendiq́;, gingiuis, tonſillis, genitalibus accommodatiſſimi. Aduerſantur ſerpentiũ ſceleratiſſimis hæmorrhoidi & preſteri flos aut mora. Scorpionum unlnera ſine collectionum periculo iungunt. Vrinam cient. Caules eorum tondnntur teneri, exprimiturq́; ſuccus, mox ſole cogitur in craſſitudinem mellis, ſingulari remedio contra mala oris oculorumq́;, ſanguinem excreantes, anginas nuluas, ſedes cœliacos potus aut illitus. Oris quidem uitijs etiã folia commanducata proſunt, & nlceribus manantibus, aut quibnſcunq; in capite illinuntur: cardiacis nel ſic per ſe imponuntur à mamma ſiniſtra. Item ſtomachi doloribus, oculiſq; procidentibus. Inſtillatur ſuccus eorum & auribus. Sanat cõdylomata cum roſaceo cerato. Cauliculorum ex uino decoctum, uel præſentaneum remedium eſt. Idem per ſe in cibo ſumpti cymæ modo, aut decocti in uino auſtero, labantes dentes firmant. Aluum ſiſtunt & profluuia ſanguinis, dyſentericis proſunt. Siccantur in umbra, ut cinis crematorum uuã reprimat. Folia quoq; arefacta & contuſa, iumentorũ ulceribus utilia tradũtur. Mora quæ in his naſcuntur, uel efficaciorem ſtomaticen præbuerint q̃ ſatiua morus. Eademq́; cõpoſitione, uel cũ hypociſthide tantũ & melle bibũtur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ ſtyptica uocãt, nihil efficacius rubi mora ferẽtis radice decocta in uino ad tertias partes, nt colluantur eo oris ulcera, & ſedis foueanť: tantaq́; uis eſt, ut ſpongiæ ipſæ lapideſcant. Alterũ genus rubi eſt, in quo roſa naſcitur. Gignit pilulam caſtaneæ ſimilem, præcipuo remedio calculoſis. Alia eſt cynorhoda, quam proximo dicemus uolnmine.

De cynosbato, & Idæo rubo, & rhamno, & lycio, & ſarcocolla, & de oporice medicinæ. Cap. XIIII.

CYnosbaton, alij cynoſpaſton, alij nenroſpaſton uocant, folium habet ueſtigio hominis ſimile. Fert & uuam nigram, in cuius acino neruum habet, unde neuroſpaſtos dicitur. Alia eſt à cappari, quam medici cynosbaton adpellauerunt. Huius thyrſus ad remedia ſplenis & inflationes conditus ex aceto manditur. Neruus eius cum maſtiche Chia commanducatus os purgat. Roborũ roſa alopecias cum axungia emendat. Mora capillum tingunt cum omphacino oleo. Flos mori per meſſes colligitur. Candidus pleureticis præcipuus ex uino potus, item cœliacis, Radix ad tertias decocta, aluum ſiſtit & ſanguinem: Item dentes collutos decocto. Eodem ſucco fouentur ſedis atq; genitalium nlcera. Cinis è radice deprimit uuã. Idæus rubus appellatus eſt, quoniam in Ida non aliàs naſcitur. Eſt autẽ tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusq́;, ſub arborum umbra naſcens. Huius flos cum melle epiphoris illinitur & ignibus ſacris, ſtomaticisq́; ex aqua bibendus datur. Cætera eadem præſtat quæ ſupradicta. Inter genera ruborum rhamnos appellatur à Græcis, candidior & fruticoſior. Is floret, ramos ſpargens rectis aculeis, non ut cæteri aduncis, folijs maioribus. Alterum genus eius ſylueſtre nigrius, & quadantenus rubens. Fert ueluti folliculos. Huins radice decocta in aqua fit medicamentũ, quod uocatur lycinm. Semen ſecundas trahit. Alterq́; ille candidior aſtringit magis, refrigerat, collectionibus & uulneribus accõmodatior. Folia utriuſq; & cruda & decocta illinuntur cum oleo. Lycium præſtantius è ſpina fieri tradunt, quam & pyxacanthon chironiam uocant, quales in Indicis arboribus diximus, quoniam longe præſtantiſſimum exiſtimatur Indicum. Coquuntur in aqua tuſi rami, radicesq́;, ſummæ amaritudinis, æreo uaſe ferè per triduum, iterumq́; exempto ligno, donec mellis craſſitudo fiat. Adulteratur amaris ſuccis, etiam amurca ac felle bubulo. Spuma eius ac flos quidam oculorum medicamentis additur. Reliquo ſucco faciẽ purgat, & pſoras ſanat, eroſos angulos oculorum, ueteresq́; fluxiones, aures purulentas, tonſillas, gingiuas, tuſſim, ſanguinis excreationes, fabæ magnitodine deuoratũ. Aut ſi ex ulceribus fluat, illitum, rhagadas, genitaliũ ulcera, attritus, ulcera recentia, & ſerpentia, ac putreſcentia. In naribus clauos, ſuppurationes. Bibitor & à mulieribus in lacte contra profluuia. Indici differentia, glebis extrinſecus nigris, intus ruffis:

fis: cum fregeris, cito nigreſcentibus. Aſtringit uehementer cum amaritudine. Ad eadem omnia utile eſt, ſed præcipue ad genitalia. Sunt qui & ſarcocollam ſpinæ lachrymam putent, pollini thuris ſimilem, cum quadam acrimonia dulcem. Cum uino tuſa ſiſtit fluxiones. Illinitur infantibus. Vetuſtate & hæc maxime nigreſcit. Melior, quo candidior.

Vnum etiamnum arborum medicinis debetur nobile medicamẽtum, quod oporicen uocant. Fit ad dyſentericos ſtomachiq́; uitia, in congio muſti albi, lento uapore decoctis malis coroneis quinque cum ſuis ſeminibus, punicis totidem, ſorborum ſextario, & pari menſura eius quod rhus Syriacon uocant, croci ſemuncia. Coquitur uſque ad craſſitudinem mellis. His ſubtexemus ea, quæ Græci communicatione nominum in ambiguo fecere, ánne arborum eſſent.

De chamædrye, & chamædaphne, & chamelæa, & chamæſyce, & chamæciſſo, & chamæleuce, & chamæcypariſſo, & ampelopraſo, & ſtachye, & clinopodio, & centunculo, & clematide Ægyptia medicinæ. Cap. XV.

CHamædrys herba eſt, quæ Latine triſſago dicitur. Aliqui eam chamædropem, alij teucrion appellauere. Folia habet magnitudine mentæ, colore & diuiſura quercus. Alij ſerratã, & ab ea ſerram inuentam eſſe dixere, flore penè purpureo. Carpitur prægnãs ſucco in petroſis, aduerſus ſerpentium uenena potu illituq́; efficaciſſima: Item ſtomacho, tuſſi uetuſtæ, pituitæ in gula cohæreſcenti, ruptis, conuulſis, lateris doloribus. Lienem conſumit, urinã & mẽſes ciet. Ob id incipientibus hydropicis efficax. manualibus ſcopis eius in tribus heminis aquæ decoctis uſq; ad tertias. Faciunt & paſtillos, terentes eam ex aqua. At ſupradicta ſanat & uomicas, & uetera ulcera, uel ſordida cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitijs. Foliorum ſuccus cum oleo caliginem oculorum diſcutit. Ad ſplenem ex aceto ſumitur. Excalfacit perunctione. Chamædaphne unico ramulo eſt cubitali ferè, folio tenui, lauri ſimilitudine. Semen rubens admixtũ folijs illinitᶜ capitis doloribus recens. Ardores refrigerat. Ad tormina cum uino bibitur. Menſes ſuccus eius & urinã ciet potu, partusq́; difficiles in lana appoſitus. Chamelæa ſimilitudinẽ foliorum oleæ habet: ſunt autem amara, odorata, in petroſis, palmum altitudine non excedente. Aluum purgat. Detrahit pituitam bilemq́;, folijs in duabus abſinthij partibus decoctis, ſuccoq́; eo cum melle poto. Folijs impoſitis & ulcera purgantur. Aiunt, ſi quis ante ſolis ortum eam capiat, dicatq́; ad albugines oculorũ ſe capere, adalligata diſcuti id uitium. Quoquo modo collectam iumentorum pecorumq́; oculis ſalutarem eſſe. Chamæſyce lentis folia habet, nihil ſe attollentia, in aridis petroſisq́; naſcens. Claritati oculorum, & contra ſuffuſiones utiliſſima, & cicatrices, caligines, nubeculas in uino cocta, inũcta. Vuluæ dolores ſedat appoſita in linteolo. Tollit & uerrucas omniũ generum illita. Prodeſt & orthopnoicis. Chamæciſſos ſpicata eſt tritici modo, ramulis quinis ferè, folioſa: cũ floret exiſtimari poteſt alba uiola, radice tenui, cuius bibunt iſchiadici folia tribus obolis, in uini cyathis duobus VII. diebus, admodũ amara potione. Chamæleucen apud nos farranũ ſiue farſugiũ uocãt, Naſcitur ſecus fluuios, folio populi, ſed ampliore. Radix eius imponitur carbonibus cupreſſi, atq; is nidor per infurnibulum imbibitur in uetere tuſſi. Chamæpeuce laricis folijs ſimilis, lumborũ & ſpinæ doloribus propria eſt. Chamæcypariſſos herba ex uino pota contra uenena ſerpentium omnium ſcorpionumq́; pollet. Ampelopraſon in uinetis naſcitur, folijs porri, ructu grauis. Contra ſerpentiũ ictus efficax. Vrinã & menſes ciet, eruptiones ſanguinis per genitale inhibet potũ impoſitumq́;. Datur & à partu mulieribus, & contra canis morſum. Ea quoq; quæ ſtachys uocatur, porri ſimilitudinem habet, longioribus folijs pluribusq́;, & odoris iucundi, colorisq́; in luteum inclinati. Pellit mẽſtrua.

Clinopodion, alij cleonicion, alij zopyron, alij ocymoides appellãt, ſerpyllo ſimilem, ſurculoſam, palmi altitudine, naſcitur in petroſis, orbiculato florum ambitu, ſpeciem lecti pedum præbens. Bibitur ad conuulſa, rupta, ſtrangurias, ſerpentium ictus: Item decoctæ ſuccus. Nunc ſubtexemus herbas mirabiles quidem, ſed minus claras, nobilibus in

ſequentia uolumina dilatis. Itali centunculũ uocant roſtratis folijs, ad ſimilitudinẽ capiuſpenularũ iacentẽ in aruis. Græci autẽ clematidem. Eſt eius egregius effectus ad ſiſtendam aluũ in uino auſtero. Idem ſanguinẽ ſiſtit tritus cum oxymelite, aut aquæ calidæ cyathis quinq; denarij unius pondere, ſic & ad ſecundas mulierũ efficax. Sed Græci clematidas & alias habent, unã quam aliqui echiten uocãt, alij laginẽ, nonnulli tenuẽ ſcammoniã: & pedales, folioſos, nõ diſſimiles ſcammoniæ ramos habet, niſi quod nigriora minoraq; ſunt folia. Inuenit̃ in uineis aruiſq;. Eſſur ut olus cum oleo ac ſale. Aluũ ciet. Eadẽ à dyſentericis cum lini ſemine in uino auſtero ſorbetur. Folia epiphoris imponunt̃ cum polẽta, ſuppoſito udo linteolo. Strumas impoſita ad ſuppurationẽ perducunt, deinde axungia adiecta percurãt. Item hæmorrhoidas cũ oleo uiridi. phthiſicos iuuant cũ melle. Lactis quoq; ubertatẽ faciunt in cibis ſumpta. Et infantibus illita capillum alunt. Ex aceto dentiũ dolores ſedant. Venerem ſtimulant. Eſt & alia clematis Ægyptia cognomine, quæ ab alijs daphnoides, ab alijs polygonoides uocatur, folio lauri, longa tenuiſq;, aduerſus ſerpẽtes ac priuatim aſpides ex aceto pota efficax. Ægyptus hanc maxime gignit.

De aro & dracunculo, & dracontio, & ari, & millefolio, & herba eiuſdem nominis, & pſeudobunio, & myrrhi, & onobrichi medicinæ. Cap. XVI.

QVæ & aron, de qua inter bulbos diximus, magnæ cum dracontio litis. Quidã enim eandem eſſe dixerunt. Glaucias ſatu diſcreuit, draconriũ ſyluestrem arum pronunciando. Aliqui radicem aron appellauerunt, caulem uero draconrium, in totum alium, ſi modo hic eſt, qui apud nos dracunculus uocatur. Nanque aros radicem nigram in latitunem rotundam habet multoq; maiorẽ, & qua manus impleatur. Dracunculus ſubrutilam, & draconis conuoluti modo, unde ei & nomen. Quin & ipſi Græci immenſam poſuere differentiã, ſemen dracũculi ſeruens mordaxq; tradendo: tantumq; ineſſe ei uirus, ut olfactum grauidis abortum inferat. Aron miris laudibus extulere, primũ in cibis fœminam præferentes. quoniam mas durior eſſet, & in coquendo lentior. Pectoris uitia purgare, & aridum in potione inſperſum, aut eligmate, urinam & menſes ciere. Sic & in oxymelite potũ ſtomacho, interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tuſſim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctũ biberetur. Epiphoris elixũ impoſuere. Item ſugillatis, tonſillis. Ex oleo hæmorrhoidum uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pro antidoto contra uenena: pleureticis, peripneumonicis, quo tuſſientibus modo: ſemen intritum cum oleo aut roſaceo infundens aurium dolori. Dieuches tuſſientibus aut ſuſpirioſis & orthopnoicis & purulenta excreantibus farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthiſicis è melle eligmate, & pulmonis uitijs, oſſibus etiam fractis impoſuit. Partus omnium animalium extrahit, naturæ circumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac ſtomachi uitia diſcutit, tuſſim decocti ius cum melle. Vlcera omnium generum, ſiue phagedænæ ſint, ſiue carcinomata, ſiue ſerpant, ſiue polypi in naribus, ſuccus mire ſanat. Folia ambuſtis proſunt ex uino & oleo cocta. Aluum inaniunt ex ſale & aceto ſumpta. Etiam luxatis cocta cum melle proſunt. Item articulis podagricis cum ſale, recentia uel ſicca. Hippocrates quaſlibet ad collectiones cum melle impoſuit: ad menſes trahendos ſeminis uel radicis drachmæ duæ in uini cyathis duobus ſufficiunt. Eadem potio ſi à partu non purgant̃, & ſecundas trahit, Hippocrates & radicem ipſam appoſuit. Dicunt & in peſtilentia ſalutarẽ eſſe in cibis. Ebrietatem diſcutit. Serpẽtes nidore cum crematur, priuatimq; aſpides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniantur: perunctos quoq; aro è laureo oleo fugiunt. Ideo & contra ictus dari potu in uino nigro putant utile. In folijs ari caſeus optime ſeruari traditur. Dracunculus quem dixi, hordeo matureſcente effoditur luna creſcente. Omnino habentem ſerpentes fugiunt. Ideo percuſſis prodeſſe in potu aiunt maiorem: ut & menſes, ſi ferro non attingatur, ſiſtat. Succus eius & aurium dolori prodeſt. Id autem quod Græci dracontion uocant, triplici effigie demonſtratum mihi eſt, folijs betæ non ſine thyrſo,

flore

flore purpureo. Hoc eſt ſimile aro. Alij radice longa ueluti ſignata articuloſaq; monſtrauere tribus omnino cauliculis, folia eius ex aceto decoqui contra ſerpentiũ ictus iubentes. Tertia demonſtratio fuit folio maiore q; cornus, radice harundinea, totidẽ ut affirmabãt geniculata nodis, quot haberet annos, totidemq; eſſe folia. Hi ea ex uino uel aqua contra ſerpentes dabant. Eſt & aris quæ in eadem Aegypto naſcitur, ſimilis aro, minor tantũ minoribusq; folijs, & utiq; radice, quæ tamen oliuæ grandis magnitudinẽ implet: alba geminum caulem, altera unũ tantũ emittens. Medetur utraq; ulceribus manantibus. Itẽ combuſtis ac fiſtulis. Collyrio immiſſo nomas ſiſtunt, decoctarũ in aqua, & poſtea tritarũ roſaceo addito. Sed unum miraculũ ingens, contacto genitali cuiuſq; fœminini ſexus animal in perniciẽ agi. Myriophyllon, quod noſtri millefoliũ uocãt, caulis eſt tener, ſimilis fœniculo, plurimis folijs, unde & nomen accepit. Naſcitur in paluſtribus, magnifici uſus ad uulnera. Cum aceto bibit ad difficultates urinæ & ueſicæ, & ſuſpiria, præcipitatiſq; ex alto. Efficaciſſima eadem ad dentium dolores. Hetruria hoc nomine appellat herbã in pratis tenuẽ, à lateribus capillamenti modo folioſam, eximij uſus ad uulnera: boũ neruos abſciſſos uomere ſolidari ea, ruſuſq; iungi addita axungia affirmans. Pſeudobunion napi folia habet, fruticans palmi altitudine. Laudatiſſima in Creta. Contra tormina atq; ſtranguriam, laterũ præcordiorumq; dolores bibuntur rami eius quini ſeni'ue. Myrrhis quam alij ſmyrrhizam, alij myrrhã uocãt, ſimillima eſt cicutæ, caule folijsq; & flore minor tantũ & exilior, cibo nõ inſuauis. Ciet menſtrua & partus cum uino. Aiunt quoq; eandẽ potam in peſtilẽtia ſalutarẽ eſſe. Subuenit & phthiſicis in ſorbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morſus reſtringit. Vlcera quoque in facie aut capite ſuccus eius in aqua triduo maceratæ ſanat. Onobrychis folia habet lentis, longiora paulo, florem rubentẽ, radicem exiguam & gracilem. Naſcitur circa fontes. Siccata in farinæ modum & inſperſa uino albo, ſtrangurias finit. Aluum ſiſtit. Succus eius perunctis cum oleo ſudores mouet.

De coriaceſia, & callicia, & menaide, & alijs XXIII. & medicinis earum, quas quidam magicas eſſe dicunt, & de conſidia, & de aproxi, & recidiuis amorum. Cap. XVII.

IN promiſſo herbarum mirabilium, occurrit aliqua dicere & de magicis. Quæ enim mirabiliores ſunt? Primi eas in noſtro orbe celebrauere Pythagoras atque Democritus, conſectati magos. Coriaceſia & callicia Pythagoras aquam glaciari tradit, quarum mentionem apud alios nõ reperio, nec apud eum alia de his. Idem menaidem appellat, & nomine alio corinthadem, cuius decocto in aqua ſucco, protinus ſanari ictus ſerpentium, ſi foueantur, dicit. Eundem effuſum in herba qui ueſtigio contigerint, aut forte reſperſi fuerint, inſanabiles perire, monſtrifica prorſus natura ueneni, præterquàm contra uenena. Ab eodẽ Pythagora aproxis appellatur herba, cuius radix è longinquo concipiat ignes ut naphtha, de qua in terræ miraculis diximus. Idem tradit, Si qui morbi humano corpori acciderint florente aproxi, quamuis ſanatos, admonitionem eorum ſentire quoties florere eam contigerit: & frumentum, & cicutam, & uiolam ſimilem conditionem habere. Nec me fallit hoc uolumen eius à quibuſdã Cleemporo medico aſcribi. Pythagoræ pertinax fama antiquitáſque uindicant. Et idipſum autoritatem uoluminibus affert, ſi quis alius curæ ſuæ opus, illo uiro dignum iudicauit: quod feciſſe Cleemporum, cum alia ſuo & nomine ederet, quis credat? Democriti certe chirocineta eſſe conſtat. At in his ille poſt Pythagoram magorum ſtudioſiſſimus, quanto portentoſiora tradit? Aglaophotin herbam, quæ admiratione hominum propter eximium colorẽ acceperit nomen, in marmoribus Arabiæ naſcentem Perſico latere. Qua de cauſa & marmaritin uocari. Magos utique ea uti, cum uelint deos euocare. Achemenidon, colore electri ſine folio, naſci in Tardaſtilis Indiæ, cuius radice in paſtillos digeſta, in dieq; pota in uino, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia per uarias numinum imaginationes. Eandem hipophoruada appellat, quoniam equæ præcipue caueant eam. Theombrotion XXX. ſchœnis à Choaſpe naſci, pauonis picturis ſimilem, odore eximio. Hanc autem à regibus Perſarum

comedi aut bibi contra omnia corporum incommoda, inſtabilitatemq́ mentis: eandem ſemnion à potentiæ maieſtate appellari. Aliam deinde adamantida, Armeniæ Cappadociæq́ alumnam. Hac admota, leones reſupinari cum hiatu laxo. Nominis cauſam eſſe, quod conteri nequeat. Arianidem in Ananis gigni igneam colore, colligi cum ſol in leone ſit. Huius tactu peruncta oleo ligna accendi. Therionarca in Cappadocia & Myſia naſcente, omnes feras torpeſcere, nec niſi hyænæ urinæ aſperſu recreari. Æthiopida in Meroë naſci. Ob id & meroidem appellari, folio lactucæ, hydropicis utiliſſimam è mulſo potam. Ophiuſam in Elephantine eiuſdem Æthiopiæ, liuidam, difficilemq́ aſpectu: qua pota terrorem mináſque ſerpentium obuerſari, ita ut mortem ſibi eo metu conſciſcant, ob id cogi ſacrilegos illam bibere. Aduerſari autem ei palmeum uinum. Thalaſſeglen circa Indum amnem inueniri, quæ ob id nomine alio potamantis appellatur. Hac pota lymphari homines, obuerſantibus miraculis. Theangelida in Libano Syriæ, Dicte Cretæ montibus, & Babylone, & Suſis Perſidis naſci, qua pota magi diuinẽt. Gelotophyllida in Bactris & circa Boryſthenem. Hæc ſi bibatur cum myrrha & uino, uarias obuerſari ſpecies, ridendiq́ finem nõ fieri, ni potis nucleis pineæ nucis cum pipere & melle in uino palmeo. Siſſitieterida à conuictu in Perſide nominari, quoniam hilarentur illa. Eandem protomediam, qua primatum apud reges obtineant. Caſigneten, quoniã ſecum ipſa naſcatur, nec cum ullis alijs herbis. Eandem dionyſionymphadem, quoniam uino mire conueniat. Helianthen uocat in Themiſcyra regione & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti. Hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo uino, perungi magos & Perſarum reges, ut fiat corpus aſpectu iucundum. Ideo eandẽ heliocallidem nominari. Hermeſias ab eodem uocatur, ad liberos generandos pulchros bonosq́: non herba, ſed compoſitio è nucleis pineæ nucis tritis cum melle, myrrha, croco, uino palmeo, poſtea admixto theombrotio & lacte: bibere generaturos iubet, & à conceptu puerperas partum nutrientes, ita fieri excellentes animo & forma, atq; bonos. Harum omnium magica quoque uocabula ponit. Adiecit his Apollodorus aſſectator eius herbam æſchynomenen, quoniam appropinquante manu folia contraheret. Aliam crocidem, cuius tactu phalangia morerentur. Crateuas œnotheridem, cuius aſperſu è uino, feritas omnium animalium mitigaretur. Anacampſerotem celeber arte grammatica paulò antè, cuius omnino tactu redirent amores uel cum odio depoſiti. Et abunde ſit hactenus attigiſſe in ſigula magorum in his herbis, alio de his aptiore dicturis loco.

De eriphia, & lanaria, & ſtratioti medicinæ. Cap. XVIII.

ERiphiam multi prodidere. Scarabeum hæc in auena habet, ſurſum deorſum decurrentem cum ſono hœdi, unde & nomen accepit. Hac ad uocem nihil præſtantius eſſe tradunt. Herba lanaria ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit. Æque nota lactoris uulgo eſt, plena lactis, quod guſtatũ uomitiones concitat. Eandem hanc aliqui eſſe dicunt, alij ſimilem illi, quam militarem uocant, quoniam uulnus ferro factum, nullũ nõ intra dies quinq; ſanat, ex oleo impoſita. Celebratur autem & à Græcis ſtratiotis, ſed ea in Ægypto tantum & inundatione Nili naſcitur, aizoo ſimilis, ni maiora haberet folia. Refrigerat mire, & uulnera ſanat ex aceto illita: Item ignes ſacros, ac ſuppurationes. Sanguinem quoq; qui defluit à renibus, pota cum thure maſculo mirifice ſiſtit.

De herba quæ naſcitur in capite ſtatuæ, & de herba è fluminibus, & herba lingua, & cribro, & fimetis, & rhodora, & impia, & Veneris pectine, & nodia, & philanthropo, & canaria lappa, & tordile, & de gramine, & dactylo, & fœnogræco medicinæ. Cap. XIX.

HErba in capite ſtatuæ nata, collectaq́ alicuius in ueſtis panno, & alligata in lino ruſſo, capitis dolorem confeſtim ſedare traditur. Herba quæcunq; à riuis aut fluminibus ante ſolis ortum collecta, ita, ut nemo colligentem uideat, contra tertianas adalligata læuo brachio, ita ut æger quid ſit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Lingua herba naſcitur

ſcitur circa fontes. Radix eius combuſta & trita cum adipe ſuis, adijciunt ut nigra ſit & ſterilis, alopecias emendat ungentium in ſole. Cribro in limite abiecto herbæ intus extantes decerptæ adalligatæq; grauidis, partus accelerant. Herba quæ gignitur ſupra fimeta ruris, contra anginas efficaciſſime pollet ex aqua pota. Herba iuxta quam canes urinam fundunt euulſa ne ferro attingatur, luxatis celerrime medetur. Rombotinum arborē demonſtrauimus inter arbuſta. Iuxta hanc uiduam uite naſcitur herba, quam Galli rhodoram uocant: caulem habet uirgæ ficulneæ modo geniculatum, folia urticæ in medio exalbida, eadem procedente tempore tota rubentia, florem argenteum, præcipua contra tumores feruoréſque & collectiones cum axungia ueteri tuſa, ita ut ferro non attingatur: qui perunctus eſt deſpuit ad ſuam dexteram ter. Efficacius remedium eſſe aiunt, ſi tres quoque trium nationum homines perungant dextrorſus. Herba impia uocatur incana, roriſmarini aſpectu, thyrſi modo ueſtita atque capitata. Inde alij ramuli aſſurgunt ſua capitella gerentes, ob id impiam apppellauere, quoniam liberi ſuper parentem excellāt. Alij potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, exiſtimauere. Hæc inter duos lapides trita feruet, præcipuo aduerſus anginas ſucco, lacte & uino admixto: mirumq; traditur, nunquam ab eo morbo tentari qui guſtauerint. Itaq; & ſuibus dari: quæq; medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interimi. Sunt qui & in auiū nidis inſeri aliquid ex ea putent, atq; ita nō ſtrangulari pullos auidius deuorantes. Veneris pectinem appellant à ſimilitudine pectinum: cuius radix cum malua tuſa, omnia corpori infixa extrahit. Veternoſa curat, quæ exedum uocatur. Nodia herba coriariorum officinis nota, ea muſcularis dicitur, alijſq; nominibus. Nomas curat: efficaciſſimāq; aduerſus ſcorpiones eſſe potam in uino aut poſca reperio. Philanthropon herbam Græci appellant hirſutam, quoniam ueſtibus adhæreſcat. Ex hac corona impoſita capitis dolores ſedātur. Nam quæ canaria appellatur lappa, cum plantagine & millefolio trita ex uino carcinomata ſanat, ternis diebus ſoluta. Medetur & ſuibus hæc effoſſa ſine ferro, & addita in colluuiem potunis, uel ex lacte & uino. Quidam adijciunt & fodientem dicere oportere, Hæc eſt herba argemon, quam Minerua reperit ſuibus his remedium, qui de illa guſtauerint. Tordilen alij ſemen ſilis eſſe dixerunt, alij herbam per ſe, quam & ſyreon uocauerunt. Neq; aliud de ea proditum inuenio quàm in montibus naſci. Combuſtā potu ciere mēſes, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succo eius ternis obolis hauſto renes ſanari. Addi radicem eius & in malagmatā. Gramen ipſum eſt inter herbas uulgatiſſimum. Geniculatis ſerpit internodijs, crebroq; ab his, & ex cacumine nouas radices ſpargit. Folia eius in reliquo orbe in exilitatē faſtigiantur. In Parnaſo tantum ederacea ſpecie denſius q̃ uſq; fruticante, flore odorato cādidoq;. Iumentis herba nō alia gratior, ſiue uiridis, ſiue in fœno ſiccata. Tunditur aſperſa aqua. Succum quoq; eius in Parnaſo excipi tradunt propter ubertatem. Dulcis hic eſt. In uicem eius in reliqua parte terrarum ſuccedit decoctum ad uulnera conglutinanda, quod & ipſa herba tuſa præſtat, tueturq; ab inflammationibus plagas. Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, myrrhæq; tertiæ portiones. Rurſusq; coquitur in æreo uaſe ad dentium dolores & epiphoras. Radix decocta in uino torminibus medetur & urinæ difficultatibus, ulceribus ueſicæ. Calculos frangit. Semen uehementius urinam impellit. Aluum uomitioneſq; ſiſtit. Priuatim autem draconum morſibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouem uel unius, uel è duabus tribus'ue herbis, ad hunc articulorum numerum inuolui lana ſuccida nigra iubeant, ad remedia ſtrumæ panorum'ue. Ieiunum debere eſſe qui colligat. Ita ire in domum abſentis cui medeatur, ſuperuenientiq; ter dicere, ieiuno ieiunum medicamentum dare, atque ita adalligare, triduoq; id facere. Quod è graminum genere ſeptē internodia habet, efficaciſſime capiti contra dolores adalligatur. Quidam propter ueſicæ cruciatus decoctū ex uino gramen ad dimidias à balineis bibi iubent. Sunt qui & aculeatū gramen uocant trium generum: cum in cacumine aculei ſunt plurimum quini, dactylon uocant: hos conuolu-

tos naribus inſerunt, extrahuntq; ſanguinis ciendi gratia. Altero quod eſt aizoo ſimile, ad paronychia & pterygia unguium, & cum caro unguibus increuit, utuntur cum axungia, ideo dactylon apellātes, quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli, ſed tenuis, naſcitur in parietinis, aut tegulis. Huic cauſtica uis eſt. Siſtit ulcera quæ ſerpunt. Gramen capiti circundatum, ſanguinis è naribus fluxiones ſiſtit. Camelos necare traditur in Babylonis regione id, quod iuxta uias naſcitur. Nec fœnogræco minor autoritas quod telin uocant, alij carphos. Aliqui buceras, alij ægoceras, quoniam corniculis ſemen eſt ſimile, nos ſiliciam: quod quomodo sereretur, ſuo loco docuimus. Vis eius ſiccare, mollire, diſſoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis ſubuenit, ſiue duritia, ſiue tumor, ſiue contractio ſit uuluæ, fouent, inſiduntq; infuſum quoq; prodeſt. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impoſitum medetur. Item ex aceto. Sic & iocineri decoctum. Diocles difficile parientibus ſemen eius dedit acetabili menſura tritū in nouē cyathis ſapæ, ut cum tertias partes biberint, calida lauarentur: & in balneo ſudantibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio. Farinam fœnigræci cum hordeo aut lini ſemine decoctam aqua mulſa cōtra uuluæ cruciatus ſubiecit. Itemq; impoſuit imo uētri. Lepras, lentigines, ſulphuris pari portione mixta farina curauit, nitro antè præparata cute, ſæpius die illinens, perungiq; præcipiēs. Theodorus fœnogræco miſcuit quartā partē purgati naſturtij acerrimo aceto ad lepras. Damion fœnigræci ſemen acetabuli dimidia mēſura cum ſapæ & aquæ nouē cyathis ad menſes ciendos dedit potu. Nec dubitatur quin decoctū eius utiliſſimum ſit uuluis interaneisq; exulceratis, ſicuti ſemen articulis atq; præcordijs. Si uero cum malua decoquatur, poſtea addito mulſo potus ante cætera uuluis interaneisq; laudatur: Quippe cum uapor quoq; decocti plurimū proſit. Alarumq; etiam grauecolentiā decoctum fœnigræci ſemen emēdat. Farina porrigines capitis furfuresq; cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagræ, chiragræ, articulis, carnibusq; quæ recedunt ab oſſibus. Aceto uero ſubacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto & melle tantum. Carcinomata ſubacta ex uino purgat, mox addito melle perſanat. Sumitur & ſorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq; tuſſim. Diu decoquitur, donec amaritudo deſinat. Poſtea mel additur. Nunc ipſa claritas herbarum dicetur.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VIGESIMVS QVINTVS.

PROOEMIVM.

Natura herbarum ſponte naſcentium. Cap. I.

IPSA quæ nunc dicetur herbarum claritas, medicinæ tantum gignente eas tellure, in admirationem curæ priſcorum diligentiæq; animum agit. Nihil ergo intentatum inexpertumq; illis fuit. Nihil deinde occultatum, quod non prodeſſe poſteris uellent. At nos elaborata ijs abſcōdere atq; ſupprimere cupimus, & fraudare uitam etiam alienis bonis: Ita certe recondunt, qui pauca aliqua nouere, inuidentes alijs: & neminē docere, in autoritatē ſcientiæ eſt. Tantum ab excogitādis nouis, ac iuuanda uita mores abſunt: ſummumq; opus ingeniorum diu iam hoc fuit, ut intra unumquenq; recte facta ueterum perirent. At hercule ſingula quoſdam inuenta deorū numero addidere, omnium utiq; uitam clariorem fecere cognominibus herbarum, tam benigne gratiā memoria referente. Nō æque hæc cura eorū mira eſſet in his, quæ ſatu blandiuntur, aut cibo inuitant: ſed culmina quoq; montium inuia & ſolitudines abditas omnisq; terræ fibras ſcrutati inuenere, quid quæq; radix polleret, ad quos uſus herbarum folia pertinerent, etiā quadrupedum pabulo intacta ad ſalutis uſus uertentes.

Qui lati

Qui Latine uſus herbarũ ſcripſerint, & quã ad Romanos notitia earũ peruenerit, & qui primi Græcorũ de his cõpoſuerint, & de herbarũ inuẽtione, & antiqua medicina, & quare minus exerceanť earũ remedia, & de cynorhodo, & de dracunculo medicinæ. Cap. II.

Minus hoc ꝙ par erat, noſtri celebrauere, omniũ utilitatum & uirtutum rapaciſſimi. Primuſq; & diu ſolus idem ille M. Cato, omniũ bonarum artium magiſter, paucis duntaxat attigit. Boum etiã medicamina non omiſſa. Poſt eum unus illuſtrium tentauit C. Valgius, eruditione ſpectatus, imperfecto uolumine ad diuũ Auguſtũ, inchoata etiam præfatione religioſa, ut omnibus malis humanis illius potiſſimũ principis ſemper mederetur maieſtas. Antea cõdiderat ſolus apud nos, quod equidẽ inueni, Pompeius Lenæus, Magni libertus, quo primum tempore hanc ſcientiam ad noſtros perueniſſe animaduerto. Nanq; Mithridates, maximus ſua ætate regum, quem debellauit Pompeius, omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus, uitæ fuiſſe argumentis præterꝙ fama intelligitur. Vni ei excogitatum, quotidie uenenũ bibere, præſumptis remedijs, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret. Primo inuenta genera antidoti, ex quibus unũ etiã nomen eius retinet. Illius inuentum autumant, ſanguinẽ anatum Ponticarum miſcere antidotis, quoniã ueneno uiuerent. Ad illum Aſclepiadis medendi arte clari, uolumina cõpoſita extãt, cum ſollicitatus ex urbe Roma, præcepta pro ſe mitteret. Illũ ſolum mortaliũ Mithridatem XXII. linguis locutũ certum eſt, nec de ſubiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI. quibus regnauit. Is ergo in reliqua ingenij magnitudine medicinæ peculiariter curioſus, ab hominibus ſubiectis, qui fuere pars magna terrarũ, ſingula exquirẽs, ſcriniũ cõmentationum harũ & exemplaria, effectuſq; in arcanis ſuis reliquit. Pompeius autẽ omni regia præda potitus, transferre ea ſermone noſtro libertum ſuũ Lenæũ, grammaticæ artis doctiſſimum, iuſſit: uitæq; ita profuit non minus ꝙ Reipub. uictoria illa. Præter hos Græci autores medicinæ prodidere, quos ſuis locis diximus. Ex his Euax rex Arabum, qui de ſimpliciũ effectibus ad Neronem ſcripſit: Crateuas, Dionyſius, Metrodorus, ratione blandiſſima, ſed qua nihil penè aliud ꝙ rei difficultas intelligatur. Pinxere nãq; effigies herbarũ, atq; ita ſubſcripſere effectus. Verũ & pictura fallax eſt, & coloribus tam numeroſis, præſertim in æmulatione naturæ, multum degenerat tranſcribentiũ ſors uaria. Præterea parum eſt ſingulas earum ætates pingi, cum quadripartitis uarietatibus anni faciẽ mutent. Quare cæteri ſermone eas tradidere: aliqui ne effigie quidem indicata, & nudis plerunque nominibus defuncti, quoniam ſatis uidebatur, poteſtates uimꝙ; demonſtrare quærere uolentibus. Nec eſt difficile cognitu. Nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquas contemplari ſcientia Antonij Caſtoris, cui ſumma autoritas erat in ea arte noſtro æuo, uiſendo hortulo eius in quo plurimas alebat, centeſimũ ætatis annum excedens, nullum corporis malum expertus, ac ne ætate quidem memoria aut uigore concuſſis. Nec aliud mirata magis antiquitas reperietur. Inuenta iampridem ratio eſt prænuncians horas, non modo dies ac noctes, ſolis lunæꝙ; defectuum. Durat tamen tradita perſuaſio in magna parte uulgi, ueneficijs & herbis id cogi, eamq; num fœminarum ſcientiam præualere. Certe quid non repleuere fabulis Colchis Medea, aliæq;, in primis Itala Circe, dijs etiam adſcripta? unde arbitror natum, ut Æſchylus è uetuſtiſſimis in poëtica refertam Italiam herbarum potentia proderet: multiq; Circeios, ubi habitauit illa, magno argumento etiamnum durante in Marſis à filio eius orta gẽte, quos eſſe domitores ſerpentium conſtat. Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit, cum etiam quæ rigatur Aegyptus illa non eſſet, poſtea fluminis limo innecta. Herbas certe Aegyptias à regis uxore traditas ſuæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes, obliuionem triſtitiæ ueniámque afferens, & ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Primus autem omnium quos memoria nouit, Orpheus de herbis curioſius aliqua prodidit. Poſt eum Muſæus & Heſiodus polion herbam in quantum

in quantum mirati ſunt, diximus. Orpheus & Heſiodus ſuffitiones commendauere. Homerus & alias nominatim herbas celebrat, quas ſuis locis dicemus. Ab eo Pythagoras clarus ſapientia, primus uolumeu de earum effectu compoſuit, Apollini, Æſculapioq; & in totum dijs immortalibus inueutione & origine aſſignata: compoſuit & Democritus, ambo peragratis Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptiq; magis. Adeoq; ad hæc attonita antiquitas fuit, ut affirmaret etiam incredibilia dictu. Xanthus hiſtoriarũ autor, in prima earum tradidit, occiſum draconis catulum reuocatum ad uitam à parente herba, quam balin nominat: eademq; Thylonem quem draco occiderat, reſtitutum ſaluti. Et Iuba in Arabia herba reuocatum ad uitam hominem tradit. Dixit Democritus, credidit Theophraſtus, eſſe herbam, cuius contactu illatæ ab alite qua retulimus, exiliret cuneus à paſtoribus arbori adactus: Quæ etiamſi fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri, multum eſſe quod uero ſuperſit. Inde & pleroſq; ita uideo exiſtimare, nihil non herbarum ui effici poſſe, ſed plurimarum uires eſſe incognitas: Quorũ in numero fuit Herophilus clarus medicina, à quo ferunt dictum, quaſdam fortaſſis etiã calcatas prodeſſe.

Obſeruatũ certe eſt, inflammari uulnera ac morbos ſuperuentu eorũ, qui pedibus iter confecerint. Hæc erat antiqua medicina, quæ tota migrabat in Græciæ linguas. Sed quare non plures noſcantur, cauſa eſt quod eas agreſtes literarumq; ignari experiuntur, ut qui ſoli inter illas uiuant: præterea ſecuritas quærendi, obuia medicorum turba. Multis etiam inuentis nomina deſunt, ſicut illi quam retulimus in frugum cura; ſcimusq; defoſſam in angulis ſegetis præſtare, ne qua ales intret. Turpiſſima cauſa raritatis, quod etiam qui ſciunt demonſtrare nolũt, tanquam ipſis periturum ſit quod tradiderint alijs. Accedit ratio inuentionis anceps. Quippe etiam in repertis, alias inuenit caſus, alias (ut uere dixerim) deus. Inſanabilis ad hoſce annos fuit rabidi canis morſus, pauorẽ aquæ, potusq; omnis afferens odium. Nuper cuiuſdam militantis in prætorio mater uidit in quiete, ut radicem ſyluestris roſæ, quã cynorhodon uocant, blanditam ſibi aſpectu pridie in frutecto, mitteret filio bibendam: In Lacetania res gerebatur, Hiſpaniæ proxima parte: caſuq; accidit, ut milite à morſu canis incipiente aquas expaueſcere, ſuperueniret epiſtola orãtis ut parẽret religioni: ſeruatusq; eſt ex inſperato, & poſtea quiſquis auxilium ſimile tentauit. Aliàs apud autores cynorhodi una medicina erat, ſpongiolæ, quæ in medijs ſpinis eius naſcit͏̃, cinere cum melle alopecias capitis expleri. In eadẽ prouincia cognoui in agro hoſpitis nuper ibi repertũ dracunculũ appellatũ caulẽ, pollicari craſſitudine, uerſicoloribus uiperarũ maculis, quem ferebãt contra omnium morſus eſſe remedium. Alius eſt q̃ quos in priori uolumine eiuſdẽ nominis diximus, ſed huic alia figura, aliudq; miraculũ exerentis ſe terra ad primas ſerpẽtium uernationes bipedali ferè altitudine, rurſusq; cum iiſdem in terram condentis: nec omnino occultato eo apparet ſerpens, uel hoc per ſe ſatis officioſo naturæ munere, ſi tantum præmoneret, tempusq; formidinis demonſtraret.

De quodam peſtifero fonte Germaniæ, & de britannica, & maximis morborum doloribus. Cap. III.

NEc beſtiarũ ſolum ad nocendum ſcelera ſunt, ſed interim aquarũ quoq; ac locorum. In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis ſolus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesq; in genibus ſoluerent͏̃. Stomacacen medici uocabant, & ſceletyrben ea mala. Reperta auxilio eſt herba, quæ uocat͏̃ britannica, nõ neruis modo & oris malis ſalutaris, ſed cõtra anginas quoq; & ſerpentes. Folia habet oblonga nigra, radicem nigrã. Succus eius exprimitur & ex radice. Florem uibones uocãt: qui collectus prius quàm tonitrua audiantur, & deuoratus, ſecuros in totum reddit: Friſij, quà caſtra erãt, noſtris demonſtrauere illam. Miroq; nominis cauſam, niſi forte confines oceano Britanniæ uelut propinquæ dicauere. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima naſceretur, certum eſt, etiam tum Britannia libera. Fuit quidem & hic quondam ambitus, nominibus ſuis eas adoptandi,

ut

ut docebimus feciſſe reges, ut res tanta debeatur, herbam inuenire, uitam iuuare, nũc fortaſſis aliquibus curam noſtram friuolam quoq; exiſtimaturis: adeo delicijs ſordetit etiam quæ ad ſalutem pertinent. Autores tamen quarũ inueniuntur, in primis celebrare par eſt, effectu earum digeſto in genera morborum. Qua quidem in reputatione miſereri ſortis humanæ ſubit, præter fortuita caſusq́;, & nomina quæ omnis hora excogitat ad milia morborũ, ſingulis mortalium timenda. Qui grauiſſimi ex his ſint, diſcernere ſtultitia propè uideri poteſt, cum ſuus cuiq; ad præſens quiſq; atrociſſimus uideatur. Et de hoc tamen iudicauere aui experimento, aſpertimos cruciatus eſſe calculorum à ſtillicidio ueſicæ. Proximum ſtomachi, tertium eorum quæ in capite doleant, non ob alios ferè morte conſcita. A Græcis & noxias herbas demonſtratas miror equidem. Nec uenenorum tantum, quoniam ea conditio uitæ eſt, ut mori plerunq; etiã optimi portus ſit, tradatq́; M. Varro, Seruium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum, ueneno crura perunxiſſe, & poſtea caruiſſe ſenſu omni æque quàm dolore in ea parte corporis. Sed quæ fuit uenia monſtrandi qua mentes ſoluerentur, partus eliderẽtur, multaq́; ſimilia: Ego nec abortiua dico, ac ne amatoria quidem, memor Lucullum imperatorem clariſſimum amatorio perijſſe. Nec alia magica portenta, niſi ubi cauenda ſunt aut coarguenda, in primis fide eorum damnata. Satis operæ fuit abundeq́; præſtitum uitæ, ſalutares dixiſſe, ac poſtea inuenta.

De moly, & dodecatheo, & pæonia, uel pentorobo, uel glycyſide, & panace, uel aſclepio, & heraclio, & panace chironio, & panace centaureo, uel pharnaceo, & heraclio ſiderio, & hyoſcyamo, uel apollinari, ſiue altercangeno. Cap. IIII.

Laudatiſſima herbarum eſt Homero quam uocari à dijs putat moly, & inuẽtionem eius Mercurio aſſignat, contráque ſumma ueneficia demonſtrat. Naſci eam hodie circa Pheneum, & in Cyllene Arcadiæ tradũt, ſpecie illa Homerica, radice rotũda nigraq́;, magnitudine cepæ, folio ſcillæ: effodi autem difficulter. Græci autores florem eius luteum pinxere, cum Homerus candidum ſcripſerit. Inueni è peritis herbarum medicis, qui & in Italia naſci eam diceret, afferriq́; Campania mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas, radicis xxx. pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ ſed abruptæ. Ab ea maxima autoritas herbæ eſt, quam dodecatheon uocant, omnium deorum maieſtatem commendantes. In aqua potam omnibus morbis mederi tradunt. Folia eius ſeptem, lactucis ſimillima, exeunt à lutea radice. Vetuſtiſſima inuentu pæonia eſt, nomenq́; autoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alij glycyſiden. Hæc quoque difficultas eſt, quod eadem aliter alibi nuncupantur. Naſcitur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor, ferente in cacumine ueluti Græcas nuces quatuor aut quinque. Ineſt ijs ſemen copioſum, rubrũ nigrumq́;. Hæc medetur & faunorum in quiete ludibrijs. Præcipiũt eruere noctu, quoniam ſi picus martius uideat, tuendo in oculos impetum faciat. Panaces ipſo nomine omniũ morborum remedia promittit, numeroſum & dijs inuentoribus aſcriptum. Vnum quippe aſclepion cognominatur, quoniam is filiam Panaciam appellauit. Succus eſt coactus ferulæ, qualem diximus, radice multi corticis & ſalſi. Hac euulſa ſcrobem repleri uario genere frugum religio eſt, ac terræ piamentum. Vbi, & quo fieret modo, & quale maxime probaretur, inter peregrina docuimus. Id quod è Macedonia affertur, bucolicon uocant, armentarijs ſponte erumpentẽ ſuccum excipientibus: hoc celerrime euaneſcit. Et in alijs autẽ generibus improbatur maxime nigrum ac molle. Id enim argumentum eſt cera adulterati. Alterum genus heraclion uocant, & ab Hercule inuentum tradunt, alij origanum heracleoticum ſylueſtre, quoniam eſt origano ſimile, radice inutili: de quo origano diximus. Tertium panaces chironeon cognominatᷣ ab inuẽtore. Folium eius lapatho ſimile, maius tamen & hirſutius. Flos aureus, radix parua. Naſcitur pinguibus locis. Huius flos efficaciſſimus, eóque amplius quàm ſupradicta prodeſt.

Quartum genus panaces ab eodem Chirone repertum, centaurion cognominatur:

ſed & pharnaceon, in controuerſiam inuẽtionis à Pharnace rege deductum. Seritur hoc longioribus ꝗ cætera folijs, & ſerratis. Radix odorata in umbra ſiccatur, uinoq; gratiam adijcit. Huius genera duo fecere, alterum lenioris folij, alterum tenuioris. Heracleon ſiderion & ipſum ab Hercule inuentũ eſt, caule tenui digitorum quatuor altitudine, flore puniceo, folijs coriandri. Iuxta lacus & amnes inuenitur, omniaq; uulnera ferro illata efficaciſſime ſanat. Eſt Chironis inuentũ ampelos quæ uocatur chironia, de qua diximus inter uites, ſicuti de herba cuius inuentio aſſignatur Mineruæ. Herculi quoq; eam aſſcribunt, quæ apollinaris, apud Arabas altercum ſiue altercangenum, apud Græcos uero hioſcyamus appellatur. Plura eius genera, Vnum nigro ſemine, floribus pene purpureis, ſpinoſum. Talis naſcitur in Galatia. Vulgare autem candidius eſt & fruticoſius, altius papauere. Tertij ſemen irionis ſemini ſimile, & omnia inſaniam gignentia, capitisq; uertigines. Quartũ genus molle, lanuginoſum, pinguius cæteris, candidi ſeminis, in maritimis naſcens, hoc recepere medici. Item ruffi ſeminis. Nonnunꝗ antè candidum ruffeſcit, ſi non ematuruit, improbaturq;. Et alioqui nullũ niſi cum inaruit, legitur. Natura uini, ideoq; mentem caputq; infeſtans. Vſus ſeminis & per ſe, & ſucco expreſſo. Exprimit̃ ſeparatim, & caulibus folijsq; utuntur & radice, temeraria in totũ (ut arbitror) medicina. Quippe etiã folijs conſtat mentẽ corrumpi, ſi plura ꝗ quatuor bibantur: Etiã antiqui in uino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex ſemine, ut diximus, quod ipſum auribus infuſum tentat mentẽ: Mireq; ut contra uenenũ remedia prodidere his qui id bibiſſent, & ipſum pro remedijs, adeo nullo omnia experiendi fine, ut cogerentur etiam uenena prodeſſe.

De linozoſte, parthenio, hermupoa, ſiue potius mercuriali, & achilleo, & panace heracleo, ſideriti, millefolio, & de ſcopa regia, & hermio, teucrio, ſplenio, & melampodio ſiue elleboro, quot'ue eorum genera, & de nigro elleboro & albo medicinæ, & quando detur, & quomodo ſumendum, & quibus nõ dandum, & quod mures necet. Cap. v.

Linozoſtis ſiue parthenion Mercurij inuẽtũ eſt, ideo apud Græcos hermupoan multi uocant eam, apud nos omnes Mercurialem. Duo eius genera, maſculus & fœmina, quæ efficacior, caule cubitali, interdum ramoſo in cacumine, ocimo anguſtioribus folijs, geniculis denſis, alarum cauis multis, ſemine in geniculis dependente fœminæ copioſo, mari iuxta genicula ſtante rariori ac breui contortoq;, fœminæ ſoluto & cãdido. Folia maribus nigriora, fœminis candidiora, radix ſuperuacua, prætenuis. Naſcũtur in campeſtribus cultis. Mirum eſt quod de utroq; eorum genere proditur: Vt mares gignantur hunc facere, ut fœminæ, illam. Hoc contingere, ſi à conceptu ſuccus protinus bibatur in paſſo, edantur'ue folia decocta ex oleo & ſale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus ſpicis, donec decoquatur. Decoctum dari iubent & herbã ipſam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum uſu prædicauit has, ad hunc modum medicorum nemo nouit. Ille eas uuluæ cum melle, uel roſaceo, uel irino, uel lirino admouit: Item ad ciendos menſes ſecundasq;. Hoc idem præſtare potu fotuq; dixit. Inſtillauit auribus ſurdis ſuccum, inunxitq; cum uino uetere. Aluo folia impoſuit, epiphoris, ſtranguriæ, & ueſicæ, Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem ſoluendæ, uel in febri: decoquitur quantum manus capiat, in duobus ſextarijs aquæ ad dimidias, bibitur ſale & melle admixto, necnon cum ungula ſuis, aut gallinaceo decoctum ſalubrius. Purgationis cauſa putauere aliqui utranque dandam, ſiue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, ſed ſtomachum lædunt. Reliquos uſus dicemus ſuis locis. Inuenit & Achilles diſcipulus Chironis, qua uulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos uocatur. Hac ſanaſſe Telephum dicitur. Alij primum æruginem inueniſſe, utiliſſimam emplaſtris, ideoq; pingitur ex cuſpide decutiens eam gladio in uulnus Telephi. Alij utroque uſum medicamento nolunt. Aliqui & hãc panaceam heracleon, alij ſideritim, & apud nos millefoliã uocant, cubitali ſcapo, ramoſam, minutioribus

ribus

ribus quàm fœniculi folijs ueſtitã ab imo. Alij fatentur quidem illam uulneribus utilem, ſed ueram achilleon eſſe ſcapo ceruleo pedali, ſine ramis, ex omni parte ſingulis folijs rotundis eleganter neſtitã. Alij quadrato caule, capitibus marrubij, folio quercus. Hanc etiã præciſos neruos glutinare faciunt. Alij ſideritim in macerijs naſcentem, cum teratur fœdi odoris. Etiamnum aliã ſimilem huic, ſed cãdidioribus folijs & pinguioribus, tenuioribus cauliculis, in uineis naſcentẽ. Aliam uero binûm cubitorũ, ramulis exilibus, triangulis, folio filicis, pediculo longo, betæ ſemine, omnes uulneribus præcipuas. Noſtri eam quæ eſt laniſſimo folio, ſcopas regias uocant. Medetur anginis ſuum.

Inuenit & Teucer eadem ætate teucrion, quam quidam hermion uocãt, ſpargentem iuncos tenues, folia parua, aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore, nunquam florentem: Neque ſemen gignit. Medetur lienibus. Conſtatq́ ſic inuentam: Cum exta ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eumq́ exinaniſſe. Ob id à quibuſdam ſplenion uocatur. Narrant ſues, qui radicem eius edunt, ſine ſplene inueniri. Quidam ramis hyſſopi ſurculoſam, folio fabæ, eodẽ nomine appellant, & colligi florentem adhuc iubent, adeo florere non dubitant, maximeq́ ex Cilicijs & Piſidiæ montibus laudãt.

Melampodis fama, diuinationis artibus nota eſt. Ab hoc appellatur unum ellebori genus melampodion. Aliqui paſtorem eodem nomine inueniſſe tradunt, capras purgari paſto illo animaduertentem, datóq; lacte earum ſanaſſe Prœtidas furentes. Quamobrem de omnibus eius generibus dici ſimul conuenit. Prima duo ſunt, candidum ac nigrum. Hoc radicibus tantum intelligi tradunt pleriq;. Alij folia nigri, platani ſimilia, ſed minora nigrioraq́;, & pluribus diuiſuris ſciſſa. Albi, betæ incipientis. Hæc quoq; nigriora, & canalium dorſo rubeſcentia. Vtraq; caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata ceparum modo. Nigro equi, boues, ſues necãtur: itaq; cauent id, cum candido neſcantur. Tempeſtiuum eſſe tradunt meſſibus. Plurimum autem naſcitur in Oeta monte: & optimum uno eius loco circa Pyram. Nigrũ ubiq; prouenit, ſed melius in Helicone, qui mons & alijs laudatur herbis. Cãdidum probatur Oetæum: ſecundũ Ponticũ: tertio loco Eleaticum, quod in uitibus naſci ferunt: quarto Parnaſium, quod adulteratur Ætolico ex nicino. Nigrum ex his melampodion uocant, quo & domos ſuffiunt purgantq́ ſpargentes & pecora, cum precatione ſolenni: hoc & religioſius colligit̃. Primum enim gladio circũſcribitur. Dein qui ſucciſurus eſt, ortum ſpectat: & precatur, ut id liceat ſibi cócedentibus dijs facere, obſeruatq́ aquilæ uolatus: ferè enim ſecantibus intereſt. Et ſi propè aduolauit, moriturum illo anno qui ſuccidat, augurium eſt. Nec album facile colligitur, caput aggrauans, maxime niſi præſumatur allium, & ſubinde uinum ſorbeatur, celeriterq́ fodiatur. Nigrum alij entomon uocãt, alij polyrrhizon: purgat per inferna. Candidum autem uomitione, cauſasq́ morborum extrahit, quondã terribile, poſtea tam promiſcuũ, ut pleriq; ſtudiorũ gratia ad peruidenda acrius quæ cómentabantur, ſæpius ſumptitauerint. Carneadem reſponſurũ Zenonis libris: Druſum quoq; apud nos, tribunorum populariũ clariſſimum, cui ante omnes plebs ſtans plauſit, optimates uero bellũ Marſicum imputauere, conſtat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra inſula. Ibi enim tutiſſime ſumitur, quoniam (ut diximus) ſeſamoides admiſcent. Italia ueratrum uocat. Farina eorum per ſe, & mixta radiculæ qua lanas diximus lauari, ſternutamẽtum facit, amboq́ ſomnum. Leguntur autem tenuiſſimæ radices breuesq́;, ac uelut decurtatæ etiam hæ. Nam ſumma quæ eſt craſſiſſima, cepis ſimilis, canibus tantũ datur purgationis cauſa. Antiqui radicẽ cortice q̃ carnoſiſſimo ſeligebant, quo tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis ſpongijs opertam, turgeſcentéq; acu in longitudinẽ findebãt. Deinde fila in umbra ſiccabant, ijs utentes: Nunc ramulos ipſos ab radice q̃ grauiſſimi corticis ita dant. Optimum quod acre guſtu feruensq́, in frangendo puluerem emittit. Durare uim eius xxx. annis ferunt. Nigrum medetur paralyticis, inſanientibus, hydropicis, dum citra febrim, podagris ueteribus, articularijs morbis. Trahit aluum & bilem, pituitasq́. Ex aqua datur ad leniter molliendam aluum, plurimum dra-

chma,modice quatuor obolis.Miſcuere aliqui & ſcammoneam,ſed tutius ſalem. In dulci
bus datum copioſius periculum infert,oculorum caliginem fotu diſcutit:ob id quidam &
inunxere trito.ſtrumas,ſuppurata, duritias concoquit,& purgat:Item fiſtulas, tertia die
exemptum.Verrucas tollit cũ ſquamis æris,& ſandaracha. Hydropicorum uentri impo-
nitur cum farina hordeacea & uino.Pecorum & iumẽtorum pituitas ſanat,ſurculo per au
rem traiecto,& poſtero die eadem hora exempto.Scabiem quadrupedum cum thure aut
cera,ac pice,uel cum piſſeleo.Album optimum quod celerrime mouet ſternutamenta,ſed
multum terribilius nigro,præcipue ſi quis apparatũ poturorũ apud antiquos legat,con-
tra horrores,ſtrangulatus,intẽpeſtiuas ſomni uires,ſingultus infinitos,aut ſternutamen-
ta,ſtomachi diſſolutiones,tardiores uomitus aut longiores,exiguos aut nimios. Quip-
pe alia dare ſoliti,quæ concitarent uomitiones,ipſumq; elleborũ extraherent medicamen
tis,aut clyſteribus,ſæpe etiam ſanguine uenis emiſſo.Iam uero & cum proſpere cedat,ter-
ribili uiſu uarijs coloribus uomitionum,& poſt uomitiones obſeruatione alui,balinea-
rum diſpenſatione,totius corporis cura, antecedente omnia hæc magno terrore famæ.
Nanq; tradunt abſumi carnem,ſi coquatur unà. Sed antiquorum uirium erat,quod pro-
pter hos metus parcius dabant:cum celerius erumpat,quo largius ſumitur. Themiſon bi-
nas non amplius drachmas datauit,ſequentes & quaternas dedere,claro Herophili præ-
conio,qui elleborũ fortiſſimi ducis ſimilitudini æquabat.Cõcitatis enim intus omnibus,
ipſum in primis exire.Præterea mirum inuentum eſt,quod inciſum forficulis,ut diximus
cribrant:cortex remanet,hoc inaniũt:medulla cadit,hæc in nimia purgatione data uomi-
tiones ſiſtit.Cauendum eſt felici quoq; cura,ne nubilo die detur,quippe impatibiles cru-
ciatus exiſtunt.Nam æſtate potius quàm hyeme dandum, non eſt in dubio. Corpus ſe-
ptem diebus ante præparandũ cibis acribus,abſtinentia uini,quarto & tertio die uomitio
nibus,pridie cœnæ abſtinentia.Album & in dulci datur,aptiſſime uero in lacte aut pulte.
Nuper inuenere diſſectis rhaphanis inſerere elleborũ,rurſusq; comprimere rhaphanos,
ut tranſeat uis,atq; eo lenimẽto dare.Reddi poſt quatuor ferè horas incipit.Totũ opus ſe-
ptenis peragitur horis.Medetur ita morbis comitialibus,ut diximus,uertigini,melancho-
licis,inſanientibus,lymphaticis,elephãtiæ albæ,lepris,tetano,tremulis, podagricis,hydro-
picis,incipientibusq; tympanicis,ſtomachicis,ſpaſticis,clinicis, iſchiadicis, quartanis quæ
aliter non deſinant,tuſſi ueteri,inflammationibus,torminibus redeuntibus. Vetant dari
ſenibus & pueris.Item mollibus ac fœminei corporis animiúe,exilibus aut teneris,& fœ-
minis minus quàm uiris.Item timidis,aut ſi exulcerata ſint præcordia,uel tumeant,mini-
méue ſanguinem excreantibus,cauſarijs,uel latere,uel faucibus. Medetur extrà corporis
eruptionibus pituitæ cum axungia ſalſa illitum:Item ſuppurationi ueteri.Mures polenta
admixtum necat.Galli ſagittas in uenatu elleboro tingũt,circũciſoq; uulnere teneriorem
ſentiri carnem affirmant.Muſcæ quoq; necántur albo trito,& cum lacte ſparſo.Eodem &
phthiriaſis emendatur.

De mithridatio,& ſcordoti ſiue ſcordio,& polemonia,uel philetæria,uel chi-
liodynama,& eupatoria,& centaurea ſiue chironia,& de lepto centaureo liba-
dio,felle terræ,& triorche medicinæ. Cap. VI

IPſi Mithridati Crateuas adſcripſit unam,Mithridation uocatam.Huic folia duo à ra-
dice acantho ſimilia.Caulis inter utraq; ſuſtinens roſeum florem.Alterã Lenæus,ſcor-
dotin ſiue ſcordion,ipſius manu adſcriptã,magnitudine cubitali,quadrangulo caule,ra-
moſam quernæ ſimilitudine,folijs lanuginoſis.Reperitur in Ponto cãpis pinguibus hu-
midisq;,guſtus amari.Eſt & alterius generis,latioribus folijs,mentaſtro ſimilis,plurimós
que utraq; ad uſus per ſe & inter alia in antidotis. Polemoniã,alij philetæriam,à certami
ne regum inuentionis appellant:Cappadoces autem chiliodynamam,radice craſſa,exili-
bus ramis,quibus in ſummis corymbi dependẽt,nigro ſemine:cætero rutæ ſimilis,naſci-
tur in montoſis. Eupatoria quoq; regiam autoritatem habet,caulis lignoſi, nigricantis,
hirſuti,

hirſuti,cubitalis,& aliquando amplioris,folijs per interualla quinquefolij,aut cannabis, per ambitum inciſis quinquepartito,nigris & ipſis plumoſiſq;,radice ſuperuacua. Semen dyſentericis in uino potũ auxiliatur unice. Centaurea curatus dicitur Chiron,cũ Herculis excepti hoſpitio pertractanti arma,ſagitta excidiſſet in pedem,quare aliqui chironion uocant. Folia ſunt lata,& oblonga,ſerrato ambitu,denſa ab radice,caules ternûm cubitorum,geniculati. In his capita ceu papauerum. Radix uaſta,rubeſcens,tenera fragiliſq;,ad bina cubita,madida ſucco,amara cum quadã dulcedine. Naſcitur in collibus pingui ſolo. Laudatiſſima in Arcadia,Elide,Meſſenia,Pholoë,& Lyceo,& in alpibus uero,plurimiſq; alijs locis. Quidam & ex ea lycium faciunt. Vis in uulneribus tanta,ut cohæreſcere etiam carnes tradant,ſi coquantur ſimul. In uſu radix tantum,duabus drachmis bibẽda,quibus dicetur,ſi febris ſit,in aqua trita,cæteris in uino. Medetur & ouiũ morbis decoctæ ſuccus.

Eſt alterum centaurion cognomine lepton,minutis folijs,quod aliqui libadion uocãt, quoniam ſecundũ fontes naſcitur,origano ſimile,anguſtioribus & longioribus folijs,anguloſo caule paululũ alto fruticanti,flore lychnidis,radice tenui & ſuperuacua,ſucco efficax. Ipſa herba autumno legitur,ſuccus è fronde. Quidã caules conciſos madefaciunt diebus XVIII.atq; ita exprimunt. Hoc centaurion noſtri fel terræ uocant,propter amaritudinem ſummam: Galli exacon,quoniam omnia mala medicamenta potum è corpore exigat per aluum. Tertia eſt centauris,cognomine triorches. Qui eam ſecat,rarum eſt ut nõ uulneret ſeſe. Hæc ſuccum ſanguineum mittit. Theophraſtus defendi eam,impugnariq; colligentes tradidit à triorche accipitrum genere,à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia,& uni generi aſſignant.

De clymeno,& gentiana,& lyſimachia,& parthenide,& artemiſia,& ambroſia,& nymphæa,heraclio,& euphorbia medicinæ. Cap. VII

CLymenos à rege herba appellata eſt,ederæ folijs,ramoſa,caule inani,articulis præcincta,odore graui,& ſemine ederæ,ſylueſtribus & montoſis naſcens. Quibus morbis pota medeatur,dicemus. Sed hic indicandum eſt,dum medeatur ſterilitatem pota etiam in uiris fieri. Græci plantagini ſimilem eſſe dixerunt,caule quadrato,folliculis cum ſemine inter ſe implexis,uelut in polyporum cirris. Et ſuccus autem in uſu,ut ſumma in refrigerando. Gentianam inuenit Gentius,rex Illyriorum,ubiq; naſcentem,in Illyrico tamen præſtantiſſimam,folio fraxini,ſed magnitudine lactucæ,caule tenero pollicis craſſitudine cauo & inani,ex interuallis foliato,trium aliquando cubitorum,radice lenta,ſubnigra,ſine odore,aquoſis montibus ſubalpinis plurima. Vſus in radice & ſucco. Radicis natura eſt excalfactoria,ſed prægnantibus non bibenda. Inuenit & Lyſimachus herbam lyſimachiam,quæ ab eo nomen retinet,celebrata Eraſiſtrato. Folia habet ſalicis uiridia,florem purpureũ,fruticoſa,ramulis erectis,odore acri,gignitur in aquoſis. Vis eius tanta eſt, ut iumentis diſcordantibus iugo impoſita,aſperitatem cohibeat. Mulieres quoq; hanc gloriam affectauere. In quibus Artemiſia uxor Mauſoli,adoptata herba quæ antea parthenis uocabatur. Sunt qui ab Artemide Ilithyia cognominatam putent,quoniam priuatim medeatur fœminarum malis. Eſt autẽ abſinthij modo fruticoſa,maioribus folijs pinguibusq;. Ipſius duo genera. Altera latioribus folijs,altera tenera tenuioribus,& non niſi in maritimis naſcens. Sunt qui in mediterraneis eodẽ nomine appellent,ſimplici caule,minimis folijs,floris copioſi,erũpentis cum uua matureſcit,odore non iniucundo, quam quidam botryn,alij ambroſiam uocant. Talis in Cappadocia naſcitur. Nymphæa nata traditur,nympha zelotypia erga Herculem mortua. Quare heraclion uocant aliqui,alij rhopalon,à radice clauæ ſimili. Ideóq; eos qui biberint eam duodecim diebus coitu geniturâq; priuari. Laudatiſſima in Orchomeno & Marathone. Bœoti madon uocãt, qui & ſemen edunt. Naſcitur in aquoſis,folijs magnis,in ſumma aqua,& alijs ex radice prodeuntibus,flore lilio ſimili,& cũ defloruit,capiti papaueris. In caule ſecatur autumno.

Radix nigra in ſole ſiccatur, aduerſaturq́ aluinis. Eſt & alia nymphæa in Theſſalia, amne Peneo, radice alba, capite luteo, roſæ magnitudine. Inuenit & patrum noſtrorũ ætate rex Iuba quam appellauit euphorbiam, medici ſui nomine & fratris Muſæ, à quo diuum Auguſtum cõſeruatum indicauimus. Iidem fratres inſtituere à balineis frigida multa corpora aſtringi. Antea nõ erat mos niſi calida tantũ lauari, ſicut apud Homerũ etiam inuenimus. Sed Iubæ uolumen quoq́ extat de ea herba, & clarum præconiũ. Inuenit eam in monte Atlante, ſpectatur folijs acanthinis. Vis tanta eſt, ut è longinquo ſuccus excipiatur: inciſæ conto ſubditur excipulus uentriculo hœdino: humor lactis uidetur effluere, ſiccatus cum coit, thuris effigiem habet. Qui colligunt, clarius uident. Contra ſerpentes medetur, quacunque parte percuſſa, uertice inciſo, & medicamento addito. Ibi Getuli qui legunt, hœdino lacte adulterant, ſed diſcernitur igni. Id enim quod ſyncerum non eſt, faſtidiendum odorem habet. Multum infra hunc ſuccum eſt qui in Gallia fit ex herba chamelæa, granum cocci ferente. Fractus ammoniaco ſimilis eſt, etiã leui guſtu os accenſum diu detinens & magis ex interuallo, donec fauces quoque ſiccet.

De plantagine, & bugloſſo, & cynogloſſo, & buphthalmo, & ſcythica, & de ſpartania, & hippice, & iſchæmone, & uettonica, & cantabrica, & cõſiligine, & hiberida, & chelidonia, & canaria, & elaphoboſco, & dictamo, & ariſtolochia, & quod eius delectatione inuoluãr piſces, & ſtatim capiantur, & medicinæ contra ſerpentium ictus ex herbis quas ſuperius nominauit. Cap. VIII

CElebrauit & Themiſon medicus uulgarem herbam plantaginem, tanquam inuentor, uolumine de ea ædito. Duo eius genera. Minor anguſtioribus folijs & nigrioribus, linguæ pecorum ſimillimis, caule anguloſo, in terrã inclinato, in pratis naſcẽs. Altera maior, folijs laterum modo incluſa, quæ quia ſeptena ſunt, quidã eam heptapleuron uocauere. Huius & caulis cubitalis eſt, & napi ſimilis. Naſcitur in humidis multo efficacior. Vis mira in ſiccando denſandoq́ corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æque ſiſtit fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant. Iungitur huic bugloſſos, boum linguæ ſimilis: cui præcipuum, quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur euphroſynum. Inungitur & cynogloſſos, caninas imitãs linguas, topiarijs operibus gratiſſima. Aiuntq́ quæ tres thyrſos feminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanas. Eſt alia ſimilis ei, & quæ ferat lappas minutas. Eius radix pota ex aqua, ranis & ſerpẽtibus aduerſatur. Eſt & buphthalmos ſimilis boum oculis, folio fœniculi, circa oppida naſcens, fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Quidam cachlam uocant. Hæc cũ cera ſciromata diſcutit. Inuenere herbas & uniuerſæ gentes. Scythia primam eam, quæ ſcythice uocatur, circa Bœotiam naſcens, prædulcis. Aliam utiliſſimam ad ea quæ ſpaſmata uocant. Magna & ea commendatio, quod in ore eam habentes, famem ſitimq́ non ſentiunt. Idem præſtat apud eoſdem hippice dicta, quod in equis quoque eundem effectum habeat. Traduntq́ his duabus herbis Scythas etiã in duodenos dies durare in fame ſitiq́. Iſchæmonem Thracia inuenit, qua ferunt ſanguinem ſiſti, non aperta modo uena, ſed etiam præciſa. Serpit è terra milio ſimilis, folijs aſperis & lanuginoſis, farcitur in nares. Quæ in Italia naſcit̃, & ſanguinẽ eadẽ adalligata ſiſtit. Vettones in Hiſpania eam quæ uettonica dicitur in Gallia, in Italia aũt ſerratula, à Græcis ceſtron aut pſychotrophon, ante cũctas laudatiſſima. Exit anguloſo caule, cubitorum duũm, à radice ſpargens folia ferè lapathi, ſerrata, ſemine purpureo. Folia ſiccantur in farinam plurimos ad uſus. Fit uinum ex ea & acetum ſtomacho, & claritati oculorum. Tantumq́ gloriæ habet, ut domus in qua ſata ſit, tuta exiſtimet̃ à piaculis omnibus. In eadem Hiſpania inuenta eſt cantabrica, per diui Auguſti tempora à Cantabris reperta. Naſcitur ubiq́ caule iunceo pedali, in quo ſunt floſculi oblõgi uelut calathi: in his ſemen perquam minutum. Nec aliàs defuere Hiſpaniæ herbis exquirendis, ut in quibus etiamnum hodie in numeroſo & lætiore conuictu, potionẽ è centũ herbis mulſo additis credidere ſa-

lubentimam

uberrimam ſuauiſſimamq́;: nec quiſquam genera earum iam nouit aut multitudinem; numerus tamen cõſtat in nomine. Noſtra ætas meminit herbam in Marſis repertam. Naſcitur & in Æquiculis circa uicum Neruesiæ, uocatur conſiligo. Prodeſt ut demonſtrabimus ſuo loco, deploratis in phthiſi. Inuenit nuper & Seruilius Democrates è primis medentiũ, quã appellauit hiberida, quanquam ficto nomine inuentioni eius aſſignato carmine. Naſcitur maxime circa uetera monumenta parietinasq́;, & inculta itinerũ. Floret ſemper folio naſturtij, caule cubitali, ſemine tã paruo, ut uix aſpici poſſit. Radici odor naſturtij. Vſus æſtate efficacior, & recenti tantum. Tunditur difficulter. Coxendicibus & articulis omnibus cũ axungia modica utiliſſima, uiris plurimũ quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, ut deinde in balineis deſcendatur in calidam, & poſtea oleo & uino corpus perungatur, diebusq́; uicenis interpoſitis idem fiat, ſiqua admonitio doloris ſuperſit. Hoc modo rheumatiſmos omnes ſanat occultos. Imponitur nõ in ipſa inflãmatione, ſed imminuta. Animalia quoque inuenere herbas, in primisq́; chelidoniam. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt uiſum, ut quidam uolunt, etiam erutis oculis. Genera eius duo: Maior fruticoſo caule, folio paſtinacæ erraticæ ampliore, ipſa altitudine duûm cubitorum. Colos albicans, flos luteus. Minori folia ederæ rotundiora, minus candida. Succus croci mordax, ſemen papaueris. Florent aduentu hirundinum, diſceſſu marceſcunt. Florentibus ſuccus exprimitur, & in æreo uaſe cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, ſingulari remedio cõtra caligines oculorum. Vtuntur & per ſe ſucco in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea. Inuenerunt & canes cananiam, qua faſtidium deducunt, eamq́; in noſtro conſpectu mandunt, ſed ita ut nunquam intelligatur quæ ſit: etenim depaſta cernitur. Notata eſt hæc animalis huius malignitas in alia herba maior. Percuſſus enim à ſerpente mederi quadam ſibi dicitur, ſed illam homine inſpectante nõ decerpit. Simplicius ceruæ monſtrauere elaphoboſcon, de qua diximus. Item ſeſeli enixæ à partu. Dictamum oſtendére (ut indicauimus) uulneratæ paſtæ, ſtatim decidentibus telis. Non eſt alibi quàm in Creta, ramis prætenue, pulegio ſimile, feruẽs & acre guſtu: folijs tantum utuntur. Flos nullus ei, aut ſemen, aut caulis. Radix tenuis ac ſuperuacua. Et in Creta autem nõ ſpacioſe naſcitur, mireq́; capris expetitur. Pro eo eſt & pſeudodictamum, multis in terris naſcens, folio ſimili, ramulis minoribus, à quibuſdã chondris uocatum. Minoris effectus ſtatim intelligitur. Dictamum enim minima potione accendit os. Qui legére eam, in ferula uel harundine condũt, præligantq́ue, ne potentia euaneſcat. Sunt qui dicant, utranq; naſci multifariam, ſed deteriores in agris pinguibus, ueram quidem dictamum non niſi in aſperis. Eſt & tertium genus dictamum uocatum, ſed neque facie, neque effectu ſimile, folio ſiſymbrij, ramis maioribus: procedente perſuaſione illa, quicquid in Creta naſcitur, infinito præſtare cæteris eiuſdem generis alibi genitis. Proxime quod in Parnaſo, alioquin herbiferum eſſe & Pelium montem in Theſſalia, & Telethrium in Eubœa, & totam Arcadiam ac Laconicam. Tradunt Arcades quidem non medicaminibus uti, ſed lacte circa uer, quoniam tunc maxime ſuccis herbæ turgeant, medicentúrque ubera paſcuis. Bibunt autem uaccinum, quoniam boues omniuoræ ferè ſunt in herbis. Potentia earum per quadrupedes etiamnum duobus claris exemplis manifeſta fit. Circa Abderam, & limitem qui Diomedis uocatur, equi paſti inflammantur rabie, circa Potnias uero aſini. Inter nobiliſſimas ariſtolochiæ nomen dediſſe grauidæ uidentur, quoniam eſſet ἀρίστη λεχούσαις. Noſtri malum terræ uocant, & quatuor genera eius ſeruant. Vnum tuberibus radicum rotundis, folijs inter maluam & ederam nigrioribus molliorib́usque. Alterum maſculæ, radice longa quatuor digitorum longitudine, baculi craſſitudine. Tertiũ longiſſimæ tenuitatis, uitis nouellæ, cui ſit præcipua uis, quæ clematis uocatur, ab alijs Cretica. Omnes colore buxeo, caulibus paruis, flore purpureo. Ferunt bacculas paruas ut capparis. Valent radice tantum. Eſt & quæ piſtolochia uocatur, quarti generis, tenuior quàm proxime dicta, denſis radicis capillamentis,

iunci plenioris craſſitudine. Hanc quidam polyrrhizon cognominant. Odor omniō modicatus. Sed oblonga radice tenuiorq́ gratior. Carnoſi enim eſt corticis, unguentis quoqoe nardinis conueniens. Naſcuntur pinguibus locis & campeſtribus. Effodere eas meſſibus tempeſtiuom, ita diſquamato terreno ſeruantur. Maxime tamen laudatur Pontica, & in quocunqoe genere ponderoſiſſima quæq; medicinis aptior. Rotunda contra ſerpentes. Oblonga in ſumma tamen gloria eſt, ſi modo à conceptu admota uulnis in carne bubola, mares figurat, ur traditur. Piſcatores Campaniæ radicem eam quæ rotunda eſt, uenenum terræ uocant, coramq́ nobis contuſam immixta calce in mari ſparſere: aduolant piſces cupiditate mira, ſtatimq́ exanimati fluitant. Quæ polyrrhizos cognominatur, conuulſis, contuſis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utiliſſima eſſe traditur. Semine pleureticos & neruos confirmare, excalſacere. Eadē ſatyrion eſt. Verum & effectus earum uſusq́ diceodi ſunt: ordiendumq́ à malorum omnium peſſimo, id eſt, ſerpentium ictu. Medētur ergo britānica herba, panacis generum omnium radix è uino, chironij & flos & ſemen potū, illitumúe ex nino & oleo: priuatimq́ quæ cunila bubula appellatur, polemonia uel philetæria radicis drachmis quatuor ex mero: teucria, ſideritis, ſcordotis, ex uino, priuatim ad angoes, potæ & illitæ, ſiue ſucco, ſine folio, ſine decocto: ceotaurij maioris radix drachma in uini albi cyathis tribus: gentiana præcipoe aduerſus angues, duabus drachmis cum pipere & ruta, uini cyathis ſex, ſiue uiridis ſiue ſicca. Et lyſimachiæ odorem fugiuot. Datur ex uino percuſſis chelidonia. Morſibus imponitur nettonica præcipoe: cui uis tanta perhibetur, ut ioclusæ circulo eios ſerpentes, ipſæ ſeſe interimant flagellaodo. Datur ad ictus ſemen eius denarij pondere cum tribus cyathis uini, uel farina drachmis tribus ſextario aquæ imponitur. Cantabrica, dictamum, ariſtolochia radicis drachma in uini hemina ſæpius bibenda: prodeſt & illita ex aceto: ſimiliter piſtolochia. Quin & omnino ſuſpenſa ſupra focum, fugat è domibus ſerpentes.

De argemonia, & agarico, & echio, & hyoſcyamo, & hierabotane, & blattaria, & lemonia, & quinquefolio, & dauco, & perſolata, & arcio, & cydamioo, & peucedano, omnia ad ſerpentium ictus. Cap. IX.

ARgemonia quoq; radice eius denarij pondere in uini cyathis tribus potatur. Plura de ea coouenit dici, cæteriſq́ quæ primum nominabuntur. In eo aotem genere medendi primum nominari quanq;, in quo maxime ualebit. Folia habet qualia anemone, diuiſa apij modo, caput in cauliculo papaueris ſylueſtris, item radicem. Succum croci colore acrem & acutum. Naſcitur & in aruis apud nos. Noſtri tria geoera eius faciunt, & id demum probant, cuius radix thus redoleat. Agaricon ut fungus naſcitur in arboribus circa Boſphorum, colore candido. Datur obolis quatuor contritum cum binis cyathis aceti mulſi. Id quod io Gallia naſcitur, infirmius habetur. Præterea mas ſpiſſior, amariorq́. Hic & capitis dolores facit. Fœmioa ſolutior, initio guſtus dulcis, mox in amaritudiocm tranſit. Echios utriuſque generis pulegio ſimilis, folijs coronata, drachmis duabus ex uini cyathis quatuor datur. Item altera, quæ lanugioe diſtioguitur ſpinoſa, cui & capitula uiperæ ſimilia ſunt. hæc ex uino & aceto. Quidam arcion perſooatam uocant, cuius folio nullum eſt latius, grandes lappas ferentem. Huius radicem decoctā ex aceto daot potui. Hyoſcyamum contuſum cum folijs ex uino datur peculiariter contra aſpidas.

Nulla tamen Romanæ nobilitatis plus habet quàm hierabotane. Aliqui periſtereon, noſtri uerbenacam uocant. Hæc eſt quam legatos ferre ad hoſtes indicauimus. Hac Iouis menſa uerritur, domus purgantur, luſtranturq́. Genera eius duo ſunt: Folioſa, quam fœminam putant: Mas rarioribus folijs. Ramuli utriuſque plures: tenues, cubitales, anguloſi. Folia minora quàm quercus, aoguſtioraq́, diuiſuris maioribus, flos glaucus, radix longa, tenuis. Naſcitur ubique in planis aquoſis. Quidam non diſtinguunt, ſed unum omni-

no

no genus faciunt,quoniam utraque eoſdem effectus habeat. Vtraque ſortiuntur Galli,& præcinunt reſponſa. Sed magi utiq; circa hanc inſaniunt. Hac perunctos impetrare quæ uelint,febres abigere,amicitias conciliare,nulliq; nō morbo mederi. Colligi circa canis ortum debere,ita ut ne luna aut ſol conſpiciat,fauis antè & melle terræ ad piamentum datis. Circumſcriptam ferro effodi ſiniſtra manu,& in ſublime tolli. Siccari in umbra,ſeparatim folia,caulem,radicem. Aiuntq; ſi aqua ſpargatur tridinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Aduerſus ſerpentes conteritur ex uino. Eſt ſimilis uerbaſco herba,quæ ſæpe fallit pro ea capta,folijs minus candidis,cauliculis pluribus,flore luteo. Hæc abiecta blattas in ſe contrahit,ideoq; Romæ blattariam uocant. Lemonium ſuccum lacteum mittit,concreſcentē gummi modo humidis locis. Datur denarij pondus in uino. Quinquefolium nulli ignotum eſt,cum etiam fraga gignendo cōmendetur. Græci uocant pentapetes,ſiue chamæzelon,ſiue pentaphyllon. Cum effoditur,rubram habet radicē. Hæc inareſcens nigreſcit,& anguloſa fit. Nomen à numero foliorum habet. Et ipſa herba incipit & deſinit cum uite. Adhibetur & purgandis domibus. Aduerſus ſerpentes bibitur & eius radix, quæ ſparganion uocatur,ex uino albo. Dauci genera quatuor fecit Petronius Diodotus,quæ perſequi nihil attinet,cum ſint differētiæ duæ. Probatiſſimæ in Creta, mox in Achaia,& in ſiccis ubicunq; nati,fœniculi ſimilitudine,candidioribus folijs & minoribus hirſutisq;. Caule pedali recto,radice ſuauiſſimi guſtus & odoris. Hoc in ſaxoſis naſcitur meridianis. Reliqua genera ubique naſcuntur terrenis collibus liminibusqúe,nec niſi pingui ſolo,folijs coriandri, caule cubitali,capitibus rotūdis,ſæpe pluribus quàm ternis,radice lignoſa,ſed cum inaruit ſuperuacua. Semen huius cumino ſimile, prioris milio,album,acre,odoratum omnibus & feruens. Secundum priore uehementius eſt, ideóque parce ſumi debet. Si iam maxime tertium genus facere libeat,eſt ſimile ſtaphylino, quod paſtinacam erraticam appellant,ſemine oblongo,radice dulci. Omnia hæc & hyeme & æſtate ſunt intacta quadrupedi,niſi poſt abortus. Ex alijs uſus ſeminis. Ex Creta radicis dulcis,& magis ad ſerpentes eſt. Bibitur è uino drachma una. Datur & quadrupedibus percuſſis. Therionarca alia quàm magica,& in noſtro orbe naſcitur,fruticoſa,folijs ſubuiridibus,flore roſeo: ſerpentes necat, cuicunque admota feræ & hæc torporem affert. Perſolata, quam nemo ignorat,Græci uero arcion uocant, folia habet maiora etiam cucurbitis & hirſutiora , nigrioráque & craſſiora, radicem albam & grandem. Hæc ex uino bibitur denariorum duum pondere. Item cyclamini radix contra ſerpentes omnes. Folia habet minora quàm edera,nigrioraq; & tenuiora,ſine angulis,in quibus albicant maculæ. Caule exiguo,inani,floribus purpureis,radice lata,ut rapum uideri poſſit,cortice nigro. Naſcitur in umbroſis,noſtris tuber terræ uocatur,in omnibus ſerēda domibus,ſi uerum eſt,ubi ſata ſit nihil nocere mala medicamenta:amuletum uocant:narrántque & ebrietatem repræſentari,addita in uinum. Radix ſiccata ſcillæ modo conciſa reponitur,decoquitur eadem ad craſſitudinem mellis. Suum tamen uenenum ei eſt, traduntqúe ſi prægnans radicem tranſgrediatur,abortum fieri. Eſt & altera cyclaminos cognomine ciſſanthemos, geniculatis caulibus, ſuperuacuis, à priore diſtans, circa arbores ſe uoluens,acinis ederæ,ſed mollibus, flore candido, ſpecioſo , radice ſuperuacua. Acini tantum in uſu,guſtu acri,ſed lenti. Siccantur in umbra,tuſiq; diuiduntur in paſtillos. Mihi & tertia cyclaminos demonſtrata eſt,cognomine chamæciſſos, uno omnino folio,radice ramoſa,qua piſces necantur. Sed inter primas celebratur peucedanū laudatiſſimū in Arcadia,mox Samothrace. Caulis eſt ei tenuis,longus,fœniculo ſimilis iuxta terram folioſus, radice nigra , craſſa, graui odore , ſuccoſa. Gignitur in montibus opacis. Foditur exitu autumni. Placent tenerimæ & altiſſimæ radices. Hæ conciduntur in quaternos digitos oſſeis cultellis,funduntq; ſuccum in umbra,capite prius & naribus roſaceo perunctis,ne uertigo ſentiatur. Et alius ſuccus inuenitur caulibus adhærens,inciſiſq; manat. Pro-

nat. Probatur craſſitudine mellea, colore ruffo, odore ſuauiter graui, feruens guſtu. Et hic in uſu & radix, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficaciſſimo, qui reſoluit amaris amygdalis aut ruta, bibiturq́ cõtra ſerpẽtes, & ex oleo perunctos tuetur.

De ebulo, & uerbaſco, & thelyphono, & contra ſcorpionum ictus, & rubetarum & canum morſus, & generaliter contra omne uenenum. Cap. x

EBuli quoq́, quem nemo ignorat, fumo fugantur ſerpentes. Priuatim aduerſatur ſcorpionibus polemoniæ radix, uel alligata tantum: Itẽ phalangio, ac cæteris minoribus uenenatis. Scorpionibus ariſtolochia: Agaricum obolis quatuor in uini mixti cyathis totidem. Verbenaca & phalangio, cum uino aut poſca: Item quinquefoliũ, daucum. Verbaſcum Græci phlomon uocant. Genera habet prima duo. Album, in quo mas intelligitur. Alterum nigrum, in quo fœmina. Tertium genus non niſi in ſyluis inuenitur. Sunt folia braſſicæ latiora, piloſa, caulis erectus, cubitali amplior. Semen nigrum inutile. Radix una craſſitudine digiti. Naſcuntur & in campeſtribus. Syluestri folia eleliſphaci, alta, ramis lignoſis. Sunt & phlomides duæ hirſutæ, rotũdis folijs, humiles. Tertia lychnitis uocatur, ab alijs autem thryallis, folijs ternis, aut cum plurimũ quaternis, craſſis, pinguibusq́, ad lucernarum lumina aptis. Aiunt in folijs eius quam fœminam diximus, ficus omnino nõ putreſcere. Diſtingui genera hæc penè ſuperuacuum eſt, cum ſint omnia eiuſdẽ effectus: Contra ſcorpiones bibitur radix cum ruta ex aqua, magna amaritudine, ſed effectu pari. Thelyphonon herba ab alijs ſcorpion uocatur, propter ſimilitudinem radicis, cuius tactu moriuntur ſcorpiones. Itaque contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum ſi quis elleboro candido linat, reuiuiſcere aiunt. Thelyphonon omnem quadrupedem necat, impoſita uerendis radice: folio quidem, intra eũdem diem, quod eſt ſimile cyclamino. Ipſa geniculata naſcitur in opacis. Scorpionibus aduerſatur & uettonicæ ſuccus, ac plantaginis. Sunt & ranis uenena, rubetis maxime, uidimusq́ Pſyllos in certamine patinis cãdefactas admittentes, ocyore etiam quàm aſpidum pernicie. Auxiliatur eis phrynion in uino pota. Aliqui neurada appellant, alij poterion, floribus paruis, radicibus multis, neruoſis, bene olentibus: Item aliſma, quam alij damaſonion, alij lyron appellãt. Folia ei plãtaginis, niſi anguſtiora eſſent, & magis lacinioſa, conuexaq́ in terram, aliàs etiam uenoſa ſimiliter, caule ſimplici & tenui, cubitali, capite thyrſi, radicibus denſis, tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Naſcit̃ in aquoſis. Alterũ genus eiuſdẽ in ſyluis, nigrius, maioribus folijs. Vſus in radice utriuſq́, aduerſus ranas, & lepores marinos, drachmæ pondere in uini potu. Lepori marino aduerſat̃ & cyclaminos. Veneni uim, canis quoq́ rabidi morſus habent, contra quos erit cynorhodum, de quo diximus. Plantago ad oẽs beſtiarum morſus pota atque illita prodeſt: Vettonica ex mero ueteri. Periſtereos uocatur, caule alto: foliato, cacumine in alios caules ſe ſpargens, columbis admodum familiaris, unde & nomen. Hanc habentes negant latrari à canibus. Proxima ab his malis, uenena ſunt, quæ ſibimetipſi homines excogitant. Contra hæc omnia magicasq́ artes, erit primum illud Homericum moly: dein Mithridation, & ſcordotis, & centaurium. Potu omnia mala medicamenta exigit per aluum uettonicæ ſemen in mulſo aut paſſo, uel farinæ drachma in uini ueteris cyathis IIII. Vomere cogendi, atq́ iterum bibere. Iis qui quotidie guſtent eã, nulla nocitura mala medicamẽta tradũt. Poto ueneno ariſtolochia ſubuenit eadem menſura qua cõtra ſerpentes: Quinquefolij ſuccus: Agaricum, poſtquã uomuerint, denarij pondere ex aquæ mulſæ cyathis tribus. Antirrhinon uocatur ſiue anarrhinon, ſiue lychnis agria, ſimilis lino, radice nulla, flore hyacinthi, ſemine uituli uariũ. Et hoc perunctos uenuſtiores fieri, nec ullo malo medicamento lædi poſſe, aut ueneno, ſi quis in brachiali habeat, arbitrãtur magi. Similiter eã quã eupleam uocãt, tradũtq́ ea perunctos commendatioris eſſe famæ. Artemiſiam quoq́ ſecum habẽtibus, negãt nocere mala medicamenta beſtiamúe ullam, ne ſolem quidẽ. Bibitur & hæc ex uino aduerſus opium. Alligata

ligata priuatim potens traditur, potáue aduerſus ranas. Pericarpũ bulbi genus eſt. Duæ eius ſpecies: cortice rubro alterum, alterũ nigro papaueri ſimile. Sed uis maior quàm priori, utriq; autem excalfaciendi. Ideo contra cicutam dantur, contra quam & thus & panaces & chironium præcipue. Hoc uero & contra fungos.

Remedia ad capitis uitia. Cap. XI

VErum & generatim membratimq; ſingulis corporum morbis remedia ſubtexemus, orſi à capite. Alopecias emendat nymphææ & cicutæ radix, ſi unà tritæ illinantur. Polytricha diſtat à callitricha, quod iuncos albos habet, & folia plura maioraq;. Frutice quoque maior eſt: defluentem capillum confirmat & denſat. Item lingulaca circa fontes naſcens, cuius radix admixta combuſta teritur cum adipe ſuis nigræ. Id quoq; excipitur, ut eius ſit ſuis quæ nunquam peperit. Sol ſubinde plurimum confert illitæ. Similis uſus eſt cyclamini radicis. Porriginẽ ueratri radix tollit in oleo decocta, uel in aqua. Capitis dolori medetur panacis omnium generum radix, in oleo contrita: Ariſtolochia, & iberis adalligata hora, uel diutius, ſi pati poſſit, comitante balinei uſu: Medetur & daucum. Purgat autem cyclaminos cum melle in nares addita, & ulcera capitis ſanat illita. Medetur & periſtereos. Cacalia ſiue leontice uocatur, ſemen margaritis minutis ſimile, dependens inter folia grandia, in montibus ferè: Huius grana XV. in oleo macerantur, atq; ita aduerſo capillo caput ungitur. Fit & ex callitriche ſternutamentum. Folia ſunt lenticulæ ſimilia. Caules iuncis tenuiſſimis, radice minima. Naſcitur in opacis & humidis, guſtatu feruens. Hyſſopum in oleo contritum phthiriaſi reſiſtit, & prurigini in capite. Eſt autem optimum Cilicium è Tauro monte: dein Pamphylium, & Smyrneum: ſtomacho contrarium. Purgat cum fico ſumptum per inferna, cum melle uomitionibus. Putant & ſerpentium ictibus aduerſari, tritum cũ melle & ſale, & cumino. Lonchitis nõ (ut pleriq; exiſtimauerunt) eadem eſt quæ xyphion, aut phaſganion, quanquam cuſpidi ſimilis ſemine. Habet enim folia porri, rubentia ad radicem, & plura quàm in caule capitula, perſonis comicis ſimilia, paruam exerentibus linguã, radicibus prælongis. Naſcitur in ſitientibus. E diuerſo xyphion, & phaſganion in humidis, cum primum exit, gladij præbet ſpeciem caule duûm cubitorum, radice ad nucis auellanæ figuram fimbriata, quam effodi ante meſſes oportet: ſiccari in umbra. Superior pars eius cum thure trita, æquo pondere admixto uino, oſſa fracta è capite extrahit, aut ſi quid in corpore ſuppurat, uel ſi calcata ſunt oſſa. Serpentis eadem contra uenena efficax. Caput in dolore ueratro in oleo uel roſaceo decocto tritoq;, ungi conuenit: Peucedano ex oleo uel roſaceo & aceto. Tepidum hoc prodeſt & doloribus, qui plerũq; ex dimidia parte capitis ſentiuntur, & uertigini. Perungunt & radice eius ſudoris cauſa eliciendi, quoniam cauſtica uis ei eſt. Pſyllion alij cynoides, alij cryſtallion, alij ſicelion, alij cynomyian appellant, radice tenui, ſuperuacua, ſarmentoſum, fabæ granis in cacuminibus, folijs canino capiti non diſſimilibus, ſemine aũt pulici, unde & nomen: hoc in baccis, ipſa herba in uineis inuenitur. Vis ei ad refrigerandũ & diſcutiendum ingens. Semen in uſu. Fronti imponitur in dolore & tẽporibus, ex aceto & roſaceo, aut poſca. Ad cætera illinitur acetabuli menſura ſextario aquæ, denſat ac cõtrahit. Tũc terere, & craſſitudinem illinere oportet cuicunq; dolori, & collectioni, inflammationiq;. Et uulneribus capitis medetur ariſtolochia, fracta extrahens oſſa, & in alia quidem parte corporis, ſed maxime è capite. Similiter plyſtolochia. Thyſſelium eſt non diſſimile apio. Huius radix commanducata purgat capitis pituitas.

De centaurio, & chelidonia, & panace, & hyoſcyamo, & euphorbio, ad oculorum uitia. Cap. XII

OCulorum aciem centaurio maiore putant adiuuari, ſi addita aqua foueantur. Succo uero minoris cum melle culices, nubeculas, obſcuritatẽ diſcuti, cicatrices extenuari: Albugines quidem etiam iumentorum ſiderite. Iam chelidonia ſupradictis omnibus mire medet̃. Panacis radix cũ polẽta epiphoris imponit̃. Hyoſcyami ſemen bibũt obolo,

tantundem

tantundem meconij adijcientes uinnmq́ꝫ, ad epiphoras inhibendas. Adiungunt & gentianæ ſuccum, quē collyrijs acrioribus pro meconio miſcent. Facit claritatē & euphorbium inunctis. Inſtillatur plantaginis ſuccus lippitudini. Caligines ariſtolochia diſcutit. Iberis adalligata capiti cū qninquefolio, epiphoras, & ſi qua in oculis nitia ſnnt, emendat. Verbaſcum epiphoris imponitur. Periſtereos ex roſaceo uel aceto. Ad hypochyſin & caliginem, cyclaminon in paſtillos diluunt. Peucedani ſuccum, ut diximns, ad claritatem & caligines, cum meconio & roſaceo. Pſyllion illitum fronti epiphoras ſuſpendit.

De anagallide ſiue corchoro, & mandragora ſiue circeio, & cicuta, & crethmo agrio, & molybdena, & capno, & acoro, & iride, & cotyledo, & aizoo, & andrachne, & erigero, & de ephemero, & de labro Veneris, & de rannnculo, ad oculorum, aurium, narium, dentium, oriſq́ꝫ nitia medicinæ. Cap. XIII

ANagallida aliqui corchoron uocant. Duo genera eius: Mas flore phœniceo, fœmina ceruleo, nō altiores palmo, frutice tenero folijs puſillis, rotūdis, in terra iacētibus, naſcuntur in hortis & aqnoſis. Prior floret cerulea. Vtriuſq́ꝫ ſnccus oculorum caliginē diſcutit cum melle, & ex ictu cruorem & atgema rubens, magis cum Attico melle inunctis. Pupillas dilatat: & ideo hoc inunguntur antè, qnibus paracenteſis fit. Iumentorum quoque oculis medētur. Succus caput purgat per nares infuſns, ita nt deinde nino colluatur. Bibitur & contra angnes ſucci drachma in uino. Mirum, qnod fœminam pecora uitant. At ſi decepta ſimilitudine (flore enim tantum diſtant) deguſtauere, ſtatim eam quæ aſyla uocatur, in remedio quærunt: Ea à noſtris ferus oculus nuncupatur. Præcipiūt aliqui effoſſuris, ante ſolis ortum, priuſquam quicqnā alind loquātur, ter ſalutare eam, tūc ſublatam exprimere: ita præcipuas eſſe uires. De euphorbio ſatis dictum eſt, cuius ſuccus lippitudini ſi tumor erit, itē abſinthium cum melle tritum, itemq́ꝫ uettonicæ farinæ conueniet. Ægilopas ſanat herba eodem nomine, quæ in hordeo naſcitur, tritici folio, ſemine cōtrito cum farina permixta impoſitaq́ꝫ, uel ſucco. Exprimitur hic è caule folijsque prægnantibus, dempta ſpica, & in trimeſtri farina digeritur in paſtillos. Aliqui & mandragoræ utebantur, poſtea abdicatus in hac curatione eſt. Epiphoris (quod certum eſt) medetur & oculorum dolori, radix tuſa cum roſaceo & uino. Nam ſuccus multis oculorū medicamentis miſcetur. Mandragoram alij circeium uocāt. Duo eius genera: Candidus qui & mas, niger quæ fœmina exiſtimatur, anguſtioribus folijs quàm lactucæ, hirſutis & caulibus, radicibus binis terniſue rufulis, intus albis, carnoſis teneriſq́ꝫ, penè cubitalibus. Ferunt mala auellanarum nucum magnitudine, & ijs ſemen ceu pirorum. Album hoc alij arſen, alij morion, alij hypophlomon uocāt. Huius folia alba q̃ alterius latiora, ut lapathi ſatiuæ. Cauent effoſſuri contrariū uentum, & tribus circulis antè gladio circūſcribūt, poſtea fodiunt ad occaſum ſpectantes. Succus fit & è malis & è caule, deciſo cacumine, & radice punctis aperta aut decocta: utilis hæc uel ſurculo. Conciſa quoq́ꝫ in orbiculos ſeruatur in uino. Succus nō ubiq́ꝫ inuenitur, ſed ubi poteſt, circa uindemias quærit̃. Odor grauis eius, ſed radicis & mali grauior. Ex albo mala matura in umbra ſiccātur. Succus ex ijs ſole denſatur: Item radicis tuſæ, uel in uino nigro ad tertias decoctæ. Folia ſeruātur in murijs efficacius, aliàs recentiū ſuccus peſtis eſt: ſic quoq́ꝫ noxiæ uires. Grauedinē afferunt etiā olfactu, quanquā mala in aliquibus terris mandātur, nimio tamen odore obmuteſcūt ignari. Potu quidē largiore etiā moriūtur. Vis ſomnifica pro uiribus bibentiū. Media potio cyathi unius. Bibitur & cōtra ſerpentes, & ante ſectiones pūctionesq́ꝫ, ne ſentiātur. Ob hæc ſatis eſt aliquibus ſomnū odore quæſiſſe. Bibitur & pro elleboro duobus obolis in mulſo. Efficacius elleborū, ad uomitiones & ad bilē nigram extrahendā. Cicuta quoq́ꝫ uenenū eſt, publica Athenienſiū pœna inuiſa, ad multa tamen uſus nō omittēdi. Semen habet noxiū. Caulis autem & uiridis eſtur à pleriſq́ꝫ & in patinis. Leuis hic & geniculatus ut calami nigricans, altior ſæpe binis cubitis, in cacuminib. ramoſus: folia coriādri tenuiora, grani odoratu: ſemē aniſo craſſius: radix cōcaua, nullius uſus. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ

ſi eneca

ſi enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio eſt, priuſq́; peruematur ad uitalia, uini natura excalfactoria. Sed in uino pota, irremediabilis exiſtimatur. Succus exprimitur folijs floribuſq́;, tunc enim maxime tempeſtiuus eſt. Semine trito expreſſus, & ſole denſatus in paſtillos, necat ſanguine ſpiſſando. Hæc altera uis. Et ideo ſic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad diſſoluenda medicamenta utũtur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandũ ſtomachum malagma. Præcipuus tamen eſt ad cohibendas epiphoras æſtiuas, oculorumq́; dolores ſedãdos circũlitus. Miſcetur collyrijs, & alios omnes rheumatiſmos cohibet. Folia quoq; tumorem omnẽ doloremq́; & epiphoras ſedãt. Anaxilaus autor eſt, mammas à uirginitate illitas, ſemper ſtaturas. Quod certũ eſt, lac puerperarum mammis impoſita extinguit, ueneremq́; teſtibus circa pubertatem illita. Remedia liberationi quibus bibenda cenſetur, nõ equidem præceperimus. Maxima uis natæ Suſis Parthorum, mox Laconicæ, Creticæ, Aſiaticæ. In Græcia uero Megaricæ, deinde Atticæ.

Crethmos agrios gramias tollit oculorũ impoſitus, tumorẽ quoq; polenta addita. Naſcitur uulgo molybdena, id eſt, plumbago, etiã in aruo, folio lapathi, craſſa radice, hiſpida. Hac cõmanducata ſi oculus ſubinde liniatur, plumbum quod eſt genus uitij, ex oculo tollitur. Capnos prima, quam pedes gallinaceos uocant, naſcens in parietinis, & ſepibus, ramis tenuiſſimis, ſparſiſq́;, flore purpureo, uiridis, ſucco caliginem diſcutit, itaq; in medicamenta oculorũ additur. Similis & nomine & effectu, ſed alia eſt capnos, fruticoſa, prætenera, folijs coriandri, cineracei coloris, flore purpureo. Naſcitur in hortis & ſegetibus hordeaceis. Claritatem facit inunctis oculis, delachrymationemq́; ceu fumus: unde nomen. Eadem euulſas palpebras renaſci prohibet. Acoros iridis folia habet, anguſtiora tamen & longiore pediculo, radices nigras, minusq́; uenoſas, cætero & has ſimiles iridis, guſtu acres, odore non ingratas, ructu faciles. Optimæ Ponticæ, dein Galaticæ, mox Creticæ. Sed primæ in Colchide iuxta Phaſin amnem, & ubicunque in aquoſis. Recentibus uirus maius quàm ueruſtis. Creticæ candidiores Ponticis. Sicantur utribus in umbra digitalibus fruſtis. Necnon inueniuntur qui oxymyrſinæ radicem acaron uocant, ideoq́; quidam hanc acaron agrion uocare malũt. Vis ei ad calfaciendum extenuandumq́; efficax, contra ſuffuſiones & caligines oculorum ſucco eiuſdem poto, contráq́; ſerpentes. Cotyledon paruula herba, cauliculo tenero, puſillo, pingui folio, & concauo ut coxendices, naſcitur in maritimis petroſiſq́;, uiridis, radice oliuæ modo rotunda. Oculis medetur ſucco. Eſt aliud genus eiuſdem, ſordidis folijs, latioribus, denſioribusq́; circa radicem, uelut oculum cingentibus, aſperrimi guſtus, longiore caule, ſed pergracili. Vſus eius ad eadem quæ iridis.

Aizoi duo genera: Maius in fictilibus uaſculis ſeritur, quod aliqui buphthalmon uocant, alij zoophthalmon, alij ſtergethron, quod amatorijs conueniat, alij hypogeſon, quoniã in ſubgrundijs ferè naſcitur. Sunt qui ambroſiam potius uocant, & qui amerimnon: Itali ſedum magnum, aut oculum, aut digitellum. Alterum minuſculum quod erithales uocant, alij trithales, quia ter floreat, alij chryſothales, aliqui iſoëtes: ſed aizoum utrũq;, quoniam uireat ſemper: aliqui ſemperuiuum. Maius cubiti altitudinem excedit, craſſitudine pluſquam pollicari. Folia cacumine linguæ ſimilia, carnoſa, pinguia, largo ſucco, latitudine pollicari, alia in terram conuexa, alia ſtantia, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Quod minus eſt, in muris parietiniſq́; naſcitur & tegulis, fruticoſum à radice, & ſurſum uſque ad cacumen: folijs anguſtis, mucronatis, ſuccoſis, palmo alto caule: radix inutilis.

Huic ſimilis eſt, quam Græci andrachnen agriam uocant. Itali illecebram, puſillis latioribus folijs, breuiori cacumine. Naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa. Omnium harum uis eadem, perfrigerare & aſtringere. Medentur epiphoris folia impoſita, uel ſuccus inunctis. Purgat enim ulcera oculorum, expletq́;, & ad cicatricem perducit, palpebras deglutinat. Eædem capitis doloribus medentur, ſucco uel folio temporibus illitis. Aduerſantur phalangiorum ictibus: Aconito uero maius aizoum præcipue. A ſcorpionibus quoque habentẽ id feriri negant. Medentur & aurium dolori: Item ſuccus inunctus hyoſcyami modice

mi modice: Item achilleæ, & minoris centaureæ, & plantaginis, peucedani cum roſaceo & meconio: Acori ſuccus cum roſa. Omnis autem ſtrigili calefactus infunditur. Cotyledon etiam purulentis, & cũ medulla ceruina calefacta. Ebuli radicis tritæ ſuccus linteolo colatus, mox in ſole denſatus, cum opus eſt roſaceo dilutus & calefactus, parotidas ſanat. Verbenaca quoque: Item plantago: Item ſideritis cum axungia ueteri. Narium ozenas emendat ariſtolochia cum cypero. Dentibus remedio ſunt, panacis radix commanducata, præcipue chironiæ, item ſuccus collutis: radix hyoſcyami ex aceto manducata. Item polemoniæ commanducantur & plantaginis radices, aut colluuntur in aceto decoctæ ſucco. Et folia ſunt utilia, uel ſi ſanguine gingiuæ putreſcant, uel ſanguinis ſit reiectio. Semen eiuſdem apoſtemata, & collectiones gingiuarum ſanat. Et ariſtolochia gingiuas dentésue confirmat. Verbenaca cum radice manducata, & decocta ex uino aut aceto ſuccus collutus: Item quinquefolij radices, decoctæ ad tertias uino aut aceto. Prius uero quàm decoquantur, aqua marina aut ſalſa lauantur. Decoctum diu tenendum in ore. Quidam cinere quinquefolij fricare malunt. Et uerbaſci radix decoquitur in uino ad colluendos dentes. Et hyſſopo colluuntur, & peucedani ſucco cum meconio: uel radicum anagallidis magis fœminæ ſucco, ab altera nare quàm doleat infuſo. Erigeron à noſtris uocatur ſenecio. Hanc ſi ferro circumſcriptam effodiat aliquis, tangatq́; ea dentem, & alternis ter deſpuat, ac reponat in eundem locum, ita ut uiuat herba, aiunt dentem eum poſtea non doliturum. Herba eſt trixaginis ſpecie & mollitia, cauliculis ſubrubicundis, naſcitur & in tegulis, & in muris. Nomen hoc Græci dederunt, quia uere caneſcit. Caput eius numeroſa diuiditur lanugine (qualis eſt ſpinæ) inter diuiſuras exeunte. Quare eam Callimachus acanthida appellat, alij pappum. Nec deinde Græcis de ea conſtat. Alij erucæ folijs eſſe dixerunt, alij roboris, ſed minoribus multo. Radice alij ſuperuacua, alij neruis utili, alij potu ſtrangulante. E diuerſo quidam regio morbo cum uino dederunt, & contra omnia ueſicæ uitia: Item cordis & iocineris. Renibus extrahere harenam dixere, Iſchiadicis drachmam cum oximelite ab ambulatione propinauere: torminibus quoq; in paſſo utiliſſimã, præcordijs etiam cibo ex aceto eam prædicãtes, ſerentesq́; in hortis. Nec defuere qui & alterũ genus facerent. Nec quale eſſet demonſtrarunt, contra ſerpentes in aqua bibendã, edendamq́; comitialibus dantes. Nos eam Romanis experimẽtis per uſus digeremus. Lanugo eius cũ croco & exiguo aquæ frigidæ tritæ illinitur epiphoris. Toſta cum mica ſalis ſtrumis. Ephemeron folia habet lilij, ſed minora, caulem parem, florem ceruleum, ſemen ſuperuacuum, radicem unam digitali craſſitudine, dentibus præcipuam conciſam in aceto, decoctamq́; ut tepido colluantur. Et ipſa etiam radix mobiles ſiſtit. Cauis & exeſis imprimitur. Chelidoniæ radix ex aceto trita continetur ore. Eroſis ueratrum nigrũ imponitur. Mobiles utralibet decocta in aceto firmantur. Labrum uenereum uocant in flumine naſcentem. Eſt ei uermiculus, qui circa dentes ligatur, aut cauis dentium cera includitur. Cauendum ne euulſa herba terram tangat. Ranunculum uocamus, quem Græci batrachion. Genera eius quatuor. Vnum pinguioribus quàm coriandri folijs, & ad latitudinem maluæ accedentibus, colore liuido, caule albo, gracili, & radice alba. Naſcitur in limitibus humidis & opacis. Alterum folioſius, pluribus foliorum inciſuris, altis caulibus. Tertium minimum eſt, graui odore, flore aureo. Quartum ſimile huic, flore luteo. Omnibus uis cauſtica, ſi cruda folia imponantur, puſtulasq́; ut ignis faciunt. Ideo ad lepras & pſoras eis utũtur, & ad tollenda ſtigmata, cauſticisq́; omnibus miſcẽt. Alopecijs imponũt, celeriter remouentes. Radix in dolore cõmanducata diutius, rumpit dentes. Eadem ſicca cõciſa, ſternuramentum eſt. Noſtri herbarij ſtrumeam uocant, quoniam medetur ſtrumis & panis, parte in fumo ſuſpenſa. Credũtq́; ea rurſus ſata rebellare quæ curauerint uitia: quo ſcelere & plantagine utũtur. Oris ulcera intus ſuccus plantaginis emendat, & folia radicesq́; cõmanducata, uel ſi rheumatiſmo laboret os. Vlcera fœtoremq́; quinquefoliũ. Vlcera pſyllium. Compoſita quoq; ad fœtorem, uel maxime pudendũ uitium, trade-

mus

mus. Ergo folia myrti & lentiſci pari pondere, gallæ Syriacæ dimidium pondus, ſimul terere & uino uetuſto ſparſa mandere matutino, optimum eſt. Vel ederæ baccas cum caſia & myrrha, pari pondere ex uino. Naribus utiliſſimum eſt dracontij ſemen contritum ex melle, etiamſi carcinomata in his ſint. Suggillata hyſſopo emendantur. Stigmata in facie, mandragora illita delet.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VIGESIMVSSEXTVS.

PROOEMIVM.

Reliquæ per membrorum genera medicinæ, & de nouis morbis, & de lichene quid ſit, & quando primum in Italia cœperint, & de carbunculo, & de elephantiaſi, & colo.

Cap. I.

SENSIT & facies hominum nouos, omniq; æuo priore incognitos, non Italiæ modo, uerumetiã uniuerſæ propè Europæ, morbos: tunc quoq; nec tota Italia, nec per Illyricum Galliaſue aut Hiſpanias magnopere uagatos, aut alibi, quàm Romæ circaq;, ſine dolore quidẽ illos, ac ſine pernicie uitæ: ſed tanta fœditate, ut quæcunq; mors præferenda eſſet. Grauiſſimũ ex his lichenas appellauere. Græco nomine, Latine, quoniã à mento ferè oriebatur, ioculari primum laſciuia (ut eſt procax natura multorũ in alienis miſerijs) mox & uſurpato uocabulo mentagram, occupantẽ in multis totos utiq; uultus, oculis tantum immunibus, deſcendentem uero & in colla pectuſq; ac manus, fœdo cutis furfure. Nõ fuerat hæc lues apud maiores patreſq; noſtros. Et primum Tiberij Claudij Cæſaris principatu medio irrepſit in Italia, quodam Peruſino equite Romano quæſtorio ſcriba, cum in Aſia apparuiſſet, inde contagionem eius importante. Nec ſenſere id malum fœminæ, aut ſeruitia, plebeſq; humilis, aut media, ſed proceres ueloci trãſitu oſculi maxime, fœdiore multorum, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice quàm morbo. Cauſticis nanq; curabatur: ni uſque in oſſa corpus exuſtum eſſet, rebellante tædio. Adueneruntq; ex Ægypto genitrice talium uitiorum medici, hanc ſolam operam afferentes, magna ſua præda. Siquidẽ certum eſt, Manilium Cornutum ex prætorijs legatum Aquitanicæ prouinciæ, H-S CC. elocaſſe in eo morbo curandum ſeſe. Acciditq; ſæpius, ut noua contra genera morborũ gregatim ſentirentur. Quo mirabilius quid poteſt reperiri? aliqua gigni repente uitia terrarum in parte certa, membriſq; hominum certis, uel ætatibus, aut etiã fortunis, tanq; malo eligẽte, hæc in pueris graſſari, illa in adultis, hæc proceres ſentire, illa pauperes. L. Paulo, Q. Martio cenſoribus, primum in Italiã carbunculum ueniſſe, annalibus conſcriptum eſt, peculiare Narbonẽſis prouinciæ malum: quo duo conſulares obiere condẽtibus hæc nobis eodem anno, Iulius Rufus, & Q. Lecanius Baſſus, ille medicorum inſcitia ſectus, hic uero pollice læuæ manus euulſo acu ab ſemetipſo, tam paruo uulnere ut uix cerni poſſet. Naſcitur in occultiſſimis corporũ partibus, & plerunq; ſub lingua, duritia rubens uaricis modo, ſed nigricãs capite, aliàs liuida, corpus intendens, neq; intumeſcẽs, ſine dolore, ſine pruritu, ſine alio q; ſomni indicio, quo grauatos in triduo aufert, aliquãdo & horrorẽ afferens, circaq; puſtulas paruas, rarius ferens ſtomachum, fauceſq; cum inuaſit, ocyſſime exanimans. Diximus elephantiaſin ante Pompei Magni ætatẽ non accidiſſe in Italia, & ipſam à facie ſæpius incipientem, in nare prima ueluti lenticula: mox inualeſcente per totum corpus, maculoſa, uarijs coloribus, & inæquali cute, alibi craſſa, alibi tenui, dura, ceu ſcabie aſpera: ad poſtremum uero nigreſcente, & ad oſſa carnes apprimente, intumeſcentibus digitis in pedibus manibuſq;. Ægypti peculiare hoc malũ: & cum in reges incidiſſet, populis funebre. Quippe in balineis ſolia temperabãtur humano ſanguine ad medicinam eam. Et hic

quidem morbus celeriter in Italia reſtinctus eſt: ſicut & ille quem gemurſam appellauere priſci, inter digitos pedum naſcentem, etiam nomine obliterato. Idipſum mirabile, alios deſinere in nobis, alios durare, ſicuti colum. Tiberij Cæſaris principatu irrepſit id malum. Nec quiſquam prior imperatore ipſo ſenſit, magna ciuitatis ambage, cũ edicto eius excuſantis ualetudinẽ, legeret nomen incognitũ. Quid hoc eſſe dicamus, aut quas deorũ iras? Parũ enim erãt homini certa morborũ genera, cũ ſupra C C C. eſſent, niſi etiã noua timerent? Neq; ipſi autẽ hoẽs pauciora ſibi opa ſua negocia importãt. Hæc apud priſcos erant quæ memoramus remedia, medicinã ipſa quodã modo rerũ natura faciente, & diu fuere.

Laus Hippocratis. Cap. II.

HIppocratis certe, qui primus medendi præcepta clariſſime cõdidit, referta herbarũ mentione inuenimus uolumina. Nec minus Diodis Caryſtij, qui ſecundus ætate famaq; extitit: Item Praxagoræ & Chryſippi, ac deinde Eraſiſtrati. Herophilo quidem, quanquam ſubulioris ſectæ conditori, ante omnes celebratã rationẽ eam, paulatim uſu, efficaciſſimo rerum omniũ magiſtro, peculiariter utiq; medicinæ, ad uerba garrulitatemq; deſcendente. Sedere nanque in his ſcholis auditioni operatos gratius erat, quàm ire per ſolitudines, & quærere herbas alias alijs diebus anni.

De noua medicina, & Aſclepiade medico, & qua rõne ueterẽ medicinã mutauerit. Ca. III.

DVrabat tamen antiquitas firma, magnasq; confeſſæ rei uindicabat reliquias, donec Aſclepiades ætate Magni Pompei orandi magiſter, nec ſatis in arte ea quæſtuoſus, ut ad alia ſagacis ingenij, huc ſe repente conuertit: atq; (ut neceſſe erat homini qui nec id egiſſet, nec remedia noſſet, oculis uſuq; percipiẽda) torrenti ac meditata quotidie oratione blandiens, omnia abdicauit: totamq; medicinã ad cauſam reuocando, coniecturam fecit, quinq; res maxime cõmuniũ auxiliorũ profeſſus, abſtinentiam cibi, aliàs uini, fricationem corporis, ambulationẽ, geſtationes: quæ cũ unuſquiſq; ſemetipſum ſibi præſtare poſſe intelligeret, fauentibus cunctis ut eſſent uera quæ facillima erãt, uniuerſum propè humanũ genus circũegit in ſe, nõ alio modo q̃ ſi cœlo emiſſus aduenisſet. Trahebat præterea mentes artificio mirabili, uinũ promittẽdo ægris, dandoq; tẽpeſtiue, tũ frigidã aquã. Et quoniã cauſas morborum ſcrutari prior Herophilus inſtituerat, uini rationẽ illuſtrauerat Cleophãtus apud priſcos, ipſe cognominari ſe frigida danda præferẽs, ut autor eſt M. Varro, alia quoq; blandimenta excogitabat, iã ſuſpendendo lectulos, quorũ iactatu aut morbos extenuaret, aut ſomnos alliceret, iam balineas auidiſſima hominũ cupidine inſtituẽdo, & alia multa dictu grata atq; iucunda: magna autoritate, nec minore fama, cum occurriſſet ignoto funeri, relato homine ab rogo atq; ſeruato, ne quis leuibus momentis tantã cõuerſionem factã exiſtimet. Id ſolũ poſſumus indignari, unum hominẽ è leuiſſima gente, ſine opibus ullis orſum, uectigalis ſui cauſa, repente leges ſalutis humano generi dediſſe, quas tamen poſtea abrogauere multi. Aſclepiaden adiuuere multa, quorũ cura nimis anxia & rudis, ut obruendi ægros ueſte, ſudoresq; omni modo ciẽdi, nũc corpora ad ignes torrẽdi, ſoles ue aſſiduo quærẽdi, in urbe umbroſa, imò uero tota Italia imperatrice, tũ primũ penſili balinearũ uſu ad infinitũ blandientẽ. Præterea in quibuſdã morbis medẽdi cruciatus detraxit, ut in anginis, quas curabãt in fauces organo demiſſo. Damnauit merito & uomitiones, tunc ſupra modũ frequẽtes. Arguit & medicamentorũ potus ſtomacho inimicos, quod eſt magna ex parte uetitũ. Itaq; nos in primis quæ ſunt ſtomacho utilia ſignamus.

Irriſio magicæ artis, & de lichene, eiusq; remedio, & ſaucium. Cap. IIII.

SVper omnia adiuuere eum magicæ uanitates, in tantum euectæ, ut abrogare herbis fidem cunctis poſſent. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſiccari coniectu, tactu clauſa omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem hoſtium, trepidare agmina, ac terga uertere. Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis, ut quocunq; ueniſſent, omnium rerum copia abundarent, ac multa ſimilia. Vbinam iſtæ fuere, cum Cimbri Teutoniq; terribili Marte ulularẽt, aut cũ Lucullus tot reges magorũ paucis legionibus ſterneret? Cur ue Ro-

mani duces primam ſemper in bellis commerciorum habuere curam? Cur hercule Cæſaris miles ad Pharſaliã famem ſenſit, ſi abundantia omnis cõtingere unius herbæ felicitate poterat? Non ſatius fuit Æmilianũ Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, q̃ machinis clauſtra per tot annos quatere? Siccentur hodie æthiopide Pontinæ paludes, tantumq́; agri ſuburbanæ reddatur Italiæ. Nam quæ apud eundẽ Democritũ inuenitur compoſitio medicamenti, quo pulchri boniq́; & fortunati gignãtur liberi, cur nunq̃ Perſarum regi tales dedit? Mirũ eſſet profecto, hucuſq; prouectã credulitatẽ antiquorũ, ſaluberrimis ortã initijs, ſi in ulla re modum humana ingenia nouiſſent, atq; nõ hanc ipſam medicinã ab Aſclepiade repertã, ſuo loco probaturi eſſemus euectã ultra magos etiã. Sed hæc eſt omni in re animorũ conditio, ut à neceſſarijs orſa primum, cuncta uenerint ad nimium. Igitur demonſtratarũ priore libro herbarũ reliquos effectus reddemus: adijciemus ut quaſq; ratio dictauerit. Sed in lichenis remedijs, atq; tam fœdo malo, plura undiq; aceruabimus, quanq̃ nõ paucis iam demonſtratis. Medetur ergo plantago trita, quinquefolium, radix albuci ex aceto, ficulnei caules aceto decocti, hibiſci radix cum glutino & aceto acri decocta ad quartas. Defricantur etiã pumice, ut rumicis radix trita ex aceto illinatur, & flos uiſci cũ calce ſubactus. Laudatur & tithymalũ cum reſina decoctũ. Lichen uerò herba omnibus his præfertur, inde nomine inuento. Naſcitur in ſaxoſis, folio uno ad radice lato, caule uno, paruo, longis folijs dependentibus. Hæc delet & ſtigmata. Teritur cum melle. Eſt aliud genus lichenis, petris totum adhærens ut muſcus, qui & ipſe illinitur. Hic & ſanguinem ſiſtit uulneribus inſtillatus, & collectiones illitus. Morbum quoque regium cum melle ſanat ore illito & lingua. Qui ita curantur, aqua ſalſa lauari iubentur, ungi oleo amygdalino, hortenſibus abſtinere. Ad lichenas & thapſiæ radice utuntur trita cũ melle. Anginæ argemonia medetur, ſumpta ex uino, Hyſſopum cum uino decoctum & gargarizatum, Peucedanum cum coagulo uituli marini æquis partibus, Proſerpinaca cũ muria ex mænis & oleo trita, uel ſub lingua habita, Itẽ ſuccus de quinquefolio, potus cyáthis tribus. Hic & om̃ibus fauciũ uitijs medetur gargarizatus. Verbaſcũ priuatim tõſillis in aqua potũ.

Ad ſtrumas, & ad digitos, & ad pectus, & ad tuſſim medicinæ. Cap. V.

STrumis plantago: Chelidonia cum melle & axungia: Quinquefolium: radix perſolatæ item cum axungia, operitur folio ſuo impoſita: Item artemiſia, Radix mandragoræ ex aqua. Sideritis lata folia, clauo ſiniſtra manu circumfoſſa adalligantur, cuſtodienda ſanatis, ne rurſus ſata diro herbariorum ſcelere (ut in quibuſdam) rebellet: quod & in his quos artemiſia ſanauerit, prædici reperio: item in his quos plantago. Damaſonion, quæ & alcea uocatur, ſub ſolſtitio collecta, imponitur ex aqua cœleſti, folium tritũ, uel radix cum axungia tuſa, ita ut impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores tumoreſq́;, quacunq; in parte. Bellis in pratis naſcitur, flore albo, aliquatenus rubente. Hanc cum artemiſia illitam, efficaciorẽ eſſe produnt. Condurdum herba ſolſtitialis, flore rubro, ſuſpenſa in collo, comprimere dicitur ſtrumas: item uerbenaca cũ plantagine. Digitorũ uitijs omnibus, & priuatim pterygijs, quinquefoliũ medetur. In pectoris uitijs uel grauiſſimum eſt tuſſis, huic medetur panacis radix in uino dulci. Succus hyoſcyami etiã ſanguinem excreantibus, Nidor quoq; accẽſi tuſſientibus, Item ſcordotis mixto naſturtio & reſina, cum melle tuſa arida. Facit & per ſe faciles excreationes, Itẽ centaurium maius, uel ſanguinem reijcientibus, cui uitio & plantaginis ſuccus medetur. Et uettonica obolis tribus in aqua, contra purulẽtas, contraq́; cruentas excreationes, Perſolatæ radix drachmæ ponderis, cum pineis nucleis undecim. Peucedani ſuccus, pectoris doloribus, & acorũ ſubuenit, & ideo antidotis miſcetur. Tuſſi daucum, Item ſcythica herba. Ea demũ omnibus pectoris uitijs, tuſſi & purulenta excreantibus, obolis tribus in paſſo.

De uerbaſco, & caccalia uel tuſſilagine, & bechio, & ſaluia ad tuſſim. Cap. VI.

TOtidem uerbaſcum, cuius flos aureus. Tanta huic uis eſt, ut iumentis etiam, nõ tuſſientibus modo ſed ilia quoque trahentibus, auxilietur potu, quod & de gentiana

reperio. Radix cacaliæ commanducata,& in uino madefacta, non tuſſi tantum, ſed & faucibus prodeſt. Hyſſopi quoq; quinq; rami cum duobus rutæ & ficis tribus decocti thoracem purgant. Tuſſim ſedat bechion, quæ & tuſſilago dicitur. Duo eius genera, Syluestris ubi naſcatur, ſubeſſe aquas credunt,& hoc habent ſignum aquileges. Folia ſunt maiuſcula quàm ederæ, quinq; aut ſeptem, ſubalbida à terra, ſuperne pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice tenui. Quidam eandem eſſe bechion,& alio nomine chamæleucen putant. Huius aridæ cum radice fumus per harundinem hauſtus aut deuoratus, ueterem ſanare dicitur tuſſim: ſed in ſingulos hauſtus paſſum guſtandũ eſt. Altera à quibuſdã ſaluia appellatur, ſimilis uerbaſco: conteritur ea,& colata calefit, atq; ita ad tuſſim laterisq; dolores bibitur: contra ſcorpiones eadem & dracones marinos efficax. Contra ſerpentes quoq; ex oleo perungi ea prodeſt. Hyſſopi faſciculus cum quadrante mellis decoquitur ad tuſſim.

Ad lateris dolóres & pectoris, ad orthopnœas, ad iocineris dolorem, cordis dolori, pulmoni, urinæ, tuſſi, pectori, ulceribus, renibus, hepaticis, ad uomitiones, & ad ſingultus, pleureticis, lateri. Cap. VII.

LAteris & pectoris dolores uerbaſcum cum ruta ex aqua, uettonicæ farina bibitur ex aqua calida. Stomachum corroborat ſcordotis ſuccus, centaurium, gentiana, ex aqua potæ. Plantago aut per ſe ſumpta in cibo, aut cũ lente alicæ'ue ſorbitione. Vettonica aliás grauis ſtomacho, uitia tamen ſanat pota, uel folijs commanducata, Item ariſtolochia pota, Agaricum manducatũ ſiccum, ut ex interuallo merum ſorbeatur, Nymphæa heraclia illita, Peucedani ſuccus. Pſyllion ardoribus imponitur, uel cotyledon trita cũ polenta, uel aizoum. Molon ſcapo eſt ſtriato, folijs mollibus paruis, radice IIII digitorũ, in qua extrema aſlri caput eſt: uocatur à quibuſdam ſyron: ex uino ſtomacho, & dyſpnœæ medetur, Centauriũ maius ecligmate, Plantago ſucco uel cibo, Vettonicæ tuſæ pondo libra mellis Attici ſemuncia ex aqua calida quotidie bibentibus. Ariſtolochia uel agaricon, obolis ternis ex aqua calida, aut lacte aſini pota. Ciſſanthemos ad orthopnœas bibit', Item hyſſopum, & aſthmaticis. Peucedani ſuccus in iocineris doloribus, & pectoris laterisq;, ſi febres non ſint. Sanguinẽ quoq; expuentibus ſubuenit agaricum, uictoriati pondere, tritũ, & in mulſi V. cyathis datum. Idem & amomon facit. Iocineri priuatim teucria bibitur recẽs, drachmis III t. in poſcæ hemina. Vettonicæ drachma una in aqua calida cyathis III. ad cordis uitia, in frigida cyathis II. Quinquefolij ſuccus iocineris & pulmonis uitijs, ſanguinemq; reijcientibus,& cuicũq; ſanguinis uitio intus occurrit. Iocineri anagallides mire proſunt. Capnon herbam qui edére, bilem per urinã reddunt. Acoron iocineri medetur, thoraci quoq; & præcordijs. Caucon quæ & ephedra, ab alijs anabaſis uocata, naſcitur uentoſo ferè tractu, ſcandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cirris numeroſa, qui ſunt iunci geniculati, radice pallida. Datur ex uino nigro auſtero trita ad tuſſim, ſuſpiria, tormina, & ſorbitione facta, in quam uinum addi conuenit, Itẽ gentiana madefacta pridie contrita denarij pondere in uini cyathis tribus. Geum radiculas tenues habet, nigras, bene olentes. Medetur non modo pectoris doloribus aut lateris, ſed & cruditates diſcutit iucundo ſapore. Verbenaca uerò omnibus uiſceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iocineribus, thoraci. Peculiariter autem pulmonibus,& quos ab his phthiſis tentat. Radix herbæ conſiliginis, quam nuper inuentam diximus, ſuum quidem & pecoris omnis remedium præſens eſt pulmonum uitio, uel traiecta tantum in auricula. Bibi debet ex aqua, haberiq; in ore aſſidue ſub lingua. Superficies eius herbæ an ſit in aliquo uſu, adhuc incertum eſt. Renibus prodeſt plantaginis cibus, uettonicæ potus, agaricum potum, ut in tuſſi. Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis, ubi alludit unda, neque in mari, neque in ſicco, folio iſatis craſſiore, palmo alto, in mucrone diuiſo, radice alba, odorata, craſſa, calidi guſtus. Datur hepaticis in farre cocta. Hæc herba eadem uidetur quibuſdam quæ poliũ, de qua ſuo loco diximus. Symphonia, uel gumphena, alternis uiridibus roſeisq; per caulem folijs. in poſca ſanguinem reijcientibus medetur. Iocineri autem herba melandryum

dryum, naſcens in ſegete ac pratis, flore albo odorata. Eius cauliculus conteritur ex uino uetere: Itẽ herba chalcetum è uineis contrita imponitur. Faciles præſtat uomitiones radix uettonicæ, ellebori modo IIII. drachmis in paſſo aut mulſo: Hyſſopum tritum cum melle uulius præſumpto naſturtio aut irione: Molemonium denarij pondere. Eſt & pſyllibus lacteus ſuccus, qui denſatus in gummi, ſumitur cũ melle ſupradicto pondere: præcipueq́; bilem trahit. Rurſus ſiſtunt uomitionẽ cuminum ſylueſtre, uettonicæ farina, ſumũtur ex aqua: abſtergent faſtidia, cruditatesq́; digerunt, daucum, uettonicæ farina, ex aqua mulſa, plantago decocta caulium modo. Singultus hermionium ſedat: Item ariſtolochia. Suſpiria dymenos. Pleureticis & peripneumonicis centaurium maius: item hyſſopum bibitur. Pleureticis peucedani ſuccus. Halus autem quam Galli ſic uocant, Veneti cotoneam, medetur lateri: Item renibus conuulſisq́; & ruptis. Similis eſt cunilæ bubulæ, cacuminibus thymo, dulcis, & ſitim ſedans, raræ radicis, alibi albæ, alibi nigræ. Eoſdẽ effectus lateris doloribus habet chamærops, myrteis circa caulem geminis folijs, capitibus Græculæ roſæ, ex uino pota. Iſchiadicos dolores & ſpinæ leuat agaricum potum, ut in tuſſi: Item ſtœchadis, aut uettonicæ farina ex aqua mulſa.

De omnibus uitijs uentris & remedijs, & eorum quæ circà uel intrà ſunt, & de aluo ſiſtenda, uel ſoluenda. Cap. VIII.

PLurimum tamen homini negocij aluus exhibet, cuius cauſa maior pars mortalium uiuit. Aliàs enim cibos non tranſmittit, aliàs non continet, aliàs non capit, aliàs nõ conficit. Eoq́; mores uenere, ut homo maxime cibo pereat. Peſſimum corporum uas inſtat ut creditor, & ſæpius die appellat. Huius gratia præcipue auaritia expetitur, huic luxuria conditur, huic nauigatur ad Phaſin, huic profundi uada exquiruntur: Et nemo uilitatem eius æſtimat, conſummationis fœditate. Ergo numeroſiſſima eſt circa hãc medicinæ opera. Siſtit eam ſcordotis recentis drachma cum uino trita, uel decocta potu. Polemonia quoque & dyſentericis ex uino datur: Verbaſci radix pota ex aqua duorum digitorum magnitudine: Nymphææ heracliæ ſemen cum uino potũ: Radix ſuperior è xiphio, drachmæ pondere ex aceto: Semen plantaginis in uino tritũ, uel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco eius ſumpta: Itẽ cũ lenticula cocta, uel aridæ farina inſparſa potioni cũ papauere toſto & trito, uel ſuccus infuſus, aut ſuccus uettonicæ, in uino ferro calefacto. Eadẽ cœliacis in uino auſtero datur: his & iberis imponitur, ut dictum eſt. Teneſmo radix nymphææ heracliæ è uino bibitur: Pſyllium in aqua: Acori radicis decoctum. Aizoi ſuccus aluũ ſiſtit & dyſenterias, & tineas rotundas pellit. Symphyti radix dyſenteriam ſiſtit: Item dauci. Aizoum folijs cõtritis ex uino torminibus reſiſtit. Alceæ ſiccæ farina torminibus pota cũ uino. Aſtragalus folia habet lõga inciſuris multis, obliqua circa radices, caules III. aut IIII. foliorũ plenos, florem hyacinthi, radices uilloſas, implicatas, rubras, præduras. Naſcitur in petroſis, apricis, & ijſdẽ niualibus, ſicut Pheneo Arcadiæ. Vis ei ad ſpiſſanda corpora. Aluum ſiſtit radix in uino pota: quo fit ut moueat urinã repercuſſo liquore, ſicut pleraq́; quæ aluum ſiſtũt. Sanat & dyſentericos in uino rubro tuſa. Difficile aũt tunditur. Eadem gingiuarum ſuppurationi utiliſſima eſt fotu. Colligitur exitu autumni cum folia amiſit, ſiccatur in umbra. Et ladano ſiſtitur aluus utroq́;, quod in ſegetibus naſcitur contuſo & cribrato: bibit̃ ex aqua mulſa: Itẽ nobili, è uino. Lada appellatur herba ex qua ladanum fit in Cypro, barbis caprarũ adhæreſcens. Nobilius in Arabia. Fit iam etiã in Syria atque Africa, quod toxicon uocant. Neruos enĩ in arcu circundatos lanis trahunt, adhæreſcente roſcida lanugine. Plura de eo diximus inter unguenta. Hoc grauiſſimũ odore eſt, duriſſimum tactu. Plurimũ enim terræ colligit, cũ probet̃ maxime purũ, odoratũ, molle, uiride, reſinoſum. Naturæ ei, molliendi, ſiccandi, concoquẽdi, ſomnũ alliciendi. Capillũ fluentẽ cohibet, nigritiãq́; cuſtodit. Auribus cum hydromelite aut roſaceo infunditur. Furfures cutis & manantia ulcera ſale addito ſanat: Tuſſim ueterem cum ſtorace ſumptum. Efficaciſſimũ ad ructus. Aluũ ſiſtit & chondris, ſiue pſeudodictamũ: hypociſthis, orobathion

quibuſdam dicta, malogranato immaturo ſimilis. Naſcitur ut diximus ſub ciſtho, unde nomen, hæc areſacta in umbra ſiſtit aluum ex uino auſtero nigroq́ʒ utraqʒ. Duo enim genera eius, cādida, & ruffa. Vſus in ſucco, ſpiſſat, ſiccat. Et ruffa magis ſtomachi rheumatiſmos emendat. Pota tribus obolis, ſanguinis excreationes. Cum amylo dyſenterias pota & infuſa. Item uerbenaca ex aqua data, aut carentibus febre ex uino aminæo, cochlearibus quinqʒ additis in cyathos tres uini. Lauet quoqʒ naſcens in riuis condita & cocta tor minibus medetur. Potamogeton uero ex uino dyſentericis etiam & cœliacis, ſimilis betæ folijs, minoribus tantum hirſutioribusq́ʒ, paululum ſupereminens extra aquam, peculiariter, refrigerat, ſpiſſat. Vſus in folijs, cruribus uitioſis utilia, & cōtra ulcerū nomas, cū melle uel aceto. Caſtor hanc aliter nouerat, tenui folio uelut equinis ſetis, thyrſo lōgo & leui, in aquoſis naſcentem. Radice ſanabat ſtrumas & duritias. Potamogeton aduerſat̃ & crocodilis, itaqʒ ſecum habent eām qui uenātur illos. Aluū ſiſtit & achillea. Eoſdem effectus præſtāt & ſtatice VII. caulibus, ueluti roſæ capita ſuſtinēs. Ceratia uno folio, radice nodoſa & magna, in cibo cœliacis & dyſentericis medet̃. Leontopodion, alij leuceoron, alij doripetron, alij thorybetron uocant, cuius radix aluū ſiſtit, purgatq́ʒ bilē, in aquā mulſam addito pondere denariorū duūm. Naſcitur in campeſtri & gracili ſolo. Semen eius potū, lymphatica ſomnia facere dicit̃. Lagopus ſiſtit aluum ė uino pota, aut in febri ex aqua. Eadē inguini adalligatur in tumore. Naſcitur in ſegetibus. Multi ſuper omnia laudant ad deploratos dyſentericos quinquefoliū, decoctis in lacte radicibus potis: & ariſtolochiam uictoriati pondere in cyathis uini tribus. Quæ ex ſupradictis calida ſument̃, hæc candente ferro temperari aptius erit. E diuerſo purgat aluum ſuccus centaurij minoris, drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis & aceti, bilemq́ʒ detrahit. Maiore tormina diſcutiuntur. Vettonica aluū ſoluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouē. Itē euphorbium uel agaricū, drachmis duabus cum ſale modico potū ex aqua, aut in mulſo obolis tribus. Soluit & cyclaminos ex aqua pota, aut balanis ſubditis. Itē chamæciſſi balanus. Hyſſopi manipulus decoctus ad tertias cum ſale, pituitas trahit illitus, uel contritus cum oxymelite & ſale: pelliṫq́ʒ uentris animalia. Pituitā & bilem detrahit peucedani radix. Aluū purgat anagallis ex aqua mulſa. Item epithymon qui eſt flos ė thymo, ſatureiæ ſimili. Differentia, quod hic herbaceus eſt, alterius thymi albus: quidam hippopheon uocant: ſtomacho minus utilis, uomitiones mouet, ſed tormina & inflammationes diſcutit. Sumitur & ecligmate ad pectoris uitia cum melle, & aliquando iride. Aluum ſoluit, à quatuor drachmis ad ſex, cū mellis exiguo ſaliſq́ʒ & aceti. Quidā aliter epithymū tradunt, ſine radice naſci tenui ſimilitudine pallioli, rubens, ſiccari in umbra, bibi ex aqua acetabuli parte dimidia, detrahere pituitā bilemq́ʒ. Aluum leniter ſoluit & nymphea in uino auſtero. Soluit & pycnocomon, erucæ folijs craſſioribus & acrioribus, radice rotunda, lutei coloris, terram olēte, caule quadrangulo, modico, tenui, flore ocimi. Inuenitur in ſaxoſis locis. Radix eius in aqua mulſa X ij pondere, & aluum, & bilem, & pituitam exinanit. Semen ſomnia tumultuoſa facit, una drachma in uino potum. Et capnos ſtrumam diſcutit. Detrahit bilem polypodion, quam noſtri filiculam uocant: ſimilis enim eſt filici. Radix in uſu, piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa ceu polyporum cirri, ſubdulcis, & in petris naſcens, aut ſub arboribus uetuſtis. Exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri, uel betæ, uel maluæ, uel ſalſamēto, uel cum pulticula coquitur ad aluum uel in febri leniter ſoluendam. Detrahit bilem & pituitā, ſtomachum offendit. Aridæ farina indita naribus polypum conſumit. Floret, & ſemen nō fert. Scammonium quoqʒ diſſolutionem ſtomachi facit, bilem detrahit, aluum ſoluit, præterquā ſi adijciantur aloës drachmæ duæ obolis eius duobus. Eſt autem ſuccus herbæ ab radice ramoſæ, pinguibus folijs, triangulis, albis, radice craſſa, madida, nauſeoſa. Naſcit̃ pingui & albo ſolo. Radix circa canis ortū excauatur, ut in ipſa confluat ſuccus: qui ſole ſiccatus, digeritur in paſtillos. Siccatur & ipſa uel cortex. Laudatur natione Colophonium, Myſiū,

Prienenſe:

Prienenſe: ſpecie autem nitidum & quàm ſimillimum taurino glutini, fungoſum tenuiſſimis fiſtulis, cito liqueſcens, uirus redolens, gummoſum, linguæ tactu lacteſcens, quàm leuiſſimũ, cum diluitur albeſcens. Hoc euenit & adulterino, quod fit erui farina & tithymali marini ſucco, in Iudæa ferè, quod etiam ſtrangulat ſumptum. Deprehenditur guſtu. Tithymalus enim linguam excalfacit bulbi more, nec ante, nec poſtea utile. Dedere, & per ſe ex aqua mulſa & ſale quaternis obolis. Sed utiliſſime cum aloë, ita ut incipiente purgatione mulſum bibatur. Fit & decoctum radicis in aceto ad craſſitudinem mellis, quo lepræ illinuntur. Et caput ungitur in dolore cũ oleo. Tithymalum noſtri herbam lactariam uocant, alij lactucam caprinam. Narrantq; lacte eius inſcripto corpore cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, apparere literas, & ita quidam adulteras alloqui maluere quàm codicillis. Genera eius multa. Primus cognominatur characias, qui & maſculus exiſtimatur, ramis digitali craſſitudine, rubris, rugoſis, quinq; aut ſex, cubitali longitudine, à radice folijs pendulis, in cacuminibus coma iunci. Naſcit̃ in aſperis maritimis. Legitur ſemen autũno cum coma, ſiccatum ſole tunditur & reponitur. Succus uero incipiente pomorũ lanugine defractis ramulis excipitur farina erui, aut ficis, ut cum ijs areſcat. Quinas autem guttas ſingulis excipi ſatis eſt. Traduntq; etiam toties purgari hydropicos fico ſumpta, quot guttas lactis exceperit. Succus cum colligitur, ne attingat oculos cauendum eſt. Fit & è folijs tuſis priore minus efficax. Fit & decoctum è ramis. Eſt & ſemen in uſu cum melle decoctũ ad catapotia ſoluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera inducitur, colluuntur & radicis decocto è uino aut oleo. Illinunt & lichenas ſucco, bibuntq; cum ut purgent uomitiones, & aluo ſoluta, aliàs ſtomacho inutilem. Trahit pituitam ſale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluum purgari libeat, in poſca: ſi uomitione, in paſſo aut aqua mulſa. Media portio tribus obolis datur. Ficos à cibo ſumpſiſſe melius eſt. Fauces urit leniter. Eſt enim tam feruentis naturæ, ut per ſe extrà corpori impoſitum, puſtulas ignium modo faciat, & pro cauſtico in uſu ſit. Alterum genus tithymali myrſinitem uocant, alij caryitem, folijs myrti acutis & pungentibus, ſed mollioribus, & ipſum in aſperis naſcens. Colliguntur comæ eius hordeo turgeſcente, ſiccatæq; in umbra diebus IX. in ſole inareſcunt. Fructus nõ pariter matureſcit, ſed pars anno ſequente, & nux uocatur. Inde cognomen Græci dedere. Demetitur cum meſſium maturitate, lauaturq;, dein ſiccatur, & datur cum papaueris nigri duabus partibus, ita ut ſit totum acetabuli modus: minus hic uomitionibus quàm ſuperior, cæteri item. Aliqui ſic & folium eius dedere, nucem uero ipſam in mulſo aut paſſo, uel cum ſeſama. Trahit bilem & pituitam per aluũ. Oris ulcera ſanat. Ad nomas oris folium cum melle eſtur. Tertium genus tithymali, paralius uocatur ſiue tithymalis, folio rotundo, caule palmũ alto, ramis rubentibus, ſemine albo, quod colligit̃ incipiente uua, & ſiccatũ teritur, ſumiturq; acetabuli menſura ad purgationes. Quartũ genus helioſcopion appellãt, folijs portulacæ, ramulis ſtãtibus à radice quatuor aut quinq;, rubentibus, ſemipedali altitudine, ſucci plenis. Hoc circa oppida naſcitur, ſemine albo, columbis gratiſſimo, quod colligitur incipiente uua. Nomen accipit, quoniã capita cum ſole circumagit. Trahit bilẽ per interna in oxymelite dimidio acetabulo, cæteri uſus qui characiæ. Quintum cypariſſian uocant propter foliorũ ſimilitudinẽ, caule gemino aut triplici naſcentẽ in campeſtribus, cui eadẽ uis quæ helioſcopio aut characiæ. Sextũ platyphyllon uocant, alij corymbitem, alij amygdalitem à ſimilitudine. Nec ullius latiora ſunt folia. Piſces necat, aluum ſoluit, radice, uel folijs, uel ſucco in mulſo aut aqua mulſa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas. Septimum dendroides cognominant, alij cobion, alij leptophyllon, in petris naſcens, comoſiſſimum ex omnibus maxime cauliculis rubentibus, & ſemine copioſiſſimum, eiuſdẽ effectus cuius characias. Apios, iſchas, ſiue rhaphanoſagria, iuncos duos, ſiue tres ſpargit in terra rubentes, folijs rutæ: radix cepæ, ſed amplior: quare quidã rhaphanũ ſylueſtrẽ uocãt. Intus habet mãmã candidã, extrà cortices nigros. Naſcit̃ in mõtoſis aſperis, aliquando & in herboſis. Effoditur uere, tuſaq; in fictili mergi-

tur: deiectoq; quod ſupernatat, reliquus ſuccus purgat, utraq; parte ſeſquiobolo in aqua mulſa. Sic & hydropicis datur acetabuli menſura. Inſpergitur & aridæ radicis farina podioni, aiuntq; ſuperiorē partē eius nomine biles extrahere, inferiorē per alnū. Tormina diſcutit quodcunq; panaces & uettonica, præterq; à cruditate. Peucedani ſuccus inflationes & ructus gignit: Acori radix daucum'ue, ſi lactucæ modo ſumatur. Ladanū Cypriū potum interaneorū uitijs occurrit. Item gentianæ farina, ex aqua tepida ſabæ magnitudine: Plantago mane ſumpta duabus linguis, & tertia papaueris in uini nō ueteris cyathis IIII. datur & in ſomnū euntibus addito nitro uel polenta, ſi multo poſt cibū detur. Colo infunditur hemina ſucci, uel in febri. Agaricū potum obolis tribus in uini ueteris cyatho uno, lieni medetur: & panacis omniū generum radix in mulſo: Sed teucria præcipue, pota arida & decocta quantū manus capiat, in aceti heminis tribus. Ad uulnus illinitur eadem cum aceto: aut ſi tolerari non poſſit, ex ficu uel aqua: Polemonia bibit ex uino: Vettonica drachma in oxymelitis cyathis tribus. Ariſtolochia ut contra ſerpentes. Argemonia VII. diebus in cibo ſumpta, lienem cōſumere dicitur: Agaricū in aceto mulſo obolis duobus. Nymphææ heracliæ radix è uino pota, & ipſa conſumit. Ciſſanthemus, drachma bis die ſumpta, in uini albi cyathis II. per dies XL. lienem dicitur paulatim emittere per urinam. Prodeſt & hyſſopum cum fico decoctum: Lonchitidis radix decocta priuſq; ſemen emittat. Peucedani quoq; radix decocta, & lieni & renibus. Lien acori potu conſumitur. Præcordijs & ilibus utiliſſimæ radices. Clymeni ſemen potum diebus XXX. pondere denarij in uino albo: Vettonicæ farina ex melle & aceto ſcillite pota: Radix lonchitidis in aqua, & teucrium illinitur. Item ſcordium cum cera, agaricum cum farina fœnigræci, ueſicæ malis, cōtraq; calculos grauiſſimis cruciatibus, ut diximus, auxilio eſt: Polemonia ex uino pota: Item agaricum: Plantago radice uel folijs potis ex paſſo: Et uettonica, ut in iocinere diximus: Item ramici, pota atq; illita. Eadem ad ſtrangurias efficaciſſima. Ad calculos quidam uettonicā & uerbenacā & millefolium æquis portionibus ex aqua, pro ſingulari remedio bibere ſuadent. Strangurias diſcuti & dictamo certum eſt. Item quinquefolio decocto ad tertias in uino, hoc & enterocelicis dari atq; illini, utiliſſimū eſt. Xiphij quoq; radix ſuperior, urinā ciet infantibus. Enterocelicis datur ex aqua, & illinitur ueſicæ uitijs. Peucedani ſuccus infantiū ramici, & umbilicis eminentibus pſyllion illinitur. Vrinā cient anagallides, acoriq; radicis decoctū, uel ipſa trita potaq;, & omnia ueſicæ uitia ſanat. Et calculos herba & radix cotyledonis: Itemq; genitaliū inflammationē omnē, pari pondere caulis, & ſeminis, & myrrhæ. Ebulū teneris cum folijs tritū, ex uino potū, calculos pellit: impoſitū teſtes ſanat. Erigeron quoq; cum farina thuris & uino dulci, teſtiū inflammationes ſanat. Symphyti radix illita enterocelas cohibet, genitaliū nomas hypociſthis alba. Artemiſia quoq; datur contra calculos ex uino dulci, & ad ſtranguriam. Dolores ueſicæ ſedat ex uino nymphææ heracliæ radix. Eadem uis crethmo', ab Hippocrate admodum laudata. Eſt autem inter eas quæ eduntur ſylueſtrium herbarum. Hanc certe apud Callimachum apponit ruſtica illa Hecale, ſpecieſq; eſt batis hortenſis. Caulis unus palmum altus. Semen feruens, odoratum ceu libanotidis, rotundum, ſiccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui cachryn uocant. Folia pinguia, albicant ueluti oliuæ, craſſiora, & ſalſo guſtu: radices digiti craſſitudine tres aut quatuor. Naſcitur in maritimis petroſis. Eſtur crudum coctum'ue cum olere, odorati ſaporis & iucundi. Seruatur etiam in muria: præcipui uſus ad ſtranguriam, folio, uel caule, uel radice ex uino. Colorem quoq; corporis gratiorem facit, uerum largior quoque inflationes. Aluum ſoluit decocto urinámque, & à renibus dolorem trahit. Sic & altheæ ſiccæ farina in uino pota, ſtranguriam tollit, efficacius addito dauco. Lieni quoque utilis. Aduerſus ſerpentes bibitur. Iumentis quoque in pituita, aut ſtranguria hordeo inſperſa ſuccurrit. Anthyllion eſt lenti ſimillima, quæ in uino pota, ueſicas uitijs liberat, ſanguinem ſiſtit. Altera eſt anthyllis, chamæpityos ſimilis, flore purpureo, odore graui, radice intubi. Vel magis cepæa, ſimi-

lis

lis portulacæ, nigriore radice, ſed inutili, naſcẽs in littoribus harenoſis, guſtu amata. In uino cum aſparagi radice ueſicæ plurimũ prodeſt. Eadem præſtat hypericon, quam alij chamæpityn, alij corion appellãt, oleraceo frutice, tenui cubitali, rubẽte, folio rutæ, odore acri, ſemine in ſiliqua nigro, matureſcente cum hordeo: natura ſemini ſpiſſandi, aluum ſiſtit. Vrinam ciet. Ad calculos ueſicæ cum uino bibitur. Eſt aliud hypericon, quod alij corin appellant, folio tamaricis, & ſub ea naſcitũ, ſed pinguioribus folijs, & minoribus ac rubentibus, odoratum, palmo altius, leniter ſuaue, aculeatum. Vis ſemini excalfactoria, & ideo inflationẽ facit enterocelicis, ſed ſtomacho nõ inutile, præcipuum ad ſtranguriã, ſi exulcerata non ſit ueſica. Medetur & pleureticis ex uino potum. Veſicæ autem callitrichon trita ſimul cum cumino, & data ex uino albo. Verbenaca quoq; folijs decocta ad tertias, uel radix eius è mulſo calido calculos eijcit, Itemq; perpreſſa, quæ Areth & in Illyrico naſcitur, in aqua decocta è tribus heminis ad unam, & pota, Trifolium ex uino ſumptum, & chryſanthemum primum. Anthemum quoque calculos eijcit, paruis à radice folijs quinis, caulibus longis duobus, flore roſeo, radices tritæ per ſe, ceu lauer crudum. Silaus naſcitur glareoſis & perennibus riuis, cubitalis, apij ſimilitudine. Coquitur ut olus acidum, magna utilitate ueſicæ: quæ ſi ſcabiem ſentiat, panacis radice ſanatur, aliter inutili ueſicis. Calculos pellit malum erraticum, radicis libra in uini congio decocta ad dimidias; inde heminæ ſumuntur per triduum. Reliquũ ex uino cum ſio, & urtica marina, & daucum, & plantaginis ſemen ex uino. Et herba fuluiana trita ex uino: & hæc nomen inuentoris habet, nota tractantibus: urinas ciet. Scordion teſtium tumores ſedat. Hyoſcyamum genitalibus medetur. Peucedani ſuccus ex melle, & ſemen ſtranguriæ, Agaricum obolis tribus in uini ueteris cyatho uno, Trifolij radix drachmis duabus in uino, dauci una drachma uel ſeminis. Iſchiadici & ſemine & folijs erythrodani tritis ſanantur, panace pota: & infricata polemonia, ariſtolochiæ decocto folij. Agarico quidem & neruus qui platys appellatur, & humerorum dolor ſanatur, obolis tribus in uini ueteris cyatho uno poto. Quinquefolium iſchiadicis & bibitur & imponitur. Item ſcammonia decocta cũ hordei farina, Semen hyperici utriuſque bibitur ex uino. Sedis uitia & attritus, celerrime ſanat plantago. Condylomata quinquefolium. Sedẽ conuerſam cyclamini radix ex aceto, Anagallis cerulea procidentia ſedis retro agit: è diuerſo rubens proritat. Cotyledon condylomata, & hæmorrhoidas mire curat. Teſtiũ tumores acori radix decocta in uino, tritaq; & illita. Intertrigines negat fieri Cato, abſinthium Ponticum ſecum habentibus.

De pulegio & argemone. Cap. IX.

ALij adijciunt & pulegium: quod ieiunus quis legerit, ſi poſt ſe alliget, inguinis dolores prohibet, aut ſedat cœptos. Inguinaria (quam quidã argemonen uocant) paſſim in uepribus naſcens, ut proſit inguinibus in manu tantũ habenda eſt. Panos ſanat panaces cum melle: plantago cũ ſale: quinquefoliũ: perſolatæ radix, ut in ſtrumis: item damaſonium: uerbaſcũ cum ſua radice tuſum, uino aſperſum, folioq; inuolutũ, & ita in cinere calfactum, ut imponatur calidum. Experti affirmauere, plurimũ referre ſi uirgo imponat nuda, ieiuna ieiuno, & manu ſupina tangens dicat, Negat Apollo peſtem poſſe creſcere, quã nuda uirgo reſtinguat: atq; ita retrorſa manu ter dicat, totieſq; deſpuãt ambo. Medetur & radix mandragoræ ex aqua: radicis ſcammoniæ decoctum cum melle: ſideritis cum adipe ueterĩ: uel chryſippea cum ficis pinguibus, & hæc ab inuentore habet nomen.

De nymphæa, & abſtinentia & appetentia ueneris, & de ſatyrio erythrococco, & crategi, & ſideriti. Cap. X.

VEnerem in totum adimit, ut diximus, nymphæa heraclia, eadem ſemel pota, in XL. dies. Inſomnia quoque ueneris à ieiuno pota, & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non ſolum uenerem, ſed effluentiam genituræ: ob id corpus alere uocemq; dicitur. Appetentiam ueneris facit radix è xiphio ſuperior, data potu in uino, Itẽ quã erethmon agrion appellãt, & orminos agrios, cũ polenta cõtritus. Sed inter pauca

mirabilis

mirabilis eſt orchis herba ſiue ſerapias, folijs porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice, teſticulis ſimili, ita ut maior, ſiue (ut aliqui dicunt) durior, ex aqua pota excitet libidinem: minor ſiue mollior, è lacte caprino inhibeat. Quidam folio ſcillæ eſſe dicũt leuiori ac minori, caule ſpinoſo. Eiuſq; radices ſanant oris ulcera, thoracis pituitas, aluum ſiſtunt è uino potæ. Concitatricẽ uim habet ſatyrion. Duo eius genera: una longioribus folijs quàm oleæ, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis teſtium, alternis annis intumeſcente ac reſidente. Altera ſatyrion orchys cognominatᵉ, & fœmina eſſe creditur. Diſtinguitᵉ internodijs & ramoſiore frutice, radice faſcinis utili. Naſcitur ferè iuxta mare. Hæc tumores, & uitia partium earum erumpentia, cum polenta illita ſedat, uel per ſe trita. Superioris radix in lacte ouis colonicæ data, neruos intendit: eadem ex aqua remittit. Græci ſatyrion, folijs lilij rubri minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus tradũt, caule leui, cubitali, nudo, radice gemina, cuius inferior pars & maior mares gignat, ſuperior ac minor fœminas. Et aliud genus ſatyrij (erythraicõ appellãt) ſemine uiticis maiore, leui: duræ radicis cortice rubro intus album includi, ſapore ſubdulce: ferè in montoſis inueniri. Venerem, etiam ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulari, adeo ſi bibatur in uino auſtero. Arietibus quoque & hircis ſegnioribus in potu dari. Et à Sarmatis equis, ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu, quod uitium proſedamum uocant. Vim eius reſtinguit aqua mulſa, aut lactuca ſumpta. In totum quidẽ Græci, cum concitationem hanc uolunt ſignificare, ſatyrion appellant, ſic & crategin cognominantes & thelygonon, quarum ſemen teſtium ſimile eſt. Tithymali quoq; ramorum medullam habentes, ad Venerem proniores fieri dicuntur. Prodigioſa ſunt quæ circa hoc tradidit Theophraſtus, autor alioqui grauis, ſeptuageno coitu durare libidinem contactu herbæ cuiuſdam, cuius nomen ſpeciemq; non poſuit. Sideritis adalligata uarices minuit, & ſine dolore præſtat. Podagræ morbus rarior ſolebat eſſe, non modo patrum auorumq; memoria, uerum etiam noſtra, peregrinus & ipſe. Nam ſi Italiæ fuiſſet antiquitus, Latinũ nomen inueniſſet. Inſanabilis non eſt credendus: quippe quoniam & ſponte deſinit & in pluribus cura. Medentur panacis radices cum uua paſſa, ſuccus hyoſcyami cum farina uel ſemen: ſcordion ex aceto, iberis uti dictum eſt. Verbenaca cum axungia trita, ciclamini radix, cuius decoctum & pernionibus prodeſt. Podagras refrigerat radix è xiphio, ſemen è pſyllio, cicuta cum lithargyrio aut axungia, aizoum in primo impetu podagræ rubentis, hoc eſt, calidæ. Vtrilibet uero conuenit erigeron cum axungia, plantaginis folia trita addito ſale modico, argemonia tuſa ex melle. Medetur & uerbenaca illita, aut ſi pedes macerentur in eius decocto. Et lappago, ſimilis anagallidi, niſi eſſet ramoſior ac pluribus folijs aſpera, rugoſa, aſperioris ſucci, grauis odoris: quæ talis eſt, mollugo uocatur: ſimilis, ſed aſperioribus folijs, aſperugo. Superioris ſuccus expreſſus pondere XI. denariorum in uini cyathis duobus quotidie ſumitur. Præcipue uero liberat eo malo phycos thalaſſion: id eſt, fucus marinus, lactucæ ſimilis, qui conchylijs ſubſternitur: non podagræ modo, ſed omnibus articulorum morbis impoſitus, prius quàm exareſiat. Tria autem genera eius, Latum & alterum longius, quadamtenus rubens: tertiũ criſpis folijs, quo in Creta ueſtes tinguntur, omnia eiuſdem uſus. Nicander ea & aduerſus ſerpentes in uino dedit. Salutare eſt & ſemen eius herbæ, quam pſyllion appellauimus, madefactum aqua, admixtis in heminam ſeminis, reſinæ colophoniæ cochlearibus duobus, thuris uno. Laudantur & mandragoræ folia cum polenta tuſa.

Medicinæ generales de pedibus, talis, articulis, neruis, & remedia contra morbos qui totum corpus occupãt, & de merthryda, & uigilijs, & paralyſi, & de febribus frigidis, & febre iumentorũ, & phreneticis, & chamæacta, & aizoo, & igne ſacro. Cap. XI.

TAlis uero tumentibus, limus aquaticus cum oleo ſubactus, mire prodeſt. Articulis ſuccus è centaurio minore, Idem neruis utiliſſimus, Item centauris. Vettonica neruis diſcurrentibus per ſcapulas, humeris, ſpinæ, lumbis pota, ut in iocinere. Articulis

quinqueſo

quinqueſolium impoſitum. Mandragoræ folia cum polenta, uel radix recens tuſa cũ cucumere ſylueſtri, uel decocta in aqua. Cubitorũ ac pedũ rimis polypodij radix. Articulis ſuccus hyoſcyami cũ axungia. Amomi ſuccus cũ decocto: Item centunculus decocta, uel muſcus recens ex aqua obligatus donec inareſcat, Itẽ lappæ boariæ radix è uino pota. Cyclaminos decocta in aqua perniunculos curat, om̃iaq́; alia frigoris uitia. Perniunculos curat & cotyledon cũ axungia, Folia ex batrachio, Epithymi ſuccus. Clauos pedũ extrahit ladanum cum caſtoreo: uerbenaca ex uino. Nunc peractis malis quæ membratim ſentiuntur, dicemus de his quæ totis corporibus graſſantur. Remedia autem hæc cõmunia inuenio. Ante omnes potam dodecatheũ, de qua diximus. Deinde panacis omnium generũ radices, peculiariter longinquis morbis, & ſemen interaneorũ uitijs. Ad omnes uero corporis dolores ſuccũ è ſcordio, Item uettonicæ, quæ pota colorem plumbeum corporis priuatim emendat, gratioremq́; reducit. Geranion aliqui myrrhin, alij merthryda appellãt. Similis eſt cicutæ, folijs minutioribus, & caule breuiori, rotundo, ſaporis & odoris iucundi. Noſtri ſic eam tradunt. Græci folijs candidioribus paulò q̃ maluæ, caulibus tenuibus, piloſis, ramoſam ex interuallis binum palmorũ, & in his folijs, inter quæ in cacuminibus capitula ſint gruũ. Alterũ genus folijs anemones, diuiſuris longioribus, radice mali modo rotũda, dulci, reficientibus ſe ab imbecillitate utiliſſima, & fere talis uera eſt. Bibitur contra phthiſin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, & cruda idem præſtat. Succus radicis auribus medetur. Opiſthotonicis ſemen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potũ. Phthiſin ſanat, & plantaginis ſuccus ſi bibatur, & ipſa decocta. In cibo cũ ſale & oleo, à ſomno matutino refrigerat. Eadẽ datur his, quos atrophos uocãt, interpoſitis diebus. Vettonica phthiſicis ecligmate cum melle fabæ magnitudine: Agaricum potũ duobus obolis in paſſo, uel daucon cũ centaurio maiore in uino. Phagedænis, quod nomen ſine modo exedentiũ eſt, & alias ulcerũ, tithymali medentur cum ſeſamis ſumpti. Inter mala uniuerſi corporis uigiliæ ſunt pleriſq;. Harũ remedio mõſtratur panaces, clymenos, ariſtolochia, & odore, & peruncto capite. Aizoũ ſiue ſedum, ſi inuolutũ pãno nigro, ignorantis puluino ſubijciatur: & œnothera ſiue onuris hilaritatẽ afferens in uino, amygdalaceo folio, flore roſaceo, fruticoſa, longa radice, & cũ ſiccata eſt uinũ olente. Hæc in potu data feras quoq; mitigat. Cruditates quæ nauſeã faciũt, digerit uettonica. Eadem pota à cœna concoctionẽ facit, in oxymelitis cyathis tribus drachmæ pondere, & crapulam diſcutit. Item agaricũ poſt cibos in aqua calida potũ. Paralyſin uettonica ſanare dicitur. Itẽ iberis ut dictum eſt. Eadem & torpentibus membris prodeſt. Item argemonia, omnia quæ peti/ditentur ſecari diſcutiendo. Comitiales ſanant panacis, quam heracliam diximus, radices potæ cum coagulo uituli marini, ita ut ſint panacis tres partes: plantago pota: uettonica in oxymelite drachma, uel agaricum obolis tribus: folia quinquefolij ex aqua. Sanat & archezoſtis, ſed cum aminæo pota. Sanat & baccaris radix arida in puluerem contrita, cyathis tribus cum coriandro in aqua calida. Et cẽtunculus trita in aceto, aut melle, aut in aqua calida: uerbenaca ex uino pota: hyſſopi baccæ ternæ cõtritæ, & in aqua potæ diebus ſedecim: peucedanum cum coagulo uituli marini æquis portionibus potum, quinquefolij cõtrita folia ex uino pota diebus XXXI. uettonicæ farina pondere X iij. cum aceti ſcillitici cyatho, mellis Attici uncia: ſcammonium obolis duobus cum caſtorei drachmis quatuor. Febres frigidas leuiores facit agaricum, potum in calida aqua: tertianas ſideritis cum oleo, Item ladanum, quod in ſegetibus naſcitur, contuſum, Plantago ex aqua mulſa, duabus horis ante acceſſionem pota binis drachmis: uel ſuccus radicis madefactæ uel tuſæ: uel ipſa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dedere. Iidem in quartanis quaternas fecerunt. Bugloſſo inareſcente, ſi quis medullam è caule eximat, dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei ſeptem folia ante acceſſionem, aiunt à febre liberari, Itemq; uettonicæ drachmam, in aquæ mulſæ cyathis tribus, uel agaricum, maxime in his febribus, quæ cum horrore ueniunt.

Quin/

Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura cæteris, alij omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulſa. Verbenaca quidem & iumentorum febribus in uino medetur: ſed in tertianis à tertio geniculo inciſa, quartanis à quarto. Bibitur & ſemen hyperici utriuſq; in quartanis, & horroribus uettonicæ farina, quæ omnes horrores coërcet: Item panaces, adeo excalfactoria natura, ut per niuem ituris bibere id, ac perungi eo præcipiant. Et ariſtolochia perfrictionibus reſiſtit. Phreneticos ſomnus ſanat, qui contingit peucedano ex aceto capiti infuſo, anagallidum ſucco. E diuerſo lethargicos excitari labor eſt, hoc præſtante (ut perhibent) ex aceto naribus tactis peucedani ſucco. Cõtra inſanias uettonica bibitur. Carbunculos rumpit panaces. Sanat uettonicæ farina ex aqua, aut braſſica cũ thure, frequenti potu calidæ: uel è carbone in conſpectu extincto fauilla, digito ſublata & illita, uel plantago tuſa. Tithymalus characites hydropicos ſanat: Panaces, plantago in cibo, cum prius panẽ ſiccum ederint ſine potu: uettonica drachmis duabus in duobus cyathis uini aut mulſi: uel agaricum, uel ſemen lonchitidis, duabus ſingulis ex aqua potũ: pſylliũ ex uino: anagallidum ſuccus: cotyledonis radix è mulſo: ebuli recentis radix, excuſſa tantum, nec colluta, quantum duo digiti comprehendant, ex uini ueteris calidi hemina: triſolij radix drachmis duabus in uino: tithymalum, platyphyllon cognomine, ſemen hyperici, quod coris appellatur: acte, quam quidã eſſe ebulum putãt, radice contrita in uini cyathis tribus, ſi febris abſit, uel ſemine ex uino nigro: Item uerbenaca, faſciculo manus plenæ decocta in aqua ad dimidias. Præcipue tamen chamæactæ ſuccus aptiſſimus creditur. Eruptiones pituitæ emendant, plantago, cyclamini radix cum melle: ebuli folia contrita, & è uetere uino impoſita etiam boam ſanant, id eſt, rubentes papulas. Pruriginem ſuccus ſtrychni illitus. Igni ſacro medetur aizoum: folia trita cicutæ: mandragoræ radix. Siccatur in aëre ut cucumis, primoq; ſuper muſtum ſuſpẽditur, mox in fumo, dein tunditur in uino aut aceto. Prodeſt & uino myrteo fouere: mẽtæ ſextãs, uiui ſulphuris uncia, ex aceto ſimul trita: fuligo ex aceto. Ignis ſacri plura ſunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui zoſter appellatur, & enecat ſi cinxerit. Medetur plantago cum creta cimolia, & periſtereos per ſe: radix perſolatæ. Alijs quæ ſerpunt, cotyledonis radix cum mulſo: aizoum: ſuccus linozoſtis ex aceto.

Ad luxata membra, & contra morbum regium, & contra furunculos, & fiſtulas, & inflationes, & ambuſtionem, & contra alios morbos, ad neruos, ad ſanguinem. Cap. XII.

RAdix polypodij illita, luxatis medetur. Doloremq́; & tumores tollunt ſemen pſyllij, folia plantaginis tuſa, ſale modico addito: uerbaſci ſemen ex uino decoctum & contritum: cicuta cum axungia. Folia ephemeri tuberibus atq; tumoribus illinuntur, quæ etiã dum diſcuti poſſunt. Morbum regium in oculis præcipue mirari eſt, tenuitatem illã denſitatemq́; tunicularũ felle ſubeunte. Hippocrates à ſeptimo die in febre, mortiferũ ſignũ eſſe docuit. Nos ſcimus uixiſſe aliquos etiam ab hac deſperatione. Fit uero & citra febres, impugnaturq́; centaurio maiore (ut diximus) poto, uettonica, agarici obolis tribus ex uini ueteris cyatho: Item uerbenacæ folio, obolis tribus ex uini calidi hemina quatriduo. Sed celerrime quinquefolij ſuccus medetur tribus cyathis potus cum ſale & melle. Cyclamini radix drachmis tribus bibitur in loco calido, & à perfrictionibus tuto, ſudores enim felleos monet. Folia tuſſilaginis ex aqua: Semen linozoſtis utriuſq; inſperſum potioni, uel cum abſinthio, aut cicere decoctum hyſſopi baccæ cũ aqua potæ: Lichen herba ſi cum ſumitur cætero olere abſtineatur. Polytrix in uino data, ſtruthion in mulſo. Paſſim & in quacunq; parte ac maximo incommodo naſcuntur, qui furunculi uocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio ſunt pycnocomi folia trita cũ polenta, ſi nondum caput fecerint. Diſcutiunt & folia ephedri illita. Fiſtulæ quoque in omni parte ſerpunt, medicorum uitio male ſectis corporibus. Auxilio eſt centaurium minus collyrijs cum melle decocto additis: plantaginis ſuccus infuſus: quinquefoliũ cum ſale & melle la-

danum

danum cum caſtoreo: cotyledon cum medulla ceruina calefacta, impoſita: uerbaſci radicis medulla collyrij tenuitate in fiſtulam additur: uel ariſtolochiæ radix, uel ſuccus tithymali. Collectiones inflammationesq́; ſanant argemoniæ folia illita. Duritias & collectiones omnes uerbenaca, uel quinquefolium, decoctum in aceto: uerbaſci folia nel radix: hyſſopum è uino impoſitum: acori radix, decocto eius herbæ fouentibus: aizoum. Item quæ cõtuſa ſint, duritiasq́; & ſinus corporis. Tela omnia infixa corpori extrahunt folia tuſſilaginis, daucum, ſemen leontopodij tritum in aqua cum polenta. Suppurationibus imponuntur pycnocomi folia trita cum polenta, uel ſemen: Item orchis. Vitia quæ ſint in oſſibus, ſatyrij radice impoſita, efficaciſſime ſanari dicuntur. Nomæ & collectiones omnes, fuco maris priuſquam marceſcat, & alceæ radix collectiones diſcutit. Ambuſta ſanantur plantagine, arcio ita ut cicatrix fallat. Folia eius in aqua decocta & contrita illinnntur: Radices cyclamini cum aizoo: Herba ipſa hyperici, quod corion appellauimus. Neruis & articulis conuenit plantago trita cum ſale. Argemonia tuſa ex melle. Peucedani ſucco perungũtur ſpaſtici, tetanici. Neruorum duritiæ ægilopis ſucco. Doloribus erigeron ex aceto illinitur. Epithymo ſpaſticis & opiſthotonicis perungi, ſemine hyperici, quod coris uocatur, idéq́; bibere prodeſt. Phrynion dicitur etiam abſciſſos ſanare neruos, ſi cõfeſtim imponatur trita uel manſa. Spaſticis, tremulis, opiſthotonicis alceæ radix bibit̃ ex aqua mulſa. Sic & rigores excalfacit. Sanguinis profluuium ſiſtit herbæ pæoniæ ſemen rubrum. Eadem & in radice uis. Cyclaminos uero, ſi ore ſanguis reijciatur, ſiue è naribus, ſiue aluo fluat, ſiue fœminarũ utero: Item lyſimachia pota uel illita, uel naribus indita: Item plantaginis ſemen: Quinquefolium potum & illitum. Cicutæ ſemen in nares, ſi inde fluat, tritũ ex aqua inditum: Aizoum, Aſtragali radix: ſiſtit & iſchæmon, & achillea.

De herba equiſeto, nymphæa, peucedano, ſiderite, alijsq́; pluribus ad ſanguinem ſiſtendũ utilibus, & ſtephanomeli, & eriſithale, & contra uermes. Cap. XIII.

EQuiſetum hippuris à Græcis dicta, & pratis uituperata nobis: eſt autem pilus terræ, equinæ ſetæ ſimilis: lienem curſorum extinguit decocta fictili nouo ad tertias, quantum uas capiat, & per triduum heminis pota. Vnctis eſculentis ante diem unum interdicitur. Græcorum uaria circa hanc opinio. Alij pini folijs ſimilem, nigricantem, eodem nomine appellant, uim eius admirabilem tradentes, quod etiam ſanguinis profluuia uel tactu ea tantũ homine ſiſtat. Alij hippurin, alij ephedron, alij anabaſin uocant. Traduntq́; iuxta arbores naſci, & ſcandentem eas dependere comis iunceis multis nigris, ut eſt equorum cauda, geniculatis ramulis folia habere pauca, tenuia, exigua. Semen rotundum, ſimile coriandro, radice lignoſa, naſci in arbuſtis maxime. Vis eius ſpiſſare corpora. Succus ſanguinẽ è naribus fluentem induſus ſiſtit: Item aluum. Medetur dyſentericis in uino dulci potus cyathis tribus. Vrinam ciet: Tuſſim, orthopnœam ſanat: Item rupta, & quæ ſerpunt. Inteſtinis & ueſicæ folia bibuntur. Enterocelen cohibet. Faciunt & aliam hippurin, breuioribus & mollioribus comis candidioribusq́;, perquam utilem iſchiadicis, & uulneribus ex aceto impoſitam, propter ſanguinem ſiſtendum. Et nymphæa trita plagis imponitur. Peucedanum cum ſemine cupreſſi bibitur, ſi ſanguis per os redditus eſt, fluxitq́; ab infernis. Sideritis tantam uim habet, ut quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata, ſanguinem claudat: quod facit & ferulæ cinis, uel carbo: Fungus uero etiam efficacius, qui ſecundum radicem eius naſcitur. Per nares autem fluenti, & cicutæ ſemen tritum ex aqua inditumq́;, efficax habetur: Itẽ ſtephanomelis ex aqua. Vettonicæ farina è lacte caprino pota, ſiſtit ex ubere fluentem: plantagoq́; contuſa. Eiuſdem ſuccus uomentibus ſanguinem datur. Ad erraticum autem radix perſolatæ cum axungia uetere illita probatur: Ruptis conuulſisq́; ex alto deiectis centaurium maius, gentianæ radix trita uel decocta, uel ſuccus uettonicæ, & hoc amplius à uocis aut lateris contentionibus: panaces, ſcordion, ariſtolochia, pota: agaricum, Item contuſis & euerſis potum duobus obolis in mulſi

cyathis tribus, aut ſi febris ſit, in aqua mulſa: uerbaſcum cuius flos ſimilis auro eſt, acori radix, aizoum omne, ſed è maiori ſuccus efficaciſſime: Item ſymphyti uel radicis decoctum: daucum crudũ. Eriſithales eſt flore luteo, folijs acanthi: bibitur è uino: Item chamæcrops: Et in ſorbitione irio, uel plantago omnibus modis. Item phthiriaſi, qua Sylla dictator conſumptus eſt: naſcunturq; in ſanguine ipſo hominis animalia exeſura corpus. Reſiſtitur uuæ taminiæ ſucco, aut ueratri, cum oleo perunctis corporibus. Taminia quidem in aceto decocta, etiam ueſtes eo tædio liberat.

Ad ulcera & plagas, & ad uerrucas tollendas, & de polycnemo. Cap. XIIII.

VLcera multorum ſunt generum, ac multis modis curantur. Panacis omniũ generum radix, ex uino calido illinitur manãtibus. Siccat priuatim quam chironiã diximus. Cum melle trita tubera aperit: ulceribusq;, quæ ſerpunt, deploratis auxilio eſt cũ æris flore, uino temperata, omnibus modis, uel flore, uel ſemine, uel radice. Eadem cum polenta uetuſtis uulneribus prodeſt. Heradion quoq; ſiderion, apollinaris, pſyllium, tragacantha, ſcordoris cum melle purgat. Farina eius carnes excreſcentes per ſe inſparſa cõſumit. Polemonia ulcera, quæ cacoëthe uocant, ſanat: Centaurium maius inſparſum uel illitum: Item minoris coma decocta uel trita, uetera quoq; ulcera purgat & perſanat. Folliculi clymeni recentibus plagis imponuntur. Illinitur autem gentiana ulceribus quæ ſerpunt, radice tuſa, uel decocta in aqua ad mellis craſſitudinem, uel ſucco: uulneribus, ex ea factũ lycium. Lyſimachia recentibus plagis medetur. Plantago omnium generum ulceribus, peculiariter fœminarum, ſenum, & infantium. Igne mollita melior, & cum ceroto craſſa ulcerum labra purgat, nomas ſiſtit: tritam ſuis folijs integere oportet: Suppurationes, collectiones, ſinus, ulcerũ chelidonia quoq; ſiccantur, uulnera adeo ut etiam pro ſpodio utãtur. Eadem iam deſperatis cum axungia imponitur. Dictamum pota ſagittas pellit, & alia tela extrahit illita. Bibitur ex aquæ cyatho foliorum obolo. Proxime pſeudodictamũ. Vtraq; etiã ſuppurationes diſcutit. Ariſtolochia quoq; putria ulcera exeſt: ſordida expurgat cũ melle, uermesq; extrahit: item clauos in ulceribus natos: & infixa corpori omnia, præcipue ſagittas, & oſſa fracta, cum reſina. Caua uero ulcera explet per ſe. Et cum iride, recentia uulnera ex aceto. Vetera ulcera uerbenaca, quinquefoliũ cum ſale & melle. Radices perſolatæ, uulneribus ferro illatis recentibus imponũtur: folia ueteribus. Cum axungia utrunque, & ſuo folio operitur. Damaſonium ut in ſtruma: Folia uerbaſci ex aceto aut uino. Periſtereos ad omnia genera, uel calloſorum putreſcentiumq; ulcerum facit. Manantia nymphææ heracliæ radix ſanat. Item cyclamini radix uel per ſe, uel ex aceto, uel cum melle. Eadem & contra ſteatomata efficax, ſicut ad ulcera manantia hyſſopũ: Item paucedanum, cui ad recentia uulnera uis tanta eſt, ut ſaniem oſſibus extrahat. Præſtant hoc & anagallides, cohibentq; quas uocant nomas, & rheumatiſmos. Vtiles & recẽtibus plagis, ſed præcipue ſenum corpori. Cum ceroto apoſtemata & ulcera tetra, folia mandragoræ recentia: radix uulnera cum melle aut oleo: cicuta cum ſiligine mixta mero: Aizoum herpetas quoque & nomas, ac putreſcentia: ſicut erigeron uerminoſa: Recentia autem uulnera aſtragali radix, & uetera quoque ulcera purgat hypociſthis utraq;. Leontopodij ſemen tritum in aqua, & cum polenta illitum, ſpicula ſagittarum extrahit: Item pycnocomi ſemen. Tithymalus characias ſucco gangrenas, phagedænas, putria, uel decocto ramorum cum polenta & oleo: orchis radices, hoc amplius & cacoëthe ex aceto cum melle ſiccæ & recentes: per ſe œnothera efferentia ſeſe ulcera ſanat. Scythica uulnera curant. Ad carcinomata, argemonia ex melle efficaciſſima eſt. Vulneribus præſanatis aſphodeli radix decocta, ut diximus, trita cum polenta & illita, quibuſcunque uero apollinaris. Aſtragali radix in puluerem trita, humidis ulceribus prodeſt: Item callitrix decocta in aqua. Priuatim uero ijs quæ calceamento facta ſint uerbenaca, necnon & lyſimachia contrita, ac nymphæa arida infriata. Polytrix inueteratis iiſdem utilior. Polycnemon cunilæ bubulæ ſimilis eſt, ſemine pulegij, ſurculoſa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore, quæ

ferro

ferro factis uulneribus commanducata imponitur, quinto die ſoluitur. Symphyton ad cicatricem celerrime perducit: Item ſideritis. Hæc imponitur ex melle. Verbaſci ſemine ac folijs ex uino decoctis ac tritis, omnia corpori infixa extrahuntur: Item mandragoræ folijs cum polenta: Cyclamini radicibus cum melle. Triſſaginis folia in oleo cõtrita, ijs maxime adhibentur ulceribus, quæ ſerpunt: Et alga in melle trita. Vettonica ad carcinomata, & melanias ueteres addito ſale. Verrucas tollit argemonia ex aceto, uel batrachij radix, quæ & ungues ſcabros aufert. Linozoſtidis utriuſque folia uel ſuccus illitus. Tithymali omnes, genera uerrucarum omnium: item omnia pterygia, uarosq́; tollunt. Cicatrices cũ elegantia ad colorem reducit ladanum.

De pluribus experimentis ad mulierum menſes & uuluæ morbos, & partus ejiciendos & continendos, & cutis in facie uitia, & capillum tingendum & tollendum, & quadrupedum ſcabiem. Cap. XV

ARtemiſiam & eleliſphacum alligatas qui habeat uiator, negatur laſſitudinem ſentire. Muliebribus morbis medetur maxime in uniuerſum pæoniæ herbæ ſemẽ nigrũ ex aqua mulſa. Eadẽ & in radice uis menſes ciet. Panacis ſemen cum abſinthio menſes & ſudores. Scordotis potu & illitu. Vettonica drachma in uini cyathis tribus bibitur contra omnia uuluarum uitia aut quæ a partu fiunt. Mẽſes nimios ſiſtit achillea impoſita, & decoctum eius inſidentibus. Mãmis imponitur hyoſcyami ſemẽ ex uino: locis radix è cataplaſmate. Et mãmis etiã chelidonia. Secundas morantes, uel partus emortuos, radices panacis appoſitæ extrahunt. Ipſum panaces in uino potum uuluas purgat; appoſitumq́; cum melle. Polemonia pota ex uino, ſecundas pellit: nidore purgat uuluas. Centaurij minoris ſuccus potu, fotuq́; menſes ciet. Item maioris radix, in uuluæ doloribus iiſdem modis prodeſt. Deraſa uero & appoſita, extrahit partus emortuos. Plãtago imponitur in lana in dolore uuluæ: in ſtrangulatu bibitur. Sed præcipua dictamo uis eſt. Menſes ciet, partus emortuos uel tranſuerſos ejicit: Bibitur ex aqua foliorum obolo, adeo ad hæc efficax, ut ne in cubiculum quidem prægnantium inferatur. Nec potu tantum, ſed & illitu & ſuffitu ualet. Proxime pſeudodictamum. Sed menſes ciet cum mero decoctum pondere denarij. Plurimis tamen modis ariſtolochia prodeſt, nam & menſes & ſecundas ciet: & emortuos partus extrahit, myrrha & pipere additis, pota uel ſubdita. Vuluas quoq; procidentes inhibet fotu uel ſuffitu, uel ſubiectu, maxime tenuis. Strangulatum ab his, mẽſiumq́; difficultatem agaricum tribus obolis in uini ueteris cyatho potum, emendat: Periſtereos appoſita in adipe ſuillo recenti: Antirrhinon cum roſaceo & melle. Item appoſita nymphææ theſſalæ radix, dolori medetur. In uino pota nigro profluuia inhibet. E diuerſo ciet cyclamini radix pota & appoſita. Et ueſicæ inſidentium decocto medetur. Secundas pota ciſſanthemos pellit, uuluam ſanat. Et xiphij radix ſuperior menſes ciet, drachma ex aceto pota. Peucedanum ſtrangulatus uuluæ nidore uſtum recreat. Menſes aluosqúe præcipue pſyllium, drachma in cyathis tribus aquæ mulſæ ciet, ſemen mandragoræ potum uuluam purgat. Menſes ciet ſuccus appoſitus, & emortuos partus. Nimia rurſus profluuia ſiſtit ſemen cum uino & ſulphure. Alui profluuia ſiſtit & contrahit batrachion potu uel cibo, ardens aliàs (ut diximus) cruda. Sed cocta commendatur ſale & oleo, & cumino. Daucum & menſes & ſecundas potu facillime pellit. Ladanum ſuffitu corrigit uuluas: dolori earum exulceratisq́; imponitur. Emortua ſcammonium pellit, potum uel appoſitum. Menſes ciet hypericum utrũq;, appoſitum. Ante alia uero (ut Hippocrati uidetur) ceerhmos è uino ſemine uel radice: cortice trahit & ſecundas, ſuccurrit & ſtrangulationibus ex aqua pota: Item radix è geranio, peculiariter ſecundis inflammationibusq́; uuluarum conueniens. Purgat hippuris pota & appoſita uuluas. Polygonus pota menſes ciet & altheæ radix. Folia plantaginis pellunt, item agaricũ ex aqua mulſa. Artemiſia uuluæ medetur trita, ex oleo irino aut fico, aut cum myrrha appoſita. Eiuſdem radix pota intãrum purgat, ut partus enectos extrahat. Menſes & ſecundas ciet ramorũ decoctum inſi-

dentibus: Item folia pota drachma. Ad eadem omnia proſunt uel impoſita uentri imo cum farina hordeacea. Acoron quoq; utile eſt interioribus fœminarum morbis, & coniza utraq;, & crethmos. Et anthyllides duæ uuluis utiliſſimæ, torminibusq́;, & ſecundarũ moræ, in uino potæ. Callitrix fotu locis medetur, albugines in capite tollit, capillos inficit oleo trita. Geranion in uino albo potum, hypociſthis in rubro, profluuiũ ſiſtunt. Hyſſopum ſuffocationes laxat. Radix uerbenacæ pota ex aqua, ad omnia in partu aut ex partu mala, præſtantiſſima eſt. Peucedano quidam miſcent in uino nigro ſemen cupreſſi contritũ. Nam ſemen pſyllij deferuefactum in aqua, cum intepuit, epiphoras omnes uteri lenit. Symphyton tritum in uino nigro euocat mẽſes. Partus accelerat ſcordotis pota, drachma ſucci in aqua mulſa cyathis quatuor. dictami folia prædare dãtur ex aqua. Conſtat, unius oboli pondere, uel ſi mortui ſint in utero infantes, protinus reddi ſine uexatiõe puerperæ. Similiter prodeſt pſeudodictamum, ſed tardius: cyclaminos adalligata: ciſſanthemos pota: Vettonicæ farina ex aqua mulſa. Arſenogonon & thelygonon herbæ ſunt, habentes uuas floribus oleæ ſimiles, pallidiores tamen, ſemen album papaueris modo. Thelygoni potu fœminam concipi narrant. Arſenogonon ab ea ſemine oleæ, nec alio diſtat. Huius potu mares generari perhibentur, ſi credimus. Alij utranq; ocimo ſimilem tradunt. Arſenogoni autem ſemen geminum eſſe teſtibus ſimile. Mammarũ uitijs aizoum, quod digitellum appellauimus, unice medetur. Erigeron ex paſſo mammas uberiores facit. Sonchum in farre coctũ. Quæ uero maſtos uocatur, indita, pilos mammarum è partu naſcentium aufert, & tineas in facie, aliaq́; cutis uitia emendat. Gentiana, nymphæa heraclia illita, cyclamini radix, maculas omnes. Cacaliæ grana mixta ceræ liquidæ, extendunt cutem in facie, eruganto;: Vitia omnia acori radix emendat. Capillum lyſimachia flauum facit: denigrat hypericon, quod & corion uocatur: Item ophrys herba denticulato oleri ſimilis, folijs duobus. Nigritiam dat & polemonia, in oleo decocta. Pſilothrũ nos quidem in muliebribus medicamẽtis tractamus, uerũ iam & uiris eſt in uſu. Efficaciſſimum autem habetur archezoſtis. Item tithymali ſucco, uel in ſole cũ oleo illito crebro, uel euulſis pilis. Quadrupedum ſcabiem ſanat hyſſopum ex oleo, ſuum anginas peculiariter ſideritis. Verum & reliqua genera herbarum reddamus.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXVII.

PROOEMIVM.

Reliqua herbarum genera. Cap. I

CReſcit profecto apud me certe, tractatu ipſo admiratio antiquitatis: quãtoq́; maior copia herbarũ dicẽda reſtat, tãto magis adorare priſcorum in inueniendo curam, in tradendo benignitatem ſubit. Nec dubie ſuperata hoc modo poſſet uideri etiam rerum naturæ ipſius munificẽtia, ſi humani operis eſſet inuentio. Nũc uero deorum fuiſſe eam apparet, aut certe diuinam etiam cũ homo inueniret: eãdemq́; omniũ parentẽ & genuiſſe hæc & oſtendiſſe, nullo uitæ miraculo maiore, ſi uerum fateri uolumus. Scythicam herbam à Mæotidis paludibus, & euphorbiam è monte Atlante, ultraq́; Herculis columnas, & ipſo rerum naturæ defectu, parte alia britannicã ex oceani inſulis extra terras poſitis: itemq́; æthiopidem ab exuſto ſideribus axe, alias præterea aliunde ultro citróque humanæ ſaluti in toto orbe portari, immenſa Romanæ pacis maieſtate, non homines modo diuerſis inter ſe terris gentibusq́;, uerum etiam montes, & excedentia in nubes iuga, partúsque eorum & herbas quoq; inuicem oſtentãte. Æternum quæſo deorum ſit munus iſtud. Adeo Romanos, uelut alteram lucem, dediſſe rebus humanis uidentur.

De aconi-

De aconito, & panthera, quæ extinguitur aconito. Cap. II

SEd antiquorum curam diligentiamq́; quis poſſit ſatis uenerari, cum conſtet omnium uenenorum ocyſſimum eſſe aconitũ: & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit uenenũ, quo interemptas dormiẽtes à Calfurnio Beſtia uxores M. Cæcilius accuſator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius, in digito eas mortuas. Fabulæ narrauere è ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule: Ideoq́; apud Heracleam Ponticã, ubi monſtratur eius ad inferos aditus, gigni. Hoc quoq; tamen in uſus humanæ ſalutis uertêre, ſcorpionum ictibus aduerſari experiendo datum in uino calido. Ea eſt natura ut hominem occidat, niſi inuenerit quod in homine perimat. Cum eo ſolo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna eſt, cũ uenenum in uiſceribus reperit. Mirumq́;, exitialia per ſe ambo cum ſint, duo uenena in homine cõmoriuntur, ut homo ſuperſit. Imò uero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo uenenata quoque ipſa ſanarentur. Torpeſcunt ſcorpiones aconiti tactu, ſtupentq́; pallentes, & uinci ſe confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu reſoluente: ceditq́; aconitum duobus malis, ſuo & omnium. Quod ſi quis illa forte ab homine excogitari potuiſſe credit, ingrate deorum munera intelligit. Tangunt carnes aconito, necantq́; guſtatu earum pantheras, niſi hoc fieret, repleturas illos ſitus. Ob id quidam pardalianches appellauere. At illas ſtatim liberari morte, excrementorum hominis guſtu, demonſtratum. Quod certe caſu repertum quis dubitet? & quoties fiat etiam nunc ut nouum naſci, quoniam feris ratio & uſus inter ſe tradi non poſſit.

Quod omnium creaturarum conditor ſit deus. Cap. III.

HIc ergo caſus, hic eſt ille, qui plurima in uita inuenit deus. Hoc habet nomen, per quẽ intelligitur eadem & parens rerum omnium & magiſtra natura, utraq; coniectura pari, ſiue iſta quotidie feras inuenire, ſiue ſemper ſcire iudicemus. Pudendumq́; rurſus, omnia animalia quæ ſint ſalutaria ipſis noſſe, præter hominem. Sed maiores, oculorum quoque medicamentis aconitum miſceri, ſaluberrime promulgauere, aperta profeſſione, malum quidem nullum eſſe ſine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus uenena, monſtrare quale ſit aconitum, uel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter hirſuta. Radicem modicam cammaro ſimilem marino. Quare quidam cammaron appellauere, alij thelyphonon, ex qua diximus cauſa. Radix incuruatur paulum ſcorpionum modo, quare & ſcorpion aliqui appellauere. Nec defuere, qui myoctonon appellare mallent, quoniam procul & è longinquo odore mures necat. Naſcitur in nudis cautibus, quas aconas nominant. Et ideo aconitum aliqui dixere, nullo iuxtà, ne puluere quidem, nutriente. Hanc aliqui rationem nominis attulere. Alij, quoniam uis eadem in morte eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, ſtatimq́; admota uelocitas ſentiretur.

De æthiopide, & agerato, & aloë, & alcea, & alypo, & alſina, & androſace, & androſæmo, & ambroſia, & anoni, & anagyro, & anonymo. Cap. IIII.

AEthiopis folia habet phlomo ſimilia, magna & multa, & hirſuta ab radice. Caulem quadrangulum, ſcabrum, ſimilem arcio, multis concauum alis, ſemen eruo ſimile, candidum, geminum, radices numeroſas, longas, plenas, molles, glutinoſas guſtu. Siccæ nigreſcunt, duranturq́; ut cornua uideri poſſint. Præter Æthiopiam naſcũtur, & in Ida monte Troadis, & in Meſſenia. Colliguntur autumno, ſiccantur in ſole aliquot diebus, ne ſitum ſentiãt. Medentur uuluis, potæ in uino albo, iſchiadicis, pleureticis, faucibus ſcabris, decoctæ potu dantur. Sed quæ ex Æthiopia uenit eximia eſt, atq; ilico prodeſt. Ageraton ferulacea eſt, duorum palmorũ altitudine, origano ſimilis, flore bullis aureis. Huius uſtæ nidor urinam ciet, uuluamq́; purgat, tanto magis inſidentibus. Cauſa nominis non hæc, ſed quoniam diutiſſime non marceſcit. Aloë ſcillæ ſimilitudinem habet, maior, &

pinguioribus folijs ex obliquo ſtriata. Caulis eius tener eſt, rubens medius, non diſſimilis antherico: radice una, ceu palo in terram demiſſa, graui odore, guſtu amara. Laudatiſſima ex India affertur, ſed naſcitur & in Aſia: nõ tamen ea urũtur, niſi ad uulnera recentibus folijs, mirifice enim conglutinat, uel ſucco: Ob id in turbinibus cadorum eam ſerũt, ut aizoum maius. Quidam & caulem ante maturitatem ſeminis incidũt ſucci gratia, aliqui & folia. Inuenitur & per ſe lachryma adhærens. Ergo pauimentandũ ubi ſata ſit, cenſent, ut lachryma nõ abſorbeatur. Fuere, qui traderent in Iudæa ſuper Hieroſolymã metallicã eius naturam: ſed nulla magis improba eſt, neq; alia nigrior eſt, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, ruffi coloris, friabilis, ac iocineris modo coacta, facile liqueſcens. Improbanda nigra & dura, harenoſa quoque quæ & guſtu intelligitur. Gummi adulteratur & acacia. Natura eius ſpiſſare, denſare, & leuiter calfacere. Vſus in multis, ſed principalis aluum ſoluere, cum penè ſola medicamentorum quæ id præſtant, confirmet etiam ſtomachum, adeo non infeſtet ulla ui contraria. Bibitur drachma. Ad ſtomachi uero diſſolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ, cochlearis menſura, bis terue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiam cauſa plurimum tribus drachmis. Efficacior, ſi pota ea ſumatur cibus. Capillum fluentem continet cum uino auſtero, capite in ſole contra capillum peruncto. Dolorem capitis ſedat temporibus & fronti impoſita ex aceto & roſaceo, dilutiorq; infuſa. Oculorum uitia omnia ſanari ea conuenit, priuatim prurigines & ſcabiem genarum: Item inſignita ac liuida, illita cum melle, maxime Pontico: Tonſillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, ſi modicæ ſint, drachmæ pondere ex aqua: ſi minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque ſanguinem, & undecunque fluentem ſiſtit per ſe, uel ex aceto. Aliàs etiam eſt uulneribus utiliſſima, ad cicatricem perducens. Eadem inſpergitur exulceratis genitalibus uirorum, cõdylomatis, rimiſq; ſedis aliàs ex uino, aliàs ex paſſo, aliàs ſicca per ſe, ut exigit mitigãda curatio, aut coërcenda. Hæmorrhoidum quoq; abundantiam leniter ſiſtit. Dyſenteriæ infunditur. Et ſi difficilius concoquantur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorãtur pilulæ cum mellis decocto, aut reſina terebinthina, ad purgãda interiora. Digitorum pterygia tollit. Oculorum medicamẽtis lauatur, ut quod ſit harenoſiſſimũ ſubſidat. Aut torretur in teſta, pennaq; ſubinde uerſatur, ut poſſit æqualiter torreri. Alcea folia habet ſimilia uerbenacæ, quæ & periſtereon cognominatur, caules tres aut quatuor, foliorum plenos, florem roſæ, radices albas, cum plurimũ ſex, cubitales, obliquas. Naſcitur in pingui ſolo, nec ſicco. Vſus radicis ex uino uel ex aqua dyſentericis, aluo citæ, & ruptis, conuulſis. Alypon cauliculus eſt molli capite, non diſſimilis betæ, acre guſtatu ac lentum, mordenſq; uehementer & accendens. Aluum ſoluit in aqua mulſa, addito ſale modico. Minima potio duarum drachmarum, media quatuor, maxima ſex, ea purgatione quibus datur è gallinaceo iure. Alſine, quã quidam myoſoton appellant, naſcitur in lucis, unde & alſine dicta eſt. Incipit à media hyeme. Areſcit æſtate media, cum prorepit, muſculorum aures imitatur folijs. Sed aliam docebimus eſſe quæ iuſtius myoſotis uocetur. Hæc eadem erat quæ helxine, niſi minor minuſq; hirſuta eſſet. Naſcitur in hortis, & maxime in parietibus. Cum teritur, odorem cucumeris reddit. Vſus eius ad collectiones inflammationeſq;: & in eadem omnia quæ helxine, ſed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: Item uerendis ulceribuſq;, cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur. Androſaces herba eſt alba, amara, ſine folijs, folliculos in cirris habens, & in his ſemen. Naſcitur in maritimis Syriæ maxime. Datur hydropicis drachmis duabus tuſa aut decocta in aqua, uel aceto, uel uino. Vehemẽter enim urinas ciet. Datur & podagricis, illiniturq;. Idem effectus eſt & ſemini. Androſæmon, ſiue (ut alij appellauere) aſcyron, nõ abſimile eſt hyperico, de qua diximus, cauliculis maioribus, denſioribuſq;, & magis rubẽtibus. Folia alba rutæ figura. Semen papaueris nigri. Comæ tritæ ſanguineo ſucco manant. Odor ei reſinoſus. Gignitur in uineis. Ferè medio autumno effoditur, ſuſpẽditurq;.

Vſus

Vſus ad purgandam aluum tuſæ cum ſemine, potæq; matutino, uel à cœna duabus drachmis, in aqua mulſa, uel uino, uel aqua pura, totius potionis ſextario. Trahit bilem: prodeſt iſchiadicis maxime. Sed poſtera die, capparis radicem reſinæ permixtam deuorate oportet drachmæ pondere, iterumq; quatridui interuallo eadem facere. A purgatione autem ipſa robuſtiores uinum bibere, infirmiores aquam. Imponitur & podagris & ambuſtis, & uulneribus, cohibens ſanguinem. Ambroſia uagi nominis eſt, & circa alias herbas fluctuati: fruticem unum habet denſum, ramoſum, tenuem, trium ferè palmorum, tertia parte radice breuiorem, folijs rutæ. Circa imum caulem in ramulis ſemen eſt uuis dependentibus, odore uinoſo: qua de cauſa botrys à quibuſdam uocatur, ab alijs artemiſia. Coronantur illa Cappadoces. Vſus eius ad ea quæ diſcuti opus ſit. Anonin quidam ononida malunt uocare, ramoſam, ſimilem fœnogræco, niſi fruticoſior hirſutiorq; eſſet, odore iucundo, poſt uer ſpinoſa. Eſtur etiam muria condita. Recens uero margines ulcerum erodit. Radix decoquitur in poſca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias. Anagyros quam aliqui acopon uocant, fruticoſa eſt, grauis odore, flore oleris: ſemen in corniculis non breuibus gignit, ſimile renibus, quod dureſcit per meſſes. Folia collectionibus imponuntur, difficulterq; parientibus adalligantur, ita ut à partu ſtatim auferantur. Quod ſi emortuus hæreat, & ſecundæ menſesq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in paſſo folia. Sic & ſuſpirioſis dantur: & in uino uetere ad phalangiorum morſus. Radix diſcutiendis concoquendisq; adhibetur. Semen commanducatum uomitiones facit. Anonymos nõ inueniendo nomen inuenit. Affertur è Scythia, celebrata Hiceſio, non paruæ autoritatis medico, item Ariſtogitoni, in uulneribus præclara, ex aqua tuſa & impoſita: pota uero, mãmis præcordijsq; percuſſis: Item ſanguinem excreantibus. Putauerunt & bibendam uulneratis. Fabuloſa arbitror quæ adijciuntur: recente ea ſi uratur, ferrum aut æs ferruminari.

De aparine, & arctio, & aſpleno, & aſclepiade, & aſtere uel bubonio, & aſcyro uel aſcyroide, & aphace, & de alcibio, & alectorolopho. Cap. V

AParinen aliqui omphacocarpon, alij philanthropon uocant, ramoſam, hirſutam, quinis ſeniſ'ue in orbem circa ramos folijs per interualla: Semen rotũdum, durum, concauum, ſubdulce. Naſcitur in frumentario agro, aut hortis pratisúe, aſperitate etiam ueſtium tenaci. Efficax contra ſerpentes, ſemine poto ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia impoſita, ſuccus auribus infunditur. Arction aliqui arcturum uocant: ſimilis eſt uerbaſco folijs, niſi quod hirſutiora ſunt, caule longo, molli, ſemine cumini. Naſcitur in petroſis, radice tenera, alba, dulciq;. Decoquitur in uino ad dentium dolorem, ita ut contineatur ore decoctum. Bibitur propter iſchiada & ſtranguriam è uino, ambuſtis imponitur & pernionibus. Fouentur eadem cum radice ſemine trito in uino. Aſplenum ſunt qui hemionion uocant, folijs triental ibus multis, radice limoſa, cauernoſa, ſicut filicis candida, hirſuta: nec caulem, nec florem, nec ſemen habet. Naſcitur in petris, parietibus opacis, humidis, laudatiſſima in Creta. Huius foliorũ iure in aceto decocto, per dies XL. poto lienem abſumi aiũt: Et illinũtur; autem eadem ſedãte ſingultus. Nõ danda fœminis, quoniã ſterilitatẽ facit. Aſclepias folia ederæ habet, ramos longos, radices numeroſas, tenues, odoratas, floris uirus graue, ſemen ſecuridacæ. Naſcitur in montibus. Radices torminibus medẽtur, & cõtra ſerpentium ictus, nõ ſolũ potu, ſed etiã illitu. Aſter ab aliquibus bubonion appellatur, quoniã inguinum præſentaneũ remediũ eſt. Cauliculus folijs oblongis duobus aut tribus, in cacumine capitula ſtellæ modo radiata. Bibitur aduerſus ſerpentes. Sed ad inguinũ medicinã, ſiniſtra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodeſt & coxendicis dolori adalligata. Aſcyron & aſcyroides, ſimilia ſunt inter ſe & hyperico: maiores habet ramos quod aſcyroides uocatur, ferulaceos, omnino rubentes, capitulis paruis, luteis. Semen in caliculis puſillum, nigrum, reſinoſum. Comæ tritæ uelut cruentant. Qua de cauſa quidam hanc

androſæmon uocauere. Vſus ſeminis ad iſchiadicos, poti duabus drachmis in hydromelitis ſextario. Aluum ſoluit, bilem detrahit. Illinitur & ambuſtis. Aphace tenuia admodum folia habet, puſillo altior lenticula eſt. Siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna ſemina ſunt nigriora, & madidiora & minora lenticula. Naſcitur in aruis. Natura ei ad ſpiſſandum efficacior quàm lenti: reliquo uſu eoſdem effectus habet. Stomachi aluiq; fluxiones ſiſtit ſemen decoctum. Alcibion qualis eſſet herba, apud autores non reperi. Sed radicẽ eius & folia trita, ad ſerpẽtis morſus imponi & bibi iubẽt. Folia quantum manus capiat trita cum uini meri cyathis tribus, aut radicem drachmarum triũ pondere cum uini eadem menſura. Alectorolophos, quæ apud nos criſta dicitur, folia habet ſimilia gallinacei criſtæ, plura, caulem tenuem, ſemen nigrũ in ſiliquis. Vtilis tuſſientibus cocta cum faba freſſa, melle addito, & caligini oculorum. Solidum ſemen conijcitur in oculum, nec turbat, ſed in ſe caliginem contrahit. Mutat colorem, ſed ex nigro albicare incipit, & intumeſcit, ac per ſe exit.

De alo. Cap. VI.

ALum nos uocamus, Græci ſymphyton petræum, ſimile cunilæ bubulæ, folijs paruis, ramis tribus aut quatuor à radice, cacuminibus thymi, ſurculoſum, odoratũ, guſtu dulce, ſaliuam ciens, radice longa rutila. Naſcitur in petris, ideo petræum cognominatum: utiliſſimum lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, ſanguinem reijcientibus, faucibus aſperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & aliquando ſuperlinitur. Quin & commanducata ſitim ſedat, præcipueq; pulmonem refrigerat. Luxatis quoq; imponitur & conuulſis, lieni, interaneis. Aluum ſiſtit cocta in cinere: detractiſque folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoq; cum coquuntur, conglutinet addita: unde & Græci nomen impoſuere. Oſſibus quoq; fractis medetur.

De alga, & actea, & de ampelo agria, & abſinthio. Cap. VII

ALga ruſſa & ſcorpionum ictibus. Actea graui foliorum odore, caulibus aſperis geniculatis, ſemine nigro ut ederæ, baccis mollibus, naſcitur in opacis & aſperis, aquoſiſq;. Datur acetabulo pleno interioribus fœminarum morbis. Ampelos agria nocatur herba, folijs duris cineracei coloris, qualem in ſatis diximus, uiticulis longis, calloſis, rubentibus, qualiter flos quem Iouis flammã appellauimus in uiolis, fert ſemen punici mali ſimile acinis. Radix eius decocta in aquæ cyathis ternis, additis uini Coi cyathis duobus, aluum ſoluit leniter: ideoq; hydropicis datur. Vulnæ uitia & cutis in facie mulierum emendat. Iſchiadicos quoque uti hac herba prodeſt, tuſa cum folijs, & illita cum ſucco ſuo.

Abſinthij genera ſunt plura: Santonicum appellatur à Galliæ ciuitate: Ponticum à Ponto, ubi pecora pingueſcunt illo, & ob id ſine felle reperiuntur, neque aliud præſtantius, multóque Italico amarius, ſed medulla Pontici dulcis. De uſu eius conuenit, herbæ facillimæ, atque inter paucas utiliſſimæ, præterea ſacris populi Romani celebratæ peculiariter. Siquidem Latinarum ferijs quadrigæ certant in Capitolio, uictorque abſinthium bibit: credo ſanitatem præmio dari honorifice arbitratis maioribus. Stomachum corroborat, & ob hoc ſapor eius in uina transfertur, ut diximus. Bibitur & decoctum aqua, poſtea nocte & die refrigeratum ſub diuo, decoctis ſex drachmis foliorum cum ramis ſuis in cœleſtis aquæ ſextarijs tribus: Oportet & ſalem addi. Vetuſtiſſime in uſu eſt. Bibitur & madefacti dilutum: Ita enim appellatur hoc genus. Diluti ratio, ut (quiſquis fuerit modus aquæ) tegatur per triduum. Tritum raro in uſu eſt, ſicut & ſuccus expreſſi. Exprimitur autem cum primum ſemen turgeſcit, madefactum aqua triduo, recens, aut ſiccum ſeptem diebus. Deinde coctum in æneo uaſe ad tertias x. heminis in aquæ ſextarijs XLV. iterumque percolatum herba lente coquitur ad craſſitudinem mellis, qualiter ex minore centaurio quæritur ſuccus. Sed hic abſinthij, inutilis ſtomacho capitique eſt, cum ſit ille decoctus ſaluberrimus. Nanque aſtringit ſtomachum, bilemque detrahit,

bit, urinam

hit,urinam ciet,aluum emollit,& in dolore ſanat:uentris animalia pellit,malaciam ſtomachi & inflationes diſcutit cum ſili & nardo gallico,aceto exiguo addito.Faſtidia abſterget, concoctiones adiuuat.Cruditates detrahit cum ruta,& pipere,& ſale. Antiqui purgationis cauſa dabant,cum marinæ aquæ ueteris ſextario,ſeminis ſex drachmis,cum tribus ſalis,& mellis cyatho.Efficacius purgat duplicato ſale. Diligenter autem teri debet,propter difficultatem.Quidam & in polenta dedere ſupradictum pondus,addito pulegio,alij cõtra paralyſin,alij pueris folia in fico,ſicut amaritudinem fallerent.Thoracem purgat cum iride ſumptum.In regio morbo crudum bibitur cum apio,aut adianto. Aduerſus inflationes calidum paulatim ſorbetur ex aqua.Iocineris cauſa cum gallico nardo:Lienis cum aceto,aut pulte,aut fico ſumitur. Aduerſatur fungis ex aceto:Item uiſco: Cicutæ ex uino & muris aranei morſibus,draconi marino,ſcorpionibus.Oculorum claritati multum confert.Epiphoris cum paſſo imponitur:ſugillatis cum melle. Aures decoctum eius uaporis ſuffitu ſanat:aut ſi manat ſanies,cum melle tritũ. Vrinam ac menſes cient tres quatuorue ramuli,cum gallici nardi radice una,cyathis aquæ VI.Menſes priuatim cum melle ſumptum,& in uellere appoſitum.Anginis ſubuenit cum melle & nitro.Epinyctidas ex aqua ſanat:Vulnera recentia,priuſquam aqua tangãtur impoſitũ:Præterea capitis ulcera.;Peculiariter ilibus imponitur,cum cypria cera,aut cum fico.Sanat & pruritus. Non eſt dandũ in febri.Nauſeas maris arcet in nauigationibus potum:Inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum,aut inſcio ſub capite poſitum. Veſtibus inſertum tineas arcet.Culices ex oleo perunctis abigit,& fumo,ſi uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum,literas à muſculis tuetur:Capillum denigrat abſinthij cinis,unguento roſaceoq́ permixtus.Eſt & abſinthium marinum,quod quidã ſeriphium uocãt, probatiſſimum in Taposiri Ægypti:Huius ramum Iſiaci præferre ſolenne habent:anguſtius priore,minusq́ amarum,ſtomacho inimicum,aluum mollit,pellitq́ animalia interaneorum.Bibitur cum oleo & ſale,aut in farinæ trimeſtris ſorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat,in aquæ ſextario ad dimidias.

De ballote,& botrye fruticoſa,& brabylla,& bryo,& bupleuro,& catanance,& calla, & circæa,& cirſio, & cratægono, & thelygono,& crocodilio,& cynoſorchi,& chryſolachano,& cucubalo,& conferua. Caput VIII.

BAlloten alio nomine melampraſion Græci uocant, herbam fruticoſam,anguloſis caulibus,nigris,hirſutis,folijs ueſtiẽtibus maioribus quàm marrubij,& nigrioribus, graue olentibus. Vis eius efficax aduerſus canis morſus,ex ſale folijs tritis impoſita:Item ad condylomata,coctis cinere,in folio oleris. Purgat & ſordida ulcera cum melle. Botrys fruticoſa herba eſt,luteis ramulis.Semen circa totam naſcitur, folia cichorio ſimilia. Inuenitur in torrentium ripis.Medetur orthopnoicis: Hoc Cappadoces ambroſiam uocant,alij artemiſiam. Brabylla ſpiſſandi uim habet cotonei mali modo,nec amplius de ea tradunt autores. Bryon marina herba ſine dubitatione eſt,lactucæ folijs ſimilis, rugoſa ueluti contracta, ſine caule,ab ima radice exeuntibus folijs. Naſcitur in ſcopulis maxime,teſtisq́ terra comprehenſis.Præcipua ſiccandi ei ſpiſſandiq́ uis, & collectiones omnes inflãmationesq́ cohibendi,præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus ſit.

Bupleuri ſemen ad ictus ſerpentium dari reperio,fouerię plagas decocta ea herba,adiectis folijs mori aut origani. Catanancen theſſalam herbam qualis ſit,à nobis deſcribi ſuperuacuũ eſt,cum ſit uſus eius ad amatoria tantũ.Illud nõ ab re eſt dixiſſe ad detegendas magicas uanitates,electã ad hunc uſum coniectura, quoniã areſcens cõtraheret ſe ad ſpeciem unguiũ milui exanimati.Eadẽ ex cauſa & cemos ſilebitur à nobis. Calla duorum generũ eſt. Vna ſimilis aro. Naſcitur in arationibus.Colligitur anteq̃ inareſcat,uſusq́ eoſdem habet quos arum.Bibitur quoq́ radix huius ad exinaniendas aluos, menſesq́ mulierum.Item caules cum folijs in leguminibus decocti,ſanant teneſmon . Alterum genus eius qui-

eius quidam anchuſam uocant, alij rhinocliſiam. Folia lactucæ longiora, plumoſa, radice rubra, quæ ignes ſacros cum flore polentæ ſanat impoſita: iocineris autem uitia, in uino albo pota. Circæa ſtrychno ſatiuo ſimilis eſt, flore nigro, puſillo, paruo ſemine ut milij, naſcente in quibuſdam corniculis, radice ſemipedali, triplici fermè aut quadruplici, alba, odorata, guſtus calidi. Naſcitur in apricis ſaxis. Diluitur in uino, bibiturq́ ad dolorem uuluæ & uitia. Macerari oportet in ſextarijs tribus quadrantem radicis tuſæ noctem & diem. Trahit eadē potio & ſecundas, ſemine lac minuitur, in uino aut mulſa aqua poto. Cirſion cauliculus eſt tener duûm cubitorum, triangulo ſimilis, folijs ſpinoſis circundatus. Spinæ molles ſunt. Folia bouis linguæ ſimilia, minora, ſubcandida, & in cacumine capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines. Hāc herbam radicemúe eius adalligatam, dolores uaricum ſanare tradunt. Cratægonon ſpicæ tritici ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq́ geniculorum. Naſcitur in opacis, ſemine milij, uehementer aſpero guſtu: Quod ſi bibant ex uino ante cœnā, tribus obolis in cyathis aquæ totidem, mulier ac uir, ante conceptum diebus XL. uirilis ſexus partum futurum aiunt. Eſt & alia cratægonos, quæ thelygonos uocatur. Differentia intelligitur lenitate guſtus. Sunt qui florem cratægoni bibentes mulieres, intra XL. diem concipere tradant. Eadem ſanant ulcera uetera nigra cum melle: Explent ſinus ulcerum, & atropha carnoſiora faciunt, purulenta expurgant. panos diſcutiunt, podagros collectionesq́ omnes leniunt. peculiariter mammarum. Theophraſtus arboris genus intelligi noluit cratægonon ſiue cratægona, quam Italia aquifolium uocant. Crocodilion chamæleontis herbæ nigræ figuram habet, radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi. Naſcitur in ſabuletis. Pota ſanguinem per nares pellit copioſum craſſumq́, atq; ita lienem conſumere dicitur. Cynoſorchin aliqui orchin uocant, folijs oleæ, mollibus, ternis, per ſemipedem longitudinis in terra ſtratis, radice bulboſa, oblonga, duplici ordine, ſuperiore quæ durior eſt, & inferiore quæ mollior. Eduntur ut bulbi cocti, in uineis ferè inuenti. Ex his radicibus ſi maiorem edant uiri, mares generari dicunt: ſi minorem fœminæ, alterum ſexum. In Theſſalia molliorem in lacte caprino uiri bibunt ad ſtimulandos coitus, duriorem uero ad inhibendos. Aduerſatur alter alteri. Chryſolachanum in pineto, lactucæ ſimile naſcitur. Sanat neruos inciſos, ſi cōfeſtim imponatur. Et albi genus chryſolachani traditur, floreo aureo, folijs oleris. Coctū eſtur, ut olus molle. Herba hac adalligata morbū regiū habentibus, ita ut ſpectari ab his poſſit, ſanari id malum traditur. De chryſolachano nec ſatis dici ſcio, nec plura reperio. Nanq; & hoc uitio laborauere proximi utiq; herbarij noſtri, quod ipſis notas uelut uulgares ſtrictim & nominibus tātum indicauere, tanquam coagulo terræ aluū ſiſtit, ſtranguriam diſſolui, ſi bibatur ex uino aut aqua. Cucubali folia trita cum aceto, ſerpentum ictibus & ſcorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine ſtrumum appellant, alij græce ſtrychnon: Acinos habet nigros. Ex his cyathus ſucci cum mulſi duobus, medetur lumbis: Item capitis doloribus cum roſaceo infuſus. Ipſa ſtrumis illita. Peculiaris eſt alpinis maxime fluminibus conferua, appellata à conferruminando, ſpongia aquarum dulcium nerius quàm muſcus aut herba, uilloſæ denſitatis atque fiſtuloſæ. Curatum ea ſcio, omnibus ferè oſſibus confractis, prolapſum ex arbore alta putatorem circundata uniuerſo corpori, aquam ſuam inſpergentibus quoties inareſceret, raroq́ nec niſi deficientem herbam mutationis cauſa reſoluentibus, conualuiſſe uix credibili celeritate.

De cocco gnidio, & dipſaco, & dryopteri, & dryophono, & elatine, & empetro ſiue calciſraga, & epicacti ſiue elleborine. & epimedio, & enneaphyllo, & filice, & de femore bubulo, & galeopſide ſiue galeobdolo, & glauce ſiue eugalacto. Cap. IX.

COcco gnidio color cocci, magnitudo grano piperis maior, uis ardens. Itaque in pane deuoratur, ne adurat cum gulam tranſit. Huic uis præſentanea contra cicutam. Siſtit aluum. Dipſacos folia habet lactucæ, bullasq́ ſpinoſas in dorſi medio;

caulem

caulem duorum cubitorum, iiſdem ſpinis horridum, genicula eius binis folijs amplectentibus, concauo alarum ſinu, in quo ſubſiſtit ros ſalſus. In cacumine capitula ſunt echinata ſpinis. Naſcitur in aquoſis. Sanat rimas ſedis. Itē fiſtulas decocta in uino radice, uſq; dum ſit craſſitudo ceræ, ut poſſit in fiſtula collyrium mitti. Item uerrucas omnium generū. Quidam & alarum quas ſupra diximus ſuccum illinunt his. Dryopteris filici ſimilis, in arboribus naſcitur, tenui foliorum ſubdulcium inciſura, radice hirſuta. Vis ei cauſtica eſt. Ideo pſilothrū eſt radix tuſa. Illinitur enim uſq; dum ſudores euocet. Iterumq; & tertio, ita ne ſudor abluatur. Dryophonon ſimilis herba eſt, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circūdatis utrinq; folijs, pollicari amplitudine, qualia oxymyrſines, ſed candidioribus mollioribúsque, flore candido ſambuci. Edunt cauliculos decoctos. Semine uero eius pro pipere utuntur. Elatine folia habet helxinæ, puſilla, piloſa, rotunda, ſemipedalibus ramulis quinis ſeniſue, à radice ſtatim folioſis. Naſcitur in ſegetibus. Acerba guſtu, & ideo oculorū fluxionibus efficax, folijs cum polenta tritis & impoſitis ſubdito linteolo. Eadem cum lini ſemine cocta, ſorbitionis uſu dyſenteria liberat. Empetron, quam noſtri calcifragam uocant, naſcitur in montibus maritimis, ferè in ſaxo: quo propius mari fuit minus ſalſa eſt, potaq; bilem trahit ac pituitas: quo longius magiſq; terrena, amarior ſentitur. Trahit aquam. Sumitur autem in iure aliquo, aut in hydromelite. Vetuſtate uires perdit. Recens urinas ciet: Decoctum in aqua uel tritum calculos frangit. Qui fidem promiſſo huic quærunt, affirmant lapillos qui ſufferuefiant unà rumpi. Epicactis, ab alijs ellebotine uocatur, parua herba, exiguis folijs, iocineris uitijs utiliſſima, & cōtra uenena pota. Epimedion caulis eſt nō magnus, ederæ folijs denis atq; duodenis, nunquam florens, radice tenui, nigra, ſubgraui odore. Naſcitur in humidis, & huic ſpiſſandi refrigerandiq; natura, fœminis cauenda. Folia in uino trita uirginū mammas cohibent. Enneaphyllon, longa folia nouena habet, cauſticæ naturæ. Imponitur lana circūdatū, ne urat latus, cōtinuo enim puſtulas excitat, lumborum doloribus & coxendicum utiliſſimum. Filicis duo genera nec florem habent, nec ſemen. Pterin Græci uocāt, alij blechnon cuius ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graues odore. Hanc marem exiſtimant. Alterum genus thelypterin Græci uocant, alij nymphæam pterin. Eſt aūt ſingularis atq; non fruticoſa, breuior, molliorq; & denſior, folijs ad radicem canaliculata. Vtriuſq; radice ſues pingueſcunt. Folia utriuſq; lateribus pinnata, unde nomen Græci impoſuere. Radices utriq; longæ in obliquum, nigræ, præcipue cū inaruere. Siccari aūt eas ſole oportet. Naſcuntur ubiq;, ſed maxime frigido ſolo. Effodi debēt uergilijs occidentibus. Vſus radicis in trimatu tantum, neq; ante neq; poſtea. Pellunt interaneorū animalia. Ex his tineas cum melle. Cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraq; ſtomacho inutiliſſima. Aluum ſoluit, primo bilem trahens, mox aquā. Melius tineas cū ſcāmonij pari pondere. Radix eius duûm obolorū pondere ex aqua, poſt unius diei abſtinentiā bibit', melle prægustato cōtra rheumatiſmos. Neutra danda fœminis, quoniā grauidis abortum, cæteris ſterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetris inſpergitur. Iumentorū quoq; ceruicibus. Folia cimicem necant, ſerpentem nō recipiunt. Ideo ſubſterni utile eſt in locis ſuſpectis: Vſtæ etiā fugant nidore. Fecere medici huius quoq; herbæ diſcrimen. Optima Macedonica eſt; ſecunda Caſſiopica. Femur bubulum appellatur herba, neruis & ipſa utilis, recens in aceto ac ſale trita. Galeopſis, aut, ut alij, galeobdolon uel galion, caulem & folia habet urticæ leuiora, & quæ grauem odorem trita reddāt: flore purpureo. Naſcitur circa ſepes ac ſemitas ubiq;. Folia cauleſq;, duritias & carcinomata ſanant ex aceto trita & impoſita: Item ſtrumas. Panos & parotidas diſcutiunt. Ex uſu eſt & decocto ſucco fouere. Putreſcentia quoq; & gangrenas ſanat cū ſale. Glaux antiquitus eugalacton uocabatur cytiſo & lenticulæ folijs ſimilis: auerſa candidiora. Rami in terrā ſerpūt quini ſeniúe, admodū tenues ab radice. Floſculi purpurei exeunt. Inuenitur iuxta mare. Coquitur in ſorbitione ſimilaginis, ad excitandum ubertatē lactis: eamq; qui hauſerint, balineis uti conuenit.

De glaucio, & glycyſide, & gnaphalio ſiue chamæzelo, & galedrago, & holco, & hyoſiri, & holoſteo, & hypophæſto. Cap. X

GLaucion in Syria & Parthia naſcitur, humilis herba, denſis folijs, ferè papaueris, minoribus tamẽ ſordidioribuſq́ꝫ, odoris tetri, guſtus amari cum aſtrictione. Granum habet crocei coloris. Hoc in olla fictili luto circũlitum, in clibanis calefaciunt, deinde exempto ſuccum exprimunt eiuſdem nominis. Vſus eſt & ſucci & foliorum, ſi terantur, aduerſus epiphoras, quæ uniuerſæ uno impetu cadunt. Hinc temperatur collyrium, quod medici diaglaucion uocant. Lactis quoq; ubertas intermiſſa reſtituitur. Sumitur eius rei cauſa ex aqua. Glycyſide, quam aliqui pæoniam, aut pentorobon uocãt, caulẽ habet duũm palmorum, comitantibus duobus aut tribus, ſubruulum, cute lauri, folia qualia iſatis, pinguiora, rotundioraq́ꝫ, & minora. Semen in ſiliquis aliud grano rubente, aliud nigro. Duo autem genera ſunt. Fœmina exiſtimatur, cuius radicibus ceu balani longiores, circiter octo aut ſex adhærent. Mas plures habet, quoniam non una radice nixus eſt, palmi altitudine, candidaq́ꝫ. Ea guſtu aſtringit. Fœminæ folia myrrham redolẽt, & denſiora ſunt. Naſcuntur in ſyluis. Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico martio impetũ in oculos faciente, interdiu periculoſum ſit. Radix uero cum effodiatur, periculum eſſe ne ſedes procidat. Magna id uanitate ad oſtentationem rei fictũ arbitror. Vſus in his diuerſus. Rubra enim grana rubentis menſes ſiſtunt XV. ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medẽtur, ex paſſo aut uino totidem pota. Radix omnes uentris dolores ſedat in uino, aluumq́ꝫ purgat: Sanat opiſthotonum, morbum regium, renes, ueſicam: Matricẽ autẽ & ſtomachum decocta in uino: aluumq́ꝫ ſiſtit: Eſtur etiam contra malũ mentis, ſed in medendo quatuor drachmæ ſatis ſunt. Grana nigra auxiliantur & ſuppreſſionibus nocturnis, in uino pota quo dictum eſt numero. Stomacho uero & roſionibus, & eſſe ea & illinire prodeſt. Suppurationes quoq; diſcutiũtur: recẽtes nigro ſemine, ueteres rubro. Vtrũq; auxiliatur à serpente percuſſis: Et pueris cõtra calculos, incipiente ſtranguria. Gnaphalion alij chamæzelon uocant, cuius folijs albis mollibuſq́; pro tomento utũtur. Sanè & ſimilia ſunt. Datur in uino auſtero ad dyſenteriam, Ventris ſolutiones, menſeſq́; mulierum ſiſtit. Infunditur autem tenaſmo. Illinitur & putreſcentibus ulcerum. Galedragon uocat Xenocrates leucacãtho ſimilem, paluſtrem & ſpinoſam, caule ferulaceo, alto, cui ſummo capite inhæret ſimile ouo. In hoc creſcente ætate uermiculos naſci tradunt, quos pyxide conditos adalligari cum pane brachio ad eam partem qua dens doleat, mireq́ꝫ ilico dolorem tolli. Valere non diutius anno, & ita ſi terrã non attigerit. Holcus in ſaxis naſcitur ſiccis. Ariſtas habet in cacumine tenues, culmo quale ordeum reſtibile. Hæc circa caput alligata, uel circa lacertum, educit è corpore ariſtas. Quidam ob id ariſtidam uocant. Hyoſiris intubo ſimilis, ſed minor, & tactu aſperior: uulneribus contuſa præclare medetur. Holoſteon ſine duritia eſt herba, ex aduerſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce, tenuis uſq; in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum ceu gramen, folijs anguſtis, aſtringens guſtu. Naſcit̃ in collibus terrenis. Vſus eius ad cõuulſa, rupta in uino pota. Vulnera quoque cõglutinat. Nam & carnes cogũtur, addita. Hypophæſton naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt æneæ fulloniæ, ſine cauliculo, ſine flore, capitulis tantũ inanibus, & folijs paruis, multis, herbacei coloris, radiculas habens albas, molles. Succus earum exprimitur æſtate, ad ſoluendam aluum, tribus obolis, maxime in comitialibus morbis, & tremulis hydropicis. Contra uertigines, orthopnœas, paralyſeis incipientes.

De hypogloſſa, & hypicoo, idæa, iſopyro, lathyri, leontopetalo, lycopſide, lithoſpermo, lapide uulgari, de limeo, leuce, & leucographi. Caput XI.

HYpogloſſa folia habet figura ſylueſtris myrti, concaua, ſpinoſa, & in his ceu linguas folio paruo exeunte de folijs. Capitis dolorẽ corona ex his impoſita minuit. Hypicoon in ſegetibus naſcitur, folijs rutæ. Natura eius eadem quæ papaueris ſucco. Idææ

herbæ

herbæ folia ſunt quæ oxymyrſines: adhærent his uelut pampini, in quibus flos. Aluum menſesq;, & omnem abundantiã ſanguinis ſiſtit. Spiſſandi cohibendiq; naturã habet.

Iſopyron aliqui phaſelion uocant, quoniam folium quod eſt aniſo ſimile, in pampinos torquetur. Capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis melanthij. Contra tuſſim & cætera pectoris uitia, ex melle aut aqua mulſa: item iocineri utiliſſima. Lathyris folia habet multa, lactucæ ſimilia, tenuiora; germinã multa, in quibus ſemen tuniculis continetur ut capparis: quæ cũ inaruere, eximuntur grana piperis magnitudine, cãdida, dulcia, facilia purgatu. Hæc uicena in aqua pura aut mulſa pota, hydropicos ſanant. Trahunt & bilem. Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipſis ſumunt ea: nam ſtomachum lædunt. Itaq; inuentum eſt, ut cum piſce aut iure gallinacei ſumerentur. Leontopetalon alij rhapeion uocant, folio braſſicæ, caule ſemipedali: alæ multæ, ſemen in cacumine in ſiliquis ciceris modo: radix rapo ſimilis, grandis, nigra. Naſcitur in aruis. Radix aduerſatur omnium ſerpentium generibus ex uino pota, nec alia res celerius proficit. Datur & iſchiadicis. Lycopſis longioribus ꝙ lactuca eſt folijs, craſſioribusq;. Caule longo, hirſuto, adnatis multis cubitalibus, flore paruo, purpureo. Naſcitur in campeſtribus. Illinitur cum farina hordeacea igni ſacro. Sudorem in febribus mouet, ſucco aquæ calidæ admixto.

Inter omnes herbas, lithoſpermo nihil eſt mirabilius. Aliqui ægonychon uocãt, alij dios pyron, alij heracleos. Herba quincũcialis ferè, folijs duplo maioribus ꝙ rutæ, ramulis ſurculoſis, craſſitudine iunci, gerit iuxta folia ſingulas uelut barbulas, & earũ in cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia uero lapidea. Ipſi quà pediculis adhæreant, cauernulas habent, & intus ſemen. Naſcitur & in Italia, ſed laudatiſſimum in Creta. Nec quicq; inter herbas maiore quidem miraculo aſpexi. Tantus eſt decor, uelut aurificũ arte alternis inter folia candicãtibus margaritis, tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcẽtis. Iacere atq; humi ſerpere autores tradũt. Ego uulſam non hærentem uidi. Iis lapillis drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi, pelliq; conſtat, & ſtranguriam diſcuti. Neque in alia herbarum fides eſt uiſus ſtatim, ad quam medicinam nata ſit. Eſt autem eius ſpecies, ut etiam ſine autore uiſu ſtatim noſci poſſit.

Lapis uulgaris iuxta flumina fert muſcum ſiccum, canum. Hic fricatũr altero lapide addita hominis ſaliua, illo lapide tangitur impetigo. Qui tangit dicit, φεύγετε κανθαρίδες λύκος ἄγριος ὕμμε διώκει. Limeum herba appellat à Gallis, qua ſagittas in uenatu tingunt medicamento, quod uenenum ceruarium uocant. Ex hac in tres modios ſaliuati additur, quãtum in una ſagitta addi ſolet, ita offa demittitur boum faucibus in morbis. Alligari poſtea ad præſepia oportet, donec purgentur. Inſanire enim ſolent. Si ſudor inſequitur, aqua frigidà perfundi. Leuce mercuriali ſimilis, nomen ex cauſa accepit, per medium foliũ candida linea tranſcurrẽte: quare meſoleucon quidã uocãt. Succus eius fiſtulas ſanat: Ipſa contrita, carcinomata. Fortaſſis eadem ſit quæ leucas appellatur, contra omnia marina uenena efficax. Speciem eius autores nõ tradunt, nec aliud ꝙ ſylueſtrẽ latioribus folijs eſſe efficaciorem, hanc ſemine acriorem. Leucographis qualis eſſet ſcriptum non reperi: quod eo magis miror, quoniã utilis proditur ſanguinẽ excreantibus, tribus obolis cum croco: Item cœliacis, trita ex aqua & appoſita: Profluuio fœminarum, oculorũ quoq; medicamentis, & explendis ulceribus, quæ fiunt in teneris partibus corporis.

De medio, & myoſota, & myagro, & nattice, & othone, & onoſma, & onopordo, & oſyri, & oxye, & batrachio, & polygono, & leuchantemo, & phytema, & phyllo, & phellandrio, & phalari, & polyrrhizo, & pròſerpinaca, & de rhacoma, de reſeda, & ſtœchade. Ca. xii.

MEdion folia habet iridis ſatiuæ, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, ſemine minuto, radicem ſemipedalem. In ſaxis opacis naſcitur. Radix drachmis duabus cum melle menſes fœminarum ſiſtit ecligmate per aliquot dies ſumpto. Semen quoq; in uino tritum, contra abundantiam fœminarum datur. Myoſota ſiue myoſotis, leuis herba, caulibus pluribus ab una radice, aliquatenus rubentibus tori-

cauis,ab imo folijs anguſtis, oblongis, dorſo acuto,nigris,per interualla aſſidue geminatis,tenuibus cauliculis ex alis prodeuntibus,flore ceruleo.Radix digitali craſſitudine, multis capillamētis fibrata. Vis ei ſeptica & exulceratrix,ideoq; ægilopas ſanat. Tradūt Ægyptij,menſis quē Thiatin uocant die xxvii.ferè in Auguſtum menſem incurrente, ſi quis huius herbæ ſucco iniungatur mane priuſquam loquatur,nō lippiturum eo anno. Myagros herba ferulacea eſt,folijs ſimilis rubiæ,tripedanea. Semē oleoſum, quod & fit ex eo. Medetur oris ulceribus perunctis hoc ſucco.Herba quæ uocatur nigina, tribus folijs longis intubaceis,illita cicatrices ad colorē reducit. Natrix uocatur herba,cuius radix euulſa uirus hirci redolet.Hac in piceno à fœminis abigūt, quos mira perſuaſione fatuos uocāt: ego ſpecies lymphantium hoc modo animorum eſſe crediderim, qui tali medicamento iuuentur. Odontitis inter fœni genera eſt, cauliculis denſis ab eadem radice, geniculatis,triangulis,nigris:in geniculis folia parua habet,longiora tamen q̃ polygonon.Semen in alis hordeò ſimile,florem purpureū,puſillū. Naſcitur in pratis. Decoctū cauliculorum eius in uino auſtero quantū manus capiat, dentiū dolori medetur,ita ut contineatur ore.

Othone in Syria naſcitur,ſimilis erucæ,perforatis crebro folijs,flore croci,quare quidā anemonen uocauerunt.Succus eius oculorum medicamentis conuenit. Mordet enim leuiter & excalfacit,aſtringitq; ſiccando. Purgat cicatrices & nubeculas, & quicquid obſtat. Quidam tradunt lauari,atque ita ſiccatam digeri in paſtillos. Onoſma longa folia habet ferè ad tres digitos in terra iacentia,tria,ad ſimilitudinē anchuſæ inciſa,ſine caule,ſine flore, ſine ſemine.Prægnās ſi edat eam,aut ſupergradiatur,abortū facere dicitur. Onopordon ſi comederint aſini,crepitus reddere dicuntur. Trahit urinas & mēſes,aluū ſiſtit,ſuppurationes & collectiones diſcutit. Oſyris ramulos fert nigros,tenues,lentos,& in ijs folia nigra ceu lini:ſemenq; in ramulis nigrū initio,dein colore mutato rubeſcēs.Smegmata mulieribus faciunt ex his.Radicum decoctum potum,ſanat arquatos.Eædem priuſq; matureſcat ſemen, cōciſæ, & ſole ſiccatæ,aluum ſiſtunt. Poſt maturitatem uero collectæ, & in ſorbitione decoctæ, rheumatiſmis uentris medent̃, & per ſe tritæ ex aqua cœleſti bibūtur.

Oxys folia terna habet. Datur ad ſtomachum diſſolutū. Edunt & qui enterocelen habent. Polyanthemum,quam quidā batrachion appellant,cauſtica ui exulcerat cicatrices, & ad colorem reducit:Eademq; uitiligines concorporat. Polygonon Græci uocāt,quam nos ſanguinariā:nō attollitur a terra,folijs rutæ,ſemine graminis.Succus eius infuſus naribus ſupprimit ſanguinē, & potus cum uino, cuiuſlibet partis profluuiū excreationesq; cruentas inhibet.Qui plura genera polygoni faciunt,hanc marē intelligi uolunt,appellariq; à multitudine ſeminis,aut denſitate fruticis calligonon. Alij polygonaton à frequentia geniculorum,alij teuthalida,alij carcinetron,alij clema, multi myrtopetalon. Necnon inueniuntur,qui hanc fœminam eſſe dicant:marē autem maiorem,minuſq; nigrā,& geniculis denſiorem,ſemine ſub omnibus folijs turgeſcentem. Quocunq; hæc modo ſe habeant,uis earū eſt ſpiſſare ac refrigerare. Semina aluū ſoluūt largius ſumpta,urinā cient, rheumatiſmos cohibent:qui ſi non fuere,non proſunt.Stomachi feruori folia imponuntur:ueſicæ dolori illinuntur, & ignibus ſacris. Succus & auribus purulentis inſtillat̃, & oculorum dolori per ſe. Dabatur & in febribus ante acceſſiones duobus cyathis in tertianis, quartaniſue præcipue:Item cholericis,dyſentericis,& in ſolutione ſtomachi. Tertiū genus oreòn uocatur in montibus naſcens harundini teneræ ſimile, uno caule, denſis geniculis, & in ſe fractis, folijs autem piceæ, radicis ſuperuacuæ,inefficacius q̃ ſuperiora. Peculiare iſchiadicis.Quartum genus ſylueſtre appellatur, penè arboris modo frutex, radice lignoſa,ſtirpe cedri rubicundo:ramis ſparti,binum palmorum,nigris geniculorum ternis quaterniſue articulis. Huic quoq; ſpiſſandi natura,ſapor mali cotonei. Decoquitur in aqua ad tertias,aut aridi farina inſpergitur & oris ulceribus, & attritis partibus. Propter gingiuarum uero uitia ipſa commanducatur. Nomas ſiſtit,omniaq; quæ ſerpūt,aut difficile ad cicatricem habēt. Priuatim uero ſanat à niue facta ulcera.Herbarij & ad anginas utuntur

illas

illa: & in capitis dolore coronam ex ea imponũt: & contra epiphoras collo circundant. In tertianis quidam ſiniſtra manu euulſam adalligant: adeo contra profluuia ſanguinis, nec ullam magis aridam quàm polygonum ſeruant. Pancration aliqui ſcillam puſillam appellare malunt, folijs albi lilij longioribus craſſioribusq;, radice bulbi magni, colore ruffo. Aluum ſoluit, ſucco cum farina erui ſumpto: ulcera purgat. Hydropicis ſpleneticisq; cum melle datur. Alij decoquunt eam, donec aqua dulcis fiat. Eaq; effuſa, radicem terentes digerunt in paſtillos ſole ſiccatos, & poſtea utuntur ad capitis ulcera, & cætera quæ repurganda ſunt. Itẽ ad tuſſim quantũ tribus digitis apprehenderint, in uino dantes, & ad lateris dolores, aut peripneumonicis eclegmate. Propter iſchiada in uino bibendũ, & propter tormina menſesq; ciendos. Peplos, quam aliqui ſycen, alij meconion aphrodes uocant, ex una radice tenui fruticat, folijs rutæ paulo latioribus, ſemine ſub folijs rotũdo, minore q; candidi papaueris. Inter uites ferè colligitur meſſibus: ſiccaturq; cum fructu ſuo, ſubiectis aquis in quas excidat. Hoc poto aluus ſoluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio eſt acetabuli mẽſura, in aquæ mulſæ heminis tribus. Et cibis inſpergitur obſonijsq; ad molliendam aluum. Periclymenos fruticat & ipſa, ex interuallo duo folia habẽs, ſubcandida, mollia. In cacumine autem ſemen inter folia durum, & quod difficile euellatur. Naſcit in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe adminiculis quibuſcunq;. Semen eius in umbra ſiccatum tunditur, & in paſtillos digeritur. Hi reſoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus, ad lienem: eumq; urina cruenta, aut per aluum abſumit, quod intelligitur à decimo ſtatim die. Vrinam cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis proſunt. Partum quoq; adiuuant, ſecundasq; pellunt pota ſimili modo. Pelecinum in ſegetibus diximus naſci, fruticoſam caulicul is, folijs ciceris. Semen in ſiliquis fert, corniculorum modo aduncis, ternis quaternis'ue, quale gith nouimus, amarũ, ſtomacho utile. Additur in antidotis.

Polygala palmi altitudinem petit, in caule ſummo folijs lenticulæ, guſtu aſtricto, quæ pota lactis abundantiam facit. Poterion, aut (ut alij uocant) phrynion, uel neurada, large fruticat, ſpinis retorrida, lanugine ſpiſſa, folijs paruis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris: ſeminis nulli uſus, ſed guſtu acuto & odorato. Inuenitur in aquoſis collibus. Radices habet duas aut tres, binũm cubitorum in altitudine, neruoſas, candidas, firmas. Circumfoditur autumno, & præciſo frutice dat ſuccum gummi ſimilem. Radix mira uulneribus ſanãdis traditur, præcipueq; neruis uel præciſis illita. Decoctum quoq; eius cum melle potum diſſolutiones neruorum, & infirmitates, & inciſuras iuuat. Phalangites, à quibuſdam phalangion uocatur, ab alijs leucanthemon, uel (ut in quibuſdam exemplaribus inuenio) leucacantha. Ramuli ſunt ei nunquam pauciores duobus, in diuerſa tendẽtes: flos candidus, lilio rubro ſimilis, ſemine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiæ figuram, multo tenuiore, radice herbacei coloris. Huius folio uel flore uel ſemine auxiliantur contra ſcorpionum phalangiorumq; & ſerpentium ictus: Itẽ contra tormina. Phyteuma qualis ſit, deſcribere ſuperuacuum habeo, cum ſit uſus eius tantum ad amatoria. Phyllon à Græcis uocatur herba in ſaxoſis montibus, fœmina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parua, ſemine rotundo, papaueri ſimili: Hæc ſui ſexus facit partus. Mares autem ſemine tantum differens, quod eſt incipientis oliuæ. Vtrunque bibitur in uino. Phellandrion naſcitur in paluſtribus, folio apij. Bibitur ſemen eius propter calculos & ueſicæ incommoda. Phalaris thyrſum habet longum, tenuem, ceu calamum, in ſummo florẽ inclinatũ: ſemen ſimile ſeſamæ. Et hoc calculos frangit, potum ex uino uel aceto uel cum melle & lacte: Idem & uitia ueſicæ ſanat. Polyrrhizon folia habet myrti, radices multas: Hæ tuſæ dantur in uino contra ſerpentes: Proſunt & quadrupedibus. Proſerpinaca herba uulgaris eſt, eximij aduerſus ſcorpiones remedij. Eadẽ cõtrita, addita muria & oleo anginam eximie curari tradunt. Præterea in quantalibet laſſitudine recreari defeſſos, etiã cum obmutuerint, ſi ſubijciatur linguæ. Si deuoretur, uomitionem ſequi ſalutarem. Rhacoma affertur ex his quæ ſupra Pontum ſunt regionibus. Ra-

dix coſto nigro ſimilis, minor & ruſſior paulò, ſine odore, calfaciens guſtu & aſtringens. Eadem trita uini colorem reddit, ad crocum inclinantem. Illita collectiones inflammationésq; ſedat, uulnera ſanat, epiphoras oculorũ ſedat ex paſſo illita. Inſignita cum melle, & alia liuentia ex aceto. Farina eius inſpergit̃ cõtra cacoethe, & ſanguinẽ reijcientibus drachmæ pondere in aqua. Dyſentericis etiam & cœliacis, ſi febri careant, in uino: ſin aliter, ex aqua. Facilius teritur, nocte antecedente madefacta. Datur & decoctum eius bibendũ duplici menſurà ad rupta, cõuulſa, cõtuſis, ex ſublimi deuolutis. Si pectoris ſint dolores, additur piperis aliquid & myrrhæ: ſi diſſolutio ſtomachi, ex frigida aqua ſumitur, ſiue intus ſiuè extra purulentis excreationibus: item hepaticis, ſpleneticis, iſchiadicis: ad renum uitia, ſuſpiria, orthopnœas. Arteriæ ſcabritias ſanat ex paſſo, tribus obolis potis trita, aut decoctum eius. Lichenas quoq; ex aceto impoſita purgat. Bibitur contra inflationes & perfrictiones, febres frigidas, ſingultus, tormina, aſperitates, capitis grauitates, melancholicas uertigines, laſſitudinũ dolores & cõuulſiones. Circa Ariminum nota eſt herba, quam reſedam uocant. Diſcutit collectiones inflammationesq; omnes. Qui curant ea, addũt hæc uerba, Reſeda morbos reſeda, ſcis'ne ſcis'ne quis hic pullos egerit? radices nec caput, nec pedes habeant. Hæc ter dicunt, totiesq; deſpuunt. Stœchas in inſulis tantum eiuſdem nominis gignitur, odorata herba, coma hyſſopi, amara guſtu. Menſes ciet potu, pectoris dolores leuat. Antidotis quoq; miſcetur.

De ſolano, & ſmyrnio, & telephio, & trichomane, & thalietro, & thlaſpe, & tragonia, & tragoni, & trago, & tragopogo, & ſpondyli. Et quod quidam morbi in quibuſdam non ſunt gentibus. Cap. XIII.

SOlanũ Græci ſtrychnon uocant, ut tradit Cornelius Celſus. Huic uis reprimendi refrigetandiq;. Smyrnion caulẽ habet apij, folia latiora, & maxime circa ſtolones multos, quorum à ſinu exiliunt pinguia, ad terram infracta, odore medicato, & cum quadam acrimonia iucundo, colore in luteum langueſcente, capitibus caulium orbiculatis, ut anethi ſemine rotundo, nigro, quod areſcit incipiente æſtate. Radix quoq; odorata, guſtu acri mordet, ſuccoſa, mollis. Cortex eius foris niger, intus pallidus. Odor myrrhæ habet qualitatem, unde & nomẽ. Naſcitur & in ſaxoſis collibus, & in terrenis. Vſus eius excalfacere, extenuare. Vrinam & menſes cient folia & radix. Semen aluum ſiſtit. Radix collectiones & ſuppurationes nõ ueteres, item duritias diſcutit illita. Prodeſt & contra phalãgia ac ſerpentes, admixto cachry aut polio, aut meliſſophyllo, in uino pota, ſed particulatim, quoniam uniuerſa uomitionem mouet. Qua de cauſa aliquando cũ ruta datur. Medetur tuſſi & orthopnœæ ſemen, uel radix: itẽ thoracis, aut lienis, aut renũ, aut ueſicæ uitijs. Radix autem ruptis, conuulſis. Partus quoque adiuuat, & ſecundas pellit. Dat̃ & iſchiadicis cum crethmo in uino. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem ſtomachi diſcutit. Vulnera ad cicatricẽ perducit. Exprimitur & ſuccus radici, utilis fœminis & thoracis præcordiorumq; deſiderijs: calfacit enim & cõcoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & ſuccus illinitur, & malagmata è cortice arido. Et ad obſonia utunt̃ cum mulſo & oleo, & garo, maxime in elixis carnibus ſimul, concoctiones facit, ſapore ſimillima piperi. Eadẽ in dolore ſtomacho efficax. Telephion portulacæ ſimilis eſt & caule & folijs. Rami à radice ſepteni octoni'ue fruticãt, folijs craſſis, carnoſis. Naſcit̃ in cultis, & maxime inter uites. Illinitur lentigini, & cum inaruit teritur. Illinitur & uitiligini, ternis ferè mẽſibus, ſenis horis noctis aut diei, poſtea farina hordeacea illinitur. Medetur & uulneribus & fiſtulis. Trichomanes adianto ſimilis eſt, exilius modo, nigriusq;, folijs lenticulæ denſis, amaris, aduerſus inter ſe. Decoctũ eius ſtrangurias ſanat in uino albo potum, addito cymino ruſtico. Succus cohibet capillos defluentes, aut ſi effluxerint reparat. Alopeciasq; denſat tritũ, & in oleo illitum. Sternutamenta quoq; guſtatu mouet. Thalietrum folia coriandri habet, pinguiora paulò, caulem papaueris. Naſcit̃ ubiq; præcipue in campeſtribus. Medentur ulceribus folia cum melle. Thlaſpe duorũ generum eſt, anguſtis folijs di

gitali

gitali longitudine, & latitudine in terram nerſis, in cacumine diuiſis, cauliculo ſemipedali, non ſine ramis, peltarum ſpecie, ſemine incluſo, lenticulæ effigie, niſi quod infringitur, unde nomen. Flos albicat. Naſcitur in ſemitis & ſepibus. Semen aſperi guſtus, bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus ſumendi, acetabuli menſura. Prodeſt & iſchiadicis infuſum, donec ſanguinem trahat. Menſes quoque ciet, ſed partus necat. Alterũ thlaſpe, aliqui Perſicum napi nocãt, latis folijs, radicibus magnis. Et ipſum utile iſchiadicorũ infuſioni. Prodeſt & inguinibus utrunq;. Præcipit, ut qui colligit, dicat ſumere ſe contra inguina & contra omnes collectiones, & cõtra nulnera, unaq; manu tollat. Tragonia herba qualis ſit, non traditur. Credo & falſum eſſe promiſſum Democriti. Portentoſum enim eſt, adalligatam triduo abſumere lienes. Tragonis, ſiue tragion, naſcit in Cretæ tantũ inſulæ maritimis, iunipero ſimilis, & ſemine & folio & ramis. Succus eius lacteus in gũmi ſpiſſatus, uel ſemen, impoſitione ſpicula è corpore eijcit. Tunditur recẽs, & cum uino illinit, aut ſiccæ farina cũ melle. Eadem lactis abundantiam facit, mammisq; unice medetur. Eſt & alia herba tragos, quam aliqui ſcorpion uocant, ſemipedẽ alta, fruticoſa, ſine folijs, puſillis racemis rubentibus, grano tritici acuto cacumine, & ipſa in maritimis naſcẽs. Huius ramorũ X. aut XII. cacumina trita ex uino pota cœliacis, dyſentericis, ſanguinẽ excreantibus, menſiumq; abundantiæ auxiliantur. Eſt & tragopogon, quem alij comen uocant, caule paruo, folijs croci, radice longa, dulci, ſuper caulem calyce lato, nigro. Naſcitur in aſperis, ſine uſu. Et de herbis quidem memoria digna hactenus aut accepimus, aut comperimus. In fine earum admonere non ab re iudicamus, alijs alias uirium ætates eſſe. Longiſſimo tempore durat elateriũ, ut diximus: Chamæleon niger XL. annis: Centauriũ nõ ultra XII. Peucedanum & ariſtolochia ac uitis ſylueſtris anno in umbra ſeruantur. Et animaliũ quidem cæterorũ nullum aliud, radices à nobis dictas attingit, excepta ſpondyli, quæ omnes perſequitur. Genus id ſerpentis eſt. Ne illud quidem dubitatur, omnium radicum uim effectusq; minui, ſi fructus prius matureſcant: item ſeminũ, antè radice propter ſuccũ inciſa. Reſoluitur autẽ omnium uis conſuetudine. Et deſinunt prodeſſe cum opus eſt, quæ quotidie in uſu fuere, æque q̃ nocere. Omnes uero herbæ uehementiores effectu uiribúsque ſunt in frigidis locis, & in aquilonijs, item ſiccis. Sunt & gentium differentiæ non mediocres. Sicut accepimus de tineis lumbricisq;, ineſſe Ægypti, Arabiæ, Syriæ, Ciliciæ populis: è diuerſo Græciæ, Phrygiæ omnino non naſci. Minus id mirũ, q̃ quod in confinio Atticæ Bœotiæq; Thebanis innaſcuntur, cum abſint Athenienſibus. Quæ contemplatio aufert rurſus nos ad ipſorum animalium naturas, ingenitasq; ijs uel certiores morborũ omniũ medicinas. Enimuero rerum omnium parens, nullũ animal ad hoc tantũ ut paſceretur, aut alia ſatiaret, naſci uoluit, artesq; ſalutares inſeruit & uiſceribus, quippe cum ſurdis etiã rebus inſeruerit. Tum uero illa animæ auxilia præſtantiſſima ex anima alia eſſe uoluit, contemplatione ante cuncta mirabili.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VIGESIMVSOCTAVVS.

PROOEMIVM.

De medicinis ex animalibus. Cap. I.

DICTAE ERANT omnium rerum naturæ, inter cœlum ac terram naſcentium, reſtabántque quæ ex ipſa tellure fodiuntur, ſi non herbarum ac fruticum tractata remedia auferrẽt tranſuerſos, ex ipſis animalibus quæ ſanãtur, reperta maiore medicina. Qui ergo dixerimus herbas & florũ imagines, ac pleraq; inuentu rara ac difficilia, ijdem tacebimus quid in ipſo homine proſit homini, cæteráque genera remediorum inter nos uiuentia: cum præſertim, niſi careat doloribus morbisq;, uita ipſa pœna

fiat. Minime uero. Quin omnem inſumemus operã, licet faſtidij periculum urgeat: quando ita decretum eſt, minorem gratiæ quàm utilitatum uitæ reſpectum habere. Quinimo externa quoq;, & barbaros etiã ritus indagabimus. Fides tantum autores appellet. Quanquam & ipſi conſenſu propè iudicata eligere laborauimus, potiusq́; curæ rerũ, quàm copiæ inſtitimus. Illud admonuiſſe perquam neceſſariũ eſt, dictas iam à nobis naturas animalium, & quæ cuiuſq; eſſent inuẽta. Neq; enim minus profuere medicinas reperiendo, quàm proſunt præbendo. Nunc quæ in ipſis auxiliẽtur indicari, neq; illic in totũ omiſſa. Itaq; hæc eſſe quidem alia, illis tamen cõnexa. Incipiemus autẽ ab homine, ipſum ſibi exquirentes, immenſa ſtatim difficultate obuia. Sanguinẽ quoq; gladiatorũ bibũt, ut uiuentibus poculis, comitiales morbi: quod ſpectare facientes eadem harena feras quoq; horror eſt. At hercule illi ex homine ipſo ſorberi efficaciſſimum putant calidũ ſpirantemq́;, & unà ipſam animam ex oſculo uulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoueri ora fas ſit humana. Alij medullas crurum quærunt, & cerebrum infantium. Nec pauci apud Græcos, ſingulorum uiſcerum membrorumq́; etiam ſapores dixere, omnia perſecuti uſq; ad reſegmina unguium: quaſi uero ſanitas uideri poſſit, feram ex homine fieri, morboq́; dignum in ipſa medicina, egregia hercule fruſtratione ſi non proſit. Aſpici humana exta nefas habetur, quid mandi? Quis iſta inuenit oſtenta? Tecũ enim res erit euerſor iuris humani, monſtrorumq́; artifex, qui primus ea condidiſti, credo ne uita tui obliuiſceretur. Quis inuenit ſingula membra humana mandere? qua coniectura inductus? Quam poteſt medicina iſta originem habuiſſe? Quis ueneficia innocentiora effecit quàm remedia? Eſto barbari externiq́; ritus inuenerint, etiam' ne Græci ſuas fecere has artes? Extant commentationes Democriti, ad alia noxij hominis è capite oſſa plus prodeſſe: ad alia, amici & hoſpitis. Iam uero ui interempti dente, gingiuas in dolore ſcarificari Apollonius efficaciſſimum ſcripſit. Miletus oculorum ſuffuſiones felle hominis ſanari. Artemon caluaria interfecti, neque cremati, propinauit aquam è fonte noctu comitialibus morbis. Ex eadem ſuſpendio interempti catapotia fecit, cõtra canis rabioſi morſus Antheus. Atque etiam quadrupedes homines ſanauere, contra inflationes boũ, perforatis cornibus inſerentes oſſa humana. Vbi homo occiſus eſſet, aut crematus, ſiliginem quæ pernoctaſſet, ſuum morbis dando. Procul à nobis noſtriſq́; literis abſint iſta. Nos auxilia dicemus, non piacula: ſicubi lactis puerperarum uſus mederi poterit, ſicubi ſaliua tactus' ue corporis, cæteraq́; ſimilia. Vitam quidem non adeo expetendam cenſemus, ut quoquo modo trahenda ſit. Quiſquis es talis, æque moriere, etiam cũ obſcœnus uixeris aut nefandus. Quapropter hoc primum quiſque in remedijs animi ſui habeat: ex omnibus bonis quæ homini tribuit natura, nullũ melius eſſe tempeſtiua morte: in eaq́; id optimum, quod illam ſibi quiſq; præſtare poterit.

An ſit in medendo aliqua uis uerborum, & ſanari & depelli. Cap. II.

EX homine remediorũ primum maximæ quæſtionis, & ſemper incertæ eſt, ualeant' ne aliquid uerba & incantamenta carminum. Quod ſi uerum eſt, homini acceptũ ferri oportere conueniet. Sed uiritim ſapientiſſimi cuiuſque reſpuit fides. In uniuerſum uero omnibus horis hominis credit uita, nec ſentit. Quippe uictimas cædi ſine precatione non uidetur referre, nec deos rite cõſuli. Præterea alia ſunt uerba impetrantis, alia depulſoris, alia commentationis. Vidimus certis precationibus obſecraſſe ſummos magiſtratus. Et ne quid uerborum prætereatur, aut præpoſterum dicatur, de ſcripto præire aliquem, rurſusq́; alium cuſtodem dari qui attendat, alium uero præponi qui faueri linguis iubeat: tibicinem canere, ne quid aliud exaudiatur; utraq; memoria inſigni, quoties ipſæ diræ obſtrepentes nocuerint, quoties' ue precatio errauerit, ſic repente extis adimi capita, uel corda, aut geminari uictima ſtante. Duratq́; immenſo exemplo Deciorum, patris filijq́;, quo ſe deuouere, carmen. Extat Tucciæ Veſtalis inceſtæ precatio, qua uſa aquam in cribro tulit, anno urbis DCIX. Boario uero in foro Græcum Græcamq́; defoſſos, aut alia-

rum gen-

rum gentium, cum quibus tum res eſſet, etiam noſtra ætas uidit. Cuius ſacri precationem, qua ſolet præire quindecemuirûm collegij magiſter, ſi quis legat, profecto nim carminum fateatur, ea omnia approbantibus octingentorum triginta annorum euentibus. Veſtales noſtras hodie credimus nondum egreſſa urbe mancipia fugitiua retinere in loco precatione: cum ſi ſemel recipiatur ea ratio, & deos preces aliquas exaudire, aut ullis moueri uerbis, confitendum ſit de tota coniectatione. Priſci quidem noſtri perperuo talia prodidere. Difficillimúmque ex his etiam fulmina elici, ut ſuo loco docuimus. L. Piſo primo annalium autor eſt, Tullum Hoſtilium regem ex Numæ libris eodem quo illum ſacrificio Iouem cœlo deuocare conatum, quoniam parum rite quædam feciſſet, fulmine ictum. Mulri nero magnarum rerum fata & oſtenta uerbis permutari. Cum in Tarpeio fodientes delubro fundamenta, caput humanum inueniſſent, miſſis ob id à ſenatu legatis, Hetruriæ celeberrimus uates Olenus Calenus præclarum id fortunatúmque cernens, interrogatione in ſuam gentem transferre tentauit, ſcipione prius determinata templi imagine in ſolo ante ſe: Hoc ergo dicitis Romani, hic templum Iouis optimi maximi futurum eſt? Hic caput inuenimus? conſtantiſſima annalium affirmatione tranſiturum fuiſſe fatum in Hetruriam, ni præmoniti à filio uatis legati Romani reſpondiſſent, non planè hic, ſed Romæ inuentum caput dicimus. Iterum id accidiſſe tradunt, cum in faſtigium eiuſdem delubri præparatæ quadrigæ fictiles in fornace creuiſſent: & iterum ſimili modo retentum augurium. Hæc ſatis ſint exemplis, ut appareat oſtentorum uires, & in noſtra poteſtate eſſe: ac prout quæque accepta ſint, ita ualere. In augurum certe diſciplina conſtat, neque diras, neque ulla auſpicia pertinere ad eos, qui quamque rem ingredientes, obſeruare ſe ea negauerint: quo munere diuinæ indulgentiæ maius nullum eſt. Quid? non & legum ipſarum in duodecim tabulis uerba ſunt, Qui fruges excantaſſet. Et alibi, Qui malum carmen incantaſſet. Verrius Flaccus autores ponit quibus credat, in oppugnationibus ante omnia ſolitum à Romanis ſacerdotibus euocari deum, cuius in tutela id oppidum eſſet: promittíque illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultum'ue. Durat in pontificum diſciplina id ſacrum. Conſtat'que ideo occultatum, in cuius dei tutela Roma eſſet, ne qui hoſtium ſimili modo agerent. Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ouorum, ut exorbuerit quiſque calyces cochlearúmque protinus frangi, aut eoſdem cochlearibus perforari. Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximéque Vergilij incantamentorum amatoria imitatio. Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo: non pauci etiam ſerpentes ipſas recantari: & hunc unum illis eſſe intellectum, contrahíque Marſorum cantu, etiam in nocturna quiete. Etiam parietes incendiorum deprecationibus conſcribuntur. Neque eſt facile dictu, externa uerba atque ineffabilia, derogent fidem ualidius, an Latina inopinata, & quæ ridicula uideri cogit animus, ſemper aliquid immenſum expectâs, ac dignum deo mouendo, imò uero quod numini imperet. Dixit Homerus, profluuium ſanguinis uulnerato femine Vlixem inhibuiſſe carmine: Theophraſtus iſchiadicos ſanari. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari. M. Varro podagris. Cæſarem dictatorem poſt unum ancipitem uehiculi caſum, ferunt ſemper ut primum conſediſſet, id quod pleroſque nunc facere ſcimus, carmine ter repetito ſecuritatem itinerum aucupari ſolitum. Licet hanc in partem ſingulorum quoque conſcientiam coarguere. Cur enim primum anni incipientis diem, lætis precationibus inuicem fauſtum ominamur? Cur publicis luſtris etiam nomina uictimas ducentium proſpera eligimus? Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? alij Græcam Nemeſin inuocantes? cuius ob id Romæ ſimulachrum in Capitolio eſt, quamuis Latinum nomen non ſit. Cur ad mentionem defunctorum, reſtamur memoriã eorum à nobis non ſollicitari? Cur impares numeros ad omnia uehementiores credimus? Idque in febribus dierum obſeruatione intelligitur. Cur ad primitias pomorũ hæc uetera eſſe dicimus, alia noua optamus? Cur

ſternutamentis ſalutamur: quod etiam Tiberium Cæſarem, triſtiſſimum (ut conſtat) hominum, in uehiculo exegiſſe tradunt. Et aliqui nomine quoq; conſalutare, religioſius putant. Quin & abſentes tinnitu aurium præſentire ſermones de ſe, receptum eſt. Attalus affirmat ſcorpione uiſo, ſi quis dicat duo, cohiberi nec uibrare ictus. Et quoniã ſcorpio admonuit, in Africa nemo deſtinat aliquid, niſi præfatus Africam. In cæteris uero gentibus, deos antè obteſtatur ut uelint. Nam ſi menſa adſit, nullum ponere, tranſlatitiũ uidemus etiam, quoniam multas religiones pollere manifeſtum eſt. Alius ſaliua poſt aurem digito relata, ſollicitudinem animi propitiat. Pollices, cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur. In adorando dexteram ad oſculum referimus, totumq́; corpus circumagimus: quod in læuum feciſſe, Galliæ religioſius credunt. Fulgetras popyſmis adorare conſenſus gentium eſt. Incendia inter epulas nominata, aquis ſub menſas profuſis abominamur: recedente aliquo ab epulis, ſimul uerri ſolũ: aut bibẽte conuiua, menſam uel repoſitoriũ tolli, inauſpicatiſſimum iudicatur. Seruij Sulpitij principis uiri cõmentatio eſt, quamobrem menſa linquenda non ſit. Nondũ enim plures quàm conuiuæ numerabantur. Nam ſternutamento reuocari ferculũ menſam'ue, ſi non poſtea guſtetur aliquid, inter diras habetur, aut omnino nó eſſe. Hæc inſtituère illi, qui omnibus negotijs horiſq́; intereſſe credebant deos: & ideo placatos etiã uitijs noſtris reliquerunt. Quin & repente conticeſcere conuiuium adnotatum eſt, nõ niſi in pari præſentium numero: qua in re famæ labor eſt, ad quemcunq; eorum pertinens. Cibus etiam è manu prolapſus reddebatur, utique per menſas, uetabantq́; munditiarum cauſa deflare. Et ſunt condita auguria, quid loquẽti cogitanti'ue id acciderit, inter execratiſſima. Si pontifici accidat ditis cauſa epulanti, in mẽſa utiq; id reponi adolerió; ad larem, piatio eſt. Medicamenta, priuſq́; adhibeantur, in menſa forte depoſita, negantur prodeſſe. Vngues reſecari nundinis Romanis tacenti atq; à digito indice, multorum pecuniæ religioſum eſt. Capillum uero cõtrectari, contra defluuia ac dolores capitis XVII. luna atq; XXIX. Pagana lege in pleriſq; Italiæ prædijs cauetur, ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant, quoniam aduerſetur id omnium ſpei, præcipueq́; frugũ. M. Seruilius Nonianus princeps ciuitatis, nõ pridẽ in metu lippitudinis, priuſq́; ipſe eam nominaret, alius'ue ei prædiceret, duabus literis Græcis, Ρ & Α, chartam inſcriptã, circumligatam lino, ſubnectebat collo. Mutianus ter conſul, eadẽ obſeruatione uiuentẽ muſcam in linteolo albo, his remedijs carere ipſos lippitudine prædicãtes. Carmina quædã extant contra grandines, contraq́; morborũ genera, contraq; ambuſta, quædam etiã experta: ſed prodendo obſtat ingens uerecundia, in tanta animorum uarietate. Quapropter de his, ut libitum cuiq; fuerit opinetur.

Remedia ex homine contra magos. Cap. III.

HOminum monſtrificas naturas & ueneficos aſpectus, diximus in portentis gentiũ, & multas animalium proprietates, quæ repeti ſuperuacuum eſt. Quorundam hominum tota corpora proſunt, ut ex his familijs quæ ſunt terrori ſerpentibus, tactu ipſo leuant percuſſos, ſuctu'ue modico. Quorũ è genere ſunt Pſylli Marſiq;, & qui ophiogenes uocantur in inſula Cypro: ex qua familia legatus Hexagon nomine, à conſulibus Romæ in dolium ſerpentiũ coniectus, experimenti cauſa circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum eius familiæ eſt, ſi modo adhuc durat, uernis temporibus odoris uirus: atq; eorũ ſudor quoq; medebatur, nõ modo ſaliua. Nã in inſula Nili Tentiri naſcẽtes tanto ſunt crocodilis terrori, ut uocem quoq; eorũ fugiant. Horũ omniũ generũ in ſua repugnantia interuentũ quoq; mederi conſtat: ſicuti aggrauari uulnera introitu eorũ, qui unq́; fuerint ſerpentiũ canis'ue dente læſi. Iidẽ gallinarũ incubitus, pecorũ fœtus abortu uitiãt. Tantũ remanet uirus excepto ſemel malo, ut uenefici fiant uenena paſſi. Remedio eſt, ablui prius manus eorũ, aquaq; illa eos qbus medearis inſpergi. Rurſus à ſcorpiõe aliquãdo pcuſſi, nunq́; poſtea à crabronibus, ueſpis, apibus'ue feriunt̃. Minus miret̃ hoc qui ſciat, ueſtẽ à tineis nõ attingi, quæ fuerit in funere: ſerpẽtes ægre, præterq́; læua manu extrahi.

De qui-

De quibuſdam ſortilegijs,& ſaliua hominis. Cap. IIII.

PYthagoræ inuentis non temere fallere, impoſitiuorũ nominum imparem uocalium numerumq;, clauditates, oculorum'ue orbitatem, ac ſimiles caſus dextris aſſignare partibus, parem læuis. Ferunt difficiles partus ſtatim ſolui, cum quis tectũ, in quo ſit grauida, tranſmiſerit lapide, uel miſſili ex his, quæ tria animalia ſingulis ictibus interfecerint, hominem, aprum, urſam. Probabilius id facit haſta uelitaris, euulſa à corpore hominis, ſi terram non attigerit. Eoſdem enim illata effectus habet. Sic & ſagittas corpore eductas, ſi terram non attigerint, ſubiectas cubantibus, amatorium eſſe, Orpheus & Archelaus ſcribunt. Quin & comitialem morbum ſanari cibo è carne feræ occiſæ eodẽ ferro, quo homo interfectus ſit. Quorundam partes medicæ ſunt, ſicuti diximus de Pyrrhi regis pollice. Et Elide ſolebat oſtendi Pelopis coſta, quam eburneam affirmabant. Næuos in facie tondere, religioſum habent etiam nunc multi. Hominum uero in primis ieiunam ſaliuam, contra ſerpentes præſidio eſſe, docuimus. Sed & alios efficaces eius uſus recognoſcat uita. Deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus. Simili modo & faſcinationes repercutimus dextræq; clauditatis occurſum. Veniam quoque à deis ſpei alicuius audacioris petimus, in ſinum ſpuendo etiam. Eadem ratione terna deſpuere deprecatione, in omni medicina mos eſt, atq; effectus adiuuare: Incipientes furunculos ter præſignare ieiuna ſaliua. Mirum dicemus, ſed experimento facile: Si quem pœniteat ictus eminus cominus'ue illati, & ſtatim expuat mediam in manum qua percuſſit, leuatur ilico percuſſus à pœna. Hoc ſæpe delumbata quadrupede approbatur, ſtatim à tali remedio correcto animalis ingreſſu. Quidam uero aggrauant ictus, ante conatum ſimili modo ſaliua in manu ingeſta. Credamus ergo & lichenas leprasq; ieiunæ illitu aſſiduo arceri: item lippitudines, matutina quotidie ueluti inunctione: carcinomata, malo terræ ſubacto: ceruicis dolorem, ſaliua ieiuni dextra manu ad dextrũ poplitem relata, læua ad ſiniſtrum: ſi quod animal aurem intrauerit, & inſpuatur, exire. Inter amuleta eſt, ædidicæ quenq; urinæ expuere: ſimiliter in calceamentum dextri pedis antequam induatur: Item cum quis tranſeat locum in quo aliquod periculum adierit. Marcion Smyrnæus qui de ſimplicibus effectibus ſcripſit, rumpi ſcolopendras marinas ſputo tradit: item rubetas aliasq; ranas. Ophilius, ſerpentes, ſi quis in hiatum earum expuat. Salpe, torporem ſedari quocunque membro inſtupente, ſi quis in ſinum expuat: aut ſi ſuperior palpebra ſaliua tangatur. Nos, ſi hæc, & illa credamus rite fieri: Extranei interuentu, aut ſi dormiens ſpectetur infans, à nutrice terna adſpui, quanq; religione mutatur & Faſcinus, Imperatorum quoq; nõ ſolum infantium cuſtos, qui deus inter ſacra Romana à Veſtalibus colitur, & currus triumphantium ſub his pendens defendit medicus inuidiæ, iubetq; eoſdem recipere. Similis medicina linguæ, ut ſit exorata à tergo fortuna, gloriæ carnifex. Morſus hominis inter aſperrimos quoq; numeratur. Medentur ſordes ex auribus: Ac ne quis miretur, etiã ſcorpionum ictibus ſerpentiumq; ſtatim impoſitæ. Melius è percuſſi auribus proſunt: Ita & reduuias ſanari: Serpentium uero ictum, contuſi dentis humani farina. Capillus puerorum qui primum deciſus eſt, podagræ impetus dicitur leuare circumligatus: & in totũ impubiũ impoſitus. Virorum quoq; capillus, canis morſibus medetur ex aceto: Et capitum uulneribus ex oleo aut uino. Si credimus, à reuulſo cruci quartanis. Combuſtus æque capillus, carcinomati. Pueri qui primus ceciderit dens, ut terrã nõ attingat, incluſus in armillam, & aſſidue in brachio habitus, muliebriũ locorum dolores prohibet. Pollex in pede præligatus proximo digito, tumores inguinũ ſedat. In manu dextra duo medij lino leuiter colligati; diſtillationes atque lippitudines arcent. Quin & eiectus lapillus calculoſo, alligatus ſupra pubem leuare cæteros dicitur, ac iocineris etiã dolores: ac celeritatẽ partus facere. Addidit Granius, efficaciorẽ ad hoc eſſe ferro exemptum. Partus accelerat uicinos, ex quo quæq; cõceperit, ſi cinctu ſuo ſoluto fœminã cinxerit, dein ſoluerit, adiecta precatione, ſe uinxiſſe eandẽ & ſoluturũ, atq; abierit. Sanguine ipſius hominis, ex quacunq; parte emiſſo, effica-

ciſſime anginā illini tradunt Orpheus & Archelaus: Item ora, comitiali morbo lapſorum: exurgere enim protinus. Quidam ſi pollices pedum pungantur, exq́ his guttæ referātur in faciē: aut ſi uirgo dextro pollice attingat: hac cōiectura cenſentes uirgines carnes edendas. Æſchines Athenienſis ex crematorū cinere anginis medebatur & tonſillis, uuisq́, & carcinomatis. Hoc medicamentum uocabat botryon. Multa genera morborum primo coitu ſoluunt, primoq́ fœminarum menſe. Aut ſi nō id contingat, longinqua fiunt, maximeq́ comitiales. Quin & à ſerpente ac ſcorpione percuſſos, coitu leuari produnt: uerū fœminas uenere ea lædi. Oculorum uitia fieri negant, nec lippire eos, qui cum pedes lauant, aqua inde ter oculos tangāt. Immatura morte raptorū manu, ſtrumas, parotidas, guttura tactu ſanari affirmant. Quidam uero cuiuſq; defuncti, duntaxat ſui ſexus, læua manu auerſa. Et è ligno fulgure icto, reiectis poſt terga manibus, demorderi aliquid, & ad dentem qui doleat admoueri, remedio eſſe produnt. Sunt qui præcipiant dentē ſuffiri dente hominis ſui ſexus: & eum qui caninus uocetur, inſepulto exemptum adalligari. Terrā ex caluaria, pſilothrum eſſe palpebrarum tradunt. Herba uero ſi qua ibi genita ſit, cōmanducata, dentes cadere. Vlcera non ſerpere ex oſſe hominis circūſcripta. Alij è tribus puteis pari menſura aquas miſcent, & prolibant nouo fictili. Reliquum dant in tertianis acceſſu febrium bibēdum. Item in quartanis fragmentū claui à cruce, inuolutū lana, collo ſubnectunt: aut ſpartum è cruce: liberatoq́ condunt cauerna quam ſol nō attingat. Magorum hæc cōmenta ſunt: Vt cotem qua ferramenta ſæpe exacuta ſint, ſubiectam ignari ceruicalibus, de ueneficio deficiētes euocare: indicium, ut ipſe dicat, quid ſibi datum ſit, & ubi, & quo tempore, autorem tamen nō nominare. Fulmine utiq; percuſſo, circumactum in uulnus hominem, loqui protinus conſtat. Inguinibus medentur aliqui, licium telæ detractū alligantes nouenis ſeptenis'ue nodis, ad ſingulos nominantes uiduam aliquam, atq; ita inguina adalligantes licio. Et clauum aliud'ue quod quis calcauerit, alligatum ipſos iubēt gerere, ne ſit dolori uulnus. Verrucas auellunt à uiceſima luna, in limitibus ſupini ipſam intuentes, ultra caput manibus porrectis, & quicquid comprehendēre eo fricantes. Clauū corporis, cum cadat ſtella, ſi quis diſtringat, uel cito ſanari aiunt. Cardinibus hoſtiorum aceto affuſis, lutum fronti illitum, capitis dolorem ſedare: Item laqueū ſuſpendioſi circundatum temporibus. Si quid è piſce hæſerit faucibus, in aquam demiſſis frigidā pedibus, cadere. Si uero ex alijs oſſibus, impoſitis capiti ex eodem oſſe oſſiculis. Si panis hæreat, ex eodem in utranq; aurē addito pane. Quin & ſordes hominis in magnis fecere remedijs quæſtuoſorum gymnaſia Græcorū, quippe ea ſtrigmenta molliunt, calfaciunt, diſcutiunt, complent, ſudore & oleo medicinam facientibus: Vuluis inflammatis contractisq́ admouentur: Sic & mēſes cient: ſedis inflammationes & condylomata leniunt: item neruorum dolores, luxata, articulorum nodos. Efficaciora ad eadem, ſtrigmēta à balineis, & ideo miſcentur ſuppuratorijs medicamentis. Nam illa quæ ſunt è ceromate permixto cœno, articulos tantum molliunt, calefaciunt, diſcutiunt efficacius, ſed ad cætera minus ualent. Excedit fidem impudens cura, qua ſordes uirilitatis contra ſcorpionum ictus ſingularis remedij celeberrimi autores clamant. Rurſus in fœminis, quas infantium aluo æditas in utero ipſo contra ſterilitatem ſubdi cenſent, meconium uocant. Imò etiam ipſos gymnaſiorum raſere parietes: & illæ quoque ſordes excalfactoriam uim habere dicuntur: panos diſcutiūt. Vlceribus ſenum puerorumq́:, & deſquamatis ambuſtis'ue illinuntur. Eo minus omitti conuenit ab animo hominis pendētes medicinas. Abſtinere cibo nimio, aut potu, aliās uino tantum aut carne, aliās balineis, cum quid eorum poſtulet ualetudo, in præſentiſſimis remedijs habet. His remedijs adnumeratur exercitatio, intentio uocis, ungue fricari cum ratione. Vehemēs enim fricatio ſpiſſat, lenis mollit: Multa adimit corpus, auget modica. In primis uero prodeſt ambulatio, geſtatio, & ea pluribus modis. Equitatio ſtomacho & coxis utiliſſima: Phthiſi nauigatio: Longis morbis locorum mutatio. Item ſomno mederi ſibi, aut lectulo, aut rara uomitione. Supini cubitus oculis conducunt, at proni

tuſſibus,

tuſſibus, in latera aduerſum diſtillationes. Ariſtoteles & Fabianus plurimũ ſomniari circa uernum & autumnũ tradunt, magiſq́; ſupino cubitu, at prono nihil. Theophraſtus celerius concoqui dextri lateris incubitu, difficilius à ſupinis. Solũ quoq; remediorũ maximũ ab ipſo ſibi præſtari poteſt, ſicuti linteorũ ſtrigiliumq́; uehemẽtia: perfundere caput aqua calida ante balinearũ uaporationẽ, & poſtea frigida, ſaluberrimũ intelligitur. Item præſumere cibis, & interponere frigidam, eiuſdemq́; potu ſomnos antecedere, & ſi libeat interrumpere. Notandum, nullum aliud animal calidos potus ſequi, ideoq́; non eſſe naturales. Mero ante ſomnos colluere ora, propter halitus: frigida aqua matutinis impari numero ad cauendum dentium dolores: item poſca oculos contra lippitudines, certa experimenta ſunt.

De obſeruatione uictus. Cap. V.

SIcut totius corporis ualetudini uarietate uictus inobſeruata. Hippocrates tradit non prandentium exta celerius ſeneſcere. Verũ id remedijs cecinit, nõ epulis: quippe multo utiliſſima eſt temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de ſe præfecturam ſeruo dederat: ultimoq́; probro manus in cibis triumphali ſeni deducebatur, uel in Capitolio epulanti, pudenda re, ſeruo ſuo facilius parere quàm ſibi.

De ſternutamento, & uenere, & cæteris remedijs. Cap. VI.

STernutamenta pinna grauedinẽ emendãt, & ſi quis muris nares, ut tradunt, oſculo attingat. Sternutamenta & ſingultũ. Ob hoc Varro ſuadet palmã altera manu ſcalpere. Pleriq; anulum è ſiniſtra in longiſſimum dexteræ digitum transferre, aut in aquã feruentem manus immergere. Theophraſtus ſenes laborioſius ſternuere dicit. Venerẽ damnauit Democritus, ut in qua homo alius exiliret ex homine. Eſt hercule raritas eius utilior. Athletæ tamen torpentes reſtituuntur uenere, uox reuocatur, cum è candida declinat in fuſcam. Medetur & lumborum dolori, oculorum hebetationi, mente captis ac melancholicis. Adſidere grauidis, uel cum remedium alicui adhibeatur, digitis pectinatim inter ſe implexis, ueneficium eſt: idq́; compertũ tradũt, Alcmena Herculem pariente. Peius, ſi circa unum ambo'ue genua. Item poplites alternis genibus imponi. Ideo hæc in concilijs ducum poteſtatum'ue fieri uetuere maiores, uelut omnem actum impedientia. Vetuere & ſacris uotis'ue ſimili modo intereſſe. Capita autem aperiri aſpectu magiſtratuũ, non uenerationis cauſa iuſſere, ſed (ut Varro autor eſt) ualetudinis, quo firmiora conſuetudinẽ ea fierent. Cum quid oculo inciderit, alterum comprimi prodeſt. Cum aqua dextræ auriculæ, ſiniſtro pede exultare, capite in dextrum humerum deuexo, inuicem è diuerſa aure: Si tuſſis concitet, ſaliuam in fronte ab alio afflari. Si iaceat uua, à uertice morſu alterius ſuſpendi. In ceruicis dolore poplites fricare, aut ceruicẽ in poplitũ. Pedes in humo deponi, ſi nerui in his cruribus'ue tendantur in lectulo. At ſi in leua parte id accidat, ſiniſtræ plantæ pollicem dextra manu apprehendi. Item è diuerſo. Extremitates corporis uel aurium perſtringi contra horrores corporis, ſanguinem'ue narium immodicum. Lino uel papyro principia genitalium: femur medium, ad cohibenda urinæ profluuia. In ſtomachi ſolutione pedes preſſare, aut manus in feruentem aquam dimittere. Iam & ſermoni parci multis de cauſis ſalutare eſt. Triennio Mæcenatem Meſſium accepimus ſilentium ſibi imperauiſſe, à conuulſione reddito ſanguine. Nam euerſos ſcandentéſque ac iacentes, ſi quid ingruat, contráque ictus, ſpiritum cohibere ſingularis præſidij eſt: quod inuentum eſſe animalis docuimus. Clauum ferreum defigere, in quo loco primum caput defixerit corruens morbo comitiali, abſolutoriũ eius mali dicitur. Contra renum & lumborum ueſicæque cruciatus, in balnearum ſolijs pronos urinam reddere, mitigatorium habetur. Vulnera nodo herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, uim quandam habere utilem dicuntur, quippe cum Hercules eum prodiderit. Numerum quoque quaternarium Demetrius condito uolumine & quare quaterni cyathi ſextarij'ue non eſſent potandi. Contra lippitudines retro aures fricare prodeſt, & lachrymoſis oculis frontem. Augurium ex homine

ipſo

ipſo eſt non timendi mortem in ægritudine, quandiu oculorum pupillæ imaginem reddant. Magna & urinæ non ratio ſolum, ſed etiã religio apud autores inuenitur, digeſta in genera. Spadonum quoq; ad fœcunditatis beneficia. Verum ex his quæ referre fas ſit, impubium puerorũ contra ſaliuas aſpidum, quas ptyadas uocant, quoniam uenena in oculos hominum expuant. Contra oculorum albugines, obſcuritates, cicatrices, argema, palpebras, & cum erui farina contra aduſtiones, contra aurium pura, uermiculosq;, ſi decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato nouo fictili. Vaporatio quoque ea menſes fœminarum ciet. Salpe fouet illa oculos firmitatis cauſa: illinit ſole uſta, cum oui albumine, efficacius ſtruthiocameli, binis horis. Hac & atramenti lituræ abluuntur. Virilis podagris medetur, argumento fullonum, quos ideo tentari eo morbo negant. Veteri miſcetur cinis oſtreorum, aduerſus eruptiones in corpore infantium, & omnia ulcera manantia. Ea exeſis, ambuſtis, ſedis uitijs, rhagadijs, & ſcorpionum ictibus illinitur. Obſtetricum nobilitas non alio ſucco efficacius curari pronunciauit corporum pruritus nitro addito, ulcera capitum, porrigines, nomas, præcipue genitalium. Sua cuique autem (quod fas ſit dixiſſe) maxime prodeſt, confeſtim perfuſo canis morſu, echinorumq; ſpinis inhærentibus, & in ſpongia lanis'ue impoſita: aut aduerſus canis rabidi morſus, cinere ex ea ſubacto: Contraq; ſerpentium ictus. Nam cõtra ſcolopendras mirum proditur, uertice tacto urinæ ſuæ gutta, liberari protinus læſos. Auguria ualetudinis ex ea tradunt. Si mane candida, dein ruffa ſit: illo modo concoquere, hoc concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubræ, peſſima nigræ: Mala bullantis & craſſæ: in qua quod ſubſidit ſi album eſt, ſignificat circa articulos aut uiſcera dolorem imminere, Eadem uiridis, morbum uiſcerum, pallida bilis, rubens ſanguinis. Mala & in qua ueluti furfures atq; nubeculæ apparent. Diluta quoque alba uitioſa eſt: mortiſera uero craſſa, graui odore: & in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius cauſa cõtra ſolẽ lunamq; nudari, aut umbrã cuiuſq; ab ipſa reſpergi. Heſiodus iuxta obſtantia reddi ſuadet, ne deũ aliquem nudatio offendat. Hoſthanes contra mala medicamenta omnia promiſit auxiliari, matutinis horis ſuã cuiq; inſtillatam in pedem.

De remedijs muliebribus. Cap. VII.

QVæ ex mulierum corporibus traduntur, ad portentorum miracula accedunt; ut ſileamus diuiſos membratim in ſcelera abortus, menſium piacula, quæq; alia nõ obſtetrices modo, uerumetiã ipſæ meretrices prodidere. Capilli ſi crementur, odore ſerpentes fugari. Eodem odore uuluæ morbo ſtrangulatas reſpirare. Cinere eo quidem, ſi in teſta ſint cremati, uel cum ſpuma argenti, ſcabricias oculorum ac prurigines emendari. Item uerrucas, & infantium ulcera cum melle. Capitis quoque uulnera, & omnium ulcerum ſinus, addito melle ac thure. Panos, podagras, cum adipe ſuillo ſacrum ignem, ſanguinemq; ſiſti ilico, & formicationes corporum. De lactis uſu conuenit dulciſſimum eſſe molliſſimumq;, & in longa febre cœliacisq; utiliſſimum, maxime eius quæ iam infantem remouerit. Et in malacia ſtomachi, in febribus, torſionibus efficaciſſimum experiuntur. Item mammarum collectionibus cum thure, oculo ab ictu cruore ſuffuſo, & in dolore aut epiphoris ſi immulgeatur, plurimum prodeſt: magisq; cum melle & narciſſi ſucco, aut thuris polline. Semperq; in omni uſu efficacius eius quæ marem enixa ſit: multoque efficaciſſimum eius quæ geminos peperit mares, & ſi uino ipſa cibisq; acrioribus abſtineat. Mixto præterea ouorum candido liquore, madidaq; lana frontibus impoſitum, fluxiones oculorum ſuſpendit. Nam ſi rana ſaliua ſua oculum aſperſerit, præcipuum eſt remedium. Et contra morſum eiuſdem bibitur, ſtillaturque. Qui ſimul matris filiæq; lacte inunctus ſit, liberari oculorum metu in totam uitam affirmãt. Aurium quoq; uitijs medetur, modice admixto oleo: aut ſi ab ictu doleant, anſerino adipe tepefactum. Si odor grauior ſit, ut plerunq; fit longis uitijs, diluto melle lana includitur. Et contra morbum regium in oculis relictum, inſtillatur cum elaterio. Peculiariter ualet potũ contra uenena, quæ data ſunt è marino lepore bupreſtiq;, ut Ariſtoteles tradit, dorycnion. Et contra inſa

niam

niam, quæ facta ſit hyoſcyami potu. Podagris quoque iubent illini cum cicuta. Alij cum œſypo & adipe anſerino, qualiter etiam uuluarum doloribus imponitur. Aluum etiam ſiſtit potum, ut Rabirius ſcribit. Et menſes ciet. Eius uero quæ fœminam enixa ſit, ad uitia tantum in facie ſananda præualet. Pulmonum quoque incommoda lacte mulieris ſanantur, cui ſi admiſceatur impubis pueri urina & mel atticum, omnia ſingulorum cochleatiũ menſura, murmura quoque aurium ejci inuenio. Eius quæ marem peperit, lacte guſtato, canes rabioſos fieri negant. Mulieris ſaliuam quoque ieiunæ potentem dijudicant oculis cruentatis. Et ſi contra epiphoras, feruentes anguli oculorum ſubinde madefiant: efficacius, ſi cibo uinoq; ſe pridie ea abſtinnerit. Inuenio & faſcia mulieris alligato capite, dolores minui. Poſt hæc nullus eſt modus. Iam primum abigi grandines turbinesq;, contra fulgura ipſa in menſe connudata, ſic auerti uiolentiam cœli. In nauigando quidem tempeſtates etiam ſine menſtruis. Ex ipſis uero menſibus monſtrificis alias uti ſuo loco indicauimus, dira & infanda naticinantur: E quibus dixiſſe non pudeat, ſi in defectu lunæ ſolisúe congruat uis illa, irremediabilem fieri: non ſegnius & ſilente luna, coitusq; tum maribus exitiales eſſe atque peſtiferos. Purpuram quoque ab his eo tempore pollui. Tanto uim eſſe maiorem. Quocunque autem alio menſtruo, ſi nudatæ ſegetem ambiant, erucas ac uermiculos ſcarabeóſque ac noxia alia decidere. Metrodorus Sceptius in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem cantharidum. Ire ergo per media arua, retectis ſuper clunes ueſtibus. Alibi ſeruatur, ut nudis pedibus eant, capillo cinctúque diſſoluto. Cauendum ne id oriente ſole faciant, ſementem enim areſcere. Item nouellas uites eius tactu in perpetuum lædi: rutam & ederas res medicatiſſimas ilico mori. Multa diximus de hac uiolentia. Sed præter illa certum eſt, apes tactis aluearijs fugere, lináque cum coquantur nigreſcere, aciem in cultris tonſorum hebeteſcere, æs contactum graue uirus accipere & æruginem, magis ſi decreſcente luna id accidat: equas, ſi ſint grauidæ, tactas abortum pati: Quin & aſpectu omnino, quamuis procul uiſas, ſi purgatio illa poſt uirginitatem prima ſit, aut in uirginea ætate ſpontanea. Nam bitumen in Iudæa naſcens, ſola hac ui ſuperari, filo ueſtis contactæ, docuimus. Ne igne quidem uincitur quo cuncta: cinisque etiam ille, ſi quis aſpergat lauandis ueſtibus, purpuras mutat, florem coloribus adimit, ne ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus. Abortum facit illitus, aut ſi omnino prægnans ſupergrediatur. Quæ Lais & Elephantis inter ſe contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice braſſicæ uel myrti uel tamaricis in eo ſanguine extincto: item aſinas non concipere tot annis, quot grana hordei contacta ederint: quæque alia nuncupauere monſtrifica, aut inter ipſas pugnantia, cum hæc fœcũditatem fieri iiſdem modis quibus illa ſterilitatem pronunciaret, melius eſt non credere. Bythus Dyrrachinus hebetata aſpectu ſpecula recipere nitorem tradit, iiſdem auerſa rurſus contuentibus: omnemq; uim talem reſolui, ſi mullum piſcem ſecũ habeant. Multi uero ineſſe etiam remedia tanto malo aiunt. Podagras illini, ſtrumas, & parotidas, panos, ſacros ignes, furunculos, epiphoras tractatu earum mulierum leniri. Lais & Salpe canũ rabioſorum morſus, & tertianas quartanasq; febres, menſtruo in lana arietis nigri, argenteo brachiali incluſo. Diotimus Thebanus, ueſtis omnino ita infectæ portiuncula, ac uel licio, brachiali inſerta. Sotira obſtetrix, tertianis quartanisq; efficaciſſimum dixit plantas ægri ſubterlini: multóque efficacius, ab ipſa muliere, & ignoranti. Sic & comitiales excitari. Icetidas medicus quartanas coitu finiri, incipientibus duntaxat menſtruis, ſpopondit. Inter omnes uero conuenit, ſi aqua potúsque formidetur à morſu canis, ſuppoſita tantum calici lacinia tali, ſtatim metum eum diſcuti, uidelicet præualente ſympathia illa Græcorum, cum rabiem canum eius ſanguinis guſtatu incipere dixerimus. Cinere eo iumentorum omnium ulcera ſanari certum eſt, addita caminorum farina & cera. Maculas autem è ueſte eas, non niſi eiuſdem urina elui. Cinerem per ſe roſaceo mixtum, fœminarum præcipue, capitis ſedare dolores illitum fronti. Aſperrimamq́ue uim profluuij eius eſſe primis annis uirginitate reſoluta.

Id quoq; conuenit, quo nihil equidem liberius crediderim, tactis omnino menſtruo poſtibus, irritas fieri magorum artes, generis uaniſſimi, ut æſtimare licet. Ponã enim uel modeſtiſſimum è promiſſis eorum: Ex homine ſiquidẽ reſegmina unguium è pedibus manibusq́; cera permixta, ita ut dicatur tertianæ, uel quotidianæ uel quartanæ febri remedium quæri, ante ſolis ortũ alienæ ianuæ affigi iubent, ad remedia in ijs morbis: quanta uanitate ſi falſum eſt, quantáue noxa, ſi transfetũt morbos ad innocẽtiores? Ex his omnium digitorum reſegmina unguium, ad cauernas formicarum abijci iubẽt, eamq́; quæ prima cœperit trahere, correptam ſubnecti collo, ita diſcuti morbum.

Medicinæ ex animalibus peregrinis, de elephanto, & leone, & camelo, & hyæna, & crocodilo, & chamæleonte, & ſcinco, & hippopotamo, & lyncibus. Cap. VIII.

HÆc ſunt quæ retuliſſe fas ſit, ac pleraq; ex ijs non niſi honore dicto. Reliqua inteſtabilia & infanda, ut feſtinet oratio ab homine fugere. In cæteris claritates animalium aut operũ ſequemur. Elephanti ſanguis præcipue maris fluxiones omnes, quas rheumatiſmos uocant, ſiſtit. Ramentis eboris cum melle attico (ut aiunt) nubeculæ in facie, ſcobe paronychia tolluntur. Proboſcidis tactu capitis dolor leuatur, efficacius ſi & ſternuat. Dextra pars proboſcidis cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinum ſtimulat. Sanguis & ſyntecticis prodeſt. iecurq́; comitialibus morbis. Leonis adipes cum roſaceo, cutem in facie cuſtodiũt à uitijs, candoremq́; ſeruant, & ſanãt aduſta niuibus, articulorumq́; tumores. Magorum uanitas perunctis eo adipe, faciliorem gratiam apud reges populósue promittit: præcipue tamen eo pingui quod ſit inter ſupercilia, ubi eſſe nullum poteſt. Similia dentis, maxime à dextra parte, uilliq́ue è roſtro inferiori, promiſſa ſunt. Fel aqua addita, claritatem oculis inunctis facit. Et cum adipe eiuſdem, comitiales morbos diſcutit, leui guſtu, & ut protinus qui ſumpſere curſu id digerant. Cor in cibo ſumptum, quartanis medetur. Adeps cum roſaceo quotidianis febribus. Perunctos eo beſtiæ fugiunt. Reſiſtere etiam inſidijs uidetur. Cameli cerebrum arefactum, potumq́ue ex aceto, comitialibus morbis aiunt mederi: Item fel cum melle potum: hoc & anginæ. Cauda arefacta ſolui aluum. Fimi cinere criſpari capillum cum oleo. Et dyſentericis prodeſt illitus cinis, potusq́; quantum trinis digitis capitur, & comitialibus morbis. Vrinam fullonibus utiliſſimam eſſe tradunt: itemq́; ulceribus manantibus. Barbaros cõſtat eam ſeruare quinquennio & heminis pota ciere aluum. Setas è cauda contortas, & ſiniſtro brachio adalligatas, quartanis mederi. Hyænam magi ex omnibus animalibus in maxima admiratione poſuerunt, utpote cui & ipſi magicas artes dederint, uimq́;, qua alliciat ad ſe homines mente alienatos. De permutatiõis ſexus annua uice diximus, cæteraq́; de mõſtrifica natura eius: Nunc perſequemur quæcunque medicinis produntur. Præcipue pantheris terrori eſſe traduntur, ut ne conentur quidem reſiſtere: & aliquid de corio earum habentem non appeti. Mirumq́ue dictũ, ſi pelles utriuſque contrariæ ſuſpendantur, decidere pilos pantheræ. Cum fugiant uenantem, declinare ad dextram, ut prægreſſi hominis ueſtigia occupent. Quod ſi ſucceſſerit, alienari mente, ac uel ex equo hominem decidere. At ſi in læuam detorſerit, deficientis argumentum eſſe, celeremq́; capturam. Facilius autem capi, ſi cinctus ſuos uenator, flagellumq́; imperitans equo ſeptenis alligauerit nodis. Mox, ut eſt ſolers ambagibus uanitas magorum, capi iubent geminorum ſignum tranſeunte luna, ſingulosq́; propè pilos ſeruari. Capitis dolori alligatã cutem prodeſſe quæ fuerit in capite eius. Lippitudini fel illitũ frontibus: aut ne omnino lippiatur, decoctum cum mellis attici cyathis tribus & croci uncia, inunctum: Sic & caligines diſcuti & ſuffuſiones. Claritatem excitari melius inueterato medicamẽto. Aſſeruari autem in Cypria pyxide. Eodem ſanari argema, ſcabricas, excreſcẽtia in oculis: Item cicatrices. Glaucomata uero iocineris recentis inaſſati ſanie, cum deſpumato melle inunctis. Dentes eius dentium doloribus tactu prodeſſe, uel adalligatos ordine: humeros humerorũ & lacertorũ doloribus. Eiuſdẽ dentes ſi de

ſiniſtra

ſiuiſtra parte roſtri eruti ſint,illigatos pecoris aut capri pelle,ſtomachi cruciatibus.Pulmones in cibo ſumptos cœliacis. Ventriculis,cinerem cum oleo illitũ.Neruis,medullas è dorſo cum oleo uetere ac felle.Febribus quartauis,iecur deguſtatum ter ante acceſſiones.Podagris,ſpiuæ cinerem cũ liugua & dextro pede uituli mariui, addito felle taurino,omuia pariter cocta atq; illita hyænæ pelle.In eodem morbo prodeſſe & fel cum lapide aſio. Tremulis,ſpaſticis,exilientibus,& quibus cor palpitet,aliquid ex corde mandendum,ita ut reliquæ partis ciuis cum cerebro hyænæ illinatur.Pilos etiam auferri hac compoſitione illita,aut per ſe felle,euulſis prius quos renaſci uon libeat.Sic & palpebris iuutiles tolli.Lumborum doloribus carnes è lumbis edendas,illiuendasq; cum oleo.Sterilitatem mulierum emendari,oculo cum glycyrrhiza & auetho ſumpto iu cibo,promiſſo intra triduum cõceptu.Contra nocturnos pauores nmbrarũq; terrorem uuus è magnis dentibus liuo alligatus ſuccurrere narratur.Furentes ſuffiri eodẽ,& circumligari ante pectus cum adipe renum,aut iocinere,aut pelle præcipiunt.Mulieri candida à pectore hyænæ caro, & pili ſeptem, & genitale cerui ſi illigentur dorcadis pelle,collo ſuſpenſa cõtiuere partus promittunt. Venerem ſtimulari,genitali ad ſexus ſuos in melle ſumpto,etiam ſi niri mulierũ coitus oderiut. Quinimo totius domus cõcordiam,eodem genitali & articulo ſpinæ cum adhærente corio adſeruaris,conſtare:quem ſpinæ articulum ſiue nodum atlantion uocant. Eſt autem primus.In comitialium quoque remedijs habent eum. Adipe accenſo, ſerpentes fugari dicunt.Maxillæ parte comminuta in aniſo,& in cibo ſumpta,horrores ſedari. Eodem ſuffitu mulierum menſes euocari.Tantumq; eſt uanitatis,ut ſi ad brachium adalligetur ſuperioris roſtri dextræ partis dens,iaculautium ictus deerraturos negent. Palato eiuſdem areſacto,& cum alumine Ægyptio caleſacto,ac ter in ore permutato, fœtores & ulcera oris emendari.Eos uero,qui linguam in calceamento ſub pede habeant,non latrari à canibus.Siniſtra parte cerebri naribus illita,morbos pernicioſos mitigari, ſiue hominum,ſiue quadrupedum. Frontis corium faſcinationibus reſiſtere. Ceruicis carnes ſiue mandantur,ſiue bibantur,arefactæ,lumborum doloribus.Neruis à dorſo armisq;,ſuffiendos neruorum dolores.Pilos roſtri admotos mulierum labris,amatorium eſſe. Iecur potum,torminibus & calculis mederi.Iam cor in cibo potúue ſumptum,omnibus doloribus corporum auxiliari: Lienem lienibus. Omentum, ulcerum inflammationibus cum oleo.Medullas,doloribus ſpinæ & neruorum , laſſitudini renum . Neruos potos in uino cum thure,fœcunditatem reſtituere ademptam ueneficio. Vuluam cum mali punici dulcis cortice in potu datam prodeſſe mulierũ uuluæ.Adipe è lumbis ſuffiri difficulter parientes, & ſtatim parere.E dorſo medullam adalligatam contra uauas ſpecies opitulari. Spaſticis, geuitale è maribus ſuffitu . Item lippientibus, ruptis, & contra inflationes, ſeruatos pedes,tactu:læuos dextris partibus,dextros læuis.Siuiſtrum pedem ſuperlatum parturienti,letalem eſſe:dextro illato,facile eniti.Membranam quæ fel contiueat,cardiacis potam in uino,uel in cibo ſumptam,ſuccurrere.Veſicam in uino potam,contra urinæ iucontinentiam.Quæ autem in ueſica inueuta ſit uriua,additis oleo ex ſeſamo, & melle, hauſtam prodeſſe ægrimoniæ ueteri.Coſtarum primam & octauam,ſuffitu ruptis ſalutarem eſſe.Ex ſpina uero parturientibus oſſa.Sanguiuem cum poleuta ſumptum,tormiuibus. Eodem tactis poſtibus, ubicunque magorum iufeſtari artes , nou elici deos , nec colloqui,ſiue lucernis , ſiue pelui, ſiue aqua, ſiue pila,ſiue quo alio geuere tententur. Carnes ſi edantur,contra canis rabidi morſus efficaces eſſe:etiamnum iecur efficacius. Carnes uel oſſa hominis,ſi quæ in uentriculo occiſæ inueniantur,ſuffitu podagricis auxiliari. Si ungues inueniantur in his,mortem alicuius capientium ſignificari.Excrementa ſiue oſſa reddita cum interimitur,coutra magicas inſidias pollere.Fimum quod in inteſtiuis inuentũ ſit,arefactũ,ad dyſentericos ualere potum : illitumqúe cum adipe anſerino opitulari toto corpore læſis malo medicamento,à cane uero morſis adipem illitum, & corium ſubſtratum . Ruſus tali ſiniſtri ciuere decocto cum ſauguine muſtelæ, perunctos omuibus

odio uenire:Idem fieri oculo decocto.Super omnia eſt,quod extremam fiſtulam inteſtini contra ducum ac poteſtatum iniquitates cõmonſtrant,& ad ſucceſſus petitionum,iudiciorumꝗ ac litium euentus,ſi omnino tantum aliquis ſecum habeat.Eiuſdem cauerna ſiniſtro lacerto religatã,ſi quis mulierem reſpiciat, amatorium eſſe tam præſens,ut ilico ſequatur.Eiuſdem loci pilorum cinerem ex oleo illitum uiris, qui ſint probroſæ mollitiei, non modo pudicos,ſed & ſeueros mores inducere.

Proxime fabuloſus eſt crocodilus,ingenio quoque illo,cui uita in aqua terraꝗ cõmunis.Duo enim genera eorum:Illius è dextra maxilla dentes adalligari dextro lacerto,coitus(ſi credimus)ſtimulãt.Canini eius dentes febres ſtatas arcẽt thure repleti,ſunt enim caui,ita ne diebus quinꝗ ab ægro cernatur qui adalligauerit.Idem pollere & uentre exemptos lapillos, aduerſus febriũ horrores uenientes tradunt.Eadem de cauſa Ægyptij perungũt & adipe ægros ſuos. Alter illi ſimilis, multum infra magnitudinẽ,in terra tantum,odoratiſſimisꝗ floribus uiuit. Ob id inteſtina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farcta:Crocodileam uocant,oculorum uitijs utiliſſimã,cum porri ſucco inunctis,& contra ſuffuſiones uel caligines. Illita quoꝗ ex oleo cyprino,moleſtias in facie enaſcentes tollit.Ex aqua uero morbos omnes,quorũ natura ſerpit in facie,nitoremꝗ reddit.Lentigines tollit ac uaros,omnesꝗ maculas. Et contra comitiales morbos bibiť ex aceto mulſo binis obolis.Appoſita menſes ciet.Optimaꝗ eſt,quæ candidiſſima & friabilis,minimeꝗ ponderoſa:cum teratur inter digitos, fermenteſcens. Lauatur ut ceruſa.Adulterant amylo,aut cimolia,ſed maxime, qui captos oryza tantum paſcunt.Felle inunctis oculis ex melle contra ſuffuſiones nihil utilius prædicant. Inteſtinis & reliquo corpore eius ſuffiri uulua laborantes ſalutare tradunt.Item uelleribus circundari uapore eius infectis.Corij utriuſque cinis ex aceto illitus his partibus quas ſecari opus ſit,aut nidor cremati ſenſum omnem ſcalpelli aufert. Sanguis utriuſque claritatem uiſus inunctis donat,& cicatrices oculorum emendat.Corpus ipſum excepto capite pedibusꝗ,elixum manditur iſchiadicis: tuſſimꝗ ueterem ſanat,præcipue in pueris:item lumborum dolores.Habent & adipem,quo tactus pilus defluit.Hic perunctos à crocodilis tuetur,inſtillaturꝗ morſibus.Cor annexũ in lana ouis nigræ,cui nullus alius color incurſauerit,& primo partu genitæ,quartanas abigere dicitur.

Iungemus illis ſimillima et peregrina æque animalia,priuſquè chamæleontem,peculari uolumine dignum exiſtimatum Democrito,ac per ſingula membra deſecratũ,non ſine magna uoluptate noſtra,cognitis proditisquè mendacijs Græcæ uanitatis.Similis & magnitudine eſt ſupradicto crocodilo,ſpinæ tantum acutiore curuatura,& caudæ amplitudine diſtans. Nullum animal pauidius exiſtimatur,& ideo uerſicoloris eſſe mutationis. Vis eius maxima contra accipitrum genus.Detrahere enim ſuprà uolantem ad ſe traditur,& uoluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus.Caput eius & guttur ſi roboreis lignis accendãtur, imbrium & tonitruum concurſus facere Democritus narrat.Item iecur in tegulis uſtum.Reliqua ad ueneficia pertinentia quæ dicit,quanquam falſa exiſtimantes, omittemus, præterquam ubi irriſu coarguendum. Dextro oculo, ſi uiuenti eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli:Lingua adalligata,pericula puerperij.Eundem ſalutatem eſſe parturientibus,ſit domi: ſi uero inferatur,perniciosiſſimum. Linguam,ſi uiuenti exempta ſit, ad iudiciorum euentus pollere.Cor aduerſus quartanas illigatum nigra lana primæ tonſuræ. Pedem è prioribus dextrum, hyænæ pelle adalligatum ſiniſtro brachio,contra latrocinia terroreſque nocturnos pollere.Item dextram mammillam contra formidines pauoreſquè. Siniſtrum uero pedem torreri in furno cum herba quæ etiam chamæleon uocetur,additoꝗ unguento in paſtillos digeri:eos in ligneo uaſe conditos,præſtare(ſi credimus)ne cernatur ab alijs qui habeat.Armum dextrum ad uincendos aduerſarios uel hoſtes ualere,uniꝗ ſi abiectos eiuſdem neruos calcauerint.Siniſtrum,mirum,quibus monſtris conſecret,qualiter ſomnia quæ uelis & quibus uelis mittantur, putet referre. Omnia ea dextro pede reſolui:ſicut ſiniſtro latere lethargos,quos fecerit dextrum. Capitis dolores,in-

res, inſperſo uino, in quo latus alterutrum maceratum ſit, ſanari. Fœminis ſiniſtri uel pedis cineri ſi miſceatur lac ſuillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & ſuffuſiones corrigi propè creditur, tridui inunctione: Serpentes fugari ignibus inſtillato. Muſtelas cótrahi in aquam coniecto. Corpore uero illito, detrahi pilos. Idem præſtare narrãt iecur, cũ ranæ rubetæ pulmone illitũ. Præterea iocinere amatoria diſſolui. Melancholicos aũt ſanari, ſi ex corio chamæleontis herbæ ſuccus bibatur. Inteſtina & fimum eorum, cũ id animal nullo cibo uiuat, cum ſimiarum urina illita inimicorum ianuæ, odium omniũ hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarũ impetus ſiſti, ſerpentes ſoporari. Eadẽ medicata cedro & myrrha, illigatáque gemino ramo palmæ, percuſſam aquam diſcuti, ut quæ intus ſint omnia appareant: utinamq́; eo ramo contactus eſſet Democritus, quoniam ita loquacitates immodicas promiſit inhiberi. Palamq́; eſt, uirum aliàs ſagacem & uitæ utiliſſimum, nimio iuuãdi mortales ſtudio prolapſum. Ex eadem ſimilitudine eſt ſcincus, quem quidam terreſtrem crocodilum eſſe dixerunt, candidiore autem & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dinoſcitur à crocodilo, ſquamatum ſeta à cauda ad caput uerſa. Maximus Indicus, deinde Arabicus. Afferuntur ſalſi. Roſtrum eius & pedes in uino albo poti, cupiditates ueneris accendunt. Vtiq; cum ſatyrio & erucæ ſemine, ſingulis drachmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita ut paſtilli ſingulatum drachmarũ bibantur: per ſe laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur. Prodeſt & contra ſagittarum uenena, ut Apelles tradit, antè poſteaq́; ſumptus. In antidota quoque nobilia additur. Seſtius, plus quàm drachmæ pondere in uini hemina potum, perniciem afferre tradit. Præterea eiuſdem decocti ius cum melle ſumptum, uenerem inhibere. Eſt crocodilo cognatio quædam amnis eiuſdem, geminiq́; uictus cum hippopotamo, repertore detrahendi ſanguinis, ut diximus. Plurimi autem ſuper Saiticam præfecturam. Huius corij cinis cum aqua illitus, panos ſanat: adeps frigidas febres: Item fimum ſuffitu. Dentes è parte læua dolores dentium, ſcarificatis gingiuis. Pellis eius è ſiniſtra parte frontis in inguina adalligata, uenerem inhibet. Eiuſdem cinis alopecias explet. Teſticuli drachma ex aqua contra ſerpentes bibitur. Sanguine pictores utuntur. Peregrinæ ſunt & lynces, quæ clariſſime omnium quadrupedum cernunt. Vngues earum omnes cum corio exuri efficaciſſime in Carpatho inſula tradunt. Hoc cinere poto, propudia uirorum: eiuſdem aſperſu fœminarũ libidines inhiberi: Item pruritus corporum: Vrina, ſtillicidia ueſicæ. Itaque eam protinus terra pedibus aggeſta obruere traditur. Eadem autem & iugulorum dolori monſtratur in remedio. Hactenus de externis. Nũc reuertemur ad noſtrum orbem: primumq́; communia animalium remedia, atq; eximia dicemus.

Medicinæ communes ex feris animalibus, aut eiuſdem generis placidis. Lactis uſus & obſeruationes, & de caſeis, butyro, & adipe. Cap. IX.

SIcuti de lactis uſu. Vtiliſſimum cuiq; maternum. Concipere nutrices exitioſum eſt: hi ſunt enim infantes qui coloſtrati appellantur, denſato lacte in caſei ſpeciem. Eſt autem coloſtra, prima à partu ſpongioſa denſitas lactis. Maxime autẽ alit quodcunq; humanũ, mox caprinum: unde fortaſſis fabulæ Iouem ita nutritum dixere. Dulciſſimum ab hominis camelinum, efficaciſſimum ex aſinis. Magnorum animalium & corporum, facilius redditur. Stomacho accommodatiſſimum caprinum, quoniam fronde magis quàm herba ueſcuntur. Bubulũ medicatius. Ouillum dulcius & magis alit, ſtomacho minus utile, quoniam eſt pinguius. Omne autem uernum aquatius æſtiuo, & de nouellis: Probatiſſimum uero quod in ungue hæret, nec defluit. Innocentius decoctũ, præcipue cum calculis marinis. Aluus maxime ſoluitur bubulo. Minus inflat quodcunq; decoctum. Vſus lactis ad omnia intus exulcerata, maxime renes, ueſicam, interanea, fauces, pulmones. Foris pruritum cutis, eruptiones pituitæ, poſt abſtinentiam. Nam ut in Arcadia bubulum biberent

phthiſici ſyntecticiq; & cachectæ, diximus in ratione herbarum. Sunt inter exempla, qui aſininum bibendo liberati ſint podagra chiragráue. Medici ſpeciem unam addidere lactis generibus, quod ſchiſton appellauere. Id fit hoc modo: Fictili nouo feruet caprinum maxime, ramisq; ficulneis recentibus miſcetur, additis totidem cyathis mulſi quot ſint heminæ lactis. Cum feruet ne circumfundatur præſtat cyathus argenteus cum frigida aqua demiſſus, ita ne quid fundat. Ablatum, deinde igni refrigeratione diuiditur, & diſcedit ſerum à lacte. Quidam & ipſum ſerum iam multo potentiſſimũ, decoquunt ad tertias partes, & ſub dio refrigerant. Bibitur autem efficaciſſime heminis per interualla ſingulis diebus quinis: melius à potu geſtari. Datur comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantiaſi, articularibus morbis. Infunditur quoque lac contra roſiones à medicamentis factas. Et ſi urat dyſenteria, decoctum cum marinis lapillis, aut cum priſana hordeacea. Item ad roſiones inteſtinorum, bubulum aut ouillum utilius. Recens quoque dyſentericis infunditur: ad colum autem crudum: Item uuluæ, & contra ſerpentium ictus: phthiſicis, cantharidum, aut ſalamandræ, aut bupreſtis, aut pityocampes uenenis. Priuatim bubulum his qui colchicon biberint, aut cicutam, aut dorycnium, aut leporem marinum: ſicut aſininum contra gypſum, & ceruſam, & ſulphur, & argentum niuum: Item duræ aluo in febri. Gargarizatur quoque faucibus exulceratis utiliſſime. Et bibitur ab imbecillitate uires recolligentibus, quos atrophos uocant: In febri etiam quæ careat dolore capitis. Pueris ante cibum, lactis aſinini heminam dari, aut ſi in exitu cibi roſiones ſentirent, antiqui in arcanis habuerunt: ſi hoc non eſſet, habuerũt è caprino. Bubuli ſerum orthopnoicis prodeſt ante cætera, addito naſturtio. Inunguntur etiam oculi, in lactis heminis ſeſamæ additis drachmis quatuor tritis in lippitudine. Caprino lienes ſanantur, poſt bidui inediam tertia die edera paſtis capris, per triduum poto ſine alio cibo. Lactis uſus aliàs contrarius capitis doloribus, hepaticis, ſpleneticis, neruorum uitio, febres habentibus, uertigini præterquam purgationis gratia, grauedini, tuſſientibus, lippis. Suillum utiliſſimum teneſmo, dyſenteriæ, necnon phthiſicis. Hoc & mulieri ſaluberrimũ qui dicerent fuerunt. De generibus caſeorum diximus, cum de uberibus ſingulisqúe animalium membris diceremus. Sextius eoſdem effectus equino quos bubulo tradit. Hunc uocant hippacem. Stomacho utiles, qui non ſunt ſalſi, id eſt recentes. Veteres aluum ſiſtunt, corpusqúe minuũt, ſtomacho utiliores: & in totum ſalſa minuunt corpus, alunt mollia. Caſeus recens cum melle, ſugillata emendat, mollis aluum ſiſtit. Sedat tormina paſtillis in uino auſtero decoctis, rurſusq; in patina toſtis cum melle. Saprum uocant, qui cum ſale & ſorbis ſiccis è uino tritus potusq; medetur cœliacis. Genitalium carbunculis caprinus tritus & impoſitus: Itẽm acidus cum oxymelite. Maculis in balineo illitus oleo interlinitur. E lacte fit & butyrum, barbararum gentium laudatiſſimus cibus, & qui diuites à plebe diſcernat. Plurimũ è bubulo, & inde nomen: pinguiſſimum èx ouibus. Fit & ex caprino, ſed hyeme calefacto lacte, æſtate expreſſo tantum, crebro iactatu in longis uaſis, anguſto foramine ſpiritum accipientibus ſub ipſo ore, aliàs præligato. Additur paulum aquæ ut aceſcat. Quod eſt maxime coactum, in ſummo fluitat: id exemptum addito ſale, oxygala appellant. Reliqua decoquunt in ollis: Ibi quod ſupernatat, butyrum eſt, oleoſum natura. Quod magis uirus reſipit, hoc præſtantius iudicatur. Pluribus compoſitionibus miſcetur inueteratum. Natura eius aſtringere, mollire, replere, purgare. Oxygala fit & alio modo, acido lacte addito in recens quod uelis aceſcere, utiliſſimum ſtomacho. Effectus dicemus ſuis locis.

Proxima in communibus adipis laus eſt, ſed maxime ſuilli, apud antiquos etiam religioſi. Certe nouæ nuptæ intrantes, etiamnum ſolenne habent poſtes eo attingere. Inueteratur duobus modis, aut cum ſale, aut ſyncerus: tanto utilior, quanto ſit uetuſtior. Axungiam etiam Græci appellauere in uoluminibus ſuis. Neque eſt occulta uirium cauſa, quoniam id animal herbarum radicibus ueſcitur. Itaque etiam fimo innumeri uſus. Quamobrem non de alia loquimur ſue, multo efficaciore fœmina, & quæ non peperit.

Multo

Multo uero præſtantior in apris eſt. Vſus igitur axungiæ eſt ad mollienda, excalfacienda, diſcutienda, purgandaq;. Medicorum aliqui admixto anſeris adipe, taurorumq; ſeuo & œſypo, ad podagras uti iubent. Si uero permaneat dolor cū cera, myrto, reſina, pice. Syncera axungia medetur ambuſtis uel niue. Pernionibus autem cum hordei cinere & galla pari modo. Prodeſt & confricatis membris. Itinerumq; laſſitudines & fatigationes leuat. Ad tuſſim ueterem recens decoquitur quadrantis pondere in uini cyathis tribus addito melle. Vetus etiam phthiſin in pilulis ſumpta ſanat quæ ſine ſale inueterata eſt. Omnino enim non niſi ad ea quæ purganda ſint, aut quæ non ſint exulcerata, ſalſa petitur. Quidam quadrantes axungiæ & mulſi in uini cyathis tribus decoquunt contra phthiſes, quintoq; die picem liquidam in ouo ſumi iubent, circumligatis lateribus, & pectoribus, & ſcapulis eorum qui phthiſin ſentiunt. Tantaq; eſt uis, ut genibus etiam adalligata, redeat in os ſapor, eamq; expuere uideantur. E ſue quæ non pepererit, aptiſſime utuntur ad cutem mulieres. Contra ſcabiem uero quiuis, admixto iumentorum ſeuo, pro parte tertia, & pice, pariterq; ſubferuefactis. Syncera partus in abortum uergentes nutrit, collyrij modo ſubdita. Cicatrices concolores facit ceruſa admixta, uel argenti ſpuma. At cum ſulphure, unguium ſcabricias emendat. Medetur & capillo fluenti: Et ulceribus in capite mulierum cum gallæ parte quarta: Et infumata pilis oculorum. Datur & phthiſicis unciatim, cum uini ueteris hemina decocta, donec tres unciæ è toto reſidant. Alij & mellis exiguum adijciunt. Panis illinitur, cum calce, Item furunculis duritiæq; mammarum. Rupta & conuulſa, & ſpaſmata, & luxata ſanat. Clauos & rimas calliq́ue uitia, cum elleboro albo: Parotidas admixta farina ſalſamentariæ teſtæ: quo genere proficit & ad ſtrumas. Pruritus & papulas in balineo perunctis tollit, alioq; etiamnum modo podagricis prodeſt mixto oleo uetere, contrito unà ſarcophago lapide, & quinquefolio tuſo in uino, uel cum calce, uel cū cinere. Facit & peculiare emplaſtrum LXXXV. pondo, centum ſpumæ argenteæ mixtis. Vtiliſſimum contra inflammationes ulcerū adipe uerrino confici, & inungi putant utile: ijsq; quæ ſerpant, illiuire cum reſina. Antiqui maxime axibus uehiculorum perungēdis, ad faciliorem circumactum rotarum utebantur: unde nomen: ſicquoque utili medicina cum illa ferrugine rotarum ad ſedis uitia uirilitatisq;. Et per ſe axungiam medici antiqui maxime probabant renibus detractam, & exemptis uenis aqua cœleſti fricabant crebro, decoquebāt q; fictili nouo ſæpius, tum demū aſſeruantes. Conuenit ſalſam magis emollire, excalfacere, diſcutere, utilioremq; eſſe uino lotam. Maſſurius palmam lupino adipi dediſſe antiquos tradit. Ideo nouas nuptas illo perungere poſtes ſolitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Quæ ratio adipis, eadē in his quæ ruminant ſeui eſt, alijs modis nō minoris potētiæ. Perficit omne, exēptis uenis aqua marina uel ſalſa lotū, mox in pila tuſum, aſperſum marina. Crebro poſtea coquit, donec odor omnis aboleat. Mox aſſiduo ſole ad candorem reducitur. A renibus aūt omne laudatiſſimū eſt. Si uero uetus reuocet ad curam, liquefieri prius iubēt. Mox frigida aqua lauari ſæpius, dein liquefacere affuſo uino quàm odoratiſſimo. Eodemq; modo iterū ac ſæpius coquūt, donec uirus euaneſcat. Multi priuatim ſie taurorū, leonūq;, ac pantherarū, et camelorū pinguia curari iubēt. Vſus dicet ſuis locis. Cōmunis & ratio medullarū eſt. Omnes molliūt, explent, ſiccāt, excalfaciūt. Laudatiſſima ceruina, mox uitulina, dein hircina & caprina. Curantur ante autumnū recentes lotæ, ſiccatæq; in umbra per cribrū. Dein liquatæ per lintea exprimuntur, ac reponūtur in fictili locis frigidis. Inter omnia aūt cōmunia animaliū, fel præſtātius in effectu. Eſt eni uis eius excalfacere, mordere, ſcindere, extrahere, diſcutere. Minorū animaliū ſubtilius intelligitur, & ideo ad oculorū medicamēta utilius exiſtimat. Taurino præcipua potētia, etiā in ære pellibusq; colore aureo ducēdis. Oīe aūt curat recēs præligato ore lino craſſo, demiſſum in feruentē aquā ſemihora, mox ſiccatū ſine ſole, atq; in melle conditū. Damnat equinum tantū inter uenena, ideo flamini ſacro equū tāgere nō licet, cū Romæ publicis ſacris equus etiā immolet. Quin & ſanguis eorū ſepticam uim habet. Item equarū præterq; uir-

ginum erodit,emarginat ulcera. Taurinus quidem recens inter uenena eſt, excepta Ægira. Ibi enim ſacerdos terræ uaticinatura,tauri ſanguinem bibit priuſquã deſcendat in ſpecus. Tantũ poteſt ſympathia illa de qua loquimur,ut aliquãdo religione uel loco fiat. Druſus tribunus plebis tradit̃ caprinũ bibiſſe,cũ pallore & inuidia ueneni ſibi dari inſimulare Q. Cepionem inimicum uellet. Hircorũ ſanguini tanta uis eſt,ut ferramentorum ſubtilitas non aliter acrius induretur,ſcabricia tollatur uehementius quàm lima. Non igitur & ſanguis animalium inter cõmunia dici poteſt,& ideo quiſq; ſuis dicetur effectibus. Digeremus enim in animalia ſingula uſus,plurimumq; cõtra ſerpentes. Exitio his eſſe ceruos nemo ignorat,ut ſi quæ ſunt,extractas cauernis mandentes. Nec uero ipſi ſpirantesq; tantum aduerſantur,ſed membratim quoq;. Fugari eas nidore cornus ſi uratur, dictum eſt, At è ſummo gutture uſtis oſſibus,congregari dicuntur. Pelles eiuſdem animalis ſubſtratæ,ſecuros præſtant ab eo metu ſomnos. Coagulum quoq; ex aceto potum ab ictu,& ſi omnino tractatum ſit,eo die non ferit ſerpens. Teſtes quoq; eius inueterati, uel genitale maris ſalutariter dantur in uino: Item uentres qui centipelliones uocantur. Fugiũt & omnino dentem cerui habentes, aut medulla perunctos ſeuóue cerui aut hinuli. Summis autẽ remedijs præfert̃ hinulei coagulũ, in matris utero execti,ut indicauimus. Sanguine quoque ceruino,ſi unà urantur dracontion & cunilago & anchuſa lentiſci ligno, contrahi ſerpentes dicunt. Diſſipari deinde,ſi ſanguine detracto adijciatur pyrethrum. Inuenio apud autores græcos animal ceruo minus,& pilo demum ſimile,quod ophion uocatur. Sardiniam id tantum ferre ſolitam. Hoc interijſſe arbitror. Et ideo medicinas ex eo omitto.

Medicinæ de apro,& capris,& equis feris,& remedia ex beſtijs contra omnes morbos. Cap. X.

APri quoq; cerebrum contra eas laudatur cum ſanguine. Iecur etiam inueteratum cũ ruta potum ex uino. Item adeps cum melle reſinaq;. Simili modo uerrinum iecur, exemptis duntaxat fibris,quatuor obolorum pondere,uel cerebrum in uino potum. Caprarum cornu uel pilis accenſis,fugari ſerpentes dicunt: cineremq; eorum potum uel illitũ contra ictus ualere: Item lactis hauſtus cum uua taminia,uel urinæ cum aceto ſcillitico: Caſeum caprinum cũ origano impoſitum,uel ſeuum cũ cera. Milia præterea remediorum ex eo animali demonſtrãtur,ſicut apparebit: quod equidẽ miror,cũ febri negetur carere. Amplior potentia feris eiuſdem generis,quod numeroſiſſimũ eſſe diximus. Alia uero ex hircis. Democritus etiamnum effectus auget eius,qui ſingularis natus ſit. Fimum quoq; caprarũ in aceto decoctum,& illitũ in ictus ſerpentiũ,placet,& recentis cinis in uino: Atq; in totũ,difficilius ſe recolligentes à ſerpentium ictu,in caprilibus optime conualeſcunt. Qui efficacius uolunt mederi,occiſæ capræ aluum diſſectam cum fimo intus reperto ſtatim illigant. Alij carnem recentem hœdorum pilo ſuffiunt, eodemq; nidore fugant ſerpentes. Vtuntur & pelle eorum recente ad plagas,carne & fimo equi in agro paſti,coagulo leporis ex aceto,contraq; ſcorpionem & murem araneum. Aiunt autẽ non feriri leporis coagulo perunctos. A ſcorpione percuſſis,fimũ capræ efficacius cum aceto decoctũ auxiliatur. Lardum iusq; decocti potũ his,qui bupreſtim hauſerint. Quinetiã ſiquis aſino in aurem percuſſum à ſcorpione ſe dicat,tranſire malum protinus tradunt: uenenataq; omnia accenſo eius pulmone fugere. Et fimo uituli ſuffiri percuſſos à ſcorpione prodeſt. Canis rabidi morſu facta uulnera circũcidunt ad uiuas uſq; partes quidam,carnemq; uituli admouent,& ius ex eodẽ carnis decoctæ dant potui,aut axungiam cum calce tuſam. Laudãt hirci iecur,quo impoſito,ne tentari quidẽ aquæ metu affirmant. Laudãnt & capræ fimũ ex uino illitũ,aut melle: Melis,& cuculi,& hirundinis decoctũ & potum. Ad reliquos beſtiarũ morſus,caprinũ caſeum ſiccum cum origano imponunt,& bibi iubent: Ad hominis morſus carnẽ bubulam coctam. Efficacius uituli,ſi non ante quintũ diem ſoluant. Veneficijs roſtrũ lupi reſiſtere inueteratũ aiunt,ob idq; uillatũ portis præfigũt. Hoc idem præſtare & pellis è ceruice ſolida exiſtimatur: quippe tanta uis eſt animalis,præter ea quæ retulimus,ut

mus,ut ueſtigia eius calcata equis afferât torporem.Iis qui argentum uiuum biberint,lardum remedio eſt.Aſinino lacte poto uenena reſtinguuntur. Peculiariter ſi hyoſcyamum potum ſit,aut uiſcum,aut cicuta,aut lepus marinus,aut opocarpathum,aut pharicon,aut dorycnium,& ſi coagulum alicui nocuerit,nam id quoq; uenenum eſt in prima lactis coagulatione. Multos eius & alios uſus dicemus. Sed meminiſſe oportebit recenti utendum, aut non multo poſtea tepefacto. Nullum enim celerius euaneſcit. Oſſa quoq; aſini confracta & decocta, contra leporis marini uenenum dantur. Omnia eadem onagris efficaciora. De equiferis non ſcripſerunt Græci,quoniam terræ illæ non gignebant. Veruntamen fortiora omnia eadẽ q̃ in equis intelligi debent. Lacte equino uenena leporis marini & toxica expugnantur. Nec uros aut biſontes habuerunt Græci in experimentis,quâquam boue fero refertis Indiæ ſyluis,portione tamen eadem efficaciora omnia ex his credi par eſt. Sic quoq; lacte bubulo cuncta uenena expugnari tradunt,maxime ſupradicta, & ſi ephemerũ impactũ ſit,aut ſi cantharides datæ,uomitione omnia egeri: Sic & caprino iure cantharides. Contra ea uero quæ exulceratione enecant,ſeuum uitulinum ſeu bubulum auxiliatur. Nam contra ſanguiſugas potas butyrum remedio eſt, cum aceto ferro calefacto: quod & per ſe prodeſt cõtra uenena. Nam ſi oleum non ſit,uicem eius repræſentat. Multipedum morſus cum melle ſanat. Omaſi quoque iure poto uenena ſupradicta expugnari putant. Priuatim uero aconita & cicutas: Itemq; uitulino ſeuo: Caprinus caſeus recens, his qui uiſcum biberint. Lac uero contra cantharidas remedio eſt, & contra ephemerum potum cum tamiuia uua. Sanguis caprinus decoctus cum medulla contra toxica uenena ſumitur: hœdinus contra reliqua, Coagulum hœdi contra uiſcum, & chamæleontem album,ſanguinemq; taurinum,contra quem & leporis coagulum eſt ex aceto. Contra paſtinacam uero & omnium marinorum ictus uel morſus,coagulũ leporis,uel hœdi,uel agni, drachmæ pondere ex uino. Leporis coagulum & contra uenena additur antidotis. Papilio quoq; lucernarum luminibus aduolans,inter mala medicamẽta numeratur. Huic contrarium eſt iecur caprinum,ſicut fel ueneficijs ex muſtela ruſtica factis.

De remedijs ad morborum multa genera ex animalibus. Cap. XI.

HInc deinde reuertemur ad genera morborum. Capilli defluuia urſinus adeps admixto ladano & adianto continet,alopeciaſq; emendat,& raritatem ſuperciliorũ cum fungis lucernarum,ac fuligine quæ eſt in roſtris earum. Porrigini cum uino prodeſt. Ad hanc & cornus ceruini cinis è uino,utq; non tædia animalium capillis increſcant. Item fel caprinum cum creta cimolia & aceto,ſic ut paululum capilli inareſcant. Item fel hircinum cum urina tauri. Si uero uetus ſit,etiam furfures adiecto ſulphure emendat. Cinere genitalis aſini,ſpiſſari capillum putant,& è canitie uindicari ſi raſis illinatur, plumbóq; tritus cum oleo. Denſari & aſinini pulli cum urina,admiſcentq́; nardum faſtidij gratia. Alopecias felle taurino cum Ægyptio alumine tepefactis illinunt. Capitis ulcera manantia,urina tauri efficaciter ſanat. Item hominis uetus,ſi cyclaminum adijciatur & ſulphur. Efficacius tamen & uitulinum fel: quo cum aceto calefacto,& lendes tolluntur. Seuum uitulinũ cum ſale tritum,capitis ulceribus utiliſſimum. Laudatur & uulpium adeps, ſed præcipue fel,& fimum cum ſinapi, pari modo illitum. Caprini cornus farina uel cinis,magiſq́; hircini,addito nitro & tamaricis ſemine,& butyro oleoq́;,prius capite raſo, mire cõtinent ita fluentẽ capillũ. Sicut & canis cinere ex oleo illito ſupercilia nigreſcunt. Lacte caprino lendes tolli tradunt: fimo cum melle alopecias expleri: Item ungularum cinere cũ pice, fluentem capillum cõtineri. Leporinus cinis cum oleo myrteo,capitis dolores ſedat: Item aqua pota,quæ è bouis aut aſini potu relicta eſt: & ſi credimus,uulpis maſculæ genitale circumligatum: cornus ceruini cinis illitus ex aceto uel roſaceo,aut ex irino. Oculorum epiphoras bubulo ſeuo cum oleo cocto illinunt: Ceruini cornus cinere ſcabricias corũ inungunt, mucrones autem ipſos efficaciores putant. Lupi excrementis circumlini ſuffuſiones,

prodeſt

prodeſt. Cinere eorum cum Attico melle inungi obſcuritates: Item felle urſino. Epinyctidas, adipe aprino cum roſaceo. Vngulæ aſininæ cinis inunctus è ſuo lacte, cicatrices oculorum, & albugines tollit. Medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fuligine, pilis, & palpebrarum uitijs angulorumq; occurrit: callibleph aricq; modo fuligo in hoc uſu temperatur: optime ellychnio papyraceo oleoq; ſeſamino, fuligine in nouo uaſe pennis deterſa. Efficaciſſime tamen euulſos ibi pilos coërcet. Felle tauri cum oui albo, collyria fiunt, aquaq; diſſoluta inunguntur per quatriduum. Seuum uituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco, genarum uitijs aptiſſimum eſt. Eiuſdem medullæ cũ pari pondere ceræ & olei uel roſacei, addito ouo, duritiæ genarum illinũtur. Caſeo molli caprino impoſito ex aqua calida epiphoræ ſedantur: ſi tumor ſit, ex melle. Vtrunq; uero ſero calido fouendum. Sicca lippitudo, lumbulis ſuum toſtis atq; cõtritis, & impoſitis tollitur. Capras negant lippire, quoniam eæ quaſdam herbas edant: Item dorcades. Et ob id fimum earum cera circundatum noua luna deuorare iubent, & quoniã noctu æque quoq; cernant. Sanguine hircino ſanari luſcioſos putant: nyctalopas à Græcis dictos: Capræ uero iocinere, in uino auſtero decocto. Quidam inaſſati iocinoris ſanie inungunt, aut felle capræ, carnesq; eas ueſci, & dum coquantur oculos uaporari præcipiunt. Id quoque referre arbitrantur, ſi rufi coloris fuerint. Volunt & oculos ſuffiri, iocinere in ollis decocto: quidam inaſſato. Fel quidem caprinum pluribus modis aſſumunt: cum melle, contra caligines: cum ueratri candidi tertia parte, contra glaucomata: cum uino, contra cicatrices, & albugines, & caligines, & pterygia, & argema: ad palpebras uero, euulſo prius pilo, cum ſucco oleris, ita ut inunctio inareſcat. Contra ruptas tuniculas, cum lacte mulieris. Ad omnia autem inueterata, fel efficacius putant. Nec abdicant fimum ex melle illitum epiphoris contraq; dolores medullam: Item pulmonem leporis. Sedat caliginem fel cum paſſo aut melle. Lupino quoque adipe, uel medulla ſuum, fricari oculos contra lippitudines præcipiunt. Nam uulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negant. Aurium dolori & uitijs medetur urina apri in uitro ſeruata: Fel apri uel ſuis, uel bubulum, cum oleo cycino & roſaceo æquis portionibus. Præcipue uero taurinum, cum porri ſucco tepidum, uel cum melle ſi ſuppurent. Contráque odorem grauem per ſe tepefactum in malicorio. In ea parte rupta cum lacte mulierum efficaciter ſanat. Quidam etiam in grauitate aures ſic perluendas putant. Alij cum ſenecta ſerpentium & aceto includunt lanas, antè aqua calida collutas. Et ſi maior ſit grauitas aurium, fel cum myrrha & ruta in malicorio excalfactum infundunt. Lardum quoque pingue: Item fimum aſini recens cum roſaceo inſtillatur: Omniáque ea tepefacta. Vtilior equi ſpuma, uel equini fimi recentis cinis cum roſaceo. Seuum bubulum cum adipe anſerino: Butyrum recens. Vrina capri uel tauri, uel ſullonia uetus calfacta, uapore per lagenæ collum ſubeunte. Admiſcent & aceti tertiam partem. Et aliquid urinæ uituli qui nondum herbam guſtauerit. Fimum etiam mixto felle eiuſdem. Et cutem quam relinquunt angues, excalfactis prius auribus. Lana autem medicamina ea includuntur. Prodeſt & ſeuum uituli cum anſeris adipe, & ocimi ſucco: eiuſdem medulla admixto cumino trito infuſa. Virus uerrinum è ſcropha exceptum priuſquam terram attingat, contra dolores. Auribus fractis glutinum è naturis uitulorum factum & in aqua liquatum. Alijs uitijs adeps uulpium. Item fel caprinum cum roſaceo tepido, aut porri ſucco: aut ſi ſint rupta ibi aliqua, è lacte mulieris. Si grauitas ſit audiendi, fel bubulum cum urina capræ, uel hirci, uel ſi pus ſit. In quocunque autem uſu putant hæc efficaciora in cornu caprino per dies uiginti infumata. Laudant & coagulum leporis tertia denarij parte, dimidiáque ſagapeni in aminæo uino. Parotidas urſinus adeps comprimit, pari pondere ceræ & taurini ſeui: addunt quidam hypociſthidem: & per ſe butyrum illitum, ſi prius foueantur fœnigræci decocti ſucco. Efficacius cum ſtrychno. Proſunt & uulpium teſtes, & taurinus ſanguis aridus tritus. Vrina capræ calefacta inſtillata auribus. Fimumq; eiuſdem cum axungia illitum. Dentes mobiles confirmat

ceruini

ceruini cornus cinis, doloresq́ eorum mitigat, ſiue infricentur, ſiue colluantur. Quidam efficaciorem ad omnes eoſdem uſus crudi cornus farinam arbitrantur. Dentiſricia utroq; modo fiunt. Magnum remedium eſt & in luporum capitis cinere. Certumq́ eſt in excrementis eorum plerunq; inueniri oſſa. Hæc adalligata eundem effectum habent. Item leporina coagula per aurem infuſa contra dolores, Et capitis eorum cinis dentifricium eſt. Adiectoq́ nardo mulcet graueolentiam oris. Aliqui murinorum capitum cinerem miſcuiſſe malũt. Reperitur in latere leporis acui os ſimile, hoc ſcarificari dentes in dolore ſuadent. Talus bubulus accenſus eos qui labant cum dolore admotus confirmat. Eiuſdem cinis cum myrrha, dentifricium eſt. Oſſa quoq; ex ungulis ſuum cõbuſta, eundẽ uſum præbent. Item oſſa ex acetabulis pernarum circa quæ coxendices uertuntur. Iiſdem ſauari, dimiſſis in fauces, iumentorum uerminationes notum eſt: ſed & combuſtis dentes cõfirmari. Aſinino quoque lacte percuſſu nexatos, aut dentium eiuſdem cinere: Lichene item equi cum oleo infuſo per aurem. Eſt autem hoc non hippomanes, quod alioqui noxium omitto, ſed in equorum genibus, ac ſuper ungulas. Præterea in corde equorũ inuenitur os, dentibus caninis maxime ſimile: hoc ſcarificari dolorẽ, aut exempto dente emortui equi maxillis ad numerum eius qui doleat demonſtrant. Equarum uirus à coitu in lychnis accenſum, Anaxilaus prodidit, equinorum capitum uiſus repræſentare mõſtrifice: Similiter ex aſinis. Nam hippomanes tantas in ueneficio uires habet, ut affuſum æris mixturæ in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus agat. Medetur dentibus & fabrile glutinum, in aqua decoctũ illitumq́, & mox paulo detractum, ita ut confeſtim colluantur uino, in quo decocti ſunt cortices mali punici dulcis. Efficax habetur & caprino lacte collui dentes, uel felle taurino. Talorum capræ recentium cinis, dentifricio placet, & omnium ferè uillaricarum quadrupedum, ne ſæpius eadem dicantur.

Ad faciei uitia, ceruicis & pectoris morbos. Cap. XII.

CVtem in facie erugari & tenereſcere, & candorem cuſtodire lacte aſinino putant. Notumq́ eſt quaſdam quotidie D. cuſtodito numero fouere: Poppea hoc Neronis principis inſtituit, balineatum quoque ſic ſolio temperato, aſinatũ gregibus ob hoc eam comitantibus. Impetus pituitæ in facie, butyro illito tolluntur: Efficacius cum ceruſa. Syncero uero ea uitia quæ ſerpũt, inſuper impoſita farina hordeacea. Vlcera in facie mẽbrana è partu bouis madida. Friuolum uideatur, non tamen omittendum, propter deſideria mulierum: Talum candidi iuuenci, quadraginta diebus noctibusq́, donec reſoluatur in liquorem decoctũ, & illitũ linteolo, candorem cutisq́ erugationem præſtare. Fimo taurino malas rubeſcere aiunt, non crocodileam illini melius, ſed foueri frigida & ante & poſtea iubent. Æſtates, & quæ decolorem faciũt cutem, fimũ uituli cum oleo & gummi manu ſubactũ emendat. Vlcera oris ac rimas, ſeuum uituli uel bouis cum adipe anſeris & ocimi ſucco. Eſt & alia mixtura, ſeuo uituli cum medulla cerui, & albæ ſpinæ folijs unà tritis. Idẽ præſtat & medulla cum reſina, uel ſi uaccina ſit, iusq́ è carne uaccina. Lichenas oris præſtantiſſime uincit glutinũ, factũ è genitalibus uitulorum, liquatum aceto cum ſulphure uiuo, ramo ficulneo permixtum, ita ut bis die recens illinatur. Item lepras ex melle & aceto decoctum, quas & iecur hirci calidũ illitum tollit, ſicut elephantiaſin ſel caprinũ: etiamnum lepras ac furfures, tauri, uel addito nitro. Vrina aſini circa canis ortum, maculas in facie: Fel utriuſq; per ſeſe aqua infractũ, euitatisq́ ſolibus ac uentis poſt detractã cutem. Similis effectus in taurino ſeuo uitulinóue felle, cum ſemine cunilæ ac cinere è cornu ceruino, ſi canicula exoriente cõburatur. Aſinino ſeuo cicatricibus ac licheni leprisq́ maxime color redditur. Hirci ſel & lentigines tollit, admixto caſeo ac uino ſulphure ſpõgiæq́ cinere, ut mellis ſit craſſitudo. Aliqui inueterato felle uti maluere, mixtis calidis furfuribus pondere oboli unius, quatuorque mellis, prius defricatis maculis. Efficax eiuſdem & ſeuum cum melanthio, & ſulphure, & iride. Labrorum fiſſuris cum adipe anſerino, ac medulla ceruina reſináque & calce. Inuenio apud autores, his qui lentiginem habeant negari magicæ ſa-

gicæ ſacrificiorum uſum. Lacte bubulo aut caprino tonſillæ & arteriæ exulceratæ leuãtur. Gargarizatur tepidũ, ut eſt expreſſum, aut calefactũ. Caprinũ utilius, cũ malua decoctũ & ſale exiguo. Linguæ exulcerationi & arteriarũ prodeſt ius omaſi gargarizatu. Tonſillis autem priuatim renes uulpiũ aridi, cũ melle triti illinitq;. Anginæ fel taurinum uel caprinũ cũ melle. Iecur melis ex aqua oris grauitatem, ulceraq; butyrũ emendat. Spinam aliudúe quid faucibus adhærens, felis extrinſecus fimo perfricatis, aut reddi aut delabi tradũt. Strumas diſcutit fel aprinum, uel bubulum tepidum illitũ. Nam coagulum leporis è uino in linteolo exulceratis duntaxat imponitur. Diſcutit & ungulæ aſini uel equi cinis, ex oleo aqua illitus, & urina calefacta: Et bouis ungulæ cinis ex aqua: Fimum quoq; feruens ex aceto. Item ſeuũ caprinũ cũ calce, aut fimũ ex aceto decoctũ, teſteſq; uulpini: Prodeſt & ſapo: Gallorũ hoc inuentũ rutilandis capillis, ex ſeuo & cinere. Optimus fagino & caprino, duobus modis, ſpiſſus ac liquidus: uterq; apud Germanos maiore in uſu uiris q; fœminis. Ceruici cũ dolores butyro aut adipe urſino perfricãtur. Rigores bubulo ſeuo, quod & ſtrumis prodeſt cum oleo. Dolorem inflexibilem (opiſthotonon uocant) leuat urina capræ auribus infuſa, aut fimum cum bulbis illitum. Vngues contuſos fel cuiuſcunq; animalis circumligatum. Pterygia digitorum fel taurinum, aqua calida diſſolutum. Quidam adijciũt ſulphur & alumen, pari pondere omnium. Tuſſim iecur lupi ex uino tepido ſanat: urſinumq; fel admixto melle: aut ex cornu bubuli ſummis partibus cinis: uel ſaliua equi, triduo potu eam mori tradunt: pulmo ceruinus cum gula ſua arefactus in fumo, dein tuſus ex melle quotidiano eeligmate. Efficacior eſt ad id ſubulo ceruorum generis. Sanguinem expuentes, ceruini cornus cinis: coagulum leporis tertia parte denarij cum terra ſamia & uino myrteo potum ſanat. Eiuſdem fimi cinis in uino ueſperi potus, nocturnas tuſſeis. Pili quoq; leporis ſuffiti, extrahunt pulmonibus difficiles excreationes. Purulentas autem exulcerationes pectoris pulmoniſq;, & à pulmone graueolentiam halitus, butyrũ efficaciſſime iuuat, cum pari modo mellis Attici decoctum donec ruffeſcat, & matutinis ſumptum ad menſuram ligulæ. Quidam pro melle, laricis reſinam addere maluerunt. Si ſanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulũ ſanguinem, modice & cum aceto ſumptũ: Nam de taurino credere, temerarium eſt. Sed glutinum taurinũ tribus obolis cum calida aqua bibitur in uetere ſanguinis excreatione.

Ad ſtomachi mala, lumborum dolores & renum uitia. Cap. XIII

STomachum exulceratum lactis aſinini potus reficit: Item bubuli. Roſiones eius caro bubula admixto aceto & uino cocta. Rheumatiſmos cornus ceruini cinis. Sanguinis excreationes hœdinus ſanguis recens, ad cyathos ternos, cũ aceto acri pari modo feruens potus: Coagulum tertia parte ex aceto potum. Iocineris dolores, lupi iecur aridũ ex mulſo: Aſininum iecur aridum cũ petroſelini partibus duabus, ac nucibus tribus, ac melle tritum, & in cibo ſumptũ: Sanguis hircinus cibo aptatus. Soſpitioſis ante omnia efficax eſt potus equiferorum ſanguinis. Proxime lactis aſinini tepidi cũ bulbis decocti, ita ut ſerum ex eo bibatur, addito in tres heminas cyatho naſturtij albi, perfuſi aqua, deinde melle diluti. Iecur quoq; uulpinũ, aut pulmo, in uino nigro, aut fel urſinum in aqua, laxat meatus ſpirandi. Lumborũ dolores, & quæcunq; alia mollire opus ſit, urſino adipe perfricari conuenit: cinerem aprini aut ſuilli fimi inueterati, aſpergi potione uini. Afferunt & magi ſua commenta. Primum omnium rabiem hircorum, ſi mulceatur barba, mitigari: eadem præciſa, non abire eos in alienum gregem. Huic admiſcent fimum caprinũ, & ſubdito linteolo uncto caua manu, quantum pati poſſit feruens, ſuſtineri iubent: ita ut ſi læua pars doleat, hæc medicina in dextra manu fiat, aut è contrario. Fimum quoq; ad eum uſum acus æreæ punctis tolli iubent. Modus curationis eſt, donec uapor ad lumbos ſentiatur peruenire. Poſtea uero manum po[illegible]tuſo illinunt, item lumbos ipſo fimo cũ melle, ſuadentq; in eodem dolore & teſtes leporis deuorare. Iſchiadicis fimum bubulum imponunt, calfactum in folijs cinere feruẽti. In renum dolore leporis renes crudos deuorari iubent, aut

certe

terte coctos, ita ne dente contingantur. Ventris quidem dolore tentari negãt talũ leporis habentes. Lienem ſedat fel apri uel ſuis potũ, uel ceruini cornus cinis in aceto. Efficaciſſime tamen inueteratus lien aſini, ita ut in triduo ſentiatur utilitas. Aſinini pulli fimum, quod primum ædidit, polean uocant Syri: dant in aceto mulſo. Datur & equi lingua inueterata ex uino, præſentaneo medicamẽto, ut didiciſſe ſe ex barbaris Cæcilius Bion tradidit. Et lien bubulus ſimili modo. Recẽs aũt aſſus uel elixus, in cibo. In ueſica quoq; bouis allij capita XX. tuſa, cum aceti ſextario, imponunt ad lienis dolorem. Eadem ex cauſa emi lienem uituli quanti indicatus ſit, iubent magi, nulla pretij contatione, quoniam hoc quoq; religioſe pertineat. Diuiſumq; per longitudinem annecti tunicæ utrinq;, & induentẽ pati decidere ad pedes. Dein collectum in umbra areſacere. Cũ hoc fiat, ſimul reſidere lienem ægri uitiatum, liberariq; eum morbo dicitur. Prodeſt & pulmo uulpium cinere ſiccatus, atq; in aqua potus. Item hœdorum lien impoſitus.

Ad aluum ſiſtendam, cœliacos, dyſentericos, inflationes alui, rupta, tenaſmon & tineas, & colum. Cap. XIIII.

ALuum ſiſtit ceruinus ſanguis, item cornus cinis: iecur aprinum ex uino potum citra ſalem, recensq;: item aſſum ſuillum, uel hircinum decoctum in uini hemina. Coagulum leporis in uino ciceris magnitudine: aut ſi febris ſit, ex aqua. Aliqui & gallã adijciunt, alij per ſe leporis ſanguine contenti ſunt lacte cocto. Equini fimi cinis in aqua potus. Taurini cornus ueteris ex parte ima cinis, inſperſus potioni aquæ. Sanguis hircinus in carbone decoctus: Corium caprinum cũ ſuo pilo decoctum, ſucco epoto. Coagulum equi, & ſanguis caprinus, uel medulla, uel iecur aluum ſoluit: Fel lupi cum elaterio umbilico illigatum. Vel lactis equini potus: item caprini cum ſale & melle: Capræ fel cum cyclamini ſucco & aluminis modico. Aliqui & nitrum & aquam adieciſſe malunt. Fel tauri cum abſinthio tritum ac ſubditum paſtillo. Butyrum largius ſumptum, cœliacis & dyſentericis medetur, iecur uaccinum: Cornus ceruini cinis, tribus digitis captus in potione aquæ: Coagulum leporis ſubactum in pane: Si uero ſanguinẽ detrahunt, in polenta: Aprini, uel ſuilli, uel leporini fimi cinis, inſperſus potioni tepidæ uini. Vituli quoque ius uulgariter datum, inter auxilia cœliacorum & dyſentericorum tradunt. Lactis aſinini potus utilior, addito melle. Nec minus efficax fimi cinis ex uino, utriq; uitio. Item polea ſupradicta. Equi coagulum, quod aliqui hippacen uocant, etiam ſi ſanguinem detrahant: uel fimi cinis, dentiumq; eiuſdem tuſorum farina, ſalutaris dicitur: & bubuli lactis decocti potus. Dyſentericis addi mellis exiguum præcipiunt: & ſi tormina ſint, cornus ceruini cinerem, aut fel taurinum cumino mixtum, & cucurbitæ carnes umbilico imponere. Caſeus recẽs uaccinus immittitur ad utrunq; uitiũ. Item butyrum heminis quatuor, cũ reſinæ terebinthinæ ſextante, aut cum malua decocta, aut roſaceo. Datur & ſeuum uitulinũ, aut bubulum. Item medullæ excoquuntur cum farina & cera exiguoq; oleo, ut ſorberi poſſint: Medulla & in pane ſubigitur: Lac caprinum ad dimidias partes decoctum. Si ſint & tormina, additur protropum. Torminibus ſatis eſſe remedij in leporis coagulo poto è uino tepido, uel ſemel, arbitrantur aliqui. Cautiores & ſanguine caprino cum farina hordeacea & reſina, uentrẽ illinunt. Ad omnes epiphoras uentris illini caſeũ mollem ſuadent: Veterem autem in farina tritum, cœliacis & dyſentericis dari, cyatho caſei in uini cyathis tribus. Sanguis caprinus decoctus cum medulla dyſentericis: Iecur aſſum capræ, cœliacis ſubuenit, magisq; etiam hirci, in uino auſtero decoctum potumq;, uel ex oleo myrteo umbilico impoſitum. Quidam uero decoquunt à tribus ſextarijs aquæ ad heminam, addita ruta. Vtuntur & liene aſſo capræ hirciue, & ſeuo hirci in pane qui cinere coctus ſit, capræ à renibus maxime, ut per ſe hauriatur: protinusq; modice frigidam ſorberi iubent. Aliqui & in aqua decoctum ſeuum admixta polenta & cumino, & anetho, acetoq;. Illinunt & uentrem cœliacis, fimo cum melle decocto. Vtuntur ad utrũq; uitium & coagulo hœdi in uino myrtite, magnitudine fabæ poto: & ſanguine eiuſdem in cibum formato, quem ſanguiculum uo-

cant. Infundunt dyſentericis & glutinum taurinum, aqua calida reſolutum. Inflationes autem diſcutit uitulinum fimum in uino decoctum. Inteſtinotum uitijs magnopere prodeſt coagulum ceruorum, decoctum cum lente betaq́; atq; ita in cibo ſumptum: Leporis pilorum cinis cum melle decoctus: Lactis caprini potus decoctus cum malua, exiguo ſale addito. Et ſi coagulum addatur, maioribus emolumentis fiat. Eadem uis eſt & in ſeuo caprino in ſorbitione aliqua, uti protinus hauriatur frigida aqua. Item feminum hœdi cinis, rupta inteſtina ſarcire mire traditur: Fimum leporis cum melle decoctum, & quotidie fabæ magnitudine ſumptum, ita ut deplotatos ſanauerint. Laudant & caprini capitis cum ſuis pilis decocti ſuccum. Tenaſmos, id eſt, crebra & inanis uolũtas egerendi, tollitur poto lacte aſinino: Item bubulo. Tinearum genera pellit cetuini cornus cinis potus. Quæ in excrementis lupi diximus inueniri oſſa, ſi terram non attigerint, colo medentur adalligata brachio: Polea quoq; ſupradicta magnopere prodeſt in ſapa decocta. Item ſuilli fimi farina addito cumino in aqua rutæ decoctæ: Cornus ceruini teneri cinis, cochleis africanis cum teſta ſua tuſis mixtus, in uini potione.

Ad ueſicæ cruciatus & calculos: de genitalium & ſedis uitijs, & ingulnum remedijs. Cap. XV.

VEſicæ calculorumq́; cruciatibus auxiliatur urina apri, & ipſa ueſica pro cibo ſumpta: Efficacius, ſi prius fumo maceratur utrunq;. Veſicam elixam mandi oportet, & à muliere fœminæ ſuis. Inueniuntur & in iocineribus eorum lapilli, aut duritie lapillis ſimiles, candidi, ſicuti in uulgari ſue: quibus contritis atque potis in uino, pelli calculos aiunt. Ipſi apro tam grauis ſua urina eſt, ut niſi egeſta fugæ non ſufficiat, ac uelut deuinctus opprimatur. Exuri illa tradũt eos. Leporis renes inueterati, in uino poti, calculos pellunt. In perna ſuis articulos eſſe diximus, quorum decoctum ius facit urinæ utile. Aſinini renes inueterati tritiq́;, & in uino mero dati, ueſicæ medentur. Calculos expellunt lichenes equini ex uino aut mulſo poti diebus XL. Prodeſt & ungulæ equinæ cinis, in uino, aut aqua. Item fimum caprarum in mulſo, efficacius ſylueſtrium: Pili quoq; caprini cinis. Verendorũ carbunculis, cerebrum apri uel ſuis, ſanguiſq́;. Vitia uero quæ in eadem parte ſerpunt, iecur eorum combuſtũ, maxime iuniperi ligno cum charta & arrenico ſanat: Fimi cinis, uel bubulum, cum alumine Ægyptio ac muria ad craſſitudinem mellis ſubactum, inſuper beta ex uino cocta impoſita: caro quoq;. Manantia uero ulcera, ſeuum cum medulla uituli in uino decoctum, uel caprinum cum melle rubiq́; ſucco: uel ſi ſerpant, fimũ etiam prodeſſe cum melle dicunt aut cum aceto, & per ſe butyrum. Teſtium tumor, cum ſeuo uituli, addito nitro cohibetur: uel fimo eiuſdem ex aceto decocto. Vrinæ incontinentiam cohibet ueſica aprina, ſi aſſa mandatur: Vngularum apri uel ſuis cinis potioni inſperſus: Veſica fœminæ ſuis combuſta ac pota. Item hœdi uel pulmo: Cerebrum leporis in uino: Eiuſdem teſticuli toſti, uel coagulum cum anſerino adipe in polenta: Renes aſinini in mero triti potiq́;. Magi uerrini genitalis cinere poto ex uino dulci demonſtrant urinam facere in canis cubili, ac uerba adijcere, ne ipſe urinam faciat ut canis in ſuo cubili. Rurſus ciet urinam ueſica ſuis, ſi terram non attigerit, impoſita pubi. Sedis uitijs præclare prodeſt fel urſinum cum adipe: Quidam adijciunt ſpumam argenti ac thus. Prodeſt & butyrum cum adipe anſerino ac roſaceo. Modum ipſæ res ſtatuunt, ut ſint illitu faciles. Præclare medetur & taurinum fel, in linteolis concerptis: rimáſque perducit ad cicatricem. Inflationibus in ea parte, ſeuum uituli, maxime ab inguinibus cum ruta: Cæteris uitijs medetur ſanguis caprinus cum polenta. Item fel caprinum condylomatis per ſe. Item fel lupinum ex uino. Panos & apoſtemata in quacũq; parte, ſanguis urſinus diſcutit: Itẽ taurinus aridus tritus. Præcipuum tamen remedium traditur in calculo onagri: quem dicitur cum interficiatur reddere urina, liquidiorem initio, ſed in terra ſpiſſantem ſe. Hic adalligatus femini, omnes impetus diſcutit, omniq́; ſuppuratione liberat. Eſt autem rarus inuentu, nec ex omni onagro, ſed celebri remedio. Prodeſt & urina aſini cum melanthio. Et ungulæ equinæ

cinis

cinis cum oleo & aqua illitus: Sanguis equi, præcipue admiſſarij: Et ſanguis bubulus: Item fel. Caro quoq; eoſdem effectus habet calida impoſita: & ungulæ cinis ex aqua aut melle: urina caprarum: hircorumq; carnes in aqua decoctæ: aut fimum ex his cum melle decoctum: fel urſinum ſiue uerrinum: urina ſuum in lana impoſita. Femina atteri aduriq; equitatu, notum eſt. Vtiliſſimum eſt ad omnes inde cauſas, ſpumam equi ex ore inguinibusq; illinire. Inguina & ex ulcerum cauſa intumeſcunt. Remedio ſunt equi ſetæ tres, totidem nodis alligatæ intra ulcus.

De podagris, ad morbum comitialem, ad ſideratos, morbumq; regium, oſſaq; fracta, remedia. Cap. XVI.

Podagris medetur urſinus adeps, taurinumq; ſeuum, pari pondere & ceræ. Addunt quidã hypociſthida & gallam. Alij hircinũ præferunt ſeuũ cum fimo capræ, & croco, ſinapi'ue, uel caulibus edetæ tritis, ac perdicio uel flore cucumeris ſyluestris: Itẽ bouis fimũ cum aceti fece. Magnificant & uituli, qui nondum herbam guſtauerit, fimum, aut per ſe ſanguinem tauri: Vulpem decoctam uiuam, donec oſſa tantum reſtent: lupum'ue uiuum oleo cerati modo incoctum: Seuum hircinum, cum helxines parte æqua, ſinapis tertia: Fimi caprini cinerem cum axungia. Quin & iſchiadicos uri ſub pollicibus pedum eo fimo feruente, utiliſſime tradunt. Articulorumq; uitijs fel urſinum utiliſſimum eſſe, & leporis pedes adalligatos. Podagras quidã mitigari pede leporis uiuentis abſciſſo, ſi quis ſecum aſſidue habeat. Perniones urſinus adeps, rimasq; pedũ omnes ſarcit: Efficacius alumine addito: Seuum caprinum: Dentium equi farina: Aprinum uel ſuillum fel: cum adipe pulmo impoſitus: & ſi ſubtriti ſint contuſi'ue offenſatione. Si uero aduſti frigore, leporini pili cinis: Eiuſdem pulmo contuſis diſſectus, aut pulmonis cinis. Sole aduſta, ſeuo aſinino aptiſſime curantur. Item bubulo cum roſaceo. Clauos & rimas calliq; uitia, fimum apri uel ſuis recens illitum, ac tertio die ſolutum ſanat. Talorum cinis, pulmo aprinus, aut ſuillus, aut ceruinus. Attritus calceamentorum, urina aſini cum luto ſuo illita. Clauos ſeuum bubulum cum thuris polline. Perniones uero corium combuſtum: melius ex uetere calceamento. Iniurias è calceatu, ex oleo corij caprini cinis. Varicum dolores ſedat fimi uitulini cinis, cum lilij bulbis decoctis, addito melle modico: Itemq; omnia inflãmata & ſuppurationes minantia. Eadẽ res & podagris prodeſt, & articularijs morbis, è maribus præcipue uitulis. Articulorum attritis, fel aprorum uel ſuum, linteo calefacto impoſitum: uitulíq; qui nondũ herbam guſtauerit, fimum: Item caprinum cum melle in aceto decoctũ. Vngues ſcabros ſeuum uituli emendat: Item caprinum admixta ſandaracha. Verrucas uero aufert uitulini fimi cinis ex aceto: aſini urinæ lutum. Comitiali morbo teſtes urſinos ediſſe prodeſt, uel aprinos bibiſſe ex lacte equino, aut ex aqua: Item aprinam urinam ex aceto mulſo: efficacius, quæ inaruerit in ueſica ſua. Dantur & ſuum teſticuli inueterati tritiq; in ſuis lacte, præcedente uini abſtinentia, & ſequente continuis diebus. Dantur & leporis ſale cuſtoditi pulmones, cum thuris tertia parte, in uino albo, per dies XXX. Item coagula eiuſdẽ. Aſini cerebrũ ex aqua mulſa, infumatũ prius in folijs, ſemuncia per dies: uel ungularum eius cinis cochlearibus binis toto menſe potus: Item teſtes ſale aſſeruati, & aſperſi potioni, in aſinarum maxime lacte uel ex aqua. Membrana partus earum, præcipue ſi marem pepererint, olfactata accedente morbo comitialium reſiſtit. Sunt qui è mare nigroq; cor edendũ cum pane ſub dio prima aut ſecunda luna præcipiant. Alij carnem, aliqui ſanguinem aceto dilutum per dies XL. bibendum. Quidam urinam equi aquæ ferrariæ ex officinis miſcent, eademq; potione & lymphaticis medentur. Comitialibus datur & lactis equini potus, lichenq; in aceto mulſo bibendus. Dantur & carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ, ut uolunt magi. Seuũ earum cum felle taurino pari pondere decoctũ, & in folliculo fellis reconditũ, ita ne terrã attingat, potum uero ſub limine ex aqua. Morbum ipſum deprehẽdit caprini cornus, uel ceruini uſti nidor. Sideratis urina pulli aſinini nardo admixto perunctione prodeſſe dicitur. Regio morbo cornus ceruini cinis: Sanguis

cacius prodeſt ambuſtis. Sed adulteratur nihil æque, quibuſuis pellibus inueteratis, calceamentisq́; etiam decoctis. Rhodiacum fideliſſimum: eoq́; pictores & medici utuntur: Id quoque quò candidius, eò probatius. Nigrum & lignoſum damnatur. Neruorum doloribus, fimum caprinum decoctum in aceto cum melle, utiliſſimum putant, uel putreſcente neruo. Spaſmata & percuſſu uitiata, fimo aprino curant, uere collecto & areſacto Sic & quadrigis agendis tractos, rota'ue uulneratos: & quoquo modo ſanguine contuſo, uel ſi recens illinatur. Sunt qui incoxiſſe aceto, utilius putent. Quin & in potu farinã eam ruptis conuulneratisq́; & euerſis ex aceto ſalutarẽ promittunt. Reuerentiores cinerẽ eius ex aqua bibunt. Feruntq́; & Neronem principem hac potione recreari ſolitum, cum ſic quoq; ſe trigario approbare uellet. Proximam ſuillo fimo uim putant.

Ad ſanguinem ſiſtendum: contra ulcera & carcinomata, ad ſcabiem remedia: & quæ infixa corpori extrahunt, & quæ cicatricibus proſunt. Cap. XVIII.

SAnguinem ſiſtit coagulum ceruinũ ex aceto: Item leporis: Huius quidem & pilorum cinis: Item ex fimo aſinino cinis: & pilorum quidẽ cinis illitus. Efficacior uis è maribus aceto admixto, & in lana ad omne profluuium impoſito. Similiter ex equino capite & ſemine: Aut fimi uitulorũ cinis illitus ex aceto. Item caprini cornus uel fimi ex aceto: Hircini uero iocineris diſſecti ſanies efficacior: Et cinis utriuſq; ex uino potus, uel naribus ex aceto illitus. Hircini quoque utris uinarij duntaxat cinis, cum pari pondere reſinæ, quo genere ſiſtitur ſanguis, & uulnus glutinatur. Hœdinum quoq; coagulum ex aceto, & feminum eius combuſtorũ cinis, ſimiliter pollere traduntur. Vlcera ſanat in tibijs cruribusq́; adeps urſinus, admixta rubrica. Quæ uero ſerpunt, fel aprinũ cum reſina & ceruſa: Maxillarum apri uel ſuum cinis: Fimum ſuum illitum ſiccum: Item caprinũ ex aceto ſubferuefactum. Cætera purgãtur & explentur butyro: Cornus ceruini cinere, uel medulla cerui: Felle taurino cum cyprino oleo, aut fimo aprino, aut hircino. Fimum recens ſuum, uel inueterati farina illinitur uulneribus ferro factis. Phagedænis & fiſtulis immittit' fel tauri, cũ ſucco porri, aut lacte mulierum, uel ſanguis aridus cum cotyledone herba. Carcinomata curat coagulum leporis, cum pari pondere capparis aſperſum uino. Gangrenas urſinũ fel penna illitum. Aſini ungularum cinis ea quæ ſerpunt ulcera inſperſus. Sanguis equi adrodit carnes ſeptica ui: Item fimi equini inueterati fauilla. Ea uero quæ phagedænas uocant in ulcerum genere, corij bubuli cinis cũ melle. Caro uituli recentia uulnera non patitur intumeſcere: Fimum bubulum cum melle. Feminũ uituli cinis ſordida ulcera, & quæ cacoëthe uocant è lacte mulieris ſanat. Recentes uero plagas ferro illatas, glutinum taurinum liqueſactum, tertio die ſolutũ. Caſeus caprinus ſiccus ex aceto ac melle, purgat ulcera. Quæ uero ſerpant, cohibet ſeuum cum cera: Item addita pice ac ſulphure percurat. Similiter proficit ad cacoëthe, hœdi fœminũ cinis è lacte mulieris. Et aduerſus carbunculos, ſuis fœminæ cerebrum toſtum illitumq́;. Scabiem hominis, aſininæ medullæ maxime abolent. Vrinæ eiuſdẽ cum ſuo luto illitæ: Butyrũ etiam, quod in iumentis proficit cum reſina calida: Glutinum taurinũ in aceto liquefactũ, addita calce: Fel caprinũ cum aluminis cinere. Boas fimum bubulum, unde & nomen traxere: Canũ ſcabies ſanantur bubulo ſanguine recenti: iterumq́; cum inareſcat illito, & poſtero die abluto cinere lixiuio. Spinæ ac ſimilia corpori extrahuntur felis excrementis: Item capræ ex uino: coagulo quocunq;, ſed maxime leporis, cũ thuris polline & oleo, aut cum uiſci pari pondere, aut cum propoli. Cicatrices nigras ſeuum aſininum reducit ad colorẽ. Fel uituli extenuat calefactũ. Medici adijciunt myrrham, & mel, & crocum, æreaq́; pyxide condunt. Aliqui & florem æris admiſcent.

Ad muliebria mala medicinæ, & ad infantiũ morbos, & ueneris remedia. Cap. XIX.

MVlierum purgationes adiuuat fel taurinũ lana ſuccida appoſitum. Olympias Thebana addidit hyſſopũ & nitrum: Cornus ceruini cinis potus. Item uuluas laborantes, illitu quoque: & fel taurinum cum opio appoſitum obolis binis. Vuluas & pilo ceruino ſuffire prodeſt. Tradunt, ceruas cum ſenſerint ſe grauidas, lapillum deuorare: quem in

excrementis repertum, aut in uulua (nam & ibi inuenitur) cuſtodire partus adalligatum. Inueniuntur & oſſicula in corde & in uulua, perquàm utilia grauidis parturientibuſq;. Nam de pumice, qui in uaccarum utero ſimili modo inuenitur, diximus in natura boum. Lupi adeps illitus uuluas mollit, dolores earum iecur. Carnes lupi ediſſe parituris prodeſt: aut ſi incipientibus parturire ſit iuxtà qui ederit, adeo, ut etiam contra illatas noxias ualeat. Eundem superuenire, pernicioſum eſt. Magnus & leporis uſus mulieribus. Vuluam adiuuat pulmo aridus potus. Profluuia iecur cum Samia terra ex aqua potum. Secundas coagulum: caueantur pridiana balinea. Illitum quoque cum croco & porri ſucco, uellere appoſitum abortus mortuos expellit. Si uuluæ leporum in cibis ſumantur, mares concipi putant. Hoc & teſticulis eorum & coagulo profici. Conceptum leporis utero exemptum his, quæ parere deſierint, reſtibilem fœcunditatem afferre. Sed pro conceptu, leporis ſaniem & uiro magi propinant, Item uirgini nouem grana fimi, ut ſtent perpetuo mammæ: coagulum quoque ob id cum melle illinunt: ſanguinem, ubi euulſos pilos renaſci nolũt. Inflationi uuluæ, fimum aprinum ſuillum' ue cum oleo illini prodeſt. Efficacius ſiſtit farina aridi, ut aſpergatur potioni, uel ſi grauidæ aut puerperæ torqueantur. Lacte ſuis poto cum mulſo adiuuantur partus mulierum. Per ſe uero potum, deficientia ubera puerperarum replet. Eadem circumlita ſanguine fœminæ ſuis, minus creſcent. Si dolent, lactis aſinini potu mulcentur: quod addito melle ſumptum, & purgationes earum adiuuat. Sanat & uuluarum exulcerationes eiuſdem animalis ſeuum inueteratum, & in uellere appoſitum duritiem uuluarum emollit. Per ſe uero recens uel inueteratum, ex aqua illitum, pſilothri uim obtinet. Eiuſdem animalis lien inueteratus, ex aqua illitus mammis, abundantiam facit. Vuluas ſuffitu corrigit. Vngulæ aſininæ ſuffitæ partum maturant, ut uel abortus euocetur: nec aliter adhibentur, quoniam uiuentem partum necant. Eiuſdem animalis fimum ſi recens imponatur, profluuia ſanguinis mire ſedare dicitur. Nec non & cinis eiuſdem fimi, qui & uuluæ prodeſt impoſitus. Equi ſpuma illita per dies XX. priuſq; primum naſcantur pili reſtinguntur. Item cornus ceruini decocto: melius, ſi recentia ſint cornua. Lacte equino iuuantur uuluæ collutæ. Quod ſi mortuus partus ſentiatur, lien ex aqua dulci potus ejicit. Item ungulæ ſuffitu, aut fimum aridum. Vuluas procidentes butyrum infuſum ſiſtit. Induratam uuluam aperit fel bubulum roſaceo admixto, foris uellere cum reſina terebinthina impoſito. Aiunt & ſuffitu fimi è mare boue, procidẽtes uuluas reprimi, partus adiuuari. Conceptus uero uaccini lactis potu. Sterilitatem ob partus uexationem fieri, certum eſt. Hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe ſerpentium, & ærugine, addito melle, medicatis locis ante coitus. Vitulinum quoque fel, ſi in purgationibus fuerit ſub coitu aſperſum uuluæ, etiam duritiam uentris emollit, & profluuium minuit umbilico peruncto, atq; in totum uuluæ prodeſt. Modum ſtatuunt fellis pondere denarij ad apij tertiam, admixto amygdalino oleo, quantum eſſe ſatis appareat, hoc in uellere imponunt. Maſculi fel uituli, cum mellis dimidio tritum, ſeruatur ad uuluas. Carnem uituli ſi cum ariſtolochia inaſſatam edant circa conceptum, mares parituras promittunt. Medulla uituli in uino ex aqua decocta cum ſeuo, exulcerationibus uuluarum impoſita prodeſt. Item adeps uulpium, excrementumq; feliũ: hoc cum reſina & roſaceo impoſitum. Caprino cornu ſuffiri uuluam, utiliſſimum putant. Syluestrium caprarum ſanguis cum palma marina pilos detrahit. Cæterarum uero fel, callum uuluarum emollit inſperſum, & à purgatione conceptus facit. Sic quoque pſilothri uis efficitur, ſi euulſis pilis triduo ſeruatur illitum. Profluuium quamuis immenſum, urina capræ pota ſiſti, obſtetrices promittunt, & ſi fimum illinatur. Membrana caprarum in qua partus æditus, inueterata potúque ſumpta in uino, ſecundas pellit. Hœdorum pilis ſuffiri uuluas, utile putant, & in profluuio ſanguinis coagulum bibi, aut hyoſcyami ſemen imponi. E boue ſyluestri nigro ſi ſanguine ricini lumbi perungantur mulieri, tædium ueneris fierit dicit Oſthanes. Idem amoris, pota hirci urina, admixto propter faſtidium nardo. In-

do. Infantibus nihil butyro utilius, per ſe & cum melle: priuatim & in dentitione & ad gingiuas, & ad oris ulcera. Dens lupi adalligatus, infantiũ pauores prohibet, dentientiũq; morbos, quod & pellis lupina præſtat. Dentes quidem eorum maximi, equis quoque adalligati, infatigabilem curſum præſtare dicuntur. Leporum coagulo illito ubere, ſiſtitur infantium aluus. Iecur aſini, admixta modice panace, inſtillatum in os, à comitialibus morbis & alijs infantes tuetur: hoc XL. diebus fieri præcipiunt. Et pellis aſinina iniecta, impauidos infantes facit. Dentes qui equis primum cadunt, facilem dentitionẽ præſtant infantibus adalligari, efficacius ſi terram non attigere. Lien bubulus in melle editur, & illinitur ad lienis dolores. Ad ulcera manantia cum melle. Lien uituli in uino decoctus, tritusq; & illitus, ulcuſcula oris. Cerebrum capræ magi per anulum aureum traiectum, priuſquam lac detur, infantibus inſtillant contra comitiales, cæteróſque infantium morbos. Caprinum fimum inquietos infantes adalligatum panno cohibet, maxime puellas. Lacte caprino, uel cerebro leporum perunctæ gingiuæ, faciles dentitiones faciunt. Somnos fieri lepore ſumpto in cibis Cato arbitratur: Vulgus & gratiam corpori in VII. dies friuolo quidem ioco, cui tamen aliqua debeat ſubeſſe cauſa in tanta perſuaſione. Magi felle capræ ſacrificatæ duntaxat illito oculis, uel ſub puluino poſito, ſomnum allici dicunt. Sudores inhibet cornus caprini cinis è myrteo oleo perunctis. Coitus ſtimulat fel aprinum illitum: Item medullæ ſuum hauſtæ: Seuum aſininum, anſeris maſculi adipe permixto illitum: Item à coitu equi Vergilio quoque deſcriptum uirus, & teſticuli equini aridi, ut potioni interi poſſint, dexterue aſini teſtis in uino potus pro portione, uel adalligatus brachiali. Eiuſdem à coitu ſpuma collecta roſeo panno, & incluſa argento, ut Oſthanes tradit. Salpe genitale in oleum feruens mergi iubet ſeptics, eóque perungi pertinentes partes. Bialcon cinerem ex eodem bibi, uel tauri à coitu urinam, lutóque ipſo illini pubem. At è diuerſo muris fimo illito, cohibetur uirorum uenus. Ebrietatem arcet pulmo apri aut ſuis aſſus, ieiuni cibo ſumptus eo die: Item hœdinus.

Mira de animalibus. Cap. XX.

MIra præterea traduntur in eiſdem animalibus. Veſtigium equi excuſſum ungula (ut ſolet plerunq;) ſi quis collectum reponat, ſingultus remedium eſſe, recordãtibus quonam loco id repoſuerint. Iecur luporum equinæ ungulæ ſimile eſſe, & rumpi equos, qui ueſtigia luporum ſub equite ſequantur. Talis ſuum diſcordiæ uim quandam ineſſe. In incendijs ſi fimi aliquid egeratur è ſtabulis, facilius extrahi, nec recurrere oues boueſq;. Hircorum carnes uirus nõ reſipere, ſi panem hordeaceum eo die quo interficiantur ederint, laſerue dilutum biberint. Nullas uero teredinem ſentire, luna decreſcente induratas ſale. Adeoq; nihil omiſſum eſt, ut leporem ſuctum celerius pingueſcere reperiamus. Animalium uero medicinas: Si ſanguis profluat iumentis, ſuillum fimum ex uino infundendũ. Boum autem morbis ſeuum, ſulphur uiuum, allium ſylueſtre, ouum coctum: omnia hæc trita in uino danda, aut uulpis adipem. Carnem caballinam diſcoctam, potu ſuum morbis mederi. Omnium uero quadrupedum morbis, capram ſolidam cum corio, & ranam rubetam diſcoctas. Gallinaceos nõ attingi à uulpibus, qui iecur animalis eius aridũ ederint: uel ſi pellicula ex ea collo inducta, galli inierint: Similia in felle muſtelæ. Boues in Cypro contra tormina, hominum excrementis ſibi mederi. Non ſubteri pedes boum, ſi prius cornua pice liquida perungantur. Lupos in agrum non accedere, ſi capti unius pedibus infractis, cultroq; adacto, paulatim ſanguis circa fines agri ſpargatur: atq; ipſe defodiatur in eo loco, ex quo cœperit trahi: Aut ſi uomerẽ, quo primus ſulcus eo anno in agro ductus ſit, excuſſum aratro, focus larium, quo familia conuenit, abſumat: ac lupum nulli animalium nociturum in eo agro quandiu id fiat. Hinc deinde reuertemur ad animalia ſui generis, quæ aut placida non ſunt, aut fera.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER VICESIMVSNONVS.

PROOEMIVM.

De medicina & inuentoribus eius, de origine medicinæ, & quando primum clinice, & quando primum iatraleptice, & de Chryſippo & Eraſiſtrato, & empirice, & Herophilo, & reliquis illuſtribus medicis, & quoties ratio medicinæ mutata ſit, & qui primus Romæ medicus, & quando, & quid de medicis antiqui Romani iudicauerint, & uitia medicinæ. Caput I.

NATVRA remediorum, atque multitudo inſtantium ac præteritorum, plura de ipſa medendi arte cogunt dicere: quanquam non ignarus ſim nullis antè hæc Latino ſermone condita, ancepsq; lubricum eſſe rerum omnium nouarum, talium utique quàm ſteriles gratiæ difficultates in promendo: ſed quoniam occurrere ueriſimile eſt omniũ qui hæc cognoſcant cogitationi, quonã modo exoluerint in medicinæ uſu, quæ tam parata atq; pertinentia erãt: mirumq; & indignum protinus ſubit, nullam artium inconſtantiorem fuiſſe, & etiamnum ſæpius mutari, cum ſit fructuoſior nulla. Dijs primum inuentores ſuos aſſignauit, & cœlo dicauit. Necnon & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, quoniam Tyndaridam reuocauiſſet ad uitam: Nec tamen ceſſauit narrare alios reuixiſſe opera ſua, clara Troianis temporibus, quibus fama certior, uulnerũ tamen duntaxat remedijs: Sequentia eius (mirum dictu) in nocte denſiſſima latuere uſq; ad Peloponneſiacũ bellum: tunc eam reuocauit in lucẽ Hippocrates, genitus in inſula Coo, in primis clara ac ualida, & Æſculapio dicata. Is cũ fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo eius dei quid auxiliatũ eſſet, ut poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea tradit: atq; (ut Varro apud nos credit) iam templo cremato, inſtituiſſe medicinã hanc quæ clinice uocatur. Nec fuit poſtea quæſtus modus, quoniã Prodicus Selymbriæ natus, diſcipulus eius, inſtituens quam uocant ietralepticen, reunctoribus quoq; medicorũ ac mediaſtinis uectigal inuenit. Horũ placita Chryſippus ingẽti garrulitate mutauit, plurimumq; etiam ex Chryſippo diſcipulus eius Eraſiſtratus, Ariſtotelis filia genitus. Hic Antiocho rege ſanato, C. talẽtis donatus eſt à rege Ptolemæo filio eius, ut incipiamus & præmia artis oſtendere. Alia factio ab experimẽtis ſe cognominans, empiricen cœpit in Sicilia, Acrone Agrigentino Empedoclis phyſici autoritate commendato. Diſſederuntq; eæ ſcholæ, & omnes eas damnauit Herophilus, in muſicos pedes uenarũ pulſu deſcripto per ætatum gradus. Deſerta deinde & hæc ſecta eſt, quoniam neceſſe erat in ea literas ſcire. Mutata & quam poſtea Aſclepiades (ut retulimus) inuenerat. Auditor eius Themiſon fuit, qui quæ inter initia ſcripſit, illo mox recedente à uita ad ſua placita mutauit. Sed & illa Antonius Muſa eiuſdẽ autoritate diui Auguſti, quem cõtraria medicina graui periculo exemerat. Multos prætereo medicos, celeberrimosq; ex ijs Caſſios, Carpitanos, Aruntios, Albutios, Rubrios. CCL. H-S annua mercede ijs fuere apud principes. Q. Vero Stertinius imputauit principibus, quod H-S qũingenis annuis contẽtus eſſet: ſexcena enim ſibi quæſtu urbis fuiſſe numeratis domibus oſtẽdebat. Par & fratri eius merces à Claudio Cæſare infuſa eſt: cenſusq; quanquam exhauſti operibus Neapoli exornata, hæredi H-S CCC. reliquere, quantum ad eam ætatem Aruntius ſolus. Exortus deinde eſt Vectius Valens, adulterio Meſſalinæ Claudij Cæſaris nobilitatus, pariterq; eloquentiæ aſſectator. Is eam potentiam nactus, nouã inſtituit ſectam. Eadem ætas Neronis principatu ad Theſſalum tranſiliuit, delentem cuncta maiorum placita, & rabie quadam in omnis æui medicos peiorantem: quali prudentia ingenioq;, æſtimari uel uno argumento abunde poteſt, cum monumento,

mento ſuo (quod eſt Appia uia) iatronicen ſe inſcripſerit. Nullius hiſtrionum equatumq; trigarij comitatior egreſſus in publico erat: cum Crinas Maſſilienſis arte geminata, ut cautior religioſiorq;, ad ſiderum motus ex ephemeride mathematica cibos dando, horasq; obſeruando, autoritate eum præceſſit. Nuperq; centies H-S reliquit muris patriæ, mœnibus quoq; alijs penè non minori ſumma extructis. Hi regebant fata, cum repente ciuitatem Charmis ex eadem Maſſilia inuaſit, damnatis non ſolum prioribus medicis, uerum & balineis: frigidaq; etiam hybernis algoribus lauari perſuaſit, merſit ægros in lacus. Videbamus ſenes conſulares uſq; in oſtentationem rigentes. Qua de re extat etiam Annei Senecæ aſtipulatio. Nec dubium eſt, omnes iſtos famam nouitate aliqua aucupãtes, animas ſtatim noſtras negociari. Hinc illæ circa ægros miſeræ ſententiarum concertationes, nullo idem cenſente, ne uideatur acceſſio alterius. Hinc illa infelicis monumẽti inſcriptio, turba ſe medicorum periſſe. Mutatur ars quotidie toties interpollis, & ingeniorum Græciæ flatu impellimur. Palamq; eſt, ut quiſq; inter iſtos loquendo polleat, imperatorẽ ilico uitæ noſtræ necisq; fieri: ceu uero non milia gentium ſine medicis degant, nec tamen ſine medicina: ſicut po. Ro. ultra ſexcenteſimum annum, neq; ipſe in accipiẽdis artibus lentus, medicinæ uero etiam auidus, donec expertam damnauit. Etenim percenſere inſignia priſcorum in his moribus conuenit. Caſſius Hemina ex antiquis autor eſt, primũ e medicis ueniſſe Romam Peloponneſo Archagathum Lyſaniæ filiũ, L. Æmilio, M. Liuio COSS. anno urbis D.XXXV. eiq; ius quiritium datum, & tabernã in compito Acilio emptã ob id publice. Vulneranũ eum tradunt fuiſſe uocatum, mireq; gratũ aduentũ eius initio: mox à ſæuitia ſecandi urendiq;, tranſiſſe nomen in carnificem, & in tædium artem omnesq; medicos: quod clariſſime intelligi poteſt ex M. Catone, cuius autoritati triumphus atq; cenſura minimum conferunt: tanto plus in ipſo eſt. Quamobrem uerba eius ipſa ponemus, Dicã de iſtis Græcis ſuo loco Marce fili quid Athenis exquiſitũ habeam, & quod bonũ ſit eorum literas inſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſſimum & indocile genus illorum, & hoc puta uatẽ dixiſſe, Quandocunq; iſta gens ſuas literas dabit, omnia corrũpet. Tum etiam magis ſi medicos ſuos huc mittet. Iurarunt inter ſe barbaros necare omnes medicina. Sed hoc ipſum mercede faciunt, ut fides ijs ſit, & facile diſperdant. Nos quoq; dictitãt barbaros, & ſpurcius nos ǭ; alios opicos appellatione fœdant. Interdixi tibi de medicis. Atque hic Cato DCV. anno urbis noſtræ obijt, LXXXV. ſuo, ne quis illi defuiſſe publice tempora, aut priuatim uitæ ſpatia ad experiendum arbitretur. Quid ergo? damnatam ab eo rem utiliſſimam credimus? Minime hercule. Subijcit enim qua medicina & ſe & coniugem uſque ad longam ſenectam perduxerit, ijs ipſis ſcilicet quæ nunc nos tractamus. Profiteturq; eſſe commentarium ſibi quo medeatur filio, ſeruis familiaribus, quem nos per genera uſus ſui differimus. Non rem antiqui damnabant, ſed artem. Maxime uero quæſtum eſſe immani pretio uitæ recuſabant. Ideo templũ Æſculapij etiam cum reciperetur is deus, extra urbẽ feciſſe, iterumq; in inſula traduntur. Et cũ Græcos Italia pellerent, diu etiam poſt Catonem excepiſſe medicos. Augebo prouidentiam illorum. Solam hanc artium Græcarum nondum exercet Romana grauitas in tanto fructu, pauciſſimi quiritium attigere, & ipſi ſtatim ad Græcos transfugæ. Imò uero autoritas aliter quàm Græce eam tractantibus, etiã apud imperitos expertesq; linguæ non eſt. Ac minus credunt, quæ ad ſalutem ſuam pertinent, ſi intelligunt. Itaque hercule in hac artium ſola euenit, ut cuicunq; medicum ſe profeſſo ſtatim credatur, cum ſit periculum in nullo mendacio maius. Non tamen illud intuemur: Adeo blanda eſt ſperandi pro ſe cuiq; dulcedo. Nulla præterea lex quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum uindictæ. Diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt: medicoq; tantum hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt. Quinimo tranſit conuicium, & intemperantia culpatur, ultróque qui periere arguuntur. Sed decuriæ pro more cenſuris principum examinantur, inquiſitio per parietes agitur, & qui de nummo iudicet à Gadibus columnisq; Herculis accerſitur: de exilio

ueto

uero nõ niſi die XL. quinq; electis uiris datur tabella. At de iudice ipſo quales in cõſilium eunt, ſtatim occiſuri? Merito, dum nemini noſtrum libet ſcire quid ſaluti ſuæ opus ſit. Alienis pedibus ambulamus, alienis oculis agnoſcimus, aliena memoria ſalutamus, aliena uiuimus opera. Perieruntq; rerum naturæ pretia, & uitæ argumenta. Nihil aliud pro noſtro habemus quàm delicias. Non deſeram Catonem tam ambitioſæ artis inuidiæ à me obiectum, ut à ſenatu illum qui ita cenſebat, idq; non criminibus artis arreptis, ut aliquis expectauerit. Quid enim uenenorũ fertilius, aut unde plures teſtamentorũ inſidiæ? Iam uero & adulteria etiã in principũ domibus, ut Eudemi in Liuia Druſi Cæſaris: Itẽ Valentis, in qua dictũ eſt regina. Non ſint artis iſta, ſed hominum. Non magis hæc urbi timuit Cato, ut equidem credo, quàm reginas. Ne auaritiã quidẽ arguam, rapacesq; nundinas pendentibus fatis, & dolorum indicaturã, ac mortis arram, aut arcana præcepta, Squamam in oculis emouendam potius quàm extrahendã: per quæ effectum eſt, ut nihil magis prodeſſe uideretur, quàm multitudo graſſantiũ. Neq; enim pudor, ſed æmuli pretia ſummittunt. Notum eſt ab eodem Charmide unum ægrum ex prouincialibus H-S ducentis conductũ, & Alconti uulnerũ medico H-S. C. condemnato ademiſſe Claudiũ principem. Eidemq; in Gallia exulanti, & deinde reſtituto acquiſitum non minus intra paucos annos. Et hæc perſonis imputentur. Ne fecem quidẽ aut inſcitiã eius turbæ arguamus, ipſorumq; intemperantiam in morbis, aquarum calidarum diuerticulis: imperioſam inediam, & ab iiſdem deficientibus cibos ſæpius die ingeſtos: mille præterea pœnitentiæ modis, culinarũ etiam præceptis & unguentorum mixturis, quando nullas omiſere uitæ illecebras. Inuehi peregrinas merces, conciliariq; externa pretia, diſplicuiſſe maioribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem prouidiſſe, cum damnaret artem. Theriace uocatur excogitata compoſito luxuriæ. Fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ ſingula ſufficerent. Mithridaticũ antidotum ex rebus LIIII. componitur, interim nullo pondere æquali, & quarundam rerum ſexageſima denarij unius imperata. Quo deorum perfidiam iſtam monſtrante? Hominum enim ſubtilitas tanta eſſe non potuit. Oſtentatio artis & portentoſa ſcientiæ uenditatio manifeſta eſt. Ac ne ipſi quidem illam nouere. Comperiq; uulgo pro cinnabari Indica in medicamenta minium addi, inſcitia nominis, quod eſſe uenenum docebimus inter pigmenta. Verum hæc ad ſingulorum ſalutem pertinent. Illa autẽ quæ timuit Cato, atq; prouidit, innocentiora multo & parua opinatu, quæ proceres artis eiuſdem in ſemetipſis fatentur. Illa perdidere imperij mores, illa quæ ſani patimur, luctatus, ceromata ceu ualetudinis cauſa inſtituta: balineæ ardentes, quibus perſuaſere in corporibus cibos coqui, ut nemo non minus ualidus exiret, obedientiſſimi uero efferrentur. Potus deinde ieiunorum ac uomitiones, & rurſus perpotationes, ac pilorum euiratio inſtituta reſinis eorum: itemq; pectines in fœminis quidem publicari. Ita eſt profecto, lues morum, nec aliunde maior quàm è medicina, uatem prorſus quotidie facit Catonem, & oraculum: Satis eſſe ingenia Græcorum inſpicere, non perdiſcere. Hæc fuerint dicẽda pro ſenatu illo ſexcentiſq; populi Romani annis aduerſus artem, in qua conditione inſidioſiſſima autoritatem peſſimis boni faciunt. Simul contra attonitas quorundam perſuaſiones, qui prodeſſe niſi pretioſa non putant. Neq; enim dubitauerim aliquibus faſtidio futura quæ dicuntur animalia: at non Vergilio fuit, nominare formicas nulla neceſſitate, & gurguliones, ac lucifugis congeſta cubilia blattis: non Homero inter prælia deorum improbitatem muſcæ deſcribere: non naturæ gignere iſta, cum gignat hominem. Proinde cauſas quiſque & effectus non res æſtimet. Ordiemur autem à confeſſis, hoc eſt, lanis ouisq;, ut obiter rebus præcipuis honos in primis perhibeatur. Quædam etiam ſi alienis locis, tamen obiter dici neceſſe erit. Nec deerat materiæ pompa, ſi quicquam aliud intueri liberet, quàm fidem operis: Quippe inter prima proditis etiam ex cinere phœnicis nidoq; medicinis, ceu uero id certum eſſet atque non fabuloſum. Irridere eſt, uitæ remedia poſt milleſimum annum reditura monſtrare.

De medicina lanarum. Cap. II.

LAnis autoritatem ueteres Romani etiam religioſam habuere, poſtes à nubentibus attingi iubentes. Præterq; cultum & tutelā contra frigora, ſuccidæ plurima præſtant remedia ex oleo uinoq;, aut aceto, prout quæq; mulceri morderiq; opus ſit, & aſtringi laxarí ue, luxatis membris, dolentibusq; neruis impoſitæ, & crebro ſuffuſæ. Quidam etiam ſalem admiſcent luxatis. Alij cum lana rutam tritam adipemq; imponunt. Item contuſis tumentibusq;. Halitus quoq; oris grauiores facere traditur, confricatis dentibus atq; gingiuis admixto melle. Prodeſt & phreneticis ſuffitu. Sanguinē in naribus ſiſtit cum oleo roſaceo, & alio modo indita auribus obturatis ſpiſſius. Quin & ulceribus uetuſtis imponitur cum melle. Vulnera ex uino, uel aceto, uel aqua frigida & oleo expreſſa ſanat. Arietis uellera lota frigida ex oleo madefacta, in muliebribus malis inflāmationes uuluæ ſedant. Et ſi procidant, ſuffitu reprimunt. Succida lana impoſita ſubditaq; mortuos partus euocat. Siſtit etiam profluuia earum. At canis rabioſi morſibus inculcata poſt diē ſeptimum ſoluitur. Reduuias ſanat ex aqua frigida. Eadem nitro, ſulphure, oleo, aceto, pice liquida feruentibus tincta, quàm calidiſſima impoſita bis die, lumborum dolores ſedat. Sanguinemq; ſiſtit ex ariete ſuccida, articulos extremitatū præligans. Laudatiſſima omnis è collo, natione uero Galatica, Tarentina, Attica, Mileſia. Succidam imponunt & deſquamatis, percuſſis, liuidis, incuſſis, colliſis, contritis, deiectis, capitis & alijs doloribus, ſtomachi inflationi ex aceto & roſaceo. Cinis eius illinitur attritis, uulneratis, ambuſtis. Et in oculorum medicamenta additur. Item in fiſtulas aureſq; ſuppuratas. Ad hæc detonſam eam, alij uero euulſam deciſis ſummis partibus ſiccant, carpuntq;, & in fictili crudo componunt, ac melle perfunduntutrunq;. Alij haſtulis tædæ ſubiectis & ſubinde interſtratis, oleo aſperſam accendunt, cineremq; in labellis aqua addita confricant manu, & conſidere patiunt, idq; ſæpius, mutātes aquam donec linguam aſtringat leniter, nec mordeat. Tum cinerem reponunt. Vis eius ſeptica eſt, efficaciſſimeq; genas purgat. Quin ipſæ ſordes pecudum ſudorq; feminum & alarum adhærentes lanis (œſipum uocant) innumeros prope uſus habent. In Atticis ouibus genito palma. Fit pluribus modis. Sed probatiſſimū, lana ab his partibus recenti concerpta, aut quibuſcunque ſordibus ſuccidis primum collectis, ac lento igni in æneo uaſe ſubferueſactis & refrigeratis. pinguiq; quod ſupernatet, collecto in fictili uaſe, iterúmque decocta priori materia: quæ pinguitudo utraque frigida aqua lauatur, & in linteo ſiccatur, ac ſole torretur, donec candida fiat ac tranſlucida. Tum in ſtannea pyxide conditur. Probatio autem ut ſordium uirus oleat, & manu fricante ex aqua non liquetur, ſed albeſcat ut ceruſa. Oculis utiliſſimū contra inflammationes genarumq; callum. Quidam in teſta torrent, donec pinguedinem amittat, utilius tale exiſtimantes eroſis & duris genis, angulis ſcabioſis & lachrymantibus. Vlcera nō oculorum modo ſanat, ſed oris etiam & genitalium cum anſerino adipe. Medetur & uuluæ inflammationibus, & ſedis rhagadijs, & condylomatis cum meliloto ac butyro. Reliquos uſus eius ſuo loco digeremus. Sordes quoq; caudarum concretæ in pilulas, ac ſiccatæ per ſe tuſæq; in farinā, & illitæ dentibus mire proſunt, etiam labantibus, gingiuisq; ſi carcinoma ſerpat. Lā uero pura uellera aut per ſe impoſita cæcis doloribus, aut accepto ſulphure & cinis corū genitalium uitijs. Tantumq; pollent, ut medicamentis quoq; ſuperponantur. Medentur ante omnia & pecori ipſi, ſi faſtidio non paſcatur. Cauda enim quàm arctiſſime præligata, euulſa inde lana, ſtatim ueſcuntur. Traduntq; quod extra nodum ſit è cauda præmori.

De ouorum natura. Cap. III.

LAnæ habent & cum ouis ſocietatē ſimul fronti impoſitæ cōtra epiphoras. Non opus eſt eas in hoc uſu radicula eſſe curatas: neq; aliud q̄ candidū ex ouo infundi ac pollinem thuris. Oua per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urenteſq; refrigerāt. Quidam cum croco præferunt, & pro aqua miſcent collyrijs. Infantibus uero contra lippitudines uix aliud remedium eſt, butyro admixto recenti. Eadem cum oleo trita ignes

ſacros

ſacros leniunt, betæ folijs ſuperilligatis. Candido ouorum in oculis & pili redinantur ammoniaco trito admixtoq́;. Et uari in facie cum pineis nucleis, ac melle modico. Ipſa facies illita ſole non aduritur. Ambuſta aquis ſi ſtatim ouo occupentur, puſtulas non ſentiunt. Quidam admiſcent farinam hordeaceam, & ſalis parũ. Vlceribus uero ex ambuſto cum candido ouorum toſtum hordeum, & ſuillo adipe mire prodeſt. Eadem curatione ad ſedis uitia utuntur. Infantibus quidem etiam ſi quid ibi procidat. Ad pedum rimas ouorũ candido decocto cum ceruſæ denariorũ duorum pondere, pari ſpumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde uino. Ad ignem ſacrum candido ouorũ trito cum amylo. Aiunt & uulnera candido glutinari, calculosq́; pelli. Lutea ouorum cocta ut indureſcant, admixto croco modice, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant. Vel cum roſaceo & mulſo lana oculis impoſita, uel cũ trito apij ſemine ac polenta in mulſo illita. Prodeſt & tuſſientibus per ſe luteum deuoratũ liquidum, ita ut dentibus non attingatur. Thoracis diſtillationibus, fauciũ ſcabriciæ. Priuatim contra hæmorrhoidũ morſum illinitur, ſorbeturq́; crudũ. Prodeſt & renibus, ueſicæ roſionibus, exulcerationibusq́;, & cruenta excreantibus. Quinq; ouorum lutea in uini hemina cruda ſorbentur dyſentericis, cum iure putaminis ſui & papaueris ſucco, ac uino. Dantur cœliacis cum uuæ paſſæ pinguis pari põdere & malicorio, per triduũ æquis portionibus. Et alio modo, lutea ouorũ trium lardi ueteris & mellis quadrantibus, uini ueteris cyathis tribus trita ad craſſitudinem mellis, & cum opus ſit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis muſti. Vtuntur iiſdem ad liuentia, ſi uetuſtiora ſint, cũ bulbis ac melle. Siſtunt & menſes mulierum cocta, & ex uino pota. Inflationes quoq; uuluæ cruda cũ oleo ac uino illita. Vtilia ſunt & ceruicis doloribus cum anſerino adipe & roſaceo. Sedis etiam uitijs durata igni, ut calore quoq; proſint. Et condylomatis cum roſaceo. Itẽ ambuſtis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exuſtis, tum lutea ex roſaceo illinuntur. Fiunt & tota lutea, quæ uocant ſchiſta, cum triduo incubata tolluntur. Stomachũ diſſolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio, ita ne ante duas horas alius cibus ſumatur. Dant & dyſentericis pullos in ipſo ouo decoctos, admixta uini auſteri hemina, & pari modo olei polentæq́;. Membrana putaminis detracta ſiue crudo, ſiue cocto, labiorum fiſſuris medetur. Putaminis cinis in uino potus, ſanguinis eruptionibus. Comburi ſine membrana oportet, ſic fit & dentifricium. Idem cinis & mulierum menſes cum myrrha illitus ſiſtit. Firmitas putaminum tanta eſt, ut recta neq; ui nec pondere ullo frangantur, nec niſi paululũ inflexa rotunditate. Tota oua adiuuant partũ, cũ ruta & anetho & cumino pota ex uino. Scabiem corporũ ac pruritũ oleo & cedria mixtis tollunt. Vlcera quoq; humida in capite cyclamino admixta. Ad puris & ſanguinis excreationes ouum crudũ cum porri ſectiui ſucco, pariq́; menſura mellis Græci calefactum hauritur. Dantur & tuſſientibus cocta & trita cum melle, & cruda cum paſſo oleiq́; pari modo. Infunduntur & uirilitatis uitijs ſingula cum ternis paſſi cyathis, amyliq́; ſemuncia à balineis. Aduerſus ictus ſerpentium cocta tritaq́; adiecto naſturtio illinuntur. Cibo quot modis iuuent notum eſt, cum tranſmeent faucium tumorem, calfactúque obiter foueant. Nullus eſt alius cibus qui in ægritudine alat neque oneret, ſimúlque uim potus & cibi habeat. Maceratorum in aceto molliri diximus putamen. Talibus cum farina in pane ſubactis, cœliaci recreantur. Quidam ita reſoluta in patinis torreri utilius putãt. Quo genere non aluos tantũ, ſed & menſes fœminatũ ſiſtunt: aut ſi maior ſit impetus, cruda cum farina ex aqua hauriuntur. Et per ſe lutea ex iis decocta in aceto donec indureſcant: iterumq́; cum trito pipere torrentur ad cohibendos aluos. Fit & dyſentericis remedium ſingulare, ouo effuſo in fictili nouo, eiuſdemq́; oui menſura, ut paria ſint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confuſis crebróque permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præſentius remedium erit. Alij eadem mẽſura pro oleo & aceto reſinam adijciunt rubentem, uinumq́;: & alio modo temperant, olei tantum men

ſura

ſura pari, pineiq; corticis duabus ſexageſimis denariorum, una eius quod rhus diximus, mellis obolis quinque ſimul decoctis, ita ut cibus alius poſt quatuor horas ſumatur. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum aliis piſcis quattuor unà atterédo, uiniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando. Et ne quid deſit ouorum gratiæ, candidum ex his admixtum calci uiuæ glutinat uitri fragmenta. Vis uero tanta eſt, ut lignũ perfuſum ouo non ardeat, ac ne neſtis quidem contacta aduratur. De gallinarum autem ouis tantũ locuti ſumus, cum & reliquarũ alitum reſtent magnæ utilitates, ſicut ſuis dicemus locis. Præterea eſt ouorum genus in magna Galliarum fama, omiſſum Græcis. Angues innumeri æſtate conuoluti, ſaliuis faucium corporumq; ſpumis artifici cõplexu glomerantur, anguinum appellatur. Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime iactari, ſagoq; oportere intercipi ne tellurem attingat. Profugere raptorem equo. Serpentes enim inſequi, donec arceantur amnis alicuius interuentu. Experimentũ eius eſſe, ſi cõtra aquas fluitet uel auro uinctum. Atq; ut eſt magorũ ſolertia occultandis fraudibus ſagax, certa luna capiendum cenſent, tanquam congruere operationem eam ſerpentium humani ſit arbitrij. Vidi equidem id ouum mali orbiculati modici magnitudine, cruſta cartilaginis uelut acetabulis brachiorum polypi crebris, inſigne Druidis. Ad uictorias litium ac regum aditus mire laudatur: tantæ uanitatis, ut habẽtem id in lite in ſinu equitem Romanũ è Vocontijs, à diuo Claudio principe interemptum non ob aliud ſciam. Hic tamen complexus anguium & efferatorum concordia, cauſa uidetur eſſe, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circundata effigie anguium fecerint. Neq; enim criſtatos eſſe in caduceo mos eſt. De anſerũ ouis magnæ utilitatis, ipſoq; anſere dicturi hoc in uolumine, debemus honorẽ & Comagenorũ clariſſimæ rei. Fit ex adipe anſerum, alioquin celeberrimi uſus eſt, ad hoc in Comagene Syriæ parte cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ comagene uocatur, obrutis niue uaſis, odore iucũdo, utiliſſimũ ad perfrictiões, cõuulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaq; quæ acopis curãtur, unguentumq; pariter & medicamentũ eſt. Fit & in Syria alio modo, adipe auium curato, ut diximus, additis eryſiſceptro, xylobalſamo, phœnice elate, item calamo, ſingulorum pondere qui ſit adipis, cum uino bis aut ter ſubferuefactis. Fit autem hyeme, quoniam æſtate non glaciat niſi accepta cera. Multa præterea remedia ſunt ex anſere, quod miror æque quàm in capris. Nanq; anſer coruusq; ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicuntur. De anſerum honore, quem meruere Gallorum in Capitolium aſcenſu deprehenſo, diximus.

Remedia de cane, & ex animalibus quæ placida non ſunt, ſed fera, & ex nolucribus, & contra morſus phalangiorum. Cap. IIII.

EAdem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt inter ædem Iuuentutis & Summani, uiui in furcas ſambucea arbore fixi. Sed plura de hoc animali dici cogunt priſcorum mores. Catulos lactentes adeo puros exiſtimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hoſtiarũ uice uterẽtur his. Genito mane catulo res diuina fit, & in cœnis deûm etiãnum ponitur catulina. Aditialibus quidem epulis celebrem fuiſſe, Plauti fabulæ indicio ſunt. Sanguine canino contra toxica nihil præſtantius putatur. Vomitiones quoq; hoc animal monſtraſſe homini uidetur. Et alios uſus ex eo mire laudatos referemus ſuis locis. Nunc ad ſtatutũ ordinem pergemus. Aduerſus ſerpentium ictus efficacia habẽtur, ſimũ pecudis recens in uino decoctũ illitumq;: mures diſſecti & impoſiti, quorũ natura non eſt ſpernenda, præcipue in aſſenſu ſiderum (ut diximus) cũ lumine lunæ fibrarũ numero creſcente ac decreſcente. Tradũt magi iocinere muris dato porcis in fico, ſequi dantem id animal. In homine quoq; ſimiliter ualere, ſed reſolui cyatho olei poto. Muſtelarum duo genera: Alterũ ſylueſtre. Diſtant magnitudine. Græci uocant ictidas. Harum fel contra aſpides dicitur efficax, cætero uenenum. Hæc autem quæ in domibus noſtris oberrat, & catulos ſuos (ut autor eſt Cicero) quotidie transfert, mutatq; ſedẽ, ſerpentes perſequitur. Ex ea inueterata ſale denarij pondus in cyathis tribus datur percuſſis, aut uētriculus coriandro

fartus inueteratusq́ & in uino potus. Et catulus muſtelæ etiã efficacius. Quædam pudenda dictu tanta autorum aſſeueratione commendantur, ut præterire fas non ſit. Siquidem illa concordia rerum, aut repugnantia, medicinæ gignũtur: Veluti cimicum animalis fœtidiſſimi, & dictu quoq; faſtidiendi natura, contra ſerpentiũ morſus, & præcipue aſpidum ualere dicitur. Item contra uenena omnia: argumento quod dicunt gallinas quo die id ederint, nõ interfici ab aſpide: carnes quoque earum percuſſis plurimum prodeſſe. Ex his quæ tradunt, humaniſſimum eſt illinere morſibus cum ſanguine teſtudinis. Item ſuffitu eorum abigere. Sanguiſugas adhærentes, hauſtasq́ ab animalibus reſtinguere in potu datos. Quanquam & oculos quidam ijs inungunt tritis cum ſale & lacte mulierũ, aurésq́ cum melle & roſacco admixtis. Eos qui agreſtes ſint, & in malua naſcantur, crematos cinere permixto roſacco infundunt auribus. Cætera quæ de ijs tradunt, uomicæ & quartanarum remedia, aliorumq́ morborum, quanquam ouo aut cera aut faba incluſos cenſeant deuorandos, falſa nec referenda arbitror. Lethargi tamen medicinæ cũ argumento adhibent, quoniam uincatur aſpidum ſomnifica uis, ſeptenos in cyatho aquæ dantes, puerilibus annis quaternos. Et ſtranguriæ fiſtulæq́ impoſuere. Adeo nihil parens illa rerum omnium ſine ingentibus cauſis genuit. Quin & adalligatos læuo brachio binos lana ſubrepta paſtoribus, reſiſtere nocturnis febribus prodiderunt, diurnis in roſaceo panno. Rurſus ijs aduerſatur ſcolopendra, ſuffituq́ necat. Aſpides percuſſos torpore & ſomno necant, omnium ſerpentiũ minime ſanabiles. Sed & uenenum earũ ſi ſanguinẽ attingit, aut recens uulnus, ſtatim interimit: inueteratum ulcus tardius. De cætero potum quantalibet copia, non nocet. Non enim eſt tabifica uis: itaq; occiſa morſu earũ animalia, cibis innoxia ſunt. Cũctarer in proferendo ex his remedio, niſi M. Varronẽ ſcirem LXXXVIII. uitæ anno prodidiſſe, aſpidum ictus efficaciſſime curari, hauſta à percuſſis ipſorum urina. Baſiliſci, quem etiam ſerpentes ipſi fugiunt, alios olfactu necantem, qui hominẽ uel ſi aſpiciat tantum dicitur interimere, ſanguinem magi miris laudibus celebrãt, coeuntem picis modo & colore, dilutum cinnabari clariorem fieri. Tribuunt ei & ſucceſſus petitionum à poteſtatibus, & à dijs etiam precum, morborũ remedia, ueneficiorum amuleta. Quidam id Saturni ſanguinem appellant. Draco non habet uenena. Caput eius limini ianuarũ ſubditum, propitiatis adoratione dijs, fortunatam domum facere promittũt. Oculis eius inueteratis, & cum melle tritis, inunctos nõ paueſcere ad nocturnas imagines, etiã pauidos. Cordis pingue in pelle dorcadum neruis ceruinis adalligatum in lacerto, conferre iudiciorum uictoriæ. Primum ſpondylum aditus poteſtatum mulcere. Dentes eius illigatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præſtare dominos, poteſtatesq́ exorabiles. Sed ſuper omnia eſt compoſitio, qua inuictos faciunt magorum mendacia. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte & medulla eiuſdem, equi uictoris ſpuma, canis unguibus adalligatis ceruino corio, neruisq́ cerui alternatis & dorcadis: quæ arguiſſe non minus refert, quàm contra ſerpentes remedia demonſtraſſe, quoniam hæc morborum ueneficia ſunt. Draconum adipem uenenata fugiunt. Item uirus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos. Viperæ caput impoſitũ, uel alterius quàm quæ percuſſerit, ſine fine prodeſt. Item ſiquis eam ipſam in uapore baculo ſuſtineat, aiunt enim præcauere: Item ſi quis exuſtæ eius cinerem illinat. Reuerti autem ad percuſſum ſerpentes neceſſitate naturæ, Nigidius autor eſt. Caput quidem diſſecant Scythæ inter aures ad eximendum lapillũ, quem aiunt ab ea deuorari territa. Alij ipſo toto capite utũtur. Fiunt ex uipera paſtilli, qui theriaci uocantur à Græcis, quaternis digitis utrinq; amputatis, exemptisq́ interaneis & liuore ſpinæ adhærente, reliquo corpore in patina ex aqua & anetho diſcocto, ſpinisq́ exemptis, & addita ſimilagine, atq; ita in umbra ſiccatis paſtillis, quibus ad multa medicamenta utuntur. Significandum uidetur è uipera tantum hoc fieri. Quidam purgatæ, ut ſupra dictum eſt adipem cum olei ſextario decoquunt ad dimidias. Ex eo cũ opus ſit ternis ſtillis additis in oleũ perungũtur, ut omnes beſtiæ fugiãt eos. Præterea cõſtat, cõtra omnium

ſerpentiũ

ſerpentium ictus, quamuis inſanabiles, ipſarum ſerpentiū exta impoſita auxiliari. Eosque qui aliquādo uiperæ iecur coctū hauſerint, nūquam poſtea feriri à ſerpente. Neq; anguis uenenatus eſt, niſi per mēſem luna inſtigatus. Sed prodeſt uiuus cōprehenſus, & in aqua contuſus, ſi foueatur ita morſus. Quin & ineſſe ei remedia multa creduntur, ut dicemus, & ideo Æſculapio dicatur. Democritus quidem monſtra quædam ex his cōficit, ut poſſint auium ſermones intelligi. Atqui anguis Æſculapius Epidauro Romam aduectus eſt, uulgoq́; paſcitur & in domibus. Ac niſi incendijs ſemina exurerentur, non eſſet fœcūditati eorum reſiſtere. In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus eſt, quod in aqua uiuit, hydri uocantur, nullis ſerpentium inferiores ueneno. Horum iecur ſeruatum aduerſus percuſſos ab his auxilium eſt. Scorpio tritus ſtellionū ueneno aduerſatur. Fit enim & è ſtellionibus malū medicamentum. Nam cū immortuus eſt uino, faciem eorum qui biberint, lentigine obducit. Ob hoc in unguento necāt eum inſidiantes pellicum formæ. Remediū eſt oui luteum, & mel ac nitrum. Fel ſtellionum tritū in aqua muſtelas congregare dicitur. Inter omnia uenenata ſalamandræ ſcelus maximum eſt. Cætera enim ſingulos feriūt, nec plures pariter interimunt: ut omittam, quod perire cōſcientia dicuntur homine percuſſo, neq; amplius admitti ad terras: Salamandra populos pariter necare improuidos poteſt. Nam ſi arbori irrepſit, omnia poma inficit ueneno, & eos qui ederint necat frigida ui, nihil aconito diſtās. Quinimo ſi cōtacto ab ea ligno uel pede cruſta panis incoquatur, idem ueneficium eſt, uel ſi in puteum cadat. Quippe cū ſaliua eius quacunq; parte corporis, uel in pede imo reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis ac tanta uis ueneni à quibuſdam animalium ut ſuibus manditur, domante eadem illa rerum diſſidentia. Venenum eius extingui primum omnium ab his quæ ueſcantur illa, uerisimile eſt. Quæ prodantur, cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta: cætera aduerſantia diximus dicemusq́; ſuis locis. Ex ipſis quæ magi tradunt contra incendia, quoniam ignes ſola animalium extinguat, ſi forent uera, iam eſſet experta Roma. Sextius uenerem accendi cibo earum, ſi detractis interaneis, & pedibus, & capite, in melle ſeruentur tradit, negatq́; reſtingui ignem ab ijs. Ex uolucribus in auxilio contra ſerpentes primum uultur eſt. Annotatum quoq;, minus uirium eſſe nigris. Pennarum ex his nidore, ſi urantur, fugari eas dicūt. Item cor eius alitis habentes, tutos eſſe ab impetu non ſolum ſerpentium, ſed etiam ferarum latronumq́;, & regum ira. Carnibus gallinaceorum, ita ut tepeant auulſæ, appoſitis, uenena ſerpentium domantur: Item cerebro in uino poto. Parthi gallinæ malunt cerebrum plagis imponere. Ius quoq; ex his potum prædare medetur, & in multis alijs uſibus mirabile. Pantheræ leonesq́; non attingunt perunctos eo, præcipue ſi & allium fuerit incoctum. Aluum ſoluit. Validius è uetere gallinaceo. Prodeſt & contra longinquas febres, & torpentibus membris tremulisq́;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, faſtidijs, incipienti teneſmo, iocineri, renibus, ueſicæ: cōtra cruditates, ſuſpiria. Itaque etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio, aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: utiliſſime autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas cum ſupradictis herbis, & refrigeratum ſub diuo dari tempeſtiuis antecedente uomitione. Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinā non pertinens: ſi auro liqueſcenti gallinarū membra miſceantur, conſumunt id in ſe. Ita hoc uenenum auri eſt. At gallinaceis ipſis circulo è ſarmentis addito collo, non canunt. Auxiliatur contra ſerpentes & columbarū caro recens concerpta, & hirūdinum: Bubonis pedes uſti cum plumbagine herba. Nec omittam in hac quoq; alite exemplum magicæ uanitatis. Quippe præter reliqua portentoſa mendacia, cor eius impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ, tradunt efficere ut omnia ſecreta pronunciet. Præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri. Eiuſdem ouo ad capillos remedia demonſtrant. Quis aūt quæſo ouum bubonis unq; uidere potuit, cum ipſam auem uidiſſe prodigiū ſit: quis utiq; experiri & præcipue in capillo? Sanguine quidē pulli bubonis etiā criſpari capillum

promittũt. Cuius generis propè uideri poſſint quæ tradunt & de ueſpertilione, ſi ter circũlatus domui uiuus, per feneſtram inuerſo capite infigatur, amuletum eſſe: priuatimq; ouilibus circũlatum toties, & pedibus ſuſpenſum ſurſum in ſuperliminari. Sanguinẽ quoq; eius cum cardno, contra ſerpentium ictus inter præcipua laudant. Phalangium eſt Italiæ ignotum, & plurium generum. Vnũ ſimile formicæ, ſed multo maius, ruffo capite, reliqua parte corporis nigra, albis intercurſantibus reſperſum guttis. Acerbior huius quàm ueſpæ ictus. Viuit maxime circa furnos & molas. In remedio eſt, ſi quis eiuſdem generis alterum percuſſo oſtendat. Et ad hoc ſeruantur cũ mortui inueniuntur. Et cortices eorum cõtriti & poti medentur, & muſtelæ catuli, ut diximus ſuprà. Æque phalangion Græci uocant inter genera araneorum, ſed diſtinguunt lupi nomine. Tertium genus eſt eodẽ phalangij nomine araneus lanuginoſus, grandiſſimo capite. Quo diſſecto inueniri dicuntur intus uermiculi duo, adalligatiq; mulieribus ceruina pelle ante ſolis ortum, præſtare ne cõcipiant, ut Cæcilius in commentarijs reliquit. Vis ea annua eſt, quam ſolam ex omni atocio dixiſſe fas ſit, quoniam aliquarum fœcũditas plena liberis tali uenia indiget. Vocatur & rhagion acino nigro ſimilis, ore minimo ſub aluo, pedibus breuiſſimis tanquam imperfectis. Dolor à morſu eius qualis à ſcorpione. Vrina ſimilis araneis textis. Idem erat aſterion, niſi diſtingueretur uirgulis albis. Huius morſu genua labefactãtur. Peior utroq; eſt ceruleus lanugine nigra, caliginẽ concitans, & uomitus araneoſos: etiamnũ deterior, à crabrone penna tantum differens. Hic & ad maciem perducit. Myrmecion formicæ ſimilis capite, aluo nigro, guttis albis diſtinguentibus, ueſparũ dolore torquet. Tetragnathij duo genera habent, peior medium caput diſtinguente linea alba, & tranſuerſa altera. Hic oris tumorẽ facit. At cinereus poſteriori parte candicans, lenior. Minime autem noxius eodem colore qui telas muſcis in parietibus latiſſime pandit. Contra omnium morſus remedium eſt gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potũ in poſca. Item formicæ quinque potæ: Pecudum fimi cinis illitus ex aceto: Et ipſi aranei quicunq; in oleo putrefacti. Muris aranei morſus ſanatur coagulo agnino in uino poto: Vngulæ arietinæ cinere cum melle, muſtelæ catulo, ut in ſerpentibus dictum eſt. Si iumenta momorderit, mus recens cum ſale imponitur, aut fel ueſpertilionis ex aceto. Et ipſe mus araneus contra ſe remedio eſt, diuulſus & impoſitus. Nam ſi prægnans momordit, protinus diſſilit. Optimum ſi imponatur qui momorderit. Sed & alios ad huncuſum ſeruant in oleo, aut luto circumlitos. Eſt & contra morſum eius remedio terra ex orbita. Ferunt enim non tranſiri ab eo orbitã torpore quodam naturæ. Scorpionibus contrarius maxime inuicem ſtellio traditur, ut uiſu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi ſudoris. Itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ita ea uulnera perungunt. Quidam oleo illo ſpumam argenteam decoquunt ad emplaſtri genus, atq; ita illinunt. Hunc Græci coloton uocant, & aſcalabotem, & galeotem. In Italia nõ naſcitur. Eſt enim hic plenus lentigine, ſtridoris acerbi, & ueſcitur, quæ omnia à noſtris ſtellionibus aliena ſunt. Prodeſt & gallinarũ fimi cinis illitus, draconis iecur, lacerta diuulſa, mus diuulſus, ſcorpio ipſe ſuæ plagæ impoſitus, aut aſſus in cibo ſumptus, aut potus, in meri cyathis duobus. Propriũ eſt ſcorpionum, quod manus palmã nõ feriunt, nec niſi pilos attigere. Lapillus qualiſcunque, ab ea parte qua in terra erat appoſitus plagæ, leuat dolorẽ. Item teſta terra operta ex aliqua parte ſicut erat impoſita, liberare dicitur. Non debent reſpicere qui imponũt, & cauere ne ſol aſpiciat. Vermes terreni triti impoſiti proſunt. Multa & alia ex his remedia ſunt, propter quæ in melle ſeruantur. Noctua apibus contraria, & ueſpis crabronibuſq;, & ſanguiſugis: Pici quoq; martij roſtrum ſecum habentes non feriuntur ab ijs. Aduerſantur & locuſtarum minimæ ſine pennis, quos attelabos uocant. Eſt & formicarum genus uenenatum: non ferè in Italia. Solipugas Cicero appellat, ſalpugas Bætica. Iis cor ueſpertilionis contrarium, omnibuſq; formicis: ſalamandris canthandes, ut diximus. Sed in ijs magna quæſtio, quoniam ipſæ uenena ſunt potæ ueſicæ cum cruciatu præcipuo. Coſſinum equitem Romanum, amicitia Nero-

nis princi-

nis principis notum, cum is lichene correptus eſſet, uocatus ex Ægypto medicus ob hanc ualetudinem eius à Cæſare, cum cantharidum potum præparare uoluiſſet, interemit. Verum illitas prodeſſe non dubium eſt, cùm ſucco taminiæ uuæ, & ſeuo ouis uel capræ. Ipſarum cantharidum uenenum in qua parte ſit, non conſtat inter autores, Alij in pedibus & capite exiſtimant eſſe, alij negant. Conuenit tamen pennas earum auxiliari, in quacunq; parte ſit uenenum. Ipſæ naſcuntur ex uermiculo, in ſpongia maxime cynorhodi quæ fit in caule, ſed fœcundiſſime in fraxino: cæteræq; in alba roſa, minus efficaces. Potentiſſimæ inter omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis tranſuerſas habẽt, multum pingues inertiores, minutæ, latæ, piloſæ: inutiliſſimæ uero, unius coloris macræq;. Conduntur in calice fictili non picato, & linteo colligato, congeſtæ roſa matura, & ſuſpenduntur ſuper acetum cum ſale feruens, donec per linteolum uaporẽtur, poſtea reponũtur. Vis earũ adurere corpus, cruſtas obducere. Eadem pityocampis, in picea naſcentibus, eadẽ bupreſti, ſimiliterq; præparantur. Efficaciſſimæ omnes ad lepras lichenasq;, dicuntur menſes ciere & urinam. Ideo Hippocrates & hydropicis dabat. Cantharides obiectæ ſunt Catoni Vticẽſi, ceu uenenum uendidiſſet in auctione regia, quoniam eas ſeſtertijs LX. addixerat.

De ſeuo ſtruthiocamelino, & cane rabido, & lacerta, & anſeribus, & columbis, & muſtelis remedia. Cap. V

ET ſeuum autem ſtruthiocamelinum tunc ueniſſe ſeſtertijs LXXX. obiter dictum ſit, efficacioris ad omnia uſus quàm eſt adeps anſerinus. Diximus & mellis uenenati genera, contra quod utuntur melle in quo apes ſint mortuæ. Idem potum in uino, remediũ eſt uitiorum quæ cibo piſcium gignũtur. In canis rabidi morſu tuetur à pauore aquæ, capitis canini cinis illitus uulneri. Oportet aũt cõburi omnia eodẽ modo, ut ſemel dicamus, in uaſe fictili nouo, argilla circũlito, atq; ita in furnum indito. Idem & in potione proficit. Quidam ob id edendum dederunt. Aliqui & uermem è cadauere canino adalligauere. Mẽſtruáue canis in panno ſubdidere calici, aut intus ipſius caudæ pilos combuſtos inſuère uulneri. Cor caninum habentem fugiunt canes. Non latrant uero, lingua canina in calceamento ſubdita pollici: aut caudã muſtelæ, quæ abſciſſa dimiſſa ſit, habentes. Eſt limus ſaliuæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur. Multo tamen utiliſſime iecur eius, qui in rabie momorderit, datur, ſi poſſit fieri, crudum mandendum: ſi minus, quoquo modo coctum, aut ius incoctis carnibus. Eſt uermiculus in lingua canum, qui uocatur à Græcis lytta, quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt. Idem ter igni circumlatus, datur morſis á rabioſo, ne rabidi fiant. Et cerebello gallinaceo occurritur. Sed id deuoratum anno tãtum eo prodeſt. Aiunt & criſtam contritam efficaciter imponi & anſeris adipem cum melle. Saliuntur & carnes eorum, qui rabidi fuerunt, ad eadem remedia in cibo dandæ. Quin & necantur catuli ſtatim in aqua, ad ſexum eius qui momorderit, ut iecur crudum deuoretur ex ijs. Prodeſt & fimum gallinaceũ, duntaxat ruffum, ex aceto impoſitum: Et muris aranei caudæ cinis, ita ut ipſe cui abſciſſa ſit, uiuus dimittatur. Glebula ex hirundinum nido illita ex aceto, uel pulli hirundinis cõbuſti. Membrana ſiue ſenectus anguiũ, uernatione exuta, cum cancro maſculo trita. Nam etiam per ſe repoſita in arcis armarijsq;, tineas necat. Tanta uis mali eſt, ut urina quoq; calcata rabioſi canis noceat maxime ulcus habentibus. Remedium eſt fimũ caballinum aſperſum aceto, & calfactum in fico impoſitum. Minus hoc miretur, qui cogitet, lapidem à cane morſum, uſque in prouerbium diſcordiæ ueniſſe. Qui in urinam canis ſuam egeſſerit, torporem lumborũ dicitur ſentire. Lacerta, quam hi ſepa, alij chalcidicem uocant, in uino pota, morſus ſuos ſanat. Veneficijs ex muſtela ſylueſtri factis, contrarium eſt ius gallinacei ueteris large hauſtum, peculiariter cõtra aconitum, addi parum ſalis oportet. Gallinarum fimum duntaxat candidum, in hyſſopo decoctum aut mulſo, uenena fungorum boletorumq; aſtringit: Item inflammationes ac ſtrãgulationes: quod miremur, cum ſi aliud animal guſtauerit id fimũ, torminibus & inflationibus afficiatur.

Sanguis anſerinus contra lepores marinos ualet,cũ olei æqua portione. Item contra mala medicamenta omnia aſſeruatur cum Lemnia rubrica & ſpinæ albæ ſucco,paſtillorum drachmis quinq;,qui in cyathis ternis aquæ bibantur:Item muſtelæ catulus,ut ſupra diximus præparatus. Coagulum quoq; agninum aduerſus omnia mala medicamenta pollet:Item ſanguis anatũ Ponticarum.Itaq; & ſpiſſatus ſeruatur,uinoq; diluitur. Quidã fœminæ anatis efficaciorem putant. Simili modo contra uenena omnia,ciconiarum uentriculus ualet,coagulum pecoris. Caulis ius ex carne arietum,priuatim aduerſus cantharidas:Item lac ouium calidum,præterquam ijs qui bupreſtin aut aconitũ biberint. Columbarum ſyluestrium fimum priuatim contra argenti uiui potum. Contra toxica, muſtela uulgaris inueterata,binis drachmis pota.

Ad alopecias tollendas,& ad pilos reddendos,& ad lendes tollendos,& ad palpebras,& ad glaucomata,& ad oculos,& ad parotidas remedia, Cap. VI.

ALopecias replet fimi pecudum cinis cum oleo cyprino & melle:Item ungularũ muli uel mulæ ex oleo myrteo.Præterea(ut Varro noſter tradit) murinũ fimum, quod item muſcerdas appellat.Et muſcarum capita recentia,prius folio ficulneo aſperatas. Alij ſanguine muſcarum utuntur. Alij x. diebus cinerem earum illinunt cum cinere chartæ, uel nucum,ita ut ſit tertia pars è muſcis.Alij lacte mulierũ cũ braſſica cinerem muſcarum ſubigunt,quidam melle tantum.Nullum animal minus docile exiſtimatur minorisúe intellectus:eo mirabilius eſt,Olympiæ ſacro certamine,nubes earum immolato tauro deo, quem Myiodem uocant,extra territorium id abire.Alopecias cinis è muriũ capitibus caudisq; & totius muris emendat,præcipue ſi ueneficio acciderit hæc iniuria. Item herinacei cinis cũ melle,aut corium combuſtum cum pice liquida. Capur quidem eius uſtum per ſe,etiam cicatricibus pilos reddit.Alopecias autem in ea curatione præparari oportet nouacula & ſinapi. Quidam ex aceto uti maluerunt.Quæ de herinaceis dicuntur omnia tanto magis ualebunt in hyſtrice. Lacertæ quoq;,ut docuimus,combuſtæ cum radice recentis harundinis,quæ ut unà cremari poſſit,minutim findenda eſt,ita myrteo oleo permixto cineres capillorum defluuia continent. Efficacius uirides lacertæ omnia eadem præſtant Etiamnum utilius admixto ſale,& adipe urſino,& cepa tuſa.Quidam denas uirides in x. ſextarijs olei ueteris diſcoquunt,contenti ſemel in menſe ungere. Pelliũ uiperinarũ cinis,alopecias celerrime explet:Item gallinarum fimũ recens illitũ. Corui ouũ in æreo uaſe permixtũ illitumq; deraſo capire nigriciã capillis affert:ſed donec inareſcat,oleũ in ore habendum eſt,ne & dentes ſimul nigreſcant. Idq; in umbra faciendum,neque ante triduum abluendum.Alij ſanguine & cerebro eius utuntur cum uino nigro. Alij excoquũt ipſum,& nocte concubia in plumbeũ uas condunt.Aliqui alopecias cantharide trita illinunt cum pice liquida,nitro præparata cute.Cauſtica uis earum,cauendumq; ne exulcerent alte.Poſtea ad ulcera ita facta,capita murium,& fel murium,& fimum cum elleboro & pipere illini iubẽt. Lendes tollũtur adipe canino,uel anguibus in cibo ſumptis anguillarum modo,aut uernatione eorum quam exuunt pota.Porrigines,felle ouillo cum creta cimolia,illita capiti donec inareſcat.Capitis doloribus remedio ſunt cochlearũ,quæ nudæ inueniuntur nondum peractæ, ablata capita,ex his lapidea duritia exempta(eſt autem calculi latitudine)quæ alligantur,& minutæ fronti illinuntur tritæ. Item ægypij oſſa è capite aut uulturis adalligata,aut cerebrum,cum oleo cedrino peruncto capite & intus naribus illitis.Cornicis cerebrum coctũ,in cibo ſumptũ,uel noctuæ,idem præſtat:Gallinaceusq; ſi incluſus abſtineatur die ac nocte,pari inedia eius qui doleat,euulſis collo plumis circumligatisq;,uel criſtis:Muſtelæ cinis illitus:Surculus ex nido milui puluino ſubiectus:Murina pellis cremata ex aceto illito cinere.Limacis inter duas orbitas inuentæ oſſiculum per aurem cum ebore traiectum,uel in pellicula canina adalligatum, quod remedium pluribus ſemperq; prodeſt.Fracto capiti aranei tela ex oleo & aceto impoſita, non niſi uulnere ſanato,abſcedit.Hæc & uulneribus tonſtrinarum ſanguinẽ ſiſtit. A cerebro

uero

uero profluentẽ, anſeris ſanguis, aut anatis infuſus: adepsq; earundem alitum cum roſaceo coctus. Matutino paſcentis hirundinis caput præciſum, maxime luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio: aut cera alba fronti illinunt, pilos caninos panno adalligant. Cerebrum cornicis in cibo ſumptum, palpebras gignere dicitur: Oeſypum cum myrrha calidum penicillo illitum. Idem præſtare muſcarum, fimiq; mutini cinerem æquis portionibus, ut efficiatur dimidiũ pondus denarij promittitur, additis duabus ſextis denarij è ſtibi ut omnia œſypo illinãtur: Itẽ murini catuli triti in uino uetere ad craſſitudinẽ acopi. Pilos in his incommodos, euulſos renaſci non patitur fel herinacei: ouorum ſtellionis liquor: ſalamandræ cinis: lacertæ uiridis fel in uino albo ſole coactum ad craſſitudinem mellis in æreo uaſe: hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymali, ſpumáque cochlearũ. Glaucomata dicunt magi cerebro catuli VII. dierum emendari, ſpecillo dimiſſo in dextram partem, ſi dexter oculus curetur: in ſiniſtram, ſi ſiniſter: aut ſelle recenti aſionis. Noctuarũ eſt id genus maximũ, quibus pluma aurium modo micat. Suffuſionem oculorũ canino felle malebat quàm hyænæ curari Apollonius Pitanæus cum melle: Item albugines oculorũ. Murum capitũ caudarũq; cinere ex melle inunctis claritatẽ uiſus reſtitui dicũt: multoq; magis gliris aut muris ſyluestris cinere, aut aquilæ cerebro uel felle. Cũ Attico melle cinis & adeps ſoricis cõbuſti tritis lachrymoſis oculis plurimum confert: ſtibi, quod quid ſit dicemus in metallis. Muſtelæ cinis ſuffuſionibus: Itẽ lacertæ hirũdinisúe cerebrũ: quæ etiã tritæ coctæue fronti illitæ, epiphoras ſedant, ſiue per ſe, ſiue cũ polline, ſiue cũ thure. Sic & ſolatis proſunt. Viuas quoq; cremare, & cinere earũ cũ melle Cretico inungi caligines, utiliſſimũ eſt. Iumentorũ oculis mẽbrana aſpidis quã exuerit, cũ adipe eiuſdẽ claritatẽ inunctis facit. Viperã uiuã in fictili nouo cõburere, addito fœniculi ſucco ad cyathũ unũ, & thuris mãna una, atq; ita ſuffuſiones oculorũ & caligines inungere utiliſſimũ eſt. Medicamentũ id echion uocat. Fit & collyriũ è uipera, in olla putrefacta, uermiculiſq; enatis cũ croco tritis. Exuritur in olla cũ ſale, quẽ lingendo claritatẽ oculorũ cõſequũtur, & ſtomachi totiuſq; corporis tempeſtiuitates. Hic ſal & pecori datur ſalubritatis cauſa, & in antidotum contra ſerpentes additur. Quidam & uiperis utuntur in cibis. Primũ omnium occiſæ ſtatim ſalem in os addi iubent, donec liqueſcat humor, quatuor digitorũ menſura utrinq; præciſa, exemptiſq; interaneis diſcoquũt in aqua, aut oleo, ſale, anetho, & om̃ibus aut ſtatim ueſcuntur, aut pane colligunt ut ſæpius utantur. Ius præter ſupradicta pediculos è toto corpore expellit, prurituſq; etiã ſummæ cutis. Effectum oſtendit & per ſe capitis uiperini cinis. Vtiliſſime oculos inungũt. Itemq; adeps uiperinus. De felle non audacter ſuaſerim quæ præcipiunt, quoniã (ut ſuo loco docuimus) non aliud eſt ſerpentiũ uenenũ. Anguium adeps æruginí mixtus, ruptas oculorũ partes ſanat: & membrana ſiue ſenectus uernatiõe eorũ exuta, ſi adfricetur, claritatẽ facit. Vlulæ quoq; fel prædicatur ad albugines, ſuffuſiones, caligines: adeps ſimiliter ad claritatẽ. Aquilæ, quã diximus pullos ad contuendum ſolẽ experiri, mixto felle cum melle Attico inungũtur nubeculæ & caligationes ſuffuſioneſq; oculorũ. Eadẽ uis & in uulturino felle eſt cũ porri ſucco, & melle exiguo. Itẽ in gallinacei felle alligato ad argema, & ad albugines ex aqua diluto: Itẽ ad ſuffuſiones oculorũ maxime candidi gallinacei. Fimũ quoq; gallinaceorũ dũtaxat rubrũ luſcioſis illinendum, monſtrant. Laudãt & gallinæ fel, ſed præcipue adipem, cõtra puſtulas in pupillis. Has ſcilicet eius rei gratia ſaginãt. Adiuuat mirifice, & ruptas oculorũ tuniculas admixtis ſchiſto & hæmatite lapidibus. Fimũ quoq; earũ dũtaxat candidũ, oleo in uetere corneiſq; pyxidibus adſeruant, ad pupillarũ albugines. Qua in mẽtione ſignificandũ eſt, pauones fimum ſuũ reſorbere tradi, inuidẽtes hominũ utilitatibus. Accipiter decoctus in roſaceo efficaciſſimus ad inunctiones omniũ uitiorũ putatur: Itẽ fimi eius cinis cũ Attico melle. Laudatur & milui iecur. Fimum columbarum ex aceto ad ægilopas. Similiter ad albugines & cicatrices. Fel anſerinum, ſanguis anatum contuſis oculis, ita ut poſtea hyſſopo & melle inungantur. Fel perdicum cum mellis æquo pondere, per ſe uero ad claritatem dorcados. Hip-

pocratis (ut putant) autoritate adijcitur, quòd in argētea pyxide id ſeruari iubēt. Oua perdicum in uaſe æreo decocta cum melle, ulceribus oculorum & glaucomatis medentur. Columbarum, turturum, palumbiū, perdicum ſanguis, oculis cruore ſuffuſis eximie prodeſt. In columbis maſculæ efficaciorem putant. Vena autem ſub ala ad hunc uſum inciditur, quoniam ſuo calore utilior eſt. Superimponi oportet ſpleniū è melle decoctū, lanamq́ue ſuccidam ex oleo aut uino. Earundem auium ſanguis nyctalopas ſanat. Et iecur ouium, atq; (ut in capris diximus) efficacius fuluæ. Decocto quoque eius oculos abluere ſuadent, & medulla dolores tumoresq; illinunt. Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur. Turturis fimum albugines extenuat. Item cochlearum cinis fimum ceuchridis, accipitrum generis hanc Græci faciūt. Argema ex melle omnibus quæ ſupraſcripta ſunt ſanantur. Mel utiliſſimum oculis, in quo ſunt apes immortuæ. Ciconiæ pullū qui ederit, negatur annis cōtinuis lippiturus: Item, qui draconis caput habeat. Huius adipe & melle cum oleo uetere, incipientes caligines diſcuti tradunt. Hirundinum pullos plena luna excæcant, reſtitutaq; eorum acie capita comburuntur, hoc cinere cum melle utuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus. Lacertas quoque pluribus modis ad oculorum remedia aſſumunt. Alij uiridem includunt nouo fictili: ac lapillos, qui uocantur cinædia, quæ & inguinum tumoribus adalligari ſolent, nouem ſingulos ſignis ſignantes, & ſingulos detrahunt per dies. Nono emittūt lacertam, lapillos ſeruant ad oculorum dolores. Alij terram ſubſternunt lacertæ uiridi excæcatæ, & unà in uitreo uaſe annulos includunt è ferro ſolido uel auro: cum recepiſſe uiſum lacertam apparuerit per uitrum, emiſſa ea, annulis contra lippitudinem utuntur. Alij capitis cinere pro ſtibio ad ſcabritias. Quidam uiridem longo collo in ſabuloſis naſcentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Muſtelæ etiam oculis punctu erutis, aiunt uiſum reuerti eademq; quæ in lacertis, & anulis faciunt. Serpentis oculum dextrum adalligatū contra epiphoras prodeſſe, ſi ſerpens uiua dimittatur. Lachrymantibus ſine fine oculis, cinis ſtellionis capitis cum ſtibio eximie medetur. Aranei muſcarij telæ, & præcipue ſpelunca ipſa impoſita per frontem ad duo tempora, ita ut à puero impube & capiatur & imponatur, nec is triduo ſe oſtēdat ei cui medeatur, uel ne alteruter nudis pedibus terram attingat his diebus, mirabiliter epiphoris mederi dicuntur. Albugines quoq; dicitur tollere inunctione araneus candidus, longiſſimis ac tenuiſſimis pedibus, cōtritus in oleo uetere. Sed is etiā cui craſſiſſimū textum eſt, in cōtignationibus fere, adalligatus panno epiphoras ſanare traditur. Scarabei uiridis natura contuentiū uiſum exacuit. Itaque gemmarum ſculptores cōtuitu eorū acquieſcunt. Aures purgat fel pecudis cum melle: canini lactis inſtillatio ſedat dolorem. Grauitatem adeps cum abſinthio & oleo uetere Item adeps anſerinus. Quidam adijciunt ſuccum cepæ & allij pari modo. Vtuntur & per ſe ouis formicarum. Nanq; & huic animali eſt medicina, cōſtatq; urſos ægros hoc cibo ſanari. Anſerum quoq; & omnium auiū adeps præparatur, exemptisq; uenis omnibus patina noua fictili operta in ſole, ſubdita aqua feruēti liquatur. Saccatusq; lineis ſaccis, & in fictili nouo repoſitus loco frigido, minus putreſcit addito melle: Murium cinis cū melle inſtillatus, aut cum roſaceo decoctus aurium dolores ſedat. Si aliquod animal intrauerit, præcipuum remedium eſt murium fel aceto dilutum. Si aqua intrauerit, adeps anſerinus cum cepæ ſucco. Gliris detracta pelle, inteſtinisq; exemptis diſcoquitur melle in uaſe nouo: Sed medici malunt è nardo decoqui uſque ad tertias, atque ita aſſeruari, deinde cum opus ſit ſtrigili tepefacta infundere. Conſtat deplorata aurium uitia eo remedio ſanari: Aut ſi terreni uermes adipe anſeris decocti infundantur. Item ex arboribus rubri cum oleo triti exulceratis & ruptis auribus præclare medentur. Lacerti inueterati in os pendentium addito ſale contuſi & ab ictu læſas aures ſanant, efficaciſſime autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam diſtincti. Millepeda, ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal eſt è uermibus terræ piloſum, multis pedibus arcuatim repens, tactuq; cōtrahens ſe, oniſcon

Græci

Græci uocant, alij tilon efficaciter ſanat aurium dolores, in cortice punici mali decoctũ & porri ſucco. Addunt & roſaceum, & in alterã aurem infundunt. Illam autẽ quæ nõ atcuat, ſepa Græci nocant, alij ſcolopendtam, minorẽ pernicioſamq́;. Cochleæ quæ ſunt in uſu cibi, cũ myrrha aut thuris polline appoſitæ, item minutæ & latæ fracturis aurium illinũtur cum melle. Senectus ſerpẽtium feruente teſta uſta inſtillať roſaceo admixto. cõtra omnia quidem uitia efficax, ſed contra graueolentiam præcipue, aut ſi purulentæ ſunt ex aceto, melius cum felle caprino, uel bubulo, aut teſtudinis marinæ. Vetuſtior anno eadẽ mẽbrana non prodeſt, nec imbre perfuſa, ut aliqui putant. Item aranei ſanies cũ roſaceo, aut per ſe in lana, uel cũ croco, auribus prodeſt: gryllus cum ſua terra effoſſus & illitus. Magnam autoritatẽ huic animali perhibet Nigidius, maiorẽ magi, quoniã retro ambulet, terramq́; terebret, ſtridat noctibus. Venantur eũ formica circumligato capillo in cauernã eius coniecta, efflato prius puluere ne ſeſe condat: ita formicæ complexu extrahitur. Ventris gallinaceorũ membrana quæ abijci ſolet, inueterata & in uino trita, auribus purulentis calida infunditur, gallinarũ quoq; adeps. Eſt & quædã pinguitudo blattæ ſi caput auellať, hanc tritam unà cum roſaceo auribus mire prodeſſe dicunt, ſed lanã qua incluſerint poſt paulum extrahendam. Celerrime enim id pingue trãſite in animal, fieriúe uermiculum. Alij binas ternáſue in oleo decoctas efficaciſſime auribus mederi ſcribunt, & tritas in linteolo imponi contuſis. Hoc quoq; animal inter pudenda eſt: ſed propter admirationẽ naturæ, priſcorumq́; curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera fecerunt. Molles, quas in oleo decoctas, uerrucis efficaciter illini experti ſunt. Alterum genus mylœcon appellauere, circa molas ferè naſcens. Has capite detracto attritas, lepras ſanaſſe, Muſa & Pictõn in exemplis reliquerũt. Tertium genus & odoris tædio inuiſum, exacuta clune, cum piſſeleo ſanare ulcera aliàs inſanabilia. Strumas, panos diebus XXI. impoſitas, percuſſa, contuſa, cacoëthe, ſcabiem, furunculoſq́;, detractis pedibus & pennis. Nos hæc etiam audita faſtidimus. At hercule Diodorus & in morbo regio & orthopnoicis ſe id dediſſe tradit cum reſina & melle. Tantũ poteſtatis habet ars ea pro medicamento dandi quicquid uelit. Humaniſſimi eorum cinerem crematarum ſeruandum ad hos uſus in cornea pyxide cenſuere, aut tritas dyſteribus infundendas orthopnoicis, aut rheumaticis. Infixa uriq; corpori illitas extrahere conſtat. Mel utiliſſimum auribus quoque eſt in quo apes emortuæ ſunt. Parotidas comprimit columbinum ſtercus uel per ſe, uel cum farina hordeacea aut auenacea. Noctuæq́ue cerebrum uel iecur cum oleo infuſum auriculæ aut parotidæ: Multipeda cum reſinæ tertia parte illita: Grylli ſiue illiti, ſiue adalligati. At reliqua morborum genera medicinaſq́; ex iiſdem animalibus, aut eiuſdem generis, ſequenti dicemus uolumine.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXX.

PROOEMIVM.

De origine magicæ artis, quando, & à quibus cœperit, & à quibus celebrata fuerit, & reliquæ ex animalibus medicinæ. Cap. I.

MAgicas uanitates ſæpius quidem antecedentis operis parte, ubicunq; cauſæ locuſq́; poſcebant, coarguimus, detegemuſq́; etiãnum: in paucis tamen digna res eſt de qua plura dicantur, uel eo ipſo quod fraudulentiſſima artium plurimũ in toto terrarũ orbe plurimiſq; ſeculis ualuit. Autoritatem ei maximam fuiſſe nemo miretur, quandoquidẽ ſola artium tres alias imperioſiſſimas humanæ mentis complexa in unam ſe redegit. Natam primũ è medicina nemo dubitat, ac ſpecie ſalutari irrepſiſſe uelut altiorẽ ſanctioremq́; q́; medicinã: ita blandiſſimis deſideratiſſimiſq; promiſſis addidiſſe

uires

uires religionis,ad quas maxime etiamnum caligat humanum genus, Atque ut hoc quoque ſuggeſſerit miſcuiſſe artes mathematicas,nullo non auido futura de ſeſe ſciendi,atq; ea è cœlo ueriſſime peti credente.Ita poſſeſſis hominũ ſenſibus triplici uinculo,in tantum faſtigij adoleuit,ut hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat,& in oriente regum regibus imperet.Sine dubio illic orta in Perſide à Zoroaſtre,ut inter autores conuenit. Sed unus hic fuerit,an poſtea & alius,non ſatis conſtat.Eudoxus qui inter ſapientiæ ſectas clariſſimam,utiliſſimamq; eam intelligi uoluit,Zoroaſtrem hunc ſex milibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit. Sic & Ariſtoteles. Hermippus qui de tota ea arte diligentiſſime ſcripſit,& uicies centum milia uerſuum à Zoroaſtre condita,indicibus quoque uoluminum eius poſitis explanauit,præceptorem à quo inſtitutum diceret, tradidit Azonacem,ipſum uero V.milibus annorum ante Troianum bellum fuiſſe. Mirum hoc in primis,duraſſe memoriam artemq; tam longo æuo commentarijs non intercidentibus,præterea nec claris nec continuis ſucceſſionibus cuſtoditam. Quotus enim quiſque auditu ſaltem cognitos habet,qui ſoli cognominantur,Apuſcorum & Zaratum Medos, Babyloniumqúe Marmaridium, & Arabem Hippocum, Aſſyrium uero Zarmocenidam,quorum nulla extant monumenta.Maxime tamen mirum eſt,in bello Troiano tantum de arte ea ſilentium fuiſſe Homero,tantumq; operis ex eadem in Vlixis erroribus, adeo ut totum opus non aliunde conſtet.Siquidem Protea & Sirenum cantus apud eum non aliter intelligi uolunt:Circe utique & inferorum euocatione hoc ſolum agi. Nec poſtea quiſquam dixit,quonam modo ueniſſet Telmeſſum religioſiſſimam urbem, quando tranſiſſet ad Theſſalas urbes,quarum cognomen diu obtinuit in noſtro orbe alienæ gentis.Troianis itaque temporibus Chironis medicinis contẽta & ſolo Marte fulminante,miror equidem Achillis populis famam eius in tantum adhæſiſſe,ut Menander quoque literarum ſubtilitati ſine æmulo genitus, Theſſalam cognominarit fabulam,complexam ambages fœminarum detrahentium lunam.Orphea putarem è propinquo primum intuliſſe,ad uicinas uſque ſuperſtitiones ac medicinæ profectum, ſi non expers ſedes eius tota Thrace magices fuiſſet. Primus extat (ut equidem inuenio) commentatus de ea Oſthanes,Xerxem regem Perſarũ bello,quod is Græciæ intulit comitatus:ac uelut ſemina artis portentoſæ ſparſiſſe obiter infecto quacũq; cõmeauerat mundo.Diligentiores pauloante hũc ponunt Zoroaſtrem aliũ Proconneſium.Quod certũ eſt,hic maxime Oſthanes ad rabiem, non auiditatem modo ſcientiæ eius, Græcorum populos egit. Quanquam animaduertam ſummam literarum claritatem gloriamqúe ex ea ſcientia antiquitus & penè ſemper petitam. Certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc diſcendam nauigauere, exilijs uerius quàm peregrinationibus ſuſceptis. Hanc reuerſi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Democritus Apollonicem Capridenem & Dardanum è Phœnice illuſtrauit, uoluminibus Dardani in ſepulchrum eius petitis, ſuis uero ex diſciplina eorum æditis:quæ recepta ab alijs hominum atque tranſiiſſe per memoriam,æque ac nihil in uita mirandum eſt. In tantum fides iſtis faſqúe omne deeſt,adeo,ut ij qui cætera in uiro illo probant, hæc eius opera eſſe inficientur. Sed fruſtra. Hunc enim maxime affixiſſe animis eam dulcedinem conſtat. Plenumq; miraculi & hoc, pariter utraſque artes efflotuiſſe, medicinam dico magicenqúe,eadem ætate illam Hippocrate,hanc Democrito illuſtrantibus,circa Peloponneſiacum Græciæ bellum,quod geſtum eſt à CCC urbis noſtræ anno. Eſt & alia magices factio, à Moſe & Iamne & Iotape Iudæis pendens, ſed multis milibus annorum poſt Zoroaſtrem. Tanto recentior eſt Cypria. Non leuem & Alexandri Magni temporibus autoritatem addidit profeſſioni ſecundus Oſthanes, comitatu eius exornatus. planéque quod nemo dubitet orbem terrarum peragrauit.Extant itaque & apud Italas gentes ueſtigia eius in duodecim tabulis noſtris,alijq; argumentis,quæ priori uolumine expoſui. DCLVII. demum anno urbis,Cn.Cornelio Lentulo,P.Licinio Craſſo COSS,ſenatuſconſultũ fa

ctum

ctum eſt, ne homo immolaretur, palámq; in tempus illud ſacra prodigioſa celebrata. Gallias utiq; poſſedit, & quidem ad noſtram memoriam. Nanque Tiberij Cæſaris principatus ſuſtulit Druidas eorũ, & hoc genus uatum medicorumq;. Sed quid ego hæc cõmemorem in arte oceanum quoq; trãſgreſſa, & ad naturæ inane peruecta? Britannia hodieque eam attonite celebrat tantis ceremonijs, ut dediſſe Perſis uideri poſſit. Adeo iſta toto mundo conſenſere, quanquam diſcordi & ſibi ignoto. Non ſatis æſtimari poteſt quãtum Romanis debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominẽ occidere religioſiſſimum erat, mandi uero etiam ſaluberrimum.

Species magiæ, Neroniſq; & magorum deteſtatio. Cap. II

VT narrauit Oſthanes, ſpecies eius plures ſunt. Nanq; & ex aqua, & ſphæris, & ex aëre, & ſtellis, & lucernis, ac peluibus, ſecuribuſq;, & multis alijs modis diuina promittit, præterea umbrarum, inferorumq; colloquia: quæ omnia ætate noſtra princeps Nero uana falſaq; comperit. Quippe non citharæ tragiciq; cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarũ ſumma geſtiente in profũdis animi uitijs. Primumq; imperare dijs cõcupiuit, nec quicquam generoſius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualdius fauit. Ad hæc non opes illi defuere, non uires, non diſcendi ingenium, aliaq;, non patiente mundo. Immenſum & indubitatum exemplũ eſt falſæ artis, quam dereliquit Nero: utinamq; inferos potius & quoſcunq; de ſuſpicionibus ſuis deos conſuluiſſet, quàm lupanaribus atq; proſtitutis mandaſſet inquiſitiones eas, nulla profecto ſacra, barbari licet feriq; ritus, non mitiora quàm cogitationes eius fuiſſent. Sæuius ſic nos repleuit umbris. Sunt quædã magis perfugia, ueluti lentiginem habentibus non obſequi numina, ut cerni nõ poſſint. Forte hoc in illo. Nihil mẽbris defuit. Nam dies eligere certos liberũ erat: pecudes uero quibus non niſi ater colos eſſet, facile. Nam hominẽ immolare etiam gratiſſimũ. Magus ad eum Tyridates uenerat, Armeniacum de ſe triumphum afferens, & ideo prouincijs grauis. Nauigare noluerat, quoniam expuere in maria, alijſq; mortalium neceſſitatibus uiolare naturam eam fas non putant. Magos ſecum adduxerat. Magicis etiam cœnis eum initiauerat. Non tamen cum regnũ ei daret, hanc ab eo accipere artem ualuit. Proinde ita perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdã ueritatis umbras, ſed in his ueneficas artes pollere, non magicas. Quærat aliquis quæ ſint mentiti ueteres magi, cũ adoleſcentibus nobis uiſus Apion grammaticæ artis prodiderit cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto uocaret oſirites, diuinã, & cõtra omnia ueneficia: ſed ſi ea erueretur, ſtatim eũ qui eruiſſet mori. Séq; euocaſſe umbras ad percontandum Homerũ, qua patria quibúſq; parentibus genitus eſſet: nõ tamen auſus profiteri, quid ſibi reſpondiſſe diceret.

De talpis, & reliquæ medicinæ per morbos digeſtæ in animalibus, quorum genera placida ſunt, aut fera. Cap. III

PEculiare uanitatis ſit argumentum, quod animalium cunctorum talpas maxime mirantur, tot modis à rerum natura damnatas, cæcitate perpetua tenebris etiamnum alijs, defoſſas ſepultiſq; ſimiles. Nullis æque credunt extis, nullum religionis capacius iudicant animal: ut ſi quis cor eius recens palpitanſq; deuorarit, diuinationis & rerum efficiendarum euentus promittant. Dente talpæ uiuæ exempto, ſanari dentium dolores adalligato affirmant. Cætera ex eo animali placita eorũ, ſuis reddemus locis. Nec quicquam probabilius inuenietur, quàm muris aranei morſibus aduerſari eas, quoniam & terra (orbitis ut diximus) depreſſa aduerſatur. Cæterum dentium doloribus (ut ijdem narrant) medetur canum qui rabiem præferũt, capitum cinis crematorum ſine carnibus, inſtillatus ex oleo cyprio per aurem cuius è parte doleant. Caninus dens ſiniſter maximus, circũſcarificato eo qui doleat, aut draconis os è ſpina: Item enhydridis. Eſt autem ſerpens maſculus & albus. Huius maximo dente circũſcarificant. At in ſuperiorũ dolore duos ſuperiores adalligant, è diuerſo inferiores. Huius adipe perunguntur qui crocodilum captant. Dentes ſcarificant & oſſibus lacertæ è fronte luna plena exemptis, ita ne terram attingant.

Colluunt

Colluunt caninis dentibus decoctis in nino ad dimidias partes. Cinis eorum pueros tarde dentientes adiuuat cum melle. Fit eodem modo & dentifricium. Cauis dentibus cinis è murino fimo inditur, uel iecur lacertatum aridum. Anguinum cor ſi mordeatur aut alligetur, efficax habetur. Snnt inter eos, qui murem bis in menſe iubeāt mandi, doloresq́ ita caueri. Vermes terreni decocti in oleo, infuſiq́ auriculæ cuius è parte doleant, præſtant leuamentum. Eorundem cinis exeſis dentibus coniectus, ex facili cadere eos cogit: integros dolentes illitus iuuat. Comburi autem oportet in teſta. Proſunt & cum mori radice in aceto ſcillite decocti, ita ut collnantur dentes. Is quoque uermiculus, qui in herba ueneris labro appellata inuenitur, cauis dentium inditus mire prodeſt. Nam erucæ braſſicæ, eius contactu cadunt. Et è malua cimices infunduntur auribus cum roſaceo. Harenulæ quæ inueniuntur in cornibus cochlearum, canis dentium inditæ ſtatim liberant dolore. Cochlearum inanium cinis cum myrrha gingiuis prodeſt. Serpentis cum ſale in olla exuſtæ cinis, cum roſacco in contrariam aurē infuſus. Anguinæ nernationis membrana cum oleo tædæq́ reſina calefacta, & auri alterutri infuſa: adijciunt aliqui thus & roſaceum: Eadem cauis indita, ut ſine moleſtia cadant, præſtat. Vanum arbitror eſſe, cauis ortu angues candidos membranam exuere, quoniam nec in Italia uiſum eſt, multóque minus credibile in tepidis regionibus tam ſero exui. Hanc autem uel inueteratam cum cera celerrime dentes euellere tradunt. Et dens anguinm alligatus, dolores minuit. Sunt qui & araneum animal ipſum ſiniſtra manu captū tritumq́ in roſaceo, & in aurem infuſum cuius à parte doleat, prodeſſe arbitrētur. Oſſiculis gallinarū in pariete ſeruatis, fiſtula ſalua, adacto dente nel gingiua ſcarificata, proiectoq́ oſſiculo, ſtanm dolorem abire tradunt. Item fimo coruilana adalligato, uel paſſerum cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuſo, pruritum quidem intolerabilem facit: & ideo tolerabilius eſt paſſeris pullorum ſarmentis crematorum cinerem ex aceto infricare.

Quomodo commendetur os, contra maculas faciei, & ad faucium uitia. Cap. IIII

ORis ſaporem cōmendari affirmant murino cinere cum melle ſi fricentur dentes. Admiſcent quidā marathri radices. Penna unlturis, ſi ſcalpantur dentes, acidū halitum faciūt. Hoc idem hyſtricis pinna feciſſe, ad firmitatē pertinet. Linguæ ulcera & labrorum hirūdines in mulſo decoctæ ſanant. Adeps anſeris aut gallinæ rimas. Oeſypum cum galla, araneorū telæ candidæ, & quæ in trabibus paruæ texuntur. Si feruentia os intus exuſſerint, lacte canino ſtatim ſanabitur. Maculas in facie, œſypū cū melle Corſico quod aſperrimum habetur extenuat. Item ſcobem cutis in facie cū roſacco impoſitū uellere. Quidam & butyrum addunt. Si uero uitiligines ſint, fel caninum prius acu compunctas. Liuentia & ſugillata pulmones arietum pecudumq́ in tenues conſecti membranas calidi impoſiti, uel columbinum fimum. Cutem in facie adeps anſeris, uel gallinæ cuſtodit. Lichenas & murino fimo ex aceto illinunt, & cinere herinacci ex oleo. In hac curatione prius nitro ex aceto faciē foueri præcipiunt. Tollit ex facie uitia & cochlearū, quæ latæ & minutæ paſſim inueniunt̃, cū melle cinis. Omniū quidē cochlearū cinis ſpiſſat, calfacit ſmectica ui. Et ideo cauſticis cōmiſcetur, pſorisq́ & lepris & lentigini illinit̃. Inuenio & formicas herculaneas appellatas, quibus tritis adiecto ſale exiguo talia uitia ſanent̃. Bupreſtis animal eſt rarum in Italia, ſimillimū ſcarabeo longipedi. Fallit inter herbas bouē maxime, unde & nomē inuenit, deuoratumq́ tacto felle ita inflāmat, ut rumpat. Hæc cū hircino ſeuo illita lichenas ex facie tollit ſeptica ui, ut ſupra dictum eſt. Vulturinus ſanguis cum chamæleontis albæ (quam herbam eſſe diximus) radice & cedria tritus, contectusq́ braſſica lepras ſanat. Item pedes locuſtarū cū ſeuo hircino triti. Varos adeps gallinaceus cū cepa tritus & ſubactus. Vtiliſſimum & in facie mel in quo apes ſint immortuæ. Præcipue tamen faciem purgat atque erugat cygni adeps. Stigmata delentur columbino fimo ex aceto. Grauedinem

inuenio

inuenio finiri, ſi quis nares murinas oſculetur. Vua & faucíũ dolor mitigatur fimo agnorum, priuſq́ herbam guſtauerint in umbra areſacto. Vua ſucco cochleæ acu transfoſſæ illita, ut cochlea ipſa in fumo ſuſpendať. Hirundinũ cinere cum melle: Sic & tonſillis ſuccurritur. Tonſillas & fauces lactis ouilli gargarizatio adiuuat. Multipeda trita, fimũ columbinum cum paſſo gargarizatũ, etiá cum fico arida ac nitro impoſitũ extra. Aſperitatẽ faucium & diſtillationes leniunt cochleæ: coqui debent in lacte, demptoq́ tantum terreno conteri, & in paſſo dari potui. Sunt qui aſtypalæicas efficaciſſimas putãt, & in ijs ſmegma earum. Lenit & grillus infricatus. Aut ſi quis manibus quibus eum contriuerit, tonſillas attingat. Anginis felle anſerino cum elaterio & melle citiſſime ſuccurriť: Cerebro noctuæ cinere hirundinis ex aqua calida poto. Huius medicinæ autor eſt Ouidius poëta. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monſtrantur, pulli ſylueſtrium. Figura nidorum eas deprehendit. Multo tamen efficaciſſimi ripariarum pulli. Ita uocant in riparum cauis nidificantes. Sunt qui cuiuſcũq; hirundinis pullum edendum cenſent, ne toto anno metuatur id malum. Strangulatos cum ſanguine comburunt in uaſe, & cinerẽ cum pane aut potu dant. Quidam & muſtelæ cineres pari modo admiſcent. Sic & ad ſtrumæ remedia dant, & comitialibus quotidie potu. In ſale quoque ſeruatæ hirundines ad anginam una drachma bibuntur. Cui malo & nidus earum mederi dicitur potus. Millepedam illini anginis efficaciſſimum putant. Alij XXI. tritas in aquæ mulſæ hemina dari per harundinem, quoniam dentibus tactis nihil proſint. Tradunt & murem cum uerbenaca excoctum, ſi bibatur is liquor remedio eſſe: Et corrigiam caninam ter collo circundatã: Fimum columbinum uino & oleo permixtum. Ceruicis neruis & opiſthotono ex milui nido ſurculus uitis adalligatus auxiliari dicitur.

Ad ſtrumas exulceratas, ad humerorum & præcordiorum dolores. Cap. V.

STrumis exulceratis muſtelæ ſanguis: ipſa decocta in uino, non tamen ſectis admouetur. Aiunt & in cibo ſumptam idem efficere. Vel cineri eius ſarmẽtis combuſtæ miſcetur axungia. Lacertus uiridis adalligatur. Poſt dies XXX. oportet aliũ adalligari. Quidam cor eius in argenteo uaſculo ſeruant. Ad fœminarum ſtrumas ueteres cochleæ cum teſta ſua tuſæ illinuntur, maxime quæ frutectis adhærẽt. Item cinis aſpidum cum ſeuo taurino imponitur. Anguinus adeps mixtus oleo. Item anguium cinis ex oleo illitus, uel cũ cera. Ediſſe quoq; eos medios abſciſis utrinq; extremis artubus aduerſus ſtrumas prodeſt: uel cinerem bibiſſe in nouo fictili ita crematorum. Efficacius multo inter duas orbitas occiſorum. Et gryllum illinire cum ſua terra effoſſum ſuadẽt. Itẽ fimum columbarum per ſe, uel cũ farina hordeacea auenaceáue ex aceto. Talpæ cinerẽ ex melle illinire. Alij iecur eiuſdem contritum inter manus illinunt, & triduo non abluunt. Dextrum quoq; pedem eius remedio eſſe ſtrumis affirmant. Alij præcidunt caput, & cum terra à talpis excitata tuſum digerunt in paſtillos pyxide ſtannea, & utuntur ad omnia quæ intumeſcunt, & quæ apoſtemata uocant, quæq; in ceruice ſiue ueſciq́ ſuilla tuncuetant. Tauri uocantur ſcarabei terreſtres ricino ſimiles, nomen cornicula dedere. Alij pediculos terræ uocãt. Ab his quoq; terram egeſtam illinunt ſtrumis & ſimilibus uitijs & podagris. Triduo non abluunt, prodeſtq́ hæc medicina in annũ. Omniaq; his aſcribunt, quæ nos in gryllis retulimus. Quidam & à formicis terra egeſta ſic utuntur. Alij uermes terrenos totidem quot ſint ſtrumæ adalligant, pariterq́ cum his areſcunt. Alij uiperam circa canis ortum circumcidunt, ut diximus: Dein mediam comburunt, dein cinerẽ eum dant bibendum ter ſeptenis diebus quantum prehenditur ternis digitis, ſic ſtrumis medentur. Aliqui uero circumligant eas lino, quo præligata infra caput uipera pependerit, donec exanimaretur. Et millepedis utuntur addita reſinæ terebinthinæ parte quarta, quo medicamento omnia apoſtemata curari iubent. Humeri doloribus muſtelæ cinis cum cera medetur. Ne ſint malæ hirſutæ, formicarũ oua pueris infricata præſtant. Itẽ mangonibus, ut lanugo tardior ſit pubeſcentium, ſanguis è teſticulis agnorũ qui caſtrantur: qui euulſis pilis illitus & contra uirus pro-

ficit. Præcordia uocamus uno nomine exta in homine, quorũ in dolore cuiuſcunq; partis ſi catulus lactens admoueatur, apprimaturq; his partibus, tranſire in eum morbus dicit. Idq; exenterato perfuſoq; uino deprehendi, uitiato uiſcere illo quod doluerit hominis: & obrui tales religio eſt. Hi quoq; quos melitæos uocamus, ſtomachi dolorem ſedãt applicati ſæpius. Tranſireq; morbos ægritudine eorum intelligitur, plerunq; & morte.

De pulmonum uitijs, iecoris, & ſanguinis reiectionibus. Cap. VI.

PVlmonum uitijs medentur & mures, maxime Africani, detracta cute in oleo & ſale decocti, atque in cibo ſumpti. Eadem res & purulẽtis uel cruentis excreationibus medetur. Præcipue uero cochlearum cibus ſtomacho. In aqua eas ſubferuefieri intacto corpore earum oportet, mox in pruna torreri nihilo addito, atq; ita è uino garóque ſumi, præcipue Africanas. Nuper hoc compertum plurimis prodeſſe. Id quoq; obſeruant, ut numero impari ſumãt. Virus tamen earum grauitatem halitus facit. Proſunt & ſanguinem excreantibus dempta teſta tritæ in aquæ potu. Laudatiſſimæ autem ſunt Africanæ, ex his ſolitanæ. Aſtypalæicæ, Siculæ modicæ, quoniam magnitudo duras facit, & ſine ſucco. Baleaticæ quas cauaticas uocant, quoniam in ſpeluncis naſcuntur. Laudatæ & ex inſulis Caprearum. Nullæ autem cibis gratæ, neque ueteres, neque recentes. Fluuiatiles & albæ uirus habent, necnon ſylueſtres, ſtomacho inutiles, aluum ſoluunt. Item omnes minutæ. Contrà marinæ ſtomacho utiliores. Efficaciſſimæ tamen in dolore ſtomachi. Laudatiores traduntur quæcunq; uiuæ cũ aceto deuoratæ. Præterea ſunt quæ acceratæ uocantur, latæ multifariamq; naſcentes, de quarũ uſu ſuis dicemus locis. Gallinaceorum uentris membrana inueterata & inſperſa potioni, diſtillationes pectoris & humidam tuſſim, uel recens toſta leuit. Cochleæ crudæ tritæ cũ aquæ tepidæ cyathis tribus ſi ſorbeantur, tuſſim ſedant. Diſtillationes ſedat & canina cutis cuilibet digito circundata. Iure perdicũ ſtomachus recreatur. Iocinerũ doloribus medetur muſtela ſylueſtris in cibo ſumpta, uel iocinera eius. Item uiuerra porcelli modo inaſſata. Suſpirioſis multipedæ, ita ut ter ſeptenæ in Attico melle diluantur, & per harundinem bibantur. Omne enim uas earũ nigreſcit contactu. Quidã torrent ex his ſextarium in patina, donec candidæ fiant, tunc melle miſcent. Alij centipedam uocant, & ex aqua calda dari iubent. Cochleæ in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus uertigines fiunt, ex paſſi cyathis tribus ſingulæ contritæ cum ſua teſta & calefactæ, in potu datæ diebus plurimum nouem. Aliqui ſingulas primo die dedere, ſequenti binas, tertio ternas, quarto duas, quinto unam. Sic & ſuſpiria emendant & uomicas. Eſt animal locuſtæ ſimile ſine pennis, quod tryxalis Græce uocatur, Latinum nomen non habet, ut aliqui arbitrantur: nec pauciores, hoc eſſe quod gryllus uocetur. Ex his uiginti torreri iubent, ac bibi è mulſo contra orthopnœas, ſanguinemq; expuentibus. Eſt qui cochleis illotis protropum infundat, uel marinam aquam, ita decoquat, & in cibo ſumat: aut ſi tritæ cum teſtis ſuis ſumantur cum protropo, ſic & tuſſi medentur. Vomicas priuatim ſanat mel in quo apes ſint emortuæ. Sanguinem reijcientibus pulmo uulturinus uitigineis lignis combuſtus adiecto flore mali punici ex parte dimidia, item cotoneorum liliorumque ijſdem portionibus potus mane atque ueſperi in uino ſi febris abſit. Si minus, ex aqua in qua cotonea decocta ſunt. Pecudis lien recens magicis præceptis ſuper dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medeatur, lieni ſe remedium facere. Poſt hæc iubent eum in pariete dormitorij eius tectó ue includi, & obſignari annulo, terq; nouies carmen dici. Caninus ſi uiuenti eximatur, & in cibo ſumatur, liberat eo uitio. Quidã recentẽ ſuperalligant. Alij duorum dierum catuli ex aceto ſcillitico dant ignoranti fel, uel herinacei lienem. Item cochlearũ cinerem cum ſemine lini & urticæ addito melle donec perſanet. Eo liberat & lacerta uiridis, uiua in olla ante cubiculũ dormitoriũ eius cui medet̃ ſuſpẽſa, ut egrediẽs reuertensq; attingat manu: Cinis è capite bubonis cum unguẽto: Mel in quo apes ſunt emortuæ: Araneus & maxime qui lycos uocatur. Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, & cochlearum cinis in ptiſana decoctarum, quæ

& per

& per ſe illinuntur. Canis rabioſi caluariæ cinis potioni inſpergitur. Lumborum dolori ſtellio trãſmarinus, capite ablato & inteſtinis, decoctus in uino cũ papaueris nigri denarij pondere dimidio eo ſucco bibitur. Lacertæ uirides deciſis pedibus & capite in cibo ſumuntur. Cochleæ tres contritæ cum teſtis ſuis, atque in uino decoctæ cum piperis granis XV. Aquilæ pedes euellunt in aduerſum à ſuffragine, ita ut dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, ſiniſter læuæ. Multipeda quoq; quam oniſcon appellauimus, medet̃, denarij pondere ex uino cyathis duobus pota. Vermẽ terrenum catillo ligneo antè fiſſo & ferro uincto impoſitũ, aqua excepta perfundere, & defodere unde effoderis magi iubent, mox aquam bibere catillo, mire id prodeſſe iſchiadicis affirmantes.

Ad dyſentericos & uentris mala, remedia. Cap. VII.

DYſentericos recreant femina pecudum decocta cum lini ſemine aqua pota. Caſeus ouillus uetus. Seuum ouium decoctum in uino auſtero. Hoc & ileo medetur, & tuſſi ueteri. Dyſentericis ſtellio tranſmarinus ablatis inteſtinis & capite, pedibusq; ac cute, decoctusq;, & in cibo ſumptus. Cochleæ duæ cum ouo utraq; cum putamine contrita, atq; in uaſe nouo addito ſale & paſſi cyathis duobus, aut palmarum ſucco & aquæ cyathis tribus ſubferuefactis & in potu datis. Proſunt & combuſtæ, ut cinis earum bibatur in uino, addito reſinæ momento. Cochleæ nudæ, de quibus diximus, in Africa maxime inueniuntur, utiliſſimæ dyſentericis, quinæ combuſtæ cum denarij pondere dimidij acaciæ, exq; eo cinere dantur cochlearia bina in uino myrtite, aut quolibet auſtero cum pari modo calidæ. Quidam omnibus Africanis ita utuntur. Alij totidem Africanas, uel latas infundunt potius. Et ſi maior fluxio ſit, addunt acaciam fabæ magnitudine. Senectus anguium dyſentericis & teneſmis in ſtanneo uaſe decoquitur cum roſaceo. Vel ſi in alio, cum ſtanno illinitur. Ius è gallinaceo iiſdem medetur, ſed ueteris gallinacei uehementius. Salſum ius aluum ciet. Membrana gallinarũ toſta & data in oleo ac ſale, cœliacorũ dolores mulcet. Abſtinere autem frugibus antè & gallinam & hominem oportet. Fimum columbinum toſtum potumq;. Caro palumbi in aceto decocta dyſentericis & cœliacis medetur. Turdus inaſſatus cum myrti baccis dyſentericis: Itẽ merulæ. Mel in quo ſint immortuæ apes decoctum. Grauiſſimum uitium ileos appellatur. Huic reſiſti aiunt diſcerpti ueſpertilionis ſanguine, etiam illito uentre ſubuenire. Siſtit aluum & cochlea ſicut diximus in ſuſpirioſis temperata. Item cinis earum quæ uiuæ crematæ ſint, potus ex uino auſtero. Gallinaceorum iecur aſſum cum uentriculi membrana, quæ abijci ſolet, inueterata, admixto papaueris ſucco. Alij recentem torrent ex uino bibendam. Ius perdicum, & per ſe uẽtriculus contritus ex uino nigro. Item palumbus ferus, è poſca decoctus. Lien pecudis toſtus, & in uino tritus. Fimum columbinum cum melle illitum. Oſſifragi uenter areſactus & potus iis qui cibos non conficiunt utiliſſimus, uel ſi manu tantum teneant capientes cibũ. Quidam adalligant ex hac cauſa, ſed continuare non debent: maciem enim facit. Siſtit & anatum maſculatum ſanguis. Inflationem diſcutit cochlearum cibus. Tormina ſanat lien ouium toſtus, atque è uino potus. Palumbus ferus ex poſca decoctus: Apodes ex uino. Cinis ibidis ſine pennis crematæ potus. Quod præterea traditur in torminibus mirũ eſt, anate appoſita uentri tranſire morbum, anatemq; emori. Tormina & melle curãtur, in quo ſunt apes immortuæ decocto. Coli uitiũ efficaciſſime ſanatur aue galerita aſſa in cibo ſumpta. Quidam in uaſe nouo cum plumis exuri iubent, contericq; in cinerem, bibiq; ex aqua cochlearibus ternis per quatriduum. Quidam cor eius adalligari femini. Alij recens tepensq; adhuc deuorari. Conſularis Aſprenatum domus eſt, in qua alter è fratribus colo liberatus eſt, aue hac in cibo ſumpta, & corde eius armilla aurea incluſo: alter ſacrificio quodã facto crudis laterculis ad formam camini, atque ut ſactũ peractum erat obſtructo ſacello. Vnũ eſt oſſifrago inteſtinum mirabili natura, omnia deuorata conficienti. Huius partem extremam adalligatam prodeſſe contra colum conſtat. Sunt occulti interaneorum morbi, de quibus mirum proditur. Si catuli priuſq; uideant applicentur triduo

ſtomacho maxime ac pectori, & ex ore ægri ſuctum lactis accipiant, tranſire ulm morbi, poſtremo exanimari, diſſectisq́; palàm fieri ægri cauſas. Mori & humari debere eos obrutos terra. Magi quidem ueſpertilionis ſanguine contacto uentre, in totum annū caueri dolorem tradunt: Aut in dolore ſi quis aquam per pedes fluentem haurire ſuſtineat.

Ad calculos & ueſicæ dolores, teſtiumq́; & inguinū tumores, & ad panos. Ca. VIII.

MVrino fimo contra calculos illinire uentrem prodeſt. Herinacei carnem iucundam eſſe aiunt, ſi capite percuſſo uno ictu interficiatur, priusq́ in ſe urinā reddat, eos qui carnem ederint, ſtranguriæ morbū contrahere minime poſſe. Hæc caro ad hunc modum occiſi, ſtillicidia ueſicæ emendat. Item ſuffitus ex eodem. Quod ſi urinam in ſe reddiderit, eos qui carnē ederint, ſtranguriæ morbum cōtrahere traditur. Iubent & uermes terrenos bibi ex uino aut paſſo ad comminuendos calculos, uel cochleas decoctas uti ſuſpirioſis. Eaſdē exemptas teſtis tritasq́; tres in uini cyatho bibi, ſequenti die duas, tertia die unam, ut ſtillicidia urinæ emendent. Teſtarum uero inanium cinerē ad calculos pellendos. Item hydri iecur bibi, uel cinerē ſcorpionum in pane ſumi, uel ſi quis cum locuſta edit. Lapillos qui in gallinaceorum ueſica, aut in palumbium uentriculo inueniantur, conteri, & potioni inſpergi. Item membranam è uentriculo gallinacei aridam: uel ſi recens ſit, toſtam. Fimum quoq́ palumbinū in ſaba ſumi contra calculos, & alias difficultates ueſicæ. Similiter plumarum cinerem palumbiū ferorū ex aceto mulſo. Et inteſtinorum ex his cinerē cochlearibus tribus è nido hirundinū. Gryllum dilutū aqua calida. Oſſifragi uentrem areſactum. Turturis fimū in mulſo decoctum, uel ipſius decoctæ ius. Turdos quoq́ ediſſe cum baccis myrti prodeſt urinæ. Cicadas toſtas in patellis. Millepedam oniſcon bibiſſe. Et in ueſicæ doloribus decoctum agninorum pedum. Aluum ciet gallinaceorū diſcoctorū ius, & acria mollit. Ciet & hirundinum fimum adiecto melle ſubditum. Sedis uitijs efficaciſſima ſunt œſypum (quidam adijciunt pompholygem, & roſaceum) canini capitis cinis, ſenecta ſerpentis ex aceto ſi rhagades ſint, cinis fimi canini candidi cum roſaceo: aiuntq́; inuentum Æſculapij eſſe, & eodem uerrucas efficaciſſime tolli: murini fimi cinis, adeps cygni, ſeuum bouis. Procidentia alui ſuccus cochlearū punctis euocatus illita depellit. Attritis medetur cinis muris ſyluatici cū melle, uel herinacei, uel ueſpertilionis. Et anſerinus cum cerebro, & alumine, & œſypo. Fimū columbinū cum melle. Condylomatis priuatim araneus dēpto capite pedibusq́; infricatur. Ne acria perurant, adeps anſerinus, cum cera punica, ceruſa, roſaceo: Adeps cygni. Hæc & hæmorrhoidas ſanare dicuntur. Iſchiadicis cochleas crudas tritas cum uino aminæo & pipere, potu prodeſſe dicunt. Lacertam uiridem in cibo ablatis pedibus, interaneis, capite. Sic & ſtellionem, adiectis huic papaueris nigri obolis tribus. Ruptis, conuulſis fel ouium cum lacte mulierū. Veterdorum formicationibus uerrucisq́; medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies. Cæteris uitijs uellerū eius uel ſordidorum cinis ex aqua. Seuū ex omento pecudis, præcipue à renibus admixto cinere pumicis & ſale. Lana ſuccida ex aqua frigida. Carnes pecudis combuſtæ ex aqua. Mulæ ungulatum cinis. Dentis caballini cōtuſi farina inſperſa. Teſtibus uero farina ex oſſibus canini capitis ſine carne tuſis. Si decidat teſtium alter, ſpumam cochlearum illitam remedio eſſe tradunt. Tetris ibi ulceribus & manantibus auxiliantur canini capitis recētis cineres. Cochleæ latæ paruæ cōtritæ ex aceto, uel cinis eius. Mel in quo apes ſunt emortuæ cum reſina. Cochleæ nudæ quas in Africa gigni diximus, tritæ cum thuris polline & ouorum albo, triceſimoq́; die reſoluunt. Aliqui pro thure bulbum admiſcent. Hydrocelicis ſtelliones mire prodeſſe tradunt, capite, pedibus, interancisq́; demptis, reliquum corpus inaſſatum. In cibo id ſæpius datur, ſicut ad urinæ incontinentiam. Caninū adipem cum alumine ſciſſo ſabæ magnitudine. Cochleas Africanas cum ſua carne & teſta crematas poto cinere. Anſerū trium linguas inaſſatas in cibo: huius rei autor eſt Anaxilaus. Panos aperit ſeuum pecudum cum ſale toſto. Murinum fimum admixto thuris polline, & ſandaracha diſcutit. Lacertæ cinis, & ipſa diuiſa impoſita. Item multipeda contrita admixta reſina terebinthina ex

partē

parte tertia. Quidam & ſinopidem admiſcent cochleæ contuſæ: & per ſe cinis inanium cochlearum ceræ mixtus, diſcuſſoriam uim habet. Fimum columbarum per ſeſe, uel cum farina hordeacea, aut auenacea illitũ. Cantharides mixta calce panos, ſcalpelli uice auferũt. Inguinum tumorem cochleæ minutæ cum melle illitæ leniunt. Varices ne naſcantur, lacertæ ſanguine pueris crura ieiunis à ieiuno illinuntur.

Ad podagras & articulorum dolores. Cap. IX.

POdagras lenit œſypum cum lacte mulieris & ceruſa. Fimum pecudũ quod liquidum reddũt. Pulmones pecudũ. Fel arietis cum ſeuo. Mures diſſecti impoſiti. Sanguis muſtelæ cum plantagine illitus, & uinæ combuſtæ cinis ex aceto & roſaceo, ſi penna illinatur, uel ſi cera & roſaceum admiſceatur: Fel caninũ, ita ne manu attingatur, ſed penna illinatur. Fimum gallinarũ. Vermium terrenorum cinis cum melle, ita ut tertio die ſoluãtur. Alij ex aqua illinire malunt. Alij ipſos aceto menſura cum mellis cyathis tribus, pedibus antè roſaceo perunctis. Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum & articulorũ dolores. Bibuntur autẽ binæ in uino tritæ. Eædem illinuntur cum helxines herbæ ſucco. Quidam ex aceto intriuiſſe contenti ſunt. Quidam ſale cum uipera cremato in olla noua, & ſæpius ſumpto, aiunt podagra liberari. Vtile eſſe & adipe uiperino pedes perungi. Et de miluo affirmant, ſi inueterato tritoq́ quantum tres digiti capiant bibatur ex aqua. Aut ſi pedes ſanguinent cum urtica, uel pennis eorũ (cum primum naſcentur) tritis cum urtica. Quin & fimus eorum articulorum doloribus illinitur. Item cinis muſtelæ aut cochlearum, & cum amylo uel tragacantho. Incuſſos articulos aranei telæ cõmodiſſime curant. Sunt qui cinere earum uti malint, ſicut fimi columbini cinere, cũ polenta & uino albo. Articulis luxatis præſentaneum eſt & ſeuum pecudis cum cinere è capillo mulierum. Pernionibus quoque imponitur ſeuum pecudũ cum alumine. Canini capitis cinis, aut fimi murini. Quod ſi putrida ſint ulcera, cera addita ad cicatricẽ perducunt, uel gryllorum crematorum fauilla ex oleo. Item muris ſyluatici cum melle. Vermium quoq; terrenorũ cum oleo uetere. Et cochleæ quæ nudæ inueniuntur. Vlcera omnia pedum ſanat cinis earum, quæ uiuæ combuſtæ ſint. Fimiq́ gallinacei cinis exulcerationes, columbini fimi cinis ex oleo. Attritus etiam calciamentorum ueteris ſoleæ crematæ cinis, agninus pulmo & arietis ſanat. Dẽtis caballini contuſi farina priuatim ſubluuiẽ. Lacertæ uiridis ſanguis ſubtritus, & hominum & iumentorum pedes ſublitus ſanat. Clauos pedũ urina muli mulæ'ue cum luto ſuo illita. Fimum ouium. Iecur lacertæ uiridis, uel ſanguis flocco impoſitus. Vermes terreni ex oleo. Stellionis caput cum uiricis pari modo tritum ex oleo. Fimum columbinum decoctum ex aceto. Verrucas uero omnium generum urina canis recens cum ſuo luto illita. Fimi canini cinis cum cera. Fimum ouium. Sanguis recens murinus illitus, uel ipſe mus diuulſus. Herinacei fel. Caput lacertæ uel ſanguis, uel cinis totius. Membrana ſenectutis anguium. Fimum gallinaceũ cum oleo & nitro. Cantharides cum uua taminia intritæ exedunt, Sed ita erosas alijs quæ ad perſananda ulcera monſtrauimus, curari oportet.

Remedia aduerſus morbos toti corpori. Cap. X.

NVnc reuertemur ad ea quæ totis corporibus metuenda ſunt. Fel canis nigri maſculi amuletum eſſe magi dicunt domus totius, ſuffitæ eo purificatæ'ue contra omnia mala medicamenta. Item ſanguine canis reſperſis parietibus, genitaliq́; eius ſub limine ianuæ defoſſo. Minus mirentur hoc, qui ſciunt fœdiſſimum animalium in quantũ magnificent ricinum, quoniam uni nullus ſit exitus ſaginæ, nec finis alia quàm morte, diutius in fame uiuenti. Septenis ita diebus duraſſe tradũt: at in ſatietate paucioribus dehiſcere: hũc ex aure ſiniſtra canis omnes dolores ſedare adalligatum. Eundem in augurio uitalium habent. Nam ſi æger ei reſpondeat qui intulerit, à pedibus ſtanti interrogantiq́; de morbo, ſpem uitæ certam eſſe: moriturum nihil reſpondere. Adijciunt ut euellatur ex aure læua canis, cui non ſit alius quàm niger color. Nigidius fugere tota die canes conſpectum eius qui è ſue id animal euellerit, ſcriptũ reliquit. Rurſus magi tradunt, lymphatos ſangui-

nis talpæ aſperſu reſipiſcere. Eos uero qui à nocturnis dijs Fauniſq; agitẽtur, draconis lingua & oculis, & felle, inteſtiniſq; in uino & oleo decoctis, ac ſub diuo noctu refrigeratis, perunctos matutinis ueſpertiniſq; liberari. Perfrictionibus remedio eſſe tradit Nicander amphisbænã mortuam adalligatã, uel pellem tantũ eius. Quinimo arbori quæ cædatur adalligata non algere cædentes, faciliuſq; ſuccidere. Itaq; ſola ſerpentiũ frigori ſe committit, prima omniũ procedens & ante cuculi cantũ. Aliud eſt cuculo miraculũ, quo quis loco primo audiat alitẽ illam, ſi dexter pes circunſcribatur, ac ueſtigium id effodiaẽ, non gigni pulices ubicunq; ſpargatur. Paralyſin cauentibus pinguia gliriũ decoctorum & ſoricum utiliſſima tradunt eſſe: Millepedas ut in anginis diximus potas phthiſin ſentientibus, lacertam uiridem decoctam in uini ſextarijs tribus ad cyathũ unum, ſingulis cochlearibus ſumptis per dies donec conualeſcant. Cochlearum cinerem potum in uino. Comitialibus morbis œſypum cum myrrhæ momento, & uini cyathis duobus, dilutum magnitudine nucis auellanæ à balineo potum. Teſticulos arietinos inueteratos tritoſq; dimidio denarij pondere in aqua uel lactis aſinini hemina. Interdicitur uini potus quinis diebus antè & poſtea. Magnifice laudatur & ſanguis pecudum potus. Item fel cum melle præcipue agninum. Catulus lactens ſumptus abſciſſo capite pedibuſq; ex uino & myrrha. Lichen mulæ potus in oxymelite cyathis tribus. Stellionis tranſmarini cinis potus in aceto. Tunicula ſtellionis, quam eodem modo ut anguis exuit, pota. Quidã & ipſum harũdine exenteratum inueteratumq; bibendum dedere. Alij in cibo in ligneis uerubus inaſſatũ. Operæpretium eſt ſcire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, alias deuoranti eam, quoniã nullum animal fraudulentius inuidere homini tradunt. Inde ſtellionũ nomen aiunt in maledictũ tranſlatum. Obſeruãt cubile eius æſtatibus. Eſt aũt in locis hoſtiorũ feneſtrarumq;, aut cametis ſepulchris ue: Ibi uere incipiente fiſſis harũdinibus textas opponunt caſas, quarũ anguſtijs etiã gaudet, eo facilius exuens circundatũ torporem. Sed eo derelicto nõ poteſt remeare. Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur. Prodeſt & cerebrũ muſtelæ inueteratũ potumq;, & iecur eius: Teſticuli uuluæq; aut uentriculus inueteratus cum coriandro, ut diximus: Itẽ cinis, ſylueſtris uero tota in cibo ſumpta. Eadem omnia prædicantur ex uiuerra. Lacerta uiridis cum condimentis quæ faſtidiũ abſtergeant, ablatis pedibus & capite: Cochlearum cinis addito ſemine lini & urticæ cum melle inunctos ſanat. Magis placet draconis cauda in pelle dorcadis alligata ceruinis neruis. Vel lapilli è uentre pullorũ hirundinum ſiniſtro lacerto annexi. Dicunẽ enim excluſo pullo lapillũ dare. Quod ſi pullus is detur incipienti in cibo quem primũ peperit, cũ quis primũ tentatus ſit, liberatur eo malo. Poſtea medetur hirundinũ ſanguis cum thure uel cor recens deuoratũ. Quin & è nido earũ lapillus impoſitus recreare dicitur confeſtim, & adalligatus perpetuo tueri. Prædicatur & iecur milui deuoratũ, & ſenectus ſerpentium. Iecur uulturis tritum cum ſuo ſanguine ter ſeptenis diebus potũ. Cor pulli uulturini adalligatum. Sed & ipſum uulturem in cibo dari iubent, & quidem ſatiatũ humano cadauere. Quidam pectus eius bibendum cenſent, & in cerrino calice. Aut teſtes gallinacei ex aqua & lacte, antecedente quinq; dierum abſtinẽtia uini, ob id inueteratos. Fuere & qui uiginti unam muſcas ruffas, & quidem emortuas in potu darent, infirmioribus pauciores.

Contra morbũ regium, & phreneticos, & contra febres & hydropicos. Cap. XI.

MOrbo regio reſiſtunt ſordes auriũ, aut mammarũ pecudis denarij pondere cũ myrrhæ momento, & uini cyathis duobus. Canini capitis cinis in mulſo. Multipeda in uini hemina. Vermes terreni in aceto mulſo cũ myrrha. Gallina ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis uino, quod bibatur. Cerebrũ perdicis aut aquilæ in uini cyathis tribus. Cinis plumarũ aut interaneorum palumbis in mulſo ad cochlearia tria. Paſſerum cinis ſarmentis crematorũ cochlearibus duobus in aqua mulſa. Auis icterus uocaẽ à colore, quæ ſi ſpectetur, ſanari id malũ tradũt, & auẽ mori. Hanc puto latine uocari galgulum. Phreneticis prodeſſe uideẽ pulmo pecudũ calidus circa caput alligatus. Nã non mo-

do muris

do muris cerebrũ dare potui ex aqua, aut cinerẽ muſtelæ, uerumetiam inueteratas herinacei carnes quis poſſit ferenti, etiamſi certa ſit medicina? Bubonis certe oculorum cinerem inter ea quibus prodigioſe uitam ludificantur, acceperim. Præcipueq́; febriũ medicina plantis eorũ renuntiat. Nanq; & in xii. ſigna digeſſere eam ſole tranſmeante, iterumq́; luna, quod totum abdicandũ paucis exemplaribus docebo. Siquidẽ crematis, tritisq́; cum oleo perungi iubent ægros, cũ geminos tranſit ſol, criſtis, & auribus, & unguibus gallinaceorũ. Si luna, radijs barbisq́; eorũ. Si uirginẽ alteruter, hordei granis. Si ſagittariũ, ueſpertilionis alis. Si leonẽ luna, tamaricis fronde, & adijciunt ſatiuæ. Si aquariũ, è buxo carbonibus tritis. Ex iſtis confeſſa, aut certe ueriſimilia ponemus, ſicut & lethargũ olfactorijs excitari. Inter ea fortaſſis muſtelæ teſticulis inueteratis, aut iocinere uſto. His quoq; pulmonẽ pecudis calidũ circa caput adalligari putant utile. In quartanis medicina clinice propemodũ nihil pollet. Quamobrem plura eorum remedia ponemus, primumq́; ea quæ adalligari iubent: puluerẽ, in quo ſe accipiter uolutauerit, lino rutilo in linteolo: Canis nigri dentem longiſſimum. Pſeudoſphecen uocant ueſpam, quæ ſingularis uolitat, hanc ſiniſtra manu apprehenſam ſubnectunt, alij uero quam quis eo anno uiderit primã. Viperæ caput abſciſſum in linteolo, uel cor uiuentis exemptũ. Muris roſtellum auriculasq́; ſummas roſeo panno, ipſumq́; dimittunt. Lacertæ uiridis uiuæ dextrum oculum effoſſum, mox cum capite ſuo deciſo, in pellicula caprina. Scarabeum qui pilulas uoluit. Propter hunc Ægypti magna pars ſcarabeos inter numina colit, curioſa Apionis interpretatione, qua colligat ſolis operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos gentis ſuæ ritus. Sed & aliũ adalligant magi, cui ſunt cornicula reflexa ſiniſtra manu collectum. Tertium qui uocatur fullo, albis guttis, diſſectum utriq; lacerto adalligant. Cætera ſiniſtro. Cor anguinum ſiniſtra manu exemptum uiuẽtibus. Scorpionis caudæ quatuor articulos cum aculeo panno nigro, ita ut nec ſcorpionẽ dimiſſum, nec eum qui alligauerit, uideat æger triduo. Poſt tertium circuitum id condat. Erucam in linteolo ter lino circundant totidem nodis, ad ſingulos dicentes, quare faciat qui medebitur. Limacem in pellicula, uel quatuor limacũ capita præciſa harundine. Multipedam lana inuolutam. Vermiculos ex quibus tabani fiunt, antequam pennas germinent. Alios è ſpinoſis frutectis lanuginoſos. Quidã ex illis quaternos incluſos iuglandis nucis putamine adalligãt. Cochleasq́; quæ nudæ inueniunt. Stellionem incluſum capſulis ſubijciunt capiti, & ſub deceſſu febris emittũt. Deuorari autem iubent cor mergi marini ſine ferro exemptum, inueteratumq́; conteri, & in calida aqua bibi. Corda hirundinũ cum melle: Alij fimũ drachma una in lactis caprini & ouilli, uel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones. Sunt qui totas cenſeant deuorandas. Aſpidis cutem pondere ſexta parte denarij cum piperis pari modo, Parthorum gentes in remedium quartanæ bibunt. Chryſippus philoſophus tradidit phryganion adalligatũ remedio eſſe quartanis. Quod eſſet animal, neq; ille deſcripſit, nec nos inuenimus qui nouiſſet. Demonſtrandum tamen fuit à tam graui autore dictum, ſi cuiuſquam cura efficacior eſſet ad inquirendum. Cornicis carnes eſſe, & nidum illinire in longiſſimis morbis utiliſſimum putant. Et in tertianis fiat poteſtas experiendi, quoniã miſeria ſpei delectat, an'ne aranei quẽ lycon uocant, tela cum ipſo ſpecu toto reſina ceraq; impoſita utriſq; temporibus & fronti proſit: aut ipſe calamo adalligatus, qualiter & alijs febribus prodeſſe traditur. Item lacerta uiridis adalligata uiua in eo uaſe quod capiat. Quo genere & recidiuas frequenter abigi affirmãt. Hydropicis œſypum ex uino addita myrrha modice potui datur, nucis auellanæ magnitudine. Aliqui addũt & anſerinum adipem, & oleum myrteũ. Sordes ab uberibus ouium eundem effectum habent. Item carnes inueteratæ herinacei ſumptæ. Vomitus quoq; canum illitus uentri, aquam trahere promittitur.

Ad ignẽ ſacrũ, ad carbunculos, furunculos, ambuſta, neruorũq́; contractiones. Ca. xii.

IGni ſacro medetur œſypum cum pompholyge & roſaceo, ricini ſanguis, uermes terreni ex aceto illiti, gryllus contritus in manibus. Quo genere præſtat, ut qui id fecerit anteq́;

incipiat uitium, toto eo anno careat. Oportet autẽ eum ferro cum terra cauernæ ſuæ tolli. Adeps anſeris. Viperæ caput aridum aſſeruatũ & combuſtum, dein ex aceto impoſitum: Senectus ſerpentiũ ex aqua illita à balineo cum bitumine & ſeuo agnino. Carbunculus fimo columbino aboleť per ſe illito, uel cum lini ſemine ex aceto mulſo. Itẽ apibus quæ in melle ſunt immortuæ impoſitis. Polentaq; impoſita inſperſa. Si in uerendis ſit, cæteriſq; ibi ulceribus occurrit è melle œſypum cum plumbi ſquamis. Item fimum pecudum incipientibus carbunculis. Tubera & quæcũq; molliri opus ſit, efficaciſſime anſerino adipe curantur. Idem præſtat & gruũ adeps. Furunculis mederi dicitur araneus, priuſquàm nominetur impoſitus, & tertia die ſolutus. Mus araneus pendens enecatus, ſic ut terram nec poſtea attingat, ter circundatus furunculo, toties expuentibus medente & eo cui medebitur. Ex gallinaceo fimo quod eſt ruffum maxime recens illitum ex aceto. Ventriculus ciconiæ ex uino decoctus. Muſcæ impari numero infricatæ digito medico. Sordes ex pecudum auriculis. Seuum ouium uetus cum cinere è capillis mulierum. Seuum arietis cum cinere pumicis & ſalis pari pondere. Ambuſtis canini capitis cinis medetur. Item glirium cum oleo. Fimum ouium cum cera commixtum. Murium cinis & cochlearum, idq; ſic, ut ne cicatrix quidem appareat. Item adeps uiperinus. Fimi columbini cinis ex oleo illitus. Neruorum nodis medetur capitis uiperini cinis ex oleo cyprino illitus. Terreni uermes cum melle illiti. Dolores tollit eorum amphiſbæna mortua adalligata. Adeps uulturinus cum uentre arefactus, contrituſq; cum adipe ſuillo inueterato. Cinis è capite bubonis in mulſo potus cum lilij radice, ſi magis credimus. In contractione neruorũ caro palumbina in cibis prodeſt & inueterata. Herinacei ſpaſticis. Item muſtelæ cinis. Serpentium ſenectus in pelle taurina adalligata ſpaſmos fieri prohibet. Opiſthotonos milui iecur aridum tribus obolis in aquæ mulſæ cyathis tribus potum. Reduuias & quæ in digitis naſcuntur pterygia, tollunt canini capitis cinis, aut uulua decocta in oleo, ſuperillito butyro ouillo cum melle. Item folliculus cuiuslibet animalis fellis. Vnguium ſcabritiam cantharides cum pice tertio die ſolutæ, aut locuſtæ frictæ cum ſeuo hircino: Pecudũ ſeuum. Alij qui miſcent uiſcum & portulacam, alij æris florem & uiſcum, ita ut tertio die ſoluant.

Ad ſanguinem ſiſtendum & tumores uulnerum, ulcera, uulnera, & alia mala, ex animalibus remedia. Cap. XIII.

SAnguinem ſiſtit in naribus ſeuum ex omento pecudum inditum. Item coagulum ex aqua maxime agninũ ſubductum uel infuſum, etiã ſi alia non proſint. Adeps anſerinus cum butyro pari pondere paſtillis ingeſtus. Cochlearum terrena. Sed & ipſæ extractæ teſtis. E naribus fluentem ſiſtunt cochleæ contritæ fronti illitæ. Aranei telæ ſuppoſitæ. Gallinacei cerebellum, uel ſanguinis profluuia ex cerebro. Item columbinus ſanguis ob id ſeruatus concretuſq;. Si uero ex uulnere immodice fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impoſitus mire ſiſtit. Vulneribus medetur œſypũ cum hordei cinere & ærugine æquis partibus. Ad carcinomata quoque ac ſerpentia ualet. Erodit & ulcerum margines: carneſq; excreſcentes ad æqualitatem redigit. Explet quoque, & ad cicatricem perducit. Magna uis & in cinere pecudum fimi ad carcinomata, addito nitro aut cinere ex oſſibus feminum agninorum, præcipue in his ulceribus quæ cicatricem non trahant. Magna & pulmonibus quoque arietum. Excreſcentes carnes in ulceribus ad æqualitatem efficaciſſime reducunt. Fimo quoque ipſo ouium ſub teſto calefacto & ſubacto, tumor uulnerum ſedatur. Fiſtulæ purgantur ſanantúrque. Item epinyctides. Summa uero uis in canini capitis cinere: excreſcentia omnia ſpodij uice erodit ac perſanat. Et murino fimo eroduntur. Item muſtelæ fimi cinere. Duritias etiam in alto ulcerum & carcinomata perſequitur multipeda trita, admixta reſina terebinthina & ſinopide. Eadémque utiliſſima ſunt in his ulceribus, quæ uermibus periditantur. Quin & uermium ipſorum genera mirandos uſus habent. Coſſes qui in ligno naſcuntur, ſanant ulcera omnia. Nomas uero, combuſti cum pari pondere aniſi, & ex oleo illiti. Vulnera recentia conglutinant

terreni

terreni,adeo ut neruos quoque abſciſos illitis ſolidari infra ſeptimum diem perſuaſum ſit: itaque in melle ſeruandos cenſent. Cinis eorũ margines ulcerum duriores abſumit,cum pice liquida uel ſimblio melle. Quidam arefactis in ſole ad uulnera ex aceto utuntur, nec ſoluunt niſi biduo intermiſſo.Eadem ratione & cochlearũ terrena proſunt: totæq́ exemptæ tuſæ & impoſitæ,recentia uulnera conglutinant,& nomas ſiſtunt. Herpes quoq; animal à Græcis uocatur,quo præcipue ſanantur quæcunque ſerpunt. Cochleæ proſunt eis cum teſtis ſuis tuſæ:cum myrrha quidem & thure,etiam præciſos neruos ſanare dicuntur. Draconum quoque adeps ſiccatus ſole magnopere prodeſt: Item gallinacei cerebrum recentibus plagis,ſale uiperino in cibo ſumpto. Tradunt & ulcera tractabiliora fieri,& ſanari celerius. Antonius Muſa medicus cum incidiſſet in ſanabilia ulcera,uiperas edendas dabat,miraq́ celeritate perſanabat. Tryxalidũ cinis margines ulcerũ duros aufert cũ melle. Item fimi columbini cinis cum arſenico & melle ea quæ erodenda ſunt.Bubonis cerebrum cum adipe anſerino mire uulnera dicitur glutinare: quæ uero uocantur cacoëthe,cinis ſeminum arietis cum lacte muliebri, diligenter prius elutis linteolis. Vlula auis cocta in oleo,cui liquato miſcetur butyrum ouillum & mel. Vlcerum labra duriora apes in melle mortuæ emolliunt. Et elephantiaſin ſanguis & cinis muſtelæ. Verberum uulnera atque uibices pellibus ouium recentibus impoſitis obliterantur. Articulorum fracturis cinis feminum pecudis peculiariter medetur. Efficacius cum cera. Idem medicamentum fit ex maxillis ſimul uſtis, cornuq́ue ceruino & cera mollita roſacco. Oſſibus fractis caninum cerebrum linteolo illito,ſuperpoſitis lanis quæ ſubinde ſuffundantur ferè XIIII. diebus ſolidat: nec tardius cinis ſylueſtris muris cum melle,aut cum uermium terrenorum cinere, qui etiam oſſa extrahit. Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo præcipue ex ariete,ſeuum ex nitro: Lacertæ uiridis cinis: Vernatio anguium ex uino decocta: Fimum columbinum ex melle. Item uitiligines albas ex uino. Ad uitiliginem & cantharides cum rutæ foliorum duabus partibus in ſole, donec formicet cutis, tolerandæ ſunt. Poſtea fouere,oleoq́ perungere,neceſſarium, iterumq́ illinere,idq́ diebus pluribus facere,cauentes exulcerationem multam. Ad eaſdem uitiligines,& muſcas illini iubent cum radice lapathorum: gallinarum fimum candidum,ſeruatum in oleo uetere cornea pyxide,ueſpertilionum ſanguinem: fel herinacei ex aqua.Scabiem uero,bubonis cerebrum cum aphronitro: ſed ante omnia ſanguis caninus ſedat pruritum cochleæ minutæ,latæ, contritæ,illitæ. Harundines,& tela,quæq; alia extrahenda ſunt corpori,euocat mus diſſectus impoſitus. Præcipue uero lacerta diſſecta, & uel caput eius tantum contuſum cum ſale impoſitum: Cochleæ ex his quæ gregatim folia ſectantur, contuſæ impoſitæq́ cum teſtis,& eæ quæ mandunt exemptæ teſtis: ſed cum leporis coagulo efficaciſſime: Oſſa anguium eundem cum coagulo cuiuſcunq; quadrupedis intra tertium diem approbant effectum. Laudantur & cantharides tritæ cum farina hordeacea.

Ad muliebria mala medenda,& conceptus maturandos. Cap. XIIII.

IN muliebribus malis membranæ à partu ouium proficiunt, ſicut in capris retulimus. Fimum quoque pecudum eoſdem uſus habet. Locuſtarum ſuffitu ſtranguriæ maxime mulierum iuuantur. Gallinaceorũ teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier,mares in utero fieri dicuntur. Partus conceptus hyſtricũ cinis potus continet: maturat caninum lac potũ: euocat membrana è canum ſecundis,ſi terram non attigerit. Lumbos parturientium potus lactis: Fimum murinum aqua pluuia dilutum,mammas mulierum à partu tumeſcentes reficit. Cinis herinaceorum cum oleo peruncturum cuſtodit partus contra abortus. Facilius enituntur,quæ fimum anſerinũ cum aquæ cyathis duobus ſorbuere: aut ex utriculo muſtelino per genitale effluẽtes aquas. Vermes terreni illiti in ceruices & ſcapulas,ne nerui doleant præſtant. Grauidis ſecundas pellunt in paſſo poti. Iidem per ſe impoſiti,mammarum ſuppurationes concoquunt & aperiunt,extrahuntq́,& ad cicatricem perducunt. Lac deuocant poti cum mulſo. Inueniuntur & in gramine uermiculi, qui adalligati collo,

continent

continent partum. Detrahuntur autẽ ſub partu, aliâs eniti nõ patiuntur. Cauendũ etiam ne in terra ponantur. Conceptus quoq; cauſa dantur in potu quini aut ſepteni. Cochleæ in cibo ſumptæ accelerant partum. Item conceptũ impoſitæ cum croco. Eædẽ ex amylo & tragacantha illitæ, profluuia ſiſtunt. Proſunt & purgationibus ſumptæ in cibo, & uuluam auerſam corrigunt cũ medulla ceruina, ita ut uni cochleæ denarij pondus addat̃ & cyperi. Inflationes quoq; uuluarum diſcutiunt exemptæ teſtis, tritæq́; cũ roſacco. Ad hæc aſtypalæicæ maxime eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnogræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur aluo, prius irino ſucco perunctæ. Sunt & minutæ longæq́;, candidæ cochleæ, paſſim oberrantes. Ex arefactæ ſole in tegulis, tuſæq́; in farina, miſcent̃ lomento æquis partibus, candoremq́; & leuorẽ corpori afferunt. Scabendi deſideria tollũt minutæ & latæ cum polenta. Viperam mulier prægnãs ſi tranſcenderit, abortũ faciet: Item amphisbænam, mortuã duntaxat. Nam uiuã habentes in pyxide, impune tranſeunt, etiam ſi mortua ſit, atq; aſſeruata, partus faciles præſtat uel mortua. Mirum, ſi non adſeruatam tranſcenderit grauida, innoxiam fieri, ſi protinus tranſcendat adſeruatam. Anguis inueterati ſuffitus menſtrua adiuuant. Anguium ſenectus adalligata lumbis, faciliores partus facit, protinus à puerperio remouenda. Dant & in uino bibendã cum thure: aliter ſumpta, abortũ facit. Baculus quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Tryxalidũ cinis illitus cum melle, purgationes. Item araneus qui filum deducit ex alto: capi debet manu caua, tritusq́; admoueri: quod ſi redeuntẽ prehenderit, inhibebit idem purgationes. Lapis aëtites in aquilæ repertus nido, cuſtodit partus contra omnes abortuũ inſidias. Penna uulturina ſubiecta pedibus adiuuat parturientes. Ouum corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit. Fimum accipitris in mulſo potũ, uidetur fœcundas facere. Vuluarũ duritias & collectiones, adeps anſerinus aut cygni emollit. Mammas à partu cuſtodit adeps anſeris cum roſacco & araneo. Phryges & Lycaones mãmis puerperio uexatis inuenere otidum adipẽ utilem eſſe: his quæ uulua ſtrangulentur, & blattas illinunt. Ouorum perdicis putaminum cinis, cadmiæ mixtus, & ceræ, ſtantes mammas ſeruat. Putant & ter circunductas ouo perdicis, nõ inclinari. Et ſi ſorbeantur eadẽ, fœcunditatẽ facere, lactis quoq; copiã. Cum anſerino adipe perunctis mammis, dolores minuere, molas uteri rumpere, ſcabiẽ uuluarũ ſedare, ſi cum cimice trito illinãtur. Veſpertilionũ ſanguis pſilothri uim habet: ſed malis puerorum illitus nõ ſatis proficit, niſi erucæ uel cicutę ſemen poſtea inducatur: ſic enim aut in totum tolluntur pili, aut nõ excedunt lanuginem. Idem & cerebro eorũ profici putant. Eſt autem duplex, rubens utiq; & candidum. Aliqui ſanguinem & iecur eius admiſcent. Quidam in tribus heminis olei diſcoquunt uiperam, exemptis oſſibus pſilothri uice utuntur, euulſis prius pilis quos renaſci nolunt. Fel herinacei pſilothrum eſt utiq; mixto cerebro ueſpertilionis, & lacte caprino: Item per ſe cinis cum lãcte canis primi partus, euulſis pilis, quos renaſci nolunt, uel nondum natis perunctis partibus, alij non ſurgunt: Idẽ euenire traditur ſanguine ricini euulſi cani: Item hirundinino ſanguine uel felle.

Promiſcuæ medicinæ. Cap. XV.

QVis formicarum ſupercilia denigrari cum muſcis tritis tradunt. Si uero oculi nigri naſcentium placeant, ſoricem prægnanti edendum. Capilli ne caneſcant, uermium terrenorũ cinere præſtari admixto oleo. Infantibus qui lacte concreto uexantur, præſidio eſt agninum coagulum ex aqua potum. Aut ſi uitium coagulato lacte acciderit, diſcutitur coagulo ex aceto dato. Ad dentitionem cerebrum pecoris utiliſſimum eſt. Oſſibus in canino fimo inuentis, aduſtio infantium, quæ uocatur ſiriaſis, adalligatis emendatur. Ramices infantium lacertæ uiridis admotæ dormientibus morſu emendantur. Poſtea harundini adalligatæ ſuſpenduntur in fumo, traduntq́; pariter cum ea expirante ſanari infantem. Cochlearũ ſaliua illita infantium oculis, palpebras corrigit gignitq́;. Ramicoſis cochlearum cinis cum thure ex oui albo ſucco illitus per dies XXX. medetur. Inueniuntur

in

in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ, eæ dentitionem facilem præſtant adalligatæ. Cochlearum inanium cinis admixtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet. Oportet autē cineri miſceri ſaniē punctis emiſſam è cerebro uiperæ. Cerebrum uiperæ illigatum pelliculæ, dentitiones adiuuat. Ad idem ualent & grandiſſimi dentes ſerpentium. Fimum corui lana adalligatū infantium tuſſi medetur. Vix eſt ſerio complecti quædā, non omittenda tamen, quia ſunt prodita. Ramici infantiū lacerta mederi iubent. Marem hanc prehendi: Id intelligi & quod ſub cauda unā cauernam habeat. Id agēdum ut per aurum aut argentum, aut oſtiū mordeat uirium. Tum in calice nouo illigať, & in fumo ponitur. Vrina infantiū cohibetur muribus elixis in cibo datis. Scarabeorū cornua grandia denticulata, adalligata his amuleti naturam obtinēt. Bouis capiti lapillum ineſſe tradunt, quem ab eo expui ſi necem timeat: inopinatis præciſo capite exemptum, adalligatumq́ꝫ, mire prodeſſe dentitioni. Item cerebrum eiuſdem ad eundem uſum adalligari iubent. Et limacis lapillū ſiue oſſiculum quod inuenitur in dorſo: Magnifice iuuat & ouis cerebrum gingiuis illitum. Sicut aures adeps anſerinus cum ocimi ſucco impoſitus. Sunt uermiculi in ſpinoſis herbis aſperi, lanuginoſi, hos adalligatos protinus mederi tradunt infantibus, ſi quid ex cibo hæreat. Somnos allicit œſypum cum myrrhæ momēto in uini cyathis duobus dilutum, uel cum adipe anſerino & uino myrrite: Auis cuculus leporina pelle adalligatus: Ardeolæ roſtrum in pelle aſinina fronti adalligatum. Putant & per ſe roſtrum eiuſdem effectus eſſe uino collutū. E diuerſo ſomnum arcet ueſpertilionis caput aridum adalligatum. In urina uirili lacerta necata, uenerem eius qui fecerit, cohibet. Nam inter amatoria eſſe magi dicunt. Inhibet & fimum cochleæ & columbinum cum oleo & uino potum. Pulmonis uulturini dextræ partes uenerem concitant uiris adalligatæ gruis pelle: Item ſi lutea ex ouis quinq; columbarum, admixto adipis ſuilli denarij pondere, ex melle ſorbeantur: Paſſeres in cibo uel oua eorum. Gallinacei dexter teſtis arietina pelle adalligatus. Ibium cineres cum adipe anſeris & irino perunctis ſi conceptus ſit, partus continere: Contrà inhiberi uenerem pugnatoris galli teſticulis anſerino adipe illitis adalligatisq́ꝫ pelle arietina tradunt. Item cuiuſcunq; galli gallinacei, ſi cum ſanguine gallinacei lecto ſubijciantur. Cogunt concipere inuitas ſetæ ex cauda mulæ, ſi iunctis euellantur, inter ſe colligatæ in coitu. Qui in urinā canis ſuā ingeſſerit, diciť ad uenerē pigrior fieri. Mirum & de ſtellionis cinere (ſi uerum eſt) linamento inuolutum in ſiniſtra manu uenerem ſtimulare: ſi transferatur in dextram, inhibere. Item ueſpertilionis ſanguinem collectum flocco, ſuppoſitumq́ꝫ capiti mulierum, libidinem mouere: aut anſeris linguā in cibo uel potione ſumptam. Phthiriaſin à toto corpore pota membrana ſenectutis anguium triduo inhibet: Ac ſerum exempto caſeo potū cum exiguo ſale. Caſeos ſi cerebrum muſtelæ coagulo addatur, negāt corrumpi uetuſtate, aut à muribus attingi. Eiuſdem muſtelæ cinis ſi detur in offa gallinaceis pullis & columbinis, tutos eſſe à muſtelis. Iumentorum urinæ tormina ueſpertilione adalligato finiuntur. Verminatio ter circūlato uerēdis palumbo: mirū dictu, palumbus emiſſus moriť, iumentū liberatur confeſtim. Ebrioſis oua noctuæ per triduum data in uino, tædiū eius adducūt. Ebrietatē arcet pecudum aſſus pulmo præſumptus. Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & uino quod bibetur inſperſus, ſecuros præſtabit à temulentia: Inuenit hoc Horus Aſſyriorū rex. Præter hæc ſunt notabilia animalium ad hoc uolumen pertinentiū. Gromphenam auē in Sardinia narrant grui ſimilē, ignotam iam etiam Sardis, ut exiſtimo. In eadem prouincia eſt ophion ceruis tantum pilo ſimilis nec alibi naſcens. Iidem autores nominauerē ſirulugum, quod nec quale eſſet animal, nec ubi naſceretur tradiderunt. Fuiſſe quidem non dubito, cum & medicinæ ex eo ſint demonſtratæ. M. Cicero tradit animalia bytutos uocari, qui uites in Campania erodant.

De miraculis quarundam beſtiarum. Cap. XVI.

REliqua mirabilia ex his quæ diximus. Non latrari à cane membranam ex ſecundis canis habentem, aut leporis fimum uel pilos tenentem. In culicum genere muliones

nes non amplius quàm uno die uiuere. Eosq́ qui arborarij pici roſtrum habeāt, & mella eximant, ab apibus non attingi. Porcos ſequi eos à quibus cerebrum corui acceperint in offa. Puluerem in quo ſe mula uolutauerit, corpori inſperſum mitigare ardores amoris. Sorices fugari, ſi unus caſtratus emittatur. Anguina pelle, & ſale, & farre cum ſerpyllo contritis uno die, deiectisq́ cū uino in fauces boū uua matureſcēte, toto anno eos ualere. Vel ſi hirundinū pulli tres tribus offis dentur. Puluere è ueſtigio anguiū collecto, ſparſas apes in aluearia reuerti. Arietis dextro teſte præligato oues tantū gigni. Non laſſeſcere in ullo labore, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant. Mulas non calcitrare cum uinū biberint. Vngulas tantum mularum repertas, neq; aliam ullam materiam quæ non perroderetur à ueneno ſtygis aquæ, cum id dandum Alexandro Magno Antipater mitteret, memoria dignū eſt, magna Ariſtotelis infamia excogitatū. Nūc ad aquatilia reuertemur.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER TRIGESIMVSPRIMVS.

PROOEMIVM.

Medicinæ ex aquatilibus. Aquarum mirabilia. Cap. I.

AQVATILIVM ſequūtur in medicina beneficia, opifice natura ne in illis quidem ceſſante, & per undas fluctusq́ ac reciprocos æſtus amniumq́ rapidos curſus improbas exercēte uires: nuſq́ potentia maiore, ſi uerū fateri uolumus. Quippe hoc elementū cæteris omnibus imperat: terras deuorant aquæ, flammā necāt, ſcandunt in ſublime, & cœlum quoq; ſibi uendicant, ac nubium obtentu uitalem ſpiritum ſtrangulant: Quæ cauſa fulmina elidit, ipſo ſecum diſcordante mundo. Quid eſſe mirabilius poteſt aquis in cœlo ſtantibus? At illæ ceu parum ſit in tantam peruenire altitudinem, rapiūt eò ſecum piſciū examina. Sæpe etiam lapides ſubuehunt portantes aliena pondera. Eædem cadentes omnium terra naſcentium cauſa fiunt, prorſus mirabili natura, ſi quis uelit reputare, ut fruges gignantur, arbores fruticesq́ uiuāt, in cœlum migrare aquas, animamq́ etiam herbis uitalem inde deferre: iuſta confeſſione, omnes terræ quoque uires aquarum eſſe beneficij. Quapropter ante omnia ipſarum potentiæ exempla ponemus. Cunctas enim quis mortalium enumerare queat?

De differentia aquarum, medicinis, & obſeruationibus CCLXVI. Cap. II.

EMicant benigne paſſimq́ in plurimis terris, alibi frigidæ, alibi calidæ, alibi iunctæ, ſicut in Tarbellis Aquitanica gente, & in Pyrenæis montibus, tenui interuallo diſcernente. Alibi tepidæ egelidæq́ auxilia morborum conferentes, & è cunctis animalium hominum tantum cauſa erumpentes. Augent numerum deorum nominibus uarijs, urbesq́ condunt, ſicut Puteolos in Campania, Statiellas in Liguria, Sextias in Narbonēſi prouincia. Nuſq́ tamen largius q̄ in Baiano ſinu, nec pluribus auxiliādi generibus, aliæ ſulphuris, aliæ aluminis, aliæ ſalis, aliæ nitri, aliæ bituminis, nonnullæ etiam acida ſalſa'ue mixturà. Vapore quoq; ipſo aliquæ proſunt. Tantaq́ eis eſt uis, ut balineas calefaciant, ac frigidam etiam in ſolijs feruere cogant quæ in Baiano Poſidianæ uocantur, nomine accepto à Claudij Cæſaris liberto. Obſonia quoque percoquunt. Vaporant & in mari ipſo quæ Licinij Craſſi fuere. Mediosq́ inter fluctus exiſtit aliquid ualetudini ſalutare. Iam generatim neruis proſunt pedibus'ue aut coxendicibus, aliæ luxatis, fractis'ue. Inaniunt aluos. Sanant ulcera. Capiti auribusq́ priuatim medētur. Oculis uero Ciceronianæ. Digna memoratu uilla eſt ab Auerno lacu Puteolos tendentibus impoſita littori, celebrata porticu ac nemore, quam & uocabat M. Cicero Academiam, ab exemplo Athenarum, ibi compoſitis uoluminibus eiuſdem nominis, in qua & monumentum ſibi inſtaurauerat,

ceu

ceu uero non & in toto terrarum orbe feciſſet. Huius in parte prima exiguo poſt obitum ipſius Antiſtio Vetere poſſidente, eruperunt fontes calidi perquàm ſalubres oculis, celebrati carmine Laureæ Tullij, qui fuit è libertis eius, ut protinus noſcatur etiam miniſterium eius ex illa maieſtate. Ponam enim ipſum carmen, dignum ubique, & non ibi tantum legi.

Quo tua Romanæ uindex clariſſimæ linguæ
  Sylua loco melius ſurgere iuſſa uiret.
Atq; academiæ celebratam nomine uillam,
  Nunc reparat cultu ſub potiore Vetus.
Hic etiam apparent lymphæ non ànte repertæ,
  Languida quæ infuſo lumina rore leuant.
Nimirum locus ipſe ſui Ciceronis honori
  Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ope.
Vt, quoniam totum legitur ſine fine per orbem,
  Sint plures oculis quæ medeantur aquæ.

In eadem Campaniæ regione Sinueſſanæ aquæ ſterilitatem fœminarũ, & uirorũ inſaniam abolere produntur. In Ænaria inſula calculoſis mederi. Et quæ uocatur Acidula, ab Teano Sidicino quatuor M. paſſuũ, hæc frigida. Itẽ in Stabiano, quæ dimidia uocatur, & in Venafrano ex fonte Acidulo. Idem contingit in Velino lacu potantibus. Item in Syriæ fonte iuxta Taurum montem, autor eſt M. Varro: & in Phrygiæ Gallo flumine Callimachus. Sed ibi in potãdo neceſſarius modus, ne lymphatos agat, quod in Æthiopia accidere his qui fonte rubro biberint Cteſias ſcribit. Iuxta Romã Albulæ aquæ uulneribus medentur: egelidæ hæ, ſed Cutiliæ in Sabinis gelidiſſimæ, ſuctu quodam corpora inuadunt, ut propè morſus uideri poſſit, aptiſſimæ ſtomacho, neruis, uniuerſo corpori. Theſpiarum fons conceptus mulieribus repræſentat. Item in Arcadia flumen Elatum. Cuſtodit autem partum Linus fons in eadem Arcadia, abortusq; fieri non patitur. E diuerſo in Pyrrhea flumen, quod Aphrodiſiũ uocatur, ſteriles facit. Lacus Alphion uitiligines tollit. Varro autor eſt, Titium quendã prætura functum, marmorei ſigni faciem habuiſſe propter id uitium. Cydnus Ciliciæ amnis podagricis medet͂, ſicut apparet in epiſtola Caſſij Parmenſis ad M. Antonium. Contrâ, aquarum culpa in Trœzene omnium pedes uitia ſentiunt. Tungri ciuitas Galliæ fontem habet inſignem, plurimis bullis ſtellantem, ferruginei ſaporis, quod ipſum non niſi in fine potus intelligit͂: purgat hic corpora, tertianas febres diſcutit, calculorumq; uitia. Eadem aqua igne admoto turbida fit, ad poſtremum rubeſcit. Leucogæi fontes inter Puteolos & Neapolim oculis & uulneribus medẽtur. Cicero in admirandis poſuit, Reatinis tantum paludibus ungulas iumentorum indurari. Eudicus in Heſtiæotide fontes duos tradit eſſe, Ceronẽ, ex quo bibentes oues nigras fieri: Melan, ex quo albas, ex utroq; autem uarias. Theophraſtus in Thurijs Cratim candorem facere, Sybarim nigriciam bobus ac pecoribus. Quin & homines ſentire differentiã eam. Nam qui Sybarim bibant, nigriores eſſe, durioresq; & criſpo capillo. Qui ex Cratide candidos, molliores q; ac porrecta coma. Item in Macedonia qui uelint ſibi candida naſci, ad Aliacmonẽ ducere: qui nigra aut fuſca ad Axium. Idem omnia fuſca quibuſdam in locis tradit naſci, & fruges quoque, ſicut in Meſſapijs. At in Luſis Arcadiæ quodam fonte mures terreſtres uiuere & conuerſari. Erythris Aleos amnis pilos gignit in corporibus. In Bœotia ad Trophonium deum iuxta flumen Orchomenon duo ſunt fontes, quorum alter memoriam, alter obliuionẽ affert, inde numinibus inuentis. In Sicilia apud oppidum Iuſgum riuus fluit unus, ex quo bibentiũ ſubtiliores ſenſus fieri Varro tradit. At in Cea inſula fontem eſſe quo hebetes fiant: Zamæ in Africa quo canoræ uoces. Vinum tædio uenire his qui ex Clitorio lacu biberint. At Eudoxus & Theopompus inebriari fontibus ijs quos diximus. Mutianus Andri è fonte Liberi patris, ſtatis diebus ſeptenis eius

dei uinum fluere, ſi auferatur à conſpectu templi, ſapore in aquam tranſeunte. Polyclytus explere olei uicem iuxta Solos Ciliciæ fontem. Theophraſtus hoc idem fieri in Æthiopia eiuſdem uirtutis fonte. Lycos, in Indiæ terris fontem eſſe, cuius aqua lucernæ ardeant. Idem Ecbatanis traditur. Theopompus in Scotuſſa lacum eſſe dicit, qui uulneribus medetur. Iuba in Troglodytis lacum, inſanum malefica ui appellatum, ter die fieri amarum ſalſumq́, ac deinde dulcem, totieſq́ etiam noctu, ſcatentem albis ſerpentibus uicenûm cubitorum. Idem in Arabia fontem exilire tanta ui, ut nullum non pondus impactum reſpuat. Theophraſtus Marſyæ fontem in Phrygia ad Celenarum oppidum ſaxa egerere. Nō procul ab eo duo ſunt fontes, Clæon & Gelon, ab effectu græcorum nominū dicti. Cyzici fons Cupidinis uocatur, ex quo potantes amorē deponere Mutianus credit. Cranone eſt fons calidus citra ſummū feruorē, qui in uinum additus, tridno calorē potionis cuſtodit in uaſis. Sunt & Mattiaci in Germania fontes calidi trans Rhenū, quorum hauſtus triduo feruet. Circa margines uero pumicē faciunt aquæ. Quod ſi quis fide carere ex his aliqua arbitratur, diſcat in nulla parte naturæ maiora eſſe miracula: quanquam inter initia operis abunde multa retulimus. Cteſias tradit, Siden uocari ſtagnū in Indis, in quo nihil innatet, omnia mergantur. Cælius apud nos in Auerno ait etiam folia ſubſidere: Varro, aues quæ aduolauerint emori. Contrà in Africæ lacu Apuſcidamo omnia fluitāt, nihil mergitur: Item in Siciliæ fonte Pythia, ut Apion tradit. Et in Medorum lacu puteoq́ Saturni. Fons Limyræ tranſire ſolet in loca uicina, portendens aliquid: Mirumq́, quod cum piſcibus tranſit. Reſponſa ab his petunt incolæ cibo, quem rapiunt annuentes: ſi uero euentum negent, caudis abigūt. Amnis Olachas in Bithynia Briazum alluit, hoc eſt & templo & deo nomen, cuius gurgite periuri notantur pati uelut flammam urentem. Et in Cantabria fontes Tamarici in augurio habentur. Tres ſunt octonis pedibus diſtantes. In unum alueum coëunt uaſto amne. Singulis ſiccantur duodecies diebus, aliquando uicies, citra ſuſpicionē ullā aquæ, cū ſit uicinus illis fons ſine intermiſſione largus. Dirum eſt nō profluere eos aſpicere uolentibus, ſicut proxime Lartio Licinio legato poſt præturā poſt ſeptem dies accidit. In Iudæa riuus ſabbatis omnibus ſiccatur. E diuerſo miracula alia dira. Cteſias in Armenia ſcribit eſſe fontem, ex quo nigros piſces ilico mortem afferre in cibis: quod & circa Danubij exortū audiui, donec ueniatur ad fontem alueo appoſitum, ubi finitur id genus piſcium. Ideoq́ ibi caput eius amnis intelligitur fama. Hoc idem & in Lydia in ſtagno nympharū tradunt. In Arcadia ad Pheneum aqua profluit è ſaxis, ſtyx appellata, quæ ilico necat, ut diximus. Sed eſſe piſces paruos in ea tradit Theophraſtus letales & ipſos, quod non in alio genere mortiferorum fontium. Necare aquas Theopompus & in Thracia apud Cychros dicit: Lycus in Leontinis tertio die, ſi quiſquam biberit. Varro ad Soracten in fonte, cuius ſit latitudo quatuor pedum: ſole oriente eum exundare feruenti ſimilem, aueſq́ quæ guſtauerint, iuxtà mortuas iacere. Nanque & hæc inſidioſa conditio, quod quædam etiam blandiuntur aſpectu, ut ad Nonacrin Arcadiæ. Omnino enim nulla deterrent qualitate: hāc putant nimio frigore eſſe noxiam, utpote cum profluens ipſa lapideſcat. Aliter circa Theſſalica tempe, quoniam uiſus omnibus terrori eſt: tradūtq́ etiam æs ac ferrum erodi illa aqua. Profluit (ut indicauimus) breui ſpatio: mirumq́, ſiliqua ſylueſtris amplecti radicibus fontē eum dicit, ſemper florens purpura. Et quædam ſui generis herba in labris fontis uiret. In Macedonia, non procul Euripidis poëtæ ſepulchro, duo riui confluunt, alter ſaluberrimi potus, alter mortiferi. In Perparenis fons eſt, qui quacunq; rigat, lapideam facit terram: Item calidæ aquæ in Eubœæ Delio. nam qua alluit riuus, ſaxa in altitudinem creſcunt. In Eurymenis deiectæ coronæ in fontē, lapides fiunt. In Coloſſis flumen eſt, in quo lateres coniecti, lapides extrahunt. In ſcyretico metallo arbores quæcunque flumine alluuntur, ſaxa fiunt cum ramis. Diſtillantes quoque guttæ in lapides dureſcunt in antris Corycijs: Nam Miezæ in Macedonia, etiam pendentes in ipſis cameris: at in Corintho cum decidère. In quibuſdam ſpe-

luncis

lunas utroque modo columnas faciunt, ut in Phauſia Cherſoneſi Rhodiorum in antro magno, etiam diſcolori aſpectu. Et hactenus contenti ſimus exemplis.

De qualitate aquarum, inſalubritate uel commoditate earum. Cap. III.

QVæritur inter medicos, cuius generis aquæ ſint utiliſſimæ. Stagnantes pigrasq́; meritò damnant, utiliores quæ profluunt exiſtimãtes: curſu enim percuſſuq́; ipſo extenuari atq; proficere: eóq́; miror ciſternarũ ab aliquibus maxime probari. Sed hi rationem afferunt, quoniam leuiſſima ſit imbrium aqua, ut quæ ſubire potuerit ac pendère in aëre. Ideo & niues præferunt imbribus, niuibusq́; etiam glaciem, uelut ad infinitũ coacta ſubtilitate. Leuiora enim hæc eſſe, & glaciem multo leuiorem aqua. Horum ſententiam refellere intereſt uitæ. In primis enim leuitas illa deprehẽdi aliter quàm ſenſu nix poteſt, nullo penè momento ponderis aquis inter ſe diſtantibus. Nec leuitatis in pluuia aqua argumentum eſt ſubiſſe eam in cœlum, cum etiam lapides ſubire appareat, cadésq́; inficiatur halitu terræ. Quo fit ut pluuiæ aquæ ſordium ineſſe plurimum ſentiatur, citiſſimeq́; ideo calefiat aqua pluuia. Niuem quidem glaciemq́; ſubtiliſſimum elemẽti eius uideri miror, appoſito grandinum argumento, è quibus peſtilentiſſimum potum eſſe cõuenit. Nec uero pauci inter ipſos è contrariò ex gelu ac niuibus inſaluberrimos potus prædicant, quoniam exactum ſit inde quod tenuiſſimum fuerit. Minui certe liquorem omnẽ congelatione deprehenditur, & rore nimio ſcabiem fieri, pruina uredinẽ, cognatis & niuis cauſis. Pluuias quidem aquas celerrime putreſcere conuenit, minimeq́; durare in nauigatione. Epigenes autem, aquam quæ ſepties putrefacta purgata ſit, perhibet amplius nõ putreſcere. Nam ciſternas etiam medici confitentur inutiles, aluo duritias facientes, faucibusq́;, etiam limi non alijs ineſſe plus, aut animalium quæ faciunt tædium, confitendũ habent. Nec ſtatim amnium utiliſſimas eſſe, ſicuti nec torrentium ullius, lacusq́; plurimos ſalubres maxime. Quædam igitur & huius generis aptiſſimæ aliæ alibi. Parthorum reges ex Choaſpe & Euleo tantum bibunt, & eæ quamuis in longinqua comitantur illos. Et horum placere potum, nõ quia ſint amnes apparet, quoniam nec è Tigri nec Euphrate, nec è multis alijs bibunt. Limus aquarum uitium eſt: ſi tamen idem amnis anguillis ſcateat, ſalubritatis indicium habet: ſicuti frigoris, tineas in fonte gigni. Ante omnia autem damnantur amaræ, & quæ ſcrobem ſtatim implent, quod euenit Trœzene. Nam nitroſas atque ſalmacidas in deſertis rubrum mare petentes, addita polenta, utiles intra duas horas faciunt, ipſaq́; ueſcuntur polenta. Damnantur in primis fontes, qui cœnum faciũt, quiq́; malũ colorem bibentibus referunt, & ſi uaſa ære inficiunt, aut ſi legumina tarde percoquunt, ſi liquatæ leniter terram relinquũt, decoctæq́; craſſis obducunt uaſa cruſtis. Eſt etiamnũ uitium non fœtidæ modo, uerum omnino quicquam reſipientis, iucundum ſit illud licet gratumq́;, & ut ſæpe ad uiciniã lactis accedens. Aquam ſalubrem aëri quàm ſimillimam eſſe oportet. Vnus in toto orbe traditur fons aquæ iucunde olentis in Meſopotamia Caburæ. Fabulæ rationem afferũt, quoniã eo Iuno perfuſa ſit. De cætero aquarum ſalubrium ſapor odórue nullus eſſe debet. Quidam ſtatera iudicant de ſalubritate, fruſtrante diligentia, quãdo perrarum eſt ut leuior ſit aliqua. Certior ſubtilitas, inter pares meliorem eſſe, quæ calefiat refrigereturq́; celerius. Quin exhauſtã uaſis ne manus pendeant, depoſitisq́; in humum tepeſcere affirmant. Ex quonam ergo genere maxime probabilis continget? Puteis nimirum, ut in oppidis conſtare uideo: ſed his, quibus exercitationis ratio crebro hauſtu cõtingit, & illa tenuitas colante terra. Salubritati hæc ſatis ſunt. Frigori & opacitas neceſſaria, utq́; cœlum uideant. Super omnia obſeruatio una, eadem & ad perennitatem pertinet, ut illa uado exiliat uena, non è lateribus. Nam ut tactu gelida ſit, etiam arte contingit, ſi etiam expreſſa in altum, aut è ſublimi deiecta, uerberatu corripiat aëra. In natãdo quidem ſpiritum continentibus frigidior ſentitur eadem. Neronis principis inuentũ eſt, decoquere aquam, uitroq́; demiſſam in niues refrigerare. Ita uoluptas frigoris contingit ſine uitijs niuis. Omnem utiq; decoctam utiliorem eſſe conuenit: item calefactam magis refrige

rari, ſubtiliſſimo inuento. Vitioſæ aquæ remedium eſt, ſi decoquatur ad dimidias partes. Aqua frigida iniecta ſiſtitͤ ſanguis. Æſtus in balneis arcetur, ſi quis ore teneat. Quæ ſunt hauſtu frigidiſſimæ, nõ perinde & tactu eſſe, alternante hoc bono, multi familiari, exemplo colligunt. Clariſſima aquarum omnium toto orbe, frigoris ſalubritatiſq; palma, præconio urbis, Marcia eſt, inter reliqua deûm munere urbi tributa. Vocabatͤ hæc quondam Auſeia, fons autem ipſe Piconia. Oritur in ultimis montibus Pelignorum, tranſit Marſos & Fucinum lacum, Romam non dubie petens. Mox ſpecu merſa, in Tiburtina ſe aperit I X. M. paſſ. fornicibus ſtructis perducta. Primus eam in urbẽ ducere auſpicatus eſt Ancus Marcius, unus è regibus. Poſtea Q. Marcius Rex in prætura. Rurſusq; reſtituit Marcus Agrippa. Idem & Virginem adduxit ab octaui lapidis diuerticulo I I. M. paſſ. Præneſtina uia. Iuxtà eſt Herculaneus riuus, quem refugiens Virginis nomen obtinuit. Horum omnium comparatione differentia ſupradicta deprehenditur, cum quantum Virgo tactu, tantum præſtet Martia hauſtu. Quanquã utriuſq; iampridem urbi perijt uoluptas, ambitione auaritiaq; in uillas ac ſuburbana decoquentibus publicã ſalutẽ. Non ab re ſit, quærendi aquas iunxiſſe rationem. Reperiuntur in conuallibus maxime, & quodam conuexitatis cardine, aut montium radicibus. Multi ſeptentrionales ubiq; partes aquoſas exiſtimauere. Qua in re uarietatem naturæ aperuiſſe cõueniat. In Hyrcanis montibus à meridiano latere nõ pluit. Ideo ſyluigeri ab aquilonis tantũ parte ſunt. At Olympus, Oſſa, Parnaſus, Apenninus, Alpes, undiq; ueſtiuntur, amnibuſq; perfunduntur. Aliqui ab auſtro, ſicut in Creta Albi mõtes. Nihil ergo in his perpetuæ obſeruationis iudicabitur. Aquarũ ſunt notæ iuncus aut harundo, aut herba de qua dictum eſt: multumq; alicui loco pectore incubans rana. Salix enim erratica, & alnus, aut uitex, aut edera, ſponte proueniunt, & corriuatione aquæ pluuiæ in locum humiliorem è ſuperioribus defluentis, augurio fallaci. Certior multo nebuloſa exhalatio eſt, ante ortum ſolis longius intuentibus, quod ex ædito quidam ſpeculantur, proni terram mento attingente. Eſt & peculiaris æſtimatio peritis tantũ nota, quam feruentiſſimo æſtu ſequuntur, dieiq; horis ardentiſſimis, qualis ex quoq; loco repercuſſus ſplendeat. Nam ſi terra ſitiente humidior eſt ille, indubitata ſpes promittitur. Sed tanta intentione oculorũ opus eſt, ut indoleſcant: quod fugientes, ad alia experimenta decurrunt, loco in altitudinem pedum quinq; defoſſo, olliſq; è figilino opere crudis, aut peruncta pelui ærea cooperto, lucernaq; ardẽte cõcamerata frondibus, dein terra. Si figlinum humidum ruptumue, aut in ære ſudor, uel lucerna ſine defectu olei reſtincta, aut etiã uellus lanæ madidũ reperiatur, non dubie promittunt aquas.

Al. excoquunt

Quidam & igne prius † excolunt locũ, tanto efficaciore uaſorum argumento. Terra uero ipſa promittit candicantibus maculis, aut tota glauci coloris. In nigra enim ſcaturigines non ferè ſunt perennes. Figulari creta ſemper adimitur ſpes. Nec amplius puteũ fodiunt, coria terræ obſeruantes, ut à nigra deſcendat ordo ſupradictus. Aqua ſemper dulcis in argilloſa terra, frigidior in topho. Nãq; & hic probatur. Dulces enim leueſq; facit, & colando continet ſordes. Sabulum exiles limoſaſq; promittit. Glarea incertas uenas, ſed boni ſaporis. Sabulum maſculum & harena carbunculoſa, certas, ſtabileſq;, & ſalubres. Rubra ſaxa optimas, ſpeiq; certiſſimæ. Radices montium ſaxoſæ, & ſilex, hoc amplius rigentes. Oportet autem fodientibus humidiores aſſidue reſpondere glebas, faciliuſq; ferramenta deſcendere. Depreſſis puteis ſulphurata uel aluminoſa occurrentia putearios necant. Experimentum huius periculi eſt, demiſſa ardens lucerna, ſi extinguatur. Tũc ſecundum puteum dextra ac ſiniſtra fodiuntur æſtuaria, quæ grauiorem illum halitum recipiant. Fit & ſine his uitijs altitudine ipſa grauior aër, quem emendant aſſiduo linteorum iactatu euentilando: cum ad aquam uentum eſt, ſine harena opus ſurgit, ne uenæ obſtruantur. Quædam aquæ uere ſtatim incipiente frigidiores ſunt, quarum non in alto origo eſt, hybernis enim conſtant imbribus: quædam canis ortu, ſicut in Macedoniæ Pella utrunque. Ante oppidum enim incipiente æſtate, frigida eſt paluſtris: dein maximo æſtu

in excelſiori

in excelſioribus oppidi riget. Hoc & in Chio euenit, ſimili ratione portus & oppidi. Athenis Enneacrunos nimboſa æſtate frigidior eſt quàm puteus in Iouis horto. At ille ſiccitatibus riget.

Aquarum ſubito naſcentium, aut deſinentium ratio. Cap. IIII.

MAxime autem putei circa arcturum. Nam ipſa æſtate deficiũt, omnesq; quatriduò eo ſubſidunt. Iam uero multi hyeme tota, ut circa Olympum uere primum aquis redeuntibus. In Sicilia quidem circa Meſſanam & Mylas hyeme in totum inareſcunt fontes: æſtate exundãt amnemq; faciũt. Apolloniæ in Ponto fons iuxta mare æſtate tantum ſuperfluit, & maxime canis ortu, parcius ſi frigidior ſit æſtas. Quædam terræ imbribus ſicciores fiunt, uelut in Narnienſi agro, quod admirãdis ſuis inſeruit M. Cicero, ſiccitate lutũ fieri prodens, imbre puluerem. Omnis aqua hyeme dulcior, æſtate autem minus, autumno minime: minusq; per ſiccitates. Neque æqualis amnium plerunq; guſtus eſt, magna aluei differentia. Quippe tales ſunt aquæ, qualis terra per quam fluunt, qualesq; herbarum quas lauant ſucci: Ergo iidem amnes parte aliqua repetiuntur inſalubres. Mutãt ſaporem & influentes riui, ut Boryſthenem, uictiq; diluuntur. Aliqui uero & imbre mutantur. Ter accidit in Boſphoro, ut ſalſi deciderent, necarentq; frumenta. Toties & Nili rigua pluuiæ amara fecere, magna peſtilentia Ægypti. Naſcuntur fontes decìſis plerunque ſyluis, quos arborum alimenta conſumebãt. Sicut in Hemo obſidẽte Gallos Caſſandro, cum ualli gratia ſyluas cecidiſſent. Plerunq; uero damnoſi torrentes corriuantur detracta collibus ſylua, continere nimbos ac digerere cõſueta. Et coli moueriq; terrã callumq; ſummæ cutis ſolui aquarum intereſt. Proditur certe in Creta expugnato oppido, quod uocabatur Arcadia, ceſſaſſe fontes, amnesq; qui in eo ſitu multi erant. Rurſus condito poſt ſex annos emerſiſſe, uti quæq; cœpiſſent partes coli.

Obſeruatio hiſtorica. Caput V.

TErræ quoq; motus profundũt, ſorbentq; aquas, ſicut circa Pheneum Arcadiæ quinquies accidiſſe conſtat. Sic & in Coryco monte amnis erupit, poſteaquam cœptus eſt coli. Illa mutatio mira, ubi cauſa nulla euidens apparet, ſicut in Magneſia calidas factas frigidas, aliàs non mutato ſapore. Et in Caria, ubi Neptuni templum eſt, amnis qui fuerat ante dulcis mutatus in ſalem eſt. Et illa miraculi plena, Arethuſam Syracuſis fimum redolere per olympia, ueriq; ſimile, quoniã Alpheus in ea inſula ſub ima maria permeet. Rhodiorum fons in Cherroneſo nono anno purgamenta egerit. Mutantur & colores aquarum, ſicut Babyloniæ lacus æſtate rubras habet diebus XI. Et Boryſthenes æſtatis temporibus ceruleus fertur, quanquam omnium aquarum tenuiſſimus: ideoq; innatans Hypani. In quo & illud mirabile: Auſtris flantibus ſuperiorem Hypanim fieri. Sed tenuitatis argumentum & aliud eſt, quod nullum halitum non modo nebulam emittit. Qui uolũt diligentes circa hoc uideri, dicunt aquas grauiores poſt brumam fieri.

Ratio aquæ ducendæ, & quomodo medicatis utendum, & quid proſit nauigatio, & medicinæ aquæ marinæ. Caput VI.

CÆterum à fonte duci fictilibus tubis utiliſſimum eſt, craſſitudine binûm digitorum, commiſſuris pyxidatis, ita ut ſuperior intret, calce uiua ex oleo leuigatis. Libramentum aquæ in centenos pedes ſurſum elici, minimum erit: ſi uno cuniculo ueniet, in binos actus: laminæ eſſe debebunt, per quas ſurgere in ſublime opus fuerit, è plumbo. Subit altitudinem exortus ſui: ſi longiore tractu ueniet, ſubeat crebro deſcendatq;, ne libramenta pereant. Fiſtulas denûm pedum longitudinis eſſe, legitimum eſt. Et ſi quinariæ erunt, ſexagena pondo pendere: Si octonariæ, centena: Si denariæ, centena uicena, ac deinde ad has portiones. Denaria appellatur, cuius laminæ latitudo antequam curuetur digitorũ decem eſt, dimidióque eius quinaria. In omni anfractu collis quinariam fieri, ubi dometur impetus, neceſſarium eſt: Item caſtella, prout res exiget. Homerum calidorum fon-

tium mentionẽ nõ feciſſe demiror, cum alioqnin lauari calida frequenter induceret, uide-
licet quia medicina tunc non erat hæc, quæ nunc aquarum perfugio utitur. Eſt autẽ utilis
ſulphurata neruis, aluminata paralyticis, aut ſimili morbo ſoluns. Bituminata aut nitro-
ſa qualis Cutilia, utilis eſt bibendo atq; purgationibus. Plerìq; in gloria ducunt, plurimis
horis perpeti calorẽ earum, quod eſt inimiciſſimum. Namq; paulo diutius q̃ balineis uti
oportet, ac poſtea frigida dulci nec ſine oleo diſcedenteis, quod uulgus alienũ arbitratur,
idcirco non alibi corporibus magis obnoxijs. Quippe & uaſtitate odoris capita replen-
tur, & frigore infeſtantur ſudantia, reliqua corporum parte merſa. Similis error quo qui-
dam plurimo potu gloriantur. Vidiq; iam turgidos bibẽdo, in tantũ ut anuli integerent
cute, cum reddi non poſſet hauſta multitudo aquæ. Nec hoc ergo fieri conuenit ſine cre-
bro ſalis guſtu. Vtuntur & cœno fontium ipſorum utiliter, ſed ita ſi illitum ſole inareſcat.
Nec uero omnes quæ ſint calidæ, medicatas eſſe credendũ, ſicut in Egeſta Siciliæ, Lariſſa,
Troade, Magneſia, Melo, Lipara. Nec decolor ſpecies æris, argenti ue (ut multi exiſtima-
uere) medicaminum argumẽtum eſt, quando nihil eorum in Patauinis fontibus ne odo-
ris quidem differentia aliqua deprehenditur. Medendi modus idẽ & in marinis erit, quæ
calefiunt ad neruorum dolores, ferruminant & fracturas oſſaq; contuſa. Item corpora
ſiccant, qua de cauſa & frigido mari utuntur. Præterea eſt alius uſus multiplex, principa-
lis uero nauigandi phthiſi affectis, ut diximus, aut ſanguinem egerentibus, ſicuti proxime
Anneum Gallionem feciſſe poſt conſulatum meminimus. Neq; enim Ægyptus propter
ſe petitur, ſed propter longinquitatem nauigandi. Quin & uomitiones ipſæ inſtabili uolu-
tatione commotæ plurimis morbis capitis, oculorum, pectoris medẽtur, omnibusq; pro-
pter quæ elleborum bibitur. Aquam uero maris per ſe efficaciorem diſcutiendis tumori-
bus putant medici: ſi illa decoquatur hordeacea farina, ad parotidas. Emplaſtris etiã ma-
xime albis & malagmatis miſcent. Prodeſt & infuſa crebro ictu. Bibitur quoque quamuis
non ſine iniuria ſtomachi ad purganda corpora bilemq; atrã, aut ſanguinem concretum
reddendum alterutra parte. Quidam & in quartanis dedere eam bibendã: Et in teneſmis
articularibusq; morbis aſſeruatã, & in hoc uetuſtate uirus deponentẽ. Aliqui decoctam,
omnes ex alto hauſtã, nullaq; dulcium mixtura corruptam, in quo uſu præcedere uomi-
tum uolunt. Tunc quoq; acetũ aut uinum aqua miſcent. Qui parum dedere, rhaphanos
ſupermandi ex mulſo aceto iubent, ut ad uomitiones reuocent. Clyſteribus quoq; mari-
nam infundunt tepefactã. Teſtium quidem tumori fouendo nõ aliud præferunt. Itẽ per-
nionum uitio ante ulcera: Simili modo pruritibus, pſoris, & lichenum curationi. Lendes
quoq; & tetra capitis animalia hac curantur, & liuentia reducit eadem ad colorem. In qui-
bus curationibus poſt marinam aceto calido fouere plurimum prodeſt. Quin & ad ictus
uenenatos ſalutaris intelligitur, ut phalangiorum & ſcorpionũ, & ptyade aſpide reſperſis.
Calida autẽ in his aſſumitur. Suffitur eadẽ cum aceto capitis doloribus. Tormina quoq;
& cholerã calida infuſa clyſteribus ſedat. Difficilius perfrigeſcunt marina calefacti. Mam-
mas ſororientes præcordia maciemq; corporis piſcinæ maris corrigũt. Aurium dolores, ca-
pitis grauitates cum aceto feruentium uapor. Rubiginẽ ferro marinæ celerrime exterunt.
Pecorum quoque ſcabiem ſanant, lanasq; emolliunt. Nec ignoro hæc mediterraneis ſu-
peruacanea uideri poſſe. Verũ & hoc cura prouidit, inuenta ratione qua ſibi quiſq; aquã
maris faceret. Illud in ea ratione mirũ, ſi pluſquam ſextarius ſalis cũ quatuor aquæ ſexta-
rijs mergatur, uinci aquam, ſalemq; non liquari. Cætero ſextarius ſalis cum quatuor aquę
ſextarijs, ſalſiſſimi maris uim & naturam implet. Moderatiſſimum autem putant, ſupra-
dictam aquæ menſuram octonis cyathis ſalis temperari, quoniã ita & neruos calefaciat,
& corpus non exaſperet. Inueteratur quod uocatur thalaſſomeli, æquis portionibus ma-
ris, mellis, imbris: ex alto & ad hunc uſum aduehunt, fictiliq; uaſe & picato condunt. Pro-
deſt ad purgationes maxime ſine ſtomachi uexatione, & ſapore grato & odore. Hydro-
meli quoq; ex imbre puro cum melle temperabatur quondam, quod daretur appetenti-

bus uinum

bus uinum ægris, ueluti innocentiore potu. Damnatum iam multis annis iiſdē uitiis quibus uinum, nec iiſdem utilitatibus. Quia ſæpe nauigantes defectu aquæ dulcis laborant, hæc quoq; ſubſidia demonſtrabimus. Expanſa circa nauim uellera madeſcũt accepto halitu maris, quibus humor dulcis exprimitur. Item demiſſæ reticulis in mari concauæ è cera pilæ, uel uaſa inania obturata, dulcem intra ſe colligunt humorem. Nam in terra marina aqua argilla percolata dulceſcit. Luxata hominum corpora & quadrupedum natando in cuiuſlibet generis aqua facillime in artus redeunt. Eſt & in metu peregrinantium, ut tentent ualetudinem aquæ ignotæ: Hoc cauent è balineis egreſſi ſtatim frigidam ſuſpectam hauriendo. Muſcus qui in aqua fuerit, podagris illitus prodeſt: itē oleo admixto, talorũ dolori tumoriq;. Spuma aquæ affrictu uerrucas tollit. Necnon harena littorum maris, præcipue tenuis & ſolibus candens, in medicina eſt ſiccandis corporibus coopertis hydropicorum aut rheumatiſmos ſentientium. Et hactenus de aquis. Nunc & de aquatilibus. Ordiemur autem, ut in reliquis, à principalibus eorum, quæ ſunt ſal & ſpongia.

De generibus ſalis, & confecturis, & medicinis, & obſeruationibus. Capur VII.

SAl omnis aut fit, aut gignitur. Vtrunq; pluribus modis, ſed cauſa gemina, coacto humore, uel ſiccato. Siccat in lacu Tarentino æſtiuis ſolibus, totumq; ſtagnum in ſalem abit, modicũ alioquin altitudine genua nõ excedens. Item in Sicilia in lacu qui Cocanicus uocatur, & alio iuxta Gelam: Horũ extremitates tantum inareſcunt, ſicut in Phrygia, Cappadocia, Aſpendi, ubi largius coquitur, & uſque ad medium lacum. Aliud etiam in eo mirabile, quod tantundem noctu ſubuenit, quantum die auferas. Omnis eſt alius ſal minutus, atq; non gleba eſt. Aliud genus ex aquis maris ſponte gignitur, ſpuma in extremis littoribus ac ſcopulis relicta. Hic omnis rore denſatur, & eſt acrior qui in ſcopulis inuenitur. Sunt etiamnum naturales differentiæ tres. Nanque in Bactris duo lacus uaſti, alter ad Scythas uerſus, alter ad Arios, ſale æſtuant. Sicut ad Citiũ in Cypro, & circa Memphin, extrahunt lacu, dein ſole ſiccant. Sed & ſumma fluminum denſantur in ſalem, amne reliquo ueluti ſub gelu fluente, ut apud Caſpias portas, quæ ſalis flumina appellantur. Item circa Mardos & Armenios. Præterea apud Bactros amnis Ochus & Oxus, ex appoſitis montibus deferunt ſalis ramenta. Sunt & in Africa lacus, & quidē turbidi, ſalem ferentes. Ferunt quidē & calidi fontes, ſicut Pagaſæi. Et hactenus habent ſe genera ex aquis ſpontè prouenientia. Sunt & montes natiui ſalis, ut in Indis Oromenus, in quo lapidicinarum modo cæditur renaſcens, maiusq; regũ uectigal ex eo eſt, quàm ex auro atq; margaritis. Effoditur & è terra, ut palàm eſt humore denſato, in Cappadocia. Ibi quidē cæditur ſpecularium lapidũ modo. Pondus magnũ glebis, quas micas uulgus appellat. Carrhis Arabiæ oppido muros domosq; maſſis ſalis faciunt, aqua ferruminãtes. Inuenit & iuxta Peluſiũ Ptolemæus rex, cũ caſtra faceret. Quo exemplo poſtea inter Ægyptũ & Arabiã, etiã ſqualentibus locis, cœptus eſt inueniri detractis harenis: qualiter & per Africæ ſitientia uſq; ad Ammonis oraculũ. Is quidē creſcens cum luna noctibus. Nã Cyrenaici tractus nobilitantur ammoniaco, & ipſo quia ſub harenis inueniatur appellato. Similis eſt colore alumini, quod ſchiſton uocant, longis glebis, neq; perlucidis, ingratus ſapore, ſed medicinæ utilis. Probatur quammaxime perſpicuus, rectis ſciſſuris. Inſigne de eo proditur, quod leuiſſimus intra ſpecus ſuos, in lucem uniuerſam prolatus, uix credibili pondere ingraueſcat. Cauſa euidens, cuniculorum ſpiritu madido ſic adiuuante molientes, ut adiuuant aquæ. Adulterat Siculo, quē cocanicũ appellauimus, necnon & Cyprio mire ſimili. In Hiſpania quoq; citeriore Egelaſtæ cædit, glebis penè tranſlucētibus, cui iãpridē palma à pleriſq; medicis inter oĩa ſalis genera perhibet. Oĩs locus in quo reperit ſal, ſterilis eſt, nihilq; gignit, & in totũ ſpõte naſcēs inter hæc eſt. Factitii uaria genera. Vulgaris plurimusq; in ſalinis, mari adfuſo, nõ ſine aquæ dulcis riguis, ſed imbre maxime iuuãte, ac ſuper oĩa ſole multo, nõ aliter inareſcens. Africa circa Vticam conſtruit aceruos ſalis ad collium ſpeciem. Qui

ubi ſole lunaq́ꝫ induruere, nullo humore liqueſcunt, uixq́ꝫ etiam ferro cædũtur. Fit tamen & in Creta ſine riguis, in ſalinas mare infundentibus: & circa Ægyptũ, ipſo mari influente in ſolum (ut credo) Nilo ſuccoſum. Fit & è puteis in ſalinas ingeſtis. Prima denſatio Babylone in bitumen liquidum cogitur, oleo ſimile, quo & in lucernis utuntur: hoc detracto ſubeſt ſal. Et in Cappadocia è puteis ac fonte aquã in ſalinas ingerunt. In Chaonia excoquunt aquam ex fonte, refrigerandoq́ꝫ ſalem faciunt inertem, nec candidum. Galliæ, Germaniæq́ꝫ ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt. Hiſpaniæ quadam ſui parte è puteis hauriunt, muriam appellant: & illi quidem etiam lignum referre arbitrantur. Quercus optima, ut quæ per ſe cinere ſyncero uim ſalis reddat: alibi corylus laudatur: ita infuſo liquore ſalſo, carbo etiã in ſalem uertitur. Quicunq; ligno confit ſal, niger eſt. Apud Theophraſtum inuenio Imbrios harundinis & iunci cinerẽ decoquere aqua ſolitos, donec exiguũ ſupereſſet humoris. Quin & è muria ſalſamentorum recoquitur, iterumq́ꝫ cõſumpto liquore ad naturam ſuam redit: uulgo è mænis iucundiſſimus. Marinorum maxime laudatur Cyprius à Salamine: At è ſtagnis Tarentinus, ac Phrygius, qui Tattæus uocatur. Hi duo oculis utiles. A' Cappadocia uero qui in laterculis affertur, cutis nitorẽ dicitur facere. Magis tamen extendit is, quẽ Cittieũ appellauimus. Itaq; à partu uentrẽ eo cũ melanthio illiniunt. Salſiſſimus ſal ſicciſſimus: ſuauiſſimus omniũ Tarentinus, atq; candidiſſimus. Et de cætero fragilis qui maxime candidus. Pluuia dulceſcit omnis. Suauiorẽ tamen rores faciunt. Sed copioſum aquilonis flatus. Auſtro nõ naſcitur. Flos ſalis non fit, niſi aquilonibus. In igne nec crepitat, nec exilit Tragaſæus, neq; Achantius ab oppido appellatus: nec ullius ſpuma, aut ramentũ, aut tenuis. Agrigentinus igniũ patiens, ex aqua exilit. Sunt & colorũ differẽtiæ. Rubet Memphi, ruffus eſt circa Oxũ, Centuripis purpureus. Circa Gelam in eadem Sicilia tanti ſplendoris, ut imaginem recipiat. In Cappadocia croceus effoditur, tranſlucidus & odoratiſſimus. Ad medicinæ uſus, antiqui Tarentinum maxime laudabant. Ab hoc quẽcunq; è marinis, ex eo genere ſpumeum præcipue. Iumentorum uero & boum oculis, Tragaſæum & Bæticum. Ad obſonium & cibum utilior quiſquis facile liqueſcit: Itẽ humidior, minorem enim amaritudinẽ habẽt, ut Atticus & Euboicus. Seruandis carnibus aptior acer & ſiccus, ut Megaricus. Conditur etiã odoribus additis, & pulmentarij uicẽ implet, excitans auiditatem, inuitansq́ꝫ in omnibus cibis, ita ut ſit peculiaris ex eo intellectus inter innumera condimenta. Ita eſt in mandendo quæſitus garo. Quin & pecudes armẽtaq́ꝫ & iumẽta, ſale maxime ſollicitantur ad paſtũ, multo largiore lacte, multoq́ꝫ gratiore etiam in caſeo dote. Ergo hercule uita humanior ſine ſale nequit degere: adeóque neceſſariũ elementũ eſt, ut tranſierit intellectus ad uoluptates animi quoq;. Nam ita ſales appellantur: omniſq́ꝫ uitæ lepos & ſumma hilaritas, laborumq́ꝫ requies nõ alio magis uocabulo conſtat. Honoribus etiã militiæq́ꝫ interponitur, ſalarijs inde dictis, magna apud antiquos autoritate, ſicut apparet ex nomine Salariæ uiæ, quoniã illa ſal in Sabinos portari conſuerat. Ancus Martius rex, ſalis modia ſex milia in congiario dedit populo, & ſalinas primus inſtituit. Varro etiã pulmentarij uice uſos ueteres, autor eſt: Eſitaſſe enim ſalẽ cũ pane & caſeo, ut prouerbio apparet. Maxime tamen in ſacris intelligitur autoritas, quãdo nulla conficiuntur ſine mola ſalſa. Salinarum ſynceritas ſummam fecit ſuam differentiam quadam fauilla ſalis, quæ leuiſſima ex eo eſt & candidiſſima: appellatur & flos ſalis, in totum diuerſa res, humidiorisq́ꝫ naturæ, & crocei coloris, aut ruffi, ueluti rubigo ſalis, odore quoque ingrato ceu gari, diſſentiens à ſale non modo à ſpuma. Ægyptus inuenit, uideturq́ꝫ Nilo deferri. Et fontibus tamen quibuſdam innatat. Optimum ex eo quod olei quandam pinguitudinem reddit. Eſt enim etiam in ſale pinguitudo, quod miremur. Adulteratur autem tingiturq́ꝫ rubrica, aut plerunque teſta trita: qui fucus aqua deprehenditur, diluente factitium colorem, cum uerus ille non niſi oleo reſoluatur, & unguentarij propter colorem eo maxime utantur. Canicia in uaſis ſumma eſt: media uero pars humidior, ut diximus. Floris natura aſpera, excalfactoria, ſtomacho inutilis. Su-

dorem ciet, aluum ſoluit in uino & aqua, acopicis & ſmegmaticis utilis. Detrahit & ex palpebris pilos efficaciſſime. Feces imæ concutiuntur, ut color croci redeat. Præter hæc etiamnum appellatur in ſalinis ſalſugo, ab alijs ſalſilago, tota liquida, marina aqua ſalſior, ui diſtans. Aliud etiamnum liquoris exquiſiti genus, quod garon uocauere, inteſtinis piſcium cæteriſq́ quæ abijcienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies. Hoc olim conficiebatur ex piſce, quem Græci garon uocabant. Capite eius uſto, ſuffitu, extrahit ſecundas morantes.

De ſcombro piſce, & muria, & alece. Cap VIII.

NVnc è ſcombro piſce laudatiſſimum in Carthaginis ſpartariæ cetarijs: ſociorum id appellatur, ſingulis milibus nummûm permutantibus congios penè binos. Nec liquor ullus penè præter unguenta maiore in pretio eſſe cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaq́, & Carteia ex oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles. Laudantur & Clazomenæ garo, Pompeijq́ & Leptis, ſicut muria Antipolis ac Thurij, iam uero & Dalmatia. Vitium huius eſt alex, imperfecta nec colata fex. Cœpit tamen & priuatim ex inutili piſciculo minimoq́ confici. Apuam noſtri, aphyen Græci uocant, quoniam is piſciculus è pluuia naſcitur. Forouilienſes piſcem ex quo faciũt, lupum appellant. Tranſijt deinde in luxuriam, creueruntq́ genera ad infinitum: ſicuti garum ad colorem mulſi ueteris, adeoq́ dilutam ſuauitatẽ ut bibi poſſit. Aliud uero ad caſtimoniarum ſuperſtitionem, etiã ſacris Iudæis dicatũ, quod fit è piſcibus ſquama carentibus. Sic alex peruenit ad oſtreas, echinos, urticas, cãmaros, mullorum iocinera. Innumeriſq́ generibus ad ſaporẽ gulæ cœpit ſal tabeſcere. Hæc obiter indicata ſint deſiderijs uitæ, & ipſa tamen nonnulli uſus in medendo. Nanq; & alece ſcabies pectoris ſanatur, infuſa per cutem inciſam: Et contra canis morſus draconiſq́ marini prodeſt. In linteolis autẽ concerptis imponitur. Et garo ambuſta recentia ſanantur, ſi quis infundat ac nõ nominet garum. Contra canum quoq; morſus prodeſt, maximeq́ crocodili, & ulceribus quæ ſerpunt, aut ſordidis. Oris quoq; & aurium ulceribus aut doloribus mirifice prodeſt. Muria quoq;, ſiue illa ſalſugo, ſpiſſat, mordet, extenuat, ſiccat. Dyſentericis utilis eſt, etiã ſi nomè inteſtina corripit. Iſchiadicis, cœliacis ueteribus infunditur. Fotu quoque apud mediterraneos aquæ marinæ uicem penſat.

De natura ſalis, & eius medicinis. Caput IX.

SAlis natura eſt per ſe ignea, & inimica ignibus, fugiens eos, omnia erodens. Corpora uero aſtringens, ſiccans, alligans: defuncta etiam à putreſcendo uendicans, ut durent ita per ſecula. In medendo uero mordens, adurens, repurgans, extenuans, diſſoluens. Stomacho tantum inutilis, præterquam ad excitandam auiditatem. Aduerſus ſerpẽtium morſus cum origano, melle, hyſſopo. Contra ceraſten cum origano, aut cedria, aut pice, aut melle. Auxiliatur contra ſcolopendras ex aceto potus. Aduerſus ſcorpionũ ictus, cum quarta parte lini ſeminis ex oleo uel aceto illitus. Aduerſus crabrones uero uel ueſpas, ſimiliaq́, ex aceto. Ad heterocraneas, capitiſq́ ulcera, & puſtulas, papulaſ ue, & incipientes uerrucas, cũ ſeuo uitulino: Item oculorũ remedijs, & ad excreſcẽtes ibi carnes totiuſq́ corporis pterygia: ſed in oculis peculiariter, ob id collyrijs emplaſtriſq́ additur. Ad hoc maxime probatur Tattæus, aut Caunites. Ex ictu uero ſuffuſis cruore oculis ſugillatiſq́, cum myrrhæ pari pondere ac melle, aut cum hyſſopo ex aqua calida, utq́ foueantur ſalſugine. Ad hæc Hiſpanienſis eligitur, cõtraq́ ſuffuſiones oculorũ cũ lacte in coticulis teritur. Priuatim ſugillationibus in linteolo inuolutus, crebroq́ ex aqua feruenti impoſitus. Vlceribus oris manãtibus in linteolo cõcerpto. Gingiuarũ tumori infricatus. Et cõtra ſcabriciẽ linguæ frictus cõminutuſq́. Aiũt dẽtes nõ erodi neq; putreſcere, ſi qs quotidie mane ieiunus ſalẽ cõtineat ſub lingua, donec liqueſcat. Lepras idẽ, & furũculos, & lichenas, & pſoras emẽdat cũ paſſa uua exempto eius ligno, & ſeuo bubulo atq; origano ac fermẽto uel pane, maxime Thebaicus. Hic & ad pruritus eligit̃. Tõſillis & uuis cũ melle ꝓdeſt. Qui

cunq;

cunq; ad anginas, hoc amplius cum oleo & aceto, eodem tempore extra fauces illitus cum pice liquida. Emollit & aluum in uino mixtus. Idem noxia, & tinearũ genera pellit in uino potus. Æſtus balinearum conualeſcentes ut tolerare poſſint, linguæ ſubditus præſtat. Neruorum dolorem, maxime uſurpanda obſeruatione circa humeros & renes, in ſaccis aqua feruenti crebro madefactus leuat. Colum torminaq; & coxarũ dolores potus, & in iiſdem ſaccis impoſitus candens. Podagras cum farina ex melle & oleo tritus, ibi maxime obſeruanda uſurpatione, qua quidẽ totis corporibus nihil eſſe utilius ſale & ſole dicunt. Itaq; cornea uidemus corpora piſcatorum. Sed hoc præcipuum dicatur in podagris. Tollit & clauos pedum: Item perniones. Ambuſtis ex oleo imponitur, aut commanducatus, puſtulasq; reprimit. Ignibus uero ſacris ulceribusq; quæ ſerpunt ex aceto aut hyſſopo. Carcinomatis cum uua taminia. Phagedænis ulcerum, tritus cum farina hordei, ſuperimpoſito linteolo madente uino. Morbo regio laborãtes, donec ſudent ad ignem, cõtra pruritus quos ſentiunt, ex oleo & aceto infricatus iuuat: & fatigatos ex oleo. Multi & hydropicos ſale curauere, feruoresq; febrium cum oleo perunxere, & tuſſim ueterẽ linctu eius diſcuſſere. Clyſteribus infudere iſchiadicis. Vlceribus excreſcentibus uel putreſcentibus impoſuere. Crocodilorũ morſibus ex aceto in linteolo, ita ut batuerentur antehac ulcera. Bibitur & contra opium ex aceto mulſo. Luxatis imponitur cũ farina & melle. Item extuberationibus. Dentiũ dolori cum aceto toſtus & illitus cũ reſina prodeſt. Ad omnia aũt ſpuma ſalis iucundior utiliorq;. Sed quicũq; ſal acopis additur ad excalfactiones: Itẽ ſmegmaticis ad extendendam cutem leuandamq;. Pecorũ quoq; ſcabiem & boũ illitus tollit. Datusq; lingendus, & oculis iumentorum inſpuitur. Hæc & de ſale dicta ſint.

De nitri generibus, & confecturis, & medicinis, & obſeruationibus.

Caput X.

NOn eſt differẽda & nitri natura, non multum à ſale diſtans, & eo diligentius dicenda, quia palam eſt & medicos qui de eo ſcripſere, ignoraſſe naturã, nec quenquam Theophraſto diligentibus tradidiſſe. Exiguum fit apud Medos, caneſcẽtibus ſiccitate conuallibus, quod uocant halmirhaga. Minus etiam in Thracia iuxta Philippos, ſordidum terra, quod appellat agrium. Nam quercu cremata nunquàm multum factitatum eſt, & iampridem in totum omiſſum. Aquæ uero nitroſæ pluribus locis reperiuntur, ſed ſine uiribus denſandi. Optimũ copioſumq; in * Letis Macedoniæ, quod uocant chalaſtricum, candidum, purumq;, proximum ſali. Lacus eſt nitroſus, exiliente è medio dulci fonticulo. Ibi fit nitrum circa canis ortum nouenis diebus, totidemq; ceſſat, ac rurſus innatat, & deinde ceſſat. Quo apparet ſoli naturam eſſe quæ gignat, quoniam compertum eſt nec ſoles proficere quicquam cum ceſſet, nec imbres. Mirũ eſt & illud, ſcatebra fonticuli ſemper emicante, lacum nec augeri nec effluere. Iis autem diebus quibus gignitur, ſi fuère imbres, ſalſius nitrum faciunt: aquilones deterius, quia ualidius commouent limum. Et hic quidem naſcitur. In Ægypto autem conficitur multo abundantius, ſed deterius. Nam fuſcum lapidoſumq; eſt. Fit penè eodem modo quo ſal, niſi quod ſalinis mare infundunt, Nilũ autem nitrariis. Excedente Nilo ſiccantur, decedente madent ſucco nitri XL. diebus cõtinuis, non (ut in Macedonia) ſtatis. Si autem imbres affuerint, minus de flumine addunt ſtatimq; ut denſari eſt cœptum, rapitur ne reſoluatur in nitrariis. Sic quoq; olei natura interuenit, ad ſcabiem animaliũ utilis. Ipſum autem conditum in aceruis durat. Mirum, in lacu Aſcanio, & quibuſdam circa Chalcida fontibus, ſummas aquas dulces eſſe potariq;, inferiores nitroſas. In nitro timũ quod tenuiſſimum, & ideo ſpuma melior. Ad aliqua tamen ſordidum, tanq; ad inficiendas purpuras tincturasq; omnes. Magnus & nitro uſus, qui dicetur ſuo loco. Nitrariæ egregiæ Ægyptiis. Nâ circa Naucratin & Memphim tantum ſolebant eſſe; circa Memphim deteriores. Nam & lapideſcit ibi in aceruis, multiq; ſunt tumuli ea de cauſa ſaxei. Faciunt ex his uaſa. Nec non frequenter liquatum cum ſulphure coquentes in carbonibus. Ad ea quoque quæ inueterari uolunt, illo nitro utuntur.

Al. Clytis

Sunt

Sunt ibi nitrariæ, in quibus & ruffum exit à colore terræ. Spumam nitri quæ maxime laudatur, antiqui negabant fieri niſi cum ros cecidiſſet, prægnantibus nitrarijs, ſed nondum parientibus. Itaq; non fieri incitatis etiam ſi caderet. Alij operimentorum fermento gigni exiſtimauere. Proxima ætas medicorum aphronitrum tradidit in Aſia colligi, in ſpelūcis molibus diſtillans. Specus eos colycas uocant, dein ſiccant ſole. Optimū putat Lydium. Probatio, ut ſit minime ponderoſum, & maxime friabile, colore penè purpureo. Hoc in paſtillis affertur. Ægyptium in uaſis picatis, ne liqueſcat. Vaſa quoque ea ſole inareſcētia perficiūtur. Nitri probatio, ut ſit tenuiſſimū & quammaxime ſpongioſum fiſtuloſumq́;. Adulteratur in Ægypto calce. Deprehenditur guſtu. Syncerū enim facile reſoluitur. Adulteratum pungit. Calce aſperſum reddit odorem uehementem. Vritur in teſta opertum ne exultet: aliâs igni non exilit nitrum: nihilq́; gignit aut alit, cum in ſalinis herbæ gignantur, & in mari tot animalia, tantum algæ. Sed maiorem eſſe acrimoniā nitro apparet, nō hoc tantum argumento, ſed & illo quod nitrariæ calciamenta protinus conſumunt, aliâs ſalubres, oculorumq́; claritati utiles. In nitrarijs non lippiunt. Vlcera allata cò celerrime ſanantur: ibi facta, tarde. Ciet & ſudorem cū oleo perunctis, corpusq́; emollit. In pane ſalis uice utuntur chalaſtræo: ad rhaphanos Ægyptio: teneriores eos facit, ſed obſonia alba & deteriora, oleta uiridiora. In medicina autem calfacit, extenuat, mordet, ſpiſſat, ſiccat, exulcerat. Vtile his quæ euocanda ſint aut diſcutienda, & lenius mordenda atq; extenuanda, ſicut in papulis puſtuliſq́;. Quidam in hoc uſu accenſum uino auſtero reſtinguunt, atq; ita trito in balineis utunt ſine oleo. Sudores nimios inhibet cum arida iride, adiecta oleo uiridi. Extenuat & cicatrices oculorum & ſcabricias genarum cum fico illitū, aut decoctum in paſſo ad dimidias partes: Item contra argema oculorum. Vngues, decoctum cum paſſo in mali punici calyce adiuuat nitrū: Claritatemq́; uiſus cum melle inunctum. Prodeſt dentium dolori ex uino, ſi cum pipere colluantur. Item cum porro decoctū. Nigreſcentes dentes crematum dentifricio ad colorē reducit. Capitis animalia, & lendes necat, cum Samia terra illitum ex oleo. Auribus purulentis uino liquatum infunditur. Sordes eiuſdem partis erodit ex aceto. Sonitus & tinnitus diſcutit ſiccum additum. Vitiligines albas cum cimolia creta, æquo pondere ex aceto, in ſole illitum emendat. Furunculos admixtum reſinæ extrahit, aut cum uua alba paſſa, nucleis eius ſimul tritis. Teſtium inflammationi occurrit: Itē eruptionibus pituitæ in toto corpore, cum axungia. Contraq́; canis morſus, addita reſina, initijs cum aceto illinitur. Sic & ſerpentium morſibus, phagedænis, & ulceribus quæ ſerpunt, aut putreſcunt, cum calce ex aceto. Hydropicis cum fico tuſum datur illiniturq́;. Diſcutit & tormina, ſi decoctum bibatur pondere drachmæ cum ruta, uel anetho, uel cymino. Reficit laſſitudines cum oleo ex aceto perunctorum. Et contra algores horroréſque prodeſt, manibus pedibúſque confricatis cum oleo. Comprimit & pruritus ſuffuſorum felle, maxime cum aceto datum. Succurrit & uenenis fungorum ex poſca potum: aut ſi bupreſtis paſta ſit, ex aqua: uomitionéſque euocat. His qui ſanguinem tauri biberint cum laſere datur. In facie quoque exulcerationes ſanat cum melle & lacte bubulo. Ambuſtis toſtum donec nigreſcat tritumq́; illinit. Infunditur uentris & renum doloribus, aut rigori corporum, neruorumq́; doloribus. Paralyſi in lingua cum pane imponitur. Suſpirioſis in ptiſana ſumitur. Tuſſim ueterem ſanat, flore mixto galbano, reſinæ terebinthinæ, pari pondere omnium, ita ut fabæ magnitudo deuoretur. Coquitur, dilutumq́; poſtea cum pice liquida ſorbendū in angina datur. Flos eius cum oleo Cyprio articulorum doloribus in ſole iucundus eſt. Regium quoq; morbum in uino exterminat potum. Et inflationes diſcutit, ſanguinis profluuium è naribus ſiſtit ex feruenti aqua uapore naribus rapto. Pruriginem alumine permixto tollit. Alarum uirus ex aqua quotidiano fotu. Vlcera ex pituita nata cera permixtum: quo genere neruis quoque prodeſt. Cœliacis infunditur. Perungi ante acceſſiones frigidas nitro & oleo multi præcepere. Sic & aduerſus lepras, lentigines. Podagricis in balineis uti ſolio nitri prodeſt,

atrophis

atrophis, opiſthotonis, tetanis. Sal nitrum ſulphuri concoctum in lapidem uertitur.

De ſpongiarum natura. Caput XI.

SPongiarum genera diximus in naturis aquatilium marinorũ. Quidam eas ita diſtinguunt. Alias ex his mares exiſtimauere, tenui fiſtula ſpiſſioresq́ʒ, perſorbentes, & quæ tinguntur in delicijs, aliquãdo & purpura. Alias fœminas, maioribus fiſtulis ac perpetuis. E maribus duriores alias, quas appellant tragos, tenuiſſimis fiſtulis atqʒ denſiſſimis. Candidæ cura fiunt: è molliſſimis recentes per æſtatem tinctæ ſalis ſpuma, ad lunam & pruinas ſternuntur inuerſæ, hoc eſt, qua parte adhæſere, ut candorem bibant. Animal eſſe docuimus, etiam cruore inhærente. Aliqui narrant & auditu regi eas, contrahiq́ʒ ad ſonum, exprimentes abundantiam humoris, nec auelli petris poſſe, ideo abſcindi & ſaniem emittere. Quin & eas quæ ab aquilone ſint genitæ, præferunt cæteris. Nec uſquam diutius durare ſpiritum medici affirmant. Sic & prodeſſe corporibus, quia noſtro ſuum miſceant, & ideo magis recentes, magisq́ʒ humidas: Sed minus in calida aqua minusq́ʒ unctas, aut unctis corporibus impoſitas. Et ſpiſſas minus adhæreſcere. Molliſſimum genus earũ penicilli, oculorũ tumores leuant ex mulſo impoſiti. Iidem abſtergendæ lippitudini utiliſſimi, eosq́ʒ tenuiſſimos & molliſſimos eſſe oportet. Imponuntur ſpongiæ ipſæ epiphoris ex poſca: ex aceto calido ad capitis dolores. De cætero recentes diſcutiunt, molliunt, mitigant. Veteres conglutinant uulnera. Vſus earum ad abſtergenda, fouenda, operienda a fotu dum aliud imponatur. Vlcera quoqʒ humida & ſenilia impoſitæ ſiccant: Fracturæ & uulnera ſpongijs utiliſſime fouentur. Sanguis rapitur in ſecando, ut curatio perſpici poſſit. Et ipſæ uulnerum inflammationibus imponuntur, nunc ſiccæ, nunc ex aceto inſperſæ, nunc è uino, nunc ex aqua frigida. Ex aqua uero cœleſti impoſitæ, ſecta recentia non patiuntur intumeſcere. Imponuntur & integris partibus, ſed fluctuatione occulta laborãtibus, quæ diſcutienda ſit, & ijs quæ apoſtemata uocant, melle decocto perunctis. Item articulis alias aceto ſalſo madidæ, alias è poſca. Si ferueat impetus, ex aqua. Eædem & callo ſalſa madidæ: at contra ſcorpionum ictus ex aceto. In uulnerum curatione & ſuccidæ lanæ uicem implent, nunc ex uino & oleo, nunc ex eadem. Differentia hæc, quod lanæ emolliũt, ſpongiæ coërcent, rapiuntq́ʒ uitia ulcerũ. Circumligantur & hydropicis ſiccæ, uel ex aqua tepida poſca ue, utcunqʒ blandioribus opus eſt, operiri ue aut ſiccari cutẽ. Imponunt & his morbis, quos uaporari oporteat, feruenti ex aqua perfuſæ expreſſæq́ʒ inter duas tabulas. Sic & impoſitæ ſtomacho proſunt, & in febri contra nimios ardores. Sed ſpleneticis è poſca, ignibus ſacris ex aceto, efficaciores quàm aliud. Imponi oportet ſic, ut ſanas quoque partes ſpatioſe operiant. Sanguinis profluuium ſiſtunt ex aceto, aut frigida. Liuorem ab ictu recentem, ex aqua ſalſa calida ſæpius mutata tollunt, teſtium tumorem doloremq́ʒ ex poſca. Ad canum morſus utiliter conciſæ imponuntur, ex aceto, aut frigida, aut melle, abunde ſubinde humectandæ. Africanæ cinis cum porri ſectiui ſucco, ſanguinem reijcientibus hauſtu ſalis ex frigida prodeſt. Idem cinis cum oleo uel aceto fronti illitus, tertianas tollit. Priuatim Africanæ ex poſca tumorem diſcutiunt. Omniũ autem cinis cum pice crematarum, ſanguinem ſiſtit uulnerum. Aliqui raras tantum ad hoc cum pice urunt. Et oculorum cauſa combutuntur in cruda olla figulini operis, plurimũ proficiente eo cinere contra ſcabricias genarum excreſcentesq́ʒ carnes, & quicquid opus ſit ibi deſtringere, ſpiſſare, explere. Vtilius in eo uſu lauare cinerem. Præſtant & ſtrigilum uicem linteolorumq́ʒ affectis corporibus. Et contra ſolem apte protegunt capita. Medici inſcitia ad duo nomina eas redegere, Africanas, quarum firmius ſit robur, Rhodiacasq́ʒ, ad fouendum molliores. Nunc autem molliſſimæ circa muros Antiphelli urbis reperiuntur. Trogus autor eſt, circa Lyciam penicillos molliſſimos naſci in alto, unde ablatæ ſint ſpongiæ. Polybius ſuper ægrum ſuſpenſos quietiores facere noctes. Nunc reuertemur ad marina animalia & aquatilia.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE

LIBER TRIGESIMVS SECVNDVS.

PROOEMIVM.

Medicinæ ex aquatilibus.

VENTVM eſt ad ſumma naturæ exemplorumq́;, per rerum ordinem, & ipſum ſua ſponte occurrit immenſum potentiæ occultæ documentũ, ut prorſus nec aliud ultra quæri debeat, nec par aut ſimile poſſit inueniri, ipſa ſe uincẽte natura, & quidem numeroſis modis. Quid enim uiolentius mari uentisúe, & turbinibus ac procellis, quo maiore hominum ingenio in ulla ſui parte adiuta eſt quàm uelis remiſq́;? Addatur his & reciproci æſtus inenarrabilis uis, uerſumq́; totum mare in flumen.

De echeneide piſce, & mirabili eius proprietate, & torpedine, & marino lepore, & mirabilia rubri maris. Cap. I

TAmen omnia hæc pariterq́; eodẽ impellentia, unus ac paruus admodum piſciculus, echeneis appellatus, in ſe tenet. Ruant uenti licet, & ſæuiant procellæ, imperat furori, uireſq́; tantas compeſcit, & cogit ſtare nauigia: quod non uincula ulla, non ancoræ pondere irreuocabili iactæ. Infrenat impetus, & domat mundi rabiem nullo ſuo labore, non retinendo, aut alio modo quàm adhærendo. Hæc tantilla eſt ſatis contra tot impetus, ut uetet ire nauigia. Sed armatæ claſſes imponunt ſibi turrium propugnacula, ut in mari quoq; pugnetur uelut è muris. Heu uanitas humana, cum roſtra illa ære ferroq́; ad ictus armata, ſemipedalis inhibere poſſit, ac tenere deuincta piſciculus. Fertur Actiaco Marte tenuiſſe prætoriam nauim Antonij, properãtis circumire & exhortari ſuos, donec trãſiret in aliam. Ideóque Cæſariana claſſis impetu maiore protinus uenit. Tenuit & noſtra memoria Caij principis ab Aſtura Antium remigantis, ut res eſt etiam auſpicalis piſciculus. Siquidem nouiſſime tum in urbẽ reuerſus ille imperator, ſuis telis cõfoſſus eſt. Nec longa fuit illius moræ admiratio, ſtatim cauſa intellecta, cũ è tota claſſe quinqueremis ſola non proficeret, exilientibus protinus qui id quærerent circa nauim, inuenere adhærentẽ gubernaculo, oſtenderuntq́; Caio, indignanti hoc fuiſſe quod ſe reuocaret, quadringẽtorumq́; remigum obſequio contra ſe intercederet. Conſtabat peculiariter miratum quomodo adhærens tenuiſſet, nec idem polleret in nauigium receptus. Qui tunc poſteaq́; uidere, eum limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt. Nos plurium opiniones poſuimus in natura aquatilium, cum de eo diceremus. Nec dubitamus idem ualere omnia genera, cum celebri & conſecrato etiam exemplo apud Gnidiam Venerem, conchas quoq; eiuſdem potentiæ credi neceſſe ſit. E noſtris quidã latinis remorã appellauere eum. Mirumq́;, è Græcis alii lubricos partus atq; procidẽtes contineri ad maturitatem alligato eo (ut diximus) prodiderunt: alii ſale adſeruatum adalligatúmque grauidis partus ſoluere, ob id alio nomine odinolyontem appellari. Quocunque modo iſta ſe habeant, quis ab hoc tenendi nauigia exemplo de ulla potentia naturæ atque effectu, in remedijs ſponte naſcentium rerum dubitet? Quin & ſine hoc exemplo per ſe ſatis eſſet ex eodem mari torpedo etiam procul et è longinquo, uel ſi haſta uirgáue attingatur, quamuis prævalidos lacertos torpeſcere, quamlibet ad curſum ueloces alligari pedes. Quod ſi neceſſe habemus fateri hoc exemplo eſſe uim aliquam, quæ odore tãtum & quadam aura ſui corporis afficiat membra, quid non de remediorum omnium momentis ſperandũ eſt? Non ſunt minus mira quæ de lepore marino traduntur. Venenum eſt alijs in potu, aut in cibo datus, alijs etiã uiſus. Siquidem grauidæ ſi omnino aſpexerint fœminã ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea & redundatione ſtomachi uitium fatẽtur, ac deinde abortum faciunt. Remedio eſt mas, ob id induratus ſale, ut in brachialibus habeant. Eadẽ res in mari & tactu

quidem nocet. Veſcitur eo unum tantum animalium ut nõ intereat, mullus piſcis, & tene reſcit tantum, & ingratior uilior'q; fit. Homines quibus in paſtu eſt, piſcem olent, hoc primo argumento ueneficium id deprehenditur. Cætero moriuntur totidem diebus, quot uixerit lepus. Incerti'q; temporis ueneficium id eſſe, autor eſt Licinius Macer. In India affirmãt non capi uiuentem, inuicem'q; ibi hominẽ illi pro ueneno eſſe, ac uel digito omnino in mari tactum mori. Eſſe autem ampliorem multo, ſicut reliqua animalia. Iuba in his uoluminibus quæ ſcripſit ad C. Cæſarem Auguſti filium de Arabia, tradit mitulos ternas heminas capere. Cetos ſexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum ſexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intraſſe, pingui'q; eius negociatores & omnium piſcium adipe camelos perungere in eo ſitu, ut aſilos ab his fugent odore.

De ingenijs & manſuetudine quorundam piſcium, & ubi ex manu edant, & ubi reſponſa dantur ex piſcibus. Cap. 11

MIhi uidentur mira & quæ Ouidius prodidit piſcium ingenia, in eo uolumine quod halieuticon inſcribitur. Scarum incluſum naſſis non fronte erũpere, nec infeſtis uiminibus caput inſerere, ſed auerſum caudæ ictibus crebris laxare fores, atq; ita retrorſum erumpere. Quem luctatũ eius ſi forte alius ſcarus extrinſecus uideat, apprehẽſa mordicus cauda adiuuare nixus erumpentis. Lupum rete circundatum harenas arare cauda, atque ita conditum tranſire rete. Murenam maculas appetere ipſas, conſciam teretis ac lubrici tergi, tum multiplici flexu laxare, donec euadat. Polypũ hamos appetere, brachijs'q; complecti non morſu, nec prius dimittere q̃ eſcam circumroſerit, aut harundine leuatum extra aquam. Scit & mugil eſſe in eſca hamum, inſidias'q; non ignorat: auiditas tamen tanta eſt, ut cauda uerberando excutiat cibos. Minus in prouidendo lupus ſolertiæ habet, ſed magnum robur in pœnitendo. Nam ut hæſit in hamo, tumultuoſo diſcurſu laxat uulnera, donec excidant inſidiæ. Murenæ amplius deuorant q̃ hamũ, admouent'q; dentibus lineas, atque ita erodunt. Pytheas id tradit. Idem infixam hamo inuertere ſe, quoniam ſit dorſo cultellato, ſpina'q; lineam præſecare. Licinius Macer murenas tantum fœminini ſexus eſſe tradit, & concipere è ſerpentibus, ut diximus, ob id ſibilo à piſcatoribus tanquam ſerpentibus euocari & capi: pingueſcere lactatu, fuſte non interimi, eaſdem ferula protinus. Animam in cauda habere certum eſt, ea'q; icta celerrime exanimari, at capitis ictu difficulter. Nouacula piſce quæ tacta ſunt, ferrum olent. Duriſſimum eſſe piſcium conſtat qui orchis uocetur: rotundus eſt, & ſine ſquamis, totus'q; capite conſtat. Miluago quoties cernatur extra aquã uolitans, tempeſtates mutari, Trebius Niger autor eſt. Xiphiam, id eſt, gladium, roſtro mucronato eſſe, ab hoc naues perfoſſas mergi in oceano ad locum Mauritaniæ qui Cotta uocetur, non procul Lixo flumine. Idem loligines euolare ex aqua tradit, tanta multitudine ut nauigia demergãt. E manu ueſcuntur piſces in pluribus quidem Cæſaris uillis: ſed quæ ueteres prodidere, in ſtagnis non piſcinis admirati, in Eloro Siciliæ caſtello non procul Syracuſis: item in Labradij Iouis fonte anguillas: hæ & inaures additas gerunt. Similiter in Chio iuxta ſenum delubrum: In Meſopotamiæ quoque fonte Cabura, de quo diximus. Nam in Lyciæ Myris in fonte Apollinis, quem Curium appellãt, ter fiſtula euocati ueniunt ad augurium. Diripere eos carnes obiectas lætum eſt conſultantibus, caudis abigere dirum. Hierapoli Syriæ in lacu Veneris ædituorum uocibus parent uocati, exornati auro ueniunt, adulantes ſcalpuntur, ora hiantia manibus inſerendis præbent. In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram, melanuri in mari panem abiectum rapiunt, ijdem'q; ad nullum cibum, in quo hamus ſit, accedunt. Nec illa in nouiſſimis mira, amaros eſſe piſces ad Pelen inſulam, & ad Clazomenas. Contra, ad ſcopulum Siciliæ ac Leptin Africæ & Eubœam & Dyrrhachium. Rurſus ita ſalſos, ut poſſint ſalſamenta exiſtimari, circa Cephaleniam & Ampelon & Paron, & Deli petras: in portu eiuſdem inſulæ, dulces. Quam differẽtiam pabulo conſtare non eſt dubium. Apion maximum piſcium eſſe tradit porcum, quem Lacedæmonij orthragoriſcum

goriſcum uocant. Grunnire eum cum capiatur. Eſſe uero illam naturæ accidentiam, quod magis miremur, etiam in locis quibuſdã, appoſito occurrit exemplo. Siquidẽ ſalſamenta omnium generum in Italia Beneuenti recentia effici conſtat. Piſces marinos in uſu fuiſſe protinus a condita Roma, autor eſt Caſſius Hemina, cuius uerba de ea re hic ſubijciam: Numa conſtituit ut piſces qui ſquamoſi non eſſent ni pollucerent patrimonia, commentus ut conuiuia publica & priuata, cœnæq; ad puluinaria facilius cõpararentur, ni qui ad polluctum emerent, precio minus parcerent, eaq; præmercarentur. Quantum apud nos Indicis margaritis pretium eſt, de quibus ſuo loco ſatis diximus, tantum apud Indos in curalio. Nanq; iſta perſuaſione gentium conſtant. Gignitur quidem & in rubro mari, ſed nigrius: item in Perſico uocatur lace, laudatiſſimum in Gallico ſinu circa Orchadas inſulas, & in Siculo circa Heliam & Drepanum. Naſcitur & apud Grauiſcas, & ante Neapolin Campaniæ, maximeq; rubens, ſed molle, & ideo uiliſſimum Erythris. Forma eſt ei fruticis, color uiridis. Baccæ eius candidæ ſub aqua ac molles, exemptæ confeſtim durantur & rubeſcũt, quaſi corna ſatiua ſpecie atq; magnitudine. Aiunt tactu protinus lapideſcere, ſi uiuat. Itaq; occupari, euelliq; retibus, aut acri ferramẽto præcidi. Hac de cauſa curalium uocitatum interpretãtur. Probatiſſimũ quàm maxime rubens, et quàm ramoſiſſimum; nec ſcabroſum, aut lapideum, uel rurſus inane, aut concauum. Autoritas baccarum eius nõ minus Indorũ uiris quoq; precioſa eſt, ꝙ fœminis noſtris uniones Indici. Aruſpices eorum uateſq; imprimis religioſum id geſtamen amoliendis periculis arbitrãtur. Itaq; & decore & religione gaudẽt. Prius ꝙ hoc noteſceret, Galli gladios, ſcuta, galeas adornabãt eo. Nunc tanta penuria eſt uẽdibili merce, ut perquàm raro cernatur in ſuo orbe. Surculi infantiæ adalligati, tutelam habere creduntur. Contraq; torminum ac ueſicæ & calculorum mala in puluerẽ igne redacti, potiq; cum aqua auxiliãtur. Simili modo ex uino poti, aut ſi febris ſit, ex aqua ſomnum afferunt: Ignibus diu repugnant. Sed eodem medicamine ſæpius poto tradunt lienem quoq; abſumi. Sanguinem reijciẽtibus excreantibus'ue medentur. Cinis eorum miſcetur oculorum medicamẽtis: Spiſſat enim ac refrigerat. Vlcerum caua explet. Cicatrices extenuat. Quod ad repugnãtiam rerum attinet, quam Græci antipathiam uocant, nihil eſt uſquam uenenatius ꝙ in mari paſtinaca, utpote cum radio eius arbores necari diximus. Hanc tamen perſequitur galeos. Idem & alios quidem piſces, ſed paſtinacas præcipue, ſicut in terra ſerpentes muſtela. Tanta eſt auiditas ipſius ueneni. Percuſſis uero ab ea medetur & hic quidem, ſed & mullus ac laſer.

De his quibus in terris & in aquis uictus eſt, & de caſtoreis medicinæ, & obſeruationes. Cap. III

SPectabilis naturæ potentia in his quoq;, quibus & in terris & in aqua uictus eſt, ſicut & fibris, quos caſtores uocant, & caſtorea teſtes eorum: Amputari hos ab ipſis cum capiatur negat Sextius diligẽtiſſimus medicinæ. Quinimo paruos eſſe ſubſtrictoſq;, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine uita animalis poſſe. Adulterari aũt renibus eiuſdẽ qui ſint grandes, cũ ueri teſtes parui admodũ reperiãtur. Præterea ne ueſicas quidẽ eſſe, cum ſint geminæ, quod nulli animaliũ. In his folliculis inueniri liquorẽ, & aſſeruari ſale. Itaq; inter probationes falſi eſſe folliculos geminos ex uno nexu dependẽtes, quod ipſum corrumpi fraude, conijcientibus gummi cum ſale ammoniaco: quoniam ammoniaci coloris eſſe debeant, tunicis circũdati liquore ueluti mellis ceroſi, odoris grauis, guſtu amaro & acri, friabiles. Efficaciſſimi è ponto Galatiæ, mox Africæ. Sternutamẽta olfactu mouẽt. Somnum conciliãt, cũ roſaceo & peucedano peruncto capite: & per ſe poti in aqua: ob id phreneticis utiles. Item lethargicos odoris ſuffitu excitãt. Vuluarumq; exanimationes uel ſubditi, & menſes ac ſecundas cient, duabus drachmis ex aqua cum pulegio poti. Medentur & uertigini, opiſthotonis, tremulis, ſpaſticis, neruorũ uitijs, iſchiadicis, ſtomachicis, paralyticis; perunctis omnibus: Vel triti ad craſſitudinẽ mellis cum ſemine uiticis, ex aceto aut roſaceo. Sic & cõtra comitiales ſumpti: poti uero cõtra inflationes, tormina, uenena. Differen-

tia tantum contra genera eſt mixturæ. Quippe aduerſus ſcorpiones, ex uino bibuntur: aduerſus phalangia & araneos, ex mulſo, ita ut uomitione reddantur: aut ut retineantur, cum ruta. Aduerſus chalcidas, cum myrtite. Aduerſus ceraſten & preſteras, cum panace, aut ruta ex uino. Aduerſus cæteras ſerpentes, cum uino. Dari binas drachmas ſatis eſt, eorum quæ adijciantur ſingulas. Auxiliantur priuatim contra niſcum ex aceto. Aduerſus aconitum ex lacte, aut aqua. Aduerſus elleborum album ex aqua mulſa nitro'q;. Medentur & dentibus infuſi cum oleo triti in aurem à cuius parte doleant. Aurium doloribus melius ſi cum meconio. Claritatem uiſus faciunt cũ mellle Attico inuncti. Cohibent ſingultus ex aceto. Vrina quoq; fibri reſiſtit uenenis, & ob id in antidota additur. Adſeruatur autem optime in ſua ueſica, ut aliqui exiſtimant.

De teſtudine, & multorum piſcium medicinæ, & obſeruationes. Cap. IIII

GEminus ſimiliter uictus in aquis terraq;, & teſtudinum, effectus quoq; pari honore habendi, uel propter excellens in uſu precium, naturæ'que proprietatẽ. Sunt ergo teſtudinum genera, terreſtres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua uiuũt. Has quidam è Græcis emydas apellant. Terreſtrium carnes ſuffuſionibus proprie, magicis'q; artibus refutandis, & contra uenena ſalutares produntur. Plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusq;' pro antitodo dari dicuntur: & ex iure in cibo ſumptæ, ſtrumas diſcutere, ac lienes tollere: Item comitiales morbos. Sanguis earum claritatem uiſus facit, ſuffuſiones'que oculorum tollit. Et contra ſerpentium omnium & araneorum & ſimilium, & ranarum uenena auxiliatur, ſeruato ſanguine in farina pilulis factis, & cum opus ſit in uino datis. Felle teſtudinum cum Attico melle glaucomata inungi prodeſt: & ſcorpionum plagæ inſtillari. Tegumẽti cinis uino & oleo ſubactus pedum rimas ulceraq; ſanat. Squamæ è ſumma parte deraſæ, & in potu datæ uenerẽ cohibent. Eo magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Vrinam earũ aliter quàm in ueſica diſſectarum, inueniri poſſe non arbitror: & inter ea hoc quoq; eſſe quæ portentoſa magi demonſtrent: aduerſus aſpidum ictus ſingulare, efficaciore tamen, ut aiunt, cimicibus admixtis. Oua durata illinuntur ſtrumis, & ulceribus frigore aut aduſtione factis. Sorbentur in ſtomachi doloribus. Marinarum carnes admixtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclare auxiliantur. Neq; eſt teſtudine aliud ſalamandræ aduerſius. Sanguine alopeciarum inanitas & porrigo, omnia'q; capitis ulcera curãtur. Inareſcere autem eum oportet, lente'q; ablui. Inſtillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Aduerſus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miſcetur autem ſanguis heminis tribus aceti, hemina uini addita his, & cum hordeacea farina, aceto quoq; admixto, ut ſit quod deuoretur fabæ magnitudine. Hæc ſingula & matutina & ueſpertina dantur, dein poſt aliquot dies ueſpera. Comitialibus inſtillatur ore diducto, his qui modice corripiantur. Spaſmo cum caſtoreo dyſtere infunditur. Quod ſi dentes per annum colluantur teſtudinum ſanguine, immunes à dolore fiunt. Et anhelitus diſcutit, quas'q; orthopnœas uocant: ad has in polenta datur. Fel teſtudinum claritatem oculorum facit, cicatrices extenuat, tonſillas ſedat & anginas, & omnia oris uitia. Priuatim nomas ibi: item ardentium teſtium. Naribus illitum comitiales erigit, attollit'que. Idem cum uernatione anguium aceto admixto, unice purulentis auribus prodeſt. Quidam bubulum fel admiſcent, decoctarum'q; carnium teſtudinis ſuccum, addita æque uernatione anguium. Sed diu in uino teſtudinem excoquunt. Oculorum quoq; uitia omnia fel inunctum cum melle emendat: ſuffuſiones etiam marinæ fel cum fluuiatilis ſanguine & lacte mulierum. Capillus inficitur felle. Contra ſalamandras uel ſuccum decoctum bibiſſe ſatis eſt. Teſtudinum eſt tertium genus in cœno & paludibus uiuentium. Latitudo his in dorſo pectori ſimilis, nec conuexo incurua calyce, ingrata uiſu. Ex hac quoq; tamẽ aliqua cõngunt auxilia. Tres nanque in ſuccenſa ſarmenta coniectæ, diuidentibus ſe tegumentis rapiuntur, tum euulſæ carnes earum coquuntur in aquæ congio ſale modice addito: ita decoctarum,

ad

ad tertias partes ſuccus, paralyſin & articularios morbos ſentiẽtibus bibitur. Detrahit itẽ fel pituitas, ſanguinem'q; uitiatũ. Siſtit' ab eo remedio aluus aquæ frigidæ potu. Ex quarto genere teſtudinum, quæ ſunt in amnibus, diuulſatũ pingui cum aizoo herba tuſo, admixto unguento & ſemine lilij, ante acceſſiones ſi perungantur ægri, præter caput, mox cõuoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc teſtudinem quintadecima luna capi oportere, ut plus pinguiũ reperiatur. Verum ægrum ſextadecima luna perungi tradũt. Ex eodem genere teſtudinũ ſanguis inſtillatus crebros capitis dolores ſedat. Item ſtrumas. Sũt qui teſtudinum ſanguinem cultro æreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi nouo fictili iubeant. Ignem ſacrum, cuiuſcũq; generis ſanguine illini. Item capitis ulcera manãtia, & uerrucas. Iidem promittunt teſtudinum omniũ fimo panos diſcuti. Et licet incredibile dictu ſit, aliqui tradunt, tardius ire nauigia, teſtudinis pedem dextrum uehentia. Hinc deinde in morbos digeremus aquatilia, non quia ignoremus gratiorem eſſe uniuerſitatem animalium, maioris'q; miraculi: ſed hoc utilius eſt, uitæ contributa habere remedia, cum aliud alij proſit, aliud alibi facilius inueniatur.

De aquatilibus, remedia in morbos digeſta. Et primum contra uenena & uenenata animalia. Cap. V

VEnenatũ mel diximus ubi naſceretur. Auxilio eſt piſcis aurata in cibo. Vel ſi ex melle ſyncero faſtidium cruditáſue quæ ſit grauiſſima incidat: teſtudinem circũciſis pedibus, capite, cauda, decoctam, antidotum eſſe, autor eſt Pelops, ſcincum'q; Apelles. Qui eſſet ſcincus, diximus: Sæpius uero quantum ueneficium menſtruis mulierum. Contra omnia ea auxiliatur, ut diximus, mullus. Item contra paſtinacam & ſcorpiones terreſtres marinos'q;, & dracones, & phalangia illitus ſumptuſue in cibo. Eiuſdẽ recentis è capite cinis contra omnia uenena, priuatim contra fungos. Mala medicamenta inferri negãt poſſe, aut certe nocere, ſtella marina uulpino ſanguine illita, & affixa limini ſuperiori, aut clauo æreo ianuæ. Draconis marini ſcorpionum'q; ictus, carnibus earũ impoſitis. Item araneorum morſus ſanantur. In ſumma contra omnia uenena, uel potu, uel ictu, uel morſu noxia, ſuccus earum ex iure decoctarum, efficaciſſimus habetur. Sunt & ſeruatis piſcibus medicinæ, ſalſamẽtorũq; cibus prodeſt à ſerpente percuſſis, & contra beſtiarum ictus, mero ſubinde hauſto, ita ut ad ueſperam cibus uomitione reddatur. Peculiariter à chalcide, ceraſte, aut quas ſepas uocant, aut elape dipſadéue percuſſis. Contra ſcorpiones largius ſumi, ſed non euomi ſalſamenta prodeſt, ita ut ſitis toleretur, & imponere eadem plagis conuenit. Contra crocodilorum quidem morſus non aliud præſentius habetur, Priuatim contra preſteris morſum ſarda prodeſt. Imponuntur ſalſamenta & contra canis rabioſi: uel ſi non ſint ferro uſtæ plagæ, corpora'que clyſteribus exinanita, hoc per ſe ſufficit. Et cõtra draconem marinum ex aceto imponuntur. Idem & cybij profectus. Draco quidem marinus ad ſpinæ ſuæ, qua ferit, uenenum ipſe impoſitus, uel cerebro toto prodeſt. Ranarum marinarum ex uino & aceto decoctarum, ſuccus contra uenena bibitur & contra ranæ rubetæ uenenum, & contra ſalamandras. Fluuiatiles, ſi carnes edantur iuſúe decoctarum ſorbeatur proſunt, & contra leporem marinum, & contra ſerpẽtes ſupradictas. Contra ſcorpiones ex uino. Democritus quidem tradit, ſi quis extrahat ranæ uiuẽti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipſa'q; dimiſſa in aquã, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcũq; interrogauerit, uera reſponſuram. Addunt etiãnum alia magi, quæ ſi uera ſunt, multo utiliores uitæ exiſtimẽtur ranæ q̃; leges. Nanq; harũdine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulteriorũ tædiũ fieri. Carnibus earum uel hamo additis, præcipue purpuras certũ eſt allici. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijciq; formicis oportere, eam partem quam appetant cõtra omnia uenena eſſe pro antidoto. Sunt quæ in uepribus tãtum uiuunt, ob id rubetarum nomine ut diximus, quas Græci phrynos uocant, grandiſſimæ cunctarum, geminis uelut corni-

bus plenæ ueneficiorum. Mira de his certatim tradūt autores. Illatis in populum ſilentiū fieri. Oſſiculo quod ſit in dextro latere in aquam feruētem deiecto, refrigerari uas, nec poſtea feruere niſi exempto. Id inueniri obiecta rana formicis, carnibusq; eroſis, ſingula in ſolium addi. Et aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo deiecto feruere uideatur, apocynon uocari. Canum impetus eo cohiberi, amorem concitari, & iurgia addito in potionem. Venerem adalligatum ſtimulare. Rurſus à dextro latere refrigerari feruentia. Hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliásque febres. Amorem inhiberi eo. Item ex his ranis lien contra uenena, quæ fiant ex ipſis auxiliatur. Cor uero etiam efficacius eſt. Coluber eſt in aqua uiuens, huius adipem & fel habentes qui crocodilos uenētur, miře adiuuari produntur, nihil contrà belua audente. Efficacius etiamnum ſi herba potamogiton miſceatur. Cancri fluuiatiles triti poti'q; ex aqua recētes, ſeu cinere adſeruato, contra uenena omnia proſunt, priuatim contra ſcorpionum ictus cum lacte aſinino: uel ſi non ſit, caprino uel quocunque. Addi & uinum oportet. Necant eos triti cum ocimo admoti. Eadem uis contra uenenatorum omnium morſus, priuatim ſcytalen, & angues, & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Cinis eorū ſeruatus prodeſt pauore potus periclitātibus ex canis rabioſi morſibus. Quidā adijciunt gētianam, & dant in uino. Nam ſi iam pauor occupauerit, paſtillos uino ſubactos deuorandos ita præcipiunt. Decem nouo cancris cum ocimi manipulo adalligatis, omnes qui ibi ſint ſcorpiones ad eum locum coituros magi dicunt: & cum ocimo ipſos cinerémue eorū percuſſis imponunt. Minus in omnibus his marini proſunt, ut Thraſillus autor eſt. Nihil autē æque aduerſari ſerpentibus q; cācros, ſuesq; percuſſas hoc pabulo ſibi mederi. Cū ſol ſit in cācro, torqueri ſerpentes. Ictibus ſcorpionū & carnes fluuiatilium cochlearū reſiſtūt crudæ uel coctæ. Quidam ob id ſalſas quoq; adſeruant: Imponūt & ipſis plagis. Coracini piſces Nilo quidem peculiares ſunt: ſed nos hæc omnibus terris demōſtramus. Carnes eorū aduerſus ſcorpiones ualent impoſitæ. Inter uenena ſunt piſciū porci marini ſpinæ in dorſo, cruciatu magno læſorum, remedio eſt limus ex reliquo piſcium eorū corpore. Canis rabidi morſu potū expaueſcentibus faciē perungunt adipe uituli marini. Efficacius ſi medulla hyænæ & oleum è lentiſco & cera miſceatur. Murenæ morſus ipſarū capitis cinere ſanātur. Et paſtinaca cōtra ſuum ictū remedio eſt, cinere ſuo ex aceto illito, uel alterius. Cibi cauſa extrahi debet è dorſo eius quicquid ſimile eſt croco, caputq; totū. Et hāc autem & omnia teſtacea modice collui in cibis, quia saporis gratia perit. E lepore marino ueneficiū reſtingunt poti hippocampi. Contra dorycniū echini maxime proſunt. Et ijs qui ſuccū carpathi biberint, præcipue eius iure ſumpto. Et cancri marini decocti ius contra dorycnium efficax habetur.

De oſtreis & purpuris, alga, & eorum remedia. Cap. VI

PEculiariter uero contra leporis marini uenena & oſtrea aduerſantur. Idem uidet, nec poteſt uideri ſatis dictū eſſe de his, cum palma menſarum diu iam tribuatur illis. Gaudent dulcibus aquis, & ubi plurimi influunt amnes, ideo pelagia parua & rara ſunt. Gignuntur tamen in petroſis, carentibusq; aquarum dulcium aduētu, ſicut circa Grynium & Myrinam. Grandeſcunt ſideris quidem ratione maxime, ut in natura aquatilium diximus: ſed priuatim circa initia æſtatis multo lacte prægnantia, atque ubi ſol penetret in uada. Hæc uidetur cauſa quare minora in alijs locis reperiantur. Opacitas enim prohibet incrementum, & triſtitia minus appetunt cibos. Variant coloribus, ruffa in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra & carne & teſta Circeijs. Præcipua uero habentur, in quacunq; gente ſpiſſa, nec ſaliua ſua lubrica, craſſitudine potius ſpectanda quàm latitudine. Neq; in luto capta, neque in harenoſis, ſed ſolido uado, ſpondylo breui atque non carnoſo, nec fibris lacinioſo, ac tota in aluo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, èoque argumento generoſa interpretantur calliblephara appellantes. Gaudent & peregrinatione, transferriq; in ignotas aquas. Sic Brūdiſina in Auerno compaſta & ſuum re-

tinere

tinere ſuccum ,& à Lucrino adoptare creduntur. Hæc ſint dicta de corpore. Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria ſua littora, ſed dicemus aliena lingua, quæq; periti ſſima huius cenſuræ in noſtro æuo fuit. Sunt ergo Muciani uerba quæ ſubijciam: Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuauiora Edulis, acriora Lepticis, pleniora Lucẽſibus, ſicciora Coryphantenis, teneriora Iſtricis, cãdidiora Circeienſibus. Sed his neq; dulciora, neq; teneriora eſſe ulla cõpertum eſt. In Indico mari Alexandri rerum autores pedalia inueniri prodidere. Necnon inter nos neporis cuiuſdam nomenclator tridacna appellauit tantæ amplitudinis intelligi cupiẽs, ut ter mordenda eſſent. Dos eorũ in medicina hoc in loco tota dicetur. Stomachũ unice reficiunt. Faſtidijs medentur. Addiditq; luxuria frigus obrutis niue, ſumma montiũ & maris ima miſcens. Molliunt aluum leniter. Eadem cocta cum mulſo, tenaſmo qui ſine exulceratione ſit, liberãt. Veſicarũ ulcera quoq; repurgãt. In conchis ſuis uti clauſa uenerint, mire diſtillationibus proſunt. Teſtæ oſtreorũ cinis uuam ſedat, & tonſillas admixto melle. Eodem modo parotidas, panos, mãmarumq; duricias, capitum ulcera ex aqua, cutemq; mulierum extendit. Inſpergitur & ambuſtis. Et dentifricio placet. Pruritibus quoq; & eruptionibus pituitæ ex aceto medet̃. Crudæ ſi tundantur, ſtrumas ſanãt & perniones pedũ. Purpuræ quoq; cõtra uenena proſunt. Et algam maris theriacen eſſe, Nicander tradit. Plura eius genera, uti diximus. Lõgo folio & latiore, rubente, aliáue criſpo. Laudatiſſima quæ in Creta inſula iuxta terram in petris naſcitur: tingendis etiam lanis ita colorem alligans, ut elui poſtea non poſſit. E uino iubet eam dari.

Ad alopecias, & capillos, & oculorũ, & auriũ, & dentiũ, & faciei uitia. Cap. VII

ALopecias replet hippocampinus cinis nitro & adipe ſuillo mixtus, aut ſyncerus ex aceto. Præparat cutem ſepiarum cruſtæ farina medicamentis. Cutem replet & muris marini cinis cum oleo. Item echini cum carnibus ſuis cremati. Fel ſcorpionis marini. Ranarum quoque trium, ſi uiuæ in olla concrementur, cinis cum melle. Melius cum pice liquida. Capillum denigrant ſanguiſugæ, quæ in nigro uino diebus LX. computruere. Alij in aceti ſextarijs duobus ſanguiſugarum ſextarium in uaſe plumbeo iubent putreſcere totidem diebus, mox illini in ſole. Sornatius tãtam uim habere tradit, ut niſi oleum ore contineant qui tingunt, dentes quoq; eorum denigrare dicat. Capitis ulceribus, muricum uel purpurarum teſtæ cinis, cum melle utiliter illinitur, conchyliorũ (uel ſi non urantur) farina ex aqua doloribus. Caſtoreum cum peucedano & roſaceo. Omnium piſcium fluuiatilium marinorumq; adeps liquefactus oleo admixto melle, oculorum claritati plurimum confert. Item caſtoreum cum melle. Callionymi fel cicatrices ſanat, & carnes oculorum ſuperuacuas conſumit. Nulli hoc piſciũ copioſius, ut exiſtimauit Menander quoque in comœdijs. Idem piſcis & uranoſcopos uocatur, ab oculo quem in capite habet. Et coracini fel excitat uiſum. Et marini ſcorpionis ruffi cum oleo uetere aut melle Attico incipiẽtes ſuffuſiones diſcutit, inungi ter oportet intermiſſis diebus. Eadem ratio albugines oculorum tollit. Mullorum cibo aciem oculorum hebetari tradunt. Lepus marinus ipſe quidem uenenatus eſt, ſed cinis eius in palpebris pilos inutiles euulſos cohibet. Et ad hũc uſum utiliſſimi minimi, Item pectunculi ſalſi triti cum cedria. Ranæ quas diopetes, & calamitas uocant, ſanguis earum cum lachryma uitis ſi euulſo pilo palpebris illinatur. Oculorum tumorem ruboremque ſepiæ cortex cum lacte mulieris illitus ſedat, & per ſe ſcabricias emendat. Inuertunt itaque genas id agentes, & medicamentum auferunt poſt paulum, roſaceoq; inungunt, & pane impoſito mitigant nocte. Eadem cortice & nyctalopes curantur in farinã trita & ex aceto illita. Extrahit & ſquamas eius cinis. Cicatrices oculorum cum melle ſanat, pterygia cum ſale & cadmia ſingulis drachmis. Emẽdat & albugines oculorum iumentorũ. Adijciũt & oſſiculis eius genas ſi terãtur ſanari. Echini ex aceto epinyctidas tollũt. Eundẽ comburi cũ uiperinis pellibus raniſq;, & cinerẽ aſpergi potioni iubent magi, claritatẽ uiſus promittẽtes. Ichthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt

coriũ,idemq́ꝫ nomẽ glutino eius. Hoc epinyctidas tollit. Quidã ex uentre nõ ex corio fieri dicunt ichthyocollã,ut glutinum taurinum. Laudatur Pontica cãdicãs & carẽs uenis ſquamisq́ꝫ,& quæ celerrime liqueſcit. Madeſcere autem debet conciſa in aqua ,aut aceto nocte ac die. Mox tũdi marinis lapidibus,ut facilius liqueſcat. Vtilem eam in capitis doloribus affirmant,& tetanothris. Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro læuus ſuſpenſi è collo natiui coloris panno,lippitudines ſanant. Quod ſi per coitum ranæ eruãtur,albuginem quoque,alligati ſimiliter in putamine oui . Reliquæ carnes impoſitæ ſugillationem rapiunt. Cancri etiam oculos adalligatos collo,mederi lippitudini dicũt. Eſt parua rana in harundinetis & herbis maxime uiuens,muta ac ſine uoce,uiridis,ſi forte hauriatur,uentres boũ diſtendens: huius corporis humorem ſpecillis deraſum claritatem oculis inunctis narrant afferre,ipſasq́ꝫ carnes doloribus oculorum ſuperponunt. Ranas etiam quindecim coniectas in fictili nouo iuncis configunt quidam, ſuccum earum ,qui ita effluxerit, admiſcent lachrymæ,quæ ex alba uitæ emanat , atqꝫ ita palpebras emendant, inutilibus pilis exemptis,acu inſtillantes hũc ſuccum in ueſtigia euulſorum. Meges pſilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putreſcentes , & huc utebatur mulris uarijsq́ꝫ per aquationes autumni naſcentibus. Idem præſtare ſanguiſugarum cinis ex aceto illitus putatur. Comburi eas oportet in nouo uaſe. Idem tæniæ iecur ſiccatum pondere x.IIII.cum oleo cedrino perunctis pilis IX. menſibus. Auribus utiliſſimũ bari piſcis fel recens, ſed & inueteratũ uino. Item banchi,quem quidam myxona uocãt . Item callionymi cum roſaceo infuſum. Vel caſtorçum cum papaueris ſucco. Vocant & in mari pediculos, eoſ que tritos inſtillari ex aceto auribus iubent . Et per ſe conchylio infecta lana magnopere prodeſt . Quidam aceto & nitro madefaciunt. Suntqꝫ qui præcipue cõtra omnia aurium uitia laudent gari excellentis ſociorum cyathum,mellis dimidio amplius, aceti cyathum in calice nouo lenta pruna decoquere,ſubinde ſpuma pennis deterſa,& poſtq̃ꝫ deſierit ſpumare,tepidũ infundere. Si tumeant aures,coriandri ſucco prius mitigandas ijdem præcipiũt . Ranarũ adeps inſtillatus ,ſtatim dolores tollit . Cancrorum fluuiatilium ſuccus cum farina hordeacea aurium uulneribus efficaciſſime prodeſt. Parotides muricum teſtæ cinere cũ melle,uel conchyliorum ex mulſo curantur. Dentium dolores ſedantur oſſibus draconis marini ſcarificatis gingiuis. Cerebro caniculæ in oleo decocto adſeruatoq́ꝫ , ut ex eo dentes ſemel anno colluantur. Paſtinacæ quoque radio ſcarificare gingiuas,& in dolore utiliſſimum . Conteritur is,& cum elleboro albo illitus,dentes ſine uexatione extrahit. Salſamentorum etiam fictili uaſe combuſtorum cinis,addita farina marmoris inter remedia eſt . Et cybia uetera eluta in nouo uaſe,deinde trita proſunt doloribus. Æque prodeſſe dicuntur omniũ ſalſamentorum ſpinæ combuſtæ tritæq́ꝫ & illitæ. Decoquuntur & ranæ ſingulæ in aceti heminis,ut dentes ita colluantur,contineatur'que in ore ſuccus .Si faſtidium obſtaret, ſuſpendebat pedibus poſterioribus eas Saluſtius Dionyſius,ut ex ore uirus deflueret in acetum feruens,idq́ꝫ è pluribus ranis. Fortioribus ſtomachis ex iure edendas dabat. Maxillaresq́ꝫ ita ſanari dẽtes præcipue putãt , mobiles uero ſupradicto aceto ſtabiliri . Ad hoc quidam ranarum corpora binarum præciſis pedibus in uini hemina macerãt,& ita collui dẽtes labantes iubent. Aliqui totas adalligant maxillis. Alij denas in aceti ſextarijs tribus decoxere ad tertias partes,ut mobiles dentium ſtabilirent. Nec non XXXVI. ranarũ corda in olei ueteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxere , ut infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alij iecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuere dẽtibus. Omnia ſupraſcripta ex marina rana efficaciora . Si carioſi & fœtidi ſunt, centum in furno areſieri per noctem præcipiunt . Poſtea tantundem ſalis addi atqꝫ fricari . Enhydris uocatur à Græcis coluber in aquis uiuens. Huius quatuor dentiũ ſuperioribus in dolore ſuperiorũ gingiuas ſcarificãt, inferiorum inferioribus. Aliqui canino tantum earum contenti ſunt. Vtuntur & cancrorũ cinere,nam muricũ cinis dẽtifricium eſt . Lichenas & lepras tollit adeps uituli marini. Mu-

renarum

rcnatum cinis cum mellis obolis ternis, iecur paſtinacæ in oleo decoctum. Hippocampi & delphini cinis ex aqua illitus. Exulcerationem ſequi debet curatio, quæ perducit ad cicatricem. Quidam delphini iecur in fictili torrent, donec pinguitudo ſimilitudine olei fluat, ac perungũt. Muricum uel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemq́ erugat, extenditq́ ſeptenis diebus illitus, ita ut octauo cãdido ouorum foueantur. Muricum generis ſunt quæ uocant Græci colycia, alij corythia, turbinata æque, ſed minora multo, efficaciora etiam & oris halitum cuſtodientia. Ichthyocolla erugat cutem, extenditq́ in aqua decocta horis quatuor, dein contuſa, colluta, & ſubacta ad liquorem uſque mellis. Ita præparata in uaſe nouo conditur, & in uſu quatuor drachmis eius, binæ ſulphuris, & anchuſæ totidem, octo ſpumæ argenteæ addũtur, aſperſaq́ aqua teruntur unà. Sic illita facies poſt quatuor horas abluitur. Medetur & lentigini cæteriſq́ uitijs ex oſſibus ſepiarum cinis. Idem & carnes excreſcentes tollit & humida ulcera.

Promiſcuæ medicinæ. Cap. VIII

PSoras tollit rana decocta in heminis quinque aquæ marinæ. Excoqui debet, donec ſit craſſitudo mellis. Fit in mari & halcyoneum appellatum, ex nidis, ut aliqui exiſtimant, halcyonum & ceycum, ut alij, è ſordibus ſpumarum craſſeſcentibus, alij è limo uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: cinereum ſpiſſum, odoris aſperi: alterũ molle lenius, odore ferè algæ: tertium candidioris uermiculi: quartum pumicoſius, ſpongiæ que putri ſimile, penè purpureum. Quod optimum, id et mileſiũ uocatur. Quo candidius autem, hoc minus probabile eſt. Vis eorum, ut exulcerent, purgent. Vſus toſtis & ſine oleo mire lepras, lichenas, lentigines tollũt cum lupino, & ſulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorũ cicatrices. Andreas ad lepras cancri cinere cum oleo uſus eſt. Attalus thynni recentioris adipe ad ulcera. Murenarum muria & capitum cinis cum melle ſanat ſtrumas. Pungi piſcis eius qui rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita ut non uulneret, prodeſt. Id faciendum quotidie, donec percurentur. Eadem uis & paſtinacæ radio, & lepore marino impoſito, ita ut celeriter remoueatur. Echini teſtis contuſis & ex aceto illitis. Item ſcolopendræ marinæ è melle: cancro fluuiatili contrito uel combuſto ex melle. Mirifice profunt & ſepiæ oſſa cum axungia uetere contuſa & illita. Sic & ad parotidas utuntur, & ſcari piſcis marini iocineribus. Quin & teſtis cadi ſalſamentarij tuſis cum axungia uetere, muricum'que cinere ex oleo ad parotidas ſtrumáſque. Rigor ceruicis mollitur cum marinis, qui pediculi uocantur, drachma pota. Caſtoreo poto cum pipere ex mulſo mixto ranis decoctis ex oleo & ſale, ut ſorbeatur ſuccus. Sic & opiſthotono medentur, tetano, ſpaſticis uero pipere adiecto. Anginas menarum ſalſarum ex capitibus cinis ex melle illitus abolet, ranarum decoctarum ex aceto ſuccus hic & contra tonſillas prodeſt. Cancri fluuiatiles triti ſinguli in heminam aquæ anginis medentur gargarizati, aut è uino, aut calida aqua poti. Vuæ medetur garum cochlearibus ſubditũ. Vocem ſiluri recentes, ſalſiue in cibo ſumpti adiuuant. Vomitiones mulli inueterati triti'que in potione concitant. Suſpirioſis caſtoreum cum ammoniaci exigua portione ex aceto mulſo ieiunis utiliſſime potatur. Eadẽ potio ſpaſmos ſtomachi ſedat ex aceto mulſo calido. Tuſſim ſanare dicuntur piſcium modo è iure decoctæ in patinis ranæ. Suſpenſæ autem pedibus, cum diſtillauerit in patinam ſaliua earum, exenterari iubentur, abiectiſq́ interaneis condiri. Eſt rana parua arborem ſcandens, & ex ea uociferans. In huius os ſi quis expuat, ipſamq́ dimittat, tuſſi liberari dicitur. Præcipiunt & cochleæ crudæ carnem tritam bibere ex aqua calida in tuſſi cruenta.

Ad iocineris uitia laterumq́, ad ſtomachi, alui, & aliæ promiſcuæ medicinæ. Cap. IX

IOcineris doloribus ſcorpio marinus in uino necatur, ut deinde bibatur. Cõchæ longæ carnes ex mulſo potæ cũ aqua pari modo, aut ſi febres ſint ex aqua mulſa. Lateris dolores leniũt hippocãpi toſti ſumpti, tetheaq́ ſimiles oſtreæ in cibo ſumptæ: iſchiadicorũ muria ſiluri clyſtere infuſa. Dantur autẽ conchæ ternis obolis dilutæ in uini ſextarijs duobus

per

per dies quindecim. Aluũ emollit ſilurus è iure, & torpedo in cibo. Et olus marinũ ſimile ſatiuo, ſtomacho inimicum, aluum facillime purgat. Sed propter acrimoniam cũ pingui carne coquitur. Et omniũ piſcium ius. Idem & urinas ciet è uino maxime. Optimũ è ſcorpionibus & iulide, & ſaxatilibus, nec uirus reſipientibus. Coqui debent cum anetho, apio, coriandro, porro, additis oleo & ſale. Purgant & cybia uetera, priuatimq́; cruditates, pituitas bilemq́; trahunt. Purgant & myaces, quorum natura tota in hoc loco dicetur. Aceruantur muricum modo, uiuuntq́; in algoſis, gratiſſimi autumno, & ubi multa dulcis aqua miſcetur mari, ob id in Ægypto laudatiſſimi. Procedẽte hyeme, amaritudinem trahunt, coloremq́; rubrum. Horum ius traditur aluũ & ueſicas exinanire, interanea diſtringere, omnia adaperire, renes purgare, ſanguinẽ adipemq́; minuere: itaq; utiliſſimi ſunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus. Item prodeſſe felli pituitæq́; pulmonis, iocineris, ſplenis uitijs, rheumatiſmis. Fauces tantum uexant, uocẽq́; obtundunt. Vlcera quæ ſerpant, aut ſint purgãda, ſanant. Item carcinomata. Cremati aũt ut murices & morſus canum hominumq́; cum melle, lepras, lentigines. Cinis corũ potus emendat caligines, gingiuarum & dẽtium uitia, eruptiones pituitæ, & contra dorycnium aut opocarpathon antidoti uicem obtinent. Degenerant in duas ſpecies: in mitulos, qui ſalem uirusq́; reſipiunt: Myſcas, quæ rotũditate differunt, minores aliquanto atq; hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Mituli quoq; ut murices cinere cauſticam uim habent, & ad lepras lentigines, maculas. Lauantur quoq; plumbi modo ad genarũ craſſitudines, & oculorũ albugines, caliginesq́;, atq; in alijs partibus ſordida ulcera, capitisq́; puſtulas. Carnes uero eorum ad canis morſus imponuntur. Et pelorides emolliunt aluum. Item caſtorea ex aqua mulſa drachmis binis. Qui uehementius uolunt uti, addunt cucumeris ſatiui radicis ſiccæ drachmam, & aphronitri duas. Tetheæ torminibus & inflationibus occurrunt: inueniuntur hæ in folijs marinis ſugentes, fungorum uerius generis quàm piſcium. Eædem & tenaſmum diſſoluũt, renumq́; uitia. Naſcitur & in mari abſinthiũ quod aliqui ſeriphum uocant, circa Taposirin maxime Ægypti, exilius terreſtri. Aluũ ſoluit, & noxijs animalibus inteſtina liberat. Soluũt & ſepiæ. In cibo dantur cũ oleo, & ſale, & farina decoctæ. Menæ ſalſæ cũ felle taurino illitæ umbilico, aluũ ſoluũt. Ius piſciũ in patina coctorũ cum lactucis tenaſmum diſcutit. Cancri fluuiatiles triti ex aqua poti, aluũ ſiſtunt, urinam cient, in uino aluũ. Adẽptis brachijs calculos pellũt tribus obolis cũ myrrha triti, ſingulis eorum drachmis. Ileos & inflationes caſtoreum cum dauci ſemine & petroſelini quãtum ternis digitis ſumatur, ex mulſi calidi cyathis quatuor. Tormina uero cũ aceto uino mixto. Erythini in cibo ſumpti ſiſtunt aluum. Dyſentericis medẽtur ranæ cũ ſcilla decoctæ, ita ut paſtilli fiant: Fel ſiue cor earũ cum melle tritũ, ut tradit Niceratus. Morbo regio ſalſamentum cũ pipere, ita ut reliqua carne abſtineatur. Lieni medetur ſolea piſcis impoſitus: Item torpedo: Item rhombus uiuus, dein remittitur in mare. Scorpius marinus necatus in uino, ueſicæ uitia & calculos ſanat. Lapis qui inuenitur in ſcorpionis marini cauda pondere oboli potus, Enhydridis iecur: Blenniorum cinis cum ruta. Inueniuntur & in branchi piſcis capite ceu lapilli. Hi poti ex aqua calculoſis præclare medentur. Aiuntq́; & urticam marinam in uino potam prodeſſe. Item pulmonem marinum decoctum in aqua. Oua ſepiæ urinam mouent, renumque pituitas extrahunt. Rupta conuulſa cancri fluuiatiles triti in aſinino lacte maxime ſanant. Echini uero cum ſpinis ſuis contuſi è uino poti calculos. Modus ſingulis hemina bibitur donec proſit, & aliàs in cibis adhoc proficiunt. Purgatur ueſica & pectinum cibo. Ex his mares alij donacas, alij aulos uocant, fœminas onychas. Vrinã mares mouent. Dulciores fœminæ ſunt & unicolores. Sepiæ quoq; oua urinam mouent, renes purgant. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle: Iecur quoque aquatici colubri: Item hydri tritum potumq́; calculoſis prodeſt. Iſchiadicos antè liberant ſalſamenta ex ſiluro infuſa dyſtere, euacuata prius aluò. Sed ſedis attritus cinis è capite mugilum mullorumq́;. Comburuntur autem in fictili uaſe. Illini cum melle debent. Item

capitis menarum cinis ad rhagadas,& ad condylomata utilis,ſicut pelamidum ſalſarũ capitũ cinis,uel cybiorum cum melle. Torpedo appoſita procidentis interanei morbum ibi coërcet.Cancrorum fluuiatilium cinis ex oleo & cera, rimas in eadem parte emẽdat. Item & marini cancri polline.Panos ſalſamenta coracini diſcutiunt: Sciænæ interanea & ſquamæ combuſtæ:Scorpio in uino decoctus,ita ut foueãtur ex illo. At echinorum teſtæ contuſæ & aqua illitæ,incipientibus panis reſiſtunt. Muricum uel purpurarum cinis utroque modo,ſiue diſcutere opus ſit incipientes,ſiue concoctos emittere.Quidam ita componunt medicamentum,ceræ & thuris drachmas XX.ſpumæ argenti XL.cineris muricum X. olei ueteris heminam.Proſunt per ſe ſalſamenta cocta.Cancri fluuiatiles triti uerẽdorum puſtulas diſcutiunt.Cinis ex capite menarũ.Item carnes decoctæ & impoſitæ. Similiter percæ ſalſæ è capite cinis melle addito.Pelamidum capitis cinis, aut ſquatinæ piſcis cutis combuſta. Hæc eſt qua diximus lignum poliri,quia & è mari fabriles uſus exeunt. Proſunt & ſmarides illitæ.Item muricum uel purpurarum teſtæ cinis cum melle.Efficacius crematarum cum carnibus ſuis.Carbunculos uerendorum priuatim ſalſamenta cocta cum melle reſtingunt.At teſtem,ſi deſcenderit,cochlearum ſpuma illini uolunt. Vrinæ incontinentiam hippocampi toſti et in cibo ſæpius ſumpti emẽdant.Item ophidion piſciculus congro ſimilis cum lilij radice.Piſciculi minuti, ex uentre eius qui deuorauerit exempti, & cremati,ita ut cinis eorum bibatur ex aqua.Iubent & cochleas Africanas cum ſua carne comburi,cinerem'q; ex uino ſignino dari. Podagris articularibuſq; morbis utile eſt oleum, in quo decocta eſt rana,& ipſius inteſtina, & rubetæ cinis cum adipe uetere. Quidam & hordei cinerem adijciunt,trium rerum æquo pondere.Iubent & lepore marino recẽti podagram fricari. Fibrinis quoq; pellibus calciari, maxime pontici fibri. Item uituli marini, cuius cinis & adeps prodeſt. Item & bryon,de quo diximus, lactucæ ſimile, rugoſioribus folijs,ſine caule. Natura eſt ei ſtyptica. Impoſitum lenit impetus podagræ. Item alga,de qua ſupra dictum eſt.Obſeruaturq; in ea ne arida imponatur. Perniones emendat pulmo marinus,cãcriq; marini cinis ex oleo:item fluuiatiles triti ſicq; cinere & oleo ſubacti: & ſiluri adeps.Et in articulis morborum impetus ſedant ranæ ſubinde recentes impoſitæ, quas quidam diſſectas iubent imponi.Corpus auget ius mitulorum,& cõcharum. Comitiales,ut diximus,coagulum uituli marini bibũt cum lacte equino,aſinino'ue, aut cum punici ſucco.Quidam ex aceto mulſo.Nec non aliqui per ſe pilulas deuorant.Caſtoreum in aceti mulſi cyathis tribus ieiunis datur. His uero qui ſæpius corripiũtur, clyſtere infuſum mirifice prodeſt.Caſtorei drachmæ duæ eſſe debebũt,mellis & olei ſextarius,& aquæ tantundem.Ad præſens uero correptis olfactu ſubuenit cum aceto. Datur & muſtelæ marinæ iecur.Item muris uel teſtudinum ſanguis.

Ad febres omnium generum,& contra diuerſas infirmitates. Cap. X

FEbrium circuitus tollit iecur delphini guſtatum ante acceſſiones. Hippocampi necantur in roſaceo, ut perungantur ægri in frigidis febribus. Et ipſi adalligantur ægris.Item ex aſello piſce lapilli qui plena luna inueniuntur in capite, alligantur in linteolo. Pagri fluuiatilis longiſſimus dens capillo adalligatus, ita ut quinque diebus eum qui alligauerit, non cernat æger. Ranæ uero in triuio decoctæ oleo abiectis carnibus, perunctos liberant quartanis. Sunt qui ſtrangulatas in oleo ipſas clàm adalligent, oleóque eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit. Et oleum in quo inteſtina decocta ſint. Maxime autem quartanis liberant, ablatis unguibus ranæ adalligatæ,& rubetæ.Iecur eius uel cor adalligatur in panno leucophæo. Cancri fluuiatiles triti in oleo & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus proſunt. Aliqui & piper addunt. Alij decoctos ad quartas in uino è balineo egreſſis bibere ſuadent in quartanis. Aliqui uero ſiniſtrum oculum deuorari iubent.Magi quoque oculis earum ante ſolis ortum adalligatis ægro,ita ut cæcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittũt. Eoſdemq; oculos cum carnibus luſciniæ in pelle ceruina adalligatos, præſtare uigiliam ſomno fugato

tradunt

tradunt. In lethargum'q; uergētibus coagulo balenæ, aut uituli marini ad olfactum utuntur. Aliqui ſanguinem teſtudinum lethargicis illinunt. Tertianis mederi dicitur, & ſpondylus per ſe adalligatus. Quartanis cochleæ fluuiatiles in cibo recentes. Quidā ob id aſſeruant ſale, ut dent tritas in potu. Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore. Proſunt & cardiacis, Cachectis, quorum corpus macie conficitur, tetheæ utiles ſunt cum ruta ac melle. Hydropicis medetur adeps delphini liquatus, & cum uino potus. Grauitati ſaporis occurritur tactis naribus unguento, aut odoribus, uel quoquo modo obturatis. Strombi quoq; carnes tritæ, & in mulſi tribus heminis pari modo aquæ, aut ſi febres ſint, ex aqua mulſa datæ proficiunt. Item ſuccus cancrorum fluuiatilium cum melle. Ranæ quoque aquaticæ in uino uetere & farre decoctæ ac pro cibo ſumptæ, ita ut bibatur ex eodē uaſe. Vel teſtudo deciſis pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exēptis, reliqua carne ita condita, ut citra faſtidium ſumi poſſit. Cancri fluuiatiles ex iure ſumpti, & phthiſicis prodeſſe traduntur. Aduſta ſanātur cancri marini uel fluuiatilis cinere: Et ea quæ feruēti aqua combuſta ſunt. Hæc curatio etiam pilos reſtituit cum cancrorum fluuiatilium cinere. Putantq; utendū cum cera & adipe urſino. Prodeſt & febri ranarum fellis cinis. Ignes ſacros reſtinguunt ranarum uiuētium uentres impoſiti, pedibuſq; poſterioribus pronas adalligari iubent, ut crebriore anhelitu proſint. Vtuntur & ſilurorum capitum cinere ſalſamentorum ex aceto. Pruritum ſcabiem'q; non hominum modo, ſed & quadrupedum efficaciſſime ſedat iecur paſtinacæ decoctum in oleo. Neruos præciſos purpurarū cauum quo ſe operiunt, tuſum glutinat. Lethargicos coagulum uituli adiuuat in uino potum oboli pondere. Item ichthyocolla. Tremulos iuuat caſtoreum, ſi ex oleo perungantur. Mullos in cibo inutiles neruis inuenio. Sanguinem fieri piſcium cibo putant, ſiſti polypo tuſo illito'q;. De quo & hæc traduntur, muriam ipſum ex ſeſe emittere, & ideo non debere addi in coquendo: ſecari harundine: ferro enim infici, uirium'q; trahere natura deſinente. Ad ſanguinem ſiſtēdum & ranarum illinunt cinerem, uel ſanguinem inareſactum. Quidam ex ea rana quam Græci calamiten uocant, quoniam inter harundines frutices'que uiuat, minima omnium & uiridiſſima, cinerem fieri iubent. Aliqui & naſcentium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda eſt, in calice nouo conbuſtarum cinerem, ſi per nares fluat, inijciendum. Diuerſus hirudinum, quas ſanguiſugas uocant, ad extrahēdum ſanguinem uſus eſt. Quippe eadē ratio earum quæ cucurbitarum medicinalium, ad corpora leuanda ſanguine, ſpiramenta laxanda, iudicatur. Sed uitium quod admiſſæ ſemel deſiderium faciunt circa eadem tempora anni ſemper eiuſdem medicinæ. Multi podagris quoq; admittendas cenſuere. Decidunt ſatietate, & pondere ipſo ſanguinis detractæ, aut ſale aſperſæ. Aliquando tamen affixa relinquunt capita, quæ cauſa uulnera inſanabilia facit, & multos interimit, ſicut Meſſalinum è conſularibus patricijs, cū ad genua admiſiſſet. Inuehūt uirus remedio uerſo, maximé'q; ruffæ ita formidātur. Ergo ſugentia ora forficibus præcidunt, ac ueluti ſiphonibus defluit ſanguis, paulatim'q; morientium capita ſe contrahunt, nec relinquuntur. Natura earum aduerſatur cimicibus, & ſuffitu necat eos. Fibrinarum pellium cum pice liquida combuſtarū cinis, narium profluuia ſiſtit, ſucco porri mollitus. Extrahit tela corpori inhærentia: Sepiarum teſtæ ex aqua, ſalſamētorum carnes, cancri fluuiatiles triti: ſiluri fluuiatilis, qui & alibi quàm in Nilo naſcitur, carnes impoſitæ recentes ſiue ſalſæ. Eiuſdem cinis extrahit & adeps: & cinis ſpinæ eius uicem ſpodij præbet. Vlcera quæ ſerpunt, & quæ ex ijs excreſcunt, ex capite menarum cinis uel ſiluri coërcet. Carcinomata percarum capita ſalſarum, efficacius ſi cineri earum miſceatur ſal, & cunila capitata, oleo'q; ſubigantur. Cancri marini cinis uſti cum plumbo, carcinomata compeſcit. Ad hoc & fluuiatilis ſufficit cum melle linea'q; lanugine. Sed aliqui malunt alumen mel'q; miſcere cineri. Phagedænæ ſiluro inueterato, & cum ſandaracha trito: cacoēthe & nomæ & putreſcentia cybio uetere ſanātur. Vermes uero innati ranarum felle tollūtur: fiſtulæ aperiūtur, ſiccantur'q; ſalſamentis cum lintheolo immiſſis. Intra'q; alterū diem callum omnem auferunt,

runt,& putreſcētia ulcerũ quæq; ſerpunt,emplaſtri modo ſubacta & illita.Et ſalpe expurgat ulcera in linteolis conceptis. Item echinorum teſtæ cinis. Carbunculos coracinorum ſalſamenta illita diſcutiũt.Item mullorum ſalſamenti cinis.Quidam capite tantum utuntur cum melle,uel coracinorum carne. Muricum cinis cum oleo tumorẽ tollit. Cicatrices fel ſcorpionis marini.Verrucas tollit glani iecur illitum. Capitis menarum cinis cum allio tritus,ad thymia crudis utuntur:Fel ſcorpionis marini ruffi:Smarides tritæ illitæ.Alex deferuefacta unguium ſcabriciam,cinisq; e capite menarum extenuat. Mulieribus lactis copiam facit glauciſcus è iure ſumptus,& ſmarides cum priſana ſumptæ,uel cũ fœniculo decoctæ, Mammas ipſas muricum uel purpuræ teſtarum cinis cum melle efficaciter ſanat. Cancri fluuiatiles illiti uel marini pilos in mamma,uel muricum carnes appoſitæ tollunt. Squatinæ illitæ creſcere mammas non patiuntur. Delphini adipe linamenta accenſa excitant uuluæ ſtrangulatu oppreſſas.Item ſcombri in aceto putrefacti, Percarum uel menarum capitis cinis admixto ſale & cunila oleoq;, uuluæ medetur: Suffitione quoque ſecundas extrahit.Item uituli marini adeps inſtillatur igni naribus intermortuarum uuluæ uitio,& cum coagulo eiuſdem in uellere imponitur.Pulmonis marini cinis adalligatus,egregie profluuia purgat.Echini uiuentes tuſi & in uino dulci poti.Siſtunt & cancri fluuiatiles triti in uino potiq;.Item ſiluri ſuffitu,præcipue Africi,faciliores partus fieri dicuntur.Cancri ex aqua poti profluuia ſiſtere: ex hyſſopo purgare. Et ſi partus ſtranguletur, ſimiliter poti auxiliantur.Eoſdem recentes uel aridos bibunt ad partus continendos. Hippocrates ad purgationes mortuosq; partus utitur illis, cum quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulſo datis potui. Item in iure cocti cum lapatho & apio, menſtruas purgationes expediunt:lactisq; ubertatem faciunt.Item in febri quæ ſit cum capitis doloribus & oculorum palpitatione, mulieribus in uino auſtero poti prodeſſe dicuntur. Caſtoreum ex mulſo potũ purgationibus prodeſt. Contraq; uuluã olfactum cum aceto & pice,aut ſubditum paſtillis. Ad ſecundas etiam uti eodẽ prodeſt cum panace in IIII. cyathis uini.Et à frigore laborãtibus ternis obolis. Sed ſi caſtoreum fibrum'ue ſupergrediatur grauida, abortum facere dicitur, & periclitari partus ſi ſuperferatur. Mirũ & quod de torpedine inuenio: ſi capiatur cum luna in libra fuerit, triduoq; aſſeruetur ſub dio,faciles partus facere poſtea quoties inferatur. Adiuuare & paſtinacæ radius adalligatus umbilico exiſtimatur, ſi uiuenti ablatus ſit, ipſaq; denuo in mare dimiſſa. Inuenio apud quoſdam oſtracium uocari, quod aliqui onychem uocant: hoc ſuffitum uuluæ pœnis mire reſiſtere. Odorem eſſe caſtorei,melinsq; cum eo uſtum proficere. Vetera quoque ulcera & cacoëthe eiuſdem cinere ſanari. Nam carbunculos & carcinomata in mulierum parte præ ſentiſſimo remedio ſanari tradunt cancro fœmina, cum ſalis flore contuſo poſt plenam lunam,& ex aqua illito. Pſilothrum eſt thynni ſanguis, fel, iecur, ſiue recẽtia, ſiue ſeruata. Iecur etiam tritum, mixtaq; cedria plumbea pyxide aſſeruatum. Ita pueros mangonizauit Salpe obſtetrix, Eadem uis eſt pulmonis marini: Leporis marini ſanguine & felle,uel ſi in oleo lepus hic necetur:Cancri ſcolopendræ marini cinis cum oleo: Vrtica marina trita ex aceto ſcillite: Torpedinis cerebrum cum alumine illitum XVI. luna. Ranæ paruæ (quam in oculorum curatione deſcripſimus) ſanies efficaciſſime pſilothrum eſt, ſi recens illinatur:& ipſa arefacta ac tuſa, mox decocta tribus heminis ad tertias, uel in oleo decocta æreis uaſis. Eadem menſura alij ex quindecim ranis conficiunt pſilothrum, ſicut in oculis diximus. Sanguiſugæ quoque toſtæ in uaſe fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Et ſuffitus uritium eas necat cimices inuectas. Caſtoreo quoque cum melle pro pſilothro uſi pluribus diebus reperiuntur. In omni autem pſilothro uellendi prius ſunt pili. Infantium gingiuis dentitionibusq; multum confert delphini cum melle dentium cinis, & ſi ipſo dente gingiuæ tangantur. Adalligatusq; idem pauores repentinos tollit.Idem effectus & caniculæ dentis. Vlcera uero quæ in auribus,aut ulla corporis parte fiant, cancrorum fluuiatiliũ ſuccus cum farina hordeacea ſanat.Et ad reliquos

morbos triti in oleo perunctis proſunt. Siriaſciſꝗ infantium ſpongia frigida cerebro humefacto rana inuerſa adalligata efficaciſſime ſanat, quam aridam inueniri affirmant. Mullus in uino necatus, uel piſcis rubellio, uel anguillæ duæ, item uua marina in uino putrefacta, ijs qui inde biberint, tædium uini affert. Venerem inhibet echeneis & hippopotami frontis è ſiniſtra parte pellis in linteolo adalligata, ſi'luc torpedinis uiuæ genitalibus illitũ. Concitãt cochlearum fluuiatiliũ carnes ſale adſeruatæ, & in potu ex uino datæ: Erythini in cibo ſumpti: Iecur ranæ diopetis uel calamitæ in pellicula gruis alligatũ, uel dens crocodili maxillaris annexus brachio, uel hippocampus, uel nerui rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata. Equorum ſcabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illini poſſit. Aiuntꝗ ita curatos non reperi poſtea. Et Salpe negat canes latrare, quibus in offa rana uiua data ſit. Inter aquatilia dici debet & calamochnus, latine adarca appellata. Naſcit̃ circa harundines tenues è ſpuma aquæ dulcis ac marinæ, ubi ſe miſcent. Vim habet cauſticam, ideo acopis additur contra perfrictionum uitia. Tollit & mulierum lentigines in facie. Et calami ſimul dici debent. Phragmitis radix recens tuſa luxatis medetur, & ſpinæ doloribus ex aceto illita. Cyprij uero, qui & donax uocatur, cortex alopecijs medet̃ uſtus, & ulceribus ueteratis. Folia extrahẽdis quæ infixa ſint corpori, & igni ſacro. Paniculæ flos ſi aures intrauerit, exurdat. Sepiæ atramento tanta uis eſt, ut in lucerna addito Æthiopas uideri ablato priore lumine, Anaxilaus tradat. Rubeta decocta, & in aqua potu data, ſuum morbis medetur, uel cuiuſcunꝗ ranæ cinis. Pulmone marino ſi confricetur lignum, ardere uidet̃, adeo ut baculũ ita præluceat.

Animaliũ omniũ in mari uiuentiũ, centũ ſeptuaginta ſex genera eſſe. Cap. XI.

PEracta aquatilium dote, nõ alienũ uidetur indicare per tot maria, tam uaſta, & tot milibus paſſuũ terræ infuſa, extraꝗ circundata menſura penè ipſius mundi, quæ intelligantur animalia centũ ſeptuaginta ſex omnino generũ eſſe, eaꝗ nominatim complectĩ. Quod in terreſtribus uolucribuſꝗ fieri nõ quit. Neꝗ enim om̃is Indiæ Æthiopiæꝗ aut Scythiæ, deſertorum'ue nouimus feras aut uolucres, cum hominũ ipſorũ multo plurimæ ſint differentiæ, quas inuenire potuimus. Accedat his Taprobane, inſulæꝗ aliæ oceani fabuloſe narratæ. Profecto conueniet, nõ poſſe omnia genera in contemplationem uniuerſam uocari. At hercule in tanto mari oceano quæcunque naſcuntur certa ſunt, notioraꝗ quod miremur quæ profundo natura merſit. Vt à beluis ordiamur, arbores, phyſeteres, balenæ, priſtes, tritones, nereides, elephanti, homines qui marini uocantur, rotæ, orcæ, arietes, muſculi. & alij piſcium forma arietes, delphini, celebresꝗ Homero uituli. Luxuriæ uero teſtudines, & medicis fibri, quorũ è genere lutras nuſquam mari accepimus mergi; tantum marina dicentes. Iam caniculæ, dromones, cornutæ, gladij, ſerræ communesꝗ mari, terræ, amni, hippopotami, crocodili. Et amni tantum ac mari thynni, thynnides, ſiluri, coracini, percæ. Peculiaris autem maris acipenſer, aurata, aſellus, acarne, aphya, alopecias, anguilla, araneus, box, batis, bãchus, batrachus, belonæ, quos aculeatos uocamus, balanus, coruus, cytharus. Chromborũ genera, cyprinus, chalcis, cobio. Callarias aſellorum generis, ni minor eſſet. Colias ſiue parianus, ſiue ſaxitanus à patria Bætica, lacertorũ minimæ. Ab ijs Mæotici, cybium. Ita uocatur conciſa pelamis, quæ poſt XL. dies à Ponto in Mæotin reuertitur. Cordyla, & hæc pelamis puſilla, cum in Pontũ è Mæotide exit, hoc nomen habencantharus, callionymus, ſiue uranoſcopus, cinædi ſoli piſcium lutei: Cnide, quam nos urticam uocamus. Cancrorum genera, chametrachea, chameleos, chamæpelorides generis uarietate diſtantes & rotunditate, chamæglycimerides, quæ ſunt maiores quàm pelorides, colycia ſiue corophia. Concharũ genera, inter quæ & margaritiferæ cochleæ, quarum generis pentadactyles, melicembales, echinophoræ dicuntur quibus cantant. Extra has ſunt rotũdæ in oleario uſu cochleæ, cucumis, cynopus, cammarus, cynoſdexia, draco. Quidam aliud uolunt eſſe dracunculum. Eſt autem graculo ſimilis. Aculeos in branchijs habet ad caudam ſpectantis. Sic & ſcorpio lædit dum manu tollitur: erythinus, echeneis,

echinus,

echinus. Elephanti locuſtarum generis nigri, pedibus quaternis, biſulcis, præterea brachia duo, binis articulis, ſingulisq; forficulis denticulatis. Faber ſiue zeus, glauciſci, glanius, gonger, gerres, galeos, garus, hippus, hippuros, hirundo, haliplemon, hippocampos, hepar, helacathenes. Sunt lacertorum genera, loligo uolitãs, locuſtæ, lucernæ, liparis, lamyrus, lepus, leones, quorum brachia cãcris ſimilia ſunt, reliqua pars locuſtæ, mullus, merula inter ſaxatiles laudata, mugil: melanurus, mena, meryx, murena, mys, mitulus, myſtus, murex, oculata, ophidion, oſtrea, otia, orcynon. Hic eſt pelamidũ generis maximus, neq; redit in Mæotin, ſimilis tritoni, uetuſtate melior. Orphus, orthragoriſcus, phager, phycis ſaxatilium, pelamis, earũ generis maxima apolectus uocatur, durior tritone, phorcus, phitharus, paſſer, paſtinaca. Polyporum genera. pectines maximi & nigerrimi æſtate, Laudatiſſimi Mitylenis, Tindaride, Salonis, Altini, Antij, in inſula Alexandriæ in Ægypto, pectunculi, purpuræ, percides, pinna, pinnotheræ, rhina, quem ſquatum uocamus. Rhombus, ſcarus principalis hodie. Solea, ſargus, ſcylla, ſarda. Ita uocatur pelamis longa, ex oceano ueniens. Scomber, ſalpa, ſparus, ſcorpæna, ſcorpios, ſciadeus, ſciæna, ſcolopẽdra, ſmyrus, ſcepini, ſtrombus, ſolen, ſiue aulos, ſiue donax, ſiue onyx, ſiue dactylus, ſpondylus, ſmarides, ſtella, ſpongia. Turdus inter ſaxatiles nobilis. Tomus thurianus, quem alij xiphiam uòcant. Theſſa, torpedo, tethea. Triton pelamidum generis magni, ex eo uræa cybia fiunt. Vrenæ, uua, xiphiæ. His adijciemus apud Ouidium poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur: ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, ubi id uolumen ſupremis ſuis temporibus inchoauit: Bopgyrum in ſcopulis uiuentem, orphũ rubentem, rhacinumq; pullum, pictas mormyras, aureiq; coloris chryſon. Præterea paruum teragum, & placentem cauda labrum: epodas lati generis. Præter hæc inſignia piſcium tradit chãnem ex ſeipſa concipere, glaucum æſtate nunquam apparere, pompilũ qui ſemper comitetur nauigiorum curſus, chromin qui nidificet in aquis: Helopem quoq; dicit eſſe noſtris incognitũ undis: Ex quo apparet falli eos, qui eundem accipenſerem exiſtimauerũt. Helopi palmã ſaporis inter piſces multi dedere. Sunt præterea à nullo autore nominati, ſudis latine appellata, à Græcis ſphyræna roſtro ſimilis nomine, magnitudine inter ampliſſimos, rarus, ſed tamen nõ degener, & pernæ concharũ generis, circa Pontias inſulas frequentiſſimæ. Stant uelut ſuillo crure lõgo in harena defixæ, hianteſq; quà limpitudo eſt pedali nõ minus ſpacio. Cibũ uenantur. Dentes in circuitu marginũ habent pectinatim ſpiſſatos. Intus pro ſpondylo grandis caro eſt. Et hyænã piſcem uidi in Ænaria inſula captũ, caput exerentem. Præter hæc purgamenta aliqua relatu indigna, & algis potius annumeranda q̃ animalibus.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER TRIGESIMVSTERTIVS.

PROOEMIVM.

Metallorum naturæ.

Metalla nunc, ipſæque opes, & rerum pretia dicentur: tellurem intus inquirente cura multiplici modo: Quippe alibi diuitijs foditur, quærente uita aurum, argentum, electrum, æs: alibi delicijs gemmas, & parietum digitorumq; pigmenta: alibi temeritati ferrum, auro etiam gratius inter bella cædeſq;. Perſequimur omnes eius fibras, uidemuſq; ſuperexcauatos montes mirantes dehiſcere aliquando, aut intremiſcere illam. Ceu uero non hoc etiam exemplum indignationis ſacræ parentis exprimi poſſit, imus in uiſcera eius, & in ſede manium opes quærimus, tanquam parum benigna fertiliq; quaquà calcatur. Inter hæc minimũ remediorum gratia ſcrutamur. Quoto enim cuiq; fodiendi cauſa medicina eſt? Quanquam & hæc ſum

ma ſui parte tribuit, ut minime parca, facilisq́ꝫ in omnibus quæ proſunt. Illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultauit atqꝫ demerſit, illa quæ non naſcuntur, ut repente mens ad inane euolans reputet, quæ deinde futura ſit finis, ſeculis omnibus exhauriendi eam, quouſque penetret auaritia. Quàm innocens, quàm beata, imò uero & delicata eſſet uita, ſi nihil aliud quàm ſupra terras cõcupiſceret, breuiterq́ꝫ niſi quod ſecum eſt? Eruitur aurum & chryſocolla iuxtà, ut precioſior uideatur nomen ex auro cuſtodiens. Parum enim erat unam uitæ inueniſſe peſtem, niſi in pretio eſſet auri etiam ſanies. Quærebat argentum auaritia, boni conſuluit interim inueniſſe minium, rubentisq́ꝫ terræ excogitauit uſum. Heu prodigioſa ingenia, quot modis auximus pretia rerum? Acceſſit ars picturæ, & aurum argentuḿqꝫ cælando carius fecimus. Didicit homo naturam prouocare. Auxere & artem uitiorum iritamenta. In poculis libidines cælare iuuit, ac per obſcenitates bibere. Abiecta deinde ſunt hæc & ſordere cœpere, & auri argentiq́ꝫ nimiũ fuit. Murrhina & cryſtallina ex eadem terra effodimus, quibus pretium faceret ipſa fragilitas. Hoc argumentum opum, hæc uera luxuriæ gloria exiſtimata eſt, habere quod poſſet ſtatim totum perire. Nec hoc fuit ſatis, turba gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices, ac temulentiæ cauſa tenere Indiam iuuat, & aurum iam acceſſio eſt.

Quæ prima commendatio metallorum auri, & de origine anulorum aureorum, & modo auri apud antiquos, & equeſtri ordine, & de iure anulorum aureorum. Cap. I

VTinamq́ꝫ poſſet è uita in totum abdicari aurum, ſacra fames, ut celeberrimi autores dixere, proſciſſum conuicijs ab optimis quibuſque, & ad perniciem uitæ repertum: quãtum feliciore æuo, cum res ipſæ permutabantur inter ſe, ſicut & Troianis temporibus factitatum, Homero credi conuenit. Ita enim (ut opinor) commercia uictus gratia inuenta, alios corijs boum, alios ferro captiuisq́ꝫ rebus emptitaſſe tradit: quanquam & ipſe miratus aurum, æſtimationes rerum ita fecit, ut centum boũ arma aurea permutaſſe Glaucum diceret cum Diomedis armis nouem boum. Ex qua conſuetudine mulcta legum antiquarum pecore cõſtat etiam Romæ. Peſſimum uitæ ſcelus fecit, qui anulum primus induit digitis. Nec hoc quis fecerit traditur. Nam de Prometheo omnia fabuloſa arbitror, quanquam illi quoque ferreum anulum dederit antiquitas: uinculumq́ꝫ id, non geſtamen intelligi uoluerit. Midæ quidem anulum, quo circumacto habentem nemo cerneret, quis nõ etiam fabuloſiorem fateatur? Manus & prorſus ſiniſtræ maximam autoritatem conciliauere auro, non quidem Romanæ, quorũ more ferreũ id erat & bellicæ uirtutis inſigne. De regibus Romanis non facile dixerim. Nullum habet Romuli in Capitolio ſtatua, nec præter Numæ Seruijq́ꝫ Tullij alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquinijs maxime miror, quorum è Græcia fuit origo, unde hic anulorum uſus uenit, quanquam etiam nunc Lacedæmone ferreo utantur. Sed à Priſco Tarquinio omnium primo filium, cum in prætextæ annis occidiſſet hoſtem, bulla aurea donatum cõſtat: unde mos bullæ durauit, ut eorum qui equo meruiſſent filij, inſigne id haberent, cæteri lorũ. Et ideo miror Tarquinij eius ſtatuam ſine anulo eſſe. Quanquam & de nomine ipſo ambigi uideo: Græci à digitis appellauere, apud nos priſci ungulũ uocabant, poſtea & Græci & noſtri ſymbolũ. Longo certe tempore, ne ſenatum quidem Romanum habuiſſe aureos, manifeſtum eſt. Siquidem his tantum qui legati ad exteras gentes ituri eſſent, anuli publice dabantur, credo quoniam ita exterorum honoratiſſimi intelligebantur. Neqꝫ alijs uti mos fuit, quàm qui ex ea cauſa publice accepiſſent, uulgoq́ꝫ ſic triumphabant. Et cum corona ex auro Heruſca ſuſtineretur à tergo, anulus tamen in digito ferreus erat, æque triumphantis & ſerui fortaſſe coronam ſuſtinentis. Sic triumphauit de Iugurtha C. Marius: aureũq́ꝫ non ante tertium conſulatum ſumpſiſſe traditur. Hi quoque qui ob legationem acceperãt aureos, in publico tantum utebantur eis, intra domos uero ferreis. Quo argumento etiã nunc ſponſæ anulus ferreus mittitur, isq́ꝫ ſine gemma: Nec Iliacis temporibus ullos fuiſſe anu-

los ui-

los uideo, nuſquam certe Homerus dicit, cum & codicillos miſſitatos epiſtolarum gratia indicet, & conditas arcis neſtes, ac uaſa aurea argenteaq́;, & ea colligata nodi nó anuli nota. Sortiri quoque contra prouocationem duces non anulis tradit. Fabricam etiam deum fibulas & alia muliebris cultus, ſicut inaures, in primordio factitaſſe ſine mentione anulorum. Et qui primus inſtituit, cunctanter id fecit, læuisq́ manibus ac latêtibus induit, cum ſi honos ſecurus fuiſſet dextra fuerit oſtentandus. Quod ſi impedimentum potuit in eo aliquod intelligi etiam conſertoris uſu, argumentum eſt, maius in læua fuiſſe, qua ſcutum capitur. Eſt quidem apud eundem Homerum uirorum crinibus aurum implexum: ideo neſcio an prior uſus à fœminis cœperit. Romæ quidem non fuit aurum, niſi admodum exiguum, longo tempore. Certe cum à Gallis capta urbe pax emeretur, non plus quàm mille pondo effici potuere. Nec ignoro duo milia pondo auri periſſe, Pompeij tertio conſulatu, è Capitolini Iouis ſolio, à Camillo ibi condita, & ideo à plerisque exiſtimari duo milia pondo collata. Sed quod acceſſit, Gallorum præda fuit, detractumq́ ab his in parte captæ urbis delubris. Gallos autem cum auro pugnare ſolitos, Torquatus indicio eſt. Apparet ergo Gallorum templorumq́ tantundem, nec amplius fuiſſe: quod quidem in augurio intellectum eſt, cum Capitolinus duplum reddidiſſet. Illud quoque obiter indicari conuenit, quoniam de anulis ſermonem repetimus, æditum cuſtodiæ eius comprehenſum, fracta in ore anuli gemma, ſtatim exſpiraſſe, & indicium ita extinctum. Ergo ut maxime duo tantum milia pondo, cum capta eſt Roma anno trecenteſimo LXIIII. fuere, cum iam capitum liberorum cenſa eſſent CLII. milia quingenti LXXX. In eadem poſt annos CCCVII. quod ex Capitolinæ ædis incendio cæterisq́ omnibus delubris C. Marius filius Præneſte detulerat, tredecim milia pondo: quæ ſub eo titulo in triũpho trãſtulit Sylla, & argenti VII. milia. Idem ex reliqua omni uictoria pridie tranſtulerat auri pondo XV. milia, argenti pondo C. XV. milia. Frequentior autem uſus anulorum non ante Cn. Flauium Annij filium deprehenditur. Hic nanque publicatis diebus faſtis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus eſt, alioquin libertino patre genitus, & ipſe Appij Cæci ſcriba, cuius hortatu exceperat eos dies, conſultando aſſidue ſagaci ingenio, promulgauerat́ que, ut ædilis curulis crearetur cum Q. Anitio Præneſtino, qui paucis ante annis hoſtis fuiſſet, præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres conſules fuerant. Additum Flauio, ut ſimul & Tribunus plebis eſſet. Quo facto tanta ſenatus indignatione exarſit, ut anulos ab eo abiectos fuiſſe, in antiquiſſimis reperiatur annalibus. Fallit pleroſque qui tum & equeſtrem ordinem id feciſſe arbitrantur. Eſt enim adiectum hoc quoque: ſed & phalera poſita, propter quæ nomen equitũ adiectum eſt. Anulos quoque depoſitos à nobilitate, in annales relatum eſt, non à ſenatu uniuerſo. Hoc actũ P. Sempronio Longo, L. Sulpicio COSS. Flauius uouit ædem Concordiæ, ſi populo reconciliaſſet ordines. Et cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex mulctaticia fœneratoribus condemnatis ædiculam æream fecit in græcoſtaſi, quæ tunc ſupra comitium erat. Inciditq́ in tabula ærea eam ædem C. quatuor annis poſt Capitolinam dedicatam. Ita CCCCXLVIII. à condita urbe geſtum eſt, & primum anulorum ueſtigium extat. Promiſcui autem uſus alterum ſecundo Punico bello: Neq; enim aliter potuiſſent trimodia illa anulorum Carthaginem ab Annibale mitti. Inter Cepionem quoque & Druſum ex anulo in auctione uenali, inimicitiæ cœpere, unde origo ſocialis belli, & exitia rerum. Ne tum quidem omnes ſenatores habuerunt: utpote cum memoria auorũ multi prætura quoq; functi, in ferreo conſenuerint: ſicut Calphurniũ & Maniliũ, qui legatus C. Marij fuerit Iugurthino bello, Feneſtella tradit: & multi L. Fuſidium illum, ad quem Scaurus de uita ſua ſcripſit: in Quintiorum uero familia, aurum ne fœminas quidem habere mos fuit: nulloſq́ omnino anulos maior pars gentium hominuḿ que, etiam qui ſub imperio noſtro degunt, hodieq́; habeat. Non ſignat oriens aut Ægyptus etiam nunc, literis cõtenta ſolis. Multis hoc modis, ut cætera omnia, luxuria uariauit, gem-

mas addendo exquiſiti fulgoris, cenſuq; opimo digitos onerando, ſicut dicemus in gemmarum uolumine, mox & effigies uarias cælādo: ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio. Alias deinde gemmas uiolari nefas putauit: ac ne quis ſignandi cauſam in anulis eſſe intelligeret. ſolidas induit. Quaſdam uero neq; ab ea parte quæ digito occultatur, auro cluſit, aurumq; milibus lapillorum uilius fecit. Contra uero multi nullas admittũt gemmas auroq; ipſo ſignant, ut Claudij Cæſaris principatu repertum. Necnon & ſeruitia iam ferrum auro cingũt, alia per ſeſe mero auro decorant, cuius licentiæ origo nomine ipſo in Samothrace id inſtitutum declarat. Singulis primo digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi, ſic in Numæ & Seruij Tullij ſtatuis uidemus. Poſtea pollici proximo induere, etiam deorum ſimulacris: dein iuuit & minimo dare. Galliæ Britanniæq; in medio dicuntur uſæ. Hic nunc ſolus excipitur, cæteri omnes onerantur, atq; etiam priuatim articuli minoribus alijs Sunt qui tres uni minimo congerant: alij uero & huic unũ tantũ, quo ſignantem ſignent. Conditus ille ut res rara, & iniuria uſus indigna, uelut è ſacrario promitur. Et unum in minimo digito habuiſſe, pretioſioris in recondito ſupellectilis oſtentatio eſt. Iam alij pondera eorum oſtentant. Alijs plures quàm unum geſtare labor eſt. Alij bracteas infarcire leuiore materia propter caſum tutius gemmarum ſollicitudini putant. Alij ſub gemmis uenena cludunt, ſicut Demoſthenes ſummus oratorum Greciæ, anulosq; mortis gratia habent. Deniq; ut plurimum opum ſcelera anulis fiunt. Quæ fuit illa priſcorum uita, qualis innocentia, in qua nihil ſignabatur? At nunc cibi quoq; ac potus anulo uindicantur à rapina. Hoc profecere mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſeruorum quoque cauſa nomendator adhibendus: aliter apud antiquos, ſinguli Marcipores Luciporésue dominorum gentiles, omnem uictum in promiſcuo habebant, nec ulla domi cuſtodia à domeſticis opus erat. Nunc rapiendæ comparatur epulæ, paritérq; qui rapiunt eas, & claues quoque ipſas ſignare non eſt ſatis: grauatis ſomno aut morientibus anuli detrahuntur: maiorq; uitæ ratio circa hoc inſtrumẽtum eſſe cœpit, incertum à quo tempore. Videmur tamen poſſe in externis autoritatẽ eius rei intelligere circa Polycratem Sami tyrannum, cui dilectus ille anulus in mare abiectus, capto relatus eſt piſce, ipſo circiter c c x x x. annum urbis noſtræ interfecto. Celebratior quidem uſus cum fœnore cœpiſſe debet. argumento eſt conſuetudo uulgi, ad ſponſiones etiãnũ anulo exiliẽte, tracta ab eo tẽpore quo nõdũ erat arra uelocior: ut planè affirmare poſſimus. nummos ante apud nos, mox cœpiſſe anulos. De nummis paulopoſt dicetur. Anuli diſtinxere alterum ordinem à plebe, ut ſemel cœperant eſſe celebres, ſicut tunica ab anulis ſenatum tantum, quanquam & hoc ſerò, uulgoq; purpura latiore tunicæ uſos inuenimus etiam præcones, ſicut patrem L. Aelij Stilonis, Præconini ob id cognominati. Sed anuli planè medium ordinem, tertiumq; plebi & patribus inſeruere: ac quod antea militares equi nomen dederant, hoc nunc pecuniæ iudices tribuũt. Nec pridẽ id factum: Diuo Auguſto decurias ordinante, maior pars iudicum in ferreo anulo fuit. Iiq; non equites, ſed iudices uocabantur. Equitum nomen ſubſiſtebat in turmis equorum publicorum. Iudicum quoq; non niſi quatuor decuriæ fuere primo. Vixq; ſingula milia in decurijs inuenta ſunt, nondum prouincijs ad hoc munus admiſſis: Seruatũq; in hodiernum eſt, ne quis è nouis ciuibus in ijs iudicaret.

De decurijs iudicum, & quoties nomina equeſtris ordinis immutata, & donis militaribus, & quando primum corona aurea. Cap. 11

DEcuriæ quoque ipſæ pluribus diſcretæ nominibus fuere, Tribunorum æris, & Selectorum, & Iudicum: præter hos etiamnum Nongenti uocabantur ex omnibus ſelecti, ad cuſtodiendas ciſtas ſuffragiorũ in comitijs. Et diuiſus hic quoque ordo erat ſuperba uſurpatione nominum, cum alius ſe Nongentum, alius Selectũ, alius Tribunum appellaret. Tiberij demum principatus nono anno in unitatem uenit equeſter ordo, anulorumq; autoritati forma conſtituta eſt, C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere coss. anno

urbis

urbis conditæ DCC.LXXV. quod miremur, futili penè de cauſa, cum C. Sulpicius Galba, dum iuuenalem famam apud principem popinarum pœnis aucupatur, quæſtus eſſet in ſenatu, uulgo inſtitores eius culpæ defendi anulis. Hac de cauſa conſtitutū, ne cui ius id eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri auoq; paterno ſeſtertia CCCC. cenſus fuiſſet, & lege Iulia theatrali in XIIII. ordinibus ſedendi. Poſtea gregatim inſigne id appeti cœptum. Propterq; hæc diſcrimina Caius princeps decuriam quintam adiecit: tantumq; natum eſt faſtus, ut quæ ſub diuo Auguſto impleri non potuerant decuriæ, non capiant eū ordinem, paſſimq; ad ornamenta ea etiam ſeruitute liberati tranſiliant, quod antè nunquā erat factum, quoniam in ferreo anulo equites iudicesq; intelligebantur: adeoq; promiſcuum id eſſe cœpit, ut apud Claudiū Cæſarem in cēſura eius unus ex equitibus Flauius Proculus CCCC. ex ea cauſa reos poſtularet. Ita dum ſeparatur ordo ab ingenuis, communicatus eſt cum ſeruitijs. Iudicum autem appellatione ſeparari eum ordinem primi omniū inſtituere Gracchi, diſcordi popularitate in cōtumeliam ſenatus: mox ea debellata, autoritas nominis uario ſeditionū euentu circa publicanos ſubſtitit, & aliquamdiu tertiæ uires publicani fuere. M. Cicero demū ſtabiliuit equeſtre nomen in cōſulatu ſuo, ei ſenatū cōcilians, ex co ſe ordine profectū eſſe celebrans, & eius uires peculiari popularitate quærens. Ab illo tempore planè hoc tertiū corpus in republica factū eſt, cœpitq; adijci ſenatui populoq; Romano equeſter ordo. Qua de cauſa & nunc poſt populū ſcribitur, quia nouiſſime cœptus eſt adijci. Quin etiā ipſum equitū nomen ſæpe uariatū eſt, in his quoq; qui ad equitatum trahebantur. Celeres ſub Romulo regibúsque appellati ſunt, deinde flexumines, poſtea troſſuli, cum oppidum in Thuſcis citra Volſinios paſſuū IX. M. ſine ullo peditū adiumento cepiſſent eius uocabuli: Idq; durauit ultra C. Gracchum. Iunius certe, qui ab amicitia eius Gracchanus appellatus eſt, ſcriptū reliquit his uerbis: Quod ad equeſtrem ordinem attinet, antea troſſulos uocabant, nunc equites uocant: ideo quia nō intelligunt troſſulos nomē quid ualeat, multos pudet eo nomine appellari: & cauſā quæ ſupra indicata eſt exponit, inuitosq; etiānum tamen troſſulos uocari. Sunt adhuc aliqua non omittendæ in auro differentiæ. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donauere, at ciues nō niſi argenteis. Præterq; armillas ciuibus dedere, quas non haberent externi. Iidē (quod magis miremur) coronas ex auro dedere ciuibus. Quis primus donatus ſit ea, nō inueni, ſed quis primū donauerit à L. Piſone traditur. A. Poſthumius dictator apud lacū Regillum caſtris Latinorū expugnatis, ei cuius maxime opera capta eſſent, hāc coronā ex præda dedit. Item L. Lentulus COS. Ser. Cornelio Merendæ, Samnitū oppido capto. Sed quinq; librarū corona Piſo Frugi filiū ex priuata pecunia donauit, eamq; coronā teſtamento reip. legauit.

De reliquo uſu auri in uiris & mulieribus, & de nummo aureo: & quando primum ſignatum eſt æs, argentum, & aurum, & antequam ſignaretur qui mos in ære, & quæ maxima pecunia primo cenſu, & quoties, & quibus temporibus autoritas auri. Cap. III

DEorum uero honori in ſacris nihil aliud excogitatum eſt, quàm ut auratis cornibus hoſtiæ maiores duntaxat immolarentur. Sed in militia quoque in tantum adoleuit hæc luxuria, ut M. Bruti in Philippicis campis epiſtolæ reperiantur frementes, fibulas tribunitias ex auro geri. At Hercules idem tu Brute mulierum pedibus aurum geſtari tacuiſti: cuius ſceleris nos coarguimus illum primum, qui auro dignitatem per anulos fecit, ut habeant in lacertis iampridem & uiri, quod è Dardanis uenit, itaq; & Dardanium uocabatur. Viriæ celticæ dicuntur: Viriles celtibericæ. Habeāt fœminæ in armillis, digitisq; totis, collo, auribus, ſpiris: Diſcurrant catenæ circa latera, & inſerta margaritarum pondera è collo dominarum auro pendeant, ut in ſomno quoq; unionum conſcientia adſit: Etiamnum pedibus induitur, atque inter ſtolam plebemque hunc medium fœminarum equeſtrem ordinē facit. Honeſtius uiri pædagogis id damus, balineasq; diues puerorū forma cōuertit. Iam uero etiam Harpocratem, ſtatuasq; Ægyptiorum numinum, in digitis uiri

quoq; portare incipiunt. Fuit & alia Claudij principatu differentia, in ſolis his, quibus admiſſionem liberti eius dediſſent imaginem principis in anulo ex auro gerendi, magna criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani principis aboleuit, æqualiter publicando principem. De anulis aureis eorumq́ue uſu hactenus dictum ſit. Proximũ ſcelus fecit, qui primus ex auro denarium ſignauit, quod & ipſum latet autore incerto. Populus Ro. ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum regem deuictũ uſus eſt. Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius appendebatur aſſis. Quare æris grauis pœna dicta. Et adhuc expenſa in rationibus dicuntur: Item impendia & dependere. Quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes dicuntur: qua conſuetudine in his emptionibus quæ mancipij ſunt, etiam nunc libra interponitur. Seruius rex primus ſignauit æs. Antea rudi uſos Romæ Remeus tradit. Signatum eſt nota pecudum, unde & pecunia appellata. Maximus cenſus CX. M. aſſiũ fuit illo rege: Et ideo hæc prima claſſis. Argentum ſignatũ eſt anno urbis D. L X X X V. Q. Fabio C O S. quinq; annis ante primum bellum Punicum. Et placuit denarius pro. X. libris æris, quinarius pro quinque, ſeſtertium pro dipondio ac ſemiſſe. Libræ autem pondus æris imminutum bello Punico primo, cum impenſis reſp. non ſufficeret, conſtitutumq́; ut aſſes ſextantario pődere ferirentur. Ita quinq; partes factæ lucri, diſſolutumq́; æs alienum. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera roſtrũ nauis. In triente uero, & quadrante rates. Quadrans antea triuncis uocatus à III. uncijs. Poſtea Annibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore, aſſes unciales facti: Placuitq́; denarium XVI. aſſibus permutari, quinariũ octonis, ſeſtertium quaternis. Ita reſp. dimidium lucrata eſt. In militari tamen ſtipendio ſemper denarius pro. X. aſſibus datus. Notæ argenti fuere bigæ atque quadrigæ, & inde bigati quadrigatiq́; dicti. Mox lege Papyriana ſemunciales aſſes facti. Liuius Druſus in tribunatu plebis octauam partem æris argento miſcuit. Qui nunc uictoriatus appellatur, lege Clodia percuſſus eſt. Antea enim hic nummus ex Illyrico aduectus, mercis loco habebatur. Eſt autem ſignatus uictoria, & inde nomen. Aureus nummus poſt annũ L X II. percuſſus eſt quàm argenteus, ita ut ſcrupulum ualeret ſeſtertijs uicenis, quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum, qui tunc erãt, ſeſtertios D C C C C. Poſt hæc placuit XL. M. ſignari ex auri libris, paulatimq́; principes imminuere pődus: minutiſſimus uero ad XLV. M. Sed à nummo prima eſt origo auaritiæ excogitata, fœnore quæſtuoſa ſegnitia. Hæc paulatim exarſit rabie quadam, non iam auaritia, ſed fames auri: utpote cum Septimuleius C. Gracchi familiaris, auro repenſum caput eius exciſum ad Opimiũ tulerit, plumboq́; in os addito, parricidio ſuo rempublicã etiam circumſcripſerit: nec iam quiritũ aliquo, ſed uniuerſo nomine Romano infami, rex Mithridates Aquilio duci capto aurũ in os infudit: Hæc parit habendi cupido. Pudet intuentem tantum nomina iſta, quæ ſubinde noua græco ſermone excogitantur, expreſſo argenteis uaſis auro, aut incluſo, quibus delicijs ueneũt tam aurea quàm aurata, cum ſciamus interdixiſſe caſtris ſuis Spartacum, ne quis aurũ haberet aut argẽtum. Tanto fuit plus animi fugitiuis noſtris. Meſſala orator prodidit Antonium triumuirum aureis uſum in omnibus obſcœnis deſiderijs, pudendo etiam crimine Cleopatræ. Summæ apud exteros licentiæ fuerat, poculo aureo puluino ſubdito, Philippum regem dormire ſolitum: Agonem Teium Alexandri Magni præfectum aureis clauis ſuffigere crepidas. Antonius in contumeliam naturæ uilitatem auro fecit, opus proſcriptióne dignum. Sed præter alia equidẽ miror po. Ro. uictis gentibus in tributo ſemper argentum imperitaſſe, non aurum: ſicut Carthagini tum Annibale uictæ argẽti pondo annua in quinquaginta annos, nihil auri. Nec poteſt uideri penuria mundi id ueniſſe. Nam Midas & Crœſus in infinitum poſſederant. Iam Cyrus deuicta Aſia pondo XXXIIII. milia inuenerat, præter uaſa antea aurumq́; factum, & in eo folía ac platanum uitemq́ue. Qua uictoria argenti quingenta milia talentorũ reportauit, & craterem Semiramidis, cuius pondus quindecim talenta colligebat. Talentum autem Ægyptiũ pondo

do LXXX. patere Varro tradit. Iam regnauerat in Colchis Salauces & Eſubopes, qui terram uirginem nactus, plurimum argenti auriq́ ; eruiſſe dicitur in Suanotũ gente, & alioquin uelleribus aureis indyto regno. Sed & illius aureæ cameræ, & argẽteæ trabes narrantur, & columnæ atque paraſtatæ, uicto Seſoſtre Ægypti rege, tam ſuperbo, ut prodatur annis quibuſq; ſorte reges ſingulos è ſubiectis iungere ad currum ſolitus, ſicq; triumphare. Et nos fecimus quæ poſteri fabuloſa arbitrentur. Cæſar qui poſtea dictator fuit, primus in ædilitate munere patris funebri, omni apparatu harenæ argenteo uſus eſt, ferasq́; argenteis uaſis inceſſere tum primum uiſum. Mox, quod etiam in municipijs æmulãtur, C. Antonius ludos ſcena argẽtea fecit. Item L. Murena, & Caius princeps in circo pegma duxit, in quo fuere argenti pondo C. XXIIII. Claudius ſucceſſor eius, cum de Britãnia triumpharet, inter coronas aureas unam VII. pondo habuit, quam contuliſſet Hiſpania citerior, alteram IX. quam Gallia comata, ſicut titulus indicauit. Huius deinde ſucceſſor Nero, Pompeij theatrum operuit auro in unum diem quod Tyridati regi Armeniæ oſtẽderat. Et quota pars ea apparatus fuit aureæ domus ambientis urbem? Auri in ærario populi Romani fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio COSS. ſeptẽ annis ante bellum Punicum tertium, pondo*DCC.XXVII. argenti nonagintaduo milia, et extra numerum CCC & LXXV. M. Item Sex. Iulio, L. Marcio COSS. hoc eſt, belli ſocialis initio, DCCCXLVI. auri pondo. C. Cæſar primo introitu urbis in ciuili bello ſuo ex ærario protulit laterum aureorum XXVI. M. & in numerato pondo CCC. Nec fuit alijs tẽporibus reſp. locupletior. Intulit & Æmilius Paulus, Perſeo rege Macedonico deuicto, prædam pondo trium milium: à quo tempore populus Ro. tributum pendere deſijt. Laquearia, quæ nunc & in priuatis domibus auro teguntur, poſt Carthaginem euerſam primo inaurata ſunt in Capitolio, cenſura L. Mummij. Inde tranſiere in cameras. In parietes quoque, qui iam & ipſi tanquam uaſa inaurantur: cum ſua ætas uaria de Catulo exiſtimauerit, quod tegulas æreas Capitolij inauraſſet primus. Inuentores auri, ſicut metallorum ferè omnium, ſeptimo uolumine diximus. Præcipuam gratiam huic materiæ fuiſſe arbitror, non colore qui in argento clarior eſt, magisq́; diei ſimilis, & ideo militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget. manifeſto errore eorum qui colorem ſiderum placuiſſe in auro arbitrantur, cum in gemmis alijs'que rebus non ſit præcipuus. Nec pondere aut facilitate materiæ prælatum eſt cæteris metallis, cum cedat per utrunque plumbo. Sed quia rerum uni nihil igne deperit, tuto etiam in incendijs rogis'que durante materia. Quinimo quo ſæpius arſit, proficit ad bonitatem. Auriq; experimento ignis eſt, ut ſimili colore rubeat quo ignis: Atque ipſum obryzum uocant. Primum autem bonitatis argumentum eſt, quam difficillime accendi. Præterea mirum, prunæ uiolentiſſimæ igni indomitum, palea citiſſime ardeſcere: atque ut purgetur, cum plumbo coqui. Altera cauſa pretij maior, quàm minimum uſus deterit, cum argento, ære, plumbo, lineæ producãtur, manusq́; ſordeſcant decidua materia. Nec aliud laxius dilatatur, aut numeroſius diuidit̃, utpote cuius unciæ in ſeptuagenas & quinquagenas pluresq́; bracteas, quaternũm utroque digitorum ſpargantur. Craſſiſſimæ ex his prænestinæ uocantur, etiamnum retinentes nomen, Fortunæ inaurato ibi fideliſſime ſimulacro. Proxima bractea quæſtoria appellatur. Hiſpania ſtrigiles uocat auri paruulas maſſas, quod ſuper omnia ſolũ in maſſa auramento capitur, cum cætera in metallis reperta igni perficiantur. Hoc ſtatim aurũ eſt, cõſummatamq́; materiam protinus habet, cum ita inuenitur. Hæc enim inuentio eius naturalis eſt. Alia quam dicemus, coacta. Super cætera nõ rubigo ulla, non ærugo, nõ aliud ex ipſo quod conſumat bonitatẽ, minuatue pondus. Iam cõtra ſalis & aceti ſuccos domitores rerũ cõſtantia, ſuperq́; omnia netur, ac texitur lanę modo, & ſine lana. Tunica aurea triumphaſſe Tarquiniũ Priſcũ Verrius tradit. Nos uidimus Agrippinã Claudij principis, ædente eo naualis prælij ſpectaculũ, aſſidentem ei, indutã paludamento, auro textili ſine alia materie. Attalicis uero iampridẽ intexitur, inuento regũ Aſiæ. Marmori, & ijs quæ candẹfieri nõ poſſunt, oui candido illinitur: ligno

Vide Budæũ lib. 3. de aſſe.

gno glutini ratione compoſita, leucophoron nocant. Quid ſit hoc, aut quemadmodum fiat, ſuo loco docebimus. Æs inaurari argento uiuo, aut certe hydrargyro legitimum erat: de quibus ut diximus illorum naturam reddentes, excogitata fraus eſt. Nanque æs cruciatur inprimis, accenſumq́ꝫ reſtinguitur ſale, aceto, alumine. Poſtea exarenatur, an ſatis recoctum ſit ſplendore deprehendente, iterumq́ꝫ exhalatur igni, ut poſſit edomitum, mixtis pumice, alumine, argento uiuo, inductas accipere bracteas. Alumen in purgando uim habet talem, qualem eſſe diximus plumbo.

Ratio naturalis inueniendi auri, & quando primum aurea ſtatua, & medicinæ ex auro. Cap. IIII.

AVrum inuenitur in noſtro orbe, ut omittamus Indicum, atq́ꝫ à formicis, aut gryphibus apud Scythas erutum. Apud nos tribus modis, fluminũ ramentis, ut in Tago Hiſpaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Aſiæ, Gange Indiæ. Nec ullum abſolutius aurum eſt, curſu ipſo trituq́ꝫ perpolitum. Alio modo puteorum ſcrobibus effoditur, aut in ruina montium. Quare utraq́ꝫ ratio dicetur. Aurum qui quærũt, ante omnia ſegullum tollunt, ita uocatur indicium: alucus ubi id eſt, arenæq́ꝫ lauantur, atq́ꝫ ex eo quod reſedit coniectura capitur, ut inueniatur aliquando in ſumma tellure protinus rara felicitate: ut nuper in Dalmatia principatu Neronis, ſingulis diebus etiã quinquagenas libras fundens, cum iam inuentũ in ſummo ceſpite. Alutationem uocant ſi & auro ea tellus ſubeſt. Cæterum montes Hiſpaniæ aridi ſteriles q́ꝫ, & in quibus nihil aliud gignatur, huic bono coguntur fertiles eſſe. Quod puteis foditur, canalicium uocant, alij canalicenſe, marmoris glareæ inhærens, non illo modo quo in oriente ſapphiro atq́ꝫ thebaico, alijsq́ꝫ in gemmis ſcintillat, ſed micas amplexum marmoris. Hi uenarum canales per marmor uagantur & latera puteorum, & huc illuc, inde nomine inuento, tellusq́ꝫ ligneis columnis ſuſpenditur. Quod effoſſum eſt tunditur, lauatur, uritur, molitur in farinam. Nam quod ad pilas cudunt, apilaſcudem uocant. argentum, quod exit à fornacis ſudore. Quæ è catino iactatur ſpurcitia, in omni metallo uocatur ſcoria. Hæc in auro coquitur iterum & tunditur. Catini fiunt ex taſconio. Hæc eſt terra alba ſimilis argillæ. Neq́ꝫ enim alia afflatum ignemq́ꝫ & ardentem materiam tolerat. Tertia ratio opera uicerit gigantum; Cuniculis per magna ſpatia actis, cauantur montes ad lucernarum lumina. Eadem mẽſura uigiliarum eſt, multisq́ꝫ menſibus non cernitur dies. Arrugias id genus uocant, ſiduntq́ꝫ rimæ ſubito, & opprimunt operarios. ut iam minus temerarium uideatur è profundo maris petere margaritas: tanto nocentiores fecimus terras. Relinquuntur itaq́ꝫ fornices crebri montibus ſuſtinendis. Occurſant in utroq́ꝫ genere ſilices. Hos igni & aceto rumpunt. Sæpius uero, quoniam in cuniculis uapor & fumus ſtrangulat, cædunt fracturis C. L. libras ferri terrã agentibus: egeruntq́ꝫ humeris noctibus ac diebus per tenebras proximis tradentes: Lucẽ nouiſſimi cernunt. Si longior uidetur ſilex, latus ſequitur. Foſſam ambit quicte. Tamen in ſilice facilius exiſtimatur opera. Eſt nãq́ꝫ terra ex quodã argillæ genere glareæ mixta (candidam uocant) propè inexpugnabilis. Cuneis eam ferreis aggrediũtur, & iiſdem malleis, nihilq́ꝫ durius putant, niſi quod inter omnia auri fames duriſſima eſt. Peracto opere, ceruices fornicũ ab ultimo cædunt, dantq́ꝫ ſignũ ruinæ, eamq́ꝫ ſolus intelligit in cacumine mõtis eius peruigil. Hic uoce ictuue repente operarios reuocari iubet, pariterq́ꝫ ipſe deuolat. Mons fractus cadit à ſeſe longo fragore, qui concipi humana mente nõ poſſit, & flatu incredibili. Spectant uictores ruinã naturæ. Nec tamen adhuc aurum eſt: nec ſciere eſſe cũ foderē. Tantaq́ꝫ ad pericula euincenda fuit ſatis cauſæ, ſperare quod cuperent. Alius par eſt labor, uel hoc maioris impendij, flumina ad lauandam hãc ruinam iugis montiũ ducere obiter à centeſimo plerunq́ꝫ lapide. Corrugos uocant, à corriuatione credo, nimirũ & hic labor eſt. Præcepiſſe libramento oportet, ut fruaris quando influat: itaq́ꝫ altiſſimis partibus ducit. Cõuallis & interualla ſubſtructis canalibus iungunt. Alibi rupes inuiæ cædun tur, ſedemq́ꝫ trabibus cauatis præbere coguntur. Is qui cædit, funibus pẽdet, ut procul intuenti/

tuentibus ſpecies nefaria quidē, ſed alitū fiat. Pendentes maiore ex parte librant, & lineas itineri præfigunt. Itaque inſiſtentis ueſtigijs hominis locus non eſt, Manes trahuntur ad homines, ut uitium importent. Id genus terræ urion uocant. Ergo per ſilices calculoſ'ue ducuntur, & urium euitant. Ad capita deiectus in ſupercilijs montium piſcinæ cauantur, ducenos pedes in quaſque partes, & in altitudinem denos. Emiſſaria in his quina pedum quadratorum ternûm ferè linquuntur, & repleto ſtagno excuſſis obturamentis erumpit torrens tanta ui, ut ſaxa peruoluat. Alius etiamnū in plano labor. Foſſæ in quas profluat cauantur, agogas uocant, eæ ſternuntur gradatim. Frutex eſt ulex roris marini ſimilis aſper aurumq; retineps. Latera duduntur tabulis, ac per prærupta ſuſpenduntur, canali ita profluente de terra in mare. His de cauſis iam promouit Hiſpania in priore genere, quæ exhauriuntur immenſo labore, ne occupent puteos, in hoc rigantur. Aurū arrugia quæſitum non coquitur, ſed ſtatim ſuum eſt. Inueniuntur ita maſſæ. Necnon in puteis etiam denas excedentes libras. Palacras Hiſpani, alij palacranas: ijdem quod minutum eſt, balucem uocant. Vlex ſiccatus uritur, & cinis eius lauatur ſubſtrato ceſpite herboſo, ut ſidat aurum. Vicena milia pondo ad hunc modum annis ſingulis Aſturiam atque Galleciam & Luſitaniam præſtare quidam tradiderunt, ita ut plurimum Aſturia gignat. Neque in alia parte terrarum tot ſeculis hæc fertilitas. Italiæ parcitum eſt uetere interdicto patrum ut diximus, alioquin nulla fœcundior metallorum quoque erat tellus. Extat lex cenſoria Ictimulorum aurifodinæ, qua in Vercellenſi agro cauebatur, ne plus quinq; M. hominū in opere publicani haberent. Aurum faciendi eſt etiam una ratio ex auripigmento, quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragili, lapidum ſpecularium modo. Inuitaueratq; ſpes Caium principem auidiſſimum auri, quamobrem iuſſit excoqui magnum pondus, & planè fecit aurum excellens, ſed ita parui ponderis, ut detrimentum ſentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquā auri pigmenti libræ x IIII. permutarentur, nec poſtea tentatum ab ullo eſt. Omni auro ineſt argentum uario pondere, alibi dena, alibi nona, alibi octaua parte. In uno tantū Galliæ metallo, quod uocāt Albicratenſe x x x v I. portio inuenitur, ideo cæteris præeſt. Vbicunq; quinta argenti portio eſt, electrum uocatur. Scrobes eæ reperiuntur in Canalienſi. Fit & cura electrum argento addito. Quod ſi quintam portionem exceſſit, incudibus non reſiſtit. Et electro autoritas, Homero teſte, qui Menelai regiam auro, electro, argento, ebore fulgere tradit. Mineruæ templum habet Lindos inſulæ Rhodiorum, in quo Helena ſacrauit calicem ex electro. Adijcit hiſtoria, mammæ ſuæ menſura. Electri natura eſt, ad lucernarum lumina clarius argento ſplendere. Quod eſt natiuum, & uenena deprehendit. Nanq; diſcurrunt in calicibus arquus cœleſtibus ſimiles, cum igneo ſtridore, & gemina ratione prædicunt. Aurea ſtatua prima omniū nulla inanitate, & antequā ex ære aliqua illo modo fieret, quam uocant holoſphyraton, in templo Anaitidis poſita dicitur, quod in ſitu terrarū nomine hoc ſignificauimus, numine gentibus illis ſacratiſſimo. Direpta eſt Antonij Parthicis rebus: Scitúmque narratur dictum unius ueteranorum Bononiæ, hoſpitali diui Auguſti cœna; cum interrogaretur, eſſet ne uerum, eum qui primus uiolaſſet hoc numen, oculis membriſq; captum expiraſſe: Reſpondit enim, tum maxime Auguſtum de crure eius cœnare, ſeq; illum eſſe, totumq; ſibi cenſum ex ea rapina eſſe. Hominum primus, & auream ſtatuam & ſolidam Gorgias Leontinus Delphis in templo ſibi poſuit L x x. circiter olympiade. Tantus erat docendæ oratoriæ artis quæſtus. Aurum plurimis modis pollet in remedijs. Vulneratiſq; & infantibus applicatur, ut minus noceant quæ inferantur ueneficia. Eſt & ipſi ſuperlato uis malefica, gallinarum quoq; & pecorum fœturis. Remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos quibus mederi uelis. Torret & cum ſalis grumo, pondere triplici miſſo, & rurſum cum duabus ſalis portionibus, & una lapidis, quem ſchiſton uocant: ita uirus tradit rebus unà crematis in fictili uaſe, ipſum purum & incorruptum. Reliquus cinis ſeruatus in fictili & ex aqua illitus, lichenas in facie ſanat. Lomento cū con-

benti

uenit ablui. Fiſtulas etiam ſanat, & quæ uocãtur hæmorrhoides. Quod ſi trito ſpuma adijciatur, putria ulcera & tetri odoris emendat. Ex melle uero decoctum cum melanthio, & illitum umbilico, leuiter ſoluit aluum. Verrucas curari eo M. Varro eſt autor.

De chryſocolla, & medicinæ ex chryſocolla VI. & mirabilis natura eius glutinandis inter ſe perficiendiſq; metallis. Caput V.

CHryſocolla humor eſt in puteis quos diximus, per uenam auri defluens, craſſeſcente limo rigoribus hybernis uſq; in duritiam pumicis. Laudatiorem eandem in ærarijs metallis, & proximam in argentarijs fieri compertum eſt. Inuenitur & in plumbarijs, uilior etiam auratia. In omnibus autem ijs metallis fit & cura, multum infra naturalẽ illam, immiſſis in uenam aquis leuiter hyeme tota uſque in Iunium menſem, dein ſiccatis in Iunio & Iulio, ut planè intelligatur nihil aliud chryſocolla quàm uena putris. Natiua duritia maxime diſtat, luteam uocant. Et tamen illa quoque herba, quam luteam appellant, tingitur. Natura eſt, quæ lino lanǽ ue, ad ſuccum bibendum. Tunditur in pila, deinde tenui cribro ſecernitur, poſtea molitur, ac deinde tenuius ſic cribratur. Quicquid non tranſmeat, repetitur in pila, dein molitur. Puluis ſemper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, ut omnis duritia ſoluatur. Ac rurſus tunditur, dein lauatur in conchis, ſiccatúrque. Tunc tinguitur alumine ſchiſto & herba ſupradicta, pingitúrque antequam pingat. Refert quàm bibula docilíſque ſit. Nam niſi rapuit colorem, adduntur & ſchytanum atque turbyſtum, ita uocant medicamenta ſorbere cogentia. Cum tinxere pictores, orobitin uocant, eiúſque duo genera faciunt: luteam quæ ſeruatur in lomenta, & liquidam globulis ſudore reſolutis. Hæc utraque genera in Cypto fiunt. Laudatiſſima in Armenia. Secunda in Macedonia: Largiſſima in Hiſpania. Summa commendationis eſt, ut colorem herbæ ſegetis læte uirentis quàm ſimillime reddat. Viſumq; iam eſt Neronis principis ſpectaculis harenam circi chryſocolla ſterni, cum ipſe concolori panno aurigaturus eſſet, introducta opificum turba. Tribus eam generibus diſtinguunt. Aſperam, quæ taxatur in libras VII. Mediam, quæ denarijs quinis: Attritam quam & herbaceam uocãt, quæ XIII. Sublinunt autem harenoſam, priuſquam inducant, atramento & parætonio. Hæc ſunt tenacia eius & colori blanda. Parætonium quoniam eſt natura pinguiſſimum, & propter leuorem tenaciſſimum, atramento aſpergitur, ne parætonij candor pallorem chryſocollæ afferat. Luteam putant à lutea herba dictam, quam ipſam ceruleo ſubtritam, pro chryſocolla inducunt, uiliſſimo genere atque fallaciſſimo. Vſus chryſocollæ & in medicina eſt ad purganda uulnera cum cera & oleo. Eadem per ſe arida ſiccat & contrahit. Datur & in angina, orthopnœáue, miſcenda cum melle. Concitat uomitiones, miſcetur & collyrijs ad cicatrices oculorũ: ac uiridibus emplaſtris, ad dolores mitigandos, & cicatrices trahendas. Hanc chryſocollam medici aceſin appellant, quæ non eſt orobitis. Chryſocollam & aurifices ſibi uendicant agglutinando auro, & inde omnes appellatam ſimiliter utentes dicunt. Temperatur autem ea Cypria ærugine, & pueri impubis urina, addito nitro. Teritur Cyprio ære in Cyprijs mortarijs: ſanternam uocant noſtri. Ita ferruminatur aurum, quod argentoſum uocant. Signumq; eſt, ſi addita ſanterna nitefcit. E diuerſo ærоſum contrahit ſe, hebetatúrque, & difficulter ferruminatur. Ad id glutinum fit, auro, & ſeptima parte argenti ad ſupradicta additis, unaq; contritis. Contexi par eſt reliqua circa hoc, ut uniuerſa naturæ contingat admiratio. Auri glutinũ eſt tale. Argilla ferro, cadmia æris maſſis, alumen laminis, reſina plumbo & marmori, ſed plumbum nigrum albo iungitur, ipſumq; album ſibi oleo. Item ſtannum æramentis, ſtanno argentum. Pineis optime lignis æs ferrúmque funditur, ſed & Ægyptia papyro, paleis aurum. Calx aqua accenditur, & Thracius lapis, idémque oleo reſtinguitur. Ignis autem aceto maxime & uiſco & ouo. Terra minime flagrat. Carboni maior uis exuſto, iterumq; flagranti.

De æ

De argento, & argento uiuo, & ſtibio, ſiue alabaſtro, & ſcoria argenti, & de ſpuma argenti. Cap. VI

AB his argenti metalla dicantur, quæ ſequens inſania eſt. Nõ niſi in puteis reperitur, nullaq; ſui ſpe naſcitur, nullis ut in auro lucentibus ſcintillis. Terra eſt alia ruffa, alia cineracea. Excoqui nõ poteſt niſi cum plumbo nigro, aut cum uena plumbi. Galenam uocant, quæ iuxta argenti uenas plerunq; reperitur. Et eodem opere ignium deſcendit pars in plumbum, argentum autem ſuperne innatat, ut oleum aquis. Reperitur in omnibus penè prouincijs, ſed in Hiſpania pulcherrimum. Id quoq; in ſterili ſolo atq; etiã in montibus. Et ubicunq; una inuenta uena eſt, non procul inuenitur alia. Hoc quidẽ & in omni ferè materia, unde metalla Græci uidẽtur dixiſſe. Mirum, adhuc per Hiſpanias ab Annibale olim inchoatos puteos durare, ſua ab inuẽtoribus nomina habentes. Ex quis bebelo appellatur hodieq;, qui ccc. pondo Annibali ſumminiſtrauit in dies, ad mille quingentos iam paſſus cauato monte, per quod ſpatium Aquitani ſtantes diebus noctibusq; egerunt aquas lucernarum menſura, amnemq; faciunt. Argenti uena quæ in ſummo reperta eſt, crudaria appellatur. Finis antiquis fodiendi ſolebat eſſe alumen inuentum, ultrà nihil quærebatur. Nuper inuenta æris uena infra alumen alba, nullum finem ſpei fecit. Odor ex argentifodinis inimicius omnibus animalibus, ſed maxime canibus. Aurũ argẽtumq; quo mollius, eo pulchrius. Lineas ex argento nigras produci pleriq; mirantur. Eſt & lapis in his uenis, cuius uomica liquoris æterni argentum uiuum appellatur, uenenum rerum omnium. Exeſt ac perrumpit uaſa permanans tabe dira. Omnia ei innatant præter aurum, id unum ad ſe trahit. Ideo & optime purgat, cæteras eius ſordes expuens crebro iactatu fictilibus in uaſis, ita uitrijs abiectis, ut & ipſum ab auro diſcedat. In pelles ſubactas effunditur, perq; eas ſudoris uice defluens, purum relinquit aurum. Ergo & cum æra inaurantur, ſublitum bracteis pertinaciſſime retinet. Verũ pallore detegit ſimplices aut prætenues bracteas. Quapropter id furtum quærentes, oui liquore candido uſum eum adulterauere, mox & hydrargyro, de quo ſuo dicemus loco. Et aliàs argẽtum uiuum nõ largum inuentum eſt. In ijſdem argenti metallis inuenitur, ut proprie dicamus, ſpumæ lapis candidæ nitentiſq;, non tamen tranſlucentis, ſtimmi appellant, alij ſtibium, alij alabaſtrum, alij larbaſon. Duo eius genera, mas & fœmina, magis probant fœminam, horridior eſt mas, ſcabriorq; & minus põderoſus, minusq; radians, & harenoſior: Fœmina cõtrà nitet, friabilis, fiſſuriſq; non globis dehiſcens. Vis eius adſtringere ac refrigerare, principalis autem circa oculos: Nanq; ideo etiã pleriq; platyophthalmon id appellauere, quoniã in calliblepharis mulierum dilatet oculos. Et fluxiones inhibet oculorum exulcerationesq; farina eius & thuris gummi admixto i ſiſtit & ſanguinem è cerebro defluentem. Efficacior & contra recentia uulnera, & contra ueteres canũ morſus inſperſa farina: & contra ambuſta igni, cum adipe ac ſpuma argenti ceruſaq; & cera. Vritur autem offis bubuli fimi circumlitum in clibanis. Dein reſtinguitur mulierum lacte, teriturq; in mortarijs, admixta aqua pluuiali. Ac ſubinde turbidum transfunditur in æreum uas, & mũdatur nitro. Fex eius intelligitur plumboſiſſima, quæq; ſubſidit in mortario abijciturq;. Dein uas in quo turbida transfuſa ſunt, opertũ linteo per noctẽ relinquitur, & poſtero die quicquid innatat effunditur ſpongiaq; tollitur. Quod ibi ſubſidit, flos intelligitur, ac linteolo interpoſito in ſole ſiccatur, nõ ut perareſcat. Iterũq; in mortario teritur, & in paſtillos diuiditur. Ante omnia autem urendi modus neceſſarius eſt, ne plumbum fiat. Quidam non fimo utuntur coquentes, ſed adipe: Alij tritum in aqua triplici linteo ſaccant, fecemq; abijciunt, idq; quod defluxit transfundunt, quicquid ſubſidat colligentes, emplaſtris quoq; & collyrijs miſcẽt. Scoriam in argento Græci uocant helcyſma. Vis eius adſtringere & refrigerare corpora. Additur emplaſtris ut molybdena, de qua dicemus in plumbo, cicatricibus maxime glutinandis, & contra teneſmos, dyſenteriasq;, infuſa dyſteribus cum myrteo oleo. Addunt & in medicamenta quæ uocant liparas, ad excreſcentia ulcerum, aut ex attritu facta, aut in

capite manantia. Fit in iiſdem metallis & quæ uocatur ſpuma argenti. Genera eius tria: Optima quam chryſitin uocant: Secunda, quam argyritin: Tertia quam molybditin. Et plerunq; omnes hi colores in eiſdẽ tubulis inueniuntur. Probatiſſima eſt Attica, proxima Hiſpanienſis. Chryſitis ex uena ipſa fit, argyritis ex argento, molybditis plumbi ipſius fuſura, quæ fit Puteolis, & inde habet nomen. Omnis autem fit excocta ſua materia ex ſuperiori catino defluens in inferiorẽ, & ex eo ſublata ueruculis ferreis, atq; in ipſa flamma conuoluta ueruculo, ut ſit modici ponderis. Eſt autẽ, ut ex nomine ipſo intelligi poteſt, ferueſcentis & futuræ materiæ ſpuma. Diſtat à ſcoria, quo poteſt ſpuma à fece diſtare. Alterũ purgãtis ſe materiæ, alterum purgatæ uitiũ eſt. Quidam duo genera faciunt ſpumæ, quæ uocant ſtetelytida & peumenem, tertium molybdenam, in plumbo dicẽdam. Spuma ut ſit utilis, iterũ coquitur, cõfractis tubulis ad magnitudinem anulorum, ita accẽſa follibus, ad ſeparãdos carbones cineremq́;, abluitur aceto aut uino, ſimulq́; reſtinguitur. Quod ſi ſit argyritis, ut cãdor ei detur, magnitudine fabæ cõfracta, in fictili coqui iubetur ex aqua addito in linteolis tritico & hordeo nouis, donec ea purgentur. Poſtea ſex diebus terunt in mortariis, ter die abluentes aqua frigida: Et cũ deſinant, calida, addito ſale foſſili in libram ſpumæ obolo. Nouiſſimo die cõdunt in plumbeo uaſe. Alii cum faba candida & ptiſana coquunt, & in ſole ſiccant. Alii in lana cãdida cum faba donec lanam nõ denigrent. Tunc ſalem foſſilem adiiciunt, ſubinde aqua mutata, ſiccantq́; diebus XL. calidiſſimis æſtatis. Necnon in uentre ſuillo in aqua coquunt, exemptamq́; nitro fricant, & ut ſupra terunt in mortariis cum ſale. Sunt qui nõ coquant, ſed cũ ſale terant, & adiecta aqua abluant. Vſus eius ad collyria, & litu ad muliebrium cicatricũ fœditates tollendas maculaſq́;, & abluendum capillum. Vis autem ſiccare, mollire, refrigerare, temperare, purgare, explere ulcera, tumores lenire. Taliboſq́; emplaſtris ſuprà dictis ignes etiam ſacros tollit cum ruta myrtoq́; & aceto. Itemq́; perniones cum myrtis & cera.

De minio, quantæ autoritatis fuerit apud Romanos, & origine ac inuẽtione eius, & cinnabaris ratione in picturis, de generibus minii, & rõne eius in picturis. Cap. VII

INuenitur in argentariis metallis minium quoque, & nunc inter pigmenta magnæ autoritatis, & quondam apud Romanos non ſolum maximæ ſed etiam ſacræ. Enumerat autores Verrius, quibus credere ſit neceſſe, Iouis ipſius ſimulacri faciem diebus feſtis minio illini ſolitam, triumphantumq́; corpora: ſic Camillum triumphaſſe. Hac religione etiam nunc addi in unguenta cœnæ triumphalis, & à cenſoribus in primis Iouem miniandum locari. Cuius rei equidẽ cauſam miror, quanq́; & hodie id experi conſtat Æthiopum populis, totoſq́; eo tingi proceres, huncq́; ibi deorum ſimulacris colorẽ eſſe. Quapropter diligentius perſequemur omnia de eo. Theophraſtus XC. annis ante Praxibulum Athenienſiũ magiſtratum, quod tempus exit in urbis noſtræ CC.XLIX. annum, tradit inuentum minium à Callia Athenienſe, initio ſperãte aurum poſſe excoqui harena rubente in metallis argẽti, hanc fuiſſe originem eius. Reperiri antẽ iam tum in Hiſpaniis, ſed durum & harenoſum: Item apud Colchos in rupe quadam inacceſſa, ex qua iaculantes decuterent, id eſſe adulterum. Optimum uero ſupra Epheſum Cilbianis agris: Harenam cocci colorem habere, hanc teri, dein lauari farinã, & quod ſubſidat, iterum lauari. Differẽtiam artis eſſe, quod alii minium faciant prima lotura: apud alios id eſſe dilutius, ſequentis autem loturæ optimum. Autoritatem colori fuiſſe non miror: Iam enim Troianis temporibus rubrica in honore erat, Homero teſte, qui naueis ea commendat, alias circa picturas pigmentaq́; rarus. Milton uocant Græci minium, quidam cinnabari. Vnde natus error Indico cinnabaris nomine. Sic enim appellãt illi ſaniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere, permixto utriuſq; animalis ſanguine, ut diximus. Neq; alius eſt color qui in picturis proprie ſanguinem reddat. Illa cinnabaris antidotis medicamentiſq́; utiliſſima eſt. At hercule medici quia cinnabarin uocant, pro ea utuntur hoc minio, quod uenenum eſſe paulo mox docebimus. Cinnabari ueteres, quæ etiam nunc uocant monochromata,

chromata, pingebant. Pinxerunt & Epheſio minio, quod derelictum eſt, quia curatio magni operis erat, prætereaq́ utrunq; nimis acre exiſtimatur. Ideoq́ tranſiere ad rubricam, & ſinopidē, de quibus ſuis locis dicā. Cinnabaris adulteratur ſanguine caprino, aut ſorbis tritis. Pretium ſynceræ nummi quinquaginta. Iuba minium naſci & in Carmania tradit. Hermogenes & in Æthiopia. Sed neutro ex loco inuehitur ad nos, nec ferè aliūde quàm ex Hiſpania. Celeberrimum ex Siſaponenſi regione in Bætica, miniario metallo uectigalibus po. Romani, nullius rei diligentiore cuſtodia. Non licet id ibi perficere excoquiq́. Romam perfertur uena ſignata, ad dena milia ferè pondo annua. Romæ autem lauatur, in uendendo pretio ſtatuta lege ne modum excederet LXX. in libras. Sed adulteratur multis modis, unde præda ſocietati. Nanq; eſt alterū genus in omnibus ferè argentarijs, itemq́ plūbarijs metallis, quod fit exuſto lapide uenis permixto, nō ex illo, cuius uomicam argentum uiuum appellauimus (is enim & ipſe in argentum excoquitur) ſed ex alijs ſimul repertis. Steriles etiā plumbi deprehendūtur ſuo colore, nec niſi in fornacibus rubeſcentes, exuſtiq́ tunduntur in farinam. Et hoc eſt ſecundarium minium, perq́ paucis notum, multum infra naturales illas harenas. Hoc ergo adulteratur in officinis ſociorum: Item ſyrico. Quonā modo ſyricum fiat, ſuo loco dicemus. Sublini autē ſyrico minium, compendij ratio demonſtrat. Et alio modo pingentium furto opportunum eſt, plenos ſubinde abluentium penicillos. Sidit autem in aqua, conſtatq́ furantibus: Syncero cocci nitor eſſe debet. Secundarij autē ſplendor in parietibus ſentit uliginem. Quanquam hoc rubigo quædam metalli eſt. Siſaponenſibus autem miniarijs ſuæ uenæ harena ſine argento excoquitur. Auri modo probatur. Auro candente fucatum nigreſcit. Syncerum retinet colorem. Inuenio & calce adulterari. Ac ſimili ratione ferri candentis lamina, ſi non ſit aurum, deprehendi ilico. Solis atq; lunæ contactus inimicus: remedium, ut parieti ſiccato cera punica cum oleo liquefacta candens ſetis inducatur, iterumq́ admotis gallæ carbonibus aduratur ad ſudorem uſque. Poſtea candelis ſubigatur: ac deinde linteis puris, ſicut & marmora niteſcunt. Qui minium in officinis poliunt, faciem laxis ueſicis illigant, ne in reſpirando pernicialem puluerem trahant, & tamen ut per illas ſpectent. Miniū in uoluminibus quoque ſcriptura uſurpatur, clarioresq́ literas, uel in auro, uel in marmore etiam in ſepulchris facit.

De hydrargyro, de argento inaurando, de coticulis in argenti generibus, & experimentis. Cap. VIII

EX ſecundario inuenit uita & hydrargyrum in uicem argēti uiui, paulo ante dilatum. Fit autem duobus modis, æreis mortarijs piſtillisq́ trito minio ex aceto, aut patinis fictilibus impoſitum ferrea concha, calyce coopertum, argilla ſuperillita. Dein ſub patinis accēſum follibus cōtinuo igni, atq; ita calycis ſudore deterſo, qui fit argēti colore, & aquæ liquore. Idem guttis diuidi facilis, & lubrico humore confluere. Quod cum uenenum eſſe conueniat, omnia quæ de minio in medicinæ uſu traduntur, temeraria arbitror: præterq́ fortaſſe, quod illitum capiti uentriue ſanguinem ſiſtit, dum ne quid penetret in uiſcera, ac uulnus attingat: aliter utendum nō equidem cenſeam. Hydrargyro argentum inauratur ſolū nūc propè, cum & in æra ſimili modo duci debeat. Sed eadē fraus, quæ in omni uitæ parte ingenioſiſſima eſt, uiliorem excogitauit materiā, ut docuimus. Auri argentiq́ mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inueniri, niſi in flumine Tmolo, ut autor eſt Theophraſtus: Nunc uero paſſim, quem alij heraclium, alij Lydium uocāt. Sunt autē modici, quaternas uncias longitudinis, binasq́ latitudinis non excedentes. Quod à ſole fuit in his, melius q̃ quod à terra. His coticulis periti, cum è uena ut lima rapuerint experimentū, protinus dicūt quantum auri ſit in ea, quantū argenti uel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione, non fallente. Argenti duæ differentiæ. Batillis ferreis cādentibus ramento impoſito, quod candidum permaneat, probatur. Proxima bonitas ruffo, nulla nigro. Sed experimento quoq; fraus interuenit: ſeruatis in uirorum

urina batillis, inficitur ita ramentum obiter dum uritur, candoremq́; mentitur. Eſt aliud experimentum politi, & in halitu hominis, ſi ſudet protinus, nubemq́; diſcutiat.

De ſpeculis & Ægyptio argento. Cap. IX

LAminas duci, & ſpecula fieri non niſi ex optimo poſſe creditum fuerat. Id quoq; iam fraude corrũpitur. Sed natura mira eſt imagines reddendi, quod repercuſſo aëre, atq; in oculos regeſto fieri conuenit. Eadem ui in ſpeculis uſu polita craſſitudine, paulumq; propulſa dilatatur in immenſum magnitudo imaginum. Tantum intereſt, repercuſſum illum reſpuat, an accipiat. Quinetiam pocula ita figurantur, expulſis intus crebris ceu ſpeculis, ut uel uno intuente, populus totidem imaginũ fiat. Excogitantur & monſtrifica, ut in templo Smyrnæ dicata. Id euenit figura materiæ. Plurimumq; refert concaua ſint & poculi modo, an media depreſſa, an elata, an auerſa, an obliqua, ſupina, an recta, qualitate excipientis figuræ torquente uenientes umbras. Nec enim eſt aliud illa imago quàm digeſta claritas materiæ excipientis umbram. Atq; ut omnia de ſpeculis peragantur hoc loco, optima apud maiores fuerant Brundiſina, ſtanno & ære mixtis. Prælata ſunt argentea. Primus fecit Praxiteles Mag. Pompeij ætate. Nuperq́; credi cœptum, certiorem imaginem reddi, auro appoſito auerſis. Tingit & Ægyptus argentum, ut in uaſis Anubem ſuum ſpectet, pingitq́; non cælat argentum. Tranſit inde materia & ad triumphales ſtatuas, mirumq́; creſcit pretium fulgoris excæcati. Id autem fit hoc modo. Miſcetur argento tertia pars æris Cyprij tenuiſſimi, quod coronarium uocãt, & ſulphuris uiui quantum argẽti. Conflãtur ita in fictili circumlito argilla. Modus coquẽdi donec ſeipſa opercula aperiant. Nigreſcit & oui indurati luteo, ut tamen aceto & creta deteratur. Miſcuit denario triumuir Antonius ferrum. Miſcuit æri falſæ monetæ. Alij è põdere ſubtrahũt, cum ſit iuſtum LXXXIIII. è libris ſignari. Igitur ars facta denarios probare, tã iucũda lege plebi, ut Mario Gratidiano uicatim totas ſtatuas dicauerit. Mirumq́;, in hac artium ſola uitia diſcuntur, & falſi denarij ſpectatur exemplar, pluribusq́; ueris denarijs adulterinus emitur.

De immodica pecunia, & quorum maximæ opes fuerint, & quando primum populus Ro. ſtipem ſparſerit. Cap. X

NOn erat apud antiquos numerus ultra centum milia, itaq; & hodie multiplicantur hæc, ut decies centena milia, aut ſæpius dicantur. Fœnus hoc fecit nummusq́; percuſſus, & ſic quoq; æs alienum etiamnum appellatur. Poſtea Diuites cognominati, dummodo notũ ſit, eum qui primus acceperit hoc cognomen, decoxiſſe creditoribus ſuis. Ex eadẽ gẽte M. Craſſus negabat locupletem eſſe, niſi qui reditu annuo legionẽ tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertiũ XX. milia poſſedit, quiritium poſt Syllam ditiſſimus. Nec fuit ſatis, niſi totum Parthorum eſuriſſet aurum: atq; ut nomen quidẽ opimi occupauerit (iuuat enim inſectari inexplebilem iſtam habendi cupidinem) multos poſtea cognouimus ſeruitute liberatos opulentiores, pariterq́; tres Claudij principatu, Pallantem, Calliſtum, & Narciſſum. Atq; ut hi omittantur, tanq́; adhuc rerũ potiantur, C. Aſinio Gallo, C. Marcio Cenſorino coss. ad VI. kal. Feb. C. Cæcilius Claudius Iſidorus teſtamẽto ſuo edixit, quãuis multa ciuili bello perdidiſſet, tamen relinquere ſeruorũ quatuor milia centũ XVI. iuga boum tria milia ſexcenta, reliqui pecoris CC. quinquaginta ſeptem milia, in numerato H-S. DC. M. Funerari ſe iuſſit ſeſtertijs XI. M. Congerant excedentes numerum opes, quota tamen portio erunt Ptolemæi? quem Varro tradit Pompeio res gerente circa Iudæam, octona milia equitum ſua pecunia toleraujſſe: mille conuiuas, totidem aureis potorijs mutantem uaſa cum ferculis, ſaginaſſe. Quota uero ille ipſe (neque enim de regibus loquor) portio fuit Pythij Bithyni, qui platanũ aureã, uitemq́; nobilẽ illã Dario regi donauit. Xerxis copias, hoc eſt ſepties centena LXXXVIII. milia hominum excepit epulo, ſtipendium quinq; menſium frumentumq́; pollicitus, ut è quinq; liberis ſenectuti ſuæ in delectu unus ſaltem cõcederetur. Hunc quoq; ipſum aliquis cõparet Crœſo regi. Quæ (malum) amentia eſt id in uita cupere, quod aut etiam ſeruis contigerit, aut ne in regibus

quidem

quidem inuenerit finẽ: Populus Ro. ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſthumio Q. Marcio coſs. tanta abundantia pecuniæ erat, ut eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. Nam quod Agrippæ Menenio ſextantes æris in funus contulit, honoris id neceſſitatisq; propter paupertatem Agrippæ, non largitionis eſſe dixerim.

De luxuria & frugalitate in uaſis, & lectis argenteis, & quando lances immodicæ factæ. Cap. XI

VAſa ex argento mira incõſtantia humani ingenij uariat, nullum genus officinæ diu probando, nunc furniana, nũc clodiana, nũc gratiana (etenim tabernas menſis adoptauimus) nunc anaglypta, in aſperitatemq́ue exciſa, circa linearum picturas quærimus. Iam uero & menſas repoſitorijs imponimus, & ad ſuſtinenda obſonia interradimus latera, & intereſt quamplurimum lima perdiderit. Vaſa coquinaria ex argẽto Caluus orator fieri queritur: At nos carrucas ex argento cælare inuenimus. Noſtraq; ætate Poppea coniunx Neronis principis delicatioribus iumẽtis ſuis ſoleas ex auro quoq; induere ſolebat. Libras XXXII. argenti Africanus ſequens hæredi reliquit. Idemq; cum de Pœnis triũpharet, quater milies CCCC.LXX.M. pondo tranſtulit. Hoc argenti tota Carthago habuit, illa terrarum æmula, quod nunc in menſarum eſt apparatu. Poſtea uicta Numantia & deleta, idem Africanus in triumpho militibus XVII. milia pondo dedit. O uiros illo imperatore dignos, quibus hoc ſatis fuit. Frater eius Allobrogicus primus omnium mille pondo habuit. At Liuius Druſus in tribunatu plebis XI. milia. Nam propter quinq; pondo notatum à cenſoribus triumphalem ſenem, fabuloſum iam uidetur. Item Catũ Ælium cum legati Ætolorum in conſulatu prandentem in fictilibus adiſſent, miſſa ab his uaſa argentea non accepiſſe, neq; aliud habuiſſe argẽti ad ſupremum uitæ diem ꝙ duo pocula, quæ L. Paulus ſocer ei ob uirtutem deuicto Perſeo rege donaſſet. Inuenimus legatos Carthaginienſium dixiſſe, nullos hominũ inter ſeſe benignius uiuere ꝙ Romanos. Eodẽ enim argento apud omnes cœnitauiſſe ipſos. At Hercules Pompeiũ Paulinũ Arelatenſis equitis Ro. filiũ, paterna quoq; gente pulſũ, quod XII. põdo argẽti habuiſſet apud exercitum, ferociſſimis gentibus oppoſitum ſcimus. Lectos uero mulierum iam pridem totos operiri argento, & tricliniæ quædam, quibus argentũ addidiſſe primus traditur Caruilius Pollio eques Romanus, nõ ut operiret, aut Deliaca ſpecie faceret, ſed Punica. Idem & aureos fecit. Nec multo poſt argẽtei Deliacos imitati ſunt: Quæ omnia expiauit bellũ ciuile Syllanum. Paulo enim ante hæc facta ſunt, lanceſq; è centenis libris argenti, quas tunc ſuper quingentas numero Romæ fuiſſe conſtat, multoſq; ob eas proſcriptos dolo concupiſcentiũ. Erubeſcãt annales, qui bellũ ciuile illud talibus uitijs imputauere. Noſtra ætas fortior fuit Claudij principatu, ſeruus eius Druſillanus nomine Rotũdus, diſpenſator Hiſpaniæ citerioris quingenariam lancem habuit, cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat: & comites eius octingentas quinquaginta octo librarum: quæſo ut quàm multi eas conſerui eius inferrẽt, aut quibus cœnãtibus: Cornelius Nepos tradit ante Syllæ uictoriam duo tantum triclinia Romæ fuiſſe argentea. Repoſitorijs argentũ addi ſua memoria cœptum Feneſtella dicit, qui obijt nouiſſimo Tiberij Cæſaris principatu. Sed & teſtudineatum in uſum ueniſſe. Ante ſe aũt paulo lignea rotunda ſolida, nec multo maiora ꝙ menſas fuiſſe. Se quidem puero, quadrata & cõpacta, aut acere operta, aut citro cœpiſſe. Mox additum argentum in angulis lineaſq; per commiſſuras. Tympania uero ſe iuuene appellata ſtateras, & lances quas antiqui magidas appellauerant. Nec copia tantum argenti fuerat uitæ, ſed ualidius penè manus pretium, idq; iam pridem, ut ignoſcamus nobis. Delphinos quinis milibus ſeſtertijs in libras emptos C. Gracchus habuit. L. uero Craſſus orator duos ſcyphos Mentoris artificis manu cælatos ſeſtertijs C. Cõfeſſus tamen eſt nunquam ſe his uti propter uerecundiam auſum: Conſtat eundem VI. milibus ſeſtertijs in ſingulas libras uaſa empta habuiſſe. Aſia primum deuicta luxuriam miſit in Italiam. Siquidem L. Scipio tranſtulit in triumpho argenti cælati pondo milia quadringenta L.

Et uaſorum aureorũ pondo c. milia, anno cõditæ urbis quingenteſimo ſexageſimo quinto. Eadem Aſia donata multo etiam grauius afflixit mores, inutiliorq́; uictoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regijs uerecundia exempta eſt, urbis anno DCXXVI. medijs LVI. annis erudita ciuitate amare etiam non ſolum admirari opulentiam externam: immenſo & Achaicæ uictoriæ momento ad impellendos mores, quæ & ipſa hoc interuallo, anno urbis DCVIII parta, ſigna & tabulas pictas inuexit, ne quid deeſſet. Pariterqúe luxuria nata eſt, & Carthago ſublata, ita congruentibus fatis, ut liberet amplecti uitia, & liceret peccare, & dignatione hinc alicui uetitum. C. Marius poſt uictoriam Cimbricam cãtharis potaſſe Liberi patris exemplo traditur, ille arator Arpinas, & manipularis imperator.

De ſtatuis argenteis, & cælatura argenti, & cæteris quibuſdam. Cap. XII

ARgẽti uſum in ſtatuas primum ad honorem diui Auguſti in adulationem temporum tranſiſſe falſò exiſtimatur. Iam enim triũpho Mag. Pompei reperimus translatam Pharnacis, qui primus regnauit in Ponto, argenteam ſtatuam. Item Mithridatis Eupatoris & currus aureos argenteosq́;. Argẽtum ſuccedit ex re aliquando & auro, luxu fœminarum plebis cõpedes ſibi ex eo facientium, quas induere aureas mos triſtior uetat. Vidimus & ipſi Arelliũ Fuſcum motum equeſtri ordine ob inſignem cũ celebritate aſſectationẽ adoleſcentiũ ſcolæ, ex argento anulos habentem. Et quid hæc attinet colligere, cum capuli militum ebore etiam faſtidito, cælentur argento, uaginæ batillis, balthei laminis crepitent. Iam uero à pædagogis ad tranſitũ uirilitatis cuſtodiantur, argento fœminæ lauentur, & niſi argentea ſolia faſtidiant, eadem materia & cibis & probris ſeruiat. Videret hæc Fabricius, & ſtratas argento mulierũ balineas, ita ut ueſtigio locus non ſit, cũ uiris lauantium: Fabricius inquam, qui bellicoſos imperatores plus q̃ pateram & ſalinum ex argento habere uetabat. Videret hinc dona fortium fieri, aut in hæc frangi. Heu mores, Fabritij nos pudet. Mirũ in auro cælando inclaruiſſe neminem, argento multos. Maxime tamen laudatus eſt Mentor, de quo ſuprà diximus. Quatuor paria deniq; ab eo omnino facta ſunt: ac iam nullum extare dicitur. Epheſiæ Dianæ templum iacet: Capitolium incendijs. Varro & æreũ ſignũ eius habuiſſe ſcripſit. Proximi ab eo in admiratione Acragas, & Boëthus, & Mys fuere. Extãt hodie omniũ opera in inſula Rhodiorum: Boëthi apud Lyndiam Mineruam, Acragantis in templo Liberi patris in ipſa Rhodo, Bacchæ Centauriq; cælati in ſcyphis: Myos in eadẽ æde & Silenus, & Cupido. Acragãtis & uenatio in ſcyphis magnã famã habuit. poſt hos celebratus eſt Calamis & Antipater, quiq́; ſatyrũ in phiala grauatũ ſomno collocauiſſe uerius q̃ cælaſſe dictus eſt Stratonicus. Mox Cyzicenus Tauriſcus. Item Ariſton & Eunicus Mitylenæi laudantur. Et Hecatæus, & circa magni Pompei ætatem Praxiteles, Poſidonius Epheſius, Lædus Stratiates, qui prælia armatosq́; cælauit. Zopyrus qui Areopagitas & iudicium Oreſtis in duobus ſcyphis põdo duodecim æſtimatis. Fuit dein Pytheas, cuius binæ unciæ uiginti uenierunt. Vlixes & Diomedes erant in phialæ emblemate, Palladium ſurripientes. Fecit idem & cocos magiriſcia appellatos, paruulis potorijs, ſed è quibus ne exemplaria quidẽ liceret exprimere. Tam oportuna iniuriæ ſubtilitas erat. Habuit & Teucer cruſtarius famam. Subitoq́; ars hæc ita exoleuit, ut ſola iam in uetuſtate cẽſeatur, uſq; adeo attritis cælaturis, ne figura diſcerni poſſit, autoritas conſtet. Argẽtum medicatis aquis inficitur, atq; etiam afflatu ſalſo, ſicut in mediterraneis Hiſpaniæ. In argenti & auri metallis naſcuntur etiamnum pigmenta ſil & ceruleum. Sil proprie limus eſt. Optimum ex eo quod Atticum uocatur. Pretium in libras XXXII. Proximum marmoroſum ſub dimidio Attici pretio. Tertiũ genus eſt preſſum, quod alij ſcyricum uocant ex inſula Scyro. Iam quidem & ex Achaia, quo utuntur ad picturæ umbras. Pretium in libras huius H-S bini. Dipondijs uero detractis, quod lucidum uocãt, è Gallia ueniens. Hoc autẽ & Attico ad lumina utuntur. Ad abacos non niſi marmoroſo, quoniam marmor in eo reſiſtit amaritudini calcis. Effoditur & ad XX. ab urbe lapidẽ in mon

tibus

tibus. Poſtea utitur, preſſum appellantibus qui adulterant. Sed eſſe falſum aduſtumque amaritudine apparet, quoniam reſolutum in puluerem eſt.

De ſile, & ceruleo, & chryſocolla, & neſtoriano: & cilono, & quod non omni antio æqualiter ſpecies uendantur. Cap. XIII

SIle pingere inſtituere primi Polygnotus & Mycon, Attico duntaxat. Hoc ſecuta ætas ad lumina uſa eſt. Ad umbras autem Scyrico & Lydio. Lydium Sardibus emebatur, quod nũc obmutuit. Ceruleũ harena eſt. Huius genera tria fuere antiquitus: Ægyptium quod maxime probatur: Scythicum, hoc diluitur facile: cumq́ꝫ teritur, in IIII. colores mutatur, candidiorem nigrioremúe, craſſiorem tenuioremúe. Præfertur huic etiamnum Cyprium, Acceſſit his Puteolanũ & Hiſpanienſe, harena ibi confici cœpta. Tinguitur autem omne, & in ſua coquitur herba, bibitq́ꝫ ſuccum. Reliqua confectura eadem quæ chryſocollæ. Ex ceruleo fit quod uocatur lomentum: perficitur id lauãdo terendóue, & hoc eſt ceruleo candidius, pretia eius, XXIII. in libras, cerulei XVIII. Vſus in creta calcis impatiens. Nuper acceſſit & Neſtorianum ab autore appellatũ. Fit ex Ægyptij leuiſſima parte, pretium eius XL. in libras. Idem & Puteolani uſus, præterquàm ad feneſtras: Vocant cœlon. Non pridem apportari & Indicum eſt cœptum, cuius pretium XVII. in libras. Ratio in pictura ad inciſuras, hoc eſt, umbras diuidẽdas ab lumine. Eſt & ſubtiliſſimũ genus lomenti, quidam tritum uocant, quinis aſſibus æſtimatum. Cerulei ſynceri experimẽtum in carbone ut flagret. Fraus uiola arida decocta in aqua, ſuccoq́ꝫ per linteum expreſſo in cretam Eretriam. Vis eius in medicina ut purget ulcera. Itaqꝫ & emplaſtris adijciunt: Item cauſticis. Teritur difficillime ſil. In medendo leuiter mordet, aſtringitq́ꝫ & explet ulcera. Vritur in fictilibus ut proſit, Pretia rerum quæ uſquam poſuimus, non ignoramus alia in alijs locis eſſe, & omnibus penè annis mutari, prout nauigationes conſtiterint, aut ut quiſqꝫ mercatus ſit, aut aliquis præualens manceps annonam flagellet, non obliti Demetriũ à tota Seplaſia Neronis principatu accuſatum apud cõſulem: poni tamen neceſſarium fuit, quæ plerunqꝫ erant Romæ, ut exprimeretur autoritas rerum.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER TRIGESIMVSQVARTVS.

PROOEMIVM

Æris metalla. Cap. I

PROXIME dicantur æris metalla, cui & in uſu proximum eſt pretium, imò uero ante argentũ ac penè etiã ante aurũ, Corinthio. Stipis quoque autoritas, ut diximus. Hinc æra militum, tribuni ærarij, & ærarium, & obærati ab ære dicti. Docuimus quandiu po. Ro. ære tantum ſignato uſus eſſet, & alia, quæ uetuſtas tradidit, cum æqualem urbi autoritatem eius declararet, à rege Numa collegio tertio ærariorum fabrùm inſtituto. Vena quo dictum eſt modo effoditur, igniq́ꝫ perficitur. Fit & è lapide æroſo, quẽ uocant Cadmiã: celebritas in Aſia, & quondam in Campania, nunc in Bergomatium agro, extrema parte Italiæ. Feruntq́ꝫ nuper etiam in Germania prouincia repertum.

Genera æris, quæ Corinthia, quæ Deliaca, quæ Æginetica. Cap. II

FIt & ex alio lapide, quem chalciten uocãt in Cypro, ubi prima fuit æris inuentio. Mox uilitas præcipua, reperto in alijs terris præſtantiore, maxime aurichalco, quod præcipuam bonitatem admirationemq́ꝫ diu obtinuit. Nec reperitur lõgo iam tẽpore effœta tellure. Proximũ bonitate fuit Salluſtianũ in Ceutronũ alpino tractu, nõ longi & ipſum æui. Succeſſitq́ꝫ ei Liuianũ in Gallia. Vtrũqꝫ à metallorũ dominis appellatũ, illud ab amico diui Auguſti, hoc à cõiuge, uelocis defectus. Liuianũ quoqꝫ certe admodum exiguum,

inuenitur. Summa gloria nunc in Marianum cõuerſa, quod & Cordubenſe dicitur. Hoc à Liuiano cadmiam maxime ſorbet, & aurichalci bonitatem imitatur in ſeſtertijs dupondiarijsq;, Cyprio ſuo aſſibus cõtentis. Et hactenus nobilitas in ære naturalis ſe habet. Reliqua genera artificio conſtant, quæ ſuis locis reddentur, ſumma claritate ante omnia indicata. Quondam æs cõfuſum auro argentoq; miſcebatur, & tamen ars pretioſior erat. Nũc incertum eſt peior hæc ſit, an materia. Mirumq;, cum ad infinitum operum pretia creuerint, autoritas artis extincta eſt. Quæſtus cauſa enim (ut omnia) exerceri cœpta eſt, quæ gloriæ ſolebat. Ideo etiã deorũ adſcripta operi, cũ proceres gentium claritatem & hac uia quærerent: adeoq; exoleuit fundendi æris pretioſi ratio, ut iam diu ne fortuna quidem in ære ius artis habeat. Ex illa autem antiqua gloria Corinthium maxime laudatur: hoc caſus miſcuit, Corintho cũ caperetur incenſa, mireq; circa id multorũ affectatio fuit. Quippe cũ tradatur non alia de cauſa Verrẽ, quẽ Cicero dãnauerat, proſcriptũ cum eo ab Antonio, ꝙ quod Corinthijs ſe ei ceſſurũ negauiſſet. At mihi maior pars eorũ ſimulare eam ſcientiam uidet́, ad ſegregãdos ſe à cæteris, magis ꝙ intelligere aliquid ibi ſubtilius: & hoc paucis docebo. Corinthus capta eſt Olympiadis C.LVI. anno tertio, noſtræ urbis DCVIII. cum ante ſeculo fictores nobiles eſſe deſiſſent, quorum iſti omnia ſigna hodie Corinthia appellant. Quapropter ad coarguendos eos, ponemus artificum ætates. Nam urbis noſtræ annos ex ſupradicta cõparatione olympiadũ, colligere facile erit. Sunt ergo uaſa tantum Corinthia, quæ iſti elegantiores nunc æs ſculpẽdo transferũt modo in lucernas, modo in trullas, nullo munditiarum reſpectu. Eius tria genera: Candidũ, argento nitore ꝙ proxime accedens, in quo illa mixtura præualuit. Alterum, in quo auri fulua natura: Tertium in quo æqualis omnium temperies fuit. Præter hæc eſt, cuius ratio nõ poteſt reddi, quanquam hominis manu facta dederit fortuna temperamentum ſimulacro ſignisq;, illud ſuo colore pretioſum ad iocineris imaginem uergẽs, quod ideo hepatizon appellant, procul à Corinthio: longe tamen ante Ægineticũ atq; Deliacum, quæ diu obtinuere principatũ. Antiquiſſima æris gloria Deliaco fuit, mercatus in Delo cõcelebrante toto orbe, & ideo cura officinis tricliniorum pedibus fulcrisq;. Ibi prima nobilitas æris. Peruenit deinde ad deûm ſimulacra, effigiemq; hominum, & aliorum animalium. Proxima laus Æginetico fuit. Inſula & ipſa, nec æs gignens, ſed officinarũ temperatura nobilitata. Bos æreus inde captus in foro boario eſt Romæ. Hic eſt exemplar Æginetici æris. Deliaci autem Iupiter in Capitolio in Iouis tonantis æde: illoq; ære Myron uſus eſt, hoc Polycletus, æquales atq; condiſcipuli. Æmulatio autem & in materia fuit.

De candelabris, & templorum ornamentis. Cap. III

PRiuatim Ægina candelabrorum ſuperficiem duntaxat elaborauit, ſicut Tarentum ſcapos, in his ergo iuncta commendatio officinarum eſt. Nec pudet tribunorum militarium ſalarijs emere, cum ipſum nomen à candelarum lumine impoſitum appareat. Acceſſio candelabri talis fuit, Theonis iuſſu præconis Cleſippus fullo, gibbere præterea & alio fœdus aſpectu, emente id Gegania ſeſtertijs L. eademq́ue oſtentante conuiuio emptum ludibrij cauſa nudatus, atque impotentia libidinis receptus in thorum, mox in teſtamentum, prædiues numinum uice illud candelabrum coluit, & hanc Corinthijs fabulam adiecit: uindicatis tamen moribus nobili ſepulchro, per quod æterna ſupra terras Geganiæ dedecoris memoria duraret. Sed cum eſſe nulla Corinthia candelabra conſtet, nomen id præcipue in his celebrãtur, quoniam Mummij uictoria Corinthum quidem diruit, ſed compluribus Achaiæ oppidis ſimul æra diſperſit. Priſci limina etiã ac ualuas ex ære in templis factitauere. Inuenio & à Cn. Octauio, qui de Perſeo rege naualem triumphum egit, factam porticũ duplicem ad circum Flaminiũ, quæ Corinthia ſit appellata à capitulis æreis columnarum. Veſtæ quoq; ædem ipſam Syracuſana ſuperficie tegi placuiſſe. Syracuſana ſunt in Pantheo capita columnarum à M. Agrippa poſita. Quinetiam priuata opulentia eo modo uſurpata eſt. Camillo inter crimina obiecit Sp. Caruilius quæſtor

quæſtor, quod ærata oſtia haberet in domo. Nam tridinia ærata abacoſq; & monopodia Cn. Manlium Aſia deuicta primum inuexiſſe triũpho ſuo, quem duxit urbis anno DLXVII. L. Piſo autor eſt. Antias quidem L. Craſſum hæredẽ L. Craſſi oratoris, multa etiam tridinia ærata uendidiſſe. Ex ære factitauere & cortinas tripodum nomine Delphicas, quoniam donis maxime Apollinis Delphici dicabantur. Placuere & lychnuchi penſiles in delubris aut arborũ modo mala ferentiũ lucẽtes. Quale eſt in tẽplo Apollinis Palatini, quod Alexander Thebarum expugnatione captum in Cyme dicauerat eidem deo. Tranſijt deinde ars ubiq; uulgo ad effigies deorum.

Quando primum ſimulacrum Romæ factum, & de origine ſtatuarũ, & honore ſtatuarum, & generibus, & figuris. Cap. IIII

ROmæ ſimulacrum ex ære factum Cereri primũ reperio ex peculio Sp. Caſſij, quem regnum affectantem pater ipſius interemerat. Tranſijt & ab dijs ad hominum ſtatuas atq; imagines multis modis. Antiqui pingebãt eas bitumine, quo magis mirum eſt placuiſſe auro integere. Hoc neſcio an Romanum fuit inuentum: certe etiam Romæ non habet uetuſtatem. Effigies hominum non ſolebant exprimi, niſi aliqua illuſtri cauſa perpetuitatem merentium, primo ſacrorum certaminum uictoria, maximeq; Olympiæ: ubi omnium qui uiciſſent, ſtatuas dicari mos erat. Eorum uero qui ter ibi ſuperauiſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſa, quas iconicas uocãt. Athenienſes neſcio an primi omniũ Harmodio & Ariſtogitoni tyrannicidis publice poſuerint ſtatuas. Hoc actum eſt eodem anno, quo & reges Romæ pulſi. Excepta deinde res eſt à toto orbe terrarum humaniſſima ambitione. Et iam omnium municipiorum foris ſtatuæ ornamentum eſſe cœpere, prorogariq; memoria hominum, & honores legẽdi æuo baſibus inſcribi, ne in ſepulchris tantum legerentur. Mox forũ & in domibus priuatis factum atq; in atrijs. Honos clientum inſtituit ſic colere patronos.

De ſtatuis & quibuſdam alijs, & quibus primum in columna, & quando roſtra, & quando primum publice, & quæ primum ſtatuæ Romæ. Cap. V

TOgatæ effigies antiquitus ita dicabantur. Placuere & nudæ tenentes haſtã, ab epheborum è gymnaſijs exemplaribus, quas achilleas uocant. Græca res eſt, nihil uelare. At contrà Romana ac militaris, thoracas addere. Cæſar quidem dictator loricatam ſibi dicari in foro ſuo paſſus eſt. Nam lupercorũ habitu factæ, tam nouitiæ ſunt, q; quæ nuper prodiere penulis indutæ. Mancinus eodem habitu ſibi ſtatuit, quo deditus eſt. Notatum ab autoribus, & L. Actium poëtam in camœnarũ æde maxima forma ſtatuam ſibi poſuiſſe, cum breuis admodũ fuiſſet. Equeſtres utiq; ſtatuæ Romanam celebrationem habent, orto ſine dubio à Græcis exẽplo. Sed illi celetas tantũ dicabant in ſacris uictores. Poſtea uero & qui bigis uel quadrigis uiciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triumphauiſſent. Serum hoc, & in his nõ niſi à diuo Auguſto ſeiuges, ſicut & elephãti. Non uetus & bigarũ celebratio in his qui prætura functi curru uecti eſſent per circum. Antiquior columnarũ, ſicut C. Mænio, qui deuicerat priſcos Latinos, quibus ex fœdere tertias prædæ po. Ro. præſtabat, eodemq; in conſulatu in ſuggeſtu roſtra deuictis Antiatibus fixerat, anno urbis CCCCXVI. Item C. Duellio, qui primus naualem triumphum egit de Pœnis, quæ eſt etiam nunc in foro. Item P. Minucio præfecto annonæ extra portã trigeminã unciaria ſtipe collata, neſcio an primo honore tali à populo, antea enim à ſenatu erat: præclara res, niſi friuolis cœpiſſet initijs. Nanq; & Actij Nauij ſtatua fuit ante curiã, cuius baſis conflagrauit curia incenſa P. Clodij funere. Fuit & Hermodori Epheſij in comitio, legum, quas decemuiri ſcribebant, interpretis, publice dicata. Alia cauſa & alia autoritas maior in Oratij Coclitis ſtatua, quæ durat hodieq;, cũ hoſtes à põte Sublicio ſolus arcuiſſet. Equidẽ & Sibyllæ iuxta roſtra eſſe nõ miror, tres ſint licet. Vna: quã Sex. Pacuuius Taurus ædilis plebis reſtituit. Duæ, quas M. Meſſala. Primas putarẽ has, & Actij Nauij, poſitas ætate Tarquinij Priſci, niſi regum antecedentium eſſent in Capitolio.

De ſtatuis ſine tunicis, & quibuſdam alijs, & quæ prima Romæ ſtatua equeſtris, & quando omnes ſtatuæ priuatim & publice ſublatæ, & quibus Romæ mulieribus, & quæ primæ ab exteris publice poſitæ, Cap. VI

EX his Romuli eſt ſine tunica, ſicut & Camilli in Roſtris, & ante ædem Caſtorum fuit Q. Marcij Tremuli equeſtris togata, qui Sãnites bis deuicerat, captaq́ꝫ Anagnia, populum ſtipendio liberauerat. Inter antiquiſſimas ſunt & Tulli Celij, L. Roſcij, Sp. Nautij C. Fulcini in Roſtris à Fidenatibus in legatione interſectorum. Hoc à Ro. populo tribui ſolebat iniuria cæſis, ſicut & P. Iunio & T. Coruncano, qui ab Teuca Illyricorũ regina interſecti erãt. Non omittendũ uidet̃ quod annales annotauere, tripedaneas his ſtatuas in foro ſtatutas. Hæc uidelicet mẽſura honorata tunc erat. Non prætcribo C. Octauium ob unum uerbum: hic regem Antiochum, daturum ſe reſpõſum dicentem, uirga quam tenebat forte circumſcripſit, & prius q̃ꝫ egrederetur circulo illo, reſponſum dare coëgit. In qua legatione interfecto, ſenatus ſtatuam poni iuſſit quàm oculatiſſimo loco in Roſtris. Inuenitur ſtatua decreta & Taraciæ Caiæ ſiue Suffetiæ uirgini Veſtali, ut poneretur ubi uellet: quod adiectum non minus honoris habet, quàm fœminæ eſſe decretam. Meritum eius in ipſis ponam annalium uerbis: Quod campum Tiberinum gratificata eſſet ea populo. Inuenio & Pythagoræ & Alcibiadi in cornibus comitij poſitas, cum bello Samnitii Apollo Pythius fortiſſimo Græcorum gentis iuſſiſſet, & alteri ſapiẽtiſſimo, ſimulacra celebri loco dicari, donec Sylla dictator ibi curiã faceret. Mirumq́ꝫ eſt illos patres, Socrati cunctis ab eodem deo ſapientia prælato Pythagoram prætuliſſe, aut tot alijs uirtute Alcibiadem, aut quenquam utroque Themiſtocli. Columnarum ratio erat, attolli ſupra cæteros mortales, quod & arcus ſignificant nouitio inuento. Primus tamen honos cœpit à Græcis. Nulliq́ꝫ arbitror plures ſtatuas dicatas quàm Phalereo Demetrio Athenis. Siquidem CCCLX. ſtatuère, quas mox lacerauerunt, nondũ anno hunc numerum dierum excedente. Statuerant Romæ etiam in omnibus uicis C. Mario Gratidiano tribus, ut diximus, eaſdemq́ꝫ ſubuertère Syllæ introitu. Pedeſtres ſine dubio Romæ fuere in autoritate longo tempore. Equeſtrium tamen origo perquam uetus eſt, cum fœminis etiam honore communicato. Clœliæ enim ſtatua eſt equeſtris, ceu parum eſſet toga eam cingi: cum nec Lucretiæ, nec Bruto qui expulerant reges, propter quos Clœlia inter obſides fuerat, decernerẽtur. Hãc primam & Oratij Coclitis publice dicatã crediderim: antè enim ſibi ac Sibyllæ Tarquinium, & reges ſibi ipſos poſuiſſe uerisimile eſt: niſi Clœliæ Piſo traderet ab his poſitam qui unà obſides fuerant, redditis à Porſena in honorem eius. E diuerſo Annius Fœcialis, equeſtrem quæ fuerit contra Iouis Statoris ædem in ueſtibulo Superbi domus, Valeriæ fuiſſe Publicolæ conſulis filiæ: eamq́ ſolam refugiſſe, Tiberimque tranauiſſe, cæteris obſidibus, quæ Porſenæ mittebantur, interemptis Tarquinij inſidijs. L. Piſo prodidit, M. Æmilio C. Popilio II. COSS. à cenſoribus P. Cornelio Scipione, M. Popilio, ſtatuas circa forum eorum qui magiſtratum geſſerunt, ſublatas omnes præter eas quæ populi aut ſenatus ſentẽtia ſtatutæ eſſent. Eam uero, quam apud ædem Telluris ſtatuiſſet ſibi Sp. Caſſius, qui regnum affectauerat, etiam cõflatam à cenſoribus. Nimirum in ea quoq́ꝫ re ambitioni prouidebant illi uiri. Extant Catonis in cenſura uociſerationes, mulieribus Romanis in prouincijs ſtatuas poni. Nec tamen potuit inhibere quo minus Romæ quoque ponerẽtur, ſicuti Corneliæ Gracchorum matri, quæ fuit Africani prioris filia. Sedens huic poſita, ſoleisq́ ſine amento inſignis in Metelli publica porticu, quæ ſtatua nunc eſt in Octauiæ operibus. Publice autem ab exteris poſita eſt Romæ C. Ælio tribuno plebis, lege perlata in Stennium Statilium Lucanum, qui Thurinos bis infeſtauerat, ob id Ælium Thurini ſtatua & corona aurea donauerunt. Iidem poſtea Fabriciũ donauere ſtatua, liberati obſidione. Paſſimq́ꝫ clientes in clientelas ita recepti: Et adeo diſcrimen omne ſublatum, ut Annibalis etiam ſtatuæ tribus locis uiſantur in urbe, cuius intra muros ſolus hoſtium emiſit haſtam.

De antiquis ſtatuarijs, & pretijs ſignorum immodicis, & coloſſis in urbe celeberrimis. Cap. VII

FViſſe autem ſtatuariam artem familiarem Italiæ quoq; & uetuſtam, indicāt, Hercules ab Euandro ſacratus, ut ferunt, in foro boario, qui triumphalis uocatur, atq; per triumphos ueſtitur habitu triūphali: præterea Ianus geminus à Numa rege dicatus, qui pacis belliq́ argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum quinquagintaquinq; dierum nota, per ſignificationē anni temporis & æui ſe deū indicaret. Signa quoq; Thuſcanica per terras diſperſa, quæ in Hetruria factitata non eſt dubiū. Deorū tantū putarem ea fuiſſe, ni Metrodorus Scepſius, cui cognomen à Romani nominis odio inditū eſt, propter duo milia ſtatuarū Vulſinios expugnatos obijceret. Mirumq́; mihi uidetur, cum ſtatuarū origo tam uetus in Italia ſit, lignea potius aut fictilia deorum ſimulacra in delubris dicata, uſq; ad deuictam Aſiam, unde luxuria. Similitudines exprimendi quæ prima fuerit origo, in ea quam plaſticen Græci uocant, dici conuenientius erit: etenim prior quàm ſtatuaria fuit. Sed hæc ad infinitum efflotuit multorū uoluminū opere, ſi quis plura perſequi uelit: omnia enim quis poſſit? In M. Scauri ædilitate tria milia ſignorum in ſcena tantū fuere temporario theatro. Mūmius deuicta Achaia repleuit urbem. Ipſe exceſſit non relicturus filiæ dotē. Cur enim nō cum excuſatione ponatur? Multa & Luculli inuexere. Rhodi etiamnum III. milia ſignorū eſſe, Mutianus ter conſul prodidit, nec pauciora Athenis, Olympiæ, Delphis ſupereſſe credūtur. Quis iſta mortaliū perſequi poſſit? aut quis uſus noſcēdi intelligatur? Inſignia tamen maxime & aliqua de cauſa notata, uoluptariū ſit attigiſſe, artificesq́; celebratos nominauiſſe, ſingulorū quoq; inexplicabili multitudine, cū Lyſippus ad ſexcēta X. opera feciſſe prodatur, tantæ omnia artis, ut claritatem poſſent dare uel ſingula, Numerū apparuiſſe defuncto eo, cū theſaurum effregiſſet hæres: ſolitū enim ex manus pretio cuiuſq; ſigni denarios ſeponere aureos ſingulos. Euecta ſupra humanam fidem ars eſt ſucceſſu, mox & audacia. In argumentum ſucceſſus unum exemplum afferam, nec deorum nec hominum ſimilitudinis expreſſæ. Ætas noſtra uidit in Capitolio, priuſquàm id nouiſſime conflagrauit à Vitellianis incenſum, in cella Iunonis, canem ex ære, uulnus ſuum lambētem: cuius eximiū miraculum & indiſcreta ueri ſimilitudo, non eo ſolum intelligitur, quod ibi dicata fuerat, uerū & noua ſatiſdatione: nam ſumma nulla par uidebatur, capite tutelarios cauere pro ea inſtituti publici fuit. Audaciæ innumera ſunt exempla. Moles quippe excogitatas uidemus ſtatuarum, quas coloſſos uocant, turribus pares. Talis eſt in Capitolio Apollo, tranſlatus à M. Lucullo ex Apollonia Ponti urbe XXX. cubitorū CL. talētis factus: Talis in cāpo Martio Iupiter, à Claudio Cæſare dicatus, qui uocatur Pompeianus, à uicinitate theatri. Talis & Tarenti factus à Lyſippo XL. cubitorū. Mirum in eo, quod manu ut ferunt mobilis, ea ratio libramenti eſt, nullis conuellatur procellis. Id quidem prouidiſſe & artifex dicitur, modico interuallo, unde maxime flatū opus erat frangi, oppoſita columna. Itaq; propter magnitudinem difficultatemq́; moliendi, nō attigit eū Fabius Verrucoſus, cum Herculē qui eſt in Capitolio, inde trāſferret. Ante omnes autē in admiratione fuit Solis coloſſus Rhodi, quem fecerat Chares Lyndius, Lyſippi ſupradicti diſcipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Hoc ſimulacrum poſt quinquageſimum ſextū annum terræmotu proſtratum, ſed iacens quoq; miraculo eſt. Pauci pollicem eius amplectuntur. Maiores ſunt digiti quàm pleræq; ſtatuæ. Vaſti ſpecus hiant de fractis membris. Spectantur intus magnæ molis ſaxa, quorum pondere ſtabiliuerat conſtituens. Duodecim annis tradunt effectum CCC. talentis, quæ contulerant ex apparatu regis Demetrij, relicto moræ tædio. Sunt alij minores hoc in eadem urbe coloſſi centū numero, ſed ubicunq; ſinguli fuiſſent nobilitaturi locū. Præterq; hos deorum quinq;, quos fecit Bryaxis. Factitauit coloſſos & Italia. uidemus certe Apollinē in bibliotheca templi Auguſti Thuſcanicū L. pedum à pollice, dubiū ære mirabiliorē an pulchritudine. Fecit & Sp. Caruilius Iouē qui eſt in Capitolio, uictis Samnitibus ſa

bus ſa

bus ſacrata lege pugnantibus, è pectoralibus eorum ocreiſq; & galeis. Amplitudo tanta eſt, ut conſpiciatur à Latiario Ioue. Reliquiis limæ ſuam ſtatuam fecit, quæ eſt ante pedes ſimulacri eius. Habent in eodem Capitolio admirationem & capita duo, quæ P. Lentulus conſul dicauit. Alterum à Charete ſupradicto factum: alterum fecit Decius, comparatione in tantum uictus, ut artificium minime probabilis artificis uideatur. Verum omnem amplitudinem ſtatuarum eius generis uicit ætate noſtra Zenodorus, Mercurio facto in ciuitate Galliæ Aruernis, per annos decem, pedum c c c c. immani pretio. Is poſtq; ſatis ibi artem approbauerat, Romam accitus eſt à Nerone, ubi deſtinatum illius principis ſimulacrum coloſſum fecit c. x. pedum longitudine, qui dicatus Solis uenerationi eſt, damnatis ſceleribus illius principis. Mirabamur in officina non modo ex argilla ſimilitudinem inſignem, uerū & ex paruis admodum ſurculis, quod primū operis inſtar fuit. Ea ſtatua indicauit interiſſe fundendi æris ſcientiā, cum & Nero largiri aurum argentumq; paratus eſſet, & Zenodorus ſcientia fingendi cælandiq; nulli ueterum poſtponeretur. Statuam Aruernorum cum faceret, prouinciæ Vibio Auito præſidente, duo pocula Calamidis manu cælata, quæ Caſſio Syllano auunculo eius præceptori ſuo Germanicus Cæſar adamata donauerat, æmulatus eſt, ut uix ulla differentia eſſet artis. Quantóq; maior in Zenodoto præſtantia fuit, tanto magis deprehendi æris obliteratio poteſt.

Nobilitates ex ære operum & artificum c c c l x v i. Cap. viii

SIgnis quæ uocant Corinthia, pleriq; in tantum capiuntur, ut ſecum circumferant, ſicut Hortenſius orator ſphingem Verri reo ablatam. Propter quam Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei ſe ænigmata intelligere, reſpondit debere, quoniam ſphingem domi haberet. Circumtulit & Nero princeps Amazonem, de qua dicemus: Et paulo ante C. Ceſtius conſularis ſignum, quod ſecum etiā in prælio habuit. Alexandri quoq; Magni tabernaculum ſuſtinere traduntur ſolitæ ſtatuæ, ex quibus i i. ante Martis ultoris ædem dicatæ ſunt, totidem ante regiam. Minoribus ſimulacris ſigniſq; innumera propè artificum multitudo nobilitata eſt. Ante omnes tamen Phidias Athenienſis, Ioue Olympio facto, ex ebore quidem: ſed & ex ære ſigna fecit. Floruit autem olympiade l x x x i i i. circiter c c c. noſtræ urbis anno. Quo eodē tempore æmuli eius fuere Alcamenes, Critias, Neſtocles, Hegeas. Et deinde olympiade l x x x v i i. Ageladas, Callon, Polycletus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Mycon, Pythagoras, Scopas, Perelius. Ex his Polycletus, diſcipulos habuit Argium, Aſopodorum, Alexim, Ariſtidem, Phrynonem, Dinonem, Athenodorum, Dameam Clitorium, Myronē Lycium. Nonageſima quinta olympiade floruere Naucydes, Dinomedes, Canachus, Patrocles. Cēteſima ſecūda Polycles, Cephiſodotus, Leochares, Hypatodorus. Cēteſima quarta Praxiteles, Euphranor. Centeſima ſeptima Echion, Therimachus. Centeſima quartadecima Lyſippus fuit, & cum eo Alexander Magnus. Item Lyſiſtratus & frater eius Sthenis, Euphronides, Soſtratus, Ion, Silanion. In hoc mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit ipſe. Diſcipulos habuit Zeuxim & Iadem. Centeſima uiceſima Eutychides, Euthycrates, Lahippus, Cephiſodotus, Timarchus, Pyromachus. Ceſſauit deinde ars, ac rurſus olympiade centeſimaquinquageſima quinta reuixit, cum fuere longe quidem infra prædictos, probati tamen, Antheus, Caliſtratus, Polycles, Athenæus, Callixenus, Pythocles, Pythias, Timocles. Ita diſtinctis celeberrimorū ætatibus inſignes raptim trāſcurram, reliqua multitudine paſſim diſperſa. Venere autem & in certamen laudatiſſimi, quanq; diuerſis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum in templo Epheſiæ Dianæ dicarentur, placuit eligi probatiſſimam ipſorum artificum qui præſentes erāt iudicio, cum apparuit eam eſſe, quam omnes ſecundā à ſua quiſq; iudicaſſent: Hæc eſt Polycleti, proxima ab ea Phidiæ, tertia Creſilæ, quarta Cydonis, quinta Phragmonis. Phidias, præter Iouem Olympium, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebore æque Mineruam Athenis, quæ eſt in Parthenone aſtans. Ex ære uero, præter Amazonem ſupradictam, Mineruam tā eximiæ pulchritudinis, ut à for

ma

ma cognomen acceperit. Fecit & Cliduchū & aliam Mineruam, quam Romæ Æmilius Paulus ad ædem Fortunæ dedicauit. Item duo ſigna quæ Catulus in eadem æde poſuit palliata. Et alterū coloſſicon nudū, primusq́; artē toreuticen aperuiſſe atq; demonſtraſſe merito iudicatur. Polycletus Sicyonius Ageladis diſcipulus, Diadumenum fecit molliter iuuenem c. talentis nobilitatum. Idem & Doryphorum uiriliter puerum. Fecit & quem canona artifices uocant, lineamenta artis ex eo petentes uelut à lege quadam: ſolusq́; hominum artem ipſe feciſſe, artis opere iudicatur. Fecit & diſtringentē ſe, & nudū talo inceſſentem. Duosq́; pueros, item talis nudos ludentes, qui uocantur Aſtragalizontes, & ſunt in Titi imperatoris atrio, quo opere nullum abſolutius pleriq; iudicant. Item Mercuriū qui fuit Lyſimachiæ: Herculem qui Romæ, Antæum à terra ſuſtinentem: Artemona, qui Periphoretos appellatus eſt. Hic conſummaſſe hanc ſcientiam iudicatur, & toreuticen ſic erudiſſe, ut Phidias aperuiſſe. Proprium eiuſdem, ut uno crure inſiſterent ſigna, excogitaſſe: quadrata tamen ea eſſe tradit Varro, & penè ad unum exemplū. Myronem Eleutheris natum, & ipſum Ageladis diſcipulum, bucula maxime nobilitauit, celebratis uerſibus laudata, quando alieno pleriq; ingenio magis quàm ſuo cōmendantur. Fecit & canem, & diſcobolon, & Perſea, & Priſtas, & Satyrum admirantem tibias, & Mineruam, Delphicos pentathlos, Pancratiaſtas, Herculem etiā, qui eſt apud circum maximū in æde Pompeij Magni. Feciſſe & cicadæ monumentum ac locuſtæ, carminibus ſuis Erinna ſignificat. Fecit & Apollinem, quem à triumuiro Antonio ſublatum reſtituit Epheſijs diuus Auguſtus, admonitus in quiete. Primus hic multiplicaſſe uarietatē uidetur, numeroſior in arte quàm Polycletus, & ſymmetria diligentior: & ipſe tamen corporum tenus curioſus, animi ſenſus non expreſſiſſe, capillum quoq; & pubem non emendatius feciſſe, quàm rudis antiquitas inſtituiſſet. Vicit eum Pythagoras Rheginus ex Italia, Pancratiaſte Delphis poſito. Eundem uicit & Leontius, qui fecit ſtadiodromon Aſtylon, qui Olympiæ oſtenditur, & Lybin puerum tenentē tabellā eodem loco, & mala ferentē nudum. Syracuſis autem claudicantem, cuius ulceris dolorem ſentire etiam ſpectantes uidētur. Item Apollinē citharœdum, ſerpentemq́; eius ſagittis confici, qui Dictus appellatus eſt, quod cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum à fugiente conditū, ſinu eius celatum eſſet. Hic primus neruos & uenas expreſſit, capillumq́; diligentius. Fuit & alius Pythagoras Samius, initio pictor, cuius ſigna ad ædem Fortunæ huiuſce deæ ſunt ſeminuda, unde & laudata ſunt. Hic ſupradicto facie quoq; indiſcreta ſimilis fuiſſe traditur: Rhegini autem diſcipulus & filius ſororis fuiſſe Soſtratus. Lyſippum Sicyonium Duris negat, Tullius fuiſſe diſcipulū affirmat, ſed primo ærarium fabrum, audendi rationem cœpiſſe pictoris Eupompi reſponſo. Eum enim interrogatum, quem ſequeretur antecedentium, dixiſſe demonſtrata hominum multitudine, naturam ipſam imitandam eſſe, non artificem. Plurima ex omnibus ſigna fecit, ut diximus fœcundiſſimæ artis, inter quæ diſtringentem ſe, quem M. Agrippa ante thermas ſuas dicauit: mire gratum Tiberio principi: qui non quiuit temperare ſibi in eo, quanquam imperioſus ſui inter initia principatus, tranſtulitque in cubiculum, alio ibi ſigno ſubſtituto: cum quidem tanta po. Romani contumacia fuit, ut magnis theatri clamoribus reponi Apoxyomenon flagitauerit, princepsq́; quamquam adamatum repoſuerit. Nobilitatur Lyſippus & temulenta tibicina, & canibus ac uenatione. In primis uero quadriga cum ſole Rhodiorum. Fecit & Alexandrum Magnum multis operibus, à pueritia eius orſus. Quam ſtatuam inaurari iuſſit Nero princeps delectatus admodum illa. Dein cum pretio periſſet gratia artis, detractum eſt aurum: pretioſiorq́; talis exiſtimatur, etiam cicatricibus operis atq; conſciſſuris, in quibus aurum hæſerat, remanentibus. Idem fecit Hephæſtionem Alexandri Magni amicum, quem quidam Polycleto aſcribunt, cum is centum propè annis ante fuerit. Idem Alexandri uenationem, quæ Delphis ſacrata eſt. Athenis Satyrorum turmā. Alexandrū amicorumq́; eius imagines ſumma omniū ſimilitudine expreſſit. Has Metellus Macedonia ſubacta tranſtulit Romam.

Fecit & quadrigas multorum generum. Statuariæ arti plurimum traditur contuliſſe capillum exprimendo, capita minora faciendo quàm antiqui, corpora graciliora ſiccioraq;, per quæ proceritas ſignorum maior uidetur. Non habet Latinũ nomen ſymmetria, quam diligentiſſime cuſtodiuit, noua intactaq; ratione quadratas ueterum ſtaturas permutando: uulgoq; dicebat, ab illis factos quales eſſent homines, à ſe quales uiderẽtur eſſe. Propriæ huius uidentur eſſe argutiæ operum, cuſtoditæ in minimis quoq; rebus. Filios & diſcipulos reliquit laudatos artifices, Lahippum & Bedam, ſed ante omnes Euthycratem: quanquam is conſtantiam patris potius æmulatus quàm elegantiam, auſtero maluit genere quàm iucundo placere. Itaq; optime expreſſit Herculem Delphis & Alexandrum, Theſpin uenatorem & Theſpiadas: prælium equeſtre, ad Trophonij oraculum. Quadrigas Medeæ complures. Equum cum fiſcinis. Canes uenantium. Huius porrò diſcipulus fuit Thyſicrates, & ipſe Sicyonius, ſed Lyſippi ſectæ propior, ut uix diſcernantur complura ſigna, ceu ſenex Thebanus, Demetrius rex, Peuceſtes Alexandri Magni ſeruator, dignus tanta gloria. Artifices qui compoſitis uoluminibus condidere hæc, miris laudibus celebrant & Telephanem Phoceum, ignotum aliás, quoniam in Theſſalia ubi habitauerat, latuerint opera eius: alioquin ſuffragijs ipſorum æquatur Polydeto, Myroni, Pythagoræ. Laudant eius Lariſſam, & Spinarum pentathlon, & Apollinem. Alij non hanc ignobilitatis fuiſſe cauſam, ſed quoniã ſe regum Xerxis atq; Darei officinis dediderit, exiſtimant. Praxiteles quoq; marmore felicior, ideo clarior fuit. Fecit tamen & ære pulcherrima opera: Proſerpinæ raptum. Item Cataguſam & Ebrietatem, & Liberum patrem, nobilemq; unà Satyrum, quem Græci periboëton cognominant. Signa etiam quæ ante Felicitatis ædem fuere, Veneremq́; quæ cum ipſa æde incendio cremata eſt Claudij principatu, marmoreæ illi ſuæ per terras indytæ parem. Itẽ Stephuſam, Spilumenem, Oenophorum, Harmodium & Ariſtogitonem tyrannicidas, quos à Xerxe Perſarũ rege captos uicta Perſide Athenienſibus remiſit Magnus Alexander. Fecit & puberem ſubrepenti lacertæ cominus ſagitta inſidiantem, quem Sauroctonon uocant. Spectantur & duo ſigna eius diuerſos affectus exprimentia, flentis matronæ & meretricis gaudentis. Hanc putant Phrynen fuiſſe, deprehendũtq; in ea amorem artificis, & mercedem in uultu meretricis. Habet ſimulacrum & benignitas eius. Calamidis enim quadrigæ aurigam ſuũ impoſuit, ne melior in equorum effigie, defeciſſe in homine crederetur. Ipſe Calamis & alias quadrigas bigasq; fecit, equis ſemper ſine æmulo expreſſis. Sed ne uideatur in hominum effigie inferior, Alcmena nullius eſt nobilior. Alcamenes Phidiæ diſcipulus & marmorea fecit, & æreum pentathlon, qui uocatur encrinomenos. At Polycleti diſcipulus Ariſtides quadrigas & bigas. Et Iphicratis leæna laudatur. Scortum hæc lyræ cantu familiare Harmodio & Ariſtogitoni, conſilia eorum de tyrannicidio, uſq; ad mortem excruciata, tyrannis non prodidit. Quamobrem Athenienſes & honorem habere ei uolentes, nec tamen ſcortum celebraſſe, animal nominis eius fecere: atq; ut intelligeretur cauſa honoris, in opere linguam addi ab artifice uetuerũt. Briaxis Æſculapium & Seleucum fecit. Bedas adorantem Batton Apollinem, & Iunonem, qui ſunt Romæ in Concordiæ templo. Creſilas uulneratum deficientem, in quo poſſit intelligi quantum reſtet animæ: & Olympium Periclem dignum cognomine. Mirumq; in hac arte eſt, quod nobiles uiros nobiliores fecit. Cephiſodorus Mineruam mirabilem in portu Athenienſium, & aram ad templum Iouis ſeruatoris in eodem portu, cui pauca comparãtur. Canachus Apollinem nudum, qui Phileſius cognominatur in Didymæo Æginetica æris temperatura. Ceruumqúe unà ita ueſtigijs ſuſpendit, ut linum ſubter pedes trahatur, alterno morſu digitis calceqúe retinentibus ſolum, ita uertebrato dente utriſque in partibus, ut à repulſu per uices reſiliat. Idem Celetizontas pueros fecit. Chæreas Alexandrum Magnum, & Philippum patrem eius fecit. Cteſilaus doryphoron, & Amazonem uulneratam. Demetrius Lyſimachen, quæ ſacerdos Mineruæ fuit annis LXIIII. Idem & Mineruam quæ muſica appellatur, quoniam

dracones

dracones in Gorgone eius ad ictus citharæ tinnitu reſonant. Idem equitem Satmenem qui primus de equitatu ſcripſit. Dædalus & ipſe inter fictores laudatus, pueros duos diſtringentes ſe fecit. Dinomenes Proteſilaum & Pythodemũ luctatorẽ. Euphranoris Alexander Paris eſt, in quo laudatur quod omnia ſimul intelligantur, iudex dearum, amator Helenæ, & tamen Achillis interfector. Huius eſt Minerua Romæ, quæ dicit̃ Catuliana, infra Capitolium à Q. Luctatio Catulo dicata: & ſimulacrũ boni euentus, dextra pateram, ſiniſtra ſpicam ac papauer tenens. Item Latona puerpera Apollinem, & Dianam infantes ſuſtinens in æde Concordiæ. Fecit & quadrigas bigasq́ꝫ, & Cliduchon eximia formæ: Et Virtutẽ & Græciam, utraſq́ꝫ coloſſeas: Mulierem miniſtrantem & adorantem. Itẽ Alexandrum & Philippum in quadrigis. Eutychides Eurotam, in quo artem ipſo amne liquidiorem plurimi dixere. Hegiæ Minerua, Pyrrhusq́ꝫ rex laudat̃, & celetizontes pueri, & Caſtor ac Pollux ante ædem Iouis tonantis. In Pario colonia Hercules Iſidori. Buthyreus Lycius Myronis diſcipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum ſufflantem languidos ignes, & argonautas. Leocras aquilam, ſentientem quid rapiat in Ganymede & cui ferat, parcentem unguibus etiam per ueſtem. Puerum Autolycon pancratio uictorẽ, propter quem Xenophon ſympoſium ſcripſit: Iouemq́ꝫ illũ tonantẽ in Capitolio ante cuncta laudabilem. Item Apollinem diadematum. Lyciſcus Lagonem puerũ ſubdolæ ac fucatæ uernilitatis. Lycus & ipſe puerum ſuffitorem. Menæchmi uitulus genu premitur, replicata ceruice: ipſeq́ꝫ Menæchmus ſcripſit de ſua arte. Naucydes Mercurio & Diſcobolo & immolante arietẽ cenſetur. Naucerus luctatorem anhelantem fecit. Niceratus Æſculapium & Hygiam, qui ſunt in Concordiæ tẽplo Romæ. Phyromachi quadriga regitur ab Alcibiade. Polycles Hermaphroditum nobilẽ fecit. Pyrrhus Hygiam & Mineruã. Phœnix Lyſippi diſcipulus Epitherſen. Stypax Cyprius uno celebratur ſigno, Splanchnopte, Periclis olympij uernula. Hic fuit exta torrẽs, ignem oris pleni ſpiritu accẽdens. Sillanion Apollodorum fecit, fictorem & ipſum, ſed inter cunctos diligentiſſimũ artis, & inimicum ſui iudicem, crebro perfecta ſigna frangentem, dum ſatiare cupiditatẽ nequit artis, & ideo inſanum cognominatum. Hoc in eo expreſſit, nec hominem ex ære fecit, ſed iracundiã: & Achillem nobilem. Item Epiſtatem exercẽtem athletas. Strongylion Amazonem, quam ab excellẽtia crurum Eucnemon appellant, ob id in comitatu Neronis principis circumlatam. Item fecit puerũ, quem amãdo Brutus Philippenſis cognomine ſuo illuſtrauit. Theodorus qui labyrinthum fecit Sami, ipſe ſe ex ære fudit, præter ſimilitudinẽ mirabilem fama magnæ ſubtilitatis celebratus. Dextra limam tenet, læua tribus digitis quadrigulã tenuit tranſlatam Præneſte, tantæ paruitatis, ut totam eam curruḿq́ꝫ & aurigam integeret alis ſimul facta muſca. Xenocrates Tiſicratis diſcipulus, aut, ut alij, Euthycratis, uicit utroſq́ue copia ſignorũ, & de ſua arte compoſuit uolumina. Plures artifices fecere Attali & Eumenis aduerſus Gallos prælia, Iſigonus, Phyromachus, Stratonicus, Antigonus, qui condidit uolumina de ſua arte. Boethi, quanquam argento melioris, infans eximie anſerem ſtrangulat. Atq; ex omnibus quæ retuli, clariſſima quæq́ꝫ in urbe iã ſunt dicata à Veſpaſiano principe in tẽplo Pacis, alijſq́ꝫ eius operibus, uiolentia Neronis in urbẽ conuecta, & in ſellarijs domus aureæ diſpoſita. Præterea ſunt æqualitate celebrati artifices, ſed nullis operum ſuorũ præcipui. Ariſton qui & argentũ cælare ſolitus eſt, Callias, Cleſias, Cãtharus Sicyonius, Dionyſodorus Critiæ diſcipulus, Deliades, Euphorion, Eunicus, & Hecatæus. Argenti cælatores, Lesbocles, Prodorus, Pythodicus, Polygnotus. Iidẽ pictores nobiliſſimi. Item ex cælatoribus Stratonicus, Scymnus qui fuit Critiæ diſcipulus. Nunc percenſebo eos, qui eiuſdem generis opera fecerunt, ut Apollodorus, Androbolus, Aſclepiodorus, Aleuas philoſophos: Apellas & adorãtes fœminas, Antigonus & Perixyomenon tyrannicidasq́ꝫ ſupradictos. Antimachus, Athenodorus fœminas nobiles: Ariſtodemus & luctatores bigasq́ue cum auriga, philoſophos, anus, Seleucum regem. Habet gratiam ſuam huius quoque Doryphorus. Cephiſodori duo fuere: Prioris eſt Mercurius, Li-

berum patrem in infantia nutriens. Fecit & concionantem manu elata: perſona in incerto eſt. Sequens philoſophos fecit. Colotas, qui cũ Phidia Iouem olympium fecerat, philoſophos. Item Cleon & Cenchramis, & Callicles, & Cephis: Chalcoſtenes & comœdos & athletas. Dahippus Perixyomenon. Daiphron, & Democritus, & Dæmon philoſophos. Epigonus omnia ferè prædicta imitatus præceſſit in tubicine, & matri interfectæ infante miſerabiliter blandiente. Eubolidis digitis computans. Mycon athletis ſpectatus, Menogenes quadrigis. Nec minus Niceratus omnia quæ cæteri aggreſſus, repræſentauit Alcibiadem, lampadeq́ accenſa matrem eius Demareten ſacrificantem. Piſicrates bigæ Pitho mulierem impoſuit. Idemq́ fecit Martem & Mercurium qui ſunt in Concordiæ templo Romæ. Perillum nemo laudat ſæuiorem Phalaride tyranno, cui taurum fecit, mugitus hominis pollicitus igne ſubdito, & primus eum expertus cruciatum iuſtiore ſæuitia. In hoc à ſimulacris deûm hominumq́ue deuocauerat humaniſſimam artem. Ideóne tot conditores eius elaborauerant, ut ex ea tormẽta fierent? Itaq; una de cauſa ſeruantur opera eius, ut quiſquis illa uideat, oderit manus. Sthenis Cererem, Iouem, Mineruam fecit, qui ſunt Romæ in Concordiæ templo. Idem flentes matronas, & adorantes ſacrificantesq́ue. Simon canem & ſagittarium fecit. Stratonicus cælator ille philoſophos. Scopas uterq;. Athletas autem & armatos, & uenatores, ſacrificãtesq́ Batton, Euchir, Glaucides, Heliodorus, Hicanus, Lophon, Lyſon, Leon, Menodorus, Myagrus, Polycrates, Polydorus, Pythocritus, Protogenes idẽ pictura clariſſimus, ut dicemus, Patrocles, Polis, Poſidonius, qui & argentum cælauit nobiliter natione Epheſius, Periclymenus, Philon, Simenus, Timotheus, Theomneſtus, Timarchides, Timon, Thyſias, Thraſon. Ex omĩbus autem maxime cognomine inſignis eſt Callimachus, ſemper calumniator ſui, nec finẽ habens diligentiæ, ob id Cacizotechnos appellatus, memorabilis exemplo adhibendi curæ modum. Huius ſunt ſaltantes Lacænæ emendatũ opus, ſed in quo gratiam omnem diligentia abſtulerit. Hunc quidam & pictorem fuiſſe tradunt. Nõ ære captus nec arte unam ſolummodo Zenonis ſtatuam Cypria in expeditione non uendidit Cato, ſed quia philoſophi erat, ut obiter hoc quoq; noſcatur tam inane exemplum. In mentione ſtatuarum eſt & una non prætereũda, licet autoris incerti, iuxta roſtra Herculis tunicati, eleo habitu Romæ, torua facie ſentienteq́ ſuprema in tunica. In hac tres ſunt tituli. L. Luculli imperatoris, de manubijs: Alter pupillũ Luculli filium ex S.C. dedicaſſe: Tertius, T. Septimium Sabinum ædilem curulem ex priuato in publicum reſtituiſſe. Tot certaminum tantæq́ue dignationis ſimulacrum id fuit. Nunc reuertemur ad differentias æris & mixturas. In Cyprio coronarium & regulare eſt, utrũq; ductile. Coronarium tenuatur in laminas, taurorumq́ felle tinctũ, ſpeciem auri in coronis hiſtrionũ præbet. Idemq́ in uncias additis auri ſcrupulis ſenis, prætenui pyropi bractea ignefcit. Regulare & in alijs fit metallis, itemq́ caldarium. Differentia, quod caldarium funditur tantum, malleis fragile, quibus regulare obſequitur, ab alijs ductile appellatũ, quale omne Cypriũ eſt. Sed & in cæteris metallis, cura diſtat à caldario. Omne enim purgatis diligẽtius igni uitijs, excoctisq;, regulare eſt. In reliquis generibus palma Campano. Simile in multis partibus Italiæ prouincijsq́ue. Sed octonas plumbi libras addunt, & lene recoquunt propter inopiam ligni. Quantũ ea res differentiæ afferat, in Gallia maxime ſentitur, ubi inter lapides candefactos funditur. Exurente enim coctura, nigrum atq; fragile conficitur. Præterea ſemel recoquũt, quod ſæpius feciſſe, bonitati plurimum confert.

Differentiæ æris & mixturæ, & de ſeruando ære. Cap. IX

ID quoq; notaſſe nõ ab re eſt, æs omne frigore magno melius fundi. Sequẽs tẽperatura ſtatuaria eſt, eadẽq́ tabularis hoc modo. Maſſa proflat̃ in primis, mox in proflatũ additur tertia portio æris collectanei, hoc eſt, ex uſu coẽmpti. Peculiare in eo condimentũ attritu domiti, & cõſuetudine nitoris ueluti manſuefacti. Miſcẽtur & plumbi argentarij pondo duodena ac ſelibræ, centenis proflati. Appellat̃ etiamnum & formalis tẽperatura æris

tenerrimi, quoniã nigri plumbi decima portio additur, & argentarij uigeſima, maximeq́ ita colorẽ bibit, quẽ Græcanicũ uocãt. Nouiſſima eſt quæ uocatur ollaria, uaſe nomen hoc danre, ternis aut quaternis libris plũbi argentarij in centenas æris additis. Cyprio ſi addatur plumbũ, colos purpuræ fit in ſtatuarũ prætextis. Æra exterſa rubiginẽ celerius trahũt ꝙ̃ neglecta, niſi oleó perungãtur. Seruari ea optime in liquida pice tradunt. Vſus æris ad perpetuitatẽ monumentorũ iam pridẽ trãſlatus eſt, tabulis æreis, in quibus publicæ conſtitutiones inciduntur.

De cadmia, & medicinæ. Cap. x

METalla æris multis modis inſtruunt medicinam, utpote cum ulcera omnia ibi ocyſſime ſanentur. Maxime tamen prodeſt cadmia. Fit ſine dubio hæc & in argẽti fornacibus, candidior ac minus ponderoſa, ſed nequaquàm comparanda ærariæ. Plura autem genera ſunt. Nanq; ipſe lapis, ex quo fit æs, cadmia uocatur, fuſuris neceſſarius, medicinæ inutilis. Sic rurſus in fornacibus exiſtit, aliamq́; nominis ſui originem recipit. Fit autẽ egeſta flãmis atq; flatu tenuiſſima parte materiæ, & cameris lateribusúe fornaciũ pro quantitate leuitatis applicata. Tenuiſſima eſt in ipſo fornaciũ ore, qua flammæ eluctantur appellata capnitis, exuſta, & nimia leuitate ſimilis fauillæ. Interior optima cameris dependens, & ab eo argumento botrytis cognominata: ponderoſior hæc priore, leuior porrò ſecuturis. Duo eius colores: Deterior cinereus, puniceus melior, friabilis, oculorumq́; medicamentis utiliſſima. Tertia eſt in lateribus fornaciũ, quæ propter grauitatem ad cameras peruenire non potuit. Hæc dicitur placitis, & ipſa ab argumento cruſta uerius quàm pumex, intus uaria, ad pſoras utilior, & ad cicatrices trahẽdas. Fluunt ex eo duo alia genera: Onychitis extra penè cerula, intus onychis maculis ſimilis. Oſtracitis tota nigra, & cæterarum ſordidiſſima, uulneribus maxime utilis. Omnis autem cadmia in Cypri fornacibus optima, iterumq́; à medicis coquitur carbone puro, atq; ubi in cinerem redijt, extinguitur uino aminæo, quæ ad emplaſtra præparatur, quæ uero ad pſoras, aceto. Quidã in ollis fictilibus tuſam urunt, ac lauant in mortarijs, poſtea ſiccant. Nymphodorus lapidẽ ipſum ꝙ̃ grauiſſimũ ſpiſſiſſimũq; urit pruna, & exuſtũ Chio uino reſtinguit tunditq;, mox linteo cribrat, atq; in mortario terit, mox aqua pluuia macerat, iterũq; terit quod ſubſidit, donec ceruſſæ ſimilis fiat nulla dentium offenſa. Eadem Iollæ actio, ſed quàm puriſſimũ lapidem eligit. Cadmiæ effectus, ſiccare,, ſanare, ſiſtere fluxiones, pterygia & ſordes oculorũ purgare, ſcabriciem extenuare, & quicquid in plumbi effectu dicemus. Et æs ipſum ad omnia eadem uritur, prǽterque albugines oculorum & cicatrices. Vlcera quoq; oculorum cum lacte ſanat, idq; Ægyptij collirij modo terunt in coticulis. Facit & uomitiones è melle ſumptum. Vritur autem Cyprium in fictilibus crudis cum ſulphuris pari pondere, circumlito ſpiramento in caminis, donec uaſa ipſa percoquantur. Quidam & ſalem addunt, alij alumen pro ſulphure, alij nihil: ſed aceto tantum aſpergunt. Vſtum teritur mortario Thebaico, aqua pluuia lauatur, minore effectu, iterumq; adiecta largiore teritur, & dum conſidat relinquitur, hoc ſæpius, donec ad ſpeciem minij redeat. Tunc ſiccatum in ſole, in ærea pyxide ſeruatur.

De ſcoria, & flore, & ſquama æris, & ſtomomate, & ærugine, & hieracio. Cap. xi

ET ſcoria æris ſimili modo lauatur, minore effectu quàm æs ipſum. Sed & æris flos medicinæ utilis eſt. Fit ære fuſo, & in alias fornaces tranſlato: ibi flatu crebriore excutiuntur uelut milij ſquamæ, quas uocant florẽ. Cadunt autẽ, cum panes æris aqua refrigerantur rubentq;. Similiter ex eis fit, quam uocant lepida, & ſic adulteratur flos, ut ſquama ueniat pro eo. Eſt autẽ ſquama hæc decuſſa ui clauis, per quos panes ærei ferruminantur. In Cyprijs maxime officinis omnia. Differentia hæc eſt, quod ſquama excutitur ictibus iiſdẽ panibus, flos cadit ſpõte. Squamæ eſt alterũ genus ſubtilius, ex ſumma ſcilicet lanugine decuſſum, quod uocãt ſtomoma. Atq; hæc om̃ia medici, quod pace eorũ dixiſſe liceat, ignorãt, pars maior & nominibus, in tm̃ à cõficiendis his medicaminibus abſunt, quod

eſſe proprium medicinæ ſolebat. Nũc quoniens incidére in libellos, componere ex his uolentes aliqua, hoc eſt, impendio miſerorũ experiri cõmentaria, credũt ſeplaſiæ, ea omibus quidem fraudibus corrumpẽti, factaq; iampridẽ emplaſtra & collyria mercantur, tabesq; mercium. Fraus ſeplaſiæ ſic exteritur. Et ſquama aũt & flos urũtur in patinis fictilibus aut æreis, deinde lauãtur, ut ſupra, ad eoſdẽ uſus. Et amplius ad nariũ carnoſa uitia, itemq; ſedis & grauitates auriũ, per fiſtulas in eas flatu impulſa, & ulcera oris farina admota. Tollit & tõſillas cũ melle. Fit & ex cãdido ære ſquama, Cypria lõge inefficacior. Necnon urina pueri prius macerant clauos panesq;. Quidã uero excuſſam ſquamã terũt, & aqua pluuia lauant. Dãt & hydropicis eã duabus drachmis in mulſi hemina, & illinũt cũ polline. Æruginis quoq; magnus uſus. Sed pluribus fit ea modis. Nanq; & è lapide ex quo coquit̃ æs, deraditur, & ære candido perforato, atq; in cadis ſuper acetũ ſuſpẽſo, æreo obturatis operculo, multo probatiore q̃ ſi hoc idẽ ſquamis fiat. Quidam uaſa ipſa cãdidi æris fictilibus condunt in aceto, radũtq; x. die. Alij uinaceis contegunt, totidẽ poſt dies radunt. Alij delimatam æris ſcobem aceto ſpargũt, uerſantq; ſpathis ſæpius die, donec abſumatur. Eandemq; ſcobẽ alij terere in mortarijs æreis ex aceto malũt. Ocyſſime uero cõtrahit coronarium æruginẽ, reciſamentis in acetũ additis. Adulterãt marmore trito maxime Rhodiam æruginem. Alij pumice aut gummi. Præcipue aũt fallit atramẽto ſutorio adulterata. Cætera enim dente deprehenduntur, ſtridentia in frendendo. Experimentũ in batillo ferreo. Nam quæ ſyncera eſt, ſuũ colorẽ retinet: quæ mixta atramento, rubeſcit. Deprehenditur & papyro, galla prius macerato: Nigreſcit enim ſtatim ærugine illita. Deprehẽditur & uiſu, maligne uirens. Sed ſiue ſyncerã ſiue adulterã, aptiſſimum eſt ſiccatam in patina noua uri & uerſari, donec ut fauillæ fiat: poſtea teritur & reconditur. Aliqui in crudis fictilibus urunt, donec figlinum percoquatur. Nõnulli & thus maſculũ admiſcent. Lauatur aũt ærugo ſicut cadmia. Vis eius collyrijs oculorum aptiſſima, & delachrymationibus mordẽdo proficiens. Sed ablui neceſſariũ penicillis calidis donec rodere deſinat. Hieratium uocatur collyrium, quod ita maxime conſtat: Temperat̃ autem idem ammoniaci uncijs quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti ſutorij, quod chalcanthũ uocãt, totidẽ, miſyos uero una, croci ſex. Hæc omnia trita aceto Thaſio colligũtur in pilulas, excellentis remedij contra glaucomatũ initia & ſuffuſionũ, contra caligines & ſcabricias & albugines ac genarum uitia. Cruda aũt ærugo uulnerarijs emplaſtris miſcetur. Oris etiã gingiuarumq; exulcerationem mirifice emendat, & labiorum ulcera cum oleo. Quod ſi & cera addatur purgat, & ad cicatricem perducit. Ærugo & callum fiſtularum erodit, uitiorumq; quæ circa ſedẽ, ſiue per ſe, ſiue cum ammoniaco illita, uel collyrij modo in fiſtulas adacta. Eademq; cum reſinæ terebinthinæ tertia parte ſubacta, lepras tollit.

De ſcolecia, & chalciti, & miſy, & ſory, & chalcantho. Cap. XII

Est & alterum genus æruginis, quam uocant ſcoleciam, in Cyprio ære, hoc trito alumine & ſale, aut nitro pari pondere cum aceto albo q̃ acerrimo. Non fit hoc niſi æſtuoſiſſimis diebus circa canis ortum. Teritur autem donec uiride fiat, cõtrahatq; ſe in uermiculorum ſpeciem, unde & nomen. Quod uitium ut emendetur, duæ partes quæ fuere aceti, miſcentur urina pueri impubis. Idem autem in medicamentis & ſanterna efficit, qua diximus aurũ ferruminari, uſusq; utriuſq; qui æruginis. Scolecia fit & per ſe raſa ab ærario lapide, de quo nunc dicemus. Chalcitim uocant lapidem ex quo & ipſum æs coquitur. Diſtat à cadmia, quod illa ſuper terram ex ſubdialibus petris cæditur, hæc ex obrutis. Item, quod chalcitis friat ſe ſtatim mollis natura, ut uideatur lanugo concreta. Eſt & alia diſtinctio, quod chalcitis tria genera continet, æris, & miſyos, & ſoryos, de quibus ſingulis dicemus ſuis locis. Habet autẽ æris uenas oblongas. Probatur mellei coloris, gracili uenarum diſcurſu, friabilis, nec lapidoſa. Putant & recentem utiliorẽ eſſe, quoniam inueterata ſory fiat. Vis eius ad excreſcentia in ulceribus, ſanguinem ſiſtere, gingiuas, uuam, tonſillas farina compeſcere. Vuluæ quoq; uitijs in uellere imponitur. Cũ ſucco uero porri, uerẽdorum

additur

additur emplaſtris. Maccratur aũt in fictili ex aceto circũlito fimo diebus xL. & colorem croci trahit. Tũc admixto cadmiæ pari pondere, medicamẽtũ efficit, pſoricon dictũ. Quod ſi duæ partes chalcitidis tertiæ cadmiæ temperentur, acrius hoc idẽ fiet. Acrius etiamnum & uehementius, ſi aceto quàm uino temperentur. Toſta uero efficacior fit ad eadem omnia. Sory Ægyptium maxime laudatur, multum ſuperato Cyprio, Hiſpanienſi & Africo, quanq́ oculorum quoq; curationi quidam utilius Cyprium putant. Sed in quacunq; natione optimum, cui maximũ uirus olfactu, trituq́ pinguiter nigreſcẽs, & ſpongioſum. Stomacho res cõtraria in tãtũ, ut quibuſdam olfactu modo uomitiones moueat, & Ægyptium quidem tale. Alterius nationis cõtritum ſplendeſcit. Et miſy eſt lapidoſius. Prodeſt autẽ & dẽtiũ dolori, ſi cõtineatur atq; colluatur: & oris ulceribus granibus, quæq; ſerpunt. Vrit́ carbonibus, ut chalcitis. Miſy aliqui tradiderunt fieri exuſto lapide in ſcrobibus, flore eius luteo miſcente ſe ligni pinei fauilla. Reuera aũt è ſupradicto fit lapide, concretũ natura diſcretumq́, & optimum in Cypriorum officinis: cuius notæ ſunt friati aureæ ſcintillæ, & cũ teratur harenoſa natura, ſiue terra chalcitidi ſimilis. Hoc admiſcent qui aurũ purgant. Vtilitas aũt eius infuſi cum roſaceo auribus purulentis, & lana impoſiti capitis ulceribus. Extenuat etiã ſcabricias oculorum inueteratas. Præcipue utile tõſillis, cõtraq́ anginas & ſuppurata. Ratio, ut xvi. drachmæ in hemina aceti coquãtur addito melle, donec lẽteſcat. Sic ad ſupradicta utile eſt. Quotiẽs opus ſit molliri uim eius, mel aſpergitur. Erodit & callũ fiſtularũ ex aceto fouentiũ, & collyrijs additur. Siſtit & ſanguinẽ, ulceraq́ quæ ſerpant, quæue putreſcant. Abſumit & excreſcentes carnes. Peculiariter uirilitatis uitijs utile, & fœminarum profluuiũ ſiſtit. Græci cognationem æris fecerũt nomine & atramento ſutorio. Appellant enim chalcanthũ. Nec ullius æque mira natura eſt. Fit & in Hiſpania è puteis ſtagniſue, habentibus id genus aquæ. Decoquitur ea, admixta dulci pari menſura, & in piſcinas ligneas funditur. Immobilibus ſuper has tranſtris dependent reſtes lapillis extentæ, quibus adhæreſcens limus uitreis acinis imaginem quandã uuæ reddit. Exemptum ita ſiccatur diebus xxx. Color eſt ceruleus perquã ſpectabili nitori, uitrũq; eſſe creditur. Diluendo fit atramentũ tinguendis corijs. Fit & pluribus modis, genere eo in ſcrobes cauato: quarum è lateribus diſtillãtes hyberno gelu ſtirias, ſtalagmias uocãt, neq; eſt purius aliud. Sed ex eo candidum colorem ſentientem uiolam, leucoion appellãt. Fit & in ſaxorum catinis, pluuia aqua corriuato limo gelante. Fit & ſalis modo, flagrantiſſimo ſole admiſſas dulces aquas cogente. Ideo duplici quidam differentia, foſſile aut factitium appellant. Hoc pallidius: & quantum colore, tantum bonitate deterius. Probãt maxime Cyprium in medicinæ uſu. Sumitur ad depellenda uentris animalia drachmæ pondere cum melle. Purgat & caput dilutum, ac naribus inſtillatum. Item ſtomachum, cum melle aut aqua mulſa ſumptum. Medetur & oculorum ſcabriciei doloriq́, necnõ & caligini, & oris ulceribus. Siſtit & ſanguinem narium. Item hæmorrhoidũ. Extrahit oſſa fracta cũ ſemine hyoſcyami. Suſpendit epiphoras, penicillo fronti impoſitum. Efficax & in emplaſtris ad purganda uulnera, & excreſcentia ulcerum. Tollit & uuas, uel ſi decocto tãgãtur. Cum lini quoq; ſemine ſuperponitur emplaſtris ad dolores tollendos: quodq́ ex eo cãdicat, in eo uſu præfertur uiolaceis, & grauitati aurium per fiſtulas inſpiratur. Vulnera etiam per ſe illitum ſanat, ſed ſtringit cicatrices. Nuperq́ inuentum, urſorum in harena & leonum ora aſpergere illo: tantaq́ eſt uis in aſtringendo, ut non queant mordere.

De pompholyge, & ſpodo, & antiſpodo, & diphryge, & triente Seruilio. Cap. XIII

Etiamnum in ærarijs reperiuntur quæ uocant pompholygẽ & ſpodon. Differentia, quod pompholyx lotura paratur, ſpodos illota eſt. Aliqui id quod ſit cãdidũ leuiſſimumq́ pompholygem dixere, & eſſe æris & cadmiæ fauillam. Spodon nigriorem ponderoſioremq́ eſſe, deraſam parietibus fornacium, mixtis ſcintillis, aliquãdo & carbonibus. Hæc aceto accepto odorem æris præſtat, & ſi tangatur lingua ſaporem horridum. Conue

nitiq; oculorum medicamẽtis, quibuſcũq; uitijs occurrens, & ad omnia quæ ſpodos. Hoc ſolum diſtat, quod huius elutior uis eſt. Additur & in emplaſtra, quibus lenis quæritur refrigeratio & ſiccatio. Vtilior ad omnia quæ uino lota eſt. Spodos Cypria optima. Fit autem liqueſcẽtibus cadmia & ærario lapide. Leuiſſime hæc efflatur & ocyus, euolatq; è fornacibus, & tectis adhæreſcit, à fuligine diſtãs cãdore. Quod minus candidum ex ea, immaturæ fornacis argumentum eſt, hoc quidam pompholygem uocant. Quod uero rubicundius ex ijs inuenitur, acriorem uim habet, exulceratq; adeo, ut cum lauatur ſi oculos attingat, excæcet. Eſt & mellei coloris ſpodos, in qua plurimum æris intelligitur. Sed quodcũq; genus lauãdo fit utilius. Purgatur ante pinna, dein craſſiore lotura. Digitis ſcabriciẽ exterunt. Media uis eius eſt, quæ uino lauatur. Eſt aliqua & in genere uini differentia. Leni enĩ lota collirijs oculorum nimium uigilijs fatigatorum apta putatur. Eadem efficacior ulceribus quæ manant, uel oris quæ madent, & omnibus medicamentis quæ parantur contra gangrenas. Fit & in argenti fornacibus ſpodos, quam uocant lauriotin. Vtiliſſima autem oculis affirmatur, quæ fiat in aurarijs, nec in alia parte magis eſt uitæ ingenia mirari. Quippe ne inquirẽda eſſent metalla, uiliſſimis rebus utilitates eaſdem excogitauit. Antiſpodon uocant cinerem fici arboris uel caprifici, uel myrti foliorum cum tenerrimis ramorũ partibus, uel oleaſtri uel cydonij mali uel lentiſci. Item ex moris immaturis, id eſt candidis, in ſole areſactis, uel è buxi coma, uel pſeudocyperi, aut rubi, aut terebinthi, uel œnãthes. Taurini quoq; glutinis, aut linteorum cinerem, ſimiliter pollere inuentum eſt. Vruntur omnia ea crudo fictili in fornacibus, donec figlina percoquant. In ærarijs officinis & pſegma fit, iam liquato ære atq; percocto, additis etiamnum carbonibus, paulatimq; accenſis, ac repente uehementiori flatu expuitur æris palea quædam. Solum quo excipiatur ſtratũ eſſe debet. Facile ab ea diſcernitur quã in ijſdem officinis diphrygẽ uocant Græci, ab eo quod bis torreatur. Cuius origo triplex. Fieri enim tradit ex lapide pyrite cremato in caminis, donec excoquatur in rubricã. Fit & in Cypro ex luto cuiuſdã ſpecus areſacto prius, mox paulatim circundatis ſarmentis. Tertio fit modo in fornacibus æris fece ſubſidente. Differentia eſt quidem, quod æs ipſum in catino defluit, ſcoria extra fornaces, flos ſupernatat, diphryges remanet. Quidam tradũt in fornacibus globos lapidis qui coquantur, ferruminari, circa hunc æs feruere, ipſum uero non percoqui, niſi tranſlatũ in alias fornaces, & eſſe nodum quendam materiæ. Id quod excocto ſuperſit, diphrygẽ uocari. Ratio eius in medicina ſimilis ſupradictis, ſiccare & excreſcentia cõſumere, & perpurgare: probatur lingua, ut eam ſiccet tactu ſtatim, ſaporemq; æris reddat. Vnum etiamnum æris miraculum non omittemus. Seruilia familia illuſtris in faſtis, trientem æreum paſcit auro & argẽto, conſumentem utrunq;. Origo atq; natura eius incõperta eſt mihi. Verba ipſa de ea re Meſſalæ ſenis ponam. Seruiliorum familia habet trientem ſacrum, cui ſumma cum cura magnificentiaq; ſacra quotannis faciunt: quem ferunt aliàs creuiſſe, alias decreuiſſe uideri, & ex eo aut diminutionem, aut honorem familiæ ſignificari.

De ferro & ferreis metallis, & differentiæ ferri. Cap. XIIII

PRoxime indicari debent metalla ferri, optimo peſſimoq; uitæ inſtrumẽto. Siquidem hoc tellurem ſcindimus, ſerimus arbuſta, ponimus pomaria, uites ſqualore deciſo annis omnibus cogimus iuueneſcere. Hoc extruimus tecta, cædimus ſaxa, omneſq; ad alios uſus ferro utimur. Sed eodẽ ad bella, cædes, latrocinia, non cominus ſolum, ſed etiã miſſili uolucriq;, nunc tormentis excuſſo, nunc lacertis, nũc uero pẽnato, quã ſceleratiſſimam humani ingenij fraudẽ arbitror. Siquidẽ, ut ocyus mors perueniret ad hominẽ, alitem illam fecimus, pennaſq; ferro dedimus. Quamobrem culpa eius non naturæ fiat accepta. Aliquot experimentis probatum eſt, poſſe innocens eſſe ferrum. In fœdere quod expulſis regibus populo Ro. dedit Porſena, nominatim comprehenſum inuenimus, ne ferro niſi in agricultura uterentur. Et ſtilo ſcribere intutum eſt, ut uetuſtiſſimi autores prodiderunt. Magni Põpei in tertio conſulatu extat edictum, in tumultu necis Clodianæ, prohibentis

ullum

ullum telum eſſe in urbe. Et tamen uita ipſa non deſijt honorem mitiorem habere ferro quoque: Ariſtonidas artifex cum exprimere uellet Athamantis furorem Learcho filio præcipitato reſidentem, pœnitentiamq́;, ferrũ & æs miſcuit, ut rubigine eius per nitorem æris relucente, exprimeretur uerecundiæ rubor. Hoc ſignũ extat Thebis hodie. Eſt in eadem urbe & ferreus Hercules, quem fecit Alcon, laborum dei patientia inductus. Videmus & Romæ ſcyphos è ferro dicatos in templo Martis Vltoris. Obſiſtit eadem naturæ benignitas, exigentis à ferro ipſo pœnas rubigine, eademq́; prouidentia nihil in rebus mortalius faciente quàm quod infeſtiſſimum mortalitati. Ferri metalla ubique propemodum reperiuntur, quippe inſula etiam Italiæ Ilua gignente, minimaq́; difficultate cognoſcuntur ipſo colore terræ manifeſto. Sed ratio eadem excoquendis uenis. In Cappadocia tantum quæſtio eſt, aquæ an terræ fiat acceptum, quoniam perfuſa certo fluuio terra, neq; aliter ferrum è fornacibus reddit. Differentia ferri numeroſa. Prima in genere terræ cœliúe. Aliæ molle tantum, plumboq́; uicinius ſubminiſtrant: aliæ fragile & æroſum, rotarumq́; uſibus & clauis maxime fugiendum, cui prior ratio conuenit: aliud breuitate ſola placet, clauisq́; caligarijs: aliud rubiginem celerius ſentit. ſtricturæq́; uocãtur ex omnes, quod non in alijs metallis, à ſtringẽda acie uocabulo impoſito. Et fornacium maxima differentia eſt. In ijs quidem nucleus ferri excoquitur ad indurandam aciem, alioq́; modo ad denſandas incudes malleorumúe roſtra. Summa autem differentia in aqua eſt, cui ſubinde candens immergitur. Hæc alibi atque alibi utilior nobilitauit loca gloria ferri, ſicuti Bilbilin in Hiſpania, & Turiaſſonem, Comum in Italia, cum ferraria metalla in his locis non ſint. Ex omnibus autem generibus palma Serico ferro eſt, Seres hoc cum ueſtibus ſuis pellibusq́; mittunt. Secunda Parthico: neq; alia genera ferri ex mera acie temperantur, cæteris enim admiſcetur. Mollior complexus in noſtro orbe. Aliubi uena bonitatem hanc præſtat, ut in Noricis: aliubi factura, ut Sulmone aqua, uti diximus. Quippe cum in exacuendo oleares cotes, & aquariæ æque differant, & oleo delicatior fiat acies. Mirũq; cum excoquatur uena, aquæ modo liquari ferrum, poſtea in ſpongias frangi. Tenuiora ferramenta oleo reſtingui mos eſt, ne aqua in fragilitatem durentur. A ferro ſanguis humanus ſe ulciſcitur. Contactum nanq; eo celerius ſubinde rubiginẽ trahit. De magnete lapide ſuo loco dicemus, concordiaq́; quam cum ferro habet. Sola hæc materia uires ab eo lapide accipit, retinetq́; longo tempore, aliud apprehendẽs ferrũ, ut anulorum catena ſpectetur interdum, quod imperitum uulgus appellat ferrum uiuum, uulneraq́; tali aſperiora fiunt. Lapis hic & in Cantabria naſcitur, non ille magnes uerus cante continua, ſed ſparſa bubbatione, ita apellant, neſcio an uitro fundendo perinde utilis, nondum enim expertus eſt quiſquam, ferri utique inficit aciem, ut magnes. Eodem lapide Dinocrates architectus Alexandriæ Arſinoẽs templum concamerare inchoauerat, ut in eo ſimulacrum eius è ferro pendere in aẽre uideretur. Interceſſit mors, & ipſius & Ptolemæi, qui id ſorori ſuæ iuſſerat fieri. Metallorum omnium uena ferri largiſſima eſt. Cantabriæ maritimæ parte, quã oceanus alluit, mons prærupte altus, incredibile dictu, totus ex ea materie eſt, ut in ambitu oceani diximus.

De temperatura ferri, & medicinæ ex ferro, & ærugine, & rubigine, & ſquama ferri, & hygremplaſtro. Cap. XV

FErrum accenſum igni, niſi duretur ictibus, corrũpitur. Rubens nõ eſt habile tundendo, neq; antequàm albeſcere incipiat. Aceto aut alumine illitum fit æri ſimile. A rubigine uindicatur ceruſſa & gypſo, & liquida pice. Hæc eſt tẽperatura à Græcis antipathia dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri. Et extare ferreã catenam apud Euphraten amnem, in urbe quæ Zeugma appellatur, qua Alexander Magnus ibi uinxerat pontẽ, cuius anulos qui refecti ſunt rubigine infeſtari, carentibus ea prioribus. Medicina è ferro eſt & alia quàm ſecandi. Nanq; circũſcribi circulo, térue circũlato mucrone, & adultis & infantibus prodeſt contra noxia medicamẽta: & præfixiſſe in limine è ſepulchro euulſos

daυos

dauos, aduerſus nocturnas lymphationes. Pungiq́ leuiter mucrone quo percuſſus homo ſit, contra dolores laterum pectorumq́ ſubitos qui punctionem afferant. Quædam pſtione ſanantur: priuatim uero canis rabidi morſus. Quippe etiã præualente morbo, exuaueſcentesq́ potum, uſta plaga ilico liberantur. Calefit etiã ferro candente aqua, in multis uitijs, priuatimq́ dyſentericis. Eſt & rubigo ipſa in remedijs, & ſic Telephum proditur ſanaſſe Achilles, ſiue id ærea, ſiue ferrea cuſpide fecit. Ita certe depingitur eã decutiens gladio. Sed rubigo ferri detrahitur humido ferro clauis ueteribus. Vis eius ligare, ſiccare, reſtringere. Emendat alopecias illita. Vrũtur & ad ſcabricias genarũ puſtulasq́ totius corporis, cum cera & oleo myrteo. Ad ignes uero ſacros ex aceto. Item ad ſcabiem: Paronychia digitorum & pterygia in linteolis. Siſtit & fœminarũ profluuia impoſita uelleribus. Plagis quoq́ recentibus uino diluta, & cũ myrrha ſubacta. Et cõdylomatis ex aceto prodeſt. Podagras quoq́ illita lenit. Squama quoq́ ferri in uſu eſt ex acie aut mucronibus, maxime ſimili, ſed acriore ui quàm rubigo, quãobrem & contra epiphoras oculorũ aſſumitur. Sanguinemq́ ſiſtit, cum uulnera maxime ferro fiant. Siſtit & fœminarum profluuia. Imponitur & contra lienum uitia. Hæmorrhoidas compeſcit, ulcerumq́ ſerpentia. Et genis prodeſt, farinæ modo aſperſa pauliſper: præcipua tamen commendatio eius in hygremplaſtro ad purganda uulnera fiſtulasq́, & omnem callum erodendum, & raſis oſſibus carnes recreandas. Cõponitur hoc modo: Obolis ex cimolia creta duobus, drachmis ſex ex ære, totidem ex ſquama ferri, totidem ceræ, ex olei ſextario. His adijcitur, cum ſunt repurganda uulnera aut replenda, ceratum.

De plumbi metallis, & albo plumbo, & nigro. Cap. XVI

SEquitur natura plumbi. Cuius duo genera, nigrũ atq́ candidum. Pretioſiſſimum candidum à Græcis appellatum caſſiteron, fabuloſeq́ narratum in inſulas Atlantici maris peti, uitilibusq́ nauigijs circunſutis corio aduehi. Nunc certũ eſt in Luſitania gigni & in Gallecia, ſumma tellure harenoſa, & coloris nigri: Pondere tantum ea deprehenditur. Interueniunt & minuti calculi, maxime torrentibus ſiccatis. Lauant eas harenas metallici, & quod ſubſidit coquũt in fornacibus. Inuenitur & in aurarijs metallis (quæ elutia uocant) aqua immiſſa eluente calculos nigros paulũ candore uariatos, quibus eadem grauitas quæ auro. Et ideo in calathis in quibus aurum colligitur, remanent cũ eo, poſtea caminis ſeparantur, conflatiq́ in album plumbũ reſoluuntur. Non fit in Gallecia nigrũ, cũ uicina Cantabria nigro tantum abundet. Nec ex albo argentũ, cum fiat ex nigro. Iungi inter ſe plumbum nigrum ſine albo non poteſt, nec hoc ei ſine oleo. Ac ne album quidẽ ſecum ſine nigro. Album habuit autoritatem & Iliacis temporibus, teſte Homero, caſſiteron ab illo dictum. Plumbi nigri origo duplex eſt: Aut enim ſua prouenit uena, nec quicquam aliud ex ſe parit: aut cum argento naſcitur, mixtisq́ uenis conflatur. Eius qui primus fuit in fornacibus liquor, ſtannũ appellatur: qui ſecundus argentum, quod remanſit in fornacibus, galena, quæ portio eſt tertia addita uenæ. Hæc rurſus conflata, dat nigrum plumbum, deductis partibus duabus.

De ſtanno, plumbo argentario, & quibuſdam alijs. Cap. XVII

STannum illitum æneis uaſis, ſaporem gratiorem facit, & compeſcit æruginis uirus: mirumq́, pondus non auget. Specula quoq́ ex eo laudatiſſima, ut diximus, Brundiſij tẽperabantur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ. Nunc adulteratur ſtannũ addita æris tertia portione candidi in plumbum album. Fit & alio modo mixtis albi plumbi nigriq́ libris. Hoc nunc aliqui argentarium appellant. Idem & tertiarium uocant, in quo duæ nigri portiones ſunt, & tertia albi. Pretium eius in libras XXX. Et hoc fiſtulæ ſolidantur. Improbiores ad tertiarium additis æquis partibus albi, argentarium uocãt, & eo quæ uolunt incoquũt. Pretia huius faciunt in pondo CXXX. In libras, albo per ſe ſyncero pretia ſunt XXX. nigro XVI. Albi natura plus aridi habet. Cõtraq́, nigri tota humida eſt. Ideo albũ nulli rei ſine mixtura utile eſt. Neq́ argentum ex eo plumbatur, quoniã prius liqueſcit ar

gentum

gentum. Album incoquitur æreis operibus Galliarum inuento, ita ut uix diſcerni queat ab argento, eaq́; incoctilia uocant. Deinde & argentatium incoquere ſimili modo cœpere, equorum maxime ornamentis, iumentorumq́; iugis in Alexia oppido, reliqua gloria Biturigum fuit. Cœpere deinde & eſſeda, & uehicula, & petorita exornare. Similiq́; modo ad aurea quoq; & argẽtea ſtaticula inanis luxuria peruenit: quæq́; in ſcyphis cerni prodigum erat, hæc in uehiculis atteri, cultus uocatur. Plumbi albi experimentũ in charta eſt, ut liquefactum pondere uideatur non calore rupiſſe. India neq; æs, neq; plumbum habet, gemmisq́; ſuis ac margaritis hæc permutat. Nigro plumbo ad fiſtulas laminasque utimur, laborioſius in Hiſpania eruto, totasq́; per Gallias: ſed in Britannia ſummo terræ corio adeo large, ut lex ultro dicatur, ne plus certo modo fiat. Nigri generibus hæc ſunt nomina: Iouetanum, Caprarienſe, Oleaſtrenſe. Nec differentia ulla ſcoriæ, modo ſit excocta diligenter. Mirumq́; in his ſolis metallis, quod derelicta fertilius reuiuiſcunt. Hoc uidetur facere relaxatis ſpiramẽtis ad ſatietatem infuſus aër, æque ut fœminas quaſdam fœcundiores abortus facere. Nuper id compertum in Bætica Santarenſi metallo, quod locari ſolitum x. libris per cc. ante annos, poſtq́; obliteratum erat L V. locatum eſt. Simili modo Antonianũ in eadem prouincia pari locatione peruenit ad pondo cccc. uectigalis. Et mirum, aqua addita non liqueſcere uaſa è plumbo conſtat. Eadem in aqua calculus æreúsue quadrans ſi addatur, uas peruri.

Medicinæ de plumbo, & ſcoria plumbi, de molybdena ſiue galena, de pſimmythio, & ſandaracha. Cap. XVIII

IN medicina per ſe plumbi uſus eſt cicatrices reprimere: adalligatisq́; lumborum & renum parti laminis frigidiore natura inhibere impetus Veneris. Viſaq́; in quiete Venerea ſponte naturæ erumpentia uſq; in morbi genus, his laminis Caluus orator cohibuiſſe traditur, uiresque corporis ſtudiorum labori cuſtodiſſe. Nero (quoniam ita dijs placuit) princeps lamina pectori impoſita ſub ea cantica exclamans, alendis uocibus demonſtrauit rationem. Coquitur ad medicinæ uſus patinis fictilibus ſubſtrato ſulphure minuto, laminis impoſitis tenuibus, opertisq́; ſulphure & ferro mixtis. Cum coquitur, muniend a in eo opere foramina ſpiritus conuenit, alioquin plumbi è fornacibus halitus noxius ſentitur & peſtilens, & canibus ocyſſime: omnium uero metallorũ, muſcis & culicibus. Quamobrem non ſunt ea tædia in metallis. Quidam in coquendo ſcobem plumbi lima quæſitam ſulphuri miſcent. Alij ceruſam potius quàm ſulphur. Fit & lotura plurimi uſus in medicina, cum ſeipſo teritur in mortarijs plũbeis addita aqua cœleſti, donec craſſeſcat. Poſtea ſupernatans aqua tollitur ſpõgijs: quod craſſiſſimum fuit, ſiccatum diuiditur in paſtillos. Quidam limatum plumbum ſic terunt. Quidam etiam plumbaginem admiſcent. Alij uero acetum, alij uinum, alij adipem, alij roſam. Quidam in mortario lapideo, & maxime Thebaico, plumbeo piſtillo terere malunt, candidiusq́; fit ita medicamentum. Id autem quod uſtum eſt plumbum, lauatur, ut ſtibi & cadmia. Poteſt aſtringere, ſiſtere, contrahere cicatrices. Vſus enim ex eodem & in oculorum medicamentis, & maxime contra procidentiam eorum & inanitatem, & ulcerum excreſcentia, rimasq́; ſedis aut hæmorrhoidas & condylomata. Ad hæc maxime lotura plumbi facit. Cinis autem uſti ad ulcera ſerpentia aut ſordida. Eademq́; quæ chartis ratio profectus. Vritur autem in patinis per laminas minutas cum ſulphure uerſatum rudibus ferreis aut ferulaceis, donec liquor mutetur in cinerem. Dein refrigeratum teritur in farinam. Alij elimatam ſcobem in fictili crudo coquunt in caminis, donec percoquatur figlinum. Aliqui ceruſam miſcent pari menſura, aut hordeum, teruntq́; ut in crudo dictum eſt, & præferunt ſic tritũ plumbũ ſpodio Cyprio. Scoria quoq; plumbi in uſu eſt, optimaq́; quæ ad luteum maxime colorem accedit ſine plũbi reliquijs aut ſulphuris ſpecie & terra carens. Lauatur hæc in mortarijs minutim fracta, donec aqua luteum colorem trahat, & trãsfunditur in uas purũ, idq́; ſæpius uſq; dum ſubſidat, quod utiliſſimũ eſt: eoſdẽq́; effectus habet quos plumbũ, ſed acriores.

Mirari

Mirari ſuccurrit expetientiam uitæ, ne fece quidem rerum excrementorũq́ fœditate intentata tot modis. Fit & ſpodium ex plumbo eodem modo, quo ex Cyprio ære diximus. Lauatur in linteis raris in aqua cœleſti, ſeparaturq́ terrenum tráſfuſione, cribratũq́ teritur. Quidam puluerem pennis detergere malunt, ac terere in uino odorato. Eſt & molybdena, quam alibi galenam uocauimus, plumbi & argenti uena cõmunis. Melior hæc, quanto magis aurei coloris, quantoq́ minus plumboſa, friabilis & modice grauis. Cocta cum oleo, iocineris colorem trahit. Adhæreſcit & auri & argẽti fornacibus. Et hanc metallicam uocant. Laudatiſſima quæ in Zephyrio fiat. Probantur minime terrenæ, minimeq́ lapidoſæ, coquuntur lauanturq́ ſcoriæ modo. Vſus in liparas ad lenienda refrigerandaq́ ulcera. Emplaſtriſq́ quæ non alligãtur, ſed illita ad cicatricem perducũt, in teneris corporibus molliſſimiſq́ partibus. Compoſitio eius eſt libris tribus, & ceræ libra una, olei tribus heminis, quod in ſenili corpore cũ fracibus additur. Tẽperatur & cũ ſpuma argẽti, & ſcoria plũbi, ad dyſenteriã & tenaſmũ fouendo calida. Pſimmythiũ quoq́, hoc eſt, ceruſſam, plumbariæ dát officinæ. Laudatiſſimũ in Rhodo. Fit aũt ramentis plumbi tenuiſſimis ſuper uas aceti aſperrimi impoſitis, atq́ ita diſtillãtibus. Quod ex eo cecidit in ipſum acetum, areſactũ molitur & cribratur, iterumq́ aceto mixto in paſtillos diuiditur, & in ſole ſiccatur æſtate. Fit & alio modo, addito in urceos aceto, plumbo obturatos per dies x. deraſoq́ ceu ſitu, ac rurſus deiecto, donec deficiat materia. Quod deraſum eſt teritur & cribratur, & coquit in patinis, miſceturq́ rudiculis donec ruffeſcat, & ſimile ſandarachæ fiat. Dein lauatẽ dulci aqua, donec nubeculæ omnes eluantur. Siccatur ſimiliter poſtea, & in paſtillos diuiditur. Vis eius eadem quæ ſupradictis, leuiſſima tantum ex omnibus: præterque ad candorem fœminarum. Eſt autem letalis potus, ſicut ſpuma argenti. Poſtea ceruſſa ipſa ſi coquatur ruffeſcit. Sandarachæ quoq́ propemodum dicta natura eſt. Inuenitur autem & in aurarijs & in argentarijs metallis, melior quo magis ruffa, quoq́ magis uirus redolẽs, ac pura friabiliſq́. Valet purgare, ſiſtere, excalfacere, perrodere. Summa eius dos ſeptica. Explet alopecias ex aceto illita. Additur oculorum medicamẽtis. Fauces purgat cum melle ſumpta, Vocem lympidam ac canoram facit. Suſpirioſis tuſſientibuſq́ iucunde medetur, cũ reſina terebinthina in cibo ſumpta. Suffita quoq́ cum cedro, ipſo nidore iidẽ medeẽ. Et arſenicũ ex eadẽ eſt materia. Quod optimũ, coloris etiã in auro, excellentius. Quod uero pallidius aut ſandarachæ ſimilius eſt, deterius exiſtimatur. Eſt & tertium genus, quo miſcetur aureus color ſandarachæ. Vtraq́ hæc ſquamoſa. Illud uero ſiccum purumq́ gracili uenarum diſcurſu fiſſile. Vis eadem quæ ſuprá, ſed acrior. Itaq́ & cauſticis additur, & pſilothris. Tollit & pterygi a digitorum, carneſq́ narium, & cõdylomata, & quicquid excreſcit. Torretur ut ualidius proſit in noua teſta, donec mutet colorem.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER TRIGESIMVSQVINTVS

PROOEMIVM

Metallorum quibus opes conſtant, adnaſcentium quoq́ eis natura indicata propemodum eſt, ita cõnexis rebus, ut immenſa medicinæ ſylua, & officinarum tenebræ, & moroſa cælandi pingendiq́ ac tingendi ſubtilitas ſimul dicerentur. Reſtant terræ ipſius genera lapidũq́, uel numeroſiore ſerie, plurimis ſingula à Græcis præcipue uoluminibus tractata. Nos in ijs breuitatem ſequemur utilem inſtituti modo, nihil neceſſarium aut naturale omittentes.

Honos picturæ. Cap. I

PRimumq́ dicemus quæ reſtant de pictura, arte quõdam nobili, tunc cũ expeteretur à regibus populiſq́, & illos nobilitante, quos eſſet dignata poſteris tradere: nunc nero

ro in totum marmoribus pulſa, iam quidem & auro: nec tantum ut parietes toti operiantur, uerum & interraſo marmore, uermiculatisq; ad effigies rerum & animalium cruſtis. Non placent iam abaci, nec ſpada montis in cubiculo delitentia: Cœpimus & lapidem pingere. Hoc Claudij principatu inuentũ. Neronis uero, maculas quæ non eſſent, in cruſtis inſerendo unitatem uariare, ut ouatus eſſet Numidicus, ut purpura diſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent delitiæ. Montium hæc ſubſidia deficientium: nec ceſſat luxuria id agere, ut quàm plurimum incendijs perdat.

Honos imaginum. Cap. II

IMaginum quidem pictura, ꝗ maxime ſimiles in æuum propagabantur figuræ, quod in totum exoleuit. Aerei ponuntur clypei, argenteæ facies ſurdo figurarum diſcrimine, ſtatuarum capita permutantur, uulgatis iampridem ſalibus etiam carminum. Adeo materiam malunt cõſpici omnes ꝗ ſe noſci. Et inter hæc pinacothecas ueteribus tabulis conſuunt, alienasq; effigies colunt, ipſi honorem non niſi in pretio ducẽtes, ut frãgat hæres, furis detrahat laqueus. Itaq; nullius effigie uiuẽte, imagines pecuniæ nõ ſuas relinquunt. Iidem palæſtras athletarum imaginibus, & ceromata ſua exornant, & uultus Epicuri per cubicula geſtant, ac circumferũt ſecum. Natali eius uiceſima luna ſacrificãt, feriasq; omni menſe cuſtodiunt, quas icadas uocant, hi maxime qui ſe ne uiuẽtes quidem noſci uolunt. Ita eſt profecto, artes deſidia perdidit: & quoniã animorũ imagines nõ ſunt, negliguntur etiam corporum. Aliter apud maiores in atrijs hæ erant, quæ ſpectarẽtur non ſigna externorum artificũ, nec æra aut marmora. Expreſſi cera uultus ſingulis diſponebantur armarijs. ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilicia funera. Semperque defuncto aliquo, totus aderat familiæ eius qui unq; fuerat populus. Stemmata uero lineis diſcurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerũ in magiſtratu geſtarum. Aliæ foris & circa limina animorum ingentium imagines erant, affixis hoſtium ſpolijs, quæ nec emptori refringere liceret, triumphabantq; etiam dominis mutatis ipſæ domus: & erat hæc ſtimulatio ingens, exprobrãtibus tectis, quotidie imbellem dominum intrare in alienum triumphum. Extat Meſſalæ oratoris indignatio, qua prohibuit inſeri genti ſuæ Leuinorum alienã imaginẽ. Similis cauſa Meſſalæ ſeni expreſſit uolumina illa quæ de familijs condidit, cum Scipionis Africani tranſiſſet atrium, uidiſſetq; adoptione teſtamentaria Saluitionis, hoc enim ei fuerat cognomen, Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionum nomini. Sed pace Meſſalarum dixiſſe liceat, etiam mentiri clarorum imagines, erat aliquis uirtutum amor: multoq; honeſtius quàm mereri, ne quis ſuas expeteret. Non eſt prætereundum & nouitium inuentum. Siquidem non ſolum ex auro argentoue, aut certe ex ære in bibliothecis dicantur illi, quorum immortales animæ in iiſdem locis ibi loquuntur, quinimo etiam quæ non ſunt finguntur, pariuntq; deſideria non traditi uultus, ſicut in Homero euenit. Quo maius (ut equidem arbitror) nullum eſt felicitatis ſpecimen, ꝗ ſemper omnes ſcire cupere qualis fuerit aliquis. Aſinij Pollionis hoc Romæ inuẽtum, qui primus bibliothecam dicando, ingenia hominum rem publicam fecit. An priores cœperint Alexãdriæ & Pergami reges, qui bibliothecas magno certamine inſtituere, non facile dixerim. Imaginum amorem flagraſſe quondam teſtes ſunt, & Atticus ille Ciceronis, ædito de his uolumine, & M. Varro benigniſſimo inuento inſertis uoluminum ſuorũ fœcunditati, non nominibus tantũ ſeptingẽtorum illuſtrium, ſed & aliquo modo imaginibus, nõ paſſus intercidere figuras, aut uetuſtatẽ æui cõtra homines ualere, inuentione muneris etiam dijs inuidioſus, quando immortalitatem non ſolum dedit, uerum etiam in omnes terras miſit, ut præſentes eſſe ubiq; & claudi poſſent.

Quando primũ clypei imaginũ publice, quãdo in domibus poſiti, & de picturæ initijs, & monochromato, & primis pictoribus, & antiquitate picturarũ in Italia. Cap. III

ET hoc quidem alienis ille præſtitit. Suorum uero clypeos in ſacro uel publico priuatim dicare primus inſtituit (ut reperio) Ap. Claudius, qui conſul cum Seruilio fuit an-

no urbis CCLIX. Poſuit enim in Bellonæ æde maiores ſuos, placuitq; in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Decora res, utiq; ſi liberorum turba paruulis imaginibus ceu nidum aliquem ſobolis pariter oſtẽdat: quales clypeos nemo nõ gaudens fauensq́ aſpicit. Poſt eum M. Æmilius, collega in conſulatu Q. Luctatij, non in baſilica modo Æmilia, uerum & domi ſuæ poſuit, id quoque Martio exemplo. Scutis enim, qualibus apud Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines: Vnde & nomen habuere clypeorum, non ut peruerſa grammaticorum ſubtilitas uoluit, à cluendo. Origo plena uirtutis, faciem reddi in ſcuto cuiuſq; qui fuerit uſus illo. Pœni ex auro factitauere & clypeos & imagines, ſecumq́ in caſtris tulere. Certe captis eis talẽ Haſdrubalis inuenit Q. Martius, Scipionum in Hiſpania ultor: iſq; clypeus ſupra fores Capitolinæ ædis uſq; ad incendium primum fuit. Maiorũ quidẽ noſtrorũ tanta ſecuritas in ea re annotatur, ut L. Manlio, Q. Fuluio coss. anno urbis quingenteſimo LXXV. M. Aufidius tutelæ Capitolij redemptor, docuerit patres argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot iam luſtra aſſignabantur. De picturæ initijs incerta, nec inſtituti operis quæſtio eſt. Ægyptij ſex milibus annorum apud ipſos inuentam, priuſquam in Græciam tranſiret, affirmant, uana prædicatione, ut palàm eſt. Græci autem alij Sicyone, alij apud Corinthios repertam, omnes umbra hominis lineis circunducta. Itaque talem primam fuiſſe: ſecundam ſingulis coloribus & monochromaton dictam, poſtquam operoſior inuenta erat: duratq́ talis etiam nunc. Inuentam linearem dicunt à Philocle Ægyptio, uel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Aridices Corinthius & Telephanes Sicyonius, ſine ullo etiamnum colore, iam tamen ſpargentes lineas intus. Ideo & quos pingerent aſcribere inſtitutum. Primus inuenit eas colorare, teſta (ut ferunt) trita, Cleophantus Corinthius. Hunc aut eodem nomine alium fuiſſe, quem tradit Cornelius Nepos ſecutum in Italiam Demaratum, Tarquinij Priſci Romani regis patrem, fugientem a Corintho iniurias Cypſelli tyranni, mox docebimus. Iam enim abſoluta erat pictura etiam in Italia. Extant certe hodieq́ antiquiores urbe picturæ Ardeæ in ædibus ſacris, quibus equidem nullas æque demiror, tam longo æuo durantes in orbitate tecti, ueluti recentes. Similiter Lanuuij, ubi Atalanta & Helena cominus pictæ ſunt nudæ ab eodem artifice, utraq; excellentiſſima forma, ſed altera ut uirgo, ne ruinis quidem templi concuſſæ. Pontius legatus Caij principis eas tollere conatus eſt libidine accenſus, ſi tectorij natura permiſiſſet. Durant & Cære, antiquiores & ipſæ. Fatebiturque quiſquis eas diligenter æſtimauerit, nullam artium celerius cõſummatam, cum Iliacis temporibus non fuiſſe eam appareat.

De pictoribus Romanis, & quando primum dignitas picturæ, & qui uictorias ſuas pictura propoſuerunt, & quando externis picturis dignitas Romæ. Cap. IIII

APud Romanos quoq; honos mature huic arti contigit. Siquidem cognomina ex ea pictorum traxerunt Fabij clariſſimæ gentis, princepsq́ eius cognominis ipſe ædem Salutis pinxit anno urbis conditæ CCCCL. quæ pictura durauit ad noſtram memoriam, æde Claudij principatu exuſta. Proxime celebrata eſt in foro boario æde Herculis Pacuuij poëtæ pictura. Ennij ſorore genitus hic fuit: clarioremq; eam artem Romæ fecit gloria ſcenæ: Poſtea non eſt ſpectata honeſtis manibus, niſi forte quis Turpilium equitem Romanum è Venetia noſtræ ætatis uelit referre, hodieq; pulchris eius operibus Veronæ extantibus. Læua is manu pinxit, quod de nullo antè memoratur. Paruis gloriabatur tabellis, extinctus nuper in longa ſenecta, Aterius Labeo prætorius, etiam proconſulatu prouinciæ Narbonenſis functus. Sed ea res in riſu, & iam contumelia erat. Fuit & principum uirorum non omittendum de pictura celebre conſilium. Q. Pedius, nepos Q. Pedij cõſularis triumphaliſq;, à Cæſare dictatore cohæredis Auguſto dati, cum natura mutus eſſet, eum Meſſala orator, ex cuius familia pueri auia erat, picturã docẽdum cenſuit, idq; etiã diuus Auguſtus cõprobauit. Puer magni profectus in ea arte obijt. Dignatio autem præcipua Romæ increuit (ut exiſtimo) à M. Valerio Maximo Meſſala, qui princeps tabu-

lam

lam picturæ prælij, quo Carthaginenſes & Hieronem in Sicilia deuicerat, propoſuit in latere curiæ Hoſtiliæ, anno ab urbe condita quadringenteſimononageſimo. Fecit hocquidem & L. Scipio, tabulamq́ uictoriæ ſuæ Aſiaticæ in Capitolio poſuit. Idq́ ægre tuliſſe fratrem Africanum tradũt, iratum haud immerito, quoniã filius eius in illo prælio captus fuerat. Non diſſimilem offenſionẽ & Æmiliani ſubijt L. Hoſtilius Mancinus, qui primus Carthaginẽ irruperat, ſitum eius expugnationesq́ depictas proponendo in foro, & ipſe aſſiſtens populo ſpectanti ſingula enarrando: qua comitate proximis comitijs conſulatum adeptus eſt. Habuit & ſcena ludis Claudij Pulchri magnam admirationem picturæ, cum ad tegularum ſimilitudinem corui decepti imagine aduolarent. Tabulis autem externis autoritatẽ Romæ publice fecit primus omnium L. Mummius, cui cognomen Achaici uictoria dedit. Nam cum in præda uendenda rex Attalus VI. M. ſeſtertium emiſſet Ariſtidis tabulã, Liberum patrem continentẽ, pretium miratus, ſuſpicatusq́ aliquid in ea uirtutis quod ipſe neſciret, reuocauit tabulam Attalo multum querẽte, & in Cereris delubro poſuit, quam primam arbitror picturam externam Romæ publicatam. Deinde uideo & in foro poſitas uulgo. Hinc enim ille Craſſi oratoris lepos agentis ſub ueteribus, cũ teſtis compellatus inſtaret: Dic ergo Craſſe qualẽ me reris? Talem, inquit, oſtendens in tabula pictum inficetiſſime Gallum exerentem linguã. In foro fuit & illa paſtoris ſenis cũ baculo, de qua Teutonorum legatus interrogatus, quanti eum æſtimaret, reſpondit, ſibi donari nolle talem uiuum uerumq́. Sed præcipuam autoritatem fecit publice tabulis Cæſar dictator, Aiace & Medea ante Veneris genitricis ædem dicatis. Poſt eum M. Agrippa uir ruſticitati quàm delitijs propior. Extat certe eius oratio magnifica, & maximo ciuiũ digna de tabulis omnibus ſignisq́ publicandis: quod fieri ſatius fuiſſet, quàm in uillarum exilia pelli. Verum eadem illa toruitas tabulas duas Aiacis & Veneris mercata eſt à Cyzicenis H-S. XII. M. In thermarum quoq; calidiſſima parte marmoribus incluſerat paruas tabellas, paulo ante cum reficerentur ſublatas. Super omnes diuus Auguſtus in foro ſuo in celeberrima parte poſuit duas tabulas, quæ belli pictam faciem habent & triumphum. Idem Caſtores ac uictoriam poſuit, & quas dicemus ſub artificum mentione in templo Cæſaris patris. Idem in curia quoq;, quam in comitio conſecrabat, duas tabulas impreſſit parieti: Nemeam ſedentem ſupra leonem, palmigeram ipſam, aſtante cum baculo ſene, cuius ſupra caput tabula bigæ dependet: Nicias ſcripſit ſe inuſſiſſe, tali enim uſus eſt uerbo. Alterius tabulæ admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalua ætatis differentia, ſuperuolante aquila draconem complexa. Philochares hoc ſuum opus eſſe teſtatus eſt. Immẽſa, uel unã ſi quis tantum hanc tabulam æſtimet, potẽtia artis, cum propter Philocharem ignobiliſſimos alioquin Glauconem filiumq́; eius Ariſtippum, ſenatus populusq́; Rom. tot ſeculis ſpectet. Poſuit & Tiberius Cæſar minime comis imperator, in templo ipſius Auguſti, quas mox indicabimus.

Ratio pingendi, de pigmentis. Cap. V

HActenus dictum ſit de dignitate artis morientis. Quibus coloribus ſingulis primi pinxiſſent, diximus, cum de pigmẽtis traderemus in metallis. Qui monochromatea genera picturæ uocauerint, qui deinde, & quæ & quibus temporibus inuenerint, dicemus in mentione artificum, quoniam indicare naturas colorũ, cauſa inſtituti operis prior eſt. Tandem ſe ars ipſa diſtinxit, & inuenit lumen atq; umbras, differentia colorum alterna uice ſeſe excitante. Deinde adiectus eſt ſplendor, alius hic q̃ lumen: quem quia inter hoc & umbram eſſet, appellauerunt tonon: commiſſuras uero colorum & trãſitus, armogen.

De coloribus natiuis, & factitijs. Cap. VI

SVnt autẽ colores auſteri aut floridi. Vtrunq; natura aut mixtura euenit. Floridi ſunt quos dominus pingẽti præſtat, minium, armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicum, purpuriſſum. Cæteri auſteri. Ex omnibus alij naſcuntur, alij fiunt. Naſcuntur ſinopis, ru-

brica, paratonium, melinum, eretria, auripigmentum. Cæteri finguntur, primumq́ quorum in metallis diximus. Præterea è uilioribus ochra, ceruſſa uſta, ſandaracha, ſandyx, ſyricum, atramentum. Sinopis inuenta eſt primum in Ponto, inde nomen, à Sinope urbe. Naſcitur & in Ægypto. Balearibus, Africa: ſed optima in Lemno & in Cappadocia, effoſſa è ſpelūcis. Quæ ſaxis adhæſit, excellit. Glebis ſuus colos, extra maculoſus. Hacq́ uſi ſunt ueteres ad ſplēdorem. Species ſinopidis tres, rubra, & minus rubens, & inter has media. Pretium optimæ in libras XIII. denarij. Vſus ad penicillū, aut ſi lignū colorare libeat. Eius quæ ex Africa uenit, octoni aſſes: cicerculum appellant. Quæ magis cæteris rubet, utilior abacis. Idem pretium eius, quæ preſſior uocatur, & eſt maxime fuſca. Vſus eius ad baſes abacorum. In medicina uero blandus, emplaſtriſq́ & malagmatis ſiue ſicca compoſitione eius, ſiue liquida facilis, contra ulcera in humore ſita, uelut oris, ſedis. Aluum ſiſtit infuſa: Fœminarum profluuia, pota denarij pondere. Eadem aduſta, ſiccat ſcabricias oculorum, è uino maxime. Rubricæ genus in ea uoluere intelligi quidam ſecūdæ autoritatis. Palmam enim Lemniæ dabāt, minio proximam. Hæc eſt multū antiquis celebrata, cum inſula in qua naſcitur. Nec niſi ſignata uenundabatur, unde & ſphragidem appellauere. Hac minium ſublinunt, adulterantq́. In medicina præclara res habetur. Epiphoras enim oculorum mitigat, & dolores circumlita. Ægilopas manare prohibet. Sanguinem reijcientibus ex aceto datur bibenda. Bibitur & contra lienum renumq́ uitia, & purgationes fœminarum. Item & contra uenena, & ſerpentiū ictus terreſtrium marinorumq́, omnibus ideo antidotis familiaris. Ex reliquis rubricæ generibus, fabris utiliſſima Ægyptia & Africana, quoniam maxime ſorbētur. Picturis autem apta naſcitur & in ferrarijs metallis. Ex ea fit ochra, exuſta rubrica in ollis nouis luto circumlitis. Quo magis arſit in caminis, hoc melior. Omnis autem rubrica ſiccat, ideoq́ & emplaſtris cōuenit, igni etiam ſacro. Sinopidis Ponticæ ſelibra, ſilis lucidi libris X. & melini græcienſis duabus mixtis, tritiſq́ unà per dies XII. leucophorum fit, hoc eſt, glutinum auri, cū inducitur ligno. Paratonion nomen loci habet ex Ægypto, ſpumam maris eſſe dicunt ſolidatam cum limo, & ideo conchæ minutæ inueniuntur in eo. Fit & in Creta inſula atque Cyrenis. Adulteratur Romæ creta cimolia decocta conſpiſſataq́. Pretium optimo in pondo ſex X. E cādidis coloribus pinguiſſimum, & tectorijs tenaciſſimum propter leuorem. Melinum candidum & ipſum eſt, optimum in Melo inſula. In Samo quoque naſcitur, Sed eo non utuntur pictores propter nimiam pinguedinem. Accubantes effodiunt ibi inter ſaxa uenas ſcrutantes. In medicina eundem uſum habet quem eretria creta. Præterea linguam tactu ſiccat. Pilos detrahit & mitigat. Pretiū in libras ſeſtertij ſinguli. Eſt & colos tertius è candidis ceruſſæ, cuius rationem in plumbi metallis diximus. Fuit & terra per ſe in Theodori fundo inuenta Smyrnæ, qua ueteres ad nauium picturas utebantur. Nunc omnis ex plumbo & aceto fit ut diximus. Vſta caſu reperta incendio Piræi, ceruſſa in orcis cremata. Hac primus uſus eſt Nicias ſupradictus. Optima nūc Aſiatica habetur, quæ & purpurea appellatur. Pretiū eius in libras æris V. Fit & Romæ cremato ſile marmoroſo & reſtincto aceto. Sine uſta non fiunt umbræ. Eretria terræ ſuæ habet nomen. Hac Nicomachus & Paraſius uſi. Refrigerat emollitq́. Explet uulnera ſi coquatur, ad ſiccanda præcipue utilis, & capitis doloribus, & ad deprehendenda pura. Subeſſe enim ea intelligitur, ſi ex aqua illita non areſcat. Sandaracham & Ochram Iuba tradit in inſula rubri maris Topazio naſci. Sed inde non peruehuntur ad nos. Sandaracha quo modo fieret diximus. Fit adulterina & ex ceruſſa non in fornace cocta. Colos eſſe debet flammeus. Pretium in libras aſſes quini. Hæc ſi torreatur, æqua parte rubrica admixta ſandycem facit. Quanquam animaduerto Virgilium exiſtimaſſe herbam id eſſe, illo uerſu.

Sponte ſua ſandix paſcentes ueſtiet agnos,

Pretium in libras dimidium eius quod ſandarachæ. Nec ſunt alij colores maioris ponderis. Inter factitios eſt & ſyricum, quo minium ſublini diximus. Fit autem ſinopide & ſan-

dyce

dyce mixtis. Atramentum quoq; inter factitios erit, quanquam eſt & terra geminæ originis. Aut enim ſalſuginis modo emanat, aut terra ipſa ſulphurei coloris ad hoc probatur. Inuenti ſunt pictores, qui è ſepulchris carbones infectos effoderent. Sed importuna hæc omnia ac nouitia. Fit em̃ & fuligine pluribus modis, reſina uel pice exuſtis. Propter quod officinas etiam ædificauere, fumũ eum nõ emittentes. Laudatiſſimum eodem modo fit è tædis. Adulteratur fornacium balinearũq; fuligine, quo ad uolumina ſcribenda utuntur. Sunt qui & uini fecem ſiccatam excoquant: affirmantq;, ſi ex bono uino fex fuerit, Indici ſpeciem id atramentum præbere. Polygnotus & Mycon celeberrimi pictores Athenis, è uinaceis fecere, tryginon appellãt. Apelles cõmentus eſt ex ebore combuſto facere, quod elephantinum uocant. Apportatur & Indicum ex India, inexploratæ adhuc inuentionis mihi. Fit etiam apud infectores ex flore nigro, qui adhæreſcit æreis cortinis. Fit & è tædis ligno cõbuſto, tritisq; in mortario carbonibus. Mira in hoc ſepiarũ natura, ſed ex his non fit. Omne aũt atramentũ ſole perficit̃, librariũ gummi, tectorium glutino admixto. Quod autem aceto liquefactum eſt, ægre eluitur. E reliquis coloribus quos à dominis dari diximus propter magnitudinem pretij, ante omnes eſt purpuriſſum è creta argentaria: cum purpuris pariter tingnitur; bibitq; eum colorem celerius lanis. Præcipuũ eſt primum, feruenti aheno rudibus medicamentis inebriatum. Proximum egeſto eo addita creta in ius idem. Et quoties id factum eſt, leuatur bonitas pro numero dilutiore ſanie. Quare Puteolanum potius laudatur quàm Tyrium aut Getulicum, uel Laconicũ, unde precioſiſſimæ purpuræ. Cauſa eſt, quod hyſgino maxime inficitur, rubiamq; cogit̃ ſorbere. Viliſſimum à Canuſio. Pretium huic à ſingulis denarijs in libras ad xxx. Pingentes ſandyce ſublita mox ouo inducentes purpuriſſum, fulgorem minij faciunt. Si purpuram facere malũt, ceruleum ſublinunt, mox purpuriſſum ex ouo inducũt. Ab hoc maxima autoritas Indico. Ex India uenit harundinũ ſpumæ adhæreſcente limo, cum teritur nigrum. At in diluendo mixturã purpuræ ceruleiq; mirabilẽ reddit. Alterum genus eius eſt in purpurarijs officinis innatans cortinis, & eſt purpuræ ſpuma. Qui adulterant uero Indicum, ſtercora columbina aut cretam Selinuſiam, uel anulariam uitro inficiunt. Probatur carbone. Reddit enim quod ſyncerũ eſt flammam excellentis purpuræ, & dum fumat odorem maris olet. Ob id quidam è ſcopulis id colligi putant. Pretium Indico denarij uiginti in libras. In medicina Indicum rigores & impetus ſedat. Siccat oris ulcera. Armenia mittit quod eius nomine appellatur. Lapis eſt hic quoq; chryſocollæ modo infectus. Optimumq; eſt quod maxime uiride eſt, communicato colore cum ceruleo. Solebãt libræ eius tricenis nummis taxari. Inuenta per Hiſpanias harena eſt, ſimilem curam recipiens. Itaq; ad denarios ſenos uilitas redijt. Diſtat à ceruleo candore modico, qui teneriorem hunc efficit colorẽ. Vſum in medicina ad pilos tantum alendos habet, maximeq; in palpebris. Sunt etiamnum nouitij duo colores è uiliſſimis, uiride quod Appianum uocatur, & quod chryſocollam luteam mentitur, ceu parum multa ſint mendacia eius. Fit ex creta uiridi æſtimatum ſeſtertijs in libras. Anulare quod uocant, candidum eſt, quo muliebres picturæ illuminãtur. Fit & ipſum ex creta admixtis uitreis gemmis ex uulgi anulis, unde & anulare dictum.

Qui colores udo non inducantur, & quibus coloribus antiqui pinxerunt, & quando primum gladiatorum pugnæ propoſitæ ſunt. Cap. VII

EX omnibus coloribus cretulam amare, udoq; illini recuſant purpuriſſum, Indicum, ceruleum, melinum, auripigmentum, appianum, ceruſſa. Ceræ tingunt̃ ijſdem his coloribus ad eas picturas quæ inurunt̃, alieno parietibus genere, ſed claſſibus familiari, iam uero & onerarijs nauibus: quoniam & pericula expingimus, ne quis miretur & rogos pingi. Iuuatq; pugnaturos ad mortem, aut certe cædem ſpecioſe uehi. Qua contemplatione tot colorum tanta uarietate ſubit antiquitatem mirari. Quatuor coloribus ſolis immortalia opera illa fecere, ex albis melino, ex ſilaceis Attico, ex rubris ſinopide Pontica, ex nigris

atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clariſſimi pictores, cùm tabulæ eorum ſingulæ oppidorum uenirent opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus, & India cõferente fluminum ſuorum limum, & draconum & elephantorũ ſaniem, nulla nobilis pictura eſt. Omnia ergo meliora tunc fuere, cum minor copia. Ita eſt, quoniam, ut ſupra diximus, rerũ non animi pretijs excubatur. Et noſtræ ætatis inſaniam ex pictura non omittam. Nero princeps iuſſerat coloſſeum ſe pingi CXX. pedum in linteo, incognitũ ad hoc tempus. Ea pictura cum peracta eſſet in Marianis hortis, accenſa fulmine cũ optima hortorum parte conflagrauit. Libertus eius cũ daret Antij munus gladiatorium, publicas porticus inueſtiuit pictura, ut conſtat, gladiatorum miniſtrorúmque omnium ueris imaginibus redditis. Hic multis iam ſeculis ſummus animus in pictura. Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano. Is auo ſuo à quo adoptatus fuerat, triginta paria in foro per triduum dedit, tabulámque pictam in nemore Dianæ poſuit.

De ætate picturæ, operũ & artificũ indicatura, nobilitates. CCCV. Cap. VIII

NVnc celebres in ea arte quàm maxima breuitate percurram, neq; enim inſtituti operis eſt talis executio. Itaque quoſdam uel in tranſcurſu, & in aliorum mentione obiter nominaſſe ſatis erit, exceptis operum claritatibus, quæ & ipſa conueniet attingi, ſiue extant, ſiue intercidêre. Non conſtat ſibi in hac parte Græcorum diligentia, tam multas poſt olympiadas celebrando pictores quàm ſtatuarios autores. Primúmque olympiade nonageſima, cum & Phidiam ipſum initio pictorem fuiſſe tradatur, clypeumq́; Athenis ab eo pictum. Præterea in confeſſo ſit, octogeſimatertia fuiſſe Panænum fratrem eius, qui clypeum intus pinxit in Ægide Mineruæ quam fecerat Colotes Phidiæ diſcipulus, & in faciendo Ioue Olympio adiutor. Quid? quod in confeſſo perinde eſt, Bularchi pictoris tabulam, in qua erat Magnetum prælium, à Cãdaule rege Lydiæ Heraclidarum nouiſſimo, qui & Myrſilus uocitatus eſt, repẽſam auro. Tanta iam dignatio picturæ erat. Id circa ætatem Romuli acciderit neceſſe eſt, duo enim deuiceſima olympiade interijt Candaules, aut (ut quidam tradunt) eodem anno quo Romulus, niſi fallor, manifeſta iam tum claritate artis atque abſolutione. Quod ſi recipi neceſſe eſt, ſimul apparet multo uetuſtiora principia eſſe, eóſque qui monochromatis pinxerint, quorum ætas non traditur aliquanto antè fuiſſe, Hygiænontem, Dinian, Charman, & qui primus in pictura marem fœminamq́; diſcreuit, Eumarum Athenienſem figuras omnes imitari auſum, quique inuenta eius excoluerit, Cimonem Cleoneũ. Hic catagrapha inuenit, hoc eſt obliquas imagines, & uarie formare uultus, reſpicientes, ſuſpicientéſue & deſpicientes. Articulis etiam membra diſtinxit. Venas protulit, prætéreaque in ueſte & rugas & ſinus inuenit. Panæus quidem frater Phidiæ, etiam prælium Athenienſium aduerſus Perſas apud Marathonem factum pinxit. Adeo iam colorum uſus percrebuerat, adeóq; ars perfecta erat, ut in eo prælio iconicos duces pinxiſſe tradatur, Athenienſium, Milciadem, Callimachum, Cynegyrum, Barbarorum Darium, Tiſſaphernem.

Primum picturæ certamen, & qui primi penicillo pinxerũt. Cap. IX

QVinimo certamen picturæ etiam florente eo inſtitutum eſt Corinthi ac Delphis: primusq́; omnium certauit cum Timagora Chalcidenſe, ſuperatusq́; eſt ab eo Pythis, quod & ipſius Timagoræ carmine uetuſto apparet, chronicorum errore non dubio. Alij quoq; poſt hos clari fuere ante nonageſimã olympiadẽ, ſicut Polygnotus Thaſius, qui primus mulieres lucida ueſte pinxit, capita earum mitris uerſicoloribus operuit, plurimumq́; picturæ primus cõtulit. Siquidem inſtituit os adaperire, dentes oſtẽdere, uultũ ab antiquo rigore uariare. Huius eſt tabula in porticu Pompeij, quæ ante curiam eius fuerat, in qua dubitatur, aſcendẽtem cum clypeo pinxerit, an deſcendentem. Hic Delphis ædem pinxit. Hic & Athenis porticum quæ Pœcile uocatur, gratuito, cum partem eius Mycon mercede pingeret, unde maior huic autoritas. Siquidem Amphictyones, quod eſt publi-

cum

eum Græciæ cõcilium, hoſpitia ei gratuita decreuere. Fuit & alius Mycon, qui minoris cognomine diſtinguitur, cuius filia Timarete & ipſa pinxit. Nonageſima autem olympiade fuere Aglaophon, Cephiſodorus, Phrylus, Euenor pater Paraſij & præceptor maximi pictoris, de quo ſuis annis dicemus: omnes iam illuſtres, non tamen in quibus hærere expoſitio debeat, feſtinans ad lumina artis, in quibus primus refulſit Apollodorus Athenienſis nonageſimatertia olympiade. Hic primus ſpecies exprimere inſtituit, primusq́ gloriã penicillo iure cõtulit. Eius eſt ſacerdos adorans, & Aiax fulmine incẽſus, qui Pergami ſpectatur hodie: Neq; ante eum tabula ullius oſtenditur, quæ teneat oculos. Ab hoc artis fores apertas Zeuxis Heracleotes intrauit, olympiadis nonageſimæquintæ anno quarto, audentemq́ iam aliquid penicillum (de hoc enim adhuc loquimur) ad magnam gloriam perduxit, à quibuſdã falſo in octogeſimanona olympiade poſitus, cum fuiſſe neceſſe eſt Demophilum Himeræum, & Neſeam Thaſium, quoniã utrius eorum diſcipulus fuerit ambigitur. In eum Apollodorus ſupradictus uerſus fecit, artẽ ipſis ablatam Zeuxin ferre ſecum. Opes quoq; tantas acquiſiuit, ut in oſtentatione earum, Olympiæ aureis literis in palliorum teſſeris intextũ nomen ſuũ oſtentarit. Poſtea donare opera ſua inſtituit, quod ea nullo ſatis digno pretio permutari poſſe diceret, ſicuti Alcmenã Agrigẽtinis, Pana Archelao. Fecit & Penelopẽ, in qua pinxiſſe mores uidetur, & athletã. Adeoq; ſibi in illo placuit, ut uerſum ſubſcriberet, celebrem ex eo, inuiſurũ aliquẽ facilius quàm imitaturũ. Magnificus eſt Iupiter eius in throno aſtãtibus dijs: Et Hercules infãs dracones ſtrangulans, Alcmena matre corãm pauente & Amphitryone. Deprehẽditur tamen Zeuxis grandior in capitibus articuliſq́: alioquin tantus diligentia, ut Agrigentinis facturus tabulã, quam in tẽplo Iunonis Laciniæ publice dicarent, inſpexerit uirgines eorũ nudas, & quinq; elegerit, ut quod in quaq; laudatiſſimũ eſſet, pictura redderet. Pinxit & monochromata ex albo. Æquales eius & æmuli fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Paraſius.

De auibus per picturam deceptis, & quid difficillimũ in pictura. Cap. x

DEſcendiſſe hic cum Zeuxide in certamen traditur. Et cùm ille detuliſſet uuas pictas tanto ſucceſſu, ut in ſcenam aues aduolarent, ipſe detuliſſe linteum pictum traditur, ita ueritate repræſentata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo oſtendi picturam, atq; intellecto errore concederet palmam ingenuo pudore, quoniam ipſe aues feſelliſſet, Paraſius autem ſe artificem. Fertur & poſtea Zeuxis pinxiſſe puerum uuas ferentem, ad quas cum aduolarent aues, eadem ingenuitate proceſſit iratus operi, & dixit, uuas melius pinxi quàm puerum. Nam ſi & hoc cõſummaſſem, aues timere debuerant. Fecit & figlina opera, quæ ſola in Ambracia relicta ſunt, cum inde muſas Fuluius Nobilior Romã transferret. Zeuxidis manu Romæ Helena eſt in Philippi porticibus: Et in Concordiæ delubro Marſyas religatus. Paraſius Epheſi natus, & ipſe multa conſtituit. Primus ſymmetriam picturæ dedit, primus argutias uultus, elegantiam capilli, uenuſtatem oris, cõfeſſione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Hæc eſt in pictura ſumma ſubtilitas, Corpora enim pingere & media rerum, eſt quidem magni operis, ſed in quo multi gloriam tulerint. Extrema corporum facere, & deſinentis picturæ modum includere, rarum in ſucceſſu artis inuenitur. Ambire enim debet ſe extremitas ipſa, & ſic deſinere, ut promittat alia poſt ſe, oſtendatq́ etiam quæ occultat. Hanc ei gloriam conceſſere Antigonus & Xenocrates, qui de pictura ſcripſere, prædicantes quoq; non ſolum confitentes. Alia multa graphidis ueſtigia extant in tabulis ac membranis eius, ex quibus proficere dicuntur artifices. Minor tamen uidetur ſibi comparatus in medijs corporibus exprimendis. Pinxit & dæmonem Athenienſium, argumento quoq; ingenioſo. Volebat namq; uarium, iracundum, iniuſtum, inconſtantem: eundem exorabilem, clementem, miſericordem, excelſum, glorioſum, humilem, ferocẽ, fugacemq́, & omnia pariter oſtendere. Idem pinxit & Theſea qui Romæ in Capitolio fuit: & Nauarchum thoracatũ. Et in una tabula quæ eſt Rhodi, Meleagrũ, Herculẽ, Perſea. Hæc ibi ter fulmine ambuſta, neq;

obliterata, hoc ipſo miraculum auget. Pinxit & Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps: atq; ut autor eſt Decius Eculeo L X. ſeſtertijs æſtimatã, cubiculo ſuo induſit. Pinxit & Creſſam nutricem, infantemq́; in manibus eius. Et Philiſcum & Liberum patrem aſtante Virtute: & pueros duos, in quibus ſpectatur ſecuritas & ſimplicitas ætatis: Item ſacerdotem, aſtante puero cum acerra & corona. Sunt & duæ picturæ eius nobiliſſimæ, Hoplitides: alter in certamine ita decurrens, ut ſudare uideatur: alter arma deponens, ut anhelare ſentiatur. Laudâtur & Æneas Caſtorq́; ac Pollux in eadem tabula: Item Telephus, Achilles, Agamemnon, Vlixes. Fœcundus artifex, ſed quo nemo inſolentius & arrogantius ſit uſus gloria artis. Nãq; & cognomina uſurpauit Abrodiætum ſe appellando alijsq́; uerbis principem artis, & eam ab ſe conſummatam. Super omnia Apollinis ſe radice ortum: & Herculem, qui Lyndi eſt, talem à ſe pictum, qualem ſæpe in quiete uidiſſet. Ergo magnis ſuffragijs ſuperatus à Timanthe Sami in Aiace armorumque iudicio, herois nomine ſe moleſte ferre dicebat, quod iterum ab indigno uictus eſſet. Pinxit & minoribus tabellis libidines, eo genere petulantis ioci ſe reficiens. Nam Timanthi uel plurimum affuit ingenij. Eius enim eſt Iphigenia, oratorum laudibus celebrata, qua ſtante ad aras peritura, cum mœſtos pinxiſſet omnes, præcipue patruũ, cum triſtitiæ omnem imaginem conſumpſiſſet, patris ipſius uultum uelauit, quem digne non poterat oſtendere. Sunt & alia ingenij eius exemplaria, ueluti Cyclops dormiens in paruula tabula. Cuius & ſic magnitudinem exprimere cupiẽs, pinxit iuxtà Satyros, thyrſo pollicem eius metientes: atq; in omnibus eius operibus intelligitur plus ſemper quàm pingitur, & cum ars ſumma ſit, ingeniũ tamen ultra artẽ eſt. Pinxit & Heroa abſolutiſſimi operis, artẽ ipſã cõplexus uiros pingẽdi, quod opus nũc Romæ in templo Pacis eſt. Euxenidas hac ætate docuit Ariſtidẽ præclarum artificẽ, Eupompus Pamphilũ Apellis præceptorẽ. Eſt Eupompi uictor certamine gymnico palmam tenẽs. Ipſius autoritas tanta fuit, ut diuiſerit picturam in genera tria, quæ ante eum duo fuere, Helladicũ & quod Aſiaticũ appellabant. Propter hunc qui erat Sicyonius, diuiſo Helladico tria facta ſunt, Ionicum, Sicyonium, Atticum. Pamphili pictura eſt cognatio, & præliũ ad Phliuntẽ, & uictoria Athenienſiũ. Item Vlixes in rate. Ipſe Macedo natione, ſed primus in pictura, omnibus literis eruditus, præcipue arithmetice & geometrice, ſine quibus negabat artem perfici poſſe: docuit neminem [*aliâs annuis talentis*] minoris talento annis decẽ, quã mercedẽ & Apelles & Melathius ei dedere. Et huius autoritate effectũ eſt Sicyone primum, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia graphicen, hoc eſt picturã, in buxo docerent, reciperetur q́; ars ea in primũ gradum liberaliũ. Semper quidẽ honos ei fuit, ut ingenui eã exercerẽt, mox ut honeſti, perpetuo interdicto, ne ſeruitia docerent. Ideo neq; in hac neq; in toreutice, ullius q ſeruierit opera celebrãtur. Clari etiã cẽteſima ſeptima olympiade extitere, Echion & Therimachus. Echionis ſunt nobiles picturæ Liber pater, item tragœdia & comœdia, Semiramis ex ancilla adipiſcens regnũ, anus lãpadas præferens, & noua nupta uerecundia notabilis. Verum omnes prius genitos futurosq́; poſtea ſuperauit Apelles, eouſq; olympiade centeſima XII. in pictura proucctus, ut plura ſolus propè q̃ cæteri omnes contulerit, uoluminibus etiã æditis quæ doctrinã eam continent. Præcipua eius in arte uenuſtas fuit, cũ eadẽ ætate maximi pictores eſſent, quorũ opera cũ admiraretur, collaudatis omnibus, deeſſe ijs unã illam Venerem dicebat, quã Græci charita uocant, cætera omnia contigiſſe, ſed hac ſoli ſibi neminem parem. Et aliã gloriam uſurpauit, cũ Protogenis opus immẽſi laboris ac curæ ſupra modũ anxiæ miraretur. Dixit enim omnia ſibi cũ illo paria eſſe, aut illi meliora, ſed uno ſe præſtare, quod manũ ille de tabula neſciret tollere, memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligientiã. Fuit autẽ nõ minoris ſimplicitatis q̃ artis. Nã cedebat Amphioni de diſpoſitione, Aſclepiodoro de menſuris, hoc eſt, quanto quid à quo diſtare deberet. Scitum eſt, inter Prótogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi uiuebat, quò cum Apelles adnauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantum ſibi cogniti, continuo officinã petijt.

Aberat

Aberat ipſe,ſed tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatã picturæ, anus una cuſtodiebat. Hæc Protogenem foris eſſe reſpondit,interrogauitq́ à quo quæſitum diceret: Ab hoc,inquit Apelles: arreptoq́ penicul lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. Reuerſo Protogeni quæ geſta erant anus indicauit. Ferunt artificẽ protinus cõtemplatum ſubtilitatem,dixiſſe Apellem uenisſe: non enim cadere in alium tam abſolutum opus. Ipſum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipſa illa duxiſſe,præcepiſſeq́ abeuntem ſi rediſſet ille ,oſtenderet, adijceretq́ hunc eſſe quem quæreret,atq; ita euenit. Reuertitur enim Apelles,ſed uinci erubeſcens ,tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum. At Protogenes uictum ſe cõfeſſus in portum deuolauit,hoſpitem quærens . Placuitque ſic eam tabulam poſteris tradi,omnium quidem , ſed artificum præcipuo miraculo. Conſumptam eam conſtat priore incendio domus Cæſaris in palatio , auide antè à nobis ſpectatam , ſpatioſiore amplitudine nihil aliud cõtinentem quàm lineas uiſum effugientes, inter egregia multorum opera inani ſimilem, & eo ipſo allicientem,omniq́ opere nobiliorem. Apelli fuit alioquin perpetua conſuetudo,nunquàm tam occupatam diem agendi,ut non lineam ducendo exerceret artem , quod ab eo in prouerbium uenit. Idem perfecta opera proponebat in pergula trãſeuntibus,atq; poſt ipſam tabulam latens,uitia quæ notarentur auſcultabat,uulgũ diligentiorẽ iudicem quàm ſe præferens. Feruntq́ à ſutore reprehẽſum,quod in crepidis iuna intus pauciores feciſſet anſas, eodem poſtero die ſuperbo emendatione priſtinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatum proſpexiſſe , denunciantem ne ſupra crepidam ſutor iudicaret: quod & ipſum in prouerbium uenit. Fuit enim & comitas illi, propter quam gratior Alexandro Magno erat, frequẽter in officinam uentitanti:nam ut diximus, ab alio pingi ſe uetuit edicto . Sed & in officina imperite multa diſſerenti ſilentiũ comiter ſuadebat , rideri eum dicens à pueris qui colores tererent. Tantum erat autoritati iuris in regem, alioquin iracundum:quanquam Alexander ei honorem clariſſimo præbuit exemplo . Nanq; cum dilectam ſibi ex pallacis ſuis præcipue nomine Campaſpen nudã pingi ob admiratiõnẽ formæ ab Apelle iuſſiſſet,eumq́ tum pari captum amore ſenſiſſet,dono dedit eam. Magnus animo, maior imperio ſui,nec minor hoc facto quàm uictoria aliqua . Quippe ſe uicit,nec thorũ tantum ſuum,ſed etiam affectum donauit artifici:ne dilectæ quidem reſpectu motus,ut quæ modo regis fuiſſet,modo pictoris eſſet. Sunt qui Venerẽ Anadyomenen illo pictã exemplari putant. Apelles & in æmulis benignus,Protogeni dignationem primus Rhodi conſtituit. Sordebat ille ſuis,ut plerunq; domeſtica: percontantiq́ quãti licitaretur opera effecta,paruum neſcio quid dixerat:at ille quinquagenis talentis popoſcit,famamq́ diſperſit ſe emere,ut pro ſuis uenderet. Ea res concitauit Rhodios ad intelligendũ artificẽ , nec niſi augẽtibus pretiũ ceſſit. Imagines adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit , ut incredibile dictu Apion grãmaticus ſcriptum reliquerit,quendã ex facie hominũ addiuinantẽ (quos metopoſcopos uocant) ex ijs dixiſſe aut futuræ mortis annos aut præteritæ. Non fuerat ei gratia in comitatu Alexandri cum Ptolemæo ,quo regnante Alexandriã ui tẽpeſtatis expulſus, ſubornato fraude æmulorũ plano regio inuitatus,ad regis cœnam uenit. Indignãtiq́ Ptolemæo,& uocatores ſuos oſtendẽti,ut diceret à quo eorũ inuitatus eſſet,arrepto carbone extincto è foculo,imaginẽ in pariete delineauit,agnoſcente uultũ plani rege ex inchoato protinus. Pinxit & Antigoni regis imaginem altero lumine orbam,primus excogitata ratione uitia condendi : obliquam nanq; fecit, ut quod corpori deerat,picturæ potius deeſſe uideretur:tantumq́ ea in parte è facie oſtendit,quam totam poterat oſtendere. Sunt inter opera eius & expirantiũ imagines. Quæ antẽ nobiliſſima ſint,nõ eſt facile dictu. Venerem exeuntem è mari diuus Auguſtus dicauit in delubro patris Cæſaris,quæ Anadyomene uocatur,uerſibus Græcis tali opere,dum laudat , uicto,ſed illuſtrato. Huius inferiorem partem corruptam qui reficeret,non potuit reperiri. Verum ipſa iniuria ceſſit in gloriam artificis. Conſenuit hæc tabula carie : aliamq; pro ea Nero principatu ſubſtituit ſuo

Dorothei manu. Apelles inchoauerat aliã Venerem Cois, ſuperaturus etiam ſuam illam priorem. Inuidit mors peracta parte, nec qui ſuccederet operi ad præſcripta lineamenta inuentus eſt. Pinxit & Alexandrum Magnum, fulmen tenentem in templo Epheſiæ Dianæ xx. talentis auri. Digiti eminere uidẽtur, & fulmen extra tabulã eſſe. Sed legentes meminerint, omnia ea conſtare quatuor coloribus. Immane tabulæ pretium accepit aureos menſura, non numero. Pinxit & Megabyzi ſacerdotis Dianæ Epheſiæ pompam, Clytum equo ad bellum feſtinantem, & ei galeam poſcenti armigerum porrigentem, Alexandrum & Philippum quoties pinxerit, enumerare ſuperuacuum eſt. Mirãtur eius Abronem Samĳ, & Menandrum regem Cariæ Rhodĳ. Item Ancæum: Alexandriæ Gorgoſthenem tragœdum: Romæ Caſtorem & Pollucẽ cum uictoria & Alexandro Magno. Item belli imaginem, reſtrictis à tergo manibus, Alexandro in curru triumphante: Quas utraſque tabulas diuus Auguſtus in fori ſui partibus celeberrimis dicauerat ſimplicitate moderata. Diuus Claudius pluris exiſtimauit, in utriſq; exciſa facie Alexandri diui Auguſti imaginem ſubdere. Eiuſdem arbitrãtur manu eſſe & in Antoniæ templo Herculem auerſum, ut (quod eſt difficillimum) faciem eius oſtendat uerius pictura ꝙ promittat. Pinxit & heroa nudum, eaq; pictura naturam ipſam prouocauit. Eſt & equus eius, ſiue fuit, pictus in certamine, quod iudicium ad mutas quadrupedes prouocauit ab hominibus: Nanq; ambitu æmulos præualere ſentiens, ſingulorum picturas inductis equis oſtendit: Apellis tantum equo adhinniuere, idq; poſtea ſemper illius experimentum artis oſtentatur. Fecit & Neoptolemum ex equo aduerſus Perſas, Archelaum cum uxore & filia, Antigonum thoracatum cum equo incedentem. Peritiores artis præferunt omnibus eius operibus eundem regem ſedentem in equo: Dianam ſacrificãtium uirginum choro mixtam, quibus uiciſſe Homeri uerſus uidet̃ idipſum deſcribẽtis. Pinxit & quæ pingi nõ poſſunt, tonitrua, fulgetra, fulguraq;: Bronten, Aſtrapen, Ceraunobolon appellant. Inuenta eius & cæteris profuere in arte. Vnum imitari nemo potuit, quod abſoluta opera atramento illinebat ita tenui, ut idipſum repercuſſu claritates colorum excitaret, cuſtodiretq; à puluere & ſordibus, ad manũ intuenti demũ appareret. Sed & tum ratione magna, ne colorum claritas oculorũ aciem offenderet, ueluti per lapidẽ ſpecularem intuẽtibus è longinquo: & eadem res nimis floridis coloribus auſteritatem occulte daret. Æqualis eius fuit Ariſtides Thebanus: Is omnium primus animum pinxit, & ſenſus omnes expreſſit, quos uocant Græci ethe: Item perturbationes, durior paulo in coloribus. Huius pictura eſt, oppido capto ad matris moriẽtis ex uulnere mammam adrepẽs infans: intelligiturq; ſentire mater, & timere ne emortuo lacte ſanguinẽ infans lambat: Quam tabulam Alexander Magnus tranſtulerat Pellam in patriam ſuam. Idem pinxit prælium cum Perſis, c. homines ea tabula complexus, pactusq; in ſingulos mnas denas à tyranno Elatenſium Mnaſone. Pinxit & currentes quadrigas, & ſupplicantem pene cum uoce. Et uenatores cũ captura. Et Leontionem pictorem. Et Anapauomenen propter fratris amorem morientem. Item Liberũ patrẽ & Ariadnen, ſpectatos Romæ in æde Cereris: Tragœdum & puerũ, in Apollinis, cuius tabulæ gratia interĳt pictoris inſcitia, cui tergendam eã mandauerat M. Iunius prætor ſub die ludorũ Apollinariũ. Spectata eſt & in æde Fidei in Capitolio imago ſenis cum lyra puerũ docentis. Pinxit & ægrum ſine fine laudatum. Qua in arte tantũ ualuit, ut Attalus rex unam tabulam eius c. talentis emiſſe tradatur. Simul ut dictũ eſt, & Protogenes floruit, patria ei Caunus, gentis Rhodĳs ſubiectæ. Summa eius paupertas initio, artisq; ſumma intentio, & ideo minor fertilitas. Quis eum docuerit, non putant conſtare. Quidam & naues pinxiſſe uſq; ad annum L. argumentum eſſe, quod cum Athenis celeberrimo loco Mineruæ delubro propylæon pingeret, ubi fecit nobilem Paralum & Hemionida, quam quidam Nauſicam uocant, adiecerit paruulas naues lõgas in ĳs, quæ pictores parerga appellant, ut appareret à quibus initĳs ad arcem oſtentationis opera ſua perueniſſent. Palmam habet tabularum eius Ialyſus, qui eſt Romæ, dicatus in templo

plo Pacis: quem cum pingeret, traditur madidis lupinis uixiſſe, qnoniam ſimnl famem ſuſtineret & ſitim, ne ſenſus nimia dulcedine obſtrueret. Huic picturæ quater colorem induxit ſubſidio iniuriæ & uetuſtatis, ut decedente ſuperiore inferior ſuccederet. Eſt in ea canis mire factus, ut quem pariter caſus & ars pinxerit. Non iudicabat ſe exprimere in eo ſpumam anhelantis poſſe, cum in reliqua omni parte (quod difficillimum erat) ſibi ipſe ſatis feciſſet. Diſplicebat autem ars ipſa, nec minui poterat, & uidebatur nimia ac longius à ueritate diſcedere, ſpumaq́ illa pingi non ex ore naſci, anxio animi cruciatu, cũ in pictura uerum eſſe non uerìſimile uellet, abſterſerat ſæpius mutaueratq́ penicillum, nullo modo ſibi approbans. Poſtremo iratus arti quod intelligeretur, ſpongiam eam impegit inuiſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores, qualiter cura optauerat, fecitq́ in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo ſimilis & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſimiliter ſpongia impacta ſecutus dicitur, cum pingeret popyzonta retinentem equum. Canem ita Protogenes monſtrauit & fortuna. Propter hunc Ialyſum, ne cremaret tabulas Demetrius rex, cum ab ea parte ſola poſſet Rhodum capere, non incendit, parcentemq́ picturæ fugit occaſio uictoriæ. Erat tunc Protogenes in ſuburbano hortulo ſuo, hoc eſt Demetrij caſtris. Neq́ interpellatus prælijs inchoata opera intermiſit omnino, ſed accitus à rege interrogatusq́, qua fiducia extra muros ageret, reſpondit, ſcire ſe illi cum Rhodijs bellum eſſe, non cum artibus. Diſpoſuit ergo rex in tutelam eius ſtationes, gaudẽs, quod poſſet manus ſeruare quibus iam pepercerat: & ne ſæpius auocaret, ultro ad eũ uenit hoſtis. Relictisq́ uictoriæ ſuæ notis, inter arma & murorum ictus ſpectauit artificem. Sequiturq́ tabulam eius tẽporis hæc fama, qnod eam Protogenes ſub gladio pinxerit. Satyrus hic eſt, quem Anapauomenon uocant, ne qnid deſit temporis eius ſecuritati, tibias tenens. Fecit & Cydippen, Tlepolemum, Cyliſcum tragœdiarum ſcriptorem meditantem, & athletam & Antigonum regem, & imaginem matris Ariſtotelis philoſophi: qui ei etiam ſuadebat, ut Alexandri Magni opera pingeret, propter æternitatem rerum. Impetus animi & quædam artis libido in hæc potius eum tulere. Nouiſſime pinxit Alexandrum ac Pana. Fecit & ſigna ex ære, ut diximus. Eadem ætate fuit Aſclepiodorus, quem in ſymmetria mirabatur Apelles. Huic Mnaſon tyrãnus pro duodecim dijs dedit in ſingulos mnas trecenas: Idemq́ Theomneſto in ſingulos heroas mnas centenas. His annumerari debet Nicomachus, Ariſtodemi filius ac diſcipulus. Pinxit hic raptum Proſerpinæ: quæ tabula fuit in Capitolio in Mineruæ delubro ſupra ædiculam Iuuentutis. Et in eodem Capitolio alia quam Plancus imperator poſuerat, uictoria, quadrigam in ſublime rapiens. Hic primus Vlixi addidit pileum. Pinxit & Apollinem & Dianam, deûmq́ matrem in leone ſedentem: item nobiles Bacchas arreptantibus Satyris, Scyllámque quæ nunc eſt Romæ in templo Pacis. Nec fuit alius in ea arte uelocior. Tradunt nanque conduxiſſe pingendum ab Ariſtrato Sicyoniorum tyranno quod is faciebat Teleſti poëtæ monumentum, præfinito die intra quem perageretur, nec multo ante ueniſſe, accenſo in pœnam tyranno, paucisq́ diebus abſoluiſſe celeritate & arte mira. Diſcipulos habuit Ariſtidem fratrem, & Ariſtodem filium, & Philoxenum Eretrium, cuius tabula nullis poſtferenda Caſſandro regi picta, cõtinuit Alexandri prælium cum Dario. Idem pinxit & Laſciuiam, in qua tres Sileni comeſſantur. Hic celeritatem præceptoris ſecutus, breuiores etiamnum quaſdam picturæ uias & compendiarias inuenit. Annumeratur his & Nicophanes elegans & concinnus, ita ut uetuſta opera pingeret propter æternitatem rerũ, impetuoſi animi, & cui pauci cõparentur. Cothurnns ei & grauitas artis. Multum à Zeuxide & Apelle abeſt Apellis diſcipulus Perſeus, ad quẽ de hac arte ſcripſit, qui huius fuit ætatis. Ariſtidis Thebani diſcipuli fuerunt & filij, Niceros & Ariſtippus, cuius eſt Satyrus cum ſcypho coronatus. Diſcipuli eius fuerunt Antorides & Euphranor, de quibus mox dicemus. Nanque ſubtexi par eſt minoris picturæ celebres in penicillo, è quibus fuit Pyreicus arte paucis poſtferendus. Propoſito neſcio an deſtruxerit ſe, quoniam humilia quidem ſecutus, hu

militatis

militatis tamen ſummam adeptus eſt gloriam. Tonſtrinas ſutrinasq́ pinxit, & aſellos & obſonia ac ſimilia, ob hoc cognominatus Rhyparographos, in ijs conſummatæ uoluptatis. Quippe eæ pluris uenicre quàm maximæ multorũ. E diuerſo meniana, inquit Varro, omnia operiebat Serapionis tabula ſub ueteribus. Hic ſcenas optime pinxit, ſed hominẽ pingere non potuit. Contrà Dionyſius nihil aliud quàm homines pinxit, ob hoc Antropographus cognominatus. Parua & Callides fecit. Item Calaces comicis tabellis. Vtraq; Antiphilus. Nam & Heſionam nobilem pinxit, & Alexandrum ac Philippum cum Minerua, qui ſunt in ſchola in Octauiæ porticibus: & in Philippi Liberũ patrẽ, Alexandrum puerũ, Hippolytũ tauro emiſſo expaueſcentẽ: In Pompeia uero Cadmum & Europem. Idem iocoſo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit. Vnde hoc genus picturæ gryllus uocatur. Ipſe in Ægypto natus didicit à Cteſidemo. Decet nõ ſileri & Ardeatis templi pictorem, præſertim ciuitate donatum ibi & carmine, quod eſt in ipſa pictura his uerſibus.

Dignis digna loca picturis condecorauit,
Reginæ Iunonis ſupremæ coniugis templum,
Marcus Ludius Elotas Ætolia oriundus,
Quem nũc & poſt ſemper ob artem hanc Ardea laudat.

Ea ſunt ſcripta antiquis literis Latinis. Non fraudando & Ludio diui Auguſti ætate, qui primus inſtituit amœniſſimam parietũ picturam, uillas, & porticus, ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piſcinas, euripos, amnes, littora, qualia quis optarat, uarias ibi obambulantium ſpecies, aut nauigantium, terraq́ue uillas adeuntium aſellis aut uehiculis. Iam piſcantes, aucupantesq́, aut uenantes, aut etiã uindemiantes. Sunt in eius exemplaribus nobiles paluſtri acceſſu uillæ, ſuccollantium ſpecie mulieres labentes trepidæq́ feruntur: plurimæ præterea tales argutiæ, facetiſſimi ſales. Idemq́ ſubdialibus maritimas urbes pingere inſtituit, blandiſſimo aſpectu minimoq́ impendio. Sed nulla gloria artificũ eſt, niſi eorum qui tabulas pinxere, eoq́ uenerabilior apparet antiquitas. Nõ enim parietes excolebant dominis tãtũ, nec domos uno in loco manſuras, quæ ex incẽdijs rapi nõ poſſent. Caſula Protogenes cõtentus erat in hortulo ſuo. Nulla in Apellis tectorijs pictura erat. Nondum libebat parietes totos pingere. Omnis eorum ars urbibus excubabat, pictorq́ res cõmunis terrarum erat. Fuit & Arellius Romæ celeber, paulo ante diuum Auguſtum, niſi flagitio inſigni corrupiſſet artem, ſemper alicuius amore fœminæ flagrans, & ob id deas pingens, ſed dilectarum imagine. Itaq; in pictura eius ſcorta numerabantur. Fuit & nuper grauis ac ſeuerus, idemq́ floridus, humilis rei pictor Amulius. Huius erat Mineruа ſpectantem aſpectans quacunq; aſpiceretur. Paucis dici horis pingebat, id quoq; cum grauitate, quod ſemper togatus quanq́ in machinis. Carcer eius artis domus aurea fuit, & ideo non extant exempla alia magnopere. Poſt eum fuere in autoritate Cornelius Pinus & Actius Priſcus, qui Honoris & Virtutis ædes imperatori Veſpaſiano Auguſto reſtituenti pinxerunt: ſed Priſcus antiquis ſimilior.

De auium cantu compeſcendo, & quis encauſto & penicillo primus lacunaria & cameras pinxerit, ſparſimq́ precia mirabilia picturarum. Cap. xi

NOn eſt omittenda in picturæ mentione celebris circa Lepidum fabula. Siquidem in triumuiratu quodam loco deductus à magiſtratibus in nemoroſum hoſpitium, minaciter cum ijs poſtero die expoſtulauit, ſomnum ademptum ſibi uolucrum cõcentu. At illi draconem in longiſſima membrana depictum circumdedere loco. Eoq́ terrore aues tũc ſiluiſſe narrãtur, & poſtea cognitum eſt ita poſſe compeſci. Ceris pingere ac picturam inurere quis primus excogitauerit, non conſtat. Quidã Ariſtidis inuẽtum putant, poſtea conſummatum à Praxitele. Sed aliquanto uetuſtiores encauſticæ picturæ extitere, ut Polygnoti & Nicanoris & Archeſilai Pariorum. Lyſippus quoq; Æginæ picturæ ſuæ inſcripſit encauſen, quod profecto non feciſſet, niſi encauſtica inuẽta. Pamphilus quoq; Apellis præceptor non pinxiſſe tãtum encauſtica, ſed etiã docuiſſe traditur Pauſiam Sicyonium

primum

primũ in hoc genere nobilem: Brietis filius hic fuit, eiuſdẽq́ue primo diſcipulus. Pinxit & ipſe penicillo parietes Thebis cũ reficerentur, quondam à Polygnoto picti, multumq́; cõparatione ſuperatus exiſtimabatur, quoniã nõ ſuo genere certaſſet. Idem & lacunaria primus pingere inſtituit, nec cameras ante eũ taliter adornari mos fuit. Paruas pingebat tabellas, maximeq́; pueros: hoc æmuli eũ interpretabantur facere, quoniã tarda picturæ ratio eſſet illa. Quamobrẽ arti daturus & celeritatis famam, abſoluit uno die tabellã, quæ uocata eſt hemereſios, puero picto. Amauit in iuuẽta Glycerã municipẽ ſuã, inuentricẽ coronarũ, certãdoq́; imitatione eius, ad numeroſiſſimã florum uarietatẽ perduxit artẽ illam: poſtremo pinxit illã ſedentẽ cũ corona: quæ è nobiliſſimis eius tabula appellata eſt ſtephanoplocos, ab alijs ſtephanopolis, quoniã Glycera uenditando coronas ſuſtentauerat paupertatem. Huius tabulæ exẽplar, quod apographon uocant, L. Lucullus duobus talentis emit à Dionyſio Athenis. Pauſias aũt fecit & grandes tabulas, ſicut ſpectatã in Pompeij porticibus boũ immolationẽ. Eam enim picturã primus inuenit, quã poſtea imitati ſunt multi, æquauit autem nemo. Ante omnia cum longitudinem bouis oſtendere uellet, aduerſum eum pinxit, nõ tranſuerſum, unde & abunde intelligitur amplitudo. Dein cũ omnes, quæ uolunt eminentia uideri, candicantia faciãt, coloremq́; cõdiant nigro: hic totum bouem atri coloris fecit, ũbræq́; corpus ex ipſa dedit, magna prorſus arte in æquo extantia oſtendens, & in cõfracto ſolida omnia. Sicyone & hic uitam egit, diuq́; fuit illa patria picturæ. Tabulas enim omnes ex publico propter æs alienũ ciuitatis addictas, Scauri ædilitas Romam tranſtulit. Poſt eum eminuit lõge ante omnes Euphranor Iſthmius, olympiade C IIII. idem qui inter fictores dictus eſt à nobis. Fecit & coloſſos & marmora ac ſcyphos ſcalpſit: docilis ac laborioſus ante omnes, & in quocunque genere excellens ac ſibi æqualis. Hic primus uidetur expreſſiſſe dignitates heroum, & uſurpaſſe ſymmetriam. Sed fuit uniuerſitate corporum exilior, capitibus articuliſq́; grandior. Volumina quoque compoſuit de ſymmetria & coloribus. Opera eius ſunt, equeſtre prælium, XII. dij. Theſeus, in quo dixit eundem apud Paraſium roſa paſtum eſſe, ſuum uero carne. Nobiles eius tabulæ Epheſi, Vlixes ſimulata ueſania bouem cũ equo iungẽs, & palliati cogitantes, dux gladium condens. Eodem tempore fuit & Cydias, cuius tabulã Argonautas H-S CXLIIII Hortenſius orator mercatus eſt, eiq́; ædem fecit in Tuſculano ſuo. Euphranoris autem diſcipulus fuit Antidotus. Huius eſt clypeo dimicans & luctator, tibicenq́; inter pauca laudatus. Ipſe diligentior quàm numeroſior, & in coloribus ſeuerus, maxime inclaruit diſcipulo Nicea Athenienſi, qui diligentiſſime mulieres pinxit. Lumen & umbras cuſtodiuit, atq; ut eminerẽt è tabulis picturæ maxime curauit. Opera eius, Nemea aduecta ex Aſia Romã à Syllano, quam in curia diximus poſitam: Item Liber pater in æde Cõcordiæ: Hyacinthus, quẽ Cæſar Auguſtus delectatus eo ſecũ deportauit Alexandria capta, & ob id Tiberius Cæſar in templo eius dicauit hanc tabulã: & Diana. Epheſi uero eſt Megabyzi ſacerdotis Epheſiæ Dianæ ſepulchrum, Athenis necromantia Homeri. Hanc uẽdere noluit Attalo regi talentis LX. potius q́; patriæ ſuæ donauit, abundans opibus. Fecit & grandes picturas, in quibus ſunt Calypſo & Io, & Andromeda, Alexander quoque in Pompeij porticibus præcellens, & Calypſo ſedens. Huic quidem aſcribuntur quadrupedes. Proſperrime canes expreſſit. Hic eſt Nicias, de quo dicebat Praxiteles interrogatus quæ maxime opera ſua probaret in marmoribus, quibus Nicias manum admouiſſet, tantum circumlitioni eius tribuebat. Non ſatis diſcernitur alium eodem nomine, an hũc eundem quidam faciunt olympiade centeſima XII. Niciæ comparatur, & aliquanto præfertur Athenion Maronites Glaucionis Corinthij diſcipulus, & auſterior colore, & in auſteritate iucũdior, ut in ipſa pictura eruditio eluceat. Pinxit in templo Eleuſine Phylarchum, Athenis frequentiam quam uocauere polygynæcon. Item Achillẽ uirginis habitu occultatum Vlixe deprehendente. Et in una tabula, quaq́; maxime inclaruit, agaſonem cum equo. Quod niſi in iuuenta obijſſet, nemo ei compararetur. Eſt nomen & Heraclidi Ma-

cedoni. Initio naues pinxit: captoq; rege Perſeo Athenas commigrauit, ubi eodem tempore erat Metrodorus pictor idemq; philoſophus, magnæ in utraque ſcientia autoritatis. Itaque cum L. Paulus deuicto Perſeo petiſſet ab Athenienſibus ut ſibi quàm probatiſſimum philoſophum mitterent ad erudiendos liberos, itémque pictorem ad triumphum excolendum, Athenienſes Metrodorum elegerunt, profeſſi eundem in utroque deſiderio præſtantiſſimum; quod edicto quoq; Paulus indicauit. Timomachus Byzantius Cæſaris dictatoris ætate Aiacem ei pinxit & Medeam, ab eo in Veneris genitricis æde poſitas, octoginta talentis uenundatas. Talentum Atticum X VI H-S taxat M. Varro. Timomachi æque laudantur Oreſtes, Iphigenia in tauris, & Lecythion agilitatis exercitator, cognatio nobilium, palliati, quos dicturos pinxit, alterum ſtantem, alterum ſedentem: præcipue tamen ars ei fauiſſe in Gorgone uiſa eſt. Pauſiæ filius & diſcipulus Ariſtolaus e ſeueriſſimis pictoribus fuit, cuius ſunt Epaminondas, Pericles, Medea, Virtus, Theſeus: imago Atticæ plebis, boum immolatio. Sunt quibus & Mechopanes eiuſdẽ Pauſiæ diſcipulus placeat diligentia, quã intelligant ſoli artifices, aliàs durus in coloribus, ſed & multus. Nam Socrates iure omnibus placet. Talesq; ſunt eius picturæ: Cum Æſculapio filiæ Hygia, Ægle, Panacea, Iaſo, & piger qui appellatur Ocnos ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Hactenus indicatis in genere utroq; pceribus, nõ ſilebunť & primis proximi. Ariſtodides, qui pinxit ædẽ Apollinis Delphis. Antiphilus puero ignẽ cõflante laudať, ac pulchra aliàs domo ſplendeſcente, ipſiusq; pueri ore. Itẽ lanificio, in quo properant omniũ mulierũ penſa, Ptolemæo uenãte. Sed & nobiliſſimo Satyro cũ pelle pantherina, quem Apoſcoponta appellant. Ariſtophon Ancæo uulnerato ab apro cum ſocia doloris Aſtipale: numeroſáque tabula, in qua ſunt Priamus, Helena, Credulitas, Vlixes, Deiphobus, Dolon. Androbius pinxit Scyllin ancoras Perſicæ claſſis præcidentem. Artemon Danaẽn mirantibus eam prædonibus, reginam Stratonicen, Herculem & Deianiram. Nobiliſſimas autem quæ ſunt in porticibus Octauiæ operibus, Herculẽ ab Oeta monte Doridos exuta mortalitate conſenſu deorum in cœlum eũtem, Laomedõtis circa Herculem & Neptunum hiſtoriam. Alcimachus Dioxippum, qui pancratio Olympiæ citra pulueris iactum (quod uocant aconiti) uicit: conitì Nemea. Cteſilochus Apellis diſcipulus petulanti pictura innotuit, Ioue Liberũ parturiẽte depicto mitrato, & muliebriter ingemiſcente inter obſtetrices & dearum clamorẽ. Cteſidemus Oechaliæ expugnatione & Laodamia. Cleſides reginæ Stratonices iniuria. Nullo enĩ honore exceptus ab ea, pinxit uolutantem cum piſcatore, quem reginam amare ſermo erat. Eamq; tabulam in portu Epheſi propoſuit, ipſe uelis raptus eſt. Regina tolli uetuit, utriuſque ſimilitudine mire expreſſa. Cratinus comœdos Athenis in Pompio pinxit. Eutychides bigam: regit Victoria. Eudorus ſcena ſpectatur, idem & ex ære ſigna fecit. Iphis Neptuno & Victoria. Habron amicitiam & concordiam pinxit, & deorum ſimulacra. Leontiſcus Aratum uictorem cum trophæo, pſaltriam. Leon Sappho. Nicearchus Venerem inter Gratias & Cupidines, Herculem triſtem inſaniæ pœnitentia. Nealces Venerem, ingenioſus & ſolers in arte. Siquidem cum prælium nauale Ægyptiorum & Perſarum pinxiſſet, quod in Nilo, cuius aqua eſt mari ſimilis, factum uolebat intelligi, argumento declarauit, quod arte non poterat. Aſellum enim in littore bibentem pinxit, & crocodilum inſidiantem ei. Oenias Syngenicon. Philiſcus officinam pictoris, ignem conflante puero. Phalerion Scyllã. Simonides Agatharchum & Mnemoſynen. Simus iuuenem requieſcentẽ in officina fullonis, quinquatrus celebrantem, idemq; Nemeſin egregiam. Theodorus uero emungentem: Idem ab Oreſte matrem & Ægiſtũ interfici, bellumq; Iliacum pluribus tabulis, quod eſt Romæ in Philippi porticibus, & Caſſandram quæ eſt in Concordiæ delubro: Leontium Epicuri cogitantem, Demetrium regem. Theon Oreſtis inſaniam, Thamyram citharœdum. Tauriſcus Diſcobolum, Clytemneſtrã, Paniſcum, Polynicen regnũ repetẽtem, & Capanea. Non omitteť inter hos inſigne exemplum. Nanq; Erigonus tritor colorum

Nealcæ pictoris in tantum ipſe profecit, ut celebrem etiam diſcipulum reliquerit Paſiam, fratrem Æginetæ fictoris. Illud uero perquam rarum ac memoria dignum, etiam ſuprema opera artificum imperfectasq; tabulas, ſicut Irin Ariſtidis, Tindaridas Nicomachi, Medeã Timomachi, & quã diximus Venerem Apellis, in maiori admiratione eſſe quàm perfecta. Quippe in ijs liniamenta reliqua, ipſæq; cogitationes artificum ſpectantur, atq; in lenocinio cõmendationis dolor eſt. Manus cum id agerent extinctæ deſiderantur. Sũt etiãnum nõ ignobiles quidem, in tranſcurſu tamen dicendi, Ariſtonides, Anaxãder, Ariſtobulus] Syrus, Arceſilas Tiſicratis filius, Coribas Nicomachi diſcipulus, Carmanides Euphranoris, Dionyſodorus Colophonius, Diogenes qui cum Demetrio rege uixit, Eutymedes, Heraclides Macedo, Mydon Soleus Pyromachi ſtatuarij diſcipulus, Mnaſitheus Sicyonius, Mnaſitimus Ariſtonidis filius & diſcipulus, Neſſus Habronis filius, Polemõ Alexandrinus, Theodorus Samius & Stadius Nicoſthenis diſcipuli, Xenon Neoclis diſcipulus Sicyonius. Pinxere & mulieres, Timarete Niconis filia Dianã in tabula, quæ Epheſi eſt antiquiſſimæ picturæ. Irene Cratini pictoris filia & diſcipula, puellam quæ eſt Eleuſine. Calypſo ſenem & præſtigiatorem Theodorum. Alciſtene ſaltatorem. Ariſtarete Nearchi filia & diſcipula Æſculapium. Lala Cyzicena perpetua uirgo M. Varronis iuuenta Romæ & penicillo pinxit, & ceſtro in ebore imagines mulierum maxime, & Neapolitanum in grandi tabula, ſuã quoq; imaginem ad ſpeculum. Nec ullius uelocior in pictura manus fuit: artis uero tantum, ut multum immanitate pretij antecederet celeberrimos eadem ætate imaginũ pictores Sopylon & Dionyſium, quorũ tabulæ pinacothecas implent. Pinxit & quædam Olympias, de qua hoc ſolum memoratur, diſcipulum eius fuiſſe Autobolum. Encauſto pingendi duo fuiſſe antiquitus genera conſtat, cera, & in ebore ceſtro, id eſt uiriculo, donec claſſes pingi cœpere. Hoc tertium acceſſit, reſolutis igni ceris penicillo utendi, quæ pictura in nauibus, nec ſole nec ſale uentisq; corrumpitur. Pingunt & ueſtes in Ægypto inter pauca mirabili genere, candida uela poſtquã attriuere illinentes non coloribus, ſed colorem ſorbentibus medicamentis. Hoc cum fecere, non apparet in uelis, ſed in cortinam pigmenti feruentis merſa, poſt momentum extrahuntur picta. Mirumq;, cum ſit unus in cortina color, ex illo alius atq; alius fit in ueſte, accipientis medicamenti qualitate mutatus. Nec poſtea ablui poteſt, ita cortina nõ dubie confuſura colores ſi pictos acciperet. Digerit eos ex uino, pingitq; dum coquit. Et aduſtæ ueſtes firmiores fiunt, quàm ſi non urerentur.

Plaſtices primi inuentores, de ſimulacris, & uaſis fictilibus, & pretio eorũ. Cap. XII

DE pictura ſatis ſuperq;, contexuiſſe his & plaſticen conueniat: Eiuſdem opere terræ fingere ex argilla ſimilitudines, Dibutades Sicyonius figulus primus inuenit Corinthi filiæ opera: quæ capta amore iuuenis, illo abeũte peregre, umbrã ex facie eius ad lucernam in pariete lineis circũſcripſit, quibus pater eius impreſſa argilla typum fecit, & cũ cæteris fictilibus induratum igni propoſuit, eumq; ſeruatum in nymphæo donec Corinthum Mummius euerteret tradunt. Sunt qui in Samo primos omnium plaſticen inueniſſe Rhœcum & Theodorum tradant, multo ante Battiadas Corintho pulſos. Demaratum uero ex eadem urbe profugum, qui in Hetruria Tarquinium Priſcum regem populi Romani genuit, comitatos fictores Euchira & Eugrammum, ab ijs Italiæ traditã plaſticen. Dibutadis inuentum eſt, rubricam addere, aut ex rubrica cretam fingere. Primusq; perſonas tegularum extremis imbricibus impoſuit, quæ inter initia protypa uocauit. Poſtea idem ectypa fecit. Hinc & faſtigia templorũ orta, propter hũc plaſtæ appellati. Hominis autem imaginem gypſo è facie ipſa primus omnium expreſſit, ceraq; in eam formã gypſi infuſa emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyonius frater Lyſippi, de quo diximus. Hic & ſimilitudinem reddere inſtituit, ante eũ quàm pulcherrimas facere ſtudebãt. Idem & de ſignis effigiem exprimere inuenit. Creuitq; res in tantũ, ut nulla ſigna ſtatuæue ſine argilla fierent. Quo apparet antiquiorem hanc fuiſſe ſcientiam, quàm fundendi æris. Pla-

ſtæ laudatiſſimi fuere Damophilus & Gorgaſus, iidemꝗ pictores: qui Cereris ædem Romæ ad circum maximum utroque genere artis ſuæ excoluerunt, uerſibus inſcriptis græce, quibus ſignificarunt, à dextra opera Damophili eſſe, à parte læua Gorgaſi. Ante hãc ædẽ Thuſcanica omnia in ædibus fuiſſe, autor eſt M. Varro. Ex hac cum reficeretur, cruſtas parietum exciſas tabulis marginatis incluſas eſſe. Item ſigna ex faſtigijs diſperſa. Fecit & Chalcoſthenes cruda opera Athenis, qui locus ab officina eius Ceramicos appellat. M. Varro tradit ſibi cognitum Romæ Poſim nomine, à quo factas Romæ uuas, item piſces, ita ut non ſit aſpectu diſcernere à ueris. Idem magnificat Archeſilaum L. Luculli familiarem, cuius proplaſmata pluris uenire ſolita artificibus ipſis, quàm aliorum opera. Ab hoc factam Venerem genitricem in foro Cæſaris, & priuſquam abſolueretur, feſtinatione dedicandi poſitam. Deinde ei à Lucullo H-S. LX. ſignum Felicitatis locatum, cui mors utriuſque inuiderit. Octauio equiti Romano cratera facere uolenti, exemplar è gypſo factum talento. Laudat & Paſitelem, qui plaſticen matrem ſtatuariæ ſcalpturæꝗ & cælaturæ eſſe dixit, & cum eſſet in omnibus his ſummus, nihil unquam fecit antequã finxit. Præterea elaboratam hanc artem Italiæ & maxime Hetruriæ: Turianumꝗ à Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priſcus effigiem Iouis in Capitolio dicãdam. Fictilem eum fuiſſe, & ideo miniari ſolitũ. Fictiles in faſtigio templi eius quadrigas, de quibus ſæpe diximus. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieꝗ materiæ nomen in urbe retinet. Hæ enim tum effigies deûm erant laudatiſſimæ. Nec pœnitet nos illorum qui tales coluere. Aurum enim & argentum ne dijs quidem conficiebant. Durant etiam nunc pleriſque in locis talia ſimulacra. Faſtigia quidem templorum etiam in urbe crebra & municipijs mira cælatura, & arte firmitateꝗ æui ſanctiora auro, certe innocentiora. In ſacris quidem etiam inter has opes nõ murrhinis cryſtallinisúe, ſed fictilibus prolibatur †ſympulis: inenarrabili terræ benignitate, ſi quis ſingula æſtimet, etiam ut omittantur in frugum, uini, pomorum, herbarum, fruticum, medicamẽtorum, metallorũ generibus, beneficia eius quæꝗ adhuc diximus, uel quæ aſſiduitate ſatiant figlinarũ opera, imbricibus, tubulis, tegulisꝗ ad balineas hamatis, uel ad tecta coctilibus laterculis frontatisꝗ, aut quæ rota fiunt, etiam fictilibus dolijs ad uina excogitatis, & ad aquas. Propter quæ Numa rex ſeptimum collegiũ figulorũ inſtituit. Quin & defũctos ſeſe multi fictilibus dolijs condi maluere, ſicut M. Varro, Pythagorico modo in myrti & oleæ atque populi nigræ folijs. Maior quoꝗ pars hominum terrenis utitur uaſis. Samia etiamnum in eſculentis laudantur. Retinet hanc nobilitatem & Arretiũ in Italia: & caliců tantũ Surrentũ, Aſta, Pollentia: in Hiſpania Saguntum, in Aſia Pergamum. Habent & Tralleis opera ſua & Mutina in Italia, quoniã & ſic gentes nobilitantur. Hæc quoꝗ per maria terráſꝗ ultro citroꝗ portãtur, inſignibus rotæ officinis Erythris. Hodieꝗ in templo oſtendũtur amphoræ duæ propter tenuitatem conſecratæ, diſcipuli magiſtriꝗ certamine, uter tenuiorem humum duceret. Cois laus maxima, Hadrianis firmitas, nonnullis circa hoc ſeueritatis quoque exemplis: Q. Coponium inuenimus ambitus damnatum, quia uini amphoram dediſſet dono ei, cuius ſuffragij latio erat. Atque ut luxu quoque aliqua contingat autoritas figlinis, tripatinum, inquit Feneſtella, appellabatur ſumma cœnarum lautitia. Vna erat murenarum, altera luporum, tertia myxonis piſcis, inclinatis iam ſcilicet moribus, ut tamen eos præferre Græciæ etiam philoſophis poſſimus. Siquidem in Ariſtotelis hæredum auctione LX. patinas ueniſſe traditur. Nam nos cum unam Æſopi tragœdiarum hiſtrionis in natura auium diceremus ſeſtertijs. DC. ſtetiſſe, non dubito indignatos legentes. At Hercules, Vitellius in principatu ſuo CC. ſeſtertijs condidit patinam, cui faciendæ fornax in campis exædificata erat: quoniam eò peruenit luxuria, ut etiam fictilia pluris conſtent, quàm murrhina. Propter hanc Mutianus altero conſulatu ſuo in conquiſitione exprobrauit patinarum paludes Vitellij memoriæ, quàm illa fœdiores, cuius ueneno Aſprenati reo Caſſius Seuerus accuſator obijciebat interiſſe CXXX. conuiuas. Nobilitantur ijs oppida quo

Aliâs ſimpuuijs.

que,ut Rhegium, & Cumæ. Samia teſta matris deûm ſacerdotes qui galli uocãtur,uirilitatem amputãt,nec aliter citra perniciem, ſi M.Cælio credamus,qui linguã ſic amputãdam obiecit graui probro,tanq; & ipſe iam tũc eidem Vitellio malediceret. Quid non excogitauit ars? fractis etiã teſtis utendo ſic,ut firmius durent tuſis calce addita,quæ uocant ſignina. Quo genere etiam pauimenta excogitauit.

Terræ uarietates,& de puluere Puteolano,& alijs terræ generibus quæ in lapidem uertuntur. Cap. XIII

VErum & ipſius terræ ſunt alia ſegmenta. Quis enim ſatis miretur peſſimam eius partem,ideoq; puluerem appellatum in Puteolanis collibus,opponi maris fluctibus, merſumq; protinus fieri lapidem unum inexpugnabilem undis,& fortiorem quotidie, utique ſi cumano miſceatur cemento. Eadem eſt terræ natura in Cyzicena regione,ſed ibi non puluis,uerum ipſa terra qualibet magnitudine exciſa & demerſa in mare lapidea extrahitur. Hoc idem circa Caſſandriam produnt fieri. Et in fonte Cnidio dulci intra octo menſes terram lapideſcere. Ab Oropo quidẽ Aulidem uſq; quicquid terræ attingitur mari mutatur in ſaxa. Non multum puluere Puteolano diſtat è Nilo harena tenuiſſima ſui parte,nõ ad ſuſtinenda maria fluctusq; frangendos, ſed ad debellãda corpora palæſtræ ſtudijs. Inde certe Patrobio,Neronis principis liberto,aduehebatur. Quin & Leonato & Cratero ac Meleagro Alexandri Magni ducibus ſabulum hoc portari cũ reliquis militaribus commercijs reperio. Plura de hac parte non ſum dicturus,nõ Hercules magis q; de terræ uſu in ceromatis,quibus exercẽdo iuuentus noſtra corpora,uires animorũ perdidit.

De parietibus fornaceis,& lateritijs,& eorum ratione. Cap. XIIII

QVid? non in Africa Hiſpaniáque ex terra parietes,quos appellant fornaceos,quoniam fornacum modo circũdati utrinque duabus tabulis infarciũtur uerius quàm inſtruuntur,æuis durant,incorrupti imbribus,uentis,ignibus,omniq; cemẽto firmiores? Spectat etiam nunc ſpeculas Annibalis Hiſpania,terrenasq; turres iugis montium impoſitas. Hinc & cæſpitum natura,caſtrorum uallis accommodata,contra fluminum impetus aggeribus. Illini quidem crates parietum luto,& lateribus crudis extrui quis ignorat? Lateres non ſunt è ſabuloſo,neque harenoſo,multoq; minus calculoſo ducendi ſolo,ſed è cretoſo & albicante,aut ex rubrica,uel ſi iam ex ſabulo,è maſculo certe. Finguntur optime uere,Nam ſolſtitio rimoſi fiunt,quos ædificijs non idoneos probant. Quin & intritum ipſum eorum prius quàm fingantur,macerari oportet. Genera eorum tria, Didoron quo utimur,longum ſeſquipede,latum pede. Alterum tetradoron. Tertium pentadoron. Græci enim antiqui doron palmũ uocabant, & ideo dora munera,quia manu darentur. Ergo à quatuor & quinq; palmis,prout ſunt,nominãtur. Eadẽ eſt latitudo. Minore in priuatis operibus,maiore in publicis utuntur in Græcia. Pitanæ in Aſia,& in ulterioris Hiſpaniæ ciuitatibus Maſſia & Calento fiunt lateres,qui ſiccati,non merguntur in aqua. Sunt enim è terra pumicoſa,cum ſubigi poteſt utiliſſima. Græci, præterquam ubi è ſilice fieri poterat ſtructura,parietes lateritios prætulere. Sunt enim æterni,ſi ad perpendiculum fiãt,ideo & ad publica opera & regias domos addũtur. Sic extruxere murum Athenis,qui ad montem Hymettum ſpectat. Sic Patris ædes Iouis & Herculis,quamuis lapideas columnas & epiſtylia circundarent. Domum regiam Attali Trallibus. Itẽ Sardibus Crœſi,quam geruſian fecere. Halicarnaſſi mauſolea,quæ etiam nunc durant. Lacedæmone quidem exciſum lateritijs parietibus opus tectorium propter excellentiam picturæ ligneis formis incluſum,Romam deportauere in ædilitate ad comitium exornãdum Murena & Varro. Quod opus cum per ſe mirum eſſet, translatum tamen magis mirabantur. In Italia quoque lateritius murus Aretij & Meuaniæ eſt. Romæ non fiunt talia ædificia,quia ſeſquipedalis paries non plus quàm unam contignationẽ tolerat. Cautumq; eſt ne cõmunis craſſior fiat,nec intergerinorum ratio patitur.

De ſulphure, alumine, & generibus eorum, & medicinæ. Cap. XV

HÆc ſint dicta de lateribus. In terræ autem reliquis generibus uel maxime mira natura eſt ſulphuris, quo plurima domantur. Naſcitur in inſulis Æolijs inter Siciliam & Italiam, quas ardere diximus. Sed nobiliſſimum in Melo inſula. In Italia quoque inuenitur in Neapolitano Campanoq́; agro, collibus qui uocantur leucogæi: quod eſt cuniculis effoſſum perficitur igni. Genera quatuor. Viuum, quod Græci apyron uocãt, naſcitur ſolidum, hoc glebosum. Eo ſolo ex omnibus generibus medici utuntur. Cætera enim liquore conſtant, & conficiuntur oleo incocta. Viuum autẽ effoditur, translucetq́;, & uiret. Alterum genus appellant glebam, fullonũ tantum officinis familiare. Tertio quoq; generi unus tantum eſt uſus ad ſuffiendas lanas, quoniam candorem tantum mollitiemq́; confert. Egula uocatur hoc genus. Quarto autẽ ad ellychnia maxime cõficienda. Cætero tanta uis eſt, ut morbos comitiales deprehẽdat nidore, impoſitũ igni. Luſit & Anaxilaus eo, candẽs in calice nouo, prunáq; ſubdita circũferens, exardeſcẽtis repercuſſu pallorem dirũ uelut defunctorũ, offundente conuiuijs. Natura eius calfacit, concoquit, ſed & diſcutit collectiones corporum, ob hoc talibus emplaſtris malagmatibusq́; miſcetur. Renibus quoque & lumbis in dolore cũ adipe, mire prodeſt impoſitum. Aufert & lichenas à facie cum terebinthi reſina, & lepras. Harpacticon uocatur à celeritate auellẽdi, auelli enim ſubinde debet. Prodeſt & ſuſpirioſis linctum. Purulenta quoq; extuſſientibus, & contra ſcorpionum ictus. Vitiligines uiuum nitro mixtum, atq; ex aceto tritum & illitum tollit. Item lendes in palpebris, aceto ſandarachato admixto. Habet & in religionibus locum ad expiandas ſuffitu domos. Sentitur uis eius & in aquis feruentibus. Neq; alia res facilius accenditur, quo apparet, ignium uim magnam etiam ei ineſſe. Fulmina & fulgura quoq; ſulphuris odorem habent, ac lux ipſa eorum ſulphurea eſt. Et bituminis uicina eſt natura, alibi limus, alibi terra. Limus è Iudææ lacu, ut diximus, emergens: Terra in Syria circa Sidonem oppidum maritimum. Spiſſantur hæc utraq;, & in denſitatem coëunt. Eſt uero liquidum bitumen, ſicut Zacynthium, & quod à Babylone inuehitur. Ibi quidem & candidũ gignitur. Liquidum eſt & apolloniaticum, quæ omnia Græci piſſaſphalton appellant ex argumento picis & bituminis. Gignitur & pingue liquoriſque oleacei in Sicilia, Agragantino fonte inficiens riuum. Incolæ id harundinum panniculis colligunt citiſſime ſic adhæreſcens. Vtuntur eo ad lucernarum lumina olei uice: Item ad ſcabiem iumentorum. Sunt qui & naphthen de qua in ſecundo diximus uolumine, bituminis generi aſcribãt. Verum ardens eius uis igniũ naturæ cognata, procul ab omni uſu abeſt. Bituminis probatio, ut quam maxime ſplendeat, ſitq́; ponderoſum ac graue. Leue autem modice, quoniã adulteratur pice. Vis bituminis quæ ſulphuris, ſiſtit, diſcutit, cõtrahit, glutinat. Serpentes nidore fugat accenſum. Ad ſuffuſiones oculorum & albugines Babyloniũ efficax traditur, item ad lepras, lichenas, pruritusq; corporum. Illinitur & podagris. Omnia autem eius genera incommodos oculorum pilos replicant. Dentium doloribus medentur ſimul cum nitro illita. Tuſſim ueterem & anhelitus cum uino potum emendat. Dyſentericis etiam datur eodem modo, ſiſtitq́; aluum. Cum aceto uero potum diſcutit concretum ſanguinem, & detrahit. Mitigat lumborum dolores, item articulorum. Cum farina hordeacea impoſitum, emplaſtrum peculiare facit ſui nominis. Sanguinem ſiſtit. Vulnera colligat. Glutinat neruos. Vtuntur etiam ad quartanas bituminis drachma, & hedyoſmi pari pondere cum myrrhæ obolo ſubacti. Comitiales morbos uſtum deprehendit. Vuluarum ſtrangulationes olfactum diſcutit cum uino & caſtoreo. Procidentia ſedis ſuffitu reprimit. Purgationes fœminarum in uino potum elicit. In reliquo uſu æramentis illinitur, firmatq́; ea cõtra ignes. Diximus & tingi ſolitas ex eo ſtatuas & illini. Calcis quoq; uſum præbuit, ita ferruminatis Babylonis muris. Placet in ferrarijs fabrorum officinis tingendo ferro, clauorumq́; capitibus, & multis alijs uſibus. Nec minor aut ab eo diſſimilis eſt aluminis opera, quod intelligitur ſalſugo terræ. Plura & eius genera. In Cypro candidum

& nigrum, exigua coloris differentia; cum ſit uſus magna: quoniam inficiendis claro colore lanis candidũ liquidumq́ utiliſſimũ eſt, contraq́ fuſcis aut obſcuris nigrum. Et aurum nigro purgatur. Fit autem omne ex aqua limóq;, hoc eſt terræ exudãtis natura. Corriuatum hyeme æſtiuis ſolibus maturatur. Quod fuerit ex eo præcox, candidum fit. Gignitur autem in Hiſpania, Ægypto, Armenia, Macedonia, Ponto, Africa: inſulis Sardinia, Melo, Lipara, Strongyle. Laudatiſſimũ in Ægypto, proximum in Melo. Huius quoque duæ ſpecies, liquidum ſpiſſumq́. Liquidi probatio, ut ſit lympidũ lacteumq́, ſine offenſis fricantium, cum quodam igniculo caloris. Hoc phorimon uocant. An ſit adulteratũ, deprehenditur ſucco punici mali. Syncerum enim mixtura ea nigreſcit. Alterum genus eſt pallidæ & ſcabræ naturæ, & quod inficitur galla. Ideóq; hoc nocant paraphoron. Vis liquidi aluminis aſtringere, indurare, rodere. Melle admixto ſanat oris ulcera, papulas, pruritúſque. Hæc curatio fit in balineis duabus mellis partibus, tertia aluminis. Virus alarũ ſudoréſq; ſedat. Sumitur pilulis cõtra lienis uitia, pellendumq́ pruritũ ac per urinam ſanguinem. Emendat & ſcabiem nitro ac melanthio admixtis. Concreti aluminis unum genus ſchiſton appellant Græci, in capillamẽta quædã caneſcentia dehiſcens. Vnde quidã trichitin potius appellauere. Hoc fit è lapide, ex quo & chalcitin uocant, ut ſit ſudor quidam eius lapidis in ſpumam coagulari. Hoc genus aluminis ſiccat, minúſque ſiſtit humorem inutilem corporibus. Sed auribus magnopere prodeſt infuſum, uel illitũ, uel oris ulceribus, dentibúſq;, ſi ſaliua cum eo contineatur. Et oculorum medicamentis inſeritur apte, uerendiſq́ utriuſq; ſexus. Coquitur in patinis, donec liquari deſinat. Inertioris eſt alterum generis, quod ſtrongylen uocant. Duæ eius ſpecies, fungoſum atque omni humore dilui facile, quod in totũ damnatur. Melius pumicoſum, & foraminum fiſtulis ſpongiæ ſimile, rotundumq́ natura, candido propius, cum quadam pinguedine ſine harenis friabile, nec inficiẽs nigritia. Hoc coquitur per ſe carbonibus puris, donec cinis fiat. Optimum ex omnibus quod melinum uocant, ab inſula Melo, ut diximus. Nulli uis maior neque aſtringendi, neque denigrandi, neq; indurandi. Nullum ſpiſſius. Oculorum ſcabritias extenuat, combuſtum utilius epiphoris inhibendis. Sic & ad pruritus corporis. Sanguinem quoq; ſiſtit in totũ foris illitum. Vulſis pilis ex aceto illitũ, renaſcentem mollit lanuginem ſummã. Omnium generũ uis in aſtringendo. Vnde nomẽ Græcis. Ob id oculorum uitijs aptiſſima ſunt. Sanguinis fluxiones inhibet cum adipe. Sic & infantium ulcera: putreſcentia ulcerũ compeſcit cũ adipe, & hydropicorum eruptiones ſiccat. Et aurium uitia cũ ſucco punici mali. Et unguium ſcabritias, cicatricũq́ duritias & pterygia, perniones. Phagedænas ulcerum ex aceto, aut cum galla pari pondere cremata. Lepras cũ ſucco olerum. Cum ſalis uero duabus partibus uitia quæ ſerpunt. Lendes & alia capillorum animalia permixtum aquæ. Sic & ambuſtis prodeſt, & furfuribus corporum cum ſero & pice. Infunditur & dyſentericis. Vuam quoque in ore comprimit, ac tonſillas. Ad omnia quæ in cæteris generibus diximus, efficacius intelligitur ex Melo aduectum. Nam ad reliquos uſus uitæ in corijs laniſq; perficiendis, quanti ſit momenti, ſignificatũ eſt. Ab his per ſe omnia ad medicinas pertinentia terræ genera tractabimus.

De terra Samia, & Eretria, & Chia, & Selinuſia, & Pigniti, & Ampeliti medicinæ. Cap. XVI

SAmiæ duæ ſunt, quæ ſyropicon, & quæ aſter appellãtur. Prioris laus, ut recens ſit & leuis, linguæq́ue glutinoſa. Altera gleboſior, candida. Vtraque teritur, ac lauatur. Sunt qui præferant priorem. Proſunt ſanguinem expuentibus. Emplaſtriſque quæ ſiccandi cauſa componuntur, oculorum quoque medicamentis miſcentur. Eretria totidem differẽtias habet. Nanq; & alba eſt, & cinerea, quæ præfertur in medicina. Probatur mollitie, & quod ſi æra præducantur uiolaceum reddit colorẽ. Vis & ratio eius in medendo dicta eſt inter pigmẽta. Lauatur omnis terra (in hoc enim loco dicemus) perfuſa aqua ſicca-

taćq; ſolibus, iterũ ex aqua trita ac repoſita, donec conſidat, & digeri poſſit in paſtillos. Coquitur in calicibus crebro cõcuſſu. Eſt in medicaminibus & Chia terra candicans, effectus eius qui Samiæ. Vſus ad mulierum maxime cutem. Idem & Selinuſiæ. Lactei coloris eſt hæc, & aqua dilui celerrima. Eademćq; lacte diluta, & tectoriorum albaria interpolantur. Pignitis Eretriæ ſimillima eſt, grandioribus tantum glebis & glutinoſa, cui effectus idem qui cimoliæ, infirmior tamen. Bitumini ſimillima eſt ampelitis. Experimentum eius, ſi ceræ modo accepto oleo liqueſcat, & ſi nigricans colos maneat toſtæ. Vſus ad molliendum diſcutiendumćq;. Ad hæc medicamentis additur, præcipuéque in calliblepharis & inficiendis capillis.

Cretæ genera ad ueſtiũ uſus, cimolia, Sarda, Vmbrica, ſaxũ, argẽtaria. Cap. XVII

CRetæ plura genera. Ex iis cimoliæ duo ad medicos pertinentia, candidum, & ad purpuriſſum inclinans. Vis utrique ad diſcutiendos tumores, & ſiſtendas fluxiones aceto aſſumpto. Panos quoque & parotidas cohibet. Et lichenas illita, puſtuláſque. Si uero aphronitrum & nitrum adiiciatur, & acetum, pedum tumores ſanat, ita ut in ſole curatio hæc fiat, & poſt ſex horas aqua ſalſa abluatur. Teſtium uero tumoribus Cypria cera addita prodeſt. Et refrigerandi quoque natura cretæ eſt, ſudoríſque immodicos ſiſtit illita. Atque ita papulas cohibet ex uino ſumpta in balineis. Laudatur maxime Theſſalica. Naſcitur & in Lycia circa Bubonem. Eſt & alius cimoliæ uſus in ueſtibus. Nam Sarda quæ affertur è Sardinia, candidis tantum aſſumitur inutilis uerſicoloribus, & eſt uiliſſima omnium cimoliæ generum: precioſior Vmbrica, & quam uocãt ſaxum. Proprietáſq; ſaxi, quod creſcit in macerando, atque pondere emitur. illa menſura. Vmbrica nõ niſi poliendis ueſtibus aſſumitur. Neque enim pigebit hanc quoque partem attingere, cum lex Metella extet fullonibus dicta, quam C. Flaminius & L. Æmilius cenſores dedere ad populum ferendam. Adeo omnia maioribus curæ fuere. Ergo ordo hic eſt: Primum abluitur ueſtis Sarda, dein Sulphure ſuffitur, mox deſquamatur cimolia, quæ eſt coloris ueri. Fucatus enim deprehenditur, nigreſcitque, & effunditur ſulphure. Veros autem & precioſos colores emollit cimolia, & quodam nitore exhilarat contriſtatos ſulphure: candidis ueſtibus ſaxum utilius à ſulphure, inimicum coloribus. Græcia pro cimolia tymphaico utitur gypſo. Alia creta argentaria appellatur, nitorem argento reddens. Eſt & uiliſſima qua circum producere ad uictoriæ notam, pedéſq; uenalium trans mare aduectorum denotare inſtituerunt maiores. Talemq; Plotium mimicæ ſcenæ conditorem: & aſtrologiæ conſobrinum eius Manlium Antiochum, item grammaticæ Taberium Erotem, eadem naue aduectos uidere proaui.

Qui & quorum liberti præpotentes. Cap. XVIII

SEd quid hos refero aliquo literatum honore commendatos? Talem in cataſta uidere Chryſogonum Syllæ, Amphionem Q. Catuli, Heronem L. Luculli, Demetriũ Pompeii, Augemćq; Demetrii, quanquam & ipſa Pompeii credita eſt: Hipparchum M. Antonii, Menam & Menecratem Sex. Pompeii, alióſq; deinceps, quos enumerare iam nõ eſt, è ſanguine quiritium & proſcriptionum licentia ditatos. Hoc eſt inſigne uenalitiis gregibus, opprobriumq; inſolentis fortunæ: quod & nos adeo potiri rerum uidimus, ut prætoria quoq; ornamenta decerni à ſenatu iubente Agrippina Cl. Cæſaris uiderimus libertis: tantumćq; nõ cum laureatis faſcibus remitti illò, unde cretatis pedibus aduenissent.

De terra ex Galata, terra Clupea, terra Balearica, terra Ebuſitana. Cap. XIX

PRæterea ſunt genera terræ proprietatis ſuæ de quibus iam diximus, ſed & hoc loco reddenda natura: Ex Galata inſula, & circa Clupeam Africæ, ſcorpiones necat, Baleâris & Ebuſitana ſerpentes.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXXVI.

PROOEMIVM.

Naturæ lapidum, ac marmorum luxuria. Cap. I

LApidum natura reſtat, hoc eſt, præcipua morũ inſania, etiam ut gemmæ cum ſuccinis atq; cryſtalli cum morrhinis ſileantur. Omnia nanq; quæ uſq; ad hoc uolumen tractauimus, homini aliqua ex cauſa genita uideri poſſunt. Mõtes natura ſibi fecerat ad quaſdã compages telluris uiſceribus denſandis, ſimul ad impetus fluminũ domãdos, fluctusq; frangẽdos, ac minime quietas partes coërcẽdas duriſſima ſui materia. Cædimus hos, trahimúsq; nulla alia q̃ delitiarũ cauſa, quos tranſcẽdiſſe quoq; mirum fuit. In portento propè habuere maiores Alpeis ab Annibale exuperatas, & poſtea à Cimbris, nunc ipſæ cæduntur in mille genera marmorũ: promontoria aperiuntur mari, & rerũ natura agitur in planũ. Euehimus ea quæ ſeparandis gentibus pro terminis conſtituta erant, nauésq; marmorũ cauſa fiunt, ac per fluctus ſæuiſſimam rerum naturæ partem, huc illúcq; portantur iuga montium, maiore etiamnum ueſania, quàm cum ad frigidos potus uas petitur in nubila cœlóq; proximæ rupes cauãtur, ut bibatur glacie. Secum quiſq; cogitet quæ preda horũ audiat, quas uehi trahiq; moles uideat. Sed & q̃ ſine his multorũ fuerit beatior uita, ad quãq; multorũ neces ſit neceſſe iſta facere, imò uerius pati mortaleis, quos ad uſus, quáſue ad uoluptates alias, niſi ut inter maculas lapidũ iaceant, ceu uero nõ tenebris noctiũ dimidiæ parti uitæ cuiuſq; gaudia hæc auferẽtibus. Ingẽs iſta reputantẽ ſubit etiã antiquitatis rubor. Extãt cẽſoriæ leges, glãdia in cœnis glireſq; & alia dictu minora apponi uetãtes. Marmora inuehi, & maria huius rei cauſa trãſiri, quæ uetaret lex nulla lata eſt.

Quis primus in publicis operibus oſtẽderit. Cap. II

DIcat fortaſſis aliquis: Nõ enim inuehebantur. Id quidẽ falſo. Trecẽtas LX. columnas M. Scauri ædilitate ad ſcenã theatri tẽporarij, & uix uno menſe futuri in uſu, uiderũt portari ſilentio legũ. Sed publicis nimirũ indulgẽtes uoluptatibus: Idipſum cur? aut quã magis uia irrepũt uitia q̃ publica? Enimuero nõ alio modo in priuatos uſus illa uenere, ebora, aurũ, gẽmæ, aut quid omnino dijs reliquimus? Verum eſto indulſerint publicis uoluptatibus, etiámne tacuerũt maximas earũ atq; adeo duodequadragenũm pedũ Lucullei marmoris in atrio Scauri collocari? nec clàm illud occulteq; factũ eſt. Satiſdari ſibi damni infecti egit redẽptor cloacarũ, cũ in palatiũ extraherentur. Nõ ergo in tam malo exemplo moribus cauere utilius fuerat, q̃ tacere tantas moles in priuatam domum trahi præter fictilia deorum faſtigia?

Quis primus peregrino marmore columnas habuerit Romæ. Cap. III

NEc poteſt uideri Scaurus rudi & huius mali improuidæ ciuitati obrepſiſſe quodã uitæ rudimento. Iam enim L. Craſſum oratorem illum, qui primus peregrini marmoris columnas habuit in eodem atrio, Hymettias tamen nec plures ſex aut longiores duodenúm pedum, M. Brutus in iurgijs ob id Venerem palatinam appellauerat. Nimirum iſta omiſere moribus uictis: fruſtráq; interdicta quæ uetuerant cernẽtes, nullas potius q̃ irritas eſſe leges maluerunt. Qui nos ſequentur meliores nos eſſe probabunt. Quis enim tantarum hodie columnarum atrium habet? Sed prius q̃ de marmoribus dicamus, hominum in ijs præferenda iudicamus pretia. Antè igitur artifices percenſebimus.

Qui primũ laudati in marmore ſcalpendo, & quibus tẽporibus Cap. IIII

MArmore ſcalpendo primi omnium inclaruerunt Dipœnus & Scyllis geniti in Creta inſula, etiamnum Medis imperantibus, priúſque quàm Cyrus in Perſis regnare inciperet, hoc eſt, olympiade circiter L. Ii *Sicyonem* ſe contulere, quæ diu fuit offi-

cinatum omnium metallorum patria. Deorum quorundam ſimulacra publice locauerant Sicyonij, quæ prius quã abſoluerẽtur, artifices iniuriã queſti abierũt in Ætolos. Protinus Sicyonios fames inuaſit ac ſterilitas, mœrórq; dirus. Remedium petẽtibus Apollo Pythius affuturum reſpõdit, ſi Dipœnus & Scyllis deorum ſimulacra perfeciſſent. Quod magnis mercedibus obſequijsq; impetratũ eſt. Fuere autem ſimulacra ea Apollinis, Dianæ, Herculis, Mineruæ, quod è cœlo poſtea tactum eſt.

Nobilitates operũ & artificũ in marmore CXXVI. de marmore Pario & Mauſoleo Ca. V.

CVm ij eſſent, iam fuerant in Chio inſula Malas ſculptor, dein filius eius Micciades, ac deinde nepos Anthermus Chius, cuius filij Bupalus & Anthermus clariſſimi i ea ſcientia fuere, Hipponactis poëtæ ætate, quem certum eſt LX. olympiade fuiſſe. Quod ſi quis horum familiam ad proauum uſq; retro agat, inueniet artis eius originem cũ olympiadum origine cœpiſſe. Hipponacti notabilis fœditas uultus erat, quamobrem imaginem eius laſciuia iocorum ij propoſuere ridentium circulis. Quod Hipponax indignatus amaritudinem carminum diſtrinxit in tantum, ut credatur aliquibus ad laqueum eos cõpuliſſe, quod falſum eſt. Cõplura em̃ in finitimis inſulis ſimulacra poſtea fecere, ſicut in Delo, quibus ſubiecerũt carmen, nõ uiribus tantum cenſeri Chium, ſed & operibus Anthermi filiorum. Oſtendũt & Iaſij Dianã manibus eorũ factam. Et in ipſa Chio narrata eſt operis eorum Dianæ facies in ſublimi poſita, cuius uultũ intrantes triſtẽ, exeuntes exhilaratũ putant. Romæ ſigna eorum ſunt in Palatina æde Apollinis in faſtigio, & in omnibus ferè quæ diuus Auguſtus fecit. Patris quoq; eorũ & Deli fuere opera, & in Lesbo inſula. Dipœni quidẽ Ambracia, Argos, Cleone, operibus refertæ fuere. Omnes aũt tantum candido marmore uſi ſunt è Paro inſula, quem lapidem cœpere lychnitẽ appellare, quoniã ad lucernas in cuniculis cæderetur, ut autor eſt Varro, multis poſtea cãdidioribus repertis. Nuper etiã in Lunenſiũ lapidicinis. Sed in Pariorũ mirabile proditur, gleba lapidis unius cuneis diuidentium ſoluta imaginẽ Sileni intus extitiſſe. Non omittendũ hanc artem tanto uetuſtiorem fuiſſe q̄ picturam aut ſtatuariam, quarũ utraq; cum Phidia cœpit LXXXIII. olympiade, poſt annos circiter CCCXXXII. Et ipſum Phidiam tradunt ſcalpſiſſe marmora, Venerẽq; eius eſſe Romæ in Octauiæ operibus, eximiæ pulchritudinis. Alcamenem Athenienſem (quod certum eſt) docuit in primis nobilem, cuius ſunt opera Athenis complura in ædibus ſacris, præclaráque Venus extra muros, quæ appellatur Aphrodite ἐν κήποις. Huic ſummam manum ipſe Phidias impoſuiſſe dicitur. Eiuſdem diſcipulus fuit Agoracritus Parius ei ætate gratus. Itaque è ſuis operibus pleraq; nomini eius donaſſe fertur. Certauere aũt inter ſe ambo diſcipuli in Venere faciẽda. Vicitq; Alcamenes nõ opere, ſed ciuitatis ſuffragijs cõtra peregrinum ſuo fauentis. Quare Agoracritus ea lege ſignũ ſuũ uendidiſſe traditur, ne Athenis eſſet, & appellaſſe nemeſim. Id poſitũ eſt Rhamnũte pago Atticæ, quod M. Varro omnibus ſignis prætulit. Eſt & in matris magnæ delubro in eadẽ ciuitate Agoracriti opus. Phidiam clariſſimũ eſſe per omnes gentes quæ Iouis olympij famã intelligunt, nemo dubitat. Sed ut & merito laudari ſciant etiã qui opera eius nõ uiderũt, proferemus argumẽta parua & ingenij tantũ. Neq; ad hoc Iouis Olympij pulchritudine utemur, non Mineruæ Athenis factæ amplitudine, cũ ſit ea cubitorũ XXVI: ebore hæc & auro conſtat: ſed ſcuto eius, in quo Amazonum præliũ cælauit, intumeſcente ambitu parmæ, eiuſdem concaua parte deorũ & gigantum dimicationem, in ſoleis uero Lapitharum & Centaurorũ: adeo momenta omnia cõpacta artis illius fuere. In baſe autẽ quod cælatum eſt, Pandoras geneſin appellauit. Ibi dij ſunt XX. numero naſcentes, uictoria præcipue mirabili. Periti mirantur & ſerpentem, & ſub ipſa cuſpide æream ſphingem. Hæc ſint obiter dicta de artifice nunquam ſatis laudato, ſimul ut noſcatur illam magnificentiam æqualem fuiſſe & in paruis. Praxitelis ætatem inter ſtatuarios diximus, qui marmoris gloria ſuperauit etiam ſemet. Opera eius ſunt Athenis in Ceramico, ſed ante omnia & non ſolum Praxitelis, uerum & in toto orbe terrarum

rum Venus, quam ut uiderent multi, nauigauerunt Gnidum: Duas fecerat, ſimulq; uendebat, alteram uelata ſpecie, quam ob id quidē prætulerunt optione, quorū cōditio erat Coi, cum alteram etiam eodem pretio detuliſſet, ſeuerum id ac pudicum arbitrantes: Reiectam Gnidij emerunt, immenſa differentia famæ. Voluit eam poſtea à Gnidijs mercari rex Nicomedes, totum æs ciuitatis alienum, quod erat ingens, diſſoluturum repromittens. Omnia perpeti maluere, nec immerito. Illo enim ſigno Praxiteles nobilitauit Gnidum. Ædicula eius tota aperitur, ut conſpici poſſit undique effigies deæ, fauente ipſa ut creditur facto. Nec minor ex quacunque parte admiratio eſt. Ferunt amore captū quendam, cum delituiſſet noctu ſimulacro cohæſiſſe, eiuſq; cupiditatis eſſe indicem maculam. Sunt in Gnido & alia ſigna marmorea illuſtriū artificum. Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ & Minerua. Nec maius aliud Veneris Praxitelicæ ſpecimen, ꝙ quod inter hæc ſola memoratur. Eiuſdem eſt Cupido obiectus à Cicerone Verri, ille propter quem Theſpiæ uiſebantur, nunc in Octauiæ ſcholis poſitus. Eiuſdem & alter nudus in Pario colonia Propontidis, par Veneri Gnidiæ nobilitate & iniuria. Adamauit enim eum Alchidas Rhodius, atq; in eo quoque ſimile amoris ueſtigium reliquit. Romæ Praxitelis opera ſunt, Flora, Triptolemus, Ceres in hortis Seruilianis, boni Euentus & bonæ Fortunæ ſimulacra in Capitolio: Item & Mænades, & quas Thyadas uocant, & Caryatidas, & Sileni in Aſinij Pollionis monumentis, & Apollo & Neptunus. Praxitelis filius Cephiſodorus rei & artis hæres fuit. Cuius laudatum eſt Pergami ſymplegma ſignum nobile, digitis corpori uerius quàm marmori impreſſis. Romæ eius opera ſunt Latona in palatij delubro. Venus in Aſinij Pollionis monumentis, & intra Octauiæ porticus in Iunonis æde Æſculapius ac Diana. Scopæ laus cū his certat. Is fecit Venerem & Pothon & Phaëthontem, qui Samothraciæ ſanctiſſimis ceremonijs coluntur. Item Apollinem Palatinum, Veſtam ſedentem laudatam in Seruilianis hortis, duasq; chameteras circa eam, quarum pares in Aſinij monumentis ſunt, ubi & Canephorus eiuſdem. Sed in maxima dignatione Cn. Domitij delubro in circo Flaminio Neptunus ipſe & Thetis atque Achilles. Nereides ſupra Delphinos & cete & hippocampos ſedentes. Item tritones, chorusquè Phorci & priſtes, ac multa alia marina, eiuſdem manus omnia, magnum & præclarum opus etiam ſi totius uitæ fuiſſet. Nunc uero præter ſupradicta, quæque neſcimus, Mars eſt etiamnum ſedens coloſſeus eiuſdem in templo Bruti Callaici apud circum eundem ad Iauicanam portam eunti. Præterea Venus in eodem loco nuda Praxitelicam illam Gnidiam antecedens, & quemcunque alium locum u..ilitatura. Romæ quidem magnitudo operum eam obliterat, ac magni officiorum negociorumquè acerui, omnes à contemplatione talium abducunt, quoniam ocioſorum, & in magno loci ſilentio apta admiratio talis eſt. Qua de cauſa ignoratur artifex eius quoque Veneris, quam Veſpaſianus imperator in operibus Pacis ſuæ dicauit, antiquorum dignam fama. Par hæſitatio eſt in templo Apollinis Soſiani, Nioben cum liberis morientem, Scopas an Praxiteles fecerit: Item Ianus pater in ſuo templò dicatus ab Auguſto ex Ægypto aduectus, utrius manu ſit, iam quidem & auro occultatus. Similiter in curia Octauiæ quæritur de Cupidine fulmen tenente. Id demum affirmatur, Alcibiadem eſſe principem forma in ea ætate. Multa in eadem ſchola ſine autoribus placent. Satyri quatuor, ex quibus unus Liberum patrem palla uelatum humeris præfert: & alter Liberum ſimiliter, tertius ploratum infantis cohibet: quartus cratere alterius ſitim ſedat: duæq; nymphæ uelificātes ſua ueſte. Nec minor quæſtio eſt in ſeptis, Olympū & Pana Chironemq; cum Achille qui fecerint, præſertim cum capitali ſatis datione fama iudicet dignos. Scopas habuit æmulos eadem ætate Bryaxin & Timotheū, & Leocharem, de quibus ſimul dicendū eſt, quoniā pariter cælauêre Mauſoleum, hoc eſt ſepulchrum ab uxore Artemiſia factū Mauſolo Cariæ regulo qui obijt olympiadis centeſimæ anno II. Opus id ut eſſet inter VII. miracula ij maxime artifices fecere: patet ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes, breuius à frontibus,

toto

toto circuitu pedes quadringentos XI. attollitur in altitudinem XXV. cubitis: cingitur columnis XXXVI. Ab oriente cælauit Scopas, à ſeptentrione Bryaxis, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares. Priusq; ꝙ peragerẽt, regina Artemiſia, quæ mariti memoriæ id opus extrui iuſſerat, obijt. Nõ tamen receſſerunt, niſi abſoluto iam, id gloriæ ipſorũ artisq; monumentum iudicantes, hodieq; certant manus. Acceſſit & quintus artifex. Nãq; ſupra pteron pyramis altitudine inferiorem æquauit, XXIIII gradibus in metæ cacumen ſe contrahens. In ſummo eſt quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adiecta CXL pedũ altitudine totũ opus includit. Timothei manu Diana Romæ eſt in palatio Apollinis delubro, cui ſigno caput repoſuit Aulanius Euander. In magna admiratione eſt & Hercules Meneſtrati: Et Hecate Epheſi in templo Dianæ poſt ædem, in cuius contemplatione admonent æditui parcere oculis, tanta marmoris radiatio eſt. Non poſtferuntur & Charites in propylæis Athenienſiũ, quas Socrates fecit, alius ille ꝙ pictor, idem ut aliqui putãt. Nã Myronis illius, qui ære laudatur, anus ebria eſt Smyrnæ in primis inclyta. Pollio Aſinius ut fuit acris uehementiæ, ſic quoq; ſpectari monumenta ſua uoluit. In ijs ſunt centauri nymphas gerentes Archeſilæ, Theſpiades Cleomenis, Oceanus & Iupiter Entochi, Hippiades Stephani, Hermerotes Tauriſci non cælatoris illius, ſed Tralliani. Iupiter hoſpitalis Pãphili Praxitelis diſcipuli. Zetus & Amphion & Dirce & taurus, uinculũq; ex eodẽ lapide, à Rhodo aduecta opera Apollonij & Tauriſci. Parentũ ij certamen de ſe fecere, Menecraten uideri profeſſi, ſed eſſe naturalẽ Artemidorũ. Eodẽ loco Liber pater Entychidis laudatur, ad Octauiæ uero porticum Apollo Philiſci Rhodij in delubro ſuo. Item Latona & Diana, & muſæ nouem, & alter Apollo nudus. Eum qui citharam in eodem templo tenet, Timarchides fecit. Intra Octauiæ uero porticus in æde Iunonis ipſam deam Dionyſius & Polycles: aliam Venerem eodẽ loco Philiſcus. Cætera ſigna Praxiteles. Item Polycles & Dionyſius Timarchidis filij Iouem, qui eſt in proxima æde fecerunt. Pana & Olympũ luctantes, eodem loco Heliodorus, quod eſt alterũ in terris ſymplegma nobile. Venerem lauantem ſeſe. Dædalum aſtantẽ Polycharmus. Ex honore apparet in magna autoritate habitum Lyſiæ opus, quod in palatio ſuper arcum diuus Auguſtus honori Octauij patris ſui dicauit in ædicula colũnis adornata. Id eſt quadriga currusq;, & Apollo ac Diana ex uno lapide. In hortis Seruilianis reperio laudatos, Calamidis Apollinẽ illius cælatoris, Dactylidis Pythias, Amphiſtrati Calliſthenem hiſtoriarũ ſcriptorem. Deinde multorũ obſcurior fama eſt, quorundam claritati in operibus eximijs obſtante numero artificũ, quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nũcupari poſſunt, ſicut in Laocoonte qui eſt in Titi imperatoris domo, opus omnibus & picturæ & ſtatuariæ artis præferendum. Ex uno lapide eũ & liberos draconũq; mirabiles nexus de cõſilij ſententia fecere ſummi artifices Ageſander & Polydorus & Athenodorus Rhodij. Similiter palatinas domos Cæſarũ repleuere ꝓbatiſſimis ſignis Craterus cũ Pythodoro, Polydectes cum Hermolao, Pythodorus alius cũ Artemone, & ſingularis Aphrodiſius Trallianus. Agrippæ Pantheũ decorauit Diogenes Athenienſis, & Caryatides in columnis tẽpli eius probantur inter pauca operũ: ſicut in faſtigio poſita ſigna, ſed propter altitudinẽ loci minus celebrata. In honore eſt & in tẽplo illo Hercules, ad quẽ Pœni omnibus annis humana ſacrificauerũt uictima, humi ſtans, ante aditũ porticus agnationes ſitæ. Fuere & Theſpiades ad ædẽ Felicitatis, quarũ unã adamauit eques Romanus Iunius Piſciculus, ut tradit Varro: admiratur & Paſiteles, qui etiam quinq; ſcripſit uolumina nobiliũ operum in toto orbe. Natus hic in Græcia Italiæ ora, & ciuitate Romana donatus cũ ijs oppidis, Iouẽ fecit eburneum in Metelli æde, quà campus petitur. Accidit ei, eum in naualibus ubi feræ Africanæ erant, per caueam intuens leonem cælaret ut ex alia cauea panthera erumperet non leui periculo diligentiſſimi artificis. Feciſſe opera complura dicitur, ſed quæ fecerit nominatim non refertur. Archeſilaum quoq; magnificat Varro, cuius ſe marmoream habuiſſe leænam tradit, aligerosq; ludentes cum ea Cupidines, quorum alij religatam tenerent.

rent, alij è cornu cogerent bibere, alij calciarent ſoccis, omnes ex uno lapide. Idem & à Coponio XIIII. nationes, quæ ſunt circa Pompeium, factas autor eſt. Inuenio & Canachum laudatum inter ſtatuarios, feciſſe marmorea. Nec Sauron atque Batrachum obliterari conuenit, qui fecere templa Octauiæ porticibus incluſa, natione & ipſi Lacones. Quidam & opibus præpotentes fuiſſe eos putant, ac ſua impenſa conſtruxiſſe, inſcriptionem ſperãtes. Qua negata, hoc tamen alio loco & modo uſurpaſſe. Sunt certe etiamnum in columnarum ſpiris inſcalpta nominum eorum argumenta rana atque lacerta. In Iouis æde extitiſſe picturam cultúsque reliquos omnes fœmineis argumentis conſtat. Etenim facta Iunonis æde cum inferrentur ſigna, permutaſſe geruli traduntur, & id religione cuſtoditum, uelut ipſis dijs ſedem ita partitis. Ergo & in Iunonis æde cultus eſt, qui Iouis eſſe debuit. Sunt & in paruis marmoreis famam conſecuti, Myrmecides, cuius quadrigam cum agitatore cooperuit alis muſca, & Callicrates cuius formicarum pedes atque alia membra peruidere non eſt.

Quando primum marmorum in ædificijs uſus, & quis primus Romæ cruſtauerit parietes, & quibus ætatibus quæq; marmora in uſum uenerint, & quis primus marmora ſecuerit, & ratio ſecandi: de harena. Cap. VI

HÆc ſint dicta de marmorum ſcalptoribus, ſummaq; claritate artificum, quo in tractatu ſubit mentem non fuiſſe tum autoritatem maculoſo marmori: fecere è Thaſio, Cycladum inſularum, æque & è Lesbio: liuidius hoc paulo. Verſicolores quidem maculas, & in totum marmorum apparatum Menander etiam diligentiſſimus luxuriæ interpres primus & raro attigit. Columnis demum utebantur in templis, nec lautitiæ cauſa (nondum enim iſta intelligebantur) ſed quia firmiores aliter ſtatui non poterant. Sic eſt inchoatum Athenis templum Iouis Olympij, ex quo Sylla Capitolinis ædibus aduexerat columnas. Fuit tamen inter lapidem atq; marmor differentia iam & apud Homerum, dicit enim Paridis os marmore ſaxo percuſſum, ſed hactenus regias quoque domos cum laudatiſſime præter æs, aurum, electrum, argentum, ebore tantum adornans. Primũ (ut arbitror) uerſicolores iſtas maculas Chiorum lapidicinæ oſtenderũt, cũ extruerent muros, faceto in id M. Ciceronis ſale, omnibus enim oſtentabant ut magnificum: Multo, inquit, magis mirarer, ſi Tiburtino lapide feciſſetis. Et Hercules non fuiſſet picturæ honos ullus, non modo tantus, in aliqua marmorum autoritate. Secandi marmor in cruſtas neſcio an Cariæ fuerit inuentũ. Antiquiſſima, quod equidẽ inueniã, Halicarnaſſi Mauſoli domus Proconneſio marmore exculta eſt, lateritijs parietibus. Is obijt olympiadis C. anno II. urbis Romæ anno CCCCII. Primum Romæ parietes cruſta marmoris operuiſſe totius domus ſuæ in Cælio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formijs natum, equitẽ Romanũ, præfectũ fabrorum C. Cæſaris in Gallia. Neq; indignatio ſit tali autore inuẽta re. Hic nãq; eſt Mamurra Catulli Veronẽſis carminibus proſciſſus, quẽ ut res eſt, domus ipſius clarius q̃ Catullus dixit habere, quicquid habuiſſet comata Gallia. Nanq; adiecit idẽ Nepos eũ primũ totis ædibus nullã niſi è marmore columnam habuiſſe, omnes ſolidas è Caryſtio aut Lunenſi. Deniq; M. Lepidus Catuli in conſulatu collega, primus omniũ limina ex Numidico marmore in domo poſuit magna reprehenſione. Is fuit conſul anno urbis DC. LXVI. hoc primũ inuecti Numidici marmoris ueſtigium inuenio, non in columnis tantũ cruſtisúe, ut Mamurra caryſtiũ poſuit, ſed in maſſa & uiliſſimo liminũ uſu. Poſt hunc Lepidũ fermè quadriennio L. Lucullus conſul fuit, qui nomen (ut apparet ex re) Lucullco marmori dedit, admodum delectatus illo, primusq; Romam inuexit, atrum alioqui, cũ cætera maculis aut coloribus cõmendentur. Naſcitur autẽ in Nili inſula, ſolumq; penè horum marmorũ ab amatore nomen accepit. Inter hos primũ (ut arbitror) marmoreos parietes habuit ſcena M. Scauri, non facile dixerim ſectos an ſolidis glebis politos, ſicuti eſt hodie Iouis tonantis ædes in Capitolio. Nondum enim ſecti marmoris ueſtigia inuenerat Italia. Sed quiſquis primum inuenit ſecare luxuriamq;

diuidere,importuni ingenij fuit. Harena hoc fit,& ferro uidetur fieri,ſerra in prætenui linea premente harenas uerſando, tractuq́ ipſo ſecante. Æthiopica hæc maxime probatur. Nam id quoq; acceſſit,ut ad Æthiopas uſq; peteretur quod faceret marmora,imò uero etiã in Indos,unde margaritas quoq; peti ſeueris moribus indignũ erat:hæc proxime laudatur. Mollior tamen quæ ex Æthiopia. Illa nulla ſcabricie ſecat. Indica non æque leuigat,ſed ea combuſta polientes marmora fricare iubentur. Simile & Naxiæ uitium eſt & coptidi,quæ uocatur Ægyptia. Hæc fuere antiqua genera marmoribus ſecandis. Poſtea reperta eſt harena nõ minus probanda,ex quodam Adriatici maris uado,æſtu nudante obſeruatione non facili. Iam quidẽ quacũq; harena ſecare è fluuijs omnibus fraus artificũ auſa eſt,quod diſpendium admodum pauci intelligũt. Craſſior enim harena laxioribus ſegmẽtis terit,& plus erodit marmoris,maiusq́ opus ſcabricia polituræ relinquit. Ita ſectæ attenuãtur cruſtæ. Rurſusq́ Thebaica polituris accõmodatur,& quæ fit è poro lapide aut è pumice.

De Naxio,& Armenio,& de generibus marmorũ. Cap. VII

SIgnis è marmore poliendis,gemmisq́ etiam ſcalpendis atq; limandis Naxium diu placuit ante alia,ita uocantur cotes in inſula Cypro genitæ. Vicere poſtea ex Armenia uectæ. Marmorum genera & colores non attinet dicere in tanta noticia,nec facile eſt enumerare in tanta multitudine. Quoto enim quoque loco non ſuum marmor inuenitur? Et tamen celeberrimi generis dicta ſunt in ambitu terrarum cum gentibus ſuis. Non omnia tamen in lapidicinis gignuntur, ſed multa & ſub terra ſparſa. Precioſiſſimi quidem generis Lacedæmonium uiride,cunctisq́ hilarius. Sic & Auguſtum,ac deinde Tiberium,in Ægypto Auguſti ac Tiberij primum principatu reperta. Differentiaq́ eorum eſt ab ophite,cum ſit illud ſerpentium maculis ſimile,unde & nomen accepit, quod hæc maculas diuerſo modo colligunt. Auguſtum undatim criſpum in uertices. Tiberiũ ſparſim conuoluta canicie. Neq; ex ophite columnæ,niſi paruæ admodum inueniũtur. Duo eius genera,molle candidum,nigricans durum. Dicũtur ambo capitis dolores ſedare adalligati,& ſerpentium ictus. Quidam phreneticis ac lethargicis adalligari iubent candicantem. Contra ſerpentes autem à quibuſdam laudatur præcipue ex his,quem tephriam appellant,à colore cineris. Vocatur & Memphites à loco,gemmãris naturæ:cuius uſus conuenit ijs,quæ urenda aut ſecanda ſunt,ex aceto illitus. Obſtupeſcit enim ita corpus, ut nõ ſentiat cruciatum. Rubet porphyrites in eadẽ Ægypto,ex eo cãdidis interuenientibus punctis,leucoſtictos uocatur. Quantislibet molibus cædendis ſufficiũt lapidicinæ. Statuas ex eo Cl. Cæſari procurator eius in urbem ex Ægypto aduexit Triarius Pollio,non admodum probata nouitate. Nemo poſtea certe imitatus eſt. Inuenit eadem Ægyptus in Aethiopia,quem uocant baſalten,ferrei coloris atque duritiæ. Vnde & nomen ei dedit. Nunquam hic maior repertus eſt,quàm in templo Pacis ab imperatore Veſpaſiano Auguſto dicatus:argumento Nili XVI. liberis circà ludẽtibus,per quos totidem cubiti ſummi incrementi augentis ſe amnis eius intelliguntur. Non abſimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis,ut putant Memnonis ſtatua dicatus:quem quotidiano ſolis ortu contactum radijs,crepare dicunt. Onychen etiam tum in Arabiæ montibus,nec uſquam alibi naſci putauere noſtri ueteres: Sed in Germania potorijs uaſis inde factis primum,dein pedibus lectorum ſellisq́,Cornelius Nepos tradit magno fuiſſe miraculo, cum P. Lentulus Spinter amphoras ex eo & urceos magnitudine cadorũ oſtendiſſet:poſt quinquẽnium deinde,triginta duorum pedum longitudine columnas uidiſſe ſe. Variatum in hoc lapide poſtea eſt. Nanque pro miraculo inſigni,quatuor modicas in theatro ſuo Cornelius Balbus poſuit. Nos ampliores triginta uidimus in cœnatione,quã Calliſtus Cæſaris Claudij libertorum potentia notus ſibi exædificauerat.

De alabaſtrite,& lygdino,& alabandico. Cap. VIII

HVnc aliqui lapidem alabaſtriten uocant,quem cauant ad uaſa unguentaria, quoniam optime ſeruare incorrupta dicitur. Idem & uſtus emplaſtris conuenit. Naſcitur

ſcitur circa Thebas Ægyptias, & Damaſcum Syriæ. Hic cæteris candidior. Probatiſſimus uero in Carmania, mox in India: Iam quidem & in Syria Aſiaq́ꝫ. Viliſſimus autẽ & ſine ullo nitore in Cappadocia. Probantur q̃maxime mellei coloris, in uertice maculoſi atq́ꝫ non tranſlucidi. Vitia in ijs corneus color aut candidus, & quicquid ſimile uitro eſt. Paulum diſtare ab eo in unguentorum fide multi exiſtimant lygdinos in Tauro repertos, amplitudine qua lances crateraſq́ꝫ non excedãt, antea ex Arabia tantum aduehi ſolitos, candoris eximij. Magnus & duobus cõtrariæ inter ſe naturæ honos: Coralitico in Aſia reperto, mẽſuræ nõ ultra bina cubita, candore proximo ebori & quadã ſimilitudine. E diuerſo niger eſt Alabandicus terræ ſuæ nomine, quanq́ꝫ & Mileti naſcens, ad purpuram tamen magis aſpectu declinante. Idemq́ꝫ liquatur igni, ac funditur ad uſum uitri. Thebaicus interſtinctus aureis guttis, inuenitur in Africæ parte Ægypto adſcriptæ, coticulis ad terenda collyria quadã utilitate naturali cõueniens. Circa Syenem uero Thebaidis ſyenites, quem ante pyrrhopœcilon uocabãt. Trabes ex eo fecere reges quodam certamine obeliſcos uocantes, Solis numini ſacratos. Radiorum eius argumẽtum in effigie eſt, & ita ſignificatur nomine Aegyptio. Primus omniũ id inſtituit Mitres, qui in Solis urbe regnabat, ſomnio iuſſus, & hoc ipſum inſcriptum eſt in eo. Etenim ſcalpturæ illæ effigieſq́ꝫ quas uidemus, Aegyptiæ ſunt literæ. Poſtea & alij regum in ſupradicta urbe, Sochis quatuor numero, quadragenorũ & octonûm cubitorum longitudine: Ramiſes autẽ is, quo regnante Ilium captum eſt, quadraginta cubitorum. Idemq́ꝫ digreſſus inde, ubi fuit Mneuidis regia, poſuit alium, longitudine undecenis pedibus per latera cubitis quatuor.

De obeliſco, & Thebaico, & Alexandrino, & de illo qui eſt in circo magno. Cap. IX

OPus id feciſſe dicũtur XX. M. hominum. Ipſe rex cum ſubrecturus eſſet, uerereturq́ꝫ ne machinæ ponderi non ſufficerent, quo maius periculum curæ artificum denunciaret, filium ſuum adalligauit cacumini, ut ſalus eius apud moliẽtes prodeſſet lapidi. Hac admiratione operis effectũ eſt, ut cũ oppidum id expugnaret Cambyſes rex, uentumq́; eſſet incendio ad crepidines obeliſci, extingui ignem iuberet molis reuerentia, qui urbis nullã habuerat. Sunt & alij duo, unus à Smarre poſitus, alter ab Eraphio ſine notis, quadragenũ octonũ cubitorum. Alexandriæ ſtatuit unũ octoginta cubitorũ Ptolemæus Philadelphus, quẽ exciderat Nectabis rex purũ: maiuſq́; opus fuit in deuehendo ſtatuendóue multo quàm in excidendo. A Satyro architecto aliqui deuectum tradunt rate, Callixenus à Phœnice, foſſa perducta uſq́ꝫ ad iacentem obeliſcum è Nilo. Nauesq́; duas in latitudinem patulas, pedalibus ex eodem lapide ad rationem geminati per duplicem menſuram ponderis oneratas, ita ut ſubirent obeliſcum pendentem extremitatibus ſuis in ripis utrinq́ꝫ: poſtea egeſtis laterculis alleuatas naues excepiſſe onus ſtatutum. Exciſos autem ſex tales in monte eodẽ, & artificem donatum talentis quinquaginta. Hic autem obeliſcus fuit in Arſinoẽ poſitus à rege ſupradicto, munus amoris in cõiuge, eademq́ꝫ ſorore Arſinoẽ. Inde eũ naualibus incõmodum Maximus quidã præfectus Aegypti tranſtulit in forum, reciſo cacumine, dum uult faſtigiũ addere auratum, quod poſtea omiſit. Et alij duo ſunt Alexandriæ in portu ad Cæſaris templum, quos excidit Meſphees rex quadragenûm binûm cubitorum. Super omnia acceſſit difficultas mari Romam deuehendi, ſpectatis admodum nauibus. Diuus Auguſtus priorem aduexerat, miraculiq́ꝫ gratia puteolis naualibus perpetuis dicauerat, ſed incendio conſumpta eſt. Diuus Claudius aliquot per annos aſſeruatã, qua Caius Cæſar importauerat, omnibus quæ unquam in mari uiſa ſunt mirabiliorem, turribus Puteolano ex puluere ædificatis perductam Oſtiam, portus gratia merſit, alia ex hoc cura nauium quæ Tiberi ſubuehant. Quo experimento palàm fuit, non minus aquarum huic amni eſſe quàm Nilo. Is autem obeliſcus, quem diuus Auguſtus in circo magno ſtatuit, exciſus eſt à rege Semneſerteo, quo regnãte Pythagoras in Aegypto fuit, centum uigintiquinq́ꝫ pedum, & dodrantis, præter baſim eiuſdem lapidis: is uero qui eſt in campo Martio, nouem pedum minor, à Seſoſtride. Inſcripti

ambo rerum naturæ interpretationem Ægyptiorum opera philoſophiæ continent.

De illo qui eſt in campo Martio pro gnomone. Cap. X

EI qui eſt in campo, diuus Auguſtus addidit mirabilem uſum ad deprehendendas ſolis umbras, dierumq́; ac noctium magnitudines, ſtrato lapide ad obeliſci magnitudinem, cui par fieret umbra Romæ confecto die ſexta hora, paulatimque per regulas (quæ ſunt ex ære incluſæ) ſingulis diebus decreſceret, ac rurſus augeſceret, digna cognitu res & ingenio fœcūdo. Manlius mathematicus apici auratam pilam addidit, cuius uertice umbra colligeretur in ſemetipſam, alia atq; alia incremēta iaculantē apice, ratiōe (ut ferūt) à capite hominis intellecta. Hæc obſeruatio triginta iam ferè annis non congruit, ſiue ſolis ipſius diſſono curſu, & cœli aliqua ratione mutato, ſiue uniuerſa tellure aliquid à centro ſuo dimota, ut deprehendi & in aliis locis accipio, ſiue urbis tremoribus, ibi tantum gnomone intorto, ſiue inundationibus Tiberis ſedimento molis facto: quanquam ad altitudinem impoſitæ rei, in terram quoq; dicantur iacta fundamenta.

De tertio obeliſco Romæ in Vaticano. Cap. XI

TErtius Romæ in Vaticano, Caij & Neronis principū circo, ex omnibus unus omnino fractus eſt in molitione, quem fecerat Seſoſtridis filius Nuncoreus. Eiuſdē remanet & alius C. cubitorum, quem poſt cæcitatem uiſu reddito ex oraculo Soli ſacrauit.

De pyramidibus Ægyptijs & ſphinge. Cap. XII

DIcantur obiter & pyramides in eadem Ægypto, regū pecuniæ ocioſa ac ſtulta oſtentatio. Quippe cum faciendi eas cauſa à pleriſq; tradatur, ne pecuniam ſucceſſoribus aut æmulis inſidiantibus præberent, aut ne plebs eſſet ocioſa. Multa circa hoc uanitas illorum hominum fuit, ueſtigiaq́; complurium inchoatarum extant. Vna eſt in Arſinoite nomo, duæ in Memphi, nō procul labyrintho, de quo & ipſo dicemus. Totidem ubi fuit Mœridis lacus: hoc eſt foſſa grandis. Sed Ægyptus inter mira ac memoranda narrat harum cacumina extrema, quæ eminere dicuntur. Reliquæ tres, quæ orbem terrarum impleuere fama, ſanè conſpicuæ undiq; annauigātibus, ſitæ ſunt in parte Africæ monte ſaxeo ſterilíq; inter Memphin oppidum, & quod appellari diximus Delta, à Nilo minus quatuor millia paſſ. à Memphi ſex, uico appoſito quem uocant Buſirin, in quo ſunt aſſueti ſcandere illas. Ante has eſt ſphinx, uel magis miranda, qua ſylueſtria ſunt accolentium. Amaſin regem putant in ea conditum, & uolunt inuectam uideri. Eſt autem ſaxo naturali elaborata, & lubrica. Capitis monſtri ambitus per frontem centum duos pedes colligit, longitudo pedum C. XLIII. eſt, altitudo à uentre ad ſummū apicem in capite LXII. Sed pyramis ampliſſima ex Arabicis lapidicinis conſtat. Treçenta LX. hominum milia annis XX. eam cōſtruxiſſe produntur. Tres uero factæ annis LXXVIII. & menſibus IIII. Qui de ijs ſcripſerint, ſunt Herodotus, Euhemerus, Duris Samius, Ariſtagoras, Dionyſius, Artemidorus, Alexander Polyhiſtor, Butorides, Antiſthenes, Demetrius, Demoteles, Apion. Inter omnes eos non conſtat à quibus factæ ſint, iuſtiſſimo caſu obliteratis tantæ uanitatis autoribus. Aliqui ex ijs prodiderunt, in raphanos, & allium ac cepas mille octingenta talenta erogata. Ampliſſima octo iugera obtinet ſoli, quatuor angulorum paribus interuallis, per octingentos octogintatres pedes ſingulorū laterum, altitudo à cacumine pedes XXV. Alterius interualla ſingula per quatuor angulos pares DCC. XXXVII. cōprehendunt. Tertia minor prædictis, ſed multo ſpectatior, Aethiopicis lapidibus aſſurgit CCCLXIII. pedibus inter angulos. Veſtigia ædificationum nulla extant. Harena late pura circum, lentis ſimilitudine, qualis in maiori parte Africæ. Quæſtionum ſumma eſt, quanam ratione in tantam altitudinem ſubuecta ſint cementa. Alij enim nitro ac ſale adaggeratis cū creſcēte opere, ac peracto fluminis irrigatiōe dilutis: alij lateribus è luto factis extructos pontes, peracto opere in priuatas domos diſtributos: Nilū enim nō putant rigare potuiſſe multo humiliorē. In pyramide maxima eſt intus puteus octogintaſex cubitorum, flumen illò admiſſum arbitrātur. Menſuram altitudinis earum omniumq́; ſimi

lium deprehendere, inuenit Thales Mileſius, umbram metiendo, qua hora par eſſe corpori ſolet. Hæc ſunt pyramidum miracula: Supremumq́ illud, ne quis regum opes miretur, minimam extitiſſe laudatiſſimam, à Rhodope meretricula factã. Æſopi fabularum philoſophi conſerua quondã & contubernalis hæc fuit, maiore miraculo tantas opes meretricio eſſe conquiſitas quæſtu. Magnificatur & alia turris, à rege facta in inſula Pharo, portum obtinente Alexandriæ, quã conſtitiſſe DCCC. talentis tradunt: magno animo, ne quid omittamus, Ptolemæi regis, quod in ea permiſerit Soſtrati Gnidij architecti ſtructuræ ipſius nomen inſcribi. Vſus eius, nocturno nauium curſui ignes oſtendere, ad prænuncianda uada, portusq́ introitum: ſicut iam tales cõpluribus locis flagrant, ut Puteolis ac Rauennæ. Periculum in continuatione ignium ne ſidus exiſtimetur, quoniam è longinquo ſimilis flammarum aſpectus eſt. Hic idem architectus primus omnium penſilem ambulationem Gnidi feciſſe traditur.

De labyrinthis, Ægyptio, Lemnio, & Italico. Cap. XIII

Dicamus & labyrinthos, uel portentoſiſſimũ humani ingenij opus, ſed non ut exiſtimari poteſt falſum. Durat etiam nunc in Aegypto in Heracleopolite nomo qui primus factus eſt ante annos, ut tradunt, IIIMDC. a Peteſuco rege, ſiue Tithoë. Quanquã Herodotus totum opus regum eſſe dicit, nouiſſimeq́ Pſammetichi. Cauſam faciendi uarie interpretantur. Demoteles regiam Motherudis fuiſſe, Lycias ſepulchrum Mœridis, plures ſoli ſacrum id extructum, quod maxime creditur. Hinc utique ſumpſiſſe Dædalũ exemplar eius labyrinthi, quem fecit in Creta, non eſt dubium, ſed centeſimam tantũ portionem eius imitatum, quæ itinerum ambages occurſusq́ ac recurſus inexplicabiles continet: non (ut in pauimentis puerorumúe ludicris campeſtribus uidemus) breui lacinia millia paſſ. plura ambulationis cõtinentem, ſed crebris foribus inditis ad fallendos occurſus, redeundumque in errores eoſdem. Secundus hic fuit ab Aegyptio labyrinthus: tertius in Lemno: quartus in Italia. Omnes lapide polito fornicibus tecti. Aegyptius, quod miror equidem, introitu columnisq́ reliquis e molibus compoſitis, quas diſſoluere ne ſecula quidem poſſint, adiuuantibus Heracleopolitis, qui id opus inuiſum mire infeſtauere. Poſitionem operis eius ſingulaſque partes enarrare non eſt, cum ſit in regiones diuiſum atque in præfecturas (quas uocant nomos) ſedecim, nominibus earum totidem uaſtis domibus attributis: præterea templa omnium Aegypti deorum contineat, ſuperque Nemeſes quindecim ædiculis incluſerit pyramides complures quadragenarum ulnarum, ſenos radice muros obtinentes. Feſſi iam eundo perueniunt ad uiarum illum inexplicabilem errorem. Quin & cœnacula prius excelſa, porticusq́ aſcendũtur nonagenis gradibus omnes: intus columnæ de porphyrite lapide, deorum ſimulacra, regum ſtatuæ, monſtrificæ effigies. Quarũdam autem domorum talis eſt ſitus, ut adaperientibus fores, tonitruũ intus terribile exiſtat. Maiore autem in parte trãſitus eſt per tenebras: aliæq́ turſus extra murum labyrinthi ædificiorum moles, pteron appellãt. Inde aliæ perfoſſis cuniculis ſubterraneæ domus. Refecit unus omnino pauca ibi Circummon ſpado Nectabis regis, ante Alexandrũ Magnũ annis quingẽtis. Id quoq; traditur, fulſiſſe trabibus ſpinæ oleo incoctæ, dum fornices quadrati lapidis aſſurgerent. De Aegyptio & Cretico labyrinthis, ſatis dictum eſt. Lemnius ſimilis illis, columnis tantũ centum quadraginta mirabilior fuit: quarum in officina turbines ita librati pependerunt, ut puero circumagente tornarentur. Architecti illum fecere Zmilus & Rholus, & Theodorus indigena. Extantq́ adhuc reliquiæ eius, cum Cretici Italiciq́ nulla ueſtigia extent. Nanq; & Italicũ dici conuenit, quem fecit ſibi Porſena rex Hetruriæ ſepulchri cauſa, ſimul ut externorum regũ uanitas quoque ab Italis ſuperaretur. Sed cum excedat omnia fabuloſitas, utemur ipſius M. Varronis in expoſitione eius uerbis: Sepultus eſt, inquit, ſub urbe Cluſio, in quo loco monumentum reliquit lapide quadrato: ſingula latera pedum lata tricenûm, alta quinquagenûm: inq́ baſi quadrata intus labyrinthum inextricabilem: quò ſi quis improperet ſine glomere li-

ni,exitũ inuenire nequeat. Supra id quadratũ pyramides ſtãt quinq́,quatuor in angulis,& in medio una,in imo latæ pedum ſeptuagenûmquinûm,altæ centũquinquagenũ: ita faſtigiatæ,ut in ſummo orbis æneus & petaſus unus omnibus ſit impoſitus,ex quo pendeãt excepta catenis tintinnabula,quæ uẽto agitata,lõge ſonitus referãt, ut Dodonæ olim factũ. Supra quẽ orbẽ quatuor pyramides inſuper ſingulæ extãt altæ pedũ centenũ. Supra quas uno ſolo quinq́ pyramides,quarũ altitudinẽ Varronẽ puduit adijcere. Fabulæ Hetruſcæ tradũt eandẽ fuiſſe,quã totius operis:adeo ueſana demẽtia quæſiſſe gloriã, impendio nulli profuturo. Præterea fatigaſſe regni uires,ut tamẽ laus maior artificis eſſet.

De penſili horto & oppido,& templo Dianæ Epheſiæ. Cap. XIIII

LEguntur & penſiles hortos,imò uero totũ oppidum feciſſe Ægyptiæ Thebæ, exercitus armatos ſubito educere ſolitis regibus,nullo oppidanorum ſentiẽte. Etiamnum hoc minus mirum,q̃ quod flumine medium oppidũ interfluente. Quæ ſi fuiſſent,nõ dubium eſt dicturum Homerũ fuiſſe,cum centum portas ibi prædicaret. Magnificentiæ uera admiratio extat templum Epheſiæ Dianæ ducẽtis uiginti annis factum à tota Aſia. In ſolo id paluſtri fecere, ne terræmotus ſentiret,aut hiatus timeret. Ruſſus ne in lubrico atque inſtabili fundamenta tantæ molis locarentur,antè calcatis ea ſubſtrauere carbonibus,dein uelleribus lanæ. Vniuerſo templo lõgitudo eſt CCCC.XXV. pedum,latitudo ducentorũ uiginti,columnæ centum uiginti ſeptem à ſingulis regibus factæ,LX. pedum altitudine:ex ijs XXXVI. cælatæ,una à Scopa. Operi præfuit Cteſiphon architectus. Summa miracula,epiſtylia tantæ molis attolli potuiſſe. Id conſecutus eſt ille per ombus harena plenis,molli puluino ſuper capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens ab imo, ut ſenſim totum in cubili ſideret. Difficillime hoc contigit in limine ipſo,quod foribus imponebat. Etenim ea maxima moles fuit,nec ſedit in cubili,anxio artifici mortis deſtinatione ſuprema. Traduntq́ in ea cogitatiõe feſſum nocturno tempore in quiete uidiſſe præſentem deam,cui templum fiebat,hortantẽ ut uiueret,ſe compoſuiſſe lapidẽ:atq́ ita poſtero die apparuit,pondereq́ ipſo correctus uidebatur. Cætera eius operis ornamẽta plurium librorum inſtar obtinent,nihil ad ſpecimen naturæ pertinentia.

De delubro Cyzici,& lapide fugitiuo,& de echo ſepties reſonante,& de ædificio ſine clauo,& mirabilia ædificiorum Romæ. Cap. XV

DVrat & Cyzici delubrum,in quo filum aureũ cõmiſſuris omnibus politi lapidis ſubiecit artifex,eburneum Iouem dicaturus intus,coronante eum marmoreo Apolline. Tralucent ergo iuncturæ tenuiſſimis capillamẽtis,leniq́ afflatu ſimulacra reſonente,præter ingeniũ artificis ipſa materia quãuis occulta in pretio operis intelligitur. Eodem in oppido eſt lapis,fugitiuus appellatus:Argonautæ eo pro ancora uſi,ibi reliquerant. Hunc è Prytaneo(ita uocatur locus)ſæpe profugum fixere plumbo. Eadem in urbe iuxta portam quæ Thracia uocatur,turres VII,acceptas uoces numeroſiore repercuſſu multiplicant:nomenq́ huic miraculo Echo eſt à Græcis datũ. Et hoc quidem natura locorũ euenit,& plerunq́ conuallium,ibi caſu accidit. Olympiæ autem arte mirabili modo in porticu quam oppidani heptaphonon appellãt,quoniam ſepties eadem uox redditur. Cyzici & buleuterion uocãt ædificium amplum ſine ferreo clauo,ita diſpoſita contignatione,ut eximantur trabes ſine fulturis ac reponãtur. Quod item Romæ in ponte ſublicio religioſum eſt, poſteaq̃ Coclite Horatio defendente ægre reuulſus eſt. Verũ & ad urbis noſtræ miracula tranſire cõueniat,nongentorumq́ annorum dociles ſcrutari uires,& ſic quoq́ terrarum orbem uictum oſtendere:quod accidiſſe toties penè,quot referẽtur miracula,apparebit. Vniuerſitate uero aceruata,& in quendam unum cumulum coniecta,nõ alia magnitudo exurget,quàm ſi mundus alius quidam in uno loco narretur. Nam ut circum maximum à Cæſare dictatore extructum longitudine ſtadiorum trium, latitudine unius,ſed cũ ædificijs iugerum quaternum,ad ſedem CC.LX. milium inter magna opera dicamus,nonne inter magnifica baſilicam Pauli columnis è Phrygibus mirabilem,forumq́ diui Augu-

ſti,tem-

ſti, templum Pacis diui Veſpaſiani imperatoris Auguſti, pulcherrima operum quæ unquam: Pantheon Ioui ultori ab Agrippa factum, cum theatrum ante texerit Romæ Valerius Oſtienſis architectus ludis Libonis: Pyramidas regũ miramur opera, cum ſolum tantum foro extruendo HS mille ducentis Cæſar dictator emerit: Et ſiquidẽ impenſæ mouent captos auaritia animos, P. Clodius quem Milo occidit, ſeſtertijs CXLVII. milibus domo empta habitauerit: quod equidem non ſecus ac regum inſaniam miror. Itaque & ipſum Milonem ſeſtertia DCC.M. æris alieni debuiſſe, inter prodigia animi humani duco. Sed tunc ſenes aggeris uaſtum ſpatium, & ſubſtructiones inſanas Capitolij mirabantur: præterea cloacas, operum omnium dictu maximũ ſuffoſſis montibus, atque (ut paulo ante retulimus) urbe penſili, ſubterque nauigata à M. Agrippa in ædilitate poſt conſulatum, per meatus corriuati VII. amnes, curſuque præcipiti torrentium modo rapere atque auferre omnia coacti, inſuper mole imbrium concitati uada ac latera quatiunt: aliquando Tiberis retro infuſi recipiunt fluctus, pugnantque diuerſi aquarum impetus intus: & tamen obnixa firmitas reſiſtit: trahuntur moles internæ tantæ, non ſuccumbentibus cauſis operis: pulſant ruinæ ſponte præcipites, aut impactæ incendijs, quatitur ſolum terræmotibus: durant tamen à Tarquinio Priſco annis DCCC. prope inexpugnabiles: non omittendo memorabili exemplo, uel eo magis, quoniam celeberrimis rerum conditoribus omiſſum eſt: cum id opus Tarquinius Priſcus plebis manibus faceret, eſſetque labor incertũ longior an periculoſior, paſſim conſcita nece quiritibus tædium fugientibus, nouum & inexcogitatum antea poſteaque remedium inuenit ille rex, ut omnium ita defunctorum figeret crucibus corpora ſpectanda ciuibus, ſimul & feris uolucribusque laceranda. Quamobrem pudor Ro. nominis proprius, qui ſæpe res perditas ſeruauit in prælijs, tunc quoque ſubuenit. Sed illo tempore impoſuit iam erubeſcens, cum puderet uiuos, tanquam puditurum eſſet extinctos. Amplitudinem cauis eam feciſſe proditur, ut uehem fœni large onuſtam trãſmitteret. Parua ſunt cuncta quæ diximus, & omnia uni comparanda miraculo, antequam noua attingam. M. Lepido, Q. Catulo conſulibus, ut conſtat inter diligentiſſimos autores, domus pulchrior nõ fuit Romæ, quàm Lepidi ipſius. At hercule intra annos XXXV. eadem centeſimum locum non obtinuit. Computet in hac æſtimatione, qui uolet, marmorũ molem, opera pictorum, impendia regalia, & cum pulcherrima laudatiſſimaque certantes centum domos, poſteaque eas ab innumerabilibus alijs in hunc diem uictas. Profecto incendia puniunt luxum: nec tamen effici poteſt, ut mores aliquid ipſo homine mortalius intelligant. Sed eas omnes duæ domus uicerunt. Bis uidimus urbem totam cingi domibus principum, Caij & Neronis, & huius quidem (ne quid deeſſet) aurea. Nimirum ſic habitarunt illi qui hoc imperium fecere, tantas ad uincendas gentes triumphóſque referendos ab aratro aut foco exeuntes, quorum agri quoque minorem modum obtinuere quàm cellaria iſtorum. Subit uero cogitatio, quota portio harum fuerint areæ illæ, quas inuictis imperatoribus decernebant publice ad exædificandas domos: Summúſque illarum honos erat, ſicut in L. Valerio Publicola, qui primus conſul fuit cum L. Bruto, poſt tot merita, & fratre eius, qui bis in eodem magiſtratu Sabinos deuicerat, adijci decreto, ut domus eorum fores extrà aperirentur, & ianua in publicum reijceretur. Hoc erat clariſſimum inſigne inter triumphales quoque domos. Non patiemur duos Caios uel duos Nerones ne hac quidem gloria famæ frui, docebimúſque etiam inſaniam eorum uictam priuatis operibus M. Scauri, cuius neſcio an ædilitas maxime proſtrauerit mores ciuiles, maiuſque ſit Syllæ malum tanta priuigni potentia, quàm proſcriptio tot milium. Hic fecit in ædilitate ſua opus maximum omnium, quæ unquam fuere humana manu facta, non temporaria mora, uerum etiam æternitatis deſtinatione: Theatrum hoc fuit. Scena ei triplex altitudine CCCLX. columnarũ, in ea ciuitate, quæ ſex hymettias non tulerat ſine probro ciuis ampliſſimi. Ima pars ſcenæ è marmore fuit, media e uitro, inaudito etiã poſtea genere luxuriæ. Sũmæ tabulis inauratis columnæ, ut diximus: imæ duodequadragenũ pedum.

Signa ærea inter columnas, ut indicauimus, fuerunt tria milia numero. Cauea ipſa cepit hominum LXXX. milia, cum Pompeij amphitheatri toties multiplicata urbe, tantóque maiore populo, ſufficiat large XL. M. Sed & reliquus apparatus tantus Attalica ueſte, tabulis pictis, cæteróque choragio fuit, ut in Tuſculanam uillam reportatis quæ ſuperfluebant quotidiani uſus delicijs, incenſa uilla ab iratis ſeruis, concremaretur ad H-S M. Aufert animum, & à deſtinato itinere digredi cogit contēplatio tam prodigæ mentis, aliamq́ꝫ connecti maiorē inſaniam è ligno. C. Curio, qui bello ciuili in Cæſarianis partibus obijt, funebri patris munere, cum opibus apparatúque non poſſet ſuperare Scaurum: unde enim illi uitricus Sylla, & Metella mater proſcriptionum ſectrix? unde M. Scaurus pater, toties princeps ciuitatis, & Marianis ſodalitijs rapinarum prouincialium ſinus? cum iam ne ipſe quidem Scaurus comparari ſibi poſſet, quando hoc certe incendij illius præmium habuit, conuectis ex orbe terrarum rebus, ut nemo poſtea par eſſet inſaniæ illi: ingenio ergo utendum fuit: operæpretium eſt ſcire quid inuenerit, & gaudere moribus noſtris, ac noſtro modo nos uocare maiores: Theatra duo iuxtà fecit ampliſſima è ligno, cardinum ſingulorum uerſatili ſuſpenſa libramento: in quibus utriſque antemeridiano ludorum ſpectaculo ædito inter ſeſe auerſis, ne inuicem obſtreperent ſcenæ, & repente circumactis ut contrà ſtarent, poſtremo iam die deſcendentibus tabulis, & cornibus inter ſe coëuntibus, faciebat amphitheatrū, & gladiatorum ſpectacula ædebat, ipſum magis autoratū populum Romanū circumferens. Quid enim miretur quiſque in hoc primum? inuentorem an inuentum? artificem an autorem? auſum aliquem hoc excogitare an ſuſcipere? parère an iubere? Super omnia erit populi furor, ſedere auſi tam infida inſtabiliq́ꝫ ſede. En hic eſt ille terrarum uictor, & totius domitor orbis, qui gentes & regna diribet, iura externis mittit, deorum quædam immortalium generi humano portio, in machina pendens, & ad periculū ſuum plaudens. Quæ uilitas animarum iſta? aut quæ querela de Cannis? quantum mali potuit accidere? Hauriri urbes terræ hiatibus, publicus mortalium dolor eſt. Ecce populus Romanus uniuerſus uelut duobus nauigijs impoſitus, binis cardinibus ſuſtinetur, & ſeipſum depugnantem ſpectat, periturus momento aliquo luxatis machinis: & per hoc quæritur tribunitijs concionibus gratia, ut penſiles tribus faceret. Qualis hic in roſtris? Quid non auſurus apud eos, quibus hoc perſuaſerit? Vera nanque confitentibus populus Romanus funebri munere ad tumulum patris eius depugnauit uniuerſus. Variauit hanc magnificentiam ſuam feſſis turbatiſque cardinibus, & amphitheatri forma cuſtodita, nouiſſimo die duabus per medium ſcenis athletas ædidit, raptiſq́ꝫ è contrario repente pulpitis eodem die uictores è gladioribus ſuis produxit. Nec fuit rex Curio aut gentium imperator, non opibus inſignis, ut qui nihil in cenſu habuerit præter diſcordiam principum. Sed dicantur uera æſtimatione inuicta miracula, quæ Q. Marcius rex fecit. Is iuſſus à ſenatu aquarum Appiæ & Anienis tegula ductus reficere, nouam à nomine ſuo appellatam cuniculis per montes actis intra præturæ ſuæ tempus adduxit. Agrippa uero in ædilitate ſua, adiecta Virgine aqua cæteris corriuatis atque emendatis, lacus DCC. fecit: præterea ſalientes CV. caſtella CXXX. complura etiam cultu magnifica: operibus ijs ſigna CCC. ærea aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore CCCC. eáque omnia annuo ſpatio. Adijcit ipſe in ædilitatis ſuæ commemoratione, & ludos unde ſexaginta diebus factos, & gratuita præbita balinea CLXX. quæ nunc Romæ ad infinitum auxere numerum. Vicit antecedētes aquarum ductus nouiſſimum impendium operis inchoati à C. Cæſare, & peracti à Claudio, quippe à lapide quadrageſimo ad eam excelſitatem, ut in omnes urbis montes leuarentur, influxere Curtius atq́ꝫ Ceruleus fontes. Erogata in id opus † ſeſtertia quingēta LV. M. Quod ſi quis diligentius æſtimauerit aquarū abundantiam in publico, balineis, piſcinis, domibus, euripis, hortis, ſuburbanis, uillis, ſpatióq́ꝫ aduenientis extructos arcus, montes perfoſſos, cōualles æquatas, fatebitur nihil magis mirandū fuiſſe in toto orbe terrarū. Eiuſdē Claudij inter

Vide Budæum

maxima

maxima equidem ac memoranda duxerim, quamuis deſtitutum, ſucceſſoris odio, montem perfoſſum ad lacum Fucinum emittendum, inenarrabili profecto impendio, & operarum multitudine per tot annos: cum aut corriuatio aquarum, qua terrenus mons erat, egereretur in uertice machinis, aut ſilex cæderetur, omniaq́ intus in tenebris fierent, quæ neq; concipi animo, niſi ab ijs qui uidere, neq; humano ſermone enarrari poſſunt. Nam portus Oſtienſis opus prætereo, item uias inter montes exciſas, mare Tyrrhenum à Lucrino molibus ſecluſum, tot pontes tantis impendijs factos. Et inter plurima alia Italiæ miracula, ipſa marmora in lapidicinis creſcere autor eſt Papyrius Fabianus, naturæ rerum peritiſſimus: Exemptores quoq; affirmant compleri ſponte illa montium ulcera. Quæ ſi uera ſunt, ſpes eſt nunquam defuturam luxuriam.

De magnetis generibus & medicinis. Cap. XVI

A Marmoribus digredienti ad reliquorum lapidum inſignes naturas, quis dubitet in primis magnetẽ occurrere? quid enim mirabilius? aut qua in parte naturæ maior improbitas? Dederat uocem ſaxis, ut diximus, reſpondentem homini, imò uero & obloquentem. Quid lapidis rigore pigrius? Ecce ſenſus manúsque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit & patitur mores: trahitur nanq; à magnete lapide, domitrixq́ illa rerum omnium materia ad inane neſcio quid currit, atque ut propius uenit, aſſiſtit, tenetúrque, & complexu hæret. Sideritin ob hoc alio nomine appellant, quidam Heracleon. Magnes appellatus eſt ab inuentore (ut autor eſt Nicander) in Ida repertus. Nanque & paſſim inuenitur, ut in Hiſpania quoq;. Inueniſſe autem fertur, clauis crepidarum & baculi cuſpide hærentibus, cum armenta paſceret. Quinq; genera magnetis Sotacus demonſtrat. Æthiopicũ, è Magneſia Macedoniæ contermina Bœbeida lacum petentibus dextra, tertium in Echio Bœotiæ, quartum circa Alexandriam Troadem, quintum in Magneſia Aſiæ. Differentia prima, mas ſit an fœmina: proxima in colore. Nam qui in Macedonia & Magneſia reperiuntur, ruffi nigriq́ ſunt. Bœotius uero ruffi coloris plus habet quàm nigri. Is qui in Troade inuenitur, niger eſt & fœminei ſexus, ideóque ſine uiribus. Deterrimus autem in Magneſia Aſiæ, candidus, neq; attrahens ferrum, ſimiliſq; pumici. Compertum tanto meliores eſſe quãto ſunt magis cerulei. Aethiopicis laus ſumma datur, pondusq́ argento repẽditur. Inuenitur hic in Aethiopia Zimiri: ita uocatur regio harenoſa. Ibi & hæmatites magnes ſanguinei coloris, ſanguinemq́ reddens ſi teratur, ſed & crocum. In attrahendo ferro non eadem quæ magneti hæmatitæ natura. Aethiopici argumentum eſt, quod magnetem quoq; aliũ ad ſe trahit. Omnes aũt ij oculorum medicamentis proſunt ad ſuam quiſq; portionem, maximeq́ epiphoras ſiſtunt. Sanant & adusta cremata triticq;. Alius rurſus in eadem Aethiopia non procul mons gignit lapidẽ theamedem, qui ferrum omne abigit, reſpuitq́. De utraq; natura ſæpius diximus.

De lapidibus qui cito abſumunt corpora in eis condita, & de his qui diu ſeruant, & de aſio lapide & medicinis eius. Cap. XVII

LApidem è Scyro inſula integrum fluctuari tradunt, eũdem comminutum mergi. In Aſſo Troadis ſarcophagus lapis fiſſili uena ſcinditur. Corpora defunctorum condita in eo, abſumi conſtat intra XL. diem, exceptis dentibus. Mutianus ſpecula quoque & ſtrigiles & ueſtes & calciamenta illata omnia lapidea fieri autor eſt. Eius generis & in Lycia ſaxa ſunt & in oriente, quæ uiuentibus quoque adalligata, erodunt corpora. Mitior eſt autẽ ſeruandis corporibus nec abſumendis chernites, ebori ſimillimus, in quo Darium conditum ferunt. Parioq́ ſimilis candore & duritia, minus tamen ponderoſus, qui porus uocatur. Theophraſtus autor eſt & translucidos lapides in Aegypto inueniri, quos ophitæ ſimiles ait, quod fortaſſis tunc fuerit, quoniam & ij deſinun. . noui reperiuntur. Aſius guſtu ſalſus podagras lenit, pedibus in uaſe ex eo cauato inditis. Præterea omnia crurum uitia in ijs lapidicinis ſanantur, cũ in metallis omnibus crura uſtientur. Eiuſdem lapidis flos appellatur, in farinam mollis, ad quædam perinde efficax. Eſt autem ſimilis

pumici ruffo. Admixtus æri Cyprio mammarum uitia emẽdat. Pici autem reſinæúe ſtrumas & panos diſcurit. Prodeſt & Phthiſicis linctu. Cum melle uetera ulcera ad cicatricem perducit, excreſcẽtia erodit. Et ad beſtiarum morſus utilis. Repugnantia curationi ac ſuppurata ſiccat. Fit cataplaſma ex eo podagris, mixto fabæ lomento.

De ebore foſſili & lapidibus oſſeis & palmatis & aliorũ generibus. Cap. XVIII

IDem Theophraſtus & Mutianus, eſſe aliquos lapides qui pariant, credunt. Theophraſtus autor eſt & ebur foſſile candido & nigro colore inueniri, & oſſa è terra naſci, inueniriq; lapides oſſeos. Palmati circa Mundam in Hiſpania, ubi Cæſar dictator Pompeiũ uicit, reperiũtur, idq; quoties fregeris. Sunt & nigri, quorum autoritas uenit in marmora, ſicut Tænarius. Varro nigros ex Africa firmiores eſſe tradit, q̃ in Italia. E diuerſo albos coranos duriores, quàm parios. Idem Lunenſem ſilicem ſerra ſecari, at Tuſculanum diſſilire igni. Sabinum fuſcum addito oleo etiã lucere. Idem molas uerſatiles Volſinijs inuentas, aliquas & ſponte motas inuenimus in prodigijs. Nuſquam hic utilior quàm in Italia gignitur, lapisq; non ſaxum eſt. In quibuſdam uero prouincijs omnino non inuenitur. Sunt quidã in eo genere molliores, qui & cote leuigantur, ut procul intuentibus ophitæ uideri poſſint. Neq; eſt alius firmior, quando & lapidis natura, ut lignũ, ſimiliter imbres ſoleſq; aut hyemes non patitur, in alijs atq; alijs generibus. Sunt qui & lunam non tolerent, & qui uetuſtate rubiginem trahant, coloremúe candidum oleo mutent.

De curalio uel pyrite, & medicinis eius, & oſtracite, de amianto lapide & medicinis eius, & melitino lapide & uiribus eius, de gagate lapide & medicinis eius, de ſpongijs, de phrygio lapide & natura eius. Cap. XIX

MOlarem quidã pyriten uocãt, quoniã ſit plurimus ignis illi: ſed eſt alius etiamnum pyrites ſimilitudine æris. In Cypro eum reperiri uolũt, & in metallis quæ ſunt circa Acarnaniam, unum argenteo colore, alterum aureo. Coquuntur uarie. Ab alijs iterum tertioq; in melle, donec conſumatur liquor. Ab alijs pruna prius, dein melle, & poſtea lauantur ut æs. Vſusq; eorum in medicina excalfacere, ſiccare, diſcutere, humorem extenuare, & duritias nimias mollire. Vtuntur & crudis tuſiſquúe ad ſtrumas atque furunculos. Pyritarum etiamnum aliqui genus unum faciunt, plurimum habens ignis, quos uiuos appellamus, & ponderoſiſſimi ſunt. Hi exploratoribus caſtrorum maxime neceſſarij, qui clauo uel altero lapide percuſſi, ſcintillas edunt: quæ exceptæ ſulphuratis aut fungis aridis uel folijs, dicto celerius ignem trahunt. Oſtracitæ ſimilitudinem teſtæ habent. Vſus eorum pro pumice ad leuigãdam cutem. Poti ſanguinem ſiſtunt, & illiti cum melle ulcera doloreſque mammarum ſanant. Amiantus alumini ſimilis, nihil igni deperdit. Hic ueneficijs reſiſtit omnibus, priuatim magorum. Gæoden ex argumento appellant, quoniam amplexus eſt terram, oculorum medicamentis utiliſſimum: item mammarum & teſtium uitijs. Melitites lapis ſuccum remittit dulcẽ mellitumq; tuſus. Et ceræ mixtus eruptionibus pituitæ maculiſq; corporis medetur, & faucium exulcerationi. Epinyctidas tollit, & uuluarum dolores impoſitus uelleri. Gagates lapis nomen habet loci & amnis Gagis Lyciæ. Aiunt & in Leucola expelli mari, atq; infra XII. ſtadia colligi. Niger eſt, planus, pumicoſus, nõ multum à ligno differens, leuis, fragilis, odore ſi teratur grauis. Fictilia ex eo inſcripta nõ delentur. Cum uritur, odorem ſulphureum reddit. Mirumq;, accẽditur aqua, oleo reſtinguitur. Fugat ſerpentes ita, recreátq; uuluæ ſtrangulationes. Deprehẽdit ſonticum morbum & uirginitatem ſuffitus. Idem ex uino decoctus, dentibus medetur. Strumiſq; ceræ permixtus. Hoc dicuntur uti magi in ea quam uocant axinomantiam, & peruri negant, ſi euenturũ ſit, quod aliquis optet. Spongiæ lapides inueniũtur in ſpongijs, & ſunt natiui. Quidam eos tecolithos uocant, quoniam ueſicæ medentur, calculos rumpunt in uino poti. Phrygius lapis gentis nomen habet. Eſt autem gleba pumicoſa. Vritur antè uino perfuſus, flaturq; follibus, donec ruffeſcat, ac rurſus dulci uino reſtinguitur, & hoc ternis uicibus, tingendis ueſtibus tantum utilis.

De

De hæmatite & quinqꝫ generibus eius, & ſchiſto. Cap. XX

SChiſtos & hæmatites cognationē habent. Hæmatites inuenitur in metallis. Vſtus minij colorem imitatur. Vritur ut Phrygius, ſed non reſtinguitur uino. Adulteratur ſchiſto. Hæmatiten diſcernūt uenæ rubentes, & friabilis eſt natura. Oculis cruore ſuffuſis mire conuenit. Siſtit profluuium mulierum potus. Bibūt eum & qui ſanguinem reiecerunt, cum ſucco punici mali. Et in ueſicæ uitiis efficax. Bibitur & in uino contra ſerpentiū ictus. Infirmior ad omnia hæc eadem eſt, quem ſchiſton appellant. Sed in iis commodior croco ſimilis, peculiarius ſplendet. Proficit oculorū lachrymis in lacte muliebri: procidentēſqꝫ oculos prædare cohibet. Hæc eſt ſentētia eorū qui nuperrime ſcripſere. Sed Sotacus è uetuſtiſſimis autoribus, quinqꝫ genera hæmatitarū tradit præter magnetem: principatum dat ex iis Æthiopico, oculorū medicamentis utiliſſimo, & iis quæ panchreſta appellant. Item ambuſtis. Alterum androdamanta dicit uocari, colore nigro, pondere ac duritia inſignem, & inde nomē traxiſſe, præcipueqꝫ in Africa repertum. Trahere aūt in ſe argentum, æs, ferrum. Experimentum eius eſſe in cote ex lapide baſanite. Reddere enim ſuccum ſanguineum, & eſſe ad iocineris uitia præcipui remedij. Tertiū genus Arabici facit, ſimili duritia, uix reddentis ſuccum ad cotem aquariam, aliquando croco ſimilem. Quarti generis elatiten uocari, quandiu crudus ſit: coctū uero miltiten, utilem ambuſtis, ad omnia utiliorem rubrica. Quinti generis ſchiſton hæmorrhoidas reprimētem. In totū autē hæmatitas omnes tritos in oleo trium drachmarum pondere à ieiunis ſumendos, ad uitia ſanguinis. Idem autor ſchiſton alterius generis quàm hæmatiten tradit, quem uocant anthraciten. Naſci in Africa nigrum, attritum aquariis cotibus reddere ab ea parte quæ fuerit ab radice nigrum colorem, ab altera parte croci. Ipſum utilem eſſe oculorum medicamentis.

De quatuor generibus aëtitis, & calamo, & ſamio, & arabo, & pumicibus. Cap. XXI

AEtites lapis ex argumento nominis magnā famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo uolumine diximus. Aiūt binos inueniri, marem & fœminā. Nec ſine iis parere quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorū quatuor. In Africa naſcentem puſillū & mollē, intra ſe ac ueluti in aluo habentē argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilē, quem fœminei ſexus putāt. Marem aūt qui in Arabia naſcitur, durum gallæ ſimilē, aut ſubrutilū, in aluo habentē durū lapidē. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa naſcētibus ſimilis, amplior tamē atqꝫ dilatatus, cæteris cm̄ globoſa facies. Habet in aluo harenā iucundā & lapillos, ipſe tam mollis ut etiā digitis fricē. Quarti generis taphiuſius appellatur, naſcēs iuxta Leucadē in Taphinſa, qui locus eſt dextra nauigātibus ex hac ad Leucadē. Inuenitur in fluminibus cādidus & rotūdus. Huic eſt in aluo lapis, qui uocaē callimus, nec quicqꝫ tenerius. Aëtitæ omnes grauidis adalligati mulieribus uel quadrupedibus in pelliculis, ſcarificati uteri animalium cōtinent partus, non niſi parturiant remouēdi, alioqui uuluæ excidūt. Sed niſi parturiētibus auferātur, omnino nō pariunt. Eſt & lapis Samius in eadē inſula, ubi terrā laudauimus, poliēdo auro utilis. Vtilis & in medicina oculorū ulceribus cum lacte, quo ſupradictū eſt modo, cōtra ueteres lachrymationes. Prodeſt & cōtra uitia ſtomachi potus, uertigines ſedat, mētēſqꝫ cōmotas reſtituit. Quidā & morbis comitialibus utiliter dari putant, & ad urinæ difficultates, Acopis etiā miſcetur. Probaē grauitate & cādore. Vuluas & partus cōtineri adalligato eo tradunt.

Arabus lapis ebori ſimilis, dētifriciis accōmodatur crematus. Priuatim hæmorrhoidas ſanat cū lanugine linteorū, linteolis inſuper impoſitis. Non prætermittenda eſt & pumicum natura, appellantur quidē ita & cætera ſaxa eroſa annis: in ædificiis muſea uocāt, dependentia ad imaginē ſpecus arte reddēdam. Sed & ij pumices qui ſunt in uſu corporū leuigandorū fœminis, iam quidem & uiris, atqꝫ (ut ait Catullus) libris, laudatiſſimi ſunt in Melo, Scyro, Æoliis inſulis. Probatio in candore & in minimo pondere, & ut quammaxime ſpongioſi aridiqꝫ ſint, ac teri faciles, nec harenoſi in fricando. Vis eorum in medicina, extenuare, ſiccare. In uſtrina ter ſiccantur, ita ut torreantur carbone puro, ac toties uino

reſtin-

reſtinguantur albo. Lauantur deinde ut cadmia, & ſiccati conduntur quamminimũ uliginoſo loco. Vſus farinæ eius oculorum maxime medicamentis. Vlcera purgat eorum leuiter, expletq́ue cicatrices & emendat. Quidam tertia uſtione refrigeratos potius quàm reſtinctos, terere malunt ex uino. Adduntur etiam ad malagmata capitum uerendorumq́ue ulceribus. Vtiliſſima fiunt ex his dentifricia. Theophraſtus autor eſt, potores in certamine bibendi præſumere farinam eius, ſed niſi immẽſo potu impleãtur periclitari: tantamq́ue refrigerandi naturam eſſe, ut muſta feruere deſinant pumice addito.

De lapidibus mortariorum medicinalium, & mollibus lapidibus, & ſpeculari lapide, & ſilicibus, & phengite, & cotibus, & reliquis ad ſtructuram lapidibus, igni & tempeſtatibus reſiſtentibus. Cap. XXII

AVtoribus curæ fuere lapides mortariorum quoque, nec medicinalium tantum aut ad pigmenta pertinentium. Epheſiumq́ue lapidem in iis prætulere cæteris, mox & Thebaicum, quem pyrrhopœcilon appellauimus. Aliqui pſaronium uocant. Tertium ex chalazio chryſiten. Medici autẽ & baſaniten. Hic enim lapis nihil ex ſeſe remittit. Ii autem lapides qui ſuccum reddunt, oculorum medicamentis utiles exiſtimantur, ideoq́ue Æthiopici maxime ad ea probantur. Tænarium uero lapidem & Pœnicum, & hæmatiten iis medicamentis prodeſſe tradunt, quæ ex croco componantur. Ex alio Tænario qui niger eſt, & ex Pario lapide nõ æque medicis utilem. Potiorem ex lapide alabaſtrite Ægyptio, uel ex ophite albo. Eſt enim hoc genus ophitis ex quo uaſa & etiam cados faciunt. In Siphno lapis eſt qui cauatur, tornaturq́ue in uaſa coquendis cibis utilia, uel ad eſculentorũ uſus, quod in Comenſi Italiæ lapide accidere ſcimus. Sed in Siphno ſingulare, quod excalfactus oleo nigreſcit dureſcitq́ue, natura molliſſimus: Tanta qualitatum differentia eſt. Nam mollitiæ & trans Alpes præcipua ſunt exempla. In Belgica prouincia candidum lapidem ſerra, qua lignum, faciliusq́ue etiam, ſecant ad tegularum & imbricum uicem: uel ſi libeat, ad quæ uocant pauonacea tegendi genera: & hi quidem ſectiles ſunt. Specularis uero (quoniam & hic lapis nomen obtinet) faciliore multo natura finditur in quamlibet tenues cruſtas. Hiſpania hunc olim citerior tãtum dabat, nec tota, ſed intra centum milia paſſuum circa Segobricam urbem. Iam & Cypros, & Cappadocia, & Sicilia, & nuper inuentum Africa. Poſtferendos omnes tamen Hiſpaniæ, & Cappadociæ molliſſimis & ampliſſimæ magnitudinis, ſed obſcuris. Sunt & in Bononienſi Italiæ parte breues, maculoſi, complexu ſilicis alligati, quorum tamen appareat natura ſimilis eis qui in Hiſpania puteis effodiuntur profunda altitudine. Nec non & ſaxo incluſus ſub terra inuenitur, extrahiturq́ue, aut exciditur. Sed maiori parte foſſili natura, abſolutus ſegmẽti modo, nunq́ue adhuc quinque pedum longitudine amplior. Humorem hunc terræ, quidam autumant cryſtalli modo glaciari. Et in lapidẽ concreſcere manifeſto apparet, quod cũ feræ decidere in puteos tales, & medullæ ex oſſibus earum in eandem lapidis naturam poſt unam hyemem figurantur. Inuenitur & niger aliquando. Sed candido natura mira, cum ſit mollitia nota perpetiendi ſolis rigoriſq́ue: nec ſeneſcit, ſi modo iniuria abſit, cum hoc etiã in cementis multorum generum accidat. Inuenere & alium uſum in ramentis quoque, circum maximum ludis circenſibus ſternendi, ut ſit in commendatione candor. Nerone principe in Cappadocia repertus eſt lapis duritia marmoris, candidus atque translucens, etiam qua parte fuluæ inciderant uenæ, ex argumẽto phengites appellatus. Hoc conſtruxerat ædem Fortunæ, quam Seiam appellant à Seruio rege ſacratam, aurea domo complexus. Quare etiã foribus opertis interdiu claritas ibi diurna erat, haud alio quàm ſpecularium modo, tanq́ue incluſa luce non tranſmiſſa. In Arabia quoq́ue eſſe lapidẽ uitri modo translucidum, quo utuntur pro ſpecularibus, Iuba autor eſt. Nunc ad operarios lapides tranſiſſe conueniat, primumq́ue cotes ferro acuendo. Multa earum genera: Creticæ diu maximã laudem habuere, ſecundam Laconicæ ex Taygeto monte, utræq́ue oleo indigentes. Inter aquarias Naxiæ laus maxima fuit, mox Armeniacæ, de quibus diximus. Ex oleo & aqua Ciliciæ

pollent,

pollent,ex aqua Arſinoeticæ.Repertæ ſunt & in Italia aqua trahētes aciē acerrimo effectu. Necnon & trans Alpes,quas paſſernices uocāt.Quarta ratio eſt ſaliua hominis proficientium in tonſtrinarum officinis,inutilis fragili mollitia.Flaminitanæ ex Hiſpania citeriore in eo genere præcipuæ.Reliqua multitudo lapidum in totū ædificijs inutilis eſt mortalitate molltiæ.Quædam tamen loca non aliū habent,ſicut Carthago in Africa:exercetur halitu maris,fricatur uento,& uerberatur imbri.Sed cura tuentur picādo parietes,quoniā & tectorij calce roditur.Scitecp dictum eſt,ad tecta eos pice,ad uinum calce uti,quoniam ſic muſta condiunt.Alia mollitia circa Romam Fidenati & Albano. In Liguria quoque, Vmbria,& Venetia,albus lapis dentata ſerra ſecatur.Hi tractabiles in opere,laborē quoque tolerant,ſub tecto duntaxat.Aſpergine & gelu pruiniſcp rumpūtur in teſtas,nec cōtra humores & aurā maris robuſti.Tiburtini ad reliqua fortes,uapore diſſiliunt.Nigri ſilices optimi,quibuſdā in locis & rubentes.Nonnuſquàm uero & albi,ſicut in Tarquinieſi Anitianis lapidicinis circa lacū Volſinienſem.Et in Statonienſi ſunt,quibus ne ignis quidem nocet.Iidem & in monumenta ſcalpti,contra uetuſtatem quocp incorrupti permanent:ex ijs formæ fiunt,in quibus æra funduntur.Eſt & uiridis lapis,uehementer igni reſiſtens,ſed nuſquam copioſus.Et ubi inuenitur,lapis,nō ſaxum eſt.E reliquis pallidus,in cemento raro utilis.Globoſus,contra iniurias fortis,ſed ad ſtructuram infidelis,niſi multa ſuffrenatione deuinctus.Nec certior fluuiatilis,ſemper uelut madens. Remediū eſt in lapide dubio,æſtate eū eximere,nec ante biennium eum inſerere tecto,domitum tempeſtatibus.Quæ ex eo læſa fuerint,in ſubterranea ſtructura aptātur utilius. Quæ reſtiterint,tutum eſt uel cælo committere.Græci è lapide duro ac ſilice æquato cōſtruunt ueluti lateritios parietes.Cum ita fecerint,iſodomon uocant genus ſtructuræ.At cum inæquali craſſitudine ſtructa ſunt,pſeudiſodomon.Tertium eſt emplecton,tantummodò frontibus politis.Reliqua fortuito collocant.Alternas coagmentationes fieri,ut cōmiſſuras antecedentium medij lapides obtineāt,neceſſarium eſt.In medio quocp pariete,ſi res patiatur:ſi minus,utiqp à lateribus.Medios parietes farcire fractis cementis. Dictyotheton uocant reticulatam ſtructuram,quam frequentiſſime Romæ ſtruunt,rimis opportunā.Structuram ad normam & libellam fieri,& ad perpendiculum reſpondere oportet.

De ciſternis & calce,& harenæ generibus,& mixtura calcis & harenæ,& uitijs ſtructuræ,& tectorijs & columnis. Cap. XXIII

ET ciſternas harenæ puræ & aſperæ quincp partibus,calcis quàm uehemētiſſimæ duabus conſtrui conuenit,fragmentis ſilicis non excedentibus libras.Ita ferratis uectibus calcari ſolū parieteſcp ſimiliter.Vtilius geminas eſſe,ut in priore uitia cōſidant aquæ,atcp per colum in proximam tranſeat maxime pura aqua.Calcem è uario lapide Cato Cenſorius improbat.Et albo melior quàm ex duro,& ſtructuræ utilior.Quæ ex fiſtuloſo,tectorijs.Ad utruncp damnatur ex ſilice.Vtilior eadem ex effoſſo lapide quàm ex ripis fluminum collecto. Vtilior è molari,quia eſt quædam pinguior natura eius. Mirum,aliquid poſtquam arſerit,accēdi aquis.Harenæ tria genera.Foſſitia,cui quarta pars calcis addi debet.Fluuiatili aut marinæ tertia. Si & teſtæ tuſæ tertia pars addatur,melior materia erit. Ab Apennino ad Padum nō inuenitur foſſitia,nec marina.Ruinarum urbis ea maxima cauſa,quod furto calcis ſine ferrumine ſuo cementa cōponuntur.Intrita quocp quo uetuſtior eo melior.In antiquarum ædium legibus inuenitur,ne recentiore trima uteretur redemptor.Ideo nulla tectoria eorum rimæ fœdauere. Tectoriumque niſi ter harenato,& bis marmorato inductum eſt,non ſatis ſplendoris habet.Vliginoſa & ubi ſalſugo uitiat,teſtaceo ſublini utilius.In Græcia tectorijs etiam harenatum quod inducturi ſunt,prius in mortario ligneis uectibus ſubigunt.Experimentum marmorati eſt in ſubigendo,donec rutro non cohæreat. Contrà in albario opere,ut macerata calx ceu glutinum hæreat. Sed macerari non niſi à gleba oportet. In Elide ædes eſt Mineruæ,in qua frater Phidiæ Panæus tectorium induxit lacte & croco ſubactū,ut ferunt:ideocp ſi teratur in

ea hodieq́ʒ ſaliua pollice, odorē croci ſaporemq́ʒ reddere traditur. Columnæ in æde, denſius poſitæ, craſſiores uidentur. Genera earum quatuor. Quæ ſextā partem altitudinis in craſſitudine ima habent, Doricæ uocantur: quæ nonam, Ionicæ: quæ ſeptimam, Thuſcanicæ. Corinthijs eadem ratio quæ Ionicis. Et differentia, quoniam capitulis Corinthiarum eadem eſt altitudo quæ colligitur craſſitudine ima, ideoq́ʒ graciliores uidētur. Ionici enim capituli altitudo tertia pars eſt craſſitudinis. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis, tertia pars latitudinum delubri. In Epheſiæ Dianæ æde, de qua prius fuit ſermo, primum columnis ſpiræ ſubditæ, & capitella addita. Placuitq́ʒ altitudinis octaua pars in craſſitudine, & ut ſpiræ haberent craſſitudinis dimidiū, ſeptimæq́ʒ partes detraherētur ſummarum craſſitudini. Præter has ſunt quæ uocantur Atticæ columnæ, quaternis angulis, pari laterum interuallo.

De medicinis calcis, & maltha, & gypſo. Cap. XXIIII

CAlcis & in medicina magnus uſus. Eligitur recens, nec aſperſa aquis, urit, diſcutit, extrahit, incipientesq́ʒ ſerpere ulcerum impetus coërcet. Aceto & roſacco tēperata perducit ad cicatricem. Luxatis quoq́ʒ cum adipe ſuillo aut liquida reſina ex melle medetur. Eadē cōpoſitione & ſtrumis. Maltha è calce fit recenti, gleba uino reſtinguitur. Mox tunditur cum adipe ſuillo & ficu, duplici linamēto: quæ res omnium tenaciſſima, & duritiam lapidis antecedēs. Quod malthatur, oleo perfricatur antè. Cognata calci res gypſum eſt. Plura eius genera. Nā è lapide coquitur, ut in Syria ac Thurijs, & è terra foditur, ut in Cypro ac Perrhæbis: è ſumma tellure & Tymphaicum eſt. Qui coquitur lapis, non diſſimilis alabaſtritæ eſſe debet, aut marmoroſo. In Syria duriſſimos ad id eligūt, coquuntq́ʒ fimo bubulo, ut celerius urantur. Omnium autem optimum fieri compertum eſt è lapide ſpeculari, ſquamamúe talem habente. Gypſo madido ſtatim utendū eſt, quoniam celerrime coit, ac ſiccatur: tamen rurſus tundi & in farinā reſolui patitur. Vſus gypſi in albarijs, ſigillis ædificiorum & coronis gratiſſimus. Exemplum illuſtre C. Proculeium Auguſti Cæſaris familiarem in maximo ſtomachi dolore gypſo poto, conſciuiſſe ſibi mortem.

De pauimentis & quando primū Romæ, & ſubdialibus pauimentis, & Græcanicis, & quando primum cameræ. Cap. XXV

PAuimenta originē apud Græcos habent elaborata arte, picturæ ratione, donec lithoſtrota expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc genere Soſus, qui Pergami ſtrauit, quem uocant aſaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pauimento, quæq́ue euerri ſolent, ueluti relicta fecerat paruis è teſtulis tinctisq́ʒ in uarios colores. Mirabilis ibi columba bibens, & aquam umbra capitis infuſcans. Apricantur aliæ ſcabētes ſeſe in canthari labro. Pauimenta credo primum facta, quæ nunc reuocamus barbarica, atque ſubtegulanea, in Italia fiſtucis pauita: hoc certe ex nomine ipſo intelligi poteſt. Romæ ſcalpturatum in Iouis capitolini æde primum factum eſt poſt tertium Punicum bellum initum. Frequentata uero pauimenta ante Cimbricum magna gratia animorum, indicio eſt Lucilianus ille uerſus: Ante pauimenta atque emblemata uermiculata. Subdialia Græci inuenere, talibus domos contegentes, facili tractu & tepente, ſed fallaci ubicunque imbres gelant. Neceſſarium binas per diuerſum coaſſationes ſubſterni, capita earum præfigi ne torqueantur, & ruderi nouo tertiam partem teſtæ tuſæ addi. Deinde rudus, in quo duæ quintæ calcis miſceantur, pedali craſſitudine feſtucari. Tunc nucleo craſſo ſex digitos induci, & ex teſſera grandi non minus alta duos digitos ſtrui. Faſtigium uero ſeruari in pedes denos ſeſquuncem, ac diligenter cote deſpumare, quernisq́ʒ axibus cōtabulare. Quæ torquentur, inutilia putant. Imò & ſilice aut palea ſubſterni melius eſſe, quo minor uis calcis perueniat. Neceſſariū & globoſum lapidem ſubijci. Similiter fiunt ſpicata teſtacea. Non negligendum etiamnum unum genus græcanicum. Solo feſtucato inijcitur rudus, aut teſtaceum pauimentum. Deiu ſpiſſe calcatis carbonibus inducitur ſabulo calce ac fauilla mixtis, materia craſſitudine ſemipedali ad regulam & libellam exigitur, &

eſt forma

eſt forma terrena. Si uero cote depolitum eſt, nigri pauimenti uſum obtinet. Lithoſtrota cœptauere iam ſub Sylla paruulis certe cruſtis, extátq; hodie quod in Fortunæ delubro Præneſte fecit. Pulſa deinde ex humo pauimenta in cameras tranſiere è uitro: nouitium & hoc inuentum. Agrippa certe in thermis quas Romæ fecit, figlinum opus encauſto pinxit, in reliquis albaria adornauit: non dubie nitreas facturus cameras, ſi prius id inuentum fuiſſet, aut à parietibus ſcenæ, ut diximus, Scauri perueniſſet in cameras. Quamobrem & uitri natura indicanda eſt.

De origine uitri, & ratione faciendi, & de obſidiano uitro, & generibus multiformibus uitri. Cap. XXVI

PArs eſt Syriæ, quæ Phœnice uocatur, finitima Iudææ, intra montis Carmeli radices paludē habens, quæ uocatur Candebœa. Ex ea creditur naſci Belus amnis quinq; M. p. ſpatio in mare perfluens iuxta Ptolemaidem coloniam. Lentus hic currit, inſalubris potu, ſed ceremonijs ſacer, limoſus, uado profūdus. Nō niſi refuſo mari harenas fatetur. Fluctibus enim uolutatæ niteſcunt, detritis ſordibus. Nūc & à marino credūtur aſtringi morſu, non prius utiles. Quingentorum eſt paſſuum non amplius littoris ſpatium. Idq; tantum multa per ſecula gignendo fuit uitro. Fama eſt appulſa naue mercatorum nitri, cum ſparſi per littus epulas pararent, nec eſſet cortinis attollendis lapidum occaſio, glebas nitri è naue ſubdidiſſe. Quibus accenſis permixta harena littoris, trāſlucentes nobilis liquoris fluxiſſe riuos, & hanc fuiſſe originem uitri. Mox, ut eſt aſtuta & ingenioſa ſolertia, nō fuit contenta nitrum miſcuiſſe, cœptus addi & magnes lapis: quoniam in ſe liquorē uitri quoque ut ferrum trahere creditur. Simili modo & calculi ſplendētes multifariā cœpti uri, deinde conchæ & foſſiles harenæ. Autores ſunt, in India è cryſtallo fracta fieri, & ob id nullum cōparari Indico. Leuibus autem aridiſq; lignis coquitur, addito cyprio ac nitro, maxime ophirio. Cōtinuis fornacibus ut æs liquatur, maſſæq; fiunt colore pingui nigricantes. Acies tanta eſt quacunq;, ut citra ullum ſenſum ad oſſa cōſecet quicquid afflauerit corporis. Ex maſſis rurſus funditur in officinis, tingiturq;. Et aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur, Sidone quondam ijs officinis nobili, ſiquidem etiā ſpecula excogitauerat. Hæc fuit antiqua ratio uitri. Iam uero & in uulturno mari Italiæ harena alba naſcens, ſex M. p. littore inter Cumas atq; Lucrinum, quæ molliſſima eſt, pila molaq; teritur. Dein miſcetur tribus partibus nitri pondere uel mēſura, ac liquata in alias fornaces transfunditur. Ibi fit maſſa quæ uocatur ammonitrum: atq; hæc recoquitur, & fit uitrum purū, ac maſſa uitri candidi. Iam uero & per Gallias Hiſpaniaſq; ſimili modo harenæ temperantur. Ferunt Tiberio principe excogitatum uitri temperamentum, ut flexibile eſſet: & totā offirinam artificis eius abolitam, ne æris, argenti, auri metallis precia detraherentur: eaq; fama crebrior diu quàm certior fuit. Sed quid refert, Neronis principatu reperta uitri arte, quæ modicos calices duos, quos appellabant pterotos, H-S. ſex milibus uēderet. In genere uitri & obſidiana numerant̄, ad ſimilitudinē lapidis quē in Æthiopia inuenit Obſidius, nigerrimi coloris, aliquando & tranſlucidi, craſſiore uiſu, atq; in ſpeculis parietum pro imagine umbras reddente. Gemmas multi ex eo faciunt. Videmúſq; & ſolidas imagines diui Auguſti, capaci materia huius craſſitudinis. Dicauitq; ipſe pro miraculo in templo Concordiæ obſidianos quatuor elephantos. Remiſit & Tiberius Cæſar Heliopolitarum ceremonijs repertam ibi in hæreditate eius qui præfuerat Ægypto, obſidianam imaginem Menelai. Ex quo apparet antiquior materiæ origo, nunc uitri ſimilitudine interpolata. Xenocrates obſidianū lapidem in India & in Samnio Italiæ & ad Oceanum in Hiſpania naſci tradit. Fit & tincturæ genere obſidianū, ad eſcaria uaſa & totum rubens uitrum, atq; non tranſlucens, hæmatinon appellatum. Fit & albū & murrhinum, aut hyacinthos ſapphiroſq; imitatum, & omnibus alijs coloribus. Nec eſt alia nūc materia ſequacior, aut etiam picturæ accōmodatior. Maximus tamē honos in candido tranſlucentibus, quàm proxima cryſtalli ſimilitudine. Vſus uero ad potandū argēti metalla &

auri pepulit. Eſt autem caloris impatiens, ni præcedat frigidus liquor: cum addita aqua ui treæ pilæ ſole aduerſo, in tantũ excandeſcant, ut ueſtes exurant. Fragmenta teporata agglutinantur tantum, rurſus affundi non queunt, præterquam abrupta ſibi met: ueluti cũ calculi fiunt, quos quidã abaculos appellant, aliquos etiam pluribus modis uerſicolores. Vitrum ſulphuri concoctũ ferruminatur in lapidem. At peractis omnibus quæ conſtant ingenio, artem natura faciente, ſuccurrit mirari, nihil pene non igni perfici.

Ignium miracula, & medicinæ prodigia. Cap. XXVII

IGnis accipit harenas, ex quibus alibi uitrum, alibi argentum, alibi miniũ, alibi plumbi genera, alibi pigmenta, alibi medicamenta fundit. Igne lapides in æs ſoluuntur, igne ferrum gignitur, ac domatur, igne cremato lapide cementa in tectis alligãtur. Alia ſæpius uri prodeſt. Eadẽq; materia aliud gignitur primis ignibus, aliud ſecũdis, aliud tertijs. Quando ipſe carbo uires habere incipit reſtinctus, atque interijſſe creditus, maioris fit uirtutis. Immenſa & improba rerũ naturæ portio: & in qua dubiũ ſit plura abſumat, an pariat. Eſt & ipſis ignibus medica uis. Peſtilẽtiæ quæ ſolis obſcuratione cõtrahitur, ignis ſuffitu multiformiter auxiliari certum eſt. Empedocles & Hippocrates id monſtrauere diuerſis locis. Ad cõuulſa uiſcera aut contuſa, ut M. Varro autor eſt: Ipſis enim uerbis eius utar. Lix cinis eſt inquit foci. Inde enim cinis luxatis potus medetur: ut licet uidere gladiatores cum deluſerint, hac iuuari potione. Quin & carbunculum genus morbi, quo duos cõſulares nuper abſumptos indicauimus, querneus carbo tritus cũ melle ſanat. Adeo in rebus damnatis quoque ac iam nullis, ſunt aliqua remedia, ut in carbone ecce & cinere. Non præteribo & unum foci exemplũ, Romanis literis darũ: Tarquinio Priſco regnante tradunt repente in foco eius cõparuiſſe genitale è cinere maſculini ſexus: eamq; quæ inſederat ibi, Tanaquilis reginæ ancillam Ocriſiam captiuam, conſurrexiſſe grauidam. Ita Seruium Tullũ natum, qui regno ſucceſſit. Inde & in regia cubanti puero caput arſiſſe uiſum, creditumq; Laris familiaris filium. Ob id compitalia & ludos Laribus primum inſtituiſſe.

C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE LIBER XXXVII.

PROOEMIVM.

Origo gemmarum.

VT nihil inſtituto operi deſit, gemmæ ſuperſunt, & in arctũ coacta rerũ naturæ maieſtas, multis nulla ſui parte mirabilior. Tantum tribuũt uarietati, coloribus, materiæ, decori, uiolari etiam ſignis gemmas nefas ducentes. Aliquas uero extra precia ulla taxationemq; humanarum opum arbitrantes, ut pleriſq; ad ſummam abſolutamq; rerũ naturæ contemplationem ſatis ſit una aliqua gemma. Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus initijs in tantũ hæc admiratio exarſerit, diximus quadãtenus in mentione auri anulorumq;. Fabulæ primordium à rupe Caucaſea tradunt, Promethei uinculorum interpretatione fatali: primumq; ſaxi fragmentum incluſum ferro ac digito circundatum, hoc fuiſſe anulum, & hoc gemmam.

De gemma Polycratis tyranni & Pyrrhi regis, & qui ſculptores optimi, & nobilitates artificum, & qui primus dactylothecam Romæ habuit. Cap. I

HIs initijs cœpit autoritas, in tantũ amorẽ elata, ut Polycrati Samio ſeuero inſularum ac littorũ tyrãno felicitatis ſuæ, quam nimiã fatebatur etiã ipſe, ſatis piamẽti in unius gẽmæ uolũtario dãno uideretur, ſi cũ fortunæ uolubilitate paria faceret: planeq; ab inuidia eius abunde ſe redimi putaret, ſi hoc unũ doluiſſet. Aſſiduo ergo gaudio laſſus, prouectus

nauigio

nauigio in altum, anulum merſit. At illum piſcis eximia magnitudine regi natus, eſcæ uice raptum, ut faceret oſtentum, in culinā domini rurſus fortunæ inſidiantis manu reddidit. Sardonychem eam gemmam fuiſſe conſtat: oſtenduntq́ Romæ, ſi credimus, in Concordiæ delubro, cornu aureo Auguſtæ dono incluſam, & nouiſſimū propè locū tot prælatis obtinentem. Poſt hunc anulum regia fama eſt gemmæ Pyrrhi illius, qui aduerſus Romanos bellum geſſit. Nanq́ habuiſſe traditur achaten, in qua IX. Muſæ & Apollo citharam tenens ſpectarētur, nō arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrētibus maculis, ut muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia. Nec deinde alia quæ tradatur magnopere gēmarū claritas extat apud autores, præterquàm Iſmeniam choraulem, multis fulgentibusq́ uti ſolitum, comitante fabula uanitatē eius, indicato in Cypro ſex aureis denarijs ſmaragdo in qua fuerat ſculpta Amymone, iuſſiſſe numerari. Et cū duo relati eſſent, imminuto pretio, male me Hercules curatū, dixiſſe. Multum enim detractum gemmæ dignitati. Hic uidetur inſtituiſſe, ut omnes muſicæ artis hac quoq́ oſtentatione cenſerentur, ueluti Dionyſodorus æqualis eius & æmulus, ut ſic quoq́ par uideretur. Tertius qui eodem tempore fuit inter muſicos, Nicomachus, multas gemmas habuiſſe traditur, ſed nulla peritia electas: forte quadā his exemplis initio uoluminis oblatis aduerſus iſtos, qui ſibi hanc oſtentationem arrogant, ut palàm ſit eos tibicinum gloria tumere. Polycratis gemma quæ demonſtratur, illibata intactaq́ eſt. Iſmeniæ ætate multos poſt annos, apparet ſcalpi etiam ſmaragdos ſolitos. Cōfirmat hanc eandem opinionem edictum Alexandri Magni, quo uetuit in gemma ſe ab alio ſcalpi quàm à Pyrgotele, non dubie clariſſimo artis eius. Poſt eum Apollonides & Cronius in gloria fuere, quiq́ diui Auguſti imaginem ſimilem expreſſit, qua poſtea principes ſignabāt, Dioſcorides. Sylla dictator traditione Iugurtæ ſemper ſignauit. Eſt apud autores & Intercatienſem illum, cuius patrem Scipio Æmilianus ex prouocatione interfecerat, pugnæ eius effigie ſignaſſe, uulgato Stilonis Præconini ſale, quid nam fuiſſe facturū eū, ſi Scipio à patre eius interemptus eſſet. Diuus Auguſtus inter initia ſpinge ſignauit. Duas in matris anulis iam indiſcretæ ſimilitudinis inuenerat. Altera per bella ciuilia, abſente eo, amici ſignauere epiſtolas & edicta, quæ ratio temporū nomine eius reddi poſtulabat, non infaceto lepore accipientium, ænigmata afferre eam ſphingem. Quinetiam Mœcenatis rana, per collationem pecuniarū in magno terrore erat. Auguſtus poſtea ad euitanda cōuicia ſphingis, Alexandri Magni imagine ſignauit. Gemmas plures, quod peregrino appellāt nomine dactyliothecam, primus omniū habuit Romæ priuignus Syllæ Scaurus. Diuq́ nulla alia fuit, donec Pompeius Magnus eam quæ Mithridatis regis fuerat, inter dona in Capitolio dicaret, ut M. Varro alijq́ eiuſdē ætatis autores confirmant, multū prælatam Scauri. Hoc exēplo Cæſar dictator ſex dactyliothecas in Veneris genitricis conſecrauit. Marcellus Octauia genitus in Palatina Apollinis æde unam. Victoria tamen illa Pompeij primum ad margaritas gemmasq́ mores inclinauit: ſicut L. Scipionis & Cn. Manlij ad cælatum argentum, & ueſtes Attalicas, & triclinia ærata: ſicut L. Mummij ad Corinthia & tabulas pictas.

De gemmis trāſlatis in triumpho Pompeij, & natura cryſtalli, & medicinis, & luxuria circa ea, & quando primū inuenta myrrhina, & luxuria circa ea, & natura myrrhinorū; quæ mentiti ſunt autores de ſuccino. Cap. II

ID uti planius noſcatur, uerba ex ipſis Pompeij triumphorum actis ſubijciam. Ergo tertio triumpho quem de piratis, Aſia, Ponto, gētibusq́ & regibus in ſeptimo operis huius uolumine indicatis, M. Piſone, M. Meſſala conſulibus, pridie calend. Octobris, die natalis ſui egit, tranſtulit alueum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor: & ne quis de ea re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinem accedente, in eo fuit luna aurea pondo XXX: lectos tricliniares tres: uaſa ex auro & gemmis abacorum nouem. Signa aurea tria, Mineruæ, Martis, & Apollinis. Coronas ex margaritis triginta tres. Montem aureum quadratum cum cer-

uis & leonibus,& pomis omnis generis,circundata uite aurea. Muſeum ex margaritis,in cuius faſtigio horologiũ erat.Imago Cn. Pompeij è margaritis, illa regio honore grata, illius probi oris uenerandiq́; per cũctas gentes,illa inquam ex margaritis,ſeueritate uicta, & ueriore luxuriæ triumpho. Quod profectò inter illos uiros †duraſſet cognomen Magni, ſi prima uictoria ſic triumphaſſes.E margaritis Magne,tam prodiga re,& fœminis reperta,quam gerere te fas non ſit,hinc fieri tuos uultus? ſic te precioſum uideri? Nónne illa ſimilior tui eſt imago quam Pyrenæi iugis impoſuiſti? Graue profectò fœdumq́; probrum erat,ni uerius iræ deorum oſtentum credi oporteret:daréque intelligi poſſet,iam tum illud caput orientis opibus ſine reliquo corpore oſtentatum. Cætera triumphi eiuſdem quàm uetiſſime ſubijciam. Reipublicæ datum mille talentum,legatis & quæſtoribus,qui oras maris defendiſſent, H-S. bina milia, commilitibus ſingulis quinquaginta. Tolerabiliorem tamen fecit cauſam Caij principis, qui ſuper omnia mulicbria ſocculos induebat è margaritis:& Neronis principis,qui ſceptra,& perſonas, & cubicula uiatoria unionibus conſtruebat. Quinimò etiam ius uidemur perdidiſſe corripiendi gemmata potoria,& uariæ ſupellectilis genera,anulos tranſeuntes. Quæ enim non luxuria innocentior exiſtimari poſſit? Eadem uictoria primum in urbem murrhina induxit. Primusque Pompeius ſex pocula ex eo triumpho Capitolino Ioui dicauit:quæ protinus ad hominum uſum tranſiere,abacis etiam eſcarijsq́; uaſis inde expetitis. Excreſcitq́; indies eius rei luxus,murrhino LXXX. ſeſtertijs empto,capaci planè ad ſextarios tres calice. Potauit ex eo ante hos annos conſularis,ob amorẽ obroſo eius margine,ut tamen iniuria illa preciũ augeret:neq; eſt hodie murrhini alterius præſtantior indicatura. Idem in reliquis generis eius quantum uorauerit,licet æſtimare ex multitudine:quæ tanta fuit,ut auferente liberis eius Nerone Domitio theatrũ peculiare trans Tiberim hortis expoſita occuparent:quod à populo impleri canente ſe,dum Pompeiano præludit,etiam Neroni ſatis erat,qui uidit tunc annumerari unius ſcyphi fracta membra,quæ in dolorẽ credo ſeculi inuidiamq́; fortunæ,tanquam Alexandri Magni corpus in conditorio ſeruari ut oſtentarẽtur,placebat. T.Petronius conſularis moriturus,inuidia Neronis principis,ut menſam eius exhæredaret,trullam murrhinam CCC.ſeſtertijs emptam fregit.Sed Nero,ut par erat principem,uicit omnes CCC.ſeſtertijs capidem unam parando.Memoranda res,tanti imperatorem patremq́; patriæ bibiſſe.Oriens murrhina mittit.Inueniuntur enim ibi in pluribus locis,nec inſignibus,maxime Parthici regni:præcipue tamen in Carmania.Humorem putant ſub terra calore denſari.Amplitudine nuſquã paruos excedũt abacos.Craſſitudine raro,quanta dictum eſt uaſi potorio.Splendor his ſine uiribus,nitorq́; uerius quàm ſplendor. Sed in precio uarietas colorum,ſubinde circumagentibus ſe maculis in purpurã candoremq́;, & tertium ex utroq; igneſcentem,uelut per tranſitum coloris purpura rubeſcẽte,aut lacte candeſcente. Sunt qui maxime in ijs laudent extremitates,& quoſdam colorũ repercuſſus,quales in cœleſti arquu ſpectantur.His maculæ pingues placẽt,tranſlucere quicq; aut pallere nimium eſt.Item ſales uerrucæq́; non eminentes,ſed ut in corpore etiã plerunq; ſeſſiles.Aliqua & in odore commendatio eſt.Contraria huic cauſa cryſtallũ facit,gelu uehementiore concreto.Non aliubi certe reperitur,quàm ubi maxime hybernæ niues rigent: glaciemq́; eſſe certũ eſt,unde & nomẽ Græci dedere.Oriens & hanc mittit,ſed Indicæ nulla præfertur.Naſcitur & in Aſia,uiliſſima circa Alabandã & Orthoſiã,finitimisq́; montibus,item in Cypro.Sed laudata in Europæ Alpium iugis.Iuba autor eſt,& in quadã inſula rubri maris ante Arabiam ſita naſci,quæ Neron nocetur.Et in ea quæ iuxta gemmã topazion ferat,cubitaléq́; effoſſam à Pythagora Ptolemæi regis præfecto.Cornelius Bocchus & in Luſitania naſci per quàm mirandi ponderis,immenſis iugis depreſſis ad libramentum aquæ puteis.Mirum & quod Xenocrates tradit Epheſius,aratro in Aſia & Cypro excitari. Non enim inueniri in terreno,nec niſi inter cautes creditũ fuerat.Similius uero eſt,quod idem Xenocrates tradit,torrentibus ſæpe deportari.Sudines uero negat niſi ad me-

Forte obſcuraſſet

ad meridiem ſpectantibus locis naſci, quod certũ eſt: non enim repetitur in aquoſis, quanquam in regione prægelida, uel ſi ad uada uſq; glaciẽtur amnes. Cœleſti humore paruáque niue id fieri neceſſe eſt, ideo caloris impatiens, niſi in frigido potu abdicatur. Quare ſexangulis naſcatur lateribus, nõ facile ratio inueniri poteſt, eo magis quod neq; mucronibus eadem ſpecies eſt, & ita abſolutus eſt laterum leuor, ut nulla id arte poſſit æquari. Magnitudo ampliſſima adhuc uiſa nobis erat, quã in Capitolio Liuia Auguſta dicanerat, librarum circiter L. Idem Xenocrates autor eſt, uas amphorale uiſum, & aliqui ex India cryſtallum ſextariorum quatuor. Nos liquido affirmare poſſumus, in cautibus Alpium naſci adeo inuijs, ut plerunque fune pendentes eam extrahant. Peritis ſigna & indicia nota ſunt. Infeſtantur plurimis uitijs, ſcabro, ferrugine, maculoſa nube, occulta aliquãdo uomica, præduro fragiliq; centro & ſale appellato. Eſt & ruffa aliquibus rubigo. Alijs capillamentum rimæ ſimile. Hoc artifices litura occultant. Quæ uero ſine uitio ſunt, puras eſſe malunt, acenteta appellantes, nec ſpumei coloris lympidæ aquæ. Poſtrema autoritas in pondere eſt. Inuenio medicos, quæ ſunt urenda corporum, non aliter utilius id fieri putare quàm cryſtallina pila aduerſis poſita ſolis radijs. Alius hic furor, H-S. CL. M. trullam unam non ante multos annos mercatam à matrefamilias, nec diuite. Item Nero amiſſarum rerum nuncio accepto, duos calices cryſtallinos in ſuprema ira fregit illiſos. Hæc fuit ratio ſeculum ſuum punientis, ne quis alius ex his biberet. Fragmenta ſarciri nullo modo queunt. Mire ad ſimilitudinem acceſſere uitrea, ſed prodigij modo, ut ſuum precium auxerint cryſtalli, non diminuerint. Proximum locum in delicijs fœminarum tamen adhuc tantum, ſuccina obtinent, eandem omnia hæc quam gemmæ autoritatem, ſane maiorem aliquibus de cauſis cryſtallina & murrhina, rigidi potus utraque. In ſuccinis cauſam ne deliciæ quidem adhuc excogitauerunt. Occaſio eſt uanitas. Græcorum diligentiæ. Legentes modo æque perpetiantur me de ortu eorum, cum hoc quoq; interſit uitæ, ſcire poſteros quicquid illi prodidere mirandum. Phaëthontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores populos, lachrymis electrũ omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum uocamus: & electrum appellatum, quoniam ſol uocitatus ſit elector, plurimi poëtæ dixere, primiq;, ut arbitror, Æſchylus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Quod eſſe falſum Italiæ teſtimonio patet. Diligentiores eorum Electridas inſulas in mari Adriatico eſſe dixerunt, ad quas dilaberetur Padus. Qua appellatione nullas unquam ibi fuiſſe certum eſt. Nec uero ullas ibi appoſitas eſſe, in quas quicquam curſu Padi deuehi poſſit. Nam quod Æſchylus in Iberia, hoc eſt in Hiſpania, Eridanum eſſe dixit, eundemq; appellari Rhodanum, Euripides rurſus & Apollonius in Adriatico littore cõfluere Rhodanum & Padum, faciliorem ueniam facit ignorari ſuccini, in tanta orbis ignorantia. Modeſtiores ſed æque falſum prodidere, in extremis Adriatici ſinus rupibus inuijs arbores ſtare, quæ canis ortu hoc effunderent gummi. Theophraſtus in Liguria effodi dixit. Phaëthontem in Æthiopia Ammonis obiſſe, ob id delubrum ibi eſſe atque oraculum, electrumq; gigni. Philemon foſſile eſſe, & in Scythia erui duobus locis. Candidum atque cerei coloris quod uocaretur electrum: in alio loco fuluum, quod appellaretur ſualternicum. Demoſtratus lyncurion id uocat, & fieri ex urina lyncum beſtiarum. E maribus fuluum & igneum, è fœminis languidius atque candidum. Alij dixere langurium, & eſſe in Italia beſtias langurias. Zenothemis langas uocat eaſdem, & circa Padum ijs uitam affirmat. Sudines arborem quæ gignat in Liguria. In eadem ſententia & Metrodorus fuit. Sotacus credidit in Britannia arboribus effluere, quas electridas uocauit. Pytheas Guttonibus Germaniæ genti accoli æſtuarium oceani Mentonomon nomine, ſpacio ſtadiorum ſex milium. Ab hoc diei nauigatione inſulam abeſſe Abalum. Illò uere fluctibus aduehi, & eſſe concreti maris purgamentum. Incolas pro ligno ad ignem uti eo, proximiſq; Teutonis uendere. Huic & Timæus credidit, ſed inſulam Baltiam uocauit. Philemon negauit flammam ab electro reddi. Nicias ſolis radiorum ſuccum intelligi

uoluit. Hos circa occaſum credit uehementiores in terram actos, pinguem ſudorem in ea parte oceani relinquere, deinde æſtibus in Germanorum littora eijci. Et in Ægypto naſci ſimili modo, & uocari Sacal. Item in India, gratiuſq; thure eſſe Indis. In Syria quoque fœminas uerticillos inde facere, & uocare harpaga, quia folia & paleas ueſtiũq; fimbrias rapiat. Theophraſtus oceano id exæſtuante ad pyrenæi promontoriũ eijci, quod & Xenocrates credidit, qui de his nuperrime ſcripſit. Viuit adhuc Aſarubas, qui tradidit iuxta Atlanticũ mare eſſe lacum Cephiſida, quẽ Mauri uocãt electrũ. Hunc ſole excalfactũ è limo dare electrum fluitans. Mneſias Africæ locum Sicyonem appellatum, & Crarin amnem in oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagridas & penelopas uocat uiuere. Ibi naſci ratione eadem qua ſupra dictum eſt de electride lacu. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum heſperidum eſſe, ex quo in ſtagnũ cadat, colligi uero à uirginibus Heſperidum. Cteſias Indis flumen eſſe Hypobarum, quo uocabulo ſignificetur omnia uaſa ferre bona, fluere à ſeptentrione in exortiuum Oceanũ, iuxta montem ſyluestrem arboribus electrum ferentibus. Arbores eas aphytacoras uocari, qua appellatione ſignificetur prædulcis ſuauitas. Mithridates in Germaniæ litoribus eſſe inſulam, uocariq; eam Oſerictã, cedri genere ſyluoſam, inde defluere in petras. Xenocrates nõ ſuccinũ tantũ in Italia, uerumetiam thieum uocari, à Scythis uero ſacrium, quoniã & ibi naſcatur. Alios putare in Numidia gigni. Super omnes eſt Sophocles Tragicus poëta, quod equidẽ miror tãta grauitate cothurni, & præterea uitæ fama, alias principe loco genitus Athenis, rebus geſtis, exercitu ducto. Hic ultra Indiam fieri dixit è lachrymis meleagridũ auium Meleagrum deflentiũ. Quod & credidiſſe eum, uel ſperaſſe alijs perſuaderi poſſe, quis nõ miretur? quamue pueritiam tam imperitam poſſe reperiri, quæ auium ploratus annuos credat, lachrymáſue tam grandes, aueſq; è Græcia, ubi Meleager perijt, ploratum iſſe in Indos? Quid ergo? non multa æque fabuloſa prodũt poëtæ? Sed hoc ea in re quæ quotidie inuehatur atq; abundet, & hoc mendacium coarguat, ſerio quenquam dixiſſe, ſumma hominum contemptio eſt, & intoleranda mendaciorum impunitas.

De ortu & medicinis & generibus & luxuria ſuccinorum, & lyncurio & medicinæ, Cap. III

CErtum eſt gigni in inſulis ſeptẽtrionalis oceani, & à Germanis appellari gleſſum, itaque & à noſtris unam inſularũ ob id gleſſariam appellatam, Germanico Cæſare ibi claſſibus rem gerente Auſtrauiam à barbaris dictam. Naſcitur autem defluente medulla pinei generis arboribus, ut gũmi in ceraſis, reſina pineis. Erumpit humoris abundantia. Denſatur rigore uel tepore autumnali. Cum intumeſcens æſtus rapuit ex inſulis, certe in littora expellit, ita uolubile, ut pendere uideatur atq; conſidere in uado: quod arboris ſuccum eſſe priſci noſtri credidere, ob id ſuccinum appellantes. Pineæ autem arboris eſſe indicio eſt pineus in attritu odor, & quod accenſum tedæ modo ac nidore flagret. Affertur à Germanis in Pannoniam maxime prouinciam. Inde Veneti primũ, quos Græci Henetos uocant, rei famam fecere, proximi Pannoniæ, id accipientes circa mare Adriaticũ. Pado uero annexa fabulæ uidetur cauſa, hodieq; tranſpadanarum agreſtibus fœminis, monilium uice ſuccina geſtantibus, maxime decoris gratia: ſed & medicina: quando tonſillis creditur reſiſtere, & faucium uitijs, uario genere aquatum iuxta illos infeſtante guttura ac uicinas carnes. DC. ferè M. paſſuum à Carnũto Pannoniæ, abeſt littus Germaniæ ex quo inuehitur, percognitum nuper. Vidit enim eques Romanus, miſſus ad id comparandum à Iuliano, curante gladiatorium munus Neronis principis, qui hæc commercia & littora peragrauit, tanta copia inuecta, ut retia arcendis feris podium protegentia ſuccinis nodarentur, arma uero & libitina totuſq; unius diei apparatus eſſet è ſuccino. Maximum pondus is glebæ attulit XIII. librarum. Naſci & in India certum eſt. Archelaus qui regnauit in Cappadocia, illinc cortice inhærente tradit aduehi rude, poliriq; adipe ſuis lactentis incoctum. Liquidum primo deſtillare, argumento ſunt quadam intus tranſlucentia, ut formi

æ aut culices, lacertæq́; quas adhæſiſſe muſteo non eſt dubiũ & incluſas indureſcenti. Genera eius plura. Candida odoris præſtantiſſimi. Sed nec his nec cereis precium. Fuluis maior autoritas. Ex iis etiamnum amplior tranſlucentibus, præterquàm ſi nimio ardore flagrent, imaginemq́; igneam ineſſe, non ignem placet. Sũma laus falernis à uini colore dictis, molli fulgore perſpicuis. Sunt & in quibus decocti mellis lenitas placeat. Verum hoc quoq; notum fieri oportet, quocunq; modo ungui libeat, hœdorũ ſeuo & anchuſæ radice, quippe etiam conchylio inficiuntur. Cæterum attritu digitorũ accepta ui caloris attrahunt in ſe paleas & folia arida, ut magnes lapis ferrum. Ramẽta quoq; ſuccini oleo addito flagrant dilucidius diutiusq; quàm lini medulla. Taxatio in deliciis tanta, ut hominis quamuis parua effigies, uiuorum hominum uigentiumq; precia ſuperet, proſus ut caſtigatio una non ſit ſatis. In Corinthiis æs placet auro argentóq; mixtũ, in cælatis ars & ingenia. Murrhinorum & cryſtallinorum diximus gratiã: uniones, quod capite circũferuntur, gemmæ digitis, in omnibus deniq; aliis uitiis oſtẽtatio aut uſus placet, in ſuccinis deliciarum tantum conſcientia. Domitius Nero in cæteris uitæ ſuæ portẽtis, capillos quoque coniugis ſuæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, quodã etiam carmine ſuccinos appellando. Et quoniam nullis uitiis deſunt precioſa nomina, ex eo tertius hic quidẽ colos cœpit expeti à matronis. Vſus tamen ſuccinorum inuenitur aliquis in medicina, ſed non ob hoc fœminis placent. Infantibus alligari amuleti ratione prodeſt. Calliſtratus & cuicunq; ætati cõtra lymphationes prodeſſe tradit. Et urinæ difficultatibus potũ, alligatumq́;. Hic & differentiam nouam attulit appellando chryſolectrum quaſi coloris aurei, & matutino gratiſſimi aſpectus, rapaciſſimum ignium, & ſi iuxta fuerint, celerrime ardeſcens. Hoc collo adalligatũ, mederi febribus & morbis: Tritũ cum melle ac roſaceo auriũ uitiis. Et ſi cum melle attico cõteratur, oculorũ quoq; obſcuritatibus. Stomachi etiã uitiis uel per ſe farina eius ſumpta, uel cum maſtice ex aqua pota. Succina etiã gẽmis, quæ ſunt trãſlucidæ, adulterandis magnũ habent locũ, maxime amethyſtis, cũ omni, ut diximus, colore tingantur. De lyncurio proxime dici cogit autorum pertinacia. Quippe etiã ſi non electrum id eſſet, lyncuriũ tamen gemmã eſſe contendunt. Fieri aũt ex urina quidem lyncis, ſed egeſtam terra protinus beſtia operiente eam, quoniã inuideat hominũ uſui. Eſſe aũt qualẽ in igneis ſuccinis colorem, ſcalpiq;. Nec folia tantũ aut ſtramenta ad ſe rapere, ſed æris etiã ac ferri laminas, quod Diocles quidẽ & Theophraſtus credidit. Ego falſum id totũ arbitror, nec uiſam in æuo noſtro gẽmam ullam ea appellatione, & quod de medicina ſimul proditur, calculos ueſicæ eo poto elidi, & morbo regio occurri, ſi ex uino bibatur, aut ſi portetur. Et tamen nunc gemmarum confeſſa dicemus à laudatiſſimis orſi. Nec uero id ſolũ agemus, ſed ad maiorem utilitatẽ uitæ obiter coarguetur magorum infanda uanitas, quando illi uel plurima prodidere de gemmis, medicinæ ex his ſpecies blando prodigio tranſgreſſi.

De adamantis generibus & medicinis, & margaritis. Cap. IIII.

MAximum in rebus humanis, nõ ſolum inter gemmas, precium habet adamas, diu non niſi regibus & iis admodum paucis cognitus, unus modo in metallis repertus, perquàm raro comes auri, nec niſi in auro naſci uidebatur. Veteres eum in Æthiopũ tantum metallis inueniri exiſtimauere, inter delubrum Mercurii atq; inſulam Meroën, dixeruntq́; non ampliorem cucumeris ſemine, aut colore diſſimilẽ inueniri. Nunc genera eius ſex noſcuntur. Indici nõ in auro naſcentis, ſed quadam cryſtalli cognatione. Siquidem & colore tranſlucido non differt, & laterum ſexangulo leuore turbinatus in mucronem, aut duabus cõtrariis partibus, quo magis miremur, ut ſi duo turbines latiſſimis ſuis partibus iungantur, magnitudine uero etiam auellanæ nuclei. Similis eſt huic quidem arabicus, minor tantum, ſimiliter & naſcens, cæterum pallore gentis, & in auro non niſi excellẽtiſſimo natalis. Incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, ut ferrum utrinque diſſultet, incudéſq; etiam ipſæ diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulq́; ignium uictrix natura, & nunquam incaleſcens. Vnde & nomen indomita uis Græca interpretatione

accepit. Vnum ex ijs uocant cenchron, quod eſt milij magnitudine. Alterũ macedonicum in Philippico auro repertũ, & hic eſt cucumis ſemini par. Poſt hos Cyprius uocat in Cypro repertus, uergens in æreum colorem, ſed in medicina ut dicemus efficaciſſimus. Poſt hunc eſt ſiderites ferrei ſplẽdoris, pondere ante cæteros, ſed natura diſſimilis. Nam & ictibus frangitur, & alio adamante perforari poteſt, quod & Cyprio euenit, breuiterq́ ut degeneres nominis tantum autoritatẽ habent. Idq́, quod totis uoluminibus his docere & mandare conati ſumus, de diſcordia rerum concordiáq, quam antipathiã ac ſympathiã appellauere Græci, non aliter darius intelligi poteſt. Siquidem illa inuicta uis duarum uiolentiſſimæ naturæ rerum ferri ignisq́ contemptrix, hircino rumpitur ſanguine, nec aliter quàm recenti calidóq macerata, & ſic quoq multis ictibus, tunc etiã præterquàm eximias incudes malleósq ferreos frangens. Cuius hoc ingenio inuentũ? quóue caſu repertum? aut quæ fuit cõiectura experiendi rem immenſi ſecreti, & in fœdiſſimo animalium? Numinum profecto muneris talis inuentio omnis eſt. Nec quærenda in ulla parte naturæ ratio, ſed uoluntas. Et cum feliciter rumpere contingit, in tam paruas frangitur cruſtas, ut cerni uix poſſint. Expetuntur à ſcalptoribus, ferróq induduntur, nullam nõ duritiam ex facili cauantes. Adamas diſſidet cum magnete lapide in tantum, ut iuxtà poſitus ferrũ nõ patiatur abſtrahi: aut ſi admotus magnes apprehẽderit, rapiat, atq auferat. Adamas & uenena irrita facit, & lymphationes abigit, metúsq uanos expellit à mente, & ob id quidam cũ anachiten uocauere. Metrodorus Scepſius, in eadem Germania in Baltia inſula naſci, in qua & ſuccinũ, quod equidẽ legerim, ſolus dicit, & præfert Arabicis: quod falſum eſſe quis dubitet? Proximum apud nos Indicis Arabicisq́ margaritis precium eſt, de quibus in nono diximus uolumine inter res marinas.

De ſmaragdi generibus. & gemmis uiridibus & tranſlucidis. Cap. V

TErtia autoritas ſmaragdis perhibetur pluribus de cauſis. Nullius coloris aſpectus iucundior eſt. Nam herbas quoq uirentes frondésq auide ſpectamus. Smaragdos uero tanto libentius, quoniam nihil omnino uiridius comparatum illis uiret. Præterea ſoli gemmarum contuitu oculos implent nec ſatiant. Quin & ab intentione alia obſcurata, aſpectu ſmaragdi recreatur acies. Scalpentibusq gemmas non alia gratior oculorum refectio eſt, ita uiridi lenitate laſſitudinem mulcent. Præterea longinquo amplificantur uiſu, inficientes circa ſe repercuſſum aëra, nõ ſole mutati, non umbra, nõ lucernis, ſemperq ſenſim radiantes, & uiſum admittentes, ad craſſitudinem ſui facilitate tranſlucida: quod etiam in aquis non fit. Iidem plerunque & concaui, ut uiſum colligant. Quapropter decreto hominum ijs parcitur ſcalpi uetitis. Quanquam Scythicorum Ægyptiorumq tanta duritiės eſt, ut nequeant uulnerari. Quorum uero corpus extenſum eſt, eadem qua ſpecula ratione ſupini imagines rerum reddunt. Nero princeps gladiatorum pugnas ſpectabat ſmaragdo. Genera eorum duodecim: Nobiliſſimi Scythici, ab ea gente in qua reperiuntur appellati. Nullis maior auſteritas, nec minus uitij. Et quantum ſmaragdi à gemmis diſtant, tantum Scythici à cæteris ſmaragdis. Proximam laudem habent, ſicut & ſedem, Bactriani, quos in cõmiſſuris ſaxorũ colligere dicuntur eteſijs flantibus. Tunc enim tellure internitent, quia ijs uẽtis maxime harenæ mouentur. Sed hos minores multo Scythicis eſſe tradunt. Tertium locum Ægyptij habent, qui eruuntur circa Copton oppidum Thebaidis in collibus & cautibus. Reliqua genera in metallis ærarijs inueniuntur. Quapropter principatum ex ijs Cyprij obtinent, dosq́ eorum eſt nec in colore liquido nec diluto, uerum ex humido pinguiq́, quaq́ perſpiciatur imitante tranſlucidum mare: pariterq́ tranſlucet & nitet, hoc eſt colorem expellit, & aciem recipit. Ferunt in ea inſula tumulo reguli Hermiæ iuxtà cetarias marmoreo leoni fuiſſe inditos oculos ex ſmaragdis, ita radiantibus etiam in gurgitem, ut territi inſtrumenta refugerent thynni, diu mirantibus nouitatem piſcatoribus, donec mutauere oculis gemmas. Sed & uitia demonſtrari oportet reperta. Sunt quidẽ omnium eadem. Quædam tamen nationũ peculiaria,

ſicut

ſicut in homine. Ergo Cyprij uarie glauci, magiſq; ac minus in eodẽ ſmaragdo alijs partibus tenorem illum Scythicæ auſteritatis non ſemper cuſtodiunt. Ad hoc quibuſdã intercurrit umbra, ſurduſq; fit colos, qui improbatur, etiam dilutior. Hincq; genera diſtinguuntur. Et ſunt aliqui obſcuri, quos uocant cæcos, alij denſi nec è liquido tranſlucidi: quidam uaria nubecula improbati. Aliud eſt hoc quàm umbra de qua diximus. Nubecula enim albicantis eſt uitium, cum uiridis non pertranſit aſpectus, ſed aut intus occurrit, aut excipit in fine uiſum candor. Hæc coloris uitia: illa corporis, capillamentũ, ſal, plumbago. Ab ijs Æthiopici laudantur à Copto dierum triũ itinere, ut autor eſt Iuba, acriter uirides, ſed non facile puri aut concolores. Democritus in hoc genere poſuit Hermineos & Perſicos. Illos extumeſcentes pinguiter. Perſicos uero non tranſlucidos, ſed iucundi tenoris, uiſum implere, quem non admittant, felium pantherarumq; oculis ſimiles. Nanq; & illos radiare nec perſpici. Eoſdẽ in ſole hebetari, umbris refulgere, & longius quàm cæteros nitere. Omnium horum etiamnum uitium, quod fellis colorem aut aëris habẽt. In ſole diluuidi quidem ac liquidi, ſed non uirides. Hæc uitia & Atticis maxime ſentiũtur in argentarijs metallis repertis, in loco qui Thoricos uocatur, ſemper minus pingues, & è lõginquo ſpecioſiores. Frequẽs & ijs plumbago, hoc eſt, ut in ſole plumbei uideãtur. Illudq; peculiare, quod quidam ex ijs ſeneſcunt, paulatim uiriditate euanida, & ſole lædũtur. Poſt hos Medici plurimum uiriditatis habent, interdum & è ſapphiro. Ii ſunt fluctuoſi, & rerum imagines complexi, ut uerbi gratia, papauerum aut auium, pinnarũq; uel catulorũ aut ſimilium. Qui non omnino uirides naſcuntur, uino & oleo meliores fiunt, neq; eſt aliorũ magnitudo amplior. Carchedonij neſcio an in totũ exoleuerint, poſtquam metalla æris ibi defecerunt, & ſemper tamẽ uiliſſimi fuere minimiq;. Iidem fragiles ſed colore incerti, & uirentium in caudis pauonum columbarumq; collo plumis ſimiles, ad inclinationẽ magis aut minus lucidi. Venoſi quidem, ſquamoſiq;. Peculiare erat in his uitium ſarcion appellatum, hoc eſt quædam gemmæ caro. Mons iuxta Carchedonẽ in quo legebãtur, ſmaragdites uocatus eſt. Iuba eſt autor ſmaragdum quem cholan uocant, in Arabia ædificiorũ ornamentis includi, & lapidẽ, quem alabaſtriten Ægyptij uocant. Complures uero è proximis Laconicos in Taygeto monte erui Medicis ſimiles, & alios in Sicilia. Inſeritur ſmaragdis & quæ uocatur tanos, è Perſis ueniens gẽma, ingrate uiridis, atq; intus ſordida. Itẽ chalcoſmaragdos è Cypro turbida æreis uenis. Theophraſtus tradit in Ægyptiorũ commẽtarijs reperiri, regi eorũ à rege Babylonio miſſum ſmaragdũ munere IIII. cubitorũ longitudine, & trium latitudine. Et fuiſſe apud eos in Iouis delubro obeliſcum è IIII. ſmaragdis XL. cubitorũ longitudine, latitudine uero in una parte quatuor, & in altera duorum. Se autem ſcribente eſſe in Tyro Herculis templo ſtantem pilam è ſmaragdo, niſi potius pſeudoſmaragdus ſit. Nam & hoc genus reperiri, & in Cypro inuẽtum ex dimidia parte ſmaragdum, ex dimidia iaſpidem, nondum humore in totum transfigurato. Apion cognominatus Pliſtonices, paulo antè ſcriptum reliquit, eſſe etiam nũc in labyrintho Ægypti coloſſeum Serapin è ſmaragdo nouem cubitorum. Eandem multis naturam aut certe ſimilem habere berylli uidentur, in India originem habentes, raro alibi reperti. Poliuntur omnes ſexangula figura artificũ ingenijs: quoniã hebeſcũt, ni color ſurdus repercuſſu angulorum excitetur. Aliter enim politi non habent fulgorem eũdem. Probatiſſimi ſunt ex ijs qui uiriditatem puri maris imitantur. Proximi qui uocantur chryſoberylli, & ſunt paulo pallidiores, ſed in aureum colorem exeunte fulgore. Vicinum genus huic eſt pallidius, & à quibuſdam proprij generis exiſtimatur, uocaturq; chryſopraſus. Quarto loco numerantur hyacinthizontes. Quinto quos aëroides uocant. Poſt eos autẽ cerini. Ac deinde oleagini, hoc eſt colore olei. Poſtremi cryſtallis ferè ſimiles. Hi capillamẽta habẽt, ſordesq;, alioquin euanidi, quæ ſunt omnium uitia. Indi mire gaudent longitudine eorũ, ſoloſq; gemmarum eſſe prædicant, qui carere auro malint, & ob id perforatos elephantorũ ſetis religant: & alios cõuenit nõ oportere perforari, quorũ ſit abſoluta bonitas, umbilicis

ſtatim ex auro capita comprehendentibus. Ideoq; cylindros ex ijs facere malunt, quàm gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine. Quidam & anguloſos putant ſtatim naſci, & perforatos gratiores fieri medulla candoris exempta, additoq; auro repercuſſa aut omnino caſtigata cauſa perſpicuitatis ad craſſitudinem. Vitia præter iam dicta eadem ferè quæ in ſmaragdis, & pterygia. In noſtro orbe aliquando circa Pontum inueniri putantur. Indi & alias quidem gemmas cryſtallo inuento adulterare repererunt, ſed præcipue beryllos.

De opali generibus, & uitijs, & experimentis, & uarijs gemmis. Cap. VI

MInimum, ndemq; plurimum ab ijs differunt opali, ſmaragdis tantum cedentes. India ſola & horum eſt mater. Atq; ideo eis precioſiſſimã gloriam compoſitores gemmatum & maxime inenarrabilem difficultatẽ dederũt. Eſt enim in ijs carbunculi tenuior ignis, eſt amethyſti fulgens purpura, eſt ſmaragdi uirens mare, & cuncta pariter incredibili mixtura lucentia. Alij ſummo fulgoris argumento colores pigmentorum æquauere. Alij ſulphuris ardentem flãmam, aut etiam ignis oleo accenſi. Magnitudo nucem auellanam æquat, inſigni apud nos hiſtoria. Siquidem extat hodieq; huius generis gemma, propter quã ab Antonio proſcriptus Nonius ſenator eſt, filius Strumæ Nonij eius, quem Catullus poëta in ſella curuli uiſum indigne tulit: auusq; Seruilij Noniani, quẽ conſulem uidimus, illeq; proſcriptus fugiens, hũc è fortunis ſuis omnibus anulum abſtulit ſecum, quem certum eſt ſeſtertijs uiginti milibus æſtimatum. Sed mira Antonij feritas atq; luxuria propter gemmam proſcribentis. Nec minor Nonij contumacia, proſcriptionem ſuam amantis: cum etiam feræ abroſas partes corporis relinquant propter quas ſe periclitari ſciant. Vitia opali, ſi color in florem herbæ, quæ uocatur heliotropium, exeat, aut cryſtallum, aut grandinem: ſi ſal interueniat aut ſcabricia, aut cuncta oculis occurſantia, nulloſq; magis India ſimilitudine indiſcreta uitro adulterat. Experimentum in ſole tantum. Falſis enim contra radios libratis digito à pollice, unus atque idem tranſlucet colos in ſe conſumptus. Veri fulgor ſubinde uariat, & plus hur illucq; ſpargit, & fulgor lucis in digitos funditur. Hãc gemmã propter eximiã gratiam pleriq; appellauere pæderota. Sunt & qui priuatum eius genus faciunt, ſangenonq; ab Indis uocari dicunt. Traduntur naſci & in Ægypto, & in Arabia, & uiliſſimi in Ponto. Item in Galatia ac Thaſo & Cypro. Quippe opali gratiam habet, ſed mollius nitet, raro non ſcaber. Sũma coloris ex aëre & purpura conſtat. Viriditas ſmaragdi deeſt. Conſtátq; melior ille color, cuius fulgor uini colore fucatur, quàm qui diluitur aqua. Hactenus de principatu conuenit mulierũ maxime ſenatuſconſulto. Minus certa ſunt de quibus & uiri iudicãt. Singulorum enim libido ſingulis precia facit, & præcipue regũ: Claudius Cæſar ſmaragdos induebat & ſardonychas. Primus autem Romanorũ ſardonyche uſus eſt prior Africanus, ut tradit Demoſtratus, & inde Romanis hanc gemmam fuiſſe celeberrimam. Quamobrem proximũ ei dabimus locum. Sardonyches olim ut ex nomine ipſo apparet, intelligebantur candore in Sarda, hoc eſt ueluti carnibus ungue hominis impoſito, & utroq; tranſlucido. Taléſq; eſſe Indicas tradũt, Iſmenias, Demoſtratus, Zenothemis, Sotacus: hi quidem duo reliquas omnes quæ non tralucerent, cæcas appellãtes, quæ nunc nomen abſtulere. Nullo ſardarum ueſtigio Arabicæ ſunt, cœperũtq; pluribus hæ gemmæ coloribus intelligi, radice nigra, aut cærulenm imitante, & unguem: creditũ enim candido pingi, nec ſine quadam ſpe purpuræ candore in minium tranſeunte. Has Indis nõ habitas in honore Zenothemis ſcribit: tantæ aliàs magnitudinis, ut inde capulos factitarent. Etenim conſtat ibi torrentibus detegi. Et placuiſſe in noſtro orbe initio, quoniam ſolæ propè gemmarum ſcalptæ, ceram nõ auferrent. Perſuaſimus deinde & Indis, ut ipſi quoq; ijs gauderẽt. Vtiturq; perforatis utique uulgus tantum in collo. Et hoc eſt nunc Indicarum argumentum. Arabicæ excellũt candore circuli prælucido atq; non gracili, neq; in receſſu gemmæ aut in deiectu renitẽte, ſed in ipſis umbonibus nitente, præterea ſubſtrato nigerrimi coloris. Et hoc in Indicis cereũ aut

corneum

corneum inuenitur,etiã circuli albi: quædã in ijs cæleſtis arquus anhelatio eſt. Superficies uero locuſtarum maris cruſtis rubentior. Iam melleæ aut feculentæ(hoe enim nomen eſt uitio)improbantur,& ſi zona alba ſundat ſe, non colligat. Simili modo, ſi ex alio colore in ſe admittat aliquid enormiter. Nihil enim in ſua ſede alieno interpellari placet. Sunt & Armeniacæ ut cæteræ improbandæ,ſed pallida zona. Exponenda eſt & onychis ipſius natura propter nominis ſocietatem,hoc in gemmam tranſilit,& à lapide ex Carmania. Sudines dicit in gemma eſſe candorem unguis humani ſimilitudine. Item chryſolithi colorem & ſardæ & iaſpidis. Zenothemis Indicã onychen plures habere uarietates,igneam,nigram,corneam,cingẽtibus candidis uenis oculi modo,interuenientibus quarundã oculis obliquis uenis. Sotacus & Arabicam onychen tradit. Sed eam à cæteris diſtare,quod Indica igniculos habeat albis cingentibus zonis ſingulis pluribusúe, aliter quàm in ſardonyche Indica. Illic enim momentum eſſe, hic circulum. Arabicas onychas nigras inueniri candidis zonis. Satyrus carnoſas eſſe Indicas,parte carbũculi,parte chryſolithi & amethyſti, totumque id genus abdicat. Veram autẽ onychen plurimas uariasque cum lacteis zonis habere uenas,omnium in tranſitu colore inenarrabili,& in unum redeunte concentum ſuauitate grata. Nec ſardæ natura differenda eſt, diuiduæ ex eodem nomine. Quapropter omnium obiter gemmarum ardentium natura indicanda.

De generibus carbunculorum,& uitijs,& experimentis,& gemmis ardentibus.

Cap. VII.

PRincipatum habent carbunculi,à ſimilitudine ignium appellati,cum ipſi nõ ſentiant ignes,ob id à quibuſdam apyroti uocati. Horum genera,Indici & Garamantici,quos & carchedonios uocauere,propter opulentiã Carthaginis magnæ. Adijciũt Æthiopicos & Alabandicos in Orthoſia caute naſcentes,ſed qui perficiantur Alabandis. Præterea in omni genere maſculi appellantur acriores,at fœminæ languidius refulgentes. In maſculis quoque obſeruant liquidioris alios flammæ, nigrioris alios,& quoſdam lucidius,ac magis cæteris in ſole flagrantes. Optimos uero amethyſtizontas,hoc eſt,quorum extremus igniculus in amethyſti uiolam exeat: proximos illis, quos uocant ſyrtitas,pinnato fulgore radiantes. Inueniri autem ubicunque,maxime ſolis repercuſſu. Satyrus Indicos non eſſe claros dicit,ac plerũque ſordidos,ac ſemper fulgoris retorridi: Æthiopicos pingues,lucemque non emittẽtes,ſed conuoluto igne flagrare. Calliſtratus fulgorem carbunculi debere candidũ eſſe poſuit,extremo uiſu nubilantem:& ſi ira attollatur, exardeſcentem,ob id à plerisque hunc carbũculum candidum uocari. Qui languidius & liuidius ex Indicis lucent,lithizontas appellari. Carchedonios multo minores eſſe. Indicos etiam minus ſextarij unius menſura cauari. Archelaus carchedonios nigrioris aſpectus eſſe,ſed igne,uel ſole,& inclinatione acrius quàm cæteros excitari. Eoſdẽ umbrante tecto purpureos uideri,ſub cælo flammeos,contra radios ſolis & ſcintillare,ceras ſignantibus his liqueſcere quamuis in opaco. Multi Indicos carchedonijs candidiores eſſe, & è diuerſo inclinatione hebetari ſcripſere, etiamnum in carchedonijs maribus ſtellas intus ardere,fœminas uniuerſum fulgorẽ fundere extra ſe,alabandicos cæteris nigriores eſſe ſcabroſque. Naſcuntur & in Thracia coloris eiuſdem,ignem minime ſentientes, Theophraſtus autor eſt & in Orchomeno Arcadiæ inueniri,& in Chio. Illos nigriores,è quibus & ſpecula fieri. Eſſe & Trœzenios uarios interuenientibus maculis albis. Item Corinthios ex pallidiore candidos. Maſſilia quoque importari Bocchus & Olyſſippone ſcripſit magno labore ob argillam ſole aduſtis ſaltibus. Nec eſt aliud difficilius,quàm diſcernere hæc genera,tanta eſt in eis occaſio artis,ſubditis per quæ tranſlucere cogantur. Aiunt ab Æthiopibus hebetiores in aceto maceratos quatuordecim diebus niteſcere,totidem menſibus durante fulgore. Adulterantur uitro ſimillimæ,ſed cote deprehenduntur,ſicut aliæ gẽmæ factitiæ,mollior enim materia & fragilis, & centroſa ſcobe deprehenduntur & pondere, quod minus eſt uitreis, aliquando & puſtulis argenti modo relucẽtibus. Eſt & anthracitis appellata,in Theſprotia foſſilis, carbo-

nibus ſimilis. Falſum arbitror quod & in Liguria naſci tradiderunt, niſi forte tunc naſce/ bātur. Eſſe in ijs & præcinctæ cādida uena tradūtur, harumq́ igneus color ut ſuperiorum eſt. Peculiare quidē quod iactati in ignem uelut intermortui extinguūtur. Contrà aquis perfuſæ exardeſcūt. Cognata eſt huic ſandaſtros, quā aliqui garamantiten uocāt, naſcitur in India loco eiuſdē nominis. Gignitur & in Arabia ad meridiē uerſa. Cōmendatio ſum/ ma, quod uelut in tranſlucido ſtellantes intus fulgent aureæ guttæ, ſemper in corpore, nū/ quam in cute. Accedit religio narrata à ſiderum cognatione ab inſpectoribus, quoniam fe re ſtellarū hyadum & numero & diſpoſitione ſtellantur, ob id Chaldæis in ceremonijs ha bitæ. Et hic mares auſteritas diſtinguit, quodam uigore appoſita tingens. Indicæ quidem etiam hebetare uiſus dicuntur. Blandior fœminis flamma, alliciens magis q̄ accendens. Sunt qui præferant Arabicas Indicis, fumidæq́ chryſolitho illas ſimiles dicunt. Iſmenias uero negat poliri ſandaſtros propter teneritatem, & ob id in magno errore ſunt, qui ſan/ dareſon uocāt. Inter omnes conſtat, quantū numero ſtellarū accedat, tantū & precio acce/ dere. Affert errorem aliquando ſimilitudo nominis, ſandaſer, quod Nicanor ſandaſerion uocauit, alij ſandaſeron. Quidā uero hanc ſandaſtron, illā ſandareſon, in India naſcētem illam quoq;, & loci nomen cuſtodientem: mali colore aut olei uiridis, omnibus improba/ tam. Ex eodē genere ardentiū lychnites appellata à lucernarū accenſarū præcipua gratia. Naſcitur circa Orthoſiam, totaq́ Caria ac uicinis locis, ſed probatiſſima in Indis, quam quidā remiſſiorem carbunculum eſſe dixerūt. Secūda bonitate ſimilis eſt Ionis appellata à prælatis floribus. Et alias inuenio differētias. Vnam quæ purpura radiet, alteram quæ cocco: à ſole excalfactas, aut digitorum attritu, paleas & chartarum fila ad ſe rapere. Hoc idem & Carchedonius facere dicitur, quanq́ multo uilior prædictis. Naſcitur apud Na/ ſamonas in mōtibus, ut incolæ putant, imbre diuino. Inuenitur ad repercuſſum lunæ, ma xime plenæ. Carthaginem quondā deportabatur. Archelaus & in Ægypto circa Thebas naſci tradidit, fragiles, uenoſas, morienti carboni ſimiles. Potoria uaſa & ex hoc lapide & ex lychnite factitata inuenio. Omnia autem hæc genera ſcalpturæ contumaciter reſiſtunt, partemq́ ceræ in ſigno tenent. E diuerſo ad hæc ſarda utiliſſima, quæ nomen cum ſardo/ nyche cōmunicauit. Ipſa gemma uulgaris, & primum Sardibus reperta. Sed laudatiſſima circa Babyloniam cum lapidicinæ quædā aperirētur, hærens in ſaxi corde. Hocq́ modo metallum apud Perſas defeciſſe traditur. Sed inueniuntur compluribus alijs locis, ſicut in Ephyra & Aſſo. In India trium generum, rubrum, & quod demium uocāt à pinguedine, tertiū quod argenteis bracteis ſublinitur. Indicæ perlucent, craſſiores ſunt Arabicæ. Inue/ niuntur & circa Leucada Epiri, & circa Ægyptum, quæ bractea aurea ſublinūtur. Et in his autem mares excitatius fulgent. Fœminæ pinguiores ſunt, & craſſius nitent. Nec fuit alia gemma apud antiquos uſu frequentior. Hac certe apud Menandrum & Philemonem fa bulæ ſuperbiunt. Nec ullæ tranſlucentium tardius ſuffuſo humore hebetātur, oleoq́ ma gis q̄ alio liquore. Damnantur ex ijs melleæ & ualidius teſtaceæ.

De generibus topazij, & callaide, & de gēmis uiridibus nō tranſlucētibus. Cap. VIII.

EGregia etiānum topazio gloria eſt, ſuo uirenti genere, & cū reperta eſt prælatæ omni/ bus. Id accidit in Arabiæ inſula, quæ Chitis uocatur: in qua Troglodytæ prædones, eum diutius fame & tempeſtate preſſi herbas radiceſq́ue effoderent, eruerunt topazion. Hæc Archelai ſententia eſt. Iuba topazion inſulā in rubro mari à continente ſtadijs CCC abeſſe tradit, nebuloſam, & ideo quæſitā ſæpe à nauigātibus, ex ea cauſa nomen accepiſſe. Topazin enim Troglodytarum lingua ſignificationē habere quærendi. Ex hac primum importatam Berenicæ reginæ, quæ fuit mater ſequētis Ptolemæi, à Philemone præfecto regis, ac mire placuiſſe, & inde factam ſtatuam Arſinoē Ptolemæi Philadelphi uxori qua/ tuor cubitorum, ſacratam in delubro, quod aureum cognominabatur. Recentiſſimi auto/ res & circa Thebaidis Alabaſtrum oppidum naſci dicunt. Et duo eius genera faciunt, pra/ ſoidem atq; chryſopteron ſimilem chryſopraſio. Eius enim tota ſimilitudo ad ſuccū porri

dirigitur

dirigitur. Eſt autem ampliſſima gemmarum. Eadem ſola nobilium limam ſentit, cæteræ ſaxo & cote poliuntur. Hæc & uſu atteritur. Comitatur eam ſimilitudine propior q̃ autoritate callais uiride pallens. Naſcitur poſt auerſa Indiæ apud incolas Caucaſi montis Phicaros ac Aſdathas amplitudine cõſpicua, ſed fiſtuloſa ac ſordium plena. Syncerior multo præſtantiorq́; in Carmania. Vtrobiq́; autẽ in rupibus inuijs & gelidis, oculi figura extuberans, leuiterq́; adhærens, nec ut agnata petris, ſed ut appoſita. Quapropter ſcandere ad eam pigritia pedũ equeſtres populos tædet, ſimul & periculum terret. Ergo fundis è longinquo inceſſunt, & cũ toto muſco excutiunt. Hoc uectigal hocq́; geſtamen diuites in ceruice gratiſſimum norunt. Is cenſus, hæc gloria à pueritia deiectorum numerum prædicantium, in quo uaria fortuna. Quidã ictu primo cepere præclaras, multi inſectando nullas. Et uenatus quidẽ callaidis talis: ſectura formãtur, aliàs fragiles. Optimus color ſmaragdi: ut tamen apparet, ex alieno eſt quod placeant. Incluſæ decorantur auro, aurumq́; nullæ magis decent. Quæ ſunt earum pulchriores, oleo, unguento, & mero colorem deperdũt. Viliores conſtantius repræſentant, neq; eſt imitabilior alia mẽdacio uitri. Sunt qui in Arabia inueniri eas dicunt in nidis auium quas melancoryphos uocant. Viridantium & alia plura ſunt genera. Vilioris eſt turbæ praſius, cuius alterũ genus, ſanguineis pũctis obhorret. Tertium uirgulis tribus diſtinctum eſt candidum. Præfertur his chryſopraſius, porri ſuccum & ipſa referente, ſed hæc paulũ declinans à topazio in aurum. Huic & amplitudo ea eſt, ut cymbia etiam ex ea fiant. Cylindri quidem celerrime. India & has generat, & nilion, fulgore hebeti aut breui, & cum intueare fallaci. Sudines uero dicit & in Syncero Atticæ flumine naſci. Eſt autem color fumidæ topazij, aut aliquando melleæ. Iuba in Æthiopia gigni tradit, & in littoribus amnis quẽ Nilum uocamus, & inde nomen trahere. Non translucet molochites ſpiſſius uirens, à colore maluæ nomine accepto, reddendis laudata ſignis, & infantium cuſtodia quadam, innato contra pericula ipſorũ medicamine. Viret, & ſæpe translucet iaſpis, etiã ſi uictus à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens. Plurimæ ferunt eam gentes, ſmaragdo ſimilem Indi: Cypros duram glaucoq́; pingui. Perſæ aëri ſimilem, ob id uocatur aërizuſa. Talis & Caſpia eſt, cerulea circa Thermodoontem amnem, in Phrygia purpurea, in Cappadocia ex purpura cerulea, atque non refulgens, Thracia Indicæ ſimilem mittit, Chalcidia turbidam. Sed minus refert nationes q̃ bonitates diſtinguere. Optima ergo quæ purpuræ quicquã habet, ſecunda quæ roſæ, tertia quæ ſmaragdi. Singulis autẽ Græci nomina ex argumento dedere. Quarta apud eos uocatur borea, cælo autumnali matutino ſimilis, & hæc erit illa quæ uocatur aërizuſa. Similis eſt & Sardæ, imitata & uiolas. Non minus multæ ſpecies reliquæ, ſed omnes in uitio ceruleæ aut cryſtallo ſimiles, aut myxis. Item terebinthizuſa, improprio (ut arbitror) cognomine, uelut è multis einſdẽ generis cõpoſita gẽmis. Quamobrẽ præſtãtiores funda clauduntur, id eſt patẽtes, nec præterq́; margines auro amplectente. Vitium eſt & breuis in ijs nitor, & longe ſplendens, & ſal, & omnia quæ in cæteris. Et nitro adulterãtur, quod manifeſtum fit, cum extrà fulgorem ſpargunt, atq; non in ſe continent, nec diuerſæ quas ſphragidas uocant, publico gemmarum dominio ijs tantum dato, quoniam optime ſignent.

De iaſpidum generibus. Cap. IX.

TOtus uero oriens pro amuletis traditur geſtare eam, quæ ex ijs ſmaragdo ſimilis eſt: & per tranſuerſum linea alba præcingitur, & grammatias uocatur: quæ pluribus, polygrammos. Libet obiter uanitatem magicam hic quoq; coarguere, quoniam hanc concionantibus utilem eſſe prodiderunt. Eſt & onychipuncta, quæ iaſponyx uocatur, & nubem complexa, & niues imitata, quæ ſtellata rutilis punctis eſt, & ſali Megarico ſimilis, & ueluti fumo infecta, quæ capnias uocatur. Magnitudinem iaſpidis XI. unciarum uidimus, formatamq́; inde effigiem Neronis thoracatam. Reddetur & per ſe cyanos, accommodato paulo ante iaſpidis nomine, colore ceruleo. Optima Scythica, dein Cypria, poſtremo Ægyptia. Adulteratur maxime tinctura, idq́; in gloria regis Ægyptij aſcribitur.

qui primus eam tinxit. Diuiditur autem hæc in mares fœminasq;. Ineſt aliquando & aureus puluis nõ qualis in ſapphirinis. Sapphirus enim & aureis punctis collucet. Ceruleæ & ſapphiri, raroq; cum purpura. Optimæ apud Medos, nuſquam tamen perlucidæ. Prætereà inutiles ſcalpturæ interuenientibus cryſtallinis centris. Quæ uero ſunt ex ijs cyanei coloris, mares exiſtimantur. Alius ex hoc ordo purpureis dabitur, & ab illis diſcedentibus. Principatum amethyſti Indicæ tenent. Sed in Arabiæ quoque parte quæ finitima Syriæ Petrea uocatur, & in Armenia minore, & in Ægypto, & in Galatia reperiuntur. Sordidiſſimæ autẽ atque uiliſſimæ in Thaſo & Cypro. Cauſam nominis afferunt, quod uſque ad uini colorem accedens, prius quàm eum deguſtet, in uiolam deſinit. Fulgorq; quidam in illa purpuræ nõ ex toto igneus, ſed in uini colorem deficiens. Perlucent autem omnes uiolaceo colore, ſcalpturis faciles. Indicæ abſolutum purpuræ colorem habent. Ad hancq; tingentium officinæ dirigunt uota. Fundit autẽ cum aſpectu leuiter blandũ, neque in oculos ut carbunculi uibrat. Alterum earum genus deſcendit ad hyacinthos. Hunc colorem Indi ſacon uocant, talẽ gemmam ſacodion. Dilutior uero ex eodẽ ſapinos uocatur. Eadem & paranites in contermino Arabiæ, gentis nomine. Quartũ genus colorem uini habet. Quintum ad uiciniam cryſtalli deſcendit albicante purpuræ deiectu. Hoc & minime probatur, quando præcellens debet eſſe in ſuſpectu uelut ex carbunculo tefulgens quidam in purpura leuiter roſeus nitor. Tales aliqui malunt pæderotas uocari, alij anterotas, multi Veneris gemmã, quod maxime uidetur decere & ſpecie & colore extremo gemmæ. Magorum uanitas reſiſtere ebrietati eas promittit, & inde appellatas. Et præterea ſi lunæ nomen ac ſolis ſcribatur in ijs, atque ita ſuſpendantur collo è capillis cynocephali uel plumis hirundinis, reſiſtere ueneficijs. Iam uero quoquo modo adeſſe reges adituris. Grandinem quoque auertere ac ſimilia, & locuſtas, precatione addita, quam demonſtrant. Nam è ſmaragdis quoq; ſimilia promiſere, ſi aquilæ ſcalperẽtur, aut ſcarabei: Quæ quidem ſcripſiſſe eos non ſine cõtemptu & irriſu generis humani arbitror. Multum ab ea diſtat hyacinthos, tamen è uicino deſcendens. Differentia hæc, quod ille emicans in amethyſto fulgor uiolaceus, dilutus eſt in hyacintho. Primo quoque aſpectu gratus, euaneſcit anteq; ſatiet, adeoq; non implet oculos, ut penè non attingat, marceſcens celerius nominis ſui flore. Hyacinthos Æthiopia mittit & chryſolithos, aureo colore tranſlucentes. Præferuntur ijs Indicæ. Et ſi uariæ nõ ſint, Bactrianæ. Deterrimæ autem Arabicæ, quoniam turbidæ ſunt & uariæ, & fulgoris interpellati nubilo macularũ, etiam quæ lympidæ contigere, ueluti ſcobe ſua refertæ. Optimæ uero ſunt quæ in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogunt. Funda induduntur perſpicuæ. Cæteris ſubijcitur aurichalcum. Tametſi iam expertes gemmarum uſu appellantur aliqui & chryſelectri, in colorem electri declinantes, matutinus aſpectus iucundior. Ponticas deprehendit leuitas. Quædam in ijs duræ ſunt ruffæq;, quædam molles & ſordidæ. Bocchus autor eſt, & in Hiſpania repertas, quo in loco cryſtallum dicit ad libramentũ aquæ puteis defoſſis inde erutam. Et chryſolithon XII. pondo à ſe uiſam. Fiunt & leucochryſe, interueniẽte candidá uena. Sũt in hoc genere capniæ. Sũt & uitreis ſimiles, ueluti croco refulgẽtes. Vitreæ uero ut uiſu diſcerni non poſſint. Tactus autẽ deprehẽditur tepidior in uitreis. In eodẽ genere ſunt melichryſi, ueluti per aurum ſyncero melle tranſlucente, quas India mittit, quanq; ad iniuriam fragiles. Eadem & xyſtion parit, plebeiam ibi gemmam. Candidarum dux eſt pæderos, quanq; poteſt quæri, an in colore numerari debeat toties iactati per alienas pulchritudines nominis, adeo decoris prærogatiua in uocabulo facta eſt. Eſt & ſuum genus expectatione tanta dignum. Coëunt in tranſlucidam cryſtallum uiridis ſuo modo aër ſimulq; purpura, & quidam uini aureus nitor, ſemper extremus in uiſu, ſed purpura coronatus madere ſingulis uidetur his & pariter omnibus. Nec gemmarũ ulla eſt liquidior, capiti iucunda, ſuauis & oculis. Laudatiſſima eſt in Indis, apud quos argenon uocatur. Proxima apud Ægyptios, ubi ſenites. Tertia in Arabia, uerum ſcabra. Mollius radiat Pontica,

& Aſiatica. Ipſæ uero molliores ſunt, Galatica & Thracica, & Cypria. Vitia earum langor, aut alienis turbari coloribus, & quæ cæterarum. Proxima candicantium eſt Aſteria, principatum habens proprietate naturæ, quod incluſam lucem pupillæ modo quandam continet, ac transfundit cum inclinatione, uelut intus ambulantem ex alio atq; alio reddens, eademq́; cõtraria ſoli regerens candicãtis radios, unde nomen inuenit, difficilis ad cælandum. Indicæ præfertur in Carmania nata. Similiter cãdida eſt quæ uocatur aſtrios, cryſtallo propinquãs, in India naſcẽs, & in Pallenes littoribus: intus à centro ceu ſtella lucet fulgore lunæ plenæ. Quidã cauſam nominis reddũt, quod aſtris oppoſita fulgorẽ rapiat, ac regerat. Optimã in Carmania gigni, nullamq́; minus obnoxiã uitio. Ceraunia enim uocari quæ ſit deterior. Peſſimã lucernarũ lumini ſimilem. Celebrãt & aſtroiten, miraſq́; laudes eius in magicis Zoroaſtrẽ ceciniſſe. Quidã diligentius de ea prodũt. Aſtrobolon Sudines dicit oculis piſciũ ſimilẽ eſſe, & radiare cãdido ut ſolẽ. Eſt inter cãdidas, & quæ cerannia uocatur, fulgorẽ ſiderũ rapiens. Ipſa cryſtallina ſplẽdoris cerulei in Carmania naſcẽs. Albam eſſe Zenothemis fatet, ſed habere intus ſtellã cõcurſantẽ. Fieri & hebetes ceraunias, quas nitro & aceto per aliquot dies maceraras cõcipere ſtellã eam, quæ poſt totidẽ menſes relanguescat. Sotacus & alia duo genera fecit cerauniæ, nigras rubẽteſq́;, ac ſimiles eas eſſe ſecuribus: per illas quæ nigræ ſunt & rotũdæ, urbes expugnari & claſſes, eaſq́; betulos uocari: quæ uero lõgæ ſunt, ceraunias. Faciunt & aliam rarã admodũ, & Parthorũ magis quæſitã, quoniã nõ alibi inueniatur, q; in loco fulmine icto. Proximũ cerauniæ nomen apud eos habet, quæ appellatur iris. Effoditur in quadã inſula rubri maris, quæ diſtat à Berenice urbe LX. M. paſſ. cætera ſui parte cryſtallus. Itaq; quidã radicem cryſtalli eſſe dixerunt. Vocatur ex argumẽto iris. Nam ſub tecto percuſſa ſole, ſpecies & colores arqnus cæleſtis in proximos parietes eiaculatur, ſubinde mutans magnaq́; narietate admirationẽ ſui augens. Sexangulam eſſe ut cryſtallum conſtat. Sed eſſe aliquas ſcabris lateribus & angulis inæqualibus dicunt, in ſole aperto proiectas, radios in ſe cadentes diſcutere: Aliquas uero ante ſe proiecto nitore adiacentia illuſtrare. Colores uero non niſi ex opaco reddunt, nec ut ipſæ habeant, ſed ut repercuſſu parietum elidant, optimáque quæ maximos arquus faciat ſimillimoſq́; cæleſtibus. Eſt & alia iris ceræ ſimilis & prædura: quam Horus crematam tuſamq́; ad ichneumonum morſus remedio eſſe, naſci autem in Perſide tradit. Similis eſt aſpectu, ſed non eiuſdem effectus quæ uocatur zeros, alba nigráque macula in tranſuerſum diſtinguente cryſtallum. Expoſitis per genera colorum principaliũ gemmis, reliquas literarum ordine explicabimus.

De quibuſdam gemmis per alphabeti ordinem. Cap. x.

ACHates in magna fuit autoritate, nũc in nulla eſt: reperta primũ in Sicilia iuxta flumen eiuſdem nominis, poſtea plurimis locis, excedens amplitudine, numeroſa uarietatibus diuerſis mutãtibus cognomina eius. Vocatur enim phaſſachates, cerachates, ſardachates, hæmachates, leucachates, dendrachates, uelut arbuſcula inſignis, antachates cũ uritur myrrhã redolẽs, coralloachates guttis aureis ſapphiri modo diſtincta, qualis copioſiſſima in Creta, ſacra appellata. Putant eam contra araneorum & ſcorpionum ictus prodeſſe. Quod in Siculis utiq; crediderim, quoniam primum eius prouinciæ afflatu ſcorpionum peſtis extinguitur. Et in India inuentæ contra eadem pollent, & aliĳs magnis miraculis. Reddunt enim ſpecies fluminum, nemorum & iumentorum, etiam eſſeda & ſtaticula, & equorum ornamenta. Medici coticulas inde faciunt. Spectaſſe etiam prodeſt oculis. Sitimq́ue ſedant in os additæ. Phrygiæ uires non habent. Thebis Ægyptĳs repertæ carent rubentibus uenis & albis. Et hæ quoque contra ſcorpiones ualidæ. Eademq́; autoritas & Cyprĳs eſt. Sunt etiam qui maxime probent uitream perſpicuitatem in his. Reperiuntur & in Thracia, circa Oetam, & in Parnaſo, & in Lesbo ac Meſſene, ſimiles limitũ floribus, & Rhodo. Aliæ apud magos differentiæ. Leoninæ pelli ſimiles, potentiam habere contra ſcorpiones dicũtur. In Perſis uero ſuffitu earum tempeſtates auerti, & præte

rea flumina ſiſti. Argumentum eſſe ſi in feruentes cortinas additæ refrigerent, ſed ut proſint leoninis iubis alligandas: nam hyænæ pelli ſimilem abominantur, diſcordialem domibus. Eam uero quæ unius coloris ſit, inuictam athletis eſſe. Argumentum eius, quod in olla plena olei cocta cum pigmentis, & intra duas horas ſubferuefacta, unum colorem ex omnibus facit minij. Acopis nitro ſimilis eſt, pumicoſa, aureis guttis ſtellata. Cum hac oleum ſubferuefactum perunctis laſſitudinem (ſi credimus) ſoluit. Alabaſtrites naſcitur in alabaſtro Ægypti, & in Syriæ Damaſco, candore intercincto uarijs coloribus, quæ cremata cum foſſili ſale ac trita, grauitates oris & dentium extenuare dicitur. Alectorias uocant in uentriculis gallinaceorum inuentas cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ: quibus Milonem Crotonienſem uſum in certaminibus, inuictum fuiſſe uideri uolunt. Androdamas argenti nitorem habet ut adamas, quadrata, & ſemper teſſellis ſimilis: magi putant nomen impoſitum ab eo, quod impetus hominum, & iracundias domet. Eadem ſit an alia argyrodamas, autores non explicant. Antipathes nigra non tranſlucet. Experimentum eius ſi coquatur in lacte, facit enim hoc myrrhæ ſimile immiſſa. Eámque contra effaſcinationes auxiliari magi uolunt. Arabica ebori ſimillima eſt, & hoc uideretur, niſi abnueret duritia: putant contra dolores neruorum prodeſſe habentibus. Aromatites & ipſa in Arabia traditur gigni, ſed & in Ægypto circa Piſas ubique lapidoſa, & myrrhæ coloris & odoris, ob hoc reginis frequentata. Aſbeſtos in Arcadiæ montibus naſcitur, coloris ferrei. Aſpilaten Democritus in Arabia gigni tradit ignei coloris. Eam oportere cameli pilo ſpleneticis alligari, inueniríque in nido Arabicarum alitum. Et aliam eodem nomine ibi in leucopetra naſci, argentei coloris, contra lymphatum habendam. Atizoën in India & in Perſide ac Ida monte naſci tradit, argenteo nitore fulgentem, magnitudine trium digitorum, ad lenticulæ figuram, odoris iucūdi, neceſſariam magis regem conſtituentibus. Augites multis non alia uidetur eſſe quàm quæ calais. Amphitane alio nomine appellatur chryſocolla, in Indiæ parte, ubi formicæ eruunt aurum, in qua inuenitur auro ſimilis quadrata figura, affirmatúrque natura eius quæ magnetis, niſi quod trahere quoq; aurū traditur. Aphrodiſiace ex candida ruffa eſt. Apſyctos ſeptenis diebus calorē tenet excalfacta igni, nigra ac ponderoſa, diſtinguentibus eam uenis rubentibus. Putant prodeſſe contra frigora. Agyptillam Iacchus intelligit, per album ſarda nigráque uena tranſeunte. Vulgus autem in nigra radice ceruleam facit. Balanitæ genera duo habent, ſubuirides, & Corinthij æris ſimilitudine. Illa à Copto, hæc ex Troglodytica regione ueniunt, medias ſecante flammea uena. Batrachitas mittit & Coptos. Vnam ranæ ſimilem colore, alteram ebori, tertiam rubentis è nigro. Baptes mollis, alioquin odore excellit. Beli oculus albicans pupillam pingit nigram è medio aureo fulgore lucentem. Hæc propter ſuam ſpeciem ſacratiſſimo Aſſyriorum deo dicatur. Aliam autem quam Belum uocant, in Arbelis naſci Democritus tradit, nucis iuglandis magnitudine, uitrea ſpecie. Baroptenus ſiue boryptes nigra, ſanguineis & albis nodis alligata dicitur, uelut portentoſa. Botryites alia nigra eſt, alia pampinea, incipienti uuæ ſimilis. Boſtrychiten Zoroaſtres uocat, crinibus mulierum ſimiliorem. Bucardia bubulo cordi ſimilis, Babylone tantum naſcitur. Brontia capitibus teſtudinum ſimilis, & cum tonitruis cadit (ut putant) & fulmine tacta reſtinguit, ſi credimus. Boleniæ nimbo inueniuntur glebæ ſimilitudine. Cheramydes eadem eſſet quam oſtracitem uocāt, niſi quod hanc ceruleæ interdum bullæ cingunt. Calais ſapphirum imitatur, candidior, & littoroſo mari ſimilis. Capnites quibuſdam uidetur ſuum genus habere plurimis ſpiris fumida, ut ſuo loco diximus: In Cappadocia & in Phrygia naſcitur ebori ſimilis. Calamites à calamo, feruntque plures ſimul coniunctos inueniri. Catochites Corſicæ lapis eſt cæteris maior, mirabilis, ſi uera traduntur, impoſitam manum ueluti gummi retinens. Caio pyrites in Cappadocia prouenit. Cepites ſiue cepocapites candida eſt, uenarum nodis coēuntibus candore imaginem regerens. Ceramites teſtæ colorem habet. Cinædiæ in-

ueniuntur in cerebro piſcis eiuſdem nominis, candidæ & oblongæ, euentuq́ mirandæ, ſi modo eſt fides. præſagire eas habitum maris nubilo colore aut tranquillitate. Cerites ceræ ſimilis eſt: Circos piris: Corſoides canitici hominis: Coralloachates corallo aureis guttis diſtinctæ. Corallis minio, gignituŕq; in India & Syene. Craterites inter chryſolithũ & electrũ colorem habet prædurææ naturæ, Crocallis ceraſum repræſentat. Ciſſites circa Copton naſcitur candida, & uidetur intus habere partum, qui ſentiatur etiam ſtrepitu. Chalcophonos nigra eſt, ſed illiſa æris tinnitũ reddit, tragœdis ut ſuadent geſtanda. Chelidoniæ duorum ſunt generum, hirundinũ colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Chelonia oculus eſt Indicæ teſtudinis, uel portentoſiſſima magorum mendacijs. Melle enim colluto ore impoſitam linguæ, futurorum diuinationem præſtare promittunt quintadecima luna & ſilente tota die, decreſcente uero ante ſolis ortum, cæteris diebus à prima in ſextam horam. Sunt & chelonitides teſtudinum ſimiles, ex quibus ad tempeſtates ſedandas multa uaticinantur. Eam uero quæ ſit aureis guttis, cũ ſcarabeo deiectam in aquã feruentem tempeſtates tueri. Chlorites herbacei coloris eſt, quã dicunt magi inueniri in ſcyllæ auis uentre congenitam ei, ferróque indui iubent ad quædã prodigioſa moris ſui. Choaſpites à flumine dicta eſt uiridis fulgoris aurei. Chryſolampis in Æthiopia naſcitur pallidi coloris die, & noctu ignei. Chryſophis aurum uidetur eſſe. Cepionidæ in Æolide Atarne, nunc pago quondam oppido, naſcũtur, multis coloribus traslucentes, aliàs uitreæ, aliàs cryſtallinæ, alías iaſpideæ. Sed & ſordidis tantus eſt nitor, ut imagines reddant ceu ſpecula. Daphniam Zoroaſtres morbis comitialibus demonſtrat. Diadochos beryllo ſimilis eſt. Diphris duplex, candida ac nigra, mas ac fœmina genitale utriuſque ſexus diſtinguente linea. Dionyſias nigra ac dura mixtis rubentibus maculis: quæ ex aqua trita ſaporem uini facit, & ebrietati reſiſtere putatur. Draconites ſiue dracontias è cerebro fit draconum, ſed niſi uiuentibus abſciſſo nunquam gemmeſcit, inuidia animalis mori ſe ſentientis. Igitur mos eſt, ut dormientibus animalibus caput amputent. Sotacus qui uiſam eam gemmam ſibi apud regem ſcripſit, bigis uehi quærentes tradit, & uiſo dracone ſpargere ſomnifica medicamenta, atque ita præcidere. Eſſe autem candore translucido, nec poſtea poliri, aut artem admittere. Encardia cognominatur & cardiſce: Vna, in qua nigra effigies cordis eminet: Altera, eodem nomine uiridi colore, cordis ſpeciem repræſentat: Tertia nigrum cor oſtendit, reliqua ſui parte candida. Enorchis candida eſt, diuiſaqúe fragmentis teſtium effigiem repræſentat. Exhebenum Zoroaſtres ſpecioſam & candidam tradit, qua aurifices aurum poliunt. Eriſtalis cum ſit candida, ad inclinationes rubeſcere uidetur. Erotylos eadem quæ mepicoros & hieronnemon, à Democrito laudatur in argumentis diuinationum. Eumetris in Bactris naſcitur, ſilici ſimilis, & capiti ſuppoſita uiſa nocturna oraculi modo reddit. Eumetren Beli gemmam ſanctiſſimi deorum ſibi Aſſyrij appellant, porracei coloris, ſuperſtitionibus gratam. Eupetalos quatuor colores habet, cæruleum, igneum, minij, mali. Eureos nucleo oliuæ ſimilis eſt, ſtriata concharum modo non adeo candida. Eurotias ſitu uidetur operire nigritiam. Euſebes ex eo lapide eſt, ex quo traditur Tyri in Herculis templo facta ſedes, ex qua dij facile ſurgebant. Epimelas fit cum in candida gemma ſuperne nigricat colos. Galaxiam aliqui galactiten uocant, ſimilem proxime dictis, ſed intercurrentibus ſanguineis aut candidis uenis. Galactites ex uno colore lactis eſt. Eandem dicũt leucogæam, & leucographiam appellant, & ſynephiten, lactis ſucco ac ſapore notabilem. In educatione nutricibus lactis fœcunditatem, infantium quoque alligata collo ſaliuam facere dicitur, in ore autem liqueſcere. Eandem memoriam adimere dicunt. Mittit eam & Achelous amnis. Sunt qui ſmaragdum albis uenis circumligatum galactiten uocent. Galaicos argyrodamanti ſimilis eſt, paulo ſordidior. Inueniuntur autem binæ uel ternæ. Gaſidanem Medi mittunt coloris olorini ueluti floribus ſparſam. Naſcitur & in Arbellis. Hæc quoq; gemma concipere dicitur & intra ſe partum fateri concuſſa, concipere autem

trimeſtri ſpatio. Gloſſopetra linguæ ſimilis humanæ in terra non naſcitur, ſed deficiente luna cælo decidere, & lenocinãti neceſſaria creditur. Quod ne credamus, promiſſi quoque uanitas facit. Ventos enim ea comprimi narrant. Gorgonia nihil aliud eſt quàm corallium, nominis cauſa, quod in duritiam lapidis mutatur: emollit maria, fulminibus & typhoni reſiſtere affirmant. Genianen eadem uanitate inimicorum pœnas efficere promittunt. Heliotropium naſcitur in Æthiopia, Africa, Cypro, porracei coloris, ſanguineis uenis diſtincta. Cauſa nominis, quoniam deiecta in uas aquæ fulgorem ſolis accedentem percuſſu ſanguineo mutat, maxime Æthiopica, eadem extra aquam ſpeculi modo ſolem accipit, deprehenditqúe defectus, ſubeuntem lunam oſtendens. Magorum impudentiæ uel manifeſtiſſimum hocquoque exemplum eſt, quoniam admixta herba heliotropio, quibuſdam quoque additis precationibus, gerentem conſpici negent. Hephæſtites quoque ſpeculi naturam habet in reddendis imaginibus, quanquam rutila. Experimentum eſt, ſi feruentem aquam addita ſtatim refrigeret, aut ſi in ſolem addita aridam materiam accẽdat. Naſcitur in Coryco. Horminodes, ex argumẽto uiriditatis in candida gemma uel nigra, & aliquando pallida, ambiente circulo aurei coloris, appellatur. Hexecontalithos in parua magnitudine multicolor, hoc ſibi nomen adoptauit. Repetitur in Troglodytica regione. Hieracites alternat tota, miluinis nigricans ueluti plumis. Hammites ouis piſcium ſimilis eſt, & alia uelut nitro compoſita, prædura alioquin. Hammonis cornu inter ſacratiſſimas Æthiopiæ gemmas, aureo colore, arietini cornus effigiem reddens, promittitur prædiuina ſomnia repræſentare. Hormeſion inter gratiſſimas aſpicitur, ex igneo colore radiãs auro, portante ſecum in extremitatibus candidã lucem. Hyæniæ ex oculis hyænæ, & ob id in uaſe inueniri dicũtur: & ſi credimus, linguæ hominis ſubditæ futura prædicere. Hæmatites in Æthiopia quidem principalis, ſed & in Arabia & Africa inuenitur, ſanguineo colore, non omitenda promiſſis ad coarguendas barbarorũ inſidias. Zachalias Babylonius in his libris quos ſcripſit ad regem Mithridatem, humana gemmis attribuit fata: has non contentus oculorum & iocinerum medicina decoraſſe, à rege etiam aliquid petituris dedit, & litibus iudicijsq́ interpoſuit: in prælijs etiam eas ſalutares pronunciauit. Eſt & alia eiuſdem generis, quæ uocatur henui ab Indis, xanthos appellata Græcis, è fuluo candicans. Idæi dactyli in Creta, ferreo colore pollicem humanum exprimũt. Icterias aliti lurido ſimilis, ideo exiſtimatur ſalubris cõtra regios morbos. Eſt & alia eodem nomine liquidior. Tertia folio uiridi ſimilis, latior prioribus, penè ſine pondere, uenis luridis. Quartum genus in eodem colore nigris uenis deſcendẽtibus. Iouis gemma candida eſt, non ponderoſa, tenera. Indica gentium ſuarum habet nomen, ſubruffo colore, in attritu ſudorem purpureũ emanat. Alia eodem nomine candida, pulnereo aſpectu. Ion apud Indos uiolacea eſt, ſed raro ſaturo colore lucet. Lepidotes ſquamas piſcium uarijs coloribus imitatur. Lesbias Lesbi patriæ nomen habens, inuenitur & in India. Leucophthalmos rutila aliâs, oculi ſpeciem candidam nigramq́ continet.

Leucopetalos candorem ninis ex auro diſtinguit. Libanochros thuris ſimilitudinem oſtendit, ſed ſuccum mellis. Limoniates eadẽ uidetur quæ ſmaragdus. De lipare hoc tantũ traditur, ſuffita ea omnes beſtias euocari. Lyſimachus Rhodio marmori ſimilis eſt aureis uenis, politur ex marmore, amplitudine in anguſtias coẽũte, ut inutilia exterantur. Leucochryſos fit chryſolitho interalbicãte. Memnonia qualis ſit nõ traditur. Medea nigra eſt, à Medea illa fabuloſa inuenta, habet uenas aurei coloris, ſudorẽ reddit croci, ſaporem autẽ uini. Meconites papauera exprimit. Mitrax à Perſis accepta eſt & rubri maris montibus multicolor, contra ſolẽ uarie refulgens. Meroctes porracea lacte ſudat.

Morion Indica quæ nigerrimo colore tranſlucet, uocatur pramnion, in qua miſcetur & carbũculi colos Alexandrinũ, ubi Sardiæ Cypriũ. Naſcitur & in Tyro & in Galatia. Xenocrates & ſub Alpibus naſci tradit. Hæc ſunt gemmæ quæ ad ectypas ſcalpturas aptantur. Myrrhites myrrhæ colorẽ habet, faciemq́ minime gemmæ, unguenti odorem, attrita

etiam

etiam nardi. Myrmecias nigra habet eminentias ſimiles uerrucis. Myrſinites melleum colorem habet, myrti odorem. Meſolcucos eſt, mediam gemmam candida diſtinguente linea: Meſomelás, nigrá uena quemlibet colorem ſecante per medium. Naſamonites eſt ſanguinea, nigris uenis. Nebrites Libero patri ſacra, nomen traxit à nebridum eius ſimilitudine: Sunt & aliæ nigræ generis eiuſdem. Nympharena urbis & gentis Perſicæ nomen habet, ſimilis hippopotami dentibus. Orca barbari nominis, è nigro fuluoq́ ac uiridi & candido placet. Ombria, quam aliqui notiam uocant, ſicut ceraunia & brontia, cadere cum imbribus & fulminibus dicitur, eundemq́ effectum habere quem brontia, narratur. Præterea in aras addita ea, traditur libaméta non amburi. Orites globoſa ſpecie, à quibuſdam & ſiderites uocatur, ignem nõ ſentiens. Oſtracias ſiue oſtracites eſt teſtacea durior, altera achatæ ſimilis, niſi quod achates politura pingueſcit: duriori tanta ineſt uis, ut aliæ gẽmæ ſcalpantur fragmentis eius. Oſtracitti oſtrea nomen & ſimilitudinem dedere. Ophicardelon Barbari uocant nigrum colorem, binis lineis albis includentibus.

De obſidiano lapide diximus ſuperiore libro. Inueniuntur & gemmæ eodem nomine ac colore, non ſolum in Æthiopia Indiaq́, ſed etiam in Samo, ut aliqui putant, & in littoribus Hiſpanienſis oceani. Panchros ferè ex omnibus coloribus conſtat. Pangonius non longior digito, ne cryſtallus uideatur, numero plurium angulorum cauetur. Paneros qualis ſit, à Metrodoro non dicitur, ſed carmen Timaridis reginæ in eadem dicatum Veneri non inelegans ponit, ex quo intelligitur addictam ei fœcunditatem. Quidam hanc panſebaſton uocant. Ponticarum plura ſunt genera. Et ſtellata nunc ſanguineis, nunc atris guttis, quæ inter ſacras habetur. Alia pro ſtellis eiuſdem coloris lineas habet, alia montium conualliumq́ effigies. Philoginos, quem & chryſiten uocant, oſtreæ Atticæ aſſimulata inuenitur in Ægypto. Phœnicites ex balani ſimilitudine appellatur. Phycites, algæ. Perileucos, filo ab ore gemmæ ad radicem uſque candido deſcendente. Pæantides, quas quidam gemonidas uocant, prægnantes fieri & parere dicuntur, mederiq́ parturientibus. Nam tales in Macedonia iuxta monumentum Tireſiæ inueniuntur, ſpeciesqúe eſt eis aquæ glaciatæ. Solis gemma candida eſt, & ad ſpeciem ſideris in orbem fulgentes ſpargit radios. Sagdam Chaldæi adhæreſcentem nauibus habent: Inuenitur praſini coloris. Samothracia inſula eiuſdem nominis gemmam dat nigram, ac ſine pondere, ligno ſimilem. Sauriten in uentre uiridis lacerti harundine diſſecti tradunt inueniri. Sarcites bubulas carnes præſentat. Selenites ex candido tranſlucet melleo fulgore, imaginem lunæ continens, redditq́ eam in dies ſingulos creſcentis minuentisq́ numero, naſciq́ putatur in Arabia. Siderites ferro ſimilis, & litigio illata diſcordias facit, quæqúe naſcitur in Æthiopia Sideropœcilos ex ea fit uariantibus guttis. Spongites ſpongiæ nomen repræſentat. Synodontites è cerebro piſcium eſt, qui ſynodontes uocantur. Syrtitæ in littore Syrtium, iam quidem & in Lucania inueniũtur è melleo colore croco refulgentes, intus autem ſtellas continent languidas. Syringites ſtipulæ internodio ſimilis, perpetua fiſtula cauatur. Trichrus ex Africa niger eſt, ſed tres ſuccos reddit, à radice nigrum, medio ſanguineum, ſummo candidum. Telirrhizos cinerei coloris aut ruffi, candidis radicibus ſpectatur. Telicardios colore cordis, Perſas, apud quos gignitur, magnopère delectat, maculamqúe appellant. Thracia trium generum eſt, uiridis, aut pallidior, tertia ſanguineis guttis. Tephritis nouæ lunæ ſpeciem habet curuatæ in cornua, quãuis cinerei coloris. Tecolithos oleæ nucleo ſimilis uidetur, neque eſt gemmæ honos, ſed lingentium calculos frangit, pellitqúe. Veneris crines nigerrimi nitoris continent in ſe ſpeciem ruffi crinis. Veientana Italica gemma eſt, Veijs reperta, nigram materiã diſtinguẽte limite albo. Zanthené in Media naſci Democritus tradit, electri colore, & ſi quis terat in uino palmeo & croco, ceræ modo lenteſcere, odore magnæ ſuauitatis. Zmilaces in Euphrate naſcitur, Procõneſio marmori ſimilis, medio colore glauco. Zoroniſios in Indo flumine naſcitur:

magorum gemma eſſe narratur, neque aliud amplius de ea.

De gemmis quæ à membris hominum cognominantur, & quæ ab animalibus, & de ijs quæ à cæteris rebus. Cap. XI.

EST etiamnum alia diſtinctio, quam equidem fecerim, ſubinde uariata expoſitione. Siquidem à membris corporis habent nomina. Hepatites à iocinere. Steatites ſingulorum animalium adipe numeroſa Adadunephros eiuſdē oculus dicitur: deus & hic colitur Syris. Triophthalmos lonacæ naſcitur, tres hominis ſimul oculos exprimens. Ab animalibus cognominantur carcinias marini cancri colore, echites uiperæ, ſcorpites ſcorpionis aut colore aut effigie, ſcarites ſcari piſcis, triglites mulli, ægophthalmos, caprino oculo: Itē alia ſuillo: Et à gruis collo geranites, hieracites accipitris. Aëtites à colore aquilæ cādicante cauda. Myrmecites innatam repentis formicæ effigiem habet: ſcarabeorum cantharias. Lycophthalmos quatuor eſt colorū ex rutilo & ſanguineo, in medio nigrum candido cingitur, ut luporum oculi, illis per omnia ſimilis. Taos pauoni eſt ſimilis, item aſpidi quam uocari chelidoniam inuenio. Arenarū ſimilitudo eſt in ammochryſo, uelut auro harenis mixto. Cenchrites milij granis uelut ſparſis. Dryites è truncis arborū, hæc & ligni modo ardet. Ciſſites in candido collucet ederæ folijs, quæ totam tenent. Narciſſites uenis etiam ederæ diſtinguitur. Cyamea nigra eſt, ſed fracta ex ſe fabæ ſimilitudinem parit. Pyrene ab oliuæ nucleo dicta eſt, huic aliquando ineſſe piſcium ſpinæ uidentur. Chalazias grandinum & colorem & figuram habet, adamantinæ duritiæ. Narrant etiam in ignem additæ manere ſuū frigus. Pyrites nigra quidē, ſed attritu digitos adurit. Polyzonos nigra multis zonis candicat. Aſtrapiæ in candido aut cyaneo diſcurrunt è medio fulminis radij. In Phlegontide intus ardere quædam uidetur flamma quæ non exeat. In Anthracitide ſcintillæ diſcurrere aliquando uidētur. Enhydros ſemper rotunditatis abſolutæ, in candore eſt leuis, ſed ad motum fluctuat intus in ea ueluti in ouis liquor. Polytrix in uiridi capillatur, ſed defluuia comarum facere dicitur. Sunt & à leonis pelle & pantheræ nominatæ, leontios, pardalios. Colos appellauit chryſolithum aureus, chryſopraſum herbaceus, melleus melichrota, quamuis plura eius genera ſint. Melichloron eſt geminus, parte flauus, parte melleus. Crocian croci. Polia caniciem quandam ſparti indicat, eandem duriorem, nigra ſpartopolios. Rhodites à roſa eſt. Melites mali coloris, Chalcites æris, Sycites fici. Ratio nominum non eſt in borſycite, in nigro ramoſa, candidis aut ſanguineis frondibus: Nec gemite, uelut in petra candidis manibus inter ſe complexis. Ananchitide in hydromātia dicunt euocari imagines deorum: Synochitide umbras inferorum euocatas teneri. Dendritide alba defoſſa ſub arbore quæ cædatur, ſecuris aciem nō hebetari. Et ſunt multo plures magiſq; monſtrificæ, quibus Barbari dedere nomina, confeſſi lapides eſſe. Nobis ſatis erit in his coarguiſſe dira mendacia.

De gemmis naſcentibus & factitijs, & figuris gemmarum. Cap. XII.

GEmmæ naſcuntur & repente nouæ ac ſine nominibus: ut Lampſaci in metallis aurarijs una inuenta, quæ propter pulchritudinem Alexandro regi miſſa fuit, ut autor eſt Theophraſtus. Cochlites quoq; nunc uulgatiſſimæ fiunt uerius quàm naſcuntur, in Arabia repertis ingentibus glebis. Melle excoqui tradūt ſeptenis diebus noctibuſq; ſine intermiſſione: ita omni terreno uitioſoq; decuſſo: purgatam glebam artificum ingenio uarie diſtribui in uenas, ductuſq; macularum quāmaxime uendibili ratione ſectantium: quondamq; tantæ magnitudinis fecere, ut equis regnū in oriente frontalia atq; pro phaleris penſilia facerent. Et aliàs omnes gemmæ mellis decoctu niteſcunt, precipue Corſici, in omni alio uſu acriora abhorrentes. Quæ uariæ ſunt, & ad nouitatē accedere calliditate igeniorum cōtigit, ut nomen uſitatum nō habeant, Phyſes appellant, uelut ipſius naturæ admirationē in ijs uenditātes, cum finis nominū non ſit, quæ perſequi nō equidē cogito, innumera ex græca uanitate cōficta. Indicatis nobilibus gēmis, etiā plebeis rarorum generum,

rum, dictu dignas diſtinxiſſe ſatis erat. Illud modo meminiſſe cōueniet, increſcentibus uarie maculis ac uerrucis, linearumq́ȝ interueniēte multiplici ductu & colore, mutata ſæpius nomina in eadem plerunqȝ materia. Nunc communiter ad omnium gemmarum obſeruationem pertinentia dicemus, opiniones ſecuti autorum. Cauæ aut extuberātes uiliores uidentur æqualibus. Figura oblonga maxime probatur, deinde quæ uocatur lenticula, poſtea clypeidos & rotunda, anguloſis minima gratia. Veras à falſis diſcernendi magna difficultas: quippe cum inuentū ſit, ex ueris gemmis in alterius generis falſas traducere. Sardonyches è ceraunijs glutinantur gemmis, ita ut deprehēdi ars non poſſit, aliunde nigro, aliunde candido, aliunde minio ſumptis, omnibus in ſuo genere probatiſſimis: Quinimo etiam extant commentarij autorum, quos non equidem demōſtrarim, quibus modis ex cryſtallo tingantur ſmaragdi, aliæq́ȝ tranſlucentes, ſardonyx è ſarda, item cæteræ ex alijs. Necȝ eſt ulla fraus uitæ lucroſior.

De ratione probandarum gemmarum. Cap. XIII.

NOs contra rationem deprehendendi falſas demonſtrabimus, quando etiam luxuriam aduerſus fraudem muniri decet, præter illa quæ in principalibus quibuſque generibus priuatim diximus. Tranſlucentes matutino probari cenſent, aut ſi neceſſe eſt, in quartam horam, poſtea uetant. Experimenta pluribus modis conſtant. Primum pondere, ſi grauiores ſentiuntur, poſt hæc corpore. Fictitijs puſtulæ in profūdo apparent, ſcabricia in cute, in capillamēto, fulgoris inconſtantia, prius quàm ad oculos perueniat deſinens nitor. Decuſſi fragmenti paulum, quod in lamina ferrea teratur, efficaciſſimū experimento excuſant mangones gemmarū. Recuſant ſimiliter & lima probationē. Obſidianæ fragmenta ueras gemmas nō ſcarificant. Factitiæ ſcarificationis candicantiam fugiunt. Tantaq́ȝ differentia eſt, ut aliæ ferro ſcalpi nō poſſint, aliæ non niſi retuſo, uerum omnes adamante. Plurimum autem in his terebrarum proficit feruor. Gemmiferi amnes ſunt Aceſinus & Ganges: terrarum autem omnium maxime India. Etiam peractis omnibus naturæ operibus, diſcrimen quoddā rerum ipſarum atqȝ terrarū facere cōueniat. Ergo in toto orbe & quacunque cæli conuexitas uergit, pulcherrima eſt omniū, rebuſq́ȝ merito principatum naturæ obtinens, Italia, rectrix parenſq́ȝ mundi altera, uiris, fœminis, ducibus, militibus, ſeruitijs, artium præſtantia, ingeniorum claritatibus, iam ſitu ac ſalubritate cæli atqȝ temperie, acceſſu cunctarum gentium facili, littoribus portuoſis, benigno uentorum afflatu. Etenim cōtingit recurrentis poſitio in partem utiliſſimam, & inter ortus occaſuſq́ȝ mediam, aquarum copia, nemorum ſalubritate, montium articulis, ferorum animaliū innocentia, ſoli fertilitate, pabuli ubertate. Quicquid eſt quo carere uita non debeat, nuſquam eſt præſtantius, fruges, uinum, olea, uellera, lina, ueſtes, iuuenci. Ne equos quidem in trigarijs præferri ullos uernaculis animaduerto. Metallis auri, argenti, æris, ferri, quandiu libuit exercere, nullis ceſſit. Et ijs nunc in ſe grauida pro omni dote uarios ſuccos, & frugum pomorūq́ȝ ſapores fundit. Ab ea, exceptis Indiæ fabuloſis, proxime quidem duxerim Hiſpaniam, quacunqȝ ambitur mari.

C. PLINII NATVRALIS HISTORIAE, FINIS.

APVD INCLYTAM BASILEAM PER HIERONYMVM Frobenium, [redacted], & Nicolaum Epiſcopium, Menſe Februario, Anno M. D. XXXV.

INDEX IN C. PLINII

SECVNDI NATVRALEM HISTORIAM, AD EXEM-
PLVM IO. CAMERTIS, mutatis quibuſdam quæ ad hanc
æditionem non congruebant, nonnullis etiam adiectis.

ELENCHVS IN XXXVII. PLINIANAE HISTORIAE LIBROS, IN QVO CVIVSVIS ANIMANTIS,

plantæ, aut metallicæ ſpeciei naturam ac uires medicas, & ſi quid præterea cognitu utile iucundum'ue, per ordinem alphabeti notáſq; arithmeticas, primo paginas, mox uerſus indicantes, facile reperias.

ABACVLI quid. pagina 612. uerſ. 4
Abdomen quid. 209. 41
Abdomina ſuā lege interdicta. 149. 9. & inde
Abellinæ, nunc Auellanæ. 262. 21
Abietis cōſyderatio. 270. 31. et 271. 7
Abies Cachryn pillulā gignit. 269. 34
Abietis cortex ad quē uſum. 270. 8
Abies apta nauigijs. ibidem 18
Abies quæ loca amet. 271. 21
Abieti folia non decidunt. 274. 4
Abieti folia pectinū modo. ibidē 49
Abietis germinatio qualis. 275. 42
Abietis flores quales, & quando ſemen reddit. 276. 23.
Abietis rami quales. 277. 46
Abies deciſis cacuminibus moritur. ibidem 48
Abies palmæ, uuæ genus. 22. 14
Abies arborum altiſſima & antennis utilis. 284. 3. 6. 14.
Abietes quibus in locis optimæ. ibidem 14
Abietes ubi peſſimæ. ibidem 15
Abies ualide pondus ſuſtinet. 286. 26
Abies quibus apta operibus. ibid. 34
Abietis umbra noxia ſatis omnibus. 297. 18
Abortus cauſa, lucernarum odor. 110. 8
Abortum facientia. 161. 10 & 381. 35 & 396. 30 & 399. 28. et 417. 4. & 443. 24. & 461. 18. & 481. 26. & 451. 37. & 494. 10. & 505. 29. & 530. 21. & 577. 27. & 165. 43. & 251. 4. & inde
Abortus remedia. 356. 8
Abrodietus quis cognominatus. 620. 9
Abronis Samij pictura. 622. 8
Abrotoni herbæ cōſyderatio. 391. 21
Abrotoni genera, ſexus, natura, medicinæ. 400. 10. & inde
Abrotonum ubi optimum. ibid. 32
Abſentium ſermones, aurium tinnitu præſentiuntur. 300. 3
Abſides ſtellarum quæ. 7. 10. 16. & 8. 3. 14. 15. 16.
Abſides quæ altiſſimæ breuiſſimæq; 7. 16. & inde
Abſinthij herbæ conſideratio, natura, genera, loca, uſus, medicinæ. 458. 34
Abſinthium quod medicinæ aptiſſimum. 129. 26
Abſinthium contra uermes hortorū & olerum. 161. 11
Abſinthium in ſacris Romanorum. 481. 37
Abſinthij medicinæ. 489. 17. et inde
Abſinthium marinum quale. 489. 22. & 174. 25
Abſinthio pontico ueſcentia, felle carent. 208. 12
Abſinthites uinum quomodo conficitur. 250. 26
Abſyrtus Medeæ frater ubi interfectus. 49. 27
Abſtinentiæ exemplum. 623. 1. & 112. 45. & 185. 2
Abſtinentia optima medicina. 302. 43. & inde
ACACIAE ſpinæ medicinæ. 445. 14
Acanthi herbæ deſcriptio. 410. 44
Acanthi ſpinæ medicinæ. 445. 11
Acanthicæ maſtix. 395. 6
Acanthis auis generatio. 186. 19
Acanthis auis cui inimica. 189. 46
Acapnon, mellis genus. 194. 39
Acarne piſcis. 378. 16
Acaron arbor. 256. 32
Acca Laurentia Romuli nutrix. 30. 41
Accendi quæ arbor nequit. 328. 18
Acciaci belli mirum. 169. 12
Accipitrū cōſyderatio, genera, &c. 172. 7
Accipitrum ubi cum hominibus ſocietas. ibidem 16
Accipitres auium non edunt corda. ibidem 18
Accipitres ne aues capiant. 422. 20
Accipitrum generi cōtraria. 306. 14
Accipitres quo oculos ſuos ſanant. 367. 28
Acenteta quid. 655. 19
Acerata Cocleæ quæ. 542. 19
Aceris arboris conſyderatio & eiuſdem genera decē. 278. 39. & inde
Aceris arboris nobilitas ibidem
Aceris arboris medicinæ. 419. 41
Acer quando germinet. 275. 33
Acer quo tēpore ſemen efficit. 276. 20
Aceſis, Chryſocollæ genus. 588. 36
Acetabuli menſuræ genus. 608. 3
Acetaria quæ et unde dicta. 330. 44
Aceti conſyderatio. 251. 47
Acetum cum melle mixtum, oximel fit. 250. 44
Acetū quomodo ex aqua fiat 391. 10
Aceti natura & medicinæ. 429. 31. & inde
Aceto ſaxa rumpi. ibidem 43
Aceti Scyllini natura & medicinæ. 433. 7. & inde
Aceti fecis natura & medicinæ. ibidem 15
Aceto, facile gummi eluitur. 495. 30
Aceto margaritas reſolui. 163. 14
Aceti uis in uiuentes. 158. 33
Achaiæ uinum abortū faciens. 251. 4
Achaia uicta, Roma corrupit. 594. 3
Achanon herba qualis. 405. 33
Achantis herba qualis. 468. 22
Achates gemma & eius nomina. 665. 34. & inde
Achates lapis qualis. 635. 6
Achates & annulus Pyrrhi qualis. ibidem.
Achates politura pinguefcit. 669. 11
Achemenedon herba qualis. 449. 43
Achetæ cicadarum genus. 199. 6
Achilles quo Telephum ſanat. 456. 46. & 610. 3
Achilles quā reperit herbam, quaq; uulnera ſanabat. 456. 46. & 457. 2. & inde
Achillis haſta ex fraxino. 272. 34
Achillis ſimulacrū. 603. 28. & 615. 27. 44
Achillis pictura. 610. 8
Achillis uirginis habitu occultati, Vliſſe deprehendente, pictura. 625. 47
Achilleæ herbæ medicinæ. 474. 26. & 481. 22. & 453. 17
Achilleos herba unde dicta. 416. 46.
Achilleum ſpongiarū genus. 166. 4.
Achemenidis herbæ uis. 470. 46.
Acidula pira. 259. 21
Acidula aqua. 515. 17
Acilius Sthenolus quid circa uineas. 243. 6. 15
Acilius M. conſul. 11. 49. & 18. 24
Acinos herba. 194. 17
Acinorum conſyderatio. 268. 5. 17
Accipenſer piſcis. 157. 6. & 378. 36
Acæton mellis genus. 194. 22
Aconiti quid. 626. 26
Aconiti cōſyderatio, natura, effectus. 485. 2. & 26. & inde
Aconiti ſumptis remedia. 403. 14 & 433. 1. & 425. 4. & 362. 5. & 515. 18. & 519. 46
Aconiti deſcriptio. 485. 28
Aconiti nomina plura. ibidem 10
Aconitum unde dictum. ibidem 18
Aconitū pantheras perimit. 132. 16 & 485. 17
Aconitum cerberi ſpumis ortum. ibidem 6
Aconitum quos occidit. ibidem 9
Acontiæ cometis genus. 10. 26
Acopis gemma. 666. 3
Acopos herba qualis. 487. 19
Acorna herba. 194. 47
Acoros herba qualis. 467. 22
Acori herbæ medicinæ. 471. 45. & 472. 32. & 476. 3. 29. & 477. 10. & 481. 5. & 481. 2. et 484. 2
Acragas ſculptor. 594. 18
Acrocorion, bulbi genus. 334. 7
Acros agrios herba. 467. 27
Actæ herba qualis. 480. 17
Acteæ herbæ deſcriptio. 488. 16
Actæonis cornua fabuloſa. 102. 4
Actia ceraſa qualia. 261. 30
Action, ſiue Arction herba qualis. 457. 39
Actius Priſcus pictor. 624. 38
Actius poëta ſibi ipſi ſtatuam poſuit. 595. 43
Actij Neuij ſtatua. ibidem 43. 48
Actus, terræ ſpacium quot pedes habet. 316. 37
Aculeata animalia quos nō feriant. 181. 22
Aculeatorum ictuum remedia. ibidē, et 183. 14. et 411. 9. & 424. 17. et 410. 22. & 413. 37. 49. & inde
Aculeorum inſectorum conſyderatio 199. 41. & inde
Aculeos extrahētia. 181. 25. et 445. 30
Acylon arbor quæ. 261. 16
Acus piſcis qualis. 167. 44
ADAMANTIS lapidis conſyderatio. 657. 17. per totum
Adamas uenena irrita facit. 658. 16
Adamas unde dictus. 657. 49
Adamas ſanguine hirci frangitur. 362. 25. & 658. 9
Adamas à ſculptoribus expetitur. 658. 15
Adamantis genera ſex. 657. 42
Adamantis duritia, nulli cedit. ibidem 47
Adamantis magnitudo. 657. 45. & 658. 1
Adamantis cum magnete diſcordia. 653. 16
Adamante ſculpuntur gemmæ oēs. 671. 18
Adamantis herba qualis. 450. 2
Adarcha arundinis aliquid. 283. 33
Adarcha quid. 571. 22
Adarcha herba & eius effectus. 583. 4
Addax animal. 102. 12
Adelphides, palmarū ſpecies. 112. 30
Adeps religioſus & in nuptijs habitus. 510. 44
Adipis conſyderatio, uſus, medicinæ ibidem
Adipem minuentia. 574. 10
Adipe quæ animalia pingueſcant. 209. 48
Adiantum herba & ex ea medicinæ. 409. 23
Adianto herbæ æterna folia. 193. 27
Adijciales cœnæ quales. 329. 18. & 174. 23
Adynamon uini fictitij genus. 249. 46
Adipſatheon arbor. 443. 32
Adipſos palmæ genus. 216. 9
Adipſos herba quæ. 403. 42
Adonis piſcis. 157. 49
Adonis hortus nobilis. 330. 4

Adonium herba qualis. 391.28
Adorationis mos. 500.9
Adoreum, ante far dicebatur. 511.4
Adoreum ubi ſerendum. 515.8
Adorea quid & unde dicta. 515.11
Adrachne herba. 139.2
Adrachne arbor qualis. ibidem 4. et 310.25
Adrachne arbor ſemper frondens. 174.8
Adramyttenum oppidũ unguentis delectatum. 2.9.13
Adriana uina optima. 245.48
Aduenis nocentia animalia. 51.4
Adulterini filij quomodo deprehenduntur. 107.7. & 171.10
Adulteratio odorum quibus fiat modis. 219.48
Adulterio quidã nobilitati ſit. 524.45
Adulterij euitandi exemplum. 129.21. & 151.28. & 171.10
Adulteros fœminæ ne diligant. 569.44
Adunephros gemma. 670.6
Aduſtionis remedia. 168.22.27. & 408.7.
Quære Ambuſtorum
AEDES qua harena conſtruuntur. 639.43
Aediũ conſtruendarũ leges. ibidem
Aedificia Romæ quæ nobiliſſima. 642.42. & inde per totum
Aedificiũ ſine ferreo clauo. 642.40
Aedilitas Cæſaris mira. 335.6
Aedemonem libertum, Cæſar ulciſcitur. 61.33
Aeginij ſenectus. 91.18
Aeginata ſiſtor. 617.2
Aegylops herba necãs hordeũ. 327.13
Aegylops glandis genus. 168.48. & 269.48
Aegylops bulbi genus. 354.7
Aegylopa herba & eius nominis morbus. 466.14
Aegylopis morbi remedia. 373.40. & 398.19. & 424.16. & 466.24. & 494.3. & 535.47. & 626.17
Aegyptus accõmodatiſſima unguentis. 231.2
Aegyptus qualis Alexandri tempore. 114.33
Aegypti uina qualia. 247.28
Aegypti oliuæ quales. 255.38
Aegypti facticium oleum. 256.43
Aegyptus non gignit cera ſos. 203.19
Aegypti myrtus odoratiſſima. 165.19
Aegypti arbores ubi nullæ folia nũquam dimittant. 274.10
Aegyptus æſtibus fertilis frugũ fit. 29.49. & 322.7
Aegypti legumina die tertio naſcuntur. 319.20
Aegypti fruges cito matureſcunt. 119.9
Aegypti amylum. 320.36
Aegyptus ſimilaginem qualem conficit 32.6
Aegypti ob Nili incrementum fertilitas. 318.13
Aegyptum ſeptem diebus à Sicilia nauigatur. 345.48
Aegypti linum quale. 346.42
Aegyptus nebuloſa. 119.6
Aegypti flores ſine odore. ibidem et 391.21
Aegyptus Aethiopiam quondam expugnauit. 101.1. & inde
Aegyptus frugũ fertiliſſima. 391.49
Aegyptus colocaſiam nobiliſſimam habet. 294.3
Aegyptus herbis nobilis. 415.44
Aegypti nitrum quale. 572.37
Aegypti oua ſine incubitu naſcuntur. 184.19
Aegyptia ficus. 233.26. & 42
Aegyptus perſicus. ibidem 43
Aegyptia prunus. 234.17
Aegyptia ſpina. 234.21. & 14
Aegyptiæ coronæ. 333.49
Aegyptium cuminum. 376.16
Aegyptij unguentis delectati. 219.12
Aegyptiæ mulieres ſeptem uno partu pariunt. 109.6
Aegyptij quo corpora defunctorum ſeruent. 471.13
Aegyptus qui ficorũ copiã habet. 275. (41
Aegypti calami quales. 281.42
Aegyptij omni menſe ſerunt. 301.19
Aegyptij cur ſingula millia amphorarum uixiſſe prodantur. 121.10
Aegyptiorum ſacerdotum lineæ ueſtes quales. 347.3
Aegyptij raphanum mire celebrãt. 352.33. & 338.12
Aegyptij cepas, alliumq; inter deos habent. 354.30
Aegyptij nõ edunt braſſicam. 370.8
Aegyptij medici quales. 460.19
Aegyptiæ ſpinæ differentiæ, & medicinæ. 445.14
Aegyptiæ literæ. 619.16
Aegyptium argentum quale. 592.16
Aegyptij picturæ inuentores. 614.14
Aegyptiorum & Perſarum prælium. 616.19
Aegyptij crocodili adipe ægrotos ungunt. 50.11
Aegyptij numinis uicem Apim bouem colunt. 146.50. per totum
Aegyptij cadauera aſſeruant. 207.20
Aegyptij quæ inuenerunt. 113.21.27. 36.40.42. & 126.11.19.30.43
Aegyptij quibus herbis utantur in cibis. 393.48
Aegyptiorum quis morbus peculiaris. 469.48
Aegyptiorum regum ingentes pecuniæ. 640.29. & inde
Aegyptiorum annus dierũ triginta. 121.20.
Reliqua quære parte ſecunda.
Aegyræ ſacerdotis in uaticinio mos. 510.3
Aegiſtus ab Oreſte punitur. 626.43
Aegythus auis cui inimica. 189.41.
Aegle Aeſculapij filia. ibid. 26. (47
Aego ceræ herbæ. 452.7
Aegocephalus auis qualis. 209.13
Aegophthalmos gemma. 670.9
Aegritudo apud quos nulla. 60.28
Aelius Gallus primus Arabiam ſubigit Romanis. 39.46
Aelius P. quo anno conſul. 528.17
Aelius ſtylo ſcriptor. 163.29
Aelius Caius conſul & eius parſimonia. 593.20
Aemilij Lepidi interitus. 124.19
Aemilius Lucius cenſor. 632.23
Aemilius L. conſul quando. 525.18
Aemilius M. conſul. 598.36
Aelij C. trib. pleb. ſtatua. ibidem 45
Aelius C. ſtatua & aurea corona donatus. ibidem 46
Aemilius M. quando conſul. 614.4
Aemilia Baſilica. ibidem
Aeneæ nutrix. 41.27
Aeneæ pictura. 620.7
Aeolus quis. 126.31
Aeoli inuentio. ibidem
Aequinoctialis circulus. 25.30
Aequinoctij ratio et quãdo fiat. 9.18
Aequinoctiorũ initia. 333. et 335.13
Aes ubi primum repertum. 37.7. & 595.44. & 125.37
Aes à Seruio rege primo ſignatum. 534.21. & 315.2
Aes ſignatum nota pecudum. ibidem
Aes coronariũ quod & quale. 552.19. & 604.33
Aes alienũ qd et unde dictũ. 592.30
Aes alienum ingens. 643.7
Aes ubi optimum. 595.40
Aes Corinthiũ quale. 536.19. et inde
Aes regulare quod. 604.23
Aes ubi nobile. ibidem. & inde
Aes trahentia ad ſe. 647.13. & 657.19.
Aes quo ęruginem accipit. 103.22
Aes in maſſa mergitur, dilatatum fluitat. 90.16
Aeris metallorum conſyderatio. 593.32.44
Aeris effigies quæ apud ueteres. 515.2. & 534.11
Aeris pœna grauis. 594.7
Aeris nota, Ianus geminus. ibidẽ 17
Aeris inauratio quomodo. 569.2
Aeris effoſſio. 593.19
Aeris prima nobilitas. 596.17
Aeris differentiæ. 604.22. & inde. & 604.45. & inde
Aeris ſeruandi ratio. 6.5.5
Aeris mixturæ. 604.38
Aeris uſus. 604.5
Aeris floris conſyderatio. 603.42. & inde
Aeris ſquamma quæ. ibidem 44
Aeris alieni commem eſſe miſeriam. 117.25
Aeris æruginis faciẽdæ ratio, ac eius uſus 606.10. & 606.16. et inde
Aeris metalla à Cymira reperta. 125.37
Aera conflare & temperare à quo repertum. ibidem 43
Aera militum. 595.34
Aere limina ualuæq; templorum fiunt. 596.44
Aere quæ fiunt. ibidem 34. & inde
Aere, publice conſtitutionem incidunt. 601.6
Aerarium unde. 593.15
Aeraria fabrica à quibus reperta. 125.47
Aerariæ officinæ palliae utuntur. 321.33
Aerarij tribuni. 593.38
Aeroides gemmæ. 659.48
Aerizuſa gemma. 669.19.32
Aeſalon accipitrum genus. 172.10
Aeſchines qd de Demoſthene. 116.32
Aeſchinus exilium. ibidem 33
Aeſcylus poëta teſtudinis caſu interijt. 170.48
Aeſculapius de uita hominũ. 121.5
Aeſculapius cur fulmine ictus. 524.20
Aeſculapius Tyndaridam reuocauit ad uitam. ibidem 11
Aeſculapij filiæ plures. 926.16
Aeſculapij ædes habet Tyriacæ compoſitionem ſculptam 385.27
Aeſculapij ſimulachrum. 602.38. & 603.20
Aeſculapij pictura. 626.15
Aeſculapij ædes cur extra urbem. 525.36
Aeſculapij inuentum. 544.25
Aeſculapij & Dianæ ſimulacrum. 631.1
Aeſculapio cur dicatus anguis. 531.5
Aeſculapij anguis Romam aductus & qualis ſit. ibidem 6
Aeſopi hiſtrionis patina ingentis precij. 183.34
Aeſopi filius quis & eius luxus. ibidem 18
Aeſopi hiſtrionis luxus. 628.49
Aeſopi fabularum philoſ. ubi conſertus. 531.3
Aeſtatis tempeſtates. 13.2. per totum
Aeſtates ubi binæ anno. 38.28
Aeſtiui flores qui. 392.8
Aeſtus aquarũ cauſæ. 27.39. per totũ & 25.13. per totum
Aetas in rebus differentiæ cauſa. 277.20
Aetates longiſſimæ quorundam. 121.8.47
Aetatis humanæ ratio. 207.29
Aethiopia non habet æſtiuos hymbres. 30.30
Aethiopia miraculis ſcatet. 107.36
Aethiopiam quando Romana intrauere arma. 101.3
Aethiopiæ arbores. 236.15
Aethiopiæ gemmæ. 651.22. & 661.21. & 654.19. & 668.3.18.22. et 669.15.33.
Reliqua ad hoc quære pte ſecũda.
Aethiopicum ſiſer optimũ. 363.26
Aethiopica lina ex quibus. 147.6
Aethiopes non aliam frugem q; miliũ hordeiq; nouere. 321.19
Aethiopes quomodo aſtantes omnes uideantur. 578.13
Aethiops Vulcani filius. 301.31
Aethiopidis herbæ inuentio. 484.46
Aethiopidis herbæ uis. 470.43. deſcriptio. 485.40. et inde, et 450.7
Aetitis lapidis conſyderatio, natura, genera, locus. 647.14. & inde
Aetitis lapidis in medicinis uſus. 550.20. & 171.15
Aetites lapis in aquilarũ nidis reperitur. 647.24. et 670.10. & 550.20. & 171.15
AERIS elementi cõſyderatio. 2.3. & 12.32. per totum
Aër purus ubi. 9.48
Aër mari ſimilis. 38.12
Aëre in ipſo quæ fiant. ibidem 31

Aer ſine ſapore, odore, ſucco.162.3
Aere ſolo paſcitur chamæleon. 140.
AFFECTVVM boni indi (25 cia, maxime in oculis. 203.47
Afranius C. conſul.21.33
Africa quomodo uinæ condit.251.23
Africa ubi ſita. & in ea uinearum ſi tus qualis eſſe debet.290.45
Africa æſtibus fertilis.291.49
Africa inobſeruatrix aſtrologiæ. 312.36
Africa unius diei nauigatione à Roma.146.5
Africa quod elephantes capit.190.26
Africa ſemper aliquid noui affert, prouerbium.132.27
Africa ceruos non gignit. 340.18
Africæ arbores captiuus. 15. 16.17. 19. libri 19
Africæ ficus qualis.260.38.45
Africæ campus apud Bizantium fertiliſſimus.292.41
Africæ oleæ maxime fertiles.297.34
Africæ oleæ quem locū ament.301.9
Africæ triticū optimum.319.15
Africæ arua ubi fertiliſſima.330.81 & inde
Africæ tubera optima.348.38
Africæ ſcorpiones, dirū animal.63.47
Africæ animalia qualia.129. 25. & inde
Africæ noctes roſcidæ. 29.37
Africam præfatur, qui in Africam aliquid deſtinat. 500.5
Africa tota ſubacta.115.7
Reliqua quære parte ſecūda.
Africus uentus, quem Græci Liba dicunt, qualis.15.2.7. & 145.5
Africus uentus fœminas facit concipere.243.6
Africani cummi natura & medicinæ. 176.6
Africani maternus auus M. Valerius 265. 35
AGAMEMNONIS pictura. 620.8
Agamemnonis Delphica platanus. 287.19
Agaricum fungi genus.269. 46
Agarici herbæ conſyderatio. 472.35
Agarici herbæ medicinæ. 472. 19. 24. 37.44. & 473. 14. & 476. 9.21.29. & 477.21. 24. & 479. 21.30.42. 49. & 480.23. 38. & 482.49. & 483. 31.47
Agata rebi pictura.626. 43
Ageladas ſtatuarius.600.29
Agelaſtus quis dicatur. 213.25
Agerati deſcriptio.485.46
Ager quis & ubi optimus.292.20
Ager qualis eſſe debeat. 316. 21. & inde
Agri colendi ratio.ibid.44. & inde
Agri prius culti quàm uineæ. ibid.2
Agri imperatorum manibus colebantur.315.29
Agri pinguis ſigna.316.36. & inde per totum
Agrum male colere cenſorium probrum.314.44
Agrum optime colere non expedit. 317.11.15
Agrorum limitatio. 142.34
Agraria lex à quo promulgata. 149.34
Agraria lex qualis & à quo ſublata. 127.23
Agricolæ quo die nocentur ad mundum.314.32
Agricolæ non aſpiciant ſtellas, ſed ſigna habent alia.335.38
Agricolæ milites fortiſſimi. 315.13
Agricolis quid fœdiſſimum.297.39
Agricolis tempus negotiſſimū.334.33
Agriculturæ, oraculorū dicta.317.24
Agriculturæ laus abūde.314.37. per totum, & 316.21. per totum
Agriculturæ quæ ſint neceſſaria. 316. 2.33
Agriculturæ cœleſtium ſcientia neceſſaria.331.36. & inde
Agriculturæ totius breuis replicatio.333.45. per totum
Ageſander ſtatuarius.636.35
Agyptilla gemma. 666.29
Aglaophon pictor.619.3
Aglaophotis herba qualis. 449.42
Aglaus felix ab Apolline iudicatus. 120.46
Agnon arbor qualis.441.4
Agnos caſtrandi tempus.148.4
Agogæ quid.587.8
Agonax Zoroaſtris præceptor. 556.
Agonis Teij Alexandri præ (12 fecti luxus.354.42
Agoracriti ſculptoris opera.634.33
Agria uuæ genus.421.14
Agrion quid Græcis.552.40
Agrios Creithmos herba qualis.467.
Agriopas olympionicarū ſcri (12 ptor.186.21
Agrippa M. aceto pedes ſanat.426.2
Agrippa M. temulentus aliqū. 219.31
Agrippa ab Auguſto bello ſiculo corona donatus.267.33
Agrippa Marcus Pantheum ædificat.586.43. & 636. 37.38
Agrippa M. ruſticitati quàm delicijs propior.615.18
Agrippa M. picturis delectatus.ibid.
Agrippæ M. Thermæ quales.ibidem 24. & 601.37. & 631.4
Agrippæ M. ingentia opera. 645.26 10. & 644.38
Agrippæ aquæductus. 556.9.20
Agrippæ Menenij paupertas. 591.8
Agrippa M. qualis.110.21
Agrippa quo anno mortuus.ibid.17
Agrippæ unde dicti.ibid.21. et deinde
Agrippæ filiæ quæ.ibidem 15
Agrippina Neronis mater & eius maritus.212.37. & 188.10
Agrippina uxor Tyberium boleto peremit.412.18
Agrippina Claudij imperatoris conjux.ibidem, & 176. 5. & 181. 31. & 631. 41
Agrippinæ Claudij mirum paludamentum.585.47
Agrippina quoties peperit.111.27
Agrippina Neronis mater. 112.37. et 288.10. & inde
Agrippinæ duæ.110.25
Agrium nardi ſpecies.220.43
Agrium nitri genus .562.28
AIACIS cruore, hyacinthus flos natus.391.43. 46
Aiacis picturā Cæſar Veneri dicat. 615.21. & 619.7. & 620.12. & 626.7
Aigleuces uinum quod.242.9
Aizoi herbæ cōſyderatio, nota, natura, uſus, medicinæ.467.33. et inde
Aizoon herba ad quid.327.29
Aizoi ſuccus uermes hortorum necat.361.12
Aizoi herbæ medicinæ . 472. 21. & 473.31.32. & 478.31. et 479. 26. & 480.12.28. & 481.5.12.22. & 482.2.27. & 484.17
Alabandica roſa qualis.357.11
Alabādicus lapis qualis.619.9. et in (de
Alabandici gemmæ.661.39
Alabaſtrum aptiſſimū unguentis ſeruandis.230.23. & 635.48
Alabaſtritis lapidis conſyderatio, uſus, locus.635.43. & inde, & 645.18. & 659.27
Alabaſtritis bonitas unumq;. 639.1. & inde
Alabaſtrites gemma.666.6
Alabetæ piſces. 70.5
Alarum odoris remedia. 398. 9. & 411.41. & inde. item 452. 23. & 563.46. & 631.12
Alaternus arbor nullum ſemen aut fructum fert.276.31
Alaterni arboris folia qualia.ibidē
Alauda auis.209.48
Albæ ſpinæ medicinæ.449.16
Albanæ ficus unde & à quo.261.42
Albanum uinū.243.31. & 246.17
Albicandæ cutis remedia.364.8
Albicerata ficus. 260. 31
Albinus cenſor. quando.115.27
Albinus rex ſacrorum.107.27
Albini Spurij carulis circa Furium hiſtoria.317.32
Albo in hoc non eras, prouerbium prologo 1. libri, uerſu 25
Albuco herba qualis. 396.8
Albuelis uua.243 32
Albulæ aquæ quales.535. 22
Alcamenis ſtatuarij opera.600.28. et 602.32. & 634.28.34
Alcamenis & Agoracriti certamen. 634.33
Alce fera. 133.43
Alceæ herbæ conſyderatio. 486.29. & inde
Alceæ herbæ medicinæ. 475. 33. & 481.10.17. & 471.33
Alcidas Rhodius. 635.14
Alcibiadis ſtatua Romæ.598.17
Alcibiadis ſimulacrum & eius mater.604.7
Alcibiades gloriam in bibendo meruit.253.22
Alcibion herba quæ.438.6
Alcimachi pictoris opera.626.27
Alcinoi hortus nobilis. 350.5
Alciſthene pictrix. 627.15
Alcippe mulier elephantem peperit. 109. 22
Alcman pediculari morbo conſumptus.201.10
Alcmenæ pictura. 619.16.20
Alecem qualem excogitarit M. Apicius.157.31
Alectoria gemma.666.8
Alectorolophos herba quæ.438.9
Alex piſcis. 361.19
Alexander ubi equitatu penē orbatus eſt.219. 36
Alexander contra Iudæos.227.16
Alexander primum Darij caſtris expugnatis cepit ſcrinium unguentorum.229.4
Alexander in Gedroſia.231.49
Alexander Perſica arbore coronari uictores noluit.255.13
Alexander hedera exercitum exemplo Bacchi coronat 279.48
Alexander tinctis uelis Indum uehebatur. 347. 33
Alexander Magnus apud Priapum oppidum.58.17
Alexander ubi plauiciem intercidi iuſſit.77.33.37
Alexander quoſdam uetuit piſcibus uiuere.91.19
Alexander ubi inutiles milites reliquit.96.38
Alexander Magnus quando.600. 35
Alexander Magnus Thebas capit. 601.27
Alexander à quo ſeruatus.602.13
Alexāder Magnus Campaſpen amicam Apelli dono dedit. 621.16
Alexander à quo in gemma ſculpi uoluit.653.19. & 118.19
Alexander ueneno obijt. 153.10
Alexander Lyſimachum cum leone incladit.153. 37
Alexander quē Neptuni ſacerdotio præfecit.113. 44
Alexander Magnus Apellis amicus, à quo tātum pingi uoluit. 118.19. & 611.31. & inde
Alexāder quibus uſus nauibus.127.3
Alexāder quid cū ſcrinio Darij egerit.116.17
Alexandri nauigatio qualis.21.27
Alexādri apud Arbelā uictoria.22.48
Alexander Homeri, Pindari, Ariſtotelis amator.115.25. per totum
Alexandri terminus.118.42
Alexād. pædagogus Leonides.122.16
Alexāder puer ſine parſimoniā aris thura ingerit.ibidem
Alexandri milites palmis ſtrangulati.112.49
Alexādri milites quid de Indico mari.140.33
Alexander ſeipſum uincere conſuetus. 621.28
Alexandri crudelitas.133.37
Alexandri intemperantia arguitur 156. 4
Alexādri atauus Perſeus fuit. 158.15
Alexandri milites quid de Tylo inſula.256.19
Alexandri tempore Græcia feliciſſima.319.31
Alexandri Magni apud Tyrum geſta. 73.10
Alexandri pictura. 613.28
Alexandri Magni ceruus cum torquibus aureis.140. 11
Alexandri equus mirus et in eius honorē cōdita urbs.143.33. et 90.29
Alexandri claſſis thynnorum multitudine infeſtata.151.35
Alexandri Magni ſimulacrum. 603 42.46. & inde & 601.47. &

609.20.& 612.3.& inde
Alexandro canes dono dati quales.
Alexandrũ miluia ſordi- (143.3
dum ſedebat unguentis. 116.10
Reliqua quære parte ſecunda.
Alexandriam ex 8.cilia ſeptem die
bus nauigabat.545.49
Alexãdrina laurus qualis.266.4.&
Alexãdrina uua.244.15 (444.14
Alexandrina pyra.259.8
Alexandrina ficus.250.21.38
Alexandrinæ ueſtes quales. 147.45
Alexandrũ panis qualis. 176.19
Alexipharmacon unguentũ qd.399.
Alexis ſtatuarius.600.32 (22
Algæ herbæ deſcriptio.478.26
Algæ herbæ cõſyderatio,natura,ge
nera,uſus,bonitas.571.17.et 556.49
Algæ herbæ medicinæ.142.15
Algidenſe Raphanum quale.352.48
Alicæ cõſyderatio,et bonitas.321.16
Alicæ genera tria.ibidem 32
Alienis magis q̃ noſtris utimur.325.
Alienarũ rerũ boibus ſumma (9
cupiditas,faſtidias ſuarũ.214.2
Alimon uſci genas.114.5
Alypon herba qualis.486.33
Alſima herba qualis. 164.28
Alyſſon herba,et eius medicinæ.444.
Altiles aues quæ. 174.19 (10
Allij conſyderatio.355.12.& inde
Alliũ Aegyptij pro deo colũt.114.30
Allium coctum utilius crudo.366.47
Allium ſemine etiã prouenire.313.56
Allium quomodo diutius ſeruari po
teſt.ibidem 19.49
Alliũ in aruis ſponte naſcens.ibi.43
Allium Magneti contrariũ. 962.25
Alliũ,& Helleborũ cõtraria.457.52
Allium quæ animalia fugiũt.931.39
Allij medicamẽta rurſus plura. 935.22
Allij medicinæ 366.25.& inde
Allij uitia.367.11.& inde
Allij genera.ibidem 15
Allij ſetor quõ tollitur.ibi.59.et inde
Allij ſatio.& cura.ibid.29.& inde
Allijs decoctis nullus fetor. ibidem
34.& inde
Alnus arbor nullum ſemen,aut fru-
ctum fert.276.31
Alni arboris utilitas.182.16
Alni umbra qualis.297.24
Alni aqueſis gaudent.273.54
Alno folia craſſiſſima.174.48
Aloës conſyderatio, natura, uſus,lo-
ca.491.49.& indè
Aloë in uino 246. 49
Alopecis uua.244.34.& 247.28
Alopecias piſcis.578 16
Alopeconeſum op.ubi Tubera plura.
349.8
Alopecuros herba qualis.195.18.30
Alopeciæ,id eſt,humani capitis,bar-
bæq; morbi medicinæ.161.45. et
268 29.& 373.13.& 382.43. &
355.10.& 397.19.& 410.13.et
401.45.& 403.34.& 417.34.
& 430.25.& 433.17.& 436.
38.35.& 439.10.& 443.29.et
446.17.et 451.2.et 465.7.et 468
43.et 494.46. 571.12.& 610.8.
et 612.26.et 509.27 & 519.30.37.
44.et 514.13.& inde,et 578.16
Alphiſonum uel Alſiojãrum, id eſt,
frigeſcẽtis naturæ,remedia.374.2
Alpini quomodo uina cõdunt. 252.22
Alpium feræ quales.149.34. 47
Alpiũ arbores optimæ.284.13.et 272.
Alpes Annibal exuperat.643.14.(36
Reliqua quære parte ſecũda.
Alſines herbæ cõſyderatio. 486.56
Alſioſis quæ pſint.174.2.& 414.14
Altani uenti qui. 14.19
Altercangenum herba.456.8
Altercæum herba quæ. ibidem
Althea maluæ genus.361.21.49.et in
Altheæ herbæ medicinæ.476. (de
45.& 481.47.& 381.49
Aluearorum cõſyderatio ſitus,matẽ
Alum,id eſt,Allium (teria.398.15
ſponte naſcens.355.44
Alum herba qualis.485.13.& inde
Aluminis cõſyderatio, genera, uſus,
natura.610.41.& inde
Alumen quid.ibidem 49
Alumen ubi prouenit.ibidẽ & inde
Alumen quomodo fiat.611.3
Aluminis uſus in lanis.ibidem 2
Aluminis ſpecies duæ.ibidem 6
Aluminis probatio.ibidem 7
Aluminis effectus.ibidem 10.13
Alumen aurum purgat.ibidem 3
Alutatum quid. 586.18
Aluinis uel aluus morbo utilia.406.
Aluũ turbantia.418.36)4
Alui materia qualis.208.29.19
Aluus plurimũ negocij exhibet.473.
Aluum laxantia.152.43. (18
Vide,Venter
Alui tumentis remedia. 365.24.&
367.13.37.44
Aluum firmantia,ſiſtentiaq;. 355.31.
& 166.27.& 168.4.& 169.28.
& 172.34.& 179.5.& 182.1.14.
& 383.45.& 384.49.et 397.3.et
400.12.& 408.13.& 409.33.&
411.13.412.14.414.30.& 415.39.
& 416.1.5.11.37.47.& 417.11.14.
& 420.21.39.& 422.19.45.&
& 423.13.& 424.42.& 436.46.
& 425.30.& 429.16.35.49.&
430.2.14.47.& 431.34.& 432.
6.30.33.& 431.30.& 434.25.30.
& 435.42.& 437.11.& 438.4.
& 439.18.& 440.35.& 441.12.
& 441.1.& 444.10.et 443.17.
43.45.& 446.12.29.& 445.2.et
449.24.& 451.41.& 473.24.31.
37.40.49.& 474.2.11.15.17.&
& 476.44.& 477.4.& 478.
4.& 481.15.& 483 39.& 488.
2.& 21.& 490.13 49.& 493.21.
& 491.1.& 494.21.25.& 574.
39.& 616.21.& 630.19.& 505.
2.& 510.29.& 496.29
Alui doloris remedia. 441.44.&
456.40
Aluum mollientia purgantiaq;. 365.
17.29.& 364.42.& 369.5.&
370.27.28.& 377.10.& 382.36.
& 333.15.& 395.49.& 401.16.
46.& 406.40.& 365.38.et 369.
28.& 381.13.& 382.24.& 397.
48.& 398.25.& 251.10.& 557.
35.& 352.& 409.1.46.& 434.
30.37.& 427.13.49.44.& 421.
26.16.& 423.28.& 427.9.et 428.
33.& 430.21.& 432.14.& 432.
34.& 29.& inde.& 435.19.40.et
434.17.& 437.30.16.41.& 438.
17.& 439.4.& 440.9.20.27.31.
& 441.18.& 442.42.& 443.15.
& 444.4.17.& 445.39.et 447.
27.& 448.7.38.& 456.39.40.
41.& 457.49.& 474.21.27.31.
34.& 43.& 475.21.43.& 486.
31.34.35.& 481.1.& 488.2.&
489.224.121.48.et 491.34.et 492.
19.41.& 494.37.& 495.5.
33.25.& 571.20.& 506.26.31.&
574.1.219.21.26.& inde.& 588.
3.& 509.46.& 531.34.et 561.2
Amara non ſunt eadem omnibus.
424.17.
Amaraci cõſyderatio,nomina,ſatio.
391.22.& 392.2
Amaracus idem quod ſampſuchus.
391.24.& 400.44
Amaracus ubi optimus,et ex eo me-
dicinæ.400.44.& inde
Amaraci odor qualis. 389.20
Amaracinum unguentum.219.13
Amaracinum oleum,& ex eo medi
cinæ.400.48
Amaranthum unde dictum.390.6
Amaranthi floris cõſyderatio. ibid.2
Amatorium,quære Amor.
Amaſis regis mirus thorax. 146.48
Amaſis Aegypti rex.640.30
Amazonum prælij cælatura à quo.
694.41
Amazonũ ſimulacra in Epheſiæ dia-
næ templo.600.44.& 602.48
Amazonum connubia unde.18.46
Ambraciote uinum.247.31
Ambroſiaca uua. 244.21
Ambroſiæ herbæ deſcriptio. 487.6.
& 489.16
Ambroſia herba qualis.459.44.&
467.36
Ambroſiæ diuerſa nomina.437.9
Ambrotonis herbæ odor qual.389.30
Ambugia,id eſt,intubi genus. 368.31
Ambuſtorum remedia. 380.47.&
381.45.& 384.44.398.3.& 401.
27.& 430.14.& 431.14.& 435.
42.& 436.13.& 437.29.& 420.
4.& 437.17.32.46.& 430.46.et
431.5.& 434.33.39.41.& 436.
36.& 458.4.& 439.17.42.&
440.10.& 441.41.45.& 443.
2.& 445.1.& 448.17.& 449.
7.& 481.10.& 487.5.15.et 488.
3.& 571.25.& 589.35.& 611.16.
& 645.35.& 647.12.17.& 506.
19.& 511.4.& 512.2.& 528.3.
24.& 563.29
Amentia quo iuuetur.373.10
Amerimnon herba.467.35
Amerina pyra. 259.29
Amerinæ arboris medicinæ. 441.2
Amerinæ ſcopæ quales. ibidem 36
Amethyſtus gemma qualis. 664.6.
& inde
Amethyſtus color.389.44
Amethyſti color qualis.164.51.et in-
de & 389.44.& 660.12
Amethyſtizontes gemmæ.661.26
Amia piſcis.156.2
Amianti lapidis cõſyderatio.646.33
Amicæ res inter ſe. 272.22.& 359.
20.& 362.19.& inde,& 408.
43.et 435.16.et deinde.et 523.23.
& deinde et 173.44.& 180.28.
& 566.24.et deinde et 117.38.et
deinde & 189.34.per totum
Amicitiæ ſummæ exẽpla plura. 217.
38.& deinde,& 612.26
Amicitiæ pictura. 262.32.37
Amicitias cõciliantia.465.9
Amicitiæ & inimicitiæ aquatiliũ.
169.44.& inde
Amyclanũ uinũ interciidiſſe. 446.18
Amycus Bebricum rex ubi interfe-
ctus. 287.46
Amygdalarũ medicinæ.432.42.et in
Amygdalus primo floret.276.4 (de
Amygdalus facile fructum perdit.
276.16.18.& 290.7
Amygdalus quando ſerenda. 303.29
Amygdalæ amaræ quomodo dulces
fiant.311.27
Amygdalorũ conſyderatio.262.25
Amygdalina quæ dicuntur. 258.2
Amygdalinum oleum.256.25
Amygdalini olei natura, & ex eo
medicinæ.427.22.& inde
Amygdalitæ herbæ quæ.473.42
Amylon,& ex eo medicinæ.416.37
Amylum quõ fiat,& quid ſit.320.38
Amylum ubi optimũ.ibidẽ & inde
Amymones mulieris ſculptura. 653.
Amynæa uua.242.41.& (18
244.29.& 245.8
Amyternina uua.244.11
Ammium in Theriaca. 385.19
Ammi Cumini genus,& ex eo me-
dicinæ.376.16
Ammochryſus gemma. 670.24
Amomi fruticis conſyderatio. 222.8.
& inde
Amomis herbæ cõſyderatio. ibid.14
Amomon herba. 471.28
Ammonis cornu gemma.668.28
Ammonitrum quid.631.31
Amor inuentionis cauſa.355.46
Amorem mitigantia,tollẽtiaue.532.
1.& 514.10
Amorem concitantia.570.5
Amorem inhibentia.ibidem 7
Amores qua herba redeant.450.30
Amabilis qua eadẽ q̃s fiat.403.10
Amatoria diſſoluentia.509.5
Amatorijs efficatia.240.44.et 507.
27.et 308.4.et 158.48.et 165.9. et
467.34.et 489.44.et 495.38. &
511.8.& 551.21.& 116.25
Amœnitates ſtudiorum quærimus,
prologo libri.1. uerſu.51
Ampelitis terræ medicinæ. 632.6
Ampelodeſmo herba quæ.308.18
Ampelopraſon herba,& ex ea me-
dicinæ.447.42
Ampeloleuca uuæ genus.421.32
Ampelos agria herba quæ.488.28
Ampelos agria quid. 431.28
Ampelos herba à quo reperta.416.6
Amphiaraus qũ,et ubi obierit.287.38
Amphictyones quid.118.5 628 .49
Amphimalla quæ,et quid 147.10
Amphimerinon febris genus,et euſ-
dem remedium. 520.7
Amphion Catuli Q. interfector. 612.
Amphion pictor.610.46 (26
Amphionis ſimulacrum.616.17

Amphion

Amphion quæ inuenerit. 116.31.35.34
Amphisbenæ ſerpētis deſcriptio. 236.
Amphisbenæ morſus remedia 535 330.40. & 548.15. & 550.12
Amphiſtrati ſtatuarij opera. 616.30
Amphitheatrū Romæ quale, et à quo
Amphitane gēma. 666.24 (644.2
Amphitheatrica charta unde. 235.12
Amphitus Caſtoris et Pollucis auriga. 88.48
Amphoræ miræ Lentuli. 618.42
Amphoræ duæ conſecratæ. 628.33
Amplitudo rerū damno interdū eſt.
Ampullacea pyra. 159.11 (240.25
Amuletum herba. 461.35
Amuletum, remedij genus. 657.18
Amulius pictor. 624.31
Amurcæ olei conſyderatio. 257.6
Amurca oliuæ quid. 254.46. et 255.17
Amurca ſemina perfundenda. 127.32
Amurcæ in arborū medicamētibus. 315.17. & inde
Amurcæ medicinæ. 426.23. & inde
ANABASIS herba quæ. 472.35.
Anagallis herba. 474.23 (et 481.33
Anacampſerotis herba qualis. 450.
Anachites, id eſt, Adamas. 658.19 (29
Anacreontis poëtæ mors. 110.7
Anadyomene Venus à quo picta. 621.30. 46
Anaitidis deæ templum. 587.36
Anagallidū herbarū medicinæ. 472.31. & 476.29. & 477.48. et 450.7.14. & 474.28
Anagallis herbæ cōſyderatio. 466.22
Anagyros herba qualis. 437.14
Anaglypha quæ. 593.9
Anagnia capta Romanus populus ſtipendio liberatur. 598.3
Ananchites gemma. 670.32
Anapauomenos ob amorem fratris moriens. 622.37. & 625.22
Anaphoræ quæ. 122.2
Anarrhinos herba qualis. 464.44
Anataria aquilarum genus. 170.40
Anatum incubatio mira. 183.3
Anatum uolatus qualis. 180.39
Anates quo ſeſe purgant. 188.22
Anates ex gallina natæ, mox aquam repetunt. 183.3
Anates futura præſagiunt. 545.17
Anates ponticæ ueneno uiuūt. 451.15
Anatum in medicinis uſus. 534.6. et 535.1.48
Anaxagoras quando. & quid ab eo prædictum. 18.34. & inde
Anaxagoræ de ſole opinio. ibidē. 39
Anaxander pictor. 627.7
Anaxarchi patientia, cōſtātiaq́. 114.21
Anaxilaus medicus. 630.12
Anaximander primus de cœlo ſcripſit. 3.48
Anaximander quando. ibidem
Anaximander terræ motum prædixit. 14.29
Anaxipolis poëtæ carmen. 249.21
Anaxilaus ſcriptor. 147.27
Anaximenes gnomonices inuentor.
Ancæi pictura. 622.9 (24.4
Ancora nauis à quo reperta. 127.19
Anchuſæ herbæ cōſyderatio, medicinæq́. 408.3.19
Anchuſa herba quæ. 490.1
Anchuſa herba qualis. 229.22. & 193.41. & 195.19
Anconæ unium quale. 246.40
Ancus Martius rex aquam in urbem uehit. 556.9
Ancus rex quot ſalis modia populo dedit. 560.37
Anci Martij templum. 447.34
Andrachne herba. 219.3
Andrachne agria herba. 467.48
Andreas medicus. 413.18. & 578.22. & 579.22
Androbij pictoris opera. 626.28
Androbolus ſculptor. 408.45
Androcydis ad Alexandrum epiſtola de uino. 246.3
Androcydes medicus cōtra ebrietatē
Androcydes pictor. 619.24 (811.8
Androdamas gēma unde dicta. 666.10. & 647.12
Androgyni, id eſt, utriuſq; ſexus homines. 107.13. & 109.8
Andromedæ pictura. 625.39
Andromedæ Cepheus pater ubi regnauit. 101.10
Andromeda ubi beluæ obiecta. 79.4. & 152.16
Andromeda liberta Iuliæ Auguſtæ. 113.14
Androſacis herbæ conſyderatio. 486.43
Androſemi herbæ cōſyderatio. ib. 46
Androſæmon herba quæ. 488.1
Anemones herba. 391.41. & 395.20. & 454.16
Anemones herbæ medicinæ. 401.5. per totum
Anemona unde dicta. ibidem 7
Anethum cultis & medicis naſcitur. 160.10
Anethum in Tyriaca. 185.19
Anethi natura, medicinæq́. 179.8. & inde
Angeronæ deæ hiſtoria. 19.49
Anginæ remedia. 363.3. & 366.4.41. et 375.42. et 378.27. & 393.30.41. et 398.11. et 413.31. & 414.4. & 420.15. & 425.48.33. et 433.12. & 439.2.13. & 446.6. & 451.4.11. et 453.43. et 457.8. & 471.21. et 484.27. et 489.13. et 494.49. et 495.47. et 502.1.4. et 506.27. et 516.4. et 541.9. et 545.19. & 571.33.35. & 585.14. & 607.16
Anguillarum cōſyderatio. 158.17. et 159.1. per totum
Anguillis binæ pinnæ. ibidem 11
Anguillæ manu neſcentes. 166.36. & inde
Anguillarum, nulla ſexuum differentia. 188.12
Anguillarū tergore prætextati uerberabantur. 155.36
Anguillarum procreatio. 167.24
Anguillæ miræ magnitudinis. 151.12
Anguium cōſyderatio, natura, medicinæ. 531.2. & inde. & 541.29. et 545.28
Angues quando ſine ueneno. 531.20. & inde
Anguis cur Aeſculapio dicatus. ibi. 8
Angues qui membranā exuūt et quō. ibidem 15. & 118.9. & 189.19
Angues ex ſpina boīs gigni. 188.2
Angues ubi non nocent. 151.5
Angues paſcuntur ī ædib. Romæ. 531.8
Anguiū genus pulcherrimū. ibidē 8
Angui infenſi multa remedia, ibid. 4
Angues qua herba oculis ſuccurrat.
Angues et muſtelæ et ſues (188.22 diſſident. 189.44
Anguinæ mēbranæ medicina. 540.18
Anguinū ouum quod. 549.8. & inde
Anguini cucumeris cōſyderatio. 363.6. per totum
Anhelatorum remedia. 418.08
Aniceton, id eſt, aniſum. 378.18
Animal nullo cibo uiuens. 409.7
Anīal clariſſime omniū cernēs. ibi. 28
Animal per diē tantū uiuens. 201.18
Animal quis primus occidit. 117.25
Animal carens ſexuū differētia. 188.11. & inde
Animali quolibet ubi ueſcūtur. 92.30
Animaliū nullus odoratus niſi puberæ. 389.17
Animalium feritas quo mitigatur. 450.28
Animalia quē maternam non attingant. 271.33.31. et 278.8.32. & 280.26. & 313.32. & 322.12. & 325.32. & 427.19. & 431.14
Animalium ſolertia. 191.27. per totū. & 178.40. & 178.27
Animalia ſapientiſſima quæ. 415.8
Animalia omnia noſcunt ſibi ſalutaria præter hominem. 483.25
Animalia deus cur fecerit. 497.31
Animalium peregrinorum in medicina uſus. 506.11. per totum
Animaliū pauidiſſimū omniū. 508.32
Animaliū ferē omnium in medicinis uſus. 512.23. p tot. & 519.16. p to.
Animalium inimicitiæ, amicitiæq́. 191.22 per totum. & 180.18. & 189.13. per totum
Animaliū miracula. 551.49. per totū
Animaliū terreſtrium conſyderatio, libro 8. per totum
Animalium animi index. 213.9
Animalia uiſu homines necantia. 195.47. & inde
Animalia quæq; cōmoda, aduerſaq́ natura norunt. 137.30
Animalium prognoſtica. 138.28
Animalia futura præſagientia. 143.18. & inde, & 142.7. & 188.25.
Animalium prodigia. 143.30
Animalia quæ uictimæ aptiſſima. 146.22. & inde
Anīalia quæ ſacrificijs apta. ibi. 46
Animalium quæ ſtultiſſima. 148.9 & 149.8
Animalia ſemifera quæ. ibidem 16. per totum
Animalia media inter placida, feraq́. 150.13. & 191.41
Animalia quæ quibus in locis non ſint. 150.14
Animalia aduenis nocentia indigenis innoxia. 151.4. & inde
Animalia quæ minima. 151.16.20
Animalia maris cur maxima. ibidē 10. per totū. & 151.46. per totū
Animalia putrefactione genita. 167.17. & inde. & 181.10. per totū
Animalia quæ nihil diſcunt. 182.14. per totum
Animalia gula carcere coërcere cepit. 185.32
Animalia in pedes naſci cōtra naturam. 184.24. & 110.11
Animaliū diuerſus coiundi modus. 186.20. & inde
Anīalia quæ ſingulos gignūt. ibi. 38
Animalia cæcos fœtus parientia. ibidem 46
Animalium natiua generatio. 187.29. per totum
Animaliū in utero ſitus. ibid. per to.
Animaliū æſtus. 181.27. per totū caput & 186.48. & 187.24. & inde. 188.46. & 189.33. & 141.27. & 142.8. & inde. & 143.4. et inde. 148.19. & inde. & 149.2. et 195.26. & 160.49. & inde. & 162.34. & 165.17. per totū. & 166.31. per totum. & 179.12. & 566.13. per totum
Animalium quorūdam ſtoliditas. 170.13. & 145.9
Animalium ſenſus. 188.20. per totum. & 189.34. & inde
Animalia terra uinctia. 199.7. et inde
Animalia in igne uiuentia. 201.36
Animalium quorūdam cibus & potus. 183.16 per totum
Animalia ubi tota æſtate non bibūt. ibidem 25
Animalia quæ diſſident conueniūtq́ inter ſe. ibidem 14. per totum
Animalium ſomni deſcriptio. 194.12. per totum caput
Animalia quibus cibi exitus nō eſt. 201.38. per totum
Animalium membrorū omnium deſcriptio. 106.44. per totum
Animalium in pilis differentia. 212.8. per totum
Animalium per mammas differentia. ibidem 14. per totum
Animalia omnia à dextris partibus incedūt, ſiniſtris incubāt. 213.24
Animalium ex membris medicinæ. 497.42. per totum
Animalia perfectiora cæteris mundi partibus. 106.13
Animalia cætera cur in ſuo genere ſimilia. 111.8
Anima carens nihil uiuit. 216.13
Animæ poſt mortem cōſyderatio ſecundū Pliniū. 124.47. per totū
Animam cū corpore interire ſecundum Plinium. ibidem per totū
Animas humanas partem cœli ſecūdum Hipparchum. 11.20
Animas quorundam relicto corpore erraſſe diu. 123.21. & inde
Animātia cætera homine feliciora, ac eorū cura qualis. 3.19. & prologo libri 7. per totum
Animi impetus cibo mollitur. 414.20
Animi triſtitia quō tollitur. 437.36
Animi pictura à quo primū. 621.30
Animi maxima indicia in oculis. 207.47. & inde
Animus in oculis inhabitat. 204.8
Animus in corde. 207.9
Animi ſubtilitas in ſanguine. 211.3
Animi ſollicitudo quo ppiciatur. 500.
Anſos mitigātia. 414.14. et inde (8
Anſi cōſyderatio, natura, uſus, medi-

cinæ.378. 4
Aniſum ubi laudatiſſimũ. ibidẽ 22
Aniſum in Tyriaca 535.19
Aniſo panis conditur.378.7.
Anniana pyra. 159.6
Annianæ lapidicinæ.649.23
Annius Q.ædilis Curulis.551.29
Annius Serenus fungis peremptus. 482.40
Annium Roſcius ingenti emit pretio.113.14
Annibal alpeis exuperat.613.14. Vide Annibal
Annius L.conſul.12.12
Annij Ploca[m]i libertus.91.7
Annij fœcialis ſtatua.593.33
Annonæ caritas unde. 137.19
Annorum differentiæ apud uarios. 121.5. & inde
Anni diem primum lætis precationibus inuicem fauſtum ominamur. 499.41
Anni obſeruatio, ratioq́; .4.16 & inde. & 121.18. & inde
Annus ex quot diebus cõſtet. 311.48
Anni intercalares. ibidem
Anni partes quatuor, & earum initia.1 ... & inde
Annorum effectus.449.4
Annulorum conſyderatio. 550.17. & inde per totum
Annulus à quo repertus fuerit ignoratur. ibidem
Annulus cur ſiniſtra manu geſtatur. ibidem 31
Annulus antea ungulum dicebatur. ibidem 40
Annulus ingentis precij.660.28
Annuli ferrei uſus. 580.19.36. & 651.42
Annuli in quibus digitis geſtabantur.580.8
Annuli ex perſonarum cõditione diſtincti.582.32. & inde
Annulis quidã uenena cludũt.ibid.17
Annulis qui literas ſignant.551.48
Annulorum gemmæ uariæ. ibidem. 49. & inde
Annulorũ auctoritati forma quando conſtituta.582.48
Annulorum Romanorũ tria media. 581.41
Annulos maior pars gentium nõ habet.ibidem. 47
Anodymos artur.233.44
Anonymos herba qualis.417.20
Anonis herbæ deſcriptio. ibidẽ 10
Anſerum conſyderatio.175.8. per totũ. & 271.31. & inde
Anſeres quo ſe ſe purgant.238.22
Anſerum cura ob Capitolium defenſum.175.3. & 529.30
Anſeribus cibaria cenſores locant. 175.4
Anſeris cum puero, puellaq́; amor. ibidem 5. & inde
Anſerum iecoris bonitas.ibidem 8
Anſeres in Germania optimi.ibi.17
Anſerum abſceſſus .176.9
Anſerum uolantiũ figura. ibidẽ 6
Anſerum pullis urtica morifera. 181.33. 46
Anſerum ingens audacia.ibid.33
Anſeres futura præſagiunt.145.24
Anſeris adipis medicinæ.165.41. & 565.43
Anſeres quã herbã expaueſcãt.391.31
Anſerum ouorum utilitates.529.21
Anſeres quo maxime ægrotant tempore.ibidem 29
Anſerum propter Gallos pulſos à Romanis honor.ibidẽ 30. & 165.3
Anſerum in medicinis uſus.529.20.et inde 533.34. & 534.1. & 535.48. & 536.36.4.544.46
Antæi et Herculis certamen ubi.64. (36
Antachates gemma.665.37.
Antandri balneæ.216.38
Antandri op. portentum in Platano. 375.46
Antelucanis quid agendum.534.14
Antennæ nauium ex abiete. 254. 6
Antennæ nauis repertor. 117.28
Anterotes gemmæ.654. 19
Anthalũ herba & eius uſus.394.10
Anthali herbæ medicinæ.402.8
Anthedon Meſpilorum genus.161.46
Anthemis herba.391.19.36.et 477.33
Anti eræ medicamentũ.441.47
Anthericon herba.410.2
Anthermus ſcalptor. 614.9
Antheus ſtatuarius.600.40
Antheus medicus.491. 37
Anthiæ piſcis conſyderatio. 189.15. per totum
Anthylis herba quæ.476.43
Anthyllion herba, & eius medicinæ.ibidem 47
Anthyllon herba.402.2
Anthologicon libri.586.43
Anthracitis lapis qualis.647.20. & 661.49. & inde, & 670.25
Anthriſcum herba.394.15. & 411.46
Anthropographus quis dictus. 624.5
Anthropophagi qui, & ubi..102.24. & 106.41.45
Anubis aur.18:.16
Anticellium herba.40:23
Anticyricon quid.416.19
Antidoti cõpoſitio.440.35.et 485.10
Antidoti Mithridatis cõpoſitio.433.21
Antidotum Mithridaticum. 453.14. & 526.24
Antidotum ingredientia.433.31. & 434.40. & 455.46. & 471.45. & 496.17. & 568. 9. & 590. 47. & 616.30. & 509.20. & 526.24. & 515.27. & 169.19. & 574.16
Antidotis pictoris præceptor ac opera.625.30
Antigenes tibicen.151.45
Antigonus ſcriptor.619.42
Antigonus ad qd uſus papyro. 355.8
Antigonus ſtatuarius. 625.36
Antigoni regis pictura. 621. 42. & 612.20. & 623.25
Antyllides ad quid; 4'4. 2
Antimachus ſculptor.603.47
Antiochus rex cui ſimilis..11.2
Antiochi uxor.ibidem 3
Antiochi regis dux quis. 87. 10. & 83.16
Antiocho perempto quid actũ.115.2
Antiochus quo uſus contra uenena. 385.21
Antiochus quintus regum. 96. 41
Antiochi geſta in India. 83.16
Antiochiæ lilium.388.8
Antiochus rex à quo, & quo precio ſanatus.144.31
Antiochi regis Elephantes. 119.22
Antiochi regis ingenium. 144.4
Antiochus rex quoto urbis anno uictus.230. 45
Antiochi mater Apamia.96.7
Antiochus ab Octauio, antequã circulũ egrederetur reſpõdere cogitur. 331.10. & inde
Antiochus Theombroto ſeruatus.118.
Antiochus ſeruus quidã.632.32 (6
Antipater ſcalptor, & eius opera. 594.32
Antipater poëta, ac eius morbus.129.
Antipates gemma.666.13 (15
Antipathia quid 167.27. & 658.7
Antipathia, id eſt, ferri temperatura. 609.44
Antiphilus pictor.624.7. & 626.15
Antipodũ cõſyderatio.20.31. per totũ & 22.37. & inde. & 90. 42
Antiquorũ uſus in uino. 243.41. p to.
Antiquorũ mira diligẽtia. 429.43.et 452.16. & inde, & 484. 35
Antirrhinon herba qualis. 464. 44. & 491.32
Antiſcordon allij genus. 335.47
Antiſpodij conſyderatio.609.15
Antiſtius Caius quando cõſul.582.49
Antiobalus pictor. 62*.12
Antoniã Druſi nunquã ſpuiſſe. 373.32
Antoniæ Druſi erga murænã amor. 168. 31
Antonius M.patrẽ interfecit. 2*5.36
Antonius M.librũ edidit de ſua ebrietate.ibidem & inde
Antonius M.per temulentiam plurima orbi mala intulit.ibidem 16
Antonius M.ſanguine ciuiũ ebrius, ibidem. 33
Antonius M.uelo purpureo uſus.147 (36
Antonius M.denarijs ferrum miſcuit. 591.12
Antonius M. Nonium ſenatorem cur proſcripſit.660.16
Antonius M.quando cõſul. 150.1. & 916.23. 12.9
Antonius M.iugo primus leones ſubdidit. 133.37
Antonij M.cum Cleopatra epulæ fertiliſſimæ.163.5. & inde
Antonij M. de pueris ſimilibus emptis hiſtoria.111.16
Antonij M.nauis Acciaco bello Echeneide piſciculo retenta eſt. 165.25
Antonij M.bello quæ ſigna facta.11.3
Antonij M. qd erga Cleopatrã in cœna uenenũ timentis hiſtoria.336.16
Antonij M. luxus.384.33. et 660.19
Antonij M. feritas, atq; luxuria.660.
Antonius Caius in cõſulatu Ciceronis collega.149.27 (19
Anton.Sopus et eius luxus. 384.42
Antonius Muſa Auguſti medicus. 391.33. & 549.10
Antonij Caſtoris laus, & hiſtoria. 436.13
Antonij Caij ludi.583.9
Antorides pictor.621.47
Anubis in argento ab Aegyptijs pingitur.592.36
Anulare calor.617.27.33
APAMIA Antiochi mater.96.7
Apamenum uinum. 247.16
Aparctias uentus. 15.4
Aparine herba, qualis.437.25
Apate herba.395.20
Apathes qui dicantur.115.23
Apeliotes uentus.15.2
Apeliotem, id eſt, Subſolanum quæ ſpectare debent.242.8
Apelles pictor quo uſus colore. 617. 9. & 613.1
Apelles magno precio didicit.620.30
Apelles quãdo, & eius excellentia. ibidem 33. & inde ſæpe
Apelles quid erga Protogenem egerit.ibidẽ 43. & inde. & 621. 35
Apelles die quolibet lineam ſaltem ducebat. 621.14.
Apelles expoſitis picturis, uitia quæ notarẽtur in eiſdem auſcultabat. ibidem 16
Apelles pinxit quæ pingi non poſſunt.622.23
Apelles et Iæmulos benignus. 621.21
Apellis præceptor quis.620.28. & 614.43
Apellis nulla in tectorijs pictura. 614.27
Apellis aſtus, prologo.100
Apellis mors uenere inexpleta. 622. 1. & 627.4
Apelli tantũ permiſſum Alexandrũ pingere.621.13.et inde. & 318.19
Apelli Campaſpe Alexandri amica dono data. 621.26
Apenninus mons cotinum arborem habet.173.20
Apenninus mons optimas habet arbores.154.14
Reliqua quære parte ſecũda.
Aper hedera ſe ipſum curat. 137.8
Aper à quo in epulis ſolidus poſitus. 149. 33
Apris indicis dentes cubitales. ibi.39
Apri in medicinis uſus.516.42.et 517. 26. & 518.17.37.34. & 520.29
Apri ubi non ſint. 131.1.2
Apri ubi muti.115.2
Aper fera.114.46
Apris fel non eſſe. 208.2
Apri cõtra ſerpẽtes.512.29. & inde
Apro ſua urina grauiſſima eſt.518.28
Aprorũ ſapor cõmendatur.264.49
Apes quos flores nõ attingũt.239.58. & 173.32. & 391.25. & inde
Apum cõſyderatio plena, capite quinto. & ſequẽtibus libri undecimi
Apes quos nõ pungant.371.30
Apes quibus herbis delectentur. 390. 18.per totum
Apes præcipua quæſtus. ibidem
Apes oleæ flores non attingũt.ibi.38
Apes ægrotæ, quibus medeur. ibi.28
Apes ne fugiant.195.29.36.et 399.32
Apes quo flore maxime gaudent. 399.31
Apes Propolin ex quo faciũt. 440.6
Apes crabronesq́; quos non feriunt. 500.48
Apes quo fugantur.505.22
Apes ne quempiam attingant.552.2
Apes ſparſæ quomodo in aluearia reuertantur.ibidem 6

Apes præcipue inter inſecta.191. 13
Apes hominũ cauſa genitæ. ibidem
Apes rempublicam, conſilia, duces, moresq́; habent. ibidẽ 40. et inde
Apes ſanguinem habent. ibidẽ 43
Apes quando conduntur. ibidem 47. per totum
Apes unde melliginem ſumant. 192.5
Apes nullis floribus nocent. ibidẽ 14
Apes quot diebus operantur. ibid. 15
Apes prædiuinant futura. ibidem 33
Apes caſtra metãtur. ibid. 50. et 193.7
Apes quæ oderunt. 194.15
Apes quomodo fœtus progenerent. ibidem 40. & inde
Apes quot diebus pagũt fœtus. 195.8
Apum morſus remedia. 164. 43. & 199.33. & 153.28
Apum cibus, cum mel defecit. 195.25
Apum exercitia, operaq́;. 191. 19. & inde & 192.2. & inde
Apũ operis uocabula. 191.30. per tot.
Apum amatores. ibidem 28. per totũ
Apum in opere, ratio, curaq́;. ibidem 31. per totum
Apum prudentia. ibidem per totum
Apum reges, imperatoresq́;. 193. 17. & 193.12. & inde
Apũ cellæ omnes ſexangulæ. 193.19
Apum ſomnus quando. 194.19
Apũ coitus uiſus eſt nunq̃. ibidem 41
Apum incubatio, fœtusq́; primus. ibidem 49
Apum abortus quis. 195.10
Apum mirum. 192. 18
Apibus qui nocui uermes. 198.22
Apes furto detractæ male fructificant. 356.33
Apum regis deſcriptio. 195.5.10
Apum oſtentum. ibidem 12
Apum uua dependens. ibidem
Apes in ore Platonis infantis. ibid. 13
Apes ſine rege eſſe nõ poſſũt. ibid. 17
Apũ inter ſe pugna. ibidẽ 47. et inde
Apum genera plura. 196.1. & inde
Apes ruſticæ, urbanæq́;. ibidem
Apes quæ optimæ. ibidem 1
Apes ubi albæ. ibidem 3
Apibus cur datus aculeus. ibidem 7 & inde
Apum inimica. ibidem 10.26. & inde 192.23
Apum morbi. 196.19.26. per totum
Apes defunctas, aliæ ſepeliũt. ibid. 20
Apum continendarum ratio. ibidem 41. per totum
Apibus auditum ineſſe. ibidem
Apes æris tinnitu gaudent. ibidem
Apum quæ uita longiſſima. ibid. 44
Apes quas arte reuiuiſcant. ibidem 44. & inde
Apes quomodo reparentur. ibidem & inde
Apes iuuencorum corpore reparantur. ibidem 17
Apes nullum cadauer attingũt. 197.9
Apum lingua qualis. 206.21
Apex quibus inſit animalibus. 191. 46. & inde
Aphace herba qualis. 194. 17.13. & 195.20.33.41. & 488.2
Aphye piſcis. 561.15. & 578.36
Aphytacores arbores. 636.19
Aphrodes herba. 455.10
Aphrodiſiace. gemma. 666.29
Aphrodiſius flaminius. 616.37
Aphrodite Venus appellata. 634.35
Aphron herba quæ. 370.49
Aphronitri conſyderatio. 563.4
Aphronitrum quid. 612.14
Apiaria quam partẽ ſpectare debẽt. 142. 15
Apiaſtri arboris deſcriptio & medicinæ. 171.8
Apiaſtrum ubi uenenatum. ibidem 9
Apiaſtrum herba. 190.10
Apiaſtru herba, apes delectantur. 391.19
Apiatæ menſæ Citreæ. 237.6
Apicæ quid. 143.3
Apicij M. luxuria. 157.43. & 157.10
Apicij Marci inuentum. 149. 6. & 337.80. & 182. 43
Apilaſcude aurum. 536.29
Apioſicbas herba quæ. 473. 46
Apyrina punica qualia. 429.14
Apyrinon punici mali ſpecies. 238.17 & 429.14
Apyron unguentum quale. 391. 48
Apyron quid. 610.6
Apyrou. gemmæ. 661.32
Apis bouis conſyderatio. 146. 30. per totum
Apis bos pro deo ab Aegyptijs colitur. ibidem
Apis bouis delubra. ibidem. 35
Apis bos, reſponſa priuatis dat. ibidem 46
Apis bouis natalis feſta. ibidem 48
Apiſtos gemma. 666.27
Apij herbæ conſyderatio & medicinæ. 359.26. & inde, & 371. 40. per totum
Apij mirum. ibidem
Apium tardiſſime naſcitur. 366.7
Apij ſemine uinum conficiunt. 350.33
Apijs uſus, & natura. 362.4
Apij ſatio, cura, uſus & c. 359. 26. & inde
Apij corona, coronantur uictores Nemeæ. ibidem. 28
Apij ſumma auctoritas. 371.44
Apij ſexuum differentia. ibidem. 45
Apij uſus in cibis nefas. ibidem 47
Apium menſis feralibus defunctorũ dicatum. ibidem
Apij nocumenta. ibidem
Apium cur non inter nefaſtos frutices. 371.2
Apium in tyriaca. 183.39
Aplyſiæ ſpongiarum genus. 566.33
Apocyni frutex qualis. 444.23
Apocynon quid. 370.4
Apodum auium cõſyderatio. 180.47. per totum & 213. 48
Apodis auis in medicinis uſus. 540.18
Apographon pictura. 625.11
Apolectus piſcis. 179.9
Apollinaris herba quæ. 456.1. & 482.18
Apollinaris herba medicinæ. 482.45
Apollinis ſimulacrum ab Antonio Epheſijs ſublatum, & ab Auguſto reſtitutum. 601.18
Apollinis ſimulacrum. 602.27.23.19. 42. & 602. 37. & 614.5. & 636.10.12
Apollini laurus ſacra. 217.2
Apollini grata laurus. 166.13
Apollinis templum Vticæ ex qua materia. 285. 43
Apollinis cum Marſya certamen. 187.39
Apollini Hyacinthus dilectus. 391.45
Apollinis & Neptuni ſimulacrum. 695.18
Apollinis et Dianæ ſimulacrũ. 616.18
Apollo Archilochi poetæ interfectores arguit. 116.24
Apollinis Delphici cortinæ. 597.3
Apollo Delius ubi præcipue colitur. 61.19
Apollinem Capitolinum Lucullus M. unde Romam aduexit. ibidem 41
Apollinis Palatini templum. 597.6
Apollinis Citharœdi, ſerpentemq́; perimentis ſimulacrum. 601.16
Apollinis marmoreum ſimulacrum à quo. 634.3
Apollinis Palatina ædes. ibidem 19. & 633.35
Apollinis filia Phœmone. 170.49
Apollinis filius Arabus. 115.43
Apollinis coloſſus unde Lucullo translatus Romam. 599.12
Apollinis Palatini ſimulacrũ. 653.18
Apollinis fons, & in eo mirũ. 566.19
Apollinis oraculo, Socrates prælatus cunctis. 117.31.8.
Apollinis oraculum. 120.44. per totũ
Apollo Eboreus ubi. 126.18
Apolloniatarum pix foſſilis. 272.3
Apollo Deus qui. 566. 40
Apollodorus medicus quid de uino. 147.19
Apollodorus ſculptor. 603.28
Apollodorus pictor q̃s. 619.5.23.
Apollodori medici duo. 164.27
Apollodori in grammatica excellentia. 131. 4
Apollonides gemmarum ſculptor. 653. 21
Apollonij pictoris opera. 636.19
Apollophanes medicus. 409.3
Apoſtematum remedia. 541.36.48. & 564.24
Apoſcepenon quid. 625.16
A. Poſthumius dictator quid apud Regillum lacum. 585.50
Apothecæ uinariæ. 149.17
Apoxyomenos quid. 603.40
Appendix ſpina qualis. 445.57
Appendices quid. ibidem. 38
Appetentia in cibus. 377.2. & 378. 10. & 400.21. & 418.26. et 420. 43. & 428.1. & 432.44. et 445. 5. & 449.20
Appetentiam ciborũ quæ reſtinguũt. 414.30
Appiana braſſica. 357.39
Appiana Cotonea. 158.31
Appianæ uuæ unde. 143.2. & 148.3
Appianum coloris genus. 617.36.44
Appiæ aquæ cur dictæ. 644. 36
Appius iunius conſul. 142.38
Appius Clau. Cæci nepos quando cõſul. 134.11
Appion Cymbalum mundi appellatus prologo. 93
Appion grãmaticus. 611.36. et 659.38
Appluda quid. 112.16
Apronia herba & eius medicinæ. 422.6
Aproniana ceraſa qualia. 163.19
Apronius Lucius. 209.49
Aproxis herba qualis. 449.54
Aprugni quid. 149.13
Apua piſcis. 561.15
Apuleia M. Lepidi uxor. 117. 47
Apuliæ Atabulus uentus contrarius. 310. 25
Apuſcorus magus. 538.14
AQVA quo mox refrigeratur, eo feruet poſtea. 370.26
Aqua quo feruere uideatur. ibidem 4
Aquæ proprietates. 19.29
Aquã rotundam eſſe. 20.16. & inde
Aquarum motus cauſam, lunam eſſe. 37.39. per totum
Aquarum miracula. 30.26. per totum & 351.18. per totum
Aquæ colores mutãtes. 29.48. & inde. & 331.31. & inde
Aqua inebrians ubi. 50.4
Aquæ potæ per mentes ubi. ibidem 7
Aquam ex uentre pellentia. 400.13
Aquæ potus ſaluberrimus. 152.43
Aquæ potu cuncta utuntur animalia præter hominem. ibidem
Aquæ nullus ſapor, ſuccusq́;, aut odor. 164.1
Aquas quæ arbores odere. 173.31
Aquas quæ arbores ament. ibid. 34
Aqua ſuffoſſa quæ ligna diu durent. 286.3. & inde. & 32. ibidem
Aqua quæ ligna cito marceſcũt. ibidem 7
Aqua quomodo ex uino extrahi poſſit. 280.38
Aquarum differentia magna. 310.18
Aquarum futurarum præſagia. 345. 3. & inde
Aquas omnes, non omnibus licet bibere. 350. 18
Aquæ quæ optimæ ad ſata irriganda. 101.24. & inde
Aquas inſalubres potu quo purgantur. 375.12
Aqua quomodo addenſetur, atq; laxeſcat. 381. & inde
Aqua miræ naturæ in qua ſcibert nihil mergitur. 71.31.32. & 95. 100. & 353.15. & inde
Aqua pluuia l. utium uteres. 102. 28. & 103.16
Aqua pondus ſuſtinens omne. 93.30. & 354.15. & inde
Aquam, quam reges Parthorum bibunt. 56.23
Aquis herba naſcens Sion dicitur. 411.18.
Aquæ amaræ quomodo dulces fiunt. 435. 26
Aqua quo glacietur. 441. 47. & 449.29
Aquæ mulſæ conſyderatio & medicinæ. 414.10
Aqua dentes decidere facit. 434. 48
Aquæ inueniendæ ſignum 671.4
Aqua, quæ accenduntur. 646. 41. & 661 2. & 588.46
Aquarũ impetus quo ſiſtitur. 509.8

Aquarū uis maxima.552.20.& inde
Aquarū beneficia.ibid.27. & inde
Aquarum differentiæ,diuerſitatesq́ plures.ibidem.34.per totum
Aquæ hominibus ſalubres. ibid. 38. & inde
Aquæ calidæ,balneisq́ aptæ. ibid. 44.& inde
Aquarum medicinæ. ibid. per totū
Aquæ uini uſum adimentes, quæq́ ebrietatē inducūt.553.47.et inde
Aquæ quæ utiliſsimæ.555.4.et inde
Aquarū leuitas.ibidem.7.& inde
Aquæ quæ ſalubres,uel contra ibid. 4.per totum
Aquarū toto orbe ſaluberrima quæ 558.4
Aqua uirgo Romæ.ibid. 10.& inde
Aquas quærendi ratio. ibidem. 14. & inde
Aquarum ſubterranearum ſigna.ibidem.15
Aquarum naſcentium,aut deficientium tempus.557.1.per totum
Aqua quādo dulcior.ibid.11. et inde
Aquæ tales, quales terræ per quas fluunt.ibidem.18
Aquarum mira mutatio. ibidem 25. per totum
Aquarum calidarum uſus & medicinæ.ibidem 49.& inde
Aquæ marinæ in medicinis uſus. 559.5.& inde
Aquæductus confyderatio ad idq́ inſtrumenta.557.40. & inde
Aquæductus Romæ à quo. 544.45
Aquarumductus ex quibus lignis. 286.31
Aquatica quæcunq́ frigidiſsima. 285.17
Aquaticum quomodo Latine ducatur.241.24
Aquaticorū fruticū & calamorū cōſyderatio.280.35.per totum
Aquatilium conſyderatio. libro 9. per totum
Aquatilium tegmenta plura.155.10. & inde
Aquatilium ſenſus.165.10
Aquatilia ſine tactu uiſu carēt.168.5
Aquatilium inimicitiæ & amicitiæ. 169.44.& inde
Aquatilia pauca pulmonem habent. 207.36
Aquileges qui.472.4
Aquatiliū medicinæ.32.lib. per totū
Aquifolij arboris Baccæ.163.28.& 271.19
Aquifolio arbori non decidūt folia. 274.5
Aquifolio folia aculeata.ibidem.47. & .75.2
Aquifolius quando germinet.275.34
Aqfoliæ arboris medicinæ. 445.47
Aquifolia arbor quæ. 490.10
Aquilarū cōſyderatio,natura, genera.cap.3.& duob. ſequē.lib.10
Aquilæ mirum. 166.17
Aquilarum nidis ætites lapis reperitur.172.8. & 647.14
Aquilas non parere ſine ætite lapide.647.16
Aquila pullos ad contuendum ſolem cogit.171.9.& 355.16
Aquilæ in medicinis uſus. ibid. 17
Aquilæ fœtus ſuos non alunt,ſed fugant.270.37.& 171.13
Aquilæ quo ingenio teſtudines frangunt.170.42
Aquilæ ubi nidificēt,quotue oua pariant.171.17
Aquilarū pennæ, mixtas reliquarū auium pennas deuorant.ibid.25
Aquila non fulminatur ideo Iouis armiger credita eſt.18.15.et 171.19
Aquila in Romanis legionibus. 171. 31.per totum
Aquila ē prælia cū quibus.ibid.36
Aquilarum cum dracone pugna.ibidem.38
Aquilæ cum uirgine mirum.ibidem 41.per totum
Aquila Ioui ſacra. ibidem.44
Aquilarum oua quæ auis frangat. 171.34
Aquila in Rhodo nulla.177.18
Aquilarum incubatio,quotq́ pariāt. 115.44.& inde
Aquila & olor inimici.189.36
Aquilæ piſces.158. 4
Aquilæ ſigni ortus. 336.9.& 337. 21.& 338.24
Aquilæ ſigni occaſus. 146. 49. & 394.17
Aquilij C.equitis Romani ac iuriſperiti domus.189.16
Aquilij ducis caput,aurum in os Mithridates infudit.534.14
Aquilo uentus interdum Etheſias uocatur. 141.2
Aquilo ſalubris.291.15.& 15. 46
Aquilo uentus. 5.4.43.46. 49
Aquilone flante quæ agēda & quæ non.142.45.& inde
Aquilone quæ gaudent. 290.2. & 342.44. & inde
Aquilonem uites & arbores ſpectare debent.131.5.& 142.4
ARABIAM Romanorū quis primus ſubegit.89.46.& 101.3.& 222.38.
Arabia Alexandro uiſta.122.23
Arabia,felix cur dicta. 123. 20. per totum
Arabiæ peculiaria.113. 49
Arabia ſuibus omnino caret. 149.24
Arabiæ gemmæ.661.10.11. & 662. 5.& 663.14.& 664.40.et 666. 37.19.& 669.31.& 670.48
Reliqua quære parte ſecunda.
Arabica reſina qualis.251.38
Arabica gemma qualis.666.15
Arabicæ arbores ex quibus ueſtes fiunt.120.19
Arabicæ ſpinæ medicinæ.445.8
Arabicus adamas.657.45
Arabicum linum ex quibus. 547.6
Arabici maris fertilitas lapidum. 224.17
Arabicæ alites quæ.666.20
Arabus lapis qualis.647.42
Arabus Babylonius & Apollinis filius.115. 43
Aracidna herba.194.18
Aracos herba.ibidem
Arachnes mulieris inuentū.11;.42
Araneorum confyderatio,natura,genera.137.43.per totum
Araneorum in texendis telis fertilitas.ibidem 40. & inde
Araneus uermis infeſtus oliuis,uitibusq́.310.15
Aranei muſcarij in medicinis uſus. 386.26.& 397.8
Araneus ædium ruinas præſentit. 198.29
Aranei mures ubi uenenati. 150. 45
Araneus ſerpētibus inimicus.189.49
Araneorum pedes quales.214.4
Araneorum telæ mirum artificium. & inde
Araneorum cum lacertis pugna.ibidem 16
Araneorum futuri præcognitio.ibidem 18
Araneorū partus qualis. ibid. 10
Araneus Lycus.541.48. & 547.4
Araneus Phalangius parentes conſumit.198.28
Araneus peſtiferū animal.166.44
Araneorum morſus remedia. 168. 31.& 370.1.& 372.16.& 375. 28.& 377.13.44.& 351.29. & 357.7.& 399.1.34.& 401.33. & 409.31.& 431.2.& 434.2. et 44:.14.& 441.6.& 446.16 & 568.10.& 569.26.et 655.19
Araneus piſcis.378.37.& 166.44
Arandi tempus quod.292.36. & inde.& 314.47.et 318.45.per tot.
Arandi diſciplina.318.15.et inde per totum.
Arandum quantum uno pare boum die una.119.14
Arandus quoties ager ſit.315.47.& inde
Arare minus quàm uerrere cenſoria caſtigatio. 3.6.18
Aratoris inſtrumenta plura.318.33
Arator incuruus arare debet.319.37
Aratoris prouerbium. ibidem
Aratrare & artrare quid.ibid. 38
Aratrum à quo repertum. 116.10 .
Arbela celebris Alexandri uictoria. 21.43
Arbores piſces.151.48.& 378.31
Arborū cultura à quo reperta 116.9
Arborum ramis antea coronabantur in ſacris.185. 43
Arbores inter ſe amicæ.278.11
Arbores ſummum munus homini data olim creditum. 216.37
Arborum uſus uarius.ibidem 38.47. & inde per totum
Arbores numinum templa. ibidem 47.& 217.7
Arbores numinibus dicatæ.216.48
Arbores deorum ſimulacra.ibidem
Arbores primum hominum alimentum.ibidem 38. & 217.8
Arbor unum potat 217.21
Arborū abortus quomō.ibid. 48
Arborum pumiliones quomodo. ibidem 44
Arborum magnitudo mira. 218. 12. 31.& 234.20.& 267.15.& inde & 271.13.per totum
Arbores indicæ quales. 218.22.& 307. 38.
Arbor quæ incendi nequit.218.28
Arbores laniſicæ ubi.220.11
Arboribus folia ubi non decidunt. ibidem 24.& 174.11
Arboribus ſexum ineſſe. 262. 15. & 276.47
Arbores auſpicatæ.138.45
Arbor peſtem denuncians & animalibus letalis.ibidem 47
Arbores neq́ aqua,neq́ igne corrumpibiles.239.1
Arbores in mari.240.31.& deinde
Arbores Indicæles quæ dicantur.241.6
Arborum liquores qui præcipui. 251.46
Arborum frugiferarū natura. 254. 5.per totum
Arborum fructus uix numerari poſſunt.257.17
Arbores paruæ poſt autumnū fimo conteguntur & quare. 260.48
Arborum ſucci conſyderatio.264.8. per totum
Arbores pomiferæ quales.266.42
Arboribus ſitis,qualis eſſet hominis uita.ibidem 49
Arbores ubi nullæ.267.2
Arborum fertilitas ferè alternat. 268.30
Arbores boletos ferentes.269.38
Arbores panos ferentes.ibidem 48
Arborum quarum ſint in uſu cortices.270.3. per totum
Arbores cur à natura genitæ. 272.19
Arborum tuber.ibidem 43. & inde
Arbores quos ſitus & loca ament. 271.13.per totum
Arborum diuiſio per genera.ibidem 4. per totum
Arbores quarum folia decidant,& quarum non.ibidem,& 46. ibidem per totum
Arbores ſylueſtres urbanæq́.ibi. 42
Arbores urbanæ cur dictæ. ibid. 43
Arbor non germinans ante mediam æſtatem.274.8
Arboribus nullis ubi nunquam decidunt folia.ibidem 12
Arborū foliorū natura,tempus &c. ibidem 11.per totum
Arborum conceptus, partus, educatio.275.17.& inde
Arborum gaudium flos eſt.ibid. 18
Arbores quædā nō florent.ibid. 19
Arbores cito tardeq́ germinātes. ibidem 13 per totum
Arbores quo tempore fructus ferāt. 276.20.& inde
Arbores ſemper fructum habentes. ibidem 25
Arbores quæ nullum ſemen aut fructum ferunt.ibidem 30
Arbores quæ & quare infelices dicantur. ibidem 32.& 4.14.48
Arbores quæ religione damnatæ. 276.32
Arbores nouellæ quamdiu fructum non ferunt.ibidem 36
Arbores quæ facillime fructum perdant.ibidem
Arbores infructuoſæ interdum loci uitio.ibidem 44
Arborum rami uarij.278.14

Arbores biferæ, triferæq́. 277.8. per totum. & 550.14
Arborum partes uariæ fructum gerunt. 277.16
Arbores quæ maturius ferant, ibi. 28
Arboris corticis cõſyderatio. 278.14. per totum
Arborum radicũ cõſyderatio, ibid. 19
Arbores prodigioſæ, ibid. 40. per to.
Arbores collapſas ſua ſponte reſurrexiſſe, ibidem
Arbores quibus naſcantur modis, ibidem 47. & 194.50
Arborum partes ſimiles partibus animalium. 282.48. et inde, et 309.14
Arborum cædendarum tempus. 285.27. & inde
Arborum altiſſimæ larix, abiesq́. 284.8
Arbores robuſtæ & deteriores quibus locis, ibidem 11
Arbores quas & cur teredines non attingant. 286.18. & inde
Arborum centra, id eſt, durities clauo ſimiles inimica ferris. 284.20
Arbor ampliſſima ubi uiſa, ibid. 28
Arbores ſpiſſæ, graues, leues, ibidem 46. & inde
Arbores nõ fluitãtes in aquis, ibi. 47
Arbores duriores & earum uſus. 285.4
Arbores calidiſſimæ & ex quibus ignis excutiatur, ibidem 13
Arbores ſiccæ & earum uſus, ibi. 22
Arbores molles fragilesq́, ibidem 25
Arbores cariem uel uetuſtatem non ſentientes, ibidem 28. & inde
Arbores æternæ quæ putentur, ibi. 50
Arbores infeſtantiũ genera quatuor. 286.13. per totum
Arbor arbore integitur luxus cauſa. 287.14
Arborum ætates et quæ arbores minime durent, ibidem 24. per totũ
Arborum quarũdam uita immenſa, ibidem, & inde
Arborum miraculum, ibidem 40. & 312.44. & inde, & 21.34
Arborum uitæ breuiſſimæ. 288.8
Arbores quæ in terra gigni nõ poſſunt, ibidem 15
Arborum pretia mirabilia. 289.34
Arborum leges, ibidem 19
Arbores quod cœlum naturaliter affectent. 290.2. per totum
Arborum ſitus & quas in oras ſpectare debent, ibidem 42
Arborum cum cœlo & terra ſocietas. 291.5. per totum
Arbores quibus modis proueniunt. 294.30
Arbores quibus modis ſerantur, ibidem per totum
Arbores qualiter diſponendæ ſint. 296.15. & inde
Arborum ſcrobes qualiter faciendæ. ibidem 19
Arborum transferendarum conſyderatio, ibidem 2. per totum
Arbores qua ætate transferendæ, ibidem 36
Arbores translatæ eundem quem ante habebant, ſitum ſeruent, ibi. 40
Arborum quæ umbræ noxiæ, et quæ utiles. 297.24
Arborũ plantãdarũ ratio. ibi. 31. p to.
Arborum inter ſe diſtãtia atq; interualla, ibidem per totum
Arbores quæ tarde quæq; celeriter creſcant, ibidem 42. per totum
Arborum ſationis conſyderatio. 298.16. per totum
Arbor una in alia, ibidem 18
Arborum inoculatio quomodo reperta, ibidem 21
Arborum inſitio quomodo reperta, ibidem 25
Arbor omni genere pomorum onuſta. 300.18
Arborum ſerendarum tempora tria. 301.38
Arbores quæ ſocietate gaudent, ibidem 47. & inde
Arborum morbi. 309.6. & inde
Arbores quibus & quando proſunt frigora, ibidem 9. & 290.4.50
Arbores hominibus ſimiles. 309.18. & inde
Arbores quæ uermibus maxime infeſtantur, ibidem 23
Arboribus infeſta. 310.31. & circa
Arbores quibus cortex detractus moriantur, & quæ non, ibidem 54
Arborum ultima uenena. 311.18
Arborum prodigia, ibidem 14. per totum. & 25.34
Arbores ſpeciem mutantes, ſeſeq; in alias uertentes. 311.17
Arbores loquutæ interdum, ibidẽ 24
Arbores in ſtatuis, aris, uel in aliis natæ prodigij loco, ibidem 27
Arborum morbi remedia, ibidem 37 per totum, & 312. & inde
Arbores ſteriles quomodo inuentur ut fructum ferant, ibidem 21
Arborũ medicamenta. 313.6. per to.
Arbores religioſæ qualiter ſuccidi poſſunt, ibidem 16
Arbores ubi ſub ſe inuicem. 350.10. & inde
Arbores qua cædendæ tempore. 542.45
Arborum mira altitudo. 503.19. & 107.88
Arbores potum ferentes. 103.23
Arborum utilitas. 419.31. & inde
Arborum fructus, primus cibus hominum, ibidem 34
Arborum & ad arbores attinentiũ medicinæ. 428.39. per totum
Arborum urbanarum medicinæ, libro. 23. per totum
Arborum ſylueſtrium medicinæ, libro. 24. per totum
Arbores quomodo difficilius cædantur celeriusq; areſcant. 435.21
Arbuſtorum conſyderatio, & eorũ ratio. 307.17. per totum
Arbuſtum qualiter diſponendum. 296.8.14
Arbuſtorum putatio quando & qualiter. 307.24
Arbuſtis conuenientes arbores, ibidem 11. & inde
Arbutus, id eſt, unedo arbor. 263.16. & 481.59
Arca uuæ ſpecies. 243.36
Arcadia non gignit thymum. 591.2
Arcadiæ uinum mirum. 251.3
Arcadum anni trimeſtres. 121.19 Reliqua quære parte ſecunda.
Arcebio herba. 403.19
Archelaus Cappadociæ rex. 636.47
Archelaus circa agros colendos intentus. 319.42
Archelai pictura. 632.26
Archeſilas pictor. 627.8
Archeſilaus pictor Luculli familiaris. 627.3. & 624.47
Archeſilai ſtatuarij opera. 636.48. & inde
Archeſitæ ſimulachrum. 696.15
Archezoſtis quid. 421.38
Archezoſtis herba quæ qualisq́. 479.38. & 484.28
Archibius ſcriptor. 379.28
Archigalli pictura. 620.1
Archilochi poëtæ interfectores Apollo Arguit. 118.14
Archimedis laus interitusq́. 118.14
Architecti materiæ idoneæ. 286.25. & inde
Arcios perſonata herba quæ. 461.42. & 463.29
Arction herba qualis. 487.32
Arcion herba. 461.29
Arcturi exortus. 25.38
Arcturi occaſus quando. 336.7.10. et 337.25. & 342.2. & 346.49
Arcturi exortu tempeſtates fieri. 335.6
Arcturi ſydus procelloſum. 13.14.
Arcturum herba qualis. 487.32
Arcus cœleſtis conſyderatio. 18.45. per totum
Arcus cœleſtis circa ſolem uiſus aliquando. 11.49
Arcus cœleſtis quando aliquid portendit & quando non. 18.45.
Arcus cœleſtis quid, ibidem 46
Arcus cœleſtis quando fiat & quando non, ibidem 49. & inde
Arcus cœleſtis ubi quotidie appareat. 19.18
Arcu cœleſti tacta terra halitum mirum emittit. 292.33
Arcus cœleſtis duplex, pluuiam ſignat. 344.32
Arcus cœleſtes mirum. 226.40
Arcus cœleſtis uis. 445.54
Arcus quo utimur à quo repertus. 126.16
Arcus ex genitalibus camelorũ ubi. 214.17
Ardentia ſemper loca. 10.36. per totum, & 11.6. per totum
Ardea auis futura præſagit 345.25
Ardeolarum conſyderatio. 185.42. & inde, & 189.40. & 208.28. & inde
Ardeolarum quando optimum augurium. 203.29
Ardeolæ amicæ cornici. 190.4
Ardeolæ auis in medicinis uſus. 385.18
Ardices pictor. 614.19
Areæ diſpoſitio qualiter. 339.28
Areæ meſſium amurca ſubiguntur. 357.7
Arellius pictor. 624.29
Areopagitarum ſculptura. 594.38
Areſcon ex fœmina mas. 109.20
Areſcuſa mulier in marem uerſa, ibidem
Aretij oppidi uina qualis. 244.6
Arena naſa. 625.32
Areum oleum ad quid. 448.44
Arganthonij regis ſenectus. 121.12.28
Argathylis auis qualis. 179.9
Argematis morbi remedia. 535.39
Argemæ morbi remedia. 579.45
Argemon Mineruæ herba. 481.26
Argemone herba. 401.9
Argemoniæ herbæ conſyderatio. 481.30. & inde
Argemoniæ herbæ medicinæ. 471.23. & 476.11. et 477.34. et 478.81. & 479.34. & 431.35. et 481.44. & 488.6
Argenos gemma. 664.48
Argentiſ conſyderatio. 159.3. et indẽ
Argentum à quo repertum primo. 125.47.
Argenti copia ubi. 89.23. & 90.7. et 589.7. & 91.32
Argentum quando primum ſignatũ Romæ. 574.13.22
Argento à quo & quando æs immixtum, ibidem 24
Argentum ubi maxime reperitur. 519.7. & inde
Argentum à quo habendum inhibitum. 584.17
Argentum ſemper in auro reperiri. 587.23
Argentum quod optimum. 589.3. & inde
Argento nigræ fiunt lineæ, ibidem
Argenti ſpumæ conſyderatio. 590.2. & inde
Argentum quomodo inauretur. 591.39
Argenti differentiæ duæ, ibidem 47
Argenti bonitas, ibidem 48
Argenti probatio, ibidem
Argentum Aegyptium quale. 592.16
Argentum in quibus ornamentis. 594.20. per totum
Argenti cælandi ars, ibidem 23
Argentum quid. 610.36
Argentum in ſe trahentia. 647.18
Argentum cælatum à quo Romæ. 651.37
Argenti uiui conſyderatio. 889.19. & inde
Argentum uiuum omnium rerũ uenenum, ibidem
Argentaria Creta qualis. 295.15. & 652.29
Argentea corona à quo primum. 116.7
Argenteus nummus quando Romæ. 584.27
Argentei denarij nota quæ, ibidem 17. & inde
Argenteorum naſorũ luxuria. 551.72. & inde
Argentei mulierum lecti, ibidem 27
Argenteæ lances centum librarum, ibidem 35

Argutarum

Argentearum ſtatuarum uſus. 594.11. per totum
Argentei currus, ibidem 15
Argenteæ fœminarum cõpedes, ibi.
Argentoſum aurum quale. 555.40
Argyllæ albæ conſyderatio. 193.2. per totum
Argylla uina condit Græcia. 151.22
Argylla terra uineis utiliſſima. 191.21
Argylla ex qua imagines fiunt. 627.
Argyritis quid. 590.2. et inde (49
Argyrodamas gemma. 666.33. & 667.46
Argius ſtatuarius. 600.31
Argonauis ex eone arbore facta. 253.49
Argonautæ in Italia. 46.37
Argonautarum ſimulacrum. 603.14
Argonautarum pictura. 615.23
Argonautarum lapis Cyzici relictus. 642.34
Ariadnes pictura. 622.38
Ariana gens. & in ea lachrymarum ſpina. 219.34
Arianis herba qualis. 450.4
Ariciæ uites maxima. 242.6
Aricinæ ualles. 359.10
Ariena pomum. 118.42
Aries quomodo fœminas uel mares generet. 147.45
Arietis ferocia quo cohibetur. ibid. 5
Arietis cornua defoſſa, aſparagum gignunt. 139.1
Arietis mirum. 552.7
Arietis in medicinis uſus. 545.8.28. & 546.11
Arieti naturale agnas faſtidire. 147.
Arietum optimorũ forma. ibid. 8 (4
Aries machina bellica. 1.6.21
Arietis piſcis conſyderatio. 131.19. et 165.39. per totum. & 578.32
Arinca frumenti genus in Gallia. 341.5
Arinca & ex ea medicinæ. 425.18
Arion Cytharœdus à delphino prævectus. 154.1
Aris herbæ deſcriptio & ex ea medicinæ. 439.5
Ariſtaltica maluæ genus. 391.21
Ariſtandri de oſtentis liber. 344.19
Ariſtarete pictrix. 617.35
Ariſteus primus mel cum uino miſcuit. 245.28
Ariſtei anima uiſa. 123.23
Ariſtida herba qualis. 492.34
Ariſtides ſtatuarius. 600.31
Ariſtidis ſtatuarij opera. 602.33
Ariſtidis pictoris opera. 612.29 & 623.38
Ariſtides iris imperfecta. 627.3
Ariſtidis inuentum. 624.45
Ariſtidis præceptor. 620.21
Ariſtidis tabula ingenti empta precio. 118.22. & 613.11
Ariſtippus Philocharis filius. 615.36
Ariſtippi pictoris opera. 623.46
Ariſtobulus pictor. 627.7
Ariſtocles pictor. 623.19
Ariſtoclides pictor. 626.18
Ariſtodemus ſtatuarius. 603.48
Ariſtodemus pictor. 623.30
Ariſtogeton medicus. 457.22
Ariſtogiton tyrannicida. 114.21. & 597.19. & 601.24.39
Ariſtogitoni ſtatua poſita. 597.19. & 602.24.35
Ariſtolaus pictor. 625.12
Ariſtolochiæ herbæ conſyderatio. 461.42.43 & 462.22
Ariſtolochiæ herbæ ætas. 497.22
Ariſtolochiæ herbæ medicinæ. 472.19.24. & 473.8. & 476.13. & 479.25. & 480.6. & 481.1.49. & 459.28
Ariſtomachus apum amator. 132.18
Ariſtomachus ſcriptor. 259.42. & 251.28
Ariſtomenis fortitudo. 107.41
Ariſtomenis cor hirſutum, ibidem
Ariſton ſculptor. 594.34. et 603.41
Ariſtonidas ſtatuarius. 609.2
Ariſtonides pictor. 627.7
Ariſtophanes poëta. 388.28
Ariſtophanes Euripidi quod obijcit. 421.15
Ariſtophanis grammatici amica. 119.14
Ariſtophon Anchalo ab apro uulneratur. 626.21
Ariſtotelis laus & eius quinquaginta de animalibus libri. 132.30. & inde
Ariſtotelem imitatus Plinius, ibidem
Ariſtotelis patria ab Alexandro reſtituta. 116.23
Ariſtoteles conſcius Alexandri mortis. 552.11
Ariſtoteles uir miræ ſubtilitatis. 342.43
Ariſtotelis mater. 623.24
Ariſtotelis hæres. 612.32
Ariſtotelis filia. 524.11
Ariſtratus tyrannus. 623.36
Armeniaca pruna quæ. 257.46
Armeniaca arbor quando floret. 276.6
Armenium color. 615.43. et 617.30
Armillæ quibus dabantur. 583.28
Armillæ fœminarum, ibidem 44
Armogæ color quis 613.45
Armon, id eſt, Armoratia herba. 352.49
Armoratiæ cõſyderatio, ibid. et inde
Armoratiæ medicinæ. 364.18
Armorum crepitus quando è cœlo auditus. 18.29
Armorum plurium genera, ac eorundem repertores. 126.13. & inde
Aromatites uinum. 250.18
Aromatites gemma. 666.17
Aron bulbi genus. 354.30
Aros herba & eius medicinæ. 448.17. & inde. & 141.11
Arretina uaſa qualia. 628.32
Arrogantiæ exemplũ. 610.8. et inde
Arrugiæ quid. 586.30. & 587.11
Arſen mandragoræ ſemen. 466.32
Arſenogonon herba qualis. 484.19.
Arſinoe Ptolemæi uxor. 639. (15 37. & 662.46
Arſinoe regina quæ. 609.35. et inde. & 639.37
Artes immortalitatẽ efficiunt. 242.28
Artes unde liberales dictæ. ibidẽ 29
Artes deſidia perdita. 633.18
Artium laus & inuentio quomodo. 242.28
Artium inuentores dij habiti. 295.40.41
Artium una medicina imperatoribus imperat. 433.38
Artium plurimarũ excellentia. 118.2. per totum. & 22. per totũ. ibidem
Artificum mira opera. 118.22. per totum. & 600.19. per totum
Artemiſia uxor Mauſoli regis. 459.38. & 635.47. & inde
Artemiſia herba qualis. 459.38.39
Artemiſiæ herbæ medicinæ. 464.45. & 471.29.32.36. & 476.34. & 483.13.47
Artemon medicus. 498.23
Artemon pictor. 626.24
Artemon ſuppoſitiuus Antiochus. 121.2
Artemonis ſimulachrum. 601.10. & 636.37
Arteriæ conſyderatio. 206.13. & inde. & 210.18.20. & inde. & 209.27
Arteriarum morbi remediũ. 363.3. 365.35. & 366.25. & 374.46. et 377.32. & 381.13. & 406.33. & 413.11. & 415.32. & 416.36. & 421.7. & 432.11. & 496.10
Arteriacæ medicamentum. 431.8
Articularis morbi remedia. 414.37. & 418.44. & 419.45. et 421.9. & 426.29. & 427.16. & 434.36. & 437.13.30. & 442.18. & 445.23.44. & 448.39. & 452.11.25. et 457.48. et 461.9. et 478.47.49. & 481.12. & 510.10. & 519.27. & 545.21. & 549.18. & 596.1. & 574.11. & 630.40. & 369.15. & 378.44. & 399.36. et 400.1. & 406.35
Articulorum conſyderatio. 210.16
Articulorum remedia. 371.9. et 384.48. & 479.2
Artopta panis genus. 313.11
Artrare quid. 119.33
Arua alternis annis ceſſare cupiunt, quod ſi uiris ſpacia non patiantur quid agendum. 130.2
Arua fertiliſſima ubi, ibidem 8. per totum
Arui ſtipulæ incenſæ in eis mire profunt. 337.48
Aruorum ſtercorandorum ratio. 330.21. per totum
Aruales ſacerdotes à Romulo inſtituti. 314.23
Aruernorum ſtatua. 600.24
Aruiſium uinũ, id eſt, Chium. 247.17
Arulæ quid. 198.11
Aruncus caprarum quid. 143.34
Arundinum conſyderatio. 180.39. per totum. & 302.27. & inde
Arundinum uſus uarius. 280.40. & inde
Arundines in delitijs gratæ, ibidem
Arundinibus domus ubi teguntur. ibidem 41
Arundines Indiæ maximæ. 181.11. et 107.40
Arundinũ in ſexu differentia. 281.22
Arundines nauigiorum uicem præſtant. 107.40. & 281.13
Arundinis natura et medicinæ. 448.
Arundines quã ſerendæ. 343.19. (14
Arundinem radix qualis. 281.15. & 302.28
Arundinum genera plura. 281.20. & 443.25
Arundinum uſus ad uineas maxime. 282.5. & 302.36
Arundines in humidis agris ſerendæ 282.5. & inde
Arundo apta liganinibus, ibidem 22
Arundinũ cædendarũ tempus. 302.36
Arundo contraria ſilici. 317.48
Arundinis ſtirps quo ex corpore trahitur. 442.23
Arundo odorata ubi, ibidem 24
Arundinis Cypriæ medicinæ, ibi. 29
Arũdo extractoriã uim habet, ibi. 30
Arundines quamuis in palude nõ tamen ſine hymbre adoleſcũt. 156.38
Arundines ubi maximæ. 107.40. & 281.12
Arundineti cõſyderatio. 302.27. et inde
Arundinis folia longa. 274.48 (de
Aruſpiciũ à quo inuentũ. 116.28
ASARON herba quæ & unde dicta. 388.28.29
Aſarum herba nardi uim habet. 222.9
Aſari medicinæ. 393.24
Aſaroton quid. 650.35
Asbeſtinum linum. 547.27
Asbeſtos gemma. 666.18
Aſcalabotes color. 532.35
Aſcalia herba. 393.11
Aſcaloniarum conſyderatio. 354.37
Aſcalonia cepe unde dicta, ibidẽ 38
Aſcalonia quando ſerenda. 355.7
Aſcia à quo reperta. 126.4
Aſcia, id eſt, loca umbracarẽtia. 23.39
Aſcyroides herba qualis. 487.47
Aſcyron herba quæ, ibid. et 486.46
Aſclepias herba qualis. 487.40
Aſclepiadis laus, excellentia, interitus. 119.10
Aſclepiadis medici ætas, aſtusq́. 470.18. per totum
Aſclepiodorus ſculptor. 601.45
Aſclepiodorus pictor. 620.47
Aſclepiodori opera. 623.27
Aſclepionis, Panaciæ patris inuentum. 455.38
Aſconius Pedianus. 121.38
Aſdrubalis clypeus qualis. 614.9
Aſellorum piſcium conſyderatio, natura, genera. 137.10. et 575.38
Aſelli quando lateant. 156.46
Aſelli ſtellæ quales. 345.29
Aſia quo anno à Romanis uicta. 230.45. & 397.2
Aſia picem habet optimam. 251.31. & 252.8
Aſiæ frutices quales. 238.24
Aſia reſinam habet. 251.37
Aſiæ hedera. 279.43
Aſiæ calami. 280.43
Aſiæ ſalices quales. 282.16
Aſiæ ſerendi tempus. 318.22
Aſia è geniſta lina facit. 547.5
Aſia deuicta luxuriã miſit in Italiam 593.48. & 599.12
Aſiæ duodecim urbes quando terræ motu merſæ. 25.40
Aſiatica perſica. 257.38

Aſiatica creta.616.17
Reliqua quære parte ſecunda.
Aſyla herba qualis.466.19
Aſilus uermis.199.45. & 203.2
Aſili quo fugantur.566.10
Aſinius Pollio conſul quando.581.49
Aſinius Pollio Cl. Cæſaris procurator. 612.32
Aſinius Pollio primus bibliothecam Romæ dicauit.613.37.& 117.4
Vide Pollio
Aſinius Gallus conſul.592.17
Aſinius Celer.157.32
Aſinio Pollioni Plancus quid reſponderit prologo.120
Aſinorum conſyderatio. 144. 46. per totum
Aſinus ingentis precij.ibid.& 145.13
Aſini ubi optimi. ibidem 42
Aſinus naturæ frigidæ.ibidem 43
Aſini ubi non generantur.ibidem
Aſinus inter pilos habentia, tantum pediculis immunis.201.12
Aſinus ubi cornutus.202.27
Aſinorum dentes quales. 206.4
Aſinus Indicus qualis. 213.36
Aſini ſyluestres ubi.157.6
Aſinus admiſſuræ tempore quid doceudum.371.42
Aſinus ferulæ gratiſſimæ. 435.3
Aſini rabie inſlammantur. 451.42
Aſini crepitus quo faciunt. 494.26
Aſinorum partus.145.2.& inde
Aſini qui timeant. ibidem 7
Aſinorum pullorum in epulis uſus. ibidem 15
Aſinus ferus.152.10
Aſino anno iuncto Afri arant.292.42
Aſinus Baccho cur aſſignatur.435.24
Aſinorum corpore ſcarabeos gigni. 196 48
Aſini quot annis uiuant.145.5
Aſinis cor maximum.207.13
Aſini fel non habent.208.2
Aſinus & ex eo medicinæ. 513. 18. 41.& 316.9.& 519.18.& inde
Aſininum lac efficaciſſimum.509.42
Aſini lactis remedia.519.2. & inde. & 535.25.& 517.28. & 518. 10. & 510.2.16.19.& 378.40
Aſinina oſſa contra uenena dantur.513.6
Aſini urina ad quid proſit.515.41.& 813.49.& 519.48
Aſinini renes ueſicæ medentur. 512.21. 36
Aſinini ſeui medicinæ. 515. 44. & 519.21
Aſinini pulli ſanguis & fimus quibus proſit. 619.49.& inde
Aſininæ carnes phthiſicis medentur.526. 21
Aſinina pellis in paruulos inſames facit.813.6
Aſininæ mammæ à fœtu dolent.111.34
Aſinarum lac quale.111.3.& inde
Aſina quo ſterileſcat. 505.35
Aſinarum lac quale.111.3
Aſininum lac in Arcbanis. 350.24
Aſinina pruna quæ. 257.45
Aſiuſica una.244.14
Aſion noctuæ genus.515.52
Aſio auis qualis.176.27

Aſius Quintus.144.46
Aſius Lepus qualis.445.46
Aſmaticis utilia.382.6.& 472.26
Aſopodorus ſtatuarius.600.31
Aſpalathum ſpinæ genus.445.29
Aſpalatho oleum faciunt. 226.42
Aſpalathos arbor.226.39
Aſparagi conſyderatio. 358. 18. & inde
Aſparagus ſylueſtris qui corruda dicitur.ibidem 17.49. & 372. 10. & 182.7
Aſparago uinum conficiunt. 280.19
Aſparagus ſylueſter.358. 27.49
Aſparagus trium librarum.350.27
Aſparagorum ſatio,cura,&c. ibidē 29.& inde
Aſparagum ex arietis cornibus naſci. 159.1
Aſparagus Gallicus quis.194.2
Aſparagi ſpinæ.ibidem 26
Aſparagorum medicinæ. 371.22
Aſpalaſion quid.390.33
Aſphaltitis lacus de bitumine mirū. 122. 8
Quære alia parte ſecunda.
Aſphodelus herba.409.47.& 396. 1.& inde
Aſphodeli herbæ medicinæ 409.47 & inde per totum & 452.44
Aſphodeli radix. 119.16
Aſpides ſerpentes quomodo mitigantur. 379.27
Aſpides ſerpentes quomodo ſopiantur.452.42
Aſpidis ſerpentis deſcriptio. 136.38
Aſpidis cū ichneumone pugna ib.47
Aſpides quomodo fugantur. 442.48
Aſpidis uirium.170.7
Aſpidum ueneno contraria.378.45
Aſpidum morſus remedia.427.22 & 444.45. & 445. 14. & 504.4 & 529.46.& 530.6.23.& 568. 16
Aſpilas gemma.665.18
Aſplenum herba qualis.847.16
Aſſabinus deus.125.2
Aſſiduitas omnis faſtidium parit. 224.17
Aſſyria malus qualis.228.1
Aſſyrias literas ſemper fuiſſe. 325.21
Reliqua quære parte ſecunda.
Aſtri nomini conſyderatio.584.7.22. & circa
Aſtaci cancrorum genus.160.48
Aſtæ urbes qualia uaſa fuerunt.626. 32
Aſtaphis agria uuæ genus.422.12
Aſter herba qualis. 437.48
Aſter terra qualis.511.48
Aſteria gemma.665.2.& inde
Aſteria ardeolarum genus.113.42
Aſteriace medicamentū quale.580.4
Aſterium herba qualis. 407.28
Aſterion uermis.532. 16
Aſtyles lactucæ genus.357.4
Aſtylon ſimulacrum.801.24
Aſtypale fœmina.626.12
Aſtragali herbæ deſcriptio. 473.34
Aſtragali herbæ medicinæ. 481.22 & 482.33. 45
Aſtragalizontes ſimulacra. 605.8
Aſtrapes pictura. 622. 24

Aſtrapiæ gemmæ.670.22
Aſtringentia. 425.47
Aſtrios gemma.665.8
Aſtroites gemma.665.10
Aſtrobolos gemma.665.12
Aſtrologiæ inuentor quis.116.29
Aſtrologiæ ſectæ quatuor. 332. 17. & inde
Aſtrologiæ utilitas.337.31.& inde
Aſtrologorum inter ſe diſcordantia. 332.25
Aſtrologiæ excellentia.118.8
Aſtrologorū incōſtantia.122.8.et inde
Aſtrorum ſcientia occultiſſima. 331. 48.& inde
Aſtrorum obſeruandorum triplex ratio.112.42. & inde
Aſtra non cogunt hominum mores. 12.20. & inde
Aſtris euentus aſſignantur, & naſcendi leges. 8.12.& 122. 46. per totum
Aſturcones equi quales. 144.42
Aſtus animalium exempla. 165. 17. per totum.& 165.31. per totum, & 566.13.per totum
Vide Animalium aſtus.
Aſtus Cleopatræ.336.34.& inde
ATABVLVS uentus Apuliæ cōtrarius.320.23
Atagen auis.152.45
Atalantæ pictura.614.17
Atramentum herba ubi ſabam necat. 425.19
Alterius Labeo prætorius.614.48
Athamantis furor.609.2
Athumas medicus.554.12
Athanati fortitudo. 123.45
Athara medicamentum.415.18
Athenæus ſtatuarius.400.42
Athenis ingens ſignorū copia.599.19
Athenæ quo unguento delectatæ. 209.18
Athenienſium infauſtum præliū ubi & quo omine.231.39
Athenienſiū coronæ oleæ uſus.255.42
Athenienſium pœna cicuta inuſa. 465. 46
Athenienſium contra Perſas prælij pictura. 613. 34
Athenienſiū dæmonis pictura. 619.45
Athenienſes iuuenes coronati comeſſabant, ac ſapientū conuentus frequentabant. 356.10
Athenienſium naufragium.6.7
Athenienſium ad Romanos legati. 116. 42
Athenienſium armamentarium quale.316.17
Reliqua quære parte ſecunda
Athenionis pictoris opera.613.48
Athenodorus ſtatuarius. 600. 31. & 616. 35
Athletæ quo cibos paſcebantur.430. 38.39
Athletæ cibos ambulatiōe perficiūt. 116. 17
Atlantis montis arbores quales. 236. 12
Atlas ſphæram primus reperit.8. 45.& 116.19
Reliqua quære parte ſecunda
Atizoës gemma. 666.32

Atractylis herba. 394. 12. 47. & 401.47
Atræ fici ſpecies. 260.38
Atramentum color.616. 3. & 617. 1. 13
Atramentum omne, ſole perficitur. 617.13
Atriplex herba & eius ſatio. 360.22
Atriplicis herbæ ſemen quale. 361.18
Atriplicis herbæ uitia.361.3
Atriplicis natura et medicinæ. ibid.
Atropha quæ.458.11
Attagenes ubi non ſint.551.1
Attalus medicus.573.25
Attalus de ſcorpione quid.300.3
Attalus circa agros colendos quid. 315.42
Attalus centum talentis Ariſtidis tabulam licitatus eſt.128.22
Attali regis inuentum. 147.43
Attali regis domus ex qua materia. 629.42
Attali mors quando. 594.8
Attali aduerſus Gallos prælia.608.39
Attalus ſex millibus ſeſtertiū picturā emit. 425.11. & 622.42.& 118.22
Attalica ueſtis.644.8
Attalicæ uelles à quo Romam aductæ.147.41.& 633.37
Attelabi locuſtarum genus.532.45
Atticum thymum quale. 190.49
Attici liber de uiris illuſtrib.613.40
Attilius regulus bis conſul de agro. 316.15
Attilij reguli conſulatus.117.49
Attilij reguli cum ſerpente pugna. 131.49
Attilus Padi piſcis qualis.135.32
Attilus captus non niſi boum iugis extrahitur.ibidem 32
Attinea arbor ulmi genus. 273.12.15
Attinia arbor nullum ſemen aut fructum fert.176.31
Attinia uitibus minus apta. 807.22
AVARITIAE cauſa artes coluntur.241.12
Auaritiæ mala. ibidem
Auaritiæ uis.31.41.et 613.6.per totū
Auaritiæ redargutio.579.39 per totum,& 133. 24. & 384.30. & 591.31.& inde.& 39.ibidem
Auaritiæ origo.584.30
Auaritiam ſequuta eſt auri fames.ibidem 31
Auaritiæ cauſa quæ fiunt. 635. 64 per totum
Auaritiæ exemplum. 180.22
Auaritia ad ima penetrat.579.47
Audaciæ exemplū.117.24.& 166.26
Audaciæ ſignum in oculis.203.47
Auditus mirabile exemplum.114.13
Auditum quid obtundat.443.14
Auditus cui negatur, negatur & ſermonis uſus.188.23
Auellanæ tuli inutiles. 277.37
Auellanarum nucum conſyderatio. 351.12
Auellanæ Græcæ quo ſerendæ tempore.301.43
Auellanæ nucis natura & medicinæ.443.14
Auena Græca cui non cadit ſemen. 826.14

Auena, frumenti primū uitiū. ibid. 37
Auena Germani pro pulte ueſcuntur. ibidem. 38
Auena ſponte prouenient & ea tantum ueſcentes. 101. 36. & 61. 8
Auenæ cibus quibus utilis. 416. 40
Auenæ panis utiliſſimus. ibidem 41
Auentis amœnes. 61. 8. & 131. 36
Auentinus mons in quem plebs Romana ſeceſsit. 350. 32
Auſeta aqua ubi. 356. 6
Auſidius Cn. tribunus plebis. 114. 34
Auſidij C. interitus. 124. 14
Auſidius Marcus Lurco quis. 174. 26
Auſidius Marcus quis. 614. 11
Auſidius ſcriptor. 34. 15
Auge Demetrij ſerua. 632. 37
Augeas rex, fimi uſus repertor. 139. 39
Augentia corpus. 415. 17. & 415. 20. & 415. 25. & 418. 9. & 316. 20
Augites gemma. 666. 24
Auguria à quibus reperta & cur ea ria appellata. 126. 27
Auguria ouorum. 182. 45. per totum
Augurum quando opimū. 203. 18
Auguriorum materia. 136. 30. & inde & 498. 37. per totum
Augurum collegium Romæ. 135. 30
Augures plures. 171. 48. & 172. 3. 5. & 172. 31. per totum
Augurum diſciplina qualis. 490. 21
Auguriorum quæ aues aptæ. 172. 7
Auguſtus imperator cōtra Aethiopes. 101. 9
Auguſti apud Actium uictoria. 108. 18
Auguſti ſtatua qualis. 404. 38
Auguſtus decurias qualiter ordinat. 582. 37
Auguſto argenteæ ſtatuæ tributæ. 594. 12
Auguſti ſomnium. 601. 16
Auguſti forum & in eo picturæ. 605. 25
Auguſti imperatoris templum. ibidem 36
Auguſtus hiacynthi pueri pictura delectatus. 619. 35
Auguſti pater quis. 636. 18
Auguſti marmor. 618. 20. & deinde
Auguſti forum quale. 642. 49
Auguſti imagines in concordiæ templo. 651. 40
Auguſtus qua gemma ſignabat. 655. 26. 30
Auguſto ſacrificanti replicata iecinera ſunt. 207. 44. & inde
Auguſti imperatoris templū factum à coniuge. 225. 20
Auguſti charta quæ. 133. 11. 18
Auguſti manu ſcriptus liber Plinij tempore extabat. ibidem 46
Auguſti de calceo augurium. 5. 16
Auguſtus militari ſeditione prope affectus. ibidem 17
Auguſtus cōtra Antoniū apud Actiū. 565. 23
Auguſti filius quis. 66. 7. & 98. 47. & 11. 28
Auguſti tempore cometes uiſus, qui & colī cœpit. 21. 3
Auguſto principatum ineunte quæ ſtella uiſa. ibidem 44
Auguſti auſpicijs quæ maria nauigata. 21. 17
Auguſti principatu fames ingens. 309. 4
Auguſtus neptis ſuæ nepotem uidit. 151. 19
Auguſti duodecimus conſulatus. ibidem 14
Auguſtus Vergilij carmina cremari uetuit. 117. 8
Auguſti imperatoris geſta compendio. 120. 24. per totum
Auguſti aduerſa plura. ibid. & inde
Auguſti uotiui ludi celebrati. 121. 15
Auguſti in radendo cōſuetudo. 127. 26
Auguſtus quod unum cunctis prætulit. 146. 13
Auguſti libertus, uini optimus cenſor. 247. 10
Auguſto laurus è cœlo miſſa. 263. 49
Auguſti tempore mirū de lauro, aquila, gallina. 166. 17
Auguſti uxoris de lauro mirum. ibid.
Auguſti Siculum bellum. 167. 35
Auguſtus ciuicam coronam ab humano genere accepit. ibidem 37
Auguſtus quid erga Neapolitanos cū Alica. 323. 36
Auguſtus coloniam Capuam deducit ibidem 37
Auguſtus eruo legumine curatus. 325. 47
Auguſti epiſtolæ. ibidem
Auguſti undecimus cōſulatus. 147. 41
Auguſtus lactuca ex ægritudine ſeruatus. 357. 6
Auguſti medicus Muſa. ibidem 7. & 460. 8
Auguſti error. 34. 34
Auguſti Italiæ deſcriptio, ac in undecim regiones diuiſio. 17. 45
Auguſti tropheum in alpibus. 47. 36
Auguſti Alpini ſubacti. ibidem
Auguſti filiæ luxuria. 386. 22
Auguſti ex piſce augurium. 156. 30
Auguſti oculi quales. 104. 40
Auguſta laurus. 163. 45
Auiaria turdorū apd ueteres. 293. 41
Auiaria quis primus inſtituit. 185. 31
Auiditatem in cibis facientia. 177. 7. & 373. 10. Vide Appetentia.
Auiola quidam in rogo reuixit. 125. 16
Auium cōſyderatio. libro 10. per totū
Aulanius Euander ſtatuarius. 636. 9
Aues, picta uua deceptæ. 619. 26. & inde
Aues ne milium panicūmue tangant. 317. 31
Aues quomodo manu capi poſsint. 355. 45
Aues ubi cum hominibus pugnant. 85. 20. & 106. 38. & 177. 8. & 582. 19. 10
Aues curſum nauiū dirigentes. 91. 4
Aues uillaticæ quo tutæ fiant. 422. 11
Aues ne ſtrangulentur. 421. 17
Aues animalium minimæ. 552. 17. 20
Aues nocte lucentes. 182. 39
Aues nouæ fabuloſæq́. 118. 5. per tot.
Aues quo ordine ex ouo generentur. 184. 17
Aues omnes in pedes naſcuntur. ibidem 14
Aues quot diebus incubent. 183. 44. & inde
Aues quæ animal pariunt. 186. 8. per totum
Aues pleræq́ cur oculos appetant. 304. 13
Aues omnes præter ueſpertilionē dentibus carent. 105. 30
Aues quæ ſine pedibus. 181. 48
Aues quæ et quādo loquaciores. 215. 8
Aues uncos habētes ac nocturnæ quales. 173. 19. & 174. 10. per totum
Aues incognitæ. 173. 35. per totum
Aues à cauda de ouo exeuntes & quare. ibidem 39
Aues auſpicijs aptæ. ibidem 48
Aues quæ in cœnis prohibitæ. 150. 28
Aues geminos ſinus habentes. 108. 43
Aues quæ quibus in locis non ſint. 177. 19.
Aues colores mutātes ac in alias uerſæ. ibidem 35
Aues dentatæ. 182. 13
Auis quæ omnium maxima. 170. 8. & 175. 16
Auis quæ ſola à ſuo genere interimitur. 472. 19
Auium cantus quo compeſci poſsit. 624. 40
Auium diuerſarū in medicinis uſus. 504. 20
Auium rex. 187. 18
Auium multarum nomina naturaq́. 182. 42. per totum
Auium ſermones quomodo intelligi poſsint. 551. 6. & 183. 14
Auium generatio. 183. 42. per totum
Auium oua qualia. ibidem per totum
Auiū coitus qualis. ibid. 46. & inde
Auium generationis incubatus, coitus, tempus. 184. 9. per totum
Auium quod membrum primum gignitur. ibidem 18
Auium conceptus. & fœtuum numerus. 185. 16. per totum
Auium pedum differentiæ. 215. 42. per totum
Auium ungues quales. ibidem 45. & inde
Auium digeſtio per genera. 172. 47. per totum
Auium inauſpicatarum cōſyderatio. 173. 1. 27. per totum
Auium ex his quæ uncos ungues non habent bibendo ſola carne neſcitur. 176. 37
Auium temporis differentia magna. 177. 1. per totum
Aues quæ perennes, quæ ſemeſtres. ibidem
Auium mira. 177. 3. per totū, & 182. 12. per totum
Auium cantus qui ſuauiſſimus. 177. 39. & inde
Auium genituræ quando. 178. 22
Auium ingenia. ibidem. 12. 40. & inde. per totum, & 185. 13
Auium uolatus, inceſſusq́. 180. 22. per totum
Auium loquentium conſyderatio. 181. 14. per totū, & 38. ibidē per totū
Auium loquentium linguæ qualis. ibidem 30
Auium potus. 182. 27. per totum
Auleticon calami genus. 281. 25. 37
Aulos piſcis. 379. 16. & 374. 44
Aurata piſcis. 378. 36. & 156. 48
Auratæ piſcis medicinæ. 569. 17
Aurelius L. conſul quando. 583. 13
Auricularum cōſyderatio. 203. 18
Auricularum indicia. 215. 37
Auricularū remedia. 371. 8. & 377. 5. & 514. 40
Aures animaliū animi index. 193. 10
Aures, iumentorum indicia. 203. 17. & inde
Auris memoriæ locus. 219. 19
Auris dextra Nemeſi ſacra. ibidē 20
Aurem tangentes atteſtantur. ibid. 19
Aurium animalium deſcriptio. 203. 8. & inde
Aurium mulierum ornamēta. ibid. 9
Auribus uniones geſtātur. 162. 25. & 501. 13
Auribus homines corpora tota integentes. 61. 10. & 105. 38
Auribus ubi quadrupedes omnes carent. 102. 6
Auribus lignum ſonans. 449. 18
Aurem animalia ingredientia quo extrahuntur. 501. 15. & 536. 40
Aurium ſordes medentur morſui hominum. 501. 16
Auribus cōtraria. 419. 42. et 441. 34
Aurium medicinæ. 163. 37. & 164. 39. et 366. 2. 44. et 369. 25. et 373. 46. & 375. 6. & 376. 30. & 377. 28. & 378. 17. & 378. 25. & 380. 46. & 397. 26. & 398. 7. et 399. 40. & 403. 42. & 406. 7. et 412. 3. & 414. 5. 24. & 416. 13. 16. & 421. 19. & 425. 10. 19. & 426. 26. 41. & 427. 30. 37. & 428. 5. 15. & 430. 26. 31. & 431. 37. 49. & 431. 19. 45. & 434. 21. & 436. 15. 437. 44. & 439. 11. & 440. 20. 47. & 442. 4. & 446. 10. & 448. 31. 45. & 467. 49. & inde per totum & 473. 47. & 479. 38. & 486. 42. & 487. 31. et 489. 12. & 504. 45. & 509. 32. et 514. 49. & 540. 14. & 568. 7. 31. & 572. 18. 21. 15. & inde & 631. 18. 31. & 617. 22
Aurium medicina multiplex. 534. 25. & inde & 536. 33. & inde
Auriū ſurdarū medicinæ. 562. 38. & 485. 19
Auriū uermiculos necantia. 374. 37. & 184. 25. 41. & 427. 41. & 504. 6
Auribus ambuſtis quid proſit. 427. 17. & 485. 19
Aures purulentas ſanantia. 434. 39. et 437. 16. 42. et 439. 3. & 442. 31. & 443. 49. & 446. 46. et 494. 39. & 561. 16. 568. 41. & 607. 13
Aurium grauitatē emendantia. 372. 4. & 373. 15. & 410. 14. & 427. 25. et 514. 42. et 606. 6. & 607. 40
Aurium ſonitum ſedantia. 561. 42. & 563. 18. & 376. 14. & 437. 37. & 507. 6
Auribus infantium medicina. 572. 38
Aurium qui hominū ſoli adiunt. 96. 22
Auriū quo politur. 647. 37. & 667. 32

Aurium ubi

Aurum ubi à formicis eruitur cuſtoditurq́.200.44.& 666.27
Aurum quo conſumitur, ac eius ueneuenum.511.40.& inde
Aurum implexum crinibus.581.8
Aurum exiguum apud Romanos.ibidem 9
Aurum mulieres pedibus geſtabant.583.41.47
Aurum cuius in os miſſum.584.32.& inde
Aurum habere Spartacus uetuit.ibidem 37
Aurum igne proficit.585.31.et inde
Aurum cur tanti precij. ibidem 33.& inde
Aurum tribus modis inueniri.586.11.& inde
Aurum flumineum optimum. ibidē 12
Aurum quibus in locis reperitur.ibidem 10.per totum
Aurum quanto labore effoditur.ibidem 15.& deinde,per totum
Aurum quo conglutinatur.588.43.& inde
Aurum quod optimum.589.17
Aurum argento uiuo purgatur,ibidem 29.& inde
Aurum quo ligno inducitur.616.25
Aurum alumine purgari.632.2
Aurum ueſtibus intexere à quibus.147.43
Auri ingens copia ubi.85.10.& 89.33.& 90.6.& 91.31.& 101.42.& 102.41.et 535.2.592.18.per to.
Auri conflaturā quis reperit.125.47
Auri ſacra fames, quid mali hominibus afferat.580.20.& inde
Auri uſus qualis.583.38.& inde
Auri abuſus.584.18
Auri igne nihil deperit.585.30
Auri bonitas quo cognoſcitur.,ibidē 31.& inde
Auri percuſſio in bracteas ſubtiliſſimas. ibidem 17.& inde
Auri proprietates.ibidem 30.et inde
Auri naturalis inuentio.ibidem 43
Auri purgatio.607.14
Auro ſignare literas quando repertum.582.6
Auro repenſum caput.584.32
Auro cuilibet, argentū meſſe.587.25
Aureum delubrum ubi.661.47
Aureus nummus quando Romæ percuſſus.584.26
Aurea corona ſeptem pondo.585.31
Aurearum Brattearum differentiæ.ibidem 37.& inde
Aureæ ſtatua prima quæ.587.34.43
Aurei currus.594.15
Aureæ compedes.ibidem 16
Aurea felis ubi p deo colitur.100.36
Aurea corona quæ.403.48.& 167.31
Aureum poculum quid apud medicos.444.17
Aurichalci conſyderatio.193.43
Auripigmētum quid.587.24.et 616.3.& 617.44
Auſpicia à quo reperta.126.28
Auſpiciorū materia.150.25.et 173.17
Auſter uentus qualis.341.13.& inde.& 151.32.44.44.46
Auſtri uenti quibus nocent.290.3.et inde & 342.23
Auſtro uento rupes ſacra ubi.14.21
Auſtrinus uertex.21.49
Autolyci ſimulacrum.603.13
Autopyros quid.416.43
Autorum nomina non ſupprimenda prologo.80
Autor grauis falſæ rei, lapſum fidei parit ingentem.63.38
Autores in dubijs citandi.106.29.& 493.4
Autores in eadem ſcientia ſæpe diſſident.331.25
Autorem quem ſequi debemus.32.41
Autoritas in quo ſumma.117.23
Autumnus an ſerenus futurus ſit.344.24
Autumni initiū quando.337.49.& inde.& 338.20.et 340.31.et inde
Auxiliares milites torquibus aureis donabantur.589.27
Axinomantia magicæ ſpecies.646.44.
Axin fera.8.21.16
Axungiæ conſyderatio, uſus. &c.289.50.& inde
Babiæ uinum quale.247.1
BABILLIVS præfectus Romanus 345.49
Babylonis ſpina qualis.119.38
Babylonis palma.294.31
Babylonis fertilitas.327.40.& 528.29
Babylonij quomodo ſegetes curent, & earum fertilitas.327.40
Babylonij de terræmotu quid.34.26
Babylonij ſyderum obſeruationis repertores.125.29
Babylonica terra nō gignit herbas.327.44
Babylonicæ ueſtes quales.347.44
Reliqua quære parte ſecunda.
Baccalia laurus.265.47
Baccar, & ex eo unguentū.388.22
Baccar ruſticū quid.ibidē 36.27
Baccaris medicinæ.398.17.479.36
Baccaris, id eſt, nardus ruſticus.380.44
Baccarum, & pomorum natura eadem.264.20
Baccarum cōſyderatio.265.5.22.24.& 264.19
Bacchus ubi educatus.224.38
Bacchus primo coronam hederæ ſibi impoſuit.267.40
Bacchus quamdiu ante Alexandrum Magnum.88.23
Bacchus cur ex fœmine Iouis natus creditur.90.33
Bacchus, Cantaris uſus.394.9
Bacchus à Mercurio nutritus.603.49
Bacchus cum Elephantis triumphum ducit.123.20
Bacchus quæ reperit.125.18
Bacchi comites qui.633.41.& inde
Bacchi templum in Samo.134.7
Bacchi Thyrſos, galeas, ſcuta, hederæ ornant.279.46
Bacchi ſacra cum hedera,ibidem
Bacchi patria quæ.52.32
Bacchi, Nyſa nutrix ubi ſepulta.72.48
Bacchi ſimulacrum.602.40.& 635.10.41.& 636.19
Bacchi mira pictura.615.12.& 620.3.36.& 624.8.& 622.37.& 635.34
Baccho aſinus cur aſſignatur.485.24
Baccho ferulæ ſacræ.ibidem 38
Baccharum effigies ſculptæ.594.30
Bacchica hedera.280.7
Bacchi piſces.157.30
Bactris genera trunci ingentia.310.9
Baculus ruſticorum qualis eſſe debet.441.16
Bagoi, id eſt, Spadones.151.14
Baiana foſſa à Nerone facta.346.19
Baianæ aquæ quales.552.39
Balaninum oleum quale.119.25.26.& 417.41
Balanus piſcis.578.37
Balani arbores.282.41
Balani Sardiani quid.262.42
Balanitis Caſtaneæ genus.ibidē 44
Balanita gemma.666.30
Balanū pecori quid concitat.376.29
Balauſtinæ ueſtes unde dictæ.238.21
Balauſtium punici mali flos,ibidē
Balauſtium quid.419.45
Balbus L. conſul.26.18
Balbus Cornelius quis, & eius conſulatus.219.21
Balbus Cornelius Garamantes ſuperat.68.14
Balearica uina.247.10
Balenarum piſcium conſyderatio, natura, magnitudo, loca.151.30.46.& inde.& 152.10.& inde
Balenis Branchiæ non ſunt.153.5
Balenæ pilo ueſtiuntur.155.18
Balena piſcis.578.33
Balenæ in medicinis uſus.576.3
Balenarum cum Orcis pugna.152.32.& inde
Balenarum ora in frontibus,ibid.37
Balenæ ſumma aqua annatantes in ſublime nimbos efflant,ibidem
Balenæ qualiter ſpirent.153.6
Balenæ cū muſculo amicitia.169.49
Balenæ muſculus piſcis iter dirigit.ibidem & inde
Balnucium mulſi genus.247.47
Balis herba qualis.454.7
Balliſta à quo reperta.126.20
Ballotis herbæ conſyderatio.489.31
Balnearū plurium conſyderatio.552.34.per totū,& 557.49.& inde
Balnearum æſtus quo arcetur.556.2
Balnearum plurium uſus.& medicinæ quando.557.49.& inde
Balnearum penſilium uſus quando.168.13
Balnearum damnatio.51.7
Balnea Agrippæ.570.644.43
Balſami conſyderatio.226.46
Balſamum uni terrarum Iudeæ conceſſum.ibidem,& 279.3
Balſami olei natura, & medicinæ.256.42.& 428.8
Balſamodes arbor.225.32
Balux quid.587.14
Branchus piſcis.578.37
Branchi piſcis medicinæ.572.39
Baumetica uua.244.11
Baptes gemma.666.33
Barba ne naſcatur quomodo.401.32.& 342.48.577.36
Barba Iouis arboris genus.273.33
Barbata Aquilarum genus.171.14
Barbam facitē formæ gratia, pingui.403.25.per totum
Barbarica pyra.159.25
Barbarica quid.388.14
Baroptenus gemma.666.37
Baſaltes marmor.633.34
Baſanites lapis.648.14
Baſilicon nucis genus.262.15
Baſilicum. Quære Ocimum
Baſilica uua.243.27
Baſiliſci ſerpentis deſcriptio.195.48
Baſiliſci uiſu uiſa necant.550.14
Baſſus Licinius quis.469.38
Batis herba qualis.394.5.et 401.46
Batis herbæ medicinæ.401.46
Batis piſcis.578.17
Batis piſcis medicinæ.572.18
Baton Cynos arbor.446.25
Batrachus piſcis.578.37
Batrachi ſtatuarij opera.637.3
Batrachion herba quæ.494.18.& 468.38
Batrachij herbæ medicinæ.483.39
Batrachita gemma.666.32
Batti ſimulacrum.602.39.et 604.17
Battiades qui.617.39
BEATISSIMI qui à dijs iudicati.120.44.per totum, & 121.20.per totum
Bebius M. conſul.136.3
Bebij Pamphili interitus.124.16.19
Bechion herba quæ.472.6
Bedas ſtatuarius.602.7.39
Bedellium arbor.229.42
Belgarum ex calamis uſus.230.48.& 231.9
Bellonæ æder.614.8
Belli inuentores.72.2
Bellicorum inſtrumentorum inuentores.126.13.& inde
Bellorū expertes homines.69.18
Belonæ piſces.578.37
Belonæ partus.167.46
Belus rex ſyderalis ſcientiæ inuentor.95.2.& 666.35
Beli oculus gēma.666.34.et 667.35
Beluæ marinæ maximæ.151.32.40.& inde.& 152.3.per totum
Beluæ marinæ in terra ſe paſcentes.351.43
Beneficium deus ſecundum Democritum.1.26
Beneficiorum gratitudo.318.17.39
Berenices crinis ſtella.21.35
Berenicæ reginæ lapis.662.43
Beryllorum lapidum conſyderatio.659.39
Berytium uinum.247.22
Berytia uua quomō ſeruetur.260.12
Beroſi aſtrologi laus ſtatuaq́.118.8
Beſtiæ hominibus interdum prudentiores.660.21
Beſtiæ quo fugantur.506.25
Beſtiæ qualiter hominem fugiant.530.49
Beſtiæ ne noceant.464.35
Beſtias enocantia.663.39

Beſtiolæ corpori innaſcentes quomodo necentur.171 45
Betæ conſyderatio,genera, natura, &c.157.22.& inde
Betæ genera,natura,medicinæ.168. 14. per totum
Beta ſylueſtris,& ex ea medicinæ. ibidem 15
Betæ ſemina non tota ſimul naſci. 336.10
Betæ ſatio,cura,uſus. &c. 357.26. & inde
Betæ folij uini ſapor reſtituitur. ibi.
Betæ ſemen quale. 561.20 (36
Betæ aquæ ſalſæ proſunt,ibidem.13. & inde
Betam appoſitam non deguſtaſſe religio eſt.157.30
Beterrarum uina.246. 46
Bætica regio tritici fertiliſſima.122. (7
Betica oleū quale 254.17.
Betica olea maxima.197.14
Betica uberrimas meſſes inter oleas metit.ibidem 17
Beliqua quære parte ſecunda.
Betonicæ mira her. conſyderatio. 460.41.& 462.19
Betonicæ mira uis contra ſerpentes. 462.20
Betonica contra beſtiarum morſus. 464. 35
Betonica contra mala medicamenta. ibidem 40.
Betonicæ medicinæ.471.42.et 472. 15.17.23.29.44.& 473. 3.7. 15. 29.& 474.23.& 476. 4. 12.30. 23.25.& 478.45.& 479.11.21. 31.34.43. & 480.4.9.12.38.& 481. 44. 48.& 483.5.16.& 484.13
Betuli gemmæ.665.17
Betulla arbor qualis,quemq́ locum amet.272.16
Betulla apta ſcutis.285.19
Betulla uirgæ magiſtratuum fiunt. 273.27
Betulla ligaminibus apta. 281.22
Bibendi cauſa quæ fiant. 252.43
Bibendi cauſa quædam præſumuntur.ibidem
Bibendi gratia niues,& glacies ſeruant.350.29
Bibendo quidam gloriam quærunt. 253.20.& 338.5.& inde
Bibere quædam ne mors incidat,cogunt.212. 49
Bibere ante cibum quando inſtitutū. ibidem & 353.19
Bibunt homines non ſitienter. 423.23
Bibliotheca quæ in orbe nobiliſſima. 117.8.& 613.39
Bibliotheca Romæ à quo dicata.613.
Bibliothecæ plures ubi.ibid. (27
Bibliothecis imagines illuſtrium uirorum ponebantur.ibidem 34.
Bibliotheca Pollionis Aſinij Romæ. 117.4
Biferæ arbores.277.8.p to.et 330.14
Bigas quis primus iunxit. 126.24
Bigæ in nummis ſignatæ .314.23
Bigati nummi, ibidem
Bilis morbus unde.208. 9
Bilem augentia.414.6
Bilis remedia.364.16.& 169.22.21. & 371.4.& 381.17.& 397.13. & 401.16.& 402.12. & 406. 12.& 408.9.31.et 411.25.et 416. 17.& 418.18.& 432.40.et 433. 20.& 440.25.& 447.28. & 456.42.& 457.49.& 472.32. & 473.6.& 474.13.22. 27. 34. 37.39.43.& 475.22.32.& 476. 9.& 437.2. & 481.2.48.& 491.16.35.& 492.9.& 495.15. & 497.8.& 558.25. & 574. 6
BIAN uinum,& eius ſeptem genera.247.14.per totum
Bion uinū,et ex eo medicīæ. 424.27
Bimammiæ uuæ quales.244.24
Biremi quis primus uſus eſt.127.2
Biſontes beſtiæ quales.332.8
Biſontis feræ in medicis uſus. 519.10
Byſſinum linum, & eius ingens precium.347.29
Byſſini tingendi ratio.165.6.per tot.
Bubyna fungos uenales mittit. 412. 46
Reliqua quære parte ſecunda.
Bituminis cōſyderatio.510.23.et inde
Bitumen calcis uſum præbet.ibi. 46
Bitumen ad lucernarū lumina.ib.30
Bitumen Iudææ quale.505.26.et 112.
Bituminis fons ubi.300.39 (7
Bituminis probatio.610.32. & inde
Bituminis effectus,ac uis,ibi. 39.& inde
Bitumine ſtatuæ tinguntur.ibidē 46
Bitumine ferrum,clauiq́ tinguntur. ibidem 47
Bitumen quibus in locis prouenit.ibidem 24
Bitteri animalia.331.46
Bizantij Africæ campus fertiliſſimus.292.41. & 322.1
BLAPSIGONIA apium morbus.196.26
Blattaria herba qualis. 463.9
Blattæ qua arte conueniant omnes. 376.49
Blattæ quomodo cōtrahuntur.463.9
Blattæ uermis conſyderatio,natura, genera.337.14.& inde, & 399.38
Blattæ in medicinis ſunt.537. 14. & inde
Blechnon herba. 491.26
Blechnon quid.173.30
Bliti natura,uitia, medicinæ, conuitia. 384.4
BOA ſerpens unde dicta. 132.4
Boa morbus unde dictus. 125.19
Boa morbus,et eius curatio. 440.30
Boa morbus quis.480. 25. & 521.39
Boæ ſerpentes.112.2
Boarius forus triumphalis uocatus. 599. 4
Boario in foro ſtatua fuit Herculis. ibidem 1
Boario in foro mirum. 498.49
Boarium forū Romæ à boue æreo dictum. 598.30
Bocchus hiſtoricus.283.46
Bocchi regis ſeuitia.119. 50
Boeticorū aduerſus Lacedæmonios uictoria.174.44
Boëtus ſculptor. 594. 29. & 603.27
Bolbiton quid.520.31
Bolenie gemma.666.41
Boleti natura,uenenumq́. 422.25
Boleti arboris. 269.38
Boleti ueneni remedia. Quære fungorum ueneni remedia
Boletum unde uenenū trahit. 422.29
Boletum ætas dierum ſeptem. ibidem 34
Bolides cœli faces. 11.31
Boliæ radix quæ.401.38
Bombyx Coa qualis.197.31.per totū
Bombycum uermium conſyderatio.ibidem 22. & inde
Bombycina ueſtis à qua reperta,ibidem 32.& inde
Bombycinæ arundines. 281.41
Bombylis uermis qualis.197.27
Bona præſentia multos perdunt. 119.2
Bona,malis paria non ſunt. ibidē 4
Bonaſus fera.132.16
Bononiæ fluuius Rhenus calamis abundat.281.8
Bootes cœli ſignum.13.37
Bopyrus piſcis. 179.20
Borea uento flante quid agendū,& à quo cauendū.242.44.& inde
Boreas uentus.15.4.
Borea gemma.663.32
Borſycites gemma.670.30
Boſtrychites gemma.666.16.38
Botaniſmon quid.322.26
Botryites cadmiæ genus. 605.16
Botryon medicamentum. 502.5
Botrytes gemma.666.37
Botrye herba quæ.487.9.& 489 35.& 459.44
Botrytes gemma.666.18
Boum conſyderatio,natura,diuerſitas,precium.145.49.per totum
Bouis capiti interim lapillum ineſſe. 551. 10
Boum honor apud ueteres. 314.49
Boum effigies in ære habebatur. 315. 2
Boues arantes quomodo iungendi. 329.7
Boues quas herbas maxime expetunt.250.18
Boues futura præſagiunt.145.27
Boum fimum utile aluearijs. 393. 38.21.
Boum ſcabies quo curetur. 402.45
Boum medicinæ.449. 14
Boum cornua quomodo curantur. 202.23
Bobus bis mutantur dentes.206.3
Boues grauidæ ubi ferant partum. 209.35
Boum uenenum.431.2
Boum morbi remedia. 165. 32. & 444.47. & 552.5
Bouis lac quale.509.44.& 510. 12. 15.& 513.12
Boues lucæ quæ.129.34
Boues indici quales. 135. 26. 32. 39. & 145. 41
Boues retro paſcentes.146.3
Boum ætas,ibidem 4
Boues quo pingueſcunt. ibidem 5
Boum domitura.ibidem 11
Boum apud priſcos cura,ibidem 22
Boues occidere à priſcis prohibitū. ibidem
Bouem locutum aliquando. ibidē 27
Bouis apis conſyderatio. ibidem 30. per totum
Bouem quis primus occidit.127.25
Boue arare à quo.126.10
Bubus quæ folia utilia. 273. 8. & 418.17.& 427.10
Bouis in medicinis uſus. 515. 8. & 516.9. & 517.18. & 519. 22.& 551. 16
Boues piſces. 151.4
Box piſcis.578.37
BRABILLA herba quæ. 489.23
Brachiorum conſyderatio.181.40
Brance Galliæ far.319.19
Branchiæ quibus piſcibus inſint. 152.41.& 151.5.& 157.42
Braſſica corrumpitur in dolio uini ſapor.357.16
Braſſicæ conſyderatio,laus,genera, &c.ibidem 38.& inde
Braſſica toto ſeritur,ac metitur anno. ibidem 40
Braſſicæ translatio.ibidem 41
Braſſicæ cimæ quæ, qualesq́.ibi.42
Braſſicæ genera plura.354.2.et inde
Braſſica in rapam uertitur. 360.49
Braſſicæ laus et de ea ſcriptores plures ac ex ea medicinæ.169.3.p to.
Braſſicæ ſpecies tres.ibidem 6
Braſſica inimica uino,uitibusq́.ibidem 29.& 370. 18
Braſſicæ uſus.ibidem 22.& inde
Braſſicæ ſtirpis uſus. 370.4
Braſſicæ nocumenta.ibidem 7
Braſſica ubi non editur. ibidem 8
Braſſicæ ſylueſtris medicinæ.ibi.9
Braſſicæ uires uiræ. ibidem. 11.& inde.23
Braſſica marina qualis. ibidem 27
Braſſica,& uitis inimicæ.435.19
Braſſica.& origanum inimicæ.ibidem.20
Braſſica,& Cyclaminum inimicæ. ibidem
Brathy,id eſt,Sabina herba.444.35
Brechmaſis quid.119.7
Breuis uitæ homines.102.28
Breuitate uitæ nihil melius. 122.37. & inde
Brya frutex. 238.37
Brianea arbor quæ & eius uſus. 441.45.& inde
Bryaxis ſtatuarius.599.47.& 602. 38.& 635.20.45
Bryoniæ herbæ deſcriptio & medicinæ.421.44.& 422.5
Bryon ex quo oleum fit in unguentorum uſu.129.25
Bryon & ex eo medicinæ.437.46
Bryon herba qualis. 459.38
Britannia quam terram amat. 290. 47.& 293.4.17
Britanniæ quo digno geſtant annulos.582. 30
Britanni glaſto ſuas coniuges pingunt.403.23
Britanniæ electrum.655.44
Britannia magicam exercere cōuertia.519.4
Britannica herba qualis. 454. 48. & 462

& 461.18
Britannicæ herbæ inuentio.434.44
Bromos ſiliginis genus. 312.43
Bromos herba quæ,& ex ea medi-cinæ. 419.9
Bronci unde dicti. 203.6
Brontia gemma. 666. 40. & 669.7.1
Brontis fabri pictura.612.24
Brumale tempus quale.15.16
Brumalis circulus.21. 18
Brumales dies,hyemem futurã oſten dunt.114.1
Brumæ initium quando.333.1
Brumæ tempore quid agricolæ face re debent.334.8
Bruſcum Tuber.272. 48
Bruta arbor. 224.12
Brutia pix optima.257.1
Brutia pix quæ.271.27
Bruta ſunt,quibus cor durum riget. 207.10
Brutorum arma.314.4
Brutorum animalium remedia. 374.14
Brutis tempus pariendi ſtatutum. 109.28
Brutus L.conſul primus. 648.38
Brutus L. apud Delphos terram ex oſculatur ex oraculi reſponſo. 266.27
Brutus L. Pub. meruit libertatẽ. ibid.
Bruti epiſtolæ ex auro. 583.40
Bruti Philippenſis erga puerum a-mor.603.30
Bruti,et Craſſi oratoris iurgia. 635. 39.& inde
Bruti Callaici templum.645. 30
Bruto qui reges expulit nulla decre ta ſtatua.591.29
BVBVLI animalia.152.9
Bubbatio quid. 609.33
Bubonion herba quæ.487.43
Bubonis auis conſyderatio. 173.20
Bubonis in medicinis uſus. 381.48. & inde,& 516.8. & 542. 47. & 574.2
Bubonum aures quales.203.16
Bubonis cordis mirum.531.45
Bubulæ Cunilæ herbæ medicinæ. 461.14
Bubalo qualis pulmo.209.3
Bubulæ carnes quomodo facile per coquuntur.431.18
Bubulum femur herba quæ. 493.41
Bubulum fel quid.219.26
Bubulæ linguæ herbæ uſus.299.25
Bucardiã gemma.666.39
Bucca quid in homine.205.2
Buccinum purpurarum genus. 164. 3.& inde
Bucephalos Alexãdri Magni equus. 143.33.& 90.23
Buceræ herbæ.432.7
Buceros,id eſt,fœnum græcũ.189.8
Bucolicon herba quæ.455.42
Buccunates uuæ quales. 244.17
Bugloſſos,id eſt,lingua bouis herb. 460.26
Bugloſſi medicinæ.479.46
Bulapathon herba,& ex ea medi-cinæ.181.25
Bularchi picturis mira tabula. 113. 24.& 613.33
Bulbinæ herbæ deſcriptio,& ex ea medicinæ. 571.19
Bulbinæ Bulbi genus.354.7
Bulborum medicinæ. 371.1.& inde
Bulborũ ſyluestriũ cõſydrat.391.39
Bulborũ ſyluestriũ medicinæ.371.20
Bulborum conſyderatio,& genera plura.355.43.& inde
Bulborum floris medicinæ. 371.16
Bulborũ effoſſio & maturitas quan do.334.11
Bulbus uomitorius cur. 371.20
Bulbus non niſi ex ſemine prouenit, & ubi ſponte.354.14
Bulbi genus ex quo mapalia,& ue ſtes fiunt. 345.24
Buleuterion quid.642.39
Bulla aurea cui primo donata. 330. 17
Bulla aurea cui dabatur.ibi.2
Bumaſti uua qualis.244.30
Bumelia fraxinus.272. 37
Bunion Napi genus.364.10.18
Bupalus ſculptor.624.9
Bupetij qui,& unde dicti. 315.2
Buphthalmos herba. 460. 31. & 467.33
Bupleurum herba quæ. 489.42
Bupleuron herba. 410.43
Bupreſtis herbæ cõſyderatio & me dicinæ. ibidem 49
Bupreſtis uermis qualis & unde di cta.340.42.41
Bupreſtis remedia. 422. 18. & 425. 21.& 427.6.34.504.49.& 510. 14.& 512.19.et 540.44
Buſelini herbæ medicinæ. 372.20
Buteones aues.214.25
Buteo accipitris genus,& familia ab eo cognominata. 172. 9.& 383.7
Buthyrei ſtatuarij opera.609.12
Butyri cõſyderatio,uſus, medicinæ, 310.33. & inde, & 312.25. per totum
Butyri natura.310.42
Butyri effectus.ibidem 48
Butyrum unde dictum.ibidem 16
Butyrum quomodo fiat. ibidem
Butyrum quid. 212.14
Butyrum olei uim habere.ibidem 16
Buxus ubi plurima. 273.6
Buxi arboris conſyderatio,& gene ra tria.ibidem 1
Buxus montes amat. ibidem 19
Buxo non deciduum folia. 274.5
Buxi folia qualia. 273.6
Buxi ſemen Carthegon dicitur. 277.39
Buxus grauiſſima,& ſpiſſiſſima ar borum. 234.46
Buxus non ſentit cariem, neq; uetu ſtatem.285.28.30
CABVRAB fon tis mirum. 566.39
Cacaliæ herbæ medicinæ. 484.21
Cacaliæ herbæ uſus. 465.16.& 472.1
Cachla herba. 460.38
Cachrys quid.476.45
Cachrys pillula in medicina.289.34
Cacoethe morbi remedia. 425. 14.et 435.48.& 442.40. & 452.42. & 496.4.& 521.35.& 549.13. & 576. 47
Cacoethe morbus.426.25.et 427.48
Cactos herba.295. 7.8
Cadauera qualiter in aquis ſeſe ha-bent.30.18.& 118.17
Cadauera ubi medicata aſſeruan-tur.207.20
Cadytas herba in Syria q̃lis. 228.17
Cadmia quid.595.40
Cadmiæ medicinæ.603.8.per totũ
Cadmiæ genera.ibidem 10
Cadmiæ faciendæ ratio. ibidem 9. & inde
Cadmia ubi optima.ibidem 22
Cadmiæ effectus qui.ibidem 29
Cadmus ſolutæ orationis inuentor. 77.11.& 114.40.42
Cadmus in Græciam quas literas attulit. 115.18
Cadmus quæ reperit.ibidem 39.48. & 114.41
Cadmi patria. 77.20
Cadmi pictura. 620.9
Caduceum cur cũ ſerpente. 529.19
Cadurci populi,ex lino uela texũt. 346.21
Cæcias uentus.15.9.42
Cæyces aliter. 373. 16
Cæcitas quo ſolli poteſt.138.3.et 204. 17. & inde
Cæcitate quidã poſt longum tempus liberati.204.17.& inde
Cæcilia Caia quæ.147.13
Cæciliana lactucæ genus.357.1
Cæciliana ceraſa qualia.269.30
Cæcilius M.Calfurnij beſtiæ hoſtis. 453.5
Cæcilius C.conſul.12.14
Cæcilij T.fortitudo.115.14
Cæcubi uini generoſitas. 246.17
Cæcubum uinum quale. 422.48
Cædendæ quando arbores.282. 45. per totum.& 283.13. per totum
Cædendæ materiæ tempus.341.48
Cæduæ arbores quæ. 303.2.et circa
Cæliacis utilia, quære Cæliacorum remedia
Cælatores imaginum clari recenſen tur.600.19. per totum
Cælaturæ mirabiles deſcribuntur. 584.11.& inde
Cælius Tubero à rogo reuixit.113.18
Cælius ſenator.142.36
Cælius Marcus. 629.2
Cæclius Rufus orator.122.22
Cælum nullo modo quis flecti.279.9
Cæli conſyderatio,magnitudo,æter nitas,continentia,menſura &c. 1.7.per totum
Cæli formam globatam eſſe. ibidẽ 25. per totum
Cælorum motus qualis. ibidem 32. per totum
Cælorum ob motum ſonitus,concen tuſq;.ibidem 34.& inde
Cælum à quo primum deſcriptum 3.43.& inde
Cælo animalium omnium impreſſas effigies.2.35.& inde
Cælo rerum omnium ſemina ineſſe. ibidem 40
Cælum unde dictum.ibid.44
Cælo quæ nobiſcum ſocietas.3.33
Cæli noticiam quis primus habuit. ibidem 33
Cæli ſigna duodecim à quo primũ. ibidem 44
Cæli faces quales.11.27
Cæli colores.ibidem 35.per totum
Cæli ſpecies ſanguinei coloris uiſa. 10.24
Cæli flammæ.11.45
Cæli coronæ circa Solem & Lunã quando,ibidem & 48
Cæli repentini circuli.12.2
Cæli oſtentum. ibidem 13.per totum
Cæli ſcintilla quandó cadere uiſa. ibidem
Cælum pro aëre.ibidem 21
Cæli in terris influxus.13.21. & in de.& 14.16.per totum
Cæli animalium effigies quod habe ant.13. 34
Cælum in partes ſedecim diuiditur. 17.44
Cælum ardere ſæpe uiſum. 11.12
Cæli proprietates in locis. 19.17. per totum
Cælo omnis infirmitas accidit. 277. 35
Cæli natura ad arbores. 290. 2. per totum
Cælum quod arbuſta ſpectare debe ant.ibidem 42
Cæli ad arbores ſocietas.290. 5. per totum
Cælum terræ parere quidã cogunt. ibidem
Cælo conſtat operis facultas. 292.29
Cælo maxime agriculturam conſta re.281.41
Cæli cum terra ſocietas.337. 32
Cælũ ſpectare quomodo inducti ho-mines.419.15
Cæli uiolentia quo tollitur. 305.18
Cælum quæ aues crebro aſpiciunt. 174.25
Cæleſtis iniuriæ duo genera. 338.5
Cæleſtium obſeruationes à quibus. 3.43.per totum
Cæleſtium corporum motus cur diſ ſimiles. 7.14
Cæleſtibus natura æterna.3.38
Cæleſtium ad terram potentia.ibi dem 39
Cæleſtium diſtantia nõ ueſtiganda. 10.2.& inde
Cæleſtium cognitio obſcuriſſima. 331.48. & inde
Cæleſtium cognitio ex multis habe-ri poteſt.337.10.& inde
Cæſaris ciuile bellum,quæ prodigia præceſſerunt. 311.25.29
Cæſar quo anno cenſor. 230.46
Cæſaris Iulij de uino ſententia.246.37
Cæſar L.cenſor quãdo, & quid cen ſuit.249. 22
Cæſaris Iulij munus gladiatorium. 261.28
Cæſaris domus laurũ habuit.265.37
Cæſaris uilla. 266.30
Cæſar ex qua lauru triumphare ſoli

tur. & cur. ibidem 31
Cæſaris forum Romæ. 287. 31. & 347. 39
Cæſar annum ad ſolis curſum rede git. 312. 18
Cæſaris ſydus quando oriatur, & occidat. 334. 15. & inde
Cæſar Idus Martias ferales ſibi an notauit ibidem 25
Cæſar forum Romæ totum texit, ac ſacram uiam, et eius gladiatoriũ munus. 347. 39
Cæſaris carmen de olere. 358. 18. & inde
Cæſar lapſana apud Dyrrhachium uixit. ibidem 24
Cæſar dictator Peloponneſum inſu lam tentauit efficere. 51. 3
Cæſar Ptolemæum peremit. 65. 32
Cæſar Aedemonem libertum uiciſci tur. ibidem 33
Cæſar C. Triariũ ubi ſuperat. 18. 41
Cæſar Caius Augu. filius. 92. 46. & 21. 18. & 221. 43. & 566. 7
Cæſaris exercitus in Pharſalia famẽ ſenſit. 471. 3
Cæſaris ædilitas, & ingentes diui tiæ. 515. 6
Cæſar C. ærarium ſpoliat. ibidem 18
Cæſaris lorica cui dicata. 597. 29
Cæſar Aiacem, & Medeam Veneri dicat. 615. 29. & 18. 28
Cæſaris Iulij templũ, & curia. 615. 27. 621. 46
Cæſaris domus incenſa. 621. 31
Cæſaris ſtatuæ marmoreæ. 598. 32
Cæſaris in Alexandria tẽplũ. 639. 39
Cæſar circũ maximũ extruit. 642. 46. & 643. 4
Cæſaris aquæductus. ibid. 644. 44
Cæſar ubi Pompeium uicit. 646. 8
Cæſar ſex dactyliothecas Veneri ge nitrici conſecrat. 659. 36
Cæſaris dictatoris ſpectacula. 550. 9
Cæſaris tertius conſulatus, ibidẽ 15
Cæſaris dictatoris mirus equus. 149. 39
Cæſaris thorax ex marga ritis dicatus Veneri. 162. 41
Cæſaris piſcinæ. 168. 6. & 185. 30
Cæſaris triumphales ſcenæ. 168. 27
Cæſari ſacrificanti bis in extis de fuit cor. 207. 20
Cæſar inimicorum literas nec lectas concremabat. 115. 1
Cæſar Ciceronis hoſtis. 117. 16
Cæſaris pater qua morte extinctus. 114. 10
Cæſaris ex uehiculo caſus, et eius ne uerũ cadere incantatio. 499. 40
Cæſaris uillæ piſces manu hominis neſcuntur. 566. 35
Cæſaris ciuili bello cometes uiſus. 10. 45. & inde
Cæſaris anima in deorũ numero re cepta. ibidem 11. 11
Cæſaris crinita ſtella quãdo uiſa. ib.
Cæſare occiſo anno toto ſol palluit. 12. 9
Cæſaris thronon ſtella. 12. 54.
Cæſar unde dictus. 110. 23
Cæſaris geſta omnia, breui compen dio. 114. 37. per totũ. & 115. 26
Cæſaris ingeniũ omniũ capax. 114. 38
Cæſar ſimul ſcribere, legere, dictare, audire ſolitus. ibi. 39
Cæſar quaternas, ſepternasq; epiſto las ſimul dictabat. ibidem 40
Cæſar ſignis collatis quinquagies di micauit, ibidem 41
Cæſaris ductu quot hominum milia occiſa ibidem 43
Cæſari fuit clementia peculiaris. ibi dem 46
Cæſaris magnanimitas. ibidem 47
Cæſones unde dicti. 110. 28
Cæſonia C. Imp. uxor. 109. 36
Caia Cæcilia quæ. 147. 38
Caiæ ueſtalis ſtatua. 598. 14
Caius Valerius conſul. 149. 13
Caius Cenſius prætor. 149. 27
Caius Portius conſul. 13. 21
Caius Africanus conſul. 21. 38
Caius Imp. Obeliſcum in circo Vati cano ſtatuit. 236. 35
Caij principis luxus in unguẽtis. 230. 39
Caij luxus in ædificijs. 643. 35
Caij principis mirũ de Plata. 217. 21
Caius Imp. Peloponneſum inſulam tentauit efficere. 51. 3
Caius Cæſar Auguſti filius. 98. 46 Quære Cæſar Caius
Caius princeps Decuriam quintam adiecit. 551. 6
Caij principis ludi. 595. 9
Caius princeps auri auidiſſimus. 587. 12
Caius princeps ſuper omnia mulie bria ſocculos induebat ĩ margari tis. 654. 12
Caij imperatoris matrona. 162. 43
Caij Imp. gladiatores quales. ibi. 43
Caio Imp. immolanti iecur defuit in extis. 207. 42
Caij Imperatoris conſulatus & in teritus, ibidem
Caij Imp. nauis Echeneide piſce re tenta, & eiuſdem Caij in urbe in teritus. 565. 16
Caius princeps q̃ interfectus. 207. 43
Caij Imp. uxor. 109. 36
Caij Imp. mater. 110. 15
Caius Imp. generis humani fax. ibi dem 16
Calaces pictor. 624. 6
Calais gemma. 666. 24. 43
Calamidis ſtatuarij opera. 600. 15. et 602. 30. & 636. 19
Calamites gemma. 666. 45
Calamite ranæ genus. 576. 26. & 578. 7. & 571. 40
Calamochnus quid. 578. 12
Calamus odoratus. 126. 11. & 295. 2
Calami oleum. 256. 42
Calami in medicinis uſus. 578. 14
Calamo ubi folia non decidũt. 174. 7
Calamorum aquaticorum conſydera tio. 280. 19. per totum
Calamorum Aegyptiorum uſus. ibi dem 44
Calamorum comæ pro pluma. ibi dem 47
Calamis orientis populi bella confi ciunt. ibidem 49
Calamorum arma quæ gentes ui ctæ. 281. 6
Calamus Italiæ ſagittis aptiſſimus. ibidem 7. 27
Calamorum differentiæ plures, & qui apti fiſtulis. ibidem 20. et inde
Calabriana uiola qualis. 38. 19
Calchas contra Lucanos. 43. 44
Calceamenta quibus uertantur in la pides. 645. 41
Calceantes ſe quidam repente mor tui. 114. 9
Calcifraga herba quæ. 491. 14
Calcoſthenes imaginũ fictor. 628. 6
Calculi conſyderatio. 209. 29
Calculorum cruciatus aſperrimus. 455. 8
Calculorum remedia. 364. 19. & 371. 27. & 372. 7. 12. & 378. 24. & 381. 44. & 382. 44. & 388. 40. & 394. 32. 36. & 397. 2. & 398. 22. & 401. 41. & 402. 12. 20. & 405. 46. & 406. 2. 46. et 408. 14. 36. & 409. 8. 30. & 411. 24. 31. 47. & 418. 2. & 433. 1. 44. & 435. 3. & 436. 34. & 444. 19. et 445. 5. 41. & 446. 10. 20. & 481. 40. & 476. 21. 24. 31. 35. & 477. 8. 12. 19. 26. & 487. 13. & 491. 18. & 493. 23. & 558. 42. 48. et 567. 22. & 574. 10. et 646. 46. et 657. 32. & 669. 43. & 607. 28. et 518. 17. & 528. 9. & 544. 6. 11. 18. 27. & 553. 33
Calculis notare diem. 118. 48.
Calena uina. 246. 14
Calenus uates. 469. 21
Caligo unde cauſetur. 19. 40
Caligines oculorum quo tollantur. 371. 17
Calippus ſcriptor. 340. 44
Calypſo pictrix. 625. 39. & 617. 18
Caliſti liberti Cæſaris ſcena. 618. 45
Callais gemma. 663. 2. & inde
Callarias piſcis. 579. 33. et 157. 20
Callaſes ſtatuarius. 603. 41
Callæ herbæ deſcriptio. 489. 46
Callias Athenienſis. 590. 36
Callicles ſtatuarius. 604. 8
Callicles pictor. 624. 6
Callicrates ſtatuarius. 603. 12. & 634. 11
Calliblepharis utilia. 602. 8. et 514. 4
Calliblephara. 425. 27
Calliblepharum unguentum. 597. 28
Callicia herba qualis. 449. 29
Calligonon herba. 494. 33
Callimachus pictor. 604. 12
Callimachus medicus. 386. 30
Callimachus dux. 618. 37
Callimus lapis. 647. 34
Callion herba quæ. 442. 29
Callionymus piſcis. 578. 42
Callionymi piſcis medicinæ. 571. 32. & 572. 19
Calliſthenes hiſtoricus. 636. 30
Calliſtratus ſtatuarius. 600. 40
Calliſtruthiæ ficus quales. 260. 26
Calliſtus ſeruus ditiſſimus. 692. 36. & 698. 45
Callitricha herba. 465. 3
Callitriches feræ quales. 149. 44
Callitrichon herba qualis. 477. 9
Callitrichon herba, & ex ea medici næ. 409. 19
Callitrix herba qualis. 431. 46
Callixenus ſtatuarius. 600. 42
Callon ſtatuarius. ibidem 19
Callorũ corporis remedia. 440. 19. & 425. 44. & 446. 46. & 440. 41. & 443. 27. & 527. 33. et 576. 49. & 610. 27. et 607. 19
Calor olei cauſa eſt. 255. 2
Calorem inducentia facultateq;. 427. 28. 42. & 431. 4. & 433. 35. & 440. 32. & 480. 8
Calorem ſedantia, tollẽtiaq;. 573. 13. & 424. 31
Calphurnius Beſtia Aconito uxores peremit. 495. 4
Calphurnij Flãmæ in Sicilia geſta, & qua corona donatus. 404. 26
Calphurnij annulus. 581. 44
Caltha uiolæ genus. 358. 19
Calua quædam animalium naturali ter. 102. 38
Caluitium homini propriũ. ibidẽ 40
Caluus orator. 593. 21
Caluus orator quo nocturnam pollu tionem ſuſtulit. 611. 23
Calx aqua accenditur. 588. 46. & 649. 38
Calcis conſyderatio. 640. 32. et inde
Calcis & arenæ mixtura. ibidẽ 38
Calx quibus utilis. 293. 26
Calce uina condiunt Afri. 251. 31. & 649. 7
Calce ubi agros fertiles reddunt. 293. 24
Calcis in medicina magnus uſus. 650. 33. & inde
Calcis natura qualis, ibidem
Calci oleum ſolũ miſcetur. 495. 29
Cambyſes rex Obeliſco pepercit, qui urbi non pepercerat. 639. 15
Camelopardalis animal quando pri mum Romæ. 155. 8
Camelorum cõſyderatio. 134. 46. et inde, & 205. 30
Camelorum uſus in prælijs. ibid. 49
Cameli partum in medicinis uſus. 526 26. & inde
Cameli quot annis uiuant. 195. 4
Cameli quot menſibus ferant uterũ. 187. 31
Cameli lac quale. 311. 49. & 309. 42
Camelinum lac dulciſſimũ. 309. 42
Camelorũ cũ equis inimicitia. 191. 2
Camelos ne Aſilus, id eſt, Tabani læ dant. 566. 20
Cameli fel non habent. 208. 2
Cameræ quãdo primũ. 651. 2. et inde
Cameræ à quo primo pictæ. 625. 4
Camerina poma. 258. 25
Camillus quo die Veios cepit. 46. 24
Camillus aurum Ioui Capitolino do nat. 581. 32
Camillus unico illius triumphauit. 590. 30
Camillo quid crimini Camillus ob iecit. 596. 49
Camilli domus qualis. ibidem
Camilli ſtatua. 598. 4
Cammaron herba unde. 27. 3. 8
Cammarus piſcis. 578. 47
Camœnarum ædes. 597. 32
Campaniæ caſtaneæ. 262. 48
Campaniæ uitiũ magnitudo. 242. 48
Campaniæ uua qualis. 244. 3. & 247. 2

Camp

Campaniæ ceraſa.169.32
Campaniæ ſiligo.312.9.& inde
Campaniæ ex Milio uſus.312.18
Campaniæ campus laudatiſſimus.
325.19
Campaniæ fertilitas. 312.56. per totũ,
& 57.28.& 59.09.& 291.35
Campaniæ terra pulla.291.20
Campana roſa.333.9.34.30
Reliqua quære parte ſecunda.
Campaſpe Alexandri amica Apelli
data.620.26
Cannabis cõſyderatio,& medicinæ
ex ea.384.40
Cannabis ubi primum nata. ibidem
Cannabis genituram uirorum extin
guit.ibidem
Cannabis aquam coagulat. ibidem.41
Cannabis,natura,uſus,ſatio,euulſio.
360.30
Cannabis ingens magnitudo.ibidẽ
48.& 051.20
Canachus ſtatuarius. 600.55.&
601.43
Canachi ſtatuarij opera.637.2
Canaſtrum, uel Canadienſe aurum
quod.536.10
Canaria herba quæ.541.23.& 461.
Canarij Auguſti feſta.305.12 (30
Cancamum arbor.223.59
Canchrys roſmarini ſemen.444.26.
& inde
Canchrys genera plura. ibidem 33
Cancrorum conſyderatio.160.40.
per totum
Cancris uita longa,ibidem 44
Cancris omnibus octoni pedes.ibi
dem 45
Cancrorum fœminæ à maribus dif
ferentia. ibidem
Cancrorum multitudo,ibidem 7
Cancris retrorſum inceſſus. 161.8
Cancrorum coitus.167.14
Cancrorum oculi quales. 204.30
Cancri tergora exuunt.160.33
Cancrorum genera. ibidem 44.&
578.43
Cancrorum inter ſe pugnæ.181.2
Cancri cõtra ſerpentum ictus meden
tur.ibidem 3.& 188.4
Cancros in ſcorpiones transfigura
ri.161.4
Cancrorum in medicinis uſus. 575.
44.& 576.9.32.13.14.40.45.et
577.10.16.& 570.18.& 572.16.
& 579.12.27
Cancri oculi ad quid utiles.572.8
Candace regina ubi regnauit.101.26
Candaules rex ingenti precio pictu
ram mercatus eſt.118.24
Candaules quando obijt. 618.26
Candaulis regis prælium.618.24
Candelabrorum conſyderatio. 596.
34.per totum
Candelabrorum pretia. ibidem 57
Canis urticæ genus.394.33
Canities hominis & equo tantũ con
uenit. 202.40
Cani à quo inficiuntur.336.26
Cani à pueritia ubi.106.48
Canicies præpoſtera.208.30
Canicula ſtella procyon Græce dici
tur.537.18
Caniculæ ſtellæ exortu quæ in ter
ris fiant.19.16.& 15.27.et 181.2
Canis ſtellæ ortu uina mutantur.
281.11
Canis ſtellæ ortu, ſcindenda ligna.
249.40
Canis ſtellæ occaſus quando.335.25.
26.& 195.39
Canis ſigni exortus.317.18.& 15.16
Canis ſigni exortu quæq; immutan
tur.337.20.& 156.48
Canis ſigni ueneratio.337.28
Canicularum piſcium conſyderatio.
166.17.per totum
Caniculæ piſces.579.34
Canicularum piſcium ingens copia
ubi.240.30.& 166.17
Canicularum cum natantibus dimi
catio.166.17.& inde
Caniculæ pauent hominem æque ac
terrent, ibidem 19
Caniculæ piſcis medicinæ. 572.29
Canum piſcium generatio. 167.14
Canis lingua herba qualis. 460.28
Canum deſcriptio natura, & erga
dominos fides.142.22.per totum,
& 186.47. & inde
Canes homini inter omnia fideliſſi
mi.142.22
Canis cum elephanto pugna.148.13.
& inde
Canes pro dominis pugnãt aliquan
do.ibidem 18
Canum miracula plura.ibid. per to.
Canum in bellis uſus ubi,ibidẽ 27.
& inde
Canes ſoli dominos nouere. ibidẽ 48
Canes ſoli nomina noſcunt ſua,ibi
dem 44
Canum ſæuitia quo mitigetur, ibidẽ
46. & 570.5
Canes ex tigribus concipiunt.149.2
Canes è lupis concipere,ibidem 4
Canes dono Alexandro dati quales
fuerint,ibidem 7
Canum partus,& generatio, ibidẽ
17.& inde
Canum rabies quando peſtifera.ibi
dem 23
Canem locutum aliquãdo.ibidem 30
Canes Melitei quales.49.33
Canes quæ loca non intrant. 98.24.
& 177.42
Canes ub. p regibus habẽtur. 102.30
Canum magnorũ copia ubi.108.28
Canes Indici cæteris grandiores.
107.37
Canes quaſdam ædes non ingrediun
tur.377.31
Canũ genera plura.186.47.et inde
Canum generatio. ibidem
Canum prodigia.187.5
Canes quandiu uiuant,ibidem 6
Canes quibus infeſtentur.201.22
Canes degeneres ſub aluum caudas
reflectunt.214.56
Canũ impetus quo cohibetur.570.5
Canes quãdo maxime in rabiem
aguntur.15.19
Canis mordens lapidem,Prouerbiũ.
351.48
Canis morſus remediũ quomodo re
pertum.454.13
Cane morſus,quæ pauet,ibidem
Canes qua herba ſeſe purgãt. 461.20
Canis malignitas,et inuidia. ibid.22
Canibus ne cauda creſcat.149.30
Canes quos non latrent.464.57.&
507.23.& 539.26.& 531.43
Canis dente læſus,uulnera aggra
uat uulnerati. 500.40
Canis mira pictura.623.3
Canes quo rabidi fiant.112.6
Canes ne rabidi fiant.506.2.& 533.
32.& 149.30.& 444.18
Canum ſcabiei remedia.521.39
Canum annua apud Romanos ſup
plicia.329.34
Canis in cibum uſus,ibidem 36
Canis in placandis numinibus pro
hoſtia immolabatur,ibidem
Canes fugantia.539.26.& 543.40
Canes quo cibo necentur.370.19.&
371.57.& 444.24.& 407.40
Canibus maxime inimicum. 539.17
Canis urina in ceſpite perfuſa herba
ibi nata ad quid utilis.451.4
Canum uermes,id eſt,Ricini quo ne
centur.407.46
Canis mirum ſimulacrum.599.28
Canis in medicinis uſus. 529.39.&
530.22.& inde,& 539.43.&
541.41.& 544.24.& 548.39.
& 547.46.et 550.33.et 487.42
Canis rabid. morſus remedia. 148.
24.27.& 362.22.& 365.39.&
366.33.& 370.19.& 371.2.&
372.13.& 379.29.& 383.23.&
384.55.& 399.3.37.& 406.24.
& 412.49.& 417.25.et 420.18.
& 424.37.& 425.40.& 430.
27.& 431.21.& 432.48.et 433.
15.23.& 440.21.& 447.44.et
454.23.& 464.33.& 489.33.
& 493.27.& 501.40.& 504.
26.& 505.18.& 507.45.et 512.
41.& 527.18.& 533.21.& inde,
& 569.33.et 570.16.26.et 574.
34.21.& 589.35.& 610.8
Canephorus ubi. 635.25
Canina capita habentes homines.
102.25
Caniſij uelocitas. 115.49
Cannenſis clades Romanorũ.161.8
Canon ſimulachrum.101.5
Canopus Menelai gubernator.78.
47
Canopus ſydus quale.12.23. & inde
Cantabrica herba unde.460.46.&
462.22
Cantherias gemma.670.11
Cantharidum uermium conſydera
tio.532.48. & inde
Cantharides Catoni obiectæ ſunt qđ
eas uendidiſſet.533.14
Canthari des quo fugantur. 505.18
Cantharides ex qua gignantur ma
teria.201.28
Cantharidũ in medicinis uſus.534.
34.& 545.9
Cantharidum ueneni remedia.201.
29.& 382.9.& 373.28.& 412.
36.& 425.21.& 427.6.34.&
510.14.& 513.13.19.& 536.23
Cantharite uinum.147.24
Cantharolethrus uermis.199.48
Cantharus ſtatuarius. 601.43
Cantharus piſcis.578.48
Cantherinum lapathum herba.
381.9
Cantharis Bacchus, & Marius C.
uſi ſunt.594.9
Cantharis uermis frumẽta erodens.
316.48
Capanei ducis pictura.616.49
Capellæ cœleſtis ſigni ortus quãdo.
335.25.& 140.45
Capillatæ deæ ara quare dicitur.
287.30
Capillus uirginum ueſtaliũ quo de
ferebatur.ibidem 31
Capillus ubi probro exiſtimatur.
85.31
Capillorum conſyderatio.202.33.&
inde per totum
Capillis quæ gens careat.ibidem 36
Capillorum deſtitutum quibus ueſt.
ibidem 19
Capillus puerorũ primus contra po
dagram.501.38.& inde
Capillus uirorum contra canis mor
ſus.501.40
Capilli mulieris quibus utiles. 504.
30.& inde
Capilli ne caneſcant.550.48
Capillorum animalia perimentia.
651.34.& 558.33.& 565.25
Capilli,quo criſpi fiant.409.4.&
410.24.& 511.49.& 506.28.et
437.48
Capillum ad hunc dies contrectari.
300.24
Capilli quando tondendi.284.4
Capilli quo uario colore inficiuntur.
366.28.& 381.14.& 409.14.et
432.3.& 439.24.& 440.23.et
444.11.& 445.22.& 446.26.
& 434.4.& 652.8.& 182.42
Capillos denigrantia. 418.19.&
438.13.et. 484.29.46.et 436.18.
37.et 442.43.& 434.18.& 489.
21.& 534.31.& 371.25
Capillus quo ruffatur.262.17.&
425.41.& 427.46
Capillum flauum quid faciat. 484.
22.& 24.27
Capillorum color unde. 14.17.&
inde
Capilli ne cadant,uel defluant. 364.
34.& 369.47.& 409.25.&
434.33.& 435.43.& 465.9.et
479.45.& 486.16.& 406.46.
& 500.24.& 511.16.& 519.29.
& 514.46.& 534.27.& 541.4
Capillos nutrientia.411.25.& 437.
18.& 433.16.& 448.11.&
463.9.& 496.46
Capiſtrari quid. 529.9
Capito Oppius quis.112.1
Capitolium obſeſſum à Gallis ſerua
tur à Manlio Capitolino. 115.
48
Capitoliũ cura anſerum defenſum.
175.3.& 529.50.54
Capitolij ornamentum. 585.22.&
inde
Capitolium à Vitellianis incenſum.
599 27

Capitolium quando incenſum. 614. 10. & 236.27
Capitolij mira ædificata. 640.8
Capitolij ædium columnæ unde. 637.28
Capitolij dedicatio à quo. 547.33
Capitolinæ ædis incendium. 583.12
Capitolinus Manlius quoties corona donatus. 168.10
Capitolinus Manlius regnum affectat. 115.49
Capitolini Manlij fortitudo, ac geſta. 115.45. & inde
Capitolini Iouis ædes ex quo ære. 596.31
Capitulum. 479.25
Capnias gemma. 663.46. & 664.39
Capniæ uuæ quales. 244.17
Capnites gemma. 666.44
Capnitis Cadmiæ genus. 603.15
Capnij herbæ medicinæ. 472.33
Capnos herba qualis. 467.16.18. & 474.38
Capnumargos argyllæ genus. 191.9
Cappadoces qua herba coronãtur. 487.10
Cappadociæ oleum quale. 236.47
Reliqua quære parte ſecunda.
Capparis herbæ conſyderatio. 339.44. & inde
Capparis excellentia ubi ibid. 49
Capparis fruticis conſyderatio. 239.32. & 164.43
Capparis ſtomacho inutilis. 376.33
Capparis natura, et medicinæ eius. ibidem 24. & inde
Capra oleæ inimica. 257.14
Caprarum conſyderatio, natura, generatio. 148.13. per totum
Capræ pinguedine ſterileſcunt. ibidem 14
Capræ quaternos ædunt. ibidem 13
Capræ adhuc lactantes generãt. ibidem 15
Capræ pariunt octonis annis. ibi. 18
Capris cornua non omnibus. & in his indicia annorum. ibidem 24
Capris mutilis lactis maior ubertas. ibidem 25
Caprarum ſolertia. ibidem 19
Caprarum generoſitatis ſignum. ibidem 13
Capræ auribus ſpirant, nõ naribus. ibidem 25
Capras febri nunquam cãrere. ibidẽ 26. & 511.29
Capræ noctu ut interdiu cernunt. 148.27. & 514.13. & 204.27
Caprarum morſus exitialis arbori. 148.33
Capra cur Mineruæ immolatur. ibidem 34
Caprarum genera plura. 149.30. & inde
Capræ maleficũ frondibus animal quid erga Ladanum. 225.26
Capras ocimum aſpernari. 372.28.29
Caprarum balatus quo concitatur. 373.29
Capra quo necatur. 445.44
Caprarum cornu ſerpentes fugantur. 312.26. & inde
Capræ cur non lippiant. ibidẽ 514.8
Caprarum in medicinis uſus. 511.28. & inde per totum
Caprinus Caſeus in medicinis. ibidẽ 23. & 46. & 520.36.38
Caprinus ſanguis in medicina. 535.20. & 520.14
Caprinum fel in medicina. 514.17
Capræ fel non habent ſecundũ quoſdam 208.2
Caprinum ſeuum in medicina. 518.5. & 510.24
Caprinum caput in medicina. 518.8
Caprini fellis cinis calculos expellit, & caprarum fimus. ibidẽ 26
Caprarum fimus in medicina. ibidẽ, & 519.16
Caprarum urina in medicina. 519.3
Caprinum cornu uuluis utile. 522.43
Caprinum lac ſtomacho utile. 509.43. & 510.2. & 518.4
Caprinũ iecur quibus proſit. 148.28
Caprarienſe plumbi genus. 611.12
Caprea fera ueneno uiuit. 189.2
Capreæ ubi non ſint. 151.2
Caprificialis dies Vulcano ſacer. 394.19
Caprificationis arborum conſyderatio. 26.12. per totum
Caprifici arboris conſyderatio. ibidem per totum
Caprificus nunquam floret. 275.25
Caprificus ubi trifera. 277.8
Caprifici quibus infeſtentur 311.27
Caprifici qui laudantur. ibidem 34
Caprifici natura, & ex eo medicinæ. 411.31. & inde
Caprificus taurorum ferociam mitigat. ibidem 32
Caprimulgi aues quales. 181.4. per totum
Caprimulgi nocturni fures. ibidem
Caprimulgi interdiu uiſu carent. ibidem
Capſis quæ apta materia. 287.2
Capua unguentis delectata. 229.34
Capuam à quo colonia ducta. 523.37
Capuli, id eſt, gladiorum manubria ebore, et argento ornãtur. 534.19
Caput hominis inuentum in Tarpeio delubro. 499.31
Capitis animalium conſyderatio. 201.44. & inde
Capitum animalium Apices. ibidẽ 45
Capitibus quæ animalia carent. 202.32. & 69.19
Capitum oſſium differentiæ. 202.42
Capita piſcium conſyderata. ibid. 31
Capita hominum in cœlo uiſa. 11.29
Capita præciſa repſiſſe aliquando. 303.25
Capitis indicium ubi primũ actum. 126.19
Capitibus carentes homines. 69.19
Capitis dolor qualis. 455.9
Capita aperiri aſpectu magiſtratuũ cur inſtitutum. 503.28
Capitis dolorem facientia. 334.47. & 393.2
Capiti contraria. 417.16. & 418.16. & 420.18.47. & 422.17. et 426.18. & 433.11.24. & 436.48. & 456.11.13. & 461.38. & 330.24
Capitis doloris remedia. 366.33. & 368.27.30. & 369.41. 372.32. & 373.6.12.38. & 374.39. & 375.4.5.11.13.40. & 377.44. et 378. 24.26. & 379.14. & 380.19. & 385.28.35. & 397.17. & 398. 918. & 399.40. & 401.11. & 409.2.33. & 411.49. & 415.36.40. & 419.44. & 420.21.22. & 421.18. & 426.44. & 427.13.25.29.37.47. & 428.4. & 431.42.49. & 431.43. & 433.39. & 434.8.26. & 435.3. & 436.36. & 437.39. & 438.8. & 439.26. & 441.17. & 442.15 14. & 443.10. & 447.24. & 450.47. & 451.28.47. & 465.11.31.33. & 467.47. & 486.17. & 490.37. & 492.48. & 495.1. et 496.12. & 502.23. & 505.9.48. & 506.16.48. & 508.49. & 513.45. & 527.28. & 584.39. et 569.7. & 616.40. & 633.25. et 664.48
Capitis ulcerum remedia. 366.36. et 368.21.28. & 370.46. & 377.29. 381.29. & 398.16.48. et 427.44. & 417.43. & 437.16. & 444.6. & 449.21. & 463.15. & 513.37.40. et 568.30. et. 569.9. et 371.14. & 607.18. & 648.4
Caput purgantia. 368.22. & 397.33. & 399.5. & 441.12. & 442.22.30. & 465.48. & 466.17. & 607.54
Capitis ardores refrigerãtia. 363.42
Caput ſi à ſole doleat, quid imponendum. 486.36
Capitis uulneribus quid medetur, 433.48. & 463.41
Capitis dolorem ex ebrietate ſedantia. 441.16
Capitis oſſa fracta extrahentia. 463.30.42
Carabi cancrorum genus. 160.41
Carbaſa ubi reperta. 346.33
Carbaſina uela. 347.38
Carbilius Pollio. 155.7
Carbones faciendi ratio. 268.49. et inde
Carbonibus apta materia. ibidem
Carbonis natura, & uis. 388.48
Carbonis in medicinis uſus. 652.19. & inde
Carbo Cneus conſul. 122.26. et 122.28
Carbo L. cum Pompeio cõſul. 40.22
Carboni Imp. oſtentum. 150.18
Carbunculi morbi deſcriptio. 469.36. & inde
Carbunculus Narbonenſis peculiare malum. ibidem
Carbunculus morbus quãdo primũ in Italiam uenit. ibidem
Carbunculorum gemmarum conſyderatio, genera. & c. 661.20. & inde
Carbunculi gemmæ ubi. 687
Carbunculi unde dicti. 661.20
Carbunculi frugum morbi remediũ. 337.30
Carbunculi uitibus unde accidant. ibidem 40
Narbunculus quid in floribus eſſe dicatur. ibidem 28
Carbunculi ne uitibus noceant. ibidem & inde, & 339.18
Carbunculus terræ genus. 292.36
Carbunculatio qualis morbus. 309.28. & 337.28
Carbunculorum remedia. 371.13.43 374.14. & 379.46. & 380.46. & 415.14. & 421.9. et 426.44.46. & 428.45. & 430.48. & 403.28. & 439.4. & 444.4. & 445.15. & 450.9. & 652.48. & 521.35. & 548.3. & 377.2. & 421.20
Carchedonij gemmæ. 661.12
Carcinetron herba. 494.14
Carcinias gemma. 670.8
Carcinoma, id eſt, cancer morbus quo tantum ſanari poteſt. 169.22. & 373.11
Carcinomatis morbi remedia. 399.40. & 406.28. & 411.45. & 430.49. & 439.38. & 441.37. & 448.37. & 451.24. & 433.37. & 453.5. & 491.44. et 493.36. & 502.25. & 502.5. & 527.39. & 574.13. & 376.45
Cardamomi conſyderatio. 221.16
Cardamomi medicinæ. ibidem
Cardamomi oleum. 236.42
Cardiacorum remedium. 368.45. et 369.38. & 374.5. & 444.14. et 434.25. & 445.8. & 507.37
Cardiſce gemma. 667.29
Cardo temporum quadripartita diſtinctio. 333.9
Carduelæ imperata faciunt. 181.14
Carduelis auis conſyderatio. ibidem & inde
Carduus herba qualis. 394.27.42
Cardui in cibis, & ingens precium. 359.3
Carduorum ſatio, cultura, uſus. & c. ibidem 6
Carduorum medicinæ. 385.3
Carduorum ſylueſtriũ genera duo. ibidem 6
Carduus frugibus inimicus. 327.4
Carduus neſci plebeis nõ licet. 350.28
Caryatidum ſimulachrum. 639.17
Caryatides ſtatuæ. 636.38
Caricæ ficus. 255.4. & 261.40
Caries quæ arbores nõ ſentiant. 285.28. & 292.16
Cariem impedientia. 287.6
Carynum oleum quid. 427.36. & 236.34
Caryte herba quæ. 475.25
Caryon nucis genus unde. 262.26
Caryopũ, id eſt, nucis ſuccus. 228.37
Carioſa terra peſſima. 292.14
Carotarum medicinæ, 423.25
Caryotæ ubi. 264.33
Caritatẽ annonæ inferentia. 337.29
Carmanides pictor. 627.8
Carmina incãtantiũ an aliquid ualeant. 493.37. per totum
Carmina talia uim habere, ibidem. per totum
Carmina hæc contra morbos. 500.31. & 504.26
Carmina contra grandines. 500.31.
Carmen heroicum à quo repertum. 126.38

Carneadis

Carneadis eloquentia, & quid erga eundem actum Romæ.116. 43
Carneades Zenonis libris reſponſurus helleborum ſumpſit.457.16
Caro quo æſtate incorrupta ſeruetur.131.8
Caro quo tenerior in coquendo fiat. 594.39. & 431.18
Caro ab oſsibus recedens, quibus iuuetur.415.27.& 416.24.et 426.44. & 451.25
Carnis defectus remedia. 416 36
Carne humana ueſcentes. 102..6 Quære humana carne.
Carnes bubulæ quomodo facile per coquantur.431.18
Carnes ſuauiores facientia.444.4
Carnes quo abſumantur in ollis. 458.15
Carnes cum coquuntur conglutinantia.438.15.& 492.39
Carnes alentia.435.30
Carpathij maris echini quales.570.32
Carphreotum thuris genus.121.12
Carphos, id eſt, fœnum Græcum. 452.7
Carpinus arbor.272.43
Carpinus, montes amat.273. 20.25
Carpino nuptiales faces faciunt.ibidem 29
Carpophylon lauri genus.166.4
Carrucæ ex argento.593.12
Carthago uicta quãtũ, et quid Romanis ſoluere coacta.334.43 et inde
Carthago cum deleta fuit quantum argentum habuit 593.15
Carthago quando capta. 244.45.et 260.& inde
Carthago quot annis Romæ æmula. 261.5
Carthago fici argumento deleta. 260.47
Carthaginem quis primus irrupit. 115.6.110.24
Carthaginenſe bellum tertium quomodo ſumptum.261.1
Carthaginenſium contra Romanos uictoriæ.ibidem 6
Carthaginenſium in Sicilia uictoriã pictura.615.1.6
Carthaginenſes Herculi humana hoſtia ſacrificabant.636.40
Carthanis Hiſpaniæ roſæ quales. 557.16
Carthegon buxi ſemen. 277.39
Cartilaginei piſces.138. 43.et 210.9. & inde
Carthilago rupta nõ ſolideſcit.210.11
Carulius Samnites ſuperat.599. 49
Caruilij Pollionis repertum. 598.28
Carulius Sp.quæſtor contra Camillum.596.49
Carulius Sp.Iouem in Capitolio fecit. 599.49
Caſeorum cõſyderatio, diuerſitasq;. 212.3.& 17.ibidem per totum
Caſeorũ genera, uſus bonitas medicinæ.510.27.& inde
Caſeum ſeruandi ratio.443.45
Caſeus ne corrumpatur, aut ne à muribus attingatur.531.35
Caſei ubi optimi.212.17. per totum
Caſiæ fruticis conſyderatio.114.34.& 125.12
Caſia in Septentrione uiuit. 179.9
Caſia apes delectari. 392.20
Caſignetis herba qualis.450.17
Caßander Gallos obſidet. 557.18
Caſſandrus rex. 625.40
Caſſandræ pictura. 626.46
Caſſiteron, id eſt, candidum plumbũ. 610.13.33
Caßius Longinus conſul.109.18
Caſſius orator.111.15
Caßius Seuerus.628.48
Caſſius Parmenſis.335.29
Caſſius Hemina autor uetuſtiſſimus. 235.49
Caſſius Syllonis.600.15
Caſſius Spurius regni affectator à patre perimitur.597.11.& 598.39
Caſſius Syllenus.600.15
Caſſij C.cenſura, & in ea prodigiũ. 311.32
Caſtitatis exemplum.72.38.& 117.84.per totum & 135.3. & 145.4.& 211.35.& 441.4.& 459.45
Caſtitatem ſeruantia. 441. 4. & 459.46
Caſtor Romanorum uictoriæ nuncius.114.16
Caſtoris aurigæ qui.83.26
Caſtorum ædes Romæ.598.4
Caſtoris pictura ubi. 615.27
Caſtoris & Pollucis pictura. 622.10
Caſtoris & Pollucis ſimulacrum. 603. 12
Caſtor cur à nautis inuocatur. 12.29
Caſtores ſtellæ quales.ibidem 21.per totum
Caſtor medicus.377.12.& 383.10
Caſtores piſces.367.35.& inde
Caſtores an teſticulos ſibi amputent. ibidem & inde,& 139. 9
Caſtorea, id eſt, Fibrorum teſtes quo ſeruentur optime. 567. 39. & 568.9
Caſtorea quæ. 567. 35. & inde, & 139.10
Caſtoreorum medicinæ. 567.41.& 571.30.& 577.21.26.44.& 572.31.& 574. 21
Caſtrata frumenti genus.321.14
Caſtratio quibus facienda diebus. 541.41
Caſtrorũ uallus ex ceſpitibus.629.26
Catagrapha à quo inuenta. 618.32
Cataguſæ ſimulacrum.602.10
Catanance herba quæ. 439.43
Cataplaſmatum, id eſt, emplaſtri genus, remedia.419.12
Catapulta à quo inuenta.116. 19
Cataractæ aues 181.15
Cati Corculi dicti. 117.20
Catienus P. quid erga Philotimũ ſeruum 117. 43
Catilina Ciceronis ingenium fugit. 117. 14
Catilinæ prodigia. 17.7
Catilinæ proauus quis. 116.2
Catinius Labeo trib. pleb. quid erga Metellum.120. 3.22
Catoblepas fera. 135.43
Catochites gemma. 666.46
Catopyrites gemma.ibidem 47
Cato primus, quoties accuſatus cauſam dixit, & abſolutus eſt.115.32
Catonis primi laus. ibidem 29. per totum. & 244. 40
Cato primus, optimus orator, optimus imperator, optimus ſenator. 115. 29
Catonis primi triumphus, cenſura, ſcientia.244.40
Cato primus quando mortuus.ibidem 45
Catonis de uitibus, uuisq; ſententia. 244.47
Cato eodem uino uſus quo remiges. 249.1
Catonis ex Hiſpania triumphus. ibi.
Cato de uino condendo, 252.12
Catonis de oliua præcepta. 255. 43. per totum, & 256.1.per totum
Cato de Amerina quid.257.6. per to.
Cato nil de prunis ſylueſtribus locutus.258.9
Cato de ficis ſerendis .260.36
Cato, fici argumento uſus in delenda Carthagine.ibidem 47
Cato Carthaginis inimicus.ibidem
Cato de Myrti generibus. 263.24.29
Cato de lauro.ibidem 38
Cato de cupreſſo.279.28.33
Cato ſummus in omni uſu.283. 46
Cato de terræ uitijs atq; optimo agro.292.14.20
Cato de plantandis arboribus, ac ſcrobibus faciendis. 296. 17
Catonis præcepta de inſitione arborum.299.17
Cato de uite inſerenda.ibidem 35
Cato de olearum ſatione. 300, 39. & inde
Catonis de agricultura præcepta. 316.11.per totum
Catonis præcepta ubi unumquodq; frumentum ſit ſerendũ. 317.47
Catonis præcepta de arandi tempore.318. 45.& inde
Catonis Cenſorij cenſura.347.43
Cato de Braſſica.357.33.& 363.3
Cato Uticæ ſe perimit. 66.46
Catonis M.laus. 453 5
Cato M. de herbis.ibidem
Cato quid erga Zenonis ſtatuam. 604.26
Cato contra Græcos.325.21.& inde
Cato contra medicos. ibidem 25. & inde
Cato quando obijt, & eius ætas. ibidem 19
Catoni cãtharides obiectæ ſunt quod eas uendidiſſet.533.14
Cato Cenſorius octuageſimo anno filium genuit. 111.41
Catonis duplex propago. ibidem 42
Cato Cenſorius quid de legationis Athenienſium.116.42
Cato Græcorum hoſtis.ibidem 45. & 325.21.& inde
Cato Uticenſis pronepos Catonis primi.116.46
Cato Uticenſis Græcorũ amicus.ibi.
Cato ambitus hoſtis, ac repulſis gaudens, prologo.1.38
Catonem rem improbam nemo audet petere.ibidem 16
Cati, Catones, & Corculi qui dicti. 117.20
Catus Aelius cõſul, & eius parſimonia.593.20
Catuleana Minerua cur dicta. 603.9
Catulitio quid.175. 16
Catulus Q.conſul.174.49
Catulus Q.conſul quando. 637. 39. & inde & 643.16
Catulus Q.. qui Cimbros uicit & eius nobilis domus. 289.15
Catulus Q. Capitolium dedicat, & eius inuentum. 547.38
Catulus Luctacius Mineruæ ſimulacrum dicat.603.6
Catulus tegulas Capitolij inaurat. 583.24
Catullus Veronenſis poëta contra quem. 637.36
Catullus poëta quid ergo Strumam Nonium.660.17
Catuli incantationes.499.31
Cauaticæ cocleæ.542. 15.& 142.14
Caucalis herba.394.15
Caucborum uua.267.3.& inde
Caucon herba. 472.33
Caudarum animalium cõſyderatio. 214.29. per totum
Caudarum animalium diuerſitas.ibidem per totum
Caudæ quibus amputatæ renaſcuntur.ibidem 32
Caudæ præter hominem, ac Simias omnibus ferè inſunt animalibus. ibidem 29
Cauda uilloſa ubi in homine. 108.37
Cauda animalium, animi index. 133.11
Caulias quid. 349.23
Caulina uua. 247.4
Caulis leguminum qualis. 318. 46. & inde
Caulis herbarũ differentiæ. 356.42
Caulis pro Braſſica.ibidem 42
Caule reciſo quæ regerminãt.356.25
Caulodis Braſſicæ genus.369.8
Caunæ pomorum genus.261.42
Caupona piſcis.166.37
Cauſæ rerum omnium afferri non poſſunt.10.11
Cauſæ quorundam noſci nõ poſſunt. 27.9. & inde
CEA ſeu Coa ueſtis qualis. 197. 28. & 32. ibidem per totum
Cecinnæ patēr, oppio periſt. 176.38. & 179.19
Cedrelæon oleum. 256.34
Cedrelates cedri ſemen.133.11
Cedrelaten uocant cedrum magnã; 416.46
Cedri uſus in ſacris. 228.49
Cedrus minor, & eius genera.133.7
Cedri maioris genera.ibidem.9
Cedro cur ſimulachra deorum fiant. ibidem 12
Cedrus libros à tineis cõſeruat.209.(9
Cedrus picem fundit.231.33
Cedrus mõtes amat. 273.19.et 279.12
Cedro folia non decidunt. 274.4
Cedri folia capillata.ibi.46.et 273.2
Cedrus quo tpe ſemen gerat.276.15

Cedri

Cedri ubi optimæ.284.16
Cedri oleo perunctâ nõ ſentiunt cariem, aut tineam.ibidem 27
Cedri uſus ad claſſes in Aegypto,Syriaq́.ibidem 41
Cedrus non tenet clauum. 285.10
Cedrus non ſentit cariem,neq́ uetuſtatem ibidem 13
Cedri magnæ naturæ,& medicinæ. 418.45
Cedria picis genus.ibidem 46
Cedrium quid,& quomodo fiat. 171.25
Cedrides, id eſt, cedri fructus, ad quid utilis.437.10
Cedrinæ menſæ nobiliſſimæ. 236.18
Celebothras rex. 91.21
Celeres equites à Romulo inſtituti. 581.20
Celetizontes pueri.602.47.et.603.11
Celetum teſtudinis genus. 155.2
Cellæ uinariæ quales eſſe debeant. 252.22. per totum
Cellaria agris maiora.643.36
Celia potus genus.419.18
Celocem nauem Rhodij inuenerunt. tur.127.9
Celtis arbor.id eſt,lotos.257.11
Cementa qua ratione componat. 649.41
Cemos herba.489.46
Cenchramus ſtatuarius.604.3
Cenchris ſerpentis morſus remediũ. 333.26
Cenchridis accipitris,in medicinis uſus.316.10
Cenchrites gemma.670.15
Cenchron adamantis genus.858.8
Cenſus C.prætor.149.27
Cenſorius Piſo hiſtoricus.197.11
Cenſoria notatur,qui quinq́ pondo argenti poſſidet. 593.19
Cenſorum officium circa quid. 114. 45.& 318.38
Cenſu Senator quando legi cœptus. 142.29
Cenſus moribus,& uirtutibus inimicus,ibidem
Cenſu magiſtratus omnis exornatus ibidem
Centaretus quis.144.3
Centaureæ herbæ cõſyderatio.459. 3.& 462. 16
Centaurij herbæ ætas.497.21
Centaurium maius & minus. 488. 21.22.
Centaurij medicinæ.471.48.et 472. 18.21.& 473.9.& 474. 21.& 478.48.& 479.21.& 480.38. & 481.47.& 482.15. & 488. 21.22
Centaurion herba unde.455.49
Centaurion lepton herba. 459.12.16
Centaurium herba cõtra quæ. 464. 39.& 465. 46
Centaurorum ſimulacrum. 614.48. & 618.15
Centifolia roſa.387. 13.18
Centipedes piſces.105.38
Centipelliones quid.312.14
Centum capitæ herbæ deſcriptio, et ex ea medicinæ.401.20. per totũ
Centunculum herba qualis.448.2
Centunculi herbæ medicinæ.ibidem
Centurionũ inſigne,uitis erat.242.33
Centumpinum crocum quale.158.34
Ceparum colores plures.154. 41
Cepas Aegyptij pro deo colũt.ibi.10
Cepe genera plura ibidem & 41
Cepis omnibus odor lachrymoſus. ibidem 11
Ceparum ſapores uarij.ibidem 43
Ceparum bonitas. ibidem 47
Cepe quo tempore ſerãtur. ibidẽ 44
Cepe ubi optimæ ſeruntur.113.3
Cepe qualiter ſeri debẽt.ibidem 4
Ceparum ſemen quãdo colligi debet. ibidem 7
Cepe quomodo diutius ſeruari poſſunt,ibidem 19
Cepas ſyluestres nõ eſſe.365.35
Ceparum remedia. ibidem 17
Cepe ſomnum faciũt, ibidem 30
Ceparum nocumẽta, ibidem 48
Cepis nuces aduerſantur.431.18
Cephenes apum genus.195.3
Cepheus Andromadæ pater ubi regnauerit.101.10
Cephis ſtatuarius. 604.3
Cephiſodotus ſtatuarius. 600. 31.38
Cephiſodori duo.603.48
Cephiſodorus ſtatuarius Praxitelis filius.605.18.& 802.42
Cephiſodorus pictor. 619.8
Cephus animal quale.135.11
Cepio ſcriptor.387.10
Cepionis & Druſi inimicitiæ quando.311.41.& 312.4
Cepionides gemmæ.667.27
Cepites gemma.666.48
Cepocapites gemma.ibidem
Cera quomodo fiat.193.10.et inde
Cera quæ optima.ibidem 31.et inde
Cera quomodo alba fiat.ibid.31.41
Ceræ uſus ad quid. ibidem 44
Ceras ex quibus floribus apes cõfingunt.191.21
Ceræ imagines à quo repertæ.627. 45
Ceris pingere conſuetudo. 614.44
Cerachates gemma. 863.36
Ceramicos locus.625.6.et 634.49
Ceraunites gemma.666.49
Ceras Amaltheas, librorum titulus. Prologo 89
Ceraſtes,id eſt,uermes ficus infeſtantes.309.25
Ceraſtes ne noceant.364.24
Ceraſtis ſerpentis deſcriptio.136.38
Ceraſtis cornua quadrigemina. ibidem,& 202. 18
Ceraſtis ſcorpionibus aduerſatur. 364.24
Ceraſtis ſerpentis morſus remedia. 376.22.& 439.2.& 501.35.& 563.8.et 569.30
Ceraſus peregrina arbor.217.48
Ceraſorum conſyderatio. 163. 27. per totum
Ceraſorum Baccæ.ibidem 19
Ceraſi quando,& unde primum in Italiam,ibidem 27
Ceraſi ubi non proueniunt,ibidẽ 19
Ceraſorum nomina plura, ibidem 27. per totum
Ceraſus in lauro inſeritur,ibidẽ 14
Ceraſi ſuccus qualis.264.10
Ceraſa quibus conſtent,ibidem 25
Ceraſus quæ loca amet.271.21
Ceraſis rami miræ magnitudinis. 278.12
Ceraſi inſitio quomodo fiat. 299.19
Ceraſi quomodo præcoces fiãt.313.2
Ceratiæ herbæ medicinæ.474.19
Ceratias cometis genus. 10.31
Ceratitis herba quæ.379.41
Ceratitis medicinæ. ibidem
Ceraunia gemma.665. 9.12.& inde,& 669. 7
Ceraunia ſiliqua 233.40. per totum
Ceraunij montes ubi Myrtus primũ uiſa.265.
Ceraunium genus tuberis. 148.47
Ceraunobolon quid.622.14
Cerberum Hercules ubi extraxit ab inferis.485. 6
Cerberi ſpumis aconitum ortũ,ibid.
Cercopithecei feræ deſcriptio.133.25
Cercuron Cyprij inuenerunt. 127.9
Cerebri conſyderatio.202.45 .et inde
Cerebrum quibus inſit,ibidem
Cerebrũ hominis portione maximũ humidiſſimumq́,ibidem 47
Cerebri materia qualis,ibidem 47. & inde
Cerebrum ſenſuum arx.201.3
Cerebrum uenarum terminus,ibidẽ
Cerebro propria, ibidem, & inde
Cerebrum mentis regimen,ibidẽ 4
Cerebrum ſomni cauſa, ibidem 5
Cerebro carentia non dormiunt,ibidem 6
Cerebrum ſecũdo loco formatur in corpore.207.3
Cerebri medicinæ.440.21.& 442. 24
Cerephyllon herba,& eius natura. 360. 29
Ceres quæ prima reperit.126.19
Ceres cur dea iudicata,ibidem 20
Cereris ædes Romæ ubi, & à quo exculta.625.3
Cereris ſacra à caſtis ſolum. 441.4
Cereris ſimulacrum ex peculio Caſſij Sp.factum Romæ. 597.11
Cereris ſimulacrum. 804. 14. & 635.16
Ceria potus genus.419.18
Cerini gemmæ.659.45
Cerinthe herba qualis.218.23
Cerinthe Apes delectantur,ibidem
Cerinthum quid.192.16
Cerion quid. 361.8.
Cerion libri titulus.Prologo 38
Cerites gemma. 667.2
Ceroſtrata cornua. 202.22
Cerulei pigmenti cõſyderatio. 594. 43.& 595. 7
Ceruleus fons Romæ.644.46
Cerri glans qualis.268.32. et 269.18
Cerrus arbor.468.24.32
Certaminum ſacrorum uictores,coronabantur.267.41
Certaminum ſacrorũ coronæ.363.11
Certi nihil eſſe,certiſſimum eſt.3.18
Ceruarij lupi quales.136.28
Ceruarium uenenum quid. 493.31
Ceruiſia quando, à quibus, & ex qua materia.253.40
Ceruiſia qua arte uetuſtatem ferat. ibidem 42
Ceruiſia mera nõ diluta bibitur,ibidem 44
Ceruiſiam uti uinum inebriare homines.24.22. 45
Ceruiſia potus genus.419.18
Ceruiſiæ uſus ubi,& ex ea medicinæ,ibidem 19
Ceruix quæ corporis pars. 206.38
Ceruicis deſcriptio. ibidem & inde
Ceruicis remedia.383.47.& 405. 91.& 422.10.& 471.34.et 505. 33.& 516.12.& 528.23.et 573.31
Ceruorum conſyderatio. 139.23. per totum
Cerui canibus urgentibus ad hominem ultro confugiunt,ibidem
Cerui ægroti quo ſe iuuant. 138.2.20
Ceruorũ conceptus quando. 139.25
Ceruæ qua herba ſe poſt partũ purgant,ibidem 28
Cerui quid agant depoſitis cornibus. ibidem 42.& inde
Ceruorum cornua ad quid utilia.ibidem 46
Cerua Sertorij qualis.140.7
Ceruorum uita longa. 140. 11. & 121.11
Cerui febres non ſentiunt. 140.12
Ceruos Africa non gignit.ibidẽ 18
Cerui ſerpentes mandunt. 511.8. & 140.8
Cerui ubi non ſint. 150.37. 49. & 151.2.& 140.23
Cerui ubi fiſſis auribus. 150. 8
Ceruorum coitus qualis.186.36
Ceruæ pariturae quo paſcantur. 565.30
Cerui mitigati raro cõcipiũt. 187.16
Ceruorũ cornua qualia. 202.7.21.30
Ceruorum capite, uermiculi inſunt. 203.8
Ceruorũ anſa ſerpentes urit. 215.49
Cerui qua herba ſerpentibus reſiſtunt.411.30
Ceruorum ætas diſcerni non poteſt. 139.48
Ceruis cor maximum. 207.15
Ceruo fel eſſe in cauda. ibidem 5
Ceruis ubi quaterni renes.209.16
Ceruorum,& ſerpentũ inimicitiæ. 138.20.& 188.38.& 511.8
Ceruorũ cum ſerpente pugna.140.8
Ceruino ſanguine contrahi ſerpentes. 512.16
Ceruini cornus odore ſerp. fugantur.188.18
Ceruini cornus in medicinis uſus. 513.47.48.& 515.1.41.& 517. 15.& 518.10.13.et 520. 39
Ceruinus pulmo in medicina.516. 19.& 520.28
Ceruinus ſanguis aluum ſiſtit.517.18
Ceruorum coagulum inteſtinis utile.518.3
Ceruinus fimus in medicina.520.30
Ceruæ cum ſenſerint ſe grauidas lapillum deuorant.521. 49
Cerui dictamũ herbam monſtrarũt primum.133.1. & 461.26
Ceruſſa color.616.135. & 617. 44. & inde

Ceſelij

Ceſilij iureſperiti præceptor.142.14
Ceſonaſia uitis.246.42
Ceſtius C.Conſul.152.5
Ceſtij C.Cornelium ſignum.600.28
Ceſtros herba qualis. 460.42
Cethegus conſul quando.156.8
Cethegi menſa nobilis.216.37
Ceti piſcis magnitudo.566.8
CHALASTRICVM nitri genus.562.30
Chalaſtricum nitrũ uice ſalis.561.16
Chalazias gemma.670.16
Chalceos herba. 194.42
Chalceos herbæ medicinæ. 471.2
Chalcanti æris cõſyderatio. 607.30. & inde
Chalcides ſerpentes.562.3
Chalcidicæ ficus quales.160.24.35
Chalci pondus.403.8
Chalcis piſcis.578.18
Chalcis ter anno parit. 167.29
Chalcitis lapidis conſyderatio. 595. 44. & 606. 42. & inde, & 670.30
Chalcitis aluminis ſpecies.631.16
Chalcophonos gemma.667.6
Chalcoſmaragdos gemma.659.50
Chalcoſthenes ſtatuarius. 604.3
Chalcoſthenes imaginum fictor. 613.6
Chaldæorum doctrina.95.10.12
Chaldæorum gemmæ. 669.28
Chamæacte herbæ medicinæ.480.19
Chamæacte ſambuci genus.440.19
Chamæciſſi herbæ deſcriptio,& ex ea medicinæ. 447.34
Chamæciſſos arbos,& ex ea medicinæ.448.8
Chamæciſſos hederæ ſpecies. 180.18
Chamæciſſos herba.463.42
Chamædaphnes medicinæ. 402.47. per totum
Chamædaphnes herbæ deſcriptio, & medicinæ ex ea.447.18
Chamædaphne laurus.266.9
Chamædaphne herba quæ. 392.10
Chamælea herba qualis.460.12
Chamæleæ herbæ deſcriptio, & medicinæ.447.27
Chamæleuces herbæ deſcriptio,& ex ea medicinæ. ibidem 17
Chamæleuce herba quæ.472.6
Chamæmelon herba.408.29
Chamæmeli medicinæ.ibidem 19
Chamæmyrſine herba.156.32
Chamæmyrſine quid,& ex ea medicinæ.514.48
Chamæmyrſines olei natura, & ex eo medicinæ.427.35
Chamæpeuces herbæ deſcriptio,& medicinæ.447.19
Chamæpitys herbæ medicinæ. 491.8
Chamæſyces herbæ deſcriptio, & medicinæ ex ea. 147.31
Chamæceraſi conſyderatio.261.16
Chamæcyparyſſos herba, & ex ea medicinæ.447.40
Chamædrys herbæ deſcriptio,& ex ea medicinæ.ibidẽ 14. & inde
Chamædropis herbæ deſcriptio, & medicinæ ex ea.ibidem
Chamælea frutex.231.30
Chamælea arbor.& ex ea fallacib oleum. 156. 19
Chamæleon herba unde dicta. 407.36
Chamæleon herba quæ.390. 43.& 505.44
Chamæleonis herbæ conſyderatio, genera,medicinæ.407.32.per to.
Chamæleonis herbæ ætas.497.23
Chamæleonis oculi quales.204.30
Chamæleonis pulmo maximus. 207.(40
Chamæleonis feræ cõnſyderatio.& ex ea medicinæ.508.29
Chamæleonis feræ miracula. ibidẽ & inde
Chamæleontis beſtiæ uenenũ.138.19
Chamæleontis animalis deſcriptio. 140.10.& inde
Chamæleon ſolo aëre paſcitur.ibi.28
Chamæleon multicolor. ibidem 26. & 508.33
Chamæleontis oua qualia.·81.48
Chameleos piſcis.578.43
Chamepithyos herba.401.4
Chamepities herba. 476. 49. & 477. 2
Chamærops herba.473.13. et 481.9
Chamæterum ſimulacrũ. 635.24
Chametrachea piſcis.578.43
Chamæzeleos herba. 463.12
Chamæzelon herba qualis. 492.25
Chanæ piſces uuluas habẽt. 168.2
Chane piſcis.156.34
Channe piſcis.579.10
Characias arundinis genus.281.35
Characias tithymali genus. 475. 11. & 482.48
Charas ſtatuarius.599.40.et 600.4
Charitatis exempla. 54.26. & 172.21.& 171.16.& inde & 172.6. & 196.20.& 197.14. & inde, 566.14.& inde
Charitoblepharon frutex. 240.44
Charitum ſimulacrum.636.12
Charmidæ ingens memoria.114.28
Charmis medicus qualis. 525. 6. & 526.14
Charoneæ ſcrobes. 27.6
Chartarum conſyderatio.194.31.& 235.10. per totum,& 48. ibidem per totum
Chartarum uſus maxime neceſſarius.214.32
Charta quando reperta. ibidem,& 236.13
Chartæ quomodo ex papyro præparentur. 235.5
Chartarũ genera plura,& quomodo fiant ibidem 10.per totum
Charta,religioſis uoluminibus apta. ibidem 12
Charta Auguſta cur dicta.ibi. & 18
Chartæ bonitas in quibus.ibidẽ 27
Chartæ glutinum quale eſſe debet. ibidem 39.& 311.30.& 415.48
Chartarum farinæ,& ex eis medicinæ.421.45
Chartariæ officinæ polline utuntur. 321.36
Chaſma quid. 11.35
Chaus animal quale.135.12
Chelidonia ficus.160.35
Chelidoniæ herbæ medicinæ. 478.28. & 481. 11. & 489. 19. & 462.18
Chelidonia oculis utilis.465.48
Chelidonia uſus ſaluberrima. 118. 5
Chelidoniam herbam hirundines inuenere.461.·8. & 138.5
Chelidonia collyria quare.461. 20
Chelidonia,id eſt, Zephirus uentus. 35.18
Chelidoniæ gẽma.667.7. et 670.14
Chelidonij lapilli. 109.5
Chelonia gemma.667.9
Chelonitides gemmæ. ibidem 11
Chenalopeces aues.173.24
Chenomychon herba.191.31
Chenopodis herba.152.15
Cheramides gemma.666.42
Cherias medicus.135.22
Chereas ſtatuarius & eius opera. 601.47
Cheranites lapis.648.49
Cherſydris ſerpentibus contraria. 401.14
Cherſinæ genus teſtudinum.255.4
Chiæ terræ medicinæ.632.2
Chij inſulæ uitæ quales.241.7
Chios inſula optimum amylum habet. 220. 31
Chium uinũ quale.147.17. et 149.18
Chium oppidum obſeſſum glãdibus durauit. 268.21
Reliqua quære parte ſecunda
Chydæas quid dicant.150.5
Chiliodynama herba.458.47
Chilon philoſophus gaudio obijt. 117.16.& 24.3
Chilonis laus,autoritas,dicta,mors. 117.25.per totum
Chiragræ morbi remedia.510.2.& 432.25
Chirocmeta Democriti lib.449.43
Chiron Herculis ſagittis uulneratur, & qua ſanatus herba. 459.8
Chironis parentes & eius inuenta. 1·5.49
Chironis ſimulacrum.631.44
Chironeon herba.451.45
Chironis herba centaurion. ibid.49
Chironis medicina Troianis temporibus.531.22
Chironia herba.456.6.& 462.14
Chironia herba et medicinæ ex ea. 421.1.& 481.10
Chironia Pyxacãthos ſpina 446.40
Chyronium pyxacanthũ quid.219.18
Chyronium Panacis herbæ genus. 451.46.& 451.4
Chironium contra cicutam.465. 4
Chloridæ uirginis ſtatua qualis.598. 21.31
Chloridæ ſtatua quare poſita.ibidem
Clores auis cũ coruo inimicitia. 129.(16
Chlorion auis.178.17.
Chlorites gemma.667.14.
Choaſpites gemma.667.16
Cholan quid. 659.16
Choleræ remedia.263.4.& 371.35. & 418.42.& 415.45.& 446.16.& 494. 41
Chondris herba. 461.30
Chondris herbæ medicinæ. 471.49
Chorunon herba & ex ea oleum, 236. 45
Chorus uentus qualis & quibus nõ ceat.343.16 Quære Corus
Chreſillæ ſtatuarij opera.600. 46
Chreſion.id ẽ,cichoriũ herba 162.38
Chryſalis uermis qualis.201.5.19
Chryſanthemi herbæ medicinæ. 477.19
Chryſermus medicus.420.37
Chryſippeæ herbæ medicinæ. 477.(42
Chryſippi garrulitas.314.30.
Chryſippi medici,laus,ætaſq;. 470.10
Chryſippi de Braſſica liber. 369.9
Chryſites lapis.648.14.& 669.12
Chryſites quid.590.2.4
Chryſites ſlos. 390.25
Chryſoberylli gemmæ.659. 42
Chryſocarpũ hæderæ ſpecies.180.9
Chryſocollæ cõſyderatio.588.7.p to.
Chryſocolla unde dicta. 580. 6. & 588.36
Chryſocolla ubi optĩa. 588.8.et inde
Chryſocolla quid. ibidem 12.& 618. 41.& 666.15
Chryſocollæ in ſpectaculis uſus. 588.24
Chryſocollæ genera tria. ibidem 28
Chryſocolla herbacea.ibidem 17
Chryſocollæ medicinæ.ibidem 12
Chryſocomes herbæ medicinæ.399.(29
Chryſocome flos qualis.390. 5
Chryſogonus Syllæ ſeruus. 612.36
Chryſolachanũ herba quæ.490.16
Chryſolampis gemma.667.16
Chryſolectrũ quid.657.20.et 658.14
Chryſolitus gemma. 664.09.30.& 670.26
Chryſomela cotonea poma. 157.28
Chryſopis gemma.267.17
Chryſopraſius gemma.659. 44 & 662.49.& 66·.17.& 670.27
Chryſopteros Topazij genus.662.49
Chryſothales herba.467.17
Chryſos piſcis.579.21
Chrombori piſces.578.38
Chromis piſcis.570. 24
CYAMEA,id eſt,fabaria gemma. 670.17
Cyamon herba.194.4
Cyaneus color.664.4. & 670.12. & 42·.21
Cyanus gemma.658.47
Cyani flores.390.7.& 392.9
Cyathus pondus quale. 403.8
Cybele quo anno Romam aducta. 338.20
Cybeles in leone ſedentis pictura. 623.33
Cybeles ſacerdotes quo uirilitatem amputant.619.2
Cybeles ſpecus mirus.27.6
Cybele à Claudia inducta Romam. 217.36
Cybium quid. 355. 49. & 578. 40. & 579.17.& inde
Cybij piſcis medicinæ.569.35
Cobiorũ medicinæ.572.12.& 754.8
Cibus ſimplex utiliſſimus.216.12
Cibi qui aridiores.203.40
Ciborũ luxuria multiplex.350.16
Cibi quorundam uarij.267.21
Cibo qd anĩal nunq̃ ueſcatur.140.33

Cibos

Cibos alios, alia appetunt. 188. 44. & inde
Cibos uarie ab animalibus peti. ibidem & inde
Cibo ultra undecimũ diem pleroſq; caruiſſe. 216.21
Ciborum appetentia quomodo fiat, quære Appetentia in cibis.
Cibus interdiũ uitãtur morbi. 408.43
Cibo homo maxime perit. 473.20
Ciborũ temperantia utiliſſima. 503.18
Cibum ſomno concoquere, corpulentiæ prodeſt, non uiribus. 1 6.16
Cibi ambulatione perficiũtur. ibi. 57
Cibi peruigilio uitiantur. ibidem
Cicadarum conſyderatio. 199.1. & inde, et 199.19. per totũ, et 206.25
Cicadarum in medicinis uſus. 544.15
Cicadarum cantus quando acerrimus. 431.19
Cicadæ quæ mutæ, quæq; canunt. 199.5. & inde
Cicadis ueſcentes homines. ibidem 7
Cicadæ ore & excrementorum foramine carent. ibidem 11.15
Cicadæ ubi non proueniunt. 199.19. per totum
Cicadæ ubi mutæ, & ubi canoræ. ibidem 21
Cicadas oculis carere. 203.30
Cicatrici quibus color redit. 364.35. & 372.46. & 411.31. & 442. 31. & 447.35. & 483.8. et 494. 8.17. & 504.1. & 511.15. & 526. 42. & 567. 17. & 568. 35. & 588.15. & 611.32. & 649.8
Cicatricum ulcera quid tollat. 377. 40. & 494.28
Cicatrices oculorum tollentia. 555.35
Cicatricũ remedia. 167. 31. & 374. 19. & 375.26. & 410.56. et 421. 20.41. & 417.28. & 506.47. & 518.19. & 611.21. & inde
Cicatrices reducunt. 170.18. & 426. 37. & 425.11. & 435.6. & 432. 24. & 559.47. & 603. 20. & 650.18
Cycæ quid è palma factum. 281.38
Ciceris conſyderatio, & ex eo medicinæ. 417.42
Cicer quando ſeritur. 324.35
Ciceris differentiæ natura, &c. ibid.
Cicer in religionis uſu. ibidem 34
Ciceri tantum, nullæ beſtiolæ in horreis innaſcuntur. 94.24
Cicer uermibus inimicum. 361.13
Ciceris radix qualis. 318.18
Cicercalæ deſcriptio. 324.24
Cicerculum quid. 616.8
Cicero quando conſul. 164.42
Ciceronis academia ubi. 531.48
Cicero extra omnem ingenij aleam. prologo. 17
Ciceronis laus ingens. 117.9. & inde, & 553.7
Ciceronis acta. 117.92. & inde
Ciceronis uxor centum deſeptem uixit annis. 111.31
Cicero fatetur ſemper quos ſequatur autores prologo 14
Ciceronis libri de officijs. quales. ibidem 15
Cicero de unguentis. 280. 33. & 192.28
Ciceronis manu ſcriptus liber Plinij tempore extabat. 131.47
Ciceronis cedrinæ menſæ nobiles. 236.34. & 237.29
Cicer. potatorem maximum, Tergillа arguit. 151.32. 34
Cicero lux doctrinarum. 159.28
Cicerones unde dicti. 314.42
Ciceronis uerſus de lentiſco. 333.37
Ciceronis Tuſculana uilla cuius. 404.11. & inde
Ciceronis filij conſulatus. ibidem 38
Ciceronis hoſtis Cæſaris dictator. 117.16. & inde
Cicero equeſtre nomẽ ſtabiliuit. 555. 15. & inde
Ciceronis conſulatus. ibidem
Ciceronis dictũ de Sphinge. 604.20
Cicero Verri ſimulacrum Cupidinis obycit. 611.12
Ciceronis facetum dictum, 617.28
Ciceronis conſulatus & eius collega. 149.14.27. & 164.42
Ciceronianæ aquæ, uillaq;. 552.46
Cichorium herba quæ. 357.14
Cichorion herba qualiter frondet. 193. 32
Cichoriumq; quod & intubum erraticum. 394.9
Cichorium & eius uſus. ibidem, & 363.32. & inde
Cychramus auis quæ. 176.22. et inde
Cicindelæ uermes noctu lucẽtes. 335. 35.41. 42
Cicini olei natura & medicinæ. 427.11. & inde
Cicis arboris facticiũ oleum. 256. 20
Cyclamini herbæ conſyderatio. 390.18
Cyclaminũ braſſicæ inimica. 435.20
Cyclaminos herba quæ. 461.31. 38. 42. & 464. 33. & 465. 18. 25. & 466.6
Cyclamini herbæ medicinæ. 474. 25. & 477. 28. & 478.29. & 480.20.40. et 481.11.19. & 482. 32. & 483.4. & 484.12.22
Cyclonis ſtatuarius. 600.47
Cyclopis pictura. 610. 18
Cyclopes populi. 106.34
Cyclopum reperta. 325. 41. 47. & 326. 8
Ciconiarum conſyderatio. 175. 43. & inde
Ciconiæ unde ad nos ueniant, ignoratur. ibidem 44
Ciconiæ æſtatis aduenæ. ibidem 46
Ciconiæ ceu lege prædicta die recedunt. ibidem 48
Ciconiarum diſcedentium agmen nemo uidit. ibidem
Ciconias non uenire ſed ueniſſe cernimus. ibidem 49
Ciconiæ nouiſſime uenientem lacerant. 176. 3
Ciconijs non ineſſe linguas. ibidem 4
Ciconiæ ſerpentium exitium. ibidem 4
Ciconias occidiſſe ubi capitale. ibidem 5
Ciconiæ nidos eoſdem repetunt. ibidem 9
Ciconiæ ubi non ſunt. 177.30
Ciconia quomodo cum ſerpentibus dimicat. 137.7
Ciconiarum uentriculus in medicina. 534. 6. & 543.11
Cicutæ herbæ conſyderatio, uſus, et ex ea medicinæ. 466.45
Cicutæ ubi uis maxima. 467. 12
Cicuta homini uenenum. 246.5
Cicuta ſumpta, bibere cogit ſumentem. 152. 49
Cicutam præſumunt qui multum bibere cupiunt. ibidem 48
Cicuta rutæ contraria. 373.23
Cicutæ contrarium. 406.20
Cicuta muſca Athenienſium pœna. 466.45. & inde
Cicutæ herbæ medicinæ. 422.19. & 428.26. & 437.38. & 461.3. & 439.10. & 490. 48. & 510.15. & 519.8
Cicuta quibus proſit. 478.30. et 480. 22.34. & 481.16.48. & 482. 37. & 505.1
Cydias pictor & eius opera ibidem
Cydippes pictura. 623. 13
Cydoneas poma quæ. 157.26
Cygni auis in medicinis uſus. 544. 26. 31
Quære Olorum conſyderatio
Cibcia lactuca. 357.11
Cilicum tritium optimum. 389.11
Cilicum crocum optimum. 358.33
Cylindri lapides. 660.2. & 663.19
Cyliſci tragœdi pictura. 623.25
Cilium quid. 104. 47
Cimbam nauem quis reperit. 127.9
Cymbia uaſa ex qua materia. 663. 19
Cimbri à quibus uicti. 289.15
Cimbricis bellis portẽtum. 178. 42
Cymbrica uictoria. 114.16
Cimbricæ pugnæ ululatus. 470.48
Cimæ in braſſicis quæ & earum uſus. 517.42. & inde, & 370.2
Cimicos animalis in medicinis uſus. 550.5
Cimices necantia. 491. 39. & 576. 87. & 577.44
Cymindis accipitrum genus. 172.12
Cymini conſyderatio, natura, ſatio, &c. 359.35. & inde
Cyminum condimentum faſtidius. ibidem
Cyminum ſylueſtre, ſiue ruſticum. ibidem 37
Cyminum ſtomachi dolorem expellit. ibidem 58
Cyminum ubi optimum. ibidem
Cymini medicinæ. 471.6
Cymini radix & eius herbæ degeneratio. 160.49
Cymini morbus ſcabies. 361.2
Cimmerius Boſphorus laurum non nutrit. 279. 14
Cimmerius Boſphorus quibus arboribus abundet. ibidem
Cimolia creta. 616. 27. & 682.6.11. & inde
Cimolia terra ueſtes tinguntur. 682. 13. & inde
Cimoliæ terræ uſus. ibidem
Cimoliæ terræ medicinæ. 682.6.20
Cimon pictor. 618.38
Cinnabaris color. 615.48
Cinabaris pigmenti conſyderatio. 590.44. & inde
Cinabaris in unguentis. 229.22
Cinædi piſces. 575.42
Cinamomi conſyderatio. 224.52
Cinnamomum idemq; cinnamum. ibidem 71
Cinamomum ubi colligitur. ibidem, & 228.57. & 279.5
Cinamomum quid deuehitur. 200.15
Cinnamomi duo genera. 221.11
Cinamomi corona à quo primum. ibidem 18
Cinamolgus auis. 179.15
Cinamũ quomodo è nidis decutiunt. ibidem 14
Cinami oleum. 256.43
Cinare herba ceruus uenenatis pabulis reſiſtit. 158.20
Cincinnatus arator dictator factus. 515.24
Cynædia gemma. 666.40
Cyneæ legati ingẽs memoria. 174.26
Cyneæ Pyrrhi legati in uinum facetum dictum. 241.6
Cynegirus dux. 619.37
Cinerea uua qualis. 244. 24
Cynæ arbores. 22 : 20
Cinis in medicinalibus. 651.20
Cinis immobilis uento. 31.28
Cinis ficus medicinæ. 431.1
Cineris uſus. 298.33. per totum
Cineres loco fimi ubi. ibidẽ & 315.9
Cineribus ſemina ante ſationẽ aſpergenda. 317. 20
Cyniras tegularum inuentor. 116.38
Cyniræ ſenectus. 121.18
Cynocephalia herba. 539.10
Cynocephali feræ natura. 149.48
Cynogloſſos herba quæ. 460.18
Cynoides herba qualis. 463. 34
Cynomyias herba qualis. ibidem 35
Cynomorion herba, & ex ea medicinæ. 419.13
Cynops herba. 393.28
Cynopus piſcis. 178.47
Cynorbodos flos. 358.6
Cynorbodos, id eſt, roſa ſylueſtris ad quid. 454.29. & 143.28. per totũ
Cynorbodos ad canis morſus. 464. 54. & 143.27. per totum
Cynosbaton arbor, & ex eo medicinæ. 446.23. & inde
Cynosbatos frutex quid. 239.33
Cynoſdexia piſcis. 578. 47
Cynoſorchis herba. 490. 12
Cynoſpaſtos arbor & eius medicinæ. 448.23. & inde
Cynoſura oua quæ. 186.8
Cynozolon herba quæ. 407.47
Cypariſſias herba quæ. 475.40
Cyperos quid. 396,17. & inde
Cyprus arbor omnium ocyſſima. 287.46
Cyprius herba quæ. 395.46. & 396. 11.32. & inde
Cippi Romani cornua fabuloſa eſſe. 102. 8
Cyprinus piſcis. 156.48
Cyprinus ſexies anno parit. 167.29

Cyprinus

Cyprinum oleum.156.25
Cyprinum unguentum.229.16.31
Cypri unguentis delectari.ibidẽ 14
Cypria ficus.233.35. & 250.5
Cypriæ uites maximæ.241.44
Cyprium uinum.245.22
Cypria reſina optima.251.35
Cypria laurus.265.42
Cypri ſampſucus uel amaracus optimus. 401. 45
Cypros herba & ex ea oleum ad quid.427.42
Cypriæ arũdinis medicinæ.448.19
Cyprum quid.631.14
Cyprus arbor.216.35
Reliqua quære parte ſecũda.
Cypſellus tyrannus.614.24
Cypſeli aues. 130. 47
Circæa herba qualis.490.5
Circe herbarum perita. 453.44
Circei agri quales, ibidem 42
Circeienſis ager magnas lactucas habet.157.33
Circeũ,id eſt,mandragora. 466.19
Circeis odoramenta.197.11
Circenſes ludos,myrto coronati ſpectabant. 65. 34
Circenſibus ludis,circus quo ſternitur.645. 40
Circius uentus ubi utilis ex contra. 191.2
Circius uentus ubi uiolentior. ibidẽ 5
Circius uentus qualis.15.14
Circos gemma.667.3
Circos accipitrum genus.175.7
Circi maximi Romæ deſcriptio. 642. 46
Cyrenaica prouincia Miſy habet. 548.46
Cyrenaica prouincia Baſiliſcum ſerpentem gignit. 135. 48
Cyrenaicæ regionis Laſſerpitium. 279.40
Cyrene oppidum quando conditum. 149.17
Cyrenaicæ arbores.235.12
Cyrenis roſæ atq; unguentũ. 197.26
Cyrenis crocum quale. 331.32
Reliqua quære parte ſecunda.
Cyrus quando regnare in Perſis cœpit.633.48
Cyri poſt uictam Aſiam ingentes diuitiæ.334. 46
Cyri ingens memoria.114.25
Cirri auiũ deſcriptio.101.47. et inde
Cirſium herba qualis.490.7
Ciſalpinæ uineæ fertiliſſimæ. 190. 49
Ciſſibilites mulſi genus. 247.47
Cyſſanthemos herba.403.38
Cyſſanthemi herbæ medicinæ. 472. 25. & 483. 33. & 484. 12. & 476.13
Ciſſites gemma.667.6.& 670. 16
Ciſſos arbor & ex ea medicinæ.
Ciſſos hederæ ſpecies. ibidem & 280.27 (441.5
Ciſtarum materia quæ.183.20
Ciſt. olubi lapides quales. 648.46
Ciſternarum conſtruendarum ratio. 649 31
Ciſternarum aqua qualis. 593. 6. & inde
Ciſthos arbor & eius natura, genera,medicinæ. 442. 43. & inde
Citharæ & eius cordarum repertores.116.14
Citharus piſcis.575.38
Cytheris mima.133.40
Citerius medicus.564.17
Cytinus,id eſt, primus punici mali flos.429.35
Cytiſi fruticis conſyderatio.259.42
Cytiſi folia qualia.275.7
Cytiſi color.284.49
Cytiſus herba uel legumen.316.19
Cytiſo herba apes delectãtur. 292.20
Cytori montis buxus.273.6
Citra puluerem uictum,prouerbium, 616.29
Citrea quomodo ſerantur.295.8
Citreorum odor,& ſapor qualis. 264.15
Citreorũ malorũ medicinæ. 429.16
Citreum oleum quale. 427. 36
Citrus arbor à Græcis medica dicitur.251.19.& inde
Citri uſus in ſacris.215.48
Citrinum oleum.256.35
Ciuem ſeruare melius quàm hoſtem occidere. 163.4
Ciuem ſeruantis priuilegia. ibidẽ.8
Ciuium fortium quæ dona maxima apud ueteres. 114. 29
Ciuile bellum Pompeij Magni oſtento prædictum.311. 23. 39
Ciuicæ coronæ conſyderatio. 167. 29.per totum
Ciuica corona quæ.403.48
Ciuica corona cui dabatur. 404.5
Ciuitatem regiam Aegypti inuenerunt.126.11
Ciuitatem popularem Attici inuenerunt.ibidem
Ciuitates ab animalibus deletæ.133.36
Cyzicena terra qualis. 629.11
Cyziceni unguentis delectati aliquãdo.229.23
Cyzici obſidionem quod prodigium præceſſit.311.28
CLAMATORIA auis.179.32
Clarigare quid.408.44
Claſſis prima Romæ.334.19
Claudiana ſtructura.153.31.32
Claudiæ pudicitia inducta in urbem Cybele.117.36
Claudius imperator in Sicion oppidum ueteranos miſit.48.17
Claudij imperatoris Colonia.ibi.46
Claudij imperatoris è Britannia triumphus & eius inſignis nauis. 42.40
Claudij imperatoris in Africa bellũ. 63.31.& 66.27
Claudij imperatoris oculi quales. 204.42
Claudij imperator de Britannia triumphus,& eius ludi.585.50
Claudij imperatoris aquæductus. 644. 44
Claudius imperatoris ſmaragdos in durbat & ſardonicas.650.34
Claudius imperator quid cum orca piſce.152.30
Claudius imp.ſcaro piſce delectatus. 157.12
Claudius imp. quando cenſor.170.33
Claudij imp. Meſſalina uxor.186.18
Claudij principatu lapides pingere inuentum eſt. 613.4
Claudij principis inſtitutio.334.5
Claudij principis cõſulatu plures ſoles uiſi.11.10
Claudij Cæſaris hiſtoriæ. 224.4
Claudij charta.295.33
Claudij Cæſaris ludi. 104. 11. & 555.10
Claudius Appius quidã cõſul.611.49
Claudius Appius primus clypeos in ſacro dicauit.ibidem
Claudij Pulchri ſcæna qualis.615.8.
Claudij Pulchri ædilitas.150.1
Claudij Iſidori teſtamentum. 592.38
Claudij Agrippina uxor. 632. 42.& 181.31.& 175.5.& 412.18
Claudij libertus potẽtiſſimus.613.45
Claudij imperatoris ſerui tres ditiſſimi. 592.36
Claudius piſcem octo milibus nummum mercatus. 157.39
Claudio immolanti,in extis iecur defuit.207.44
Clauiculæ uitium quæ.420.8
Claui inuentor. 126. 6
Clauorum pedum remedia.397.42
Quære pedum clauorum.
Clauſa omnia, cuius ictu aperiuntur.670.45
Clauus,id eſt, morbus arborum. 309.34
Clauus latus ab Hoſtilio rege repertus.164.37
Clauorum remedia.437.32.& 440. 41.& 479.6.& 501.16.& 511. 20.& 519.29.& 561.8
Clazomenium uinum.247.19
Cleantes picturæ inuentor. 614.19
Clearchi præcipitatio à patre.609.2
Cleemporus medicus. 449. 38 40. & 412.6
Clema herba.494. 34
Clematitis herba.465. 47
Clematis hederæ genus. 443.14
Clematis herba qualis.443.1.12
Clementia dea.2.25
Clementiæ exemplum.128.42.per totum,& 131.1.44. & 114.46
Cleombrotus.118.7
Cleomenis ſimulacrum.616.15
Cleon ſtatuarius. 604.3
Cleonicion herba. 447. 46
Cleopatra capta Romam ducitur. 181.29
Cleopatræ uniones,ac cum Antonio epulæ.ibidem 5. & inde
Cleopatræ hiſtoria de cœna & ueneno erga M. Antonium. 356.36. & inde
Cleopatræ aſtus ibidem,& inde
Cleophantus medicus.443. 30.& 470.18.& 561.6
Cleophantus pictor. 614.12
Cleoſtratus primus de ſignis cœli. 3.44
Clerus ceræ portio.195.9.et 196. 26
Cleſias ſtatuarius. 605.42
Cleſides pictor. 626.11
Cleſippus fullo.596.37
Clidium quid.155.44
Cliduchi ſtatua ſimulacrumq;. 601.8
Cliduchi ſimulacrum. 603.5
Climactericæ leges.122.7
Clymenus rex.459.25
Clymenos herba unde dicta. ibidem
Clymeni herbæ medicinæ. 476.19
Clinicæ medicina.524.27.& 458.19
Clinopodij herbæ deſcriptio.447.
Clypeus ardens quãdo in cœlo uiſus.12.16 (46
Clypei in ſacro dicabantur. 615.48
Clypei unde dicti. 614.6
Clypei ex auro.ibidem 8
Clypei à quibus inuenti. 126.34
Clypeus Haſdrubalis.614.9
Clyſter inuentum ibidis.137.48
Clytarchus quando fuerit.102.41
Clytemneſtræ pictura.626.43
Clyti Alexandri amici pictura.622.7
Clitorius ſtatuarius.600.32
Cluuia auis.179.32
Cloacarum Romæ deſcriptio. 643.9
Clodiæ Oſtij ſenectus.118.32
Clodia lex.384.24
Clodiana uaſa.593.8
Clodius Aeſopi filius,& eius luxus. 165. 22
Clodij Aeſopi precioſa patina.153.34
Clodij Seruij dolor.435.24
Clodij uiterium edictum. 603.49
Clodij P.domus qualis,ac eius interitus. 643.5
Cloſter fuſos inuenit.125.42
Cluacina Venus ubi Romæ.263.9
Cluere quid.ibidem
Clupea piſcis.155.35
Cluſinæ uuæ quales.244.12
CNECINVM oleum.256.49
Cneoron herba & corona ex ea. 190.29. 39
Cneoron,ſiue cneſtron quid.188.1
Cneus Domitius quid de muliere ebria.243.47
Cneus Terentius ſcriba quis.236.8
Cnicon herba & eius uſus.394.19
Cnecum herba qualis.401.47
Cnide piſcis.578.42
Cnidij oleum quale. 427.39
Cnidos herba.194. 43.45
COA uua quomodo ſeruetur.260.12
Coa uaſa qualia. 628.37
Coa bombyx qualis. 197.33.per totũ
Coa ueſtis. Quære Coa.
Coaguli lactis materia. 281. 46. & 282. 9
Coagulũ lactis quãdo uenenũ. 513. 4
Coaſpites gemma. 667.16
Cobaris præfecti opere, Euphrates fluuius deductus. 94.40
Cobia piſcis.578. 38
Cobion herba. 475.46
Cocci herbæ conſyderatio, natura, medicinæ. 490.47
Cocci ungendi ratio. 165.6. per totũ
Cocco imperatorũ paludamenta inguntur. 401.33
Coccum quid.165.11.12
Coccus arboris quid.169.42
Coccineus color. 549.41. & 402.19
Coccycis auis conſyderatio.272.15. per totum
Cocles Oratius. Quære Oratius.
Coclites unde dicti.204.15

Coclearum conſyder. 170. 192.15. & inde, & 161.12. per totum
Cochleæ quæ optimæ. 142.18
Cochleæ in ſe equorum capita habent. 151.28
Cochlearum dentes. 201.32
Cochlearum differentiæ plures. 168. 34. per totum
Cochleæ oltiles. ibidem 38
Cochleæ quando naſcantur. 167.42
Cochlearum uinaria. 161.34. per to.
Cochleæ quam herbam perſequuntur. 430.4
Cochleis cur dantur cornua. 202.37. & 203.30
Cochlearum in medicinis uſus. 318. 13. & 314.39. & 316.9. & 337. 3. & 340. 1.11.19. & 341.3.4. & 342.9.22.28. & 343.14.17. et 345.31. & 350.2.43. & inde, & 370.22. & inde, & 376.3
Cochlytes gemmæ. 670.40
Cocolobis uua. 248.23
Coctinæ caſtaneæ. 261.47
Cocorum luxus pulchre notatus. 837.35
Cocus ſiui Parthi mores dederunt. 189.30
Coci ſummæ quibuſdam grati. 177.35
Coci quando non erant in ſeruitiis, ſed ex macello conducebantur. 329.14
Codiamini herbæ cõſyderat. 391.37
Coele Syria iuncum odoratum habet. 357.9
Coeliacæ quæ. 379.29
Coeliacorum remedia. 367.45. & 369.33. & 372.36. & 374.44. et 378.20.29. & 381.21. & 383.45. 399.17. & 408.2. & 418.41. et 420.21.48. & 421.2. & 428.42. & 429.3.24. & 431.4. & 434. 32. & 436.12. & 441.49. & 443.48. & 445.45. et 446.49. et 442.49. & 474.7.24. et 493. 40. et 491.16. et 504.36. & 510. 33. et 317.24.42. & 328.16.42. & 343.24. & 363.48
Coelon quid. 593.15
Cælum. Quære cælum
Cœna lautiſſima. 161.4. inde
Cœnarum lex. 167.6
Cœnarum ſumma lautiſſima. 628.40
Cœnarum cenſoriæ leges. 633.24. et 148.8. & 130.27. & 183.22
Coeundo quæ cohæreant. 136.32
Coggygria arbor. 239.6
Cogitatio quid faciat. 210.47
Cogitationum uelocitas. ibidem
Cognomina prima unde ſumpta. 314.48
Coitus concitantia. 187.34. & 400. 41. & 477.41. per totum
Coitu primo, morbi multi ſoluuntur. 500.5
Coitus animalium differentiæ. 186. 25. & inde.
Coitus aduerſus quibuſdam eſt. ibid.
Coire non potentium remedia. 400. 41. & inde
Coitus quando remiſſus. 421.19.40
Coitu ſeptuageno quo libido durat 478.32
Colchicon uenenum. 310.15
Colchi in Italia. 48.46
Reliqua quære parte ſecunda.
Coleræ remedia. Vide Choleræ
Collycia conchiliorum genus. 573.6
Collyrium medicamentum. 198.44. & 428.27
Colicorum remedia. 264.30
Colymbades ad quid utiles. 408.10
Collectionum remedia. 415.20. & 416.42. & 417.14. & 426.40. & 427.46. & 431.19.45. & 432.25. & 434.16. & 436.18. et 437.22.49. & 438.13. et 439.20. 40. & 440.10.45. & 443.1. & 443.31. & 444.20.38. & 445. 21.42. & 446.39. & 448.40. & 451.9. & 463.40. et 411.20. & 451.10. & 456.40. & 459. 40. & 490.18. & 494.22. & 496.2.14.29
Collina tribus Romæ. 315.8
Collicia, uel collecticiæ, id eſt, ſulci maiores in agris. 329.21
Colli deſcriptio. 206.38. & inde
Colocaſia herba quæ. 394.4
Colocaſiæ medicinæ. 401.49
Colocynthis, id eſt, cucurbitæ genus & eius medicinæ. 363.14
Colon quid. 208.49
Colonus bonus maxime laudabatur. 134.45. & inde
Colophonia reſina qualis. 251.38
Colophonius Dionyſiodorus. 617.9
Coloſſicon. 601.3
Coloris conſyderatio, nomina, genera, uſus. 615.47. per totum
Color quilibet quid amet, quid ue refutet. 617.43. & inde
Colores præcipui tres. 189.42. & inde
Colores animalium mutantia. 140. 18.32.34. & 333.36. & inde
Colorum naturales quidam, factitij alij. 615.47. per totum
Colorib. quatuor uſi ueteres. 617.48
Colorem inducentia reducentiaq́;. 367.6.20. & 371.5. & 372.5. & 398.6. & 409.19. & 412.1. & 418.15.21.32. & 422.2. & 425.20. & 427.18.22. et 431.44. et 445. 5. & 478.43. & 479.11. et 350. 10. & 315.25. per totum ferè.
Colos quid. 616.33.44
Coloſſi ſtatuæ quales. 590.35
Coloſsi mira magnitudo. ibidem 37
Coloſſorum plurium deſcriptio. ibidem 35. & inde
Coloſtra, coloſtratiq́; infantes qui. 309.39. & inde
Coloſtratio quid. 121.5
Colotes pictor. 618.22
Colotos color. 582.33
Colotus uermis. 299.4
Coluber in aqua uiuens ad quid. 370.9
Columbarum conſyderatio. 179.40
Columbarum pudicitia. ibidem
Columbæ quo ſeſe purgent. 138.22
Columbæ quot annis uiuant. 180.8
Columbarum gloria in quo. ibidem 12
Columbæ ne ſedes mutent. ibidem 23
Columbæ interdum internunciæ epiſtolas ferendo fuere. ibidem 34
Columbarum ingens preciũ. ibi. 28
Columbæ ubi optimæ. ibidem 29
Colũbæ quoties anno pariãt. 184.19
Columbis cibus quis gratiſſimus. 326.10
Columbis quæ herba familiaris. 464.36
Columbis gratiſſimũ ſemen. 475.37
Columbarum in medicinis uſus. 331.40
Columbarũ fimus in medicina. 333. 47. & 335.8
Columbarũ fimus optimus. 293.44
Columbæ ſeſe oſculantur ante coitũ, quotiq́; oua pariant. 185.16
Columbæ pauonibus amicæ. 190.3
Columbarũ fœtus quid necet. 206.8
Columbina creta. 293.21
Columbinæ uuæ. 244.24
Colum morbus. 470.8
Colli morbi remedia. 371.23. & 372. 36. & 376.12. & 431.2. & 510. 33. & 343.41.48
Comellares dentes quales. 206.2
Columnarum conſyderatio. 650.1.48 inde. & 611.27
Comagena galla optima. 416.12
Comagenum medicamen. 175.21. & 629.21. & inde
Comagine herba qualis. 529.25
Comaron unedonis ſpecies. 263.16
Combreti herbæ conſyderatio, natura, medicinæ. 388.26. & 393.23
Combuſtorum remedia. 360.44. & 417.8. & inde
Quære Ambuſtorum remedia.
Come herba. 394.16. & 497.37
Cometarum cõſyderatio, natura, genera, & c. 10.24. per totum
Cometæ Græce, Latine Crinitæ. ibi.
Cometes quid portendant. ibidẽ 42
Cometes ubi colitur. 13.3
Cometarum materia quæ. ibidẽ 16
Comitialem morbum, quem caducũ noſtrates uocant, inducentia. 371.49
Comitialem morbum præter hominem, ſolæ coturnices ſentiunt. 176.34
Comitialis morbus quos non corrupit 371.33. & inde
Comitialis morbus quo deprehendi-tur. 139.46
Comitialem morbum habentes aperis etiam oculis nihil cernunt. 204.6
Comitialis morbi clauus ferreus abſolutorum. 503.42
Comitiales morbi caluã interfecti quomodo curan. 493.26
Comitialis morbi remedium. 179.18. & inde & 283.21. & 365.8. & 367.7. & 369.39. & 374.1. & 375.21. & 377.22. & 380.2.30. et 381.44. & 382.35.37. & 385.5. & 393.11. & 400.13. & 402.7. & 405.27. & 418.33. & 416. 21. & 417.45. & 421.42. et 425. 11. & 430.40. et 432.47. et 435. 41. & 436.26. & 427.17.40. et 440.3. & 447.38. & 438.27. et 468.19. & 479.33. & 457.23. & 492.42. & 498.10. & 501.39. 34. & 502.1.7. & 503.42. & 506.18.23.27.29. & 507.38. & 508.16. & 510.9. & 519.33.44. & 529.11. & 541.16. & 546.13. & 567.49. & 568.31.33.40. et 610.32.43. & 647.40. et 667.20
Comitia quando habere nõ licebat. 303.9. & inde
Conuiuiorum Romanorum conſuetudo. 532.46
Comitij Romani mirum. 261.12
Compitalia feſta. 333.30
Compitalia feſta à quibus primũ inſtituta. 652.23
Complexu ſata necantes herbæ. 327.9. & inde
Conceptus inuantia. 365.21. & 480. 16. & 484.13. & 562.44
Conceptionis tempus in ſatis. 273.17
Conceptus & generationis hominũ conſyderatio. 110.2. & 112.17
Conceptum quæ ſigna ſequantur. 109.42. per totum
Concipere fœmina qua ratione poſſit. 490.26. & 667.49. & 669. 25. & 376.23
Concipere etiam cruitas cogentia. 551.23
Concharum conſyderatio. 161.27
Conchæ populatio morum. ibid. 27
Concha urſumur & uſſumur. ibi. 35
Conchæ origo. ibidem 41
Concharum partus margaritæ. ibidem 44
Conchæ ſilicum duricia teguntur. 153.11. & inde
Concharum abortus. 162.1
Concha comprimit ſe manũ uidens, eamq́; præueniens abſcondit. ibidem 10
Conchæ comitantur marinis canibus, duces habent apes. ibid. 22.13
Conchæ coluntur apud Gnydiũ Venerem. 159.6
Conchas fulgure minui. 162.48
Conchæ Arabicæ quales. 164.33. & inde
Concharum genera plura. 578.45. & 164.3
Conchæ maris tempeſtatem prædicunt. 545.15
Conchæ piſces, lunæ uarietate uariantur. 19.29. & 28.39
Concharum conſyderatio. genera, uarietas, & c. 161.17. & inde, et 161.32. per totum
Concha piſcis quando canens uiſa. 152.4. & inde
Concharum luxus. 161.28. per totũ
Conchylij color. 589.46
Conchiliorum copia ubi. 90.40
Conchiliorum medicinæ. 572.21. & 579.4
Conchilia luna augeri. 28.39
Conchilia in cœnis prohibita. 130. 27. per totum
Conchiliorum luxus. 161.31. & inde
Concinnari uerbum apud Catonem. 252.22
Concionantibus utile. 663.44
Concoctionis utilia. 365.31. & 377.6. & 412.16. et 413.15. & 415.23. & 479

& 479.29. & 486.25. & 489. 5. & 496.37. & 502.8. & inde
Concordia dea.2.15
Concordiæ pictura. 626. 16
Concordia domeſticorum qua ratio ne haberi poſſit. 307. 16
Concordiæ ædes Romæ à quo. 581. 35. & 602. 19. & 603. 6. 11. & 604. 9. 35. & 619. 35. & 651.41. & 653.8
Concubinus quis.146.14
Condilomatis utilia.420.4. & 426. 43. & 436.10
Condilomatum, id eſt, tuberculorum ex inflãmatione naſcentiũ, remedia.395.20. & 405.44. & 415. 44. & 420.4. & 426.6.43. & 427.27.33.46. & 429.1. & 431. 46. & 435. 7. & 434. 33. & 444.17. & 436.10. & 477.18. & 436.23. & 439.14. & 517. 37. & 528.24. & 544.29. et 575. 1. & 610.11. & 611. 40. et 612.35
Condrillon, ſiue condrille herba qualis. 411.9
Condrylla herba. 394.15. & 395.44
Condurdi herbæ medicinæ. 471. 16
Canſueti ſcelus noxij quomodo coniungantur. 449.47. & 531.35
Conger piſcis. 156.44
Conger piſcis longus. 158.8
Congris pinnæ binæ. ibidem 31
Conger locuſtam lacerat. 169.46
Conger & murena inuicem inimici. 169.45
Conrades ſcriptor. 25.22
Contius pictor. 626.28
Conizæ herbæ conſyderatio, genera, ſexus, uſus. 391.6
Conizæ in coronis uſus. ibidem
Coniza herba. 390. 30
Coniza herba apes delectãtur. 392.20
Conizæ herbæ medicinæ. 484.2
Conniuere quibus animalibus conueniat. 204.44. & inde
Et quibus non. 208.45
Conon ſcriptor. 340.44
Conopas nanus. 111.5
Conſemina uua. 244. 6
Conſenſus gentium plures. 127.17.23
Conſentiæ urbis uua. 246.47
Cõſentini agri malus infera. 277.13
Conſidiæ Seruilij M. filiæ curatio. 459.31
Cõſiligmis herbæ medicinæ. 472.42
Conſingi Nicomedis regis uxor à caue perempta. 112.33
Conſiligo herba quæ. 461.5
Conſtantiæ exempla. 113.25. per totũ
Conſtitutiones publicæ ære incidun tur. 605. 6
Conſuetudinis uiſ. 213. 20. & inde
Conſul Romanorũ quis primus externorum. 119.22
Conſulatus Latio quoq; negatus, ibidem 23
Conſules purpura utebantur. 163.42
Conſule intraturo domum quampiã fores à lictore percutiebantur. 316. 43
Conſules primi Romani qui. 643.38
Conſules Romanorum, quorũ habet Pli. mentionem. 5.44. & 10.46.
& 11.43. & 12.2.8.11.14.16. 20. & 18.5.11.25.30. & 11.35. et 23. 9. & 25.25. & 26.15. & 40.22. et 47.46. & 65.46. & 109. 18. et 111.10.34.44.49. & 114.2. et 115. 20. & 117.43. & 118.11. & 121. 54.36. & 122.21. & 124.21.18. & 25.20. & 127.39.42.44. & 130. 1.2.18. & 134.36.37. & 141. 20. & 142.39. & 149.17. & 150.27. & 160.1. & 164.42. & 170.31. 32. & 178.25.28. & 174. 48. & 182.1. & 183.14. & 207.1. et 210. 40. & 213.21. & 230.48. & 236. 9. & 245. 36. & 249. 22. & 254. 11. 15. & 252. 31. & 267. 49. & 288.10. & 316.16.39. & 317.12. & 328.35. & 346. 4. & 337.42. & 349.13. & 359.19. et 404.29.36.381 & 325.28. et 535. 49. & 581.11.12.29.35. et 582.49. & 583.32. & 584.12. & 585.15. & 594.37. & 595.2.10. & 597. 39. & 598.36. & 600.4. et 608. 49. & 613.49. & 614.43.49. et 615.5. & inde, et 621.47. et 637. 39.43. & 643.26.38. & 653.44.
Conterraneum caſtrenſe uerbũ prologo 1.6
Contractionum membrorum remedia. 375.23. & 409.6. & 413.32. & 420. 10
Contraria inter ſe. 378.22. & 435.16. & inde
Contuſorum remedia. 405. 48. & 431.2. & 444.5. & 462.10. & 496.7. & 527.6
Conuerſio rerum in alias. 240.13. per totum. & 635. 40. & inde
Conuiuarum conſuetudo. 500.11.12
Conuiuæ plures fungis perempti. 411.44
Conuolulus flos qualis. 387.47
Conuulſorum remedia. 361. 27. & 368.2. & 369.48. & 371.11. & 374.49. & 376.34. & 377.26. & 379.7.382.5. & 383.14. & 384.31. & 392.20. & 400. 33. et 407.13. & 410.32.44. & 411.8. & 431.9. & 437.11.14.443. 15. & 444.31. & 447. 18. 48. & 462.10. & 481.47. & 486.33. et 485.21. & 492.38. et 496.7. 34. & 652. 16
Copia rerũ quid mali afferat. 618.4
Coponius Quintus cur damnatus. 618.38
Coponius ſtatuarius. 617.2
Coquinaria uaſa ex argento. 593.11
Cor primum in omni animali gignitur. 184.18. & 207.3. & inde
Cordis conſyderatio 207.3. et inde
Cor nouiſſime moritur. ibidem 6
Cor per ſingulos annos augeri in homine. ibidem 17
Cor aliquando in hoſtijs defuiſſe. ibidem 28. & inde
Cordis bubonis mirum. 581.45
Cor canuum habentem fugiunt canes. 533. 26
Cordis talpæ mirum. 539.53. et inde
Cor animi & ſanguinis ſedes. 107. 9. & inde
Cor paruum audaciæ ſignum. ibi. 14
Cor maximum habentia. ibidem 15
Cor duplex in perdicibus ubi. ibi. 16
Cor hirſutum habentes, fortiſſimi ſunt. ibidem 10. & inde
Cor quando in extis aſpici cœptum. ibidem 28
Cor an ſit neceſſarium uiuentibus. ibidem 30
Cor in quibus cremari non poteſt. ibidem 31
Cordi proficua. 365.19. & 378.24. & 405.25. & 411. 23. & 468. 21. & 472.30
Corculi qui dicti à Romanis. 117.20
Coracini piſces. 70.5. & 156.42.47. & 570.28. & inde
Coracini piſcis in medicinis uſus. 577.2.4. & 570.24
Coracinus ubi optimus. 157.40
Coracini marini. 578.35
Coraliticus lapis qualis. 619.7
Corallij conſyderatio, natura, preciũ uſus, loca, bonitas. 567.9. & inde, & 646.22. & inde, et 663.9
Corallij geſtamẽ religioſum. 567.19
Corallium ubi prouenit. 646.22. & inde
Corallij uſus & medicinæ. ibidem 26. & inde, & 567.22
Corallij effectus. 646.26
Corallis gemma. 667.4
Coralloachates gemma. 665.38. & 657.5
Corbulo Domitius contra Armenos. 84.16. & 96.9
Corbulo dux. 23.2
Corbulo conſul. 109.33
Corchorus herba. 194.16. & 466.12
Corchori natura & medicinæ. 402.44
Cordilla piſces. 578.42. & 155.42
Cordum, id eſt, ſecundarum fœnũ. 337.42
Cordi animalia quæ. 147.8
Cordubenſe æs. 556.8
Corellij equitis Romani caſtaneæ in ſitio. 100. 33
Corelliana caſtanea. ibidẽ, et 262.46
Corfidius funere locato reuixit. 123.33.35
Coriaceſia herba qualis. 449.19
Coriandri natura & medicinæ. 380.39. & inde
Coriandri ſatio. 360.12
Coriandri ſemen quale. 361.20
Corias piſcis. 578.29
Corybantia quid. 204.7
Coribas pictor. 627.8
Corici montis crocum quale. 388.38
Corion herba qualis. 477.5
Corylus arbor quæ loca amet. 278. 24
Corylo nuptiales faces faciunt. ibidem 30
Corymbi hederæ fœmina uel eius acini. 280.5
Corymbi quid. 360.44
Corymbia herba. ibidem
Corymborum hederæ medicinæ. 442.28
Corymbicæ coronæ. 390.37
Corymbitæ herba quæ. 475.43
Corinthus herba qualis. 449.31
Corinthus quãdo à Romanis capta. 244.45. & 556.15
Corinthus incenſa. 556.11
Corinthia uaſa qualia. ibidem 10
Corinthia ſigna quæ. 600.29
Corinthum Mummius diruit. 596. 43. & 617.37
Corinthium æs quale. 596. 30. & inde
Corinthij unguentis delectabantur. 129.12
Coriolana pira. 259.13
Corion herba quæ. 477.9. & 484. 23. & 485. 12
Coris herba. 477.5. & 480.17
Corytia conchiliorum genus. 573.6
Corij in medicinis uſus. 519. 16. & 545.18
Cornelia ſex & gerſono ſecundo anno genuit. 111.44
Corneliæ Gracchorum matris ſtatua. 598.42
Cornelia Gracchorum mater qualis. 111.44. & 112.26. & 117. 45. & inde
Cornelius Bocchus. 655. 48
Cornelius Cn. quo anno conſul. 236.3
Cornelius P. conſul. 236.3
Cornelij Balbi theatrum. 638.44
Cornelius Balbus quis, & eius conſulatus. 119.21
Cornelius Balbus Garamantes ſuperat. 61.14
Cornelius M. conſul. 170.31
Cornelius Orfitus conſul. 12. 10
Cornelius Nepos quando obierit. 164. 38
Cornelius Tacitus eques Romanus Belgicæ procurator, & eius filius. 113.10
Cornelius Caluus orator. 512.12
Cornelij Galli interitus. 124. 26
Cornelius Pinus pictor. 624.35
Cornelius Coſſus conſul à quo ſeruatus. 167.43
Cornelius Rufus dormiens excæcatus. 112.26
Cornelius Cethegus conſul rutatum muſtum dedit. 559. 19
Cornelius Nepos Padi accola. 46.35
Cornelius Merẽda corona donatus. 583. 32
Cornicis conſyderatio, aſtusq;. 173.8
Cornix inter inauſpicatas aues. ibidem 4
Cornix miræ loquacitatis. 181.4
Cornici cum noctua inimicitia. 189. 37
Cornix Ardeolæ amica. 190.4
Cornicis in medicinis uſus. 534. 48. & 535.4. & 547.38
Cornix futura præſagit. 143.23
Cornices uitæ longiſſimæ. 122. 30
Cornuum animalium conſyderatio. 202.3. & inde
Cornuum animalium diuerſitas. ibidem 6. & inde
Cornuum animalium uſus. ibidem 19. & inde
Cornibus carentia. ibidem 32
Cornua pro manibus ad ſcabendum corpus, ibidem 17

Cornua boum quomodo curantur. ibidem 13
Cornua quomodo cera flectantur. ibidem 14. & inde
Cornua ceruorum cuti enaſcuntur. ibidem 30
Cornua ceruorum & eorum uſus. 189.42. & inde
Cornu unum aſino Indico. 202.27
Cornua bina quæ habeant. ibidē 28
Cornigera animalia quæ ſæuo pinguescant. 209.42
Cornua animaliū tingi ſolita. 187.16
Cornici homines quales. 118.39
Cornuti Manlij morbus qualis. 469.31
Cornucopiæ, librorū inſcriptiones, prologo 1.29
Corni arboris conſyderatio. 261.19. & 276.17. & inde
Cornus arbor apes perimit. 291.26
Corni baccæ. 263.12
Corni ſuccus qualis. 264.10
Cornus arbor montes amat. 273.20. 22.24
Cornus primo Fauonio germinat. 275. 32
Cornus nullam habet medullam. 276. 8
Cornus ſpiſſiſſima arborum. 255.5
Corni ligni uſus ad quid, ibidem
Corni arboris medicinæ. 432.39
Corolla & corollarij unde dicti. 386.2.3
Corolla argenteæ à quo primum, ibidem 7
Corollæ Hetruſcæ quales, ibidem 8
Corollarium Lolliæ Paulinæ. 163.12
Coronæ aſtri exortus quando. 340. 46
Coronæ aſtri exortu quæ fiant, ibi.
Corona quando occidit. 337.16
Corona ciuica qui donati. 267. 29. per totum
Coronarum militarium ſpecies plures, ibidem
Corona non niſi deo olim dabatur, ibidem 38
Corona Bacchus primus uſus ex hedera, ibidem
Coronæ uſus apud ueteres. 385.40
Coronæ uſus in ſacris, ibidem 41.44
Coronarum denominatio, ibidem 42 & inde
Corona ex odoratis floribus à quo primum, ibidem 45
Coronæ Aegyptiæ atq; hybernæ. 386.1
Coronarum lex duodecim tabularum, ibidem 12
Coronas mortuis imponebant, ibidem 14.18
Coronis ſeueritas ſeruata, ibidem 16. & inde
Coronæ deorum, larium, manium, ſepulchrorumq;, ibidem 17
Coronæ paſtilis & futilis honor, ibidem 29. & inde
Coronæ roſariæ gratia, ibidem 30
Coronæ ab Indis petitæ, ibidem 33
Corona ex nardo laudatiſſima, ibid.
Coronarum ſcriptores, ibidem 39. 42.43
Coronæ quæ capiti noceant, ibid. 34
Coronas bibendi uſus, ibidem 38
Coronas ſcribere friuolum eſſe, ibidem 45
Coronarum honor, genera, materia. 390.20
Coronæ quæ principatum obtinent, ibidem 25
Coronæ nominibus Græcis nuncupatæ, ibidem 26
Coronarū plurium nomina uſusq;. 403.31. per totum
Coronarum materia. 234.13. et 244. 31. & 257.24. & 258.16. & 265. 30. & inde 41. & 267.29. per totum, & 272.31. & 280.1. & 288. 1. & 314.24. per totum, & 359. 28. & 375.11. & 383.36. et libro 21. capitibus 2.3. 4.9. per totum, & 390.6. & 391.10. & inde, et 398.42. & 401.25. 46. & 402. 37. & 403.47. & inde, et 408. 32. & 443.8. & 445.30. et 451. 23. & 457.10. et 492.45. et 604. 34. & 650.25. & 653.49
Coronamenta in hortis ſerenda. 385.27
Coronariū æs quale. 592.19. et 604. (18
Coroneola roſa. 387.25
Coronopos herba. 395.18
Coronopus herba & ex ea medicinæ. 804.2
Corpus augentia. 316.21. & 423.17. 428.22. & 438 .38. & 433.25
Corpus obſtupefacientia. 632.29. & 466. 43
Corporum inſignia. 113.13
Corporis totius hiſtoria. 101. 44. per totum
Corporis magnitudo unde accidit. 14.20
Corpora ſignātes nouis populi. 32.46
Corpora cremare quando cœptum Romæ. 124.41
Corporis nitor quo fiat. 440. 37
Corpora defunctorū incorrupta conſeruans. 436.48
Corpora tota tingentes homines. 101.47
Corporis humani magnitudinis conſyderatio. 111.42. & inde
Corpus quadragintaſex cubitorum inuentum, ibidem 44
Corporis totius morborum remedia. 465.6. & inde
Corpora defunctorum quibus lapidibus cito abſumuntur. 645.38. per totum
Corpori infixa extrahentia. 398.4. & 400.40. & 405.18. et 407.4 Quære infixa corpori.
Corpulentia quibus augetur minuiturq;. 316.21. per totum
Corruda unde aſparagi fiant. 281.7
Corruda, id eſt, aſparagus ſylueſtris. 371.30. & 338.27.40
Corrugi unde dicti. 486.46
Corſi à quo Romanorum primum uicti, & de eis primus triumphus. 265 34.
Corſica laurum non habuit. 266.13
Corſica buxo abundat. 273.7
Corſicū mel cur nouſum, ibidem
Corſica cera qualis. 393.36
Reliqua quære parte ſecunda.
Corſoides gemma. 666.3
Corticum arborum conſyderatio & differentiæ. 278.14. per totum, et 310.34
Cortices qui detracti necat arbores. 310.34
Cortices quæ arbores mutant, ibidē
Corticum arborum uſus. 270. 8. per totum
Cortina caldarij genus. 271. 27. & 617. 27
Cortinæ tripodum. 597.4
Cortina quid. 617.26
Coruncanius legatus perimitur & eius ſtatua. 598.8
Corus uentus. 15.3.33.43. 44
Corus uentus qualis & quibus nocuus. 343.16. & inde
Coruus ales quo tempore morbis afficitur. 529.29
Coruus quo ſeſe purgat. 198.23
Coruorum uita longa. 121.13
Coruorum cōſyderatio, natura, &c. 173.3. & inde, & 381.38. per to.
Corui & cloræ auis inimicitia. 189. 36.44
Corui fœtus ſuos fugant. 173.9
Corui ore concipere à quibuſdā creditū. ibidem 13
Coruorū ouum contra grandas fæminas, ibidem 14
Coruorum auguria, auſpiciaq;, ibidem 16
Coruorum intelligentia. 181. 11. per totum
Corui imperatores nominatim ſalutantes, ibidem 42
Corui exequiæ celebratæ, ibidē 46
Coruorum incubatio, quotq; pariāt. 185. 46
Corui aquatici natura caluent. 202. 38
Corui futura præſagiunt. 145.19
Coruus piſcis. 578.38
Coſſi uermes in medicinis. 542.48
Coſſi uermes ex ligno gignuntur. 203.7
Coſſi uermes in cibo. 309.12
Coſſus Cornelius conſul à quo ſeruatus, 267.49
Coſmus Romanis hiſtoria. 532.49. & inde
Coſtarū cōſyderatio. 109. 14. et inde
Coſtæ hominis tantum octonæ, ibidē
Coſtarum fractarum remedia. 520.4
Coſti arboris conſyderatio. 230.28
Coſto dijs ſupplicant. 415.8
Coticulæ lapidis cōſyderatio. 591.42
Cotyledon herba qualis. 467.28. & 468. 2
Cotyledonis herbæ medicinæ. 472. 20. & 476. 31. & 477. 29. & 479.6. & 480.14.27. & 481.3
Cotinus arbor qualis & ubi. 279.28
Cotis agricolarum cōſyderatio. 336. 32. & inde, & 648.37. & inde
Cotes inſulæ Cypri quales. 658.13
Cotes Armeniæ, ibidem 16
Cotium genera plura. 648.47
Cotes ubi optimæ, ibidem
Cotonei mali conſyderatio. 257.26. per totum, & 259.31. per totum
Cotoneorum pomorū ſapor & odor qualis. 264.16
Cotonei ſerendi tempus. 301.42
Cotoneorum natura & medicinæ ex eis. 428.41. & inde
Cotonea poma in cubilibus ſalutatoris ſeruabantur. 257.32
Cotonea quomodo condiantur ſeruenturq;. 259.31. et 428. 41. et inde
Cotonea herba. 479.30
Cottana, id eſt, caricæ. 233. 5. & 261. 40
Coturnicis auis conſyderatio. 176.14
Coturnices cur damnatæ menſis, ibidem 31
Coturnices comitiali morbo infeſtantur, ibidem
Coturnicibus uenenum pro cibo gratiſſimum. 176.31. & inde, & 339.2
Coum uinum in Italia fieri. 247.48
Coxæ doloris remedia. 462.35
Coxendicum morbi remedia. 370. 4. & 371.16. & 381.40. & 388. 3. & 399.4. & 400.20. & 423. 11. & 427.9. & 428.29. & 431. 24. & 443 . 4. & 461. 8. & 487.46. & 491.25
CRABRONUM uermium conſyderatio. 197.2. & inde
Crabronum ictus qualis, ibidem 10. & inde
Crabronum ictus remedia. 364. 41. & inde, & 561.37
Crabrones quos non feriunt. 500.48
Crabrones equorum corpore naſci. 196.48.
Cracca frumēti genus columbis gratiſſima. 326.10
Crambe braſſicæ genus. 368.9
Crapula ne accidat qua arte 251. 42
Crapula unde dicta. 423.48
Crapulam inhibentia tollētiaq;. 369. 30. & 379.44. & 398.30. 42. et 399.6. & 405.30. & 442. 18. et 479. 30
Craſſinenium aceris arboris genus. 272. 38
Craſſi Romani auus nunquam riſit. 133.25
Craſſus diues primus coronas ex argento reperit. 386.7
Craſſi in Parthos tendētis omen malum. 261.42
Craſſus contra fugitiuos, & Spartacum & eius ouatio. 363.38
Craſſus apud Carras peremptus. 74.18
Craſſum Orodes ubi ſuperat. 87.4
Craſſi oratoris ſcyphi quales. 593.45
Craſſi oratoris diuitiæ, ibidē et inde
Craſſus nobilis orator & eius nobilis domus. 189. 13.38
Craſſi oratoris area triclinia & eius hæres. 597.3
Craſſi oratoris pictura. 613.23
Craſſi L. oratoris columnæ quales. 633.39
Craſſus Licinius quo anno cenſor. 230.46
Craſſi Licinij aquæ. 552.44

Craſſus Licinius conſul. 109.17
Craſſi L. & Domitij Aenobardi inimicitia.159.18.20
Craſſus L. quando cenſor, ibidem
Craſſus L. quando conſul. 588.49. & 172.28
Craſſi M. prodigium ac interitus & eius militis. 18.35
Craſſi M. laurea.265.31
Craſſus L. orator quando.168.11
Craſſus M. conſul aurum ex Capitolio rapit. 588.11
Craßus M. quem eſſe diuitem dicebat. 592.32
Cratæogonon herba qualis. 490.31. (19
Crategis herba qualis.478.19
Crateia herba. 360.2
Crateias medicus.567.58
Crateias ſcriptor.410.38
Craterus Alexandri Magni dux. 619.18
Craterites gemma.667.4
Craterus ſtatuarius.636.56
Cratinus pictor.626.54. & 627.14
Credulitatis pictura. 626.12
Credulitas Græca.136.20
Creditur optime experimētis. 291.38
Cremare corpora quando cœptum Romæ. 124.48
Cremutius ſcriptor.178.53
Crepis herba. 505.20
Crepitus aſini quo faciunt. 494.31
Creſilæ ſtatuarij opera.602.40
Cretæ terræ conſyderatio, genera, &c.632.31. & inde
Creta terra apta uineis. 297.18
Creta cimolia.632.11. & inde 636.27
Creta eretria. 636.1.32.39
Creta ſelinuſia.637.27
Creta anularia, ibidem
Creta argentaria.293.15. & 632.29
Cretæ quæ genus terræ eſt, genera plura. 632.11. & inde
Cretæ terræ uſus in uictoria, ibidem 30
Creta tragion gignit contra ſagittarum ictus.213.52
Cretæ cupreſſus plurima. 279.33
Cretæ montes Ida, et quos albos uocant, ibidem 36
Creta terra ſeruorū pedes dealbabātur.632.30
Cretenſes in bellis calamis utuntur. 281.6.30.27
Cretenſis calamus qualis.281.27
Cretenſes quo ueſtē tingunt.478.40
Cretica terra qualis. 293.33
Creticum amilum. 320.16
Creticum ſiſer optimum.365.26
Creticum Heracleum optimū.377.24
Creticum anſum optimum. 373.13
Cretica cera qualis. 393.35
Cretica cupreſſus quæ 434.57
Reliqua quære parte ſecunda.
Crethmos herba qualis.484.3
Crethmos agrios herba quæ. 487.12. & 477.49
Crethmi herbæ medicinæ, ibidem
Cribrorum inſtrumentorum cōſyderatio.328.14
Crinitæ ſtellæ, id eſt, cometes.10.24. & inde
Crinon, id eſt, rubens lilium.388.2
Criſpa omnia fragilia. 285.29
Criſpinus Hylarius ingentem poſterorum numerum poſt ſe reliquit. 111.33
Criſpus Paſſienus bis conſul qualis. 288.30
Criſpus Vibius cōſul, prologo.346.4
Cryſtallios herba qualis.465.35
Cryſtalli gemmæ conſyderatio, natura, uſus, loca.654.19. & inde
Cryſtallum quid, ibidem 41. & inde
Cryſtallus miræ magnitudi.653.6
Cryſtallo cōtraria.655.10. & inde
Cryſtallina uaſa.580.18
Criſta herba quæ.488.9
Criſtas galearū quis reperit.126.16
Criſtarum auium deſcriptio.201.49. & inde
Critias ſtatuarius.600.28
Critobulus Philippi Maced. cæcitatē docte curat. 113.9
Criton ſcriptor.340.46
Crocallis gemma.667.8
Crocia gemma.670.18
Crocinum unguentum, ibidem & 229.14.32
Crocinum collyrium. 291.44
Crocis herba qualis. 410.27
Crocodilea quid.508.13. & inde
Crocodilion herba qualis.490.20
Crocodili ſerpentis deſcriptio.137.8. & inde
Crocodili ubi & quas fabas timent. 324.22
Crocodili ubi gignuntur.63.28.28
Crocodili humani corporis audiſſimi 90.9
Crocodilis Tentiritæ populi terrori ſunt.137.28. & 500.42
Crocodili marini.578.35
Crocodilorum genera duo & eorū in medicinis uſus.508.6. & inde, & 578.8
Crocodilos uenantes quo utantur. 474.11. & 570.9
Crocodili quibus nō nocēt. 570.10
Crocodilorum magnitudo, paruusq́;. 117.8
Crocodili ichneumone perimuntur. ibidem 13
Crocodilorum cum delphinis inimicitia pugnaq́;, ibidem 17
Crocodili quando Romam aduecti, ibidem 40
Crocodilorum mirum. 146.44
Crocodilus tantum maxillas ſuperiores mouet. 205.10
Crocodilorum morſus remedia.418.7. & 425.40. & 474.11. et 560.32. & 570.9. & 561.25. et 562.16
Crocomagma unguentum. 195.44
Croci conſyderatio, natura, genera. 388.30
Crocum cum dulci non ſoluitur. 398.36
Croci medicinæ, ibidem 33. & inde
Crocus quo optime ſeruetur, ibid.37
Crocum quod peſſimum.ibid.39
Croci uſus nunquam in coronis, ibidem 41
Croci uſus in uino theatri, ibid.42
Croci florum laus, ibidem 47
Crocum ubi optimum, ibidem 55. & inde
Croci adulteratio, ibidem 14
Croci probatio an bonum ſit, ibidem 33. & inde
Crocum quod optimum, ibidem 38
Crocum quando & ubi odoratius. 389.4.3
Crocū prius floret, quàm frondeat, ibidem
Croci coronæ.598.42
Crocum optimum quo agnoſcitur, ibidem 46
Croci uiuentis fabula.250.34
Crocutæ feræ deſcriptio. 135.24. & 139.2
Crœſi filius ſemeſtris loquutus.215.8
Crœſi regnum quo prodigio conciderit ibidem
Crœſi auri copia. 584.46. et 592.48
Crœſi domus ex qua materia. 619.42
Cronius gemmarum ſculptor. 653.28
Crotalia quæ. 162.26
Croton arbor.256.20. & 274.26.30
Cruciatus aſperrimi qui.455.8
Crudaria argenti uena.589.15
Crudelitatis exemplum. 54.30. & 55.7. & 359.1. & inde, & 498.37. & inde
Crudelitatis pictura. 626.22
Crudelitatis remedia.173.40. et 379.3. & 380.25. et 472.38. et 479.19
Crura animalium qualia.115.11.22
Crura & ab his cognomina, ibidem 27
Cruribus utilia. 645.47. & 474.9
Cruſtumina pira. 258.49
Crucibus corpora defunctorum affixa.643.20
CTESSIBII inuentum. 113.17
Cteſidemus pictor.524.11. et 626.50
Cteſilai ſtatuarij opera. 622.48
Cteſilochi pictoris opera.626.28
Cteſiphon architectus. 642.19
Cteſiphon Epheſiæ Dianæ ædem ædificat, ibidem & 118.16
CVBITVS qualiter habendus. 501.49
Cubitorum octonū homines.101.49
Cucubalum herba qualis.490.34
Cuculi auis conſyderatio. 172.26. per totum
Cuculi auis mirum. 146.6
Cuculi in medicinis uſus.551.37
Cuculi prouerbium.115.30
Cuculus auis temporaria, ibidem
Cucumerum genera tria. 351.44
Cucumeres quomodo toto anno ſeruentur, ibidem 43
Cucumeres ut ſine ſemine naſcātur, ibidem 46
Cucumeres anguini, ſiue erratici cōſyderatio & medicinæ ex eo. 361.6. per totum
Cucumis conſyderatio. 351. 24. & 361.19
Cucumis oleū natura odit. 351.32
Cucumis qua arte diu cibus ſeruatur. 352.15
Cucumis ſemen quale. 361. 34
Cucumis medicinæ. 362.19. per totū
Cucumis ſylueſtris medicinæ, ibidē
Cucumis ſeminis, ſucci, radicisq́; medicinæ, ibidem 52. & inde
Cucumis ubi optimus, ibidem 46
Cucumis piſcis.573.47
Cucurbitæ, id eſt, ſanguinem extrahendi inſtrumenta. 576.30
Cucurbitana pira. 259.31
Cucurbitarum Hortenſium conſyderatio.351.46
Cucurbitarū genera, cultus, magnitudo, &c. ibidem & inde
Cucurbitarum uſus in cibis. 352.11. & inde
Cucurbitæ quomodo diu ſeruentur, ibidem 22
Cucurbitæ ſylueſtres & earum medelæ, ibidem 22
Cucurbitæ ſemen quale.361. 21
Cucurbitæ ſylueſtris cōſyderatio & ex ea medicinæ. 361.26. per totū
Cucurbitæ quam ſylueſtrem uocāt, deſcriptio & ex ea medicinæ. 461.29. & inde
Cucurbita ſylueſtris, id eſt, perſolata, ibidem
Culeus menſuræ genus.245.23.24
Culices ueſpertilioni gratiſsimi. 336.10
Culices acida petunt. 198.40
Culicis mira ſubtilitas. 190. 47. & inde
Culices quibus moleſti ſint ſatis.330.28
Culices quo pelluntur ab hortis.361.17
Culices quo necentur, fugenturue. 378.4. & 448.18. & 430.6. & 439.20
Culices ex qua materia gignantur. 201.28. & inde, & 167.21
Culicum mirum in caprifico. 261.25
Culix herba & eius effectus. 351.45
Culmus leguminum qualis. 318. 45. & inde
Culter arandi inſtrumentum. 328.35
Culturæ terræ cōſyder. 329.59. p 10.
Cuminum lenum quale. 346.35.37
Cumini conſyderatio & medicinæ. ex eo.575. 48
Cuminum pallorem fumentibus inducit, ibidem 46. & 376.12
Cuminum ſylueſtre & ex eo medicinæ. 376.10
Cumini ſpecies plures, ibi.6. & inde
Cumini Aethiopici & Africani natura & medicinæ.376.6. & inde
Cuniculorum animalium conſyderatio.149.49
Cuniculus unde dictus.150.5
Cuniculi ubi gignūtur & ubi non. 41.18
Cuniculorum ubi exta bina.208.20
Cuniculi interdum oppida ſuffodiūt. 118.36. & 150.8
Cuniculi ubi non int.150.42
Cunila herba quæ. 360.2
Cunila ferro tangi nō uult.361.6
Cunilæ ſemen quale, ibidē 20. 28.14
Cunilæ ſuccus, ibidem 35
Cunilæ natura, genera, medicinæ. 376.18
Cunila bubula qualis, ibidē, et 118.9
Cunilæ gallinaceæ medicīæ.376.48
Cunila, id eſt, origanum Heracleoticum ſecundum Græcos, ibidē 44
Cunilæ genera plura, ibid.18. p totū

Cunilago herba et ex ea medicinæ. ibidem 46
Cunila maſcula quæ. ibidem 45
Cunilæ bubulæ herbæ medicinæ. 461.14
Cunila apes delectantur. 192.10
Cunilago herba quæ. 360.3
Cunizades herba. 560.3
Cupidinis ſimulacrum, Verri à Cicerone ob eſum. 433.12.16
Cupreſſi conſyderatio plena. 279.22. per totum
Cupreſſi picem fundunt. 251.32
Cupreſſi oleum. 256.33
Cupreſſus aquas odit. 273.31
Cupreſſo non deciduunt folia. ibid. 46
Cupreſſi folia carnoſa. 274.47
Cupreſſus trifera. 277.14
Cupreſſus Diti ſacra. 279.25
Cupreſſus ante domum defuncti poni ſolita, ibidem
Cupreſſus mas fœminaque, ibidem 29
Cupreſſus ubi ſucciſa regerminet, ibidem 34
Cupreſſi ubi maxime proueniunt. ibidem 11
Cupreſſus in tēpore prouenit, ibi. 17
Cupreſſus nō ſentit cariem aut uetuſtatem. 285.13.30.& 156.50
Cupreſſus ſemp uitorē ſeruat. 285.40
Cupreſſi ſemen paruiſſimum. 299.33.
Cupreſſi ſemen formicis maxime expetitur. ibidem 40
Cupreſſus quomodo & quando ſeratur. ibidem 45
Cupreſſus quæ odiat. 311.43
Cupreſſi folia tuſa, ſemina à uermiculis ſeruant. 327.24
Cupreſſus Cretica quæ. 444.37
Cupreſſinum oleum, ex eoque medicinæ. 427.33
Cura ferulitatem affert. 277.11.& 315.31.& 317.25.& inde
Curæ et diligentiæ exemplum nobile. 317.28
Curallium. pro corallio. 567.16
Curiatij Tergemini. 109.2
Curius M. non niſi guttum faginum ex præda attigit. 289.15
Curii M parſimonia, & dictum nobile. 315.26
Curius Mar. imperator rapum torrens, aurum repudiat. 355.19
Curius M. cur dentatus dictus. 112.22
Curionum familia et in ea oratores. 129.10
Curio C. bello ciuili obijt. 644.7.& inde
Curionis Caij patris funebre munus quale, ibidem
Currus rotæ axungia inunguntur. 511
Currus abies apta materia. 286.37.& 287.4
Currus ita paruus ut muſca alis contegeret. 603.33.& 617.12.& 114.13
Curruum ornamēta ex quibus. 611.4
Curſores uelociſſimi. 119.42. et inde
Curſus peculiare impedimentum. 209.12
Curtius fons Romæ. 644.46
Curulis in ſella quis ſemel & uicies ſedit. 121.30
Cuſculium frutex. 269.45
Cuſpides in prælijs quo tingebātur. 401.27
Cuſtos in uite qd dicatur. 305.40.43
Cutem fœminarū in facie nutriens. 419.19
Cutem leuigantia. 364.5
Cutis ſenſu caret. 211.10
Cutem emendantia 377.39.& 397.45.& 411.32.& 411.41.& 422.2.& 417.13 & 428.13.& 432.43.45.& 435.48. et 439.38.45.& 440.11.42.& 484.20.21.& 458.32.& 511.12.& 515.25.& inde, & 540.37.& 571.14.22. et 671.3.& 611.5
DABVLA palmæ genus. 281.56
Daca poma uiliſſima 258.43
Daci faciem ſuā pingunt. 403.28
Reliqua quære parte ſecunda.
Dactylides uuæ. 244.23
Dactylidis ſtatuarij opera. 636.50
Dactylos herba qualis. 431.48
Dactylothecam quis primus Romæ habuit. 633.11.& inde
Dactylus piſcis & eius miracula. 169.19. per totū, & 579.15
Dædalus in Creta Labyrinthum fecit. 641.19
Dædalo reperta plura. 126.4. et inde
Dædali filius. 45.17
Dædali ſtatuarij opera. 605.2
Dædali ſimulacrum. 636.26
Dæmonis pictura. 619.43
Dahippi ſtatuarij opera. 604.4
Dalion herbarius. 378.30
Damaſcæna pruna. 233.5. et 238.4
Damaſi Democriti fratris uaticinatio. 343.27
Damaſonij herbæ medicinæ. 477.36.& 482.30.& 471.32
Damaſonium herba qualis. 464.18
Damæ animalia. 149.33.& 150.13
Dameas ſtatuarius. 600.52
Damion medicus. 571.3
Danaus puteorum repertor. 125.38
Dandonis ſenectus. 121.16
Danaes pictura. 626.24
Daphne laurus. 266.4
Daphnias gemma. 667.20
Daphnidis ſerui precium ingens. 119.32
Daphnoides arbor. 125.35
Daphnoides lauri genus. 266.7
Daphnoidis lauri natura & medicinæ. 434.16
Daphnoides herba qualis. 448.12
Dardanium aurum. 533.45
Darius Xerxis pater per Boſphorū Thracium duxit exercitum. 58.30
Darius ubi ab Alexandro Magno uictus. 56.13
Darij Hyſtaſpis pater. 96.9
Darius in quo lapide ſepultus. 645.43
Dario regi platanus & uitis aurea dono dantur. 592.43
Darij ab Alexandro uicti ſpolia. 116.18
Darij uicti ab Alexandro pictura. 625.40
Daſipus animal. 150.9
Daſipodes beſtiæ omni menſe pariunt ſuperfœtantque. 187.9.27
Dathiathum thuris genus. 222.12
Dauci herbæ deſcriptio. 461.15.& 464.10.& 465.14
Dauci herbæ medicinæ. 471.45.& 471.32.& 476.5.46.& 477.15.22. et 481.7. et 482.3. et 483.41
Daucon paſtinacæ genus. 353.30
DECAPOLIS Syriæ oliua qualis. 255.24
Decima deo dicanda. 222.25. et 125.4
Decimanus tractus qualis. 259.3
Decius P. exercitu corona donatur. 267.47
Deciorū deuotionis carmen. 451.47
Decij P. Muris honores. 404.24
Decius P. quoties graminea corona donatus & eius pro uictoria deuotio, ibidem & inde
Decumania pira. 259.2
Decumanus limes quis. 342.36.& 343.7
Decum populi à Romulo uicti. 287.32
Decuriarum ab Auguſto ordinatio. 582.17
Decuriarum nomina et differentiæ, ibidem 44.& inde
Deflorescendi tempus. 276.11
Defrutum quo tempore fieri debet. 251.59.& 341.24
Defrutum quomodo fiat. 247.49. et 252.39.& 341.24
Defunctorum corpora quomodo ſeruentur. 271.25
Defunctorum menſis feralibus dicatum apium. 371.47
Defunctorū corpora incorrupta conſeruant. 436.48
Defunctorum mentio cur. 499.47
Defunctorum corpora in fictilibus condiebantur. 913.29
Defunctorum corpora in quibus condita cito abſumuntur. 643.39
Defunctis pili creſcunt. 221.25
Defunctis ungues creſcunt. 213.1
Defunctorum corpora ponderoſiora uiuentium. 115.16
Defunctorum corpora crucibus affixa. 643.20
Deianiræ fœminæ pictura. 626.24
Deiphœbi pictura, ibidem 28
Deliades ſtatuarius. 605.42
Deliciæ ciborum exquiſitæ taxātur. 350.14.& inde
Deliciæ quanti conſtant. 124.29
Delicatio unde dicta. 329.26
Deli inſulæ palma uetuſtiſſima. 288.1
Delius Apollo urbi præcipue colitur. 60.29
Delphica platanus Agamemnonis manu ſata. 287.39
Delphica laurus qualis. 265.39.40
Delphico templo raphanus aureus dicatus. 333.17
Delphicum templum à quo pictum. 618.47.& 626.18
Delphicæ cortinæ cur dictæ. 597.5
Delphicæ lauri medicinæ. 434.9 & inde
Delphorum ingens ſignorum copia. 599.19
Delphini aſtri occaſus. 334.17.& 340.33
Delphis uictores lauro coronabantur. 265.42
Delphinorum piſcium conſyderatio, natura, & c. 151.9. per totum
Delphini piſces, maris tempeſtates præſagiunt. 145.19
Delphini piſcis medicinæ. 578.2.&
Delphinus animaliū omniū uelociſſimus. 151.9
Delphinorum coniugia, ibidem 15
Delphinorū partus, ibidem et 167.9
Delphini quandiu uiuant, ibidem 18
Delphini formæ deſcriptio, ibidē 22
Delphini Simonis nomine appellari cupiunt, ibidem 24.& 154.11
Delphini Muſica delectantur, ibidem 25.& 154.1.& inde.& 203.14
Delphinus hominum amicus, ibidem
Delphinorum erga pueros amor, ibidem 27.& inde
Delphini cum hominibus piſcantur. 154.5
Delphini uinum appetunt, ibidem 23
Delphinorū auditus qualis. 203.13.28
Delphinorum charitas erga partū. 153.17
Delphini tellure tacta ſtatim moriuntur, ibidem 21
Delphinus ex hominum manibus uaſcens, ibidem 16.& inde
Delphini corio teguntur. 153.21.28
Delphinorum olfactus. 203.15
Delphini fel nō habent ſecundū quoſdam. 208.3
Delphini ingēti empti precio. 593.45
Delphinorum in medicinis uſus. 575.36.& 576.6.& 577.11.46
Delphinorum cū crocodilis pugna. 137.17.& inde
Delphini qualiter ſpirent. 153.6
Demmænetus in lupum conuerſus. 136.21
Demaratus Tarquinij Priſci pater. 614.23.& 627.39
Demaratus exul in Etruriam profugit. 627.39
Demarete Alcibiadis mater. 604.3
Demetrius rex propter Protogenis picturam Rhodijs pepercit. 628.53.& 118.25
Demetrius rex Peloponeſum inſulā tentauit efficere. 52.3
Demetrius cur accuſatus. 595.24
Demetrius Pomp. ſeruus. 632.36
Demetrij pictura. 616.47
Demetrij Phalerij ſtatuæ plures. 598.29
Demetrij ſimulacrum. 602.19
Demetrij ſtatuarij opera, ibidem 48
Demetrij arbor maxima. 284.43
Democrates Seruilius medicus. 461.4
Democritus de herbis. 454.4.& 471.5
Democriti frater Damaſus & hiſtoria eorum de ſegete. 343.27
Democritus quid de rapo. 364.3
Democritus cunctis ſibi Græciæ cognita profeſſus. 242.37
Democriti de empto toto oleo hiſtoria. 317.31
Democritus medicus. 489.30

Democri-

Democritus primus magicam in noſtro orbe celebrauit. 449.18.& 539.34
Democriti Chirocineta.449.48
Democriti peregrinatio. 464.4.& 538.34
Democriti uolumen de quaternario numero.503.47
Democritum cur Plinius arguit. 509.10
Democriti miræ commentationes. 495.22
Democritus futuram poſſit refurrectionem.125.30
Demodamas dux. 87.19
Demophilus pictor.619.12
Demoſthenes uenenum ſub annulo portat. 582.17
Demoſthenis ab hoſte laus. 116.33
Denarius argenteus qualis ponderis apud Romanos.403.7
Denarij aurei conſyderatio. 584.3
Denarij primo ſignatio ignota, ibid.
Denariorū probandorum lex.592.23
Dendrachates gemma.663.37
Dendritis gemma.670.33
Dendroides herba. 471.44
Dentiū conſyderatio.112.20. et 205.11
Dentium decidendorū tempus. 112.21
Dentes quibuſdam ineſſe cū naſcuntur, ibidem
Dentium uice quidam continuo oſſe gignuntur, ibidem 27
Dentes inuicti ignibus, ibidem 28
Dentium neceſſitas, ibidem 31
Dentes primores ſermonem regunt, ibidem
Dentium auguria, ibidem 33
Dentes quot unicuiq; inſint, ibidē 34
Dentes canini quales, ibidem 36.& 205.15.40. 47
Dentibus nondum genitis, homo non crematur.112.37
Dentiū genera ac uſus.205.13.et inde
Dentes quibus mutantur, ibidem 39
Dentes gemini qui, ibidem 41
Dentes multis octogeſimo anno renaſcuntur, ibidem 42
Dentes plures maribus quàm fœminis, ibidem 43
Dentes quando homini naſcuntur, ibidem 38
Dentibus ueteriorum ætas indicatur, ibidem 49
Dentes nulli uolucrum, præter ueſpertilionem.205.50
Dentium tria genera, ſerrati, continui, exerti, ibidem 11
Dentes in palato naſci, ibidem 47
Dentibus hominum uirus quoddam ineſſe, 206.8
Dentis puerorum mirum.503.42.& inde
Dentium candor quomodo fiat.397.31.& 410.37.& 415.17.et 426.26.& 427.1
Dentes ut cito naſcantur. 550.44. et 553.1
Dentes trium inter ſe ordinum. 133.16.& 139.4
Dentes lædentia.370.7.& 434.47
Dentes pullim qui.245.25
Dentes corruptos quid confirmet. 315.13
Dentes quomodo firmentur.363.34.39.et 365.33.& 380.25.et 381.30.& 381.15.& 402.13.& 407.45.& 424.44.& 425.9.& 426.21.39.& 429.21.40.et 446.22.& 458.11.33.& 514.49.& 515.8.& 572.42
Dentes extrahentia.426.30.& 436.47.& 442.46.& 540.6.& 572.33
Dentes aqua decidere faciens. 464.41
Dens canis quomō inuritur.433.15
Dentium doloris remedia. 234.27.et 362.36.& 363.34.39.& 365.13.& 361.44.& 366.42.& 367.20.& 368.19.& 370.37.et 371.38.& 373.14.& 373.46.et 376.39.& 377.14.31.40.46. et 380.24.& 382.34.33.44.& 397.32.& 401.13.& 407.12.et 410.25.& 413.36.& 421.19.et 426.17.26.39.& 427.31.& 429.40.& 431.6.16.27.et 432.26.28. et 436.16.46.& 437.15.29.& 438.9.& 439.21.28.40.& 442.4.37.46.& 445.11.& 449.15.& 451.39.& 468.6.& inde per totum,& 32.ibidem,& inde,& 475.19.& 487.13.34.& 492.31.& 494.24.et 498.24.et 502.11.& inde,& 503.9.et 506.48.& 509.25.& 514.49.& inde,& 527.39.& 540.6.11.18.20.& 561.46.& 562.15.et 565.24.& 568.7.36.& 572.28.& inde,& 574.13.& 607.10.& 630.37.& 631.19.& 646.43.et inde
Dentatos naſci homines.112.21
Dentatæ natæ fœminæ inauſpicatiſſimæ, ibidem 28
Dentientes tarde pueros iuuantia. 549.1
Dentifricia ex qua materia.540.2.et 647.42.& 648.5
Dentitionem facilem reddentia. 350.44
Deprecationum uis.498.37.per totū
Derceto dea ubi.78.40
Deſidia artes perdidit.613.18
Dei conſyderatio.2.22.per totum
Dei formā quærere imbecillitatis eſt, ibidem
Deus quid, ibidem 23
Deus eſt quicquid eſt, ibidem
Dij innumeri, ibidem 24
Dij ex uirtutibus uitijsq; numerantur, ibidem,29.& inde per totū
Deorū plurium nomina, ibidem
Deorum pluralitatē deridet Plinius. 2.22.per totum
Deorum multitudo cur credita, ibidē 24.& inde
Dij inferi, ibidem 29
Deorum populus maior quàm hominum, ibidem 32
Deorum loco, animalia obſcœna cibiq; coluntur, ibidem 34
Deorum matrimonia, ibidem 35
Deorum alij iuuenes, ſenes alij, alati, claudi, &c. ibidem 36
Deorum adulteria, odia, bella, &c. ibidem 39
Deus eſt mortali iuuare mortalem, prouerbium, ibidem 40
Deorum deliramenta, ibidem 35 & inde
Dij curam mortalium an agant, ibidem 45.& 3.12
Deorum in terris nullus reſpectus. 2.48
Deorum, uaria hominum opinio, ibidem 22.per totum
Dij maleficijs pœnas tribuunt 3.12
Dij cur tarde puniunt delinquentes, ibidem
Deos non omnia poſſe, ibidem 24.& inde
Dij quod ius habeant in præterita, ibidem 27
Deus & natura idem, ibidem 29.& 455.23
Dijs lacte & mola ſalſa ſacrificāt, prologo.1.42
Dijs dicata precioſa uidentur, ibidem 74
Deorum ſimulacra ex arboribus olim. 116.47
Dijs ſine parſimonia ſacrificandum. 221.21
Dijs decima dicata.222.25.& 225.4
Dij paruis ſupplicationibus placatiores ſunt. 224.26
Dij flore papyri coronabantur. 234.46
Deorum ſimulacra cur ex cedro arbore.233.12
Deo tantum ueteres coronā dabant. 267.18
Dijs quibus libant.281.8.& 15.ibidem per totum
Dijs quibus uti fas nō ſit, ibidem 15.per totum
Dij fruge, mola ſalſa, farréue colebantur.314.29
Deorum corona ex qua materia. 401.23
Deorum beneficia plura.406.13.& 484.40
Deus rerum inuentor. 484.38.& 485.22
Deorum euocandorum à magis ratio.449.43
Dij inuentores rerum habiti ſunt. 452.44
Deus animalis cur fecerit. 497.38
Dij an preces exaudiant. 499.3.& 500.16.& inde
Deorum euocatio.499.5.26
Dij oībus interſunt negotijs.500.16
Deorum fabricæ cultus.531.5
Deorum ſimulacra cur in annulis. 582.10
Deorum ſacra & in eis hoſtis quales.583.38.& 146.22
Deorum ſimulacra minio ubi picta. 590.33
Deorum ſimulacra ex ære. 596.30
Deorum ſimulacra lignea aut fictilia quamdiu.595.11
Deorum duodecim pictura. 618.30
Deorū effigies fictiles.622.16.et inde
Deorum offenſorum uindicta.634.1.& inde
Deorum imagines quibus euocantur.670.32
Dij quibus modis euocantur. 507.41
Deorum cœnis catulus apponebatur.529.37
Deorum reuerentiæ exempla.27.26.per totum,& 107.30.et 504.14.& 146.42.& 172.4.& 377.38
Deorum mater. Quære Cybele
Deuterum uinum.148.24
Dextræ hominis religionem ineſſe. 213.18
Dextræ uires maiores. 119.14
Dextrum etiam in arboribus.503.19
Diachelon arbor.445.32
DIACHYTON uinum.248.15
Diacodion medicamentum. 376.28.& 380.4
Diadema regum Bacchus primus inuenit.113.18
Diadochos gemma.667.21
Diadumeni iuuenis ſimulacrū.602.4
Diaglaucion collirium. 491.8
Dialutenſe purpuræ genus. 164.18
Dialeucon crocum.388.37
Dianæ templum in Hiſpania uetuſtiſſimum 285.45
Dianæ ædes in Aulide uetuſtiſſima, ibidem 48
Dianæ lucus in Latio & in eo uetuſtæ arbores. 288.8
Dianæ pictura.622.22.& 627.48.& 627.33.& inde
Dianæ ſimulacrū marmoreum à quibus. 634.5
Dianæ ſimulacrum à quibus, ibidem 37.18.& 636.8
Dianæ Epheſiæ templi deſcriptio. 642.14.& inde
Dianæ Epheſiæ templū quale.141.44.& 285.31.& 636.40
Dianæ Epheſiæ templum à quibus & ex qua materia. 285.31
Dianæ Epheſiæ templi columnæ. 630.7
Dianæ Epheſiæ ædis mirum.26.2
Diapaſmata quæ. 230.28
Diapaſon quid. 9.43
Diaxylon arbor. 445.32
Dibapha purpura.164.40.43
Dibutades plaſtices inuentor. 627.34.42
Dicæus Apollo cur dictus. 601.27
Dictamum à ceruis repertum. 188.3.& 461.25
Dictamum ſine flore & ſemine. 461.27
Dictamum tantum in Creta inſula, ibidem
Dictami medicinæ.461.22.& 479.26.& 452.25.& 463.24.& 484.10
Dictyothecon quid.649.26
Didoron laterum genus. 629.31
Diei lux quando nocte uiſa. 12.34
Dierum inæqualitas unde.25.8.13.et 24.10
Diei lucis ratio 25.8.per totum
Dies ubi longiſſimus breuiſſimusq;, ibidem 44.per totum
Dies ſex menſium, ibidē 48.et 60.19
Diei obſeruatio apud diuerſos. 24.8.per totum
Diei initiū finisq; quō accipitur, ibi.
Dies alius de alio iudicat. 119.3

Diebus nullis credendum, ibidem 4
Dierum numerus computatur, ibi. 6
Dierum omniū anni inexplicabilis ratio. 331. 48
Diebus trecentis ſexagintaquinq; et quadrante annū conſtare, ibi. 49
Dierum unde augmenta & decrementa. 333. 3. & inde, et 336. 45
Dies longiſſima totius anni quando. 336. 13
Dies ubi nulles aliquando. 62. 6
Dierum diverſitas. 104. 21. & inde
Dierum magnitudo quomodo deprehendatur. 640. 3. & inde
Dieuches medicus 363. 3. & 369. 4
Digeſtionis facilis quæ ſint. 416. 33
Digeſtioni utilia. Quære Concoctiō.
Diguellum herba ad quid. 327. 29. et 467. 16. & inde
Digito uno, quoſdam hoſtem ſuperaſſe. 13. 33
Digitorum conſyderatio. 212. 32. & inde, & 213. 4
Digiti quibuſdam in manu una ſex. 212. 32
Digitorum articuli quot, ibidem 34. & inde
Digitorum morbi remedia. 421. 48. & 486. 27. & 612. 33
Dignitatis fama qualiter acquiri poteſt. 339. 36
Dij. Quære deus.
Diligentiæ exemplū nobile. 317. 28. & inde
Diligentia antiquorū mira. 129. 43
Diligentiam nimiam ſæpe nocere. 620. 45
Dilutum quid. 445. 43
Dimophilus pictor. 628. 8
Dino ſtatuarius. 600. 33
Dinocrates architectus. 71. 20. et 118. 38. & 625. 35
Dynomenis ſtatuarij opera. 603. 3
Dirus Apollo qui. 366. 40
Diocles quid de rapo ſenſerit. 364. 2
Diocles medicus. 365. 19. et 391. 23
Diocles med. ſmus ætati q. 470. 10. p t.
Diodorus Petronius medic. 368. 47
Diodori bibliothecæ, plogo. 3. 94. 7
Diodori philoſophi mira mors. 129. 7
Diogenes Cynicus qualis. 153. 30
Diogenes ſtatuarius. 636. 38
Diogenes pictor. 627. 9
Diomedeæ aves quales. 182. 18. per totum
Diomedis & Glauci armorum commutatio. 580. 23
Diomedis ſocer. 43. 36
Diomedis Palladium ſurripientis effigies 304. 37
Diomedis delubrum. 182. 19
Diomedis ſocij in aves verſi: cur factum, ibidem 22
Reliqua quære parte ſecunda.
Dionyſias gemma. 667. 21
Dionyſiodorus ſtatuarius. 603. 42
Dionyſiodorus pictor. 627. 9
Dionyſiodori de inferis epiſtola. 32. 32. per totum
Dionyſinymphas herba qualis. 450. 13
Dionyſius tyrannus gaudio obijt. 124. 6
Dionyſio tyranno pulſo, dulce fuit mare. 25. 48
Dionyſius quid erga Platonē. 116. 30
Dionyſius pictor. 627. 20
Dionyſius ſtatuarius. 636. 23. 24.
Dionyſij oſtenium atq; tyrannis. 144. 8
Dionyſius Saluſtius medicus. 572. 36
Dionyſius ſcriptor in India. 53. 18
Dionyſius quid de rapo. 364. 2
Dionyſius prior Siciliæ tyrannus et eius domus. 217. 17
Dionyſius medicus. 371. 46
Dionyſius geographus ubi natus. 69. 48
Dionyſius geographus Auguſti temporibus in orientem miſſus. ibid.
Dionyſius pictor non niſi hominem pingere potuit. 624. 3
Diopetes ranæ genus. 578. 7
Dioptre quid. 22. 32
Diſcoboli pictura. 626. 48
Dioſpyron herba qualis. 493. 17
Dioxippi pictura. 628. 17
Diphryges quid. 608. 23. & inde
Diphris gemma. 667. 18
Dipœnus marmorarius. 633. 47. & 634. 4. 11
Dipondius, id eſt, aſſis. 584. 7
Dipſacon quid. 443. 32
Dipſacos herba qualis. 490. 49
Dipſadis ſerpentis morſus remedia. 413. 37. & 569. 30
Dirces fœminæ ſimulacrum hiſtoriaq;. 636. 17
Diſcens ſine magiſtro. 600. 37
Diſcobolon ſimulacrum. 603. 15
Diſcoboli pictura. 626. 48
Diſcordias facit Siderites gemma. 669. 33
Diſcordia ubi ignota. 60. 22
Dyſpnoea morbus. 428. 2
Dyſpnoicis utilia, ibidem, & 437. 59. & 472. 22
Dyſentericis utile. 329. 31
Dyſenteria ne infeſtet. 408. 43
Dyſentericorum remedia. 363. 34. & 364. 11. & 365. 6. 46. & 367. 49. & 368. 19. 28. 40. & 369. 33. & 371. 10. & 372. 36. & 374. 8. & 378. 27. & 380. 29. & 382. 6. 16. 21. 16. & 383. 45. & 397. 21. et 399. 37. & 406. 8. 408. 43. & 420. 33. & 424. 40. & 416. 30. & 417. 23. 37. & 419. 46. & 420. 17. 21. 48. & 421. 2. 10. & 427. 31. & 428. 41. & 429. 49. & 431. 4. 48. & 433. 19. et 434. 24. 35. & 435. 43. 45. & 436. 1. 9. 13. & 442. 41. & 443. 1. & 443. 43. & 445. 13. & 447. 6. & 448. 7. & 459. 2. & 473. 25. 32. 35. & 474. 4. 7. 14. 19. et 481. 35. & 486. 25. 32. & 491. 14. & 452. 27. & 494. 41. & 496. 3. et 497. 16 & 506. 28. & 507. 47. & 510. 11. 39. 26. et 517. 28. 43. 42. & 528. 15. 27. 46. & 543. 11. & 574. 33. & 589. 48. & 610. 3. et 630. 35. & 631. 36
Diſtillationum remedia. 366. 43. & 425. 47. & 433. 26. & 439. 3. et 443. 3. & 501. 45. & 542. 6. & 571. 32
Diſtillationibus infantium medicina. 409. 6
Diſtillationum capitis remedia. 372. 39. & 380. 33
Diſtillationi ventris utilia. 406. 39
Diſtillationes ſtomachi inhibentia. 372. 33.
Divinationis ſpecies. 128. 27. & inde
Divinationi deditis. 3. 12
Divinationis artis periti. 437. 15
Divinatio qua ratione haberi poteſt. 667. 10. 34. 35. & 668. 9. 21. & 399. 39
Divinites in quibuſdam. 117. 28. per totum
Divitiæ multos perdunt. 119. 2
Divitiæ ingentes, & qui dives eſſe dicatur. 391. 28. per totum. & 643. 11. per totum
Quære locorum uis.
Divitiarum exprobratio. 392. 48. & 22. 11. & circa
DOCI id eſt, cœli faces. 11. 32
Docilitatis exemplum. 122. 27. per to.
Dodecatheon herba qualis. 455. 29. & 479. 9
Dolychos herba qualis. 258. 19
Dolobella P. conſul. 22. 9
Dolobelliana pira. 159. 3
Dolores pellentia. 375. 43
Dolores aſperrimi qui. 495. 8
Domini frons plus prodeſt quàm occipitium Proverbium. 316. 34
Domini oculus fertiliſſimus, Proverbium. 317. 38
Domitius Cn. conſul. 22. 12
Domitius Cn. quære Cneus Domitius.
Domitij Cn. delubrum. 635. 26
Domitij L. interitus. 114. 33
Domitius Nero Peloponneſum inſulam tentauit efficere. 31. 4
Domitius Nero Achaiam libertati donat. 32. 12
Domitius Corbulo contra Armenos. 84. 16. & 86. 9
Domitius Romanus. 381. 39
Domitius Aenobardus ædilis curulis. 142. 20
Domitij Aeno. conſulatus cenſura, et eius cum Craſſo inimicitiæ. 289. 12. & inde
Domitius Aenobarbus quo anno Cenſor, ibidem 28
Domitij Aenobarbi ſex Loti ingentis precij, ibidem 26
Domus ſale ubi conſtruuntur. 68. 3
Domibus carentes boves. 69. 16
Domus latericia à quibus reperta. 115. 32
Domus teſtudinibus piſcibus contectæ. 134. 34
Domus ubi tectæ ſcandulis. 270. 14
Domus ubi tectæ ſcriptis. 182. 30. 33
Domus plures nobiles Romæ. 289. 34. & inde
Domus quomodo purgātur, luſtraturq;. 461. 46
Domus quæ pulcherrima Romæ. 643. 29
Domus arundinibus ubi tectæ. 280. 42
Domus regiæ lautiſſimæ adornatæ. 637. 26
Dona maxima imperatorum, ac fortium civium quæ. 324. 39
Donax piſcis. 179. 15
Donax Calami genus. 281. 26. & 378. 16
Donax, id eſt, Cypria arundo. 443. 29
Dorcadum animaliū mirum. 314. 11
Dorcades in medicinis uſus. 535. 49
Dorcades ubi non ſint. 150. 35
Dorycnium venenum. 513. 4
Dorycnij veneni remedia. 570. 32. 33. & 574. 25. & 550. 15
Dorycnion venenum. 402. 27
Doripetron herba. 474. 24
Doryphori ſimulacrum. 602. 3. & 602. 48. 603. 49
Doris herba quæ. 408. 12
Dorius tonus. 9. 42
Dorij moduli à quo reperti. 126. 33
Doron quid. 629. 33
Dora, id eſt, munera, ibidem
Dormiendi regula. 502. 48. & inde
Dormiſſe quendam annos ſeptem et quinquaginta. 123. 28
Dorotheus medicus. 422. 25
Dorotheus pictor. 622. 2
Dorſennus Fabnes poëta. 249. 8
Dos filiarum plantaria. 279. 32
Doſiades ſcriptor. 56. 17
Doſitheus ſcriptor. 340. 44
DRACHMA quid continet. 403. 6
Draco ſine veneno, & eius in medicinis uſus. 330. 25. & 536. 22
Draconis mira. 530. 28. & inde
Draco mortuus ad vitam revocatus. 454. 8
Draco quo ſe ægrotum ſanat. 138. 13
Draco hominem ſeruans. 190. 7
Draconum cum Elephātibus diſcordia. 131. 24
Draconum mira magnitudo, ibidem 24. 28. 39. & 131. 42. per totū
Dracones ubi proveniunt. 131. 42. per totum
Draconum criſtæ. 202. 3
Dracones ſerpentum ova hauriunt. 389. 3. & inde
Draconis morſus remedia. 451. 42. & 472. 10. & 489. 11. & 569. 22. 35
Dracones ſopientia. 667. 25
Draco palmitis genus. 307. 48
Draco piſcis. 173. 47. & 159. 26
Draconis marini medicinæ. 572. 28
Draconites gemma, 667. 25
Dracontias gemma, ibidem 24
Draconium herba. 448. 17
Dracunculus herba, & ex ea medicinæ, ibidem, & inde, & 454. 33
Dracunculus herba quando effoditur. 448. 46
Drepanis avis qualis. 213. 149
Dryites gemma. 670. 15
Dryor hyphear viſci genus. 288. 24
Dryophytes ranæ genus. 578. 7. & 371. 40
Dryophonon herba quæ. 491. 8
Dryopteris herba qualis, ibidem. 3

Drupetæ quæ. 154. 17
Dromones piſces. 178. 84
Druidas cur Romani ſuſtulerint. 319. 3
Druidæ qui, & qualiter uiſco utantur. 188. 17
Druidæ unde dicti, ibidem 40
Druidarum religio, obſeruatio, ſacrificiumq́; ibidem per totum
Druidarum ſuperſtitio. 444. 44. & inde & 319. 10
Drupa quid. 228. 19. & 254. 27. & 256. 16
Druſillanus ſeruus ditiſſimus. 591. 14
Druſillæ Liuiæ Auguſti uxoris murum. 266. 16
Druſi Imperatoris caſtris apes ſedere. 191. 34
Druſi Imperatoris proſperrima uictoria, ibidem
Druſus Imperator uinoſus ut pater. 253. 26
Druſi uxor Antonia. 168. 31
Druſus Tyberij filius. 357. 48
Druſus de Braſſicæ Cyma, ibidē 41
Druſi primi laus, & eius à morbo liberatio. 467. 16
Druſi, & Cepionis inimicitiæ quando 581. 42
Druſus quid in tribunatu ſuo cum nummis. 584. 23
Druſi Liuij tribunatus, & eius argentum. 583. 19
Druſus Trib. pleb. cur caprinū ſanguinem biberit. 312. 3
DVBIIS fidem dare res ardua, prologo. 1. 35
Duillij Imp. claſſis ſexaginta diebus parata 283. 43
Duillij C. triumphus, & eiuſdem ſtatua. 597. 4
Dulcis uini natura. 147. 45
Dulcia odore carere. 264. 23
Dulcibus rarus odor. 388. 49
Dulcia non ſunt eadem omnibus. 414. 17
Duodecim Tabulæ à quo ſcriptæ. 54. 5. 16
Duodecim Tabularū leges. 265. 17. & 259. 19. & 204. 49. & inde
Duodecim Tabulæ nullam mentionem de ulla habent. 350. 7
Duracina uua unde dicta. 142. 18. & 144. 22
Duracina ceraſa. 261. 31
Duriciarum corp. remed. 415. 25. & 416. 42. 381. 10. & 423. & 427. 22. & 428. 3. 41. & 427. 17. 43. & 437. 32. 35. & 430. 12. 41. & 474. 11. et 481. 3. 440. 34. & 448. 36. 30. & 520. 42. & 491. 44. & 49
Duritia corporis quomodo tollitur. 398. 6. & 399. 9. & 401. 27
Duris Samius hiſtoricus. 64. 35. & 332. 31
Duris ſcriptor. 601. 82
Durij L. medici interitus. 124. 28
Duſaritis Myrrhæ. 223. 8
Dux qualis eſſe debet. 458. 48
Ducis eligendi exemplum. 175. 34. & inde

LALE fera qualis. 135. 29
Ebrietas uitanda omnino. 252. 43. per totum
Ebrietatis mala ibidem per totum
Ebrietatis effectus. ibidem 46. et 253. 3. 10. 14
Ebrietas uitæ præmium apud quoſdam. 252. 47
Ebrij poſt uomitum ſæpe bibunt. 253. 4
Ebrietas, multis mortis cauſa. ibi. 13
Ebrioſorum opera. 153. 20. 33. 40
Ebrietas nulla in parte mūdi ceſſat. ibidem 43
Ebrietatem etiam aqua quædam inducit, ibidem 45
Ebrietatis ſimulacrum. 602. 20
Ebrietatem facientia. 463. 36
Ebrietas quomodo non ſentiatur. 433. 3. & 444. 16. & 331. 38. & inde
Ebrietatem diſcutientia. 366. 19. & 369. 29. 30. & 398. 41. & 664. 20. & 667. 28. & 449. 48. & 328. 24
Ebuli herbæ medicinæ. 464. 7. & 476. 32. & 480. 17. 21
Ebur quid. 228. 36
Eboris excogitatio prima. 117. 9
Ebore quæ fiant, ibidem & 191. 15. & inde
Eboris ſecatio luxus cauſa. 287. 16. & 191. 15
Eboris foſſilis conſyderatio. 646. 7. & inde
ECEOLINA uua mira. 251. 12
Echeneidis piſcis conſyderatio. 158. 47. per totum
Echeneidis piſcis in medicinis uſus. 578. 4
Echeneis piſciculus nauem retinet. 566. 17. 36. & 158. 47
Echini herbæ conſyderatio. 462. 19
Echinometræ piſces. 162. 6
Echinorum piſcium conſyderatio, ibidem 5
Echini, maris ſæuitiam præſagiunt, ibidem 9. & 543. 18
Echinus animal in mari. 579. 1
Echini quando pariunt. 167. 40
Echini piſcis in medicinis uſus. 577. 16
Echini medicinæ. 570. 32. & 571. 29. 46. & 573. 28
Echini Carpathi maris quales. 570. 32
Echini cruſtis & ſpinis teguntur. 155. 22
Echinorum dentes. 295. 33
Echinophoræ piſces. 578. 48
Echion ſtatuarius. 600. 33
Echion pictor quibus uſus coloribus. 618. 8
Echion pictor quando. 620. 38
Echionis pictoris opera. ibidem
Echion herba. 462. 19
Echion medicamentum. 525. 24
Echite herba qualis. 448. 5
Echites gemma. 670. 8
Echo quid. et qua ratione reddatur. 84. 13. per totum, & 632. 37

Ecliptica in zodiaco quæ. 7. 40
Eclipſium ſolis & lunæ conſyderatio. 5. 9. per totum. & 6. 13. per totum, & 12. 46. & inde
Eclipſes etiam quadrupedes patent. 149. 40
Ecnephias quid. 16. 28. 33
Ectypa quæ. 617. 44. & 668. 48
Ectrapeli qui. 123. 11
Ectromatum unum. 250. 32
Ederæ conſyderatio. Vide Hedera
EDYPNOIE genus inubi. 358. 39
Educationis puerorū exemplum. 154. 38
EFFASCINANTES homines ubi. 107. 17. & inde
Effaſcinationes prohibet Antipathes 666. 15
Effigies hominum miræ. 101. 31. per totum & 106. 17. per totū. & 32. ibidem per totum
Effigies hominum cur exprimebantur. 597. 13
EGELASTE ſal Hiſpaniæ. 339. 43
Egilai in uineis colendis laus. 145. 8
Egylops. Vide Aegylops
Egnatius Calinus præfectus. 183. 8
Egnatij Mecennij uxor. 248. 42
Egula ſulphuris genus. 630. 22
ESECTICIA quid. 109. 36. 40
ELAPHOBOSCVM herba, et ex ea medicinæ. 422. 3. et 46. 24
Elapes ſerpentis morſus remedia. 369. 30
Elate arbor. 228. 34
Elaterium medicamentum & eius uſus. 362. 30. & inde. & 363. 10
Elaterium herba diu durat. 497. 20
Elatine herba qualis. 491. 13
Elates lepis. 647. 17
Elleborine frutex. 491. 29
Electri gemmæ cōſyderatio. 655. 26. & inde
Electrides inſulæ, ibidem 30
Electrum ubi prouenit. 61. 2. & 61. 5
Electrum quid, & quale. 387. 28. & inde, & 655. 21. & inde
Electri uſus. 387. 32
Electrum Corinthiū quale. 655. 44
Electrides arbores ubi. 657. 11
Elegia arundinis genus. 281. 33
Eleliſphacos her. 464. 24. et 481. 13
Eleliſphacos herba, & ex ea medicinæ. 427. 33. 40
Elementorum conſyderatio, numerus, nomina, ſitus, natura, &c. 11. per totum
Elementa tria ſine ſapore, odore, ſuccoq́; 264. 4
Elementorum nexus. 2. 5. & inde, & 20. 28
Elementi ſedes non niſi in elemento eſt. 20. 18
Elementorum figura qualis, ibidem 29. & inde
Elenchi unionis genus. 162. 28
Eleomeli olei uſus. 428. 17. & 257. 2. & inde
Eleomeli oleum ubi. 257. 2
Elephantiaſis morbi deſcriptio. 469. 44
Elephantiæ morbi remedia. 371. 29.

& 374. 11. & 379. 12. & 437. 6. & 418. 25. & 510. 40. & 515. 40. & 540. 16
Elephantorū conſyderatio, libri octaui, capitibus duodecim primis.
Elephantū uenatores, domitores q́; 89. 15
Elephas animalium terreſtrium maximum. 129. 4
Elephantis intellectus, ibidem. & 215. 9. per totum
Elephas in quibus homini ſimilis. 128. 4. per totum
Elephantes, Lunam adorant, ibidem 9. & inde
Elephantes quando primū iuncti Romæ. 113. 18
Elephantum ut hominum certamen. 129. 44. per totum
Elephantes per funes incedunt. 113. 24. 28
Elephantum docilitas, ibidem 27. per totum
Elephantes ſcribere diſcunt. ibid. 30
Elephantum cornua qualia, ibid. 33
Elephantum oſſium uſus, ibidem 35
Elephantum dentes, ibidem, & inde & 205. 84. & 191. 15
Elephantum clementia. 128. 44. per totum, & 230. 18
Elephantum memoria. 129. 9. per to.
Elephantes quibus gaudent, ibidem 16. & 191. 1. & inde
Elephantum pudor. 129. 18
Elephantum amor, ibidem 12. et inde
Elephantes quando primum in Italia uiſi. 129. 34. per totum
Elephantum pugna. ibidem 44. per totum
Elephantes hordei ſucco celerrime mingantur. 130. 22
Elephantes quomodo capiantur. 130. 24
Elephantes fœminæ maribus pauidiores, ibidem 18
Elephantes quomodo domantur, ibidem 40. & inde
Elephantes Indi, Afriq́; quales, ibidē 46. & 128. 17
Elephantum partus, & reliqua natura. 130. 48. per totum
Elephantes quot annis uiuāt, ibi. 49
Elephantes quæ pati non poſſunt. 131. 2
Elephantum menus quæ, ibidem 8
Elephantum cutis qualis, ibidem 13. & inde
Elephantum dentium magnitudo, ibidem 18
Elephantes ubi naſcātur. 131. 22. p to.
Elephantum cum draconibus diſcordia, ibidem 25. & inde
Elephantum ſanguis frigidiſſimus, ibidem 35
Elephantum cum Rhinocerote belua inimicitia. 131. 16
Elephas, cameleonte deuorato, oleaſtro ſibi occurrit. 198. 19
Elephantes iuſſa faciunt. 182. 25
Elephantū partus. 186. 18. et 187. 10
Elephantum uenter qualis. 209. 9
Elephantum digiti quales. 213. 5. & inde

Elephan

Elephantum ſomnus qualis. 115.4
Elephantum anima ſerpentes extra- hit. ibidem 49
Elephantem mulier quædam pepe- rit. 109.11
Elephantes quis primus Romam in triumphum duxit. 112.16
Elephantes ubi nobiles. 90.44
Elephantis uefcentes homines. 101. 44. & 102.7
Elephantum uenatus ubi. 99.45
Elephantes Africi ubi incipiant. 100.48
Elephanto lingua qualis. 206.15
Elephantum, & ad eum pertinen- tium in medicinis uſus. 306.14. & inde
Elephantum color ex quo. 617.9
Elephantum uſus in bellis. 89.16
Elephantes in arbores cornua exa- cuunt. 314.4
Elephantum in Africa multitudo. 67. 13
Elephanti piſces. 378.11. & 379 1. et 152. 18
Elephantis Thebaidis op. ubi nulli arbori decidunt folia. 274.10
Eleuſinæ deæ templum. 626.46. & 627.28
Elidis uinum optimum. 389.10
Elico faber. 217.31
Ellychnia quæ. & ex ea medicinæ. 417.19. & 630.11
Elops piſcis. 157.8
Elops ubi optimus. 168.16
Elopis ſerpentis morſus remedia. 589.30
Eloquentiæ uis. 126.36
Elpenoris tumulus ubi Myrtus uiſa primum. 265.3
Elucia quid. 610.27
EMESE Liber Pater primus in- ſtituit. 115.18
Embolimen frutex. 238.24
Emptū male ſemper pœnitet. 516.13
Emydæ teſtudines. 561.5
Empedocles Magus, et eius peregri- natio. 538.34
Empetron herba qualis. 491.14
Empirice medicina à quo, & ubi. 524.33
Emplaſtris conuenientia. 638.49
Emplaſtrationis conſyderatio. 300.2. per totum
Emplaſtri ratio unde nata. ibidem 1
Emplaſtra quæ arbores nō recipiūt, ibidem 18
Emplaſtratio omnium fertiliſſima, ibidem 20
Emplecton quid. 649.23
ENCARDSA gemma. 667.28
Encauſtica Pamphilus pingere do- cuit. 624. 48
Encauſticæ picturæ duo genera. 627. 22
Encauſtum picturæ genus. 624. 44. & inde
Enchiridia librorum inſcriptiones, prologo. 1.90
Enchuſa herba quæ. 408.12.20
Encyclopædiæ quæ dicantur, prolo- go. 1.39
Encrinomenos ſimulacrum. 602.38
Encate uinum. 247.30
Endymionis fabula de Luna. 4.39
Enguini quod oleum uendunt. 425.17
Enhæmon medicamentum. 229.47
Enhydros gemma. 670. 28
Enhydris ſerpens. 559. 46
Enhydris, id eſt, coluber in aquis uiuens, ad quid. ibidem, & 574. 58
Enneaphyllon herba quæ. 491.29
Ennius uates antiquiſſimus de oſſa. 811. 14
Ennij ſtatua in Scipionis ſepulchro. 116.49
Enorchis gemma. 667.31
Enterocelarum, id eſt, inteſtinorum dilabentium remedia. 184.32. & 476.18.34. et 477.8. & 481.17. & 494.27
Enthochij ſimulacrum. 636.15
Entomon herba quæ. 437.33
EONE arbor, ex qua Argonauis facta. 188.49
EPAMINVNDAE ducis pictu- ra, 616.12
Epaticorum remedia. 375.32. et 472. 47. & 496.9. & 510.24
Epatizon quid. 596.24
Epatodorus ſtatuarius. 600.34
Ephedra herba. 472.33
Ephedrus herba qualis. 480.47
Ephemeron herba. 460.31
Ephemeris herbæ medicinæ. 480. 34
Epheſiæ Dianæ templi deſcriptio 642. 14
Epheſiæ Dianæ ſimulacrum à Men- tore factum. 118.29
Epheſiæ Dianæ templum quale. 241.44. & 285.32. & 616.10
Epheſiæ Dianæ ſimulacra ex qua materia. 253.33
Epheſiæ Dianæ ſimulacrum à Cane- tia factum, ibidem 35
Epheſiæ Dianæ templum quando cō- ſtructum, ibidem 32.39
Epheſiæ Dianæ templum à quibus. & ex qua materia. ibidem. 31. et 118.8
Ephæſtion Alexādri amicus. 601.46
Ephydros herba qualis. 481.31
Epicactis frutex. 238.24
Epicharmus quas literas reperit. 125. 26
Epichemaſis quid. 552.8
Epicurus hortorum magiſter. 550.12
Epicuri uultus per cubicula geſtans. 613. 15
Epicuri natali quando ſacrificant. ibidem 16
Epicuri pictura. 626.47
Epidij C. commentaria. 511.14
Epiglotis quid. 206.32. & inde
Epimedion herba qualis. 491.20
Epimelas gemma. 667.40
Epimenidis ſenectus. 141.13
Epimenidis anima uiſa eſt poſt mor- tem. 123.25
Epimenidum Scyllæ genus. 553.48
Epinyctis morbus quis. 66.9
Epinyctidas morbi ſanantia. 563.22
Epinyctidis morbi remedia. 566. 9.
& 569.44. & 574.15. & 577. 53. & 580.41. & 583.36. et 421. 30. & 426.7.43. & 431.21. & 432.47. & 438.47. & 434. 38. & 442.3. & 488.15. & 514.1. & 548.48. & 571.48. et 646.37
Epipactis herba quæ. 491.19
Epipetron herba. 394.17
Epiphoræ remedia. 561.17. & 563. 40. & 567.32. & 568.21. 31. & 571.3.42. & 572.33. & 573. 18. & 575.8. & 576.2.20. & 577. 45. & 578.14. & 579.3. & 580. 11.21.46. & 582. 19. & 583. 36. 42. & 397.19.34. & 398. 9. 29. & 399.22.25. & 400. 23. 47. et 401.13. & 410.8. & 415. 9. & 426.37. & 427.15. & 427. 22. et 429.31. & 434.35. & 436.7. & 440. 36. & 446. 33. & 448. 8. 28. & 451.19. & 456.40. & 465. 49. & 466. 3.4. 5. 7. & 467. 7. 8. 48. & 468. 30. & 486.41. & 489.22. & 492. 7. et 493.1. & 496.3. & 504.19. & 505.8.37. & 513.47. & 514. 10. 21. & 427.43.47. & 535.19. & 607.17. & 610.13. & 616. 26. et 631.27. & 645.38
Epiphoris teſtium medicina. 197.46
Epiphoras uteri quid leniat. 484.8. & 517.40
Epirotica poma. 258.39
Epitherſes ſimulacrum. 603.29
Epithymon thymi flos. 474.25.32
Epithymi herbæ medicinæ. 479.6. & 481. 35
Epodes piſces. 379.21
Epoptidum libri Serani inſcriptio, prologo 1. in fine
Epulas inter, incendio nominato quid fit. 500.11
Epulantium conſuetudo, ibidem, & inde
EQVISETVM herba qualis. 481.26
Equiſelis herba qualis. 536.28
Equeſtris ordinis conſyderatio. 582. 44. per totum
Equeſtris ordo cur dictus. 581.32. & inde
Equeſter ordo quando in unitatem uenit. 582.48
Equeſtris ordinis quis eſſe poterat. 583.8
Equeſtres ſtatuæ quales. 597.35
Equorum conſyderatio. 143.33. per totum
Equorum plurium ſepulchra, ibi- dem 39. & inde
Equorum erga dominos amor, ibidē per totum
Equorum intellectus, ibidem 48. & 144. 10
Equorum docilitas, ibidem 143.49
Equi quot annis uiuant. 144.10. & inde
Equorum forma qualis eſſe debeat. ibidem 21
Equorum conceptus quando. 187.12
Equum equitare quis primus repe- rit. 126.22
Equorum ornamenta quis reperit, ibidem
Equum, qui aries appellatur in mu- ralibus quis reperit. 126.28
Equo pugnare à quo repertum, ibi- dem 29
Equæ prægnantes coēunt. 187.27
Equorum corpore ueſpæ naſcuntur, atq; crabrones. 196. 43
Equorum dentes quales. 205.18. 48. & inde
Equæ caput aſſixum palo, erucas fu- gat. 361. 14
Equæ Fauonio uento cōcipiunt. 275. 13. & 61.34. & 144.39
Equarum lacte, uel ſanguine pulsem Sarmatæ faciunt. 322.22
Equis admiſſuræ tempore quid dan- dum. 572.41
Equi ueſtigium qualiter ſingultum tollat. 519.17
Equi ueſtigia luporū ſub equite ſe- quentes, rumpuntur. ibidem 29
Equorum coitus, partusq;. 144.24
Equarum libido quo extinguitur, ibidem 30
Equarum hippomanes quid. ibi- dem 33
Equi quo in curſu infatigabiles fiūt. 529.3
Equi feri ubi. 152.10
Equo ferè qui homini morbi. 144. 44
Equi fel non habent ſecundum quoſ- dam. 208.2
Equo fel eſſe in aluo, ibidem 4
Equos ſaginantia. 406.3
Equi ubi rabie inflammantur. 461.41
Equi coire non potentes, quo inuen- tur. 478.17
Equorum ornamenta ex quo. 611.3
Equæ grauidæ, quo abortū patian- tur. 505.24
Equus publicus ſacris immolabatur. 511. 48
Equorum cum camelis odium. 133.2
Equi alati, cornutiq;. ibidem 23
Equi fluuiatiles deſcriptio. 137.26
Equorum ſcabiem tollentia. 578.9. & 153.29
Equi homini fideliſſimi. 142.25
Equi quos gradarios dicimus. 144. 42. & inde
Equæ ubi uento concipiunt, ibi- dem 19
Equinos pedes homines habentes. 61.8
Equina ſpecies qualiter in homini- bus monſtrifice uideatur. 315.17
Equi, & ad equum attinentium in medicinis uſus. 557
Equi lingua. 517.4
Equini fimi cinis in medicina. ibidē 28. 30
Equi coagulum in medicina, ibi- dem 30
Equini lienes calculos pellunt. 518.24
Equæ ungulæ cinis in medicina, ibi- dem 25.49. & 520.37
Equi ſanguis in medicina 519.1
Equi ſpuma, ſetæ, dentes, in medici- na, ibidem 5.6.10. & 520.37

Equi ſe-

Equi ſigni cæleſtis ortus. 540.38
Equi ſigni cæleſtis occaſus. 514.30
Equites qui dicti. 532.33
Equitum nomen ſæpe uariatum. 583.19
Equites flexumenes. ibidem 20
Equitatio ſtomacho utilis & coxis. 502.47
Equitandi artem quis primus ſcripſit. 603.1
Equitantibus utile. 519.4. & inde
ERANTHEMON herba. 408. 29.37
Eraphius rex. 619.27
Eraſiſtratus nobilis medicus quando. 247.18. & 470.20. per totū
Eraſiſtratus medicus. 369.32. & 524.11
Eraſiſtrati medici laus, ætaſq;. 470.10. per totum
Eratoſthenis laus. 52.16
Eræ herbæ granum uertiginem facit cum in pane eſt. 127.25
Eretria creta. 616 1.32.39
Eretria terra qualis. 692.48
Erenthodamus herba. 444.7
Erice herba. 194.22.23
Ericis fruticis medicinæ. 441.24
Erigeron herba qualis. 468.16. & 476.39. & 481.14
Erigonus pictor. 626.48
Erinna poëta. 601.18
Ermeon herba, & ex ea medicinæ. 436.38. & inde
Eruges herbæ medicinæ. 405.11.34
Eryngion herba qualis. 194.27. 405. 11. & inde. & 31. ibidem
Eriophoron lini genus. 348.27
Eriphia herba qualis. 450.38
Eryſimon frugis genus. 428.19
Eryſimonis herbæ medicinæ. 489.44
Eriſimum triticum quale. 322.18
Eryſiſceptrum arbor qualis. 126.42. & 445.38
Eryſithale herba qualis. 482.3
Eriſtalis gemma. 667.32
Erithace quid. 192.13
Erithaces auis. 178.14
Erithales herba. 467.36
Erythinus piſcis. 578.48. & 136.34. & 168.2
Erythini piſcis medicinæ. 574.38
Erythræi Ciſſi. 443.3
Erythrodanus herba medicinæ quæ ex ea. 444.7. & 477.23
Erythraicon herba. 478.19
Erythrocomus Punici mali ſpecies. 288.20
Erythrodani herbæ medicina. 444.7
Erythron quid. 402.29
Erythros Rhus qualis. 444.2. & 447.8
Erophilus medicus qualis. 524.35
Eroſtylos gemma. 667.33
Erucæ herbæ natura. 359.18
Eruca menſtrua fœminarū fugantur. 313.31
Eruca concitatrix ueneris. 359.12. & 287.15. & 373.2
Erucæ herbæ ſemen quale. 361.20
Erucæ ſylueſtris medicinæ. 372.45
Erucæ uermes peſſimi. 310.12
Erucæ unde, & quando naſcantur. ibidem 13
Erucæ ne ſata lædant. 313.31. & 361.14
Eruca uermis quomodo naſcitur. 401.2. per totum
Eruditorum retractio, prologo. 5.26
Erugo in medicinis. 458.46
Erugo quo compeſcitur. 610.40
Erugmis faciendæ ratio, uſus, ac medicinæ ex ea. 606.9.36. et inde
Erulæ herbæ folium quale. 319.2
Erulæ piſcandi ratio. 322.20
Erulia apes delectantur. 191.20
Eruptionum remedia. 427.32
Erui leguminis conſyderatio, natura, medicinæ. 345.46
Eruo leguminе Cæſar Auguſtus curatus, ibidem 47
Erui leguminis medicinæ. 418.6
Eruum legumen uermes necantes. 327.17
Eruum in Tyriaca. 805.20
ESALON auis cui inimica. 189.44
Eſcariæ uuarum genus. 144.30
Eſchynomene herba qualis. 433.29
Eſculum ab eſca dictum putans, idcirco ſine diphthongo ſcribere libuit.
Eſculus arbor Ioui ſacra. 227.3. & 157.49
Eſculi arboris corona. 267.49
Eſculus glandes fert. 268.31
Eſculus quo tempore ſemen efficit. 276.22
Eſculi radices profundiſſimæ. 278.22
Eſculeti diſpoſitio qualiter. 309.2. & inde
Eſernius Marcelli libertus ditiſſimus. 227.19
Eſopon lactucæ genus. 367.20
Eſoponis medicinæ. ibid. 21. & inde
Eſox piſcis Rheni ingens. 255.33
Eſubopes Colchorum rex. 383.1
Eteſiarum uentorum initium. 357.22
Eteſiarum diſtio. 340.36.42
Eteſiæ uenti ydē quod Aquilo. 348.1
Eteſijs uentis maxime barenæ mouentur. 363.39
Eteſiæ uenti quales. 15.30. 47. & 38.13. & inde
Eteſiaca uua. 144.6
Ethe quid. 612.38
Etheſius lapis. 643.12
EVANTES ſcriptor. 156.14
Euander Ath. ſtatuarius. 636.9
Euboea abietes peſſimas habet. 254.15
Euboeæ Olympias uentus peculiaris. 310.25
Reliqua quære parte ſecunda.
Eucher ſtatuarius. 604.17
Euchiras fictor. 627.41
Eucnemon quid. 603.19
Eudorus pictor, ſtatuariuſq;. 626.13
Eudoxus Lathyrum regem fugat. 21.52
Euenor pictor. 619.3
Euenius aſtris aſſignantur. 3.12
Euentus boni ſimulacrum quale Romæ. 603.6. & 633.16
Eugalacton herba. 491.46
Eugenia uuæ genus. 142.9
Eugrāmus fictor. 627.42
Euhemerus ſcriptor. 640.35
Eumarus pictor. 623.30
Eumeces balſami genus. 127.9
Eumenis cum Ptolomæo æmulatio. 214.40
Eumenis aduerſus Gallos prælia. 602.15
Eumetris gemma. 667.34
Eunicus ſtatuarius. 603.42
Eunuchi in Perſide regnare ſoliti. 231.34
Eunuchion lactucæ genus. 357.4
Euocandorum deorum à Magis ratio. 449.45
Eupatoria herba qualis. 433.49
Eupatoris currus aurei, argenteiq;. 594.14
Eupetalos lauri genus. 286.8
Eupetalos gemma. 667.37
Euphorbiæ herbæ conſyderatio. 460.3
Euphorbiæ herbæ inuentio. 484.43
Euphorbia, & ex ea medicinæ. 66.9
Euphorbij medicinæ. 468.2. & 474.23. & 480.8
Euphorbus medicus. 460.3
Euphorion ſtatuarius. 603.42
Euphranor ſtatuarius, & eius opera. 600.34. & 603.3
Euphranor pictor. 623.47. & 515.20
Euphranoris pictoris opera plura. 623.20. & inde
Euphrates flu. papyrū gignit. 235.4
Euphratis flu. de loti ſcapo mirum. 233.4
Euphrates non turbat limum ut Nilus. 317.43
Euphratis flu. reſtagnatio, & fertilitas. 328.30
Euphrates flu. Cobaris præfecti opera deductus. 94.42
Reliqua quære parte ſecunda.
Euphronides ſtatuarius. 600.36
Euphronius ſcriptor de uino condendo. 151.21
Euphroſynum herba. 480.27
Euplea herba qualis. 464.47
Eupompus pictor. 619.24. et 626.18
Eurycliдes pictor. 626.34
Eureos gemma. 667.37
Euripidi quid obijcit Ariſtophanes. 411.18
Euripidis mater qualis. 411.13
Euripidis poëtæ ſepulchrum ubi. 514.42
Euripus. Quære parte ſecunda.
Euronotus uentus. 15.20
Europa ubi primum cum Ioue concubuit. 217.35
Europæ pictura. 624.30
Reliqua quære parte ſecunda.
Eurotias gemma. 667.38
Eurus uentus. 15.1
Euſebes gemma. 667.39
Eutheriſton balſami genus. 127.8.10
Euthimus beatiſſimus à dijs iudicatus. 111.3. per totum
Eutychides ſtatuarius. 600.38. & 603.20. & 616.19
Eutychides pictor. 625.34
Eutyche fœmina. 109.30
Euthycrates ſtatuarius. 600.38. & 601.7
Eutymedes pictor. 627.9
Euxinidas pictor. 620.22
Euzomon quid. 372.49
EXACON herba quæ. 459.17
Exaluminati Uniones. 162.28
Exalburnatum quid. 284.48
Excarificatio arborum quid. 311.18
Excreationes pectoris adiuuantia. 379.3. & 439.4.18
Excreationes ſanguinis ſanantia. 446.46
Excreationis purulentæ remedia. 374.7. & 353.31
Excreſcentium in corpore remedia. 374.16. & 359.10. & 426.36. & 429.40. & 430.29. & 436.15. & 446.1
Excreſcentibus circa ſedem medicina. 409.17. & 413.25
Exedum herba qualis. 451.20
Exequiæ pompoſiſſimæ. 119.42. per totum
Exercitatio optima medicina. 502.45
Exercitationis exemplum. 621.14
Exercitus ordinem quis primus reperit. 326.23
Exhebenus gemma. 667.38
Exilij conſuetudo. 515.49. & inde
Exiſtimantibus nihil incredibile. 208.24
Exocœti piſcis cōſyderatio. 157.43. per totum
Exocœto nullæ branchiæ. ibidē 49
Expenſa quæ. 334.8
Experimentis optime creditur. 391.28
Expuentium purulenta remedia. 365.12
Expuit nunquam Antonia Druſi. 113.22
Expuere ubi nemo ſolet. 107.41
Exquilina tribus Romæ. 315.8
Extorum conſyderatio animalium. 207.41. & inde. & 203.22
Exta non prūdentium celerius ſeneſcunt. 503.12
Exta quibus bina animalibus. 207.42. & inde
Extorum caput. ibidem. 41.47
Extis quando capita, uel corda adimuntur, uel geminantur. 498.46
Extenuandi uim habentia. 647.49
Extrahentia affixa corpori. 382.49
FABAE conſyderatio 324.2. & inde
Faba quomodo ferenda. 129.29
Fabis cauatis ſemina incluſa iſeruntur mire proueniunt. 361.39
Faba ut diu duret. 540.21
Fabæ maximæ. 524.22
Faba ubi ſponte ſua naſcatur. ibidem 18. & 61.10
Fabæ ſerendæ cura. 317.22
Faba ubi ſerenda. 138.2
Faba quando metitur. 336.16

Faba

Fabæ ſcapus unus, centũ fabis onuſtus. 912.8
Fabam quidam omni pani addunt. ibidem 10
Fabæ maximus honor. 914.2
Fabæ in ſacris apud ueteres. ibid. 6
Faba contra ſenſus quæ, & ſomnia facit. ibidem 7
Faba à Pythagora cur damnata. ibidem 8
Fabæ animas mortuorũ ineſſe. ibi.
Faba flamen non uescitur. ibidem 9
Faba cur refriua dicta. ibidem 11
Fabæ ſatio quando. ibidẽ 19. & 333. 33. & 334.42
Fabæ radix qualis. 318.17
Faba quota die naſcitur poſt ſatum, ibidem 29
Fabæ augmentum qualiter. ibidẽ 43
Fabæ caulis qualis, ibidem 46
Fabæ folia qualia. 319.1
Fabæ quot diebus florent. ibidem 3
Faba apes delectantur. 392.20
Faba, & ex ea medicinæ. 437. 4. & inde
Faba Græca arbor qualis. 278.2
Faba Græca, & ex ea medicinæ. 455.42
Fabianus de oleæ natura. 254.18
Fabianus ager. 9.2.7
Fabianus naturæ rerum peritiſſimus. 645.8
Fabij conſulatu quæ facta ſigna fuerint. 11. 49
Fabiorum familia, & in ea tres cẽtum principes ſenatus. 119.20
Fabij plures Ambuſtus, Rutilianus, Gurges, ibidem
Fabius Q. M. ſexaginta tribus annis Augur fuit. 201. 23
Fabij cum Allobrogum gente prælium. 121.29
Fabius Max. quo febre liberatus, ibidem
Fabij Q̃q. mors qualis. 124. 10. & 110.18
Fabius Dorſennus poëta. 249.6
Fabij unde dicti. 314. 42
Fabij Cunctatoris honores. 404.19. & inde
Fabius rem Romanam non pugnando reſtituit, ibidem
Fabius quando, & à quibus pater patriæ dictus, ibidem 11
Fabij Q̃q. conſulatus quãdo. 314.13
Fabius Q̃q. dictator, ibidem 19
Fabius primus quando ædes Salutis pinxit. 614. 36
Fabiæ familiæ princeps, ibidem
Fabius Max. conſul. 114.17
Fabij Senatoris mors. 120.8
Fabius Verrucoſus Herculem Romã transfert 599.18
Fabricius obſidione liberato exercitum, ſtatua donatur. 198.47
Fabricius quantum uaſculi argenti concedebat. 594. 23
Fabricij parſimonia, ibidem
Fabri piſces. 579.2. & 157. 40
Fabricam ferrariam inuenere Cyclopes. 126.2
Fabricam materiariam Dædalus reperit, ibidem 4
Fabula eadẽ ubiq; reperitur. 247.11
Faces nuptiarum ex qua materia. 271.19. 30
Facies non niſi homini ineſt. 103.19
Facies loco, cæteris ab homine, os, & roſtra, ibidem
Facies ne ſole uratur. 518.9
Faciei cutis quo ſeruetur. 400.6
Faciem ſuam pingentes, formæ gratia. 404.25. per totum
Faciei morbi quales. 469.13. et inde
Faciei albicandæ remediũ. 364.8
Faciei maculæ quo tollantur. 369.11
Faciei morbi remedia. 371.6. et 372. 46. & 377.38. & 389.37.42. & 400.6. & 410.11. & 411.31. & 412.45. & 421.24. & 427.10.12. & 428.18. & 440.31, 42. et 446. 43. & 449.21. & 469.3. & 19. ibidem fere per totum, & 484. 20.22. & 488. 11. & 505.8. & 506.31. & 508.13. & 515. 25.29. & 540.24, 39. & 573.4
Facticia uina quæ. 249.37. per totũ
Factus quid. 256.13
Fagea glandis genus. 268. 27. & 269. 10
Fageus lucus, Ioui ſtalo dicatus, & ubi fuerit. 270. 16
Fagineæ glandis cõſyderatio. 268.27
Fagi glans dulciſſima. ibidem 21
Fagi cortex ad quid ualet. 270.8.11
Fagi reuerentia. ibidem 16
Fagus quæ loca amet. 273.24
Fago uaſa facinus honorata. 283.14
Fagi uas in ſacrificijs. 283.14
Fabus quibus apta operibus. 287.3
Fagi arboris medicinæ. 456.34. & inde
Falcium agricolarum conſyderatio. 916. 34. & inde
Falernæ uuæ quales. 244. 13. & 246.20
Falerni uini nobilitas. 246. 20
Falerna pira cur dicta. 231. 49
Falernum uinum quale. 422.30
Fama quã raindẽ homini acquiri poteſt. 189.36. & 464. 43
Famam ex malo quærunt aliqui. 498.19
Famem ſedantia. 116. 23. & 426. 41. & 460.35
Famem portendit prodigioſus panis. 109.4
Famem cuniculi afferentes. 150.8
Famem medicina. 416.34
Familiæ ne malæ ſint, laborandum eſt. 917. 42
Fannij chartæ officina qualis. 293. 33. 23
Fannius C. conſul. 183.24
Farfugium herba qualis. 447.37
Far adoreum antea dicebatur. 911.4
Far duriſſimum, & frigorum patiens, ibidem 11
Far in Latio, antiquus cibus, ibidẽ 12
Far ſine ariſta in Aegypto eſt, ibidem 47
Far ubi ſerendum. 328.10. & 329.39
Far quando ſerendum. 331.25.38
Farris uſus in ſacris. 314. 44
Farreum nouæ nuptæ præferebãt. ibidem
Farris torrendi ferias Numa inſtituit, ibidem 31
Farris honor apud ueteres. 315.30
Farris modius aſſe uenijt. ibidem 32
Far quomodo differt ab alio frumento 321. 10
Farri geniculæ ſena. 318. 19
Farre tantum, pro pane Romani diu uſi ſunt. 319.28
Farris uitius uermiculus. 425.16
Farinæ tritici quibus proſint. ibi. 10
Farina, & ex ea medicinæ. ibi. 42
Farinæ chartarum, & ex ea medicinæ, ibidem 45
Farina à farre dicta. 322.30
Farraginis conſyderatio. 326.4.8.
Farrago tritici genus. 118.15
Farranum herba qualis. 447.37
Faſces Romanorum Imp. lauro coronabantur. 266.19
Faſces Romanorum ex quibus uirgis. 278. 27
Faſces conſulum purpura ornabantur. 169. 41
Faſcinationibus quomodo occurritur. 499. 45
Faſcinationis remedium. 152. 10. & 507.13
Faſcinus utilia. 478.8. & 501. 14
Faſeolorum leguminum deſcriptio. 324.37
Faſeoli legumina quando ſerendi. 331.26
Faſeolorum folia qualia. 319.2
Faſtidius gratiam dare, res ardua, prologo. 1.33
Faſtorum Romæ prima publicatio. 181.28.
Fatigationis remedia. 414.1. et 436. 19. & 437. 33. & 479.16. & 489. 18
Vide laſſitudo.
Fatuorum remedia. 494.9
Fauces lædentia. 422.17. & 425.18. & 432.40. & 574.12
Faucium morbi remedia. 333.40. & 332.47. & 400.20. & 403. 41. & 413.31. & 414.1. & 415. 18. & 420.16. & 437.33. & 471. 26. & 478. 19. & 509. 42. & 501. 17. & 616. 6. & 528. 38. & 541.4. & 611.26. et 646.37. & 656.41
Fauentinũ linum optimum. 546.28
Fauere linguis quid. 498. 44
Fauni Dij. 217.2
Faunorum dæmonum ludibrij remedia. 455.38
Fauonius uentus. 152.44
Fauonius uentus quando flare incipit. ibidem 44. et 334.32. et 339.14
Fauonio uento maritantur uiueſcentia de terra. 275.19.14
Fauonio uento equæ concipiunt. 275.19. & 69.34
Fauonij flatus quando. 235. 14. & 271. 19
Fauonius ſatorum pater. 275.18. & inde & 349.6
Fauonio incipiente quid agendum. 334.13. & inde
Fauonius an frumento conferat. 340.6
Fauonij uenti effectus. 348 10
Fauonius unde dictus. 275.25
Fauoniana pyra. 219.5
Fauorabiles nobis, quibus rebus homines fiant. 361.37
Fauorum apium ſtabilimentum. 191. 26
Fauſta mulier quatuor uno partu peperit. 109.4
Fauſtianus uicus. 246. 23.28
FEBRE quædam animalia nunquam carent. 511.29
Febrim ceruis non ſentiunt. 140.12
Febris Deæ fanum ubi Romæ. 2.18
Febrium leges. 112.43. & 113.11
Febrium uices & tempora. 112. 45
Febris omni anno die natalis Antipatri. 129. 13
Febris quibuſdam perpetua. ibidem
Febrim incitantia. 420.34.
Febricitantibus nocua. ibidem 48
Febricitantibus ſi unum dandum. 424.2
Febrium omnium remedia. 140. 12. & 361.36.44. et 369.49. et 380. 26. & 397.28. & 403.13. et 408. 8. & 414.2.37. & 415. 19. & 418.24. & 427.14. & 428.3.43. 431.45. & 434.11.32. & 441.8. & 442. 27. & 456.17. 41. & 463.1. & 479. 42. & inde. & 496.12. & 504.16.37. & 506.8. & inde. & 508. 30. 520. 18. & 520.5. & 530. 17. & 531.34. & 547. 8. & 564.31. & 875. 36. per totum
Febris tertianæ remedia. 375.26. & 380.42. & 450.49. & 494.40. & 505.40. & 506.3
Febris quartanæ remedia. 501.41. et 520. 8.12. & 506.3. & inde. & 25. ibidem
Febres ſtatas arcent. 508.8
Febrium genus, amphimerinon, & eius medicina. 520.7
Felis, id eſt, catis animalis in medicinis uſus. 510.8.11
Felis aurea ubi p deo colitur. 100.16
Felibus lingua qualis. 206.16
Feles cinere mures abiguntur. 517.35
Feliũ oculi quales. 204.26. et 659.11
Feliũ coitus qualis. 196.24. et 187.8
Felium in capiendis auibus, cæteris q; aſtus. 199.30. & inde
Feles cur excrementa ſua fodiunt. ibidem 31
Felix mortalium nemo eſt. 118.40. per totum
Felicis cognomen ſolus ſibi Sylla. Ro. aſſeruit. 119.26
Felices qui à dijs iudicati. 120. 20. per totum
Feliciſſimus quis Romæ creditus. 119. 38
Felicitas, res decem exigit, ibidem, & inde
Felicitas ſolida non eſt, quam contumelia ulla rumpit. 120.20
Felicitatis ædes Romæ. 602. 18. & 616.42
Felicitatis ſimulacrum à quo factũ. 618. 11
Felicitatis exempla. 118 30. & inde, & 119.02

119.8.per totum,& 119.33.et in/
de,& 118.48.& inde,& 120.
44.per totum,& 122.40
Fel terræ herba quare dicta. 458.16
Fellis animalium conſyderatio.207.
49.& inde.& 318.43.& inde
Felle bubulo tincta ſemina mures nõ
tangunt. 127.56
Fellis in medicinis uſus. 514.22.23.
& inde
Fel ubi nulli animali inest.198.20.
& inde
Fel ubi geminum, ibidem 2
Fel quid, ibidem 6
Fellis uirus maximum, ibidem 9
Felle ubi animalia carent omnia,ibi
dem 12
Fel Neptuno dicatum,ibidem 17
Felle ſuffuſorum remedia.409.16.
& 410.28
Fellis natura,uſusq; 512.43.& inde
Felli contraria. 417.26
Fellis remedia.413.30.& 574.11
Femur bubulum herba quæ. 491.42
Feneſtella de olea,ſiue oliua.154.7
Feneſtella hiſtoricus.181.45
Feneſtella quando obijt.583.39
Ferarũ impetus quo fugitur. 331.30
Feras paſcere quis primus inſtituit.
149.18.
Feræ mitigatæ nõ cõcipiunt. 187.28
Feras mitigantia. 479.28
Feras mulcere alloquijs. 133.3
Ferijs latinis quæ fiant Romæ.
483.38
Ferina carne Nomades uiuunt.88.8
Feritas animalium quo mitigatur.
450,28.& 479.18
Fermentorum conſyderatio,differen
tiæq;.312.56.& inde
Fermenta ex qua materia fiant.ibi.
Fermentatus panis magis alit, ibi/
dem 47
Feroniæ deæ ædes. 13. 17
Ferri conſyderatio,uſus,commodi/
tas,&c.603.39.per totum
Ferri mala plura,ibidem 42
Ferro quæ fiant,ibidem 608.5
Ferrum ubiq; reperiri, ibidem 8
Ferri differentiæ,ibidem 12.et inde
Ferri temperatio,ibidem 22.& 42.
ibidem per totum
Ferrum ubi optimum, ibidem 14
Ferrum mox humano ſanguine rubi
ginem trahit,ibidem 28
Ferri & magnetis concordia,ibidẽ
28.& 645.15.& 162.25
Ferrum uiuum quod. 609.31
Ferri uena largiſsima metallorum
omnium,ibidem 37
Ferrum quo à rubigine uindicatur,
ibidem 43
Ferri medicinæ,ibidem 47. et inde
Ferri rubiginis medicinæ.610.5
Ferri ſquammæ uſus,ibidem 12
Ferrum ius demittit rerum omniũ.
645.16
Ferrum,lapis Theamedes abigit,ibi
dem 34
Ferrum ad ſe trahentia,ibidem 12.et
inde.& 647.14.& 162.24.&
65.28
Ferro quæ herbæ tangi nolunt. 161.
6.& inde
Ferrum magnes ad ſe trahit. 162.25.
& 645.13.& inde
Ferrum quo temperatur.474.20
Ferrum ubi monti hæret,abigiturq;
27.31
Ferrum à quo repertum. 123.46
Ferruminandi herba.487.24
Fertilia loca. 322.1.& inde,& 327.
40.& 330.8.per totum,& 39.
19.& inde
Quære locorum uis.
Fertilitas arborũ,fere alternat.263.
Fertilitatis cauſa,cura eſt. (30
277.33.& 315.29.& inde
Fertilitas ſenectutem affert.277.38
Fertilitas nimia ſæpe nocet.327.8
Fertilitatis fructuũ cauſa quæ. 338.
18.& inde
Fertiliſſimus locus. 673.& 268.14
Ferulæ arboris conſyderatio.159.8.
& 264.40.& 303.12.& inde,
& 360.42
Ferulæ herbæ conſyderatio,& me/
dicinæ ex ea.334.45.& inde
Ferula murenis infeſtiſsima. 335.4
Ferulæ coronæ.390.27
Ferulæ aſinis gratiſſimæ. 435.33
Ferulæ iumentis uenenum,ibidem
Ferula Baccho ſacra,ibidem 34
Ferula ſanguinem ſiſtit. 431.42
Feruorum, calorumq; remedia.
451.9
Ferus oculus herba qualis. 466.20
Feſcenninæ nuptiæ qualiter.262.10
Fecatum niuem quid.248.18
Fecis uini conſyderatio.252.10
Fecis aceti natura, & medicinæ ex
ea.425.35
FIBER id eſt, Caſtor piſcis. 567.
34.& 578. 33
Fiber prægnantibus abortus cauſa.
577.26
Fibri feræ deſcriptio.139.30. et inde
Fibri periculi cauſa ſe ipſos caſtrãt,
ibidem
Fibri ingenium, ibidem 17
Fibri animalis in medicinis uſus.
576.48
Ficedulæ auis conſyderatio. 178.12.
& inde
Ficorum conſyderatio,& earum ge
nera.260.18.per totum
Ficorum lactis medicinæ. 430.21
Ficorum Aegyptia, Cypriaq; 239.26.
per totum.& 260.20
Ficus Cypria.235.26. per totum.&
250.8
Ficus miræ fertilitatis 260.43
Ficus quo præcoces fiant, ibidẽ 42
Ficus ubi Romæ colitur, ibidẽ 261.8
Ficus ubi Romulus,Rhemusq; nutri
ti,ibidem 10
Ficus uiuus Romæ mirũ, ibidem 12
Fici quæ in ſe habent, ibidem 33
Ficus quando primum in Galliam
allata.227.10. & inde
Ficus Indica qualis.213.22.et 170.39
Ficus mira magnitudo,213.33
Ficus ubi optimæ.261.33
Ficorum ſeruatio, & earum uſus,
ibidem 38. & inde
Ficorum ſuccus qualis. 264.8
Ficus nullus odor,ibidem 16
Fici argumento Carthago deleta
eſt.260.47
Fico folia latiſſima. 274.46
Ficus non floret.275.25
Ficus abortus,ibidem 16
Ficus quando,et ubi plurima exeat,
ibidem 40
Ficus facile fructum perdit.276.37
Ficus pomum qualiter gerat.277.3
Fici mirum in Cilicia,Cypro,Hella/
de,ibidem 5
Ficus ubi maxima, ibidem 6
Ficus,parte inferiore fertilior,ibi/
dem 17
Ficus ſola omnium arborũ fœtus ma
turitatis cauſa medicatur, ibi/
dem 25
Ficus ſuccus lacteus quo pro coagu/
lo utimur.282. 46
Ficus apta ſcutis. 285.17
Fico uita breuis.288.3.& 287.48
Fici inſitio in omni genere. 300.18
Ficus omnibus modis naſcunt,ibi/
dem 28
Ficus quæ apta uitibus. 307.23
Ficorum uermes, qui Cerastes dicũ/
tur. 308.24
Fico,uermiculatio mire nocet,ibi/
dem 33
Ficorum morbi,ibidem 45
Fici qua arte ſerotinæ fiant. 312.14
Ficos infeſtantia, & earum reme/
dium, ibidem 33
Ficorum ubertas qua arte fiant,ibi/
dem 33
Ficorum,& ad eas attinentium na/
tura,ac medicinæ.430.17.et inde
Ficus cineris medicinæ.431.2
Ficus ne putreſcant.464.17
Ficulnei caules quales.264.48
Ficulnei caulis medicinæ.471.14
Fide carent plurima priuſquam fa/
cta,uel uſa ſint. 106.22
Fidei ædes in Capitolio. 612. 40
Fidei lapſus ingens ubi falſæ rei gra
uis autor exſtitit.65.38
Fidem dare dubijs res ardua, prolo/
go.1. 55
Fides dea.2.26
Fiducia aliena uiuere. 404. 47
Fiducia mira. 118. 12
Fidenates ciues Legatos Romanorũ
perimunt.198.7
Fidiculæ ſigni exortus.334. 18. 21.et
335.& 24.& 336. 8
Fidiculæ ſigni occaſus.333.12.et 337.
25.& 338. 49
Fidiculæ occaſus, initium autumni.
339.20
Fiduſtius M.cur proſcriptus à Syl/
la.119.16
Fieri quædam nequeunt.2.24
Figlinarum opera quo franguntur.
628.2. 38
Figlinarum operum uſus. 613.26
Figulina ars à quo reperta. 126.3
Figulorum collegium à quo Romæ
628.29
Figura quæ perfectiſſima.2. 25.per
totum
Filij parentibus interdum ſimiles.
210.38.40.per totum
Filij patribus raro proceriores.
112. 42
Filij pulchri boniq; qua ratione ge/
nerantur. 450.22.& inde
Filij qua ratione noſcantur an legiti
mi ſint.107.7. & 171.10
Filij quo pulchri,boni,fortunatiq; gi
gnantur. 471.6
Filiorum erga genitores obligatio.
150.30.& 175.10.& 176. 10.&
178.21. & 197.14. & inde
Filia una erga matrem gratiſſima.
217. 38.& inde
Filiæ Melampodis quo ſanatæ.457.
Filicis herbæ conſydera/ (17
tio,genera,nomina.491.23
Filix herba qua ratione interit. 317.
Filicis ſemen nullum,ibidem (45
Filicis ſtirps quomodo è corpore ex/
trahitur. 443.28
Filicula herba qualis.474.39
Fimeta ſupra naſcens herba ad quid
utilis.451.3
Fimi cõſyderatio,genera,uſus, &c.
391.35.& inde
Fimi uſus ab Augea rege repertus,
ibidem 38
Fimi bonitas,ibidem 41.& inde
Fimi ſtercili unde eſſe fierique debet.
394.10.& inde
Fimus quando ponendus in agris.
330.18.& inde
Fiſtularum muſicaliũ materia quæ.
231.22. & inde
Fiſtulam Pan deus reperit.126.38
Fiſtularum morbi remedia. 367. 40.
& 368.19.& 421.10.et 428.45.
& 430.8. & 426.15.28.& 437.
44.& 440.13.& 443. 35.&
449.8.& 458.3.& 480.47.co
piosè.& 491.3. & 493. 35. &
496.43.& 527.20.& 530.15. et
558.1.& 606.32. & 610.17
FLACCVS C.Vibij Criſpi lega/
tus.346. 4
Flaccus Pompeius in Hiſpania. 261.
Flaccus Cenſor quãdo.111.27 (34
Flaccorum familia unde dicta. 203.8
Flaminius circus Romæ.186. 46
Flaminius Caius Cenſor.632.23
Flaminij Qq.conſulatus.358.20
Flamini ſacerdoti fabæ uſus interdi
ctus.324.8
Flamini equinum fel tangere non li
cet.512. 47
Flammæ præſagia.343.1.2
Flatus repentini.16.18. per totum
Flauianus Africæ proconſul. 153. 38
Flauius Cn.Annij filius,faſtos pri/
mus Ro.publicat. 531.23
Flauius Cn.tribunus plebis, ibidẽ 30
Flauij Cn. cum patribus indigna/
tio,ibidem 31
Flauius ædem Concordiæ uouit,ibi/
dem 33
Flauius Proclus.583.10
Flegmatis morbi remedia. 420.21
Fleſſe quoſdam nunquam. 113. 26
Flexumines equites. 533. 20
Floralia feſta cur,à quo, & quãdo
inſtituta 338. 35
Floræ deæ ſimulacrum. 615.16
Florentiæ urbis uiæ 244.3

Flos, arborum gaudium eſt. 275.21
Floribus unuum quomodo conficiũt. 250. 33
Florum hortenſium differentiæ. 314.28
Flores quotidie gigni. 385.32
Flores hominem mortis admonent, ibidem 31
Flores, qui Troiano tempore laudentur. 388.47
Florum odoris differentiæ, ibidem per totum
Flores in funere uirorum illuſtrium. 368.27
Flores ubi ſine odore. 389.6
Florum colores præcipui tres, ibidem 42
Flos primus, uer nuncians. 391 85
Flores maxime durantes, ibidem 42
Flores uerni qui. 391. 49. & circa
Flores trans maria, ibid. 7. & circa
Florum inter ſe in naſcendo ordo, ibidem
Florum oleatum medicinæ. 426.7. & inde
Floreſcendi ſatorum tempus, & differentiæ. 175.11. per totum
Floreſcendi, defloreſcendiq; tempus. 274. 11
Floreſcentibus inimicus hymber. 310. 10
Floreſcentibus ſatis quãdo uenti nocent. 326.44
Floreſcendi hortenſium tempus. 314.25. & inde
Floreſcentia ſpectatiſſime, celerrime marceſcunt. 385. 33
Fluminum miracula. 29.12. per totũ. & 334.34. per totum
Flumina, res in lapidem uertentia. 29.27. & inde, & 334. 47. & inde
Flumina retrofluentia. 30. 14
Fluminum crumpentium remediũ. 252.11
Fluminum afflatus qualitas. 291.15
Flumina iuxta naſcentes herbæ ad quid utiles. 450.47
Flumina quo mox ſiccãtur. 470. 45
Flumina incantationibus ſiſti poſſunt. 309.3. & 666.1
Reliqua quære parte ſecũda.
Fluxiones quæ. 407.42
Fluxionis alui remedia. 412.46. & 447.1. & 460.26. & 631.12
Quære Aluum.
Fluxus, refluxusq; marium conſyderatio. 27.19. per totum
FOCI conſyderatio. 652.17. et inde
Foco comparari genitale cinere, ibidem 21
Fœcunda minus, quæ maiora ſunt corpore. 186.38
Fœcunditas rerum. 388.1
Fœcunditas ſenectutem, ac interitũ affert. 177.27.285.27. & 805.22
Fœcunditatis remedium. 188.48. & 505.33. & 507.31. & 522. 11. & 85c.25.22
Fœdera Theſeus reperit. 116.26
Fœminæ quanti uiris conſtant. 224. 29. 46
Fœminarum erga mares in quibuſdam amor. 231. 37
Fœminis uini uſus interdictus. 248. 42
Fœminæ oſculabantur olim, an temetum olerent. 148.45
Fœmina mulctata ob uini potum, ibidem 47
Fœminæ quo grauidæ, & fœcundæ fiant. 231.3.4. & 276.42
Fœminæ quo ſteriles fiant. 231.4.5
Fœminam cur cortices arborũ Græci appellant. 270. 4
Fœmina concitis menſis qualiter erucas uermes fugat. 313.31
Fœminæ qua ratione concipiuntur. 341.32. & 343.6
Fœminarum purgationibus utilia. 364.10.31
Fœminæ duplices pupillas habẽtes, ubiq; uiſu nocent. 107.21
Fœminæ Bithyæ faſcinatrices, ibidem 21
Fœminæ ſemel tantũ in uita parientes, ibidem 49. & 103.31
Fœminæ ubi paruiſſimæ, ibidem 9
Fœminæ ſeptimo anno parientes, ibidem 33.37
Fœminas mutari in mares nõ eſt fabuloſum. 109.17
Fœminæ celerius ſeneſcunt quàm mares, ibidem 14
Fœminæ celerius gignuntur, uti & ſeneſcunt celerius, ibidem
Fœminas in uteri ſiniſtra parte moueri, mares in dextra, ibidem
Fœminarum partum geſtantium ſigna, ibidem 42. per totum
Fœminæ nunquam ſiniſtræ ſunt. 113. 15
Fœminarum quarundam felicitas. 119. 3. per totum
Fœminarũ plurium longa ſenectus. 121.31. & inde, & 122. 13
Fœminas mortuas ſæpe reuiuiſcere. 123.28
Fœminarum fœcunditas quomodo fiat. 166.23.42
Fœminarum Venus quo maxime accenditur. 181.40. & inde
Fœminarum comitia. 314.5
Fœminis in nuptijs quis conceſſus color. 319.49
Fœminæ ubi communes omnibus. 69.17
Fœminis ubi uiri carent. 72.38
Fœminæ ubi regnant. 101. 26. & 102.13
Fœminæ quando libidinis auidiſſimæ. 431.39
Fœminæ quomodo decorem ſeruare poſſint. 419.19
Fœminæ herbarum uiris peritiores. 451.38
Fœminarum auri uſus qualis. 583. 44. & inde
Fœminarum luxus. 594.15.20
Fœminis flaminæ etiam dicabantur. 595.27.42
Fœminæ fœcundiores abortu fiũt. 611.13
Fœminis candor quo inducitur. 612. 28
Fœminarum libidines quo inhibentur. 509.10
Fœminarũ ſecreta quo ſciri poſſunt. 531.41. & 569.41
Fœminæ ne concipiant. 532.12
Fœmina ex ſeipſa concipiens. 579. 22. & 133.41. & 150.8. & 187. 32. & inde, et 39. ibidem
Fœminarum cauſa, prælia pernicialia fieri. 129.21
Fœmina æſtate Veneris auidior, uir hyeme. 136.27
Fœminis interdictum ne malas raderent. 103.1
Fœminæ adulteros ne diligant. 569. 44
Fœminæ qua ratione gigni poſſunt. 456.52. & 478. 13. & 490.29. & 495.39. et 147.5
Fœminæ ubi quinquẽnes concipiũt. 108.36
Fœminas cẽteſimum annum non excedere, ibidem
Fœmina peperit ſimul duos mares, totidemq; fœminas. 109.4
Fœminæ reſpiratio partũ impedit, ibidem 49
Fœminæ oſcitatio in enixu letalis, ibidem
Fœminæ ſternutatio à coitu abortus cauſa, ibidem
Fœminæ à lucernarum extinctu abortiuntur. 110. 3
Fœminarum hirta corpora. 108.6
Fœminis candida. 491.22.37. et 497. 5
Fœminarum purgationes. 64.10. & 363.9. & 369.35. & 371. 16. & 374. 3. 43. & 377. 33. & 380. 31. & 385. 16. & 399.36. & 398.22.34. et 399. 36. & 610.45
Fœminarũ remedia. 332.48. et 397. 14.25. & 411.25. & 411.11.48. et 431.5. & 414.38. & 430. 44. et 444.6. & 447.43. & 452.9. et 456.66. et inde, et 457. 40. et 481. per totũ. & 488.18. & 491.40. 48. & 496.16. & 522.6. & inde, et 549.33. per totum, & 550. & 21.431.3
Fœminum morbi remedia. 410.24. & 437. 47
Fœniculi herbæ conſyderatio. 360. 34. & inde
Fœniculus ſerpentibus gratiſſimus, ibidem
Fœniculum in Tyriaca. 385. 19
Fœniculo ſerpentes ſenectam exuũt. 384.17. & 133.9
Fœniculum nobilitauere ſerpentes, ibidem
Fœniculos colligendi tempus. 384.19
Fœniculus ubi optimus, ibidem 20
Fœniculus ſylueſtris, ibidem 21
Fœniculorũ uſus, ibidem 24. et inde
Fœnoris excogitatio. 534.30
Fœnum quo ſecãdum tempore. 336. 21.36.
Fœnigræci conſyderatio, & medicinæ ex eo. 452.6. et 326.2. et inde
Fœtor quo tollitur. 373,8
FOLIA quibus decidant arboribus, & quibus non 273.2. & 48. ibidem, per totum, & 274.4. per totum
Foliorum cadentium natura, ac eorundem colores uarij. 274.15. per totum
Folia arborum quando cadunt, ibidem 16. & inde
Foliorum figuræ mutatio, ibidẽ 31
Folia quo tempore circumaguntur, ibidem 34
Foliorum differentiæ diuerſæ. 384 per totum
Foliorum diſpoſitio, ibidem 38. per totum
Foliorum uarij colores, ibidem
Folia omnium ad Solem oſcitant, ibidem 41
Foliorum lanugo, ibidem 42
Folia latiſſima, & anguſtiſſima quibus, ibidem 46
Folia ad quid data plantis. 277.20 & inde
Folia quando uertuntur. 377.2
Foliorum herbarum differẽtiæ. 393. 16. & inde, & 392.33. & inde
Foliatum unguentum quale. 390.4
Fons Debris, miræ naturæ. 68.22
Fontes miræ naturæ plures. 28.36. et inde & 25.10. & inde per totũ, & 330.10.27. & 332.34. per totum, & 63.12
Fontes æſtate quàm hyeme frigidiores. 30.15
Fontes exiliunt cũ omnis aqua deorſum feratur, ibidem 23
Fontes potui inutiles. 333.31
Fons iucundiſſimæ aquæ in toto orbe, ibidem 16
Fontes quando naſcuntur. 357.27
Reliqua quære parte ſecunda.
Fonteius conſul. 23.1. & 84.2
Forceps à quo primum repertus. 125. 37
Forenſes uuarum genus. 244.38
Formæ ſauentia. 400.24
Formicarum noſtratum conſyderatio. 200.32. per totum
Formicarum Indicarum conſyderatio. 100.44. per totum
Formicarum uires, ibidem 33
Formicarum respub. ratio, memoria cura, ibidem 34
Formicæ lingua qualis. 206.24
Formicæ quid non attingant in rubetis. 208.21
Formicæ peſtes arborum. 313.28
Formicæ ne arbores lædant. 315. 31. & inde, & 361.7
Formicæ quo tempore quieſcant. 339.10. & 345.28
Formicæ futura præſagiunt. 345.18
Formicæ hortorum exitium, & contra eas remedium. 361.7
Formicæ quibus necentur, ibidem per totum
Formicæ ſculptæ miræ paruitatis. 637.13.12. & 114. 11
Formicæ ubi aurum eruunt. 666.29
Formicæ uenenatæ ubi. 532.46
Formicarum in medicinis uſus. 336. 35. & 530.40. & 133.20
Formicæ in annum cibum condunt. 189. 14
Formicæ ſe inuicẽ ſepeliunt. 200.42
Formicæ Herculeæ quales. 540.42

Formicæ Indicæ Cornuta.200.44
Formicæ Indicæ aurum ex cauernis egerunt, ibidem. 666.15
Formicarum indicarũ mira magnitudo.200.46
Formicæ interlunium ſentiunt.18.31
Fornacaliorum feſtorum à Numa rege inſtitutio,et quæ feriæ. 314.31
Fornacri parietes quales.619.12
Fortitudinis conſyderatio,& exempla 113.33.& 113.15. per totum, & 404.12.per totum,& 25.ibidem, & 137.13
Fortitudo quibus maxime neceſſ. 207.14
Fortunæ potentia.119.16.per totũ, & 120.24.per totum
Fortuna multis in pœnam parcit. 267.14
Fortunæ ædes Romæ. 601.2.30
Fortunæ ædes à quo,& quibus lapidibus facta.648. 42. & 651.2. et 147. 33
Fortunæ bonæ ſimulacrum Romæ. 633.16
Fortunæ gaudia ex malis,& cõtra. 115.23.per totum
Fortunæ malæ templũ Romæ. 2.32
Fortunæ uaria exempla.119. 13. per totum,& 119.10. per totum,& 120.24. per totum
Fortunæ numen quale. 3.7
Fortunæ deæ tribuuntur omnia.2. 21.per totum
FRACES oliuæ quid. 156.6
Frenos equorum quis repert. 126.22
Fraga herba.194.1
Fraterni amoris exemplum.117.48
Fraudis exemplum.172 25. & inde
Fraus ingenioſiſſima in omni uita. 391. 42
Fraxini arboris cõſyderatio,et eius genera.172.13.per totum
Fraxinus iumentis mortifera, ibi.19
Fraxinus ſerpentibus inimiciſſima, ibidem 22
Fraxinus quæ loca amet.273.22.24
Fraxinus quo tempore ſemen reddat.276.20
Fraxinus obedientiſſima in opere. 286.48
Fraxinus apta haſtis, 272. 14. & 256.48
Fraxinus,quando,& qualiter plantanda 296.13
Fraxinus uitibus apta.307.23
Fraxini arboris medicinæ.419.41
Fricationis utilitas.302.46
Frigora tempeſtiua arboribus proſunt.290. 4.& 309.9
Frigora quibus nocent.290.30.& 309. 8
Frigorum remedia. 375 .17 . & 400.19
Frigore adustis remedia.374.20.& 419.42.& 306.19.& 319. 22
Frigus,cauſa omnis uredinis in frugibus.337.40
Frigidis gaudentia. 290.39
Frudliæ ex pulte in ſacris.311.16
Frondes quãdo præparandæ. 341.6
Frondium conſyderatio,quære folia
Fronditius Ro.unde,& eius geſta. 239.36
Frontis deſcriptio & ei propria. 201.19.& inde
Frons quorum index.215.10
Frons domini plus prodeſt quàm occipitium prouerbium. 316. 34
Frons triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ,ſeueritatis index.203.19
Fructuum ſucci conſyderatio.264.8. per totum
Fructum nullum,quæ arbores ferant.176.30
Fructuum arborum conſyderatio,ibidem 17.per totum
Fructus quæ arbores facile perdant ibidem. 13
Fructus quo in matre ſitientur ordine,ibidem 45.& inde
Fructus caduca res.103.24
Fructus ne decidant, putreſcantq́. 311.9
Fructus quis maxime probandus. 316. 19
Fructuũ uredo unde accidat.317.41
Fructus quibus de cauſis pereunt,ibidem, & inde
Fructibus tria tempora metuenda, ibidem
Fructuum arboris tempus.276. 17. & inde
Fructuum tegminis conſyderatio. 264.17.& inde
Fructuum diuerſæ proprietates, ibidem,& inde per totum
Fructus uarie arboribus inhærent, ibidem 33
Fructuum cõmendatio,ibidem 37
Fructu in unoquoq; quid placeat,ibi.
Frugiperda, idem ſalix arbor. 176.41
Fruges quo ſerendæ tẽpore. 331. 16. & inde
Fruges in ſacris. 314.19.34
Frugum fures qua pœna puniebantur. 315.9
Frugum uitia plura.326.37.et inde
Fruges,Orobanche herba ſe circumligando necat.317.10,et 419.12
Fruges quæq; ubi ſerendæ ſint. 317. 47.& inde
Frugum oſtenta plura.328.15.et inde
Fruges quando maxime lædantur. 337.37
Frugum matureſcendi tempus. 319. 6. & inde
Frugum genera,& natura. 318.7. per totum
Frugum fertiliſſimum quod, ibid.16
Frugum florendi,deflorendiq́; tempus,ibidem 41.& inde
Frugum occatio, ſarritio , runcatio,& c.329.39. per totum
Fruges inſecuturo hymbre ſerendæ. 343.30
Fruges,& ex eis medicinæ. 415.8. per totum
Frugum peſtes quæ. 419.2. & inde
Frugibus qui potius fiant,ibidem 15
Frugum excantatio. 499.24
Frumenta cum defloruerint craſſeſcunt. 319.6
Frumenti genera plura.318.9
Frumentorum radix qualis, ibidẽ 18
Frumentorum folia qualia,ibidẽ 47
Frumenta quot diebus proficiũt priuſquam defloruerunt.319.7
Frumentum unde Romam aduehebãt, ibidem 16
Frumenti genera omnia, non ubiq; naſci.321.3.per totum
Frumenta uulgatiſſima quæ.ibidem
Frumenta propria quibuſdam locis, ibidem 3.per totum
Frumentum quis primus Romæ populo donauit.115.19
Frumentum ex quo centum et quinquaginta modij ex uno prouenirunt.322.45
Frumenti uitia plura.326.37. et inde
Frumenti uitium auena eſt, ibidem
Frumento quando uenti nocent, ibidem 44
Frumentum in quo agro ſerendum. 317.47
Frugum morbi,ibidem 3
Frumentum quando in arboribus natum.328.15
Frumenti occatio, ſarritio, runcatio,& c.329.39. per totum
Frumenti quantum ſerendum in iugere uno. 331.8
Frumenta ſeruandi ratio. 339. 48. & inde
Frumenta optime ſeruantur in ſcrobibus.340. 17
Frumenta ut diu durent, ibidem 20. & inde
Frumenta grandeſcunt creſcente luna, ibidem 28
Frumentum à Cerere primo inuentum.125.19
Frutecta igne optime tolluntur. 328.1
Frutex arbor ubi.233.14
Fruticibus plurimis unum faciunt. 250.46
Fruticum aquaticorum conſyderatio.280.19.per totum
FVCVS marinus herba. 478. 37. & 481. 10
Fucorum apium conſyderatio.193. 9.per totum
Fuci apum dicti.193.39
Fugitiui à M.Craſſo uicti, et de eis ouatio.265.31
Fulgetra quid.13. 49
Fulgetras Poppyſmis adorare conſenſus gentium eſt.300.10
Fulgetri & fulguris pictura.612.24
Fulgetrum prius cernitur quàm tonitruum auditur. 17.38
Fulgurum conſyderatio. 13.45. per totum
Fulgura quomõ cauſantur.16.20. 48
Fulgurum genera,& eorum miracula.17.1.per totum
Fulgurum Catholica, ibidem 38. per totum
Fulgura quando expiari nequeunt. 359.18
Fulgurum religio prohibet mortuum in ulmo inſeri.300.33
Fulgurationis præſagia.344.33. & inde
Fulgura Sulphurei odoris. 630.12
Fulgura quomodo abiguntur, ibidẽ
Fulicæ aues maris tempeſtatẽ præſagiunt.343.16
Fulicæ carri ſunt. 102.1
Fuligine qui colores fiunt. 617.44. & inde
Fullo ſcarabei genus. 147.12
Fullonia Creta qualis.291.18
Fullonum gleba quid.610.9
Fullonibus quæ dicta lex.632.25
Fullones podagra non tentantur. 304. 10
Fullonibus utiliſſima.386.19
Fullonia ars à Nisia inuenta. 125.42
Fulmine tacta uiue dijs libare nefas. 221.13
Fulmina quas frequẽter iciunt quercus.269 . 6
Fulminum euocatio. 499.7
Fulmina ſulphuris odorem habent. 630.21
Fulminum Catholica.17.38.per totũ
Fulmina quæ proſpera,uel contra, ibidem 47.& inde
Fulmine quæ non feriantur. 12.18. per totum
Fulmen nunquam altius quinq; pedibus deſcendit in terram,ibidem
Fulmine ictus locus,quas gẽmas habeat.665.19
Fulminum cauſa. 352.24
Fulmen quid.9.29
Fulmina omnia fortuita.14.6
Fulminibus reſiſtentia. 661.4
Fuluiana herba qualis. 477.19
Fuluius L.cur in carcerem adductus.386.16
Fuluius L.quis,& eius conſulatus. 119. 24
Fuluius Qu.quando conſul.614.13
Fuluius nobilior picturã ex Ambracia Romam transfert.618.14
Fuluij Hirpini inuentum.149.18
Fuluius Lupinus quis.163.34
Fuluij Flacci uxor. 117.35
Funda à quo reperta.126.20
Fundana uina.246.34
Funerũ ad uſum picea arbor. 170.28
Funera quo ſeruentur ne putreant. 371. 13
Funera cum ſcirporum luminibus efferebantur. 282.31
Funera imagines comitabantur. 613. 21
Funerũ fercula.172.42
Funerũ precia quanta Sabæis.224. 21.& inde
Funerationis exemplum.196.20.& 200.42
Funeta uitium quæ. 305.5
Fungi arborum quales. 269.38.46
Fungus arborum morbus. 309.34
Fungorum remedia cum nocuerint. 364.26
Fungorũ natura, genera, uſus. 412. 37.per totum,& 349.3
Fungorum origo quæ,ibidem, & 413.6
Fungi qui tutiſſimi. 412. 38 . & 413.4
Fungi in quibus arboribus. 412.43
Fungi familias interemere, ibid.40
Fungi quomodo ſiccantur,ibidẽ 45
Fungorum coquendo obſeruationes.41.33

Fungi noxij, innoxijq́; ibidem 5
Fungi quo tutiores fiant, ibidem 5
Fungi ne noceant, ibidem
Fungorum ueneni remedia. 564. 28. & 566. 19. & 569. 36. & 570. 20. et 575. 26. et 582. 51. & 391. 41. & 402. 48. & 406. 21. & 414. 4. & 423. 25. & 324. 52. & 430. 12. 15. & 434. 22. 35. & 461. 4. et 489. 10. & 5 8. 48. & 563. 56. et 569. 13
Funium, cordarumq́; materia multiplex. 348. 22
Furfurum capitis remedia. 570. 45. & 581. 50. & 597. 45. & 409. 35. & 415. 1. 33. & 424. 56. & 425. 31. & 426. 10. & 427. 26. 33. & 431. 21. & 432. 48. & 433. 48. & 434. 15. & 438. 22. et 440. 49. & 443. 26. & 452. 10. 24. & 475. 47. & 525. 54. et 651. 35
Furorem inducentia. 402. 39
Furij Cresini de agro ab eo culto historia nobilis. 317. 37
Furnacea uasa. 598. 8
Farcules, ut uaniemari uideantur quo nituntur. 402. 29
Serandi quædam cupidißima. 150. 23
Furis exemplum. 177. 25. & 551. 4. & 356. 32
Faris miraculum. 581. 37
Furto deprehendi infelicis ingenij est, prologo. 1. 37
Farto sublata quædam fertilius prouenitent. 556. 12
Furto sublatæ apes male fructificãt, ibidem 33
Furem apes odere. 194. 35
Furum nocturnorũ, qui fruges subst ulißent pœna. 313. 3
Faruncalorum morbi remedia. 573. 35. & 577. 36. & 582. 20. et 416. 27. & 417. 6. & 419. 3. & 427. 26. 42. & 437. 35. & 442. 6. & 430. 45. & 505. 37. & 511. 18. et 520. 44. & 545. 8. & 561. 47. et 568. 28. & 646. 17
Fasidius quis. 511. 45
Fasij Salui fortitudo. 113. 43
Fusos torquere mulieres per itinera non debent. 500. 25
Fusos in lanificio closter repit. 125. 48
Futura præsagientia. 138. 30. & 142. 52. et 161. 9. et 192. 55. et 198. 38
Futurarum tempestatum præsagia. 143. 31. & 144. 2. & inde per 10.
Futurorum præcognitio 17. 53. & 192. 35. & 198. 38. & 200. 14. & 330. 40. & 646. 45. & 667. 30. 35. & 669. 22
Futurorum præcognitio ex astris desumitur. 5. 12
Futurorũ curam habentia. 191. 39

GABALIVM Aroma. 225. 41
Gabbata Gigas. 112. 49
Gabieni mira historia. 113. 41. & inde
Gacodes lapis qualis. 646. 54
Gagates lapis qualis, ibi. 58. et 171. 25
Gagates lapis unde dictus. 646. 58
Galactites gemma. 667. 41. 42. 46
Galacos gemma, ibidem 46
Galaxia gemma, ibidem 40
Galatiæ spinæ medicinæ. 435. 15
Galbanum quid, & ubi. 127. 48
Galbani natura & ex eo medicinæ. 437. 15
Galbano accenso culices fugantur. 361. 17
Galea capitis à quo reperta. 126. 15
Galedragon herba qualis. 491. 28
Galena quid. 559. 5. & 610. 57. & 612. 5
Galeobdolon herba quæ. 491. 42
Galeopsis herba, ibidem
Galeos piscis. 570. 8. & 567. 29
Galeotes color. 532. 35
Galerij uilla. 174. 49
Galerius præfectus Ro. 345. 48
Galeritæ auis in medicinis usus. 543. 41
Galeria auis qualis. 203. 48
Galgulus auis qualis. 546. 48. & 277. 3. & 179. 13
Gallæ quercuũ fructus consyderatio. 169. 19
Gallam quæ arbores procreant. 269. 15
Galla ubi optima, ibidem 22
Gallæ genera, medicinæq́; 436. 30. & inde
Gallion herba quæ. 491. 42
Gallio Anneus consul. 558. 19
Gallia conata medicina. 202. 35
Gallia betulla arbore abundat. 275. 27
Galliæ qualiter panes faciũt. 319. 47
Galli populi Capitolium obsiderit. 315. 49
Galli sæpißime à Romanis superati. 116. 8
Gallorum ex corallijs usus. 567. 20
Galli qua moti causa primum Italiã transferunt. 217. 10
Galli quando primum ficum, uuam & uinum habuerunt, ibidem 12
Galli quam terram ament. 292. 47. & 293. 4
Gallos Astrologiam minime obseruaße. 532. 36
Gallorum messis qualis. 339. 28
Galli linum maxime serunt. 546. 20. 22
Gallorum in Italia tumulos. 47. 46
Galli quibus uestes tingunt. 405. 52
Galli duraandi arte utantur, & ad quid uerbenaca utantur. 463. 3
Galli quo in uenatu sagittas tingũt. 479. 30
Galli cum auro pugnant. 581. 10
Galli quo digito gestant annulos. 582. 20
Galli anserum clangore è Capitolio reiecti. 529. 30. 34. & 175. 3
Galli hominem immolare sueti. 319. 1. & 306. 34
Galli à Cassandro ubi obseßi. 557. 18
Gallorum inuentam. 147. 27
Gallorum uestes quales, ibidem 43
Reliqua quære parte secunda.
Galli sacerdotes genitalia sibi amputant. 214. 28. & 629. 3
Galli Cornelij interitus. 224. 26
Galli Pollionis cedrinæ mensæ. 236. 35
Gallica uua in Italia placet. 244. 19
Gallica persica. 259. 38
Gallicarũ glandiferæ arbores quid ferant. 269. 45
Gallicum buxum. 273. 8
Gallica ulmus, ibidem 13
Gallicum far quid. 319. 19
Gallica terebra qualis. 299. 40
Gallica genus pastinacæ. 353 29
Gallicũ Asparagũ qd nocent. 394. 2
Gallici, uel ei similis morbi descriptio. 499. 13. & inde
Gallinæ mirum. 166. 27
Gallinarum fimus optimus. 295. 44
Gallinis quando & quot oua supponenda. 334. 2
Gallinarum incubitus quo uiciantur. 500. 45
Gallina ne ab Aspide perimatur. 530. 5
Gallinarum in medicinis usus. 551. 51. & inde, & 535. 43
Gallinarum fimus in medicina. 553. 47. & 535. 43
Gallinas religionem messe. 181. 13
Gallinæ quando saginari coeptæ. 133. 12
Gallina cœnis interdicta lege, ibi. 13
Gallinæ omni tempore coëunt. 184. 9
Gallinarum fœcunditas, ibidem 45. & inde, & 334. 12. & inde
Gallinæ uexatæ penna euulsa sanentur. 134. 16
Gallina quot oua incubare debet, ibidem 26
Gallinæ quæ & ubi optimæ. 183. 5. per totum
Gallinæ ad rem diuinam quales, ibidem 7
Gallinarum pumiliones, ibidem 8
Gallinarum pituita inimicißima, ibidem 13
Gallinarum morbi, & remedia, ibidem per totum
Gallinæ pituitam sanantia. 567. 13
Gallinaceorum in medicinis usus. 531. 30. & inde, & 535. 40. & 537. 32. & 542. 20
Gallinacei Galli quas gẽma ins uentriculis habent. 666. 9
Gallinacei pedes herbæ genus. 467. 16
Gallinacei lactis haustus, prouerbiũ prologo 1. 39
Gallinacei qualiter uulpibus adstinguntur. 523. 39
Gallinacei quomodo se purgent. 358. 22
Gallinaceorum insigne peculiare. 202. 2
Gallinaceorum Gallorũ pituita quomodo sanetur. 443. 20. & 444. 40. & 567. 13. & 477. 20
Gallorum alitum consyderatio, natura, consuetudo, &c. 174. 27. per totum
Galli gallinacei quo pugnatiores fiant. 409. 40
Gallus ne cantet unquam. 531. 42
Galli alites cur natura geniti. 174. 28
Galli alites sidera, ac tempus norunt, ibidem
Gallorum alitum inter se dimicatio, ibidem 32
Galli leonibus terrori sunt, ibidem 36. & 183. 26
Galli ubi nobiles. 174. 37
Gallorum alitum apud Ro. autoritas, ibidem 39
Gallorum alitum castratio, qualiter, ibidem 45
Galli castrati desinunt canere, ibid.
Gallorum alitum ubi annis omnibus spectaculum, ibidem 47
Gallus gallinaceus quando locutus, ibidem 49
Gallus cibis lacte addito pascitur. 183. 26
Galli mortua gallina oua fouent. 184. 49
Gallorum crista ex qua materia. 202. 3
Gangrenæ morbi remedia. 383. 27. et 384. 2. & 415. 35. & 417. 20. & 417. 47. & 418. 54. et 421. 30. 37. & 450. 29. & 433. 38. & 434. 3. & 442. 2. & 482. 42. & 491. 46. & 521. 27. & 608. 32
Ganymedis rapti simulacrũ. 603. 14
Ganzæ Germanorum lingua anseres. 175. 17
Garamanteum regem, canes ab exilio reduxerunt. 141. 26
Reliqua quære parte secunda.
Garamantites gemma. 662. 4
Garyophylon. 119. 21
Garon quid. 561. 46. 9. & 157. 50
Garus piscis. 579. 9
Gari piscis medicinæ. 572. 22. & 573. 36
Gasidanes gemma. 667. 47
Gaudiũ afferentia hominibus. 400. 26. & 460. 27. & 479. 27
Gaudium interdum mortis causa. 117. 26. 124. 5. & inde
Gauiæ aues quæ. 178. 56. & 189. 40
Gauranæ uuæ ubi. 244. 25. et 246. 16
Gausape quid. 147. 50. 51
GEGANIA quæ. 596. 38
Gei herbæ medicinæ. 472. 57
Gellianus scriptor. 44. 13
Gelotophyllis herba qualis. 450. 24
Gemella mala unde dicta. 258. 56
Gemitas gemma. 670. 53
Gemma uitium quid sit. 305. 57
Gemmarum cõsyderatio, lib. 37. per totum
Gemmarum probandarũ ratio. 671. 14. per totum
Gemmifera flumina quæ, ibidẽ 24
Gemmarum pocula. 580. 35
Gemmarum origo. 652. 32
Gemmas signi uiolari nefas ducebant, ibidem 34
Gemmarum auctoritas quando coepit, ibidem 46
Gemma in qua Apollo cum nouem musis natura impressus. 653. 6
Gemmarum sculptores nobiles plures, ibidem 13. & inde
Gemmæ succino facile adulterantur. 657. 24
Gemmæ quibus poliuntur. 665. 2
Gemmarum uiridium consyderatio. 661. 59. & inde

Gemmarum

Gemmarum genera plurima per Alphabeti ordinem. 665.54. per to.
Gemmæ à membris hominũ cognominatæ. 670.4. per totum
Gemma quæ à Syris colitur, ibid. 6
Gemmæ repentinæ, ibidem 16
Gemmæ mellis decocto nitescunt, ibidem 45
Gemmariũ quæ figura probetur. 671.5. & inde
Gemmæ ueræ à falsis quo discernãtur, ibidem 6
Gemmata corona quæ. 403.48
Gemonides gemmæ. 669.15
Gemoniy loci gradus. 142.40
Genaurſa morbus. 470.8
Genarum deſcriptio 204.43.49
Genæ quibus nõ ſint, ibid. 51. et inde
Genas à fœminis radi interdictum. 205.3
Genæ pudoris ſedes, ibidem
Genarum morbi remedia. 416.38. et 426.4. & 354. 8. 527.25. 33. & 563.21. & 564.48. & 571.42. & 606.29. & 610.8.16. & 362.54. et 382.44. et 420.33.24. et 436.19
Generationis cauſa Veneri tribuitur. 4.20
Generationis ratio. 311.25. per totum
Generationem incitantia. 430.22
Generatio quo impeditur. 374.22
Geniates gemma. 668.1
Geniſta frutex grata apibus. 39.1. 17. & 393.29
Geniſtæ natura, uſus, medicinæ. 441.26.35
Geniſtæ tingendis ueſtibus aptæ. 373.18
Geniſtæ ligandis rebus utiles. 382.21
Geniſtæ ex quibus linum fit. 347.1
Geniſtæ florum coronæ. 390.21
Genitale concreto quaſdam naſci fœminas infauſto omine. 112.26
Genitale non cõuenientium remedia. 381.39
Genitalium animaliũ conſyderatio. 213.14. per totum
Genitale maſculini ſexus è cinere cõparuiſſe. 652.22
Genitalia quibuſdã oſſea ſunt, ibi. 15
Genitalium morbi remedia. 363.42. & 369.47. & 377.37. & 383.14. & 396.49. et 401.45. et 405.44. & 414.24. et 415.26. et 417.7.17. & 420.14. & 413.34. & 426.27. & 429.26.30.48. et 438.48. & 439.30. & 445.25.33. & 446.2.30.47. & 447.2.48. & 452.25. & 474.19. et 476.31.34. & 477.20. et 486.25.42. et 504.34. & 510.33. & 518.26. & 520.5. & 527.36.40. & 528.37. & 544.34. & 545.4. & 607.20. et 631.20
Geniture effluentis remedia. 363.42.47
Geniturarum augentia. 314.52
Geniture uirorum medicinæ. 431.26
Geniture contraria. 379.3. et 199.9
Geniturarum uirorum extinguentia. 314.40. & 412.16. & 459
Gentiana herba à quo reperta. 459.80
Gentianæ herbæ medicinæ. 462.17. & 466.1. & 471.49. & 472.86.36. & 476.6. & 418.47. & 481.17 & 484.20
Gentilium de dys opiniones. 2.10. per totum
Gentium differentiæ pro cœli diuerſitate. 24.34. per totum
Gentium Romana præſtantiſſima. 118.40. per totum
Gentium conſenſus plures. 127.17.22
Gentius Illyricorum rex. 459.30
Geltiæ uua optima. 146.44
Gentium cõſyderatio. 211.1. & inde
Gentibus hominis religionem ineſſe, ibidem 13. & inde
Genua granattia. 418.17. et 454.41
Genibus utilia. 457.47
Geometriæ excellentia. 118.14
Gerany herbæ medicinæ. 433.45
Geranion herba qualis. 479.12
Geranites gemma. 670.30
Germaniæ miracula. 267.14
Germaniæ prædonũ naues magnæ ex ligno uno. 284.49
Germaniæ pabula laudatiſſima. 391.37
Germaniæ terra harenoſa, ibid. 28
Germaniæ raphani magnitudo mira. 313.8
Germania aſparagis & corruda abundat. 138.27
Germaniæ anſeres quales. 175.17
Germania hyeme turdorum copiam cernit. 176.43
Germaniæ mella qualia. 193.40
Germani auenæ pulte uiuunt. 326.38
Germani ſub terra linum præparant. 346.25
Germanorum uiſtorum mos. 404.10
Germani ex qua materia potoria uaſa faciunt. 638.40
Reliqua quære parte ſecunda.
Germanici Cæſaris trans Rhenum caſtra. 454.40
Germanici Cæſaris carmen. 143.42
Germanici Cæſaris cor cur cremari non potuit. 207.54
Germanici Cæſaris ludi. 11.18
Germanici Cæſaris tempore faces cœli uiſæ, ibidem
Germinationes præcoces ſæpe frigoribus exuruntur. 290.29
Germinationis differentiæ. 275.30
Germinatio cur dicatur, ibidem 19
Germinationis ſatorum tempus, ibidem 56
Germinatio quibuſdam geminatur, ibidem 33
Germinatio nimia elaſſeſcit, ibidem 37
Germinans non ante æſtatem media arbor ubi. 274.8
Gerres piſces. 579.3
Geraſia quæ. 629.42
Geſtius Romanus quis. 258.30
Gethion cepæ genus. 354.44. & 833.1. & inde
Gethyi ſemen quale. 361.22
GIBBERUM gallinarum genus 176.8
Gigantes miræ magnitudinis. 111.48. & inde
Gigantum prœlij ſculptura. 614.42
Gyges rex oraculũ conſuluit. 120.46
Gigidion herba et ex ea medicinæ. 363.15. & inde
Gymnaſia oleo utuntur. 255.39
Gymnaſiorum oleum quale. 256.41
Gymnoſophiſtæ philoſophi quo ueſcantur cibo. 118.59
Gymnoſophiſtæ philoſophi quales. 102.41. & inde
Gynecbanis herba. 412.5
Gingiber aroma. 219.10
Gingidion herba qualis. 363.15
Gingiuarũ morbi remedia. 370.57. & 377.14. & 360.21. & 397.27. & 425.9.49. & 426.21. & 427.1.51.42. & 428.40. & 436.51.34. & 439.13. & 446.2.46. & 463.10. & 475.39. & 486.30. & 494.47. & 521.15. et 527.39. & 561.45. & 574.19. et 577.46. & 606.30.48. & inde
Gingiuas ſanari dente hominis occiſi. 498.24. & inde
Gingiuas lædentia. 429.15
Gypſeæ imagines à quo primum. 617.43
Gypſi conſyderatio, genera, uſus. 650.18. & inde
Gypſi ueneum quo extinguitur. 377.29. & inde
Gypſi ueneni remedia. 427.3. et 510.26
Gypſi uſus. 652.29
Gypſum ubi è terra foditur. 650.19
Gypſo uina condit Africa. 233.21
Gyrini, id eſt, ranarũ partus. 167.16
Gyth herba difficillime naſcitur. 316.20
Gyth & eius uſus. 360.10.15
Glaciandi aquam ratio. 443.47. & 449.29. & inde
Glacies quidam potant 330.29
Gladiatores cur hordearij dicti. 320.16
Gladiatores hordeo ueſcebãtur, ibi.
Gladiatorum munus quãdo Romæ. 261.18
Gladiatorum ſanguis cur bibitur. 498.9
Gladiatores piſtis uehebantur. 817.47. & 616.10
Gladiatoria muneris à quo picta exponi cœpta ſunt. 618.10
Gladiatores cum deluſerint qua potione reuantur. 652.17
Gladiatores cur hominum ſanguinẽ bibunt. 498.12. & inde
Glady ſyderis exortus. 341.2. & 356.11
Glady ſigni occaſus. 333.16. & 336.9.12
Glady piſces. 566.33. & 576.34. & 116.26.
Gladius à quo repertus. 116.25
Gladiolus herba. 391.42. & 395.46
Glani piſcis conſyderatio aſtusq;. 163.35
Glani piſcis in medicinis uſus. 577.5. & 579.2
Glans optima. 268.37. & 269.16
Glans in ſecũdis menſis apud Hiſpanos. 268.16
Glandis medicinæ. 485.48. per totũ
Glandium color. 268.44
Glandes quando germinent. 275.34
Glandiũ lignũ quid fortius. 268.47
Glandium excelſiſſima ægilops, ibidem 48
Glandium tegumenta. 264.24
Glandes non eſſe inter poma numerandas. 263.1
Glandibus primo homines ueſcebantur. 263.47. & 213.19
Glandium genera tredecim. 268.14. per totum
Glandibus modo etiam panem fieri, ibidem
Glandem quam licet colligere lege duodecim tabularum, ibidem 16
Glandiũ differentiæ unde ſumptæ, ibidem 18
Glandium quæ arbores proprie ferant, ibidem 31
Glandium folia qualia, ibidem 34
Glandium figura, ibidem 43
Glandiferæ quo tempore ſemen edant. 276.21
Glandiferæ in ſummo honore apud Romanos. 267.27
Glandulæ in ſue quæ. 206.50
Glaſtoſum ſolum quibus aptiſſimũ & ubi. 192.2
Glaſtũ herba quo Britanni corpora pingũt in ſacris quibuſdã. 403.38
Glaſtum lactucæ genus et ex eo medicinæ. 367.23
Glaucias medicus. 535.12
Glaucides ſtatuarius. 604.17
Glauco quis. 615.36
Glaucion herba quæ. 379.47. & 492.3. & inde
Glauciſcus piſcis. 577.8. & 579.2
Glaucomatum morbi remedia. 506.47. & 509.2. & 514.19. et 535.33. & 598.21
Glaux herba qualis. 491.46
Glaucus piſcis. 579.23. & 116.46
Glauci & Diomedis armorũ commutatio. 690.23
Gleſſum quid. 636.29
Gleucinum oleum quale. 427.49
Gleucino muſtum incoquitur. 256.38
Glyceræ coronariæ inuentum. 335.46. & 623.7
Glycymerides piſces. 576.44
Glycyrrhiza herba. 405.39
Glycyrrhizon herba. 394.27
Glycyrrhizon herba famem ſitimq; ſedat edentis. 216.25
Glycyſis herba quæ. 459.32
Glycyſide herba qualis. 492.9. & inde
Glinon aceris arboris genus. 272.39
Glirium animalium conſyderatio. 250.26
Glires non congregantur niſi eiuſdẽ ſyluæ, ibidem 29
Glires dimicantes contra alienigenas, ibidem 30
Glirium pietas in genitores, ibidẽ 32
Glires æſtate inueneſcunt, ibidem 32
Glires ubi non reperiuntur, ibid. 35
Glires animalis in medicinis uſus. 536.42
Glires in cœnis prohibiti. 603.44. & 150.26

Glires ut gratiſſimus cibus qr.268.19
Gliſchromargos cretæ genus.199.18
Globata figura qualis. 1.25. per totũ
Gloriam appetentia.174.16.& inde 27.ibidem. & 108.12
Gloriæ æternæ uia quæ.4. 40
Gloriæ humanæ quàm anguſtus locus. 22.12
Gloria qua ratione homini acquiri poteſt.391.49.& 399.17.& 400.23
Gloſſopetra gemma. 658.8
Glottis auis conſyderatio. 176. 12
Glutinandæ materiæ conſyderatio. 286.40.per totum
Glutinandi ratio.528.37.& inde
Glutinum chartæ quale eſſe debet. 235. 37
Glutinum præſtantiſſimum ex quo. 520.49.& inde
Gluten in medicinis uſus.521.2.38
Glutinum à quo repertum.126.5
GNAPHALION herba qualis. 492.25
Gneſios aquilarum genus. 170.48
Gnidium uinum.247.24
Gnidium oleum 256.34
Gnidij calami.180.45
Gnidius fons. 609.19
Gnomica diei ratio.25. 18. per totum
Gnomon quid,ibidem per totum,& 24.4
Gnomonices inuentor quis.24.4
Gnomonis umbræ pro locis diuerſitate uariatio.25.18.per totum
Gnomon obeliſcus 640.5.& inde
GOBIONES piſces.169.4
Gonger piſcis.379.2
Gorgaſus ſtatuarius pictorq́.623.1
Gorgias orator quando floruit. 537.42
Gorgias in tẽplo Delphico ſtatuam auream ſibi poſuit, ibidem
Gorgias ſtatuarius.600.30
Gorgiæ ſenectus.122.28
Gorgonia gemma.668.5
Gorgonis monſtri pictura. 526. 11
Gorgoſthenis pictura. 622.9
Gortynæ mira platanus.217.33
Goſſampinus arbor ubi.220.18
Goſſipion lini genus. 347.3
GRACCHANVS iunius hiſtoricus. 583.28
Gracchorum mater duodecies peperit.115.27
Gracchorum mater concreto genitali nata.112.26
Gracchi erga Corneliam repertis anguibus,pietas.117.44
Gracchorum matris ſtatua. 598.42
Gracchorum mater Africani prioris filia. ibidem
Gracchorũ manu ſcripta,Plinij tempore extabant.295. 44
Gracchi C.interitu uini bonitas fuit. 245. 36
Gracchus C.quo anno interemptus, ibidem
Gracchi C.caput repenſum auro. 584. 57
Gracchi C.Delphini quales.593.45
Graculi lauro ſeſe purgant. 198.21
Graccula Turannius ſcriptor.33.4.
Graculi aues futura præſagiunt. 345. 21
Graculi aues ubi et quãdo pro deo coluntur.200.24
Græcanicus color. 605.2
Græcinus ſcriptor qualis.249.40. et 258.5
Græcia à Philippo infeſtata.22.36
Græciæ frutices quales. 238.24
Græciæ unum clariſſimum quod. 247.14
Græcus rex,à quo Græcia dicta eſt. 52.49
Græciæ ſerendi tempus.318.22
Græcia Alexandri Magni tempore feliciſſima potentiſſimaq́. 119. 31
Græca uanitas.32.23.p to.& 508.31
Græca uina in Italia afferre quando uentum.429.33
Græca uina non apta ſacrificijs. 351.18
Græca pira qualia. 259.9
Græca faba qualis arbor.278.2
Græca auena cui non cadit ſemen. 326. 14
Græcæ nucis natura & ex ea medicinæ. 443.6
Græca res eſt nihil uelare.597.28
Græca credulitas.156.40
Græcæ literæ ueteres, Latinis literis ſimiles.217.19. per totum
Græcæ literæ à quo repertæ. 215.22. & inde
Græca uina ubi gratiſſima. 349.18. & inde
Græci qualiter libros ſuos inſcribũt. prologo 1.38
Græcorum diligentia.106. 30
Græcorum præcepta de uino cõdendo.231.19
Græcorum quis in bibendo gloriam meruit. 253.25
Græci uinorũ omniũ genitores.255.38
Græci oleaſtri corona utuntur olympiæ,ibidem 42
Græci quomodo uuas ſeruãt. 260.11
Græcis utendum nominibus ubi res cogit.268.25.& 390.9.& 403.5.per totum
Græcorum doctrina quibusq́ nihil intentatum eſſe.253.2
Græcis puls ignota.321.16
Græci fœni conſyderatio & ex eo medicinæ.451.6
Græcum fœnum. 316.2
Græci herbarum ſcriptores.453.24. & inde
Græcos ex Italia pellẽdos,Cato cenſuit.116.45
Græcorum literæ inſpiciendæ non perdiſcendæ. 525.24
Græcorum gens quandocunq́ ſuas literas dabit omnia corrumpet, ibidem 26
Græci in ſupplicando mentum tangunt.119.18
Reliqua quære parte ſecunda.
Græcoſtaſis locus Romæ. 127.31.& 581.27
Græcula poma.258.26
Gratia qua ratione alicui acquiri poteſt.391.49.& 399.17.& 400.26.& 506.20
Gratiana uaſa. 593.8
Gramen herba qualis.451.31
Graminea corona nobiliſſima. 403.47.per totum
Graminea corona cui dabatur.404.3.per totum
Graminea corona ex qua materia, ibidem 3.40.& inde
Graminea corona cui & à quo dabatur, ibidem 5
Graminea corona qui donati ſint,ibidem 12.per totum,& 25. ibidem & inde
Grammatice excellentia.118.4
Grammatias gemma.663.42
Granaria qualia eſſe debent. 340.64.& inde
Granatum malum quod punicum. 238. 26
Grandinis cõſyderatio.19.9. et inde
Grandines carmine auerti.319.24.et 664.13.& 500.31. & 505.10
Grandines quæ carmina tollant. 500.21
Grandines unde decidunt.22.36.19
Graphice quid. 620.32
Gratitudinis exemplum. 194.6.12.et inde,& 172.42.per totũ.et 190.8
Graue quodlibet minus utiliſſimum eſt.216.27
Grauidis à quo cauendum.109. 49. & 433.42
Grauidis proficua.451.8
Grauida pauca præter mulierem noſcunt coitum.110.29
Grauidis fluxiſſe menſtrua letale eſt.112.24.& inde
Grauiſcana uina.246.40
Gryllus picturæ genus.624.30
Grylli uermes in medicinis uſus.537.9.& inde,& 541.8
Gryphorum ferarũ deſcriptio. 106. 98.& 183.9
Gromphena auis qualis. 551.42
Groſſi ficorũ medicinæ. 438.9.39.22
Gruum alitum conſyderatio. 175.32. & inde
Grues unde ad nos uolent, ibidem 33
Grues futura præſagiunt.348.28
Gruis alitis nutrum.552.8
Grues quo ſeſe purgant. 558.28
Gruum cum Pigmæis certamen. 108.18.& 54.43
GVLA quæ animalis pars.206.35. & inde.& 46. ibidem
Gulæ gratia quæ fiant.157.17.& 263.35.per tot. & 350.13.et inde
Gulæ proceres.37.29
Gulæ exemplum. 164.16
Gulæ redargutio. 263. 39. per totũ. & 350.33.& 169.27.per totum, 173.36.& 175.9.& inde, et 183. 21.et inde.& 34. ibidem,et 561. per totum
Gulæ exprobatio. 219.19
Gulam leges coërcentes.633.24.
Gulam lædentia.426.37
Gummi conſyderatio.234.24.et 276.34. & 656.32
Gummi uſus in unguentis. 229.23
Gummi oleum. 256.48
Gummi medicinæ.444.43.et inde
Gummi bonitas ex quibus arboribus.443.8
Gumphenæ herbæ medicinæ. 472.48
Gurgulio uermis.340.5
Guſtus cunctis cõmunis animalibus. 288.43
Guſtus in lingua aut palato eſt. 206. 30
Gutturis deſcriptio,ibidem 43
Gutturis morbi remedia.417.50.& 423.39.& 430.36.& 407.20
HABRON piſtor. 616. 36
Hadriana uaſa qualia.615.27
Hadrobolũ quid 219. 44
Hadroſphærum quid.220.29
Hædorum ſidus quale. 3.14
Hædorum ſigni exortus. 340.46
Hædorum ſyderis tempore,tempeſtates fieri. 398.6
Hædorum animalium in medicinis uſus.517.12.& 517.48.et 518. 35. & 521.46.& inde
Hæmachates gemma. 665. 37
Hæmmatinõ uitri genus.651.46
Hæmatites lapis qualis. 645.30. & 647.2.& inde
Hæmatitis lapidis medicinæ. 648.16
Hæmatites gemma. 668.22
Hæmantopodis auis deſcriptio. 182.32
Hæmorrhoidum remedia. 366.5.31.et 910.26.& 406.8. & 422. 7. & 421.17.& 423.25.& 431.42.& 434.37.& 444.27.& 446.1.et 445.10.19.& 477. 30.& 486. 24.& 628.13.& 544.31. et 588. 1.& 607.86.& 610.43. & 631. 38.& 647.28.42
Halcyoneum medicamentum, quotq́ eius genera & ad quid. 573.15. & inde
Halcyoneum Mileſiũ quid,ibid.19
Halcyonei medicinæ, ibidem 25
Halcyonum auium cõſyderatio. 178. 25.per totum, & 573.26
Halcyonum auium fœtura quãdo,et eius effectus.25.37. & 334.6
Halcyonides dies. 178.32
Haliæetus aquilarum genus. 170.49
Haliæetus pullos ſuos ſolem intueri compellit.171.8
Hali herbæ medicinæ. 473.10
Halica frumenti genus.319.24
Halica res Romana & ex ea medicinæ.445. 46. & 416.31
Halicacabo herbæ contraria. 404. 24. & inde
Halicacabum herba qualis. 402.19
Halicacabũ ſoporiferum, ibidem 30
Halieuticon Ouidij liber.366.13
Halimon herba quæ. 430.38
Halonis lucum. 146.27
Halipleumon piſcis.378.8
Halitus oris remedia.399.8
Halitus quibus grauis peſtilensq́. 215.41. & inde
Halitus hominis pluribus modis infectus,ibidem 42
Halex piſcis & eius in medicinis uſus.377.6

Hahnirhaga quid.562.27
Halmyridia quæ.358.18
Hammitis gemma,668.17
Hammocryſos gemma,ibidem
Hammoniaci arboris natura, proprietas,medicinæ.417.27.et inde
Hammoniacũ lachryma ubi.216.14
Hammonis cornu gemma.668.18
Hannibal quæ & quanta cõtra Romanos egerit.116.4.& inde
Hannibal alpes exuperat. 611.14
Hannibal captiuos Romanos inter ſe & cum elephante pugnare coegit.129.44.& inde
Hannibal eo anno quo ſuperatus eſt, quod oſtentum uiſum. 328.15
Hannibal ad tertium Romæ lapidem perueniſſe.161.7
Hannibal Hiſpaniæ Dianæ templo peperceit.203.47
Hannibalis tumulus ubi.81.16
Hannibalis in Hiſpania fodinæ. 819.10
Hannibalis Romæ ſtatuæ tres.598.43
Hannibal intra muros urbis ſolus hoſtium emiſit haſtam, ibidem 49
Hanno dux Carthaginenſiũ primus leones manſuefecit. 133.42
Hanno cur à Carthaginenſibus damnatus,ibidem
Hannonis Carthaginenſis commentaria.45.14
Harenacea Creta.293.18
Harenæ conſyderatio, genera, uſus. 649.38.& inde
Harenæ faciẽdæ ratio.638.1.et inde
Harena Aethiopica, ibidem
Harenæ renũ morbi remedia.401.24. Quære Calculorum remedia.
Harmonij tyrannicidæ hiſtoria. 114.20.& 597.19.& 602.14.34
Harmodio tyrannicidæ ſtatua poſita,ibidem, & inde
Harmonia quid.9.41
Harpa auis quibus inimica. 189.40. & 190.5
Harundinum conſyderatio. Vide Arundo
Harpagones,id eſt, adunca ex ferro inſtrumenta à quo repertæ.127.35
Harpalus rex quid circa hederam egerit.179.44
Harpax quid.636.4
Harpaſticon quid.810.57
Haſdrubalis clypeus qualis. 614.9
Haſta qua homo,aper, urſa, interfecti ſint ad quid.501.3.& inde
Haſta à quo reperta. 126.16
Haſtas uelitares quis inuenerit, ibidem 10
Haſtæ ex qua materia optimæ. 272.14.& 186.48
Haſtula quid.271.33.44
Haſtula regia herba. 396.7
HEBENVS arbor ubi & qualis. 218.11
Hebenus quando Romæ, ibidem 22
Hebenus arbor ſpiſſiſſima grauiſſimaq́.2 4.46
Hebenus non ſentit cariem neq; uetuſtatem. 285.20
Hebeni copia ubi. 302.34
Hebeni medicinæ.443.38.& inde
Hecale anus Theſeo quam herbam apponat.421.44
Hecale ruſtica. 476.38
Hecates ſimulacrum.616.10
Hecatæus ſculptor. 594.34.& 603.42
Hecratidis Theſſali equa.187.19
Hector & Polydamas eadem nocte nati.112.20
Hederæ conſyderatio plena.279.43. per totum
Hederæ acini quales.261.19
Hederæ corona prima reperta. 267.40
Hederæ non decidunt folia.275.46
Hederæ folia qualia.274. 40.49
Hederæ Baccho ſacra.279.46
Hederæ Bacchi thyrſos, galeas, ſcuta,ornant, ibidem
Hedera quibus inimica & amica, ibidem 47.& 280.18
Hedera amica ſerpentum frigori. 279.48.& inde
Hederę mas,fœminaq;,ibidem
Hederæ differentiæ tres.280.2
Hederæ corymbi, ibidem 3
Hedera qua coronantur poëtæ qualis. ibidem 6
Hederæ magnitudo,ibidem 20
Hedera arbores necat, ibidem 38.23. & 288.19
Hederæ fructus quales. 280.25
Hederæ ſymlacis uel ſmilacis conſyderatio.282. 30. per totum
Hedera uina experiuntur ſint ne diluta aqua, ibidem 38
Hedera cum lauro ignem excutit. 285.15
Hedera ſeipſam propagat. 293.2
Hederæ quid noxium & exitiale. 333.10
Hederæ in coronis uſus. 390.24
Hedera contra apium morſus.392.7
Hederæ corymborum medicinæ. 442.28
Hederæ chryſocarpi medicinæ,ibidem 34
Hederæ natura,genera,effectus,medicinæ,ibidem 21. & inde
Hedypnois genus intubi.168.39
Hedyſmata quæ. 229.22
Hedui populi calce agros uberrimos faciunt.293.26
Hegiæ ſtatuarij opera.603. 11
Hegleas ſtatuarius.600.29
Hegonychon herba qualis.491.17
Helacathenes piſces.379.4
Helcyſma,id eſt,ſcoria.589. 46
Helenæ calix ex electro. 587.31
Helenæ pictura qualis.614. 27. & 618.34. & 626.22
Helenæ ſtella qualis. 22.28
Helenij herbæ oleum. 256.42
Helenium herba ex lachrymis Helenæ, & ex eo medicinæ. 400. 14
Helenium herba quæ & unde. 391.11
Heliathe herba qualis.450. 19
Heliocalis herba qualis, ibidem 23
Heliochryſi herbæ, natura, medicinæq;. 401.25
Helichryſos herba.391.40.47
Heliodorus ſtatuarius.596.25.& 604.18
Helion ſambuci genus.440.19
Helioſelini medicinæ.372.15
Helioſelinum herba. 356. 19
Helioſcropium herba.403.47
Heliotropium qualiter floreat. 354.28
Heliotropium herba formicas necat. 361.9.& inde
Heliotropium herba ſemper ſe ad ſolem uertit. 333.45.& 408.44. & 19.28
Heliotropij floreſcendi cauſa.395.23
Heliotropio folia æterna, ibidem 27
Heliotropij conſyderatio,natura,genera,medicinæ.403.44.et inde
Heliotropium gemma. 668.8
Helioscopion herba qualis.475.16
Helius L.quis.382.34
Helix hederæ ſpecies. 280. 3. 9. & 282.29. & inde
Helleborine herba.491.29
Helleborites uinum quomodo conficitur.250.29
Hellebori natura,uſus,genera, loca, medicinæ.457.14.& inde
Helleborus qualiter dandus.458. 18. & inde
Helleborus quibus non dandus,ibidem 35
Helleborus ſtudiorum gratia ſumitur.457.35.& inde
Helleborus duci fortiſſimo comparatur.458.18
Helleboro uenatores ſagittas tingũt, ibidem 35
Hellebori uſus. 466.45
Helleborũ Oeta mons habet. 457.34
Helleborus & allium contraria inter ſe,ibidem 32
Hellebori medicinæ.485.24.& 568.6.& 473.3
Helleſpontios uentus.25.18
Helops piſcis. 379.24
Helpis Samius quid cũ leone. 133.48
Helxine herba qualis.398.22.& 395. 4. & 407.15
Hemerocalles herba & ex ea medicinæ. 400. 21
Hemeris glandis genus.269.15
Hemereſios pictura.618. 7
Hemerobios uermis qualis.201.59
Hemerocalles herba.391. 10
Hemina quid.408.9
Hemina Caſſius hiſtoricus uetuſtiſſimus.135. 49
Hemionios herba qualis.457.86
Hemionij herba medicinæ.473.8
Heniochi aſtri occaſus.840.47
Henni gemma.663.27
Hepar piſcis. 579 8
Hepaticorum remedia.Vide Epaticorum & Iecinoris morbi remedia.
Hepatites gemma.670.4
Hepatizon quid. 598.24
Hephæſtion Alexandri amicus. 601.46
Hephæſtites gemma.668.11
Hepſema uinum.247.43
Heptapleuros herba quæ. 460.28
Heraclion herba & ex ea medicinæ. 482.19
Heraclion Heraclis herba. 403. 446 & 419.45
Heraclion ſiderion herba. 456.3
Heracleon,id eſt,magnes. 643.18
Heracleos herba qualis. 493.18
Heraclij herbæ genera,natura, medicinæ,&c.377.22. & inde,& 379. 48
Heracleum ubi optimum.377.23
Heracleoticum origanum quod. 485.48
Heracleotici cancrorum genus. 160. 48
Heraclides pictor.265.40.& 627.16
Heraclidis pictoris opera. 625.49
Heraclitus Phyſicus qualis.318.30
Herbacea Chryſocollæ genus. 588.27
Herbaceum oleum quod & ad quod utile.428.16
Herbarum ſponte naſcentium deſcriptio.393. 48. per totum. & 432. 34.per totum
Herbæ in aqua naſcentes,non tamen aluntur niſi imbribus.350.19
Herbæ Hortenſes quando floreant. 354.25.& inde
Herbæ quæ in hortis ſatæ cito naſcuntur.356.3. & inde
Herbarum quædam ſemine, quædam auulſione naſcuntur, ibidem 28
Herbæ quæ ubiq; æquæ bonæ,ibidem 32
Herbæ quæ ferro tangi non uolunt. 361.6
Herbarum ſeminũ differentiæ.356. 33.& 361.19. per totum
Herbis quibus proſit translatio. 361. 32. & inde
Herbarum hortorum ſucci & ſapores,ibidem 41. & inde
Herbæ unis conficiendis aptæ. 350. 22.& inde per totum
Herba ſe ſatis circumligans ſataq; necans.327.10.& inde
Herbarum ſemina quibus iuuantur, ante ſationes, ibidem 19
Herba ſæpe colorem mutans. 359. 37
Herba nocte lucens.391.30.32
Herbarum differentiæ plures. 394. 19.& inde
Herbæ ſpinoſæ,ibidem 25. & 42. per totum
Herbarum differentiæ in quibus. 381. 43
Herbæ Sabinæ conſyderatio & medicinæ ex ea.444.35
Herbarum penes caules differentiæ. 394.41.per totum
Herba æſtate tota floreſcens. 395.9
Herbarum per folia differentiæ. ibidem 20. & 27. ibidem per totum
Herbis quibus æterna folia. 365.27
Herbæ quo ordine floreant.396.9
Herbarum ſuccis quidam faciem illinunt.403.25.per totum
Herbis ueſtes inficit, ibidem 31. per totum

Herbarum Latini ſcriptores. 453. 40. per totum
Herbarum Græci ſcriptores, ibidem 24. & inde
Herbarum picturæ à quibus, ibidem 26
Herbarum pictura fallax, ibidem 27
Herbarum uis, ibidem 27. & inde per totum
Herbarum fœminæ uiris peritiores, ibidem 28. & inde
Herbæ à uarijs gentibus repertæ. 460.41. & inde
Herbæ ab animalibus repertæ. 158. 1. & inde, & 461.18. & inde
Herbæ magicæ plures. 440.27. per totum
Herbis Aegyptus nobilis. 453.44
Herba inter odꝰ mirabilior. 491.17
Herba lapillos generans, ibidem 19
Herbarum ætates. 497.20
Herbæ quando colligendæ, ibidem 24. & inde
Herbæ ubi meliores, ibidem 27
Herbæ quibus ueneficia tolluntur. 159.31
Herba cureos extrahens. 171.49
Herbaria ars à Chirone reperta. 115.43
Herbariorum ſcelus. 199.12
Hercyniæ ſyluæ arbores miræ magnitudinis. 260.22
Herculanea ficus. 260. 51.38
Herculis ſydus quod. 4.7
Herculis delubrū iuxta Gades. 13.16
Hercules eodem cū Iphiclo natus utero. 110.32
Hercules Rusticellus qualis. 118.42
Herculi dicata arbor populus. 217.1
Herculis manu ſatæ quercus ubi. 227.45
Hercules quo oleaſtro primo coronatus eſt. 188.1
Hercules ſtercorandi artem in Italia diuulgauit. 293.40
Herculis patria. 52.32
Hercules unde boues abduxerit. 64.12
Herculis & Antæi certamen ubi, ibidem 40
Herculis ara apud hortos Heſperidū, ibidem 41. & 69.12
Hercules in Atlante monte. 65.24
Herculis pictura. 620.31. & 622.14
Herculis filia. 90.14
Hercules apud Taprobanā inſulam colunt. 91.16
Herculis Heraclion herba. 455.44. et 456.57
Herculis zelotypia nympha mortua. 459.45
Herculis ſagittis Chiron uulneratus & qua ſanatus herba, ibidem 3
Herculis Cerberum ubi extraxit ab inferis. 485.6
Herculis ædes & ſtatua in foro Boario. 599.3. & 614.38. et 177.31
Herculis ſimulacrum in Capitolio. 599.33
Herculis & Antæi luctæ ſimulacrū. 601.10
Herculis ſimulacrum aliud, ibidem 27. & 602.8. & 603.12. & 609. 9. & 612.18. & 616.10
Herculis ſtatuæ ubi Romæ. 604.28
Herculis dracones ſtrangulantis pictura. 619.19
Herculis in Oeta monte exuſtio. 626.25
Herculis in cœlum translatio, ibidem
Herculis cum Laomedonte hiſtoria, ibidem 6
Herculis inſlis inſaniæ pœnitentia, pictura, ibidem 13
Herculis ædes ex qua materia. 619.40
Herculis marmoreum ſimulacrum à quibus. 614.6
Herculis templū in Tyro, & ex qua materia. 654.34. & 667.19
Herculis ſimulacrū cui Pœni humana hoſtia ſacrificabant. 616.40
Herculis nodus. 503.45
Herculis cenčus qualis, ibidem
Herculis ædem in foro Boario, nulla muſca aut canis ingreditur. 177.31
Herculis in Erythris ædes. 200.44
Herculanea urticæ genus. 394.13
Herculaneus pauus ubi. 556.11
Herdicius C. Romanus. 129.39
Herennius M. conſul. 545.13
Herennius M. ſereno die idus fulminatus. 17.8
Herices frutices contra ſerpentes. 283.23
Herinæ herbæ medicinæ. 475.34
Herinaceorum conſyderatio. 141.50. & inde
Herinaceorum præſagia, ibidem 32
Herinaceorum cutis uſus, ibidem 43
Herinacei ubi non ſint. 151.1
Herinacei caro quo fit iucundior. 544.6
Herinacei in medicinis uſus. 534.21. & 535.8
Hermaphroditi ſimulacrum. 109.7. & inde, & 603.22
Hermaphroditæ quales. 214.19
Hermaphroditi in quadrupedum genere quando uiſi, ibidem 20
Hermerotes ſimulacrum. 616.16
Hermeſias herba qualis. 450.22
Hermiæ Reguli tumulus. 616.46
Hermiam puerum delphinus adamauit. 155.46
Hermion herba qualis. 457.9
Hermodori duodecim tabularum interpretis ſtatua. 597.44
Hermolaus ſtatuarius. 688.37
Hermotimi anima relicto corpore diu errauit. 113.30
Hermupoa herba quæ. 456.25
Hero ſeruus, Luculli interfector. 631.36
Herodotus quādo & ubi ſcripſit. 237.17
Herodotus Padum non eſſe dicit. 108.15
Herodotus fabulator. 224.32
Herodotus quid de caſia & cynamomo, ibidem
Herodes gemmæ. 659.45
Heroion herba qualis. 409.47
Herophilus medicus. 220.23. & 454.11. & 524.45
Herophili medici laus ætáſq;. 470.12
Herpes animal & eius in medicina uſus. 549.5
Heſiodus de animalium uitæ ſpacijs. 121.9
Heſiodus præcepta agricolis pandere orſus primus. 241.17. et 254.15
Heſiodus de cultu & tarditate oliuæ. 254.15
Heſiodus princeps omnium de agricultura. 351.13
Heſiodus ubi ſcripſit, ibidem 12
Heſiodus de herbis. 454.1
Heſionæ pictura. 614.7
Heſperidum horti. 350.4. & 351.18. & 656.11
Quære Herculis.
Heſperis herba qualis & unde dicta 389.16
Hetruriæ pictura qualis. 322.14
Hetruriæ uates. 499.12
Hetruriæ uina quæ optima. 146.44
Hetruſcæ coronæ quales. 316.6
Hetruſci unde dicti. 33.28
Hetruſcorū uatū aſtus. 499.11. et inde
Reliqua quære parte ſecunda.
Hexagon legatus. 500.39
Hexecontalithos gemma. 668.15
HYACINTHI floris laus. 386.46. & 389.43
Hyacinthum florem maxime durare. 391.42
Hyacinthus puer Apollini dilectus, ibidem 43
Hyacinthi pueri pictura Auguſtus delectatus. 625.15
Hyacinthi pueri fabula duplex. 391.48
Hyacinthus flos ex Aiacis cruore editus, ibidem 46
Hyacinthi floris literæ, ibidem
Hyacinthi floris natura & medicinæ ex eo. 402.31
Hyacinthi gemmæ conſyderatio. 664.13. & inde
Hyacinthi gemmæ quibus proueniūt locis, ibidem 15.29
Hyacinthizontes gemmæ. 659.45
Hyades ſtellæ unde dictæ. 335.20
Hyadum ſydus quale. 13.13
Hiberis herba quæ. 461.5
Hiberis herbæ medicinæ. 465.13. & 466.8. & 475.30. & 478.28. et 479.21
Hyberna frumenta quæ. 316.30
Hybernæ ficus 260. 31.40
Hybernum tempus quando. 190.39
Hibiſcum herba quæ. 353.28
Hibiſci herbæ medicinæ. 364.41. & 471.14. & inde
Hibridæ ſues quæ. 45.26
Hycanus ſtatuarius. 604.18
Hiceſius ſcriptor. 251.21
Hiceſius medicus. 363.11. & 407.12. & 487.21
Hydrargyri pigmenti conſyderatio. 591.32. per totum
Hydraulica organa à quo reperta. 113.13
Hydri maximi ubi. 92.16
Hydri ſerpentes quales. 531.8
Hydrocelicorum remedia. 544.43
Hydrolapathon herba. 382.12
Hydromeli quid. 533.48
Hydromelis conſyderatio. 250.40
Hydropiſin inducentia. 331.4
Hydrophobus ne quis fiat. 331.28
Hydropici ne ſitim ſentiant. 370.39. & 405.48
Hydropicorū remedia. 363.3. et 384. 18. & 365.7. et 366. 8.17.37. & 367.18. et 370.32. et 371.36. et 372. 35. & 373.42. et 377.27. & 378. 20. et 382.36. et 384.31. et 397.3. et 398.22.38. & 399.20.31. et 400. 48. & 401.40. et 405.27. et 406. 13. & 407.17. et 409.36. et 410. 21. & 413.30. & 417.47. et 421. 26. & 425.49. et 430.41.46. & 434.37. et 437.49. et 438.47. & 440.26. & 441.11. et 443.26. & 444.1. et 447.19. & 457.48. et 458.4.28. et 476.1. et 480.11. & 478.44. et 486.32. et 492.42. & 491.8. et 493.5. et 496.37. et 520. 16. & 533.14. & 547.48. et 560. 13. & 574.10. et 606.9. et 631.34
Hyeme uera fiunt fulmina. 16.42
Hyeme ubi uiola prouenit. 391.35
Hyemis initium quando. 240.32. & 343.14. & 15.35
Hyemem piſces omnes ſentiunt. 156. 40. & inde
Hyæna piſcis. 579.32
Hyænæ feræ ubi plurimæ. 139.5
Hyænæ oculi quales. 204.27. et 186. 49. & inde
Hyænæ feræ conſyderatio. 668.21. et 116.48
Hyænæ feræ in magica uſus. 506.32
Hyæna fera ſexum mutat, ibidem 34. & 198.43
Hyænæ uſus in medicinis. 506.43. et inde multa ſuperſtitioſa.
Hyænis cor maximum. 207.16
Hyæniæ gemmæ quæ. 668.21
Hierabotane herba quæ. 462.44
Hieracites gemma. 668.16. & 670. 10. & inde
Hieracia lactucæ genus. 367.28
Hieracium collyrium. 606.25
Hiero rex quid circa agriculturam. 313.42
Hieronem regem Romani ſuperant. 283.43
Hieronis regis canis qualis. 142.30
Hieronis uiſi pictura. 615.2
Hierommemon gemma. 667.33
Hygia Aeſculapij filia. 626.16
Hygiæ ſimulacrum. 603.21.22
Hygiemon monochromas. 618.29
Hygremplaſtrum. 610.16
Hilaritatem afferentia. 400.16
Vide Gaudium.
Hilaritatis ſedes ubi. 208.38
Hilaritatē reducētia. 450.16. et 479.17
Himantopedes loripedes. 89.12
Hymber quorum cibus. 290.14
Hymbres quando expetendi, ibidem 12.16. & inde
Hymbres quando nocent, ibidem 6. 13. & 310.10. & 324.17
Hymbres nocturni utiliores diurnis. 290.41
Hymbres æſtiui ubi nulli. 301.30
Hymbribus aliunter quædā in aqua naſcentia. 330.19
Hymbres præcipue ſata alūt. 361.27
Hymbres qua arte fieri pūt. 503.33
Hymbres unde decidūt. 11.36.39. & 13.19
Hymettiū marmor quando primū Romæ. 219.32

Hymettiū

Hymettiæ columnæ.618.40
Hinuli mulorum genus.145.17
Hinnus muli genus,ibidem 18
Hyoſcyamus herba.456.1
Hyoſcyami oleum.156.44
Hyoſcyami oleū ad quid utile.425.10
Hyoſcyamo cibaria.406.22.et414.2
Hyoſcyami herbæ ueneni remedia.164.26.& 166.51.& 461.33.et 463.49.& 471.39.& 477.20.& 478.28.& 479.3.et 481.16.& 505.1.& 511.2
Hyoſeris herba qualis.492.14
Hypagam Salaminij mucnerunt.127.11
Hypelates lauri genus.166.4
Hyperbius Martis filius primus animal occidit.127.13
Hypericon herba qualis.477.2.5.17.& 480.17.& 481.12.16.& 483.43.& 484.13
Hyphear arbor.177.40. et 188.12.25
Hypochæris herba.394.15
Hypociſthos arbor.441.3
Hypociſthis herba quæ.473.49
Hypociſthis herbæ medicinæ.477.24.& 482.39.& 434.5
Hypicon herba qualis.492.49
Hypogeſos herba quæ.467.14
Hypenemia oua qualia.183.25.49
Hppophæon quid.474.19
Hipophæſton herba qualis.492.39
Hippace famem ſitimq́; ſedat.216.13
Hippacem quid uocent.510.29.& 517.50
Hipparchus Antonij ſeruus.632.37
Hipparchus de eclipſibus.6.1
Hipparchi laus & de anima opinio.11.19
Hippeus cometis genus.10.32
Hippiades ſculptura.616 16
Hippice herba quæ.468.37
Hyppocampi piſces,615.27.et 579.5
Hippocampi piſcis in medicinis uſus.570.31.& 575.48.& 575.16
Hippocentaurus ubi & quando uiſus.109.13
Hippocratis liber de laudibus ptiſanæ.520.26
Hippocratis medici laus ætasq́;.470.10.per totum.& 524.24
Hippocrates princeps medicinæ 125.7
Hippocrates peſtilentiam prauidit, et ei ob hoc collati honores.118.5
Hippodamantium uinum.147.24
Hippoi cancrorum genus.160.44
Hippoglaſſa herba qualis.492.47
Hippoglosſon lauri genus.166.4
Hippolapati herbæ natura & eius medicinæ.132.11.& inde
Hippolyti iuuenis pictura.624.9
Hippomanes equarum uirus quale.184.38.& 515.18
Hippomarathron,id eſt,ſylueſtre fœniculum.384.21.23.15.39
Hippomarathrum herba.390.37
Hipponax poëta quando.634.10.& inde
Hippopæ herbæ medicinæ.406.10
Hyppophaeſton herba qualis.288.10
Hyppophaes herba.394.29
Hyppophaes herbæ medicinæ.406.10.per totum
Hippophoeſtadis herba quæ.449.48
Hipoplomon mandragoræ ſemen.466.33
Hippopotami animalis conſyderatio.137.33
Hippopotami quando Romam aduecti,ibidem 40
Hippopotami qualiter ſibi ſanguinē extrahunt,ibidem 44
Hippopotami ubi plurimi.509.13
Hippopotami animalis medicinæ,ibidem & 578.4
Hippopotami piſces.575.15
Hippopotami pilis leguntur.155.10
Hipposelinū herba.356.19.et 359.12
Hipposelini herbæ ſatio curaq́;.ibid.
Hipposelini herbæ medicinæ.172.10
Hippuris herba & medicinæ ex ea.431.26.37.& 433.46
Hipparus piſcis 156.43.& 379.8
Hippus piſcis,ibidem
Hircaniæ arbores quales.219.40
Hircaniæ ficus qualis.260.23
Hircanus canis.124.33
Reliqua quære parte ſecunda.
Hircorum rabies mitigatur ſi eorū mulceatur barba.516.42
Hircorum ſanguinis uis.512.8.et ide
Hircino ſanguine adamas frangitur 658.9.& 562.26
Hircorum in medicinis uſus.316.16.42.& inde,& 517.29.& 519.5.11.15.& 520.34.& 512.18.24.et 540.47
Hirculus herba quæ.220.49
Hirrius Caius quis.165.26
Hirudinis,id eſt,ſanguiſugæ in medicinis uſus.576.29
Hirundinum generatio.167.23
Hirundinū auium conſyderatio.176.55.& inde,et 178.41.& inde
Hirundines quo hinc abeuntes diſcedunt.176.56
Hirundines cur Thebarum tecta non ſubeunt,ibidem 57
Hirundines uictoriarum nuntiæ mittuntur interdum,ibidē 19.et inde
Hirundinum uolatus qualis,ibid.47
Hirundines cæterarum alitum rapinæ non obnoxiæ,ibidem 48
Hirundinum nidi quales.178.41
Hirundines quid in ripis faciunt,ibidem 48.& inde
Hirundines omnino indociles.182.24
Hirundines bis anno pariunt.184.14
Hirundinum lapilli.209.4
Hirundinū prima apparitio.234.26
Hirundinum à nobis receſſus quando.240.40
Hirundines futuram tempeſtatem præſagiunt.345.23
Hirundines quæ loca odiunt.15.7
Hirundinum aduentus.15.23.& 334.26
Hirundines excæcatis earum pullis uſum reſtituunt.336.14.& 338.5.& 204.35
Hirundines ripariæ quæ.541.12
Hirundines chelidoniam herbam inuenere.461.13.& 133.3
Hirundinum in medicinis uſus.537.43.& 533.39.& 535.10.& 536.14.& 540.31.& 541.9.16.& 544.23.& 546.31.35
Hirundinum genus alterum.178.45
Hirundo piſcis.579.3.& 169.12
Hyſginum quid.617.10
Hyſſopites uinum quomodo conficitur.150.27
Hyſſopi herbæ cōſyderatio & ex eo medicinæ.471.23.& 472.2.11.25.& 473.3.& 474.25.et 476.17.& 479.38.et 480.43.et 483.4.& 432.33.& 484.5.27
Hiſpana uua qualis.144.29.et 147.9
Hiſpania quando primum piſtaria habuit.261.14
Hiſpani glandibus in ſecundis menſis ueſcuntur.263.16
Hiſpania uaſtas iunipero habet.284.18
Hiſpaniæ Dianæ templum uetuſtiſſimum habet.285.45
Hiſpaniæ olea maxima.297.14
Hiſpaniæ panis qualiter fiat 1 9.47
Hiſpania feraciſſima.322.7.& 671.37
Hiſpania aſtrologiæ inobſeruatrix.332.16
Hiſpania quot dierum nauigatione à Roma.346.1
Hiſpaniæ linum optimum.346.31
Hiſpaniæ gēmæ.664.36.& 669.16
Hiſpani herbarum repertores.460.41.& inde
Reliqua quære parte ſecunda.
Hyſtaſpis Darij pater.96.9
Hiſtoriæ repertor primus.126.41
Hiſtricis animalis cōſyderatio.140.41.per totum
Hiſtricis in medicinis uſus.549.41
Hiſtrionum luxus & corū diuitiæ.165.11.& inde,& 181.34.per to.
HOLCVS herba qualis.492.32
Holochryſi herbæ medicinæ.399.23
Holochryſi herbæ flos.390.7
Holoſchœnos iunci genus.196.4.25
Holoſchœni herbæ medicinæ.397.6
Holoſphyraton quid.187.16
Holoſteon herba qualis.491.35
Holothurij piſces.166.36
Homeromaſtix quis,prologo.1.107
Homerus quid de ſole.2.20
Homerus quatuor tantum uentos poſuit.14.46
Homerus,quamdiu ante Plinium.112.46
Homeri Ilias in nuce contenta.114.7
Homero nemo felicior extitit.116.16.18
Homeri libri ubi ab Alexandro ſeruati,ibidem 1.& inde
Homerus quid de maronæo uino.143.17.30
Homerus de militaribus coronis qd.267.19
Homerus quæ uina celebre.274.16
Homerus ingeniorum fons,& quid de armis Achillis.292.25
Homerus quos flores laudet.288.47
Homeri laus.455.41.& 116.17.21
Homerus de auro & annulis.530.23.& 531.1
Homeri necromantiæq́; pictura.625.37
Homeri magica.558.17
Homerus unde & ex quibus parentibus.539.32
Homerus calidorum fontium nō meminit.537.49
Hominis conſyderatio,libro 7.per totum
Hominum partium medicinæ.498.8.& inde
Hominum ſanguinem quidā bibunt,ibidem 9
Hominum carnibus ueſcentes.102.15.& 106.32.& 498.11.& inde
Hominis noxij dens ad quid.498.15
Hominis fel ad quid,ibidem 15
Homine nihil miſerius,nilq́; ſuperbius.3.18.& prologo libri 7.per totum,& cap.50.libri 7.per to.
Homini quod datum optimum.9.25.& 122.17
Homo quibus uenenum eſt.566.3
Homo non ſemper fulmine extinguitur,cætera illico.18.63
Hominis cauſa natura cūcta genuit.105.38.& 563.21.& 403.18
Homo tantum cunctorum animaliū uinum bibit.252.43
Hominis miſeria.103.41.& inde,110.2.per totum,& 122.26.per totum,& 455.11
Homo cunctis rebus miſerior,ibidem
Homo ad lachrymas natus,prologo libri 7.per totum
Homini non eſſe riſum ante quadrageſimum diem.105.46
Homini non naſci,aut cito mori,optimum.106.8
Homini plurima ex homine ſunt mala,ibidem 15
Hominum mores tot,quot hominum cætus,ibidem 18
Hominum in membris inter ſe differentiæ,ibidem 27
Homo ubi immolatur,ibidem 35.& 616.40.& 319.1
Hominum mirabiles figuræ ritusq́;.106.32.& inde per totū caput
Homines ſylueſtres ubi.106.42.& 108.7.& 149.29
Hominum capita ubi pro poculis.106.47
Homines ſtatim cani,ibidem 48
Homines nocte cernentes,ibidem 49
Homines quos ſerpentes fugiūt.107.2.& inde
Homines utriuſq́; ſexus ubi.107.15.& inde,& 109.7
Hominem habere quicquid mali in orbe eſt.107.30.& inde
Hominum miræ naturæ.106.32.per totum caput
Homines canina capita habentes.107.47
Homines monſtroſi plurimi.106.32.per totum caput
Homines ubi maximi.107.41.et 108.9.26.41.& 111.43.& inde
Homines nullo utentes cibo.108.13
Homines longiſſimæ uitæ ubi,ibidem 23.27 35.& 111.1.& inde per totum
Homines uitæ breuiſſimæ ubi.108.37

Hoīes cū

Homines cum feris coeuntes, ibidē 16
Homines ſemiferi, ibidem
Homines caudam habentes, ibidē 17
Homines ubi uelociſſimi, ibidē 38.41
Homines bipalmes, ibidem
Homines momento euaneſcentes ubi, ibidem 46
Homo toto gignitur anno & incerto ſpacio. 109.28
Homo quot menſibus geſtetur in utero, ibidem per totum caput
Hominis conceptus miſerabilis, 110.2. per totum caput
Homo ritu naturæ capite gignitur pedibus effertur, ibidem 20
Homines cur inter ſe minus ſimiles cæteris animantibus, ibidem 48
Hominis generandi materia. 112.13
Homini quādo dimidia menſura ineſt, ibidem 40.41
Homines in dies minores fieri, ibidem 42
Homines miræ magnitudinis, ibidē 41. & inde, & 101.49. Vide ſupra homines ubi maximi
Homines miræ paruitatis. 113. 1. & inde
Hominis menſuratio quomodo, ibi. 13
Hominum à natura munera incerta. 122.31
Hominis ſalutis ſecuritatiſq; ſigna nulla. 123.8
Hominum plurium repentinæ mortes. 124.3. per totum caput
Hominis uitæ dicta ſecundum Ariſtotelem. 125.20. per totum
Hominis audacia. 224.42.44
Hominum diuerſi affectus. 221.21
Hominis uentri nata omnia. 263.39
Homines primi glandibus ueſcebantur. 266.46
Homines ubi miſerrimi. 267.6
Hominē ſeruare ſumma laus. 268.11
Hominem ſeruare lucri cauſa, nefas eſt, ibidem 12
Hominum natura nouitatis, ac peregrinationis auida. 295.16
Hominum malicia. 314.2. & inde
Hoīes pedes equinos habentes. 61.8
Homines auribus corpora tota integentes, ibidem 10
Hominū uita floribus comparatur. 295. 12
Hominibus nil intentatum. 390.48
Hominis urina apes medētur. 392.16
Homines facies ſuas ſtringentes formæ gratia 403. 11. per totum
Hominis cauſa cuncta excogitata. 421. 9
Homines à ritu humano degeneres. 69.13 et inde, & 106.12. per totū
Homines miræ figuræ. 69.15. per totum. & libro 7. capite 1. & 2. per totum
Hominum aſperi cultus ubi. 85.30
Homines toto, præter capita, hirti corpore. 93.44
Hominum effigies miræ. 105. 31. per totum, & 69.12. & libro 7. capite 1. & 2. per totum
Homines bibunt non ſitientes tamen. 423. 23
Hominum luxus redargutio. 424.44
Homo cibo maxime perit. 471.20
Hoīs excrementi medicinæ. 455.18
Hominum effigies cur antea exprimebantur. 197.13
Hominis cauſa quæ natura genuit. 431.2. & inde
Hominem Pœni ſacrificabāt. 616.40
Hominis morſus inter aſperrimos. 501. 35
Homines ut equi appareant. 515.17
Hominem immolari quando uetitū. 538.47
Hominis ſanguine quæ animalia naſcuntur. 422.9
Homines in lupos uerti. 116.11
Homini ante omnia canes fideliſſimi 142.22
Homo inter bipeda ſolus animal gignit. 136. 20
Homini tantum primi coitus pœnitentia, ibidem
Hominis origo à pœnitentia incipit, ibidem. & 105.49. & inde
Hominis concubitus tempore omni. 119.23. & 116.22
Hominum in uenereis diuerticula. 136.26
Hominis affectuum indicia. 201. 47. & inde
Hominis oculorū differentiæ, ibidem 31. & inde.
Hominis lingua qualis. 206.15
Homo cur ultra centeſimum annum non uiuat. 207.19
Homo creſcit in longitudinem ad annos uſq; ter ſeptenos, 210.12
Hominis membrorum à cæteris differentiæ. 212.11. per totum
Homo, terreſtrium ſolus bipes, ibidē
Hominis partibus quibuſdam religionem ineſſe. 213. 11. & inde
Homo marinus ubi & quādo uiſus. 152.9
Hominis ſanguinem gladiatores bibunt. 493.0. & inde
Hominem haſta uulnerans ad quid. 501.6
Hominum uita longiſſima. 121. 8. per totum, & ibidem 46. per totum
Hominum morſus remedia. 412.8. et 433.15. & 511.46
Homines piſces. 578.31
Homines marini. 152.9
Humana. Vide infra.
Honor deus apud ueteres. 2.25
Honoris dei ædes Romana à quo picta. 624. 35
Honor præmium dignum uirtutis, non aurum. 468.11
Hoplitides pugiles. 610.6
Hora diei, quo nubilo etiam tempore dignoſci poteſt. 541.22
Horæ æquinoctiales quæ. 333.6
Horarum uarietas, ibidem
Horologij inuentio, uſus, & c. 24.4. & 147.28. per totum
Horologij uſus quādo Romæ. 127.29
Horatius Cocles ſublicio hoſtes arcuit. 597.45. & 642.41
Horatij Coclitis ſtatua. 597. 46. & 593. 30
Horatij Tergemini. 109.2
Horatij Flacci de ouis ſententia. 194.5
Horconia uua quæ. 143. 49
Hordearia pruna cur dicta. 157.44
Hordeaceus panis ex quo fermento conficitur. 322.43
Hordei priſendi ratio. 322.18
Hordeum tantum & milium Aethiopes habent, ibidem 19
Hordeum frugum molliſſimū. 320.42
Hordei ſtramentum optimum, ibidem 44
Hordeum minime calamitoſum, ibid.
Hordeum bis anno naſcitur, ibid. 46
Hordeum quæ herba necat. 327.21
Hordeum ubi ſerendum. 321. 4. & 329. 39
Hordei quantum ſeri debet uno iugero. 331.7
Hordeum quando ſerendum, ibid. 25
Hordeum optimum & ex eo medicinæ. 416.22. & inde
Hordeum quot diebus naſcitur. 318. 19.20
Hordei ſpica qualis, ibidem 23
Hordei genicula octo, ibidem 19
Hordei uſus in cibis apud quos. 320. 15.17
Hordei differentiæ, ibidem 40
Hordei palearum medicinæ. 435.38
Hordei farinæ remedia, ibidem 19
Hordeum murinum & ex eo medicinæ. 416.29
Horaeum mellis genus. 194.2
Hormeſion gemma. 662. 19
Horminodes gemma cur dicta, ibi. 18
Horminum frumenti genus quando ſerendum. 318.12
Horminum triticum quale. 322.12
Horminij herbæ medicinæ. 371.34
Horologium. Quære Hora.
Horrea qualia eſſe debent. 339. 42. & inde
Horrores frigidos tollentia. 371.43
Horoſcopa uaſa quæ & ad quid. 31. 18
Hortenſius Quintus dictator legem in Aeſculeto ad plebem tulit. 370.17
Hortenſius quot cados uini hæredi reliquit. 249. 19
Hortenſius orator Sphingem Verris rei habuit. 600.20
Hortenſij & Ciceronis altercatio de Verris Sphinge, ibidem
Hortenſius orator Argonautarum picturam quanti emit, ac eius Tuſculanum. 631.29
Hortenſij uiuarium piſcium. 268.20
Hortenſij oratoris piſcina ubi, ibi. 30
Hortenſius primus pauonem Romæ occidit. 174.25
Hortenſia quæ odoratiſſima. 389.12
Hortenſia quæ maxime lædentur. 362. 5
Hortenſium herbarum conſyderatio 354.18. per totum
Hortenſiū floreſcēdi tēpus. 15. et inde
Hortenſium ſucci conſyderatio. 361. 41. & inde
Hortenſium medicinæ, libro 20. per totum
Hortenſium herbarū quæ cito, quæq; tarde naſcantur. 356.3. per totū
Hortenſia quibus delectentur & earum cura. 357.19
Hortēſium morbi atq; remedia. 360. 47. per totum
Hortenſibus quibus translatio proſit. 361.32. & inde
Hortorum cōſyderatio. 350.3. per to.
Hortos quos ſit mirata antiquitas, ibidem 4
Hortos à regibus coli ſolitos, ibid. 6
Horti nobiliſſimi, ibidem 3. & inde
Horti quo à faſcinatione tutantur, ibidem 9
Hortos in Veneris tutela eſſe, ibid. 11
Horti quando primū in urbibus, ibi.
Horti cur maxime quondam placebant, ibidem 42
Horti in feneſtris habebantur, ibi. 47
Horti quibuſdā dedere cognomina, ibidem 49. & inde
Hortorum ſitus & eorū cura. 351.3
Hortis maxime apes conueniunt. 392.18
Horus Aſſyriorū rex & eius inuentum. 151.41
Hoſtes mox in fugam uertens herba. 470.46
Hoſtes qualiter uinci poſſint, ibidem & 508.46
Hoſtiæ cornua deaurabantur. 583.38
Hoſtiæ opimæ, ibidem
Hoſtilius Tullus cur fulmine ictus. 17.29. & 499.8
Hoſtilij Tulli regis aurus. 267.47
Hoſtilius Tullus latum clauum Romam tranſtulit. 164.17
Hoſtilius L. Mancinus primus Carthaginem irrupit. 615.5
Hoſtilius L. Mancinus qua arte conſul factus, ibidem 7
Hoſtus Hoſtilius à Romulo coronatus. 267.46
HVMANA carne uescentes homines. 102.24. & 37.36. & 36. 22. & 306.32. & 107.28
Humana hoſtia ſacrificantes. 206.35. & 636.40
Humano ſanguine quidam medicinā temperant. 469.49
Humanæ miſeriæ exempla. 188. 35. per totum, & 111.47. per totum, & 115.40. per totum, & 120.24. per totum, & 122.28. per totum, & 124. 8.
Humanæ miſeriæ conſyderatio, prologo libri 7. per totum, & pag. 110.2. per totum
Humanum ſermonem feræ quædam aſſimulant. 138.46. & 139.3
Humani corporis magnitudinis conſyderatio. 113.40. & inde
Humanitatis exemplum. 139. 38. & 142.22. per totum
Humatus quis intelligitur. 124.46
Humerorum remedia. 182. 4. & 477.29
Humor & ſuccus arborum ſanguis eſt. 282. 43
Humorum arborum conſyderatio, ibidem per totum
Humorum malorū medicinæ. 361.9
Humor ſtellarum alimentum eſt. 3.36. & 5.5

Ianiolæ ſpecies. 388. 17. & 389.45
Iaculum ne feriendo erret. 307.21
Iaculū ſerpēs. 126.36
Iaculum cum amento à quo repertum. 116.17
Iades ſtatuarius. 600.38
Ianiculus mons, in quem plebs Romana ſeceſſit irata. 270.18.
Ianthina ueſtis unde dicta. 388. 37. et 389.45. & inde
Ianus in pacis belliq; argumentum colitur. 599.3
Ianus anni deus, ibidem 7
Iani gemini ſtatua in foro Boario, ibidem 3
Iani ſtatua ita figurata ut in digitis trecentorū quinquaginta quinq; dierum nota eſſet, ibidem 6
Iani ſimulacrum. 633.38
Iaſ one herba. 411.13
Iaſione unum folium habet. 393.40
Iaſon primus longa naue nauigauit. 127.8
Iaſonis canis mirus erga dominum. 142.30
Iaſo Aeſculapij filia. 626.16
Iaſpidis gemmæ conſyderatio. 663. 27. & inde
Iaſpidum genera, ibidem 41. et inde
Iaſpides miræ magnitudinis, ibi. 46
Iaſponix gemma, ibidem 44
Iatraleptice medicina. 524.29
IBERIS herba. Quære Hiberis
Ibices caprarum genus. 149.31
Ibis auis qualis. 173.13. & 177.13
Ibis auis clyſteren reperit. 137.48
Ibis ſibi roſtro uentrē exonerat. ibi.
Ibis contra ſerpentes inuocatur. 177. 13. per totum
Ibium cineres in medicinis. 551.25. et 543.13
Ibis ubi nigra candidaq;. 178.19
ICADES feriæ quæ. 613.47
Ichneumonis ſerpentis conſyderatio & eius cum aſpide pugna. 136. 47. per totum, & 137.8
Ichneumon crocodilum perimit. 137.13
Ichneumonis morſus remedia. 665. 19. & 530.38.
Ichneumon cui inimicus. 189.39
Reliqua quære parte ſecunda.
Ichthiophagi ex piſcibus oleum faciunt. 256.37
Ichthyocolla piſcis qualis. 372.48. & 373.7
Ichthyocolla à quo reperta. 126.3
Icones quid. 397.18
Icteri auis medicinæ. 546.47
Icterias gemma. 668.29
Ictericorum remedia. 569.40
Ictides Græce, Latine muſtellæ. 189.46
IDA Troadis mons larice abundat. 271.3
Ida Troadis mons qualem habet fraxinum. 272.13
Ida Cretæ cupreſſis abundat. 279.34
Idæa ficus qualis. 260.20
Idæa laurus. 266.4.7. & 434.14
Idæa herba qualis. 492.49
Idæi dactyli gemmæ. 668.28
IECORIS animalis conſyderatio 207.40. & inde
Iecur deeſſe in extis immolanti letale ſignum, ibidem 41. & inde
Iecur quibus non ſit. 208.7
Iecur uetuſtatis maxime patiens, ibidem 11
Iecur caprinū quibus proſit. 148.28
Iecur ranæ geminum. 369.45
Vide Iocinera.
Ieiuni ſaliua ad quid. 301.12. & inde per totum
IGNIS qui aqua accenditur, extinguitur terra. 30.39.27. & 31.13
Ignis elementi ſitus. 2.2. & 30.26
Ignis ſtellarum materia, ibidem
Igni cum quibus magna cognatio. 30.33
Ignis miracula, ibidem 26. per totū
Ignis fœcunditas ingensq; incrementum. 31.6. per totum
Ignis optime ſeruatur ferulis. 259.30
Igne ambulantes Hirpiæ, nō aduruntur. 107.32
Ignis ſine ſapore, odore ſuccoq;. 264.
Igne quæ ligna non exurantur. 273.9. & 309.3
Ignis ex quibus excitatur lignis. 283.13.14
Ignes in terra apparentes quid ſignificent. 334.48
Ignis præſagia. 343. & inde
Igne quod linum non comburitur. 347.21
Ignis ubi primum repertus. 37.25. et 126.7
Igne factæ maculæ quo tollantur. 371.17
Ignis actiuitas quanta. 101.33
Ignis quibuſdam ignotus diu, ibi. 18
Ignem è longinquo concipientia. 449.34.
Ignis ſacri morbi genera plura. 480.23
Ignis quo maxime reſtinguitur. 188.47
Ignis miracula, medicinæ, prodigia. 612.8. per totum
Ignis actiuitas atq; uis, ibid. & inde
Ignem rapaciſſime attrahentia. 657.
Igne quæ nō calefiant. 670.19 (21
Ignē quod animal extinguat. 331.24
Ignis leonibus terrorē affert. 133.26
Igne aetites lapis nihil deperdit. 171.16
Ignem ſalamandra tactu extinguit. 188.6
Igne quædā animalia uiuunt. 103.36
Ignem quis primus è ſilice excuſſit. 126.7
Ignem aſſeruare in ferula Prometheus reperit, ibidem
Ignis ſacri plura genera. 480.23
Ignis ſacri morbi remedia. 363.42. et 365.30. et 363.5.25. & 368.2.21. et 374.14. & 379.26. & 380.28. et 381.11.45. & 397.31.47. et 398. 18.43. & 402.33. & 406.49. et 407.19.20. & 416.15. et 417.17. & 420.3. & 423.38. & 426.6. 22. & 427.20. & 434.32. et 439. 23. & 443.30. & 444.40. & 443.23. & 446.33. & 450.40. & 480.22.35. & 490.1. et 495. 16. & 494.39. et 504.34. et 503. 37. & 520.34. & 527.49. et 528. 8. & 562.10. & 569.9. & 576. 15. & 590.13. & 610.9. et 616.23
Igniſpicia diuinatio à quo reperta. 126.28
Ignorantiæ pudore, mentiri non piget. 65.37
Ignorans ſe, nihil ſcire poteſt. 1.25
ILEI morbi, id eſt, gracilioris inteſtini remedia. 374.6. & 375.3. et 548.28
Ileos pellentia. 374.32 (548.28
Ile quid. 208.39.43
Ile uentriculus in uentre. 208.39
Iligna glandis figura. 265.18
Iligna glans ſuem anguſtam facit. 29.11
Ilibus utilia. 163.5. & 479.19. & 489.17
Ilex arbor, glandem fert. 268.32.36
Ilioſis quid dandum. 364.29
Ilium conſyderatio. 209.18
Ilex pro ſubere quibus. 270.5
Ilicis genera duo 268.34
Ilici folia non decidunt. 274.5
Ilicis folia aculeata. 274.47
Ilici pediculus breuis. 275.2
Ilex non floret. 373.24
Ilex quo tēpore ſemen ferat. 276.23
Ilex Romæ uetuſtiſſima & qualis.
Ilex ingens Romæ. 281.12 (287.33
Ilicis cocci medicinæ. 416.7. et inde
Iliguea corona. 167.49
Ili regis tumulus & quercus in eo. 287.48
Ilium quando Troia uocari cœpta, ibidem
Ilium quando captum. Vide Troia.
Ilias Homeri in nuce contenta. 114.7
Illecebra herba qualis. 567.48
Illuſiones ſpecierū inducentia. 449. 27. per totum
Illuſtrium uirorum libros qui ſcripſerint. 613.42
IMAGINVM honor apud ueteres. 611.9. per totum
Imagines in funeribus cōmitabantur, ibidem 21
Imagines illuſtrium uirorum in bibliothecis ponebantur, ibidem 34
Imagines quibus ponebantur et quare, ibidem
Imagines quæ præter ſpecula reddunt. 663.8
Imagines autorum nullæ. 613.18
Imagines ex qua materia, ibidē 34.
Imantopodes loripedes. 69.21
Imber. Vide Hymber.
Immuſulus auis qualis. 172.2. per to.
Impares numeri uehementiores. 499.48
Impendia quæ. 334.8
Imperatores Romani poſt uictoriam laurum in Iouis gremio ponebāt. 266.11. & inde
Imperatorum fortium apud ueteres dona. 314.39
Imperatorum manibus agri colebātur. 315.19
Imperatorum faſces lauro decorabātur. 166.12
Imperatores graminea corona donati. 404.12. per totum
Imperatorib. artiū una imperat. 413.
Imperia accepta quàm multos aſfluxere. 119.2 (36
Imperitiæ cæleſtem diuinitatem miſceri ſpes ardua. 311.42
Impetiginis morbi remedia. 369.26. & 373.6. & 418.13. & 419.40. et 420.3. & 481.28. & 493.29
Impetrādi quæ uolueris ratio. 463.2
Impetrare hominū fauorem qua arte poſſumus. 363.37
Impetris regis ſcutella. 111.17
Impia herba qualis & cur ſic dicta.
Impreſſores quo atramento utantur. 617.4. & inde (451.11
INCANTAMENTA an aliquid ualeant. 498.37
Incantamēta uim habere, ibid. p tot.
Incantamentis qui & in quibus uſi ſunt. ibidem
Incantationes impedientia. 471.33
Incantationes tollendi ars. 370.49
Incantationes quibus tolluntur. 464. 38.46. & 471.31. & 504.28
Incantatorum pœna. 499.28
Incendia quo facilius extrahuntur. 523.11
Incendiaria auis qualis. 173.27. p tot.
Incēdio nominato inter epulas quid fit. 300.11
Incendiorum deprecatio. 499.34
Incendijs contraria. 531.24
Incendia puniunt luxum. 645.30
Incontinentiæ exēplū. 186.21. et inde
Incubantium uitia & eorum remedia. 184.15. & inde
Incus à quo reperta. 125.38
Incudibus adamas deprehenditur.
India terrarū omniū maxime gemmifera. 671.25 (657.47
India miraculis ſcatet. 107.37. et inde
Indiæ omnia ferè magna. ibi. et inde
Indiæ anīalia arboresq; maxīe, ibi.
Indiæ arbores quales. 228.12.27. & 39. ibid. per totū, et 107.38. et inde
Indiæ linea nobiliſſima. 220.10
Indiæ odoramenta, ibidem 28
India non habet æſtiuos hymbres. 301.29
India an hederam nutriat. 279.48
Indiæ milium in Italiam aduectum. 318.33
Indiæ arundo, qualis. 443.28. et 107. 40. & 281.30
Indiæ adamas. 657.42
India quomodo elephātes capit. 130. 24.41. & 131.24.
Indiæ miræ magnitudinis ſerpētes. 131.46
Indiæ mira animalia. 133.22. per to.
Indiæ gemmæ. 661.12.21. & 662.40 9.18. & 663.3.19.26. & 664.60. 11.30.41.48. & 665.3.6.42. & 666.22.23. & 667.4. & 668.28. 31.34. & 669.15.48
Indi quo utantur uino. 150.2
Indi ex caſtaneis oleū faciunt. 136.36
Indos ſuæ arbores ueſtiunt. 220.20
Indorū calami haſtarum uice. 288.13
Indorum regum potentia. 89.9. per totū, & 37. ibidem per totum
Reliqua quære parte ſecunda.

India

Indici boues quales. 135.24.30.39. & 145.41. & inde
Indica pix optima.252.8
Indica ficus ſpinaſ. 213.27.28
Indica gemma qualis. 668.32
Indici apri quales. 140.23
Indici maris beluæ quales. 151.30. per totum
Indicæ teſtudines maximæ.154.34
Indici oceani margaritarum copia. 161.17
Indicum coloris genus. 615.43. & 617.7.10
Inductæ à quo repertæ. 126.16
Inedia homini ante diem ſeptimum letalis non eſt. 116.23
Inerticula uua.243.33
Infans reuerſus in uterum aliquando.209.15
Infantes quod tẽpus infeſtet, ibid.47
Infantes quando unguibus careant. ibidem 48
Infantes ferarũ lacte nutrii aliquando.134.13
Infantium ulcera in capite quomodo ſanentur. 174.45
Infantium ægrotantium remedia. 376.2
Infantibus comitialem patientibus utilia.378.32.& 323.3
Infantium caſtos quis deus creditus, 503.32
Infantium faſcinatio, ibidem 31
Infantium ulcerum remedium.234. 26.& 631.30
Infantium auribus utiliſſimũ.372.38
Infantes coluſtrati. 509.38
Infantibus quæ proſint ad dentitionem & gingiuas & oris ulcera 325.1.& 350.44.& inde
Infantium morbi remedia.310.20.et 392.47.& 409.3.38.& 415.29. 418.43.& 426.23.& 440.17.et 492.15.& 504.11.& inde,et 33. ibidem.& 123.1.et inde,et 328.6. 350.42.& inde plura. & 337. 44.& 657.23.& 663.44
Infantibus urinam mouentia.384.16
Infantium lichenas ſanantia. 445.4
Infantes impauidos quid faciat.523. 2.6
Infantibus contra lippitudines remedium.327.45
Infantes ſi lacte concreto uexentur. 350.42
Infantium pericula prohibens lapis. 663.24
Infantibus ſaliuã facientia. 667.44
Infelicia ligna quæ. 232.38
Inferos non eſſe ſecundum quoſdam 20.4
Inferos tantum colentes homines. 69.18
Inferi quibus euocantur ad nos. 670.13
Infirmitas õis cœlo accidit. 277.35
Infirmitas apud quos nulla. 60.21
Infixa corpori extrahentia. 413.43. & 442.25.& 451.19.& 481. 6.& 482.23.26.& 578.16
Inflãmationes corporũ remedia.372. 31.& 398.8.33.40.et 491.11.27. 45.& 413.16.et 416.28.& 419. 44.& 425.28.49.& 426.26.et 427.21.& 431.23.& 437.12. & 439.17.& 440.21.& 452.37.et 455.30.& 461.21.& 465.40.et 474.30.& 481.3.& 466.40.et 489.41.& 496.2.& 512.23.& 519.26.& 533.43
Inflationis corporum remedia. 365. 35.& 397.41.& 370.15. et 372. 38.& 373.40.& 375.31.44. & 376.20.34.& 381.44.et 397. 33.& 400.13.& 405.25.et 408. 34.& 481.8.& 439.8.& 496. 11.& 507.34.& 567.49.& 574.11.31
Inflationes corporibus facientia.367. 21.& 413.42.11.& 414.36.& 417.43.& 418.11.& 429.15.& 442.34.& 445.15.& 446.26. & 479.18
Ingenium ultra artem eſſe.620.21
Ingeniorum laudes.116.13
Ingenium humanum neſcit modum. 471.7
Ingenium humanum omnia exquirit.210.40
Ingenui pudoris eſt fateri per quos profeceris, prologo. 32
Inguinariæ herbæ medicinæ.477.34
Inguinis morbi remedia.434.42.& 477.33.35.et 437.43.48. et 439. 38.& 497.7.& 501.44. et 502. 22.& 399.6.& 145.4. & 398. 11.& 266.27
Ingratitudinis exemplum. 186.16. & 193.23.27.46.& 317.30. per totum
Inimicæ res inter ſe.181.3.13.& 135. 2.16.& 136.3.& 47.ibidem per totum,& 142.18.& 152.20. per totum,& 156.27.et 169.44.per totum,& 171.38.et 172.22.et 180. 18.& 189.34.& inde,et 272.21. & 279.47.& 280.19.et 362.19. & inde,& 435.13.& inde. per totum,& 506.38.& 508. 38.& 523.27.per totum,& 532. 32.41.& 567.27.& inde
Inimici qua ratione pœna affici poſſint. 663.5
Inimicitiam iumentorum tollentia. 459.36.& inde,& 509.7
Inimicorum odiũ quo concilietur. 509.7
Inoculationem quæ arbores non recipiunt.500.per totum
Inoculatio omnium fertiliſſima, ibidem 20
Inoculatio arborum ſeminumq́ue quomodo reperta.29.20
Inopia inopes ſæpe cogit. 256.37
Inſaniam inducentia.372.13. et 402. 23.39.& 416.11.et 353.47
Inſania quomodo tollitur. 373.10.et 381.43.& 400.14.& 444.13.et 457.47.& 458.28.& 480.6. et 504.49.& 333.16.& 371.16
Inſania aliquando uti optimum eſt. 316.32
Inſanientium remedia. 371.16
Inſatiabilia quæ ſint animalia.209.8
Inſcitia quæ maxime pudẽda.297.37
Inſectorum animalium conſyderatio,libro 11.per totum
Inſectorum animalium differentiæ. 190.37.per totum
Inſecta unde dicta,ibidem 39
Inſectorum ſubtilitas,ibid.45.per to.
Inſecta an ſpirent habeantq́ue ſanguinem.191.10.per totum
Inſectorum corpus quale,ibidem 27. per totum
Inſectorum aculeorum cõſyderatio. 194.43.& inde
Inſecta omnia oleo exanimãtur.196. 38.& 116.1
Inſectorum pennarum conſyderatio. 199.15
Inſectorum pedes quales,ibidem 47
Inſectorum diuerſitas.201.2.per totũ
Inſectorum oculi quales.204.33
Inſectorum pedum diuerſitas. 214.2. per totum
Inſitionis cõſyderatio,inuentio,& c. 298.24
Inſitionis ratio duplex.ibidem 28
Inſitionis obſeruationes. ibidem 33. & inde
Inſitionis tempus.299.19.& inde
Inſitorum conſyderatio.259.15
Inſitorũ quæ arbores capaciſſimæ. 300.17
Inſolatio quid.393.42
Inſomnia quibus tollantur.369.30. & 378.20.& 477.46. et 458.9
Inſomnia non uidentes homines. 69.15
Intentio in omni actione expetitur. 500.6
Intentatum homini nihil in uita. 250.49
Interaneorum animalium remedia. 407.38
Interaneorum morbi remedia.371. 14.& 425.37.et 448.27.et 476. 6.& 479.10.& 488.21.& 541. 49.& 544.31.& 352.2. et 375.2
Interlucat o arborũ qualiter.312.36
Interlunio ſata non læduntur uermibus.317.25
Interlunium quid.283.36.& 342.2
Interlunio quid agendum. 341.48
Interrogata omnia quomodo fieri poſſunt. 369.42
Intertrigo,id eſt,membrorum inter ſe fricatio,quomodo tollitur.396. 41.& 436.16.& 438.4.440.2. & 442.24.& 442.19.et 477.38
Interualla plantarũ arborumq́ue qualia eſſe debent.297.11.per totum
Inteſtinorũ animalia quomodo pellantur. 364.32.& 373.8.& 4.6.34
Inteſtinorũ remedia.361.30.et 370. 47.& 371.24.& 373.18.45.& 378.26.33.& 380.47.et 331.47. & 384.4.& 403.26.& 427.25. & 429.42.& 434.13.& 481. 37.& 310.22.& 318.2.7
Inteſtinorũ ulcera ſanantia.364.30
Inteſtinorum torminibus remedia. 373.21
Intubi herbæ conſyderatio.357.22.et inde.& 363.29.& inde
Intubi herbæ medicinæ.362.29.& inde
Intubum erraticum,id eſt,ambugia. ibidem 33
Inuentio rerum dijs tribuitur. 434. 39.43
Inuentionis cauſa amor.385.46
Inuentores rerum dij habiti ſunt. 452.44
Inuentores uariarum rerum. 125.17. per totum
Inuidiæ redargutio.452.39.& inde & 454.20
Inuidiam citra iudicium eſſe debet. 116.17
Inuidiæ exemplum.139.18.& inde, & 42.ibidem,& 142.35.et 142. 5.& 546.20.& 657.27.667.28
Inulæ herbæ cõſyderatio,uſus,& c. 353.36.& inde,& 365.33
Inulæ herbæ medicinæ.365.33.& inde
IOCHABELA Iudæus magus. 338.44
Iocineris conſyderatio. 207.40.& inde copioſe
Iocinera ubi bina leporibus, ibidem 43. Vide Iecur
Iocineris morbi remedia.362.15.& 364.25.& 368.30.34.et 373.48. & 374.45.& 376.7.32.44.& 379.46.& 381.31.46.& 384. 28.& 398.24.33.39.& 399.30. & 405.26.42.& 408.9.24.34. & 409.36.& 411.24.24.et 415. 21.& 417.45.& 418.10.et 420. 21.& 422.18.& 425.32.et 429.10 & 430.33.& 432.48.& 433. 2.42.& 434.3.& 437.40.45.et 438.3.13.& 439.44.45.et 442. 28.& 443.26.& 444.21.et 452. 11.& 468.25.& 472.26.28.30. 31.32.40.49.& 481.43.et 489. 8.& 490.2.& 516.34.& 142. 24.& 573.29.46.& 574.12.& 612.7.& 647.15
Io ubi in uaccam mutata.287.44
Io ad quam quercum ab Argo ligata,ibidem
Io pictura.625.39
Iollas medicus.378.24.& 179.23
Ion ſcriptor. 340.45
Ion ſtatuarius.600.36
Ion gemma.668.34
Ionum literis uti conſpirarũt omnes. 127.17
Ionicanum genus plumbi. 612.13
Iouis. Quære Iuppiter.
IPHICLVS Herculis frater.110.32
Iphicratis leænæ ſimulacrũ. 602.34
Iphigeniæ ad aras ſtantis pictura. 620.13.& 626.9
Iphis pictor. 626.33
IRACVNDIAE cauſa.210.32
Iracundias hominum domat androdamas lapis.666.12
Iram cuiq́ue ineſſe,& quando ad iracundiam promores.414.27.& inde
Irene pictrix.627.14
Irinum optimum ubi. 329.30
Irio quando ſerenda. 328.22
Irionis folia qualia. 319.2
Irionis frugis medicinæ. 418.19
Irionis tritici natura.322.11

Iris

Iris pictura imperfecta. 627.3
Iris gemma 665.20. & inde
Iris oleum. 236.42
Iris herba odoratiſſima 159.29. & inde
Iris ubi optima, ibidem 24. et inde
Iris genera duo, ibidem 25. et inde
Iris cur dicta, ibidem 45
Iris herba quæ optima & ex ea medicinæ. 398. 46
Irinum unguentum quibus gratum. 229.12. & 258.42. & 322.11
Irtiola uua ubi peculiaris. 244.10
ISATIS lactucæ genus & ex ea medicinæ. 367.22
Iſchæmon herba qualis. 460.38. & 481. 21
Iſchias herba quæ. 407.11
Iſchiadicis utilia. 424.29. & 427.29. & 417.14.30. & 440.1.27. & 441.33.34. & 444. 9. & 447. 86. & 458.19. et 468. 24. et 473. 14. & 477.11.26. & 433.38. & 487.35. & 488.1.33. & 493. 1. & 496.34. et 497.4.6. et 499. 29. & 506.12. & 508.25. et 516. 48. & 519.16. & 543.9. & 562. 13. & 567.47. & 573.48
Iſia frumenti genus ſecundum quoſdam. 321.49
Iſiaci ſacerdotes qd in ſacris. 489.26
Iſidis ſydus quod. 4.20
Iſidis ſimulacrum quando ſublatum Romæ. 261.14
Iſidos plocamon. 240.42
Iſidomor quid. 649.22
Iſigonus ſtatuarius. 603. 36
Iſmenias muſicus. 633.9
Iſocynamum arbor. 225.35
Iſocrates uiginti talentis unam orationem uendidit. 116.32
Iſoetes herba. 467. 27
Iſopyron herba qualis. 493. 3
Iſthmiaca corona ex pino. 257.24
Iſtriæ oleum optimum. 254.37
Reliqua quære parte ſecunda.
ITALIAE quæ pars fulminibus obnoxia. 18.17
Italiæ gentes diu uiuere. 122.1. & inde
Italiæ laus, temperantia, rerum copia. & c. 671.27. & inde
Italia quæ non gignat. 280.18
Italia ſteriles palmas habet. 231.6. et 279. 4
Italia peculiaris arborum parens. 241. 8
Italiæ principatus in uitibus, ibid. 37
Italia quas uites amat. 243.29
Italiæ quæ uua placeat. 244.19
Italiæ generoſa uina quæ. 245.24
Italia quomodo uina condit. 251.25
Italia quando primū oleum habuit. 254.3
Italiæ oleum optimum, ibidem 38
Italiæ locis piperis arbor uiuit. 279.9
Italiæ calamus ſagittis aptiſſimus. 311. 7
Italiæ ſitus optimus. 292.21
Italiæ terram quidā tam laſtam eſſe dixerunt. ibidem 29
Italia infeſtata ſæpe locuſtis. 200.20
Italia à quo ſimi uſum accepit. 293.40
Italiæ ratio in diſtributione temporis quo ſerendæ arbores ſint. 301.40
Italiæ cultores deni in centena iugera uinearum. 309.3
Italiam latifundia prodidere. 317.2
Italiæ triticum optimum. 319.24.32
Italia ex quibus prouincijs triticum recipit. ibidem 36
Italiæ pinſendi modus. 322. 16
Italiæ arandi conſuetudo. 328.31. & 329.28
Italia, luxuria Aſiæ corrupta eſt. 593.48
Italia quando primum elephantes uidit. 129.34. per totum
Reliqua quære parte ſecunda.
Itali à Pelaſgis literas receperunt. 123.31
Italicarū ſtatuarū uetuſtas. 599.3.10
Ithacomelis uinum. 250.53
Ithacea arbor uitculis utilis. 282.22
IVBA cui librum ſuum inſcripſit. 221.43. & 97.4
Iubæ libri ad Claudium Cæſarem ſcripti, ibidem
Iubæ Mauritaniæ regis primi laus. 66.7
Iudaica reſina qualis. 231.34
Iudæa tantum balſamum habet. 226. 45. & 279.3
Iudæa Romanis ſeruit & tributa pendit. 226.49
Iudæa ab Alexandro Magno uiſa. 227.16
Iudæa palmis inclyta. 231.5
Iudæa gens contumelia numinū inſignis. 232.33
Iudæa fluuius qui ſabbatis omnibus ſiccatur. 534.27
Reliqua quære parte ſecunda.
Iudæi in uitam ſuam ſæuiunt. 127.3
Iudæorum magica. 538.44
Iudæorum ſuperſtitio. 561.19
Iudæis dicatus piſcis. ibidem
Iudicem quis ſortiatur, an eligat refert plurimum, prologo. 1.31
Iudicum decuriæ. 532.45. & inde
Iudicum capitis ubi primum album. 126.10
Iugerum quid. 314.37
Iugera duo uni tantū oliuā conceſſa, ibidem 26
Iuglans & quercus inter ſe inimicæ 435.48
Iuglandis nucis conſyderatio. 261.9. per totum
Iuglans quæ loca amet. 278.29
Iuglandes aquas odiunt, ibidem 31
Iuglans inferiore parte ferulior. 277.17
Iuglans non facile ſentit cariem aut uetuſtatem. 283.30
Iuglandes nuces quomodo ſerantur. 295. 6
Iuglandum umbræ cunctis noxiæ. 297.16
Iuglandes nuces quo ſerendæ tempore. 301. 43
Iuglandis nucis oleū ad quid. 427.36
Iuglandes nuces unde dictæ, & earum natura, ac medicinæ. 433.8. & inde
Iuglandium nucum nocumenta plura, ibidem, & inde
Iulia Auguſta quotidie uinula neſcebatur. 333.41
Iulia Auguſti neptis. 113.4
Iulia lex theatralis. 583.3
Iuliæ Auguſtæ ex ouo augurium. 184.43
Iuliana ceraſa qualia. 263.50
Iulianus Neronis curator. 656.44
Iulius uindex quid erga Neronem. 375.48
Iulij imperatoris carmen de olere. 353. 23
Iulius Viator eques Romanus. 113.23
Iulius Lupus præfectus. 346.40
Iulij Ruſi mors qualis. 469.38
Iulius Sex. conſul. 335.17. & 23.29
Iulius L. conſul. 12.2
Iulij medici interitus. 124.22
Iulius quid. 277.37
Iumentis ferulæ uenenū ſunt. 433.23
Iumentis poma quomodo portatu facilia, ibidem 12
Iumentis utilia. 428.18
Iumentorū ungulas indurātia. 533.33
Iumentorū urinam mouentia. 367.13
Iumentorum morbi medicinæ. 491. 38. & 493.32. & 531.36. et inde
Iumentorum ulcera ſanantia. 410. 26. & 803. 46
Iumētorum oculis ſalutaria. 447. 31
Iumentorum in pituita & ſtranguria remedia. 458.3. & 476. 47
Iumenta diſcordantia quid cohibeat 459.37
Iumentorum febribus medicina. 480.2
Iunci cōſyderatio, genera, ſatio, uſus, nomina. 396.19. per totū
Iunco funes faciunt. 348.22
Iuncus odoratus ubi. 226. 15.22. & 196.47. & 397.9
Iunci uſus. 396.28. & inde
Iunci copia ubi, ibidem 34
Iunci medicinæ. ibidem 36. & inde
Iuncinum oleum. 156.44
Iuniperi arboris cōſyderatio. 276.26
Iuniperus non ſentit cariem neq; uetuſtatem. 283.29. 47
Iuniperus quo tempore ſemen ferat. 276.25
Iunipero eadem uirtus quæ cedro. 234.17
Iuniperus ubi maxima, ibidem 18
Iuniperi natura, genera, medicinæ. 440.32
Iuniperus montes amat. 278.20
Iunipero non decidunt folia. 274.4
Iunipero ſpina pro folia, ibidem 47
Iuniperus non floret. 273.26
Iunior quo quis effici poſſit. 378.9
Iuniora fertiliora ſed tardius fructū ferunt. 177.22
Iunius piſciculus eques Romanus. 636.42
Iunius Appius conſul. 142.38
Iunius L. quando conſul. 254.11
Iunius Graccanus hiſtoricus. 185.22
Iunius P. legatus perimitur. 598.8
Iunij Valentis fortitudo. 113.39
Iunius M. prætor. 622.39
Iunius Syllanus conſul. 26.13
Iunonis ſydus quod. 4.19
Iunonis ædes Romæ fulmine icta. 18.3
Iunonis templum Metaponti quale. 241.43
Iunonis lucus Nuceriæ & in eo portentum. 278.42
Iunonis cella in Capitolio. 599.27
Iunonis ſimulacrum. 602.39
Iunonis Laciniæ templum. 619.22
Iunonis Laciniæ mirum. 31.18
Iunonis Ardeæ templum. 624.14
Iuno quo fonte perfuſa. 555.37
Iuppiter hoſpitalis. 636.16
Iuppiter ubi cum Europa primū concubuit. 217.35
Iouis circuli ſyderisq; conſyderatio. 4. 6
Iouis ſtellæ per zodiacū motus. 734.
Iouis ſtellæ color qualis. 9.8
Ioui cur fulmina aſſignantur. ibi. 27
Ioui quæ fulmina tributa. 17.10
Iouis cognomina, ibidem 30
Iouis ſimulacrum ex uite. 241.42
Ioui æſculus ſacra. 216.49
Iouis in gremio Romani imperatores laurum ponunt. 266. 13
Iouis barba arbor. 271.33
Iouis ſpelunca in Creta inſula, et circa eam mirum. 276.44
Iouis ſimulacrum Romæ ex qua materia & quādo dicatum. 285.42. & 118.28
Iouis glandes. 261.32
Iouis menſa uerbenaca uerritur. 461.43
Iouem cœlo deuocare conabantur. 499.9
Iouis ſimulacrum minio pingitur. 590.29.30
Iouis Statoris ædes Romæ ubi. 598.33
Iouis coloſſus à Claudio imperatore dicatus. 599.33
Iouis flamma flos. 482.30
Iouis Olympij ſimulacrum à quo. 600.26.47. & 604.2. & 118.28. & 634.38. & inde
Iouis Seruatoris templum. 602.48
Iouis tonantis ædes. 603. 12. & 617.48
Iouis tonantis ſimulacrum. 603.16
Iouis ſimulacrum. 604.14. & 636. 24.44
Iouis pictura. 619.19
Iouis liberum parturientis pictura. 626. 29
Iouis effigies in Capitolio qualis & à quo. 628.16
Iouis ædes ex qua materia. 629.40
Iouis Olympij templum Athenis. 637.23
Iouis Vltoris templum, id eſt, Pantheon. 642.2
Iouis gemma. 668.32
Ioui Lycæo humana hoſtia ſacrificant. 116.22
Iouis armiger aquila credita. 18.16. & 171.29
Ioui aquila ſacra. 171.44
Iouis Labradei fons & eius mirum.

566.37
Iuppiter eburneus.642.31
Iuppiter quare caprino lacte nutritus fingitur.509.41
Iuppiter ſtratios, id eſt, militaris, ubi & cur ſic dictus.287.45
Iurandi mos per res fœdiſſimas.2.35
Iurgia concitantia. 570.5
Iuuencorũ corpore exanimato, apes gigni. 196.48
Iuuenis fœminini generis cõtra quoſdam. 117.45
Iuuentutis deæ ædicula in Capitolio.623.31
Iuuentutis ædes.529.34
Iuuentius M. cõſul, ac eius interitus. (124.18
IXIA berba quæ.407.32.35

KOSMOS Græce, Latine ornamentum.1.44

LABEONES unde dicti.105.6
Labeo alterus prætorius.624.43
Labyrinthorum conſyderatio. 642.14. per totum
Labyrinthus Aegyptius, ibidem 15
Labyrinthi plures ubi et quales. ibi.
Labyrinthus Samius à quo. 603.31
Labiorum morbi remedia. 436.34. & 540.30. & 606.32
Laborinus Campaniæ campus fertiliſſimus. 291.34
Labradei Iouis fons & ibidem mirum.566.37
Labrus piſcis.579.12
Labrũ uenereũ berba qualis. 468.35
Labrorum conſyderatio. 105.6
Labrorum ſciſſuræ remedia. 515.48
Labro carentes boies. 101.31. et inde
Labruſcæ uua Oenanthe dicitur. 423.28
Labrucæ uuæ conſyderatio & medicinæ ex ea. 425.22
Laburnum arbor, aquas odit.273.35
Lac ubi nigrum. 30.1
Lacte aſinino cutis pulchra redditur.218.7
Lacte quando pluit. 18.20
Lactis ubertas intermiſſa quo reſtituitur. 492.8
Lactis copiam facientia.384.29. & 421.39. et 441.11. & 444.31.35. & 448.10. et 454.13. et 491.49. & 495.25. & 497.13. & 522.21. & 577.7.22
Lactis abundantiam ouibus facientia. 450.35
Lactis copia ex qua materia. 239.45
Lactis ſapor qualis.263.49
Lactis gallinacei hauſtus, prouerbiũ, prologo.1.38
Lac ne coaguletur.374.43
Lactis ubertatem puerperis facientia. 364.34. & 369.34. & 522.16
Lactis mulierũ copia quomodo fiat. 377.43. & 401.21. & 411.21. & 412.1. & 577.7. & 667.44
Lacte uiuentes boies. 101.43. et 146.1
Lac coagulantia.491.21
Lac optimũ medicamentũ. 461.38
Lac uaccarum cur optimũ, ibidẽ 39
Lactis ficorum in medicinis uſus. 430.18
Lactis materni uſus utiliſſimus, exitioſus uero poſt conceptũ.309.38
Lac quod maxime nutrit, ibidem 40
Lactis bonitas.212.4. & inde
Lactis conſyderatio. 311.43. & inde
Lac mulierum ſaluberrimum.310.26
Lactis coagulũ quãdo uenenũ 313.4
Lactis mulierum medicinæ. 565.42. & 104.15. & inde
Lacti cõtraria idq; extinguẽtia.414.43. & 422.19. et 467.9. et 490.7
Lactes qui in boie dicantur. 209.33
Lacedæmones quo annulo utebantur.590.36
Lacedæmonis tectoriũ opus.6.9.42
Lacedæmonij quando imperiũ amiſerunt, & quod tunc portentum uiſum.11.32
Lacertarum magnarũ copia. 103.26
Lacertæ deſcriptio. 142.19
Lacertæ natura qualis. 531.28
Lacerti ubi maximi. 142.19
Lacerti uiridis gemma 669.30
Lacertis lingua qualis.206.13
Lacertarum ætas. 142.19
Lacerti Arabiæ cubitales, ibidem
Lacertæ Indiæ uigintiquatuor pedum, ibidem
Lacertarum color, ibidem 20
Lacertarum oua. 183.43.
Lacertorum piſcium genera.579.4
Lacertam ore parere uulgo creditur 387.47
Lacertis nulla memoria neq; incubant, ibidem
Lacertarum in medicinis uſus. 534.25. & 535.8. & 536.18. & inde, & 541.26. & 542.46. et 547.17
Lachryma uitis qualis & ex ea medicinæ. 418.47
Lachrymæ miſeriæ indices.104.2. & inde
Lachrymarũ remedia. 426.4
Lachrymæ berbæ conſyderatio. 339.40
Lacidi philoſopho anſer perpetuus comes 175.8
Lacon ſtatuarius.600.30
Laconica purpura.559.44. et 617. (39
Laconica arũdo qualis.281.29
Laconicæ canes quales.186.47
Laconico agro ficus maximæ.277.6
Lacta berba.225.81
Lacteus in cœlo circulus & eius effectus.318.13. & inde
Lacteus circulus cur dictus, ibid.
Lactoris berba qualis. 450.38
Lactucini quidam Romani nominati & quare.311.1
Lactucæ genera tria.356.42. et inde
Lactuca ſomnum inducit. 357.1
Lactuca unde dicta, ibidem 2
Lactuca omnis refrigerans & eius in cibis uſus, ibidem 5
Lactuca Auguſtus ſeruatus à Muſa medico, ibidem 6
Lactucã ueteres religionis cauſa non cõmanducabant, ibidem 7
Lactuca quomodo ſeruetur in omnes menſes, ibidem 8
Lactuca ſanguinem augere creditur, ibidem 9
Lactuca caprina, ibidem & 367.16
Lactucæ toto anno ſeruntur.357.17
Lactucæ qua arte amplæ fiũt. ibi.20
Lactucæ ſatio tranſlatioq; ibidem
Lactucæ genera et medicinæ. 362.16
Lactucæ ſponte naſcentis deſcriptio, ibidem
Lactucæ ſucci uſus, ibidem 28
Lactucæ peculiares uires, ibidem 29.
Lacunaria à quo primũ picta.625.8
Lacuturres braſſicæ quales.358.9
Lada berba.223.37. & 475.41
Ladani conſyderatio. 223.23
Ladani berbæ medicinæ. 478.40. et 476.5. & 479.43. & 480.49. et 481.9.41
Lælius Strabo quis.183.31
Lælius decimus. prologo 1.28
Lætitia nec ullo minimo mærore penſanda.118.8
Lætitiam afferentia.460.27
Lagarina uua. 247.2
Lageæ uuæ.244.10
Lagonis berbæ deſcriptio. 448.8
Lagonis pueri ſimulacrum.603.17
Lagopus auis.152.48
Lagopi berbæ medicinæ.474.17
Lagonopones morbus & eius remedium.264.21
Lahippus ſtatuarius. 600.38. et 602.7
Lais medica.505.30
Lala mulier pictrix. 627.16
Laletana uina. 247.9
Lalisiones onagrorũ genus. 145.36
Lamia quidã in rogo reuixit.123.17
Lamiæ piſces.153.40
Lamium urticæ genus. 394.19
Lamij berbæ conſyderatio & medicinæ ex eo.406.47. per totum
Lamiræ piſces. 579.4
Lampades cometæ.10.30. & 11.19
Lampſaci gemmæ. 670.38
Lampido felix fœmĩa credita. 119.8
Lampyrides uermes ignium modo noctu lucentes .199.35. & 335.86.41
Lana quando pluit.18.25
Lanas tingendis apta.571.19
Lanarũ colorũ genera plura.147.16
Lanarũ genera, ibidẽ 19. per totum
Lanas tingendi uſus, ibid. 25. et inde
Lanæ nigræ nullũ colorem bibunt, ibidem 31
Lanas inficere, Lydorum repertum. 125.41
Lanæ medicinæ.527.2. per totum
Lanæ uſus in ineptijs, ibidem
Lanæ ubi optimæ.147.11.19. et inde
Lana in folijs arborum. 274.42
Lanæ quibus tinguntur. 444.7. & 407.18. & 408.6. et 617.16
Lanaria berba qualis. 430.35
Lanatæ uuæ ubi.242.46
Lanata arbor cur dicta et ubi inuen (ta.253.25
Lanati dicuntur lupi piſces. 157.20
Lancea à quibus reperta 126.17
Laniger arbores ubi. 220.18.19
Langæ beſtiæ.655.42
Langoris remedia. 440.34
Langurium quid.655.42
Languriæ beſtiæ, ibidem 41
Laocoontis & filiorum à draconibus innexorum ſtatua.616.39
Laodamiæ mulieris pictura.626.31
Laodice uxor Antiochi.121.9
Laodiceæ lilium quale.389.3
Lapati berbæ natura, genera, medicinæ.382.7
Lapati conſyderatio, ibidem et ſinde
Lapatum quod & rumex dicitur, ibidem 56. & 382.9
Lapati ſatio quando.360.23
Lapathi radix maxima.354.19
Lapatũ ſylueſtre melius reliquo.361.
Lapati uſus & ex eo medicinæ, ibidem 57.38 (35
Lapidum cõſyderatio.633.6. per to.
Lapides intra arbores reperti ad quid proſint.284.21
Lapis fugitiuus ubi.642.34
Lapides uiua corpora erodentes. 645.42
Lapides ubi translucidi ſint, ibidem 45. & 648.41.45. et 651.38
Lapidis flos qualis.646.48
Lapides quoſdã parere alios. 646.6
Lapides oſſei, ibidem 8
Lapides palmati quales & ubi, ibidem 8
Lapidum differentiæ plures, ibidẽ 6
Lapides è puluere.629.20. & inde
Lapideſcere terram ubi, ibidem
Lapidem integrum fluitare, cõminutum mergi.645.38
Lapides uiui quales.646.28
Lapidum mortariorum conſyderatio. 648.12
Lapides qui ſecari poſſunt, ibidem 25. & 649.9
Lapides monumentis apti, ibidem 649.14
Lapis uiridis qualis, ibidem 15
Lapides qui ædificijs apti et qui nõ, ibidem 4
Lapides è cœlo cadentes.18.14
Lapides berbis tingi.403.38
Lapides pingere quando inuentum. 613.9
Lapides cur pluant. 11.49. & 18.14. per totum
Lapides ſtatim conſumentes corpora 27.19. & 645.39. per totum
Lapis ubi creſcat.29.27. & 646.7
Lapides quædam fieri ſolo tactu. 645.41
Lapidicinæ à Cadmo repertæ.125.39
Lapilli & ſetæ in ueſicis. 109.28.29
Lapillos berba generans. 495.30
Lapillo, Thraces dies quales ſint computant.118.49
Lapitharum ſimulacrum.614.49
Lappa boaria berba ad quid.479.4
Lappa frugibus inimica.317.8
Lappæ flores quales.395.17
Lappago berba qualis.478.39
Lapſanæ Braſſicæ deſcriptio & ex ea medicinæ.370.26. & inde
Lapſorum remedia.374.20. et 407.26. & 409.49
Laquearia ubi auro intecta.535.22
Larbaſon quid.538.29
Laribus compitalia cur inſtituta. 652.29

Larg'tionis exemplum.390.4
Laris quæ non repullulat.270.48
Laricis arboris medicinæ.438.8
Larix montes amat. 273.19
Laricis arboris conſyderatio.270.37
Laricem non ardere, ibidem 45
Larici non decidunt folia.274.4
Larici folia qualia.275.2
Larix non floret. ibidem 24.
Laricis germinatio qualis, ibid.43
Laricis arboris natura qualis.283.19
Larix arbor altiſſima.284.5.30
Larix neq; cariem neq; uetuſtatem ſentit.285.29
Larix ualide pondus ſuſtinet.'286.28
Lartius Licinius legatus.534.26
Lartio Licinio quid circa tubera acciderit.143.40
Laſer quid.349.6.& inde
Laſerpitij conſyderatio, ibidem 5
Laſeris medicinæ.369.18
Laſer piſcis.567.32
Laſſorum remedia.377.35.& 378.36.& 406.29
Laſſitudinē ne quis ſentiat. 405.29.427.7.& 436.29.& 437.31.& 441.9.& 435.13.& 495.47.et 496.13.& 511.5.& 561.54
Latace herbæ. 470.47
Lateriana pira.159.3
Lateribus quæ conueniens materia.629.28
Lateres quando fugiendi, ibidem 29
Laterarias domos qui inuenerunt.115.22
Lateribus quando pluit.18.37
Laterum genera tria.629.33
Lathyrum regem,Eudoxus fugit.21.32
Lathyrus Ptolemæus rex.101.38
Lathyris herba qualis.491.5
Latiarius Iuppiter.660.2
Lati claui tunica quæ.147.31
Latifolia quercus genus.268.40.& 269.16
Latinis literis Græcæ literæ ueteres ſimiles 127.19.per totum
Latinis ferijs quæ fiūt Rom. 482.16
Latini priſci à quo uicti.597.33
Latinæ literæ antiquæ. 624.17
Latinæ linguæ nouitas. 245.8
Latini primi Italorum uinum habuerunt.248.40
Latini herbarum ſcriptores. 451.40. per totum
Latinorū caſtra à quo capta. 583.80
Latinienſia uina.216.48
Latiū farre pro cibo utebatur. 311.22
Latonæ puerperæ ſimulacrū. 601.7
Latonæ ſtatua.613.20
Latonæ et Dianæ ſimulacrū. 616.31
Latrocinijs contraria. 508.42
Latronū impetus quo uitari poteſt.531.30
Lateris uocis contentione læſi remedium. 431.48
Laterum doloris remedia. 370.35.et 372.22.& 373.41.& 376.45.& 377.37.& 379.7.& 383.7.& 391.22.35.& 400.18.406.31.& 407.12.& 420.16.& 422.8.& 425.26.et 431.47.& 434.11.& 437.14.et 439.44.et 440.31.& 444.28.et 447.11.et 449.17.& 472.9.15.26.32.39.et 475.11.12.et 481.48.& 488.38.& 493.8.& 542.49.& 573.47.& 610.8
Lauer herba & ex eo medicinæ.474.6
Lauicana Romana porta.615.36
Laurea pira.159.10
Laurea ceraſa.163.34
Laurea,id eſt,lauri folia.166.30
Lauretum ubi Romæ, ibidem 36
Laurentina uua quæ. 244.19
Laurinū oleum.216.16.22.et 427.28
Laurices quid. 150.8
Laurotis quid.602.13
Lauri arboris conſyderatio & eius genera.261.37.per totum
Lauri baccæ.263.22
Laurus Apollini ſacra.217.8
Laurus optima quæ.256.28
Lauri ſuccus qualis.264.9
Lauri in triūphis uſus 265.37.et inde
Laurus ante Cæſarum & pontificū domum Romæ,ibidem
Laurus Delphica quæ,ibidem
Lauro coronabantur triumphantes Romæ, ibidem 41
Laurus cypria qualis,ibidem 39.42
Laurus ſyluestris qualis.ibidem 43
Laurus regiæ quæ,ibidem 44
Laurus Auguſta, ibidem 43
Laurus è cœlo miſſa.ibidem 49
Laurus pacifera.266.11
Laurus inter armatos hoſtes quietis indicium,ibidem
Lauri uſus in militia apud Romanos ibidem 11
Laurus in gremio Iouis Romani imperatores ponunt, ibidem 13
Laurus ſpectatiſſima in monte Parnaſo,ibidem 15
Laurum Romani Apollini Delphico dono mittebant quare,ibidem 16
Laurus fulmine non icitur,ibidem 23.& 19.18
Laurus,ſuffimentum cædis hoſtium atq; purgatio.166.20
Laurū in profanis uſibus pollui fas non eſt. ibidem 22
Laurus non incenditur in ſacris,ibidem 22.
Laurus inimica igni,ibidem et inde
Laurus ad gallinas ubi & quare, ibidem 31
Lauri nomen ad uiros transferri,ibidem 34.& inde
Laurus purificationibus adhibetur, ibidem 47
Laurus, ramo quoq; ſeri poteſt, ibi.
Laurus quæ loca amet. 273.29
Lauro non decidunt folia.273. 46
Laurus primo fauonio germinat.275.32
Laurus cur mas exiſtimetur. 277.36
Lauro frigus inimicum. 279.18
Laurus plurima ī Olympo mōte. ibi.
Laurus in ſacris, ibidem 15
Laurus cum hedera ignem excutit.285.35
Laurus inſana ubi & quare ſic dicta. 287.46
Laurus quibus modis ſeritur.294.39
Laurus quando ſerenda. 301.22
Laurus contra rubiginem ſatorum.327.37
Lauri Daphnoidis natura & ex ea medicinæ.434.17
Lauri natura & medicinæ ex ea.433.35.& inde
Lauri Delphicæ medicinæ.434.9.& inde
Laurus Idæa & Alexādrina qualis, ibidem 14
Lauro aues quædam ſeſe purgant.393.21.& inde
LEA Braſſicæ genus.369.8
Leænæ meretricis patientia. 114.20
Leæna quot uno fœtu pariat. 332.38
Lebadiæ prodigium.231.40
Lecanius Baſſus quis.469.38
Lecythion agilitatis exercitator.626.9
Lechiſphagites uinum. 250.35
Lectis argentum addere Caruillius tradidit.599.28
Legati Romanorū ſagmina portabāt 409.42.et inde, & 462.45
Legatorū Romanorū mos. 403.43
Legati Romanorum uerbenacam ad hoſtes portant. 462.49
Legati Romanorū perimuntur.'598.7.& inde
Legatorū quorundā audacia, ibi.10
Leges. Quære Lex.
Legumina quæ herba necat. 419.19
Leguminibus quæ beſtiolæ innaſcuntur, ibidem 15
Leguminum radix qualis. 318.17
Legumina quota die ſata naſcantur, ibidem 19
Leguminum calmus qualis,ibid. 44
Leguminū caulis qualis,ibid.et inde
Legumina diutius florent.319.8
Legumina quando ſiliquātur, ibid.5
Legumina quot diebus matureſcūt, ibidem 6
Leguminū cōſyderatio.324.2.per to.
Leguminum ſatio,ibidem 26. et 328.5. & inde
Legumen unde dictum.328.7
Legumina quomodo diu ſeruentur.340.22
Leguminum occatio,ſarritio, runcatio,& c.329.39. per totum
Leguminibus ne maleficia innaſcantur,ibidem 35.& inde, & 340.47.per totum
Lembus nauis à quo repertus. 127.9
Lemniſci in coronis.386.8
Lemonium herba qualis. 463.9
Lendes beſtiolæ quibus perimuntur.414.5.& 441.7. & 515.18.49.& 534.57.& 538.37.& 558.52.et 610.29. 631.34
Lenæus medicus. 441.16
Lenæus Pompeius qs.265.39.et 458.9
Lenæi Pompei liber.451.9.22
Lens legumen quando ſerenda. 331.26. & 333.34
Lens ubi ſerenda: 328.9
Lentem piſendi ratio.312.19
Lens quando ſeritur.& eiuſdem genera plura.323.26. & inde
Lente ueſcentes æquanimes fiunt, ibidem 28
Lentem necant herba ſecuridaca.327.22
Lentis natura & medicinæ ex ea.437.22
Lens paluſtris & per ſe naſcens, ibidem 30
Lentiſcus arbor picem fundit. 251.32
Lentiſci oleum.216.23.& 427.39
Lentiſci baccæ.263.22. & 303.39
Lentiſcus qua ratione ſemper uiridis et fertilis ſecūdū Ciceronē.333.16
Lentiſci medicinæ. 439.21
Lentigines maculæ quō tollantur.361.32
Lentigines ſadientia. 381.7
Lentiginis maculæ remedia. 367.30.& 371.7.& 372.46.& 376.15.& 377.47.& 402.45.& 408.9.23.& 411.32.et 413.48.et 415.30.& 418.30.& 421.41.et 427.42.& 431.15.& 433.47.et 434.38.46.& 439.33.& 441.20.& 446.30.& 448.29.& 452.16.& 492.42.& 508.26.et 515.48.& 579.11.22.& 574.14.19
Lentuli unde dicti. 314.42
Lentulus Spinter quid in theatro & ludis.347.39
Lentuli ſpinteris uitræ amphoræ uerceiq;.638.41
Lentulus Cornelius quando conſul.558:49
Lentuli Spinteri Dibapha & ob hoc reprehenſio.164.40. & inde
Lentulus L.conſul contra Samnites.585.32
Lentulus P.conſul. 600.4
Lentulus conſul.121.30
Leochares ſtatuarius. 600.34
Leochares ſtatuarius.615.46.et inde
Leocras ſtatuarius ac eius opera.603.14
Leonatus Alexandri dux. 92.27.& 619.17
Leones cancrorum genus.160.48
Leonum feritas inter ſe nō dimicat.306.14
Leones iugum ſubeunt. 152.28
Leonibus lingua qualis.206.15
Leones & ibices mimici. 189.48
Leonum pugnam quis Romæ dederit.191.28. & inde
Leones quomodo capi facile poſſint, ibidem 32.& inde
Leonem qui primus manu tractare auſus,ac manſuetum oſtendere.191.41
Leones quis primus iugo ſubdidit, ibidem 73
Leo læſus,ab homine medelam petit,ibidem 45. & inde
Leones ubi nigri. 194.17
Leonis caput fortiſſimum. 141.14
Leonis adipes aliarumq; partium in medicinis uſus.506.18. & inde
Leonum dentis uſus, ibidem 22
Leones quot non attingant.511.35
Leones qua arte ungues cuſtodiant.192.19
Leonis conſyderatio,ibid.22: per to.
Leones quibus in locis reperiantur: ibidem 41
Leonum genera duo, ibidem 42
Leonū natura cōſuetudoq;. ibidē 43
Leones qui hominē appetunt,ibi.49

Leonum clementia.133.5. 44
Leonis irati ſigna, ibidem 11
Leonis generoſitas quo deprehendi‑
tur, ibidem 14.
Leo limis oculis non intuetur, ibid.15
Leo quæ timeat, ibidem 55
Leones ne mordeant. 607.41
Leonibus quæ herba cõtraria.450.5
Leonis animæ uirus graue.213.41
Leonũ carnibus uiuentes boies. 102.
Leo piſcis.579.5 (24
Leones cancrorum genus. 160.41
Leon ſtatuarius. 604.35
Leonides Alexandri pædagogus.
222.12
Leontice herba qualis.463. 16
Leontij ſtatuarij opera, 601.13
Leontion pictor.611.36
Leontios gemma.670.26
Leontiſci pictura.616.36
Leontopetalon herba qualis. 493.30
Leontophoni conſyderatio.141.47.
per totum
Leontopodion herba qualis. 474.14
Leontopodij herbæ medicinæ. 481.
7.& 482. 39
Leopardus à leone gignitur.132.22.27
Lepidij conſyderatio.360.6.& inde
Lepidij herbæ natura & medicinæ.
377.38
Lepidotes gemma.668.35
Lepidus M.cõſul et eius domus.637.
19.et inde.et 648.26. et 174.48
Lepidi M.interitus.124.38
Lepidi Aemilij interitus. ibidem 13
Lepidus M.ob caritatem Apuleiæ cõ
iugis obijt.117.47
Lepido quid in triumuiratu accidit.
624.40
Lepidorum familia.110. 40
Lepræ morbi remedia. 567. 4.&
569.46.& 570.15.& 574.12.et
577.39.47.& 382.20.42.et 397.
45.& 406.44.& 408.9.25.et
411.35.& 415.35.& 413.31.&
419.47.& 421.19.& 424.16.et
425.32.& 431.15.& 440.8.&
443.14.& 444.19.& 452.16.
38.& 458.28.& 463.42.et 475.
7.& 501.22.& 510.10.& 515.
39.& 553.13.& 565.49.et 573.
21.21.& 574.14.18.& 606.34.
& 630.17.56.& 631.33
Lepton centaurion herba. 459.32.16
Leptophyllon herba.475.45
Leptoragæ uuæ.242.22
Lepus marinus qualis.565.46
Leporis marini conſyderatio uenet
ficiũq;.166.41
Leporis marini uenenum & eius re
media.311.26.& 429.27.et 427.
5.12.& 464.14.& 504.48.&
810.13.& 518.5.7.9.
Leporis marini in medicinis uſus.
577.37.& 873.16
Lepus piſcis.879.4.& 565.46
Leporum terreſtrium conſyderatio.
149.47.per totum
Lepores cãdidi & niue ueſcétes,ibi.
Lepus omniũ prædæ naſcens. 150.9
Lepus ſuperfœtat, ibidem
Lepores in ithacam inſulã illati mo‑
riuntur.150.32
Lepores ubi uiuere nequeunt, ibidem
Lepores apertis oculis dormiunt.
204.7
Lepores omni menſe pariunt.187.9.
Leporibus cor maximũ.207.15 (27
Lepores ubi bina iocinera habent.
207.48
Lepores non pinguescunt.209.45
Lepus ſurdus facilius pingueſcit.
323.34
Lepus animaliũ uilloſiſsimus.211.18
Leporis membra contra ſerpentes et
eiuſdẽ in medicinis uſus. 513.45.
& 516.22.49.& 517.1.25.et 518.
8.7.22.35.& 519.18.& 522.6.&
323.15
Leporis coagulum in medicina. 521.
57.& 514.44.& 515.4.& 516.
21.& 517.51.& 528.4
Lepores in cibo ſumpti ſomnioſos fa
ciunt. 328.14
Leporis carnes edens formoſus fit.
323.14
Leporinæ pelles pro ueſtibus.150.21
Lesbias gemma 668.55
Lesbium uinum quale.147.38.39
Lesbocles pictor.603.43
Lethargicum morbum facientia.
871.15. & 410.35
Lethargicorum remedia.564.29.&
566.4.& 372.31. & 374.1.&
352.38.39.& 383.19.& 406.13.
& 427.12.& 482.46.& 457.
39.& 419.9.& 441.23. et 480.
7.& 808.49.& 520.18.et 530.
13.& 547.9.& 567.45.et 576.
3.20.& 638.26
Leucacanthos herba.394.42
Leucacantha herba.495.33
Leucachates gemma.665.57
Leucadis ſtrinum optimum. 389.30
Leucadium uinum.247.50
Leucanthe herba. 402.9
Leucacantha herba & ex ea medici
næ.407.11.per totum
Leucanthemis herba.408.18
Leucanthemum. ibidem
Leucanthemon herba. 495.32
Leucargyllon quid. 293.2
Leucanthemum herba. 391.19
Leucanthemi herbæ medicinæ.
400.44
Leuce, id eſt, armoratia.552.49
Leuceron herba qualis.474.14
Leucochryſus gemma. 664.38. &
668.41
Leucocomis punici mali ſpecies.138.
Leucochrum uinum.247.39 (20
Leucoxnũ uinũ.ibid ſecundũ quoſdã
Leucozæa gemma. 667.42
Leucographia gemma.ibidem 43
Leucographis herba.493.38
Leucogeus collis ubi.323.36
Leucoion quid.607.29
Leucon arbor.133.26.ſecũdũ quoſdã
Leucon ardeolarum genus. 185.42
Leuci aues altero carẽt oculo.203.28
Leucopetalos gemma.668.57
Leucophæus pannus. 575.44
Leucophoron quid.616.25
Leucophtalmos gemma.668.36
Leucoſtyctos marmor.638.31
Leucrocutæ feræ deſcriptio.135.26
Leuſon arbor.283.25
Lex à Cerere primũ reperta. 118.20
Leges plures de ſacris fundis.248.
35.per totum
Leges plures ad res uarias.149.8.et
183.24.et 200.21.et 255.3.et 270.
18.et 314.49.et inde.et 500.25.et
587.28.et 591.9.et 592.23.et 597.
44.et 629.47.et 549.42
Legis cenſoriæ principes.150.27
Leges cenſoriæ cœnarũ.ibid.et 149.
5.et 350.27.et 155.23.et 633.14
Leges duodecim tabularũ. 204.49.
et inde.et 268.27.et 289.39.et 315.
4.et 336.12.et 499.23.& 538.48
Leges agrariæ.157.11.& 149.14
Lex Papyriana.584.13
Lex Clodiana.ibidem 24
Lex Metella. 651.28
Lexipyretæ quæ.379.27
LIBADION herba quæ.459.11
Libaneos quo dijs libant.251.8
Libanochros gemma.668.38
Libs uentus.15.2.7.& 343.5
Libanatos uentus.15.8
Libanotis herbæ cõſyderatio. 361.7,
& inde
Libanotis herbæ uſus.ibid.8
Libanotis quæ & roſmarinus dici‑
tur.362.5
Libanotidis herbæ conſyderatio me
dicinæq; ex ea.377.3.391.9
Libella inſtrumentũ à quo reperta.
Libella quid. 584.7 (116.5
Liber pater. Quære Bacchum
Libera Bacchi amica.635.42
Liberales artes ſeruitia diſcere non
poterant 620.32.& inde
Liberaliũ artium prima, ibidem
Liberales artes unde dictæ.241.29
Liberi, pulchri, boniq; qua ratiõe ge
nerantur.450.22.& inde
Liberi quo pulchri boni fortunati gi
gnantur. 471.6
Libri pumice poliuntur.647.45
Librorum ſuperbas inſcriptiones ar
guit, prologo 1.85.& inde
Libros theſauros eſſe, prologo 1.65
Libycum aſparagi genus & ex eo
medicinæ. 371.30
Libido in ſomno quo compeſcitur.
368.10
Libidinem in poculis cælari.580.11
Libidinũ tabellæ à quo pictæ,620.14
Libidinis impatientia.179.25.et in‑
de.& 380.10
Libidinis quæ cauſa ſit. 211.27
Libidinis intemperantiam coercen‑
tia.440.49.& 441.15. et 441.9
Lybis pueri ſimulacrum 601.24
Libonis ludi.643.3
Libræ cœleſtis ſigni occaſus. 335.16
Libralia pira quæ. 257.16
Libripendes unde dicti. 584.9
Lybs uentus. 15.2
Liburnicæ naues.152.24.et 159.45
Liburnicæ naues ex qua materia.
270.27
Lycaonis feræ conſyderatio.140.32
Lycaonum genus inuentia.150.23
Lycæo Ioui humana hoſtia ſacrifi‑
cant.136.21
Liceriana pira.259.14
Liche arbor & ex ea medicinæ.
431.45
Lichen morbus qui.362.37
Lichenæ morbi deſcriptio. 469.18,
per totum
Lichenæ morbus nouus, Latine men
tagra, ibidem 19
Lichenæ morbus quæſtuoſus medi‑
cis, ibidem 10
Lichenis morbi remedia multa.471.
12.& inde
Lichenis herbæ deſcriptio, genera et
unde dicta.471.16.19.et 480.45
Lichenæ morbi, id eſt, mentagræ, re
media.362.37.et 367.4.et 371.4.
et 373.17.& 381.29.et 383.14.et
397.45.& 359.29.& 407.44.
& 410.6.22.et 411.38.et 415.35.
et 417.46.et 419.47.et 424.42.
et 425.31.et 426.10.et 420.21.23.
et 431.13.et 415.19.34.et 435.49.
2.439.4.et 441.20.et 444.9.&
445.4.& 449.15.ferè per totũ,
& 471.11.16.22.et 496.11.et 501.
22.et 519.57.et 540.37.et 561.47.
& 572.49.& 597.49.& 610.
16.36.& 632.13
Lichen quid in equo.595.12
Lychnis, roſæ genus.187.20
Lychnis agria herba qualis.464.48
Lychnis flos. 392.1
Lychni penſiles ærei. 597.3
Lychnitis herba.464.15
Lychnites marmor quale. 634.12
Lychnites gemma.662.17.& inde
Lychnite gemma uaſa potoria fiunt.
662.16
Lyciæ mira platanus.217.15
Lycia cedrum habet. 279.12
Lyciæ narciſus qualis.388.6
Lycij montis crocũ optimũ, ibid.35
Lycij croci cura qualis, ibidem 40
Reliqua quære parte ſecunda.
Lycium medicamentum. 446.37
Lycium quod, medicinæ aptiſsimũ,
ibidem 40.& 219.16
Lycion medicamentum, ibidem
Lycij ſtatuarij opera.663.18
Licinianon oleum optimum. 254.14
Licinius Lartius.343.40
Licinius Publius quando conſul 338.
49.& 170.31.& 269.20
Licinij inuentia. 168.20
Liciniana propago Catonis. 112.42
Lycophthalmos gemma.670.11
Lycopſis herba qualis.493.34
Lictores, fores percutiebant cũ con‑
ſul domũ aliquã intraturus erat.
91.41
Lycos aranei genus.542.48.et 347.
Lycus medicus. 351.9 (4
Lydi Pelaſgos pellunt.58.17
Lydiæ ficus quales.260.25
Lydiæ thus.279.10
Lydios modulos qs inuenerit. 116.39
Lydius lapis, qui et heraclius.591.48
Reliqua quære parte ſecunda.
Lien quibus bobus nullus.222.37
Lien quomõ totus amittitur. 376.23
Lienis in medicinis uſus.517.44.&
518.24
Lienis conſyderatio.209.8
Lien in ſiniſtro aduerſus iecur, ibid.

Lien quibus inſit animalibus, ibid.9
Lien peculiare curſus impedimentum, ibidem 11
Lien per uulnus exemptum non adimit uitam, ibidem 13
Lienis magnitudo riſus ſocij, intemperantiam parit, ibidem 14
Liene adempto, riſus adimitur, ibidē
Lienoſi ubi. 102.17
Liene carent ſues aliquādo. 441.40. & 457.12
Lienis morbi remedia.109.15.et 165.5.& 167.26.et 171.6.21.et 175.7.31.& 176.26.et 177.31.et 179.9.et 181.22.et 183.11.et 184.7.et 397 41.et 388.13.et 399.18.et 405.39.in 406.31.36.et 409.9.et 409.36.et 410.25.et 411.14.29. et 425.31.& 430.4.6.et 423.49. & 430.51.et 434.1.et 437.30.32.et 441.21.38.et 444.21.et 452.26.et 476.10.46.& 433.13.21.et 489.9. et 495.19.et 498.13.et 510.21.et 517.2.7.& 528.20.et 574.35.& 610.13. & 616.18. & 635.18
Lienes licitibus mederi. 507.29. & 517.8 & 525.8
Lienum curandorum magica praecepta.542.40.& inde
Lienem curſorum exunguentia. 481.17
Lienem quæ extenuant. 164.28. & 398.15.& inde
Lienem abſumentia.396.40.et 418.9.& 456.17.& 441.38.et inde, et 447.18.et 457.11.12.et 476.16.18.et 490.11.et 567.25.et 568.18
Lien quo abſumatur per quadraginta dies.476.16.& 487.36
Lienem emitti totum per aluum triginta quinq; diebus.376.28
Lienes ut triduo abſumantur.497.30
Ligaminū materia apta.282.10.per totum
Ligamina cōtuſo ligno fiunt, ibi.24.& inde
Ligaturis utilia ac materia.282.10.per totum
Lygdinus lapis qualis.639.5.et inde
Lignum oleo perfuſum non ardet. 529.3.& inde
Ligna offea quæ. 281.19
Ligna duriſſima, ibidē et 23.ibi.et in
Ligna quo cædi debent tempore, ibidem 27.& inde (de
Ligna quæ in aqua, terráue diu durent.286.2.& inde
Ligna cur teredines uermesq; nō attigant, ibidē 13. & inde
Ligna integūtur ut precioſiora fiāt. 287.14
Ligni braſteæ, ibidem 16
Lignum auribus ſonans 449.19
Ligna quomodo ſine igne accendi poſſunt.450.5
Lignū quæ procreet animalia.201.7.per totum
Ligna, nocte lucentia.304.28.29
Lygon arbor qualis. 441.4
Ligurıæ muſti utilitas quo noſcitur. 151.41. & inde
Liguriæ uina nobiliſſima. 146.44. & 160.9
Reliqua quære parte ſecunda.
Liguſtici herbæ natura & medicinæ ex eo.176.14.et 178.19
Liguſticum quidam panacem dicūt. 159.49.& 179.34
Liguſtrū arbor.226.33.& 173.34
Liguſtri arboris natura et ex eo medicinæ.442.37.
Lilij conſyderatio, natura, genera. 387.40. per totum
Lilium roſæ nobilitate proximum, ibidem.& inde
Lilij mira magnitudo, ibidem 42
Lilij formæ deſcriptio, ibidem 43
Lilij unguentum ac ex eo oleum, ibidem 46.& inde
Liliorum ſatio, ibidem 49
Lilij fœcunditas .388.1
Lilium rubens quæ, ibidem
Lilium ubi laudatiſſimum, ibidem 2
Lilia purpurea qualia, ibidem 4
Liliorū floreſcendi tempus, ibidem 7
Lilij ſerendi ratio & tempus. ibid.8
Liliorum ingenderorum ratio, ibid.10
Lilij genera plura.391.53. et 392.1.5
Lilio apes delectari.392.20
Liliorum medicinæ.357.40
Lilij oleum.156.46.& 387.49.46
Lilij olei medicinæ.428.14
Limaces ne ſata lædant.333.35
Limacis lapillus ad quid. 552.13
Limacis generatio.167.27
Limacis oſſiculum ad quid ualeat. Quære Coclea. (534.46.
Limeum herba qualis.493.10
Lymitæ fontis mirum.166.39
Limon librorum inſcriptiones, prologo.1.90
Limonia herba.391.48
Limoniates gemma.668.18
Limonion, id eſt, beta herba.368.26
Lymphationes nocturnæ quo tollantur. 610.1
Lymphatici quo boües fiant.450.11
Lymphaticorum remedia. 458.28.et 519.44.et 545.49.& 657.19. et 658.18.& inde
Limus arbor & ex ea medicinæ. 431.45
Lyncei fabula cernendi unde ſumpta.1.47
Lyncis conſyderatio.142.9.& inde
Lynx animal quale.123.44
Lynces beſtiæ.657.27. & 658.4
Lyncis beſtiæ medic.509.28.et inde
Lyncis feræ deſcriptio.133.22.et 142.
Lyncurij gemmæ cōſyderatio.657.16.& inde (1
Lyncurion gemma quid. 655.40
Lyncurium quid.142.4
Linguarum animalium conſyderatio.106.11.& inde
Linguarū animaliū diuerſitas, ibidē
Lingua in explanata, ibidem 26
Linguæ morbi remedia. 444.5. & 516.8.& 561.46
Linguæ diſſimules trecentæ. 83.24
Lingua carentes boües.100.35.et inde
Lingua quod animal careat. 137.4
Lingua, guſtus ſedes.206.30
Linguarum toto orbe diuerſitas. 125.16
Linguis fauere quid. 498.44
Linguæ bubulæ herbæ uſus. 199.24
Lingua herba qualis. 450.49
Lingulacæ herbæ medicinæ.465.9
Linearū ueſtium uſus.146.21.et inde
Lini herbæ conſyderatio.545.47.et 546.18
Linum agrum ſterilem facit. 546.14
Linum quæ gentes præcipue ferant, ibidem 19.& inde
Linum ubi optimum, ibidem 27
Linum in ſacris.547.11
Lini maturitas, ibidem 7
Lini medicinæ, ibidem 10
Linum quo ſerendū tempore.551.36
Lini maceratio, ibidem 19
Linum tereſitris decorum, ibidē 18
Linum non ardens quod uiuum uocatur, ibidem 28
Lino cui principatus tribuitur, ibidem 29.& inde
Linum ubi ſerendū.546.18.et 528.9
Lina quo fiant æſtate ſplēdida.550.2
Lini ſeminis medicinæ.389.41
Lina quo nigreſcant.505.22
Linū Arachne mulier reperit. 115.41
Liniferæ arbores ubi.236.28
Linoſtrophon, id eſt, Marrubiū. 385.6.& inde
Linozoſtis herba quæ. 456.25. & 480.28.42.& 485.7
Linternum rus Scipionis exilium. 246.9.& 487.26
Liothaſum Napi genus.152.29
Liparæ medicamēta.434.14.et 589.
Liparis gemma.669.39 (49
Liparis piſcis. 579.4
Lippitudinis remedia.171.5. et 444.21.& 466.9.21.et 464.5.et 500.28.30.et 502.23.45.& 503.10.48.& 505.44.et 507.14.et 510.28.et 514.10.et 516.7.per 10.et 172.8
Lippitudo infantium quo tollitur. 527.4.& inde
Lirare quid.529.16
Lirinon unguentum, ſiue oleum & eius medicinæ.357.40.et 428.14
Lyros herba qualis.464.28
Lyſandri regis ſomnium.116.26
Lyſiæ ſtatuarij opera.610.27
Lyſimaches ſacerdotis ſimulacrum. 602.48
Lyſimachiam herbam Lyſimachus rex reperit.459.34.& 461.18
Lyſimachus gemma.661.40
Lyſimachiæ herbæ medicinæ. 481.10.& 482.19.17.et 484.22
Lyſimachi regis canis qualis. 142.11
Lyſimachus cū leone incluſus. 133.16
Lyſippus pictor.624.47.et 627.46
Lyſippi ſtatuarij opera. 599.22.34.40.et 600.35.& 601.23.41. & 115.20
Lyſiſtratus ſtatuarius.600.36. & 627.46.& inde
Lyſon ſtatuarius.604.18
Liuor commum eſſe miſerum.117.25
Lis qualiter tollitur.529.16.
Literarum inuentores. 72.1.& 125.11.& inde
Literarum uſus æternus.125.33
Literæ quo à muſculis tutantur. 489.21.& inde
Literæ adulteratæ quæ non ſemper legi poſſunt, ex quo ſucco. 479.9
Literæ Aegyptiæ.629.17
Lithiaſici morbi remedia.382.49
Lithizontes gemmæ.661.32
Lithoſpermum herba mira. 493.27
Lithoſtrata quæ.650.29.& 651.3
Lytta uermis qualis.398.38
Liuianum æs unde. 595.48
Liuia Auguſta. 653.6
Liuia Auguſta criſtallum in Capitolio dicauit, ibidem
Liuiæ Auguſti uxoris de gallina mirum.266.26
Liuiæ charta.235.12
Liuia fœcunda antea cum Auguſto ſterilis.211.26.
Liuiæ porticus, & in ea uitis maxima.242.4.& inde
Liuiæ ficus qualis.260.30
Liuiæ Rutilij ſenecta.121.38
Liuius M. conſul quando.515.18
Liuium hiſtoricū taxat, prologo 1.59
Liuoris remedia.388.2. & 417.8.et 418.28
Lix quid.652.16
LOBAE fruges quales.318.36
Locorum muliebrium conſyderatio. 209.32
Locorum mutatio utilis longo morbo. 302.49
Loca naturā interdum mutāt.279.9
Loci mutatio plerūq; prodeſt.295.15
Locorum uis.274.10.& 275.10.& 276.45.& 227.14.& 279.1.8.et inde, & 286.1.& inde, & 290.44.& 291.5.per totū.et 21.ibidē per totū, & 109.37.et 319.9.& 322.1.et inde, et 327.40.et inde, et 330.8.per totū.& 392.18. et 552.14.per totū, & 170.17.& inde, & 24.14.per totū, & 27.46.& inde per totū, & 29.12. per totū, & 11.6.per totū, & 19.19.& 60.15.& inde
Locares ſtatuarius.635.46
Locupletes qui & unde.114.46.& 191.28. per totum
Locuſtarum terreſtrium conſyderatio 200.2.per totum
Locuſtæ moriuntur cum pepererunt, ibidem 6.11
Locuſtæ ſerpentes interimunt, ibidem 9
Locuſtæ ubi naſcantur, ibidem 9
Locuſtæ ubi maximæ, ibidem
Locuſtæ ternum pedū in India, ibid.
Locuſtæ ſerrarum uſum præbent cū manuerunt, ibidem 10
Locuſtæ Italiam ex Africa ſæpe infeſtant, ibidem 20
Locuſtæ quot orbis partibus uagantur, ibidem 25
Locuſtæ Parthis in cibo, ibidem
Locuſtarum coitus qualis, ibidem 28
Locuſtæ uiſu carent.203.30
Locuſtarum oculi quales.204.33
Locuſtarum īnfeſtatione oppida derelicta.238.39
Locuſtæ miræ magnitudinis. 131.35
Locuſtarū cibo tantum uiuentes homines.103.27. & 108.32
Locuſtas auertentia. 664.23

Locuſtarum piſcium conſyderatio. 160.31. & inde, & 167.16
Locuſta polypo inimica. 169.43
Locuſtæ piſces. 179.4
Locuſtæ æquatiles cruſtis teguntur. 455.11
Locuſtæ ſenectutem exeunt. 160.34
Locuſtarum coitus. 167.14
Locuſtæ quaternorum cubitorum. 134.31
Loligo piſcis uolitans. 159.25. et 199. 4. & 345.13
Loligo piſcis tempeſtatem prædicit. 345.15
Loliginis magnitudo. 160.24
Loliginũ coitus et partus. 167.11.19
Loligines piſces quales. 166.34. & 156.17. & 159.21
Lolium frugibus inimicum. 327.4
Lolium infelix & ex eo medicinæ. 419.3
Lollia Paulina Caij imperatoris matrona ac eius ornatus. 261.42
Lollius Mar. cur infamatus, ibid. 48
Lomentũ et ex eo medicinæ. 427.7
Lomentũ ad pinguendũ aptũ. 595.12
Lomentum ex ceruleo fit, ibidem
Lonchitis herba quæ. 465.23. et 476. 17.20. & 480.13
Longæ uitæ hoies. 60.16. et 108.35
Lophon ſtatuarius. 604.28.
Loquela carentes homines. 101.57
Lora uinum quomodo fiat. 243.24
Lorica à quo reperta. 126.15
Loti arboris cõſyderatio. 237.33. p to.
Lotos herba, ibidem 45. et 435.42
Lotos & ex ea medicinæ. 435.42. per totum
Lotos herba & ex ea medicinæ. 408.38. & 435.18
Loti ſcapus radixq́. 198.4. per totũ
Loto herba quæ fiunt. 250.3
Loti arboris baccæ. 263.22
Lotos quæ ſaba Græce dicitur. 278.1
Lotos non ſentit cariem aut uetuſtatem. 285.29
Lotos uetuſtiſſima Romæ. 287.27.31
Loti ſex ingentis precij et ætatis Romæ. 289.26
Loti arboris floris laus. 388.47
Lotometra herba qualis. 408.40
LVCANA uina. 247.3
Lucani ſcarabeorum genus. 199.32
Lucæ boues cur dictæ. 119.34
Lucernarum fungi quid præſagiãt. 345.3
Lucernarũ luminibus apta. 464.16
Lucernarũ odor, abortus cauſa 110.5
Lucernæ piſces. 159.14. et 570.4
Luceiæ Mimæ ſenecta. 121.33
Lucifer ſtella qualis. 4.14
Lucilius primus cõdidit ſtyli naſum, prologo. 1.29
Lucilij de pauimentis uerſus. 650.38
Lucina dea unde dicta. 287.29
Lucinæ deæ area Romæ quando cõdita. 287.27
Lucos religioſos ſuccidi qualiter permiſſum. 313.36. & inde
Lucusq́ unde dicti. 204.35
Lucinius Caluus orator. 122.11
Lucius Portius conſul. 11.49
Lucius tertius quando cõſul. 254.11
Lucius Piſo putator maximus. 253.25 Quære Piſo
L. Sicinius Dẽtatus. Quære Sicinius
L. Papyrij prætoris ſententia lata pro muliere, quæ in, decimoquarto menſe poſt obitũ mariti peperit. 109.58 Vide Papyrius.
Lucius Cæſar cenſor quando et quid cenſuit. 249.22
Lucius Plocius proſcriptus unguenti odore proditus. 280.48
Lucius Plocius bis cõſul cenſorq́, ibi. Quære Plocius.
Lucius Balbus conſul. 26.18
Luciſci ſtatuarij opera. 609.27
Lucorũ quorundã reuerẽtia. 216.48
Lucretiæ nulla decreta ſtatua. 598.29
Luctatus Q. clypeos ubi dicauit. 614. (4
Luctacius Q. Mineruam dicat. 613.6
Luctus triſtitiæ cuique eſſe. 414.28
Lucullo quid Samoſatam oppugnanti accidit. 30.29
Lucullus L. Herculis ſtatuam dicat. 604.29
Luculli uilla ſine agro. 916.38
Lucullus L. primum ceraſum in Italiam uexit. 263.27
Luculli contra Mithridatem uictoria quando, ibidem
Lucullus quod cadorum uini Græci diuiſit. 249.26
Lucullus. M. Apollinem Capitolinũ unde Romam aduexit. 60.41
Lucullus imperator amatorio periſt. 455.15
Luculli uictoriæ. 470.49
Lucullus ſigna multa Romam inuexit. 599.18. & inde
Lucullus ex Apollonia oppido Apollinem transfert, ibidem 32. et inde
Lucullus L. duobus talentis picturã emit. 625.31
Lucullus L. ſignum felicitatis locat. 625.11
Luculli mira marmoris columna. 613.52
Lucullus L. conſul quando. 657.43
Lucullus quid ſeruo de temperantia dederit. 503.15. & inde
Lucullus L. quid de Polypo. 160.2
Lucullus Xerſes togatus appellatus. 168.21
Lucullcũ marmor cur dictũ. 657.44
Ludius pictor. 624.15. & inde
Ludos ſpectandi cõſuetudo. 643.46. & inde
Ludorum gymnicorum repertores. 126.41
Ludos funebres quis inuenerit, ibid.
Ludorum ſacrorum uictores coronabantur. 267.41. & inde
Ludorum ſacrorum in circo conſuetudo. 326.12
Ludorum genera plura & eorũ repertores. 125.41. & inde
Lumborum morbi remedia. 563.8. et 564.23. et 565.5.36.46. et 566.15. et 570.45. et 571.27.25. et 572.5.12 et 573.26.42. et 574.17. et 576.28. et 578.28. et 579.9.46. et 582.40. et 588.3. et 599.4. et 400.33. et 408. et 405.27. et 407.12. et 409.17 & 413.35. et 418.29.42. et 421.25. & 428.17. et 443.4. et 447.40. & 478.49. et 490.37. et 491.25. & 503.44. et 507.8.26. & 508. 26.516.40. & 527.25. & 548.1. & 621.11. & 630.26.40
Lumbrici omnes, oculis carẽt. 203.33
Lumbricis pinnæ binæ. 158.11
Lumbrici quibus ſint natãdibus. 497
Lunaris rationis conſyderatio. 120.341.36. per totum (29
Lunaris annus apud Aegyptios qualis. 121.20
Lunaris ratio ĩ infinitũ refert. 283.35
Lunæ cõſyderatio, natura, motus, effectus, miracula. 4.31. per totum
Lunæ infinitæ ſecundũ quoſdã. 2.18
Lunæ amore Endymion cur capitus fingitur. 4.39
Lunam à ſole lucem accipere, ibi. 48
Lunæ macula quid & unde 5.6
Lunæ eclypſis cauſa quæ, ibidem 9. & inde
Luna cur non certo temporis ſpatio obſcuretur, ibidem 9
Lunam ſupra omnia pura luceq́ plena, ibidem 18
Lunam minorem eſſe quàm terram, ibidem 25.59
Lunæ defectus inuentor, ibidem 43
Luna obſcurãte cur æra pulſant. 6.6
Lunæ defectus quando fiunt, ibid. 15
Lunæ coitus quid, ibidem 16
Lunæ eclypſis aliquando ipſa et ſole ſuper terrã exiſtentibus, ibi. 24
Lunam minorem eſſe alijs ſtellis errantibus, ibidem 31
Lunæ motus, augmentum decrementumq́. 6.28. per totũ, & 9.19
Luna quomodo ſolem ſpectet. 6.28
Luna intra quatuordecim partes ſolis ſemper occulta eſt, ibidem 30
Lunæ in zodiaco motus. 7.30
Luna tantum in geminis bis coitum facit. 5.45
Luna prima et noua quo in ſigno eodem die uidetur, ibidem 46
Lunæ color qualis. 9.9
Lunæ plures quando ſimul uiſæ. 12. 12. per totum
Lunæ in terris influxus. 18.30
Lunæ augmenti decrementiq́ cauſa in conchis, ibidẽ 29. & 28.39
Luna motus marium cauſa. 27.39. per totum
Lunæ poteſtas in rebus 28.17. per totum & 29.2. per totum
Lunæ obſeruatio. 427.48. et 431.16. & 436.21. & 500.25. et 519.42. & 569.5.6. & 667.21
Lunæ ſydus, rerum eſſe ſpiritũ. 28.57
Lunæ iam quæ ſentiũt, ibi. 19. et 29.2
Luna fœmineum ſydus. 29.2
Luna ſub terra exiſtente, ſata alia non ferent. 353.33. & inde
Luna creſcente, frumẽta grandeſcũt. 340.28. & 541.36. per totum
Luna ſilente quæ ferenda ſunt. 341.6
Luna decreſcẽte quæ agenda, ibi. 39
Lunæ ad opera peragẽda leges, ibi.
Luna creſcens, decreſcẽs plenaq́ quo modo cognoſcatur, ibidem 46. & inde
Lunæ præſagia quo ad temporis diſpoſitionem. 344.1. & inde
Lunæ dierum obſeruatio à quibus. 288.42. & inde, et 344.1. et inde
Lunæ ſilentis tẽpus ad quid. 289.35. & inde
Luna decreſcenti ſtercorandi agri. 294. & inde, & 341.40
Lunæ obſeruatio in inſitione, religionis cauſa. 299.3
Lunæ obſeruatio in ſatione raporũ. 315.16
Lunæ obſeruatio in ſeminãdo. 331.17
Lunæ interlunio ac plenilunio quæ fiunt. 337.43
Lunæ plenæ tẽpore quæ fiant, ibid.
Lunæ flatus quando nocuus. 339.18
Luna ubi raro uidetur. 91.22
Lunam contra non mingendũ. 504. (24
Luna conchæ augeſcũt. 153.2
Luna cancri pingueſcunt. 160.48
Lunæ gemma. 669.31
Lupercorũ ſacerdotũ habitus. 597.30
Lupini leguminis conſyderatio. 324. 20. per totum
Lupinus ſe ſemper ad ſolem uertit, ibidem 22. & 335.45
Lupini uſus communis quadrupedum & hominum. 318.16
Lupini caulis qualis, ibidem 46
Lupino folia decidunt, ibidem 319.9
Lupini fimus optimus. 294.10. et 322. 49. & 325.25. & inde
Lupini medicamine formicæ auertuntur. 315.29
Lupinus quo maceratur ut homini in cibo ſit. 325.35
Lupinus puerorum remedium in uentribus, ibidem 36
Lupinus ubi ſerendus. 327.49
Lupinorum oleum. 156.44
Lupini medicinæ. 438.29
Lupini ſylueſtris medicinæ, ibidem
Lupinorum therminum oleum ad quid. 425.31
Luporum cõſyderatio. 116.9. per to.
Luporum oculi ſplendentes. 204.27
Lupi dexter caninus dens ad quid. 205.40
Lupus contra ueneficia. 212.47. et in (de
Luporũ capita cur portis præfiguntur, ibidem 48
Luporum ueſtigijs calcatis torpeſcũt equi. 513.1
Lupi in medicinis uſus. 513.49. et 514. 23. et 515.3. & 517.21. et 518.21. 519. 34. et 540.6.20. et 522.4. et 523.2.9
Lupi ubi non ſint. 150.47
Luporum iecur, equinæ ungulæ ſimile. 323.29
Luporum ueſtigijs equi rumpuntur, ibidem
Lupi ne in agrum accedant, ibid. 42
Lupus ne alicui anĩali noceat, ibi. 48
Lupi homini uiſo uocẽ adimũt. 116.9
Lupi ubi maxime prouenunt, ibi. 10
Lupi in quos uertuntur homines, ibi 12. & inde
Lupi caudæ amatorum ineſſe, ibidem 24
Lupi quo coeant tempore, ibidem 26
Lupi in fame terra ueſcuntur, ibidẽ

Luporum

Lupinum augurii, ibidem 27
Lupi ceruarij quales, ibidem 28
Lupi ceruarij inſatiabiles. 209.2
Luporum lapilli in ueſica. ibid. 28
Luporum ubi cum hominibus ſocietas. 172.20
Lupi piſcis aſtus. 366.17.22
Lupi piſcis cum mugili inimicitia. 169.44
Luporum piſcium conſyderatio, natura, &c. 157.5. & inde
Lupus piſcis. 9 61.17
Lupus piſcis bis anno parit. 167.28
Lupi piſces, lanati appellati. 157.20
Lupus piſcis ubi optimus. 168.13
Lupus herba quæ. 394.3
Lupi araneorum genus. 197.46
Luſcioſorũ remedia. 431.5. et 514.14
Luſciniæ auis conſyderatio, natura, cantus. 177.19. & inde
Luſciniæ aues Græce, Latineq́; loquentes. 181.33
Luſcinia candida. 178.4
Luſitana ceraſa. 261.32
Reliqua quære parte ſecunda.
Luſtri publici conſuetudo. 499.44
Luteus color in nuptijs. 339.49
Luteæ uiolæ deſcriptio. 388.17
Lutea herba qualis. 588.13
Luteri ædificij repertor. 125.33
Lutræ piſces. 379.32. & 139.12
Lux ſonitu uelocior. 17.39
Luxatis, id eſt, membra à ſuo loco amota habẽtibus, utilia. 362.2. et 377.8.17. & 384.5. & 398.40. et 402.1. & 406.26. et 408.30. & 410.35.44. & 414.25. et 416.45. et 420.4. et 426.27. et 427.33.46. & 433.14. et 441.21. & 441.32. & 443.46. et 448.38. & 451.5. & 452.26. et 480.12. & inde, et 488.20. & 499.29. et 509.48. et 511.20. & 520.39. & 527.5.6. & 561.17. et 650.15. & 652.27
Luxuriam aduerſus fraudem muneri decet. 671.14
Luxuriæ uis maxima quando ſentitur. 36.40
Luxuria mater quid pariat. 163.32
Luxuriæ exemplum. 126.22
Luxuria maxima in auro & argento. 193.7
Luxuriam Aſia miſit in Italiam, ibidem 48. & inde
Luxuria multa uariauit. 531.49
Luxus exprobratio. 65.40. & inde. & 116.40. & 117.12. & inde, et 230.28. per totum
Luxus materia. 287.14
Luxus cauſa quæ fuit, ibidem & inde. & 593.11
Luxui omni deditiſſimus M. Apicius 157.30
Vide Apicius.
Luxus luxuriæq́; reprehenſio. 287.14. & inde. & 571.10
Luxus reprehenſio. 403.31. per totũ
Luxus hominũ redargutio. 414.44
Luxus redargutio. 117.30. & inde, & 161.32. per totũ. & 162.13. & inde, & 164.49. & 379.40. per totum. & 524.35. & inde. & 591.7. et inde, et 635.6. per totũ. et 643.9
MACEDONIA quãdo ficorum habet copiam. 275.41
Macedoniæ pix qualis. 271.49
Macedoniæ adamas. 658.3
Macedoniæ gemmæ. 669.26
Macedonia ceraſa. 261.35
Macedonica ſaliunca qualis. 389.21
Macelli uectigal maximum Romæ. 350.24
Macir arbor. 229.30
Machlis fera. 121.12
Maciem inducẽtia. 216.21. et 439.45
Macula, id eſt, telicardios gemma. 669.40
Maculæ corporis quomodo tollantur. 378.30. & 374.19. & 418.16. & 429.31. & 484.21. et 503.16. & 510.34. in 646.37
Maculas è facie tollentia. 360.11. & 383.41. & 540.38
Madon uitis genus. 421.33
Madon herba quæ. 459.27
Mænadum ſimulacrum. 695.17
Menomenon mel quod. 392.47
Magica fraudulentiſſima artium omnium. 587.44
Magicæ autoritas maxima, ibid. 45
Magicæ prima origo ex medicina, ibidem 48
Magica ferè in orbe toto. 588.3. & inde
Magica in Perſide orta creditur, ibidem 5
Magicæ ſpecies plures. 589.20. p totũ
Magica ars à quibus in noſtro orbe. 449.28
Magicæ herbæ plures, ibid. 27. p to.
Magicis nihil mirabilius, ibidem
Magicæ uis. 470.44. & inde, & 507.41. & 665.49
Magicæ artis deriſio. 470.44. per totum, & 510.11
Magicæ artes quibus impediuntur. 464.38. & 507.46
Magicæ uanitatis redargutio. 663.43. et 664.20. et 667.9.14. et 668.9. et 506.20.31. & 531.44. et inde
Magi quibus utantur herbis. 391.30.48. & 464.46. & inde
Magi qua herba pota diuinẽt. 450.33
Magi qua herba perunguntur, ibi. 11
Magorum ueneficijs quo reſiſtitur. 646.34. & 506.1.2
Magorum ſuperſtitio. 409.19
Magorum circa uerbenacam inſania. 463.2
Magi quibus in Axinomantia utantur. 646.44
Magorum aſtus. 529.13
Magi plures uetuſtiſſimi. 537.41. per totum
Magides quæ. 598.48
Magydaris herba. 349.30.34
Magydaris ubi maxime naſcitur, ibidem 34
Magiriſcia quæ. 594.38
Magmata unguentis feces. 290.22
Magnanimitatis exemplum. 114.47
Magnetis lapidis conſyderatio, genera, miracula, medicinæ. 643.12. per totum
Magnes unde dictus & ubi repertus primum, ibidem 19
Magnetis nomina plura, ibidem 18. & inde
Magnes quibus in locis reperitur, ibidem 19. & inde
Magnes ferrum ad ſe trahit. 562.25. & 645.15. & 657.8
Magneti allium contrarium. 562.25
Magnetis & ferri cõcordia. 609.29
Magnetis cum ferro mirum, ibid. 30
Magnes ubi naſcitur, ibidem 32
Magnes in ſe intra liquorem ut ferrũ trahit. 651.20
Magnetis cum adamante diſcordia. 658.14
Magnes adamante præſente ferrum non attrahit, ibidem
Magnetis templum. 609.34
Magnete ſimulacrum Arſinoes in aëre pendere uidetur, ibidem 35
Magnitudinis homines miræ. 102.49
Magnitudinis corporũ cauſa. 24.20
Magnitudinis humani corporis cõſyderatio. 21.242. & inde
Magiſtratus Romanorum betulla arbore uirgas faciunt. 273.27
Magiſtratibus quo anno Roma caruit. 287.28
Magiſtratuum aſpectu capita aperiri cur inſtitutum. 503.18
Maiæ cancrorum genus. 160.48
Maiora in quibus præcocia portenti loco. 217.26
Malachæ maluæ genus. 381.30
Malachra arbor. 219.44
Malagmatum, id eſt, fomentorũ duram molientium uſus. 440.4. & 441.22. & 444.10
Malas ſculptor. 634.6
Maldacon. 219.44
Malicorium quid. 429.12
Malina quæ dicatur. 259.2
Malleolus uitium quid & unde dictus. 303.27
Malobathri arboris cõſydera. 228.13
Malobathri arboris medicinæ. 403.6
Malope maluæ genus. 283.19
Maltha qualiter fit. 650.16. & inde
Malthæ mirum. 30.26. per totum
Maluacei caulis roſa. 387.23
Malua herba ubi arboreſcat. 352.16
Maluæ mira magnitudo, ibidem & inde
Maluæ ſatio quando. 360.23
Maluæ herbæ conſyderatio, genera, medicinæ. 381.18. per totum
Maluæ terram pinguem faciunt, ibidem 22
Maluæ ſuccus contra apium morſus 391.7
Malæ nulli præter hominem. 203.10
Malæ animalis membri deſcriptio. 204.49. & inde
Malorum arborum conſyderatio. 258.19. per totum
Malorum arborum uaria denominatio, ibidem per totum
Mali cotonei conſyderatio. 257.26. & inde
Mala quæ proprie dicantur fructus arborum, ibidem 33
Malus Aſſyria qualis. 218.2
Malus medica, ibidem
Malorum omni genere uinũ faciunt. 151.20. & inde
Mali punici conſyderatio. 198.26
Mala poma quomodo ſeruentur. 259.26.48. & 260.4
Malorum ſuccus qualis. 294.21
Malorum odor, ibidem 12
Malus quæ loca amet. 273.25
Malo folia mucronata. 274.49
Malus quando germinet. 275.35
Malus quo tempore ſemen efficiat 276.36
Malus facile fructum perdit, ibidem
Malus quæ bifera. 277.10
Malus celerrime ſeneſcit, tuncq́; deteriorem fructum fert, ibidem 28
Malo arbori uita breuis. 288.3. & 297.48
Mali inſitio quando. 199.21
Malus quo plantanda uel ſerenda tempore. 301.41
Mala ſerentium medicinæ. 428.39. per totum
Mala quæ bona malá ue ſint, ibidẽ
Malorum genera plura & ex eis medicinæ. 429.7. & inde
Mali punici genera & ex eo medicinæ, ibidem 13. & inde
Malum terræ herba. 461.48
Malum nullum ſine aliquo bono. 485.27
Malis bona paria non eſſe. 119.5
Malus nauis à Dædalo reperta. 127.31
Mala non monſtranda alijs. 455.10. & inde
Mammarum conſyderatio. 211.28. & inde. & 34. ibidem per totũ
Mammas homo ſolus in maribus habet. 211.28
Mammæ ne fœminæ quidem omnis, ibidem 29
Mammas uolucrum ueſpertilio tantum habet. ibidem 31
Mammæ binæ quibus ungula ſolida, ibidem 35
Mammas boues quaternas, oues capræq́; binas habent, ibidem 37
Mammas ſues toto uentre duplici ordine, ibidem 38
Mammæ ut uirginis perpetuo ſlent. 522.12. & 467.9
Mammas uirginum cohibentia. 493.29
Mammæ mulierum ne creſcant. 467.9. & 522.17. & 577.11
Mammam uirilem & muliebrem habentes. 107.16
Mammarum mulierum remedia. 374.40. & 375.8. & 380.26. & 391.38. & 415.34. & 417.27. & 418.10. & 427.21. & 428.49. & 433.14. & 433.32. & 439.10. & 483.18.19. & 484.37. & inde, & 487.22. & 490.19. & 497.33. & 504.38. & 577.9. et 646.1.33.35
Mammarum duritiam emollientia. 370.22. & 372.2. & 511.19. & 578.14

Mammis turgentibus medicina. 374.16. & 421.1
Mammarum inflammationes tollentia. 382.2. & 410.17. & 413.28
Mammarum doloribus poſt partum remedia. 393.29. & 400.15
Mammas lactis ſui impatientes extinguentia. 425.35
Vide lac
Mamillanæ ficus unde dictæ. 160.25
Mammoſa pera. 159.4
Mamurra Romanus quis, & eius domus. 637.34. & inde
Mandragoræ herbæ conſyderatio. 466.29. & inde per totum
Mandragoræ uſus & medicinæ. 456.15. & 471.39. & 477.41. & 478.43. & 479.1. & 480.22. & 482.36. & 481.8.37
Mangones quo pubertatem iuuenũ inhibent. 401.32. & 541.48. & 577.16
Mangones gemmarum. 671.28
Magorum cura. 433.37
Manicon quid. 462.23
Manlij Cornuti morbus qualis. 469.30
Manlius Marij legatus. 531.44
Manlius mathematicus quis. 640.7
Manlius ſenator. 17.128.29
Manlij Cn. ex Aſia triũphus. 597.2
Manius eques Romanus breuis ſtaturæ homo. 113.5
Manlius Romanus. 253.30
Manlius conſul quando. 404.36. & 614.11
Manlius ſeruus. 632.32
Manlius mathematicus. 640.7
Manlius quid Romam attulit. 633.37
Manlius natus cæſa matre. 110.24
Manlius primus Carthaginem ingreſſus, ibidem
Manlij Capitolini fortitudo & geſta eius. 115.45. & inde
Manlius Capitolinus regnum affectas, ibidem 49
Manlij Torquati interitus. 124.23
Manius Martius ædilis plebis frumentũ populo primus donat. 113.15
Manos piſcis genus. 166.4
Manticboræ feræ deſcriptio. 135.36. & 119.5
Manubria ruſticorum ex qua materia. 187.9
Manus animalis conſyderatio. 212.31
Manuum morbi remedia. 199.40
Mapalia ſcirpis tegi. 252.39
Mappæ lineæ non ardentes. 547.22
Marathrum herba. 390.37. et 133.21
Marcellus conſul. 5.44
Marcellus M. quoties dimicauerit. 114.41
Marcelli theatrũ ubi Romæ. 117.43
Marcellus quid erga Archimedem mathematicum. 11.15
Marcello M. cũ periſſet iecus in extis defuit. 207.41
Marcellus Syracuſas urbẽ cap. 118.15
Marcelli Vellij prodigium. 311.54
Marcellus Auguſti nepos et eius ædilitas. 547.41
Marcellus Octauiæ filius quid Apollini conſecrat. 659.35
Marcelli theatri dedicatio. 134.37
Marcus Agrippa temulentus aliquãdo. 159.38
Quære Agrippa
Marcus Acilius conſul. 18.20
Marcus Beius quãdo ædilis. 254.18
Marcus Curius. Vide Curius
M. Valerius. 205.35
Marci Craſſi laurea, ibidem 31
M. Tullij equitis Rom. ſtatura. 119.3
Marcus Herennius conſul. 549.23
Marcus Ant. Quære Antonius
Marcus Ludius pictor. 624.15
Marci Othonis inuentum. 130.37
Marci Curiatij filiæ Sedigetæ appellatæ. 122.33
Marcgeli repertor. 125.37
Mareotidæ uuæ. 244.24
Mare concuſſum ſedantia. 661.4
Mare quid eſſe pellit. 646.39
Maris nauſea quomodo arcetur. 439.19
Maris afflatus quibus locis noxius. 291.15
Maris tempeſtatũ ſigna plura. 544.8. & 545.5
Maris nauigatio mortis cauſa. 146.3
Maris dij plures. 613.26
Maris aqua ſalubris. 553.22. & inde
Maris aqua uina condiunt aliq. 251.22
Maris fruticum cõſyderatio. 240.13. per totum
Maris mira. 36.6. per totum
Mari nil uiolentius, ibidem 40
Mare quando Halcyonum fœturæ ſternitur. 13.37
Mare nauigare cogit auaritia, ibidem 40
Mare cur non creſcat acceſſu tot fluminum. 21.10
Mare terram undiq; circundat, ibi. 12
Maris nauigatio, ibidem 13. per totũ
Mare quoq; terræmotũ ſentit. 25.9
Maria quibus locis receſſerint. ibidẽ 46. per totum
Mare fuiſſe ubi nunc terra eſt, ibidẽ
Maria quas terras interruperint. 25.13. per totum
Mari quæ terræ ſublatæ ſunt, ibidẽ 50. per totum
Maris acceſſus receſſusq; qua ratione fiant. 17.39. per totum
Maris fluxus & refluxus quãdo maiores uel minores. 21.4. & inde
Maria quæ maxime intumeſcant, ibidem 14. & inde
Maris miracula plura, ibidem 31. per totum
Mariũ purgatio, ibidem per totũ
Mare cur ſalſum, ibidem 44. per to.
Mare quo tempore dulce uiſum, ibidem 49
Mare ubi altiſſimum 29.8. per totũ
Maris aqua grauior dulci, ibidẽ 11. & inde
Mare ſubeuntia flumina, ibidem 18. & inde
Maris aqua dulcis locis pluribus, ibi. 22
Mare oleo tranquillatur 30.26
Mari urinantium conſuetudo, ibidem 22
Mari in alto non cadunt niues, ibidẽ
Maris animalia maxima 131.20
per totum
Mare habet quicquid in natura reperitur, ibidem 23. & 166.37
Maria canis exortum maxime ſentiunt. 156.43
Maris ſæuitiam præſagientia. 161.9. & 544.3. & 545.5. & inde
Marinæ diuitiæ. 161.27. per totum, & 11. ibidem & inde
Mare ucſtris damnoſiſſimum, ibidẽ 29
Mare quando tranquillum. 178.31
Maritima terreſtribus notiora. 578.24
Marinæ aquæ proprietates plures. 30.20
Marina animalia uenenata. 166.41. per totum
Marini homines. 152.9. & 578.31
Marina prælia inter beluas. 152.27
Marinorum uenens remedia. 431.18
Marinum olus. 574.1
Marinus uitulus qualis. 105.15
Marga terræ genus & qualis ſit. 292.47. & 293.27
Margaritarum conſyderatio, luxus, precia, &c. 161.31. & inde
Margaritarum copia ubi. 97.47. & 161.57
Margaritarum inſula Tylos. 97.44
Margaritæ in herbis quibuſdam. 459.20
Margaritarũ ingentia precia. 163.57
Margaritarum origo qualis, ibid. 43
Margaritæ ubi optimæ, ibidem 41. & inde. & 659.22
Margaritas aceto reſolui. 163.14
Margaritarũ luxus notatur. 161.31. & inde. & 16.25. & inde
Margaritas indicus maxime mittit Oceanus. 161.57
Margaritæ Indicæ. 633.4
Margaritæ Britãnicæ. 161.40. et inde
Margaritæ partus concharũ. 161.44
Margaritis cœli maior ſocietas quam maris, ibidem 46
Margaritæ colorem quomodo perdunt. 162.9. & inde. et 17. ibidem
Margaritæ craſſeſcunt ſenecta, ibi. 6
Margaritas urinantium cura petit, ibidem 13
Margaritas ſeneſcere dicunt, ibid. 16
Margaritæ pedibus calcantur, ibidem 25.29
Margaritiferæ. 578.45
Marianum æs. 506.1
Marianus Valerius prætor. 346.9
Mariani horti. 618.7
Mariana ſodalitia. 644.20
Maria referta ſyluis quæ. 240.15. per totum
Mariſca ficus. 260.37. & 277.47
Mariſcon iunci genus. 356.19
Maritorum erga coniuges ſuas ſcitu dignum. 169.41
Mario Gratidiano dicatæ ſtatuæ. 572.29. & 593.25
Marius C. Varicem ſtans ſibi extrahi paſſus eſt. 211.21
Marij C. ſepties conſules uilla ubi. 115.39
Marium C. Cæcum dicere conuenit, ibidem 40
Marij C. ex Rhodano foſſa. 86.31
Marij C. de iugurtha triumphus. 580.46
Marius filius aurum è Roma Præneſte detulit. 581.22
Marij Caij cadauer erutum. 124.44
Marij C. Cimbrica uictoria & uſus cantharorum. 594.9
Marius primus aquilam legionibus Romanus dicauit. 171.31
Marius C. conſul. 173.28.11.16. et 120.16. & 122.28
Mario C. cum immolaret iecur defuit in extis. 207.42
Marius ſepties conſul. 115.20
Marmaridus magus. 538.15
Marmaritis herba qualis. 449.44
Marmor Numidicum Sunadicumq; 619.3. & 657.40
Marmoris cauſa quæ fiant. 635.17. per totum
Marmoris iuxta ædificia. 635.27. per totum, & 633.35. per totum
Marmor quis primus Romæ in publicis operibus oſtenderit. 633.27 per totum, & 633.35. per totum
Marmore ſcalpendo qui primi inclaruerunt, ibidem 47. per totum
Marmor ubi nobile. 634.22.43 inde
Marmor ſculpi ante picturam ac ſtatuariam repertum, ibidem 26
Marmoris artifices nobiles plures. 633.47. & 634.8. per totum
Marmoris ſtatuæ plures, ibidem
Marmoris columnæ in tẽplis. 637.28
Marmoris ſecandi in cruſtas ubi inuentum, ibidem 637.36.49
Marmoris genera & colores. 637.19. & 639.16.251.22. & inde
Marmore quidã uina condiũt. 253.22
Marmora in lapidicinis creſcere.
Maroneum uinũ nobiliſſimum. 245.27 (645.8
Marrubij herbæ conſyderatio, natura, medicinæ. 381.5
Marrubij uaria nomina, ibidem
Marrubij genera duo, ibidem 20
Marrubio uinum conficiunt. 250.18
Marrucinæ ficus nobiles. 261.36
Marrucini agri prodigium Neronis tempore. 111.35
Marſyas Lydorum dux. 44.22
Marſyæ religati pictura. 619.35
Marſya ubi & in qua arbore ſuſpenſus. 257.43
Marſyæ cum Apolline certamen, ibidem 49
Marſyæ adempta corona. 156.28
Marſici belli ſignum & omen. 263.12. & 150.47
Marſici belli cauſa. 437.38
Marſici belli portentum. 89.12
Marſorum contra ſerpentes uis. 398.10. 499.35. & 500.38
Martia Ro. aqua qualis. 556.5
Martia icta fulmine. 37.6
Martis circuli ſyderisq; conſyderatio. 4.6
Martis ſtellæ motus, exortus, occultatio. 6.42
Martis ſtellæ per zodiacum motus. 7.34
Martis ſtellæ curſus maxime inobſeruabilis 8.39

Martis

Martis ſtellæ color qualis.9.8
Martis ſimulacrum.604.9.et 615.30
Martis ultoris templum. 609.6
Martis filius.126.18.& 127.15
Martion medicus.501.27
Martius Picus quid cum pæonia herba.455.16
Martij Pici de herba quadã mirum. 491.15. Vide Picus Martius.
Martij Qu. cenſura. 489.35
Martius Qu. Scipionũ ultor.614.0
Martij cãpi Obeliſcus. 640.3.et inde
Martius Qu. Appias aquas Romæ ducit.644.36. & inde
Martius Qu. rex prætor.556.9
Martius Qu. conſul.12.8
Martius conſul.19.30
Martius L.conſul.25.39
Martij L.caput arſit. 31.28
Martij diuinitas.127.19
Martius Philippus cenſor. 127.42
Marum arbor qualis.226.43
Mares fœminis fortiores præterquã in pantheris & urſis.114.27
Mares in quibus animalibus nõ reperiuntur. 116.34
Mares præſtant pondere. 113.15
Marium cadauera ſupina fluitãt fœminarumq; prona.ibidem 17
Mares qua ratione concipi poſſunt. 143.4.& 426.31.& 462.26. & 478.13.& 484.16. & 490.18. 25. & 491.39.& 522.9.38
Maſaris uua quæ.128.33
Maſiniſſæ regnum.66.36
Maſiniſſa poſt octuaginta ſex annos genuit. 111.40
Maſiniſſæ filius metymathnus, ibid.
Maſiniſſa quot annis regnauit. 412.22
Maſpetum quid. 349.20
Maſſaris herba.429.27
Maſſica uina nobiliſſima.246.31
Maſſiliæ patera ex auro. 142.42
Maſſiliæ orna .ibidem 44
Maſſilienſe ſiſer optimum. 365.25
Maſurius augur.172.3
Maſtices herbæ conſyderatio.229.30
Maſtix lentiſcum quidam uocant. 231.32
Maſtix nigra ubi.232.9
Maſtos herba qualis.434.19
Maſurius ſcriptor.109.38.& 171.30
Materia quo cædenda tempore. 342.43
Maternæ reuerentiæ exemplum. 143.45
Materni amoris exemplum.134.42. & inde,& 141.44.& 144.32. 34.& 145.6.& 149.44. et 150. 30.& 153.25.& inde,& 171.6. & 179.27.& inde
Matius Ca. eques Romanus.217.45
Matius Romanus. 258.30
Matrices remedia. 491.20
Matrimonij fidei exemplum. 129.12. & 136.41.& 139.7.& 151.13. & 171.10.& 179.43. & inde, 107.7.& 117.24. per totum, & 44.ibidem & inde.
Matrimonii neſcientes holes. 69.17
Mauſolus Cariæ rex & eius ſepulchrum. 635.47
Mauſolus rex quo anno obijt.ibidẽ & 637.30
Mauſoli regis Artemiſia uxor. 459. 38.& 635.47
Mauſoli domus qualis.637.32
Mauſolea ex qua materia. 619.43
Mauſoleum ſepulchrum à quibus factum.635.46.& inde
Maxillarũ morbi remedia. 399.13. & 425.44.& 430.48
Maxillarum conſyderatio.205.10
Maxillares dentes, ibidem 42
Maximos pictor. 619.8
MECOENATIANA uina. 246.42
Mechopanes pictor.626.13
Meconium quid. 301.40
Meconis lactucæ genus. 357.8
Meconium,id eſt, papaueris ſuccus. 379.32
Mecon herba et ex ea medicinæ.380.9
Meconion herba.495.10
Meconij remedia.422.19.& 428.26. & 425.18.& 427.5
Meconites gemma. 668. 43
Medea herbarum perita.453.39
Medeæ frater ubi interfectus. 49.27
Medeæ quadrigarum ſimulacrum. 602. 11
Medeæ picturam Cæſar Veneri dicat.613.19.& 626.7
Medeæ pictura imperfecta. 627.4
Medea quibus pellicẽ exuſſit.30.34
Medea gemma à Medea reperta. 668.42
Medica malus unde.218.1.et 258.19
Medica herba unde aducta.326.36
Medicæ res paratæ natura ſunt. 435.38
Medicamenta mala quo tollantur. 370.49
Medicamẽta mala quibus nocere nõ poſſunt.461.35.& 464.33. 42. 46.& 569.21
Medicamẽta ſi fortè in menſa ponantur non prodeſſe.500. 22
Medicamẽta noxia ne noceant. 507. 48.& 543.40.& 609.49
Medicamentaria à Chirone reperta. 125.44
Medicamina ubi quærenda. 415.1. & inde
Medicaminibus non utendũ.461.38
Medicina unde nata.485.31.& inde
Medicinã non tam præbentes quàm reperientes proſunt.498.6
Medicinæ uſus,& ex quibus eſſe debent.414.45. & inde
Medicina qualiter fiat utilis. 485.36
Medicina ex fraudibus hominum, ibidem 32
Medicina imperat imperatoribus, ibid.38
Medicina uera in cœnis quotidianis, ibidem 36
Medicina antiqua quæ. 454.16
Medicina nullam artium inconſtantiorem eſſe.524.18
Medicina noua.470.25.& inde
Medicinæ auxilia cõmunia quæ.ibidem 23
Medicina,abſtinentia & fames,ibidem & 502. 42. & 416.34
Medicinæ ab anio hominis pendentes non omittendæ. 502.42
Medicina ab oraculis petitur. 425.20
Medicinarum optima quæ.502.42. & inde
Medicinæ à dijs inuentæ.524.19.& inde
Medicinæ præmia ingentia,ibidem 31.& inde
Medicinæ origo atq; inuentio,ibidẽ 10. per totum
Medicina ex qua magica nata eſt. 537.47
Medicina & magia pariter effloruerunt.533.42
Medicinæ plures ab animalibus repertæ.137.48.per totum
Medicinæ animalium ex membris. 497.24.per totum
Medicina à quo reperta. 125. 41. & 126. 1
Medicinã Romani damnauerũt. 525.16
Medicam rem priſci non damnabãt, ſed artem,ibidem 19
Medicina lue morũ induxit.526.35
Medicinæ Græci autores recenſentor.543.14
Medicinæ fidem fieri abrogaſſet magica uanitas.470.44
Medicinæ longe naſcentia non placent.435.1
Medicinæ prodigia.652.8.& inde
Medicina an ualeat per incantamenta. 458.37
Medicorum crudelitas,ibidem 17
Medicorum literæ inſpiciendæ non perdiſcendæ.523.24
Medicina pollens Hipocrates, quomodo honoratus. 118.5
Medicus omniũ clariß. Aſclepiades, & mira huius fiducia. ibidẽ 10
Medicorum ſtudium non in uerbis et garrulitate.470.14
Medicorũ priſcorũ diligẽtia. 429.43
Medici excellentes plures.118.5.et 18
Medicos arguit.603.45.et inde
Medici ueteres plures.524.50.per to.
Medici periculis noſtris diſcunt, & hominem occidiſſe ſumma impunitas.525.45.& inde
Medico cuiq; ſtatim creditur,ibid.48
Medicis multa gentiũ carent,ibid.14
Medicorum turba ſe periſſe monumentis inſcriptio, ibidem 11
Medicorum plurium laus. 470.40. per totum,& 118.5.& inde
Medici Aegyptij quales. 489.29
Medici cuiq; uenalem uitam promittunt. 435. 33
Medicorum aſtus, ibidem 32
Medicorũ inter ſe contrarietas. 368. 42.& 372.18.& 470.40. per totum,& 10.ibidem.per totum
Medicorũ conſuetudo arguitur.424. 43. & inde
Medion herba qualis. 493. 45.& inde
Medullæ conſyderatio,uſus, medicinæ.511.40. & inde
Medullæ arborum.176.7.et 303.13
Medullæ effectus.& ex quibus optima,ibidem, & inde
Medullæ in medicinis uſus.415.36. & 317. 36
Medullæ conſyderatio.210.1.et inde
Medulla quæ careant,ibidem, & 111. 19
Megabizi ſacerdotis pictura. 622: 6. & 635.38
Megalium unguentum 229.45
Megaris excidium prædictum oraculo.284.22
Megaſthenes ſcriptor in India.88.29
Meges quis.372.14.
Mel corpora conſeruat.109.14
Mellis probatio.194.10. per totum
Mel qua ratione extrahitur,ibidẽ 32. & inde
Mel quod auribus utiliſſimũ. 357.29
Mellis in quo ſunt apes immortuæ in medicinis uſus. 543. 40. & 544.49
Mellis natura qualis,& unde. 193. 21. per totum
Mel ex apum uomitũ,ibidem 19
Mel optimum ex quibus folijs, ibidẽ 24. & 149.12
Mellis genera,& diuerſitas.191.38. per totum,& 194.12. per totũ.
Mella etiam ex ſparto & oleis carpuntur.192.12.
Mel ut muſtum ſe purgat.193.34
Mel uicesſimo die craſſeſcit, ibidem
Mel quomodo ſorbetur,ibidem 35
Mel uernum cur anthinum uocãt,ibidem 43
Mel æſtiuũ,horæum uocatur.194.8
Mellis in medicinis uſus,ibidem 6.et 40.& 414. & inde
Mellis medicamenta,dona cœleſtia: 194. 6
Mel quãdo uberius,& pinguius capitur,ibidem 10
Mellis tertium genus, Ericæum uocant,ibidem 21
Mella à pueris eximenda,ibidem 35
Mella furem,& menſes odore, ibi.
Melle unde areſcunt, ibidem 39
Mel uenenatum ubi naſcatur,et eius remedia.569.27
Mel qui primus cum uino miſcuit. 241. 28
Mel cum aceto mixtum Oxymel. 230.44
Mel uenenatum unde.192.34.per to.
Mellis uenenati ſigna,ibidem 39
Mellis uenenati remedia,ibidem 426 & 555. 19
Mel inſanum quod.192.47
Mel quod muſcæ nõ attingũt. 193.13
Mel,id eſt,ſuccus florũ lilij. 197.47
Mel à putredine ſeruat.415. 49
Mellis natura qualis,ibidem, & inde; et totum
Mel quibus nocet.486. 6. & inde
Mellis deſpumati utilitas in medicina,ibidem & 22
Mella à quo reperta.126.10
Mella quæ optima.191.32. per totũ, & 192.38. per totum
Mellis copiæ ſignum,ibidem 39
Mella quomodo probentur. 194. 10. per totum
Mela equeſtris ordinis uir qualiter, & quo ſe peremit 333.19
Melamphyllum herba.410.43
Melampodis diuinatio,atq; inuentũ: 437.15.& 117. 29
Melampodis filiæ quo ſanatæ. 437.
Melampodion herba. ibid.16 (17

Melampſythium paſſi genus.247.46
Melancholicorum remedia. 367.40. & 170.13. et 131.41. & 400.25. & 428.41. & 509.5. & 510.9.et 510.18. & 451.27. & 496.12
Melancholiæ infantæ remedia.416.35
Melancoryphi aues.067.13. & 178.11. & 135.47
Melancranis iunci genus. 396.23.24
Melandrya piſces. 135.46
Melandri herbæ medicinæ.472.49
Melaniæ herba. 483.5
Melonarum remedia.489.39
Melanion herba.391.40
Melanthemon herba.403.29
Melanthion,id eſt,Gith.377.48
Melanthius pictor quibus uſus colori bus.613.2
Melanthius ingenti precio didicit. 610.30
Melanurus piſcis.379.6
Melappia poma. 2 8.37
Melaſpermon,id eſt,Gith.377.41
Meleager Alexandri dux. 619.18
Meleagri pictura. 619.49
Meleagri tumulus. 635.23
Meleagrides aues.656.9.20.et 177.8
Melæneros aquilarum genus. 170.38
Melfragum panaci genus. 416.10
Melicembales piſces. 378.46
Meliceridum morbi remedia.182.20. & 399.44
Melichlores gemma.670.27
Melichryſus gemma.664.42
Melichrota gemma.670.27
Meliloti herbæ medicinæ.399.39
Melilotos herba.390.30
Meliloto apes delectantur. 392.20
Melilotos herba qualis. 391.33. & inde
Melimela unde.258.38. & 259.29
Melimela poma in medicinis. 429.7
Melinum color.616,1.29. & inde,et 617.44
Melinum oleum ad quid utile.429.4
Melinum unguentum.129.16.37
Melis animalis conſyderatio. 142.6. & inde
Meliſophyllon herba.390.30
Meliſophyllon,id eſt,Apiaſtrum, & ex eo medicinæ.172.8
Meliſophyllo aluearia illinuntur. 393.28
Meliſophyllo apes delectantur. 192.21. & 393.34
Meliſophylli medicinæ,399.32
Melitæi canes.49.13
Melitena herba qualis,ibidem
Melites gemma.670.29
Melitites uinũ quo fiat modo. 248.18
Melitites uinum, & ex eo medicinæ. 414.35. & inde
Melitites lapis qualis.646.36
Melius Sp. à quo arguitur. 311.35
Melligo unde ab Apibus ſumatur. (192.9
Meliloti oleum. 256.42
Melius geometer nobilis.32.13
Melopepones quales. 331.38
Melothron corona.190.29
Melothros quid. 421.32
Membranarum animalium genera plura.209.29. & inde
Memi: rana ubi reperta. 134.48
Membranarũ maculæ quo tollun 365.29
Membrorum fractorum remedia. 374.13
Membrorum ſingulorũ animalis deſcriptio.201.44. per totum
Memecylon unedonis ſpecies. 263.26
Memnon Aethiopiæ rex.101.9
Memnonis regia.71.11
Memnonis ſtatuæ mirum. 638.38
Memnonis in Aethiopia regia.177.6
Memnonis ſepulchrum. & ibidem de auibus mirum.ibidem 9
Memnonides aues. ibidem 6
Memnonia gemma. 668.42
Memoriæ conſyderatio. exempla. 114.24. per totum
Memoria excellentes plures. ibidem
Memoriæ ars à quibus reperta. ibidem 29. & inde
Memoria fragiliſsima,ibidem 51
Memoria quibus modis amittitur, ibidem
Memoriam adimentia. 667.45
Memoriam aqua auferens. 553.45
Memphin circa,miræ arbores. 254.
Memphis arbores nunquam (20 perdunt folia. 274.10
Mena ſeruus. 651.33
Menais herba qualis.449.30
Menãder quid de allij fetore.353.34
Menander diligentiſſimus luxuriæ interpres.637.20
Menandri ſynariſtuſæ.434.28
Menandri regis pictura.621.9
Menandri fabulæ quales. 533.24
Menandri honor. 116.37
Mena animal marinum.379.6
Menæ piſces colorem mutant.159.10
Menarum piſcium in medicinis uſus. 577.5.12. & 571.51. & 374.28
Mendacium nullũ teſte caret. 116.20
Menæchmi ſtatuarij uitulus. 603.18
Menecrates ſeruus. 651.53
Menelai canopus gubernator.78.47
Menelai domus ex quibus. 537.30
Menelai imago.651.49
Menenij Agrippæ paupertas.598.3
Meneſtrati ſimulacrum.616.10
Menius C. Latinos deuicit. 597.33
Menius C. quando conſul. ibidẽ 39
Menodorus ſtatuarius.604.13
Menogenes ſtatuarius. 604.6
Menogenes coccus.111.6
Menon quas literas reperit. 115.27
Menſarum precioſarum inſania. 296.32.per totum
Menſæ cedrinæ, ibidem 35
Menſarum ingens precium. ibid 34
Menſa Ptolemæi regis Mauritan. ibidem 39
Menſa Tiberij principis. ibidem 42
Menſarum dotes præcipue. 287.2
Menſæ pantherinæ, & apiatæ, ibidem 4. & inde
Menſa in una plura uitia inuẽt.ibi.9
Menſa quãobrẽ nõ linquẽda.100.12
Menſis ſeruatæ auguria & ſuperſtitiones.ibidem, & inde
Menſæ ſecũdæ arborũ fructus.217.4
Menſtrua muliebria hort. mire nocent. 361.8
Menſtrui conſyderatio,natura, tempus,effectus.111.47.per totum
Menſtrua non niſi mulieri conuenit, ibidem 34
Menſtruum quando in muliere ceſſat, ibidem 39
Menſtruum in uiris ſcirron.112.3
Menſtruo mulierũ nihil magis monſtrificum,ibidem 2
Menſtruorum miri, & pernicioſi effectus,ibidem 8
Menſtruum quando & quam diu in muliere,ibidem 11
Menſtruum generando homini materia eſt, ibidem 13
Menſtrui grandiorum fluxus inualidos reddit partus,ibidem 14
Menſtruo primo fœminarum plures morbi ſanantur. 502.5
Menſtrua mulieris mira perficiunt. 503.10
Menſtrua mulier denudata tempeſtates abigit.ibidem
Menſtrui portentoſa mala, ibidem 12. & inde
Menſtrua coeuntibus maribus nonnunquam peſtifera,ibidem 14
Menſtruo purpuram polluit,ibid.15
Menſtruũ quando frugibus nocet.19
Menſtrui tactu uitis læditur.20
Menſtruũ bitumen tudææ ſuperat.26
Menſtruo nitorem ſpeculorum hebetari. 34
Menſtruorum mulierũ in medicinis uſus,ibidẽ 36. & inde per totũ
Menſtruo tactis poſtibus,irritas magorum artes. 508.1
Menſtrui mulierũ quale ueneficiũ,et contra id remedia. 569.20
Menſtrui cõtinendi mira ratio. 351.1
Menſtruorũ remedia.375.19.28. & 384.8.16.et 397.48. & 399.15.et 400.46.et 401.27.et 406.40.et 403.34. & 410.13.et 411.29. & 413.35. & 425.44.et 425.37. & 426.5.et 428.30.et 429.2.et 429.48. & 432.17. & 433.35.41. & 434.16. & 435.43. & 436.17.et 440.17. & 441.49.et 442.3. & 444.6.30. & 445.9.24.44. & 446.40. & 448.20. & 483.17.31. & inde. & 434.5. & 439.48. & 491.38.27. & 495.2.47.48. & 497.17. & 522.24. & 527.13. & 518.21.31.43. & 607.21. & 610.30.34. & 616.22.13.et & 647.3.13.43
Menſes ciantia.172.4.15. & 176.2. & 382.16. & 332.15.et 399.31.et 400.17. & 401.11.26.48.et 409.17. & 411.25. & 413.16. & 416.39. & 417.36.17.47.46. & 422.46. & 430.19. & 431.24 et 432.45. & 436.45.et 437.16.et 441.30.et 442.19.et 443.15. & 444.20. & 447.19.25.et 448.40.47. & 449.19. & 451.29. & 452.39.et 456.38.et 483.13.22.24.27.28.30.34.35. & inde. & 487.18. & 489.13. & 494.21.et 495.10.et 496.17.30.et 497.5.et 502.34. & 504.7. & 505.1. & 507.20. & 508.27. & 533.21. & 567.46
Menſurarum nomina.403.3
Menſurarum inuentores.116.6
Mens dea.2.25
Mentis ſedes in homines ubi. 207.20
Mentis ſubtilitas unde. 208.29
Mens in omni actione. 500.6
Mentes cõmotas ſedantia.373.6
Mẽtis alienatio quo iuuetur. 400.24
Mentis inſtabilitas.450.2
Mentem turbantia.442.22. & 456.11.17.13. & 506.39
Mentis cõmotis utilia.421.42.et 457.18. & 492.21.et 503.23.et 507.22.et 553.26.et 647.29.et 400.13
Mentæ natura, ſatio, & c.359.28. & inde
Menta herba unde dicta, ibidem 31
Menta antea mintha dicta, ibidem
Menta ferro tangi non uult.361.6
Mentæ conſyderatio,natura, medicinæ.374.19
Menta generationi contraria, ibi.42
Mentaſtri herbæ cõſyderatio, & medicinæ.174.29. & inde
Mentaſtrũ ſylueſtre puleium,ibid.30
Mentaſtri natura,ſatio, & c.359.30. & inde
Mentaſtro uinum conficitur.250.28
Mentagra morbus.469.23
Mentiri pudore ignorantiæ. 65.37
Mentor ſculptor.593.46.et 594.26
Mentoris mirum opus.118.29
Mentor Syracuſanus quid cum Leone.133.45
Menti conſyderatio.205.9. & inde
Mentum nulli præter hominẽ. ibidẽ
Mentum in ſupplicãdo tangunt Græci.211.29
Mepicoros gemma.667.33
Mercatura à quibus reperta. 116.9
Mercurialis herbæ cõſyderatio.456.(26
Mercurij ſyderis conſyderatio.4.24. & inde. & 7.1
Mercurij ſtellæ per zodiacũ motus. 7.31
Mercurij ſtella quantum à ſole elongatur.8.13. & inde
Mercurij ſtellæ color qualis.9.8
Mercurius quam herbam reperit. 456.23
Mercurij ſimulacrũ.601.9.et 604.9
Mercurius Bacchi nutritor.603.49
Mercurij delubrum ubi.657.40
Mercurius literarum inuentor.115.22
Meretrix quæ ditiſſima.641.8
Meretricis conſtantia ac fides. 114.28. & 601.34
Meretrici cui honor tributus.602.34
Mergi aues inſatiabiles. 209.2
Mergi aues futura præſagiunt. 145.16.18. & 178.37. & 182.33
Meridiem quæ ſpectare nõ debẽt.308
Merix piſcis.379.6 (48
Meroſtes gemma.663.40
Merois herba quæ qualisq;. 450.7
Merops auis qualis.179.20
Merulæ auis conſyderatio.177.37. & inde
Merulæ in medicinis uſus.543.27
Merula auis hyeme abet. 176.43
Merulæ ubi albæ. 173.19
Merulæ bis anno pariunt.134.14
Merula amica turdo.190.4
Merulæ lauro ſeſe purgant.333.21

Merula

Merula piſcis.579.5. & 256.18
Meſes ueniut. 15.9
Meſozite unum quale.247.25
Meſoleucon herba quæ.493.34
Meſoleucos gemma.669.2
Meſomeles gemma, ibidem 3
Meſoſphærum quid. 220. 40
Meſphees rex. 619.39
Meſpilorũ cõſyderatio, genera, & c. 261.45. per totum
Meſpilus quando primum in Italiã, ibidem 48
Meſpilus uermibus infeſtatur.389.26
Meſpilorum putamen quale.264.19
Meſpilorum natura, medicinæq́. 431. 32
Meſſalinæ adulterium.524.45
Meſſalinæ mira libido. 186.35
Meſſalinus cõſularis quo peremptus 576. 35
Meſſala Val.conſul.217.39
Meſſala orator ſui nominis oblitus. 114.34
Meſſala quid prohibuit genti ſuæ. 613.17
Meſſala conſul quando & quid de pictura Carthaginis uictæ. 649. 49.47
Meſſala M. conſul quando. 653. 44. & 141.20. & 115.20
Meſſala Marcus Sybillis ſtatuas inſtituit. 597.48
Meſſala quo uino uſus.247.2
Meſſalæ M.cenſura & in eo prodigium.311.31
Meſſala orator de M. Anto. quid. 584. 38
Meſſis conſyderatio.359.28. & inde
Meſſis trituratio, ibidem 55
Meſſes uini binæ anno uno.88.12
Metallorum conſyderatio.579.39. per totum
Metallum unde dictum.585.20
Metallis opes conſtant. 612. 39
Metallorum æris conſyderatio. 595. 32. per totum, & 44. ibidem per totum
Metalla æris quis inuenerit. 115.37
Metaponti Iunonis templum quale. 241.49
Metæ figura qualis.3.24
Metella Syllæ mater.644.9
Metellus Quintus triclinaria Scipioni uendidit.147.45
Metellus conſul.111.10
Metellus Qu. Celer conſul.21.35
Metelli L. de Pœnis triũphus. 129.37
Metellus pontifex lingua impeditus. 206.26
Metellus Macedoniam uicit. 603.49
Metelli L. triumphus. 315.22
Metelli ædes ubi.636.45
Metellus Qu. quot filios nepoteſq́ reliquit.111.32. & 119. 34. et inde
Metelli Qu. geſta, honores, ac felicitas.119.34.45. & inde
Metellus Qu. cæcus factus cum Palladium ex incendio raperet. ibi.
Metellus unus Rom. curru uehebatur ad curiam, ibidem 46
Metelli Macedonici felicitas, geſta, mors, & c. ibidẽ 48. & inde
Metellus Macedonicus Scipionis inimicus 120.10
Metello Maced. à Catinio illata iniuria, ibidem 3. & inde
Metelli pontificis ſenectus. 121.30
Metendi diuerſitas. 359.30
Metendi tempus. ibidem 36
Meterana caſtanea. 261.46
Metymathnus Maſiniſſæ filius.111.41
Metopion arbor.226.25. & 256.25
Metopium factitium oleum.156.25
Metopoſcopi qui.611. 36
Metrodorus medicus.380.34
Metrodori cognomentum.399.9
Metrodorus pictor philoſophuſq́. (626.2
Metrodorus de memoriæ arte. (te.134.36
Metentiũ noctæ remedia. 375. 39. et 410. 3
Metus felicitatem adimit. 118.45
Metus uanos expellit à mente adamas.658.18
Meu herbæ conſyderatio, genera, natura, medicinæ inuentor. 384. 19. & inde
Meuaniæ uua qualis. 244.10
Mezentius rex cur contra Latinos. 248.40
MYACANTHON quid.339.3
Myaces piſces quales, & ex eis medicinæ.574.6
Myagros muſcarum deus. 177.13
Myagros herba qualis.494.3
Myagri herbæ oleum, ibidem 6
Myagrus ſtatuarius. 604.18
Micciades ſculptor. 634.8
Myconij qui.202.36
Myconium uinum.247.25
Mycon medicus. 384.38
Mycon pictor. 395.3. & 617. 8. & 613.48. & 619.3
Mycon ſtatuarius.600.50.et 604.6
Myconis lactucæ genus.368.6
Micropſychi qui.414.15
Microſphærum quid, 220.40
Midæ annulus mirus.480.30
Midæ auri copia. 584. 46
Mydon pictor.627.30
Myæ concharũ genus.162.33
Myſcæ piſces quales.574.17
Milaces arbores.268.36
Milciades dux. 618.27
Mileſia roſa. 337.9.30
Milesiæ erucæ oliuas erodunt. 310.12
Miletus medicus.498.14
Miliariæ oleæ cur dictæ. 297.34
Miliaris panis qualis.319.41
Miliaris herba. 450.37
Militaribus ſignis argenteus color familiarior.584.21. & inde
Milites fortiſſimi ex agricolis.316.13
Militum præmia uaria. 115. 40. & inde. & 404.12. & 589.17
Milium quando ſerendum. 318.24
Milij ſpica qualis, ibidem
Milij panis, ibidem 32. & inde
Milium ex India quando in Italiam aduectum, ibidem 34
Milij uſus apud diuerſos & ex eo puls.322.26
Milij farina cum lacte apud Sarmatas, ibidem 27
Milium tantum & hordeum Aethiopes habent.322.23
Milium ubi ſeri non debet, ibidẽ 31
Milium quomodo ſeruetur ab auibus ac uermibus. 317.35.32
Milium ubi ſerendum, ibidem 43
Miliũ quãdo & ubi ſerendũ. 335.35
Milij ſemine quod uinũ fiat. 249. 48
Milium in Tyracia. 385.18
Millefolij herbæ conſyderatio et medicinæ.449.10. & inde
Millefolia herba quæ.456.49
Millefolij medicinæ.476.15
Millepeda in medicina. 541.17
Millepes animal & cõtra eius uenenum remedia.263.22.et 536.48
Mylæcon blattæ genus.537.20
Myllus piſcis.579.6
Milo Crotoniates qua gemma uſus. 666.10
Milonis Crotoniatæ fortitudo.113.47
Milo Clodiũ perimit & ſumma eius æris alieni.643.5.7
Milonis interitus. 18.26
Milton, id eſt, minium. 190.44
Miltites lapis. 647. 17
Miluago piſcis qualis. 566.31
Miluorũ cõſyderatio.170.40. per tõ.
Milui in medicinis uſus. 535.47. & 545.16
Miluus ex funerũ ferculis, aut Olympiæ ara nihil rapit, ibidem 42
Miluus cui inimicus. 189.37.44. & 190.5
Milui ſigni cœleſtis exortus.334.29. (30
Milui piſces. 159.14
Minimuli herbæ.316.17
Mina pondus qualis.403.10
Mineruæ ædis miraculum.27. 26
Mineruæ & Neptuni certamen & olea prima eius.288.3
Mineruæ templum in Lindo. 587.30
Mineruæ ſimulacrum. 600. 48. 49. et 601.16. et 602.42.49. et 603.5. 11. et 604.14. et 633.40. et 635.11
Mineruæ muſica cur dicta.602.49
Mineruæ Gorgonis ſimulacrũ. ibid.
Mineruæ delubrũ in Capitolio 623.31
Mineruæ pictura à quo. 624. 32
Mineruæ ſimulacrum è cœlo lapſũ. 614. 6
Mineruæ ædes ĩ Elide qualis.49.48
Mineruæ cur immolatur capra.148. (34
Mineruæ ſacra olea.127.1
Mineruæ quæ herba ſacra.407.28
Mineruæ argemon herba.451.27
Mineruæ herba.456.7
Minyanthes quid. 390. 35. et 399.49
Minij conſyderatio 590.27. et inde
Minij in ſacris uſus, ibidem
Minium à quo inuentum. ibidem 35
Miniũ quibus reperitur locis, ibid.37
Minij præparatio, ibidem 41
Minium ad libros ſcribendos. 591.28
Minij color.615.48
Minium uenenum eſſe. 526.28
Minora expreſſius naturæ uim indicant.191.6
Minos princeps claſſe depugnauit. 117. 14
Mirrha, id eſt, menta. 359.38
Minutius Augurinus quid contra Sp. Mellium & eius ſtatua.315.16
Minutius Qu. conſul.12.8
Minutio P. ſtipes collata.597.41
Myoctonon herba. 485.32
Myodes muſcarum deus. 534.26
Myophonum herba.390.37
Myoſota herba qualis.493.48
Myoſotis herba quæ, ibidem 49
Myoſoton herba quæ.486.36
Miracula orbis ſeptem
Babyloniæ muri.94.46
Dianæ Epheſiæ templum
Quære Epheſiæ Dianæ.
Iouis Olympici ſimulacrũ quære Olympij Iouis ſimulacrum.
Pyramides Aegyptiæ.640.19. p. 10.
Solis coloſſus Rhodi.599.39
Mauſoli ſepulchrum.615.48
Cyri Medorũ regis domus, quæ à Memnone illigatis auro lapidibus fabricata dicitur, cuius Plinius non meminit.
Alij aliter hæc orbis miracula enumerant.
Miracula fulgurum. 17.2. per totum
Miracula montium inter ſe concurrentium.25.28
Miracula terrarum uaria.26.45. per totũ. & 27.25. per totum
Miracula inſularum ſemper fluitantium.27.16. per totum
Miracula multa in aquis.554.14. & per totum caput
Miracula inuicta Qu. Martij regis. 644.36
Miracula aquarum, fontium & fluminorum. 12. per totum
Miraculaſuariarũ gẽtiũ.106.32. p. to.
Miraculum de auditu.114.15
Miracula de his qui elati reuixerũt. 123.16. per totum
Miracula animalium quæ aduenas interimunt, & c.151.4. per totũ
Miracula delphinorũ.153.26. et inde
Miracula de Echeneide.158.47. p to.
Miracula de Phœnice.170.19. per to.
Miracula de Diomedæis auib. 182.19
Miraculum de aſpide.190.7
Miracula de apibus. 195.12. & inde
Miracula in uino.251.3. per totũ. & 252. 2.3
Miracula de prodigioſis arboribus. 278.4. et inde, & 311.14. per totũ
Miraculum de caprifico arbore. 431 (40
Miraculũ mellis.391.8.13
Miracula herbarum.449.27. per to. & 470.44. & inde
Miracula ſerpentũ.462.20. et 464.25
Mirum in potis ſanandis. 477.12. & inde
Miracula prodigioſa circa Venerem 477.45. per totum
Miracula circa precationes, incantamenta & ſortilegia.498.42. & inde per totũ. & 501.2. per totũ
Mirum dorcadum animalium.516.12
Miracula in eiſdẽ animalibus. 525.47
Miracula quarundam beſtiarum. 551. 43
Miràcula rubri maris. 565. 16. p to.
Miracula piſcium.566.19. per totũ
Miracula ignium & medicinæ prodigia.632.8. per totum
Miracula naturæ alia in Plinio.12. 22. per totum, & 32. ibidem per totum. & 20.37. & 60,13. et inde, & 65.5. & inde, & 72.31. &

& 101.31. per tot. & 112.2. et inde. & 137.7. & inde, & 159.41. & 167.17. & 175.30. et 217.49. & 218.4. & 239.40. & 240.27. 31. & inde. & 244.19. & 261.15. & 266.28. & 272.23. & 335.34. & inde, & 312.8. & 330.9. per totum. & 13.29. & 339.18. et inde, & 147.11. & 348.30. et 351. 34. & 376.45. & 182.6. et 389. 36. & 391.1. & 407.25. & inde, & 409.21. & 420.45. et 433. 30.38. & inde, & 44. ibidem, et 436.45. & 440.3.4. et 441.24. 39. & 442.10. et 443.35. et 443. 34. & 445.46.47. & 449.9. et 454.20.35. et 455.40. & 456.31. & 457.22. et 459.19.17. & 460. 35.24. & 462.7.20. et 463.2.3. et 483.11. & 488.23. & 491.15. & 492.41. & inde per totum, 506.37. & 508.54. & 515.16. et inde, & 529.44. & 551.29.45. et 562.42. & 569 1.40.43 et 570. 1.2.18. & 677.27. & 578.18. & 610.40. & 614.1. & inde, & 618.37. & 610.22. per totum, & 640.13. per totum, & 642.1. per totum, & 645.22. per totum, & 40. ibidem, & 646.41. & 612. 20. et inde, & 662.1. et 665.41.49. & 667.10.15. & 668.1. et 670. 19. & 169.11. & inde, & 34. ibidem per totum 19. ibidem & inde, & 44. ibidem
Myricæ frutex. 211.15
Myricis medicinæ. 441.16.
Myrinus piſcis. 153.29
Myriophylon herba & ex eo medicinæ 445.10. & inde
Myrmecides ſtatuarius. 114.13
Myrmecidis ſtatuarij opera. 687.13
Myrmecites gemma. 670.21
Myrmetias gemma. 669.1
Myrmecion uermis. 552.19
Myrobalanum aroma. 125. 45. & 226.8.13
Myrobalani medicinæ. 428.39
Myron ſculptor quo ære uſus. 596. 11. & 600.32. & 626.13
Myronis opera, 601.15. & inde
Myronis bucula, ibidem 24
Myrrhapia pyra. 259.10
Myrrhæ conſyderatio. 222.39. per totum. & 221.3 per totum
Myrrhæ genera, natura, precium. 221.5. per totum
Myrrha quibus naſcatur locis, ibid.
Myrrha ex ſpina in India, ibidem 13
Myrrha ligno quidam in coquendo utuntur. 224.15
Myrrhæ uinum. 149.4
Myrrha quo confertur. 100.18
Myrrha herba qualis. 449.17
Myrrhis herba qualis, ibidem & 479.13
Myrrhiter gemma. 668.48
Myrſilus quis. 618.24
Myrſinite herba. 475.25
Myrſinites gemma. 669.3
Myrtatum obſonium. 264.48
Myrtea uerbena in fœdere Romanorum Sabinorumq́. 265.9
Myrteæ Veneris ara Romæ. ibid. 13
Myrtei olei natura & medicinæ. 427.30
Myrtidanũ uinum. 150.21. et 264.46
Myrtidani medicinæ. 434.41
Myrtites uinum quomodo. 250.3. & 264.46. & 265.19
Myrtus ſacra Veneri. 217.1
Myrti conſyderatio. 264.44. per 10.
Myrtus ſylueſtris & ex ea medicinæ. 434.47
Myrti genera, natura & medicinæ, ibidem 21. per totum
Myrti oleum quomodo. 256.19
Myrtus ſatiua, ibidem 31
Myrtus ſylueſtris, ibid. & 454.47
Myrti baccæ. 263.22.
Myrti ſuccus qualis. 264.8
Myrti genera neganus nouem, ibidẽ 41 per totum
Myrti ſucci natura, ibidem
Myrti baccæ piperis uice, ibid. 46
Myrtus ubi primum uiſa. 161.1
Myrtus Romæ erat cum conderetur primum, ibidem 3
Myrtus prima arbor Rom. ſata, ibidem 7
Myrtus in Romuli delubro, ibidem 8
Myrti mirum Romæ, ibidem
Myrti genera tria apud Catonem, ibidem 14
Myrti utilitates plures, ibidem 22
Myrtus in ouatione & triumphis, ibidem 28
Myrtus quæ loca amat. 273.25
Myrto non decidunt folia, ibid. 46
Myrti folia anguſta. 274.46. & 375.6
Myrtus in ſacris. 279.18
Myrtus quibus modis ſeritur. 294. 45. & 300.31.12
Myrto uita breuis. 297.34
Myrtus ubi odoratiſſima. 592.19
Myrtopetalon herba. 494.34
Mys ſculptor. 554.26. & inde
Mys piſcis. 379.6
Miſenenſis ager ubi Marij uilla. 316.19
Miſy conſyderatio. 342.46. & inde, & 607.11
Myſincum, id eſt, ſylueſtre fœniculum. 514.22
Myſticum uinum. 247.24
Myſtus piſcis. 379.6
Murax gemma. 661.44
Mitres Aegypti rex. 619.13
Mithridatis ingens memoria. 114.17
Mithridatis quid erga Aquilium ducem. 584.34
Mithridatis currus aurei argenteiq́. 594.14
Mithridates quando à Lucullo uictus. 183.27
Mithridates quid circa laurum & myrtum egit. 279.13
Mithridates quo confugit. 33.30
Mithridatis antidoti compoſitio. 433. 20. & 536.24
Mithridatis laus. 455.31
Mithridates quotidie uenenum bibit ibidem 18
Mithridates uigintiduabus linguis loquutus, ibidem 17. & 114.227
Mithridates quot ãnis regnauit, ibi.
Mithridatis diligentia. 453.11. et inde
Mithridatis ſeruiũ & libri, ibid. 25
Mithridatem Pomp. Gneus ſuperat. 411.20. & 115.23
Mithridatis gemma qualis. 653.32
Mithridates Aquilio duci aurum in os infudit. 584.34
Mithridatico bello ubi ciues ſaluati. 27.19
Mithridaticum antidotum. 423.31. & inde
Mithridation herba Mithridati reperta. 458.41. & inde, et 464.19
Mytuli piſces quales. 574.16
Mytuli piſcis medicinæ, ibidem 18
Mytulorum generatio. 167.19
Myxa prunorũ genus. 233.6. & 293. 49. & 258.1. & 264.29
Myxonis piſcis, 618.41. & 572.29
MNASIDEMVS pictor. 637.18
Mnaſitheus pictor, ibidem 10
Mna pondus quid. 403.10
Mnaſon tyrannus quis. 612.35. & 613.28
Mnemoſynes pictura. 626.43
Mneſitheus medicus. 336.13
Mnemdis regia. 639.19
MODVLORVM muſicorũ ſpecies plures. 116.33. & inde
Modus rerum omnium utiliſſimum. 319.18
Modum ſeruare neſcit humanum ingenium. 471.3
Mœcenas Meliſſus triennio ſibi ſilentium imperat. 503.19
Mœcenatis inſtitutũ ut in epulis pulli aſinarum apponerentur. 145.18
Mœcenatis febris. 113.22
Mœcenati annos tres non cõtigit ſomnus ibidem
Mœrica uua. 244.1
Mœrides Aegypti rex. 69.48
Mœridis regis ſepulchrum. 641.18
Mœſiæ ficus quales. 260.40
Molarum uerſatilium conſyderatio ac prodigia ex eis. 646.12
Molæ lapideæ ubi optimæ, ibidem
Molæ mulieris conſyderatio. 111.47. & 178.32. & inde
Mola mulierum quomodo gignitur. 178.31
Molam uteri rumpentia. 130.29
Mola ſalſa in ſacris ſemper. 560.39
Molemonium herba & ex eo medicinæ. 471.4
Molere Ceres prima reperit. 128.19
Moly herbæ conſyderatio 455.22
Moly laudatiſſima herbarum, ibidẽ
Moly herba uenenata. 401.31
Moly contra magicas artes. 464.33
Molybdena herba. 467.14
Molybdenæ conſyderatio. 611.4
Molybditis quid. 190.2. & inde
Molturæ frumentorum conſyderatio. 321.19
Molliendi uim habentia. 632.7
Molochen agria quid. 564.41
Molochites gemma qualis & unde dicta. 661.33
Molon herba qualis & ex ea medic. 472.21
Molluſcum tuber. 272.43
Molluſcæ nuces. 261.31
Monaulum quis reperit. 126.31
Monedula ſationis inuentrix. 298.29
Monedularum furacitas. 177.25
Monocerotis feræ deſcriptio. 135.48
Monochromata quæ. 590.49. & 614.17. & 615.40. & 618.29. & 619.23
Monopodia ex ære. 597.1
Monſtra plura. 103.31. per totum
Monſtroſi homines plurimi. 106.32. per totum. & 110.21. per totum
Montes inter ſe concurrentes quando uiſi. 33.28. per totum
Montes quæ amant. 273.18
Montes ferrum retinentes reijcientesq́. 27.30
Montibus nubes inexiſtentes quid præſagiant. 344.47
Reliqua quære parte ſecunda.
Monumenta quibus lapidibus ſculpi debent. 649.15
Morbi noui quibus locis hominibusq́ peculiares. 469.13. per totum
Morbos carminibus tolli. 500.27. et inde
Morbi quidam dij crediti. 2.30
Morborum exempla uaria. 122.26. per totum. & 123.10
Morbis nihil caret. 509.6
Morbi qualiter uitari poſſint. 381.28
Morbi omnes quomodo pellantur. 394.38
Morbi qui aſperrimi. 455.8
Morbos omnes tollens, ibidem 39. 17. & 459.11. & 463.8
Morbis quibus inflãmatur. 454.15
Morborum corporis totius remedia. 465.6. & inde, & 507.28. & 545.43
Morbus longis locorum mutatio utilis. 502.48
Morchion Græcus de raphano librum ædidit. 333.20
Mores corrumpentia. 284.14
Mores ciuiles proſtrauit M. Scauri ædilitas. 643.48. & 633.28
Mores pudicos inducentia. 508.6
Morum diuerſorum exempla. 113.18. per totum
Morum maieſtas. 217.20. per totum
Morion quid. 402.31
Morion mandragoræ ſemen. 466.33
Morion gemma. 668.48
Mormyræ piſces. 579.21
Morphnos aquilarũ genus. 170.39
Mortariorum lapidum conſyderatio 648.15
Mortem nunquam contingere niſi æſtu maris recedente. 28.34.
Mortem ex minimis accidere. 310.6
Mors ſæpiſſime inuocatur. 122.36
Mortis ſigna plurima. 123.4. per 10.
Mortes repentinæ plures. 124.8. per totum
Mortem ſponte petentes. 60.28
Morti ubi non ſubijciuntur homines, ibidem
Mortem ſibi inferentes uicundi doloris cauſa. 179.19.20
Mortem ſponte acceſſentes. 89.24.
Mortis prædictio. 507.43
Mortem ſibi ob terrorem conſciſcentes. 450.

ter.450.9
Mortem ſibi conſciſcentium corpora crucibus affixa. 643.19
Mori interdum optimũ.435.11
Mortis quid optimum.498.34
Mors tempeſtiua optima, ibidem
Mortis cauſæ.449.9.& 450.9.& 455.9
Mortis ſignũ in ægrotante. 504.1.18
Mors ex naugãdis inuentũe.846.8.
Mortales æternitate deus dos nare non poteſt.5.26 (19
Mortuus cum Laruis luſtari, prouerbium prologo.1.121
Mortui ad uitã herbis reuocati.454.
Mortui cum coronis efferebantur.556.14 (7
Mortuus nonnulli pro charis fuit.117.44.& inde
Morſus beſtiarũ remedia. 572.44.et 581.22.et 599.46.et inde,et 646.3
Morſus uenenum animalium remedia.555.16.per totum
Mortacini quid. 425.26
Mororũ arborũ conſyderatio.263.6
Mororum colores tres.ibidem 7
Morus quando ſerenda plantandáne ſit.301.40
Mori ſuccus qualis.264.8.10
Mora quibus conſtent. ibidem 24
Morus quæ loca amet.275.13
Morus nouiſſime germinat. 274.20.& 276.2.& 336.1
Morus cur ſapientiſſima cenſeatur.276.5
Morus tardiſſime ſeneſcit. 177.30.et 256.2
Mori ſuccus à medicis expetitur.282.49
Morus, talea tantum ſeritus.300.32
Morum in ulmo inſeri religio fulgurum prohibet, ibidem
Mora & ex eis medicinæ.431.46
Mori arboris prudentia.432.6
Mori arboris mirum, ibidem 12
Mor. Quære Mores
Moſceuton roſæ genus.387.28
Moſes magus ſecun. ũ Plinũ.588.44
Mothenadis regia.641.18
MVCESCERE inter liquores uino proprium.252.18
Mucula gemma.669.40
Mugilis piſcis conſyderatio. 157.2.et inde,et 156.28.et 163.30.et 379.6
Mugilũ piſcium ubi multitudo.154.5
Mugil et lupus piſces inter ſe hoſtes.169.44
Mugilis piſcis aſtus.566.21
Mulæ mirum. 552.5
Mula ne calcitret, ibidem 8
Mulæ ungula uenenum quo Alexander obijt retentum eſt.ibidem 9
Mulorũ conſyderatio.145.18. per to.
Muli ex aſino et equa gignũtur, ibi.
Mulam peperiſſe prodigiũ eſt.ibi.30
Mulæ ubi uulgo pariunt, ibidem
Mulæ quare non pariant. 145.29
Muli fel non habent.208.2
Mulæ calcitratus quo inhibetur.145.33
Mulorum longa ætas.ibid.37 (33
Mulæ in medicinis uſus. 534.15.& 544.87.& 545.80.& 551.28
Muleorum calciamentorũ nomen unde.157.27
Mulctatio in quibus apud ueteres. 314.45.& 880.26
Muliere excepta pauca grauida nouere coitum. 150.29
Mulier interdum ſuperfœtat, ibidem
Mulier non cũ quolibet cõcipit.111.13
Mulier plerunq; alternat in prole ſexu, ibidem 27
Mulierum fœcunditas uaria, ibidem 33.per totum
Mulier quandiu parit, ibidem 39.45
Mulier ſola menſtruale aniãl, ibi.47
Mulier ſeptima die concipere facillime creditur. 178.14
Mulier ex ſemetipſa cõcipiens, ibi.12
Muliebris ornatus precioſiſſimus.162 44. & inde
Mulierũ infirmitatũ remedia.564. 10.& 165.1.& 568.9.36
Mulierum in partubus quibus remedijs utuntur.504.28.per totum
Mulier menſtrua denudata tempeſtates abijcit.503.10
Mulierum remedia.561.10.et 420.2 Quære fœminarum remedia.
Muliones culicum genus. 196.15
Muliones uno tantũ die uiuũt.331.49
Mulſæ aquæ conſyderatio & medicinæ.414.10.& inde
Mulſi conſyderatiõ & ex eo medicinæ, ibidem 19.& inde
Mulſi bonitas, ibidem
Mulli piſcis conſyderatiõ. 157.20.28. & 179.3
Mullus piſcis in cibo inutilis.576.21
Mulli piſcis in medicinis uſus.577.3. & 575.1.& 569.21.et 573.37
Mullus octuaginta librarũ. 157.28
Mullorum copia ubi, ibidem 10
Mulli expirantes uerſicolores, ibi.28
Mullus piſcis ter anno parit.167.29
Mullus piſcis quomõ ueſcatur.566.1
Multipedæ uermis in medicinis uſus 541.4.& 544.49
Muluiana corona. 457.31
Mulus. Quære Mula
Mummius L.cenſor.585.25
Mummius L.ex Corintho miras picturas refert.615.30
Mummius L.quid Romam attulit. 615.38
Mummius Corinthũ diruit. 596.44. & 617.38
Mummius ſignis urbem Romam repleuit. 599.16
Mummius exceſſit è uiuis non relicturus filiæ dotem.615.30
Mundus qualis ſit.1.5.per totum
Mundus numen quoddam, ibidem
Mundus æternus, immenſus, ingenitus, incorruptibilis, ibidem. 9.34. & inde
Mundi extera indagare mens humana non poteſt. ibidem 10
Mundus ſacer, ibidem 11
Mundus certus incerto tamen ſimilis, ibidem 13
Mundus cuncta cõplexus in ſe, ibidẽ
Mundum, naturã rerũ eſſe, ibidẽ 14
Mundi menſura noſci non poteſt ab homine, ibidem 15
Mũdi infiniti ſecundũ quoſdã, ibi.16
Mundus unde dictus, ibid.44. p totũ
Mundus Latine, Græce coſmos, ibid.
Murales coronæ. 167.31
Muralis corona quæ.405.48
Murenis piſcibus ferula herba infeſtiſſima.325.4
Murenæ piſcis aſtus.566.18.24. et inde
Murenæ in luxu.618.40 (de
Murenæ molle tegumentũ.153.13
Murena piſcis qũ capiatur.136.44
Murenæ exeunt in terram.158.1
Murenæ piſces longi, ibidem 8
Murenæ pinnis & branchijs carent, ibidem
Murenarum oua creſcunt.167.10
Murena tantum ſexus fœminei quæ & à ſerpentibus cõcipit, cuiq; anima in cauda, & quomodo extinguitur.566.27.& inde
Murena piſcis.179.6.& 158.27.p to.
Murenam cũ ſerpentibus coire. 158. 25.& 566.27. & inde
Murenarum uiuarium quis primus excogitauit.168.26. per totum
Murena & conger piſces hoſtes inter ſe.169.44
Murenæ morſus remedia.570.18
Murenæ ad quid utiles. 572.48
Murena L. ludi. 583.9.
Murex piſcis & eius in medicinis uſus.577.6.9
Muricis piſcis conſyderatio. 165.36. & inde.& 159.3.& 161.17
Muricum genera.579.6
Muricum pariendi tempus.167.40
Muricum generatio, ibidem 20
Muricum piſcium medicinæ.573.4
Murgentina uua.243.48
Muria quid.161.13.& 576.28
Murinum inter uina ac dulcia nominatum.249.7.& inde
Murinum hordeum & ex eo medicinæ. 416.29
Muros aduam Thraſon primus repperit.45.42
Murus latericius.619.47
Murrhina uaſa qualia.580.13
Murrhina uaſa & fictilia. 622.46
Murrhina uaſa à quo primum Romã aduecta.654.16
Murrhina ingentis pretij ac capacitatis, ibidem 19.28
Murrhina quibus in locis reperiantur, ibidem 16.& inde
Murrhina quid, ibidem
Murtiæ Veneris ara Romæ.165.14
Mus qui centum & uiginti ſimul genuit. 187.39
Murium fœtus ac mira generatio, ibidem 36. per totum
Mures lambendo concipiunt, ibid.38
Mures prægnantes in utero parentis repertæ, ibidem 40
Mures cur prægnantes guſtatu ſalis fiant, ibidem
Murium agreſtium unde uis tanta, ibidem 4.
Mures ubi incolas fugant, ibidẽ 44
Mures quibus necentur. 400.30.& 407.40
Mures quo trahentur.407.40
Mures qua herba neſciuntur contra ſerpentes.422.13
Mures quibus pellantur.317.54.& 480.27.& 552.6
Mures ne quæuis attingant. 565.7
Murium natura nõ ſpernanda. 329.42
Muribus cor maximum.207.15
Murium aliqui fel non habent.208.8
Murium fibræ creſcunt decreſcuntq; cum luna, ibidem & 208.18
Mures omnino indociles.151.24
Murium cõſyderatio.141.24. et inde
Mures ubi albi, ibidem & 150.24
Mus marinus ubi oua parit. 167.47
Muribus quæ glans gratiſſima. 268.29
Mures ruinis imminentibus præmigrant.158.29
Mures urbium incolas interdum pellunt.113.38.et 150.20.et 157.44
Murium conſyderatio, natura, generatio, oſtenta.150.16.per totum
Mus ingentis emptus precio, ibidẽ 28
Mures marini.158.1
Muris marini partus.167.47
Mures Nili quales.169.11. per 16.& 157.45
Muribus araneis ubi uenenum ineſt. 150.45.
Muris aranei morſus remedia. 416. 25.et 424.37.et 430.28.et 499.11. & 512.37.& 532.25.& 559.42. & 566.32.& 570.1.et 572.45. & 551.23
Mures necantia.400.30.& 466.14 & 458.34.& 485.33
Muris in medicinis uſus.519.44.& 533.15.& 536.39.& 541.19. & 542.7.& 543.34.& 555.9
Murinus fimus in medicina.534.14. & 535.3.& 544.6.26.48
Murium morſus remedia. 410.27
Muſarum pictura.619.13
Muſarum nouem ſimulacrũ.636.21
Muſæa quæ.647.44
Muſa Auguſti medicus. 460.3.& 557.6
Muſæus de herbis.455.49
Muſæ imago.654.4
Muſcarum in medicinis uſus. 534.15. & inde.& 546.40.& 548.12
Muſca omnino indocilis.554.18
Muſcarum deus Myodes nuncupatur, ibidem 10
Muſcæ quomodo fugantur, ibidem
Muſcarum deus alius Achor.177.18
Muſcæ quas ædes non intrent, ibi.12
Muſcæ quo mortuæ reuiuiſcant. 201.42
Muſca alis uehiculum & currum totum contegens.114.18. et 603.33. & 637.12
Muſcæ ubi nõ reperiantur.393.13.14
Muſcæ quid mel non attingunt, ibidem 14
Muſcæ quæ maxime appetunt.437.0
Muſcæ ſuperſtitio.500.30 (49
Muſcæ quo necentur. 440.30.& 438.36
Muſcerde fimus murinus.554.5
Muſculus piſcis balenæ uer dirigit. 169.49
Muſculi piſces.578.22.& 205.36
Muſicæ repertor.126.31.& inde
Muſici gemmas geſtare ſoliti. 653.13
Muſica Delphini delectantur. 133.25. & 134.1.& inde

Muſimonis aalalis cõſyderatio. 145.
Muſta ut feruere deſinant. 648.7 (6
Muſtacea laurus. 205.39
Muſtea pira. 139.14
Muſtelarũ circa catulos ſuos, ac perſequendo ſerpentes conſuetudo. 529.45
Muſtelæ quomodo in unũ cõgregari poſſunt. 531.18. & 509.8
Muſtelæ ueneficia. 533.45
Muſtelis excæcatis uiſus reuertitur. 536. 26
Muſtelæ ne Gallinis aut columbis noceant. 531.35
Muſtela baſiliſcum perimit. 136.5
Muſtelæ ubi non ſint. 150.39
Muſtelarum in cibis uſus. 157.29
Muſtela cui inimica. 369.39. 44. & 567.30
Muſtelis cor maximum. 207.15
Muſtelarum morſus remedia. 567.35
Muſtelarum cinere uel felle, mures pelluntur. 327.34
Muſtela cum dimicat cũ ſerpentibus rutam prius edit. 373.27. et 138.7
Muſtelis contraria. 509.8
Muſtelarum genera & earũ in medicinis uſus. 529.45. & 534.45. et 535.28. & 536.23. et 542.15. et inde
Muſtelarũ fel uenenum eſſe. 529. 48
Muſtum quomodo condiatur. 251. 28. 39.44. & 252.14
Muſti medicamina. 251.25
Muſti utilitas quomodo noſcatur, ibidem 45
Muſti uitium quo noſcatur modo, ibidem 45. & 252.13. & inde
Muſti differentiæ plures. 422.12. et inde
Muſtum ſtomacho inutile, alias iucundum, ibidem 14
Muſta pumice feruere deſinunt. 648.7
Muſta pice conduntur. 649.8
Mutiani P. de corona hiſtoria. 586.18
Mutiani de muſca ſuperſtitio. 300.29
Mutiani conſulatus. 628.47
Mutina uuæ genus. 144.13
Mutinenſi bello Bolides faces. 13.30
Mutinenſi obſidione columbæ epiſtolas attulerunt. 180.24
Mutilatis hominum remedia. 375.20. & 495. 48
Mutus augur. 172.5
NABIS fera qualis. 135.7
Nænÿ Pollionis magnitudo. 112.47
Nænorum remedia. 416. 48
Naphtha quid. 30.32. per totum & 449.35. & 630.31
Naphtha igni cognata materia. 30. 32. per totum
Napy herba. 497.6
Napis uinum conficiunt. 250.13
Napi ubi optimi. 352.38
Naporum ſatio. 341. 4
Naporum genera quinq;. 352.26
Naporum à locis denominatio, ibid.
Napi Athenienſes ſinapi nominant. 360. 28
Naporum contra uermes remediũ. 361.30
Naporum differentiæ & ex eis medicinæ. 364.9. per totum
Narbonenſis thymũ herba. 393.4
Narbonenſis carbunculus morbus peculiare malum. 469. 36
Narbonenſia uina qualia. 246.46
Narbonica uua mira. 144.37. et inde
Narbonenſis prouinciæ fons mirus. 330.17
Reliqua quære parte ſecunda.
Narcæ herbæ medicinæ. 393.2
Narciſſi floris conſyderatio. 391.38
Narciſſi genera & medicinæ ex eo 397.49
Narciſſus à Narce, non à Narciſſo puero dictus eſt. 398.2
Narciſſum lily genus. 358.5
Narciſſi à lilys differentia, ibidem
Narciſſinum oleum. 428.31
Narciſſinum unguentum. 129.19
Narciſſini olei medicinæ. 397.49. & inde
Narciſſi oleum. 136.44
Narciſſus ſerum diuiſſimus. 392.36
Narciſſites gemma. 670.15
Nardi herbæ conſyderatio. 120.30. & 130.4. & 279.6
Nardi Gallici oleum. 256.42
Nardi Gallici ſeu ruſtici medicinæ. 398.30. & inde
Nardus ruſticus. 388.23
Nardo uinum conficiunt. 250.28
Nardi coronæ laus. 396.33
Nardina pira. 259.10
Nardinũ unguentũ ex quibus. 130.4
Narium animaliũ conſyderatio differentiæq;. 205.3. & inde
Narium loco foramina tantum habentes, ibidem
Nares flexili mollicia. 220.10
Nariũ ſanguis quibus ſiſtitur. 366.7
Narium ſanguinis alia remedia. 371. 9. & 373.41. et 376.1. & 377.31. 44. & 406.25.27.41. et 452.5. et 481.35.43. & 494.30. et 503.39. & 527.8. & 548.30. et inde. & 563.45. & 576.27.39. et 607.36
Naribus ſanguinem copioſum craſſumq; pellentia. 490.21
Narium morbi remedia. 370.30. & 375.2. 378.14.15. et 333.17. et 429. 26. & 442. 30. & 446. 45. & 445.37. 461.5. & 606.5
Naritia pix optima. 251.8
Narthecia ſeu narthex ferulæ genus. 289 13. & inde
Naſamonites gemma. 669.5
Naſcentium herbarum differentiæ, id eſt, ſemine, auulſione, &c. 356. 28
Naſci ubi non omnia poſſunt. 279.1. & inde
Naſcuntur plura nõ ſata, multa etiã minime, ibidem 33
Naſica Scipio uir optimus indicatus. 117.30
Naſicæ Scipionis repulſa exiliumq;. ibidem 31
Naſicæ Scipionis conſulatus et eius inuentum. 127.44
Naſpercenitæ uinum. 247.30
Naſturty herbæ cõſyderatio. 359.14
Naſturtium Venerem inhibet. 373.1
Naſturty genera, ibidem 4
Naſturtium Babylonicum optimum, ibidem 18
Naſturtium unde dictum, 359.14
Naſturty, prouerbium, ibidem
Naſturty ſemen quale. 361.20
Naſturty medicinæ plures. 373.5. & inde
Naſturtium ſyluestre ac medicinæ eius, ibidem 13
Naſi conſyderatio. 205.5. & inde
Naſus quibus non ſit, ibidem
Naſi cognomina, ibidem 4
Naſo carentes holes. 101.34. & inde
Natalium feſtum cũ pulte celebrant. 311.16
Natandi periti homines. 100.26
Natrix herba qualis. 494.1
Naturas rerum infinitas eſſe ſecũdũ quoſdam 3.17
Natura in qbus ſerpſam uincit. 565.9
Naturæ ſpiritus quis. 14.27
Natura parens an nouerca ſit ambigitur. 305.40
Naturæ uis fide caret. 306.22
Naturæ mira uis. 106.17. per totum, & 108.47
Naturæ opus ad quid. 250.47
Naturæ beneficia diu occulta. 216.33
Naturæ prouidentia. 254.30. et 257. 30. & 208.18
Naturã in ijſdem locis mutari. 179.11
Natura tantũ ſimilia cohere. 286.48
Naturam omnem experimento aſſequi non poſſumus. 300.15
Naturæ erga homines beneficia. 313.44. & 150.8
Natura cur cuncta genuit. 385.30
Naturam rerum nihil ſine cauſa facere. 403.25
Naturæ prouidentia & eius beneficia. 405.3
Natura parentis beneficia. 435.19. per totum
Natura multorũ procax eſt. 469.20
Natura & deus idẽ. 3.29. et 435.22
Natura plura ne abſumat uel pariat. 632.13
Naturam fieri conſuetudine. 213.22
Naturæ mira benignitas. 272.28
Naturæ potentia. 129.6
Naturam nil fruſtra facere. 330.23
Natura docet quæ timida ſint. 129.7
Naturæ mala uel bona plura ſint, ambigitur. 136.43
Naturæ ſublimitas in multis. 190.45. per totum
Naturæ in contemplatione nihil ſuperuacuum, ibidem 191.8
Naturæ omnia ferè poſſibilia, ibi. 35
Nauale quid. 129.7
Naualium inuentores. 72.3
Nauarchi pictura. 619.48
Nauceri ſtatuarÿ opera. 603.20
Naucides ſtatuarius. 600.33
Naues quo tardius eant. 569.11
Nauibus fulgurum effigies inhærent aliquando. 12.14
Nauium roſtra ubi Romæ affixa. 167.34
Nauibus apta materia. 270.33
Nauium pix zopiſſa dicitur. 271. 40
Nauium multarum ſubita præparatio 183.42. & inde
Nauium antemnæ ex abiete. 284.6
Nauis una maxima, ibidem 36.43. et 619.41. & inde
Naues Germaniæ ex uno ligno. 284. 45
Naues ex qua materia diu durent. 286.20
Nauium uelorum conſyderatio. 346. 5. & 347.22. & inde
Nauis imperatoriæ inſigne. 347.17
Naues ex pellibus ubi. 51.9
Naues papyraceæ ubi. 90.49
Naues ex papyro. 126.49. et 234.49
Naues ubi ex ſcirpo & arundine. 126.46
Naues utiles, ibidem
Naues Sparto fiebant. 441.27
Nauis roſtrum ære ſculpiũ. 534.18
Naues quo colore pinguntur. 616.33. & 617.46. & 622.43
Nauiũ mira magnitudo. 619.41. et inde
Naues ex teſtudinibus. 154.35
Naues marmoris cauſa fiunt. 633.17
Nauis quam auicula pennis abſcondebat. 114.13
Nauem echeneis piſciculus ui retinet. 565.16.36
Nauem quis primus reperit. 126.44
Naues ubi inuentæ, ibidem
Nauium differentiæ plures, ibidem
Nauem onerariam quis primus reperit. 127.8
Nauis amminicula gubernandi Typhis primus reperit, ibidem 14
Nauium & ad naues attinentiũ conſyderatio. 126.44. et inde per tot.
Nauigatio maris fluminumq;. 12. 15. per totum
Nauigantium peſtis præcipua. 16.25. 33.37
Nauigatur ijſdem uentis in contrarium. 16.3
Nauigantium audacia. 346.4
Nauigantibus utilia. 505.11
Nauigatio utilis corporibus. 558.18. & inde
Nauigantes qualiter dulcem aquam habere poſſunt. 559.2. & inde
Nauigatio unde cœpta. 139. 41. & inde, et 160.25. et inde, et 161.23
Nautæ ſydera ubi non ſeruant, ſed auium tantũ uolatus. 91. 3.4
Nauij Attij ſtatua. 597.43. 48
Naumachiarũ pontem Tyberius imperator refecit. 183.37. et 294.28
Nauplius piſcis qualis. 160.27
Nauſea maris quo arcetur. 489.19
Nauſeam facitia. 397.28. & 400.28
Nauſeam tollentia. 375. 16. & 376. 11. & 381.33. & 384.27. & 420. 11. & 424.33. et 434.31. & 479. 19. & 489.18. & 571.9
Nau icrates. 127.25
Nauticus panis ad qd utilis. 416.46
Nautili piſcis mirum. 159.48
Nautij Sp. ſtatua. 596.6
NEALCIS pictoris opera. 613.11. & 616.38. & 617.3
Neapolis urbs unguentis quondam delectata. 129. 13
Neapolitana cotonea qualia. 157.29
Neapolitanæ caſtaneæ. 162.48
Reliqua quære parte ſecunda.

Nebrides

Nebrides gemma.669.4
Nebularum conſyderatio.29.11
Nebulæ ne noceant.539.16
Nebulæ malum.166.23
Neceſſitas ad inimicum cõfugere co/ git.193.4.& inde,& 194.11. & inde
Necydalus uermis qualis.197.26
Necromantia quibus deos euocat.670.32.& 449.45.& 499.5.23
Nectabis rex.619.29
Nectarites uinum.250.23
Negligentiam quibuſdam prodeſſe aliquando.126.3
Nemeæ fœminæ pictura.613.29.& 625.35
Nemei certaminis uictores apio coro nantur.359.28
Nemeſis dea ad quid inuocabatur et eius Romæ templum.499.45
Nemeſis deæ pictura.626.44
Nemeſis deæ ſimulacrum.634.35
Nemeſi deæ dextra auris ſacra.123.
Nemeſis Latinum nomen non (20 reperit,ibidem & 499.48
Nemora incolentes homines.60.20
Neocles pictor.627.12
Neoptolemi aduerſus Perſas pictura.622.20
Nepenthes herba.453.47
Nepenthes herba apud Homerum quid.400.27
Nepetæ herbæ conſyderatio & me/ dicinæ ex ea.375.37
Nepeta herba uinũ conficiunt.250.13
Neptuni & Mineruæ certamen,& eiuſdẽ Mineruæ prima olea.288.2
Neptuni feſtum.325.15
Neptuni in Caria templum.557.28
Neptuni ſimulacrum.635.18.26
Neptuno fel dicatum.108.27
Nereidum Nympharum ſymulacrũ.635.27
Nereides piſces quales.378.31.& 152.4
Nereides ubi multæ.152.14
Nere linum uiris decorum.547.18
Nerios herba arborq́.575.48.& 443.45
Neritæ concharum genus.161.23
Nerone principatum ineunte come/ tes uiſus nrrres.10.48
Nero hoſtis humani generis.110.19
Neronis principatu arbores ſedes ſponte mutarunt.25.35
Neronis principatu flumina retro fluxerunt.50.14
Neronis mater quæ.110.18
Nero in pedes natus,ibidem
Nero quid erga Tyridatem.118.36
Nero plumbi laminis ad quid uſus.611.24
Neronis principatu marmor tingere inuentum.613.4
Neronis uxoris Poppeæ luxus.393.22.& 657.14
Nero imperator Colloſſeum ſeſe pin gere facit.618.6
Neronis imperatoris luxus ac pom/ pa.654.13.& inde
Nero imperator rapinæ gratia,quos necabat.654.26
Nero amiſſi imperij nuncio accepto quid egerit.655.16
Nero gladiatorum pugnas ſpectabat ſmaragdo.658.35
Neronis thorax ex ieſpide.661.47
Nero quo recreari ſolitus.521.9.& 553.47
Neronis imperatoris uimperatio.539.12.& inde
Nero magicæ arti deditus,ibidem
Neronis inuentum aquam decoquere 535.47
Neronis ueſtis ingẽtis precij.147.47
Nero Tiberij pater.184.41
Neronis imperatoris oculi quales.204.43
Neronis principatu quæ portenta ui ſa.114.20.& inde
Neronis diuitiæ ac ludi eius.583.12
Neronis ſpectacula.588.24
Neronis luxus in ædificijs.643.33
Neronis luxus in unguentis.250.37
Neronis imperatoris ſerui luxus,ibi/ dem 40
Neronis uxoris pompa funebris.224.23
Nero in initio imperij ſæpe uerbera tus,et quo faciem linibat.239.28
Nero imperator Thapſiæ nomen de/ dit,ibidem
Neronis foſſa.246.19
Neronis tempore luxus cauſa quæ inuenta.257.18.& 314.37
Neronis circa ſuprema,prolapſa cu/ preſſus Romæ.287.34
Neronis poſtremo tempore porten/ tum,ibidem
Nero Paſſieni priuignus.288.10
Neronis mater Agrippina & eius maritus alter,ibidem
Neronis principatu ruina ingens et de olueto prodigium.341.33
Neronis imperatoris uela qualia in ædibus.547.44
Nero imperator ſcilico porrò autori tatem dedit.553.9
Nero Domitius Peloponneſum inſu lam tentant efficere.51.40
Neronis in Aethiopiã miſſi explora tores & quare.101.2.17
Nero imperator terrarum uenenum.422.19
Neronis cõminatio,ad portas Caſpi/ as.86.13
Neruorum conſyderatio.210.14
Neruis uulneratis ſũmus dolor,præ/ ſectis nullus,ibidem 17
Neruis inimica.398.2
Neruorum in quibuſdam mira con/ nexio.113.37.
Neruis utile oleum quod.356.48
Neruorum cruciatus etiam in arbori bus.309.38
Neruorum cõtractionibus remedia.440.40.& 445.10.& 440.10.et 371.1.& 375.23
Neruorum læſorum remedia.367.19.& 369.16.23.32.et 375.12.& 378.25.& 380.33.& 381.46.et 383.2.47.& 399.8.& 400.33.49.et 410.5.et 413.13.42.et 414.37.& 415.26.39.& 416.6.& 417.10.et 420.30.& 422.40.& 423.8.& 425.23.& 427.43.& 424.11.et 436.38.& 437.37.& 439.13.et 440.48.et 441.11.& 442.18.22.& 454.43.& 462.11.& 468.23.& 478.48.& 481.12.14.et 491.41.& 495.30.31.et 507.2.27.et 521.5.et 527.5.et 548.37.& 549.46.& 562.4.et 566.47.& 666.16
Neruos præciſos cõglutinantia.397.44.et 437.4.et 481.16.& 490.18.& 495.30.& 549.1.& 576.19.& 610.43
Neruos boum abſciſſos ſolidantia.449.14
Neruis contraria.414.27.et 437.16.& 422.40.& 428.1.et 424.44.& 435.10.35.40.& 442.22
Neſeas pictor.619.12
Neſtus pictor.627.18
Neſtocles ſtatuarius.600.19
Neſtorianum pigmentum.593.14
Neurada herba.464.27.& 495.25
Neurada quid.402.29
Neuroides,id eſt,beta ſylueſtris.368.
Neuroſpaſtos & ex eo me/ (26 dicinæ.446.23
NICAEARCHVS pictor.626.17
Nicanor pictor.624.47
Nicias pictor quo colore uſus.616.37
Niceus poëta.110.44
Niceratí ſtatuarij opera.603.20.& 604.7
Nicerus pictor.625.45
Nicias Atheníenſiũ imperator opes Athenienſium afflixit.6.7
Niciæ pictoris præceptor,ac eius opera.625.32.42
Nicolai palmarum genus.232.28
Nicomachus muſicus & eius gem/ ma.651.25
Nicomachus pictor.616.39.& 618.5.& 625.29
Nicomachi Tyndaridæ imperfecti, 627.3
Nicomachi diſcipulus Coribas pictor ibidem 8
Nicomedes ingenti pretio à Gnidijs Venerem mercari uoluit.635.3.& 118.27
Nicomedis regis uxor cur à cane perempta.142.33
Nicomedis regis equus mirus.144.8
Nicomedis regis interitus,ibidem
Nicophanes pictor.625.42
Nicophoros,id eſt,ſmilax hædera et ex ea medicinæ.448.7
Nicoſthenes pictor.627.12
Nyctalopes qui,horum remedia.314.34.& 348.28
Nyctalopes quo curantur.326.6.& 371.44
Nictare quibus animalibus cõueniat.304.44.& inde
Nyctegretum herba qualis & eius in magia uſus.591.27
Nictilopa herba qualis & unde di/ cta.193.31
Nudus cœna quare Caio principi di/ cta 217.33
Nigina herba qualis.494.7
Nihil nimis,Chilonis præceptum.117.14
Nili augmentum quando & eius fertilitas.318.28
Nili minimum maximumq́; augmen tum,ibidem
Nili mures quales.169.12.per totũ
Nili aqua genitalem uim habet,ibi/ dem per totum
Reliqua quære parte ſecunda.
Nilios gemma qualis.681.19
Nimium quodlibet in omni uita per/ nicioſiſſimum.116.26
Nympharena gemma.669.5
Nympha Herculis zelotypia mortua.459.48
Nymphæ apum genus.195.8
Nymphæa herba unde dicta.459.44.& 460.1
Nymphæ apteris herba.491.28
Nymphea herbæ medicinæ.465.36.& 471.19.et 473.26.30.et 474.34.& 476.15.16.& 477.48.et 481.59.& 482.31.47.& 483.33.& 434.20
Nymphodorus medicus.605.15
Niobes et eius filiorum ſimulachrũ.635.17
Nyſa Bacchi nutrix ubi ſepulta.72. (40
Niſeas pictor.619.12
Nitor corporis quo fiat.420.37
Nitri cõſyderatio,natura,uſus,medi cinæ.561.25.& inde,& 651.17.& inde
Nitrum ubi optimum.662.30.et inde
Nitro ſemina aſpergenda.527.22
Nitro muſta condi.252.44
Nitri ſpuma.562.49
Nitri probatio.593.8
Nitrum quomodo in lapidem uerti tur.564.1
Nitroſæ aquæ ubi.562.10
Niuis conſyderatio.19.30
Niues ubi non cadant.90.22
Niuem quidam potant.350.29
Niue aquam refrigerauit.333.48.& inde
Nix diutina ſedẽs cur noceat.290.20
Nix aquarum cœleſtium ſpuma eſt,ibidem 18
Nix uetuſtate rubeſcit.201.32
NOBILITATIS incommoda.469.25.& inde
Nobilitatis ueri tituli ſunt liberi.684.3
Nocentes fugiendi omnino.72.37
Noctua.Quære poſt Nox
Nodia herba qualis.451.20
Nodorum corporis conſyderatio.210.15
Nomades lacte & ferina carne ui/ uunt.99.3
Nomades uagi circa Arabiam.87.15
Reliqua quære parte ſecunda.
Nomas quid noceat.170.16
Nomarum morbi,id eſt,ulcerũ cor/ pus depaſcentium,remedia.428.46.& 427.48.& 429.26.& 432.15.& 444.59.& 449.8.et 451.11.& 474.9.et 475.31.& 481.9.& 482.21.& 482.35.38.& 494.48.& 504.14.et 548.39.48.42.et 568.39.et 576.47
Nomina ubi non imponuntur.69.14
Nominũ imponendorũ ratio.501.2
Nonius Tyberij imperatoris liber/

tus & eius menſa. 136.41
Nonius cur ab Antonio proſcriptus. 660.16
Norma inſtrumentum à quo reperta 126.5
Noſce teipſum, Chilonis præceptum. 187.24
Notia gemma. 669.7
Notus uentus. 15.1.10
Noualia quæ. 292.16. & 319.7
Nouellus proconſul cur Tricongius dictus. 253.21
Nouam Seruilij ſuperſtitio. 500.27
Nouis autoritatem dare res ardua, prologo prim. 54
Nouitatis homo natura auidus eſt. 217.16. & 295.16
Nox quid. 5.18
Nocte quando lux diei uiſa. 31.14
Noctium inæqualitas unde. 43.4
Nox ubi longiſſima breuiſſimaq́. ibidem 44. per totum
Nox ſex menſium ubi, ibidem 48
Nox ubi nulla aliquando. 62.6
Nocte ubi uidetur ſol. 73.31
Noctium magnitudo quo deprehenditur. 640.4
Nox totius anni breuiſſima quando. 516.18
Noctium augmenta decrementaq́. 533.1. & inde
Noctes mediæ uitæ gaudia auferunt. 683.33. & 122.18
Nocte ui die cernentia animalia. 204.26
Noctuæ futura præſagiunt. 345.19
Noctua quibus auibus inimica. 352.43
Noctuarum in medicinis uſus. 535.17. & 537.31. & 541.9
Noctuarum auium cõſyderatio. 178. 42. per totum
Noctuarum contra aues ſolers dimicatio. ibidem
Noctuarum cum accipitre amicitia, ibidem 44
Noctua in Creta inſula nulla eſt. 177. 18
Noctua & cornicis inimicitia. 189.37
Nocturna uigilia quid agēdū. 314.12
Nocturnæ oppreſſiōis remedia. 491. 22
Noxiſ cõſueti quomodo cogi poſſint. 440.46
NVERENTES colus & fuſus comitabantur. 147.35
Nubes qd præſagiūt. 344.39. et inde
Nubes quantū aſcendūt. 9.48. et inde
Nubes quomodo cauſentur. 13.40
Nubila quantum aſcendunt. 9.48. & inde
Nubium imagines unde. 19.15
Nudi homines ſemper incedentes. 69.18. & 101.47
Nuditatis cælandæ exemplū. 504.24
Numantina pira. 359.8
Numæ libri quales & ubi reperti. 235.48. per totum
Numa Pythagoricus. 236.10
Numa philoſophia ac iure pontificio delectatus. ibidem
Numæ lex Poſthumia quæ. 248.36
Numæ de deorū cultu inſtitutio. 314. 29
Numa fornacalia feſta inſtituit, ibidem 31
Numa quando Rubigalia feſta inſtituit. 332.29
Numa rex. figulorum collegium Romæ inſtituit. 623.28
Numam ſæpe fulmen impetraſſe. 17. 28
Numæ de uſu piſciū lex. 567.5
Numæ ſtatua. 581.9
Nuncoreus Seſoſtridis filius. 640.16
Numenij præfecti geſta. 93.8
Numeri paris uirtus ac uis. 563.16
Numeri impares uehementiores. 499.48
Numerus par in conuiuijs. 500.18
Numerus apud antiquos non erat ultra centum milia. 592.28
Numeri quaternarij uis. 308.47
Numidiana pira. 259.9
Numidici urſi Romam allati. 142.21
Numidicæ aues. 182.43
Numidicum marmor. 633.40. et inde, & 611.5
Reliqua quære parte ſecunda.
Nummorum conſyderatio, notæ, diuerſitas, uariatio. 582.53. per totū
Nummus aureus quando primū Romæ. 534.26
Nundinarum tempore quæ fieri licita & quæ non. 315.9. & 500.28
Nundinarum tempore ungues nō reſecabantur. 500.35
Nuptiales faces ex qua arbore. 278. 29.50
Nuptiarum tempore quo utebantur colore. 589.49. & 147.37
Nuptijs adeps adbibebatur. 510.45. & 511.52
Nuptiæ cur cum lana fiebant. 527.26 & 145.55
Nuptiæ nō niſi auguriijs fiebāt. 172.7
Nuptijs nuces iuglandes adhibebantur. 275.29
Nuptæ nouæ farreum præferebant. 314.44
Nurſini napi optimi. 352.33
Nurſinæ rapæ miræ. 325.10
Nux bifera ubi. 262.32
Nuces ponticæ quales, ibidem 29
Nuces Aſiaticæ, ibidem
Nucū arborū umbræ noxiæ. 197.16
Nucis iuglandis conſyderatio. 262. 9. per totum
Nucis iuglandis ſuccus qualis. 264.9
Nux quibus conſtet, ibidem 21.23
Nuces quæ ſtatim à ligno recedunt, ibidem 25
Nucis iuglandis uſus in nuptijs & quare. 262.9.12
Nuce lanæ tinguntur, ibidem 17
Nucis auellanæ conſyderatio, ibid. 25
Nucis ſuccus caryopon dicitur. 128.
Nucum pinearum conſyderatio. 137.19. p 10. et 431.56. et inde 57
Nucipruna quæ. 257.48
Nux cito germinat. 275.55
Nux quo tēpore ſemen efficit. 276.20
Nux quo tempore ſerenda. 301.48
Nuces cepis aduerſantur. 435.15
Nucis Græcæ natura & medicinæ ex ea. ibidem 6
Nuces iuglandes unde dictæ & earum natura ac medicinæ, ibid. 8
Nucum iuglandium nocumenta plura, ibidem, & inde
Nucis oleum ad quid. 427.36
Nucis pineæ medicinæ. 431.56
Nucis auellanæ natura & ex ea medicinæ. 435.24. & inde
OBAERATI unde dicti. 595.35
Obeliſcus qd. 659.13
Obeliſci ſolis, ibidem
Obeliſci à radio dicti Aegyptijs. ibidem 14
Obeliſco parcit Cambyſes, qui urbi non pepercerat. ibidem 25
Obeliſci Aegyptij plures, ibid. et inde
Obeliſcorum conſyderatio. 659.21. & inde
Obelliſcus in campo Martio à quo. 640.3. & inde
Obeliſcus gnomonis uice, ibidem
Obeliſcus Romæ in Vaticano, ibi. 15
Obeliſcus precioſiſſimus. 659.12
Obeliſcus Vaticani Circi à Caio imperatore. 284.35
Obliuionis aqua. 553.43
Obliuioſum quod maxime animal. 136.30
Obmuteſcentium remedia. 273.20. & 495.48
Obolus quanti ponderis. 403.3
Obriſum quid. 585.35
Obſcœnum uitium non niſi in hominibus. 186.25
Obſcuris lucem dare res ardua, prologo. 1.55
Obſidiana uitri genus. 651.37
Obſidianus lapis. 669.14
Obſidionalis corona qualis. 404.5
Obſidius lapis. 651.32. & inde
Obſoletis nitorem dare res ardua, prolog. 1.55
Obſtetrices quibus medicamentis utuntur. 504.12
Obſtupeſcentia corpus. 481.29. & 466.43
OCCANDI diſciplina & ars. 319.24. per totum
Occaſus ſyderum cognitio bifarie. 331.45
Occhi arbores ubi. 229.40
Occs auis. 213.49
Oceani qui piſces maximi. 151.46. per totum
Oceani totius nauigatio. 21.15. et inde
Oceani magnitudo 21.42. per totum
Oceani fluxus reflexusq́ cur maiores. 28.14
Oceani meatus ubi mirus. 267.4.37
Ochra color. 616. 2.21.42
Ocimum herba quando prædidendum. 156.20
Ocimum difficillime naſcitur, ibidē
Ocimum quando & qualiter floret. 354.27
Ocimo nihil fœcundius, ibidem 17
Ocimum cū maledictis ſerendum eſt. ibidem 18
Ocimum quando & quomodo ſerendum. 159.10
Ocimum unde dicatur. 307.14
Ocimum in quid degenerat. 360.46
Ocimum quando palleſcit. 361.2
Ocimum ferro tangi non uult, ibid. 6
Ocimi ſemen quale, ibidem 22
Ocimum quomō rigandū, ibidem 10
Ocimum herba in uineis ſerendum 307.5.14. & 326.32.35
Ocimi uitia. 372.22
Ocimum hominibus uitandū, ibi. 24
Ocimo ſcorpiones gignuntur, ibidē
Ocimo pediculi generantur, ibidē 28
Ocimi medicinæ, ibidem 29. & inde
Ocimi ſylueſtris medicinæ, ibidem 41. per totum
Ocys quid. 116.16
Ocij fugiendi exemplum. 192.8.31. & inde per totum. & 193.23. et 196.16. & 640.22
Ocnos Aeſculapij filius. 626.12
Ocreas quis primus reperit. 126.16
Ocriſia ancilla miro modo grauida facta. 652.23
Octauo menſe an homo naſci poſſit. 109.28. per totum
Octauiæ porticus. 616.25. & 635.21. & 636.20
Octauiæ in ſcholis ſtatuarum opera plura. 634.28. & 635.18.21.39. et 636.20. & 637.4
Octauiæ porticus à quibus. 637.4
Octauia Marcelli mater. 635.35. & 347.43
Octauio conſule cometes uiſus. 10.46
Octauius Cn. conſul. 12.20
Octauius C. Antiochum reſponſum mox dare coēgit. 598.10
Octauius Romanus eques. 613.12
Octauius Auguſti pater. 636.28
Oculata piſcis. 579.7
Oculorū conſyderatio. 203.23. et inde
Oculi ad cõnniuationem non conniuentes, ibidem 40
Oculi militer pastoris indiciū, ibi. 45
Oculi nictare non ceſſantes, ibid. 46
Oculi unicolores nulli, ibidem
Oculos cum binis pupillis habentes. 107.28
Oculorū uiſus exēpla. 114.7. per totū
Oculi tantum homini deprauantur. 204.23
Oculi familijs cognomen dedere, ibidem 24. & inde
Oculi nocturno tempore cernentes, ibidem 26. & 105.46
Oculi nouiſſime formantur in corpore. 207.5
Oculi primum moriuntur, ibidem 6
Oculorum indicia. 215.14
Oculi operiuntur morientibus, patefiunt in rogo. 204.21
Oculorum mira compoſitio, ibidem 8. & inde
Oculorum pupillæ conſyderatio, ibidem 10. & inde
Oculis abſoluta uis ſpeculi. ibidē 14
Oculos aues in manibus cur appetūt
Oculos ternos quaternoſq; habentes cur creditum. 102.18 ibid. 15
Oculi quibuſdam in pectore. 69.19
Oculos in humeris habentes. 108.4
Oculum unicum habentes. 102.18
Oculorum dolores ne ſentiantur. 429.39
Oculis ſalubres aquæ. 552.46. et inde
Oculis omnem uim ineſſe. 133.36
Oculi precioſiſſima corporis pars. 203.28
Oculi non omnibus ſunt animalibus. ibidem

ibidem 14. & inde
Oculi diuerſorum colorum non niſi homini & equo, ibidem 11
Oculi maxima animi indicia, ibi. 47
Oculi animi ſedes. 104.1
Oculi quomodo ſeſe purificant, ibi. 9
Oculi in arborum ſurculis qui proprie dicantur. 303.21
Oculorũ acies quo excitatur. 364.38
Oculos excæcans liquor. 219.36
Oculus domini fertiliſſimus in agro. 317.38
Oculorum pilos incõmodos replicantia. 630.37
Oculorum albugo quo tollitur. 402. 38. & 630.35
Oculus ferus herba qualis. 466.20
Oculi nigri naſcentium ſi placent. 330.40
Oculis contraria. 379.30. & 422. 16. & 424.7. & 422. 39. & 423.1. & 439.42
Oculorum claritati inimica. 368. 12. & 371.43. & 372.22
Oculorum aciem hebetantia. 366.10. & 367.21. & 371.17. & 379. 5. & 380.38. & 426. 37. & 427. 12. & 571.37
Oculis utilia. 373. & inde, & 376. 44. & 424.35. & 504.5. et 527. 38. & 536.2. & circa copioſe. & 82. ibidem, & 651.27. & inde, et 48. ibidem, & 665. 43
Oculorum claritati conferentia. 66. 9. & 362.34. & 366.7. & 369. 30. & 370.30. & inde, & 371. 21. & 372.49. & 373.6. & 383. 20. & 385.5. & 400.8. & 420. 35. & 427.13. & 428.2. et 437. 21. & 439.14. & 444.21. et 460. 9.44. & 465.16. & inde per totum. & 467.20. & 489. 11. & 506.25.45. & 60?.28. & 535. 15. 25.34. & inde, & 536.8.15.35. et 563.14.25. & 568.8.38. & 571. 31.49. & 572.10
Oculorum aciem excitantia. 364.38. & 383.42. & 384.13. & 425.11. 444.28. & 465.46. & inde per totum
Oculorũ caligines diſcutientia. 365. 37. & 367.25.32. & 369. 12. & 384.28. & 399.38. & 428.2. & 429.16. & 436.42. & 443. 40. & 447.22.32. et 445.35. et 455. 2. & 461.19. & 465. 46. per totum. & 466.14. & 467. 17. 28. & 488.11.12. & 504.5. & 506. 46. & 508.34. & 514. 1.38. & inde. & 535.22.25.36.37. & 536. 19. & 574.20. & 606.29. et 607. 35. & 657.22
Oculorum ſcintillationibus quid proſit. 369.12
Oculorũ adustionis remedia. 367.31
Oculorum inflammationes ſedantia. 398.15.38. & 400. 36. & 405. 49. & 429.42. et 426.36. et 413. 39. & 439.27. & 527.33. et inde
Oculorum plumbũ tollentia. 467.15
Oculorum nubeculas diſcutientia. 367.31. & 408.40. & 494. 17. & 535. 37
Oculorum cicatrices emendatia. 365. 41. et 367.11. et 401.42. et 494. 17. & 504.5. & 506.47. et 508. 24. et 514.2.9. & 535.47. et 571. 32.44. & 573.12. & 558.35. & 648.3
Oculorum epiphoras inhibẽtia. 365. 17. & 365.37.40. & 371.41. & 376.2. & 378.14. & 380. 21. & 382.19. & 383.42. et 397.34. & 398.9. & 400.23. et 416.37. & 417.15. & 427.28. & 428.7. & 465.45. & inde per totũ. et 467. 45. & 479.12. & 511.47. et 514. 22. & 535.19. & 536.22.25. et inde. & 31. ibidem, & 631. 26. & 643.32
Oculorum lachrymationes emendantia. 410.24. & 425.4. & 535.27. & 647.9.38
Oculis lachrymoſis fricare frontem prodeſt. 503. 49
Oculis ſine fine lachrymantibus utiliſſima. 536.25
Oculorum lippitudines curantia. 491.22. & 494. 42. & 5?6. 44. & 514.25. & 536.12.15.22. et 563. 14. & 572.6.8. et 603.29. et inde
Oculis lippis aures fricare prodeſt. 503. 48
Oculos luſcioſos, ſiue nyctalopas emendantia. 148.12. & 431.5. & 535. 40. & 536.6. & 571. 44
Oculorũ ægylopas curantia. 535.47 Vide Aegylopis morbi remedia.
Oculorum pterygia tollentia. 371.45 & 65.19. & 420.26
Oculorum epinyctidas ſanantia. 361. 22. & 366.9. & 426. 43. et 514. 3. & 571.48. & 572.1
Oculorum ulcera purgãtia. 397. 34. & 424.7. et 418.5. & 420.25. et 426.3. et 431.12. & 467. 46. & 527.35. & 536.2. & 605. 31. & 606.29. & 648.2
Oculorũ glaucomata curantia. 506. 49. & 535.11. et inde, et 536.2.23
Oculorum ſuffuſiones diſcutientia. 398.35. & 399.44. & 467.27. et 493.24. & 506.45. & 508.14. et 535.13.18.23.37.39. & 571.36. et 630.35
Oculorum argema ſiue albuginem tollentia. 365.41. & 405. 31. & 408.40. & 428. 43. et 437. 7.18. & 443.40. & 447.30. et 465. 45. & inde, & 504.5. & 506. 46. & 508.33. & 514. 3.19. & 535.24.35.39.44.47. et 536.9. 10. 14. et 571.37. et 572.6. et 574.20
Oculorum ſcabricies remediũ. 607. 16.35. & 631.26
Oculorum ruptas tuniculas adiuuantia. 535.34.42
Oculis ictu cruentatis remedia. 406. 3. & 515.48. & 516.15
Oculorũ tumorem ruboremq́ʒ ſedantia. 417.2. et 467.19. et 571.42
Oculis cruore ſuffuſis conuenientia. 617.4
Oculorum nimium uigilijs fatigatorum remedia. 623.11
Oculis ſi quid inciderit. 378. 36. & 508.30
Oculorum ſordes purgantia. 378.2. & 440.44. & 605. 29
Oculorum morbi remedia. 362.34 et 363.17.39. & 365.42. & 367.28. & inde, & 368.7.8. & 371.41. & 380.22. & 399.39. et 405.45. & 415.39. & 416.14. et 420.15. & 425.33. & 426.2.9.41. et inde, & 427.26. & 436.15.42. & 439.41. & 443.39. & 444.45. & 445.6.21.26. et 446.6.9.44. 45. & 465.46. & inde per totũ, & 466.14. & 467. 7. & inde multa, & 435.25. & 436. 18.25. & 493.40. & 494.16.39. et 504 42. & 506. 44. & inde & 508. 13.23. & 511.45. & 512.49. et inde. & 514.19. & inde. & 517.20 & 528.10. & 535. & inde copioſe. & 536.2. & inde plura. & 538.34. 567.26. & 568.43. et 571. 31. & inde copioſe, et 603.17.29. & 606.19. & 608.2.11. & 622. 26. & 631.19.29.46. & 645. 32. & 646.35. & 647.8. & inde, & 22.33. ibidem, & 648.13
Oculis iumentorum pecorumq́ʒ claritatem facientia. 447.31 et 533.22
Oculorum iumentorum albugines emendantia. 571.45
Oculorum iumentorum medicamenta. 466.16
Oculorum ſuperſtitioſa medicamenta. 429.36. & inde, & 447. 29. & 502.3. & 504.44. & 535.11. & 536.12.26. & 571.49. et 572.6
ODINOLYONTES piſces. 263. 30
Odyſſeæ Homeri materia. 533.17
Odium ex æmulatione audiſſimum. 189.20
Od ũ qua ratione incurritur. 507.49
Odontites herba qualis. 4?.4.21
Odoramentorum differentiæ in quibus. 381.49
Odoratorum ſapor amarus, ibidem
Odoratiſſima quæ ſint. 209.18
Odoratorum copia. 224.14
Odoratum reducentia. 372.38
Odor quid ſit. 155.4
Odorum conſyderatio. 264.7.12
Odorum adulteratio quibus fiat modis. 219.40
Odorum materia, tractatur toto. 12. libro & prologo 13
Odorũ celerrime euaneſcere. 219.24
Odores optime ſeruantur in oleo. 230. 15
Odorem non ſentit qui perit, ibid. 12
Odorum fructuũ diuerſitas. 264.14
Odor & ſapor non ſimul in eodem, ibidem 15
Odores quotidie gigni. 185. 33
Odor ſolertiam potu tollit. 316.15
Odorum differentiæ, natura, diuerſitas. 333. 47. per totum
Odore tantũ uiuentes homines. 103.18
Odorem grauem tollentia. 427.33. & 428.9
Odorem bonum facientia. 428.9
OECON quid. 850. 31
Oenanthe auis deſcriptio. 275.16
Oenanthe herba & ex ea medicina 401.19. & 420.18
Oenanthe quid. 228.22. & 249.39. & 216.38
Oenanthes flos maxime durat. 391. 40. 43
Oenanthe unde dicta, ibidem 44
Oenanthe ubi optima. 410.18
Oenanthinũ unguẽtũ. 229.14. et 249.
Oenanthinum oleum. 256. 33 (39
Oenanthini olei natura & medicinæ ex eo. 427.1
Oeneate uinum. 247.30
Oenias piſtor. 626.42
Oenothera herba qualis. 479.27. & 412.43
Oenotheris herba qualis. 450.28
Oenotry frater quis. 43.21
Oeſypi in medicinis uſus. 535. 4. & 540.31.33. & 551.16
Oeſypum quid. 527.16
Oeſtrus apum genus. 194. 48
Oetum herba qualis. 194.11
OFELLI Clodiæ ſenectus. 121.32
Ofilij histrionis interitus. 224.29
OLEACUM ab oleo deductũ nomen. 680.28
Oleagina uua quare dicatur. 244.19
Oleagini gemmæ. 619.46
Olea Mineruæ ſacra. 227.8
Oleæ non deciduus folia. 273.46
Olea non accendebatur in ſacris. 266.21
Oleam polluí profanis uſibus fas nõ eſt, ibidem
Oleæ corona ubi in uſu. 255.40
Oleæ conſyderatio. 254.4. et inde
Olea quando primum in Italia, ibi. 7
Oleæ genera tria. ibidem 8
Oleæ fructum ſator eius nullus uidit ibidem. 6
Olea tarde creſcit, ibidem 17
Oleæ natura qualis, ibid. 42. per to.
Oleam ne ſtringito, ne uerberato. Attica lex. 255.3
Oleam morſu capræ ſterileſcere. 257. 14. & 310.46
Oleæ frondes quales. 274. 40. 46. & 275.2
Olea quando germinet. 276.10
Olea quando floreſcat. ibidem 18
Olea non ſentit cariem neq́ʒ uetuſtatem. 283.29
Olea apta ualuarum cardinibus. 287.3
Olea prima in certamine Mineruæ & Neptuni. 288.2
Oleam ducentis annis uiuere, ibid. 7
Oleæ quando maxime nocet pluuia. 290.8. & 310.10
Olearum conceptus quando. 290.8
Olea quibus gaudet. 294.6
Oleæ plantæ quantum inter ſe diſtare debent. 297.12
Olea in Betica maxĩa arborũ, ibi. 14
Olea militaris cur dicatur, ibidem
Olearum inſitio. 299.22.27
Olearum plantationis conſyderatio. 300.19. per totum
Olearum taleæ quales eſſe debent et quomodo ponendæ. ibidem
Oleæ quibus locis & quo tempore ſerendæ. 301.6

Olea ubi non bene ponitur. ibid. 14
Olea quæ uitibus apta. 107. 23
Olearum morbus. 309. 33. & 310. 21. & inde
Olea quam capra lambit ſterileſcit. 310. 46
Oleæ qualiter fertiles fiunt. 313. 13
Olea ubi non naſcitur. 291. 3
Olearum arborum medicinæ. 425. 47. per totum
Olearum florum medicinæ. 426. 7. & inde
Oleæ radicis medicinæ, ibidem 15
Oleis folium quod optimum. 192. 2
Oleæ & quercus inter ſe inimicæ. 411. 47
Oleum quid ſit. 254. 42
Olei liquor membra recreat. 257. 3
Oleum aptiſſimum ad unguenta ſeruanda. 250. 23
Olei conſyderatio. 254. 20. & inde, per totum
Oleo uetuſtas tædium affert, ibidem
Oleum in Italia optimum, ibidem 29
Oleum in unguentis, ibid. 35
Olei augmentum quando, ibid. 43
Olei quādo & qbus uitiatur, ibi. 45
Olei cauſa calor eſt. 255. 2
Olei pauca differentiæ, ibid. 14
Oleo ut uino palati gratia nulla, ibi.
Olei naturæ deſcriptio, ibid. 17. & 10.
Olei utilitas, ibidem
Olei in gymnaſijs uſus, ibidem 18
Oleum quomodo faciendum. 256. 2. per totum
Olei ueteris uſus. 257. 8
Olei factitij conſyderatio. 256. 16. per totū. & 426. 47. & inde per 10.
Oleum quidā è piſcibus faciūt. 256. 57
Oleo Saturni ſimulacrum repletum Romæ. 257. 4
Oleum uuas ſeruat ne à ueſpis tangantur. 260. 17
Olei liquor foris hominibus gratiſſimus. 255. 46
Olei liquor neceſſarius, ibidem
Olei caritas futura quomodo dignoſcitur. 317. 33
Oleum ante tempus emptum, à Thalete Democritoq;. ibidem 51
Oleum quæ odiunt. 111. 32
Oleum ex caſtaneis ubi. 216. 36
Oleum ex raphani ſemine. 352. 38
Oleum ſeſamæ ubi. 99. 2
Olei balſamini natura & medicinæ ex eo 428. 1
Oleum herbaceum quid & ad quid utile, ibidem 16
Oleum laurinū & ex eo medicinæ. 427. 28
Olei medicinæ. 426. 47. & inde per totum
Oleum quod optimum, ibidem 48
Olei omphatij natura & medicinæ ex eo. 427. 1
Olei cenanthini natura & ex eo medicinæ, ibidem 2
Olei effectus, ibidem
Olei cicini natura & ex eo medicinæ, ibidem 13
Olei factitij medicinæ. 426. 47. & 10.
Oleum picem à pannis extrahit. 455. 28
Oleum calci ſolum miſcetur, ibid. 29
Oleo quædam reſtinguntur. 588. 47
Oleo extinguūtur quædam quæ aqua accenduntur. 646. 42
Oleum in quibuſdam reperiri fontibus. 154. 1. & inde
Oleo apes & reliqua inſecta exanimantur. 196. 33
Oleum à quo repertum primo. 116. 10
Oleaſtrenſe plumbi genus. 611. 11
Oleaſter arbor quæ loca amet. 278. 23. & 301. 11
Oleaſter non ſentit cariem neq; uetuſtatem. 285. 19
Oleaſter quo primo Hercules coronatus eſt. 288. 1
Oleaſtri corona in olympicis. 255. 42
Oleaſtri factitiū oleum quale. 256. 19
Oleaſtrum buxum quale. 273. 4
Oleaſtri natura & medicinæ ex eo. 426. 35. per totum
Oleaſtro ſe elephantes ſanant. 138. 19
Olenus uates. 499. 12
Olympias piſtrix fœmina. 627. 12
Olympias Thebana medicinæ perita. 381. 31. & 512. 46
Olympia uictoribus ſtatuæ dicabantur. 197. 16
Olympiæ ſtatuarum ingens copia. 599. 19
Olympia quæ equa uicerit. 187. 19
Olympiæ quis ſemper uictor. 121. 3
Olympiæ athleticam Hercules inſtituit. 126. 42
Olympias uentus. 15. 32
Olympias uentus Euboiæ peculiaris 310. 25
Olympicorum ludorum corona. 255. 41
Olympus Macedoniæ mons buxo abundat. 275. 8
Olympus mons lauro abūdat. 279. 13 Reliqua quære parte ſecunda.
Olympij Iouis ſimulacrum quale & à quo. 600. 47. & 604. 2. et 614. 33. & 615. 44. & 616. 25. et 618. 21. & 118. 28
Olyra tritici genus. 319. 19. & 320. 29. & 321. 6. 49. & 415. 17
Olyræ tritici medicinæ. 415. 18
Oliuæ conſyderatio, capite 1. & 7. ſequentibus libri 15
Oliua Mineruæ ſacra. 217. 1. & 248. 13
Oliua ubi ſterilis. 218. 49
Oliua quando primo in Italia. 154. 7
Oliua ubi proueniat & ubi nō. 254. 5. per totum
Oliuæ genera tria, ibidem 19
Oliuæ liquores uarij & eorum bonitas, ibidem 22. & inde
Oliua quando colligi debet, ibidem 26. 44. & inde
Oliuam in baccas ubi auis non appetit, ibidem 36
Oliuæ natura qualis. 254. 42. per 10.
Oliua quid in ſe habeat, ibidem
Oliuæ amurca quid, ibidem & 275. 6. per totum
Oliuæ colligendæ lex quæ. 255. 5
Oliuæ nomina plura, ibidem 13. & inde, & 42. ibidem per totum
Oliuæ collectæ ſeruandi ratio, ibi. 17
Oliuæ quomodo condiūtur, ibid. 26. & 41. ibidem per totum
Oliuarum cultura. 251. 43. per totum
Oliua ubi ſerenda, ibidem
Oliua quibus infeſtatur, ibidem 41
Oliuarum ſeruandarum ratio. 256. 2. per totum
Oliuarum baccæ. 263. 22
Oliuæ ſuccus qualis. 264. 3
Oliuas in Mileto erucæ depaſcunt. 310. 12
Oliua quando colligenda. 341. 33
Oliuæ flores apes nō attingūt. 392. 23
Oliuæ uſus & medicinæ. 426. 44. & inde
Oliua ſi à capra lambatur ſterileſcit 198. 33
Oliuantibus lex. 255. 5
Oliueti diſpoſitio. 300. 49. & 302. 16
Oliueti prodigium. 111. 33
Ololyzontes ranarum mares. 206. 19
Olorum altum conſyderatio. 176. 10. & inde
Olorum in morte flebilis cantus fabuloſus. ibidem
Oloris cum aquila inimicitia. 189. 36
Olorum ſimilitudinem onocrotali habent. 182. 35
Olus quam terram cupiat. 328. 8
Olera ne uermes rodant. 361. 9
Oleris marini medicinæ. 378. 1
Oluſatrum herba & eius natura lauſq;. 359. 40
Oluſatrū & ex eo medicinæ. 372. 13
OMBRIA gemma. 669. 7
Omæ ſicus quæ. 260. 36
Omphatij olei conſyderatio. 228. 18. & 249. 38
Omphatij olei naturæ & medicinæ ex eo. 426. 43
Omphatium uinum quomodo fiat. 249. 38
Omphatij uini medicinæ. 420. 12
Omphacocarpos herba qualis. 457. 17
ONAGRI, id eſt, ſyluestres aſini cōſyderatio. 145. 33. & inde
Onagri ubi præcipui, ibidem 55
Onagri feræ in medicinis uſus. 515. 7. & 518. 46
Onagri ubi non ſint. 150. 36
Oneſicritus ſcriptor quis. 90. 43. & 92. 20. & 103. 26
Onyces marmor. 618. 19
Onychis gemmæ cōſyderatio. 661. 4
Onyches piſces. 577. 31
Onychina pira. 259. 10
Onychitis Cadmiæ genus. 605. 21
Onychipuncta gemma. 663. 44
Onychus ſculptor. 194. 34
Oniſcos uermis. 536. 49. & 543. 6. & 144. 21
Onitis, id eſt, origanum. 397. 25
Onitis Heraclij herbæ genus, ibid. 25
Onix piſcis. 579. 15
Onocchelis herba. 408. 10
Onochion herba & ex ea medicinæ. 408. 19. per totum
Onocrotali aues quales. 182. 33
Ononis herba. 394. 28. & 395. 26. et 457. 11
Onopyxes herba. 394. 41
Onopordon herba qualis. 494. 20
Onoſma herba qualis, ibidem 18
OPALI gēmæ conſyderatio. 660. 9
Opali gemmæ uitia, ibidē 22. et inde
Ophroſtaphyle frutex. 209. 35
Ophicardelos gemma. 669. 23
Ophidion piſcis. 579. 9
Ophion animal. 512. 19. & 551. 48
Ophioſtaphylos uitis genus. 421. 32
Ophites marmor unde. 618. 22. 24. & 645. 19
Ophiuſa herba qualis. 450. 8
Ophrys herba qualis. 454. 23
Opiferæ deæ ædes. 206. 28
Opimiana uina cur dicta. 249. 18
Opimius L. conſul. 245. 16
Opimius contra C. Gracchum. 245. 36. & 584. 32
Opij ueneni remedia. 464. 49
Opij uenena quo extinguūtur. 577. 29
Opion quid & qualiter fiat. 379. 18. & circa
Opion mortem affert, ibidem
Opij experimentum quod. ibidem 32
Opion quomodo optime ſeruetur, ibidem 36
Opion medicus. 365. 19. & 421. 22
Opiſthotonon quid. 516. 14
Opiſthotonicorum, id eſt, ceruicis rigore laborantium remedia. 365. 7. 23. & 369. 17. & 375. 13. & 379. 9. et 381. 44. et 382. 43. et 397. 13. & 405. 17. & 410. 40. et 411. 32. & 439. 15. & 445. 13. et 470 19. & 481. 15. 17. & 492. 20. & 516. 14. & 564. 1. & 578. 32
Opobalſamum quid. 227. 14
Opocarpathum uenenum. 513. 1
Opocarpathon & eius remedium. 574. 16
Opopanax in tyriaca. 385. 18
Oporice medicamentum. 447. 5
Oppida in deorum tutela. 499. 26. 28
Oppidum Cecrops primus inſtituit. 125. 34
Oppius Capito. quis. 222. 1
Oppugnatio urbium quibus uerbis fiat. 499. 25
Opuntia herba qualis. 395. 39
Opus quod cui aptum tempori. 334. 22. & circa
Opera quali luna perficienda. 341. 36. per totum
Opera artificum mira. 619. 10. & inde, & ſequentibus capitibus
ORATIONIS proſaicæ inuentor. 77. 11. & 126. 40
Orata piſcis ubi optima. 164. 17
Oratius Cocles à ponte Sublicio hoſtes arcuit. 597. 43. & 642. 42
Oratij Coclitis ſtatua. 597. 45. et 598 (10
Oratij Tergemini. 509. 2
Orbicularis figura qualis. 1. 26. per totum
Orbis miracula ſeptem. Quære Miracula orbis ſeptem
Orbitas in ſumma autoritate. 242. 27
Orbonæ deæ ædes Romæ ubi. 2. 32
Orca piſcis in Oſtienſi portu quando uiſa. 151. 30
Orcarum cum balenis pugna, ibidē 22. & inde
Orcæ piſces. 573. 51. & 152. 20
Orca gemma. 669. 6

Orchis

Orchis herba qualis. 430.18
Orchis herbæ medicinæ. 478.8.7.et 481.5.& 481.42
Orchus piſces quales. 566,31
Orchites oleæ genus. 254.19.et 255.12
Orchomenius calamus fiſtulis aptus 251.22.34
Orchomeniꝰ locus mirum de calamis ibidem 34.
Orcynos piſcis. 579.7
Ordearia pera. 259.10
Orellij conſulatus ac interitus. 124.11
Oreon herba qualis. 494.42
Oreoſelinum herba. 356.39
Oreoſelini deſcriptio ac medicinæ ex eo. 372.14.16
Oreſtes Aegiſthum perimit. 626.45
Oreſtis corpus refoſſum & eius magnitudo. 112.45
Oreſtis iudicij ſculptura. 594.36
Oreſtis pictura. 616.6.45.47
Orſitus Cornelius conſul. 11.10
Orſitus Romanus. 109.34
Organa hydraulica quis inuenerit. 118.18
Orientis populi quo uino utantur. 250.3
Orientis populi potus ex fruge. 259.42
Orientis populi funes ex palmæ folijs faciunt. 274.42
Orientis populi bella calamis conficiunt. 280.49.& inde
Orientis mare refertũ ſyluis. 240.18
Orientis locus nihil naſci, ibidem 27
Orientis pix optima. 251.32
Orientis ueſtes ex qua materia, 445.
Origani herbæ cõſyderatio & medicinæ ex eo. 377.14. per totũ, & 390.41
Origani ſemen minimum. 390.47
Origanũ et braſſica inimica. 439.10
Origanũ Heracleoticũ quod. 455.45
Origano uinum conficiunt. 250.18
Origes caprarum genus. 149.34.& 339.16
Orionis cæleſtis ſigni exortus. 334.28.& 336.22. & 337.18
Orionis ſyderis occaſus. 335.15.& 336.9
Orionis ortu tempeſtates fieri. 338.6
Orionis gladij exortus. 341.2
Orionis gigãtis corpus quale. 112.44
Orites gemma. 669.9
Oryx animal quale. 213.37
Orix fera quæ. 19.18
Oriza frumenti genus. 310.12, et inde
Orizæ uſus maximus in Italia, ibid.
Orizæ oleum. 256.36
Ormini herbæ medicinæ. 371.31
Orminos agrios herba. 477.49
Ormini herbæ genera, natura, medicinæ. 428.46. & inde
Ornatus immodicus notatur. 161.31. & inde. & 162.24. & inde, & 42. & inde ibidem
Ornithia, id eſt, Zephyrus uentus. 15.29. & 16.1
Ornithogale herba qualis. 395.34
Ornus arbor montes amat. 279.29
Orobanche herba qualis. 327.11
Orobanche ſemen in medicinis. 429.12. & inde
Orobitis quid. 598.20
Orodes ubi Craſſum ſuperat. 87.4
Oroeticum uinum. 247.30
Orpheus poëta de herbis. 453.48
Orphei natis patria. 34.26
Orphus piſcis. 156.44. & 579.20
Orthampelos uuæ genus. 244.28
Orthomaſtica poma. 253.40
Orthopnoicis, id eſt, difficulter ſpirãtibus utilia. 374.36. & 375.59. & 399.6.37. & 400.16.28.31. et 406.30. & 418.47. et 428.42. & 431.48. & 437.40. & 444.18. & 477.34. et 448.32. et 472.28. & 431.36. & 492.43. & 493.20. & 469.10.33. & 510.28. & 568.37. & 583.14
Orthragoriſcus piſcis. 566.49. & 579.8
Ortygis herba quæ. 395.29
Ortygometra auis coturnicum dux. 176.19
Ortus ſyderum cognitio bifarie. 332.44. & inde
O S boni odoris faciens. 395.13
Oris conſyderatio. 203.21. & 205.6. & inde
Oris loco, uolucres roſtra habẽt. 205.
Oris differẽtiæ plures, ibi. et inde (7
Ore concipientia animalia. 157.47
Ore quod animal careat. 199.11
Ore carẽtes homines. 101.34. et inde
Oris halitus quomodo iucundior fiat 378.8. & 527.7
Oris malũ odorem tollentia. 425.9. & 426.39. et 420.11. et 434.12
Oris graueolẽtiã tollentia. 431.48. & 515.6. & 516.5
Oris ſuauitatem facientia. 416.26
Oris ulcera ſanantia. 165.38. & 370.16. & 372.6. et 373.25. & 376.33 & 377.46. et 380.13. et 391.30. et 397.1.16. et 417.16. & 420.23. et 426.22. & 429.47. & 433.48. et 434.45. et 436.12. 441.20. et 442.19. & 443.2.35. & 446.13. & 475.32. & 475.4. et 494.7.47. & 507.23. & 515.35. et 523.10. et 606.6.30. & 607.10.35. & 609.12. & 617.30. & 611.11.18
Oris circumlitionũ remedia. 439.14
Oris morbi remedia. 380.23. & 397.16. & 414.2. et 417.14. et 425.19. & 426.22.26.39. & 427.45. & 429.47. & 432.12. & 436.12. et 445.25 & 446.6.7.27. & 516.5. & 568.39
Oſſa præciſa quæ recreſcunt. 210.11
Oſſa concreta quibuſdã eſſe. 113.29.33
Oſſium fractorum remedia. 364.42. & 375.1. & 420.16. & 440.34. & 431.3. & 490.40
Oſſa è terra naſcentia. 646.7
Oſſa fracta quibus extrahuntur. 393.49. et 399.7. et 419.3. et 421.44. & 422.9. & 465.30.42. & 482.27. & 483.7. & 607.36
Oſſea ligna quæ. 283.19
Oſſei lapides. 646.8
Oſſifraga auis. 171.12.14.23
Oſſifragi in medicinis uſus. 543.34.47. & 544.19
Oſcines aues quales. 174.13. & 177.15. & 178.22
Oſcitatio letalis grauidis. 109.49
Oſculum dare propinquis cur inſtitutum. 248.45
Oſyris dei templum inclytum. 71.12. & inde
Oſyris herba qualis. 494.22
Oſyrites herba. 519.31
Oſtentorum liber Ariſtandri. 511.19
Oſtentorum uires. 499.20
Oſtentorum interpretatio à quo reperta. 116.29
Oſtentorum materia. 172.42. & 173.20. & inde, & 174.45. & 278.40. per totum, & 511.14. per totũ & 528.15. & inde, et 150.17. & inde
Oſtratias gemma. 669.10
Oſtracites gemma. 669.10.12
Oſtracius piſcis. 577.31
Oſtracitæ lapides quales. 646.31. et 666.42
Oſtracitis Cadmiæ genus. 603.21
Oſtrea lunari poteſtate augeri, minuiq;. 13.29
Oſtrearũ uiuaria à quo primũ. 168.11
Oſtrea ſilicum duritia tegũtur. 155.11
Oſtrearum natura. 166.42. & inde
Oſtrearum generatio. 167.22
Oſtreæ capita non habent. 202.9.8
Oſtreæ ubi optimæ. 168.14. & 571.9. & inde
Oſtreorum conſyderatio, natura, bonitas, loca. 570.35. et inde per 10.
Oſtreorum magnitudo. 571.6
Oſtreorum medicinæ, ibid. 9. et inde
Oſtreorum copia ubi. 90.40
Oſtrea. 579.7. & 161.42. & inde
Oſtrya arbor. 233.39
Oſtrys arbor, ibidem
O T H O N E herba qualis. 494.15
Othonis M. iumentum. 230.37
Oti gigantis corpus. 112.43
Otia piſcis. 579.7
Otides aues quales. 175.29
Otis auis qualis. 176.26
O V A N S quis primus Romam ingreſſus. 263.29
Ouantes myrtea corona utebantur. ibidem
Ouidij liber de piſcibus. 566.13. & 579.18
Oues quando lauandæ. 336.6
Oues quando tondendæ. ibidem 15
Oues qua ratione fœminas pariant. 342.32
Oues qualiter paſcendæ. ibidem 28
Oues qua ratione gignantur. 552.72
Oues aquis colorem mutantes. 553.56. & inde
Ouium impendio mulctatio dicebatur. 314.49
Ouium honor apud ueteres, ibidem
Ouium effigies in ære à Seruio rege primum. 315.3
Ouium dente ſegetes depaſcendæ. 317.37
Ouium lac quale. 509.44
Ouium in medicinis uſus. 545.31.34. & 548.25
Ouium genera duo. 147.10
Ouium generoſitatis ſigna. 148.2
Ouium caudæ cubitales, ibidem 5
Ouorum conſyderatio. 183.42. per totum. & 527.45. per totum
Oua pro uaſis habita. 170.27
Ouorum natura, medicinæq;. 527.41. per totum
Oua quot tempore ſupponenda. 341.42
Oua quot modis in cibis. 528.39
Ouorum glutinum. 529.9
Ouo perfuſum lignum, non ardet; ibidem
Ouorum mirum. ibidem 8. & inde
Oua, quæ quadrupedes pariant. 183.42. per totum
Ouorum auium differentiæ, ibidem per totum
Oua oblonga grauioris ſaporis ſecũdum Horatium. 184.9
Oua quæ fœmmam, et quæ marem pariant. ibidem 6
Oua qualiter incubanda. 184.30
Oua ſterilia qua arte noſcuntur, ibidem 32
Oua citra incubitum gignentia, ibidem 39
Ouorum auguria. 184.43. per totum
Oua ſine gallinis igne fouentur, ibidem 46
Oua Hypenemia quæ. 185.26.49
Oua urina. 156.4
Oua ſine maribus interdum naſci, ibidem 1. & inde
Oua zephyria quæ, ibidem 4
Oua aceto macerata emolliri, ut per annulos tranſeant, ibidem 5
Oua quomodo optime ſeruentur, ibidem 6
Oua ſine membris ubi naſcantur. 184.39
Ouorum experimentum pulchrum, ibidem 40
Ouis uiuentes homines. 61.9
O X A L I D I S herbæ conſyderatio. 351.8
Oxycedrus arbor. 233.8
Oxygala quid. 510.39.42
Oxylapathon herba, & medicinæ ex eo. 351.10.16
Oxymel qualiter fiat. 150.44
Oxymellis confectio, & medicinæ ex eo. 425.13. & inde
Oxymyrſina herba qualis. 467.26
Oxymyrſine arbor. 256.32. & 265.15
Oxymyrſinæ olei natura, & ex ea medicinæ. 427.33
Oxymyrſinæ quid, & ex ea medicinæ. 434.47. & 435.4
Oxygora quæ ſint. 184.26
Oxys iunci genus. 396.22.25
Oxys herba qualis. 494.17
Oxyſchœnon iunci genus. 396.28
Oxytriphylon quid. 390.36
O Z Æ N A piſcis. 159.48
Ozenarum morbi remedia. 443.35
Ozenites uinis redolet. 120.34
P A R V L A luxurioſa nõ ſemper pinguis ſoli indicium eſſe. 291.26
Pacuuius Taurus ædilis plebis. 387.47

Pacuuij poetæ picturæ.614.18
Pacuuius Porta lanij nepos.ibid.39
Pades arbor quæ.46.4
Padus fluuius non uiſus Herodoto. 218.18
Pæantides gemmæ.669.24
Pæderos herba.360.23. & 410.43
Pæderos gemma.664.27.& 664. 18.48
Pæoniæ herbæ conſyderatio.455.9. & inde. & 492.9
Pæoniæ herbæ medicinæ.481.18.et 431.14
Pæon medicus, ibidem
Pagana lex qualis.300.25
Pagri piſcis conſyderatio. 158.42
Pagri piſcis aſtus.175.39
Pagri piſcis in medicinis uſus.375.39
Pagurus cancrorum genus.160.43
Palacæ auri genus.337.18
Palacranæ auri genus. ibidem
Pala arbor qualis.218.39.per totum
Palatina tribus Romana.113.8
Palatina domus à quibus. 616.35
Palatina Venus.635.42
Palatina ædes Apollinis. 633 35
Palamedis faſce gladium condentis pictura.623.17
Palamedes quas literas reperit. 113. 24.27.& alia. 126.25
Palearum conſyderatio, differentiæ, uſus.&c.339. 40
Palearum Hordei medicinæ.443.15
Palearum tritici medicinæ, ibidem
Paleæ optimæ quæ. 323.45
Paleatum lutum quod. 160.6
Palæmonis inſignis Grămatici ager 243.10
Paliliciumſydus. 335.19
Palimpiſſa quid. 439.13
Paliuri arboris conſyderatio. 188.12
Paliurus arbor quando germinet. 275.34
Paliuri arboris medicinæ. 443.40
Paliurus ſpinæ genus, ibidem
Pallas. Quære Minerua
Pallas ſeruus quidam ditiſsimus. 592.16
Pallorem inducentia.375.46.et 376. 22.& 381.5
Palmarum arborum conſyderatio, natura, genera.231.3.per totum
Palmæ in Italia ſteriles, ibidem 6, & 179.4
Palmæ uinum ferunt, & panem faciunt.231.7.& 332.36.& 430.2
Palmarum ſexus.231.23.36
Palmarum genera quadraginta nouem 232.11
Palma ex ſe ipſa renaſcens ubi ſit, ibidem 19
Palmis ſtrangulati milites Alexandri, ibidem 49
Palmarum folia in uſu ſcribendi. 234.34
Palmæ in Aethiopia quales. 136.18
Palmarum ſuccus qualis.264.9
Palmarum fructus, qui magis placeant, ibidem 17
Palmæ ſtatim à ligno recedant, ibidem 23
Palmarum fructus ſine ligno, ibid.18
Palmis non decedunt folia.273.46
Palmarum folijs funes faciunt. 274. 42. & 348.13
Palmarum folia duplicia.274.48
Palmæ facile fructum perdũt.276.15
Palma pondus ualde ſuſtinet, quouis in diuerſum curuatur. 286.27
Palma Deli uiſa hæc uetuſtiſſima. 283.2
Palma quomodo fiat ſterilis.310.7
Palmarum nemora ubi. 72.42
Palmarum uinum.99.1
Palmarum nobilitas uitibus, oleiſq; proxima.427.21
Palmarũ fructus quibus inutiles. ibi.
Palmarũ medicinæ.426.33. per totũ & 428.27.per totum
Palmæ ubi probatiſſimæ. 428.29
Palmæ Elatæ, ſiue Spathæ, natura, ibidem 31
Palmati lapides quales.646.8
Palmei uini medicinæ.424.16
Palmeo uino qui utantur.250.2
Palmeſia uina unde 246. 48.et 250.2
Palmiprimum quid. 250.4
Palmites meridiem ſpectare debent. 307.30.& 308.4
Palmitum uitium conſyderatio. 305. 29 & inde, & 307.28
Palpebrarum animalium conſyderatio.204.37.& inde
Palpebræ quibus non ſunt, ibidẽ 40
Palpebræ cur à natura datæ, ibi. 38
Palpebræ deficiũt, Venere abundantibus, ibidem 40
Palpebrarum pili quo diſponuntur. 422.14
Palpebrarũ morbi remedia. 430.20 & 435.41.& 439.27.& 467. 21.46.502.5.et 507.8.& 514.20. & 550.48.& 571.18.& 572.14
Palumbium auium conſyderatio. 180.4. per totum
Palumbes lauro ſeſe purgant. 158.25
Palumbes hyeme abeunt. 176.46
Palumbi bis anno pariunt.124.14
Palumbi quot oua pariunt, & eorũ incubandi ritus.185.17.& inde
Palorum conſyderatio.10.17.per to.
Pamphilus pictor. 620. 23. 27. & 624.48
Pamphili Bebij interitus.224.16
Pamphilus Qu. conſul.136.4
Pamphila mulier Bombicinæ ueſtis repertrix.197.28
Pampinarium quid. 309.16
Pampinandi tẽpus quando.336.4.14
Pampinorum medicinæ.419.44. & 431.3
Pan deus, uide infra Panos
Panax herba idem quod Liguſticum ſecundum quoſdam. 376.10
Panax contra ſerpentes, ibidem
Panacea Aeſculapij filia. 616.16
Panaces Chironion.455.46.et 459. 4.& 465.4
Panacis conſyderatio.318.4.& 361.48
Panacis oleum. 256.48
Panacis ſapor.361. 46.48
Panacis herbæ uaria nomina. 360.2
Panacis herbæ conſyderatio. 451. 16.& inde, & 462.25.& 465. 4.23.49
Panaciæ Aſclepionis patris inuentũ. 455.38
Panacis herbæ medicinæ. 471.39.et 476.4.10.& 477.16.23.33.& 478.27.& 479.9.25.34.et 480. 9.11.& 481.48.& 482.9.& 483.15.19
Panathenaicon unguentum apud Athenas.229.18
Panchreſtos quid.482.7.et 647.11
Panchros gemma.669.16
Pancratiaſtarũ ſimulacrũ.601.16.25
Pancration, id eſt, Cichoriũ. 363.39
Pancration herba qualis. 495.8
Pandectæ librorũ inſcriptiones, prologo primo 90
Panænus pictor.618.21.34
Panænus fit Phidiæ. 649.49
Panchros gemma 669.17
Pangæi montis roſæ.367.15
Pangonius gemma.669.16
Panicum fruges quando ſerendum. 318.11.& 335.33
Panici ſpica qualis. 318.27
Panicum unde dictum, ibidem 18
Panici genera plura, ibidem 30
Panici uſus in Gallia, & Aquitania 322.19
Panicum ubi ſeri non debet, ibidem 32.& 335.38
Panicum ne aues tangant. 327.32
Panicum ubi ſerendum, ibidem 48. & 333.35
Panicum & ex eo medicinæ. 416.9
Paniculæ flos ſi aures intrat exurdat 378.17
Panis differentiæ, & medicinæ ex eo.416.42. & inde
Panis nauticus ad quid utilis, ibi.46
Panis Sitanius ad quid, ibidem 48
Panem cõficere Ceres reperit. 125.29
Panis è milio, & panico.318.32
Panis uaria pondera.319.40.et inde
Panes quot ex modio tritici.321.17
Panis faciendi ratio, & eius differentiæ 322.48
Panis ubi fiat ex piſcibus.108.40
Panis appellationes unde, ibidem & inde
Panis uaria cõfectio, ibidem, et inde
Panes Romani non faciebant. 323.10
Panem faciendi ratio mulieribus propria, ibidem
Panes ſecundum dignitatem perſonarum.350.21.& inde
Panis Alexandrinus qualis. 376.29
Panis cum aniſo conditur.378.4.& inde
Panis ex herba ubi fiat.408.40. & inde
Panis ſaluberrimus quis.409.49
Paniſci pictura. 626.48
Panuncea poma.238.42
Panorũ morbi, id eſt, fauciũ, aurium ue & inguinum, tumorum remedia.162.37.& 378.10.& 380.42 & 381.30.& 382.2.et 398.4. & 399.11.& 403.29.et 406. 26.37. 39.& 407.29.et 409.16.et 410. 13.& 415.37.& 416.18.et 417. 19.& 421.13.32.et 419.1. et 425. 18.& 426.3.& 430. 43.et 431. 46.& 436.15.22. & 437.15.31. & 438.41.& 439.8.et 441.39. & 444.20.& 446.42. & 451. 44.& 477.35.et 490.18.et 491. 43.& 502.41.& 504.34.et 509. 34.& 512.19.& 544.47.et 569. 10.& 571.14.& 606.8.et 612. 18.& 646.2
Panos dei pictura. 619.16. & 625.26
Panos ſimulacrum. 635.44. & 636.24
Panſæ unde dicti. 203.19
Panſæ Seruilij interitus. 224.18
Panſebaſtos gemma.669.20
Pantherarum conſyderatio. 134. 22. per totum, & 128.13
Panthera auxilij cauſa ad hominem confugit.134.12.& inde
Pantherarum maculæ ſpectandæ, ibidem 25
Pantherarum odor, quadrupedes allicit, ibidem 17
Pantherarum aſtus, ibidem 28
Pantheræ, ſenatus conſulto ſtatutum ne in Italiam aduherentur, ibidem 32
Pantheræ à quibus in ædilitate Romam aduectæ, ibidem 34
Pantheræ Aconito necantur. 483. 17. & 138.14
Panthera in ſeruandis unguibus, ingeniuns.132.19
Panthera ſola odorata inter animalia.139.17
Pantherarum oculi quales. 659.11
Pantheræ cor maximum. 207.18
Pantheris quid contrarium.306.35
Pantherarum carnibus uincunt homines.301.28
Pantheræ quos non attingant.531.38
Pantherinæ menſæ citreæ.237.4
Pantheon templum Romæ quale & à quo. 196. 48. & 636. 38.& 640.2
Panticapeum urbs Cimmerica laurum non nutrit.279.14
Papauer herba in honore apud Romanos.160.19
Papaueris ſuccus ſoporiferus mortẽ affert.179.17
Papaueris ſylueſtris natura, & medicinæ ex eo, ibidem 28
Papaueris genera, ibidem 11. et duobus mox ſequentibus capitibus
Papaueris medicinæ.179.11
Papaueris ſcapi ſapor qualis, ibi.18
Papaueris folia quãdo cadunt. 319.8
Papauer quando ſerendum.331.37. & 33.43
Papauer cõtra fauciũ morbũ.333.43
Papaueris genera, natura, ſatio, uſus 160.10
Papauer à Tarquinio Superbo cur excuſſa, ibidem 10
Papaueratæ ueſtes.147.39
Popellius Sex. conſul.173.15
Papilio uermis inter mala medicamenta numeratur.313.24
Papilio apum inimicus.196.19
Papiliones qui naſcantur modo. 201.6
Papilionis aduentus, ueris initium indicat.332.12

Papiliones

Papiliones apum peſtis quo tollun-tur.395.22
Papirius Sex.conſul.370.32
Papirius Sex.conſul Plinij tempore 358.21
Papyriana lex. 514.13
Papyrius Cn.cum dentibus natus. 122.22
Papyrius Cn.conſul.12.14
Papyrij L.prætoris iudiciū.409.38
Papyrij L.uotum ſi Samnites uiciſ-ſet.448.48
Papyrius Naſo de Corſis triumphat myrto coronatus. 165.39
Papyrij Curſoris dictum de radice. 296.32
Papyrij Curſoris quid in terrorem prætoris Prænestinorū. ibidem
Papyrij Fabiani laus.645.8
Papyrianum horologium. 127.40
Papyri fruticis cōſyderatio. 234.31. & 235.19
Papyri fruticis medicinæ.448.34. & inde
Papyrum neutri generis. 234.42
Papyro dij coronabantur,ibidem 46
Papyro quædam nauigia texunt.235. 3.& 90.49
Papyri uſus uarius.235.2
Papyri pomum quod. 264.40
Pappon genus ſeminis. 395.10
Pappus herba.468.22
Pappus ſculptor.636.17
Pappum quid.239.7
Papulas ulcera generantia.331.8
Papularum, id eſt, tuberculorum corporis.quas Braſola Itali nomi nant,remedia.368.22.& 434.13. & 440.3.et 480.21.et 511.21. & 520.38.& 563.19.& 631.12.& 639.17
Parra auis quo tempore nō appareat. 339.12
Parra auis qualis. 202.47
Paralion herba. 380.9
Paralyſis remedia.365.30. & 376. 25.& 415.35.& 439.13.et 479. 32.& 489.7.et 492.45.& 546. 1.& 563.40.& 569.2
Paralyticorū remedia.369.32.et 378. 25.29.et 414.4.et 444.9.et 467. 47.et 510.9. & 567.47
Paralius herba quæ.475.35
Paranites gemma.664.15
Parazboron aluminis ſpecies.611.20
Paraſangæ menſurarū genus. 95.17
Paraſius pictor.616.39. & 619.24. 30.35
Paraſij pictoris pater quis.619.3
Paraſij pictoris opera,ibidem.26.& inde per totum
Pardalianches,id eſt,Aconitū. 338.15
Pardalium genus unguenti. 229.39
Pardalios gemma.670.16
Pardorum ferarum conſyderatio. 184.30.& 189.29
Pardi feræ qualiter ungues cuſto-diant. 132.19
Pardis lingua qualis.206.35
Parentandi conſuetudo qualiter. 324.9
Parentū honoris,ac reuerentiæ exē-plum.43143.et 127.38. & inde
Parentum ingratitudinis exemplum 186.26.et 198.23.27.49
Parentes necantia,ibidem
Parerga quæ. 622.48
Parætonium color qualis. 616.1.26. & inde
Parætonium quid. 588.18.et 616.1.25
Parianus piſcis.378.39
Paridis Iudicij,Helenæq; amoris,ac Achillis interitus ſimulacrum. 603. 4
Paridis os marmore percuſ-ſum.637.25
Parere quo facilius poſſit mulier. 378.32.32
Pariendi facilitas qualiter.401.10. & 507. 32.36
Parietum cōſyderatio.649.21.et inde
Parietes fornaces,ibidem
Parietes lateritij.649.23
Parietes marmorei. 637.47
Parietes picati ubi.649.6
Parietes herbis tingi.405.38
Paridion rex.95.22
Paris numeri uirtus. 363.36
Parſlereos herba quæ. 462.44
Parmeniſcus ſcriptor.340. 44
Parnaſus mons laurum ſpectatiſſimā habet.166.16
Parnaſus mons quales habet abietes 284.13
Reliqua quære parte ſecunda.
Paronychiarum,id eſt,unguium mor bi remedia.399.7.& 416. 46.et 420.26.& 426.1.40.et 434.39. & 436.15.& 452.2. & 506.16. & 610.9
Parotidum,id eſt,aurium apoſtema-tum remedia.362.37.et 370.25.et 376.31 et 377.32.et 381.32.et 382. 1.20.et 383.43.et 405.29.et 406. 26.39.et 410.17.et 418.23.43.430. 43. 431.8.34.et 436.41.et 452.15. & 491.43.et 502.9.et 505.37.et 511.20.& 514.45.& 537.30.& 571.13.& 572.27.& 632.13
Parrhaſius pictor.Vide Paraſius
Parſimoniæ exempla.314.26.39.& 315.25.et 317.21.et 183.25.et 196.35 et 216.22.et 593.20. & 594.28
Parthenis herba quæ. 459.38
Parthenium herba quæ.394.16. & 407.36. & 456.25
Partheniū herba unde dicta. 407.29
Parthenij herbæ medicinæ.402.9
Parthi unguentis madent. 229.3.& 230.15
Parthorum regium unguentū quod. 230.15
Parthi ueſtibus literas intexunt. 235.3
Parthi quo uino utantur.230.2
Parthi in bibendo gloriam quærūt. 255.20
Parthi quanto plus bibunt,tanto ma gis ſitiunt,ibidem 40
Parthorum reges qua herba utantur 391.30
Parthorum & Romanorum imperij terminus.74.30
Parthorum reges,cuius fluminis a-quam bibunt.56.12
Parthorum halitus cur infeſtus. .215.47
Parthi crapulis dediti, ibidem
Parthi cicadas neſciuntur. 199.7
Reliqua quære parte ſecunda.
Parturientium remedia. 378.34.& 381.37
Partus prodigioſi.109.2.per totum
Partu uno quot homines naſci poſ-ſunt, ibidem
Partus quot geſtetur menſibus, ibidē 18.per totum
Partum gerentis ſigna. ibidem 42 per totum
Partuum diuerſitas. 110.40. per totum
Partus qua ratione cōtineri poſſunt. 284.15.& 507.18.et 522.2
Partus quot teßtus operimentis. 262.11
Partus emortui quo pellātur.369.36
Partuum ratio.112.37.& 116.25. per totum
Vide generatio
Partus necantia. 374.23.36. & 497.3
Partus quibus iuuatur.362.45.et 365 29.& 365.36.et 374.3.et 375.20. & 378.30.et 382.37.& 401.20. & 411.49.& 414.4.15.et 436. 26.& 437.20.et 447.25.et 449. 39.& 449.24.25. & 451.5.& 452.11.& 454.9.& 455.12. per totum.& 437.17.& 495.20.et 496.34.& 501.46.47.& 507. 40.& 511.14.& 522.2.16.et 528. 33.& 549.38.& inde, & 563. 37.& 577.17.& inde,& 647. 35.41
Partus mortuos ex utero extrahen-tia.368.36.& 369.36.& 374. 4.& 375.20.& 383.39.& 399. 21.& 400.17.& 408.34.& 423.9.& 417.31.& 425.21.& 428.34.& 437.18.25.& 438. 28.& 444.39.483.19.23.24.28. 33.42.49.& 484.17.& 522.9. 22.37.& 527.12
Partus omnium animaliū extrahen-tia.443.34
Partum nil tam eſt,quod non gloriā parere poſſit.258.29
Paſceruntes cotes quales. 649.2
Paſcua quæ,& unde dicta.314.47
Paſcua ſola diu uectigal fuerunt,ibi-dem 43
Paſiteles quid de plaſtice.628.18
Paſſæ uuæ unde dictæ. 242.26
Paſſer piſcis.379.10
Paſſeres piſces plani. 158.7
Paſſeres quid à rhombis differant, ibidem
Paſſeris auis conſyderatio. 180.30. per totum
Paſſerum in medicinis uſus. 540.28. & 546.46.& 551.14
Paſſi conſyderatio.248.8
Paſſienus Criſpus bis conſul qualis. 288.10
Paſſiones rex Sogdonaci filius. 96.42
Paſtinacæ herbæ conſyderatio. 333.29. & inde
Paſtinacæ ſatio qualis, & quo tempore. 333.24
Paſtinaca erratica,& medicinæ ex ea.364.49.per totū,& 463.24
Paſtinacæ piſcis in medicinis uſus. 372.30.& 373.1.26.& 376.39. & 377.28
Paſtinacæ piſces qualis.165.29.& 166.45
Paſtinacæ piſces plani. 158.14.39
Paſtinacæ pinnis carent,ibidem 14
Paſtinaca piſcis quibus inimica. 367.32
Paſtinacæ piſcis morſus remedia. 417.36.& 513.22.& 569.21.& 570.28
Paſtinacæ piſcis quæ partes ueſci poßunt.570.29
Palatinæ aquæ quales. 29.34. & 538.14
Patella arborum fungus. 309.34
Paterculi filia.117.14
Patetoa palmæ genus.232.32
Patientiæ exempla. 114.19. per totū & 602.34.& 107.44
Patinarum luxus.622.43. & inde, & 187.34.per totum
Patribus raro proceriores filij. 112.42
Patriæ cauſa mori, laus ingens. 120.4
Patriæ amoris exemplum.174.4
Patrobius Neronis libertus unde. 619.17
Patrocles ſtatuarius.600.38
Patrocles pictor.604.19
Pauida ſunt quibus cor prægrande eſt.207.14
Pauimentorum faciendorum ratio. 650.19.per totum, & 619.3
Pauimentorum origo. 650.29
Pauimentorum nomina diuerſa,ibi-dem & inde
Paulus Aemilius Perſea regem ſu-perat.3. 45
Paulus Aemilius Perſeum ſuperat. 383.20
Paulus Aemilius ærarium ditat,ibi-dem 19
Paulus Aemilius Mineruam in ædē Fortunæ dedicat.601.1
Paulus Aemilius L.conſul.47.46
Paulus Aemilius Macedoniæ uictor. 54.12
Pauli L.cenſura.469.33
Paulus L.ex Athenis Metrodorum Romam ducit.626.3
Pauli Baſilicæ deſcriptio.642.49
Paulus L.conſul.11.25.& 127. 42
Pauonum alitum conſyderatio. 174.16.per totum, & 136.28.& inde, & 106.24
Pauonum intellectus,ac gloriæ cupi ditas.174.16
Pauo glorioſus, ibidem 23
Pauonem quis Romæ primus come-derit, ibidem 23
Pauones columbarum amici.190.8
Pauo timidum animal. 335.45
Pauonis in medicinis uſus, ibidem 44
Pauonis apex qualis.201.46
Pauonacea tegumenta.648.35
Pauoris remedia.370.25.& inde

Pauperis cœna qualis. 481.17
Pauſias pictor. 624.49. & 625.11 & inde
Pauſiæ pictoris inuentum, & eius amica Glycera 185.49
Pauſiæ picturis tabella quæ. ibid. 47
Pauſiæ oleæ. 254.19. & 255.10
Pax & bellum naturæ. 361.19
Pacis templum Romæ à Veſpaſiano 601.38. & 610.21. & 613.1. & 615.36. & 618.33. & 648.2
Pollen Veneris herba qualis. 451.18
Pectines piſces. 161.15. per totum
Pectines ungues habent lucentes. 161.16
Pectines ſe contrahunt ueluti uiden tes. 209.25
Pectines maximi, & nigerrimi æſta te. 579.30
Pectines optimi ubi, ibidem
Pectinum generatio. 167.19.27
Pectoris animalium conſyderatio. 209.21. & inde
Pectus homini tantum latum. ibid. 25
Pectoris ægritudinis remedia. 166.9 25. & 165.9. et 371.14. & 373.9. 41. & 165.17. et 378.18. & 378. 24. & 179.7. & 381.40. & 182. 7. & 384.4. et 398.15.19. et 399. 18. et 405.42. & 406.10. 40. & 417.5. & 422.41. & 430.42. & 432.25. & 438.45. & 437.35. et 439.4.15. & 444.16.29. et 447. 21. & 448.25. & 452.29. et 456. 44. & 471.18.44.46. et 472.2. 35.18.18.40. & 474.11. & 478. 4. et 488.28. et 489.7. & 491.30 & 496.7.17.33.36. & 535.24. & 528.12
Pectunculi piſces. 159.25. & 579.11
Pectunculi piſcis medicinæ. 571.19
Pecuniarum ingens copia. 592.28. per totum
Pecunia unde dicta. 514.47. & 584.12
Pecunia ouium, boumque effigie ſigna batur. 513.2
Pecuniarum ubi uſus nullus. 72.38
Pecunia non relinquenda ſucceſſori bus. 640.20
Pecuniæ ubi diſcreta ſunt elementa naturæ. 390.29
Pecorum conſyderatio, & natura. 146.46. per totum
Pecus quo delectatur, pingueſcitque. 189.19. & inde
Pecorum balatus quo concitatur. 175.29
Pecus quo necatur. 441.44
Pecora felle carentia ubi. 481.33
Pecoribus, tonitrus abortus infert. 147.1
Pecori caput infirmiſſimum. 148.8
Pecora qualiter paſci cogenda ſunt. ibidem
Pecora ſtultiſſima animalium. ibid.
Pecorum quæ uita longiſſima. ibi. 10
Pecora quibus ſaginantur. 281.25
Pecus pecuniæ nomẽ dedit. 514.47. & 584.12
Pecus ſolũ diu uectigal fuit. 514.48
Pecora futura interdum præſagiũt. 345.16
Pecora maxime laſerpitio herba ue ſcuntur. 148.21
Pecorum medicinæ. 438.16. et 447. 33. & 451.5. & 466.19. et 472. 48. et 527.41. et 541.38. et 545.8
Pecudum fimus in medicina. 548.7
Pecudum animalium conſyderatio. 146.46. per totum
Pecudes quomodo fœminas, uel ma res procreent. 147.5.6
Pecudũ fœtus quo necantur. 500.43
Pecudis nota, æs ſignabatur. 584.11
Pedatim incedere quid. 113.25
Pedamentorum materia optima. 802.37. & 505.2
Pedianus L. conſul. 178.28
Pedianus Aſconius. 321.18
Pediculi ne ueſtes inirent. 482.7
Pediculi quæ animalia infeſtent. 201.11. & inde
Pediculi ex qua gignantur materia. ibidem 10
Pediculi maris. 572.20. & 575.33
Pediculi octiuo generantur. 572.28
Pediculi quibus perimuntur. 414.5. & 631.14
Pediculari morbo quidã interierunt. 201.10. & inde
Pedius Quintus pictor. 614.45
Pegaſi equi quales. 135.14
Pegaſi aues quales. 188.9
Pegma in circo. 585.9
Pela cretæ terræ genus. 198.22
Pelagium genus purpuræ. 164.30. & inde
Pelamis piſcis. 578.40.41. & 579. 7.9. & 155.45.48
Pelaſgi Vmbros exegerunt quondã. 81.16
Pelaſgi in Latium literas attulerũt. 181.38
Reliqua quarte parte ſecunda.
Pelaſgos lauri genus. 246.8
Pelecinum herba. 495.21
Pelecinon herba lentem necat. 127.22
Pelignus linum quale. 146.44
Pely montis ſpina mira. 129.25
Pelles quibus tinguntur. 444.8
Pellicum formæ inſidiantes quid agant. 551.12
Pellos ardeolarum genus. 185.42
Pelopis coſta qualis. 501.19
Peloponneſiacum bellum. 524.13. & 538.42
Pelorides piſces. 578.48
Peloridum piſcium medicinæ. 574.29
Penelopes pictura. 619.17
Penelopes aues. 616.9. & 175.28
Pœnitentiæ exemplum. 511.18
Pennarum animalium conſyderatio. 121.12. & inde
Pennæ precisæ non creſcunt, ſed uul ſæ. ibidem 11
Pennarum inſectorum conſyderatio. 199.25. & inde
Penſiles horti Romæ. 351.25
Penſiles horti à quo, et quales. 350.8
Penſilium balnearum uſus quando. 470.18
Penſilis ambulatio. 642.12
Penſilis urbs. 643.20. & 642.10
Penſilis horti deſcriptio. 642.10. & inde
Penſilia theatra. 644.14
Pentadactyles piſces. 578.46
Pentadoron laterum genus. 629.12
Pentapetes herba. 463.12
Pentaphyllon herba. ibidem 12
Pentathlos ſimulacrum. 601.16. & 602.17
Penthesileæ Amazonis inuentum. 128.18
Pentorobos herba. 455.32. & 492.9
Peplion herba. 380.25
Peplos herba qualis. 495.10
Peponum cõſyderatio, natura, medi cinæ. 369.16. & inde
Pepones qui ſint. 161.10
Pepones quomodo toto anno ſeruen tur, ibidem 40
Pipitica quæ. 179.27
Peraticum quid. 129.46
Percæ piſces. 156.44
Percarum piſcium medicinæ. 577.12
Percades piſces. 579.12
Percnopteros aquilarum genus. 170.44
Percnum aquilarum genus. 170.39
Percuſſus quo mox leuatur à pœna. 501.18
Percuſſorum remedia. 425.12
Vide contuſorum remedia.
Perdicion herba cur dicta. 195.32
Perdicium herba. 402.9
Perdix qua herba delectetur. 195.33
Perdicum auium conſyderatio. 175. 22. & inde
Perdices promiſcue miri. ibidem 28
Perdices uento concipere, ibidem 32
Perdicum aſtus, ibidem 36. & inde
Perdices lauro ſeſe purgant. 138.21
Perdices in Bœotia nullæ. 177.28
Perdices ubi bina corda habent. 207.16
Perdices non pingueſcunt. 209.45
Perdices quomodo pugnaciores fiũt. 409.40
Perdicis in medicinis uſus. 531.49. & 548.32. & 550.26. & inde
Peregrinæ arbores quæ. 127.48
Peregrinationis homines natura aui di. 295.16
Perelius ſtatuarius. 600.30
Pergamena uaſa. 628.33
Periodicæ febres quæ. 361.16
Periander de pueris caſtrandis. 159.5
Periboeton ſimulacrum. 602.21
Pericarpi herbæ cõſyderatio. 465.1
Periclymenos herba. 495.15
Periclymenus pictor. 604.20
Periclis Splanchnoptes. 603.29
Periclis ſerui hiſtoria. ibidem, & 407.26
Periclis mirum. 407.26. & inde
Periclis olympij ſimulacrum. 602.48
Periculi uitandi cauſa quid agendũ. 139.30
Periculo quæſita maxime placent. 161.35. & inde
Perileucos gemma. 669.14
Perilli ſtatuarij crudelitas, interitusque. 604.10
Periphoretos quis. 601.30
Peripneumonicorum morbi reme dia. 177.20. & 495.9
Peripneumonicis, id eſt, pulmonis morbo laborantibus utilia. 414. 8. & 430.45. & 442.30. & 473.9
Periſſon quid. 402.29
Periſtereos herba qualis. 464.35. & 486.30
Periſterios herbæ medicinæ. 466.8. & 882.30. & 481.11
Periurij mirum. 554.22
Perixyomenos ſtatua. 601.46
Permutatio rerũ quando in uſu. 580. (22
Pernæ piſces. 579.28
Pernitiem omnem tollentia. 444. 44. & inde
Perniones, id eſt, calcaneum pedum infeſtantis morbi remedia. 368. 46. & 368.20. et 406.39. et 410. 14.20. & 413.28. & 415.40. & 417.21. et 418.14. et 426.24. et 429 31. & 430.46. et 443.24. et 471. 29. et 479.5. & 457.35. et 531.40. & 519.19.26. & 573.16. et 590. 24. & 631.32
Perpennæ M. ſenectus 511.24
Perpendiculum inſtrumentum à quo repertum. 116.4
Perpenſa herba, id eſt, Baccar, et ex ea medicinæ. 198.17
Perpreſſa herba qualis. 477.11
Perſæ unguentorũ repertores. 129.2
Perſarum reges qua herba ueſcan tur. 449.49
Perſarum reges qua herba perungũ tur. 450.20
Perſorum legati quociens ueniſſent omnium rerum copia abunda uit. 470.47
Perſarũ & Aegypti, prœliũ. 626.19
Perſæ quibus gemmis delectantur. 659.40
Perſea arbor qualis. 258.19
Perſeus Memphi Perſeũ ſeruit. 258.35
Perſeus Alexandri atauus. ibidem
Perſei bellũ à Romanis geſtũ, quod prodigium præceſſit. 32.30
Perſeus in Atlante monte. 65.24
Perſeus rex à Paulo uictus. 585.20
Perſeus ab Octauio uincitur. 597.48
Perſei ſimulacrum. 601.15.
Perſei pictura. 619.39. & inde
Perſeus pictor. 625.45
Perſei filius. 116.17
Perſica arbor unde dicta. 285.7. & 262.14
Perſica cito deficiunt cũ collecta fue rint. 257.42
Perſica ægris innocua, ibidem 40
Perſica quando reperta primum, ibi dem 39
Perſica minime (ut creditur) uenena ſa in Perſide. 258.12
Perſica quibus conſtent. 264.22
Perſica quædam nucleis adhærent, ibidem 26
Perſicæ arbores in Rhodo florent, nec fructum ferunt. 276.46
Perſicæ claſſis pictura. 626.28
Perſica uictoria. 114.17
Perſici maris arbores. 220.3. & inde & 30. ibidem
Perſicum bellum quando geſtum. 525.9

Perſicæ

Perſicus peregrina arbor. 127. 48
Perſicorum arborum conſyderatio. 257.38. per totum
Perſicorum genera plura, ibidem
Perſicorum precia, ibidem 41
Perſicus Aegyptia qualis. 133.47
Perſicus ubi nil ferat. 158.11. & 276.46
Perſicorũ ſuccis nullus color. 264.11
Perſicorum odor qualis, ibidem 12
Perſicus quando ſerenda. 301.43
Perſicorũ uſus, & medicinæ ex eis. 431.39. & inde
Perſicum innocuum cibis, ibidem
Perſidi Spadones etiam, regnaue- runt. 132.14
Perſius doctiſſimus, prologo 1.28
Perſolata, id eſt, ſylueſtris cucurbi- ta. 461.29
Perſolatæ berbæ medicinæ. 471.28. & 477.16. & 460.27. & 481. 46. & 481.28
Perſolatæ berbæ cõſyderatio. 403.5
Perſonata Arcios berba quæ. 462.41 & 468.29
Pes quorum ſit animalium. 223.25
Pedum claui quo tollantur. 345.38
Pedum morbos qui non ſentiunt. 416.26
Pedes Gallinacei berba qualis. 467. (16
Pedibus uniones geſtare quoſ- dam 162.29
Pedum animalium conſyderatio. 213.4.19
Pedes hominis maximi, ibidem 26
Pedum auium diuerſitas, ibidem 42. per totum
Pedum inſectorum cõſyderatio. 214. 2. per totum
Pedum numerus nulli impar. ibid. 9
Pedum clauorum remedia. 378.5. et 394.7. & 397.41. & 413.16. 26. & 415.43.
Pedũ morbi remedia. 363.47. et 370. 47. et 410.13.55. et 415.43. et 418. 9. & 425.2. & inde, & 431. 31. & 438.18. & 440.14. & 545. 7. per totum, & 568.22. et 651.14.
Peſtis ubi nunquam. 27.32
Peſtilentiam ſines minime ſentiunt. 122. 47
Peſtilentiæ medicinæ. 424. 30. & 434.9. & 448.42. & 449. 20. & 477.39. & 652.14
Peſtilentiam ſemper in occaſum Sol- lis tre. 123.1
Peſtilentiam hyeme fieri nec trinos excedere menſes, ibidem 2
Petauriſtæ pulices. 203. 56
Peteſucus rex. 644.16
Petilij berbæ conſyderatio, naturaq́; 380.20
Petilius C. 581.29
Petiſia poma. 338.33
Petorum cognomen unde. 204. 54
Petrea braſſica uino inimica. 370.18
Petrea braßica qualis, et ex ea me- dicinæ, ibidem
Petrei Atinatis in Cimbrico bello ge- ſta, et qua corona donatus. 404. (26
Petreus poëta. 411. 27
Petridius medicus. 354.38
Petrites uinum. 247.25
Petronius Titus à Nerone perem- ptus. 654.17
Petronius Diodotus medicus. 568.47
Petronij P. geſta. 101.4
Petroſelinon berba unde dictum, & medicinæ ex eo. 372.18. per totũ
Peucedani berbæ ætas. 497.21
Peucedani berbæ medicinæ. 461.48 & 465.32. & 466.6. et 471.24. 44. & 475.20.19. & 472.10. et 474.27. et 476.4.18.28. & 477. 21. et 479.58. & 480.7.8. et 481. 33.40. & 482.33. & 485.36. & 484.7
Peuceſtes Alexandri ſeruator. 602.13
Peumene quid. 590.10
Pezicæ fungorum genus. 349.3
PHACOS leguminis genus, et ex ea medicinæ. 417.33
Phætontis caſus. 45.28
Phætontis ibi fulmine, ſororumq; in populos arbores conuerſarum fa- bula. 655.25
Phætontis ſimulacrum. 635.29
Phætontem in Aethiopia obiſſe. 655. (17
Phagedænæ ulcera. 564.36
Phagedænæ morbus qualis. 479.33
Phagedænæ morbi remedia. 365.5. & 367.24. et 373.16. & 376.30. & 425.37. & 431.1.22. & 443. 49. & 448.36. et 479.20. & 485. 41. & 521. 25.29. & 631.52
Phager piſcis. 379.8
Phalacrocoraces aues ubi. 182. 47
Phalangijs aduerſa. 409.11
Phalangia eruum necant. 327.27
Phalangion berba quæ. 495.32
Phalangiorum genera, cõſyderatio, natura, uenenum. 532.4. & inde
Phalangius aranei genus. 327.17. et 198.3. et 350.48, & 397.44
Phalangiorum morſus remedia. 371. 15. & 400.39. & 409.11. et 425. 57. & 424.29. et 436.45. et 441. 16. & 442.6.43. & 450.28. & 464.8.10. & 467.48. et 487.19. 30. & 495.56. & 496.30. et 531. 7. & 568.2. & 569.22
Phalangus parentes occidit. 198.23
Phalangites berba quæ. 495.21
Phalareus quo caſu ſanatus. 122.27
Phalaris berba qualis. 495.42
Phalaris tyrannus. 126.12
Phalaridis erga Perillum biſtoria. 604.10
Phalarides aues. 181.42
Phaleræ, id eſt, equorum ornamenta quibus donabantur. 115.42
Phalerion pictor. 626.42
Phaleræus quo uomica ſanatus. 122. (17
Phaonem quare Sap- pho amauerit. 405.28
Pharia nux. 144.18
Pharicon uenenum. 513.3
Pharnax rex. 456.3
Pharnaceon berba, ibidem
Pharnacis primi Ponti regis ſtatua. 594.14
Phaſganion berba. 465.24
Phaſelidis lilium. 388.3
Phaſelinum oleum, quod, et ad quid utile. 428.14
Phaſianæ aues. 181.42. et 201.47
Phaſianæ aues pediculis infeſtantur 501.11
Phaſſachates gemma. 665.36
Phedius feliciſſimus Delphico indi- catus oraculo. 10.43
Phelandrion berba qualis. 495.41
Phengites lapis qualis. 648.42
Phenion berba, & medicinæ ex ea. 401.3
Pherecydes futurum terræmotum prædicit. 24.32
Pherecydis Syri mors qualis. 123.15
Pherecydes orationem proſaicam inuenit. 126.40
Pherenice mulier felix credita. 119.9
Phycites gemma. 669.23
Phycos Thalaſſion quid. 478.37
Phycos frutex. 140.14
Phycus piſcis. 159.41. & 379.8
Phidiæ ſtatuarij opa. 600.26.46.47
Phidias quando floruit, ibidem 27. et 618.20
Phidias initio pictor fuit. 618.20
Phidias & marmoris ſculptor cla- riſſimus. 654.26. & inde
Phidiæ Iupiter olympius. 118.28
Phyllanthes berba. 493.29
Philantropos berba qualis. 451.22. et 487.27
Philarei pictura 625.47
Philemon Ptolemæi præfectus. 661.48
Philinis pater quid erga Pantherã. 154.13
Philetæria berba quæ. 455.46
Phileſius Apollo. 602.43
Philippidis uelocitas. 119.48
Philippo Macedone Græciam uin- cente quod ſignum uiſum. 11.56
Philippus Macedo quando, ibidem
Philippus rex poculo aureo puluino ſubdito dormire ſolitus. 534.40
Philippi Macedonis ſimulachrum. 602.47. & 603.10
Philippi porticus Romæ. 619.34. & 626.48
Philippus Romanus, & eius piſci- na. 168.15
Philippi cæcitatem Critobolus do- ctor curat. 188.8
Philippus ſcriptor. 540.44
Phyliræ coronæ Blatteæ. 371.51. & 386.10
Phyllis qua arbore ſeſe ſuſpẽdit, quæ & nunquam floret. 276.33
Philiſtio medicus. 565.6. et 572.36
Philiſcus apum amator. 192.19
Philiſcus pictor. 626.42
Philochari pictura. 615.52
Philochares, id eſt, Marrubium ber- ba. 519.6
Philocles picturæ inuentor. 614.19
Phlogines gemma. 669.21
Philomachus ſtatuarius. 627.10
Philomenæ auis, id eſt, luſciniæ cõ- ſyderatio. 177.39. & inde
Philometor rex quid circa agros co- lendos. 315.42
Philon pictor. 604.20
Philonis opus. 113.17
Philonides Alexandri curſor. 23.52
Philonidis uelocitas, bid. et 113.49
Philopes berba 383.6
Philoſophiæ amor. 136.40
Philoſophorũ quorundã furor. 1.43.
Philoſophi indiæ quo ueſcantur cibo. 118.59
Philotimus ſeruus in rogum dominĩ ſeſe iecit. 117.43
Philoxenus pictor. 625.38
Phyllon berba quæ. 407.31. & 495.38
Phylura ex qua funes faciũt. 548.28
Phyrama lachrymæ genus. 226.27
Phyromachi ſtatuarij opera. 603.28
Phyſemata quid. 161.49
Phyſes quid. 670.47
Phyſeteres piſces. 378.30. et 151.48
Phyteuma berba. 493.37
Phytharus piſcis. 379.9
Phlegmon morbus, euiuſq; remediũ. 564.22
Phlegontis gemma. 670.22
Phlegræum crocum quale. 388.34
Phleon berba. 406.7
Phleos berba qualis. 394.29
Phlox berba. 381.12
Phocæ piſces, id eſt, uituli marini. 151.7
Phocæ cur ſub aqua dormientur. 207.38
Phocis prrus. 310.49
Phœmone Apollinis filia. 570.40. et & 272.8
Phœnicobalanos arbor. 126.10
Phœnicopteros auis qualis. 182.44
Phœnicurus auis. 178.14
Phœnicis auis conſyderatio. 170.28. per totum
Phœnix an unicus toto orbe, ibid. 20
Phœnix Soli ſacer, ibidem 25
Phœnix auis ex ſe renaſcitur. 232.28
Phœnix longiſſimæ uitæ. 122.11
Phœnices apices quales. 501.46
Phœnices unguentis delectati. 229.17
Phœnicea berba, & ex ea medici- næ 416.28
Phœnicis ſtatuarij opera. 603.22. et 635.31
Phœnicites lapis. 669.23
Phœnix uentus. 15.7
Phonos berba. 394.48
Phorcus piſcis. 379.9. & 635.28
Phorimon aluminis ſpecies. 651.8
Phormeum uinum. 274.43
Phoroneus antiquiſſimus Græciæ rex. 123.28
Phragmitis calami genus. 378.54.
Phragmon ſtatuarius. 600.50
Phragmonis ſtatuarij opera, ibi. 47
Phrenes quid. 203.27
Phreneticorũ remedia. 365.14. et 368. 41. et 369.40. et 373.48. et 378.31. et 388.9. & 437.39. et 441.28. et 480.4. & 527.8. & 364.44. & 635.26
Phrygation animal. 547.33
Phrygij moduli à quo reperti. 116.38
Phrygius tonus qualis. 9.42
Phrygum iumenta. 505.25
Phrygia hydromel habet quàm opti- mum. 250.43
Reliqua quære parte ſecunda.
Phrygianæ togæ. 147.38
Phrygiones qui, ibidem 42
Phrygius lapis qualis. 646.47
Phrygium flos. 392.2
Phrylus pictor. 619.8

Phrytion

Phrynion herba qualis.464.16.& 481.16.& 491.25
Phrynæ meretricis ſimulacrum.601.
Phrynus ranæ genus.369.49 .628
Phthiriaſis morbi remedium 363.8. & 366.44.& 372.43. & 421. 18.& 425.12.& 433.43.et 437. 4.& 422.7.16.19.41.et 438.37. & 453.20.& 482.4
Phthiſicorum remedia. 166. 16. & 378.46.& 409.49.& 433.45. & 646.2
Phthiſis morbi alia remedia.166.46 & 133.46.& 420.44.& 421. 21.& 428.6.& 432.6.& 442. 20.31.& 449.20.& 461.4.& 472.40.& 479.17.19.21.et 510. 1.14.25.et 511 7.17.et 520. 20. 24. 27.et 546.9.et 576.12.et 646.2
Phu nardi ſpecies.120.43.et 398.34
PICA auis longa inſignis cauda, uarium appellata.177.27.179.26
Picæ deſcriptio.181.22. & inde
Picæ expreſſæ loquacitatis, ibidẽ 23
Picaſtri arboris reſina qualis. 252.4
Picata uua.243.12
Picatum uinum quod.424.1
Picea arbor. Quære poſt Pix
Picena uua qualis.244. 11.20
Picenæ oliuæ quales.235 16
Picena pira.258.48.per totum
Pycnocomon herba qualis
 Vide pygnocomon
Picris lactucæ genus. 356.49
Picris herba. & ex ea medicinæ. 395.42.& 409. 43
Pictanon uinum.246.15
Pictones populi calce agros pingues faciunt.293.26
Pictores ſenectus.122. 15
Pictores quibus coloribus maxime utuntur. 590. 44. & inde, & 615. 39
Pictor quis primus in pictura marẽ, fœminamq; diſcreuit. 618.30
Pictor, qui dũ pingeret uirgines nudas ante ſe habebat. 619.12
Pictores plures excellentes libro.35. capite 9.10. 11. per totũ
Pictores quidã quæ pingere non poſſunt.614.4.& 622.13
Pingendi ratio de pigmẽtis. 590.30. per totum
Pingendi arte fœminæ peritæ. 619. 2.& 627.21.& inde
Pingendi rogos conſuetudo. 617. 45
Pingendi ueſtes ubi mos.617.25. & 632.22. & inde
Pictura nulla Troiæ temporibus. 614.31.
Pictura quæ primum Romæ publicata. 615.14
Picturæ reſpicientes ſurſum, infraq; à quo primum.618.38
Picturæ extantes Corinthi, ac Delphis.618.40
Picturarum uenæ, articuli, membra, ueſtium rugæ à quo primum. 618.33
Picturarum noua inuentio.615.41. & inde
Picturæ excellentes plures. 619.16. & inde
Picturæ incompletæ derelictæ.617.3
Picturæ ueteres in cera, & ebore tantum.627.12
Pictura quando primum inuenta. 614.26
Pictura à quo reperta. 614. 16. & 315.43
Pictura herbarum fallax. 452. 27
Picturæ honor.612.48. per totum, & 614. 33
Picturæ initia incerta.614.13
Picturæ inuentores Aegyptij.614.14
Pictura qualis ab initio, ibidem 16
Pictura quãdo primum Romæ. 614. 33.& inde
Pictura ingentis precij.613.32.et 618. 3.26.& 602.3. & 612. 4.44. & 611.18. & 626.8
Picturis lignum optimum. 283. 23
Picus Martius auis quid cum pæonia herba. 443.36
Picus Martius quibus inimicus ſit. 332.44.
Pici Martij mirum.332.8
Pici Martij de herba quadam mirũ. 451.15
Pici Martij conſyderatio.173.46.per totum,& 101.1
Picus Martius unde dictus. 174.3
Picus Martius in capite Tuberonis conſedit, & quid ſuper hoc reſponſum, ibidem 4
Picus Martius ubi non ſit. 577.26
Picus Martius ſuſpenſus quadrupedes arcet.179.9
Pictica pix optima.252.8
Pietatis exemplum.117. 38. & 127. 43.per totum,& 130.31
Pietatis ædes ubi Romæ.117.42
Pygargi ferarum genus.149.35
Pygargus Aquilarum genus.170.38
Pigmenta nobilia.165 13
Pigmenti cerulei conſyderatio.594. 43. & 595.7
Pygmæi quales et ubi.108.16.et inde
Pygmæi Spithamæi, ibidem
Pygmæorum regio ubi. 101.39
Pygmæorum cũ gruibus certamen. 108.18.& 175.32
Pigritis terra qualis.632.5
Pigritis terræ medicinæ. ibidem
Pygnocomon herba qualis. 474.35. & 480.46. & 482.40
Pigritiæ expellendæ exemplũ.313. 19.& 315.27.& inde
Pilæ luſoriæ inuentor. 125.48
Pilum armorum genus à quo repertum.126.18
Pilumni unde dicti.314. 44
Pilorum conſyderatio.231.11.et inde
Pili uirorum pice euelluntur.251.39
Pili ne naſcantur. 370.5
Pili qua arte renaſcantur.397.42
Pili ut è corpore defluant. 138.8
Pilos reddentia.420.11.& 017.35.et 631.28.& 522.13.& 576.14
Pilos abſumentia.420.6.& 430.20. & 507.7.& 508.26.& 531.20. & 535.8.& 550.31.36.& inde, & 561.2.& 616. 32
Pilum corpis detrahentia.432.19
Pinacidion librorum inſcriptiones, prologo.1.90
Pinacothecæ.618,32.& 627.20
Pinaſter arbor quid.279 .24
Pinaſtro non decidunt folia. 274.4
Pindari penatibus Alexander parci iuſſit.116.22
Piscarum nucum conſyderatio.257. 19.per totum
Pinea corona apud Iſthmum coronabantur, ibidem 24
Pineæ quomodo ſerantur. 295.7
Pineæ nucis natura, & ex eis medicinæ.432.36.& inde
Pinguedinem facientia, tollentiaq;. 423.27.38. & 510.30
Pinguedinis animalium conſyderatio.109.42.& inde
Pinguia ſteriliora cuncta, ibidem 43
Pinguedo pleriſq; ſine ſenſu, ibidem.43.
Pinguedinem augentia. 216. 21. & 433.25
Pinguia quid animalia reddat. 189. 44.& 146.5.& 189.19
Pinguia celerius ſeneſcunt.209. 46
Pinna piſcis.179.12.& 162,32
Pinna concharum genus. 165.27. & inde
Pinnæ pedum uice piſcibus. 158.9. & inde
Pinnæ quibuſdam nullæ, ibidem 30
Pinnophylax piſcis.163.18
Pinnotheræ piſces.179.22.et 160.49. & 165.16
Pinſendi conſuetudo uaria. 322.14. 37.& inde
Pinus conſyderatio.170.23
Pinus non decidunt folia.273.46
Pini folia.275.2
Pinus non floret, ibidem 24
Pinus contra cariem, tineaſq;.286.29
Pinus umbra noxia. 297.27
Pinus quomodo ſterileſcat.110.7
Pinus quando ſemen, & germinationem reddat.276.24
Pinus mire fructum geſtat, ibidẽ 26
Pinorum Erucæ Pityocampæ dicuntur. 425.21
Pini arboris natura, & medicinæ. 432.36.& inde
Piperitis herba, id eſt, Siliquaſtrum. 361.47.& 362.3
Piperata quæ.150.23
Piperis conſyderatio. 229.2. per totũ
Piper longum, ibidem 5
Piper candidum, ibidem
Piper in Italia naſci, ibidem 17. & 279.9
Piper ex qua regione uehitur.93.23
Piper imitantia.496. 19
Piperis uice quæ.493.20
Piperis arbor uiuit in Italia. 279.9
Piperitis herbæ cõſyderatio, natura, medicinæ.377.12.per totum
Pira locus ubi Helleborus. 457. 24
Pyrales uermes conſyderatio. 201.34
Pyralis auis cui inimica.189.39
Pyramidum conſyderatio.640.29. per totum
Pyramides cur excogitatæ, ibidem 20
Pyramidum magnitudo, ibidẽ 33.39
Pyratæ omni tempore nauigant. 15 39
Pyratica ſtatio apud Saſonem inſulam.49.35
Pyratis à Pompeio naues ademptæ. 114.45.& 115.26.& inde
Pyraticum bellum. 267.32
Pyrauſtæ uermis cõſyderatio. 208.36
Pyrreicus pictor.613.43
Pyrenæi montes buxo abundans. 275. 6
 Reliqua quære parte ſecunda.
Pyrræne gemma.670.17
Pyrethrum herba. 512.18
Pyrgoteles à quo ſolum Alexander in gemmas ſculpi uoluit. 655. 20. & 118.19
Pyrites lapis qualis. 646.22.28. & 670. 20
Pyromachus ſtatuarius.600.39
Pyroſochne frutex.238.30
Pyrrhæum nemus.270.49
Pyrrho philoſophus qualis.333.80
Pyrrhi regis pollex qualis. 107. 34. & 501.30
Pyrrhi regis ſimulacrum. 603.31
Pyrrhus rex ex Græcia in Italiam pontibus tranſire cogitans.43.30
Pyrrhus à Romanis uictus.534.6
Pyrrhus primus in Italiam Elephantes duxit.129.34
Pyrrhus quando ex Italia pulſus. 207. 27
Pyrrhi obitus quod portẽtum uiſum. 108.24
Pyrrhi annulus.& gemma qualis. 655.5.& inde
Pyrrhi ſtatuarij opera. 603.22
Pyrrhice ſaltatio à quo.126.18
Pyrrhopœcilos lapis.639.28.et 648.39
Pyrrhocorax auis.152. 48
Pyra libraria.157.36
Pyra quomodo condiuntur. 259. 20. 35.& 160.3
Pyrorum arborum conſyderatio. 258.43.per totum
Pyrorum uaria denominatio, ibidem
Pyrorum remedium. 139.12
Pyrorum ſuccus qualis.264.8
Pyro folia circinata.274.43
Pyri ſylueſtres tarde germinant. 275. 32
Pyrus quo tempore ſemen efficit. 276.20
Pyrus facile fructum perdit, ibidem 36.38.& 290.7
Pyrus quæ loca amet.273.15
Pyris uinum faciunt. 250.6
Pyro uita breuis.297.44
Pyrorum inſitio quando. 299.28
Pyrorum ſatio quando.301.20.43
Pyrorum uſus, ac ex eis medicinæ. 480.9.& inde per totum
Pyrri ſylueſtris uſus.& ex eis medicinæ, ibidem 15
Pyris qualiter uſcendum, ibidem 9. & inde
Piſana ſiligo. 112.22. & inde
Piſacum uuæ.244.18
 Reliqua quære parte ſecunda.
Piſcatrix, id eſt, marina rana. 165.29
Piſcium conſyderatio lib.9. per totũ
Piſcium mira magnitudo.151.30.per totum & 566.7.& inde
Piſciũ ingentia oſſa. 151.42. et 152.17

Piſces aſinis, equis, tauris ſimiles. 152.44
Piſces qui maximi, ibidem 42. & inde, & 151.46. per totum
Piſces effigies humanæ. 152.9. et inde
Piſces an ſpirent, dormiantq́; ibid. 19 per totum
Piſces omnes ſpirare ſecundum Plinium, ibidem 48
Piſcibus auditum, odoratumq́; ineſſe 155.8
Piſcium tegmenta plura. 155.10. per totum
Piſciũ p tegmẽta differentiæ. ibi. p to.
Piſcium cute, ligna, eboraq́; poliuntur, ibidem 13
Piſcium auguria. 156.80. & inde
Piſcium fœminæ maiores quàm mares, ibidem 33
Piſces quando facillime capiuntur, ibidem 35. & 158.5
Piſces omnes hyemẽ ſentiunt. 156.40
Piſces quo tempore lateant, ibidem 42. & inde
Piſces alij, alijs in locis principatum obtinent. 157.38. per totum
Piſces qui niſi uerberati coqui non poſſunt, ibidem 14
Piſcium ſenectutis indicium, ibid. 48
Piſces in terram exeuntes. 158.1. p to. & 151.43. & 168.42. per totũ
Piſciũ digeſtio in figuras corporum. 158.7. per totum
Piſcium planorum differentiæ, ibidẽ & 158.29. per totum
Piſcium pinnæ, ibidem 9. & inde
Piſces cartilaginati, ibidem 42. & 155.39. & 167.43
Piſcium colorũ mutatio. 159.10. p to.
Piſces uolãs, ibid. 12. et 566.54. et inde
Piſces ſanguine carẽtes. 159.19. p to.
Piſces molles quales ibidem 20. & inde, & 158.14
Piſcium pedes. 159.21. & 158.25
Piſcium cirri, ibidem 28
Piſcium ſenſus. 165.21
Piſcium aſtus, ibidem 27. per totum, & 165.33. per totum, & 169.30. & 166.13. per totum
Piſces plani cur ſacri dicti. 166.34
Piſces uenenati, ibidem 41. per totũ, & 169.54. per totum
Piſcium morbi. 166.48. per totum
Piſcium mira generatio. 167.2. per totum, & 167.10. per totum
Piſcium coitus qualis, ibidem 3. per totum
Piſces cur non tot generentur quot oua pariunt, ibidem 7
Piſcium qui oua pariunt, ibidem 10. per totum
Piſcium diuerſa genera non coëunt, ibidem 25
Piſces quando & quoties anno pariunt, ibidem 27. & inde
Piſcium uuluæ. 168.2. per totum
Piſcium longiſsima ætas, ibidem 5
Piſcium inuicria, ibidem 11. per totũ
Piſces quibus in locis optimi, ibidem 14. & inde
Piſces terrem, ibidem 41. per totum
Piſces lucentes. 169.40. & inde
Piſcium inimicitiæ inter ſe, ibidem 44. per totum
Piſcium inter ſe amicitiæ, ibidem 48
Piſciũ genera plura miteſcunt. 182.25
Piſcium auditus, olfactuſq́;. 188.28. per totum
Piſces ubi ad nomen uocati ueniunt, ibidem 30
Piſces omnes dormire. 190.14. et inde
Piſcium capita portione maxima 202.31
Piſcium dentes quales. 205, 18.19
Piſces qui mammas habent. 211. 45. & inde
Piſcium ſeptuaginta ſex genera, & eorum nomina. 528.24. & inde & 155.25
Piſcium qui animal pariunt. 155.15. 26. & 158.45. & 167.43
Piſces ſine oſſibus ubi. 155.36
Piſces necantia. 475.42. & 167.16
Piſcibus oleum quidam faciunt. 256.37
Piſces foſsiles à quo. 628.8
Piſcibus tantum ueſcentes homines. 167.8. & inde, & 108.39
Piſces ægroti in piſcinis quomodo ſanantur. 171.43
Piſces capiendi ratio. 462.7. & 154.4. & inde, & 156.35
Piſcibus uiuere Alexander quoſdam uetuit. 92.19
Piſcium quot differentijs eadem cæna ueſcebantur. 628.40
Piſces in cerebro gemmas habentes. 667.1. & 669.35
Piſces reſponſa ubi dent. 554.20
Piſces ilico mortem in cibis afferentes, ibidem 28. & inde
Piſcium plurimus in medicinis uſus. 568.12. per totum. & inde
Piſces manu hominis ueſcentes. 166.23. & 151.36. & inde
Piſcium auguria. 566.40
Piſces ubi uocati parent, ibid. et inde
Piſces ubi amariſsimi, ibidem 45
Piſces ubi dulciſsimi, ibid. 44. et inde
Piſces ubi natura ſalſi, ibidem 47
Piſcium quis maximus, ibidem 49
Piſces terra, aquiſq́; degentes. 567.0 per totum, & 568.12. & inde
Piſcium ſalſorum medicinæ. 569.22
Piſcibus quæ ſint uenena, & ad id remedia. 570.25
Piſcium omnium adeps utilis oculis. 571.30
Piſcium cæleſtis ſigni conſyderatio, 340.48
Piſcis Aquilonij ſigni exortus quando. 334.28
Piſicrati ſtatuarij opera. 604.8
Piſo M. conſul quando. 115.20. et 655. 44. & 141.20
Piſo L. primus auream coronam donat. 333.30. & inde
Piſonis defenſio. 207.32. & inde
Piſo. L. potator maximus. 233.18
Piſo C. hiſtoricus. 236.21
Piſones unde dicti. 314.41
Piſſaſphaltos quid, & eius medicinæ. 439.16. & 630.27
Piſſeleon oleum quale. 437.8. & 439.12
Piſſini olei uſus. 428.20
Piſſoceros apium quid. 192.10
Piſtaceæ nuces ad quid. 133.8
Piſtaceorũ conſyderatio. 261.39
Piſtaciorum natura, & ex eis medicinæ. 455.27. & inde
Piſtana herba 196.11
Piſtolochia herba quæ. 461.48. & 462.18
Piſtores quando primũ Romæ. 323.8.
Piſtoria panis. 316.21 (13
Piſturæ conſyderatio. 312.17. et inde
Piſum quando ſeratur. 324.29
Pythagoras philoſophus quando, et eius reperta. 4.16
Pythagoras de interuallis ſyderum. (9.38
Pythagoras de ſyderũ muſica, ibidem 37
Pythagora, de fabæ uſu quid. 324.8
Pythagoræ lib. de Scyllæ herbæ medicinis. 354.9
Pythagoræ de braſsica lib. 369.4
Pythagoras Ptolemæi præfectus. 654.43
Pythagoræ ſtatua Romæ. 598:17
Pythagoras Socrati præfertur, ibid.
Pythagoras quid circa Athletas. 430
Pythagoras magus, primuſq́; (39 in noſtro orbe magicam celebrauit. 449.28. & inde, & 558.34. & inde
Pythagoræ liber. 449.38
Pythagoras de herbis. 454.2
Pythagoræ peregrinatio, ibidem 4. & 558.34
Pythagoræ ſortilegia. 501.2
Pythagoras quando in Aegypto. 619.47
Pythagoricus ſepeliendi mos. 618.20
Pythagorica philoſophia. 136.10
Pythagoricorum uanitates. 405.24
Pythagoras ſtatuarius. 600.30. & 601.13.29
Pytheas ſculptor. 594.37
Pythetes Cometæ genus. 10.30
Pythias ſtatuarius. 600.48
Pithyon bulbi genus. 354.7
Pythij Bythinij ingentes diuitiæ. 592. (45
Pythis pictor. 718.41
Pythis ſtatuarius. 616.7
Pithyuſæ fruticis deſcriptio. 458.19
Pithyuſæ medicinæ, ibidem
Pythocritus ſtatuarius. 604.19
Pythodemi ſimulacrum. 603.8
Pythodicus pictor, ibidem 48
Pythodorus ſtatuarius. 616.36.37
Pythonis ſerpentis ſimulacrũ. 601.26
Puxida nux. 257.28
Pityocampæ, id eſt, pinorum erucæ 423.21.
Pityocampe morſus remedia. 427. 6. & 610.54. & 533.11
Pythocles ſtatuarius. 600.41
Pituitæ morbi remedia. 364.17. & 387.2. & 367.44. et 374.16.47. & 375.44. & 381.33. & 332.32. & 334.1. & 401.13. & 411.25. & 416.25.44. & 418.34. et 421. 49. & 423.27. & 430.42. et 432. 1.25. & 433.46. & 434.18.28 et 438.20. & 440.9.25. & 442.27. & 447.18.28. & 437.49. & 458.34. & 465.43. & 474.26 27.34.37.45. & 475.21.{12.44 & 478.4. & 480.30. & 491. 16. & 497.3. & 515.28. & 365. 30. & 569.2. & 571.13. & 574. 31.15. & 646.37
Pituitæ gallinæ, & gallinaceorum remedia. 135.11. & inde, & 567. 13. et 442.20. et 444.40. et 458.5
Pituitas pecorum & iumentorum ſanantia. 458.5. & 476.47
Pix ubi optima. 252.8. & 272.1
Pice uina condiuntur. 251.23.28.40
Picem quæ arbores fundant, ibidem 30. & 270.39
Picis genera plura. 252.30. & 271.28. per totum
Picis uitia quæ ſint. 252.6
Picis probatio, ibidem
Picem oleo extrahi. 425.28
Picis oleum Picinum dictum. 256.48
Picis genera quomodo fiant. 271.29. per totum
Picis uſus uarius, ibidem
Picis uſus ad tecta ubi. 649.7
Picis natura, genera, bonitas, medicinæ. 438.47. & inde
Pix quid. 423.46
Pix foſsilis ubi. 272.1
Pyxacanthon ſpinæ genus. 445.39. & 446.40. & 219.28
Pyxacanthi baccæ in medicina. 445.39
Piceæ arboris cõſyderatio. 270.22.28
Piceæ ad uſum funerum, ibidem 28
Picea arbor non floret. 275.24
Piceæ arboris cortex ad quẽ uſum. 270.8
Picearum umbra noxia. 297.28
Piceæ quo ferendæ tempore. 303.48
Piceæ folia pectinum modo. 274.49. & 275.2
Piceæ germinatio, & ſemen quando. 276.24
Piceæ arboris medicinæ. 438.8
PLACITIS Cadmiæ genus. 605.19
Plagarũ in terraneorũ remedia. 371. 24. Vide interraneorum morbi remedia
Plagarum corporis remedia. 431.19 & 431.9. per totum
Plagis quæ lina aptiſsima. 346.35. & inde
Plagis recentibus medicinæ. 521.32
Planarati quid. 328.39
Plancus imperator. 623.32
Plancus L. quis. 163.17
Plancus aquilarum genus. 170.40
Planci unde dicti. 213.28
Plancus L. orator. 111.12
Plancus L. conſul. 12.9
Plancus Aſinio Pollioni quid reſponderit, prologo 1.119
Planetarum conſyderatio, ſitus, ſpacia, natura, & c. pa. 1.12. per totũ, & pa. 3.32. per totum
Planetæ cur erratici. pag. 2.12
Planetarum certus motus, ibidem, & pag. 3.32. per totum
Planetarũ motus qualis. 3.48. et inde
Planetarum per Zodiacum motus. 7.27. & inde
Plantaginis herbæ conſyderatio, & ex ea medicinæ. 460.20. & inde & 454

& 464.14.& 466.9
Plantaginis herbæ medicinæ plures 432.13.28.37. 42. & 473.17.33. 44.& 475.8.27.& 476.7. & 477.13.27.36.& 478 33.et 479. 20.34.43.& 450.11.12.20.26.33. 49.& 431.10.13.43.& 432. 4. 19.& 433.25.47
Plantæ qualiter diſponendæ in agro 196.2. per totum
Plantarũ inter ſe diſtantia, internalla'q; 197.11.& inde
Plantandi tempus. 314.38
Plantaria quomodo reperta.295.9
Plantis aduerſis homines. 107.46
Plaſtæ qui.627.44.49
Plaſtice ars quæ.390.9
Plaſtices.id eſt,artis ſiglinæ conſyderatio. 627.33. & inde
Plaſticæ,quarum artium mater credita.625.13
Platanus arbor unde.& quãdo primum in Italiam. 217.34
Platani honor,ibidem. & inde
Platani mero enutriuntur,ibidem 10
Platanus ubi reperiatur, ibidem 19
Platani ubi nobiles,ibidem 22
Platanorum magnitudo . & de eis mirum,ibidem 33.& inde
Platanus æſtate ſolem arcet, hyeme admittit. ibidem 38
Platanus Delphis ſata ab Agamemnone.257.39
Platani Antandri portentum.278.46
Platanus cito germinat.275.33
Platani folia latiſſima.274. 46.49
Platano oleum faciunt.156.37
Platani umbra iucunda. 197.22
Platani medicinæ.439.36. & inde
Platanistæ piſces.255.37
Platea auis qualis. 181.6
Platycerotes qui.102.8
Platyophthalmon quid.539. 32
Platyphyllon herba quæ. 475. 42.et 480.16
Platis uermis quidam.477.24
Platoni qualis à Dionyſio collatus honor. 126. 30
Plato ob Magicam nauigat.558.34
Platonis infantis ore apes conſederunt.193. 39
Plautius Quintus conſul.170.32
Plauti unde dicti.213.28
Plauti locus. 323.11
Plebs Romæ à patribus diſcordat. 170. 18
Pleureticorum,id eſt, laterum dolorem patientium remedia. 165. 7. & 177.20.& 198.40.et 411.31. & 414.1.& 418.42.et 430.44. & 437.29.& 444.12.& 446. 28.478.9. 10.& 477.9
Pliniana ceraſa.169. 32
Plinij de deo opinio.2.22
Plinius primus quid de ratione ſtellarum tradidit.3.9
Plinius Neronis geſta ſcripſit. 25. 35. & 30.14
Plinij tempus.10.24. & 152. 16. & 109.14.& 181.33.& 217.46. & 255.41.& 042.31.& 645.16
Plinium in Africa fuiſſe. 109. 22. & 192.40.& inde
Plinius Catulli conterraneus, prologo 1.6
Plinius quid de anima poſt mortem ſentit 124.37.per totum.et de reſurrectione corporum, ibidem
Plinius nocturnis temporibus ſcribebat.prologo 1.70
Plinij liber à fine Aufidij Baßi. prologo primi.79
Plinij libri de Grammaticis.ibid.108
Plinij naturalis hiſtoriæ libri quid contineant,prologo 1.165.& pag. 216.33.& 332. 18
Plinius Pomponij Secundi uitam edidit.245. 44
Plinium iuxta ſeptentrionalem oceanum fuiſſe. 287.3
Plinij in ſcribendo diligentia.316.3
Plinius primus Latine de medicinis ſcripſit. 324.11
Plinij de equeſtri iaculatione liber 144. 22
Plinij pater quis.147.30
Plinius interdum ab Ariſtotele diſcrepat.111.42
Plinius ad autores relegat lectores. 106.29. & 498.8
Pliſtolochia herba qualis. 364.42.et 465.42
Pliſtonicus medicus.164.29.& 372.
Plocami Annij libertus.91.8 (36
Plocamos Iſidos frutex.240.42
Plomos.id eſt,Verbaſcũ herba quæ 464.11
Plotia arundinis genus. 281.35
Plotius L. proſcriptus,unguenti odore proditus.210.48
Plotius L. bis conſul,cenſor'q;.ibidem
Plotius ſcenæ conductor. 634.31
Plumbago herba qualis. 467. 24
Plumbi conſyderatio,genera,uſus. 610.21.per totum
Plumbũ candidũ ubi prouenit.612.9
Plumbi origo duplex. 611.3
Plumbi nigri uſus,ibidem 8
Plumbi nigri nomina, ibidem 11
Plumbi medicinæ, ibidem 22.et inde
Plumbi lamina contra Venerem,ibi.
Plumbi lamina uocem ſeruat.ibid.25
Plumbum in maſſa mergitur,fluitat dilatatum 10.16
Plumbum à quo primum,& ubi inuentum. 116.2
Plumbeis laminis ſcribebant ueteres 294. 35
Plumbũ uitiſ,et morbi genus.467.15
Pluuia quibus arboribus proſit, & noceat.290.6. & inde
Pluuiæ futuræ ſignum.333.24. & 343.25.& inde
Pluuijs quæ alantur. 352 25.et inde
Pluuia ubi nulla.27.23.per totum
Pluuiæ prodigioſæ ſanguine lacte, carne.18.20. per totum
POCVLA ex gemmis.350.15
Poculum aureum quid apud medicos.444.27
Poculis repletis,aliquid addi poteſt. 10.37.& inde
Podagra nouus morbus nec incurabilis quidem & cur latinum nomen non habet.473.24
Podagra olim rarior,ibidem
Podagræ morbi remedia.361.16.& 363.7.& 41.47.& 364.46.& 368.46.& 369.15.18.44.et 374. 37.& 379.25.et 380.31. & 384. 44.et 398.11.et 405.46.& 406. 35.49.& 407.22.& 409.9. & 410.20.45.et 411.32.& 415. 33.et 416.22.& 417.21.32.& 419.4.et 421.31. & 426.29.32.& 430. 39 & 431.13.et 437.10. & 440.4. 28.42.et 442.22.& 444.30.& 448.39.& 452.25.et 457. 48.et 458.16.& inde.& 486. 45.& 487.8.& 489.41.& 490.18.et 499.40.et 501.38.& 504.34. et 505.1.30.et 507.8.44.et 510.2.& 511.3.et 511.22.et 519.18.et 545.7 p 10.fere,et 561.8.et 576. 31.et 610. 12.et 630.36.et 643.47.et 646.4
Podagræ iumentorum remedium 419.9
Podicis morbi remed. Quære Sedis remedia.
Pœcile Athenarum porticus à quo picta.513.48
Poëmatum origo. 116.39
Pœna deus quidam ſecundum Democritum.2.26
Pœnorum in clypeis, & imaginibus conſuetudo.614.8
Pœnorum humana uictima. 616.40
Poëtæ qua hedera coronentur.280.6
Poëtas inuitũ lædere.634.14.et inde
Pœtelius Qu. prætor.236.31
Pogoniæ Cometis genus.10.25
Polemon pictor.627.31
Polemonia herba quæ.452. 46
Polemonij uel Polemoniæ herbæ medicinæ.473.24.& 476.12.22.& 477.21.& 482.14.& 488.21.et 462.15
Polenta,& ex ea medicinæ.415.87
Polentæ uſus ex qua materia. 320.16 & 324.1
Polia gemma.670.18
Polyanthemum herba.494.28
Polybus de monte Atlante.65.18. & inde, per totum
Polycanthos herba.394. 48
Polycles ſtatuarius.600.38.41. & 601.21.& 616.33. 24
Polycletus ſculptor quo ære uſus. 596.31.& 600. 30.46
Polycleti ſtatuarij opera.601.4
Polycliti aſtus, prologo 1.100
Polycharmi ſtatuarij opera.616.26
Polycnemon herba qualis.482.48
Polycratis annulus qualis, & quomodo in mare proiectus.582.27. & 632.46.& 611.17
Polycrates Tyrannus quãdo. 582.27
Polycrates ſtatuarius.604.18
Polydamas.& Hector eadem nocte. nati.121.20
Polydectes ſtatuarius.636.36
Polydorus ſtatuarius. 636.35
Polygala herba qualis.495.24
Polygynæcon quid. 625.47
Polygnotus pictor.595.3.& 609.48. & 617.8.& 618.43.& 624.46 & 625.2
Polygonoides herba qualis.448.39
Polygonon herba quæ.494.29.
& inde
Polygonaton herba,ibidem 39
Polygonus herba,et medicinæ. 489. (46
Polygrammos lapis.661.48
Polymita texta.147.48
Polinæ ſalem cibis eximunt. 485.25
Polymetis pictura.626.42.46
Polibacci qui.7.12
Polij herbæ mira in mutando colorem natura.389.35
Polij genera duo,ibidem 38
Polij medicinæ.399.17.& inde
Polium herba ad gratiam, & gloriam acquirendam, ibidem
Polion herba qualis.389.35.& inde & 458.49
Polium herba quæ. 472.47
Polypodion herba qualis.288.18
Polypodij herbæ medicinæ.474.39. & 479.2.& 480.32
Polyporum piſcium conſyderatio, genera,natura 159.28.& inde.& 43.& inde ibidem
Polypi tegumentum. 155.18
Polypi exeunt in terram.158.8
Polypi piſces quales,ibidem 15
Polypus colorem mutat. 159.39
Polypus piſcis,& eius in medicinis uſus.576.22
Polyporum piſcium genera, bonitas 579.10
Polypi concharum auidiſſimi. 160.2
Polypus natantibus infeſtiſſimus,ibidem 8. & inde
Polypi mirum,ibidem 11.& inde
Polypi mira magnitudo,ibidem 20
Polyporum acetabula, ibidem 8.22
Polypi coitus qualis. 167.32. 33.33
Polypi,et locuſtæ inimicitia. 169.43
Polypus moritur.474.44
Polyrrhizon herba.457.33.et 462.8. 9.& 495.44
Polytricha herba.463.7
Polytrichon herba.409.26
Polytrix herba qualis, & quibus utilis 482.48
Polytrix gemma. 670.13
Polis pictor.604.19
Polyzonos gemma. 670.20
Pollentina uaſa.628.32
Pollices premere Prouerbiũ.500.8
Pollio Carbilius. 193.8
Pollionis Galli cedrinæ menſæ.236.15
Pollionis Romi iſenecta. 424.32
Pollionis Aſinij ſigna. 655.18. & inde.& 616.14
Pollio Vedius quis.138.35.et 165.6
Pollionis Næuij magnitudo. 112.47
Pollionis Aſinij bibliotheca Romæ. 117.4. Vide Aſinius
Pollis,id eſt,ſiliginis flos.321. 35
Pollux cur à nautis inuocetur. 12.29
Pollux Romanorum uictoriæ nuncius. 154.16
Pollucis aurigæ qui.88.26
Pollucis ſimulacrũ.608.12
Pollucis pictura.620.7
Pollutio nocturna quo compeſcitur. 388.10.& 374.28.& 380.35.& 641.22
Poma quo ſitu in arboribus,& herbis 177.2
Poma quando pereunt.290.6

Poma

Poma quomodo interdum ægrotent 810.8
Poma quando colligenda, & qualiter.544.23
Poma quædam pauperibus interdicta.350.20
Poma carnoſa, & acinos habentia 268.4
Poma iumentis quomodo portatu facilia.405.26
Poma quæ bona, malàue ſint, ibidem
Pomo mali interdũ folia uiſũt.275.8
Pomi folia qualia, ibidem 4
Pomorum uinum quale.250.3
Pomorum denominatio diuerſa. 258.19. per totum
Poma plura à familiis denominata, ibidem 27
Pomorum partes quæ ſint à Sole rubent, ibidem 46
Pomorum ſylueſtriũ natura. ibi. 44
Pomorum ſeruandorum ratio.259.25 per totum. et 56. ibidem
Pomorum colligendorum tempus decens, ibidem 27
Pomorum putandorũ tempus, ibi.39
Pomorum, & eorum ſeminum diuerſitas. 264.17
Pomorum tegmina uaria, ibidem, & inde
Pomorum pediculi, ibidem 34
Pomorum cõmendatio, & quæ in eis placeant, ibidem 57
Poma ferentium medicinæ, ibidem per totum
Poma quæ bona, malàue ſint, ibidẽ 428.39
Pomorum uſus in medicinis, ibidem per totum
Pomorum genera plura, & ex eis medicinæ.429.7. per totum
Pomorũ primitiæ quomodo 409.49
Pomiferæ fructus nõ ferẽtes quomõ inueniũtur.312.21
Pomiferæ arbores quales.166.41
Pomulionum genus in omnibus animalibus.224.14
Pomona dea. 419.31
Pompeianus coloſſus. 599. 34
Pompeia lex.47.43
Pompeiana pira. 259.4
Pompeiana uua.243.49. & 244.12. & 247.3
Pompeiæ ficus quæ.260.30
Pompei bello ciuili Cometes uiſus. (10.46
Pompei theatrum.109.8
Pompeius cui ſimilis.111.4
Pompei pulchritudo. ibidem 5
Pompei pater cui ſimilis, ibidem 6. & 119 10
Pompeius octingentas quadraginta ſex naues Piratis ademit. 114.45. & 115.16
Pompei literæ nec lectæ à Cæſare exuſtæ. 115.1
Pompei Magni laus, uictoriæ, triumphi, ibidem 4. per totum
Pompeius Alexandro, Herculi, & Libero patri æqualis, ibidem 45
Pompeius quando Magnus nominari cœptus, ibidem 8. & inde
Pompeius Mineruæ delubrum dicat ibidem 15. & inde
Pompei nobilis titulus. ibidem 16
Pompei triumphus tertius nobiliſſimus. ibidem 19
Pompeius quas gentes ſuperauit, ibidem 21. & inde
Pompeius quid erga Poſſidoniũ philoſophum. 116.39
Pompei in conſulatu collega. 121.14
Pompei Mithridaticus triũphus. 215. (29
Pompeius quando quartum conſul factus. 254.15
Pompeius balſami arbores in triumpho ſuo duxit.226.48
Pompeius Flaccus in Hiſpaniis militat.262. 34
Pompeius Lenæus quis.265.39
Pompeius Lenæus Magni Pompeii libertus.453.9.21
Pompei Magni portentum ante ciuile bellum. 511.25
Pompeius Magnus quos agros non ſuetus emere. 517.4
Pompei Magni in Hiſpania trophæa, aliaq; geſta, ibidem 34. 47
Pompeius cum L. Carbone conſul. 40.22
Pompei Magni tumulus ubi. 72.2
Pompeius Magnus quo die natus 659.44
Pompeius Sextus qualiter podagra curatus eſt. 415.12
Pompeius Cneus Mithridatem ſuperat.485.20
Pompei tertius conſulatus.581.12. & 605.49
Pompei ingentes diuitiæ. 592.42
Pompeius Paulini filius cur paterna gente pulſus.593.25
Pompei de Pharnace triumphus 594.14
Pompei ædes. 601.17
Pompei Amphiteatrum quale.644.1
Pompeius ubi à Cæſare uictus. 646. (40
Pompeius Mithridatis gemmã in Capitolio dicat.633.34
Pompei uictoria ad margaritas, gemmasq; mores inclinauit, ibi.36.41
Pompei tertius triumphus qualis, et de quibus.635.42. & inde
Pompeium taxat Plinius.654.5
Pompei trophæũ in Pyrenæis, ibi.7
Pompei imago, margaritis, ibidem 1
Pompei ex elephãtis triũphus. 125.19
Pompei conſulatus ſecundus. 130.3
Pompei Auli interitus.114.17
Pompholygis ærariorum conſyderatio.607.45. & inde
Pompholix quid, ibidem 47
Pompilus piſcis.579.23. & 136.26. & 159.42
Pomponiana pira.259.4
Pomponius Secundus poëta.135. 45. & 145.44
Pomponius Romanus. 109.33
Pomponium poëtam nunquam ructaſſe. 113.12
Pondus quæ ualidiſſime ſuſtinent arbores. 214. 26
Pondus aqua ſuſtinens omne.93.30
Ponderum nomina, & ratio, 403.5
Pondera unde dicta.554. 7. & inde
Ponderum repertores.226.6
Ponticæ gemmæ.664.49. et 669.20
Ponticum triticum.319.27
Ponticæ gentes nullum panico præferunt cibum.521.31
Ponticæ nuces quare.262.25
Pontica cera optima. 393.54
Ponticæ anates ueneno uiuũt.455.15
Pontici maris cancrorũ copia. 160. (48
Pontici mures quales.141.24
Pontici piſces quales.235.49. et 158.2
Pontificum domus laurum habuit. 265.37
Pontificii iuris libri ſeptem à Numa 276.12
Pontius Caii prĩcipis legatus..614.19
Pontus nunquam refluit. 28.30
Ponti abſinthium quale.108.12
Ponti uua plura.247.50
Popilius Caius conſul. 598.36
Popilius M. Cenſor. ibidem
Poppeæ Neronis cõiugis luxus 393. 12. & 657.15. & 385. 25. & 212.7
Poppea, aſinino lacte cutem curabat 212.8
Poppyſmis fulgetras adorare cõſenſus gentium eſt. 500.10
Populonium urbs, & in eo Iouis ſimulacrum.141.42
Populi arboris conſyderatio, & genera.274.28. per totum
Populus arbor Herculi dicata. 217.1
Populus arbor montes amat. 275. 22
Populo arbori pediculus tremulus 275.3
Popolo arbori umbra nulla.297.25
Populi arboris folia inter ſe crepitãtia.275.3. & 297.25
Populus arbor cito germinat. 275.33
Populus arbor nullum ſemen aut fructum fert.276,31
Populus arbor uitibus placet.282.10
Populus arbor apta ſcutis.205.19
Populus arbor quando, & qualiter plantanda. 296.12.16
Populus alba ad quid, & quomodo ſerenda. 302.25
Populus nigra uitibus aptiſſima. 307. 22
Populi arboris medicinæ.439.49. & inde
Porcaria quid.209.36
Porcus piſcis maximus. 566.49
Porci piſcis uenenum. 572.25
Porci ſutura præſagiunt. 545.28
Porci ut nos ſequantur.529.44. & 532.2
Porculeta quæ.304.42
Portentum apud Mutinam. 15.29
Portentorum materia. 498.37. per totum, plura quoq; ca.5. & 4.li. 28. & 278.46
Portii latronis lex, & quales eius diſcipuli.575.46
Porcius Caius conſul.18.26
Porcius L. conſul.11.49
Porcius M. conſul. 12.8
Portulacæ herbæ natura, genera, medicinæ.550.15. & inde
Portulacæ uſus, ibidem
Porphyrio auis morſu bibit. 152.28
Porphyrionis uenter.208.43
Porphyritis ficus.260.32
Porphyrites marmor. 638. 80
Porus lapis.645.44
Porri herbæ conſyderatio.155.5. & inde
Porri ſectiui autoritas à Nerone data ibidem 9
Porri ſatio, & cura, ibid.11. et inde
Porri ubi optimi, ibidem 17
Porri ſectiui genera duo, ibidem
Porri ſuccus ſine cruciatu permit, ibidem 10
Porri ſemen quale. 161.29
Porris tranſlatio prodeſt, ibidem 33
Porrum ſectiuum, & ex eo medicinæ.166.7. per totum
Porrum capitatum, & ex eo medicinæ, ibidem 21
Porrigines capitis tollentia. 452.18
Porriginis morbi remedia. 571. 1. et 437.5. & 515.32. & 534. 38. & 574.39. & 575.14
Porſena quid erga obſides uirgines egerit.598.32.35
Porſenæ cum Romanis fœdus quale 603.47
Porſena ſibi labyrinthũ ſepulchrũ fecit.641.45
Porſena ubi ſepultus, ibidem 47
Porſenæ in petratum fulmen. 17.27
Poſſe omnia nemini cõceſſum.599.15
Poſſideaneæ aquæ unde.532. 42
Poſſidonius ſculptor.594.35. et 604. (19
Poſſidonius ſcriptor. 9.45
Poſſidonio philoſopho à Pompeio collatus honor. 118.40
Poſſiunius lutifigulus.428.7
Poſteros plurimos, qui poſt ſe reliquerunt.111.29. & inde
Poſthumia lex Numæ fuit.248.37
Poſthumii Tuberti conſulatus et eius prima ouatio. 265.28
Poſthumius Spurius conſul. 595.5. & 8.22
Poſthumius L. quando. 207.26
Potamantis herba qualis. 450.38
Potamogeton herba ad quid. 570.10
Patamogeton herba, & eius medicinæ.474. 7.11
Potandum quotiens ſit.503.47
Potandi ad numerũ conſuetudo. ibi.
Potum arbores ſerentes. 105.25
Potus animalium differentiæ.189.18 & inde
Potuum diuerſitas, & effectus. 416. 41. & inde
Potu corruiſſe nonnullos. 118.25
Potatores maximi plures.152.43. per totum
Potentia mira piſciculi.565.16
Potitia in ſumma autoritate. 241.27
Potentium iniquitatibus quo reſiſtitur.509.8
Poterion herba qualis.464.27. & 495. 18
Pothos herba, & flos.392.8
Pothos deus ubi colitur.635.22
Potulana uua qualia. 246.38
PRAECEPTOR ingenti doctis præmio.620.19
Præcationes quomodo fiant.498.48
Precia rerum tẽpore uariari. 595.20
Præcipitatorum ex alto remedia 449.12
Præconini qui cognominati. 582.34
Præcordia quæ.108.26. & 542.5

Præcordia phrenes dicũtur.208.27
Præcordijs ſubtilitas mentis tribuitur.ibidem 29
Præcordia hilaritatis ſedes, ibidẽ 30
Præcordia gladiatorũ cum riſu træcta, ibidem 32
Præcordiorum remedia.164.30.& 371.10.et 372.37.et 377.10.et 308 26.et 378.24.et 379.9.et 367.16. et 400.24.& 402.44.et 405.26. 413 34.& 415.28.& 421.19.et 427.16.& 428.32.14.& 449. 17.& 452.11.& 451.52.& 468 26.& 472.31.& 476.17.et 487. 25.& 496.16. & 533.1
Præcocia minora poſteris.277.26
Prægnantes quæ canere debẽt.374. 28.& 375.39.& 435.41.et 458. 30.& 459.14.& 550.12
Prægnantium fœminarum remedia in malacia.419.12.21
Præliorum expertes homines. 69.18
Prælio tingebant cuſpides. 401.27
Prælium à quo repertum.126.13
Præmia in omni re maxime ſpectantur.245.5
Præneſte unguentis delectabatur. 239.14
Præparentium uinum.247.31
Præſagia temp;eſtatum ac futurorũ. 541.24. per totum
Præſium cerulei genus.595.8
Præſter quid.16.30.33
Præſtieris ſerpentis remedia. 446.5. & 380.16.& 363.1.et 569.31
Præterita non præteriſſe impoſſibile eſt.3.17
Prætexta toga à quo.163.64.
Prætextæ ueſtes à quibus.147.40
Prætextati anguillarum tergore uerberabantur.158.36
Prætoriana cohors.152.35
Prætutiana uina.246.40
Pramnnæ uinum.243.38
Prannion gemma.668.46
Praſion,id eſt, marrubium & eius medicinæ.181.5
Praſion,id eſt,origanum herba. 377.16.21
Praſius gemma.661.16.& inde
Praſoi topatij genus.662.48
Praſon quid.240.16
Pratorum conſyderatio plena.336. 19.per totum
Pratum antea paratum dicebatur. 316.27
Prata quando riganda.336.8
Pratorum ſitus, ibidem 20
Pratorum herbæ optimæ quæ.ibidem 27
Prata quo ſecanda tempore, ibidem 29.& inde
Prata ubi quater anno ſecantur,ibidem 41
Praxagoras medicus.264.29.& 367.49
Praxagoræ medici laus ætasq;.470 10. per totum
Praxibulus magiſter Athenienſium. 590.14
Praxiteles quando & eius prima ſpeculorum factio.529.15
Praxiteles ſculptor quando.600.34. & 594.35
Praxitelis Venus in toto orbe nobiliſſima 614.& inde.& 115.25
Praxitelis ſtatuarij opera.600.19.et 614.47.& 635.15.& inde.& 816.21.43.& inde
Praxiteles uolumina quinq; nobilium operum in toto orbe ſcripſit.616.41
Praxiteles ciuitate Rom. donatur, ibidem & 616.44
Pretioſæ res plures.287.11. et inde
Priami pictura.626.22
Primatum apud reges quo adipiſcimur.430.17
Primitiæ rerum ſacerdotibus offerebantur.114.14
Primitiæ frugum ubi Apollini dicantur.50.28
Principis magnanimitas.611.18
Principum rapinæ.161.42
Principum nouarum rerum lubricũ 324.11
Priſcorum uita rudis in literis,ingenioſa tamen.318.27
Priſcorum diligentia.452.13.et inde
Priſcorum laus.532.18.& inde
Priſci in promiſcua uictum habebãt, ibidem 22
Priſtarum ſimulachrum.601.15
Priſtes piſces ingentes.131.31.46.& 615.25
Priſtes pilo ueſtiuntur.153.15
Priuernatia uina.242.35
Proboſcidis elephantum in medicinis uſus.326.16
Procax eſt natura multorũ.469.20
Procellæ unde fiant.12.17.& 13.48 & 16.36
Procellis nihil uiolentius.565.20
Procheumaſis quid.332.1
Procyon non habet nomen Latinũ, niſi canicula dicatur.317.18
Procyonis ſyderis ortus qualis.ibidem 18
Proconneſiæ ancillæ partus.110.38
Proculeius Caius quis.610.25
Prodeſſe aliſs debent omnes.452.18. & inde
Prodicus medicus quis.524.28
Prodigia plura arborum.278.40.p totum.& 311.14. per totum.& 18.33.& 143.27.& inde
Prodigia montium inter ſe cõcurrentium 25.28.per totum
Prodigioſæ pluuiæ.12.20
Prodigia armorum & tubarũ cœleſtium.ibidem 29
Prodigia frugum.328.35. per totum
Prodigia alia.148.10.& 143.30.& 146.27.& 115.8
Vide Miracula.
Prodorus pictor.603.48
Prodromi ficus quid.277.9.et 13.29
Prœtides à Melampode quis ſanatæ. 457.18
Profluuiorum remedia.374.22.& 401.29
Prognoſtica animalium.188.23
Prognoſtica tempeſtatum.548.24. & inde
Prohibitoria auis.175.32
Promethei de anulo fabula.580.28. & 632.40
Prometheus in Caucaſo monte relegatio.632.40
Prometheus primus bouem interfecit.127.15
Promuſcis,id eſt, elephantis naſus 329.45
Propaginum cõſyderatio atq; inuen 320.297.47
Propagari quæ arbores poſſint.298.
Propagationũ genera duo.ibi (2 dem 4
Propaginum genus totas ſupplantandi in terram uites.308.31
Propylea Athenienſium à quo 616.22
Propyleon à quo pictum.622.46
Propolin apes ex quis faciunt.440.6
Propolis aluearium ad quid.443.47
Propolis apium quid.291.18
Proſaicæ orationis inuentor.77.11. & 126.40
Proſedamum initium.478.26
Proſerpinaca herba qualis.491.46
Proſerpinacæ herbæ medicinæ 471.24
Proſerpinæ raptæ ſimulachrũ.602. 20.& 613.10
Protagion uinum.247.28
Proteſilai ſepulchrum ubi & ibi arbores.257.43
Proteſilai ſimulachrum.603.1
Protypa quæ.627.43
Protogenes ſtatuarius.604.19
Protogenes caſula contentus.624.27
Protogenes quid erga Apellem egerit.620.45.& inde
Protogenes à Demetrio dilectus 623.18
Protogenes pictor.620.43.& 622. 11.& 621.42.& inde
Protropum muſti genus.247.24.& 243.10
Prouidentiæ animaliũ exẽpla.179.12 Vide Aſtus animalium.
Prouidentiæ exemplum.107.21
Prouocatio unde appellata, prologo 1.39
Prouerbia quorum Plinius meminit.
Aeris alieni conniuere eſſe miſeriam.117.25
Africa ſemper aliquid noui affert 152.27
Albo in hoc nõ eras, prologo.1.25
Aleam extra cunct.prologo.1.27
Aliena inſania frui.118.32
Alius de alio iudicat dies.119.3
Apinæ Tricæq;.41.48
Aure atteſtamur.213.29
Canis lapidem mordens.555.43
Cymbalum mundi.prologo 1.93
Citra puluerem ictum.626.28
Conniuere eſſe æris alieni atq; litis miſeriam.117.15
Cornu copiæ, prologo.1.19
Cuculum imitari.135.29
Cum mortuis laruas luctari, prologo.1.122
Deus eſt mortali iuuare mortalẽ, pagina.2.40
Dimidio uitæ uiuimus.1.2.14
Dodonæum æs.642.4
Domini frons plus occipitio prodeſt.116.34
Domini oculus fertiliſſimus. 517
Ede naſturtium.359.14 (38
Elephas celerius parit,prologo 1.110
Extra omnem ingenij aleam,prologo 1.27
Frons domini pluſquam occipitium prodeſt.116.34
Gallinaceũ lac hauris,prologo.1.89
Homines ſumus,prologo.1.69
Leporem edit.528.15
Lydius lapis.93.8
Multa Syrorum olera.365.14
Ne ſutor ultra crepidam.621.20
Nemo mortalium omnibus horis ſapit.112.46
Nihil nimium.117.24
Non eras in hoc albo,prolog.1.22
Noſce teipſum.117.24
Oculus domini in agro fertiliſſimus. 517.38
Optimũ frui aliena inſania.116.32
Perfricui faciem.prologo 1.27
Plus apud Campanos.&c.313.16
Polypi caput 376.32
Pollices premere.500.8
Salem cũ pane et caſeo eſitat.560.38
Sapientia uino obumbratur.428. (28
Satyrion.478.19
Stellio.546.21
Strychnum bibit.402.35
Succiſiua opera prologo.1.69
Suſpendio eligendam arborem, prologo.1.112
Sui animã pro ſale datam.149.3
Tympanum mundi,prologo.1.96
Tricæ,Apinæq;.41.48
Vitilitigatores,prologo.1.120
Vtramq; paginam facit.3.11
Prudentiæ exemplum.291.31.per to.
Pruinæ conſyderatio.19.9.& inde
Pruinarum exuſtio carbunculatio dicitur.309.28
Pruinæ quibus & quando nocent, ibidem
Prunorum conſyderatio.257.44. per totum
Pruna damaſcena qualia.255.5.& 258.4
Pruna ſylueſtria ubi naſcantur.255.8
Pruna poſt Catonem cœpiſſe, ibi.17
Prunus Aegyptia.214.17
Prunorum ſuccus qualis.264.9
Pruna quibus conſient, ibidem 22
Prunus quæ loca amet.273.25
Prunus quo ſerenda tempore.301.42
Pruni medicinæ.431.37
Prunorum uſus,ibidem 19
Prunorum ſylueſtrium medicinæ, ibidem 49
Pruriginis remedia.365.44.et 368. 16.& 377.28.& 412.31.& 465. 12.& 420.12.& 426.18.et 520. 57.& 561.46
Pruritum corporis tollentia.352.22. & 418.14.27.& 420.49.et 422 39.& 424.38.et 424.14.et 437. 25.& 479.17.& 509.49.et 511. 21.& 528.34.& 545.30.& 562 49.&

49.& 576.18.& 610.16.et 651.
11.15.27
Prurītus quo tollatur. 397.40
Pruſiæ regis filius qualis. 111.27
Pruſinæ uuæ. 244.08
PSAMMETICHVS rex. 641.
Pſammetichū fugientes. 102.2 (17
Pſaronius lapis. 648.18
Pſeudanchuſa herba quæ. 408.11
Pſeudiſodomon quid. 649.19
Pſeudobunion herba qualis. 449.15
Pſeudodictamum herba. 461.29
Pſeudocyperus ſiue Pſeudocypirus 297.43
Pſeudodictamum & ex eo medicinæ. 471.49.& 483.27.et 484.12
Pſeudonardus. 220.34
Pſeudoſphecis ueſpæ genus. 547.14
Pſychotrophon herba quæ. 460.42
Pſylli herbæ medicinæ. 471.10.& 473.31.& 476.29.et 478.30.41. & 480.14.52.& 482.18.et 483. 37.& 484.4
Pſyllion herba qualis. 465.34
Pſyllus rex. 107.4.5
Pſyllorum gentis cū ſerpentibus mirum, ibidem, & 137.30.& 464. 25.& 198.19
Pſilothri remedia. 406.17
Pſilothrum quid. 411.32.& 442.41. & 491.7.& 522.12.43.et 577.17
Pſilothrum unguentum quid. 441.2
Pſilothri herbæ medicinæ. 434.24
Pſimmythij conſyderatio, 612.19
Pſimmythij ueneni remedia. 424.21. & 417.5
Pſitaci auis conſyderatio. 181.17. & inde
Pſitacus ex India, ibidem 18
Pſitacus imperatores ſalutat, et quæ accipit uerba pronunciat, ibidē 19
Pſitaci turturibus amici. 190.4
Pſitaci caput quale. 202.45
Pſitaci ubi primum uiſi. 201.20
Pſythium paſſi genus. 247.46
Pſitta piſcis. 356.45
Pſittace auis. 181.17
Pſora morbus qui. 562.37
Pſoræ morbi remedia. 365.46.et 369 46.& 370.17.& 374.12.et 377. 28.39.& 382.49.& 410.22.& 419.47.& 420.49.et 421.29.36. & 427.21.& 428.32.& 430.31. & 431.15.& 446.45.& 468. 42.& 561.43.& 543.14.et 605. 20.24.& inde
Pſoricon medicamentū quod. 607.2
Pterygia morbi remedia. 183.17.& 421.48.& 480.46.& 434.38. & 436.13.& 445.24.& 452.2. & 471.38.& 431.8.et 486.18. & 548.24.& 571.45.& 610. 10.612.33.& 631.32
Pteris herbæ, id eſt, filicis conſyderatio. 491.36
Pternica herba. 395.6
Pteroti calices quales. 651.36
Pteron flauarius. 641.37.& 656.5
Ptyades aſpidum genus. 504.4
Ptiſana & eius uſus. 320.13.25.27
Ptolomæi bibliotheca. 134.40
Ptolomæum Cæſar perimit. 65.32
Ptolomæus Lathyrus rex. 101.38
Ptolomæus Philadelphus obeliſcum Alexandriæ ſtatuit. 636.28
Ptolomæi coniunx, ibidem 36.& 66.2.48
Ptolomæi mater. 661.45
Ptolomæi regis nauigatio. 151.39
PVBERTAS quo coërceatur ne erumpat. 401.32
Publicanorum uires. 558.14
Publicolæ conſulis filia. 590.34
Publicolæ conſulis domus. 643.38
Publius poëta. 149.30
Publius Licinius cenſor quando & quid de uino cenſuerit. 249.12
Publius Cornelius conſul. 156.3
Pucina uina in ſaxo coquūtur. 291.3
Pucina uina qualis. 244.31.et 246.12
Pudicæ fœminæ quæ, maxime Romæ. 117.34. per totum
Pudicitia dea. 2.25
Pudicitia quando Romæ ſubuerſa 511.32
Pudicitiæ exemplum. 129.18.et 179. 43.& 186.29.& 107.7.& 117. 34. per totum
Pudoris ſedes in genis. 205.3
Pudoris exemplum. 119.37.et 643.12
Puer in uterum reuerſus aliquando 109.13
Puer miræ uelocitatis. 1140.3
Pueri ne debiles fiant. 169.24
Puerorum educatio. 139.30.38
Puerorum ulcera in capite quo ſanentur. 374.46
Puerorum morbi remedia
Quære infantiū morbi remedia.
Puerum quendam ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis. 123.25
Puerperij pericula quo tollantur 508.39
Puerperis duodecim uno abortu egeſta. 110.32
Puerperæ cuiuſdam Romanæ pietas erga matrem. 117.19.& inde
Pugillarium uſus ante Troiana tempora. 214.16
Pugnatores quo fortiores fiant. 531. (47
Pugnaturi quod oleum præſumant. 425.19
Pugnaturi ad mortem picti uehebantur. 617.47
Pulchritudinem faciei ſeruantia 400.6.23
Pulchritudinem inducentia. 450.28, & 464.46
Pulegium herba brumali floret tempore in coronarijs uel carnarijs. 331.50.& 359.33.& inde
Pulegij conſyderatio, natura, medicinæ. 175.10.& inde
Pulegij coronam prodeſſe capiti, ibidem 12
Pulegij ſexuū differentia, ibidē 15
Pulegij ſylueſtris natura & medicinæ, ibidem 27
Pulegij herbæ medicinæ. 477.13
Pulegiū herba exiccata quando floret. 13.26
Pulices quomodo necentur. 375.25. & 377.4.& 406.3.& 408.11. & 440.29
Pulices ne gignantur. 346.7
Pulla terra omnium optima. 192.22
Pulmentaria unde dicta. 321.14
Pulmonea poma. 258.42
Pulmo quibus maximus. 207.40
Pulmonem habentia ſpirant omnia 152.40.& 191.13
Pulmonis conſyderatio. 107.34.& inde. & 152.40.& inde
Pulmone quæ carent, ibidem 16
Pulmonis morbi remedia. 166.9.& 399.30.& 437.7.29.& 448.34 472.30.40.& inde. & 489.18. & 507.1.& 509.48.& 516.21. & 542.7.& 574.11
Pulmoni contraria. 417.25
Pulmones piſces tempeſtates præſagiunt. 145.8
Pulmonis piſcis in medicinis uſus 577.15.37.& inde
Pulmonis piſcis marini. 578.10.& 166.56.& inde
Pulte diu Romani uſi ſunt. 321.13
Pulte in ſacris quibuſdam, utebantur, ibidem 16
Pulte corpus augetur. 415.45
Pulueris uis. 261.30
Pumex lapis ex qua materia. 240. 16.29
Pumicis lapidis conſyderatio. 647. 44.& inde
Pumice corpore leuigantur, ibid. 45
Pumice libri poliuntur, ibidem 48
Pumex ubi optimus, ibidem 46
Pumicis medicinæ, ibidem 48
Pumicis farinam præſumūt qui multum bibunt. 162.40
Pumiliones in arboribus. 117.44
Pumula uua ubi. 224.31
Punctiones ne ſentiantur. 466.43
Punctionū laterum remedia. 598.22
Punici belli primi claſſis ſexaginta diebus parata. 281.42
Punico bello ſecundo ad Traſimenū lacū ingens terræmotus. 21.42
Punico bello ſecundo annulorum Rom. tria modia. 181.40
Punici belli ſecundi, claſſis quadraginta diebus parata. 183.44
Punicum bellum tertium unde ſumptum. 261.1
Punicum bellum primum quādo geſtum. 514.13
Punico bello primo Romæ æs imminutum, ibidem 15
Punica cera optima. 193.33
Punica apyrina qualia. 420.14
Punica mala quæ uiliora, ibidem 16
Punici mali conſyderatio. 281.16
Punicum malum quod granatū, ibi.
Punici mali ſpecies quinq, ibidem 16
Punici mali flos balauſtium dicitur, ibidem 12
Punici maliamū rhoiten uocāt. 250.7
Punici mali acini quales. 163.20
Punicorum malorum membrana 164.26
Punicis malis qua arte pomum non rumpitur. 297.2
Punici mali genera, natura, medicinæ. 429.15.& inde
Punici mali cytinus quid, ibidem 15
Punici mali radicis medicinæ. 410.2
Punica inter mala numerari. 257.34
Punici acinus intus ſub cortice, ibidem 15
Punicæ arbores quæ loca ament. 575.
Punici folia anguſta. 279.48 (23
Punicæ facile fructum ac flores perdunt. 276.15
Punicis arborib. uita breuis. 297.43
Punici inſitio in omni genere. 300.18
Punicorum uinū quale & ad (50 quid 429.16
Punici acinorum medicinæ. 410.3
Punicum malum ſylueſtre, ibidem 4
Pupillæ oculorum conſyderatio 204.30.& inde
Purgantia. 425.17.& 427.22
Purgationes mulierum
Vide fœminarum purgationes
Purpurarum piſcium conſyderatio 161.31.& inde
Purpurarū piſciū in medicinis uſus 576.19
Purpuræ cōſyderatio natura'q. 161. 34. per totum
Purpura nobilis et eius uſus, ibi. 40.
Purpura qui uteretur, ibi. (et inde
Purpuræ præparatio eius ac genera. 164.2
Purpuræ nomina ac genera plura, ibidem 10. per totum
Purpurarum captura, ibidem 14.& 19. per totum
Purpuræ præparatio, ibid. 21. et inde
Purpura contra uenena. 571.16
Purpura tyria & dibapha. 389.44
Purpura tyria. 79.12
Purpuræ preciosiſſimæ unde. 617.19
Purpuræ faciundæ modus alter 240.18
Purpuræ uſus quando Romæ. 164. 35. per totum
Purpura dibapha, ibidem 40. et 43
Purpuræ precia, ibidem 46. per to.
Purpurarum pariendi tēpus. 167.44
Purpuræ generatio, ibidem 20
Purpuræ quo facili capiūtur. 569.45
Purpuriſſum color. 615.45.& 617. 13.& inde copioſe
Puſio gigas. 118.2
Puſtulas facientia in corpore. 475. 24.& 491.24
Puſtularū corporis remedia. 350.22. & 382.42.& 415.45.et 416.38. & 417.1.26.& 426.3.19.et 434 28.& 520.39.& 318.1.& 610. 8.& 632.13
Putandarū arborū diſciplina. 511.19
Putandi tempus. 354.44
Putandarū uitium tempus. 259.39
Putandum quibus ſit diebus. 308.49. & 312.39
Putationis cōſyderatio. 304.29.p 10.
Putationis excogitatio, ibidem & 242.33.& inde
Putationis plagæ quales eſſe debent 308.41.& inde
Putei à quo reperti primum. 125.46
Putei miræ naturæ. 25.28.& inde
Puteorū aqua qualis. 335.41. et inde
Puteolanum purpuriſſum. 617.18
Puteolanus puluis qualis. 629.9.23
Putredinem inhibentia. 351.9.& 416.48.& inde
Putreſcere corpora mel non ſinit 413.49.& inde

QVADRANTIS ſignũ quod.584.18
Quadriga quam muſca integeret. 114. 13.& 603.33.& 634.22
Quadrigæ fictiles quando in fornace creuerunt.499.18
Quadrigæ nummorum nota. 584.22
Quadrigati nummi.ibidem
Quadrigas quis reperit. 126.24
Quadrireme quis primus uſus eſt 127.3.& inde
Quadrupedes omnes ubi auribus carent.102.9
Quadrupedum malo Aribabathitæ uagantur.102.25
Quadrupedes quomodo geſtãtur intra aluum.157.30
Quadrupedes omnes necantia.444.24.& 464.22
Quadrupedum remedia.374.24.& 406.45.& 413.37.& 484.26.& 601.5.& 522.38
Quæſtus certiſſimus quis.316.25
Quæſtus omnia tentat.396.7
Qualitatum regionũ conſyderatio 293.12.per totum
Qualitatũ quanta differẽtia 648.22.
Quartanæ febris remedia. 387.7.et 378.43.& 401.15.& 405.45.& 407.8.& 409.14.19.et 418.4.& 421.38.& 458.19.et 460.30.& 479.46.& 480.3.et inde & 501.41.& 502.17.& 505.40.42.& 506.4.32 et 507.3.et 508.28.41 & 520.3.& inde, et 530.22.& 547.11.& inde,& 569.5.& 575.41.& inde,& 610.43
Quaternarij numeri uir.503.47
Querculana porta Romæ.270.16
Quercus miræ magnitudinis.167.15
Quercus ſecum inſulas auferentes.167.16 (27
Quercus propriè glandẽ fert. 268.33
Quercus glans qualis. ibidem 37
Quercus quæ frequenter fulmine icuntur,ibidem 269.6
Quercus quæ non apta igni ſacrificij.ibidem 7
Quercus boletos quales generet 269.38
Quercus nunquam folia dimittens ubi.274.8
Quercus non ante mediam æſtatem germinans,ibidem
Quercus folia ſinuoſa.273.1.princip.
Quercus parte inferiori fertilior 277.17
Quercus & oleæ inimicæ.485.17
Quercus et iuglans inimicæ. 485.38
Querna corona cui detur.268.1.9
Quernæ coronæ ubi Romæ.267.29.& 268.1.9
Quies ſomnusq; in ſtramentis quondam erat.315.10
Quies recreat arua quoq;. 330.2
Quyma uel cyma braßicæ genus. 370.2
Quinquefolium herba quæ. 465.10
Quinquefolij medicinæ. 472.33.28.38.& 472.30.& 474.19.& 476.16.& 477.28.36.19.& 479.2.33.& 480.2.40.49
Quintiorũ familia ſine auro.581.46
Quintius C.conſul.317.42
Quintij P.interitus. 124.15
Quintus Hortenſius dictator quid circa plebem ſecedentem in Ianiculum.270.17
Quiriana poma.258.34
Quirini ed eſt,Romuli delubrũ Romæ ubi. 265.8
Quirini ædes ubi.117.35
RABIDVS ne fiat morſus à cane rabioſo.533.22
Rabies unde.206.18
Rabulana pice uinũ condi. 151.28
Rabuſcula uua.244.34
Radicũ arborum conſyderatio. 278.19.22
Radices nobiles.220.28
Radicibus carentes quæ plantæ uiuant.148.31.& 149.4
Radices quibus ſingulæ.ibidem
Radicum hortenſiũ differentiæ plures,ibidem per totum
Radices herbarũ quæ inutiles.164.6
Radice naſcentes herbæ quæ.356.24
Radicis oleæ medicinæ.426.13
Radiculæ herbæ conſyderatio.349.
Radicula herba qualis.457.40 (48
Radere malas interdictũ fœminis.215.
Raia piſcis.153.38.& 165.29 (3
Raiæ piſcis generatio.167.11.25
Ramicis morbi remedia. 374.18.& 332.2.& 411.32.et 415.15.et 436.36.40.& 476.29. & 550.43
Ramiſes Aegypti rex. 639.18
Ramorum arborũ cõſyderatio. 277.41.& inde
Ramorũ aliqui cæci quare dicti.278.
Ranarũ rubetarũ deſcrip.139.15 (8
Ranæ apibus inimicæ.195.11.et inde
Ranæ illas apum nõ ſentiunt,ibid.17
Ranarũ lingua qualis.206.18.et inde
Ranis uox qualis.214.43
Ranis contraria.460.31.& 464.25.32.& 465.1.& 504.43.et 568.19.& 569.36.& inde
Ranæ iecur geminum.569.45
Ranarum uarius in medicinis uſus. ibidem 36.& inde per totum
Rana maris quæ.173.24
Ranarum earumq; membrorum medicinæ.569.36.& inde per totũ. et 571.24.39.42.& 573.40.42
Ranæ linguæ mirum. 569.40
Ranæ oculus dexter ad quid utilis 572.5
Ranæ mutæ.572.8. & 150.42. & 214.40.& inde
Ranæ mirum.573.42
Ranæ rubetæ unde dictæ.569.48
Ranæ rubetæ uenenum. 103.20
Rana rubeta cõtra tẽpeſtates.339.20
Rana rubeta frumentum ſeruat in horreis.340.3
Ranæ ultra ſolitum uocales tempeſtatem prædicunt. 345.16
Ranæ in medicinis uſus. 575.40.& 579.9.26.& 577.40.& 578.7.11.29
Ranæ interdum ut ciuitatem relinquerent cauſa extiterunt.158.37
Ranarum coitus partusq;.187.14.& 206.20.
Ranæ ex limo natæ in limum reſoluuntur.167.17
Rana Mæcenatis ſignum. 651.29
Ranæ cur ſub aqua diu uiuitur 207
Rana piſcis.165.25.& 158.40 (57
Ranarum coitus.167.13
Ranæ mirum,ibidem 17
Ranunculum herba.468.37
Raphanorum herbarum conſyderatio.351.34.& inde
Raphani oleum ubi. 284.22
Raphanũ uomitũ cœnare. 364.40
Raphanus uitem iuxta ſlantem lædit.321.6
Raphanus cõtra ebrietatẽ. ibidem 9
Raphanus ubi ſerendus.327.48
Raphani ſatio quando.341.3
Raphani in cibis uſus.351.35.et inde
Raphani ſi cum oleo mandantur ſæ[?] tent minus,ibidem 37
Raphani ſemine oleũ faciunt. ibi.38
Raphani genera tria,ibid.40.48
Raphani ſatio qualis eſſe debet. 353.2.& inde
Raphani mira magnitudo in Germania,ibidem 3
Raphani qua arte magni fiant,ibi.7
Raphanos in cibis prodeſſe & qualiter,ibidem 12.& inde
Raphani uomitibus præparant meatum, ibidem 14
Raphanus ex auro in Delphico templo, ibidem 17
Raphanum Aegyptij mire celebrãt, ibidem 11. & 352.38
Raphanus qua ratione in cibis utilis.353.21
Raphani quæ odium, ibidem 22
Raphanis quando folia detrahenda. 356.29
Raphanis ſal peculiaris medicina 381.23
Raphanis prodeſt tranſlatio,ibidẽ 33
Raphani ſylueſtris conſyderatio & medicinæ ex eo.364.34.10
Raphanus ſylueſter.473.48
Raphanos agria herba.ibidem 46
Raphaninum oleum ad quid.428.12
Raphanitis herba quæ.389.18
Rapinæ principum. 162.43
Raporũ cõſyderatio.324.41. per totũ
Raporũ natura, uſus, cõfectio, & c. ibidem
Raporum magnitudo mira.325.1
Raporum ſpecies tres, ibidem 6.& 352.24
Rapæ qua arte magnæ fiũt. 325.30.
Raporũ ſatu ſuperſtitio,ibid.14 (34
Raporum ſatio quando,ibidem 12
Raporum ſexus.352.24
Rapis folia quãdo detrahẽda.356.30
Raporum ex ſemine braßicæ generantur. 360.48
Raporum medicinæ.363.46
Rapi ſylueſtris conſyderatio & medicinæ.364.4
Ratibus olim nauigatum. 126.43
Ratumena Romana porta unde 544.17
Raucæ uermes quales.301.13
Raucitatis remedia.366.48.et 423.50
Rauennates uuæ.242.43
Rauennæ ſolum aſparagis aptißimũ 350.27.& 358.48
Rauolum uitium uidetur id eſſe de quo Plinius.246.15. quod Pythæ non Græci nominant.
RRDVVIAS morbum ſanantia 527.24
Refrigerandi uim habentia.642.7
Refrigerantia corpus.368.35.44.et 380.20.43.& 398.2.& 403.49.& 420.20.& 424.32.& 432.3.& 442.23.& 444.3.et 445.22.447.25.& 450.40.& 459.29.& 465.37.et 466.49.et 622.26.
Regale unguentum quale.280.13
Regia pyra quæ.259.12
Regia ſiue regius ſtella quando occidat.354.20.& 387.24
Regia ſcopa quid. 281.22
Regia ſcopa herba qualis. 457.8
Regia ciuitas à quo reperta.126.18
Regij morbi conſyderatio.480.35.& inde
Regij morbi remedia.363.21.32.& 366.17.40.& 368.19.35.et 370.44.et 371.12.& 372.14.& 374.38.et 376.3.& 377.34.et 381.12.& 382.14.& 398.26.& 399.20.& 401,34.et 414.34.et 417.46.& 418.42.& 433.6.et 435.3.et 437.40.45.et 438.14.& 442.7.& 444.8.22.16.28.40.& 468.24.& 471.20.& 480.35.et inde plene.& 486.26.27.& 489.8.& 490.30.& 492.20.et 504.47.& 546.42.multa.& 562.22.574.21.& 657.32.& 663.30
Regium morbum facientia.33.1.4
Regius morbus arquatus dicitur 424.34
Regio ubi mutant cæli habitũ.491.
Regionũ qualitas.291.22.per to. (46
Regnũ ubi non hæreditariũ.91.37
Regulare æs quod.604.33
Reipublicæ rectores quales eſſe debent. 39.22
Religionis tributum ne fœmineus ſexus uſurpetur.152.22
Religione quæ arbores damnatæ 276.32
Religio circa uiſcum ſeruata à Druidis.288.17
Religione uitam conſtare.251.15
Religionis exemplum.60.29. et 128.8.& 181.11.& 113.14.& inde.& 444.41.& inde.& 497.28.& 500.6.& 117.36
Remedia ubi quærenda.415.2
Remedia natura parata ſunt. 485.18
Remora piſcis qualis.158.47.per totum.& 565.36
Remum à quo repertum. 127.10
Renaſcentia ex ſe ipſis quæ 282.19
Renum animalium conſyderatio 209.16.& inde
Renes quaternis ceruis,ibidem
Renes pẽnatis ſquamoſisq; nulli.ibi.
Renes ſummis adhærent lumbis,ibidem 17
Renum lapilli,ibidem 19
Renes homo bubulis ſimiles habet. 22.&

20. & inde
Renibus contraria.570.2
Renes lædentia. 417.47
Renes purgantia.384.50.et 574.10
Renum doloris remedia. 363. 16.30. & 365.5.& 366.17.et 371.28.18. & 372.6.et 375.48.& 378.30.et 398.33.39.& 402.6.& 405.26. 44.& 408.8.24.et 409.36. & 411.25.& 417.22.et 425.18.et 428 34.& 430.38.& 431.43. 45.et 434.49.& 438.18.& 443.26. & 450.41.& 451.30.et 475.18. & 476.18.45.& 492.10.et 496 9.39.& 503.48.et 507.30.et 511. 29.et 516.49.& 520.15.& 623. 14.& 574.15.& 616.18.et 650. 15.& inde
Renum lapides quid eximat.410.24.
Renum harenas tollentia.409.7. & 463.25
Renibus utilia 362.34.& 380.30.et 411.14.29.& 421. 7.& 422.18. & 428.15.& 432.40.et 438.16. et 472.44.et 443.18.et 509.48
Repagula ex qua materia.216.34
Requies quibus nulla.180.47. p totũ
Res optimæ ubi.571.1.& inde
Rerum copia ubi.580.8.per totum
Rerum omnium ſunt quædam in al to ſecreta.291.49
Rerum amplitudo damno interdum eſt.244.25
Rerum non animi precijs excubatur 618.5.& inde
Rerum inimicitiæ
Quære Inimica inter ſe
Rerum amicitiæ
Quære Amica inter ſe
Rerum cõmutatio.580.28
Rerum uariarum inuentores.125.17. per totum
Rerum inuentio dijs tribuitur. 484. 39.48
Reſeda herba qualis.496.18
Reſinæ,id eſt,humoris ex arboribus deſluentis conſyderatio. 281.35. & 270.23
Reſina proprie in pineis.656.32
Reſina uaria,Arabica,Iudaica,&c. 151.33.& inde
Reſinæ uſus in unguentis.129.28
Reſina uinum condi.151.25
Reſina ex quibus arboribus, ibidem 30.per totum
Reſina quibus reſoluitur. ibidem 37
Reſina pili uinorũ euelluntur,ibi.39
Reſina quibus coquatur modis. 272.29
Reſinæ arbores montes amant. 273. 39.& inde
Reſinæ natura, genera, medicinæ 483.23.& inde per totum
Reſinæ ex quibus arboribus et quæ earum melior. 438.23. & inde per totum
Reſinam ferunt ſex genera arborũ 270.28
Reſurrectionẽ eſſe poſſibilem ſecun dum Democritũ.126.9.& inde
Reſurrectionem hominũ negat Pli nius 8.26.& 124.47.per totum
Reſurrectionis exemplũ. 123. 26. per totũ,& 125.9.& 196.43.et 201. 41.et 278.40. et 311. 26. & 390. 4.& 454.7.& 464.12
Retia ab Arachne reperta primum 125.48.& inde
Retibus quod linum aptiſſimũ. 346. 35.& inde
Retoruna lina,ibidem 27
Rex qualis eligi debet.91.36.& 195.12. 20
Reges ueteres quales fuerint.242.28
Reges circa agrorum culturam in tenti.313.29. 40
Reges hortos colere ſoliti. 350.4.&
Regum Indorũ potentia.99. (inde .9.per totũ,& 97.ibidem per to.
Regum primatum quo adipiſcimur. 450.37
Regum mira ſuperbia.585.1. et inde
Regũ domus ex qua materia.617.25
Regum fauor quomodo acquiritur. 506.20.& 529.16
Regum ira quo fugitur.511.30
Regem quæ bruta habeant.192.17. & 291.12
Regem elephantes adorant.128.16
Reges quales eſſe debent.195.20
Regum reuerentiæ exemplũ.193.12. & inde,& 193.46.& inde. & 195.22.et inde.& 57. ibidem
Rex non niſi unus eſſe debet. 195.37
RHACINVS piſcis.579.20
Rhacoma herba qualis. 495.49
Rhadamantus legum repertor.125.21
Rhagadum,id eſt,ſciſſurarũ quæ in ſede proueniunt remedia. 426.27. & 427.38.& 431.27.45.et 439. 7.& 441.12.& 445.35.et 446. 47.& 504.12.& 527.37
Rhagion uermis qualis.532.25
Rhamnos rubi genus & ex eo me dicinæ.446.34
Rhapeion herba. 493.11
Rhaphium animal.135.12
Rhemus Romuli frater ſub ficu nu tritus.261.10
Rhemus à lupa nutritus. 134.23
Rheni fluminis ceraſa qualia. 263. 32
Rhetica uua qualis.243.12.19.et 244. 26.& 246. 43
Rhetiæ terræ arbores. 272.37
Rheumatiſmus qd.407.42.et 412.46
Rheumatiſmis,id eſt,fluxum patien tibus utilia.407.41. & 412. 48. & 416.44.& 421.20. & 424. 43.& 425.37.& 426.35.44.& 433.46.& 436.1.et 460.26.& 462.12.& 467.8.& 482.35.& 491.37.& 494.26.38.et 506.14. & 516.32.& 374.12
Rhexia herba qualis.408.20
Rhina piſcis. 579.12
Rhinoceros animal ad ſaxa cornu li mat. 314.5
Rhinocerotis animalis deſcriptio,& eius cum elephante inimicitia 135.16. & inde
Rhinocliſia herba.490.1
Rhyparographos quis dictus. 624.2
Rhizias quid. 349.25
Rhizotomos herba quæ.359.14
Rhodia uua qualis. 244.11.& 247. 41.& inde
Rhodij unguentis delectati. 129.18.32
Rhodia ficus qualis. 260.29
Rhodi Perſicus nihil fert. 258.21. & 276.46
Rhodios coloſſus ſolis.599.39
Rhodi ſeptuaginta tria milia ſignorũ fuerunt,ibidem 18
Rhodiorum ſol.601. 48
Rhodo parcit Demetrius rex pro pter Protogenis picturam. 128.25. & 623.13
Rhodinum unguentum.156.45
Rhodinum oleum quale.256. 49
Rhodites gemma.670.29
Rhododaphne arbor.448.42
Rhododaphne quid.273. 44
Rhododendro arbori non decidunt folia,ibidem 46
Rhododendros & ex eo medicinæ 443.42
Rhododendri flos amentiam facit 392.48
Rhodope meretrix ditiſſima. 641.5
Rhodope contubernalis Aeſopi,ibid.
Rhodora herba qualis. 451.6
Rhœas papaueris genus.360.16. & 373.40
Rhœcus plaſtices inuentor. 617.39
Rholus architector. 642. 48
Rhombus piſcis.579.11.& 165.27
Rhombus ubi optimus. 182.16
Rhombus piſcis planus. 158.7
Rhopalos herba qualis.459.45
Rhus herba qualis & ex ea medici næ. 443.45
Rhus Erythros qualis. 444.2. & 447.8.& 529.1
RICINVS arbor quæ.156.23.& 274.26
Ricini,id eſt,uermes canum quo ne cantur.307.46. & 345. 49. & 547.48
Ridica arbor pedamentis apta.305.2
Rigandi horti quibus ſint horis. 361. Rigandorum hortorum ratio, (30 ibidem per totum
Riguis quæ arbores gaudẽt. 311.44. & 312.1.4
Rimæ corporis quo tollantur. Vide Rugæ
Riſus quando homini datur.105.46
Riſiſſe quendam eodem die quo geni tus.112.39
Riſum inducentia.450.15
Riſus hilaritatis quæ ſedes.208.30.32
Riſus quo adimitur.209.13
Riſiſſe quoſdam nunquam. 113.25
ROBVR proprie glandem fert. 268.31
Robur plurima fert præter fructũ 269.21.34.39
Robur arbor quæ loca amet. 273.22
Roboris folia ſimoſa.274.49
Robur qualiter germinet. 275.42
Roboris ingens radix.273.21
Robur quãdo teredines ſentit. 259.38
Robur arborum duriſſima. 255.9
Robur non ſentit facile cariem aut uetuſtatem,ibidem 19
Roboris arboris medicinæ.416.27
Rogos pingendi conſuetudo. 617.46
Romæ nomen & eius tutoris dei cur occultum.499.33
Romæ nomen abolitum. 99.45
Romæ nunquam terræmotus fuit ſi ne futuro ſigno.21 .44
Romæ quis creditus feliciſſimus 129.37.& inde
Romæ quis ſepeliendi uſus. 114. 48. per totum
Romam quis primus tonſores addu xit.127 .28
Romæ quando uſus horologij. ibidẽ 29.per totum
Romæ quando uini autoritas cœpit 248.35.& 249.34
Romæ tonſores quando primũ. 127. 23.per totum
Romæ purpuræ uſus quando. 164. 36. per totum
Roma ob bubonẽ luſtrata. 179. 25.29
Roma ab Hannibale obſeſſa. 261.7
Roma quãdiu ſcandulis tecta.270.14.
Roma quas arbores ægre nutriat 279.17
Roma quo anno ſine magiſtratibus 287.28
Romæ quæ prima corona.316.25
Romæ quando luxus cœptus. 315.20 & inde
Romã unde frumẽtũ aduehũt.116.36
Romæ quãdiu annulorũ uſus. 580.35
Romæ quando primũ piſtores. 321.8
Romæ natales dies undecimo calen das Maij.335.19
Romæ ab initio aurũ exiguũ.581.9. Romæ cenſus.ibidem 20 (14
Roma rudi ære utebatur.584.11
Romæ primum ex ære ſimulachrũ 597.11
Romæ muros ſolus hoſtium Hanni bal haſta attigit.598. 49
Roma à Gallis capta quanto redemi tur auro.581.10.15
Roma quo ãno à Gallis capta,ibi.19
Romæ pictura quãdo.614.35.et inde
Romæ tabulas oẽs ex publico pro pter æs alienũ ciuitatis addictas 615. 19
Romæ quando primũ marmoreæ do mus. 637.33
Romæ obeliſci quot.639.40.et duo bus capitibus immediate ſequẽ.
Romæ ædificia quæ nobiliſſima 642.42.& inde per totum
Romæ mirabilia,ibidem per totum
Romæ domus cæteris pulchrior quæ.643.27
Romæ aquæductus à quibus. 644. 16. & inde
Romæ quot lacus,fontes caſtellaq́, ibidem 39. & inde
Romam à quibus mores corrumpen tia aduecta ſunt.653.36. & inde
Romana gentium præſtantiſſima 218.40. per totum
Romani annis ſexcentis braſſicæ me dicina uſi ſunt. 369.6
Romana arma Aethiopiam intraue re.101.3
Romani legati ſagmina geſtabant 408.42
Romanum imperiũ ob caput homi nis inuentũ in Tarpeio futurũ or bis caput prænotatũ.459.11
Romanorũ ueterũ ſeueritas.386.16
Romanis ius cui extero cõceſſum.68.15

Romanorum & Parthorum imperij terminus. 74. 30
Romanorum Arabiam quis primus ſubegit. 98. 46
Romanos quid perdidit. 435. 37
Romani uincendo uicti ſunt, ibidē 38
Romanorum legati uerbenaca ad ſto ſtes portant. 462. 45
Romanorum cur annulus & cur da batur. 580. 35
Romanorum annulus aureus, ibidem 41. 46
Romanorum legati annulis donabantur. ibidem
Romanorum Cannis interfectorum tria modia anulorum. 581. 42
Romani Arabiam ſuperant. 221. 38
Romani imperij Septentrionalis finis apud Albenum 223. 37
Romanorū ſigna feſtis diebus unguntur. 230. 41
Romanum imperium cōmunicatū quantum profuit. 241. 19
Romana ſuburbana nobiliſſima. 245.
Romanis clades à Carthaginenſibus illatæ. 261. 6
Romano foro quæ mira inſitū, ibi 45.
Romani ſenatus augurium. 263. 7
Romani triumphantes coronari ſoliti, ibidem 41
Romani arbores glandiferas ſemper in honore habuerunt. 267. 27
Romanorum conſuetudo ante tribunitias ſeditiones, ibidem 34.
Romani magiſtratus uirgas ex betulla habent arbore. 273. 27
Romani populi maieſtas quando uaſtata cladibus. 273. 41
Romanorū in agendis uelocitas. 283. 42. & inde
Romano populo duo terræ iugera tantum conceſſa. 304. 36
Romanorum ueterū parſimonia, poſterorumq́; luxus, ibidem 27. & 315. 19. 23. & 317. 28. & 330. 40. & inde. & 393. 7. per totum
Romani ueteres quos deos nouerūt. 314. 32
Romanæ tribus tantū quatuor. 313. 6
Romanorum imperatorum manibus agri colebantur, ibidem 29
Romani farre uſi annis trecētis. 319.
Romani diu pulte uſi ſunt, 321. 18
Romani reges hortos coluere. 350. 4. & inde
Romanæ plebis in Auentinum ſeceſſio, ibidem 32
Romanorum uectigal maximum ex macello, ibidem 34
Romanorum in habitibus differentia. 382. 32. & inde
Romanorum denarius quando primo ſignatus. 364. 4
Romanos uictis gentibus in tributo ſemper argentum imperitaſſe nō aurum. 584. 43
Romanum ærarium quando ditiſſimum. 383. 14. & inde
Romani quando tributum pendere deſierunt, ibidem 15. & 598. 5
Romanorum quis ditiſſimus. 590. 39
Romani quando ſtipem ſpargere cœperunt. 593. 1
Romanorū parcitas. ibidem 17
Romanus nullos hominū benignius inter ſe uixiſſe, ibidem 24
Romanos Carthaginenſes laudant, ibid.
Romanos corrupit Achaia uicta. 594. 3
Romanorū ſtatuæ in Capitol. 597. 38
Romanus populus quando ſtipendio liberatus. 598. 5
Romani ueteres quales. 643. 34
Romanos acriter Plinius arguit, ibidem 43. & inde per totum
Romanis cur debeant omnes. 339. 6
Romanis uelut lux altera à deo dati ſunt. 434. 49
Romani quandiu ſine medicis. 525. 14. & inde
Romanorum ſigna aquilæ. 171. 31, per totum
Romanorum ſigna cum lupis, minotauris, equis, apris, ibidem 30
Romanum præſidium à Liguſtinis obſeſſum. 176. 41
Romulus lacte ſacrificauit. 248. 35
Romuli ſacra. ibidem
Romulus ſub ficu nutritus. 261. 9
Romuli templum Romæ ubi. 263. 8
Romulus frondea coronauit Hoſtum Hoſtilium. 267. 46
Romulus Fidenam capit. ibidem
Romulus Vulcanale Romæ conſtituit. 287. 31
Romuli uictoria, ibidem 32
Romuli nutrix Acca Laurentia à qua ſpicea coronatus. 314. 24
Romulus Aruales ſacerdotes inſtituit & ipſe duodecimus inter eos, ibidem 19
Romuli Pollionis ſenecta. 424. 33
Romuli ſtatua ſine annulis. 580. 39
Romulus Celeres equites nominat. 589. 30
Romuli ſtatua qualis. 598. 4
Romulus quo tempore. 618. 27
Romulus à lupa nutritus. 134. 23
Romulus in trabea purpura uſus eſt. 164. 36
Romuli ædes ubi. 117. 33
Roris conſyderatio. 19. 12
Rores quando non cadunt. 339. 14
Rores ne ſatis noceant, ibidem
Rores quibus nocent. 396. 15
Roſarum conſyderatio plena. 387. 2. per totum
Roſarum uis & uſus. 397. 12
Roſarū medicinæ, ibidem 26. et inde
Roſarum ſucci ad quid utiles, ibidem
Roſarum ſeminis uſus & medicinæ ibidem 31
Roſarum ungues qui, ibidem 36. 18. 29, 34
Roſæ in cibo qualiter, ibidem 37
Roſa ſylueſtris quæ. 354. 24. & 143. 27
Roſarum floribus uinum quomodo conficiunt. 250. 46
Roſarum oleum. 256. 43
Roſarum plantatio quando. 334. 22
Roſarum corona in cubiculis quare 335. 12
Roſarum germinatio. 337. 8
Roſarum uſus in coronis uetus, ibi. 5
Roſarum uſus in medicinis, ibidem 9. & inde
Roſarum in menſis uſus, ibidem 8
Roſæ quibus differant, ibidem 11
Roſarum genera plura, ibidem 8. et inde per totum
Roſæ ubi nobiles, ibidem 9
Roſarum quot folia, ibidem 13
Roſæ trāſlatione proficiūt, ibi. 16. 34
Roſa centifolia ibidem 13. 18
Roſa Græca ac Græcula, ibidē 19. 22
Roſæ ubi in hyeme, ibidem 26
Roſis cœlum conferre, ibidem 27
Roſæ quæ loca ament, ibidem 28
Roſa ex ſemine, ibidem 31
Roſa qualiter precox fiat, ibidem 31
Roſa quādo & ubi odoratior. 389. 8
Roſa nouiſſima florum prima deſicit. 393. 44
Roſarū arbor quandiu duret. 392. 12
Roſaria quando deponenda, ibid. 14
Roſis apes delectantur, ibidem 20
Roſciæ campi miri. 292. 5
Roſcij ſtatua. 598. 6
Roſcius Amniam ingenti emit precio. 118. 34
Roſcio ignoſcitur ſuadente Cicerone. 117. 12
Roſmarini natura, genera, medicinæ. 444. 25. & inde
Roſmarini cauchris ſemen, ibidē 26
Roſmarinus cū ſemine careat quomodo ſeratur. 298. 12
Roſtra nauibus à quo addita. 127. 22
Roſtra nauiū ubi Romæ affixa. 267. 34
Roſtrata corona quæ. 405. 43
Roſtratæ coronæ. 167. 32
Rotarum axes ex qua materia. 187. 3
Rotæ piſces. 578. 31. & 151. 49
RVBELLI piſces in medicinis uſus. 578. 3
Rubetæ ranæ deſcriptio. 139. 13
Rubetæ ranæ unde dictæ. 589. 48
Rubetæ ueneni remedia, ibidem 81. & 570. 15. & 575. 44
Rubetæ in medicinis uſus. 578. 9. 29
Rubeta rana horreis ſuſpēditur. 340.
Rubeta quomodo milium in areo conſeruet. 327. 23
Rubeta rana quomodo contra tempeſtates. 339. 22
Rubigalia feſta cur, à quo & quando celebrantur. 335. 29
Rubigo ubi frequens. 327. 7. 36
Rubigo quādo ſegetes occupat. ibi. 7
Rubigo frugibus & uineis ſumme nocens, ibidem 7. & 16
Rubiginis frugū cauſa quæ. 337. 40
Rubigines ferri medicinæ. 610. 8
Rubrica color. 613. 49. & 616. 15. 20. 45
Rubrū mare refertum ſyluis. 140. 15
Rubiæ herbæ conſyderatio, genera, bonitas, uſus. 349. 39
Rubiæ uaria nola et medicinæ. 444.
Rubi frutices cōſyderatio. 252. 35
Rubi mora ferunt, ibidem 38
Rubi ſeſe multiplicans. 197. 47
Rubi natura, uſus, medicinæ. 446. 3
Rubi ſpecies plures, ibidem & inde, & 34. ibidem
Rubi roſam ferentes, ibidem 19
Rubi rhamnos genus & eo ex medicinæ, ibidem 34
Rubus Idæus et eius medicinæ, ibi. 32
Rubo ubi folia non decidūt. 274. 6
Rubaſte nunquam Pomponiū. 119. 32
Ruſtum inhibentia. 572. 34
Ruſtus facientia. 382. 22. & 397. 14. & 418. 12. & 439. 16. & 467. 31. & 476. 3. & 496. 35
Ruſtus remedia. 473. 48
Ruſtibus utilia. 577. 24. & 578. 31. & 579. 8
Ruffi tubj mors qualis. 489. 38
Ruffus Sullus conſul. 209. 35
Rugæ corporis quo tollantur. 397. 45. & 374. 13. & 410. 9. 12. & 417. 20. & 421. 2. & 427. 12. & 479. 2. & 511. 20
Rulli Romani quæ. 149. 34
Rumbotinus arbor populus. 242. 7
Rumbotinus arbor. 431. 8
Rumen quid. 261. 11
Rumicis herbæ conſyderatio & medicinæ. 382. 9. & 472. 15. et 192. 28
Ruminantium differentiæ. 189. 20. & inde
Ruminat ſcarus piſcis. 137. 12
Ruminatio quibus non. 208. 47
Runcatio quibus diebus facienda. 329. 39. 42
Runcationem quæ geſtiunt quæq; nō ibidem 45. & inde
Rupicapræ animalia. 149. 31
Ruptorum remedia. 365. 27. & 367. 5. et 368. 41. & 400. 30. 407. 19. et 410. 16. 44. & 411. 8. & 421. 47. & 423. 41. & 428. 4. et 437. 11. 34. & 440. 36. et 481. 16. et 436. 31. & 492. 28. & 456. 7. 34. & 511. 19. & 447. 18. 48. et 475. 12
Ruſcus herba quæ. 394. 1
Ruſci herbæ medicinæ. 401. 42
Ruſcus arbor quæ. 433. 4
Ruſticæ tribus quæ. 315. 6
Ruſticæ rei maxime cœleſtium notitia neceſſaria. 331. 36
Ruſticulæ aues. 180. 34
Ruſtici ne aſpiciāt ſtellas. 335. 39. &
Ruſticorū manubria ex qua materia. 117. 9
Ruſticorum baculus qualis eſſe debet. 441. 26
Ruſticorum opera quando. 335. 48. et inde per totum. & 337. 21
Rutæ herbæ conſyderatio. 359. 26. et inde. & 125. 7. & 373. 27
Ruta ſylueſtris & ex ea medicinæ. 373. 13. & inde
Rutæ mas & fœmina, ibidem 33
Ruta an uiſui contraria, ibidem 34
Ruta natura feruens eſt. 374. 20
Rutæ ſuccus, ibidem
Ruta ſudorem inhibet, ibidem
Ruta generationē impedit, ibidem 22
Ruta partum necat, ibidem 23
Ruta uinum conficiunt. 250. 18
Ruta muſtela utitur contra mures 198. 7
Ruta furto accepta feridior. 356. 32
Ruta quæ odit quibus q; gaudet. 359. 28
Rutæ amicitia cū fico. ibidem 20
Ruta quomodo feritur, ibidem 21
Ruta ferro tangi non uult. 361. 6
Rutæ ſalſæ aquæ proſiunt, ibidem 18
Rutæ genera et medicinæ. 373. 19. et inde

Ruta ueneni noxiam obtinet. ibid.21
Ruta cicutæ contraria, ibidem 22
Ruta contra aconitū uiſcumq́;. ibi.23
Rutæ medicinæ.369.39.et 427.8
Rutarum muſtum.339.19
Ruteni populi uela texunt.346.22
Ruticellus Hercules qualis. 119.42
Rutilius P.conſul.11.2
Rutilius P.ob fratris ſui repulſam obijt.117.47
Rutilij uxor. 121.31

SABINAS herbæ cōſyderatio & medicinæ ex ea.444.35. & inde
Sabina herba quomodo feratur.298.11
Saba myſterium ſignificat. 111.26
Sabæi Arabum clariſſimi.98.17
Sabini qui & Semni.44.28
Sabus deus. 222.28
Sabinæ uirgines ſpinea face raptæ. 273.29
Sabinus collis uuis aptiſſimus.243.21 & 244.15
Sabini poſt raptas Sabinas myrtea uerbena recōciliati Romanis.265.9
Sabinarum raptus.ibidem
Sabini populi à quo uocati.643.39
Sabuli differentiæ, & quod utile, inutileúe ſatis. 291.23
Sacal quid.656.3
Saccaron ubi & quid. 229. 32
Sacerdotij dignitatis exemplū. 17.8
Sacerdotij honor.304.28.34
Sacodios gemma. 664.14
Sacon coloris genus. ibidem
Sacopenium.349.12
Sacopenij herbæ natura medicinæq́; 379.3
Sacer ignis
Vide Ignis
Sacra priſca pulte utebantur 320.15
Sacra quædā nudæ celebrāt.408.28
Sacræ res non furto auferendæ.312.17.& 172.41
Sacrorum rerum reuerentiæ exemplum.177.31
Sacris quæ uina probibita. 248.38. & 281.15.per totum
Sacrificijs apta.142.42.& inde,& 146.22.& inde,& 228.49
Sacrificij uictimæ coronari ſolitæ 267.48
Sacrificij igni quæ arbores nō aptæ 160.7.20
Sacrificamus interdum rebus exiguis, prologo.2.41
Sacrificantium mens non res attenditur. ibidem
Sacrificantis attentio quanta eſſe debet.491.42. & inde
Sacrificandum dijs ſine parſimonia. 282.21
Sacrilegorum pœna. 450.10
Sacrum ſuccinum. 658.17
Secale profiterre ſemper.7.9
Sagapenum herba qualis 380.20
Sagapeni nidore ſerpentes fugantur.228.1
Sagapeni herbæ natura medicinæq́; 379.7
Sagda gemma.669.28
Sagitta in uitibus quid dicatur. 303.29.33
Sagittæ cœleſtis ſigni occaſus. 334.18
Sagittæ uenenatæ remedia. 380.16.& 309.19
Sagittas uenenis iiungi.314.7
Sagittas uenenatas è corpore extrahentia.380.17.& 428.22
Sagitta herba quæ.393.12
Sagittis uenenatis utentes populi 100.24
Sagittas è corpore extrahētia. 461.25.& 428.23.40
Sagittandi peritia.102.19
Sagittarum ictus remedium.138.38
Sagitta telū à quo reperta.126.16.17
Sagmina Romanorum ex qua materia.403.42
Sagopenium. 349.12
Saguntinæ ficus quales.260.38
Saguntina uaſa. 623.33
Salamandræ ſerpentis conſyderatio 188.3.per totū,& 331.14. et inde
Salamandræ contactum ignem extinguunt. ibidem 6
Salamandræ nihil gignunt, ibid.18
Salamādræ genus ſexu caret. ibi.11
Salamandræ uenenum omnium maximum.331.14.& inde
Salamandræ morſus remedia. 368.28.43.& 369.38
Salamandrarū ueneni remedia.375.28.& 406.11.& 422.17.& 425.22.& 427.6.& 310.14. & 331.22.& 363.13
Salamantienſi pugna cometes uiſus eſt 10.32
Salariana caſtanea.262.43
Salernum unde dictum.360.35
Salariæ uiæ nomen unde,ibidem 36
Salauces Colchorum rex.383.8
Salis conſyderatio,uſus,medicinæ. 359.16.per totū,& 361.31.per to.
Sale uina quædam condiunt.151.22
Salis aquis quædam arbores aluntur.311.6.& 361.24
Sale ubi domus conſtruuntur. 68.3
Salis turres ubi. 97.13
Salem phyltra cibus eximunt. 435.23
Salem polline cibus eximunt, ibidem
Salis uim habentia.444.3
Sal quibus in locis fiat.359.16. p to.
Salis montes ubi,ibidem 29.et inde
Salis muri domusq́;, ibidem 33
Salis factitij genera, ibidem 47
Sal non crepitans in igne. 360.21
Salis colorum diuerſitas,ibidem 22
Sale homo carere non poteſt, ibid.32
Sales ad animum transferri,ibid.33
Salem cū pane eſitat,prouerbiū,ibi.38
Salis in ſacris uſus. ibidē 39
Salis flos quid,ibidem 42.49
Salis natura,uis,atq; effectus.361.31. per totum
Sale & ſole nihil utilius. 362.7
Sal quomodo in lapidem uertitur 364.1
Sal ſine dulci aqua fieri non poteſt 30.19
Salinæ à quo Romæ inſtitutæ.360.37
Salina aqua pluuia dulciores quàm aliæ.30.19
Salſa mola in ſacris.360.40.et prologo primo 44
Salſamentorum piſcis medicinæ 372.11. & inde
Salſilago quid. 361.3
Salſitudines corporis quomodo minuantur.375.22.& 310.30
Salſæ aquæ quibus herbis proſint 361.24
Salſus ſapor non naſcitur, ibidē 44
Salſugæ uermes.332.47
Sali aues.159.46
Salicaſtrum uuæ genus. 423.30
Saliorum ſacerdotū ſacra, cœnæq́; cum coronis.163.29
Saliua poſt aurē relata digito quid faciat. 300.7
Saliua mulieris remedia.305.7
Saliua hominis medicinæ. 303.11. & 307. 4
Saliuæ hominis ſortilegia. 303.22. per totum
Saliua ieiuni hominis ad quid,ibidē, & inde per totum
Saliuam hominis ſerpentes ubi fugiunt.307.18
Saliuncæ herbæ conſyderatio natura.p.359.32.& inde
Saliunca herba nobiliſſimi odoris, ibidem 19
Saliunca ubi copioſe prouenit,ibi.33
Saliuncæ herbæ medicinæ.399.16
Salix arbor ocyſſime ſemen perdit 176.40.& inde
Salicis arboris cōſyderatio, genera, utilitas,&c.282.10. per totum,et 302.17. per totum
Salices aquoſis prouenium. 178.44
Salicis longa ſunt folia. 274.48
Salices cito germinant.275.33
Salix frugiperda cur dicta 276.41
Salicis ſemen contra ſterilitatem mulierum,ibidem 41
Salix in Creta inſula ad maturitatem fructum fert. ibidem 44
Salicis portentū in Philippis.278.44
Salicis genera plura. 282.13
Salicum diuerſa nomina, ibidem 27
Salix ſcutis apta. 283.19
Salici uita breuis.297.44
Salicis ſerendæ tempus. 301.44
Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit.440.40
Salicis arboris medicinæ,ibidem & inde
Salicis ſuccus triplex, ibidem 42
Salmo piſcis qui. 117.42
Saloniana propago Catonis.112.48
Salpa piſcis.375.14.& 157.42
Salpæ autumno pariunt.167.32
Salpes pſilothrum.377.37
Palpæ piſcis in medicinis uſus.3.3.22.& 377.1.& 378.11
Palſugo quid.361.3
Palſugo terræ. 610.49
Paltare quis Togatorum primus inſtituit.121.39
Paltatorem armatum qui docuerūt 126.37
Paliux herbæ natura medicinæq́; 471.3
Palij Fuſij fortitudo.113.43
Paluſtiani horti Romæ.113.2
Paluſtianum æs.593.47
Saluſtius Dionyſius medicus. 372.36
Salutatorijs cubilibus cotonea poma ſeruabantur. 257.32
Salutis deæ ædes Romæ à quo picta & quando exuſta. 614.37
Samara ulmi ſemen. 275.38
Samara ulmi ſemen quādo colligenda.296.4
Samara quando & qualiter ſerenda.ibidem
Sambuci arboris acini quales.361.19 & 282.42
Sambucus quæ loca amet.273.24
Sambucus quando floret.276.7
Sambuci duriſſima ligna.283.26.& 301.7
Sambucus apta ſcutis. 283.19
Sambuci genera medicinæq́;.440.18
Samia terra qualis. 631.43
Samiorum maiorum uſus.628.32
Samius lapis.647.37
Sammullæ ſcitella.121.38
Samnites populi à quo uocati.398.8
Samnitium bellum. 167.49
Samolum herba mira.444.46
Samothracia gemma. 669.29
Sampſuchus idem quod amaracus 391.26.& 400.44
Sampſuchum ubi optimum, & ex eo medicinæ.400.44
Sampſuchinum oleum quale, & ex eo medicinæ, ibidem 48
Sandalum farris genus.119.20
Sandaracha quid. 592.13
Sandrachæ conſyderatio.612.19
Sandaracha color.616.2.42. et inde
Sandareſos gemma.662.12
Sandaſer gemma, ibidem 14
Sandaſerius gemma, ibidem
Sandaſeros gemma,ibidem 13
Sandaſtros gemma.662.4. et inde
Sandix color.616.2.45
Sangenon gemma.660.18
Sanguiculum quid.577.49
Sanguinaria herba.494.30
Sanguineæ uirgæ natura. 452.14
Sanguineis uirgis ſi fata tangūtur, à uermibus tuta ſunt.151.16
Sanguinei frutices ad quid.152.32
Sanguinis cōſyderatio.210.32. p totū
Sanguinis profluuiū in naribus uni tum homini, ibidem 39
Sanguine quando plus. 18.20
Sanguinis effectus.210.32. per totum
Sanguinē morbi omnē morsúq; abſumunt.212.8
Sanguis uilitatis aut
... causa,ibidem 9. & inde
Sanguinis ſedes in corde. 107.9
Sanguine carentia animalia. 191.38. & inde
Sanguinis uice multis alium humorem ineſſe.192.29.14
Sanguinē ſibi quomodo capra detrahit.145.18
Sanguinē caprinū bibit Druſus.312.3
Sanguis quorum nullus aut exiguus 140.29.& 141.8. & 191.45
Sanguinem mittendum hippopotamus animal reperit.157.42
Sanguinem minuentia. 374.10
Sanguinem augentia. 367.41
Sanguine hominis quæ animalia naſcuntur.412.3
Sanguinis taurini epoti reme.431.18

Sanguine

Sanguine humano quidã curari tentant. 469.49
Sanguinis cum per urinam redditur remedia. 371.35
Sanguis ne uulnere exeat. 417.38
Sanguinis humani in medicinis uſus 501.49. & inde
Sanguis hominis contra morbos comitiales. 498.9
Sanguis natura uſusq́;. 511.49. et inde
Sanguinis inutilis extractio & de quomodo. 364.35. & 397.41
Sanguis ne nimis concreſcat. 400.10
Sanguis inutilis qua tollitur. 400. 25. & 401.12
Sanguine tantũ uiuens aniãl. 101.18
Sanguinẽ denſari prohibentia. 428.3
Sanguinem coagulantia. 444.49
Sanguinem per naſum pellentia compoſitum. 490.21
Sanguinis remedia. 472.30. & 647.49
Sanguinem concretum uentris ac ueſicæ abſumentia. 401.28
Sanguinem conglobatum & concretum diſcutientia. 424.41. et 425. 32. & 431.2. & 435.16. & 440. 18. & 451.1. & 492.21. & 610. 39. & 419.11
Sanguinẽ reiectãtiũ excreantiũmue remedia. 365.35. et 384.33. et 366. 16.21. et 367.1. et 361.46. & 369. 33. & 372.37. & 374.43. et 382. 37. & 381.8. & 397.30. & 415. 32.46. & 416.39. & 420.8.17.15 & 420.39. & 422.13. & 426.18. 38. & 425.14. & 428.41. et 429. 3.24.47. & 431.37. et 433.7.29. & 434.21. & 436.32. et 439.28. & 440.40. & 441.49. et 444. 49. & 445.9.36. & 446.6.46. & 471.40.41. & 472.17.30.49 & 474.4. & 481.45. & 486. 20. & 487.23. & 488.18. et 495. 37. & 494.31. & 496.4. et 497 16. & 516.20. et 528.20.35. et 542. 8.12. & 564.16. & 562.25. et 616. 37. & 631.46. & 647.5
Sanguis narium quibus ſiſtitur. 369. 7. & 373.46
Vide narium ſanguis.
Sanguinis fluxiones in genitalibus ſiſtentia. 374.43. & 377.37
Sanguinem uulnerum ſiſtentia. 405. 46. & 417.33. & 420.2. et 482. 14. & 471.20. & 486.11.22. & 564.39. & 610.14
Sanguinem per urinam pellentia. 611.13. & 371.35
Sanguinem ſiſtentia. 367.24. et 371.3 & 371.45. & 374.43. & 375.3. & 385.2. & 397.34. & 405.34. & 408.37. & 424.40. & 432. 14.46. & 436.31. & 439.38. & 446.29. & 443.3. et 460.18.40. & 476.48. & 481.18.19.30.39. 41. & inde. & 456.22. & 495.2. & 495.2. & 499.35. et 504.35. & 522.13. & 527.16. & 548. & inde. & 568.35. et 376.15 et 589. 34.39. & 606.42. & 607.19. et 630.41. & 635.27.30. & 646.32. & 416.38
Sanguinem ſiſtentia, etiã uena præciſa. 460.38
Sanguiſugæ uermis epotæ remedia. 574.26. & 511.15. & 588.8
Sanguiſugæ in medicinis uſus. 576. 29. & 577.45 et 571.26. et 572.16
Sanguiſuga uermis qualis. 191.10
Sanqualis auis conſyderatio. 172.2. per totum
Sanſucus herba ubi plurima. 129.35
Sanſuci oleum. 438.41
Sanſucinum unguentũ quale. 129.34
Santerna quid. 588.39. & 606.40
Sapa quæ & hepſema dicitur quomodo fiat 247.48. & 425.20
Sapa quo tempore fieri debet. 252.39
Sapæ medicinæ. 425.10. & inde
Sapiens ſi uult dicari facile poteſt 337.31
Sapientiæ honoris exemplũ. 156.16
Sapientiam uino obumbrari. 418.22
Sapientiſſima animalia quæ. 415.8
Sapit nemo horis omnibus. 11.46
Sapinea nux pinea quæ. 257.22
Sapinus abies. 284.30
Sapinos gemma. 664.14
Sapium picis genus. 272.8
Sapo quid & à quibus inuentũ. 516.30
Saporũ intellectus in lingua. 206.29
Saporum genera tredecim. 263.44
Saporem & odorem non ſimul eſſe 264.13
Sapores herbarum hortenſium. 361. 42 & inde
Sapores alios alia appetunt. 183.43
Sapphirus gemma qualis. 664.20. & inde
Sappho cur Phaonẽ dilexerit. 405.23
Sappho pictura. 626.37
Saprum quid. 510.52
Sarcion quid. 659.24
Sarcites gemma. 669.30
Sarcocollæ arboris conſyderatio 447.2
Sarcocolla arbor qualis. 254.18
Sarcophagus lapis ubi ſcinditur 643.19. & 27.30
Sarculatio ſegetum quibus diebus facienda. 329.40
Sardachates gemma. 663.37
Sardæ gemmæ conſyderatio. 662.27
Sardæ gemmæ uſus apud ueteres, ibidem 34
Sarda piſcis. 379.31
Sardæ piſcis medicinæ. 569.31
Sardiani balani quid. 262.42
Sardibus populis primum caſtaneæ prouenere, ibidem 42
Sardiniæ apiaſtrum uenenatũ. 372.8
Reliqua quære parte ſecunda.
Sardonyx gẽma unde dicta. 660.37
Sardonyx quo adulteratur. 671.8
Sardonychis gemmæ conſyderatio. 660.37. & inde
Sardonyche primus Romanorũ Scipio uſus eſt, ibidem 35
Sardonyx gemma Polycratis. 653.8
Sargus piſcis. 379.13. & 157.25
Sargi bis anno pariunt. 167.29.38
Sargus quomodo capiatur. 169.32
Sari frutex. 259.35
Sarmatæ qui equos cocre non potentes uiuant. 478.17
Sarmatæ ex milij farina & equorũ lacte ſanguinẽ ac pulticm faciũt. 822.27
Sarmatæ corpora ſua pingũt. 403.27
Reliqua quære parte ſecunda.
Sarmenet ſcriptor primus de equitatu ſcripſit, & eius ſimulacrum 603.2
Sarmentorum uitium medicinæ 420.45
Sarpedonis epiſtola. 136.18
Sarriendi ſegetes diſciplina. 329.41
Sarriri quæ deſiderant & quoties, ibidem 41
Sarſenna ſcriptor de arbuſti ratione. 307.27
Satyrion, prouerbium. 478.19
Satyrionis herbæ conſyderatio. 462. 11. & 478.5.7.11.13.19. et 481.9
Satyri feræ ubi qualesq́;. 108.5
Satyri ſimulacrum. 601.26.48. & 602.21. & 635.41
Satyrorum terra qualis. 102.38
Satyrorum effigies. 594.32
Satyrorum natura. 149.44. et 189.13
Satyrus architectus. 639.30
Sationis arborum conſyderatio. 294. 28. per totum, & 298.16. et inde
Satio quibus in locis fieri debeat. 291.5
Satio quomodo inuecta fuerit. 298.16.19
Satio ubi cito, ubi tarde fieri debet 330.48
Satorum omnium fructus quomodo contineantur. 318.25
Satorũ naturæ ordo. 273.23. per totũ
Satorũ remedia cõtra frigus. 339.21
Satureiæ herbæ conſyderatio, natura, ſatio, uſus. 360.4. & inde
Saturninus Voluſius conſul. 110.42. & 111.45
Saturnini Voluſij ſenectus. 111.14
Saturni ſyderis cõſyderatio, natura, motus, 3.46. & inde. & 7.15
Saturni ſyderis color. 9.8
Saturni ſimulacrum Romæ repletũ oleo. 157.4
Saturni ædes, Romæ ante quam fieret, mura. 261.13
Saturni ſydus frigidum, inquit Vergilius. 332.10
Saturni ſanguis quis. 580.27
Saturni ſydus frigidæ naturæ. 4.5
Sauferij Ap. interitus. 224.24.26
Saury ſtatuarij opera. 617.8
Saurion, id eſt, ſinapi herba. 360.29
Saurites gemma. 669.30
Sauroctonon ſimulacrum. 602.26
Saxifragum herba quæ. 409.32
SCABENDI dulcedo ubi. 108.31
Scabies communis omnibus morbus. 309.36
Scabies in arboribus & ſatis unde oritur, ibidem 42
Scabiei animalium remedia. 162.37. & 177.27. & 401.43. & 407. 46. & 410.26.36. & 411.33. & 418.37. & 420.24. & 421.30. & 426.31. & 427.42. & 428.10. et 439.16.18. & 451.6. & 434.27. & 486.29. & 511.13. & 528.38. & 549.29. & 562.10. et 576.28. & 610.5. & 630.30. et 631.14
Scabiem hominis ſanantia. 522.56
Scabiem uuluarum ſedantia. 530.29
Scæna quando primum ex marmore. 637.47
Scænæ Romæ deſcriptio. 643.46
Scænæ miræ ornamenta. 615.9. & 583.9. & inde
Scænæ conditor quis. 632.38
Scæuolæ Q. nulla ſine fũdo. 126.37
Scalpturatum quid. 650.16
Scammonia tenuis herba. 448.5
Scãmoniæ herbæ medicinæ. 477.48
Scammoniũ herba & ex ea medicinæ. 474.45. & 479.42. & 481. 41. & 477.26
Scandix herba & ex ea medicinæ. 411.12. & 394.15
Scandularum, id eſt, lignearum tegularũ conſyderatio. 270.13. et inde
Scandulis quamdiu Roma contecta fuit, ibidem 19.
Scanſilis an. 7.49
Scantiana uua. 245.4
Scantiana poma. 255.34
Scarabeorum inſectorum conſyderatio. 199.29. & inde
Scarabeos aſinorum corpore naſci 196.49
Scarabeum cur Aegyptij pro deo colunt. 547.18
Scarabei mirum in herba. 460.33
Scarabei in medicinis uſus. 536.32. et 547.18. & inde. & 551.9
Scarificatio arborum quid. 312.28
Scarites gemma. 670.9
Scari piſcis aſtus. 566.24
Scarus piſcis. 379.12. & 670.9
Scari piſcis medicina. 573.19
Scari piſcis dentes quales. 203.20
Scarus ſolus piſcium dicitur ruminare. 157.22
Scauri M. ædilitas qualis. 599.25. et 615.19
Scauri Marci ædilitas. 152.18
Scaurus M. ſeruum Daphnidem ingenti emit precio. 218.38
Scauri M. marmoreæ columnæ. 618 28. et marmorei parietes. 637.47
Scauri M. ædilitas mores ciuiles proſtrauit. 645.45. & inde. & 134. 35. & 137.40. & 635.18
Scauri Sylla priuignus. 653.34
Scauri conſulatus ac eius lex. 180.27
Scauri unde dicti. 213.29
Scaurus conſul. 58.8
Sceleturbe fons qualis. 454.42
Scepini piſces. 579.14
Schiſia quid. 528.28
Schiſtos lapis. 587.47. & 647.2
Schiſton aluminis ſpecies. 631.14
Schiſton lactis genus. 550.8
Schythanum quid. 588.19
Schœnus menſuræ genus quid. 95. 17. & 121.29
Sciæna piſcis. 136.48. & 379.14
Scientiæ laus. 116.15. per totum, & ibidem 30. per totum, & 118.20. per totum
Scientiæ amatores plures. 116.15. per totum
Scientia aliena quidam ſibi famam aucupãtur, prologo lib. primi. 117

Scientiæ

Scientiæ amoris explā.627.2.et in-
Scientiæ neglectus.14.38 (de
Scylla piſcis.579.18
Scylla auis.667.15
Scyllæ pictura.626.42.et 633.34
Scyllæ herbæ radice unum conſi-
ciunt.350.25
Scyllæ herbæ deſcriptio & ex ea
medicinæ.370.39. & inde
Scyllæ herbæ mirum, ibidem 48.et
393.43
Scylla ter floret. 395.45
Scylla puſilla herba quæ.495.9
Scyllæ herbæ conſyderatio, genera,
medicinæ, &c.333. 48
Scyllini aceti natura & medicinæ
ex eo.433.7. & inde
Scyllis pictura 625.29
Scyllus marmorarius. 633.47
Scymnus ſculptor.603. 44
Scinci feræ conſyderatio & medici-
næ ex eo.509.12. & inde
Scincos ſerpens qualis. 197.13
Sciotericon quid. 24.6
Scipio Africanus natus parente emor-
tua.110.12
Scipio cui ſimilis.111.1.9
Scipionis ingens memoria.114.26
Scipio Pompeianus ubi à Cæſare ui-
ctus.115.2
Scipio Aemilianus Catone primo cla-
rior, ibidem 32
Scipio ſuperior quid erga Ennium
egerit.116. 43
Scipio Aemilianus Metello Macedo-
nico inimicus. 120. 10
Scipionis Aemiliani exequiæ, ibid.11
Scipio primus quotidie radi inſtituit
187.25
Scipionis ſuperioris exiliū apud Lin-
ternum.245.8
Scipio de patre ſeruato ciuicā apud
Trebiam accipere noluit. 268.20
Scipionis claſsis quadraginta diebus
parata ſecundo bello Punico.
283. 44
Scipionis prioris manu ſatæ oliuæ
287.13
Scipionis prioris manes ubi draco
cuſtodit, ibidem 17
Scipioni tantum florum honor tribu-
tus à Romanis.336.23
Scipio Suario ſimilis, ibidem 24.
Scipionis paupertas ac honoratum
funus, ibidem 26
Scipio Aemilianus qua corona dona-
tus.404.33
Scipionis L. ludi. 393.2
Scipio poſterior quid hæredi reli-
quit, ibidem 14
Scipionis de Pœnis triumphus, ibi.
Scipionis poſterioris de Numantia
triumphus, ibidem 16
Scipionis frater Allobrogicus quan-
tum argenti habuit, ibidem 18
Scipionis L. de Aſia triumphus &
ingentes diuitiæ inde aduectæ, ibi-
dem 42. & inde
Scipio P. cenſor.591.36
Scipio L. Aſiæ ab eo uictæ picturam
in Capitolio poſuit. 615.8
Scipionis L. filius capitur, ibidem 4.
Scipio ex prouocatione hoſtem peri-
mit.653.23
Scipio Aemilianus qua gēma ſigna-
bat, ibidem 24
Scipio L. cælatum argentum & ue-
ſtes Attalicas Romam detulit,
ibidem 37
Scipio, id eſt, baculus. 499.13
Scipio primus Romanorum ſardony-
che gemma uſus eſt.660.33
Scipio Naſica uir optimus iudicatus.
117.30
Scipionis Naſicæ repulſa exilumq́.
ibidem
Scipionis Naſicæ conſulatus & eius
inuentum.127. 44
Scyron uentus ubi.15.21
Scyrron in uiris ſimile quid molæ in
muliere. 112.8
Scirpula uua.248.3
Scytalæ ſerpentis remedia.370.34
Scythæ ſagittas ueneno inficiunt.
216. 4
Scythes Iouis filius. 126.16
Scytharum legati ſcitum dictum de
Parthorum ſitu.253.19
Scythæ qua arte famem durant.
460. 37
Scythæ quo curant uulnera. 482. 43
Reliqua quære parte ſecunda.
Scythice herba quæ.460.34
Scythicæ herbæ inuentio. 484.42
Scythicæ herbæ medicinæ. 472.45.
& 482.43
Sciuri animalis deſcriptio.142.7
Scoleciæ cōſyderatio.606.16.et inde
Scolecia quo fit modo, ibidem 42
Scoletion quid. 426.6
Scolymon herba, id eſt, carduus.385.
Scolymon herba & ex ea me- (9
dicinæ.481. 35
Scolimōs herba.194.43.46.et 393.2
Scolopendra piſcis.579.14
Scolopendræ marinæ medicinæ
573. 27
Scolopendris ſubacti interdum po-
puli. 133.40
Scolopendrarum piſciū conſydera-
tio aſuerq;.165.33
Scolopendræ morſus remedia. 374.
31.34.& 375.4.34.& 376.11. et
383.16.& 409.34.& 410. 4. et
424.37.& 304.17.& 330.18.et
361.36
Scomber piſcis.579.24. & 356.3
Scombri piſcis conſyderatio.361.9.
& inde
Scombri piſcis in medicinis uſus.
377. 12
Scopa regia quid. 389.23
Scopæ regiæ herba qualis.457.8
Scopas ſtatuarius.600.30. & 604.
26.& 635.11.12
Scopæ ſtatuarij æmuli.635 .45
Scopas Ephesiæ Dianæ templi ar-
chitectus.642.19
Scopes auium genus.183.18
Scordaſtus arbor.219.48
Scordion herba qualis.458.48
Scordij herbæ medicinæ.476.21.&
477.10.& 478.28. & 479. 11.
& 481. 48
Scordotis herba cōtra qualis.464.39
Scordotis herba contra quæ.464.18
Scordotis herbæ medicinæ.471.40.
. & 472.16.& 473.24.& 482.
14.& 481.16.& 484.9
Scoriæ conſyderatio.589.46.et 605.
42. & inde
Scoria quid 586.26
Scoriæ medicinæ.601.46
Scorpæna piſcis. 579.14
Scorpio herba quæ & cur ſic dicta.
407.7.per totum
Scorpionis herbæ medicinæ, ibidem
7.per totum
Scorpios herba qualis. 464.20
Scorpio herba qualis.394.26.et 418
Scorpio frutex ubi.239.35 (31
Scorpionis ſigni occaſus. 334. 30
Scorpio piſcis qualis.578.49.&
579.14.& 369.28
Scorpio piſces bis anno parit. 167.29
Scorpionis marini medicinæ. 375.5.
& 369. 21
Scorpionis piſcis in medicinis uſus.
573.46.& 377.4. 6
Scorpionum terreſtriū animaliū con-
ſyderatio.198.27.per totū
Scorpionū ictus quibus letalis, ibi.29
Scorpionum genera nouem, ibidē 32
Scorpiones uolantes ubi, ibidem 38
Scorpionum ubi præcipua copia, ibi-
dem 40.& inde
Scorpionum cum ſtellionibus inimi-
citia, ibidem 44
Scorpiones quibus nō nocēāt. ibi.45
Scorpiones fœtū deuorant, ibidē 46
Scorpiones à filijs necantur, ibi.27
Scorpionū uenenū quid ſit.205.28.
& inde
Scorpiones terra uiuunt. 189.7
Scorpiones quo ſimul congregantur
370.18
Scorpiones quos non lædant. 152.8
Scorpionibus ubi ſublatæ gentes.
138.40
Scorpionibus percuſſos ueſpæ nō fe-
riunt.300.47.& 301.23.& 382.
13.& 409.4
Scorpiones quomō detinētur.409.13
Scorpiones quos nō feriunt. 467.48
Scorpiones quomodo reuiuiſcant.
464.18
Scorpiones raphano impoſito mo-
riuntur. 264.35
Scorpiones quomodo manibus impu-
ne tractare poſſunt, ibidem
Scorpiones quomodo fieri arte poſ-
ſint.372.24
Scorpiones manus palmam non fe-
riunt. 332.29
Scorpionis in medicinis uſus. 344.
34.& 331.10
Scorpionum morſus remedia. 198.
41.& 363.1.& 364.24.& 365.
12.45.& 366.13.& 367.34. &
368.10. & 372.10.45.373.31.27.
& 374. 33. & 373.24. 33.&
376. 11. 21. 49. & 377 . 17. 48.
& 378.3.& 380.11.& 381.21.et
382.13.38.& 381.27.et 384. 7.14.
& 397.2.et 398.11.& 399.2.34.
46.& 400.38.45.et 401.34. 37.
& 401.48.& 406.12. & 407.
8.49.& 409.4.12.33. & 410.2.
& 412.4 & 413.21. & 415. 31.
& 420.13.& 424.37.et 425.48.
& 41 .22.48.& 431.25. et 431.
20.& 433.46.& 434.2.6.26.et
436.30.43.& 437.20.& 43.5.
13.& 439.17.43.& 445.10.41.
& 446.4.et 453.21. & 464. 7.
19.21.24.& 467.48.& 472 10.
& 483.6.13.& 489. 12. et 450.
35.& 493.33.46.& 502.4. &
501.36.& 502.7.& 304. 12. &
532.37.& 561.36. & 502. 7. &
504.12.& 312.37.& 362.36. &
364.26.& 36 .1.21.& 365. 1.35.
30.40.& 370.12.22. 24. & 610.
38.& 661. 39.49
Scorpionis morſus quādo letalis.372.
Scorpiones quomodo ad locū (25
unum cōuenire poſſunt, ibidē 26.
& 370.28
Scorpiones terra necant.61. 47.&
& 632. 43
Scorpiones quomodo fugantur.374.
33.& 332.27
Scorpionum ictu percuſſus quo non
doleat.402. 48
Scorpiones Africæ dirū anial.38.47
Scorpionem in tormentis quis repe-
rit. 126.19
Scorpionibus torporem afferentia.
401.37.& 331.24
Scorpites gemma.670.8
Scorpiuron herba quæ.409. 10
Scribebant ante chartæ inuentionē
in uarijs materijs.233.35.et inde
Scribentium qualis debet eſſe inten-
tio, prologo 1.71
Scribonius C. conſul.12.20
Scriptorum furta, prologo 1.10
Scrinijs quæ apta materia. 287.2. et
285. 20
Scirpula uua qualis.244.26
Scrobes arborum qualiter fieri de-
beant.296.19. & 302.8
Scrobes quām latæ, altæue eſſe de-
bent.302.28. & inde
Scrobes quibus ſeruatur triticū qua-
les eſſe debent.340.17
Scrophæ ſcriptoris de arbuſti ratio-
ne ſententia. 307.18
Scrupuli pretium.524. 27
Sculpendi ars quando cœpta.634.20
Sculptores plures excellētes.633. 47
& inde, & 634.2. & inde
Sculptores gemmarum quo utantur
536. 32
Sculptores nobiles plures. 594.12.
per totum
Sculpturis apta ligna.285.21
Scutorum apta materia, ibidem 17
Scutorum Troianorum imagines
614.5
Scutulata ueſtis. 147.45
SEHENICVM unum.147.22
Secale frumenti genus.326.4
Secreta quædam rerum omnium in
alto eſſe.291.41
Secreta quomodo confiteri cogan-
tur.449.47.& 531.46
Secreta omnia fœminarū quomodo
ſciri poſſunt.559.40. & inde
Sedilia ligna.287.21
Sectiones ne ſcindātur.466.43.et 613
Secula proficere ſemper.7.9 (29

Seculares ludi ſub Auguſto Claudioq́.181.39
Secundæ mulierum quomodo extrahuntur.174.4.& 375.20.et 378.3.& 383.16.& 399.21.& 401.20.& 409.37.& 420.48.et 422.49.& 425 21.& 434.16 et 446.38.& 448.4.41.& 456.38.& 481.19.21.28.34.44.49.& 484.9.& 487.38.& 490.7.495.21.& 497.14.& 549.47.& 567.46.& 577.13.25
Secundilla gigas.159.2
Securidaca herba uitiũ lentis. 327.12
Secures conſulum purpura ornabantur.161.42
Securis in pugna à 9enthesilea inuenta.126.19
Sedis,id eſt,podicis remedia. 375.6.& 397.27.& 398.17.& 399.30.35.42.& 406.21.& 409.17.& 412.4.47.et 413.21.23.et 417.17.& 418.44.& 420.23.et 424.40.43.& 426.33.& 427.17.et 429.30.& 430.45.& 431.7.et 434.32.& 439.7.24.et 443.21 et 443.48.& 439.27.& 445.25.& 446.7.18.30.& 477.27.& 486.23.& 491.3.& 501.34.& 511.28.& 518.39.& 527.16.& 528.3.23.& 606.3.32.& 611.39.& 616.11.& 630.44
Sedi herbæ ſuccus uermes necat. 361.13
Sedum herba ad quid.327.29.& 479.16
Sedum herba.327.29.& 467.36 & inde
Sedulitas quid poſſit.200.42 et inde
Segeſta dea unde,& eius Romæ ſimulacrum. 314.12
Segetum luxuria. 327.8
Segetũ maxima peſtis rubigo,ibi.16
Segetes luxuriantes iuuantur pecoris paſtu,ibidem 37
Segetes quæ,qua in terra ſerendæ ſint,ibidem 46
Segetem ne deſruges cuſtodiendum. 311.16
Segullum quid.586.14
Seianus erga Peronetonum quid. 183.37
Seiæ deæ denominatio,& eius ſimulacrum ubi Romæ.114.32
Seipſum uincere laus ſumma. 621.28
Selachæ piſces.153.42
Selaginis herbæ natura,religio,medicinæ.444.41.& inde
Selecti milites ad qd.581.44.et inde
Selectorum decuriæ,ibid.& inde
Selenites gemma. 669.31
Selenuſium triticum. 119.4
Seleuci geſta in India.13.16.40
Seleuci ſimulacrũ.602.33.et 603.48
Seleucus rex aromata in patriã ſuã transferre uoluit. 279.7
Seleucides aues quales. 277.12.& 10.
Selinas braſſicæ genus.369.7
Selinuſia creta. 617.17
Selinuſiæ terræ medicinæ.632.9
Semen generis frumenti quomodo ſerendum.119.39.& 331.5
Semina ante ſationem quibus inueniantur. 327.10
Seminum herbarum cura. ibidem,& inde
Seminum bonitas & quamdiu durent.330.42.per totum
Semen quod ſerendum ſit,ibidem
Semen quod optimum,ibidem
Semina non omnia terra æqualiter recipit.ibidem 46
Seminis quantũ in iugero uno. 331.6
Semen quo ſucco madefacto eorum olera à uermibus tuta ſint. 361.12
Seminum arborum differentiæ.264.18.& inde
Semen ſiliquarum miræ naturæ, ibidem 42
Semine tantum naſcentia tarde creſcunt.297.42
Semine paruiſſimo ingentia naſci. 293.34
Semine quæ arbores proueniunt. 294.14
Seminum arborum tempus & ordo 176.19.& inde
Seminibus contraria plura.316.49
Seminibus ætas multũ cõfert. 316.8
Semina noua uel uetera meliora ne ſint,ibidem
Seminum differentiæ & figuræ,ibidem 13.& inde,& 361.19
Seminum hortenſium colores,duritiei,&c.356.13
Semina quæ nuda & quæ tecta, ibidem 16
Semine naſcentes herbæ quæ, ibidẽ 21.& inde
Seminum quædam fortia, quædam minus fortia.361.19. per totum
Semina quamdiu durent utilia ad ſerendum,ibidem 22
Semina in fabis cauatis ſata mire proueniunt, ibidem 39
Seminandi tempus.318.9.& inde
Seminandi tempus & in eo obſeruatio.331.17.per totum,& 334.38
Seminaria quibus diſponenda diebus.341.44
Seminarij cõſyderatio.295.24 et inde
Seminario quando plantæ (de transferri debent. 296.2
Seminarij propagandi tempus. 335.2.4
Semen ſilis herba qualis. 451.28
Sementica frumenta quæ.313.14
Sementis alternanda. 330.2
Sementibus ſtatuta tẽpora.313.13.18
Sementina pira.259.14
Semifera animalia.149.18.& 150.12
Semiramidis crater mirus. 514.48
Semiramidis accipientis regnum poſtura. 620.16
Semiramidem cum equo concubuiſſe.143.43
Semneſerteus rex.619.47
Semnion herba qualis.480.2
Sempetrinum herba.467.38
Sempronius P.conſul. 581.35
Sempronius ſeptimo menſe natus. 109.34
Senator quando uno quinquennio nullus mortuus.121.26
Senatus ſub diuo interdum habitus. 146.28
Senecæ Annei potentia & amor erga prædium.245.13
Senecio herba qualis. 468.17
Senectutis incõmoda.122.35.et inde
Senectutis exempla plura.121.8.per totum,& 122.12.& inde
Senecta quo exuitur.354.17
Senecta lõga mulſo toleratur. 424.41
Senectæ longæ exemplum,ibidẽ 32
Senum delubrum ubi. 566.33
Senũ baculi à ferula cur fiant.289.16
Senes peſtilentiam minime ſentiunt. 212.47
Seneſcentia maturius ferunt fructũ. 177.13
Seneſcentia quædam fertiliſſima,ibidem 13
Seneſcentia tarde, ibidem 10.39
Seneſcentiũ cortex rugoſior. 178.13
Seneſcũt celerius præfecũda.277.17
Senilis iuuenta præmaturæ mortis ſignum. 123.10
Senſuum animalium conſyderatio. 183.20.per totum
Senſus in quibus animalibus excellentior,ibidem per totum
Senſibus proficua. 421.48
Senſus purgantia.312.35.& 369.32,& 381.46
Senſimũ omniũ pictura à quo.622.10
Sepa lacerti genus.355.44.et 537.8
Sepæ ſerpẽtis morſus remed 369.10
Sepeliendi ueterum conſuetudo.123.29.& inde
Sepeliendi mos in uaſis fictilibus & alijs, ibidem
Sepeliendi mos Pythagoricus,ibi.30
Sepeliendi mos in aquis.60.21
Sepulturæ conſyderatio. 124.41.per totum
Sepulturæ luxus.635.43.& 641.48.& inde
Sepulchra equorum.148.39.et inde
Sepultus quis intelligitur,ibidem 44
Sepiarum piſcium conſyderatio.159.26.& inde
Sepiæ piſcis in medicinis uſus. 576.40 & 571.41.& 573.12
Sepiæ piſces.156.37
Sepiæ atramento in lucerna addito Aethiopes uidẽtur aſtãtes.171.17
Sepiarum aſtus.159.26.& inde
Sepiarum mira magnitudo. 160.23
Sepiarũ coitus & partus. 167.12.39
Sepia omnibus paru menſibus,ibidẽ 32.13.39
Seplaſia quid.606.2
Seplaſiæ reſina. 270.31
Seps ſerpens & morſus eius remedium.423.18
Septem orbis miracula.635.48
Quære miracula orbis ſeptem.
Septentrio quid.21.48
Septentrio uentus.15.5.27.45
Septentrio caſiam gignit. 279.20
Septentrio ubi non cernitur. 91.8
Septentrionis ceraſa. 261.36
Septentrionales populi domus arundinibus contegunt.280.43
Septentrionem quæ ſpectare non debent.208.43
Septiana poma. 258.33
Septimus Statilius contra Thurinos 197.48
Septimuleius Gracchum perimit et aurũ ob hoc repenſum ſibi.584.38
Septius Libertinus. 252.33
Septorum porticus Romæ.284.31
Serranus Romanus unde dictus. 315.
Serrani agri ubi,& eorũ uola. (33 ibidem
Serapias herba. 478.1
Serapionis pictura. 624.4
Serapis dei delubrum ubi.638.30
Serapis dei coloſſeum ex ſmaragdo 659.38
Serenitatis futuræ ſignũ. 343.31.& inde,per totum,& 333.23.et inde
Serenus Anneus fungis peremptus. 421.40
Sergij M.fortitudo,ac conſulẽ res geſtæ.116.1.& inde
Sergius uicit etiam fortunam, ibi.18
Sergius Orata quis.168.11
Serichatum aroma.225.42
Seriphium herba.459.22
Seriphium herba quæ. 574.18
Seris intubaceæ genus,ac eius medicinæ.368.31.42
Seris herbæ genera duo, ibidem
Sermones abſentium aurium tinnitu præſentiuntur.300.5
Sermoni qui dentes neceſſarij.122.18
Sermone carentes homines. 101.37
Sermo ab homine ſeptimo exprimitur anno.206.28
Sermo quãdo homini cõtingat. 215.9
Serere quædam propter alia marrudum decet.310.4
Serere ſemina quod naturam docuit. 298.16
Serendi peritia cognominum diuerſorum ratio fuit.314.41.& inde
Serendũ ſub quo ſigno lunæ melius 331.29
Serendi tempus apud 310.43.et inde p totũ.& 313.13.& inde
Serotinæ ficus unde.260.34
Serpentem terra non recipit homine percuſſo.19.35
Serpentium morſus non petit ſerpentes.116.14
Serpentes hominis ſalinam fugiunt. 107.13
Serpentibus muſtela inimiciſſima. 573.30
Serpentẽ mulier quæ peperit.109.12
Serpẽtes pſylli Marſiq́; hominibus nõ nocent.107.4.12.& 393.10.& 464.25.& 499.23.& 500.38
Serpentes nunquam in trifolio aſpiciuntur.399.47
Serpẽtes quomodo mitigẽtur. ibi.27
Serpentium maxima copia ubi. 67.12.& 86.31.& 99.40
Serpentibus ueſcentes boies.99.40
Serpentibus loca infeſta.96.29
Serpentes quos non ferunt.408.18
Serpentũ & ceruorũ pugna. 140.8
Serpentibus quomodo reſiſtant ceruui.411.10
Serpentis dente læſus uulnera aggrauat.500.44
Serpentes quo ſopiantur.509.8
Serpentes quomodo contrahantur. 312.17

Serpentium

Serpentū ſenectæ in medicinis uſus 514.30.37.& 535.34. & 537.5. & 540.13.& inde.& 543.21
Serpens occiſus ſine ueneno eſt. 530.19
Serpentū in medicinis uſus.536.14
Serpentes ubi maximi. 554.6
Serpentium excantatio. 499.38
Serpentibus qui homines terrori ſunt 500.17
Serpentium mirum,ibidem 40
Serpentes leua manu extrahuntur, ibidem 49
Serpentium mira magnitudo.131.46. per totum
Serpentes cantus extrahit. 133.8
Serpentium colores terræ in qua occulantur ſimiles. 136.32
Serpentium innumera genera, ibidem.33
Serpentium uirus exitiale,ibidem 16
Serpentes quo uiſum reficiunt 138.11
Serpentibus Amyclæ oppidum deletæ,ibidem 19
Serpentes pulſo Tarquinio latraſſe 143.31
Serpentes ubi è terra naſcuntur,& quibus non nocent. 151.8
Serpentes quando infirmi.520.28
Serpentium coitus & earum oua. 186.31. & inde
Serpētes quæ maxime fugiūt.188.19
Serpentes uinum præcipue appetūt 189.8
Serpentes amiſſum uiſum recuperāt 204.33
Serpentium genæ.204. 42
Serpentibus lingua qualis. 206.12
Serpentibus uox qualis.214.47
Serpentibus coſtæ triginta. 209.25
Serpentium dentes quales.205.12
Serpentium uenenum non niſi eorū fel,ibidem 208.12.24
Serpentes anſerinis pedibus uiſi 213.49
Serpentes ubi frequentiſſimi ſint 224.28
Serpentes ſagapeni nidore fugantur. 228.2
Serpentes quo fugantur.139.46.& 140.9.& 188.39.& 311.40.& 224.18.& 264.41.& 371.12.31. & 375.33.& 377.1.25.41.& 400.37.& 422.1.& 429.32.& 437.9.29.& 440.31.& 442.16.& 443.43.47.& 464.7.et 491.39.& 504.31.& 507.13.et 509.3.& 512.26.& 531.27.& 630.34.& 646.42
Serpentes Ebuſi terra fugat. 41.10. & 632.46
Serpentes è domibus quomodo fugentur.464.24
Serpentes fugātur nidore cornu ceruici.512.10
Serpentes Colubrariæ inſulæ terra parit,ibidem
Serpentes quomodo necentur. 408. 26.et 417.22.et 463.28.et 632.46
Serpens quomodo ab araneo occiditur.159.49. & inde
Serpentibus hedera amica. 279.48
Serpentibus fraxinus inimiciſſima 272.13
Serpentes fœniculo gaudent.360.34
Serpentes ne mordeāt.163.8.et 440 38.et 531.2.et 399.18.& 408.23
Serpentes muſtella cū infeſtare cupit rutam edēdo ſe munit. 375.27
Serpentibus teſtudines inimicæ.376.
Serpentes fœniculo ſeneſtam (48 exuunt.384.17. & 138.9
Serpentium ſtui medicinæ multæ 461.1.12.& inde per totum
Serpentes incluſi circulo ne exeant, ibidem 20
Serpentū morſus remedia. 138. 4.et 140.30.et 161.5.et 233.4.et 238.25. et 251.8.et 272.20.et 273.49.et 363 49.et 364.19.et 365.36.42. et 366 22.14.32.34.et 367.33.et 368.23.19 & 369.42.et 370.20.23.42.et 371 16.31.& 372.21.& 375.5.et 382. 31.& 383.7.26.& 384.25.39.48 & 397.1.40.et 398.18.32.et 399. 1.46.et 400.23.& 401.27.34.et 401.46.& 405.11.et 406.21.& 408.14.15.22.33.& 409.4.32.et 410.1.43.49.& 411.9.& 412. 4.11.et 414.3.et 415.23.42.et 416. 9.& 417.39.45.& 418.7.& 421.1.7.20.22.40.& 425.18.39. & 428.2.& 431.48.et 432.29.et 433.28.37.& 434.2.et 436.1.3. 33.19.et 438.15.21.37.48.et 440. 28.& 441.25.& 442.7.et 443. 43.et 444.10.et 445.39.43.& 446.1.& 447.17.41.42.45.& 448.13.et 449.2.5.31.et 545.44. & 460.9.31.& 461.14.26.& 463.14.26.& 464.3.23.et 465. 22.31.& 468.18.45.& 467.28. & 468.25.& 472.10.& 476. 46.& 478.41.et 467.30.42.45. & 488.7.& 490.34.et 492.24 & 493.23.et 493.36.45.et 496. 30.& 501.37.38.et 502.7.et 504. 37.& 509.27.& 510.13.et 511. 3.23.& inde.& 528.38.& 529. 41.& 530.4.37.49.& 531.9.et 532.4.& 561.34.& 568.4.19.et 569.28.39.& 570.10.et 373.26. & 374.33 et 375.24.38.et 376. 10.40.46.& 377.3
Serpillo herba uinum efficiūt. 250.19
Serpillū ubi copioſe.140.29. et inde
Serpillum unde dictum eiuſq; natura,ac ex eo medicinæ.381.24
Serpillum in tyriacæ compoſitione.385.18
Serpillum herba qualis. 288.19
Serra inſtrumentum à quo reperta 126.4
Serra unde dicta inuentaq; ſit.447.
Serræ piſces 378.34 (26
Serrata herba cur dicta.447.16.& 460.43
Serrati dentes.205.17.12
Serratula herba quæ.460.43
Sertorij graminea corona.404.35
Sertorij Qu cerua qualis 140.7
Sertorius à Pompeio uictus.113.18
Sertula herba ubi optima.390.30
Sertula herba coronaq; ex ea, ibi.12
Sertula corona unde dicta,ibidem 33
Sertum unde dictum.385.42
Sertulæ coronæ unde dictæ,ibidem 1
Seruilius dux.163.10
Seruilij M.Conſidiæ filiæ curator 419.31
Seruilius Democrates medic.461.4
Seruilij Nouiani ſuperſtitio.500.27
Seruilius Nonianus cōſul quis. 660. (17
Seruilius Rullus.149.14
Seruilius Ma.conſul 162.8
Seruilius P.à quo ſeruatus. 115.47
Seruilij Panſæ interitus.124.18
Seruitiana uua.146.49
Seruitus cunctis odibilis.267.13
Seruitium à quo repertum.126.12
Seruius rex omniū boumq; effigie primus æs ſignauit.584.10.et 111.2
Seruius rex fortunæ ædes ſacrat 648.43
Seruij Clodij dolor.415.12
Seruij Tullij regis ſtatua. 182.9
Seruij regis conjux maximus 584.12
Seruij regis mater et eius mira natiuitas 651.23
Seruius Latis familiaris filius creditur.ibidem 13
Seruius rex compitalia & ludos laribus primus inſtituit, ibidem
Seruij Sulpitij cōmendatio 500.13
Seruij Tullij regis toga.147.33.48
Seruius Sulpitius conſul 18.21
Seruij Tullij regis pueri caput arſit 11.10.& 651.14
Seruius ubi nullus 91.33
Seruos fugitiuos Veſtales uirgines ne urbem exeant retinent precationibus 499.4
Serui erga dominū amor 117.49
Serui plures magno empti precio 118.11.per totum
Serui in unguentis luxus.130.40
Seruorum ueſtes uacinia tingi 271.33
Seruorum ingens numerus 592.19
Seruorum annuli quales. 582.6
Serui quidam ditiſſimi.592.35.& 191.34
Seruorum pedes creta infici. 612.10
Serui plures ſcientijs inſignes,ibidē
Seruorum potentium nomina plura 652.31.per totum
Serum lactis quid.212.13
Seſama triticum & ex ea medicinæ 416.12
Seſama herba & eius oleum 156.46 Vide Seſama
Seſamæ oleum 89.2.& 321.10.& 356.20.36
Seſamnū oleum ad quid utile.428.18
Seſamoides quid,& ex ea medicinæ.416.14
Seſamoides herba.457.39
Seſamum arbor.156.20.16
Seſelis herba à ceruis reperta 461. 25.& 238.29
Seſelis herbæ ſemen quod 382.33
Seſoſtris regis exercitus quouſq; peruenerit.100.16
Seſoſtris rex à quo uictus.585.4
Seſoſtris rex quis 619.49
Seſtertium quid continebat.584.20
Seſtius futurorū præſcius & quid circa emptū oleum. 117.37
Seſtius ſcriptor.271.17
Seſtius medicus.367.36
Setania cepæ genus.154.18
Setanion bulbi genus.154.7
Setania meſpila.261.46
Setania pomi genus.412.31
Setarum capillamenta in ueſicis hominum. 209.29
Setinum uinum ab Auguſto prælatū cunctis.146.13
Setinum uinum quale. 422.43
Seueri homines plures.113.23
Seuertiana poma.259.4
Seui conſyderatio,natura,uſus, medicinæ.511.31.& inde.& 535.18 & inde
Seuum quorum animaliū. 209.42
Sextus Papinius conſul Plinij tempore. 258.12
Sexus in arboribus. 131.21
Sexus quibus inſint, ibidem
Sexum mutantia.106.14
Sexuum hominis mutatio.109.17
Sexuum cognoſcendorum ſigna,ibidem 42.per totum
SIBARITANI exercitus ab equis uictus.144.1
Sibyllarum trium ſtatuæ Romæ 597.47
Sibyllæ diuinitas.117.28
Sibyllini libri Tarquinio allati,136. (16
Sicandi um habentia.632. 45.& 647.49.& 436.22.28
Sycæ tedæ genus. 270.41
Sicelion herba qualis. 465.35
Sycbe herba. 495.10
Siciliæ triticū optimum. 519.24
Siciliæ uina nobilia. 146.38
Siciliæ fertilitas. 322.7
Siciliæ crocum quale. 388.34
Sicilia recuperata. 115.6
Reliqua quære parte ſecūda.
Sicinij L.Dentati quibus coronis donatus eſt ac eius geſta.115.37.& inde.& 404.12
Sicinius Dentatus quoties corona donatus. 168.9
Sicinium uinum quale.150.35
Sicyonij populi cur fame, ſterilitate mœroreq; uexati. 614.3
Sicyonij cuius coronæ uincentores 115.43
Sicyonijs quid ab Apolline reſponſum.614.3
Sicytes uinū ex qua materia. 250.4
Sicytes gemma. 670.30
Siculum bellum ab Auguſto geſtum quale.267.33
Syderatio in arboribus quid. 309. 31.46
Syderatio quibus nocet arboribus, ibidem
Syderatis,id eſt,ſydere afflatis utilia.319.48
Siderion herba qualis. 482.18
Siderion Heracleon herba.416.9
Sideritin,id eſt,magnes lapis.645.18
Siderites adamantis genus. 658.4
Siderites gemma.669.10.33
Sideritis herbæ medicinæ.471.30.et 477.41.& 478.23.& 479.42. & 481.41
Siderite herba quæ.457.4.et 407.15
Sideropœcilos gemma.669.34

Sydus nullum obſcurari obiectu terræ. 5. 13
Sydera nautæ ubi non ſeruant, ſed auiū tantum uolatus. 91. 3
Syderum obſeruationes à Babyloniis repertæ. 115. 29
Syderum obſeruationem in nauigando Phœnices inuenerunt. 127. 40
Syderum natura ex igne. 2. 2. & 5. 11. & inde
Syderum errantiū conſyderatio, natura, curſus, item cætera 5. 32. per totum. & 6. 16. per totū. & 7. 16. per totum, & 8. 12. per totū
Sydera cuiq; tributa uulgo creduntur. 3. 31
Syderum magnitudo. 5. 25. per totū, & 11. 6
Syderum abſides. 7. 10. & inde
Syderum ſtatio cur dicta. 6. 1
Syderum ſtationes, capitibus 15. 16. 17. *libri.* 2. *per totum*
Syderum errantium catholica. 8. 12 *per totum*
Sydera cur colorē mutent 9. 4. *p to.*
Syderū inter ſe interualla, ibidem 31 *per totum,* & 47. *ibidem*
Syderalis ſcientiæ ſententia de uarietate naſcendi. 117. 46
Sydera Oceani humore paſci. 11. 44
Syderum certa tempora tradi non poſſunt. 311. 49
Syderum errantium noſcenda agricolis ratio. 312. 9
Syderum obſeruatio triplex, ibid. 43
Syderum ortus & occaſus obſeruatio, ibidem, & inde. & 316. 7
Syderum ortus & occaſus quibus menſium diebus. 314. 15. & *inde,* & 316. 7. & *inde*
Syderum obſeruatio ubi plurimum 67. 11
Syderum ſcientiæ inuentores. 71. 1
Syderalis ſcientiæ inuentor Belus rex. 91. 2
Syenites lapis. 619. 12
Signātes corpora natis populi. 81. 46
Signiæ uinum. 146. 33
Signifer circulus qualis. 7. 27
Signifer, id eſt, cœli circulus. 1. 47. & 7. 17
Signina pira. 259. 9
Signina quæ. 629. 4
Signorum & ſtatuarum ingens copia. 599. 14. & *inde*
Silaus herba qualis. 477. 14
Sileni ſenis effigies. 194. 31. *et* 434. 25
Silentium hederæ ſpecies. 150. 5
Silentij ſeruandi exemplum. 19. 48. & 114. 19. *per totum*
Silentij utilitas. 503. 39
Silentium multi ſibi imperarunt, ibidem 40
Silentium quo inducitur. 570. 1
Siler herba aquoſis gaudet. 173. 54
Siler quando germinet. 174. 9
Siler fruticis medicinæ. 442. 15
Silex lunenſis qualis. 646. 11
Silices nigri ubi optimi. 649. 21
Silis pigmenti conſyderatio. 595. 5
Silicia, id eſt, fœnum Græcum. 329. 46. & 331. 9. & 452. 8
Silicia herba. 431. 8
Siligo pluribus terris cōmunis. 321. 4
Siligo tritici deliciæ qualis ſit & ubi. 321. 4. 17. 21
Siligo & ex ea panis qualis fiat, ibidem 35. 41
Siliginis genere, ibidem 14
Siliginis panis optimus. 323. 4
Siligo ubi ſerenda. 325. 2. 8. *et* 329. 19
Siligo quando ſerenda 331. 33
Siliga & ex ea medicinæ. 425. 8
Siliquarū lignū manditur 264. 41
Siliquarū ſeminū natura qualis, ibi.
Siliquis quæ gignantur, ibidem 17
Siliquarum ſemina damnatur, ibi. 18
Siliquæ Græcæ quo ſerendæ tempore. 301. 42
Siliquarum natura & medicinæ ex eis. 435. 30
Siliquæ Syriacæ ad quid, ibidem 35
Siliquādi leguminibus tempus quod 319. 3
Siliquarū conſyderatio. 261. 1. *p to.*
Siliqua Syriaca quæ fiant. 250. 60
Siliqua ceraunia. 255. 40. *per totū*
Siliquaſtrum herba, id eſt, piperitis. 161. 16. & 162. 2
Silius P. conſul. 142. 38
Syllanus Iunius conſul. 16. 15
Syllanus ueneno extinctus. 111. 38
Syllanus D. Magonis librum in Latinum conuertit. 315. 46
Syllanus proconſul. 12. 20
Syllanus Caſſius. 600. 15
Syllana Colonia. 146. 21
Syllanion ſtatuarius. 600. 30
Syllæ oſtentum. 15. 2
Syllæ L. conſulatus. 311. 34
Sylla quos proſcripſit 119. 46. *et inde*
Sylla unus hominum felicis ſibi cognomen aſſeruit, ibidem 16
Syllæ crudelitas, proſcriptio, interitusq;. ibidem & inde
Sylla dictator primus in Cornelia domo crematus 124. 43
Sylla qua gemma ſignabat. 655. 12
Sylla Scauri priuignus, ibidem 32
Syllæ de Mario triumphus. 581. 25
Sylla ingentem auri & argenti copiam Romam in uictoria transferri, ibidem
Sylla Romanorum ditiſſimus. 592. 55
Sylla diuites proſcripſit. 593. 31
Syllæ curia ubi. 591. 19
Sylla capitolinis ædibus unde aduexit columnas. 617. 23
Syllæ mala. 643. 44
Syllæ mater quæ. 644. 9
Sylla Præneſtæ delubrum Fortunæ ædificat. 651. 2
Sylla dictator quo morbo conſumptus 482. 4
Sylla dictator pediculari morbo interijt. 201. 10. & 119. 50
Syllæ ſæuitia in ciues Rom. 404. 50
Syllæ cognomen ſuperbū, ibidē 54
Sylla dictator graminea donatus corona, ibidem 50. & *inde*
Sylla legatus ſociali bello Stabias oppidum delet. 40. 22
Syllibū herba et medicīæ ex eo 411. (23
Silonū cognomen unde. 205. 5
Silphij herbæ conſyderatio medicinæq;. 413. 7
Silphij uſus ubi & ad quid, ibidem & inde
Silphion, id eſt, laſerpitium herba 349. 5
Syluani dij qui. 127. 2
Syluani ſimulachrum quando ſublatum Romæ. 261. 14
Syluarum honor. 127. 2
Syluæ qua ratiōe extirpandæ. 313. 4
Syluarū p inſignia ſimilitūdo. 170. 15
Syluas incolentes homines. 60. 10
Syluestres herbæ quibus ab alijs differunt. 361. 34
Syluestrium arborum conſyderatio 277. 33. *per totum*
Syluestriora tardiora omnia, ibidē 15. & 33
Sylueſtria quibus infeſtentur morbis. 309. 7
Sylueſtres paucos morbos ſentiunt, ibidem
Sylueſtrium arborum medicinæ, libro 24. *per totum*
Siluri piſces. 70. 6. & 155. 20. 51. & 156. 47
Siluri partus. 167. 44
Siluri piſcis in medicinis uſus. 576. 17. 41. 40. 47. & 577. 37. 49
Silurus mas oua edita cuſtodit 167. 44
Symbolum, id eſt, annulus. 580. 40
Simenus pictor. 606. 20
Simiarum cōſyderatio. 212. 44. *p to.*
Simiarū cū homine ſimilitudo, ibidē
Simiæ ubi toto albæ corpore. 155. 41
Simiarum conſyderatio, genera, natura, ſolertia. 149. 37. *per totum*
Simiæ luna caua triſtes ſunt, ibi. 19
Simiarum erga fœtum affectio, ibidem 41
Similax hederæ ſpecies. 180. 29 *per totum*
Similax ſacris et coronis infauſta quoniam lugubris, ibidem 33
Similax uirga in hāc hederam mutata, ibidem
Similago frumentum in Aegypto 321. 6
Similago ex tritico laudatiſſima, ibidem 14
Similitudinis exēpla. 110. 40. *per to.*
Similitudinis cauſæ plures, ibid. 45
Symmetria Latino uoce caret. 619. 36
Symmetriam primus uſurpauit Euphranor. 625. 23
Simonides de memoriæ arte. 114. 30
Simonides quas literas reper. 115. 14
Simonidis pictoris opera. 626. 45
Simonis nomen delphini agnoſcunt 151. 24. & 154. 11
Simon puer ſcholaſticus, ibidem 29
Simorum cognominis unde. 205. 4
Simulachra olim ex arbore. 227. 7
Sympathia quid. 562. 21 & 655. 7
Symphyton herba qualis. 488. 15 *per totum*
Symphyti herbæ medicinæ. 476. 33. *et* 482. 2. *et* 483. 1. & 464. 9
Symphoniæ herbæ medicīæ. 472. 43
Symplega ſignū. 455. 19. & 456. 25
Simulachra deorum cur ex cedro. 255. 15
Simulachra deorum ex qua materia 254. 3. *et* 141. 42. *et* 596. 27. *et inde*
Simulachrum æreum primū Romæ 597. 11
Simulachra deorum bitumine pingebantur, ibidem 13
Simulachra deorum lignea aut fictilia quamdiu. 599. 11
Simus medicus. 410. 24
Simus pictor. 626. 43
Sinapis herbæ conſyderatio. 360. 14
Sinapis herbæ uſus, ibidem
Sinapis herbæ genera tria, ibidē 17
Sinapis herbæ uaria nomina, ibi. 18
Sinapis ſemen quale. 361. 20
Sinapis genera, natura, medicinæ 382. 19. *per totum*
Sinapis natura eſt aſcendere, ibidem
Sinapis ſuccus quomodo exprimitur, ibidem 44
Sinapis oleum quomodo et ad quid fiat. 383. 2
Sinapis flore apes maxime delectantur. 302. 22
Synariſtuſæ Menandri. 424. 23
Synephytes gemma. 667. 43
Syngenicon pictura. 626. 42
Singiber aroma ubi. 129. 10
Singultus remedia. 369. 41. *et* 375. 10. & 378. 22. *et* 377. 4. & 388. 33. *et* 397. 13. & 411. 11. & 424. 33. & 471. 8. & 487. 40. & 496. 11. *et* 523. 25. & 565. 8
Siniſtra mundi pars ortus eſt. 17. 42
Synochitis gemma. 970. 32
Synodontes piſces. 669. 35
Synodontites gemma, ibidem
Sinopes color qualis. 615. 49. *et* 616. 3
Sinopis ubi naſcitur. 616. 3. & *inde*
Sinopidis precium, uſus. &c. *ibidē* 5. & *inde*
Synedites uide 510. 3. & 413. 34
Syntexium morbi remedia. 416. 5
Sinus gemini auibus. 208. 46
Sion herba & medicinæ ex eo 411. 23
Syracuſas urbem capit Marcellus 112. 15
Syracuſana, id eſt, columnarum copia. 196. 47
Syræum uinum. 247. 48
Sircula uua. 143. 46
Sirenes aues fabuloſas eſſe. 133. 26
Sirenes apum genus. 195. 3
Syreon herba qualis. 451. 18
Syri, id eſt, ſcrobes quibus ſeruatur triticum. 340. 17
Syria tantum balſamū gignit. 279. 5
Syriæ arbores quales 255. 3. *per totum,* & 16. *ibidem per totum*
Syriæ oliua qualis. 255. 24
Syriæ oleum. 157. 2
Syriæ terra qualis, & qualis in ea aratur 291. 47 & 325. 38
Syriæ triticum quale 309. 25
Syria Staphylino herba abundat 365. 10. & *inde*
Syriæ arundo qualis. 443. 24
Syriacæ iuncum odoratum habet 397. 9
Syrorum multa olera, prouerbium 365. 14
Syriacus raphanus qualis. 352. 46
Syriaca uua quæ. 244. 29. *et* 250. 60

Syriac6

Syriaca reſina qualis.251.34
Syriacum aroma.225.42
Syriacæ ſiliquæ ad quid. 431.31
Reliqua quære parte ſecunda.
Syriaſis morbus. 409.6.& 330.45
Syricum color.646.2.49
Syringia calami genus.251.22
Syringites gemma. 669.37
Syrites lapis. 109.18
Syrium,id eſt,lilij ſuccus.197.42
Syrium oleum ad quid.428.14
Syron herba & ex eâ medicinæ 470.22
Syropicon terræ genus. 631.41
Sirpi arbores quales & earũ uſus 292.30
Sirpi ad uſum funerum,ibidem 11
Syrites gemmæ.661.27.et 669.35
Strulugum animal.331.44
Siſama fruges unde aduecta.322.10
Siſamum pinſendi ratio,ibidem 11
Siſama quando ſerenda.318.12.26
Siſamæ folia qualia. 319.2
Siſamæ oleum.256.20.36.et 322.10
Siſamum arbor.256.20.36
Siſarum herba.194.26
Siſeris herbæ confyderatio & medicinæ ex eo.365.17.& inde, et 931.30.& inde
Siſer ubi optimum. 365.25
Siſeris fatuus remedia.365.28
Siſymbrij herbæ confyderatio et medicinæ ex eo. 383.32
Siſymbrium ubi naſcitur.360.29.47
Siſyrinchion bulbi genus. 354.8
Siſſitieteris herba qualis. 450.16
Sitanius panis ad quid. 416.48
Sitim quæ inducunt.155.7
Sitim ſedantia extinguentiaq́. 366.19.& 370.44.& 378.46.& 380.26.& 405.42.& 410.37.et 416.32.& 428.23.et 430.34.& 431.38.& 460.35.et 475.12.& 488.20.& 663.44.& 389.27.& 216.25
Sitis conſuetudine uinci poteſt. 173.20.per totum
Sitis quo non ſentiatur.420.37
Sitim gignentia.367.8.& 383.11.et 410.36.& 431.41.& 482.3
Sitis camelorum qualis. 133.2
Sittaces auis.181.18
SMARAGDI gemmæ confyderatio,genera,uſus,loca. 658.24.& inde.& 659.30
Smaragdis tertia inter gemmas autoritas. 658.24
Smaragdi color qualis,ibidem,& 667.46.& inde
Smaragdus oculis gratiſſimus,ibi.27
Smaragdi ſcalpi uetiti, ibidem 33
Smaragdi genera duodecim,ibid.36
Smaragdorum uitia,ibid.42.et inde
Smaragdus miræ magnitudinis 659.31.& inde
Smaragdi ex cryſtallo tingũtur.671 (11
Smaragdites quid.659.25
Smarides piſces.377.6.8.& 379.15
Smarres rex. 619.27
Smegma quid.425.33
Smegmata ex qua materia. 494.23
Smylaces ilicis ſpecies. 268.35.& 271.17
Smylacis folia in coronis.390.24
Smylacis arboris cõſyderatio & medicinæ ex ea.448.7
Smilax hederæ ſpecies. 280.31.p to.
Smyrnæ uitis triſera.277.18
Smyrnæum uinũ quale.243.34
Smyrnij herbæ confyderatio.380.1
Smyrnium herba 359.40.et 496.28
Smyrnium Heraclæum optimum 377.24
Smyrrhiza herba qualis. 449.16
Smyrus piſcis.379.14
SOBRIA uuæ ſpecies.243.34
Sochis Aegypti rex. 619.17
Socialis belli origo.181.42
Socialis belli initium.333.17
Sociale bellum quod portentum præceſſit.25.33
Sociale bellum funeſtiſſimum, ibidẽ
Societate arbores quædam gaudent 301.47.& inde
Socrates ſemper eodem uiſus uultu 113.26
Socrates ab Apolline prælatus cunctis.117.21.31
Socrates cunctis ſapientior. 398.29
Socratis pictoris opera.616.32.& 626.23
Socrates ſtatuarius.616.12
Socculi è margaritis Pompeij 654.12
Sogdonaci Paſiones rex filius.96.
Solanum herba.496.12 (42
Solea piſcis.379.13.15.& 136.17.45
Solea piſces plani. 138.7
Solertia animaliũ quorundam. 131.27.per totũ.& 165.17.per to.& 169.39.per totũ.et 137.40.et 188.19.et 166.30.et 192.26.et 162.14
Solis confyderatio,ſitus,natura,uis,magnitudo,beneficia,& c.2.19.& inde
Soles infiniti ſecundum quoſdã. 3.17
Sol naturæ temperamentum. 2.22.per totum
Sol cæteris ſyderibus lumen fœnerat,ibidem 19
Sol cum ſua uides audiſq́. ibidem
Solis circuli confyderatio, motus,natura.4.12.& inde
Solis defectus non niſi nouiſſima luna fiunt. 6.15
Solis color qualis. 9.9
Solis motus qualis,ibidem 13.per totum,& 336. 44.& inde
Solis in motu differẽtiæ quatuor. 9.
Sol cur non exurit terras.10.2 (18
Sol quando toto anno pallidus.12.2
Soles plures quando ſimul uiſi,ibidẽ 3.per totum
Sol uentos auget comprimitq́.10.16
Sol ubi quotidie uidetur. 19.17
Solis boues cur in Sicilia. 28.33
Solis uis,ibidem 43
Sol maſculum ſydus,ibidem
Solem pro deo adorãtes boleſ69.14
Soli omnium folia quotidie oſcitant 174.41
Solem quæ herbæ reſpiciunt.325.22.& 333.43.& 473.38
Solis motus ratio propè inexplicabilis. 331.48
Solis in aquarium tranſitus quando 334.19
Solis receſſus et acceſſus ad nos.336.
Sol quotidie ex alio cœli mo‑ (46
mento quàm pridie oritur.342.41
Solis præſagia plura.348.31.et inde
Sol quale ſit futurum tempus præſagit,ibidem
Sol ubi ſemel in anno oritur occiditq́.60.19
Sol ne noceat. 464.49
Solis coloſſus Rhodi mirus.599.3
Solis obeliſcus. 639.14
Solis urbs, ibidem 15
Solis obſcuratione peſtilentia contrahitur.452.14
Solis honor.225.6
Solis gemma.661.5.& 669.27
Solem contra nõ mingendũ. 504.24
Sol ne faciem urat.528.2
Sole nihil utilius.562.7
Solifugæ uermes. 331.46
Solifugarum morſus medicinæ 419.16
Solis ciuitas unguentis delectata 229.14
Soli,id eſt,origes feræ.149.34
Soliſtima tripudia Gallorum qualia.174.39
Sollicitudo animi quo propitiatur
Sollicitudinis exemplum (500.8
175.48.& 176.20
Solon Smyrneus.581.8
Solpugæ uermes gentem interdum auferunt.198.40
Solſtitia quando contingunt. 333.9.11.& 316.44.& 9.20
Solſtitialis circulus quis.22.26
Somnia quæ tollant.378.10
Somnia non uidentes boles.69.13
Somnio quomodo uera nuncientur 667.33
Somnia quando plurimum contingant.501.1
Somnia qua arte ut uelis ueniant 508.42
Somnia an uera ſint.190.20.& inde
Somnum quibus competit animalibus, ibidem 19
Somnium interdum uerum. 121.6
Somniorum interpretatio à quo reperta.125.19
Somnia tumultuoſa faciens. 474.38
Somnum inducentia fugantiaq́ 251.6.& 357.1
Somnus ubi die nullus.91.33
Somnus in ſtramẽtis olim erat.315.10
Somnus mediam uitæ partem aufert.631.23
Somno ſine reſpiratione locus nullus.153.1
Somnus quorum grauiſſimus.153.20 & 141.2
Somni animalium confyderatio.190.11.per totum
Somnus quid, ibidem 25
Somnum impedientia.417.26.et 333.& inde.& 624. 41
Somnum facientia.163.38.& 366.27.& 367.10.40.& 361.6.& 378.23.& 379.1.24.& 197.8.28 29.& 398.20.42.& 399.9.et 413.20.et 427.17.et 428.8.et 430.8.et 432.44.et 448.37.et 457.41 et 466.44.et 473.46.et 489.19.& 519.13.16.& 331.16.& 567.24.41.& 133.23
Somnus phreneticos ſanant.480.6
Somphos,id eſt, ſylueſtris cucurbita & ex ea medicinæ 363.24
Sonchos herba.411.44.et 484.18
Sonticus morbus quo deprehenditur 646.49
Sophocles poëta quando & quid de Italiæ tritico.309.32
Sophocles Bacchi iuſſu ſepultus. 116. (25
Sophocles gaudio obijt.124.5
Sopylos pictor celeberrimus. 627.20
Soporem inducentia.402.30
Sorba poma quõ conduntur.161.6
Sorbo folia uniuerſa decidunt.293.9
Sorba quomodo ſerantur. 293.8.& 301.42
Sorbus arbor quibus uermibus infeſtetur.309.26
Sorborum natura,& ex eis medicinæ 432.13
Sorborum fructuum confyderatio, genera & c.161.2.per totum
Sorborum conſeruandorum ratio 258.37.48
Sorbus quæ loca amet.273.22.26
Soricum in occentũ auſpicia. 15.25
Soricum fibra numero dierum lunæ reſpondent.23.30
Sorices quibus inimicæ. 189.40.49
Soriculata ueſtis.147.35
Sortilegiorũ materia.301.2. per totũ
Sory cõſyderatio. 606.45.& 607.3.& inde
Soſianus Apollo unde aduectus Romam. 235.19
Soſigenes aſtrologiæ peritus. 312.19
Soſimenes medicus.378.33
Soſtratus ſtatuarius.600.36
Soſtratus architectus.641.7
Soſus artifex pauimẽtorum. 630.30
Sotacus medicus.647.9.et 645.21
Sotira obſtetrix.503.40
Spadones in Perſide quondã regnauere.252.14
Spadonũ urinæ uſus effectusq́. 504.8
Spadonia poma 256. 40
Spadonia laurus qualis.268.2
Sparganion quid.469.13
Spargus reſinæ genus. 251.37
Spartacus aurum & argentũ ſuos habere uetuit. 584.37
Spartacus à M.Craſſo uictus & de eo ouatio.265.11
Spartaria herba quæ.460.35
Spartopolia gemma.670.29
Sparti herbæ confyderatio.348.3.per totum
Spartum quid, ibidem 5
Sparti uſus & quibus locis prouenit,ibidem 6
Sparto naues fiebant.441.27.et inde
Spartum frutex qualis, ibidem
Spartum herba. 191.12
Spaſmos ſtomachi ſedantia. 573.39
Spaſmos prohibentia. 348.22
Spaſmi morbi remedia. 405.27.& 419.25.& 311.20.& 328.5.& 368.16
Spaſticorum,id eſt,inteſtina conuulſa habentium remedia.398.20.et

407.19.& 423.4.& 431.3.& 437.18.& 438.36.et 458.29.& 481.14.19.17.& 507.6.34.& 548.21.& 573.31.& 663.41
Spathæ uuæ genus.126.35
Specierum illuſiones inducentia 449.27.per totum
Specus terræ miri plures.27.3.et in
Specus plures in quibus uenti (de generantur.14.19
Specus pro domibus.125.33
Specularium lapidum conſyderatio 648.28.& inde.& 651.34
Speculorum acies menſtruis hebetatur.111.4
Specula ocularia ex ſmaragdo.658.
Specula ex ſtanno fieri.610.41 (32
Specula quibus lapidea fiāt.643.40
Specula quæ ſole accenduntur.11.12
Speculorū cōſyderatio.592.4.per totū
Specula in poculis.ibidem 6
Speculi imago quid.ibidem 11
Speculū quis primus fecit.ibidem 15
Speculorum aſpectus quo hebetatur 305.34.& 111.4.& 206.8
Specularem ſignificationem Sinon reperit.126.16
Sphaci herbæ natura & medicinæ ex eo.417.46
Sphæram materialem Atlas primus reperit.3.45.& 116.30
Sphagni herbæ natura & medicinæ ex eo.427.46
Sphagnos aroma.126.29
Sphingis feræ deſcriptio.133.12.& 139.13.& 640.29
Sphinge Auguſtus ſignabat 659.25.
Sphyræna piſcis.579.27 (30
Sphragide quid.616.15.& 663.39
Spicatarum herbarum differentiæ 395.16
Spicæ ſigni cœleſtis exortus.340.41
Spiceæ coronæ uſus.314.23
Spina Indica.218.27
Spina Aegyptia.234.11.24
Spina Babylonis.136.18
Spinæ regiæ mirum.ibidem 19
Spina ſitiens quæ.240.27
Spinas inferi nefas 259.17
Spinæ Raccæ.263.23
Spinæ albæ pomum.264.40
Spina qua utantur in nuptiis.273.29
Spinæ flores in coronis et cibis.392.
Spinarum genera & medicinæ ex eis.445.8.per totum.& 23.ibidem & inde (6
Spinæ Arabicæ medicinæ.445.8
Spinæ albæ medicinæ.ibidem 10
Spinæ acanthij medicinæ.ibidem 11
Spinæ acatiæ medicinæ.ibidem 14
Spinæ Aegyptiæ differentiæ & ex ea medicinæ.ibidem
Spinæ Gallaciæ medicinæ.ibidē 15
Spinæ uulgaris uſus atq; natura.ibidem 23.& inde
Spina ſylueſtris qualis.ibidem 30
Spina appendix qualis.ibidem 37
Spinæ quo è corpore extrahuntur 521.40
Spina hominis angues generantur 188.2
Spinæ animalis deſcriptio.206.41
Spinæ doloris remedia.571.24.&
443.33.et 447.49.et 507.32
Spinea uua quæ.241.44
Spinoſarum herbarum differentiæ. 394.25.& 41.ibidem per totum
Spinturnix auis.173.30
Spionia uua.243.44
Spiracula quæ dicantur.27.5
Spirarchi ſimulachrum.602.17.& 623.36
Spiræ arborum quæ.234.29
Spireon corona.390.29
Spirandi difficultas quo tollitur 577.48
Spirant omnia pulmonem habentia 152.39
Spiritus,id eſt,aëris elementi conſyderatio.2.9
Spiritū ſu-ductum emendans 573.8
Spitamæi Pigmæi.108.18
Splanchnoptes ſeruus quis.467.30.& 801.23
Splenion herba unde.457.12
Splene carentia.140.30
Spleneticorum remedia.569.39.& 570.43.& 576.27.& 369.19.et 431.49.& 441.40.& 442.44.& 446.19.& 447.21.& 452.30.& 491.5.& 495.9.& 510.34.& 574.12.& 666.20
Splenem conſumentia.421.47
Spodij cōſyderatio.607.46.et inde
Spodij medicinæ.426.35.et 428.27
Spodios quid & quomodo fiat.608 9.& 612.2
Spondylion arbor.228.9
Spondylij arboris medicinæ.437.38
Spondylis ſerpens.497.29
Spondyli piſcis in medicinis uſus 576.2.& 579.19
Spongiarum lapidum conſyderatio. 646.45.& inde
Spongiæ pratorum.351.28
Spongiæ quo lapidescant.446.16
Spongiarum piſciū conſyderatio & genera.166.2.& inde.& 364.8.per totum.& 202.32
Spongiarum piſcium in medicinis uſus.576.1.& 579.16
Spongites gemma.669.14
Sponſæ qualis annulus mittitur.510 (49
Spurius Caſſius Quære Caſsius
Spuendi ſuperſtitiones.501.32.et inde
Sputi ſortilegia.ibidem 1.per totum
Sputi medicinæ.ibidem 11.& inde
SQVALI piſces.167.31.et 158.48
Squamæ piſcium tegumenta.155.12
Squamæ ferri uſus.610.31
Squatina piſcis qualis.579.12.et 155.12.& 165.28.& 158.40
Squatinæ piſcis generatio.167.25.30
Squatinaraia piſcis.167.25
Squilla piſcis.163.16
Squillarum oculi quales.204.32
Squillarum coitus.167.14
STACHYS herba & ex ea medicinæ.447.44
Stacte myrrhæ genus.222.49
Stacula uua.243.47
Stadiodromos ſimulachrum.601.24
Stadium quot pedes contineat.9.45
Stagna aquarum mox exiccans 470.45
Stagonia quid.20.16
Stalagmia quid.607.28
Stanni conſyderatio.610.40.et inde
Stannum quid ibidem.36
Stanni uſus ad quid.ibidē 40.et inde
Staphylodendron arbor qualis 272.49
Staphylinos,id eſt,paſtinaca herba 533.24
Staphylinos quid & ex ea medicinæ.364.49.& inde
Staphylino amatorum neſſe.365.10
Staphylinus Venerem ſtimulat.ibid.
Staphylini ſatiuæ remedia.ibidē 12
Staphylinos herba quæ.463.19
Staphis uuæ genus.421.12
Statania uina qualia.146.32
Staticæ herbæ medicinæ.474.13
Statiliæ mulieris ſenecta.121.31
Statius Seboſus quis.133.13
Stationum ſyderum conſyderatio,capitibus 15.16.17.ſecundi per totū
Statonienſia uina.146.44
Statoris Iouis ædes ubi Rom.398.33
Statua aurea prima.367.34.41
Statuarū origo,honor & quibus ponebantur.597.11.per totum
Statuæ togata effigie dicabantur. ibidem 17
Statuæ nudæ haſtam tenentes.ibid.
Statuarum capite,naſcens herba ad quid.450.48
Statuæ Achilleæ quæ.597.28
Statuarum argentearum uſus.594.12 per totum
Statuæ equeſtres quales.ibidem 19
Statuarum differentiæ & quibus tributæ.ibidem 27.per totum.& 598.4.per totum
Statua ingentis precij.615.4
Statuæ tripedaneæ quorum.598.6
Statuæ pedeſtres equeſtresq́;.ibidem 25.& inde
Statuarū in Italia antiquitas.599.1
Statuaria ars quando cœpit.614.26
Statuæ Veneris quidam captus amore.615.11
Staturæ humanæ menſura 112.41
Steatites gemma.670.5
Stelephuros herba qualis.505.28.31
Stelis uiſci genus.283.22
Stellarum errantium conſyderatio, natura,curſus,item cætera.3.32.per totum
Stellarū natura ex igne.2.2
Stellis ſuis euentus aſſignant quidam.3.32
Stellarum alimentum ex humore 3.36.& 3.5
Stellæ cur cadere creduntur.3.37
Stellarum ſtatio 4.27
Stellarum nullam obſcurari terræ obiectu.5.15
Stellæ omnes maiores luna.6.31
Stellæ cur non uidentur die.ibidem
Stellæ qualiter die uideri poſſunt, ibidem 14
Stellarum errantium motus,occultatio,&c.ibidem per totum
Stellarum errantium ſtationes,exortus matutini ueſpertiniq́;.6.36.per totum
Stellarum abſides quæ.7.10.et inde
Stellarum errantiū miracula unde accidant,ibidem 5
Stella cur aliâs altior,aliâs inferior eſſe indicatur,ibidem 16.per totū
Stellarum per zodiacum motus,ibidem 27.& inde
Stellarum ſtatio cur dicta.8.2
Stellarum errantium colores quales 9.4.per totum
Stellarum inter ſe interualla,ibidem 32.per totū,& 41.ibidem
Stellarum muſica,ibidem 37.per to.
Stellas in cœlo repente naſci.10.18
Stella noua quando genita.11.20
Stellas cerni totis diebus,ibidem 48
Stellarum diſcurſus.12.22
Stellarum magnitudo.13.8
Stellæ ſtatuunt uitam hominū.112.4
Stellæ ſolis aduentu occultantur,abſceſſu proferunt ſe.332.45
Stellæ non aſpiciendæ agricolis,ſed ſigna alia.333.39.per totum
Stellarum circuli quod ſignificent 344.33
Stellarum ortus occaſusq́; tractatus 331.43.per totum
Stellarum præſagia plura.344.25.& inde
Stellarum piſcium conſyderatio.169 34.per totum
Stellæ marinæ piſcis mirum.169.24
Stellarum marinarum piſcium medicinæ,ibidem
Stella piſcis.576.16.& 166.56
Stellionum animalium conſyderatio 199.30
Stellionum conſyderatio & eorum ſenectutis depoſitio.139.19
Sellioes ſcorpionibus inimici.193.44
Stelliones angues cutē deponūt.346
Stellio inuidioſum animal,ibi.21 (16
Stellio,Prouerbium,ibidem
Stellionum uenenum,ac eorū in medicinis uſus eorumq́; morſus remedia.531.10.& 133.9.& 148.9 & 544.43.& 546.27.et 532.30.& inde,& 426.13.& 531.20
Stemmata lineis diſcurrebāt ad imagines pictas.613.22
Stephanij ſenecta.121.39
Stephanitis uua unde.244.32
Stephanomelis herba qualis.481.44
Stephanoplocos tabella.115.48.& 627.9
Stephanopolis pictura,ibidem
Stephanos lauri genus.266.6
Stephuſæ mulieris ſimulachrū.602.
Stercorationis conſyderatio. (25 312.40.& 330.27
Stercorantia ſegetum quæ ſint optima.312.40.& 294.17
Stercoratio mala.312.41.& inde
Stercorandi quando ſint agri.294.22.& 312.40.& 330.27
Stercoratio quo facienda tempore 330.31.& inde & 312.41
Stercoratio agro quæ feri cupiunt 330.27
Stercoris hominis in medicinis uſus 502.31.& inde.& 508.13
Sterculius Fauni filius unde dictus 293.40
Sterculius ob ſtercorādi artem deus creditus

tradimus, ibidem
Sterelyſis quid 590.10
Stergethros herba quæ 457.34
Sterilitatis fructuū cauſa unde 518.12
Sterilitatis remediū 258.48. & 502.
40. & 507.9
Sterilitatis quadrupedum remedia
406.48
Sterilitas quibus inducitur 371.48.
& 441.39. & 459.27. & 487.
40. & 491.37. & 522.11
Steriliora cuncta pinguia.209.48
Sternutamenti conſyderatio 509.17
& inde
Sternutamenta facientia 382.33. &
389.24. & 399.5. & 400.43. et
437.41. & 458.9. & 465.19.et
468.41. & 496.47. & 508.17.
& inde. & 567.43
Sternutamenta quo tollantur. 379.28.
& 424.35. & 439.8
Sternutamentis utilia 444.21
Sternutamentorū ſalutatio 500.15
Steſichori in eclipſi metus 6.3
Steſichori poëtæ infantis in ore luſ-
ſcinia cecinit 377.47
Stheniis ſtatuarius 600.16.et 604.14
Stibium quid 589.18
Stygis aquæ uenenum 552.10
Stilbonis philoſophi quæſtio cū Dio-
doro 114.8
Stica uuæ ſpecies 148.3
Stillicidia qualia eſſe debent 197.28
Stilo praeconinus.531.34.et 653.24
Stymmatis unguenti faciendi ratio
229.21
Stymmi mineræ genus 589.28
Stymphalides aues quales.201.47
Stypax ſtatuarius, ac eius opa. 603.
Stipendiorum militum cōſuetu- (28
tudo 534.9.21
Stipis quæ, ibidem 9
Styptica medicamenta 446.18
Stipulis ubi ligni uice utātur. 291.14
Stipulæ in aruis incenſæ mire pro-
ſunt.199.46
Stipularum differētiæ, bonitas, uſus
ibidem 52
Styracis gummi conſyderatio 224.
14. & 227.40.43
Styracis natura, & medicinæ
437.33
Stœbes herbæ medicinæ 406.7
per totum
Stœbe herba 194.29
Stœchas herba qualis 496.16
Stœchadis herbæ medicinæ. 471.25
Stoliditatis animalium exempla
170.13. & 148.9
Stolones unde dicti 189.37
Stolon quid in arboribus, ibidem 39
& 293.18
Stolonibus quæ arbores plantentur
293.8
Stolonis Licinij lex, aſtus, pœna 313.
Stomacace fons qualis 434.42 (34
Stomachi cōſydera.206.46.et inde
Stomachi cruciatus aſperrimus 453.
Stomachū lædentia 367.12.et (9
370.28.et 372.22. & 378.47
Stomachū recreantia 342.13.et 371.9
Stomacho utilia 361.27.32.43.et 365
16.18.21.et 366.2.et 368.5.14.43.4
& 369.7.32. & 371.21.et 372.35
et 376.34. & 384.46.et 410.34.
& 411.14.21.et 412.15.43.et 413.
39. & 417.28. & 432.5.29. &
495.28. & 510.29
Stomachi præcordijs utilia 369.12
Stomachum purgantia 364.17. &
535.38. & 607.34
Stomachum firmantia 380.28.et 382.
47. & 385.11. & 399.16.et 401.
49.et 458.1.et 472.16.et 493.39
Stomacho contraria 373.49. & 381.
7.33. & 384.6.et 398.1.et 399.28
et 401.16. & 424.17.et 426.14.
& 428.16.et 420.38.40. & 422.
13.40.41.et 425.9.et 427.1.et 428
21. & 429.14.et 430.31.35.37.et
438.1.20.30.35. & 434.18.et 440
20.et 456.44.et 465.21. & 477.
8. & 489.24. & 491.14.et 493.
9. & 542.17. & 607.8
Stomacho omne muſtum inutile
422.15.40
Stomachū lædunt ſiccæ fici. 430.33
Stomachum aſtringentia 431.12
Stomachum inflantia 424.6.et 427.
13. & 418.23
Stomacho inflato utilia 378.40. &
369.42. & 375.22.et 371.40. &
378.21.37. & 397.32. & 398.8 et
406.29. & 496.35
Stomachi morbi remedia 369.49.et
370.35. & 375.40. & 373.9.27.
44. & 377.26.19. & 384.8. &
397.4.27.30. & inde. & 393.39
& 399.41.et 405.26.et 406.39.
& 411 1.et 414.13.et 415.34. &
419.45.et 420.20.47.et 425.16.
& 426.13.et 427.44. & 428.15.
32.47.48.et 429.13.et 430.1.11.et
431.5.11.39.42.et 433.29.et 437.
17. & 439.23.et 440.33.et 446.
9.et 447.6 17.et 448.13.et 460.
44. & 471.16.17.22. & 452.28.
& 493.19. & 507.1. & 516.31.
& 542.19.23. & 568.18. & 647
38. & 657.28
Stomacho utilis, contra omnia uitia
382.33
Stomachi malaciæ remedia 504.17
Stomachi fluctuatiões ſiſtētia 368.25
Stomachos diſſolutos aſtringentia
367.45. & 333.38.41.et 314.27.
& 417.22.et 420.24.47. et 429.
47. & 432.32. & 431.29.et 434
30. & 486.13. & 433.3.49. &
491.20. & 494.27.42. & 502.
37. & 518.26
Stomatice herba 425.48
Stomatice medicamentū quale 429.
25. & 432.8. & 23. & 440.2.
& 446.13
Stomaticorum remedia 446.33
Stomoma quid 603.48
Strabones unde dicti 204.24.et 111.7
Strabonis uiſus acutiſſimus 114.9
Stramenta optima ex qua materia
310.44
Strangias triticum 319.28
Strangariæ morbi remedia 365.6.et
399.28. & 402.6. & 405.27. &
412.2.9. & 425.14.et 416.44.et
437.12. & 440.2.et 441.35. &
446.16.et 447.48.et 449.16.24.
& 456.40.et 476.24.26.35.43.
45.47.et 487.13. & 490.34. &
492.23.et 493.26. & 496.45. &
510.13.et 544.3.et 409.16
Stratiotes herba qualis 450.38
Stratiates ſculptor 594.35
Stratius iuppiter, id eſt militaris ubi
257.43
Stratonicus ſculptor, &c. 594.33.et
603.16.44
Stratonices reginæ pictura 626.4.31
Streptos uuæ genus.144.19
Strepſicerotes ferarum genus 149.
33. & 202.12
Strychni herbæ medicinæ 481.12
Strychni, prouerbium 402.13
Strychnon herba, & ex ea medici-
næ, ibidem 17. & 496.21
Strychnum quæ herba 394.16
& 490.16
Striges aues quales 211.31
Strobon arbor 123.33. & 124.7
Strongylis aluminis genus 831.13
& inde
Strongylionis Amazonis ſimulachrū
601.29
Strombus piſcis 579.15
Strombi piſcis in medic. uſus 576.4
Strophia coronæ 533.40
Strophiola coronæ, ibidem
Struma Nonius à Catullo taxatus
660.16
Strumea herba quæ 465.45
Strumæ gutturis remedia 366.42.et
370.14.43. & 373.5. & 374.13.
38.et 376.11.et 377.16.et 381.12.
& 382.5.10.20.et 393.9.et 399.11
& 403.13.et 405.29. & 406.4.
42.et 407.4.et 409.31.et 410.12
18.19.48.et 413.13. & 413.27.36
& 417.19.27.et 418.23.31 et 429
7.et 430.28.et 431.8.19.31.et 436
21.42.44.et 437.15.37.et 439.9.
& 444.12. & 448.9.et 458.3.
& 468.30.43.et 473.28. & in-
de. & 474.11.33.et 490.37. &
491.45. & 502.5.et 505.17.et 528
21. & 530.7 et 541.14. & inde.
& 44. ibidem, et 565.17.37. &
569.3. & 571.16.et 573.24.30.et
646.2.27.44. & 650.16
Strumas mire prob. bet capr ficus ar-
bor 431.10
Strumum herba quæ 490.33
Struthea, id eſt, cotonea poma 237.30
& 238.26
Struthion herba qualis 480.44
Struthion, et ex eo medicinæ 444.15
Struthion quid 349.47
Struthiocameli auis deſcrip.170.8
Struthiocamelus auis omnium ma-
xima, ibidem. & 173.26
Struthiocameli oua 181.46
Struthiocameli natura calui 203.38
Struthiocameli utrinq; palpebras
habens 204.43
Struthopodes fœminæ quæ 103.9
Studiorum amœnitates quærimus,
prologo 1.31
Studiorum gratia helleborum ſumi-
tur 437.14
Stultitiæ exemplum 170.13
Stupa quid 147.18
Sturiones piſces u dentur quos ſcri-
bit 134.31
Sturnorū auiū cōſyderatio 176.46
Sturnus Græce ac Latino ſermone
docilis 181.32. & inde
SVALTERNICVM electri ge-
nus 635.40
Suarius negociator Scipioni ſimilis
186.24
Subcutulæ aquæ 533.23
Suberis arboris conſyd. 270.3
Suber in mulierum calceis, ibidem 8
Suber arbor proprie glandem fert
369.32
Suber quando germinet 178.35
Suber non ſentit facile cariem, aut
uetuſtatem 155.29
Suber uiuatur cortice detracto 310.
Suberi nō decidūt folia 174.5 (34
Suberis arboris medicinæ 456.31
Subis auis 173.33
Subſolani uenti exortus q̃ 13.25
Subſolanus uentus, Græce Apelio-
tes, qualis 143.9
Subſolanum quæ ſpectare debēt, ibi.
Subſolanus uentus 14.29.et 13.25
Suburrana tribus Romæ 113.8
Succinorum gummi conſyderatio,
uſusq; 635.21. & inde, et 636.15
Succina qbus proueniāt locis, ibi.28
Succinum quo oritur modo 636.13
Succinum unde dictum, ibidem 35
Succini odor qualis, ibidem 36
Succinum à germanis aſportatur,
ibidem 37
Succini copia ubi 61.30
Succini medicinæ 636.42.et 637.17
Succino animalia adhærentia 637.8
Succini genera plura, ibidem
Succinū quæ in ſe attrahāt, ibidē 7
Succinis gēmæ adulterantur, ibi.24
Succinum cur infantibus alligatur
637.13
Succorum conſyderatio 259.32.per
totum. & 264.8. & inde, &
282.43. & inde
Succi hortenſiū cōſyderatio 361.42
Succus ſanguis arborum 252.48
Succi odo optimi unguentis 125.47
Succorū coloris conſyderatio 264.12
Succorū odoris conſyderatio, ibidē
Succus myrti miræ naturæ, ibid.43
Sucularū cœleſtis ſigni occaſus 535.
Suculæ ſydus terra, mariq; tur (17
bidum 535.17
Suculæ unde dictæ, ibidem 12
Sucularum ſyderis ortus, ibidem 28
& 540.49
Suculæ ſtellæ quæ 13.37
Sudines ſcriptor 654.49
Sudis piſcis 579.26
Sudorem non emittentes 313.10
Sudorem inhibentia, tollentiaq; 374
22.et 384.49.et 397.38. & 427.2
41. & 434.31. & 532.17.et 631.
12. & 632.16
Sudorem mouentia 371.32. & 378.
46. & 397.43.et 406.19.et 418
31.et 410.30.et 433.16.et 441.9.
& 444 34. & 449.14.et 463.
14. & 451.16. & 491.7.et 493.
16. & 496.35. & 560.49

Suum cuiq; placet 147.11
Sues quiſq; ſanet 634.34
Suum animalium conſyderatio, & natura 148.16
Suum generatio, partusq; ibidem, & 109.56
Sues in ſacrificijs 148.42
Suum uita longiſſima, ibidem 44
Sues quibus morbis infeſtētur, ibi. 45
Suibus in luto grata uolutatio, ibi.
Suibus anla pro ſale data 149.1 (47
Suum ſolertia, ibidem 1
Suum caſtratio, ibidem 4
Suum ſapores plurimi, ibidem 8
Sues feræ ſemel anno gignūt, ibi. 20
Suibus feris maribus in coitu pluriſ ma aſperitas, ibidem
Suum mariū inter ſe dimicatio, ibi.
Sues in Arabia non uiuunt, ibidē 14
Suum ſcorpionibus iictarum medicinæ 570.21
Suum coitus qualis 137.10. & inde
Suum rabies quo mitigatur, ibid. 24
Sues poſt impregnationem coitum, ibidem 17
Sues qbus delectētur 189.16. & inde
Sues quibus inimicæ, ibidem 44
Suis primiparæ uulua optia 209.56
Sues ſpirātes à muribus roſæ, ibi. 48
Suibus quæ glandes proſunt magis 162.30
Suibus quibus carnes meliores, ibid.
Sus fœmina efficacior quæ non peperit. 510.49
Sues ſolidis ungulis in Illyrico 223.35
Sues ubi ungulas habēt ſolidas 228.35
Suibus ſerpentes in pabulo 116.2
Sues quo craſſeſcant, pingueſcantq; 233.9. & 491.30. & 148.49
Sues quo necentur 437.40. et 149.7
Suibus dentes nunquā decidūt 206.5
Suibus ſoſtæ denæ 1 9.23
Sues uenenis quibuſdam non læduntur 381.21
Sues ſine ſplene inueniri 457.12
Sues quomō ſine liene fiāt 441.40
Suum morbi remedia 444. 47. & 451.16.23. & 457.12. & 493.29. & 523.27. & 578.19
Suibus contraria 461.37
Suum fimus qualis 291.42.49
Sus fimo ſuo prodeſt narie 510.48
Suillo adipi quanta laus, ibidem 44
Suillum lac quale 530.25
Suilli, id eſt, boleti genus 269.38
Suillorum uenenis utile 421.39
Suetonius Paulinus conſul de Atlante monte 65.43
Suffetiæ ueſtalis uirginis ſtatua. 598 (14
Suffitus materia 444.37
Suffragia ementium pœna 628.33
Suffuſionum morbi reme. 508.14.20. & 589.3
Sugillatorum remedia 377.30. & 413.12. & 421.41. & 427.19. & 428.26. & 431.18. et 448.19. & 439.12. & 571.7
Sulcorum in agro latitudo, longitudoq; quanta eſſe debet 344.23
Sulphuris conſyderatio, natura, genera, loca 630.2. per totum
Sulphuris effectus, ibidē 14
Sulphuris in religione uſus, ibidē 30
Sulphuris ſuffitu domus expiantur, ibidem
Sulphuris odorē fulgura, fulminaq; habent, ibidem 12
Sulpitius Gallus conſul, & eius inuentum 5.43
Sulpitius Gallus eclipſis cauſam explicat, ibidem
Sulpitius L. conſul 532.13
Sulpitius Galba 513.2
Sulpitius Gallus quis 9.38
Sulpitius Seruius conſul. 13.21
Sulpitij Qu. conſulatus 121.34
Sulpitiæ Fuluij coniugis pudicitia 117.34
Sumen quid, & unde dictū 149.11
Sumen ſuis optimum 209.40
Summani dei ædes Romæ 519.34
Summanus deus quæ fulmina mittat 17.22
Superbiæ ſedes ubi 303.22
Superborū redargutio. 106.2. et 110.2
Superbiæ exemplū 130.11. & inde
Superciliorum cōſyderatio 208.30 & inde
Supercilia quo denigrari poſſūt 550.
Supercilia, affectuū indicia 103.21 (40
Superciliū unde dictū 104.48
Superciliorū indicia 105.22. et 203.28
Superſtitioſa apud Plinium 115.24. et 307.25.32. & 356.18.19.22. et 363. 35. & 364. 48. & inde, & 368. 37. et 370.42. et 371.47. et 373.2. & 389.26.28. et 399.11. et 17.24. & 401.18. et 402.13. & 403.21. et inde. & 407.1. et 408.16. et 409 34.19. et 410.19. et 416.27. et 417. 48. & 419.6.36. & inde, et 431. 29. & 431.22. & inde, & 435.20 & 436.25. & 442.42. et 443.8. & 444.42. et inde, & 447.18. & 449.27. per totū. & 450.47 451.2.9.10.25.42. et inde, et 463. 2. & 466.20.34. & 465.17. & 471.30. et 477.38. et inde, et 479 47. et 487.47. & 495.25. et 496 14. et 497.7. et 498.37. per totū, & 501.2. per to. et 512.39. et 519. 43. et inde, et 529.16. & inde, & 530.25. & inde, et 516.26. et inde, et 540.25. et 545.39. et 547.20. et inde. et 569.22.40. et 570.1. et 573 40. et inde, & 575.39. & inde. et 609.43. et 664.20.22. et 667.30. 36. & 146.30. per totum
Superuacuorum diligentiam affectare non noſtrum eſt 259.47
Superfœtare quædam animalia 187 27. & 110.29
Supplicandi materia 435.3
Suppurationum, id eſt, apoſtematum ad ſaniem tendentium, remedia 388.10.12.49. & 646.3
Suppurationes quibus extrahuntur 415.24.29. & 417.5.16. et 421.46 & 425.36. et 426.8.14. et 432.28 & 436.22. et 439.9.40. et 446. 43. & 450.40. & 453.8.34. & 463.30. & 473.29. & 491.21. et 494.11. & 456.30
Suræ animalium quales 155.27
Surculorū uitium, ac aliarum arborum natura 303.10. & inde
Surditatis remedia 562.18. et 569.25 & 578.46. & 436.19
Surdi ob aquæ Nili fragorem 103.6
Surrentinæ uuæ quales 242. 43. & 248.48. & 146.18.422.29. 42 & inde
Surrentina uaſa 625.32
Suſinum unguentū ex quibus 129.39
Suſpendij mirum 176.13
Suſpirioſorū remedia 363.10. et 364 24. & 366.37.39. & 378.8.43. et 375.31. et 380.27. et 382.35. & 398.20. et 400.44. et 409.16. & 418.45. et 421.47. et 430.18. & 433.41. & 437.24. et 439.14. & 444.22. et 445.12. et 449.12. 472. 36. et 471.3. et 487.11. et 696.10. et 516.36. et 578.88. et 612.27. & 630.18
Sutor ne ultra crepidam quærat, Prouerbium 612.20
Sutrinam artem Boethius reperit 115.42
TABANVS uermis 199.43. & 201.3
Tabernæ ferum 612.32
Tablina codicibus implebantur 612.13
Tacapenſis Aphricæ ager, malū triferum habet 177.14
Tactus cunctis cōmunis animalibus 338.43
Tadius pictor 627.12
Tædæ arboris conſyderatio 273.39
Tædam nō niſi mares portāt, ibi. 40
Tæde in ſacris uſus, ibidem
Tæda picis materia 371.28
Tæda arbor montes amat 273.19
Tædæ medicinæ 459.28
Tæniæ piſcis medicinæ 872.17
Talearum ſatus cōſyderatio 300.33
Talearum cultura, ibidē 19. et inde
Talentū quantū contineat 534.49
Talentum Atticum ſedecim ſextarijs taxatur 626.3
Tali quibus non ſint 221.30. & inde
Talorum medicinæ 471.47
Talpana uua 244.6
Talpæ animalis conſyderatio, natura, cæcitas, uſus 539.36. et inde
Talpæ armo tacta ſemina uberiora fiunt 317.28
Talpa magicis aptiſſima 539.38
Talpæ cordis mirum, ibidem
Talpæ in medicinis uſus, ibidem 40 & 542.35
Talpæ interdum oppidum ſuffodiūt. 138.37
Talparum copia ubi 130.40
Talparum è pellibus cubicularia ſtragula, ibidem
Talpa ſub terra degit uitam 188.28
Talparum mirus auditus, ibidem
Talpa uiſu caret, oculorum tamen effigies ineſt eidem 303.27
Talpæ ſemper defoſſæ uiuūt 132.47
Talpa ſubterraneum animal 165.9
Tamarix arbor nullum ſemen, aut fructum gerit 276.31
Tamarix frutex 338.36
Tamarici folia non decidunt 174.3
Tamarici folia carnoſa, ibidem 48
Tamaricis medicinæ 441.38
Taminia uuæ genus 441.13.27
Tanum herba 194.2
Tanaquil Tarquinij priſci uxor 632.22
Tanaquilis lana 147.35
Tanos gemma qualis 659.29
Tanos gemma 670.13
Taphuſius lapis qualis 647.12
Tapſi, id eſt, ſinapis 160.29
Tapſia herba qualis, ibidem 35
Tapſiæ herbæ medicinæ 471.26
Taraciæ ueſtalis ſtatua. 598.14
Tarracinæ uuæ qualis 248.47
Tarandi animalis conſyderatio 190.32.33
Tarandis colorem mutat, ibidem
Tardas, quas aues Hiſpa. appellat 178.18
Tarentina uina optima 248.49 & 244.16
Tarētinæ pineæ nuces quales 257.28
Tarentina pira 159.9.36
Tarentinæ ficus quales 260.36
Tarentinæ nuces 262.30
Tarentinæ caſtaneæ quales, ibidem 43.47
Tarentina myrtus qualis 265.26
Tarentina cupreſſus 279.33
Tarentinus medicus 364.28
Tarenti coloſſus 599.34
Tarpeio delubro caput hominis inuentum 459.11
Tarquinio regi à Sibylla allati libri (136.18
Tarquinius Priſcus Romanorū rex quando 254.8
Tarquinij Priſci filius primum prætexta donatus 310.36
Tarquinij Priſci ſtatua ſine annulis ibidem 84.38
Tarquinius Priſcus aurea tunica triumphat 585.46
Tarquinij Priſci pater 614.25. & 617.19
Tarquinij Priſci opera Romæ 648.
Tarquinius Superbus Romanorū rex hortū colere ſolitus 150.6 (16.18
Tarquinius de ſanguinario nuncio, ibidem & 160.21
Tarquinij Superbi de excuſſis papaueribus hiſtoria 160.20
Tarquinij Superbi dirū factū, ibidē
Tarquinio regno pulſo ſerpentem latraſſe 1.43.31
Tarraconenſia uina 147.9
Tarrupia uua qualis 244.17
Tarum arbor 125.39
Taſconium quid 186.27
Tatius L. Ruſſus conſul quid circa agros 317.11
Tattaus ſal qualis 560.24
Tauricus ſculptor 594.33
Taurisci pictoris opera 636.16 & 616.48
Tauromnitani collis uuæ quales 248.9. & 146.39
Taurus auis cur dicta 181.16
Taurorum coitus 156.38
Taurorum fel quale 208.16
Tauri in medicinis uſus 510.30
Tauri Indici miri 185.32
Taurorū conſydera. 143.43. et inde
Taurorū inter ſe dimicatio 146.16
Tauri generoſitas in quo, ibidem 18
Tauri ſanguinis remedia 570.22
Tauros necandi inuentio 146.22

Taurorũ uiſtimæ laudatiſſ. ibid.22
Tauri ſanguis uenenoſus, & contra eum remedia. 422.7. & 110.16. et 491.23. & 511.44
Tauri, id eſt, terreſtres ſcarabei 541.37
Tauri cœleſtis ſigni ſtellæ quæ. 13.36
Taxica, id eſt, toxica unde dicta 271. (13
Taxicom quid. 473.43
Taxi arboris confyderatio. 272.14
Taxus arbor ubi uenenoſa. 271.15
Taxus quo innoxia fiat, ibidem 20
Taxo folia non decidunt 274.5
Taxi arboris medicinæ. 443.49 & inde
TECTORIA qua ratione fiant 649.43
Tegetes ex qua materia 196 19
Tegulas Cinyra primus reperit 125.16. & 627. 48
Tela ſagittasq́; à corpore extrahẽtia 461.23. et 482.23.40. et 497.12
Telorum uenena extinguens. 411.22. & 509.19
Telchines Caſtoris & Pollucis auriga. 53.16
Telephanes pictor 614.10
Telephion herba 498.40
Teleſtus poëta 611.36
Tellana ficus 260.36
Telicardios gemma 669.40
Telinum unguentum 229.48
Telirrhizos gemma 669.39
Telis, id eſt, fœnũ Græcum 451.6
Telluris ædes Romæ 198.39
Telmeſ. cum uinum 247.22
Temetum, uinum dicebatur 248.46
Temperamento utendum 421.5
Temperãtia in cibis utiliſſima 503.13
Tempeſtatum confyderatio 13.2.24. & 16.18.33. & inde
Tempeſtatum prognoſtica, præſagiaq́; 14.24
Tempeſtates quibuſdam certis annis intenduntur, ibidem
Tempeſtate imminente, uaſa ſudare dicuntur 345. 33
Tempeſtates quæ nocentur. 338.4
Tempeſtates ex quibus exeant ſyderibus, ibidem 3
Tempeſtatis ſigna 366.37. & 343.24
Tempeſtatum remedia 339.19. & 665.49. & 667.12
Tempeſtiuitas quantũ profit 281.45
Tẽplorũ faſtigia unde orta 627.44
Templum in toto orbe excellentiſſimum ubi 642.14.30.40
Temporis æqualitates quibus diſtinguntur 12.26
Tempora tria ſeruanda in ſatione arborum 301.31
Temporis cardo quadripertite diſtinctus 333.8
Tempora tria ueteres fructibus metuebant 333.28
Temporis partes quales futuræ ſint quo noſcatur 344.21
Temporum doloris remedia 384.7
Tempſæ uinum quale. 247.1
Temulentia unde dicta. 243.46
Temulentia libidines docet 251.7
Tenaſmos quid, & eius remed 6 518.9. & 571.14
Tenaſmi morbi remedia 366.45. & 428.11. & 473.10. & 489.49. & 452.28. & 510.16. & 543.12 & 574.35.29. & 589.48. et 612. 13. & 580.30. & 581.42
Tenaſmus utile 378. 17
Tentyritæ populi crocodilis terrori ſunt 137.22. & 500. & 42
Tephria quid, & unde 631.27
Tephritis gemma 669.42
Tepidare quid 512.10
Terdgus piſcis. 579.21
Teramnon quid. 117. 14
Terebinthi arboris confyderatio 139. 16. per totum, & 271.47
Terebinthus quãdo germinet 275.34
Terebinthus quæ loca amet 173.20
Terebinthus quando ſemen, & fructum reddit 176.24
Terebintho nõ decidũt folia 274.4
Terebinthi natura qualis 235.1
Terebinthi calices ubi, ibidem 2
Terebinthi picem fundunt 131.33
Terebinthi reſina qualis, ibidem 34
Terebinthi medicinæ 417.49
Terebynthizuſa gemma 665.34
Terebra Gallica qualis, et eius uſus 289.40
Terebre à quo reperta 126.5
Terebrarum uaginæ ex qua materia 287.6
Teredinum confyderatio. 256.18. per totum
Teredo quæ proprie dicatur, ibid.14
Teredines cur non generentur in lignis quibuſdam, ibidem 17
Teredines quarũ arborum materiã non attingant, ibidẽ 18. et 272.38
Teredini quæ arbores obnoxiæ 186. 10
Teredines facile ſentientia 339.29
Teredinis mira uis 193.4
Teredinis dentes mirabiles, ibidem
Terei patria quæ 176.38. & 53.7
Terei tecta cur hirundines non intrent 176.38
Terentia Ciceronis uxor uixit annos centum decem et ſeptem 121.32
Terentius Cneus ſcriba 336.3
Terentius C. Lucanus. 613.33
Terentij Coracis interitus 114.20
Tergeminos interdum naſci 109.2
Tergilla quid Ciceroni obijcere ſolitus 233. 12
Tergoris animaliũ cõſyderatio 111.4
Tergora quibus animalibus duriſſima, ibidem 7
Tericles ſculptor, & eius calices ex terebintho 275.1
Terracina ſyluis ſcatet 279.19
Terræ elementi cum alijs elementis ſitus, & ordo 2.8
Terra media elementorum, ibidem
Terra ſola elementorum immobilis ibidem 9
Terræ umbræ qualis 5.18
Terræ umbram lunam non excedere, ibidem 15
Terra minor quàm luna, ibidẽ 15.18
Terra quæ habitabilis 7.23
Terræ cõſyderatio 19.22. per totum
Terra cur mater nũcupetur, ibidem
Terræ erga hoïes beneficia, ibid. 23
Terra elementorũ mitiſſima, ibi.30
Terræ forma qualis 20.12. per 10. & 21. ibid. per totũ. et 22.19. et inde
Terram globoſam eſſe 20.12. et 21.19
Terræ figuræ pineæ nucis 20.25
Terram undiq; incoli, ibidem
Terra in mundi ſita medio 21.12. & 22.10
Terræ habitabilis portio 21.42. p to.
Terræ zonæ quinq; ibidem 46
Terra mundi punctus 21.12
Terræ mediũ optime tẽperatũ 24.28
Terræ nouiter natæ ubi 13.46. et 36
Terræ quas maria irruperint (6 26.15. per totum
Terræ à mari ſublatæ, ibidem 30. per totum
Terræ abſorptæ plures, ibidem 35 per totum
Terræ rerum copiæ, ibidem 45. per totum
Terræ ſemper trementes 17.13. & 16. ibidem
Terræ cauum ſaltantes, ibidem 20
Terræ mera plura, ibidẽ 25. per to.
Terra quædã animalia nocent 119.7
Terra quædam arbores naſci nequeunt 283.15
Terra quando fertilis 190.15
Terra ſita quandiu durent 283.48 & 286.32
Terræ cum arboribus ſocietas 191. 3. per totum
Terrarum differentiæ plures. ibi.19. & inde, & 192.9. per totum
Terræ quæ arboribus frugibusq́; aptæ 291.19
Terra pinguis uni, non ſemper pinguis alijs, ibidem 23. & inde
Terræ amaræ, & macræ quomodo probentur 292.9
Terræ qualitatum probatio, ibidem & inde
Terrarum uitia, ibidem 14. & inde
Terræ odor qualis eſſe debet, et quomodo cognoſcatur, ibi.28. et inde
Terra quæ frugibus ſerendis nulis, ibidem 16
Terræ cultura intermittenda, ibi.37
Terra ubi fertiliſſima, ibidem 42
Terræ quomodo terra emendentur, ibidem 43
Terræ genera plura. 293.2. per totũ, & 14. idem per totum
Terræ ut pingues fiant capitibus 6.7.8.9. lib. decimiſeptimi
Terra parens noſtra, & eius in oës beneficia 313. 49. & inde, & 315.18
Terra cur antea fertilior, quàm modo 315.29
Terras quales colere ſolent, ibid.39
Terra quibus ſeminibus emacretur 321.33
Terra apta cuiq; ſegetum 327.42 & 325.22
Terra quæ cuiq; apta legumini 327.49
Terram macram & pinguem quæ exigunt, ibidem
Terræ cultura 320.39. per totum
Terra fertiliſſima 310.8. per totum
Terræ qualitas, & quid poſt aliud recipiat, ibidem 21. & inde
Terra quæ uaria recipit ſemina ordine quodam, ibidem, & inde
Terra quæ alternet, et quæ nõ, ibi.
Terra quando aranda 334.47. & 336. 15
Terræ cum cœlo ſocietas 337.31
Terræ fel herba quare dicta. 459.16
Terræ malum herba 460.48
Terræ uenenum quæ herba dicatur 461. 6
Terra auaritiæ cauſa effoditur 579. 4. & 20.1. & inde
Terræ benignitas, ac beneficia 632. 24. & inde, & 19. 22. per totum
Terrarum uarietas 619.8. per totũ
Terræ quæ in lapides uertũtur, ibi.
Terrarum genera, & medicinæ ex eis 631.43. per totum
Terra ſcorpiones, ſerpẽteſq́; necans 631.48
Terræ tuber herba quæ 461.34
Terræ hiatus qualis, & unde, ibidẽ
Terra à talpis excitata in medicina 541.35
Terræmotus confyderatio, capitibus 81.32.83.84. lib.2. & pag.612.18
Terræmotus effectus 24.42. per totũ
Terræmotus cauſa quæ. 24.26. p to.
Terræmotus prædicitur aliq̃ñ, ibi.19
Terræmotus futuri ſigna. 15. p totũ
Terræmot futuri. auxilia, ibi.13 p to.
Terræmotus ingens, ibidẽ 29. per to. & 38. ibidem per totum
Terræmotus miracula, ibidẽ 38. p to.
Terræmotus qui, et quãdo noxij 16.7
Terræmotus ubi nunquam, & ubi ſemper 17.32
Terræmotus aquas profundunt, ſorbentq́; 557.15
Terræmotu montes rumpi 12.44
Terrena in cœlum tendentia, deprimit ſyderum uis 12.37
Terrenorum uaſorum uſus 176.13
Terreſtrium animalium generatio 186.20
Terrorem inducentiã 430.9
Tertianæ febris remedia 380.48. & 401.14. & 407.1. & 409.15.19. & 418.4. & 450.48. & 460. 29. & 479.42. & 480.2. et inde, & 494.46. & 502.16. & 505. 85.40. & 553.32
Teſſeras quis reperit 126.13
Teſtacea pira 259.9
Teſtium animaliũ cõſyderatio 114.22
Teſtes buteonibus terni, ibidem 23
Teſtium & genitalium morbi remedia 369.47. & 371.9. & 374.16 & 380.46. & 384.2. & 397.46 & 400.13. & 410.7. & 417.7. 39. & 425.34. & 428.33. & 439 39. & 434.39. et 436.41. et 442. 21. & 646.16
Teſtium tumores ſedantia 376.9. & 416.37. & 477.20.30. & 518. 12. & 561.34. & 632.15
Teſtium inflammationes & ardores ſanatia 417.46. & 418.43. & 421.8. & 425.17. & 476.32. & 561.29. & 568.39
Teſticuli ſuum lege interdicti 149.9
Teſtudinum piſcium confyderatio,

genera, uſus, medicinæ 561.11. & inde
Teſtudinum cibus, ibidem 16
Teſtudo quomodo cura faſtidiũ ſumi poſſit 376.11
Teſtudinum cõſyderatio, natura, captura, locus 154.54. per totum
Teſtudinum mira magnitudo, ibidẽ
Teſtudines ubi cornigeræ. ibidẽ 49
Teſtudinum partus, ibidem 46. & 167.11. & 169.3
Teſtudines terreſtres. 155.0
Teſtudines cortice teguntur, ibid. 11
Teſtudinis pulmo qualis 207.33
Teſtudines Celetinæ 155.2
Teſtudines ubi ut ſacræ adorantur, ibidem 5
Teſtudines ſine lingua, & dentibus, & quid loco eorum. 206.49. & inde. & 154.44
Teſtudines piſces quando ſecari cœptæ 287.27. & 155.7
Teſtudines cum ſerpentibus pugnaturæ cunila herba ſe muniunt 376.41. & 118.6
Teſtudines ubi maximæ 91.44 & 93.42
Teſtudo ubi plurima 500.5
Teſtudinũ in medicinis uſus 576.2.11
Teſtudines in ædificijs à quo inuentæ 126.11
Tetanicorũ, id eſt, maſculos qui ſunt ſecundum ſpinam inflectere non potentiũ, remedia 451.5. et 481.14
Tetartemorium quid 121.48
Tethelaſſomenon uinum 247.40
Tethea piſcis 579.47
Tetheorũ medicinæ 374.23. et 576.5
Tetradoron laterum genus 629.32
Tetragnathij uermis natura 532.20. & inde
Tetralix herba 194.26. & 394.46
Tetraones aues 178.24
Tettigometra quid 199.10
Tittigoniæ cicadarum genus, ibid. 6
Teũca Illyriorum regina Romanorum legatos perimit 598.8
Teucer cruſtarius 594.40
Teuchites iuncus 397.10
Teucriæ herbæ medicinæ 476.10.22
Teucrion herbam Teucer reperit 457.8
Teuthalis herba 494.34
Teuthonorũ legati facetum reſponſum 615.18
Teuthrion herba quæ 339.38
Textilia à quibus reperta 125.42
THALASSEGLE herba qualis, & ubi 450.11
Thalaſſite quid 247.40
Thales philoſophus quando 5.47
Thales ſolis defectum reperit, ibidẽ
Thales horologij inuentor 14.5
Thaletis Democritiq; de oleo empto prudens factum 317.31
Thalictrum herba 496.47
Thalaſſomeli quid 353.46
Thamyras cytharœdus 626.47
Thamnacum herba 402.9
Thapſias arbor 289.14
Thaſium uuæ ſpecies 248.7. & 244.20. & 351.9. & 347.38
Thaſium uinum 247.27. & 249 11.
& 231.6
Theſiæ nuces 162.19
Theamedes lapis ferrum abigit 645.34
Theangelida herba qualis 450.12
Theatra croco repleri ſolita 323.42
Theatrum Romæ quando, & à quo 643.1.46
Theatra penſilia 644.14
Theatrorum uela qualia 147.35. & inde
Theatrorũ Orcheſtris nox ſuperie ſta deuoratus 121.11
Thebaidis regionis fertilitas 318.28
Thebana urbs ſæpius capta 176.17
Thebæ ab Alexandro captæ 601.27
Thebarum tecta cur hirundines non ſubeant 176.27
Thebanum bellũ quando 287.38
Thebes rex 641.38
Thecolithos gemma 669.42
Thelaphanis ſtetuarij opera 602.15
Thelephanes pictor qualis 614.10
Thelephium Achil. qua herba ſanat 456.46
Thelephi ulcus ab Achille ſanatur 610.5
Thelephi pictura 610.7
Thelygonon herba qualis 484.23. 14. & 473.20
Thelygonos herba quæ 490.15
Thelyphonon herba qualis 464.20. 22
Thelypteris herba 491.28
Themiſo medicus 250.46
Theocriti incantationes 499.31
Theodorus præſtigiator pictus 627.15
Theodorus plaſtices inuentor 627.39
Theodorus architectus. 641.43
Theodori ſtatuarij opera 605.50
Theodori pictoris opera 626.44 & 627.12
Theodori fundus 616.34
Theombrotion ſcriptor 449.48
Theomneſtos pictor 604.21. et 613.29
Theontij pictoris opera. 626.46
Theon pictor, ibidem 47
Theophraſtus quãdiu ante Plinium 145.24
Theophraſtus quãdo floruit 287.23. & 590.34
Theophraſtus de coronis 336.42
Theophraſti laus, & quæ cõtra eũ ſcripſit, prologo 1.101. et 254.4
Theriace uitis miræ 251.7
Theriacæ confectio qualis 385.26. & 326.22
Theriaca contra uenena 385.16
Theriacæ compoſitio in limine ædis Aeſculapij inciſa, ibidem 17
Thericles ſculptor, ex eius calices ex terebintho 285.4
Therionarca herba qualis 450.5. & 463.27
Therimachus pictor quãdo 620.35
Therminum lupinorum oleum ad quid 425.11
Theromachus ſtatuarius 600.35
Theſei pictu. 619.48. & 617.26. & 626.13
Theſeo Hecale quam herbam appoſuit 411.44
Theſion herba quæ 393.48
Theſium herba qualis 409.46
Theſſa piſcis 579.17
Theſſalia quando ficorum habet copiam 275.44
Theſſaliæ lacus emiſſus quid attulit 293.48
Theſſaliæ magica 555.21
Theſſalorum de necando tauro inuentum 146.20
Reliqua quære parte ſecunda.
Theſmophoria, id eſt, Cereris ſacra, non niſi à caſtis celebrabantur matronis 441.4
Theſpiadum prælium 602.10. & 616.15.41
Thetidis deæ ſimulachrum 635.26
Theudactylus gemma 670.6
Thia arbor 257.20
Thiatis menſis 494.4
Thieldones equi quales 144.42
Thieum ſuccinum 656.13
Thyiadum ſimulachrum 635.17
Thylo poſt mortem uitæ reſtitutus 454.8
Thimarchides pictor 604.11
Thymbra herba 360.3
Thymelæa frutex 258.29
Thymi herbæ ſpecies, natura, uſus 390.44
Thymum apibus gratum, ibidem, & 394.12
Thymi augurium 390.45
Thymi ſemen deprehendi non poteſt ibidem 46
Thymi ubi ingens copia 391.4
Thymo apes delectantur 391.29
Thymi genera, & medicinæ ex eo 402.6
Thimon pictor 604.21
Thynni piſcis medicinæ 573.28
Thynni piſcis in medici. uſus 577.35
Thynnorum copia ubi 151.53. & 155.42
Thynni præcipua magnitudo precium q; 155.29
Thynnorum captura quando 156.22
Thynnis uita breuis, ibidem 14
Thyrreus lapis qualis 30.17
Thyſias pictor 604.21
Thyſicrates ſtatuarius 602.12
Theſſely herbæ medicinæ 465.42
Thlaſpe herba quæ 496.49. & 497.5
Thoas quidam à dracone ſeruatus 334.20
Thoes luporum genus 140.33
Thoes leonibus inimici 139.48
Thoracis morbi remedia. Quære pectoris remedia
Thorybetron herba qualis 474.25
Thraces ex quibus panẽ faciũt 406.2
Thraces lapillo dies quales ſint computant 118.49
Thracia rigore frugum fertilis 291.48
Thraciæ triticium quale 319.25. & 320.3
Thraciũ Bacchi ſacra qualia 279.46
Thraciæ uinum quale 245.27
Thraciæ gĩmæ genera tria 669.41
Reliqua quære parte ſecunda.
Thracinj lezis aqua accenduntur, extinguitur oleo 388.47
Thraſcia uentus 65.8
Thraſon pictor 604.28
Thrauſon lachrymæ genus 126.28
Thyallis herba quæ 395.29. et 464.16
Thripes uermes quales 256.15
Thucydidis exilium, & laus 186.33
Thurianus piſcis 179.16
Thurinorum collium uuæ quales 244.17. & 247.1
Thurinus ager ubi, & in eo quercus mira 174.7
Thus minæum unde 221.32
Thus Lydiæ quale 279.10
Thuris conſyderatio 221.24.48. & inde
Thuris natura, ac genera, ibidem 48. & inde
Thuris ligno Sabæi coquunt 224.15
Thure non ſupplicabatur Troiano tempore 228.48
Thus etiam in Syria prouenit 239.22
Thuris copia ubi 93.17. & inde
Thure dijs ſupplicatur 415.2
Thus terræ quid 438.9
Thus contra cicutam 465.3
Thuſcorũ de fulminibus opinio 17.20
Thuſcis ager nono aratur 319.29
Thuſciæ uuæ peculiares 244.8
TIBERIANA pira quæ 259.6
Tiberius imperator quid in ſternutamentis 500.5
Tyberij principatu ingens in Aſia terræmotus fuit 25.39
Tyberius nocte ac die in Germaniã proficiſcitur 114.4
Tyberij tẽpore chartæ inopia 236.22
Tyberij imperatoris nobilis menſa 236.41
Tyberius quid de nobilitate uini ſenſerit 246.29
Tyberij Clau. tempore inſtitutum ut ieiuni biberent 353.18
Tyberius imperator qualis fuerit. ibidem 23
Tyberius imperator ad merum pronus, ibidem 24
Tyberius quibus piris delectatus. 259.6
Tyberius quid balanum uocabat 262.42
Tyberius imperator lauro coronabatur tonante cœlo, & quare 266.24
Tyberius quibus lignis naumachiariũ potentẽ reficit 283.57. et 284.29
Tyberius in capillo tondendo ſeruauit interlunia 284.3
Tyberius imperator cucumeri delectatus 331.24
Tyberius ſiſere maxime delectatus 335.30
Tyberij dictum de aſparagis, et corruda 355.29
Tyberij arx in Capreis inſulis 42.38
Tyberius picturam in templo Augusti poniit 615.55
Tyberium Agrippina uxor habito peperit 422.18
Tyberius ingenti precio picturam emit 620.2
Tyberij marmor 632.20.25
Tyberij principatu mirum uitri temperamentũ repertũ 651.35
Tyberius quid erga Menelai imaginem

nem egerit, ibidem 42
Tyberij imperatoris morbus 470.3
Tyberius imperator quo natus au-
gurio 184.41
Tyberij imperatoris parentes, ibidẽ
Tyberius imperator nocte in die cer-
nebat 204.38
Tibiarum muſicalium mate. 257.44
& 280.39
Tibiarũ doctrinæ plures 282.1. et in-
Tibiarũ differẽtiæ plures 282.1 (de
Tibiarum repertores 126.31.37
Tibiarum animalium ulceribus uti-
le 430.45
Tibili qui 270.17
Tybur oppidum ante Romam. &
ibi ilices tres 257.16
Tyburtus Tyburis conditor ubi in-
auguratus, ibidem 37
Tyburtus quãdo, & cuius filius, ibi.
Tyburis mira Tilia 300.13
Tyburti uua quæ. 144.13
Tyburtina ficus qualis 260.19
Ticinenſis agri ſabulum nigrũ unde
291.13.
Ticinius P. primus Romam tonſores
duxit 127.25
Tigranes rex à Pompeio uictus 115.
Tigrinæ menſæ 237.4. (24
Tygris fluuius non inuehit limum ut
Nilus 327.44
Tygris flu. reflagnatio, ac fertilitas
328.30
Tygridis feræ conſyderatio 114.
40. & inde
Tygrium ferarum ubi copia 89.49.
& 194.40
Tygrides à primum aduc. Romam
124.37
Tygridũ erga natos affectus, ibid. 42
Tygridũ coitu, canes cõcipere 143.2
Tiliæ arboris conſyderatio, & ge-
nera plura 272.26. per totum
Tiliæ fructum nullum animal attin-
git, ibidem 29
Tilia quæ loca amet 279.22 23
Tilia quando germinet 275.33
Tilia molliſſima, calidiſſimaq́ 285.43
Tilia apta ſcutis, ibidem 19
Tilia mira omni genere pomorum
onuſta 300.13
Tilia ad mille uſus petitur 297.5
Tiliæ arboris cortex ad quem uſum
270.8
Tiliæ medicinæ 440.36. & inde
Tylon uermis 197.2
Timagoras pictor 618.48
Timãthes pictor 619.14. et 620.14.12
Timarchides ſculptor 636.22.24
Timarchides pictor 604.22
Timarchi maxillæ quales 203.46
Timarchus ſtatuarius 600.35
Timarete pictrix 619.2. & 627.13
Timaris regina 669.18
Timelæa frutex 238.29
Timentium hominum remedia 451.
32. & 507.22. & 508.42.43.
& 570.25. & 577.47. & 651.
38. & 505.43
Timoris ſignum in oculis 203.43
Timomachi pictoris opera 626.5.
& 627.9
Timon philoſophus qualis 113.30
Timon pictor 604.22
Timoſthenes ſcriptor quis 101.15
Timotheus ſtatuarius 625.46. et in-
Timotheus pictor 604.22 (de
Tympana quæ 591.42
Tympani gypſi uſus 632.8
Tympana margaritæ genus 162.8
Tympanicorũ remedia 451.29
Tymphaici gypſi uſus 632.25. &
650.20
Tyndaridũ pictura imperfecta 627.3
Tyndaris ad uitam reuocata 524.22
Tinearum uermium conſyderatio
202.9. & 25. ibidem
Tineæ intra hominẽ trecentum pedũ
longitudo 201.9
Tineæ quomodo naſcantur, ibidẽ 25
Tineæ ubi ſunt, & ubi non 497.18.
& inde
Tineæ quomodo pellantur 365.34.
& 386.48. & 443.46
Tineæ ueſtem quã nõ attingũt 500.
Tineæ ueſtes ne lædant 439. (49
20. & 257.8
Tineæ propriæ quæ 286.14
Tineæ remedia 362.16. & 370.37.
& 372.38. & 376.32. et 378.47.
& 409.7. & 429.33. & 430.3.
et 432.2. et 433.7. et 427.8. et 442
33. et 473.32. et 484.20. et 489.20
et 492.54. et 518.20. et 593.40
Tingendi materia 189.14. et inde
Tingentes corpora tota ubi 101.47
Tingentium nota quæ 664.12
Tinnunculi auis conſyderatio 180.
11. per totum
Typhe genus frumenti 321.6.49
Typhis nautæ reperta 127.14
Typhioni flos qui 392.3
Typhon quid 16.23.23
Typhon reſiſtentia 661.4
Typhon rex 10.48
Tyrannus qui primus fuerit 126.12
Tyranniana pyra 259.4
Tyreſiæ uatis monumentũ 669.26
Tyria purpura qualis 319.44. &
617.19. & 73.12
Tyriamethyſtus color 165.7
Tyridates rex quis 385.19. et 118.16.
Tyridates magus 539.23
Tyrium uinum 247.22
Tyrius color 164.32. et 165.7. et inde
Tyronis lib. ad Mæcenatem 361.7
Tyronum toga 147.37
Tyrrheni à Lydis orti 98.17
Tiſſaphernes dux 613.37
Tiſicrates ſtatuarius 603.34
Tiſicratis filius Archeſilas pictor
627.8
Tithymalon herba qualis, & ex ea
medicinæ 380.9. & inde
Tithymali herbæ genera plura 475.
Tithymalũ herba lactaria, ibi. (8
Tithymalum & platyphyllon co-
gnominatur 480.16
Tithymali medicinæ 471.16. et 475.
3.9. & inde, & 478.20. et 479.
24. & 480.11.16. & 482.40. &
433.7. & 484.16
Tithrꝰs rex quis 642.16
Titi imperat. de Cometis carmẽ 20.27
Titius Sabinus à cane defenſus 142.
Titi Imperatoris domus 616.35 (19
Titi Vellanij ſenectus 121.49
Titus Septimius curulis ædilis 804.
Titius prætor 552.18 (30
Tituli ſuperbi non quærendi libris,
prologo 1.48
TOGARVM ueſtium differentiæ
147.37
Toga prætexta à quo 164.36
Tolum equos ingredi 144.48
Tomylos ſtatuarius 600.42
Tomus piſcis 579.16
Tonantis Iouis ſimulachrũ 603.18
Tonantis Iouis ædes 603.12
Toni muſici 9.37. per totum
Tonitruorũ cõſydera. 13.48. et inde
Tonitrua omnia fortuita 14.6
Tonitrua quomodo cauſantur 16.20
Tonitrua quid præſagiant 344.18
Tonitrua arte fieri poſſe 508.15. &
602.35
Tonitrua crebra qd pariant 348.48
Tonitrus fulguris pictura 622.24
Tonitrus pecoribus abortum infert
147.6
Tonon color quis 615.45
Tonſillæ in homine quæ 206.30
Tonſillarũ morbi remedia 370.17. et
374.49. et 377.19. & 380.24. et
359.13. et 397.27. et 406.2. et 407
21. & 414.2. et 425.21. et 440.140.
& 429.47. et 499.3. & 446.2.
46. et 448.29. & 471.26. et 456
19. et 502.4. et 518.4. et 541.3.4.
& 561.49. et 562.39. et 572.18. et
573.34. & 606.7.48. & 607.26
& 631.36. & 656.40
Tonſores Romæ quando primũ fue-
rint 127.28
Topazij gemmæ cõſyderatio 662.39
Topazius qua ratione repertus, ibi.
Topazius miræ magnitudinis, ibi-
dem 46
Topazij ubi reperiuntur, ibidem 48
& 654.45
Topazij genera plura, ibidem
Topazin quid ibidem 44
Topazium unde dictum 99.38.
& 662.42
Topſus quid 209.6
Topiaria herba 392.10
Tordylion ſemen quid 312.38
Tordylis herba qualis 451.27
Toreutice ars 602.9.11. et 620.34
Torminale Sorbi genus 262.4
Torminũ morbi remedia 365.28. &
369.20. et 370.44. & 372.11. &
373.45. et 374.16. et 375.45. &
376.20. et 378.22. et 379.3. et 381.
44. et 383.29.38 et 384.25.29.41.
& 399.1.35. et 400.47. et 401.33
& 402.7. et 405.25. et 410.30. et
416.6.11. & 417.4.43. et 421.42
& 424.19. & 427.8. et 428.36
& 429.33.35. & 430.43. et 431.
44. & 432.35. & 434.31. et 438
22. & 440.36. et 442.38. et 444.
35. & 445.39. & 447.25. &
449.16. & 451.40. et 458.30. et
463.26. & 472.36. et 473.15. &
474.7.22.30. & 476.3. & 424.
8. & 487.42. et 488.38. et 495.20
37. et 496.12. et 507.23.41. et 510.
31. & 517.38. & 529.2. & 543.
37. & 562.5. & 568.39. & 567.
22.49. & 574.29.32
Tormina iumentorum quomodo ſa-
nantur 551.16
Torni inſtrumenti repertor 126.6
Torpedo piſcis marinus 579.17. &
565.41
Torpedo piſcis planus 182.40
Torpedinis mira ſolertia 165.29
Torpedinis iecoris teneritas nulla
præfertur, ibidem 24
Torpedo quando parit 167.31
Torpedo octogenos fœtus habẽs re-
peritur, ibidem 41
Torpedo ubi per hyemem lateat
156.45
Torpedinis piſcis mirum 577.28
& 565.41
Torpedinis uis ad partus 577.18
Torpedinis medicinæ, ibidem 39.
& 578.5
Torpedo piſcis uires adimit homini
etiam forti 565.41
Torporem inducentia. 450.6. &
565.42
Torporem tollẽtia 416.19. et 479.32
Torquatus cur dictus 581.19
Tortiuum muſtum ſecundum Cato-
nem 252.14
Torus è ſtramento priſcis 147.29
Toxicon quid 475.43
Toxica unde dicta 271.19
Toxicis quæ ſint contraria 361.49.
& 436.2. & 437.12. et 529.19
Toxicorũ remedia 403.14. et 514.9
TRABEA ueſtis purpurea à Ro-
mulo 164.36
Trabeæ ueſtes quæ 147.42
Trabes cœli quæ 11.19
Trachy Balſami genus 227.8
Trachinia roſa qualis 337.10
Tragacanthe frutex. 198.34
Tragacantha herba qualis 452.49
Tragelaphi animalis deſcrip. 148.17
Tragemata palmarũ ſpecies 232.42
Tragion herba 497.30
Tragi ſpongiarum genus 564.6
Tragion frutex ad quid utilis 238.32
Tragos herba qualis 497.14
Tragos piſcis genus 166.3
Tragos ſiliginis genus 321.48
Tragœdis quæ geſtanda ſunt. 667.7
Tragonis herba 497.40
Trago panes antes 159.20
Tragopogon herba 394.16. et 497.
Tragoriganu herbæ conſyde- (17
ratio, medicinæq́ 377.28
Tragum tritici genus 320.30
Trallibus quod prodigiũ ante bellũ
ciuile Cæſaris 311.29
Trallis uaſa qualia 625.33
Translatio quibus herbis proſit 361.30
Translatio in ſimile, uel melius fa-
cienda 296.18
Translatio plantarum, & quando,
qualiter facienda, ibidem
Tranſmarina uina qualia 247.25.
& 41. ibidem
Tranſpadana Italia quibus arbori-
bus arbuſtat 307.25
Trapetes, id eſt, molæ olearæ à qua
inuent. 126.10
Traſimena clades 361.6. et 25.42
Trajon pictor 604.22

Trebellica uina 147.4
Trebiæ clades Romanorum 161.6
Trebius Niger quis 160.4
Trebij ædilis in populum Romanum beneficia. & eius ſtatua 513.16
Trebulana uina 147.4
Tremelij M. qui Samnites uicit ſtatua 598.5
Tremoris remedia 439.15
Tremulis utilia 421.4. & 456.18. et 461.17. & 492.42. & 507.3
Triarium Cæſa. C. ubi ſuperat 81.41
Tribuli frugibus inimici 317.4
Tribulus herba 554.28. & 595.11
Tribulus ubi in cibis excipiatur 598.12
Tribulus dira res. ibidem
Tribuli herbæ genera, medici. uſus 403.43
Tribuni ærarii unde dicti 593.35
Tribunitiæ ſeditiones Romæ 267.35
Tribunorum militarium ſalaria unde 596.35
Tribunorũ decuriæ 582.44. et inde
Tribus ruſticæ, urbanæq́, quæ ſtrũt 583.6
Trichiæ piſces 156.19
Trichias bis anno parit 167.28
Trichites aluminis ſpecies 611.35
Trichomanes herba qualis 496.44
Trichnon herba 402.17
Trychrus gemma 669.18
Triclinia ex argento 593.25.38
Triclinia teſtudinea, ibidem 39
Tricliniorum pedes ære ornantur 596.27. & 597.1
Trichomanes herbæ 409.26
Tridacna oſtrea 171.7
Trientis ſignum quod 184.16
Trientis æris mirum 603.33. et inde
Triteræ arbores ubi 277.8. per totũ
Trifolium herba inhorreſcit tempeſtate imminente 541.29
Trifolium ſerpentibus inimicum 399.47
Trifolium in tyriaca 515.16
Trifolij uſus in coronis 390.34
Trifolij genera plura, ibidem
Trifolij herbæ medicinæ 399.46. et 477.12.22. & 480.16
Trifollina uina 247.5
Trygmon quid 617.9
Trigonon herba, & corona ex eo 390.29
Triglites gemma 670.9
Trimenon triticum 320.9
Triophthalmos gemma 670.7
Triorchis herba quæ 459.18
Triorchis auis qualis, ibidem 20
Triorchis accipitrũ genus 172.8
Triorches quibus inimicæ 189.40
Tripatinum quid 628.19
Tripes uermes quales 286.35
Tripedanea uina unde dicta 244.25
Tripodes Delphicæ 597.4
Tripolitium uinum 274.22
Triptolemi fabula à Sophocle ſcripta 319.32
Triptolemi pictura 625.38
Triptolemi ſimulachrum 635.16
Tripudia Gallorum qualia 174.35
Triremis quis primus uſus eſt 127.3
Triſſago herba 447.14
Triſſaginis herbæ medicinæ 488.4
Triſticiæ animi quomodo tollitur 400.15. & inde, & 487.16
Triſticiæ luctus cuiq́ eſſe 414.20
Tritanus, & eius fortitudo 113.35
Trichales herba 467.37
Tritianum braſſicæ genus 518.8
Tritici grana maxima ubi 320.9
Triticum terris ferè omnibus commune 321.4
Tritico nihil fertilius quoniam hominem nutriat 322.2
Triticum in Bizantio Africæ fertiliſsimũ ibidẽ 3. & 292.41
Triticum quod fertiliſſimum 322.3
Triticum pinſendi ratio, ibidem 17
Triticũ ubi ferendũ 325.1. et 329.39
Tritici quantum ſerendum in iugere uno 333.6
Triticum quo ſerendum tempore, ibidem 24
Triticum quo tempore metendum 339.36
Tritico maxime cur concreſcant animalia 340.12
Triticum optime ſeruatur in ſcrobibus, ibidem 17
Triticum ut quinquaginta duret annos, ibidem 20
Tritici farinæ quibus proſint 415.20
Tritici palearum medicinæ, ibidẽ 15
Triticum, & ex eo medicinæ, ibi. 9
Tritico genicula quatuor 313.39
Tritici genera plura 319.22
Triticum Italiæ optimum, ibidem
Triticum ubi excellens ibid. et inde
Triticum unde Romam aduehunt, ibidem 26
Tritici uaria pondera, ibidem
Triticum paucis diebus matureſcẽs 320.8
Tritones piſces 578.31. & 579.17. & 631.27. & 151.4
Triuncis nũmus unde dictus 584.19
Triumphali denas argenti libras in ſupellectile crimini dabãt 517.22
Triumphalis corona 403.43
Triumphalis cœna cũ minio 590.31
Triumphantium corpora minio illini, ibidem 30
Triumphantes habitus qualis 580.44. & 555.46
Triumphantes myrtea corona utebantur 265.30.34
Triumphantes qua lauro utebantur, ibidem 49
Triumphatoris in templis coronæ dicandæ conferebantur 267.43
Triumphantiũ ſtatuæ quales 592.17
Triumphantum currus 501.33
Triumphãtes purpura utebãtur 161.48
Triumphantes numina uiſa ducebant 63.17
Triumphi deſcriptio, ibid. & inde
Triumphus cui extero Romæ conceſſus, ibidem 14
Triumphum Bacchus inuenit primus 123.19
Trixago herba 468.19
Tryxalis locuſtæ genus, & ex ea medicinæ 542.31. & 549.11. & 550.16
Trixis arbor 256.20
Trochilos aquilæ inimicus 169.38
Trochilos auis quid cum crocodilo 157.11
Trochos piſcis ipſe ſe init 168.2
Troezenium uinum mirum 111.5
Trogete arbor 297.20. per totum
Trogi de uua hominis dicta 215.30. & inde
Trogi error de palma 294.31
Trogi auis 173.39
Troglodytarũ animalia qualia 202.13
Troglodytæ prædones 662.40
Troia quando Ilium uocari cœpta 257.43
Troia quando capta 639.18
Troiæ tẽporibus nulla pictura 614.31
Troiano bello roſarum coronarum uſus erat 387.6
Troianis temporibus nullus annulorum uſus 580.49
Troiano tempore non erant unguenta, et thure ſupplicabatur 225.48
Troiano bello quibus clypeis uſi 614.5
Troiani belli pictura 616.45
Tropæi uenti qui. 14.13
Trophonij ſimulachrum 602.10
Troſſuli milites cur dicti 583.21. & inde
Trulla ingentis precij 655.15. & 654.28
TVBA ænea à quo reperta 126.20
Tubarum crepitus è cœlo ſæpe auditus 18.19
Tuber arborum 272.43. & inde
Tuberes malorum arborum genus 218.20.24
Tuber quando floreat 276.6
Tuberes quomodo ſeruntur 295.48
Tubera fructus terræ qualia 343.31
Tuberum terræ conſyderatio, ibidẽ & 47. ibidem
Tuberum genera duo, ibidem 36
Tubera quando naſcuntur, & ubi ſeruntur, ibidem 47. & inde
Tubera ubi maxime proueniũt, ibi.
Tuber terræ herba quæ 463.34
Tuberum morbi remedia 411.46. & 543.7
Tubero Cælius à rogo reuixit 123.16
Tubero Qu. conſul. 314.36
Tuberonis Lucij capite Picus Martius conſedit 174.4
Tucia ueſtalis quo anno aquam in cribro tulit 498.48
Tuditanus hiſtoricus 226.13
Tullus Hoſtilius rex fulmine ictus, et quare 17.29. & 495.8
Tullus Hoſtilius. Quære Hoſtilius T.
Tullij Cæcilij ſtatua. 591.6
Tullij liberti carmen 533.8
Tullius eques Roma. breuis ſtaturæ homo 115.5
Tullius Cicero. Quære Cicero
Tumoris corporis remedia 367.3. et 369.19. & 376.42. & 377.9.43.47. & 350.42. & 352.5. & 384.31. & 400.19. & 401.41. et 406.49. & 407.19. & 414.25.43 418.28.39. & 417.8. & 419.46. & 420.9. & 415.44. & 426.14. et 434.17. & 436.41. et 400.11.34. & 446.46. & 451.5. & 467.6.35. & 471.34. & 478.9.48 480.32.34. & 510.41. & 527.7. & 577.4. & 612.12
Tumorem maxillorũ ſanat 490.49
Tumores articulorum quid diſcutiat 506.20
Tunicam quæ prima texuit 147.36
Tunica ab annulis ſenatum diſtinguebat 582.32
Turannius Gracula ſcriptor 33.4
Turbo uentus 16.29.36
Turbines ubi fiant 12.37
Turbinibus nihil uiolentius 565.20
Turbinis figura qualis 5.14
Turbyſtum quid 588.20
Turdorum in medicinis uſus 543.26 & 144.20
Turdus colores quãdo mutat 177.38
Turdus ſermonem humanum proferens 182.32
Turdorum nidificatio, generatioq́ 184.13
Turdorum auium in Germania hyeme copia 176.43
Turdorum fimus optimus. 291.41
Turdorum auiaria apud ueteres, ibi.
Turianus imaginum pictor Rom. petit 618.26
Turpilius Roma. eques, & pictor 614.40
Turres ſalis ubi 97.38
Turres uocales ſeptem ubi 642.36
Turres Cyclopes primi inuenere. 125.41
Tuſcania ſigna quæ 599.7
Tuſcorum tibiæ quales 281.8
Tuſculana uiola qualis 366.37
Tuſculana Ciceronis uilla 404.38
Tuſculana uilla immenſa 644.4
Tuſculani ſuburbani collis qui Corne. dicitur mirum 268.6
Tuſſilaginis herbæ medicinæ 481.42. & 472.5
Tuſsim facientia 416.22. & 432.40. & 443.11
Tuſſis remed. 363.13. et 364.20. et 365.34.28 366.24. et 367.1.47. et 371.7.9.43. et 372.25.11. et 376.44. et 677.20. et 376.19. et 383.34. et 383.3. et 353.11. et 397.5. et 398.40.47 & 399.1. et 400.33. et 401.21. et 406.39. & 410.16. et 411.30. & 414.22. et 415.32. et 416.41. et 419.22. & 421.6. et 413.47. et 426.14 & 433.2.7.40. et 437.10.14. & 438.29. & 440.34. et 443.26. et 444.18.32. & 445.41. & 446.46. & 446.27.31.36. & 471.48 & inde per totum, & 472.35. & 481.36 & 488.10. & 461.4 & 493.1. & 456.32. & 591.32. & 516.17. & 520.24. & 528.22. 56. & 542.22. & 571.39.43. & 611.37. & 630.18.38
Tuſſes ueteres emendantia. 365.17. & 366.1. & 370.44. & 379.7 & 383.7.358.21. & 400.9. & 407.21. & 413.33. & 417.5. & 421.33. & 425.43. & 430.42. et 433.26.41. & 438.40. & 439.7.14.28. & 445.4. & 447.16.35. & 452.25. & 458.1. & 471.39. & inde plura, & 471.48. et 508.23. & 511.6.9. & 561.14

ad tuſsim

ad Tuſſim ſiccã efficaciſsima 181.16
Tuſsim e,tanicum eruca ſedari, 279.5
VACCARVM lac cur optimũ 461.39
Vacinia ſeruorum ueſtes tingebantur 279.15
Vaciniæ arboris uſus & quo loco gaudet, ibidem
Vacinia in aucupijs ſeritur, ibidem
Vafre dictum 111.19
Valentis A. Iunij fortitudo 113.13
Valeriæ Romanæ quæ cũ dentibus nata eſt hiſtoria 10.24
Valeriæ Publicolæ filiæ ſtatua. 598.
Valeriæ aquilarũ genus 170.36 (34
Valeria in familia quidam Lactucini cognominati 331.1
Valerianus ſcriptor 44.18
Valerianus Cornelius 142.3
Valerius Marcus 263.35
Valerius Fuſcus cur equeſtri ordine motus 594.17
Valerius C. conſul. 149.18
Valerius architectus 643.1
Valerius Publicola primus Romæ conſul, ac eius domus, ibidem 38
Valer. Soranus et eius pœna 19.47
Valerius Maximus conſul. 614.49
Valerius L. conſul. 11.16
Valerij Coruini ſenectus, conſulatus ſex, ac honores alij 111.28
Valerius Meſſala conſul. 117.39
Valetudinis auguria 504.18
Valgij C. liber & laus 453.7
Vallares coronæ 267.31. et 403. 48
Vappa uinum 246.31. et 251.46
Variana clades 120.38
Varianæ uuæ unde 248.24
Vari unde dicti 213.29
Varices uiro tantum, mulieri raro 813.21
Varicũ remedia 406.4. et 407.21. et 429.1. et 478.24. & 519.27
Varices ne naſcantur 545.4
Varorum remedia 421.41. & 47.18 42. & 455.8. & 508.16. & 528. 2. & 540.47
Varronis M. cũ adhuc uiueret in bibliotheca imago 117.8
Varroni M. piratico bello naualis corona data eſt, ibidem 6
Varronem M. arguit Plinius 235.49
Varro M. corona à Pompeio donatus 267.32. & 117.6
Varro M. in bellis piraticis 267.32
Varro M. quo anno de agricultura ſcripſit 815.43
Varro præfectus in Piratico Pompeij bello 48.31
Varro. M. liber de uiris illuſtrib. 613.
Varronis ſenectus 580. 22 (48
Varronis M. ſatyræ prologo 1.31
Vas ingentis precij 634.28. et 635.25
Vaſa adulterijs cælantur 238.7
Vaſa imminente tempeſtate ſudare dicuntur 145.25
Vaſa ubi optima 628.31
Vaſorum cruſtæ quo deleri poſſint 370.24.
Vaſorum luxuria frugalitasq́; 595. 7. et inde, et 594.12. per totum
Vaſorum terrenorum uſus 628.31
Vaſorum materia 648.19. et inde
Vatiæ unde dicti 213.19
Vaticani obeliſci à Caio imperatore 284.35
Vaticani ilex uetuſtiſſima 187.35
Vaticanus obeliſcus Romæ 640.15
Vaticinantes quo ad furores utantur 402.39
Vaticinantium conſuetudo 511.2
Vaticinijs plena omnia, ſed nõ conferenda ſunt 523. 40
Vaticinia uera & falſa fieri, ibidẽ
Vatum Hetruſcorum aſtus 409.15
Vatinij unde dicti 211.19
VECTIS, id eſt, claudendis hoſtijs inſtrumenti repertor 125. 38
Veſtes ex qua materia 287.9
Vehiculum cũ quatuor rotis à Phrygibus repertum 126.8
Veientana gemma 663.45
Velare nihil, Græca res eſt 597.28
Velarum frugis genus 418.40
Velorum nauium conſyderatio 146. 5. & 147.33. & inde
Vela nauium ingere conſueuerunt 147.33. & 627.15
Vela theatrorum qualia 147.37
Velo purpureo M. Antonius utebatur. ibidem 36
Velorum uarij colores, ibidem 44
Vela Icarus reperit 127.11
Veliternis turris mirũ de platano 217. (19
Velocitatis cauſa 207.39
Velocitatis exempla 113.48. & inde
Velocitatis eximiæ boles ubi 108.32
Venabula à quo reperta 125.19 (38
Venæ corporum quid 210.27. et inde
Vena ab oculis pertingens ad cerebrum 204.19
Venafranũ oleum optimũ 154.34
Venatores helleboro ſagittas tingũt 458.35
Vendere Liber pater primus inſtituit 125.28
Veneficiorum remedia 400.41. & 533.45. & 534.1. & inde, et 539. 94. & 646.54
Veneficiorum noxæ remedia 596.1
Venificia tollentia 445.47. & 464 22. & 512.47
Venenata animalia quos nõ feriant 373.31
Venenatorum animaliũ inimica 438 49. et inde, et 442.15. & 443.11. 43. et 444.34. & 454. 10. et inde, et 464.3. & inde, & 512.40. & 569. 10. & 570.14
Venenatorum morſus remedia 363. 36. & 370.18. 90. et 381.21. 25. et 383.25. et 139.8. et 415.22. et 464. 33. & 521.28. & 161.37
Venenum cur terra generet 19.36
Venena ſumpta qualiter non noceãt 443. 11
Venenum quotidie bibere qualiter quis poſſit 451.11
Venenum terræ quæ herba dicatur 461.3
Venena ſibimetipſi homines excogitant 464.38
Venenum ceruarium quod 493.31
Venenum quidã in annulis portant 582. 17
Venenum quod letaliſsimum 131.14. & inde, & 136.2. & inde
Venenum quibus pro cibo 176. 31
Veneno quædam uiuunt animalia 189.2. per totum, & 216.5
Venenata animalia fame non intereũt 189. 10
Venenum uni letale, alteri pro cibo eſt 216.6
Venenum ocyſſimũ quod 485.2
Venenũ ueneno uincitur, ibid. 10.28
Venenum telorũ extinguens 423.23
Venenũ ſagittarũ quo extrahitur, ibi.
Venena interdum prodeſſe 138.3
Venena non nocent ipſa habentibus 395.8
Venenatis ſagittis utentes holes. 300
Venena expellentia 238.24 (34
Venenis nihil utitur præter homines 314. 8
Venenis tinguntur arma, inficiũtur flumina, & c. ibidẽ 6. & inde
Veneni ſumpti remedia 367. 33. & 372.30. et 377.29. et 380.16. et 388 31. et 392.39. & inde, et 395.6. et 399.48. et 405.14. et 493.36
Venenum interdum contra uenenũ 449.31. 456.20
Venenis contraria 363.49. et 364.14 24. & 381.25. & 389. 18. et 400. 19.41. & 409.11. et 410.3. 5. & 411.2. et 411.27. & 414.22. et 418. 45. et 422.19. et 417.4. et 429. 10. & 411.18. et 432.48. et 433.12.22. 49. & 437.21.38. & 441.12. & 445. 18. 22. 46. & 448.10. & 456. 19. & 464.33. & 491.20. 504. 48. & 513.12. 17. & 550.5 & 551.43. & inde, & 567.49. & 569.23.26.48. & 570. 5.12.14 et 571.15. et 616.19. & 658.18
Venena telorũ quid extinguat 423.22
Venenorũ etiã uenena reperiri 373.12
Venenorũ marinorũ remedia 333.28
Venereum labrum herba qualis 468 33. & 540.3
Venetia quibus arbuſtet agros 307. (26
Venia ubi uſta 32.39
Venerea pira 259.12
Venicula uua 243.45
Venter ne rugoſus fiat 408. 39
Ventris conſyderatio 208.38
Venter quibus ſimplex uel duplex, ibi.
Venter quibus nullus, ibidem 34
Ventris obeſi minus ſolertes, ibid. 41
Venter ſolidipedum aſper & durus, ibidem 45
Venter mulierum ne rugoſus fiat 409. 39
Ventris gratia quæ fiant 478.20. et
Ventris morborum omnium (inde remedia, ibidem 18
Ventris morbus ne accidat 237.40
Venter plurimũ negotij exhibet 473.18
Ventris cauſa pars maior mortaliũ uiuit, ibidem
Venter peſſimũ corporis uas, ibi. 20
Ventrem ſiſtentia 254.28. et 397. 34. et 403.38. et 428.33. et 422.29
Quære Aluũ firmantia ſiſtẽtiaq́;.
Ventris animalia expellentia 370.38 et 375.9. & 380.32.49. & 406. 34. et 418.24. et 427.9. et 432.2. et 474.27. et 458.1. et 491.33. et 607.38
Ventrem ſoluentia 381.33. & 398. 1. & 429.'47
Ventrem mollientia 166.2.21. et 168. 21. & 371.25. et 406.12. et 414.15. & 419.8. & 432.2.4. & 438.2. 08. & 485.1
Quære Aluum mollientia
Ventrem purgantia 417.15
Ventris doloris remedia 363.2.3. & 366.2. et 263.28. et 375.27. et 378. 26.38. et 490.11.18. & 413. 17. et 428.18. & 432.9. & 440.33. & 444.33. & 473.18. per totum, & 494.19. & 517.8
Ventidius P. qualis. 119.18. & inde
Ventilatio quibus diebus facienda 341. 48
Ventus quid 14.11.20. & inde
Ventis nihil molentius 363.10
Venti quantum ſupra terram aſcendunt 9.46
Venti futuri ſignum 12.21
Ventorum regnũ ubi ibidem 46
Venti quomodo generentur 14.8. et inde, & 26. ibidem, & inde
Ventorum conſyderatio, capitibus 47.48.49.50. libri 2
Venti in ſpecubus quibuſdam ſine fine geniti 14.19
Venti & flatus inter ſe differentiæ, ibidem 24
Ventorum lex, ibidem 30. et 15.17
Ventorũ obſeruatiões plurimæ 14.38
Ventorum genera quot 14.46. & 10.
Venti quatuor apud ueteres, ibidem
Ventorum duodecim nomina, ibi. 49
Ventorum regiones 15.5. & inde
Ventus quiſq; quo flat, ibi. 10. et inde
Venti qui frigidiſſimi humidiſſimiq́; ibidem 40
Ventorũ qualitates, ibidem et inde
Venti qui ſaluberrimi noxijq́;, ibi. 46
Venti oẽs uicibus ſuis expirant 16.2
Venti quibus augeantur comprimanturq́;, ibidem 10
Venti repentini qui, ibidẽ 18. per totũ
Ventus terræmotus cauſa 24.38
Ventorum miracula 17.3. & inde
Venti ubi letales, ibidem, & inde
Venti ſatis & arboribus conuenientes 290.2
Venti ſatis nociui & regionibus proprij 310.24
Venti quando noceãt frumẽto 326.44
Ventorum ratio obſeruatioq́; 142.12
Venti qua ex parte ſpirent quomodo noſcitur, ibidem per totum
Ventorũ ſitus, qualitates, effectus diurnasq́; 341.44. & inde
Venti qui frigidiſsimi 343.17
Venti qui diu permanſuri quomodo noſcuntur, ibidem 19
Venti futuri ſigna 144.4. & inde per totum
Venti pomis inimici 259.26
Venti qua ratione cõprimãtur 663.8
Ventorũ rationẽ quis reperit 136.33
Veneris ſyderis cõſyderatio, natura, motus, ſitus, effectus 4.12. et inde
Veneris ſydus, primus Pythagoras deprehendit. 4,16

Veneris ſydus ſolum inter ſtellas umbras reddit, ibidem 18
Veneris ſyderis uaria nota, ibidē 19
Veneris ſtella quando occidat 334.20
Veneris ſtellæ motus, exortus, occultatio 7.2
Veneris ſtellæ in zodiaco motus qualis, ibidem 29
Veneris ſtella quantum à ſole elongatur. 8.12
Veneris ſtellæ color qualis. 9.8
Veneris deæ æ es ubi nunquam pluit 17.15
Veneris ſimulachrum à quo dedicatum. 113.33. & 635.35
Veneris Cluacinæ ſignum Romæ ubi 165.3
Veneris Myrtiæ, uel Murtiæ ara Romæ, ibidem 13
Veneris uictricis corona ex myrto, ibidem 9.30
Veneris Coæ picturę inexpleta ab Apelle. 622.1. & 617.4
Venus Gnidia. 365.33
Veneris tutelæ hortos eſſe. 350.11
Veneris uictricis tēpli dedicatio 150.8
Veneris concha. 139.4. & inde
Veneris ædes ac ſimulachri incendium 602.22
Veneris genitricis ædes Rom. 615.10
Venus Anadyomene à quo picta 621.30
Veneris è mari exeūtis pictura. 621. (46
Veneris inter Gratias, et Cupidinem pictura 626.37
Venus genitrix in foro Cæſaris à quo facta 628.10
Venus Palatina M. Craſſus appellatus 633.41
Venus Aphrodite dicta. 634.31
Veneris ſimulachrum. 833.28.22. & 636.26
Veneri myrtus ſacrata 217.1. et 263.3
Venus marmorea Romæ à quo 634.10.30
Veneris excellēs ſimulachrū à quo 635.2. & 636.33
Veneris Praxitelicæ ſpecimē 635.12. (31
Veneris gemmę quæ 664.19
Veneris crinis gemma. 669.44
Venere qualiter utendum ac ab eadem abſtinendum 303.10. et inde
Venus in ſomno quo compeſcitur 363.10. & 374.23. & 330.35. & 611.22
Veneris diuerticula in quibus 186.26
Venerem conciliantia. 400.26
Venerem refragantia. 357.4
Venere fatigato quibus ſuccurritur 481.17
Venerem prægnantes arcent 187.26
Veneris quando homines auidiores. 186.27
Venerem coërcentia. 440.49. & inde, & 441.15. & 442.9. et 467.10. & 477.43. & inde, & 490.27. & 309.11.16. & 333.10.26. & inde, & 363.23
Venerem ſtimulantia. 364.37. & 365.10.19. & 366.19.17. & 357.30. & 371.13.26.32. & 372.40. et 373.1. & 374.46. & 331.40. & 338.42. & 400.41. et 409.16. et 410.21. & 411.17.18.30.38. et inde, & 418, 43. & 438.2. et 443.33. & 448.12. & 447.48. & 478.2.3.13.21. & inde, 490.27. 306.17. et 307.13. et 308.8. et 309.16. & 329.17. et 331.15. et 331.21. & inde, & 363.24. & 370.6
Veneris pecten herba qualis 431.13
Veneris labra. 304.8
Ver quis flos primum nunciat. 391.35
Veris certiſſimum indicium. 275.28 & 332.10
Veris flores qui. 381.49
Vere quis uentus flat. 13.29
Veratrum hellehorus herba 457.40 & 463.12.3
Verbaſci herbæ conſyderatio 464.10. & 466.4
Verbaſcum herba qualis. 463.7. & 471.26
Verbaſci herbæ medicinæ. 471.48. & 472.33. & 473.23. & 477.37. & 480.23. & 481.1. & 482.1.10. & 433.2
Verbena herba ſōgmina fuit. 403.43. & 462.45
Verbenarius quis uocabatur 403.43
Verbenacæ herbæ medicinæ. 471.37. & 474.3. & 476.23. et 437.30. & 475.29.33. et 439.7.87. et 452.2.18.39. & 432.18.47. & 484.6
Verbenacæ herbæ deſcriptio 462.45
Verbenacæ herbæ honor, ibidem et 403.43
Verbenacæ herbæ uſus, ibid. 464.10
Verendarū remedia. 611.20. et 643.4
Vergiliæ ſtellæ quæ. 13.37
Vergiliarum ortus olei caritatem prænunciat 337.33
Vergiliæ ad fructus pertinent 338.22
Vergiliarum exortu æſtas incipit, occaſu hyems, ibidem 13
Vergiliarū ſemeſtre ſpacium, ibidem
Vergiliarum occaſus 340.49. & 394.28
Vergiliarum quarum arborum ſydus ſit 276.10
Vergiliarū pluuia quibus noceat 290.8
Vergiliarū occaſus quando 332.25. et 333.14. & 340.32. & 28.34
Vergiliarum exortus quando 335.13.28. & 15.13
Vermes futura prædicentes 143.29
Vermes ne ſemina infeſtent. 127.25
Vermes qui meſſis tempore noctu lucent 135.35
Vermes quos fructus & arborem infeſtent 277.24
Vermes olerū quomō necentur 361.3
Vermes quam materiā non attingāt 172.31. & 283.28. & inde
Vermiculorum remedia 376.32
Vermes ne aliqua infeſtent 366.5
Vermes qua ratiōe gigni poſſint. 372. (28
Vermes corpori innaſcentes quo necentur, ibidem 48
Vermes uentris quo pelluntur. 375.9
Vermium terreſtrium in medicina uſus 349.11.25.31. & 346.44. & 330.42. & 349.21
Vermiū mira magnitudo 135.39
Vermium genera multa eorumq́; in medicinis uſus 349.46. & inde
Vermium innatorū remedia 376.48
Vermes in ligno & ex ligno naſcētes 202.7
Vermes nocte lucētes lampyrides dicti ſūt 199.35. et 383.23.41. et inde
Vermiū genus omne oculis caret 208
Vermicationis iumentorum remedium 331.37 (31
Vermiculatio quas arbores infeſtat 309.20. & 310.16
Verna frumenta quæ et unde 318.14
Verna opera quæ ſint 335.2
Vernationis anguium in medicinis uſus 540.18
Vernatio, id eſt, ſerpentis corium ad quid 663.40.41
Veris flores 391.49
Veronenſis uuæ nobiles 242.26. & 246.42
Veronenſes agri arbor 258.13
Verres cur proſcriptus 596.12
Verris Cupidinis ſimulachrum obiectum à Cicerone 633.12
Verris feræ in medicinis uſus 518.37. & 519.4. & 520.40
Verrius ſcriptor de ſacris 390.28
Verucæ corporum quo tollātur 372.40. et 395.8. & 400.20. et 409.3 16.46. et 413.13. et 419.49. et 430.22. & 431.9. et 440.5. et 447.34. & 458.4. et 483.6.8. & 491.4. et 302.23. et 319.32. & 345.33. & 369.10. et 377.5. & 388.2
Vernaculum remedium ſuperſtitioſum 417.48
Verſipelles cur dicti 186.13
Verſus heroicus à quo repertus 126. (58
Vertiginē quæ faciant. 327.23
Vertiginis capitis remedia. 375.10. et inde, et 376.8. et 378.42. et 379.8. 402.11. et 411.42. et 424.29. et 425.31. & 425.43. & 438.27. et 463.43. & 465.33. et 492.43. et 496.12. & 567.46. & 647.39
Veruactum quid & unde 319.6
Vera indagare dignitates pag. 63.37
Veſcos corpore quoſdā eſſe 133.33
Veſicæ animaliū cōſyderatio 209.16
Veſicam exulcerantia 371.16
Veſicam lædentia 371.26.37. et 417.47. & 410.33. & 422.40. & 425.40
Veſicæ morbi remedia 243.31. et 363.46. & 364.30. et 267.49. et 363.31.33. & 375.33. et 380.32. et 332.47. & 334.16.36. & 397.14. et 378.29. et 400.19. & 401.28. & 402.20. et 440.33. et 411.14.24. et 416.39. & 421.6. & 422.18. & 427.31. & 425.25.34. & 430.37 & 431.40.42. & 433.16. et 434.26. & 436.44. et 437.30. et 449.22. & 451.40.47. & 456.49. et 461.24. & 476.23.10.35.48. & 477.2.5.9. & 481.37. & 483.34. & 491.12. & 494.39. & 495.42.44. & 301.44. & 309.48. et 318.27. & 328.14. & 367.22. & 521.21. & 646.46. & 647.6
Veſica ſi immeiuerit 166.35
Veſicam quid maxime 399.21. et 374.9
Veſicæ ſcabiem ſanantia 403.44
Veſicæ calculos expellentia 384.32.36. & 477.3. et 344.17. et 657.32
Veſicaria herba quæ qualisq́; 402.29
Veſparum conſyderatio naturalis 197.3
Veſpæ quæ ichneumones dicuntur, ibidem 6. & 139.39
Veſpæ luto in ſublimi nidificāt 197.8
Veſparum & crabronum ſexangulæ cellæ, ibidem 4
Veſpæ plenilunio maxime creſcunt, ibidem 6
Veſpæ & crabrones non habent reges aut examina, ibidem 20
Veſpæ & aranei diſſident 189.39
Veſpæ non feriunt ſcorpione percuſſos 300.47
Veſpas equorū corpore gigni 196.
Veſpæ ne uuas tangant 280.17 (48
Veſparū morſus remedia 373.28
Veſparum ictus remedia. 364.43. & 331.13. & 399.34
Veſpaſianus primus coronas ex cynnamomo dicat 221.19
Veſpaſiani imperatores plures 126.48. & 6.26
Veſpaſianus imperator quid erga Romanam rempublicam 36.13
Veſpaſianus imperator contra Garamantes 63.16
Veſpaſianus imperator quādo 40.2
Veſpaſiani inſtitutio 314.3
Veſpaſianus ædem Honoris & Virtutis reſtituit 624.36
Veſpaſianis conſulibus ſolis & lunæ defectus in diebus duodecim contigerunt 6.25
Veſpaſiani cenſus cenſuraq́; 112.10
Veſpaſiani laus, prologo 1. per totū, & pagina 1.42
Veſpaſiani magiſtratus, prolog. 1.20
Veſper ſydus quod 4.13
Veſpertilio ſolus inter uolucres dentes habet 205.30
Veſpertilio mammas habet 111.13
Veſpertilio uolucris qualis 186.8
Veſpertilio ſola auiū lacte nutrit, ibi.
Veſpertilio uolitans infantes ſecum deportat, ibidem 9
Veſpertilionis in medicinis uſus 312.3. & inde, & 343.19. & 344.3. & 350.10
Veſtalium uirginum capillus quo deferebatur 217.34
Veſtales quem deum colunt 301.18
Veſtales uirgines Seruos fugitiuos ne urbem exeant retinent precationibus 499.4
Veſtæ deæ ædes incenſa Romæ 119.44
Veſtæ ſimulachrum 635.24
Veſtes quibus uertantur in lapidem 641.41
Veſtium tingendarum ratio 646.49
Veſtes ne pediculi intrent 431.7
Veſtiū genera plura 147.36. et inde
Veſtibus intexere aurum ubi repertum, ibidem 43
Veſtes in guttis preciſ. ibi. 46. et inde
Veſtes pictæ quando, ibidem 41
Veſtem tineæ quam non attingunt 310.49

Veſtes

Veſtes quomodo ſeruentur à tineis 118.9. & 429.19
Veſtes herbis inſici. 403 33. per totũ
Veſtium maculæ quo tolluntur. 163.19
Veſtibus quæ herba gratiſſima. 119.
Veſtium luxuria flores inuenta (34 tiam, ibidem 42
Veſtium æmulatio cũ floribus, ibidẽ
Veſtes ne à tineis lædantur. 378. 47. & 401.29. & 439.19
Veſtes orientis ex qua materia. 445.
Veſtes quomodo odorẽ capiũt (22 998.23. & 401.29
Veſtium tigendarum ratio. 632.21. et 627.23. & 169. 16
Veſtium luxus notatur. 161.31. et inde
Veſtilia Romana. 109.33
Veterinorum ætas dentibus indicatur. 105. 49
Veterum morbi quo ſomnus perpetuus inducitur remedia. 164.25. & 520. 20
Veterum parſimonia. 114.26.19. & 633.24. & 143.42. per totum, & 330.38. & inde
Veteres grati medicinæ inuentoribus 442.44
Veterũ ſtudia circa rerũ naturas 453
Veteres ſtudioſiſſimi naturæ (37 lium rerum. 19.33
Veterũ inuenta negliguntur. ibid. 19
Veterum diligentia. 141.15. & 339. 27. & 451.36. & inde. & 484. 35. & 508.27. & 632.22. et 639.13 & 14.33. per totum
Vetuſtatem quæ arbores non ſentiũt 285. 18
Vetuſtis nouitatem dare res ardua, prologo 1.54
VIA ſacra Romæ. 147. 40
Viatori quid proſit. 165.27
Viatores quales apud Romanos & unde dicti. 315.33. & inde
Viatorum laſſitudini utile. 178.36
Vibius Criſpus conſul. 146.4
Vibius Auitus. 660. 14
Vibones flores qui. 454. 48
Viciæ leguminis conſyderatio, natura, uſus, &c. 325. 40. per totum
Viciæ ſationis tria tempora. ibid. 43
Vicia ſiccitatẽ maxime amat. ibi. 44
Vicia ubi ſerenda. 328.2
Vicia quomodo ſerenda. 329.29
Vicia quãdo ſerenda. 331.26. et 333.35
Vicia quando metenda. 336.15
Vicinorum amor quærendus nobis 317. 42
Victimæ quæ animalia aptiſſima 146.22. & inde. & 46. ibidem
Victimæ ſacrificij coronabantur 267.42
Victoriatus nummus qualis, & à quo percuſſus primum. 594.26
Victoriatus nummus. 335.21. & 430. 8. & 435.46. & 486.42
Victoriã quo adipiſcimur. 530. 26.33
Victoriæ ſummum ſignum. 404.9
Victoriæ pictura. 626.33
Victoriæ nota cum creta. 632.30
Victorum ab alijs mos. 404.10
Videri qua arte quis nequeat. 668. 10. & 308.43. & inde
Viennenſis uitis picata. 242. 33. & 245.47
Vigilare faciens. 338.40
Vigiliæ quibus tollantur. 159.19. & 179.19
Vigiliæ exercitium à quo inuentæ 125. 25
Vigiliæ inter mala corporis uniuerſi & earum remedia. 479.24
Vilternina uina. 246.33
Villarum poſitio qualis eſſe debet 316. 16
Villaticæ aues quo tutæ fiant. 422.18
Vinaciola uua ubi. 244.14
Vinalia feſta cur & quando celebrentur. 392.38.48
Vincæ peruincæ herbæ medicinæ 401.40
Vincæ peruincæ flos qualis. 192.9
Vincere ſeipſum laus ſumma. 621.19
Vincendo mſti Romani. 485.18
Vinculis & ligaturis apta. 282.10. per totum
Vincula uitium ex qua materia 108.16
Vindemiatoris ſigni emerſus. 354.18
Vindemiator ſydus quando oritur 140. 34
Vindemiæ cõſyderatio, ibi. & 141.6
Vindemiarum tempus & initium, ibidem 9. & 27
Vindemiarum leges. ibidem 10
Vindemiarum inſtrumenta, ibidẽ 13
Vindemiæ preſſura qualis, ibidem
Vindemiarum tempore quæ agenda ruſticis, ibidem 25
Vindemiarum abundantia maxima ibidem 29. & inde
Vindemiæ quot diebus durẽt, ibi. 28
Vinearum ſitus & quas in oras ſpectare debent. 290.42
Vineis quæ terra utiliſſima. 292.21
Vineæ qualiter diſponendæ et plantandæ ſint. 296.14
Vinearum excolendarũ culturæ diſciplinæq́. 297.21. per totum
Vineæ ex quibus, quomodo & quãdo plantari debent, ibidẽ per to.
Vinearum genera & differentiæ quinq́. 304.18
Vinearum ingens fertilitas. 245. 8. & inde
Vinearum cultura & cultores nobiles. 244.40. per totum
Vineæ tribus modis ſeruantur. 304. 21. & 23. per totum, ibidem
Vinearum plantandarum ratio plena. 304.32. per totum
Vineæ quibus modis palis, uel alijs pedamentis affiguntur, ibid. p to.
Vinearum putationis conſyderatio 305. 44. & 306.29
Vinearum ſitus conſyderatio. 306.9 & inde
Vineæ quãdo cõfodi debeant, ibi. 16
Vinearum pampinatio quando fieri debeat, ibidem 16
Vineæ plantatio quando. 334.22
Vinariæ cellæ quales eſſe debẽt. 249
Vinorum nobiliũ cõſyderatio (17 246.9. per totũ, et 247.16. per to.
Vina tranſmarina. 247.16. & 43. ibidem
Vina tranſmarina quo ueteraſcant, ibidem 48
Vinum quis primus cum melle miſcuit. 245.29
Vinum aquæ miſcendum, ibidem 32
Vini bonitas quo anno, ibi. 35. et inde
Vinum ducentorũ annorũ, ibidẽ 38
Vinum intus accendit, foris infuſum refrigerat. 246.2
Vinum ſanguinem eſſe terræ, ibidẽ
Vinum temperate ſumptũ utile, intemperate pernicioſum, ibidem 7
Vina generoſa, ibidem 9. per totum, & 249.31. per totum
Vina herbis et alijs inficiũt. 246.47
Vini bonitas ex patria uel terra nõ uua. 247.7
Vinorum dulcium genera quatuordecim. 45.7. per totum
Vinum dulce quale, ibidem
Vini colores quatuor, ibidem
Vina ſecundaria quæ & quomodo 248.24
Vina operaria quæ, ibidem 25
Vinorum genera octuaginta eſſe, ibidem 31. & 251.48
Vinum rogo ne reſpergito. 248.17
Vinum ſacrificijs aptum & nõ aptũ ibidem 18. & 251.15
Vinum quando in Italia. 248.40
Vini uſus apud antiquos, ibidem 42. per totum
Vini abſtinentia, ibidem
Vinum aromaticum quidam diligũt 249. 6
Vina factitia quæ, ibidem 37. per to.
Vinum ex multiplici materia fieri, ibidem per totum
Vinũ quibus hortenſibus herbis fiat 250. 12
Vinum ex fruticibus multis modis, ibidem 16
Vina cur à natura genita, ibidẽ 47
Vini prodigioſa genera. 251.3
Vinum fœcundum fœminis, uiris faciens rabiem, ibidem
Vinum arborum faciens, ibidem 3
Vinum miræ naturæ, ibidẽ 1. per to.
Vina quæ in apothecis mutant. 251.21
Vina nauigatione meliora fiũt, ibi. 12
Vina quomodo condiantur. 251.20. & inde. & 252.22
Vina Afri calce condiunt. 251.22. & 649. 7
Vinum ne inebriet. 251. 45
Vinorum medicamina uaria, ibidem 48. & 152. 19
Vinorum uaſa quo condantur. 151.1
Vina quo aceſcant, ibidem 6. et inde
Vina in quæ uaſa transferri debent, ibidem 10
Vino proprium, ibidem 19
Vinum natura nõ congelaſcit, ibi. 24
Vinum ubi congelaſcit, ibidem
Vinum ad frigus ſtupet, ibidem 25
Vinorum loca & cellæ aptæ, ibidẽ 22. per totum
Vini uaſa qualia eſſe debent, ibid. 30
Vinorum ſeruandorum ratio, ibid. 22
Vini flos qualis optimus, ibidem 36
Vinum inter gratiſſimus liquor. 255.46
Vinorum uel uinis ſimilium genera centum nonaginta quinq́ ſpecies autẽ penè duplici numero, ibi. 48
Vino quomodo odor acquiratur 259.46
Vini ſapores miræ naturæ. 263.44
Vinorum odor qualis. 164.19
Vinum an ſit aquæ admixtum experimentum. 280.39
Vina nobilia in arbuſtis. 307.19
Vino perfunduntur ſemina ne ægrotent. 327.21
Vini copia exiſtente maxima quid agendum. 341.29. & inde
Vini genera & ex eis medic. 422.21
Vinum albanum quale, ibidem 40. & inde
Vinum uires alit, ſanguinem, ac colorem, ibidem 46
Vini effectus plures, ibidem & inde
Vinum modice ſumendum. 423.1
Vino ſapientiam obumbrari, ibid. 22
Vino quis primus aquã miſcuit. 116.9
Vinum febricitantibus non dandum eſſe. 424. 1
Vinum quando merum uel aqua mixtum bibendum. 425.29
Vina plura miſceri inutile, ibidẽ 37
Vino nocentia, ibidem & inde
Vinum rubrum nigrumq́ conſtringit, ibidem 44
Vinum pice conditum quibus proſit, ibidem 45
Vinum in quibus morbis non dandum. 424.2
Vinorũ factitiorũ medicinæ, ibid. 20
Vini fecis natura & medicinæ ex ea. 428.24. & inde
Vinum nunquam inebrians. 434.30 & 941. 35
Vini potus uires recreat. 257.4
Vinum quibus melius fiat. 378.9
Vina cur muſtis odoratiora. 389.3
Vinum palmarum arborum. 99.1
Vinum prohibitum fœminis. 248.45
Vinum picatum quod. 424.3
Vino gratiam tribuens. 456.2
Vini fece qui colores fiant. 627.7
Vini abſtinentiæ exemplum. 504.45 & 305.9
Vini uſum tollentia. 338.47. et 378.3
Vinũ fontes emittẽtes. 113.49. et inde
Vini potoris cuiuſdam exemplum 134.40
Vinum præcipue ſerpentes appetũt 189.9
Vini ſaporem habentia. 535.48. & inde, & 441.3.10
Vinum ex quibus præter uuam fiat 447.11. & 460.44. & 461.16
Violarum conſyderatio, natura, genera, medicinæ. 388.14. per totũ
Violarum conſyderatio, nomina, naſcendi tempus. 391.35
Violæ ſponte naſcẽtes quales. 388.15
Violæ luteæ deſcriptio, ibidem 17
Viola alba ueris nuncia. 351.35
Viola ubi hyeme prouenit, ibidem
Viola alba maxime durat. 391.43
Violæ albæ uita longiſſima eſt trima tu. 392.12
Violis apes delectari, ibidem 20
Violarum medicinæ. 392.8
Violentia plura. 361.10
Viperæ ſerpentis cõſyderatio. 342.18 & inde

& inde. & 205. 19
Viperinis carnibus ueſcentes. 108.25
Viperæ duplex uulua. 209. 18
Viperæ in cibis uſus. 535.27
Viperæ partus atq; conceptus qualis. 136.12
Vipera à filijs interimitur, ibidẽ 17
Viperæ uenenum quale 105.29
Viperæ in medicinis uſus. 531. 2. & inde. & 534.29. & 535.24. & 541.42. & 542 28. & 545. 15 & 551. 4
Viperarum morſus remedia. 409. 52. & 411.38
Vipiones aues. 133. 8
Vipſanus conſul 1. & 114.2
Vires prodigioſæ 111.35. & inde
Vires ſuas quiſq; penſare debet 135.1
Vires recreantia. 414.11. & 428.18. & 430.33.38. & 476.10. et 485. 42. & 596.13
Virgæ ſanguinea natura. 442.14
Virgæ magiſtratuum Romanorum ex betulla arbore. 271.27
Virgiliana uirtus, prologo 1.33
Virgilius carmina ſua teſtamento cremanda mandauit. 117.2
Virgilius quid de equi forma. 144.41
Virgilij manu ſcriptus liber Plinij tempore extabat. 285. 45
Virgilius hortorū dotes fugit. 241.34
Virgilius quādam ante Pliniū. 242.32
Virgilius quæ in Georgicis attingit, prologo 241.34. & inde
Virgilius de uuis quid. 244.20
Virgilius de pice. 252.8
Virgilius de miſſione. 256.13
Virgilij erga ſemina præcepta. 327. (31
Virgilius de ſandice. 616.45
Virgilius de reparādis auibus. 166. (48
Virgilij meditationes. 496.31
Virginea aqua Romæ. 644.18
Virginitas quo deprehenditur 646.41
Virginū mammæ ne creſcāt. 491.23
Virgo aqua Romæ. 556.11
Viriderts quomodo Latine dicatur. Quære, Aëra, Erugmus, & Scolecia.
Viridis color. 617.36
Viriæ Celticæ quæ. 585.44
Viriles Celtibericæ, ibidem
Virilium remedia. Quære Genitaliū
Vireo auis quando apparet. 189.12
Virorum coitus quando remiſſus 411.40
Viri qua ratiõe gigni poſſunt. Quære Mares qua ratione, &c.
Virtus cauſaq; plurimū refert in qua tempora inciderit 126.10
Virtutis honor, ibidem 15. per totum, & 126. 30
Virtutis præmium honos. 261.11
Virtutis deæ ædes à quo picta. 624. (36
Virtutis pictura. 626.12
Viſcerum morbi remedia. 441.19. et 472.36. & 632.16
Viſci arborum conſyderatio. 288.21
Viſcus neq; igne neq; aqua corrumpitur. 239.1
Viſcus in quibus tantum naſcatur arboribus. 253.22. & inde
Viſcus quomodo naſcatur, ibidem 7
Viſci mas fœminaq;, ibidem 31
Viſci acini quomodo colliguntur ibidem 32
Viſcus quomodo præparetur, ibi. 36
Viſcus ſacrum apud Druydas, ibi. 37
Viſcus non prodeſt arbori cui ineſt 311. 5
Viſcus ex chamelæone herba. 407. (34
Viſci floris medicinæ. 471.16
Viſcus & ex eo medicinæ. 436.18
Viſcum ad r. ligoniſ pertinere, ibi. 25
Viſcum quod optimum, ibidem 10
Viſci ſumpti remedia. 164. 17. & 379.1.16. & 425.18. & 483.41. & 486.10. & 568.5
Viſula uua. 243.12
Viſum animali, eſfluentia. 461. 14. & 536.14. & 198.5
Viſus acutiſſimi exempla. 114.7
Viſus fœniculo reficitur. 384.18
Viſus claritas quo inducitur. 66.10
Viſus aliquibus poſt longum tempus reſtitutus. 204.18
Viſus quibuſdam ſtatim naſcentibus negatus, ibidem
Vitæ longiſſimæ exempla. 121. 8. & 121. 46
Vitæ breuitate nil melius. 122. 37. & inde
Vita animalis in uigilia, prolog. 72
Vitæ hominum pericula. 449. 6.32. & 105.34. & 110.2. & 121.26
Vita carens doloribus pœna eſt 497. 49
Vita deſijt quando uoluptas uiuere cœpit 241.32
Vitæ breuis ſigna. 215. & inde
Vitæ longæ ſigna, ibidem 17. et inde
Vita quorum longa eſt. 108. 35. & 60.16. & 170.25. & 297.43
Vitæ breuis exēplū 102.18. et 535.31
Vita in quibus animalibus ſine cibo. 140.24
Vitæ redimendæ exemplum. 119. 8
Vitelliani Capitolium incenderunt 599.27
Vitellius L. prætor quid attulit in Albanum rus. 161.41. & 262.33
Vitellius L. Syriæ legatus quando 61.42. & 262.33
Vitellij luxus in cœna. 628.45
Vitellio contra Piſonē oratio. 207.32
Vitex ex eoq; medicina. 442.8
Vitales naues. 126.49
Vitiligator unde dictus, prolog. 1.113
Vitiligines corporum remedia. 374. 15. & 376.26. & 398.6. 428. 31. & 494.29. & 496.42. & 630. 19. & 549.27. & 561.27
Vitis quæ fertilior & quæ tardior 277.12
Vite tacta fulmine dijs libare nefas 251.16
Vitium inimica quæ. 370.15
Vitium ſarmentorum medicinæ 420.45
Vitium clauiculæ ad quid proſunt, ibidem 8
Vitis lachryma qualis & ex ea medicinæ, prologo 416.47
Vitis & braſſica inimicæ 413.19
Vitis frondibus ſuccisq; quæ medicinæ fiunt. 419.44. & inde
Vitibus pop. arbor gratiſſima 264.10
Vites ad ligandum apta, ibidem 16
Vitis ſola parturit. 275.4.
Vitis germinatio quando. 279.9
Vitis florendi tempus, ibidem 13
Vites triferæ inſanæ dictæ. 277.12
Vitis frondes latiſſimæ. 274.46
Vitium conſyderatio. 241.41. & inde per totum
Vitium principatus in Italia, ibid. 37
Vites inter arbores numerari, ibi. 41
Vitis lignum longo durat tempore, ibidem 42. & 45
Vitium magnitudo, ibidē 48. et inde
Vitis centurionū Rom. inſigne. 242.6
Vitium genera plura, ibidem 17. & 244. 4
Vitiū locus qualis eſſe debet. 248.19
Vites quarum folia priuſquam decidant ſanguineo colore mutantur peſſimæ ſunt. 244.6
Vitis arbore uel palis non indigens, ibidem 23
Vitibus aptus locus, ibidem 47
Vitis ſylueſtris uſus uarius. 283.16
Vitibus breuis uita. 288.3
Vitibus quando nocet pluuia. 260.3 & 310.30
Vitium conceptus quando, ibidem
Vitibus quæ terra utiliſſima 261.20.
Vitis umbra qualis 296.14. p 10. (38
Vitis tribus modis inſeritur, ibidē 35
Vitis humor maxime infeſtat uites, ibidem 42
Vitium gēma, oculus, germen, &c. 308. 27
Vitis una ut diuerſas ferat uuas, ibi. (48
Vitium plantandarum conſyderatio plena, ibidem 10
Vitium omnium culturæ præcepta ſecundum Catonem. 306. 43
Vitium culturas quis primum reperit. 126.9
Vitibus quæ arbores aptæ. 307.21
Vites Aquilonē ſpectare debēt. 308.4
Vites quibus uinculis ligādæ, ibi. 16
Vites totas in terram ſupplantandi mos, ibidem 30
Vitibus adminicula addenda, ibi. 47
Vitium morbus multiplex 309.48
Vitium uermis qui araneus dicitur. 310. 15
Vitis quæ odiat. 311.7. & inde
Vitis biferia. 330.14
Vitis albæ nomina & ex ea medicinæ. 421.11
Vitis nigræ nomina & ex ea medici. 422.5
Vitta ex remedijs uiterdū fiūt. 311.36
Vitra quæ flumina ferunt. 73.7.14
Vitris conſyderatio origo faciendiq; ratio. 631.10. per totum
Vitri liquor à magnete trahitur, ibi.
Vitrū qua ratiōe coquitur. ibi. 23 (10
Vitri ſtatio atq; cælatura. ibid. 16. & inde
Vitri temperamentum ut flexibile eſſet quando inuentum, ibidē 33
Vitrei uaſis mirum pretiū, ibidem 16
Vitri colorū uarietas, ibi. 45. et inde
Vitri fragmēta quo glutinātur. 529.3
Vituli marini conſyderatio. 139.17. per totum, & 138.7
Vituli marini magnitudo. 566.9
Vituli marini medicinæ 577.14
Vituli marini non feriuntur fulmine 18.15
Vituli in medicinis uſus. 518. 48. & 516.23.10. & inde, & 520. 52. & inde
Vitulus marinus miteſcit interdum 382.15
Vituli marini deſcriptio. 135.15. per totum
Vitulus marinus cur dictus, ibid. 16
Vituli marini pelis ueſtiuntur, ibidem 20.15
Vituli marini partus, ibidem 13
Vitulus educat mammis fœtum, ibidem 17
Vitulis in ſomno mugitus, ibidem 16
Vituli uoce & niſu populum ſalutant, ibidem 19
Vituli nomine uocati reſpondent, ibidem 20
Vitulorum marini ſomnus grauiſſimus, ibidem
Vituli marini pinnis uice pedum ſerpunt, ibidem 21
Vitulis ſoporiferam eſſe pinnam dextram, ibidem 23
Vitulis marinis lingua qualis. 206.19
Vitulis marinis fel ad multa utile 208.16
Vituli marini oculi quales. 104.29
Viuaria à quo inuenta primū. 168.5. (21
Viuaria piſciū, ibidē per to.
Viuariorum beſtiarum conſyderatio. 249.18. per totum
Viuerra anial infeſta cuniculis 150.4
Viuimus aliena interdum fiducia 404.47
VLCERVM corporum conſyderatio plena. 482.9. per totum
Vlceribus tibiarum unde. 430.45
Vlcerum corporum remedia. 265.22. & 301.15. & 364.30. & 365.42 & 366.24. & 367.12.24. et 368. 1.23. & 366.43. & 370. 46. & 375.36. & 380.24.45. & 334.1. & 396.46. & inde, & 397.47. & 366.38. & 401.17. & 406.1. & 407.15. & 408.6.35. et 406. 35. & 410.6.18.54. & 412.49. et 413.23.49. & 414.7. & 415.15. 33.35. & 426.15.36.18. & 417. 14.11.42.44. & 418.10.22.18.35. & 420.15.23. & 422. 20. 37. & 424.36. & 405.12. 48. & 426. 27.36. & 427.26.32.48. & 428. 14.32. et 429. 42.47. et 430.19.26. et 431.10. et 432.47. et 433.47. et 434.24.37.38. & 436.13.23. & 437.6.42. et 439.5.6. 22. et 442. 18.40. 443.2.17.38. et 444.4.39. et 445.23. et 446.8.14.10.47. et 447.21.29. et 448.36. et 446. 7. 21. et 452.4. et 473.48. et 474.7. et 482.6. et inde, et 487.12. et 489 34. et 490.17. et 493.42. et 465.5 et 496.49. et 502.5.42. & 504.18 38. et 506.30. et 507.28. et 511.16. 25. et 516.5. et 518.10. et 521.29. 17. 33. et 523.9. et 517.33. et 528.4.34. & 548.38.40.45.48. et 564.19. & 567.26. et 575.12.23. & 574. 12.29

55.10.& 588.2. & 590.11. & 595.20.21.& 605.8.& 606.48. & 607.19.36.& 608.11.et 610. 15.& 611.39.42.& 616.12.et 611. 30.& 646.2.31.& 647.38.& 648.2.4.& 650.14
Vlex quid. 587.14
Vlyſſis Palladium ſurripientis effigies.594.37
Vlyſſes pictura.610.8.27
Vlyſſis pileus. 618.33
Vlyſſes ſimulata inſania bouem cum aſino iunxit.625.27
Vlyſſes incantator.499.38
Vlyſſes è qua familia propagatus 111.43
Vlmaria qualiter diſponenda ſint 296.7
Vlmi arboris conſyderatio & genera quatuor 271.11.per totum
Vlmus gummi ferens.284.27.28
Vlmi ſemen ſamara dicitur. 271.15. & 276.31
Vlmi folia qualia. 275.7
Vlmus cito germinat,ibidem 35
Vlmi portentum.178.42
Vlmus rigorem ſeruat,& eius uſus 285.23
Vlmus quãdo ſerenda.296.3.et inde
Vlmus uitibus aptiſſima.307.11
Vlmorum infirmarũ remediũ.310.19
Vlmi arboris natura & medicinæ ex ea.440.7
Vlophonon herba quæ.407.47
Vlpicum allij genus.155.26.29
Vlulæ auis in medicinis uſus. 595.35
VMBRAS ſpacio conſumi ſigno oſtenditur. 5.16
Vmbra ſatis aut nutrix aut nouerca 197.27
Vmbrarum figuræ tres. 5.34
Vmbræ leues quarum ſint arborum 197.25
Vmbræ arborum quorundam noxiæ,ibidem 17
Vmbræ gnomonis ratio.18.18.p to.
Vmbræ ubi nullæ die medio, ibi. 14
Vmbræ quando & ubi nullæ 99.48.& inde,& 108.26
Vmbræ ubi bis anno.23. 41
Vmbræ ubi ad Septentrionem hyeme æſtateq́; in Auſtrum 89.18. & inde,& 91.13. & 99.47. & inde
Vmbra hiænæ canes obmuteſcunt 118.49
Vmbræ metiendæ ratio.641.1
Vmbræ inferorum quibus euocantur.670.13
Vmbriæ una qualis.144.10
Vmbri ouium genus. 148.8
Vmbros populos Pelaſgi exigunt. 38.16
Vmbritius haruſpex quis. 171.48
VNCIALIS uua quæ.144.38
Vndulata ueſtis.147.35.37
Vnedo arbor qualis. 118.2
Vnedo,id eſt,arbutus qualis.433.34
Vnedonis arboris cõſyderatio.263.13
Vnedo cur dicta,ibidem 14.
Vnedoni folia non decidunt.274.6
Vnguentorum materiæ tractatus 226.16
Vnguentorum conſyderatio.228.48. & inde
Vnguenti inuentor primus ignoratur omnino, ibidem
Vnguentum non fuiſſe Troiano tempore, ibidem
Vnguentũ Perſarum gentis eſt 229.2
Vnguenta quando primũ uſa, ibi.4
Vnguentorũ uſus in funere, ibid. 6
Vnguẽtorũ denominatio unde, ibi.9
Vnguentum laudatiſſimum ubi, ibidem 10
Vnguentorum genera plura.ibidẽ 11
Vnguenti faciendi duplex ratio,ibidem 20
Vnguentum regale quod.230.15
Vnguenti feces magmata uocari,ibidem 21
Vnguentum in alabaſtris ſeruatur optime,ibidem 13. & 618.43
Vnguenta uetuſtate meliora fiunt 230.24
Vnguentis ſol inimicus, ibidem
Vnguentorum decoctio,ibidem 28
Vnguentorum experimentum,ibidẽ
Vnguentorum luxuria,ibidem 28
Vnguentorum exprobratio, ibidem 15.& 28.per totum
Vnguenta propter quid expetuntur, ibidem 10
Vnguentorum precia maxima,ibidem 11
Vnguenta quæ grauiora,ibidem 11 & 291.20
Vnguentis pedes inungi.230.36
Vnguentorum uſus etiam in caſtris, ibidem 40
Vnguenta exotica Romæ uendi non poterant,ibidem 46
Vnguenta in potu addi,ibidem 47
Vnguenta quæ terram quæq́; crocil ſapiunt.292.19
Vnguiũ animaliũ cõſyderatio.119.2
Vngues quid,ibidem
Vnguium animalium differentiæ, ibidem per totum
Vngues nundinis non reſecabantur. 300.23
Vnguium in medicinis uſus. 806.3 & inde
Vnguium morbi remedia.351.21.& 352.15.& 384.1.& 421.11.et 426. 19.& 416.11.& 419.3 et 433.7 & 631.12.& 511.16. & 516.15. & 519.32
Vngularum animalium differentiæ 215.15.per totum
Vngulum,id eſt,annulus.380.40
Vngulæ quibus ſint.213.30. & inde
Vngularum conſyderatio,ibidem 35 per totum
Vnicornis bouis deſcriptio.195.26. 99.41
Vnionis gemmæ conſyderatio.162. 36.& inde,per totum
Vnio unde dictus,ibidem 19
Vnionis bonitas in quo,ibidem 18
Vniones ubi optimi,ibidẽ 21.& inde
Vnionum uſus,ibidem 14.& inde
Vnionum luxus notatur, ibidem 25. & inde
Vniones Cleopatræ ingentis precij 168.4
Vnianũ nomen cui impoſitũ,ibi.29
VOCONSA pira.159.13
Vola hominis tantum,ex qua & cognomina ſumpta.213.27
Volcatius iuris peritus Caſcelij præceptor à cane defenſus.142.34
Volcatius poëta ſedigitus.212.34
Volema pira.159.19
Vologeſus rex Parthorum 95.8
Vologeſocerta oppidum,ibidem 9
Volta monſtrum. 17.27
Volua quid. 412.10
Volumnius L.conſul.18.12
Voluiſſe magnum magnificum eſt, prolog. 1.47
Voluoces uermes prærodentes pubeſcentes uuas. 313.25
Voluptas quando uiuere cœpit uita deſijt.244.31
Voluptates publice notantur.638.29 & inde
Voluſij L.ſenectus.121.24
Vomicæ morbi remedia. 380.30.& 388.22.& 407.15.372.18.et 374. 45.& 442.19. & 445.41. & 447.11.& 510.16.& 542.32
Vomitiones à canibus primum monſtratæ. 529.39
Vomitiones quando excogitatæ & quibus inimicæ. 216.13
Vomitionibus crebris nil utile.372.48
Vomitiones mouentia.363.29.11. & 354.40.& 366.31.& 371.20. et 910.9.& 381.14.& 398.1.et 399 6.& 406.13. & 413.16
Vomitioni utilia.365.20. & 383.30. & 410.17
Vomitus utilitas.358.20.& inde
Vomitus cauſa & quibus accidat 250.36
Vomitum ſiſtentia.375.3.17.& 376. 11.& 378.24.40.& 380.29. & 353.38
Vomitum incitantia.424.11. et 427. 7.& 429.9.et 433.11.42.et 434. 18.& 450.38.et 457.34.et 473. 2.& 474.30.et 475.21.31.et 487 20.& 495.48.& 563.2.et 578. 37.& 583.34.& 605.32
Vomitũ inhibentia.426.13.et 440.8. et 419.29.et 471.41.et 475.6
Vopiſcus Cæſar quid apud cenſores
Vopiſci qui.110.29 (292.4
Vortex quid 16.33
Vota ſuſcipientes Parthorũ quã herba utun.ur.191.30
Vetorum quando præcipuus locus 154.1
Votum quod frequentiſſimũ.122.37
Vox quibus inſit quibusq́; non. 214.37
Vocis conſyderatio,ibidem per totã
Vox quibuſdã ſexto mẽſe meſt.215.8
Vocem iuuantia.166.21.27.47.& 374.47.& 403.41
Vocis reſonantis mirũ.642.36.39
Voci nocentia.164.37
Vocem firmantia.380.25
Voce carentes homines.69.17
Vox quãdo roboratur exiliorq́; fit. 215.9.10
Vox in theatris quo deuoratur.ibi.11
Voci qui dentes neceſſarij. 112.38
Vox omnium diuerſa.215.16
Voci contraria.574.10
Voci proficua.413.31.et 416.47. & 417.9.& 450.14.et 477.48. et 573.36.& 611.25.& 612.27. & 33.5.47
Vox non diſtinguit à feris. 215.17
Vox explanatio animi,ibidem
VPVPAE auis cõſyderatio.178.14
Vpupæ in medicinis uſus.544.48
VRANOSCOPVS piſcis. 378. 34.& 373.42
Vrbanæ arbores cur dicãtur.278.42
Vrbanæ tribus quæ.303.7
Vrbanarũ arborũ medic.lib.23.p to.
Vrbes in deorum tutela.499.26
Vrbiũ oppugnatio qbus uerbis, ibi.
Vrceolaris herba quæ.407.23 (35
Vræa cybus quid.879.17
Vredinis malum. 837.28
Vredo frigore conſtat,ibidem 41
Vredo nõ fit niſi plena luna, ibid.48
Vrenæ piſcis.379.12
Vrentium materia.877.35
Vrica ſatorũ uitiũ & cur accidit.
Vrina uermis.312.16 (317.9
Vrinæ mira uis in antalibus.141.47
Vrinæ tormina quo tolluntur.363.39
Vrinæ differentiæ uſusq́; in medicinis.504.2
Vrinæ auguria circa ualitudinẽ,ib.18
Vrinæ uarij colores quid ſignẽt.ibi.
Vrinã quæ ciẽment.176.6.et 107.18
Vrina hominũ apes medẽtur.552.26
Vrinari contra ſolem aut lunam nõ decet.304.24
Vrina quibus proſit arborib.313.28
Vrina ſemina aſpergenda ante ſatũ 317.13
Vrinæ noxia.419.12. & 487.28
Vrinæ profluuia cohibentia.308.37
Vrinam mouentia.363.15.et 364.10. 15.17.& 365.3.13.et 367.13.17. & 368.13.& 369.22.et 371.26. & 372.4.13.15.34.et 374.3.et 375 12.et 176.8.10.et 377.6.13.26.& 378.2.47.et 382.22.& 393.30.40 & 384.14.16.29.et 397.5.14.31. & 398.11.26.44.45.& 400.34. 48.& 403.21.26.38.49.& 406. 42.& 407.39.et 408.14.et 409 34.& 410.13.49.et 411.7.14.24. 29.37.et 413.17.& 417.36.46.et 418.2.10.35.et 420.22.et 421.36. 46.& 422.7.& 426.17.& 428 7.& 429.9.11.et 430.30.et 432. 30.43.45.& 433.2.8.38.& 434. 28.49.et 437.11.30.48.& 438.2. 34.39.& 438.26.et 440.17.24. 36.45.et 441.9.et 442.24.et 443 24.& 444.8.47.et 445.1.42.et 445.4.et 447.19.25.42.& 451. 40.et 475.37.& 476.27.48.& 477.5.20.et 481.16.et 485.48.et 486.45.et.489.1.13.et 491.18.et 494.21.37.et 495.19.20.& 496. 29.& 508.44.& 647.40
Vrinum auum quod. 185.19
Vrion terræ genus.517.4
Vrſinũ,id eſt,ſylueſtre alliũ.395.46
Vrſorũ cõſyderatio.240.45.& inde
Vrſi inter calcatu longo tunere ſabiſcunt.219.33
Vrſi ne mordeant.607.41

Vrſorũ in medicinis uſus. 516.18.40. & 518.39.45.& 519.10.7
Vrſi ubi non ſint.150.45.& 153.2
Vrſorum partus informes. 140. 47. & 186.44. & inde
Vrſi ægroti formicarum esu ſanantur.536.31.& 118 19
Vrſorum coitus qualis.104.45. & 136. 33
Vrſam parientem rarius uiderũt homines. 140.48.& 135.45
Vrſorum ſomnus grauiſsimus. 141.2
Vrſorũ coctas carnes creſcere.ibi.7
Vrſi qua herba ſeſe purgẽt.ibidẽ 11
Vrſo caput inualidiſsimũ, ibidẽ 14
Vrſos non gigni in Africa ſecundũ plinium, ibidem 22
Vrſorum cibus qui.139.18.& inde
Vrticæ herbæ cõſyderatio & medicinæ ex ea.406.19.per totum
Vrticæ folia mordacia.235.2
Vrticæ nõ mordentis medic.406.47
Vrticæ ſemen ubi optimum, ibi.41
Vrticæ magnitudo mira. 394.30
Vrticæ differentiæ uſuſq;. ibidem 32
Vrticæ uſus in cibis religioſus, ib.38
Vrticæ oleum 156.46.& 406.19. & 394. 16
Vrtica anſerum pullis mortifera 185.38. 40
Vrticæ piſces in medicinis uſus 377.35.& 378. 45
Vrticæ piſcis conſyderatio. 165. 41. & inde
Vri feræ quales.152.8
Vrorum ferarum in medicinis uſus 513. 10
Vrorum cornua maxima,ac eorum uſus. 202.18
V S V R Æ excogitatio. 514.30
Vſus efficaciſsimus rerum omnium magiſter.470.13
V T E R V S unde dictus. 209.12
Vticæ Apollinis templum memorabile ex qua materia.235.43
Vticæ quo anno ædificata, ibidẽ 44
V V A R V M differentiæ unde ſumptæ.242.17.& inde
Vuæ paſſæ unde dictæ,ibidem 26
Vuæ lanatæ ubi,ibidem 46
Vuarum uaria nomina,ibidem 17. per totũ,& 144.4.per totum
Vuarũ locus qualis eſſe debet.248.20
Vua cum ſole circumagitur.144.19
Vuæ inſignes, ibidem 28
Vuæ quæ in uite ſeruabilet, ibidẽ 22
Vuarum conſeruandarum ratio 219.40.& 260.1.23.& 308.49. & 480.21.& inde
Vuæ ne à ueſpis tangantur.260.27
Vuarum acini quales.263.17
Vuarum iugus qualis.264.2. 9.10
Vuarum cutis,ibidem 14
Vuæ uariæ quomodo ex eadem uite 308.48
Vua ſine ligno intus qualiter fiat 104.8
Vua terræ proxima pinguior.106.9
Vuæ ne alicui anilali obnoxiæ ſint
Vuas pubeſcentes uolucres (309.1 prærodunt. 313. 26
Vuas pubeſcentes ne uermes rodant, ibidem
Vuarum preſſura qualiter fieri debet. 141.15
Vuas ne aues tangant.262.15
Vuæ medicinæ cõſyderatio. 420.12. & inde
Vuæ quibus noceant,ibidem
Vuæ ſaluberrimæ quæ, ibidem 41
Vuas Galli ne edant, ibidem 45
Vuarũ nuclei in medicinæ,ibi.46. & inde
Vua theriace quibus proſit.421.2
Vuæ paſſæ cõſyderatio et medicinæ ex eis.ibidẽ 5.& inde, et 180.42
Vuæ pituitaria quæ,ibidem 11
Vuæ pictura mira.619.26
Vua bomuſi nomen eſt.206.31
Vuæ faciunt remedia. 370.22.et 374 48.& 377.39.& 375.3.& 382. 31.et 386.23.41.et 413.30.et 419. 47.& 431.26.& 432.11.et 434. 6.12.& 436.12.et 439.13.et 446. 13.11.& 501.4.& 501.12.et 509. 47.& 541.1.et 571.13.et 573.36. et 606.48.& 607.33.et 631.36
Vua piſcis.& ex ea medicinæ.178. 3.& 379.18
Vulcani feſtum.315. 16
Vulcani Aethiops filius.101.31
Vulcatij gurgitis interitus.124.12
Vulnus quibus inflammatur. 434.15
Vulnera quæ aggrauantur. 500. 44
Vulneribus capitis quid medetur 435.45.& 465. 43
Vulnera ne inflammentur.451.37
Vulnera quomõ conglutinanda,ibi.
Vulnerum corporum remedia. 162. 41 & 167.13.et 370.14. & 371. 7 & 176.40.et 179.26.& 180. 33.41.& 381.47.& 397.46.& 398.3.& 193.24.et 399.10. 27.43 406.49.& 410.14.& 436.14. 23.& 440.10.13.& 449.14.& 496.1.35.41.& 486.3.21.et 487 6.22.31.& 488.22.& 489. 26.et 492.35.11.& 491.30.et 504.33. & 527.10.& 528.8.et 420. 2.10. et 430.37.40.& 451.17.et 456. 5.& 457.7.& 459.9.& 476. 31.& 481.39.& 189.33.& 605. 22 & 607.38.40.& 610.10.& 616.40.& 610.48
Vulpes quibus inimicæ.129.43.& 190.4
Vulpes qualis gallos non attingant. 523. 39
Vulpes futura præſagiunt.133.38
Vulpes ubi non ſint. 150.43
Vulpes marinæ earũq; aſtus. 165.34
Vulpis in medicinis uſus.515.45.& 514.24.48.& 526.10.39.& 517. 11.& 519.14.& 522. 40
Vulpes quo cibo necentur.413.4
Vulſini populi pulſati propter ſtatuarum ſigna.599.10
Vulturũ aluũ cõſyde. 171.46.per to.
Vultures ubi nidificant, quorumq; nidos nemo attingit, ibidem
Vultures biduo præſentiunt futura cadauera,ibidem 49
Vultures unguento fugantur.216.3
Vultures ſiſeris ſemen edunt. 361.27
Vultures quo oculos ſuos ſanant. 367.28
Vulturum in medicinis uſus. 531.27. & inde,& 533.33.& 540. 29. 45.& 542.38
Vulturnus uentus.35.1.14.45.44
Vulturnus,id eſt, Eurus uentus qualis,& quibus aptus.148. 14
Vulua quid.109.32.& inde
Vuluæ mulieris remedia.364.35.& 365.2.& 366.18.23.& 371.28. et 372.40.44.& 373.40.et 374.45 & 375.20.et 376.8.13.35.et 378. 31.41.& 379.10.et 381.9.43.& 382.57.et 384.16.& 395.21.et 397 2.27.48.& 395.38.et 399.34.42. & 400.36.49.et 401.11. et 402. 6.& 403.28.& 406.18.29.52.et 408.13.et 411.9.& 414. 24.& 455.24.& 417.21.& 424. 45.et 425. 2.42.& 426.14.39. et 427. 17.11.44.et 428.11.35.36. et 431. 30.& 431.36.et 434.32. 45.& 455.1.et 436.18.& 437.31. 17.21. 31.42.45.47.& 438.4.15.40. et 439.3.14.& 440.36.37.et 444. 18.& 444.17.19.et 445.24. & 447.33.& 451. 10. 15.20.22. & 411.17.20.22.24.29.31.33.41. 43. 46.47.& 484.3.& 455. 45.et 481.32.& 490.5.& 492.15.& 5.2.13.& 504.31.et 505.2.et 507. 32.& 508.22.& 510. 13. & 511. 47.48.& 512.4.7.29. & inde, et 527.36.& 567.45.et 606. 48. et 610.41.et 646.31.41.et 647.48
Vxorem pertinere ob quid permiſſum.24.14. per totum
X ANTHOS gemma 668.28
Xanthus hiſtoricus 454.6
X E N O C R A T I S ſtatuarij opera.603.14
Xenocrates ſcriptor.619.42
Xenon pictor.627.12
Xenophili muſici felicitas.112.40
Xenophon dux circa agros colendos quid.315.42
Xenophon de ſementis tẽpore.333.20
Xenophontis ſympoſium. 603.16
Xerſis quomodo ingentem exercitum numerat.54.32
Xerſes Helleſpontum ponte iunxit, illacq; exercitum duxit 58. 26. & inde
Xerſis aduentu platanus mutata in oleam 311.12
Xerſis Darius pater per Boſphorum Thracium duxit exercitũ.58.30
Xerſes ingentem hominum numerũ epulo excipit.191.46
Xerſis filij qui,ibidem 47
X Y L I N A lina.347.1
Xylocinnamomum quid.125.10
Xylobalſamum quid & ubi. 127.21
Xylon frutex. 347. 1
Xiphiæ cometæ genus.10.28
Xiphia piſcis qualis.379. 16.18
Xiphia piſcis naues perforat. 166.33
Xyphion herba qualis.461.24.37.et 476.27.et 477.41.et 479. 30
Xyphij herbæ medicinæ.465.18
Xyris ſyluestris. 399.11
Xyſtios gemma.664.42
Z ACHALIAS hiſtoricus. 668.24
Zancles qd. 205.48
Zarmocenidas magus.538.16
Zamiæ quid.276.29
Zaratus magus.518.13
Zathenes gemma. 669. 46
Z E A genus frumenti ubi proueniat 121.6.& inde,& 49. ibidem, et 123.40. 48
Zea frumenti genus,& ex ea medicinæ.418.30
Zeidoros frumentũ unde dictũ.121.9
Zelotypis quid agendum.569.48
Zenodorus ſtatuarius quãdo. 600.6
Zenonis ſtatua.604.26
Zenonis libris Carneades reſponſurus helleborũ ſumpſit.457. 16
Zephyria oua quæ. 186.4
Zephyrus uentus qualis,quando & quibus aptus. 143.10
Zephyro flante quæ agenda,ibidem
Zephyrus uentus. 35.1
Zeros gemma. 663.30
Zeti ſimulachrum. 616.17
Zeugitæ arundines. 181.42
Zæus piſcis.157.40
Zeuxis ſtatuarius.600.37
Zeuxidis picturis cũ Parrhaſio certamen. 619.16. & inde
Zeuxidis opera mira,ibidẽ et inde
Zeuxis pictor quando, ibidem 9.18. & inde
Zeuxis tabulam pingens quinq; nudas uirgines ante ſe habuit,ibidem 28.& inde
Z Y G I A aceris arboris genus. 172. 40
Zingiber aroma. 129.20
Zythum potus genus.439.26
Ziziphus arbor. 258.20
Ziziphus quando ſeritur. 293.47
Ziziphus corona.390.22
Z M I L A C E S gemma. 669.47
Zmilus archotectus.642. 43
Z O D I A C V S circulus qualis.20. 47. & 24.12
Zodiaci deſcriptio.7.27.& inde
Zœlicum linum.346.18
Zona Orionis quando oritur. 387.18
Zonarũ quoq; terræ cõſyderatio.224. 3
Zoophthalmos herba.467.34
Zopyros herba.447.46
Zopyrus ſculptor.594.36
Zopiſſa piſcis genus,& ex ea medicinæ.489.19
Zopiſſa reſinæ genus.271.40
Zoroſtres eo riſit quo natus eſt die 112.19
Zoroaſtri cerebrũ palpitabat,ibidem
Zoroaſtris præceptor.533.3
Zoroaſtres quo tẽpore floruit. ibi.8
Zoroaſtrem annis uiginti in deſertis caſeo uixiſſe. 212.23
Zoroaſtres magicæ uanitatis inuentor.538.5
Zoroaſtris libri,ibidem 7.& inde
Zoroaſtres de tẽpe ſeminandi qd.113 18
Zoroniſios gemma.669.48
Zoſter morbus. 480.26
Zoſtera quid.240.16
Z V R A Paliuri ſemen. 443.40

PRIORIS ELENCHI FINIS.

Aba mons.74.4
Abala oppidū.100.43
Abalus inſula.635.46
Abalites ſinus.100.34
Abali populi.89.20
Abantias oppidum.57.8
Abaortæ populi.90.22
Abarimon regio.106.42
Abdera Hiſpaniæ oppidum.33.27
Abdera inſula.58.13
Abdera Thraciæ oppidum.54.29
Abderæ murum.461.42
Abeatæ populi.52.12
Abellinates populi.44.1
Abellinum oppidum.19.36
Abeſamis oppidum.97.22
Abeſle oppidum.92.8
Abydos oppidum.53.17.& 80.26
Abydus oppidū Memnonis regia.71.
Abydi lapis colitur.18.40 (11
Abila mons Africæ.33.8.& 66.17
Abila oppidum.72.2
Abiſontes populi.47.40
Abobrica oppidum.63.13
Aboccis oppidum.101.5
Abolani populi.40.18
Aborienſe oppidum.67.27
Aborigines in Latio.39.1
Abrecens populi.78.22
Abrincatui populi.62.27
Abrotonum oppidum.67.18
Abſarum fluuius & caſtellū.83.40
& 84.19.& 85.26
Abſilæ gens.33.16
Abſyrtides inſulæ.49.26
Abſyrtium inſula.48.13
Abſitris.94.36
Abziritanum oppidum.67.30
Abzoë populi.33.48
ACALANDRVM flumen.43.13
Acanas promontorium.79.8
Acamantis inſula.79.9
Acanthon mons.30.33
Acanthus oppidum.54.4.et 76.18.et
Acanthus inſula.81.32 (560.20
Acapeatæ populi.84.4
Acarnania merſa.26.31
Acarnania regio.50.15.28
Acarne oppidum.33.26
Achitæ populi.98.16
Accisi populi.34.8
Accitana colonia.35.16
Ace oppidum.71.8
Acedici populi.44.28
Acelum oppidum.46.49
Acerani populi.39.36
Acerræ oppidum.45.18
Acerrenis oppidum.54.39
Aceſines fluuius.39.32.& 89.39
Aceſinus fluuius gemmifer.671.24
Aceſtes populi.42.13
Achæi populi.33.2.& 83.27.et 85.21
Achæorum portus.39.37.& 12.24
Achæorum ſtatio.53.19
Achaia libertate donata à Domitio
Nerone.52.18
Achaia merſa.26.32
Achaiæ aſini quales.144.48
Achaiæ deſcriptio.51.18
Achais oppidum.87.10
Achana fluuius.97.32
Acharitanum oppidum.67.30
Achates fluuius gemmaq;.665.34
Acheloi fluuij gemma.667.43
Achelous fluuius.21.48
Acheron Italiæ fluuius.40.16.&
50.13
Acherontini populi, ibidem
Acheruſia Italiæ palus.39.29
Acheruſia fluuius.50.18
Acheruſia ſpecus.82.12
Achillea inſula.79.48
Achilleon oppidum.78.29
Achilleos Dromos.39.29
Achilles inſula, ibidem.27.& 60.41
Achillis inſulam nulla auis tranſuo-
lat.179.29
Achillis tumulus.39.27.& 78.26
Achſaris oppidum.102.11
Achne inſula.79.29
Achoali oppidum.88.33
Acidula aqua qualis.30.4
Acienſes populi.40.18
Acila emporium.98.6
Acimbro oppidum.84.27
Acina oppidum.101.19
Acis inſula.57.16
Aciris fluuius.43.12
Acitauones populi.47.42
Action inſula.57.42
Acmodes inſula.62.2
Acmonenſes populi.76.32
Acolitanum oppidum.67.30
Aconæ portus.82.12
Aconitum uenenum ubi, ibidem
Acontius mons.52.36
Acrabatbenn oppidum.72.20
Acra Iapygia promontorium.41.16
Acrauſei populi.49.6
Acre oppidum.60.8
Acrenſes populi.42.28
Acria oppidum.54.8
Acritas promontorium.52.26
Acroceraunium promontorium.43.
10.& 49.18
Acroceraunij montes ubi, prologo.
45.40.& 49.49
Acrocorinthus, id eſt, Corinthi arx.
Acrotadus inſula.92.36 (51.6
Acrothon oppidum ubi.54.2
Actania inſula.61.28
Acte, id eſt, Attica.52.29
Actium colonia.50.18
Actrida oppidum.98.48
ADANA oppidum.73.5
Addua fluuius.29.15.& 45.35.&
47.10
Adiabaræ populi.101.44
Adiabene regio.71.45.& 84.27.40
& 86.17
Adiabeni populi.86.13.& 95.39
Adiliſus mons.52.36
Adipſon locus.99.29
Adirmachidæ populi.68.32
Adonis fluuius.75.21
Adramytteos oppidum.78.14.19.&
229.13
Adraſtia oppidum.80.17
Adrianus ager.44.34.46
Adria colonia, ibidem 34
Adriaticum mare.43.46.et 37.39
Adriatici maris inſulæ.49.20
Adriaticum mare quātum à Propon-
tide diſtet.38.5
Adrumentum oppidum.67.4.&
104.19
Adulitarum oppidum.100.42
Aduliton oppidum, ibidem 5
Aduaticates populi.36.40
AEA oppidum.83.10
Aeant ſinus.99.37
Aeantion oppidum.78.30
Aeantium promontorium.58.28
Aeas fluuius.48.38
Aecani populi.44.8
Aedepſum oppidum.57.2
Aege oppidū.53.32.& 75.1.et 78.6
Aegeæ inſulæ.79.44
Aegeum mare quod.55.25
Aegeum mare unde dictum, ibidem
Aegialeus mons.32.38
Aegialia inſula.58.45
Aegialos, id eſt, Achaia.51.12
Aegida oppidum.46.45
Aeginium oppidum.53.38
Aegyla inſula.56.15
Aegilia inſula.51.9
Aegilodes ſinus.51.38
Aegilos inſula.42.23
Aegimori inſulæ.68.49
Aegina inſula.56.12
Aegineticum æs.596.25
Aegion oppidum.51.15
Aegypan oppidum.102.16.38
Aegypanum ferarum laſciuia.63.
12.& 69.12.20
Aegyptus rubro mari depreſſior.
99.28
Aegypti pyramides.640.18.et inde
Aegyptus non cernit Septentriones.
22.34
Aegyptus non quatitur terræmotu.
25.4
Aegypti pars quondā mare fuit.25.
Aegypti alumen.631.3.6 (43
Aegypti labyrinthus.642.15.24
Aegypti electrum.656.2
Aegypti ſmaragdi quales.658.33.44
Aegypti Opalus.660.19
Aegyptus non ſentit Auſtros.25.18
Aegyptus fulminibus infeſtatur.26.44
Aegypti deſcriptio.69.28.& inde
Aegypti menſura ac termini, ibid.1.
& inde
Aegyptus cur inſula credita, ibid.31
Aegyptus Delta cur dicta, ibidem 32
Aegyptus in nomos, id eſt, in præfe-
cturas diuiditur, ibidem 35
Aegypti ditionis terminus.70.49
Aegypti menſura, ibidem, & inde
Aegypti oppida quot, ibidem 71.2
Aegypti nauigatio, ibidem 5
Aegypti antiquitas, ibidem 7
Aegypti ad Indiam nauigatio.98.8
Aegyptium mare triplex.99.16
Aegypti ſerui profugi quale oppidū
ædificarunt.100.6
Aegypti ad rubrum mare iter.
99.23
Reliqua quære parte prima.
Aegira inſula.80.14
Aegira oppidum.51.15
Aegos fluuius.28.37.& 53.14
Aegoſtenenſes populi.52.22
Aegusa inſula.42.31
Aelana oppidum.98.26
Aelaniticus ſinus, ibid.27.et 99.17
Aelius Gallus ſolum Rom. Arabiam
arma intulit.98.46
Aemathia olim quæ Macedonia.58.
Aeminius fluuius.63.28 (30
Aemona colonia.46.39.et 49.2
Aemonia oppidum Norici.48.44
Aemoniæ mutata nomina.52.48
Aenare inſula.80.8
Aenaria inſula.42.18.& 553.17.&
479.33
Aenienſes populi.50.25
Aenepolis oppidum.40.18
Aenium oppidum.99.32
Aenos oppidum.54.33
Aeolia inſula ardens.31.2
Aeolus rex quando & ubi regnauit
42.34.36
Aeolus cur rex uentorum, ibid.40
Aeolis regio.66.10.& 78.4
Aeolij populi in Cappadocia.82.27
Aeolidis finis.76.17
Aeoliæ inſulæ ſeptem.42.33
Aeoliæ ſulphure abundant.630.8
Aeoliæ inſulæ unde dictæ.42.33
Aeolium locus.53.2
Aequeſdici populi.36.8
Aequiculani populi.44.15
Aeria oppidum.36.43
Aeria inſula.58.15
Aeria, id eſt, Creta inſula.56.19
Aeſolani populi.40.18
Aeſopus amnis.80.28
Aeſculapij delubrum.51.44
Aeſculapij fons Athenis.29.21
Aeſis fluuius.44.49
Aeſulani populi.39.37
Aethalia inſula.41.15.& 79.49
Aetheria gens.102.38
Aethiope inſula.80.14
Aethiopes Atabuli ubi.101.48
Aethiopes quales.22.14
Aethiopes Heſperij.101.2
Aethiopes minio tinguntur.590.32
Aethiopes Daratitæ.65.28
Aethiopes Perorſi.65.27.& 69.6
Aethiopes Arrotherræ.101.9
Aethiopum Meroe caput.23.31
Aethiopes Tarolei.69.18
Aethiopum gentis deſcriptio.69.5
Aethiopum primi qui.101.18
Aethiopes miraculo habiti cum pri-
mum uiſi ſunt.106.22
Aethiopum emporium.100.7
Aethiopia unde dicta.101.38
Aethiopia quamdiu clara, ibidem
Aethiopiæ menſura.101.8.et inde
Aethiopiæ diuerſa nomina.101.38
Aethiopiæ monſtra, ibidem, et inde
Aethiopiæ harena.618.2
Aethiopia Aegyptiorū armis attrita.
102.8
Aethiopiæ magnes.645.22
Aethiopiæ magnitudo.102.28
Aethiopiæ ſitus, ibidem 33
Aethiopiæ duæ.69.8
Aethiopici maris inſulæ plures, ib.40
Aethiopici ſmaragdi.659.9
Reliqua quære parte prima.
Aetoliæ populi, oppida fluuijq;.50.
25.& inde
Aethria inſula.58.13
Aethrea inſula.79.27
Aethuſa inſula.42.33
Aetnæ montis deſcriptio.42.12
Aetnæ montis incendium.30.23.36

Aetnenſes populi. 42.28
Aea ſcopulus.33.25
AFRICAE propriæ deſcriptio. 66.43. per totum
Africa quæ proprie dicitur. 65. 43. & 67. 7
Africa tertia orbis pars.11. 49
Africa ubi. 33.1
Africa & Libya eadem.64.27
Africa quibus animalibus careat. 151. 3
Africa paucorum fluuium. 64.28
Africæ nomina ineffabilia.ibi.30
Africa ubi fertilis. 65.8
Africa quota terræ pars.103.47. & inde
Africæ gẽtes caſtella inhabitãt.54.31
Africæ qui uenti ſereni & nubili&. 16.2
Africæ propriæ menſura.67.9
Africæ ſerpentes feræ&.67.12
Africæ propriæ quæ populi,coloniæ,oppida.67.25
Africam circa inſulæ.65. 41. per to.
Africæ alumen.631.7
Africæ ſolitudines ubi. 69. 7
Africæ totius menſura.103.47
Africæ parietes ex terra.629.22
Africæ noctes æſtate roſcidæ. 19.18
Africæ deſcriptio.64.27. & ſequentibus 3.cap.
Reliqua quære parte prima.
AGAGAMMATAE populi. 84. 4
Agamede oppidum. 80.16
Agandei populi. 84. 12
Aganippe fons. 52.35
Aganzaga op.96. 26
Agaſus portus. 43.40
Agaiba op.96.26
Agathirnum op. 42.21
Agathyrſi po.61.10
Agathuſa inſula.57.39
Agaſſuri populi.98.40
Agdei populi.54.8
Ageſinates populi.62.40
Agyla op.38.24
Agyrini populi.42. 28
Agla op. 34.1
Agnicis fluuius.95.19
Agoce op. 100.44
Agra oppidum.98 26
Agragantinum bitumen.630.28
Agragas oppidum.42.38
Agrani op. 94. 46
Agre op.52.5
Agrei po.98.48.17
Agrigentum op.42.19
Agrigentinus ſal merus. 560.21
Agriophagi populi. 102.13
Agrippenſes Bithyniæ po. 71.22
Agrippæ M.error de Beticæ menſura. 34.41
Agrippinenſis colonia. 62.23
Agroſpi populi.102.35
Agunium op. 48. 44
AIACIS ſepulchrum. 78.31
ALABANDA oppidum.76.43
Alabande cryſtallus.654.42
Alabaſtros fluuius.79.14
Alabaſtrum op.71. 14.& 661.43
Alachroæ po.67.20
Alaca inſula. 98.2
Alana op. 100.43
Alanaticus ſinus. 98.37
Alazi populi.59.11.
Alaſi op.62.22
Aloſtigi.34.20
Alazon fluuius.84.47
Alba op.44.14
Alba Hiſpaniæ op.33.48
Alba Galliæ op.36. 44
Alba Pompeia op. 38.14
Alba longa op 39.36
Alba fluuius.33 21
Albaniæ deſcriptio. 85. 46
Albaniæ oppida,ibidem 47
Albani populi quales. 40.17.et 106.(48
Albani po.à Iaſone.36.2
Albanos fluuius.86.3
Albanus mons.39.40.& 40.37
Albanum mare quod.86.1
Albenſes po.40.17. & 44.14
Allegatium op.38.7
Albion,id eſt.Britannia inſula.61.43
Albis fluuius.61.33
Albium op.38.7
Albonenſes populi. 48.6
Album promontoriũ.33.4.et 73.9
Albula,id eſt,Tyber fluuius.38.84
Albulates fluuius.44.36
Alces fluuius. 31.33
Alcbione mons.33.46
Alea op.52.6
Aiebecerriorum gens. 36.44
Aleij campi. 75.2
Alele urbs.68. 9
Alco colonia.39.42
Aleon op.77.35
Aleria colonia à quo.41. 16
Aletini populi.44.8
Aletrini populi. 44.2
Aletium op. 43.25
Alettinates populi.39.36
Alexandria.96.39
Alexandriæ dies horarum quatuordecim.23.45
Alexandria Troadis op.78.22
Alexandria Aegypti difficulter aditur.79.1. & 641.6
Alexandriæ Aegypti obeliſcus. 639. 28.39
Alexandria op.iuxta Caſpiũ.86.39
Alexandria Margiana ubi. 87.8
Alexandria iuxta Bactrũ.ibidem 15
Alexandriæ nomos.69.4
Alexandriæ Aegypti de[illegible]o. 71. 19.& 104.18
Alexandria Ciliciæ o[illegible].1
Alexandria Indiæ op.92. 48
Alexandria Carmaniæ op.93. 32
Alexandriæ & Helıopolis diſtantia, ibidem 4
Alexandria ad Tigrin fluuiũ.96. 39
Alexãdriæ et Siciliæ diſtãtia.103.40
Alexander Epirotes ubi obijt. 43.17
Alexandri Magni aræ et ſines.87.13 & 88.35.83.49
Alexandria Arion. 88.32
Alexandro Romanorũ legatio.57.10
Alexã.Magni itineris menſores. 88.31
Alexandri Mag.nauigatio.92.43
Alexãdri Magni Bucephala op.equi ſepulchrum.90.23
Alexander Darium ubi uicit. 86.18
Reliqua quære parte prima.
Alexandropolis op. 94.14
Alecia op.611.3
Alfaterni po.39.57. & 44.11
Alfellani populi. 44.5
Alyacmon fluuius. 575. 22
Aliaria inſulæ. 100.9
Almon op.33.6
Alinda op.76. 44
Alpbiræi populi. 32.22
Allantenſes populi. 33. 40
Alliſani populi.39. 56
Aloes fluuius.33.3.43
Allobrogum regio.36.35
Allobrogica uua qualis.145.11.14
Almadeſos op.54.48
Almopij po.13.38
Alone inſula. 6.11
Aloni populi.94.34
Aloniigiceli populi.34.20
Alopes op.52.48.& 77. 24
Alopeconeſus inſula oppidum. 58.7. & 349.3
Alopece inſula.60.7.& 80.23
Aloſtigi populi.34.20
Alpeſa oppidum.34.28
Alpes Romano imperio ſaluberrimæ 36.19
Alpes ab Hannibale exuperatæ.633.(14
Alpes ſæpe tremuerunt.43.3
Alphion lacus.332.27
Alpium cryſtallus.654.43.et 655.8
Alpium longitudo.47.11
Alpium altitudo quanta. 20.31
Alpiũ geminæ fauces.46.12
Alpium incolæ.47.20
Alpium tropbæum. 47.35
Alpium Saliunca qualis.389.33
Alpinæ gentes à quo uictæ 47.38
Alpbæus fluuius.29.19.& 33.23.& 52.11.& 557.30
Alſa fluuius. 46.29
Alſum oppidum 37.39. & 38.24
Aliinum oppidum.45.35. & 46. 27
Aluntium oppidum.42.21
Aluona oppidum.48.8
Alutæ gentes,ibidem 7
Alutraenſes populi.47.4
AMALCHIVM, id eſt, Oceanus Septentrionalis. 61.8
Amandræ locus.90.26
Amaniĩ populi.33.41
Amantes populi 48.39.et 49. 6.10
Amanus mons.73.17. & 97. 7.& 104. 32
Amani montis portæ.74.49
Amanum portus.61.3
Amarbi populi.85.38
Amaſia op.52.31.43
Amaſis Aegypti rex.71.7
Amaſsi populi.84.12
Amaſtris op. 82.18
Amatbus op. 79.12
Amatæ populi.90.19
Amatbei populi.98.37
Amathuſia inſula. 79.10
Amantos op.76.33
Amaxitus locus. 78. 22
Amazonicus mons.75.43
Amazonum opus Ephesſus.77.24
Amazonius mons. 82.42
Amazonum connubia unde. 83.46
Amazonũ genus ubi.55.34.et 86.4
Ambiani populi.62.20.& 81.2
Ambracia op.50.14
Ambraciæ portus mirum.26.3
Ambracius ſinus.26.32. & 50.12
Ambryſus op. 50. 40
Ambulatri po.61.34
Amelas op.76.3
Ameria op.quando & à quibus condita. 45.15
Amerini po.ibidem 2
Amerinis ſpectata arma cæleſtia 38.30
Ameriola op.40.35
Amyci portus.82.25
Amyclæ op.31.31
Amyclæ à ſerpentibus deletæ 39. 16. & 198. 39
Amydon colonia.98.41
Amymone fons.52.48
Amiſius fluuius.61.35
Amyſum op.82.24. 27
Amita op.43.37
Amithoſcuta regio. 98.7
Amiternum op.40. 16
Amiterni po.44.28
Amitinenſes po.38.27
Amyzon op.76.43
Amienſes po.63.44
Ammonis delubrum. 101.27
Ammonis oraculum ubi. 67.37
Amm[illegible]ethus inſula. 98.2
Amnis fluuius.ibidem 3
Amometi de Seribus liber.87.48
Amordi populi.87.25
Amorgos inſula.57. 43
Ampelos op. 56.26
Ampeloeſsa op. 73.2
Ampelos op.53. 49
Ampeli piſces quales. 566. 47
Ampeluſia promontorium. 64.33
Amphilochicum op.50.22
Amphimalla op.56.25
Amphipolis op.54.6. & 172.16
Amphiſſa op.50.40
Amphriſus flumen.333.27
Ampre op.98. 37
Amprutæ populi. 85.5
Ampſaga fluuius.66.32. 38.36
ANA fluuius.33.11. & 63.38
Anactoria op.50.15. & 77.10
Anætia op.74.8
Anagnini populi.39.56
Anagnutes populi.62.34
Anaticus lacus. 280. 44
Analitæ populi.98.32
Anapanomenos fons. 29.38
Anaphe inſula.26.10. & 57.43
Anariaci populi.86. 46
Anaſſus fluuius.46. 29
Anatalıorum regio.96. 34
Anatilia op.36.43
Anatis fluuius. 65.20
Anaudoma op.100.33
Anaxantini populi.44.14
Anaxini populi,ibidem
Anazarbeni po. 75.9
Anchiale op.75.8
Anchialum op.54.47
Anchorarius mons. 137.1
Ancyra op.80.46. & 81.4
Anclatæ po.84.5
Ancon colonia.44.10.43
Anconæ ſitus & gnomon. 23.13.& 46.47
Anconis promontoriũ quod.44.39

Andania

Andanis fluuius. 95.31
Anderæ populi. 89.12
Andatis oppidum. 102.15
Andegaui populi. 62.31
Andera oppidum. 78.34
Anderæ populi. 101.1
Andologenſes populi. 55.32
Andoriſippo oppidum. 54.35
Andria oppidum. 80.46
Andriaca oppidum. 75.46
Andricus fluuius. 74.49
Andri inſulæ mira aqua. 30.5
Androcalis oppidum. 100.14
Androgyni populi. 107.15
Androlitia oppidum. 77.22
Andromeda ubi beluæ obiecta. 79.3
Andros Britanniæ inſula. 62.3
Andrus inſula. 57.40
Anemo fluuius. 45.18
Anemurij oppidum. 75.14
Anemurium oppidũ, ibidem 8. & 79.13
Angaris mons. 72.7
Angulani populi. 44.15
Anhydros inſula. 80.8
Anichia oppidum. 52.38
Anien fluuius ubi. 44.29
Anneſtum oppidum. 91.49
Annibalis caſtra portus. 43.2
Annibalis meretricius amor. 541.39
Annibalis turres. 22.10
Annibal Bruſani condidit. 81.20
Annibalis ſpeculæ. 619.25
Anſandi ſpecus. 27.7
Antace populi. 94.4
Antandros oppidum. 78.16. & 278.46
Antandrus inſula. 57.11
Antarados inſula. 75.23
Antariani populi. 87.25
Antæi oppidum et patria. 64.36. 40
Antemna oppidum. 40.16
Antenus fluuius. 89.25
Anthanæ oppidum. 51.32
Anthedon portus, ibidem 43
Anhedon oppidum. 52.33
Anthemus op. 51.48. & 94.36
Anthemuſa inſula. 79.46
Anthemuſia opped. 74.19
Antheodon op. 72.7
Anthinæ inſulæ. 80.6
Anthipellos oppidum. 75.46
Anthium oppidum. 54. 47
Antibachiæ inſulæ. 100.10
Antichthones ubi crediti. 90.42
Antycira inſulæ belleborus. 457.39
Anticyra oppidum. 50.39
Antidalei populi. 98.17
Antilibanus mons. 72.35
Antiphellum op. 564.45
Antigone oppidum. 58.35
Antigonenſes populi 50.2
Antigonia oppidũ. 52.4. & 78.22
Antiochia regio. 72.45
Antiochia oppidum. 72.29. et 74.17. 22. & 76.38.42. & 81.35. et 87. 4. & 96.49. & 104. 27
Antiochiæ Syriæ deſcriptio. 75.29. & 988.9
Antiochia oppi. iuxta Caſpiũ. 86.19
Antiochia oppi. ubi. 96.7
Antiochia inſula. 79.22
Antiochia Piſidiæ. 75.27
Antiochida maris partem Antiochus à ſe appellauit. 21.22
Antiochenſes populi. 13.40
Antiphellos oppidum. 75.46
Antipodes ubi crediti. 60. 25. et 9.42
Reliqua quære parte prima.
Antipolis oppidum. 36.40
Antipolis, id eſt, Ianiculum 40.15
Antirium promontorium. 50.29
Antirrhius. 26.34
Antiſſa oppidũ. 26.40. & 80.16
Antiſſa inſula Lesbo adnexa. 26.25
Antium oppidum. 39.5
Anthixeni populi. 90. 26
Antobroges populi. 62. 42
Antoniopolitæ populi. 77.6
Anthropophagi Scythiæ. 60.21. & 87.16
Anthropophagi populi. 102. 24. & 106.41. 45
Anulus fluuius. 128.10
Anxa oppidum. 42.25
Anxani populi. 44.13
Anxur opp. id eſt, Teracina. 39.16
AORNOS locus. 50.2
Aorſi populi. 59.21. & 81.9
Aoti populi. 54.24
Aous fluuius. 48.37
APAMIA oppidum. 71.39. et 74. 23. & 94.39. & 91.40. & 76. 27. & 77.13. et 78.44. et 80.38. et 86.26. et 96.7. & 97.28
Apamena regio. 77.21
Apamenia Bithyniæ colonia. 86.22
Apameſtini populi. 44.7
Aparheni populi. 84.9
Apate oppidum. 98.23
Apaturos oppidum. 83.40
Apellæi populi. 87.26
Apennini ſylua. 40.46
Apennini montis deſcriptio. 98.10
Apennini montes. 44.30
Apenninum ſæpe tremuiſſe. 25.3
Apennina regio. 150.46
Apeſantus mons. 52.40
Aphas fluuius. 80.13
Aphrodias oppidum. 54.42
Aphrodienſes populi. 76.46
Aphrodiſias inſula. 94.2
Aphrodiſias op. 64.3
Aphrodiſias regio. 78.22
Aphrodiſias promontoriũ. 76.27
Aphrodiſium fluuius. 533.27
Aphrodiſium oppidũ. 19.5
Aphroditis oppidum. 71.31
Aphroditopolitæ præfectura. 69.31
Apia, id eſt, Peloponneſus. 50.44
Apidanus fluuius. 33.15
Apiennates populi. 45.32
Apilas fluuius. 33.33
Apinæ oppidi prouerbium. 48.43
Apiolæ oppidum à Tarquinio captæ 40.25
Apyre oppidum. 75.46
Apis uicus nobilis. 68. 33
Apitami populi. 98.2
Appiani populi. 76.26
Apollinarium regio. 16.44
Apolonia op. 43.29
Apollonia Macedoniæ oppidum. 43. 38. & 54.3.5
Apollonia Thraciæ oppidum. 54. 27.47
Apolloniæ Cyreniacæ oppid. 67.39
Apollonia Idumeæ oppidũ. 72. 10
Apollonia Troadis oppidũ. 73.16.36
Apollonia Ponti inſula. 35.17
Apolloniatarum inſula. 60.40
Apolloniaticum bitumen. 30.43. & 610.17
Apolloniatæ pop. 50.43. & 78.19
Apolloniatæ Cariæ populi. 76.46
Apollonobieritæ populi. 77.6
Apollonienſes populi. 73.40
Apollinis templum Actij. 50.77
Apollinis Phæſtij portus, ibidem 33
Apollinis oraculũ Delphicum. ibi. 38
Apollinis promontorium. 66. 26,47
Apollinis urbs. 71.9
Apollinis Clarij templũ. 77.32
Apollinis Clarij ſpecus mirus. 30.13
Apollinis oppidũ. 100.44
Apollinis & Marſyæ certamen ubi. 76.29
Apollinis Didymæi ara ubi & à quo. 81.16
Apollinis Didymæi oraculũ. 77. 9
Apollo Capitolinus. 60.40
Apollopolitæ præfectura. 69.36
Apros colonia. 53.9
Aproſa fluuius. 43.17
Apruſtani populi. 43.14
Aptauliæ. 26.43
Apteron oppidum. 56.23
Apula lana qualis. 247.18
Apulæ oppidum. 43.25
Apuliæ deſcriptio. 43.38
Apuli. 87.9
Apuliæ inſulæ. 49.22
Apuliæ uentus contrarius. 310.25
Apulorum genera tria. 43.38
Apuſcidamus lacus. 354.27
AQVAE ſextiæ oppidũ. 16.43
Aquæ Statyellorum op. 88.14
Aquenſes populi. 33.28
Aquicaldenſes populi. 35.27
Aquileia oppi. & eius flumen. 46.30
Aquiloni populi. 44.1
Aquinates ſaltus. 45.28
Aquinum oppidum. 39.35
Aquitania ubi. 62.35
Aquitaniæ populi. 62.34. per totum
Aquitani populi à quibus prouincia cognominata eſt, ibidem 36
ARABES Scenitæ. 74.25
Arabes Rhetani, ibidem 29
Arabes Aſcitæ quales. 100.24
Arabes Autei Gnebadeiq. 99.36
Arabes populi 91.20. & 94.30
Arabes Meſæ, ibidem 33
Arabes Orei qui. 84.27. & 91.39
Arabes fluuius. 91.43
Arabum habitus qualis. 99.6
Arabum fines quo protendũtur. 100. (28
Arabiæ deſcriptio. 71.33. & 92.27. & 97.9
Arabia felix. 71.31. & 74.27
Arabiæ lygdinus lapis. 639.6
Arabia ubi non ſterilis. 71.33
Arabia deſerta. 101.2. & 102.22
Arabiam ſolus Rom. Aelius Gallus arma intulit. 98.46
Arabia citerior. 104.24
Arabiæ Opalus. 660.29.47
Arabia Eudæmon quæ. 96.39
Arabiæ ſitus. 97.11. & 104.17
Arabiæ populus felix. 97.14
Arabia Merorum quæ. 74.11.16
Arabiæ menſura. 93.28. & 96.14
Araba oppidũ. 102. 26
Arabici ſinus deſcriptio. 21.28 & 22.6. & 93.36
Arabis opp. 94.12
Arachoſiorum opp. 88. 33
Arachitæ populi. 90.28
Arachthus fluuius. 50.15
Aracynthus mons. 50. 32
Arachoſia regio, oppidum, fluuius 91.49
Arados oppidum. 73.23
Arados inſula. 29.33. & 79.3
Aræthyrea regio. 51.20
Arames populi. 87.22
Araunditani po. 62. 44
Aranum oppidum. 100.33.38
Arapotes op. 71. 39
Ararauceles populi. 67.48
Araris flumen. 16. 25.29
Araſenſes populi. 91.5
Argitatici populi. 85.88
Aratia inſula. 94.2
Arauſio oppidum. 16. 42
Araxis fluuij ortus ubi. 84. 28. & 86.22
Araxum promontoriũ. 51.29. et 56.8
Arba inſula. 48. 30
Arbalo op. 185.35
Arbelitis regio. 56. 18. & 96.6
Arbelis oppidum. 94.32
Arbiorum gens. 91.15. & 93.48
Arbis fluuius. 108.48. & 153.40
Area oppidum. 73.2
Arcades in lupos uerti. 336.14. et in (de
Arcades in Latio. 39.1
Arcadiæ deſcriptio, nomina, oppida, populi. 52.2. per totum
Arcadiæ gemmæ. 661.40
Arcadiæ flumina. 52.11
Arcadiæ montes, ibidem 8
Arcadia Cretæ oppidum. 557.22
Arcadiæ aſini quales. 144.43
Archelais colonia. 82.30
Archeopolis oppidum. 77. 39
Archidemia fons. 42.16
Arconeſos inſula, ibidem 34
Archous fluuius. 96.8
Arcilachitæ populi. 59.42
Arcobricenſes populi. 35.32
Arconeſus inſula. 58.20
Ardoneſos oppidum. 80.30
Ardeatini ager. 27.14
Ardea oppidum à Danaẽ conditũ. 39 4. & 614.26. et 624.21
Ardentes montes ubi. 101.40
Areates populi. 94.23
Arecomicorum gens. 16.43
Arelate oppidum. 16.144
Aremorica regio. 62.18
Arene oppidum. 51.29
Arethuſa lacus. 93.2.9
Arethuſij populi. 53.40. et 73.47
Arethuſa Eubœæ fons. 57.4
Arethuſa oppidum. 54.3. & 98.43
Arethuſa fons. 29.19. & 42.13. & 92.35
Aretini populi. 38. 27.48
Aretinum oppidum Italiæ. 628.32. & 629.47
Aretia uaſa, ibidem

Aretij oppidi ruinæ.244.6
Aretij murus qualis.629.47
Arethuſa Bœotiæ fons.52.35
Areua fluuius.35.49
Areuaci populi.35.49.& 63.13
Areus fluuius.81.19
Archippe oppidum Fucino lacu hauſtum.44.22
Argennos inſula.79.44
Argenteus fluuius.36.29
Argentini Italiæ populi.44.7
Argenus portus.92.17
Argetæ populi, ibidem 12
Argæus mons.82.34
Argæ inſulæ.79.34
Arginuſa inſula.80.4.& 130.38
Argyna oppidum.50.35
Argyræ inſulæ.90.18
Argiruntum oppidum.43.9
Argiuæ Iunonis templum.40.26
Argolicus ſinus qui.51.35
Argo nauis in Hadriaticum.46.37
Argonautæ unde in Italiam, ibidem
Argos Italiæ oppidum.43.46
Argos Græciæ oppidum.50.22.& 194.35.& 125.33.39
Argos Hippium oppidum.51.38
Argos Pelaſgicum.52.47
Argos regio.52.49
Arbene regio.95.36
Aria inſula Marti ſacra.85.19
Aria regio.104.16
Ariacæ populi.87.24
Ariacos oppidum.50.31
Arialdunum oppidum.34.3
Ariana regio.92.6.15
Ariani populi.94.20
Arianorum populorum mira herba 450.4
Aricanda op.79.22
Arycandus fluuius.75.45
Arienates po.45.18
Arij populi.90.28.30.& 94.10
Arij populi armis præſtant.99.3
Arimaſpi populi.60.19.& 87.25.et 106.37
Ariminum colonia & fluuius.45.26
Arimphæi populi.83.48.& 85.29
Arion Alexandria op.88.32
Arisbe oppidum.78.28.& 80.25
Ariſtæ populi.48.27
Ariſtera inſula.56.10
Ariſteum oppidum.54.46
Ariuæ arua ardentia.91.16
Arutia oppidum.39.36
Ariuates populi.49.6
Arius fluuius.92.8
Armalchar, id eſt, Euphrates fluuius 94.45
Armedon inſula.56.38
Armeniarum duarum deſcriptio capitibus octauo & nono per totū
Armeniæ minoris terminus.82.38
Armeniæ purpuriſſum.617.30
Armeniæ alumen.631.5
Armeniæ cotes.638.16
Armeniæ Sardonyches.661.5
Armeniæ maioris deſcriptio.84.24
Armeniæ utriuſq; oppida, ibidem 33
Armeniæ maioris menſura, ibidē 35
Armeniæ portæ.75.39
Armenocalybes populi.53.2.et 85.1
Armine op.82.22
Armoræi po.93.48
Arotia fluuius.66.40
Armuri regio.92.12
Armuria regio.93.12
Arnates po.95.2
Arne op.51.8
Arnoxie inſula.55.44
Arnus fluuius.53.19
Arcelitani populi.31.38
Arocha fluuius.43.4
Aroſapes fluuius.92.6
Arotheres Scythæ.54.41.& 86.4
Arpani populi.44.3
Arpinates po.39.37
Arga oppidum.98.31
Arræi populi.54.28
Arecbi po.33.48
Arrodi populi.94.38
Arrotrebæ po.63.25
Arroteræ Aethiopes.100.9
Arrotrebæ po.63.6.& 64.2
Arſa oppidum.34.29
Arſacia regio.94.13
Arſagalitæ po.90.17
Arſanotæ op.84.33
Arſanus fluuius.74.3
Arſania fluuius, ibidem
Arſaniæ oppidum.93.36
Arſenaria oppidum.66.24
Aſia fluuius.37.37.40.& 46.47.& 48.2.& 49.17
Arſicodani populi.98.25
Arſinoe oppidum & in ea obeliſcus.639.36
Arſinoe op.67.58.42.& 71.24.39.& 75.3.& 79.12.et 98.30
Arſinoitæ po.69.44.47.& 71.15.et 640.12
Ariabrum promontorium.31.30.& 63.19
Ariabrum gens.63.25
Artacabane op.63.25.& 92.9
Artacæon inſula cum oppido.80.38
Artacacna op.92.6
Artace portus.80.29
Artaxata oppidum.84.15
Artaxatæ populi.86.22
Artemiſia op.57.8
Artemiſia inſula.26.26.& 42.28
Artemiſius mons.52.10
Artemita Achelos inſula.50.2
Artemita op.94.80
Artemius mons.51.40
Arthabatitæ populi.102.28
Arthedon inſula.80.18
Artemites inſula.57.27
Artigula inſula.101.20
Artynia ſtagnum.80.33
Aruerni populi.62.41
Arunci populi.34.28
Aruiri et Latio.39.1
Arunda oppidum.34.28
ASACHES populi.101.42
Aſampatæ populi.84.8
Aſana fluuius.65.42
Aſaugi populi.89.49
Aſer oppidum.102.13
Aſaachæ populi, ibidem 6
Aſcalum colonia.44.38
Aſcalo op.72.8.& 104.26 & 334.81
Aſcandialis oppidum.76.2
Aſcania inſula.57.45.& 80.12
Aſcania Phrygiæ locus.80.42
Aſcanius lacus.80.11.& 362.48.& 78.5
Aſcanium fluuius.60.40
Aſcanij po.84.4
Aſcia loca in quibus in die umbra nulla.25.39
Aſcitæ Arabes quales.100.24
Aſcommarci populi.84.8
Aſcrutium oppidum.48.29
Aſculum colonia.44.38
Aſdaibæ populi.663.4
Aſæi po.87.26
Aſel oppidum.102.14
Aſeni populi.90.23
Aſgilia inſula.97.38
Aſiæ conſyderatio, à capite 9.5. libri uſq; ad finem 6
Aſia tertia orbis pars, prologo.82.49
Aſia ubi prologo.33.1
Aſia ubi ab Europa ſeiungitur.35.2.6.& 38.24.& 60.5.& 80.25.& 81.28
Aſiæ menſura.69.24.& inde
Aſiæ propriæ dictæ deſcriptio.76.8
Aſiæ gentes quæ interierunt.78.42
Aſiæ è regione inſulæ.78.47
Aſianicum mare.76.4
Aſiæ fines.81.28
Aſiæ montes.77.48
Aſiæ diuiſio.76.8
Aſia & Europa quantum inter ſe diſtent.80.29
Aſiæ quot populi.81.28
Aſiæ boues quales.146.8
Aſiæ alabaſtrites.639.2
Aſiæ coralliticus lapis, ibidem 7
Aſiæ cryſtallus.654.47
Aſiæ et Europæ propinquitas.81.42
Aſia pene inſula.81.25
Aſia quibus maribus cingitur.85.29
Aſiæ termini & populi.104.2
Aſia deuicta à Cyro rege.184.46
Aſiæ partes et populi cōpēdio.104.15
Aſiaticum mare quod.75.30
Reliqua quære parte prima.
Aſida oppidum.34.18
Aſinæ oppidum.51.27
Aſines fluuius.42.11
Aſinæus ſinus.51.27.& 56.6
Aſirmiates populi.45.2
Aſoi populi.90.27
Aſophis regio.12.20
Aſopis inſula.56.8.24
Aſopus flu.76.29
Aſpagone po.90.32
Aſpelia inſula.79.20
Aſpendum op.75.25.& 339.20
Aſphaltitis lacus.29.23.& 72.25.32.& 112.6
Aſphaltites unde dictus.72.31
Aſpis inſula.79.22
Aſpledon op.52.37
Aſſeriates po.47.4.& 48.7
Aſſyrani populi.59.42
Aſſyria & Caſpium mare quantum diſtent.96.4
Aſſyriorum initium ubi.86.17
Aſſyria poſtea Adiabene dicta.71.43
Aſſorini po.42.23
Aſſos op.78.16.& 645.39.et 27.29
Aſtabores Nili nomen.70.18
Aſtacenus ſinus.81.16.18
Aſtaces fluui.70.2
Aſtacum op.82.15
Aſta op.38.14.& 625.32
Aſta regia colonia.34.12
Aſtagus flu.108.40
Aſtapus, id eſt, Nilus fluuius.70.9
Aſteria inſula.57.21.& 79.27
Asteris inſula.56.4
Aſterion mons.53.40
Aſtice regio.54.46
Aſtigi pop.32.49
Aſtigi op.34.17
Aſtigitanus conuentus.33.28
Aſtigitana colonia.34.14
Aſtipalea inſula.57.46.142.30
Aſtyre op.78.10
Aſtomorum gens.108.12
Aſtrabe inſula.57.40
Aſtrometa op.36.32
Aſtron.flu.75.14
Aſtura fluuius et inſula.39.5.et 42.26
Aſtores po.144.41
Aſturū populorū termini.33.26
Aſturū Hiſpaniæ conuentus.35.2
Aſturum populi duodecim.36.8
Aſturum regio.63.8.14
Aſturica op.36.4
Aſturia auro abundat.587.15
Aſturiæ prouinciæ menſura.63.47
Aſtuſapes Nili nomen.70.19
Aſum op.56.28
Aſura op.74.37
Aſuciandæ po.84.6
ATABYRIA inſula.74.27
Atabuli Aethiopes ubi.101.48
Atalante inſula Eubœæ quondā auulſa.26.25
Atali po.47.21
Atargatis dea ubi.73.48
Atarnea op.78.9
Atax fluuius.36.24
Atellani po.39.37
Atelpos flu.83.6
Atenianes Græca gens.38.20
Ater mons.68.12
Aternus fluuius.37.37.& 44.18.33
Ateſis fluuius.45.48
Ateſte op.46.49
Athamas mons.53.41
Athamanes po.50.18
Athane op.97.42
Athenæ po.58.44
Athenarum deſcriptio.52.26
Athenarum murus qualis.629.39
Athenienſium uenatus.15.41
Athenienſium dies.24.8
Athenienſis portus uenerum.26.8
Athenis Aeſculapij fons.29.22
Athenarum arx.113.35
Reliqua quære parte prima.
Athenopolis forum.36.37
Athos mons quo umbram ciaculatur ſuam.52.8.12.& 106.24
Athos mons perfoſſus.53.49
Atina op.47.7
Atinates po.39.36.& 43.14.& 44.14
Atyras flu.55.5
Atys annus.42.19
Atlante inſula.58.3
Atlantia, id eſſe Aethiopiæ.101.38
Atlantis inſula.103.1.& 104.20

Atlantis

Atlantis montis deſcriptio. 65.5. & unde
Atlantis montis altitudo. 65.6
Atlantis montis mira, ibidē & circa
Atlantis ſylua quales, ibidem 49
Atlantis montis feræ. 66.4
Atlas mons ubi ſitus. 65.30. 101.47
Atlanticum mare quod. 40.43
Atlanticum mare ubi incipit. 100.27
Atlans montis Deris dictus. 65. 43
Atlanticum mare multas abſtulit terras. 26.30
Atlanticum mare unde dictum 65.7
Atlantici maris plumbum. 610.23
Atlantici Galliæ populi. 56.46
Atlanticus Oceanus. 65.6
Atlantæ populi. 69.12
Atrax flu. 50.26
Atrax oppidum. 59.7
Atraces populi. 90.26
Atramitæ populi. 95.20.21
Atrani po. 44.9
Atrabateni populi. 86.22
Atrebati po. 55.6
Atria oppidum. 45. 46
Atriaticum mare unde. 45.46
Atribis oppidum. 71.30
Atbarrabitis præfectura. 69.39
Atropateni po. 56.21
Attacorum gens. 60.24. et 87.47.49
Attaleuſes populi. 78.40. & 81.5
Attalia oppidum. 78.5
Attali Arabes ubi. 95.19
Attanos ſinus. 87.45
Attaſini po. 57.3
Attelebuſa inſula. 79.17
Attena oppidum. 101.6
Attenæ Arabiæ regio. 97.34
Atticæ deſcriptio. 32.19
Atticæ ſmaragdi. 659.14
Atticæ mel quale. 193. 32
Attidiates po. 45.2
Attinates populi. 44.9
Attrebates populi. 61.20
Attuſa oppidum. 80.16
Attubi op. 54.16
AVANTICI populi. 57.2
Auanticorum gens. 56.33
Auchetæ populi. 60.9. & 84.9
Audariſtenſes populi. 93.40
Auellani populi. 39.37
Auenio oppidum. 56.48
Auernus lacus. 39.28. & 314.16
Aufidus flu. 49.38
Aufidenates po. 44.17
Aufinates populi. 44. 16
Augylæ populi ubi. 67.14. et 69.7.18
Augurina op. 39.48
Auguſta firma oppidum. 54.14
Auguſta Taurinorum. 46.11
Auguſta noua. 56.2
Auguſta gemella oppidum. 54.16
Auguſta op. 36.44.37.39. & 39.33
Auguſta pratoria. 37.39. & 46.12
Auguſta Hiſpaniæ oppidum. 63.12
Auguſta op. 64. 6
Auguſtani populi. 55.26.19. & 56.4
Auguſti imperatoris Italiæ deſcriptio. 37.43
Auguſti trophæum in alpibus. 47.35
Auguſti colonia. 66.34. 32
Reliqua quære parte prima.
Auguſtobrienſes populi. 61.43
Augutturi populi. 92.12
Auxenſe oppidum. 67.30
Aulerci populi. 61. 30
Aulis oppidū. 52.42. et 87.3. et 619.14
Aulis oppidum Dianæ templum habuit. 255. 48
Aulocrenes uallis. 76.10. & 177.32. & 287.48
Aulon op. 51.24
Aulona mare. 79.14
Aurios inſula. 61.9
Aurelia op. 14.31
Auricornis promontorium. 156.10
Aurinini po. 55.31
Auri copia ubi. 97.49
Aurum uebentia flum. 586.10
Aurunci populi. 39.4
Auruſpi op. 103.10
Auſci po. 61.39
Auſculani po. 43.49
Auſer fluuius. 38.19
Auſetani po. 55.19 25
Auſonei populi ubi. 39.2
Auſonij maris inſulæ. 49.21
Auſonium mare ubi. 40.47
Auſonum gens. 42.46
Auſtageni populi. 30.12
Auſteraua inſula. 61.28
Auſtrania inſula. 656.31
Auſtrinus polus. 39.30
Autaridæ po. 93.43
Auteri po. Arabiæ. 99.28.34
Autololes populi. 63.23. & 66.23
Autololum inſul. 65.4. & 103.12
Automate inſu. 26.12. & 57.45
Automela op. 90.13
Autrigonum gens. 55.48
Auximates populi. 39.37
Auximates populi. 44. 40
AXANTOS inſula. 62.4
Axenos, id eſt, Euxinus pontus. 58. 91. & 31. 40
Axiace populi. 59.23
Axius fluuius. 53.15.17
Axon flumen. 76.12
AZA oppidum. 84.38
Azali populi. 49.6
Azanium mare. 93.26
Azarei populi. 99.13
Azibinta inſula. 57. 47
Azochis oppidum. 94.36
Azones populi. ibidem 34
Azonium mare. 100.3
Azotus oppidum. 72.3
Azuritanum oppidum. 67.26
BABBA oppidum. 64.49
Babylonia regio. 71. 47. & 94.44. & 95.4. & 104. 17.25
Babylonicum bitumen. 630.26
Babyloniæ fertilitas. 95.6
Babyloniorum dies. 24.8
Babyloniæ campus ardens. 30.45
Babylonis muri ex bitu. 630.47
Babylonis urbis deſcriptio. 94.46
Babylonis ſitus. 74.38
Babylon Chaldeæ caput, ibidem 41
Reliqua quære parte prima.
Babytace oppidum. 96.11
Bacaſcani populi. 88.13
Bacchus in Hiſpania. 53.40
Bacchi aræ prope Indum flu. 87.13
Reliqua quære parte prima.
Bacchiæ inſulæ. 100. 9
Bachilite oppidum. 98.37
Bachona inſula. 80.11
Bactriani Smaragdi. 633.39
Bactri populi. 57.6.13
Bactrum op. & flu. 86.42. 87.13. & 339.14
Bacuntius fluuius. 49.10
Badanatha op. 98.38
Bætarreni po. 71.44
Bagada oppi. 100.35
Bargileti campi. 77.14
Bagrada fluuius. 131. 49
Baiarum portus. 39.27
Balanea op. 78.26
Balari po. 41.41
Balbura oppidum. 76.4
Balcea op. 78.33
Baleares inſulæ unde. 41. 4
Baleares funda bellicoſæ, ibidem
Balearis terra ſerpentes necat. 611. 43
Baleares inſulæ cuniculis abundant. 41.12. & 150.43
Balearium inſularum aues. 182. 47. & 183.7
Balearicum mare ubi. 40.45
Baleſium op. 43.31
Balmenſes po. 39. 44
Balſa oppidum. 63.16. & 68. 23. 61. 7. & 655.8. & 659. 19
Baltia inſula. 655. 49
Bambice op. 73.40
Bambotum fluuius. 65. 18
Banaſa colonia. 64.49
Bannomanna inſula. 61.8
Banurri populi. 66.13
Baracum op. 68. 32
Baragaza op. 100.17
Baramalacum op. 98.35
Baraomatæ po. 80.22
Baraſei populi. 93.24
Barbaria op. 97.26
Barbeſula op. 33.31.34.32
Barce promontorium. 65.15
Barce oppidum. 67.43
Barcino op. 55.20
Barderatæ populi. 88.12
Barduli populi. 61.47
Barea regio. 35.6
Bargeni populi. 100.26
Bargila oppidum. 76.36
Bargylietici campi. 77. 14
Bargilus mons. 71. 18
Barges fluuius 95.28
Barion oppidum. 43.37
Baris locus. 91.7
Barpona inſula. 41.24
Barra op. 46 21
Baſabocates po. 62.39
Baiaꝫ inſula. 98.9
Baſilia inſula. 61.7.
Baſilicus ſinus. 77.7
Baſilide po. 39.33. & 60.10
Baſterbini po. 44.8
Baſternæ po. 59.13. 61.32
Baſtetaniæ locus. 54.2
Baſtitani po. 33.40
Baſtuli po. 33.4.41
Baſtulorum gens ubi. 33.39
Batauorum inſula. 61.36
Batani populi. 61.13
Bateni populi. 87.12
Batum flumen. 40.34
Batha oppidum. 100.48
Bathea ponti. 29.9
Bathymi populi. 97.44
Bathynias fluuius. 53.3
Bathis fluuius. 83.6
Batinum fluuius. 44.35
Batraſabbes op. 97.40
Baucidias inſula. 56.21
Bauli op. 39.27. & 161. 29
Bauma oppidum. 100.45
Beata gens ubi. 60.26
Bebeis lacus. 53.13
Bebiani po. 44.2
Bebriacenſes po. 119.6
Bebricum gens. 78.48
Becare portus. 83.22
Bechires po. 82. 47
Bedeſes fluuius. 43.18
Belbina inſula. 56.10
Belendi populi. 61.37
Belerides inſulæ. 41.40
Belgica gens ubi. 62.14
Belgicæ prouinc. la. qua. 648.19
Belgues populi. 49. 6
Belippo oppidum. 54.32
Belluaci populi. 55.29
Bellouaci populi. 62.20
Belo op. 64.37
Belon oppidum. 33.34
Belus riuus. 73.6. 633.21
Belum oppidum. 73.42.46
Beli Iouis templum. 95.2
Belunum oppidum. 47.2
Bembinadia oppidum. 52.7
Benacus lacus. 39.26. & 47.12
Benaci lacus piſces. 158.22. per totum
Beneuenti op piſces qual. 567.8
Beneuentum op. 43.36
Beni populi. 54.20
Bercorcates po. 62. 38
Berdrigei populi. 87.6
Berecinthus tractus. 76. 40
Berecynthus mons buxo abun. 175.8
Berenice op. 28.28. & 67.39. & 99.33.42.49
Begerri populi. 62.36
Bergomum op. à quibus. 46.28.28
Bergos inſula. 62.10
Berytus colonia. 72. 20. & 104. 16. & 160. 12
Bermius mons. 53.18
Bernenſes populi. 47.3
Beroea op. 53.32. & 74. 35
Bereenſes po. 72.47
Beroſus collis. 30.4
Berreſa op. 100.48
Beſaro op. 14.32
Beſbicos inſula. 81.36
Bet bicus quondam Bithyniæ cuiuſdā. 26.23
Beſippo portus. 33.34
Beſippo op. 34.32. 100.14
Beſſi populi. 54.27
Beta op. 100.34
Betaſi populi. 61.22
Betholene toparchia. 72.20
Bætica regio. 33.39
Bætica lana nobilis. 347.10
Betica quibus abun. 36.14. & 560.26
Bæticæ menſura. 54.40
Bæticæ unde dicta eiusꝗ fertilis 165.33

ſeu. 33.27
Bæticæ plumbum. 611.14
Bæticæ conuentus quatuor. 33.18
Bæticæ oppida quot, ibidem 19
Bæticæ coloniæ quot, ibidem
Bæticæ municipia quot, ibidem
Bæticæ finis, ibidem 37
Bæticæ inſulæ. 64.3
Reliqua quære parte prima.
Bætis flu. 18.28. & 33.26.32.42
Bæus miri putei. 28.18
Bæton itineris Alexandri menſor. 83.32. & 39.30
Betulo oppidum. 33.20
Bæturia regio. 34.21
Bæturia oppidum. 34.28
Betulonienſes po. 35.27
BIBAGA inſula. 90.40
Byblis inſula. 37.42
Byblos op. 72.22. & 104.17
Byblum oppidum. 104.27
Bidini populi. 42.23
Biendium portus. 61.4
Bigarguani po. 35.25
Bigrantinus lacus. 157.19
Bilbilis op. 609.20
Billis fluuius. 81.13
Bipedimui populi. 62.38
Biſaltæ po. 54.6.17
Biſanthe op. 34.26
Biſtonum gens, ſtagnumq;. 34.30
Bithyæ fœminæ. 107.22
Bithyniæ deſcriptio. 81.22
Bithyniæ terminur, ibidem 28
Bithyni po. ubi. 80.45. & 81.28
Bithynia inſula, ibidem 35
Bithynion op., ibidem 22
Bituriges po. 62.34. & 346.22
Bituriges po. uela texunt. 346.22
Byzan. op. ubi. 33.3 67.2. & 81.21
Byzantium quãtum à Dyrrhachio diſtet. 55.4
Byzan. quãtum ab Iſtro diſtet. 53.43
Byzantium Africæ regio. 67.2
Byzantij regionis menſ. ferti. 53
Bize op. 54.40. & 176.38
Bizia arx. 53.68
BLANDA oppidum. 40.34
Blande flumen. 35.22
Blaſcon inſula. 42.13
Blaſtenſes populi. 63.44
Blemmiæ po. qualer. 69.18.19
Blerani populi. 38.28
Blateræ oppidum. 16.42
BOAGRIVS flu. 53.47
Bocalium op. 32.3
Boccbiana op. 300.34
Bocchi regis regia ubi. 66.22
Bocenſes po. 42.42
Bocori populi. 63.45
Bodincus id eſt, Padus flu. 46.6
Bœa oppidum. 31.36
Bœotiæ deſcriptio. 52.32
Bœotiam perdices non tranſ. 179.29
Bœotiæ fontes nobiles. 32.34
Bœotia regio, & eius op. 30.42
Bœoti populi, ibidem 42
Bogudiana regio. 66.21
Boij po. 46.23. & 61.30
Boij ubi interierunt in Italia. 46.14
Boij Laudem op. condiderunt. 46.17
Bora oppidum. 68.21
Boion oppidum. 32.47
Boiorum tribus quot. 45.24
Boiorum deſerta. 48.48
Bolani populi. 40.18
Bolbitinum Nili oſtium. 71.29
Bolbule inſula. 80.8
Bolingæ populi. 90.19
Bomarei po. 87.8
Bombos fluuius. 75.56
Bomitæ op. 73.37
Bondicus Padus. 46.6
Bondicomagum op. 46.7
Bononia colonia. 45.19
Bononia princeps Hetruriæ, ibidem
Booſcæte op. 30.38
Borcani po. 44.8
Borgoſtoma Danubij fluminis oſtiũ 59.7
Borgodi po. 97.18
Borion promontorium. 67.35
Boryſthenes fluuius. 58.41. & 59.25. & 60.10. et 557.15.32. et 506.46
Boryſthenes lacus, populiq;. 59.15.33
Boryſthenis piſces. 153.36
Bormannico op. 36.45
Boron op. 100.30
Borru fluuius. 92.13
Boſphorus Thracius ubi. 54.49. & 58.19. & 81.19.26
Boſphori duo quondam ter. 16.34
Boſphori Cimmerij latitudo. 60.6
Boſphori Cimmerij deſcriptio. 58.34. & 83.36
Boſphori Thracij marg. 162.30
Boſphori hi quantum diſtent inter ſe. 58.33
Boſphorus unde dictus. 82.3
Botiei po. 54.20
Boſſicenſe op. 34.3
Botris op. 73.21. & 104.16
Boianum colonia. 44.17
Bouillæ op. 39.38
BRACARVM conuen. 35.3
Bracarum gens. 36.7
Bracari populi, ibidem 8
Braccata Gallia. 36.18
Bracari populi. 63.10
Bracmanæ po. 83.47
Bragæ inſulæ. 97.46
Brana oppidum. 34.37
Branchidarum oraculum. 77.8
Brancoſi po. 90.27
Brattia inſula. 49.31
Brauron op. 52.29
Bregmenteni po. 78.39
Breuci po. 49.5
Breuni po. 47.39
Bryazon flu. 81.23. & 554.21
Brygion op. 53.47
Bryges po. 80.47
Brigiani po. 47.42
Brileſſus mons. 31.28
Brilenum op. 207.43. & 209.16
Bryllion op. 80.40
Briſabritæ po. 90.23
Bryſani po. 88.3
Bryſæ populi. 54.39
Britanniæ inſulæ deſcriptio. 61.41
Britanniæ dies maxima. 23.46
Britanniæ margaritæ. 162.42
Britanniæ plumbi copia. 611.9
Britanniæ plures inſulæ dictæ ſunt. 61.44
Britanniæ menſura, ibidem
Britanni Galliæ po. 62.29
Britannicus Oceanus. 62.44
Britanniæ æſtus quanti. 28.27
Reliqua quære parte prima.
Britium op. 63.18
Brixentes po. 47.40
Brixia op. 46.48
Brixia fluuius. 96.28
Bryxillum. 45.20
Brocobe op. 54.42
Brullitæ po. 78.3
Brumbeſtini po. 44.7
Brundulum portus. 45.49
Brundiſium op. & eius portus. 43.22.33
Brundiſij ſpecula. 610.42
Brundiſij mirus fons. 30.8
Brundiſij portus. 49.22
Brutius ager ubi. 46.18
Brutij cultores plures, ibidem
Brutium littus. 37.7. & 40.38
BVBASSVS regio. 76.17
Bubaſtitæ præfectura. 69.38
Bubetani populi. 40.18
Bubrum natio uel op. 63.19
Bubon op. 76.4. & 632.18
Buca op. 44.11
Bucephala oppidum Alexandri Magni equi ſepulchrum. 90.23. & 143.33. & uide
Bucephalus portus. 51.45
Bucinna inſula. 42.31
Budini po. 60.10
Budoræ inſulæ. 56.33
Buges lacus. 59.34
Bulenſes po. 50.39
Bullaregia op. 66.40
Bullidenſes po. 53.48
Bulliones po. 45.39
Bubula op. 68.21
Bupraſius locus. 51.18
Bura op. 26.40. & 51.14. & 94.33
Burrbana inſula. 61.19
Burgundiones po. ibidem 29
Burniſtæ po. 43.6
Burnum op. ibidem 19
Burſaonenſes po. 35.38
Buſiris op. 71.30. & 640.28
Buſiritæ præfectura. 69.48
Butbos op. 71.30
Butua oppidum. 48.28
Butoa inſula. 56.37
Butrium oppidum. 54.19
Buthrotum op. 30.21
Butuntinenſes po. 44.7
Buxentium op. 40.32
Buzæ po. 90.16
Buzeri po. 82.47
Buzygeus mons. 53.12
CABALACA oppidũ. 84.48
Cabalia regio. 76.3. et 81.7
Cabellio op. 36.45
Caberon fluuius. 92.13
Caburæ fontis mirum. 335.36. & 366.39
Cacidiri po. 37.26
Cacirini po. 42.13
Cadara peninſula. 151.37
Cadeumna op. 100.42
Cadiſcus mons. 56.20
Cadmus mons. 77.48
Cadruſi op. 92.3
Caduceni po. 77.4
Cadurci po. 61.42. & 348.28
Carduci po. 86.33
Caduſia regio. 85.37
Caduſij po. 87.9
Cæcilia caſtra. 63.40
Cæcinæ inſula. 56.14
Cæcinos fluuius. 43.4
Cæcorum op. 81.20
Cæcubus ager. 27.16. & 39.28
Cæleſtini po. 45.13
Cælina op. 47.7
Cælos portus. 53.21. & 58.18
Cælium op. 43.33
Cælius hiſtoricus. 47.12
Cæne inſula. 42.30
Cænis promontio. 40.40
Cænina op. 40.14
Cænici po. 54.20
Cænica regio. 55.7
Cænites portus. 51.48
Capbiſis lacus. 656.7
Cæpori po. 63.8
Cære op. 38.24
Cæretanus fluuius, ibidem 28
Cænum promon. 36.47
Cæſani po. 98.44
Cæſarauguſtani po. 75.10
Cæſarauguſtanus conuen. 34.49
Cæſarauguſta colonia. 35.27
Cæſarea op. 35.2. & 66.26. et 72.21. & 73.22.84.33. & 104.26
Cæſarea Cappadociæ op. 82.35
Cæſariana op. 34.18
Cæſariana colonia. 63.39
Cæſarienſes Ioniæ po. 78.2
Cæſarienſis Mauritania. 66.22
Cæſarmenales po. 35.38
Cæſaris in Aegypto col. 78.48
Cæſarobricenſes po. 63.44
Cagulatæ po. 98.23
Caieta portus. 39.17
Caicus amnis. 78.3.38
Camas fluuius. 88.48
Cayſter fluuius. 77.26
Calabriæ deſcriptio. 43.18.20
Calabriæ nomina, ſitus, menſu. ibid.
Calabriæ inſulæ. 49.21
Calagurritani po. 35.29.33
Calaminæ inſulæ mirum. 37.18
Calamiſus op. 30.36
Calamos op. 73.22
Calaris op. 31.35
Calathuſa inſula. 58.20
Calatia op. 39.38
Calatis op. 54.39
Calaguritani po. 55.38
Calauria inſula. 56.10
Calenti op. lateres qual. 619.36
Calenus ager ubi. 39.22
Caleni aqua mira. 30.3
Calenum op. 39.38
Calete inſula. 58.22
Caleti po. uela texunt. 346.22
Callet op. 34.18.33
Caletranus ager. 38.34
Calicadnus fluuius. 75.7.28
Calliborum flumen. 82.18
Calidon op. 30.36
Calidoniæ ſylua. 61.47
Callidromus mons. 33.4
Calydne inſu. 57.42. & 79.39

Calydna

Calydna oppidum.76.13
Caligna populi.82.47.& 108.16.
& 192.33
Calymna insula.57.42
Calingarum gens.19.9.& 108.16
Calingij populi.98.42
Calingon promonto.19.44
Calimpaxa oppidum.88.42
Calipolis oppidum.55.17
Calitordi populi.59.42.17
Calypsus insula.41.6
Calissæ populi.89.19
Callipolis insu.51.17.& 57.18
Calippiæ fons.77.29
Callirroë oppidum.74.17
Callirroë fons.52.27.& 72.33
Calliste insula.57.44
Calostoma Danubij fluminis ostium
59.6
Calpe portus Africæ.81.44
Calpe mons Europæ.81.9.13.33
Calpas portus.81.9
Calapis amnis.49.8
Calucula oppidum 19.18
Camacæ populi.87.15
Camaldunum oppidum.14.8
Camaris insula 98.5
Camatullicorum regio.16.36
Cambalidus mons.96.38
Cambyses fluuius.86.6
Cambysis oppidum.99.18
Camboledri po.16.46
Camboledri populi.62.40
Cambusis oppidum.101.6
Camæ populi.87.15
Camelidæ insulæ.79.48
Camelani po.45.6
Camelorum oppidum.98.41
Camarina oppidum.42.18
Camerium op.40.16
Camertes populi.45.2
Camima insula.57.47
Camyram oppidum.79.25
Cammanene regio.82.33
Campania 37.6
Campaniæ laus.37.28.& 39.19
Campaniam qui tenuerint po.39.27
Campania etiam hyeme fulmina habet.16.49
Campanum sulphur.610.3
Reliqua quære parte prima.
Camponi populi.62.33
Camuni populi.47.23.33
Campsconsis flumen.33.3
Cana oppidum 98.14
Canamis fluuius.78.9
Canaria insula.103.27
Canarij feræ ubi.66.3
Canas oppidum 76.1
Canacina oppidum.72.49
Cane oppidum 78.9
Canastreum promonto.53.45
Canauena regio.97.49
Canchles populi.71.36
Candauiæ montes.43.36
Candebæa palus.651.13
Cander populi.59.40
Candiba oppidum.76.2
Candidum promontorium.66.41
Candrogari populi.102.16
Canes fluuius.97.42
Canina capita habentes homines
101.21.64.& 103.47

Canum ciuitas.71.14
Cannenefatum insula.61.37
Cannenses populi.44.4
Canopicum oppidum.67.27
Canopicum Nili ostium.69.24.30.
& 71.19.28
Canopitanum oppidum.67.31
Canopus insula.71.47
Canopus sydus ubi.91.23
Cantabria magnetem gignit.609.32
Cantabria montem ferreum habet.
ibidem 17
Cantabriæ plumbum.610.33
Cantabri fluuius.29.39
Cantabri po.35.14.42.& 36.3
Cantabrorum regio.61.3
Cantaces populi.92.5
Canteci populi.84.13
Canucha fluuius.69.4
Canusium oppidum.43.38.45.&
147.20
Canusij purpurissum.617.11
Canusij lana qualis.47.23
Capasitæ præfectura.69.40
Capenates populi.38.28
Caperenses po.61.44
Capeus sinus.97.32
Capharenum promonto.56.47
Capheris insula.58.21
Caphyæ Arcadiæ lacus.187.40
Capillati alpium po.38.3.47.33
Capina insula.97.43
Caprissa op.91.43
Capisenæ populi, ibidem
Capitalia mons.90.6
Capitolium ex præda à quo cœptũ
40.25
Reliqua quære parte prima.
Capitulum op.39.38
Capote mons.74.4
Cappadociam qui Græci incolunt
82.17
Cappadociæ oppida, & fluuij, ibidem s.per totum
Cappadociæ situs, et termini uel mensura.84.17.& inde & 104.32
Cappadociæ mira herba.410.8
Cappadociæ Alabastritæ.019.3
Cappadocum gens.82.12.& inde, et
10.& inde, & 84.17
Cappadox fluuius.87.37
Cappagum oppidum.14.38
Capraria insula.41.21.et 103.17.26
Capraſa ostium Padi.45.48
Capreæ insulæ.41.31
Capretæ populi.71.43
Caprus fluuius.76.24
Capsotani po.67.14
Capua op.unde.39.35
Reliqua quære parte prima.
Capitibus carentes homi 69.19
Carabis fluuius.87.41
Caralitanum promont.41.37
Caralitani populi, ibidem 42
Carambis promont.49.45.& 82.
19.& 175.40
Carambucis fluuius.89.28
Caranitis præfectura.74.8
Caranos oppidum.77.38
Carasem po.39.42
Carastasi po.84.6
Carbilesi po.54.18
Carbiliti po.ibidem 20

Carbonaria portus.45.47
Carbrusa insula.58.29
Carbulo op.84.7
Carcasum op.35.48
Carcathiocerta oppidum.84.34
Carcetius mons.79 48
Carchedonij smaragdi.659.22.
& inde
Carcinites sin.59.35.& 61.44
Carcine op.ibidem 6
Cardilena regio.97.48
Cardamyle op.51 32
Cardamine insula.99.10
Cardana oppidum.98.39
Carditenses populi.73.46
Cardia oppidum.55.12.21
Cardines mundi ubi.60.27
Carene oppidum.78.9
Corenses populi.35.34
Carenum po.44.12
Carre iuxta Tanaim.84.3
Caresus fluuius.78.25
Caretha insula.79.17
Caria regio.76.10.17.49.&
77.14.(40
Cariæ oppida.76.33
Cariæ Lychnites.662.13
Cariæ boues quales.146.8
Carianda insula & op.79.38
Carietes po.35.45
Carinis oppidum.80.46
Carini germaniæ po.61.29
Carynna oppidum.231.4
Cariouelues po.62.32
Caripeta oppidum.98.49
Carisa oppidum.34.31
Carisianum castellum.18.16
Carissa oppidum.82.24
Carystium marmor.57.5.et 617.39
Carystos insula 55.29
Caristos op.57.8
Carmacæ populi.84.4
Carmani populi.104.26
Carmania regio.92.29.94.10
Carmaniæ ora.93.29
Carmaniæ oppida, ibidem
Carmania alabastritem gignit.
619.2
Carmaniæ marrubia.654.33
Carmaniæ gemma.663.5
Carmaniæ mensura.91.9
Carmelum promontorium, & op.
73.3.& 92.33
Carnapæ populi.84.8
Carne oppidum.73.26
Carnorum regio ubi.46.30.&
47.21.& 47.42
Carnis oppidum.47.7
Carnon oppidum 92.5.& 93.33
Carnus oppidum.97.19
Carnuti po.35.33.& 656.42
Carpasium oppidum.79.12
Carpathium mare unde.57.40
Carpathos insula.56.32.& 57.49.
& 79.23
Carpathium mare quod.46.4.57.
49.& 79.18
Carpentania regio.33.9.33
Carpentani populi.33.8.42
Carpentoracte oppidum.35.46
Carpetana iuga.33.28
Carpi oppidum.65.49
Caprara oppidum.41.9

Carræ oppidum.34.13.et 559.34
Carrea oppidum 31.13
Carrei populi.98.33.& 99.4
Carmenses agri mirum.34.8
Carseolani populi.44.15
Carsulani populi.45.21
Cartadulorum regio 103.3
Cartana oppidum 92.8
Carteia.33 34.& 34.41
Cartenna colonia.66.23
Carteria insula.80.11
Carthago noua oppidum.13.7.17.et
42.3
Carthago colonia.66.49
Carthago magna, ibidem
Carthago quãtum ab Ocea.68.37
Carthago op.à Tyrijs 73.11
Carthago sub quo parallelo
104.19
Carthaginensis Hispaniæ conuentus
44.49.& 33.33
Carthesa oppidum.56.44
Cartris peninsula.61.48
Casamarri populi 102.12
Cassandria colonia.53.43
Cassandra oppidum.53.48.et 629.13
Casandra insula.04.2
Casanaria oppidum.18.42
Cascandrus insula.98.46
Cascantenses populi.33.31.
Casilinum oppidum.40.24.330.28
Casinatis ager.29.35
Casinum oppidum.19.38
Casyrus mons.46.27
Casius mons.96.27
Casiri populi.16.49
Casius mons.71.18.& 72.2.& 73.
32.per totum
Casmonates populi.33.6
Casos insula.57.40.& 58.2.&
79.29
Caspasium fluuius.86.29
Caspiæ gens.86.39
Caspius mons.73.41
Caspium mare ex Oceano oriri.84.
42.& 85.34
Caspium mare quando primũ.86.8
Caspium mare, & Assyria quantum
distent.96.4
Caspij maris mensura.83.36.& inde
Caspij maris forma, ibidem 43
Caspij maris descriptio generalis
81.22
Caspij & Pontici maris inter se distantia.12.7.& 83.12
Caspij maris, & Cimmerij Bosphori distantia.33.13
Caspium in mare, ex Indico sub eodem sidere nauigatur.21.20
Caspij populi.56.8
Caspiæ portæ.73.39.et 86.10.26.33.
3.& 90.31.et 104.31.et 559.27
Caspiarum portarum incolæ.13.14
Cassera oppidum.54.4
Cassiopei populi.50.2
Cassiope oppidum.55.38
Castros fluuius.86.3
Castropolis oppidum.73.2
Cassiterides insula.64.1.& 116.0
Cassij montis mirum.175.12
Cassij Iouis delu.55.38.& 72.2
Cassij montis mira altitu.73.32
Castabala oppidum.73.10

Caſtabalenſes canibus bella gerunt 141.27
Caſtalius fons. 50.38
Caſtans oppidum. 55.24
Caſthenes ſinus.55.2
Caſtologi populi.62.20
Caſtra Cornelia locus. 66.49
Caſtragemina oppidum.54.12
Caſtra minaria.54.1
Caſtrimonienſes po.59.40
Caſtrum nouum oppidum.37.38.& 90.23.& 44.35
Caſtrum Cocnthum.42.48
Caſtulonenſes.35.38
Caſuentum flu. 43.13
Caſuetillani po. 45.2
Catabanes po. 71.34
Catabani populi.98.14
Catabathmos ubi.67.46.& 68.27
Catacetæ populi.84.12
Catadupi loca.69.13
Catadupi populi.100.38
Catana op.42.12.14
Cataonia regio.82.13.16. & 84. 22. & 104. 32
Cataractæ Euphratis.74.16
Cataractæ Nili locus. 70.23
Cataræi populi.97.38
Catari.49.6
Cattenates populi. 47.40
Cathææ montes.84.6
Catina op.52.5.& 104.36
Catizi,id eſt,Pygmæi.54.48
Catoni populi.84.12
Caturiges po.33.5.& 46.22. & 47.32.41
Cauarum ager.36.42
Cauarum op.36.54
Caucadæ populi.84.7
Caucaſiæ portæ.85.3
Caucaſus mons.75.36. & 85. 15.20. & 84.48.47.& 85.42. & 86. 2.& 87.5.12.& 89.37
Caucaſi gemmæ.661.3
Caucaſus & Graucaſus idem mons 87.22
Caucenſes populi 95.48
Cauchæ campi. 95. 43
Cauchorum gentes quales.61. 80.37 & 167.15
Caudini populi 44.1
Caulonis oppidi ueſtigia.42.48
Caunos oppi.76.15. & 104.38. & 102. 36
Caunus patria Protoge. 612. 43
Caurarani populi 95. 44
Caurasiarum gens.54.13
Caurenſes populi 61.44
Cauros inſula.57.11
CEAE inſulæ caprificus triſes 74.177.9
Cea inſula.26.41.& 56.48.& 197. 13.& 515.46
Cea ueſtis.56.48
Cebrenia op. 78.12
Cecina fluuius.38. 20
Cecryphalos inſula. 56. 11
Cecropia oppidum.135.14
Cedræi populi.71.36
Celaduſa inſula.49.30.& 57.27
Celæ inſulæ. 50.13
Celegeri populi.49. 14
Celeia oppidum. 45.44
Celendyrius regio & op.75.4
Celænæ oppidum.76. 27. & 80. 46. & 554.8
Celerini po.36 8
Celienſes populi.35.19
Celtæ populi in Hiſpania. 31.39
Celtæ populi Thraciæ.54.13
Celtiaca oppidum. 54.8
Celtiberi populi.35.5
Celtiberiæ caput,ibidem 41
Celtiberiæ ſinus.36.2
Celtiberiæ inſula.64.1
Celtiberiæ aſinæ. 145.18
Celtica regio ubi.61.15
Celtici ignominioſa,ac barbara appellatio.16.5
Celtici populi.61.7. 46
Celticæ gentes, ibidem 33
Celticum promontorium,ibidē 7.26
Cembani populi.56.40
Cemenelion op.38.8
Cemenus mons.36.41
Cenchreæ locus.51.1. 45
Cendeuia palus.71.7
Ceneſſeri op.98.37
Cenicenſes po.36.46
Cenomani po.147.2.& 62. 38
Cenomanorum ager.46.48
Centauri po.116.23
Ceos inſula. 56. 41
Centuripini po.42.18
Cephalædis fluuius. 42.21
Cephalenia inſula.55.46
Cephaleniæ piſces quale. 566.47
Cephallones inſula.61. 44
Cephalotomi populi. 81.28
Cephiſia fons.52.27
Cephiſis lacus.656.7
Cephyſus fluuius,ibidem 59.48
Cephiſus fluuius.29.49.& 50. 35.& 52. 38
Cephiſi fluuij prodigium. 251.40
Cepæ oppidum 81.40
Ceramicos locus.678.6. & 654. 49
Ceramicus ſinus.76.35
Ceramus oppidum.76.44.& 79. 34
Ceranæ oppidum.80.46
Ceraſus op.82.46
Ceraunus mons. 75.41.& 165.8
Ceraſtæ inſulæ.71.1
Ceraſtis inſula.79. 10
Ceraunij montes.84.2
Cerauni populi.48.32
Ceraunus oppidum,& flu. 82.39
Ceraunij Armeniæ montes. 84. 39.49
Cerbalus fluuius.43. 40
Cerbani populi. 93.17
Cerbetion oppidum.83.41
Cercetæ populi,ibidem 28.32
Cercetii montes. 53.12
Cercinæ inſula. 80.7
Cercina inſula. 68.44
Cercinitis inſula,ibidem 46
Cerealis oppidum 33.48
Cerinthus oppidum. 57.8
Cermorum oppidum.54.6
Cerne inſula.101.42.& 172.14
Cerretani populi.39. 39
Cerretum op. ibidem
Cerretani Hiſpaniæ po. 35. 19. 25
Cerone fons.558.36
Ceſena oppidum.43.21
Ceſi populi.59. 47
Ceſſero oppidum. 36.46
Ceſtia gens. 30.48
Ceſtria oppidum.50.22
Ceſtrini populi.50.2
Cetinus fluuius.78.37
Cetriboni populi.89.40
Cetuma oppidum.100. 48
Ceutrones populi.47.32. & 591.47
Ceuci populi. 36.6
CHABRIAE caſtra.72.2
Chaldæi po.97.45
Chadiſia oppidū.& flu.82.39
Chæronia op.52.39
Chalæon portus.50.36
Chalre inſula.& op.79.32
Chalcedon oppidū ubi.81.19
Chalcedonij po.cur cæci, ibidem 10
Chalceritis inſula. 85.29
Chalcia inſula fertiliſſima.291.49
Chalcia inſula.57.43
Chalcide oppidum.73.41
Chalcidene regio,ibidem 42
Chalcis oppidum.50.8.& 57.6. & 74.36.& 98.45
Chalcis inſula.55.46.& 51.26
Chalcitis inſula.81.36
Chalcodonius inſula. 57.5
Chaldæi populi ubi 97.25. & inde
Chaldaici lacus.95.45.& 96.16
Chalybes po.82.45.& 100.26
Chalonitis regio.95.7.& 96.1.2. & 96.4
Chambades mons.73.25
Chaones po.49.49
Chaonia regio,ibidem
Charax op.91.42.& 95.46. et 96. 16.36.& 95.13.et 97.22.98.28.30
Characene regio. 96.30
Charadrus op. 73.28
Charandra ſinus.99.31
Charbanus mons. 96.12
Chariati po. 95.33
Charybdis periculum maris. 42.4
Charien fluuius. 83.14
Charmarum gens.90.12
Charmei op 98.34
Charoneæ ſcrobes. 27.6
Chateni po.ibidem 33
Chatti populi.61.12
Chatramotitæ po.98.16.& 99.8
Chelidoniæ inſulæ.29.33. & 19.38. & 169.15
Chelidonium promont. 75.27
Chelonates promonto. 51.29
Chelonitis inſula.98. 2
Chelonophagi populi. 95.42. & 155.8
Chepta fluuius.88. 36
Cherroneſus op.54.87.38. 41
Cherronneſi peninſulæ deſc.55.14
Cheruſci populi.61.32
Cheſius amnis.79.43
Chia inſula. 80.2
Chiana gens.92.37
Chione nympha.80.2
Chios inſula.19.49.& 304.41
Chium marmor.80.1.& 613.27
Chij inſulæ mirum. 566. 38
Reliqua quartæ partis primæ.
Chilmanenſe op.67.17
Chimæra caſtellum.50.20
Chimæra mons ardens.80.38. & 15.43
Chimerion mons. 53.18
Chirogylium inſula.79.20
Chiſotoſagi po. 88.47
Chytis inſula.662.40
Chytri op.79.12
Chytophoria op.77.16
Chlamydia inſula. 57.23
Chlorus fluuius. 75.2
Choani po.98. 45
Choara Parthiæ ſitus.86.36
Choaſpes flu.95.44.553.24.& 667.26
Choatres mons.75. 36
Choatræ populi.83.47
Choma fluuius.76.2
Chomari populi. 87.6
Choraſmij po. ibidem 8
Choromandarum gens. 108.5
Chorſari.id eſt,Perſæ.87.12
Choſim po. 96.17
Chryſa op. 78.10
Chryſæ inſulæ.57.36
Chryſæ ſinus.87.46. & 90.38
Chryſei populi.89. 48
Chryſoceras promontorium 55.9
Chryſopolis op.81. 24
Chryſorrhoas fluuius.72.46.& 77. 2.& 81.14.& 88. 16
CYANAE oppidum. 76.2
Cyane fons.42. 16
Cyaneæ inſulæ.60.37.& 85.17
Cyanos fluuius.81.10
Cibarci po.61.5
Cybeles ſacerdotes unde Galli dicuntur. 81.9
Cibiliani po.61.48
Cibyra op.75.5
Cybiratarum montes.76.14
Cybiratica op.ibidem 20
Ciboton oppidum, ibidem 27
Cybotus mons.16. 35
Ciceæ inſulæ. 61. 11
Cychri po.554. 34
Cicynethos inſula.58.6
Cyclades inſulæ ubi.& unde dictæ 51.10.58.3.& 104.04
Cycladum inſularum nomina. 57. 10
Cicimeni populi. 83.48
Cyclopis inſula.79.31
Cyclopum ſcopuli tres. 42.13
Cycones po.88.21
Cyconum flumen. 29.26
Cyconum regio.54.34
Cydamum op.65.9.17
Cydara fluuius.92.18
Cydnus fluuius.75.2.& 553.29
Cydon oppidum.56.25.& 131.5
Cydonum inſula.80.20
Cydoniæ fons.30.12
Cydonia inſula.30.38
Cygnos op.83. 17
Cygnum op. 83. 19
Cylbiani montes.77. 26
Cylbiani agri minium.590. 33
Cylbiani populi.78.2
Cylene ſinus. 51.29

Cylení

Cyleni popul. 65.9
Cilices po. 78. 20
Ciliciæ regionis deſcriptio. 74.48. & inde
Ciliciæ terminus. 73.57
Ciliciæ finis. 75.9
Ciliciæ portæ. 752.38. & 104.52
Cilicium mare. 75.15. & 79.14. & 104.17
Ciliciæ maris inſulæ. 79.5
Cilla oppidum. 78.9
Cillaba op. 68.9
Cyllanicus tractus. 81.8
Cyllene mons, & oppidum. 52. 9. & 483.14
Cimbri populi alpes exuperant 619.15
Cimbri à canibus defenſi. 142.19
Cimbrorum promontorium. 21.7. & 61.12.17
Cyme op. 78.5
Cimmerium op. 83 48
Cimmerium Italiæ op. 39.18
Cimmerij populi ubi. 85.35
Cimmerius Boſphorus. 58.34. & 83. 36
Cimmerij Boſphori deſcriptio. 83. 36. per totum
Cimmeris op. 78.26
Cimmerium op. 60.4
Cimmerij Boſphori, & Caſpij maris diſtantia. 85.33
Ciminia ſylua. 27.35
Cimolis op. 22.18
Cymolus inſula. 57.48
Cymothoë fons. 51.17
Cynædopolis inſula. 69. 41
Cynæthe op. 52 6
Cynethuſſa inſula. 58.38
Cynæthus inſula. 57.11
Cynamolgi populi. 102.15. & 138.38
Cynara inſula. 57.40
Cincenſes populi. 35.34
Cingulani po. 39.40. & 44.48
Cyniphs fluuius, regioq́. 66.37
Cynthia oppidum. 79.13
Cinium oppidum. 41. 6
Cynocephali ubi. 161.21.48. & 107.47. & 108.44
Cynopolis op. 70.30
Cynopolites præfect. 75.40
Cynorboduſſa inſula. 79.23
Cynos fluuius. 97.87
Cynoſſema, id eſt, Hecubæ tumulus. 55.29
Cynthia inſula. 57. 21
Cynthus mons, ibidem 11
Cynus op. 52.48
Cios fluuius, & op. 80.40
Cypariſſia inſula. 79.46
Cypariſſa op. 51 15
Cypariſſius ſinus, ibidem
Cyphanta portus, ibidem 37
Cypriæ inſulæ. 79.17
Cyprus Syriæ iuncta aliquando 26.23
Cypri alumen. 650. 49
Cypri inſulæ cotes qual. 658.13
Cypri cryſtallus. 654.47
Cypri Adamas. 653.2
Cyprij ſmaragdi. 659.8
Cypri Opalus. 660. 19
Cypri inſulæ deſcriptio. 75.8. & 79.6. & 104.17.33
Cyprus nouem regum ſedes. 79.6
Cypri menſura, ibidem 7
Cypri varia nomina, ibidem 9
Reliqua quære parte prima.
Cypſela op. 54.35
Circeij inſulæ. 26.1. & 38. 42. & 39.4.13
Cirtius mons. 75.35
Cyrenaica regio ubi. 67.24. et 104.18
Cyrenaicæ rupes Auſtro ſacra. 14.18
Cyrenaicæ ſolitudines. 103.49. & 104.1
Cyrenaicæ prouinciæ deſcriptio 67.37. per totum
Cyrenaici agri magnitu. ibidem 49
Cyrenaicæ finis ubi, ibidem 68. 27
Cyrenaicæ menſura, ibidem 28
Cyrenæ quid contra loca. 100.11
Cyrenæ oppidum. 67.39.45. & 349.13
Reliqua quære parte prima.
Cyreneon fluuius. 77.15
Cyreneum promontorium. 77.53
Cyra op. 76.12
Cyrus fluuius. 84.18.50. 46. & 86. 2.6.40. & 87.32
Cyri regis aræ, & finis. 87.15
Reliqua quære parte prima.
Cyrus ubi ſepultus. 94.24
Cyriſoborca op. 89.31
Cyrnaba fluuius. 87.46
Cyrnos inſula, id eſt, Corſica. 41.23. & 55. 46
Cyrni po. 108.18
Cyrobobus regio. 94.28
Cyrreſtica regio. 84.25
Cyrreſtica op. 78. 42
Cyreum op. ibidem
Cyrrheſtæ po. 53.34
Cirrha op. 50.16
Cirrhæi Phocidis campi, ibidem
Cirta colonia. 66.39
Ciſamum op. 56. 14
Ciſeruſa inſula. 79.58
Ciſianthi po. 55.53
Cyzicenæ terræ natura. 619.18
Ciſipadum gens ubi. 67.19
Ciſmontani populi. 44.16
Ciſori po. 102.25
Ciſpij po. ibidem 22
Ciſſa inſula. 46. 26
Ciſſa op. Thraciæ. 55.34
Ciſtros inſula. 58. 19
Cyſtæ po. 100.42
Ciſthene op. 78.9
Citinos inſula 57.17
Citarij po. 42.23
Citariſtus promontorium 35.36
Cyte op. 60.2
Cyteum op. 56.26
Cytheni montes. 80.35
Cythera inſula, & op. 56.7
Cithæron mons. 52.34
Cytinum op. ibidem 47
Citinus op. 104.18
Cytinos op. 56. 19
Cytis inſula. 99.44
Citium op. 79.11
Citorus mons. 80. 18
Ciuitates mari abſorptæ. 25.39
Ciuitates à minutis animalibus deletæ. 158.35. per totum
Ciuitas habẽs ſexaginta quinq; templa intra muros. 98.15
Cruſa inſula. 79.40
Cyzice fons. 554.10
Cizicenum marmor. 81. 31
Cyzici delubri deſcriptio. 642.30. & inde. & 642.19
Cizicum op. 80.30. & 81.51
CLAEON fons. 554.9
Clampetiæ locus. 40.34
Clariæ po. 54.24
Clarij Apollinis templum. 77.31
Clarij Apol. ſpecus mirus. 30.13
Claritas Iulia op. 14. 16
Claſtica op. 36.38
Clatos op. 56.28
Claudia op. 48. 45
Claudiæ præfecturæ pagi. 38.50
Claudij imperatoris colonia. 48.46. & 73. 8
Claudij Cæſ. Archelais col. 82.50
Claudius mons. 49.7
Claudiopolis op. 74.12
Clazomene oppidum. 77.36
Clazomenij po. 84.1
Clazomenius piſces quales. 566.45
Cleone op. 51.15. & 52.7. & 54.3
Clibanus mons. 43.4
Clibanus op. 75.13
Clides inſulæ. 29.15
Clylipenus ſinus. 61.16
Clearchus hiſtoricus. 39.10
Cliterna op. 43.43. & 44.18
Cliterna op. 45.11
Clitorium op. 52.7
Clitorius fons. 553.48
Clodia foſſa. 46.1
Clodij forum. 45.21
Cloſtra Romana. 39.6
Cluana op. 44. 38
Cludros fluuius. 76.40
Clunia op. 36.2
Clunienſis conuentus. 35.2.48
Clupea oppidum. 87.1. & 48. 63. & 104.19
Clupeæ oppidi terra ſcorpiones necat. 632.45
Cluſini po. 38. 28
Cluſiolum op. 45.10
Cluſium op. 641.47
Cyzice fons. 554.10
Cnemis op. 52.45
CO oppidum 58.10
Coamani po. 87.7
Coboris inſula, & op. 98.4
Cobum fluuius. 83.15
Cocanicus lacus. 559.18
Cocondæ po. 90.17
Cocoſſates po. 62.56
Cocilium op. 25.9
Cocinthum promontorium 42. 48
Codanus ſinus. 61.12
Cœle regio 71. 42
Cœleſyria regio. 73.32
Cœleſyriæ deſcriptio, ibidem 39 per totum
Cœlus portus. 55.21. & 58.28
Cugamus fluuius. 77.5
Culacum promontorium. 51.19
Colapiani po. 49.4
Colapis fluuius, ibidem
Colarni populi. 63.45
Colchicæ regionis deſcriptio. 83.20. & inde
Colchicæ ſolitudines. 84.49
Colchis auro fertilis. 535.1
Colchi in Dalmatia aliquando 45.28
Colchis metium habet. 590.58
Colchorum gens ubi. 88.6. 200. & inde
Culchorum oppidum. 48.26
Colentum inſula, ibidem 12
Colentini populi, ibidem 20
Colycantiorum gens. 78.43
Colinia, id eſt, Cyprus. 79.21
Calippo oppidum. 23.18
Collatini populi. 44.8
Colonæ oppidum. 73.29
Collacia oppidum. 40.16
Colligat oppidum. 102.15
Colligæ ſpecus. 563.5
Collodis inſula. 41.40
Colobona oppidum. 54.12
Colocaſitis inſula. 100.4
Colonia equeſtris. 62.25
Colonia Agrippinenſis, ibidem 14
Colonia immunis. 35.9
Colonis inſula. 56.9
Colopena regio. 82.32
Colophon oppidũ. 10. 38. & 77.40
Colophonij cum canibus bella gerunt. 42.27
Coloſſæ op. 80.46. & 554.46
Colpe oppidum. 77.19
Colubæ populi. 39.20
Collucanni po. 74.40
Colubraria inſula. 41.10.24
Columna Rhegia. 40.39
Comagene urbs. 80. 27
Comagene regio. 71.44. et 74.11.16. 21. & 82.36. & 84.18. & 86.16
Comana oppidum. 82.33
Comata Gallia. 62.13.38
Comenſes populi. 81.5
Comenſis lapis. 643. 11
Comini populi. 44.11
Commone inſula. 80.7
Complutenſes populi. 35.54
Compſani populi. 44.1
Compuſa oppidum. 81.20
Comum oppidum à quibus. 46.18. & 609.20
Concordia Iulia op. 34.26
Concordia op. 46.28
Concordienſes po. 63.45
Concubienſes po. 45.4
Condrigramma op. 91.24
Cene ſium op. 78.34
Conibrica op. 63.18
Conanienſes populi. 36. 49
Conopondiabaſis inſula. 59.7
Conſaburenſes populi 55.40
Conſorani populi. 62.59
Conſtantia Iulia oppidum. 54.10. 17. & 64.19
Conſuanetes populi. 47.38
Conſuarranorum gens. 56.22
Conſentia oppidum. 40.36
Conſilinum caſtrum. 42. 48
Conteſtania. 35.7.11
Contruſa inſula. 64.9
Contributa Iulia oppidum. 34.26
Contributa colonia. 63.19

Cotuenæ populi.52.16
Copæ oppidum.52.18
Cophantus mons ardens.30.43
Cophes oppidum. 61.49
Cophes fluuius, ibidem
Cophetes fluuius. 90.30
Copitæ præfectura.69. 36
Coptos op. 91.4.& 119.2.&
658.41
Coracesium oppidum. 75.9
Coracesius mons,ibidem 37
Coralius fluuius. 82.30
Corambion oppidum.100. 36
Coraxi populi.39. 39
Corani lapides.648.11
Coranitæ populi.98.44
Coresiæ insulæ. 57. 39
Coraxicus mons.75.41.& 84.31.
& 86. 6
Coraxi populi.53.22
Coraxorum gens.29.6
Corcyra insula.40.32.& 55.37
Cordylusa insula. 79.31
Corduba oppidum.34.6
Cordubensis conuentus.38.28.
& 34.3
Cordulæ portus. 82.47
Corense litus.93.32
Coresa insula.56.39
Coressia op. 56. 44
Coresius lacus.59.37. 36
Corfinienses populi.44.13
Coricæ insulæ.56.34
Coritaeum promontorium. 77. 32
Corycus mons.56.30.& 388.33.&
357.26
Coricos oppidum,specus.75.6. &
554.42
Corydalla oppidum.75.44
Corymbia insula.79.27
Cornenses populi. 44.3
Corinaeum oppidum.77.35. &
76.31
Corinthi gemmæ.661.41
Corinthi portus.51. 3.13
Corinthi arx quæ.51.6
Corinthiacus sinus ubi.50.29.49.
& 51.8
Corinthus oppidum ubi.51.5.6.
& 554.49
Coriolani populi.40.18
Coryphantia oppidum.81.13
Coryphas oppidum. 79.31
Coryphasium oppidum.51.42
Cormalos fluuius.75.14
Corneates populi.49.6
Corne collis. 285.8
Cornelani populi 44.2
Cornelij populi uel forum.43.21
Cornelia castra locus 68. 38
Corniculum oppidum:40.35
Cornineum oppidum.48.9
Corulia oppidum. 98.36
Corone oppidum.51.27
Coronea op.52.30
Coroneus sinus.51.27
Coronei populi.51.42
Corpilli po. 54.20
Corseæ insulæ.76.42
Corsi populi.144.41
Corsicæ insulæ descriptio.44.18
Corsicæ mensura, ibidem 19
Corsicæ ciuitates,& coloniæ,
ibidem 20
Corsicæ oppidum,id est, Thebæ
50.41
Corsicæ insulæ mira gemma. 667.3
Reliqua quære parte prima.
Corticata insula.61.6
Cortona oppidum.56. 26
Cortonenses populi. 35.34.38.28
Cos insula.76.35.& 104.34.et 197.
31.& 524.24
Cosanum litus.42.24
Coscinus oppidum.76.46
Cosenus fluuius.65.24
Cosyra insula.42.30.& 68.49
Cosyri populi.38. 46
Cosoagus fluuius.86. 4
Cossa oppidum.38.22
Cossæi latrones populi.64.13
Cosetania regio.33.16
Cossyra insula.68.49
Costoboci populi.88.47
Cotes op.64.17
Cothon insula.56.2
Cotiaeri populi. 87.25
Cotyorum op. 82.46
Cotonis insula. 55.45
Cottanum op.80. 46
Cottæ populi.33.46
Cotta oppidum.556.34
Cottianæ ciuitates.47.32. 44
Cottona regio. 63.14
CRAGVS mons. 75.37
Crambussa insula.39.30
Cranda oppi.100.40.42
Crania mons.30.31
Cranon oppidum.52.5. & 53.10.26.
& 554.10
Craspedites sinus.81.14
Crathis fluuius.42.11.& 553.37
Cretheis fluuius Scyllæ mater
40.38
Craugiæ insulæ duæ.56. 14
Cremyon op. 52.23
Cremniscos op.59.20
Cremona op.46.48
Creon mons. 80.26
Cressa portus.76.35
Creta nympha. 56.18
Creta unde dicta, ibidem 18
Creta insula quibus animalibus ca-
reat.150.47.& 179.18
Creta centum urbium.56.17
Cretæ insulæ descriptio.16.16. &
104.17
Cretæ labyrinthus à quo.644. 20
Cretæ insulæ mensura. 56. 20
Cretæ oppida,ibidem 4
Cretæ montes.16.30.& 316.20
Cretæ fontes calidi emerserunt
26.13
Cretæ aliquot insulæ.49.30
Cretensi insulæ nata aliis meliora
461.19
Reliqua quære parte prima.
Creticum mare quod.26.15.& 40.
49.& 53.31.& 56.22
Crexa insula.45.32
Crialon oppidum. 73.16
Cridinum fluuius.87.8
Cryeon insula. 79.22
Crynis fluuius. 81.13
Criuonolum op.43.18
Crya op.77.46
Cryptos,id est,Cyprus.76.18
Crisæus sinus.50.35
Crisa oppidum.50.39
Cryssa op.75.18
Critensi po.101.46
Critote op.85.14
Criumetopon Tauricæ promontoriū
56.48.& 175.40
Criumetopon Cretæ.56.21.17
Crobyzi po.59.23
Crocalæ insulæ.90.16
Crocilea insula.55. 47
Crocodilon op.71.4
Crocodilopolitæ nomos
69.46
Crocodilus mons.74.49
Crommyonesos insula.80.18
Cromna op. 82.16
Cronea promontorium. 33.39
Cronia regio.80.35
Cronium promontorium.61.6
Cronium mare. 62.12
Crotalus fluuius.43. 4
Croto op.27.33.& 43.39
Crunos op.84.40
Crusa insula.76.40
Crustumerium op.40.13
Crustuminus ager.27.56.& 38.
34.40
Crustumium op.43.16
CTESIPHONTES Par-
thorum oppidum. 95. 7. &
95.44
Ctesiphontes oppidum.96.1
CVRI populi 61 44
Cubulcrini po.39.40
Culici populi.47.5
Cullu op.66.13
Cumania castellum.25.7
Cumara op.100.34
Cumæ op.39.27. & 616.1
Cumi populi.102.16
Cumeron promontorium.44. 36
Cuneus promontorium. 61.35
Cunici op. 41.6
Cuniculariæ insulæ.41.33
Cupidinis fons.354.10
Cupra oppidum. 44.36
Cupreses po. 44.41
Curenses po. 44.19
Curetis regio.50.16
Curetis,id est, Creta insula
56.6
Curias oppidum.79.18
Curtiæ po. 45.8
Curtius oppidum.26.36
Curubis op. 67.1
Cusuetani po.40.18
Cutiliæ lacus ubi.44.28
Cutiliæ aquæ mirum.27.17
Cytinis fons.100.18

DABANEGORIS regio
57.47
Dacendrios insula.56 14
Daci populi,id est,Getæ.39.10
& 61.32
Daci pulsi.39.24
Dactyli Idæi po.125.47
Dædala op. 76.31
Dædaleon insula.79.21
Reliqua quære parte prima.
Dobæ po.87.24
Dale oppidum.17.34
Dalion op.101.20
Dalmatia Pannoniæ pars
49.2
Dalmatiæ specus ubi assidue
uentus gignitur.14.19
Dalmatia aurum fert.556.17
Dalmatiæ termini.48.14
Dalmatiæ Græcorum plura.
48.30
Dalmatiæ descriptio.49.3
Damanitani po.33.34
Damascena regio.71.47
Damascus oppidum.72.46.&
74.37.& 639.3
Damascus Alabastritem gignit
639.1
Damea oppidum. 78.45
Damnia regio.98.7
Dandagula op.89.45
Dandari po.81.47
Danelli po.101.46
Daneon portus. 99.17
Danubius non influit Adriati-
cum 46.34
Danubij pisces quales.153.13
Danubij fluuij descriptio.33.44
& 554. 29
Danubij nullus amnis in Adria-
ticum effunditur.46. 36
Danubium qui amnes influant
49.3
Danubij ostiorum nomina
59.3
Danubij magnitudo,ibidem 9
Daorizi populi.48.23
Daphnusa insula. 80.4
Daphissa mons. 53.12
Daphnidis insula.100.3
Daphnus oppidum.52.44.&
77.37
Daræ populi.65.28
Daris flu.52.15
Daras fluuius.63.49
Daras fluuius 65.24
Daratitæ Aethiopes.65.28
Darnis fluuius.49.13
Dardani populi gens fera
50.6
Dardani populi.53.30. 37
Dardani Aemathiam infestant
53.30
Dardani Mesiæ po.49.14
Dardania insula.58.16
Dardanum oppidum.78.
28. 41
Dardæ po.86. 29
Dardorum gens. 43.47
Dareum mons.16.46
Darium Alexander ubi uicit
86.18
Dari populi.60.2
Daron oppidum. 102.8
Daremæ po.100.28
Darræ gens.62.2
Dascylos op.80.37
Dascusa oppidum.74.6.&
84.36
Dasilæ oppidum 100.42
Dasibaris fluuius.68.22
Dassaretæ populi.48.35.&
50.3
Daugulæ populi. 92.4

Daulis regio.50.40
Dauloter fons.98.8
Dauonia prouincia.43.38.47
DERRIS uel Detris fons. 68. 12. 22
Decapolitana regio.72.44.per totū, & 73.18
Decenates populi.88.4
Deciani po.44.7
Deciatum regio.36. 40
Decij forum.44.19
Deculani po. 44.2
Decuma op. 34.7
Decumanus limes quis.842.87. & 34.17
Decumanorum colonia. 36.25
Decuni po. 48.18
Deuoua regio.35.7
Delos nata. 26. 9
Deli insulæ pisces qual.366.48
Deli æs.396.25.30
Deli insulæ mirus fons. 29.44
Delos insula qualis.57.28.& 304.34
Delos unde dicta. 57.20
Delphacia insula. 81.33
Delphicum Apollinis oraculum. 30.38
Delphorum oraculum quale. 27.9
Delphi op.50.27.& 52.45
Delphini portus.38.8
Delta Aegyptus cur dicta. 69.32
Delta Nili figura.46.2.& 69.32. 45.& 701.et 71 2.& 640.27
Demetrias op.59.9
Demonnesos insula.81. 34
Dendros insula.56.14
Denna op.200. 42
Denseletæ po.50.7.& 54. 16
Deorum promontorium. 64.2
Derangæ op.90.16
Derasidæ insulæ.26.28. & 77.22
Derbices po. 87.21
Derceto dea ubi.72.10. & 73.44
Deremistæ po. 48.24
Deretini populi, ibidem
Derra op. 59.45
Dertona colonia. 58.12
Dertusani po.35.25
Derxene regio.74.5
Desticos insula.58.19
Desuuiatum regio. 36. 34
Desmates po.48.23
Deucilton op.54.48
Deultum stagnum, ibidem
Deuuada insula.98.1
Dextmontani populi.92.40
DSA oppidum. 60.8
Dia insula.57.27
Diabetæ insulæ. 79.33
Diablindi po.62.32
Dialeon insula.58.20
Dianæ Ephesiæ templum.26,2.& 77.29
Dianæ templum Susis.15.21
Reliqua quære parte prima.
Dianenses po.35.40.
Dianium op.35. 10
Diarium insula. 42.2.28
Diaphanes fluuius.74.48
Diarensa insula.80.6
Diarrbytum.66.46
Dibitach oppidum.96.1
Decæa oppi.53.45.& 45.80
Decæarchia colonia.59.29
Dictæus mons.56.30
Didymæi Apollonis aræ ubi,& à quo.87. 20
Didymæi Apollinis oraculum 77.9
Didyme insula.42.48
Dyme colonia.51.16
Didymæ insulæ. 79.2
Didymus mons.30.31
Didymi oppidum, ibidem
Diduri populi.85.4
Diensses populi. 53.42
Dies sex mensium ubi. 60.18
Reliqua quære parte prima.
Diethusa insula.59.20
Digbam oppidum.95.25
Digeri po.54.37
Diglitus,id est, Tigris fluuius 95.28
Dymastos insula. 79.32
Dimastus mons.57.15
Dimuri populi.90.20
Dinaretum promontorium. 79,8
Dindari po. 48.24
Ditia op. 87.8
Diobesi po.54.18
Diocæsaria op.82.84
Diodori insula. 100.15
Diognetus itinerū Alexandri mensor.85.31
Diomedeæ insulæ.49.22.48.15. & 182. 22
Diomedis equorum stabulum 54. 30
Diomedis oppida in Italia.43.46
Diomedes quas gentes in Italia delenit,ibidem
Diomedes Spinam oppidum condidit.45.42
Diomedis promontorium. 48.15
Diomedis insula.127.14
Diomedis limen. 461.41
Reliqua quære parte prima.
Dionysiada insula.57.27
Dionysia insula.55. 45
Dionysia quæ prius Charcia 79.17
Dionysopolis op.54.40.44
Dionysiopolitæ po.76.31
Dionysius Siciliæ Italiam adijcere noluit.45.9
Dionysius Geographus. 57.5
Dionysius Geographus ubi natus quo tempore, qui & in orientem missus.96.49
Diorychus lacus 50.20
Dios Theodosia.80.6
Dioscorias op.83. 23.27
Dioscoron insula. 43.5
Dioscuriada insula.98.12
Dios hieritæ po.78.3.& 8.6
Diospage op.94.2
Diospolitis præfectura. 69.36
Diospolis magna op. 71.9
Diospolis op.73.27. & 76. 24. 823. 36
Dypsinm oppidum.51. 42. & 125. 39
Diræ insulæ.99.37
Dyrce fons. 32.33
Direa oppidum. 100.35
Dirini populi. 44.4
Dyriodorus fluuius.35.7
Dyris,id est,Atlas mons. 65. 43
Dyrrhachium op.43.35.& 48.370 & 55. 44
Dyrrhachij pisces qual.366.47
Discera natio.63.20
Dium op.56.28. & 57.2
DORSRIENSES populi.58.40
Dochi populi.101.46
Docleates po.48.23
Dodonæ mirus fons.29.39
Dodonæi templi tintinnabula. 642. 4. & circa
Didonæi Iouis templum ubi. 50.2
Dolates populi. 45.9
Dolicæ insulæ. 98.9
Doliche insula. 59.32
Dolichistæ insulæ.79.20
Dolonci po. 54.21
Donysa insula. 57.19
Dolonis op. 80.31
Dolopes po.50.25
Domada op. 98.32
Domazanes po. 100.27
Domibus carentes po.83.30
Donacesa mons.55.12
Dora fons.98.4
Dorica gens in Cappadocia 82. 7
Dordis op.76.32
Dorilaum op. 77. 44
Dorylai po.76.26
Dorion op.51.29. & 55.26. & 77.35
Doris regio.25.45. & inde, & 52. 47.& 76.11.19.& 104.34. & 616. 16
Dorisci gens.92.10
Doryscum promonto. 52.29
Doriscus locus Thraciæ.54.31
Doron op.75.6
Dorus fluuius.78.5
DRACO mons. 77.42
Draconon insula.58.20
Dramasa quæ.89.38
Drangæ po.88.39.& 52.12
Draaus fluuius. 49.9
Drepane insula.55.39
Drepani op.corallium.367.11
Drepanum promonto. 42.11. 20.28. & 100. 20
Drilon locus.119.25
Drilo amnis.42. 29
Drymæa regio.50. 40
Drimati populi.92.7
Drymodis,id est,Arcadia.57.2
Drymusa. 80.8
Driuius fluuius. 49.17
Driopes populi.50.2
Driopis regio.32. 49
Dryusa insula.79.48
Dromiscos insula.26.26
Dromos Achilleos.59.29
Druentia fluuius.36.29
Drugeri po.54 20
DVATVS fons.97. 47
Dudini po. 42.5
Dulichium insula.55. 47
Dulopolis op.76.18
Dumana op.100.85
Dumana insula.62.10
Duria fluuius. 45.34. & 59.14
Durium fluuius.95.12
Durine op.96.38
Durius fluuius. 63.12
EA flu.48. 24
Eblitei montes.97. 44
Ebode op.98.40
Ebora op.63.42
Ebrodunetij populi. 37. 2. & 47. 42
Ebura oppidum.38. 48.& 63.18
Eburiates populi. 88.5
Eburini po.43.18
Eburones po.62.34
Ebusus insula.41.2
Ebusus non generat cuniculos. 42.22 & 110. 42
Ebusi terra serpentes fugat.42.10. & 632.46
Ebusus insula nobiles habet ficus 261. 35
Ecbatbana op.73.6.& 86. 23. 28. & 96.10.& 554.4. 94.26
Ecdippa op. 73.8
Echinades insulæ. 55. 49
Echinades insulæ quomodo natæ 25.47
Echinus op.50.16.& 53.8
Echinusa insula. 57.42
Econia op.52.46
Ecredice regio. 98.6
Edini populi.47.43
EDENNATES populi, ibidem 2
Edessa op.76.2
Edessa op.74.17
Edetana regio.85.12
Edetani po.15.26
Edini populi.42.24
Edones po.87. 25
Edonis oppidum.78.26
Edoni populi. 54.20
Edonus mons.55.22
Edosa op.100.45
Edron portus.46.8
EGADDA op. 72.42
Egelesta.359.43
Egestæ aquæ. 358.12
Egetini populi.44.7
Egilium insula.43.23
Egnatia oppidum.43.37
Egnatiæ oppidi mirum. 81.17
Egouarri po. 63.6
Egrata op.98.32.42
Eguituri po.47.48
EION locus.55.38
ELAEA insula. 81.36
Elæa op.56.24. & 78.37
Elamitæ po.93.22
Elaphites insulæ.49.34. & 80.5
Elephonesos insula.81 33
Elaphusa insula.55 .42
Elatea op.52.44
Elatium op.74. 36
Elatus mons.56.1.& 150.38
Elatum fluuius. 351 25
Eldamarij po.94. 32
Electrides insulæ.45.27.& 62.40 & 659. 29
Electrum in qua insula. 61. 2.et 62.4.

Elegia

Elegia oppidum. 74.9
Elæon oppidum.52.39.& 53.47
Elenaticus ſinus.98.27
Elephantis inſula.71.4
Elephantis regio.274.10.& 450.8
Eleti populi.54.18
Elæuſſa inſula 79.14
Elæuſa oppidum. 71.10.et 80.11
Eleuſa inſula.56.14.& 80.11
Eleus op.55.10. & 76.39
Eleuſin oppidum.31.24
Eleuterne oppidum.56.28
Eleutheræ oppidum. 52.37. &
601.33
Eleutheros fluuius.73.22
Eliberi oppidum.35.49
Elice op.26.40
Elimais regio. 94.2.11. & 96.15.25
Elimæi populi. 104.19
Eliorum ager. 51.21
Elis quantum diſtet à Sicyone.25.33
Elis op.51 21
Elis oppidum ædem Mineruæ habet.949.45
Elmon oppidum.55.7
Elongoſine locus.95.28
Elorus fluuius.42.17
Elorum caſtellum.566.37
Eleus fluuius. 51.18
Eluſates populi. 61.39
EMANSCS populi.54.17
Emeritenſis conuentus.63.36
Emeritæ oppidi coccum.164.13
Emeum oppidum.100.40
Emiſchabiles fons.98.40
Emmaum oppidum. 72.19
Emodi montes.75.35.88.2.25.&
91.29
ENNEACONTACOMEtæ populi.100.4
Enagora inſula.79.21
Enchelea op. 48.3
Encecadloæ populi. 89.33
Enederudini populi.48.31
Engadda oppidum. 72.42
Enguini populi.42.24
Enhydra oppidum 73.14
Eniandos oppidum. 75.10
Eningia inſula.61.15
Enipeus fluuius.53.15
Enipi natio.68.19
Eniſpe oppidum.52.6
Enneacrunos fons.ibidem 4
Enomotiton regio. 101.18
Enena oppidum. 48.9
Enoſis inſula.41.39
Entellini populi. 42.14
EODANDA inſula.98.2
Eos mons.99.35
Eous Oceanus.55.24
ESAGERSTAE populi. 83.28
Epagris inſula.57.12
Epei ager.51.21
Epetini pouple Dianæ templum 77.19.& 441.14
Reliqua quære parte prima.
Ephestia oppidum. 58.12
Epheſus oppidum.77.21.24.et 78.3
Epheſium monum quale.590.39
Ephyra oppidum, id eſt, Corinthus
51.3
Ephyre inſula. 56.9
Ephyri populi. 50.25
Epicnemidij populi.52.42
Epidamnum oppidum. 48.36
Epidaphne oppidum.73.29.51.37
Epidaurus inſula.29.28
Epidaurum colonia. 48.27
Epidaurum oppidum.51.44
Epidires op.99.43
Epigranea fons. 12.35
Epimarantæ populi.97.43
Epiphanenſes po.72.47
Epiphania oppidum.74.21. &
75.10
Epiri menſura. 55.27
Epiri initium ubi.48.40
Epiri termini populi, loca. 49.48. & 50.5
Epiri boues quales.145.42
Epiropia inſula.56.9
Epis oppidum. 100.48
Epiſibrium caſtrum.34.3
Epiberias oppidum quare. 99.45
Epitus mons.53.46
Epium oppidum.52.9
Epopos mons.26.18
Eporedicæ quid. 46.14
Eporedia oppidum cur conditum. ibidem 19
Eporredia oppidum.189.34
EQVESTRSS colonia.62.13
ERASINVS fluuius. 29.21. &
51.37
Eratonos inſula.99.39
Erebinthos inſula. 81.36
Eretria oppidum.57.3
Ereſon oppidum.80.37
Ereſij populi. 78.19
Ergauicenſes populi.35.36
Ergetini populi.42.24
Erginus fluuius. 55.9
Eryanos fluuius.78.14
Erycini populi.42.24
Ericuſa inſula.42.42.& 55.45
Eridanus Hiſpaniæ fluuius ſecundũ quoſdam 655.32
Eridanus Rhodanus à quibuſdã appellatur. ibidem
Eridanus fluuius qui & Padus. ibidem 26
Eridani, id eſt, Padi fluuij deſcriptio
45.38
Eridanũ Padi oſtium. ibidem 41
Erimanthus fluuius.& mons. 52.21
Erymne oppidum.53.25
Erineos oppidum.51.15. & 52.47
Erythia inſula.64.8
Erythia inſula unde dicta. ibidem 11
Erythræ oppidum.52.36.& 77.34.
& 80.4. & 628.35
Erithra rex. 93.31
Erythris amnis. 555.43
Erythræ regis ſepulchrum ubi.98.11
Erithræum mare quod. 93.35
Eryx mons.42.20
Erranoboa fluuius.89.40
ESAR oppidum.302.2.4
Esbonitarum populi. 71.14
Eſca oppidum.98.48
Eſcanus fluuius. 49.29
Eſcua oppidum.34.2
Eſerini populi. 44.18
Eſſedones populi.60.12. & 84.1.
& 87.24
Eſſeni populi.72.37
Eſtiæ promontorium.81.25
Eſubiani populi.47.42
ETAXALOS inſula.97.44
Ethecuſa inſula.79.35
Etheleum fluuius.80.39
Ethini populi.67.35
Ethuſa inſula.26.28
Etinates populi.41.44.& 44.5
EVANTHIA oppidum.79.41
Eueze populi.81.46
Eubœæ inſulæ deſcriptio.56.42
Eubœæ magnitudo, ibidem 45
Eubœæ piſces quales.566.46
Eubœa Bœotiæ iuncta.26.25
Eubœæ Euripus qualis.28.25. &
52.42
Eubœæ urbes.57.2. & 59.46.
& 58.1
Eubœæ nomina plura.57.8
Eubœæ calidæ aquæ.554.44
Reliqua quære parte prima.
Euburiates po.38.5
Eubuero op.63.18
Euchatæ populi. 87.25
Eudemia inſula.58.7
Eudæmon Arabia quæ.96.36.
per totum
Eudon fluuius.79.41
Euenus fluuius.50.27.& 51.9
Euganei populi.47.8.24.29
Euganei unde dicti. 47.29
Euganeorum populi quot oppida.
47.14
Eugoa oppidum.100.46
Euhippia oppidum. 77.28
Eulæus lacus.92.42
Eulæus fluuius ex quo reges bibũt.
92.42.& 96.19.37.& 555.28
Eumenetica regio.77.24
Eumenia oppidum.79.39
Eumenia Thraciæ oppidũ.54.42
Euonymus inſula.42.48
Euonus inſula.58.8
Eupatoria oppidum. 82.28
Eupalia op.50.33
Euphorbeni po.79.31
Euphratis fluuij deſcriptio. 74.28.
per totum
Euphratis ortus.74.2
Euphrate fluuio Meſopotamia inundatur.94.26
Euphrates Seleuciam perlabitur.94
10.& 95.38
Euphratis oſtium. 74.2.19. & 84.
25 95.4.& 98.43
Euphratis lacus.92.42
Euphratis curſus, & nauigatio
95.18
Euphrates,& Tigris quantum diſtent.95.48.& 97.28
Euphrates deductus. 94.48
Reliqua quære parte prima.
Eupilis lacus.47.11.92.42.&
97.30
Euranium oppidum. 76.34
Eurianaſſa inſula.80.8
Eurymedon fluuius. 75.28
Eurymenti populi.54.45
Euripus in Helleſponto. 58.27
Euripus Tauromanitanus. 28.24
Euripus Bœotiæ. 59.46
Eurome oppidum.79.48
Europa tertia orbis pars. 22.48
Europæ ſinus primus.55.17.& 40.
42. & 42.44
Europæ ſinus ſecundus.45.9.
& inde
Europæ ſinus tertius qui.49.40
Europæ ſinus tertius quæ continet.
ibidem 42
Europæ ſinus tertius.53.21
Europæ ſinus quartus ex magnis.
58.22
Europa ubi prologo. 39.1
Europa ſecunda orbis pars cur credi
22.33.3
Europæ laus. 55.22
Europæ ab Aſia diuiſio.55.26. &
88.25.& 80.25.& 81.29
Europæ omnis menſura.64.15. per
totum
Europæ magnitudo.105.46
Europa,& Aſia quantum inter ſe
diſtent.80.25
Europæ & Aſiæ propinquitas. 82.
42.& 104.4
Europa quota terræ pars.103.46.
& inde
Europum oppidum Syriæ.
74.14
Europus oppidum.53.25.&
74.13
Eurotæ fluuij ſimulachrum.
603.10
Eurotas fluuius.51.38
Eurotos fluuius.53.20
Euchene oppidum.79.33
Eutanæ oppidum, ibidem 14
Eutychia inſula.55.6
Eutichides.603.20
Euxinus pontus. 59.31
Euxini ponti deſcriptio. & nomen
unde.81.40.& inde
Euxini ponti menſura.81.4

F

FABARIA inſula.61.19
Fabienſes populi.39.40
Fabraterni populi. 39.48
Fagi populi.44.28
Falarienſes populi.44.48
Falerni agri ubi.39.22.48
Reliqua quære parte prima.
Faliſca colonia.38.15
Faliſci populi.39.47.& 107.30
Fallionates populi. 43.19
Fama Iulia oppidum.34.25
Faneſiorum inſulæ.92.9
Fanum fortunæ colonia. 45.3
Faſſes populi.45.31
Fauentia Hiſpaniæ oppidum.
33.49
Fauentia Italiæ oppidum.35.20
Fauentini populi.45.23
Fanomenſes populi.45.9
FELIX IVLSA colonia.
73.20
Felix gens ubi.60.16
Felicitas Iulia oppidum.63.48
Feligmates populi. 43.20
Felſina colonia.45.20
Feræ gentes ubi.33.22
Ferentani.32.9
Ferentinates populi. 39.43
Ferentinum oppidum.38.29
Feritor fluuius.38.3
Feroaugustana oppidum. 35.37

Feronia

Feroniæ lucus.88.19
Ferreus mons totus.609.57
Fertilia loca.88.12.& 90.31.& 88.
45.& 93.6.& 99.4.44
Fettini po. 47.2
Feſcennia op.58.29
Feſulæ op.58.39
FESVLAENSES po.55.55
Ficaria inſula. 41.39
Ficolenſes populi.39.42.et 44.18
Ficulnea op.40.14
Fidenate op.38.40
Fidenates populi.40.18.et 44.29
Fidentia op.33.43
Fidentini po.45.22
Firmanorum caſtellum. 44.36
FLAMONIENSES populi
47.4
Flauia colonia à quo. 72.15
Flauiobriga colonia. 61.2
Flauiopolis colonia.55.8
Flauium op.48.45
Flauona op.ibidem 8
Flexum Rheni fluuij oſtiū. 61.38
Florentia op.244.5
Florentini po.38.29
Florius fluuius. 63.7
Flumina gemmifera quæ. 671.24
Flumina mira plura.29.12.& inde
Flumina aurum uehentia. 586.10.
& inde
Flumina quare non reſluunt uti ma
ria. 28.13
Flumina terram ſubeuntia.29.19
Reliqua quære parte prima.
FOCVNATES po.47.39
Fœminæ tantum ubi regnant. 90.13
Fontium multitudo ubi.50.8
Fons aquæ regiæ.50.20
Fons peſtifer Germaniæ. 454.40
Fontes miri. 29.31
Fons ſonis mirus,ibidem 37
Reliqua quære parte prima.
Forath op.97.25
Foretani po.39.42.& 44.40
& 47.6
Foretij po. 40.18
Formiæ op.39.17. & 41.27
Formio fluuius. 46.32
Forauguſtana ciuitas. 35.37
Foroappi po.39.42
Forobretiani po. 45.4
Forocornelienſis ager,ibidem 43
Foroflamminenſes po.45.3
Forofului op.38.13
Foroiulienſes populi.45.5. & 47.8
Foroſempronienſes po.45.4
Foropopulienſes.39.40
Foroiubienſium ager.48.27
Forum iulij Octauianorum colonia.
36.38
Forumclodij.45.28
Forumliuij,ibidem
Foroclodij po.38.30
Foroneronienſes po.36.47
Forum ſulaim.34.4
Forum Voconi op.36.48
Forum Decij.44.19
Forum nouum,ibidem
Foſſaclodia op.46.1
Foſſiones portus.45.47
Forunales po.34.27
Fortunatæ inſulæ.64.2
Fortunatæ inſulæ quæ,ubi.& quot
105.14. per totum
Fraturtium op.43.32
Fregellani po.39.42
Fregine op.38.13
Fregmates po.ibidem 42
Frentana regio. 43.45
Frento flu.43.42
Frentani po.44.5.12
Friſi po. 414.46
Friſiorum inſulæ. 61.17
Friſiabonum gentis inſulæ,ibidem
Fruſinates po.39.42.& 62.22
Fucentes po.44.14
FVCINVS lacus 29.15.et 44.14.
22.& 15.8.10.& 645.2
Fugali po. 44.13
Fulginates po. 45.8
Fulſinates po.48.7
Fundanus lacus.39.16
Fut fluuius. 65.48
GABALE promontorium.
73.26
Gabales po.62.41
Gabe op.73.2
Gabellus flu.45.54
Gabani op. 73.43
Gabinenſis agri mirum.27.14
Gabini po.39. 42
Gabri po. 84.8
Gadagaleni po.100.48
Gaddara op.72.48
Gades op.à Tyrijs conditum.73.12
Gades nauigandi terminus. 21.3
Gades quantum ab urbe Romana
diſtent.146.2
Gades quantum à Sardina diſtent.
41.38
Gadis inſula. 64.2
Gadium op.21.27.64.7
Gadrita uel Gadira inſula. 64.10
Gaditanus conuentus. 58.27
Gaduana Sulia op.64.4
Gades inſulæ. 33.33
Gaditani freti longitudo latitudoq́
32.49. & 33.1
Gaditano freto Oceanum non ingre
di terras.60.46
Gaditanum fretum ubi,prologo. 32.
49.& 40.44.108.34
Gaditanus Oceanus qualis.28.26.
29.33
Gaditani Oceani piſces quales.131.
48.& 131.8.34
Gagaude inſula.101.39
Gage.op.73.44
Gagis fluuius. 646.38
Galanis op. 26.37
Galaſa op.72.49
Galatha inſula.42.30
Galathani po.42.25
Galata inſula.68.47
Galathæ terra qualis.652.45
Galatiæ deſcriptio.80.44.48. &
82.16.33
Galatiam Galli quondam incolue
runt,ibidem 49
Galatiæ terminus. 81.25
Galba imperator quid in Narbonen
ſi. 37.2
Galetia regio.61.22
Galetiæ regionis menſura.63.7
Galilæa regio. 72.17
Galla op.68.21
Gallas op.100.40
Gallaticæ Opalus. 660.29
Galleci populi.56.8.& 63.24.&
144.31
Gallecia aurum habet.587.16
Galletiæ plumbum.610.25.30
Galesi po.62.27
Gallians ſaltus.45.22
Galliæ deſcriptio.62.13. per totum
Gallia Togata ubi.44.45
Gallia Lugdunenſis. 62.27. per
totum
Gallia Comata.61.18. & 202.35.
& 637.37
Galliæ menſura.62.16
Galliæ terræmotis minime quatiun
tur.25.4
Galliæ corallium. 567.10
Galliæ plumbum. 641.9
Galliæ nitrum.631.32
Galliæ ſal.160.6
Gallici Oceani piſces maximi.
131.46
Gallicus Oceanus.62.44.& 61.25
Gallica ora ab Ancone incipit. 44.
44
Gallicum mare ubi.21.3.28.36.40.
45.& 61.44
Gallus ager Ariminum. 44.44
Gallus fluuius à quo Galli Cybeles
ſacerdotes dicti. 81.9
Gallus fluuius.82.11.& 553.20
Gallici maris inſulæ.40.45
Galli Galatiam incoluerunt. 81.8
Gallorum genera tria.62.35
Reliqua quære parte prima.
Gallipolis Senonum. 43.25
Gallitalutæ po.90.19
Gamala op.26.37.& 72.24
Gambreues po.100.42
Gamphaſantes populi quales
69.11
Gamphaſantes nudi,ibidem 18
Gandari populi.17.8
Gandaridum gens.89.9
Gangre op. 82.24
Gangis fluminis inſula.99.13
Gangis fluminis ortus. magnitudo,
fertilitas, & quot flumina reci
pit.89.2.per totum 91.32.et 88.41
Ganges flu.aurum fert.586.22
Ganges flu.gemmifer. 671.25
Gangis fons ubi.508.12
Gangis anguillæ quales.151.32.&
155.36
Gangis latitudo profunditasq́.99.7
Gangis ab Euphrate quantum di
ſtet.31.38
Garma op.68.14
Garamantes populi ubi. 67.28.&
69.7.& 104.1
Garamantes à quo Romano uicti
68.14
Garamantes ſine coniugijs. 69.17
Garamantes latrones.68.13
Garamantum iter difficile, ibidem
Garamantum boues quales.146.4
Garamantici carbunculi.661.21
Gardæi po.84.23
Gareſci po.31.40.
Gares po.41.44
Garganus mons.43.42.& 44.40
Garganæ portus,ibidem
Gargaphie fons.52.39
Gargara mons,& op.78.15
Gargus promontorium.73.48
Garnæ portus.43.42
Garode inſula,& oppidum.
102.14
Garpheti po.98.1
Garſauritis regio. 82.36
Garumna fluuius. 62.14
Gaſani populi. 98.1
Gascomene oppidum.100.40
Gaudos inſula. 56.16
Gaugamela op.94.35
Gaugdæ po.54.24
Gaulopes po.97.32
Gaulos inſula.42.19.& 68.47
Gaurani montes. 39.22
Gauratæ po. 92.36
Gaza op.71.38.& 72.7.& 86.32.
& 97.18.& 100.15
Gazatæ po.71.48
Gazacena regio. 82.33
Gazælum op. ibidem 18
Gazara op. ibidem
GEBANITAE populi.98.14.
Gabenna mons.16.20.& 61.17
Gebes fluuius. 80.38
Gedranitæ op.98.36
Gedroſia Nydegreton herbam ha
bet.191.29
Gedroſi populi.90.28.& 131.48.&
92.2.& 104.16.& 219.27
Gedruſi po. 92.11.16
Gelani po.42.24
Gelas fluuius.42.18
Gelduba caſtellum. 538.31
Gelæ populi.87.9
Gelon fons.154.9
Geloni po.60.10
Gamelenſes po. 35.36
Gemelli colles. 42.18
Gendos fluuius.81.14
Geneſera lacus.72.27
Genetarum op.82.40
Genſon op. 100.46
Gentes feræ.13.21.24
Gentes à minimis animalibus deletæ
338.35
Genua op.34.17.& 38.8
Genuſini po.44.4
Geoaris inſula.55.43
Georgi po.59.12.& 81.53
Geranea oppidum.53.33.& 32.44.
& 54.42
Gereſtum op.57.3
Gereſtum promontorium.56.47.
& 57.3
Geretæ po.90.27
Gerguos op.78.10
Geryones po.64.22
Germaniæ deſcriptio. 61.26.
per totum
Germaniæ æs.595.42
Germaniæ miri fontes.554.28
Germaniæ ſal. 560.46
Germaniæ ſuccinum.656.16
Germanicum mare.61.4
Germaniam Septentrionalis Ocea
nus contingit. 21.16
Germania Scythiæ contermina
132.7
Germaniæ menſura.59.15.& 61.22
Germania

Germaniæ flumina. 61.32
Germaniæ legionum caſtra 64.21
Germaniæ fons peſtifer. 454.40
Germani Hiſpaniæ po. 35.42
Germani de genere Scytharum 59.18
Germanorum confinium, ibidem 43
Germanorum genera quinq; 61.28
Reliqua quære parte prima.
Germanicopolis oppidum. 30.32
Geruntia inſula. 58.7
Gerra oppidum. 97.39
Gerraicus ſinus, ibidem
Gerro quod Adipſon. 99.19
Gerrus fluuius. 59.37
Gerundenſes populi. 35.26
Geſchiron locus. 106.37
Geſoriacum littus. 61.44
Geſoriacus pagus. 61.29
Geſſorienſes populi. 35.26
Geſius fluuius. 77.18
Getæ populi 54.24
Getæ populi à Romanis Daci dicti 59.10
Getone inſula. 58.17. & 80.12
Getta oppidum. 73.6
Getuli populi. 65.23.17. & 66.14
Getulia regio. 67.35
Getulica purpura ubi. 103.12. et 162. 41. & 617.19
GYAROS inſula. 57.37. & 118. 38. & 130.10
Gigarta oppidum. 73.21
Gigario fons. 79.47
Gygemoros mons. 35.22
Gygeum ſtagnum. 77.3
Gymnaſiæ inſulæ. 41.5
Gymnetes populi 69.5. & 108.28
Gymnis oppidum 50.42
Gymnites populi. 101.46
Gynæcopolites præfectura. 69.42
Gynæi populi. 83.45
Gindarenos oppidum. 73.48
Gingla oppidum. 74.28
Gyrei populi. 98.39
Gyri mons. 65.23
Gyrton oppidum. 55.26
Giguri mons. 36.4
Giſſa inſula. 48.11
Gyſtate oppidum. 100.35
Gytheates ſinus. 51.34
Gythium oppidum. 104.35
GLANICVS fluuius. 39.18
Glanis fluuius. 35.36.41
Glanum Liuij. 36.47
Glari populi. 97.49
Glauconneſos inſula. 57.9
Glaucus flu. 76.22.40. & 79.22. & 83.13
Gleſſaria inſula. 61.20. & 62.4. & 636.30
Glindiciones populi. 48.24
Gliſſas oppidum. 52.37
GNEBADES Arabes. 99.16
Gnidi Veneris ſimulachrum nobiliſſimum. 635.8
Gnidi oppidi penſile ambulacrum 641.12
Gnidos oppidum. 49.55. et 76.18. & 79.30. 104.34
Gnomonis conſyderatio. 304.28
Gnoſos oppidum. 56.26
GOBOEA portus. 97.46
Gogiarei po. 90.16
Golgæ oppidum. 79.13
Gomphi oppidum. 53.16
Gonos oppidum. 55.20
Gophoa oppidum. 100.34
Gora op. ibidem 43
Goralus fons. 98.1
Cordiæi populi. 94.33
Cordiæi montes. 85.9. et 95.4
Gordyæni populi. 86.33
Corditanum promontorium. 41.38
Gordiu come op. 80.37
Gordium oppidum. 80.49
Gorgades inſulæ, ac Gorgonum domus & earum hiſtoria. 108.4. & inde
Gorgidideniæ op. 59.36
GRABEI populi. 48.31
Gracchuritani populi. 35.32
Gracula Tarantinus ſcriptor. 83.4
Græcæ gentes in Cappadocia. 82.17
Græcæ gentes tres tantum uere dicuntur. 31.27
Græciæ fabuloſitas, ac literarũ claritas ubi. 49.45
Græcia ubi Italiæ proximior. 43.19
Græcia unde dicta. 53.1
Græcia magna. 37.26. & 42.45
Græci plura Italiæ loca tenuerunt. 40.29
Græci in gloriam ſuam effuſi. 37.26
Græci Hiſpaniæ incolæ. 63.10
Græcorum mendacia portentoſa. 64.45
Reliqua quære parte prima.
Græcienſe mare quod. 55.30
Græciochantæ populi. 95.13
Gragus promontio. 75.49
Graiæ Alpium fauces. 46.18
Gramen Parnaſi quale. 451.38
Granicus flu. 78.26. & 80.19
Granius fluuius. 91.39
Granucomatæ tetrarchia. 73.43
Graſlonia oppidum. 54.4
Graucaſus & Caucaſus idem mons 87.22
Grauij populi. 63.10
Grauiſcarum oppidi coralliũ. 567.11
Grauiſcæ oppidum. 38.23
Gregari populi. 84.8
Grephis op. 52.37
Gryliofolius fluuius. 78.11
Grynia oppidum. 78.7
Grumentini populi. 43.15
Guberni populi. 61.25
Gumbritæ populi. 90.22
Gunugij colonia. 66.26
Gutallus fluuius. 61.33
Guttones populi. 61.29. & 655.45
Guttones electrum habent. 655.8
HABESSVS oppidum. 75.46
Hadranitani oppidũ. 42.24
Hadrumetum oppidum. 104.19
Hebudes inſulæ quot. 62.2
Hæmi montis deſcriptio. 54.22.23.45
Halcyone op. 52.46
Halene inſula. 80.7
Haleſini populi. 42.25
Haleſus fluuius. 77.31
Haliacmon fluuius. 53.54. & 553.42
Haliartus oppidum. 52.37
Halyſarna oppidum. 50.32
Halycarnaſſus oppidum. 76.39. & 80.45. & 619.42. & 637.31
Halicyenſes populi. 42.25
Halydienſes populi. 76.43
Halys fluuius ubi. 82.23.30
Halyſerne oppidũ. 78.35
Halix oppidum. 75.8
Halyzia oppidum. 50.22
Halizones populi. 80.33
Halmiris lacus. 39.5
Halonneſos inſula. 58.17
Halone inſula, & oppidum 81.33
Halonnes inſula. 99.37
Haloritæ populi. 58.34
Halos oppidum. 53.4
Hamaxobij populi. 59.21
Hamirei populi. 95.36
Hammanientes populi. 61.3
Hammæum littus. 97.49
Hammodata oppidum. 100.39
Hammonis fons miræ naturæ. 39.40
Hammonis oraculum ubi. 67.37. & 101.26
Hammonij populi. 98.48
Harenarum inſulæ ubi. 90.2
Harma op. 43.46.
Harmaſtis oppidum. 84.42. et 85.9
Harmatopolitæ populi. 78.40.
Harpaſa oppidum. 27.27. & 76.46
Harpaſus fluuius. 76.47
Harpi oppidum. 43.45
Hasbytæ populi. 68.2
Haſſi Galliæ po. 63.20
HEBATA oppidum 94.42
Hebrus fluuius. 54.19.22.33. & 55.19
Hebrus flu. aurum fert. 186.12
Hecatompylos oppidum. 86.37. & 88.31. & 94.18
Hecubæ tumulus. 55.19
Hedypnus amnis. 96.13
Hedui populi. 61.30. & 292.26
Hegua oppidum. 34.1
Helbo inſula. 79.22
Helgas oppidum. 80.38
Helia Italiæ oppidum. 40.31
Helene inſula. 56.41. & 391.18
Helicon mons herbis laudatur. 437.25
Helia oppidum. 40.31
Heliæ oppidi corallium. 567.12
Helice oppidum. 51.14
Helicon mons. 50.42. & 52.33
Helium Rheni oſtium. 61.38
Heliopolis oppidum. 72.33
Heliopolites præfectura. 69.42
Helos locus. 52.26. & 77.35
Hellas regio. 30.40
Hellas regio, & eius ſitus, terminiq́; 52.19
Hellas oppidum, ibidem 48
Hellen rex. 53.1
Hellenes regio à quo dicta, ibidem
Hellene inſula. 56.41. & 57.30
Hellenæ populi. 53.2
Helleni populi. 61.10
Helleſponti deſcriptio. 58.26
Helleſponti menſura, ibidem 30. & 81.29
Helleſponti anguſtiæ. 55.13
Helleſpontus quondam terra. 26.34
Helleſponti longitudo, latitudoq́; 55. 23. & 58.30
Helleſpontus ubi primum ſe concitat 78.42. & 80.24
Helleſpontij populi. 78.21. & 307.3
Hellopes populi. 50.2
Helopiæ aquæ. 57.4
Helmodenes pop. 98.19
Heluetij populi. 62.28
Heluinum flumius. 44.36
Heliorum gens. 36.44
Hemaſi populi. 48.26
Hemeſa oppidum. 74.36
Hemiſeni po. 73.48
Hemmatæ populi. 98.10
Hemus Epiri mons. 50.9. & 557.18
Henuenſes populi. 40.25
Heneti populi à quibus Veneti. 82.18 & 656.37
Heniochi populi ubi. 83.5.22. & 87.22
Henniochi populi à quibus. 83.26. et 85.30
Heniochorum gens. 83.8
Heniochij montes. 84.30
Heordenſes populi. 59.36
Heordeæ oppidum, ibidem 36
Hephæſtij montes ardentes. 30.40. 75.43
Hephæſtiades inſulæ. 42.39
Hephæſtium ciuitas. 75.43
Heptaphonon locus cur dictus. 642.39
Heptaporus fluuius. 78.23
Heraclea oppidum. 87.10
Heraclea quæ aliquando Siris dicta. 43.12
Heraclea Syriæ oppidum. 73.17
Heraclea Cariæ oppidum. 76.43. & 77.16
Heraclea Ponti oppidum. 82.11
Heraclea Ponti oppidum lauro abundat. 166.7
Heraclea Macedoniæ oppidum. 53. 33.42. & 54.5
Heracleæ Ponti oppidi Iouis aræ. 257.44
Heraclea Sintica. 55.42
Heraclea Thraciæ oppidum. 54. 29.59
Heraclea Galliæ oppidum. 35.10
Heraclea Græciæ oppidum. 10.16. & 55.4
Heraclea Tauricæ op. 59.45
Heraclea Cretæ. 56.26
Heracleum promontorium, & fluuius. 53.6
Heracleum op. 89.27
Heracleopolites præfectura. 69.43. & 642.17
Heracleotes tractus. 78.18
Heracleoticus labyrinthus. 641.19
Heracleoticum Nili oſtium. 71.32
Heras hetra inſula. 42.40
Heratia inſula. 57.40
Herbaeum oppidum. 38.30

Herbeſſenſes po. 42.23
Herbucenſes populi. ibidem
Herbulenſes populi, ibidem
Hercyniæ ſyluæ magnitudo. 167.22
Hercynius ſaltus. 59.11.61.34
Hercyniæ ſyluæ miræ aues 182. 19
Hercynium iugum. 61.34
Herculaneum oppidum. 19.30
Herculis termini in occiden. 33.9
Herculis columnæ cur creditæ. ibidem
Herculis columnæ in occidente. 21. 3. & 31.27. & 64.36. & 104.21
Herculem in Hiſpania fuiſſe fabuloſum. 33. 42
Herculis petra. 566.43
Herculis patria. 54. 11
Herculis lapides campi in Gallia. 36. 33
Herculis portus. 38.4. & 40.37
Herculis inſulæ duæ. 41. 39
Hercules per Alpes. 46. 13. & 47.27
Herculis oppidum in Aegypto. 69. 44. & 71.14
Herculis aræ, & finis uſq; in Indum fluuium. 64. 44. & 87.15
Reliqua quære parte prima.
Hercuniates populi. 49.6
Herdonienſes populi. 44.4
Heræa opidum. 52.5
Hermeſia oppidum. 77.37
Hermandus fluuius. 92.1
Hemerte inſula. 80.14
Hermunei ſmaragdi. 659.9
Hermione oppidum. 51.42
Hermiones populi. 61.31
Hermiſium oppidum. 60.3
Hermonaſſa oppidum. 83.39
Hermonius ager. 56.9
Hermonthitis præfectura. 69.36
Hermopolitis præfecti. ibidem 40
Hermus fluuius. 77.43
Hermunduri populi. 61.31
Herniicus ager. 39.8
Herodium regio. & oppidum 72.22
Heroopoliticus ſinus. 71.36
Heroum oppidum 98.29. & 99.17
Herucei populi. 84.11
Heſidrum fluuius. 88.40
Heſperidum horti, & eorum fabulæ expoſitio. 64.42. & 67.41. et 656. 11
Heſperides inſulæ. 103.8
Heſperionceras promontorium. 102. 36. & 103.2
Heſperium promon. 63.30
Heſperiæ populi. 102.26
Heſperij po. 103.2
Heſperij montis campi noctu nitenti. 30. 46
Heſperij Aethiopes. 102.37
Heſſedones populi. 60.12
Heſtiæa regio. 553.36
Hetruria regio. 37.3
Hetruriæ deſcriptio. 38.13
Hetruria à ſacrifico ritu dicta. 38.18
Hetruriæ diuerſa nomina. ibid.16
Hetruriæ terminus Tyberis. ibidem 38
Reliqua quære parte prima.
Hetruſci. 38.33
HYAMPOLIS oppidum. 52.45
Hyantes populi. 52.43
Hybanda inſula. 26.27
Hyberniæ inſulæ deſcrip. 61.48
Hyblæ oppidi mel. 193.33
Hyblenſes populi. 41.25
Hydaſpes flu. 83.37. & 89.38
Hyde oppidum. 77.3
Hydiſſenſes populi. 76.43
Hydras locus. 91.29
Hydrelitæ populi. 76.25
Hydreum. 26. & inde. 91.6
Hydruntum op. 45.27
Hydrus portus. 45.34
Hydruſa inſula. 56.42. & 57.12.14
Hiera inſula. 26.12. & 41.38. & 57. 80.17
Hiera inſula ſemper ardens. 31.3
Hiera op. 80.17. & 101.17
Hieromiaces fluuius. 72. 48
Hiera fluuius. 83.29
Hierapytna oppidum. 56.26
Hierapolis op. 56.26. & 73. 40. & 74.43. & 566. 41
Hierapolienſes. 73.39
Hieracomitæ populi. 78.39
Hierapolis ſpecus. 27. 7
Hiericus oppidum. 71.19
Hierocepia inſula. 79.16
Hieroneſos inſula. 42. 30
Hieropolitæ populi. 76.25
Hieros fluuius. 78.15
Hieros oppidum, & flu. 84.32
Hieroſolyma. 72.21. & 104.25
Hyi populi. 96.14
Hyla oppidum. 76.17
Hylas fluuius. 80. 40
Hylatæ populi. 73.34
Hylea regio. 59.30
Hylæ op. 51.28
Hyleum mare. 59.40
Hylis regio. 48.16
Hilleuionum gens 61.14
Hyllum op. 77. 46
Hymani po. 48.2
Himantopodes populi quales. 69. 19.21
Himeræ oppidum cum fonte. 42. 21
Hymetus mons. 52. 28. & 619. 40
Hymeti montis mel quale. 193.33
Hymos inſula. 79.32
Hypæpani po. 78.3
Hypalus, id eſt, Fauonius. 92.48
Hypanis fluuius uermem per diem tantum uiuentem generat. 201.37
Hypanis fluuius ubi. 59. 33. 37 & 60.9. & 557. 33
Hypaſis fluuius. 23.27. & 88. 37. & 89.39
Hypaton op. 100.47
Hypæa inſula. 41.15
Hyperborei populi ubi. 60. 16. et 85. 87.30. & 87.47
Hipere inſula. 57.48
Hyperia fons. 53.7
Hyperis flu. 92.37
Hypobarus flu. 636.12
Hiporeæ po. 101. 47
Hipparenorum op. 93. 10.12
Hippi op. 77.36
Hippuri po. 76.45
Hippius mons. 81.12
Hippium op. 43.46
Hippo Daryius, uel Diruitus. 66.43. & 104.19
Hippo Hiſpaniæ op. 34.18
Hippo Italiæ op. 40.37
Hippo Iudææ op. 72. 18
Hippo regius oppid. 66. 40. & 104. 9
Hippocrene fons. 52. 33
Hippon Dion op. 72. 49
Hipponenſis ſinus. 66.46
Hipponeſos inſula. 79.39
Hippopodes inſula. 61.9
Hippos flu. 33.10
Hippuris inſula. 57. 46
Hippurius portus. 91.9
Hippurtuſa inſula. 57.46
Hypſa amnis. 42.19
Hypſaltis po. 54.20
Hypſizorus mons. 53. 46
Hyrcanus mons. 75.41
Hyrcani pop. 36.18. & 86. 46. & 94. 19
Hyrcani maris forma. 85.41
Hyrcani Ioniæ po. 77.49
Hyrcanium mare quomodo ex Oceano irrumpit. 85.44
Hyrcanium mare ex Scythico Oceano. 85.35
Hyrcanij maris menſura, ibidem 56. & inde
Reliqua quære parte prima.
Hyreſeon op. 52.49
Hyrie op. ibidem
Hyrie inſula. 56.2
Hirienſes po. 75. 19
Hyrim. po. 44.4
Hyrmine locus. 52.18
Hirminium flu. 42. 17
Hirpiæ po. 107.31
Hirpini po. 43. 18.38
Hirpinorum regio ſecunda. 43.48
Hirpinorum ſpecus mirus. 27.6
Hyrri po. 61. 16
Hiſarci po. 47. 38
Hyſiæ op. 51. 15
Hiſpalenſis conuentus. 33.29. & 34. 8
Hiſpalum promontorium 190.4
Hiſpali mirus puteus. 28. 30
Hiſpaniæ deſcriptio & nomina. 33.19
Hiſpaniæ ulterioris deſcriptio, ibidē
Hiſpaniæ citerioris deſcriptio. 62.46 per totum
Hiſpaniæ breuis deſcriptio. 63.28. & inde
Hiſpaniam quæ gentes habitarint. 33. 19
Hiſpania à Græcis habitata. 63. 30
Hiſpania metallis omnis ferax. ibi. 15
Hiſpaniæ diuiſio. 33. 19
Hiſpaniæ laus. 671.37
Hiſpaniæ ſal. 560.6
Hiſpaniæ citerioris oppida quot. 34. 49
Hiſpaniæ coloniæ quot. 35.2
Hiſpania Iberia dicta à Græcis 33.18
Hiſpania auri fertilis. 586. 19
Hiſpania argenti fertilis. 589.8
Hiſpaniæ minium. 590.37. & inde
Hiſpaniæ citerioris menſura. 36.9
Hiſpania omni fertilis metallo, & ibidem 15
Hiſpania quibus abundet, ibidem, & inde
Hiſpaniæ totius menſura. 63.48
Hiſpaniæ fons. 63.21
Hiſpaniæ plumbum. 611.9
Hiſpaniæ purpuriſſum. 617.33
Hiſpaniæ parietes ex terra. 629.22
Hiſpaniæ alumen. 631.3
Hiſpaniæ magnes. 643.20
Hiſpaniæ uenti. 15.48
Hiſpaniæ nitrum. 651. 32
Reliqua quære parte prima.
Hiſpanarum gentium numerus. 36. 2. & 21.3
Hiſpanum mare ubi. 40. 44
Hiſpanenſe Rhodani os. 36.30
Hiſpellum op. 45.1
Hyſpiratidæ populi. 86.14
Hiſſi pop. 87.25
Hiſtonium op. 44.11
Hytanis flu. 92.30
HOLOPHYXOS oppidum. 53.48
Holopyxos op. 56.28
Homeri ſepulchrum, ibidem 75. 33
Reliqua quære parte prima.
Homeritæ po. 98.36. & 99. 2
Homines ſacri ab hominibus illæſi ubi. 83.31
Reliqua quære parte prima.
Homoleum op. 53.26
Homona op. 75.16
Homonadum gens. ibidem 19
Horatæ po. 69.9
Horiſius flu. 80. 35
Hormenum op. 53.28
Hormia op. 39.27
Hortanum op. 38.30
Hortenſes po. 40.19
Hortenſes populi alij. 43.10
Hoſtilia uicus iuxta Padum, & ibi mirum de apibus. 592.28
HVMANA carne ueſcentes. 87.39
Reliqua quære parte prima.
IAdus fluuius. 45.33
Iader inſula. 49. 39
Iadera colonia. 48.11.17
Iadoni po. 63. 6
Iætenſes po. 42.26
Ialyſ po. 90. 4
Ialyſum op. 79.25
Iamnes op. 72.8
Iamno op. 41.8
Ianiculum op. 40.16
Iapidum regio ubi. 46.30.48. & 542. 48
Iapidis regionis finis. 48.10
Iapygia Acra promonto. 43.16
Iapix op. & regio. 43.37
Iaſi po. 49.3
Iaſius ſinus. 76.33. & 77.7
Iaſon in Italia. 40.27
Iaſonium flu. 22.48
Iaſus op. 76.37
Iatij po. 87.7
Iaxartes fluuius. 85.39. & 86. 48. & 87.17
Iaxartes et Tanais idem fluuius. 87. (18
Iazyges po. 39.13
IBERIA & Hiſpania eadem. 33.16. & 653.32

iberia

Iberia regio.13.5.& 84.46
Iberiæ fœniculum optimum.124.20
Ibericum mare ubi. 40.45
Iberi fontes.61.4
Iberi in Hiſpania.11.39
Iberites fl.79.47
Iberum gens.14.46
Iberus flu.35.14.& 85.8
ICARIVM mare quod. 55.31.& (57.31
Icarium mare unde.57.31
Icarius mons.32.18
Icaros inſula, ibidem & 79.42
Icarus flu.57.31
Icaruſa flu.13.32
Icatalæ po.84.5
Ichanenſes po.42.26
Ichara inſula. 97.32
Ichnæ op.51.17
Ichnuſa inſula,id eſt,Sardinia. 41. (44
Ichtyoeſſa inſula. 57.31
Ichthiophagi populi. 92.17.18.28.et 97.43.49.& 91.2.& 100.26. & 156.37
Ichthis promontorium.31.28
Iconium op.75.10.20.& 10.46
Icoſion op.66.29
Icoſitani op.31.9
IDA mons Troadis.5.32.& 71.13
Idæ magnes. 645.19
Idæi Dactyli po.125.48
Idæus Cretæ mons.56.10
Idalium op.79.13
Idomenenſes po.53.4
Idubeda flu.15.11
Idumæa regio Syriæ pars.71.49
Idumææ deſcriptio.72.8.16.& 104.13
IEBBA op.73.6
Ietenſes pop.42.26
Ieterus flu.49.16.
IGILGILI opp.66.30
ILERDENSES pop.35.10
Ilergaonum regio.35.13
Ilergetum regio. 35.17
Iletia inſula.80.7
Iletia op.53.10
Ilici oppidum & ſinus.35.9
Ilienſes pop. 41.41
Ilionenſes pop.39.43
Ilipa oppidum 34.8
Ilipula op.33.49. 34.18
Iliſanite op.95.37
Illiberis op.36.23
Illyrici deſcriptio.48.4
Illyrici gentes ignobiles, ibidem 4
Illyrici maris inſulæ.ibidem 1
Illyricum Pannoniæ pars.49.1
Illyrici longitudo & latitudo maxima.49.16
Illyrici ora plures habet inſulas,ibidem 24
Illyrij qui proprie dicti. 48.32
Illyrij mirus fons. 26.19
Illyris inſula.79.16
Illyris regio.107.19
Illiturgi op.34.4
Iliſſus fluuius.52.18.& 58.10
Ilium urbs. 78.27
Ilium quondam iuxta mare.26.4
Reliqua quære parte prima.
Illurco op. 34.8
Illuro op.35.21
Ilorcitani po.35.40
Ilorci.13.44
Ilua inſula.41.24.& 609.9
Ilumberitani pop. 91.35
Ilurſenſes pop.ibidem 13
IMACARENSES populi. 42.26
Imaduchi. po.14.5
Imaus mons.75.35. & 85.28. 46.et 104.19. & 106.42
Imbarus mons. 75.12
Imbraſus flu.79.47
Imbros inſula.58.9
Imitiſi po. 84.9
Imiacum montes.84.7
Imini po.ibidem 9
INACHVS fluuius.51.17
Inachum op. ibidem 42
Inarime inſula.41.29
India tertia mundi pars.11.30
India neq; æs,neq; plumbum habet, ſed hæc gemmis permutat.611.7
India terrarum omnium maxima gemmifera.671.25
Indiæ margaritæ. 611.4
Indiæ fons mirificus.554.1
Indiæ initium.11.9
Indiæ menſura fertilitasq;.ibidem & inde
Indiæ urbes innumeræ. 88.22
Indiæ ingentia flumina quàm plurima.ibidem
India Opalos gemmas habet.660.9
Indiæ gemmæ quot.661.11
Indiæ purpuriſſum.617.10
Indiæ montes.88.28
Indiæ gentes plures.89.9.per totū
Indiæ alabaſtrites.619.2
Indiæ ſolitudines.90.1.21.& 92.6
Indiæ metalla.89.23.& 90.8
Indiæ magnes. 645.19
Indiæ emporia.19.46.& 90.11
Indiæ in Aegyptum nauigatio.90. 11.& 63.2
Indiæ cryſtallus.654.41. & 655.7
Indiæ in occidentem nauigatio an poſſibilis ſit.100.29.& inde per totum
Indiæ ſuccinum. 656.47
Indi fluuij deſcriptio.19.37 per totum
Indi nunquam emigrauere finibus ſuis.88.22
Indi à fonte primo ad finem defluxus, ibidem 24
Indi elephantes quales.59.25. et inde
Indi fluuij,ortus & flumina quæ recipit.19.17. & inde
Indi fluuij magnitudo. 90.11
Indi fluminis montes duo diuerſæ naturæ. 27.18
Indi palmis exprimunt uina.99.2
Indi inſula, ibidem 41
Indico mari ſub eodem ſydere in Caſpium nauigatur.21.20
Indicus oceanus. 15.24
Indorum uetuſtas. 88.29
Indorum uaria exercitia. 89.10. & inde
Indorum color qualis,ibidem 32
Reliqua quære parte prima.
Indigetes pop.15.18
Induſtria oppidum.38.21. & 46.7
Ingeuonum gens.61. 11.40
Inginiti po.45.4
Inferum mare quod.40.47
Inferum mare. 37.36
Inopus fons.29.44
Infamis lacus. 554.5
Inſubres po.46.17
Inſulæ fortunatæ.103.14
Inſularum Europæ deſcriptio.55.36. per totum
Inſulæ fluitantes ſemper. 27.16. per totum
Inſularum rotundiſsima. 97.42
Inſula ſolis ubi.91.20. & 92.29
Inſulæ ante Aſiam.78.47.per totum
Inſulæ plures odoriferæ.98.21
Inſulæ mediterranei maris. 40.49
Inſulæ enatæ. 57.45
Inſulæ Ponti.60.16.per totum
Inſulæ nouiter natæ.26. 6.9. et inde
Inſulæ Gallici Oceani. 62.44
Inſulæ Africæ.68.41. per totum
Inſulæ continenti adiunctæ. 26.25. per totum
Inſulæ plures Aethiopici maris. 102.40. per totum
Inſulæ harenarum ubi. 90.20
Intemelium op.38.7
Interamnani pop.45.18
Interamnæ oppidani quater fœnum ſecant anno. 316.41
Interamnates po.19.42.& 44.19. & 41.4
Interamnenſes po.61.45
Intercatienſes po.35.47
IOL oppidum.66.27
Iolcos op.18.23
Iomanes fluuius.88.40.& 89. 31.47
Ionici populi in Cappadocia. 82.27
Ionia regio.76.20.48
Ioniæ deſcriptio.77.7
Ioniæ finis. ibidem 48
Ioniæ ore inſulæ. 79.42
Ionium mare quod.51.38
Ionium mare ubi.42.9
Ionij maris inſulæ.49.22
Ioppe oppidum Iudeæ. 152.17
Ioppe oppidum antiquiſsimum 71.8
Ioppica Iudææ Toparchia. ibidem 20
Ioppe oppidum & inſula.79.2.& 104.26
Iordanis fluuius.72.18.25. per totum
Ios inſula.17.15.46
Ioſpica op.48.9
Iouis fons.29.17.40
IPASTVRGI op. 34.4
IRAMSNE oppi.47.7
Irinæ inſulæ. 56.9
Iris fluuius.82. 91.40
Irrbeſia.18.7
ISARA fluuius.36.29
Iſari po.39.46
Iſaurica gens.75.18
Iſaura op.ibidem
Iſcia inſula.41. 46
Iſidis op.73.10
Iſidis portus.100.12
Iſmaron op.54.38
Iſmenus flu.32. 14
Iſſa inſula.48.18
Iſſatis op.86.17.& 94.11
Iſſi pop.84.12
Iſsicus ſinus.31.31.& 74.49. & 82.23
Iſſos oppidum.73.1.& 104.32
Iſtæuones po.61.38
Iſthmos Thraciæ.58.10
Iſthmi fauces.54.4
Iſthmos Peloponneſi.30.47.& 51.5.11
Iſthmos Neptuni delubrum habet. 51.46
Iſtriæ regionis deſcriptio. 17.41.& 46.41
Iſtria Macedoniæ.op.54.4
Iſtria unde dicta.46.38
Iſtriæ lana.147.21
Iſtriæ menſura. 46.48
Iſtriæ oppidum,ibidem
Iſtri à Tuditano domiti, ibidem 44
Iſtri fluuij ortus,curſus, magnitudo, quas gentes præterment,et quot flu.recipiat. 58.48
Iſtri fines.14.26
Iſtri fluminis oſtium quantum ad os ponti diſtet.54.49. & 88.40
Iſter flu.ubi.48.42
Iſter fluuius quantum à Bizantio diſtet.58.43
Iſter fluuius in Adriaticum non influit.46.16
Iſtri fluminis in Adriaticum uenæ defluunt, ibidem
Iſtropolis op.54.19.& 58.48
Iſtrorum agri.49.26
Iſueli populi.102.22
Iſura inſula.97.48
ITALIAE deſcriptio.37.5
Italiæ laus,potentia,ingens multitudo,fertilitas &c. 37.10. & 47. 44
Italia querno folio ſimilis.37.29
Italiæ labyrinthus.641.25
Italia tranſpadana.46.47
Italia crebra habet fulmina. 16.47
Italiæ longitudo.17.30
Italiæ menſura.64.18
Italiæ latitudo quanta. 37.35.& 47.13
Italia ubi latiſſima. 47.16
Italiæ uitrum.651.18.& inde
Italia ubi longiſſima. 48.27
Italia ubi anguſtiſſima.41.2
Italia ubi Græciæ proxi.43.18
Italiæ umbilicum ubi. 44.19
Italiæ labyrinthus.641.25.44
Italia in xi.regio.diuiſa.37.47
Italiæ prima regio.39.33
Italiæ regio ſecunda.43.28
Italiæ regio tertia ubi. 43.13
Italiæ regio quarta.44.10
Italiæ regio quinta.44.32
Italiæ regio ſexta.44.44
Italiæ regio ſeptima.38.15
Italiæ regio octaua. 45.16
Italiæ regio nona. 46.9. per totum & 38.14.& 46.9
Italiæ regio decima. 46.26
Italia quæ habeat. 87.15
Italia quantum ab alijs prouincijs diſtet.37.39

Italia cõmunis omnium gentium patria.37.19
Italiæ populi compendio.37.5
Italia metallorum fertilis. 47. 49. & 537.18
Italiæ insulæ pheres.41.18
Italiæ finis ubi.45.18.& 46. 33.47
Italia quæ ſydera non cernat.22.34
Italiæ dies horarum quindecim 29.3
Reliqua quære parte prima.
Italica oppidum. 34.9
Itonum promontorium. 56.33
Itani populi.35.19
Itesini po.61.32
Ithaca inſula.33.47.et 56.2.et 150.4
Ithaceſiæ Vlyſsi ſpecula. 41.46
Ithome op.51.19
Ituci op.34.16.38
Ituræi po.71.44
IVBAE regis regia.66.17
Iudæa Syriæ pars.71.42. 48. & 72.16
Iudeæ bitumen.690.24
Iudæa Petrea quæ.71.17.& 104.14
Iudeæ Toparchiæ decem,ibidem 18
Reliqua quære parte prima.
Iulia Norici op.48.46
Iulia fidentia.33.48
Iulia uirtus. 34.16
Iulia claritas.ibidem
Iulia fama.ibidem 25
Iulia concordia, ibidem
Iulia contributa,ibidem 25
Iulia conſtantia.10.27.& 64. 38
Iulia reſtituta,ibidem 25
Iulia apta. 36.48
Iulia pietas.46.46
Iulia caſtra. 63.40
Iulia felicitas,ibidem 42
Iulia liberalitas,ibidem 43
Iulia Caditana.64.4
Iulia traducta,ibidem 37
Iulia campeſtris.ibidem 49
Iulia felix.73.19
Iuliani populi.35.25
Iulias Iudææ oppidum. 72.23
Iulienſes populi.33.49.& 35.26. & 47.3.& 76. 26
Iulij Octauianorum colonia 36.18
Iulij genitor oppidum.34.20
Iuliobrica oppidum. 35.14.48
Iuliobrigenſium portus.63.3
Iuliopolis oppidum.80.37.& 81.22.93.4
Iulis oppidum.56.44
Iulium Hiſpaniæ op. 33.37
Iulium forum in Hiſpania.34.4
Iulium præſidium.63.40
Iulium caſtrum. 34. 32
Iunonia inſula.103.15.24
Iunonis promontorium. 33.38
Iunonis Argiuæ templum.40.26
Iunonis inſulæ. 64.9
Iunonis Laciniæ ara.31.18
IOVIS Dodonei templum ubi 50.9
Iouis fons mirum.29. 37
Iouis Olympij delubrum.32.12
Iouis Lycei delubrum. 52. 9
32.
Iouis Hammonis fons miræ naturæ.29. 40
Iouis Caſij templum.55.38.& 72. 2
Iouis Beli templum.95.2
Iouis lucus. 39.4
Iouis oppidum in Aegypto.71.22
Iubæ regia.66.27
Iura mons optimas abietes gignit 284.14
Iura mons.36.20.& 62. 17
Iuſgum oppidum.558.46
IZGI populi.81.46
LABANIS inſula. 98.4
Labanenſes populi.33.89.48
Labeates po. 48.31
Labetia oppidum.98.48
Labyrinthus Aegyptius.71.15 & 641.14
Labicanus ager.39.38
Laboriæ pars Campaniæ.315.28
Laborini campi. 39.20. & 291.34
Lacedæmonium marmor quale 638. 20
Lacedæmon terræmotu corruit 24.30
Lacedæmonijs Doci imperij amiſſionem minatur. 11.32
Lacetani po.35. 19.39
Lacinium promontorium. 37. 32. & 43.5.9.20
Lacinienſes populi.48.8
Lacippo oppidum.34.32
Lacobricenſes populi.35.47
Laconicum oppidum.34.4
Laconica purpura.163.42.& 617. 19
Laconicus ager.31.30
Laconici ſmaragdi.659.28
Laconica oppidum.104.35
Laconicum Hiſpaniæ fluuius 34.4
Lacus quare non refluunt uti maria.28.16
Lacuum miracula. 29.13
Lacus ſeptingentos fecit Agrippa.644. 39
Lade inſula.79. 41
Ladon fluuius 52.11
Leana oppidum.71.38
Leanitæ populi.93.25
Leana inſula. ibidem 26.28
Leaniticus ſinus, ibidem 17
Læſtrigonum ſedes ubi. 39.27
Læſtrigones po.106.34
Læſtrigonij campi. 41.14
Lagia inſula. 57.21
Laguum ſinus. 61. 17
Lageos flu.34.6
Laguſa inſula.79.12.
Laguſæ inſulæ.80.13
Lalaſis fluuius. 75.13
Laletani populi.33.18
Lambe inſula.99.35
Lambrus fluuius.45.35.& 47.11
Laniæ inſulæ.80.14
Lamia oppidum.52.38. & 58.5
Laminitanus ager.33.22
Laminitani populi.35.40
Lampeus mons. 52.30
Lampe oppidum.52.7
Lamponia inſula.58.17
Lampſa inſula.79.40
Lampſacus oppidum.53.17. & 80.27
Lancienſes populi.36.4.& 63.43
Lanuſe inſula.57.47
Lanos promontorium & fluuius.27.43
Lanuenſes populi. 44.12
Lanuuij oppidi picturæ.614.27
Laodicea oppidum.73.26.& 76.23. & 94.23.30.& 104.27
Laodicea lana qualis.147.14
Laodiceni populi.73.48
Lapethos oppidum.78.12
Lapidei campi in Gallia.36.38
Lapytharum ſedes ubi.53. 13
Lapſias flu.81.22
Larendani populi.98.14
Larymna oppidum.52.45.& 76.16
Larine fons.52.27
Larinum oppidum.43.48
Larinates populi.44.4
Lariſſa Arabiæ oppidum. 98.48
Lariſſa oppidum.72.3.& 858.14
Lariſſæi po. 73.48
Larius lacus.29.25.30.10. & 47.21. & 117.46.& 179. 23
Larnenſes po.33.34
Larnum flu.35.22
Larnos inſula.58.19
Laſia inſula.56.10
Laſia inſula,ibidem 57.12
Laſos oppidum.56.28
Laſtigi populi. 34.28
Late inſula. 79. 42
Laterna ſtagnum.154.5
Latinienſes populi.40.19
Latinus ager.33.40
Latium ubi.37.5.& 38.42. 49. & 44. 29
Latij antiqui termini. 38.48
Latij uarij incolæ.39.2
Latij quot populi interiere. 40.28
Latmus mons.77.16. & 252.8
Latopolites præfectura. 69.40
Latouici po.49.6
Latris inſula.61.17
Lauinij populi.39.43
Lauſates populi. 61.19
Laud flu.66.19
Laurentum oppidum.39.8
Laus oppidum. 38.49
Laus fluuius & oppidum. 40.33
Laus Pompeia oppidum.46.17
Lazi populi. 83.8
LEA inſula.57.46
Lea oppidum.100.36
Lebade oppidum. 77.39
Lebadea oppidum. 52.31
Lebadia oppidum.150. 39
Lebedos oppidum.77.31
Lebena oppidum.56.26
Lebinthus inſula.57.38
Lebuni populi ignominioſa appellatio.36.6
Lethæum oppidum.52.18
Lechææ locus.52.1. 23
Lectum promontorium.78.17. & 80. 43
Legionum Germaniæ caſtra 64. 18
Lelantus flu.59.4
Lelanticus ſinus.71.37
Lelegeis oppidum.77.9
Leleges populi.52.42
Lelegum gens.78.43
Lemanus lacus.29.16.et 36.28.et 38. (11
Lemnos inſula.616.14
Lemni labyrinthus.842.25.41
Lemouices populi.62. 41
Leonicenſes.populi.35.32
Leontini oppidum.42.15
Leontini Siciliæ campi fertiliſſimi 532. 7
Leonto olis oppidum.71.30
Leontopolites præfectura.69.39
Leontos oppidum. 73.20
Lepethymnus mons.80 .18
Lepontij po.47.26. 30.40
Lepria inſula.30.7
Lepreon oppidum.52.6
Leprion oppidum.51.14
Lepſia inſula. 79.33
Lepteacra promontorium. 100.29
Leptis oppidum.67.4.& 73.12
Lerina inſula. 44.16
Lerne lacus.51.38
Lero inſula. 41.15
Leros inſula.57.40.& 79.8
Lesbos inſula.80.13. & inde
Lesbium marmor.637.19
Letandro inſula.57.36
Lete oppidum.53.48
Lethon flu. 67.41
Letoia oppidum.56.8
Leucatas Bithyniæ promont. 82.28
Leucadium litus.50.13
Leucadia peninſula, ibidem
Leucadij populi.73.48
Leucas inſula.26.34
Leucas oppidum.80.28
Leucaſia inſula.41.44
Leucates promontorium.50.18
Leucæthiopes populi.69.3
Leuce inſula.56.35.et 60.42.et 80.20
Leuce promontorium & op.77. 48
Leuci populi. 62.22
Leucogei colles.319.36.& 553.34. & 630.5
Leucola inſula.79.19. & 646. 39
Leucolla promontorium. 75.24
Leucolithi populi, ibidem 19
Leucotheæ Aegypti oppidum.71.9
Leucopetra promontorium.37 .32 & 40. 41
Leucophrys inſula.80.12
Leucoſia inſula.16.25
Leucoſyri populi ubi.82. 38
Leucopolis op.76.32
Leucothea inſula.44.31
Leucothea fons.79.48
Leuctra oppidum. 51.32.
Leuci po. 46.16
Leuni po. 63. 11
Leuomite mons. 53.46
Leupas portus.98.5
Leuphitorga oppidum.100. 14
Lexianæ populi.98.27
Lexouij populi.62.27
LIBANI montis deſcriptio 73.per totum.& 97.20. & 104.25
Libarna oppidum. 38.12
Liber pater. Quære Bacchus

Liberi patris fons in Andro. 30.5
Liberi patria. 52.33
Liberalitas Iulia op. 61.43
Liberini oppidum. 33.49
Libethra fons. 53.28
Libya & Africa eadem. 64.27
Libyæ Mareotis deſcriptio. 68.31
Libyægyptij populi. 69.2
Libyca Rhodani ora. 36.29
Libycum mare. 64.27
Libyci populi. 46.14
Libida oppidum. 33.49
Libyphœnices qui. 67.2
Libiſoca oppidum. 35.37
Libyſonis turris. 42.48.
Lybiſſa oppidum. 81.16
Libuſtos oppidum. 44.42
Liburniæ luna. 147.21
Liburniæ deſcriptio. 40.42 et 48.14
Liburni in Italia. 44.36.45. et 48.2
Liburnicæ inſulæ. 49.30
Lycabettus mons. 52.28
Licaones populi. 76.16
Lycaonia regio. 73.18. & 104.30
& 14.26
Lycaoniæ tetrarchia. 73.20
Lycaſtus op. 36.27. & 82.4
Licates populi. 47.40
Lyceus mons. 52.9
Lycei Iouis delubrum, ibidem
Lichades inſula. 56.19
Lichení populi. 95.24
Lycide oppidum. 78.35
Lyciæ deſcriptio. 73.26.42
Lyciæ quot oppida, ibidem 49
Lyciæ finis, ibidem 49
Lyciæ Creta. 632.18
Lyciæ mira ſaxa. 645.48
Lyciæ poſt terræmotū ſerenitas 37.34
Lycij maris inſulæ. 79.36
Reliqua quære parte prima.
Lycium mare. 73.26
Liciniforum op. 45.21. & 46.18
Licini populi uel forum. 45.28
Lycomedis lacus. 67.15
Lycon oppidum. 71.13
Lycopolites præfectura. 69.37
Lycus fluuius. 29.31. & 73.11. et 74.8.49. & 76.23. & 77.23. & 80.33. & 81.11.31.38.40. & 94.34. & 554.3.34
Liſſus oppidum. 56.28
Lydda oppidum. 71.19
Lydi populi. 30.17
Lydiæ deſcriptio. 76.47
Reliqua quære parte prima.
Ligamorum regio. 36.39
Lygdanum oppidum. 78.36
Ligeris fluuius 62.28
Ligures Apuliæ populi. 44.1. & 47.33
Ligures populi. 37.5
Ligurum finis. 45.26
Liguriæ finis ubi. 38.9
Liguriæ oræ menſura. 38.14
Reliqua quære parte prima.
Liguſticum mare ubi. 40.45
Lilæa oppidum. 50.38. & 52.45
Lyleus fluuius. 83.23
Lilybæum promontorium. 42.6. & 104.28
Lilybeum oppidum. 31.33
Limæa flu. 63.28
Limera oppidum 51.37
Limis flu 63.12
Lymira fluuius & oppidum 73.45. & 554.19
Lympheria oppidum. 92.12
Lynceſtæ populi. 53.41
Lynceſtis mira aqua. 30.4
Lindum oppidum 79.15
Lingones po. 62.22
Linitima oppidum. 100.45
Linus fons. 553.26
Lipara inſula unde dicta. 42.36
Lipare alumen. 632.6
Liparus rex quando. 42.39
Liparis flu. 73.12
Liquentia flu. 46.27
Lyris flu. 38.32. & 39.8.18
Lyrneſus op. 73.25. & 78.12
Lyrneſos inſula. 80.22
Lyſa Bacchi comes. 33.40
Liſboum oppidum. 155.35
Lyſias oppidum. 76.40
Lyſimachia op. 55.10.15. & 78.6
Liſſa inſula. 49.29
Liſſum oppidum. 48.33
Lyſtrem populi. 81.6
Lytarmis promontorium. 85.22
Literuum oppidum. 35.27
Literuum oppidum Scipionis exilij locus. 287.25
Liuiopolis oppidum. 83.3
Liuij forum. 45.21
Lixos colonia. 64.40.48. et 65.21
LOCANVS fluuius. 42.47
Locri oppidum. 17.23. & 27.33. & 40.41. & 121.3
Locri Græciæ po. 50.34. & 52.45
Locri Italiæ frons. 42.45
Locris nullo non die apparet arcus. 19.18
Longopori populi. 103.21
Longulani populi. 40.19
Lopaduſa inſula. 42.30. & 68.47
Lopſi populi. 45.7
Loreni populi. 77.4
Loryma locus. 76.16
Lothophagites inſulæ. 67.42
Lothophagorum regio. 67.20
LVBIENORVM gens 85.3
Luca colonia. 38.19
Lucaniæ cultores plures. 40.22
Lucanus ager ubi. 40.28
Lucanum littus. 37.7
Lucani à quo ſubacti. 43.44
Lucani populi à Samnitibus orti. 40.29
Lucenſis conuentus. 35.1. & 36.5. & 63.5
Lucenſes populi. 44.14
Lucentum oppidum. 33.10
Luceria oppidum. 44.45
Lucrinus lacus. 39.27. & 645.6
Lucus Auguſti oppidum. 37.1
Lugdunenſium littus. 132.11
Lugdunenſis & Celtica regio eadē 62.15
Lugdunenſis Gallia, ibid. 18.26. & 10.
Lugdunum colonia. 62.33
Luna oppidum & eius portus. 35.18
Lunæ oppidum habet uina nobilia. 246.44
Lunenſe marmor. 624.24. et 637.39
Lunenſis ſilex qualis. 646.11
Lupia oppidum. 43.33
Luſitaniæ deſcriptio. 63.27. per totū
Luſitaniæ menſura. 63.43
Luſitania auri fertilis. 587.16
Luſitaniæ plumbum. 610.24
Luſitaniæ cryſtallus. 654.46
Luſitania regio. 33.21
Luſitania unde dicta. 33.40
Luſturia oppidum. 35.33
Luſus Bacchi comes. 33.40
Luſi fons. 553.42
Lutcuani po. 86.47
Lutius Samnitum dux. 40.30
Lutra beras inſula. 41.40
Luxta fluuius. 35.12

MANACIES 91.27
Macæ populi. 59.7
Macaria inſula. 79.30. & 80.14
Macaron, id eſt, Creta inſula. 79.19. & 60.42
Macas promontorium. 92.34
Maceo oppidum. 81.47
Macedoniæ deſcriptio. 48.35. & 53.19. & inde
Macedoniæ longitudo latitudoq́ 55.33
Macedoniæ magnes. 643.22. et inde
Macedoniæ imper. 53.29. et 54.7
Macedonia ante Armathia dicta, ibidem 29
Macedoniæ ſitus, ibidem 30
Macedoniæ terminus. 54.7
Macedonicum mare quod. 53.30
Macedones Ioniæ populi. 77.4. 49 & 78.10
Macedones qui in Meſopotamia 94.19
Macedonum regum ſepulchra. 53.32
Macedonum portus. 93.48
Maceſtos fluuius. 80.34
Macharon arx. 73.34
Machia inſula. 57.43
Machlyæ Androgyni populi. 107.15
Machorbe portus. 97.44
Macynia oppidum. 36.43
Macynia oppidum. 50.7
Macyſtus mons. 30.19
Maciſtum oppidum. 52.6
Macomades populi 67.8
Macra fluuius 38.9
Macra inſula. 60.44
Macræ populi. 68.3
Macrales populi. 40.19
Macria inſula. 79.28
Macris, id eſt, Eubœa inſula. 57.30. 83.39.19
Macris inſulæ. 28.29. et 79.12. et 80.2
Macrobij Macedoniæ populi. 54.3
Macrobij Africæ po. ubi 103.43
Macrobiorum ætas. 108.14.39
Macrocephali po. 82.46
Macrocremnij montes. 59.28
Macron Tichos quod Biſanthe oppidum. 54.34.36
Macrones populi. 92.47. & 83.1
Macua oppidum. 100.43
Macurebi populi. 86.32
Madaurenſe oppidum. 67.31
Mæander fluuius. 76.39.48. et 77.12
Mæāder flu. flexuoſus. 76.42. et 77.(13
Mæander limo fertilis. 77.15
Mæandri fluminis mirū. 28.4
Mæandria oppidum. 30.30
Mæandropolis oppidum. 76.39
Mæandrum quæ ingrediantur flumina. 76.28
Mædi populi 50.8
Mænalus mons. 5.10
Mæones iuxta Tanaim. 84.3
Mæotis 03.110.34
Mæoniæ caput. 77.38
Mæoniæ deſcriptio. 76.49
Mæonij po. 77.8.5
Mæotæ po. 60.12
Mæotis palus unde dicta, ibidem
Mæotis Oceani ſinus. 21.24
Mæotis paludis deſcriptio. 83.37.48
Mæotis palus. 21.24. & 58.44. & 113.13
Mæotis menſura. 60.7
Mæotim circa gentes. 83.48
Mæotici po. 83.43
Magarſos oppidum. 73.2
Magaſne oppidum. 100.42
Magæa fons 42.16
Magelli populi. 38.5
Magellini populi. 42.26
Magi populi. 92.3. & 94.24
Magna Græcia. 42.45
Magneſia inſula. 86.28
Magneſia Ioniæ oppidum. 77.28
Magneſiæ magnes. 645.22
Magneſiæ deſcriptio. 53.22
Magnetes populi. 78.1
Magnopolis oppidum. 82.34
Magnus portus. 66.22
Magnum promontorium. 63.29
Mago oppidum. 41.8
Magoa oppidum. 96.24
Magog oppidum. 73.40
Magog Syrorum dea. 73.40
Magora oppidum. 100.45
Magoras ſiue Macras fluuius. 73.20
Maguſa oppidum. 100.48
Maguſum oppidum 98.48
Malacha fluuius & oppidum. 33.36. & 66.20
Malacho inſula. 103.20
Malæa promontorium. 52.14. & 56.31. & 104.35
Maleuentum oppidū. 43.49
Maleus Indiæ mons. 23.34. et 89.28
Maleum promontorium. 51.35.
Maliacus ſinus. 52.46
Maliande regio. 80.35
Mallus mons. 88.49
Malli populi, ibidem
Mallos oppidum. 73.2. & 100.36
Maltecoræ populi. 90.3
Malthace inſula. 55.41
Maluana portus. 66.20
Mama oppidum. 100.40
Mamblia oppidum. 100.48
Mamertini populi. 42.10
Mamertina uina. 246.38
Mammiſæa tetrarchia. 73.45
Mamortha oppidum. 72.13
Mamuda oppidum. 161.39
Manam flu. 53.12
Manates populi. 40.19
Mandagruum flumen. 87.27
Mandagarcent populi. 78.20
Mandalum lacus. 100.4
Mandatei populi. 14.13

Mandei

Mandei populi. 85.49
Mandetrium oppidum. 48.19
Mandrorum gens. 108.32
Mandrum flu. 87.7
Manduria oppidum. 29.25
Mania oppidum. 94.11
Manteum op. 77.24.30. & 82.45
Mantinea oppidum. 51.19. et 52.3
Mantua oppidum. 47.1
Marane oppidum. 98.18
Marathos oppidum. 73.24
Marathe inſula. 55. 42
Marathesium oppidum. 77.20
Marathon campus. 51.30
Marathos oppidum. 73.23
Marathuſa inſula. 80.9
Marathuſa oppidum. 56.29
Magracres populi. 50.28
Marauani populi. 87.9
Marchadæ populi. 92.18
Marchubij populi. 67.35
Mardani populi. 94.31
Mardi po. 91.28. & 96.14
Mardorum gens. 87.6
Mardrum flu. 37.7
Mardrieni populi. ibidem 7
Mareu inſula 99.39
Mare unde terras ingrediatur 60. 45
Mare congelatum 61.4. & 62.18
Mare rubrum quare. 93.32
Maris rubri oleæ 19.10
Maris mediterranei diuiſio 40.42
Maris mediterranei inſulæ, ibid. 46
Maris rapacitas inſatiabilis. 81.48
Maris in terras ingreſſus, ibidē 44.
Reliqua quære parte prima.
Maria cur terram ingreſſa prolo go 11.10
Maria unde terram intrant 40.42
Marium denominatio, ibidem 42
Mare mortuum ubi 61.3
Maris rubri ſinuum nomina. 71.37
Maris rubri ad Nilum foſſa. 99.21
Mareotæ populi. 68.32
Mareotis lacus inſulæ plures 21. 19.25
Mareotis Libyæ deſcriptio. 68.38
Mareotis menſura, ibidem 32
Mareotis lacus. 71.19. 23
Margiana regio. 86.48
Margis flu. 491.8
Margo flu. 87.8
Mariaba oppidum. 98.22.85.42.49
Mariamitani populi. 73.44
Mariana colonia. 41.20
Mariani montes. 11. 32
Mariani populi. 59.39
Maryandini ſinus. 52.18
Marici populi. 46. 16
Marigerri populi. 102.18
Marium oppidum. 79.13
Marina oppidū. 98. 18
Marmarides populi ubi. 67.4 & 68.11
Marmor Hiſpanicum. 36.24
Marmor Chium. 80.2
Marmor Cyzicenum. 81.33
Marobæ populi. 90.8
Maronea oppidum. 54. 31
Marrucini agri portentū. 25.56
Marrucini populi. 87. 9
Marruuij populi. 44.14
Marſi Apuliæ populi 44.8
Marſi po. 107.11. & 44.18
Marſi populi à Circes filio. 107.11. & 453.42
Marſias fluuius. 73.39. & 74.20. et 76.29. & 814.8
Marſiæ & Apollinis certamen ubi. 76.28
Martis ara. 83.29
Marucæi populi 87.7
Maſada caſtellum. 72.48
Maſatas flu. 65. 24
Maſati populi, ibidem
Maſſagetæ populi. 87.24
Maſſala oppidum. 98.36
Maſſalioticum Rhodani os. 56. 31
Maſci populi. 94.43
Maſſæſylorum gens. 66.15. & 70.10
Maſſæſylum lacus. 70.30
Maſſiæ lateres quales. 619.36
Maſſicæ uicus. 74. 39
Maſſici montes. 39. 22
Maſſilia ora. 56. 16
Maſſyli populi. 67.14
Maſſycites mons. 75. 48
Maſſilia. 47.2
Maſſilini populi. 67.34
Maſtaurenſes populi. 78.2
Maſtya oppidum. 82.16
Maſtuſia promontorium. 55.18
Maſtuſia mons. 58.10. & 77.42
Maſuæ populi. 90.4
Matelgæ oppidum. 68.31
Mateolani populi. 44.8
Mathei populi. 98.39
Mathitæ populi. 100.47
Matiani populi. 87.9
Matini populi. 44.3
Matium oppidum. 56.26. & 83.6
Matrici populi. 46.16
Mattiaci fontes. 354.12
Mattiacates populi. 45.8
Mauin oppidum. 69.11
Mauritania oppidum. 35.6
Maurina oppidum. 100. 46
Mauri populi bellis attenuati. 66.12
Mauritaniæ deſcriptio. 64.31. & 66.12. & 104.20
Mauritaniæ margaritæ. 162. 36
Mauritaniæ menſura. 66.31
Mauritania duplex. 66.21.33
Mauritania Cæſarienſis. ibidem 22
Mauritania quinque Romanorū colo nias habet. 63.25
Mauritaniæ inſulæ. 109.28
Maurusij populi. 66.21
Maxala oppidum. 68. 29
Maxulla colonia. 66.49
Mazaca oppidum. 81.39. & 82.35
Mazacæ populi 84.4
Mazeras fluuius 86.47
MEASEI populi 94.33
Mecyberna oppidum 53.48
Medeon op. 12.38
Mediæ prouinciæ deſcriptio. 86. 25. & 94. 16
Mediæ ſmaragdi 659.27
Mediæ prouinciæ caput. 56.25
Mediæ termini. 96.28
Mediomatrici po. 62.28
Mediolanum oppi. à quibus 46.27
Medion mons. 50.33
Mediterranei maris diuiſio 40.42.
Mediterranei maris inſulæ. 40.49
Mediterranei ſinus gentes 84.14
Medmaſſa op. 76.14
Medmini populi. 101. 48
Medoaci fluminis portus. 46.1
Medoē inſula. 102. 14
Medorum ſoboles iuxta Tanaim 83.43
Medorum regio. 84.42
Medaa portus. 40.38
Medubricenſes populi 61.46
Medullio oppidum. 40.25
Medulli populi. 47. 41
Megabari populi ub. 103.43
Megala locus. 94.28
Magale inſula. 80.22. & 81.16
Megalepolis op. 52.4.
Megalopolitanorum ager. 50.46
Megallæ po. 59.47
Megara colonia. 52.22
Megari Indiæ po. 90. 20
Megarice oppidum. 59.45. & 81.24
Megaris inſula. 41. 30
Megaris op. 48.25
Megaris regio. 52.2
Megaris oppidi fatalis oleaſter 284. 22
Megaricus ſcopus. 51.49
Megeda op. 100.33
Megisba ſtagnum 91.28
Megiſta inſula 79.19
Melacna inſula. 52.3. & 55. 47
Melaria op. 34.29
Melamphylum inſula. 79.46
Melamphyllus mons. 55.23
Melanchlæni po. 88. 22
Melantia inſula. 58. 30
Melanthium flu. 82.49
Melana inſula. 49.32
Melanea op. 52. 8
Melane inſula. 80.8
Melas ſinus. 54.16. & 55.20
Melano inſula. 79.7
Melcomani po. 43.24
Melas Thraciæ fluuius. 29.43. et 54 31. & 75.9. & 81.47. et 553.37
Meldi po. 62.31
Meletes flu. 77.48
Melitæa op. 59.25
Meligunis inſula. 42.37
Melita inſula. 42.19. & 49.33
Melitæi catuli, ibidem 49.33
Melita oppidum. 52.30. & 82.33
Melitea oppidum. 53.27
Melitene regio. 82.36
Melitene oppidum. 74.7
Mellaria uicus. 33.14
Melos ia inſula. 41.1
Meli inſulæ alumen. 611.6.25.37
Melos inſula ſulphuris fertilis 630.4
Melos inſula 16.20. & 57.48. & 616.30
Melphes fluuius. 40.32
Melpum oppidum. 46.28
Melzitanum oppidum. 67.31
Meminorum gens. 46.46
Memnonis regia. 71.18
Memphis pyramides 640. 33
Memphis oppidum. 69.49. & 71. 14. & 640.27
Memphitæ populi, ibidem 44.47
Memphites marmor. 618.28
Memphis oppidum aliquando iuxta mare. 26.8
Menæchmus oppidum. 57. 8
Menanni populi. 42.27
Menapij populi. 62.19
Menaria inſula 41.9. & 24
Mendæ oppidum. 55.47
Mendeſicum Nili oſtium 71.29
Mendeſium op. 229.17
Mendeſium præfectura. 69. 40
Mendeterum oppidum. 79.33
Menelaitis præfectura. 69.42
Menynx inſula. 68.41. & 161.48
Menyngis inſulæ purpura 161.41
Menſuinorum gens. 108.43
Memnones populi. 101.45
Menoba fluuius & oppidum. 81.56. & 34. 11.19
Menobardi populi. 84.48
Menocaleni populi. 47.22
Menoſca oppidum. 61.2
Menothaius fluuius. 84.7
Menteſani populi. 35. 5.48
Mentonomon Germaniæ æſtuarium 655.45
Mentores populi. 48.2
Memphitis ædes. 27.7
Mercurij promontorium. 42.7. & 66.44
Mercurij oppidum 71.13
Mergentini populi. 45.7
Meritus mons. 55.22
Merobrica oppidum. 63. 35
Meroē Aethiopum caput 28.38
Meroē inſula 70.27. & 100. 36 & 101.22
Meroē inſula quæ gignit. 103.22
Meroēs dies maxima 23. 44
Meroē oppidum. 101.24
Meroēs inſulæ herba qualis. 101.22
Meropis inſula. 57.16
Merope inſula 79.36
Merorum Arabia quæ. 74. 31.22
Merucra op. 84.18
Merula fluuius 38.7
Merus mons 90.31. & 278.44
Meſæ populi 90.20
Meſagebes po. 101.47
Meſammones po. 67.48
Meſarea inſula. 58.21
Meſe inſula 41.14
Meſembria op. 54.48
Meſene Tigri perfunditur 93.42
Meſene regio. 16.40. & 96.1.5
Meſobatenæ po. 96.17
Meſopotamiæ deſcriptio. 94.27
Meſopotamia regio 71.47. & 95. 40. & 104.27
Meſopotamiæ præfectura à quibus 74.18
Meſopotamiæ initium. 14.26
Meſopotamia Euprate fluuio inun datur. 74.39
Meſopotamia uicatim diſperſa 94.27
Meſſana oppidum 25.52. & 42.24 & 317.7
Meſſenicus fluuius. 45.39
Meſſapia peninſula. 45.22
Meſſapia oppidum, ibidem 23
Meſſeis fons. 58.25
Meſſene regio. 95.40. & 96.1
Meſſene oppidum. 51.28
Meſſenia regio. ibidem

Meſſeniani populi. 83. 46
Metagonitis, id eſt, Numidia. 66.36
Metapinum Rhodani os. 56.50
Metallinenſes colonia. 63.59
Metapontum op. 43.11
Metaurus flu. 40.37. & 45.3
Metaurus Siciliæ flum. 42. 52. et 45.3
Metaurienſes populi alij. 45.9
Methydrium op. 52.6
Methymna op. 50.16
Methone op. 51.26. & 55.14
Methora op. 89. 53
Methoricum op. 92.12
Methurides inſulæ. 56.15
Metina inſula. 41.13
Metopum op. 229.17
Metropolitæ populi. 76.31. et 78.2
Metubarris inſula. 49.8
Meuanates po. 45.3
Meuaniæ op. muries. 619.47
Meuanienſes po. 45.5
Mezæi. 48.19
MYA inſula. 79.39
Miezæ locus. 514.48
Myanda op. 75.8
Mycale inſula. 79.44
Mycaleſſus op. 52.16. 59
Mycenæ op. 51.39
Micboe regio. 99.57
Myconij populi capillis carẽt 102.36
Myconos inſula 17.15
Midis inſula 62.8
Midæi po. 76. 25
Midaion op. 80. 45
Mideon op. ibidem
Midoẽ regio. 99.57
Mieza op. 53.16
Mygdones populi 53. 39. & 54.5
& 78.39
Mygdonia cur dicta. 80. 45. et 86.12
Mylaſa op. 76.18
Mylæ op 28.32. & 42.21
Mylæ inſulæ. 56.14
Mylæ promontorium. 75.7
Miletopolis op. 59.26. & 80.38
Miletopolitæ po. 78.19
Miletos inſula. 79.43
Miletos Cretæ op. 56.26
Miletus Ioniæ caput. 77.9. et 78.13
Milichiæ fontes. 42.16
Myliæ po. 75.22. & 81.7
Milus mons. 107. 45
Mimallis inſula. 57. 42
Mimas mons 77.32.54
Mincius flu. 45. 35
Myndos op. 76.55
Minæi populi. 98.22.33. & 99.2
Mineruæ promontorium 39.32
Myneus fluuius 33.6
Minius flu. 63.12.27
Minoum op. 56.25
Minoes inſula. 57.25
Mincius flumius. 19.16. & 45. 35
& 47.11
Minturnæ colonia 37.18
Myonneſos inſula 80.6
Myos hormos deſerta. 99. 34
Myra op. 75 46
Myriandros op. 91.38. & 43.57
Mirinibe op. 151.5
Myrina op. 56.27. & 58.12
Myrmeces ſcopuli 77.47
Myrmetium op. 60.5
Myrmidones po. 53.2
Myrlea op. 80.39
Mirobica op. 34.30
Mirobrigenſes po. 63.45
Myrinus op. 51.12
Myrrhine op. 78.5
Myrſon op. 100.38
Myrtylis op. 63.36.42
Myrtoum mare quod. 52.49. et 55.27
Myſecros flu. 98.5
Miſenum portus. 39.27
Myſi po. 80.47.46
Myſia regio. 76.41. & 78.434
Myſiæ initium & finis. 80.39
Myſiæ mira herba. 450.6
Myſi Theutraniam antiquitus te-
nuere. 78.33
Myſomacedones po. 78.1
Myſotmolitæ po. 77.6
Myſtia op. 42.48
Myſtus inſula. 55. 46
Miſua op. 66.49
Myſius mons. 80.32
Mythilene op. 80.17
Mythilenæi Achillei oppidi condito-
res. 78.19
Mythridatis latebræ ubi. 33.30
Myus op. 77.17
Mizi po. 98.7
Mizæi po. 96.13
MODOGALLICA gens. 89.18
Modubæ po. ibidem
Modunda op. 102.16
Moduſa op. 93.23
Mæchindira op. 100. 34
Mænus flu. 155.35
Mæni piſces quales, ibidem
Mœridis lacus. 69.48. & 71. 15.
& 640.24
Mæſia ſylua. 150.35
Mæſia prouincia. 49.13
Mæſi po. 49.5
Mæſicæ gentes. 50.8
Monophtalmi po. 106.38
Mogora op. 100.45
Molycria op. 50.28
Molindæ po. 29.9
Moloſſi po. 50.2
Mona inſula. 24.1. & 62.3
Monadi populi à Diomede deleti
43.47
Monapia inſula. 62.3
Monœci portus Herculis. 38.4
Moncdes po. 29. 27
Monoleus lacus. 99. 46
Mons Claudius. 49.7
Monoſcelli po. 108.1
Montes cur à natura facti. 653.9
Montes perfoſſi. 644.48
Montes ſemper ardentes. 30.36
per totum
Montes ardentes ubi. 101. 40
Mons ardens. 42.39. & 68.10
Reliqua quære parte prima.
Montani Italiæ po. 44. 41. et 47.38
Moſos op. 75.8
Morges op. 77.25
Morgus flu. 45. 34
Moryllij po. 81.41
Morimaruſa mare quod. 61.4
Mormenis po. 58.37
Mormorum gens. 61.44. & 63.89
Morum populi uela texunt. 546.21
Morinorum portus. 64.19
Moriſeni po. 34.25
Moroſgi op. 61.2
Morſatiorum inſula. 61.37
Morus flu. 59.4
Moruntes po. 90.4
Moſa flu. 61.34. 39
Moſcheni po. 84.48
Moſchicus mons. 75.48
Moſchorum tractus. 85.3
Moſopia, id eſt, Pamphilia. 75.29
Moſſylicus promontorium & por-
tus. 102.15
Moſſinus flum. 76.39
Moſſinus Troadis po. 78.39
Moſſyni po. ubi. 81. 46
MVLVCHA flu. 66.23
Mulelacha op. 53.22
Mulona op. 100, 47
Mulibe inſula. 98.3
Munda oppidum. 34.17. & 63.29
Mundæ oppidi lapides quales
646. 8
Mundi cardines ubi. 60. 17
Municenſes populi. 40. 19
Murannimal op. 98.42
Murgentini po. 42.16
Murgis op. 33.37. & 34.40
Murtiæ aræ. 27.34
Muſagores inſulæ. 55.57
Muſarum patria. 52.33
Muſæi populi albæ portentũ 278.45
Naſis flu. 84.32
Muſſini po. 67.35
Mutani po. 90.14
Mutyenſes po. 42.27
Mutina op. 45.20. & 628.33
Mutinæ oppidi uaſa. 628.88
Mutinæ portentum. 25.29
Mutinenſis agri mirum. 27.17
Mutinenſis ager ardens. 91.25
Mutucumenſes populi. 40.19
Mutuſæi po. 44.20
Mutuſtrauns po. 42.27
Muſa portus. 93.25
Muzirim emporium. 93.18

N

NABAR fluuius 66.32
Nabades gens. 66.32
Nabatha op. 103.22
Nabatæi populi. 71.36. & 97.17
& 98.30. & 113. 30
Nabrum flu. 92. 16
Nagia op. 93. 15
Namarini po. 63.9
Nannagi natio. 68.22
Nantuates po. 47. 41
Napæi po. 84.3. & 87.26
Nar fluuius. 38. 41. & 44.35.
& 357.10
Naracuſtoma Danubij oſtium. 59.5
Narbo op. 36.24
Narbonenſium gens quid circa uuas
ſuas. 293.37
Narbonenſis prouinciæ deſcriptio
36.18. per totum
Narbonenſis uentus peculiaris
33. 18
Narbonenſis longitudo. 37.3
Narbonenſis laus, ibidem 12
Narbonenſis prouincia trium dierũ
nauigatione ab urbe Romana
346.3
Reliqua quære parte prima.
Narcæ populi. 90.5
Nareſij po. 48.25
Narienſes op. 76. 86
Naryciou op. 52.43
Narnienſes po. 45.5
Naro flu. 48.27
Naron Illyrij locus. 889.21
Narona colonia. 46.21
Narraga flumus & oppidũ. 95.10
Nartes po. 45.5
Narthecuſa inſula. 79.32
Naſamones po. 67.48. & 107.9
Naſandum op. 200.38
Naſcus op.. 98.19
Naſotiam po. 87.9
Nathabur flu. 68.22
Natiſo flu. 46.29
Natri po. 46.49
Nattabudes po. 67. 34
Naubarum op. 59.36
Naucratis op. 71.31. & 562. 46
Naucraticum Nili oſtium. 61.34
Naucratitis præfectura. 69.42
Naueclabe op. 102.26
Naulubio flu. 63.6
Naui po. 102.25
Naulochus op. 50.39. & 54.44
Naulochus inſula. 56.18
Naulochum op. 50.39. & 77.58
Naulochum promontoriũ. 81.25
Naunes po. 47.39
Nauportus flu. 46.39
Nauſtathmus portus. 42.27
Naxij populi. 42.27
Naxium marmor. 618.25
Naxos op. 42.22.27
Naxus inſula. 57.26
Nazerniorum tetrarchia. 75.39
NEA inſula. 26.10. & 58.7
Nea op. 17. 26
Neapaphos op. 79.19
Neandros op. 78.20
Neapolis Africæ op. 67.2.18.
Neapolis Syriæ op. 72.29
Neapolis oppidum coralijs abundat
567. 11
Neapolis Cariæ op. 76.36
Neapolis Thraciæ op. 54.27
Neapolis Italiæ op. 39.30
Neapolis Italiæ qua parte terræmo-
tus obnoxia. 23.17
Neapolitani Sardiniæ po. 42.42
Neapolitanum ſulphur. 630.5
Neapolitani Galatiæ po. 81.6
Reliqua quære parte prima.
Nebriſſa op. 34.22
Necanidon gens. 93.21
Neæ op. 78.28
Neæthus flum. 43.12
Neli po. 99.18
Nelo flu. 63.7
Nemoloni po. 47.42
Nemauſienſis ager. 154.4
Nemauſum op. 36.47
Nemæa op. 52.7
Nementuri po. 47.48
Nemetes po. 62. 24
Nemnia fons mirus. 30.2
Nemora uiculentes. 83.30
Neocæſaria op. 82. 92.38
Neon Tichos op. 78. 6
Neoris flu. 84. 40
Nepatus op. 101.7

Nepet oppidum.58.30
Nephronitæ à quibus deleti.84.10
Nepini Siciliæ populi.42.12
Neptuni ludi in Iſthmo. 51.44
Neptuni delubrũ apud Iſthmon,ibi.
Neptuni templum Bithynia habet
81.25
Neptuno ſacra inſula.94.5
Reliqua quære parte prima.
Nequinum op.45.8
Neræ po. 90.16
Nerulani populi.39.45
Neretani po.44.8
Neriæ po. 61.7
Nerigon inſula. 62.15
Neriphus inſula.58.26
Neripi po.84.12
Neritis peninſula. 50.19
Neritus mons. 56.2
Neritum op.50.28
Neron inſula & in ea cryſtallus
654.44
Neruſiæ uicus.461.8
Neruij po.61.20
Neſactium op. 46.47
Neſi po.90.17
Neſis Campaniæ inſula. 558.59
Neſſa op.98.57
Neſium op.57.2
Neſtus fluuius.54.18.29. & 152.48
Neuri po.60.9
Neuris inſula.81.41
NICANOR maria unire tentat
85.14
Nicator præfectus. 94.31
Nicæa op.38.2. & 81.11
Nicephorion op.94.35
Nicephorium op.74.19. & 94.38
Nicia flu.45.34
Nicodorus quid.59.12
Nicomedia op. 81.16
Nicopolis oppidum.81.24.et 84.32
Nicupolitana op.50.17
Niger fluuius.66.2.et 67.35.et 69.5
Niges mons.68.20
Nigri fluuij natura Nilo ſimilis
69.9.& 135.44
Nigris fons. 70.13
Nigræ po. 102.19
Nigritæ po. 69.8
Neglegemela op.68.19
Nilides lacus. 70.5
Nili lapis.663.22
Nili fluuij deſcriptio.70.1.& inde
Nilus terræ partium terminus prolo
go.33.2
Nili aqua quando amara. 557.17
Nili ortus incertus. 70.3
Nili fons & origo, ibidem 6.&
135.44
Nilus ubi ſe condit.70.9.11
Nili nominum Aſtabores, ibidem 18
Nilus fœtifer. 109.8
Nilus fluuius Aſtapus dicitur. 70.25
Nili inſulæ, ibidem 16
Nili arena qualis.609.15
Nilus ubi primum dicitur. 70.19
Nili nomina plura, ibidem 15.18
& inde
Nilus ubi lenis, ibidem 24
Nili inſulæ marmor.617.46
Nili augmentum unde.29.44
& 70.26
Nili ad locum ſuum reditus quando,
ibidem 70.40
Nilum auctum nauigare nefas,ibid.
Nili miſſum incrementum quod,ibi-
dem 42
Nilus ſolus ſine aura,ibidem 48
Nilus quantum terræ Aegypto adij-
cerit.29.48
Nili figura Δ.46.2.& 69.2.& 69.
35.& 71.2.& 99.19
Nili cataractæ accolis auditum auſe
runt.101.6
Nili nauigatio ubi.71.5
Nili oſtia quot & eorum nomina,
ibidem 18
Nili ad mare rubrum foſſa. 99.19
Reliqua quære parte prima.
Nymphais inſula. 79.19
Nympharum cubile ubi.92.29
Nymphæus fluui. 89.5
Nymphates mons.30.49.& 31.
12.55.10
Nymphæum promontorium. 48.32.
99.& 95.35
Nymphæum locus,75.5.& 617.87
Nymphæum op.60.8
Nymphæa inſula.79.36.48
Ninus op.94.29
Ninus oppidũ iuxta Caſpium. 86.20
Niobe fons.51.41
Niphates mons.75.36
Nyſa Cariæ oppidum. 72.48.
& 76.41
Nyſa Indiæ op.90.50
Nyſa mons. 142.20
Niſæa regio.94.14
Niſibis op.86.20
Niſicaſtes po.102.18
Niſyros inſula.79.29
Niſyron mons.79.55.87
Niſitæ po. 102.18
Niſiues po.67.34
Niſſos op.58.47
Nitibrum op.65.20
Niteris natio, ibidem 19
Nitriis præfectura.69.48
Niuaria inſula.103.28
NOA op.100.34
Nobundæ po.90.17
Nocheti po.97.58
Noega op. 61.5
Nocla op. 85.8
Nogrus flu. 85.6
Nola op.39.35
Nomades Scythæ.59.18.& 60.12.
& 85.43.& 88.1
Nomades Numidiæ.66.17
Nomades lacte & ferina carne ui-
uunt. 99.1
Nomades Arabes. 72.34
Nomades Arabici. 97.25.28.59
& 99.1
Nomades Parthi qui.94.12
Nomades populi unde dicti. 66.17
Nomades quales.200.41.& 101.
44.43
Nomades iuxta Euphraten.95.20
Nomentani po.39.42. & 44.19
Nomi qui.69.35.37.& 641.15.29
Nomos in quos Aegyptiæ præfectu-
ræ diuiduntur, ibidem
Nonacris op.50.7.& 52.20. &
554.37
Nonagria inſula. 57.22
Noœni po. 42.17
Norbani po.39.48
Norbe op.40.17
Norbenſis colonia.61.59
Norea op.47.8
Norenſes po. 42.42
Norici deſcriptio.48.44
Norici oppida plura, ibidem
Norici populi qui. 47.12
Norici ferrum.609, 24
Noſcopium op. 76.1
Notitæ pop. 95.12
Notium mare quod. 40.48
Notium op.77.11.& 79.33
Noua Auguſta op. 56.2
Nouana oppidum.44.38
Nouanus flu.29.47
Nouaria op. 46.25
Nouarienſis agricolæ circa uites
mos.505.33
Nouium op.66.28
Nox ſex menſium ubi.60.18
Noctium diuerſitas.104.22.& inde
Reliqua quære parte prima.
NVBES populi.97.20.& 192.7
Nuceria op. 39.32
Nuceriæ oppidi portentum.278.42
Nucerini po.45.6
Nudiuanum op. 54.1
Numana op.44.39
Numantia op.61.19
Numantia à Scipione deleta. 598.16
Numantini po. 55.48
Numeſtrani po.43.16
Numicus flu. 39.4
Numidiæ deſcriptio.66.36. per to-
tum &. 104.19
Numidiæ menſura. 67.5
Numidia nihil præter marmor .fe-
rasq; inſigne habet.66.41.et 817.
Numidiæ finis. 87.5 (40
Numitienſes populi.40.19
Nupſia op.100.33
Nupſis op.100.41
Nurſini populi.44.19
OAXIS fluuius.671.24.
OBIGENE op.81.8
Obliuionis flu.85.28
Obrima flu. 76.28
Obrin flu.56.29
Obulcula op.84.19
Obulco op.84.5
OCALE op.51.39.
Oceanus ubi terras ingreditur. 52.
49.& 55.14.& 69.45
Oceanus Septentrionalis quis. 61 5
Oceani Gaditani piſces quales. 131.
48.& 112.8.& inde
Oceanus Septentrionalis, Britanni-
cus, Gallicus q;.62.43
Oceanus quibus partibus cingit
Aſiam.55.25
Oceani inſulæ plures. 63.25.per totũ
Oceani ſinus quatuor.15.17
Oceanũ Scythicũ dulcem eſſe. 87.28
Reliqua quære parte prima.
Ocelenſes po.61.46
Ocelum emporium.92.14
Ocha ciuitas.57.2
Ochani po. 87.6
Ochannus flu.84.30
Ochus fluuius.87.14.& 559.28
Ocila portus.124.44
Oclaudianorũ Iulij colonia.36.59
Oclodurenſes populi. 47.32
Oclulani po. 40.19
Oculum unicum habentes.106.38
Reliqua quære parte prima.
ODESSVS oppidum.54.44
Odia inſula.57.56
Odomantes po. ibidem 19
Odombo eræ po.90.8
Odoriferæ inſulæ plures.95.10
Odorũ merces quo deferũt, ibidẽ 19
Odriſarum gens.54.19
OEANDENSES populi.80.6
Oeanthe oppidum 50.34
Oeaſitæ po. 69.45
Oecalicæ po. ibidem 11
Oecalices po.101.28
Oechalia op.51.29. & 57.2
Oechaliæ expugnatio. 626.50
Oedipodia fons.52.54
Oenſe op.67.27.& 63.25
Oenei po.48.26
Oenium nemus. 76.8
Oenoa op.52.24
Oenoë inſula.57.40
Oenoanda op.76.4
Oenone inſula. 18.15
Oenotrides inſulæ. 41.48
Oenuſſa inſula.56.8
Oenuſſæ inſulæ. 80.5
Oeſcus flu.49. 16
Oeſima op.54.27
Oetei po.57.26
Oeta mons.52.45.& 626.25
Oetha mons helleborum habet
457. 24.25
OGYOSA inſula.43.6
Ogyris inſula. 98.11
Oglaſa inſula.42.21
OLABS populi.101.49
Olachas flu.534.21
Olane Padi portus.41.44
Olarſo locus. 85.1
Olarſonis littus. 56.10
Olbia op.75.26. & 81.12
Olbia flu. 59.42
Olbiopolis op.ibidem 26
Olcbinium op.48.28
Olearos inſula.57.24
Oleastro op.14.35
Olenum op. 51.28
Olymnus inſula.57.24
Olympena op.50.32
Olympia oppidum & in ea mirum
642.58
Olympia oppidum 19.20. & 52.26
Olympus Lyciæ op. 75.44
Olympus Lyciæ mons.535.54
Olympus Lesbi mons. 80.19
Olympus Theſſaliæ mons.55.12. &
130.47
Olympus Helleſponti mons. 90.32.
& 81.10
Olympij Iouis delubrum.51.22
Reliqua quære parte prima.
Olynthos oppidum.54.20.&
199.40
Olynthi oppidi mira terra 340.16
Olyros op. 52.40
Olyſippo oppidum. 63.34.&
144.19
Olyſſiponenſium legatio ad Tybe-
rium

rium principem.152.8
Olizon oppidum.51.24
Ollius fluuius.29.16.& 45.35.
& 47.11
Olliculani po.40.19
Olme po.75.7
Oloeſſa inſula.79.18
Oloros op.55.54
Oloſtræ po.90.17
Oluros caſtellum.51.14
OMANI po.97.11
Omanæ oppidum & portus Carmaniæ.97.40
Ombites præfectura.69.35
Ombrios inſula.105.22
Omma op.97.42
Omirra locus.74.9
Omoſtrus inſula.97.45
ONCHESTOS op.52.32
Onchobrice inſula.97.46
Onenſes po 35.27
Oningis op.34.19
Oniſa inſula.56.56
Onoba oppidum.34.6
Onoba Martialium.34.6
Onochonus flu.53.15
Onuphites præfectura.69.42
Onus inſula.57.40
OONAE inſulæ.61.8
OPHARVS fluuius.84.7
Ophaṙitæ po.ibidem
Opharum flu.84.10
Ophiogenes po.107.2.& 500.38
Ophiophagi po.99.40
Ophiuſa inſula.42.11.& 56.36.& 57.15.& 59.21.et 79.28.et 81.32
Ophradus flu.82.10
Opitergini montes.46.27
Opitergium op.ibidem 49
Opuntinus ſinus.52.43
Opoton op.72.46
Oppidum quod primum in orbe conſtructum.125.34.& inde
Opus op.52.45
ORANI po.84.4
Ora ſolis inſula.105.18
Oratelli populi.47.41
Oraturæ po.90.7
Orbelus mons.53.39
Orbis terræ in tres partes diuiſio 52.48
Orbis per parallelos diuiſio.104.15. per totum
Quære Paralleli terræ plures.
Orcades inſulæ quot.62.5
Orchadum inſularũ corallĩ.567.10
Orcheni po.95.11.48
Orchomenum op.55.4.& 550.39
Orchomenus flu.55.6.& 555.44
Ordabæ po.90.20
Ordeſus portus.59.24
Ordymnus mons.80.19
Oreges mons.75.36
Orei Arabes qui.84.27.& 95.19
Oreſtæ po.53.42
Oreſtis portus,40.88
Oretana iuga.33.25
Oretani po.35.41
Oretum gens.23.54
Oreum op.57.2
Orga flu.76.12
Organagæ po.90.21
Organa inſula.92.54
Orge fons miræ naturæ.850.27
Orgocyni po.59.42
Oricum inſula.26.29
Oricum oppidum.48.40.
& 49.35
Orientis murrina.654.30
Orientis cryſtallus, ibidem 41
Reliqua quære parte prima.
Origeni po.61.4
Ori gens.91.40
Oritanum op.57.8
Orij Arabes.95.39
Oritæ po.92.17.& 108.43
Ornithon op.73.14
Orandes mons 75.56
Oroatis fluuius.92.40.& 94.8
& 96.16
Orobij po.46.17
Oromanſaci po.62.19
Oromenus mons.559.85
Oronda op.75.18
Orondicus tractus.81.8
Orontes fluui.29.18.& 72.50.85
Orontes po.94.34
Oropus op.52.30.& 619.54
Oroſines fluuius.54.47
Orſa mons portusq́.97.47
Orſij po.90.25.& 115.41
Orſima op.100.46
Ortacea flu.96.28
Ortagurea op.54.35
Orthe op.51.26
Orthophantæ po.95.12
Orthoſia op.73.22.& 76.40
Orthoſiæ lichnites.662.18
Orthoſiæ regionis cryſtallus 654.42
Orthoſpanum op.88.54
Orthronienſes po.76.45
Ortygia inſula.57.28
Ortygia op.77.25
Ortona op.44.12
Ortopula op.48.9
Oruros op.84.42
Oruulæ po.89.20
OSCA op.34.2
Oſcenſes po.35.50
Oſci populi ubi.39.1.25
Oſeriates po.49.7
Oſeridia inſula.656.16
Oſintigi regio.34.30
Oſiris templum in Aegypto.71.12
Oſiſmij po.62.28
Oſquidates po.64.39
Oſſa mons.53.18
Oſſet op.34.10
Oſſigerdenſes po.35.32
Oſſigetania flu.35.46
Oſſigi fluuius.34.5
Oſſonoba.op.31.31.62.56
Oſteodes inſulæ.42.31
Oſtia colonia.39.5
Oſtappo op.34.28
Oſtracine regio.72.8
Oſtrani po.45.6
OTENE regio.86.12
Oteſini po.45.22
Othriones po.58.45
Othris mons, ibidem 18
Otreneres à ſcolopendris abacti 118.40
Otriculani po.45.6
Otriculum op.41.39
Otris op.74.42
OXYBIORVM regio.36.39
& 38.5
Oxyrynchitis præfectura.69.39
Oxyopum op.78.16
Oxij po.56.12
Oxus lacus & fluuius.86.11.31
& 559.18
OZOLAE po.Græciæ.50.34
PACENSIS colonia.56.38
Pacenſis conuentus.61.37
Pachynus promontorium 42.8.17
Pacyris flu.59.33
Pactya inſula.57.28
Pactyæ inſulæ.79.29
Pactyæ op.55.12
Pactius op.48.57
Pactolus flu.77.18
Pactolus fluuius aurifer.586.10
Padi fluminis deſcriptio.45.26
& inde
Padi ortus,claritas,&c.45.26
Padum nõ eſſe dicit Herodotus.218.18
Padus fluuius Eridanus.655.27
Padi oppida nobilia.80.12
Paduſa fluuius dictus.45.38
Padi oſtia.45.39
Padus flu.aurifer.586.10
Padum flumina ingredientia.45.55
Padi mirus fons.29.42
Padus fluuius Nilo ſimilis.46.2
Padus unde dictus,ibidem 5
Padus fluuius ubi nauigabilis, ibidem 12
Padum iuxta,lana qualis.147.24
Padi incolæ.47.12
Padinates po.45.12
Pæonia regio, ibidem 31
Pæoniæ gentes.53.38
Pæſtum op.40.50
Pæſtanus ſinus,ibidem
Pagæ op.50.42
Pagæ po.52.22
Pagarum op.ibidem 20
Pagaſa op.53.9
Pagaſicus ſinus, ibidem & 58.5
Pagida riuus.71.6
Pagoargas op.100.47
Pagræ op.73.45
Palæbyblos.flu.73.18
Palæogones po.96.45
Palæotrum op.54.5
Palæpaphos op.79.11
Palæſcamander ſtagnum.78.28
Palæſcepſis op.78.10
Palæſtinæ deſcriptio.71.4.& 75.19
Palæſtinæ ſinis.72.12
Palæſtinæ Syriæ deſcriptio.71.12
Palamedium op.78.17
Palatium Romæ unde.52.4
Palemyndus op.76.36
Paleſimundum opp.91.24.16
Paletyrus op.71.15
Palybotra op.88.44.& 89.29
Palybotri po.89.25.31
Palinurum promontorium.40.31
Pallantias palus.67.22
Pallantini po.35.47
Pallatium op.32.4
Pallene op.52.46
Pallenenſis iſthmus.55.47
Pallon op.90.46
Palma op.42.8
Palmaria inſula.44.16
Palmenſis Piceni ager.44.55
& ibidem 46
Palmyra op.74.29.& 97.20
per totum
Palmirenæ ſolitudines.74.26.55
& 95.21
Palois op.300.42
Palſicium op.47.7
Palſus flu.65.28
Paltos op.75.16
Pamiſus fluuius.51.28.& 53.19.&
54.44
Pamphagi po.101.24
Pamphiliæ deſcriptio.75.12.et inde
Pamphiliæ caſtella plura, ibidem 16
Pamphilium mare.75.23.& 79.8
Pan Luſitaniæ præfectus.91.42
Panæolium mons.50.35
Panchryſos op.99.42
Panda op.87.14
Pandataria inſula.44.17
Panda gens.90.15
Pandi po.92.15
Pandoræ po.108.19
Pandoſia urbs.43.16
Pandoſia lacus.50.15
Pancas op.75.2
Pancas fons.72.28
Pangeus mons.54.29.& 125.48
Pangei po.54.18
Panguidæ po.90.4
Panhormum op.42.20
Panhormum Cretæ op.58.25
Panhormus portus.42.20.& 51.30
& 53.21
Paniona regio.77.19
Paniſſa flu.54.47
Pannoniæ deſcriptio.48.48
Pannoniæ Saliunca.289.51
Pannonia glandifera.48.43
Panopolis op.71.12
Panopolites præfectura.69.45
Pantanus lacus.43.42
Panthagyes flu.42.15
Panticapenſes po.84.2
Panticapes flu.59.32
Panticapeum op.58.42.& 60.8
Pantomatrium op.56.25
Paphlagoniæ mira aqua.80.4
Paphlagonum gens ubi.80.25
Paphos op.27.23.& 479.18
Paradiſus fluuius.75.12
Paradiſus op.75.49
Paratacene regio.96.1
Parætaceni po.94.26
Paratonij regio.67.47.& 68.54
Paralleli terræ plures
Parallelus primus.104.15
Parallelus ſecundus,ibidem 23
Parallelus tertius,ibidem 30
Parallelus quartus,ibidem 38
Parallelus quintus,ibidem 45
Parallelus ſextus.105.3
Parallelus ſeptimus,ibidem 12
Paraſangæ po.89.44
Paraſinus op.27.28
Paredoni po.86.34
Paregentæ po.52.27
Parenta op.96.3.& 100.39
Pari piſces quales.566.47
Paria inſula.79.8

Pariana

Pariana colonia.38.38
Pariſpianæ populi.89.3
Paricani populi 87.8
Paridion 76.16
Pariedrus mons 75.48
Pariedri montes 84.14.20
Paritæ populi.92.28
Pariſij populi 62.38
Parium oppidum 107.2
Parium colonia.675.28.& 80.27
Parium marmor 57.26.& 654.28
Parma oppidum 45.20
Parnaſi mõtis gramen quale 451.33
Parnaſſus mons 50.37
Reliqua quære parte prima.
Paros Illyrij inſula.48.21
Paros inſula.57.24
Pari inſulæ marmor.654.24
Paros inſula ſyluam caduam habet
uel ferentem. 276.48
Parorei populi 33.38
Paropamiſi populi.87.28
Paropamiſſadæ populi 90.29.et 92.3
Paropamiſſus mons. 88.20.et 89.37
Paropamiſus fluuius.61.3
Paromiſus mons.75.33
Paropini populi 42.28.32
Paropotamia regio 95.48
Paroſpus flu.91.25
Parparus mons. 51.40
Parrhaſiæ oppida.52.8
Parrhaſini populi 87.8
Partalis regio.89.9
Partedoni montes.84.49
Parthenia inſula.79.48
Partheniæ inſula 77.36
Partheni populi.48.26
Parthenion locus.54.31
Parthenus fluuius.93.39
Parthenius portus.40.34
Parthenius mons 52.20
Parthenius fluuius.52.10.et 82.19
Parthenium promontoriũ.59.47
Parthenium op.52.6.& 79.33
Reliqua quære parte prima.
Parthenoaruſa inſula.39.47
Parthenon locus.600.42.15
Parthenopolis oppidum, ibidem &
84.42.& 81.15
Parthenope op.unde. 39.39
Parthenope Syren, ibidem
Parthiæ Choara ſitus.86.35
Parthiæ deſerta, ibidem
Parthiæ prouinciæ caput, ibidem 37
Parthiæ termini. 96.31
Parthiene regio.94.24
Parthienæ populi.104.25
Parthini po. 48.35
Parthi & Scythæ ex æquo uiuunt
94.8
Parthi Nomades qui.94.13
Parthi ubi ſiti.94.4.9.& 104.24
Parthorum regna ubi.86.15
Parthorũ regna quæ & quot. 94.5
Parthorum regni caput.95.8
Parthorum oppidum ad Euphraten
74.37
Reliquaquæ re parte prima.
Parthuſi populi.96.14
Paſagardæ oppidum.94.24
Paſitigris fluuius.95.40.& 97.22
Paſſagarda caſtellum.92.38
Paſſala inſula. 79.40
Paſſalæ populi.89.20
Paſſona oppidum. 74.7
Paſtos oppidum.54.28
Pataga op.100.33
Patage inſula 57.48
Patales inſula.28.26.& 89.41.&
90.17.36.& 92.45
Patami populi.97.21
Patara oppidum.51.34.& 75.48.et
140.33
Patauinæ aquæ miræ.29.34
Patauium op.46.49
Patauinus ager.45.49
Pateria inſula.38.22
Pathiſſus flu.39.14
Pathmos inſula.57.39
Patis op.100.42
Patræ colonia.51.8.16
Patrocles præfectus.88.16
Paucinum caſtellum.46.38
Pauſilypum uilla.168.8
Pauſinus flu.48.9
Pauſulani po.44.44
Paxæ inſula.58.40
Paxos inſula, ibidem 47
PEDALIE op.75.5
Pedalium promontorium.74.28
Pedani po.40.20
Pedaſum op.76.54
Pedaſus op.78.14
Pedatritæ po.90.28
Pediculi.37.8
Pediculorum gentis origo & oppi-
dum.43.38
Pediculorum ager, ibidem 35
Pedina inſula.80.22
Pedopiles flu.82.22
Pegaſa op.76.19
Pegaſeum ſtagnum.77.27.et 359.30
Pege oppidum. 68.22
Perſo lacus. 48.45
Pela inſula. 80.8
Pelagones populi.58.38
Pelagonia regio, ibidem 32
Pelaſgi po.88.17
Pelaſgi in Latio.39.8
Pelaſgia inſula.80.14
Pelaſgia, id eſt, Peloponneſus
50.44
Pelaſgicum regio.51.48
Pelaſgis, id eſt, Arcadia.52.8
Pele inſula.566.45
Pelenaria op.100.45
Pelendones po.35.46
Pelendones populi.63.38
Peligni po.37.9.& 44.13
Pelion mons.20.3.& 51,17.et 125.44
Pelinna op.58.7
Pella colonia.55.35
Pella oppidum.72.49.&
336.48
Pella Alexandri Magni patria
622.36
Pellacon flu.94.33
Pellena oppidum 152.5
Pellaon op.47.7
Pellæus pagus. 96.40
Pellenæorum caſtellum.51.14
Pellenæus mons.80.2
Pelopea op.77.28
Peloponneſi ceruix.50.48
Peloponneſi deſcriptio.50.44
Peloponneſi ſitus & forma, ibid.45
Peloponneſi diuerſa nomina. 50.44
Peloponneſi magnitudo.50.44.
& 52.14
Peloponneſum inſulam facere tenta-
uerunt.51.10
Peloponneſum quæ circũdent.51.47
Peloponneſus ſeptuagintaſex mon-
tes habet.52.15
Peloponneſi latitudo, ibidem 14
Pelorus promontorium. 40.40
Pelori ab Italia interuallum, ibidem
Pelori promontorij deſcriptio
42.3.22
Peliani po.75.19.& 76.22
Peltinates po.44.15
Peluſiacum Nili oſtium.69.10.34
& 71.29
Peluſium op.104.17
Pomma op. 100.42
Peneus flu.51.14.25
Pennus fluuius.19.49
Pentapolis regio. 67.37
Pentapolitana regio, id eſt, Cyrenai-
ca, ibidem
Pentedactylos mons.99.37
Peparethos inſula.58.8
Peræa Iudææ.72.17
Percote op.80.26
Perethes populi.52.18
Perga oppidum. 75.34
Pergamena iuriſdictio.75.38
Pergamum Aſiæ oppidum.628.33
Pergamena uaſa, ibidem
Pergamum Cretæ oppidum.56.14
Pergamum oppidum.78.10.&
174.47
Pergamum quis ſtruxit.660.30
Perrhebi populi.301.28
Permulæ promontorium.89.43
& 164.40
Perinthus op.15.6
Peritheuſa inſula.80.9
Periſterides inſulæ, ibidem 22
Pernen inſula. 26.26
Perorſi Aethiopes.65.37.& 66.6
& 69.6.& 102.6
Perperenne op.78.20
Perperene po.78.39.& 554.44
Perſæ in Hiſpania.33.39
Perſæ Chorſari dicuntur. 87.22
Perſæ ubi ſiti.94.19.& 104.16
Perſarum regia Suſa. 96.9
Perſarum regna ubi.86.14
Reliqua quære parte prima.
Perſicus ſinus cur dictus. 94.20
Perſici regni caput quod. 94.22
Perſici maris corallium.367.10
Perſici maris deſcriptio.91.36
Perſici ſmaragdi.659.5.29
Perſis regio 92.19
Perſidis termini.104.24
Perſis in luxum deuei.94.4
Perſis in Parthorum nomen transla-
ta, ibidem
Perſidis regionis initium, ibidem 3
Perſidis termini. 96.25
Perſidem contra inſulæ.94.8
Perſepolis oppidum.94.22
& 104.4
Peruſia oppidum 55.41.39
Peſici po.36.4.& 37.24
Peſſinus op.12.5
Peſuri po.58.17
Petaliæ inſulæ.58.2
Peteon op.52.39
Petilia op.43.4
Petra urbs.74.26.27.& 97.
20.23
Petræa finitima Syriæ.664.7
Petrini Siciliæ po. 42.27
Petrogori po.62.43
Peuce inſula.56.3.& 62.43
Peuces oſtium Danubij. 39.8
Peucetia peninſula.43.28
Peucetiæ po.43.3
Peucetius dux.43.28
Peucini Germaniæ po.61.32
Peucolais op.92.12
Peucolaitæ po.90.27
Peucolauis op.88.36
PHADVS mons. 641.38
Phæacia inſula.55.39
Phæcaſia inſula.57.30
Phæſtius Apollo.50.25
Phæſtum oppidum, ibidem &
56.17
Phalacra promontorium 344.38
Phalacrum promontorium 55.42
Phalanges po.102.5
Phalanna op.53.26
Phalara op.52.46
Phalaſarna op.56.16.18
Phalera portus.52.15
Phaleſina op.54.31
Phaliges po.102.12
Phanizonium op.82.48
Phanagoria op.83.40
Phanaroea caſtellum.82.42
Phaniturites præfectura.69.36
Pharæ op.36.28
Pharbæthites Præfectura.69.38
Pharbæthos op.77.30
Pharia op. 49.32
Phario flu. 95.39
Pharnacum gens.107.25
Pharmacuſa inſula.57.48
Pharmicas flumen. 82.23
Pharnacea oppidum 82.49.&
83.1.& 85.19
Pharnacotis flu. 92.30
Phatniticum Nili oſtium.71.29
Pharpharudes mons.75.35
Pharſalici campi & op.53.9
Pharſalici belli portentum. 70.46
Pharus inſula & op.78.43
Pharus inſula Illyrij.48.3
Pharos inſula quantum ab Alexan-
dria diſtet 214.39
Pharos inſula plus olim ab Aegy-
pto diſtabat.23.48
Phari inſulæ ingens turris. 641.8
& uide
Pharuſi populi.69.5.21.& 102.22
Phaſeli populi unguentis dele-
ctati.229.23
Phaſelis op.75.26
Phaſis flum.83.7.& 87.32. et 140.48
Phaſis oppidum.83.20
Phatarei po.84.11
Phaterunneſos inſula.58.28
Phathmitis præfectura Aegypti
69.34
Phauſya op.86.26.& 555.8
Phazania op.63.9
Phæacia inſula.58.39
Pheate inſula.80.3

Phe-ꝛium mons.26.18
Phellus op.75.47
Phelluſa inſula.80.22
Pheneum locus.455.24.& 557.25
Pheneum op.52.4
Pheneus lacus.52.11.& 554.11
Pheræ locus Achaiæ.11.17
Pheræ oppidum.51.32.& 55.7
& 52.57
Phiala ~ıli locus.146.42
Phiala fons. 70.30
Phycari populi.80.4.& 661.4
Phycus promontoriũ.56.51.et 67.41
Phygela op.77.19
Phila inſula.41.15
Phile inſula.71.9
Phyle inſula.57.44
Philace op. 51.27
Philaces po.ibidem 14
Philadelphia op.72.47
Philadelphem po. 77.4
Philadelphi mater quæ.99.56
Philenorum aræ.67.20
Phileros op.58.49
Philippi colonia.54.18.& 55.9
Philippopolis oppidum. ibidem 19
Philipporum oppidi portentum 278.45
Philipporum oppidum roſa qualis 187.14
Philiſcum op.74.37
Philocalia op. 53.8
Philomelienſes po.75.19
Philos inſula. 94.2
Philotera op.99.53
Phina op.51.34
Phinopolis op.54.49.& 81.27
Phyrites flu.77.27
phirſlimus flu. 92.39
Pyſcella op.53.48
Phitonis foſſæ.41.34
Phlegra op.59. 48
Phlegræi campi.19.29
Phlegræus ager Campaniæ 325.18
Phligone op.91.18
Philiſtinæ foſſiones.45.47
Phlius caſtellum.51.20.& 452.16
Phocæa regio.77.48.&.78.5
Phocæ inſulæ.56.38
Phocarſia inſula. ibidem 39
Phocuſa inſula.57.30
Phoda op.98.33
Phœbe inſulæ.81.32
Phœnice regio.71.42.& 75.4.& 800.26.& 651.40
Phœnice inſula.41.15.& 57.16 & 80.22
Phœnices in Hiſpania.33.19
Phœnix flu.59.15
Phœnices regionis finis.72.26
Phœnicum mare quod.71. 49 & 154.42
Phœnicũ gentis laus et inuentio.72.8
Reliqua quære parte prima.
Phœnicuſa inſula.42. 42
Pholegandros inſula. 57.30
Pholoẽ mons & oppidum.52.9
Phorontis op.76.44
Phryges po.10.48
Phrygiæ deſcriptio.80.48.& inde
Phrygiæ Aſcaniæ locus.ibidem 42
Phrygiæ termini,ibidem 48
Phrygiæ oppidum.76.20
Phryx fluuius,unde Phrygia dicitur.77.41
Phthemphi præfectura.69.42
Phthotidis montes.95.30
Phthia op.52.9
Phthiotæ populi, ibidem 2
Phthirophagi po.82.15
Phthuris op.101.5
PIALAE populi. 87.25
Piceni regionis deſcriptio.44.32 per totum
Picenti initium ubi. 44.37
Piceni à Sabinis orti.ibidem 39
Piceni ingens multitudo,ibidem 32
Picentinus ager ubi.40.26
Picentum regio ubi.44.29
Picentinum latus. 17.7
Picentia.40.27
Reliqua quære parte prima.
Picoma fons.53.6
Pidones po.62.34
Pidaras flu.53.5
Pidibotæ po.100.40
Pydna op. 51.5
Piden op.100.39
Pidoſus inſula.79.39
Pieres po.58.37
Pieria regio, ibidem 39
Pieria oppidum.71. 46. et 79.30
Pierus mons.53.7.32
Pietas Iulia op.46.46
Pygmæi in Thracia ubi. 54.45
Pigmæi à gruibus fugati,ibidem
Pygmæi in Caria.76.42
Pygmæi ubi in India.89.25
Reliqua quære parte prima.
Pigmitiæ caſtella.'48.21
Pilæ inſulæ.100. 14
Pylæmenia gens.82.18
Pyle op.52.5
Pyline op.50.31
Pylos op.51.21.25
Piloros op. 56.28
Pinara inſula.55.46
Pitara op.75.5.49
Pinaritæ po.75.45
Pinarus flu.74. 49
Pindaſus mons.78.37
Pindicitora op.100.46
Pindus mons.50.2
Pindus mons & oppidum. 52.47. & 88.19
Pingus flu. 49.16
Pinnenſes po.44. 15
Pinthienſes po. 42.27
Pion mons. 77.16
Pioniæ op.78.34
Pionitæ po.ibidem 20
Pyræi portus mirum. 26.3
Pyræ op.19.17
Piramides turres ubi. 71.15. & 640.18
Pyramus flu.73.8
Pyratas propter ubi ſpeculæ factæ 29.11
Pyræi po.48.32
Piræus Athenæ portus.56. 18
Pyrene Corynthi fons. 52.7
Pyrenea Venus.35.22
Pyrenæi montes quales.33.20.et 56. 13.& 62.42.& 61.51.48
Pyreneus ſaltus. 62.37
Pyrenes mulieris fabula.33.42
Reliqua quære parte prima.
Pyrgenſes po.52.12
Pyrgi op.38. 16
Pyrnos op.76.15
Pyropes po.57.20
Pyrpyle inſula. 57.28
Pyræus portus. 52.25.28
Pyrrha oppidum.26.40.& 50.39 & 53.14.& 57.2
Pyrrha Lyciæ op.75.42
Pyrrha Cariæ op.76.48
Pyrrha inſula.30.15.17
Pyrrhe inſula.79.40
Pyrrheum nemus.170.49
Piſa Achaiæ op.51.21
Piſæ Hetruriæ op.38.29
Piſanæ aquæ miræ.29.34
Piſaurum fluuius & op. 45.8
Piſcenæ po. 36.48
Piſcium coriis ueſtiti homines.92.44
Piſinates po. 45.19
Pyſidia regio.80.45.& 104.38
Piſidæ po.79.17
Piſiſtrati inſulæ. 80.6
Pyſtira inſula. 80.12
Piſtorium op.38.30
Piſuertes po.48.7
Pitanæ oppidum.52.82.& 78.8 & 629. 35
Pitara op. 101.19
Pitanum op.76.33
Pithecuſa inſula unde dicta.26.19 & 40.29
Pithecuſa inſula in Campano ſinu orta. 26.19
Pythia fons.554.18
Pityuſa inſula.36.9.& 80.2
Pityuſæ inſulæ unde & ubi.41.8
Pityuſa op.80.27
Pythonos come.176.8
Pythopolis op.81.12
Pitinatis fluuius.19.48
Pitoydes inſula.91.36
Pityoneſus inſula. 56.10
Pytonia inſula. 55.48
Pityus op.33.28
Pityuſa flu.77.20
Pitulani po.45.7
Pitulum op.40.14
Pixirates,id eſt,Euphrates fluuius 74.9
Pyxites flu.85.9
Pyxus op.40.83
PLACENTIA op.45.20
Placentinus flu.ibidem 33
Platiæ inſulæ.56.98
Placia op.80.91
Planaria inſula.41.12.& 103.18
Planaſia inſula.41.25
Planetæ inſulæ.85.17
Plangenſes po. 45.28
Planiſtus promontorium.53.24
Plataneus flu.81.19
Plantaniſtum op.75.24
Platage inſula.57.48
Plateæ inſulæ.80.12
Platea inſula. 57. 47
Plateæ op.62.57
Pleuron op.50.32
Plinius in orbis deſcriptione Auguſtum ſequitur. 87.46
Reliqua quære parte prima.
Plitaniæ inſulæ.80.12
Pleninenſes.po.44.48
Platæ inſulæ. 56.5
Plumbari populi. 83.46
Plumbi copia ingens.64.2
Plumiaria inſula.103.10
PODALIA op.76.2
Poreſſa inſula. 79.27
Poeſſa op.39. 44
Pœmaneni po.78.20
Pœnorum per Alpes tranſitus. 46.12
Pœni in Hiſpania. 33.40
Pœninæ Alpium fauces. 46.12
Pœnorum origo unde.33.07
Pola colonia. 46.46
Polemonium op.82.48
Polendos inſula.58.28
Polentia oppidum.38.11.& 618.30
pollentini Piceni po. 44.42
Polychnæi po. 78.10
Polydora inſula.81.35
Polydori tumulus ubi.54.35
Polyægos inſula. 57.44
Polymedia op. 78.18
Polyrrhenium op.56.26
Polytelia op.94.37
Politiceorgas regio. 78.12
Polatorium op.40.44
Pollentia op.41.6.& 147.19
Polluſium po.40.20
Pometia op.40.14
Pompælonenſes po.33.35
Pompeij mortis ſignum ubi. 70.47
Pompeij op.39.32
Pompeij tumulus.72.2
Reliqua quære parte prima.
Pompeiopolis oppidum.73.8 & 82.28
Pomponiana inſula. 41.25
Ponanus flu.92.15
Poneropolis op.54.22
Pontiæ inſulæ.41.27
Pontia inſula, ibidem 48
Pontina palus ubi.39.14
Pontinæ paludes.471.4
Pontus Euxinus Axenus dictus.58.28
Ponti Euxini deſcriptio & nomen unde. 81.40
Ponti Euxini menſura.82.31.et 82.4
Ponti inſulæ.60.34
Ponti æſtus nunquam reciprocatur, ibidem 46
Ponti oris latitudo. 81.6
Ponti caſtores. 567.48
Ponti inſulæ quot.85.17.per totum
Ponti rex Pharnax.594.14
Ponti alumen.611.5
Ponti opalus.660.29
Pontici maris deſcriptio.58.28. & inde
Pontici maris forma.58.28
Pontici maris circuitus quot paſſuũ milia continet.ibidem 27
Pontici & Caſpij maris inter ſe diſtantia.21.7.& 85.30
Popilij forum.45.21
Populonia inſula.41.25
Populonium op.38.21
Porcifera fluuius.88.8
Pordoſelene inſula.150.39
Poroſelene inſula.80.7
Porphyrione inſula.81.32

Porphyris

Porphyris inſula.36.7. & 79.29.28
Portæ Caucaſiæ.85.3.& 86.25
Porthmium op.57.2
Porthmos quid. 40.48
Portunata inſula.48.11
Portus plures turres habentes ad nocturna lumina oſtendenda. 64.3. & inde
Portus Magnus.66.22
Poſidium Macedoniæ op.34.6
Poſidium op.aliud.73.27
Poſingæ po.90.16
Poſſideum promontorium & oppidum.77.8
Poſſidonia op.40.30
Poſſidonius alueus.79.2
Potamos op.32.29
Potentia oppidũ.28.11.& 44.38
Potentini po. 43.15
Potniæ loci mirum.461. 42
Potniæ op.53.27
Potidæa op.30.42.& 31.47
PRAENESTAE fortunæ tẽplũ à quo. 611.9
Præneſtini po. 39.43
Præpeſinthus inſula.57.17
Præſamarci po.68.9
Præſidium Iulium, ibidem 40
Præter caput Saxi Ber ubi.68.27
Prætii po.89.19
Prætutianus ager.44.35.37.46
Paraſpiæ inſula.89.42.& 99.48
Praſij po.89.24.14
Patræ po.94.11
Prienta po. 54.21
Priaponneſos inſula.79.39
Priapos inſula.80.8
Priapos op.80.15
Priapus op.58.28
Priene op.77.48
Prille flu.38.21
Primmis oppidum.100.41.et 101.3
Prinoeſſa inſula.55.45
Prion mons. 79.37
Prytaneus locus. 642.35
Primernates po.39.44
Probalinthos op.52.24
Procraſtis op.81.19
Prochyta inſula.26.22. & 42.27
Proconneſus inſula. 81.22
Procuſe inſula.80.7
Progne inſula.79.31
Prophthaſia oppidum.88.33.et 92.31
Propontidis deſcriptio. 58.29
Propontides piſces quales. 136.16
Propontidis magnitudo.58.20
Propontidis menſura. 81.28
Propontidis inſulæ, ibidem 31
Propontis Zelia quæ.80.28
Proſda op.100.39
Proſopitis præfectura. 69.42
Porte inſula.42.44.& 36.4
Proteſilai turris delubrumq́.35.19
Protropi po. 44.2
Pruſam oppidum Hannibal condidit 81.20
PSAMMATE fons.51.44.et 52.35
Pſammathus op.51.38
Pſelchis op. 101.5
Pſeſſi po.85.46
Pſeudodecimanus tractus.239.1
Pſeudopylæ inſulæ.300.18
Pſeudoſtoma Danubij oſtium. 59.6
Pſile inſula.80.9
Pſylli populi contra ſerpentes.300.38.& 187.30
Pſylli Africæ populi ubi. 67.14. & 107.4
Pſillis flu.82.8
Pſyra inſula.79.39
Pſytalia inſula.56.42
Pſitaras flu. 17.46
Pſophis op.52.5
PTELEA op.77.26
Pteleon op.ibidem 35
Pteleon op.53.29.& 52.40.et 35.8
Ptenethis præfectura.69.42
Pteros inſula.98.4
Pterophoros regio.60.14
Ptychia inſula. 55.42
Ptoembari po.102.9
Ptoemphanæ po.102.10
Ptolemais op.ubi.23.29.& 99.14 45.& 160.26.& 651.21
Ptolemais op.67.18.42.& 71.12
Ptolemais colonia.73.3.& 652.12
Ptolemæum op.99.32
PVCINVM caſtellum.46.38
Pullariæ inſulæ. 40.26
Pumas flu.38.42
Purpura Getulica ubi. 105.31
Purpurariæ inſulæ.ibidem 20
Puteoli oppidum.19.25.& 552.49
Puteolanus ſpecus.27.8
Puteolanum purpur. flum. 617.18
QVariates populi. 16. 39
Quarqueni populi 36.8
Querquetulani po. 40.20
Quiza Xenitana oppidum.66.24
RAchia legatus. 91.18
Ramiſi populi. 97.12
Rani populi. 84.5
Raphane op.86.27
Rapſa op.68.20
Rarungæ po. 90.8
Ratateum op.48.22
Rauennæ nocturna lampas. 641.10
Rauenna & eius fluui. 43.18.46.31
Rauricum op.38.49
Rauraci po.62.31
Rauriaca colonia, ibidem
REATINI po. 44.20
Reatini agri mirus fons.29.10
Reatini agri miruni. 27.16
Reatina palus.29. 10
Regiæ aquæ fons.50.20
Regiates po.45.28
Regienſes po.ibidem 22
Regillus lacus.589.30
Regina op. 34.31
Regnum fœminarum.90.23
Regum experies homines.90.3
Remi po.62.22
Reſiſtor colonia 55.18
Reſtituta Iulia.op.34.25
RHADATA op.100.35
Rhamnus op.Cretæ.56.27
Rhamnei po.à quo 98.33
Rhamnus pagus.52.10. & 634.36
Rhaphana op.72.47
Rhaphea op.ibidem 7
Rhauti po.98.39
Rhebas flu. 82.8
Rhedones po. 62.32
Rhegia columna locus.40.32.39. & 42.2
Rhegium Italiæ op.87.25. & 40.32 42. 44
Rhene inſula.57.28
Rhenania op.100.35
Rhenus Italiæ flu.45.34
Rhenus Germaniæ fluuius.61. 34.36
Rheni piſces. 155.36
Rhenus Bononienſis fluuius optimos habet calamos. 251.8
Rheni fluuij Germaniæ inſulæ 61.16
Rheni fluuij accolæ qui. 47.80 & 62.21
Rheni oſtiorum nomina. 61.38
Rheni fluuij inſulæ.62.28
Rheni populi, ibidem 22
Rheſperia inſula. 80.7
Rheſus flu.78.25
Rhetani Arabes.74.29
Rhetea littora. 78.25
Rheteum op.ibidem
Rhetica regio.47.8
Rhetus dux à Gallis pulſus, ibidẽ 18
Rheti populi ubi 47. 22.& 48.44
Rheti Thuſcorum populi 47.22
Rhetorum gentes plures, ibidem 10
Rhinnea inſula. 97.45
Rhinnici po.87.14
Rhinoſoli po.84.5
Rhyndacus fluuius.78.19.& 80.38. & 81.38. & 181. 47
Rhinocolura op.72.7
Rhetia.61.26
Rhion promontorium. 50. 20. & 31. 16
Rhipara inſula 79.48
Rhithymna op. 56.26
Rhition op.ibidem 28
Rhiſinium op.48.28
Rhizus op.33.25
Rhoali po.74.24
Rhoa flu.33.18
Rhoas op.74.26
Rhoda op.36.27
Rhodani fluuij deſcriptio, ibidem 28
Rhodani ora duo quæ.86. 10
Rhodanus fluuius unde dictus 86.27
Rhodani foſſa à quo, ibidem 32
Rhodani fontis accolæ. 47.33
Rhodanus flumen 29.16
Rhodapha op.81.41
Rhodi menſura & op.79.28
Rhodi diebus omnibus ſol uidetur 89. 19
Rhodi diuerſa nomina.79.27
Rhodus aquilam non habet. 179.22
Rhodi inſulæ deſcriptio 26.9.& 76.15.& 70. 24
Rhodus inſula 57. 44.et 104.14
Rhodus templum Bacchi habet 590.10
Rhodos inſula nata 28.9
Rhodiorum inſulæ 79.18
Rhodos op.79.25
Reliqua quære parte prima.
Rhodiopolis op. 75.44
Rhodus oppidum & fluuius 78.26
Rhodiuſſæ inſulæ 81. 36
Rhodope mons.50.8.& 55.39 & 59.22
Rhæſus amnis 81.8
Rhœdias flu.33.34
Rhogæ inſulæ 79.20
Rhuſij montes. 78.16
Rhoſos op.73.36
Rhopſphodiſa inſula 60.46
Rhudia op. 43.37
Rhuma op.100. 46
RICINENSES po. 44.48
Ricnea inſula.62.8
Riuuci po. 62.21
Ripepora op. 14.8
Riphearma op.98.38
Riphæi montes 60.13.& 73.34. & 83.20.48.& 85.28.29
Rira flu.34.47
Riſadir portus 65.25
Rode flu. 59.1.24
ROMAE deſcriptio 39.45
Romæ nomen alterum ignotum ibidem
Roma quot portas habuit à principio 40.8
Romæ ambitus quantus 40.2
Romæ montes, regiones, compita 40.8
Romæ magnæ nulla urbs comparari poſſit 39.45
Roma terrarum caput 37.6
Roma quantum à mari diſtet, ibi.6
Romæ palatium unde. 32.4
Reliqua quære parte prima.
Romanæ portæ triginta ſeptem 40. 5
Romanis de rebus primus exteriorũ Theophraſtus ſcripſit.39.8
Romana legatio ad Magnũ Alexandrum 39. 10
Romani imperij tenue initiũ 18.49
Romanum forum.40.5
Roma à Gallis capta 19.9
Romani imperij in oriente terminus 94.42
Reliqua quære parte prima.
Romatinum flumen et portus 46.28
Romulenſe op.34.9
Roxalani po.39.22
RVBEAS promontorium 61.8
Rubico flu. 45.17
Rubrenſis lacus 86. 24
Rubrum mare quare 95.32
Rubrum mare quantum à Peluſio diſtet 71.89
Rubri maris ſinuum nomina 73.87
Rubri maris diuiſio 91.6
Rubri maris frutices. 29.30
Rubri maris ad Nilum foſſa.99.19
Rubri maris curalium 567.9
Rubro mari Aegyptus depreſſior 99.23
Rubricatum flu.35.18
Rubeſtini po.44.5
Ruguſci po.47.40
Ruſardis op.66.29
Ruſcino op. 86.24
Ruſconiæ colonia 66.29
Ruſcurium op. ibidem
Ruſellana colonia 38.25
Ruſicade op.66.38
Ruſpina op. 67.4
Ruteni Galliæ po.86.48.et 546.22
Ruthebi Aquitaniæ po.62.42
Rutuli in Latio 39.8

Sutuba flu.58.6
Surubis portus.65.13
Ruzaſus oppidum.66.30
Sabæi ditiſſimi. 99.4
Sabæ oppidum. 91.18
Sabæi Arabum pop. ubi.98.6
Sabæorum inſulæ plures.98.3
Sabis fluuius. 91.30
Sabarbares populi. 67.14
Sabaria colonia. 48.48
Sabaris flu.151.19
Sabatium uadum portus. 58.7
Sabata op.94.6
Sabatra op.98.19
Sabelli po. ubi.44.18
Sabini unde dicti.44.13
Sabini agri lapis ardens.31.48 & 648.11
Sabinorum ſitus.44.18.19.30
Reliqua quære parte prima.
Sabrata op.70.1 & 68.10
Sacæ Scythæ dicti.87.21
Sacæ po. ibidem 24
Saccaſſani po.13.2
Sacili op.14.6
Sacrum promontorium.65.30.36
Sacri homines ab omnibus illæſi ubi.33.11
Sadanus inſula.100.38
Sadarus flu.92.14
Sadinaces po.45.8
Sagaleſſos op.73.18
Sagapos flu.93.49
Saggaricus ſinus.59.24
Sagis Padi portus.43.48
Sagonia op.16.2
Sagra flu.42.43
Saguntia op.36.1
Saguni ſinus.61.22
Sai oppidum.103.5
Saiace oppidum. 93.38
Sais oppidum.71.38
Saitis præfectura.69.41
Saitæ populi.96.14
Sala fluuius & oppidum.65.5.22
Salæ gens. 83.14
Salabaſtræ po.80.9
Salamina op.79.22
Salaminæ ſal.160.14
Salaminæ inſulæ.78.16
Salamis inſula.36.40
Salaphitanum op. 67.31
Salapia op.43.39
Salarienſes colonia.35.18
Salaſſi po.47.26.41.& 129.38
Salaſſorum Auguſta.46.12
Salaria op.61.34.42
Salde colonia.66.30
Salduba op.33.35.& 35.28
Sale ſtagnum. 77.19
Salentinum promontorium. 43.41
Salentini populi.37.3. & 41.13.& 44.8.& 43.8
Salernum op.40.27
Salyi populi.38.41 & 46.13
Salis montes ubi.359.31
Salamani po.94.13
Salmani po.93.33
Salobriatæ po.90.17
Salona oppidum. 48.29
Salſos fluuius.93.49
Salinares inſulæ unde.27.30
Saluia op.44.42
Saluturienſis Cæſaris.94.32
Samarabriæ po. 90.15
Samaria regio.72.3.19.& 104.15
Sambracate inſula.93.4
Sambracem po.90.25
Sambri op.103.7
Sambritarum regio.ibidem 6
Samius labyrinthus. 603.31
Sammei po.95.37
Sammonium promontorium.52.36 & 58.1
Samnites po.44.16
Samnites populi à quo uicti.319.32
Same inſula.55.47.48
Samorum op.71.26
Samos inſula.79.44.& 154.7
Samoſatæ ſtagni mirum.30.27
Samoſata oppidum.30.27. & 74 16.30
Samothrace inſula.38.14. et 669.29
Samothraciæ qui dij colũtur. 615.28
Sanagenſes po. 16.48
Sandalion inſula.80.20
Sandaliotis, id eſt, Sardinia. 41.43
Sandrizetes po.49.5
Sandura op.100.31
Sandes idem qui Indus flu.89.37
Sanga fluuius.61.3
Sangarius fluuius.31.9.& 82.9
Saniſera ciuitas.41 8
Sannigarum gens.83.27
Sannorum gens. 59.3
Santones populi. 62.14
Santonum littus. 152.19
Sacces mons.33.15
Sapæi pop.54.19. & 84.11
Sapen oppidum. 112.9
Saphar oppidum.91.16
Sapirene inſula.95.34
Sapis fluuius.43.18
Sarranates po.41.11
Sarangæ po.87.8
Saraparæ po.37.22
Sardabala fluuius.66.31
Sardemiſus mons. 75.15
Sardiates populi.41.19
Sardiana inuſtitio. 77.8
Sardiniæ deſcriptio.41.36
Sardiniæ aluminis. 631.6
Sardiniæ ſitus & magnitudo 41.36
Sardinia quantum diſtet ab Africa, ibidem 17
Sardinia Creta.612.18
Sardiniæ à Gadibus diſtantia, ibidem 38
Sardinia Sandaliotis unde dicta, ibidem 43
Sardiniæ po. ibidem 40
Sardis oppidum.77.1
Sardoum mare quod. 40.48
Sardoum regio. 16.22
Sarepta oppidum. 71.14
Sargauraſane regio.81.16
Sarguntia oppidum.34.33
Sarmatæ po.54.25. & 59.10. & 61.16.& 83.29.44. & 86.4
Sarmatæ Sauromatæ iidem populi 59.10
Sarmatæ quid cum equis.144.17
Sarmatæ montes incolunt.59.18
Reliqua quære parte prima.
Sarmatica inſula.59.6
Sapæi populi.84.11
Sarmatiæ menſura.60.32
Sarnaca op. 78.35
Sarnus fluuius. 19.31
Saronicus ſinus.80.49.& 31.48
Saronicus ſinus unde dictus.51.48
Sarophages po.90.22
Saros fluuius. 73.8
Sarpedon promontorium, ibidem 7
Sarpedon mons, ibidem 17
Sarraceni populi.98.38
Sarſinates populi.43.7
Saruncetes po.47.30
Sarus fluuius.32.51
Saſina portus.43.24
Saſonis inſula piratarum. 49.35
Saſuri po.89.20
Saſſumini po.61.38
Satarchi po.59.44
Sataros op.75.43
Satarnei populi.84.9
Satyri homines quales. 69.18.20 & 103.1
Satyrorum laſciuia. 61.22
Satyrorum terra qualis.102.58
Satricum op. 40.14
Saurebei po.84.18
Saturnũ nõ fuiſſe in Hiſpania 32.42
Saturni promontorium. 35.8
Saturni lacus.334.19
Reliqua quære parte prima.
Saturnia oppidum ubi. 40.13
Saturnini populi.38.31
Saunites po.44.16
Sauo fluuius.59.16
Sauromatæ Sarmatæ iidem populi 59.10.& 60.38
Sauromatæ po. ubi.60.11. & 83.30. 45.& 35.42.& 107.2
Saui fluuius.46.39.& 491.5.20
Saxinæ populi. 100.27
SCADIKA inſula.58.7
Scalabis colonia.63.40
Scalabitanus conuentus.63.37
Scaldis fluuius.61.11. & 62.14
Scamander fluuius.78.33
Scamandria oppidum, ibidem 17
Scombros op. 100.48
Scandalios inſula.79.44
Scandalios inſula. 79.44
Scandia inſula.62.10
Scandinauia inſula. 61.18
Scantate op.91.18
Scantiæ aqua. 32.19
Scapos inſula.53.21
Scaptia op. 40.14
Scardona op.48.14
Scardonitanus conuentus. 48.3
Scarphia inſula. 36.39
Scarphia op.52.46
Scatebra fluuius.29.35
Scenitæ fluuius.18.14
Scelanis po. 65.14
Scenæ locus.104.31
Scenitæ po.72.14.& 93.19.& 97. 11.23 & 98.5
Scepſis regio.78.12.& 209.14
Schœnus portus. 32.23
Schœnos op. ibidem 19
Scheria inſula. 35.38
Schenitæ populi.22.18
Schœnuſa inſula.57.30
Schœnus ſinus.74.13
Sciathus inſula.58.9
Scydra op.58.16
Scylace op.10.38
Scylacæum ſinus. 42.49
Scylla ſcopulus.42.8
Scylla inſula.58.20
Scyllæ monſtri pater.40.38
Scylletium peninſula.42.48
Scylleum op.40.48.& 51.38
Scione oppidum.52.28
Sciœſſa mons.51.17
Sciapodes po.108.2.& 55.49
Scipionis rogus in Hiſpania 33.44
Reliqua quære parte prima.
Scyreticum metallum. 55.4.47
Scyri populi.61.16.& 91.17
Scyri inſulæ mirus lapis. 645.08
Scyronia ſaxa.52.25
Scyros inſula.57.15.21.& 53.6
Scittari populi. 48.25
Scytala inſula.99.14
Scytharum po. deſcriptio. 39.9
Scytharum nomen in Germanos tranſit, ibidem 18
Scytharum mores.106.32
Scytharum po.57.20. per totum
Scythæ Sacæ dicti, ibidem
Scythæ Ponti conterm.81.22.8 & 49.13
Scythæ Thraciæ po.54.28
Scythæ Aroteres, ibidem 41
Scythæ à ſeruis orti.19.11
Scythæ Taurici, ibidem 10
Scythæ & Parthi ex æquo uiuunt 94.9
Scythæ equitatus gloria ſtrepunt 141.44
Scythæ per bella equabus uti malunt.144.18
Scythæ po. ubi.83.27.38.47
Scythæ gens ſanctiſſima humanis ueſcitur corporibus. 87.35
Scythæ anthropophagi.106.41
Scythiæ mira animalia.130.7
Scythia non habet fulmi. 16.44
Scythia ubi inhabitabilis.57.35
Scythiæ omnis menſura. 59.48
Scythici arcus forma in mari Pontico.58.11.& 85.6.& 39.19
Scythici ſmaragdi quales. 631.36. 31.& inde
Scythici Oceani inſulæ.60.49
Scythicus mons. 71.48
Scythici Oceani gentes. 85.22 per totum
Scythicum Oceanum dulcem eſſe 67.28
Scythicum promonto. ibidem 35
Scythicæ immanes feræ, ibidem 37
Reliqua quære parte prima.
Scythopolis op.72.47
Scythotauri po.59.43
Scedra oppidum.48.29
Schœnus menſura genus.71.28
Scolos oppidum.52.19
Scopelos inſula.80.22. & 81.20
Scope inſula. 79.22
Scopius flu.58.15. & 81.28
Scordiſci populi.46.7
Scotuſa op.54.28.& 354.4
Scotuſſæi po.55.44

Sculturæ

Scultenna fluuius.45.34
Scultani popul.48.6
S E A op.100.45
Sebaſte op.72.14
Sebaſteni po.81.6
Sebaſtia op.82.32
Sebaſtopolis op.76.5.& 80.32
& 83.17
Sebennitis præfectura.69.40
Sebenniticum Nili oſtium.71.29
Sebinus lacus.47.11
Secande op.102.15
Secundanorum gens.16.42
Secuſiani po.62.33
Secuſſes po.47.20
Sediboniates po.62.15
Seduni po.47.42
Segaſinda op.100.42
Segede op.33.47.& 34.25
Segeſtani po.35.40.& 42.22
Segeſta op.38.9
Segeſtica inſula.49.9
Segeſte op.47.7
Segiſamaudienſes po.35.44
Segiſamonenſes po.ibidem
Segienſes po.35.35
Segmenta mundi quæ.104.38
Segobrica op.643.28
Segobrigenſes po.35.42
Segouellaunorum regio.16.35
Seguſio op.46.10
Selachuſa inſula.56.14
Seleuciam Euphrates perlabitur
74.38.40.& 75.22.et 95.14
Seleucia ad Tigrim.74.32
Seleucia op.71.46.& 73.30.45.&
76.41.& 94.30.& 95.3.22.&
86.15.96.26.& 104.17.27
Seleucenſes po.83.6
Seleucus quæ maria iunire tentat
85.14
Seleucida mare.22.28
Seleuci regis dux 95.16.19.et 88.66
Reliqua quære parte prima.
Selymbria op.15.6
Selinuntes oppida duo.77.30
Selinunti po.42.22
Selinus op.42.19
Sellæ po.50.2
Sellitæ po.54.22
Sembobitis op.102.4.& 102.12
Semberitarum inſula.102.7
Semberitarum op.102.13
Semellitani po.42.27
Seminethos op.76.38
Semiramidis aræ,et finis ubi.87.26
Semirus fluuius.43.4
Sendica regio.59.40
Senenſis colonia.38.26
Senia op.48.8
Sennates op.42.40
Senogallia op.44.49
Senonum Gallipolis.45.25
Senones ubi interierunt.45.24
& 46.23
Senones Romam capiunt.45.24
Senones po.62.30
Senta ſpecus Dalmatiæ.14.28
Sentinates po.45.7
Separi po.43.20
Sepiuſſa inſula.79.40
Sepias promontorium.55.24
Sepinates po.44.18
Septem fratres montes quare 66.17
Septempedani po.44.42
Septentrionis gentes quales.24.15
Septentrionalis Oceanus.62.43
Septentrionis frigora.85.26
Septimanorum gens.16.42
Sequani po.62.13
Serbi po.88.48
Seren op.100.44
Seres po.quales.87.44.& inde.
& 91.26
Seres po.optimũ ferrũ habẽt 609.12
Seria op.14.28
Sericus Oceanus.85.42
Seriphus inſula 57.17.& 150.44
Serippo op.34.18
Serpentibus naſcentes homines.69.
16.& 99.40
Reliqua quære parte prima.
Serrapilli po.49.4
Serretes po.ibidem
Serri po.83.28
Serrium mons.54.38
Seſamum op.82.18
Seſamum op.100.38
Seſamo oleũ palmis exprimunt.99.
Seſoſtris op.99.20 (2
Seſſites fluuius.48.19
Seſignani po.62.35
Seſtianæ aræ.65.8
Seſtiæ aquæ op.552.38
Seſtinates po.45.8
Seſtos op.55.17
Setabitani po.35.38
Setæ po.29.23
Sethroites præfectura.69.38
Setinates po.45.7
Setinus ager.39.12
Setini po.39.21.44
Setundum op.102.15
Seuini po.44.24
Seuinus lacus.29.17
Seuo Germaniæ mons.62.11
Seurbi populi 61.11
Seutluſa inſula.79.7.2
Sexagnani po.62.16
Sexifirmium op.33.36
Sexi op.33.37
Sextanorum gens.16.42
SYAGRVM promontorium 92.
45.& 98.23
Siambis inſula 62.9
Sibare po.90.21
Sybaris flu.43.11.& 553.38
Sibaris urbs ubi.43.12.& 274.3
Sybaris oppidi delet.o.114.15
Sibde op.76.34
Sybillates po.62.38
Siby op.98.23
Syboea inſula.55.48
Sycaminon op.73.5.& 102.18
Sicania,id eſt,Sicilia inſula 42.48
Sicani alij po.40.20
Sicca colonia.66.39
Syce inſula.80.8
Sicendus lacus.250.45
Siciclaſſi po.94.15
Siciliæ deſcriptio 42.48.& 102.35
Siciliæ ſal.199.12.& 560.23
Siciliæ magnitudo.42.49
Sicilia Italiæ quondã iũcta.26.22.et
Siciliæ uaria nomina 42.48 (42.49
Sicilia quantũ ab Italia diſtet 42.4
Siciliæ promontoria quantum inter ſe diſtent.42.9
Siciliæ bitumen.630.28
Siciliæ oppida quot.42.10
Siciliæ ſmaragdi.659.18
Sicilia minor inſula.57.27
Siciliæ et Alexandriæ diſtãt.103.40
Siciliæ piſces quales.566.37
Siciliæ corallium.567.21
Reliqua quære parte prima.
Sicyniis inſula.57.40
Sicyon oppidũ uetuſtiſſimũ 113.26
Sicyon op.612.49
Sicyon quantũ diſtet ab Eli.28.13
Sicyon metallorum communis officinarum patria.633.48
Sycion Africæ locus.656.7
Sicorus fluuius.35.30
Siculũ fretũ.40.19.49.& 55.32
Siculi in Latio.39.1
Siculi freti inſulæ.42.19
Siculotæ po.48.25
Sicum op.48.26
Sicuſa inſula.80.9
Side op.73.24.& 104.33
Sidenum op.82.47
Sideni po.ibidem
Sideris fluuius.56.47
Sidicinum op.39.35
Sidicinis agri lapis ardens.58.16
Sidyma inſula.79.28
Sidyma op.75.48
Sidon op.uitri opifex.124.22.&
104.16.& 651.27
Sidonis bitumen 630.24
Sydoptæ op.100.48
Siduſa inſula.80.8
Sidus oppidum 92.23
Syene inſula 70.49.& 100.27.&
201.54.& inde.& 102.18
Syene op.70.49.et 71.4.& 659.12
Syenes oppidi ſitus.23.25.& 101.7
Syenitæ po.100.32
Siga fluuius.66.20
Siganus fluuius.82.16
Sigæum promontorium 55.18
Sigæum op.78.23.& 81.30
Sygaros inſula.98.24
Sigenſe op.67.32
Signani po.62.36
Signia mons 76.28
Signini po.39.44
Silarus fluuius 29.28.& 40.26.42
Silbiani po.76.32
Sylenus fluuius.78.27
Syleni po.90.20
Silices po.94.34
Silimnus inſula 62.9
Silis,id eſt,Tanais flu.83.48.& 87.
Salis fluuius.46.26 (18
Sylla legatus ſociali bello Stabias
op.delet.40.23
Sylnas incolentes.85.30
Sylaa locũ cõtione mutans.17.17.18
Siluani po.44.6
Siluorum gens.85.8
Silurum gens.61.49
Symbari po.102.5
Symbolum portus.59.47
Syme inſula.79.39
Simena op.75.48
Symethus fluuius 42.14.28
Simira op.78.16.23.& 74.6
Simitenſe op.67.27
Simois fluuius.71.24
Symplegades inſulæ inter ſe cõcurrenter,& quare 60.37
Symplegades inſulæ.83.47
Sinda op.75.21
Sindica op.83.14
Syndraci po.92.4
Singæ po.90.3
Singara op.74.20
Singilia op.34.8
Singulis fluuius.34.7.18
Synhietæ po.84.12
Synnada oppidum 76.26
Sinnaus lacus.30.12
Sinoeia inſula.41.26
Sinope colonia.12.25.& 616.9
Sinope Italiæ op.39.19
Sintica Heraclea op.53.42
Sinueſſa Sinope dicta.39.18
Sinueſſanus ſpecus.27.5
Sinueſſanæ aquæ.555.16
Sinus Oceani præcipui quatuor.98.
Syphacis regia 66.21 (17
Syphnus inſula 57.26.& 648.19
Sipylum oppidum 26.16.& 77.38
& 78.1
Sipontum op.48.40
Syracuſæ colonia 42.35
Syracuſis quotidie uidetur ſol.19.29
Sirbitum regio 100.17.& 102.32
Sirbonis lacus.71.4
Syrbotæ po.101.49.& 108.42
Syrecæ po.100.27
Syrenis ſepulchrum.43.44
Syrenum ſedes ubi.39.13
Syrenum promontorium 26.24
Sirenuſſæ inſulæ tres 43.6
Syriana op.ubi.& à quo 57.2
Syriæ Paleſtinæ deſcriptio 71.48
Syriæ diuerſa nomina.ibidem
Syriæ Cyprus iunctã aliquãdiu 26.28
Syriæ menſura 71.46
Syriæ Antiochiæ deſcriptio 73.29
per totum
Syriæ portæ 73.15
Syriæ bitumen 630.24
Syriæ terminus 73.57
Syriæ alabaſtrites 619.2.3
Syria Cœle.73.29.per totũ.104.27
Syriæ boues quales 146.8
Syriæ inſula 77.28
Reliqua quære parte prima.
Syrieni po.90.16
Syridæ po.108.11
Syrium fluuius 82.12
Syris idem qui Nilus flu.70.20
Syris fluuius.& op.43.12
Syros ſerpentes nõ attingũt 151.8
Siros inſula 83.39
Sirnides inſulæ 56.38
Syrini po.43.23
Syrite inſula 26.27
Syrmatæ po.87.12
Sirmium op.49.10
Syrnos inſula 57.38
Syrtes iuxta Suſa.96.27
Syrtis maioris circuitus 67.8
Syrtium æſtus unde 28.24
Syrtiom ſinus.67.9
Syrtiom magnitudo,ibidem 10
Syrtium inter ſe diſtantia,ibidem 16
Siſapo op.34.30

Siſaponenſis

Siſaponenſis regio, & in ea minium. 951.6. 10
Siſcia oppidum. 49.5.9
Siſapona oppidum. 54.28
Siſolenſes populi. 40.10
Sithonij populi. 54.25
Situa oppidum. 54.4
Sitiogagus fluuius. 91.38
Sycion op. 51.15
Sittace oppidum. 96.6
Sittacene regio. 94.19. & 96.5
Sittanorum gens. 46.19
Syuerus fluuius. 661.20
SMINTHIVM templum. 78.18
Smyrna oppidum. 77.25. & 40.42
Smyrnæus conuentus. 77.48
SOSOTALE op. 98.10
Socaicandros inſula. 98.46
Socordiſci populi. 49.7
Sodij populi. 55.4
Sodinus fluuius. 92.15
Sogdiani populi. 87.14
Soggoſiedes populi. 53.49
Solanidæ inſulæ. 97.48
Soleadæ populi. 90.24
Solerium oppidum. 48.32
Solymnia inſula. 55.7
Solymi populi. 75.17
Solymorum gens Aſiæ. 78.48
Solis indigetis lucus in Latio. 39.40
Solis promontorium. 65.38
Solis ora inſula. 103.18
Solis fons mirus. 29.41. & 67.28
Solis inſula ubi 91.10. & 92.29
Solis oppidum 71.27. & 170.28
Solis oppidum à quibus. 10 0.28
Reliqua quære parte prima.
Solitudines palmirenæ. 74.26.35 95.21
Solitudines ſeptentrionales. 85.26. & 87.27
Sollinates populi. 45.11
Solæ oppidum. 75.8. & 79.12. & 104.32
Solonates populi. 45.12
Solorius mons. 58.25
Soloenſe oppidum. 48.45
Solus op. 42.21
Sonautes fluuius. 82.13
Sondræ populi. 90.24
Sontini populi. 43.15
Sontiontij po. 47.42
Sonus fluuius. 59.4
Sophene regio. 71.44. & 86.17
Sopheni populi. 54.40
Sophonia inſula. 26.28.
Sora oppidum. 39.55
Soracles mons. 27.4. 107.12. & 514.850
Sorani Valerij pœna. 39.48
Soratum fluuius. 92.18
Sorgæ populi. 90.32
Soradia op. 97.21
Soſtrate oppidum. 98.16
Soriates populi. 62.39
Sotira oppidum. 82.48
SPALATHRA oppidum. 58.24
Spalei populi. 84.25
Spalenſes po. 35.35
Sparta oppidum. 52.30
Specus mirè in orbe. 27.8
Sperchius fluuius. 52.47
Sperchios oppidum, ibidem
Sphagia inſula. 56.6
Sphingion animal ubi. 101.21
Spina oppidum. 45.41. & 46.12
Spineticum padi oſtium. 45.48
Spyrinma oppidum. 100.46
Spiræum promontorium. 51.44. & 56.19
Spireoſtoma Danubij os, ibidē 59.7
Spolentini populi. 45.7
Spondolici populi. 84.12
Sporades inſulæ. & earum nomina 57.29. & 58.8
STABIAE oppidum à Sylla dele tum. 40.22
Stabianum locus. 558.18. et 566.48
Stabulum op 78.34
Stadia op. 76.10
Stadiſis op. 101.6
Stæi populi. 48.20
Stagiræ oppidi portentum 278.45
Statellæ oppidum. 552.18
Statyelli populi. 18.8.14
Statones po. 38.31
Statonenſis agri mirum. 27.17
Statonenſes lapides. 649.32
Statiri populi. 86.46
Stellendena regio. 74.35
Stenæ inſulæ. 99.17
Sentoris portus. 54.38
Stephane mons. 55.11
Stephane inſula. 79.47
Stephane op. 79.42. & 82.19
Stymphales fluuius. 29.56
Stymphalum op. 52.8
Stiria inſula. 79.15
Styx palus. 554.32
Stygis paludis aqua qualis. 50.7
Stobi oppidū. 53.55
Stoechades inſulæ. 45.13
Stoidis inſula. 98.47
Stonos op. 47.30
Strapellini po. 44.6
Stratoclia op. 83.40
Stratonis turris. 72.40
Stratonicea oppidum. 76.44. 94.37
Stratos fluuius. 86.47
Stratos urbs. 50.2
Strategiæ Armeniæ maioris. 84.12
Stratoton inſula. 100.10
Strymon fluuius tribulos cibis utiles habet. 395.12
Strymon flu. 54.7. & 16.27
Strymonis regio. 80.35
Strongylæ inſulæ. 42.29. & 57.16. & 79.21
Strongyles inſulæ alumen. 631.6
Strophades inſulæ. 56.5
Stura fluuius. 45.34
Sturiorum inſulæ. 61.27
Sturium inſula. 42.15
SVANENSES po. 55.32
Suanetes po. 47.40
Suani po. 83.15. & 585.2
Suarrani populi. 45.8
Suari populi. 39.23
Suarni po. 85.9
Suaſa oppidum. 100.46
Sibi fluuius. 93.16
Sublaqueum oppidum. 44.28
Sublicius pons Romæ. 642.48
Subocrini populi. 47.20
Subſolani montes. 108.5
Subur fluuius. 85.2.22
Subur op. 35.17
Succubo op. 34.2
Succaſani po. 39.42
Succaſſes po. 62.39
Suchæ op. 100.5
Succubar op. 66.31
Sucrona op. 34.19
Sucro fluuius. 35.30
Sudertani populi. 38.31
Sue oppidum. 94.33
Suebri populi. 86.39
Suel oppidum. 33.16
Suelleni populi. 98.35
Sueltri po. 36.57
Suemus fluuius. 55.29
Suertæ populi. 90.22
Sueſſa oppidum. 39.35. & 10.35
Sueſſiones po. 62.21
Sueſſulani populi. 39.44
Suetri populi. 47.43
Sueconi populi. 62.31
Sueui populi. 59.15. & 61.55
Suffenates po. 44.20
Suillates populi. 42.8
Suinum fluuius. 44.36
Suitæ uel Cutæ populi. 84.9
Sulchitani po. 42.42
Sulmo op. 40.17
Sulmonenſes po. 44.25
Summum promontorium. 52.29
Summara op. 102.16
Superæquani populi. 44.13
Superum mare. 57.36. & 49.20
Suræ populi. 90.2
Surdaonum gens. 35.30
Suriates populi. 45.12
Surium oppid. & flu. 29.27 & 81.18
Surium oppidum. 49.32
Surrentini montes. 35.29
Surrentinum promontorium. 65.26
Surrentum op. 39.12. & 628.32
Suſa op à quo. 92.43. 96.9.13
Suſiana regio. 92.39. & 94.19. & 96.9. & 104.15
Suſis Dianæ templum. 96.25
TABAE oppidum. 75.6
Tabedium oppidum. 68.18
Tabin mons. 17.39
Tabracha oppid. 66.40
Tacape op. fertiliſſimum. 330.8
Tacapæ populi. 67.5
Tacapenſis Africæ ager fertilis 277.14
Tacatua oppidum. 66.40
Tacompſon op. 100.32.44
Tader flu. 35.41. & 35.9
Tadiates populi. 44.28
Tadnos fons. 99.34
Tænarum oppidum. 52.35. & 51.27. & 154.4
Tænarius lapis qualis. 646.10 & 648.16
Tænarum promontorium. 67.44
Tænarum promontorium. 51.27
Tagæ populi. 87.12
Tagaſtenſe oppidum. 67.32
Tagori po. 84.12
Tagus fluuius. 33.42. & 83.29 & 144.35
Tagus flu. aurū fert. 35.42. et 586.20
Taygetus mons. 51.35. & 659.28. & 648.48
Taygetus mons quādo corruit. 24.36
Talabrica oppidum. 63.27
Talarenſes populi. 42.28
Taluctæ populi. 89.20
Tamarici populi. 63.7
Tamarici fontes. 554.10
Tamaſeus oppidum. 79.12
Tammacum op. 98.48
Tamna op. multis inſigne templis 93.15
Tamuda fluuius, & op. 66.18
Tanagra op. 52.40. & 174.38
Tanais fluuius. 58.44
Tanais oſtium 52.8
Tanais, & Iaxartes idem fluuius 97.18
Tanais fluuius terræ terminus. 55.6
Tanais incolæ. 83.44
Tanaim Silin Scythæ no. 83.48
Tanaitæ à quibus deleti. 84.10
Tanarus fluuius. 45.38
Tania oppidum. 101.28
Taniticum Nili oſtium. 72.29
Tanuetani populi. 45.29
Tanitis præfectura. 69.18
Tantales op. 26.37. 77.38
Tantarene op. 100.14
Taphaſſus mons. 50.28
Taphiæ inſulæ. 55.44
Taphuſa locus. 647.32
Taphra Africæ op. 67.18
Taphræ op. 59.44. & 60.8
Taphros fretum. 41.34
Tapyri populi. 86.46
Tapori populi. 63.47
Taprobane margaritis abundat 161.40
Taprobana inſula. 106.34
Taprobanes inſulæ deſcriptio. 90.42
Taprobanes menſura, ibidem 46
Tapſagum op. 68.12
Taracbie inſula. 55.41
Taranes populi. 97.12
Tarbeli po. 62.35. & 552.33
Tardaſtili populi. 449.45
Tarolei populi. 69.12
Tarentinus ſinus. 48.19
Tarentinus portus, ibidem 33
Tarentum op. ibidem 39.23
Tarentum ſcapes nobile. 596.18
Tarenti ſal. 560.34. 87.24
Tarenti lana qualis. 147.38.20
Tarichea op. 71.28
Reliqua quære parte prima.
Targines fluuius. 43.4
Tariniates populi. 44.20
Tariona caſtellum. 48.15
Tariotarum regio, ibidem 14
Tarne fons. 77.2
Tarnæ populi. 62.42
Tarquinienſis lacus inſu. 27.28
Tarquinienſes populi. 38.11
Tarraconenſis deſcriptio 61.49
Tarraconenſis regio. 35.20.24
Tarraconenſis conuentus. 34.49. & 35.24
Tarraco colonia. 35.16
Tarragenſis colonia. 35.12
Tarſaucō oppidum. 42.9

Tarſos op.75.2.& 104.52
Tartarum Padi portus.45.47
Tarteſſos op.33.34.& 64.9
Tares fluuius.41.34
Taſcodunitari po.56.40
Taueni po. 98.32
Tauium op.81.4
Tauri lygdinus lapis 619.5
Taulanti po.48.32
Taurania op.40.24
Tauranum op. 40.88
Taurica regio.59.40
Tauricæ menſura.60.32
Tauricæ po.plures.59. 42
Taurici Scythæ ubi. 59. 30
Taurini po.38.23.& 46.13
Taurinorum origo. 46.32
Tauriſani montes.46.27
Tauriſani po.47.6
Tauriſci,id eſt,Carni, ibidem 12
Tauriſci po.49.7
Taurus mons.74.9.& 75.22.27.36. et 84.20.et 85.42.et 95.32.et 104.34
Taurus alueus.79.2
Tauri montis diuerſa nomina.75.34
Taurorũ portus lacus et oppida 60.2
Reliqua quære parte prima.
Tauromınitanus Eurip.28.24
Tauromınium colonia.42.22
Tauruuus flu.49.13
Taxilæ populi 90.26
Taxila op. 88.37
Tazata inſula.87.34
TEANUM Sidicinum.39.33
Teanum Apulorum 41.42
Teani 42. 44
Tearus fluuius. 54.47
Teari po. 35.26
Teatini po.44.13
Tecbedia inſula.57.48
Tectoſagum op.36.27. 48
Tectoſagi po.ubi.36.48
Tectoſages po.qui 81.3
Tedanium op.48. 10
Tegamum alueus.79.2
Teganon inſula. 79.32
Tegea oppidum 52.8
Tegium oppidum.78.35
Telamon portus. 38.22
Telandria inſula. 79.13
Telandrus inſula. 76.3
Teleboides inſulæ. 55.44
Teleudos inſula. 79.17
Telmeſſos oppidum 75.49.& 76.6.12
Telis fluuius 36.23
Telini po. 39.44
Tellene op. 40. 54
Telmeſſum op. 76.4.35
Telos inſula.& in ea unguentum 57.88
Tembaſa op. 73.22
Tembrogius fluuius. 82.10
Temenitis fons.42.16
Temerinda.83.40
Temeſe op. 40.33
Temnos op.77.47.& 78.6
Tempe deſcriptio. 53.17
Temperies mira.87. 47
Tempſis Tmoli montis cacumen 22. 42
Tempſa op.40.35
Tenedus inſula.80.22
Tenedi inſulæ mirus fons. 29. 48
Tenerion mare.164.12
Tenos inſula.57.43
Tentyritis præfectura. 69.36.& 137.29
Tentyris op.71.18
Tenupſis op.102.8
Teos inſula. 80.12
Tephene op.72. 20
Teracina op.id eſt,Anxur.19.16
Teredon uicus 97.24
Terei regis regnum ubi.55.7
Tergedum op.101.19
Tergeſtinus ſinus 46.31
Tergeſte colonia,ibidem
Tergilani po. 43.18
Terias fluuius 42.14
Terina op.40.35
Terinæus ſinus,ibidem 45.2
Termera op.76.16
Termes op.36.2
Termetus mons.77.42
Terræ origo,et principiũ ubi 32.48
Terræ totius longitudo 31.26
Terræ diuiſio in tres partes. 32.48
Terræ totius latitudo.11.26
Terræ menſura ubi,& à quo re perta. 100.2
Terræ totius menſura. 31.26 & 101. 35
Terracina op.39.15
Terræ per parallelos diuiſio 104.15. per totũ. Quære Paralleli terræ
Terra quota mundi pars.32.51
Terræ circuli. Quære Paralleli terræ
Terræ termini qui.33.2
Terra aurea argenteaq; 90.19
Reliqua quære parte prima.
Terſos fluuius. 83.16
Tetra op. 54.44
Teſſara op.100.4
Tetragonis op.92.3
Tetrarchiæ plures. 73.19
Teuchira op.67.42
Teurnia op.48.44
Teutbria inſula. 49.13
Teutobodiaci po.81.3
Teutoni po.62. 30
THALI populi ubi.335.1
Thalluſſa inſula. 80.4
Thaludæi gens 97.47
Thamar fluuius 98.3
Thamnitica Toparchia 72.20
Thamudei po.88.32
Tharne op.207.48.& 209.16
Tharſus op 104. 32
Thaſiæ regio.54.48
Thaſi inſulæ marmor.637.29
Thaſi inſulæ Opalus.660.19
Thaſſos inſula.58.13.& 637.19
Thasbicæ op.100.13
Taumaciæ op. 51.26
Theangela op.76.34
Thapſus op.67.4.& 104.19
Thebæ Græ.op.50.41.& 51.8
Thebæ Italiæ oppidum 43.16
Thebæ Bœotiæ op.52.32.176.57
Thebæ Bœotiæ à quibus 73.14
Thebæ alabaſtritem gignũt. 719.1
Thebæ Aegyptiæ. 642.10
Thebe Aegypti op.portarum centum.642.13
Thebæ Troadis op. 78.30
Reliqua quære parte prima.
Thebaicus lapis qualis. 639. 10 & 648.12
Thebais regio quæ.69.54.& 71.13
Thebais Cariæ.76.42
Thegamuſa inſula.56.7
Thel puſa op.52.5
Themiſcyra op.32.40.45
Themiſones po. 76.25
Themiſteas promontorium 94.1
Thenæ op. 67.4.8
Thena op.100.43
Theodoſia op. 60.14
Theonochema mons ardens. 32.8 & 102. 35
Theonochema promontoriũ.65.29
Theophraſtus primus exterorum de Ro.ſcripſit 39.80
Reliqua quære parte prima.
Theopompus Romam à Gallis captam ſcripſit.19. 81
Thera inſula 16.11.& 57.44
Theramne op.51.32
Therapne Cretæ op.56.19
Theraſia inſula 26.11.& 42.38 & 57. 43
Therionarce inſula 79.33
Thermaicus ſinus 53.44
Thermæ colonia 42.19
Thermæ op.38.44
Thermenſis inſula 58.7
Thermodoon flu. & op.82. 42 & 663. 27
Thermopylarum anguſtiæ.53.8
Thermopolitis præfectu.69. 41
Therothoæ po.unde.100.25
Theſeum 70.7
Theſpiæ op.52.81.53.26.8
Theſpiarum fons 553. 24
Theſprotiæ lacus.50.13
Theſprotiæ gemmæ.661.49
Theſprotiæ fluuius.50.11
Theſprotis regio.49.49
Theſſaliæ deſcriptio. 53.6
Theſſaliæ menſura. 53.17
Theſſalia,& Hemo,eadem 52.49
Theſſaliæ montes plures 51.8
Theſſaliæ creta. 632.17
Theſſaliæ flumina.53.12
Theſſalis regio.50.35
Reliqua quære parte prima.
Theſſaloce op.77.22
Theſſalonica op.53.43
Theudalis op.66.48
Theudenſe op.ibidem 67.32
Theutrania regio.78.32
Theutraniæ op.ibidem 15
Theutraniæ mirum. 26.4
Thia inſula.16.24.& 57.45
Thyanus op.50.22
Thiatira inſula 55.45.& 77.32
Thiaryreni po.78.58
Thibiorum gens 107.28
Thydonos op. 76.42
Thimanei po.98.30
Thymbre op.78.33
Thynia inſula.85. 17
Thyni populi ubi 54.21.& 42.80 & 81. 25
Thinitis præfectura. 69.36
Thynos op.75.8
Thynnias inſula. 81.54
Thynnias op.54.48
Thiphicenſe op.67.32
Thyri po. 87.49
Thyrides inſulæ. 56.6
Thyrea locus.51.33
Thyrreus lapis.30.17
Thyſanuſa op. 76.16
Thisbe op.12.27
Thyſſus op.54.3
Thoar op.68.43
Thoſpites Tigris lacus. 95.34
Thoranos inſula 55.89
Thoricos locus.659.13
Thraces ubi.49.13.& 50.7
Thracius Boſphorus ubi. 54. 49.& 58.29. & 81.19
Thraciæ deſcriptio.54.14
Thraciæ Alabandici. 661. 19
Thraciæ longitu.latitu. 55.24
Reliqua quære parte prima.
Thriaſius op.52.30
Thriaſij po.ibidem 18
Thryon op. 51.29
Thronium op. 52.46
Thuben op.68.20
Thule inſula.23.49.& 62.6
Thumata op.97.27
Thurini. Quære parte prima.
Thurium op.41.11.& 218.18
Thuſcanienſes po.38.32
Thuſci à ſacri more dicti.38. 18
Thuſci debellarunt oppida Vmbrorum. 44. 49
Thuſcum mare ubi,ibidem 40.48
Thuſſagetæ po.60.10.& 83.47
TYANA op.82.34
Tiare op.78. 35. 39
Tiaris locus ubi Tubera mire proueniunt.549.2
Tibareni po.82.45
Tyberis fluuius nauium magnarum capax.35.48
Tiberina oſtia.17.5.38
Tiber flu.futuri præſcius.38.48
Tiberis amœnitas.ibidem 44
Tiberis fluuius.38.25.34
Tiberis aqua non minor Nili 639.45
Tiberis flumi.inundatio. 640.12
Tiberis ortus,nomina.38.14
Tiberias op. 72.29
Tifernates po.45.8
Tibigenſe op. 67.28
Tibis,id eſt,december.95.26
Tyberini po.45.9
Tyburtes po.44.20
Reliqua quære parte prima.
Tichis flu.81.22
Ticinus fluuius.& op. 45.35
Ticinus fluuius unde.20.15.et 47.18
Ticinum oppidum à quibus conditũ 48.16
Tyde caſtellum.63.10
Tydij po.14.6
Tifernates po.45.8
Tifernus fluuius.42. 48
Tifata op.40.14
Tigris Euphrates ubi incurrat 74.41
Tifernum op.38.39
Tygaææ op.66.32

Tygenſis

Tygenſis ſaltus.18.48
Tigranocerta op.84. 94.17
Tigris fluuij deſcriptio.29.11. et 56.55.& 93.27.& inde
Tigris,id eſt,ſagitta. 95.29
Tigris ſiue ſe in ſpecus mergit,ibidem 31. 35
Tigris fluuij ortus 84.26. 41
Tigris fluuij lacus.92.42
Tigris flu.in duos alueos diuiditur 95.41
Tigris in Eu[illegible]m mergitur,ibidem 36
Tigris mari Perſico decimo ore inferitur, ibidem 46
Tigris & Euphrates quantum diſtent,ibidem 48
Reliqua quære parte prima.
Tigulorum oppidum.88.8
Tillauentum flumen 46.28
Tylos inſula,& in ea miræ arbores 210.18.& 226.20
Tylos inſula & oppidum.97.34
Timachus fluuius.49.16
Timaus flu.46. 31.29.28
Timaui inſulæ fonteſq; miri.29.45.& 49. 25
Timaui fluuij inſulæ.49.15
Tymbriani po.75.19
Timici oppidum.66.32
Tymnias ſinus.76.16
Timolus.77.1
Timoniacenſes po 71 6
Tymphei po.30.15.& 53.42
Tinda oppidum.54.30
Tyndaris oppidum..16. 42.16
Tingi oppidum à quo 64.16
Tingitaniæ prouinciæ deſcriptio 66.12
Tynidrumenſe oppidum. 67.28
Typania oppidum.52.15
Tiparenus inſula.56.9
Tipaſa oppidum.66.28
Tiphicenſe op.67.31.
Tiquadra oppidum. 41.9
Tyra fluuius.& oppidum.59.21
Tyra gens. 99.18
Tyragetæ populi.59.22
Tiricenſe oppidum. 67.31
Tyrij populi in Hiſpania. 64.12
Tyrium purpuriſſum. 617. 19
Tyrrheni populi.38.18
Tyrimba oppidum. 51.39
Tyriſſei populi.93.15
Tyriſlaſis oppidum. 55.14
Tyruaccum oppidum.35.9
Tyrrhenum mare quod. 40.48.49.& 645. 6
Tyrus Herculis templum habet 659.34.& 667. 39
Tyrus quondam inſula.71.9
Tyrus conchilio,& purpura nobilis,ibidem 11.& 617. 19
Tyrus oppidum 71.9.21.& 104.26
Tiſſinenſes populi.42.28
Titanus fluuius,& op.78.7
Titium flu.46.45.& 48.2.et 48.12
Tium oppidum 81.13
TLOS oppidum. 76.5
TMOLVS fluuius ſolus coticulam lapidem habet.508.43
Tmolus mons.77.2
Tmoli montis uinum quale.20
Tmoli montis incolæ diu uiuunt 121.41
TOANI populi. 98.16
Tochari populi.17.49
Togata Gallia ubi.44. 45
Togienſes populi. 47.7
Togiſonus.45.49
Toleti oppidum 505.8
Tolerienſes populi. 40.20
Toletani populi.35.42
Toliſtobogi populi. 81.1.5
Tollentinates populi.44.42
Toloſani po.36.48.& 62.40
Tomala oppidum 93.19
Tomarus mons.30.3.32
Tomos oppidum 54.49
Tomabei populi 93.16
Tonderos fluuius. 92.7
Topazium in qua inſula. 99.38.& 654.44. & 662.42
Topazos inſula unde nomen lapidi 99.38. & 662.43
Topiris oppidum 54.28
Toralliba inſula.90.40
Toretæ populi.83.34
Tornadotus fluuius. 96.7
Tornates po.62.38
Torone op.53.49.et 161.7.et 166.7
Toron lacus.324. 25
Tortuni populi. 52.13
Toxandri populi 62.18
TRACHEOTIS op.75.11
Trachea oppidum. 77.26
Trachin oppidum. 53. 4
Trachie inſula.55.41
Trachonitis oppidum.73.1
Traſlari populi.59.42
Tragia inſula 97.48
Tragaſæus ſal.360.30.16
Tragurium inſula.48.10
Tragurium oppidum & in eo marmor, ibidem 16
Trallicon oppidum. 76.47
Reliqua quære parte prima.
Trallis oppi.76.41.& 109.10
Tranſpadana regio. 46.9
Tranſpadani populi quibus agros pingues faciunt.295.13
Tranſpadani populi. 47.5
Tranſrhenani populi Roma. hoſtes 346. 23
Tranſrhenanæ fœminæ quibus ueſtiuntur, ibidem
Trapeze promontorium.78.42 & 80.13
Trapezopolitæ populi.76.46
Trapezus op.85.1.3
Traſimeni lacus miracu.25.41
Traſimenus lacus ardens. 31.30
Trebani populi 39.41.& 44.26
Trebia fluuius.45.13
Trebiates populi. 45.8
Trebulani populi. 44.20
Trecaſſes populi.62.31
Trepſedorum gens. 78.48
Treres populi. 53. 17
Treſpylion inſula.79.42
Treuentini populi.44.19
Treueri populi. 62.22
Triacenſes populi.44.42
Triare regio.34.48
Tribani populi. 49.14
Triballi populi ubi.50. 6. & 58.32. & 107.19
Tribochi populi.62.24
Tribulium oppidum. 48.19
Tricaſtinorum gens. 36.44
Tricca oppidum. 51.9
Tricæ oppidum prouerbium. 48.48
Trichone oppidum. 30.40
Tricoriphos mons. 97.48
Tricoriorum regio.36.36
Tricorium regio.36.34
Tridentini populi.47.8
Tridentinæ alpes.45. 48
Trienſes populi. 35.40
Trieris oppidum, 73.12
Trimachi po.49.14
Trimontium op.54.28
Trinacria,id eſt,Rhodos inſu. 79.27
Trinacria,id eſt,Sicilia.41.48
Trinium fluuius. 44.11
Triocalini populi.42.28
Triopia oppidum.76.18
Tripolis cur dicta.73.22.& 104.27
Tripolis caſtellum,& flu. 82.49
Tripolitani populi.77.3
Triquetra,id eſt, Sicilia. 41.49
Trira oppidum.33.12
Triracienſes populi.42.28
Tritea op.30.40
Tritium op.35.49
Triton palus,fluuiuſq; 67.28 & 70.21
Triulatti populi.47.42
Triumphale op.34.4
Triumpilini uenales populus 47.24.18
Troas op.78. 4. 12
Troadis deſcriptio,& op. ibid. 11
Troadis finis.78.17.& 80.39
Reliqua quære parte prima.
Trœmi populi.81.2
Trœmorum op. ibidem 4
Trœzene oppidum.51.41. & 553.30.& 555. 29
Trœzen Cariæ op.67.44
Trœzenij lapides. 661.41
Trogiliæ inſulæ. 79. 43
Troglia op.77.18
Troglodytæ populi.59.11. & 62.8.et 98.16.& 69.7.16.et 108.3.40
Troglodytarum emporium. 100.6
Troglodytæ bis anno umbras habent.28.41
Troglodytarum mirus fons.29.40
Troglodytæ elephantū uenatu aluntur..30. 30
Troglodytæ teſtud.adq.135.8
Troglodytæ quales. 100.25
Troglodytæ ubi,& quo utantur aqua.101.40
Troglodyticæ fluuius.99.32
Troglodytici ſinus.99.14
Troglodyticæ Mychos.99.36
Troglodytice non cernit ſeptentriones.22.34
Troglodytices umbra.28.41
Tropina locus.89.45
Troſſulum op. 533.21
Truentum flu.& op.44.35
TVBERVM fluuius.52.17
Tuberrenſe oppidum.67.28
Tuburbis colonia.67.26
Tubuſuptus oppidum. 66.14
Tucca oppidum, ibidem 80
Tucci op.34.2
Tucci colonia.34.19
Tuderte oppidi uuæ.244.5
Tuder oppidum. 45.5
Tudertibus ſpectata arma cæleſtia.18.10
Tuditanus Iſtros domuit.46.44
Tuſicani populi.45.8
Tuniſenſe oppidum. 67.32
Tungri populi.62.21.& 551. 32
Turcæ populi.83.47
Turduli po.63.14.33.46
Turdulorum gens ubi.133.38. & 112. 34
Turiaſſo op.609.20
Turiaſſonenſes po.35. 30
Turiga op.34.26
Turmantini po.44.6
Turmodigi po.35.44
Turobrica op.34.28
Turocelum op.45.12
Turones po.61.32
Turres uocales ubi.642. 36
Turrius fluuius. 46.29
Tuſca fluuius.66.47
Tuſculani agri mirum.17. 33
Tuſculani ſilices quales. 646.32
Tuſulani po. 39.45
Tuſdritanum op.67.32
Tutienſes po.40.20
Tutini po.44.8
VACAMANA oppidum 84. 8
Vaccei populi.35.5.et 63. 14
Vacca flumen. 63.17
Vaccennorum gens.38.13
Vacca flu.62.17
Vacunæ nemus.44. 27
Vadei populi.98.24.
Vadum Sabatium portus. 38.7
Vadicaſſes po.62.32
Vadimonis lacus mirum. 27.27
Vafriæ op.45. 13
Vagienni po.38.5.& 47.33
Vagenſe op.67.28. 32
Vagi ferarum more homines.102.26
Valdanus fluuius. 49.11
Valentia oppidum. 35.22.36. 42 & 63. 3
Valentini po. 41.41. & 44.9
Valentinum op. 38.13
Valerienſes po.35.39
Valij populi.102.22
Vallei po.33.34
Vali po.33.40
Vama fluuius.89.4
Vamacures po.67.34
Vangiones po. 62.24
Vanienſes po.47.5
Vannetes po.62.8
Vannianum regnum. 59.13
Varagri po.47.41
Varramus flu.46.29
Varciani populi. 49.7
Vardæi po.Italiæ.48.28
Varduli po.35.43
Vardulorum oppida. 63.8
Varciæ po.80.8
Varetum fluuius.82.22
Varia op.45.13. & 43.14
Varini populi.61.29

Varuani populi.47.6
Varubeni populi. 42.7
Varus fluuius.36.39.& 37.35.40
Vaſco lucus.37.1
Vaſcones populi.35.19
Vaſconum ſaltus.61.5
Vaſſei populi.62.
Vaticanus ager.19.40
Vatrenus fluuius.45.40
Vatrenus portus, ibidem 43
VBEDA oppidum.34.1
Vbij populi. 62.25
Vbiſci populi.62.35
VCENNI populi. 47.41
Vcetana oppida duo.67.18
Vculiſmacum oppidum.34.26
VDINI populi.83.49.& 86.3
VEAMINI populi. 47.42
Veca portus.63.4
Vecleri populi.44.29
Vectis inſula.62.3
Vectones populi.35.5.& 63.14
Vegium oppidum.48.8
Veientani populi.33.32
Veiens ager.17.34.38.40
Veij oppidum quo die à Camillo captum.36.24
Velauni po.47.43
Velia oppidum.40.31
Veliates populi.35.6.& 41.43.& 45.13
Veliterſes po.33.46.et 40.21.29.26
Velini lacus.44.24.& 333.19
Velino lacu quotidie arcus cœleſtis apparet.19.18
Veliterni po.39.45
Vellates po.62.32
Vellenatum oppidum.122.19
Vellocaſſes po.62.37
Venafrum oppidum.39.35
Venami po.62.37
Venaria inſula.42.14
Vendiatiorum gens.38.3
Venedi po.61.16
Venelli po.62.32
Veneni po.38.3
Veneria oppidum.54.12
Veneris lacus.366.41
Veneris oppidum.71.10.24.et 75.8
Venetiæ ſitus & gnomon.35.23
Venetia x. Italiæ regio.46.26
Veneti à Troianis orti.47.1
Veneti Galliæ po 61.27
Veneti po.ab Henetis.32.17.et 636.37
Venetorum inſulæ.62.44
Venetorum ager.46.49
Venetulani populi 40.21
Venidates po.47.6
Vennenſes populi.33.45
Vennones po.47.30.18
Venonetes populi.47.38
Venus Pyrenea.35.28
Venuſia op.43.43
Venuſini populi.44.6
Verbanus lacus ubi.47.11.et 137.45
Vercellæ op.à quibus.46.24
Veregrani po.44.40
Veretini po.44.8
Vergoanum op.41.16
Vergunni po.47.43
Veromandui po.62.21
Verona oppidum.47.3
Vercellenſis ager auri fodinas habet.137.19
Vertacomacori populi 46.13
Vertobrige op.34.25
Veracini po.36.37
Verulani po.39.45
Veruni po.62.21
Veruſi po.47.43
Veſci op.33.49
Veſcitania regio.35.30
Veſcellani populi.44.2
Veſci portus.61.4
Veſentini populi.35.32
Veſionicates populi.45.9
Veſpaſiani colonia.72.13
Veſpenes op.63.1
Veſtini populi.37.9.& 44.19
Veſulus mons.43.16
Veſuuius mons.39.31
Veſuni populi.66.13
Veſuuij montis uuæ quales.245.43
Vettones populi.63.33
Vetriolum oppidum.45.12
Vettionenſes populi.43.10
Vetulonienſes populi.38.32
Vetulonius lacus.19.34
VFENS fluuius.39.13
VSANA oppidum.48.44
Viacienſes po.35.42
Vibali populi.16.8
Vibelli populi.33.3
Viberi populi.47.32
Vibienſes po.35.33
Vibiforum op.46.10
Vibinates populi.44.6
Vibonenſis ſinus.40.34.37.et 42.46
Vicellenſes po.40.21
Vicetia op.47.1
Victoriæ portus.63.3
Vidugaſſes po.62.32
Vienna Allobrogum op.36.42
Vienna Narbonenſis op.35.16
Vimitellarij populi.40.20
Vindelici po.49.21.39.& 61.29
Vindinates populi.45.30
Vior fluuius.65.44
Virgao op.33.48
Virgentum op.34.20
Virgilienſes po.33.43
Vironeſca oppidum.35.49
Virtus Iulia op.34.16
Virucinates po.47.39
Virunum op.48.44
Viſtula fluuius.59.17.& 61.35
Vitis fluuius.45.18
Viucntani po. ibidem 1
VLEANECTES po.61.21
Vlyſſippo op.144.39
Vlyſſis ſpecula ubi.42.47
Vlyſſis portus.42.33
Vlyſſis nauis in ſcopulum uerſa 35.42
Reliqua quære parte prima.
Vlucrnates populi.39.45
Vlubrenſes po. ibidem
Vlurtini po.44.6
Vliſuburnatum op.67.32
VMBILICVS, id eſt, Gnomon 104.21
Vmbræ quãdo, & ubi nullæ.98.48
Vmbræ ubi uerſus Auſtrum, ibidem
Vmbræ populi.90.16
Vmbrorum dies.24.9
Reliqua quære parte prima.
Vmbranatos populi.43.23
Vmbranici populi.36.49
Vmbriæ deſcriptio.44.44
Vmbriæ Creta.612.20
Vmbria.31.5
Vmbriæ trecenta oppida debellata à Thuſcis.44.49
Vmbri unde dicti.44.48
Vmbri populi quales, ibidem 6
Vmbri exacti à pelaſgis.38.16
Vmbro fluuius.38.22
VNDECVMANORVM colonia.44.17
VOCONI forum.16.47
Vocontiorum regio.36.33.et 46.43
Vocontiorum gens fœderata.16.49.& 113.21
Volane Padi portus.45.44
Vulaterranea uada.18.20
Volaterrani populi, ibidem 32
Volcientium gens, ibidem 22
Volſorum lucus.37.6.& 39.4
Volcentani populi.42.15
Volcæ tectoſages.16.27.43
Volſiniæ molæ uerſatiles.646.22
Volſinienſes lapides.649.13
Volſinienſes populi.33.33
Volubile oppidum.63.8
Volſci populi.39.2
Vomanum flumen.44.34
Votieni populi.31.2
VRA locus.74.25
Vranopolis oppidum.54.8
Vrbes à mari abſorptæ.26.39.et inde
Vrbi gens.92.13
Vrbinates po.45.9
Vrbubuma op.100.46
Vrci oppidum.35.6
Vrgitanus locus.33.19
Vrgo inſula.42.23
Vria oppidum.34.35.& 43.40
Vri populi.90.20
Vrium fluuius.33.32
Vrpanus fluuius.49.42
Vrſentini po.41.15
Vrſo op.34.16
Vrticinorum gens.44.23
VSALITANVM op.67.49
Vſar fluuius.66.30
Vſibalci po.102.21
Vſidicani po.45.18
Vſtica inſula.42.32
VTHINA colonia.67.26
Vtica oppidum.28.20.& 66.48.& 104.19.& 339.49
Vtidorſi po.86.4
Vtus fluuius.49.16
VVLCANIAE inſulæ.42.34
Vulgientium gens.36.44
Vulſinium oppi. depopulatũ.17.26
Vulſinij po.17.10
Vulturnus fluuius, & op.39.26
Vulturni maris uitrea harena.631.28
VXAMA oppidum.36.1
XANTHVS fluuius & oppidum 73.47
Xanthus fluuius 29.45.& 78.24.& 104.33
Xenitana Quiza oppidum.66.24
Xerſes Athon perfodit.33.40
Reliqua quære parte prima.
Xylenepolis oppidum.92.23
Xylopolitæ populi.33.42
Xyſtani populi.76.44
Xoitis præfectura.69.40
ZACYNTHVS 33.46.49
Zacynthi bitumen.630.28
Zageræ populi.100.16
Zagrus mons.96.2
Zamareni po.98.38
Zamenſe op.67.32.& 333.74
Zannes po.101.47
Zanclæi populi.42.23
Zapauortene regio.86.45
Zarax oppidum.31.37
Zarangæ populi.92.21
Zaraſparum oppidum, ibidem
Zariaſpa oppidum.86.43.et 87.12
ZELA oppidum.55.8.& 82.34
Zelia Propontis quæ.30.28
Zephyre inſula.36.36
Zephyrium promontoriũ 40.42
Zephyrium oppidum.60.2.et 73.9
Zephyria inſula.26.25.& 37.42
Zerbis fluuius.94.34
Zetis oppidum.93.31
Zeugmana regio.66.43
Zeugmatis oppidi miracatena.609.46
Zeugma oppidum.71.47.& 74.22.& 94.40.48.95.29
ZISELA oppidum.82.40
Zigere oppidum.54.42
Zygæ populi.85.47
Zilis regio.64.39
Zimyra regio.73.16.29.& 645.29
Zingi populi.33.44
Ziras fluuius.54.41
Zizama oppidum.63.15
Zizerus fluuius, promontoriumq́ 92.47
ZOELAE populi.36.4
Zœlium oppidum.346.34
Zone mons.34.32
Zonus fluuius.85.38
Zoroanda locus.93.38
Zoalis fluuius.87.3
Zoton oppidum.100.4
ZVRACHI populi.97.48

PARTIS SECVNDAE FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Liberi patris fons in Andro.30.5
Liberi patria. 52.33
Liberalitas Iulia op. 61.43
Liberrini oppidum.33.49
Libethra fons.53.18
Libya & Africa eadem. 64.27
Libyæ Mareotis deſcriptio.68.16
Libyægyptij populi. 69.2
Libyca Rhodani ora.36.29
Libycum mare.64.27
Libyci populi.46.14
Libida oppidum. 33.49
Libyphœnices qui.67.2
Libiſoca oppidum.33.37
Libyſonis turris.41.43.
Lybiſſa oppidum.81.26
Libiſſos oppidum.14.42
Liburniæ lana.147.11
Liburniæ deſcriptio.40.42.et 48.14
Liburni in Italia.44.16.45.et 43.2
Liburnicæ inſulæ.49.30
Lycabettus mons.52.28
Lycaones populi.76.26
Lycaonia regio.75.11.& 104.30
& 84.16
Lycaoniæ tetrarchia. 75.20
Lycaſtus op.56.27.& 82.4
Licates populi.47. 40
Lyceus mons. 52.9
Lycei Iouis delubrum, ibidem
Lichades inſula. 56.19
Lichenis populi.33.24
Lycide oppidum.78.35
Lyciæ deſcriptio.75.26.42
Lyciæ quot oppida, ibidem 49
Lyciæ finis, ibidem 49
Lyciæ Creta.612.18
Lyciæ mira ſaxa.645.42
Lyciæ poſt terræmotũ ſerenitas
27.34
Lycij maris inſulæ.79. 56
Reliqua quære parte prima.
Lycium mare.75.26
Licinforum op.45.22.& 46.18
Licini populi uel forum. 45.22
Lycomedis lacus.67.15
Lycon oppidum. 71.13
Lycopolites præfectura.69.17
Lycus fluuius.29.11.& 71.21.et 74.
8.49.& 76.23.& 77.31.&
80.33.& 82.11.31.38.40.& 94.
34.& 554.3.34
Lictus oppidum. 56.28
Lydda oppidum. 71.19
Lydi populi. 50.17
Lydiæ deſcriptio.76.47
Reliqua quære parte prima.
Ligamorum regio. 36.39
Lygdanum oppidum.78.16
Ligeris fluuius 61.28
Ligures Apuliæ populi.44.1.&
47.33
Ligures populi. 37.8
Ligurum finis.45.26
Liguriæ finis ubi.38.9
Liguriæ oræ menſura.38.14
Reliqua quære parte prima.
Liguſticum mare ubi.40.45
Lilæa oppidum.50.18.& 52.45
Lylaus fluuius.81.23
Lilybæum promontorium.42.6.
& 104.28
Lilybeum oppidum.91.35
Limira flu. 65.38
Limicra oppidum 51.37
Limia flu 63.22
Lymira fluuius & oppidum 75.45.
& 554.29
Lymphorta oppidum.90.12
Lynceſtæ populi.53.44
Lynceſtis mira aqua. 10.4
Lindum oppidum 79.23
Lingones po.62. 22
Linitima oppidum.100.43
Linus fons. 551.26
Lipara inſula unde dicta. 42.36
Lipare alumen.631.6
Liparus rex quando. 42.39
Liparis flu. 73.12
Liquentia flu.46.27
Lyris flu.28.32.& 99.1.18
Lyrneſus op.75.15.& 78.12
Lyrneſos inſula.30.25
Lyſa Bacchi comes.33.40
Lisbonum oppidum. 115.35
Lyſias oppidum.76.40
Lyſimachia op.55.20.18.& 71.6
Liſſa inſula. 49.29
Liſſum oppidum.48.33
Lyſtreni populi. 81.6
Lytarmis promontorium. 85.12
Literinum oppidum. 35.27
Literinum oppidum Scipionis exilij
locus.287.15
Liniopolis oppidum.83.1
Liuij forum. 45.25
Lixos colonia.64.40.48.et 65.28
LOCANVS fluuius.42.47
Locri oppidum. 27.13.& 27.33.&
40.42.& 121.3
Locri Græciæ po.50.34.& 52.45
Locri Italiæ frons.42.45
Locris nullo non die apparet ar-
cus.19.13
Longopori populi.102.21
Longulani populi.40.19
Lopaduſa inſula.42.30.& 68.47
Lopſi populi. 48.7
Loreni populi.77.4
Loryma locus. 76.16
Lothophagiti inſulæ.6°.42
Lothophagitum regio. 67.20
LVBIENORVM gens 35.3
Luca colonia.38.19
Lucaniæ cultores plures. 40.25
Lucanus ager ubi.40.28
Lucanium littus.37.7
Lucani à quo ſubacti.43.44
Lucani populi à Samnitibus or-
ti. 40.29
Lucenſis conuentus.35.1.& 36.5.
& 61.3
Lucenſes populi.44.14
Lucentum oppidum.35.10
Luceria oppidum.44.45
Lucrinus lacus.19.27.& 645.6
Lucus Auguſti oppidum.37.2
Lugdunenſium littus.152.11
Lugdunenſis & Celtica regio eadẽ
62.13
Lugdunenſis Gallia,ibid.13.26.& 10.
Lugdunum colonia. 62.33
Luna oppidum & eius portus.33.18
Lunæ oppidum habet una nobi-
lia. 146. 44
Lunenſe marmor.634.24. et 637.39
Lunenſis ſilex qualis.646.13
Lupia oppidum. 41.33
Luſitaniæ deſcriptio. 63.27. per totũ
Luſitaniæ menſura.63.43
Luſitania auri fertilis. 587.16
Luſitaniæ plumbum.620.24
Luſitaniæ cryſtallus.634.48
Luſitania regio.33.25
Luſitania unde dicta.33.40
Luſturia oppidum.33.31
Luſus Bacchi comes.33.44
Luſi fons.553. 44
Lutenani po.36.47
Lutius Samnium dux. 40.30
Lutrabetas inſula. 41.40
Luxia fluuius.33.12
MARACSES 91.17
Macæ populi. 89.7
Macaria inſula.79.10.&
80.14
Macaron, id eſt, Creta inſula. 79.19.
& 60. 42
Macas promontorium. 92.14
Maccos oppidum.88.47
Macedoniæ deſcriptio.48.35.&
55.29. & inde
Macedoniæ longitudo latitudoq́;
55.23
Macedoniæ magnes.645.22.et inde
Macedoniæ ſuper.53.29.et 54.7
Macedonia ante Ematbia dicta,
ibidem 29
Macedoniæ ſitus, ibidem 30
Macedoniæ terminus. 54.7
Macedonicum mare quod.53.30
Macedones Ioniæ populi. 77.4. 49
& 78.20
Macedones qui in Meſopotamia
94. 19
Macedonum regum ſepulchra. 53.32
Macedonum portus.93.48
Maceſtos fluuius.80.14
Macharon arx.72.14
Machia inſula.57.43
Machliæ Androgyni populi. 507.15
Machorbe portus. 97. 44
Macyna oppidum. 56.45
Mucynum oppidum.50.7
Macyſtus mons.50.19
Maciſtum oppidum. 52.6
Macomades populi 67.3
Macra fluuius.33.9
Macra inſula. 60.44
Macræ populi.68.3
Macrales populi.40.19
Macria inſula. 79.28
Macris, id eſt, Eubœa inſula.57.50.
91.59. 19
Macris inſula.26.23.et 79.22. et 80.2
Macrobij Macedoniæ populi. 54.3
Macrobij Africæ po.ubi 101. 45
Macrobiorum ætas.108.24.29
Macrocephali po. 82.46
Macrocremnij montes.59.21
Macron Tichos quod Biſanthe op-
pidum.54. 34.36
Macrones populi.92.47. & 89.2
Macua oppidum.100.49
Macurebi populi.66.32
Madaurenſe oppidum.67.31
Mæander fluuius.76.39.48.et 77.12
Meãder flu. flexuoſus.76.43.et 77.
Mæander limi fertilis.77.15 (15
Mæandri fluminis mirũ. 18.4
Mæandria oppidum.50.20
Mæandropolis oppidum.76. 19
Mæandrum quæ ingrediantur flu-
mina.76.28
Mædi populi 50. 8
Mænalus mons.5.10
Mæones iuxta Tanaim. 84.8
Mæotis os.190.94
Mæoniæ caput. 77. 58
Mæoniæ deſcriptio.76.49
Mæonij po.77.3.5
Mæotæ po. 60.11
Mæotis palus unde dicta, ibidem
Mæotis Oceani ſinus. 11.24
Mæotis paludis deſcriptio. 85.87.48
Mæotis palus.22.14.& 58.44.
& 115.13
Mæotis menſura.60.7
Mæotin circa gentes. 85.48
Mæotici po.83. 45
Magarſos oppidum.75.2
Magaſne oppidum. 100.42
Magæa fons 42. 16
Magelli populi.38.5
Magellini populi.42.26
Magi populi.92.5.& 94.24
Magna Græcia.42. 46
Magneſia inſula.26.18
Magneſia Ioniæ oppidum.77.28
Magneſiæ magnes.645.22
Magneſiæ deſcriptio. 53.22
Magnetes populi.73.3
Magnopolis oppidum.82.16
Magnus portus.66.22
Magnum promontorium.63.20
Mago oppidum.42.8
Magoa oppidum.96.24
Magog oppidum.73.40
Magog Syrorum dea.73. 40
Magora oppidum. 100.45
Magoras ſiue Macras fluuius. 73.20
Magyſa oppidum.100.45
Maguſum oppidum 98.48
Malacha fluuius & oppidum.35.
36.& 66.20
Malacho inſula.101.24
Malæa promontorium.52.14.& 56.
31.& 104.35
Maleuentum oppidũ.43.49
Maleus Indiæ mons.23.14.et 89.28
Maleum promontorium.51.35
Maliacus ſinus .52. 46
Maliande regio. 60.35
Mallus mons.88.49
Malli populi, ibidem
Mallos oppidum.79.2.& 101.36
Maltecoræ populi. 90.3
Malthace inſula.55. 42
Maluana portus.66.20
Mana oppidum.100.40
Mamblia oppidum.100.48
Mamertini populi.42.10
Mamertina uina.146.33
Mammiſæa tetrarchia.73.43
Mamortha oppidum.72.13
Mamuda oppidum.161.39
Manam flu.52.12
Manates populi.40.19
Mandagraum flumen.87.17
Mandaganceni populi. 78.20
Mandalum lacus. 100.4
Mandaci populi.14.13

Mandei populi. 88.49
Mandetrum oppidum. 43.19
Mandrorum gens. 108. 82
Mandrum flu. 87.7
Manduria oppidum. 29.18
Mania oppidum. 94.33
Mantieum op. 77.24.50. & 82.45
Mantinea oppidum. 51.29. et 52.3
Mantua oppidum. 47.2
Marane oppidum. 98.18
Marathos oppidum. 73.18
Marathe inſula. 55.48
Marathesium oppidum. 77.20
Marathon campus. 52.50
Marathos oppidum. 73.28
Marathuſa inſula. 80.9
Marathuſa oppidum. 56.19
Magracres populi 80.18
Marattani populi. 87.9
Marchadæ populi. 92.18
Marchuby populi. 67.35
Mardani populi. 94.31
Mardi po. 93.22. & 96.14
Mardorum gens. 37.6
Mardrum flu. 87.7
Mardrieni populi. ibidem 7
Mareu inſula 99.99
Mare unde terras ingrediatur 60.45
Mare congelatum 61.4. & 62.18
Mare rubrum quare. 93.32
Maris rubri oleæ 19.30
Maris mediterranei diviſio 40.42
Maris mediterranei inſulæ. ibid. 46
Maris rapacitas inſatiabilis. 81.43
Maris in terras ingreſſus. ibidē 44
Reliqua quære parte prima.
Maria cur terram ingreſſa prolo go 33.10
Maria unde terram intrant 40.42
Marium denominatio, ibidem 42
Mare mortuum ubi 61.5
Maris rubri ſinuum nomina. 71.37
Maris rubri ad Nilum foſſa. 99.21
Mareotæ populi. 62.12
Mareotis lacus inſulæ plures 21. 19.25
Mareotis Libyæ deſcriptio. 68.31
Mareotis menſura. ibidem 32
Mareotis lacus. 71.19. 33
Margiana regio. 86.48
Margus flu. 491.3
Margo flu. 87.3
Mariaba oppidum. 93.21.85.41.49
Mariamitani populi. 73.44
Mariana colonia. 43.20
Mariani montes. 33. 32
Mariani populi. 19.39
Maryandinus ſinus. 12.13
Marici populi. 46. 16
Margerri populi. 102.11
Marium oppidum. 79.13
Marina oppidū. 98. 18
Marmaridæ populi ubi. 67.4 & 68.31
Marmor Hiſpanicum. 16.14
Marmor Chium. 80.2
Marmor Cyzicenum. 81.33
Marobæ populi. 90.3
Maronea oppidum. 54.31
Marrucini agri portentū. 25.36
Marrucini populi. 17. 9
Marruuij populi. 44.14
Marſi Apuliæ populi 44.8
Marſi po. 107.11. & 44.13
Marſi populi à Circes filio. 107.12. & 431.42
Marſias fluuius. 73.39. & 74.20. et 76.29. & 514.8
Marſiæ & Apollinis certamen ubi. 76.28
Martis ara. 85.19
Maruca populi 87.7
Maſada caſtellum. 72.43
Maſatas flu. 63. 24
Maſati populi. ibidem
Maſſagetæ populi. 17.24
Maſſala oppidum. 98.16
Maſſalioticum Rhodani os. 56. 33
Maſci populi. 94.63
Maſſæſylorum gens. 66.15. & 70.10
Maſſæſylum lacus. 70.10
Maſſiæ lateres quales. 619.36
Maſſicæ uicus. 74. 39
Maſſici montes. 99. 22
Maſſilia ora. 56. 16
Maſſyli populi. 67.14
Maſſycites mons. 75. 48
Maſsilia. 47.2
Maſtilum populi. 67.14
Maſtaurenſes populi. 78.2
Maſtya oppidum. 82.16
Maſtuſia promontorium. 55.18
Maſtuſia mons. 58.20. & 77.42
Maſuæ populi. 90.4
Matelgæ oppidum. 68.18
Mateolani populi. 44.5
Mathei populi. 98.39
Mathitæ populi. 100.47
Matiani populi. 87.9
Matini populi. 44.3
Matium oppidum. 36.16. & 83.6
Matrici populi. 48.16
Mattiaci fontes. 554.12
Mattiliacates populi. 45.3
Mauin oppidum. 69.11
Mauritania oppidum. 95.6
Maurina oppidum. 100. 46
Mauri populi bellis attenuati. 66.12
Mauritaniæ deſcriptio. 64.33. & 66.12. & 104.20
Mauritaniæ margaritæ. 161. 36
Mauritaniæ menſura. 66.38
Mauritania duplex. 66.21.38
Mauritania Cæſarienſis. ibidem 22
Mauritania quinque Romanorū colo nias habet. 63.38
Mauritaniæ inſulæ. 103.11
Maurusij populi. 68.13
Maxala oppidum. 68. 39
Maxulla colonia. 66.49
Mazaca oppidum. 31.39. & 81.35
Mazacæ populi 84.4
Mazeras fluuius 86.47
MEASEI populi 94.37
Mecyberna oppidum 83.48
Medeon op. 82.18
Mediæ prouinciæ deſcriptio. 86. 25. & 94. 16
Mediæ ſmaragdi 659.37
Mediæ prouinciæ caput. 16.25
Mediæ termini. 96.21
Mediomatrici po. 62.28
Mediolanum oppi. à quibus 46.17
Medion mons. 50.35
Mediterranei maris diviſio 40.42.
Mediterranei maris inſulæ. 40.49
Mediterranei ſinus gentes 84.14
Medmaſſa op. 76.34
Medmini populi. 101. 48
Medoaci fluminis portus. 46.1
Medoē inſula. 102. 14
Medorum ſoboles iuxta Tanaim 83.45
Medorum regio. 84.42
Medua portus. 40.38
Medubricenſes populi 63.46
Medullio oppidum. 40.15
Medulli populi. 47. 41
Megabari populi ubi. 103.45
Megala locus. 94.21
Magale inſula. 10.11. & 81.16
Megalepolis op. 52.4.
Megalopolitanorum ager. 50.46
Megallæ po. 89.47
Megara colonia. 52.21
Megari Indiæ po. 90. 20
Megarice oppidum. 59.45. & 81.14
Megaris inſula. 42. 80
Megaris op. 42.15
Megaris regio. 52.2
Megaris oppidi fatalis oleaſter 264. 22
Megaricus ſinus. 51.49
Megeda op. 100.35
Megisba ſtagnum 91.18
Megiſba inſula 79.19
Melaena inſula. 82.5. & 55. 47
Melaria op. 14.29
Melamphylum inſula. 79.46
Melamphyllus mons. 85.23
Melanchlæni po. 83. 22
Melanisa inſula. 58. 20
Melanthium flu. 82.49
Melana inſula. 49.12
Melanæa op. 52. 5
Melane inſula. 80.8
Melas ſinus. 54.16. & 55.14
Melano inſula. 79.7
Melcomani po. 48.14
Melas Thraciæ fluuius. 29.48. et 54 33. & 75.9. & 82.47. et 558.37
Meldi po. 62.11
Meletes flu. 77.48
Melitæa op. 53.25
Meligunis inſula. 42.37
Melita inſula. 42.29. & 49.33
Melitæi catuli, ibidem 49.33
Melita oppidum. 52.30. & 82.33
Melitea oppidum. 83.27
Melitene regio. 82.36
Melitene oppidum. 74.7
Mellaria uicus. 83.54
Meloe 'a inſula. 43.1
Meli inſulæ alumen. 631.6.25.37
Melos inſula ſulphuris fertilis 630.4
Melos inſula 26.30. & 57.48. & 616.30
Melphes fluuius. 40.32
Melpum oppidum. 46.28
Melzitanum oppidum. 67.31
Memnorum gens. 46.46
Memnonis regia. 71.11
Memphis pyramides 640. 28
Memphis oppidum. 69.49. & 71. 14. & 640.27
Memphitæ populi. ibidem 44.47
Memphites marmor. 638.28
Memphis oppidum aliquando iuxta mare. 16.3
Menæchmus oppidum. 57. 8
Menanius populi. 42.27
Menapij populi. 62.19
Menaria inſula 41.9. & 24
Mendæ oppidum. 58.47
Mendeſicum Nili oſtium 71.19
Mendeſium op. 229.17
Mendeſium præfectura. 69. 40
Mendeterum oppidum. 79.33
Menelaus præfectura. 69.42
Menynx inſula. 68.42. & 163.48
Menyngis inſulæ purpura 163.48
Menſimniorum gens. 108.43
Memnones populi. 101.45
Menoba fluuius & oppidum. 33.36. & 34. 11.29
Menobardi populi. 84.48
Menocaleni populi. 47.22
Meneſca oppidum. 61.2
Menotharus fluuius. 84.7
Menteſani populi. 35. 3.48
Mentonomon Germaniæ æſtuarium 655.45
Mentores populi. 48.2
Memphitis ædes. 27.7
Mercurij promontorium. 42.7. & 66.44
Mercurij oppidum 71.18
Mergentini populi. 45.7
Merinus mons. 58.22
Merobrica oppidum. 63. 35
Meroë Aethiopum caput 28.38
Meroë inſula 70.17. & 100. 36 & 101.22
Meroë inſula quæ gignit. 101.22
Meroës dies maxima 28. 44
Meroë oppidum. 101.24
Meroës inſulæ herba qualis. 101.22
Meropia inſula. 57.16
Merope inſula 79.16
Merorum Arabia quæ. 74. 11.28
Meruera op. 84.18
Merula fluuius 38.7
Merus mons 90.31. & 279.44
Meſæ populi 90.20
Meſagebes po. 101.47
Meſammones po. 67.48
Meſarea inſula. 58.21
Meſe inſula 41.14
Meſembria op. 84.48
Meſene Tigri perfunditur 95.42
Meſene regio. 16.40. & 96.1.3
Meſobatanæ po. 96.17
Meſopotamiæ deſcriptio. 94.27
Meſopotamia regio 71.47. & 95. 40. & 104.17
Meſopotamiæ præfectura à quibus 74.18
Meſopotamiæ initium. 84.26
Meſopotamia Euprate fluuio inun datur. 74.39
Meſopotamia uicatim diſperſa 94.27
Meſſana oppidum 25.52. & 42.40 & 517.7
Meſſanicus fluuius. 45.39
Meſſapia peninſula. 43.22
Meſſapia oppidum, ibidem 23
Meſſeis fons. 53.15
Meſſene regio. 55.40. & 96.8
Meſſene oppidum. 31.28
Meſſenia regio, ibidem

Meſſeniani populi. 33. 46
Metagonitis,id eſt,Numidia.66.36
Metapinum Rhodani os.36.30
Metallinenſes colonia.63.39
Metapontum op.43.13
Metaurus flu.40.37. & 45.1
Metaurus Siciliæ flum.42. 31.et 45.2
Metaurienſes populi alij. 45.9
Methydrium op. 52.6
Methymna op.30.16
Methone op.51.26.& 53.24
Methora op.89. 32
Methoricum op.92.12
Methurides inſulæ.56.15
Metina inſula.42.13
Metopum op. 229.17
Metropolitæ populi.76.31.et 78.2
Metubarris inſula. 49.8
Meuanates po.45.5
Meuaniæ op.murus.629.47
Meuanienſes po.45.5
Mezæi.48.19
MYA inſula.79.39
Miezæ locus.554.48
Myanda op.73.8
Mycale inſula.79.44
Mycaleſsus op.52.36. 39
Mycenæ op 51.39
Michoe regio.99.37
Myconij populi capillis carẽt 102.36
Myconos inſula 57.25
Midis inſula 62.8
Midæi po.76. 24
Midaion op.30.45
Mideon op.ibidem
Midoë regio.99.37
Mieza op.53.36
Mygdones populi 53.39.& 54.8 & 78.39
Mygdonia cur dicta.80.45.et 86.12
Mylaſa op.76.38
Mylæ op.28.32.& 42.11
Mylæ inſulæ.56.34
Mylæ promontorium. 75.7
Miletopolis op.39.26. & 80.13
Miletopolitæ po.78.19
Miletos inſula.79.43
Miletos Cretæ op. 56.26
Miletus Ioniæ caput.77.9.et 78.13
Milichiæ fontes. 42.16
Myliæ po.75.22.& 81.7
Milus mons.107. 45
Minallis inſula.57. 42
Mimas mons 77.31.14
Mincius flu.45. 35
Myndos op.76.35
Minæi populi.98.22.33.& 99.2
Mineruæ promontorium 39.32
Myneus fluuius 33.6
Minius flu.61.12.27
Minoum op.56.25
Minois inſula.57.15
Mincius fluuius.39.26. & 45. 33 & 47.12
Minturnæ colonia 37.18
Myonneſos inſula 80.6
Myos hormos deſerta.99. 34
Myra op.75 46
Myriandros op.31.33. & 43.57
Mirimbe op. 151.5
Myrina op.56.17. & 58.12
Myrmeces ſcopuli 77.47
Myrmecium op.60.5
Myrmidones po. 53.2
Myrlea op.80.39
Mirobica op.34.30
Mirobrigenſes po.61.45
Myrina op.58.12
Myrrhine op.73.5
Myrſon op. 100.38
Myrtylis op.63.36.42
Myrtoum mare quod.51.49.et 55.27
Myſecros flu.98.5
Miſenum portus. 39.27
Myſi po.80.47.43
Myſia regio.76.41.& 78.434
Myſiæ initium & finis.80.39
Myſiæ mira herba.450.6
Myſi Theutraniam antiquitus te nuere.78.33
Myſomacedones po.73.2
Myſotmolitæ po.77.6
Myſtia op. 42.43
Myſtus inſula.55. 46
Miſua op. 66.49
Myſius mons.80.32
Mythilene op.30.17
Mythilenæi Achilles oppidi conditores.78.29
Mythridatis latebræ ubi.83.30
Myus op.77.17
Mizi po. 98.7
Mizæi po.96.13
MODOGALLICA gens.29.38
Modubæ po.ibidem
Modunda op.102.16
Moduſa op.93.25
Mœchindira op. 100.34
Mænus flu.155.35
Mæni piſces quales, ibidem
Mœridis lacus.69.48.& 71. 15. & 640.24
Mœſia ſylua.150.35
Mœſia prouincia. 49.13
Mœſi po.49.5
Mœſicæ gentes.50.8
Monoplitalmi po.106.38
Mogora op.100.45
Molycria op.50.28
Molindæ po.39.9
Moloſſi po. 50.2
Mona inſula.24.1.& 62.9
Monadi populi à Diomede delcti 43.47
Monapia inſula. 62.9
Monœci portus Herculis.38.4
Monedes po.89. 37
Monoleus lacus.99. 46
Mons Claudius. 49.7
Monoſcelli po.108.2
Montes cur à natura facti. 633.9
Montes perfoſſi.644.43
Montes ſemper ardentes. 20.36 per totum
Montes ardentes ubi.101. 40
Mons ardens .42.35 .& 63.10
Reliqua quære parte prima.
Montani Italiæ po.44.42.et 47.38
Moſos op.75.3
Morges op. 77.25
Morgus flu.45. 34
Moryllij po.53.42
Morimaruſa mare quod.61.4
Morimeni po.33.37
Mormorum gens.61.44.& 62.39
Morini populi uela texunt.346.10
Mortuorum portus. 64.19
Morſeni po.54.25
Moroſgi op. 63.2
Morſaniorum inſula.62.37
Morus flu.59.4
Moruxites po. 90.4
Moſa flu.61.34. 39
Moſcheni po.84.41
Moſchicus mons. 75.48
Moſchorum tractus.85.3
Moſopia,id eſt,Pamphilia.75.13
Moſſylicus promontorium & portus.102.25
Moſſinus flum.76.39
Moſſini Troadis po.78.39
Moſſyni po.ubi.82. 46
MVLVCHA flu.66.23
Mulelacha op.55.22
Mulona op.100.47
Mulibe inſula.98.3
Munda oppidum.34.17.& 63.29
Mundæ oppidi lapides quales 646. 8
Mundi cardines ubi. 60. 17
Municenſes populi. 40. 19
Murannimal op.98.42
Murgentini po.42.26
Murgis op.53.37.& 34.40
Murtiæ aræ.27.54
Muſagores inſulæ.55.37
Muſarum patria. 52.33
Muſæi populi albæ portentũ 278.45
Muſis flu.84.32
Muſsini po.67.35
Mutiani po.90.24
Muryenſes po. 42.27
Mutina op.45.20.& 628.33
Mutinæ oppidi uaſa. 628.33
Mutinæ portentum.25.29
Mutinenſis agri mirum.27.17
Mutinenſis ager ardens. 31.25
Mutucumenſes populi. 40.19
Mutuſæi po.44.20
Mutuſtratini po.42.27
Muſa portus. 93.15
Muziris emporium.93.18
NABAR fluuius 66.32
Nabades gens. 66.32
Nabatha op.103.21
Nabatæi populi. 71.36.& 97.17 & 98.30.& 223.30
Nabrum flu.92. 26
Nagia op.98.15
Namarini po. 63.9
Nannagi natio.68.23
Nantuates po. 47. 41
Napæi po.84.3.& 87.25
Nar fluuius.38.41.& 44.25. & 157.10
Naracuſtoma Danubij oſtium.59.3
Narbo op.36.24
Narbonenſium gens quid circa uuas ſuas. 293.37
Narbonenſis prouinciæ deſcriptio 36.18 .per totum
Narbonenſis uentus peculiaris 15. 15
Narbonenſis longitudo.37.3
Narbonenſis laus,ibidem 12
Narbonenſis prouincia triuim dierũ nauigatione ab urbe Romana 346.3
Reliqua quære parte prima.
Nareæ populi. 96.5
Nareſij po. 48.25
Naruandus op.76. 36
Narycion op.52.45
Narnienſes po.45.5
Naro flu.48.27
Naron Illyrij locus. 189.28
Narona colonia. 48.22
Narraga fluuius & oppidũ. 95.10
Nartes po.45.5
Narthecuſa inſula.79.32
Naſamones po.67.48.& 107.9
Naſandum op.100.39
Naſcus op..98.19
Naſotiani po. 87.9
Nababur flu.63.22
Naiſo flu. 46.29
Natri po.46.49
Nattabudes po. 67. 34
Naubarum op. 59.36
Naucratis op.71.31.& 562. 48
Naucraticum Nili oſtium. 61.32
Naucratitis præfectura.69.42
Nauechabe op. 102.16
Naulubio flu.63.6
Nani po.102.15
Naulochus op. 50.39.& 54.45
Naulochus inſula.56.38
Naulochum op.50.39.& 77.17
Naulochum promontoriũ. 81.25
Nannes po. 47.39
Nauporus flu.46.39
Nauſtathmus portus. 42.17
Naxij populi.42.27
Naxium marmor.638.15
Naxos op.42.12.27
Naxus inſula.57.26
Nazernitorum tetrarchia. 71.39
NEA inſula.16.20.& 58.7
Nea op.27.26
Neapaphos op. 79.39
Neandros op.78.10
Neapolis Africæ op. 67.2.18.
Neapolis Syriæ op.72.33
Neapolis oppidum coralijs abundãs 567.11
Neapolis Cariæ op.76.36
Neapolis Thraciæ op.54.27
Neapolis Italiæ op.39.30
Neapolis Italiæ qua parte terræmotui obnoxia.25.17
Neapolitani Sardiniæ po.42.42
Neapolitanum ſulphur.630.3
Neapolitani Galatiæ po. 31.6
Reliqua quære parte prima.
Nebriſſa op.34.22
Necanidon gens.93.10
Neæ op.78.28
Neæthus flum.43.12
Neli po.99.28
Nelo flu. 63.7
Nemoloni po. 47.42
Nemauſienſis ager.154.4
Nemauſum op.36.47
Nemæa op.52.7
Nomentani po.47.48
Nemetes po. 62. 24
Neminia fons mirus. 30.2
Nemora uiolentes. 83.30
Neocæſaria op.82. 82.38
Neon Tichos op. 78. 6
Neoris flu.84. 40
Nepatus op.203.7

Nepet

Nepet oppidum.58.40
Nephronitæ à quibus deleti.84.10
Nepini Siciliæ populi.42.22
Neptuni ludi in Iſthmo. 55.44
Neptuni delubrũ apud Iſthmon,ibi.
Neptuni templum Sithynia habet 82.25
Neptuno ſacra inſula.94.9
Reliqua quære parte prima.
Nequinum op.45.8
Neretæ po. 90.16
Nerulani populi.39. 45
Neretani po.44.8
Neriæ po. 63.7
Nerigon inſula. 62.15
Neriphus inſula.58.22
Neripi po.84.12
Neritis peninſula. 50.19
Neritus mons. 56.2
Nerinum op.50.26
Nerum inſula & in ea cryſtallus 654.44
Neruesiæ uicus.461.8
Neruij po.62.20
Neſactium op. 46.47
Neſi po.90.17
Neſis Campaniæ inſula. 858.19
Neſſa op.95.87
Neſium op. 57.2
Neſtus fluuius.54.28.29. & 131.41
Neuri po.60.9
Neuris inſula.81.41
NICANOR maria unire tentat 85.14
Nicator præfectus. 94. 81
Nicæa op.28.2. & 81.11
Nicephorion op.94.38
Nicephorium op.74.29. & 94.38
Nicia flu.45.54
Nicodorus quid.59.12
Nicomedia op. 81.16
Nicopolis oppidum.81.24.et 84.31
Nicupolitana op.50.17
Niger fluuius.66.2.et 67.35.et 69.8
Niger mons.68.20
Nigri fluuij natura Nilo ſimilis 69.9.& 185.44
Nigris fons. 70.28
Nigræ po. 102.13
Nigritæ po. 69.5
Negligemela op.68.19
Nilides lacus. 70.5
Nili lapis.663.22
Nili fluuij deſcriptio.70.1.& inde
Nilus terræ partium terminus prolo go.33.2
Nili aqua quando amara. 557.27
Nili ortus incertus. 70.3
Nili fons & origo.ibidem 6.& 185.44
Nilus ubi ſe condit.70.9.11
Nili nominum Aſtabores, ibidem 18
Nilus fœtifer. 109.3
Nilus fluuius Aſtapus dicitur. 70.25
Nili inſulæ,ibidem 26
Nili arena qualis.629.15
Nilus ubi primum dicitur. 70.19
Nili nomina plura,ibidem 15.13 & inde
Nilus ubi lenis,ibidem 24
Nili inſulæ marmor.627.46
Nili augmentum unde.29.44 & 70.26
Nili ad locum ſuum reditus quando, ibidem 70.40
Nilum auctum nauigare nefas,ibid.
Nili iuſtum incrementum quod,ibidem 42
Nilus ſolus ſine aura,ibidem 48
Nilus quantum terræ Aegypto adiecerit.25.48
Nili figura à.46.2.& 69.2.& 69. 33.& 71.2.& 99.19
Nili cataractæ accolis auditum auferunt.109.6
Nili nauigatio ubi.71.5
Nili oſtia quot & eorum nomina, ibidem 26
Nili ad mare rubrum foſſa. 99.19
Reliqua quære parte prima.
Nymphais inſula. 79.19
Nympharum cubile ubi.92.29
Nymphæus fluui. 89.5
Nymphæus mons.50.49.& 81. 12.55.10
Nymphæum promontorium. 48.52. 89.& 95.55
Nymphæum locus,75.5.& 627.87
Nymphæum op.60.8
Nymphæa inſula.79.36.48
Ninus op.94.29
Ninus oppidũ iuxta Caſpium. 86.20
Niobe fons.51.48
Niphates mons.75.86
Nyſa Cariæ oppidum. 72.48. & 76.41
Nyſa Indiæ op. 90.30
Nyſa mons.142.20
Niſæa regio.94.14
Niſibis op.36.10
Niſicaſtes po.102.18
Niſyros inſula.79.29
Niſyron mons.79.35.87
Niſitæ po. 102.18
Niſiues po.67.54
Niſtos op.55.47
Nitibrum op.63.20
Nitetis natio, ibidem 19
Nitriotis præfectura.69.42
Nimaria inſula.103.26
NOA op.100.54
Nobundæ po.90.47
Nocheti po.97.18
Noega op. 62.5
Noela op. 63. 8
Nogrus flu. 89.6
Nola op.39.35
Nomades Scythæ.89.58.& 60.11. & 85.43.& 88.5
Nomades Numidiæ.66.37
Nomades lacte & ferina carne uiuunt. 99.1
Nomades Arabes. 71.44
Nomades Arabici. 97.15.28. 39 & 98.8
Nomades Parthi qui.94.12
Nomades populi unde dicti. 66.37
Nomades quales.100.41.& 101. 44. 48
Nomades iuxta Euphraten.93.10
Nomentani po.39.42. & 44. 19
Nomi qui.69.35.37.& 641.15.29
Nomos in quos Aegyptiæ præfecturæ diuiduntur, ibidem
Nonacris op.30.7.& 52.50. & 154.87
Nonagria inſula. 57.22
Nocæni po. 42.27
Norbani po.39.48
Norbe op.40.17
Norbenſis colonia.63.39
Noreia op. 47.8
Norenſes po. 41.48
Norici deſcriptio.48.44
Norici oppida plura,ibidem
Norici populi qui. 47.22
Norici ferrum.609.16
Neſcopium op. 76.3
Notitæ pop. 93.12
Notium mare quod. 40.48
Notium op.77.32.& 79.39
Noua Auguſta op. 36.2
Nouana oppidum.44.58
Nouanus flu.29.47
Nouaria op. 46.45
Nouarienſis agricolæ circa uites mos.303.13
Nouum op.66. 28
Nox ſex menſium ubi.60.18
Noctium diuerſitas.104.12.& inde
Reliqua quære parte prima.
NVBES populi.97.10.& 192.7
Nuceria op. 39.32
Nuceriæ oppidi portentum.178.48
Nucerini po.45.6
Nudianum op. 54.8
Numana op.44.39
Numantia op. 63.19
Numantia à Scipione deleta. 893.16
Numantini po. 35.46
Numeſtrani po.48.16
Numicus flu. 39.4
Numidiæ deſcriptio.66.36. per totum & . 104. 19
Numidiæ menſura. 67.8
Numidia nihil præter marmor, feras'q; inſigne habet.66.42.et 637.40
Numidiæ finis. 67.5
Numinienſes populi.40.19
Nupſia op.100.35
Nupſis op.100.48
Nurſini populi.44.19

OAXIS fluuius.671.24
OBSOBNE op.81.8
Obliuionis flu.61.28
Obrima flu. 76. 28
Obrin flu.56.13
Obulcula op.84.19
Obulco op.84.5
OCALE op.52.89.
Oceanus ubi terras ingreditur. 32. 49.& 31.14.& 69. 45
Oceanus Septentrionalis quis. 61.8
Oceani Gaditani piſces quales. 131. 48.& 131.8.& inde
Oceanus Septentrionalis, Britannicus, Gallicus q;.62.45
Oceanus quibus partibus cingit Aſiam.85.28
Oceani inſulæ plures. 61.23.per totũ
Oceani ſinus quatuor.32.17
Oceanũ Scythicũ dulcem eſſe. 87.28
Reliqua quære parte prima.
Ocelenſes po.63.46
Occlim emporium.92.14
Ocha ciuitas.57.2
Ochani po. 87. 6
Ochanus flu.84.10
Ochus fluuius.87.24.& 559.28
Ocila portus.224.44
Octauianorũ Iulij colonia.56.38
Octodurenſes populi. 47.32
Oduloni po. 40.19
Oculum unicum habentes.106.33
Reliqua quære parte prima.
ODESSVS oppidum.54.44
Odia inſula.57.36
Odomantes po. ibidem 19
Odombo eræ po. 90.8
Odoriferæ inſulæ plures.98.20
Odorũ merces quo deferãt, ibidẽ 19
Odryſarum gens.54.19
OEANDENSES populi.80.6
Oeanthe oppidum 50.34
Oeſutæ po. 69.45
Oecalicæ po. ibidem 11
Oecalices po.102.28
Oechalia op.51.29. & 57.2
Oechaliæ expugnatio. 626.30
Oedipodia fons.52.34
Oeenſe op.67.17.& 68.25
Oenei po.48.26
Oenium nemus. 76.9
Oenoa op.52.24
Oenoë inſula.57.40
Oenoanda op.76.4
Oenone inſula. 56.13
Oenatrides inſulæ. 41.48
Oenuſſa inſula.56.6
Oenuſſæ inſulæ. 80.5
Oeſcus flu.49.16
Oeſima op.54.27
Oetei po.57.26
Oeta mons.52.48.& 626. 25
Oetha mons helleborum habet 457. 24.25
OOYGSA inſula.43.6
Ogyris inſula. 98.11
Oglaſa inſula.42.28
OLAES populi.101.49
Olachas flu. 554.28
Olane Padi portus.45.44
Olarſo locus. 63.2
Olarſonis littus. 36. 10
Olbia op.75.26. & 81.12
Olbia flu. 59.42
Olbiopolis op.ibidem 26
Olchinium op.48.28
Olearos inſula.57.14
Oleastro op.34.38
Olenum op. 51.28
Olymnus inſula.57.14
Olympena op.80.82
Olympia oppidum & in ea mirum 642.38
Olympia oppidum 29.20. & 52.16
Olympus Lyciæ op. 75.44
Olympus Lyciæ mons.188.54
Olympus Lesbi mons. 80.19
Olympus Theſſaliæ mons.55.12. & 150.47
Olympus Helleſponti mons. 80.32. & 81.10
Olympij Iouis delubrum.51.22
Reliqua quære parte prima.
Olynthos oppidum.54.29.& 199.40
Olynthi oppidi mira terra 140. 16
Olyros op. 52.40
Olyſippo oppidum. 61.34.& 144.39
Olyſſiponenſium legatio ad Tybe-

rium principem.15.49
Olizon oppidum.51.24
Ollius fluuius.29.16.& 45.55.
& 47.11
Ollicula⁊ po.40.19
Olme po.71.7
Olœſſa inſula.79.28
Oloros op.53.34.
Oloſtræ po.90.17
Olurus caſtellum.51.14
OMANS po.97.21
Omanæ oppidum & portus Carmaniæ.97.40
Ombites præfectura.69.35
Ombrios inſula.103.22
Ommæ op.97.42
Omirra locus.74.9
Omodunus inſula.97.45
ONCHESTOS op.52.21
Onchobrice inſula.97.46
Onenſes po 35.27
Oningis op.34.19
Oniſa inſula.56.36
Onoba oppidum.34.6
Onoba Martialium.34.6
Onochonus flu.53.35
Onuphites præfectura.65.41
Onus inſula.57.40
OONAE inſulæ.61.8
OPHARVS fluuius.84.7
Ophari⁊ po.ibidem
Opharium flu.84.10
Ophiogenes po.107.2.& 500.58
Ophiophagi po.99.40
Ophiuſa inſula.42.11.& 56.16.& 57.18.& 59.22.& 79.28.& 51.52
Ophradus flu.52.10
Opiuergini montes.46.17
Opitergium op.ibidem 49
Opuntinus ſinus.52.43
Opoton op.72.46
Oppidum quod primum in orbe conſtructum.115.34.& inde
Opus op.52.43
ORANS po.54.4
Ora ſolis inſula.108.18
Oratelli populi.47.43
Oraturæ po.90.7
Orbelus mons.53.39
Orbis terræ in tres partes diuiſio 51.48
Orbis per parallelos diuiſio.104.25. per totum
Quære Paralleli terræ plures.
Orcades inſulæ quot.62.1
Orchadum inſularũ coralliũ.567.10
Orcheni po.95.11.48
Orchomenum op.52.4.& 150.39
Orchomenus flu.52.6.& 353.44
Ordabæ po.90.20
Ordeſus portus.59.24
Ordymnus mons.50.19
Oreges mons.75.36
Orei Arabes qui.84.27.& 95.19
Oreſtæ po.53.41
Oreſtis portus.40.38
Oretana iuga.33.25
Oretani po.33.41
Oretum gens.33.34
Oreum op.57.2
Orga flu.76.23
Organagæ po.90.23
Organa inſula.92.34
Orge fons miræ naturæ.530.47
Orgocyni po.59.42
Oricum inſula.26.29
Oricum oppidum.48.40.& 49.35
Orientis murrina.634.30
Orientis cryſtallus, ibidem 42
Reliqua quære parte prima.
Origeni po.63.4
Ori gens.92.30
Oritanum op.57.8
Orij Arabes.95.39
Oritæ po.92.17.& 105.48
Ornithon op.71.14
Orandes mons 75.36
Oroatis fluuius.92.40.& 94.8 & 96.16
Orobij po.46.17
Oromanſaci po.62.39
Oromenus mons.559.34
Oronda op.75.18
Orondicus tractus.81.8
Orontes fluui.29.18.& 71.30.35
Orontes po.94.34
Oropus op.52.30.& 629.14
Oroſines fluuius.54.47
Orſa mons portusq́.97.47
Orſij po.90.25.& 135.41
Orſima op.100.46
Ortacea flu.96.28
Ortagurea op.54.38
Orthe op.35.26
Orthophantæ po.95.12
Orthoſia op.71.22.& 76.40
Orthoſiæ lichnites.662.18
Orthoſiæ regionis cryſtallus 654.42
Orthoſpanum op.55.16
Orthronienſes po.76.45
Ortygia inſula.57.23
Ortygia op.77.25
Ortona op.44.11
Ortopula op.48.9
Oruros op.94.42
Orzulæ po.59.20
OSCA op.34.2
Oſcenſes po.38.30
Oſci populi ubi.39.2.25
Oſeriates po.49.7
Oſericta inſula.636.16
Oſinsigi regio.84.30
Oſiris templum in Aegypto.71.32
Oſiſimij po.62.28
Oſquidates po.63.39
Oſſa mons.53.19
Oſſet op.34.10
Oſsigerdenſes po.35.32
Oſsigetania flu.35.46
Oſsigi fluuius.34.8
Oſſonoba.op.18.32.65.36
Oſteodes inſulæ.42.32
Oſtia colonia.39.9
Oſtippo op.34.18
Oſtracine regio.72.8
Oſtrani po.45.6
OTENE regio.86.12
Oteſini po.45.22
Othriones po.53.41
Othris mons, ibidem 19
Otreretes à ſcolopendris abacti 195.40
Otriculani po.45.8
Otriculum op.38.39
Otris op.74.42
OXYSSORVM regio.86.29 & 88.5
Oxyrynchitis præfectura.69.39
Oxyopum op.72.16
Oxij po.96.12
Oxus lacus & fluuius.86.12.32 & 119.28
OZOLAE po.Græciæ.50.34
PACENSIS colonia.96.18
Pacenſis conuentus.61.37
Pachynus promontorium 42.8.17
Pacyris flu.59.35
Paſtya inſula.57.29
Paſtyæ inſulæ.79.29
Paſtyæ op.53.12
Paſtus op.48.37
Paſtolus flu.77.23
Paſtolus fluuius auriſer.586.22
Padi fluminis deſcriptio.45.26 & inde
Padi ortus,claritas, &c.45.26
Padum nõ eſſe dicit Herodotus.238.18
Padus fluuius Eridanus.635.27
Padi oppida nobilia.88.21
Paduſa fluuius dictus.45.38
Padi oſtia.45.39
Padus flu.auriſer.586.22
Padum flumina ingredientia.45.31
Padi mutus fons.29.42
Padus fluuius Nilo ſimilis.46.2
Padus unde dictus, ibidem 5
Padus fluuius ubi nauigabilis, ibidem 11
Padum iuxta,lana qualis.147.14
Padi incolæ.47.11
Padinates po.45.12
Pæonia regio, ibidem 31
Pæoniæ gentes.53.18
Pæſtum op.40.50
Pæſtanus ſinus, ibidem
Pagæ op.50.42
Pagæ po.52.12
Pagarum op.ibidem 22
Pagaſa op.53.9
Pagaſicus ſinus, ibidem & 58.5
Pagida riuus.71.6
Pagoargas op.100.47
Pagræ op.73.45
Palæbyblos.flu.73.21
Palæogones po.96.45
Palæotrum op.54.5
Palæpaphos op.79.22
Palæſcamander ſtagnum.78.25
Palæſcepſis op.78.10
Palæſtinæ deſcriptio.72.4.& 75.29
Palæſtinæ ſinus.72.12
Palæſtinæ Syriæ deſcriptio.71.32
Palamedum op.78.27
Palatium Romæ unde.51.4
Palemyndus op.76.16
Paleſimundum opp.91.14.16
Paletyrus op.73.28
Palybotra op.88.44.& 59.29
Palybotri po.89.25.31
Palinurum promontorium.40.31
Pallantiæ palus.67.22
Pallantini po.55.47
Pallatium op.52.4
Pallene op.53.46
Pallenenſis iſthmus.53.47
Pallon op.98.42
Palma op.41.8
Palmaria inſula.42.26
Palmenſis Picens ager.44.35 & ibidem 46
Palmyra op.74.29.& 97.28 per totum
Palmyrenæ ſolitudines.74.26.35 & 95.22
Palois op.100.42
Palſicium op.47.7
Palſus flu.65.26
Palios op.73.26
Pamiſus fluuius.51.28.& 55.19.& 54.44
Pamphagi po.108.24
Pamphiliæ deſcriptio.75.12.& inde
Pamphiliæ caſtella plura, ibidem 16
Pamphilium mare.75.25.& 79.8
Pan Luſitaniæ præfectus.33.42
Pancolium mons.50.35
Panchryſos op.99.42
Panda op.87.14
Pandataria inſula.42.23
Panda gens.90.33
Pandi po.92.19
Pandoræ po.108.29
Pandoſia urbs.43.26
Pandoſia lacus.50.15
Paneas op.73.2
Paneas fons.72.28
Pangeus mons.54.29.& 125.48
Pangei po.54.18
Pangoldæ po.90.4
Panhormum op.42.20
Panhormum Cretæ op.58.25
Panhormus portus.42.20.& 51.50 & 55.21
Paniona regio.77.19
Panyſa flu.54.47
Pannoniæ deſcriptio.48.48
Pannoniæ Saluncæ.389.35
Pannonia glandiſera.48.48
Panopolis op.71.12
Panopolites præfectura.69.42
Pantanus lacus.43.42
Panthagyes flu.42.15
Panticapenſes po.84.2
Panticapes flu.59.32
Panticapeum op.58.42.& 60.8
Pantomatrium op.56.25
Paphlagoniæ mira aqua.10.4
Paphlagonum gens ubi.82.23
Paphos op.27.25.& 479.18
Paradiſus fluuius.73.22
Paradiſus op.73.45
Parætacene regio.96.8
Parætaceni po.94.16
Paratonij regio.67.47.& 68.14
Paralleli terræ plures
Parallelus primus.104.15
Parallelus ſecundus, ibidem 18
Parallelus tertius, ibidem 30
Parallelus quartus, ibidem 38
Parallelus quintus, ibidem 48
Parallelus ſextus.105.9
Parallelus ſeptimus, ibidem 22
Paraſangæ po.89.48
Paraſinos op.17.28
Paredoni po.56.54
Paregenitæ po.92.18
Parenta op.96.5.& 100.39
Pari piſces quales.566.47
Paria inſula.79.4

Pariena colonia.35.15
Pariſpianæ populi.93.5
Paricani populi 87.8
Paridion 76.16
Pariedrus mons 75. 42
Paruedri montes 84. 24.30
Paritræ populi. 92.18
Pariſij populi 61.38
Parium oppidum 107.2
Parium colonia.635.20.& 80.27
Parium marmor 57.25.& 634.22
Parma oppidum 45.20
Parnaſi mõtis gramen quale 452.33
Parnaſſus mons 50.37
Reliqua quære parte prima.
Paros Illyrij inſula.48.21
Paros inſula.57.24
Pari inſulæ marmor.634.24
Paros inſula ſyluam carduam habet nil ferentem. 276. 48
Parorei populi 33.38
Paropaniſi populi.87.13
Paropaniſſadæ populi 90.29.et 92.3
Paropaniſſus mons. 88.20.et 89.37
Paropamiſus fluuius.61.5
Paromiſus mons.75.35
Paropini populi 42.28.30
Paropotamia regio 95.49
Paroſpus flu.92.25
Parparus mons. 31.40
Parrhaſiæ oppida.32.8
Parrhaſini populi 87.6
Partalis regio.89.9
Partedori montes.84.49
Parthenia inſula.79. 45
Partheniæ inſula 77.16
Partheni populi.48.26
Parthenion locus.54.31
Parthenius fluuius.95.39
Parthenius portus.40.34
Parthenius mons.52.10
Parthenius fluuius.52.10.et 82.19
Parthenium promontoriũ.59.47
Parthenium op 42.6.& 79.05
Reliqua quære parte prima.
Parthenoaruſa inſula.29.47
Parthenon locus.400.48.15
Parthenopolis oppidum. ibidem & 94.42.& 81.18
Parthenope op.unde. 99.30
Parthenope Syren.ibidem
Parthiæ Choara ſitus.86.48
Parthiæ deſerta, ibidem
Parthiæ prouinciæ caput.ibidem 37
Parthiæ termini. 96.31
Parthieno regio.94.24
Parthienæ populi.104.18
Parthini po. 48.35
Parthi & Scythæ ex æquo uiuunt 94.8
Parthi Nomades qui.94.18
Parthi ubi ſiti.94.4.9.& 104.24
Parthorum regna ubi.86.15
Parthorũ regna quæ & quot. 94.8
Parthorum regni caput.95.8
Parthorum oppidum ad Euphraten 74.37
Reliqua quære parte prima.
Parthuſi populi.96.14
Paſagardæ oppidum.94.24
Paſitigris fluuius.95.43. & 97.22
Paſſagarda caſtellum.92. 38
Paſſala inſula. 79.40
Paſſalæ populi.59.10
Paſtona oppidum. 74.7
Paſtos oppidum.54. 28
Patage op. 100. 55
Patage inſula 57.48
Patales inſula.28.26. & 89.41.& 90.17.36.& 92.45
Patami populi.97.18
Patara oppidum.22.34.& 75.48.et 240.33
Patauinæ aquæ miræ.29.34
Patauium op.46. 49
Patauinus ager. 48.49
Pateria inſula. 58.32
Pathiſſus flu.59.14
Pathmos inſula.57.39
Patis op.200.42
Patræ colonia.51.8.16
Patrocles præfectus.88.16
Paucinum caſtellum. 46. 18
Pauſilypum uilla.168.5
Pauſinus flu. 42.9
Pauſulani po.44.43
Paxæ inſula.55.40
Paxos inſula.ibidem 43
PEDALIE op.75.5
Pedalium promontorium.74.13
Pedani po.40.20
Pedaſum op.76.34
Pedaſus op.78.14
Pedatritæ po.90.13
Pediculi.87. 8
Pediculoram gentis origo & oppidum.44.16
Pediculorum ager. ibidem 35
Pedna inſula.80.28
Pedopiles flu.82.12
Pegaſa op.76.19
Pegaſeum ſtagnum.77.27.et 559.30
Pege oppidum. 68.22
Peiſo lacus. 48.45
Pela inſula. 80.8
Pelagones populi.38.38
Pelagonia regio. ibidem 32
Pelaſgi po.85.17
Pelaſgi in Latio.39.2
Pelaſgia inſula.80.14
Pelaſgia ,id eſt, Peloponneſus 50. 44
Pelaſgiotis regio. 52.48
Pelaſgis,id eſt, Arcadia.52.8
Pele inſula.566.45
Pelenaria op.100.45
Pelendoones po.35.46
Pelendones populi.63.33
Peligni po.37.9.& 44.13
Pelion mons.20.5.&,51,57.et 125.24
Pelinna op.58.7
Pella colonia.53.35
Pella oppidum.72.45.& 556.48
Pella Alexandri Magni patria 622.58
Pellacon flu.94.15
Pellana oppidum 252.5
Pellaon op.47.7
Pellæus pagus. 96.40
Pellenæorum caſtellum.51.44
Pellenæus mons.80.2
Pelopea op.77.23
Peloponneſi ceruix.50.45
Peloponneſi deſcriptio.50.44
Peloponneſi ſitus & forma, ibid.45
Peloponneſi diuerſa nomina. 50.44
Peloponneſi magnitudo.50.45. & 52.14
Peloponneſum inſulam facere tentauerunt.51.10
Peloponneſum quæ circũdent.51.47
Peloponneſus ſeptuaginta ſex montes habet.52.15
Peloponneſi latitudo,ibidem 14
Peloras promontorium. 40.40
Pelori ab Italia interuallum.ibidem
Pelori promontorij deſcriptio 42.5.22
Pelieni po.75.19.& 76.34
Peltuinates po.44.15
Peluſiacum Nili oſtium.69.50.34 & 71.29
Peluſium op.104.37
Pemma op. 100.45
Peneus flu.51.16.25
Pennus fluuius.19.40
Pentapolis regio. 67.37
Pentapolitana regio,id eſt, Cyrenaica, ibidem
Pentedactylos mons.99.37
Peparethos inſula.58.8
Peræa Iudææ.72.17
Percote op.80.26
Perethos populi.52.13
Pergẽ oppidum. 75.24
Pergamena iuriſdictio.75.38
Pergamum Aſiæ oppidum.628.19
Pergamena uaſa.ibidem
Pergamum Cretæ oppidum.56.10
Pergamum oppidum.78.14.& 174.43
Pergamum quis ſtruxit. 660.30
Perrhebi populi.501.25
Perimulæ promontorium.89.48 & 161.40
Perinthus op.35.6
Perrheuſa inſula.80.9
Periſterides inſulæ, ibidem 11
Perien inſula.26.26
Peroriſi Aethiopes.65.27.& 66.6 & 69.6.& 102.6
Perperenne op.78.20
Perpereni po.78.19. & 554.44
Perſæ in Hiſpania.15.39
Perſæ Chorſari dicuntur. 87.21
Perſæ ubi ſiti.94.19.& 104.16
Perſarum regia Suſa. 96.9
Perſarum regna ubi.86. 14
Reliqua quære parte prima.
Perſicus ſinus cur dictus. 94.20
Perſici reges capite quod. 94.22
Perſici maris corollium.567.10
Perſici maris deſcriptio.91.16
Perſici ſmaragdi. 639. 5.29
Perſis regio 94.19
Perſidis ultima.104.24
Perſis in luxum diues.94.4
Perſis in Parthorum nomen translata, ibidem
Perſidis regionis initium, ibidem 1
Perſidis termini. 96.25
Perſidis contra inſulæ. 94.2
Perſopolis oppidum.94.22 & 294.4
Peruſia oppidum.38.31.39
Peſici po.26.4.& 37.24
Peſinus op.12.8
Peſſari po.33. 19
Petaliæ inſulæ.58.2
Peteon op.52.59
Petilia op.43.4
Petra urbs.74.26.27. & 97. 20.23
Petræi finitimi Syriæ.664.7
Petrini Siciliæ po. 42.27
Petrogori po.62.42
Peuce inſula.56.1.& 61.43
Peuces oſtium Danubij. 59.8
Peucetia peninſula.43.12
Peucetiæ po.45.3
Peucetius dux. 43.12
Peucini Germaniæ po.61.30
Peucolais op.91.12
Peucolatæ po.90.27
Peucolaitis op.85.16
PHADVS mons. 641.18
Phæacia inſula.55.39
Phæcaſia inſula.57.30
Phæſtius Apollo.50.36
Phæſtum oppidum.ibidem & 56.27
Phalacra promontorium 244.36
Phalacrum promontorium 55.42
Phalanges po.102.5
Phalanna op.58.26
Phalara op.52.46
Phalaſarna op.56.26. 13
Phalera portus.52.15
Phaleſina op.54. 55
Phaliges po.102.12
Phanizonium op.82.48
Phanagoria op. 55. 40
Phanaroea caſtellum.52.42
Phanturites præfectura.69.16
Pharæ op.56.18
Pharbæthites Præfectura.69.38
Pharbæthos op.77. 30
Pharis op. 49.32
Pharno flu. 95.59
Pharnacum gens.107.25
Pharmacuſa inſula.57.48
Pharmicas flumen. 81.23
Pharnacea oppidum 82.49. & 83.2.& 85.19
Pharnacolis flu 92.10
Phatniticum Nili oſtium.72.19
Pharphariades mons.75.15
Pharſalici campi & op.53.9
Pharſalici belli portentum. 70.46
Pharus inſula & op.78.48
Pharus inſula Illyrij.48.1
Pharos inſula quantum ab Alexandria diſtet 254.19
Pharos inſula plus olim ab Aegypto diſtabat.25.48
Phari inſulæ ingens turris. 641.5 & vide
Pharuſi populi.69. 5.21. & 102.28
Phaſeli populi unguentis delectati.229.23
Phaſelis op.75.26
Phaſis flum.55.7.& 57.33. et 549.48
Phaſis oppidum.55.20
Phatarei po.84.11
Phaterunneſos inſula.58.18
Phathmitis præfectura Aegypti 69. 24
Phauſya op.86.16.& 555.1
Phazania op.65.9
Phæacia inſula.55. 39
Phæate inſula.80.8

Pheſium mons.25.38
Phellus op.75.47
Phellaſa inſula.50.28
Phenæum locus.433.24.& 557.25
Phenæum op.52.4
Pheneus lacus.52.18.& 554.28
Pheræ locus Achaiæ.51.17
Pheræ oppidum.51.52.& 53.7
& 52.37
Phiala vel locus.146.42
Phiala fons.70.50
Phycari populi.50.4.& 661.4
Phycus promontoriũ.56.31.& 67.43
Phygela op.77.10
Phila inſula.41.35
Phile inſula.71.8
Phyle inſula.57.44
Phelace op.55.27
Philacei po.ibidem 34
Philadelphia op.72.47
Philadelphem po.77.4
Philadelphi mater quæ.99.36
Philenorum aræ.67.20
Phileros op.53.42
Philippi colonia.54.28.& 53.9
Philippopolis oppidum. ibidem 29
Philipporum oppidi portentum 278.45
Philipporum oppidum roſa qualis 587.14
Philiſcum op.74.37
Philocalia op.53.8
Philomelienſes po.75.19
Philos inſula.94.2
Philotera op.89.38
Phina op.58.34
Phinopolis op.54.48.& 81.27
Phyrites flu.77.27
phirſlimus flu.92.39
Pyſcella op 58.48
Phitonis foſſa.41.34
Phlegra op.53.46
Phlegræi campi.39.19
Phlegræus ager Campaniæ 313.28
Phligone op.32.38
Phliſtinæ foſſiones.43.47
Phlius caſtellum.51.20.& 452.16
Phocæa regio.77.48.& 73.5
Phocæ inſulæ.56.55
Phocarſia inſula, ibidem 59
Phocuſa inſula.57.30
Phoda op.98.38
Phœbæ inſulæ.81.32
Phœnice regio.71.42.& 73.4.& 300.28.& 631.10
Phœnice inſula.41.35.& 57.36
& 80.22
Phœnices in Hiſpania.31.39
Phœnix flu.51.25
Phœnices regionis finis.75.26
Phœnicum mare quod.71.49
& 134.42
Phœnicũ gentis laus et inuentio.72.8
Reliqua quære parte prima.
Phœnicuſa inſula.42.42
Pholegandros inſula.57.30
Pholoẽ mons & oppidum.52.9
Phoronis op.76.44
Phryges po.10.48
Phrygiæ deſcriptio.30.48.& inde
Phrygiæ Aſcaniæ locus.ibidem 42
Phrygiæ termini.ibidem 43
Phrygiæ oppidum.76.20
Phryx fluuius,unde Phrygia dicitur.77.41
Phthemphi præfectura.69.42
Phthotidis montes.55.10
Phthia op.55.5
Phthiotæ populi, ibidem 2
Phthirophagi po.95.15
Phthuris op.101.5
PIALAE populi.87.25
Piceni regionis deſcriptio.44.32
per totum
Piceni initium ubi.44.37
Piceni à Sabinis orti.ibidem 35
Piceni ingens multitudo.ibidem 32
Picentinus ager ubi.40.26
Picenum regio ubi.44.29
Picentinum litus.57.7
Picentia.40.27
Reliqua quære parte prima.
Picoma fons.55.6
Pidones po.62.34
Pidaras flu.53.5
Pidibotæ po.100.40
Pydna op.53.5
Piden op.100.19
Pidoſus inſula.79.39
Pieres po.53.38
Pieria regio, ibidem 39
Pieria oppidum.71.46. et 73.40
Pierus mons.58.7.38
Pietas Iulia op.46.46
Pygmæi in Thracia ubi.54.43
Pigmæi à gruibus fugati,ibidem
Pygmæi in Caria.76.42
Pygmæi ubi in India.89.85
Reliqua quære parte prima.
Piguntiæ caſtella.48.28
Pilæ inſulæ.100.14
Pylæmenia gens.82.28
Pyle op.52.7
Pyline op.50.32
Pylos op.51.21.27
Piloros op.56.28
Pinara inſula.55.46
Pinara op.75.5.49
Pinaritæ po.75.48
Pinarus flu.74.49
Pindaſus mons.78.37
Pindicitora op.100.46
Pindus mons.50.2
Pindus mons & oppidum.52.47.
& 53.13
Piagius flu.49.16
Pinnenſes po.44.15
Pintienſes po.42.27
Pion mons.77.26
Pioniæ op.78.34
Pionitæ po.ibidem 10
Pyræei portus murum.26.2
Pyræ op.59.17
Piramides turres ubi.71.13.&
640.13
Pyramus flu.75.8
Pyratas propter ubi ſpeculæ factæ 23.13
Pyræi po.48.32
Piræus Athenæ portus.56.13
Pyrene Corynthi fons.51.7
Pyrenea Venus.95.22
Pyrenæi montes quales.33.20.et 56.
15.& 62.45.& 63.31.48
Pyreneus ſaltus.62.37
Pyrenes mulieris fabula.33.41
Reliqua quære parte prima.
Pyrgenſes po.52.12
Pyrgi op.38.11
Pyrnos op.76.15
Pyrogeri po.17.20
Pyrpyle inſula.57.28
Pyræus portus.52.15.28
Pyrrha oppidum.26.40.& 50.19
& 51.24.& 57.2
Pyrrha Lyciæ op.75.42
Pyrrha Cariæ op.76.48
Pyrrha inſula.50.15.17
Pyrrhe inſula.79.40
Pyrrheum nemus.270.49
Piſa Achaiæ op.51.22
Piſæ Hetruriæ op.33.19
Piſanæ aquæ miræ.29.34
Piſaurum fluuius & op.45.2
Piſcenæ po.36.48
Piſcium coriis ueſtiti homines.93.44
Piſinates po.43.13
Pyſidia regio.30.45.& 104.38
Piſidæ po.71.17
Piſiſtrati inſulæ.80.6
Pyſtira inſula.80.18
Piſtorium op.38.40
Piſuertes po.47.7
Pitanæ oppidum.51.32.& 78.8
& 629.35
Pinara op.101.19
Pitanum op.76.38
Pithecuſa inſula unde dicta.26.19
& 40.29
Pithecuſa inſula in Campano ſinu orta.26.19
Pythia fons.554.18
Pityuſa inſula.56.9.& 80.2
Pityuſæ inſulæ unde & ubi.41.2
Pityuſa op.30.27
Pythonos come.176.1
Pythopolis op.81.22
Pitinatis fluuius.29.46
Pitoydes inſula.51.36
Pityoneſus inſula.56.10
Pytionia inſula.55.40
Pityus op.82.28
Pityuſa flu.77.20
Pitulani po.45.7
Pitulum op.40.14
Pixirates,id eſt,Euphrates fluuius 74.3
Pyxites flu.83.3
Pyxus op.40.38
PLACENTIA op.45.20
Placentinus flu.ibidem 33
Platiæ inſulæ.56.18
Placia op.80.39
Planaria inſula.41.22.& 103.18
Planaſia inſula.41.35
Planetæ inſulæ.83.17
Plangenſes po.43.13
Planiſius promontorium.51.24
Platoneus flu.81.13
Plantaniſtum op.75.24
Platage inſula.57.41
Plateæ inſulæ.80.12
Platea inſula.57.47
Plateæ op.62.37
Pleuron op.50.31
Plinius in orbis deſcriptione Auguſtum ſequitur.17.46
Reliqua quære parte prima.
Plitaneæ inſulæ.80.12
Plenineuſes.po.44.48
Plotæ inſulæ.56.3
Plumbari populi.61.46
Plumbi copia ingens.64.2
Plumalia inſula.103.18
PODALSA op.76.2
Poceſſa inſula.79.27
Poeſſa op.19.44
Parmatenſ po.78.20
Pœnorum per Alpes tranſitus.46.12
Pœni in Hiſpania.33.40
Pœninæ Alpium fauces.46.12
Pœnorum origo unde.22.37
Pola colonia.46.46
Polemonium op.82.48
Polendos inſula.58.28
Polentia oppidum.48.32.&
618.32
Pollentini Piceni po.44.42
Polychnæi po.78.30
Polydora inſula.81.39
Polydori tumulus ubi.54.18
Polyægos inſula.57.44
Polymedia op.78.18
Polyrhenium op.56.26
Polytelia op.94.37
Politiceorgas regio.73.12
Politorium op.40.24
Pollentia op.41.6.& 147.18
Polluſini po.40.20
Pometia op.40.14
Pompælonenſes po.33.35
Pompeii mortis ſignum ubi.70.43
Pompeii op.99.31
Pompeii tumulus.72.2
Reliqua quære parte prima.
Pompeiopolis oppidum.75.5
& 82.28
Pomponiana inſula.41.13
Ponamus flu.92.13
Poneropolis op.74.38
Pontiæ inſulæ.41.27
Pontia inſula, ibidem 43
Pontina palus ubi.19.14
Pontinæ paludes.471.4
Pontus Euxinus Axenus dictus.58.16
Ponti Euxini deſcriptio & nomen unde.22.40
Ponti Euxini menſura.58.31.et 82.4
Ponti inſulæ.60.36
Ponti æſtus nunquam reciprocatur, ibidem 46
Ponti oris latitudo.82.6
Ponti caſtores.567.43
Ponti inſulæ quot.25.17.per totum
Ponti rex Pharnax.594.24
Ponti alumen.681.5
Ponti opalus.660.29
Pontici maris deſcriptio.58.28.
& inde
Pontici maris forma.58.23
Pontici maris circuitus quot paſſuũ milia continet,ibidem 27
Pontici & Caſpii maris inter ſe diſtantia.21.7.& 83.10
Popilii forum.45.28
Populonia inſula.41.28
Populonium op.38.28
Porcifera fluuius.88.9
Pordoſolene inſula.150.39
Poroſelene inſula.80.7
Porphyrione inſula.85.32

Porphyrio

Porphyris inſula.56.7. & 79.29.28
Portæ Caucaſiæ.85.5.& 86.16
• Porthmum op.57.2
Porthmos quid. 40.43
Portunata inſula.40.31
Portus plures turres habentes ad no
    cturna lumina oſtendenda. 64.50.
    & inde
Portus Magnus.66.22
Poſidium Macedoniæ op.54.6
Poſidium op.aliud.73.27
Poſingæ po.90.16
Poſſideum promontorium & oppi-
    dum.77.8
Poſſidonia op.40.30
Poſſidonius dicens.79.2
Potamos op.52.29
Potentia oppidū.38.16.& 44.18
Potentini po. 43.15
Potniæ loci mirum.461. 42
Potniæ op.58.27
Potidæa op.18.42.& 58.47
PRAENESTAE fortunæ téplū
    à quo. 651.8
Præneſtini po. 39.48
Præpeſinthus inſula.57.19
Præſamarci po.61.9
Præſidium iulium.ibidem 40
Præter caput Saxi iter ubi.62.27
Prætii po.99.19
Prætutianus ager.44.35.37.46
Paraſiæ inſula.89.41.& 99.48
Praſij po.89.24.14
Pateæ po.94.21
Prianſæ po. 54.21
Priaponneſos inſula.79.59
Priapos inſula.80.8
Priapos op.80.18
Priapus op.58.28
Priene op.77.18
Prille flu.58.21
Priuntus oppidum.100.41.et 101.5
Prinoeſſa inſula.55.46
Prion mons. 79.57
Prytaneu locus. 642.35
Priuernates po.39.44
Probalinthos op.52.24
Proceraſtis op.51.19
Prochyta inſula.26.22. & 42.27
Proconneſus inſula. 81.22
Procuſæ inſula.80.7
Prognæ inſula.79.52
Prophthaſia oppidum.88.35.et 92.11
Propontidis deſcriptio. 58.29
Propontidis piſces quales. 156.16
Propontidis magnitudo.58.20
Propontidis menſura. 81.29
Propontidis inſulæ. ibidem 32
Propontis zelia quæ.80.28
Proſda op.100.39
Proſopitis præfectura. 69.42
Porte inſula.41.14.& 56.4
Proteſilai turris delubrumq;.55.19
Protropi po. 44.2
Pruſam oppidum Hannibal condidit
    81.29
PSAMMATE fons.31.42.et 32.35
Pſammathus op.53.35
Pſelchis op. 101.8
Pſeſij po.81.44
Pſeudodecimianus tractus.259.8
Pſeudopylæ inſulæ.100.33
Pſeudoſtoma Danubij oſtium. 59.6
Pſile inſula.80.9
Pſylli populi contra ſerpentes.500.
    38.& 137.30
Pſylli Africæ populi ubi. 67.14.
    & 107.4
Pſillis flu.82.8
Pſyra inſula.79.59
Pſytalia inſula.56.48
Pſitaras flu. 57.46
Pſophis op.52.5
PTELEA op.77.26
Pteleon op.ibidem 35
Pteleon op.51.29.& 52.40.et 55.8
Ptenethis præfectura.69.42
Pteros inſula.98.4
Pterophoros regio.60.14
Ptychia inſula.55.48
Ptoembari po.102.9
Ptoemphanæ po.102.20
Ptolemais op.ubi.23.29.& 99.14
    45.& 100.26.& 651.12
Ptolemais op.67.38.42.& 72.13
Ptolemais colonia.73.3.& 651. 12
Ptolemæum op.99.52
PVCINVM caſtellum.46.31
Pullariæ inſulæ. 40.26
Pumas flu.58.48
Purpura Getulica ubi. 103.12
Purpurariæ inſulæ,ibidem 20
Puteoli oppidum.19.28.& 352.88
Puteolanus ſpecus.27.5
Puteolanum purpuriſſum. 617.18
Q Variates populi. 56. 58
Quarquerni populi 56.3
Querquetulani po. 40.20
Quiza Xenitana oppidum.66.24
R Achia legatus. 91.18
Ramiſi populi. 87.18
Rani populi. 84.5
Raphane op.86.27
Rapſa op.68.20
Raringæ po. 90.8
Ratacium op.48.18
Rauennæ nocturna lampas. 642.80
Rauenna & eius fluuij. 45.18.46.32
Rauricum op.58.49
Rauraci po.62.15
Rauriaca colonia. ibidem
REATINI po. 44.20
Reatini agri mirus fons.29.10
Reatini agri nitrum. 27.16
Reatina palus.29. 30
Regiæ aquæ fons.50.40
Regiates po.45.18
Regienſes po.ibidem 22
Regillus lacus.589.30
Regina op. 84.51
Regnum fœminarum,90.13
Regum experies homines.90.8
Remi po.62.12
Reſiſtos colonia 53.13
Reſtituta iulia.op.54.15
RHADATA op.100.35
Rhamnus op.Cretæ.56.27
Rhammei po.à quo 98.55
Rhamnus pagus.52.10.& 634.56
Rhaphana op.72.47
Rhaphea op.ibidem 7
Rhari po.93.39
Rhebas flu. 82.8
Rhedones po. 62.32
Rhegia columna locus.40.32.59.
    & 42.2
Rhegium Italiæ op.87.38.& 40.32
    42. 44
Rhene inſula.57.28
Rhemnia op.100.35
Rhenus Italiæ flu.45.34
Rhenus Germaniæ fluuius.61.
    54.16
Rheni piſces. 155.31
Rhenus Bononienſis fluuius optimos
    habet calamos. 232.8
Rheni fluuij Germaniæ inſulæ 62.16
Rheni fluuij accolæ qui. 47.10
    & 62.28
Rheni oſtiorum nomina. 61.58
Rheni fluuij inſulæ.62.28
Rheni populi,ibidem 22
Rheſperia inſula. 80.7
Rheſus flu.78.25
Rhetani Arabes.74.19
Rhetea litora. 78.28
Rheteum op.ibidem
Rhetica regio.47 .3
Rhetus dux à Gallis pulſus. ibidē 19
Rheti populi ubi 47. 22.&
    48.44
Rheti Thuſcorum populi 47.22
Rhetorum gentes plures. ibidem 10
Rhimnea inſula. 97.43
Rhemici po.87.14
Rhemoſoli po.84.5
Rhyndacus fluuius.78.19.& 80.83.
    & 81.35.& 131. 47
Rhinocolura op.72.7
Rhetia.61.26
Rhion promontorium. 50. 80.
    & 11.16
Rhipara inſula 79.48
Rhithymna op. 56.25
Rhition op.ibidem 28
Rhiſinium op.48.28
Rhizus op.53.33
Rhoali po.74.24
Rhoa flu.88.28
Rhoas op.74.16
Rhoda op.16.27
Rhodani fluuij deſcriptio, ibidem 28
Rhodani ora duo quæ.16. 30
Rhodanus fluuius unde dictus
    16.27
Rhodani foſſa à quo,ibidem 32
Rhodani fontis accolæ. 47.58
Rhodanus fluuius 29.16
Rhodapha op.88.41
Rhodi menſura & op.79.25
Rhodi diebus omnibus ſol uidetur
    19.19
Rhodi diuerſa nomina.79.27
Rhodus aquilam non habet. 179.22
Rhodi inſulæ deſcriptio 16.9.&
    76.15.& 70.24
Rhodus inſula 57.44.et 104.34
Rhodus templum Bacchi habet
    594.10
Rhodus inſula nata 16.9
Rhodiorum inſulæ 79.28
Rhodos op.79.25
    Reliqua quære parte prima.
Rhodiopolis op. 75.44
Rhodius oppidum & fluuius
    78.28
Rhodiuſſæ inſulæ 81. 56
Rhodope mons.50.8.& 55.19
    & 54.22
Rhœſus amnis 81.8
Rhœdias flu.51.34
Rhogæ inſulæ 79.10
Rhoſij montes. 75.16
Rhoſos op.75.16
Rhoſphodaſa inſula 60.44
Rhudia op. 43.57
Rhuma op.100. 46
RICINENSES po. 44.48
Ricina inſula.62.8
Riduci po. 62.22
Ripepora op. 94.5
Riphearma op.98.38
Riphei montes 60.25.& 75.34. &
    88.20.48.& 85.22.29
Rira flu.54.47
Riſadir portus 65.28
Rode flu. 59.1.24
ROMAE deſcriptio 39.45
Romæ nomen alterum ignotum
    ibidem
Roma quot portas habuit à princi-
    pio 40.1
Romæ ambitus quantus 40.2
Romæ montes, regiones, compi-
    ta 40.3
Romæ magnæ nulla urbs compara-
    ri poteſt 39.48
Roma terrarum caput 37.6
Roma quantum à mari diſtet. ibi.6
Romæ palatium unde. 52.4
    Reliqua quære parte prima.
Romanæ portæ trigintaſeptem
    40. 5
Romanis de rebus primus exteriorū
    Theophraſtus ſcripſit.29.8
Romana legatio ad Magnū Alexan-
    drum 29. 10
Romani imperij tenue initiū 18.49
Romanum forum.40.3
Roma à Gallis capta 39.9
Romani imperij in oriente termi-
    ni 94.42
    Reliqua quære parte prima.
Ramatinum fluuius et portus 46.28
Romulenſe op.14.9
Roxalani po.59.12
RVBEAS promontorium 61.8
Rubico flu. 45.17
Rubrenſis lacus 56. 24
Rubrum mare quare 95.12
Rubrum mare quantum à Peluſio
    diſtet 71.19
Rubri maris ſinuum nomina 71.37
Rubri maris diuiſio 81.6
Rubri maris frutices. 29.80
Rubri maris ad Nilum foſſa.99.19
Rubri maris curallium 567.9
Rubro mari Aegyptus depreſſior
    99.21
Rubricatum flu.55.18
Rubuſtini po.44.5
Ruguſci po.47.40
Ruſardis op.66.19
Ruſcino op. 56.24
Ruſconiæ colonia 66.28
Ruſcurium op. ibidem
Ruſellana colonia 38.25
Ruſicade op.66.38
Ruſpina op. 67.4
Ruteni Galliæ po.16.48.et 546.22
Rutheni Aquitaniæ po.62.42
Rutuli in Latio 39.5

Rutuba flu 18.6
Rutubis portus.65.27
Ruzaſus oppidum.66.10
SAbæi ditiſſimi.99.4
Sabæ oppidum. 91.16
Sabæi Arabum pop.ubi.91.6
Sabæorum inſulæ plures.98.5
Sabis fluuius. 91.30
Sabarbares populi. 67.34
Sabaria colonia. 48. 48
Sabaris flu.153.39
Sabatinon uadum portus. 38.7
Sabaia op.94.6
Sabatra op.98.19
Sabelli populi.44.16
Sabini unde dicti.44. 18
Sabini agri lapis ardens.81.18
& 646.11
Sabinorum fines.44.18.29.30
Reliqua quære parte prima.
Sabrata op.70.5 & 61.10
Sacæ Scythæ dicti.87.21
Sacæ po.ibidem 14
Sacaſſani pu.35.2
Sacili op.34.6
Sacrum promontorium.61.10.16
Sacri homines ab omnibus illæſi
ubi.25.11
Sadanus inſula.101.11
Sadarus flu.92.14
Sadinatri po.41.8
Sagaleſſos op.75.18
Saganos flu.91.49
Saggaricus ſinus.19 24
Sagis Padi portus.43. 48
Sagonia op. 56.2
Sagra flu.42.48
Saguntia op. 36.1
Saguti ſinus.63.22
Sai oppidum 102.5
Saiace oppidum. 98.38
Sais oppidum.71.33
Saitis præfectura.69.41
Sanæ populi.96.14
Sala fluuius & oppidum.65.5.22
Salæ gens. 83.14
Salabaſtræ po.90.9
Salamina op.79.12
Salaminæ ſal.560.24
Salaminæ inſulæ.79.16
Salamis inſula.56.40
Salaphinæum op. 67.33
Salapia op.43.19
Salarienſes colonia.35.38
Salaſſi po.47.26.41.& 519.31
Salaſſorum Auguſta.46.18
Salatia op.61.54.42
Salde colonia.66. 10
Salduba op.33.33.& 35.28
Sale ſtagnum. 77.19
Salentinum promontorium. 43.41
Salentini populi.37.8. & 43.18.&
44.8.& 45.5
Salernum op.40.27
Salyi populi.38.41 & 46.13
Salis montes ubi.559.11
Salamani po.94.35
Salmani po.93.33
Salebriatæ po.90.17
Salena oppidum. 48.19
Salſos fluuius.91. 49
Salinares inſulæ unde.27.20
Salua op.44.42
Salutarienſis Cæſaris.34.31
Samarabriæ po. 90.25
Samaria regio.71.8.13.&
104.13
Sambracatæ inſula.95.4
Sambracem po.90.25
Sambri op.102.7
Sambriarum regio,ibidem 6
Samus labyrinthus. 608.31
Sammei po.95.17
Sammonium promontorium.32.56
& 58.1
Samnites po 44.16
Samnates populi à quo uicti.513.32
Same inſula.55.47. 48
Samorameos op.77.26
Samos inſula.79.44.& 134.7
Samoſatæ ſtagni mirum.10.27
Samoſata oppidum.80. 27. & 74
16.10
Samothrace inſulæ.58.14. et 669.29
Samothraciæ qui dij colūtur. 635.18
Sanagenſes po. 36.48
Sandalion inſula.80.20
Sandaliotis,id eſt,Sardinia. 41.48
Sandrizetes po.49.5
Sandura op.100.39
Sandus idem qui Indus flu.89.37
Sanga fluuius.63.1
Sangarius fluuius.81.9.& 82.9
Sanifera ciuitas.41 8
Sannigarum gens.81.17
Sannorum gens. 80.5
Santones populi. 62.34
Santonum littus. 132.17
Sacces mons.58.15
Sapæi pop.54.19. & 84.21
Sapen oppidum. 102.9
Saphar oppidum.91. 16
Sapirene inſula.95.34
Sapis fluuius.45.10
Sarranates po.42.12
Sarangæ po.87.8
Saraparæ po.87.22
Sardabala flu us.66.32
Sardemiſus mons. 71.25
Sardiates populi.43. 19
Sardinia inſula.dicio. 77.3
Sardiniæ deſcriptio.42.36
Sardiniæ alumen. 611.6
Sardiniæ ſitus & magnitudo
41.16
Sardinia quantum diſtet ab Africa,
ibidem 17
Sardiniæ Creta.612.18
Sardiniæ à Gadibus diſtantia,
ibidem 38
Sardinia Sandaliotis unde dicta,
ibidem 43
Sardiniæ po.ibidem 40
Sardis oppidum.77.1
Sardoum mare quod. 40.48
Sardoum regio. 16.12
Sarepta oppidum. 75.14
Sargaureſane regio.81.18
Sarguntia oppidum.34.53
Sarmatæ po.34.21. & 59.30. &
61.16.& 83.29.44. & 56.4
Sarmatæ Sauromatæ ijdem po-
puli 59.10
Sarmatæ quid cum equis.144.17
Sarmatæ montes medium.59.18
Reliqua quære parte prima.
Sarmatica inſula.59.6
Sapæi populi.84.11
Sarmatiæ menſura.60.32
Sarnaca op. 78.35
Sarnus fluuius. 39.31
Saronicus ſinus.50.49.& 51.48
Saronicus ſinus unde dictus.51.45
Sarophages po.90.22
Saros fluuius. 73.8
Sarpedon promontorium, ibidem 7
Sarpedon mons, ibidem 13
Sarraceni populi.93.31
Sarſinates populi.45.7
Saruneres po.47.30
Sarus fluuius.52.38
Saſina portus.43. 24
Saſonis inſula piratarum. 49.35
Saſuri po.89.20
Saſſumini po.62.38
Satarchi po.59.44
Sataros op.73.48
Satarnes populi.34.9
Satyri homines quales. 69.13.20
& 103.5
Satyrorum laſciuia. 61.12
Satyrorum terra qualis.102. 38
Satricum op. 40.24
Saturchi po.84.13
Saturnū nō fuiſſe in Hiſpania 13.42
Saturni promontorium. 35.8
Saturnus lacus. 554.19
Reliqua quære parte prima.
Saturnia oppidum ubi. 40.13
Saturnini populi.55.31
Saunites po.44.16
Sauo fluuius.39.26
Sauromatæ Sarmatæ ijdem populi
59.10.& 60.18
Sauromatæ po.ubi.60.18.& 83.30.
45.& 83.48.& 107.1
Saus fluuius.46.13.& 493.5.20
Saxinæ populi. 100.27
SCADIRA inſula.58.8
Scalabis colonia.43.40
Scalabitanus conuentus.61.37
Scaldis fluuius.61. 47. & 62.14
Scamander fluuius.75.15
Scamandria oppidum,ibidem 27
Scandros op. 100.45
Scandalios inſula.79.44
Scandalios inſula. 79. 44
Scandia inſula.62.10
Scandinauia inſula. 62.18
Scantate op.93.38
Scantiæ aquæ. 51.18
Scapos inſula.58.28
Sceptia op. 40.14
Scardona op.48.24
Scardonitanus conuentus. 48.5
Scarphia inſula. 56.39
Scarphia op.52.46
Scambra fluuius.29..35
Sceneſtriges fluuius.13.14
Sicilani po.65. 14
Scenos locus.200. 21
Scenitæ po.72.14.& 93.15.& 97.
15.21.& 98.8
Scepſis regio.78.22.& 209. 14
Sibaenus portus. 32.23
Schænos op.ibidem 39
Scheria inſula. 53.38
Scherani populi.12.28
Schinuſa inſula.57.30
Schænus fluuius.76.18
Sciathus inſula.58.8
Scydra op.58.36
Scylace op.80.22
Scylaceum ſinus. 42.49
Scylla ſcopulus.42.8
Scylla inſula.58.20
Scyllæ monſtri pater.40.38
Scylletium peninſula.42.48
Scylleum op.40.38.& 51.38
Scione oppidum.52.28
Sciocſſa mons.52.13
Sciopodes po.108.2.& 55.49
Scipionis rogus in Hiſpania
83. 44
Reliqua quære parte prima.
Scyreticum metallum. 55.4.47
Scyri populi.61.16.& 92.27
Scyri inſulæ mirus lapis. 643.08
Scyronia ſaxa.52.18
Scyros inſula.57.25.28.& 58.6
Scirtari populi. 48.25
Scytala inſula.99.34
Scytharum po.deſcriptio. 59.9
Scytharum nomen in Germanos
tranſit.ibidem 11
Scytharum mores.106.32
Scytharum po.57.21.per totum
Scythæ Sacæ dicti, ibidem
Scythæ Ponto conterm.81.22.8
& 49.13
Scythæ Thraciæ po.54.25
Scythæ Aroteres,ibidem 42
Scythæ à ſeruis orti.19.38
Scythæ Taurici,ibidem 30
Scythæ & Parthi ex equo mi-
ment 94. 9
Scythæ equitatus gloria ſtrepunt
143.44
Scythæ per bella equabus uti ma-
lunt.144.38
Scythæ po.ubi.83.27.38.47
Scythæ gens ſæuiſſima humanis ue-
ſcitur corporibus. 87. 35
Scythæ anthropophagi. 106.41
Scythiæ mira animalia.132.7
Scythia non habet ficlmi. 16.44
Scythia ubi inhabitabilis.87.13
Scythiæ omnis menſura. 59.40
Scythici arcus forma in mari Pont.
co.58.33.& 35.6.& 59.29
Scythici ſmaragdi quales. 638.36.
38.& inde
Scythici Oceani inſulæ.60.49
Scythicus mons. 71.42
Scythici Oceani gentes. 85.28
per totum
Scythicum Oceanum dulcem eſſe
87.38
Scythicum promonto.ibidem 35
Scythicæ immanes feræ.ibidem 37
Reliqua quære parte prima.
Scythopolis op.72.47
Scythotauri po.19.48
Scodra oppidum.48.29
Scheriæ menſuræ genus.92.28
Scolos oppidum.52. 19
Scopelos inſula.80.22.& 81.32
Scope inſula. 78.12
Scopius flu.53.15. & 81.28
Scordiſci populi.40.7
Scotuſa op.34.28.& 554.4
Scoraſſes po.32.44

Scul:enna

Sculterna fluuius. 41.34
Scultani populi. 42.6
SEA op. 100.45
Sebaſte op. 72.14
Sebaſteni po. 81.6
Sebaſtia op. 82.12
Sebaſtopolis op. 78.5. & 82.52
& 89.17
Sebennitis præfectura. 69.40
Sebeniticum Nili oſtium. 71.29
Sebinus lacus. 47.11
Secande op. 102.15
Secundanorum gens. 56.42
Secuſiani po. 62.19
Secuſſes po. 47.20
Sediboniates po. 62.15
Seduni po. 47.41
Segeſmala op. 100.42
Segede op. 13.47. & 54.15
Segeſtani po. 35.40. & 42.22
Segeſta op. 19.9
Segeſtica inſula. 49.9
Segeſte op. 47.7
Segiſamaulenſes po. 35.44
Segiſamonenſes po. ibidem
Segienſes po. 35.15
Segmenta mundi quæ. 104.19
Segobrica op. 648.28
Segobrigenſes po. 35.42
Segouellaunorum regio. 16.35
Seguſio op. 46.10
Selachuſa inſula. 56.14
Seleuciam Euphrates perlabitur
74.38.40. & 75.11. et 95.14
Seleucia ad Tigrin. 74.32
Seleucia op. 71.46. & 75.30.45. &
76.41. & 94.30. & 95.3.11. &
86.15.96.16. & 104.17.27
Seleucenſes po. 12.6
Seleucus quæ maria unire tentat
83.14
Seleucida mare. 25.28
Seleuci regis dux 92.86.19. et 88.66
Reliqua quære parte prima.
Selymbria op. 55.6
Selenuntes oppida duo. 77.80
Selinuntij po. 42.23
Selinus op. 42.19
Sellæ po. 50.2
Selletæ po. 54.25
Sembobitis op. 102.4. & 102.12
Semberitarum inſula. 102.7
Semberitarum op. 102.23
Semellitani po. 42.27
Semnethos op. 76.38
Semiramidis aræ, et finis ubi. 97.16
Semirus fluuius. 42.4
Sendica regio. 59.40
Senenſis colonia. 38.26
Sena op. 43.9
Sennates op. 62.40
Senogallia op. 44.49
Senonum Gallipolæ. 45.25
Senones ubi interierunt. 45.24
& 46.25
Senones Romam capiunt. 45.24
Senones po. 62.50
Senta ſpectus Dalmatiæ. 14.12
Sentinates po. 45.7
Separi po. 45.20
Sepuſſa inſula. 79.40
Sepias promontorium. 55.24
Sepinates po. 44.19
Septem fratres montes quare 66.17
Septempedani po. 44.42
Septentrionis gentes quales. 24.15
Septentrionalis Oceanus. 82.48
Septentrionis fr. gore. 81.26
Septumannorum gens. 56.42
Sequani po. 62.23
Serbi po. 89.45
Seren op. 100.44
Seres po. quales. 87.46. & inde.
& 91.26
Seres po. optimū ferrū habēt 609.18
Seria op. 34.25
Sericus Oceanus. 85.48
Seriphus inſula 57.27. & 150.44
Serippo op. 34.28
Serpentibus naſcentes homines. 69.
16. & 99.40
Reliqua quære parte prima.
Serrapilli po. 49.4
Serretes po. ibidem
Serri po. 81.18
Serrium mons. 54.70
Seſamum op. 82.18
Seſanum op. 100.38
Seſamo oleū palmis exprimunt. 99.
Seſoſtris op. 99.20 (2
Seſſites fluuius. 45.39
Seſignani po. 62.35
Seſtianæ aræ. 65.8
Seſtiæ aquæ op. 552.19
Seſtinates po. 45.8
Seſtos op. 55.27
Setabitani po. 35.39
Setæ po. 39.28
Sethroetis præfectura. 69.38
Setinates po. 45.7
Setinus ager. 39.12
Setini po. 39.21.44
Setundum op. 102.28
Seuini po. 44.24
Seuinus lacus. 29.37
Seuo Germaniæ mons. 61.18
Seurbi populi 62.11
Seutluſa inſula. 79.3.2
Sexagnani po. 62.36
Sexifirmum op. 11.16
Sexi op. 38.37
Sextanorum gens. 36.48
SYAGRVM promontorium 92.
45. & 98.29
Siambis inſula 62.9
Sibare po. 90.11
Sybaris flu. 41.11. & 559.38
Sibaris urbs ubi. 43.21. & 274.8
Sybaris oppidi delet. 0. 114.15
Sibde op. 76.14
Sybillates po. 62.38
Siby op. 98.29
Sybota inſula. 55.43
Sycaminos op. 73.5. & 102.18
Sicania. id eſt, Sicilia inſula 41.48
Sicani alij po. 40.20
Sicca colonia. 66.39
Syce inſula. 80.8
Sicendus lacus. 150.48
Siciclaſti po. 94.15
Siciliæ deſcriptio 41.48. & 108.35
Siciliæ ſal. 559.18. & 560.28
Siciliæ magnitudo. 41.49
Sicilia Italiæ quondā iūcta. 16.12. et
Siciliæ uaria nomina 42.48 (41.49
Sicilia quantū ab Italia diſtet 42.4
Siciliæ promontoria quantum inter ſe diſtent. 42.9
Siciliæ bitumen. 610.28
Siciliæ oppida quot. 42.10
Siciliæ ſmaragdi. 659.28
Sicilia minor inſula. 57.27
Siciliæ et Alexandriæ diſtā. 103.40
Siciliæ piſces quales. 566.37
Siciliæ corallium. 567.11
Reliqua quære parte prima.
Sicynus inſula. 57.40
Sicyon oppidū uetuſtiſſimū 125.26
Sicyon op. 633.49
Sicyon quantū diſtet ab Eli. 28.15
Sicyon metallorum omnium officinarum patria. 633.48
Sycion Africæ locus. 656.7
Sicorus fluuius. 35.30
Siculū fretū. 40.39.49. & 55.38
Siculi in Latio. 39.8
Siculi freti inſulæ. 42.29
Siculotæ po. 48.15
Sicum op. 45.16
Sicuſa inſula. 80.9
Side op. 73.24. & 104.38
Sidenum op. 82.47
Sideni po. ibidem
Sideris fluuius. 56.47
Sidicinum op. 39.35
Sidicini agri lapis ardens. 98.16
Sidyma inſula. 79.28
Sidyma op. 73.48
Sidon op. auri opifex. 124.21. &
104.26. & 651.27
Sidonis bitumen 610.29
Sydopta op. 100.46
Siduſa inſula. 80.8
Sidus oppidum 52.13
Syene inſula 70.49. & 100.27. &
101.14. & inde. & 102.18
Syene op. 70.49. et 71.4. & 639.12
Syenes oppidi ſitus. 23.25. & 102.7
Syenitæ po. 100.32
Siga fluuius. 66.20
Siganus fluuius. 89.16
Sigæum promontorium 55.18
Sigæum op. 78.25. & 81.30
Sygaros inſula. 98.24
Sigenſe op. 67.32
Signani po. 62.36
Signia mons 76.28
Signini po. 39.44
Silarus fluuius 39.28. & 40.26.42
Silbiani po. 76.32
Sylenus fluuius. 78.37
Syleni po. 90.20
Silices po. 84.34
Silumnuſi inſula 62.9
Silis, id eſt, Tanais flu. 89.42. & 87.
Salis fluuius. 46.26 (18
Sylla legatus ſociali bello Stabias
op. delet. 40.23
Syluas incolentes. 95.50
Sylua locū cōtinuo mutans. 27.17.18
Siluani po. 44.6
Siluorum gens. 85.8
Silurum gens. 61.49
Symbari po. 102.5
Symbolum portus. 59.47
Syme inſula. 79.39
Simena op. 73.48
Symethus fluuius 42.14.18
Simura op. 78.16.28. & 74.6
Similuenſe op. 67.27
Simois fluuius. 79.24
Symplegades inſulæ inter ſe cōcurrentes, & quare 60.37
Symplegades inſulæ. 55.27
Sinda op. 75.21
Sindica op. 89.14
Syndraci po. 92.4
Singæ po. 90.3
Singara op. 74.10
Singilia op. 14.1
Singidis fluuius. 34.7.18
Synhietæ po. 84.21
Synnada oppidum 76.25
Sinnaus lacus. 50.12
Sinonia inſula. 41.26
Sinope colonia. 12.21. & 616.8
Sinope Italiæ op. 39.19
Sintica Heraclea op. 58.42
Sinueſſa Sinope dicta. 39.18
Sinueſſanus ſpecus. 27.5
Sinueſſanæ aquæ. 135.16
Sinus Oceani præcipui quatuor. 19.
Syphacis regia 66.21 (17
Syphnus inſula 57.26. & 648.19
Sipylum oppidum 24.36. & 77.18
& 78.1
Sipontum op. 45.40
Syracuſa colonia 42.15
Syracuſæ quotidie uidetur ſol. 19.19
Sirbitum regio 100.17. & 102.32
Sirbonis lacus. 71.4
Syrbotæ po. 101.49. & 108.42
Syrecæ po. 100.27
Syrenus ſepulchrum. 42.44
Syrenum ſedes ubi. 39.13
Syrenum promontorium 26.24
Sirenuſſæ inſulæ tres 41.6
Syriana op. ubi, & à quo 57.2
Syriæ Paleſtinæ deſcriptio 71.45
Syriæ diuerſa nomina. ibidem
Syriæ Cyprus auulſa aliquādo 16.28
Syriæ menſura 71.46
Syriæ Antiochiæ deſcriptio 71.29
per totum
Syriæ portæ 75.15
Syriæ bitumen 610.24
Syriæ terminus 71.37
Syriæ alabaſtrites 819.1.2
Syria Cœle. 75.39. per totū. 504.27
Syriæ boues quales 146.8
Syriæ inſula 77.28
Reliqua quære parte prima.
Syrieni po. 90.26
Syrictæ po. 103.11
Syrium fluuius 81.22
Syris idem qui Nilus flu. 70.20
Syris fluuius, & op. 43.12
Syros ſerpentes nō attingūt 151.8
Siros inſula 81.17
Siruides inſulæ 56.38
Syriti po. 43.19
Syrite inſula 26.27
Syrmatæ po. 87.12
Sirmium op. 49.10
Syrnos inſula 57.38
Syrtes iuxta Suſa. 96.27
Syrtis maioris circuitus 67.9
Syrtium æſtus unde 28.24
Syrtium ſinus. 67.9
Syrtium magnitudo, ibidem 10
Syrtium inter ſe diſtantia, ibidem 16
Siſapo op. 14.50

Siſaponenſis

Siſaponenſis regio, & in ea minii. 961.6.20
Siſera oppidum. 49.8.9
Siſapona oppidum. 14.29
Siſolenſes populi. 40.20
Sithonij populi. 54.23
Sitia oppidum. 14.6
Sitiogagus fluuius. 91.19
Sycion op. 51.15
Sittace oppidum. 96.6
Sittacene regio. 94.19. & 96.5
Sittianorum gens. 66.59
Syuerus fluuius. 661.20
SMINTHIVM templum. 78.28
Smyrna oppidum. 77.15. & 40.42
Smyrnæus conuentus. 77.48
SOSOTALE op. 98.20
Socaicandros inſula. 98.46
Socordiſci populi. 49.7
Sodij populi. 15.4
Sodinus fluuius. 92.15
Sogdiani populi. 87.14
Soggoſedes populi. 11.49
Solanidæ inſulæ. 97.48
Soleadæ populi. 90.24
Solcium oppidum. 45.32
Solymnia inſula. 58.7
Solymi populi. 71.17
Solymorum gens Aſiæ. 71.41
Solis indigetis lucus in Latio. 19.40
Solis promontorium. 65.28
Solis ora inſula. 103.18
Solis fons mirus. 29.41. & 67.28
Solis inſula ubi 91.20. & 92.29
Solis oppidum 71.27. & 170.28
Solis oppidum à quibus. 100.28
Reliqua quære parte prima.
Solitudines palmirenæ. 74.26.35 93.21
Solitudines ſeptentrionales. 85.26. & 87.37
Sollinates populi. 45.13
Solæ oppidum. 75.3. & 79.12. & 104.31
Solonates populi. 45.12
Solorius mons. 13.25
Soluenſe oppidum. 48.45
Solus op. 42.25
Sonautes fluuius. 82.13
Sondræ populi. 90.24
Sontini populi. 43.15
Sontiontij po. 47.42
Sonus fluuius. 19.4
Sophene regio. 71.44. & 86.17
Sopheni populi. 54.40
Sophonia inſula. 26.28.
Sora oppidum. 19.35
Soractes mons. 27.4. 107.12. & 554.350
Sorani Valerij pœna. 19.43
Sorarum fluuius. 92.10
Sorgæ populi. 90.22
Soradia op. 97.21
Soſirate oppidum. 96.26
Soriates populi. 62.39
Sotira oppidum. 82.41
SPALATHRA oppidum. 53.24
Spalei populi. 84.13
Spalenſes po. 35.15
Sparta oppidum. 52.12
Specus miri in orbe. 27.1
Sperchius fluuius. 52.47
Sperchios oppidum. ibidem
Sphagia inſula. 56.8
Sphingion animal ubi. 101.21
Spina oppidum. 45.41. & 46.13
Spineticum padi oſtium. 45.41
Spyntuma oppidum. 100.48
Spiræum promontorium. 51.44. & 58.11
Spireoſtoma Danubij os. ibid. 59.7
Spolentini populi. 45.7
Spondolici populi. 84.11
Sporades inſulæ, & earum nomina 87.29. & 58.3
STASIAE oppidum à Sylla dele tum. 40.22
Stabianum locus. 331.28. et 566.43
Stabulum op 78.34
Stadia op. 76.10
Stadiſis op. 101.6
Stæ populi. 48.20
Stagiræ oppidi portentum 178.45
Statellæ oppidum. 552.18
Statyelli populi. 58.3.14
Statones po. 33.31
Statonenſis agri mirum. 27.47
Statonenſes lapides. 649.23
Stauri populi. 86.46
Stellendena regio. 74.31
Stenæ inſulæ. 99.17
Sentoris portus. 54.13
Stephane mons. 53.11
Stephane inſula. 79.47
Stephane op. 19.43. & 81.19
Stymphalis fluuius. 29.36
Stymphalum op. 52.8
Stiria inſula. 79.15
Styx palus. 554.32
Stygis paludis aqua qualis. 80.7
Stobi oppidũ. 53.55
Stoechades inſulæ. 41.18
Stoidis inſula. 95.47
Stonos op. 47.10
Strapellini po. 44.6
Stratoclia op. 81.40
Stratonis turris. 72.40
Stratonicea oppidum. 76.44. 94.57
Stratos fluuius. 16.47
Stratos urbs. 50.2
Strategiæ Armeniæ maioris. 84.12
Stratoton inſula. 100.10
Strymon fluuius tribulos cibis utiles habet. 395.12
Strymon flu. 54.7. & 18.27
Strymonis regio. 80.35
Strongylæ inſulæ. 42.29. & 57.26. & 79.21
Strongyles inſulæ alumen. 811.6
Strophades inſulæ. 56.5
Stura fluuius. 45.14
Sturiorum inſulæ. 61.37
Sturium inſula. 42.25
SVANENSES po. 58.14
Suanetes po. 47.40
Suani po. 83.15. & 581.2
Suarrani populi. 45.8
Suari populi. 19.28
Suarni po. 85.9
Suaſa oppidum. 100.46
Sibi fluuius. 35.16
Sublaqueum oppidum. 44.18
Sublicius pons Romæ. 642.43
Suboctreni populi. 47.20
Subſolani montes. 108.5
Subur fluuius. 55.2.22
Subur op. 55.17
Succubo op. 54.2
Succaſani po. 19.42
Succaſſes po. 62.19
Suchæ op. 100.8
Succubar op. 86.31
Sucrona op. 14.19
Sucro fluuius. 35.10
Sudertani populi. 88.31
Sue oppidum. 94.35
Suebri populi. 58.59
Suel oppidum. 58.56
Suelleni populi. 98.31
Suelteri po. 16.17
Suemus fluuius. 55.28
Suettæ populi. 90.21
Sueſſa oppidum. 19.35. & 12.25
Sueſſiones po. 62.13
Sueſſulani populi. 99.44
Suetri populi. 47.41
Suecoui populi. 62.21
Sueui populi. 59.15. & 61.31
Suffenates po. 44.20
Suillates populi. 41.8
Suaeum fluuius. 44.56
Surtæ uel Cutæ populi. 84.9
Sulchitani po. 41.41
Sulmo op. 40.17
Sulmontenſes po. 44.13
Sunium promontorium. 52.19
Summara op. 102.18
Superæquani populi. 44.13
Superum mare. 17.16. & 49.20
Suræ populi. 90.2
Surdaonum gens. 55.50
Suriates populi. 45.12
Surium oppid. & flu. 29.27 & 33.13
Surium oppidum. 49.31
Surrentini montes. 39.25
Surrentinum promontorium. 65.26
Surrentum op. 39.32. & 628.52
Suſa op à quo. 92.43. 96.9.15
Suſiana regio. 92.59. & 94.19. & 96.9. & 104.15
Suſis Dianæ templum. 96.28
TAPAS oppidum. 75.6
Tabidium oppidum. 68.18
Tabin mons. 17.19
Tabracha oppid. 66.40
Tacape op. fertiliſſimum. 330.8
Tacapæ populi. 67.5
Tacapenſis Africæ ager fertilis 277.14
Tacatua oppidum. 68.40
Tacompſon op. 100.32.44
Tader flu. 33.43. & 35.9
Tadinates populi. 44.21
Tadnos fons. 99.34
Tænarum oppidum. 51.35. & 51.27. & 154.4
Tænarius lapis qualis. 646.10 & 848.16
Tænarum promontorium. 67.44
Tænarum promontorium. 51.27
Tagæ populi. 17.12
Tagaſtenſe oppidum. 67.52
Tagori po. 24.12
Tagus fluuius. 35.42. & 63.29 & 144.49
Tagus flu. aurũ fert. 35.42. et 586.20
Taygetus mons. 51.31. & 659.28. & 648.42
Taygetus mons quãdo corruit. 24.31
Talabrica oppidum. 41.27
Talarenſes populi. 42.28
Talutæ populi. 99.10
Tamarici populi. 63.7
Tamarici fontes. 534.18
Tamaſeus oppidum. 79.12
Tammacum op. 98.48
Tanna op. multis inſigne templis 98.15
Tamuda fluuius, & op. 66.18
Tanagra op. 52.40. & 174.38
Tanais fluuius. 58.44
Tanais oſtium 12.8
Tanais, & Iaxartes idem fluuius 97.18
Tanais fluuius terræ terminus. 11.6
Tanais incolæ. 58.44
Tanaim Silin Scythæ uo. 89.48
Tanaitæ à quibus deleti. 84.10
Tanares fluuius. 45.38
Tania oppidum. 101.18
Taniticum Nili oſtium. 72.29
Tanetani populi. 45.23
Tanitis præfectura. 89.58
Tantalis op. 26.37.77.38
Tantarene op. 100.34
Taphiaſſus mons. 50.29
Taphiæ inſulæ. 55.44
Taphuſa locus. 647.31
Taphra Africæ op. 87.18
Taphræ op. 59.44. & 60.8
Taphrœ fretum. 41.34
Tapyri populi. 88.46
Tapori populi. 83.47
Taprobane margaritis abundat 161.40
Taprobana inſula. 108.34
Taprobanes inſulæ deſcriptio. 90.42
Taprobanes menſura, ibidem 46
Tapſagum op. 68.12
Tarachie inſula. 55.48
Taranei populi. 97.21
Tarbeli po. 62.35. & 552.35
Tardaſtili populi. 449.45
Tareles populi. 69.31
Tarentinus ſinus. 43.19
Tarentinus portus. ibidem 19
Tarentum op. ibidem 19.23
Tarentum ſcapis nobile. 596.14
Tarenti ſal. 580.14. 87.24
Tarenti lana qualis. 147.18.20
Tarichea op. 72.28
Reliqua quære parte prima.
Targines fluuius. 43.4
Tarinates populi. 44.20
Tariona caſtellum. 48.13
Tariotarum regio. ibidem 14
Tarne fons. 77.2
Tarnæ populi. 82.48
Tarquinienſis lacus inſu. 27.28
Tarquinienſes populi. 38.31
Tarraconenſis deſcriptio 62.49
Tarraconenſis regio. 83.20.24
Tarraconenſis conuentus. 84.49. & 35.24
Tarraco colonia. 35.18
Tarrãgenſis colonia. 35.21
Tarſatica oppidum. 48.9

Tarſos op. 73.2. & 104.12
Tartarum Padi portus. 45.47
Tarteſſos op. 33.34. & 64.9
Tanis fluuius. 45.34
Taſcodunitari po. 36.49
Tauani po. 98.31
Tauium op. 81.4
Tauri lygdinus lapis 639.5
Taulenti po. 48.32
Taurania op. 40.24
Tauranum op. 40.38
Taurica regio. 59.40
Tauricæ menſura. 60.32
Tauricæ po. plures. 59.48
Taurici Scythæ ubi. 59.30
Taurini po. 38.28. & 46.8
Taurinorum origo. 46.11
Tauriſani montes. 46.27
Tauriſani po. 47.6
Tauriſci, id eſt, Carni, ibidem 11
Tauriſci po. 49.7
Taurus mons. 74.9. & 75.21.17.36. et 94.20. et 83.42. et 93.32. et 104.32
Taurus aliarus. 79.2
Tauri montis diuerſa nomina. 75.34
Taurorū portus lacus et oppida 60.8
Reliqua quære parte prima.
Tauromitanus Eurip. 28.24
Tauromenion colonia. 42.11
Taurunus flu. 49.12
Taxilæ populi 90.16
Taxila op. 88.37
Tazata inſula. 87.34
TEANVM Sidicinum. 39.33
Teanum Apulorum 43.42
Teani 43.44
Tearus fluuius. 54.47
Teari po. 33.26
Teatini po. 44.19
Techedia inſula. 57.48
Tectoſagum op. 36.27.48
Tectoſagi po. ubi. 36.48
Tectoſages po. qui 81.3
Tedanium op. 48.10
Teganum aliarus. 79.2
Teganon inſula. 79.32
Tegea oppidum 52.3
Tegium oppidum. 78.35
Telamon portus. 38.22
Telandria inſula. 79.23
Telandrus inſula. 76.3
Teleboides inſulæ. 53.44
Telendos inſula. 79.27
Telmeſſos oppidum 75.49. & 76.6.12
Telis fluuius 36.19
Telini po. 39.44
Tellenc op. 40.14
Telmeſſum op. 76.4.33
Telos inſula, & in ea unguentum 57.38
Tembaſa op. 73.21
Tembrogius fluuius. 82.10
Temenitis fons. 42.16
Temerinda. 33.40
Temeſe op. 40.35
Temnos op. 17.47. & 78.6
Tempe deſcriptio. 53.17
Tempeties mira. 37.47
Tempſis Tmoli montis cacumen 121.42
Tempſa op. 40.35
Tenedus inſula. 10.21
Tenedi inſulæ mirus fons. 29.43
Tencum mare. 164.11
Tenos inſula. 57.13
Tentiritis præfectura. 69.36. & 157.23
Tentyris op. 72.11
Tenupſis op. 102.8
Teos inſula. 80.13
Tephene op. 72.20
Teracina op. id eſt, Anxur. 39.16
Teredon uicus 97.14
Terei regis regnum ubi. 53.7
Tergedum op. 101.19
Tergeſtinus ſinus 46.33
Tergeſte colonia, ibidem
Terglaui po. 48.33
Terias fluuius 42.14
Terina op. 40.35
Terinæus ſinus, ibidem 48.8
Termera op. 76.36
Termes op. 36.2
Termetis mons. 77.42
Terræ origo, et principiū ubi 32.48
Terræ totius longitudo 31.26
Terræ diuiſio in tres partes. 32.48
Terræ totius latitudo. 31.26
Terræ menſura ubi, & à quo reperta. 100.2
Terræ totius menſura. 31.26 & 103.35
Terracina op. 33.13
Terræ per parallelos diuiſio 104.15. per totū. Quære Paralleli terræ
Terra quota mundi pars. 32.31
Terræ circuli. Quære Paralleli terræ
Terræ termini qui. 13.2
Terra aurea argenteaq; 90.39
Reliqua quære parte prima.
Terſos fluuius. 33.16
Terta op. 34.44
Teſſara op. 100.4
Tetrogonis op. 92.3
Tetrarchiæ plures. 73.19
Teuchira op. 67.42
Teurnia op. 48.44
Teuthria inſula. 49.19
Teutobodiaci po. 81.3
Teutoni po. 61.30
THALI populi ubi. 533.2
Thallaſſa inſula. 80.4
Thaladæi gens 97.47
Thamar fluuius 98.3
Thamnitica Toparchia 72.10
Thamudei po. 98.32
Tharne op. 207.48. & 209.16
Tharſus op. 104.32
Thapſæ regio. 54.48
Thaſi inſulæ marmor. 637.19
Thaſi inſulæ Opalus. 660.19
Thaſſos inſula. 58.13. & 637.29
Thaubitæ op. 100.35
Taumaciæ op. 53.26
Theangela op. 76.34
Thapſus op. 67.4. & 104.19
Thebæ Græ. op. 30.42. & 83.8
Thebæ Italiæ oppidum 43.16
Thebæ Bœotiæ op. 52.32.176.37
Thebæ Bœotiæ à quibus 73.14
Thebæ alabaſtritem gignūt. 739.8
Thebæ Aegyptiæ. 642.10
Thebe Aegypti op. portarum centum. 642.18
Thebæ Troadis op. 78.10
Reliqua quære parte prima.
Thebaicus lapis qualis. 639.10 & 648.12
Thebais regio quæ. 69.34. & 71.13
Thebaſi Cariæ. 76.42
Thegamſa inſula. 56.7
Thelpuſa op. 52.3
Themiſcyra op. 22.40.43
Themiſones po. 76.25
Themiſteas promontorium 94.1
Thenæ op. 67.4.8
Thena op. 100.43
Theodoſia op. 60.14
Theonochema mons ardens. 31.3 & 102.33
Theonochema promontoriū. 65.29
Theophraſtus primus exterorum de Ro. ſcripſit 39.20
Reliqua quære parte prima.
Theopompus Romam à Gallis captam ſcripſit. 39.21
Thera inſula 26.21. & 57.44
Theramne op. 51.32
Therapne Cretæ op. 56.19
Theraſia inſula 26.21. & 42.38 & 57.43
Therionarce inſula 79.33
Thermaicus ſinus 53.44
Thermæ colonia 42.19
Thermæ op. 53.44
Thermenſis inſula 58.7
Thermodoon flu. & op. 22.48 & 645.27
Thermopylarum anguſtiæ. 53.3
Thermopolitis præfectū. 69.42
Therothoæ po. unde. 100.26
Theſeum 70.7
Theſpiæ op. 52.31.53.26.3
Theſpiarum fons 533.24
Theſprotiæ lacus. 50.18
Theſprotiæ gemmæ. 661.49
Theſprotiæ fluuius. 50.18
Theſprotis regio. 49.49
Theſſaliæ deſcriptio. 53.6
Theſſaliæ menſura. 53.17
Theſſalia, & Hemo, eadem 52.49
Theſſaliæ montes plures 53.5
Theſſaliæ creta. 632.17
Theſſaliæ flumina. 53.21
Theſſaliæ regio. 20.33
Reliqua quære parte prima.
Theſſaloce op. 77.22
Theſſalonica op. 58.43
Theudalis op. 66.46
Theudenſe op. ibidem 67.32
Theutrania regio. 78.32
Theutraniæ op. ibidem 33
Theutraniæ murum. 26.4
Thia inſula. 26.14. & 57.43
Thyanus op. 50.18
Thiatira inſula 33.45. & 77.32
Thiaryreni po. 78.38
Thibiorum gens 107.23
Thydonos op. 76.42
Thymanei po. 98.30
Thymbre op. 78.35
Thynia inſula. 83.17
Thyni populi ubi 54.21. & 42.30 & 81.13
Thonitis præfectura. 69.36
Thymos op. 78.8
Thynnias inſula. 81.34
Thynoias op. 54.48
Thiphicenſe op. 67.33
Thyri po. 87.49
Thyrides inſulæ. 56.6
Thyrea locus. 51.33
Thyrreus lapis. 50.17
Thyſamuſa op. 76.16
Thube op. 22.37
Thyſſus op. 54.8
Thoiar op. 68.43
Thoſpites Tigris lacus. 95.34
Thoranos inſula 55.39
Thoricos locus. 659.15
Thraces ubi. 49.15. & 50.7
Thracius Boſphorus ubi. 54.49. & 58.29. & 81.19
Thraciæ deſcriptio. 54.14
Thraciæ Alabandici. 661.39
Thraciæ longitu. latitu. 55.24
Reliqua quære parte prima.
Thriaſius op. 51.30
Thriaſÿ po. ibidem 18
Thryon op. 51.29
Thronium op. 52.46
Thuben op. 68.20
Thule inſula. 23.49. & 62.6
Thumata op. 97.17
Thurini. Quære parte prima.
Thurium op. 43.11. & 213.18
Thuſcanienſes po. 38.32
Thuſci à ſacri more dicti. 38.18
Thuſci debellarunt oppida Vmbrorum. 44.49
Thuſcum mare ubi, ibidem 40.46
Thuſſagetæ po. 60.10. & 83.47
TYANA op. 82.34
Tiare op. 78.35.39
Tiarti locus ubi Tubera mire prouenitt. 149.2
Tibareni po. 82.45
Tyberis fluuius nauium magnarum capax. 33.48
Tiberina oſtia. 37.5.38
Tiber flu. futuri præſcius. 38.43
Tiberis amœnitas, ibidem 44
Tiberis fluuius. 38.25.34
Tiberis aqua non minor Nili 619.45
Tiberis flumi. inundatio. 640.12
Tiberis ortus, nomina. 33.34
Tiberias op. 72.29
Tifernates po. 45.8
Tibigenſe op. 67.28
Tibus, id eſt, december. 93.26
Tyberini po. 45.9
Tyburtes po. 44.20
Reliqua quære parte prima.
Tichis flu. 35.22
Ticenus fluuius, & op. 45.35
Ticinus fluuius unde. 20.13. et 47.18
Ticinum oppidum à quibus conditū 46.16
Tyde caſtellum. 63.10
Tydiÿ po. 84.6
Tifernates po. 45.8
Tifernus fluuius. 43.43
Tifata op. 40.14
Tigris Euphrates ubi incurrat 74.42
Tifernum op. 38.49
Tygaua op. 66.12

Tygenſis

Tygenſis ſaltus.99.43
Tigranocerta op.84. 94.37
Tigris fluuij deſcriptio.29.21. et 86.
13.& 95.27.& inde
Tigris,id eſt,ſagitta. 95. 29
Tigris flu.ſe in ſpecus mergit,ibidem
31. 35
Tigris fluuij ortus 54.26. 41
Tigris fluuij lacus.92.42
Tigris flu.in duos alueos diuiditur
95. 41
Tigris in Eu[...]n mergitur,ibidem 36
Tigris mari Perſico decimo ore infertur, ibidem 46
Tigris & Euphrates quantum diſtent,ibidem 43
Reliqua quære parte prima.
Tigulorum oppidum.38.8
Tilluentum fluuius 46.18
Tylos inſula,& in ea miræ arbores
220,18.& 226.20
Tylos inſula & oppidum.97.34
Timachus fluuius.49.16
Timaus flu.46. 31.29.21
Timaui inſulæ fonteſq; miri.29.45.
& 49. 25
Timaui fluuij inſulæ.49.25
Tymbriani po.71.19
Timici oppidum.66.32
Tymnias ſinus.76.16
Timolus.77.3
Timoniacenſes po.71 6
Tymphei po.50.25.& 53.42
Tinda oppidum.54.30
Tyndaris oppidum..26. 42.13
Tingi oppidum à quo 64.16
Tingitanæ prouinciæ deſcriptio
66.12
Tynidrumenſe oppidum. 67. 23
Typania oppidum.92.13
Tiparenus inſula 56.9
Tipaſa oppidum.66.28
Tiphicenſe op.67.11.
Tiquadra oppidum. 41.9
Tyra fluuius.& oppidum.59. 21
Tyra gens. 99.18
Tyragetæ populi.59.22
Tiricenſe oppidum. 67.31
Tyrij populi in Hiſpania. 64.12
Tyrium purpuriſſum. 617. 19
Tyrrheni populi 38.18
Tyrintha oppidum. 51.39
Tyriſſei populi.93.25
Tyriſlaſis oppidum. 55.14
Tyriaceum oppidum.83.9
Tyrrhenum mare quod. 40.46.49.
& 645. 6
Tyrus Herculis templum habet 659.
34.& 667. 39
Tyrus quondam inſula.73.9
Tyrus conchilio,& purpura nobilis,ibidem 11.& 617. 19
Tyrus oppidum 73.9.22.&
104.26
Tiſſienſes populi.42.28
Titarus fluuius,& op.78.7
Titium flu.46.45.& 46.2.et 48.12
Titum oppidum 81.13
TLOS oppidum. 76.1
TMOLVS fluuius ſolus coticulam lapidem habet.501.43
Tmolus mons.77.2
Tmoli montis uinum quale.10
Tmoli montis incolæ diu uiuunt
121.42
TOANI populi. 98.16
Tochari populi.97.49
Togata Gallia ubi.44. 43
Tugienſes populi. 47.7
Tugiſonus.45.49
Tolen oppidum 102.1
Tolerienſes populi. 40.20
Toletani populi.35.42
Toliſtobogi populi. 81.2.5
Tollentinates populi.44.42
Toloſani po.36.48.& 62.42
Tomala oppidum 93.19
Tomarus mons.50.3.32
Tomos oppidum 54.49
Tomabei populi 98.16
Tonderos fluuius. 92.7
Topazium in qua inſula. 99. 38.&
634.44. & 662.42
Topazos inſula unde nomen lapidi
99.18. & 662.45
Toperis oppidum 54. 28
Toralliba inſula.90.40
Toretæ populi.83.34
Tornadotus fluuius. 96.7
Tornates po.62.38
Torone op.53.49.et 161.7.et 166.9
Toron lacus.124. 25
Tortuni populi. 52.13
Toxandri populi 62.18
TRACHEOTIS op.75.11
Trachea oppidum. 77.26
Trachin oppidum. 51. 4
Trachee inſula.55.41
Trachonitis oppidum.73.8
Tractari populi.59.42
Tragia inſula 57.48
Tragaſæus ſal.560.20.16
Tragurium inſula.48.10
Tragurium oppidum & in eo marmor, ibidem 16
Trallicon oppidum. 76.47
Reliqua quære parte prima.
Trallis oppi.76.41.& 109.10
Tranſpadana regio. 46.9
Tranſpadani populi quibus agros pingues faciunt.291.13
Tranſpadani populi. 47.3
Tranſrhenani populi Roma. hoſtes
146. 13
Tranſrhenanæ fœminæ quibus neſtuntur,ibidem
Trapeze promontorium.78.42
& 80.25
Trapezopolitæ populi.76.46
Trapezus op.83.1.9
Traſimeni lacus miracu.25.41
Traſimenus lacus ardens. 32.20
Trebani populi 39.45.& 44.26
Trebia fluuius.42.13
Trebiates populi. 45.8
Trebulani populi. 44.20
Trecaſſes populi.62.38
Trepſedorum gens. 78.49
Treres populi. 53. 37
Treſpylion inſula.79.43
Treuentini populi.44.18
Treueri populi. 62.22
Triacenſes populi.44.42
Triare regio.84.48
Tribani populi. 49.14
Triballi populi ubi.50. 6. & 58.12.
& 107.19
Tribochi populi.62.24
Tribulium oppidum. 48.19
Tricaſtinorum gens. 36.44
Tricca oppidum. 53.9
Tricæ oppidum prouerbium. 48.48
Trichone oppidum. 50.40
Tricoriphos mons. 97.48
Tricoriorum regio.36.35
Tricorium regio.36.34
Tridentini populi.47.8
Tridentinæ alpes.45. 48
Trienſes populi. 58.40
Trieris oppidum. 73.22
Trimachi po.49.14
Trimontium op.54.28
Trinacria,id eſt,Rhodos inſu. 79.27
Trinacria,id eſt,Sicilia.42.48
Trinium fluuius. 44.31
Triocalini populi.42.28
Triopia oppidum.76.18
Tripolis cur dicta.73.22.&
104.27
Tripolis caſtellum,& flu. 82.49
Tripolitani populi.77.9
Triquetra,id eſt, Sicilia. 41.49
Trira oppidum.13.12
Triracienſes populi.42.28
Tritea op.50.40
Tritium op.11.49
Triton palus,fluuiuſq; 67.28
& 70.21
Triulatti populi.47.42
Triumphale op.14.4
Triumpilini uenalis populus 47.
24.38
Troas op.78. 4. 12
Troadis deſcriptio,& op. ibidẽ 23
Troadis fines.78.17.& 80.19
Reliqua quære parte prima.
Trœzeni populi.51.2
Trœzenorum op. ibidem 4
Trœzene oppidum.51.42. & 359.
30.& 395. 29
Trœzen Cariæ op.67.44
Trœzenij lapides. 661.48
Trogiliæ inſulæ. 79. 43
Troglia op.77.18
Troglodytæ populi.59.11. & 62.6.
et 93.16.& 69.7.16.et 108.9.40
Troglodytarum emporium. 100.6
Troglodytæ bis anno umbras habent.29.41
Troglodytarum mirus fons.29.40
Troglodytæ elephantũ uenatu aluntur. 90. 10
Troglodytæ teſtud.ado.155.8
Troglodytæ quales. 100.25
Troglodytæ ubi,& qua utantur aqua.101.40
Troglodyticæ fluuius.99.32
Troglodytici ſinus.89.14
Troglodyticæ Mychos.99.16
Troglodytice non cernit ſeptentriones.21.14
Troglodytices umbra.23.41
Tropina locus.89.45
Troſſulum op. 383.21
Truentum flu & op.44.35
TVBERVM fluuius.62.27
Tubernenſe oppidum.67.28
Tuburbis colonia.67.26
Tubuſuptus oppidum. 66. 31
Tucca oppidum, ibidem 30
Tucci op.54.2
Tucci colonia.54.13
Tudernæ oppidanæ.244.5
Tuder oppidum. 45.1
Tudertibus ſpectata arma cœleſtia.28.10
Tuditanus Iſtros domuit.46.44
Tuficani populi.45.8
Tuniſenſe oppidum. 67.32
Tungri populi.62.22.& 593. 38
Turcæ populi.83.47
Turduli po.63.14.33.46
Turdulorum gens ubi.133.38. &
132. 34
Turiaſſo op.609.20
Turiaſſonenſes po.35. 30
Turriga op.54.26
Turmantini po.44.6
Turmodigi po.35.44
Turobrica op.14.28
Turocelum op.45.22
Turones po.62.32
Turres uocales ubi.642. 38
Turrus fluuius. 46.29
Tuſca fluuius.66.47
Tuſculani agri mirum.27. 13
Tuſculani ſilices quales. 646.12
Tuſulani po. 39.45
Tuſdritanum op.67.32
Tutienſes po.40.20
Tutini po.44.8
VACAMANA oppidum
94. 8
Vaccei populi.35.5.et 63. 14
Vacca flumen. 63.17
Vaccieannorum gens.38.13
Vacca flu.62.17
Vacunæ nemus.44.27
Vadei populi.98.24.
Vadum Sabatium portus. 48.7
Vadicaſſes po.61.32
Vadimonis lacus mirum. 17.27
Vafriæ op.45.38
Vagienni po.38.5.& 47.39
Vagenſe op.67.28. 32
Vagi ferarum more homines.102.26
Valdanus fluuius. 49.11
Valentia oppidum. 35.22.36. 42
& 63.1
Valentini po. 41.42.& 44.8
Valentinum op. 58.18
Valerienſes po.35.39
Valij populi.102.22
Vallei po.53.34
Vali po.81.43
Vama fluuius.39.4
Vanacures po.67.34
Vangiones po. 62.24
Vanienſes po.47.5
Vannetes po.62.3
Vannianum regnum. 59.35
Varagri po.47.42
Varramus flu.46.29
Varciaui populi. 49.7
Vardæi po.Italiæ.48.23
Varduli po.35.43
Vardulorum oppida. 63.8
Varciæ po.90.8
Varrenum fluuius.82.22
Varia op.35.15. & 43.14
Varini populi.61.29

Varuani populi.47.6
Varubam populi. 48.7
Varus fluuius.36.19.& 37.35.40
Vaſco lucus.37.1
Vaſcones populi.35.19
Vaſconum ſaltus.63.1
Vaſſei populi.62.
Vaticanus ager.18.40
Vatrenus fluuius.46.40
Vatrenus portus, ibidem 43
VBEOA oppidum.34.1
Vbij populi. 62.25
Vbiſci populi.62.13
VCENNI populi. 47.41
Vcetana oppida duo.67.28
Vcelumniacum oppidum.34.26
VOINS populi.85.49.& 86.1
VEAMINI populi. 47.42
Veca portus.63.4
Vecteri populi.45.23
Vectis inſula.61.1
Vectones populi.35.5.& 63.14
Veguum oppidum.48.8
Veientani populi.33.32
Veiens ager.27.34.38.40
Veij oppidum quo die à Camillo captum.46.24
Velauni po.47.43
Velia oppidum.40.31
Veliates populi.38.6.& 42.45. & 45.23
Velienſes po.35.46.et 40.21.29.26
Velinus lacus.44.24.& 335.19
Velino lacu quotidie arcus cœleſtis apparet.19.18
Veliterni po.39.45
Vellates po.62.31
Velleiacum oppidum.122.19
Vellocaſſes po.62.27
Venafrum oppidum.39.35
Venami po.62.37
Venaria inſula.41.24
Vendiatiorum gens.38.3
Venedi po.61.16
Venelli po.62.32
Veneni po.38.5
Veneria oppidum.34.12
Veneris lacus.166.41
Veneris oppidum.71.10.14.et 75.8
Venetiæ ſitus & gnomon.18.23
Venetia x. Italiæ regio.46.26
Veneti à Troianis orti.47.1
Veneti Galliæ po 61.27
Veneti po. ab Henetis.82.17.et 636.17
Venetorum inſulæ. 62.44
Venetorum ager.46.49
Venetulani populi 40.21
Venedates po.47.6
Vennenſes populi.35.45
Vennones po.47.30.31
Venonetes populi.47.38
Venus Pyrenea.35.28
Venuſia op. 41.43
Venuſini populi.44.6
Verbanus lacus ubi.47.11.et 157.45
Vercellæ op. à quibus.46.14
Veregrani po.44.40
Veretini po.44.8
Vergoanum op.43.16
Vergunni po.47.43
Veromandui po.62.22
Verona oppidum.47.3
Vercellenſis ager auri fodinas habet.337.19
Vertacomacori populi 46.15
Vertobriga op.34.25
Verucini po.36.37
Verulani po.39.49
Veruni po.62.28
Veruſi po.47.41
Veſci op. 31.49
Veſcitania regio.35.30
Veſcellani populi.44.2
Veſes portus.63.4
Veſentini populi.38.32
Veſionicates populi.45.9
Veſpaſiani colonia.72.13
Veſperies op.63.2
Veſtini populi.37.9.& 44.19
Veſulus mons.43.16
Veſuuius mons.39.33
Veſuni populi.66.13
Veſuuij montis uuæ quales.263.48
Vettones populi.63.33
Vetriolum oppidum.45.12
Vettonenſes populi.48.10
Vetulonienſes populi.38.32
Vetulonius lacus.29.34
VFENS fluuius.39.25
VIANA oppidum.42.44
Viacienſes po.33.42
Vibali populi.36.8
Vibelli populi.38.3
Viberi populi.47.32
Vibienſes pu.35.38
Vibiforum op.46.30
Vibinates populi.44.6
Vibonenſis ſinus.40.34.37.et 42.46
Vicellenſes po.40.21
Vicetia op.47.1
Victoriæ portus.63.3
Viducaſſes po.62.32
Vienna Allobrogum op.36.42
Vienna Narbonenſis op.15.16
Viminellarij populi.40.30
Vindelici po.49.21.39.& 62.29
Vindinates populi.45.40
Vior fluuius.65.44
Virgao op.33.48
Virgentum op.34.30
Virgilienſes po.33.45
Vironeſca oppidum.35.49
Virtus Iulia op.34.16
Viruinates po.47.39
Viruinum op.48.44
Viſtula fluuius.39.17.& 61.39
Vitis fluuius.45.18
Vitriani po. ibidem
VLEANECTES po.62.18
Vlyſſippo op.144.39
Vlyſſis ſpecula ubi.41.47
Vlyſſis portus.42.13
Vlyſſis nauis in ſcopulum uerſa 33.42
Reliqua quære parte prima.
Vluernates populi.39.45
Vlubrenſes po. ibidem
Vlurtini po.44.6
Vliſuburitanum op.67.32
VMBILICVS, id eſt, Gnomon 104.21
Vmbræ quãdo, & ubi nullæ.98.48
Vmbræ ubi uerſus Auſtrum, ibidem
Vmbræ populi.90.16
Vmbrorum dies.24.9
Reliqua quære parte prima.
Vmbranatos populi.45.23
Vmbratici populi.36.49
Vmbriæ deſcriptio.44.44
Vmbriæ Creta.652.20
Vmbria.31.5
Vmbriæ trecenta oppida debellata à Thuſcis.44.49
Vmbri unde dicti.44.48
Vmbri populi quales, ibidem 6
Vmbri exacti à pelaſgis.38.16
Vmbro fluuius.38.21
VNDECVMANORVM colonia.44.17
VOCONI forum.36.47
Vocontiorum regio.36.33.et 46.25
Vocontiorum gens fœderata.36.49. & 115.21
Volanæ Padi portus.45.44
Volaterrana uada.38.20
Volaterrani populi, ibidem 32
Volcentium gens, ibidem 22
Volſorum littus.37.6.& 39.4
Volcentani populi.45.15
Volcæ tectoſages.36.27.43
Volſiniæ mole uerſatiles.646.12
Volſinenſes lapides.649.13
Volſinenſes populi.33.33
Volubile oppidum.65.3
Volſci populi.39.2
Vomanum flumen.44.14
Voturi populi.81.3
VRA locus.74.28
Vranopolis oppidum.54.9
Vrbes à mari abſorptæ.26.39.et in-
Vrbi gens.92.13 (de
Vrbinates po.45.9
Vrbubuma op.100.46
Vrci oppidum.35.6
Vrgitanus locus.33.19
Vrgo inſula.42.28
Vria oppidum.34.33.& 48.40
Vri populi.90.20
Vrium fluuius.33.32
Vrpanus fluuius.49.33
Vrſentini po.41.29
Vrſo op.34.16
Vrticinorum gens.44.28
VSALITANVM op.67.39
Vſar fluuius.66.32
Vſibalci po.102.21
Vſidicani po.45.11
Vſtica inſula.42.32
VTHINA colonia.67.26
Vtica oppidum.28.20.& 66.48.& 304.19.& 339.49
Vtidorſi po.86.4
Vtus fluuius.49.16
VVLCANIAE inſulæ.41.34
Vulgientium gens.36.44
Vulſinium oppi. de populatũ.17.26
Vulſinij po.17.20
Vulturnus fluuius, & op.39.26
Vulturni maris uitrea harena.631.28
VXAMA oppidum.36.1
XANTHVS fluuius & oppidum 75.47
Xanthus fluuius 29.49.& 78.24.& 104.33
Xenitana Quiza oppidum.66.24
Xerſes Athon perfodit.33.49
Reliqua quære parte prima.
Xylenepolis oppidum.92.28
Xylopolitæ populi.33.42
Xyſtiani populi.76.44
Xoitis præfectura.69.40
ZACYNTHVS 55.46.49
Zacynthi bitumen.630.26
Zagetæ populi.100.26
Zagrus mons.56.2
Zamarent po.98.38
Zamenſe op.67.32.& 353.74
Zannes po.102.47
Zanclæi populi.42.28
Zapaortene regio 36.43
Zarax oppidum.31.57
Zarangæ populi.92.11
Zaraſparum oppidum, ibidem
Zariaſpa oppidum.36.43.et 87.18
ZELA oppidum.33.8.& 92.34
Zelia Propontis quæ.10.28
Zephyre inſula.56.33
Zephyrium promontoriũ 40.42
Zephyrium oppidum.60.2.et 73.8
Zephyria inſula.26.23.& 57.42
Zerbis fluuius.94.34
Zetis oppidum.93.31
Zeugitana regio.66.48
Zeugmatis oppidi mira catena.609.26
Zeugma oppidum.71.47.& 74.22. & 94.40.41.95.28
ZIRLA oppidum.82.40
Zigere oppidum.54.42
Zygæ populi.33.47
Zilis regio.64.39
Zimyra regio.73.16.28.& 645.29
Zingi populi.83.44
Ziras fluuius.54.42
Zizania oppidum.63.23
Zizerus fluuius, promontoriumq́ 92.47
ZOELAE populi.36.4
Zœlium oppidum.346.34
Zone mons.34.32
Zonus fluuius.83.38
Zoroanda locus.93.38
Zotalis fluuius.87.3
Zoton oppidum.100.4
ZVRACHI populi.97.28

PARTIS SECVNDAE FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE